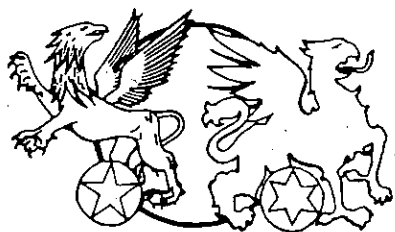

Stellingwarfs

Woordeboek

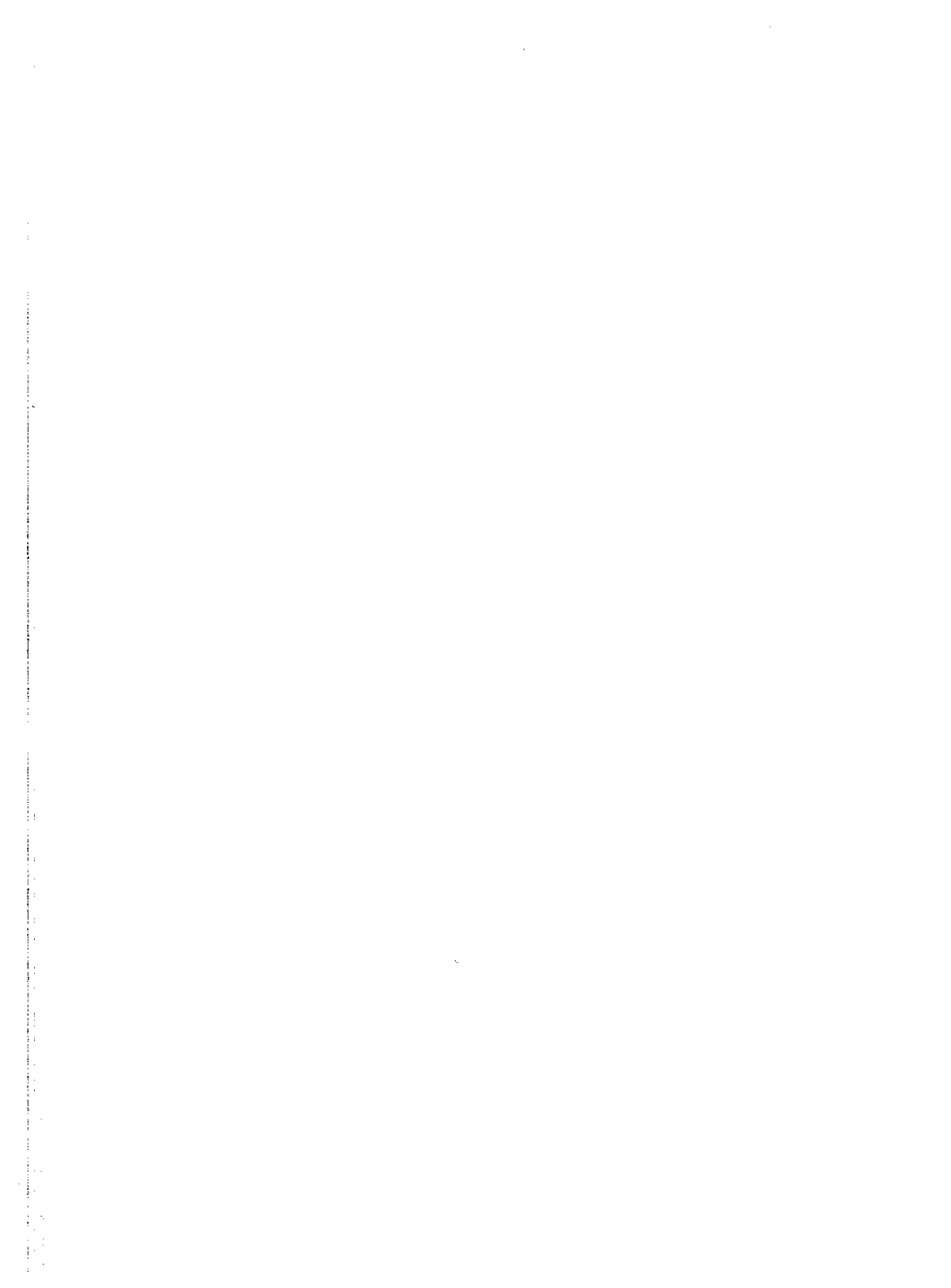

---

diel 3

L - R

Stellingwarfs Woordeboek

diel 3

L - R

Henk Bloemhoff

STELLINGWARFS
WOORDEBOEK

diel 3

L - R

met medewerking van
Sietske Bloemhoff
en vele anderen

Een uitgifte van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte
Berkoop/Oldeberkoop, 1997

De samenstelling en het redigeren van dit woordenboek werd financieel mogelijk gemaakt door:

*het Prins Bernhard Fonds
de Van Heloma Stichting
de stichting Je Maintiendrai-Friesland
de gemeentebesturen van Oost- en West-Stellingwerf
het provinciaal bestuur van Friesland
de Stichting VSB Fonds
de P. W. Janssen's Friesche Stichting
the European Bureau for Lesser Used Languages*

Voor het in druk verschijnen van het *Stellingwarfs Woordeboek* verleende de *Coöp. Voorschotbank b.a. Oldeberkoop* (als hoofdsponsor) een algehele financiële garantstelling en verstrekke bovendien een financiële bijdrage. Daarnaast traden een aantal co-sponsors op. Deze en de personen die met een extra financiële bijdrage op de vier delen intekenden, zijn achter in dit boek vermeld.

De samenstelling van dit woordenboek geschiedde in opdracht van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte. Voor een gedeelte van zijn aanstelling werd de uitvoerder daartoe gedetacheerd door de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden.

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Bloemhoff, Henk

Stellingwarfs Woordeboek / Henk Bloemhoff. - Berkoop/Oldeberkoop

: Stichting Stellingwarver Schrieversronte

Di. 3: L - R / met medew. van Sietske Bloemhoff en vele anderen.

ISBN 90-6466-090-5 geb.

Trefw.: Stellingwerfs ; woordenboeken.

Automatisering (in dp 2.2 en Windows: FontMonger 1.0.7, wp 5.1): J. Bilstra

Projektkoördinatie, ontwerp fonetisch font: H. Bloemhoff

Ontwerp omslag en kaart: S.A. Bloemhoff

Koördinatie sponsoring: P. Jonker

Druk: Krips repro b.v., Meppel

© 1997 Stichting Stellingwarver Schrieversronte en H. Bloemhoff

All rights reserved. No part of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without prior written permission from the publisher.

Woord vooraf

Het vorige deel van dit woordenboek, deel II, verscheen als eerste van de vier beoogde delen. In dat deel is al uitvoerig geschetst welke personen, instanties en subsidiënten hebben bijgedragen aan de verwezenlijking van dit woordenboek en op welke wijze dat gebeurde. Ik zou dus kunnen volstaan met een verwijzing naar de uitvoerige inleiding bij deel II. Toch wil ik een aantal mensen dank zeggen die wel héél nauw bij de totstandkoming van dit deel betrokken zijn geweest.

In de eerste plaats geldt dat natuurlijk alle informanten. Het zou ondenkbaar zijn geweest zonder hun veelomvattende en niet aflatende inbreng een zo omvangrijk en gevarieerd woordenboekdeel te laten verschijnen. Ik denk daarbij natuurlijk aan de maandelijkse enquêtes uit de periode 1975-1991, waaraan door vaste groepen vrijwilligers in bijna alle dorpen van de regio Stellingwerf werd meegewerkt. Maar daar niet alléén aan. Ook in de fase van het redigeren, die in 1991 begon, hebben heel veel vrijwilligers uit die groepen én van daarbuiten antwoord gegeven op de vele vragen die ik meende te moeten stellen om de beschrijvingen in het woordenboek zo goed en zo uitvoerig mogelijk te doen zijn.

De leden van de Kommissie van redactioneel toezicht komt dank toe voor hun commentaar bij de voorlaatste versie van de verschillende letters. Hetzelfde geldt voor Sietske Bloemhoff, die het manuscript in diezelfde versie nog eens doornam op de korrektheid van het materiaal en de verklaring ervan. Mijn andere kollega-medewerkers van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte waren ieder in hun eigen specifieke functie betrokken bij de totstandkoming, dus ook hen wil ik hier graag bedanken. In het bijzonder wil ik administratief medewerkster Alie ten Hoor noemen. Zij heeft zich zeer verdienstelijk gemaakt bij o.m. de omzetting van de tekst van het manuscript in het opmaakprogramma.

Ter afsluiting wil ik nog mijn dank uitspreken aan de intekenaren en andere belangstellenden voor het geduld dat zij opgebracht hebben in de lange periode die voorafging aan het verschijnen van deel III. Ik hoop, in alle bescheidenheid, dat zij nadat de vorige aflevering zo goed is ontvangen, ook dit lijvige woordenboekdeel zullen ervaren als een rijke bron van informatie, waarmee het lange wachten hopelijk is goedge maakt.

Berkoop/Oldeberkoop,
24 maart 1997

Henk Bloemhoff

Aanwijzingen voor het gebruik

Deze aanwijzingen zijn over het algemeen beknopt gehouden. Een uitvoeriger toelichting, meer details en een nadere verantwoording zullen worden opgenomen in het inleidende gedeelte van het eerste deel. De afkortingen die de vindplaatsen en de spreiding weergeven, evenals het voorkomen in schriftelijke bronnen, worden hieronder toegelicht in par. II. De overige bijzondere redactionele afkortingen volgen in par. III. Par. IV tenslotte bevat mededelingen over de uitspraak, een lijst van de fonetische tekens en enige bijzonderheden daarbij.

I. Algemeen

1. Bij het zoeken naar woorden volgens de alfabetische ordening lette men erop dat het afbrekingsstreepje (-), de punt en de apostrofe (') steeds eerst komen, dus vóór de *a*, wat ook geldt voor het haakje openen. Men zoekt dus **jan-in-de-zak** niet na **janhen** maar direkt achter **Jan**, de afkorting i.v.m. vóór **ia**, het woord **hi'j** na **hi** maar vóór **hiasint** en zo is ook **konsta(a)nt** vóór **konstaansie** opgenomen.

2. Wanneer na het hoofd- of nevenlemma of na een verbinding geen gebiedsaanuiding is gegeven, geldt dat deze vorm in alle of nagenoeg alle dorpen voorkomt. Een gebieds- of dorpsaanuiding zegt dat het gegeven alleen voor die plaats(en) is vastgelegd, maar impliceert niet dat het woord, de betekenis enz. vanouds niet in één of meer andere plaatsen werd gebezigd. Er is nl. niet voor élk item over het gehele gebied geënquêteerd. Nadat nl. het materiaal voor dit woordenboek was verkregen, werd het niet nog eens in alle informantengroepen afgevraagd (zie ook pag. 5-7). Alleen in de redigeerfase is incidenteel, bij bep. onzekerheden, nog wel eens schriftelijk geënquêteerd over het gehele gebied. Een en ander heeft tot gevolg dat nogal wat vermeldingen in dit

woordenboek met grote of minder grote mate van waarschijnlijkheid voor meer plaatsen gelden dan waarvoor ze zijn opgegeven. De geografische tegenstellingen tussen klankvarianten (zie o.m. aandachtspunt 4 hierna) worden overigens wél in zeer hoge mate door de enquête gedekt.

3. Van woorden die zowel met de *ö* als met de letter *o* voorkomen en die voor het overige gelijk aan elkaar zijn, vindt men maar één vorm als 'hoofdlemma', d.w.z. als het eerste, vetgedrukte woord van een artikel. Zo vindt men bijv. **korf** onder **körf**, waarachter **korf** dan als 'nevenlemma' is opgenomen (in vet én kursief). De *ö* geldt in de alfabetische ordening van de woorden als een *o*, men vindt dus **gröpstal** vóór **gros I**.

4. Van varianten die alleen verschillen in een klinker, een tweeklank of evt. een medeklinker is meestal de variant met de grootste geografische verbreiding als hoofdlemma opgenomen, waarna één of meer nevenlemma's volgen. Wie bijv. de variant **hooi** 'hooi' zoekt, leest na dat lemma: z. **huj**. Men wordt daarmee verwezen naar het hoofdlemma **huj**, waarachter **hooi** als één van de drie nevenlemma's is vermeld.

5. Als de verbreiding van een variant (van de soort onder 4 genoemd) over het Stellingwerfse taalgebied ongeveer even groot is als die van een andere variant, geldt als hoofdlemma veelal de vorm die men het meest in het geschreven Stellingwerfs aantreft en is de andere variant opgenomen als nevenlemma. Zo vindt men dus onder **körf** het nevenlemma **korf** en niet omgekeerd. Niet zelden zijn, om praktische redenen, ook één of meer synoniemen onder een hoofdlemma opgenomen die niet als klankvariant zijn te beschouwen. Zo vindt men onder **hinkel-park** het synoniem **parkhinkhokke**, waarmee echter niet gezegd is dat dit woord beslist minder voor zou komen. (**Hinkel-park** is in deze vorm afgevraagd in de enquête - vgl. het woord vooraf - en maakte dus een grote kans door de informanten opgegeven te worden, **park-hinkhokke** werd 'toevallig' genoteerd, in dit geval n.a.v. een enquêtevraag over **hinkel-park**).

Aanwijzingen voor het gebruik

6. Het komt nogal eens voor dat in een artikel één of meer betekenissen worden gegeven waarna deze worden gevolgd door een *zie*-verwijzing naar een ander hoofdlemma. Zo vindt men na **hottelen** drie betekenissen, waarna na 'betekenisnummer' 4 een *zie*-verwijzing volgt naar **horrelen**. Onder dat hoofdlemma is **hottelen** nl. als nevenlemma opgenomen.

7. Het opgegeven lidwoord heeft in beginsel alleen betrekking op het hoofdlemma. Vormen als die van het meervoud en het verkleinwoord hebben in beginsel eveneens alleen betrekking op het hoofdlemma. Zo heeft een verkleinwoordvorm **hakkien** alleen betrekking op het hoofdlemma **hakke** en niet op het nevenlemma **hakker**. De relevante woordvormingsregels en de eventuele bijbehorende klankregels krijgen hun behandeling in het inleidende gedeelte van deel I. Dat geldt ook voor de meeste vrouwelijke tegenhangers van de 'mannelijke' handelende-persoonsnamen; die zijn nl. slechts in bijzondere gevallen opgenomen.

8. Als na een verbinding een reeks dorpen wordt genoemd - waarmee de vindplaatsen zijn aangeduid - dan staan de afkortingen in beginsel in alfabetische volgorde. Wijkt de vermelding van het laatste dorp in zo'n reeks van dat principe af, dan is de vorm van de verbinding die, zoals die werd opgegeven voor dat dorp. Dus in geval van bijv. een reeks *Nw, Spa, Ma* komt de voorafgaande verbinding ook in *Noordwoolde* en *Spange* voor, maar werd opgenomen in de vorm die *Makkinge* opgaf.

9. Het teken ... in een opsomming van verbindingen wil zeggen dat een zelfde tekstdeel uit de vlak ervoor gegeven verbindingen niet is herhaald, vgl. *Die komt niet vule uut de hanen, ...van de hanen*. Afgezien van het hoofdlemma staan Stellingwerfse woorden en verbindingen steeds kursief. Een redactionele verduidelijking binnen die verbindingen staat tussen tekststaken (dus tussen [en]), maar niet kursief. De aanduiding (...) binnen een tekstdeel geeft aan dat een overtollig gedeelte is weggelaten.

10. Een vaste verbinding is opgenomen onder het eerste zn. dat erin voorkomt, indien dat ontbreekt onder het eerste bn.

of, als ook dat afwezig is, onder het eerste ww. Soms is een verb. onder meer dan één van die drie categorieën te vinden. Het kan ook gebeuren dat een verbinding niet voorkomt onder een lemma waaronder men het zou verwachten, maar onder een ander kernwoord in één van de andere woordenboekdelen. Dat is bijv. het geval met *zo maeger as hooft*, een verbinding die men onder **hooft** tevergeefs zal zoeken. Deze verbinding werd nl. pas opgetekend toen de letter *h* al voor de druk gereed was gemaakt, en is dus wel onder **maeger** opgenomen. Ontbreekt niet alleen een zn., een bn. maar ook een ww. in een verbinding, dan zoeken men onder een ander woord dat als kern ervan kan worden opgevat.

11. Meestal niet verklaard zijn die vaste verbindingen die gelijk of ongeveer gelijk zijn aan die in het Nederlands en die men behandeld vindt in *Van Dale Groot woordenboek der Nederlandse taal*. Voor een woord dat alleen met een synoniem uit het Nederlands is verklaard (zie ook onder 12 hierna), geldt/gelden de betekenis(sen) die in Van Dale zijn vermeld. In beide gevallen heeft hoofdzakelijk de twaalfde druk als richtsnoer gegolden en het gebruik daarvan zal dus nu en dan wenselijk zijn. Dat geldt bijv. voor degene die nader geïnformeerd wil worden over een verbinding als *iene de haand boven et heufd holen* en voor de gebruiker die *frommelgoal* niet kent uit het Nederlands.

12. Stellingwerfse woorden die gelijk zijn aan die in het Nederlands worden meestal gevolgd door een liggend streepje en een equivalent in het Nederlands. Voor de hand liggende maar van het Nederlands afwijkende afleidingen van zulke woorden zijn in dit geval niet opgenomen, zoals het verkleinwoord en het voltooid deelwoord. De algemene regels voor de vorming van beide categorieën zullen worden opgenomen in het inleidende gedeelte van deel I. Zo is bijv. *hannest* niet opgenomen als voltooid deelwoord bij **hannesen**. In *hannest* ontbreekt het voorvoegsel *ge-*, dat optreedt bij deelwoordvorming in het Nederlands. Wél wordt meestal informatie over de uitspraak toegevoegd indien die enigszins afwijkt van het Nederlands,

Aanwijzingen voor het gebruik

worden de betekenismogelijkheden na het liggende streepje genoemd als ze maar voor een deel overeenkomen met die in Van Dale (zie ook onder 11 hiervóór) en/of worden de verbindingsmogelijkheden getoond. Is dit laatste het geval dan zijn natuurlijk alleen maar die vaste verbindingen genoemd (uitdrukkingen e.d.) die uit het Stellingwerfs opgetekend zijn. Zijn er geen verbindingsmogelijkheden gegeven, dan zijn die in beginsel gelijk aan die in het Nederlands.

13. Het sterretje (*) kondigt verbindingen aan die bij het gebruik in de zin niet veranderd worden door bijv. woorden toe te voegen of door een persoonsvorm steeds aan te passen wat persoon, tijd of getal betreft, dit in tegenstelling tot de andere verbindingen. Het gaat in deze categorie om spreekwoorden, volksrijmpjes e.d.

14. De bijzondere vormen van de onregelmatige en van de sterke werkwoorden zijn niet in de artikelen opgenomen (vgl. *Hij blijf(t)* 'Hij blijft', *Zij bleef daore* 'Zij bleef daar'). Ze zullen waarschijnlijk in een afzonderlijke lijst aan deel I worden toegevoegd. Wel vindt men vaak in combinatie met *het* of *is* een vorm van het voltooid deelwoord vermeld, omdat daarmee duidelijk wordt waarmee het werkwoord wordt vervoegd, vgl. bijv. *is bleven* (onjuist is immers: *het bleven*).

15. De voornaamwoordelijke aanduiding *ze* (i.p.v. *hi'j*, vgl. *Daenk om de soep, ze is hiete*) is slechts gegeven voor zover die bekend was.

16. Het woorddeel *omme-* in woorden als *ommezeuren* kent in mondeling taalgebruik ook de variant *om-*. De woorden waar het om gaat zijn alleen met de variant *omme-* opgenomen.

17. In de voorbeeldzinnen en vaste verbindingen zijn klankvarianten van het type *hui* (bij het hoofdlemma *huj* 'hooi') gehandhaafd. Wel is vaak voor die variant gekozen die kenmerkend is voor een bep. gebied. Zo is voor *Nijtriene* de vorm *hui* genomen i.p.v. *huj*, ook al is die laatste vorm daar ook wel eens opgetekend; dit dorp is nl. gerekend tot het *hui-*gebied. Van enkele frekwent gebruikte woorden is voor alle voorbeeldzinnen en vaste verbindingen de variant gekozen die als de

oudste werd opgegeven. Zo leest men in het weergegeven materiaal dus steeds *doe* en niet *toe* of *toen* 'toen' en zo ook leest men *ze weren* 'ze waren' in verbindingen uit het gebied waar men bijv. ook *peer* zegt i.p.v. *paar* 'paar' (d.i. Nw, Np en oost.) en niet *ze wannen, ze waren* of *ze wadden*. Zo ook is gekozen voor *waeren* in het materiaal uit het *paer-*gebied (Ste, Np en west., echter niet WH), en niet voor *wannen, wadden* of *waren*. Voor *waren* is gekozen bij het weergeven van het taalsysteem met *aa* i.p.v. *ae*, dat dus *paar* heeft i.p.v. *peer* of *paer*. (Het desbetreffende 'gebied' is aangeduid met WH).

II. Afkortingen: gebieden en dorpen, bronnen

Voor het benutten van de afkortingen hierna, zal het af en toe gewenst zijn om de kaart van *Stellingwarf* op pag. 13 te raadplegen. De grens daarop midden in het gebied is die tussen de gemeenten *Oost-Stellingwarf* (OS) en *West-Stellingwarf* (WS). De naam van de rivier de *Lende* wordt in de gebiedsaanduiding veel gebruikt. De dorpen waarvoor het Stellingwerfse materiaal in dit woordenboek voor een zeer belangrijk deel werd verkregen door de maandelijkse schriftelijke enquête in een informantengroep (zie het woord vooraf), zijn met * gemerkt. Daarnaast of in plaats daarvan is in een klein aantal dorpen ook zeer uitvoerig mondeling geënquêteerd; die plaatsen zijn met een extra ster gemarkeerd. Het komt nogal eens voor dat een lemma als algemeen is opgenomen of voor een bep. gebied *zonder nadere inperking*, terwijl voor één of meer plaatsen toch alleen één of meer andere klankvarianten gelden. Voor WH in het bijzonder geldt dan echter meestal dat de klinker of tweeklank uit het 'algemene' hoofd- of nevenlemma niet van toepassing is, ook al vallen de WH-dorpen dus binnen het desbetreffende gebied. Zo geldt *hooi* 'hooi' bijv. voor WH, echter niet de variant *hui*, die voor WS noord. van de *Lende* is aangegeven.

Aanwijzingen voor het gebruik

gebieden, dorpen

WS	- <i>West-Stellingwarf</i> /West-Stellingwerf
Bdie	- <i>Blesdieke</i> */Blesdijke
Bu	- <i>Buil</i> ***/Boijl
Dho	- <i>De Hoeve</i> *
Diz	- <i>Der Izzerd, Oolde- en Nijhoolt woolde</i> */Ter Idzard, Olde- en Nijeholt wolde
Dla	- <i>De Langelille</i> /Langelille
Dmi	- <i>De Miente</i> (bij <i>Noord woolde</i>)
Mun	- <i>Munnikeburen</i> */Munnekeburen
NI	- <i>Nijlaemer</i> /Nijelamer
Np	- <i>Nijhooltpae</i> */Nijeholtpade
Nt	- <i>Nijtriene</i> */Nijetrijne
Nw	- <i>Noord woolde</i> ***/Noord wolde
Ol	- <i>Ooldelaemer</i> /Oldelamer
Ol-NI	- <i>Oolde- en Nijlaemer</i> */Olde- en Nijelamer
Op	- <i>Hooltpae</i> */Oldeholtpade
Pe-DbI	- <i>Peperge</i> en <i>De Blesse</i> */Peperga, De Blesse
Sb	- <i>Slikenborg</i> /Slijkenburg
Spa	- <i>Spange</i> */Spanga
Ste	- <i>Steggerde</i> ***/Steggerda
Sun	- <i>Sunnege</i> /Sonnega
Sun-Ot	- <i>Sunnege</i> en <i>Ooldetriene</i> /Sonnega, Oldetrijne
Sz	- <i>Scharpenzeel</i> */Scherpenzeel
WH	- het 'Westhoekers' van <i>De Langelille, Slikenborg, Spange</i> en <i>Scharpenzeel</i> , dat gekenmerkt wordt door o.m. <i>aa</i> i.p.v. <i>ae</i> in overig Stellingwerfs (vgl. <i>water</i> vs. <i>waeter</i>) en <i>out/oud</i> i.p.v. <i>oolt/oold</i> (vgl. <i>hout</i> i.p.v. <i>hoolt, koud</i> i.p.v. <i>koold</i>)
Wol	- <i>Wolvege</i> */Wolvega
ZW	- Bdie, Pe-DbI én Ste
OS	- <i>Oost-Stellingwarf</i> /Oost-Stellingwerf
App	- <i>Appelsche</i> /Appelscha
Db	- <i>Donkerbroek</i> *
Dfo	- <i>De Fochtel</i> */Fochteloo
Dhau	- <i>De Haule</i> */Haule
El	- <i>Else</i> */Elsloo
Ld	- <i>Langedieke</i> */Langedijke
Ma	- <i>Makkinge</i> */Makkinga
Nbk	- <i>Nijberkoop</i> ***/Nijeberkoop
Obk	- <i>Berkoop</i> */Oldeberkoop
Ow	- <i>Ooster woolde</i> */Ooster wolde

schriftelijke bronnen

Een plaatsnaam genoemd na een auteursnaam wil zeggen dat het materiaal geldt voor de plaats(en) die de auteur heeft gegeven of waartoe hij zich duidelijk beperkt.

b - uit teksten van H.J. Bergveld (1902-1966), geb. in *Appelsche*. Dit taalgebruik kan als oostelijk Stellingwerfs worden gekarakteriseerd, omdat van Bergveld bekend is dat hij woorden en verbindingen vooral uit oostelijk OS in zijn teksten verwerkte, met name uit App, Dfo en Ow

b: Im - los materiaal van H.J. Bergveld, vooral uit de omgeving App, Dfo en Ow

b: In - los materiaal uit de nalatenschap van H.J. Bergveld, afkomstig van H.J. Das (1881-1963) uit *Noord woolde* (geb. in *Berkoop*); Das zelf achtte zijn materiaal van toepassing op WS zuid. van de *Lende* en op OS

ba - uit teksten van M. Bakker, geb. 1926 in *Noord woolde*

bl - uit teksten van H. Bloemhoff (geb. 1948, *Nijberkoop*), maar vooral uit diens woordenlijst in *De Dreijer* op basis van notities uit *Nijberkoop*, *Berkoop* en *Noord woolde*

bo - materiaal van C. Bouwer (nl. uit de omgeving *Buil*, *De Hoeve*, *Nijhooltpae*, *Noord woolde* en *Hooltpae*)

bs - uit teksten of los materiaal van S.A. Bloemhoff, maar vooral uit haar vaktaalpublicaties, in het bijzonder *Klokkestoelen van Stellingwarf in woord en beeld*. (Oosterwoolde, 1988), uit haar beschrijving van de vaktaal van de strovlechter en de imker in *Et hunnigt goed... Negentig jaar Iemkersverieninge Oost-Stellingwarf e.o.*, (Oosterwoolde, 1988; uitg. samen met K.S. Gerritsen en P. de Vries) en uit diverse bijdragen van haar hand in het tijdschrift *De Ovend*

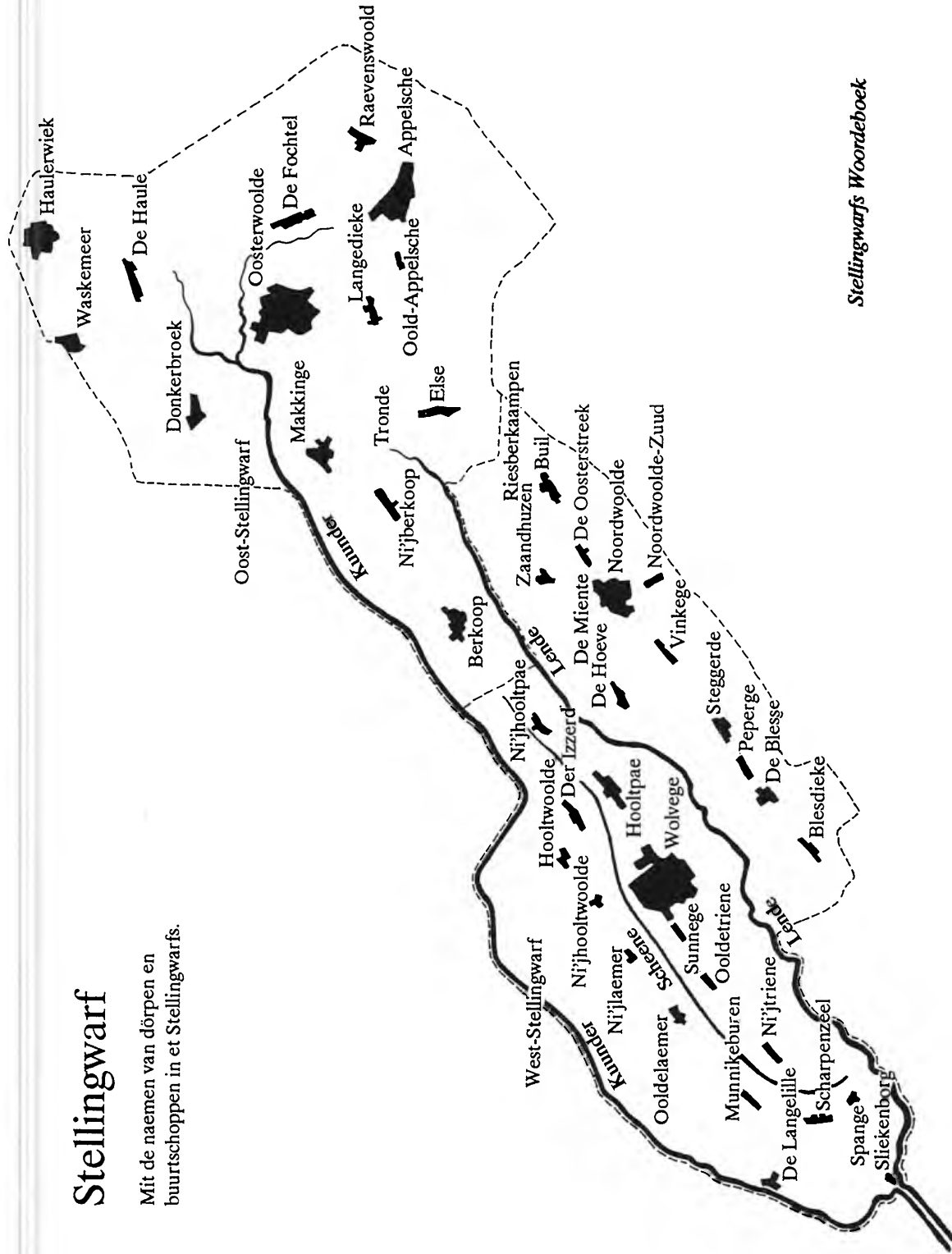
d - materiaal van H.J. Das (z. hierboven onder b: In)

fp - uit D. Franke en D.T.E. van der Ploeg, *Plantenammen yn Fryslân*. Leeuwarden, 1984, 2e druk

h - uit H. Heukels, *Woordenboek der Nederlandsche Volksnamen van planten*. Amsterdam, 1907

Stellingwarf

Mit de naemen van dörpen en
buurtschoppen in et Stellingwarfs.

Aanwijzingen voor het gebruik

j - uit Stellingwerfse teksten van Wiebe Jager (geb. 1912, *Berkoop*)

k - uit materiaal van A. Kuperus (1867-1958, geb. in *Steggerde*)

ko - uit teksten/materiaal van D.K. Koopmans (geb. 1906 in *Nijtriene*, geldig voor west. WS)

I - uit Stellingwerfse teksten (proza, poëzie) voornamelijk van na 1970 die niet zijn aangeduid met een speciale afkorting van een schrijversnaam

n - uit materiaal of teksten van J.W. Nijholt (1914-1984, geb. in *Nijhooltpae*, zijn taalmateriaal is soms op te vatten als algemeen west.)

p - uit Stellingwerfse teksten of uit de woordenlijst van J.H. Popping (1852-1927), eerder gepubliceerd in *De Ooststellingwerfer*, betrekking hebbend op *Oosterwoolde* en wijde omgeving)

s - schriftelijke bron die niet valt onder Stellingwerfse poëzie, proza. Het gaat hier om zakelijke teksten in het Stellingwerfs of in een andere taal die Stellingwerfse woorden of verbindingen bevatten

v - uit teksten van Johan Veenstra (geb. 1946 in *Nijhooltpae*)

vo - uit teksten van H. Vondeling (1901-1992), geb. in *Oosterwoolde*

onbep. w.	-	onbepaalde wijs
ondersch.	-	onderschikkend
onpers.	-	onpersoonlijk
onoverg.	-	onovergankelijk
oost.	-	oostelijk(er)
overg.	-	overgankelijk
overg., onoverg.	-	overgankelijk, ook onovergankelijk
pers.	-	persoonlijk
pers. vn.	-	persoonlijk voornaamwoord
pred.	-	predikatief
pron. verw.	-	pronominale verwijzing
rangtelw.	-	rangtelwoord
scheidb.	-	scheidbaar
spor.	-	sporadisch: d.i. geldt voor maar één of enkele plaatsen waarvan de vermelding niet interessant is (bijv. bij <i>forceren</i> naast <i>forceren</i>), omdat er geen geografische tegenstelling in het geding is; ook is de aanduiding 'spor.' gebruikt wanneer de samensteller het gebruik van een woord wel kende, maar onzeker was over de feitelijke spreiding
stofn.	-	stofnaam
st. ww.	-	sterk werkwoord
telw.	-	telwoord
tw.	-	tussenwerpsel
var.	-	variant(en)
verb.	-	verbinding, verbogen
verspr.	-	verspreid, d.w.z. voorkomend in meer dan 50% van de dorpen/groepen waarin werd geënquêteerd en evenredig verdeeld over de gehele Stellingwerfse regio
verkl.	-	verkleinwoord
verz.	-	verzamelnaam
vn.	-	voornaamwoord(elijk)
vn. aand.	-	voornaamwoordelijke aanduiding
wederk.	-	wederkerend
west.	-	westelijk(er)
z.	-	zie
zelfst.	-	zelfstandig
zuid.	-	zuidelijk(er)
zw. ww.	-	zwak werkwoord

III. Redactionele afkortingen

aks.	-	aksent
alg.	-	algemeen
all.	-	alleen
attr.	-	attributief
bep.	-	bepaald
bet.	-	betekenis
bez.	-	bezittelijk
bn.	-	bijvoeglijk naamw.
bw.	-	bijwoord
fig.	-	figuurlijk
g.	-	geen
hoofdtelw.	-	hoofdtelwoord
lett.	-	letterlijk
mv.	-	meervoud
Ned.	-	Nederlands
noord.	-	noordelijk(er)
onbep.	-	onbepaald
onbep. vn.	-	onbepaald voornaamwoord

Aanwijzingen voor het gebruik

IV. Over de uitspraak en de weergave van de klanken

Het grafeem *ij* wordt op twee manieren uitgesproken. Dit woordenboek maakt op dit punt onderscheid tussen twee gebieden: OS samen met het gedeelte van WS zuid. van de *Lende* met *ij* = [ɪj], en WS noord. van de *Lende* met *ij* = [ɛj]. Binnen het laatstgenoemde gebied echter is ook wel [ɪj] opgetekend (in Np, Op en Sz) en binnen het eerste gebied wel [ɛj] (in Pe-Dbl en bij sprekers vooral uit de niet-oudste generaties in App, Db en Ow).

De eerste weergave in klankschrift (tussen [en]) slaat steeds terug op het hoofdlemma. De klankweergave van een volgend (neven)lemma wordt van die van het vorige gescheiden door een schuine streep; echter na een komma volgt een andere uitspraakmogelijkheid voor *hetzelfde* lemma. Soms zijn twee lemma's 'samengevat' door een bep. gedeelte van de klankweergave tussen ronde haken te plaatsen. De plaats- of gebiedsaanduidingen van bep. alternatieven in de fonetische beschrijving zijn slechts gegeven voor zover ze de samensteller uit zijn eigen kennis van het Stellingwerfs, dan wel uit zijn eerder of enig aanvullend onderzoek naar de uitspraak bekend waren. De aanduiding ... houdt in dat bep. informatie niet is herhaald, bekend is verondersteld of uit de samenstellende delen kan worden afgeleid.

Wanneer géén uitspraak wordt vermeld, is die gelijk of nagenoeg gelijk aan die in het Nederlands, of gelijk aan c.q. herleidbaar uit de uitspraak van één of meer voorafgaande of volgende lemma's.

De lettergreep die volgt op de apostrofe, draagt het hoofdaksent. De aanduiding 'aksent wisselt' wil zeggen dat, naar gelang de positie in de zin, het hoofdaksent anders kan zijn, vgl. *Die kleur is hadblauw* (het hoofdaksent valt op ...*blauw*) met *een hadblauwe kleur* (het hoofdaksent valt op *had...*). De relevante patronen zullen worden beschreven in de inleiding op deel I.

De fonetische tekens worden in de volgende lijst, indien mogelijk, verklaard m.b.v. Ned. trefwoorden. Bep. assimilaties blijven buiten beschouwing. De lange klinkers en medeklinkers zijn niet opgenomen;

door een dubbele punt wordt nl. aangegeven dat de eraan voorafgaande klinker of medeklinker lang klinkt. Het neusklinkarakter van vokalen in bep. posities wordt uitgedrukt door het teken ~ erboven. Bij korte vokalen is dat karakter slechts weergegeven in enkele bijzondere gevallen.

[i] - Ned. Piet

[ɪ] - Ned. pit, gebit

[ɛ] - Ned. pet

[y] - Ned. fuut, debuut

[ʌ] - Ned. put

[œ] - klinker die lijkt op de *u* in Ned. put maar die met een lagere stand van de tong wordt uitgesproken, vgl. de beginklank van Ned. ui en de *ö* in Duits Löffel

[u] - Ned. boek, zoeken

[o] - Ned. dom

[ɔ] - *o* waarvan de tongstand lager is dan bij de *o* in Ned. dom en hoger dan bij de *a* in Ned. bak

[a] - Ned. bak

[ə] - Ned. 'e' in bijv. lopen

[j] - Ned. jacht; echter met enigszins lagere tongstand (en dan dus *ie*-achtig) in een tweeklank, vgl. *huj* d.i. Ned. hooi

[w] - Ned. water. Vóór [ə], d.w.z. in een woord klinkt een *w* niet zelden als [v], hoewel de [w] vaak als de oudste variant wordt bestempeld. Het alternatief met [v] is niet altijd genoemd

[ʍ] - *w* waarbij onderlip en boventanden niet tegen elkaar sluiten maar waarbij wel liprondding optreedt, vgl. Ned. trouwe

[p] - Ned. prins

[b] - Ned. boot

[t] - Ned. taak

[t̚] - licht 'retroflexe' *t*, d.i. een *t* met de tongpunt iets meer naar achteren dan bij de gewone *t*. Deze [t̚] treft men aan direkt na korte vokalen, op de plaats waar in een eerdere taalfase een *rt*-kombinatie aanwezig moet zijn geweest. (In woorden waarvan de oudere vormen niet precies bekend zijn, is echter niet zonder meer na te gaan of [t̚] teruggaat op een combinatie *r + t*. Een soortgelijke [ŋ] of [ʃ] gaat meestal níét terug op een combinatie *r + n* of *r + l*. Incidenteel wordt de *r* in een enkel leenwoord gerealiseerd, bijv. in *sport* (sport, nl. die men bedrijft), en in enkele woorden die 'met nadruk' worden gebruikt,

Aanwijzingen voor het gebruik

bijv. in *Vort peerd*, al is [fot] 'weg, voort' de gewone manier van zeggen. Sommige sprekers gebruiken niet meer in alle relevante woorden de [t], maar wél de 'gewone' [t]; zo hoort men vaak [fot] i.p.v. [fot]; zo'n alternatief is echter in de fonetische beschrijving weggelaten. De korte vokalen [o], [ɔ] en [a] klinken voor een [t] helderder dan anders; dit is in de beschrijving niet aangegeven. De hier gemaakte opmerkingen gelden ook ten aanzien van de [d], de [s], en de [z])

[d] - Ned. dom

[d] - licht 'retroflexe' *d*. De tongpunt gaat iets meer naar achteren dan bij de gewone *d*; overigens gelden dezelfde bijzonderheden als bij [t] hiervóór

[g] - als in Engels *goal*. Treedt op in niet beklemtoonbare lettergrepen vóór [ŋ], [l], [r] en ook vóór [ə], al wordt, met name west., vóór [ə] ook vaak [ɣ] gehoord, een alternatief dat in de beschrijving in beginsel niet is weergegeven. Verder treedt [g] als in *goal* op aan het begin van beklemtoonbare lettergrepen in OS, Diz, Np en incidenteel in Mun, Op, en Sz. Dit type *g* wordt vaak iets meer naar achteren geartikuleerd dan zoals men *g* in het Nederlands kent uit *goal*. Bij de niet-oudeste generaties in het genoemde gebied met [g] aan het begin van beklemtoonbare lettergrepen treedt in die positie meer en meer [x] op, wat in de overige dorpen de gewone uitspraak is

[k] - Ned. kaak

[f] - Ned. fiets

[v] - Ned. leven, zeeʒdruk

[s] - Ned. kas

[s̥] - licht 'retroflexe' *s*. De tongpunt gaat iets meer naar achteren dan bij de gewone *s*. Overigens gelden dezelfde opmerkingen als bij [t] hiervóór

[z] - Ned. bezig, kasboek. In een woord, vóór [ə], klinkt in west. dorpen de *z* soms als [s]; dit is niet steeds speciaal genoemd

[z̥] - licht retroflexe *z*. De tongpunt gaat iets meer naar achteren dan bij de gewone *z*; overigens gelden dezelfde opmerkingen als bij [t] hiervóór

[x] - Ned. gezicht, lachen

[ɣ] - Ned. zagen, dagboek

[m] - Ned. maken

[m̥] - *m* die de kern van een niet be-

klemtoonbare lettergreep vormt, vgl. alg. Oostnederlands 'loopm' (Ned. lopen)

[n] - Ned. nu

[n̥] - licht 'retroflexe' *n*, d.i. een *n* met de tongpunt iets meer naar achteren dan bij een gewone *n*, vgl. [anə] 'Anna' (meisjesnaam) vs. [anə] 'Anne' (jongensnaam) (Nbk, Np, Obk); zie ook bij [t] hiervóór

[ŋ] - *n* die de kern van een niet beklemtoonbare lettergreep vormt, vgl. het alg. Oostnederlandse 'meetn' (Ned. meten)

[ŋ] - Ned. bang

[ŋ̥] - [ŋ] die de kern van een niet beklemtoonbare lettergreep vormt, vgl. Oostnederlands 'warkng' (Ned. werken)

[ŋ] - Ned. frazje

[r̥] - [r] die de kern van een niet beklemtoonbare lettergreep vormt, vgl. ['rujŋ] Ned. roeien (Ol)

[l̥] - Ned. lallen

[l̥] - *l* die de kern vormt van een niet beklemtoonbare lettergreep, vgl. ['lɪ:p], Ned. lepeʒ; grafisch niet van deze [l̥] onderscheiden is de licht 'retroflexe' *l* (dus met een iets teruggetrokken tongpunt), vgl. [kɔl] 'kol bij paard, koe' met ['kɔlɛx] 'onnozel kijkend' (Ol-Nl) (zie ook bij [t])

[r̥] - tongpunt-*r*, Ned. raar, evt. stemloos aan het lettergreepind. De huig-*r* werd alleen voor enkele personen uit Bdie opgegeven. Oost. komt tussen een korte klinker en de schwa ([ə]) in een woord een tongpunt-*r* voor met één enkele beweging van en naar de tandkas, bijv. in ['harə] 'hard' (= 'snel')

[r̥] - sterk gereduceerde tongpunt-*r*. Deze treedt op direkt vóór *d*, *t*, *s* of *z* en volgt daarbij direkt op een lange vokaal die overgaat in een lichte [ə]; verder met name vóór een 'lettergreepdragende *n*', vgl. ['karŋ] 'karren', ['mɔŋ] 'morgen' of voor [l̥], vgl. ['borl̥] 'borrel'. Bij de artikulatie van de [r̥] wordt de tongpunt éénmaal naar de tandkas bewogen maar niet teruggetrokken

[r̥] - *r* die de kern vormt van een niet beklemtoonbare lettergreep (in de grafische weergave moeilijk te onderscheiden van *r*), vgl. [wekr̥], Ned. wekker

[h] - Ned. hond. Alleen in Bdie en Sz is enkele malen waargenomen dat sprekers *h* aan het woordbegin 'weglaten'; dit is niet in de fonetische beschrijving opgenomen

Lijst van vaste informanten

De namen van de plaatselijke contactpersonen in de organisatie van het projekt zijn hieronder met een * gemarkeerd.

Oost-Stellingwarf

Berkoop

I. de Boer, geb. 1914
R.C. de Boer-Adema, geb. 1914
L. Hof-de Boer*, geb. 1908, overl. 1991
W. Jager, geb. 1912
G. Jager-Bruinenberg, geb. 1913
Z. Kuiters-Keizer* (vanaf 1991), geb. 1920
D.W. Menger, geb. 1907, overl. 1982
B. Menger-van der Weide, geb. 1909, overl. 1996
J. Veen-Menger, geb. 1909

De Fochtel

H. Baron, geb. 1901, overl. 1980
H. Baron-Hofstra, geb. 1902, overl. 1993
R. Bult*, geb. 1905, overl. 1996
J. Bult-Buldstra*, geb. 1910, overl. 1993
L. Cats, geb. 1904, overl. 1987
W. Cats-Popkema, geb. 1907, overl. 1986
A. Kromkamp, geb. 1905, overl. 1990
S. Kromkamp-Langhout, geb. 1907, overl. 1988
J. van Rozen, geb. 1906, overl. 1993

De Haule

L. Baron, geb. 1907
T. Bosma-Koops, geb. 1921
A. Dol, geb. 1924, overl. 1983
L. Dol-van Weperen, geb. 1927
J. van der Heide-Dijkstra, geb. 1929
D. Jonker, geb. 1921, overl. 1979
M. Jonker-Veenstra*, geb. 1920
P. Russchen, geb. 1907, overl. 1991
A. Russchen-Baron, geb. 1906
G. Stelma-Koopman, geb. 1945
G. Witvoet, geb. 1921, overl. 1979
A. Witvoet-van der Horst, geb. 1926, overl. 1979

Donkerbroek

J. van den Bos-Bouma*, geb. 1912
J. de Boer, geb. 1919, overl. 1991
A. Dongstra-van den Bos, geb. 1916
S. Duin-Drenth, geb. 1931
T. Lenstra-van Riesen, geb. 1931
W. van Loon, geb. 1889, overl. 1975
J. Russchen-Houkema, geb. 1921, overl. 1982
A. Teijema-Dragstra, geb. 1905, overl. 1990

Else

A. Bijlsma, geb. 1917
K. Kastelein-Bergsma*, geb. 1922
J.H. Koops, geb. 1893, overl. 1980
J. Mulder, geb. 1916
J. de Nekker-Bolding, geb. 1922

Langedieke

M. van der Broek, geb. 1913
H. Donker-Bult, 1921
H. Jager-Tjassing*, geb. 1925
H. Sloot-de Jong, geb. 1931
J.L. Stoker, geb. 1911, overl. 1982

Makkinge

F. Bethlehem-Blijsie, geb. 1900, overl. 1983
J. Bijstra-van Dalen, geb. 1902, overl. 1991
A. Gorter, geb. 1929
J. Schurer*, geb. 1923
J. Schurer-Klosse, geb. 1928
H. Veenstra-Bouma, geb. 1922

Nijberkoop

A. Bloemhoff-Seinstra*, geb. 1923
E. Boek-Keizer, geb. 1923, overl. 1996
P. Brouwer, geb. 1908, overl. 1994
B. Brouwer-Cats, geb. 1908, overl. 1993

Lijst van vaste informanten

Oosterwoolde

A.W. Betten*, geb. 1920, overl. 1989
K. Gorter, geb. 1914
G. Jansen-de Jong, geb. 1924
G. Pruntel, geb. 1919, overl. 1987
L. Tiesinga, geb. 1899, overl. 1995
J.A. Zwaga-Wemer (*vanaf 1989), geb. 1926

West-Stellingwarf

Blesdieke

A. Dedden-Koers, geb. 1951
H. Huisman*, geb. 1912, overl. 1983
H. Koers-Faber, geb. 1919
J. Kuiper, geb. 1924, overl. 1986
H. Wallinga (*vanaf 1983), geb. 1914, overl. 1987
H. Wallinga-Brouwer (*vanaf 1988), geb. 1913

Buil

T. Marks-Wijnstra, geb. 1923
L. Mulder, geb. 1913, overl. 1986
J. Mulder-Prakken, geb. 1914
H. van Riesen, geb. 1915, overl. 1991

De Hoeve

J. Punter, geb. 1932
A. Punter-de Boer*, geb. 1926
J.P. Rudolphus, geb. 1929
E.A. Rudolphus-Lenstra, geb. 1933
B. de Vries, geb. 1909, overl. 1983
J. de Vries-Hoornstra, geb. 1914

Der Izzerd, Oolde- en Ni'jhoolt woolde

C. Bethlehem-de Roos*, geb. 1925, overl. 1991
M. Groen, geb. 1916
L. Groen-Bakker, geb. 1919
M. Hornstra, geb. 1913, overl. 1983
T. Lukkes, geb. 1913

Hooltpae

A. Hogeling*, geb. 1910, overl. 1991
C.A. Hogeling, geb. 1902, overl. 1993
Z. van der Meer, geb. 1912
T. van der Meer-van Huizen, geb. 1914
B. Oostra (*vanaf 1991), geb. 1917
V. Oostra-Lem, geb. 1916

Munnikeburen

J.M.E. Schokker-Erkens* (tot 1979), geb. 1911

Ni'jhooltpae

J. Houtman, geb. 1913
A. Menger, geb. 1904, overl. 1977
Y. Menger-Smit, geb. 1911
S.J. Oosterhof, geb. 1897, overl. 1987
A. Oosterhof-Donker, geb. 1904, overl. 1980
W. Smit, geb. 1915, overl. 1993
H. Veenstra, geb. 1909, overl. 1996
J. Veenstra*, geb. 1946

Ni'triene

E. Hoekstra, geb. 1916
E. Hoekstra-Dijkstra, geb. 1920
R. de Lang, geb. 1916, overl. 1984
H. de Lang-Eker, geb. 1919
D. Poepjes, geb. 1920
A. Schra-Eker, geb. 1895, overl. 1989
K. van der Weg*, geb. 1915, overl. 1995
T. van der Weg-de Vent, geb. 1914, overl. 1986

Noordwoolde

A. Alten, geb. 1921
T. Alten-Sikkema, geb. 1921, overl. 1993
J. Bakker, geb. 1896
A. Bakker-Schipper, geb. 1898, overl. 1991
J. Bos, geb. 1900, overl. 1989
A. Bos-Roders, geb. 1905, overl. 1990
B. Elsinga-Smit, geb. 1915
J. Veldhuizen-Jongedijk, geb. 1920
J. de Vries-Hoekstra, geb. 1918

Lijst van vaste informanten

Oolde- en Nijlaemer

J. Bakker*, geb. 1920
W. Oenema-Oosting, geb. 1925
W. Oosterhof, geb. 1920, overl. 1976
J. Oosterhof-Koopman, geb. 1920

Peperge en De Blesse

J.W. Brouwer*, geb. 1910
W. Hakman-Brouwer, geb. 1902, overl.
1993
W.J. Koning*, geb. 1904, overl. 1993
M. Prakken-Punter, geb. 1934, overl. 1982
A. Prakken-de Vries, geb. 1907
J. de Raad-Bloemsma, geb. 1911

Scharpenzeel

L. Boezerooij, geb. 1907
R. Jager*, geb. 1910, overl. 1986
L. Jager-Douma (*vanaf 1986), geb. 1914
H. Landman-Nijmeijer, geb. 1918
A. Oosten, geb. 1907, overl. 1986

Spange

H. Brugge, geb. 1899, overl. 1982
P. de Boer-Oosten, geb. 1908
K. Staalsmid, geb. 1928
A. Staalsmid-Elsinga, geb. 1934
K.H. Veenhouwer, geb. 1933
A. Veenhouwer-Ziel*, geb. 1939

Steggerde

A. Draaisma-Jansen, geb. 1922
E. van Hoogmoed, geb. 1920, overl. 1989
G. Nijk-Bakker, geb. 1911
H.A.H. Vonk, geb. 1919
T.H.M. Vonk, geb. 1912
Th.P.Joh. Vonk, geb. 1908, overl. 1992

Wolvege

H. Fledderus, geb. 1912, overl. 1990
M. Fledderus-Schipper, geb. 1911
F. Hanja, geb. 1905, overl. 1977
J. Hanja-Terpstra, geb. 1903
A.F. Mulder, geb. 1945
J.R. Mulder, geb. 1932
W. Mulder-Nijholt, geb. 1946
A. Mulder-de Roos*, geb. 1934
A. de Roos, geb. 1941

L

l - l, nl. als bep. letter, medeklinker, als aanduiding van woordreeksen e.d. die met een l beginnen, ook voor *liter*

L - Romeins cijferteken voor het getal 50, als symbool voor *Luxemburg* en eerder voor de provincie *Utrecht*

l. I - afkorting van *lees, links, lire*

L. II - afkorting van *Linneaus*

l.a.o. - afkorting van *leger agrarisch onderwijs*

l.b.o. - afkorting van *leger beroeps-onderwies*

L.d.H. - afkorting van *Leger des Heils*

l.e.a.o. - afkorting van *leger ekenomisch en administratief onderwijs*

l.g. - afkorting van *lange golf*

l.h.n.o. - afkorting van *leger huushoold- en nijverhiedsonderwies*

l.j. - afkorting van *lopend jaor*

l.k. - afkorting van *laeste kertier*

l.l.o. - afkorting van *leger laandbouw-onderwies*

l.l.s. - afkorting van *legere laandbouw-schoele*

l.l.t.o. - afkorting van *leger laand- en tuunbouwonderwies*

l.n. - afkorting van *laest nuumde*

L.O. - afkorting van *Leger Onderwies, lichamelike opvoeding*

l.o.m. - afkorting van *leer- en opvoedingsmuilikheden*

L.P. - L.P.: langspeelplaat

L.S. - L.S.: afkorting van *legere schoele* en van lat. *lectori salutem*

L.S.D. - L.S.D.

l.t.o. - afkorting van *leger technisch onderwijs*

l.t.s. - afkorting van *legere technische schoele*

L.U.W. - afkorting van *Laandbouw-universiteit Wageningen*

la I tw. [la(:)] - la (uiting van plezier, ook: ter uitdrukking van tonen waarop men geen woorden of andere lettergrepen zingt)

la II de; -'s; -gien [la:] 1. bep. noot: la

laachen z. *lachen*

laadbak z. *laedebak*

laadboom z. *laedboom*

laadplaats z. *laedplak*

laadstok z. *laedstok*

laagveen z. *leegvene*

laaien ['la:jɪ] - laaien: razend zijn, in laaien van woede (Nw)

laaiend (Nbk, Nw) bn., bw.; -er, -st ['la:jɪnt] 1. zeer boos *Hi'j wodde laaiend*

(Nbk), *Hi'j was laaiend kwaod* (Nw) 2. zeer enthousiast (Nbk) *Now, ik bin niet laaiend* niet bep. geestdriftig (Nbk)

laaks z. *laks*

laampe Ook *lampe* (WH, bet. 3: Bu, Dhau) de; -n, evt. -s in bet. 3; laampien ['lā:mpə/'lampə] 1. lamp (voor verlichting)

De laampe moet vroeg op mit die kotte daegen (Nbk, Dho), *Stik de laampe mar an, et wodt donker* (Nbk, Wol), *De laampe is uitgaon* (Spa, Nbk), *Kuj't wel zien zonder laampe?* (Nbk), *een staonde laampe*

(Nbk), *een elektrische laampe* (ba), *de laampe opdoen* (Nbk, Sz), *...opstikken* (j),

...andoen (Nbk), *...uitdoen* (Nbk), ook in

laampeballe - laampeopstikker

De meeste meensken kunnen wel es een laampe uitdoen vaker een lamp uitdoen, nl. om energie te sparen (Obk), de laampe uitblaozen (Nbk), bij de laampe zitten binnen zitten en een of meer lampen aan hebben (Nbk, Bdie), Aj' nao achten [nl. 's morgens] nog bij de laampe theedrinken moeten, dan bin de daegen toch wel kot (Op, Obk), vandaar Ze bin vanmorgen bij de laampe al votgaon vroeg, d.i. toen de lamp nog op was (Dfo, El) en morgens bij de laampe de koenen melken (Nt, Dhau), We moe'n d'r bij de laampe al of we moeten vroeg uit de veren, terwijl het nog donker is (Diz, Np), De laampe an de fiets mos op fietslantaarn (Nbk, Pe-Dbf), tegen de laampe lopen, Now, de laampe gaot mij uut! ik begriip het (haast) niet meer (Ste), Zien laampien is haost uutpoest hij is bijna overleden (Np), Die is de laampe uitgaon hij is overleden (Np), Die moej' mit de laampe zuken daarvan zijn er niet veel (Np), Die lopt mit 't laampien is niet erg snugger, heeft nauwelijks een normaal verstand (Np), Dat had ik (niet) in de laampe begreep ik (niet), had ik niet door (s: oost., bl), D'r gong een laampien bij 'm branen er ging hem een lichtje op 2. radiolamp (spor.) 3. (met hoofdletter) benaming voor een haas (Bu, Dhau) Laampe de haeze (Dhau), Daor hej' lampe ok (Bu) * (schertsend, zo maar gezegd) Die vrouw van Lute Busman/Die stak de lampe an/Mar zie had d'r gien verstand van/En doe kwam d'r brand van (Sz)

laampeballe (Obk) de; -n ['l...] 1. gewicht, tegenwicht voor het optrekken van een lamp

laampeblon (El, Obk, Ol-Nl, Op) Ook **laampeblonde** (Diz), **lampeblon** (Spa) ['lā:mpəblon/...blondə/'lampəbəlɔn] - lampballon *een lampeblon van melkglas* (Spa)

laampeblonde z. **laampeblon**

laampebol z. **laampebolle**

laampebolle (verspr.) Ook **laampebol** (spor.), **lampebolle** (WH) de; -n; -gien ['lā:mpəbəl(ə)/'lam...] 1. lampballon

laampebraander (Db, Dfo) Ook **laampebraner** (Obk) de; -s; -tien ['lā:mpəbrā:ndɪ/...brā:nɪ] 1. brander in een lamp, in het bijzonder in een petroleumlamp *De laampebraander was van keuper en mos*

altied poetst wodden (Dfo)

laampebraner z. **laampebraander**

laampebroons (Obk) et ['lā:mpəbrō:əs] 1. bep. metaalpoeder om de lamp mee te bronzen

laampeëulie (verspr.) Ook **lampeëulie** (Sz), **laampeulie** (Dfo, Diz, El, Op) de ['lā:mp(ə)l:li/...] 1. olie voor het doen branden van een lamp (o.m. uit koolzaad)

laampefebriek (l) - lampenfabriek

laampeglas Ook **lampeglas** (Spa) - lampeglas *Vroeger ston d'r op 'e laampeglaezen: Boheems kristal* (Ol-Nl), *Ie kun dat wiefien wel deur een laampeglas haelen* ze is erg dun (Nbk, Ld)

laampehael z. **laampehaele**

laampehaele (Diz, Ol-Nl) Ook **laampehael** (Op) de; -n; ...haeltien ['l...] 1. tuitrager voor lampeglazzen

laampehaoke (Dfo) Ook **lampehake** (Sz) de; -n; ...haokien ['l...] 1. haak waaraan een lamp hangt

laampehaol (El, Ma, Ow) de; -en ['l...] 1. ijzeren stang waaraan men een lamp hing (El, Ma, Ow)

laampekappe (verspr.) Ook **laampkappe** (Bdie) de; -n; ...kappien ['lā:mp(ə)...] 1. lampekap

laampeketoen (Np, Ow, Ste) et ['l...] 1. lampkatoen

laampeketten (Bdie, Np, Obk, Ol-Nl, Wol) Ook **laampeketting** (verspr.), **lampeketting** (Sz), **lampeketten** (Spa) et, de; -s; -tien ['lā:mpəkətɪ/...kətɪŋ/'lampə...] 1. ketting van een **kettenlaampe**

laampeketting z. **laampeketten**

laampekouse (Db, Diz, Nbk, Np, Obk, Op, Wol) de; ...kousies ['l...] 1. kousje in een gas- of petroleumlamp

laampekralen mv. (Db, Obk) ['l...kra:lɪŋ] 1. kralen ter versiering op de rand van een lamp aangebracht

laampelocht Ook **lampelucht** (WH) et ['lā:mpələxt/'lampələxt] 1. lamplicht, met name in een ruimte of door een grote lamp buiten *Hij knipperde mit de ogen, zo fel was 't laampelocht* (Nbk), *We zatten nog bij 't laampelocht* nl. toen de lamp, de verlichting 's morgens nog op moest blijven (Nbk)

laampeopstikker (Nw, Ow) Ook **lampeopstikker** (WH) de; -s ['lā:mpəɔpstɪkɪ/...] 1. (verouderd) persoon belast met het

opsteken van de straatlantaarns (nl. door de gemeente of een vereniging voor plaatselijk belang)

laampepaere z. *laampepere*

laampepere (Db, Dfo, Obk, Op) Ook **laampepaere** (Sun-Ot) de; -n; ...peertien ['l...]. 1. peervormig (olie)reservoir van een lamp (waarop de brander van de lamp was bevestigd)

laampepit z. *laampepitte*

laampepitte (Nbk, Wol) Ook **laampepit** (Op) de; -n, ook et (bij *laampepit*); ...pittien ['l...pit(ə)] 1. kousje in een lamp 't *laampepit schonemaeken* (Op)

laampepoester z. *laampepoetsen*

laampepoetsen (Nbk) onbep. w. ['l...]. 1. een lamp poetsend schoonmaken, glimmend maken *Ik moet nog even laampepoetsen* (Nbk)

laampepoetsen (verspr.) Ook **laampepoester** (Bdie), **lampepoetsen** (bet. 1: Spa) de; -s; -tien ['l...putsʃ/...pustʃ/'lampə...]. 1. wissel, soort tuitrager om lampen mee schoon te maken 2. dichte pluim van een rietstengel (Dmi)

laamperaand (Obk) de; ...ranen; ...raantien ['lā:mpərə:nt] 1. rand van een lamp, vaak met kralen bedekt

laamperaeger (Bu, Dfo, Dhau, El, Np, Ol-Nl, b) Ook **lamperaeger** (Sz) de; -s; -tien ['l...re:gr /...ra:gr] 1. tuitrager voor lampen (Bu, Np, Ol-Nl, b) (van personen:) *mit haor as laamperaegers* (b) 2. dichte pluim van een rietstengel (Dfo, Dhau, El)

laamperoet (Bu, Ste) - lamperoet *Et was vaeke allemaole laamperoet as et stoomd hadde, et laampeglas was hielemaole beroet* (Bu)

laampeschelle (verspr. OS, Bdie, Np, Op, Pe-Dbl, Wol) Ook **lampeschelle** (WH) de; -n; -gien ['lā:mpəskelə/'lampə...]. 1. walmvanger *Et laampeschellegien is hielemaole bewalmd* (Np)

laampeulie z. *laampeulie*

laampewalm (Ste) de ['l...]. 1. walm van een lamp

laampewinkel (Nbk, Ow) - lampenwinkel

laampkappe z. *laampkappe*

laand Ook, als verb. vormen: *lane* (verspr., l), *laande* (verspr.); ook **land** (WH), verb.: *lande* (WH); et; lanen; laantien [lā:nt/lant] 1. land, i.t.t. zee, meren enz. *an laand kommen, ...gaon*, (geroepen door degene

die op zee land in de verte ziet:) *Laand in zicht!* (verspr.), ook *...in 't zicht* (Db), *te laand en te waeter* overal, vooral van praatjes: alom bekend (Ol-Nl, Bdie), *D'r is mit him gien laand te bezeilen, ...gien laand mit him...*, *argens te lane kommen* belanden: *Die vlieger is hier niet zo veer weg te lane kommen* (Db), *Aj' valen kuj' raer te lane kommen* (verspr., Ste), zo ook *Hi'j is mit 't rieden* [schaatsen] *verkeerd te lane kommen* heeft iets gebroken enz. (Ow), *Die katte is goed te lane kommen* is goed op z'n pootjes terechtgekomen, heeft zich niet bezeerd bij z'n val (Nbk), *Zo weren wij onder 't snijballen te lane kommen op et hiem van J.A.* (b), *Hoe bin we hier toch te lane kommen* hoe zijn we toch op deze plek beland (Pe-Dbl, Nbk), (met name van een langer verblijf:) *Hoe is hi'j hier now te lane kommen* (Ste), ook: op een goeie plek terechtkomen, een goeie positie krijgen (verspr.): *Die jongen van L. die bin toch mar goed te lane koemen* (Sz, Bdie), *Wij bin in Wolvege goed te lane kommen* hebben er een prettige plek om te wonen (Ol-Nl), *Die klongel hoe'j niet henne te sturen, want die brengt d'r niks van te laande* brengt er niets van terecht (Obk), *et laand argens an hebben* (verspr., Wol), *Et laand is (niet) te overzien* het is een karwei waar nog wel een/geen eind aan lijkt te komen, dit werk is wel/niet af te krijgen (Op, Pe-Dbl, Ol-Nl): *Jonges, opschieten, 't is een hele put, et laand is niet te overzien* (Ol-Nl), zo ook *D'r is daor nog zovule te doen, d'r is gien laand te overzien* (Dho) 2. onbebouwd gebied, in het bijzonder: bouwland, echter vooral: weiland, ook: iemands landerijen bij elkaar *Keuning Roegbaord* [nl. de verpersoonlijking van de winter met sneeuw en ijs] *het zien haand/Daelelegd op stad en laand* (ba), *Hujers staon veer op 'e lanen* (ba), *De lanen laggen d'r niet zo best veur* (El), *Zien laand strekt tot de Lende an toe* (Op), *Ik heb al mien laand verkocht* al m'n grasland, evt. ook bouwland en evt. bos e.d. (Sz), *Et laand is op 't heden niet zo duur meer as veur een jaor of wat* (Obk), *Dat stok laand wodt ni'je weke duur verkocht, d'r zit warschijnlijk ok nog een stok bouwterrein in* (Db), *Vroeger woonden d'r een boel meensen achter in 't*

land d.i. nogal ver verwijderd van de doorgaande wegen, temidden van weiland, bouwland en evt. niet ontgonnen gebied (Spa), *Ienzem en verlaoten woonde hi'j daor in de lanen* (j), *Die boer het een protte laand* (El), *'t Is slim nat in 't laand* (Diz), *Hi'j is nog op 't laand an 't wark* (Nbk), *Ze bin nog in 't laand te melken* (Nbk), *'t Is een kaantige hoeke laand* (Diz), *een best stok laand* (Dho), *een beste kaampe laand* (Np), *midden in een laand mit koenen* een stuk weiland met koeien (Np), *Hi'j het et laand veer van huus (liggen)* (Dho, j), *Zien laand ligt naost mienes* (Nbk), *Hi'j ligt tegen mi'j an mit laand* zijn land grenst aan land dat van mij is (Dfo, Spa), zo ook *Hi'j ligt mit laand naost oons* (El), *...mit zien laand tegen et arf van de buurman an* (Obk), *We liggen mit 't laand naost mekere* (Dho) en *Zien laand ligt an mienes* (Ld), *Hi'j is een hiel aende 't laand uut zet* is een heel eind het bouw- of weiland opgegaan (Nbk), zo ook *Hi'j is een hiel aende vot op 't laand* (Nbk), *Hi'j is mit de dongwaegen van 't laand kommen* (b), *Vandaege moe'n we naor et laand te sloden* (Ol-Nl), (als onbep. w. meestal aaneen) *laand anmaeken* land ontginnen, in kultuur brengen (Dfo, Dho, Ld, Ma, Nbk, Ow), *et laand anmaken* id. (Spa), *heide en bos tot laand maeken* id. (Op), *Hi'j het laand bi'j laand* erg veel land (Obk), *Alle laand moet zien recht hebben* als eigenaar/gebruiker van land moet men, om er te kunnen komen en indien nodig, het recht hebben om van een bep. pad van anderen gebruik te maken ('recht van overpad') (Ste), *Ze kun 't laand wel overlopen, mar niet mitnemen* land houdt z'n waarde, het valt niet af te pakken (Dhau) 3. staat, rijk, ook: bep. gebied, omgeving *In oons laand lopt et tal warkelozen mit de dag op* (Obk), *Et gaot soms reer in die vremde lanen* (Dho), *We blieven mit vekaansie in oons eigen laand* d.i. in Nederland (Nbk), *Die lanen vullen mekeer an* vielen elkaar aan (Nbk), *in waarme lanen* in tropische landen (Nbk), (verb.) *hier te lane* in deze omgeving (verspr.): *Dat haj' hier te laande aenlik niet* (Ste), *Hier te laande was et karneval gien gebruik* (Ow), *'t Is een natte boel hier te lande* (Spa), ook niet verb. (Ste): *Now wil*

de tarwe hier te laand niet zo best (Ste), (verb.) *Nargens te lane kuj' dat apperaat kriegien* (Ld) 4. in stad en laand oflopen her en der, vooral: om te vinden (spor.), *...ofreizen* (Op) **Mit de hoed in de haand, koj' deur 't hiele laand* (verspr., Np), *...deur 't gaanse laand* (spor., Bdie), *...gaoj' deur...* (Nw), (geroepen als iemand door de modder fietste waarbij ook modder op z'n rug spatte:) *Hool de dief! Hi'j het laand steulen!* (Dfo), (gezegd wanneer men ruzie met iemand heeft:) *Wat doej' mit stront aj' toch gien laand hebben* (Ow), *Laand kan wel een smeerlap over lopen mar niet mit votlopen* landbezit is gegarandeerd bezit, is de beste, veiligste belegging (El)

laand- en volkenkunde (l) - land- en volkenkunde

laandanmaeken (Dfo, Dhau, Ma, Nbk) onbep. w. [lã:ntãme:kj] 1. woeste grond in kultuur brengen, ontginnen *Bi'j laandanmaeken moej' ok ofbonken* (Ma), *Mit laandanmaeken kreej' vroeger een stegien* kon je voor jezelf een klein boerenbedrijfje kreëren (Dhau)

laandanmaeker Ook **laandanmaker** (WH), **landanmaker** (Spa) [lã:ntãme:kj/...ma:kj] - landontginner

laandanmaker z. **laandanmaeker**

laandanwinning (Ol-Nl) [lã:ntãme:kj] - landaanwinning: het winnen van land door drooglegging

laandaodel (Np) - landadel

laandarbeider (spor.) - landarbeider

laandarbeidersbond (vo) - landarbeidersbond

laandbezit (spor.) - landbezit

laandbouw (Bdie, Dfo, Dhau, Nbk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Sz, Wol) Ook **landbouw** (verspr.) [lã:ndbœw, ...mb.../'land..., 'lamb...] - landbouw

laandbouwwakte (Ol-Nl) - landbouwwakte

laandbouwbaank (verspr.) Ook **landbouwbaank** (verspr.), **landbouwbank** (Spa) - landbouwbank

laandbouwbedrief (Ol-Nl) Ook **landbouwbedrief** (Spa) - landbouwbedrijf: boerderij

laandbouwbeleid (l) - landbouwbeleid

laandbouwblad (Nbk, vo) Ook **landbouwblad** (Nbk) et; ...blaeden [lã:ntãme:kj] 1. blad, vaktijdschrift voor boeren *Hi'j hadde d'r tekenings bi'j uut een laandbouwblad* (vo)

laandbouwer (Ol-Nl) Ook *landbouwer* (Spa) ['l...bɔmɪ/...] - landbouwer
laandbouwgebied (l) - landbouwgebied
laandbouwgrond (spor.) Ook *landbouwgrond* (spor.) - landbouwgrond
laandbouwhogeschoele (Nbk) Ook *landbouwhogeschoele* (Nbk, Spa) - landbouwhogeschool
laandbouwhuushooldschoele (Bdie, Dfo, Nbk, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Sz, Wol) Ook *landbouwhuushooldschoele* (Dho, Diz, El, Ma, Nt, Obk, Ol-Nl, Ow, Spa) [...'hysho:lt...] - landbouwhuishoudschool
laandbouwkommesaores (l) - landbouwkommissaris
laandbouwkonseleant (Dfo, Dhau, Nbk) Ook *laandbouwkonseleant* (Bdie, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Sz, Wol), *landbouwkonseleant* (Diz, Db, El, Ma, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Ow) ['l...] - landbouwkonseleant
laandbouwkonseleant z. *laandbouwkonseleant*
laandbouwkrisis (spor.) - landbouwkrisis
laandbouwkundig (l) - landbouwkundig *een laandbouwkundig ingenieur* (l)
laandbouwkursus (Ow) Ook *landbouwkursus* (Op) - landbouwkursus
laandbouwlerer (l) - landbouwleraar
laandbouwmeester (vo) ['l...] - landbouwleraar
laandbouwmenister (b) de; -s; -tien ['l...] 1. minister van landbouw
laandbouwonderwies (spor.) Ook *landbouwonderwies* (spor.) - landbouwonderwies
laandbouworganisaosie (l) - landbouworganisatie
laandbouwperdukt (vo) ['...] - landbouwprodukt
laandbouwplastic (spor.) Ook *landbouwplastic* - landbouwplastic
laandbouwpoletiek (spor.) Ook *landbouwpoletiek* (spor.) - landbouwpolitiek
laandbouwschoele (Dhau, Nbk, Obk, Op) Ook *landbouwschoele* (Dhau, Ld, Op) - landbouwschool
laandbouwschop (Nbk, Ow) Ook *landbouwschap* (verspr.), voor -schap z. -schap - landbouwschap
laandbouwstreek (l) - landbouwstreek
laandbouwtenoonstelling (Nbk, Ol-Nl) - landbouwtenoonstelling
laandbouwvereniging z. *laandbouw-*

vereniging

laandbouwvereniging (Nbk) Ook *landbouwvereniging* (Obk), *landbouwvereniging* (Bdie, Dfo, Dhau, Nt, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Sz, Wol), *landbouwvereniging* (Bu, Db, Dho, Diz, El, Ld, Ma, Ol-Nl, Op, Ow, Spa, Sz) de; ...verenings, -n, ...verenings ['l...] 1. vereniging van landbouwers, met name (een afdeling van) de Friese maatschappij van landbouw
laandbouwveurlighting (Nbk, l) Ook *landbouwveurlighting* (Db, Nbk) [...'f...] - landbouwvoorlichting
laandbouwwarktugvereniging (Nbk) de; ...verenings [...'w...] 1. landbouwcoöperatie die, ook met gebruikmaking van landbouwmachines, in opdracht bep. werkzaamheden voor boeren verricht
laandbouwwarktuug (spor.) Ook *landbouwwerktuug* (Spa) - landbouwwerktuig
laandbouwwinterkursus (spor.) [...'win...] - landbouwwinterkursus
laandbouwwinterschoele (verspr.) Ook *landbouwwinterschoele* (Db, Dho, Diz, El, Ld, Ma, Nbk, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Spa) de [...'win...] 1. landbouwonderwijs in de winter gegeven
laandbrette (Dho) de; -s ['lā:ndbrɛtə] 1. breedte van een strook land, nl. van kavels met dezelfde breedte op een rij achter elkaar *op dezelve laandbrette* op dezelfde kavelstrook (Dho)
laande z. onder *laand*
laandeigener (Nbk) - landeigenaar
laandelik Ook *lanelik* (spor.) ['lā:ndlɛk/ 'lā:nlɛk] - landelijk: m.b.t. het gehele land *Een laandelike kraante hoej' haost niet, ie zien ja haost alles wel op 'e tillevisie* (Nbk), ook inzake het landschap, de omgeving: *We wonen hier mooi in een lanelike omgeving* (Ow)
laanderi'jen (ba, Nbk, Obk) [lā:ndə'rɪjɛn] - landerijen *De meeste laanderi'jen liggen om de plaetsen henne* (Obk)
laanderig z. *laanterig*
laandfiets (Ma) de; -en ['l...] 1. oude fiets waarop men het land in ging of over een zandweg naar het land, vooral gebruikt om de koeien op te halen en/of om ze in het land te melken
laandgebruuk (spor.) - landgebruik
laandgenoot (l) - landgenoot
laandgoed - landgoed

laandgreens - laandrolle

laandgreens (l) - grens van een land
laandheer (El, Nbk, Obk, Op, k: Ste) - landheer, vooral: eigenaar van de pachtboerderij *En een paer ure laeter* [nl. na het geld voor de boekweit te hebben gehaald bij de koopman] *zat hi'j weer bi'j de vrouwe in de kaemer mit een stok van de hure veur de laandheer in de buse* (k: Ste)
laandhekke Ook *landhekke* (Spa) de, et; -n ['l...] 1. groot houten hek op een inrit, dam van een weiland, erf of zandweg, meestal bestaande uit vier of vijf horizontale planken (met tussenruimte) van plm. 10 cm breed en 3.40 m lang, twee vertikale eindplanken, een vertikale middelste plank en twee planken vanaf de onderkant van de eindplanken naar de top van het midden lopend
laandhokke (verspr.) Ook *landhokke* (Spa) et; -n; ...hokkien ['l...] 1. hok waar de varkens vrij in- en uit kunnen lopen (d.i. naar buiten, veelal nl. naar een kleine, omheinde ruimte of naar een groter stuk weiland), ook wel in het land zelf; ook wel voor ander vee, zoals schapen *'t Laandhokke was een klein hokkien in et laand waor as de loopvarkens de hiele dag in-een uutlopen konnen; vaeke fokvarkens, die ok wel drachtig weren* (El, Ow)
laandhonger (vo) de ['l...] 1. zucht om meer land te hebben (bij boeren, maar ook anderszins) *Nog mar een peer daegen boer en now al laandhonger!* (vo)
laandhure Ook *landhure* (Spa) - landhuur
laandhuus - landhuis
laandies et ['lā:ntis] 1. landijs (spor.) 2. ijslaag op plassen water die op het wei- of bouwland staan *Laandies is betrouwber* (Ste)
laanding de; -s ['lā:ndɪŋ] 1. landing (uit de lucht)
laandingsbaene (spor.) - landingsbaan
laandinrichting (spor.) - landinrichting
laandinrichtingsbeleid (spor.) - landinrichtingsbeleid
laandinrichtingswet (spor.) - landinrichtingswet
laandkaorte de; -n; ...kaortien ['l...] 1. landkaart: kaart van een land, een deel ervan, een groter deel van de aarde
laandketel (Nbk, Nw) de; -s ['l...] 1. grote ketel die men meenam naar het werk op

het land

laandklimaot (l) - landklimaat
laandkoeme (Nbk, Np) de; -n; -gien ['lā:ntkumə] 1. klein kommetje dat men mee had om koffie uit te drinken, bijv. naar het hooiland of naar het terrein waar men turf maakte
laandkoffie (Bu, Nbk, Np) de ['lā:ntkofi] 1. slechte, slappe koffie, met name: de niet zo beste koffie die de werkers vroeger op het land kregen *Now, 't was ok laandkoffie!* (Nbk)
laandkroje (El, Np) de; -n ['l...] 1. kruiwagen met middelgrote bak (en die dus niet zo groot was als de *strontkroje*; ook gebruikt om een klein kind in mee te nemen naar het land)
laandleven (Ow) - landleven
laandloper (Bu, Nbk, b) Ook *landloper* (Spa) ['lā:ntlo:pɹ/...] - landloper, schooier *Hi'j kreeg op een winteravond es een laandloper an de deure* (b)
laandloperi'je (Nbk) [...lo:pə'rtjə] - landloperij
laandmacht - landmacht *de Keuninklike Laandmacht* (l)
laandman (Dho, Np) Ook *landman* (Np) - landman, in ** Een dreuge meert is geld weerd/As 't in april mar natten wil/Dan dot de laandman wat hi'j wil* (Np, Dho)
laandmeten (spor.) - landmeten *Vroeger haj' veur et laandmeten een vuufmeterse latte* (Ste), *'t Liekt wel dat hi'j an 't laandmeten is, mit zien grote passen* (Pe-Dbl)
laandmeter Ook *landmeter* (Spa) ['l...] - landmeter
laandmien (spor.) - landmijn
laandnoemer (Ol-Nl) et; -s ['l...] 1. elk der nummers waarmee percelen land zijn gemerkt bij het kadaster *Alle laandnoemers staon opschreven bi'j 't kadaster* (Ol-Nl)
laandpachter (vo) - landpachter
laandpries (Nbk) de; ...priezen ['l...] 1. prijs van het land
laandrogge (spor.) - landrug
laandrolle (Np, Nbk, Obk, Ol-Nl, Ste) Ook *laandrulle* (Bu, Dho, Nbk), *landrolle* (WH) de; -n; -gien ['lā:ntrolə/...rylə/...] 1. landrol: rol waarmee het land wordt geëffend *Grōszaod wodde inrold mit een laandrolle* (Ste), *Vroeger wodde de laandrulle ok rolblok nuumd, mar doe was*

hi'j van hoolt, van iekenstammen mit an weerskaanten twie boolten; daor kwam iezer an, om 'm te trekken (Bu)

laandrollen (Nw) onbep. w. ['l...] 1. bewerken met een *laandrolle*, z. aldaar

laandrotte (Op) - landrot

laandrover (Dfo) - landrover

laandrule z. *laandrolle*

laandschap z. *laandschop*

laandschatten (Ste) onbep. w. ['l...] 1. taxeren van de waarde van land *laandschatten mit de ruilverkaveling* (Ste)

laandscheuren (Ste) onbep. w. ['l...] 1. scheuren van land

laandschop (Nbk, Np, l) Ook *laandschap* (b), voor -schap z. -schop - landschap (lett.): landschappelijke omgeving *een mooi laandschop* (Nbk), verder in *de Oolde Laandschop* Drente (l)

laandschopsarchitekt (l) - landschapsarchitekt

laandstiekel (Obk) de; -s; -tien ['l...] 1. benaming voor diverse distelsoorten in het weiland *Laandstiekels konnen lang wodden, mar ze wodden d'r klein uut steuken* (Obk)

laandvarken (ZW, Dfo, Obk, elders spor.) et; -s ['l...] 1. bep. groot varken met hangende oren op het Europese vasteland gefokt (i.t.t. bep. Engelse soorten); vijftig jaar geleden veel voorkomend (spor.) *Deense laandvarkens* (spor.), *Duutse laandvarkens* (spor.) 2. varken dat buiten loopt, in het land (i.t.t. mestvarkens die in het hok blijven en speciaal voer krijgen) (ZW, Dfo, Obk), in het bijzonder: jonge fokzeug die in het land loopt (Bdie) of drachtige fokzeug (Dfo) *Breng dat mar naor de laandvarkens!* nl. afval in de vorm van etensresten (Obk), *Laandvarkens leupen eerst in et laand veurdat ze ofmest wodden; want deur te ienziedig voer (mael van eigenverbouwde rogge, haever) konnen ze et mesten niet uutstaon en wodden stief* (Dfo)

laandverbetering de; -s, -en ['l...] 1. het verbeteren van het kultuurland *D'r wodde mit ruilverkaveling ok an laandverbetering warkt* (vo)

laandverhuur (spor.) - landverhuur

laandverhuizer (Nbk, Ol-Nl, vo, s) - landverhuizer, emigrant

laandverkope (l) - landverkoop

laandverpatten I (Nbk, b) et ['lā:ntfə...] 1. spelletje waarbij kinderen een groot vierkant stuk 'land' in het zand aftekenen en om beurten een mes op de punt in het zand moeten werpen (blijft het mes inderdaad staan, dan wordt in de richting waarin het lemmet staat een streep getrokken; men mag het grootste deel dat door de worp ontstaat als het zijne beschouwen; het deel dat al van een ander is, blijft steeds buiten beschouwing (Nbk))

laandverpatten II (b) onbep. w. 1. het spelletje spelen dat is beschreven onder *laandverpatten I*

laandverraad (verspr.) et ['l...] 1. landverraad *Et was de tied van roof en moord, van laandverraad en leugen* (b)

laandverraoder - landverrader

laandvol ['lā:ntfol] - landvol, in **D'r is gien haandvol mar (wel) een laandvol* er zijn er veel meer van dan je denkt (Dhau), vooral gezegd wanneer iemands verkering uitraakte (Dho, Nbk, Nw, Ste)

laandvoogd (b) - landvoogd

laandwaachter (v) ['lā:ntwa:xtr] - landwachter *Heit is laandwaachter, hi'j lopt mit een geweer* (v)

laandwaark z. *laandwark*

laandwark (verspr.) Ook *laandwerk* (WH), *landwerk* (Spa), *laandwaark* (Bdie, Pe-Dbl) et ['l...] 1. werk dat men op bouw- of grasland verricht *Mit die oolde knol kuj' niet zo harre meer opschieten mit et laandwark* (Dhau)

laandweer (Bdie, Ste) Ook *landweer* (Ste) de; ...weren ['lā:nt'wɛ:ər/lant...] 1. grens met een andere provincie (met name die met *Overiessel*) *We hadden et laand tegen de laandweer an, daor was ok een sloot; de koenen leupen dan wel 'tegen de laandweer an'* (Bdie)

laandweg (spor.) de; -en; -gien ['l...] 1. kleine weg door de landen, soms nauwelijks verhard (echter geen gewone zandweg, die werd met *menning(e)* en var. of *reed* aangeduid)

laandwerk z. *laandwark*

laandwien (spor.) - landwijn

laandwiend (l) - landwind

laandwinning (spor.) - landwinning

laanges z. *langes, langes*

laangs z. *langes, langes*

laank z. *lang*

laankdissel - laankzem

laankdissel (Bdie, Nbk, Np, Ow) Ook *langdissel* (verspr.), *langhout* (Sz) de; -s; -tien [ˈlā:ŋ(g)d.../ˈlāŋhɔmt] 1. lange disselboom voor twee paarden, die nl. elk aan een kant liepen; soms ook voor één paard, vgl. *Soms leup d'r ien peerd bij de langdissel, die leup d'r rechts van* (Ma), *An 't halshoort dreugen de peerden de langdissel van de waegen of van de mijmesiene* (Ld, Pe-Db), *De peerden lopen in de langdissel* (Diz)

laankhals (Dho, El, Mun, Ow, Pe-Db) de; ...halzen; -ien [ˈlā:ŋkhals] 1. iemand die voortdurend nieuwsgierig kijkt (Mun, Ow) 2. sterke drinker (Dho, El, Pe-Db)

laankhalzen I (verspr. oost. van Wol) zw. ww.; onoverg.; laankhalsde, het laankhalsd [ˈlā:ŋkhalzn] 1. nieuwsgierig kijken of verlangend uitkijken naar, zin hebben in *Ze zatten daor zo naor te laankhalzen* (Nbk), *We keken d'r laankhalzend naor uut* (Dfo), *De koenen stonnen bij et hekke te laankhalzen* (Ma), *Langs de lijn ston veul pebliek te laankhalzen* (Op) 2. loerend uitkijken uit verveling, zich vervelen *Hij ston veur 't raem te laankhalzen* (Np), *Hij zit mar te laankhalzen* (Nbk)

laankhalzen II (Obk) et [ˈlā:...] 1. het verlangend uitkijken naar *Ie konnen vroeger mit laankhalzen naor 't schoelefeest of naor Berkoper maark utkieken* (Obk)

laankhoort z. *langhoort*

laankiezer (Bu, Ste) Ook *langiezer* (ZW, Dhau, El, Nt, Ow) - kouter, ploegijzer

laanklief (Ste) et; ...lieven; -ien [ˈlā:lif] 1. benaming voor bep. personen die erg dun en lang zijn, z. ook *lanklief*

laankman (Ste) de [ˈlā:ŋkman] 1. middelvinger, in kinderrijm (op de vingers) * *Doempien het een kugien kocht/Kotman het 'm naor huus toe brocht/Laankman het 'm steuken/Kleine fiedelomme deintien het de wossies maekt/Klein schelmpien het ze allemaole opeten* (Ste)

laankmes (Nw, Ste) Ook *langmes* (ZW, Db, El, Op, Ow) [ˈlā:...] - kouter, ploegijzer

laankmoedig Ook *lankmoedig* (Sz) [...ˈmudɔx] - lankmoedig *Die man is zo laankmoedig, hij kan een boel verdregen* (Obk)

laankpote z. *langpote*

laankpraoter z. *langpraoter*

laankuut z. *languut*

laankwaarpig z. *langwarpig*

laankwaegen (WS zuid. van de Lende, Diz, verspr. OS, Np, Op, b: ln) Ook *langwaegen* (WS noord. van de Lende, verspr. OS, Dho, Nw), *lankwaegen* (Op), *lankwagen* (Sz), *langwagen* (Spa) de; -s [ˈlā:...] 1. lange balk, boom die voor- en achterstel verbindt en waarmee men een wagen langer maakt (vaak met een langwerpige ring aan het uiteinde, waar een tweede wagen aan kon worden gehaakt), ook: een wagen die op die manier langer is/kan worden gemaakt; de *laankwaegen* was vooral voor het vervoer van lange materialen, zoals bomen en ook wel voor het vervoer van varkens (Diz, Ma) *De laankwaegen kon verlengd wodden om bijglike bomen te verslepen* (Nw), *D'r mos een laankwaegen tussen, dan hej' meer lengte, eers gaot hij' veur- of aachterover* (Nt, Nbk), *De langwaegen - een lange, platte balke - die haj' op verschillende lengten: om bijveurbeeld sparren mit op te haelen, eers koj' die niet vervoeren; de waegen wodde zo een stok langer* (Nw), *De hond was et kotte hoortien, et lange hoort de laankwaegen; die wodde soms hiel laank maekt veur et slepen van bomen* (Ste), *Vroeger haj' ok nog een verlengde laankwaegen; dan kwam de bodem d'r uut, de ziedledders d'r of, dat was veur et haelen van dennen* (Bu), ook *lange laankwaegen* geheten (Ma, Op): *De langwaegen wodde d'r wel es uut haeld en dan kwam d'r een lange langwaegen in nl. vaak zelf gemaakt van een lange sparreboom, voor het vervoer van boomstammen* (Ma), waarnaast *de kotte laankwaegen* (Ste), *Dan wodde die laankwaegen op et veur- en aachterstel vaastezet mit booten; de waegen kon dan niet zo best meer dri'jen, ie mossen veurzichtig rieden veur et bomen vermenen* (Op), vgl. echter *Soms zat d'r een mooie bocht in de hond, dan dri'jden de hond en de langwaegen mooier* (Ma)

laankwerpig z. *langwarpig*

laankwielig (El) Ook *langwielig* (Obk) bn., bw.; -er, -st [...ˈwilɔx] 1. langdradig: langdurig saai *'t Was een laankwielig verhael* (El)

laankzem z. *langzem*

laankzemerhaand z. *langzemerhaand*
laans z. *langes, langs*
laansadvokaot (l) - landsadvokaat (inzake de landelijke overheid)
laansbelang (b) ['lā:z...] - landsbelang
laansdouw z. *laansdouwe*
laansdouwe (Obk) Ook *laansdouw* (Dfo) de; -n [lā:z'doM(ə)] **1.** landstreek, landouw (Obk), *Et was d'r gien roeme laansdouw* het was er armoedig (Dfo)
laansman (Dho) ['lā:sman] - landman: boer * *Een dreuge meert en 'n natt' april/Is de laansman naor de wil* (Dho)
laansverdediger (Ol-Nl) ['l...] - landsverdediger
laanteren (Np, Dhau, Ow) Ook *lenteren* (Np, Ol-Nl, Spa), *lanteren* (spor.) zw. ww.; onoverg.; laanterde, het laanterd ['lā:ntɾŋ/'lentɾŋ] **1.** lanterfanten, rondhangen en zo goed als niets uitvoeren *Hi'j lopt wat om huus te laanteren* (Ow), *Hi'j laantert wat bi'j de diek omme* (Np), *Hi'j lenterde mar wat om huus henne, hi'j had niks om hanen* (Ol-Nl), (van de desbetreffende persoon:) *Hi'j loopt mar wat om huus te lenteren* (Spa)
laanterfaanten (Diz, Nbk, Nt, Pe-Dbl, Wol, b: ln) Ook *laanterfanten* (Bdie, El, Nbk, Ow), *lanterfanten* (Db, Dho, Ld, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Sz) zw. ww.; onoverg.; laanterfaante, het laanterfaant ['lā:ntɾfā:ntɾ/...fantɾ/'lantɾ...] **1.** lanterfanten, rondhangen en zo goed als niets uitvoeren *Hi'j laanterfaant mar wat* (Nbk), *Ik zol mar es an et wark gaon as ik jow was, dan hier staon te laanterfaanten* (Wol), *Hi'j lopt mar wat omme te lanterfanten* (Np), *Hi'j ligt mar wat op 'e baank te lanterfanten* (Db)
laanterfaanter (Diz, Nbk, Wol) Ook *laanterfanter* (El, Obk, Op), *lanterfanter* (Diz, Ld, Ma, Nbk, Np, Op), *lanterfaanter* (Spa) ['lā:ntɾfā:ntɾ/...fantɾ/'lan...] **1.** lanterfanter
laanterfanten z. *laanterfaanten*
laanterfanter z. *laanterfaanter*
laanterig (Dfo, Dho, Diz, El, Nbk, Np, Obk, Op, Ow, Ste, Wol, bl, n) Ook *laanderig* (bet. 1: Bdie, Ld, Ma, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Wol), *landerig* (Db, Dhau, Nt, Sz) bn. ['lā:ntɾæx/...dɾ...] **1.** een slap, niet fit, flauw gevoel hebbend, futloos *Aj' de geehonger* [geeuwhonger]

hebben dan woj' laanterig, dan vuul ie je niet goed, mar ie knappen vot-en-daolik op aj' wat te eten kriegen (Ste), *Ik bin zo laanterig, ik hebbe zin in een hattelike biet* (Nbk), *Laanterig kuj' wel van thee wodden, wat hongerachtig, dan hej' nargens nocht an* (Nbk) **2.** slap smakend (Nbk, Obk), vooral in *laanterige koffie* slappe koffie (Nbk, Obk)
laantienverwisselen (Dfo) onbep. w. ['l...] **1.** hetz. als *messienpikken* I, II, z. aldaar
laast z. *last*
laat z. *laete*
lab (l) - lab
lab. - afkorting van *labberetorium*
laban z. *laoban*
labbe z. *lobbe*
labbekak (l) - labbekak: schijtlaars
labberet z. *labret*
labberetorium (verspr.) [labɾə'to:ərijə̃m, labəɾə...] - laboratorium
labberetoriumjasse (verspr.) - laboratoriumjas
label (l) - label: inzake grammofoonplaten
labendig z. *lebendig*
labiebes z. *lawiebes*
labiel (spor.) - labiel (van personen)
labret (Dhau, Sz, p) Ook *labberet* (p) et; -ten [la'brət/labə'ret] **1.** gevangenis *Zo kuj' nog rap in 't labret raeken* in de bajes (Sz) **2.** in *aorig in 't labret zitten* in de problemen, in de penarie (p, Dhau), *in 't laberet raeken* id. (p)
labubes z. *lawiebes*
lach de; -en; -ien ['lax] **1.** het lachen, de manier van lachen *een gulle lach* (Nbk, Ow), *Hi'j scheut in de lach* (Nbk) **2.** keer dat men lacht *Zo rap en zo wakker mit lustige lachies, mit driftige stappies* (ba), *D'r trok een lachien om zien oolde gezichte* (j), *Ze hadde de oolde lachies weer in de ogen* (l), *D'r kon gien lachien of hij lachte niet één keer, hij bleef maar stuurs kijken* (Nbk, Np)
lachbuie z. *lachbuije*
lachbuije (El, Nbk, Np) Ook *lachbuie* (Spa) - lachbui *Waor dot et jow zeer, Haarm?' vreug de boerinne, die over heur lachbuije henne was* (vo), *een lachbuije hebben* (Nbk), *...kriegen* (Nbk)
lachdoeve (ZW, Bu, Db, Dfo, Diz, Ld, Nt, Op, Wol) Ook *lachduve* (Sz) de; -n; ...doefien ['laydu:wə, ...və/...y:...] **1.** bep.

lachduve - laedbrogge

soort tortelduif (*Streptopelia risoria*; op een turkse tortel gelijkend), als huisdier gehouden in een kooitje (veelal boven de deur, nl. als bescherming tegen ziekten (Ste)); ook wel gezegd van een duif die koert (Dfo)

lachduve z. *lachdoeve*

lachebek - lachebek

lachen Ook *laachen* (Ow, Spa, b) zw./st. ww.; onoverg.; het lacht ['laxɲ/'la:...] 1. lachen (door een bep. gezichtsuitdrukking)

Sommigen lachen overal omme, en anderen dot et lachen zeer hebben moeite om te lachen (Op), *iene an et lachen maeken* (Nbk), *gul lachen* (Mun), *Hij maekte zokke raere meneuvels, dat we konnen et lachen niet laoten* (Op), *Hij laacht in zien voesien* (Ow), *Laot me niet lachen!*, *deur je traonen henne lachen* (Nbk), (gezegd van iemand die altijd enigszins lacht:) *'t Is een lachende liefde* (Ma), (schertsend tegen een narrig iemand:) *Lach es tegen doempien!* (Obk), (schertsend:) *As jim mij uutlachen, moej'm me d'r ok weer in lachen* (Op), *Was dat een lachen!* was dat lachen! (Bdie), *D'r vaalt hier niks te lachen* lach niet, je moet serieus zijn (Nbk), *Hij het lacht, alderbenaauwdst* (Nbk), *Hij migt in de broek van 't lachen* (Np), *Hij was slop van 't lachen* hij moest onbedaarlijk, langdurig lachen (Nbk, Np), *We hadden een wille, wij hebben oons een stieselbulte lachen* id. (Diz, Wol), *je een beroerte lachen* id. (Diz, Nbk), *je een ongelok lachen* id. (Nbk), *Ie moe'n niet zo lachen, ie kun zo doodvalen!* (Ow) 2. maken van het geluid te omschrijven als 'gr, gr, gr' door een koekoek (spor.), van een bep. geluid van een spreek (Sz), van een bep.

lacherig geluid van een duif, met name een tortelduif (Nw) 3. in *d'r omme lachen* iets niet bep. ernstig nemen *Hij zal zeker vertellen hoe et moet? Now, daor lach ik omme* (Nbk), in *Daor lach ik niet omme* dat neem ik heel serieus (Nbk) 4. vermaak, leedvermaak hebben *Wat zal hij lachen as et toch verkeerd gaot* (Nbk) * *Lachen is gezond* (Ow), *IJ kun d'r beter omme lachen as om goelen* (Ow), *Wie et laest lacht, lacht et beste* (spor.)

lacher de; -s; -tien ['laxɹ] 1. lacher *Hij had de lachers op zien haand* (Nbk)

lacherig bn., bw.; -er, -st ['laxəɹəx] 1.

lacherig *Ie moe'n niet zo lacherig doen de hieltied, bah, wat is daor an veur een eer!* (Nbk)

lachertien et ['laxɹtin] 1. iets wat belachelijk is *En hij mar krimmeneren dat hij et in die baene zo drok het, mar wat moet een aander dan! Et is ja een lachertien* (Nbk)

lachgas (El) - lachgas

lachspiegel de; -s; -tien ['l...] 1. lachspiegel

lachspieren (Db, Nbk, Np, Wol), in *et op 'e lachspieren hebben* bij voortdurend lachen, nauwelijks kunnen stoppen met het lachen

lachstoepen z. *lachstoepies*

lachstoepies (Diz) Ook *lachstoepen* (Wol), *lachstupies* (Spa) mv. ['laxstupis/...stupm /...stypis] 1. lachjes van jonge kinderen in de slaap, opgevat als groeistuipe *Die kleine poppe het lachstupies* (Spa)

lachstupies z. *lachstoepies*

lachziekte (Np, Obk, Ol-Nl) ['laxsiktə], in *de lachziekte hebben* voortdurend moeten lachen (Np)

ladder (spor.) de; -s ['ladɹ] 1. toonladder 2. z. *ledder*

ladderig (Np) bn.; -er, -st ['ladɹəx] 1. (van thee) slap, dun *een bakkien ladderige thee* (Np)

ladderzat (Pe-Dbl) bn. ['...] 1. in hoge mate dronken *Die man zat vol majem, die was ladderzat* (Pe-Dbl)

ladekaste z. *laedekaaste*

laden z. *laeden*

lader z. *laeder*

ladewagen z. *laedewaegen*

lading z. *laeding*

ladyshave (spor.) - ladyshave

lae de; -den; -gien [lɛ:] 1. lade in een tafel, kast, buro e.d. *de bovenste lae van et oolde kassien* (Np), *de lae uuttrekken* (Nbk), *...dichteschoeven* (Nbk), *Vanzels kwam d'r ok geld in et laegien* (j), *Brengt et nog wat in et laegien?* levert het nog iets op in financiële zin? (Ste), *Dat brengt geld in 't laegien* geeft behoorlijke inkomsten (Nbk)

laedbak z. *laedebak*

laedboom (Dho, El, Obk, Pe-Dbl) Ook

laadboom (Sz) - laadboom

laedbrogge (Wol) - laadbrug (bep. hefwerktuig)

laedebak (Obk) Ook **laedbak** (verspr.), **laadbak** (WH) de; -ken; -kien ['lɛ:də bak/...dbak/...a:...] 1. laadbak van een vrachtauto

laedekaaste (Nbk, Np, Obk, Ste) Ook **ladekaste** (Sz) ['lɛ:dəka:stə/'la:...] - laden-kast

laeden Ook **laden** (WH) zw./st. ww.; overg.; laedde/laedede (Dfo, Np, Ste), het laeded, laeden (Ow) ['lɛ:dn/'la:...] 1. bevrachten een waegen laeden 2. als vracht aanbrengen, plaatsen *Aj' et op 'e waegen laeded hebben (...)* (Nbk), *We zullen nog een vrachien laeden* (Ma), *Aj' een voer rogge laeden, dan moe'n van de bossen de koppen naor binnen en de konten naor buten liggen* (Ow), *Thuus moe'n we et weer van de waegen laeden* (Nbk) 3. eten en drinken (verspr.) *Ie hoeven je (de maege) niet zo vol te laeden* je moet niet zoveel eten en drinken, *laeden en lossen* van de tafel naar de W.C. gaan (Dfo, Np) 4. in op je laeden op zich laden (spor.) *de verdaenking op je laeden* (l), *een vluuk op je laeden* (b) 5. een vuurwapen van lading voorzien een *geweer laeden* 6. van elektrische lading voorzien een *batteri'je laeden, een akku laeden* **Wie eerst laedt en dan lost, is gezond op 'e kost/Wie eerst lost en dan laedt, is een echte vraat* (Nt)

laeder Ook **lader** (bet. 1: WH) de; -s; -tien ['lɛ:dr/'la:dr] 1. iemand die iets laadt, met name degene die zich bij het laden van hooi op de wagen bevindt en het toegestoken hooi op de juiste plaats legt (verspr.) *As d'r een drokke opstikker is, dan het de laeder d'r wark mit* (Obk) 2. degene die de garven op de juiste wijze op de wagen plaatst (Dfo, El, Ma, Op) 3. laadinrichting van een oplaadwagen (Bu) **laedewaegen** (Nbk, Np, Obk, Op, Wol) Ook **ladewagen** (WH) de; -s; -tien ['lɛ:də.../'la:...] 1. opraapwagen *We haelen et grus op mit de laedewaegen* (Wol), *De zwillen bin veul te dikke veur de ladewagen* (Spa)

laeding Ook **lading** (WH) de; -s, -en; laedinkien ['lɛ:dn/'la:...] 1. vracht, wat geladen is/wordt (op een wagen, auto, schip enz.) *Dat schip het een laeding grint an boord* (Op), *Ze hebben een hiele laeding op 'e kroje* (Op, Wol, Nbk), *...een beste laeding..* (Nt), *Hi'j had een hele*

hoge laeding mit oolde auto's (Pe-Dbl), *Hi'j ment een laeding stienen naor huus toe* (Np), *Dat schip het de last; dan mag d'r gien laeding meer bij* (Np), *De laeding begon te schoeven* (Bdie, El, Ld), *De vlagge dekt de laeding (niet)* (Ow), *Hi'j kreeg de volle laeding de volle laag* (Np), *Wij hadden de laeding aorig te pakken doe we van et fesien kwammen* hadden stevig gedronken (Obk), *Hi'j het een flinke laeding inneumen* hij heeft nogal wat gegeten, bier gedronken e.d. (Ma, Bu) 2. lading van een geweer (spor.) 3. elektrische lading (van akku's, batterijen) (spor.)

laedkiste (spor.) - laadkist

laedkleppe (Nbk, El) de; -n ['l...] 1. laadklep aan een vrachtauto (Nbk) 2. (schertsend) grote mond (El)

laedplaets(e) z. **laedplak**

laedplak (verspr.) Ook **laedplaetse** (Nbk, Np), **laedplaets** (Ol-Nl, Wol), **laadplaats** (Sz) et ['l...] - laadplaats *de laedplaetse veur de tram* (Nbk)

laedruimte (spor.) - laadruimte

laedschoppe (spor.) - laadschop

laedstok Ook **laadstok** (WH) de; -ken; -kien ['lɛ:tstok/'la:...] 1. laadstok van een ouderwets geweer 2. penis van een hengst (Bdie)

laedstroom (spor.) - laadstroom

laedvermogen (Wol) - laadvermogen

laek (s: oost.) de; -en; -ien ['lɛ:k] 1. beek, wetering

laeken I Ook **laken** (WH) et; -s; -tien ['lɛ:kn/'la:...] 1. laken: bep. geweven stof *et (grune) laeken* d.i. van een biljart, *van etzelde laeken een pak* (Nbk, Np, Nt) 2. beddelaken, tafellaken *Onder schone laekens slapt et lekker* (Db), *In de winter he'k liever een flenellen as een ketoenen laeken op bedde* (Op), *een Duuts laeken* d.i. van flanel (Nw), *de laekens an de liende hangen* nl. de beddelakens aan de waslijn, om te drogen (Nbk, Np), *de laekens ommezetten* de in het midden haast versleten lakens doorknippen en de zijkan-ten weer aan elkaar naaien, zodat ze nog een poos gebruikt konden worden (Nw), *We gaon mar tussen de laekens* naar bed (Nw), *...onder de laekens* id. (Bu), *onder de laekens kroepen* id. (Ow), *Et laeken hangt uut* d.i. ten teken dat de schafttijd

laeken - laest

(middagpauze) is aangebroken (l), in W.O. II ook wel om aan te geven dat de kust weer veilig was (Nbk), *De haastdraoden vliegen over 't laand, soms is 't krek as d'r een laeken over 't laand ligt* (Np), *de laekens uutdielen* (Dfo, Nbk, Np, Ow, Ld) **laeken** II zw. ww.; overg.; laekte, het laekt ['lɛ:kɔ] 1. zich geringschattend, afkeurend uiten *le moe'n die man niet zo laeken, hi'j het ok goeie punten* (Db), *De koopman laekt de koenen* nl. om tot een zo laag mogelijke prijs te komen (El), vandaar ook *Aj' bi'j een huus allerhaande ongemakken opzuku, dan laeken je zoe'n huus; dat deden ze om et goedkoper in de vingers te kriegen* (Wol) * *Die de vis laekt, kocht ze wie afwijzend, laatdunkend over iets praat heeft er kennelijk belangstelling voor en wil het hebben, ervan profiteren; vooral veel gezegd inzake een meisje dat zegt niks van een bep. jongen te moeten hebben* (Nbk), zo ook *Die de vis laeken, kopen ze* (Dho)

laekenfabriek (l) - lakenfabriek

laekenindustrie (l) - lakenindustrie

laekens Ook **lakens** (WH) bn.; attr. ['lɛ:kɔs/'la:...] 1. lakens *een laekens pak* *Ze trouwden vroeger in een laekens pak* (Ld), *Hi'j hadde zoe'n kael, laekens pakkien an, dat ston 'm mar niks* (Op), *laekense stof* bep. gladde, wollen, zwarte stof (Nbk): *Laekense stof daor haj' mooie jassen van, bi'jglieks slipjassen en trouwpakken* (Nbk)

laekenstraote (Nt) ['l...], in *naor de laekenstraote* naar bed (Nt)

laekenvelder I Ook **lakenvelder** (WH) de; -s ['lɛ:kɔfeldr/'la:...] 1. lakenveldse koe (verspr.), geit (Obk) of kip (Dfo, Dho, El, Nbk, Np, Obk)

laekenvelder II (ZW, Db, Dhau, Diz, Np, Nt, Wol) Ook **laekenvelders** (Ste) bn.; attr. 1. lakenvelds *laekenvelder koenen* (ZW, Db, Dhau, Diz, Np, Nt), *een laekenvelderse koe* (Ste), *laekenvelder kiepen* (Bdie, Db, Dhau, Diz, Nt, Pe-Db) **laekenvelders** z. **laekenvelder** II

laene Ook **lane** (Spa) de; -n; laentien ['lɛ:nə/...ã:...] 1. zandweg (in bep. gevallen ook verhard) met niet zelden aan weerszijden rijen bomen, ook als oprit of door bos lopend; van oudsher veelal loodrecht op de hoofdverbindingen staand

en deze verbindend *de sepiepen-laene* laan met lijsterbes aan weerskanten (b), *Saken laentien* zandweg die genoemd is naar een persoon die *Sake* heette (wellicht de eigenaar of een aanwonende) (b), *We hebben een hutte in de laene bouwd* tussen of in de bomen, struiken langs de laan (Wol), *iene de laene uut sturen, Hi'j gaot de laene uut* krijgt z'n ontslag (Nbk, Np) **Laenze** (p) de; -n; Laensien ['lɛ:nzə] 1. mansnaam: Lenze

laep (Dho) bn.; -er, -st ['lɛ:p] 1. met te weinig zout, flauw *Ik vien et mar laep* (Dho)

laepen (ZW, Dhau, Dho, Diz, El, Nbk, Np, Op, Ow, bo: Nw, Bu, Op) Ook **laepken** (Np), **leppen** (Ol-Nl) zw. ww., overg., onoverg.; laepte, het laept ['lɛ:pɔ /...pkɔ/'lep...] 1. traag scheppen met een lepel (Dho, Diz, El, Nbk, Np, Op, Ow, Pe-Db) *Ze zit mar te laepen mit die lepel* (El), *Hi'j zit mar wat in zien bri'j te laepen* (Diz), *...mit de soep te laepen* (Pe-Db) 2. koffiedrinken, theedrinken, met kleine teugjes, slurpend koffie of iets anders drinken, langdurig drinken (Bdie, Dhau, Ol-Nl, Ste, bo: Bu, Nw, Op) *koffie of thee laepen* (Bdie, bo: Bu, Nw, Op), *Wat zit ie toch te laepen* (Dhau), *Wat zit hi'j weer te laepen mit de koffie* (Ste)

laeper (Np) Ook **laepker** (Np) de; -s; -tien ['lɛ:pɔ/...kɔ] 1. iemand die traag lepelt *Hè, wat is me dat een laepker, die aevenseert ok niks* (Np)

laepken z. **laepen**

laepker z. **laeper**

laes z. **laest** II

laest- (oost., l) Ook **lest-** (west.), in samenstellingen als *laestzundags* ['lɛ:'sʌn...], *laestmaendags* ['lɛ:'s'm...], *laestmorgens*, *laestzaoterdag* (Op) enz., d.i. laatst op een zondag, maandag, morgen enz.; deze samenstellingen zijn niet alle in dit woordenboek opgesomd

laest I (Db, Dhau, El, Ld, Ma, Nbk, Ow, b, v, j) Ook **lest** (WS, Nbk, Obk, spor. oost.) bn. ['lɛ:st/lest] 1. laatst in een reeks, in een opeenvolging van tijd *de laeste keer, et laeste heufdstok, de laeste man* de laatste persoon, in het bijzonder bij voetbal: de laatst te passeren verdediger (Ow), *Hi'j het et nog moeilik et leste entien* (Dho), (zelfst.) *Et leste waj' zeden*

wa'k et wel mit iens (Wol), (zelfst.): *de laeste, ...leste. Ik vreug es an de laeste* nl. in de rij (b), *G. was de laeste van et gezin* (j), *De ni'je reizigers stoffelden deur et middenpad, krek al harren ze de laeste niet meer hebben moeten* de laatste borrel (Np, b), *Hi'j had de leste niet hebben moeten* lett.: de laatste borrel, dus: hij heeft teveel alcohol gedronken (Np), (zelfst.) *op 't leste lopen* bijna bevallen, hoogzwanger zijn (Diz, Obk, Ow, Wol), *Ze legde de laeste haand an alles wat veur de trouwdag klaor wezen mos* (j), (zelfst., gezegd tegen iemand die een lang verhaal houdt:) *Zeg 't laeste now mar eerst* (Dhau), *Wat he'k toch een min half uurtien had, in 't laest van vleden weke* (b), *Mar as de boer zelf mit de leste legge geliek mit joe begint te slaon* (...) (Nw), *Hi'j wodde naor zien leste rustplak brocht* (Ste), *iene de laeste eer bewiezen* (Nbk), *Hi'j wil altied et laeste woord hebben* (Nbk), *op et laest van de aovend* tegen het eind van de avond (El), *'t Lopt tegen 't laeste* het is bijna afgelopen (Bdie, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl, Sz, Ma), zo ook *'t Lopt om 't laest* id. (Ow), *...op et lest* id. (Spa), *...op 't leste* id. (Bdie, Wol), zo ook *Ten leste ritste et iene span touwtrekkers et touw uut de hanen* (Op), *de laeste tikke* bep. tikspelletje: wie de laatste tik kreeg, moest steeds zorgen dat een ander getikt werd, die dan de laatste tik had (Nbk), vandaar *Bi'j zoen spullegien zeej': 'De leste tik is geldig'* (Np) en *Dan gavven we iene een tikke en zeden: 'leste', totdat iene de minste wezen wol en dan gong ie naor huus* (Obk, Dho), zo ook *As de kiender naor huus gingen, gavven ze mekeer de leste* (Ma), *...dan zeden ze: 'Laeste tikke!'* (Diz, Db) 2. direkt voorafgaand aan iemands dood *tot zien laeste snik* (Nbk), *in zien laeste jaoren* (j), *'t Weren zien laeste woorden* (Nbk), *zien laeste wil* (Nbk), et *Laeste Aovendmaol* (l), (zelfst.) *Et lopt om et laeste* hij zal weldra sterven (Np, Nbk) 3. laatst overgebleven *Dat bin de leste appels, morgen bin ze op* (Nbk), *De laeste vuuf pond kan 'k niet kwiet willen* niet van de hand door verkoop (j), *zien laeste kaans, de laeste meugelikhied, op et laeste ogenblik* (Nbk), (zelfst.) *Dat is et laeste daor ik an daenke* (Nbk), *Dat zol et laeste wezen da'k dee* (Np, Nbk), *Hi'j is mit de*

lesten doende het gaat hem financieel slecht, hij heeft bijna niets meer over (Np) 4. recentst *de laeste tied, de laeste mode, de laeste jaoren* **De laeste koe de hekke toe* wie het laatst door een hek of deur komt, moet hem sluiten (Nbk), ook: *De laeste keer de hekke toe* id. (Nbk), *'t Laest heugt et best* herinnert men zich vooral, het andere is snel vergeten (s), (gezegd bijv. wanneer men ergens als laatste komt, te laat of bijna te laat komt, ook wel: te laat vertrekt:) *Et laeste schip moet ok vracht hebben* (verspr.), (vaak licht ironisch:) *Lest best* het laatste is het beste, degene die het laatst is is het best (spor.) **laest** II (Db, Dhau, El, Ld, Ma, Nbk, Ow, b, v, j, p) Ook *lest* (WS, Nbk, Obk, spor. oost., ba), *laes* (bet. 1: (Dfo, Nbk), *laezes* (bet. 1: El, Nbk) bw. [le:st/lest/le:s/'le:zəs] 1. laatst, onlangs *D'r was laest een hat in 't laand* (Ow), *'k Bin d'r laes henne west* (Nbk), *De koenen weren d'r laezes ok uut breuken* (El), *Lest kwam ik 'm nog tegen* (Bdie), *Hi'j zee laest nog tegen mi'j* (...) (b) 2. in *et laest(e)* of *...lest(e)* het laatst *Hi'j was et leste binnen* (Bdie), *Hi'j was weer et lest* het laatst klaar, kwam het laatst, *op et laest, ...lest* tenslotte: *Daoromme schouwen ze iederiene op 't laest* (b), *Op 't leste nam P. een stien* (Np, ba), *In 't laeste hool i'j iene an tenslotte* (p), *Tegen et laest hewwe nog even daanst* op het laatst (Dhau), zo ook *Tegen et leste kwammen ze daor nog mit an* (Np) en *Doe et feest tegen 't leste leup* (...) (Np) 3. eigenlijk, op de keper beschouwd (Nbk, b) *Daor hoej' op 't laest ok gien rekening mit te holen* (Nbk), *Hi'j heurt op 't laest ok bi'j oonze buurt* (b), *Dit was toch op 't laest ok gien jaegen* (b) 4. in (verb.) *einliks en ten leste* ten laatste (s: oost.) en in *eindelik en te lesten* id. (j) **Wie et laest lacht, lacht et best* (spor.)

laestaovend z. *laestaovens*

laestaovens (Nbk, b) Ook *laestaovend* (Nbk), *lestaovens* (Nbk, Wol), *lestaovend* (Nbk, Ol-Nl), *lesaovens* (d) bw. [le:s 'to:bm̩s/les(t)...] 1. onlangs op een bep. avond *Homme kwam laestaovens bi'j mi'j* (b), *Mi'j is verteld dat ze d'r lesaovens struusvoegels zien hebben* (d), *Bi'j de bar was lestaovens oproer* (Wol)

laestdaegs (Dhau, El, Ld, Ma, Nbk, Ow, l,

laestmorgens - laf

v) Ook *lestdaegs* (WS, Dfo, Nbk, Obk, Ow, b), *lestdaags* (Sz) bw. [lɛ:z'de:s/lez.../...da:(x)s] 1. laatst, onlangs *Dat is lestdaegs nog gebeurd* (Bdie, Obk), *Hij het lestdaegs nog bij oons west* (Np)

laestmorgens (Nbk) Ook *lestmorgens* (Nbk) bw. [lɛ(:)s'm...] 1. laatst op een bep. morgen *Ik vun et laestmorgens wel argerlik da'k daor zo lange waachten mos* (Nbk)

laesttieds (Db, El, Nbk) Ook *lesttieds* (Bdie, Db, Nbk, Np, Op, Wol) bw. [lɛ(:)stis] 1. de laatste tijd, gedurende het laatste poosje (Bdie, Db, Nbk) *Lesttieds hebben wij d'r gien hinder meer van* (Bdie), *Lesttieds zej' dat niet zovule meer* (Nbk) 2. een tijdje geleden (Bdie, El, Np, Op, Wol) *Hij het lesttieds nog bij oons west* (Wol), *Lesttieds vreur et alle naachten nog en now is et al haost warm* (Op)

laesttik (Ow) Ook *lesttik* (Bdie, Spa, Sz) g. lidw. [lɛ:stik/'lestik] 1. spelletje waarbij het kind dat het laatst getikt is, een ander moet tikken (en niet teruggetikt mag worden), die dan weer de laatste tik moet geven *Op schoele wodde vaeke lesttik speuld* (Bdie), *Zuwwe nog even lesttik doen?* (Sz)

laesttikke (Dhau) Ook *lesttik* (Sz) de [lɛ(:)stik(ə)] 1. laatste tik bij het spelletje *laesttik*, ook geroepen bij het geven van 'laatste tik', z. onder *laesttik*, vgl. *Ik heb jow gister de lesttik geven* (Sz)

laetaofel (Ste) de; -s; -tien [lɛ:...] 1. tafel met een la *'t Ligt vast in de laetaofel!* (Ste)

laetbluier z. *laetbluuier*

laetbluuier (Nbk) Ook *laetbluuier* (Np) [lɛ:dbly:jɪ/...œjɪ] - laatbloeier

laete Ook *late* (Sz), *laet* (WH) bn., bw.; -r, laest (Db, El, Ld, Ma, Nbk, Ow, b, v, j), *lest* (WS, Nbk, Obk, spor. oost.) [lɛ:to/'lat(ə)] 1. laat, niet vroeg *'t Is al laete* d.i. op de dag, *laete in et jaor* (Nbk), *laete in de middag* (Nbk), *Laete op 'e middag gaon we vot* (v), *laeter op 'e aovend, ...op 'e dag* (Nbk), *laeter die dag* (Np), *We kommen wat laeter, van de vroege morgen tot de laete aovend* (Nbk), *vroeg of laete, Et was op een aovend dat H. wat laeter ommekwam mit de eterije* (j), *Hij is laete, heur* is er nog niet en komt kennelijk rijkelijk laat (Nbk), *Et kan*

vanaovend wel es goed laete wodden bijv. voordat een feest, een vergadering afgelopen is (Ol-Nl), *'t Was noodweer west, dat et was slim laete wodden* nl. toen men terugkeerde (j), *'t Was op een laete aovend* laat op een avond (Nbk), *We willen vanaovend aenlik niet te laete weer vot* (Nbk), *We maeken et vanaovend niet te laete* (Nt), *D'r weren twee missen: de vroegkarke (7.00 of 7.30 ure) en de laete karke (10.00 of 10.15 ure)* (Ste), *(te) laete thuuskommen, Ze kwammen wel twee uren te laete in Langweer an* (j), *laete opblieven lang opblieven* (Nbk), *laete op bedde gaon* (Nbk), *Laete aovendpraoters bleven wel es even staon* mensen die 's avonds laat van een visite terugkeerden (j), *Wat mos hij daor nog doen op dit laete ure* (j), *te laete kommen, hoe laete, Ik weet al weer hoe laete et is* hoe het ermee gesteld is (in ongunstige zin), *'t Is weer zo laete* het is weer mis, het desbetreffende gaat gebeuren (Nbk), *Dat is van laeter tied* van daarna, uit een latere periode (Wol), *een laet veurjaor, een laete Paosken* (Nbk), *'t Is te laete* het kan nu niet meer, *As 't ien keer verkeerd gaot, is et te laete* (Nbk), *Hij is altied laete en de leste, hij kan now mar ienmaal niet uut aende kommen* (Op), *'t Is nooit te laete om tot inkeer te kommen* (Nbk), *et laeste/leste* het laatst(e): *Hij was et leste zien bij de buren* (Ol-Nl), ook *'t laest/lest*, z. ook onder *laest*, II * *Beter laete as nooit* (Ow), *...as hielemaal niet* (spor.), *Beter te laete kommen as hielemaole niet* (Ld), *Wat laeter op 'e aovend, wat schoonder volk* (Np, Nbk)

laeter Ook *luter* (WH) bw. [lɛ:ɪr/'la:...] 1. later, na verloop van enige tijd (z. ook *laete*) *Dat moej' laeter nog mar es een keer bekieken* (Nbk)

laetertien (Nbk) [lɛ:ɪrtin] - latertje *Et zal wel een laetertien wodden* (Nbk), *Et is toch weer een laetertien wodden* (Nbk)

laetkommer (Nbk, Np, vo) [lɛ:...] - laat-komer

laezes z. *laest* II

laf bn., bw.; -fer, -st [laf] 1. zonder moed, lafhartig *Wie zol toch zo gemien en zo laf wezen?* (ba), *een laffe vent* (Nbk), *een laffe streek* (El) 2. (van smaak) niet voldoende gezouten (verspr.) *Et eten smaekt wat laf* (Nbk), *De hutspot is wat laf*

(Ow), *Ik heb zoe'n laf gevuul, ik zol best een zoolte hering lussen* (Db) **3.** zwoel, drukkend (Nbk, Np, Ow) *De wiend was anders hielemaole niet koold, zuver een betien laf* (Np), *zoel, laf weer* (Ow)

lafaard z. *lafferd*

lafbek (verspr.) - lafbek: lafaard

lafferd (Db, Diz, Nbk, Np, Nt, Obk, Ow)

Ook **lafaard** (spor.) de; -s; laffertien ['lafɾt/'lafa:ɾt] **1.** lafaard *Die grote vent kan een kleine an, wat een lafferd!* (Diz) **2.** iemand op wie men niet kan bouwen, die zich niet houdt aan z'n woord, onverschillige vent (Db, Obk, Ow)

laffighied Voor -heid z. -hied ['lafɔxhit] - lafheid: het lafhartig zijn *Uut laffighied het hi'j dat niet zeggen wild* (Nbk)

lafhied (Nbk, v) Voor -heid z. -hied - lafheid: het laf zijn in div. bet.

lagettien z. *Jegettien*

laiken z. *vlaaiken*

lak et, de [lak] **1.** lakverf, doorzichtig lak dat op hout wordt angebracht e.d. *Die auto zit mooi in 't lak* (Np), *blaanke lak* (Nbk, Obk) **2.** zegellak, vooral in verb.: *Et lak wodt duurder as de brief* de bijkomstigheden pakken duurder uit, gaan meer moeite kosten dan waar het allemaal om begonnen is, de kosten gaan de voordelen te boven (Ow, Sz), *...is...* (Ld, Ma, Np, Op) **3.** (meestal zonder lidw.) in *argens lak an hebben* maling, het mier aan iets hebben: *Ik hebbe lak an die praoties van jow* (Obk), *Laot him mar lullen, ik heb d'r lak an* (Np), ook inzake personen: *An jow vader he'k lak* (Ol-Nl), *Ik heb de lak an je* (Np) **4.** onzin (Db, Np, Ol-Nl, Op) *Ae, lak je onzin* (Np), *Wat jow mi'j daor vertellen, is allemaole lak* (Db, Op) **5.** z. *laks*

lakbeits (spor.) - lakbeits

lakbusse (Op) de; -n; ...bussien ['lagbasɔ] **1.** busje met lakverf

lakei z. *lekei*

laken z. *laeken* I

lakens z. *laekens*

lakenvelder z. *laekenvelder* I

lakjasse (Bu, Np, Ste, Sz) - lakjas *We dreugen wel een lakjasse veur de regen; veur de plastic jassen haj' een lakjasse* (Bu), ook wel als luxe jas: *Ze het een mooi lakjassien an* (Ste)

lakken ['lakɲ] - lakken: met lak(verf)

bestrijken *Tegenworig is waand-betimmering in de mode; dat lakken ze dan mit blaanke lak* (Obk), *Et theeblik zal ik nog even lakken, dan is et weer mooi* (Dhau), *een fiets lakken* (Nbk, Ow, Pe-Db), *de parketvloer lakken* (Ld)

lakkwaste (Op) de; -n; ...kwassien ['lakwastɔ] **1.** verfkwastje voor lakverf

laklaoge - laklaag: laag van lak

lakleerze (Spa) - laklaars

lakmoes (Obk) - lakmoes: bep. blauwe kleurstof

lakmoesepier (spor.) - lakmoespapier

lakoniek (spor.) bn., bw.; -er, -st [lakɔ:(ɔ)nik] **1.** nuchter en kalm *Hi'j maekt him niet drekt drok, hi'j is nogal wat lakoniek, niet?* (Nbk)

lakriem (Dfo) de; -en; -pien ['l...] **1.** riem van verlakt leer

laks Ook **laaks** (App), **lak** (Bdie) bn., bw.; -er [laks/la:ks/lak] **1.** traag, lauw in wat men doet *Hi'j is wat laks, mar hi'j dot zien wark wel goed* (Nbk, Dhau), *Wat is N. laks op 'e gang* traag en evt. lui (Ol-Nl), *Hi'j is mi'j te lak* is niet streng genoeg, treedt niet snel genoeg op (Bdie) **2.** slinks, achterbaks (Dho) *Dat bin van die lakse streken* slinks (Dho)

lakschaede (spor.) - lakschade

lakschoe de; -nen; -gien ['l...] **1.** lakschoen *Die het de lakschoegies an* (Nbk)

lakschooier (Bdie) de; -s ['l...] **1.** iemand die het met de zedelijkheid niet zo nauw neemt

lakschouwen (Bdie, Np, Obk, Ol-Nl, Sz, Wol) Ook **lekschouwen** (Obk, p, b: lm, ln), z. ook **lekschooien** zw. ww.; overg.; lakschouwde, het lakschouwd ['lak.../'lek...] **1.** spiedend in de gaten houden (Np, Ol-Nl) *Ze ston achter de gedienties de ni'je buren te lakschouwen* (Ol-Nl) **2.** steken onder water geven, smalend praten terwijl de ander erbij is, iets of iemand afkammen (Obk, Sz, Wol, p)

lakseren (Np) zw. ww.; onoverg.; lakseerde, is lakseerd [lak'st:ɛɾŋ] **1.** inslinken door te smelten *De sni'j is aorig lakseerd* (Np)

lakshied Voor -heid z. -hied ['lakshit] - laksheid

laksighied (Nbk) Voor -heid z. -hied ['laksɔxhit] - laksheid *Hi'j het et gewoon*

lakspuite - lammegiesbri'j

uut *laksighied niet daon* (Nbk)

lakspuite (Op) - lakspuit

lakspuiter (Op) ['lakspœjtɪ] - lakspuiter

lakstempel (spor.) - lakstempel

lakt Ook *gelakt* (Dfo, Dhau, Dho, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Sz) bn. [lakt/gə...] 1. bewerkt door te lakken, van een laklaag voorzien *een lakte kaaste* (Np), *een lakte tinnen koffiekanne* (Obk, Db)

lakvaarve z. *lakvarve*

lakvarve (OS, Np, Ol-Nl) Ook *lakvaarve*

(Bdie), *lakverve* (Nt) - lakverf

lakverve z. *lakvarve*

lakwaark z. *lakwark*

lakwark (OS, WS: Dho en verspr. noord. van de *Lende*) Ook *lakwaark* (Bdie,

Pe-Dbl), *lakwerk* (WH) et 1. lakwerk: de lak(laag) van auto's, fietsen, rijtuigen e.d.

lakwerk z. *lakwark*

lakzegel (spor.) - lakzegel

lakzute (Sun) bn. [aks. wisselt] 1. erg zoet

lallen (spor.) ['lalɲ] - lallen *Heur die vent*

es lallen, hi'j is hatstikke dronkend (Nbk)

lam bn., bw.; -mer, -st [lam] 1. lam,

verlamd door een zenuwaandoening, ook

zwakker: met een krampachtige

vermoeidheid in een lichaamsdeel, evt.

zodat men daar tijdelijk niets mee kan

doen *Hi'j het een lamme aarm* (Ow), *'k Bin*

wat lam in de aarm (Nbk), *...in de bienen*

(Dho), *Hi'j is lam an de bienen* (Bdie), *Nao*

de beroerte was hi'j an de iene kaant lam

(Db), *Mien hanen weren lam van et*

schrieven (Nbk), *...van de schrik (j), je lam*

schrikken (Ma, Nbk), *je lam warken* zeer

hard werken (Bu, Ste), vandaar (gezegd

van langdurig zwaar werk:) *Ie zollen je*

lam warken (Nw), *lam leggen* (l), *As et*

min weer is, hangen de bi'jen vaeks in de

buurt van et ielgat omme; dan liggen ze

lam zijn niet actief, produktief (bs: Ow) 2.

futloos, zich niet goed fit voelend, een

vermoeid gevoel hebbend (Db, Dhau, Np,

Nt, Ow, Pe-Dbl, Sz) *Ik heb gien nocht an*

et wark, ik bin zo lam vandaage (Dhau),

...vuul me zo lam vandaage (Np), *As 't*

weer veraandert wodde ik lam en lui

(Pe-Dbl, Sz), *Et is zo waarm, ik bin d'r*

lam van (Db) 3. lui (Bdie, Dfo, Diz, Nbk,

Np, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl) *Hi'j is te lam om*

wat te doen (Diz), *Wat is dat toch een*

lamme vent (Np), *Jonge, hang toch niet zo*

lam in de stoel (Ol-Nl), *Hi'j is nog te lam*

om zien iene pote veur de aere te zetten

(Op), zo ook *Hi'j is te lam en te lui om*

over zien eigen bienen te gaon (Dfo) 4.

(van het weer) loom, lui makend (Ld) 't

Was lam weer (Ld) 5. z. *laom*

lambendig z. *lewendig*

Lambertusmark (s) de [lam'b...] 1. bep.

markt, op Hemelvaartsdag gehouden in

Ooldemark (Ov.)

lambiebes z. *lawiebes*

lambrizing [lambr'i:st:ərɪŋ] - lambrizing

De lambrizing onder de

vaensterbaanken is hielemaol verrot (El),

De meer deftige huzen hadden vaeke een

lambrizing van iekenhooit, dat was dan

wat bewarkt (Obk)

lamellen (Nbk, Nw, Ste) Ook *lemellen*

(Bu) [la'melɲ/lə...] - lamellen (van een

zonwering) *Lamellen hebben ze*

tegenwoordig veur de raemen (Nw)

Lamert (Nbk, Np, Obk, p) de; -en, -s;

-ien ['lā:mɛrt] 1. mansnaam: Lammert

(vroeger veel voorkomend, o.m. - met

tweede naamval - bekend uit de

schuilnaam van de bekendste Stelling-

werver volksverteller: *Wube Lamers*

van de Kuunderwal)

lamhied Voor -heid z. -hied ['lamhit] -

lamheid: het verlamd zijn, een verlamd

gevoel *Die lamhied in die aarm gaot mar*

niet over (Nbk)

lamlending (Ste) de; -en [lam'lend|ɪŋ] 1.

lamlendige persoon

lamlendig bn., bw.; -er, -st [lam'lendəx]

1. lusteloos, zich futloos, ellendig,

ziekelijk voelend *Aj' de griep hebben, kuj'*

zo lamlendig wezen (Obk), *De buurman*

was lange niet goed, hi'j keek d'r zo

lamlendig uut (Sz), *je lamlendig vulen*

(Dfo) 2. lui (Nbk, Np) *te lamlendig wezen*

om nog een slag te doen (Np), *een*

lamlendige vent (Nbk)

lamlendighied (Nbk, Np), voor -heid z. -

hied de [lam'l...] 1. het futloos, lui zijn *Hi'j*

kocht van lamlendighied een iesien bi'j G.

(Np)

lamme de; -n ['lamə] 1. lamme *

(schertsend) *De bliende zag een haeze*

lopen/De lamme leup him hadde

aachternao/De naekende stak him in de

buse (Dfo)

lammegiesbri'j (Wol) Ook *lammegiespap*

(El) ['laməxis.../...] - lammetjespap

lammegiespap z. *lammegiesbri'j*
lammekoopman z. *laomerkoopman*
lammeling (Bu, Nbk, Nw, Ste) de; -en ['laməlɪŋ, 'laml...] 1. rotzak, smeerlap *Dat is wel zoe'n lammeling* (Nw) 2. iemand die niets uitvoert, luilak (Ste)
lammen z. *laomen*
lammenaarbig z. *lammenaarbig*
lammenadig z. *lammenaarbig*
lammenaarbig z. *lammenaarbig*
lammenaarbig (Dfo, Dho, Diz, Ma, Nbk, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, Sz) Ook *lammenaarbig* (Bdie, Dho, Ld, Np, Nt, Ol-Nl, Ow, Spa, Ste, Sz, Wol), *lammenaarbig* (Nbk), *lammenaarbig* (El) [...:a:dəx/...:a:ɾdəx/...] - lammenadig, zich lamlendig voelend, vervelend, beroerd *Aj' de geeuwonger hebben, dan bij' lammenadig en zo beroerd as een podde* (Np), *As 't waarm is bij' t zoemer, kuj' zo lammenarig wezen* (Dho, Obk), *'t Is een lamlendige vent, hij is nog te lammenarig om wat an te pakken* (Ma, Nbk), *'t Is lammenarig, slaoperig weer* (Sz)
lammenteren z. *lammeteren*
lammeri'je z. *laomeri'je*
lammemark z. *laomemark*
lammertied z. *laomertied*
lammespeun (Spa) de; -en; -tien ['lamə...] 1. hetz. als *lammezoeger*, z. aldaar
lammestat z. *laomestat*
lammeteren (Bdie, Db, Dho, Diz, Ma, Nbk, Np, Nt, Spa, Ste, Wol) Ook *lammeteren* (Dhau, El, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbl, Sz) ['lamə'tu:əp/lam:t..., ...mənt...] - lammenteren *Hi'j lammeteert altied an* (Ma), *Dat meenske lammeteert wat of, aj' niet beter wussen zoj' medelieden kriegen* (Spa, Db), *Ze liggen altied mar te lammeteren* (Np), *Hool toch es op te lammeteren* (Wol)
lammertied z. *laomertied*
lammevacht z. *laomervacht*
lammevel z. *laomerveel*
lammezoeger (Bdie, El, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl) Ook *laomezoeger* (Ow), *laompiezoeeger* (Db), *lammezuger* (Sz) de; -s; -tien ['laməsʊ:gr/'lɔ:mə.../'lɔ:mpɪ.../...y:...] 1. speen voor een lam
lammezuger z. *lammezoeger*
lammig (Nbk) bn.; -er, -st ['laməx] 1. enigszins verlamd door vermoeidheid of als gevolg van een bep. houding waarin men langdurig staat, zit, schrijft enz. *k Bin*

wat lammig in de aarm (Nbk)
lammighied (Nbk) Voor -heid z. -hied ['laməxhit] - lamheid: verlamd gevoel, het *lammig* zijn, ook: het lui, traag, initiatiefloos zijn *Dat hij et niet daon het, was louter lammighied* (Nbk)
lampe z. *laampe*
lampeblon z. *laampeblon*
lampebolle z. *laampebolle*
lampeëulie z. *laampeëulie*
lampeglas z. *laampeglas*
lampehake z. *laampehache*
lampeketten z. *laampekette*
lampeketting z. *laampekette*
lampelucht z. *laampelocht*
lampeopstikker z. *laampeopstikker*
lampepoetser z. *laampepoetser*
lamperager z. *laamperaeger*
lampschelle z. *laampehache*
lampetkanne (Op) - lampetkan
lampiesbrood z. *koekoeksbrood*
lampion de; -nen, -s; -negien [lampi'jon] 1. lampion: van papier, eerder ook wel uit bieten (vroeger vooral bekend van het *Sunte-Matten-lopen* langs de huizen, op 11 nov.) *Pattie maekten een mooie lampion niet hielemaol van pepier, mar deur een biete uut te hollen; daor kwammen dan gatten in en d'r kwam dan een keerze in* (Nbk)
lampionoptocht (Nbk) de; -en; ...optochien [lampi'jon...] 1. optocht waarbij men lampions meedraagt, met name bekend van het *Sunte-Matten-lopen* (11 november)
lampionplaante (Bu) - lampionplant
lamslaon (Nbk, Nw) - lamslaan, iemand zeer hard slaan *Hi'j het 'm lamsleugen* een heel zware klap gegeven (Nw)
lamstraal Ook *lamstraol* (Nt) - lamstraal *Grote lamstraal daj' binnen!* (Diz), *Die lamstraal verrekte et om een pote uut te stikken* (Db)
lamstraol z. *lamstraal*
lamsvacht z. *laomervacht*
lamsvel z. *laomerveel*
lamzak (Bdie, Dhau, Np, Pe-Dbl, Wol) - lamstraal, slappe, suffe kerel
lamzalig (Dfo, Dho, El, Np, Obk, Ow) [lam'sa:ləx] - lamzalig *Ik vuul me zo lamzalig as de pest* (Np, El), *Hi'j sjouwt daor zo lamzalig henne* (Dho)
lanceerbasis (l) - lanceerbasis

lanceerinstelaosie - lang

lanceerinstelaosie (spor.) de; -s [lã's...] 1. installatie voor het lanceren van raketten
lanceren [lã'st:ərŋ] (spor.) - lanceren (lett.), verder (fig.) in een plan lanceren (spor.), een idee lanceren (spor.), een veurstel lanceren (spor.)
lancering (spor.) de; -s, -en [lã'st:ərŋ] 1. lancering (van raketten)
laand z. *laand*
laandanmaker z. *laandanmaecker*
laandbouw z. *laandbouw*
laandbouwba(a)nk z. *laandbouwbaank*
laandbouwbedrief z. *laandbouwbedrief*
laandbouwblad z. *laandbouwblad*
laandbouwer z. *laandbouwer*
laandbouwgrond z. *laandbouwgrond*
laandbouwhogeschoele z. *laandbouwhogeschoele*
laandbouwhuushooldschoele z. *laandbouwhuushooldschoele*
laandbouwkonsulent z. *laandbouw-konselent*
laandbouwkursus z. *laandbouwkursus*
laandbouwmesiene (Op) - landbouwmachine
laandbouwonderwies z. *laandbouwonderwies*
laandbouwplastic z. *laandbouwplastic*
laandbouwpoletiek z. *laandbouwpoletiek*
laandbouwschap z. *laandbouwschop*
laandbouwschoele z. *laandbouwschoele*
laandbouwwerening z. *laandbouwwereninge*
laandbouwwereninging z. *laandbouwwereninge*
laandbouwwerlichting z. *laandbouwwerlichting*
laandbouwwagen (Spa) - landbouwwagen
laandbouwwerktuug z. *laandbouwwarktuug*
laandbouwwinterschoele z. *laandbouwwinterschoele*
landerig z. *laanterig*
landhekke z. *laandhekke*
landhokke z. *laandhokke*
landhure z. *laandhure*
landloper z. *laandloper*
landman z. *laandman*
landmeter z. *laandmeter*
landrolle z. *laandrolle*
landruske (fp) - bep. plant: rus
landstorm (Nbk) de ['lantstør(ə)m] 1. landstorm: de mannen die nog niet onder de wapenen waren maar bij oorlogs-

dreiging konden worden opgeroepen (nog bekend uit W.O. I) *Mien heit was in de Eerste Wereldoorlog bij de landstorm* (Nbk)
landstormer (Nbk) ['l...mɪ, ...mər] - landstormer *De landstormers hadden in '14-'18 een pette mit twie kleppen d'r an* (Nbk)
landwacht - landwacht
landwachter - landwachter
landweer z. *laandweer*
landwerk z. *laandwark*
lane z. *laene*, z. onder *laand*
lanelik z. *laandelik*
lanen Ook *lannen* (Sz) zw. ww.; onoverg.; laande, is laand ['lã:ŋ:/lã:ŋ:] 1. landen: uit de lucht *Et vliegtuug is laand* (Ma), *Die belon mos hier lanen* (Ow) 2. aangrenzend zijn (Bdie, Np, Pe-Dbl, Sz, Wol) *J. zien laand laant an mienen* (Wol), *Wi'j mossen mit de buurman saemen et stek onderholen, hi'j laant an oons* (Pe-Dbl)
lanenommer (Nbk) ['lã:nə...] - landnummer
lang Ook *lange* (verspr.; vooral in bet. 3, 4 gebruikt), *laank* (all. indien geen uitgang optreedt (Bdie, Dfo, El, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, Ste, b, bl, v, d)) bn., bw.; -er, -st; *lange* verliest -e tussen een (onbep. lidw.) en een onzijdig zn. ['lã(ə)/lã:ŋk] 1. (bn.) in een bep. mate lang zijnd, een bep. lengte hebbend *Hoe lang is dat pad* (Nbk), *een balke van tien meter lang* (Bdie, Spa), *Die beide jongen bin lieke lang, As een peerdestat te lange is, gaon ze die soms wel es opkneupen* (Op), *Mien haor wodt te lang* (Nbk), *een te laank veurwoord* (bl), (inzake kledingstukken:) *De mode is weer wat langer, dus moe'n de vrouwluden de rokken weer verlengen* (Obk), (zelfst.) *in et lang(e)* in de lengte (Op, Wol, Ow): *Dat stok moeten je in 't lang meten* (Wol), *Dat hooft moe'j in 't lange deurzaegen* (Ow), *in et lang* met lange jurk (alg.): *Trouweri'je doen ze vaeke in et lang* (Ld), *d'r twie laank en twie bried over deurtweernen* erg lang over iets doorpraten, waarbij men wikt en weegt (Nbk), zo ook (zelfst., mv.) *Twee langan, twee brieden staon ze daor te kletsen* zeer breedvoerig en langdurig (Ste), *Now vri'jdag bin 'k daor twee langan en twee brieden west* erg lang, langer dan de bedoeling was (Ste), *'t Is krek zo laank*

as 't bried is 't maakt niet veel uit hoe je het bekijkt, aanpakt, 't komt op hetzelfde neer (El, Np, Nbk), *Zien heufd is gien elle laank* hij is gauw driftig, kwaad (b), *Hi'j is zo gemien as hi'j lang is* (Nbk, b) 2. (bn.) een nogal grote lengte hebbend *As we (...) deur de lange heide baenseld hadden (...)* (b), *een lang stok hooft, een lange riegel, een lange jurk, lange mouwen, een lange broek, lange rokken, lange leerzens, lange turf* (Obk), *een laank aende tippe* een erg lange persoon (Nbk, Ow), zo ook *Wat een lang ende paol!* (Dhau), *Wat wodt die jonge toch laank* (El, Np), *een laank aende* een lang eind, een lang stuk, ook: een lange persoon (verspr., Nbk), (verb.) *een langten iene* een lang exemplaar, een lange persoon, (vooral in taalgebruik tegen kinderen, bij aftelrijmpjes e.d.): *lange Jaap* langejaap: de middelste vinger (Obk), *de lange ledder* nl. vooral gebruikt om boven in de schuur of op het dak van de schuur te kunnen komen, i.t.t. een kleine, korte (verspr.), *een lang gezicht trekken* (Dfo, Diz), *Die krigt lange haever* het paard krijgt zweepslagen, ook van andere dieren of van personen: hij krijgt klappen (Ma, Ol-Nl, Wol, Bu), *mit lange tanen eten* (Nbk), *Ik heb vroeger ok lang haor had* droeg lang haar: nl. zoals dat, vooral eind jaren zestig, begin jaren zeventig, bij oudere jongens en jonge mannen gebruikelijk was (Nbk), *et haor lang hebben* lang haar dragen, *Ze [nl. hier: de sneeuwbuien] jachten over Nijberkoop en dan in iene lange loop et oosten in naor Donkerbroek* (ba), *We kun d'r lang en bried over praoten, mar we veraanderen d'r niks an* (verspr., Op), zo ook *et d'r lang en bried over had hebben* (Nbk), *Hi'j was al lang en bried thuis* was al lang thuis (Nbk), *Hi'j is lang van stof* is langdradig, wijldlopij (Nbk, Obk, Spa), *...lang op 'e draod* id. (Op), *...lang van draod* id. (Diz, Obk), *veerder springen as de stok laank is* meer werk aannemen dan men aankan (Bdie), *zo lange as een latte* (Bdie) 3. (bw.) een bep. tijd duren *zoe'n maond laank, een leven laank, Hoe laank zol et duren?* (Nbk), *D'r kommen hoe langer hoe meer meensken* (Nbk, Np), *Et wodt ok hoe langer hoe gekker* (Nbk), *...hoe slimmer* hoe erger (Nbk), *niet langer* niet nog meer tijd

duren, niet meer: *Hi'j wol niet langer mit die meid* (Dho), *Hi'j wol mi'j niet langer kennen* wilde me niet langer kennen, deed in het vervolg alsof hij mij niet kende (Ma, Bdie), zo ook *Ik komme niet langer bi'j jim* (Np), *Zo kan et niet langer* (Nbk), ook *...langer niet* (b), *Ik wil niet langer lid wezen van die club* (Wol), *Wi'j konnen vanaovend niet langer op A. waachten* (Ow), *We kennen mekeer al langer as vandaege* (Ld) 4. (bw.) nogal wat tijd duren *Et kon laank duren, et kon kot duren, mar ien keer zollen ze ok bi'j oons an de deure kommen* (v), *Et het nog lange zo gaon* (Nbk), *Hoe lange he'k niet dat iene huus (...)* meden (v), *Et was niet ver, mar hi'j dee d'r lange over* (ba), *Hi'j was al lange thuis* al geruime tijd (Nbk), *Et is him al lange goed* hij is al dik tevreden, het is hem wel best zo (Nbk), *'k Heb 'm in lange niet zien* in lange tijd niet (Nbk, Ow), *Dan kuj' lange waachten* ik/die persoon doe(t) het toch niet (Nbk), *Hi'j zal et wel niet lange meer maeken* zal wel spoedig sterven (Nbk), *et niet lange maeken* het kort afhandelen (Nbk), ook: een kort bezoek afleggen of niet lang leven (Nbk): *We maeken et disse keer niet lange gaan* vroeg naar huis, gaan er niet lang over doen, gaan op tijd naar bed e.d. (Nbk), zo ook *We willen d'r disse keer niet zo lange over doen* (Nbk), *Dan vaalt je de tied lange* (Nbk), *Aj' niet slaopen kunnen, dan kan de naacht je lange valen* (Obk), *S. gong gister de lange hure* in is in het huwelijk getreden (verspr., Wol), *Die twee bin de lange dienst ingaon* id. (Dfo, Pe-Dbl), *De aovend is al lang duurt al lang* (Diz), *De naachten bin lang bi'j de winter* (Ol-Nl), *Et was de leste tied morgens nogal lange duuster* (Obk), *Ik heb ze in lange tied niet zien* (Pe-Dbl), *'t Is lange leden* (Ma), *Koj' daor al lange, bi'j die meensken?* (Nbk), *lang om let tenslotte, uiteindelijk* (Nbk): *Ie moe'n lang om let toch een keer de kneupe deurhakken* (Nbk), *Ik hope mar dat et lange en gelokkig wezen mag*: wens uitgesproken op een bruidsvisite e.d. (Np), *We bin in 't langst van de daegen rond de langste dag* (Diz), zo ook *In et langste van de daegen blift et lange locht* (Dfo), *We hebben de langste dag al weer had* (Nbk), *Dat wodt*

langbien - Langediekemer

een laank vertrek dat gaat lang duren (Ste), *Mien buurman N. het lange jaoren op iene lange leefd jarenlang* (Op), *Ik heb heur in lang niet zien* (Nbk), *Ze het hier in lang niet west* (Nbk) 5. (bn.) in *een lange klinker* (l), *een lange lettergrepe* (l) 6. in *lange koffie* slechte koffie (Bu) 7. z. *lange* *(gekscherende dooddoener om zich ergens vanaf te maken:) *een bos wottels mit laank lof* (Nbk)

langbien (Bdie, Dho) de; -en; -tien [l'...] 1. iemand met lange benen 2. ooievaar (Dho)

langboom (Diz, Np, Nt, Ol-Nl, Pe-Db, Spa, Wol) de; ...bomen; -pien [lanbõ:m] 1. lange dissel(boom), nl. tussen twee paarden

langdissel z. *laankdissel*

langdraoderig (verspr.) Ook **langdraodig** (verspr.) - langdradig: van, met lange draden, met lange nerven, vezels (Dfo, Ol-Nl): *langdraoderig hooft* bijv. van wilgen gezegd (Ol-Nl), *Om zo'e'n bos [van rijshout] te maeken haj' een wee neudig; dat was een jonge opschieter uut de grond, en die mos van sepiepen-, ieken- of wilgenhooft wezen, van langdraodig hooft in elk geval, omdat dat dri'jen wil* (bs: Dfo), ook fig.: wijdlopig, langdurig pratend en daarbij saai, vervelend zijn, ook van een voorstelling e.d. *Hi'j het daor zo'e'n langdraoderig verhaal hullen, et hong mi'j tot de keel uut* (Obk)

langdraodig z. *langdraoderig*

langdurig - langdurig *Aj' een ziekte hebben, dat kan langdurig wezen* (Nw), *een langdurig vertrek* een langdurig aanhoudende toestand (Ste, b: lm): *Hi'j het t.b., dat wodt wel weer beter, mar et is een langdurig vertrek* een langdurig aanhoudende toestand (Ste)

lange (verspr. WS, spor. OS) Ook **lang** (verspr. OS, spor. WS) bw. [lan(ə)] 1. volstrekt, helemaal, in (nog) *lang(e) niet*: *Hi'j is d'r nog lange niet an toe* (Np), *Ik vien een vulpenne lang zo'e'n geveerlik ding niet as een vuurwaopen* (b), *Ik bin nog lange niet klaor* (Dho), *Hi'j kon d'r lang niet bi'j* met zijn handen erbij komen (Ld), *Wi'j bin d'r nog lange niet* we zijn nog lang niet op de plaats van bestemming, ook: we moeten nog heel wat doen, er staat ons nog heel wat te wachten voor we zover

zijn, *We bin nog lang niet an 't aende* bep. nog niet door ons werk heen (Ld), *Doe was elke vrouw tevreden, tegensworig lange niet* (b), *Hi'j kan me lange niet belopen* me op geen stukken na bijhouden of inhalen bij het hardlopen (Diz), *Hi'j was et d'r lang(e) niet mit iens*, *We kunnen et lang(e) niet iens wodden over de pries* (Op), *Hi'j wol 't lang niet weten* er bep. niet voor uitkomen, toegeven dat het zo was (Ma), *Dat wol hi'j lange niet hebben* beslist niet aksepteren, goedvinden (Bdie, Nbk, Nt), zo ook *Die boer wol 't lang niet lieden daj' over zien laand leupen* (Db, Nt, Wol, Dfo), ook uitgesproken als in *Hi'j wol 't lang n't lieden* [ɲ:t] (Nbk), *Now, dat moch lange niet, vanzelf* (Spa), *Hi'j is lang de minste* niet hij is geenszins de slechtste (Nbk), (gezegd waarbij men vergelijkt met een bep. persoon:) *Et is lang gien N.* hij haalt het niet bij N. (Nbk), *'t Is lang gien stumper* niet bep. een stumper (ook in financieel opzicht), hij kan heel wat, heeft heel wat in z'n mars (Bu, Nbk, Nw, Ste), *bi'j lange nao niet*, *Hi'j is lang niet gek* hij is bepaald niet gek, hij is pienter, gewiekst etc. (Nbk), *Dat smaekt lang niet gek* prima, heel lekker (Nbk), *Hi'j is lang niet dom* bepaald niet dom, behoorlijk intelligent (Nbk), (all. met de vorm op -e:) *bi'j lange (nao) niet* (Nbk) 2. z. *lang*

lange-ofstaansloper (spor.) [...'ɔfstā:s...] - lange-afstaansloper

lange-ofstaansraket (spor.) - lange-afstandsraket

langebaenedraeveri'je (spor.) - langebaandraaverij

langebaenerieder (spor.) - langebaanrijder

langebaenewedstried (spor.) - langebaanwedstrijd

Langedieke de [lan'ɔdika] 1. plaats in *Oost-Stellingwarf* (tussen *Makkinge*, *Else* en *Oosterwoolde*) et *klokhuus van Langedieke* (Ld)

Langediekemer I (Bu, El, Ld, Nbk) de; -s [...'dikəmɪ, ...mər] 1. iemand geboortig uit of woon- achtig te *Langedieke*, vgl. *Et is een echte Langediekemer* (Ld)

Langediekemer II (Bu, El, Ld, Nbk) bn.; attr. 1. van, m.b.t. *Langedieke*. et *Langediekemer karkhof* (Ld), *de Langediekemer schoele* (El, Ld), *de Langediekemer klokkestoel* (Ld), *Lange-*

diekemer koekebieters (Nbk)

langelaeste z. *langeleste*

langelest z. *langeleste*

langeleste (verspr.) Ook *langelest* (spor.), *langelaeste* (Dfo, Ma, Ow, b), *langenleste* (Spa), *langenlest* (p) ['lan(g)ələst(ə) /.../'lan:lest(ə)], in *te langeleste* tenslotte, uiteindelijk (Bdic, Db, Dhau, Dho, Ld, Np, Ow, Wol): *Te langeleste het hi'j heur toch nog kregen* (Ld), *...leup mi'j de kop omme en gaf ik 'm een hingst veur de hassens* (Wol), ook *ten langeleste* (Dfo, El, Ol-Nl), *ten langenleste* (Spa), verder in *Op zien langeleste kwam hi'j d'r toch nog an* (Op), *op 't langelaeste* id. (Db, Diz, El, Ma, Nbk, Pe-Dbl, Sz, b): *Op 't langelaeste he'k me nog opgeven* (Nbk, Ma), *Doe ze op 't langelaeste kwam* (b), ook (verb.) *op 't langelesten* (Obk)

Langelille de [lanə'lilə] 1. plaatsnaam van een bekend westelijk dorp in *Stellingwarf*: *Hi'j woont op 'e Langelille* (Nbk, Nt, Spa), *Hi'j komt van De Langelille* (Nbk), *Dat was naodat de grote waetermeulens rond de Grote Veenpolder kwammen, zoas die (...)* en *veerderop an De Langelille* (ko), *Munnikeburen an De Langelille, zo wodde vroeger de post adresseerd* d.i. het deel van *De Langelille* dat eerder onder *Munnikeburen* hoorde (Ol-Nl), zo ook *Scharpenzeel an De Langelille* het deel dat onder *Scharpenzeel* viel (Ol-Nl) (grapje, vooral bekend uit het naburige *De Kuunder* (Ov.) en waarin men zinspeelt op het mannelijk lid:) *Hi'j is an de Langelille oppereerd*

Langelillemer z. *Langelilster* I, II

Langelilster I (Nbk) Ook **Langelillemer** (Obk) de; -s; -tien [lanə'listr] 1. inwoner van, iemand geboortig uit *De Langelille*
Langelilster II (Nbk) Ook **Langelillemer** (Obk) bn.; attr.; niet na een en vóór een onzijdig zn. 1. van, m.b.t. *De Langelille*
langenlest(e) z. *langeleste*

langer (Dfo, Nbk, Obk, b, d) bw. ['lanr] 1. zo langzamerhand, de laatste tijd *'t Is langer een toer om 't iederiene naor 't zin te doen* (b), *'t Is langer onhooldber* (d), *'t Is allemaole langer peperduur* (Dfo), *Men is langer in geveer van iens leven aj' op 'e weg binnen* men verkeert zo langzamerhand in levensgevaar (b), zo ook *Et is langer een geveer om mit een peerd op*

'e weg te kommen (Obk), *'t Is gien weer langer veur die aarme dieren* (b), *Ie bin langer in 't geveer van je leven* in de tijd waarin e.e.a. speelt (Nbk) 2. vergrotende trap van *lang(e)*, z. aldaar

langes Ook **langs**, **laangs** (Dfo, Ma, Ow), **laans** (Ma, Nbk, Ow), **laanges** (Ma, Nbk); de vormen op -es: **langes** (alg.) en **laanges** (Ma, Nbk) treden op na de kern van woordgroepen en lijken dan vaak de voorkeur te hebben boven de vormen zonder e, vgl. bijv. *de diek langes* bw. ['lan(g)əs/lan:s/lā:ŋs/lā:s/'lā:ŋ(g)əs] 1. in de lengterichting *Ik hebbe T. de diek langes zien lopen* (v), *Ie kun et beste daor langes gaon* die richting, weg volgen (Dho), *iene d'r van langes geven, d'r van langes kriegen*, ook *Hi'j kreeg d'r best veur langes* id. (Wol) 2. in de lengte naast (iets) *We bin bij de bos langes lopen* (Nbk, Np, Wol), *We moe'n d'r langes* (Nt), *Zo'k d'r wel even langes meugen?* (Nbk), *Kuj' d'r wel la(a)nges?* (Nbk), *De leketten bij de ingang zatten allemaole iezeren hekken veur langes* (v), *veur et huus langes* (Sz, Nbk), *de geute veur de koenen laangs* (Ma), *achter (...)* **langes** (Nbk, Np, Sz): *Ze had ok al es achter heur langes grepen* (Np), *bij de sloot langes* (Nbk, Np), *'t Is d'r zo smal, ie kun d'r haost niet bij langes* (Ma), *Dan schiet ie d'r vaeks nog onder langes* ok nl. inzake het wild (b), *Et schot gong d'r krek bij langes* (Wol), *'t Schip schoerde een ende bij de wal langes* (Ol-Nl), *Ze bin d'r goed hadde langes knoerd* (Dfo), *Hi'j koegelde mit geweld d'r laangs* (Ma), *Zo bij de neuze langes vreug ze him naor de risseltaoten van et venten terloops, onopvallend* (j), *Et was d'r bij langes* hij sprak wartaal, zijn redenering klopte niet (Nbk), *'t Is d'r bij langes* leugenachtig (Obk), *Dat is goed bij et wallegien langes* je kunt er maar net bij langs lopen (Spa), *bij 't wallegien langes* niet helemaal eerlijk (n), *'t Was net bij 't wallegien langes* 't kon nog net door de beugel (Spa), *Dat is goed bij et wallegien langes* op smerige wijze verteld (Spa), *Et was bij et wallegien langes* wat hi'j vertelde het staat te bezien of het allemaal wel waar was (Pe-Dbl), *'t Kon d'r mar net langes, wat hi'j op die vergeerdering zee* het was nogal gewaagd (Obk), *Hi'j is d'r*

langes- - langoor

reer langes gaon heeft niet bep. oppassend en ordentelijk geleefd, was erg verspillend, maakte steeds rare sprongen (fig.), heeft het nogal eens volkomen verkeerd gedaan in z'n leven (alg.), ook wel: is stomdronken naar huis gegaan, heeft een scheve schaats gereden, zo ook 't *Gaot d'r daor mal langes*, 't is *gaww op* ze zijn erg verkwistend, niet oppassend (Dho) en *Hi'j is d'r nuver langes gaon, hi'j het wel zorgd dat alles opraeckt is* id. (Db) 3. voorbij, ook: aan (gaand), op bezoek *Hi'j is hier krek langes gaon* (El), *Aj' bi'jgeval es laangs kommen, kom dan es an* (Ma), *Moet de melkboer nog kommen, of het hi'j al langes west* (Op), *Ik gao even bi'j F. langes* (Nbk), *Het de dokter nog niet even weer bi'j jow langes west?* (Nbk), *Ik leup zo bi'j 'm langes* nl. zonder te groeten (Bdie), *mit een lieste bi'j de streek langes* nl. om namen, adressen en handtekeningen voor het verkrijgen van een financiële ondersteuning, ook wel inzake andere akties (Spa, Dfo), *mit een kiste bi'j de deuren langes* nl. met koopwaar (Dfo), *Ze was now elk bi'j langes west* bij ieder geweest, in dit geval: had zo ongeveer elke man gehad (bl), *Hi'j gong eerst de riegel langes* de rij af (b), *le moe'n wel even bi'j de draoden langes gaon, anders kun de koenen d'r wel es uut breken* nl. om ze te kontroleren (El), 't *Gaot allemaole bi'j hum langes* het doet hem niets, het is te moeilijk voor hem, hij pakt het niet op (Bdie) 4. z. *langs*

langes- Ook *langs-*, z. ook onder *langes* ['lan(g)əs/ləns] - *langs-*, in samenstellingen als *langesgaon, langeslopen*; niet alle mogelijke samenstellingen zijn in dit woordenboek opgenomen

langesgaon Ook *langsgaon* ['l...xõ: ðn] - *langsgaan* *Ik gao nog even langs bi'j F. op bezoek* (Nbk), ...*bi'j F. langes* id. (Nbk)

langeskoemen z. *langeskommen*

langeskommen Ook *langskommen* (verspr.), *langeskoemen* (Bdie, Sz), *langskoemen* (Bdie) zw. ww.; onoverg.; kwam *langes*, is/het (bet. 1) *langeskommen* ['l...] 1. voorbijgaan *De stoet is krek langeskommen* (Nbk), *Hi'j het hier wel es langeskommen* (Nbk) 2. op bezoek komen, ook voor een korte, zakelijke handeling, gesprek, kollekte e.d. *Aj'm disse kaante uut*

kommen, dan kuj'm wel es langeskommen (Obk), *D'r weren wel klokkemaekers, mar die kwammen mar zo now en dan es langes, krek as de scheresliepers dat now nog doen* (b), *Zollen jow vandeweke nog es even bi'j oons langeskommen willen?* (Op), *As die aarme hoornblazers (...)* *langeskommen, maek ze dan in ien keer riek* (b), *Ie kun mar langeskommen, hi'j het de boel goed veur mekeer* hij heeft zijn bedrijf e.d. uitstekend voor elkaar, hij hoeft zich er bep. niet voor te schamen (Ma)

langeslopen (Nbk) ['l...] Ook *langslopen* (Nw) - *langslopen* *We kun wel een keer bi'j him langeslopen* (Nbk)

langesrieden (Nbk) Ook *langsrieden* (Nbk) ['l...] - *langsrijden*

langettien z. *legettien*

Langezwaog z. *Langzwaogen*

langgerekt - *langgerekt*: lang en smal van vorm *een langgerekte bebouwing* (l), *een langgerekt eilaand* (Nbk)

langhaorig bn.; -er, -st [lanho:ərəx; aks. wisselt] 1. met lange haren *een langhaorige hond*, in het bijzonder: het hoofdhaar lang dragend *Waj' in die tied ok langhaorig?* (Nbk)

langhond (Obk) de; ...honnen ['l...] 1. langwagen (nl. lange *hond* in bet. 3)

langhooft (Bu, Db, Dhau, Diz, Ma, Nt, Obk, Op) Ook *laankhooft* (Bdie, Np, Ow) et; -en ['l...] 1. bep. onderdeel van een boerenwagen: hetz. als *laankwaegen*, z. aldaar (Bdie, Db, Diz, Ma, Np, Nt, Op) 2.

spoorstok voor twee paarden, nl. aan de dissel van een wagen, aan een rijtuig, voor een slee e.d. (Obk) *Et langhooft mossen ze inhaoken, an de sule* (Obk) 3. in de lengte gezaagd hout (Dhau) 4. dikke takken waaruit men draadpalen zaagde (Ow) 5.

lange palen (Bu) *We hebben et liefste langhooft* (Bu)

langhout z. *laankdissel*

langiezer z. *laankiezer*

langlaufen (spor.) ['lanlɔmfɪn] - *langlaufen*

langlaufer (spor.) [...fɪ] - *langlaufer*

langmes z. *laankmes*

langneuze (Nw, Obk) de; -n ['l...] 1. iemand met een lange neus

langoor (verspr.) - *langoor*: haas, soms ook voor een ander dier met lange oren *

(schertsend) *Eerst meensken en dan langoren* mensen die iets voorstellen moeten eerst, daarna komen de minderen (Ma)

langparkeerder (spor.) [...dʀ] - langparkeerder

langpoot z. *langpote*

langpootmogge (Bdie, Np, Nt, Ol-Nl, Op)

Ook *langpootvliege* (Db) - langpootmug

langpootvliege z. *langpootmogge*

langpote (verspr. OS, Dho, Diz, Np,

Pe-Dbl, Wol) Ook *langpoot* (Dho, Ma),

laankpote (Pe-Dbl) de; -n; ...potien

['lanpo:ətə/...] 1. langpootmug 2. iemand

met lange benen (Np) 3. ooievaar (Dho,

Pe-Dbl)

langpraoter (Bu, Ste) Ook *laankpraoter*

(Np) de; -s ['l...] 1. iemand die langzaam,

traag z'n verhaal doet, iemand die

wijdlopig, zeurend vertelt

langs ook *laangs* (Dfo, Ma), *laans* (Ma);

vormen op -es: *langes* (alg.), *laanges* (Ma,

Nbk) kunnen slechts voorkomen na de kern

van woordgroepen, vgl. *langs et huus*, niet

langes et huus, waarnaast: *hier langes*, dat

vaak de voorkeur lijkt te hebben boven

hier langs e.d.; zo ook *daor langes*, naast

evt. *daor langsvz.* [lans/lā:ns/lā:s/'lan(g)əs/

'lā:ŋ(g)əs] 1. langs: vlakbij en parallel met

D'r staon bi'j oons prachtige bomen langs

et pad (Nbk), *hier langes*, *daor langes* 2.

via, door *Ie kun daor langs een trappien*

naor beneden (Nbk) 3. voorbij, z. ook

langes. *Hi'j is d'r gewoon langes lopen en*

het et niet zien (Nbk), *Ik gao even langs*

N. en dan geef ik heur dat ni'je boek

(Nbk), *Laot et mar mooi langs je henne*

gaon (Nbk), *Dat gong hielemaol langs heur*

henne (Nbk), *Daor koj' niet langes* daar

kun je niet voorbijkomen, passeren (Nbk),

langs mekeer henne praoten in een

gesprek: elkaar niet goed begrijpen, wel

menen dat men over dezelfde dingen van

gedachten wisselt, maar dat in feite niet

doen (Nbk) 4. z. *langes*

langs- z. *langes-*

langschellen (Bu, Ow) onbep. w.

['lanskelŋ] 1. eikschillen (inzake dikke

takken die tot draadpalen worden verwerkt)

Aj' langschellen dan hael ie de bast van de

paolen bi'j et iekschellen, dat is manlude-

wark (Bu)

langsgaon z. *langesgaon*

langskoemen z. *langeskommen*

langskommen z. *langeskommen*

langslaoper - langslaper

langslopen z. *langeslopen*

langspeuler - langspeelplaat

langspeulplaete - langspeelplaat

langsrieden z. *langesrieden*

langst I (b) de, et; -en [lanst] 1. sterk

verlangen naar *Mien ziel het langst, ja*

guntert naor de veurhoven des heren (b)

langst II bn.; overtr. trap van *lang* [lanst]

1. langst op zien *langst* op z'n langst, ook

verb.: *op zien langsten id., zien langste*

tied had hebben, argens zien/de langste

tied had hebben (Nbk), *argens de langste*

tied woond hebben

langstlevend [lanstli:bmt; aks. wisselt] -

langstlevend

langstlevende (Nbk) de; -n [...'l...] 1.

langstlevende *De bezittings staon op*

naeme van de langstlevende, dan kan gien

iene van de kiender of kleinkiender d'r an

kommen (Nbk)

langstro (Bdie) et ['lanstro:] 1. stro

bestaande uit lange stukken, gebruikt in de

stal onder koeien en varkens

langsweg (Db) de; -en ['lanswex] 1. lange

weg

languut Ook *laankuut* (Nbk, Np) bw.

[lan(g)yt/lā:ŋkyt; aks. wisselt] - languit

Hi'j lag d'r laankuut (Nbk), *Hi'j gaot even*

languut nao 't eten gaat even liggen, een

uiltje knappen (Db, Np, Dho), *Oflopen*

winter bin 'k languut gaon op 'e gladde

(Db), *languut op 't ies valen* (Obk), *De*

katte rekte 'm even lekker laankuut (Nbk)

langvoer (Nw) et ['l...] 1. hooi e.d. als

voer, i.t.t. *kotvoer* zoals meel

langwaarpig z. *langwarpig*

langwaegen z. *laankwaegen*

langwagen z. *laankwaege*

langwarpig (verspr.) Ook *langwerpig*

(WH, elders spor.), *langwaarpig* (Nw,

Pe-Dbl), *laankwerpig* (Bdie), *laank-*

waarpig (Nw) bn.; -er, -st [lan'warpəx

/.../...wa:r(ə)pəx/...] 1. langwerpig *An de*

laankwaege zat vaeke een lange,

langwerpige ring, daor kon een aandere

waegen inhaokt wodden; die zat d'r mit

een kramme in (Bu), *een langwarpig boek*

(v)

langwerpig z. *langwarpig*

langwielig z. *laankwielig*

langzaam - laoban

langzaam z. *langzem*

langzem Ook *laankzem* (Np), *langzaam* (spor.) bn., bw.; -er, -st [ˈlɑŋsm, ...sɔ̃m/ˈlɑːŋk.../...sɑːm] 1. traag, niet vlug verlopend *Zok wark gaot mar langzem, langzem eten, Hi'j wodt langzem mar zeker beter* (Nbk) 2. zich met geringe snelheid bewegend *Hi'j ree eerder hadder as langzemer* (Nbk) 3. in *langzem* an langzaam aan, zonder een zich snel wijzigende toestand *Hi'j wodt langzem an beter* (Nbk)

langzem-an-aktie (spor.) [lɑŋsm'anaksi, ...sɔ̃m...] - langzaam-aan-aktie

langzemerhaand (verspr.) Ook *laankzemerhaand* (Np) [...sɔ̃mɪ...] - (niet veel gebruikt) langzamerhand

Langzwaogen (Nbk, s: oost.: 1885) Ook *Langezwaog* (Nbk) et [lɑŋ'swɔːgɪ/ lɑŋ(g)ə'swɔːx] 1. plaatsnaam: Langezwaag (nabij Gorredijk)

lanklief (Dho) [ˈlɑŋklif] 1. in *Lutien lanklief* gezegd tegen, van een lange, magere persoon

lankmoedig z. *laankmoedig*

lankwaegen z. *laankwaegen*

lankwagen z. *laankwagen*

lannen z. *lanen*

lanteern de; -s; -tien [lan'tiːɛrn] 1. bep. lamp: lantaarn, waaronder ook: zaklantaarn, straatlantaarn, fietslantaarn *De lanteern is al op* (Dho), *Ik mos mit de lanteern bi'jlochten* (Diz), *pietereulie in de lanteern doen* (Np), *de lanteern opstikken* (Bdie), *...anstikken* (Bdie), *...andoen* (Nbk), *...uutdoen* (Nbk), *Ie moe'n ze mit een lanteern zuken* (Np), *de wilde lanteern* spookachtig licht dat zich op de hei voor zou doen en een rol speelt in een bep. volksverhaal; het effect zou zijn ontstaan door vuurvliegjes (Mun, Obk: j)

lanteernhaoke (Nw) - lantaarnhaak *Lanteernhaoken haj' vroeger overal hangen; daor koj' de lanteern an hangen, op 'e stal haj' wel zoe'n drie of viere* (Nw)

lanteernlocht [...t...loxt] - lantaarnlicht

lanteernopsteker z. *lanteernopstikker*

lanteernopstikker Ook *lanteernopsteker* (Spa) - lantaarnopsteker

lanteernpaol Ook *lanteernpaole* (spor. WS) de; -en [...t...] 1. lantaarnpaal (gezegd tegen iemand die met z'n lichaam het uitzicht belemmert:) *Ie bin een goeie*

lanteernpaol, mar ie schienen niet deur (Nw)

lanteernpaole z. *lanteernpaol*

lanteernpere (Db, Nbk) de; -n [...t...] 1. peervormig brandstofreservoir van een lantaarn, met name voor petroleum

lanteernpot (Db, Dfo, Dhau, Ma, Ow, bet. 2: Wol) de; -ten; -tien [lan'tiːɛrnpɔt] 1. brandstofreservoir van een lantaarn, vaak peervormig, voor petroleum 2. bovenste, glazen omhulsel van een lantaarn (Wol)

lanteren z. *laanteren*

lanterfaanter z. *laanterfaanter*

lanterfanten z. *laanterfaanten*

lanterfanter z. *laanterfaanter*

lantierboom z. *lantierpaol*

lantierpaol (Diz, El, Np, Obk, Spa, Sz) Ook *lantierspaol* (Ol-Nl), *lattierpaol* (El, Nt, Obk), *lattierspaol* (s), *hangelpaol* (Db, Pe-Dbl), *hangpaol* (Nbk, Ste), *tussenpaol* (Op, Spa), *ketierpaol* (Dfo), *lantierboom* (Bu, Sz) de; -en [lan'tiːɛrpoːəl/...ɪsp.../la't.../'han(g)l/'han.../tasɪ.../kə't.../la't.../la'wiːɛr.../...] 1. horizontaal hangende paal tussen twee paarden op stal 2. horizontale boom op een *hekkedam*, vóór het hek (Sz) *De lantierpaol van et hekke gingen wij over koppiendukelen* (Sz)

lantierspaol z. *lantierpaol*

lao (Dho) bw. [lɔː] 1. traag, in *'t Is wat een treuzelkont, et gaot wat lao, lao* (Dho), verder in een *Jan lao* een trage vent (Dho)

laobaand z. *laoban*

laobaander z. *laoban*

laoban (Bdie, Bu, Dhau, Dho, Nt, Obk, Op, Pe-Dbl, Wol, n) Ook *laban* (Nt, Ol-Nl), *laobaand* (Bu), *laobaander* (Obk) de; -nen, -s [ˈlɔːban/ˈlaː.../ˈlɔːbāːnt/...ndɪ] 1. grote, lompe kerel (Nt, Obk, n), ook: grote luie kerel (Bdie) *Wat is dat een laoban, die is te beroerd om te waarken* (Bdie) 2. saaie, sullige persoon (Dho, Nt, Pe-Dbl, Wol) *Die laoban hangt mar wat omme, d'r zit gien fut in* (Wol) 3. onverschillige en dwarse persoon (Bu) 4. sullige en vaak grote hond (Obk) *Et is een laoban van een hond* (Obk) 5. (met hoofdletter) de bekende bijbelse figuur Laban, in verb. (inzake mager, slecht vee): *Dat liekt Labans vee wel* (Ol-Nl), ook *Dat liekt wel op Labans vee* (Ol-Nl), *tuug van Laoban* tuig van Laban (Op) * *Lekker, zee*

Laoban, en hij tuutte zien mem veur 't gat (Dhau), *...zien wief...* (Np)

laog z. *laoge*

laoge Ook **laog** (bet. 2: Db, Ol-Nl, bet. 3: El, bet. 4: Ld) de, ook et (bet. 2); -n [*l'o:gə/l'o:x*] 1. laag (van voorwerpen, van bep. stof) *een dikke laoge ies* (Op), *een laoge snij* (Ma), *een laoge slagroom* (Np), *een verkeerde laoge in de grond* (Ow), *De waeterputte wodde opzet mit laogen turf* (Db), *D'r moet nog een laoge bij* op een extra laag, bijv. een laag stenen op een muur, of een laag van wat men op een wagen laadt e.d. (Dho), *Een voer huj wodde in laogen opbouwd* (Sz, Obk), zo ook *Huj leg ie mit laogen op 'e waegen* (Np), *Ze hullen nog een mooie laoge huj over* (Obk), *We hebben nog een beste laoge turf in 't hokke* (Ol-Nl), *Vroeger mossen ze vaeke 's morgens veur 't melken al een laoge dusken* een laag op de dorsvloer (Db), *Dat jonk het een laoge rokken om de kont* (Np), (gekscherend) *Ik heb gien laoge vet meer op 'e ribben* (Nbk) 2. geslacht, soort, afkomst (van dieren: met name van koeien en paarden; ook van mensen, met name wat het karakter betreft of het lichamelijk sterk, gezond zijn) *Van dat laoge bin ze allemaol wat grofbonkig* hebben ze grove botten (Obk), *Beppe is vuvennegentig jaor wodden, ze was van een goed laog* (Ol-Nl), *Ze bin van 't goeie laoge* uit een goede familie (Nbk), *uut een goeie laoge kommen* (Dho, Diz, Ow): *Die bolle komt uut een goed laoge* (Diz), *Die jonge komt uut een goeie laoge* (Dho), *Die fokdieren bin van dezelve laoge* (Nbk), *Hij'j komp uut een verkeerde laoge* (Bdie) 3. pak slaag (Np, Op, Ow, Sz) *Hij'j het een goeie laoge van zien heit op 'e huid had* (Op), *...een beste laoge...* (Np, Sz), *een flinke laoge klappen* (Ow) 4. maatschappelijke klasse (Nbk, Wol) *Ze kommen uut alle laogen van de bevolking* (Wol) 5. in *Hij'j kreeg de volle laoge* kreeg er volop van langs (Bdie, Ld, Nbk, Wol), zo ook *Ik heb die kwaajonge es even te pakken neumen, ik heb 'm de volle laoge geven* (Ol-Nl)

laogen (Nt, Sz, Ow, Wol) zw. ww.; onoverg.; laogde, het laogd [*l'o:gg*] 1. een laag leggen, in lagen leggen *op 'e balken laogen* (Ow), *et huj op 'e waegen laogen* (Nt)

laom (OS, ZW, Dho, Diz, Np, Nw, Op, Wol) Ook **lam** (Diz, Np, Op, Pe-Dbl, Spa, Ste, Sz, Wol) et; -er (bij *laom*: OS, Bdie, Dho, Np, Pe-Dbl, Wol), -men (bij *lam*; bij *laom* all. in Db, Diz), -eren (Bdie); laompien, lammegien [*l̥s:m/lam*] 1. jong van een schaap *As et schaop bij'j de ram west het, kan et mit ienentwintig weken laomer kriegen* (Dfo), *Dat laompien zuwwe opfokken, want de oolde nemt et niet an* (Ste), *een mooie koppel dattele laomer* (Bdie, Nw), *Hij'j het een best laom kocht op 'e maark* (Wol), *Wat moe'n die laomer doen, zee de koopman* wat gaan ze kosten (Obk), *'t Is goed mis mit de lammen* het mislukt(e), het gaat fout (s), (gezegd als troetelwoord:) *Och mien laompien* (Np), (bij vergelijking:) *Dat kiend is een dom laom, et kan niet mitkommen op schoele* (Dhau), *...is nog zoe'n laompien* onnozel, onschuldig (Ow), zo ook *'t Is net een laom* id. (Diz), (van kinderen of volwassenen:) *Ze gedregen heur as een laom* onnozel, onvolwassen (Dho), (vooral van een kind (Nbk, Obk, Spa), ook van een hond of paard (Obk):) *zo dattel as een laom, zo onneuzel as een laom* (Ow), *zo onschuldig as pasgeboren laomer* (vo), *En doe was hij'j zo rustig as een lammegien* (Sz), *Die is zo goed as een laom* heel goedig, welwillend (Np), (met name van een paard of van personen:) *zo mak as een laom* (Bdie, Dfo, Nbk, Np)

laomen (OS, Bdie, Dho, Np, Op, Pe-Dbl) Ook **lammen** (Diz, Ol-Nl, Spa, Wol) zw. ww.; onoverg.; laomde, het laomd [*l̥s:m/'lam:*] 1. lammeren *De meeste schaopen laomen in de maonden meert en april* (Op), *Et schaop moet mit een peer weken laomen* (Obk), *Et schaop wil laomen* (Ld, Nbk), *...is an 't laomen* (Ow), *...ligt te laomen* (Bdie)

laomerboge (El) de; -n; ...bogien [*l̥s:mr̥bo:gə*] 1. gereedschap om lammeren te vangen, in de vorm van een lange stok met ronde beugel

laomeri'je (Ow) Ook **lammeri'je** (Nt) de [*l̥s:mə'r̥jə/...'r̥jə*] 1. het lammeren

laomerkoopman (Obk) Ook **lammekoopman** (Sz) de; -nen, ...koopluden; -negien [*l̥...*] 1. koopman van, handelaar in lammeren

laomermaat z. *laomermark*

laomermark - laoten

laomermark (El, Np, Obk) Ook **laomermaat** (vo), **lammermark** (Op) ['l...] - lammermarkt

laomers (Obk) ['l̥s:m̥s], in een *laomerse blei* trut, aanstellerige vrouw, hetz. als *tutblei* (Obk)

laomerstat (Nbk, Ow, Ste, b) Ook **lammestat** (Nt, Spa) de; -ten; -tien ['l̥s:m̥stat/'lamə...] 1. de staart van een lam 't *Koeperen van peerde-, honne- en lammestatten mos verbeuden wodden* (Nt), *Et hatte sleug him as een laomerstat* bonsde en ging tekeer gelijk de staart van een lam (Nbk, Ow, Ste, b), *...as een laomerstattien* (Ste), *...as een lammestattien* (Spa) 2. (verkl.) bel snot aan iemands neus (Ow) *een laomerstattien onder de neuze* (Ow)

laomertied (OS, Bdie, Np, Pe-Db) Ook **lammertied** (Diz, Ol-Nl, Sz), **lammetied** (Nt, Spa, Wol) de; -en ['l̥s:m̥rtit/'lam̥tit/'lamə...] 1. periode van het lammeren *De laomertied komt weer an* (Nbk), *In de lammertied is d'r weinig tied om te slaopen* (Sz)

laomervacht (Db, Pe-Db) Ook **laomervachte** (Bdie), **lammevacht** (Nt), **laomsvacht** (El, Np), **lamsvacht** (Dho, Ol-Nl, Sz) de; -en; ...vachien ['l...] 1. (weinig gebruikelijk) lamsvacht

laomervachte z. *laomervacht*

laomervel (Ma, Nbk) Ook **lammevel** (Op), **lamsvel** (Spa) et; -len; -legien ['l.../'laməfel/'lamsfel] 1. lamsvel *De leerlappe was wel van laomervel* (Nbk)

laomerweiden (Pe-Db) zw. ww.; onoverg.; onbep. w. en het laomerweid ['l...] 1. lammeren laten grazen in een stuk weiland **laomezoeger** z. *lammezoeger*

laompiezoeger z. *lammezoeger*

laompiesbri'j (Dfo) ['l̥s:m̥pis...] - lammetjespap, z. ook *lammegiesbri'j*

laomsvacht z. *laomervacht*

laomuj (Dhau, Ow) de; -jen; -gien ['l̥s:m̥ʌj] 1. ooi die voor het eerst lammert **laoten** st. ww.; overg., bet. 11: all. onoverg., ook onoverg. in bet. 3; het **laoten** ['l̥s:ət̥] 1. een ander niet verhinderen om iets te doen 'k *Leut him eerst een piepien tebak opstikken* (b), *Ik luut jim now mar es praoten!* (p), *iene an 't woord laoten* de kans geven het woord te nemen, laten vertellen, ook inzake een figuur in een

verhaal, verslag e.d. die sprekend wordt opgevoerd (Nbk, b), *Zi'j luut mij niet an 't woord kommen* (p), *Laot him now mar gewodden, hi'j dot et vanzels wel een keer* (Nbk), *We kun mar niet alles gewodden laoten* (p, Nbk), *Laot de boeren mar dösken* (b), *Hij kan him gaon laoten* z'n gang laten gaan, de vrije hand geven, ook wel inzake een paard dat zich gemakkelijk laat leiden zodat men het niet erg strak hoeft te houden (Dho, Nbk), *Die kiender bin nog zo jong, ie kun ze nog niet zomar gaon laoten* overal naar toe laten gaan (Nbk), *Laot him now mar, iene zien gang gaon laoten* 2. toegang verschaffen, binnenlaten *Laot ie de hond d'r weer even in?* (Nbk), *Daor is iene bij de deure, za'k 'm d'r even in laoten?* (Diz) 3. niet inhouden, niet beletten te ontsnappen *een wiend laoten* (Nbk, Obk), *een scheet...* id. (Nbk, Obk), *iene gaon laoten* id. (Nbk), *een boer laoten*, *Ik heb d'r hiel wat traonen omme laoten* (Nw), (onoverg.) *As et peerd willig was, dan mos et eerst laoten* (dan gong d'r wat vochtighied uut zien zegel) en *dan kon et naor de hingst* (Obk), (bij koeien:) *bloed laoten* bloed uitscheiden: nl. na niet drachtig te zijn geworden (Diz, Np, Nt, Spa, Sz): *Die koe het bols west en now lat hi'j bloed* (Np), *Die koe het bollig west, want hi'j lat bloed* (Diz) 4. aderlaten (verspr. WS noord. van de Lende, b: lm) *Veur et laoten van vee wodge een laotmessien of vliem bruukt aderlaten* (Op), *De veearts het de koe laoten* (Spa), *Vroeger wodden de meensken ok laoten* (Np), *Hij het mit et striekgeldschrieven de leste tied nogal es een beste aoder laoten moeten flink verlies moeten lijden* (Op) 5. niet van een bep. plaats, uit een bep. situatie halen, een bep. hoedanigheid niet veranderen *de pette op laoten* niet afnemen, bijv. bij het eten, *de laampe op laoten* laten branden, *We laoten et mar zoas et is, ...veur wat et is, Et is mij zo wel goed genoeg, ik laot et zo* (Nbk), *Et lat him koold onberoerd, Die draank moej' staon laoten, daor komt niks gien goods van eraf blijven* (Dfo), *Hij lat 'm niet op 'e kop zitten* (alg., Sz), *et d'r (niet) bi'j laoten, et d'r (niet) bi'j zitten laoten, et (niet) laoten bi'j (...): Disse keer laot ik et bi'j een waarschouwing, de volgende keer*

wodt et een bekeuring (Nbk), et blauwblauw laoten, *Dat moej' mar lauw lauw laoten* er niet verder op ingaan, er niet meer over praten (Np), *buten beschouwing laoten* (verspr.), *de boel de boel laoten* (Nbk, Dhau), *Et laoten veur wat et is* (Nbk), *Hi'j lat alles slingeren* (Nbk, Np) 6. achterwege doen blijven, nalaten, ophouden met *Zuj' dat slotienspringen now es laoten, want dan kriej' natte bienen* (Obk), *Ik mag heur graeg es plaogen, dat kan 'k niet laoten* (Nbk, Spa, Op), *Dat kuj' mar beter laoten!* doe dat nou niet (Ow), *Wij' dat wel es laoten?* id. (Nbk, Dho), *Veur de meensken hoeven jim et niet te laoten* jullie hoeven het niet na te laten om wat de mensen ervan vinden (b), *et schoonmaeken laoten* het schoonmaken nalaten (Obk), *Ie moe'n doen waj' niet laoten kunnen, Laot mar* het hoeft niet meer, *Laot mar zitten* id., ook: reageer maar niet meer op m'n opmerking, het hoeft al niet meer e.d., *et doen en laoten van de meensken* hetgeen de mensen wel en niet doen (b), *As ze mar in heur doen en laoten binnen zoas ie dat west binnen* in hun gewone doen (b), *In zien hiele doen en laoten is 't een roegerd* (Np) 7. afstaan, aan een ander overlaten: tegen betaling, voor een bep. prijs *Veur die pries kan 'k et an jow laoten, aandere gaot et mar over* (Op), *Ik wol de vrouw graeg wat laoten, zee de bakkiesman altied achterlaten* door verkoop (Db), *Ik leut him die koe veur dat geld* hij kon die koe voor die bep., uiteindelijke prijs van me krijgen (Ma, Ow, Bu), zo ook *De koopman het et beest veur die pries laoten, mar et is mi'j nog tevule* (Dho, Ld, Ma, Ow, Obk), *Hi'j het gelok kregen, ze hebben 't hem laoten* verkocht voor de desbetreffende prijs (Wol), *Laot mar gezegd inzake wisselgeld of betaling die men achterwege kan laten, Laot mar zitten* id.: *Dat kost niks heur, laot mar zitten* (b) 8. bij een vertrek achterlaten, niet meenemen *Ik heb de hond zolange in et hokke laoten* (Nbk), *Je moe'n wat sekuurder mi'jen, want je laoten allemaol kammen* (Ol-Nl) 9. niet ontnemen *Want God wees de meensken elk heur plak, mar mi'j leut hi'j de illusie* (ba), *iene de vri'je haand laoten* (Nbk) 10. opbergen, op een bep. plaats doen zijn *Waor hej' dat toch laoten, Hi'j kan een protte op, ie*

weten niet waor hi'j et lat (j, Nbk) 11. losweken, loslaten: inzake kleverige substantie (Bdie, Dhau, Dho, Np, Obk, Ow, Sz) *Bi'j 't spitten van kliemske grond, dan wil de grond op 'e schoppe niet laoten* (Obk), *De bolle wol niet laoten* nl. uit een bus (Bdie), *De koekepanne wil niet laoten* (Dhau), *Et deeg wil niet van de lepel laoten* (Np), *Et rollegien van de veen-mesiene wil niet laoten* (Sz) 12. (samen met een onbep. w.) dulden (dat iets gebeurt, in een bep. hoedanigheid, situatie geraakt of blijft) *Ie laoten me toch niet valen?* (Nbk, Np), ook fig.: ik blijf toch in je gunst, we gaan toch samen door, je blijft me toch helpen (Np, Nbk), *De thee niet koold wodden laoten, heur!* (v), *Zoveer moe'n wij' et vanzels niet kommen laoten* (b), *Toe L., laot je niet nugen, drink es uut* wacht niet tot we je ertoe uitnodigen, drink je kopje (e.d.) leeg (b), *Laot oons van dat gelove blieken doen (...)* sta ons toe dat wij (...) (b), *Een mak peerd lat 'm goed hanteren* laat zich gemakkelijk leiden (Nbk, Obk, Ol-Nl, Wol), *Dat peerd wil him wel leiden laoten* (Spa, Ow), *Die pinke lat him goed melken* zonder problemen (Op), *Mit dit koolde weer lat snet him lekker smaeken* (Dhau), *Ze laoten de boel mar wij'en* ze laten alles maar op z'n beloop (Ld), *Hi'j wol et anscheuten wild niet ommekommen laoten* (j), *Ik laot mi'j niet ommekopen* (b), *'t gebeuren laoten, et gewodden laoten* iets op z'n beloop laten, *iene gewodden laoten* iemand z'n gang laten gaan, met rust laten, *even laoten beti'jen* op z'n beloop laten (Bdie), ook *even laoten bedi'jen* id. (Bdie), *wat lopen laoten, iene stikken laoten* iemand niet meer helpen met wat was afgesproken, nooit meer opzoeken, nooit meer contact zoeken met hem/haar, in het bijzonder van een verkering: *Ze is naor de stad gaon en het die goeie boerezeune stikken laoten* (Nbk), (van verkering:) *een maegien/jonge zitten laoten* (Nbk), *je wat wiesmaeken laoten, Ik heb me vertellen laoten dat (...)*, *Hi'j lat him niks zeggen* reageert op elke verbale aanval (Nbk), *Dat leut hi'j 'm niet zeggen* (Nbk), *Laot staon (...)* om maar niet te spreken van (Nbk) 13. doen gebeuren, ervoor zorgen, maken dat iemand of iets een bep. handeling doet

laotmes - lappe

Wij laoten de stoelen matten (Dhau), *Die leuten je meerstal wel vulen daj' de mindere weren* (v), *Laot mi'j arbeider bi'j jow wodden* (b), *Ik moet de stoete nog even laoten riezen* (Ste), *As 't even kan, laoten ze heur 'mevrouw' numen* (b), *Hi'j leut et niet zo gauw blieken* (j), *Hi'j leut zien gedaachten d'r over gaon* (Nbk), *je ogen gaon laoten over* (...) (Nbk), *Dat moej' heur wel even weten laoten* (Nbk) 14. (hulpww.) doen om het wenselijk zijn *Lao'we toch nooit vergeten* (...) (Nbk), *Laoten we daor niet over praoten* (j), *Kom, lao'we in huus gaon* (p), *Laot oons bidden* (...) (l), *Laot die mar op himzels passen* waar bemoeit hij zich mee, hij kan beter op zichzelf letten (b), *Laot 'm mar basten* (Nbk), ...*stikken* (Nbk) e.d. 15. (hulpww.) mogelijk zijn *Laot him mar wezen zo hi'j is, disse keer het hi'j toch een goeie daod daon* (Nbk), *Laot dat spul dan mar wezen wat et is, d'r gaot mi'j toch niks boven* (...) (b) 16. (hulpww.) een verrassende gebeurtenis of bijkomstigheid vormen (Nbk) *Hi'j vertelde een mooi verhaal over die plaanten, en laot ik now krek zokken in mien tuun hebben* (Nbk)

laotmes (Dhau, El, Nt, Op, Pe-Dbl, k: Ste) - laatmes *Veur et laoten* [aderlaten] van *vee wodde een laotmessien bruukt* (Op), *Een laotmes was goed scharp; d'r wodde even een schram mit maekt op 'e huud, dat gebeurde ok wel mit de katteziekte, dan mos ie een stokkien van 't oor hebben* (Dhau)

laotvlim (Bdie) de; -men; -megien ['lo:ətflim] 1. laatmes *De laotvlim wodde deur de boeren zelf gebruikt* (Bdie)

lap z. *lappe*

lapkepoep z. *lappiespoep*

Laplaander I (l) de; -s; -tien ['laplā:ndɹ]

1. Laplander, Lap

laplaander II (Nbk) de; -s ['l...] 1. slam-pamper

Laplaans (l) bn. ['laplā:s] 1. Laplands

lapmiddel (Nbk) - lapmiddel

lappe (bet. 1-12, bet. 13: Dho, Np, Op, Ste, bet. 14: spor.) Ook **lap** (bet. 14, bet. 13: OS, Bdie, Diz, Pe-Dbl, WH) de; lappen; lappien ['lapə/lap] 1. lap doek, stof *Ze kocht een goeie lappe* nl. om iets uit te maken, bijv. een jurk (b), vandaar *een lappe ketoen, een lappe jurkegoed* (Dhau),

't Is mar een daegeliks lappien goed heel gewone stof (Dhau), *Dat is een aorige lappe, daor kan rejaal een jurk uut een flinke lap stof* (Op), *Op 'e mark kuj' veurdelig tegen een lappe anlopen* (Obk), *een schoon lappien om de vingers doen, Ik moet de eulie even peilen, hej' ok een lappien?* (Nbk), *Ze gooien de lappen bi'j mekeer ze gaan trouwen* (Ma) 2. lap(je) om gat of scheur te dichten *'k Heb een ni'je lappe in de broek zet* (Diz), *Hi'j het een lappe op 'e kni'je* (Ma) *een lappe op 'e rok hebben* als ongetrouwde vrouw een kind hebben of krijgen, een onecht kind hebben of krijgen (OS, Bu, Np, Op, Ste, Sz, Wol), ook ...*an de rok...* id. (Nbk), ...*op 'e broek hebben* id. (b), ook van een jongeman: *Die jonge het een lappe op 'e broek* (Obk), (van een vrouw:) *Die het vast een lappe op 'e rok* er is iets mee, gezegd bijv. van een jonge vrouw die met een oudere man samenwoont: ze zal eerder wel een kind hebben gehad of er is anderszins iets mee dat verborgen blijft (Bu) 3. stuk stof of doek dat men ergens afscheurt, uitscheurt, flard *Ik scheurde een hele lappe uut mien jurk* (Sz), *De lappen hangen d'r bi'j* (Nbk), *De vrouw hulp mit op et bedrief vaeke as manussien-van-alles en duvels-toejaeger; kleine boeren hongen d'r altied wat as een lappe bi'j an waren er wel bij maar telden niet erg mee* (Ow) 4. (mv.) manufakturen (Ol-Nl) *Buurman handelt in lappen* (Ol-Nl) 5. waslap e.d. (Op) 6. (vaak verkl.) briefje papiergeld, veelal van duizend of honderd *Hi'j het verscheiden lappen van duzend* (Np), *Et is gien lappien van honderd weerd* (El), *Hi'j gooide een paer lappen geld op 'e taofel* (Wol), *Hi'j gooide een lappe van duzend op 'e taofel* (Op), vandaar *Ze hebben d'r een beste lappe veur had veel geld* (Dho) 7. op een lappe in bet. 1 gelijkend dun stuk van allerlei stoffen *De lappen hangen d'r bi'j* nl. inzake behang (Nbk), *Hi'j had him zo schaeft, de lappen vel hongen d'r bi'j* (Nbk), *een lappe vleis*, (schertsend gezegd wanneer iemand z'n tong uitsteekt:) *Wat een mooie lappe!* (Nbk) 8. groot stuk tekst *Et is een hiele lappe wodden, dat stok over jow in de kraante* (Nbk), *Moej' die hiele lappe nog naokieken?* (Nbk) 9. stuk grond *Bij dat huus is nog een mooie lappe grond*

(alg., Db), *een flinke lappe grond scheuren* (Op, Ste), *een mooie lappe netuur* (v), *een beste lappe grond* (Nbk, Nt), *'t Is een hiele lappe tuun* (Diz, Nt, El), *Hi'j het een grote lappe heide anmaekt* (Ld), *'t Was een hele lappe laand te hooien* (Wol, Sz), *Hi'j het een hiele lappe knollen* (Nbk) 10. donkere bui, flink dek van regenwolken, veelal: dreigende onweersbui (Db, Dhau, Dho, Diz, El, Ld, Nbk, Np, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl) *Daor in 't zuden daor zit weer een dikke lappe* (Obk), *D'r zit een zwatte lappe an de locht* (Dhau), zo ook *D'r zitten aorige zwatte lappen an de lucht* (Spa), *D'r kwam een smerige lappe an* (Ow), *D'r kwam een hiele lappe an drieven* (El), *'t Is weer zo donker, d'r komt weer een beste lappe an* (Diz), *D'r hangt een malle lappe* (Nbk, Pe-Dbl, Ma), *...een raere lappe* (Bdie) 11. onbetrouwbare figuur, vent van niks (Bdie, Op) *Ik viene him een vent van niks, et is veur mi'j gewoon een lappe* (Bdie, Op) 12. vent die veel zuipt, zatlap (Dho), in *'t Is een lappe van een kerel* (Dho) 13. klap (OS, verspr. WS) *Aj' niet oppassen, za'k je een lappe geven* (Dho), *Aj' me dat flikken is 't niet best, dan krieg' een lap veur de kont* (Dhau), *...een lap om de oren* (Obk), *...dan za'k je een lappe verkopen* (Dhau, Op), *Ie kun wel een lappe krieg'en!* (Np), *...an de kop krieg'en* (Db), *iene een lap an de bek geven* (Ma), *...an de kop geven* (El, Ma, Ow, Spa, Sz), *iene een lappe om de oren geven* (Ste) 14. in *lap om leer* om het even (Spa), ook: met gelijke munt terugbetaald (alg.), gezegd bijv. wanneer iemand een klap krijgt en meteen terugslaat (Ste), het laatste ook in *Die paer kleine jongen kon hi'j wel an, mar doe ok die sterke kerel him d'r mit bemujde, kreeg hi'j lap om leer* (Db, Dfo, El, Np, Obk, Pe-Dbl, Sz, Op) en *Hi'j het 'm lappe om leer geven* (Ow, Nbk) 15. in *(argens mit) op 'e lappen kommen* (met iets) te voorschijn komen, met iets op de proppen komen, iets te berde brengen *Doe et haost oflopen was, kwam hi'j d'r nog een keer mit op 'e lappen* (Nbk), *Kom es op 'e lappen* kom ervoor uit, zeg het maar (b), *Kom d'r mar mit op 'e lappen* vertel het maar, ook: laat het maar zien (bo: Nw; El), *Hi'j kwam d'r nuver mit op 'e lappen* bracht het raar naar voren (Diz), *Kom d'r*

mar (es) mit op 'e lappen biecht maar eens op, zeg maar eens wat er nu eigenlijk is, kom ermee voor de dag, laat het nu maar eens zien (Bu, El, Np, Ma, bo: Nw), *Daor kon hi'j wel mit op 'e lappen kommen* dat had hij wel kunnen zeggen, dat kon hij wel zeggen, ook: daarmee - bijv.: met die vriendin - kon hij zich wel vertonen, hij hoefde zich niet bep. voor haar te schamen (Spa, Ld), zo ook *Mit die meid kuj' wel op 'e lappen kommen* (Nt), *Nao de bevri'jding konnen alle onderdukens weer op 'e lappen kommen* (Op), *Hi'j komt 's morgens niet vroeg op 'e lappen* (Wol), *Dat vrommes komt nooit op 'e lappen, dat is wel zoe'n huushenne* (Obk), *Mit die oolde maantel kuj' niet meer op 'e lappen kommen* (Obk), waarnaast *Hi'j komt netties op 'e lappen* goed gewassen en net gekleed (Dho, Ma), *Hi'j kan wel op 'e lappen kommen* hij kan goed het woord voeren, z'n woordje doen (El), *D'r kwam hiel wat op 'e lappen* er werd veel verteld, ook: veel te voorschijn gebracht, gehaald (El, Nbk), *Daor kwam oonze poes mit vuuf jongen op 'e lappen* (Ol-Nl), *Hi'j is aorig op 'e lappen kommen* in goeden doen geraakt (Np), *Die komt weer op 'e lappen* wordt weer beter, knapt flink op, begint er weer beter uit te zien (Ste), *Die komt ok nog niet gauw op 'e lappen* is flink ziek geweest en sterkt niet vlot aan, doet bep. nog niet volop weer mee (Ste), *Dat peerd komt best op 'e lappen* doet het goed: met name inzake lopen, draven (Wol), *D'r was een macht volk op 'e lappen* naar iets toe gekomen, op de been (b) 16. extra rondje werpen bij het spel *nuunderen* (Nw) *Ieder gooit eerst ien of twee nuunders, en dan gooien ze twee lappen* (Nw) 17. (mv.) in *Ze hebben de lappen bi'j mekeer legd* geld bij elkaar gedaan, zodat ze samen over een bep. bedrag beschikten (Dfo) * *Lap om leer/Krieg ie mi'j dan krieg 'k jow weer* (Dfo)

lappebaankien (Obk) et; ...baankies ['l...] 1. kistje met o.m. lappen voor het verstellen van kleding, tevens gebruikt als zitplaats voor kinderen

lappebak (Dho, Nbk, Np, Nw, Ste) de; -ken ['lapəbak] 1. bak waarin de overgebleven lappen kwamen, die nl. bij verstelwerk nog wel eens van pas konden

lappeballe - lapperi'je

komen (Dho, Nbk, Np, Nw, Ste), *Kiek mar even in de lappebak* (Ste), *Hi'j is niet goed, hi'j zit in de lappebak* is ziek (Nw) 2. bed (Np) *We zuken de lappebak op* we gaan naar bed (Np), *We moe'n in de lappebak* (Np)

lappeballe (verspr.) Ook **lappiesballe** (Diz, El, Ld, Nt) de; -n; -gien ['l...] 1. kleine bal ter grootte van een kaatsbal, van lappen gemaakt

lappedeken (Dhau, Dfo, Ma, Np, Obk, Op, Ow, Pe-Dbi, Sz) Ook **lappiesdeken** (bet. 1: Db, Diz, El, Ld, Nt, Spa, Ste, Wol),

lappendeken (Bdie, Dho, El, Nbk, Np, Ol-Nl) de; -s; -tien ['lapə.../'lapiz.../'lapm...] 1. deken gemaakt van kleine lapjes 2. (fig.) bont geheel van iets (spor.)

lappejood z. **lappiesjood**

lappeskoopman z. **lappieskoopman**

lappeskorf (Ol-Nl) ['lapə...] 1. in *in de lappeskorf zitten* in de lappenmand zitten, ziek zijn (Ol-Nl)

lappemaand z. **lappemaande**

lappemaande (Nbk, Pe-Dbi, Spa) Ook **lappemaand** (Nbk), **lappemand(e)** (Sz) de ['l...] 1. in *in de lappemaand zitten* ziek zijn, met problemen kampen en daardoor niet aan het werk zijn, enigszins overspannen zijn *Hi'j zit een betien in de lappemaande, hi'j het et niet helemaol veur eenkander* (Sz), ook *in de lappemaande kommen* ziek worden (Pe-Dbi)

lappemand(e) z. **lappemaand**

lappen zw. ww.; overg., onoverg.; lapte, het lapt ['lapm] 1. herstellen door lappen in of op iets te zetten, verstellen *Ik gao de hele middag zitten te lappen* (Np), *Ik laot mien banen altied deur de fietsmaeker lappen, en mien schoenen bij de schoemaeker* (Db), *De schoemaeker lapte vroeger de schoenen op de leest* (Obk), *een baand lappen* nl. een fietsband (Nbk, Ol-Nl) 2. (overg.) over elkaar leggen van planken (bij potdekselen) (Obk) *Schaolen bin onkaante plaanken, ze wo'n bruukt veur kiepehokken en ze wo'n een centimeter of vuve over mekere henne lapt* (Obk) 3. (overg.) iets leveren, klaarspelen *Hi'j het et kerweigien gauw lapt* (Ld), *Hi'j kon et handig lappen om een aere van de stoel te praoten, om d'r zels op zitten te gaon* (Op), *et him lappen* het leveren, klaarspelen: *Hoe lapt hi'j 'm dat, om in een*

ure naor Liwwadden te fietsen (Ol-Nl), *Ik snap nog niet hoe hi'j et him lapt het* (Diz), *Dat het hi'j weer mooi lapt, weer de eerste pries* (Db), *(iene) wat lappen* iemand erin laten lopen, een streek leveren: *Ik moet die man nog es onder de schere hebben, mar ik weet niet hoe ik et him lappen moet* (Obk), *Dat lap ie mi'j niet!* je waagt het niet dat te doen (Nbk), zo ook *We moe'n zo eten, je lappen et niet daj' nog votgaon* (Diz), *Dat moej' niet weer lappen, dan kriej' een dri'jer om de oren* (Obk), *Dat moej' now gien twee keer lappen* (Ol-Nl, Ld), *Lap dat nog es, dan kuj' van mi'j een flink pak op 'e huud kriegien* (Db), (van iets dat door de spreker wordt afgewezen:) *As hi'j et lappen kon, dee hi'j et min of meer stiekem voor elkaar kon krijgen* (Nbk) 4. van geld: bijeen leggen, bijeen brengen (alg.), ook: lappen bij kaarten (Ol-Nl), *We hebben et geld bi'j mekeer lapt, en kun now et huusraod kopen* (Ld, Dhau), *Even lappen jonges, dan zuwwe 'm een fruitmaande sturen* (Wol), zo ook *As we daor henne willen, moe'n we mar lappen* (Spa), *As de baos vot was, kon et volk vroeger wel es lappen, om wat draank te kopen* (Obk), *...geld lappen...* (Pe-Dbi), *Zuwwe mar lappen veur een rontien?* (Diz) 5. (overg.) toevoegen: aan een verhaal, een opsomming, aan de prijs die men betaalt (Db, Dfo) *Die man kan mooi vertellen, hi'j lapt d'r zo now en dan wat bi'j* (Dfo), *De anklager lapte d'r nog hiel wat dingen bi'j an* (Db), *Vroeger koj' bi'j verkopings tussentieds verhogen, en dan wodde d'r wel zegd: 'D'r is nog gauw wat bi'j lapt* (Dfo) 6. in *bi'j mekeer lappen* (Nbk, Nw): een jongen en een meisje proberen met elkaar te doen trouwen (door de ouders, waarbij men erop let dat beider financiële situatie ongeveer gelijk is, zodat het *past*) (Nw) 7. in *iene d'r bi'j lappen* erbij lappen, vooral: verraden door aan te geven (verspr.): *Die jonge fietst altied zonder licht, mar ik zal hum d'r wel es even bi'j lappen* (Sz) 8. in *an je leerze lappen*: *Hi'j trok him d'r niks van an, hi'j lapte gewoon alles an zien leerze* (Ld)

lappendeken z. **lappedeken**

lappespoep z. **lappiespoep**

lapperi'je de; -n [lapə'r..., z. -i'je] 1. slap, slecht in elkaar zittend iets: doordat het

vaak gelapt, moeizaam hersteld is enz., vandaar ook: knoeiwerk *Wat een lapperige mit die oolde letterlappe* (Dfo), *Die oolde fiets wodt staorigan een lapperige, ie kun beter een nije kopen* (Obk), *Ze hadden et schuurtien beter ofbreken kund, want et blift een lapperige* (Ld), *As een huwelik weer liemd wodt, dan is dat meerstal een lapperige* (Ol-Nl) 2. gereedschap waarmee men fietsbanden lapt (Nbk)

lapperig (Dho, Op, Spa) bn.; -er, -st ['lapəɾəx, ...pɾəx] 1. zichtbaar te vaak versteld, geheel of deels uit lapwerk bestaand *Dan wodt et zoe'n lapperige boel* (Dho), *Die broek wi'k niet meer dregen, die is mi'j veul te lapperig* (Spa, Op)

lappespul (Dfo, Nbk, Obk) et ['lapəspal] 1. stof in principe bestemd voor kleding, lakens e.d. en bestaande uit één of meer lappen *Heit maekte wel een lijs veur oons, mit een hoolten kop; et onderaende was van lappespul* (Dfo),

lappestaale (Bu, Nbk) de; -n; ...staeltien ['lapəste:lə] 1. elk der stalen lappen die men getoond krijgt om evt. van die bep. stof te kopen *Vroeger kwammen ze langs mit een koffer mit lappestaelen; dan koj' bestellen en dan brochten ze laeter de lappen* (Bu)

lappeverkoper z. *lappieskoopman*

lappien et; lappies ['lapin] 1. kleine *lappe* in div. bet., z. aldaar 2. in *iene veur et lappien holen*. *Die jonge was niet zo snugger, hi'j wodde aaltied veur 't lappien hullen* (Pe-Dbl) 3. (mv.) manufakturen (z. ook *lappe*) *Hi'j ston mit lappies op de mark* (Diz), *H. kwam altied mit zien koffer mit lappies langes* (Wol), *K. gong vroeger mit lappies bi'j de deuren langes* (Op), *in lappies doen* (Nt), *Hi'j leup vroeger mit lappies* (Dho, Ma), *...mit lappies bi'j de deure* (Ld), *...bi'j de weg* (El, Ow) 4. in 't *veur et lappien hebben* voor de wind (lett.) (Obk) *As we 't dan weeromme mooi veur 't lappien hebben, zullen we dan es even (...)* (Obk)

lappiesballe z. *lappeballe*

lappiesdeken z. *lappedeken*

lappiesjeude z. *lappiesjood*

lappiesjood Ook *lappejood* (Np, Sz), *lappiesjeude* (Dfo) - manufakturier, ook als venter (soms: met de gedachte aan een joodse afkomst)

lappieskatte (Bdie, Db, El, Nbk, Np) - lapjeskat

lappieskerel (Dfo, Diz, Np, Spa, Sz) de; -s; -tien ['l...] 1. reizend manufakturier *De lappieskerel komt twee keer in 't jaor* (Diz)

lappieskoopman (verspr. OS, Bdie, Bu, Dho, Nt, Ste, b) Ook *lappeskoopman* (Pe-Dbl), *lappesverker* (Pe-Dbl), *lappiesman* (Bdie, El, Nbk, bo: Nw), *lappiesverkoper* (s) de; -nen, ...kooplu(den); -negien ['l...] 1. manufakturier (veelal reizend of met een kraam op de markt) *'k Mos een ni'j pakkien hebben, en de lappieskoopman kwam mit twee anzetten, een bruun en een blauw* (b)

lappieskraom de; -en; -pien ['l...] 1. kraam op de markt: van een manufakturier

lappiesmaark z. *lappiesmark*

lappiesmaat z. *lappiesmark*

lappiesman z. *lappieskoopman*

lappiesmark (Db, Dhau, Diz, El, Ld, Ma, Np, Ow, Spa) Ook *lappiesmaark* (Bdie, Dho, Nt, Op, Pe-Dbl), *lappiesmaat* (Ow) de; -en ['l...] 1. markt waarop vooral manufakturen worden verkocht

lappiespoep Ook *lappespoep* (Sz), *lapkepoep* (Nbk) de; -en ['lapispu:p (Nbk, Obk), ...pup (Ste)'/lapə.../'lapkə...] 1. venter die langs de boerderijen en huizen trok met stoffen voor kleding etc., uit Duitsland afkomstig

lappiespoes (Nt) - lapjeskat

lappiesverkoper z. *lappieskoopman*

lappieswinkel (Ow) de; -s; -tien ['l...] 1. zaak waar men vooral lappen stof verkoopt (Ow)

Laps (l) - Laps

lapvrouw (Dhau) de; -en; -gien ['lap...] 1. vrouw die de kleren wast en verstelt van de knecht

lapwaark z. *lapwark*

lapwark Ook *lapwaark* (Bdie, Pe-Dbl), *lapwerk* (WH) et ['l...] 1. lapwerk *Et was lapwark om dat oolde huus op te knappen* (Obk), *Lapwark nemt een protte tied, i'j kun soms vlogger ni'j maeken* (Ow), *As de timmerman zien waark niet goed daon het, dan het hi'j d'r lapwark van maekt* (Wol)

lapwerk z. *lapwark*

lapzak (Db, Dfo, Ma) de; -ken; -kien ['lapsak] 1. onbetrouwbare persoon *Dat was een lapzak, daor koj' niks op an* (Dfo)

lapzwaans (Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Ste,

lapzwaanser - last

Wol) Ook *lapzwaanser* (Np), *lapzwans* (OS, Dho, Diz, Sz), *lapzwanser* (El) de; ...zwaansen; -ien ['lapswā:s(r)/...swans(r)]

1. lapzwans *Et bin daor van die lapzwanzen* (Nbk)

lapzwaanser z. *lapzwaans*

lapzwans z. *lapzwaans*

lapzwanser z. *lapzwaans*

larie ['la:ri] - *larie: larieloek 't Is allemaole larie wat hi'j zegt* (Sz), *Waj' me daor vertellen is klaore larie* (Ol-Nl)

larieloek (verspr.) ['larikuk] - *larieloek Da's larieloek, dat maek ie mi'j niet wies* (Db), *Och, kraam niet zoe'n larieloek uut, man* (Spa)

larieloek (El) de ['l...] **1.** kletspraatjes, larieloek

lariemat (Nw, Sz, Wol) et ['larinat] **1.** slechte koffie **2.** waterige soep (Wol)

lariks (Nbk, fp) Ook *lark* (fp), *lorik* (Nbk) de; -en; -ien ['la:riks/'lar(ə)k/lər(ə)k] **1.** lorkeboom, lariks

larikshoelt (Nbk) - *larikshout*

lark z. *lariks*

larve ['larwə, ...və] - *larve, larf De keuninginne legt eigies en dat wo'n larven of poppen* (bs), *Dat koolmesien voert de jonkies mit larven* (Dho), *De larve van de dennescheerder is een bosplaoge* (Ow)

larveknieper (Db) de; -s ['l...] **1.** hetz. als *meipoedeknieper*, z. *aldaar*

las Ook *lasse* (Dho, Diz, Nw, Wol) de; -sen; -sien ['las(ə)] **1.** las tussen twee metalen delen, ook: houtlas *De stange van de fiets zat een las in* (Ld), *As een iezeren staeve verlengd wodden moet, moet d'r een las in* (Obk), *Alles wodt weer mit een las d'r tussen maekt* (Sz), *een lasse in de draod* (Bdie), *een las in de balke* (Op, Ma), *...in de stiele* (Nw), *een las in et hoelt* d.i. ook d.m.v. pen-en-gatverbinding (Nt), *...in et kezien* (Ld, Nw), *...in et kezien zetten* (Dho), *...an et kezien* nl. door het kozijn scheef af te zagen en er een scheef gezaagd stuk tegenaan te zetten (Nw), *Die lasse is losgaon* (Wol), *In de drachtplaeten van de bienten zit een las in* nl. een bep. houtverbinding door steeds dieper weggenomen stukken (in een vorm die aan de treden van een trap doet denken) (Obk) **2.** steunder onder gebroken of losse stukken hout in de vorm van een balk e.d., verbinding van gebroken of stukken hout

doordat er een balk, twee planken aan weerskanten etc. tegenaan zijn geklemd 't *Ienspan is kepot, we hebben d'r een lasse omme daon* (Dho), *As d'r een stek kepot is, wodt d'r wel es een las op zet* (Sz), *een las op de deure slaon* (Ow), 't *Kezien is kepot, d'r moet een lasse an* (Diz)

lasagne (spor.) [la'sānjə] - lasagne

lasapperaat z. *lasapperaot*

lasapperaot (Nbk) Ook *lasapperaat* (Nbk) - lasapparaot

lasbrille - lasbril

lasdraod - lasdraad

laser (spor.) ['l:zr] - laser(straling)

laserprinter (spor.) ['l...] - laserprinter

laserstraol (l) ['l...] - laserstraal

laskursus (Sz) de; -sen; -sien ['las...] **1.** kursus waar men metaal leert lassen

lasnaod (l) - lasnaad

laspunt (l) - laspunt

lasse z. *las*

lassen zw. ww.; overg.; laste, het last ['lasŋ] **1.** door een *las(se)* verbinden, ook: door een houtlas *Die piepen moe'n we nog an mekaere lassen* (Ow, Wol), *Aj' mi'j die breuke in de baander even lassen, kan hi'j nog een hiele tied mit* (Db), *Deuren wodden vroeger een bult last* (Ol-Nl), *et lassen van gebienten, balken of dreegplaeten* (Nw), *Een kroeme sule die stokkend was, wodde vroeger last* (El), *mit een stark stok plaanke een breuke lassen in een plaanke* (Pe-Dbl) **2.** op een bep. plaats, tijd in het geheel alsnog aanbrengen, toevoegen (Nbk) *Die woorden hebben ze d'r laeter tussen last* (Nbk), *Doe de kommesaores op et Stellingwarver boekebal verscheen, kon et d'r mooi even in last wodden, die anbiending van dat boek* (Nbk)

lassien (Sz) et; lassies ['lasin] **1.** kapje van brood

last Ook *laast* (Bdie, Dhau, Dho, Nbk, Pe-Dbl, b) de; -en [la(:)st] **1.** vracht op iets, lading van iets *De schipper mos lestdaegs een last zaod naor Teijema's brengen* (Db), *Dat schip het 425 vieme riet laden, now het 't de last ok wel heeft nu het gewicht dat nog kan, er mag geen lading meer bij* (Np, Sz) **2.** financiële verplichting, vooral: vaste onkosten, belasting *Veur veul hypotheeknemers is de rente tegenworig een zwaore last* (Op), *ten*

laste van (spor., l), *op hoge lasten zitten* (Nbk), *...komen* (Nbk), *vaaste lasten, an...*, *Hi'j het nogal wat lasten* (Nbk) 3. hinder, overlast, voortdurende onaangename ervaring *Liekdoorns bin een last* (El), *E. het de last d'r weer van* (Nbk), *'t Koepereen was een last veur de beesten want ze konnen dan niet vliegejaegen, mar 't was veur 't gemak van de meensken, et leide kwam dan niet onder de stat* (Obk), *Et is een grote last dat die hond altied blaft* (Dho), *Die regen wodt een last, zovere is 't henne* (Ol-Nl), *Ik heb een last te dregen* een onaangename belasting, een vervelend verdriet (Dhau), *Hi'j had aorig last pijn, (pijnlijke) hinder van een ongemak* (Ma, Nbk), zo ook *Hi'j het last mit de rogge, hi'j het een leren keset omme* (Dho), *...mit de maege*. (Ol-Nl), *...mit de mond* (Dho), *last hebben van: In 't eerst bi'j niet hielendal lekker onder 't vessien en hej' d'r mar laat van* (b), *Ik heb laat van vliegen* (Dhau), *'k Hebbe last van koezepiene* (Nbk), *...van piene in 't oor* (Dho), *Ik heb last van de maege* (El), *We hebben nooit gien last van de bureen* (Nt, Spa), (bijv. inzake toestemming om van iemands zandweg gebruik te maken:) *Ik laat je d'r wel langes, mar ik wil d'r gien last van hebben* (Ow), (gezegd als reactie op bemoeizuchtige opmerkingen e.d.): *Hej' d'r soms last van!* (Nbk), ook: *Of hej'...* id. (Nbk), *Ik hope dat jim d'r gien last mit kriegen problemen, onaangename situaties* (Wol), *Et is zoveer henne, ie bin mi'j haost tot last* het is zover gekomen dat je een hinderlijke belasting voor me vormt (Np), *Ik wil jim niet graeg tot last wezen* (Nbk), *jezels tot last wezen* (Nbk), *iederiene tot last wezen* (Nbk), *Doe was Leiden in last* (verspr.), *de lasten en de lusten* gezegd van bijv. een overname, waarbij men zowel de verplichtingen als de voordelen op zich neemt (Nbk), *(de) lusten en (de) lasten*, ook in *Hi'j wil wel de lusten en niet de lasten* (Nbk), *Ie hebben d'r meer last van as lust* (v), *Et aende zal de last wel dregen* we zullen vanzelf wel zien hoe de afloop is (Nbk)

lastdreger (Bdie, Op) de; -s; -tien ['lazdr:gr] 1. bagagedrager (Bdie), ook: van winkellui, vóór op de fiets (Op)

lastechniek (spor.) - lastechniek

lasten mv. ['lastn] 1. grondlasten en soortgelijke geldelijke verplichtingen *Dat perceel liggen aorig lasten op* (Dfo), *de op et huus rustende lasten: waeterschapslasten, onroerend-goedbelasting* (Op), (bij een verkoping) *Dat bin de lasten: ruilverkavelingslasten, waeterschopslasten, grondlasten* (Nbk), *We hebben een eigen huus, mar d'r zitten wel hoge lasten op* (Sz), *...een protte lasten op* (Ow), *D'r laggen nog lasten op die grond* (Spa, Ma), *Hi'j mos nogal wat lasten betaelen* (Np), *Een protte boeren zitten veur hoge lasten* (Ld), *...komen de hieltied op hogere lasten te zitten* (Dhau), *de lasten opbrengen* (Bdie), *de algemiene lasten* hetz. als *gemeentelasten* (Dfo)

lastendrok (spor.) ['lastndrok] - lastendruk **laster** de ['lastr] 1. laster: kwaadsprekerij *Dat is allemaol laster wat ze van heur vertellen* (El), *Die praoties is klaore laster* (Ow), *Ie moe'n de laster gien stoel zetten* men moet de laster geen kans geven, niet uitlokken (Op)

lasteren (verspr. OS, Bdie, Dho, Nt, Ol-Nl, Op) zw. ww.; overg., onoverg.; *lasterde*, het *lasterd* ['lastrn] 1. lasterpraatjes verkopen (over) *Dop je eigen boonties mar, in plaets van altied over een aander te lasteren* (Db), *Iene lasteren is nooit mooi* (Ol-Nl)

lasterpraotien (verspr.) et; ...praoties ['l...] 1. lasterpraatje *lasterpraoties rondstruien* (Spa), *...over de streek brengen* (Dhau)

lastig bn., bw.; -er, -st ['lastox] 1. last bezorgend, hinderlijk *Aj' verkolen binnen is lastig* (Nbk), *Een lopende neuze is lastig* (Ow), *'t Is een lastig persoon* (Ma), *De vliegen bin lastig* (El), *As ik jow niet al te lastig bin, zo'k graeg willen daj' me weer helpen konnen* als ik je niet te zeer lastig val (Op), *lastig valen: Ie valen me wel es lastig mit al dat gevraog* (Np), *Ik zal je now niet weer lastig valen* (Nbk), *een maegien lastig valen, et iene lastig maeken* 2. moeite kostend, moeilijk, ingewikkeld *Et was een hiel geruzie, iederiene had wel een betien geliek, et was lastig om d'r uut te kommen* (Nbk), *Et wodde veur him de hieltied lastiger om zien wark te doen* (Nbk), *Ze kun et je soms mar goed lastig maeken* (Dho), *lastige sommen* * (tegen of van iemand die gek doet:) *Gek is lastig*

lastpak - lauw

(Dho, Nbk, Spa, d)

lastpak (Diz, Nt) de; -ken ['l...] 1. vervelende persoon, lastpost

lastpost - lastpak, lastpost *Wat toch een grote lastpost en lewaaimaeker* (Nw), *Dat kiend kuj' haost niet hebben, die zit overal an, et is een lastpost* (Diz, Obk), *Et is een dikke lastpost* (Ma)

Lat - afkorting van *latien(s)*

late z. *laete*

later z. *laeter*

latei (Obk, Spa) [la'tej] - latei

Latien Ook *Latiens* (spor.), *Letien*, *Letiens* (spor.), *Latijn* et [la'tin/...'tis/lə...] 1. Latijn (bep. taal) *Ik had ok wel Latien leren wild* (Nbk), *an et aende van 't Letien wezen* (Nbk), *...van zien Latijn...* (Dho)

Latiens I z. *Latien*

Latiens II Ook *Letiens* bn. - Latijns: van, m.b.t. de Latijnse taal, verder in *Latiens-Amerike* (l)

Latijn z. *Latien*

latklemme z. *lattekleemme*

latte de; -n; lattien ['lats] 1. lat: lang, dun stuk hout *D'r mag wel een latte tegen* nl. om af te dichten, te verstevigen (Dho), *D'r moet even een ni'je latte op 't potrak* (Db), *Ie moe'n een ni'je latte an 't linnenrak maeken* (Np), *Mit latten kuj' de boel aorig bij'timmeren* (Dfo), *de lange latten ski's*, *De balle kwam tegen de latte* de dwarslat van een doel, *onder de latte staon* in het doel (Nbk), *Die het niet vule om de latten die persoon is erg mager* (Ste), *Aj' gien centen hadden of et laeter ofrekenen mossen, kwaj' op 'e latte* werd hetgeen je moest betalen op de kerfstok bijgehouden (Nbk), *Hi'j is an de latten failliet* (Bdie), zo ook *Die zaeke zit schone an de latten* (Wol), *Tegenwoordig komt d'r nog al es iene an de latten* (Ow) en *De kraanten staon vol mit bedrieven die op de latte gaon* die failliet gaan (Sz), *zo dunne as een latte* (Bdie, Bu, Dhau, Np, Sz), *zo maeger...* (alg.), *zo lange...* (Bdie) 2. meellat (Ste) *Vroeger haj' veur et laandmeten een vuufmeters latte* (Ste), *Hool de latte d'r mar even bij' langes* (Ste) 3. lange, dunne persoon (Ste), in *een lange latte* (Ste)

lattebojem ['l...] - lattenbodem

lattebreker (Ol-Nl, Ow) de; -s ['latsbrɪ:kɛr] 1. met een breekijzer te

vergelijken gereedschap met behulp waarvan men o.m. oude latten verwijderde bij afbraak

lattekleem z. *lattekleemme*

lattekleemme (Bdie, Ol-Nl, Sz) Ook **latklemme** (Obk), **lattekleem** (Dhau) de; -n, -gien ['lat(ə)klemə/...kləm] 1. bep. gereedschap van een rietdekker (nl. waar men een lat mee klemt)

latten (Sz) bn.; attr. ['latɲ] 1. van latten *Wij hebben een latten bodem in oons ledikant* (Sz)

latteschere (Bdie, Db, Dfo, Dhau, Ld, Sz) de; -n; ...scheertien ['l...] 1. fopmiddel, nl. gefingeerd instrument voor het verkrijgen waarvan kinderen, aankomende knechten e.d. naar met name een timmerman werden gestuurd *Hael mi'j even de latteschere op* (Db), *Jonge, gao even naor de timmerman om de latteschere* (Dfo)

lattespijker (Dfo, Ow, Spa) ['l...] - latspijker

lattierboom z. *lantierpaol*

lattierpaol z. *lantierpaol*

latterspaol z. *lantierpaol*

latingel (Db) de; -s; -tien ['latɲ(g)] 1. bep. kleine spijker: tengel

latwark (Obk, Op) et ['l...] 1. samenstel van latten, bijv. van een hekje, in een dak **laurier** (spor.) - laurier: bep. boom, bep. specerij

laurierblad (spor.) - laurierblad

laurierboom (spor.) - laurierboom

laurierdrop (spor.) Ook **laurierdrup** (Sz) - laurierdrop

laurierdrup z. *laurierdrop*

lauw bn., bw.; -er, -st [lɔw] 1. (bn.) lauw: niet erg warm *De soep of koffie moet hiete en niet lauw wezen* (Bdie), *Hier hej' wat lauw waeter* (Nbk), *Jonge, et is aorig li'j weer, et is zuver lauw* (Np) 2. mat, niet bep. vurig, bep. niet met groot enthousiasme of ijver *Ik heb iene vraogd as hij de tuun veur me spitten wil, mar et kwam wat lauw over* (Db), *Hi'j was mar wat lauw* (Ma), *D'r gaot niks van uut, et is een lauwe bedoening* (Ow), *een lauwe wedstried* (Wol), *Et gaot mar zo lauw, as hij an de gang is* (Dho), *Gao d'r niet zo lauw bij zitten, gedreeg je es wat flinker* (Ol-Nl), *Et is een lauwe warker, die vent* (Dhau), (zelfst.) *Et is een lauwe, die het gien aorighied an warken* (El), *Dat moej'*

mar lauw lauw laoten er niet verder op ingaan, er niet meer over praten (Np)

lauwen (Nbk) Ook *lauwend* (Nbk) bn. (attr.), bw. [lɔm̩(t), ...m̩g̩(t)] 1. vleierig verliefd doend *Wat toch een lauwene pispot* (Nbk), (zelfst.) *Die is wat sluw, bij' et lauwende of* (Nbk)

lauwend z. *lauwen*

lauweren (verspr.) [lɔm̩r̩], in *op je lauweren rusten*

lauwertakke z. *lauwertoeke*

lauwertoeke (l) Ook *lauwertakke* (l) - lauwertak

lauwhied Voor -heid z. -hied [l'...] - lauwheid

lauwig (Nbk) bn.; pred. [lɔm̩x̩] 1. enigszins lauw (lett.)

lauwighied Voor -heid z. -hied de [l'...] 1. het enigszins lauw zijn *Had dat now mar deurzet, dan waj' ok zoveer west! Dat hej' now van die lauwighied* (Nbk)

lava [l'a:wa, ...va] - lava

laveloos (Spa) [l'a:wəlo:əs] - laveloos

lavendel (spor.) [l'a'fendl] - lavendel

lavendeleulie (spor.) - lavendelolie

lavendelheide (Op) [l'a'fendl'hejdə] - lavendelheide

lavendelziepe - lavendelzeep

laveren Ook *laweren* (bet. 3: s: Wol: 1903) zw. ww.; onoverg.; laveerde, het laveerd [l'a'fɪ:ər̩] 1. laveren bij het zeilen *Et schip had tegenwind, et mos laveren* (Np, Diz), bij vergelijking: *Ie kun op 'e fiets ok wel laveren* (Nbk) 2. erg onvast, zwaaiend lopen (Ma) *Hi'j laveerde de weg langes* ging onvast, zwaaiend, met name: doordat hij aangeschoten was (Ma) 3. heen en weer lopen (s: Wol: 1903) *kuiëren en laweren, van de iene hoek naor de aandere* (s: Wol: 1903) 4. handig sturen op een fiets, in een auto e.d. (tussen obstakels enz. door, langs hindernissen e.d.) (Nbk, Spa) *D'r stonnen zoveul auto's an de kaant van de weg, ie mossen d'r gewoon tussendeur laveren* (Spa) 5. een beetje rustig, niet te druk omgaan met iemand (Nw) *Ie moe'n een betien laveren mit heur* (Nw)

lawaaai z. *lewaai*

lawaaaien z. *lewaaien*

lawaaischopper z. *lewaaischopper*

lawei z. *laweie*

laweie (Dfo) Ook *lawei* (Ow), *lawei* (Nt) de; -n [l'a'weɪ(ə)/lə...] 1. hoge staak

waaraan een zak, kleed, korf of bal werd gehesen bij het begin en eind van de werktijden (ook aan het begin/eind van het schaften)

laweren z. *laveren*

lawiebes (Bu, Diz, Ld, Ma, Nbk, Np, Obk, Op) Ook *labiebes* (Np, Obk), *labubes* (Obk), *lebiebes* (Bu, Nbk, b: ln), *lambiebes* (s) de; -en; -ien [l'a'wibəs/lə'bibəs/...y.../lə.../lam...] 1. oplawaai, klap *Za'k je een lawiebes verkopen?* (Diz), *iene een lawiebes om de oren geven* (Ld, Op), *Pas mar op daj' mij' niet anraeken, want dan krief' een lawiebes* (Obk)

lawierpaol z. *lantierpaol*

lawine Ook *lewine* de; -s; -gien [l'a'winə, lə...] 1. lawine (van sneeuw of puin), ook, bij vgl.: zeer grote hoeveelheid die men plotseling te verwerken krijgt, met name van schriftelijke stukken *Doe J. in et ziekenhuus lag, kreeg hi'j een lawine van kaorten* (Nbk)

lawinegeveer (spor.) - lawinegevaar

laxeermiddel - laxeermiddel

laxeren [lak'st:ər̩] - laxeren

lay-out - lay-out (van teksten: opmaak) *T. dee vaeke de lay-out bij' de Schrieversronte* verzorgde de lay-out (Nbk)

lazarus z. *lazerus* II

lazaruskleppe (Op) de [l'...], in *Hi'j het een mond as een lazaruskleppe* hij praat aan één stuk door (Op)

lazeren (verspr.) [l'a:zər̩] - lazeren: vallen, smijten *Hi'j lazerde d'r zo mar henne* (El), *naor beneden lazeren* (Ow), *Ie moe'n d'r niet uut lazeren* (Spa), *Hi'j lazerde me toch van de ledder of* (Wol), *Hi'j leut de boeken zo uut de hanen lazeren* (Op), *Ik leut de panne vanmorgen lazeren* (Sz), *Ik heb de rommel van de zoolder lazerd* (Diz)

lazeri'je (Bdie) [l'a:zə'rɪjə], in *iene op zien lazeri'je geven* iemand een pak slaag geven (Bdie)

lazerus I [l'a:zə'ɹʌs], in *op zien lazerus. Hi'j kreeg op zien lazerus* op z'n donder (verspr., Bdie), *Hi'j het heel wat op zien lazerus had* (verspr., Sz)

lazerus II Ook *lazarus* (spor.) bn.; pred. [l'a:zə'ɹʌs/l'a:zə'ɹʌs] 1. stomdronken *As hi'j zien geld beurd het, dan zopt hi'j him daoliek lazerus* (Dhau, Obk), *Hi'j was aorig lazerus* (Dfo), *...goed lazerus* (Ma, Nt), *...best...* (Np), *...hatstikke lazarus* (Spa),

leadzanger - ledderhaoke

Hi'j kwam lazerus thuus (Np), *Hi'j was zo lazerus as een kenon, hi'j kon niet meer op 'e bienen kommen* (Pe-Dbl) 2. met het gevoel dat men door lichamelijke inspanning kapot is (Np) *Ik heb me lazerus sjouwd* (Np), (gezegd bijv. bij bosarbeid:) *Ik wil me niet lazerus slaon* (Np)

leadzanger (spor.) ['li:tsaŋ(g)ɾ] - leadzanger

leaseauto (spor.) ['li:z...] - leaseauto

leasekontraakt (spor.) ['li:sk...] - leasekontraakt

leasen (spor.) ['li:zɒ] - leasen

leaseoverienkomst (spor.) ['li:zo:...] - leaseovereenkomst

lebandig (Obk) bn.; -er, -st [lə'bandɔx] 1. (van een vrouw) groot *een lebandig vrommes* (Obk)

lebardie z. *lobardie*

lebbe z. *lobbe*

lebben Ook *lebben* (Dho, Nbk) ['lebm/ 'lebrɒ] - lebben: slobberen, bijv. van koffie; ook door oude mensen die eten en geen tanden en kiezen meer hebben; ook: uitlikken met de tong (Nbk)

lebbber (Nbk) de; -s ['lebrɪ] 1. tong *Die hond mit zien grote lebbber (...)* (Nbk)

lebben z. *lebben*

lebbig (Diz, Nbk, Np, Ste, bl) bn., bw.; -er, -st ['lebɔx] 1. zeer onvriendelijk en scherp reagerend, bits uitvallend *Een haenig kereltien is een kiebig kereltien mit een lebbig bekkien* (Np), *Hi'j zee et lebbig* (bl), *Ie mit jow lebbige bek* jij met je scherpe en onvriendelijke opmerkingen (bl) 2. (van een paard) brutaal (Diz)

lebendig (Nt, Pe-Dbl, Sz) Ook *labendig* (Spa), *lambendig* (bet. 2: Sz) bn., bw.; -er, -st [lə'bendɔx/lə.../lam...] 1. in hoge mate (Nt, Spa, Sz) *Et was lebendig, zo die katte in de luzen zat* (Sz), *'t Was labendig glad* (Spa), *Hi'j is lebendige stark* (Nt), *'t Is lebendig, zo staark as die jonge is* (Pe-Dbl), *De huud dee me lebendig zeer* (Nt) 2. (bn.) zich beroerd voelend (Sz) *Ik veule me labendig* (Sz)

lebiebes z. *lawiebes*

lebmaag z. *lebmaege*

lebmaege Ook *lebmaag* (Spa, spor. elders), *lebmage* (Spa) ['lep...] - lebmaag

lebmage z. *lebmaege*

lectori salutem (l) - lectori salutem, bijna altijd afgekort tot L.S.

ledder Ook *ladder* (bet. 4: spor.) de; -s; -tien ['ledɾ/'ladɾ] 1. ladder (voor het klimmen) *de lange ledder* bep. zeer lange ladder, vooral gebruikt om boven in de schuur of op het dak van de schuur te kunnen komen, i.t.t. een kleine, korte (verspr.), nl. *de kotte ledder* (Bdie, El, Ma, Op) of *de kleine ledder* (Nbk, Op), *een dubbele ledder* (Nbk), *Ie moe'n niet onder de ledder deur lopen* nl. omdat dat volgens het bijgeloof ongeluk teweeg kan brengen (Nbk), vandaar ook *Iene in verwaachting mag niet onder de ledder deur lopen* (Ma), *As die mar niet es an de ledder hangt; et zit wel in de familie, ze hebben niet een stark heufd* als hij maar niet net zelfmoord heeft gepleegd door ophanging (Nbk), *Hi'j wodt aorig over de ledder haeld* er wordt veel over hem gepraat (Dhau), *Hi'j is van de ledder valen* heeft z'n haar laten knippen (Dho), *Hi'j had de ledder even te kot* had te weinig geld (Ow) 2. loopbaanontwikkeling, maatschappelijke ladder *nog op de onderste tree van de ledder staon* nog moeten beginnen met een opleiding en/of werk, nog aan het begin van een loopbaan staan (Op), *Hi'j staot op de bovenste tree van de ledder* heeft het zeer ver geschopt, is op het toppunt van z'n carrière (Dho), *Ieder dot zien best om de bovenste tree van de ledder te berieken* zo ver mogelijk te komen in een carrière (Op, Db), *Die het de hoogste trieme van de ledder haeld* heeft bereikt wat maatschappelijk gezien het hoogst denkbare is voor hem (Obk), *Hi'j is an 't toppien van de ledder kommen* id. (Np), zo ook *Hi'j staot al haost boven op 'e ledder* (El) 3. hetz. als *ziedledder* (spor. OS), z. aldaar 4. ladder in een kous (Bdie, Nbk, Np, Op) *een ledder in de kouse hebben* (Np) 5. hetz. als *liefbaand*, z. aldaar (Sz) *As de veearts d'r niet was, bruukten ze wel es een laken i.p.v. de ledder* (Sz)

ledderhaoke (Bu, Nw, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl) de; -n; ...haokien ['l...] 1. haak (veelal S-vormig) aan een ladder, om iets aan op te hangen, bijv. een emmer, een bus verf, ook gebruikt om een slachtvarken mee aan een ladder te hangen (Bu, Pe-dBl, Nw, Ol-Nl) 2. fijne haaknaald waarmee men ladders in kousen, sokken ophaalt en bijna onzichtbaar stopt (Ow)

leddertrappe (Nw) de; -n; ...trappien ['l...] 1. trap met sporten (als bij een ladder)
leddertree (Nbk) ['l...] - laddersport
leddertrieme (Op) ['ledrtrimə] - ladder-sport
ledderwaegen (Bdie, Db, Dfo, Nbk, Np, Ow, Pe-Dbl, ba) Ook **ledderwagen** (WH) - ladderwagen (van de brandweer, het elektriciteitsbedrijf)
ledderwagen z. **ledderwaegen**
ledebreken (Bu, Nbk, Ste) ['l:də...] - ledebreken: zeer zwaar werk verrichten *Da's gien ledebreken geen zwaar werk* (Bu)
ledebrekerswark (Ste) et ['l:dəbrt:kɪs...] 1. werk dat zo zwaar is dat men bij het verrichten ervan z'n ledematen zou breken
ledekaant z. **ledikaant**
ledemaoten (Nbk) ['l:dəmo:ətn] - ledematen
leden ['l:dən] - geleden: nl. een bep. tijd *'t Is al jaoren leden dawwe die meensken tröffen hebben* (Obk), *Et is ok al wat leden daj' hier west hebben* (Nbk)
ledenriederi'je (Ld, Nbk, Sz) de ['l...] 1. schaatswedstrijd voor leden van een ijsvereniging
ledenvergadering z. **ledenvergeerdering**
ledenvergeerdering (l) Ook **ledenvergadering** (Nbk, Op) de; -s, -en ['l...] 1. ledenvergadering *Op de laeste ledenvergadering was d'r nog gien kwat van de leden* (Op)
ledepreker (Ld) de; -s ['l:dəprt:kɪ] 1. aanzegger bij overlijden
ledig bn.; -er, -st ['l:dəx] 1. niet of nauwelijks iets te doen hebbend *Hi'j zit mar wat ledig veur 'm uut te kieken* (Diz), *Wat zitten jow daor ledig henne* (Ol-Nl), *N. het zien zaake verkocht en het now een ledig leven, mar dat bevaalt 'm ok niet* (El, Np, Op), *As de hujinge an kaante is, hebben de boeren een ledige tied* (Dfo), *Hi'j het een hoop ledige tied* (Ma), *De donderdag was vroeger nog wel es een ledige dag* (Nt, Spa), *Mit de warkelooshied hebben een boel meensken et ledig* (Pe-Dbl, Obk), *...een ledig bestaon* (Sz), *et lediger hebben minder werk hebben, het gemakkelijker hebben* (b: lm), *Ze het een ledige huusholing klein* (en die niet veel tijd vraagt) (Dhau) 2. een leeg, kaal gevoel gevend (Dho) *'t Is zo ledig as ze d'r niet binnen* (Dho) 3. goed van ledematen (Bdie,

Diz, El, Nbk, Np, Ol-Nl, Op) *Hi'j is goed ledig* (Nbk), *een goed ledig kalf* (Np), *Een ledige koe is een boel geld weerd* (Bdie, Pe-Dbl), *De kleur van die koe mag ik niet lieden, mar aandere is et een mooi ledig dier* (Op)
ledigloper (Dhau) - leegloper
ledigzitten (Bdie Db, Nbk) st. ww.; scheidb.; het ledigzeten ['l:dəx...] 1. leegzitten *Ik zitte ledig* (Bdie), *Ie moe'n niet ledigzitten* (Nbk), *Ik kan min ledigzitten, dan zet ik mar weer wat breien op 'e penne* (Db)
ledikaant (Dfo, Np) Ook **ledekaant** (Bdie, Np), **ledikant** et; -en; -ien ['l:di'kɑ:nt /l:də.../l:di'kant] 1. ledikant *We gaon straks in 't ledikant naar bed* (Ow), *...daolik weer naor 't ledikant* (Sz), *Ik bin ledikant gezakt* (Np), *We bin deur 't ledikant zakt id.* (Diz)
ledikant z. **ledikaant**
lee (Db, Nbk, Ol-Nl) Ook **lie** (s) de ['l:/li:] 1. in *Hi'j het de hiele dag op 'e lee legen* heeft de hele dag gelegen, nl. door ziekte of luiheid (Nbk) 2. in *op 'e lee liggen* een voorgevoel van iets hebben (Db, Ol-Nl): *Et ligt me op 'e lee dat we vesite kriegen* (Ol-Nl), *Et lag mi'j al zo op 'e lee daj' vanmiddag kommen zollen* (Db) 3. z. **leed** II
lee-anzegger z. **leezegger**
leebrief (b: lm) Ook **leedbrief** (Db, Ma, Nbk, Obk, bo: Op), **liedbrief** (p, b: lm, ln) ['l:(d).../li:d...] - rouwbrief
leed I et ['l:t] 1. leed, verdriet *Hi'j het leed* (Nbk), *Wat een leed hef hi'j mitmaekt* (Bdie), *D'r is een protte leed in de wereld* (Ow), *...een boel leed...* (Ol-Nl), *Ieder gezin het zo zien eigen plezier, mar ok zien eigen leed* (Op), *As d'r in de huusholing iene wegraekt, blijft d'r leed achter* (Dfo), *Et leed is niet te overzien* is erg groot (El, Ld), *Dat leed is weer leden* dat probleem, die moeilijke situatie is weer opgelost (Pe-Dbl), *Smildiger leed* knopkruid (fp: App) 2. in *lief en leed* (mit mekeer) *dielen* (verspr., Nbk)
leed II (Nbk, Ow) Ook **lee** (bl) de ['l:(t)] 1. rouw *Moeke zee vroeger, as ze de leed anzedon: 'Dankjewel, en de komplementen'* (Nbk), *Hebben jim de lee ok kregen?* een uitnodiging tot bijwoning van de begra-

leed - leeg-

fenis (bl)

leed III in *mit lede ogen* met een onaangenaam gevoel dat men er wel iets aan zou willen doen maar het niet kan (Dho, Nbk), ook in *Et dot mi'j leed daj' dat daon hebben* het doet me verdriet (Db)

leedanzeggen (Nbk, Ste) onbep. w. ['l:täsegg] 1. de leed aanzeggen, mondeling bericht doen van iemands overlijden *Ze hebben hier west te leedanzeggen* (Ste)

leedanzegger z. *leezegger*

leedbrief z. *leebrief*

leedvermaak z. *leedvermaak*

leedvermaak Ook **leedvermaak** (WH) - leedvermaak *Hij had een protte leedvermaak* (Nbk)

leedwezen (Bdie, Diz, Nbk, Ol-Nl, Op, Spa, Sz) ['l:twu:zn] - leedwezen, in *mit leedwezen* (nl. inzake overlijden), ook in *tot zien leedwezen* (Diz, Nbk)

leedzegger z. *leezegger*

leefber ['l:vbr] - leefbaar: geschikt om goed te kunnen leven (inzake mensen) *een leefbere wereld* (Nbk), *De kleine dörpen moe'n leefber blieven* (Dho)

leefberhied (Nbk, Spa) Voor -heid z. -hied de ['l:vbrhit] 1. het geschikt zijn om in te leven (inzake mensen) *de leefberhied van de kleine dörpen* (Spa, Nbk)

leefgewoonte (spor.) - leefgewoonte

leefienhied (l) - leefeenheid

leefklimaot (l) - leefklimaat

leefkoele (Np, Wol) - leefkuil

leefmiljeu (Op) - leefmilieu

leefnet (verspr.) - leefnet

leefpatroon (spor.) - leefpatroon

leefregel (spor.) - leefregel

leefruimte (Diz, Op) - leefruimte

leeftied de; -en ['l:ftit] 1. gehele tijd van iemands leven als geheel *de gemiddelde leeftied* 2. tijd van iemands leven die al voorbij is *Wat is die beppe nog kras veur heur leeftied* haar leeftied in aanmerking genomen (Diz, Db), *Hij hef de leeftied wel* is er oud genoeg voor (Bdie), zo ook *As de pinken in 't laand binnen en ze hebben de leeftied, dan kan de pinkebolle d'r ok bi'j* (Ol-Nl), *Hij komt al aorig op leeftied* begint al oud te worden (Pe-Db), *...is al aorig op leeftied* (Ma), *Hier wonen biel wat meensken op leeftied* (Np, Db), *Hij het al een hele leeftied, hoor* (Ol-Nl, Spa), *Dat het mit leeftied niks te maeken*

het speelt daarbij geen rol hoe oud men is (Ld), *Et staarven van de meensken gaat niet naor de leeftied* (Obk), *Is hi'j al over de leeftied?* heeft hij de leeftijd al om met het werken te stoppen? (Ste), *Aj' zwaor warken moeten, dan sprekt de leeftied wel mit* gaat het tempo, de energie die men heeft, meebepalen (Dfo), *N. het een hoge leeftied* (Np), *...een mooie leeftied* is al behoorlijk oud (Wol), *mit een hoge leeftied* (Nt) 3. bep. tijdperk van iemands leeftijd *'t Is een moeilike leeftied* nl. de tijd van de puberteit, de vlegelijaren (Nbk), zo ook *Hij het nog een minne leeftied* (Nbk, Ow), *Hij het een mooie leeftied* gezegd van bijv. kinderen die onbekommerd kunnen spelen (Nbk), *een geveerlike leeftied* bijv. i.v.m. mogelijke ziektes (Nbk)

leeftiedsgenoot (Nbk) ['l:ftits...] - leeftijdgenoot

leeftiedsgreens (spor.) - leeftijdsgrens

leeftiedsgroep (l) - leeftijdsgroep

leeftiedsverschil (spor.) - leeftijdsverschil

leefvis (Wol) - lokvis

leefwereld (spor.) - leefwereld

leefwieze - leefwijze *De leefwieze van die meensken verschilt nogal wat* (Nbk)

leeg Ook **ledig** (bet. 1: Nbk) bn.; leger, leegst [l:x/'l:dæx] 1. leeg: niets bevattend *Gauw zien dawwe de hujwaegen leeg kriegen* (Nbk), *D'r is niks an en kom aovens laete in een leeg huus* (Nbk), *De flesse is leeg* (Nbk), *mit de lege maege, een lege beurs, lege neuten* (El, Np, Op), zo ook *D'r zatten een hoop lege aoren* in d.i. zonder zaadkorrels (Np), vandaar ook *een lege doppe* haverdop (d.i. van één korrel) (Diz), *mit lege hanen kommen, ...staon, ...(weer) voigaon, Hij het him hielemaole leeg geven* al zijn geld is op doordat hij zo vrijgevig was (Nw), *Ie moe'n niet mit ledige hanen zitten* (Nbk) 2. onbezet, met niets erop of eraan *een lege stoel, een lege mure, De schostienmaantel is hielemaol leeg, daor kuj' dat vasien mit bloemen wel op zetten* (Nbk) 3. uitgeput, afgemat, vooral: door zware lichamelijke inspanningen (Nbk, Np) *Ik bin helemaole leeg* (Np)

leeg- leeg-: eerste deel van samenstellingen als *leegdrinken, leegscheppen, leegstromen* enz. (niet alle zijn

als lemma opgenomen)

leeg-bi'j-de-gronds [...'gronts] - laag-bij-de-gronds *leeg-bi'j-de-grondse plaogeri'jen* (Sz)

leegblaazen - leegblazen (lett.)

leegbloeden - leegbloeden

leegbouw (spor.) - laagbouw

leegdrinken - leegdrinken *Drink jim koppien mar es leeg* (b), *Et bij'geloof wil dat de geitemelkers naachs de geiten leegdrinken; in warkelikhied deden sommige geiten dat zels* (Obk)

leegeten - leegeten

leeggebergte (l) - laaggebergte

leeggieten - leeggieten *de melkbussen leeggieten* (Nbk)

leeggoaien ['l...] - leeggoaien

leeghaelen (Nbk) Ook *leeghaolen* (Sz) ['l...] - leeghalen *Ze hadden de klerekaste helemaole leeghaold* (Sz)

leeghaolen z. *leeghaelen*

leeghattig (Nw, l) bn.; -er, -st ['l:χhatəχ; aks. wisselt] 1. laaghartig (l) 2. meer verlegen dan zichzelf roemend, nederig (Nw)

leeghied Voor -heid z. -hied de ['l:χhit] 1. het laag zijn (lett.) 2. het *leeg* zijn *een gevuul van leeghied in de maege* (Nbk), *Dan vuul ie de leeghied van zoe'n huus* (Nbk)

leeghozen (Mun, Wol) zw. ww.; hoosde leeg, het leeghoosd ['l:χho:zɪ] 1. hozend leegmaken *We hadden de kelder vol waeter, we hebben 'm leeghoosd* (Wol), *Dan pakten we de jutte om de punter leeg te hozen* (Mun)

leegjuttten (Diz, Nbk, Np, Spa) zw. ww.; overg.; jutte leeg, het leegjut ['l:χjatɪ] 1. scheppend, met scheppende bewegingen leeg doen geraken *de strontbak leegjuttten* (Diz), *de wagen leegjuttten* (Spa), *de kroje leegjuttten* (Nbk), *de baggelbak leegjuttten* (Np)

leegkiepen (Db, Spa) zw. ww.; overg.; kiepte leeg, het leegkiept ['l:χkipɪ] 1. kantelend leeg doen stromen, gekanteld leeggoaien *Wij moe'n even de tobbe leegkiepen eer et waeter d'r in bevröst* (Db), *de emmer leegkiepen* (Spa)

leegklokken (Diz, Ld, Ma, Ow) zw. ww.; overg., onoverg.; klokte leeg, is leegklokt ['l:χklokɪ] 1. klokkend leeg (doen) raken *De flesse melk die klokte leeg* (Ld), *Hi'j*

klokte de flesse in ien keer leeg (Ma)

leegkonjunktuur (l) ['l:χkɔɲjɪŋty:ər] - laagkonjunktuur

leegkopen - leegkopen *Jim hebben nogal wat mitneumen, jim hebben zeker de hiele winkel haost leegkocht* (Nbk)

leegkrojen (Nbk, Nt) zw. ww.; onoverg.; krooide leeg, het leegkrooid ['l:χkro:əjɪ] 1. leeg maken m.b.v. een kruiwagen *de gruppe [mestgoot] even leegkrojen* (Nt)

leeglepelen (Np, Ol-Nl) zw. ww.; overg.; lepelde leeg, het leeglepeld ['l:χlɛ:plɪ] 1. door te lepelen leegeten *Hi'j lepelt et bod leeg* (Np), *Hi'j zat zien bod leeg te lepelen krek asof d'r nog een hele protte in zat* (Ol-Nl)

leeglieren (Np) zw. ww.; overg.; lierde leeg, het leeglierd ['l...] 1. door op te lieren leeg maken, leeg doen zijn

leeglikken (El) zw. ww.; likte leeg, het leeglikt ['l...] 1. likkend leegmaken *De katten likten de panne leeg* (El)

leeglopen ['l...] - leeglopen: leeg worden, vgl. *De fietsbaand is me toch leeglopen* (Nbk), ook: lanterfantent, niks uitvoeren: *Hi'j dot aanders niks as mar wat leeglopen* (Nbk), *Leeglopen woj' ok niet beter van* (Nbk)

leegloper (Nbk, Nw) ['l...] - leegloper

leegloperi'je (Nbk, Nw) de [...'r...] 1. het nietsdoen, leegloperij (Nbk) 2. bedrijf dat niet meer goed loopt (Nw)

leegmaeken ['l...] - leegmaken *Ie moe'n je bod leegmaeken* (Dho), *Die man mos de busen leegmaeken doe hi'j deur de pelisie anhullen wodde* (Pe-Db), *Maek jim koppien mar es leeg, dan za'k nog es inschinken* (b)

leegmaelen (Spa) Ook *leegmalen* (Spa) ['l...] - leegmalen

leegmalen z. *leegmaelen*

leegpakken (Bu, Nbk) zw. ww.; overg.; pakte leeg, het leegpakt ['l...] 1. door te pakken, hier: steeds wegnemen en ergens anders neerzetten, leeg doen zijn *een kaaste leegpakken* (Bu)

leegplokken ['l...] - leegplukken *Ze hadden de hiele appelboom leegplokt* (Nbk)

leegplunderen ['l...] - leegplunderen *Et hakmak plundert de winkel leeg* (Np)

leegpompen ['l...] - leegpompen (lett.) *D'r ston zovule waeter in de kelder, we mossen him leegpompen* (Nbk)

leegscheppen - leer

leegscheppen ['l...] - leegscheppen *een tonne leegscheppen* (Nbk), *een waetervat leegscheppen* (Dfo), *de panne leegscheppen* (Dhau)

leegschoeven (Ld, Nbk) st. ww.; overg. ['l...] 1. leeg doen worden door schuivende bewegingen *De gröpfe van de stal moet alle morgens leegscheuven wodden* (Ld)

leegschrabben (Spa) zw. ww.; overg.; schrabde leeg, het leegschabbed ['l...] 1. schrapend leegmaken *Ik hebbe de panne leegschrabbed* (Spa)

leegslorpen (Nbk, Np) Ook *leegslurpen* (Nbk, Np) ['l...] - leegslurpen *Ik slorpe et paantien leeg* (Np)

leegslurpen z. leegslorpen

leegsmieten ['l...] - leeggooien *Mar dat putten vul ok tegen: de iene haelde op en de aander smiet him leeg in de bak* (b)

leegspanning (spor.) - laagspanning
leegspijjen (Np) ['l...], in *de huid leegspijjen* braken (Np)

leegstaand (spor.) - leegstand

leegstaon - leegstaan: van gebouwen *Dat hokke staot leeg, dat kun we d'r wel veur bruken* (Nbk), *D'r staot in die straote altied wel een huus leeg, d'r is een boel verloop* (Nbk)

leegstaond (Dfo) bn.; attr. ['l:xtsõ: ãnt] 1. van lage stand (wat de hoogte betreft) *De vissen gaon weer kuutschieten, meerstal naor leegstaond waeter mit begruude kaanten* (Dfo) 2. leeg zijnd, in verb. als *een leegstaond huus* (Dfo)

leegte de; -n, -s ['l:xtə] 1. het laag zijn *de leegte van de pries* (Nbk) 2. laagte, lager gelegen gebied, stuk land *hoogten en leegten* (Nbk), *naor de leegte in* naar een veel lager gelegen oppervlakte (Nbk), zo ook *We keken van de heuvel of in de leegte* (Wol), *D'r zit een leegte in dat laand* (Nbk, Ste), *Mit dreuge mertieds leggen de wilde eenden in de leegte in laaggelegen land* (Obk) 3. leegte *De leegte van zoe'n huus dot je koold an* (Nbk), *D'r was een grote leegte in heur leven* een groot gemis, een onvervuld verlangen (Nbk), *een gevuul van leegte* nl. doordat iets of iemand er niet meer is (Nbk)

leegteppen (Nbk) zw. ww.; overg.; tepte leeg, het leegtept ['l:xtəpm] 1. bij het handmatig melken de laatste melk uit de uier doen komen *de koe nog even*

leegteppen (Nbk)

leegtrekken st. ww.; overg.; het leegtrekken ['l...] 1. door trekkende bewegingen legen *een voer mest leegtrekken* nl. met een mesthaak (Ol-Nl)

leegveen z. leegvene

leegvene (Bdie, Np, Ow) Ook *legevene* (El), *leegveen* (Ol-Nl, Op), *laagveen* (Sz) [l:xfi:nə/l:gə.../...a...; aks. wisselt] - laagveen

leegvenegebied (l) [...f...] - laagveen-gebied

leegveneturf (spor.) [...f...] - laagveneturf

leegvisken ['l...] - leegvissen

leegvlakte (s) ['l...] - laagvlakte

leegvlieger (spor.) ['l...] - laagvlieger (fig.)

leegwaeter (spor.) [...w...] - laagwater

leegzoegen - leegzuigen (lett.)

leek de; leken [l:k] 1. leek: i.t.t. een deskundige *Ik bin mar een leek, ik kan d'r niet over oordielen* (Nbk)

leem z. *liem* II

leemlaoge z. liemlaoge

leemwilg z. rooiwilg

leens (Nbk) Ook *lens* (Nw) de; leenzen; -ien [l:s/lens] 1. lens (van een microscoop of verrekijker) 2. kontaktlens *Waor he'k mien leenzen toch laoten!* (Nbk)

leep z. *liep*

leepvol (Nbk, Np, Ow, Sz) de ['l:pfol] 1. de hoeveelheid van, in een lepel *Dan kregen ze wat van dat spul in een koppien, een peer leepvol, zeg mar* (Ow), *een leepvol sjerp* (Np)

leer I et [l:ør] 1. bep. stof: leer *echt leer, stug leer, leer looien* (l), *zo taoi as leer* (Ma, Nbk), *zo stark as leer* (Np), *zo dichte as leer* (Nbk), *zo dreuge as leer* (Dfo, Sz) 2. leerwerk *et leer van de redens* het leerwerk van de schaatsen (Nbk), *leer om leer* gelijk met gelijk vergeldend (Nbk), vandaar *leer om leer kriegien* (Wol), *'t Is lap om leer* om het even (Spa), ook: met gelijke munt terugbetalend, gezegd bijv. wanneer iemand een klap krijgt en meteen terugslaat (Np, Ste), het laatste ook in *Die paer kleine jongen kon hi'j wel an, mar doe ok die starke kerel him d'r mit bemujde, kreeg hi'j lap om leer* (Db, Dfo, El, Np, Obk, Pe-Dbl, Op), vandaar ook *Hi'j het 'm lappe om leer geven* (Ow, Nbk) 3. leren stuk, leertje, leren voorwerp, waaronder ook zeemleer *'t Leertien van de hatkleppe*

van de pompe was kepot (Dhau, Db), et leer van de pompe (Spa), spoonze en leer (Db, Nbk, Np) 4. in (aorig) van leer trekken (Nbk) * *Leer om leer, pak ie mi'j dan pak ik je weer* (Np), ...*Slao ie mi'j dan slao 'k je weer* (Spa), *Lap om leer/Krieg ie mi'j dan krieg 'k jow weer* (Dfo), *Appien mit lappien/Mit leertien veur 't gat/Appien mos kakken/En 't leertien dat brak* (Sz)

leer II de 1. religieuze leer, vooral: de christelijke leer, het verhaal van het evangelie *Die meensken bin vaaste in de leer* in hun geloof (Ld) 2. catechisatie (Nbk, Np, Ol-Nl, Op, Ow, Sz) *Die jonge is op de leer* volgt catechisatie (Ol-Nl), *Ze mossen naor de leer* (Op, Nbk), ...*gaon naor de leer* (Np, Sz), *Ze bin in de leer om lidmaat te wodden* (Ow) 3. onderwijs, onderricht, vooral: van een leerling bij een ambachtsman *in de leer wezen: Hi'j is bi'j een timmerman in de leer* (Ol-Nl), *Nao de schoele is hi'j nog bi'j een baos in de leer gaon* (Dhau), *Hi'j is in de leer veur kantoorbediende* leert ervoor (Nt), *Hi'j is nog altied in de leer op die schoele* (Dho) 4. hetgeen men leert door een voorval (Nbk) *Oonze kleinzeune vleug oons veuruut, en doe ree d'r een fiets tegen him an; dat was een goeie leer veur him* (Nbk) * *De netuur gaat boven de leer* de eigen aard bepaalt uiteindelijk wat er gebeurt, niet de theorie (b)

leerachtig - leerachtig

leerbegrip (Op) et ['l:ə(r)bəgrɪp] 1. vermogen om te leren (met name van schoolvakken)

leerber ['l:ə(r)bɪ] - leerbaar *Zoks is haost niet leerber* haast niet te leren (Nbk)

leerboek ['l:ə(r)buk] - leerboek

leerdammer (spor.) [...'damɪ] - leerdammer

leerder (verspr.) de; -s; -tien ['l:ə(r)dɪ] 1. leerling in een bep. vak, op school, iemand die leert (inzake schoolvakken, studies) *'t Is een goeie leerder* (Dhau), waartegenover *'t Is niet zo'e'n leerder* hij leert niet graag, kan niet goed leren (Spa)

leerdoek (Db, Dfo, El, Nt, Pe-Dbl, Spa) - leerdoek

leerfiets (verspr.) de; -en; -ien ['l:ə(r)fiɪts] 1. oude fiets waarop kinderen leerden fietsen (verspr.) 2. vrouw waarmee allerlei mannen naar bed gaan, waar mannen

a.h.w. op leren de geslachtsdaad uit te voeren (Np) *Die leerfiets is groot mit iederiene* (Np)

leergaank z. *leergang*

leergang (Db) Ook *leergaank* (l) - leergang

leergeld (Nbk, Spa) - leergeld *leergeld betaelen* (Nbk)

leergierig - leergierig

leergierighied Voor -heid z. -hied -leergierigheid

leerjaor ['l:ə(r)j...] - leerjaar (schooljaar) *Vroeger haj' op 'e legere schoele een zeuvende, en soms ok nog een achtste leerjaar* (Nbk)

leerjonge de; -s, -n; ...joongien, ...jongien ['l:ə(r)jɔŋə] 1. leerjongen 2. jongen die naar catechisatie gaat (Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbl, Sz, Wol)

leerkaemer (Dfo, Ma, Nt, Obk, Ol-Nl, Ow, Wol) de; -s; -tien ['l:ə(r)kē:mɪ] 1. catechisatiekamer

leerkappe (Np) de; -n ['l...] 1. bep. leren kap om de benen, boven de schoenen

leerklompe (Nbk) de; -n; ...klompjen ['l...] 1. klomp met leren kap

leerkracht ['l...] - leerkracht (aan een school)

leerlappe (Bu, Nbk, Obk, Ol-Nl, Ow) Ook *zeemlappe* (Nbk) de; -n; ...lappien ['l:ə(r)lapə] 1. leren lap: zeemlap

leerling de; -en; leerlinkien ['l:ə(r)lɪŋ] 1. leerling: in een bep. vak, op school

leerling-verpleger (spor.) - leerling-verpleger

leerlinge-administraosie (l) ['l:ə(r)lɪŋ(ə)atministrə:əsi] - leerlingenadministratie

leerlingstelsel (Nbk, Wol) - leerlingstelsel

leerlooideri'je z. *leerlooideri'je*

leerlooiien (Np, Pe-Dbl) ['l:ə(r)lɔ:əjn] - leerlooiien

leerlooiier (Op, Sz) ['l...jɪ] - leerlooiier

leerlooiieri'je (Nbk, Obk) Ook *leerlooideri'je* (Ld) [...lɔ:əjə'rɪjə/...də...] - leerlooiierij *As de iekschellers kwammen, gongen de schellen* [van de eik] *naor de leerlooiieri'jen (veur et loog)* (Obk)

leermaegien (Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbl, Wol) Ook *leermeisien* (Sz) et; ...maegies ['l:ə(r)...] 1. meisje dat naar catechisatie gaat

leermeester - leermeester: die anderen leert, onderwijst, opleidt

leermeisien - leerzelepel

leermeisien z. *leermaegien*
leermethode (Diz, Ow) - leermethode
leermiddel et; -s ['l:ə(r)mid] 1. leermiddel
leermuulikheden (Nbk) - leermoeilijkheden
leeropdracht (l) - leeropdracht
leerplan (spor., l) - leerplan
leerplanontwikkeling (l) - leerplanontwikkeling
leerplicht - leerplicht *Et is goed dat de leerplicht d'r indertied kommen is, anders hadden sommige kiender vroeger hielemaole gien kaansen kregen* (Nbk)
leerplichtig - leerplichtig *Ze kun him nog niet van schoele haelen, hij is nog leerplichtig* (Nbk)
leerplichtwet (l) - leerplichtwet
leerperces (l) - leerproces
leerschoele (Nbk, Obk, Spa, Wol) - leerschool *Dat het een goeie leerschoele veur him west daar heeft hij een harde of goede leerschool gehad* (Nbk), *Doe 'k onderwiezer wodde, het de schoele van Nijberkoop ok mien leerschoele west* (Nbk)
leersklompe z. *klompleerze*
leerstoel (l) - leerstoel: professoraat *een ni'je leerstoel* (l), *een biezunderere leerstoel* (l)
leerstof (verspr.) ['l:ə(r)stɔf] - leerstof
leertien ['l:ə(r)tin] - leertje *D'r moet een ni'j leertien in de krane* (Spa), *et leertien van een schoe* (Nbk), *'t leertien van de pompe pompleer op een pompzuiger* (Ld, Nbk)
leertienklompe z. *leertiesklompe*
leertiesklompe (Dfo, Dhau, El, Ma, Nbk, Np, Ol-Nl, Spa, Ste, Sz) Ook *leertienklompe* (Db) de; -n; ...klompjen ['l:ə(r)tisklompə/...tɪŋk...] 1. elk van een paar klompen met stukjes leer op de plaats waar anders de houten kap zit *Meensken die hoge kroppen op 'e voeten hebben, hebben vaeke leertiesklompen an, i.p.v. gewonen* (Nbk)
leertwiege (El, Ld, Nbk, Np) ['l...] - (vaak verkl.) wilgeteen, wilgetak *Leertwiegies bruukte grootvader veur et maeken van kōrven* (Nbk)
leervak (verspr.) - leervak: waarbij men veel uit z'n hoofd moet leren
leerverstaand (Ste) et ['l...] 1. het

vermogen om te kunnen leren, studeren
leervet (Nbk) ['l:ə(r)fɛt] - leervet
leervorm (l) - leervorm
leerwaark z. *leerwark*
leerwark (verspr.) Ook *leerwaark* (Bdie, Pe-Dbl, Wol), *leerwerk* (WH) et ['l:ə(r)...] 1. leerwerk, bijv. van schaatsen: *Et leerwark moet goed in 't vet zet wodden* (Nbk) 2. het werk dat men moet doen als men voor een school of andere opleiding leert (Nbk) *Oonze kleinkiender hebben now al een boel leerwark* (Nbk)
leerwerk z. *leerwark*
leerwieze (Db) - leerwijze
leerwinkel (spor.) - leerwinkel
leerzaeke (spor.) - leerzaak
leerze de; -n (OS, Dho, Pe-Dbl), leerzens (Bdie, Db, Dho, Ld, Nbk, Np, Wol), lerens (Dhau, Ma, Nbk) ['l:əzə] 1. bep. schoeisel: laars *'t Is zo nat dat de leerzen an moeten* (El), *Vroeger wreven ze de leren leerzens wel in mit pietereulie en kachelzwatsel* (Np), *Ik hebbe een lek in de leerze* (Wol), *kotte leerzen halve laarzen* (Dho, Ma, Np), *lange leerzen* (Dho, Nbk), *onder de leerze zitten onder de knoet zitten, onder een keiharde diktatuur zitten, bijv. in de bezettingsjaren* (Bdie), vandaar *de leerze in de nekke hebben* op harde wijze geknecht worden, onder de knoet zitten (Np, Bdie), *Et waeter stiet mi'j boven de leerzens* ik moet nodig urineren (Dhau), *'t Gaot 'm over de klompen en leerzen henne* het wordt teveel voor hem (Ow), zo ook *Dat ging over de hoge leerzen henne* (Pe-Dbl), (*'t*) *an de leerze lappen* (iets) aan z'n laars lappen: *Wat ze daor zegt, kuj' wel an je leerze lappen, daor komt niks van terechte* (Dfo), (gezegd wanneer men er genoeg van heeft en weggaat.) *Lik me de leerze!* (Obk)
leerze-uuttrekker z. *leerzeknecht*
leerzepakke (Nbk) de; -n ['l...] 1. kap van een kaplaars
leerzeklompe z. *klompleerze*
leerzeknecht (Db, Diz, Ma, Np, Obk, Ol-Nl, Ow) Ook *leerze-uuttrekker* (Dhau), *leerzetrekker* (Op) de; -en; ...knechien ['l...] 1. laarzeknecht, bep. plankje: tegen de uitholling aan het eind trekt men z'n laars uit
leerzelepel (Nw, Op) de; -s ['l...] 1. soort schoenlepel, nl. om laarzen mee aan te

trekken

leerzem (Nbk, Np) ['l:ə(r)sm] - leerzaam: waaruit, waarvan men veel kan leren *een leerzem boek, Aj' daor es hennegaon om te zien hoe zij dat doen, dat is slim leerzem* (Nbk)

leerzemaeker (Op) ['l...] - laarzenmaker
leerzetrekker z. *leerzeker*

leerzevet (Nw) - laarzevet *Leerzevet trok d'r goed in, et is een soort traon* (Nw)

leesbaar z. *leesber*

leesber Ook *leesbaar* (WH, elders spor.) ['l:zbɪ, ...ba:r] - leesbaar *Zien haandschrift is goed leesber* (Nbk), waartegenover *Dat ie now schrieven is ok niet leesber* is niet te lezen, zo slecht is het handschrift (Nbk), *een leesber boek* aangenaam om te lezen (Nbk)

leesberhied (b) Voor -heid z. -hied de ['l...] 1. het leesbaar zijn

leesbeurt (Nbk, Op) - leesbeurt: beurt tijdens een leesles

leesblad (Dho, Nbk) et; ...blaeden; ...blattien ['l...] 1. tijdschrift e.d. om voor ontspanning te lezen, evt. ook: blad, papier met leestekst

leesbliend (spor.) - leesblind

leesboek - leesboek *Op schoele haj' mooie leesboeken over de geschiedenis* (Nbk), *Is 't een leesboek of een prenteboek?* (Nbk)

leesbrille - leesbril

leesfout - leesfout

leesgeld (verspr.) - leesgeld

leesgenot (l) - leesgenot

leesgewoonte (spor.) - leesgewoonte

leesgezelschap (l) - leesgezelschap (dat nl. onder de leden boeken enz. ter lezing deed cirkuleren)

leeshonger (Op) - leeshonger

leeskaemer (Op) - leeskamer: kamer waar men boeken, tijdschriften enz. kan gaan zitten lezen

leeskassette (spor.) - leescassette

leeske z. *lieske*

leeskring (spor.) de; -en ['l...] - leeskring

leeslieste (l) Ook *leesliste* (l) - leeslijst

leesliste z. *leeslieste*

leesloep (Db, Nbk) de; -en ['l:slup] 1. loep speciaal voor het lezen, leesglas

leesmappe (spor.) - leesmap

leesmethode (spor.) - leesmethode

leesmoeder (spor.) - leesmoeder

leesoefening - leesoefening

leesplaanke Ook *leesplanke* (WH) - leesplank

leesplanke z. *leesplaanke*

leesplezier - leesplezier

leespottefeuille z. *leespottefulie*

leespottefulie (Np, Obk) Ook *leespottefeuille* (Spa, Sz) ['l...] - leesportefeuille

leesprestaosie (l) ['l:spɹɛstɔ:ɔsi] - leesprestatie

leesstof (spor.) - leesstof

leest z. *liest*

leestaofel (Db, Op) - leestafel (met boeken, tijdschriften om gelezen te worden)

leeste z. *liest*

leesteken - leesteken: komma e.d.

leestempo (spor.) - leestempo

leestoon (spor.) - leestoon

leisure (spor.) - leesuur

leesvoer - leesvoer

leeszaal z. *leeszael*

leeszael (Db, Nbk) Ook *leeszaal* (spor.) - leeszaal: in een bibliotheek

leeuw Ook *luuw* (Dfo, Dhau, Nbk, Np, Ow), *lieuw* (Db, Dhau, Ma, Nbk) de; -en, luwen; leeuwgien, luuwgien [liu/lyu/liu]

1. bep. roofdier: leeuw *De leeuw is de keuning van de dieren* (Ld), *in et hol van de leeuw* (l), bij vgl.: zeer krachtige, moedige persoon: *De Leeuw van Vlaanderen* (l), *Ze vochten as luwen* (Nbk), *Hij is zo sterk as een leeuw* (Op), *...zo elk as een luuw* (Np), *brullen as een luuw* (Dfo) 2. bep. wapenfiguur: leeuw, met name bekend van munten met de Nederlandse leeuw *luuw of letter* kruis of munt (Dfo, Dhau, Ma, Ow) 3. (met hoofdletter) vijfde teken van de dierenriem (spor.) 4. (met hoofdletter) iemand geboren tussen 23 juli en 23 augustus (spor.)

leeuwebek ['liuəbɛk] - leeuwebek (Nbk), vlasleeuwebek (fp), grote leeuwebek (fp) *gele leeuwebek* leeuwebek (h)

leeuwerik z. *lurkien*

leeuwerik(s)nust z. *lurkenust*

leeuwetemmer - leeuwentemmer

leeuwrik z. *lurkien*

leeuwriksenust z. *lurkenust*

leeuwriksnust z. *lurkenust*

leewaeter (El, Obk) - leewater (Obk) *Een koe had vaeke an de achterpoten leewaeter* (Obk), ook gezegd van vocht dat

leewieken - lege

men in z'n mond krijgt wanneer men zich niet lekker gaat voelen, vaak uit afkeer van iets dat men niet lust (El): *Et leewaeter komt me in de mond, straks moe'k spijen* (El)

leewieken (OS, Bdie, Dmi, Np, Nw) zw. ww.; overg.; leewiekte, het leewiekt ['li:wikp] 1. kortwieken (lett., vooral van kippen, duiven, eenden) *Veurdats ze beginnen te leggen, wo'n de eenden leewiekt* (Obk), *Die jongen hebben de doeve leewiekt, om votvliegen te veurkommen* (Dhau), *We hebben de kiepen leewiekt, dan vliegen ze niet over et gaas; dan wodde d'r van iene vleugel wat ofknijpt, dan hullen ze et evenwicht niet* (Nw) 2. de macht ontnemen (Np) *Hij is leewiekt ze hebben hem z'n macht ontnomen* (Np)

leezegger (Nbk, Ow, bl, b: lm) Ook **leedanzegger** (Bdie, Bu, Dfo, Dhau, El, Np, Obk, Ow, Pe-Dbi, Spa, Wol), **leedzegger** (Dfo, Np, Nt, Op, Ol-Nl), **lee-anzegger** (Dhau, Nbk), **liedanzegger** (p) de; -s ['li:segr/'li:tās.../'li:t.../'li:ās.../'li:t...] 1. aanspreker, leedaanzegger *Vroeger kwam de leedanzegger an de deure as d'r iene overleden was* (Spa)

lef et [lef] 1. lef, durf *Die man zol wel wat meer kunnen, mar hij het et lef d'r niet veur* (Nbk, Np, Obk), *Ie moe'n 't lef mar hebben nl.: om zoiets aan te durven* (Ma, Np, Spa), zo ook *Ie moe'n mar lef hebben* (Pe-Dbi), *Hij het et lef d'r wel veur* nl. om dat te doen (Ow), *lef kriegen* durf, ook gezegd wanneer men enigszins eigenwijs en brutaal wordt (Nbk), *lef schoppen* (Dfo), *En as die winkelmannen (...) ok mar een betien lef in de huid hebben (...)* over lef beschikken (v), *lef in de donder hebben* id. (v), *Aj' et lefes hebben!* waag het niet, want dan krijg je met mij te maken (Nbk), *Heb et lefes!* id. (Nbk), *Ie moe'n 't lef mar hebben* (Nbk) 2. eigenwijsheid, verbeelding die men uitstraalt in woorden, bravourstukjes (Dfo, Dhau, Nbk, Np) *Die het veul lef, want hij lopt zuver mit een slag in de rogge* (Dhau), *Hij het lef genoeg, hij verbeelt him nogal wat* (Dhau), *Die man had altied zoveul lef, gieniene had docht dat hij op 'e flesse gong* (Dfo), *Hij het een boel lef* durft wel van zich te spreken, verbeelt zich kennelijk nogal wat

(Nbk), zo ook *Die het ommeraeck lef* (Np) en *nogal wat lef hebben* (Nbk) * *Lef kost niks, mar 't doekien* zich als een lefgozer gedragen kost op zichzelf niks, maar de show erbij kost geld (Dho)

lefbule z. **lefbuul**

lefult(e) z. **lefbuul**

lefbuul (Np) Ook **lefbule** (Ol-Nl), **lefbulte** (Ow) de; ...bulen; ...bulegien ['levbyl/...byl/...] 1. iemand die zichzelf voortdurend ophemelt, die voortdurend opschept **lefdoek** de; -en; -ien ['levduk] 1. (meestal verkl.) lefdoekje, pochet

lefferd (Dfo) de; -s; leffertien ['lefft] 1. opschepper, zwetser

lefschopper ['lefskopr] - lefhebber, opschepper

leg Ook **legge** (bet. 2: Bdie, Dfo, Dhau) de; -gen (bet. 2) [lex] 1. het leggen van eieren *an de leg* het leggen van eieren door met name kippen: *G. het die jonge pieken al an de leg* (Obk), *van de leg*: gezegd van kippen: geen eieren meer leggend (verspr.), ook *van de leg of* (Ow), *De moer(e) is an de leg* de bijenkoningin legt eitjes (bs: Dfo, Obk, Op, Ow), *de eerste leg* en *de tweede leg* de eerste/tweede keer dat een vogel legt (Nw): *Nao de eerste leg kommen ze [de kippen] in de ruj, dan kommen ze weer in de veren en dan gaon ze an de tweede leg* (Nw) 2. baarmoeder bij pluimvee *Die kiepe het de leg uut; zokken kuj' beter mar slaachten, die wo'n toch niet weer klaor* de baarmoeder puilt naar buiten, krult om naar buiten (Obk, Op, Nbk), *We hebben een kiepe mit de leg uut* (Spa)

legaot z. **legaot**

legaot Ook **legaot** (Ol-Nl, Sz) [lə'gə:ət/...gə:t] - legaot (toewijzing in een testament, ook: hetgeen men aldus schenkt) *Bepaalde meensken geven wel es een legaot an een instelling of stichting* (Obk), *een legaot uut de arfenisse* (Bdie), *een legaot vaasteleggen laoten* (Dfo), *...naolaoten* (Dhau, Diz, Wol), *...schinken* (Db, El, Ow), *...kriegen* (Dho, Ma, Np)

legbak (Ste) de; -ken ['l...] 1. bep. grote bak waarin kippen leggen

legbatteri'je (Db, Dfo, Obk, Wol) ['leɣb...] - legbatterij

legbore (l) ['l...] - legboor

lege bn., bw.; tussen *een* en *een* onzijdig

zn.: leeg; -r, leegst ['lɛ:gə] 1. laag: het tegengestelde van hoog, niet ver opwaarts gaand *een leeg huus, een leeg vertrek, Et is hier lege onder de zoolder (Sz), Dat vliegtuug vleug slim lege (Wol), een leeg veurheufd, een lege hals* een laag uitgesneden hals van een jurk, blouse e.d. (Nbk), *lege schoolders (Nbk) 2. dicht bij de grond, laag t.o.v. de waterspiegel Et waeter in 't kanaal staot aorig lege (Ol-Nl), Et grös staot nog mar lege (Nbk), lege bij de grond. Dat wark is lege bij de grond (Dho), de lege lanen* de laag gelegen landen, *een leeg stok laand* een laag liggend stuk land (Np), (zelfst.) *in 't lege van 't laand* in het lager gelegen deel (Nbk), zo ook *In 't lege is de grond vaeke wat koolder en daoromme liggen de koenen liever op 't hoge (Obk), Hi'j het een hoekien laand op 't lege (Wol), Et lege staot onder waeter (Np), De locht hangt lege (Nbk), legere tempereturen (Nbk), De thermometer staot lege (Nbk), an leger wal raeken 3. van lage toon, klank de lege d, een leeg geluud, lege zingen, Die piano staot te lege (Nbk), een toontien leger zingen (Nbk) 4. laag van prijs, gering van waarde e.d. We dochten dat et duur wezen zol, mar hi'j nuumde mar een leeg bedrag (Nbk), De rente wodt nog al mar leger (Nbk), ...is lege (Nbk), ...staot lege (Nbk), Et is gund an de leegste inschriever (Nbk) 5. in van leeg komof van geringe afkomst (Nbk), de legere stand (spor.) 6. in leger onderwies lager onderwijs, de legere schoele de lagere school, een legere akte een lagere akte (l) 7. in lege spanning laagspanning (spor.) 8. (van de wind) zuidelijk (Dhau, Dho) De wiend zit lege (Dhau, Dho) 9. niet zwaar, niet streng een lege straf, Ze stellen daor gien lege eisen (Nbk) 10. met minachting, laatdunkend (Nbk), vooral in *argens lege op daelekieken (Nbk), lege op iene daelekieken (Nbk) 11. gemeen, smerig (Nbk) Dat vun ik lege van him (Nbk) legedrokg gebied (spor.) - lagedruk gebied legen ['lɛ:gn] - legen, leegmaken Vroeger mossen we de melkemmer legen in de zij'en (Spa), De visker leegde de foeke in de beun (Np), Mok an de bienen moeij' de pispot op legen, dan moet et overgaon (Bu), een waegen legen (Nbk), We zullen**

et koppien koffie mar even legen leegdrinken (Dhau), *De gruppen legen is daegeliks wark* d.i. de mestgoten (Diz, Nt) **legende** (spor.) de; -n, -s ['lɛ:gəndə] 1. heiligenlegende 2. volksverhaal **leger** et; -s; -tien ['lɛ:gr] 1. hazeleger (Ld, Nbk, Np, Wol), soms ook inzake reeën gezegd (spor.) *Een jaeger zal nooit een haeze in 't leger schieten (Wol), We zuken et leger op gaan naar bed (Spa) 2. legermacht, krijgsmacht Et leger was op oorlogsstarkte brocht (Ol-Nl), De Rus het een groot leger (Np), Et leger was op oefening (Ma), Hi'j is op 't ogenblik in et leger dient in het leger (Dho), ...zit in 't leger id. (Wol), in et leger blieven blijven dienen (Op), verder in 't Leger des Heils 3. grote groep (Dhau, Nbk, Pe-Dbl, Sz) (...) Dat leger zwatte pieten nl. dat men tegenwoordig heeft als het Sinterklaas is (b), Et hiele leger koenen is d'r uut (Nbk), Et hele leger komt over de diek (Sz), D'r ligt een hiel leger soldaoten in Assen (Dhau), D'r kwam mi'j een heel leger soldaoten integen (Pe-Dbl) 4. laag gestapelde turf in het turfveld waar de slag tegenaan werd gestort (de onderste laag bestond uit een lange rij turven die met de punten tegen elkaar waren gelegd in de lengterichting en daarachter kwam, met de lange zijden tegen elkaar, één rij turf; de laag erop vormde het spiegelbeeld van de eerste (dus met de kopturven achter), de derde en bovenste laag lag net als de onderste) (Ow) *Op die foto is M.H. uut O. an et turfgreven in et Fochteker vene; hi'j is zeker mit et leger (of 'de bree') an et zetten, want hi'j het twie turven extra boven op de kroje (Ow) leger-onderwieswet (spor., l) - lager-onderwieswet legeraanvoerder - legeraanvoerder legerauto - legerauto legerbende (Sz) - legerbende legerbevelhebber (spor.) - legerbevelhebber legerbrood (Op) - legerbrood, soldatenbrood legerdokter (spor.) - legerdokter legerdomenee (Op) - legerpredikant legeren zw. ww.; onoverg.; legerde, is legerd ['lɛ:grn] 1. legeren: van bep. gewassen, met name graan *Deur die dikke***

legerhond - leggen

buije is de haever legeren gaon (Dhau), *Et zaod legert allemaol tegen de grond* (El), *De rogge zat tevule stikstof op, doe ging alles legeren* (Pe-Dbl) **2.** (van een haas) een leger hebben *Haezen die legeren soms op lege plakken, mar ok wel op 'e hoogten* (Obk), *Hier het een haeze legerd* (Ma)

legerhond (Bdie, Ma, Nbk, Np, Ol-Nl, Op, Sz) de; -honnen ['l...] **1.** legerhond (Bdie, Ma, Op) **2.** elk der bep. grote honden in het leger, die met name de mitrailleurs trokken (Np)

legerienhied (spor.) - legerenheid

legerig (Dfo, Np, Op, Ow) ['l:grəx, ...grəx] - legerig *As et regent gaot et stro liggen, dan wodt et legerig* (Dfo), *legerig stro* (Np), *Deur de anholen regens is die akker legerig wodden* (Op)

legering (spor.) [lə'gu:ərɪŋ] - legering (bep. metaalmengsel)

legerjasse de; -n; ...jassien ['l:grjasə] **1.** jas uit het leger, in principe door militairen gedragen

legerkamp (vo) - legerkamp (...) *dat Duitsland ien groot legerkamp is* (vo)

legerkōrps (l) - legerkorps

legerleider (verspr.) - legerleider

legerleiding (verspr.) - legerleiding; ook (schertsend): echtgenote (Wol) *Dat moeij' mar an de legerleiding vraogen* (Wol)

legermacht - legermacht

legeroefening (spor.) de; -s, -en ['l...] **1.** militaire oefening

legerofdieling - legerafdeling

legeronderdeel z. *legeronderdiel*

legeronderdiel (spor.) Ook *legeronderdeel* (spor.) - legeronderdeel

legerplaats z. *legerplaats*

legerplaats (spor.) Ook *legerplaats* (Spa) ['l...] - legerplaats

legerschaore (b) ['l:grfsko:ərə] - heerschaar, legerschaar *Hoe smoekies en noflik is 't in jow huus, oe Heer der legerschaoren* (b)

legerstede z. *legerstee*

legerstede (bet. 1: b: lm) Ook *legerstede* (bet. 2: s: Obk) de; ...steden; stegien ['l:grfsti:/...sti:də] **1.** ruimte, plaats voor een graf (b: lm) **2.** graf (s: Obk)

legertank (Nbk, Spa) de; -s, -en ['l...təŋk, ook wel ...təŋk] **1.** tank: bep. gevechtswagen van het leger

legertente - legertent

legertruck (spor.) de; -s; -ien ['l...tryk] **1.** truck, vrachtauto van het leger

legerwal (Nbk) - lagerwal (fig.): *an legerwal raeken* (Nbk), *...wezen* (Nbk)

leges ['l:zjəs] - leges *leges betaelen* (moeten) (spor.), *leges heffen* (spor.)

legeteren (Dfo, Dhau, Op, Ow) onbep. w. [l:gr'tu:ərɪŋ] **1.** door een legaat schenken *Jow hoeven niet alles an jow wettige arven nao te laoten, je kun ok best legeteren an aanderen* (Op)

legettien (Ste) Ook *langettien* (Ste), *lagettien* (Ste) et; *legetties* [lə'xetɪn/lan(g).../lax...] **1.** gehaakt sierrandje aan de ondermuts (zodat men de huid van iemands nek niet kan zien) (Ste) *Een mooie stroke an een mussien wodt een lagettien nuumd* (Ste)

legevene z. *leegvene*

legge (Bdie, Op en oost.) de; -n; leggien ['legə] **1.** laag over de deel uitgespreide garven: om gedorst te worden (vooral: van twee rijen, met de koppen tegen elkaar) Dfo, Dhau, Ld, Nbk, Np, Obk, k: Ste) *Aj' in de dele dōsken wo'n de bossen stro naor mekaere toe legd, mit de koppen over mekaere, over de hiele dele henne, dan hej' een legge; dan hej' wel zoe'n 50 bossen stro (mar et is ongeliek hoe groot de dele is)* (Ste), *De legger moet de banen van garven lossnieden en ze in de legge leggen* (Dhau), *Ie hebben een mooie legge* je deel is mooi vol gelegd met te dorsen graan (Np), *We gaon nog even een legge anleggen* neerleggen om te dorsen (Ld, Np, El), *Vroeger dōskten ze veur et melken nog gauw even een legge* (Obk, Ld, Nbk, Op), *een legge rogge dusken* (El, Np), *zoveule leggen dōsken per dag* (Ow), *We kun nog wel een legge doen* nl. dorsen (Ma, Op) **2.** z. *leg*

leggen zw./onregelm. ww.; overg.; legde, het legd ['legŋ] **1.** neerleggen *Hi'j legde et op de kaaste* (Nbk), *Wij loven jow om jow liefde en jow trouw, diej' ok in oonze hatten leggen willen* (b), *We mossen de biggen an de motte leggen* nl. voor het zogen (Ol-Nl), *As ik de overal moet verstukken, gao ik d'r een stuk op leggen, dat is veul gemakkeliker* (Sz), *De biele wodt nij' staol op legd deur de smid* (Np), *Hi'j mos d'r aorig bi'j leggen geld op toeleggen* (Ma), *argens beslag op leggen*

(Nbk), *argens de haand op (weten te) leggen* iets in handen weten te krijgen (Nbk, Nw), *Ze legde de laeste haand an alles wat veur de trouwdag klaor wezen mos* (spor., j), *iene et vuur nao an de schenen leggen* (Nbk, Np), *een kaortien leggen* (b) 2. voortbrengen: van eieren *De kiepen leggen aorig eier op et ogenblik* (Nbk), *As de kiepen slim drok leggen dan zeggen ze wel es: et lieken wel eierfebriekies* (Ow), (...) *dat die kiepen dan vule foeler beginnen te leggen* (b), *De laeste maniere van perberen om et bijevolck te redden is et extra voeren van een warkbi'je, die dan eigies leggen gaot; dat is dan de leggende warkbi'je* (Dfo, Op), *Dat legt 'm gien wiendeier* daar ondervindt hij financieel voordeel van (Np, Ld) 3. op de beoogde plek, in de beoogde positie brengen, aanbrenge *hoepen om de tonne leggen* (Np), *Een musse op een roggemiete leggen is een sekuur warkien* (Op), *Disse mure is now zo hoge, dat de muurplaete legd wodden kan* (Op), *argens een kneupe in leggen* (Nbk), *argens een strik in leggen* (Nbk), *Ze hebben een buis onder de dam legd* (Nbk), *Straoter was hi'j van zien vak, en hi'j hadde d'r al verscheiden kilemeter in legd* (ba) 4. in an banen *leggen* (spor.) 5. z. *liggen*

legger (z. ook *ligger*) de; -s; -tien ['legr] 1. dier dat eieren legt *Die kiepe is een goeie legger* (Nt, Op) 2. degene die (neer)legt, vooral: degene die de garven neervlijt *Vroeger mit zaodbultzetten heb ik vaeke legger west* (Db), *De legger legt de bossen op 'e dele mit de aoren naar mekaere toe* (Pe-Db, Op), *De legger moet de banen van garven lossnieden en ze in de legge leggen* (Dhau) 3. dragende balk, vooral onder een vloer (Nbk, Obk, Ow, Wol), ook in *de legger onder een dam* (Dhau) 4. onderste molensteen (Nw) 5. vierkant stukje hout, als een soort dobbelsteen gebruikt bij een bep. dobbelspel, met op de vlakken één der volgende aanduidingen: *L* (d.i. leg er één bij), *K* ('krijg' d.i. neem er één uit de pot), *A* (alles uit de pot nemen) en *N* (*niettebiet*, d.i. niets) (b: ln) 6. bep. openbaar register, o.m. van de percelen met kadasternummers, oppervlakteaanduiding en de namen van de eigenaren *Mit et*

waeterschap hej' verschillende soorten leggers: bediekingslegger, algemene legger en wegenlegger (Ol-Nl), *de kadastrale legger* (El, Dfo) 7. ontsteking aan het spronggewricht van een paard (Pe-Db) *Et peerd kan een legger hebben bij de veurbienen* (Pe-Db) 8. z. *ligger*

leggeri'je z. *liggeri'je*

legging (verspr.) de; -s; legginkien ['legu] 1. legging 2. z. *ligging*

leghenne (Nw) - leghen

leghokke (Obk) ['lexhøkə] - legnest

leghorn - leghorn, in diverse soorten bekend *brune leghorns* (Op), *een witte leghorn* (Dhau, Nbk)

legien (Dfo, Nbk) et; legies ['lu:xis] 1. kleine laagte, niet zo grote en diepe, lage plek *Daor was een legien in 't laand* (Dfo) **legio** ['lu:gijom] - legio: zeer veel *In dat laand zatten legio dotterbloemen* (Op), *Zokken bin d'r legio* (Nbk)

legioen (Nbk) et; -en [lu:gi'jun] 1. groot aantal mensen *Now, d'r was een hiel legioen, heur!* (Nbk)

legister z. *liguster*

legitimaosie (spor.) [...'m...] - legitimatiebewijs

legitimaosiebewies (spor.) [...'m...] - legitimatiebewijs

legkaaste Ook *legkaste* (WH), *ligkaste* (WH) de; -n; ...kassien ['l...] 1. legkast 2. bep. ruimte waar kippen hun eieren kunnen leggen: legnest (Obk)

legkaste z. *legkaaste*

legkiepe - legkip *De legkiepen hoeven ze niet meer te leewieken mit die legreusters* (Ld)

legkorrel (Bu) de; -s ['lexkør] 1. bep. korrelvormig kippevoer: legmeel, vgl. *Legkorrels bin goed veur et eierleggen; as kiepen legkorrels kriegen, hoeven ze veerder niks, alles wat ze neudig hebben zit d'r in* (Bu)

legnust (Db, Ma, Nt, Obk, Op) - legnest

lego ['lu:go:, ...gom] - lego (bep. merknaam van bep. kinderspeelgoed) *mit lego speulen*, ook wel in samenstellingen als *legodeuze, legostienen*

legpenning (Nw) - legpenning (om te gedenken)

legplaanke (Bdic, Db, Dfo, Dhau, El, Nbk, Obk, Ow, Pe-Db, Sz, Wol) Ook *legplanke* (bet. 3: Sz) de; -n; ...plaanke ['lex...] 1.

legplanke - leiden

plank over een sloot (vooral: die los ligt) (Db) 2. plank om potten en pannen op te leggen (Dfo) 3. kastplank, vaak: die los is (Bdie, Dhau, El, Nbk, Sz, Pe-Dbl, Wol) 4. leesplank (Obk, Ow) 5. plank aan het voeteneind van een bedstee (Bdie)

legplanke z. *legplaanke*

legpuzel (Nbk, Nw) Ook *legpuzzel* (Spa) - legpuzzel

legpuzel z. *legpuzel*

legreuster (Ld, Nw) et; -s ['l...] 1. soort rooster waarop de kippen eieren leggen *De legkiepen hoeven ze niet meer te leewieken mit die legreusters* (Ld)

legsel (Bdie, Bu) et; -s; -tien ['lexs] 1. legsel *et eerste legsel van een kiepe* (Bdie), *et tweede legsel (bij et eierzuken)* (Bu)

leguster z. *liguster*

legusterhege z. *ligusterhede*

legvoer (Db) et ['l...] 1. legmeel

lei I (p) de; -nen ['lej] 1. dijk om het veen die het water van het hogere gebied tegen moet houden, ook *leidiek*

lei II (Ol-Nl) et ['lej] 1. lei *bedekt mit lei* (Ol-Nl) 2. z. *leie*

leibaand Ook *leidebaand* (Np, Obk, Ow), *leiband* (Spa) - leiband *an de leibaand lopen* (Nbk), ook: band waarmee een kind in de kinderstoel was bevestigd (om de middel) *De kiender zatten dan in de kakstoel mit een leren leidebaand die aj' op de rogge mit leerties vaastemaekten en mit een gaaspe dije' as de kiender groter wodden, roemer maekten; in et rooie aachterschut van de kakstoel zatten mooie rooie keuperen knoppen waor as de leidebaand mit leren veters an vaastekneupt wodde. Eers laggen de kiender d'r zo uut!* (Ow)

leiband z. *leibaand*

leiboorn (Ma, Ow) - leiboorn

leide (alg., verspr. west. van Op) Ook *leidsel* (Dfo, Diz, Ld, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol) et, de; -n, -ns (Ol-Nl); -gien ['lejdə/'lejtɕ] 1. leidsel, vaak: beide leidsels (als eenheid ervaren), teugel *Bij dat jonge peerd moej' et leide goed in de hanen hebben* (Obk), *le moe'n et leide een betien lossen in de hanen hebben* (Db), *Hij hul de leide strak in de hanen* (Ld), ook fig.: hij hield de teugels strak (Ld), *Et peerd mos et leide nog an hebben* (Np), *et peerd et leide andoen* (Np), *Ik moet et*

peerd de leidens nog andoen (Ol-Nl), *We hebben dat jonge peerd al in 't leide* (Dho), *Krieg ie et leide mar, want dat peerd is niet zo mak neem jij de leidsels maar* (Sz), *D'r zatten een paer van die rinkies op de zille, daor mos et leide deur* (Ste), *een enkel leide leidsel voor één paard* (Dfo, Diz, Spa, Sz), waarnaast *een dubbel leide kruisleidsel* (Ld, Nt, Nbk), ook *'t dubbele leidsel id.* (Diz), *et lange leide* (Nbk), *een daegse leide nl.* van de gewone, grijze kleur (Op), *een zundagse leide nl.* van een mooie, helgele kleur (Op), *As we twee peerden veur de waegen doen, dan gaon we et leide splissen* (Np), *an et leide trekken* (verspr.): *De richting wodde angeven deur an et leide te trekken d.w.z. aan de linker- of rechterkant* (Ste), *Et leide sleege hij om de paol* (Nbk), *'t linkse leide* het leidsel aan de linkerkant (Sz, Op, Ste), *'t rechtse leide id.* aan de rechterkant (Sz, Op, Ste), *le moe'n et leide mar goed in hanen hollen* de teugels strak houden (ook fig.), zo ook *Hij het et leide goed in de hanen* (Dho), *Hij lop an de leide van zien vrouw wordt strak gehouden door, heeft niks in te brengen* (El, Bdie), *de leide strak hollen* de teugels strakhouden (Obk, Op, Diz), *de leide vieren laoten* de teugels laten vieren (Op), *Et Militair Gezag had veurlopig et leide in hanen oefende het gezag uit* (vo) * *Een boer moet zels et leide in hanen hebben* behalve lett. ook fig.: het is beter zelf de teugels in handen te houden (Nt, Ow), zo ook *De boer moet zelf de leide hebben id.* (Db, Dfo, Dhau, El, Op), *le moe'n et leide niet uut* (de) *hanen geven* men kan beter zelf de teugels in handen houden, laat een ander niet de leiding nemen (Bdie, Np, Pe-Dbl)

leidebaand z. *leibaand*

leidekker - leidekker

leidekkershaemer Ook *leidekkershamer* (Sz) de; -s 1. speciale hamer van een leidekker

leidekkershamer z. *leidekkershaemer*

leiden I zw. ww.; overg.; leide/leide (Np, Ow), het leided ['lejdŋ] 1. leiden, doen gaan *Hij laot 'm niet zomar leiden* (Sz), *Die hond moet een bliende leiden* (Pe-Dbl), *Geef oons de genaode die neudig is om oons deur Jow leiden te laoten* (b), *Hij kan de bolle niet de baos,*

die lat him niet leiden (Ld), *Die bolle wil 'm goed leiden laoten* (Spa), *N. leidede zien schaopies mooi over et dammegien bij M.* (Ow), *Veurzichtig mennen, ie holen et peerd bij de bek vaaste en leiden 'm d'r langes* (Ste) 2. aangeven waar men langs moet en evt. meegaan om verder de richting te wijzen of iemand te brengen waar hij moet zijn *Hij zal je wel even leiden* (Nbk), (schertsend) *Ik zal je wel naor Leiden leiden* (Sz), *iene om de tuun leiden* (Diz) 3. leiding geven aan, sturend optreden *een zangkoor leiden* (Nbk), *Hij kan dat goed leiden* (El), *Ie moe'n je wel es leiden laoten* doen wat, zoals een ander aangeeft, zich door een ander laten leiden (Nbk), *Ie willen je ok niet zo bot leiden laoten* (Nbk), *Ie moe'n him wat leiden* (Ma), *As N. him now mar wat leiden laoten wil om van de draank of te kommen* (Db) 4. ergens langs doen voeren *Ze bruken een gresbuis om 't waeter onder de dam deur te leiden* (Pe- Dbl) 5. in een bep. richting doen groeien, van bomen en planten, maar ook van hoorns van rundvee *een plaante leiden* (Ma, Ow), *De hoorns moej' leiden, as ze verkeerd staon* (Ste) 6. z'n leven doorbrengen, ondergaan *Hij leidt een drok leven* (Nbk), *...een verkeerd leven* (Nbk) * *Schaopen laoten heur makkelik leiden, mar meensken now ienmaol niet, of et moeten blienden wezen, en dan allieend nog mar over de weg* (Op)

Leiden II ['lejdɪ] - Leiden *Doe gong et van Leiden op Delft; de meeste jongen gavven gien geluud, mar een peer piepten wel* werd er hard geslagen, volgde de ene klap na de andere (s: Obk), zo ook *Hij kreeg van Leiden op Delft* (Wol), *'t Ging d'r van Leiden op Delft* het ging er ruw toe (Dfo, Ma), ook *van Leiden naor Delft* (Ld), *Doe was Leiden in last* (verspr.), *'t ontzet van Leiden* Leidens ontzet (Db, Ol-Nl, Sz), ook *Leiden ontzet* (El), *En doe was Leiden ontzet* toen waren we uit de problemen (Op), *We kriegen vandaeg Leiden ontzet hutsplot* (Diz)

leider de; -s; -tien ['lejdɪ] 1. iemand die leidt, leiding geeft aan, bijv. aan een bep. vereniging zoals een zangkoor *Hij was een goeie leider* (Spa), *W. is de onbetwiste leider van de V.V.D.* (Op), *Hij was de leider van de zang van het zangkoor* (Nbk,

Ma), *Enkelde meensken bin geboren leiders* (Nbk), *Soms is et neudig dat d'r argens een sterke leider is* (Obk) 2. leiding van de pomp (z. ook *leiding*, bet. 3) (Dho) *Die lopt naor de leider toe* (Dho)

leidiëk (p) de; -en ['lejdik] 1. dijk om het veen die het water van het hogere gebied tegen moet houden

leiding de; -s, -en; leidinkien ['lejdɪŋ] 1. het leiden, besturen *de leiding van de vergadering* (Ow, Spa), *G. het de leiding in hanen* (Wol), *Hij het de leiding op 'm neumen* (Nt), *Hij kan goed leiding geven* (Diz), *Laot de leiding mar an hem over, dan komp 't wel goed* (Sz) 2. leiders (Dhau) *Ze vraogen leiding bij de spelweken* (Dhau) 3. buis e.d. waardoor iets geleid wordt *Et waeter van de pompe op et aanrecht kwam eertieds deur de leiding uut de regenbak* (Diz, Obk), *De leiding van de pompe was bevreuren* d.i. waardoor het water uit de put komt (El, Db, Dfo), *Onder in de leiding van een pompe moet een goeie doppe zitten, aandars komt d'r modder in* (Pe-Dbl), *De leiding van een pompe lopt as een buis naor de stal of et aanrecht* (Ow), *De leiding van de wasmesiene was lek, ik hadde de keuken onder waeter* (Sz), *een leiding naor de sloot of vaort* d.i. een buis voor de afvoer van water (Ol-Nl, Spa), *D'r kwam een ni'je leiding an de kachel, want de ouwe was kepot rookleiding* (Sz), *een leiding veur gas* (Bdie)

leidingwaeter et 1. water van de waterleiding

leidraad (Op) - leidraad

Leids - Leids: van, m.b.t. Leiden *Leidse dekens* gewone wollen dekens die in Leiden werden gemaakt (Db, Bu), *Leidse keze* (Nbk), *Leidse bodden* (Nbk)

leidsel z. *leide*

leidsman (l) ['lɪ...] - leidsman (fig.)

leie (ZW, Dho, Ma, Nbk, Nt, Nw, Sz) Ook *lei* (Db, Dfo, Dhau, Diz, Ld, Np, Ol-Nl, Wol) de; -n; leigien ['lej(ə)] 1. dakpan van lei, leipan, ook: lei om op te schrijven *We kriegen ni'je leien op et dak* (Wol), *As we vroeger vekaansie kregen, dan moch de leie mit naor huus; dat was prachtig, we maakten dan de lieste mooi schone* (Sz), *krassen op 'e leie* (Bdie), *op 'e leie schrieven* (Bdie, Pe-Dbl), *Et is mooi aj'*

leien - leket

mit een schone leie beginnen kunnen zonder schulden gehad te hebben, zonder iets uitgehaald te hebben, geen bekeuring gehad hebben e.d., ook: nadat men z'n fouten heeft goedgeemaakt, z'n schulden heeft betaald enz. (Np, Nbk), *Hi'j had een schone leie* een blanco strafregister (Bdie, Nbk), *Hi'j het gien schone leie* heeft wel eens iets gedaan dat niet door de beugel kan (Nw)

leien ['lejn, 'lejdɪ] - leien *een leien dak* (verspr.), *leien kappen* nl. van klokkestoelen (bs: Dfo, Nw), *'t Gaot van een leien dakkien* zeer vlot, gemakkelijk (Nbk, Np, Nt)

leiker (Np) de; -s ['lejkɪ] **1.** baggerman met baggerbeugel

leiliende (El, Nbk, Spa) de; -n; -gien ['lejlində] **1.** lindeboom die geleid wordt

leins (Spa) bn.; pred. [lɛjs] **1.** (van een pomp:) het op te pompen water niet vasthoudend *De rubberen rand onderin is zeker niet goed, die pompe is zo leins* (Spa)

Leinze (Nw) de; -n, -s; Leinsien ['lɛjzə] **1.** mansnaam, in *Leinze op 'e peinze hebben* lui zijn (Nw)

leipere z. *leipereboom*

leipereboom (OS, verspr. WS) Ook *leipere* (Np) de; ...bomen; -pien **1.** pereboom die geleid moet worden, tegen een muur of schutting

leischut (Spa) et; -ten ['lejskat] **1.** schutting waartegen men een boom leidt *veur een leiboom een leischut maken* (Spa)

leisloot (Bdie, Dfo, Dhau, Dho, Diz, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl) de; ...sloden ['lejslo:ət] **1.** hetz. als *waeterlossing*, z. aldaar, ook: de laatste afwateringssloot die naar de boezem loopt (Bdie, Pe-Dbl)

leistien (Np) ['l...] - leisteen

lek I [lek] - lek: lekkende plaats *Ik kan et lek [van de fietsband] niet vienen* (Spa), *D'r is een lek in de krimpe* (Ma), *D'r zitten lekken* in lekkende plaatsen (Nw), zo ook *Ik ston krek onder de lek* (Ld), *De zinkwarker moet et lek even solderen* (Obk), *Ik hebbe et lek maakt* het lek gedicht (Diz), *D'r is een lekkien an die persoon* met die persoon is iets, je moet hem/haar in de gaten houden, ook: ze heeft een voorechtelijk kind (Ste), *een lek in de*

organisaosie (Nbk), *Ondaanks alle lek en brek dat d'r over de karke uutspijjd wodt (...)* alle verkeerde dingen (Ow), *Hi'j het zien lek en gebrek* net als iedereen is ook hij niet volmaakt (verspr.), ...*en brek* id. (Ol-Nl, Diz), *Hi'j het lek en brek* id. (Dho), *Ze leuten him* [hier: het paard] *draeven en stappen, en hi'j kon d'r gien lek of brek an zien, zee hi'j* (vo) **Elk lek het zien gebrek* aan iedereen mankeert wel iets (Ma, Nbk, bl), *Iedere gek het zien lek en gebrek* id. (Np), *Iederiene het zien lek en gebrek* id. (Nw), *Ieder het...* id. (Dfo, Dhau, Nbk, Sz), soms gevolgd door ...*De iene an de ogen, de aander an de bek* id. (Nbk)

lek II bn. - lek *lek wezen*, ook: neusdrop hebben (Np, Dho) en inkontinent zijn (Bu, Ste), *De baand van mien fiets is lek* (Spa), *de baand lek kriegen* (Obk), *Mien fietsbaand ston lek* (Ld), *Ik heb de baand van de fiets lek* (Nw), *Oolde cementpannen willen nog wel es lek wodden* (Dfo), *zo lek as een zij'e* als een zeef (verspr.), ...*as een temze* id. (Ow), ...*as een maantien* (Nw, Wol)

lekaal z. *lekaol*

lekaaltien (Nbk) - lokaaltrein *et Dokkumer lekaaltien* (Nbk)

lekaol (spor.) Ook *lekaal* - plaatselijk, ook: lokaal: zaal *In 't lekaal is 't niet om uut te holen* (v), *lekaole radio* (v), *een lekaal gesprek* (Ow), *lekale radieven* (Ow) **lekbak** (verspr.) - lekbak, vooral bij thee- en koffiezeefje (dan vaak verkl.) *We hadden vroeger een lekbakkien onder de koffiezi'je* (Spa)

lekblad (Db, Diz, Op, Pe-Dbl) et; ...blaeden; ...blattien ['legblat] **1.** blad waarin de afwas kan staan uitlekken voordat die wordt afgedroogd

lekdrumpel (verspr.) - lekdrempel

lekei Ook *lakei* [lɛ'kej/la'kej] - lakei

leket Ook *loket* (verspr.; vooral bij nadrukkelijke uitspraak) et; -ten; -tien [lɛ'ket/lo:...] **1.** loket (waardoor men spreekt, overhandigt) *Aj' naor 't postkantoor moeten, moej' altied veur et leket* (El, Ma, Nbk, Obk), *veur 't leket waachten* (Bdie), *een kaortien an 't leket kopen* (Dho, Db), *Wi'j staon achter et leket bij 't postkantoor te waachten* (Dhau), *de juffer achter 't leket* (Ow), *Et*

leket is sleuten is gesloten, d.i. ook: er is geen dienstdoende funktionaris meer aanwezig om de handelingen aan het loket te verrichten (Ld), vandaar *Mar een aander leket is nog wel eupen* (Nbk)

leketpasseniel (spor., 1) [lɔ'ket...] - loketpersoneel

lekeulie (spor.) - lekolie

lekgat - lekgat ...en mit de maegies van de boer speulde hi'j wat mit de lekgatties in de braandslangen (vo)

lekhoning z. *lekhunning*

lekhunnig z. *lekhunning*

lekhunning (verspr., bs: Dfo, Op) Ook

lekhunnig (Bdie, bs: Dfo, Obk, Ow),

lekhoning (Sz) ['l...] - lekhoning

lekken zw. ww.; onoverg.; lekte, het lekt ['lekɔ] 1. lek zijn, vloeistof doorlaten *De iesbaene begint te lekken* water door te laten, met name door het omringende dijkje (Ow), *De ketel lekt as een zijje* (Dhau) 2. in druppels neerglijden, vallen of door een lekgat gaan, sijpelend vallen

Mien haor was nog nat, et lekte me achter in de trui (Nbk), *As et dujt, kan et op dat plak zo van et dak lekken* (Nbk), *Et lekt daor achter in et hokke* (Nbk), *Et lekt roet*

nl. uit, door de schoorsteen (Spa), *Et roet lekt* id. (Nbk, Spa) 3. regenen (Nbk, Nw)

Et begint aorig te lekken stevig te regenen (Nbk), *Et lekt aorig* id. (Nbk), *Et lekt me aorig op 'e kop* ik word flink nat door de regen (Nw) 4. lekkage hebben, iets lek hebben (Nw) *We lekken in de keuken* (Nw) 5. uit iets sijpelen, wegsijpelen *Alle melk is uut et pak lekt* (Nbk) * *As de riem van de bomen lekt, dan regent et binnen drie daegen* (Ste)

lekker bn., bw.; -der, -st ['lekɔ] 1. prettig van smaak *H. het altied een lekker bakkien koffie* (Sz), *De koffie het me lekker smaekt* (Op), *Allienig zundagsmorgens kwam d'r een lekkere biet op 'e taofel mit een klontien in de koffie* (Ow), *Heidehunning was de beste en lekkerste hunning* (j), *lekker eten: Hej' wel ooit zo lekker eten?* (ba), *een lekker happien*, *Now, mar lekker eten!* eet smakelijk (Nbk), *Bier uut de kraene smaekt op 'n lekkerst* (Dho), *wat lekkers* iets lekkers, *zo lekker as drop* (Ste)

2. in *lekkere honger* trek in iets lekkers (Nbk) 3. belust, in *iene lekker maeken* (Nbk), *...argens lekker veur maeken* (Nbk)

4. aangenaam ruikend *Wat roeken die bloemen lekker* (Nbk), *een lekkere locht* een prettige geur (Nbk) 5. prettig aandoend *lekker weer*, *Wat schient de zonne soms nog lekker in oktober* (Nbk), *'k Heb een posien bi'j de kachel zeten, daor bin 'k lekker van opbekerd* (Spa), *'t Sallemandertien kan 't wel lekker kriegen* de salamanderkachel kan zodanig branden dat men een aangename temperatuur verkrijgt (Diz), *Een roggeprik moet niet zo lekker wezen* moet niet bep. aangenaam voelen (Nw), *Alles was beredded, en 't kalfien lag al lekker in 't dreuge stro* (j), *Now even lekker onder de does, daor knap i'j van op* (Ow), *De koffie vaalt d'r altied lekker in* geeft een prettig gevoel, is me aangenaam, smaakt lekker (Wol, Nbk), (vaak ironisch:) *Now, et was me daor lekker vol* erg vol met mensen (Nbk), (ook ironisch:) *Et begint lekker te miggelen* (Spa), *Die schoenen lopen (niet zo) lekker* (Nbk), *...zitten me niet zo lekker* (Nbk), *Dat zit 'm niet lekker* vindt hij nogal onaangenaam 6. (vaak in ontkenningen) zich (niet) goed voelend *Ik vuul me hielendal niet lekker* (Nw), *Ik bin zo min, ik vule me lange niet lekker* (Ste), *...niks lekker* (Sz), *Ja, ik vuul me wel lekker* (Nw, Nt), *As maensken rogenbrood wat riekelik eten, vulen ze heur d'r niet zo lekker bi'j* (Ow), *Peers daor wodt een koe niet lekker op; die et 't nao ien keer nooit weer* (Ste), *niet lekker onder 't vessien wezen* een niet helemaal zuiver geweten hebben (b), *'k Vuul me zo lekker as kip* (Diz) 7. (vooral in ontkenningen) niet goed wijs, gek (Nbk, Np, Nw) *Man, ie bin niet lekker!* (Np), *Die is ok niet al te lekker* (Np), vandaar ook *Vuul ie je wel lekker?* heb je ze wel goed op een rijtje? (Nbk, Nw), *Bi'j' wel lekker?* id. (Nbk) 8. (in ontkenningen) niet eerlijk, achterbaks (Nbk) *Dat is gien lekkeren iene* (Nbk), *'t Peerd moet mar effen in de noodstal, hi'j lik me niks te lekker* (Sz) 9. (van personen) een prettige indruk makend, in *een lekkere dikzak* (Nbk), ook: de zinnen prikkelend, in *een lekker stok* (spor.), *een lekkere meid* (verspr.), *een lekker dier* (Dho), *lekker dier van plezier* (Ol-Nl) 10. (bw.; ter uitdrukking van enig leedvermaak) net goed *Daor heb ie lekker niks mit te maeken* (Nbk) * *Lekker is mar*

4. aangenaam ruikend *Wat roeken die bloemen lekker* (Nbk), *een lekkere locht* een prettige geur (Nbk) 5. prettig aandoend *lekker weer*, *Wat schient de zonne soms nog lekker in oktober* (Nbk), *'k Heb een posien bi'j de kachel zeten, daor bin 'k lekker van opbekerd* (Spa), *'t Sallemandertien kan 't wel lekker kriegen* de salamanderkachel kan zodanig branden dat men een aangename temperatuur verkrijgt (Diz), *Een roggeprik moet niet zo lekker wezen* moet niet bep. aangenaam voelen (Nw), *Alles was beredded, en 't kalfien lag al lekker in 't dreuge stro* (j), *Now even lekker onder de does, daor knap i'j van op* (Ow), *De koffie vaalt d'r altied lekker in* geeft een prettig gevoel, is me aangenaam, smaakt lekker (Wol, Nbk), (vaak ironisch:) *Now, et was me daor lekker vol* erg vol met mensen (Nbk), (ook ironisch:) *Et begint lekker te miggelen* (Spa), *Die schoenen lopen (niet zo) lekker* (Nbk), *...zitten me niet zo lekker* (Nbk), *Dat zit 'm niet lekker* vindt hij nogal onaangenaam 6. (vaak in ontkenningen) zich (niet) goed voelend *Ik vuul me hielendal niet lekker* (Nw), *Ik bin zo min, ik vule me lange niet lekker* (Ste), *...niks lekker* (Sz), *Ja, ik vuul me wel lekker* (Nw, Nt), *As maensken rogenbrood wat riekelik eten, vulen ze heur d'r niet zo lekker bi'j* (Ow), *Peers daor wodt een koe niet lekker op; die et 't nao ien keer nooit weer* (Ste), *niet lekker onder 't vessien wezen* een niet helemaal zuiver geweten hebben (b), *'k Vuul me zo lekker as kip* (Diz) 7. (vooral in ontkenningen) niet goed wijs, gek (Nbk, Np, Nw) *Man, ie bin niet lekker!* (Np), *Die is ok niet al te lekker* (Np), vandaar ook *Vuul ie je wel lekker?* heb je ze wel goed op een rijtje? (Nbk, Nw), *Bi'j' wel lekker?* id. (Nbk) 8. (in ontkenningen) niet eerlijk, achterbaks (Nbk) *Dat is gien lekkeren iene* (Nbk), *'t Peerd moet mar effen in de noodstal, hi'j lik me niks te lekker* (Sz) 9. (van personen) een prettige indruk makend, in *een lekkere dikzak* (Nbk), ook: de zinnen prikkelend, in *een lekker stok* (spor.), *een lekkere meid* (verspr.), *een lekker dier* (Dho), *lekker dier van plezier* (Ol-Nl) 10. (bw.; ter uitdrukking van enig leedvermaak) net goed *Daor heb ie lekker niks mit te maeken* (Nbk) * *Lekker is mar*

lekkerbek - lelkens

iene vinger lang (Nbk, Wol), (schertsend)
Lekker, beppe, sukerscheppe! (Nbk),
...sukerbolle (Spa), (schertsend:) *Weet ie
wat lekker is? Siepelsaus mit honnepis*
(Obk) (gezegd als reactie op het woord
nauw, schertsend zinspelend op geslachts-
gemeenschap:) *Nauw is niet wied mar
lekker op zien tied* (Nbk)

lekkerbek (Nbk) - lekkerbek

lekkerbekkien - lekkerbekje *We nammen
altied lekkerbekkies mit van de Gediester
mark* (Nbk)

lekkeri'je de [lekə'rijə (OS, WS zuid. van
de Lende), ...ejə (WS noord. van de Lende)]

1. het lekken, doorlaten van vocht, gas 't
*Was bij oons altied lekkeri'je mit hadde
regen* (Pe-Dbl), *We hebben lekkeri'je an 't
dak* (El), *Ik heb lekkeri'je, de timmerman
moet d'r even bij kommen* (Nw)

lekkerni'j (Obk, Ow) - lekkernij

lekkers ['lekʃs] - lekkers: iets dat lekker,
goed smaakt *wat lekkers veur de kiender*
(Bdie), *Kriegen we ok wat lekkers bij de
koffie?* (Wol)

lekkerties (ba) - lekkertjes: prettig *Toe
mar, toe maek et mar lekkerties bont* (ba)

lekmelk (Bdie, Bu) de ['lekm...] 1. melk
die nalekte (met name: als restant uit een
melkzeef, vaak bestemd voor de katten)

lekneuze (Bu) de; -n; ...neusien ['l...] 1.
neus die lekt bij verkoudheid

leknust (Op) et; -en; ...nussien ['l...] 1.
lekplaats waar het veel lekt *Een krimpe in
't dak is vaeke een leknust* (Op)

lekschooien (Dhau, Nt, bet. 2: Ow) zw.
ww.; overg.; lekschooide, het lekschooid
['leksko:əjɪ] 1. iemand in een ongunstig
daglicht stellen (z. ook *lakschouwen*)
(Dhau, Nt) 2. bij anderen in bedekte
termen praten over dingen die men nodig
heeft of graag wil hebben, met de
bedoeling ze zo van de ander los te krijgen
(Ow) *N. is ok weer an et lekschooien bij
de streek* (Ow)

lekschouwen z. *lakschouwen*

lekse z. *les*

leksem (Dhau, Ma, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl,
Wol, vo) ['leksm, ...sɛm], in *iene et leksem
opzeggen* de les lezen, de mantel uitvegen
(Np), *...anzeggen* id. (Ol-Nl), *...leren*
(Nbk), zo ook *iene et leksem geven* (Ma,
Obk), *...lezen* (Dhau) *De klasse is goed bij
de les, want anders kriegen ze et leksem*

(Wol), *En doe kreeg H. et leksem* (vo)

lekspene z. *lekutter*

lekspun(e) z. *lekutter*

lekspune z. *lekutter*

lekstee (OS, Diz, Np, Op) de, et; ...steden;
...stegien 1. lekplaats

lekstoppe (spor.) de; -n; ...stoppien
['lekstɔpə] 1. twee stukjes blik o.i.d. met
rubber ertussen, nl. om een lek in een pan
te dichten

lekt. - afkorting van *lektor*

lektor (l) - lektor (bij het hoger onderwijs)

lektuur - lektuur: leesstof *De Stelling-
warver schrieveri'je bestaot uut lektuur en
literatuur* (l)

lektuurbak (spor.) - lektuurbak

lektuurmappe (spor.) - lektuurmap

lekutter (Db, Diz, Np, Ste) Ook **lekspune**
(Op), **lekspene** (Dhau, Dho, Ld, Ow),
lekspune (Bdie, El, Ma, Pe-Dbl),
lekspun (Nt, Op, Spa) de; -s; -tien
['lekʌtʃ/...spj̄:nə/...spj̄:nə/...spj̄:n(ə)] 1.
lekspeen *Bij een taoimelker boorde de
vecarts et gattien in de utter wat uut, mar
dan koj' wel een lekutter kriegen, dan lekte
de utter mar de melk wodde niet opvongen*
(Ste)

lel z. *jelle*

lelie de; -s; -gien ['li:li] 1. bep. plant: lelie

lelieblad - lelieblad

lelietje-der-dalen (fp) et; lelietjes-der-
dalen [li:li:tjəder'da:lɪn] 1. salomonszegel
(fp) 2. z. *lelietje-van-dalen*

lelietje-van-dalen (Nbk, h) Ook **lelietje-
der-dalen** (Np, h) et; lelietjes-van-dalen
[li:li:tjəfan'da:lɪn/...] 1. lelietje-van-dalen

lelk bn., bw.; -er, -st ['lel(ə)k] 1. kwaad,
boos *Hi'j wodt haost altied lelk, aj' daor
mit him over beginnen* (Nbk), *Hi'j hul him
lelk* wendde vóór dat hij kwaad was (b),
Die man maekte 'm zo lelk op die jonge
(Pe-Dbl), *koegels, en deur alles henne lelk*
(v), *Pas op heur, ze hebben daor een lelke
hond!* (Nbk), *zo lelk as een spinne* (verspr.
OS, Diz, Nw), *...as een luuw* (Np) **Ie kun
wel lelk wodden, mar niet altied lelk
blijven* (Nbk)

lelkens (Dfo, Diz, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl,
Ste, b) de ['lel(ə)kɪns] 1. kwaadheid,
boosheid *In zien lelkens mepte hi'j d'r op
los* (b), *Dat het hi'j in lelkens zegd* (Dho),
*Dat kleine kiend gooit van lelkens alles op
'e grond* (Obk), *De brudse kiepe klokke van*

lelkens as d'r iene bij 'm in de buurt kwam (Ol-Nl), *Hi'j wodde rood van lelkens* (Ste), *Hi'j was woest van lelkens* (Dfo), *Dat het hi'j uut lelkens daon* (Np)

lelkighied (Nbk, Ol-Nl) Voor -heid z. -hied de ['l...] 1. boosheid, kwaadheid *Et peerd knassctaande van lelkigheid* (Ol-Nl)

lelle (bet. 1: alg.; bet. 3, bet. 4: Nbk, bet. 6: Dho, Obk, bet. 6: Nbk, bet. 8: Bdie, Ma, Obk) Ook **lel** (bet. 1: spor., bet. 2-8) de, ook et (bij *lel*); -n; -gien ['lel(ə)] 1. lel van bep. vogels, met name van hanen; ook bij geiten (Bu, Nbk) *De lellen van de haene bin bevreuren* (Np, Diz), *Wat het die haene mooie lange lellen* (Nbk), *...grote lellen onder de kop* (El, Ma), *Die geit het lallegies an de hals* (Bu) 2. stuk loshangende huid (Op) *Et ongelok vul een betien mit, mar aliend mien iene haand daor hong een lel vel bij* (Op) 3. snottebel onder de neus (Ol-Nl) *Dat kiend ziej' aandens niet as mit een grote lel onder de neuze* (Ol-Nl) 4. oorlel (Bdie, El, Ma, Nbk, Nw, Wol) *De meester pakte de jonge bij de lel van et oor* (El), *Hi'j sneed 'm in 't lel van 't oor* (Wol) *Et lallegien van et oor* (Nw) 5. hoofd (Dfo), in *Ik heb him een goeie klets om zien lel geven* (Dfo) 6. flinke tik, harde klap, vooral: klap met de hand *Ik heb 'm een goeie lel geven* (Nbk), *Ik heb him verscheiden lellen verkocht* (Np), *Geef 'm mar een lel mit de garre* (Dho), *Za'k je een lel verkopen?* (Dho, Np), *Daenk d'r omme of ie kriegen een lel om de oren* (Dho, Nbk, Nw, Obk) 7. harde trap *De midveur gaf me de balle toch een lel!* (Ol-Nl), *Mit 't voetballen moej' oppassen daj' gien lellen tegen je bienen kriegen* (Db), *Hi'j kreeg me daor toch een peer lellen onder de kont!* (El), *Hi'j kreeg een lillike lel* (Nw) 8. hoerachtige lellebel (verspr. oost. van Bdie, Wol; Nt) *Die kerel het een lel van een wief* (Nw, Db)

lellebel z. **lellebelle**

lellebelle (Bdie, Dhau, Nbk, Obk, Ow, Spa, Sz, Wol, b: ln) Ook **lellebel** (verspr.) ['lel(ə)] - lellebel (vaak hoerachtig; met allerlei mannen omgaand) *Die man is altied slim netties en dat wief van him staot d'r altied as een lellebel op* (Db)

lellegien (Nbk) et; lellegies ['lelaxin] 1. oorlel

lellen zw. ww.; overg., onoverg.; lelde, het

leld ['lelɪ] 1. met een flinke uithaal trappen *Een peerd kan raer achteruut lellen* (Bdie), *Hi'j lelde de voetballe een ende vot* (Spa), *Hi'j lelde de balle in de goal* (Nt) 2. in *keet lellen* ongeremd plezier en/of herrie maken (Wol) *Op 'e kermis kuj' lekker keet lellen* (Wol)

lem z. **lemmet**

lemellen z. **lamellen**

lemma (l) - lemma: trefwoord

Lemmer de, in *De Lemmer* ['lemɪ] 1. plaatsnaam: Lemmer (in Zuidwest-Friesland) *Nog niet zo lange leden koj' mit de naachtboot van De Lemmer naor Amsterdam* (Np, Db), *Al staot de nood op 'e Lemmer, hi'j komt* hij komt, hoe dan ook (s: Op, Wol), ook *Al is et min weer op 'e Lemmer...* id. (s: Op, Wol)

Lemmerboot de [...'b...] 1. boot die de vaart onderhield tussen *De Lemmer* en *Amsterdam*

lemmet Ook **lem** (Np, Nw) et; -ten (spor.) ['lem(ət)] 1. (niet veel gebruikt) lemmet van een mes *Et lem zit een roestplakke op* (Np), *...was zo stomp, ie konnen d'r nog gien lucifesprikkien mit deursnieden* (Pe-Db1)

lemoenappel (El) [lə'm...] - lemoenappel

Lemster I de; -s; -tien ['lemstɪr] 1. iemand uit *De Lemmer*

Lemster II bn.; attr. 1. van, m.b.t. *De Lemmer*, vgl. *Een entien daor vandaon zwommen we laeter in de buurt van et oolde vluchthaeventien bij de Lemster hocke - en keken naor de schippen op zee* (ko)

Lende I (WS, west. in OS) Ook **Linde** (oost. in OS, Bu) de ['lɛndə/...1...] 1. naam van de bekende (gekanaliseerde) rivier (die van *Else* naar de plaats *De Kuunder* (Ov.) stroomt) *et laand an de Lende* bij de Lende gelegen (Bu), *de stille Lende* d.i. het niet bevaren deel (oostelijk van de *Kontermaansbrogge*) (Dmi)

lende II de; -n ['lɛndə] 1. bep. deel van de rug: lende (bij mensen en dieren) *een doek om de lenden* (Sz), *Aj' zo ommehangen, kuj't verrekt in de lenden kriegen* (Db), *...in de lende...* (Wol), *piene in de lende* (Bdie), *Et trekt je hielemaol naor de lenden in* (Nbk), *Die koe het zwakke lenden* (Spa), *...is wat slop op de lenden* (Ow), *Dat vleis van de lenden is et minste*

Lendebrogge - leninisme

niet (El), ...*van de lende...* (Ol-Nl), ...*uit de lende...* (Op), vandaar *We hebben van de lende had* vlees van de lenden (Nw) 2. de lendenen bedekkend deel van een *flapbroek* (Obk) *De flapbroeken hadden vroeger een lende* mit een knope an weerskaanten* (Obk)

Lendebrogge (Nbk) de; -n [l...'b...] 1. brug over de *Lende* (op diverse plaatsen)

Lendediek (Nbk, Sz, ba) Ook **Lendiek** (Nt, Ol-Nl, Spa, Wol) de; -en ['lendədik, ...'dik/len'dik] 1. waterkerende dijk langs de *Lende* **Op 'e Lendiek, daor bin ze riek/Daor eten ze bofferd mit krenten/En waarom zollen ze dat niet doen/Want ze leven toch van de renten* (Nt), ...*Want et kost mar zeuven centen* (Nt)

Lendehuj (Nbk) et ['l...] 1. hooi van het laaggelegen hooiland langs de *Lende*, vgl. *Huj van kaampelaand was beter as Lendehuj* (Nbk)

Lendelaand (Bu, Nbk, bo: Dho) et ['l...] 1. land langs de *Lende* gelegen *Mar naor 't lege toe haj' goed Lendelaand* (bo: Dho)

Lendelappe (Dhau) de; -n; ...lappien ['l...] 1. lendelap *We kochten lekkere lendelappies van de koe* (Dhau)

Lendeman (Dmi) de; -nen ['lendə...] 1. elk der arbeiders die meehielpen de *Lende* te kanaliseren *Bij oons thuus kwammen de Lendemannen, die bleven dan eten en slaopen* (Dmi)

Lendeslood (Nbk) de; ...sloeden ['l...] 1. sloot nabij of uitmondend in de *Lende*

lendestok (Np) et; -ken; -kien ['l...] 1. (vaak verkl.) lendelap 2. (met hoofdletter) stuk land nabij, gelegen tegen de *Lende* (Np) *We mossen et Lendestok nog mi'jen* (Np)

lendeveleis (spor.) - lendevelees

Lendiek z. **Lendediek**

lenen z. **lienen**

leng (Dho, Ste) de [lɛŋ] 1. leng: taai en kleverig deel in het brood (Dho) *De leng zat in 't brood* (Dho) 2. in *leng in de melk* toestand van melk die bijna bedorven is (Ste)

lengen zw. ww.; onoverg.; lengden (all. mv.) ['lɛŋ:] 1. langer worden (van de dagen) *De daegen lengen mooi, ie kun 't aovens al best weten* (Obk, Ow, Spa, Nbk), *De daegen beginnen te lengen* (Nw) * *As de daegen (beginnen te) lengen, begint de*

winter te strengen (Np, Nbk, Op, Pe-Dbl), ...*dan begint de vost te strengen* (Np, Ld), ...*dan beginnen de naachten te strengen* (Np, Ol-Nl)

lengte Ook **lingte** (Dfo, Ow) de; -n, -s ['lɛŋtə/'lɪŋtə] 1. lengte (i.t.t. breedte en dikte) *T. hadde vergeten de maote te nemen, en now wus ze de lengte niet percies* (Mun), *Ik zal even de lengte van et hokke opmeten* (Nbk), *Turf van 35 tot 38 doem lingte, 10 cm bried en 12 doem dikke* (Ow), *een lengte van een halve meter* (Nbk), *in de lengte deurzaegen, Die het de lengte niet is niet lang genoeg* (Nbk), (van een enigszins dikke vrouw:) *Die kan in de lengte en brette wel mitdoen* (Dfo), (met name gezegd van lang geworden kinderen:) *In de lengte kun ze wel mitdoen, mar de brette moet d'r nog an kommen* (Dfo), 't *Kan beter uut de lengte as uut de brette* het komt handiger uit om de langste zijde uit de lengte van het materiaal te halen (vooral gezegd inzake het maken van kledingstukken) (Dhau), 't *Zit 'm now niet in de lingte mar in de brette* gezegd vooral wanneer bij een niet helemaal goed passend kledingstuk het probleem de breedte betreft (Dfo), overigens vooral: we doen het maar zoals 't het beste kan, is het niet op de ene manier, dan wel op de andere (Dfo) 2. de omvang, uitgebreidheid van een verhaal, een zin e.d. 3. het lang zijn van mens, dier, plant *Wat is die jonge in de lengte gaon lang geworden* (Db), *in de lengte gruien* langer worden (verspr.) 4. tijdsduur, tijdsomvang *De lengte van dat lied is wat te groot veur zoe'n feestaovend* (Nbk) 5. in *tot in lengte van daegen* nog vele jaren (Nbk) * *As 't niet uut de lengte kan, dan (moet et) mar uut de brette* het moet uit de lengte of uit de breedte komen: het moet op de een of andere wijze passend gemaakt, verwezenlijkt worden (verspr.) ook met var., vgl, bijv. *As 't niet in de lengte kan, dan (moet et) mar in de brette* (Np)

lengtemaot (Nbk, Ow) de; -en ['l...] 1. maat van een bep. kledingstuk dat naar verhouding iets langer is dan bep. maten die voorafgaan c.q. volgen

lengterichting - lengterichting

leninisme (spor.) [lɪ:ni'nɪsmə] - leninisme

leninist (spor.) - leninist

lennegiesan (Np) bw. [lenəxisan; aks. wisselt] 1. zo langzamerhand *Zo lennegiesan zakt de zonne* (Np)

lens z. *leens*

lente de; -s ['lɛntə] 1. (niet veel gebruikt, i.t.t. *veurjaor* en *meitied*; dit geldt ook voor de samenstellingen) lente *Ni'je weke hewwe al lente* (Np), *De lente is d'r* (Nw), *In de lente hej' eerst et veurjaor en dan de meitied* (Nw)

lentemaond (Np) de; -en ['l...] 1. lentemaand, nl. maart

lenteren z. *laanteren*

lenteweer (Np) ['l...] - lenteweer

lento (l) ['lɛnto:, ...tom] - lento (in een muziekstuk: langzaam tempo)

lepel de; -s; -tien ['lɛ:p] 1. eetlepel, ook theelepel (dan vaak verkl.) e.d. *Ie moe'n de lepels nog even kriegien* (Nw), *We hadden vroeger tinnen lepels* (Np), *Vroeger atten de manluden mit de ronde lepel en vrouwluden mit de lange lepel; zo heurde et, en ieder hul 'm daor an* (Ste), *lepels en vorken* benaming voor bep. plant: herderstasje (Np) 2. de hoeveelheid van een eetlepel *een lepel levertraon innemen* (Nbk) 3. oor van een haas (Dhau, Nbk, Ol-Nl) * (uit een bekend, vooral in het Nederlands gezongen liedje:) *En zo lange as de lepel in de bri'jpot staot, dan treuren wij nog niet, dan treuren wij nog niet* (verspr., Op)

lepelaar de; -s ['lɛ:p|a:ər, ...pəl...] 1. bep. vogel: *lepelaar* (Bu, Db, Sz) 2. haas (Ld, Nbk)

lepelbak (verspr.) et; ...bakkies ['l...] 1. (vaak verkl.) bakje waarin men lepels en vorken bewaart

lepelbekertien z. *lepelvasien*

lepelbore (Obk) de; -n ['l...] 1. bep. gereedschap van een klompenmaker: boor met lepelvormig uiteinde

lepeldeusien (Nw, Ol-Nl, Op) et; ...deusies ['l...] 1. lepeldoosje *In et lepeldeusien kwammen de kleine lepelties* (Nw)

lepel dief z. *lepel dieffien*

lepel dieffien (Bdie, El, Ld, Nbk, Obk, fp) Ook *lepel dief* (Dhau, Ma, fp), *lepel ties dief* (Db, Diz, Dho, Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl, Ste, Wol, fp), *lepel ties dief* (Bdie, Nbk, Nw, h), *lepel ties bloeme* (Spa, fp), *vorken-en-lepels* (mv.; Np, fp), *vork-en-lepel* (fp),

lepels-en-vorken (mv.; Np) et; ...dieffies ['lɛ:p|di(:)fin/...'lɛ:p|tjəzdi(:)f/...'fər(ə)kɔ̃ ē'lɛ:p|s/fər(ə)kē'lɛ:p|...] 1. herderstasje, ook in de volgende toepassing: *Aj' daor [d.i. het herderstasje] zoen dinkien vanof trokken, zeden ze 'lepel ties dief' tegen je* (Nw)

lepeleide (El, Ow) de; -n ['l...ejdə] 1. bep. eg; met tanden die onder naar verhouding breed zijn

lepelen (verspr.) ['lɛ:p|ɲ] - lepelen: met een lepel nuttigen van soep, pap enz., ook: traag, morsend met de lepel eten, scheppende bewegingen maken en eigenlijk niet dooreten *Wat kan dat maegien lekker lepelen* (Nw, Dhau), *Dat kiend et nooit goed deur, et zit mar wat te lepelen en te slaanteren* (Obk), *Smaakt et niet? Jim zitten zo aorig [eigenaardig] te lepelen* (Spa)

lepelkorf (Dhau, Ma, Nbk) Ook *lepelkorf* (Diz) de; ...körven; -ien ['lɛ:p|kør(ə)f] 1. korfje waarin men de lepels, vorken en evt. messen had

lepellae (Db) de; -den; -gien ['l...] 1. kleine lade in een keuken waarin men de lepels bewaart

lepelrakkien z. *lepelrek*

lepelrek Ook *lepelrakkien* (Wol) ['l...] - lepelrek *Et lepelrek, daor hongen de lepels an, in heufdzaeke de pollepels* (Nw)

lepels-en-vorken z. *lepel dieffien*

lepelstael z. *lepelstaele*

lepelstaele (Db, Diz, Np, Nt, Obk, Pe-Dbl, Wol) Ook *lepelstael* (Bdie, Dfo, Dhau, El, Ld, Nbk, Op, Ow), *lepelstele* (Nw, Spa, Sz) - lepelsteel (veelal: *de stael(e) van de lepel*)

lepelstele z. *lepelstaele*

lepel ties bloeme z. *lepel dieffien*

lepel ties dief z. *lepel dieffien*

lepel(ties)goed (Ow) et ['lɛ:p|(tis)xut] 1. (verz.) herderstasje

lepel ties sheide (Diz, Op, Mun) ['l...] - lepel ties sheide

lepel ties dief z. *lepel dieffien*

lepel vaas z. *lepelvasien*

lepel vaes z. *lepelvasien*

lepel vaeze z. *lepelvasien*

lepelvasien (OS, Dho, Diz, Np, Nw, Pe-Dbl) Ook *lepelvaeze* (Bdie), *lepelvaes* (Op), *lepelvaze* (Ol-Nl, Wol), *lepelvaas* (Nbk), *lepelbekertien* (Dfo) ['l....] (vaak

lepelvaze - leren

verkl.) - lepelvaasje

lepelvaze z. *lepelvasien*

lepelziekte (Op) de ['l...] 1. ziekte door ondervoeding *Die kiender zien d'r allemaole mar minnegies uut, ze kunnen wel es an de lepelziekte lieden, want et gaot daor allemaole zo zunigies toe* (Op)

leperd z. *lieperd* I

lepiene (verspr.) Ook *lupine* (verspr.), *fielepiene* (Bdie) de; -n [lə'pinə/ly.../filə'pinə] 1. (vaak mv.; ook verz.) lupine *We hebben lupinen zij'd* (Ma), *De boeren verbouwden wel es fielepienen* (Bdie)

lepienepolle (Nbk) Ook *lupinepolle* (Nbk) de; -n; -gien [lə'p.../ly'p...] 1. plant van het geslacht lupine

lepigheid z. *liepighied*

leppe (Db, Dhau, Diz, El, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Sz, vo, p, bl) Ook *hujleppe* (bet. 2: Bu, Db, El, Ld, Ma, Nbk), *splitleppe* (bet. 2: Db, El, Nbk, Obk), *splitlepel* (bet. 2: El) et; leppies ['lepə/h.../split...] 1. spade: met vrij korte of evt. langere rechte steel en recht, vlak blad in een punt toelopend (dat recht aan de steel zit); ook wel enigszins gerond of bijna recht aan het eind (Dhau, Diz, El, Ma, Nbk, Ol-Nl, Op, Ow, Sz), ook speciaal voor het uitgraven van boomstronken (Ow), verder: het blad van een bep. smalle spade, nl. het *stikschoppien* (Bu), *Mien buurman zal daenk' in de tuun an 't wark, want hi'j het de leppe al uut et schuurtien haeld* (Op), *Een schoffel het een kroeme stok, een leppe niet; die wodde bruukt bi'j et spitten, bi'j laand- anmaeken, heidespitten* (Nbk), *Een leppe bruukten ze vaeke veur et diepspitten* (Obk) 2. hooi-spade, lange, rechte spade om hooi of kuilgras te steken (Bu, Db, El, Ld, Ma, Nbk, Np, Obk, Ow, vo) *De smitten maekten vroeger zels leppen* (bl), *Vroeger stakken ze de kuil wel mit de leppe* (Np)

leppen z. *laepen*

leppien (Obk) et; leppies ['lepin] 1. kleine schop met rechte steel; het uiteinde van het blad loopt in een punt uit (Obk) *Et leppien is een rechte schoppe, daor kuj' wel een boomwottel mit deurstikken* (Obk)

lepra ['l:pra] - lepra

lepralieder - lepralijder

lerarenkaemer z. *lererskaemer*

lerarenopleiding z. *lerersopleiding*

leren I bn.; attr. ['l:ərn] 1. leren, van leer *Een goeie leren tasse kan jaoren mit* (Op), *een leren riem* (Diz)

leren II zw. ww.; overg., onoverg.; leerde, het leerd ['l:ərn] 1. zich kennis eigen maken door zich in bep. stof te verdiepen, door onderwijs te volgen *We leren hier een hoop uut* (Dho), *De kiender leren van die meester niet vule van de netuur* (Dfo), *De kiender moe'n tegenworig langer leren as vroeger* (Diz), *Et is tegenworig verplicht om veerder te leren* door te leren na het basisonderwijs (Ld), *Hi'j leert makkelijk* (Spa), *Hi'j kan knap leren* (Db), *Dat maegien was altied een knaop in 't leren* (Ol-Nl), *Die meensken laoten de kiender leren* laten hun kinderen doorleren (na het basisonderwijs of na het vervolg- of voortgezet onderwijs) (alg., Diz) 2. (onoverg.) godsdienstonderwijs ontvangen (Nw, Op) *Veurdat jonge meensken in de kärke anneumen wodden, gaon ze eerst bi'j de domenee leren* (Op), *Aj' naor kattegesaosie gaon leer ie wat uut de Biebel* (Nw) 3. (onoverg.) studeren *N. zol leren, weren ze ofpraot* (bl), *Hi'j leert veur dokter* (Nbk), *N. hadde d'r veur leerd* (j) 4. zich een bep. kundigheid eigen maken *Ik begon mit plaggestikken ok al aorig te leren* (j), *lezen leren* (Nbk), *autorieden leren* (Nbk), *Die boststokken heb ik leerd maeken* (Nbk), *Dat is een spul, daor moe'j mit leren leven* (Nbk), *Hi'j het leerd om d'r mit te leven* (Nbk), *Mar laeter he'k jow kennen leerd* (b), (van een stel dat moest trouwen:) *Ze wollen et leren, mar ze kunnen et al* (s: Wol) 5. (overg.) zich een gewoonte eigen maken *Wi'j mossen vroeger al jong leren om fesoenlik te wezen bi'j een aander (en thuis trouwens ok!)* (Obk) 6. (overg.) onderwijzen, onderricht geven *Die juffer leerde oons Engels* (Db), *Die oolden die leren de kiender ok niks, ze hebben helemaole gien menieren* (Nw, Pe-Dbl, Sz), waarnaast *Die kiender hebben thuis niet vule leerd* (Ma), *Van wie het kleine S. schaeken leerd!* (Nbk), *Zoj' mi'j dat ok wel leren willen?* (Nbk), *Hi'j leert de jongen ommeraek* (b), *Goed en warachtig is de Heer, daorumme leert Hi'j zundaors de weg* (b) 7. (overg.) tot (een bepaald) inzicht brengen *De tied zal et je wel leren* (Nbk), *Dat za'k je wel*

es even leren je betaald zetten (n.a.v. een streek die iemand geleverd heeft) (Np), *Ik zal je mores leren* (Nbk, Np) * *Een meenske is nooit te oold om te leren* (Nbk)

lerer de; -s ['lɛ:arər] 1. leraar, docent

lerersbetrekking (l) - leraarsbetrekking

lererschop (l) - leraarschap

lererskaemer (spor.) Ook *lerarenkaemer* (spor.) ['lɛ:arərs.../'lɛ:ərə:ɾn...] - leraarskamer

lerersopleiding (spor.) Ook *lerarenopleiding* - lerarenopleiding

lererssalaris (spor.) Ook *lererstraktement* (spor.) - leraarssalaris

lererstraktement z. *lererssalaris*

les Ook *lekse* (bet. 1: Np) de; -sen; lessien ['les/'leksə] 1. onderwijs of cursus *Ik gaf les in tekenen en stofversieren* (Nbk), *Et is in 't geven van les an de kiender wel een verschil, wie d'r veur de klasse staot* (Obk), *De meester ston bij de lessenaar, daor had hi'j zien boeken en schriften in daor hi'j les uut gaf* (Nw), *Hi'j het lekse had* (Np), *Morgen hebben we mar twee uurties les* (Spa), *les nemen, ...kriegen* e.d., *De klasse is goed bij de les* (Wol), *De kleuterschoele het morgen eupenbare les* les die door elk kan worden bijgewoond (als demonstratie) (Ol-Nl), *Die het een goeie les had* heeft flink geleerd door de onaangename konsekwenties van z'n doen en laten, doordat hij is afgestraft (Nbk, Nt, Ow), zo ook *Ze hebben heur lessien now wel had* (Ow) en *Dat lessien zal him heugen* (Ow) 2. stof die men op krijgt om te leren, om te bestuderen *We mossen oonze les altied goed kennen* (Sz), *een les op kriegen, een les opgeven, ...leren, zien les opzeggen, ...opdreunen* 3. vermanende aanwijzingen ter verbetering van iemands gedrag, ook: berisping *Hi'j zal now zien lessien wel leerd hebben* zal nu wel wijzer zijn geworden door die ervaring, doordat ze hem een lesje hebben geleerd (Bu, Nbk), *Ik heb 'm goed de les lezen* (Ol-Nl), *...flink...* (Nbk), *...een lessien geven* id. (Bu), *Hi'j het je een goeie les lezen* (Dfo), *Ze hebben him goed et lessien anzegd* flink gezegd waar het op staat (Np)

lesaovens z. *laestaovens*

lesauto de; -s; -gien ['lɛ:...] 1. lesauto

lesbisch - lesbisch

lesbrief (l) - lesbrieff

lesgeld et ['lesxelt] 1. lesgeld

lesgeven - lesgeven

leslekaal (spor.) - leslokaal

lesmateriaal z. *lesmateriaol*

lesmateriaol (spor., l) Ook *lesmateriaal* (spor.) - lesmateriaal

lespakket (spor.) - lespakket

lesreuster (verspr.) Ook *lesrooster* (verspr.) ['lesrɛ:stɛr/...rɔ:əstɛr] - lesrooster

lesrooster z. *lesreuster*

lessen (spor.) onbep. w. ['lesn] 1. lessen: les nemen *Moej' ok weer henne te lessen?* (Nbk), *Dan bin 'k weer henne te lessen* (Nw)

lessenaar z. *lessener*

lessenaar z. *lessener*

lessend Ook *lessies* (Op), *lesses* (Ld, Nbk, Ow), *lestend* (Nbk) bw. ['lesnt/'lesis/'lesəs/'lestnt] 1. laatst, onlangs *Lessend bin we op 'e fiets vot west* (Spa)

lessendaegs (Nbk, b) bw. [lesn'de:s] 1. laatst, onlangs *J. zat lessendaegs bij T. wat op te snieden* (b)

lessener (Nbk, Np) Ook *lessenaar* (b), *lessenaar* (verspr.) de; -s; -tien ['lesənər /...nɔ:ər/...nɑ:r] 1. lessenaar (voornamelijk nog bekend uit de school van weleer) *Vroeger ston de meester of de juffer aachter de lessenaar tijdens de lessen* (Obk), *De meester ston bij de lessenaar, daor had hi'j zien boeken en schriften in, daor hi'j les uut gaf* (Nw)

lesses z. *lessend*

lessies z. *lessend*

lest z. *laest* I, II

lestaovens z. *laestaovens*

lestdaags z. *laestdaegs*

lestdaegs z. *laestdaegs*

lestend z. *lessend*

lestmorgens z. *laestmorgens*

lestoestel - lestoestel

lesttieds z. *laesttieds*

lesttik z. *laesttik(ke)*

lestweeks (Ste, b: ln) bw. [les'wɛ:ks] 1. enkele weken geleden

lesure - lesuur *We hebben weer een lesure had* (Nw), *Hoevule lesuren zollen daor in zitten gaon?* (Nw)

lesvliegtuug (spor.) ['lesflijtyx] - lesvliegtuig

let (Dfo, Nbk, Np) [let], in *let om let* op het kantje af (Dfo, Np): *Et was let om let, mar de trouweri'je is an 't aende van 't lied*

Letien(s) - letteren

deurgaon (Dfo), verder in *lang om let tenslotte*, uiteindelijk (Nbk): *Ie moe'n lang om let toch een keer de kneupe deurahakken* (Nbk)

Letien(s) z. *Latiens*

Letiens z. *Latiens* II

letten zw. ww.; overg.; lette, het let ['letn]

1. belemmeren, hinderen *Et mocht niet letten dat de bus wat laeter kwam, wij weren nog vroeg genoeg veur de trein* (Dfo), verder in *Wat let je waardoor zou je je belenmerd, afgeremd voelen* (alg.): *Gao mar henne, wat let je* (Dho), *Et mag niet, mar wat let je om daor wat weg te haelen* (Nw, Sz), *Wat let mij om jow een klap te geven!* (Bdie) 2. nadelig, bezwaarlijk zijn voor 't *Zal oons niks letten as we de bureen wat miteten laoten uut oons tunegien* (Obk), *Ik mos even wachten bij de dokter, mar dat let me niks* (Spa, Sz), *Wat let et jow, dat ik daor langes gao* daar heb jij toch geen last van (El, Diz), zo ook *Ae je, wat let je dat now ok, daj' dat even mitnemen* je kunt dat best even meenemen, waarom zou het bezwaarlijk zijn (Np), *Gieniene die 't wat let* (bl)

letter de; -s; -tien ['letr] 1. bep. schrijfteken: *letter de letters van et alfabet* (Nw), *een romeinse letter, een kursieve letter, Welke letter hej' vandaege op schoele leerd, A. H.? leren lezen/schrijven* (Ow), *Hoe moej' die letters uitspreken?* voor welke spraakklank staan ze (Nbk), (inzake een grafschrift:) *De letters moe'n wel es wat overvarfd wodden* (Nbk), *Dat kiend is al acht jaor en 't kan nog gien letter lezen* zo goed als niet (Op), *gien letter schrieven kunnen* in het geheel niet kunnen schrijven (Nbk, b), *Ik ken gien letter Spaans* (b), *Hi' kent d'r nog gien letter van* nog niets (Nbk, Np), *Et was wel ofpraot, mar ze hadden d'r gien letter van op pepier zet* nog niet een heel klein stukje tekst (Nbk), *D'r is gien letter van waor niets van het meegedeelde berust op waarheid* (Nbk), *een peer letters op pepier zetten* iets opschrijven, een brief schrijven e.d. (Nbk, Nw), *Ik zal even een letter schrieven* een tekst, vooral: een brief naar iemand (Dho, Nbk), *gien letter meer op pepier zetten* niet langer/nooit meer schrijven (Nbk), *letters as koenen* zeer grote letters (Nbk, El), zo ook *mit koenen van letters schrieven* (Op)

2. chocoladeletter, banketletter e.d. *een letter van sukelaos* chocoladeletter (Obk) 3. letter: voorwerpje waarmee een bep. letter wordt gedrukt, ook: lettertype *Et ston d'r in kleine letterties onder* in een klein lettertype (Nbk), *Hej' de kleine letterties wel lezen?* tekst in een kontrakt enz. in kleine letters uitgevoerd en daardoor vaak niet of slecht gelezen (Nbk), *Dat boek is in een ni'je letter drokt* (Ow), *schuine letters* letters in kursief (Nbk), waartegenover *rechte letters* niet in kursief (Nbk) 4. de andere zijde van een munt dan met het wapenfiguur leeuw (Db, Dfo, Dhau, Ow), vooral in *luuw of letter* hetz. als kruis of munt (Dfo, Dhau, Ow), *Now gooi ik een gulden in de hoogte en as et een letter is, meug ie eerst beginnen te schrieven* (Db) 5. woordelijke inhoud *As alles neffens de letter gaot, is et niet best* precies zoals het letterlijk voorgeschreven is (Sz), *Dat doen we even naor de letter* nauwkeurig en zoals het vereist is (Nt), *Et gaot neffens de letter* precies volgens de wet (Np), *volgens de letters van de wet* (Nw), *Hi' leeft volgens de letter van de wet* strikt zoals het moet, voorgeschreven is (Wol) 6. alfabetisch geordende reeks woorden (e.d.) die met dezelfde letter beginnen *De letter l in dit wordeboek is niet zo groot* (Nbk), *Bij' mit 't schrieven haost an de letter m toe?* (Nbk)

letterdeuze - letterdoos

letterdoek ['l...] - letterdoek, merklap *Vroeger maekten we op 't handwerken op schoele een letterdoek, mit verschillende ranen, Romeinse ciefers en zo* (Obk)

letterdrop (Np) de, et ['l...] 1. (verz.) drop met vooral letters als versiering of in de vorm van letters

letteren I (verspr.) zw. ww.; overg., onoverg.; letterde, het letterd ['letrn] 1. van lettertekens en andere kleine motiefjes voorzien: door te borduren *Vroeger wodde d'r een hoop letterd* (Obk), *Spreuken kuj' ok mooi letteren op ien of andere stof* (Dfo), *Wat heb ie dat mooi letterd* (Dhau), *Die kletien is mooi letterd* (El, Np), *De letterlappe op schoele was et alfabet in letterd, en ok de ciefers van iene tot tiene* (Dfo), *Kussens wodden vroeger ok vaeke letterd* (Op), *Op 'e letterlappe mossen we letteren* (Nw), *Wanneer hewwe weer*

letteren? nl. op school (Nw)

letteren II (spor.) mv. 1. in *dokter in de letteren* e.d.

lettergaoren (Diz, El, Np, Nt, Nw, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbl, Sz) - borduurgaren (vooral: voor het borduren op een *letterlappe* of *letterdoek*, soms i.t.t. *splitziede*, d.i. borduurgaren bestaande uit zes draden die meestal tot twee of drie draden worden uitgesplitst) *We hadden vroeger rood lettergaoren* (El, Pe-Dbl), *Ik hebbe zo stoadigan heel wat ressie lettergaoren* (Ol-Nl)

lettergrepe (b) de; -n; ...gropien ['l...] 1. lettergreep

letterkaaste (Ow) - letterkast, letterbak
letterkombinaosie (Ow) - letterkombinatie
letterkorpus (Ow) - letterkorpus

letterkunde (spor.) - wetenschap der letteren *Hij het studeerd veur letterkunde* (Nw)

letterkundeboek (l) - letterkundeboek

letterkundeonderwies (l) - letterkundeonderwijs

letterkundig (spor.) bn.; pred. in bet. 2 [...'k...] 1. letterkundig 2. kundig in de letteren (Nw) *Hij is letterkundig, hij het d'r veur leerd (in de letterkunde)* (Nw)

letterkundige (spor.) de; -n [...'k...] 1. letterkundige

letterlappe - letterlap, veelal: hetz. als *letterdoek*, vgl. echter *Een letterlappe was bij oons wat kleiner as een letterdoek* (Db), *Een letterlappe daor verstelden wij in* (Np), *Op de letterlappe mossen allemaole verschillende steken borduurd wodden* (Wol), *een letterlappe maeken* (Spa, Nbk, Nw, Nt, Ol-Nl): *Een letterlappe hebben we wel in schoele maekt, mit ciefers, ranen, bloempies, feguurties, letters en vroeger ok mit een levensboom* (Nbk), *een letterlappe borduren* (Diz), *Op schoele maekten we de letterlappe* (Ow)

letterlik bn., bw. ['letɾlək] 1. zoals het konkreet is, zoals het er staat *Moe'n we altied mar vlak bij honk blieven, letterlik en feguurlik?* (b)

letternaalde (Bdie, Db, Dhau, Diz, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Sz) de; -n ['l...] 1. bep. borduurnaald (vooral: voor niet zeer fijn borduurwerk), vgl. *De letternaalde hadde een groot oge en een stompe punte* (Dhau, Diz, Obk)

lettersoort (spor.) - lettertype

letterspel (Nw) et; -len; -legien ['letɾspel]

1. spelletje met letters en woordjes

letterteken (l) - letterteken: letter

lettertype (spor.) - lettertype

letterwoord (l) - letterwoord

leugebas (fp) de; -sen; -sien ['lɑ:gəbas] 1. herderstasje

leugen de; -s; -tien ['lɑ:ɡɿ] 1. leugen, dat wat men liegt *Waj' me daor vertellen is mit ien woord een leugen* (Op), *Ie moe'n me gien leugens vertellen* (Nw), *Hij mos een leugen bedaenken om d'r uut te kommen* (Wol), *Now betrap ik je weer op een groffe leugen* (Sz), *Soms moet een meenske uut nood wel es een leugen doen* (Obk), *Dat is een leugen, zeker dat meen je toch niet, dat kan toch niet kloppen* (Nbk), *Dat is een grote leugen* (Dho), *...een dikke leugen* (Np), *Hij is an de eerste leugen (ok) niet basten hij liegt regelmatig* (Np, Nw), *...van de eerste leugen...* (Diz, Ma, Spa), *van leugens an mekeer hangen veel liegen* (Nw), *Een leugentien uut nood is niet zo slim* (Nbk), *een leugentien om bestwil* (Obk) * *Een leugen en een was, kuj' altied nog wat bij doen* (Db), *Now za'k je wat vertellen/Van Evert en van Nellen/Twie grieze krijen/Stonnen op 't laand te mijen/En twee eksters veur de ploeg/Is now de leugen nog niet groot genoeg?* (Ow), *Al is de leugen nog zo snel, de waorhied achterhaelt heur wel* (Nbk)

leugenachtig ['lɑ:ɡɿxtəx] - leugenachtig: geneigd tot liegen, onwaarheid bevattend *leugenachtige praoties veureerlik verkopen* (Sz), *Dat verhael komt me wel wat leugenachtig veur* (Np), *Die persoon was wat leugenachtig* (Nw)

leugenbaank (Nbk) de ['lɑ:ɡɿbā:ŋk], in op 'e *leugenbaank* zitten op een bankje sterke, aangedikte verhalen zitten te vertellen (door oudere mannen) *Die mannegies die zatten weer op een baankien sterke stokken te vertellen, die zatten op 'e leugenbaank; daor komt dan ok wel wat bij!* (Nbk)

leugenbaste (Dho, Nbk, Np) de; -n ['l...] 1. leugenaar

leugenbeest (Bdie, Pe-Dbl, Sz) et; -en ['lɑ:ɡɿbɿ:st] - leugenaar

leugenbuul (Np) de; ...bullen ['lɑ:ɡɿbyl/...pyl] 1. leugenzak

leugenpoede - leven

leugenpoede (El, Nbk, Np, Nw) de; -n ['lɑ:ɡɒpudə] 1. leugenaar, leuzenzak

leugenpuil (El, Ld, Nbk) Ook **leugenpuul** (El) de; -en ['l...pœjv/...pyl] 1. leugenaar, leuzenzak

leugenpuul z. *leugenpuil*

leuzenzak (Bdie, Dfo, Dhau, Dho, Nbk, Np, Nw) - leuzenzak *Ie kun d'r niet vule op an, et is een leuzenzak* (Nbk) * *Almenak, leuzenzak* (Nbk, Np), *'t Almenak is een leuzenzak* (Nbk)

leukemie ['lɑ:kə'mi] - leukemie

leukoplast de, et ['lɑ:ko(:)plast, ...kow...] 1. bep. hechtpleister: leukoplast

leunen zw. ww.; onoverg.; leunde, het leund ['lɑ:ɲ:] 1. steunen, leunen (op iets) *Hij leunt op 'e stoel* (Nbk), *...op een aander* nl. letterlijk (Ma), ook fig.: niet zelfstandig genoeg zijn en als het erop aankomt steun moeten hebben van een ander (Nw) *Hij leunt op een paoltien* (Nw), *op 'e scheppe zitten te leunen* (Dhau), *...staon te leunen* (Dhau), *Hij hangt op 'e hekke te leunen* (Diz) 2. tegen iets rusten *Hij leunt tegen et hekke* (Ma), *...tegen de mure an* (Nw)

leuning de; -s, -en; leuninkien ['lɑ:nɪŋ, ...nœŋ] 1. leuning (ook inzake een brug) *De leuning van de stoel zit los* (Dhau, Nbk), *De kiender glieden van de leuning of* (El), *Hij pakte de leuning van de trappe beet om naor boven te kommen* (Nw)

leuningstoel (Nw) de; -en; -tien ['l...] 1. leuningstoel *Hij zat op een leuningstoel* (Nw)

leunspaan (El) ['lɑ:spə:əŋ] - leunspaan

leunstoel (Bu, Nbk) ['lɑ:s...] - leunstoel (een hoge leunstoel heette vaak *pakestoel*, een lage vaak *leunstoel*, maar deze werd ook vaak *rookstoel* genoemd (Bu))

leunze z. *leuze*

leut de ['lɑ:t] 1. koffie die men drinkt (soms ook wel voor melk, karnemelk e.d. (Nw)) *'k Hebbe zin an een bakkien leut* (Dho), *...een koppien leut* (Nbk), *Doe me mar een bakkien leut* (Nw)

leuteren ['lɑ:trɛ] - leuteren: kletsen, zeuren *Wat leuter ie now, dat is helemaole niet waor* (Ol-Nl), *Wat staaj' now weer te leuteren!* (Nt), *Ze zitten mar wat te leuteren* (Nw)

leuterkont (El, Nbk, Wol) Ook **leuterkonte** (Bdie, Ol-Nl, Op, Sz) de; -en;

-ien ['lɑ:trkont(ə)] 1. leuterkont, leuterkous *Et is een oolde leuterkont, hij praot mar deur* (Nbk)

leuterkonte z. *leuterkont*

leuterkouse (Pe-DbI) ['lɑ:trkɔmsə] - leuterkous, leuterkont

leuven z. *geleuven*

leuze (Dfo, Np, Obk, Op, Ow, Pe-DbI, Spa, Ste, bet. 2: Nbk, Ste) Ook **leunze** (bet. 1: Nbk, Np, b: ln), **luuns** (bet. 1: Nbk) de; -n; leusien ['lɑ:zə/'lɑ:zə/'lɥ:s] 1. luns, splitbout *Vroeger zatten d'r leuzen veur de wielen, dan konnen die niet van de waegen lopen* (Op), *Hij dee de leuze [van de wagen] d'r of om d'r vet in te smeren; as d'r gien vet was in de oorlog brukten ze daor wel slakken veur; die wodden doodmaekt mit pietereulie, daor wodden ze mitien bros van* (Op), *Aj' de wagen smeren mossen, mos de leuze d'r eerst veur weg, dan kon et wiel van de wagen en dan later nao et smeren d'r weer veur* (Spa) 2. devies, kernachtige uitdrukking om te kenschetsen (Nbk, Ste) *Et is mien leuze niet mijn devies* (Ste)

Lev. - afkorting van *Leviticus* (bijbelboek)

leven I Ook **levend** (Bu, Dfo, Dho, Diz, Ld, Ma, Nbk, Np, Ste) et; -s; -pien (Bdie, Diz, Nbk, Spa, Wol), -tien (verspr.) ['l:t:bm] 1. leven (van mens, dier, plant), het niet levenloos zijn *Et kalf bleef in leven* ging niet dood (Ld), *Hij is nog in leven* leeft nog (Nbk), *iene keunstmaotig in leven holen* nl. in een ziekenhuis (Nbk), *Kuj' die plaante nog in leven holen?* (Nbk), *N. is op 't aende van zien leven* in z'n laatste levensdagen (Nbk), ook: is al zo oud dat z'n leven wel niet lang meer sal duren (Nbk), *Zien leven lopt op 't aende* hij sterft spoedig (Nw), *in 't leven laoten* laten leven, bijv. van een wild varken dat men toch maar niet schoot (b), zo ook *Dat lag vanzels an de streupers; die leuten gien haeze in 't leven* (b), (van mensen (Bu) of planten (Ste):) *Ik weet niet of hij et levend hullen het* of hij nog leeft (Bu, Ste), *Et is een wonder dat hij et leven d'r nog of brocht het* dat hij het heeft overleefd (Bdie), *Hij het et leven d'r bij laoten* is er dood aan gegaan (Nw), *Hij het tiedens zien leven een protte werk daon* (Sz), *Die vent moet wel een peer centen overspeerd hebben, want hij was bij zien leven een*

zunige miegerd! (Db), *Dat had hij him bij zien leven toezegd* toen hij leefde id. (j), *Bij leven en welwezen kommen we zundag bij leven en welzijn* (Np), *Hij het hiel wat van et leven zien/mitmaekt* (Nbk), *je leven waogen, iene 't leven redden* (Nbk, b), *et leven an iene te daanken hebben* door iemand van de dood gered zijn (Ow), *om et leven kommen* (spor.), *je leven argens veur opofferen* zich zodanig voor iets inzetten dat men erbij om het leven komt (Nbk), *Ze brochten mit heur leven en bloed et hoogste offer* (b), *iene et leven benemen vermoorden* (b), *Hij het him 't leven beneumen* ook wederk.: hij heeft zelfmoord gepleegd (Nbk), *iene om et leven brengen* (Nbk), *Et zol een stried op leven en dood wodden* (j), *Aj' ien of aandere hoge van de poletiek binnen, bij' tegenwoordig je leven niet meer veilig, ze kun je zomar vermoren* (Ol-Nl), *Men is langer in geveer van iens leven* men verkeert zo langzamerhand in levensgevaar (b), zo ook *Ie bin langer in 't geveer van je leven* (Nbk), *We zullen ze [nl. de rammen] toch wel niet veur 't leven kwietraeken* i.t.t. voor de slacht (Sz), *iene naor et leven staon* (Nbk), *Die man het gien leven had* zijn leven was kommervol, was een kwelling (Nw), *Een zwatte bladziende in et levend* (Ste), (van een zwangere vrouw die het kind voelt leven:) *Ze vuult ('t) leven* (alg.), waarnaast ook *Ze het et leven verneumen* (Dhau) en *Zij het et leven* (al) (Np, Obk), *Gooi dat mael mar vot, want d'r zit leven in nl. bep. insekten* (Nbk), *et leven van alledag* het dagelijkse leven, de dagelijkse gebeurtenissen (v), *Ie hebben et iewige leven ok niet!* (Nbk), *Jannes tebaskauwde, of et leven d'r van ofhong* (v), *Hij rookte om et leven* zeer veel, in hoge mate (j), *geld verdienen bij et leven* id. (Nbk) 2. het voortbestaan van de geest na de dood *Gefeuf je dat d'r een leven nao de dood is?* (Nbk) 3. levensduur, verloop van het leven *Aj' zoe'n ongelok kriegen, kuj' veur de rest van je leven wel ongelokkig wezen* (Nbk), *Now, die het een uitbrander had, die het veur de rest van zien hele leven wel genoeg* (Sz), *je leven deurbrengen, ...slieten* (Nbk), *Ie verkotten mij et leven mit altied dat gefoeter* (Dhau), *I'J zollen je leven verkotten mit dat lillike*

wief (Dfo), *Dat bin 'k nog nooit van mien leven west* (Nbk), *Daor bin 'k van mien leven nog niet west* (Nbk), *Dat doe 'k van mien leven niet* (Nbk), *Zoks he'k van mien leven nog nooit zien* nog nooit gezien (Nbk), zo ook *Dat har hij van zien leven nog nooit zien* (b), *Wel he'k now van mien leven!* hoe bestaat het, hoe is het mogelijk (Nbk), ook *He'k now van mien leven* (b), *de kaans van je leven* je best denkbare kans (Nbk), *Ze was dit leven zat!* de aardse omstandigheden, het aardse bestaan (bl), *De praktijk van et leven is hiel anders* van iemands bestaan (b) 4. manier van leven, doen en laten, levensomstandigheden *et daegelikse leven*, *Et was een mooi leventien, en in zien vrije tied (...)* speulde hij mit T., *de hiemhond, op et arf* (j), *Hij hoeft niet zovule te doen, hij het een lekker lui leventien* (Nbk), *Et gong over een spannegien dat et trouwde leven zwaor vul, en deur de onbedrevenhied en de jonghied bij' mekere weg raekte* (j), *Wat een dood levend hej' aj' sjefeur bij iene binnen en van de iene naor de aandere rieden moeten* (Ste), *een eigen leven leiden gaon* (Nbk), *D'r is een aandere vrouw in zien leven kommen* (Nbk), *Zij krudet heur leven mit sterke verhaelen* ze weet altijd overal wel gekruide of sterke verhalen over te vertellen (Ow), *Hoe staot et leven?* (Nbk), *Die man het gien leven had* had een zwaar, ongelukkig leven (Nbk, Nw, Pe-Dbl, Wol), *Hij het (daor) gien leven* heeft een ellendig bestaan (Nbk, Obk), *...gien leven geliek* id. (Nbk, Obk), *Dat is zo gien leven* het leven is zo veel te zwaar, ellendig (Nbk), *een min leven (had) hebben*. *Die man waarkte dag en naacht, hij het een min leven had* (Pe-Dbl), *iene die een zwaor levend het, het een zwaor juk* (Ma), *een leven (hebben) as een hond* een erg zwaar, ellendig leven (leiden) (Bdie, Ma, Nt, Wol), *...as een zieke hond* (Op), *Hij het een leven as een hel* een ellendig, zwaar leven (Np), *een leven hebben as een preens* (Bdie, Nbk, Ol-Nl, Wol, j), *...as een luus op een zeer heufd* een gemakkelijk en prettig leven hebben (alg.), *...op een zere kop* id. (Ow), *...as een moes in een maeltonne* (Np) 5. levenswandel *Hij het een goed leven leided* (Nbk), *een dubbeld leven leven*

leven - leven

(Np) 6. wat iemand tijdens z'n leven meemaakt *We zullen wel wat meer weten willen over et leven van die Pieter Stoevezaand* (Nbk) 7. levendigheid (van karakter, van bep. werkingen, aktiviteiten) *D'r zit gien leven in die vent, et is een sloegen iene* (Nbk), *D'r was wel leven in de brouwerij, et gong d'r om weg* (Dfo), *D'r zit wel levend in dat zaekien* (Obk), *Ze zullen de boel ni'j leven inblaozen* (Dho, Nbk) 8. de bedrijvigheden in een bep. kring *et poletieke leven in Stellingwarf, et karkelik(e) leven* (Nbk) 9. genot, plezier in bep. aspecten van het leven *De haandel, dat was zien (lust en zien) leven* (Nbk), *Mien wark is mien lust en mien leven* (Nbk) 10. drukte en herrie, lawaai *De klaeterjaeger het altied zoe'n levend mit die blaeden* (Ld), *Wat maeken ze daor een leven veel lawaai* (Pe-Dbl, Np, Nbk), *Wat een leven, ze bin daor aorig an 't batsen* (Nw), *Dat was de katoele te veule leven west* (j), *Die kiender maeken een allerheiselikst leven* (Db), *Niet zoe'n leven maeken!* maak niet zo'n lawaai, herrie (Bdie, Spa), *een leven as een oordeel* een enorm lawaai (Dhau, Ld, Np, Ol-Nl, Op, Ow) 11. prostitutie (Db) *Die vrouw zit in 't leven, ze verdient goed* (Db) 12. vlezig, gevoelig deel van het lichaam, vooral: het gevoelige vlees onder de huid *Koepere is een stokkien van 't leven van de stat offhaelen* (Dfo), *Et is een flinke, diepe stee, die is goed tot in et leven gaon* (Op), *Ie stikken mi'j mit de naalde in 't leven* (Dhau), *Hi'j scheurde zien naegel in 't leven* (Np, Ol-Nl, Wol), *Ie kommen mi'j in 't leven* (Nt), *De potebehemmelder snidt krek in 't leven* (Bdie, Ow), *de naegel in 't leven opscheuren* (Ma), *Ze hadde een klein tangien in de haand en knipte de biggies daor de scharpe hoektaanties mit of (...), mar S. zee dat et de besies gien zeer dee, ze kwam niet an et leven* (vo) * *Geniet van 't leven, want et duurt mar even* (Nbk), *Griep et leven, aers gript et leven jow* (Op), *Zolange d'r leven is, is d'r hope* ook al is men erg ziek, toch houdt men hoop (Nw), ook wel in algemenere zin toegepast: als er nog mogelijkheden zijn, moet men blijven hopen (Nbk), *Et leven is niet altied ries mit reziennen z. onder ries* **leven II** zw. ww.; onoverg.; leefde, het

leefd ['l:bm] 1. in leven zijn *Doe hi'j nog leefde (...)* (Nbk), *'t Kalfien is d'r al of (...), ik heb him even dri'jd in de koe en doe was 't d'r zomar; 't leeft nog goed, en 't is een veerskalfien* (j), *Doe we hier kwammen te wonen, het hi'j nog mar een half jaor leefd* (v), *Zodat zij Jow belieden al heur daegen die ze nog te leven hebben in et laand dat le an oonze volk geven hebben* (b), *Laot die wapse toch leven, ie kun him d'r lieke goed even uut jaegen as daj' him doodslaon* dood die wesp toch niet (Nbk), *op iene niere leven* (Nbk), *op iene longe leven* (Nbk), *Ie moe'n goed eten, mien joongien, ie kun niet allienig van ranja en snuup leven* (Nbk), *Vegetarisch eten kan best wel, ie kun wel zonder vleis leven* (Nbk), *Gooi dat mael mar vot, want et leeft* d.i. er zitten bep. insekten in (Nbk), *leven en laoten leven* alles kan niet altijd zo gaan zoals je zelf wilt, het moet van beide kanten komen (Nw), ook: men moet een ander ook iets gunnen, men moet ook iets willen doen voor een ander, gezegd bijv. inzake het geven voor het goede doel of het kopen in eigen dorp (Bdie, Bu, Ol-Nl, Ste), *...en leven laoten* id. (Nbk), *Die vent wet van veuren niet dat hi'j van achteren leeft, dat is zoe'n jandoedel!* hij is erg sullig, onnozelen, dom (Op, Ow, Obk), ook: hij brengt nergens iets van terecht in z'n leven (Nw), (gezegd als begroeting van iemand die men in lang niet heeft gezien:) *Zo, leef ie ok nog?* (Nbk) 2. bestaan, er zijn *Leeft hi'j nog?* is hij nog heel, gezegd bijv. van een bord dat men laat vallen (Nbk), *Die wet ok dat hi'j leeft* doet erg z'n best om goed te leven, probeert iets te maken van z'n bestaan (Nbk, Nw) 3. z'n bestaan doorbrengen *De Heer gefst genaode en erc; et goeie ontdot Hi'j niet an wie zels goed leven* (b), *Hi'j leeft makkelik* leeft zorgeloos (Np), *Die leeft van dag tot dag* leeft geheel onbekommerd, brengt z'n tijd door zonder aan de toekomst te denken (Nw, Nbk), *'t Is een kruus om mit te leven* het is een kruis om ermee te moeten leven (Ow), ook: er valt met dat lot te leven (Ow), *Hi'j leeft d'r mar wat op los* leidt een losbandig leven, neemt het niet zo nauw (Nbk, Ld), *We moe'n d'r zo eerst mar een posien mit leven* de vervelende omstandigheden nog

een tijdje verdragen (Nbk), zo ook *We moe'n d'r wel mit leven* het is niet anders, we moeten het maar nemen dat het zo blijft (Ste), *We moe'n d'r mar mit leren leven* onze houding er bij weten te vinden, zodat we ons er zo weinig mogelijk van aantrekken (Nbk), *R. het rimmietiek, mar daor kan ze wel mit leven* (Ste), *Daor kan 'k wel mit leven* dat vind ik zo wel akseptabel (l), zo ook in *Ik heure niet best, mar ik kan d'r wel mit leven* zo erg is het nu ook weer niet (Ste, Nw), *Ie moe'n d'r wel mit leven* het is niet anders, je moet het aksepteren omdat het er nu eenmaal is (Ste), *Ze kun d'r beheurlik van leven* kunnen goed rondkomen (Np). *Hij leeft veur zien kiender* heeft eigenlijk alleen maar tijd voor z'n kinderen, doet alles voor z'n kinderen (Nbk), alles wat hij bijeen kan krijgen is voor z'n kinderen (Nw), zo ook *Hij leeft veur zien hobby's* steekt haast al z'n tijd in z'n hobby's (Ste), *Hij leeft as God in Frankriek* heeft niet veel te doen, hoeft zich nauwelijks in te spannen (Nbk) 4. in zijn onderhoud voorzien, z'n huishouding voeren, een bep. staat voeren *Omdat hij oppassend en zunig leefd hadde, kon hij ieder jaor flink wat centen overholen* (v), *De laandheer was niet trouwd, en leefde d'r hiel goed van* (j), *Ze kun d'r goed van leven* ze hebben bep. geen armoede (Bu, Nw, Ste), *van de renten* [e.d.] *leven, Daor kuj' niet van leven* het levert te weinig op om van rond te komen (bijv.: van een karig loon, van kleine, toevallige inkomsten), *'t Is te min om van te leven en tevule om van dood te gaon* het is een erg karig inkomen, bijv. van de AOW gezegd (Nw), *Zoas de jeugd van tegenwoordig d'r van leeft, dat griest oons oolderen wel es toe* nl. inzake het verkwisten, de moraal enz. (Ol-Nl), *Ze leefden stille om 't zo mar te zeggen: ze rentenierden en dat was wel wat in die tied* (v) 5. voortbestaan *Et leeft in zien herinnering* (Nbk) 6. intens bestaan *Hadde warken, daor leeft hij van betekent* erg veel voor hem (Nbk) 7. (niet van personen en grote dieren) zich bewegen, zeer levendig doen, ook: krioelen (onpers.) *In zien beun in de boot leefde et van de vis* (j), *As meel of gotte heel lange staot zit d'r miet in, dan begint et te leven* (Sz), *D'r*

zatten maisen in de schinke, dat de schinke leefde helemaole (Np), *Et iene woord leeft in de iene hoeke van oonze streek meer as in de ere* is er meer in levend gebruik (bl), *Hooft leeft!* geeft een levendige indruk (als betimmering e.d.) (Mun) * *Hoop dot leven* (Nbk), *Die dan leeft, die dan zorgt* (Nbk), *Ie bin nooit oold genoeg om te leven* om veel te doen, het ervan te nemen e.d. (Np), *Van de wiend kuj' niet leven* men moet zich op de één of andere wijze inspannen, wil men de kost verdienen (Dfo, Dhau, Ld, Nbk, Nw, Obk)

levend I bn. ['l:t:bm̩t] 1. levend, in leven zijnd *Is die kikker nog levend?* (Nbk), *Hij is levend verbraand* (Diz), *Mit de hope dat hij levend en wel weer thuuskommenzol, sleug ze heur d'r in de oorlog deurhenne* (j), *Ze hebben et d'r levend (van) of broocht* hebben het leven erbij behouden, zijn aan het grote gevaar ontkomen (ook min of meer schertsend gezegd) (Nbk), *levend vee* nl. om te slachten, i.t.t. dood vee (Nbk), *Dan kwam de keurmeester eerst levend keuren* nl. het varken dat men wilde slachten (Ow), *levend gewicht* (spor.), *Aj' zoe'n hiele dag haost gien levend wezen zien...* (b), *in levende lieve* (Db, Dfo, El, Op, Pe-Db): *Ik heb et in levende lieve zien* (Db), *Ze stonnen d'r in levende lieve bij* (Dfo), *Hij ston nao jaoren zo mar in levende lieve veur oonze ogen* (Pe-Db), *Mien hatte en mien hiele wezen jubelen tot de levende God* die er is, die voor ieder bestaat (b) 2. voorkomend, in gebruik *Et Stellingwarfs is nog een levende tael* (l)

levend II z. *leven I*

levendig Ook *leventig* (Nbk, Nt, bet. 1: El, Ma) bn., bw.; -er, -st ['l:t:bm̩dɔx, ...tɔx] 1. in leven, levend *Is die kikker nog levendig?* (Nbk), *De katte maekte geluud en hij vernam dat d'r een levendig ding in de körf zat* (j), *Dat deden ze om de vis levendig te holen* (Wol), *'t Is een wonder dat hij d'r nog levendig uut kommen is* (Np), *We moe'n zien dat we 'm levendig vangen* (Spa), *Een veehoulder het altied mit leventig goed te doen* (El), (zelfst.) *Mar al leek et dan ok dat et hontien bange was veur een dóóie haeze, veur een levendige was hij dat beslist niet* (b), *Et dee blieken dat oonze spreektael nog levendiger is as wij dochten* (b), *Ze vuulde*

levendigheid - levensgevaar

heur bijtieden levendig begreven in dit rotgat levend begraven (v), Ik ston d'r levendig bij doe dat gebeurde in levende lijve (Obk), zo ook 't Is zien eigen schuld dat hi'j bedonderd is, hi'j ston d'r levendig bij (Wol), (zelfst.) Dan hej' de levendige bij de dooie zie je hoe het werkelijk is, zie je het konkreet voor je (Ol-Nl), Hi'j is zo levendig as een vlo (Sz) 2. (inzake de aard, het gedrag van een mens of dier) aktief, druk en levenslustig, speels As 't bij de meitied mooi weer is, dan kun die kleine laompies zo levendig wezen (Obk), Hi'j is aorig levendig (Nbk), (van vliegende insecten:) Mit zoe'n zoele zommeravond is et buten allemaole levendig spul (Ow), Doe T. nog klein was, was 't een levendig drok kiend (Db), 't Bin levendige kiender (Dhau) 3. druk, met veel beweging Et was juist een levendige stee west doe H. zien volk nog leefden (j), 't Was een levendige mark (Obk), Zo was d'r een levendige haandel an de gang, al sund tiden (j) 4. helder en duidelijk (Db, Nbk) Ik kan me dat nog levendig veurstellen (Db), Ik kan me dat levendig indaenken daj' dat niet willen (Nbk)

levendigheid Voor -heid z. -hied ['l...] - levendigheid

levenmaaker (verspr. OS, Bdie, Np, Nt, Op) Ook **levensmaker** (WH) - lawaaimaker, iemand die veel lawaai, drukte teweegbrengt *Da's ok een levenmaaker in een leeg huus* een vervelende lawaaimaker (Nbk)

levenmaker z. *levenmaaker*

levensbehoefte (Nbk, Obk) - levensbehoefte *de eerste levensbehoeften*

levensbelang - levensbelang

levensbericht (l) - levensbericht

levensbeschouwing (spor.) - levensbeschouwing

levensbeschriever (l) - levensbeschrijver

levensbeschrijving (spor.) - levensbeschrijving

levensblijdschap (l) ['l...] - levensvreugde, plezier in het leven

levensboom (Nbk, Np, Obk) - levensboom (bep. voorstelling) *Een letterlappe hebben we wel in schoele maekt, mit ciefers, ranen, bloempies, feguurties en vroeger ok mit een levensboom* (Nbk), *In deuren die bovenlocht hadden, zat boven et kalf een*

gieezeren levensboom (Obk)

levensdag de; -daegen, ...dagen (WH) ['l:bmzdax] 1. dag van iemands leven *Hi'j geniet nog mooi van zien levensdaegen* van z'n levenstijd, de rest van zijn levensdagen (Dho), *al zien levensdaegen z'n gehele leven lang* (Bu, Ste): *Hi'j het al zien levensdaegen hadde warkt* (Ste), *'t Is al zien levensdaegen goed gaon* steeds, vaak met de bijgedachte: dus waarom zou dat nu niet zo zijn (Nbk), *Dat zo'k van mien levensdaegen niet doen* nooit in m'n leven (Db, Diz, Nbk, Np), zo ook *Dat krieg ie van je levensdaegen niet veur mekeer* (Ma), *Zo wied kriegten ze me niet, van mien levensdagen niet* (Spa), *Dat hi'j zo riek wodden zol, hadde hi'j van zien levensdaegen niet droomd* (Ol-Nl, Op) en *Die stunt hael ik van mien levensdaegen niet weer uut* (Dhau), ook met *zien* (3e pers. enk.) wanneer het toch om een onderwerp gaat van een andere persoon/getal/geslacht: *Ik hebbe van zien levensdaegen nooit zo wat moois zien* (Obk), *In al zien levensdaegen zal me dat nooit weer gebeuren* hoe dan ook, beslist nooit weer (Nw), *Dat he'k van zien levensdaegen nog nooit zo reer beleefd, mit peerdebeleren* (Dfo), *Van zien levensdaegen hebben ze niet naor hum ommekeken* (El), ook gebruikt als het duidelijk niet om personen gaat: *Dat komt van zien levensdaegen niet klaor* nooit (Ld), *Ze willen dat wel, mar et moet van zien levensdaegen niet deurgaon* nooit (Pe-Dbl)

levensdoel (Nbk, Np) - levensdoel

levensdrang (l) - levensdrang

levensdroom (spor.) - levensdroom

levensecht (spor.) - levensecht

levensechtheid (l) - levensechtheid

levenservaring - levenservaring *Hi'j het daor hiel wat levenservaring (mit) kregen* (Nbk)

levensgang (ko) - levensgang (...) *die in mien levensgang toch ok heur betekenis hadde* (ko)

levensgelok (spor.) - levensgeluk

levensgemeenschap (l) - levensgemeenschap

levensgenieter (spor.) - levensgenieter

levensgeschiedenis (spor.) - levensgeschiedenis

levensgevaar z. *levensgeveer*

levensgevaarlik z. *levensgeveerlik*
 levensgevaer z. *levensgeveer*
 levensgevaerlik z. *levensgeveerlik*
 levensgevaor z. *levensgeveer*
 levensgevaorlik z. *levensgeveerlik*
 levensgeveer (OS, Bu, Dho, Np, Nw) Ook *levensgevaer* (WS noord. van de *Lende*), *levensgevaor* (Bdie, Pe- Dbl), *levensgevaar* (WH) - levensgevaar *de illegaole blatties, die mit levensgeveer drokt wodden* (vo)
 levensgeveerlik (OS, Bu, Dho, Np, Nw) Ook *levensgevaerlik* (WS noord. van de *Lende*), *levensgevaorlik* (WH), *levensgevaorlik* (Bdie, Pe- Dbl, Nt) - levensgevaarlik
 levensgewoonte (Nbk, Spa) - levensgewoonte
 levensgroot (Bdie) [aks. wisselt] - levensgroot: op ware grootte afgebeeld
 levensholing (b) - levenshouding
 levensjaar - levensjaar *et dadde levensjaar* (Nbk)
 levenskaans (spor.) - levenskans: kans om in leven te blijven
 levenskeunstener (l) ['l...] - levenskeunstenaar
 levenskraachtig (Ste) - levenskrachtig
 levenskracht (Bu, Ste) - levenskracht: vitaliteit *Hij lat de moed zakken, hij het gien levenskracht meer* (Bu)
 levenslaank z. *levenslang*
 levenslang Ook *levenslaank* (Db, Nbk, Nt, Np), *levenslange* (Bdie, Np) [aks. wisselt] - levenslang *levenslange dwangarbeid* (Nbk), ook zelfst.: *Die het levenslang kregen* (Nbk)
 levenslange z. *levenslang*
 levenslied (l) - levenslied
 levenslocht (Nbk, Op) Ook *levenslucht* (Sz) - levenslocht 't *levenslocht anschouwen* geboren worden (Nbk)
 levensloop - levensloop *Zien hiele levensloop het hij an oons verteld* (Nbk), ook: curriculum vitae
 levenslot (Obk) - levenslot
 levenslucht z. *levenslocht*
 levenslust - levenslust
 levenslustig (Nbk, Np, Pe- Dbl, b, ba) - levenslustig
 levensmiddelen (Nbk, Op) mv. ['l:bm̩s midl̩n] - levensmiddelen
 levensmoed (Op) - levensmoed
 levensmu (Np, Ol- Nl, Op) - levensmoe

levensomstaandigheden z. *levensomstanigheden*
 levensomstanigheden (Nbk) Ook *levensomstaandigheden* (b) ['l:bm̩sostā:n(d)əx hu:dn̩] - levensomstaandigheden *Dat is ok juist de reden waoromme as de psalms in alle meugelike levensomstaandigheden oons zo drekt en op de man of anspreken* (b)
 levensonderhoold (Nbk, Np, Op) - levensonderhoud: het onderhouden van z'n leven *in je levensonderhoold veurzien* (Nbk)
 levensovertuiging - levensovertuiging
 levenspad (spor.) - levenspad
 levenspartner (spor.) - levenspartner
 levenspeil (spor.) - levenspeil
 levenspetroon (spor.) - levenspatroon
 levensplezier (Nbk) - levensvreugde *Gun him now toch dat kleine betien levensplezier* (Nbk)
 levensruimte - levensruimte *Om et Stellingwarfs op alderhaande menieren weer wat meer levensruimte te geven* (b, l)
 levensstiel (Ow) - levensstijl *Deur dit alles is d'r onder die meensken toch een bepaalde levensstiel gruud* (Ow)
 levensteken - levensteken *We hebben nooit gien levensteken meer van him heurd* (Nbk)
 levensvatber (Nbk, Np, Op) - levensvatbaar
 levensverhael (spor.) - levensverhaal
 levensverstaand (Ste) et ['l...] 1. vermogen om verstandig, op intelligente wijze te leven
 levensverwaachting (l) - levensverwachting
 levensverzekering - levensverzekering *een levensverzekering ofkopen* (Op)
 levensverzekeringsmaotschoppi'je (l) - levensverzekeringsmaatschappij
 levensverzekeringpolis (spor.) - levensverzekeringpolis
 levensverzekeringspremie (spor.) - levensverzekeringspremie
 levensveurraad (Bu) - levensvoorraad *Aj' in de oorlog wat hamsterd hadden, haj' wat levensveurraad* (Bu)
 levensvisie (spor.) - levensvisie
 levenswaark z. *levenswark*
 levenswark Ook *levenswaark* (Bdie, Dho, Pe- Dbl), *levenswerk* (WH) - levenswerk *Is*

levenswerk - leveringstied

dit woordenboek mien levenswark? Nee, toch? (Nbk)

levenswerk z. *levenswark*

levenswieshied (spor.) Voor -heid z. -hied - levenswijsheid *Soms hej' veul levenswieshied in een peer rieghels* (Ow)

levenswieze (spor.) - levenswijze: iemands manier van leven

levenswil (Nbk) - levenswil *Misschien komt ze deur die zwaore ziekte henne, ze het een sterke levenswil* (Nbk)

levenszat (Bdie) bn. [lɪ:bm̩sət; aks. wisselt] - levensmoe

levendig z. *levendig*

lever de; -s [lɪ:wɪɹ, ...vɪ] 1. lever (bep. orgaan in het lichaam) *As die man et goed op 'e lever het, dan gebeurt d'r hiel wat als hij goed op dreef is, z'n draai heeft gevonden* (Dfo, Ol-Nl, Sz), *De bijen, die deur et hobbelen toch al niet zo lekker op 'e lever weren (...)* zich niet goed, prettig voelden (j), *Hi'j het (hiel) wat op 'e lever op z'n geweten of op z'n kerfstok* (Db, El, Nbk), ook: te vertellen, te zeggen, te bekennen hebben (verspr.): *Zeg mar waj' op 'e lever hebben* (Dho, Nbk), *Hej' nog meer op je lever, want dan gao 'k vot zo nee, dan ga ik weg* (Nt, Nbk), ook: zo ja: ik heb genoeg van je kritiek, ik ga weg (Nt, Nbk), *Hi'j is niet zuver op 'e lever gaat niet vrijuit, heeft ontoelaatbare dingen uitgehaald, is niet eerlijk* (Np), *...schone op 'e lever* id. (Nbk, Np), waartegenover *Hi'j is schoon op 'e lever* heeft niets op z'n geweten, heeft een blanco strafregister (Spa), *Hi'j het een goed pak op zien lever had een flink pak slaag* (Bu, Dfo), zo ook *iene een pak op 'e lever geven* (Ow), *Hi'j hef een dreuge lever lust graag een borrel, is een flinke drinker* (Bdie, Op, Spa, Bdie), *fris van de lever* (Ow), (schertsend) *Jenever is bitter an de lever* (Nt) 2. lever als eetwaar

leveraansie (spor.) [lɪ:wə'rā:si/...və...] - leverantie: het leveren

leverancier (Op) [lɪ:wɪɹ'asi:ər] - leverancier (van bep. koopwaar) *Vroeger gavven meensken an heur leveranciers schuldbrieven of* (Op)

leverandoening (spor.) - leverandoening

leverber (Nbk) [lɪ:wɪɹbɪɹ, ...vɪɹ...] - leverbaar: geleverd kunnende worden *Is dat soort auto nog leverber?* (Nbk)

leverbloempjen (spor.) [lɪ'...] - leverbloem

leverbotziekte (Np) - leverbotziekte

leveren zw. ww.; overg.; leverde, het leverd [lɪ:wɪɹɹ, ...vɪɹɹ] 1. verschaffen tegen betaling *Aj' mi'j morgenaovend leveren, dan kriej' drekt jow geld* (Op), *Hoe gauw kun ze 't leveren?* (Nbk), *Ze leveren per schip* (Bu), *Kan 'k je ok wat leveren?* verkopen, nl. vooral: aan de deur, bij het venten (Bu, Nbk, Nw, Ste) 2. aan opbrengst opleveren *Oonze tuun levert elk jaor hiel wat an eten* (Diz), *De rogge levert goed* de opbrengst aan rogge is goed (Nbk), waarnaast *...levert min* (Np), *De eerpels leveren van 't jaor niet zo best* (Bu, Np, Nbk), *Op dat laand leveren de eerpels goed* (Bu) 3. als betaling, tegenprestatie verstrekken, opleveren *Die pachter mos alle jaoren vuuf vette jonge haenen leveren* (Nt), *In de oorlog mossen de boeren vee an de Duutsers leveren* (Diz) 4. overhandigen, verschaffen, in et bewies *leveren* 5. voor elkaar brengen, een prestatie verrichten *Dat hej' knap leverd keurig uitgevoerd, voor elkaar gebracht* (Nbk), *Hi'j het mooi wark leverd* (Nbk), *Dat kerwei hej' mooi leverd* (Pe-Dbl), *Die jonge kan bi'j et turnen sterke staelties leveren* (Op), *Dat het hi'j 'm toch mar leverd* dat heeft hij toch maar klaargespeeld (Wol), *Dat he'k him leverd!* toch maar mooi, goed gedaan, afgemaakt (Np), *Dat hej'm mooi leverd* daarmee heb je hem mooi te grazen genomen (Bu), *Dat hej' me lillik leverd* daarmee heb je me behoorlijk te pakken gehad (Nbk), *een streek leveren* (spor.), *Ie hebben me now al een peer keer veur de gek hullen, mar dat moej' me now niet weer leveren* (Obk)

leverfunctie (l) - leverfunctie

levering [lɪ:wɪɹɹ, ...vɪɹ...] - levering: het leveren

leveringsdag (verspr.) - leveringsdag

leveringsdaotum (verspr.) - leveringsdatum

leveringskontrakt (spor.) - leveringskontrakt

leveringsplak - leveringsplaats

leveringsplicht (spor.) - leveringsplicht

leveringspries (spor.) - leveringsprijs

leveringstermien (spor.) - leveringstermijn

leveringstied - leveringstijd

leveringsveurweerde (spor.) - leveringsvoorwaarde

leverkanker - leverkanker

leverkeze (spor.) - leverkaas

leverkruud (l) - leverkruid

leverkwaol - leverkwaal

levermos (spor.) - levermos

leverpestei ['l...pəstɛj] - leverpastei

levertermien (spor.) - levertermijn

levertied (Op) - levertijd

levertransplantaosie (spor.) - levertransplantatie

levertraon - levertraan

levervlek(ke) (Nbk) - levervlek

leverwost - leverworst *een stokkien leverwost*

leverziekte - leverziekte

Levit. - afkorting van *Leviticus* (bijbelboek)

lewaai Ook *lawaaï* (spor.) [lə'wa:j/la'w...] - lawaai *Maek toch niet zo'e'n lawaai* (Spa), (ook wel aaneen:) *Ze bin daor ok weer an 't lewaai schoppen* (Nbk), (niet aaneen:) *Jim moe'n niet zo'e'n lewaai schoppen* (Nbk), *Et is een hels lewaai* (Np), *lewaai in de bek* beschuit (Bu), *Et was een lewaai dat et een aord had* (Np) *Et is een lewaai as zol de wereld vergaon* (Np), *...as kwam de hiele boel van boven* (El), *...as kwam de wereld van boven* (Ma), *...as van de aandere wereld* (Obk), *...as een oordeel* (WS, Dhau, Ld), *...as 't zowat dee* (Nbk), *...van je welste* (Bdie, Dhau, El, Np, Pe-Dbl), *...as hemel en eerde verging* (Ol-Nl), *...as een orkaan* (Pe-Dbl)

lewaaien (Op) Ook *lawaaïen* (Op) onbep. w. [lə'wa:jn/la'w...] 1. lawaai, herrie maken *Schei es uut te lewaaien* (Op)

lewaaiier (Sz) de; -s [lə'wa:jɪ] 1. stevige klap 'k *Zal je vertellen dat die vent een lewaaiier kreeg mit de gummieknuppel* (Sz)

lewaaiierig bn., bw.; -er, -st [lə'wa:jɪrɔx] 1. lawaaiierig *Pattie bin stille, eren bin lewaaiierig* (v), *Jim moe'n niet zo lewaaiierig doen* (Nbk)

lewaaimaeker (Db, Dfo, Nbk, Np, Nw, Wol) Ook *lewaaimaker* (Sz) - lawaaimaker (ook fig.) *Die lewaaimaekers mossen mit de klabatse* [karwats] *hebben, altied de gaffel los!* (Dfo), *Et is een grote lewaaimaeker en eers niks: hi'j mient now zeker ok dat hi'j d'r bij heurt* (Nbk)

lewaaimaker z. *lewaaimaeker*

lewaaisausien (Ste) Ook *lewaisausien* (Ste) et; ...sausies [lə'wa:j.../...waj...] - lawaaisaus

lewaaischoppen (Nbk, Np) onbep. w. [lə'wa:jskɔpm] - lawaaischoppen (ook niet aaneen) *We weren krek an et lewaaischoppen* (Nbk)

lewaaischopper (Dfo, Dho, Diz, Nbk, Np, Nt, Obk, Ow, Spa, Ste) Ook *lawaaïschopper* (spor.) de; -s; -tien 1. iemand die hard schreeuwt, die tekeergaat en daarbij veel lawaai maakt (Dho, Obk, Spa, Ste), *een lewaaischopper in een leeg huus* iemand die in een holle ruimte veel lawaai maakt, met name door te bulderen (Nbk), ook fig. z. bet. 2 2. enorme pocher, opschepper (Nbk)

lewaaischopperig (Np) bn.; -er, -st [lə'w...] 1. geneigd tot lawaaischoppen

lewaisausien z. *lewaaisausien*

lewei z. *laweie*

lewine z. *lawine*

lexikalisaoisie (l) - lexikalisatie

lexikaol (l) - lexikaal

lexikograaf (l) - lexikograaf

lexikografie (l) - lexikografie

lexikografisch (l) - lexikografisch

lexikologie (l) - lexikologie

lexikologisch (l) - lexikologisch

lexikon (l) - lexikon

lezen zw./st. ww.; overg.; las/leesde, het lezen ['li:zn] 1. lezen (van tekst, tekens), ook wel: voorlezen *As ik de kraante lezen hebbe, kom ik vaeke an et lezen van een boek niet meer toe* (Op), *Hij leesde de kraante* (Bu), *Die boeken van N. ma'k graeg lezen lees ik graag* (Nbk, Db), *Mit lezen slit de tied hadde* (Dho), *lezen kunnen: In groep drie kun de meerste kiender mit de Kastdaegen al goed lezen* (Nbk), *stille lezen* (Nbk), *Een stomme ezel die zien eigen schrift niet lezen kan* (Nbk), *tussen de regels deur lezen* (Nbk), *over wat henne lezen, d'r wat in lezen dat d'r niet in staat* (Nbk), *Dat ston op een bod te lezen* (Nbk), zo ook *Et komt wel te lezen op een bod, dat naost alle ingangen anbrocht wodt* (ba), *Wie is now an de beurt mit 't lezen?* met voor te lezen (Nbk), *Hij het je een goeie les lezen!* (Dfo), *iene (flink) de les lezen* (Nbk), (bij vergelijking:) *De gemenigheid staot 'm op 'e kop te lezen je*

kunt aan z'n gezicht zien hoe gemeen hij is (Diz), zo ook *Ie kun et van zien gezicht of lezen dat et niet deugt* (Sz), *Die is zo ofgeunstig, dat kuj' op heur gezichte wel lezen* (Obk), *Die het vergunning lezen is enigszins dronken* (Dmi), *Ie kun mit die man lezen en schrieven* hij is erg gemakkelijk in de omgang (Nbk), *Zokke fiene letterties lezen niet plezierig* (Nbk), *...lest niet...* (Nbk) 2. uit iets begrijpen, ook: interpreteren *Wat lees ie daor now aenlik uut, zoas et daor staot?* (Nbk), *grafieken lezen kunnen* (l), *de kaorte lezen (kunnen)* (Nbk), ook gezegd inzake toekomstvoorspelling (Nbk) 3. zich laten lezen *Et leest vlotweg* (Bu), *Dat boek lest makkelijk* (Nbk) 4. geabonneerd zijn: op krant, tijdschrift e.d. *Lezen ze daor hielemaol gien kraante?* (Nbk), *Die kraante lezen we niet* (Nbk), *Wij lezen de kraante mit oonze bureen* hebben gezamenlijk een abonnement (Diz, Nbk), *Zij lezen de kraante tegere* zijn samen geabonneerd op de krant (Nw) 5. in *de mis lezen* (spor.) 6. bijeenzamelen, met name van aren (Bdie, Db, El, Obk, Ol-Nl, Sz) *De leste aoren lezen ze van de bouw* (El), *Vroeger in de oorlog gingen de meensken wel aoren lezen* (Db, Ol-Nl), *As et zaod mi'jd was, wodden vroeger de aoren lezen* opgezocht (Obk) * *Een aere zien boeken bin duuster te lezen* het is moeilijk de gedachten van een ander te doorgronden, z'n omstandigheden te doorzien, te begrijpen (Nw, Np), *Aandermaans boeken...* id. (Obk), ook *Een aander zien boek is duuster te lezen* je weet nooit precies wat er in een ander omgaat (Nw)

lezer de; -s; -tien ['lu:zɪ] 1. iemand die leest *Oonze N. is een echte lezer* leest heel graag (Nbk), (boven een geschreven tekst:) *Achte lezer(s) geachte lezer(s)* (l) 2. iemand die een bep. krant, tijdschrift e.d. leest (vooral: als abonnee), iemand die met belangstelling het werk van een bep. auteur leest *Die schriever het niet vule lezers, daenk'* (Nbk), *Hoevule lezers het die kraante in jim dōrp, daenk ie?* (Nbk)

lezeri'je de ['lu:zɛrɪjə] (OS, WS zuid. van Lende, ...rɛjə (WS noord. van de Lende, Pe-Db) 1. het lezen, het steeds weer lezen (in diverse bet.) *De lezeri'je wodt mindex, want ik kan et niet best meer zien* (El),

Deur de lezeri'je doen ze aandere niks doordat ze zoveel lezen (Dho), *Ik heb vandemorgen een hele lezeri'je had mit die kraanten* (Bu, Np) 2. materiaal om te lezen *Ik doe jow wat lezeri'je toekommen* (Wol), *Gooi die lezeri'je now mar an kaant* (Nbk), *Hej' nog wat lezeri'je veur me?* (Nbk), *Ik heb op 't mement niks gien lezeri'je meer in huus* (Diz)

lezerskring (spor.) - lezerskring

lezerspeblik (verspr.) - lezerspubliek

lezersrebriek (spor.) - lezersrubriek

lezing de; -s, -en; lezinkien ['lu:zɪŋ] 1. zakelijke voordracht over een bep. onderwerp *een lezing over de geschiedenis* 2. zienswijze inzake iets, interpretatie van iets (Ow) *Ja, dat is jow lezing van et geval, mar neffens mi'j is et aandere* (Ow), *Zien lezing van et veurval klopte niet mit de feiten* (Ow)

li'j I (Sz) Ook *li'je* (Bdie) et [lɛj/'lijə], in *in 't li'je valen* toegeven, z'n tegenstand laten varen (Bdie), ook: z'n boosheid vergeten, vlot bedaren (Sz): *N. het 'm erg kwaod maakt, mar mit een ure is hi'j in 't li'j valen* (Sz)

li'j II bn., bw.; -er, -st [li] (OS, WS zuid. van de Lende /lɛj (WS noord. van de Lende, elders spor.) 1. windvrij, in de luwte *Wat bin 'k hiete! Et was daor ok zo li'j in de bos* (s: Nw), *een (lekker) li'j plakken* (Nbk, Ol-Nl, Spa, Sz, Wol), *Wat staoj' daor mooi, wat staoj' daor li'j* (ba), 't *Is an de li'je kaant* aan de kant waar de luwte is (Np), *Ie moe'n him mar een betien in de li'je ziede kommen* geef maar wat toe (Ld, Db), *...op 'e li'je ziede ankommen* id. (Ld), *Ik heb me even van de li'je kaante zien laoten, aandere was d'r ruzie van kommen* (Sz) 2. (van het weer) zacht *li'j weer, Nao een regenbujje in et veurjaar kan et soms zo li'j wezen buten* (Nbk), *We gaon et veurjaar in, et weer is vandaage li'jer as gister* (Ol-Nl) 3. lauw (Bdie, Db, Nbk, Np, Obk, Op, Ow) *De verwarming is wat li'j* (Nbk), *De melk is li'j* (Nbk), *mit li'j waeter wasken* (Db), *Ik wol dat et li'j waeter regende* (Op), *Et kalverdrinken gaon ze tegenworrig anlengen mit li'j waeter* (Obk), 't *Wodt mi'j li'j op 'e tonge* bep. gewaarwording als gevolg van stank (Bdie), 't *Klinkt je as li'j waeter in de oren* prettig (Ow)

li'je z. li'j I

li'jen (Db, Dfo, Dhau, Ma, Nbk, Np, Ow, Sz) zw. ww.; overg., onoverg.; li'jde, het li'jd ['li:j(d)ɲ] (Db, Dfo, Dhau, Ma, Nbk, Np) 'lej... (Np, Sz) 1. luw zijn, minder winderig (Nbk) *Et li'jt hier in de bos* (Nbk) 2. windvrij maken *We moe'n de tuun wat li'jen deur wat koniferen te poten* (Dhau) * *Et li'jt (hier), zee de vos, en doe zat hi'j achter een bentepolle* (Ma, Db), ...en hi'j lag op de verkeerde kaante van de bentepolle (Ow), *Dat li'jt, zee de vos, en doe kreup hi'j achter een bentepolle* (Sz), *Dat li'jt, zee de vos, en doe was hi'j nog een ure van de bentepolle of* (Np), ...en doe was hi'j nog een ure gaons an de wiendkaant van de bentepolle (Np), ...doe hi'j een ure van een bentepolle of zat (Dfo) **li'jkaant** (Np) Ook **li'jtekaant** (Nbk, Np) de ['li:j(tə)kɑ:nt] 1. de kant uit de wind, de luwe zijde *Dat is an de li'jkaant* (Np) **li'jlaand** ['li:jlä:nt], in *in li'jlaand kommen* tot rede komen, bedaren nadat men kwaad was (b, b:ln): *Hi'j komt in li'jlaand* (b), verder in *Deur alderhaande tegenslaegen is hi'j hielendal in li'jlaand raekt* aan lagerwal (s: Obk) **li'jschut** (Bdie, Bu, Mun, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Sz) et; -ten; -tien ['li:jskɑt] (Bdie, Bu, Nbk, Nw, Obk), 'lej... (Mun, Np, Ol-Nl, Sz) 1. schutting (vaak los), schot ter beschutting tegen de wind *We zetten een li'jschut om et buunstap* (Nbk, Np), *Zet et li'jschut daor mar henne* (Bu) **li'jschuul** (WH, Nt) et ['li:jskyl] 1. van stokken opgezet 'geraamte' met bossen riet erachter, waarachter men in de luwte het riet tot bossen kon binden **li'jte** de ['li:jtə] (OS, WS zuid. van de Lende'lejtə (WS noord. van de Lende, elders spor.)) 1. luwte *Mit zok weer zuken wij de li'jte op* (Ld), *In de li'jte en in de zonne is 't smoorhiete* (Spa), *Dan kun ie zels wel naor de neutegoorn gaon te dongstri'jen, daor is 't mooi in de li'jte* (b), *Ik zet de kienderwaegen in de li'jte van et huus* (Dhau), *We fietsen in de li'jte van de bos* (Wol), *in de li'jte staon, ...zitten, kroepen, ...kommen* (Nbk, Ow), *wat li'jte maeken* enigszins windvrij maken, beschutten tegen de wind (Op), *We hebben aorig li'jte van de boswal* (Nbk, Ow), *in de li'jte* naar bed, nl. waarin ook een ander

slaapt, met name: iemands man/vrouw (Bdie)

li'jtekaant z. **li'jkaant**

lib. - afkorting van **liberaol**

libelle de; -n; -gien ['li'belə] 1. bep. insekt: libel een blauwe libelle (Nbk), een grune libelle (Nbk) 2. bep. speldje in het haar (Wol), vgl. *De libelle beston uut twee tangies en een veertien; an et ende mos ie kniepen. Mit zoe'n libelle hullen ze de waetergolf vaaste* (Wol)

libellespeltien (Db) et; ...ties ['li'belə-speltin] 1. soort haarspeldje met de vorm van een libelle, hetz. als de libelle, z. aldaar (bet. 2) *Vlinderties of libellespelties ziej' tegenwoordig niet meer in 't haor* (Db)

Libenees ['libə'nɛ:s] - Libanees

Libanon ['libənon] - Libanon

liberaol (l) - liberaal: aanhanger van liberale beginselen (in politiek/maatschappelijk opzicht)

Liberia (l) - Liberia

Liberiaan(s) (l) ['libi:(ə)ri:jā:n, ...bə'rjā:n /...ā:s] - Liberiaans

Libië (spor.) - Libië

Libiër (spor.) - Libiër

Libisch (spor.) bn. ['libis] 1. Libisch

lichaam z. **lichem**

lichaamsgebrek z. **lichemsgebrek**

lichaamskwaole z. **lichemskwaol**

lichaamswarmte z. **lichemswarmte**

lichem z. **lichem**

lichemelik (l) - lichamelijk **lichemelike opvoeding** (spor.)

lichem (verspr., b, j) Ook **lichem** (spor.),

lichaam (spor.) ['li:xəm, ...xɪp/...am/...ā:m]

1. lichaam van mens of dier, ook romp daarvan *Hi'j het een gezond lichem* (Diz), ...een zwaor lichem (Nbk, Ow), ...een bried lichem (Bu), *Ze hebben zien lichem achter in de bos vunnen* zijn lijk (Nbk), *Hi'j gooide zien hiele lichem d'r veur* ging er met z'n hele lichaam tegenaan, bijv. om een wagen tegen te houden (Bu), *piene in 't lichem* buikpijn (Nbk) 2. organisatie, vereniging e.d. (l) *Wodt de Schrieversronte now ok al zoe'n log lichem?* (Nbk)

lichemsbeweging - lichaamsbeweging (nl. om een goede lichamelijke konditie te hebben/houden) *Ie mossen wat meer lichemsbeweging hebben* (Nbk)

lichemsbouw (spor.) - lichaamsbouw

lichemsbrette (Bu) Ook **lichemsbriette**

lichsmbriette - licht

(Bu) de; -s ['l...] 1. breedte van het lichaam (van mens of dier)
lichsmbriette z. *lichsmbrette*
lichsbdeel z. *lichsbdiel*
lichsbdiel (El, Nbk) Ook *lichsbdeel* (Nbk, Np, Spa) - lichaamsdeel
lichsbgebrek (Obk, Op, Wol) Ook *lichsbgebrek* (Sz) - lichaamsgebrek
lichsbgestel (El) - lichaamsgestel
lichsbgesteldhied (Nbk) Voor -heid z. -hied - lichaamsgesteldheid
lichsbgewicht - lichaamsgewicht
lichsbholing (verspr.) Ook *lichsbhoolding* (verspr.) - lichaamshouding
lichsbhoolding z. *lichsbholing*
lichsbkracht - lichaamskracht
lichsbkultuur (Op) - lichaamskultuur
lichsbkwaol (spor.) Ook *lichsbkwaole* (Sz) - lichaamskwaal
lichsb lengte - lichaams lengte
lichsboefening (Wol) - lichaams oefening
lichsbomvang (Ol-Nl, Wol) de ['l...] 1. omvang van iemands lichaam
lichsbonderhoold (Db) et ['l...] 1. verzorging van iemands eigen lichaam
lichsbstraf (Op) - lichaamsstraf
lichsbtemperatuur - lichaams-temperatuur
lichsbverzorging (spor.) - lichaams-verzorging
lichsbvorm (Bdie) de; -s, -en ['l...] 1. vorm van het lichaam (van mens of dier)
lichsbwaarmte (Nbk, Np, Op) Ook *lichsbwaarmte* (Ol-Nl, Sz) de ['l...] 1. warmte van het lichaam (van mens of dier)
lichs bw. ['lixis] 1. in lichte mate, met een nogal gering effect *Even lichies anbraoden en dan laoten sudderen* (Spa), (inzake bep. werk:) *Hi'j gaot d'r mar wat lichies overhenne* verricht het enigszins oppervlakkig (Nbk)
licht I z. *locht* I
licht II bn.; -er, -st [lixt] 1. niet zwaar *Dat kan 'k wel tillen, want dat is zo licht* (Sz), *Dat is licht van gewicht* (Bdie, El, Nt); in het bijzonder gezegd van haver en evt. ander koren met weinig korrels in de aren en/of lichte, niet erg dikke korrels (Bu, Db, Dhau, Dho, El, Obk, Ow): *De aoren bin licht, d'r zit niet vule zaod in* (Db, Bu), *As et stro tegen de grond ligt, dan bin de aoren vaeks licht* (Obk), *Mit haever hej' wel vaeke een licht gewas*

(Ow), *De rogge had een licht gewas, de aoren weren niet best bezet* (Dhau), zo ook *De haever is licht dit jaor* (Dho), *lichte haever* met weinig gewicht door weinig of kleine korrels (Bu), *licht huj* nl. hooi van laaggelegen grasland (Dhau, Nt, Obk), (zelfst.) *een lichte* een lege vrucht, met name gezegd van een lege noot (Nbk, Ste), zo ook *een lichte neut* een lege, loze noot (Sz), *Dat spul is licht op 't gewicht, ie kriegen d'r een hiele poedevol* van licht wat het gewicht betreft (Dhau), *Die koe is vuul te licht in de huid* heeft een platte buik (Ste), *Hi'j weegt niks, hi'j is licht op 'e haand* (Nt, Wol), *Ze hebben him aorig lichter maekt* flink geld van hem gevangen, ze hebben hem uitgekleed in financiële zin (Nbk, Np), *weugen en te licht bevunnen* (verspr., Op), *licht as een pekelhering* (Ow), *Et is zo licht as hoppe* (Dho, Spa), *...as een veertien* (Ld, Np, Ow, Spa, Sz), *...as een vere* (Obk) 2. niet zwaargebouwd, niet met zware onderdelen *'t Is een mooie, lichte koe, een koe die hoge op 'e poten staot* (Bu), *een licht wiefien* dun en klein (Diz), *Dat huus is licht bouwd* met licht houtwerk (Np), *Die koe is licht in 't lief* (Dfo) 3. weinig lichamelijke inspanning kostend *licht wark* *J. is niet stark, mar hi'j kan nog best wat licht wark doen* (Op), *een licht kerweigien, lichte kost* gemakkelijk te begrijpen lektuur, toneelvoorstellingen e.d. (Ow) 4. licht verteerbaar, in *lichte kost* 5. (van een koe) gemakkelijk melk gevend, de melk gemakkelijk latende schieten (Bu) *Een koe die taoi is, kuj' deur et melken nog wel es wat lichter kriegen, mar een lichtmelkte koe veraandert niet* (Bu) 6. niet zwaar op de hand, niet zwaarmoedig *De domenee hul die keer een lichte preek, gien zwaore preek* (Ow) 7. met een licht gevoel in het hoofd, enigszins duizelig *Ik bin wat licht in 't heufd, ...vuul me wat...* 8. in lichte grond 9. in een lichte slaop (Nbk) 10. (van mogelijkheden, kansen) niet groot (Dhau, Np) *D'r is een lichte kaans dat et deurgaot* (Dhau, Np) 11. licht van zeden (Op) *Dat vrommes het altied al wat an de lichte kaant west, mar now is et een volsleugen hoere wodden* (Op) 12. niet zeer rechtzinnig (in kerkelijk opzicht) (Sz) *Wi'j gaon naor dezelde kerk, mar hi'j is lichter as mi'j* (Sz) 13. niet zo ernstig,

onbeduidend, niet van groot belang *een licht anriedinkien* (Nbk), *een lichte boete* (Nbk), *een lichte beroerte*

licht III bw. 1. in lichte mate *'t Het licht vreuren* (Nbk), (van bep. werk, zoals schoonmaken, tuinwerk:) *Hi'j gaot d'r licht overhenne* doet het werk enigszins oppervlakkig (Ow), *Alle meensken zatten licht veuroverbeugen mit de hanen dichtevolen* (ba) 2. gemakkelijk gaand, niet zwaar om te doen *Die fiets lopt lekker licht* (Nbk), *Over de straote ging et licht genoeg* (ba), *Aj' wat mit mekeer doen, gaot et lichter* (Bu), *Zien weemoedig verhael verget mi'j niet zo licht weer* (j) 3. het nogal gemakkelijk opnemend, niet zwaar op de hand, niet ernstig, niet van groot belang *et licht opnemen* er niet zwaar aan tillen: *Hi'j nemt et altied lieke licht op, as him wat kwaoliek neumen wodt* (Bdie, Dfo), *Buurman nam et nogal licht op, dat N. zien auto in de prak reden har* (Dhau), *Hi'j vat et nogal licht op* (Nbk), *Hi'j gaot d'r licht overhenne* neemt het gemakkelijk op (Obk, Ow), *Daor moej' niet te licht over daenken* (Nbk), *Dat moej' niet te licht achten* (b, Bu), *Beschouw dat niet te licht* (Nt), *Ik zol d'r mar niet te licht over daenken, die som is moeiliker as daj' mienen* (Db), *Kiek d'r mar niet te licht tegenan, et zal je niet mitvalen* (Wol), *Hi'j prakkeseert d'r licht over* (Spa), *Hi'j geeft et te licht uut, et is 'm niet anvertrouwd* hij geeft het geld te gemakkelijk uit (Dho, Nbk, Obk), *Hi'j gaot d'r licht mit omme id.* (Np) 4. wellicht, in elk geval, zonder dat er problemen ontstaan (Bu, Db, Ma, Nbk, Np, Op, b) *We kun et licht even perberen* in elk geval (Bu), *Jim kun et licht perberen, nee hebben jim en ja kun jim kriegen* (b, Op), *D'r kan licht een rotte appel tussen zitten* (Np), *Perbeer et morgen nog mar es, licht dat hi'j dan thuis is* (Db), *Ie hebben licht kaans dat hi'j dan thuis is* (Db), *D'r kan licht wel es een verkeerde in zitten* (Nbk), *Ie kun 't licht vraogen, d'r komt je niet vule van over dat kan nauwelijks nadelig zijn* (Np)

lichtbewaopend (Ow) - lichtgewapend *lichtbewaopende soldaoten* (Ow)

lichtbont (Sz) bn. [aks. wisselt] 1. zwartbont met veel wit

lichtbonte (Sz) de; -n; ...bontien

[lyd'bontə] 1. zwartbonte koe met veel wit **lichtbouwd** (Ste) bn. [aks. wisselt] 1. lichtgebouwd *Aj' lichtbouwd binnen, dan bi'j' sien bouwd* (Ste)

lichte z. *lichter*

lichtelik bw. ['lɪxtlɛk] 1. enigszins, in enige mate *Hi'j het 'm lichtelik bezeerd* (Diz), *Hi'j was lichtelik anscheuten* (verspr., Obk), *'t Is lichtelik overdreven, niet?* (Ld, Np, Nbk), *Hi'j is lichtelik an et overdrieven* (Nt), *Hi'j was lichtelik raekt, doe hi'j zien zin niet kriegen kon* (Ol-Nl, Pe-Db, Dfo), *'t Was lichtelik anvreuren* (Ol-Nl) 2. waarschijnlijk, wellicht, met grote kans (Db, El, Ma, Ow, Sz) *Lichtelik kan dat d'r nog wel in zitten* (El), *'t Was lochtmaone, dat lichtelik zaggen ze him wel* (Db), *Lichtelik dat ie me wel vertellen kunnen, wat d'r gebeurd is* (Sz)

lichten zw. ww.; overg., onoverg.; lichte, het licht ['lɪxtɪ] 1. (overg.) het iemand of zichzelf minder zwaar maken *Mem was niet stark, dat we mossen nogal es een slag doen om 't heur wat te lichten* (v), *lichten en zwaoren* zich aanpassen, het zich gemakkelijker of zwaarder maken, vooral: naar gelang de omstandigheden (Dho, Np, Op, Ow): *Aj' zels baos binnen kuj' et mit et wark nog wel es wat lichten en zwaoren* (Ow, Op), *Bi'j ziekte of ongemak kuj' as buren mekeer soms wel es even de haand lichten* het gemakkelijker maken door te helpen (Obk), *de haand argens mit lichten* (Nbk) 2. minderen wat bep. activiteiten, omstandigheden betreft (Dhau, Obk, Sz) *Ie moe'n wat lichten mit eten aj' tevule grujjen* (Obk), *As ze et now niet een betien lichten, dan zit ik d'r diepe in m'n schuld, de te betalen rente e.d. verlagen* (Sz), *Et begint te lichten, de buije drift over af te nemen* (van de bui) (Dhau) 3. (overg.) verlagen van het land, van de bodem door grond weg te halen dat onder de bovenste laag zit (Bdie, Np, Ol-Nl, Ste) *We zullen dat laand mar wat lichten, et leit onslight en te hoge* (Ste, Ol-Nl), *We gaon eerde lichten* (Np), *zaand lichten* (Bdie), hetz. als *daelezetten* 4. optillen, in enige mate opheffen *tegels lichten* (Bdie), *Zuwwe die zwaore paol even lichten?* (Nt), *iene een bientien lichten* (Np), *et anker lichten* (l), *een schip dat zonken is, lichten* (Ol-Nl), *Hi'j kan de melkbussen goed lichten* (El),

lichter - lichtheufdig

Om zaad licht te eiden, moej' lichten mit de lichtketten (Ow), *Mit die eideketting mos Haarm de eide wel es wat lichten, as d'r wat teveule rommel om de tanen zat* (vo), *Die kerel kan goed dichten, ie zollen de pette d'r veur lichten* (Sz), *Hi'j kan riemen en dichten...* (Nt), *...ie zollen 't hemd d'r veur lichten* lett.: je achterste laten zien, ervoor kakken (Wol), (inzake een hersenoperatie:) *Ze moe'n him de plasse lichten* (Spa); in het bijzonder: het oplichten van een hoof door een paard (Bu, Dfo, Ld, Nbk, Ow): *Et peerd moet de pote lichten* (Bu), (als aansporing tegen het paard:) *Licht!* (OS, Bu), *Hé, licht es even!* (Nbk) 5. rooien van aardappelen (machinaal) (Db, Ow) *'t lichten van eerpels* (Db) 6. in (Nbk, Np) *'t gat lichten* uit een zittende houding overeind komen (Nbk, Np) 7. de inhoud nemen uit, in *een foeke lichten: Ik zag dan hoe hi'j de foeken lichtte en keek me de ogen uut wat hi'j an vis en aol binnenhaelde* hoe hij vis uit de fuiken nam (j), verder in *een brievebusse lichten* (Nbk, Np) 8. in *iene uut 't bedde lichten* (spor.) 9. in *iene zien deuppeel lichten* (verspr.) * *Riemen en dichten, ie zollen et gat d'r van lichten* je zou ervan kakken (Nbk), *Riemen as ouwe Siemen en dichten, ie zouwen de pette d'r veur lichten* (Spa)

lichter Ook *lichte* (bet. 4: Nbk, Wol) de; -s; -tien ['lixtr/'lixtə] 1. strop, elk der stroppen waardoor een arm, boom van het eenspan loopt (OS, Bdie, Np, Pe-Dbl, Sz), ook: elk der leren kokers met dezelfde functie; ook: strop gebruikt om paarden aan het halshout te bevestigen; door de ring ervan liep de disselboom (Bdie) *Et peerd zat veur mit een lichter an et stel (van leer), en dat zat an et ienspan vaaste* (Ma), *Et peerd zol in 't ienspan, en doe mossen we de lichter nog an de zille doen* (Np), *Et ienspan dreug in de lichters* (El), *De lichters koj' an de zille gaspen* (El), *De lichter van de zille is kepot sleten* (Np) 2. draagdoek, mitella *Hi'j lopt mit de aarm in de lichter* (Nbk), *...mit de haand...* (Db, Ld, Ma), *Ze het de aarm in de lichte* (Nbk, Wol) 3. kleine hefboom waarmee men de klink oplicht (onderdeel van het sluitwerk) (Np, Obk) *Et klinkstel van een deure is de klinke, de lichter, de kramme, de ring en*

de neuze (die zit in et kezien) (Obk) 4. dat onderdeel van een eg waarmee men die oplicht: een ketting met een handvat in de vorm van een halve ring (OS, Np) *De lichter zit aachteran en mit et zwaaien til ie him in de hoogte* (Np) 5. beddekwest of soortgelijk koord e.d. met handvat waaraan men zich, in bed liggend, kan optrekken *een lichter boven 't bedde* (Pe-Dbl), *Ze mos heur mit de lichter optrekken* (Dhau) **lichterhoolder** (Dho, Op, Spa) de; -s ['l...] 1. driehoekje aan éénsplan waarmee door de kracht van het paard de wagen wordt tegengehouden *Zonder lichterhoolder an een ienspan is et gevaerlik rieden* (Op), *De lichterhoolder is kepot! Veurzichtigan!* (Dho)

lichterlaaie (Nbk) ['lixtr'la:jə], in *in lichterlaaie* in lichterlaaie, in brand: met grote vlammen *Doe de braandweer kwam, ston et huus al in lichterlaaie* (Nbk)

lichtgebouwd (Nbk, Nw, Spa) - lichtgebouwd *Die man is lichtgebouwd* (Nw)

lichtgelevig (Ow) Ook *lichtgelovig* (Db, Obk, Spa) - lichtgelovig: snel iets gelovend

lichtgelovig z. *lichtgelevig*

lichtgeraekt z. *lichtraekt*

lichtgevuldig (Db, Obk) bn.; -er, -st [...'f...] 1. zich iets snel aantrekkend, gevoelig

lichtgewicht I (El, Nbk, Ol-Nl, Spa) de; -en; ...gewichien ['l...] 1. iemand van de gewichtsklasse van ong. 61 kg (bij het boksen en worstelen) 2. iemand die niet zoveel kan en nauwelijks invloed heeft *N. is gewoon een lichtgewicht, daor het een bestuur niks an* (Nbk)

lichtgewicht II (Ol-Nl) bn.; attr. ['l...] 1. lichtgewicht *Wi'j hebben twee lichtgewicht fietsen, elk iene* (Ol-Nl)

lichtheufdig (verspr. OS, Bu, Nw, Ol-Nl, Spa, Ste) Ook *lichthoofdig* (Sz) bn.; -er, -st ['lixthɑ:vðæx; aks. wisselt] 1. snel zenuwachtig, gauw overspannen *Pattie meensken die wat lichtheufdig binnen, raeken wat van de wieze as et blad an de bomen en van de bomen gaot* (Obk), *Sommige meensken kun gien butengewone dingen an 't heufd hebben, die bin lichtheufdig* (Obk) 2. snel kwaad zijnd (spor. OS) 3. met een licht, enigszins draaierig gevoel in het hoofd (Ste) *Aj' de griep kriegen, dan bi'j' lichtheufdig* (Ste)

lichthied Voor -heid z. -hied - lichtheid: het licht zijn in diverse betekenissen

lichthoofdig z. *lichtheufdig*

lichting de; -s, -en ['lɪxtɪŋ] 1. groep dienstplichtigen die in dezelfde tijd moet opkomen, met name: van hetzelfde jaar *We bin van dezelve lichting* (Nbk, Ow), *Ik bin van lichting '27* (Sz), *Ik had lichting '28* (Nbk), *In welke lichting zit ie?* (Spa), zo ook *Wat lichting hej?* (Bu), *Van mien lichting bin verscheiden jonges ofkeurd of vri'jlot* (Op), *Oonze lichting mos naor Indië* (Ma) 2. groep personen met. (ongeveer) hetz. geboortejaar *Hij was van mien lichting* (Ow), *We bin van dezelve lichting van dezelfde leeftijd* (Nbk, Np, Ow) 3. lichting van een brievenbus e.d. (spor.) *De lichting van de brievebusse is om elf ure* (Np), *Wanneer is de laeste lichting?* (Ow)

lichtingstied (Ow) - (vooral mv.) lichtingstijd (van brievenbussen) *Wat bin de lichtingstieden ok al weer?* (Ow)

lichtkaans (Bdie, Nw, Obk, Ow, Pe-Dbl, Sz) bw. ['lɪxtkɑːs] 1. wellicht, zeer waarschijnlijk *Et was lochtemaone, dat lichtkaans dat ze him zaggen* (Nw), *Lichtkaans dat d'r deur de dreugte dommiet luzen in de sloffebonen kommen* (Obk), *As ze nog even staon, zit d'r lichtkaans gien goeie appel meer tussen* (Sz)

lichtketten (Db, Dfo, El, Np, Ow, Pe-Dbl, Ste) et, de; -s ['lɪ...] 1. hetz. als *lichter*, bet. 4, z. aldaar *De lichtketten is om de eide schone te holen van kweek en aandere rotzooi die hij mitneemt; de eide wodde mit een ketten oplicht, eers sleepte alles op bulten* (Dfo), z. ook *eideketten*, *Aachter de eide hej' in iene haand et leide beet om et peerd te sturen en in de aandere haand et ketten dat achter an de eide vaastezit; mit dat lichtketten kan de eide wat licht wodden om wat te regelen hoe diepe as et zaod onder de grond moet* (Ow)

lichtlaanshuj (Np) et ['lɪxtlɑːs'haj] 1. hooi van onbemest land en/of van gras dat in hoofdzaak niet als kultuurgewas is gezaaid, veelal: van de lage hooilanden

lichtlopen (Np) ['lɪ...], in *Zak je et lichtlopen leren?* d.i. de vraag die men aan iemand stelt om het kunstje te doen waarbij men loopt terwijl de ander op z'n voeten staat (die zich aan de lopende

persoon vasthoudt met het gezicht naar hem toe)

lichtmelke z. *lichtmelkt*

lichtmelks z. *lichtmelkt*

lichtmelkt (Bdie, Bu, Diz, El, Np, Obk, Spa, Wol) Ook *lichtmelke* (Bu, Db, Dfo, Dhau, Ld, Ma, Nbk, vo), *lichtmelks* (Ol-Nl, Pe-Dbl) bn.; attr. ['lɪxt...] 1. licht, gemakkelijk te melken, de melk gemakkelijk latende schieten, hoofdzakelijk in een *lichtmelke koe* (Bu, Nbk, vo)

lichtmetroos (spor.) ['lɪ...] - lichtmatroos
Lichtmis Ook *Lichtmus* (Nbk, Obk, bo: Nw) ['lɪxtmɪs, ...mɛs/...A...] - Lichtmis
Vroeger zeden ze altied: mit Lichtmis moej' et voeren bij lochte doen kunnen (Ol-Nl), *As de leeuwerik veur Lichtmis stijgt, is dat een slecht teken veur et weer* (Spa), *We gooiden die dag (2 feberwaori) as we de kaans kregen, mekeer de pette of musse of, en dan zeden we 'Lichtmus!'* (Bu, Dhau, Nbk, Nt, Np, Obk), vandaar *Mit Lichtmis haj' vroeger bij de kiender 'hoedjetip'* (Db) * *Mit Lichtmis helder/De boer in de kelder/Lichtmis donker/De boer (wodt) een jonker* (Dho), zo ook *Lichtmis donker/Dan wodt de boer een jonker/Lichtmis helder/Dan gaat de boer naor de kelder* (Op), *Lichtmis donker/Maekt de boer een jonker/Lichtmis helder/Brengt de boer in de kelder* (Dfo) en *Lichtmis klaor/Wodt een goed bij'jeaor/Lichtmis donker/Dan wodt de boer een jonker* (Pe-Dbl)

Lichtmus z. *Lichtmis*

lichtpunt z. *lochtpunt*

lichttraekt (Bdie, Bu, Db, El, Nbk, Np, Obk) Ook *lichtgeraekt* (Bdie, Dfo, Dhau, Ld, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Wol) bn.; -er, -st [aks. wisselt] 1. lichtgeraakt *Die is ok lichttraekt, die zit zo op 'e kaaste* (Bu)

lichtveerdig (b) - lichtvaardig: ondoordacht

lichtzaod (Nbk) et ['lɪxtsɑːɔt] 1. kleine graankorrels of zelfs lege omhulsels zonder graankorrel *D'r zit 'n protte lichtzaod in, de korrels bin niet tot wasdom kommen* (Nbk)

lichtzeggerig (bo: Op) bn.; -er, -st ['lɪxt'sɛgɔrɪx] 1. (van personen) snel en veel pratend (zodat men zo iemand niet alles in vertrouwen kan zeggen) *Zij is nogal lichtzeggerig* (bo: Op)

lid et; leden; littien [lt] 1. elk der

lidkactus - lied

ledematen, als mv. ook wel: lichaam *Ledebreakerswark is zok zwaor wark daj' je leden d'r wel bij breken kunnen* (Ste), *Hi'j het goeie leden* (Nbk), *...is goed van leden* (Nbk), *De leden bin wel goed van die koe* (Dhau), *Ik was gister zo mu, dat d'r was gien lid an mien lichem dat mi'j niet zeer dee* (Op), *Je meugen wel es een ni'je trui kopen, disse lubbert je om de leden* (Ol-Nl), *Die koe zal vannaacht wel kalven, want hi'j het et al onder de leden heeft er kennelijk een voorgevoel van* (Op), *Hi'j het wat onder de leden gaat ziek worden* (Obk, Nbk), zo ook *Hi'j het de griep onder de leden* (Ow) e.d., *gezond van lief en leden* (Np, Ow) 2. gewricht (g. mv.) *de aarm uut et lid hebben, ...trekken* (Ow), ook bij vergelijking: *de aarms (haost) uut 't lid trekken zeer hard trekken* (Ow), *Oonze jonge kreeg zundag bij et voetballen de aarm uut et lid* (Op), *De vinger is uut 't lid* (Dho), *de vinger uut et lid hebben* (Dhau, Obk), *de doem...* (Dhau, Np) 3. vingerlid *Ik bin 't lid van een vinger kwiet* (Diz), *Hi'j had et veurste lid van de vinger of* (Bu), *Daor kneep him een lid van de vinger of* (Ld) 4. lid, penis van een hengst (Obk) 5. iemand die deel uitmaakt van een overlegorgaan, een bestuursorgaan, vereniging e.d., ook: familielid *N. schient toch mar blinders goed mit ien en aander op de hoogte te wezen, 'k zie 'm nog es lid van de raod wodden* (d), *Hoevuul leden hej'm?* (Nbk), *Lessend har zien vrouw een fesien van de plasticklub, daor is ze lid van* (b), (gezegd wanneer iemand letterlijk op of tegen de ander leunt:) *'k Bin gien lid van 't steunkommetee* (Nbk), *Hi'j is lid van de roeivereniging* lett. en fig.: hij is erg inhalig (Ol-Nl) 6. malle of grappige persoon, vreemde snaak, onverschillige persoon (OS, verspr. WS) *Die N. is me ok een mooi lid, now is hi'j al weer een half ure te laete* (Op), *Da's een mooi lid, die kan beter mar niet kommen* (Obk), *'t Is een aekelig lid* (Dho), *een raer lid!* hij kan het mooi of gek vertellen (nl. door het wat aan te dikken) (Nbk), *...een mal lid id.* (Nbk), *Dat is een vremd lid* (Ow) 7. onderdeel van een lang deel van een plant (Obk), vgl. *wottels mit leden* (Obk) 8. paragraaf van een wetsartikel e.d. (l) 9.

betekenisdragend deel van een meerledig woord (l)

lidkactus (Bu, Nbk) - lidcactus *Wat hej' daor een mooie lidkactus in de bluui* (Bu)

lidmaot de, et; -en; ['l...] 1. lidmaat (van een kerk) *Aj' geloofsbeliedenis ofleggen, woj' lidmaot van de karke* (Dfo), *Aj' lidmaot wodden, dan moej' eerst naor 't vraogeleren naar catechisatie* (Obk), vandaar: *veur lidmaot leren* (Nt, Spa), *Die bin lidmaot of wodden* (Dho), *Hi'j is gien lidmaot van de karke* (Ol-Nl)

lidmaotschop Voor -schap z. -schop ['lɪtmə:ətskɔp] - lidmaatschap *je lidmaot-schop opzeggen* (Nbk)

lidmaotschopsbewijs (l) - lidmaatschapsbewijs

lidmaotschopsgeld (l) - lidmaatschapsgeld

lidmaotschopskaorte (l) - lidmaatschapskaart

lidrus(se) z. *lidruske*

lidruske (Bu, Db, Dhau, Dho, Diz, Ld, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Ste, h, fp)

Ook **lidrus(se)** (bet. 2: fp) de; -n; ...ruskien ['lɪtraskə/...ɪAS(ə)] 1. lidrus, moeraspaardestaart, ook wel: benaming voor andere leden van de paardestaartenfamilie, zoals heermoes, z. ook bet. 2 en 3 *De sloot staot vol mit lidrusken, die gruuit et meerste in et lege laand* (Ow), *As et laand bij' de Lende onder 't waeter ston, kwammen de lidrusken* (Obk), *Van lidrusken maekten wi'j vroeger hippen* (Dho), *As et vee vroeger een hoop lidrusken mit binnen kreeg, dan raekten ze vaeke an de schijt* (Dhau, Db) 2. holpijp (fp) 3. lidsteng (fp)

lidstaot (l) - lidstaat

lidwoord - lidwoord *onbepaald lidwoord* (l), *bepaald lidwoord* (l)

lidziekte (Np) de ['lɪtsiktə] 1. bep. gewrichtsziekte, vooral bij kalveren *Kalver kun lidziekte kriegen* (Np)

lie z. *lee*

Liechtenstein (spor.) ['lixtɪnstɛjn] - Liechtenstein

Liechtensteiner ['lixtɪnstɛjnɪ, ...nɔɪ] - Liechtensteiner: Liechtensteinse man, ook bn.: *de Liechtensteiner dörpen* (Ow), dan niet tussen *een* en *een* onzijdig zn.

Liechtensteins [...stɛjns] - Liechtensteins

lied Ook *liet* (Nbk) et; -en; lietien [li:t, ook wel lit] 1. lied *een lied zingen, Ze*

zongen heur hoogste lied (verspr., Dfo), *As d'r vroeger bepaolde appatte dingen gebeurden, dan maekten ze daor laeter een lied op* (Obk), (schertsend, als reactie op iemand die voor iets bedankt en evt. vraagt wat de prijs, de kosten zijn:) *Zing d'r mar een lietien veur* (Dho), *Ik zinge gien twee lieties veur iene cent* ik zei het daarnet al en heb geen zin het te herhalen (Np, Bdie), *'t Is altied etzelde lied* (Nbk), ...*lietien, Et is weer et oolde lietien mit him* het is met hem weer hetzelfde probleem van altijd (Nbk), *Now moet hij een aander lietien zingen* hij wordt op z'n nummer gezet, krijgt er van langs en moet uit een ander vaatje tappen (Ow), vandaar *Ik zal 'm wel es een aander lietien zingen laoten* (Op), *Hi'j is aorig in 't lied* huilt nogal (Ma), *Now is zien lied wel uutzongen* nu is het gedaan met hem (Op), *Et ende van et lied was (...)* het liep als volgt af (...) (Op, Spa), *op et aende van et lied* op het laatst (Nbk, Np) 2. (bij vergelijking) het gezang van vogels *Om disse tied zingen de voegels morgens al vroeg heur lied* (Op), *As de liester zien hoogste lied fluitte, veurspelde dat koolde* wanneer de lijster zeer uitbundig floot (Np)

liedanzegger z. leezegger

liedboek z. liedboek

liedbrief z. leebrief

liedbundel (Dho) Ook *liederenbundel* (Ol-Nl) ['l.../lidr̥n...] - liedbundel

liedboek (Ma) Ook *liedboek* (Bdie, Dho) - liedboek

liedelik (Db, Dfo, Diz, Np, Ol-Nl, Op, Ow, Sz, Wol) bn., bw.; -er, -st ['lid|ək] 1. er slecht, ziekelijk uit ziend (Diz, Np, Ol-Nl, Op, Sz, Wol) *Wat zicht die d'r toch liedelik uut, die zit niet in een goeie huid* (Np), *Dat beest ziet d'r liedelik uut* (Wol), *Wat keek hi'j liedelik toe* (Ol-Nl) 2. lijdzaam, gelaten (Db, Dfo, Np, Ol-Nl, Op, Ow, Sz) *Liedelik lat ze et over heur henne gaon* (Np), *Hi'j had beter optreden moeten, hi'j zag et mar wat liedelik an* (Sz)

lieden I et ['lidr̥] 1. lijden *Wat is 't 'n lieden* wat is dat lijden erg, ook schertsend gezegd, bijv. over de voorjaars schoonmaak (Nbk), *Die ziekte is een lieden* nl. waarbij men erg lijdt (Ow), *Et is mar een gelok dat hi'j uut zien lieden weg is gestorven is*, nl. omdat hij erg leed (Obk), *een hond uut et*

lieden helpen doden (om hem langer lijden te besparen) (Spa)

lieden II st. ww.; onoverg.; het leden ['lidr̥] 1. verdragen, verduren *Die melk kan gien koken meer lieden, ze schift* (El, Ol-Nl), *Et is zo hiete, ik kan 't (an de vingers) niet lieden* (Dho, Nbk, Np, Ol-Nl, Wol), ...*an de hanen...* (Bdie, Pe-Db), *Dat kan 'k niet lieden, zo hiete is et* (Bu), *Dat hiete waeter kan 'k nog krek lieden an de hanen* (Ow), *Et gemaek kan de laeste maonden gien pochen lieden* lett.: verdient niet om over op te scheppen, dus: valt nogal tegen (b), *Die weg is krek teerd, et kan nog niet lieden daj' d'r over fietsen* (Np, Obk), *Et ies kan nog niet lieden om d'r over te lopen* (Bdie, Ow), ...*kan 't nog niet lieden daj' d'r op staon* (Nt), *Jim moe'n niet tevule zwaor goed naor de zoolder brengen, ik daenke dat die 't niet lieden kan* (Op), *Dat kan niet vule lieden* het is broos, gaat gemakkelijk stuk (Spa), *Et kan wel bekieken lieden* het ziet er goed uit, je hoeft je er bep. niet voor te schamen (Diz), zo ook *'t Mag wel bekieken lieden* (v), *'t Kan wel bezien lieden* het ziet er goed uit (b, Dhau) 2. toestaan, niet bezwaarlijk zijn of vinden *Hi'j wil et wel/niet lieden* hij wil wel/niet dat het gebeurt: *Die wol beslist niet lieden dat S. zo veurbij'stuurd wodde* (j), *De eerpels bin krapan geer, 't kan nog niet lieden* (Dho, Nbk), *'t Kan nog niet lieden daj' op 't ies kommen* (Dhau, Np, Nbk), *Wees veurzichtig, et kan niet vule lieden* (Wol), *As et roggelaand ommebouwd is leit de bouw nog wat bulterig; as daor de zij'rogge zo op zij'd wodt, komt een diel van et zaod mit et ineiden d'r te diepe onder en verrot; haever kon wel wat lieden* in geval van haver kwam het er niet zo op aan (Ow), *Et kan daor wel wat lieden* daar mag veel, ze hebben daar niet snel bezwaren (Nbk, Bu), *Et kan wel lieden, want de Lende zat vol vis* (j), *Je willen wel graeg wat meer buusgeld, mien jongien, mar et kan op 't ogenblik niet lieden* het kan er niet af, er is geen geld genoeg (Ol-Nl), zo ook *As et roken van een goeie segare niet lieden kon, mossen ze mit een bokkien tevreden wezen* (Ow) en *Ik zol nog wel wat kopen willen, mar et kan eigenlijk niet lieden* (Nt) 3. mooi of prettig vinden, (iemand) graag

liedensweg - liederig

mogen *iene wel/niet (graeg) lieden meugen, Ik mag die ni'je gediennen van heur wel lieden* (Obk), *Ik mag dat biesien wel lieden* wat is het een goedgebouwde koe (Ow), *Dat ma'k wel lieden* dat zie ik wel zitten (Nbk), *Dat ma'k niet lieden* dat zint me niet, dat stoort me (Nbk, Obk), *Ik mag lieden dawwe vanaovend gien volk meer kriegen* zou erg graag willen dat (Ste), zo ook *Ik mag lieden dat ze je te grazen nemen mit je praoties* (Ma), *Dat ma'k lieden as koezepiene* daar heb ik een enorme hekel aan (Np), zo ook *Ik mag je lieden as koezepiene* (Ow) 4. ondervinden, ondergaan *Hi'j lidt an een ziekte* (Bu), *Hi'j lidt al een posien, hi'j het et an de nieren, dat is zo mar niet klaor* (Nw), *Ze liedt an bloedarmoede* (Ol-Nl), *Ze lidt an grootheidswaanzin* (Ste), *piene lieden* (Nbk), *Ze leden nog liever armoede as dat ze de haand ophullen* (Ow), *Daor kuj' gien armoede omme lieden* dat valt best te betalen/is best te doen, het voordeel is plezierig (Np, Nbk) 5. ellende en/of pijn ondervinden *Wat is d'r wat of leden* (Dfo), *Iene die ziek is, moet lieden* (Bu), *Hi'j moet slim lieden* (Bdie), *Ik hoop dat oons hontien niet te lange lieden moet* langdurig ziek hoeft te zijn (en evt.: daarbij pijn lijdt) (Db), zo ook *Dat dat arme meenske nog zo lieden moet!* (Dho), *Hi'j kon d'r wel onder lieden...* (Nbk), *Was et mar gebeur, want et is lieden!* (Sz), *Dan is et hiele leven lieden en strieden* (p), *Arme meensken mossen soms lieden as een puthaoke* (Ow) 6. een ongunstige werking ondergaan, in *te lieden hebben*. *Et het d'r van te lieden* het wordt erdoor aangetast, het gaat op die manier slijten (Np), *Die dingen hebben heel wat te lieden had* (Wol), *Aj' zo roeg mit et goed ommegaon, het et d'r goed van te lieden* (Nbk), *Ie kun dat wel doen, mar jow wark mag d'r niet onder te lieden hebben* (Nbk), *...onder lieden* (Nbk) * *Nao lieden verblieden* na lijden komt verblijden (p)

liedensweg ['liðsweɣ] - lijdensweg (fig.) *Die ziekte kan wel es een lange liedensweg wodden* (Obk), *Dat meenske het een liedensweg* (Bu, Np), *'t Was een liedensweg mit die man* (Nbk), *'t Is een waore liedensweg* (Pe-Dbl), *Et was een verschrikkelik modderig pad, et was iene*

liedensweg om d'r langes te kommen (Bu) **lieder** de; -s; -tien ['liðr] 1. iemand die aan een bep. ernstige, langdurige ziekte lijdt, vroeger vooral: aan tuberculose *Hi'j het ok altied wat, et wodt een lieder* (Sz), *Dat is een lieder* nl. aan t.b. (Obk) 2. persoon die op elk moment een gemene streek kan leveren, loeder, minne kerel; ook wel: een gemeen dier, een valse hond *Wat een onmeens is dat, een grote lieder* (verspr., Dhau), *Lillike lieder!*, *Die hond moej' mit uitkrieken, dat is een (grote) lieder* (Np, Dho), *een gemiene lieder, een deurtrapte lieder* (Spa), *Wat een lieder van een kerel is dat!* (Ste), *een lieder van een vent* (Ow) 3. (vaak verkl.) misvormd, qua groei achterblijvend, zeer mager, gebrekkig, ziekelijk dier *'t Is een minne koe, een lieder* (Ow), *Et is de mujte niet om an te holen, et is een maegere lieder* (Dho), *Dat beest moet mar vot, dat wodt een lieder* (Obk), *'t Zal mi'j beni'jen as dat liedertien in leven bleven is* (Pe-Dbl), *Wat is dat biggien toch een liedertien* (Ol-Nl)

liederenbundel z. *liedbundel*

liederi'je (Dfo, Nbk, Np) de; -n ['liðə'r...] 1. het bij voortdoring lijden *Dat is een liederi'je mit die kwaole* (Np), *Et is een malle liederi'je* (Np), *Die stridt omme, et is een liederi'je, hi'j gefit him d'r niet gauw onder daele* (Nbk)

liederig bn., ook bw. (bet.2, 6); -er, -st ['liðrɔx] 1. waarbij men nogal te verduren heeft (Dfo, Sz) *Hi'j het daor een liederig bestaon* (Dfo), *'t Is een liederig werkien, ie kun d'r zo koud bij wodden as een bok* (Sz) 2. (ook bw.) met een ongezonde gelaatskleur, er ziekelijk uitziend (WS, El, Ld, Nbk, Obk) *Hi'j zicht wat liederig toe, hi'j kon wel wat onder de leden hebben* (Nbk), *Dat kientien is niet fleurig, et is wat liederig* (Ol-Nl) 3. (vooral van jong vee) er slecht, gebrekkig uitziend, kennelijk zonder groei (verspr.) *'t Is wat een liederig dinkien, dat kalfien* (Nbk), *een liederig biggien* (Db, Dhau, Nt) 4. botgallig (bij schappen) (s) 5. (van kledingstukken) pover, er slecht uit ziend (Op) *N. hadde weer zoe'n kael verscheuten pakkien an en zoe'n liederig hoetien op* (Op) 6. (ook bw.) gemeen, als een loeder (Dho) *Ze kun ok mar liederig doen!* (Dho) (van het weer) zeer slecht (Dfo, Diz)

liederlik (Bu, Dho, Ow, Pe-Dbl) bn., bw.; -er, -st ['lidɪlək] 1. (van personen) met een ongezonde gelaatskleur, er slecht uitzien (Bu, Dho, Ow) *Die man kikt liederlik toe* (Bu) 2. (van vee, huisdieren, planten) een povere indruk makend, slecht groeiend, ziekelijk (Bu, Pe-Dbl) *As plaanties slecht willen, kiekeken ze liederlik toe (as ze gelig en zo binnen, deur bi'jv. slecht weer)* (Bu), *Die beesten waeren verwaerloosd, ze zaggen d'r liederlik uut* (Pe-Dbl)

liedertien et; ...ties ['lidɪrtin] 1. kleine lieder, z. aldaar 2. (voornamelijk mv.) sneeuwkllokje (Db, Dfo, Obk, bl, p, fp)

liedzem (Db, Dfo, Dhau, Diz, Nbk, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Sz) bn., bw.; -er, -st ['lietsm] 1. zachtmoedig, toegevend, met gevoel voor de ander (Db, Dfo, Np) *Wi'j moe'n et mar liedzem doen zacht, niet streng* (Dfo), *Dat is een liedzem meense, dat is iene die gauw medelieden mit iene het* (Np) 2. gelaten, zonder in actie te komen (Dhau, Np, Obk) *liedzem toezien wat d'r gebeurt* (Np, Obk), *Hi'j kikt liedzem toe dat zien huus opbraant* (Dhau) 3. broos, kwetsbaar (Nt, Ol-Nl, Sz) *Daor moej' wel veurzichtig mit an doen, want et is o zo liedzem* (Sz), *Je moe'n veurzichtig wezen mit mien gediene, want ze wodden liedzem* (Ol-Nl), *Hi'j ziet d'r liedzem uut niet bep. gezond, ziekelijk* (Nt) 4. in liedzem weer regenachtig (Diz, Nbk), ook wel: niet erg koud weer (Diz)

lief I Ook **lijf** (in verb.: zie bet. 1) et; lieven; -ien [lif] 1. lichaam of romp (van mens of dier), soms: middel *Hi'j had zien hiele lief onder de blauwe plakken, zo hadden ze him sleugen* (Nbk), *Ik heb et lief zeer van et lachen* (El), *Blijf me van 't lief!* raak me niet aan (Spa), *Hi'j pakte heur bi'j 't lief* het middel (Op), *Ie moe'n heur van 't lief blieven!* raak haar niet aan (Nbk), *Blijf van mien lief!* blijf van m'n lijf (naam van een bekende organisatie tegen ongewenste intimiteiten), *een peer goeie hanen an et lief hebben* tot flinke lichamelijke arbeid in staat zijn (Nbk), *gezond van lief en leden* (Np, Ow), *recht van lief en leden* (Db, Dhau, Ld), *Die is mooi van lief en leden* (Pe-Dbl), *Hi'j is rap van lief en leden* zeer vlug, behendig e.d. (Ol-Nl), *Hi'j gef 'm mit lief en leden*

hij geeft zich helemaal, zet zich voor honderd procent in (Bdie), *Et is een flinke man van lief en leden* (Op), *iene tegen et lief lopen, iene de schrik op 't lief jagen* iemand geweldig doen schrikken (Spa), *iene argens kel mit op 't lief valen* overvallen, enigszins doen schrikken omdat men er niet op voorbereid was (b), *iene te lief gaon* (Dfo), *gien hemd an 't lief hebben* (Nbk, Op), *Ik hebbe niks an 't lief* ik heb niet/nauwelijks kleren aan (Bdie), *de bienen onder 't lief kriegen* er financieel beter voor komen te staan, met name: zodat men een bedrijf (verder) op kan bouwen (j), (verb.) *in levende lieve* (Obk), *...lijve* (Nbk, Spa), *Mit de stiekeltrekker gaon we de stiekels te lief* (Nt), *gien hatte in 't lief hebben* (Nbk), *Dat het niks om 't lief stelt* niets voor, is geen belangrijke kwestie, *Dat het niet vule om 't lief* id. (Op) en *Dat het mar een betien om 't lief* (Ol-Nl), *Heb et hatt' es in et lief!* durf het eens te wagen! (Nbk, Ol-Nl, Op), *An mien lief gien polenaise!*, *Dat is him op 't lief schreven* (Db, Ow), voor: *een lief as (...)* z. bet. 2, de bet. lopen nl. in elkaar over 2. onderlijf, buik *Ik hulle mien lief vaaste* (van 't lachen) (Bdie), *Ik gao minder eten, ik krieg zo'n dik lief* (Db), *Ik heb zo'n dik lief* heb last van een volle buik, heb teveel gegeten (Diz, Nbk), *Ik bin dikke in 't lief* id. (Nbk, Ow), *'t Lief hangt 'm over de broeksboere* nl.: zo'n dikke buik heeft hij (Db, Bu), (van vee dat teveel heeft gevreten:) *'t Lief staot 'm boven de rogge uut* (bo: Nw, Np), *piene in 't lief hebben*, ook fig.: *Ik heb d'r piene in 't lief* van ik heb er grote zorgen over, ben er zeer door aangedaan, ik zit ermee (Bdie), *...over* (Nbk), *Ik heb piene in 't lief van 't lachen* (Nbk), *'t Lief dot me zeer* (Diz), *Aj' liefzeerte hebben, moej' plat op 't lief liggen gaon, dat wil nog wel es helpen* (b, Dhau), *Hi'j ligt op 't lief te slaopen* (Diz), *'t Zol je ommekeren in 't lief, mit dat eten van kikkerbillegies* (Dfo), zo ook *De maege zol je in 't lief ommedri'jen* het is om van te walgen, vooral: zo vies is het, zo onaangenaam om te zien (Np), *'t Zit mi'j niet lekker in 't lief* ik voel me niet lekker/goed in m'n buik (Bdie), zo ook *Et zit me niet goed in 't lief* (Nt), *Zie lop mit 't dikke lief* is in verwachting (Bdie), *'t lief*

lief - liefbeuts

an de rogge niks meer in z'n lijf hebbend (Ow), *'t Rammelt mi'j zo in 't lief, de brune bonen beginnen te warken* (Obk), *Haarm en zien zussien hadden niet al te vule in 't lief kregen* (vo), *'k Heb et lief aandere al haost vol koffie* (b), *'t lief op 'e leeste zetten* zeer veel eten (Db, Obk), *et lief op 'e liest hebben* zich erg dik gegeten hebben (Nbk, Pe-Dbl, Np), (als aansporing om zich bij het eten te matigen:) *Et lief hoeft niet op 'e leest!* (Dho), *et lief vol hebben, hiel wat in 't lief hebben* veel gegeten hebben (Dhau, Nbk), *et lief vol draank* (Nbk), *Hi'j het een lief as een kaarntonne* (Bdie, Nbk, Pe-Dbl, Wol), *...as een kaarn* (Dho), *...as een tonne* (Nbk, Obk), *...as een biertonne* (Ld, Ol-Nl, Op), *...as een olifant* (Spa), *...as een burgemeester* een zeer dikke buik (Dhau, Obk, Op, Ow), *...as een kroje* (Np), *...as een draankorgel* (Np), *...as twee aandere* (Db), *...as een oolde koe* (Diz), *...as een koe* (Nt) 3. baarmoeder (vooral: van dieren) *Die koe die het 't lief ofzet* heeft de baarmoeder laten uitzakken, naar buiten laten komen, nl. bij het kalven (Nbk), zo ook *As een koe kalfd har, mos et net veur et achteraeende, aandere kon de koe et lief ofzetten* (Dfo), *As een koe kalfd hadde, kreeg hi'j een zegelbaand omme* (in de vorm van een ledder) om et uutsmieten van 't lief te veurkommen (Op), *As de koe et lief uutschoeven wol, wodde d'r een liefbaand bruukt* (Obk), zo ook *Nao 't kalven scheuf die koe et lief of* (Bu), *Die koe het et lief uut* (Nbk, Np, Obk), *'t Lief komt d'r uut* (Bu, Nbk, Ste), *Die koe die smit et lief uut* (Np), vandaar: *'t lief d'r weer in brengen* (Ste), verder in *Et schaop gooit et lief d'r uut* nl. bij het lammeren (Nw), *Die koe lat et lief zien* een deel van de baarmoeder is zichtbaar bij die koe (tijdens het liggen) (Diz, Spa, Sz, Nbk) 4. deel van een jurk dat het bovenlijf bedekt (Ol-Nl, Pe-Dbl) *Die jurk had een lang lief* (Pe-Dbl) 5. iemands leven (Op), in *zien lief en goed argens veur waogen* (Op) 6. (verkl.) geliefde (Nbk) *Wus ie wel dat zi'j zien liefien is?* (Nbk) 7. in (in) *lief en leed*, vgl. *mekeer trouw wezen in lief en leed* (Nbk), *lief en leed mit mekeer dielen* (Nbk) * *Wie een vrouw pakt bi'j heur lief, verliest zien lief, mar behoolt et wief* (Op)

lief II bn., bw.; liever, liest (verspr.), thans veelal liefst [li:f, lif (WH)] 1. (bn.) lief, bemind *Ja joongien, ie bin mien lieve zeuntien* (Nbk), *Oonze Lieven Heer* (Ste) 2. vriendelijk, met een goed karakter, prettig in de omgang *Dat kiend is slim lief!* (Nt), *een lief kereltien, een lief maegien, Ie kun wel zien dat hi'j wat uuthaeld het, want hi'j dot zo lief en mooi* (Np), *Hi'j is wel lief van aanzien* komt lief over, ziet er lief uit (Sz), (schertsend:) *Ik vien je zo lief, ik kan je wel opvreten* (Nbk), *Ze bin ok aorig lief veur mekeer, niet? vleien elkaar* (Nbk), *Hi'j is mi'j te lief* hij vleit teveel (en veelal: daar moet dus wel iets achter zitten) (Bu, Nbk), *zo lief as poes* (Bu, Spa) 3. (bn.) best, waard, geacht, vooral in uitroepen als *Lieve meensken, hoe kun jim now toch zoks doen* (Nbk), *Mar och mien lieve man, wat hewwe d'r een ellende mit had* (Nbk), *Och (mien) lieve tied nog an toe!* lieve hemel (Nbk) 4. (van zaken; bn.) mooi en aangenaam stemmend, prettig om te zien en/of horen *lief weer* stralend weer (Ste), *Ik maek een lief jurkien veur mien dochttertien, een stoffien mit een kriebeltien* (Ol-Nl), *een lief gezichien, Et lieve leventien is oflopen* de drukte, de werkzaamheden, de problemen beginnen (Nbk) 5. (van zaken; bn.) zeer waardevol, dierbaar *As et leven je lief is (...)* als je leven je lief is (Nbk), *Ik zol d'r wel een lief ding onder verwedden durven* (Nbk), *...veur over hebben* (Nbk) 6. (bw.) graag, gaarne *Hi'j het liest een klaore* (Ma), *...liever gien starke draank* (Nbk), *Mar as ik et veur 't zeggen hadde, dan ha'k op aeventuur toch mar liever zoe'n boeredochter (...)* (b), *Ik heb net zo lief een aander boek* (Nbk), *Ik was krek zo lief niet hennegaon as al* (Nbk), *Die he'k lieste* (Nbk), (zelfst., verb.) *Die/dat he'k op 'n liesten* (Nbk)

liefbaand Ook **zegelbaand** (Op) de; ...banen ['livbã:t/su:gl...] 1. netvormige band van touw of stroken linnen, nl. bij een koe aangebracht om het naar buiten komen van de baarmoeder te verhinderen *As de koe et lief uutschoeven wol, wodde d'r een liefbaand bruukt* (Obk), *Die koe had een liefbaand omme* (Np)

liefbeuts z. **liefbols**

liefbodden z. *liefbutten*

liefbodder z. *liefbutter*

liefboelsen (Dhau) zw. ww.; onoverg.; liefboelste, het liefboelst ['livbulsɲ] 1. naar buiten komen van de baarmoeder bij een koe *Die koe die liefboelst* (Dhau)

liefbolder z. *liefbutter*

liefbols (Diz, Obk, Op, Ol-Nl) Ook *liefbuuls* (Ol-Nl, Spa), *liefbuulsk* (Nt), *liefbuults* (Spa), *liefbuts* (Diz, Np), *liefbeuts* (Bdie), *liefbuuts* (Np), *liefbots* (Ma) bn.; pred. ['livbols/...byls(k)/...bylts/...bats/...ba:ts/...byts/...bots] 1. (bij een koe) lijfbiedend, de toestand waarbij de baarmoeder naar buiten komt, vaak vlak voor en/of na het kalven *Die koe was altied liefbuts* (Np)

liefbots z. *liefbols*

liefbotten z. *liefbutten*

liefbötten z. *liefbutten*

liefbotter z. *liefbutter*

liefbötter z. *liefbutter*

liefbudder z. *liefbutter*

liefbuter z. *liefbutter*

liefbuts z. *liefbols*

liefbutten (Dhau, Ow, b: lm) Ook *liefbotten* (Ow), *liefbötten* (Bu), *liefbodden* (Nbk) zw. ww.; onoverg.; liefbutte, het liefbut ['livbatɲ/...o.../...œ.../...o...] 1. lijfbieden, naar buiten komen van de baarmoeder: bij een koe *De koe liefbutte en dan kwam d'r een net achter langes, aandens kon et lief d'r uut kommen* (Dhau), *Die koe staot te liefbodden* (Nbk) **liefbutter** (Dhau, Ma, Np, Obk, Ow, Pe-Dbl) Ook *liefbudder* (Bu), *liefbötter* (Dfo, El, Ma, Nbk), *liefbotter* (Nbk, Obk, Ow), *liefbuter* (Op, Pe-Dbl), *liefbolder* (Dhau) de; -s; -tien ['livbatɲ/...dɪ/...œ.../...a.../...y.../...boldɪ] 1. koe waarvan de baarmoeder naar buiten komt *Een liefbutter deden ze wel een net veur* (Np)

liefbuuls z. *liefbols*

liefbuulsk z. *liefbols*

liefbuulst z. *liefbols*

liefbuuts z. *liefbols*

liefdaodighied (spor.) Voor -heid z. -hied ['liv'də:ədɔxhit] - liefdadigheid

liefdaodighiedsveurstelling (spor.) Voor -heid z. -hied - liefdadigheidsvoorstelling

liefdaodighiedswark (spor.) Voor -heid z. -hied - liefdadigheidswerk

liefdaodighiedswedstried (spor.) Voor

-heid z. -hied - liefdadigheidswedstrijd **liefde** de; -s, -n ['li(:)vdə] 1. liefde, sterke genegenheid die men voor iemand of evt. voor een dier of een bep. zaak voelt (over liefde in de betekenis van het bedrijven van seks werd weinig gesproken) *Et is wel echte liefde mit die beide peerties* (Dhau), *'t Was mit die beide liefde op 't eerste gezicht* (alg., Pe-Dbl), *Die beide hebben echt liefde veur mekaer* (Diz), *'t Is klaore liefde één en al liefde, echte liefde* (bl), *vrije liefde* (spor.), *Ie kun van de liefde allierend niet leven* (Np), *De liefde kan niet van iene kaant kommen* (Nbk, El), *...moet van twee kaanten kommen* (Nbk), *Hi'j het et meest leden an gebrek an liefde* (Op), *Dat kiend het een betien liefde nodig* (Op), *mit liefde heel graag, zonder een enkel bezwaar, met toewijding: Dat doe 'k mit liefde, heur even helpen* (Bu), *Dat za'k mit liefde veur je doen* (Spa), *Hi'j dot dat wark mit liefde, hi'j gefit him d'r hielendal veur* (Dfo), *Ik wil dat mit alle liefde veur je doen heel graag, zonder welk bezwaar dan ook* (Bu, Nbk), *liefde veur et leven vulen* (bl), *liefde veur de netuur hebben* (Nbk), *De liefde was niet zo botte groot meer ze waren op elkaar uitgekeken, de vriendschap was een stuk minder geworden, ze kwamen niet zoveel meer bij elkaar* (Nbk), (gezegd inzake iemand die altijd enigszins lacht:) *'t Is een lachende liefde mit die persoon* (Ma), *Mit 't daansen waeren ze altied lacherig en leunend naor mekaer, 't was altied de lachende liefde lacherig, giechelend doen* (Ol-Nl), ook gezegd van een niet zo vaste verkering (Mun) 2. persoon, dier, objekt waarvoor men liefde koestert *Mien liefde is de meitied-fee* (ba) * *De liefde van de man gaot deur de maege* (Nbk, Ol-Nl), *Liefde is bliend, ...maekt bliend* (spor.), *As de aarmoe de deure in komt/Gaot de liefde et veenster uut* armoedige omstandigheden zijn ongunstig voor de goede verhouding in het huwelijk (Ld, Ow), *Liefde is een poesien an je hat, waar ie niet an klauwen meugen* (Db)

liefdebrood (Db) Ook *liefdesbrood* (Ld) et ['li(:)vdəbro:ət/...dəzbro:ət] 1. de situatie waarbij een oud paard niet wordt verkocht maar z'n laatste levensjaren mag slijten op de boerderij van z'n boer, in verb. als *Dat*

liefdelik - liegen

peerd et liefdebrood (Ld, Db)

liefdelik (j) bw. ['li(:)vdələk, 'li(:)vdlək] 1. liefderijk, met gevoel van liefde *A. nam him doe gauw mit naor huus en daor het ze him hiel liefdelik verbunnen* (j)

liefdeloos (Ste) ['li(:)vdələ:s] - liefdeloos *Hi'j het niks veur een aander over, wat is die liefdeloos* (Ste)

liefdesbrief - liefdesbrief

liefdesbrood z. *liefdebrood*

liefdesdraank (l) - liefdesdrank

liefdesgelok (l) - liefdesgeluk

liefdesleven (l) - liefdesleven

liefdeslied (verspr.) - liefdeslied

liefdesverdriet ['l...] - liefdesverdriet * (schertsend) *Hatzeer is liefdesverdriet* (Nbk)

liefdesverklaoring (spor.) - liefdesverklaring, vooral: schertsend van de nadrukkelijke waardering die iemand voor een ander uitspreekt (Nbk)

liefdewark (Bu, Nbk, Ste) et ['l...] 1. vrijwilligerswerk

liefdracht (Bu, Nt) de; -en ['livdraxt] 1. kleding die men aan heeft *Die had zoen' mooie liefdracht an zulke mooie kleren* (Bu)

liefhebben - (weinig gebruikt) liefhebben, beminnen (van personen) (schertsend:) *Ik heb je zo lief, ik kan je wel ofslikken* (Np)

liefhebber de; -s; -tien ['lifhebr] 1. iemand die in sterke mate houdt van een bep. iets *'t Is een liefhebber van voetballen* (Nbk), *Ik bin liefhebber van een goed stok vleis* (Dho) 2. iemand die in principe iets wil kopen *D'r waeren wel liefhebbers op 'e rommelmark* (Np), *Dat huus was wel een liefhebber omme, mar 't is nog niet verkocht* (Sz), *D'r kwammen wel liefhebbers op los* (El)

liefhebberij'e de; -n; ...ri'jgien [...'r...; z. ook -ij'e] 1. hobby, tijdverdrijf *Tunieren is een mooie liefhebberij'e* (Ow, Spa), *M. zien liefhebberij'e is de peerden* (Wol), *Hi'j boerkt nog een betien veur liefhebberij'e* (Dho), *Ie bin gelokkig aj' nog wat liefhebberij'e hebben* (El), *Die het nogal wat liefhebberij'en* (Bu) 2. enthousiasme (voor iets) (vo) *J. was een gezonde, wat tengere jonge, mit liefhebberij'e in 't boerewark* (vo) 3. belangstelling (vooral: om te kopen) (Nbk) *D'r was nogal wat liefhebberij'e veur er kwamen nogal wat*

kooplustigen op af (Nbk)

liefhebster (Nw) de; -s ['lifhepstr] 1. manzieke vrouw

liefhied (Nbk) de ['li:fhit] 1. (weinig gebruikt) het lief, vriendelijk zijn

liefien ['lifin] - lijfje, met name: kledingstuk van vrouwen (zowel onder- als bovenkleding) *Veurdaj' korsetten hadden zat et zó mit de kleren: eerst et hemd, dan et liefien, dan een boströk, dan de onderrok; as bovenkleding: ok een soort liefien en een rok* (Bu), *Vroeger dreugen we wel een liefien, dat was maekt van stevige stof, mar we breidden et ok wel; et was haost een soort korset, want we hadden d'r jarretels an om de kousen op te hollen* (Ol-Nl), *Vroeger dreugen ze een liefien over de boströk; dat was van wit ketoen, mit haokies en eusies* (Wol, Obk), *een liefien op 'e rok* (Dfo, Np), *et liefien van de rok* (Ow)

liefloop (Mun) de ['liflo:p] 1. diarree

liefnet (Np) et; -ten ['lifnet] 1. netvormige band van touw of stroken linnen: bij een koe aangebracht om het naar buiten komen van de baarmoeder te verhinderen

liefrente (spor.) de ['lifrentə] 1. lijfrente

liefst(e) z. *lief* II, *liest(e)*

liefwaacht (l) - lijfwacht

liefzeer z. *liefzeerte*

liefzeerte (Bdie, Wol en oost.) Ook *liefzeer* (Bdie) de (ook et: nl. bij *liefzeer* ['lifs:ərtə] 1. buikpijn *Aj' te veul eten, kuj' liefzeerte kriegien* (Ld), *Ik hebbe zovule eten, dat ik d'r liefzeerte van hebbe* (Wol), *Aj' liefzeerte hebben, moej' plat op 't lief liggen gaon, dat wil nog wel es helpen* (Dhau)

liegebeest (Db, Obk, Sz) et; -en ['l...] 1. grote leugenaar *Daor komp dat liegebeest ok weer an!* (Sz)

liegeba(a)ste z. *liegebasse*

liegebasse (Ma, Nbk, Np, Obk, Op, d) Ook *liegebaaste* (Ma), *liegebaste* (Diz, Ma, Nbk, Np, Nt, Ol-Nl, Wol), *liegebatte* (b: ln) de; -n; ...bassien ['li:gəbəsə/...ba:stə /...] 1. leugenaar *Et is een grote liegebasse!* (Obk)

liegebatte z. *liegebasse*

liegebuul (Dho, Nbk, Np, Ow) de; ...bullen ['li:gəbyl] 1. leugenaar, leugenzak

liegen st. ww.; overg., onoverg.; het leugen ['li:gɛn] 1. liegen, bewust onware dingen

(over iets) zeggen *Hi'j zee dat hi'j heur niet zien hadde, mar ik weet zeker dat hi'j (dat) leug* (Nbk), *Ie hebben niks an him, hi'j dot toch niks as liegen* (Dhau), *Wat kan die vent liegen!* (Spa), *Deur alles an mekeer te liegen, kuj' soms iene verriefelen* op een dwaalspoor brengen, op het verkeerde been zetten (Dfo), *Hi'j ston me daor toch (een stok) te liegen* (Nbk), *Ae wat docht ie! Dat liegt hi'j allemaole* (Nbk), *Dat lieg ie toch!* het kan toch niet waar zijn wat je zegt, hoe bestaat het!, *een bonke liegen* veel liegen (d), *Hi'j kan zo liegen, hi'j geleuft et zels nog* (verspr., Dfo), *...dat hi'j zelf miende dat et waorhied was* (Pe-Db1, Bu), *Ie moe'n niet zo liegen, dan krief' hoornties op et heufd* (Db), *A'k lieg, lieg ik in kemissie* dan heb ik het zo van anderen gehoord en lieg ik dus daardoor (b, Bu, Np, Spa, Ste), *As hi'j liegt dan lieg ik ok* ik heb het van hem gehoord, dus als ik onwaarheid blijkt te spreken, dan komt dat door hem (Bu, Dfo, Dhau, Np, Ow, Spa), zo ook *As die liegt, dan lieg ik mit id.* (Bu), *liegen dat 't rookt enorm liegen* (Nbk), *Hi'j liegt dat hi'j bast* (verspr.), *...asof et gedrokt staot* (Nbk, Nw, Pe-Db1, Ow), *...of et...* (Sz), *...dat et gedrokt staot* (Np, Ol-Nl), *...as de beste* (Bdie, Diz), *...as een raaf* (Diz), *...as een kreupel* (Obk), *...as een varken* (Bu), *...as een dief* (Spa, Sz), *...as een kenon* (Dfo), *...as een ketter* (Db, Nt), ook gevolgd door: *et rookt him uut et haor* (Db), *Hi'j liegt dat et d'r of rookt, et rookt d'r of dat hi'j bast* (Nw) 2. (onoverg.) bep. kaartspel spelen: *liegen* 3. in *d'r niet omme liegen*: *Ik hebbe vandemorgen et anslagbiljet kregen, en dat liegt d'r niet omme* (Nbk, Np), *Een dreeg kerwei onder hanen hebben, dat liegt d'r niet omme* (Spa), *Die B. die leug d'r niet omme* was niet voor de poes (b) * *k Zal d'r niet omme liegen, mar ik moet neudig miegen* (Ld), *Staemerkloten liegen* iemand die staat te stotteren, die voortdurend stamelt *liegt* natuurlijk (Np), *Van heuren (en) zeggen dan lieg ie op een meersten* dan blijkt achteraf vaak dat het toch zo erg, zo hevig niet (geweest) is (Nbk), zo ook *Van heuren en zeggen lieg ie 't meerst id.* (El, Ld, Ol-Nl, Ma), *Op een karkhof liggen de doden en liegen de levenden* (Op), *Ie kun beter liegen as vliegen* liegen

is nogal gemakkelijk (Nt, Sz, Nw), *Ik zal je wat vertellen/En liegen dat ik kan/Ik zag een bakker vliegen/Mit zien wief d'r achteran* (Bu, El), *Ik zal je wat vertellen/En liegen dat ik kan/Ik zag de bakker vliegen/Mit de ovend d'r achteran/Twie kri'jen zatten in et laand te mi'jen/Twie eksters veur de ploeg/Is de leugen now nog niet groot genoeg?* (Dhau, Dho, Ld), ... *Twie musken veur de ploeg...* (Db), ook, i.p.v. dezelfde regel: *Ik zag twie doeven et huj opschoeven* (Np) of *Ik zag twie gritten spitten* (Nbk), ook: tussen de eerste en tweede regel: *Van Evert en van Nellen* (Ow)

liegepoede (Np) Ook **liegepoede** (Spa) de; -n ['l...] 1. leugenaar

lieger de; -s; -tien ['li:gr] 1. iemand die liegt 't *Is een grote lieger* (Dfo, Obk, Nt), *een dikke lieger* (Ow)

liegerd (Dho, Ma, Spa) ['li:grt, ...gərt] - leugenaar

liegerig (verspr.) ['li:grəx, ...gərəx] - leugenachtig

liegepoede z. **liegepoede**

liek I et; -en; -ien [lik] 1. lijk, dood lichaam *Et liek staot nog boven de grond* (Bu), *...staot opbaord* (Ow), *...was opbaord* (Bdie), *Over mien liek!* dat gebeurt absoluut niet (Np), *Die gaot over lieken* hij schrikt nergens voor terug, zet door ongeacht de konsekwenties voor anderen (Nbk, Np), *D'r bin zoveule lieken laangs brocht, dat kun ze nooit verbieden* dat gaat altijd door, vroeger gezegd wanneer er vaak een begrafenisstoet langs was gekomen (Ow), *Et is een levendig liek* hij ziet er erg slecht uit (d.i. hij is erg mager, wit, ziekelijk) (Nbk, Np), *'t Is krek een liek id.* (Dfo), *Hi'j kikt toe as een levend(ig) liek id.* (Nbk), ook *...een levend liek* hij is erg mager (El), *Hi'j was zo maeger as een liek* (Ld), *Ie kieken blik as een liek* (Nbk), *zo wit as een liek* (Ste, Nt), *Hi'j het een kleur as een liek* een zeer slechte, ongezonde kleur (Ste)

liek II (verspr.; niet bet. 2) Ook **lieke** (bo: Nw, Spa: bet. 7, bet. 1: in verb.), **geliek** (verspr.) bn., bw.; -er; -st ['lik(ə)/gə'lik] 1. (vooral pred.) eender, identiek, op gelijke wijze *Aj' een peer klompen macken, moej' ze wel liek macken* (Obk), *Et Stellingwarfs is allemaole niet geliek*

liek - liek

(Op), *Dat moej' liek doen* op dezelfde wijze (Bu), *Zundags en daegs wi'j' niet geliek lopen* in dezelfde kleren (Ste), *H. har d'r iene bi'j neumen om zienend liek te hopen* nl. om zijn stuk land even groot te houden als tevoren (b), *krek liek* precies zo (Nbk, b): *krek liek as bi'j et ere wark precies zo* (b), *Et gaot mi'j krek liek (as et him lessend gong)* (Nbk), *Ik warke as 't locht is, krek liek as mien wief* (b), *Et is mi'j (krek) liek* het maakt mij niet uit, het is voor mij hetzelfde (verspr.), zo ook *Et is me net liek* (Ma, Nbk, Np, Nw, Wol), *...geliek* (verspr.), *...krek geliek* (Np, Wol) en *Et is mi'j liek zelde* (Np, Nt), *Et is me niet liek, hoe laete as we votgaon* bep. niet eender (Nt), *Dat is percies liek* precies hetzelfde (Spa), *Et tal kiender op schoele blijft ongeveer liek* (Np), *De kleur van die schoenen is niet liek* (Ol-Nl), *We hebben een liek bloesien an* (Ol-Nl), *een gelieke jurk* (Nbk), *We hebben lieke fouten maekt* (Ol-Nl), *We bin 't vandaegse wel iens wodden, mar dochten we liek?* (p), *Dan zuwwe d'r wel niet liek over daenken* (p), *Alle meensen verdienen hier geliek* (Ol-Nl), *We hebben een hele protte lieke bloemen, jow maggen iene uut die lieken [zelfst.] zuken* (Ol-Nl), *Die twieling is liek in de kleren* (Obk, Ow), *Dat is mooi geliek* (El), *In 't duuster bin ze allemaole liek* (Db), *Et wark dat ik now hebbe, is percies liek as et veurige* (Ol-Nl), *geliek overgeven* gelijk oversteken (verspr.; minder met de var. *liek*, wel in El), zo ook *liek overstikken, (niet) om liek willen z'n verzet (niet) willen opgeven, (niet) mee willen werken aan, m.b.t. een persoon of m.b.t. een regeling e.d. die voor allen geldt: Die bliksemse jonge wol niet om liek, en now moet hi'j 't mar vulen* (Obk), *Aj' niet om liek willen, slao ik je veur de snute* (Nbk), (zelfst.) *(niet) om 't lieke willen* niet willen meewerken, bijv. in de goede richting in een vergadering (Dfo, Nbk, Ow, Np), zo ook *As hi'j niet om lieke wil, za'k 'm anklagen* (bo: Nw, Spa), (zelfst.:) *As 't peerd niet om 't lieke wol mos hi'j in de noodstal* (Ow), *Now wol hi'j wel om liek* (bl), *liek om liek* om het even (Diz), ook: ruilend met gelijkwaardige dingen, evt.: zonder bij te betalen of anderszins iets extra's te geven of elk in

gelijke mate bijdragend, zich inzettend: *Ze ruilden mit een koe liek om liek, ze hoefden niks toe te geven* (Pe-Db), *Zuwwe liek om liek doen?* (Bdie, El, Bu), *liek om liek geven* (Dhau), *liek om liek laand ruilen mit iene* (Nbk), *'t Is me liek om liek, of hi'j 't now wint of die aandere* het is me eender (Sz), *'t Is me liek om liek welk as ik kriege* id. (Ol-Nl), echter ook: leer om leer, met gelijke munt (Bu, Dho, Ow): *Now is hi'j rustig, 't is now liek om liek* nu heeft hij genoeg tegengas gehad, nu hebben ze hem met gelijke munt terugbetaald (Dho), *Hi'j het 'm een pak op 'e huud weerommegeven, et is liek om liek* (Bu), (bij ruilen:) *liek om stok* van dezelfde waarde en gelijktijdig gegeven (Bu, Db), *niet liek om liek willen* niet willen toegeven, niet willen luisteren, niet willen doen wat de ander zegt (ZW, Diz, Nw, Op, Spa, Wol): *Et peerd wil d'r niet langes, hi'j wil niet liek om liek* (Nw), *We zetten de klokke bi'j liek* zetten de klok gelijk (in andere gevallen aaneengeschreven: z. *liekzetten*) (Np) 2. (all. na een zn.) net als, gelijk een *Dat vrommes is een mankerel geliek* (Ow), *'t Was een geraemte geliek* (Ma), *Hi'j had daor gien leven geliek bi'j zien ni'je stiefmem* een zeer slecht leven (Obk), *Stap mar in, zee hi'j, 't is ommes gien weer geliek* (Nbk, j) 3. gelijkmatig, evenredig *Dat peerd lop niet liek* loopt enigszins mank (Ol-Nl), waartegenover *Die man lopt goed liek* (Db), *Die twee lopen lange niet liek* hebben niet bep. gelijke meningen (Wol), *Ik heb et geliek verdeeld* (Diz), *...liek verdielt* (Nbk), *'t Gaot mooi geliek op ze doen niet voor elkaar onder, ze vorderen ongeveer even snel* (Nbk, Np, Spa), *Daor bin we mooi liek mit uitkommen* precies eender, precies zodat er genoeg was, zodat het recht bleek te zijn (Nbk, Nt) 4. even hoog, met een glad, vlak oppervlak, effen *Et bin een paer gelieke mannegies* (Np), *Ze bin aorig geliek* (Spa), *de grond liek maeken* (Bdie), *mit de grond geliek maeken* afbreken, slechten, met de grond gelijk maken (Ld, Nbk), *Die plaanke het hi'j mooi liek schoerd* (Db), *Deur et daelezetten is et laand mooi liek kommen te liggen* (Obk), *Et laand is mooi liek* (Bu), *Wat ligt die bouw d'r mooi geliek henne*

(Ol-Nl, Pe-Dbl), *Et vlak licht niet overal liek* (Nbk), *Ik heb alles liek maekt* (Ld, Ow, Ma), *Hi'j maekt mooi liek wark* maakt de grond mooi vlak, met name: na het omkeren van de tuin (Nt, Bu), *Wat is de hege mooi liek ofknipt* (Spa), *de hede wat liek knippen* (Bu) 5. recht, vlak *Ze mossen de vloerbedekking mooi liek ofsnieden* (Pe-Dbl), *'t Is wat schieve knipt, mar et moet wel liek kommen* (El), *As een timmerman een raem maekt, moet et liek kommen as hi'j et goed ofschrift* (Obk), *Ie moe'n die stokken koeke liek ofsnieden* (Np), *et brood liek ofsnieden* (Ow), *Et zal niet mitvalen om dit raere gevallegien weer gauw liek te breien* (Op), *een verschil liek praoten rechtzetten, recht breien* (Obk) 6. (bw.) precies, sekuur, pal (Db, Nbk, Np, Op, Wol) *Hi'j scheut liek in de roze* (Db), *Hi'j het 'm liek raekt* precies (Nbk), *Hi'j scheen me mit de zaklanteern liek in 't gezicht* (Nbk), *liek op 'e tied wezen* (Np), *De eerste knikker kwam drekt al liek op de streep* (Op), *Dat paoltien moet liek achter die aandere vlak, pal* (Wol) 7. zonder schulden, zonder dat men een ander nog hoeft te betalen *liek wezen (mit iene): Aj' me nog een tientien geven, rekenen we dawwe weer liek binnen* (Nbk), *Ik wil graeg liek man wezen* ik wil graag alles verrekend hebben, geen schulden hebben (Nbk), *et (mar) liek rekenen* het werk dat, de klusjes die men voor elkaar gedaan heeft e.d. met elkaar gelijk stellen en er niet meer op terugkomen (Dfo, Ow), ook gezegd van wat er in financiële zin nog te vereffenen was (Dfo, Ow), *We bin liek hoeven elkaar niks meer te betalen* (Bdie), *We hebben liek wark maekt, dat d'r is now niks meer te verrekenen* de zaken met elkaar verrekend, e.e.a. met elkaar afgerekend (Np), vandaar *Now bin we mooi liek!* (Bu), *N. het zien huus bezwaoren moeten om mit iederiene liek kommen te kunnen* (Op), *Hi'j het de plaas al lang lieke* de hypotheek e.d. op z'n boerderij afbetaald (Spa), *Kuj'm wel liek wodden* tot overeenstemming, tot een oplossing komen met het verrekenen (Nbk) 8. puntgaaf, goed, voor elkaar, in orde, vooral in *liek wark: Die timmerman levert altied liek wark* (Op), *Ie moe'n liek wark leveren, heur* (El), *De arbeiders*

leverden mooi liek waark, daor hoefde ie niet weer naor omme te kieken (Pe-Dbl), *Hi'j hef liek waark maekt* (Sz, Bdie), *Kuj't wat liek holen* gezegd bijv. inzake werk dat men bij koud weer buiten verricht (Nbk), *et liek kriegen* het voor elkaar krijgen (Wol) 9. (bw.) tegelijkertijd, op hetzelfde moment (El, Ol-Nl) *We waeren liek op 'e hoeke* (Ol-Nl), *Ze buren bin liek kommen* (Ol-Nl, El) **Een liek man is een riek man* wie geen schulden heeft, moet daar zeer tevreden mee zijn (Nbk, Np, Obk, Ow, bo: Nw), *Liek man is riek man* id. (Nbk), *Lieke monniken, lieke kappen* (Np), *D'r is meer liek as eigen liek* er zijn meer dingen die net zo zijn, er precies zo uitzien (Np), zo ook *D'r is meer (ge)liek as eigen* er zijn meer dingen die hetzelfde zijn (verspr.), gezegd bijv. wanneer iemand een ander een kledingstuk ziet dragen dat net zo is als het zijne, wanneer iemand z'n eigen klompen, jas of fiets niet kan vinden tussen die van de anderen en evt. bijgevolg een verkeerde keus maakt (Np, Nw, Obk, Ow), ook: het lijkt er wel sterk op maar het is toch enigszins anders (El), *Een betien briek is een meenske liek* met enig gebrek, ietsje scheef is menselijk, niets van wat een mens doet is volmaakt (Spa), *Wat niet liek is, wodt wel liek*: vaak gezegd als reactie op een opmerking dat bep. mensen erg ongelijk van aard zijn (Ma), vooral gezegd als man en vrouw in een gezin naar elkaar toe groeien, ook in negatieve zin (bijv.: is de man/vrouw gierig, dan wordt de ander het langzaam maar zeker ook (Nbk)), zo ook *Bi'j' niet liek dan woj' wel liek* (Bu), *Een betien briek is meens(ke) (ge)liek, mar al te briek is schaandeliek* een beetje scheef, raar is menselijk (Dho), *...is meens geliek* id. (Sz), *Liek om liek, lap om leer/Pak ie mi'j dan pak ik je weer* (Ow)

liekas (l, d) voegw. ['likas] - zoals *Liekaj' dat ok zo hebben kunnen (...)* (d)

liekauto - lijkauto

liekbaore (Bdie, Obk, Op) - lijkbaar

liekdak (Obk) et ['ligdak] 1. laag riet in het dak van een boerderij, vgl. *Tussen de spanten zit et liekdak; dat is een laoge riet van zoe'n centimeter of tiene dikke* (Obk)

liekdeure (Np) de; -n ['ligda:ərs] 1. lijkdeur *De liekdeure was een appatte*

liekdoorn - liekeltien

deure in 't schip, bij de preekstoel (in de Berkoper kärke) (Np)

liekdoorn Ook **likdoorn** (El, Ld, Nbk, Obk, Sz) de; -s; -tien ['li:do:ərn/'lɪg...] 1. likdoorn *Ik heb last van een liekdoorn (Bu), De liekdoorn plaogt me weer (Diz), Een liekdoorn is niet makkelijk, aj'iene op 'e tij'e zitten hebben (Dhau), N. het allemaole liekdoorns an de bienen (Np), De liekdoorn stikt me zo, we kriegen vast regen (Spa), Ik lap et an mien liekdoorn ik houd er absoluut geen rekening mee, ik doe het toch niet zo (d)*

liekdreger (Op) - lijkdrager

Lieke I (Nbk, Ow) de ['li:kə] 1. in *De Lieke*: plaatsnaam: Leek (Gr.) *Hi'j komt van De Lieke uit Leek (Nbk), Hi'j woont op 'e Lieke in Leek (Nbk)*

lieke II Ook **gelieke** (Nbk, Np, Nt) bw. ['likə/gə'likə] 1. in dezelfde hoge maat aanwezig, van gelijke graad *Die maegies bin lieke oold (Wol), Hi'j is lieke oold as mi'j (ba, Nbk), De eerpels bin allemaole lieke dikke (Wol), Ze bin lieke groot (Nbk), Dat is percies lieke lang (Diz), krek lieke veer onder de grond (...) (b), Ie wodden ja zels krek lieke krebentig as de dempe kedde van Saanders jongen (b), De boeren mochten him allemaole lieke graeg (j), Die manluden bin altied lieke drok altied zeer druk (p), De winkel zicht d'r van binnen al lieke mooi uut as an de buterkaant (Np), Et is allemaole lieke brik het is even (schots en) scheef van opbouw, het is erg scheef aangelegd e.d., ook: het is allemaal onhandig, slecht geregeld, georganiseerd, *Et is van 't jaor allegere lieke vorlik* d.i. in de natuur (b), *Ze bin nog lieke veer* ze zijn nog niks opgeschoten, nog even ver (b, bl), *Wi'j hebben et allegere lieke krap en kommen omme van de koolde en kriegen niks in de ropperd (b), lieke vule* (ook aaneen) evenveel: *beide (ge)lieke vule (Np), We kriegen (ge)lieke vule (Nbk), krek lieke veule* precies evenveel (Nbk, b), *En hoe aj' strieken mit de zendestrieker, da's ok lang niet lieke veule* dat maakt nog wel wat uit (vo), *We gaon et gelieke verdelen (Nt), Hi'j keek altied lieke gremietig* in hoge mate boos, chagrijnig (b, Nbk) 2. tegelijk (Bdie) *Wi'j bin lieke trouwd* gelijk, op dezelfde dag (Bdie)*

liekederen (Bdie, Diz, Op en verspr. oost., bet. 2: Ol-Nl, Sz) Ook **liekwederen** (Op, Wol, bet. 3: Nbk, Np, bet. 4: Spa), **liekwiedereren** (Wol, bet. 3: Nt) zw. ww.; overg., onoverg. (bet. 1); liekedeerde, het liekedeerd [likə'di:ərn/likwə.../likwi...] 1. (inzake koop of verkoop) tot overeenstemming komen inzake de goederen en de prijs ervan, tot een voor beide partijen juiste afwikkeling van koop en verkoop komen *Ze konnen niet liekederen over de koop van die koe (Ld), Wi'j moe'n mar liekederen (Bdie), We moe'n de zaeke now liekederen (Ow), Die rekening moe'n we mar liekederen (Obk), Dat moek nog an je betaelen, dat moet liekedeerd wodden (Bu), We hebben de boel liekedeerd (Np), (van bijv. een koop) As ze liekederen kunnen, zal 't wel deurgaon (Dho) 2. vlak, effen maken, met de grond gelijk maken, opruimen (Bdie, El, Ld, Ol-Nl, Sz, Wol) *Die mollebulten zullen we ok even liekederen (Sz), We gaon vandaeg de strontbulte liekederen, hi'j is zo bulterig (Ol-Nl), Wi'j moe'n die reed mar es wat liekederen, hi'j is zo onslight (Ld), Mit de reiniging mit die rommel, liekwiedereren die rotzooi!* die rommel moet met de reinigingsdienst mee (Wol), *'t liekederen van een oold bouwsef (Bdie) 3. iemand uit de weg ruimen (Np, Nt, Op) Iederiene die tegen die regering is, gaon ze daor liekwederen (Op) 4. (van een onderneming) opheffen (Spa) *Die onderneming is liekwedeerd (Spa)***

liekegoed bw. [likəgut; aks. wisselt] 1. evengoed, evenzeer *Ze kun him liekegoed ontslaon as die aander, hi'j dot ja ok niks (Nbk), In meenskehanen is een hiele bult macht legd, liekegoed om oons kwaod as om oons goed te doen (b), Da'k jow altied niet geleufde, wus ie liekegoed as ik (b), Krek as bi'j him de moezen niet krek liekegoed dood veur de spiene liggen as bi'j oons* alsof het ook bij hem niet één en al armoede is (b) 2. met gelijk resultaat, met dezelfde mogelijkheden *We bruken et liekegoed deur mekeer (Np), Ie kun now (krek) liekegoed naor huus toe gaon (Nbk) 3. niettemin, evenwel (Nbk, b) *L. het d'r toch liekegoed een best wief an (b)**

liekehusien z. **liekhusien**

liekeltien z. **lieker** I

liekem (Bu, El, Nbk, Np, b, p, b: lm) bw. ['likõm] 1. geheel, in *liekem allienig* geheel alleen: *Hi'j is liekem allienig op 'e wereld* (Nbk), *Hi'j vuulde him liekem allienig* (b), *Gaoj' d'r hielemaole liekem allienig henne?* (Bu), *Hi'j ston daor liekem allienig* (El)

liekemin bw. [likõmun; aks. wisselt] 1. evenmin *Hi'j zol dat liekemin doen kunnen* (Nbk), *J. begreep d'r niks van, en de oolde pook liekemin d.i. z'n geweer* (b), *Die kreeg bij mij gien sukertaai, en speulgoed liekemin* (bl)

lieken I ['likp], in *in de lieken* *kommen* weer goed komen, weer recht praten (van kwesties, situaties) (Diz), verder all. in *uit de lieken* uit het normale verband, vooral: de normale mogelijkheden van het menselijk lichaam te buiten gaand, vgl. *je uit de lieken warken* zich uit de naad werken (Ma, Nbk, Op, b, s: Obk), zo ook *Hi'j het 'm uit de lieken vrot* (Dfo, Nbk) en *Mit dat zwaore wark kuj' wel uit de lieken raeken* (Obk), *Ik heb me uit de lieken lopen* ik heb zeer hard/veel gelopen en ben doodmoe, buiten adem (Dhau, Ow), *Ze schrokken heur haost uit de lieken* (b), *Ik bin uit de lieken van dat aende fietsen* (Wol), *Die jonge is hielendal uit de lieken wassen* ineens een behoorlijk stuk gegroeid (Nbk, s: Obk), *...gruuid* id. (Np, Nw, Nbk), *...scheuten* id. (Bu, Nbk), *Hi'j gruit uit de lieken* (Np), *Dat hokke is aorig uit de lieken* oud en vervallen, gammel (Diz), *Dat kassien...* id. (Spa), *De mure staot aorig uit de lieken* bep. niet in het lood (Nt), *Die tonne lig uit de lieken* (Bdie), *Dat oolde hokke ligt hielemaol uit de lieken* (Db), *Die schit him uit de lieken* heeft erg last van diarree (Dfo), *uit de lieken schieten* te overdreven doen, zeer overdreven vertellen (Nbk), *Et is hielemaol uit de lieken* uit het gewone, vaste verband: gezegd van een voorwerp of verhaal, ook van een machine die niet meer goed werkt (Bu), *Die is nogal gauw uit de lieken* overstuur, over de rooie enz. (Obk), *'t Is op 't lest uit de lieken* *kommen* het is tot een oplossing gebracht, de zaak is opgelost (Dho)

lieken II st. ww.; onoverg.; het leken ['likp] 1. lijken (op), gelijkenis hebben (met) *Hi'j liekt sprekend op heur* (Op,

Nbk), *Lieken ze niet sprekend op menaere?* (Op), *Ze lieken niks op mekeer* (El), *Dat liekt d'r niet* op het lijkt er niet naar, er ontbreekt nogal wat aan (Ma, Nbk), *'t Mag niet lieken* id. (Ma, Nbk), *Die tuun dat liekt nargens op, et is iene wildernis* lijkt nergens naar (Nbk, Ol-Nl), zo ook *Ze hebben et al daon, mar et liekt nargens op* het lijkt nergens naar (Ld, Nbk, Np), *...nargens naor* id. (Nbk), *...mar et liekt wel vliegen* id. (Np), *...wel op vliegen* (Nbk), *...me wel op vliegen* ik zie het beslist niet zitten (Nbk), (van bijv. een kledingstuk:) *Dat past je niet, et liekt nargens op* (Np), *'t Liekt zo heel wat; hi'j zal wel daenken: as 't niks liekt, dan is 't helemaol niks, dan bij' nargens* (Sz), *Et liekt d'r op!* het ziet er goed uit, dat is goed gedaan (Diz, b, Nbk), *Et begint d'r op te lieken* het begint er goed uit te zien, het werk vordert mooi, de voltooiing komt in zicht (Dhau, Dho, Nbk): *Ze schieten mooi op mit et huus, et begint d'r op te lieken* (Dho), *Ze is in verwachting, en et begint d'r al aorig op te lieken* (Dhau), *Et liekt op regen, heur* het lijkt te gaan regenen (Ste), *Et liekt niet* het lijkt, past er niet mooi bij (Dho, Nbk): *Zoe'n lange jasse over de kotte broek, dat liekt niet* (Nbk), zo ook *Et moet een bietien lieken* (Bdie), ook in de bet.: het moet een behoorlijke indruk wekken (Bdie), *Et moet d'r wat op lieken* id. (Np) (onpers.) *Et mag niet lieken bij' (...)* het is/ze zijn lang zo goed, zo lekker e.d. niet als (...), de vergelijking pakt slecht uit (Nbk, b), *Et mag niet lieken* het lijkt er niet naar, het is lang zo goed niet (b, Nbk), *Et liekt wel op stront* het lijkt naar niets, daar deugt niets van (Nbk), *Die lieken op mekeer as twee druppels waeter* (Dho, Np, Nbk) 2. aanstaan, als prettig ervaren *Now, hoe liekt et je, komt et wel goed?* (Nbk), *Now, hoe liekt je dat?* (Nbk), *Dat zol mi'j now wel es mooi lieken* (Nt), *Dat liekt me wel lekker, daor he'k wel zinne an* (Bu) 3. (koppelww.) schijnen *Van veren leken et wel meulewieken* (b), *Hi'j liekt wel ziek* (Nbk), *Dat liekt mar zo!* (Nbk), *Et leek mar min mit him* erg slecht (Nbk), *Et leek me wel makkelijk* (b), *Et liekt wel dat d'r een stok varkensblaoze an zit* (b), *Et liekt wel of regent et* (Bu), *Dingen die soms*

liekens - liekinge

reer *lieken*, *valen nog wel es wat mit* (Obk), *Et liekt niet zo best in de wereld* (Dfo), *'t Liekt mar goed mit 't weer* (Spa), *'t Leek mar min mit him* hij zag er slecht uit (Nbk), ook: het zag er slecht uit met hem (Nbk), *Man, waaromme doe' dat toch, ie lieken wel gek!* (Nbk), *Et liekt krek echt* (Wol), *te bertaol lieken* te erg, te ongunstig (App), *Die plaante liekt wel dood* (Nbk), *Et liekt hiel wat* (verspr.), vaak gevolgd door *...mar et is niks. Et liekt hiel wat as ze op 'e weg kommen, mar aj' d'r in huus kommen, vaalt et je goed of* (Obk), zo ook *Hi'j liekt heel wat, mar et is niks* (Bdie), *Et liekt meer as et is* (Ma), *'Mencer' zeggen we tegen iene die' niet kennen en die op 't oge nogal wat liekt* (Dho), *Et liekt wel stront* het lijkt naar niets, daar deugt niets van (Nbk, Ow), *Et liekt wel een vlagge op een modderschip* (Pe-Dbl), *Et liekt d'r alles op, dat we een paer mooie daegen kriegen* kennelijk (Np), *'t Hadde leken of ston daor iene aachter* (j), *Zo 't leek was de oolde man aorig gauw uut 't lieden* kennelijk (b) **Niks lieken en niks wezen is helemaole niks* men moet tenminste iets lijken (Op)

liekens (Nbk, b) Ook *liekes* (Ma, Nbk) bn., bw. ['likps/'likəs] 1. eender, identiek *Ze hadden liekese jurken an* (Ma), *Ze bin liekense mooi* (Nbk)

lieker I (Bu, Db, Dfo, Dhau, Ow, Sz, p, b: lm) Ook *liekerd* (Ma, Nbk, b: ln), *liekeltien* (Np) de; -s; -tien ['likr/...t/'likl̥tin] 1. lineaal *As wij vroeger ondeugend weren in schoele, kregen wij van meester een tik mit de lieker* (Dfo), *Daor moet de lieker bi'j langes* (Ow), *Toe jong, i'j moe'n goezen mit et liekertien* snel rond laten draaien aan een touw, zodat er een suizend geluid ontstaat (Db)

lieker II bw. 1. in *nooit lieker of...* net alsof, het schijnt beslist zo te zijn (Nbk), *...as...* id. (Nbk)

liekerd z. *lieker I*

liekes z. *liekens*

liekese (El) de; -n ['likəsə] 1. hetz. als *geliekese*, z. ook aldaar *Hi'j is mit een liekese trouwd met iemand van een soortgelijke maatschappelijke achtergrond of financiële positie*

lieketoeke z. *toegelijke*

liekeveule z. *liekevule*

liekeveule I (Ld, Nbk, Obk) Ook *liekeveule* (Spa, b) bw. [likəfylə/...fɑ:lə; aks. wisselt] 1. eender, evenveel waard, in gelijke mate *Et is mi'j zuver liekeveule, as ik now hiete Haans of Jan...* (b), *Et is mi'j liekeveule wat ik doe* (Ld), *We bruken et beide liekeveule* (Spa)

liekeveule II Ook *liekeveule* (Db, Dfo, Dhau, Ow, Spa, Sz); ook niet aaneen geschreven; onbep. telw. 1. evenveel *Allemaole liekevule!* (Spa), *Dat ze vrouwluden krek liekevule rechten geven willen (...)* (b)

liekewel (App, Nbk, Np, Ow, bl) Ook *liekwiels* (Ow), *liekwels* (Ow) bw. [likəwel; aks. wisselt/'likwils/'likwls] 1. niettemin, echter, toch (App, Nbk, Np, Ow, bl) *'k He d'r een hiel poos mit an de gang west, mar ik bin d'r liekewel nog niet mit klaorkommen* (bl), *Ie moe'n liekewel goed begriepen (...)* (Nbk), *De zommer is lang, mar et verveelt liekewel* (App), *Liekewel hadde hi'j gister ok kommen kund* het had net zo goed kunnen zijn dat... (Np), *'k Bin d'r veurige weke ok west, mar daorum kan 'k d'r liekewel nog wel een keer weer kommen, heur* (bl), *Liekwels is et vandaege toch nog mooi weer wodden* (Ow), *Liekwiels kan zoks je ok nog wel es mooi in de kraom te passe kommen* (Ow), *D'r weren goenend die gongen liekewel naor de huusdokter* nl. i.p.v. naar de tandarts (Nbk) 2. net zo goed, eender (App, Nbk, bl) *Et is mi'j liekewel, as ik now die of die hebbe* (App), *Dat moej' ok liekewel nog even doen, naor die kaante kicken* (Nbk), *Een koltrui is liekewél een koll!* (Nbk)

liekhokkien (Dho) et; ...hokkies 1. lijkhuisje, tegenwoordig nog alleen dienst doend als baarhuisje

liekhusien (Bdie, Bu, Dhau, Diz, Np, Obk, Op, Pe-Dbl, Ste, Nw) Ook *liekehusien* (Obk) et; ...husies ['lik(ə)...] 1. baarhuisje, vroeger ook in de funktie van lijkhuisje: *Hi'j staot in 't liekhusien* nl. het lijk of de baar (Np, Ste), *De baore wodt in 't liekhusien opburgen; in butengewone gevallen ston et liek d'r ok in* (Diz)

liekinge (Ste) ['likɣxə], in *Hi'j is in de liekinge kommen* hij was nogal onstuimig en wild in z'n jeugd, maar het is later allemaal goed gekomen (Ste)

liekkiste ['likɪstə] - lijkist
liekkleed z. *liekklied*
liekkleren (Db) ['lik...] - lijklederen
liekkleur (Bu, Ste) ['lik...] - lijkkeur *Die keek zo slecht toe, hi'j had gewoon een liekkleur* (Bu, Ste)
liekklied (Db, Ma, Np, Obk) Ook *liekkleed* (Bdie, Dho, Op, Spa, Sz) ['likli:t/...kɪ:t] - lijkkleed: kleed over de lijkist
liekkoets z. *liekkoetse*
liekkoetse (Dho, El, Nbk, Np, Obk, Spa, Ste) Ook *liekkoets* (Nbk, Np, Ow) ['likuts(ə)] - lijkkoets *De liekkoetse kwam d'r krek an* (Nbk)
lieklaeken (Pe-Dbl, Ste) - lijkklaken: kleed (zwart met wit of paars) over doodkist
lieklaene (s: Db) de ['liklɛ:nə] 1. lijkweg (wsch.)
liekleggen Ook *geliekleppen* (spor.) zw. ww.; overg.; legde liek, het lieklegd ['liklegŋ] 1. zodanig leggen dat het materiaal gelijkigt, dat het desbetreffende vlak gelegen is t.o.v. de omgeving *Ie moe'n die tegels liekleggen* (Nbk)
liekliggen Ook *geliekliggen* (spor.) - gelijkliggen *Die tegels liggen hier niet overal liek* (Nbk)
lieklocht (Diz, Obk, Op) - lijklocht
lieklopen Ook *gelieklopen* (spor.) - gelijklopen (onoverg.) *Et horloge lopt goed liek* (Ow), *Hi'j lopt lange niet liek* hij is niet goed bij z'n hoofd (Wol), zo ook *N is een vrend meens, mar zien breur M. lopt wel aorig liek* is normaal (Op)
liekmaeken Ook *geliekmæken* (spor.) - gelijkmaken *De kouse van de laampe tipt, we moe'n et even liekmaeken* (Dho), *een dobbe in et laand liekmaeken* dempen en egaal maken (Ol-Nl, Op)
liekmenner (Ma, Np) de; -s ['l...] 1. degene die de *liekwaegen* ment
liekomme Ook *geliekomme* (Dhau) bw. [li'komə/gə...] 1. met gelijkwaardigheid van hetgeen men uitwisselt, ruilt (vaak met de gedachte aan het op hetzelfde moment plaatsvinden), *liekomme ruilen* met gesloten beurzen, zonder dat er iets bij komt of af gaat (Diz, Ld, k: Ste), zo ook *liekomme stikken* id. (Nbk)
liekop Ook *geliekop* (z. ook aldaar; Dfo, Dhau) [li'kop/gə'likop], in *liekop gaon* even snel gaan, vorderen, (van twee of

meer personen, dieren, planten) *Wi'j gaon liekop mit bieteschoffelen* (Dhau), *Die hadrieders gaon mooi liekop* (Ma), *liekop lopen* (Bu, Op): *Soldaoten wodt leerd om liekop te lopen* (Op), *liekop warken* (Bu), *Hi'j wil mit de jongen liekop delen* (Ol-Nl), *Die beide kiender gruien liekop* (Diz)
liekrieder (Np) de; -s ['likridɛr] 1. koetsier op een lijkkoets *Liekrieder op 'e koetse wa'k* (Np)
liekschouw z. *liekschouwing*
liekschouwen (Np, Ow) onbep. w. ['lik skɔmp, ...skɔmgŋ] 1. een lijkschouwing verrichten
liekschouwer (Db, Ld, Op) [...skɔmɛr] - lijkschouwer
liekschouwing (Nbk, Spa) Ook *liekschouw* (Sz) ['likskɔm(ŋ)] - lijkschouwing
liekstaon Ook *gelieksstaon* - gelijkstaan
liekstaosie (Obk, Nbk, Ow, b: lm) de; -s ['likstɔ:əsi] 1. lijkstoet, vooral: die men in z'n verbeelding had gezien, als teken van een naderend sterfgeval (Ow): *D'r is mi'j een liekstaosie verschenen* (Ow)
liekstellen (Nbk) Ook *gelieksstellen* - gelijkstellen *Dat moe'j gelieksstellen van hetzelfde belang achten* (Nbk)
liekverbraninge (l) ['likfɛbrā:nŋ(g)ə, ...əŋ..., ...nəgə] - lijkverbranding
liekvienen (p) st. ww.; overg.; scheidb.; het liekvunnen ['likfi:n] 1. de zaken eender vinden, met elkaar eens zijn *Et wodt mi'j now slimmer nog, as jim et liekvienen* (p)
liekwaad (Sz) de; ...waden ['likwa:d] 1. lijkwade
liekwaegen Ook *liekwagen* (WH) - lijk-wagen, eerder ook in de vorm van een boerenwagen met zo mogelijk een zwart paard ervoor *Vrogger leupen de bure: iene veur de liekwaegen en zesse (2 x 3) naost de waegen* (Dfo), *remmer op 'e liekwaegen* gezegd van of tegen iemand die niet veel te doen heeft, kennelijk niet veel werk heeft (Ld)
liekwagen z. *liekwaegen*
liekwederen z. *liekederen*
liekweg (Np, bo: Bu) de; -en ['likwəx] 1. weg die men volgde voor een begrafenis
liekwels z. *liekewel*
liekwiedaosie (l) [likwi'do:əsi] - liquidatie: vernietiging door moord
liekwiederren z. *liekederen*

liekwiels - liemlaoge

liekwiels z. *liekewel*

liekwit (Bu) [likwit; aks. wisselt] - lijkwit
Hi'j wodde niet goed, hi'j wodde liekwit (Bu)

liekzelde (Np, Nt) bn.; pred. [likseldə; aks. wisselt] 1. eender, om het even *Et is mi'j liekzelde* (Np, Nt), z. ook *netzelde*

liekzetten (Bu, Nbk, Sz) Ook *geliekzetten* (Nbk) - gelijkzetten (van uurwerken) *de klokke liekzetten* (Bu), *Daor kuj' de klokke wel liek op zetten* (Sz)

liem I [lim] - lijm (plakmiddel) *Plak et mar even vaaste mit liem* (Ma), *een tube liem*

liem II Ook *leem* (WH) [lī:m/lī:m] - leem
D'r zit hier een protte liem in de grond (Diz), *Et liem zit bij oons niet zo diepe tamelijk dicht bij de oppervlakte* (Obk), *...zit bij oons hoge id.* (Nbk), *liem greven veur de dele* d.i. voor de vloer ervan (Ow, Obk), *Die dele is van klaore liem, 't is zo had as een spieker* (Sz), *Fernuzen in de stookhutte van muurstien wodden opmet-seld mit liem, dat bleef vule beter zitten as gewone metselspecie* (Ow), *Van liem maekten we vroeger knickers* (Db, Nbk, Np), *blauw liem* donker soort leem (Ma), vgl. verder *Bi'j et leggen van een goeie liemen dele waor aj' goed op vlegeldösken kunnen, mos een speciaal sorte van liem bruukt wodden uut een liemkoele, waor as dat liem zat. Et natte liem mos mit een stamper - zoas ze die ok wel in de stookpot bruukten om de voereerappels fien te stampen - goed vlak anstamp wodden* (Np, Ow)

liemachtig I ['limaxtəx] - lijmachtig

liemachtig II (Nbk, Op) ['lī:m...] - leem-achtig *Et waeter smaekt wat liemachtig* (Nbk)

liembaand (Np, Nt) ['līm...] - lijmband
Liembanen wodden om de appel- en perebomen plakt om insekten te vangen (Np)

liembaanke (Op) [lī:m...] - leembank

liembulte (Bu, Obk) de; -n ['lī:m...] 1. hoop leem

liembusse (Ol-Nl) de; -n; ...bussien ['līmbasə] 1. lijmpot in de vorm van een bus(je)

liemdele (Wol) de; -n ['lī:mdɪ:lə] 1. deel, d.i. de harde vloer van leem in de schuur, eerder: dorsvloer van leem

liemen I zw. ww.; overg.; liemde, het liemd ['līm:] 1. met lijm vastmaken *et even an mekeer liemen* (Nbk), *We moe'n et oolde kammenet weer in mekeer liemen* (Ow), *Et oortien is an 't koppien liemd* (Ow, Ma) 2. door te vleien, mooi te praten de verhoudingen herstellen of nog beter maken *We moe'n mar es even wat liemen* (Bu), in *mit iene liemen* iemand proberen over te halen, te bepraten (Nbk)

liemen II (Dho, Diz, El, Ma, Nbk, Np, Obk, Ow, Ste) bn.; attr. ['lī:m:] 1. van leem *een liemen knikker* (Nbk), *een liemen boster* (Nbk), *een liemen vloer in de dele* (Dho, Nbk, Obk, Ste), vandaar *We hadden een liemen dele* (Diz, El, Np, Ma), *een goeie liemen dele leggen* (Ow)

liemer (Nbk) de; -s; -tien ['limʃ] 1. iemand die *liemt* (in beide bet.)

liemerig (Dho, Ld, Np) ['lī:mərəx, ...mʃəx] - leemachtig *liemerige grond* (Np)

liemfklieere (Dfo) Ook *lymfklieere* (Nbk) de; -n; ...kliertien ['limf.../'lmf...] 1. lymfklier

liemflesse de; -n; ...flessien ['limflesə] 1. (vaak verkl.) fles waarin lijm zit voor het gebruik

liemgrond (Db, Nbk, Np) - leemgrond

liemholend (Nbk) ['lī:mho:lɪŋt] - leemhou-dend (van grond)

liemhoogte (Ol-Nl) de; -s, -n ['l...] 1. hoogte in het land (met veel leem in de grond)

liemhutte (Bu) de; -n ['l...] 1. hut deels van leem opgebouwd, vooral voor het bewaren van aardappelen voor de winter

liemig (verspr.) ['lī:məx] - leemachtig
liemige grond

liemklemme (Bdie, Dfo, Ld, Op) ['līm...] - lijmkleem

liemklippe (Bdie, Np) de; -n; ...klijppien ['lī:m...] 1. harde laag leem *D'r zit een liemklippe in 't laand* (Np)

liemklute de; -n; ...klutien ['lī:m...] 1. kluit leem

liemknecht (El, Pe-Dbl) ['l...] - lijm-knecht

liemknikker (Diz) de; -s; -tien ['lī:m...] 1. lemen knikker

liemkoele Ook *liemkule* (Sz) ['lī:mkulə/...kylə] 1. leemkuil

liemkule z. *liemkoele*

liemkwaste (verspr.) - lijmkwast

liemlaoge Ook *leemlaoge* (Spa) ['lī:m.../

['li:m...] - leemlaag *In de dele wodde een ni'je liemlaoge anbrocht* (Wol), *Een liemlaoge in de grond is niet had, mar warkt o zo slecht* (Ld)

liemnaod (l) ['li:mna:ət] - lijmnaod

liempot de; -ten; -tien ['li:m-pot] 1. pot waarin lijm zit voor het gebruik

liemstaamper z. *liemstamper*

liemstamper Ook *liemstaamper* (Wol) de; -s ['li:m...] 1. stamper gebruikt bij het maken van een lemen vloer in de schuur van een boerderij

liemstok (verspr.) ['li:mstək] - lijmstok, vgl. *De liemstok hongen ze in de pereboom* (Wol), *Winters zatten de schelvinken en bijbieterties een bult in elzenbomen; een lange bamboestok, de 'liemstok', smeerden ze dan op et dunne aende vol mit liem en hi'j kwam dan tusken de takken mit elzepronpen te staon. De vogelties kregen dan de vleugelties al gauw vol mit liem, vullen dan op 'e grond of bleven an de stok hangen* (Ow), *Mit de liemstok warken is now verbeuden* (Sz, Nt); ook in de volgende toepassing: *Vroeger hadden ze een liemstok an de zoolder hangen om de vliegen te vangen; die was van goed 40 cm lingte en een deursnee van goed 5 cm. D'r was een littien van een leeg deusien kachelpoets of schoepoets mit een spiekertien onder spiekerd, dan lekte et liem dat an dat stokkien smeerd was, niet op de vloer; mit kokend waeter geut mem et stokkien schone, dan kwam d'r weer een ni'je laoge liem op* (Ol-Nl, Ow)

liemstroke (Ow) de; -n; ...strokien ['li:m...] 1. lange, smalle strook plastic (plm. 40 cm) met bep. kleefstof die in huis kwam te hangen (om vliegen te vangen)

liemtange (verspr.) ['li:m...] - lijm tang, sergeant

liemte (Nw) ['li:mte] - leemte: gemis, hiaat *D'r is een liemte valen* (Nw)

liemtube (Nbk, Nt, Ol-Nl) de; -n, -s; -gien ['li:mtybə] 1. tube lijm

lien ['li:n], in *te lien*: *Wi'j hebben die wiege te lien geleend van een ander* (Dfo), *te lien vraogen* (Nbk), *Ik heb dat te lien geven* (Nbk), ook in *in lien*: *Ik heb dat in lien (kregen)* (Nbk, Nw), *in lien geven* (Nbk, Nw), verder in *'t Is vaeke op 'e lien* het wordt vaak uitgeleend (Nbk)

liende (verspr.) Ook *liene* (Nbk, Nw, p) de; -n; -gien ['lin(d)ə] 1. lijn, touw, draad waarlangs men een pad, (stuk) tuin, sloot etc. uitzet, een pad afsteekt etc. (OS, Bu, Dho, Diz, Np, Nw, Ste), ook metseldraad (Ma, Np, Ow, Wol), *Bi'j et gröppen opmaeken hadden wi'j de liende d'r bi'j om him recht te kriegen* (Ld), *een touwen liende* (Bu), *Hool de liende d'r mar even bi'j langes, dan wodt et mooi recht* (Dho, Np, Diz), *We spannen een liende om de patties in de tuun recht te kriegen* (Ma), *even een liende trekken om de tuun recht te kriegen* (Bu), *...d'r bi'j langes trekken* (Ld), *Wi'j zetten bonen mit de lange liende* (Ma), zo ook *een kotte en een lange liende* (Db) 2. lijn om mee vast te binden, aan vast te houden *Bi'j 't beleren van een jong peerd had de boer him an de liende* (Db), *een hond an een kot liendegien* (v), *Om alle körven mit mekeer kun een peer stevige lienden henne bunnen wodden* (bs: Dfo, Obk, Op, Ow); ook inzake een vracht hooi op een wagen (dan hetz. als *hujliene*, *veur-* en *aachterliende*, z. aldaar (Dfo, Diz, Ma, Nbk, Nw, Obk)), *Vroeger kwammen d'r ok lienden over et voer huj op 'e waegen; veur een kotte liende en aachter een langere liende* (Bu), *As et voer [nl. de vracht hooi] wat briek hong, wodde onderwegens de liende nog wel es an-trokken om te veurkommen dat et van de waegen vul* (Ma); ook: lijn met behulp waarvan de *tiempaol* wordt getrokken (zodat het hooi bijeen wordt gesleept), hetz. als *tiemliende* (Dfo, Ld, Ma, Np, Op), *Bi'j et tiemen wodden lange lienden bruukt om et huj an de opper te trekken* (Op), *Mit tiemen haj' drie lienden nodig* (Np), *Tiemen gong mit een peerd veur de liende* (Ld), *de luie liende* (Ow): de *tiemliende* aan de kant van het zweel waar het paard niet liep en waaraan men enigszins moest trekken om het bijeen te slepen hooi niet teveel naar de zijde van het paard te laten gaan (vaak gedaan door een jongen), vgl. *N. hong an de luie liende* (Ow), *Ie moe'n de liende wat om et huj leggen* (Obk), ook fig.: het erop toelaggen om het voor elkaar te krijgen (Nbk, Obk); verder ook hetz. als *statteliende*, z. aldaar (Np) 3. waslijn *de was an de liende hangen*, *Op maendag kuj' haost overal*

liendeblad - lienement

goed an de liende zien hangen (Op), *Vroeger hadden we ok wel touwen lienden* (Nbk), *Dan kwam de liende slop te hangen en et wasgoed kwam op de grond te hangen* (Ow), *De pottemenee kan wel an de liende, want d'r zit niks meer in* (Nw) 4. lijn waaraan een schip wordt voortgetrokken, jaaglijn (Db, Ld, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Ow, Sz) *Vroeger leupen de schippersvrouw luden in de liende om 't schip te trekken* (Db, Nt, Np), *Vroeger mossen...* (Obk), *De schippers hongen in de liende om et schip te trekken* (Ld), *Vroeger leupen de peerden veur et schip in de liende* (Sz, Ol-Nl), zo ook *Et peerd kwam in de liende (veur de snikke) en dan sukkelde et vot* (Ow) 5. hetz. als *leide*, d.i. leidse (Dho, Diz) 6. hetz. als *liendeboom*, bet. 1, z. aldaar (k: Ste)

liendeblad (Bdie, Ld) et; ...blaeden; ...blattien ['l...] 1. lindeblad

liendebloeme (Obk) - lindebloem

liendebloesem z. *liendeblossem*

liendebloesemthee (Db) - lindebloesemthee

liendeblossem (Bdie, Diz en oost.) Ook *liendebloesem* (Bdie, Db, Dho, Obk, Sz), *liendebluisem* (Ol-Nl), *liendebluisel* (Ol-Nl: verz.), *lindebloesem* (spor.) de; -s; -pien, -tien (oost.) ['l...] 1. (ook verz.) bloesem van de lindeboom

liendebluisel z. *liendeblossem*

liendebluisem z. *liendeblossem*

liendeboom Ook *lieneboom* (fp, k: Ste), *linde* (spor.) de; ...bomen; -pien ['lindəbō:m/'linə.../...] 1. lindeboom 2. weesboom (Db) *de liendeboom op 'e hujwaegen* (Db) 3. hetz. als *liendepaol* (Nt), z. aldaar

liendeboomhooft z. *liendehooft*

liendedraad de (bet. 1), et (bet. 2); -en; ...draotien ['l...] 1. de draad waaruit een waslijn bestaat 2. (stofn.) draad bestemd of geschikt voor een waslijn

liendehooft (verspr.) Ook *liendeboomhooft* (Np, Obk), *liendehout* (WH), *lindehooft* (spor.) ['l...] - lindehout

liendehoolten (Nbk) - lindehouten

liendehout z. *liendehooft*

liendehunnig z. *liendehunning*

liendehunning (bs: Dfo, Op) Ook *liendehunnig* (bs: Dfo, Obk, Ow) de ['l...] 1. honing van de bloem van de lindeboom

liendeknieper (spor.) ['l...] - knijper (voor een waslijn)

liendelaene (Op) - lindelaan

liendepaol (Bu, Db, Nbk, Np, Sz) Ook *lienepaol* (Nbk) de; -en ['lində.../'linə...] 1. elk der lange palen waartussen een waslijn is gespannen *Aj' een kramme in de liendepaol slaon, kuj' daor et touw deur trekken* (Db)

lienderak z. *linnenrak*

lienderd (bo: Bu) ['li:ndɛt], in *op 'e lienderd moeten* een exemplaar van iets moeten lenen dat men zelf niet heeft (bo: Bu)

liendespander (Db, El, Op, Ow, Wol) Ook *liendespanner* (Bdie, Ow, Spa) de; -s; -tien ['lindəspandɛ] 1. soort katrolletje (vaak in ovale beugel) waarop het eind van een waslijn is gewonden en dat men, om de lijn strakker te krijgen, met een schroevendraaier rond kan draaien tot de lijn voldoende opgespannen is en waarna het zich blokkeert; met een draad aan één der palen van de waslijn bevestigd *Op ien aende van de liende zit dan altied een liendespanner; mit een taangien moet de liende dan wat opspand wodden; de spander rondrijen en dan blokkeren* (Ow) 2. steunpaaltje tegen elk der beide palen aan het eind van een waslijn (zodat de palen niet in de richting van het midden worden getrokken) (El, Ow)

liendespanner z. *liendespander*

liendestok Ook *lienestok* (Nbk) de; -ken ['lindəstək/'linə...] 1. losse stok die men ter ondersteuning onder het midden van een waslijn steekt

liendetouw et; -en; -gien ['l...] 1. touw waaruit een waslijn bestaat 2. bep. touw als onderdeel van het geheel van touwen met behulp waarvan men hooi bijeen deed slepen door een paard (Bu), vgl. *Et touw dat de tiemer vaasteholen moet is et liendetouw, et ronde touw om de oppers henne is de tiem, laeter haj' de tiempaol d'r bi'j* (Bu) 3. (stofn.) touw bestemd of geschikt voor een waslijn

Liene (Nbk) de; -s, -n; -gien ['linə] 1. vrouwennaam 2. (niet met hoofdletter) z. *liende*

lieneboom z. *liendeboom*

lienement (Np) de [linə'ment] 1. bep. middel tegen rugpijn, spit e.d. (vaak op

een wollen doek gedaan, bij de kleren in op de rug) *We deden lienelement d'r op* (Np)
lienen Ook *lenen* (Spa, Sz) zw. ww.; overg.; liende, het liend ['lī:n:/'lī:n:] 1. aan iemand, een instelling e.d. *lenen Kuj' me nog wat centen lienen?* (Pe-Dbl, Diz) 2. in leen ontvangen, lenen van *Mien buurvrouw mag graag bij mij lienen* (Db) 3. in *him lienen* veur geschikt zijn voor (spor.) * *Lienen is net as een poppe die in de pakkedoek pist, eerst is et lekker waarm en dan vies koold* (Nt)

lienepaol z. *liendepaol*

liener ['lī:nɪ] - lener

lienerspas (spor.) - lenerspas

lienestok z. *liendestok*

lieneulie (Bu, Dfo, Nbk) ['līnɑ:li] - lijnolie *Van vlas kuj' lieneulie trekken, wat vroeger bij de varver te koop was, om de varve te verdunnen* (Dfo)

liengeld (Nw) et ['lī:ɡelt] 1. geld dat men van of aan iemand leent

lienheer (l) ['lī:n...] - leenheer

lienies (Dfo) ['līnis], in de verb. 20-*lienies*, 25-*lienies*: bep. oude maateenheid ter uitdrukking van de grootte van het deel van het lampegglas dat in de eigenlijke (petroleum)lamp pastte, vandaar ook *Dat gong lienies* (Dfo)

lienig (verspr.) ['līnɔx] - lenig: veerkrachtig, zich soepel bewegend (van personen, dieren) *Waarmbloedpeerden bin lieniger* nl. in vergelijking met koudbloedpaarden (Nbk), *Die vent is zo lienig as een tijger* (Op)

lienighied (Nbk) de ['lī...] 1. lenigheid (van personen) *Et is ien en al lienighied mit die vent, die klautert zo et dak op* (Nbk)

liening de; -s, -en; lieninkien ['lī:nɪŋ] 1. het te leen geven *weerdevolle veurwarpen bij een baank van liening belienen* (Op) 2. het lenen van iemand, van een bank enz. *een liening (of)sluten* (Nbk), *...angaon* (Nbk), *...oflossen* 3. het te lenen of geleende bedrag *Hoe'n grote liening hej' dan nog?* (Nbk)

lienkoeke de; -n ['lī:nkukə] 1. (vaak verz.) lijnkoek *We geven de koenen lienkoecken* (Wol), *Mien heit voerde vroeger klaore lienkoeke an et vee, want d'r was anders niks* (Nt)

lienkoekemael (Db, Obk) et ['lī...] 1. hetz. als *lienmael*, z. aldaar *Aj' vroeger piene in*

de mond hadden, gong ie et wat mit lienkoekemael pappen (Db), *zwulleri'je pappen mit lienkoekemael* (Obk)

lienkoekpap (Dhau, Nbk) de; g. mv.; -pien ['lī...] 1. pap(je) uit lijnkoek, gebruikt bijv. tegen kiespijn en zwerende plekken op de huid *Mit koezepiene bruiden ze mit lienkoekpap tegen et heufd* (Nbk), *Mit lienkoekpap wodde wart om b.v. zwölderij'je tegen te gaon* (Nbk)

lienmael Ook *lienmeel* (WH, Nt) ['lī:me:l/...mi:l] - lijnmeel *Et lienmael deden ze vroeger in een emmer mit waeter en dan bereurden ze et totdat et slobber wodde; dan voerden ze et an 't vee op* (Wol), *Lienmeel wodde vroeger slobber van maakt en ok van die dikke ballen* (Spa), *Lienmael brukten ze vroeger wel te behangplakken* (Dho)

lienmaelpappien Ook *lienpappien* (Db) et; ...pappies ['lī:me:l:papin/'lī:m...] 1. papje van lijnmeel *Aj' een zwelle hadden, dan wodde daor een waarm lienmaelpappien op legd* (Dfo), *Bij piene in de mond wodde vroeger wel een lienpappien tegen de wange daon* (Db)

lienmaelslobber (Bu, Obk) de; -s; -tien ['lī:me:lslobɔ] 1. (vaak verkl.) bep. voer voor de koeien, bestaande uit een mengsel van vooral lijnmeel en water

lienman (l) ['lī:man] - leenman

lienmeel z. *lienmael*

lienpappien z. *lienmaelpappien*

lientien z. *lijn*

lientworm z. *lintworm*

lienvergoeding (spor.) ['lī:f...] - leenvergoeding

lienwoord (spor.) ['lī:w...] - leenwoord

lienzaod (Db, Nbk, Obk) ['lī:sɔ:ət] - lijnzaad *Lienzaod bruiden deden ze wel, et diende, et zette uut, dan hullen ze et d'r tegenaan, b.v. zwölderij'je* (Nbk)

liep Ook *liepe* (Dfo, El, Nbk, Ow, Ste, Wol), *leep* (WH, Nt) bn., bw.; -er, -st ['lī:p(ə)]/lt:p] 1. gewiekst, slim, soms ook: bijna gemeen, haast doortrapt *Hi'j was een liep kereltien* (Ol-Nl), *Een vossien is ok liep* (Nbk), *De streuper was de oppasser te liep of* (b, Obk), *Hi'j is gehaaide liep* (Np), *Dat is liep bedocht* (Np), (zelfst.) *D'r wodt nog al es van oons zegd, dat wij* [nl. de Stellingwerfers] *niet van de liepsten binnendat we niet zo slim zijn* (b), *Dat het*

liepe - liere

hi'j even liep bekeken (Spa), *liepe streken* (Dho), *Hi'j is me liep zat ik vertrouw hem niet* (Ste), *'t Is een liepe gatlikker* 't is bep. geen voorname broeder (Nbk), *Hi'j was zo liep, hi'j was de duvel te slim of* (Ld), *Wat een liepe rotte* een slimme rat (lett.), ook: wat een gehaaide, doortrapte vent (Bdie), *een liepe sufferd* iemand geheel zonder verstand (Nw), *zo liep as een rotte* (Bdie, Spa, Dho), *...as een vos* (Nbk, Ma, Nt, Op, Ow), *Hi'j is zo liep as Liepertien* (Np), (bijv. van een hondje of ook wel van een gladjanus:) *zo liep(e) as een meense* (Ste) **liepe** z. *liep*

liepen (OS, Diz, Np, Ol-Nl, Op, Wol, bl, p) Ook **lippen** (WS, Ow) zw. ww.; onoverg.; liepte, het liept ['lipm, 'li:...] (Obk) / ['lipm] **1.** huilen, vooral: zachtjes huilen *Hi'j het d'r omme liept* (Np, Nbk), *Lip mar niet langer, zo zeer hej' je niet daon* (Ol-Nl), *Hool je toch stille te liepen* (Nbk), *Hool now mar es op te liepen* (Wol), *Stao daor niet zo te liepen, jel* (Dhau), *Dat kiend leup aaltied te lippen* (Pe-Db)

liepenbek (Nbk) de; -ken; ...bekkien ['lipm bek] **1.** iemand die voortdurend huilt *Da's ok een oolde liepenbek* (Nbk), *Liepenbek, hool je toch stille!* (Nbk)

lieper z. *lieperd* II

lieperd I (Bdie, Nw, Ol-Nl, Wol en oost.) Ook **leperd** (Nt, Pe-Db, WH) de; -s; liepertien ['li:pɾt/'li:pɾt] **1.** (vooral van mannen) iemand die erg gewiekst is, soms ook: die bijna gemeen is *Ik zal je vertellen dat et een lieperd is* (Nbk, Np, Nw), *Dat is een oolde lieperd, die wet percies hoe hi'j d'r mit an moet om wat klaor te kriegen* (Obk), *'t Is een lieperd op glad ies* een haaibaai, een slim, leep iemand (Nbk, Ow), *Hi'j is zo liep as Liepertien* (Np) **2.** haas (Ol-Nl) * (tegen iemand die handig heeft gedaan, goochem is of dat van zichzelf denkt:) *As Liepertien dood is, meug ie Liepertien wezen* (s: Wol; Np), *...zul ie...* (Np), *As Liepertien doodgaot, dan zul ij liepertien wodden* (bo: Nw; Obk, Ow), *As Lepertien dood is dan zul ie Lepertien wodden, mar d'r bin nog zeuvenveertig veur je* (Sz), *Ie hebben Liepertien zien klompen an* (bo: Nw), *Ie hebben twee soorten gatlikkers, dommen en leperds, mar de lesten bin geen besten* (Sz)

lieperd II (El, Nbk) Ook **lieper** (Nbk), **lipperd** (Dho, Ol-Nl), **lipper** (Np) de; -s; liepertien ['li:pɾ(t) / 'lipɾ(t)] **1.** (vooral van kinderen) iemand die voortdurend huilt, jankt *Wat een oolde lieperd!* (Nbk)

lieperig (Nbk) bn., bw.; -er, -st ['li:(:)pɾəx, ...pɾəx] **1.** (van ogen) betraand als gevolg van huilen *Die het zokke lieperige ogen* (Nbk)

liephied (Nbk) de; ...heden ['li:pɦit] **1.** het liep, gewiekst, doortrap zijn *De liephied straolt him uut de ogen* (Nbk)

liepighied (El, Nbk, Nt, Obk) Ook **lepigheid** (spor. west.), voor -heid z. -hied de; ...heden ['li:pəɦit / 'li:pəx...] **1.** het gewiekst, slim zijn *Mit zien liepighied redde hi'j dat weer op* (El), *Die mooie belofte van him was liepighied, om jow d'r bi'j te kriegen* (Obk) **2.** een gewiekste zet (Nbk) *Hi'j het soms van die liepigheden, hool him in de gaten* (Nbk)

liepkont (Db) de; -en; -ien ['lipkont] **1.** iemand die voortdurend huilt, jankt *Wat bi'j' toch een oolde liepkont* (Db)

liepogen (Bdie) mv. ['li:p...] **1.** ogen met rode randen *Dat is iene mit liepogen* (Bdie)

lier (Op, Ow, Sz) de; -en ['li:ər] **1.** klap (die men uitdeelt) *Aj' now niet opholen, dan krief' een lier an de hassens* (Sz), *...dan za'k je een beste lier verkopen* (Op), *Aj' niet gauw stille binnen, za'k je een lier om de oren geven* (Ow) **2.** z. *liere*

lierdri'jer z. *lieredri'jer*

liere Ook **lier** (in bep. verb.: Op, Wol) de; -n; liertien ['li:ər(ə)] **1.** elk der als lier bekend staande muziekinstrumenten *de lier in de wilgen hangen* (Op, Wol), *...an de wilgen hangen* (Dhau), *'t Lopt as een liere. Et wark wil goed vlotten, et lopt as een liere* (Db), *We hebben net een bazar hullen, et leup as een liere* (Sz), *De grösmeiene lopt as een liere now ik 'm smeerd hebbe* (Db), *'t Gaot as...* (Nw), *branen as een liere fel*, in hoge mate (Dho, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Pe-Db, Ste, Wol): *De laampe braant as een liere* (Bdie) **2.** bep. hijswerktuig, windas *oplieren mit een liere* (Bdie), *De keunstmest op et schip kwam mit een liere op 'e waegen* (Nbk), *Dat hewwe even mit een liere daon* (Bu), *In de meule kwammen de zakken an de liere* (Ste), *Op een vecnmeiene ging de*

stikke vol vene mit de liere omhoge (Nt) 3. lange, dunne persoon (Dfo, Np, Spa), in *een lange liere* * *Jan mit de liere en Trien drij om tekstregel uit een oud liedje; het overige is niet meer bekend* (Dfo, Bu), zo ook (nog bekend van bep. inwoners van *Noordwoolde* die het zongen, langs de huizen gaand:) *Jan mit de liere en Trien mit de trom/Jan het een bochel en Trien die is krom* (Bu, Pe- Dbl, Ste)

liereboom (Ste, b: ln) de; ...bomen ['li:ərbō:m] 1. lange magere vrouw, in *een lange liereboom* (b: ln) 2. benaming voor de middelvinger (Ste), in *(kinderrijmpje, op de vingers van een hand:) *Pinkien/Goolden rinkien/Lange liereboom/De potslikker/De luzeknikker* (Ste)

lieredri'jer (Db, Nbk, Sz) Ook *lierdri'jer* (bet. 1: Np) de; -s; -tien ['l...] 1. iemand die een lier (bep. hijswerktuig) bedient, nl. door eraan te draaien (Db, Nbk, Np) *De keunstmest op et schip kwam mit een liere op 'e waegen; de lieredri'jer ston dan an de liere te dri'jen* (Nbk) 2. liereman: lieredraaier (Sz)

liereman (Wol) de; -nen; -negien ['l...] 1. liereman: lieredraaier *De liereman is in 't dorp!* (Wol)

lieren (Np) zw. ww.; overg.; lierde, het lierd ['li:ərɲ] 1. hijsen (met een bep. hijswerktuig; de lier) *We lierden vroeger de keunstmest uut et schip* (Np)

liesbaand (Op, Wol) de; ...banen ['lizb...] 1. breukband (voor een liesbreuk)

liesbreuk z. *liesbreuke*

liesbreuke (Db, Nbk, Np, Pe- Dbl, Sz) Ook *liesbreuk* (Bu, Nbk, Spa, Wol), *lieskebreuke* (Pe- Dbl) ['lizbrɑ:k(ə)'/liskə...] - liesbreuk

Liesien (bet. 1: Dfo, bet. 2: Nbk, fp) de; Liesies ['lisin] 1. vrouwennaam: Liesje (Dfo) 2. (met kleine letter) in *vlijtig liesien* vlijtig liesje (Nbk, fp) * *Liesien, Liesien bommelgat/Het vannaacht de vri'jer had* (Dfo)

liesje (Bu), in *vlijtig liesje*

lieske Ook *leeske* (Ol-Nl, Sz) de; -n; lieskien ['liskə, ook 'li:skə (Nbk)'/li:skə] 1. lies: plooï tussen onderlijf en bovenbeen *'k He 't in de lieske 'k heb pijn in de lies* (Nbk), *Ik heb piene in de lieske* id. (Ma), *Et stikt me zo in de lieske* (Pe- Dbl), *Et wil nog wel es veurkommen dat meensken een*

breuke in de lieske kriegen (Obk), *Hij het een bulte in de lieske* (Spa)

lieskebreuke z. *liesbreuke*

lieskeontsteking (Ol-Nl) - liesontsteking **liesleerze** de; -n, ook -ns (Nbk) (verspr.) ['lis...] 1. lieslaars

liest (Db, Diz, Nbk, Np, Obk) Ook *leest* (verspr.), *leeste* (Obk, Spa, Sz), *list* (Nbk) de; -en ['list/'li:st(ə)'/list] 1. schoenleest *De schoemaeker had mien schoenen even op 'e liest had* (Db, Wol, Np), *...maekt de schoenen op 'e liest* (Nw, Diz), *Hij was naor zien leest schoend* hij deed, was zoals hij geboren was: niet overdreven, gemaakt enz. (Nw), *de huid op 'e liest hebben* onmatig gegeten hebben (Np), zo ook *et lief op 'e liest hebben* id. (Nbk, Np), *et lief op 'e leest(e) zetten* zeer veel eten (Db, Obk, Sz), *Hij moet de maege op 'e list hebben* nl. om die groter te maken, zoveel eet hij (Nbk), (als aansporing om zich bij het eten te matigen:) *Et lief hoeft niet op 'e leest!* (Dho) 2. z. *lieste, liest(e)* * *Schoemaeker hool je bij je leest* (Ow, Pe- Dbl), *...blief bi'j...* (Dhau, Diz, Ol-Nl, Op, Sz)

liest(e) Ook *liefst(e)* (thans gebruikelijker); de vormen met -e indien *et* voorafgaat; bw.: overtreffende trap van *graeg* / *geern* (bet. 1) en van *lief* II in diverse bet. ['li:st(ə)'/li:fst(ə)] 1. het meest graag *Wat woj' mit Sunderklaos et liest(e) hebben?* (Nbk), (verb.) *Wat woj' op 'n liefsten?* het liefst (Nbk) 2. erg graag *Ik wol liest thuisblijven in plaets van naor schoele* (Nbk), *Dat wo'k liest niet* (Nbk) 3. (all. zelfst., dus door *et* voorafgegaan) het meest lief aandoend, het meest vriendelijk

(z. ook onder *lief* II) *Dat maegien lachte et liefst van allemaole* (Nbk)

liestanvoerder (spor.) Ook *listanvoerder* (spor.) - lijstaanvoerder *Wi'j bin liest-anvoerder mit oonze club* (Nbk), *As d'r douk weer stemmen is, wie is dan aenlik oonze liestanvoerder?* (Nbk)

lieste Ook *liest, liste* (Diz, El, Nbk, Np), *list* (Dho, Db, Diz, El, Nbk, Np, Obk) de; -n; liesien ['list(ə)'/list(ə)] 1. lijst om een schilderij, foto e.d. *D'r zit een liest omme* (Bu), *Dat schilderij zit in een mooie lieste* (Nt), *een lieste om een petret* (Bdie) 2. lijst van een schoorsteenmantel (OS, verspr. WS) *We hadden vroeger een mooie liest om de schostienmaantel zitten* (Dhau), *De*

liester - liestwark

lieste moet varfd wodden (Dho) 3. geordende reeks namen of andere aanduidingen onder elkaar (evt. met nadere specificaties) *een lieste mit naemen* (Bdie), *een lieste van Stellingwarver woorden* (Nbk), *een lieste (op)maken* (Nbk), *Ze stonnen ok op 'e lieste* (Ol-Nl), *op 'e zwatte lieste* (l), *De kiender in de eerste klasse kriegen een schreven liest in plak van ciefers* d.i. als schoolrapport (Db), *Die hadde een goeie lieste op zien examen cijferlijst* (Wol), *mit de lieste lopen kollektieren* waarbij de mensen hun naam op een namenlijst plaatsen of doen plaatsen, met daarachter het te geven bedrag: *Veur 't Rooie Kruus lopen ze mit een liest* (Ld), *Ze leupen mit de lieste op 'e streek veur Sunderklaos* (Nbk), vandaar *Ze kommen mit de lieste bij'langes* (El, Np), *Willen jim ok op 'e lieste* (Nbk) en *D'r wodt goed op 'e lieste tekend* (Dho, Diz) 4. verkiezingslijst, ook: de partij van de desbetreffende lijst *N. staot niet meer op 'e liest van die pertij, hij is ja ok al lange lid of* (Nbk), *Stem (op) liest l* (Nbk) **liester** de; -s; -tien ['listr] 1. (z. ook *kliester*) lijst *De liesters kommen bij' de eerbeien* (Ld), *Vroeger gingen ze de liesters strikken, dat mag now niet meer* (Pe-Db), *As de liester zo zingt, komt d'r regen* (Obk), *zwatte liester merel, brune liester grote lijst* (Db, Dhau, Ol-Nl), zo ook *grauwe liester* id. (Dfo, El, Nbk, Ow, Sz, Wol), en *grote liester* id. (Bdie, Db, Ol-Nl), *dubbele liester kramsvogel* (Dfo), *bonte liester grote lijst* (Bdie, Db, Dhau, Diz, El, Ma, Np, Obk, Op, Ste, Sz), *grote bonte liester* id. (Ld, Np), *kleine bonte liester zanglijster* (Ld, Np), *grieze liester zanglijster* (Op), *Dat maegien was zo licht, 't was net een liestertien* (Pe-Db), *fluiten as een liester vrolijk en uitbundig fluiten* (Ste), zo ook *zingen as een liester* (verspr., b) 2. merel (Bdie) 3. (verkl.) tenger meisje of vrouw (Dho, El, Ld) *Dat is mar zoe'n liestertien* (Dho), *Aj' ze mit de beide hanen omvatten kunnen, was 't een liestertien* (Ld) **liesterbeie** Ook *liesterbesse* (verspr.; wsch. jonge aanpassing door het Ned.), *liesterbes* (Dfo, Dhau; id.) de; -n; ...bessien ['listrbeje/...bes(ə)] 1. lijstbesseboom 2. bes van de lijstbesseboom *De liesterbeien*

bin al mooi rood (Pe-Db), *Vroeger wodden liesterbeien zocht en dreugd om bij de haast de liesters d'r mit te vangen* (Obk), *de schatliester, die gaasten gaot op 'e liesterbeien* (Obk) **liesterbeieboom** (Nbk, Spa, Sz) Ook **liesterboom** (El) de; ...bomen; -pien ['l...] 1. lijstbesseboom **liesterbeiehooft** (Bu, Nbk, Nw) et ['l...] 1. hout van de lijstbes **liesterbes(se)** z. *liesterbeie* **liesterbeugel** (Np) - lijstboog *Een liesterbeugel wodde van peerdehaor maekt* (Np) **liesterboom** z. *liesterbeieboom* **liesterei** (Nbk, Np) et; -er; -gien ['l...] 1. ei van een lijst **liesterflapper** (Db) de; -s; -tien ['listrflap] 1. iemand die met behulp van netten lijsters vangt **liesternust** - lijsternest **liesterstrik** - lijststrik *Vroeger wodden d'r liesterstrikken in de boom ophongen* (Wol), *As de liester mit et koppien deur de lusse van de liesterstrik ging en van de beien pikken zol, trok de strik dichte* (Sz), *Een liesterstrik wodde maekt van de stat van een Friese ruun of hingst ('t moch niet van een merrie wezen)* (Obk), *Liesterstrikken zetten mag niet meer* (Dhau, Ma, Ol-Nl) **liesterstrikken** (El, Ld, Np) zw. ww.; onoverg.; onbep. w. en het liesterstrikt ['listrstrikk] 1. lijsters vangen met de lijststrik *Liesterstrikken doen ze now gelokkig niet meer* (El) **liestertrek** (spor.) - lijststrek **liestervangen** (Nbk, Obk) onbep. w. ['l...] 1. vangen van lijsters **liestervere** de; -n; ...veertien ['l...] 1. veer van een lijst **liestervanger** (Obk) de; -s ['l...] 1. iemand die lijsters vangt *De liestervanger vangt eerst de schatliesters, dan de geelvleugelties en dan de roodvleugelties* (Obk) **liesttrekker** Ook *listtrekker* (spor.) ['list.../...] - lijsttrekker **liesterverbiening** (spor.) Ook *listverbiening* (spor.) - lijstverbinding **liestwark** z. *liestwark* **liestwark** Ook *liestwark* (Bdie) ['list...] - lijstwerk: lijst(en) van een schilderij, een

voorwerp enz. *D'r zit een mooi liestwark om dat schilderij* (Wol), *D'r zit mooi liestwark om de deuren* (Np), *Et liestwark van de tilberie was hiel mooi* (Ow)

liet z. *lied*

lietien z. onder *lied*

lietiesbundel (Dfo, Ow) de; -s; -tiën ['l...]

1. boek met liedjes

lietiesmaaker (Bdie, Dfo) de; -s ['l...] 1. iemand die liedjes maakt

lietieswieze (Bdie, Obk) de; -n; ...wiesien ['l...] 1. wijs van een liedje

lietieszanger Ook *lietieszinger* (Diz) - liedjeszanger: iemand die liedjes zingt

lietieszinger z. *lietieszanger*

lieuw z. *leeuw*

lieveheersbesien z. *lievenheersbesien*

lievelao (El, Nbk, Np, Obk, Op, Ow, Spa, Sz) Ook *lieverlao* (Bdie, Bu, Dho, Diz, Nbk, Np, Obk, Op, Pe-Dbl, Spa), *lieverlee* (Db, Dfo, Dhau, Diz, Ld, Nt, Obk, Ol-Nl, Wol) ['li:wəlo:, ...və.../...wɪ, ...vɛ.../...h:], in zo *lievelao* zo langzamerhand, van lieverlee (Bu, Dfo, Nbk, Np, Obk, Op, Ow, Spa, Sz): *Zo lievelao komt et wel klaor*, ook in *van lieve(r)lao* id. (Bu, Dfo, Dhau, Dho, Diz, El, Nbk, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Wol, Sz): *Et wordeboek komt van lievelao toch klaor* (Nbk), *Van lieverlao wodde dat minder* (Bdie), *Van lievelao is ze wat opknapt* (El)

lieveling de; -en; ...linkien ['li:(ə)wəltɪŋ, ...və...] 1. iemand die men zeer liefheeft *Och, mien lieveling!* (Nbk), *N. was zien lieveling* degene die hij zeer liefhad (Nbk), ook: gunsteling, bevoorrechte persoon

lievelings- - lievelings-, in enkele sst. van het type *lievelingsboek*, *lievelingseten*; ze zijn in dit woordenboek niet onder een eigen lemma opgenomen

lievenheersbesien (Diz, Ma, Nbk, Obk, Spa) Ook *lieveheersbesien* (verspr. OS, Bu, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Sz) ['li:(ə)bm'(h)u:ə(r)zbu:sin/li:(ə)wə... 'h..., ...və...] - lieveheersbeestje

liever bw.; vergrotende trap van *lief* II, en van *graeg/geern* ['li:wɪ, ...vɪ] 1. aardiger, hartelijker *De iene dee nog liever as de ere* (Nbk) 2. bij voorkeur *L. hoolt et liever in 't kammenet* nl. het geld (b), *Ik had niks liever wild as votgaon, mar we mossen d'r veur 't fesoen nog een posien blieden* (Nbk), *Laot him d'r mar henne gaon, hi'*

liever as ikke! (Nbk), (...) *ik leuve haost dat hi' t liever allienig dot* (b), *Hoe langer as de koenen buten blieden kunnen, des te liever as de boeren et hebben* (v)

lieverd de; -s; lievertien ['li:wɪt, ...vɪt] 1. (vaak verkl., vooral aanspreekvorm tegen een kind) beminde persoon *Och mien lieverd* (Ma), *Och mien lievertien, hoe loopt dat of!* (Wol), *Kom mar mien lievertien* (Wol, Diz) 2. (vaak ironisch; vaak verkl.) beminnelijk iemand, ook gezegd van een mooie plant of een lief dier *Och wat 'n lievertien* gezegd bijv. van een mooi plantje of een lieve poes (Nbk), *Dat kleine maegien is toch zo'e'n lievertien* (Bu, Db, Obk), *Et is gien lieverd!* hij is vaak dwars, lastig enz. (Nbk), *Je bin een mooie lieverd!* met name gezegd tegen iemand die de spreker een poets heeft gebakken (Ow) of die iets anders uithaalde: *Jow bin een mooi lievertien om zo de dikste appel d'r uut te pakken* (Op), (vaak in verkl.:) *Da's ok gien lievertien* niet bep. een lieverdje, hij haalt nogal eens vervelende dingen uit (Dho, Nbk, Np), *Now, da's aandars niet zo'e'n lievertien* id. (Dho, Spa, Bu), zo ook *Da's gien lievertien om mit blote hanen an te pakken* (Dfo), *'t Bin allemaol gien lieverties* (Ld)

lieverlao z. *lievelao*

lieverlee z. *lievelao*

lievevrouwbedstro (spor.) ['li:wə 'frɔməbetstro:, ...li:və...] - lievevrouwbedstro

lievig (Bu, Nbk, Ow) bn.; -er, -st ['li:wəx, ...vəx] 1. (van personen) met een dik lijf (Bu, Ow) *Die is zo lievig!* (Bu) 2. lief, aardig doend (Nbk) *Hi' zal wel argens op uut wezen, hi' is mi'j te lievig* (Nbk)

lievighied (Nbk) de ['li:wəxhit, ...v...] 1. liefheid, het aardig, vriendelijk zijn; vooral in ongunstige zin, vgl. *Hi' dot wel aorig, mar et is lange niet allemaole lievighied mit die man, oe heden nee!* (Nbk)

liezen z. *koekoeksbrood*

liflaf (Bdie, Nt, Pe-Dbl) de ['hɫflaf] 1. eten dat niet veel voorstelt, liflaf *Dat eten was die dag niks, 't was allemaole liflaf* (Pe-Dbl)

liflaffien Ook *liflappien* (Ow) et; ...laffies ['l.../...lapin] 1. liflafje, eten dat niet veel voorstelt *Mit 't eten van vroeger kreef' wat meer inslag as mit die liflaffies tegenworig*

liflappien - liggen

(Ol-Nl)

liflappien z. *liflaffien*

lift de; -en ['lɪft] 1. lift (in een gebouw) *De lift gong krek omhogens* (Nbk), *in de lift stappen, uut de lift...* 2. de mogelijkheid, gelegenheid om gratis met iemand mee te rijden (in diens auto, wagen e.d.) *Hij kreeg een lift naor Berkoop* (Nbk) 3. in *in de lift zitten* steeds beter gaan: doordat het een trend wordt, meer en meer wordt verkocht enz. (spor.)

liften ['lɪftn] - liften *Ze stonnen te liften bij de ofslag naor Wolvege* (Nbk), *Hij is lifteende naor Brussel gaon* (Nbk)

lifter ['lɪftɪ] - lifter

liftkoker (spor.) - liftkoker

liftoge (Spa, Wol) et; -n ['lɪft...] 1. lus van leer die met een riem op verschillende hoogten aan het paardetuig kan worden gezet

ligbaanke (spor.) - ligbank

ligbad - ligbad

ligbox (Db, Nbk, Ol-Nl) ['lɪyboks] - ligbox, ligboxenstal

ligboxenstal z. *ligboxestal*

ligboxestal (Nbk) Ook *ligboxenstal* (Nbk, Spa), *ligboxstal* (Mun, j) ['lɪyboksɛ stal/...sp.../...] - ligboxenstal

ligboxstal z. *ligboxestal*

liggen Ook *leggen* (Mun, Sz) st. ww.; onoverg.; het legen ['lɪgn/'legn] 1. in een liggende houding of stand zijn *Hij leit even op berre* (Bu, Nbk), *In de veerte lag d'r een prachtig schip op 'e zee* (Nbk), *'k Lig d'r al in ik lig al in bed* (Nbk), *Doe he'k wel een ure op 'e baank legen te slaopen* (Nbk), *...liggen slaopen* (Sz), *Ie hebben de hele nacht liggen te hoesten* (Wol), *De biggies liggen bij de oolde* nl. voor het zogen (Nbk, Pe-Dbl), evt. ook: te slapen (Nbk), zo ook *De biggies liggen an de tette* nl. voor het zogen (Ld, Nbk), *...an de motte* id. (Dho, Np, Nt), waarnaast *Die bigge ligt d'r of* niet meer aan een speen (Bdie), *Een pinke moet kalven en 't ligt niet goed en 't kan d'r zo nooit* of d.i. het kalf in de baarmoeder (j), *Schaopen vreten meer as ze liggen* (Obk), *Wij liggen in de zonne te bakken* (Spa), *Wij gaon d'r bij liggen* (Op, Pe-Dbl, Ma), d.i. ook: we gaan slapen (Pe-Dbl), *'t Ligt d'r reer bij* wat ligt e.e.a. hier slordig, onverzorgd (Nbk), fig.: *'t Ligt d'r mal henne in de wereld* wat

zijn er rare, ellendige toestanden op de wereld (Np), *'t Ligt d'r wel wat dikke op* dat is nogal sterk, overdreven uitgedrukt (Nbk, Pe-Dbl, b), zo ook *'t Ligt d'r dikke op dat hij lieg* het is overduidelijk (Dhau, Mun, Obk), (schertsend) *Gao d'r mar even bij liggen* ga maar even zitten, plof maar neer (Nbk, Np, Ol-Nl, Op, Wol), zo ook *Gao mar argens liggen, je!* ga maar ergens zitten (Nbk), *Hij ligt d'r mar wat henne ligt* suffig, ligt voortdurend stil (Nbk), *Ik wol d'r dood (nog) niet liggen* ik zou daar, in die plaats absoluut niet willen wonen (App, Nbk, Np), *bewusteloos liggen, Dat schaop lag in onmacht* (Nbk, Spa), *op 'e loer liggen, D'r lag haost een halve meter snij* (Nbk), *Ze hebben d'r kroem veur legen* een grote inspanning voor moeten leveren, vaak: waarbij ze al hun geld opzij legden en aan eigen plezier niet toekwamen (b, Ol-Nl, Nbk), *Pinkeweiders beuden heur laand vaeke an om te weiden mit liggend veed* i. de eigenaar mocht zulk vee 's nachts niet op z'n eigen stal zetten teneinde zelf de mest te verkrijgen (Ow), *'t Zaod ligt* de halmen van het koren liggen plat op de grond, als gevolg van regen, harde wind (Ma), *Deur de regen is de rogge hielendal liggen gaon* (Diz, Nbk), *De haever lag zo, 't was iene horre* (El), *De brogge ligt d'r of* is open, d.i. van een draaibrug, evt. ook gezegd van een brug die in z'n geheel van z'n eigenlijke plaats is genomen, met name ter reparatie (verspr. OS, Bdie, Np, Op, Ow), *'k Zag een gulden leggen* (Sz), *Enkele meensen kun niks zien liggen, ze willen alles mitien kopen* (Ol-Nl), *T. het de kiel al weer leggen veur twee ni'je turfbokken* klaarliggen, nl. om verder mee te bouwen (Sz), *(...) dat d'r now een zulveren dak op de plaetse was kommen te liggen* dat de boerderij met een hypotheek bezwaard was (b), *je argens wat an gelegen liggen laoten* zich ergens om bekommeren, zich het lot van iemand of iets aantrekken, zich ergens in positieve zin mee inlaten (Db, Dhau, El, Mun, Nbk, Np, Obk, Spa): *Die meensken laoten heur nargens wat an gelegen liggen* (Np), *Aj' je d'r niks an gelegen liggen laoten, dat kan ok niet* (Nbk), *Ik laote niks an hum gelegen liggen* ik trek me niks van hem aan, ik bemoei me niet met hem (Bdie), z.

ook onder *gelegen* 2. in bed, op een bank e.d. liggen (om te slapen, te rusten, rust te houden) *Een boel ooldere meensken gaon middags even liggen* (Obk), *Vroeger mossen de meensken as ze t.b.c. hadden, soms tieden liggen* (Obk), *Ze het et dik te pakken, ze moet helemaole leggen* het bed houden en plat blijven liggen (Sz), *Aj' daes drok warkt hebben, wij' aovens wel liggen* (Dfo), *op starven liggen, Hij' ligt vaeke bij dat wief slaapt vaak bij die vrouw (en niet bij z'n eigen)* (Dhau) 3. ziek zijn en daarbij in bed blijven *Hij' zicht d'r lang niet goed uut, as et zo deur gaat komt hi' nog te liggen* (Nbk), *Hij' moet zo vaeke liggen* (Ow), *Hij' ligt al tieden* (b, Ma), *Hij' moet zes weken liggen* (Np) 4. begraven zijn *Hij' ligt in Oosterwoolde op 't karkhof* (Nbk) 5. zich bevinden, gelegen zijn, zich ophouden op een bep. plaats, en evt.: zich in een bep. toestand bevinden *Ligt Schoterziel aenlik nog in Stellingwarf?* (Nbk), *Et was zo diezig, dat wij' konnen De Langelille niet zien liggen* (Mun), *De iesbaene ligt op een li' plakken* (v), *De Maoden liggen veur Blauwhof uut* (Wol), *Daor ligt gien elektriske leiding* (Nbk), *Dat laand leit d'r mooi henne* (Dhau), *de leegten tussen twee rond liggende akkers* (Np), *Et laand ligt an akkers, d'r liggen siepgruppen deur* is in akkers verdeeld (Np), *De meerste boeren hebben et hujlaand bij de Lende of et kenaal liggen* (Obk), *Zien laand ligt naost mienes* (Nbk), vandaar *Zien laand ligt an mienes grenst* aan het mijne (Dhau, Op, Ow, Ld), *Dat laand ligt bij' oonzen an naast het onze* (Nw), *Dat laand lag die boer aorig geunstig* was gunstig gelegen voor die boer (Dfo), *Et ligt d'r om huus en in huus niet naor henne om volk te kriegen* (Obk), *Wat ding moet now meer lieden as een puthaake, die altied veur weer en wiend leit* (Ow), *De reuzel ligt onder de ribben* (Np), *Dat ligt niet in zien aord* (Np), *Hool jim eigen tael in ere, die zo nao an 't hatte ligt* die je eigen en dierbaar is (ba), *Dat ligt wel een betien veur de haand* (b), *(mit iene) overhoop liggen* (Dho, Nbk), *Mar now leit de zaake al een betien anders* (Nbk, s: Obk), *Subsidie veur kultuur ligt niet overal lieke makkelik* (Nbk), *H. ligt now ien keer op een minne naeme heeft*

een slechte naam, ze hebben niet bep. een hoge dunk van H. (b), *Et feit ligt d'r* (Nbk), *in 't geheur liggen* (Ld, Nbk, Np), *J. begon zo kwaanskwies over zegeunermeziek te praoten en vreug an A. hoe dat ok al weer zowat lag op 'e vioele* (j), *Daor ligt je kaans* (Nbk), *Et lag eerst in de bedoeling dat we naor O. zollen* (v), *Dat ligt me hoge zit me hoog* (verspr. OS, Np), *Dat lag 'm niet lekker, hi' mos d'r over praoten* zat hem niet lekker (Dfo), *Dat ligt mi'j wel zo goed* is me beter naar de zin, vind ik geschikter (Nbk, b), *Dat ligt me wel naor 't zin* het is mij zo wel goed (Np), ook lett.: als het op die manier ligt, is het goed (Np), *iene links liggen laoten*, *De bonen liggen wat zwaor op 'e maege* (Dho) 6. in *liggen hebben* hebben liggen (van land, materiaal etc., ook wel inzake bep. vee) *Waor hej' jow laand liggen?* (Nbk), *Hej' nog een rolle stiekeldraad veur me liggen?* (Nbk), *Hij' het een klobbe van een varken in et hokke liggen* (Op), *De manluden zullen wel bliede wezen mit dit mooie weer, ze hebben zovule grös daele liggen* nl. gemaaid (Bu), *Hij' het een protte biggen liggen* (Nbk), *We hebben een mooie toom biggen bij' de motte liggen* (Dfo) 7. hebben liggen (van land), in verb. als *liggen an*, vgl. *Hij' ligt tegen mi'j an mit 't laand* zijn land grenst aan land dat van mij is (Bu, Dfo, Dho, Diz, Ma, Spa), *...mit zien laand tegen et arf van de buurman an* (Diz, El, Np, Obk), *Zie liggen daor mit 't laand an* (Dho), zo ook *We liggen mit 't laand naost mekere* (Db, Ld, Nbk, Sz, Dho), *...tegen mekeer* (Ma, Nbk), *...an mekaere* (Bdie, Wol), *Hij' ligt mit et laand naost jow* (Ow, Pe-Dbl), *Hij' leit naost mi'j* heeft land naast het mijne (Np), *...an mi'j* id. (Np) 8. bij iemand op visite zijn, over de vloer zijn, vertoeven (Bdie, Ol-Nl en verspr. oost.) *Die familie ligt een hoop bij' mekeer* (Nbk, Ow), *Die meensken liggen altied bij' mekeer* (Obk), *Hij' lig altied bij' de buren* (Bdie), *Iene die et thuus niet vienen kan, ligt altied bij' een aander* (Ma, Nbk, Ow), *Ie kun ok niet altied bij' de dokter liggen* naar de dokter gaan voor nu weer dit en dan weer dat (Nbk) 9. niet gebruiken, niet ten uitvoer brengen, niet benutten *Laot dat mar mooi liggen, misschien kun we et over een jaor*

ligger - liggeri'je

wel bruken (Nbk), *Ie kun je huuswark niet zomar liggen laoten, et moet ja deurgaon* (Nbk), *D'r ligt genoeg wark op dat terrein, laot ze dat mar doen gaon* (Nbk), *Ik he mien pette argens liggen laoten, mar ik weet niet waore* (Nbk), *Bij raomen kan hij werken, mar dan ligt et d'r weer, dan doet hij d'r weer niks an* (Nbk, Spa) 10. (van de wind) in: *liggen gaon* rustig worden: *Wat een storm! Ik wol wel dat de wiend es een keer liggen gong* (Nbk) 11. (van soldaten, legereenheden) verblijven *As soldaot had hij al een posien in Amsterdam legen* (j) 12. in *d'r uut liggen* niet langer in een groep opgenomen zijn, niet langer tot een groep gerekend worden doordat men impopulair is geworden *As ze dat van me heuren, lig ik d'r uut* (Nbk) 13. in *liggen an* te wijten zijn aan *Et ligt an mien buurman, dat die reed zo min is* (Nbk), *An mi'j zal 't niet liggen* ik zal er mijn uiterste best voor doen, voor mijn bijdrage, inzet sta ik in (Nbk), *Is et hier now zo koold, of ligt et an mi'j?* voel ik het alleen maar (en ligt het dus aan mij) (Nbk) 14. in *Dat ligt mi'j* [him, heur enz.] *niet/wel* is (niet) mijn stijl, gewoonte, heeft (niet) mijn voorkeur: *Zoe'n gevelig gedicht ligt me niet* (Nbk), *Op die maniere mit mekeer omme gaon ligt me niet* (Nbk), *Die meensken liggen mekeer wel* kunnen goed met elkaar opschieten (Nbk), waartegenover *Dat peer ligt mekaander niet* (Dfo) 15. een bep. gevoel geven wanneer men er(op) ligt *Dit bedde ligt noflik* (Nbk), *Zomar op et strand liggen, ligt niet altied lieke lekker* (Nbk), *Et ligt lekker in de dunen* (Nbk) 16. belast zijn met een kontraktuele verplichting e.d. *Dat huus leit arfpacht op* (Np), *D'r ligt schouw op 'e slodden* (Np) 17. bezig zijn, aanhoudend iets doen (vaak: terwijl dat als vervelend wordt ervaren) *De kachel ligt mooi te gloeien brandt zonder vlammen* (Spa), *Die jongen liggen net zo lange omme te donderen tot ze ruzie kriegen* (Obk), *Hij ligt altied over dingen te zeuren die al lange veurbij binnen* (Bdie, Bu, Dfo), *Hij het wel vaeker legen te janken* (Nbk), *Jow moe'n niet altied zo liggen te jammeren, want zo min hebben je et toch niet?* (Op), *Je moeten niet zo liggen krimmeneren* (Wol), ...te *krimmeneren* id. (Dhau, Nbk, Np), *Dat*

kiend ligt wat te jeuzelen te klagen, zeuren (Np), ...te *kreunen* id. (Np), *Lig niet altied zo te klieren* (Ow), ...te *donderjaegen* (Nt), *Hij ligt altied te sjerpslikken* te vleyen (Nbk), *Loop es wat an, lig niet zo te suiselen* loop niet te talmen (Wol), *Hij het de hiele middag in de tuun legen te vrotten* heeft de hele middag erg hard gewerkt in de tuin (Np, Nbk)

ligger Ook **legger** (Sz, bet. 4: Ste) de; -s; -tien [ˈlɪgr/ˈlegr] 1. iemand die ligt 2. (inzake vee) dier met opeenhoping van vocht in één der gewrichten (of met ander ongemak) en dat daardoor komt te liggen (Db, Dhau) *In zoe'n geval wodt et een ligger* (Dhau) 3. vochtgezwel aan de poot van een koe (OS, Bu, Np) of van een paard (Ol-Nl), ook: in de flank van een paard (Nbk); z. ook onder *legger*, bet. 6 *As een koe een ligger het, dan het hij een dikke pote halfweg et bien, bij de hakke* (Bu), *Een ligger zit an de hakke of kni'je van de koepote* (Ow), *Die koe het een dikke ligger an de kni'je* (El, Dfo), ...*een beste ligger an de poten* (Ld), *Dat peerd het een ligger* [bep. vochtgezwel] *an de vang* (Nbk) 4. draagbalk, met name van een brug, ook vloerligger e.d., ook liggende balk anderszins: met name in een gebouw, bijv. elk der ronde balken in een ouderwetse stal met stro of plaggen erop (Ow); elk der zware dwarsbalken die stijlen in een schuur verbinden (Op), liggende steunbalk in een schuur waar het dak op rust (Diz), ook dwarsbalk die twee stijlen van een klokkestoel verbindt (bs) *D'r lag een zwaore ligger onder die brogge* (Obk), *Daor zit een goeie ligger onder* (Spa), *De liggers daor wo'n de broggeplaanken op legd* (Dho), *De boel begint deur te zakken, d'r moet een ligger bij onder* (El), *De liggers onder de vloer moe'n neudig verni'jd wodden* (Db), *Een dreegbalke over et bient in de schure is ok een ligger* (Dhau), *Die ligger in de schure is vermoegd* (Ow, Diz)

liggeri'je Ook **leggeri'je** (Sz) de [lɪgr'ɪjə /...] 1. het liggen *Wij sleupen vannacht in de koestal op stro, now, dat was me een rare leggeri'je* (Sz) 2. het bed, de bedden met dekens etc. waarop men zal gaan slapen, (mogelijke) slaappleats(en) *Ik moet de leggeri'je nog in odder maeken* (Ow), *Ik*

heb de liggeri'je veur mekeer (Ow), *Waor hebben jim de liggeri'je, onder of boven?* (Bu, Obk), *Dat huus is veur een grote huusholing te klein, d'r is te min ruimte veur liggeri'je* (Op), *We hebben liggeri'je op 'e zoolder* (Np) 3. de benodigdheden voor een slaappleats (Nbk) *D'r moet wat liggeri'je kommen* (Nbk)

liggerig bn.; -er, -st ['ligrəx] 1. geneigd tot liggen (vooral: doordat men zich niet goed voelt, lusteloos is, kennelijk ziek gaat worden; ook van dieren) (verspr.) *Ik bin zo liggerig, ik gao even liggen* (Nbk), *De oolde baos wodt alsmar liggeriger* (Ol-Nl), *Die koe is liggerig* (Bdie, Ma, Ow, Spa), *Dat schaop...* (Nt) 2. hetz. als *legerig* (Bu, Db, Dhau, Dho, Ld), z. aldaar

ligging Ook **ligginge** (Obk), **legging** (Sz) de; -s ['ligŋj/'lɪŋgə/'le...] 1. het liggen, de wijze van liggen *tegen de ligginge* [nl. van het gras] *in mi'jen* (Obk) 2. het gelegen zijn *De ligging van dat laand is mi'j te ongeriefelik, eers wo'k et wel hebben* (Obk), *Die plaetse [boerderij] het een mooie ligging* (Ol-Nl) 3. wegligging van met name een auto (Nbk, Wol) *Die auto het een goeie ligging* (Wol) 4. slaappleats (Sz) *Now krieg ik wel slaopers, mar ik heb de ligging nog niet klaor* (Sz)

ligginge z. **ligging**

ligkaste z. **legkaaste**

ligplak (spor.) - ligplaats

ligstoel - ligstoel

liguster (Nbk, fp) Ook **leguster** (fp), **legister** (fp) [li'gastɪ/lə.../...gɪs...] 1. liguster **ligusterhede** (Nbk) Ook **legusterhege** (Pe-Dbl) [li'g.../lə'g...] - ligusterheg

ligweide (spor.) - ligweide

lijf z. **lief**

lijmer (Spa) - lijmer, flikflooiër (hetz. als *liemer*, bet. 1)

lijmker (Nbk) de; -s; -tien [...kr] 1. lijmerd

lijn Ook **lientien** (bet. 10: Dho, Np) de; -en; -tien ['lɛjn/'lintin] 1. verbinding tussen twee punten: die men nl. als een streep opvat of die als zodanig zichtbaar is of wordt gemaakt *een rechte lijn, een lijn op papier zetten* (El), *...over et papier trekken* (Nbk), *Wi'j mochten vroeger niet deur of onder de lijn schrijven* nl. de op het papier gedrukte lijn waarop men moet schrijven (Obk), *Een vliegmesiene kan een*

mooie rechte lijn trekken hoge in de locht (Spa) 2. zijlijn e.d.: als deel van een uitgezet of afgetekend veld waarop men een sport of spel speelt *Op 't korfbalveld maeken ze lijnen klaor* (Wol), *Bij iedere wedstried staon d'r een protte meensken an de lijn* langs de zijlijn (Op), *De balle lag krek op 'e lijn, dat hi'j was uut* (Nbk) 3. groef in het gezicht of op de hand (Nbk) 4. omtrek, contouren, ook: van het lichaam, in *in grote lijnen: in grote lijnen angeven* (Nbk), *Dat was zien verhael in grote lijnen* (Nbk), *an de (slanke) lijn doen, om de'je lijn daenken, je lijn in de gaten holen* id. (Nbk) 5. rij, reeks personen of zaken op posities van een al dan niet denkbeeldige, veelal rechte streep *De paolties stonnen allemaole mooi op op iene lijn* (Nbk), *...in iene rechte lijn* (Nbk), (van bep. zaken:) *op ien(e) lijn stellen* gelijkstellen (Nbk), (in de gezondheidszorg:) *de eerste lijn* (spor.), (bij bep. sport:) *op iene lijn* (spor.) en *de tweede lijn* (spor.) 6. weg waarlangs iets zich ontwikkelt *Hoe leupen de lijnen van de geschiedenis in jim omgeving zo ongeveer?* (Nbk), *Daor zit (hie)lemaole gien lijn in geen logische ontwikkeling, geen verband* (Dho, Nbk), *...niks gien lijn in* (El), *Hoe gaot et, kuj' wat lijn in je wark kriegten?* (Nbk), *de hadde lijn* (spor.), *de zaachte lijn* (l), *Ie moe'n wel ien(e) lijn trekken* ieder gelijk behandelen, t.a.v. elk op dezelfde wijze konsekvent zijn (Nbk), *Et ligt in dezelve lijn* fig.: je moet het op dezelfde wijze opvatten, het is op dezelfde manier te begrijpen (Np), *Dat ligt in de lijn* kan verwacht worden (Nbk), *...van de verwaachtings* id. (Nbk), *op iene zien lijn zitten* op iemands lijn zitten, *op ien lijn zitten* (mit (...)) er net zo over denken, dezelfde strategie willen volgen e.d. 7. in (spor.) *de mannelike lijn, de vrouwelike lijn* (d.i. inzake de bloedverwantschap) 8. buslijn, tramlijn e.d.; ook: het desbetreffende vervoermiddel zelf *Ie konnen mit de tram naor Stienwiek, d'r leup een lijn van Oosterwoolde naor Stienwiek en die gong ok over Else* (Nbk), *Hi'j gaot mit lijn 25 naor Assen* (Ow) 9. telefoonverbinding, telefoondraad *iene an de lijn hebben, ...kriegten, iene even an de lijn holen, N. is an de lijn, De lijn is bezet* nl. de binnenlijn: zodat men niet doorverbon-

lijnbus - lik

den kan worden, ook inzake de buitenlijn: nl. doordat er al een ander is die vanuit dezelfde telefooninstallatie de buitenlijn benut (Ow), *De lijn was overbelast* er traden storingen op doordat teveel mensen in dezelfde periode belden (Ow) 10. in *iene an et lijntien holen*, ook ...*lijntien...* (Dho, Np)

lijnbus (spor.) - lijnbus

lijndienst - lijndienst *Die vrachtrieders uut Wolvege hadden een lijndienst op Grunningen* (Db)

lijnen zw. ww.; onoverg.; lijnde, het lijnd ['lɛjn:] 1. aan de lijn doen *Dan moej' lijnen, aj' vienen daj' te dikke binnen!* (Nbk) 2. liniëren (Obk) *Bi'j et lijnen in et vene bruukten ze een turfkrabber* (Obk)

lijnenspul (l) - lijnenspel

lijng (Dfo) ['lɛjnɔx] - goed van ledematen (van een koe) (Dfo)

lijnrecht I (Nbk) bn. [aks. wisselt] 1. lijnrecht *Dat hej' goed daon, die plaanke is lijnrecht wodden* (Nbk)

lijnrecht II (Nbk) bw. - lijnrecht (fig.), diametraal *Hi'j gong d'r lijnrecht tegenin* (Nbk), *Dat staot d'r weer lijnrecht tegenover* (Nbk)

lijnstoring (verspr.) - lijnstoring

lijntekenen (spor.) - lijntekenen

lijntekening (spor.) - lijntekening

lijntiestrekker de; -s ['lɛjntistrekɾ] 1. iemand die lijnen, strepen trekt 2. iemand die wegmarkeringen aanbrengt, met name in de vorm van lijnen langs en tussen de rijstroken (Dhau) *Die lijntiestrekker zette mooie strepen op 'e weg* (Dhau)

lijntrekken (Dfo, Ma, Np, Ow) - lijntrekken, met opzet niet hard werken *Hi'j dot niks as lijntrekken* hij is een lanterfanter (Np)

lijntrekker (ZW, Ld, Np, Obk, Ow) de; -s; -tien ['lɛjntrekɾ] 1. degene in een verband van werkenden die zich nauwelijks inspant *D'r zit een lijntrekker in de ploeg* (Pe-Dbl, Bdie), *Aj' een goeie warker hebben, kan die gien lijntrekker bi'j 'm hebben, dan is hi'j aorig gesjochten* (Ste) 2. (schertsend) iemand die wegen van bep. markeringen voorziet: met name witte lijnen langs rijstroken (Obk)

lijnverbiening (spor.) - lijnverbinding

lijnvliegtuug (spor.) - lijntoestel

lijnwerker - lijnwerker *De machinist en*

de lijnwerker warken bi'j et spoor (Nbk) **lijjs** (verspr.) Ook *lijse* (Bdie, Dho) de; lijzen; -ien [lɛjs(ə)] 1. lange, slappe meisjespop, veelal in een lange lijjs id. (Bdie, Ma, Nw, Np, Sz), ook *lijjsje boemelgat* (Ma), *Heit maekte wel een lijjs veur oons, mit een hoolten kop; et onderaende was van lappespul* (Dfo), *Et maegien speulde mit een lijisien* (Wol), (schertsend tegen een zeurderige, lijzige vrouw of een dito meisje:) *Now, lijisien* (Nbk), ook *Now je, lijjs!* (Nbk) 2. lang, dun vrouwspersoon (Dhau, Diz, Nbk, Nw, Np, Nt, Ol-Nl) *Da's ok een lange lijjs* (Diz, Nbk, Nw, Ol-Nl)

lijse z. lijjs

lijsepoppe z. lijspoppe

lijjsje z. onder lijjs

lijspoppe (El, Pe-Dbl) Ook *lijsepoppe* (Db, Obk) ['lɛis(a)...] - poppe lijjs

lijzigt (Dho, Nbk) - lijzig; saai, zeurderig (van personen, de wijze van spreken) *Wat is die toch lijzig* (Nbk), *Die kan zo lijzig praoten* (Nbk)

lik de; -ken; -kien [lɪk] 1. (vaak verkl.) beweging met de tong over iets (Bu, Nbk) *De hond gaf mi'j een likkien* (Bu) 2. (vaak verkl.) in meerdere of mindere mate vloeibare stof, kleine hoeveelheid of restje eten *Ma'k es even prufen, geef me mar een likkien* (Bdie, Diz), *Een gewone pankoek mit een lik stroop d'r over lus ik nog et liefste* (Op), *Maek evenpies die panne leeg, d'r zit nog een likkien in* (Ma, Obk), *Neem nog een likkien!* (Nbk), *D'r staot nog een lik bri'j in de kelder* (Op), *Dat likkien is veur de hond dat restje eten* (Dfo), *Ik heb nog een lik overhullen* (Dho), *Geef dat kleine likkien mar an de kate* (Diz), *Ik wil nog wel een klein likkien hebben* (Ol-Nl), *Die waegen moet ok neudig een likkien varve hebben* (Np, Dhau), *Je hoeven d'r mar een lik veur te geven* weinig geld (Ol-Nl), *Hi'j het d'r gien lik verstaand van geen lor* (Dfo), *een lik uut de panne* flinke berisping, flinke sneer (verspr.): *Die kreeg me daor een lik uut de panne, hi'j was d'r sneu van* (Obk), *Hi'j gaf 'm daor een lik uut de panne...!* (Sz), zo ook *Hi'j het heur een lik aachternao geven* id. (Dhau) 3. flinke klap, tik die flink aankomt (Db, Dhau, Dho, Diz, El, Ld, Nbk, Nt, Ol-Nl, Op, Wol) *Ik heb 'm een goeie lik verkocht*

(Diz, Dhau), *Zak je een lik an de kop geven?* (Wol), *Hi'j het 'm een lik om de oren geven* (El), *...an 't oor geven* (Ld), *een lik om de oren kriegen* (Db) 4. nor, bajes (Bu) *Die zit in de lik* (Bu) 5. in *lik op stok kriegen* lik op stuk krijgen, zo ook *iene lik op stok geven* iemand lik op stuk geven (Nbk) en *iene lik om stok geven* id. (Nbk) 6. in *de lik hebben* an lak hebben aan (nl. aan iemand of iets), een hekel hebben aan, er de gek mee hebben (Bu, Db, El, Ld, Ol-Nl, Spa, Sz) *Ik heb de lik an jow* (Sz, Bu, Db), *Laot een ander et mar opknappen, ik heb d'r de lik an* (Spa, Sz), ook: ik heb er genoeg van, geef er de brui aan (Dfo), ook in *Ik hebbe lik an hom* heb lak aan hem (k: Ste)

lik-an-'t-vessien z. *lik-me-'t-vessien*
lik-me-'t-vessien (verspr.) Ook *lik-mi'j-'t-vessien* (Dhau, Dho, Diz, Ma, Obk, Op, Spa), *lik-an-'t-vessien* (Dfo, Ol-Nl) ['lik mətʃesin/.../'likan...], in *van lik-me-'t-vessien* van likmevestje, van nul en gener waarde: *een boer van lik-me-'t-vessien* (Db), *Dat is ok iene van lik-me-'t-vessien* in het bijzonder: iemand op wie je niet kunt vertrouwen (Nbk), *'t Is wark van lik-me-'t-vessien* (bl), zo ook *Dat spitten van die man is lik-mi'j-'t-vessien, die tuun moet beter omme* (Obk), *Dat is me lik-an-'t-vessien* (Ol-Nl)

lik-mi'j-'t-vessien z. *lik-me-'t-vessien*

likdoorn z. *liekdoorn*

likeur - likeur

likeurflesse (spor.) - likeurfles

likeurglassien (Ste) - likeurglaasje

likeurtien (spor.) et; likeurties [li'ka:ɑrtin]

1. likeurtje

likkebaorden (Bu, Nbk) zw. ww.; onoverg.; likkebaordde, het likkebaord ['likəbɔ:ərdɔ] 1. likkebaarden *As je wat lekker toeliect, kuj' wel beginnen te likkebaorden* (Bu)

likken ['likɔ] - likken (met de tong: over, aan of tegen iets, ook: met de tong tot zich nemen; voor velen is *slikken* gewoner) *Honnen meugen je graeg even likken* (Obk), *De katte likt him de poties* likt z'n pootjes (Dfo), *Hi'j zat lekker an de ijsko te likken* (Diz, Ma), *De kiender likken de suker uut et koppien* (Wol), *mit de tonge om de mond likken* (Dfo), (gezegd wanneer men er genoeg van had en

vertrok:) *Lik me de leerze!* (Nw), *Hi'j likt een betien om de raand van et bod henne* heeft weinig trek zo te zien, eet traag (Ld, Dfo), zo ook *Toe schiet es wat op, ie zitten d'r mar wat ommetoe te likken* (El), *Die likt d'r ommetoe as een katte om de hiete bri'j eet erg traag* (Bu), *Die jongen die likken en slikken altied snoepen voortdurend* (Np)

liksteen z. *likstien*

likstien Ook *liksteen* (WH) - liksteen (voor het vee) *De meerste boeren hebben wel een likstien veur et vee in et laand* (Ow), *D'r hong een likstien an de paol* (Ma)

lil z. *trillebille*

lilkerd z. *lillikerd*

lillen (Nbk) zw. ww.; onpers.; lilde, het lild ['lilɔ] 1. trillen van de buitenlucht door de warmte *Kiek es over et veld, et lilt d'r over* (Nbk)

lillierig (Ol-Nl) bn.; -er, -st ['lilərəx, 'lilrəx] 1. lillend (van een bewegende weke massa) *'t Zag d'r aorig lillierig uut* (Ol-Nl)

lillik bn., bw.; -er, -st ['lilək] 1. (bn.; van het gelaat) niet bep. knap, lelijk *Wat het dat meenske een lillik gezichte* (Dho), *een lillik vrommes* (Nbk), *een lillik kiend* (Obk), *Ie kun d'r niks an doen aj' lillik binnen, want ie bin je eigen macker niet* (Np), *Die is zo lillik, die mag een geweer in de buse hebben ze is zo lelijk dat ze een nog lelijker vrouw (of meisje) neer zou mogen schieten (maar zo iemand bestaat er niet) (Dho), Die is zo lillik, aj' zien kop op een paol zetten blaft een hond 'm d'r dood tegen* (Ow), *Die is zo lillik as de naacht* (Nbk, Ow, Pe-Db, Ste) 2. niet smaakvol, niet fraai *Dat huus hebben ze zo lillik opvarfd, et is d'r hielendal deur bedurven* (Obk), *Ik vien die jurk lillik* (El), *Wat een lillik schilderij* (Nw), *Hi'j trok een lillik gezicht tegen de meester* (Nw, Wol) 3. van een ongunstige aard, op ongunstige wijze, onaangenaam *een lillike japse* een lelijke snijwond (Nbk), *een lillike gewoonte* (Nbk), *B. had lillike de koorts mit die griep* (Db), *As die lillike koorts now mar es wat ofzakte* (Sz, El), *lillike koortsen* (Bdie, Ol-Nl, Ow), *Heur 'm es hoesten, hi'j het et lillik te pakken* (Nw, Op), *Hi'j het lillike kossies op 'e lippen* (Ld), *Mit de gladde kuj' d'r lillik hinne knoffelen* (Db), *Hi'j*

lillikerd - linkerhaand

kwam lillik te passe (Ma), *Ze hebben 'm lillik te pakken had* (Nbk), *een lillike lieder* vervelende rotzak (Obk), *Hi'j kreeg een lillike lel* een lelijke trap (Nw), (uitscheldend:) *Gao weg je, lillike dikkop* (El, Wol), *Ie hoeven niet zo lillik te doen* zo onaangenaam (Np) 4. boos (Bdie) *Ik wodde niet zo gauw lillik* (Bdie)

lillikerd Ook *lilkerd* (spor.) de; -s; lilker-tien ['l...], mv. ook ...kr̥s/'lulkrt̥] 1. iemand met een lelijk gezicht *A. het twee dochters, de iene is vri'j knap, de aere is mar een lillikerd* (Op), *Die is zo onsjog, et is een aardse lillikerd* (Nbk), *Wat een lillikerd is dat* (Nw), *Et is weer om lillikerds te vangen* het is slecht weer (Np) 2. lelijke gelaatsuitdrukking (Nbk, Np), in *Hi'j trok lillikerds* (Nbk), *Ie moe'n niet zokke lillikerds trekken* (Np)

lilliputter (Dhau, Nbk) ['lilipatr̥] - zeer kleine manspersoon, dwerg

Limburg ['lim...] - Limburg

Limburger I de; -s; -tien ['l...] 1. iemand uit Limburg

Limburger II (Nbk) bn. 1. van, m.b.t. Limburg *Dat bin Limburger meensken* (Nbk), z. ook *Limburgs*

Limburgs bn.; voornamelijk gebruikt tussen *een* en *een* onzijdig zn., nl. i.p.v. *Limburger* dat gebruikelijk is in de overige gevallen - Limburgs *een Limburgs maegien* (Nbk)

limenade Ook *limonade* (spor.) [limə'na:də/limō: ð'n...] - limonade *een glas limenade*

limenadeflesse Ook *limonadeflesse* (spor.) [limə'n.../...] - limonadefles

limenadeglas (spor.) - limonadeglas

limenadesiroop (spor.) - limonadesiroop

limerick (spor.) - limerick; bep. soort vers

limonade z. *limenade*

limonadeflesse z. *limenadeflesse*

linde z. *liendeboom* of, in geval van een hoofdletter, *Lende*

lindebloesem z. *liendeblossom*

lindehooft z. *liendehooft*

linderak z. *linnenrak*

linea recta (spor.) [linijarekta; aks. wis-selt] - linea recta *Aj' now niet opholen, dan gaoj' linea recta op bedde* (Nbk)

lingte z. *lengte*

linguïst (l) - linguïst

linguïstiek (l) - linguïstiek

linguïstisch (l) - linguïstisch

liniaal de; linialen; -tien [lini'ja:l] 1. liniaal *mit potlood en liniaal tekenen* (Nbk), *As we de rechterwiesvinger niet rechtuut op de griffel hadden, gaf ze* [nl. de schooljuffrouw] *oons mit een liniaal een tikkien op 'e knokkel* (Op)

linie de; -s ['lini] 1. linie in militaire zin *deur de linies henne breken* (Nbk), *over de hiele linie* in het geheel genomen, over alle onderdelen (spor.)

link I (spor.) de; -s, -en; -ien ['lɪŋk] 1. link, verband *een link leggen* (spor.), *Wat is daor de link mit?* (Nbk)

link II bn. - link: gevaarlijk, riskant *'t Is mi'j te link om dat te doen* (Ol-Nl), *linke soep* (spor.)

linker bn. ['lɪŋkr̥] 1. zich ter linkerzijde bevindend *De linker weghele was opbreuken* (Wol), (met weglating:) *Neem ie de linker of de rechter (stoel)* (Nbk) * (onzinrijmpje, vooral gezegd wanneer iemands neus aan de linker- of aan de rechterkant jeukt:) *Hoe linker hoe flinker/Hoe rechter hoe slechter* (Nbk), (onzinrijmpje, niet in speciale bet. of in speciale kontekst gebruikt:) *Hoe rechter hoe slechter/Hoe linker hoe flinker* (Bu, Ste), zo ook *Hoe linker hoe flinker* (Ol-Nl, Pe-Dbl)

linker- - linker-: eerste lid van sst. als *linkerhaanske* linkerhandschoen, *linker-kni'je* enz.; ze zijn niet alle als lemma in dit woordenboek opgenomen

linkerbien [...'b...] - linkerbeen *Hi'j is mit 't linkerbien uut bedde stapt* (Nbk)

linkerbille [...'bilə] - linkerdi' *Die het iene over de linkerbille* een buitenechtelijk kind (Np, Bu)

linkerbuse et; -n; ...busien [...'b...] 1. linkerzak (vooral: broekzak) *Hi'j vuulde in zien linkerbuse* (ba), *Hi'j is zo scheel, hi'j kik hemzelf mit et rechteroge in de linkerbuse* (Sz)

linkerdolle (Np, Ol-Nl) de; -n; -gien [lɪŋkr̥'dolə] 1. bovenste en omhoog wijzend handvat aan een zeis (bestemd voor de linkerhand)

linkerhaand Ook *linkerhand* (Spa) - linkerhand *Vroeger mochten de kiender niet mit de linkerhaand schrieven* (Obk), *Die jonge dot alles mit de linkerhaand* (Ld), *Aj' linksof willen, moe'j de*

linkerhaand uutstikken (Ow), *Hi'j zit an mien linkerhand* (Spa), *een goed stok in de linkerhaand hebben* er goed van (kunnen) eten en een flink stuk spek of vlees bij de maaltijd hebben (dat hield men nl. in z'n linkerhand) (Bdie, Nbk, Nt, Ow, b, Bu), *Wij waachten je mit de linkerhaand* we beginnen te eten (dus niet met de rechterhand, waarmee men nl. wel eet) (Ma, Bu), *twie linkerhanen hebben* erg onhandig zijn, (vooral gezegd wanneer iemand een ander iets geeft terwijl een derde het niet mag weten:) *Mien linkerhaand mag altied niet weten wat de rechter doet* (Bu, Sz, Ste), zo ook *De linkerhaand wet niet wat de rechter dot* (Dhau) * *Aj' alle daegen wat in de linkerhaand hebben, hej't nog niet zo min als je elke dag een stukje vlees of spek kunt eten, heb je het niet slecht* (Db)

linkerhand z. *linkerhaand*

linkerhelte - linkerhelft *De linkerhelte van de weg is ofsleuten* (Ow)

linkerhoze (Nbk) [lɪŋkr'ho:zə] - linker-kous

linkerkaant z. *linkerkaante*

linkerkaante (verspr.) Ook **linkerkaant** (verspr.) [...'k...] - linkerkant *An de linkerkaant van 't huus staon een riegel popelieren* (Obk), *Ie moe'n niet an de linkerkaant [van de weg] fietsen* (Db)

linkerkdrompe (Diz) - linkerklomp

linkerkute (El) - linkerkuut *Ik kreeg kramp in mien linkerkute* (El)

linkerleide (Dfo, Nw, Ol-Nl) et; -n [...'lejdə] 1. leidsel links van een paard of een ander trekdier (Dfo)

linkeroge et; -n; ...ogien [...'o:...] 1. linkerog *Hi'j kikt zo scheel, hi'j kikt mit et linkeroge in et rechter vessebusien* (Bu)

linkerpote de; -n; ...potien [...'p...] 1. linkerpoot, ook (ruw) voor linkerbeen 2. (enigszins ruw) iemand die linkshandig is, o.m. bij lichamelijk werk (Nbk, Np)

linkerschoolder [...'s...] - linkerschouder *Hi'j keek over de linkerschoolder achteromme* (Nbk), *piene in de linkerschoolder hebben* (Nbk)

linkerteugel (Dhau) de; -s; -tien [...'t...] 1. teugel aan de linkerkant van het paard of ander trekdier

linkervleugel [...'f...] - linkervleugel

linkerwange [...'w...] - linkerwang

links bn., bw.; -er ['lɪŋks] 1. aan, naar of op de linkerzijde *et eerste huus links, Die plaetse staot links van de weg* (Wol), *Ze lopen links van de weg* (El), (zelfst.) *Dan trek ie an et rechter leide, en aj' naor links moeten trek ie an et linkse* (Nw), *In Engelaand rieden ze links* (Ow), *links en rechts* overal, naar/aan alle kanten (Db, Nbk): *iene links en rechts om de oren slaon* (Db), *Ze begonnen links en rechts om heur henne te slaon* (Nbk), *...om heur henne te zien* (Nbk), *links, rechts klappen uitdelen* overal, naar alle kanten (Bdie), (gezegd als kommando, om gelijktijdig en strak te doen marcheren:) *Links, rechts, links, rechts*, (bij het breien:) *twie rechts, twie links* twee rechts twee averechts (Db), *iene links liggen laoten: Die meensken kuj' mar beter wat links liggen laoten* mijden, zo weinig mogelijk omgaan met (Ste), *Ze weten niet wat links of rechts is* ze weten zelfs de meest elementaire dingen niet (Dho, Nbk) 2. de meeste dingen met de linkerhand doend, anders dan rechtshandigen *Ik bin links, Hi'j is links in et wark* (Np), zo ook *Bi'j' links mit et bien?* d.i. zich links afzettend wanneer men springt (Nbk) 3. links, progressief qua politieke instelling, achtergrond *De poletiek is tegenworig nogal links* (Ld), *links stemmen, Gruun Links* bekende linkse en tevens groene partij, *klein links* (spor.) 4. in *een linkse streek* een gemene streek (Np)

linksachter (verspr.) Ook **linksachter** (verspr.) [...'s...] - linksachter

linksachter z. *linksachter*

linksback (spor.) de; -s, -en; -ien [lɪŋz'bek] 1. linksback

linksbinnen - linksbinnen, ook als bw.: de positie die de linksbinnen inneemt bij het voetbal *Hi'j staot linksbinnen* (Ow)

linksbuten - linksbuiten, ook als bw.: de positie die de linksbuiten inneemt in het voetbalspel *Hi'j staot linksbuten* (Ow)

linksdr'i'jend (spor.) - linksdraaiend

linkse (spor.) - linkse

linkshaandig - linkshandig

linkshaandighied Voor -heid z. -hied - linkshandigheid

linkshalf (verspr.) - linkshalf

linkshied Voor -heid z. -hied - linksheid: het *links* zijn

linksghied - lint

linksghied Voor -heid z. -hied - linksheid: het *links* zijn *Moej' die dure auto van him es zien, et vaalt zeker wel een betien mit, die linksghied van him...* (Nbk)

linksof - linksaf *Aj' linksof willen, moej' de linkerhaand uutstikken* (Ow), *Gao mar linksof* (Wol), *Dan moej' linksof slaon* (Nbk)

linksomkeert (l) - linksomkeert

linksomme - linksom: naar de linkerzijde draaiend of gedraaid hebbend *Een moere moej' linksomme losdri'jen* (Ow)

linksveur I (Nbk, Ow) de; -en, -s; -tien [...f...] 1. (bij voetbal) linksbinnen of linksbuiten

linksveur II (Nbk, Ow) bw. 1. de normale positie die de linksbuiten of de linksbinnen inneemt in het voetbalspel *Hij staot linksveur* (Ow)

linkzem (Bdie, Db, Dfo, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, Sz) bw. ['lɪŋsəm, ...sm] 1. enigszins gluisperig, een beetje gemeen, stiekem (Bdie, Db, Dfo, Op, Ow, Pe-Dbl, Sz) *Die persoon kan altied zo linkzem doen* (Dfo) 2. zeer handig (Obk, Ow) *Hij kan et zo linkzem doen* (Obk)

linnegoed z. *linnengoed*

linnekaaste z. *linnenkaaste*

linnekappe (Obk) de; -n; ...kappien ['lɪnəkəpə] 1. linnen kap op kapwagen

linnen I et ['lɪn:] 1. (stofn.) bep. stof: linnen, lijnwaad *Mien beste pak is van linnen maekt* (Nt, Ol-Nl), *Theedoeken van linnen drugen beter of* (Ow), *Hij gaot deur linnen en wolle* hij staat nergens voor, is niet bep. bang uitgevallen (Sz), ook ...*deur linnen en wollen* id. (Bu) 2. (verz.) linnengoed *'t Linnen mos vroeger op 'e blicke* (Nbk), *Et linnen ligt schone in de kaaste* (Wol), *'t geld aachter et linnen hebben* d.i. achter het linnengoed in de linnenkast, ter bewaring (Op)

linnen II bn.; attr. 1. van linnen *linnen laekens, een linnen theedoek, een linnen taofellaeken* (Ma), *een linnen rok* (Diz), *een linnen lappe op een waegen, as een soort omspanning* (Nbk)

linnengoed Ook *linnegoed* (Nbk) ['lɪn:ɡut /'lɪnə...] - linnengoed

linnenindustrie (l) - linnenindustrie

linnenkaaste Ook *linnekaaste* (Nbk), **linnenkaste** (WH) - linnenkast

linnenkaemer ['lɪn:kē:mɪ] - linnenkamer
linnenkaste z. *linnenkaaste*

linnenkorf (Ow) de; ...kөрven ['l...] 1. korf, mand waarin het linnen wasgoed kwam

linnenmaande (Ste) de; -n ['l...] 1. mand voor het linnen wasgoed

linnenmaegien (Op, Ow) - linnenmeid

linnenrak Ook *linnerak* (Dhau, El, Nbk),

linnerak (Wol), *linderak* (Bu, Ow),

linnenrek (Db, Dho, Nt, Pe-Dbl, Spa, Sz),

lienderak (Bdie) et; -ken; -kien

['lɪn:rak/'lɪnə.../'lɪnə.../'lɪndərak/.../'lɪndə

rak] 1. groot houten rek dat uit twee delen

bestaat die aan de bovenkant aan elkaar

vastzitten en daar t.o.v. elkaar kunnen

draaien, en waarop lakens en ander

wasgoed ter droging wordt gelegd, ook

gebruikt om dekens te luchten, voor het

uitkloppen van matten e.d. *As vroeger de*

waske op et linnenrak hong, mos ie et

tegere inzetten (El, Obk), *Et is makkelik*

aj' nog een linnenrak hebben om in 't

veurjaor de dekens over te hangen (Db), *'t*

Linderak is ommevalen (Ow), *Ie moe'n een*

nije latte an 't linnenrak maeken (Np), *Dat*

ouwe peerd is zo mager, et liekt wel een

linnenrek (Sz) 2. zeer mager dier, vooral

gezegd van een paard (Ow)

linnenrek z. *linnenrak*

linnenwas (Bu) de ['lɪnwas] 1. wasgoed

dat bestaat uit linnengoed

linnenwinkel (spor.) - linnenwinkel

linnerak z. *linnenrak*

linnerak z. *linnenrak*

linoleum [li'no:əlɪjəm, ook li'nom...] -

linoleum

linolzoer (l) [li'nɔlsu:ər] - linolzuur

linosnede (spor., l) de; -n, -s ['lino:snɪ:də]

1. linosnede

lint [lɪnt] - lint: bep. stof, weefsel of stuk

daarvan *een mooi stok lint, Zit d'r ok een*

lintien in dat boek? Dat kuj' op et plak

doen waor aj' bleven binnen (Nbk), *Zoe'n*

lint kuj' mooi bruken om haorstrikken uut

te knippen (Nbk), *Ze had een mooi lint an*

de hoed (Nbk), *De wethoolder moch disse*

keer et lint(ien) deurknippen (Nbk), *et lint*

van een typemesiëne, ook: lintje: bekend

teken van bep. onderscheidingen, dekora-

tie, vgl. Mien buurman het zovule daon

veur de gemienschap, wanneer zol hi'j now

es een lintien kriegien? (Nbk), *De*

burgemeester het 'm een lintien opspeld (Nbk)

lintbebouwing (Bdie, Db, Dfo, Op) - lintbebouwing

lintbloemigen (Op) - lintbloemigen

lintdrop (Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Sz, Wol)

Ook *lintdrup* (Dho, Nt, Pe-Dbl) et ['lɪndrɒp/...drap] **1.** lintvormig drop

lintdrup z. *lintdrop*

linte z. *linter*

linter (Bu, Db, Dhau, Dho, El, Nbk, Np, Nt, Obk, Ste) Ook *linte* (Ol-Nl) de; -s; ...tien ['lɪntɪ/'lɪntə] **1.** dunne en lange persoon, evt.: tenger vrouwtje (Dho, Nt, Ste) *Die vrouw is een dunne linter* (Nt), *een maegere linter* (Ste), *een dun lintertien* (Ste), *een lange linter* (Bu, Db, Dhau, Dho, El, Nbk, Np, Obk, Ste): *Die jonge is in een kot schoffien tied toch zoe'n lange linter wodden* (Obk)

linterig (Np) bn.; -er, -st ['lɪntɪx] **1.** mager en bleek *Ie zien d'r linterig uut* (Np)

lintien z. onder *lint*

lintiesregen (spor.) - lintjesregen

lintvoege (Db, Dhau, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Sz) - lintvoeg

lintworm Ook *lientworm* (Wol) ['lɪnt.../'lɪnt...] - lintworm (parasiet bij mens en dier) (gezegd tegen iemand die zeurt:) *Ie kunnen wel een lintworm hebben* (Np)

lintzaege (Bdie, Diz, El, Obk, Ol-Nl, Op) Ook *lintzage* (WH) - lintzaag

lintzage z. *lintzaege*

linze (spor., l) ['lɪnzə] - linze

linzesoep (spor., l) ['lɪnzəsɒp] - linzensoep

lipbloeme (l) - lipbloem

Liphuuster (Ma) bn.; attr. ['lɪphystɪ] **1.** van, m.b.t. *Lippenhuzen* (Ma), in *een Liphuuster harke* bep. hooihark, vervaardigd/te koop in de buurt van *Lippenhuzen* (d.i. Lippenhuizen, Fr.)

lipketip (Sun-Ot) de; -pen; -pien ['lɪpkətɪp] **1.** scholekster

Lipkien (Nbk) de; ...kies ['lɪpkɪn] **1.** vrouwennaam 'n *Flott'* en 'n *fleer*, 'k bin d'r zo weer, zee oolde *Lipkien* wel es (Nbk)

liplasse (Nw) de; -n ['lɪpləsə] **1.** houtlas waarbij de platte, uitgespaarde helft van het ene uiteinde op dat van het andere sluit

lippe de; -n; lippien ['lɪpə] **1.** lip (onderdeel van de mondopening) *Hi'j het een blaore op 'e lippe* (Op), ...*een baste in*

de lippe (Np), *de tane deur de lippe kriegen* door een klap of door sterke druk anderszins een tand in z'n lip krijgen zodat er een wond ontstaat (Nbk), *Wat het die meid toch mooie, rooie lippen* (Nbk), *Ze het rooie lippen* vooral: rood geverfde lippen (Nbk), *de lippen varven* (Nbk), *dikke lippen*, *Ik hebbe 'n dikke lippe* een opgezette lip (Bdie), *Hi'j het de pupe op 'e lippe* heeft z'n pijp in de mond, min of meer op z'n lip hangend (Ste), *je op 'e lippen bieten* zich op z'n lippen bijten (lett.) (Nbk, Ste), ook fig.: zich met moeite inhouden door niks te zeggen (Ste), *Mien lippe hangt op 't dadde knoopsgat* ik heb een hanglip (App), *de lippe op 't dadde knoopsgat hebben* sip kijken, een zuur gezicht hebben (Bu, Nbk, Np, Obk, b; bo: Bu), ...*hangen hebben* (Ow), ...*op 't viefde knoopsgat hangen hebben* id. (Db), ...*op 't onderste knoopsgat hebben* id. (Dho), ...*op 't onderste knoopsgat hangen hebben* id. (Ma), *De lippe hangt 'm op 'e schoenen* id. (Diz), *Die lat de lippe hangen* gaat huilen (verspr.), *Die lat de lippe gauw hangen* is snel geneigd tot huilen (Op), *Hi'j lat altied de lippe hangen* is voortdurend huilerig, kijkt voortdurend sip (Np), zo ook *Hi'j het altied de lippe hangen* id. (Sz), *Hi'j het de lippe aorig lege hangen* kijkt nogal sip (Spa), *Ze hul de lippen stief op mekeer* nl. om te benadrukken dat ze niets wou zeggen (Nbk), *de lippe argens veur optrekken* te min vinden, minachten (Op), *an de lippe trekken* (beginnen te) huilen (Bu, Db, Dfo, Dho, El, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Wol, b): *Die trekt gauw an de lippe* huilt snel (Ol-Nl), *Ie moe'n niet altied zo an de lippe trekken* zo snel huilen (Nbk), *et hatte op de lippe hebben* zeer openhartig zijn (Np), *Ik had et woord op 'e lippen* wist het woord, had het woord bijna gezegd (Np, Op), zo ook *'t Lag mi'j op 'e lippe* (Dho) en *Et lag me op 'e lippen* ik had het kunnen zeggen, had het bijna gezegd (El, Nbk), *Et wol mi'j niet over de lippe kommen* ik wist eigenlijk wel wat het was, maar kon niet op het juiste woord, het juiste gegeven komen (Op, Bu), *Dat zal 'm niet over de lippen kommen* dat zal hij niet zeggen (Nbk), *tussen neuze en lippen deur* (Ld), *zo tussen mond en lippen* tussen neus en lippen door, er vervolgens weer

lippediens - lit

overheen pratend (Dho), *'k Zal 't jow niet an de lippe hangen* dat hang ik jou niet aan je neus (Op), *Die man vertelde zo mooi, ze hongen 'm allemaal an de lippen* (j, Pe-Db1), *D'r is 'm vanaovend hiel wat over de lippe gaon* hij heeft erg veel gepraat, verteld (Dhau), *iene op 'e lippe zitten* er zeer op uit zijn te horen wat de ander te vertellen heeft (Bdie), *Et waeter staot him an de lippen toe* hij heeft grote zorgen, zijn nood is hoog (d.i. vooral: in financieel opzicht) (Nbk, Obk), zo ook *Et waeter staot him tot an de lippen* (Dfo, Np), *...tot de lippen* (Op) en *Et waeter komt je an de lippen toe* je komt in een uiterst moeilijke situatie (Np), (gezegd als iemand stiekem een windje laat:) *Zee-d-je wat of trilden je lippen?* (Nbk) 2. lipvormige ombuiging aan een hoefijzer *Veur et verschoeven* [d.i. het tegengaan van het verschuiven] *van et iezer wodde d'r an beide uutaenden een verhoging van een peer centimeter an maekt, dat weren de lippen* (Obk), *Bi' alle peerden kwam iene lippe d'r altied an; mar 't weren ok wel es drieje as ze ze d'r niet best onder holen konnen* (Nbk), vgl. ook *Peerden mit zaachte hoeven hadden soms wel drie lippen (an 't iezer)* (Dfo, Dhau, El, Pe-Db1), *De smid het een grote lippe op et iene hoefiezer zet* (Sz), *Sommige peerden mossen op 'e zied ok een lippe an 't iezer hebben, anders waren ze die zo weer kwiet* (Spa), *De lippe is van 't hoefiezer ofbreuken* (Nbk, Np) 3. (vaak verkl.) neus waar de klink van een deur in valt (Dfo, Dhau, Dho, El, Np, Op, Wol) *Disse deure sluit niet goed meer, de klinke vaalt niet altied in de lippe* (Op) 4. klein onderdeel van het sluitwerk van een deur dat vlak onder de klink zit en dat deze bij het draaien aan deurkruk of deurring omhoog duwt (Bu, El, Ld, Np, Pe-Db1, Spa, Ste, Ow) *Dat kleine lippien zorgt d'r veur dat de klinke omhoog gaot aj'm cupen doen* (Ow, Spa) * *Laot an je lippen gien kwaod ontglippen* (Pe-Db1)

lippediens (Bdie) ['lɪpə...] - lippediens
Hi'j beuest lippediens (Bdie)

lippeklaank (l) - lipklank

lippelezen (l) ['l...] - liplezen

lippen z. *liepen*

lipper(d) z. *lieperd* II

lippestift (Nbk, b) de, et ['lɪpɛstɪft] 1.

(verz.) kleurstof van een lippenstift *Heb ie nog wat lippestift veur me?* (Nbk), *Ze het lippestift op 'e lippen, die kleur die is niet echt* (Nbk)

lis de; -sen; -sien ['lɪs] 1. bep. plant: lis
De vruchten van de gele lis numen we varkenties (Nbk), *gele lis, blauwe lis* nl. bep. gekweekte vorm (El)

lisbloeme (Nbk, Pe-Db1) - lisbloem: gele lis of de bloem ervan

lisdodde (spor.) ['lɪzɔdɔdɔ] - lisdodde

lispelboom (Sz) ['lɪspɪ...] - populier

lispelen (Ste) ['lɪspɪŋ] - lispelen: zwak, onduidelijk spreken, ook: het gebrekkig uitspreken van de s en de z

lissemties (Np) bw. ['lɪsɔmtis, ...sm...] 1. licht, gemakkelijk en oppervlakkig werkend *Et gaot d'r mar wat lissemties overhenne, hi'j aait mar wat* (Np)

list (spor.) de; -en [lɪst] 1. list, slimme vondst *Ie moe'n in zoe'n geval wel een list bedaenken, eers kuj't niet opredde* (Nbk) 2. z. *liest, lieste*

liste z. *lieste*

listanvoerder z. *liestanvoerder*

listerig (b: lm) Ook *lusterig* (Ow, b: lm) bn. ['lɪstɪx/'lɪ...] 1. met zodanige weersgesteldheid dat men het geluid van elders goed kan horen (bij stil, met name vorstig weer; vaak opgevat als teken van naderende vorst)

listtrekker z. *liesttrekker*

listverbiening z. *liestverbiening*

lit et; litten, ook lidden (Ow); littien [lɪt] 1. deksel (van pan, theepot, melkbus e.d., ook deksel gemaakt van karton, hout etc.) *et lit op de panne doen* (Nbk, Np), *De litten willen min van de melkbussen* (Diz), *Doe even et lit op de trekpot* (Ma), *As et waeter kookt, staot et lit op 'e ketel te trillen* (Obk), *et lit van de dekenkiste* (Ste), *et lit op 'e neuze kriegen* terwijl men hoopvol gestemd was onverwacht een flinke tegenslag krijgen (Nbk, b), (gezegd door iemand die even het deksel van een pan oplichtte om te kijken wat voor eten er in zit:) *Zoe'n lit het mien mem ok* (Nbk), *een deusien zonder litten* iemand met weinig verstand, iemand die haast een beetje onnozel is (b), *...zonder lit* (Nbk) 2. deksel van w.c. (b) *Hi'j leut et lit op 'e brille valen* (b) 3. (mv.) ogen van een aardappel (Nbk) *De eerpels bin stikkerig,*

mit diepe litten (Nbk) * *Wie et onderste uut de kanne hebben wil, krigt et lit op 'e neuze* (Db), *D'r is gien pot zo schillig of d'r past wel een lit op* zo scheef of er past wel een deksel op (b), *...zo scheve...* (Sz), zo ook *D'r is gien panne of d'r past wel een lit op* (Ow)

lit. - afkorting van *literatuur*, *literair*
liter de; -s; -tien ['litʃ] - liter een liter melk, *Melk haelden ze vaeke bij de liter* (Ol-Nl, Pe-Dbl); ook wel: maatvat van een liter, vgl. *Een gimmeleren liter wodde een protte bruukt bij de boeren* (Db)

literair - literair een literair tidschrift, *literaire schrieverij*, een literair kofé

literblik (Nbk) - literblik

literatuur [litʃ'ty:ər] - literatuur de *Stellingwarver literatuur*, *Hej' nog wat literatuur in de kraantebak? Dan he'k even wat te lezen* (Nbk), *D'r is hiel wat literatuur over* (Nbk)

literatuurgeschiedenis (spor.) - literatuurgeschiedenis

literatuurkenner (spor.) - literatuurkenner

literatuurkritiek (l) - literatuurkritiek

literatuurliet(e) (l) Ook *literatuurlijst* (l) - literatuurlijst

literatuurlijst(e) z. *literatuurliet(e)*

literatuuronderwijs (l) - literatuuronderwijs

literatuuronderzaker (l) - literatuuronderzaker

literatuuronderzoek (l) - literatuuronderzoek

literatuuropgaffe (l) - literatuuropgave

literatuuroverzicht (l) - literatuuroverzicht

literatuurstudie (l) - literatuurstudie

literatuurverwizing (l) - literatuurverwizing

literatuurwetenschap (l) - literatuurwetenschap

literflesse (Ste) Ook *littersflesse* (Ste) - literfles

literkannegien z. *litterskanne*

litermaote (Ow, Ste) Ook *litermaotien* (Bu, Nbk) - litermaat (ook wel van een halve liter (Nbk))

litermaotien z. *litermaote*

litters (Nbk, Ow, Ste) bn.; attr. ['litʃs] 1. met de inhoud van een liter een literse flesse (Ste), *Een literkanne is van een literse maote* (Ow)

littersflesse z. *literflesse*

litterskanne (Dhau, Dho) Ook *litterkannegien* (Bu) de; -n; -gien ['litʃs kana/...] 1. literkan *Een literkanne is van een literse maote* (Ow)

lito (spor.) de; -s ['lito:] 1. afbeelding door steendruk

litografie (l) [lito(:)gra'fi] - litografie

Litouwen et ['litʃmɔm, ...mɔgn] 1. Litouwen: naam van een bep. land *De dubbele kedden kwammen van Litouwen* (Np)

Litouwer I de; -s; -tien ['litʃmɔʃ] 1. iemand uit Litouwen 2. zware ket, ook *Russische kedde* genoemd (Db, Ld, Ow)

Litouwer II bn.; attr. 1. van, m.b.t. *Litouwen*; z. ook onder *Litouws* II

Litouws I et ['litʃmɔs] 1. de taal van *Litouwen*

Litouws II bn.; attr. na *een*. én voor een onzijdig zn. 1. Litouws

lits (Pe-Dbl) [lits], in *van lits om li'j* van alle kanten, zodanig dat het goed raak was: *Die jonge kreeg een pak slaag van zien vader van lits om li'j* (Pe-Dbl)

litse de ['litʃə] 1. lichaam, in *op 'e litse kriegen* een pak slaag (Spa): *Hi'j kreeg me dan toch op 'e litse* een pak slaag (Spa), *een pak om de litse kriegen* id. (Obk), zo ook *De jongen kregen de gummiestok over de litse* (Dfo), verder in *iene op 'e litse geven* (Spa), *...een goed pak...* (Dfo)

litteken (verspr.) et; -s; -tien ['litʃ:kn] 1. litteken (eerder weinig gebruikelijk; veeleer werd *groete* of een var. daarvan gebruikt) *Van dat ongelok het hi'j een raer litteken overhullen* (Diz)

liturgie (spor., l) - liturgie

live ['laif] - live *Et optreden was live* (Nbk), ook in bep. sst. (die in dit woordenboek niet als lemma zijn opgenomen), zoals *live-optreden*, *live-uitzending*

Liwadden Ook *Luwadden* (Np, s: oost.) ['liwɑdn, ...m.../'lyw..., ...m...] - Leeuwarden

Liwadder I de; -s ['liwɑdʃ, ...m...] 1. Leeuwarder

Liwadder II Ook *Luwerder* (p) bn.; attr. 1. van, m.b.t. *Liwadden*, *de Liwadder kraante* de Leeuwarder Courant (Nbk)

Lk. - afkorting van *Lukas* (bijbelboek)

lobardie (Nbk) Ook *lebardie* (Dho) de; -s [lo:'bardi] 1. platte, harde strohoed (Nbk)

lobbe - locht

2. bep. hoge hoed van harde stof (Dho) **lobbe** (Np, Nt, Sz) Ook **lebbe** (Bdie, Pe-Dbl, bet. 2: Sz), **labbe** (Bdie) de; -n; -gien ['lobə/'lebə/'labə] 1. Iel onder de kop van bep. vogels, vooral bekend van hanen (Bdie, Nt, Pe-Dbl, Sz) *Die hane van mi'j het een kemme op de kop en lange lobben* (Sz) 2. bel snot die uit de neus hangt (Sz) 3. onderkin (Np) *Wat het dat wief een lobbe!* (Np)

lobben z. **lobberen**

lobberd (El) de; -s ['lobrɔt] 1. groot dier of mens *Wat een lobberd van een koe!* (El) **lobberen** (Nbk) Ook **lobben** (Nbk), **lubberen** (Sz) ['lobrɔn/'lobrɔn/'lɔ...] - lubberen: sabbelen, lurken, likkend opzuigen e.d. *De hond zit wat in de panne te lobberen* (Nbk), *...ston in de panne te lobberen* (Nbk), *Hi'j zit altied an de piepe te lobben* (Nbk), *Dat dikke lam zit mar an dat magere schaopien om te lubberen, d'r blif niks van over* (Sz)

lobberig (Dho, El, Ol-Nl, Sz, Wol) bn., bw.; -er, -st ['lobrɔx, ...bɔrɔx] 1. dik en vet (Dho, Ol-Nl, Sz) *Hi'j mag wel oppassen, hi'j wodt zo lobberig* (Dho), *Hi'j zag d'r lobberig uut* (Ol-Nl), *Hi'j is lobberig om zien kop van dikte* (Sz), *Hi'j is zo lobberig om et gezicht* (Dho) 2. slobberig (El) *Dat hangt d'r allemaol lieke lobberig an slobberig* (El) 3. onprettig, onbestemd (van iemands gevoel) (Wol)

lobbes ['lobɔs] - lobbes *Et is een lobbes van een kerel* (Pe-Dbl), *een (dikke) lobbes van een hond* (Nbk, Dfo), *een goeie lobbes* een goedhartige vent, een doodgoed iemand, ook gezegd van logge dieren, met name van een hond: *Wees mar niet bange veur die grote hond, et is een goeie lobbes* (Op)

lobbig (Dhau, Dho, El, Nbk) Ook **lubbig** (Dho) bn. ['lobɔx/'lɔbɔg] 1. dik en vet, stevig, rond gebouwd *Hi'j zag d'r lobbig uut* (Dho), *'n lobbig beest* (Nbk), *een lobbige olifant* (El) 2. (van dranken, pap e.d.) niet bep. dun (Dhau, El) *De jus is lobbig* (Dhau), *Die pudding is lobbig* (El) **lobby** (spor.) - lobby: mogelijkheid tot beïnvloeding door één of meer personen op sleutelposities, pressiegroep

lochien Ook **luchien** (WH), z. ook bij **locht** I, II et; lochies ['loxin/'lɔxin] 1. lichtje *We kunnen wel vesite kriegen, d'r*

kommen een peer lochies an (Nbk), *Et is zo mooi op 11 november, as d'r een hiele riegel lochies de diek daele komt* (Nbk), *...en doe was 't net of d'r allemaole luchies in 't grus waren, dat waren glimwormpies* (Sz), *De koffjepot staot op 't luchien* (Spa), *eulie in et lochien doen* (Np), *Et lochien is 'm uitgaon hij is gestorven* (El) 2. luchtje, geur (Nbk, Np), in *D'r zit een (vies) lochien an*, ook fig.: het is niet helemaal in de haak, het is een beetje gemeen gespeeld, het is met heimelijke bedoelingen gedaan e.d. (Nbk, Np), *een lochien laoten* een wind laten (Nbk) 3. in *een lochien scheppen* een luchtje scheppen, in de frisse buitenlucht gaan, ook in *Hi'j is om een lochien gaon* is overleden (Db, Nbk, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Sz, Op): *Vroeger gongen de meensken as ze longontsteken hadden, nog wel es om een lochien* (Obk), ook: failliet gaan, in *Die meensken uut die zaake hebben et groots opzet, mar d'r is zovule konkereensie, ze kun ok wel es weer om een lochien gaon* (Obk), *Die is 't lochien ok ommeegaon id.* (Np), *...om et lochien gaon* is failliet gegaan (Np); in de vorm *om et lochien gaon* gestorven zijn (Dfo, Dhau, Np): *De hond is ok om 't lochien gaon* (Dhau), verder in: *Die kon wel es om een lochien gaon* zou wel eens kunnen komen te overlijden (Sz), zo ook *Die gaot gauw om een lochien* komt binnenkort te overlijden (Pe-Dbl), *...om et lochien* (Np, Wol) 4. reukwater, odeur (Bu) *even om een lekker lochien naor de winkel* (Bu)

locht I Ook **lucht** (WH), **licht** (Sz, bet. 3: Ste), z. ook bij **lochien** et ['loxt/'lɔxt/'lɔxt] 1. licht: het natuurkundige verschijnsel dat in staat stelt om te zien (met het gezichtsvermogen) *locht uutstraolen*, *helder locht*, *Et locht is niks niet helder* vooral: het licht dat die lamp verspreid (Dho), *zwak locht* (Nbk), *flauw locht* (Nbk), *in et volle locht* met al het licht op iets (gericht), ook fig. (Nbk, b): *Doe (...) kon hi'j (...) niet bij zien bruur in 't schaad staon, mar dán zol hi'j in 't volle locht zet wodden!* (b), *et locht van de maone, ...van de zonne, locht ofgeven* van zich doen uitgaan (Bdie, Obk): *Een glimworm gef locht of* (Bdie), *D'r was wat mit de auto, ik had inienend gien locht meer* (Nbk), (van bijv. een

lamp:) *D'r zit goed locht* in hij geeft veel licht (Nbk), zo ook *D'r zit een goed locht in die lantaarn* (El), *Uut de veerte zaa'k dat ze nog niet op bedde weren, ik zag nog locht branen* (Nbk), *D'r braande nog locht* er was nog licht op (in dat huis enz.) (b, Nbk), *locht geven*: *Zoe'n oolde karbied-lanteern gaf mar weinige locht* (Nt), *Die straotlanteerns hier geven een protte locht* (Dfo), *Die lantaarn gef een goed locht* (Sz), *Et locht vaalt d'r krek op de lichtschijn* (Np), *We zullen even locht maeken* het licht aandoen (Nbk, Bu), *in et locht zetten* iemand of iets (meer) zichtbaar maken door de verlichting aan te doen, door meer in het daglicht te plaatsen (Nbk), ook: iemand bijlichten (Bu), ook fig.: de waarderende belangstelling van anderen op iets of iemand richten (Nbk), *in et locht staon* lett., ook wel fig.: in de belangstelling, ook *iene in 't locht staon*: *Wij' even wat an de kaante gaon, ie staon mij in et locht* (lett.) (Nbk), *uut et locht gaon, ie moe'n et even tegen et locht hollen, dan kuj't beter zien* (Nbk), *Aj' 't even in et locht hollen...* zodanig dat het volle licht erop schijnt (Nbk), *Ie hoeven niet alles in ien keer veur 't locht te haelen* op te zoeken en te laten zien, te voorschijn te halen (Nbk), *Kom es veur 't locht* kom eens te voorschijn (Ma, Spa, Nbk), *Ie kun zo niet veur 't locht kommen* voor de dag komen, je vertonen (Nbk), *Wat d'r doe wel niet veur 't locht kwam (...)* tevoorschijn kwam (Nbk), *Hij ziet d'r wel locht in* ziet wel kans dat werk e.d. klaar te krijgen, durft het werk e.d. wel aan (Diz, Sz), *ziet het wel zitten* (Nbk), *waartegenover d'r gien locht (meer) in zien* niet (meer) zien zitten dat er nog een mogelijkheid tot een oplossing is, dat het nog klaar kan komen e.d. (Dfo, Dhau, Dho, Diz, El, Ld, Ol-Nl, Ow), *Locht in 't donker!* gezegd wanneer er plotseling licht is (terwijl het donker was), vooral doordat men dat aandoet (Bdie, Nbk), ook fig.: er is een oplossing in zicht, de situatie zal zich kennelijk verbeteren (Nbk), ook *Locht in de duusternis* id. (lett. en fig.) (Dfo, Nbk), *tussen twee lochten* in de schemering (echter aaneen in *in twielochten*) (Ma), (gezegd wanneer er zeer veel licht is of plotseling ontstaat, met name wanneer men

een sterke lamp e.d. aandoet:) *een zee van locht* (Nbk, Np) 2. (vaak verbogen en in verbindingen) daglicht *Mit die grote bomen veur 't huus komt d'r niet vule locht* in weinig daglicht (Nbk), *Die plaanten staon hier niet zo mooi, die hebben aenlik te min locht* te weinig daglicht (Nbk), *D'r grujden aandere plaanten, die [het plantje] et locht benammen* (ba), *tussen locht en donker* bij schemeravond (El, Nbk), *'t Kan gien locht verdregen* het kan het daglicht niet velen (El, Np, Obk, Ow, Spa, Nbk), *an et locht kommen* in de openbaarheid komen, *We mossen bij locht weer thuus wezen* (Ld), *Daor moe' bij locht nog even henne* terwijl het nog licht is (Nbk, Bu), *Et was nog bij lochte dat hij hier was* toen het nog niet donker was (Dho, Np, Op, Wol), *Dat kuj' nog krek bij locht(e) doen* terwijl het nog niet donker is (Obk, Ma), *bij lochte thuus wezen (moeten)* id. (Diz, Dho, El, Ld, Ol-Nl), *bij lochten* id. (Dfo, Diz, Nt, Ow, Pe-Dbl, Spa): *Auwe anmaken dan kun we nog krek bij lochten thuus* (Sz), *We moe'n bij lochten over* (Ow), *We kun 't zo niet meer zien, zuwwe 't morn bij lochten mar doen?* (Diz), *mit lochten* wanneer het (nog) licht is (Bdie, Dhau, Nt, Ol-Nl, Spa, Ste, Sz): *Hij is mit lochten votgaon* (Ste), *...mit lochte...* (Np), *...mit locht...* (Ste) 3. goddelijk licht, licht in godsdienstige zin (Ste) *Eerst braant de paoskeerze aliend, dan wodt dat vuur deurgeven an iederiene, zodat d'r locht in de kärke komt: dat is de opgang naor et licht* (Ste) 4. lamp, lantaarn, lichtpunt e.d., ook (verz.): alle lampen e.d. die de desbetreffende ruimte, het huis e.d. verlichten, de verlichting als geheel *We hebben gien best lucht, d'r moet mar es een ni'je braander op de laampe* (Sz), *Hael even een lochien op een lantaarn* (Wol), *Schrien mi'j niet zo mit dat locht in de ogen* (Nbk), *'t Locht hoeft op 't heden niet zo lange meer op* (Obk), *Et locht gong op* (Nbk), *Et locht kan wel uut* (Bu), *'t Locht gong uut en ik heurde niks meer* (b), *et locht andoen, ...opdoen* (Nbk), *...uutdoen, ...andri'jen* nl. inzake de elektrische verlichting, *...uutdri'jen* id., *De meersten hebben tegenworig elektrisch locht* verlichting d.m.v. elektriciteit (Dhau), (gezegd in de tijd dat de verlichting d.m.v.

locht - locht

gas of elektriciteit in opkomst was), *et ni'je locht* (Ow), zo ook *We hebben et ni'je locht kregen* verlichting d.m.v. elektriciteit (Ol-Nl), *Ik hebbe locht an de fiets* verlichting (Np), *Et locht moet al an op 'e fiets* de fietslantaarn (Pe-Db), *Ie kun soms mar min et locht op 'e fietsbaand kriegen* in feite: de dynamo (Obk), vandaar *Doe et locht mar an de baand* (Dho), *Dat aj' locht in 't kiepehokke brengen, de kiepen vule foeler beginnen te leggen (...)* (b), *Mit et onweer sleug et locht uut* de verlichting d.m.v. elektriciteit (Pe-Db), *'t locht opstikken, Die het et locht lege hangen* (Bu), (inzake een auto:) *Hej' de lochten wel op?* (Nbk), *groot locht* (spor.) 5. verkeerslicht of ander sein (met gebruikmaking van licht) *De lochten stonnen op rood* (Nbk), *...sprongen op gruu* (Nbk), *Deur et rooie locht rieden kan vanzels niet* (Nbk) 6. het verlicht zijn, het niet duister zijn (lett.) *Locht en schaad, 't maekt gien verschil* (v) 7. gezichtsvermogen, in *iene et locht in de ogen niet gunnen*, ook *Hij' gunt 'm gien locht in de ogen* (El) 8. opheldering, begrip inzake iets *je locht (bi' iene) opstikken* zich informeren, (vooral verkl.:) *D'r gong him een lochten* op hij kreeg iets door, hij doorzag het (b, Spa, Nbk), zo ook *Inienend gong me een locht op* (Nbk), *Komt d'r al wat locht in die kwestie?* (l) 9. in *zien locht onder de korenmaat zetten* (Op) 10. persoon die zeer goed is in verstandelijk opzicht *Hij' is gien groot locht* hij is niet erg snugger, helder (Sz, Bdie) * *Iene voegel in de haand is beter as tiene in de locht* (Ow, Nbk)

locht II Ook *lucht* (WH) de; -en; lochienen 1. lucht (die zich overal op aarde voordoet en die men inademt om te kunnen leven), ook: zuurstof *Ik zet even een raem eupen, dan kan d'r temeensen wat frisse locht in kommen* (Nbk), *locht inaosemen, ...uutaosemen, koolde locht, waarme locht, naor locht happen* naar lucht snakken, *Hij' kon haost gien locht meer kriegen* hij had ademnood, *Dat is locht veur me* dat vind ik volstrekt oninteressant, dat negeer ik (Np), *Mit de eide et laand even overkrabben om wat locht in de grond te kriegen; dat deden ze wel as de grond slim stief was vlak veur et opkommen van rogge of pooterappels* (Ow) 2. lucht uit de

dampkring zoals die zich in een bep. ruimte, op een bep. plaats, in een bep. omgeving als een geheel voordoet *In de Appelschester bossen hej' een gezonde locht* (Nbk), *een ongezonde locht, Veraandering van locht zal je goeddoen* (Nbk), *in de eupen locht* 3. geur die ergens hangt, ergens in of aan zit *D'r hangt een vieze locht* (Nbk), *...een malle locht in de kelder* een rare, onaangename lucht (alg., Ow), *De dongbulte geeft een malle locht* (Dhau), *een vremde locht* (Db), *As 't waarm weer is, kuj' wel weten dat oonze buurman varkens het; dan kuj' de locht wel snieden* (Db), *argens locht van kriegen* iets gaan bespeuren van een zaak die speelt, van wat een ander onderneemt of van plan is te doen (Nbk, Np, Ow): *Hij' het d'r zeker [kennelijk] locht van kregen* (Ow) 4. dampkring *De vlieger staot hoge an de locht* (Nbk), *D'r ston een schofferd in de locht* (b), *Hiel hoge in de locht zie 'k een vliegtuug* (Nbk), *een gat in de locht springen*, zo ook *Hij' kon van bliedschop wel in de locht springen* (Obk), *wat in de locht vliegen laoten* (spor.), (verwensend:) *Ie kun om mi'j in de locht vliegen, En doe... verleur hij' 't evenwicht, de bienen gongen de locht in en d'r waren ongelokken van kommen as hij' niet zoe'n dik gat had* (b), *Et veurjaor zit in de locht* het wordt al lente (Nbk), *De locht drift uut et westen* de wind is westelijk (Np), *Dat kwam ok zomar uut de locht valen* het plan, de situatie was er zo maar ineens (Nbk), *Et hangt in de locht* het is nog niet klaar maar er wordt wel aan gewerkt (Nbk), *Die geheime zender hebben ze uut de locht haeld* hebben ze belet verder uit te zenden (Nkb) 5. hemel, hemelgewelf *De locht is blauw, De locht betreft, ...is betrokken, ...heldert op, ...klaort op, een heldere locht, een bewolkte locht, De locht wodt dikke zwaarbewolkt* (Nbk), *een dikke locht id.* (Nbk), *een volle locht id.* (Nbk), *een dichte locht id.* (Nbk), *Et wil mar gien dag wodden mit zoe'n dikke locht id.* (Diz), *'t Is een strakheldere locht* een staalblauwe hemel (Diz), *'t Is een donkere locht* (Bu), *Wat staon d'r vanaovend een steerns an de locht* (Nbk), *Et liekt niet best mit de locht, we kriegen vast regen* (Ol-Nl), *De locht liekt min, we kunnen*

wel regen kriegen (Np, Nbk), ...*liekt stromin* (Np), *De locht heldert van onderen weer op, et wodt weer lochtiger* de lucht wordt helderder, klaart enigszins op in de verte (na of tijdens een bui) (Bu), *De bliksem was niet van de locht* het weerlichtte voortdurend (Pe-Dbl), zo ook *Et vuur was niet van de locht* (j), 't *Was zok min weer, de buijen waeren niet van de locht* (Pe-Dbl), ook fig.: *De grappen weren niet van de locht* er werden voortdurend grappen gemaakt (Dfo), zo ook *De belevenissen weren niet van de locht* (j), *De locht warkt* er is werking in de lucht, er is onweer of regen op komst (Nbk, Wol), zo ook *De locht betrok* (Nbk, v), *Bij bakken vol kwam et in ien keer uut de locht zetten* nl. de regen (v), *De locht zet an* er komt een bui aan de lucht (Nt, Bu), *Hi'j kan om mi'j langs de locht vliegen* oplazeren (Nbk), *gien wolkien an de locht* er doet zich geen enkel probleem voor (Wol), *Eindelijk is d'r klaorighied in die verkoperi'je kommen, et het lang genoeg in de locht hongen* zonder dat er zekerheid, helderheid was (Dfo), *Hi'j kon van bliedschop wel tot de locht an toe springen* (Ow), *Hi'j kwam zomar uut de locht valen* hij kwam onverwacht (Bu), *De locht is (nog) blauw van daegen* doe maar rustig, neem de tijd maar (Dhau, Ow, Spa, Wol), zo ook *De locht hangt (nog) vol daegen* id. (Bu, Nbk), *een slag in de locht* (Np) * *Een blauwe locht past een mooie locht* hoort bij, impliceert (Diz), *Aj' boer binnen, dan hej' altied locht bi'j je* dan moet je dat steeds kunnen ruiken, anders verzet je niet genoeg (Ste), (in extreme situaties:) *Dan liever de locht in!* dat wil ik absoluut niet (Nbk)

locht III Ook *lochte* (Dfo) bn.; bet. 1: pred. ['loxt(ə)] 1. met daglicht 't *Wodt al locht* de dag breekt aan (Nbk), *Morgens om zes ure is et now al locht* (Op), *In et langste van de daegen blift et lange lochte* (Dfo), *Et is aovens nog lange locht* (Ld, Nbk), *Tussen locht en donker rotten hekkepaolen et hadste* bij het aardoppervlak (Bdie, Nt, Obk) 2. licht van kleur (b) *Now bin 't meerstal lochte jurkies* (b)

locht- ['loxt] - licht- (niet alle sst. zijn in dit woordenboek vermeld), vgl. *lochtgruun*,

lochtgries
lochtaggregate (l) ['loxtagrəgɔ:ət] - licht-aggregaat
lochtactie (l) - luchtactie
lochtalarm (verspr.) - luchalarm *In de oorlog haj' in de steden lochtalarm* (Np)
lochtansluting (spor.) - lichaansluiting
lochtanval (spor.) - luchtanval
lochtbaand Ook *luchtbaand* (Sz), *luchtband* (Spa) - luchtband *Tegenwoordig lopen alle waegens op lochtbanen* (Dfo)
lochtbak Ook *luchtbak* (Spa) ['loydbak /...A...] - lichtbak: bak met licht, nl. om tekeningen op te maken e.d., vanouds vooral: bekend attriboot met sterk licht gebruikt door stropers, waar nl. het wild op afkomt en door wordt verblind zodat men het kan schieten, vgl. *De lochtbak is een veuruutschienend locht; de kaanten van et glas van de lanteern wodden dichteplykt mit sukerei* d.i. cichorei (Obk), *Ze gongen mit de lochtbak vot te streupen* (Wol), *mit de lochtbak et veld in* (Ow), *Streupen mit de lochtbak mag niet* (Spa), *Hi'j leup mit de lochtbak* (Bdie)
lochtbakken (b) onbep. w. ['loxtbakj] 1. met de *lochtbak* stropen *En mit 't lochtbakken was 't al krekkelieliek (...)* (b), *Dan gongen ze vaeke even een peer uurties lochtbakken* (Obk)
lochtbanewaegen (Bdie, Dho, El, Ld, Nbk, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Wol) Ook *lochtwaegen* (Db, Dhau), *luchtbandewagen* (WH) de; -s; -tien ['loydbā:nə.../...] 1. boerenwagen op luchtbanden *Op een lochtbanewaegen kuj' twie voer huj op laeden* (Obk)
lochtbedde Ook *luchtbedde* (WH) - luchtbed
lochtbeeld (spor.) - lichtbeeld (m.b.v. projektor) *een lezing mit lochtbeelden* (Ow)
lochtbelle Ook *luchtbelle* (WH) - luchtbel
lochtbelon Ook *luchtbelon* (WH) - luchtballon
lochtblauw - lichtblauw *een lochtblauwe jurk* (Nbk)
lochtblond (Nbk) bn. [aks. wisselt] 1. lichtblond *lochtblond haor* (Nbk)
lochtbrogge - luchtbrug (d.m.v. vliegverkeer)
lochtbron (l) de; -nen; -negien 1. lichtbron

lochtbuis - lochtig

lochtbuis (spor.) - lichtbuis
lochtbuks (Op) - luchtbuks
lochtbundel (spor.) - lichtbundel
lochtceel (l) - lichtceel
lochtcirculatie (spor.) - luchtcirkulatie
locht dag (Bu, Ow, Pe-Db) ['loydax], in *mit locht dag* toen het licht werd, zeer vroeg, vgl. *Mit locht dag was hij votgaon* (Bu)
lochtdichte (spor.) [aks. wisselt] 1. luchtdicht *lochtdichte ofsluten, Is die ruimte lochtdichte?* (Nbk)
lochtdienst (spor.) - luchtdienst
locht doel (l) - lucht doel
locht doelgeschut (l) - lucht doelgeschut
locht druk de ['loydrok] 1. luchtdruk (door de lucht van de dampkring, uitgedrukt in millibaren) 2. lichtdruk (bep. soort reproductie) (l)
lochte z. *locht* III
lochtemaone (Bdie, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, bo: Dho) Ook *lochtmaone* (Bu, Db, Nbk, Np), *luchtemaone* (Dla, Spa) de; -n (all. bet. 2) [loxt(ə)'mɔ:nə/laxt...] 1. de toestand waarbij het licht is doordat het volle maan is *As 't winters lochtemaone is en de wiend oost dan kan 't d'r ommeraeck in kniepen* (Obk), *Et was lochtemaone, dat lichtkaans dat ze him zaggen* (Nw) 2. kaal hoofd (Nw)
lochten Ook *luchten* (WH, elders spor.) zw. ww.; overg., onoverg.; lochte, het locht ['loxtɪ/...A...'] 1. door de buitenlucht fris (doen) worden *et beddegoed lochten* (Diz, Ow), *...buten zetten te lochten* (Ld), *de kleren lochten* (Bdie), *De dekens zo now en dan even lochten, daor meugen de vrouwluden graeg over* (Np, Obk), *Et bedde moet even lochten* (Ma), *een kaemer lochten* (Ma, Obk, Ow, Wol), vandaar ook *Doe de raemen mar even eupen, je moeten de boel mar even lochten* (Nt, Ste, Wol), *De gevangen en moe'n now en dan ok es locht wodden* in de buitenlucht doen komen (Nw), *We moe'n even lochten* in de buitenlucht (Nbk) 2. (overg.) in (Nbk) *et hatte lochten* z'n hart luchten (Nbk) 3. (overg.) uitstaan, dulden, in verb.: *Ze lochten mekaander ok niet* kunnen elkaar niet luchten of zien (Ste), *Ik kan him niet lochten* (Bdie, Np, Sz, Ol-Nl), evt. gevolgd door *...of zien*: met name gezegd van zelfingenomen personen (alg.), zo ook

Hij kon zien buurman niet zien of lochten (Op, Diz) 4. (onoverg.) licht worden, vooral: door het daglicht (Bu, Ol-Nl, Wol), *Et begon te lochten* het werd licht, nl. 's morgens, door het daglicht (Bu), *bi' 't lochten van de dag* bij het aanbreken (Ol-Nl), *De buie is bijna over, want et begint onderomme al weer te lochten* de lucht wordt helderder, klaart enigszins op in de verte (na of tijdens een bui) (Ol-Nl, Wol) 5. (onoverg.) weerlichten *Ik zie et lochten* weerlichten (Ste), *Et lochte vannaacht aorig slim* (Ma), *Wat het et gisteraovend locht, et flikkerde iederkeer an* (Np), *De donder kwam drekt op et lochten* (Ow) 6. (onoverg.) licht geven, licht doen schijnen (b, Nbk) *Hij lochte mit de zaklanteern in de kelder* (Nbk), *Hij lochte mit de vleermoos zo veer mogelijk over de gröppe* (b) 7. oplichten, flikkeren (b), in *Zien ogies lochten niet een klein betien* (b)
lochtend (spor.) ['loxtɪnt] - lichtend, in *een lochtend veurbeeld* (spor.)
locht fakkel - lichtfakkel
locht fietsen (verspr.) onbep. w. ['l...] 1. lucht fietsen, erop los fantaseren *Hij was ok weer aorig an 't locht fietsen, niet?* (Ow)
locht fietser (Nbk, Nt, Obk, Wol) de; -s; -tien ['l...] 1. lucht fietser, fantast (Nbk, Nt, Obk) 2. iemand met veel lef (Wol)
locht filter (spor.) - luchtfilter, lichtfilter
locht flits (spor.) - lichtflits
locht foto - lucht foto: foto vanuit de lucht
locht gas (l) - lichtgas
locht gat (Nbk, Op) - luchtgat
locht gattien (Nbk, Op) - lucht gaatje, ook wel: gaatje waar licht door komt (Nbk)
locht gebied (l) - lichtgebied
locht gekoeld (spor.) - lucht gekoeld
locht gesteld hied Voor -heid z. -hied (spor.) - lucht gesteldheid
locht gevecht (Db, Nbk, Op) - luchtgevecht
locht gevend [loxtɪ:bɪnt; aks. wisselt] - licht gevend *locht gevende varve, locht gevende ciefers van een wekker* (Nbk)
locht granaat (l) - lichtgranaat
locht hal (l) - luchthal
locht happen (spor.) onbep. w. ['loxt...] 1. happen naar lucht (vooral van vissen gezegd)
lochtig Ook *luchtig* (WH) bn.; -er, -st

['loxtəx] 1. met daglicht *'t Is op 't heden morgens op 'e tied al lochtig* (Obk, Op), *'t Wodt al lochtig, we moe'n van bedde* (Ow), *'t Is tegenworrig lange lochtig* (Nbk)

2. licht van kleur *De meeste meensken bin op 't heden lochtig in de kleren* (Obk), *een lochtige jurk* (Nbk), *een lochtig streepte rok* (p), *Die vloerbedekking het een mooie, lochtige kleur* (Bu, Dho, Ld), *Ik heb de keuken lochtig opvarfd met een lichte kleur* (Diz), *Hij is kenber an zien lochtig haor* (Ow), *iene mit lochtig haor* (Nbk, Np, Spa), *een lochtig koppien mit haor* id. (Spa), *Wi'j wo'n staorigan al aorig lochtig van haor* (Obk)

lochtigblauw (Bu, Dho, El, Ma, Nbk, Np, Obk) Ook **luchtigblauw** (Spa) - lichtblauw, in sterke of minder sterke mate *een lochtigblauwe jurk* (Bu, Nbk)

lochtinstelaosie (spor.) - lichtinstallatie

lochtinval (spor.) - lichtinval *Daor is ok mar weinig lochtinval* (Nbk)

lochtjaar (l) - lichtjaar

lochtlabel (spor.) - lichtkabel

lochtkaante (Nbk de ['loxt...]) 1. zijde waar het licht is

lochtkanaal (spor.) - luchtkanaal

lochtkesteel - luchtkasteel *lochtkestelen bouwen* (Wol)

lochtknoppe Ook **luchtknoppe** (WH) de; -n; ...knoppien ['l...]) 1. lichtknopje *de lochtknoppe even omedrijen* (Nbk), *Waor zit hier et lochtknoppien?* (Np)

lochtkoegel (Bdie, Ow) - lichtkogel

lochtkoepel (Ol-Nl) - lichtkoepel

lochtkoker (Dhau, Diz, Np, Nt, Pe-Dbl, Wol) Ook **luchtkoker** (Spa) de; -s; -tien ['l...]) 1. luchtkoker (op een gebouw, van een parkeerelder enz., maar ook op een berg ingekuilde aardappelen; in de vorm van een stuk kachelpijp of draineerbuis (Np))

lochtkussen (Nbk, Np) Ook **luchtkussen** (Sz) et; -s; -tien ['l...]) 1. met lucht gevuld kussen, in het bijzonder bep. bakvormige attractie voor kinderen bestaande uit een zeer groot opgeblazen kussen waarop en waarbinnen kinderen springen

lochtlanding (l) - luchtlanding

lochtlandingstroepen (vo) - luchtlandingstroepen

lochtlaoge (spor.) - luchtlaag *Mar omdat de onderste lochtlaogen nog koolder weren*

(...) (ba)

lochtledig (Nbk, Np) ['loxt'l...]) - luchtledig; fig., zelfst.: *in et lochtledige praoten* (Nbk, Np)

lochtleiding (Bdie, Pe-Dbl) de; -s, -en ['loxt...]) 1. (ook verz.) elektrische leiding t.b.v. de verlichting d.m.v. elektriciteit *Bij de overgaank van pieterculie naor elektrisch locht kreej' lochtleiding in huus* (Bdie, Pe-Dbl)

lochtmacht - luchtmacht *N. is bij de lochtmacht, daor ha'k ok wel bij wezen wild* (Nbk)

lochtmaone z. *lochtmaone*

lochtmassa (l) - luchtmassa

lochtmoonster (l) - luchtmonster

lochtmet (spor.) - lichtnet

lochtofweer (spor.) - luchtafweer

lochtofweergeschut (Db) - luchtafweergeschut

lochtoorlog (spor.) - luchtoorlog

lochtpaol (Bdie, Dhau, Dfo, Ma, Obk, Op) Ook **luchtpaol** (WH) - lantaarnpaal *Ik hebbe een lochtpaol vlak veur 't huus, en dat is een hiel genot* (Obk), *We mochten d'r hier wel es een luchtpaol bij hebben* (Spa)

lochtpiepe (verspr.) ['l...]) - luchtpijp *Hij het et (slim) op de lochtpiepen* (verspr., Wol)

lochtpompe (Bdie) - luchtpomp

lochtpost de ['loxtpost]) 1. vervoer per luchtpost

lochtpostbrief (v) - luchtpostbrief

lochtpostkevoet (l) - luchtpostenveloppe

lochtpostpepier - luchtpostpapier

lochtpunt Ook **luchtpunt** (Spa), **lichtpunt** (Sz) et; -en; -ien ['loxtplant/...]) 1. punt van waaruit licht straalt, vooral: straatlantaarn, ook (fig.:) positieve mogelijkheid, positief aspect *We zollen wel een lochtpunt hebben willen, hier veur bij de weg* (Nbk), *overall een lochtpuntien in zien* overall een positieve kans in zien (Op), *zo ook D'r zit nog wel een klein lochtpuntien in* (Nbk), *...een lochtpuntien an* (Bu)

lochtreis - luchtreis

lochtreiziger (spor.) - luchtreiziger

lochtreuster (spor.) - luchtrooster

lochtschaekelder (l) ['loxtske:k|df] - lichtschakelaar

lochtschien (Bdie, Nt) Ook **luchtschien** (Sz) de ['loxtski:n/'la...]) 1. een beetje licht,

lochtschiendag - loddereindeusien

een klein beetje dat men ergens van ziet 't
*Was donker, mar toch was d'r nog een
kleine luchtschien* (Sz), *Ik zag d'r een
lochtschien van* (Nt)

lochtschiendag z. *lochtschoondag*

lochtschiensel (spor.) et; -s ['loxtskĩ:s] 1.
lichtschijnsel *een vremd lochtschiensel*
(Db)

lochtschip (Bdie) - luchtschip

lochtschommel (spor.) - luchtschommel

lochtschoondag (Bu, Dhau, Nbk, Np, Obk,
Ste, b, bl, b: ln) Ook *lochtschiendag* (Ma,
Ol-Nl, p, bo: Op) bw. ['loxtskõ:ãndax/
...skĩ:n...] 1. volop dag, volledig licht
geworden, in tegenstelling met de
schemering *Et locht kan now wel uut heur,
't is lochtschoondag* (Ste, Nbk), *Ze hebben
bi'j lochtschoondag de gedienen dichte, wat
zollen ze daor toch hebben?* (Nbk, Obk),
Bi'j lochtschoondag hebben ze inbreuken
(Nbk), *Mit lochtschoondag is hi'j votgaon*
(j), *Ok stom van J. om zo mar op
lochtschoondag mit 'n haeze deur et dörp
te gaon* (b), *Hi'j is de duvel ontkreupen
bi'j lochtschoondag* is enorm gewiekst, leep
(Dho), zo ook *Hi'j is de duvel ontkommen
op lochtschoondag* hij weet zich overal uit
te redden, hij is slim genoeg om altijd een
uitvlucht, een uitweg te vinden

lochtshow (l) - lichtshow

lochtsgaon (spor.) ['loxtsĩja:l] - licht-
signaal

lochtslange (verspr.) - luchtslang

lochtspiegeling (spor.) ['loxtspi:gəln/
...g|...] - luchtspiegeling *In et Fochteler-
vene koj' et soms mitmaeken dat et krek
leek dat de bossen van Veenhuzen hiel
kotbi'j weren; ik heb dit een peer keer
mitmaekt. Een lochtspiegeling die geleer-
den fata morgana nuunden* (Ow)

lochtsprong (spor.) - luchtsprong: sprong
in de lucht *Van poere bliedschop maekte
hi'j een lochtsprong* (Nbk)

lochtsteun (l) - luchtsteun

lochtstikstof (Ow) de ['loxt...] 1. in de
lucht voorkomende stikstof (...) *dat ze
onder slim hoge temperaturen de locht-
stikstof an kalk bienen konnen* (Ow)

lochtstraol (verspr.) - lichtstraal: straal
van een lichtbron komend

lochtstroom - luchtstroom

lochttemperatuur (l) - luchttemperatuur

lochttrilling (l) - luchttrilling

lochtveert (l) - luchtvaart

lochtverbiening (l) - luchtverbinding

lochtverbruuk (spor.) - lichtverbruik

lochtverdediging (spor.) - luchtver-
dediging

lochtverkeer (verspr.) - luchtverkeer

lochtverkeersleider (spor.) - luchtver-
keersleider

lochtverkeersleiding (spor.) - luchtver-
keersleiding

lochtverschinsel (Np) - lichtverschijnsel

lochtverschil (Np) et; -len ['l...] 1.
temperatuurverschil

lochtvervoer (l) - luchtvervoer

lochtvervuiling (spor.) - luchtvervuiling

lochtvloot (l) - luchtvloot

lochtvochtigheid (spor.) Voor -heid z.
-hied - luchtvochtigheid

lochtwaegen z. *lochtbanewaegen*

lochtwegen (spor.) ['loxtwt:gɪ] - lucht-
wegen: ademhalingswegen

lochtwottel (spor.) - luchtwortel

lochtzee (l) - lichtzee

lochtziek (spor.) - luchtziek

lochtziepe (Ste) de ['loxtsi:pə] 1. zeep met
veel lucht erin, bekend uit de tweede
wereldoorlog *In de oorlog mos ie je mit
lochtziepe wasken; nao de oorlog haj' gien
locht- en kleiziepe meer, de lochtziepe
was wat luxer* (Ste)

lochtzoeger (Dho) ['loxtsu:gɪ] - lucht-
zuiger: kribbebijter die ook lucht zuigt

lodde (Bu, Obk, Pe-Dbi, Sz) de; -n; -gien
['lodə] 1. hooigraaf (Pe-Dbi) 2. spade
(Obk, Sz) 3. fopspeen (Bu)

lodder (Bdie, Ol-Nl) ['lodɾ], in *Hi'j het
(wel) lodder an de kluut* hij zit er
warpjes bij (Ol-Nl) en in *lodder in de
ogen hebben* lodderig kijken (Bdie)

lodderein (verspr., p, b) Ook *loddereine*
(Obk), *lotterein* (Bdie, Nbk, Ste, b: ln) de

['lodə'rɛjn(ə), ...ɔ... (Nbk)/lotə... (Nbk, Ste)]

1. lodderein: l' eau de la reine (bep.
reukwater) *Ik heb een lekker flessien
lodderein van mien grootmoeder kregen*
(Sz), *Lotterein is goeie ooldeklonje* (Ste)
loddereindeusien (Dfo, Dhau, Np, Sz, s:
oost., s: Obk) et; ...deusies [...'r...] 1.
doosje met sponsje, bevochtigd met bep.
reukwater: l' eau de la reine *Een lod-
dereindeusien haj' watten in, daor geuten
ze lodderein op om dan zo now en dan een
snuffien te nemen* (Sz)

loddereine z. *lodderein*

loddereinflæssien (Bu, Db, Diz, Dho, Ld, Ma, Np, Spa, Wol) Ook *lotterereinflæssien* (Ste) et; ...flessies [...'r...] 1. flesje met lodderein *Dat loddereinflæssien het nog een goolden knoppien, et is wel twie ieuwen oold* (Db), *Mit een begraffenis staon de loddereinflæssies op de taofelties* (Ld)

lodderen (Np) zw. ww.; onoverg.; lodderde, het lodderd ['lodrɔ̃] 1. (van de huid) dik, slap hangen *N. zicht d'r lodderig uut, et velt loddert heur om de huid* (Np)

lodderig bn., bw.; -er, -st ['lodrɔ̃x] 1. lodderig, op opvallende wijze suf, slaperig kijkend (vaak opgevat als het gevolg van drankgebruik) *As een meenske niet een beste naacht had het, kan hi'j soms lodderig uut de ogen kieken* (Dfo, Dhau, Obk), *Hi'j kikt nog zo lodderig, hi'j is nog niet goed wakker* (Nbk), *Hi'j is zeker laete op bedde kommen, hi'j kikt zo lodderig toe* (Dho), *mit lodderige ogen* (Nbk), *Van diketen woj' altied lodderig* (Sz), *le kun je soms echt lodderig veulen aj' niet lekker binnen* (Sz), *Die koe kikt d'r lodderig uut suf, zich kennelijk niet zo goed voelend* (Db) 2. (van personen) dik, vet *Die is zo lodderig* (Nbk), *Et is een lodderig jonk* (Np), *N. zicht d'r lodderig uut, et vel loddert heur om de huid* (Np) 3. (bn.; van voedsel) vet en dik, glibberig en dik (Dho, Nbk, Np) *Die panne mit hustpot is lodderig* (Np), *Dat is van dat lodderige spul, 't is niet lekker* (Dho), *Et spek is lodderig* (Nbk), *De soepe is lodderig dik* (Nbk) 4. in lodderig weer warm, zwol weer (b: lm, p)

loden I bn.; attr. ['lo:ɔdn] 1. van lood *loden fietskoegels* (Db), (bij vgl.:) *Hi'j is d'r mit loden schoenen henne lopen* schoorvoetend, met tegenzin (Nbk) 2. van loden (bep. kledingstof) *een loden jasse, Ik heb een regenjasse van loden stof* (Dhau, Diz)

loden II zw. ww.; overg.; loodde/lodede, het loded ['lo:ɔdn] 1. nagaan of iets loodrecht staat (met een schietlood) (Bdie, Ma, Obk, Op, Spa) *Een metseler moet een mure regelmaotig loden om de mure recht te holen* (Bdie, Spa, Wol, Op), *Aj' keziene stellen bi'j een ni'j te bouwen huus, moej' ze eerst loden* (Ma, Obk) 2. een loodje aanbrengen ter verzegeling *Et*

loden van elektriciteit-, gas en waeterleiding: dan komt d'r een lotien an (Dhau) 3. een loden plaatje of blikje aanbrengen als teken dat iets is gekontroleerd of gelegitimeerd (z. ook *loten*) *et loden van eerpelzakken of maelzakken* (Ma, Op), *De waegens die naor et butenlaand gaon, wo'n loded* (Wol), (van vee:) *De kemies kwamom te loden, d'r kwam een lotien in de stat, ze mossen markt wodden, ze weren taxeerd* (Nbk), *Kollektebussies wodden ok loded* (Nbk)

loebes de; -en; -ien ['lubɔ̃s] 1. gemene of grote en ruwe hond (Dhau, Nbk, Pe-Db) 2. gemene en/of onverschillige kerel of jongen *Die loebes moej' wel in de gaten holen* (Pe-Db), *een gemiene loebes* (Nbk), *een dikke loebes* (Nbk), *een smerige loebes* (Nbk), *een vuile loebes* (Ow)

loede (Ma) Ook *loete* (Db) de; -n ['lu:dɔ̃/...tɔ̃] 1. ovenkrabber

loeder de, et; -s; -tien ['ludr] 1. loeder: scheldwoord voor gemeen iemand *Hi'j is niet te vertrouwen, et is echt een loeder* (Sz), *Ik wil mit N. gien gedoente hebben, et is een dikke loeder* (Db)

loederachtig (Bu, El, Ld, Ma, Dhau, Nbk, Nt) bn., bw.; -er, -st ['l...] 1. gemeen, als een loeder *Dat peerd is wat loederachtig* (Ma), *Hi'j kikt zo loederachtig uut de kop* (Nbk, Nt), *een loederachtige streek* (Bu)

loederig (verspr.) bn., bw.; -er, -st ['ludrɔ̃x] 1. gemeen, als een loeder (verspr.) *Dat is een loederige hond* (Np), *'t Is een loederige kerel* (Nbk), *Die hebben ze loederig behandeld* (Np), *een loederige streek* (Np), *Hi'j kikt zo loederig* (Nbk), *loederig toekieken* er gemeen uitzien, gemeen kijken (Ow), *Hi'j ziet d'r loederig uut* (Ol-Nl) 2. een verwaarloosde indruk gevend (Op) *Ik gelove nooit dat N. een goeie boer is, want zien hiem, zien vee en zien laand, et is allemaol wat loederig* (Op) 3. zich niet zo lekker voelend, er slecht, ongezond uit ziend (in het gezicht), inzake vee vooral van koeien: er ongezond uit ziend (Bdie, Bu, Dfo, Dhau, Dho, Ol-Nl, Op, Pe-Db, Wol) *Ik bin wat loederig vanmorgen* (Dho), *d'r loederig uut zien* (Bdie), *Die koe kikt d'r loederig uut* (Dfo, Dhau, Op, Wol) 4. (van een koe) met uitpuilende ogen *Die koe kikt d'r loederig uut* (Bdie)

loef - loegen

loef (Nw, bs) de; loeven; -ien [luf] 1. holte, gat waar de 'pen' in komt van een bep. houtverbinding: loef *een cupen loef* een loef zonder een bep. extra uitsparing (die het wijdst is aan de onderkant), d.i. zonder *veurloef*, vgl. *Et warken mit een veurloef het as veurdiel dat et bij' zoe'n verbiening lang zo gauw niet inregent as bij' een verbiening mit een cupen loef, dat d'r zal minder gauw rotteri'je in et hooft kommen* (bs)

loeg (p, b: lm) et (?) [lu:x (?)] 1. gehucht **loege** (verspr.) de; -n; loegien ['lu:gə] 1. loeg, uit turf opgezette wand van een turfhoop (in bijv. een hok of buiten, op een wagen, in het schip) (Ow, Sz) *dubbele loege* wand van turf, met name in het turfhok in het huis, bedoeld om de op een hoop geworpen turf erachter tegen te houden, ook tegen de muur aangebracht om uitzakken van de muur te voorkomen, als volgt gestapeld: de onderste laag werd gevormd door de turven naast en tegen elkaar te leggen, met de koppen in de dwarsrichting, ervoor langs kwam een rij in de lengterichting gelegde turven; de tweede laag werd daar op gelegd in het spiegelbeeld van de eerste laag: de dwars gelegde turven kwamen nu op de in de lengterichting gelegde turven, aan hun achterkant kwam een in de lengterichting gelegde rij turven; de volgende laag werd weer als de eerste, etc. (Ow), *D'r staot een goeie loege om die turfbulte* (Sz), *Mar as ie ze [de turf] in huus zetten, dan moej' wel twie loegen naost mekaander zetten, zie, want anders valen ze toch zo uut* (bo: Nw), *turf in de loege zetten* in het turfhok de voorste rij(en) opstapelen (Ol-Nl), *een loege turf zetten* (Bdie) 2. stapel turf (Db, Dhau, El), ook: in de vorm van een piramide, om inwateren tegen te gaan (Pe-Dbl, Ste), laag van een stapel turf (Dhau, Dho, Diz, Obk, Ow), in het bijzonder de bovenste laag (Ol-Nl) *Wat heb ik vaeke heit hulpen de turf in de loege te zetten* (Dhau, Db), *een loege turf* (El), *De turf mos mooi recht in de loege, anders vullen ze omme* (Pe-Dbl), *De bovenste laoge* [van een stapel turf] *was de loege* (Ol-Nl), *Hi'j legt d'r mar loege nao loege op* (Dhau), *D'r mos nog iene loege op, dan was de ring vol* (Obk), *Daor zit*

een beste loege op een flinke laag, een flinke stapel (Dho), *Turf moej' altid in de loege zetten, dan kan d'r vule meer in et hokke as daj' et d'r los in smieten* (Ow), *...op loegen zetten...* (Ow), *...in loegen opzetten...* (Ow), *Hi'j het een loege ofzien* de turf niet goed gestapeld (Pe-Dbl, Ste), *iene een loege ofzien* iemand een vervelende, gemene streek leveren, iemand bedriegen of op z'n sodemieter geven (Dho, Np, Ol-Nl, Op, Spa, Ste, n, bl), ook: iemand te vlug af zijn en daardoor winnen, zorgen dat die ander het niet meer kan krijgen (Np) of iemand een flinke klap of een pak slaag geven (Np, Ste, Sz), *Hi'j het 'm een beste loege ofzien* hij heeft hem een erg smerige streek geleverd (Dho), *iene een loege ofkieken* iemand een gemene streek leveren (Ow), *Hi'j was d'r op gelooid* [erop voorbereid], *dat ze 'm een loege ofzien zollen* (Op), *Die koopman praot mooi mit je omme, mar ondertussen ziet hi'j je een loege of* bedriegt hij je (Ol-Nl), *Hi'j het een loege ofzien* is behoorlijk ziek geweest, heeft het behoorlijk te pakken gehad (Wol), *Za'k je een loege zetten!* je belazeren (Np) 4. laag koren die gedorst werd, hetz. als *legge*, z. ook aldaar (Op) *In de oolde tied gongen de boeren veurdat ze 's morgens mulken en voerden, al een loege dösken* (Op) 5. in *altid in de loege zitten* in de problemen, zorgen (Db)

loegen (verspr.) zw. ww.; overg., onoverg.; loegde, het loegd ['lu:gɪ] 1. (vooral van turf) opstapelen, bijeen plaatsen, netjes, meestal in lagen op elkaar vlijen (in hopen, op een wagen of een schip, in een schuur enz.) *De turf moej' loegen* (Bdie, Nbk), *En dan loegde ie ze naor boven zo hoge as ie mar wollen; en dan moej' ze een betien schieve doen, want anders valen ze d'r zo uut* (bo: Nw), *We mossen vroeger de turf in 't schip loegen* (Np), *De vrouwluden mossen vroeger de turf op de praem loegen* (Obk), *De turf wodde in de ring loegd* z. ook *ring* (Dfo), *D'r kwam ok wel es een oold waegenviel onder in de putte, om de turf daor op te loegen* die nl. tot een wand werd gestapeld om inzakking tegen te gaan (Ow), *Ie moe'n 't d'r een betien netties henne loegen, heur* (bl), *Rogge en haever wodde op de waegen loegd* (Dfo), *de rogge*

loegen in een mijt plaatsen (Nbk; gebruikelijker is *bultzetten* (Nbk)), *De bossen stro weren mooi bunnan, dat ze wollen wel mooi loegen* (Dhau), *hoolties loegen* (Ste), *stienen loegen* (veur sier) (Ste)

loeger de; -s ['lu:gr] 1. degene die stapelt (met name inzake turf, hout)

loei (Nbk) - loei: harde schop *Hi'j gaf de balle toch een loei...!* (Nbk)

loeien (Bu, Nbk, Ste) zw. ww.; overg., onoverg.; loeide, het loeid ['lujn] 1. (onoverg.: van de wind, een storm) hard, bulderend waaien (Bu, Nbk) *De wiend loeit* (Bu) 2. (onoverg.: van een sirene e.d.) een gierend geluid maken *een loeiende sirene* (Ste) 3. (overg.) hard wegtrappen (van een bal) (Nbk) *Hi'j loeide de balle in et doel* (Nbk)

loeier (Nbk) - loeier (zeer hard schot)

loek Ook *luuk* (Mun, Spa) et; -en; -ien [luk/lyk] 1. luik in een wand, vloer: ter afsluiting *een loek in de zoolder, ...in de schostien* (Nbk) 2. loket (Dfo) *Aj' wat betaelen mossen, kwaj' vroeger veur 't loekien te staon* (Dfo) 3. vensterluik aan de buitenkant van het huis (verspr.) *As 't donker wodt doen we de luken dichte* (Spa) 4. (verz.) biesloek (fp)

loeken (Bu, Nw) zw. ww.; onoverg.; loekte, het loekt ['lukn] 1. trekken met het been (door paarden) *Et peerd loekt wat* (Bu, Nw)

loekerd (El, Ma, Obk, b: lm) de; -s; loekertien ['lukrt] 1. slimme, gewiekste persoon (soms ook: enigszins gemeen) *Die loekerd wet overal wat tussen weg te haelen* (Obk), *Hi'j is een oolde loekerd!* (Ma), *Wat is me dat toch een loekertien!* (El)

loekopening (Nbk) - luikopening

loekgat (Nbk) et; -ten; -tien ['lukxat] 1. gat dat men met een luik afsluit

loeklam (Nw) bn. ['luklam] 1. zich niet fit voelend *Ik bin wat loeklam* (Nw)

loempia - loempia

loene ['lü:nə], in *louw loene(n)*, z. onder *louw*

loenen (Op) zw. ww.; onoverg.; loende, het loend ['lü:n:] 1. verlangen naar, uitzien naar (fig.) *Hi'j het nog nooit een maegien had, mar ik gelove dat hi'j d'r now wel naor begint te loenen* (Op)

loens (Nbk) bn.; -er ['lü:s] 1. enigszins scheel

loenzen (Dho, Nbk, Ste) ['lü:zn, lunsn] - (weinig gebruikt) loensen: een beetje scheel kijken *Hi'j loenst wat* (Nbk), *...een betien* (Ste)

loep [lup] - loep: vergrootglas in montuur

loer Ook *loere* (bet. 2: El) de ['lu:ər(ə)] 1. loer, het loeren, in verb.: *op 'e loer staon. Kiek die es op 'e loer staon* (Spa), *op 'e loer liggen, op 'e loer zitten: Die katte zit op 'e loer* (Dho), *Die jonge daor vertrouw ik niet, die moej' in de loer holen* goed in de gaten houden (Db, Dho, Op), *Daf baantien he'k wel tien jaor in de loer had, mar hi'j het et eindelijk toch kregen en ik niet!* op zitten azen (Sz) 2. in *iene een loer dri'jen* te pakken nemen, te grazen nemen, bedotten (Nbk, Pe-Dbl, b), zo ook *Hi'j het him een mooie loere dri'jd* (El), *argens een loer an dri'jen* zich van iets afmaken (Nbk) 3. in *d'r gien loer an vienen* er niets aan vinden (Op)

loerder Ook *loerderd* (Bdie, Dhau, Dho, Ld) de; -s ['lu:ərdr(t)] 1. iemand die veel of stiekem loert, in het bijzonder: gluurder *Die ontkomp niks, dat is wel zo'e'n loerderd* (Dho), *Loerders geloof ik niet dat die hier rondlopen* (Sz)

loerderd z. *loerder*

loere z. *loer*

loerem (Nbk, Ol-Nl) ['lu:ərəm], in *in de loerem holen* in de gaten houden (schertsend), zo ook *in de loerem hebben* in de gaten hebben (Ol-Nl), verder in *in de loerem raeken* in het vergeetboek raken (Ol-Nl)

loeren zw. ww.; onoverg.; loerde, het loerd ['lu:ərən] 1. spiedend kijken (naar personen, naar binnen etc.) *De gediene zatten niet goed dichte, i'j konnen zo naor binnen loeren* (Dfo), *Ze staot de hieldied mar achter de gediene te loeren* nl. naar buiten, om te kijken wie er langs gaat, wat de mensen buiten doen (Nbk), *Hi'j loert alles of laat z'n ogen overal spiedend overheen gaan* (Diz), *Hi'j zat d'r stiekem naor te loeren* (Dfo), *om et hoekien loeren* (verspr.), *om de hoek...* (Np, Pe-Dbl), *...om een hoekien* (Obk), *Hi'j zat om de hoeke te loeren* (Pe-Dbl), *Stao toch niet zo te loeren!* (El) 2. erop uit zijn om te pakken, te krijgen (evt.: en daarbij

loeriezer - lofzang

spieden) *En de neven loerden al op d' oold man zien centen* (b), *De pelisie het al lange op him loerd, mar ze hebben him nog niet* (Op), *Hi'j loert d'r op om wat te kriegen* (Nbk), *Daor loer ik now al lange op, om dat nog es te kriegen* (Db), *Zol hi'j ok op die baene loeren?* (Nbk), *Hi'j loerde op wat lekkers* (Dfo), *Hi'j loert op een kopien* is op een koopje uit (Ow), *Hi'j loert nog altied op dat maegien* (Diz) 3. (licht schertsend) kijken (Nbk, Np) *Zuwwe daor even loeren?* (Nbk, Np)

loeriezer (Np, Ste) et; -s; -tien ['lu:əri:zɪ] 1. (schertsend) bril *Et loeriezer moet d'r bi'j op* (Ste)

loering (Dho) ['lu:ərɪŋ], in *in de loering raeken* zoek raken (Dho)

loertien (Ol-Nl, Wol) ['lu:ərɪn], in *om 't loertien kieken* om het hoekje kijken: *Hi'j keek even om 't loertien* (Ol-Nl, Wol)

loete z. *loede*

loetien (Ma, Nbk) et; loeties ['lu:tin] 1. slonzig vrouwtje

lof I de [lof] 1. gunstige, eervolle waardering die men uit voor iemand of iets *Ik heb d'r alle lof veur, hi'j het et goed daon* (Op, Nbk), *Waoromm' wi'j mit zoveul lof zingen van jow vroeger dingen* (bl), *Ik breng die Drent uut vroeger tied (...) een woord van lof* (b), *Hi'j het een protte lof veur zien optreden had* (Wol), *Zoks verdient lof* (Nbk), *Hi'j was ien en al lof over jow wark* (Nbk), (ook als uitroep:) *alle lof* alleen maar lof, veel lof: *Alle lof komt heur toe* komt uitsluitend haar toe (Dfo, Dho), ook: zeer veel lof komt haar toe (Dfo, Dho), *Alle lof veur dat mooie feest!* (Diz), *D'r wodt niks aandars as lof over him spreuken* (Np), *niks as lof* alleen maar lof, waardering (Nbk, Spa) 2. eer, roem *iene (veule) lof toezwaaien* (El, Obk, Ol, Nl, Ow, Sz), *Hi'j kreeg een pries mit lof* d.i. met een bijzondere, eervolle vermelding (Ma), *Mit lof haelde hi'j zien bul cum laude* (Ld), zo ook *Hi'j is mit lof slaegd* (Dhau, El), *...deur 't examen kommen* (Pe-Db) 3. bep. rooms-katholieke dienst: lof (Db, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Db) *Zundagsmiddags was d'r in de meerste roomse karken om zoe'n ure of drie lof!* (Op), *Ik gao morgen niet naor de mis, mar wel naor 't lof* (Bdie, Sz), *Oonze buren moe'n naor et lof* (Ol-Nl) * *Eigen*

lof stinkt (vo)

lof II Ook **loof** (Wol) et [lof/lo:f] 1. loof van bep. groenten, knolloof, bladeren van de aardappelplant *Aj' een boel lof hebben, hej' vaeke gien beste knollen* (Obk), *Et lof is soms laank en de knollen kun ofvalen, mar et kan ok eersomme wezen* (Nbk), *Dat is lof zonder knollen* dat zijn praatjes van niks (Op), *De eerpels hebben dit jaor lang lof* (Nbk), *We moe'n et lof en de kweekrommel nog even naoschudden* (Np), *et lof trekken* het lof van de aardappelplant trekken als de aardappels groot genoeg worden geacht (nl. om virusbesmetting tegen te gaan) (Ow) * (schertsend gezegd ten afscheid of als reactie op iemand die *de zegen* zegt als afscheidsgroet:) *De zegen, zee* [of: van] *Jan Freriks, mit nijjaor een bossien mit laank lof* (Nbk) **lofbranen** (Db) onbep. w. ['lof...] 1. verbranden van het loof van aardappelplanten

lofdicht (l) - lofdicht

lofferd (Bdie) de; -s ['loftɪ] 1. groot mens of dier

lofklappen (Ow, Pe-Db) onbep. w. ['lofklapm] 1. aardappelloof van de plant verwijderen met een loofklapper, vgl. *Lofklappen van de pooteerappels is beter as et doodspruuien van et eerappellof, dan bruuk ie gien vergif; lof dood en stokken klappen mit een mesiene kan wel, mar 't vaalt niet toe om alles dood te kriegen en mit wat bruuierig weer brengen de eerdvloden de virussen van de iene op de aandere plaante* (Ow)

lofklapper (Ow) ['lof...] - loofklapper

loflied (l, ba) - loflied

lofredede (l) - lofredede

lofrieden (Dho) onbep. w. ['lofridɪ] 1. loof van aardappelen, bieten, knollen vervoeren met een wagen *Ze bin an 't lofrieden* (Dho)

lofwaark z. *lofwark*

lofwark (Db, Dfo, El, Obk, Op) Ook **lofwerk** (WH), **lofwaark** (Bdie) et ['lo(v)w...] 1. lofwerk (met name op kasten, klokken, vooral uitgesneden figuren: met name bloemen en bladeren) *D'r zit nog mooi lofwark op die oolde klokke* (El), *Et lofwerk van kasten waren vroeger nogal stofnusten* (Spa)

lofwerk z. *lofwark*

lofzang (Bu, Nbk, Ste) de ['lofsaŋ] 1. het

aanhoudend lovend praten over (Nbk) *Hi'j had een hiele lofzang over hoe goed N. et wel niet daon had* (Nbk), *'t Was niet allemaol lofzang en gien aende* het was niet één en al voorspoed (vo), verder in *An alle lofzang komt een aende* al het moois dat men beleeft houdt weer op (Bu, Nbk, Ste), ook wel gezegd van slechte dingen (Ste) of inzake iemand die altijd genoot, maar nu niet meer (Ste)

log I Ook **logge** (Op: bet. 2) bn., bw; -ger, -st ['lɔx/'lɔgə] 1. groot en zwaar *een log peerd* (Bdie, Ma, Ow), *Wat veur een groot, log geveerte ridt daor over de krusing?* (Nbk), *Hi'j lopt d'r zo log henne* (Nw), *een (groot) log beest*, *Et is een log dier, zoe'n olifant* (Nbk), (van een grote, zwaar-gebouwde man: *Wat is dat een logge beer* (Np), *Die vent is zo log as een olifant* (Pe-Dbl) 2. traag, loom, lui (en evt. zwaar) (Nbk, Np, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Sz) *Hi'j is wel een goeie kerel, mar in zien wark is hi'j wat logge* (Op), *een logge kerel* (Ol-Nl, Pe-Dbl), *Van de waarmte woj' zuver log* (Np), *Et varken is zo log* (Nbk), *Et gaot daor bi'j N. allemaol zo log toe, zo tuike-tuike* (Sz)

log II - logaritme

logaritme (l) ['lɔ:ga'ritmə] - logaritme

logaritmetaofel (l) - logaritmetafel

loge (l) - loge (in een theater)

logé (spor.) - logé

logeerbedde (spor.) ['lɔ:ə'sju:ə(r)bədə] -

logeerbed We hebben een peer logés

logeerkaemer (spor.) - logeerkaemer

logement et; -en ['lɔ:əzjə'ment, ook ...sjə..., ...zə... (Op)] - logement (om te overnachten) *Da's een goed logement* (Diz), *Op 'e Herenwal was vroeger een logement* *De Gouden Vlo'* (Db), *in 't logement slaopen* (Bdie)

logementhouder (Diz, Npl, Wol) Ook **logementhouwer** (Sz) [...'m...] - logementhouder

logementhouwer z. **logementhouder**

logen (Dfo, Np) ['lɔ:gg] - logen *Dat kassien is loogd, om de varve d'r of te haelen* (Np), *oolde meubels logen* (Dfo)

logeren (spor.) ['lɔ:ə'sju:ərr] - logeren (de gewone woorden zijn *uutvanhuzen*, *uutvanhuus wezen*)

logge z. **log I**

logies (spor.) ['lɔ:ə'sjis] - logies,

nachtverblijf *logies mit ontbijt* (spor.)

logika (spor.) de ['lɔ:xika] 1. juiste, logische redenering *D'r zit ok hielemaol gien logika in wat hi'j zegt* (Nbk), *De logika is veer te zuken* het is absoluut niet juist, niet goed geredeneerd (Nbk)

logisch ['lɔ:xis] - logisch: volgens de logika, rationeel juist, vanzelfsprekend *Dat is toch logisch, dat hi'j daor nooit weer kommen wil* (Nbk)

logopedie ['lɔ:go:pə'di] - logopedie

logopedist ['lɔ:go:pə'dist] - logopedist

lok I (Nbk, Ol-Nl, Spa) de (bet. 1), et (bet. 2) ['lɔk] 1. houtje bevestigd op deurkozijn, kozijn van een luik e.d. en dat men voor de deur etc. draait zodat deze niet geopend kan worden (Nbk) 2. (verz.) hout in veen, turf, als gevolg van eerdere boomgroei, halfvergane plantenresten in het veen (Ol-Nl, Spa) 3. z. **lokke**

lok II (Mun) tw. ['lɔk] 1. lokroep voor kippen

lokbroom z. **lokkebrood**

lok-mit-de-vent (Nbk) g. lidw. ['lɔkmɪdəfent] 1. situatie waarbij men lekker ruikt door het gebruik van parfum, zeep e.d., waardoor men aantrekkelijk zou zijn *Da's mit die meid ok lok-mit-de-vent!* (Nbk)

lokaos et ['lɔkɔ:əs] 1. lokaas (lett.), lokspijs *lokaos op 'e moezevalle* (Nbk)

lokartikel (Op) ['lɔk...] - lokartikel

lokdoeve (Bu) de; -n; ...doefien ['lɔgd...] 1. lokduif *Een lokdoeve wodde wel tussen et zaod zet, daor kwammen de ere doeven op of en dan koj' ze beter schieten* (Bu)

lokeend z. **lokente**

lokemetief (verspr.) Ook **lokemotief** (verspr.), **lokemotief** (spor.) de; ...metieven; -ien ['lɔ:kəmə'tif/'lɔ:kəmə(:ə).../lɔ:ko:...] 1. lokemotief 2. hetz. als **lokemotiefkachel**, z. aldaar (Np)

lokemotief z. **lokemetief**

lokente (verspr. WS, Obk) Ook **lokeend** (El, Obk, Sz) - lokeend

loket z. **leket**

lokfluitien (Bu) et; ...fluities ['lɔk...] 1. het fluiten (met de mond) om vogels te lokken, ook: fluitje waarop men blaast om bep. vogels te lokken

lokgaanze (Np, Obk) de; -n; ...gaansien ['lɔkxä:zə] 1. tamme gans die men liet lopen om wilde exemplaren te vangen *Bi'j et gaanzeflappen zetten ze lokgaanzen uut*

lokgat - lokomotiefkachel

op et laand (Obk)

lokgat (Dfo) et; -ten; -tien ['loksat] 1. gat waardoor de eenden worden gelokt (in een eendenkooi) *Bij de eendekooiker bruken ze wel een lokgat* (Dfo)

lokgeluid (Bu) et ['l...] 1. geluid waarmee men met name vogels lokt

lokkaaste (bs: Dfo, Op, Ow) de; -n; ...kassien ['l...] 1. lege bijenkorf met een stukje raat, nl. om een zwerm te lokken

lokke (El, Ma, Nbk, Nw, Ol-Nl, Spa) Ook **lok** (bet. 1: Ld, Nbk, Np, Op, Ow, Sz) de; -n; lokkien ['lok(ə)] 1. haarlok, bosje haar van de mens; ook van wol (Op) *een lokke haor* (Ld, Ow, Spa), *een lokke uut et haor knippen* (Ol-Nl), *een lok wolle* (Op) 2. uitneembaar stuk hout als grendel (met name door een U-vormig deel van het sluitwerk van een deur gestoken, z. ook *stikke*) (spor.), ook: houtje bevestigd op een kozijn e.d. dat men voor de deur etc. draait zodat deze niet geopend kan worden of gemakkelijk openvalt, hetz. als *krappe* (bet. 1) (spor.) *Hej' et lokkien wel op 'e deure daon?* (Obk), *Doe beppe en mem in et kiepehokke opsleuten zatten, was de lokke d'r veur valen* (Nbk) 3. stukje hout dat uit een klomp, uit een deur e.d. mist zodat er een gat is ontstaan (Nbk, Nw, Obk, Spa), ook kap die al dan niet deels uit een klomp mist (Sz) *D'r het zeker een noeste in (die klompe, deure) zeten, d'r mist een lokke uut* (Nbk)

lokkebrood (Ma, Obk, Ol-Nl, Op, Np, Ste) Ook **lokbroad** (Ol-Nl) et; ...brotien ['lökə...] - lokbrood (lett.), ook fig.: belofte, praatje met de bedoeling om iets gedaan te krijgen, ook: een goedkope aanbieding om mensen in een winkel te krijgen *Dat daor ligt now veur de helte van de pries in de winkel, dat is een lokkebrotien* (Ste) **Lokkebrood is stokkebrood* dat waartoe men aangelokt wordt, valt vaak tegen (Np)

lokkehooldertien (Nbk) et; ...ties ['lökə...] 1. schuifspeld (in het haar) *Vroeger woden schoefspelties altied lokkehoolderties nuumd; soms zat d'r een versiering op, een mooi gekleurd stientien of een sterregien* (Nbk)

lokken I Ook **gelokken** (Bdie, Bu, Ma, Np, Nw, Nt, Op), **lukken** (WH), **gelukken** (WH) zw. ww.; onoverg.; lokte, is lokt

['lokn/gə'l.../(gə)'lā...] 1. (de vorm *gelokken* wordt vaak als minder gewoon ervaren) lukken, gelukken *Et is 'm goed (ge)lokt, heur* (Bu), *Et wol mi'j niet lokken* (Ste), *Lokt et je wel?* (Ste)

lokken II zw. ww.; overg.; lokte, het lokt ['lokn] 1. prikkelen, stimuleren om naderbij te komen, in, naar iets te komen *De kiepen bin los, lok ze even in 't hokke* (Diz), *de katten lokken mit een betien melk* (Ow), *We gaon die enten lokken (deur ekkels te gooien)* (Np), *iene de tente uut lokken uit de tent lokken* (Nbk, Ow) 2. aantrekkingskracht uitoefenen, uitlokken tot, uitnodigend zijn om *As de iemker de bijen tot roveri'je prikkelt, uutlokt as et waore, dan voert hi'j ze draank of oolde gistige hunning, om ze tot roof te lokken* (bs: Ow), *Et weer lokt (je) niet* het is niet bep. aantrekkelijk om naar buiten te gaan, om buiten iets te doen (Nbk, Ste)

lokkertien (Ste) et; ...ties ['loktin] 1. artikel dat goedkoop wordt aangeboden, om kopers te lokken

lokkevene z. *lokvene*

lokkig z. *gelokkig* I

lokkörf (bs: Dfo) Ook **lokkorf** (Op), **spieskörf** (Ow) de; ...körven; -ien ['lök.../'spis...] 1. lege bijenkorf met een stukje raat, nl. om een zwerm te lokken

lokmiddel (Db) - lokmiddel

loknaeme (Db, Dho, Ld, Ma, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Wol) de; -n; ...naempien ['lök...] 1. woord, naam, troetelnaam waarmee men bep. dieren roept, lokt (huisdieren, vee, rijdieren e.d.) *De loknaeme is bi'j schaopen 'zoetien', bi'j de kalver 'tu', 'tu' (Ow)*

loko (spor.) de; -s ['lo:ko:, ook 'lomkom] 1. loco-burgemeester

loko-borgemeester (l) Ook **loko-burgemeester** - loco-burgemeester

loko-burgemeester z. *loko-borgemeester*
lokomobiel (Bu, Nbk) [lo:ko(:)mo(:)'bil] - locomobiel (Nbk) *De dösmesiene wodde andreven mit een lokomobiel* (Nbk), *De lokomobiel wodde vroeger mit stienkolen stookt* (Nbk); ook: stoomlokomotief (Bu) *De lokomobiel van de stoomtram wodde ok de peperbusse nuumd* (Bu)

lokomotief z. *lokemetief*

lokomotiefkachel (Bu, Ow, Ste) Ook **lokomotiefklomkachel** (Ow) [...'t...] 1.

rechthoekig-langwerpige kookkachel die naar voren stak en met deurtjes aan beide lange zijden; met een kolom aan de voorkant, waarop een afneembare kop (Ow, Ste), vgl. ook *De lokomotiefkachel ston wel een meter van de mure, in de grote tromme onderan zat de askelae; in de piepe zat een bakkien tussen de kachel en de mure, daor koj' een panne op zetten* (Bu), *Op de aandere kaante ston de taofel haost tegen de grote klom van de lokomotiefkachel* (Ow)

lokomotiefklomkachel z. *lokomotiefkachel*
lokraek (spor.) bn., bw. [lok...; aks. wisselt] 1. lukraak *D'r zo mar lokraek an beginnen, dat doe'j' toch niet, bekiek et dan eerst ok even* (Nbk)

lokroep (spor.) de; -en ['l...] 1. lokroep

lokveen z. *lokvene*

lokvene (verspr.) Ook *lokveen* (Dho, Ld, Spa), *lokkevne* (Bdie) et ['lok(s)...] 1. veen uit een loklaag, ook wel: bonkaarde 2. hoogveen dat in et het donker oplicht door lichtgevende insecten (die er boven vliegen) en glimwormen (Pe-Dbl, Ste)

lokvis de; -sen; -sien ['lokvɪs] 1. (meestal verkl.) lokvis

lokvoegel (Ma, Op) ['lokv...] - lokvogel (lett.)

lol de ['lɔl] 1. lol, pret *lol hebben: We hebben een boel lol had* (Ma), *...een protte lol had* (Nbk), *d'r wel lol an hebben* (Nbk, Ow), *lol maeken: een bietien lol maeken* (Bdie), *Ik heb d'r gien lol meer in ik heb er geen aardigheid meer in* (Nbk), zo ook *veur M. was de lol d'r of?* (Wol), *je lol wel op kunnen: Aj' koezepiene hebben, kuj' je lol wel op* (Op), *veur de lol* voor het plezier, vaak ook: niet tegen betaling *We doen dit wark veur de lol* (Np), *Doe me een lol* doe me een plezier, vooral: door iets vervelends na te laten (Nt) 2. herrie, lawaai, in *lol trappen* (spor.), *...schoppen* (spor.)

lolbroek (Bu, Nbk, Np) de; -en; -ien ['l...] 1. lolbroek, iemand die steeds pret maakt *lollegien* et; ...gies ['lɔləxin] 1. pleziertje, voornamelijk in *gien lollegien: Et is gien lollegien om altied an de lopende baand te staon* (Db), *Die malbroek hul wel van lollegies* (Ow), *Et leven is dan lang gien lollegien* (Op) 2. grapje dat men uithaalt *Dat was mar een lollegien* (Dhau, Np, El),

Et was him om een lollegien te doen (Bdie, Diz, Np), (ironisch:) *Maek d'r mar een lollegien van!* d.w.z.: maar het is vervelend, hoogst ernstig! (Dho), *Zuwwe een lollegien uuthaelen?* (Nt), *een lollegien maeken* (Ol-Nl), *Now moe'j' d'r gien lollegien van maeken* je moet wel serieus blijven, het goed blijven doen (Ow)

lollie de; -s ['lɔli] 1. lolly *Hij zit an een lollie te lurken* te sabbelen, slurpend te likken (Bu)

lollielikstok (ZW, El, Ma, Nbk, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Spa, Sz) de; -ken [lɔli'likstɔk] 1. lolly, vooral in *een lekkere lollielikstok* (Nbk, Sz), in het bijzonder: lolly van ijs (ZW, Op), zuurtjeslolly (Ol-Nl)

lollig bn., bw.; -er, -st ['lɔləx] 1. leuk, grappig *Et is een lollig ventien* (Wol), *Wat hej' daor een lollig vasien staon* (Db), *een lollig fesien* (Dfo), *Ie moe'n niet mienen daj' lollig binnen* je bent heus niet zo leuk, ik stel je grapjes niet op prijs (Nbk), *Hij mient dat hij lollig is* d.i.: maar hij is het niet bepaald (Ste), *Now, i'j bin ok lollig!* je probeert grappig te zijn maar je bent het niet (Ow), *Hij is zeker de lolligste thus* wat probeert hij toch grappig te zijn (Ol-Nl)

lolmaeker (Bu) de; -s ['lɔl...] 1. iemand die lol, plezier maakt in z'n leven

loltrapper (spor.) - loltrapper

lom-schoele ['lɔmskʉlə] - lom-school

Lombok (Db, Nbk, Np, Nt, Obk, Ow, Pe-Dbl, d, bo: Nw) de; -ken (bet. 3); -kien ['lɔmbɔk] 1. Lombok, ook: bep., vroeger arm gedeelte van *Noordwoolde* (Nbk, Np, Nt, Obk, Pe-Dbl, d, bo: Nw), de naam zou in verband staan met de vele vechtpartijen (bo: Nw), *Daor zollen jim op Lombok wel nochter van blieven* (d), *Vroeger haj' in Noordwoolde Lombok, daor woonden de aarme meensken in de plaggehutten* (Obk) 2. in (Np) *Hij gaot naor Lombok* hij gaat weg, meestal: ver weg (Np) 3. (met kleine letter) lompe persoon (Db, Ow) *Wat bin ie een lombok, ie doen me zeer* (Db)

lombokker (Dho) de; -s ['lɔmbɔkɾ] 1. lompe persoon

lomig (verspr.) bn.; -er, -st ['lɔ:mɔx] 1. enigszins loom, z. aldaar

lomighied z. *loomhied*

lommerd - longe

lommerd (verspr.) ['lomɪt] - lommerd: bank van lening *Aj' wat naor de lommerd brengen as onderpaand, dan belien ie wat d.i. geld opnemen tegen een bep. onderpand* (Dhau, Ow, Nbk), *Uut aarmoe-de gongen de meensken vroeger wel naor de lommerd om heur sieraoden te belienen* (Db), *Mooie praoties, daor schöt de lommerd gien geld op het zijn waardeloze praatjes* (bl), *Dat bin zakies, daor gef de lommerd gien veurschot op dat is me geen cent waard* (Spa), dat zijn verdachte of smerige zaken (Ow, Sz)

lomp Ook **lomp**en (bet. 1: Nbk, Nw, b), **lomp**end (El, Ma, Nbk, Np, Obk, Ow) bn., bw.; -er, -st [lomp/lompm(t)] 1. ruw, onhandig en ongemaniërd *Want et is soms deur alles henne zo lomp*en as ze mit die besies ommesmieten (b), *Ie hoeven dat niet zo lomp henne te gooien* (Np), *Die vent is een lompe bok* (Diz, Ld, Nbk), *Ie doen altied zo lomp*end! (Nbk), *Hi'j komt zo lomp over* (Dho), *Hi'j kwam d'r wat lomp*end mit an (Ma), *'t Kwam d'r wat lomp*en uut ruw, niet bep. genuanceerd (Nbk), *...wat lomp en grau*w uut (Dfo), *'t Is een lompe*ne kere! (Nw), *Die het zeker niet vule leerd, hi'j is zo lomp*end in de praot (Dfo, Nbk, Ol-Nl, Obk), *...lomp in 't praoten* (El), vandaar *een lompe praoter* (Diz) 2. groot en zwaar, plomp *Die grote pakken huj weren lomp en zwaor* (Ld)

lompekarre (Db, Dho, Op) de; -n ['lompə...] 1. kar waarmee de vodenboer langs de huizen gaat

lompen mv. ['lompm] 1. lompen, voden (voden is gebruikelijker) *Hi'j lopt om lomp*en bi'j de weg (Dho), *de lomp*en weren duur (Db) 2. z. *lomp*

lompend z. *lomp*

lomperd de; -s; lompertien ['lomɪt] 1. onverschillige, lompe persoon *'t Is een grote lomperd* een botterik (Dfo, Ld, Ma) **lomperik** (Nbk) de; -ken ['lompəɪk] 1. lomperik

lompgroot (Diz, Spa) bn. [lompɣro:ət; aks. wisselt] 1. log en groot *'t Is een lompgroot ding* (Diz)

lomphied (Nbk) de ['lomp...] 1. het lomp, ruw zijn

lompighied (Nbk) Voor -heid z. -hied de ['lompəxhit] 1. het lomp, ruw zijn *Dat hej' now van jow lompighied, dan moej' me ok*

mar niet zo anstoten! (Nbk)

lompstark (Np) bn. [lomp...; aks. wisselt] 1. zeer sterk een lompestarke kere! (Np)

lompzwien (Bu) et; -en ['lompzwin] 1. hond, paard, koe, bok die niet goed wil luisteren

Londens Ook **Londers** (Bu) bn. ['londɛs/...dɛs] 1. van, inzake Londen *een Londens varken* gezond loopvarken van zo'n honderd pond dat naar Londen werd uitgevoerd (verspr.), *een Londense bigge* id. (verspr.), zo ook (zelfst.) *De Londersen gongen vroeger een boel naor Londen, daor wollen ze gien oolde varkens hebben, mar Londerse biggen, vandaor de naeme Londersen; varkens weren dus eerst biggen, dan lopers, dan Londersen, dan zoolders en dan volwassen varkens* (Bu)

Londers z. **Londens**

lonen zw. ww.; overg.; loonde, het loond ['lō:əŋ:] 1. winst, voordeel opleveren *De kaanten van een stok laand ofmij*en, dat loont niet meer (Ld), *Et hofen van vee dat mit de stat in de hoogte lopt* (kiepen, knienen, geiten en zo) *wil vaeke mar mujlik lonen* (Op), *Die tied daj' an dat wark besteden! Dan loont et haost niet!* (Ma, Nbk), *Dat loont him niet* het heeft geen zin om dat te doen, het levert niets op (Nbk), *Dat (wark) loont de muuite niet weegt niet op tegen* (verspr.), *...loont je...* (verspr.)

lonend ['lō:əŋ:t] - lonend *Dat wark is niet lonend* (Np)

longandoening (spor.) - longaandoening

longarts ['lonɔrts] - longarts

longblaosien - longblaasje

longe de; -n; longien ['lon(g)ə] 1. long *Hi'j het een slechte longe* (Spa), *Hi'j het een versleten longe* (Nt), *Pattie meenksen moe'n mit iene longe leven* (Obk), *N. leeft op iene longe* (Op, Dhau), *et an de longen hebben een andoening aan de longen hebben, een andoening an de longen* (Obk), *over de longen roken, Hi'j het de rek uut de longen* (Dho, Nbk, Sz), *Hi'j het (gien) sterke longen* heeft snel problemen met z'n longen, vooral: heeft snel infecties (Np), *de longen uut et lief zingen* luidkeels, uitbundig zingen (v), (gezegd van een baby of klein kind dat luidkeels huilt:) *Daor krigt hi'j sterke longen van* (Nbk)

longeren (OS, verspr. WS, b, v, bo: Bu, Nw) Ook **lonkeren** (Bdie, Dhau, Dho, Diz, El, Mun, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ow, Spa, Sz, Wol), **lonteren** (Np), **lunteren** (Np) zw. ww.; onoverg., longerde, het longerd ['lɔŋ(g)ɾɪ/'lɔŋkɾɪ/'lɔŋtɾɪ/'lɔntɾɪ] 1. sterk verlangen naar, zitten te vlassen op, ergens op azen; vooral: op eten, lekkernijen *Hi'j longert d'r op om altied mar meer te kriegen* (Nbk), *De koenen longeren naor een ni'j stok grös* (Ow), *De hond zit de hieltied mar te longeren naor een koekien* (Nbk), *Hi'j longert op een kaans* (Op), *lonkeren op 'e knickers van aandere kiender* (Obk), *Hi'j longert op een aander om wat te kriegen* (Op), *Dat kiend staot om een zuurtien te lunteren* (Np), *Hi'j staot altied te lonkeren, net as hi'j thuus nooit wat krig* (Sz), *De hond longert om een maelkoekien* (Np), *De kate longerde naor een bod mit bri'j* (Np), *Hi'j lonkert naor die meid* (Diz, Obk, Wol)

longerig (Np, Nt, Ol-Nl, Op, Ow, Sz) Ook **lunterig** (Np) bn., bw.; -er, -st ['lɔŋəɾəx, ...ŋɪ...'lɔn...] 1. sterk verlangend naar, tuk op *Mien omkezeggerien is arg longerig op postzegels uut et butenlaand* (Op), *Hi'j kikt d'r longerig naor* (Np)

longesteken z. **longontsteking**

longfunctie (l) - longfunctie

longjacht (Bdie, Spa) - longjacht

longkanker - longkanker

longkruid (Bdie, Ol-Nl) - Breed longkruid

longkwaol - longkwaal

longonderzuuk (l) - longonderzoek

lontontsteken z. **longontsteking**

longontsteking (Dfo, Dho, Ma, Nbk, Np, Ow) Ook **longesteken** (El, Nt, Wol), **longontsteken** (spor.) de ['lɔŋ(g)ɔn(t)stɪ:kɾɪ/'lɔŋ(g)əstɪ:kɾɪ/...] 1. longontsteking *Bi'j longontsteking was de dadde dag, de zesde dag en de negende dag kritiek* (Np), *Bi'j longontstekingwodde vroeger zegd: as de negende dag de koorts zakt, dan is et geveer over* (Dfo), *Die het longsteoken* (El)

longpesjent (Nbk, vo) de; -en; -ien ['l...] 1. iemand met ziekte, een aandoening aan de longen *Davos is een herstellingsplak veur longpesjenten* (vo)

longpiepe (Db, Dfo, Dhau, Dho, Np, Obk, Op) - longpijp *Die kerel het et op 'e*

longpiepen, ie kun et an de aosemhaeling heuren nl.: hij is kortademig (Dho, Obk), *zo ook Bi'j et hadlopen kreeg hi'j et aorig op 'e longpiepen* (Np)

longspecialist - longspecialist

longstal z. **longstalle**

longstalle (Bu, Obk, Ol-Nl) Ook **longstal** (bo: Dho), **longstolling** (Ow), (mv.:) **longstelten** (Obk), **longstallen** (Np), **longstollen** (Dhau) de ['lɔŋstal(ə)/...stɔlnɪ/...stɛltɪ/...stɔlnɪ/...stɔlnɪ] 1. niervet, stuk uitgebraden, uitgesmolten niervet (van koe of varken) *Aj' longstolling uutsmulden, blieven kaonen over* (Ow), *longstolling uutbraoden* (Ow), *Klaore longstal, zeden ze wel, aj' een hiel vet varken hadden* (bo: Dho), *'k Kope zo now en dan een longstalle en dan hebben we laeter een lekkere kaonebrogge* (Ol-Nl), *uitgesmulden longstallen* (Bu)

longstallen z. **longstalle**

longstelten z. **longstalle**

longstollen z. **longstalle**

longstalling z. **longstalle**

longtraansplantaosie - longtransplantatie

longvlies (l) - longvlies

longworm - longworm *As de koenen longworm hebben dan hoesten ze arg* (Nbk)

longzak (ba) de; -ken ['lɔŋsək] 1. long opgevat als een zak, nl. in geval van een kikker: *Doe hi'j volop de locht in zien longzakken kreeg* (ba)

longziekte - longziekte

lonken (Ma, Nbk, Np) ['lɔŋkɪ] - lonken: begerige blikken werpen op, ook: even vriendelijk en lokkend aankijken *naor een mooie vrouw lonken* (Nbk), *Hi'j lonkt naor een maegien* (Ld)

lonkeren z. **longeren**

lont de, et; -en [lɔnt] 1. (ook als verz.) lont (om te doen ontbranden, ontsteken) *mit et lont vuurwark anstikken* (Ow), *et lont anstikken* (Ma), *...ontstikken* (El), *D'r zit lont an 't vuurwark* (Ld), *Hi'j braande de vingers an 't lont van 't vuurwark* (Diz), *lont roeken* (verspr.), *de lont in et kruutvat datgene waardoor grote opwinding ontstond* (Np)

lonteren z. **longeren**

lonttouw (Spa, Sz) et ['lɔntɔw] 1. touwachtige lont (ter ontsteking) *Dat lonttouw moet langer maakt wodden,*

lood - loods

aanders kun we zo gauw niet votkoemen (Sz)
lood et; loden (bet. 6, 7), lotien (bet. 6, 7), z. ook onder *lotien* ['lo:ət] 1. lood (bep. metaal) *De keuperslager zee: 'Dat soldeer is niet goed, dat tinsoldeer zit te min lood in'* (Sz), *Mit de naalde van 't dak en om de schostien wodt vaeke lood bruukt veur et lekken, bij een pannedak* (El, Dfo), vandaar *Et lood moet nog om de schostien* nl. voor het afdichten (Np) en *Et lood van 't dakraem was stokken* (Ld), *glas in lood*, (van personen:) *lood in 't gat hebben* erg zwaar zijn (verspr.): *Wat het dat kiend al een lood in 't gat* (Op), in het bijzonder ook gezegd van iemand die toch lichtgebouwd lijkt (Nbk): *Ie hebben zeker lood in 't gat* (Nbk), of van iemand die zich traag beweegt, traag is (Nbk, Ol-Nl), ook *lood in de kont hebben* id. (Nt), *mit lood in de schoenen* langzaam gaand, doordat men er tegenop ziet, met tegenzin: *Hij zag d'r goed tegen an, hi'j leup mit lood in de schoenen* (Ol-Nl, Pe-Dbl), zo ook *d'r mit lood in de schoenen henne gaon* en *Hij het lood in de schoenen* (Dho), *'t Is lood om oold iezer, zo zwaor as lood* (Bdie, Diz, Np) 2. zetmateriaal uit lood (bij boekdruk) (Ow) *uut lood zetten* (Ow) 3. (verz.) kogels (Np, Op, b) *Et varken kreeg de huud vol lood en riegerolde en... was dood* (b), verder in *et moordend lood* (Op), *D'r wodt mit lood scheuten* die wijze van zeggen is raak (Np) 4. (g. mv.) schietlood *As een mure mit et lood of waeterpas zuver recht in de locht stiet, staot die mure goed in et lood* (Ol-Nl, Ow), (van muren, bouwwerken, palen enz.:) *in et lood* recht: *in et lood zetten* met name met behulp van een schietlood e.d. (Bdie), *De mure staot (niet) (goed) in et lood* niet recht (Ma, Nbk, Np, Ol-Nl, Pe-Dbl, Ste, Ow), *...staot mooi in et lood* (Np), *...staot uut et lood* (Wol), *We kun mit behangplakken et behang niet recht kriegen, die mure zit zeker niet goed in 't lood* (Nbk), *Dat huus is weer aorig in 't lood* (Op), waartegenover *Die mure is al wat uut et lood* (El, Dfo), *...staot uut et lood* niet recht (Bdie, El, Ld, Ma, Np, Ow), *Hi'j hangt hielemaole uut et lood* hangt geheel scheef (bijv. van een deur) (Spa, Bu) en *De muren bin*

hielemaole verzet, alles hangt uut et lood (Np), *Hi'j is uut et lood sleugen* gezegd van bijv. een gebouw dat erg scheef staat (Bu), maar overigens van een persoon die uit z'n evenwicht is of enigszins malende is (Dhau, Nt, Op, Wol, Bu), zo ook *Doe hi'j heurde dat N. wegraekt was, was hi'j best uut et lood* van de kook (Ste), *As de maensken et wat beter iens wodden dan kommen de verholings ok beter in et lood* in evenwicht, tot een stevige basis (Ow), *Et is weer aorig in 't lood* (Wol), *Hij is weer aorig in 't lood* (Wol), *Hij is weer aorig in 't lood* (Wol), *Hij is weer aorig in 't lood* (Wol) het is weer goed gekomen met hem, z'n problemen zijn geweest en de zaakjes zijn weer voor elkaar (Bu) 5. (verz.) loden waarmerk(en), loodje(s) *de poters onder lood zetten* van loodjes voorzien, d.i. de aardappelzakken (Ow), *De pooteerappels koemen onder lood as ze goedkeurd binnen* (Sz), *Van een slachtvarken wodde zegd: de poten kommen onder 't lood* (El) 6. lood: bep. oud gewicht, nl. een half ons of een decagram (Db, Np, Op, Sz) *een lood kruut* (Np), in *Van dat soorte gaon d'r honderd in een lood* het is niet veel soeps, van dat type zijn er erg veel (Op), *Ik weet d'r gien lood van niets* (Sz), *Hi'j het gien lotien vleis meer op 'e ribben* is erg mager (Np) 7. koffieloodje (Db, Dho, Pe-Dbl), ook: hoeveelheid koffie die in een koffieloodje gaat (Ma, Nt, Wol) *Een koffielood was vroeger verdiend in een halve en hiele lood* (Db), *een lood koffie* (Ma, Nt, Wol), *Vroeger deden ze de koffie mit een lood in de koffiekanne* (Pe-Dbl) **Vrienden in de nood/Honderd in een lood* (Op), (bekend raadsel:) *Wat weegt meer, een pond veren of een pond lood?* (Nbk), *Een kilo lood weegt net zoveul as een kilo veren* (Sz)
loodbak (Ow, Sz) - loodbak
loodgieter ['l...] - loodgieter
loodgries [aks. wisselt] - loodgrijs
loodhaegel (Ow) - loodhagel
loodlijn (l) - loodlijn (in een driehoek)
loodplaete (Sz) de; -n; ...plaetien ['l...] 1. stuk lood in de vorm van een plaat
loodrecht bn., bw. [aks. wisselt] 1. loodrecht *loodrechte muren* (ba), *Et pad lopt loodrecht* (Nbk)
loods [lo:əts] - loods: bep. grote schuur, ook: loodsman

loodschieten (Pe-Dbl, Ste) onbep. w. ['l...ski:tɪ] 1. loodrecht stellen: van kozijnen van ramen en deuren enz., m.b.v. een schietlood

loodschieder (Np, Op, Ow, Wol) de; -s ['lo:ɔtski:tɪ] 1. schietlood (met name: bij het metselen), ook met vergelijkbare vorm en functie: schaar die men aan een touw laat hangen

loodsen (spor.) zw.wv.; overg.; loodste, het loodste ['lo:ɔtsɪ] 1. loodsen: iemand ergens naar toe leiden (en daarbij obstakels en problemen vermijden), ook fig.: een voorstel, een stuk enz. aanvaard weten te krijgen door behendig optreden *Et was d'r zo drok, wij hebben de oolde man even deur de zael loodst* (Nbk), *Zollen ze dat veurstel d'r wel deur loodsen kunnen?* (Nbk)

loodsoldeer (Sz) - loodsoldeer

loodtange (Op) - loodtang

loodvarve (Op) - loodverf

loodverbiening (l) - loodverbinding

loodvergiftiging (spor.) - loodvergiftiging

loodveter (Db, Obk) - loodveter
Loodveter zit in de gediene (Obk)

loodvri'j [aks. wisselt] - loodvrij

loodzaand (verspr.) - loodzand

loodzalve (Op) - loodzalf

loodzwaor ['l...; aks. wisselt] - loodzwaar
Et lag him loodzwaor op 'e maege fig.: hij zat er erg mee in z'n maag, het drukte hem enorm (Ow, Ld)

loof z. lof II

loofboom (spor.) - loofboom

loofbos (spor.) - loofbos

loofhooit (verspr.) Ook **loofhout** (WH) et ['l...] 1. loofhout *loofhooit tussen de dennebomen* (Bdie) 2. takken en bladen van, kop van een loofboom (Dfo)

loofhout z. loofhooit

loog et, de ['lo:x] 1. loog (bep. oplossing)
As de iekschellers kwammen, gongen de schellen [van de eik] *naor de leerlooier'jen* (veur et loog) (Obk), *Vroeger wodde et loog bruukt om ongeblekt linnen wit te kriegen* (Db), *in de loog leggen* (Nbk)

loogwaeter (spor.) - loogwater

looien zw. ww., overg., onoverg.; looide, het looid ['lo:ɔjɪ] 1. (overg.) looien (van dierehuiden: van koeien, schapen enz.) *De vellen van de koenen leuten ze looien om d'r leer van te maeken* (Np, Obk), *'t looien*

van leer (Bdie), *Knienehuden looien ze mit aluun* (Wol) 2. (onoverg.) erop uit zijn te verwerven, voordeel te hebben van, in *looien op*, vgl. *Hij looit d'r op om nog wat te kriegen* (Np, Nbk), *Hij ston d'r op te looien* (Pe-dbl), *Hij het d'r al lange op looid* (El), *looien op een arfenis* (BDie), *Hij looit op een aander zien beurs* (Dho)

loom bn., bw.; lomer, -st [lō:m] 1. enigszins vermoeid en daardoor traag *Aj' loom binnen, dan hej' gien nocht, dan het et weer je haost in de macht, dan drokt et op je daele* (Ste), *Mit zok weer vuul ie je gauw loom* (Dho, Nbk), *Ik bin zo loom in de bienen* (Dfo, El), *Mit lome stappen kwam hij d'r an sjokken* (Spa) 2. (van personen) traag en lui (Ld) *Die dikke kerel was loom en lui* (Ld) 3. (bn.; van het weer) loomheid veroorzakend (verspr.) *Et is zok loom weer, dan hej' hielemaol gien nocht an 't wark* (Nbk) 4. (bn.; van een bocht) licht, flauw (Np) *D'r zit een lome bocht in de weg een flauwe bocht* (Np)

loomhied (verspr.) Ook **lomighied** (El, Nbk, Op), voor -heid z. -hied ['l...] 1. loomheid *Hij wet van loomhied niet, hoe hij zitten moet* (Diz), *De loomhied zit me in de bienen* (Spa), *Bi'j die hitte kwam d'r zoe'n loomhied over je (henne)* (Bdie, Wol), *Aj' griep onder de leden hebben, kan d'r soms zoe'n loomhied over je valen* (Obk)

loon [lō:ɔn] - loon *loon betaelen* (Nbk), *Ze willen daor meer loon hebben* (Nbk), *Een dadde zegt dat de lonen onderuut moeten* (b), *Ze hebben 'm aorig op et loon kot* (Np), *hoge lonen* (Nbk), *Zaoterdags kun we loon haelen* (Dhau), *Hij beurt een best loon, N. verdient een goed loon* (Nbk), *et loon uutbetaelen* (Nbk), *loon naor warken (kriegen)*, *Et is zien verdiende loon!* * *Ondaank is 's werelds loon* (Nbk)

loon- en priesspiraol (l) - loon- en prijs-spiraal

loonaachterstaand (verspr.) - loon-achterstand

loonadministrasie (Nbk, Np) - loon-administratie

loonadministrateur (Nbk, Np) - loon-administrateur

loonakkoord (spor.) - loonakkoord

loonaktie (verspr.) - loonaktie

loonarbeid (Op) - loonarbeid

loonarbeider - loop

- loonarbeider** (Nbk) - loonarbeider
loonbedrijf - loonbedrijf
loonbeheersing (l) - loonbeheersing
loonbelasting - loonbelasting
loonbelastingtabel (l) - loonbelastingtabel
loonbeleid (spor.) - loonbeleid
loonberekening (l) - loonberekening
loonbriefien (Db, Ma, Op) et; ...briefies [ˈlõ:əmbri:fin] 1. loonbriefje
loondienst - loondienst *Doe ik twaelf jaar was, was ik de zoemers al veul in loondienst bij oonze veenbaos* (Np)
loondösker (Obk) - loondorser
looneis (spor.) - looneis
loongelder (Ol-Nl) de; -s [ˈlõ:əxeldɾ] 1. iemand die voor een bep. loon af en toe in dienst is (maar niet voor vast)
loongolf (spor.) - loongolf
loongraens z. *loongreens*
loongreens (Nbk) Ook *loongraens* (Db) - loongrens
loongroep (spor.) - loongroep
loonheffing (l) - loonheffing
looningreep (l) - looningreep
loonkaorte (spor.) - loonbelastingkaart
loonklasse (l) - loonklasse
loonkonflikt (l) - loonkonflikt
loonkosten - loonkosten
loonkwessie (Bdie, Obk) - loonkwestie
loonliet z. *loonlieste*
loonlieste (Nbk, Op, Spa) Ook *loonliet* (Db), *loonlist(e)* (Nbk) - loonlijst
loonlist(e) z. *loonlieste*
loonmaotiging (spor.) - loonmatiging
loonmaotriegel (l) - loonmaatregel
loononderhaandeling (l) - loononderhandeling
loonopslag - loonopslag
loonoverienkomst (spor.) - loonovereenkomst
loonpauze (l) - loonpauze
loonpeil (verspr.) - loonpeil
loonpoedegien (Db, Dhau) et; ...poedegies [ˈlõ:əmpudəxin] 1. loonzakje
loonpoletiek (verspr.) - loonpolitiek
loonpost (spor.) - loonpost
loonronde (verspr.) - loonronde
loonschaole (Op) - loonschaal
loonslaaf (Nt) - loonslaaf
loonstaeking (verspr.) - loonstaking
loonstamkaorte (spor.) - loonstamkaart
loonstaat (Bdie, Op) - loonstaat
loonstelsel (verspr.) - loonstelsel: systeem
- waarmee de lonen worden bepaald
loonstijging (spor.) - loonstijging
loonstop (Op) - loonstop
loonstroke - loonstrook
loonsverbetering (l) - loonsverbetering
loonsverhoging (spor.) - loonsverhoging
loonsverleging (l) - loonsverlaging
loontabel (spor.) - loontabel
loontarief - loontarief
loontoeslag (spor.) - loontoeslag
loontrekker (El, Op) - loontrekker
loonveurschrift (l) - loonvoorschrift
loonveurstel (spor.) - loonvoorstel
loonveurwerde (Db) de; -n [ˈl...] 1. elk der voorwaarden waaronder lonen worden vastgesteld bij loonoverleg
loonvorming (Op) - loonvorming
loonwaarker z. *loonwarker*
loonwark (Op) - loonwerk
loonwarker Ook *loonwaarker* (Bdie), *loonwerker* (WH) - loonwerker
loonwerker z. *loonwarker*
loonwet (spor.) - loonwet
loonzakkien - loonzakje
loop de; lopen; lopien [ˈlo:p] 1. het lopen (in div. bet.) *in de loop weg* terwijl men met iets anders bezig is, terwijl men er om iets anders toch langs komt, ondertussen: *Hij et 't brood in de loop weg op* (Wol, Ma), *Dat kerwei kun we in de loop weg nog wel even doen* (Ste, Pe-Db), *Aj't drok hebben, gaoj' in de loop weg een koppien koffie drinken* (Obk), *Och, dat neem ik in de loop weg even mit* uit een winkel e.d. (Bdie, Db, Nbk) of bijv. indien men aan het maaien is terwijl men ook nog een paar bomen wil opsnoeien (Nbk, Ma), zo ook *In de loop za'k die bosschop wel even veur je doen* (Obk) en *In de loop he'k 'm dat verteld* (Sz), *Hij nam stiekem, uut de loop weg, een foto* terwijl hij er langs liep, bezig was (b), *Ie kun me wel an de loop hollen!* je weet kennelijk wel hoe je me aan het werk, aan het lopen moet houden! (Np), *We hebben 't aorig an de loop* het werk vlot goed (Ma), *an de loop hebben* in werking hebben, in beweging hebben (van een auto, brommer enz.) (Nbk), zo ook *Ik was net mit die brommer an de loop, of hij stopte al weer* (Sz) en *an de loop kriegen* in werking, in beweging krijgen (verspr.): *We kregen de brommer weer an de loop* (Ma), *Ik kreeg de waegen niet an*

de loop (Ld, Ol-Nl), *Hij kreeg de klokke mar niet an de loop* (Bdie, Pe-Dbl), *Ik kreeg et niet an de loop vandaeg* ik kon niet goed op gang komen, in het normale ritme komen met m'n werk (Dhau), *Ik kon dat kalfien niet hollen, ik raekte d'r mit an de loop* het ging 'op hol, ik moest er achteraan (Dfo), *As et waeter mar ien keer an de loop is stroomt* (Nt), *Hij het de winkel mooi an de loop* z'n winkel loopt goed (Db, Wol), *Hij het et mooi an de loop* z'n zaken goed voor elkaar (Ma), *D'r moet een goeie loop an de gediene* zitten de gordijnen moeten zonder haperen open- en dichtgetrokken kunnen worden (nl. over de rails) (Pe-Dbl, Wol), *D'r moet een mooie loop in de gediene* zitten, zo niet dan bin ze wiensk ze moeten mooi neerhangen (Wol) 2. (van personen) manier van lopen *Een hippentrippe is een petieterig vrommesien dat een bepaolde loop het, wat kotte passies* (Obk), *Hij het een mooie loop over 'm* (Wol) 3. afstand die men loopt *Dat aende was een hiele loop* (Np, Dhau), *Et is mar zoe'n lopien* een afstand die men gemakkelijk loopt (Nbk), *Et is krek een mooi lopien veur dat oolde meenske* een kleine, prettige afstand (Nbk) 4. keer dat men loopt *Ik moet nog een loop* gezegd wanneer men nog eens, lopend, iets halen moet (Nbk), *Dat kuj' in ien loop mitnemen* in één keer dat men loopt (Nbk), *een lopien naor de buurvrouw* bezoeker om even te kletsen (Mun), bij vergelijking: *Ze [nl. de sneeuwvlokken] jachten over Nijberkoop en dan in iene lange loop et oosten in, naor Donkerbroek* (ba) 5. in op 'e loop er snel vandoor, wegvluchtend: *op 'e loop gaon* (alg.): *Et gebeurde vroeger nogal es, dat d'r een boer mit peerd en waegen op 'e loop gong* (Obk), *Doe de pelisie d'r an kwam, gong ik op 'e loop* (Nbk), *Ie zollen d'r veur op 'e loop gaon!* (Spa, Nbk), *Daor kuj' him wel mit op 'e loop jaegen!* (Ma), *Hij moet zels potkoken wil hij op 'e tied eten hebben, want et wief is vaeke op 'e loop* de hort op (Dfo), *op 'e loop wezen* op hol (van een paard): *'t Peerd was op 'e loop* (Ma, Pe-Dbl), *Hij was mit de peerden op 'e loop* z'n paarden waren hem op hol geslagen (Ol-Nl, Ld), zo ook *Hij gong vaeke mit 't peerd op 'e loop veur de*

melkwaegen (Db), *Die vrouw is mit de kont op 'e loop* zit voortdurend achter mannen aan (Ste), *Mar now weren zien gedaachten weer op 'e loop* namen z'n gedachten hun eigen vrije loop, kon hij z'n gedachten niet meer ordenen (v), *Die is mit et kedaster op 'e loop* is gek (Np), *D'r is iene bij him op 'e loop* hij is een beetje onnozel, heeft nauwelijks verstand (b), *D'r is iene van de vufe op 'e loop* id. (Np), *Die is mit et heufd op 'e loop* doet nogal verward, is enigszins malende (Dfo), zo ook *Hij is teugenwoordig helemaol op 'e loop, d'r is gien huus mit 'm te houwen* hij is onevenwichtig, wild, onvoorspelbaar in z'n opvattingen en z'n doen en laten (Sz), *Dat gekke wief brengt 'm totaal op 'e loop* buiten zinnen (Sz) 6. duur, voortgaan van de tijd *in de loop van de jaoren* (v), *in de loop van de dag, in de loop van de morgen* e.d. 7. toeloop, klandizie (Np, Obk, Spa) *Dat winkeltien het een boel loop, de meensken bin heur goedgeunstig gezind* (Obk), *De loop gaot d'r aorig uut de klandizie* bij dat kafé, de verkoop in die winkel loopt zeer sterk terug (Spa), zo ook *Daor zit niet vule loop meer in* (Np) 8. voortgang van een zaak in een ruimte (Nbk) *de loop van de eerde om de zonne* (Nbk) 9. ontwikkeling, voortgang (Nbk) *Zoks nemt now ien keer zien loop* de dingen gaan nu eenmaal zo (Nbk), *Hij leut zien gedaachten de vrije loop* (Nbk), *Et recht moet zien loop hebben* (Ste) 10. diarree *Wij weren vandeweke allemaol van de kook, we hadden loop en mossen ok spi'jen* (Obk), *an de loop wezen* diarree hebben 11. plaats waar men vaak langs of naar toe loopt *de loop d'r op hebben* er zeer frekwent naar toe gaan (d.i. vooral: naar een bep. persoon, familie) (Ow), *d'r de loop aorig henne hebben* id. (Dho), *de loop hebben naor* nl. naar een bep. persoon, een familie, de bureu (Db, Dfo), *Hij het daor aorig de loop* id. (Dfo, El), *Hij het de loop aorig bij oons* komt nogal vaak bij ons (Diz), *Daor hebben ze de loop langes* (Ste), *Ze hebben de loop aorig naor mekaer toe* (Diz) 12. wijze waarop, de richting waarin iets loopt (Db, Obk) *Et petroon moet goed op 'e stof liggen, ij moe'n naor de loop van de stof knippen* (Db), *de loop van et behang* d.i.: de

loopangel - loopmotte

richting waarin het patroon loopt (Obk) **13.** het sporen van een wagen (Obk, Ol-Nl, Ow) *De loop van de waegen is niet goed: de waegen spoort niet goed, de achtervielen lopen buten de sporen van de veurvielen* (Ow) **14.** rivierloop *Waor de Lende zien loop deur de weilanen trok...* (ba), *De loop van de Lende was vroeger heel wat anders as now* (Op) **15.** ren e.d. (voor honden, konijnen, varkens, kippen enz.: vaak aan een hok) *De kiepen zitten in de loop overdag* (Dho), *We deden de varkens in de loop* (Pe-Dbl), *De hond zit in de loop* (Nbk) **16.** wildpaadje (Obk) *Vroeger hadden de knienen hier vaaste lopen deur de bos, knieneritten* (Obk) **17.** loop van een geweer e.d. *De jaeger hadde roest in de loop van et geweer* (Wol), *mit de butenste loop* (b), *de loop op iene richten* (Nbk) **18.** het niet recht lopen (bij naaien, behangen) (Dho, Obk): *Mit oolde huzen komt et nogal es veur dat de muren wat verzakt binnen, dan kriej' loop mit behangplakken* d.i. behangen (met behang) (Obk), *'t Is moeilik warken, want d'r zit loop an* (Dho), ook: het recht lopen (Bdie): *D'r zit gien loop an* het is niet recht (Bdie) **19.** in rooie loop koperen centen *een beurs vol rooie loop* (Bdie, Ow), *Veur wat rooie loop koop ie niet vule* (Pe-Dbl), *Sommigen spaeren rooie loop* (Nt), *'k Heb niks anders as rooie loop* ik heb alleen maar centen (Bu)

loopangel Ook **loophengel** (WH, Ste) - loophengel *Mit de loopangel is et om snoeken begonnen* (Nbk)

loopangelen (Db, Np) onbep. w. ['lo:panjɛ] **1.** met een loophengel vissen *Mit loopangelen bruken we wel es een blinker* (Np)

loopbaand (El) de; ...banen; ...baantien ['l...'] **1.** transportband als onderdeel van een machine, bijv. van een zelfbinder

loopbaene (spor.) - loopbaan: carrière *een lange loopbaene bij et onderwies* (l)

loopbeer (El) de; ...beren ['l...'] **1.** mannelijk varken waarmee men bij de vrouwelijke varkens langs gaat om tochtigheidsverschijnselen op te merken (de gang die men aldus maakt is niet bedoeld voor een direkte dekking door de loopbeer)

loopbroek (Bdie), z. ook *lopersbroek* de;

-en ['lo:bruk] **1.** redelijke nette broek waarin men geregeld loopt (maar niet de netste)

loopbrugge (Ol-Nl, bs) - loopbrug

loopfiets (Ld, Op, Sz) - loopfiets: voorloper van de gewone fiets

loopgang (Sz) - loopgang

loopgaoren (Obk) ['lo:pxə:əɾŋ], in *loopgaoren spinnen* er de kantjes aflopen (Obk)

loopgips - loopgips

loopgoed (Mun) et ['lo:pxut] **1.** lopende (en kruipende) insecten, ongedierte *Dat loop- en kruupgoed! Ie kun 't haost niet kwietwoden, karbol helpt nog et beste* (Mun)

loopgraaf (spor.) - loopgraaf

loophekke - loophek, box *Oonze kiender hewwe allemaole in 't loophekke had* (Nt)

loophengel z. *loopangel*

loophokke (Dfo, El, Np, Obk, Op, Ow) et; -n ['lo:phəkə] **1.** hok waar de varkens vrij in- en uit kunnen lopen (naar buiten, veelal naar een kleine, omheinde ruimte of een stuk weiland) (Dfo, El, Obk, Ow), ook: die ruimte zelf, d.i. een ren (Op)

loophond (Obk) de; ...honnen; ...hontien ['lo:phont] **1.** iemand die steeds om allerlei boodschappen wordt gestuurd, loopjongen

looping (spor.) - looping

loopjasse z. *lopersjasse*

loopjonge - loopjongen *Die mos van alles doen, et was de loopjonge* (Dfo)

loopkat z. *loopkatte*

loopkatte (verspr.) Ook **loopkat** (spor.) - loopkat

loopkever (l) - loopkever

loopknecht (Dho) - loopknecht *Die wodt as loopknecht bruukt* (Dho)

looplampe Ook **looplampe** (Sz) de; -n; ...laampien ['l...'] **1.** looplamp **2.** (vooral als verkl.) hetz. als *blaeker* (bet. 3) (met een handvat), z. aldaar (Bdie, Db, El, Ma, Np, Obk, Pe-Dbl, Spa, Wol) **3.** verplaatsbare lamp anderszins *D'r zat vroeger altied een blaeker achter et looplampien* (Sz)

looplampe z. *looplampe*

loopliende (Nbk) de; ...lienen; ...lientien, ...liendegien ['lo:plində] **1.** looplijn, nl. voor een hond

loopmotte (Dfo, Nbk, Op, Ste) de; -n; ...mottien ['lo:p...'] **1.** zeug die vanuit een geopend hok over het land of in een ren

kan lopen *Loopmotten bin ofgezeugen motten, dan bin de biggen vot, dan hebben ze een hokke dichte bij et laand en kun ze et laand over veur et grus* (Ste), *Een loopmotte lopt daegeliks even buten* (Dfo)

loopnet (spor.) - sleepnet, dregnet (om mee te vissen)

loopneuze (Nbk) - loopneus

looppad (Np, Op, Spa) et; ...paeden; ...pattien ['l...'] **1.** pad waar men langs kan lopen, wandelpad

looppak z. *lopperspak*

looppas ['lo:pas] - looppas in *looppas*

loopplaanke Ook *loopplanke* (Sz) - loopplank (om van of op een vaartuig te komen)

loopplanke z. *loopplaanke*

loopplooi (Bu) de; -en; -gien ['lo:plo:aj'] **1.** plooi die achter in een rok is aangebracht (zodat de lichaamsbewegingen gemakkelijker gaan)

looppoppe - looppop

looprichting - looprichting

looproute - looproute

loops bn. [lo:ps] **1.** bronstig (van een hond) *Die hond is loops, een loopse hond* **2.** altijd bij pad en weg (Np), in *loopse vrouwluden* (Np)

loopschoe (Bu) de; -nen; -gien ['l...'] **1.** loopschoen *de loopschoenen anhebben* pittig lopen, flink doorstappen (Bu)

loopschute (Dfo, Pe-Dbl, Sz) de; -n; ...schutien ['lo:pskytə'] **1.** iemand die veel bij de weg loopt

loophied Voor -heid z. -hied - loopsheid

loopsloot (Ei) de; ...sloten ['lo:p...'] **1.** de schoon te maken sloot

loopstal - loopstal

loopstok (Mun) de; -ken; -kien ['lo:pstək'] **1.** wandelstok

looptied - looptijd (van een lening, kontrakt e.d.)

loopvarken (Np, Obk, Op, Ow, Sz) ['l...'] - loopvarken

loopvlak ['lo:pflak] - loopvlak *een baand van een ni'j loopvlak veurzien* (Ol-Nl)

loopvrouw (Sz, Bdie, Wol en oost., b: lm) de; -en; -gien ['l...'] **1.** vrouw die altijd weg is, bijna alleen in * *D'r bin loopvrouwen, koopvrouwen en huusvrouwen* ook wel in een andere volgorde gezegd, veelal gevolgd door zinnen als ...*mar de laesten bin de besten* (Sz, Bdie,

Wol en oost., b: lm)

loopwaegentien (Ei) Ook *loopwagentien* (Sz) ['lo:pwe:gɛntin] - loopwagen (waarin een kind leert lopen)

loopwagentien z. *loopwaegentien*

loopwark (Diz) - loopwerk (van een wagen, machine e.d.) *Et loopwark van de waegen moet smeerd wodden* (Diz)

loopwief (ZW, Db, Dhau, Ld, Nbk, Obk, Sz) et; loopwieven ['lo:pwi:f'] **1.** vrouw die altijd weg is, bijna alleen in *D'r bin loopwieven, koopwieven en huuswieven* ook wel in een andere volgorde gezegd, soms gevolgd door zinnen als ...*mar de laesten bin de besten*

loopzaand - loopzand *Et loopzaand lopt weer in de welle* (Np)

loos bn.; lozer [lo:əs] **1.** (vooral van bep. vruchten:) leeg *Die bukelties [beukenootjes] bin vaeke loos* (Db), *een loze neutte* een lege, loze noot (Db, Nt, Nw, Ow, Ste), *een loze tamme kestanje* (Obk), *D'r zitten een hoop loze vruchten an* (Pe-Dbl, Dho), (zelfst.) *een loze* een leeg beukenootje (Bu), vandaar *Dat bin lozen* (Bu), *loze aoren* (Bdie, Op, Ste), bij vgl.: *loze praoties* praatjes zonder enige inhoud (Dfo) **2.** listig, leep, sluw *een loos mannegien* (Ma, Ow), *et loze vissertien* (Dho, Sz), *t Was een loze baos in de haandel* een handige, gladde jongen (Dfo), *een loze zet* een slimme en enigszins gemene zet (Dfo), *zo loos as een vos* (Ld, s: oost.), vandaar *N. is een loze vos* (Bdie) **3.** schijnbaar, vals, in *loos alarm: Et was loos alarm* (Nbk) **4.** in *D'r is wat loos* er is iets aan de hand, er is iets mis (alg.)

looshied (Nbk) Voor -heid z. -hied de; ...heden ['lo:əshit] **1.** het gewiektst, leep zijn *Et is looshied van him* (Nbk)

loot z. *lote*

lopen st. ww.; onoverg.; het leupen ['lo:pɪ] **1.** zich voortbewegen op de benen (bij mensen) of poten (bij dieren) *Ik loop buten* (Spa), *Zomar inienen kwam hi'j t pattien uut lopen* (j), *Ik lope tussen N. en M. in as we naor de harbarge gaon* (v), *iene integen lopen* tegemoet, *Dat aende kuj' niet lopen heur, dat is te veer lopend afleggen* (Nbk), *Et is nogal een aentien lopen* (v), *hadde lopen, Daor mos ik hadde tegen lopen, dat kwam d'r op an* (Bu), *Een zwatbont hontien (...)* komt drekt op mi'j of

lopen - lopen

lopen (v), *Et bouwmannegien* {kwikstaartje} *lopt tegen de mure an* hangt tegen de muur (en beweegt zich daarbij voort) (Nbk), *op hanen en voeten lopen* (Nbk), *Doe es wat om de bienen, ik wil niet daj' hier op 'e sokken lopen* (Nbk), *Ik mag zaoterdags graeg wat op 'e klompen om de deure lopen* (Nbk), *iene aachternao lopen* lett., ook fig.: zich schikken naar de mening van een ander zonder zelf te oordelen (Nbk), *d'r aachteran lopen* lett., ook fig.: zich inspannen om te verwerven, gedaan te krijgen e.d.: *Hi'j leup d'r de hieltied aachteran, mar hi'j kon et niet kriegen* (Nbk), *Hi'j leup al jong aachter de maegies an* (Nbk), *Ie moe'n d'r de hieltied aachteran lopen, eers dot ze niks kontroleren en aanzetten om verder te werken* (Nbk), *bi'j de streek lopen* venten, kontributies innen langs de huizen e.d. (Nbk), *mit rekens lopen* (Nbk, Np), *Hi'j leup mit de lieste (bi'j de streek)* d.i. om handtekeningen voor een aktie of om geld in te zamelen voor een vereniging of een liefdadig doel (Nbk), *mit de bollekörf lopen* (Nbk), *D'r leup vroeger een vrommes mit buuinders* (Obk), *Hi'j lopt mit vodden koopt vodden* op en verkoopt door te venten (Diz), *...om vodden koopt* op langs de huizen (Bdie), *op eier lopen* zeer voorzichtig lopen (Ow), *Zundags en daegs wij' niet geliek lopen* wil je niet gelijk gekleed gaan (Bu), *iene in de wege lopen* in de weg lopen (lett.), *iene veur de voeten lopen* id., ook fig. (Nbk), *Ze lopt op 't laeste* ze is aan de bevalling toe (Nbk, Np), *Op zien negende leup B. al aachter de schaopen* nl. om ze te hoeden, dus: als scheper (b), *Daor lopt al iene bi'j* ze heeft al een kind (nog voordat ze getrouwd is) (Ow), *Laot him mar lopen* hij redt zich wel, bemoei je maar niet met hem, *Laot him daor mar veur lopen* wat hij zegt te zullen doen komt altijd voor elkaar, hij is van alle markten thuis, hij weet wel hoe hij het moet aanpakken, uitvoeren (Bdie, Ol-Nl, Ow), *Dat kiend lopt op 'e redens* glijdt niet zoals het moet, maar loopt nog op z'n schaatsen (Obk, Nbk), vandaar, van een slechte schaatser: *Hi'j lopt meer as dat hi'j ridt* (Ma), *Die lopen altied deur mekeer* ze komen voortdurend bij elkaar over de vloer (Nt, OS), zo ook *Ze lopen een boel*

bi'j mekaere (Bdie), *...bi'j mekeer over de vloer* (Dho), *Dat lopt daor altied deur mekeer* id. (Nbk), *Ze lopen in en uut (bi'j mekeer)* id. (Nbk), *Die vrouwluden lopen een boel naor mekeer toe* (Np, Pe-Dbl, Bu), *Hi'j lopt d'r op* probeert er op het goeie moment te zijn, met name: om iets te krijgen, een praatje te kunnen maken: *Geef 'm mar niet altied een borrel as hi'j hier komt, hi'j begint d'r al op te lopen* (Spa, Op), *Hi'j lopt d'r altied op om koffie te kriegen* (Ma), *Die vrouw leup aaltied op koffie* (Ld, Pe-Dbl), *De bakkiesman leup d'r op* nl. hier: om koffie mee te drinken (Nbk), *As wij volk hebben, komt N. ok vaak even an, hi'j lop d'r gewoon op* (Sz), *Hi'j loopt d'r op* d.i. ook: zoekt duidelijk ruzie (Diz), *op een kopien lopen* op een koopje uit zijn (Bdie), *op kopies...* id. (Dho, El), *op iene lopen* hem/haar proberen te ontmoeten, te spreken te krijgen (Db, Nt, Wol): *Ik loop al een hiele tied op him, want ik moet nog wat van him hebben* (Db), *Hi'j loopt al drie daegen op mi'j* (Wol), *Hi'j lopt om 'n praotien* is er altijd op uit om bij iemand een praatje te maken (Diz), *...om een koppien koffie* (Bu), *Hi'j het d'r al lange op lopen om heur te treffen* nl. om dat meisje te ontmoeten (Np), zo ook *Die vent het al lange om die meid lopen* achter haar aan gelopen, geprobeerd haar te krijgen (Np) en *Hi'j het vrij wat lopen daon om verkering mit heur te kriegen* (Np, Dfo), *(niet) over je henne lopen laoten* (niet) met je laten sollen, vandaar ook: *Dat is zoe'n goeie sul, die lat mit hozen en schoenen over him henne lopen* (Db, Dfo, Dhau, Obk), *Die lat alles over him henne lopen* laat zich alles altijd welgevallen (El, Ld), (fig.:) *iene d'r in lopen laoten* erin doen tuinen, *henne-en-weer lopen* (Dfo), *argens tegenan lopen* tegen iets op lopen, ook fig.: toevallig iets ontdekken, opmerken: *Daor bin ik toevallig teugenan lopen* (Np, Spa), *Daor bin 'k gister tegenan lopen* dat hoorde ik gisteren (Bu), *Ik heb daor een mooi jurk kocht, daor bin 'k zo tegenan lopen* (Db, Op, Obk), *Ik bin tegen een goed peerd an lopen gister op 'e maark* (Bdie), *Daor bin 'k geschikt tegenan lopen* ik ontdekte het en kon het voor een billijke prijs kopen (Diz), *Daor moej' ok mar net tegenan*

lopen! (El), *Daor leup ik gister tegenan, zo bin ik dat gewaarwodden* (Dfo, Sz), *Hoe is ze in godsnaam tegen die kerel an lopen* hoe bestaat het dat ze zo'n vent heeft opgedaan (Spa), *Zie is niet/nooit tegen een (goeie) kerel an lopen* nooit getrouwd (Bu, Ma, Np, Sz, Bdie), *Ze is nog niet tegen iene an lopen* heeft zo geen man (Dhau, El, Nbk, Ow), zo ook *Ze is d'r over bleven, d'r is gien iene tegen heur an lopen* (Obk), waartegenover *Ze zal nog wel es tegen iene an lopen* (Dho), *D'r lopt al iene bij* ze heeft al een (voorechtelijk) kind (Ow), *niet in twee sloden toegelieke lopen* (Nbk), *Mit dat kwaaltien moej' niet lopen blieden, ie moe'n naor de dokter* je moet het niet verwaarlozen, veronachtzamen (Nbk), (...) *lopen laoten* een persoon, dier, zaak of kwestie laten lopen, er zich niet druk om maken, er niets aan doen, ook: er niet achteraan gaan (lett.): *Now, daor wi'k ok gien drokte omme maeken, laot dat gevallegien mar lopen* (Nbk), waartegenover *Ie kun niet altied alles mar lopen laoten* aksepteren dat het gebeurt, op z'n beloop laten (Dfo), *Die pinke is wat klein, die laow'e nog een jaor lopen veurdat hi'j bij de bolle komt* (Bu), *Hi'j het heur lopen laoten* heeft haar laten stikken bij een ongewenste zwangerschap (terwijl ze niet getrouwd waren) (verspr.), vandaar ook *Die vent het ok al es iene lopen laoten* id. (Dho), *Die vrouw lopt zo lange, et liekt wel een olifantsdracht* is nog steeds niet bevallen (Ma), *uut mekeer lopen* nogal verschillen (verspr.), *deur mekeer lopen* (verspr.), *te gek om los te lopen, Hi'j is te lui om te lopen* (El, Obk, Spa), *Hi'j lopt niet hadder as hadde hij* is nogal lui, loopt echt niet harder dan nodig is (Nw), *lopen as een keuterse haene* trots, met een verheven houding lopen (Nbk), *Hi'j lopt zo recht as een keerze* (alg., Op) 2. zich snel lopend voortbewegen *Hi'j leup wat hi'j kon* zo hard hij kon (Nbk), *lopen waj' lopen kunnen* zo hard mogelijk lopen (b, Nbk): *Hi'j leup wat hi'j lopen kon* (Nbk), *Hi'j leup uut alle macht, Lopen ieje!* maak dat je wegkomt (Nbk), *En wi'j lopen!* en wij gingen er als een haas vandoor (Nbk), *'t op een lopen zetten, Hi'j het him d'r of lopen* heeft van hem gewonnen bij het hardlopen (Np), *Hi'j loopt veur zien*

leven loopt alsof z'n leven ervan afhangt (Sz), *d'r tegen lopen* hard lopen om te proberen op tijd te komen, om op tijd bewerk waarbij men loopt, af te krijgen (b), *Hi'j kan lopen as een haeze* zeer snel, *Hi'j lopt as een kiewiet* vlug en soepel (Db, Dho, Diz, Np, Wol, Nbk), *Hi'j lopt as een dief* zeer snel (Dho, Np, Ol-Nl, Spa) 3. verkering hebben *N. lopt al een hiele poze mit M., dat zal mit meie wel trouwen wodden!* (Bdie, Nbk, Np, Db), *Hi'j het al heel wat lopen mit dat maegien* (Ol-Nl), *Die beide trouwen mar niet, en ze hebben al tieden lopen!* (Obk), *Die beide blieden (ok mar) lopen* hebben al lang verkering en trouwen maar niet, *Die kun toch niet iewig lopen blieden!* (Diz, Op) 4. rondzwerven *Ze laoten heur kiend altied mar wat in et dörp lopen* (Ow), *Die oolden bekommeren heur nooit om de kiender, ze laoten ze veur wild lopen* (Obk) 5. gaan naar, zich begeven *Hi'j lopt al om een kleinghied naor de dokter* (Nbk), *Zeg et mar niet, hi'j lopt toch mitien mit de waarme bek naor N. om et deur te vertellen* (Nbk), *Loop naor de bliksem* loop naar de pomp, bekijk het maar (Nbk), *Loop naor de hel* (verspr.), *Loop naor de duvel* id. (Nbk), *Loop henne te schieten* loop naar de pomp, ach hou toch op (Nbk, Np), *...henn' te schieten* id. (Nbk, Np), *Loop te schieten* id. (Nbk), *...naor de pompe* (Nbk, Np, Ste), *Loop naor de maone* id. (Nbk), evt. gevolgd door *...en plok de steerns* id. (Nbk), *kollege lopen, Moedhond is een soort vis, die koj' et beste vangen as de vleur bluuide; dan leup de moedhond [zeelt], dan gaon ze weer naor et plak daor ze geboren binnen om kuut te schieten* (Np, Nbk), *Aj' mooi weer hebben, moet de wiend veur de zonne uut lopen; as hi'j d'r tegen in gaot, wil 't regenen* d.i.: volgens de baan van de zon draaien (Obk), *Dat boek lopt goed* wordt goed verkocht (Nbk), *Et lopt vol* er komen veel mensen binnen (Nbk), *Et lopt nog gien storm* er komen nog niet veel mensen binnen, er komen zich nog niet veel mensen melden in verband met een aanbieding, een oproep e.d. (Nbk) 6. trillend bewegen van het scherpste deel van de rand van een zeisblad, als men er z'n duimnagel onder langs strijkt; d.i. om te controleren of de

lopen - lopen

scherpte voldoende is (Bu, Dfo, Obk, Sz) *As de zende goed scharp is, moet d'r een cent of een gulden an hangen blieven en hi'j moet veur de naegel lopen willen* (Dfo), *De zende moet op 'e naegel lopen as hi'j goed haerd is* (Np) 7. door lopen (bet. 1, 2) in een bep. toestand (doen) geraken *De peerden hebben oons pattien kepot lopen* (Nbk), *Jim kleine jonge het mi'j mien mooie bloemevaas ondersteboven lopen* (Nbk), *(iene) de deure plat lopen, Ik heb mi'j een ongelok lopen, mar ik bin niet op 'e tied kommen* (Nbk), *Die lopt 'm daor een blikkont* moet daar zoveel lopen dat hij een blikkaars krijgt, loopt daar zo vaak heen dat... (Db, Nw), zo ook *Ie kun je wel een blikkont lopen* zoveel moeten lopen dat je een blikkaars krijgt (Nbk, Nt, Wol), *Hi'j het him d'r een blikkont omme lopen* zo vaak nl. is hij er naar toe gegaan om het te krijgen, voor elkaar te krijgen e.d. (Ste), *Die leupen veur et dörpsbelang heur 't gat grif uut de haoke* (b), *Ze lopen daor de drumpel uut de vloer komen er erg veel* (Dhau) 8. (van zaken) zich (laten) voortbewegen, ook: rijden *Die fiets lopt lekker* (Nbk), *Hoe is dat toch zo, dat die waegen now inienen zo licht lopt?* (ba), *Tegenwoordig lopen alle waegens op lochtbanen* (Dfo), *Hoe hadde lopt die auto van jim?* hoe hard kan hij rijden (Nbk), *D'r leup me een rilling over de rogge* (Nbk), *een lopende niere* een wandelende, zich verplaatsende nier (Bu), *Hi'j lopt zo zwaor as een kroje* gezegd bijv. van een fiets die niet bep. licht loopt (Nbk) 9. stromen, vloeien *Et zwiet leup me in straolties van et gezicht* (Nbk), *Et waeter leup d'r overhenne* (Nbk, Np), *As we hier een geute greven, dan kan et waeter zo in de sloot lopen* (Op), *Et waeter lopt oons om de tanen, zoe'n zin hebben we d'r an* (j), *D'r lopt daor een stroompien deur et laand, et Diep* (Nbk, Ld), *Daor lopt de Lende langes* (Bu), *de boel lopen laoten inkontinent zijn* (Nbk), *De krane in de does hej' laoten lopen* (Spa), *De kelder is me vol waeter lopen* (Nbk), *Die wonde lopt* d.i. met name: ettert (Nbk), *...begint te lopen* (Np), *Veul bloed zal d'r wel niet uut lopen* het zal weinig of geen moeilijkheden, weerstand opleveren (b) 10. in *Et zal zoe'n vaort niet lopen* 11. in

werking zijn (van instrumenten, toestellen, onderdelen daarvan) *Ik kreeg de trekker niet an 't lopen* (Diz), *De klokke lopt niet meer, we moe'n him opwienen* (Nbk), *op een batteri'je lopen, op bezine lopen* (Nbk), *Hi'j het de boel aorig/mooi an 't lopen* z'n bedrijf enz. loopt goed, hij heeft z'n zaken goed voor elkaar (Ste) 12. door of tijdens het in werking zijn in een bep. toestand of positie geraken *De hoepe lopt me van de waegen* (Ld, Np), *As een waegen druge lopt, kan hi'j knarpen* geen of te weinig vet overhoudt in de draaiende delen (Nbk), *waarm lopen* warmlopen (Nbk) 13. naderen, zo ongeveer zijn, in verb., vgl. *lopen tegen. Et lopt tegen ienen* (Nbk, Nw), *...tegen Paosken* (Nbk), *'t Lopt zeker tegen aander weer, et is zo moggerig as de pest* (Ol-Nl), *Et tal kursisten leup tegen de honderd* (Nbk), *Et lopt al aorig naor de middag* de morgen is haast voorbij (Nbk), *Hi'j lopt naor de honderd* schiet al mooi op naar de leeftijd van honderd jaar (Nbk), *Op een avond - et leup al haost tegen et aende mit de warkzigheden die ze te doen hadden* (...) (j), *Hi'j lopt tegen de dattig* zal zo tegen de dertig zijn (Ma, Np), *Die pries van veertig gulden dat is teveule baos, hi'j lop om de twintig* kost ongeveer twintig gulden, is zo'n twintig gulden waard (Sz), *'t Lopt d'r omme* 't is twijfelachtig of het al zover is/zal komen, het is nu ongeveer zo laat, zo ver, het spant er: *Et lopt d'r omme daj'm 't hujjen daon kriegen, vandaege* (Nbk), *...of ze dat kerwei klaorkriegen, vandaege* (Pe-Dbl), *...as we om twaelf ure klaor binnen* (Ste), *Kan 't kalf haost kommen?* [met als antwoord:] *'t Lopt d'r omme* (Nbk), *'t Lopt d'r omme mit die vrouw* ze is bijna aan de bevalling toe (Dfo, Nbk), *'t Lopt d'r omme dat de bus komt* (Obk), *'t Is zeuven ure!* [met als antwoord:] *'t Lopt d'r omme* (Ow), *Zol et vriezen?* [met als antwoord:] *Et lopt d'r omme* (Bu), *Et lopt d'r omme wie et winnen zal* (Ma), *Hi'j kan zo thuuskommen, et loopt d'r omme* (Wol), *'t Loopt d'r omme of de melk kookt over* (Spa), *'t Lop d'r omme daj' nog op tied kommen* (Bdie), *'t Lopt om eterstied* het is zo ongeveer tijd om te eten (Diz), *Et lopt om twaelf ure* (Db, Dho), *Hi'j lopt om de zestig* is ongeveer zestig jaar (verspr., Ma),

Hij lop om-en-bij de veertig (Nt), *Hij lopt zoe'n betien om de dattig* (Bu), *Et lopt om et laeste* het is bijna afgelopen (Nbk), vooral: hij/zij is bijna gestorven (Nbk, Np) 14. (van tijd, bep. gebeurtenissen) voortgang hebben *Die betaelingstermien lopt tot 1 september* (Nbk), *Die liening leup tien jaor* (Nbk) 15. zich voordoen, zijn *Die man moej' in je bestuur zien te kriegen, zokke goeien lopen d'r niet zovule* (Nbk), *Hij leup de hiele dag mit de buusdoek tot de buse uut* (Nbk), *Ze lopen liever alle daegen in de pronk* (b), *Hij lopt altied mit de dief in de buse* denkt altijd dat ze hem zullen bestellen (Np), *Heit is laandwaachter, hij lopt mit een geweer* (v), *J. was de speulman, en S. leup mit et centebakkien* (j), *lopen veur* een figuur maken als: *le lopen veur gek, aj' die kleren andoen* (Nbk), *le lopen veur aep voor gek* (Nbk) 16. een bep. lijn of patroon volgen, op een bep. manier gelegen zijn, zich uitstrekken *Dat pad lopt hielemaole naor de Lende* (Nbk), *Die weg lopt deur Berkoop* (Nbk), *Die stof lopt tegen de draod in* (Obk), *Die bane van et behang loopt helemaole scheef, die is verkeerd plakt* (Nbk, Sz), *D'r lopt een strepien deur* hij is enigszins getikt (Np), *Die kleuren lopen deur mekeer* (Db), *Dat lopt d'r wat uut* is anders dan het geijkte patroon (in negatieve of in positieve zin) (Nbk), *Hij lop d'r wat uut* hij doet iets dat niet overeenkomstig zijn aard is (Ste) 17. zich ontwikkelen *Dat lopt zo wel, je dat gaat zo wel goed* (Nbk), *Ik kon 't niet goed an 't lopen kriegen* aan de gang krijgen, zo dat het vlot verliep, bijv. inzake een breiwerkje (Nbk), *Et lopt daor niet* het draait daar niet goed, het gaat niet vlot, loopt niet zoals het moet (Ste), *Et is spietig dat et zo lopen is* (Nbk, Np), *Et moet hiel reer lopen, as ik nog trouwen wil* (Bu), *Die ruzie leup nogal hoge* (Nbk), *Et tal meensken dat ommekommen is, lopt in de honderden* (Nbk), *Lopt die zin aenlik wel?* ontspoord die zin eigenlijk niet? (Nbk), *Dat verhael lopt niet* ontwikkelt zich niet volgens een logisch patroon (Nbk), *uut de haand lopen* (Nbk), (van plannen, situaties, ontwikkelingen:) *in 't honderd lopen in de war, in de warre lopen* id. (Ow), *Die koe lopt over de tied* had nu

het kalf al gebaard moeten hebben (Np, Ow), *Et lopt as een liere* zeer vlot, zeer gesmeerd, ...as een trein id., ...as een goeze (Wol), ...as een tiet (Wol), ...as een fluite (Wol), ...as een klokke (Wol) 18. blootgesteld zijn aan *geveer lopen, kaans lopen, risiko lopen* 19. goed zijn om in of op te lopen *Die klompen lopen niet botte noflik* (Nbk), *Die reed lopt min* (Nbk) **Die hadde lopt, zicht et niet, en die zachies lopt, daenkt d'r niet omme* men hoeft niet altijd zo nauwkeurig te zijn: lang niet iedereen let erop (Nbk), zo ook *Die zachies lopt die markt et niet/En die hadde lopt die zicht et niet* (Np)

lopend bn. ['lo:pmt] 1. waarbij men loopt, heen en weer kan lopen *We bin lopende thuuskommen, de baand was lek* (Nbk), *Hij mos alles lopende doen* hij beschikte niet over een bep. vervoermiddel en moest dus steeds lopen (j), *lopend wark* licht werk, vaak i.t.t. *stilstaond wark*, werk dat meestal zwaarder is: *De laeste keer deur de bieten en eerpels, dat is mar lopend wark* (Ow), *'t Gewone huuswark dat is lopend wark* (Nbk), *Ik bin niet zo stark meer, mar een betien lopend wark kan ik nog wel doen* (Bdie, Db, Diz, Ol-Nl, Op, Ma), *een lopende pesjent* (verspr.) *een lopende pie* de situatie bij het molenspel waarbij men steeds één der drie knopen (of anderssoortige schijven) die vlak naast elkaar in een rechte lijn zijn gebracht (en die dus een *pie* vormen), naast of tussen twee andere kan schuiven die in een rechte lijn liggen; op deze wijze kan men steeds weer een knoop (e.d.) van de andere speler nemen (Nbk) 2. zich voortbewegend et *lopend wark van een fiets* de bewegende onderdelen (Nt), *een lopende baand, an de lopende baand* bij voortdurend, *lopend schrift* (!), *as een lopend vuurtien* 3. stromend *Lopend waeter was goed tegen paddepissers* (Bdie), *Een lopende neuze is lastig* (Ow) 4. met voortgang et *lopende jaor, de lopende zaeken, een lopende rekening, een lopend verhael* een verhaal dat (goed) loopt, vandaar *Dat verhael moej' meer lopend maeken* (Nbk)

lopende-baand-wark (vo) et [...'b...] 1. werk aan of als aan een lopende band 't *Was allemaole lopende-baand-wark* (vo) **loper** de; -s; -tien ['lo:pr] 1. iemand die

loperi'je - loperspak

zich lopend voortbeweegt 't *Is een minne Loper* het lopen van grotere afstanden gaat hem slecht af (Nbk), *D'r weren meer lopers as kopers* men kwam meer om te kijken en te wandelen dan om te kopen (Dfo) 2. iemand die hardloopt *D'r deden nogal wat lopers an die wedstried mit* (Np) 3. iemand die veel bij pad en weg loopt (Db) 4. venter (Obk) *Die loper mit zien lappen komt me te vaeke an de deure* (Obk) 5. jongen die erop uit is meisjes te ontmoeten om verkering te krijgen (Pe-Dbl), vgl. *As de maegies argens oppassen mossen, kwammen d'r vaeke jongen om de deure: lopers* (Pe-Dbl) 6. iemand die steeds naar bep. vrouwen gaat voor seks, hoerenloper (Obk) *Die man gaot vaeke naor bepaolde vrouwluden, dat is een loper* (Obk) 7. achterpoot van een haas (b, ba, Ow) *L. is wat kot veur 't gat en hi'j pakte de haeze bi'j de lopers en zaaide him een aende vot* (b), *As een haeze d'r uut naait dan giet hi'j op 'e lopers* (Ow), *Et voetvolk - haeze, knien en vos - verleut 't Berkoper Koepelbos en smet de lange lopers los* (ba) 8. loopvarken, loper *Ik heb een mooie toom lopers in et hokke* (Diz), *Eerst bin et lopers, dan bin ze bi'j de motte weg, en naotied zoalters (dan bin ze slaachtriepe)* (Nbk), *Lopers bin jonge varkens, die leuten ze wel lopen, ze hebben een hokke dichte bi'j et laand en dan kun ze et laand over veur et grus* (Ste), *een beste loper* (Dho, Ma), *Et bin al hiele lopers* (El) 9. bep. groffe hagelkorrel: loper (Dfo, Nbk, Np, Op) *De gaanzen scheuten we mit lopers* (Nbk, Np) 10. loper om sloten mee te openen 11. lang en smal tapijt in gangen, op een trap enz., ook: langwerpige kleedje *een rooie loper, de loper op 'e schostienmaantel* (Bdie), (schertsend, om aan te geven dat men bijzonder verheugd is met iemands komst, ook ironisch:) *Now, as hi'j komt zullen we de loper uutleggen* (Nbk), *de rooie loper uutleggen* id. (Op, Spa), ook lett. (Op, Spa) 12. inrichting bestaande uit touw dat over een katrol boven aan het kozijn loopt en dat aan het ene eind boven aan een deur zit terwijl er aan het andere eind een zakje zand aan hangt, waardoor een openstaande deur weer dicht trekt (Ow), vgl. *Dan slegen ze boven een spieker in de deure;*

daor kwam een aende touw an en boven an et kezien kwam een leeg gaorenklossien mit een spieker d'r deur an et kezien, dat dri'jde dan om die ronde spieker, want et touw luten ze dan over 't klossien lopen. As de deure dan eupen was gong deur zoe'n loper de deure vanzels weer dichte deur et gewichte van die pong mit van dat zwaore zaand onder an et touw (Ow) 13. loper bij het schaakspel

loperi'je de [lo:pə'r..., z. -i'je] 1. het lopen, het voortdurende geloop *Die loperi'je bin we zat, we nemen de fiets* (Nbk), *Hè, wat is dat toch een loperi'je* (Np) 2. het lopen van één of meer jongens bij of naar het huis van het meisje, om verkering te krijgen, vandaar ook: het gaan naar een meisje vanwege de verkering (dus waarbij de jongen steeds naar het meisje 'loopt') (Bdie, Db, Dfo, Dho, Nbk, Op, Pe-Dbl, Ow) *Ze hebben daor loperi'je an de deure* (Dho), *'t Was nogal wat loperi'je om de deure bi'j et spinmaol* (Bdie), *Ze bin nog veul te jong veur vaaste verkering, dit is nog mar wat loperi'je, moej' daenken* (Pe-Dbl), *Iene mit veule dochters het mit de jaoren veule loperi'je om de deure* (Ow), *'t Is daor een lange loperi'je, zollen zokken wel ooit trouwen?* (Nbk), *'t Is mar zoe'n losse loperi'je* verkering die nu eens weer aan is en dan weer uit, nog niet zo vaste verkering (Nbk) 3. diarree (Db, Op, Wol) *As ik knollen had hebbe, krieg ik loperi'je* (Wol) 4. luizen of ander ongemak op iemands hoofd (Bu) *Die het loperi'je op et heufd* (Bu)

loperig (Nbk, Ol-Nl) bn.; pred. ['lo:pɾəx] 1. tot lopen geneigd, in ontkenningen: *Ik bin niet zo loperig* ik loop, wandel niet zo graag, loop niet zo gauw naar iets of iemand toe (Nbk)

lopersbroek (Dfo, El), z. ook *loopbroek* de; -en; -ien ['lo:pɾzbruk] 1. broek waarin men wel voor de dag kan komen, maar niet de netste

lopersjak (Dfo) et; -ken; -kien ['l...] 1. net *jak* dat men gewoonlijk aanheeft, maar niet het netste

lopersjasse (El) Ook *loopjasse* (Bdie) de; -n; ...jassien ['l...] 1. jas waarin men wel voor de dag kan komen, maar niet de netste

loperspak (Dfo, Pe-Dbl) Ook *looppak*

(Bdie, Nt, Pe-Dbl, Sz) et ['l...] 1. kleding waarmee men zich buitenshuis kan vertonen, maar niet de netste kleding *Aj' even om een bosschop gaon, dan verstruup ie je even en doej' et loperspak even an* (Dfo)

lopjen et; **lopjes** ['lo:pin] 1. kleine of korte loop, z. *loop* 2. drafsje *op een lopjen even henne-en-weeromme naor de buurvrouw* (Op, Dhau), *Hi'j zette et op een lopjen* vertrok, ging (over) in een drafsje (Pe-Dbl, Ste, Ow) 3. in *een lopjen mit iene nemen, ...nemen mit iene* een loopje met iemand nemen

lor de; -ren ['lor] 1. kledingstuk dat aan voden doet denken (Dho, Diz, Ol-Nl, Op) *Et maegien hadde een lor van een jurkien an* (Op), *Ik moet an 't wark, mar gauw de oolde lorren anflutten* (Diz), verder in *gien lor* niets, geen ziet, in zinnen als *d'r gien lor van snappen*, en in *'t Helpt gien lor* het helpt niets (Nbk), *D'r was gien lor an* het was saai, er was niets aan (WS, Db, El, Ma, Nbk), *D'r was gien lor van waor* (Nbk)

lord (spor.) de; -s [lɔrt, lɔ:t] 1. lord *een Engelse lord* (Nbk)

lorem ['lo:ɔrəm], in in de *lorem* aangeschoten, dronken *Hi'j was aorig in de lorem, ...goed in de lorem* (El, Nt), *...best in de lorem* (Ma), *...mooi in de lorem* (Wol), verder in *Die is van lorem* in een roes, aangeschoten (Dhau)

lorgnet (spor.) de; -ten; -tien [lɔr'njet] 1. lorgnet

lork (Bu) de; -en; -ien ['lor(ə)k] 1. speen van een fles *Waor is de lork van de flesse?* (Bu) 2. z. *Jariks*

lorken (bet. 1-3: Bu, Dfo, Dho, Nbk, Np) Ook *lurken* (verspr.) zw. ww.; overg., onoverg.; lorkte, het lorkt ['lor(ə)kɪn/'lar...] 1. (onoverg.) zuigen (vooral: hoorbaar) *Hi'j zit zo lekker an de piepe te lorken* (verspr., Np), *Hi'j lurkte an de sigeret* (Nw), *Hi'j lorkt an de flesse* (Dho, Bu), *Et kiend zit op een doek te lorken sabbelen* (Bu), zo ook *Hi'j zit an de lollie te lurken sabbelen*, slurpend te likken (Bu) 2. met kleine teugen drinken (Dfo, Ma, Nbk, Ow, Sz) *an de koffie zitten te lurken* (Nbk, Sz) 3. in (Op) *argens op lurken* het proberen te krijgen, erop loeren (Op) 4. uithoren door er omheen te praten, indirecte vragen te

stellen e.d. (b: lm)

lorpen Ook *lurpen* (Nbk, Np, Ow, Wol) zw. ww.; lorpte, het lorpt; overg., onoverg. ['lor(ə)pɪp/'lar...] 1. lurkend, slorpend drinken *Wat bin die jongen toch an 't lurpen* (Np), *Hi'j lurpt et iene koppjen koffie nao et aandere* (Wol)

lorre (Nbk, Np) de; -n, -s; -gien ['lɔrə] 1. papegaai (ook gebruikt om een papegaai aan te spreken) (Nbk, Np) 2. z. *lorrie, lotte* **lorrie** (Bu, Db, Dfo, Dho, Diz, Ma, Nbk, Np, Op; Wol, Ow: bet. 1, 2) Ook **lorre** (Obk, Ol-Nl, Op, Sz, Np: bet. 3) de; -s ['lɔri/'lɔrə] 1. kipkar (meestal: op rails) (Db, Dfo, Dho, Diz, Ma, Nbk, Np, Obk, Ow, Sz) *De lorrie leup uut de rails* (Diz) 2. bep. plat vierwielig wagentje op rails, hetz. als *melklorrie*, z. *aldaar* (Bu, Dhau, Diz, Nbk, Obk, Ol-Nl, Op, Sz, Wol), ook wel: op rails lopend wagentje bij de spoorwegen (Bu) of: niet op rails lopend plat wagentje, soms met luchtbanden; spor. ook wel als tweewieler bekend 3. vierwielige wagen op luchtbanden (Np) *N. en die bin op 'e lorre verhuusd* (Np)

los bn.; -ser [lɔs] 1. niet aan iets bevestigd, niet of niet stevig vastzittend *We hebben een los kliep op 'e vloer, dat he'k liever as vaaste vloerbedekking* (El, Db), *een losse kaaste* niet vastzittend, niet ingebouwd, *Ze bin niet te vertrouwen, ze jatten alles wat los en vaaste is* (Op), *mit losse hanen fietsen, ...rieden* (Nbk), *uut de losse haand (wat doen): Hi'j tekende et zo even uut de losse haand* (Nbk), *uut de losse pols (wat doen)* (Nbk), *D'r zit een losse bladziende in dat boek* (Obk), *een losse koeze. Dat kleine ding het wel drie losse tanen in de mond* (Obk), *op losse schroeven* (vo), *Vroeger haj' de losse boren bi'j de overhemden* (Obk), *losse bouw bouw van honingraten in een korf zonder spijlen of in een korf met (uitneembare) raampjes* (bs: Dfo, El, Obk, Op), *Et wodt me lossen mit 't hoesten* ik kan het slijm gemakkelijker ophoesten (Nbk), in dit verband ook: *Ik neme wat sukerwaeter veur 't los wodden* (Np), *een los pak kolbert en broek van verschillende kleur en die men dus niet per se in vaste combinatie hoeft te dragen* (Op, Ol-Nl, Ow), vandaar ook *N. het een losse broek bi'j zien pak, die kan overal bi'j dreugen wodden* (El,

Ow, Obk), *Hi'j het nog een los jassien bi'j die broek* (Dfo, Np), *een losse jasse kopen* d.i. zonder bijbehorende broek (Wol, Bdie), *een los schotteltien* d.i. zonder bijbehorend kopje (Wol), *los geld* kleingeld (Nbk, Spa), *een losse klaant* meisje dat nu eens met deze, dan weer met een andere jongen gaat (Op), *los van 't ketten wezen* overstuur zijn, uitgelaten zijn, gek doen, de bloemetjes buiten zetten, veelal doordat er geen toezicht is (Ld, Ma, Ol-Nl, Op, Ow, Wol), *Hi'j is wel los vertrouwd* je kunt hem z'n gang wel laten gaan, hij behoeft geen toezicht of begeleiding want hij weet precies wat hij moet doen (Bdie, Nbk, Np, b), waartegenover *Die is niet los vertrouwd* je kunt hem absoluut niet z'n gang laten gaan want dan maakt mij fouten (Nbk), *An die meid is een stekten los* (Nt), *Daor is wat an los* ze is nogal wild, ze laat zich seksueel gebruiken door allerlei kerels (Np) 2. openstaand, opengemaakt *Iene mit de gulpe los 'het de baanderdeure eupen'* (Nbk, Ow), *In et laand staot een los hokke, waor de kalver in en uut lopen kunnen* zonder deur (Op) 3. niet op slot, niet vast- of dichtgemaakt *De achterdeure het vannaacht de hele naacht los west* (Op), *Die zak was los* (Ma), *'k Heb de maantel los* niet dichtgeknoopt e.d. (El), *Kom es hier, want ie hebben de baand van de schulk los* (Sz) 4. (van een winkel, bedrijf, kantoor e.d.) geopend *Die winkel is om acht ure los* (Wol) 5. niet kompakt, niet van een vaste structuur *losse grond. Losse grond wil goed keren en schoffelen* (Nbk), *De grond was mooi los* (Op), *Die grond is los* d.i. ook: de vorst is eruit (Np), *losse turf* (Db), *En et dreugde zo mooi, dat de boer nao twee daegen zee dat et huj mar los mos, dan gong et nog hadder* uit elkaar geslagen, nl. om zon en wind goed te kunnen doen inwerken (vo), *De locht begint wat lossier te wodden* de wolken gaan uiteen (Bdie) 6. (van een gebouw, vooral een huis) vrijstaand, niet verbonden met een ander gebouw door bijv. een gang of anderszins aangebouwd, voornamelijk in *een los huus, een losse gerage* (Db), *Et huus ston los van de schure* (Op) 7. uit de oorspronkelijke situatie, in *D'r is een zwaarm los* er vliegt een zwerm (bijen)

weg, er is een zwerm afgevlogen (Np), (met name bij de jacht, op bijv. een vos:) *We hadden 'm los, mar now biwwe 'm biester* we hadden hem opgespoord (en zaten er achteraan) (Bu) 8. (op een markt e.d.) losgemaakt, alle koopwaar verkocht hebbend (Wol) 9. in een niet samenhangend geheel *losse gedaachten* (Nbk), *losse nommers van een tiedschrift* (Nbk) 10. niet in direkt verband te brengen met *Dat moej' daor los van zien* id. (Nbk, Np), *Hi'j durft wel wat los te zien* durft wel wat aan (El, Ow), *Hoe rechter hoe slechter, hoe linker hoe flinker' is zomar een los gezegde* een wijze van zeggen die niet bijdraagt aan de betekenis, die de situatie niet verduidelijkt (hier in feite: maar die slechts op schertsende associatie berust) (Ste) 11. niet verpakt *De meerste boeken hadden ze in deuzen, mar ze hadden ok nog een peer gewoon los d'r bi'j daon* (Nbk), *losse melk* (Nbk) 12. niet stijf of strak gespannen, niet met een hechte of vaste band *We moe'n d'r vannaacht acht op geven, de koe is al wat los op 'e banen* de peesbanden van het bekken naast de staart zijn slapper geworden, een teken dat het kalf geboren gaat worden (men kan dit voelen doordat de *banen* naar binnen waren gezakt) (Nbk, Ste), vandaar ook *Die koe is nog niet los* (Ow), *Hi'j is goed en wel los* d.i. moet kennelijk binnenkort kalven: te oordelen aan het *los* worden van de *banen* (Np), zo ook *De banen bin nog krapan los* nog maar net (Ow) en *De koe is nog niet los, ontsleuten* nog niet met *losse banen* en ontsluiting (Ste), *een losse koe* id. (ZW, Spa), *Ze gaon nog mar krek, die hebben nog mar een betien losse verkering* (Bdie, Bu, Db, Nbk), *D'r is een losse baand tussen beide verienings* (Nbk) 13. (van een koe) bronstig (Pe-Db) 14. aan de gang *We zullen mar es weer los* (Nbk), *As de jaegers los binnen (...)* (Ol-Nl), *Die kwaekdeuze is ok weer los* (Ld), *En doe was 't los mit et normverval* (v), *We hebben begin, we bin los* (Np), *Dan kuj' weer los op een aander jaor* aan de gang, verder met de zaak (Ow) 15. niet stijf, ongedwongen *Op 'e laete aovend wodde hi'j toch wat lossier* (Nbk), *Ze bin daor ok aorig los* vrolijk, opgeruimd (Np) 16. (van jonge mannen en vrouwen, van oudere

jongens en meisjes) nog geen verkering hebbend, nog vrij zijnd (OS, Diz, Np, Nt, Spa, Sz, Wol) *losse jongen, losse meiden, De jongkerel wus dat J. nog los was, en waogde daoromme een kaansien (Op), Die jonges bin ok weer los, zie hebben de verkering uutmaekt (Sz) 17.* niet in een bep. dienstverband of gebonden door een kontrakt anderszins *een losse arbeider* arbeider die dan eens hier en dan weer daar in tijdelijke dienst werkt: *Vroeger hadden de boeren d'r hier wel vaeke een peer losse arbeiders bij veur de bouw (Obk), Hij is los arbeider (Ma), los wark (Nbk), Die is ok weer los.* gezegd van een boerenmeid of -knecht die geen 'dienst' meer heeft (Np), *Die plaetse is los* is niet langer door een kontrakt gebonden, d.i. wordt niet langer verhuurd en kan nu opnieuw worden verhuurd, of evt. worden verkocht, vgl. ook *Die plaetse is mit meie los, dan bin de huurjaoren omme (Ld), Dat huus is now los, ze kun et now verkopen (Obk) 18.* (van het weer) veranderlijk, vooral: onweerachtig; in de winter: zonder vorst (bo: Nw) *'t Is van dat losse weer, et kan zo beginnen te onweren, ie heuren 't al rommelen in de veerte (Nbk), Mit de hoonsdaegen hef' los weer (Sz, Ow, bo: Nw) 19.* enkel, alleen maar, in *een losse flodder*, z. ook *flodder 20.* niet ingespannen (inzake de relatie van het paard tot de wagen) *Gao mar mit 't losse peerd henne om et laeste voer op te haelen zonder wagen (Ol-Nl, Ma), Gao mar mit 't losse peerd henne* d.i. in het borsttuig maar zonder een wagen te doen trekken (Obk, Op, Ma), bijv. om het voer hooi uit het land te halen (Ow), vandaar ook *Et peerd mos et voer huj of zaod op de dele trekken deur de grote baanders; et losse peerd kon deur de zieddeure d'r uut (Ow), de losse waegen* wagen die achter de eerste aan komt, eraan vastzit, dus zonder paard (Bu, Obk, Op), *Ze reden d'r vroeger vaeke mit een losse waegen aachteran as ze hujmenden (Bdie, Diz, Obk) 21.* nogal vrij, uitgelaten, wild van gedrag, karakter *Die was wel zo los op dat fesien* uitermate vrolijk (Spa) **22.** lichtzinnig, losbandig (verb.:) *Die K. dat is een lossen iene* een losbol (Db), *losse vrouwlu* losbandige vrouwen, hoeren (v, b): *De man die him*

ofgeven het mit losse vrouwluden, die man is mien heit (v), Mar now die zeune van jow kommen is, die jow geld d'r deur brocht het mit losse vrouwlu (...) (b) **23.** in d'r op los met kracht en frekwent, vaak negatief: daarbij zich niet of nauwelijks in acht nemend *Dan wodde B. dat wel geweer, en dan teug hi'j d'r op los (j), Beide stoppen omstebeurt de piepe en roken d'r lustig op los (b), d'r op los houwen erop los slaan (Nbk, Np), ...meppen (b), Hi'j lult d'r zomar wat op los kletst maar raak (Nw), Hi'j leeft d'r mar wat op los doet maar wat in z'n leven, leidt een losbandig leven (Nbk, Ld)*

los- [los] - los-, eerste lid in bep. sst. zoals *losmaeken, lossnieden*; ze zijn niet alle in dit woordenboek opgenomen

los-vaaste (Nbk, Ol-Nl) [los...; aks. wisselt] - los-vast (fig.) *los-vaaste verkering* (Nbk), *een los-vaaste arbeider* arbeider die wel steeds bij dezelfde werkgever in dienst is (met name bij een boer), maar nu en dan niet, nl. wanneer er onvoldoende werk is (Nbk, Ol-Nl)

losbaandig Ook **losbanig** (Obk), **losbandig** (WH) bn.; -er, -st [lɔz'bā:ndəx/...nəx /...bandəx] **1.** losbandig, ongeregeld *De jeugd van tegenwoordig is me vuul te losbaandig (Wol), Een losbaandig leven het hi'j leided* (verspr., Nbk), *een losbaandig man* (Np, Ow) **2.** (van koeien) wild zijnd, woest doend (El, Ste) *De koenen weren zo losbaandig, we konnen ze niet keren* (El)

losbandig z. *losbaandig*

losbanig z. *losbaandig*

losbasten ['l...] - losbarsten: door barsten losgaan, ook: in alle hevigheid over iets gaan praten of met iets beginnen *De vrouwluden (...) basten mitien los as de vesite vot is (v)*

losbieten ['l...] - losbijten: met bijtende bewegingen losmaken

losblaedig (spor.) [...'b...] - losbladig: bestaande uit losse bladen die men samenvoegt en waar men tussen kan voegen *een losblaedig systeem* (l)

losbol de; -len [lɔz'bɔl] **1.** losbol *Et is een losbol, hi'j brengt alles d'r deur (Dhau), een grote losbol* (Nbk), *een malle losbol* (Pe-Dbl)

losbranen zw. ww.; overg., onoverg.;

losbreken - loskommen

scheidb.; braande los, is (bet. 2, 3)/het (bet. 1) ['l...] 1. (overg.) brandend los of open doen worden 2. (onoverg.; met name inzake jacht, oorlogshandelingen) met veel lawaai en geweld gaan schieten, intensief gaan schieten (Db, Dhau, Dfo, Ma, b): *De jaegers branen weer los, want de jachtied is weer eupen* (Db), *Ze branen los op de eendejacht* (Dhau), *Ze branen d'r mar flink op los* (Ol-Nl, Pe-Db), *...lustig op los* (Nt), *Et vuurwark kon zo losbranen* (b) 3. zich volop gaan uiten in woorden, losbranden (fig.) *losbranen op een vergadering* (Ow), *Braan mar los!* vertel maar wat je op je lever hebt (Nbk)

losbreken ['l...] - losbreken: brekend losmaken, brekend los worden, zich met geweld bevrijden: *De hond is losbreuken*, met geweld in beweging komen: *'t Is net of de hel losbrekt*: gezegd van een enorm lawaai (El)

losbruuien (Db) zw. ww.; onoverg.; bruuide los, is losbruuid ['loz...] 1. (inzake onweer) door broeien van de lucht ontstaan en losbarsten *'t Is slim zo waarm is 't, d'r kan best wel es een rommelbuije losbruuien* (Db)

losdoen ['l...] - open doen staan, openmaken, openzetten *Doej' de baanderdeuren even los?* (Nbk), *Wij doen 't hekke wel even veur je los* (Ld), *Et is hier kil, doe de kachel mar even los draai de verwarming maar wat open* (Diz, Nbk) **losdri'jen** - losdraaien *Ik zal even de verwaarming losdri'jen, et is hier zo koold!* (Nbk)

losdrukken - losdrukken: door te drukken losmaken of openen

losgaon st. ww.; onoverg.; is losgaon ['l...] 1. los worden, het verband met iets kwijtraken *Die iene plaanke van et hokke gaot los* (Nbk), *De veters bin me losgaon* (Nbk), *Die punaise in de mure is losgaon* (Nbk) 2. (onpers.) op krachtige wijze een aanvang nemen (b, vo) *En doe gong et los!* *Ze stonnen tegenover mekeer, en de iene dri'jde al dikker leugen as de aander* (b), *En nao een toertien doe gong 't los, doe zollen ze 't perberen* (b), *En zo gong et dan los nao et melken en et morgenbrood* (vo) 3. in (j) *d'r op losgaon* er stevig mee aan de slag gaan *De beide jongkerels konnen ok goed mit de rietsnit ommegaon, en*

gongen d'r op los (j)

losgeld ['los...] - losgeld: om iemand vrij te kopen

losgelegenheid (spor.) Voor -heid z. -heid - losgelegenheid

losgemaakt (spor.) - losgemaakt

losgooien - losgooien *de touwen losgooien* (Nbk), *alle remmen losgooien* (spor.)

loshaelen - loshalen

loshakken - loshakken *Daor hakten we de bieten mit los* nl. met een hak (Nbk)

loshangen - loshangen

loshaoken - loshaken: losmaken van iets dat gehaakt is; bijv. inzake het verwijderen van koeien: *Haok ie de draod even los?* d.i. de draad voor een dam en/of voor een hek langs, met handvat en veer daarin (Bu)

loshoesten (Db, Nbk) zw. ww.; overg.; hoestte los, het loshoest ['l...] 1. door te hoesten het slijm in de luchtwegen losmaken, zodat men het kan ophoesten *Ik kan 't mar niet loshoesten, et zit nog zo vaaste* (Db)

losholen (El) st. ww.; overg.; het loshullen, loshollen ['l...] 1. los (in diverse bet.) houden vgl. * *Aj' de roeperd en de poeperd loshollen, kuj' wel oold wodden* (El), z. onder *roeperd, poeperd*

losjaegen (Ma, Op, Pe-Db) zw. ww.; overg., onoverg.: jaegde los, het losjaegd/losjacht ['l...] 1. (overg.) los doen worden van het op het veld liggende hooi met behulp van een hooischudder (Ma) 2. uiteendrijven van wolken (als gevolg van de wind) (Op, Pe-Db) *As de wolken losjaegen komt d'r vaeke beter weer* (Pe-Db)

loskade (verspr.) ['loska:də] - loskade *De Schipsloot het een loskade* (Wol), *Vroeger kwammen de schippen hier in de wiek; dan wodden ze lost bi'j de loskade* (Obk)

loskoemen z. *loskommen*

loskommen Ook *loskoemen* (Bdie, Sz) st. ww.; onoverg.; is loskommen ['loskom:/...] 1. (van mens of dier) vrijkomen, uit een situatie geraken waarin men vast zit, opgesloten zit *Wie zokke misdaoden daon hebben, mossen nooit weer loskommen* uit de gevangenis (Ow), *De koenen kommen los* gaan van de stal het land in (Ste) 2. los geraken van waaraan iets vast zit, met name inzake slijm in de luchtwegen: *'k Was zo allemachtig verkolen; 'k hebbe een*

paer keer stoomd en doe kwam de boel los (Np), *D'r komt wat los!* nl. heel wat slijm (Db), *De rachs kommen goed los* de slijmen (El) 3. beweeglijk worden, gemakkelijker en frekwenter gaan of zich uiten, zich ontwikkelen, zich (meer) gaan voordoen *De tongen kwammen los* (Op), *As hi'j goed loskomt, kuj' hiel wat verhaelen te heuren krieges* als hij zich eenmaal flink gaat uiten (Nbk), *Et hoesten komt aorig los* gaat frekwenter en gemakkelijker (Diz), *Eerst wol 't niet loskommen, mar 't is op twintig gulden angaon* wilde het loven en bieden niet vloten (Dho), *As 't zunnig weer is, kommen de haelbi'jen los* (Np), *Haastnis kommen de markes los* zijn er veel markten (Bu), *Et is soms ok muulik om een beeld te geven van et leven en warken in een bepaolde streek; dat moet bij stökkies en beties loskommen* (Ow), *D'r bin wat spaonders loskommen, doe ze die boom ommekapten* (Np), *Ze hebben et huus ofbreuken, mar d'r is nogal wat puun loskommen* (Bu), *D'r bin een smak eerpels loskommen* (Np), *Bij een opheffing komt d'r soms een hiele pertij goed los* (Obk), *D'r kwam hiel wat los op die bi'jienkomst* er werden veel te berde gebracht (Nbk), *De drokte komt dommiet eerst los* (Np) 4. (van een boerderij, een woonhuis) vrijkomen om te kunnen worden verkocht, verhuurd (Dho, Diz, Op, Ow, Spa, Sz) *Deur dat starfgeval is die plaetse weer loskommen* (Op), *Dat huus komt eerdageen ok los* (Dho) 5. iets kunnen doorverkopen (Bu) *De striekgeldjaegers bin loskommen* hebben het huis direkt weer kunnen doorverkopen (Bu) 6. in d'r op los kommen als kooplustigen op iets af komen (Nbk, Obk) *D'r kwammen nogal hiel wat kopers op los* (Nbk), *Op de vlooemark in Makkinge kan hiel wat volk op loskommen* (Obk)

loskrabben (Spa) zw. ww.; overg.; krabde/krabbede los, het loskrabbed [l...] 1. door krabben, klauwen los van iets of los van struktuur doen zijn *Bi'j 't veurjaor as de grond wat dichtesleugen is nao de winter mit de pen-egge over 't land gaon, dan krab ie de grond wat los* (Spa)

loskriegen - loskrijgen *Hi'j is zo graoperig, daor kriej' gien dubbeltien van los* (Ste), *Een leepvol hunning, daor koef'*

die hoesteri'je soms wel mit loskriegen (Sz)

loslaoten st. ww.; overg., onoverg.; het loslaoten [l...] 1. niet langer vasthouden met z'n hand (of evt. op vergelijkbare manier met z'n lichaam) *Daenk d'r omme daj' et kleine ding niet loslaoten aj' over de weg gaon* (Obk), *Laot me los!* hou me niet langer vast (Nbk), *Een koe die kot veur 't kalven is, lat al wat los op 'e banen* laat z'n peesbanden bij het staartbeen al wat zakken (Dfo), zo ook *Hi'j lat los, mar daor hej' 't ok mit zegd* vertoont een begin van het laten zakken (als hiervoor) (Spa) 2. (overg.) vrijlaten uit gevangenschap, van vee (uit de stal in een wei) e.d. *Een vent die zoks dot, mossen ze nooit weer loslaoten* (Ow), *Ze hebben de koenen loslaoten* (Np) 3. opgeven, laten schieten van ideeën, plannen, activiteiten *We moe'n perberen dat buurman zien halfwieze idenen loslat* (Sz), *As hi'j ien keer an zokke dingen begint, dan lat hi'j nooit weer los, dan zal et gebeuren* (Nbk) 4. (overg.) voortaan geen bemoeienis meer hebben met *Die gedaachten leuten him niet los* kon hij niet van zich afzetten (Nbk), *Ie moe'n je kiender ok een keer loslaoten kunnen* hen niet meer voortdurend in de gaten houden, ze voortdurend door ouderlijke bezorgdheid waarschuwen enz. (Nbk) 5. (onoverg.) los geraken van waaraan iets verbonden is *Ik perbeerde de vremde postzegel van de kaorte te wieken, mar hi'j wol niet loslaoten* (Ol-Nl), *Et iezer moej' vet maeken, aanders wil et niet loslaoten* (Dfo), *Opleggers mossen an de onderkaant een betien rond lopen, dan leuten de turven wat beter los* (Ow), *As 't beslag niet goed is, willen de knieperties niet loslaoten* (Dd, Diz, El, Ow, Pe-Dbl) 6. (overg.) zich laten ontglippen *Zo in een praotslokkien leut hi'j wel es een geheimpjen los an de veldwaachter* (j), *N. het wel wat lotterd, mar hi'j het niks loslaoten* (Nbk)

loslievig (verspr.) bn.; -er, -st [los'li:wax, ...vax] 1. last hebbend van winden *Van knollen kon ie vroeger slim loslievig wodden* (Db), *Van grauwe aten bin ik toch zo loslievig* (Wol), *loslievig eten* voedsel waar men gemakkelijk winden door kan krijgen (Op): *Siepels en eerpels deur mekaere is nogal loslievig eten* (Op)

loslievighied - losraomen

loslievighied Voor -heid z. -hied de [...'li:...] 1. het *loslievig* zijn, z. aldaar *last hebben van loslievighied*

losliggen - losliggen

loslippig (Dhau, Nbk, j) - loslippig: te gemakkelijk dingen zeggend waarover men moet zwijgen

loslopen st. ww.; onoverg.; het (bet. 1), is (bet. 2, 3) loslopen ['l...] 1. vrij rondlopen *Et vee lop los* d.i. vooral: loopt buiten de afrastering, in niet afgerasterd terrein (Ow, Bdie), *Dat is te gek om los te lopen* 2. los gaan zitten bij het lopen *Dat wiel is loslopen* (Nbk), *Dat rad is wat loslopen van de döskaaste* (Bu), *De penne zit veur de schroeve van et wiel; as de schroeve loslopt dan kan hij niet verder as an de iezeren penne toe en dan lopt et viel d'r niet of* (Obk) 3. meevallen *Dat zal wel loslopen* (Nbk)

loslopend ['loslo:pmt] - loslopend *Loslopend vee kan geveerlik wezen veur et verkeer op 'e diek* (Bu, Spa, Nbk), *Ik hebbe een hekel an loslopende honnen, die gaon soms achter de schaopen an* (Nbk), *een loslopende vent* een ongehuwde man (Np, Dho), *een troepien loslopende jongen* een groepje jongens die geen verkering hebben (Bdie, Diz), *een loslopend maegien* meisje dat geen verkering heeft (Pe-Dbl), *een loslopende meid* id. (Sz), *Et komt vaeker veur dat loslopende manluden bij de oolden blieven as vrouwluden* (Nt, Obk) **losloperi'je** de ['loslo:pə'rejə, z. -i'je] 1. het voortdurend loslopen 2. verkering die nu eens uit is en dan weer aan (Dfo, Np) *Da's losloperi'je, gien vaste verkering!* (Dfo)

losmaeken Ook **losmaken** (WH) zw. ww.; overg.; maekte los, het losmaekt ['l...] 1. los doen zijn wat aan iets vast zit *een touw losmaeken, een pakkien losmaeken* (Dho), *Die maekte him los uut de toeken (...)* (b), *Mien ogen bin an ien stok deur op de Heer, want Hij maekt mien voeten los uut de strik* (b), *Kuj' me de jasse even losmaeken, Mem? De rits zit vaaste* (Nbk) 2. openmaken *Die flesse heb ik al losmaekt* (Dho), *een brief losmaeken* (Nbk), *Wil ie de deure wel even losmaeken?* ontsluiten, openen (Nbk) 3. uitdiepen, vrijmaken, opmaken van een greppel (Bu, Db, Dfo, Diz, El, Ste) *Die gröppen zatten dichte en mossen even*

losmaekt wodden (Dfo), *Nao die zwaore regenval mossen de gruppen losmaekt wodden* (Db), *Ik moet even de gröppen losmaeken, dan kan 't waeter weer vot* (El), zo ook *'t Wodt tied dat de geuten losmaekt wodden* (Diz) 4. los doen zijn van slijm, inzake verkoudheid of andere aandoeeningen van de luchtwegen *de sliemen losmaeken mit sukerwaeter* (Dho, El, Bdie), *Aj' een hoestdraankien kriegen kuj' de verkolenhied losmaeken* (Np, Op, Obk), *...et hoesten...* (El, Obk, Wol) 5. minder vast van structuur doen zijn, minder aaneengehecht doen zijn *eerde losmaeken* (Np), (inzake hooi dat op het land ligt:) *et hij weer losmaeken en deurslaon* (Nbk), *een klaampe hij losmaeken* d.i. in een hooivak door te steken en met de vork te bewerken, losmaken (Nbk) 6. (op de markt) iemands laatste koopwaar kopen, in *Wie maekt me los?* (Wol) 7. aan emoties, uitingen brengen of teweegbrengen *Dat geval maekt hiel wat bij die meensken los heel wat herinneringen, emoties* (Nbk), *Et iene verhaeltien nao et ere maekte hij los en zo dee hij een hiel verhael over meensken die mit de helm geboren weren* (b), *Dat wief kan hiel wat losmaeken* veel praten, kletsen (Np), *Wereld in ontwaeken maekt geluden los (...)* (ba)

losmaken z. **losmaeken**

lospeuteren - lospeuteren (lett.)

losplak (Bdie) et; -ken; -kien ['losplak] 1. plaats waar gelost wordt: met name inzake schepen

losploegen (Ow) zw. ww.; overg.; ploegde los, het losploegd ['l...] 1. door de ploegen rooien (van aardappelen) *de eerappels losploegen* (Ow)

losporren (Bu) zw. ww.; overg.; porde los, het lospord ['l...] 1. door te porren losmaken, openmaken e.d. *As et ien of aander verstopt zit, moe'n we et even losporren* (Bu)

lospries - losprijis

losraeken - losraken

losrammelen zw. ww.; onoverg.; rammelde los, is losrammeld ['l...] 1. door rammelende bewegingen losraken *Onder et rieden is die iene plaanke van de waegen losrammeld* (Nbk)

losraomen (Ste) zw. ww.; overg.; raomde los, het losraomd ['l...] 1. door te rukken,

duwen, stoten los doen zijn, open doen zijn
Och, dat raom ie zo even los! (Ste)

löss - löss, Limburgse klei

losscheuren zw. ww.; overg., onoverg.; scheurde los, het (bet. 1)/is losscheurd ['l...] 1. (overg.) met rukkende en/of scheurende bewegingen losmaken, openen *Hij scheurde de brief mit iene hael los, zo benijd was hij wat d'r in zat* (Nbk), *Ze hadden de hond wel an 't ketten, mar hij scheurde him now en dan los* (Nbk), *Die scheurde me de bek wel zo wied los* begon zo te schreeuwen (Bu), ook: zette een geweldig grote mond op (Bu) 2. (onoverg.) scheurend losgaan *D'r is een blattien losscheurd van de ni'je kelinder, dat is zeker gebeurd doe ze him uut et plastic trokken hebben* (Nbk)

losschieten - losschieten: plotseling losraken *De harkestok scheut me zomar los* (Nbk)

losschroeven (Db) zw./st. ww.; schroefde los, het losschroefd ['l...] 1. door schroevende bewegingen los doen zijn
losschudden - losschudden

lossen (overg.) ['losn] - lossen: uitladen inzake een schip, ook wel inzake wagons (Op) en wagens (Dhau, El, Nbk, Nt, Spa): *een schip lossen*, *Ze hebben de stienen op 'e wal lost* (Np), *een vracht lossen* bijv. een vracht stro (Ld, Dho), in *laeden en lossen*, *een waegen lossen* bijv. met aardappelen, bieten (Dhau, El, Nbk, Nt), *een wagen met hooi lossen* (Spa), echter m.b.t. boerenwagens meestal: *een waegen* [enz.] *legen*; verder in *waeter lossen* d.i. lozen (Ow): *Ze hebben permissie om et waeter op 'e vaort te lossen* (Ow), *een schot lossen* afschieten, vandaar *zonder een schot te lossen*, *doeven lossen* (spor.)

lossies (Nbk, Ow) bw. ['lossis] 1. op niet stevige wijze *Dat zit mar wat lossies* (Nbk), *Hij zit d'r lossies an* geeft het geld te gemakkelijk uit (Ow)

lossig (Nbk) bn.; -er, -st ['losæx] 1. enigszins los in diverse bet. *De grond is hier wat lossig* (Nbk)

lossighied (Nbk) de ['l...] 1. het lossig zijn
losslaon st. ww.; overg., onoverg.; het (bet. 1), is lossleugen 1. (overg.) door te slaan los van iets doen zijn *We kunnen die plaanke niet goed van de paol trekken, doe hebben we him mar lossleugen* (Nbk), et

hij losslaon het hooi dat op het land ligt los, enigszins uit elkaar slaan, vaak: dwars op de richting van de zwade, regel (Nbk) 2. (onoverg.) plotseling losraken door kracht van buitenaf *Et schip is lossleugen* (Nbk), *Die iene hoeke van et dak van mien tuunschuurtrien is deur de hadde wiend lossleugen* (Nbk)

lossmieten st. ww.; overg.; het lossmeten ['losmitn] 1. door te smijten los van iets doen zijn, smijtend uiteen doen zijn *Ze smeten et grös los* nl. het gemaaid gras, om te drogen (Nbk), *Et voetvolk - haeze, knien en vos - verleut 't Berkoper Koepelbos en smet de lange lopers los* (ba)

lossplitten (Spa) zw. ww.; overg.; splitte los, het lossplit ['losplitn] 1. met de hooispade losmaken (door te steken) *Bij hooibruï mos ie een blok hooi lossplitten, dan de hooiharpoen d'r in en omhoog trekken* (Spa)

losspringen - losspringen: springend los- of opengaan, zoals bijv. het slot van een koffer

losstaon st. ww.; onoverg.; het losstaon ['l...] 1. openstaan, niet gesloten zijn *De deure stiet los* (Ow), *I'J moe'n die deure naachs niet losstaon laoten, eers gaon de jonge poesies d'r uut* (Db) 2. niet vast aan iets zitten, niet zo staan dat het vast aan iets zit *een losstaonde kaaste* (Np), *losstaonde schuren* (Op) 3. (van koeien) in een toestand met losbandigheid zijn (Db) *De koe staot los* d.i.: is aan het kalven toe (Db) 4. geen verband houden met *Dat staot daor los van* dat moet je daar niet mee in verband brengen (Nbk)

lostikken (Dfo) st. ww.; overg.; het lossteuken ['lostukp] 1. door stekende bewegingen losmaken *We zullen de eerpels eerst lostikken* (Dfo)

lostornen (Bdie, Nbk, Ste) zw. ww.; overg.; tornde los, het lostornd ['lostornn] 1. tornend losmaken *We maekten van jutezakken wel koedekken; dan tornden we de naoden los* (Ste), *Zoe'n naod kuj' et beste even lostornen mit een tornmessien* (Nbk)

lostrekken zw. ww.; overg.; trok los, het lostrokken ['l...] 1. door te trekken los- of openmaken *een touw lostrekken*, *een blickien eten lostrekken*

losvliegen - lotien

losvliegen st. ww.; onoverg.; is losvleugen ['l...] 1. met kracht los van iets raken of open komen *De deure vleg los, doe hij d'r an raomde* (Nbk)

loswal (Ol-Nl) - loswal: loskade

losweg (Nbk) bw. [loswex; aks. wisselt] 1. terloops, zonder nadruk (zeggend) *Aj' dat zo losweg es zeggen, verneem ie wel of hij et al wet* (Nbk)

loswieken (Nbk, b) ['loswi:kŋ] - losweken (lett.)

loswrikken (El, Nbk) zw. ww.; overg.; wrikte los, het loswrikt ['l...] 1. door te wrikken losmaken *de eerpels loswrikken* (El)

loszetten - openzetten: in geopende stand brengen *de raemen tegen mekeer loszetten* ramen die ongeveer tegenover elkaar zitten, openzetten zodat de buitenlucht door de desbetreffende ruimte trekt (Nbk, Np)

loszitten st. ww.; onoverg.; het loszeten ['l...] 1. loszitten *Ze bin niet te vertrouwen, ze jatten alles wat los- en vaastezit* (Nbk), *Die knope zit los, Hij zit los an 't geld geeft het geld te gemakkelijk uit* (Np, Obk), *...an de centen id.* (Dhau, Ol-Nl, Wol), zo ook *Hij zit d'r los an id.* (Np), *De kop zat d'r los op, [nl.:] 't is een jaknikker* (Dho), *De hanen zitten 'm los an et lief* hij slaat gauw (Nbk)

lot et; -ten; -tien [lot] 1. lot (om iemand of iets aan te wijzen) *Dat moet et lot mar beslissen* (Nbk), *et lot beslissen laoten* 2. loterijbriefje, lootje *We zullen op de feestaovend lotten verkopen om wat geld in de kas te kriegen* (Nbk), *Op welk lot is de heufdpries valen?* (Nbk), *een lot kopen* (Bdie, Diz, Nbk, Np, Ol-Nl) 3. hetgeen men door het lot (bet. 1, 2) verkrijgt, in een lot uit de lotterijfe. *Hij het wel zo'e'n goed wiefien trouwd, et is zuver een lot uut de lotterijfe* (Wol, Db) 4. (g. mv.) gang van zaken zoals die kennelijk plaatsvindt zonder dat men het in de hand heeft, lotsbestemming *Dat is now ien keer oons lot, daor kuj' zels niet vule an doen* (Nbk) 5. (g. mv.) wat iemand overkomt, de omstandigheden waarin men verkeert *Hij gunde die kleine dieren een aander en een beter lot* (ba), *Wat bin ie toch een strieder, en wat heb ie al een lot een slecht lot* (b), *As je dat lot toebedeeld is, dan kuj' zeggen*

daj' niet veur niks op 'e wereld west hebben (Sz), *je lot perberen te verbeteren* (Nbk), *Die meensken hebben (wel/ok) een lot verkeren voortdurend in moeilijke, ellendige, drukkende omstandigheden* (Dho, Op, Spa, Obk), zo ook *Die man het daor ok een lot verkeert in een trieste situatie* (Nbk, Ma), *iene an zien lot overlaoten, ook ...an et lot overlaoten* (El, Ow) * *Wij hebben een lot: eerst hadde werken en dan kepot* (Spa)

lote (Bdie, Nbk, Np, Op, Ow, Sz) Ook **loot** (Dho, Obk) de; -n; lotien ['lo:ət(ə)] 1. loot, scheut van een struik, boom *Hier moej' nog een paer jonge loten van zetten* (Np), *D'r kommen allemaol jonge loten an die pollen* (Bdie, Nbk), *Ik daenke dat disse struke dood is, want ik zie d'r gien enkele lote op* (Op), *Die plaante schöt loten krijgt loten* (Ow), (bij vruchtbomen:) *wilde loten nl. loten aan de stam waarop is geënt Et bin allemaole jonge loten in de bomen* (Np)

loteling z. lotteling

loten (El, Spa) zw. ww.; lootte, het loot ['lo:ətŋ] 1. loden: een loden plaatje of blikje aanbrengen als teken dat iets is gecontroleerd of gelegitimeerd *De meelzakken mossen we allemaole loten* (Spa), *De eerpelzakken bin loot* (El) 2. z. lotien

lotgenoot - lotgenoot

lotgevallen (spor.) ['lotxəfalŋ] - lotgevallen, avonturen

lotien Ook **loten** (mv., bet. 2: Wol) et; loties ['lo:ətin] 1. stukje lood, vooral in de *laeste loties* de laatste, tamelijk lastige dingen die nog moeten gebeuren 2. loodje: bep. blikken of loden waarmerk *An kollektebussen zitten altied loties* (Ld), *Veurdat oons varken slaacht wodde, kreeg hij van de keurmeester een lotien in 't oor* (Np, Db), *De loten zitten an de zakken veur et butenlaand* (Wol), *Veur de oorlog kwam d'r een lotien in 't oor, dat was veur de veetelling* (Obk), *De kemies kwam om te loden, d'r kwam een lotien in de stat* (Nbk), *Wost van koenen wodde van een lotien veurzien* (Sz), *As de pooteerappels naor 't butenlaand gaon, komt d'r een lotien an de zak* (Dfo, Diz, Pe-Dbi), *As eerpels ofleverd wodden, wodden d'r loties an de zakken daon* (Dfo), *et lotien leggen*

het loodje leggen, vooral: sterven 3. koffieloodje (verspr.), ook: de inhoud daarvan (verspr.) *De iene helte van et lotien was twee keer zo groot as de aandere helte* (Db), *een lotien koffie*, *Doe mar twee loties koffie in de pot* (Diz), zo ook *Een lotien of een half lotien: naor gelang d'r koffiedrinkers weren* (Obk)

loting z. *lotting*

lotion (spor.) - lotion (bep. vloeistof voor het haar of het wassen ervan)

lotje ['lotʃə], in *van lotje getikt* niet goed wijs, stapelgek: *Bij' now hielemale van lotje getikt?* (Nbk)

lotte (Dho, Diz, Ma, Nbk, Np, Nt, Nw, Obk, Ow, Ste, Sz, bet. 3: bo: Bu, Nw) Ook **luttien** (Bu, El, Ld, Ma, Np, Obk), **lut** (Dho, Ma), **lutte** (Ma), **lorre** (Ma, Sz) de; -n; **lottien** ['lotʃə/'latin/'lat(ə)'/lorə] 1. scheut, kleine, min of meer vloeibare hoeveelheid of kleine en enigszins bewegende, trillende massa *een lotte ziepe* (Nbk), *een lottien koffie* een scheutje, een beetje (Sz, Nbk), *D'r zit nog een klein lottien in de flesse* (Diz), *een klein luttien melk* (Ma, Np, Ld), *Doe d'r mar een flinke lut melk in* (Dho), *Goh, wat een luttien bijv.:* wat heeft hij maar weinig melk in z'n melkbus (Bu), *Vroeger deej' wel es een klein lottien sukerei in de koffie* (Obk), *Hi'j kreeg een lut(te) over de broek* bijv. van de pudding (Ma), *Ie hebben daor een hiele lotte zalve zitten* (Nw), *Ik neem nog een lottien* een weinig, bijv. van de stampot die men eet (Obk, Nbk), vandaar *Za'k je d'r nog een lottien bij doen* d.i. er wat eten bij doen (Nw), *Eet et now mar op, et is mar een klein luttien* (Np), *Et kleine poppien mos nog een luttien hebben van zien mem an de bost* (Obk), *een lottien varve* (Nbk) 2. foutje, verdikking in breiwerkje (Ste), ook: onregelmatige verdikking in het garen, bijv. bij het spinnen (Ste) 3. (mv.) oogvuil (bo: Bu, Nw) *Wat 'n vieze kerel, hi'j het lotten in de ogen* (bo: Bu, Nw) 4. in *zo doof as een lotte* zeer doof (Ma, Nbk, Np, Obk, Sz, Ow) en in *een dove lotte* een zeer doof iemand (Dho, Nbk, Nt) 5. in *zo schieve as een lotte* zeer scheef (Nt)

lotteling (verspr.) Ook **loteling** (Bu) de; -en ['lotʃɪŋ/'lo:ət..] 1. jongeman die onder dienst moest (door loting) *In een bepaold jaor koj' bij' oons in et dorp vroeger een*

protte lottelingen hebben (Np), *Nao et trekken gongen de lottelingen in optocht deur et dörp, et nommer op 'e pette, en de harbargen wodden niet vergeten!* (vo)

lotten zw. ww.; overg., onoverg.: lotte, het, ook is (bet. 2) lot ['lotɪŋ] 1. door het lot beslissen *Ze mossen d'r omme lotten* (Ma), *Lao'we d'r omme lotten* (Nbk), *Vroeger wodde d'r lot om perceelties veen daor turf steuken wodden kon* (Dfo), *Now he'k tegen J. lot* d.i. ik ben door loting aangewezen om tegen J. te schaatsen (bij een wedstrijd op de korte baan) (v), vandaar *Ik lotte H.; et hadde minder treffen kund* (v) 2. (onoverg.) door het trekken van een nummer al dan niet aangewezen worden om in het leger te dienen (Db, Dfo, Dhau, El, Ld, Ma, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Sz) *Mit die heb ik nog lot* ben ik naar de loting voor militaire dienst geweest (Ow), ook: ik ben van zijn leeftijd (Ow), *Hi'j mos henne te lotten* (Bu, Nbk), *...giet henne te...* (Db, Dfo, Diz, Ol-Nl, Pe-Dbl, Sz, Ma): *Aj' henne gongen te lotten (naor et gemientehuus) koj' 'inlotten', dan mos ie in dienst, en uutlotten: dan waj' vrij* (Ow), vandaar ook *Ik hadde 48 en was d'r goed in lot; a'k honderd had hadde ha'k vrij west* (Sz) en *Hi'j is d'r uut lot* d.i. vrij van dienst door loting (Ol-Nl, Ld)

lotterein z. *lodderein*

lottereinflessien z. *loddereinflessien*

lotteren (Nbk) zw. ww.; overg.; lotterde, het lotterd ['lotɪŋ] 1. uithoren door indirect te vragen of door om de desbetreffende zaak wat heen te praten, proberen aldus nieuws te verkrijgen *Ie moe'n es een keer opholen te lotteren* (Nbk), *We hebben wel even lotterd, mar we bin et toch niet geweewodden* (Nbk)

lotteri'je de; -n; ...ri'jgien [lotə'r...; z. -i'je] 1. loterij *D'r is lotteri'je west vandeweke* (Ol-Nl), *een lotteri'je holen* (Bdie), *Aj' in de lotteri'je speulen, kost et je vaeke geld* in het bijzonder: staatsloterij (Np, Obk), *Ik hadde een niet in de lotteri'je* (Wol), *De lotteri'je trekt vanaovend weer* (Pe-Dbl), *We hebben niks wunnen mit de lotteri'je* (Diz), *...in de lotteri'je* (Nbk), *Veurdad ze mit de lotteri'je begonnen, mossen ze de lotten even deur mekeer husselen* (Obk), *Wi'j gaon graeg naor de lotteri'je van de Sunderklaosaktie*

lottersplaankien - loven

(Obk), een lot uut de lotterijfe z. ook bet. 3 onder lot 2. een niet zo zekere zaak, vooral: een gewas waarvan men bep. niet zeker is dat het goed gaat, dat het iets oplevert (Ow) *Dat gewas is een lotterijfe* (Ow), *Veenboekweite is slim vastgevolg, et vröst bij de meitied vaeke of op et vene; zodoende was et vaeke een lotterijgien* (Ow)

lottersplaankien (k: Ste) et; ...plaankies [l...] 1. klein langwerpig plankje met een nummer, ten bewijze dat men had betaald, om een keer mee te kunnen dobbelen

lotting Ook **loting** (spor.) [lɔtɪŋ/lɔ:ətɪŋ] - loting: het om iets loten *deur lotting, bij lotting. Et laand of een boereplaetsien wodde bij lotting verhuurd* d.i. door loting onder de liefhebbers die bekend waren met de tevoren op basis van taxatie vastgestelde prijs; eerder nl. moest men z'n bod op een briefje schrijven waarna de hoogste bieder mocht huren (een systeem waarbij de prijzen onaanvaardbaar hoog werden opgedreven) (Ow); in het bijzonder: loting inzake de militaire dienst, vgl. *lotten* bet. 2: *'t Is altied weer een dag van spanning, de dag van lotting, veur een boel jonges* (El, Db)

lotto - lotto

lottoformulier (spor.) - lottoformulier

lottospel z. **lottospul**

lottospul (spor.) Ook **lottospel** (spor.) - lottospel

lotus (l) [lɔ:stas, ...təs] - lotus

lotusblad (l) [l...] - lotusblad

lotusbloeme (l) - lotusbloem

louter bw., bn.; niet verb.; attr. [lɔmtɪ] 1. (bn.) onvermengd, puur *'t Is louter spek wat d'r an dat varken zit* (Sz), *'t Was louter toeval dat ik jow tegenkwam* (Op, Db), *'t Is louter bedrog* (Bdie), *Ze hebben d'r louter plezier an* (Dho), *Et is mi'j louter geliek, hoej' dat doen* (El) 2. enkel, alleen maar *'t Waeren louter kleine kiender die mit de lampions bij de deuren langes gongen* (Ol-Nl), *Et is him louter om et geld te doen* (Ma, Dhau), *Dat doen ze louter uut graoperighied* (Np), *louter en allienig* alleen maar (Nbk), ...alleen id. (Spa): *Kom ie hier now louter en alleen om mi'j henne* (Spa) 3. (bw.) amper, nauwelijks (Diz) *Je kun mar louter zien dat hij' wat daon het* (Diz)

louteren [lɔmtɪŋ] - louteren (fig.) *De tegenslaegen, die oons truffen, mar die oons louteren kunnen en oons d'r veur beweren dat wij overmoedig wodden* (b)

louw bw. [lɔm] 1. geen, nauwelijks, in *Hij' hef louw kaans bij die meid* (Bdie), *Louw kaans kommen wij weler* is eigenlijk geen kans dat we komen (Ol-Nl), overigens vooral na het kernwoord: *Wel waarken, mar verdienen louw* is er niet bij (Bdie), *Hij' wil wel overal bij wezen, mar waarken louw, daor moej' hum niet mit ankommen* is er nauwelijks bij (Diz, Sz, Pe-Dbl), zo ook *Wel goed eten, mar waarken louw* (Np, Nt) en *Et waark ligt bij' him louw* (Dfo), *Bij' een hoop jongeluden is et snijvegen veur de deure louw* (Obk) en *Hij' beloof't altied een heleboel, mar doen louw* (Op), *Louw!* gezegd als reactie op een bewering die men niet gelooft (bo: Op), verder in *louw loene* gratis, voor niets (verspr.): *We hebben koffiedronken in dat kefé, dat was louw loene* gratis (Dhau, Ma, Obk), *Ik hebbe d'r gien zin an om zoen' rieke stinkerd veur louw loene uut de stront te helpen* (Op), *Hij' waarkt veur louw loene, hij' wil d'r niks veur hebben* (Bdie, Pe-Dbl), *Dat ding he'k veur louw loene in de hanen kregen* voor niets (Dho, Wol), *'Wat moej' veur 't spitten van de tuun hebben?'* [met als antwoord:] *'Louw loene!'* niets, laat maar zitten (Db), *Louw loenen!* het is mis! (b: ln), *Ik bin d'r veur louw loene henne west* voor niets, tevergeefs (Diz), *Da's ok mar louw loene flauwe kul, het zijn smoesjes, er is niets van waar, het stelt niets voor* (Bdie, El, Nbk, Nt, bl), zo ook *Et is een slechte mark, et is louw loene* het stelt niets voor (Nt, Ow), *Docht ie dat hij' waarken wil? Wel nee, je! Louw loene!* in het geheel niet (Spa)

Louwgien (bo: Bu) et [lɔmxin] 1. benaming van de zon (gezegd bijv. na een regenbui:) *Daor komt Louwgien weer an* (bo: Bu)

louwmaond (Np) de; -en [lɔm...] 1. louwmaand, januari

loven zw. ww.; overg.; loofde, het loofde [lɔ:bm] 1. waarderend spreken over, prijzen *Ze loofden 'm veur zien goeie gedrag* (Wol) 2. in loven en bieden 3. z. geleuven

lozen (spor.) ['lo:əzn] - lozen (van water; ook: door een gemaal)

lozighied (Db, Ow) Voor -heid z. -hied de; ...heden ['lo:əzəhit] 1. het slim, loos zijn *Hij mos al zien lozighied gebruiken om zien zin te kriegen* (Db), *Deur zien lozighied is hij d'r an ontkommen* (Ow)

lt. - afkorting van *luitenant*

lu (Bu, Db, Dhau, Dho, El, Ld, Nbk, Np, Nw, Op, Pe-Db, Sz, b) Ook *lui*, *luden* (in sommige dorpen vooral in de verb. *de oolde luden*: Bdie, Bu, Dho, El, Ld, Ma, Nbk, Np, Nt, Obk, Pe-Db, Spa, Ste, Wol) mv.; verkl.: lugies, ludegies [ly/lœj/lydn] 1. lui, lieden *rieke lu* (Ste), *deftige lu* (b), *pattie lu* (Nbk, Obk, b), zo ook *Pattie luden lopen je altied veur de bienen* (Ste), *Die lu kun beter brulloften as wij* (Db), *'t Bin flinke luden* (Np), *Ik hebbe d'r op tegen dat d'r altied luden binnen die op 'n distaansie blieven* (p), *Dat bin luden zonder roggegraot* (Mun), *De lu hebben et mar aorig over him de mensen* (Dhau), *Die meensken die hier kommen binnen te wonen, bin wel aorige luden* (Obk), *De luden zeggen zovule de mensen zeggen, beweren zoveel* (Ma, Bdie), *Et wo'n ok al oolde lugies* (Nbk), *Dat bin hoge lugies, heur zijn mensen van nogal hoge afkomst* (Nw), *Zokke luden bin niet te vertrouwen* (Wol), *De oolde luden* [soms daarnaast ook: *lui*, of *lu* (Db, Lu)] *bin vanaovend vot de ouders* (door enkelen, maar lang niet iedereen, wordt deze verbinding als negatief ervaren) (verspr.), *De oolde luden bin d'r nog de ouders leven nog* (Ow), ook: *Heur luden hebben vandaege bij'oons west hun ouders* (Np), *De luden bin op de fiets de ouders* (Dho)

lubben (Bdie, Db, Diz, El, Nbk, Np, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Spa, Sz, Wol) Ook **lubberen** (Dho, Nbk) zw. ww.; overg.; lubbede, het lubbed ['labm/...bɪn] 1. kastreren, met name inzake reuen, katers, paarden en varkens (in het laatste geval wordt ook vaak of alleen maar *snieden* gezegd), ook als bedreiging gezegd, vaak door jongens onderling tegen elkaar *We zullen die kaeter even lubben* (El), *De hingst moet lubbed wodden* (Np), *een geitebokkien lubben deur of te bienen* (Bdie), *Wat zuwwe mit him doen! We zullen him lubben!* bij z'n teelballen

vastpakken en evt. knippen, enigszins draaien (Np, Nbk), vandaar *As jongen an 't frosselen weren, zeden ze wel es: 'Ik zal jow lubben!' en dan grepen ze mekeer in 't kruus* (Diz, Obk), zo ook *Aj' niet votgaon za'k je lubben!* (Bdie, Np, Wol), *Ze mossen him lubberen!* die vent zouden ze moeten kastreren (met name gezegd van een aanrander, verkrachter) (Dho, Obk), zo ook *Die moet neudig lubbed wodden* (Nw) **lubberd** (Ow) Ook **lubbés** (Ow) de; -s ['labɪt/'labəs] 1. ondeugende jongen (Ow) *een smerige, grote lubberd* (Ow)

lubberen (Bu, Dho, Nw, Obk, Ol-Nl, Spa) zw. ww.; onoverg.; lubberde, het lubberd ['labɪn] 1. te ruim worden van kledingstof, doordat de rek eruit is *As een dralon truigien te warm wassen wodt, gaot et lubberen* (Spa), *Je meugen wel es een ni'je trui kopen, disse lubbert je om de leden* (Ol-Nl), *Dat spul dat lubbert zo* (Bu), ook in toepassing op de huid van mens en dier (Bu): *Et vel lubbert d'r omme* (Bu) 2. *lubben, lobberen*

lubberig (Pe-Db) ['labɪx, ...bərəx] - lubberig *Dat goed is zo lubberig, de rek is d'r helemaole uut* (Pe-Db)

lubbés z. lubberd

lubbestok (Bu, Dfo, Dhau, Ld, Ow, p, fp) de; -ken ['labəstək] 1. lavas, maggiplant *Trekken laoten van de lubbestok is goed veur verkolenhied* (Dfo), *knop-van-alles en lubbestok* van alles door elkaar, nl. inzake eten (Bu): *Och, wat heb ie daor toch in daon?* [met als antwoord:] *Knop-van-alles en lubbestok!* (Bu)

lubbetouw et ['labə...] 1. touw gebruikt om te kastreren (door ofbienen) *Lubbetouw wodde bruukt om de zak of te bienen, dat gebeurde wel bij bokken* (Obk)

lubbig z. lobbig

lucifar z. lucifés

lucifasdeusien z. lucifésdeusien

lucifés z. lucifés

lucifésdeusien z. lucifésdeusien

lucifeshooltien z. lucifeshooltien

lucifeshulsien z. lucifeshulsien

lucifésmark z. lucifésmark

lucifés pennegien z. lucifés pennegien

lucifés prikkien z. lucifés prikkien

lucifésstokkien z. lucifésstokkien

luchien z. lochien

lucht z. locht I, II

luchtbaand - luftig

luchtbaand z. *lochtbaand*
luchtbak z. *lochtbak*
luchtband z. *lochtbaand*
luchtbandewagen z. *lochtbanewaegen*
luchtbedde z. *lochtbedde*
luchtbelle z. *lochtbelle*
luchtblon z. *lochtblon*
luchtemaone z. *lochtemaone*
luchten z. *lochten*
luchtig z. *lochtig, luftig*
luchtigblauw z. *lochtigblauw*
luchtknoppe z. *lochtknoppe*
luchtkroon (Spa) - lichtkroon
luchtkoker z. *lochtkoker*
luchtkussen z. *lochtkussen*
luchtmaone z. *lochtemaone*
luchtpaol z. *lochtpaol*
luchtpunt z. *lochtpunt*
luchtschien z. *lochtschien*
lucifar z. *lucifes*
lucifarhooiltien z. *lucifeshooiltien*
lucifer z. *lucifes*
luciferbakkien (Bu) et; ...bakkies ['l...] 1. speciaal bakje bij het fornuis om de lucifershoutjes in te doen (Bu)
luciferhouder (Bu) de; -s; -tien ['l...] 1. houder voor lucifersdoosjes
luciferhooiltien z. *lucifeshooiltien*
luciferkleur (Ste) de ['l...] 1. de kleur van cyclamen
luciferpennegien z. *lucifespennegien*
lucifes (verspr.) Ook *luces* (Ma, Np, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Sz), *lucifer* (Nbk, Nt), *lucifar* (Bdie), *luces* (Obk, Ow, Pe-Dbl) de; lucifes; lucifessien (Dfo, Nbk) ['lysifes/...səfes/'lysifer, ...fər, ...fɪ/...fər/'lysəfər, ...fɪ] 1. (ook verz.) lucifer een ofbraande lucifer (Nbk), een kepotte lucifer (Nbk), *Hej' ok lucifer?* (Nbk), *Ik moet even een lucifes hebben* (Nbk), *Wij' even vragen om een deusien lucifes?* (Ow, Obk), *een pakkien lucifes* (Spa), *et gas mit een lucifer anstikken* (Dhau), *Zweedse lucifes, Geef mi' de lucifes es an* (Ma), *Ze is gauw geraekt, ie kun ze wel mit een lucifes anstikken* ze is lichtgeraakt, ze wordt snel driftig (Sz)
lucifesdeusien (verspr.) Ook *lucesdeusien* (Ma, Np, Nw), *lucesdeusien* (Bdie) - lucifersdoosje
lucifeshooiltien (verspr.) Ook *lucifarhooiltien* (Bdie), *luciferhooiltien* (Bu), *lucifeshooiltien* (Nw) - lucifershoutje

lucifeshulsien (Obk, Ol-Nl, Wol) Ook *luceshulsien* (Pe-Dbl, Ste) et; ...hulsies ['l...halsin] 1. omhulsel van het lucifersdoosje (waar men het eigenlijke doosje uit schuift om er een lucifer uit te kunnen nemen; ook in metalen uitvoering en dus steeds voor nieuwe doosjes gebruikt)

lucifeskop (Db) - luciferskop

lucifesmark (Dhau, Nbk) Ook *lucesmark* (Np) et; -en; -ien ['l...] 1. merk lucifer, ook: het op het doosje geplakte of gedrukte plaatje met het merk (waarvan men wel verzamelingen aanlegt)

lucifespennegien (Dho, Nbk, Obk, Pe-Dbl) Ook *luciferpennegien* (Ste), *lucespennegien* (Nw) - lucifershoutje
lucifesplaetien (Db, Nbk) et; ...plaeties ['l...] 1. plaatje op de bovenkant van een doosje lucifers

lucifesprikkien (verspr.) Ook *lucesprikkien* (Ma, Np) - lucifershoutje
lucifesstander (Db) ['lysifestandɹ, ...fəs...] - lucifersstandaard

lucifesstokkien (El, Ste) Ook *lucesstokkien* (Nw) et; ...stokkies ['lysifestəkɪn, ...fəs.../...] 1. lucifershoutje
luddeveduh (Bu, Nbk) de ['ladəfədʌ] 1. liefdesverdriet *Die het luddeveduh, de verkering is uutraekt* (Nbk, Bu)

luden zw. ww.; overg., onoverg.; ludde/ludede, het luded ['lydn] 1. luiden (van klokken e.d.) *Ik heurde vanmorgen de klokke luden; zol d'r iene dood wezen?* (Op), *Hier staon ze onder de toren te luden, recht onder de klokke* d.i. de klok te luiden in de toren (Pe-Dbl), *Goed op 'e slag luden kan alleman niet* met regelmatige slag (Nbk), *Euverburen ludet* d.i. de klok van 17.00 uur in de buurtschap *Euverburen* (onder *Steggerde*) luidt (Ste) 2. van een bep. inhoud zijn (inzake een tijding, een verhaal e.d.) (spor.) *Hoe ludde zien verhael now aenlik?* (Nbk), *De konklusie ludde (...)* (bl) 3. z. *lu*
luder (Bdie, Nbk, Np) de; -s ['lydɹ] 1. klokluider

ludershokkien (j) et; ...hokkies ['lydɹs...] 1. ruimte waar de klokluider staat (in de kerk)

ludiek - ludiek een ludieke aktie

luftig (Nbk, Ow) Ook *luchtig* (Nbk, Sz) - luchtig (van kleding): zodanig dat de lucht

erdoor kan spelen, d.i. vaak ook: van dunne stof een *luftig bloesien* (Nbk), *Ie bin vandaege aorig luftig in de kleren, verwaacht ie zommer?* (Nbk), *Kleed je vandage mar wat luchtig, 't wodt warm* (Sz)

lui bw., bn.; -er, -st [lœj] 1. lui, zonder lust of aandrang tot werken *Et is zoe'n lome en lui kerel* (Ld, Dfo), *Doe toch niet zo lui, gao toch es an 't wark* (Nbk), *Die vent dot niks, wat een lui varken* een lui persoon (Nbk), *op 'e lui kont zitten* (Nbk), *...liggen* (Wol), *een lui stoel* (Nbk), (gezegd wanneer men flink hard werkt of moet werken:) *Et lui zwiet moet d'r uut* (Ow, Nbk), *Et was zok loom en lui weer* weer waardoor men tot lui zijn neigt (Pe-Dbl), *We hebben vandaege een lekkere lui dag* een dag dat we uit kunnen rusten, niets hoeven doen (Nw), *de lui liende* (Ow): de *tiemliende* aan de kant van het zweel hooi waar het paard niet liep en waaraan men enigszins moest trekken om het bijeen te slepen hooi niet teveel naar de zijde van het paard te laten gaan (vaak gedaan door een jongen), vgl. *N. hong an de lui liende* (Ow), de lijn bij het hooislepen (*tiemen*) aan de kant van het zweel waar het paard niet liep, bedoeld om het geheel van *tiempaol*, lijnen en hooi recht te houden door er aan te trekken (Ow), *Lui Evert op 'e rogge hebben* lui zijn, z. onder *Evert*, *Hij is te lui om 't iene bien veur et aandere te zetten* (Bu, Ma, Nw, Op, Wol), *...om de iene voete veur de aandere te zetten* (Ld), *...om op zien eigen bienen te staon* (Db), *...om veur de duvel te daansen* (Diz, Ol-Nl, Ow), *Hij is te lui om te gaepen* (Ld, Op), *...om te lopen* (El, Nbk, Obk, Spa), *...te warken* (Nt, Sz, Bdie), *...om over zien (eigen) bienen te gaon* (Dfo, Nbk), *...om te staon* (Dhau), *...om lui te wezen* (Ste), *...om de ogen los te doen* (Bdie), *Hij is liever lui as muui* (Dho, Ma, Np, b), *...as lam id.* (Nbk), *Hij is zo lui as een varken, ...as een luus op een zeer heufd* (Ol-Nl), *Hij is zo lui as hij lang is* (Diz, El, Nbk, Nw, Obk, Pe-Dbl), *Hij is zo lui as hij stinkt* (Diz, Nw, Wol), *Hij is zo lui as staol* (Dhau), *zo lui as dikke stront* (Wol) 2. in een lui oge 3. z. *lu *Beter lui as lam* wees maar liever lui dan dat je je tezeer inspant (Nbk), *Lui,*

lekker en veul te meugen/Bin drie dingen die niet deugen (Op)

luibuis de; luibuizen; -ien ['lœjboejs] 1. luibuis, lanterfanter, o.m. ook van een langslaper gezegd *Dat is zoe'n grote luibuis, hij leunt de helte van de tied op 'e schoffel* (Obk), *Die dee ok niks as de luibuis speulen* (d, Dho)

luibuizen zw. ww.; onoverg.; luibuisde, het luibuisd ['l...] 1. niets uitvoeren, niet aan het werk zijn *Hij dot niks aanders as luibuizen* (Bdie, Diz, Nbk), *Ze zitten wat te luibuizen, et waark blif mar liggen ze doen vreselijk lui* (El, Nbk, Sz, Pe-Dbl), *Lig now niet te luibuizen* (Wol, Nt), *Hij loopt mar wat te luibuizen* (Spa), *Nao dat zwaore wark meugen ze ok wel evenpies luibuizen* (Obk)

luier ['lœjɾ] (spor.) - luier

luierbroekien (spor.) ['lœjɾbruikin] - luierbroekje

luieren ['lœjɾn] - luieren

luierik (spor.) - luierik

luiwievebri'j (Op) de [...'w...] 1. hetz. als *soepenmaelenbri'j*

luiwievekneup z. *luiwievekneupe*

luiwievekneupe (Nbk, Pe-Dbl, bet. 2: Nw) Ook *luiwievekneup* (Db, Obk, Ow), *luiwieveknope* (Ol-Nl, Sz, Nw: bet. 3) de; -n [...'w...] 1. knoop die bestaat uit twee halve knopen op elkaar waarvan de bovenste niet in de tegengestelde richting is gelegd, ook *luzekneupe* genoemd; i.t.t. de platte knoop (Db, Nbk, Obk, Ow, Pe-Dbl, Sz) 2. (bij het breien) knoop met behulp waarvan men een nieuwe draad vastzet aan het uiteinde van het garen dat te kort is (in plaats van een bevestiging door te vlechten) (Nw) *Een luiwievekneupe hej' aj' onder et breien een ni'je draod anzetten moeten* (mit een ni'je bolle beginnen moeten dus), *en ie kneupen et oolde an et ni'je vaaste, in plak van die even drie steken tegere te breiden zoas et aenlik heurt* (Nw) 3. hetz. als *pikpakknope*, z. aldaar (Nw)

luiwieveknope z. *luiwievekneupe*

luiwievekost de [...'w...] 1. maaltijd die men gemakkelijk en vlug klaar kan maken, vooral: hetz. als *soepenmaelenbri'j* (Db), *stampot* (Ste) en *potstro* (d.i. een meelgerecht, van gekookte rijst met droog meel erdoor geroerd in een mengsel van

luiwieviepudding - lul

50% water en 50% melk tot het stijf is, ook in alleen maar water; met spekvet of vet van boter en met spek erbij, en met stroop in een kuiltje in het geheel, nl. om in te *stippen*; het betrof vaak boekweitmeel (Bdie, Bu, Dhau, Diz, Nbk, Spa, Np); ook: stijf geworden boekweitgort in gekookt mengsel van 50% water en 50% melk, met een kuiltje met vet van spek of van boter, met stroop (Dho)) *We hebben vandaegge luiwieviekost had* (Ma), *Potstro en aandere maelkost kon vlogge klaormaekt wodden, dat is luiwieviekost* (Op)

luiwieviepudding (Sz) [...'w...] - instantpudding

luiwievesteek (verspr.) de; ...steken [...'w...] 1. steek bij het breien waarbij men steeds twee of meer keren de draad om de breipen slaat; bij het terugbreien van de pen laat men de extra slag(en) vallen, waardoor men extra lange lussen verkrijgt *Ik heb een sjale breid mit de luiwievesteek* (Np), algemener bedoeld van werk waarbij men moest opschieten: *Dat doen we even mit de luiwievesteek* (Ol-Nl)

luifel (spor.) ['lœjfl] - luifel (van een kampeertent)

luihied (Nbk) Voor -heid z. -hied de ['l...] 1. het lui zijn (*luihied* is gebruikelijker) *Die vent hangt van luihied an mekaander* (Nbk)

luiighied Voor -heid z. -hied - luiheid 't *Was ien en al luiighied mit die man* (Nbk)

luilak - luilak: lui iemand *Een grote luilak is 't* (Nbk)

luilakken (Nbk) onbep. w. ['l...] 1. luilakken, luieren *Hij lopt mar wat te luilakken* (Nbk)

luilekkerlaand - luilekkerland

luiliende (vo) de ['lœjlɪnde] 1. de *tiemliende* aan de kant van het zweel waar het paard niet liep en waaraan men enigszins moest trekken om het bijeen te slepen hooi niet teveel naar de zijde van het paard te laten gaan (vaak gedaan door een jongen), z. ook *liende*, vgl. *Haarm an de luiliende, krek an de ere kaante as waar de peerden (...) leupen* (vo)

luimig (Sz) bn.; -er; -st ['lœjmæx] 1. luimig, grillig *Hij is zo nukkig en luimig, d't is gien huus mit 'm te hofen* (Sz)

luipeerd (spor.) - luipaard (bep. roofdier)

luischieten (Dho, n) onbep. w. ['lœjskitɪn] 1. in *Hij zit (mar) te luischieten* hij zit te lang op de w.c. (Dho, n)

luit de; -en; -ien ['lœjt] 1. bep. muziekinstrument: *luit op 'e luit speulen* (Nbk) 2. luitenant (spor.)

luit. - afkorting van *luitenant*

luitenant - luitenant (in het leger)

luitenant-admiraal (l) - luitenant-admiraal

luitenant-generaal (l) - luitenant-generaal

luitenant-kolonel (l) - luitenant-kolonel

luitspeuler (l) - luitspeler

luiwaegen (Bdie, Nbk, Ste) ['l...] - luiwag(en) (soort bezem, schrobber) *Een luiwaegen was bij oons een soort schrobber, mar dan mit lang haor an een stok* (Nbk)

luiwammes de; -en; -ien ['lœjwaməs] 1. luiwammes

luiwammesen (Nbk) onbep. w. ['lœjwaməsɪn] 1. voortdurend lui zijn, luieren *Man, loop toch niet zo te luiwammesen* (Nbk)

luizig z. *luzig*

Luk. - afkorting van *Lukas*

Lukas de ['lykas] - mansnaam: Lucas, ook: naam van het bekende bijbelboek *Lucas* *Dat is ok niet volgens Lukas* het is niet zoals het hoort, ook: het kan niet helemaal door de beugel, het is niet helemaal waar, het is niet geheel volgens afspraak, hij/zij heeft het verkeerd overgebracht of verkeerd gedaan (Np, Op, Spa, Ste), *Wat toch een bekrompen meensken! Daor moet et percies volgens Lukas gaon!* stipt op de gewenste manier en niet anders (Nw)

lukken z. *lokken* I

lukratief (l) - lucratief

lul de; -len; -legien [lɪl] 1. penis (van een man) *een sloppe lul* een slappe penis, d.i. niet met een erectie; ook in toepassing op de penis van bep. dieren, met name een hengst (Dho, Ld, Ma, Nbk, Np): *Wat het die hingst een lange lul* (Np) 2. (gezegd van een man) sufferd, sukkel, saaie vent *Dat is een vent van niks, et is een grote lul* (Op), *een dooie lul* (Bdie), *een oolde lul* (Nbk), *Dan bij' de lul* de pisang (Nbk), *veur lul staon* (Nbk), *veur Jan lul staon* in de situatie zijn dat de ander niet doet wat was afgesproken, vooral: waarbij de ander niet komt opdagen (Nbk), *iene veur lul zetten* (Nbk) 3. vervelende, onaangename

vent (Nbk, Nt) *Grote lul daj' binnen!* (Nbk), *een lul van een vent* (Nt)

lulbreur z. *lullebreur*

lulbroek (Np, Ste) Ook *lullebroek* (Dfo) de; -en; -ien ['lʌl(ə)brʉk] 1. kletsmaajor, praatjesmaker

lulhaans z. *lulhannes*

lulhannes Ook *lulhaans* (Bdie, j) - lulhannes, nl. kletskaus

lulkanes (Wol) de; -en ['lʌlkā:nəs] 1. sufferd van een kerel *Da's wel zoe'n lulkanes* (Wol)

lulla z. *lullefeka*

lullebreur (Dho, Nw, Obk, Spa, Wol) Ook *lulbreur* (Bdie, Np, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl) de; -s ['lʌl(ə)brʉ:ər] 1. lulmeier: iemand die veel en op irriterende wijze kletst *Die lullebreur kuj' niet anheuren* (Wol)

lullebroek z. *lulbroek*

lullefeka (Nbk) Ook *lullefekasie* (Np), *lullefekaosie* (b: ln), *lulla* (Bdie) de [lʌləfə'ka/...'ka:si/...'ko:əsi/'lʌlə] geklets van niks *Da's gewoon lullefeka, wat hi'j d'r uut kraomde* (Nbk)

lullefekaosie z. *lullefeka*

lullefekasie z. *lullefeka*

lullen ['lʌlŋ] - lullen: kletsen, ongeremd praten *Ik koeme een avoend bi'j joe te lullen* (Bdie), *Jow kun lekker lullen, mar jow praoten d'r mi'j niet in, zee ik tegen die man die mit dekens an de deure kwam* (Diz, Op), *Die lult d'r zo mar wat henne, daor kuj' niks op an* (Db, Ld), *Hi'j kan d'r zo mooi henne lullen, mar et het niks om hakken* (Pe-Dbl), *Ie kun mooi lullen, maar mi'j maak ie niks wies* (Sz), *Hool toch op te lullen, ie praoten as een kiepe zonder kop* (Pe-Dbl), *Lig toch niet te lullen, je* (Nt), *Die kan een ende weg lullen!* een eind weg kletsen (Ow), *Hi'j lult veur 't vaderland weg* id. (Ma), *Dat is ok een mooipraoter, hi'j lult je d'r zo in* door het mooi voor te stellen de ander erin luizen (Dfo), ook: net zo lang praten tot je je verraadt (Dhau), *Ie moe'n d'r niet zo ommehenne lullen* er omheen praten (Bdie, Ma, Nw, Dho), *Ie kun om mi'j raek lullen* klets maar een eind weg, ik doe er toch niets mee (Np), *Laot him mar lullen, hi'j is niet wiezer* (Np, Obk), *Laot ze mar lullen* laat ze/de mensen maar kletsen (Nbk, Spa), *Hi'j ligt uut de nekke te lullen* kletst uit z'n nek (Wol), *Die man kan mooi lullen, mar*

hi'j vret beter het is een geweldige praatjesmaker, opschepper, maar met praten alleen red je het niet (Ol-Nl, Wol, Op), *Hi'j lult d'r een kont an* probeert zich al kletsende eruit te redden (Ste), *Hi'j lulde 'm d'r ok nog weer uut* praatte zo dat hij zich er ook nog weer uit redde (Nw)

lullig bn., bw.; -er, -st ['lʌlɪx] 1. stom, onnozel, vervelend, naar *Dat was ok mar lullig* vervelend, stom (Nbk), *dom en lullig praot* (Ow), *een klein, lullig dinkien* een klein, onnozel voorwerp (Obk, Ow, Nbk), *een lullig klein dinkien* id. (Bu), *'t is een lullig geval* id. (Bdie), ook: een vervelende kwestie (Nbk), *Veur zoe'n lullig kerwegien gao ik d'r niet meer uut* klein, onbelangrijk werkje (Wol), *'t Is te lullig om d'r over te praoten* te onbenullig (Obk, Wol), *Stao d'r niet zo lullig henne, 't is krek as daj' gien tiene tellen kunnen* (Ol-Nl), *Hi'j kan soms zo lullig doen, dan zoj' haost zeggen hi'j is niet helemaole goed bi'j* (Sz), *Pak now es an, doe niet zo lullig, je* vervelend, dwars (Np), *Doe toch niet zo lullig* onnozel, bekrompen (Wol)

lulmajoer (Ma) - lulmeier: iemand die veel en op irriterende wijze kletst

lulmeier - lulmeier: iemand die veel en op irriterende wijze kletst *Ik wol dat die vervelende lulmeier mar es votgong* (Dhau)

lulzak (Wol) ['lʌlsak] - lulmeier: iemand die veel en op irriterende wijze kletst

lumbecken (spor.) ['lʌmbekŋ] - lumbecken

lummel de; -s; -tien ['lʌml] 1. (in verschillende toepassingen niet of nauwelijks negatief) onhandige, enigszins lompe man of jongen *Dat is een grauwe lummel, die wel wat wark verzetten kan* (Ow), *een goeie lummel* een goedaardige kerel (Spa), *een grote lummel* grote, enigszins lomp overkomende en evt. slordige jongen of man (Bdie, Ma, Nbk, Nw, Spa), *een lange lummel* een lange man of jongen (Nbk), *Et is een lummel van een vent* (Nbk) 2. vlegelachtige of onverschillige man of jongen *Wat bi'j' toch een lummel, wat hej' toch uuthaold* (Spa), *Grote lummel!* onverschillige jongen/kerel (Ma)

lummelachtig z. *lummelachtig*

lummelachtig Ook *lummelachtig* (Nbk) ['lʌm|a(:)xtɔx] - lummelachtig, onverschillig *Die jonge was zo*

lummelen - lust

lummelachtig, hi'j wus 'm mit zien holing gien raod (Pe-DbI), *'t Is wat een lummelachtige vent, je* (Nbk), *Hi'j het lummelachtige manieren* (Dho), *Wat lopt hi'j d'r lummelachtig henne* (Np)

lummelen ['lam|n] - lummelen: z'n tijd verdoen *Zit niet zo te lummelen, jim mit zien allen* (Wol), *Hi'j voert niks uut, hi'j staot mar wat te lummelen* (Ol-Nl)

lummelig (Nbk, Mun) ['lam|øx] - lummelig, lummelachtig *Zie zit d'r zo lummelig en soezerig bij* (Mun)

lunapark (spor.) ['lynap...] - lunapark

lunch (l) - lunch

lunchpauze (spor.) - lunchpauze

lunchroom (l) - lunchroom

Lunenburgerkorf (bs: Obk) de; ...körven; -ien ['lyn:bargr...] 1. bep. bijenkorf met huls aan de bovenkant waarin een uitneembare stok zodat men het volk beter kan voeren (bs: Obk),

hunteren z. *longeren*

lunterig z. *longerig*

lupine z. *lepiene*

lupinepolle z. *lepienepolle*

lupus (Bu) de ['lypəs] 1. tuberkuleuze huidziekte in het gezicht, lupus *Ze hadden wel lupus an de neuze, dan rot de neuze vot* (Bu)

lupuslieder (Db) - lupuslijder

lupusneuze (Bu) de ['lypəsna:zə] 1. neus aangetast door lupus *Een lupusneuze rot vot, vroeger kwam dat nogal es veur* (Bu)

luren (Nbk) ['ly:ərn], in je niet in de luren *leggen laoten* zich niet laten beetnemen (Nbk)

lurke z. *lurkien*

lurken z. *lorken*

lurkenust (Nbk, Np) Ook **luweriksnust** (Np), **leeuweriksnust** (verspr. WS, El, Ld, Ma, Ow), **leeuweriknust** (Dfo, Dho, Sz), **leeuwrikkenust** (Db), **leeuwriksnust** (Obk) ['l...] - leeuweriksnest

lurkien (Dfo, Dhau, Nbk, Np, Obk) Ook **lurke** (n), **leeuwerik** (verspr.), **leeuwrik** (spor.), **luwerik** (Np) de; lurkies, leeuw(e)rikkien ['larkin/'larkə/'lɪm(ə)rik /'lymə...] 1. leeuwerik *As de leeuwerik veur Lichtmis stijgt, is dat een slecht teken veur et weer* (Spa)

lurpen z. *lorpen*

lurven ['larbɪ] - lurven, in iene bij de *lurven griepen, ...pakken, ...kriegen* (Nbk)

lus z. *lusse*

lusse (verspr.) Ook **lus** (verspr.) de; -n; lussien ['las(ə)] 1. *lus De schipper legde et schip mit een lusse an de meerpaol* (Pe-DbI), *As de liester mit et koppien deur de beien pikken zol, trok de strik dichte* (Sz), *een lus in et touw leggen* (Nbk, Ste), *een lussien maeken in et touw om wat op te hangen* (Nbk, Ste), in het bijzonder aan een kledingstuk, om dat aan op te hangen: *Ik heb de lusse van de jasse stokkend* (Obk, Wol), *een lussien an 'n rok, ...an de jasse* 2. *breisteek* (Nbk, Np, Ste) *Een lusse in et breien is een losse slag om de penne* (Ste), *Ik hebbe ok een lusse valen laoten* d.i. bij het breien (Np), *een lusse an de trui steek* die enigszins is uitgerekt en enigszins naar buiten hangt (Ste)

lussen zw. ww.; overg., onoverg.; luste, het lust ['lasn] 1. (overg.) lusten *Hi'j luste gien spruties* (Wol), *...gien snert* (El), *Dat lust mij wel* vind ik lekker, *lus* ik wel (App), *Die lust wél wat eet graag, veel* (Nbk), *Ik lusse je rauw* durf je wel aan (Np, Ol-Nl), *Ik lusse je wel* id. (Np), *Die lust et leven wel, et is een echte losbol* geniet van het leven (Obk) 2. bevallen, aanstaan (Bdie), in *Dat lust mij niet* dat geval bevalt me niet (Bdie) **Dat wij ze nog lange maggen lussen, et kriegen zal wel gaon* (Bdie)

lust de; -en [last] 1. genoeg, plezier dat men aan iets beleeft *Et is een lust!* (Bu), *Et is een lust om d'r naor te kieken* (Diz, Wol), *...om te zien* (Nbk, Np, Spa), *Et is een lust om te zien hoe mooi dat laand d'r bij ligt* (Obk), *Et is een lust veur et oge* (Bu, Dfo, Nbk), *Et is een lust zoe'n mooie tuun as ze hebben* (Ow), *Et is een lust zo mooi as A. zien bloemen het staon* (Sz), *...zoas de voegels zingen* (Ste), *...zo bijdehaand as hi'j nog is* (Ste), *...zok mooi weer as et is* (Dhau), *Wat is 't mooi weer, et is een lust* (Np), *De lust zol je vergaon* als het zo slecht, vervelend enz. gaat, krijg je er snel genoeg van (Nbk), *Volksdaansen is mien heit zien lust en (zien) leven* (Nbk), *Ze warkten dat et een lieve lust was* (Nbk), *lusten en lasten* (Nw), *Die mannen mienen dat allienig de lusten veur heur binnen* d.i. de seksuele genoegens (maar de verdere verantwoordelijkheid horen ze ook te dra-

gen, nl. veelal: voor het kind dat verwekt is) (Ow) 2. (mv.) in *mit lusten* bijzondere neigingen om te eten: van vrouwen in de zwangerschap (soms gaat het om veel eten, soms om bijzonder voedsel) (Bdie, Dho, Nbk, Np, Obk, Spa) *Die vrouw is mit lusten, ze zit altijd bij de augurken of bij de aepeneuten* (Obk), *Een boel vrouwen bin mit lusten, as ze zwanger binnen* (Spa); verder ook (van kinderen:) lang niet alles willende eten (Np) *Dat is iene mit lusten dat kind lust lang niet alles* (Np) *Aj' de *lusten hebben, hej' ok de lasten* (Nw), *Van lasten hej' gien lusten* (Nw)

lusteloos ['last|o:əs] - lusteloos (van personen) *Wat bij' toch lusteloos de laeste tied* (Nbk), *Ik vule me zo lusteloos vandaeg* (Wol)

lusteren z. *luusteren* II

lusterig z. *listerig*

lusthof (Db, Diz, Nt) - lusthof

lustig (Nbk, b, ba) ['lastəx], in *d'r lustig op los zingen* vrolijk, opgewekt (Nbk), *d'r lustig op los roken* (b), *heur lustige lach* (ba)

lustrum - lustrum: vijfjarig bestaan of viering daarvan

lustrumfeest (spor.) - lustrumfeest

lustrumjaar (spor.) - lustrumjaar

lustrumkommissie (spor.) - lustrumkommissie

lut (verspr.) bn.; pred. [lat] 1. blut, niets meer over hebbend *Ik bin hielemaol lut* (El), *Ik was lut mit knikkeren* (Np) 2. z. *lotte*

Lute de; -s, -n ['lytə] 1. mansnaam, Ned. Luit(e) 2. benaming van een haan (b: ln, bl, Ow), in zinnen als *Daor komt grote Lute ok weer an, heur de haan* (bl), *Lute die krijt, we moen van 't bedde of* (Ow)

Luth. - afkorting van *Luthers*

lutheraan (l) - lutheraan

luthers (spor.) - luthers *de lutherse Karke* (spor.), *Ze bin luthers* (spor.)

lutte z. *lotte*

luttien z. *lotte*

luud bn., bw.; luder, -st [lyt] 1. luid, zeer hoorbaar *Wat staot dat ding weer luud* (Bu), *Die meziek was wat te luud* (Nbk), *Hij het wat een lude stemme* een nogal luide stem (Nbk), *Die man is wat doof en now praot hij wat luud* nogal (Obk), *Praot es wat luder, ik verstaot d'r niks van* (Nbk),

Ze hebben de radio te luud an (El), *De radio staot wat te luud* (Spa)

luudhied Voor -heid z. -hied - luidheid

luudkeels (Nbk, Obk) - luidkeels

luudklokke (Bdie, Nbk) - luidklok

luudop - luidop *Dat moej' niet luudop zeggen, eers heuren ze et ja* (Nbk)

luudrochtig z. *luudruchtig*

luudruchtig Ook *luudruchtig* (Dho, Ld, Op) [ly'taxtax/...rox...] - luidruchtig *Iene die overal zien mond in slaot en wat luudruchtig vertelt hoe of et allemaole moet, mar as et d'r op an komt niet thuus is, is een blafferd!* (Op), *Doe toch niet zo luudruchtig* (Nbk)

luudspreker - luidspreker

luudsprekerbox (spor.) - luidsprekerbox

luudsprekerinstelaoisje - luidsprekerinstallatie

luudsprekerkaaste (spor.) - luidsprekerkast

luudstysteem (bs) et; ...systemen ['lyt...] 1. inrichting, systeem volgens hetwelk een klok luidt, met name die in een klokkestoel *De meeste klokkestoelen in Stellingwarf hebben een luudstysteem mit de vliegende klepel* (bs)

luudtouw (Sz) ['lyt...] - klokketouw

luuizebos z. *luzebos*

luuizekam z. *luzekamme*

luuizepad z. *luzepad*

luuk z. *loek*

luuns z. *leuze*

luus de; luzen; lusien [lys] 1. luis: echte luis, ook: bladluis en soortgelijke parasieten (dan ook verz.) *Et was lebendig, zo die katte in de luzen zat* (Sz), *Soms hebben de bijen last van luus* (bs: Dfo, Obk, Op, Ow), *Die plaante zit onder de luzen* (Nbk), *...onder de luus* (Nbk), *Lichtkaans dat d'r deur de dreugte dommiet luzen in de sloffebonen kommen* (Obk), *Aj' luzen hadden wodde d'r jachtwaeter of een oplossing van lysol in et haor daon* (Ste), *Dat spul het luzen* met die zaak, kwestie is het niet pluis, er is meer aan de hand dan op het eerste gezicht lijkt, bijv. inzake vermoed overspel (verspr. WS, Dfo, El, Ma, Nbk), ook *Dat spullegien...* (Spa), *Die koffiebonen hebben ok luzen* het is slechte, slappe koffie (Np), *We kriegen niks veur niks as aliend lang haor en dikke luzen* men verbetert z'n situatie niet door niets te

doen, men moet nu eenmaal moeite doen om iets te bereiken of te verkrijgen, ook wel: alles moet nu eenmaal betaald worden (Db, Ma, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbi, Ste, Wol), zo ook *Alles moet vandaeghe de dag betaeld wodden, mar lang haor en dikke luzen kriej' veur niks* (Np, Ow), *Aj' niks doen kriej' lang haor en dikke luzen* niets doen levert zeker niets op (Dfo), (gezegd als reactie op bijv. een verzuchting als *Hè, wat toch een wark:*) *Ja, mar zonder wark hej' niks anders as laank haor en dikke luzen* (Ste), *'t Is daor lang haor en dikke luzen* ze verwaarlozen zichzelf zodat ze haast omkomen, wegwijnen (Dfo), *Ie hebben (soms) meer last van de nieten as van de luzen* van mensen die laag zitten in de hiërarchie heeft men meestal meer last dan van de echt belangrijke personen (Obk, Pe-Dbi, Ma), *iene de luzen ofvangen* iemand iets aftroggelen, een ander benadelen, profiteren van een ander (Db, El, Op, Sz), een ander te slim, te snel af zijn, met name bij het verkrijgen van iets (Ma, Nbk, Wol), *Hi'j doet gien luus kwaod* hij is goedig, doet nog geen vlieg kwaad (Dho), *Dat is zo dichte, d'r kan gien luus deur* niets (Dho), *een kaele luus* iemand die geen cent bezit (Bdie), *opschieten as een luus op een teertonne* nauwelijks vorderen (Ma, Nbk, Spa, k: Ste, n, b: ln), *awweseren as...* id. (Nbk, Ow), *awweseren/opschieten as een luus op een zeer heufd* traag doen, nauwelijks vorderen (Np, Nbk), *zo hadde gaon as...* id. (Bdie), *zo vlogge wezen as...* (Ste), *zo kael as een luus* arm zijnd (Dho, Ld, Nbk), ook (van land, vooral: weiland): zeer kaal (Bdie), zo ook, eveneens van kaal land: *Ie kun de luzen d'r wel mit de zwiepe overhenne jaegen* (Nt, Bdie), *een leven (hebben) as een luus op een zeer heufd* een gemakkelijk en prettig leven (hebben), *zo aarm as een luus* zeer arm (verspr.), *...as de luzen* id. (Ol-Nl, Pe-Dbi), *zo flauw as een luus* een erg flauw gevoel hebbend en daarom iets willende eten (Nbk), ook: niet bep. geestig (Nbk, Nt, Op), ook gezegd inzake eten met weinig of geen zout (Bdie, Db, Ma, Op, Spa, Wol), in deze gevallen ook wel: *zo flauw as luzen* (Db, Nbk, Nt, Obk, Op), *zo zunig as een luus* (Dfo) * (vooral als schertsende reactie op een

vraag hoe iets zo is gekomen:) *Hoe komt een jood an luzen!* ik zou niet weten hoe dat zo gekomen is, ik zou niet direkt weten hoe het moet worden opgelost (Ol-Nl), ook *Hoe komt een aarm meenske an luzen* ik zou niet weten hoe dat zo is gekomen (Obk, Ol-Nl, Nbk), *Huzen as kestelen, luzen as kemelen* iemand lijkt vaak erg rijk, belangrijk, terwijl hij eigenlijk niets voorstelt (Nw), *Van een luus kuj' niet meer haelen as et leven* bij iemand die geen cent heeft, valt niets te halen (Ste), (schertsend, met name gezegd wanneer de ander noemt waar men op zat te wachten, precies zegt waar het om gaat:) *Daor heur ik je,' zee dove Jouk, en d'r leup een luus over de zoolder mit klompen an* (Nbk), *Zunigheid mit vlijt/Bouwt luzen as kestelen/En wie 'm in gien tien jaor verschoont/Krig luzen as kemelen* (Sz), *Kopstoot, luus dood* vooral gezegd als kinderen in het spel tegen elkaar botsten (bo: Op; Nbk, Np) **luusangel** (Nbk, p, bl) de; -s ['lysan(g)] 1. iemand die zeer arm is of evt. zeer zuinig *den aarme luusangel* (Nbk, bl) **luuster** I (Bdie, Nbk, Ow) ['lystr], in op 'e *luuster staon* iemand staan afluisteren (Bdie, Ow), verder in *je oor te luuster leggen* luisteren naar wat anderen zeggen, proberen gewaar te worden door te horen wat men zegt (Nbk, Ow) **luuster** II et 1. (ook verz.) bep. stof voor kleding: lustre *N. had een zwatte schulk van luuster* (Wol, Op), *Luuster was mooie stof veur jurken* (Dfo) **luustera(a)chtig** z. *luusterig* **luusterder** z. *luusterer* **luusterdichthied** (spor.) Voor -heid z. -hied - luusterdichtheid **luusteren** I (Nbk, Pe-Dbi) bn.; attr. ['lystɾɲ] 1. van bep. kledingstof: lustre *Vroeger hadden de vrouwluden wel een luusteren schulk an* (Sz, Pe-Dbi) **luusteren** II Ook *lusteren* (Db, Dfo, Dhau, Nbk, Sz), eerder ook wel als *luustren* geschreven (b, l) zw. ww., overg. (all. bet. 6), onoverg.; luusterde, het luusterd 1. door te horen vernemen, gewaarworden *Luster even of de kiender nog slaopen* (Dhau), *naor de radio luusteren, We zaiten te luusteren naor wat de meester vertelde* (Nbk), *Ie moe'n je oor te luusteren leggen* probeer gewaar te worden door te horen

wat men zegt (Ste), *Now moej' es luusteren* hoor eens (Nbk) 2. met aandacht in zich opnemen wat wordt uitgelegd, wat wordt gevraagd, ook: en zich daardoor laten leiden *Een hoop meensken kun min luusteren* (Ow), *D'r moe'n ok meensken wezen die luusteren kunnen* d.i. veelal: i.p.v. mensen die alleen maar kunnen praten (Np), *Wie zol d'r now nog naor een verhael van die vent luusteren willen* (Nbk), *Hi'j luustert nargens nao(r)* trekt zich in feite van niemands mening iets aan (Ste), *Hi'j wol niet naor mien goeie raad luusteren* hij trok zich niets aan van m'n goeie raad (Nbk) 3. gehoorzamen *Die kinder willen wel luusteren* (Db, Ma, Np), *Die jonge wil niet best luusteren* (Op), *Et hontien lustert wel, en dan komt et ere ok wel in odder* (b) 4. (onpers.) beter hoorbaar zijn van geluiden buiten, nl. bij bep. weer, met name bij vorst (Ow) *Et blijft mi'j te stille, we bin de winter nog niet kwiet; et luustert nog zo in de bomen, et blijft nog zo luusterachtig* (Ow) 5. precisie vergen (Bu, Nt) *Bij zoe'n bodduurwarkien, dat luustert nauw* (Nt), *Dat luustert krek* (Bu) 6. (overg.) fluisteren (Np, Obk) *Hi'j luusterde me wat in 't oor* (Np), *Naor ik luusteren heurd heb (...)* (Obk) **Luuster de fluuster/De katte is mien zuster/De hond is mien breur/Niet weer zeggen, heur* (Dhau, El, Ld, Nbk, Np), *...nooit...* (Mun), *...Niet weer vertellen, heur* (Nt, Dho), *...niet veerder vertellen, heur* (El), *Luuster de fluuster/D'r zit een moes in 't duuster* (Db)

luusterer (spor.) Ook **luusterder** (Nbk) de; -s ['lystər/...ɪdɪ] 1. (weinig gebruikt) luisteraar

luustergeld - luistergeld

luusterholing (l) - luisterhouding
luusterig (Bdie, Diz, El, Np, Nt, Op, Pe-Dbl, Sz, Wol) Ook **luustera(ach)tig** (Ow) bn. ['lystɛx, ...tɛx/'l...a(:)xtɛx] 1. met zodanige weersgesteldheid dat men veel kan horen *Et is luusterig weer* (Diz, Np, Bdie), *We kriegten winter, want et is zo luusterig* (Wol), *We bin de winter nog niet kwiet, et blijft nog zo luusterachtig* (Ow)

luusterlied (verspr.) - luisterlied

luusters bn.; attr. ['lystɛs] 1. van lustre *een luusters jassien* (Np, Ste), *oolde, luusterse (schölke)stof* (Nw, Ma), *een luusterse*

schölk (Dhau, Dho, Ld, Np, Ste, Obk) *...rok* (Dfo, El)

luusterstof (Nbk, Ol-Nl, Ow) de; -fen; -fien ['l...stof] 1. (ook verz.) bep. stof voor kleding: lustre *een schölk van zwatte luusterstof* (Ol-Nl, Ow)

luustervink z. **luustervinke**

luustervinke (verspr.) Ook **luustervink** (Bu, Ld, Nbk, Nt, Ol-Nl, Sz) de; -n; ...vinkien ['lystɛfɪŋk(ə)] 1. luistervink, iemand die stiekem luistert om te horen wat er wordt gezegd *Daenk d'r omme waj' zeggen, d'r kan wel es een luustervinke an de deure staon* (Obk), *veur luustervinke speulen* stiekem luisteren (Dfo, Diz, Nbk, Nt, Ol-Nl, Op, Bdie) **Luustervinken deugen niet!* (Bu, Db, Dhau, Ma, Np, Nw, Ow), *Luustervinken stinken* id. (Np), (vooral door schoolkinderen gezegd, met het aksent op *bin*:) *Luustervinken bin gien flinken* (Ste)

luuw z. **leeuw**

Luva - Luva *As vrouwluden bij de lochtmacht wollen, konnen ze bij de Luva* (Nbk)

Luwadden z. **Liwwadden**

Luwerder z. **Liwwadder** II

luwerik z. **lurkien**

luweriksnust z. **lurkenust**

luxe I de ['lyksə] - luxe *in luxe leven* (Nbk), *in luxe grootbrocht wezen, Et is daor ien en al luxe* (Nbk), *Moej' daor es een luxe zien* hij, zij loopt in fraaie kleding (Ste), *Een kwassien varve an buter- en binderkaant zol trouwens ok gien overdreven luxe wezen* is echt wel nodig (Nbk, Np), *Et is echt niet allemaol luxe* zo breed hebben ze het nu ook weer niet, zo rijk zijn die mensen echt niet, we hoeven ons niet rijk te rekenen enz. (Nbk), ook: de dingen die zo luxe lijken zijn erg functioneel, bijv. voor het werk (Nbk)

luxe II bn., bw.; -er [lyks] 1. luxe, weelderig *Ze bin wat luxer leven gaon, doe ze oolder wodden, de wilde jaoren zestig liggen veer achter heur...* (Ow), *Die meenseken hebben een luxe leventien* (Nbk), *een luxe waegen* een mooie, geriefelijke personenauto (Nbk), *Wat hewwe toch luxe weer mooi weer* (Np)

luxeartikel (spor.) - luxeartikel

Luxemburg ['lyksɛmbʌɾ(ə)x, ...səm...] - Luxemburg

Luxemburger - luzerig

Luxemburger bn.; niet tegelijk voor een onzijdig zn. en na een onbep. lidw. [...gr]

1. Luxemburger *de Luxemburger bargaen* (Nbk), ook zelfst.: *Die is mit een Luxemburger trouwd* (Nbk)

Luxemburgs bn.; voornamelijk voor een onzijdig zn., d.w.z. na het onbep. lidw. ['l...]

1. Luxemburgs *een Luxemburgs vekaansiehusien* (Nbk)

luxighied (Nbk, Ste), voor -heid z. -hied de ['lyksəxhit]

1. het luxe zijn *Vroeger haj' straotbelasting, grondbelastingen personele belasting, dat slat op de inboedel en de grootte, misschien ok op de luxigheid* (Ste)

luzebaene (spor.) - luizenbaan *Hij' het daor een luzebaene mit dat woordeboek* (Nbk)

luzebos Ook *luizebos* (Nbk) ['ly:zəbos/'ly:j... (Nbk)]

1. iemand die veel last heeft van luizen (alg.), vooral van een kind (Dfo) *Et is een luzebos* (Nbk), vaak vooral als denigrerende aanduiding gebezigd over of tegen iemand (verspr.), soms i.h.b. gezegd van een meisje (Db): *Je bin een vieze luzebos* (Bdie), *Jow bliksemse luzebos, zij' dat laoten!* (Ol-Nl), *Hij' is een dikke luzebos* (Ma), *Smerige luzebos daj' binnen* (Dhau, Obk, Sz, Np), *Grote luzebos* (Diz)

2. arm iemand (Op) *N. leek mar een aarme luzebos, mar doe hij' sturf, leut hij' nog een mooi prottien geld nao* (Op)

3. wonderlijk iemand (Np) *Wat een aorige luzebos* (Np)

4. plant waarop veel bladluis zit (Np) *Primula's zitten gauw onder de luus, et bin luzebossen* (Np)

5. bep. plant: pantoffeltje (fp)

luzeëi (spor.) - luizeëi

luzekam z. *luzekamme*

luzekamme (Diz, Spa, Ste, Sz, Wol) Ook **luzekemme** (Sz), **luzekam** (Bu, Dho, Ma, Obk), **luizekam** (Nbk), **luzekaom** (Bu, Db, Dfo), **luzekaome** (Ste) de; -n; -gien ['l...]

1. luizenkam, zeer fijne haarkam *Een luzekam haj' enkelloops en dubbelloops (an beide kaanten)* (Bu), *As wij' vroeger op 't heufd klauwden, kwam mem al gauw mit de luzekam op 'e lappen* (Obk)

2. dubbelloops jachtgeweer (Dfo)

luzekaom(e) z. *luzekamme*

luzekemme z. *luzekamme*

luzeknapper (Bdie, Ow, Ste) de; -s; -tien ['ly:zəknapr]

1. bes van de hagedoorn (Ste)

2. sterremuur (Bdie)

3. onverzorgde,

ongewassen, slordige persoon (Ow)

luzekneup z. *luzekneupe*

luzekneupe (ZW, Np) Ook **luzekneup** (Obk), **luzeknope** (Bdie, Dfo, Diz, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol) Ook **luzeknoop** (Sz) de; -n; ...knopien ['ly:zə.../'ly:izə...]

1. hetz. als *luiewievekneupe*, z. aldaar (Bdie, Ol-Nl, Spa, Sz) *Een luzekneupe trek ie d'r zo weer uut, et is een verkeerde dubbele kneupe* (Ste)

2. (mv.) bep. delen van de manen van een paard: knopen, knoopjes die nauwelijks nog te ontwarren zijn (Dfo, Diz, Ow, Spa, Sz, Wol)

3. knoop zoals men die in de punt van een zakdoek legt (Pe-Dbl)

luzeknikker (Ste) de ['l...]

1. duim, in *(kinderrimpje op de vingers van een hand:) *Pinkien/Goolden rinkien/Lange liereboom/De potslikker/De luzeknikker* (Ste)

luzeknoop z. *luzekneupe*

luzeknope z. *luzekneupe*

luzeleven (Nbk, Np, Spa) - luizenleven *Hij' het een luzeleventien* (Nbk, Np, Spa)

luzemark (Nbk) ['l...], in *speksnieder op 'e luzemark* gezegd van, tegen een opschepper (Nbk), ...*van de luzemark* id. (Nbk)

luzen [ly:zɛ, ly:j... (Nbk)], in *d'r in luzen* erin luizen, erin laten lopen: niet zelden zodanig dat de ander veel naedeel ondervindt, met name in financieel opzicht, door bijv. minder te verdienen of door koopwaar te verkrijgen voor een te hoge prijs, vgl. *Die koopman praot mooi mit je omme, mar ondertussen luust hij' je d'r in* (Bdie, Ld, El Spa, Ol-Nl), *Zien kompanjon het him d'r mal in luusd* (Np), *Ze hebben die man d'r vies in luusd* (Spa), *Daenk mar niet dat hij' him d'r in luzen lat* (Nbk), *Ja, ik bin d'r ok in luusd* (Nbk), *Ze hebben die vent d'r in luusd* d.i. ook: verklaapt, verraden (Diz)

luzepad (verspr.) Ook **luizepad** (Nbk) et; ...paeden; ...pattien ['ly:(j)zəpat]

1. (vaak verkl.) scheiding in het haar, soms vooral: scheiding in het haar midden op het hoofd, of: scheiding die niet recht is (Db) *Sommigen hebben et luzepad midden op et heufd zitten* (Op), *Et luzepattien moet goed recht zitten* (Nt), *Wat lop et luzepattien weer mooi recht deur je haor* (Ol-Nl)

luzerig z. *luzig*

luzerikkien (Ste) et; ...rikkies ['ly:zærkin]
 1. spinnewebachtig stukje in de split van een hemd (tegen het inscheuren), hetz. als *vlooierrikkien*

luzerne (spor.) [ly'sernə] - luzerne *een peer stokken bouwlaand mit luzerne veur et vee* (vo)

luzerneklaover (Bu, Db, Obk) de [...'s...]
 1. benaming voor luzerne

luzewaeter (Db, Dhau, Dho, Ma, Nt, Op) - jachtwater *Doe mar wat luzewaeter op 't heufd* (Ma)

luzig (Nbk, Obk, Wol) Ook *luzerig* (Bdie, Diz, Op), *luizig* (bet. 2: Sz) bn., bw.; -er, -st ['ly:zæx, 'ly:j... (Nbk)/...zæræx/'læjzæx]

1. armoedig, armetierig (Diz, Nbk, Obk, Op, Wol) *Die oolde meensken woonden vroeger in zoen luzig klein husien* (Obk), *We bin d'r henne west te kieken, mar we vunnen et mar een luzerig spullegien* (Op), *Dat is ok mar een luzig kereltien* (Wol), *Man, aj' dat graeg hebben willen dan koop ie dat toch, wat maek ie je toch drok om die luzige peer centen* (Nbk) 2. (van bep. dieren, vooral: vee) er slecht uitzierend, onvolgroeid (Bdie, Diz, Sz) *Dat biggien is mar een luizig besien* (Sz), *Die koenen zien d'r wat luzerig uut* (Bdie)

Lv. - afkorting van *Leviticus* (bijbelboek)

lyceum et; -s, lycea 1. lyceum

lyceumopleiding (spor.) - lyceumopleiding

lymfkliere z. *liemfkliere*

lynx (l) - lynx

lyriek (l) - lyriek (bep. dichtsoort)

lyrisch (spor., l) bn.; -er ['li:æris] 1. tot de lyriek behorend *lyrisch wodden* zich op zeer enthousiaste wijze uitend (spor.), *lyrisch doen* id. (spor.)

lysol (spor.) ['lisɔl] - lysol *Een oplossing van lysol wodde in 't haor daon tegen de luzen* (Ste)

M

m I de; -'s, m-en; m-egien - de letter en medeklinker m, aanduiding van woordreeksen e.d. die met een m beginnen, afkorting van *meter*, afkorting van *milli...* in samenstellingen als *millimeter*, vgl. de afkorting *mm*, d.i. *millimeter*

M II de; -'s, - M-en - M: Romeins symbool voor het getal 1000, en (met een streep erboven) voor 1.000.000; eerder symbool voor de provincie *Gelderlaand* (op auto's); afkorting van *mega* in bijv. *megahertz*, vgl. dus *MHz*

'**m** z. *him*

M. - gebruikt als aanhef boven brieven, d.i. een afkorting van *Mienheer* of *Meneer*, verder afkorting van *Mark* (de bekende Duitse munteenheid)

M.A. - afkorting van de titel *Master of Arts* (in Angelsaksisch onderwijs; vergelijkbaar met *drs.*)

m.a.o. - afkorting van *middelbaor agrarisch onderwijs*

m.a.v.o. - afkorting van *middelbaor algemien votzet onderwijs*

m.a.w. - afkorting van *mit aandere woorden*

m.b.a. - afkorting van *mederne bedrijfs-administraosie*

m.b.o. - afkorting van *middelbaor beroepsonderwies*

m.b.t. - afkorting van *mit betrekking tot*

M.d.R. - afkorting van *Mienheer de Redakteur, Meneer...*

M.d.V. - afkorting van *Mienheer de Veurzitter, Meneer...*

M.E. [ɛ'mu:, ...tj] - afkorting van *Mobiele Eenheid* (Ned.) *De M.E. mos d'r an te pas kommen* (Nbk)

M.E.'er [ɛ'mu:ər, ...tjɪ] - M.E.'er

M.E.-opleiding (I) - M.E.-opleiding

m.e.a.o. - afkorting van *middelbaor ekonomisch en administratief onderwijs*

m.e.w. - afkorting van *mit ere woorden* met andere woorden

M.G. - afkorting van *Militair Gezag*

m.g.v. - afkorting van *mit gebruik van* (nl. in advertenties)

m.h.n.o. - afkorting van *middelbaor huushoold- en nijverhiedsonderwies*

m.h.v. - afkorting van *mit (be)hulp(e) van* met behulp/hulp van

M.I. - afkorting van *Middelieuwen*

m.i.v. - afkorting van *mit ingang van* en van *mit inbegrip van*

M.K.B. - afkorting van *Midden- en Kleinbedrief*

m.l. - afkorting van *middelbaore leeftijd*

m.l.k. - afkorting van *muilik lerende kiender*

m.l.s. - afkorting van *middelbaore laandbouwschoele*

m.m.s. - afkorting van *middelbaore maegiesschoele*

m.m.v. - afkorting van *mit mitwarking van*

m.n. - afkorting van *mit naeme*

m.o. - afkorting van *mit oftrek* (d.i.: van voorarrest); (met hoofdletters:) afkorting van *Middelbaor Onderwies*

m.o.k. - afkorting van *muilik opvoedbere kiender*

M.P. - afkorting van *Militaire Pelisie*
M.S. - afkorting van *multiple sclerose* en *metriek stelsel*
m.t.o. - afkorting van *middelbaor technisch onderwies*
m.t.s. - afkorting van *middelbaore technische schoele*
m.u.v. - afkorting van *mit uitzondering van*
m/v - afkorting van *man(ne)lik/vrouw(e)lik* (in advertenties)
m² - d.i. *vierkaante meter*
m³ - d.i. *kubieke meter*
maacht z. *macht*
Maagd (spor.) de [ma:xt] 1. in *de heilige Maagd (Maria)* (spor., 1) 2. Maagd: naam van bep. sterrenbeeld (spor.) 3. persoon die geboren is in de periode van het sterrenbeeld Maagd (spor.) 4. (met kleine letter) z. *maegd*
maagdarmworm z. *maegdaarmworm*
maagdenpalm (spor.) ['ma:ɣdnpal(ə)m] - maagdenpalm: bep. altijdgroene tuinplant
maagpesjent z. *maegpesjent*
maagsap z. *maegsap*
maaien z. *mi'jen, maode*
maaiedeusien (Wol) et; ...deusies ['ma:jə...] 1. doosje waarin men *maoden* bewaart, z. *maode*, bet. 1
maak z. *maek*
maaksel z. *maeksel*
maalderi'je z. *maelderi'je*
maaldersloon z. *maelloon*
maalkaste z. *maelkaaste*
maasel z. *maelsel*
maand (bs: Obk) bn.; pred. [mā:nt] 1. gemengd, nl. inzake raten, broedsel, honing en stuifmeel tezamen voordat het in de honingpers moet (bs: Obk), vgl. *Dan is alles nog maand* (bs: Obk) 2. z. *maande*
maandag z. *maendag*
maandagaovend z. *maendagaovend*
maandagmiddag z. *maendagmiddag*
maandagmorgen z. *maendagmorgen*
maandagnacht z. *maendagnacht*
maandagsaovens z. *maendagsaovens*
maandagsmiddags z. *maendagsmiddags*
maandagsmorns z. *maendagsmorgens*
maandagziekte z. *maendagziekte*
maande Ook *maand* (bet. 2: spor. WS, verspr. OS), *mande* (Db: bet. 1), *mand* (bet. 2: Nbk) de; -n; maantien ['mā:ndə/'man...] 1. (g. mv., g. verkl.) de

gezamenlijke boeren die vanouds bep. grond met elkaar in bezit hadden, vooral: het bezit van de gezamenlijke boeren (El, Nbk), ook wel: een perceel van de gezamenlijke boeren (Nbk) *Et Lendebossien was van de maande, van de Trondiger boeren, et was maandegoed* (Nbk), *In Tronde hadden ze vroeger een maande, dat was gemienschoppelik bezit* (El); verder in *in de maande* gezamenlijk, zodat elk er een aandeel in heeft, ook: voor rekening van ieder die meedoet (OS, Ol-Nl, Op) *Ze deden in de maande* (Ma), *Vroeger hadden de boeren bepaalde stokken laand in de maande; et dusken deden ze ok in de maande* (Dfo, Obk), *Mit reedopmaeken warkten ze wel in de maande* (Ow), *De boeren hadden mit mekeer de koenen in de wejde, dat was 'in de maande'* (Ld), *Bij de hooltverkoop wodde een groot perceel hoolt wel es in de maande kocht, dus mit een man of wat* (Obk), *in de maande knikkeren* (Dhau), *Dat gebeurde in de maande mit een aandere club* (Ol-Nl) 2. mand, korf (in OS wordt vaker *körf* gezegd; soms zegt men vooral *maande* als het om een platte mand gaat (Op)) *Uut Noordwoolde kwammen ze hier mit maanden an de deure nl. om ze te verkopen* (Dhau), *We hebben et kachelhoolt in de maande* (Wol), *We gaon in de maande naar bed* (Wol), *waeter in een maande pompen* werk doen dat tevergeefs is, dweilen met de kraan open (Pe-Dbl), *deur de maand valen* (b, Op), *'t Is een beste koe, die het een gier as een maande* (Ste) 3. maateenheid uitgedrukt door de grootte van een bep. mand, korf (spor.) *een halve maande turf* d.i. 25 turven (Ste) 4. platte korf als slaapplaats voor een hond of kat (verspr.) (tegen hond of evt. kat:) *Maek daj' in de maand kommen!* (Ow) * (gezongen in de tijd van het paosvuurslepen:) *Hej' je nog een oolde maande?/Hej' je nog een bossien riet?/Aanders wil oons paosvuur niet branen/Aanders braant oons paosvuur niet!* (Op), zo ook *Hej' nog oolde huven?/Of oolde maanden* [of: *waanden* (?)]/Die we Paosenmaendagaovend branen/Of een bossien bessemries/Aanders hewwe Paosenmaendagaovend niet! (Obk: niet meer bekend is waar dit liedje precies werd gezongen)

maandegoed - maans

maandegoed (Dhau, El, Nbk, Obk, Op, b: ln) Ook **mandegoed** (p) et ['mā:ndəgʊt/'man...] 1. gemeenschappelijk bezit, grond die mandelig was *Et Lendebossien was van de maande, van de Trondiger boeren, et was maandegoed; ok de Stobbepoele en een stokkien bos onder Tronde was tot veur kot nog maandegoed* (Nbk) * **Maandegoed** is schaaandegoed wat men samen bezit geeft aanleiding tot ruzie, bedrog (Dhau, El, Obk, Op), vaak gezegd van werktuigen die men in gemeenschappelijk bezit en gebruik had (Obk)

maandekoopman (Diz) de; -nen, ...kooplu(den); -negien ['m...] 1. handelaar in manden e.d., vooral: venter

maandelaand (Dho) et ['m...] 1. land dat vanouds gemeenschappelijk bezit van de boeren was *et maandelaand tussen De Hoeve en Steggerde* (Dho)

maandemaaker (verspr.) Ook **maantiesmaaker** (Ste), **mandemaker** (Spa) de; -s; -tien ['mā:ndəme:kʀ/'mā:ntis.../'mandəma:kʀ] 1. iemand die manden, korven maakt

maandemaakeri'je (Np, Nw, Op) [mā:ndə me:kə'ri:jə; z. -i'je] - mandenmakerij *In Noordwoolde haj' vroeger een maandemaakeri'je, die haj' in De Klonie* (Nw)

maandeveld (Db, b: ln) et ['m...] 1. veld, terrein in gemeenschappelijk bezit van boeren

maandevlechten (Db) onbep. w. ['m...] 1. vlechten van manden, korven

maandevlechter (Bu, Dfo, El, Np, Obk, Ol-Nl, Wol) Ook **maandevluchter** (Sz) de; -s; -tien ['m.../...flaxtr] 1. iemand die manden, korven vlecht

maandevluchter z. **maandevlechter**

maandewark (Bu, Dho, El, Ow) et ['m...] 1. werk dat men gezamenlijk uitvoert, onderneemt, vooral door de gezamenlijke burens *Maandewark doe' mit mekeer as buurt* (Bu), verder vooral in ***Maandewark** is schaaandewark levert vaak problemen, ruzie op, gaat daardoor vaak mis (Dho, El, Ow) en *Maandewark is niet stark* id. (Bu)

maandewinkel (Wol) - mandenwinkel

maandflesse (Bu, El, Nw, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol) - mandfles

maandvol (spor.) - mandvol

maank I (OS, Bu, Np, Nw, Ste) Ook **mank** (Bdie, Bu, Diz en west.; Ma) bn., bw.; -er,

-st [mā:ŋk/mank] 1. kreupel, mank *Hi'j is maank, hi'j heukelt wat* (Nw), *maank lopen* mank gaan (verspr.): *Vroeger zag ie nog wel es een kiend maank lopen* (Nw, Obk) 2. (van een tafel, stoel enz.) met niet even lange poten, wankel (Ste) *De taofel staot een betien maank wankel* (Ste) 3. (van situaties, de stand van zaken) niet helemaal in de haak, niet in orde (El, Ste) *Et is daor niet in odder, et zit wat maank* (El), *De financiële situaosie van die winkel staot maank* (Ste) * *Een meenske gaot maank an zien eigen kwaod* men heeft vaak wat aan te merken op een ander maar is zelf geen haar beter (Ste)

maank II (OS, Np, Sz, p, b) Ook **manken** (Sz) vz., bw. [.../'mankp] 1. tussen *Hi'j zit maank et volk* (Nbk), *Maank al dat volk koj' et jongien haost niet weer vienen* (Obk), *maank aandere meensken* zich tussen, onder andere mensen bevindend (b), *maank alderhaande volk* tussen mensen van allerhande soort (b), *De pinken lopen maank de koenen* (Np, Ow), *Hi'j zit maank de varkens* (Nbk), *D'r zit haever maank 't roggezaod* (Db, Dhau, Ow), *Ik heb een poede rogge en d'r zit haever maank* (Np), *D'r zat gotte maank de ries* (Np), *kool maank cerpels* kool met, gemengd met aardappelen (Sz), *kool manken eerappels* id. (Sz)

maankement z. **maankement**

maankenaander z. **maankmeneer**

maankeneer z. **maankmeneer**

maankmeneer (b: ln) Ook **maankeneer** (p, b: lm), **maankenaander** (s: Obk) bw. ['mā:ŋkmənt:ər/'mā:ŋkɲ(n):ər/...ā:ndr] 1. door elkaar heen, gemengd

maanluden z. **manluden**

maans Ook **mans** (Sz) bn. [mā:s/mans] 1. (pred.) mans, tot het verrichten van veel en/of moeilijk werk in staat, krachtig en flink van optreden *Ze weren in die tieden nog niet zovule maans as now* (b), *Die is wel wat maans* (Np, Ste), *...aorig meer maans* (Ste), *Hi'j is wat maans!* is erg sterk (Ste), *Hi'j is heel wat maans* (Ow, Wol), ook van bijv. een hond: *Die hond is hiel wat maans* (Bu), *Die kan hiel wat, die is aorig maans* is tot veel in staat, ook gezegd inzake het goed kunnen leren (Nw), *Zi'j is vule meer maans as heur, en ze bin lieke oold* (Nw), *Hi'j is maans genoeg om 't zelf*

te doen (Wol), *Nee, zovule maans bin 'k niet* (Nw), *Dat is een zwak possien, die is niks maans* (Np), *Hi'j is maans genog, hi'j kan et wel* (Ld), *Hi'j is d'r maans genoeg veur* (Nw), *Hi'j is nog niks maans is - na ziekte of ongeval - nog erg zwak* (Ste), *mit melk meer maans* 2. groot en evt. sterk *Et is een maans kerel* een grote kerel (Bu), *N. was een maanse kerel: hi'j was stark en kon hadde warken* (Ow), *een maans peerd* (Bu), *Die koe is vule meer maans as die aandere koe* (Nw) 3. erg moeilijk om te verrichten, erg zwaar om te doen of te ondergaan e.d. (verspr.) *Et was heur maans genoeg om dat te doen* te zwaar, teveel om te doen, te zwaar om te verdragen (Np, Bu), *Et was heur maans zat te zwaar voor haar* (Ste), *Dat was een maans maol dat ze me veurzetten, et was me maans genog* (Ld)

maanschoppen (l) Ook *manschappen* (Bdie, Op) mv. ['mā:skopm/'manskapm] 1. manschappen: soldaten

maansheugte z. *maanshoogte*

maanshoge (Db, Diz, El, Ld, Nt, v) Ook *manshoge* (Dhau, El, Ld) ['mā:sho:go/mans...; aks. wisselt] - manshoog *D'r staon allienig wat braandnettels en stiekels, maanshoge haost* (v)

maanshoogte (verspr.) Ook *maansheugte* (Ow), *manshoogte* (Dhau, Ld, Ol-Nl, Pe-DbI, Spa, Wol, Sz) de ['mā:sho:xtə, ook ...'h.../'m...hā:xtə, ook ...'h.../'mans..., ook ...'h...'] - manshoogte *De deuren en keziene in huus mossen flink op maansheugte wezen; iene die wat an de grote kaante was, mos him niet overal bugen moeten of zien heufd stoten; ok de stalhekken mossen flink op maansheugte wezen, zodat een groten ienen him niet altied mit et heufd an de kop van de stalhekken stotte* (Ow), *Waor woj' et rim hebben in de kaaste, op maanshoogte?* (Ol-Nl), *De mure was zowat op maanshoogte* (Bu)

maanskerel z. *mankereel*

maanskerelwark (Dho) et ['m...] 1. zwaar werk (dat daarom door een man verricht moet worden)

maansmaol (Np, Obk) Ook niet aaneen, z. *maans* bet. 3 et ['m...] 1. flinke maaltijd, nl. de maaltijd die één man op kan (Obk): *Die vrouw had nog wel veur een maans-*

maol eten overhullen (Obk), vandaar ook: grote hoeveelheid eten die iemand nuttigt *Dat is een maansmaol* (Np)

maanspersoon (Nbk, Nt) Ook *manspersoon* (Spa, Wol) de; ...personen; -tien ['mā:s.../'mans...] 1. manspersoon

maantel Ook *mantel* (WH) de; -s; -tien ['mā:nt|/'mant|] 1. overkleed (in bep. verb.), overigens: overjas voor vrouwen *Die har de koolde op 'e huud en mos de maantel mar anholen* (Dfo), *As et koold is, trekken we een maantel d'r over* (Ld), *iene de maantel uutvegen* (verspr.), ...*uutstoffen* id. (Ste), *mit de maantel der liefde bedekken* (Op), *wat onder de mantel hebben* in verwachting zijn (Sz), *Da's iene mit een gezonde ziekte onder de maantel* ze is in verwachting (Dhau) 2. (in diverse toepassingen:) omkleedend, omrandend deel *De maantel van de kachel, dat is et buterste* (Nw), *een maantel om de schostien* d.i. om de onderboezem van de schoorsteen (Ow), *Om een pupe die niet hiete wodden mag zit ok een extra laoge, die wodt maantel nuumd* (Ste), *een maantel om de tuun* een haag, een dichte begroeiing ter afscherming (Np) * (raadsel:) *Welke maantel dreegt men niet?* oplossing: *een schostienmaantel* (Nw)

maantelbont (Bdie, Pe-DbI) et ['m...] 1. bont als bestanddeel van een bontmantel **maantelbuize** (Nw, Ol-Nl, Ste) de; -n; ...buisien ['m...] 1. buis ter bescherming om een andere buis of om een leiding anderszins (vooral: om het roesten van een koperen buis tegen te gaan (Ste))

maantelbuse Ook *mantelbuse* (WH) de; -s, -n; ...busien ['mā:nt|bysə, ook wel ...'bysə/...] 1. mantelzak: zak in een mantel **maantelgaaspe** (Bu, Db, Np, Obk, Ste) Ook *maantelgaspe* (Dfo, Ow, Wol), *maantelgespe* (verspr.), *mantelgespe* (Spa) de; -n; ...gaaspie ['mā:nt|ga:spə/...] 1. gesp van de riem van een mantel

maantelgaspe z. *maantelgaaspe*

maantelgespe z. *maantelgaaspe*

maantelgoed (Bdie, Nbk, Pe-DbI) et ['mā:nt|xut] 1. mantelstof

maanteljurk (Bdie, Pe-DbI) - manteljurk

maantelkachel (Dfo, Dhau, El, Ma, Nw, Obk, Ste, Wol) Ook *mantelkachel* (WH) ['m...] - mantelkachel

maantelkappe (Bu, Wol) - mantelkap

maantelknope - macht

(Bu)

maantelknope (verspr.) de; -n; ...knopien ['m...] 1. knoop van een mantel

maantelkostuum (Bdie, Pe-Dbl) ['m...] - mantelpak, mantelkostuum

maantelkraege (Db, Diz, Np, Obk, Op) ['m...] - mantelkraag

maantelmeeuw (l) - mantelmeeuw

maantelmouwe (verspr.) ['m...] - mantelmouw

maantelpak Ook *mantelpak* (WH) ['m...] - (vaak verkl.) mantelpak

maantelpiepe (Nw) de; -n; ...piepien ['m... pipə] 1. hetz. als *maantelbuize*, z. *aldaar*

maantelplaete (ZW, Dfo, El, Nt, Nw, Sz, Wol) Ook *mantelplate* (Spa) de ['m...] 1. plaat achter de kachel *De maantelplaete ston achter de kachel, veur et gat, mit een gat d'r in veur de pupe* (Ste)

maantelriem (Bu) de; -en ['m...] 1. riem, ceintuur behorend bij een mantel

maantelslippe (Np) de; -n; ...slippen ['m...] 1. slip van een mantel (kledingstuk)

maantelsplit (Diz) de; -ten; -tien ['m...] 1. split van een mantel (kledingstuk)

maantelstof (Bdie, Bu, Nbk, Pe-Dbl) - mantelstof

maantelvoering (Bu, Diz, Np, Obk) ['m...] - voering van een mantel (kledingstuk)

maantelzeum (Np, Obk) ['m...] - zoom: van een mantel

maantiesmaecker z. *maandemaecker*

maar z. *mar* I, II

maarg z. *murg*

maargpiepien z. *murgpiepe*

Maark (Bdie) de [ma:r(ə)k] 1. plaatsnaam: Oldemarkt (Ov.) *We gaon even naor De Maark* (Bdie) 2. (met kleine letter) z. *mark* I, II

maarkdag z. *markdag*

maarken z. *marken* I, II

maarkganger z. *markganger*

maarkgeld z. *markgeld*

maarkkoopman z. *markkoopman*

maarkkraom z. *markkraom*

maarklappe z. *marklappe*

maarkloper z. *markloper*

maarkteken z. *markteken*

maarkvolk z. *markvolk*

maarkweerde z. *markweerde*

maart z. *meert*

Maarten z. onder *Sunte-Matten*

maartmaond z. *meertmaond*

Maas de [ma:s] 1. Maas (de bekende rivier) 2. z. *maos*

maasballe (Nbk) ['ma:zbalə] - maasbal

maaslappe (Nbk) de; -n; ...lappien ['ma:s lapə] 1. gebreide lap waarop men leert ma-zen

maasnaalde (Ld, Ma, Nbk, Np, Nt, Obk, Ow) ['m...] - maasnaald

maassteek (Nbk) - maassteek

Maastricht(s) z. *Mestricht(s)*

maat z. *mark* I

maatdag z. *markdag*

maatganger z. *markganger*

maatkoopman z. *markkoopman*

maatkraom z. *markkraom*

maatschap z. *maotschop*

maatschappij z. *maotschoppi'je*

Mac - Mac

Macc. - afkorting van *Maccabenen*

Maccabenen (l) Ook *Makkabenen* (l) [ma ka'bɪ:n:] - Maccabeëen

Macedonië (spor.) [masə'dõ:əni:jə] - Macedonië

Macedoniër (l) [...'dõ:əni:jɛ] - Macedoniër

Macedonisch (l) - Macedonisch

machinaal z. *massienaol*

machinist z. *massienist*

macho (spor.) ['matsjow] - macho

macht Ook *maacht* (spor.) de; -en [maxt /ma:xt] 1. (g. mv.) inspanning, kracht die men aanwendt (vooral in lichamelijk opzigt) *Mit een hevel hej' meer macht* ontwikkel je meer kracht (Diz), *Hi'j mos mit alle macht zien tentien beetholen* (j), *uut alle macht* met de grootst mogelijke inspanning (Bu, Nbk, Np, Obk): *Ze trekken uut alle macht* (Nbk, Np), *Mit de uutoering zongen de kiender uut alle macht* (Obk) 2. spierkracht, sterkte van het lichaam waarover men beschikt *De iene het vule meer macht as de aander* (El), *Die mannen hebben mit meker hiel wat in de macht* (Dfo), *Laot him die zakken mar sjouwen, want hi'j het et wel in de macht* (Obk), *Dommiet tillen we boven oonze macht* krachtiger dan onze spierkracht eigenlijk toelaat (Nbk, v), ook: boven de schouders (Nbk, v), ook fig.: doen we meer dan we aan kunnen (v, Nbk), *Wat het die kerel een macht in de hanen* (Ol-Nl), *Hi'j het goed macht in de hanen, jong* (Nbk), *...een boel...* (Bdie), *...vri'j wat...*

(Np, Nt), ...aorig macht... (Nbk, Np, Spa, Ste, Sz, Np), ...in de aarms (Bu), *Hi'j het (hielemaol) gien macht...* (El, Nbk, Wol, Ow), *Aj' knoffelige hanen hebben, hej' d'r deur de koolde gien macht meer in* (Nbk), *Hi'j het wel macht* is nogal sterk (Nw), (gezegd bijv. na een operatie:) *Ik heb nog gien macht in de aarm* (Db) 3. het in bedwang (kunnen) houden, het in een vaste greep houden *Hi'j had gien macht meer over de peerden; dan gaon ze op 'e loop* (Nbk), *Hi'j had me hielemaole in de macht, ik kon gien kaant uut* (Np, Ld), *Een haeze heb ie in de macht, mar bij een vos is 't krek eersomme* (b) 4. het aan kunnen van werk of activiteiten anderszins, het in staat zijn om *Hi'j het et wark (goed) in de macht, hi'j kan et aorig naokommen* d.i. kan het goed en vlot verrichten (Obk, Ow, Nbk), *Et waark giet him boven de macht* is meer dan wat hij aan kan (Ld), *boven je macht warken* meer doen, harder werken dan men eigenlijk kan (Nbk, Bu), (verb.) ...*dat wij niet bij machte binnen om jow wil te doen* (b) 5. (van personen) de invloed die men kan uitoefenen door te heersen, door de baas te zijn *Die baos had vroeger een boel macht over de arbeiders in de veenderi'je* (Pe-Dbi), *Die man oefent een boel macht uut* (Bdie), *macht hebben over een aander* (Bu), *In die vereniging het hi'j de macht in hanen* (Dho, Ste, Ma), *Die macht het, kan d'r ok misbruuk van maeken* (Op), *op et toppunt van de macht* (l), *de macht over et stuur kwietraeken* (Nbk) 6. heersende instantie, kracht die macht of druk uitoefent *Gien macht in de wereld zal him bewegen kunnen...* (b), *Mit mekeer kuj' een macht vormen* (vo), *Et ienigste zal wel wezen: je bij mekeer ansluten en macht maeken* (vo), *een hogere macht* (spor.), *de drie machten* nl. in de staat (l) 7. wettelijk gezag *Ze bin uut de oolderlike macht ontzet* (Nbk) 8. wettig bestuur (inzake landsbestuur, kerk of rechtspraak) *de rechterlike macht* (l), *de wetgevende macht* (l), *de uitvoerende macht* (l), *de wereldlike macht* (l), *de karkelike macht* (l), *de macht overnemen* (l), ...*griepen* (spor.), ...*uut hanen geven* (spor.) 9. mogendheid (l) 10. groot aantal, menigte *Wat een macht volk was daor* (b, Nw), *D'r was een hiele macht volk* (Nw),

Zo mit de macht keerden zij die eerste dag de twee grote kaampen die de arbeider en Haarm zien heit mi'jd hadden door met een flink aantal te zijn (vo), verder in *mit man en macht* met een groot aantal personen die flink aanpakken *Mit man en macht bin ze mit die dikke boom an 't ommekappen* (Db) 11. macht in wiskundige zin (l) * *Macht gaot boven recht* het is geen eerlijke zaak: de sterkste wint het gewoon (Ste), *Onweert de haast in de nacht, krigt de winter niet maacht* (n)

machteloos ['maxt]o:əs] - machteloos (zonder iets te kunnen doen) *Ja, dan staaj' toch machteloos!* (Nbk), *De dokters stonnen d'r machteloos tegenover* (l), *lieke machteloos en lieke benauwd* (v), *machteloze woede* (spor.)

machtelooshied Voor -heid z. -hied - machteloosheid

machthebber ['maxthebr] - machthebber (degene die de macht heeft)

machtig I Ook **maftig** (Nbk) bn.; -er, -st ['maxtəx/'maftəx] 1. met de mogelijkheid macht, krachtige invloed uit te oefenen *Mit mekeer bij' machtig* (Np), *een machtig leger* groot en sterk (Op), *een machtige keizer* (Op) 2. veel inspanning of capaciteiten vragend (Diz, Spa) *Ik kan 't niet doen, 't is mi'j te machtig* (Diz), *Ie moe'n zorgen dat et je niet te machtig wodt* dat je het niet meer aan zou kunnen (bijv. van zwaar werk, studie) (Spa) 3. (van voedsel) dik en vet, moeilijk te verteren *Et is me vusen te vet en te maftig* (Nbk), *Et eten is me te machtig* (Bu, Db, Dhau, Ld, Nbk, Nw, Wol), *machtig eten* (Ow) 4. (van een borrel) pittig, koppig (Np) *Die borrel is nogal wat machtig* (Np) 5. (van personen) dik en vet, vadsig (Nbk) *Die wodt vuul te dikke en te maftig* (Nbk) 6. moeilijk te verwerken, emoties oproepend *Doe wodde 't mi'j te machtig* (b) 7. veel macht hebbend *Amerike het altied een machtig laand west* (Nw, Obk) 8. prachtig mooi, indrukwekkend *Machtig, dat bin ze* (Np, Nbk), *een machtig laand* een heel mooi land (Nw) 9. met een groot aantal *We weren thuis vroeger machtig* (Obk), *Die bin daor nogal wat machtig* (Obk, Np), *Ze weren goed machtig* met velen (Nbk) 10. sterk en evt. groot, dik (Mun, Ow, Wol) *Die hijskraan is aorig machtig* (Wol), *een*

machtig - mad

machtige bolle sterk (Ow), *een machtige trekker* id. (Ow) 11. in een goede financiële situatie (Ste). *Hi'j is aorig machtig* staat er goed voor in financieel opzicht (Ste)

machtig II bw. 1. (veelal in positieve zin:) in hoge mate *mit een machtig mooie hoed* (b), *een machtig mooie wedstried* (Dho), *machtig mooi weer* (Nbk, Nw), *Et is machtig mooi, man* (El, Nw), *Hi'j is machtig sterk* (Spa), *een machtig starke man* (Obk), *een machtig groot huus* (Ma), *machtig veule* (Ow), *een machtig groot waark* (Dfo), (ook verb.): *Ik vien dat een machtige domme gofferd* (Nbk)

machtigen (spor.) ['maxtəgg] - *machtigen Ze hebben 'm d'r toe machtigd* (Nbk), *Hi'j is d'r toe machtigd* (Nbk)

machtiging (verspr.) de ['maxtəgɪŋ] 1. *machtiging De kraante wol graeg da'k een machtiging gaf, mar ik hole d'r niet zo van, ie raeken d'r nooit weer of in sommige gevallen* (Wol, Nbk), *een machtiging tekenen* (Nbk), ...*verlienen* (l), *machtiging kriegten* (l)

machtigingskaorte (spor.) - *machtigingskaart*

machtsblok (spor.) - *machtsblok*

machtscentrum (spor.) - *machtscentrum*

machtsevenwicht (l) - *machtsevenwicht*

machtsgreep (l) - *machtsgreep*

machtskoncentraosie (spor.) - *machtskoncentratie*

machtsmisbruuk (l) - *machtsmisbruik*

machtspesisie (spor.) - *machtspositie*

machtspoletiek (spor.) - *machtspolitiek*

machtstriid (spor.) - *machtstriid*

machtsuutbreiding (spor.) - *machtsuutbreiding*

machtsverheffen (l) ['maxtsf'hefm] - *machtsverheffen*

machtsverheffing (l) ['m...fɪŋ] - *machtsverheffing*

machtsverholing (spor.) - *machtsverhouding*

machtsvertoon (spor.) - *machtsvertoon*

machtswellusteling (v) - *machtswellusteling* *Bevri'jd van de trauma's die een peer machtswellustelingen me indertied bezorgd hebben (...)* (v)

machtswisseling (spor.) - *machtswisseling*
mad et [mat] 1. *zwade, lange, rechte strook gras die men achtereen maait* *We*

moe'n in 't mad we moeten maaien (Nbk), *Hi'j gong weer gauw naor zien mad te mi'jen* (j), *De mi'jer stiet in et mad* staat in de strook die hij moet maaien, staat te maaien op het land (bo: Bu, Nw; Ow), *Ik ston mit 'm in 't mad te mi'jen* stond samen met hem te maaien, nl. vlak achter en naast elkaar, d.i. elk in z'n eigen zwade en ongeveer met een gelijke slag (Dhau, El), vandaar: *iene over et mad kommen* d.i. lett.: door sneller te maaien het gras neer doen komen op het nog te maaien gras van de ander, iemand inhalen bij het maaien (Pe-Dbl, Dfo), hoofdzakelijk fig. gebruikt: op een ongelegen ogenblik komen, overvallen, betrappen (alg., b: lm): *Ie bin mij aorig over 't mad kommen* (Nt, Spa), *We kwammen et paertien over et mad* (Wol), *'t Komt him aorig over 't mad* zeer onverwacht, zeer ongelegen (Ow), (van lichamelijke arbeid:) *de hiele dag in et mad staon hebben* de hele dag hard gewerkt hebben (b) 2. bep. landmaat (m.b.t. grasland, vooral: waarvan men het gras wil maaien), oorspronkelijk: zoveel als men in een dag kan maaien; door deze aanduiding kennelijk ontstond variatie tussen verschillende dorpen die vaste, plaatselijke oppervlaktematen opleverde; een *mad* werd incidenteel ook de eenheid die twee maaiers in een dag konden maaien; volgens een aantal opgaven is een *mad* hooiland (ongeveer) van de volgende grootte: 1/3 ha (Ma, Ow), 1/2 ha (Diz, El, Nt, Obk, Ow, Spa, Wol, j, bijna 1/2 ha (Nbk)), 55 are (Dho, Np, Op, Pe-Dbl, bo: Nw, b), 60 are (Bdie, Dfo, Dhau, Mun, b: ln), (vroeger:) 67 are (Dho, Nw); de aanduiding van stukken grasland d.m.v. de grootte in *mad* leidde vaak tot terreinaanduidingen als in *De koenen leupen in de zes mad* (Ma); verder in zinnen als *Ik har veur vandaege et mad d'r of* het stuk dat ik moest maaien (Dfo), ook ruimer: ik had het werk gedaan dat ik die dag moest/wou doen (Dfo), *Aj' daegs een mad mi'jen kunnen, waj' een beste mi'jer* (Obk, Op, Np), *Twee huiers kunnen daags ien mad opmi'jen* (Spa), *De man mos een mad mi'jen kunnen, dat is een half bunder per dag* (j), *We hebben et kaantemi'jen van twee mad daon* (Diz), *Hi'j het een mad laand mi'jd* (Ste), *We hebben zes mad*

laand liggen (Ol-Nl), *D'r is dattig mad laand bij de plaese, of de plaese is 15 bunder groot* (Nt)

madam z. *medam*

made z. *maode*

madeira z. *madera*

madeliefien Ook *maodeliefien* (Ld) [ma:da 'lifin/mo:ədə'l...] - madelief (bep. plant)

madera (verspr., l) Ook *madeira* (l) [ma 'dt:əra] - madera

maderaflesse (l) - maderafles

maderawien (spor.) - maderawijn

madeschieter (Dho, Sz) de; -s ['ma:da skitʃ] 1. blauwe vleesvlieg

madmi'jer (bo: Nw) de; -s; -tien ['mat mʃj] 1. iemand die een *mad* (z. aldaar, bet. 2) kan maaien per dag *De madmi'jers zitten bij de kachel* men kan wel bewerken iets goed te kunnen, maar in werkelijkheid hoeft dat niet het geval te zijn (bo: Nw)

madonna (spor.) [ma'dona] - madonna (de Heilige Maagd, ook: afbeelding daarvan)

madonnabeeld (spor.) - madonnabeeld

mac. - afkorting van *maendag*

maede z. *maode*

maeg-daarmkanaal (spor.) - maag-darmkanaal

maegbloeding (verspr.) ['me:ɣbludɪŋ] - maegbloeding

maegd Ook *maagd* (bet. 2: Bu, Sz, Wol) de; -en [mɛ:xt/ma:xt] 1. meisje, ook: vriendin (van een jongen: die er verkering mee heeft); vooral als aanspreekvorm (Bu, Nbk en west., vo, ba): *Dag, mien maegd!*

gedag, meisje (Nbk), Now, mien maegd, daor meuj' wel henne (Nw), *Ja, mien maegd* (Nt), *Da's veur jow, mien maegd* (ba), *S. hadde zien toefte onder et vertellen van zien geheim onder de pette scheuven, want dat hoefde zo gek niet, hadde zien maegd zegd* z'n meisje, vriendin (vo) 2. (eerder weinig gezegd) vrouw of meisje dat nog geen geslachtsgemeenschap heeft gehad (Bdie, Bu, Db, Op, Wol, Sz) *D'r bin niet vule maegies meer die as maegd et huwelik ingaon* (Db), *Ze is nog maagd* (Wol, Sz) 3. dienstmeisje, inwonende dienstmeid, d.i. veelal bij een boer (OS, Bu, Dho, Np, Nw, Op, Ste, b) *Mit de twelfde meie kregen ze een nije maegd* (Ste), *Ze hebben de maegd ok veur een jaor weer wunnen* (Dfo), *Daor hebben ze een flinke maegd an* (Dho), *Hi'j is groot*

mit de maegd heeft een verhouding met (b), *de twiede maegd* de in rang geringste van de twee dienstmeisjes van een boer (Ma) **Ie moe'n de boer nooit allienig laoten mit de flesse en de maegd* (Np, Op, n), *D'r bin meer maegden as karken: troostend gezegd tegen een jongen wiens verkering uit is* (Ste)

maegdaarmworm (Bdie, Pe-Db) Ook *maegdarmworm* (Nt, Ol-Nl), *maagdarmworm* (Dla, El) de; -s ['me:ɣ..., ...'d...] 1. maagdarmworm *Die koe het laast van maegdaarmworms* (Bdie, Pe-Db), *Veural kalver en schaopen hadden wel last van maegdarmworm* (Ol-Nl, Nt)

maegdarmworm z. *maegdaarmworm*

maegdekassien (Dfo) et; ...kassies ['me:ɣ dəkasin] 1. kleine kast ten dienste van een inwonende boerenmeid *Et maegdekassien had ze heur kleren in, et wodde meerstal zelf mitneumen van de iene boer naor de aandere* (Dfo)

maegdelik (bs: Obk, Ow) bn. ['me:ɣdɔk] 1. in *maegdelike raeten* nieuwe raten, in een nieuwe, schone korf, zonder kunstraat (bs: Obk), verder in *maegdelike hunnig* honing uit raten waarin geen broedsel heeft gezeten (bs: Obk, Ow)

maegdeloon (Dfo) Ook *maegeloon* (Dfo) et; ...lonen; -tien ['me:ɣdə.../me:ɣə...] 1. loon van een dienstmeid (vooral: bij een boer)

maegdezwaarm (bs: Obk, Ow) Ook *jufferzwaarm* (bs: Dfo, Op), *jufferzwaarm* (Wol) ['me:ɣdəswa:ɾm/ʃ...] - maagdenzwerf

maegdruppels (spor.) ['me:ɣdrʌpɫs] - maagdruppels

maege Ook *mage* (WH) de; -n; maegien ['me:gə/'ma:...] 1. maag: spijsverteringsorgaan van mens of dier *Meensken die in de oorlog de maege nog vol kregen, hadden nog niet te klaegen* (Op), *Ie moe'n naor schoele, mar ik wil je niet mit de lege maege de deure uut hebben* je moet iets gegeten hebben (Nbk, Np), *Ik bin zo hol in de maege* heb een hol, hongerig gevoel (Diz), *Wi'j mulken mit de nochteren maege* zonder eerst gegeten te hebben ('s morgens vroeg) (Nbk), *Aj' mit de volle maege slaopen, dan lig ie niet zo lekker* (Bu), *wat uutrusten en veur de maege zorgen* en gaan eten en evt. drinken (s: oost.), *Et zit wat*

mit de maegd heeft een verhouding met (b), *de twiede maegd* de in rang geringste van de twee dienstmeisjes van een boer (Ma) **Ie moe'n de boer nooit allienig laoten mit de flesse en de maegd* (Np, Op, n), *D'r bin meer maegden as karken: troostend gezegd tegen een jongen wiens verkering uit is* (Ste)

maegdaarmworm (Bdie, Pe-Db) Ook *maegdarmworm* (Nt, Ol-Nl), *maagdarmworm* (Dla, El) de; -s ['me:ɣ..., ...'d...] 1. maagdarmworm *Die koe het laast van maegdaarmworms* (Bdie, Pe-Db), *Veural kalver en schaopen hadden wel last van maegdarmworm* (Ol-Nl, Nt)

maegdarmworm z. *maegdaarmworm*

maegdekassien (Dfo) et; ...kassies ['me:ɣ dəkasin] 1. kleine kast ten dienste van een inwonende boerenmeid *Et maegdekassien had ze heur kleren in, et wodde meerstal zelf mitneumen van de iene boer naor de aandere* (Dfo)

maegdelik (bs: Obk, Ow) bn. ['me:ɣdɔk] 1. in *maegdelike raeten* nieuwe raten, in een nieuwe, schone korf, zonder kunstraat (bs: Obk), verder in *maegdelike hunnig* honing uit raten waarin geen broedsel heeft gezeten (bs: Obk, Ow)

maegdeloon (Dfo) Ook *maegeloon* (Dfo) et; ...lonen; -tien ['me:ɣdə.../me:ɣə...] 1. loon van een dienstmeid (vooral: bij een boer)

maegdezwaarm (bs: Obk, Ow) Ook *jufferzwaarm* (bs: Dfo, Op), *jufferzwaarm* (Wol) ['me:ɣdəswa:ɾm/ʃ...] - maagdenzwerf

maegdruppels (spor.) ['me:ɣdrʌpɫs] - maagdruppels

maege Ook *mage* (WH) de; -n; maegien ['me:gə/'ma:...] 1. maag: spijsverteringsorgaan van mens of dier *Meensken die in de oorlog de maege nog vol kregen, hadden nog niet te klaegen* (Op), *Ie moe'n naor schoele, mar ik wil je niet mit de lege maege de deure uut hebben* je moet iets gegeten hebben (Nbk, Np), *Ik bin zo hol in de maege* heb een hol, hongerig gevoel (Diz), *Wi'j mulken mit de nochteren maege* zonder eerst gegeten te hebben ('s morgens vroeg) (Nbk), *Aj' mit de volle maege slaopen, dan lig ie niet zo lekker* (Bu), *wat uutrusten en veur de maege zorgen* en gaan eten en evt. drinken (s: oost.), *Et zit wat*

maegeloon - maeger

raer in de maege de maag geeft een onplezierig gevoel (Ste), *Dan eten ze heur d'r ok niet tegen of en kriegen de maege d'r niet van overstuur* (b), *Et vaalt niet goed in de maege* het eten valt niet goed (Ste), *'t mit de maege te doen hebben* maagklachten, een maagziekte hebben (Diz), *...te redden hebben* id. (Obk), *last van de maege hebben* id. (Nbk, Ste), *et an de maege hebben* een niet goed functionerende maag hebben, een maagziekte hebben (Nbk, b), *et in de maege hebben* id. (Bdie, Bu, Nbk), *piene in de maege hebben* (verspr.), *Hi'j het nogal gauw es wat mit de maege had, hi'j het een zwakke maege* (Bu), *mit de maege sokkelen* voortdurend maagklachten hebben, een zwakke maag hebben (l), *de maege overstuur hebben* (Dho, Diz, Nw), ook *De maege is mi'j overstuur* (Nbk, Ma), *Ze was wat misselik op 'e maege* (l), *een gezonde maege hebben* graag eten, meestal veel eten (Nbk, Nw), *Sommigen hebben wel es 't zoerbranen op 'e maege* brandend maagzuur, oprispingen van maagzuur (Dhau), (van voedsel dat men heeft ingenomen:) *zwaor op 'e maege liggen* moeilijk te verteren zijn, vgl. *Een spekbrogge lag him te zwaor op 'e maege* (Dfo), ook fig.: er grote zorgen over hebben, ermee zitten (Bu, Dho, Obk, Ol-Nl, Op, Wol, b): *Dat geval lag 'm zwaor op 'e maege* (Op), zo ook *Et ligt 'm zwaor an de maege* id. (Nbk), *Hi'j zat d'r mit in de maege* id. (Nbk), ook: hij zag er tegenop (Nbk), *'t Kan je nog lang in de mage zitten* je kunt soms lang een vervelend gevoel houden als je iets verkeerd hebt gedaan (Ow, Pe-Dbl, Ste, Sz), *Hi'j lat him gien knollen veur citroenen an de maege smeren* (Ow), *de maege op 'e list hebben willen* bezig zijn met zeer veel te eten (Nbk), *'t oge groter hebben as de maege* (Nbk, Obk, Op, Ow), *'t Oge is groter as de maege* (Np), *De maegezol je in 't lief ommekeeren* het is om van te gruwen (Db), *De maegezol je d'r van ommedri'jen* id. (Np), *De maegekeert je d'r van omme* id., ook: je zou ervan kunnen overgeven (Diz, Ld, Np, Wol, El), *Aj' de maege ommekeeren (...)* als je overgeeft (Obk), *iene wat in de maege splissen* (Wol, Nt), *...douwen* id. (Wol),

Dat het hi'j 'm ok mooi an de maege smeerd iets gedaan waarmee de ander zich niet erg prettig voelt (Nbk), *de maege op 'e blicke had hebben* erg bleek van gelaatskleur zijn (b), *Ik kan eten as een turfgever, mien maege kan wel pakke-draad verteren* (Db), *Die het een maege van beton* die persoon kan kennelijk alles/veel eten zonder er last van te krijgen (Ma, Ld, Obk, Spa, Sz, Wol), (n.a.v. slechte koffie:) *Zokke leut krieg ik liever in de klompen as in de maege* (Sz), (schertsend:) *Ik heb een mage en een koe het d'r wel viere, 't is ongeliek verdeeld, hoor* (Sz), *Hi'j het een maege as een peerd* hij kan veel eten, heeft een goede spijsvertering (Sz, El) 2. plaats waar de maege in bet. 1 ongeveer zit, maagstreek, in verb. als *Hi'j het een stomp in de maege had* (Nbk, Bu) * *Honger maekt een graege maege* (Op), *De liefde van de man gaot deur de maege, Beter de maege bedurven as de bri'j* je moet de pap opeten, vooral niet laten staan (Obk)

maegeloon z. *maegdeloon*

maeger Ook *mager* (WH) bn., bw. (bet. 3); -der, -st ['me:gr/ma:...] 1. (bn.) dun, niet vlezig *Hi'j is maegerder as ikke* (Nbk), *...as mi'j* (Obk), *Die koe is een maeger scharminkel* (Nbk), *maegere Hein* de dood (Nbk), *Die man is zo maeger, et is net een streep in de mist* (Nt), *...hi'j kan wel uut een waagenspoor zoepen* (Np), *Die is zo maeger, die kan wel uut et mennigespoor drinken* (Ste), *...ze kan wel mit de knienen uut 't rib vreten* (Nw, bo: Bu, Nw), *Die koe is zo maeger, ie kun de ribben wel tellen* (Ld), *schreeuwen as een maeger varken* (Nt), *zo maeger as een geraemte* (Np), *...as een liek* (Ld), *...as braandhoofd* (verspr.), *...as hooft* (Ste), *...as een sprinkhaene* (Ow), *...as een latte*. *Die koe die is niet te verkopen, die is zo maeger as een latte* (Op), *...as een stok* d.i. als een stok (Nbk, Wol), *Hi'j is zo maeger as een roepe* (Nw), *...as een piere* (Obk), *...as een schild* (Ste), *...as twee stieve koeken tegen mekeer* (Nw), *Ze is zo maeger as brood* (Obk) 2. (bn.; van vlees, spek, kaas) mager, niet vet *maegere speklappies* niet vet (Nw), *Boeren hullen een bult van dik en flink wat vet in en om et vleis; burgers hullen meer van maeger vleis* (Ow),

(zelfst.:) *Hij is een slager van vet en mager* hij is een slager die van alles en nog wat verkoopt (Sz) 3. weinig voorstellend, pover *Et risseltaot was wel wat maeger* (Nbk), *Wat ze d'r veur over hadden, was wel wat maeger* (Nbk), *Et staot 'm maeger an* hij stelt het niet erg op prijs (Bdie, Nw), zo ook *Et kedogien stiet 'm mar maeger an, et is 'm te min* (Obk)

maegerachtig Ook **magerachtig** (WH) ['m...] - magerachtig *Die koe was wat maegerachtig, hij kon nog niet slaacht wodden* (Pe-Dbl), *'t Is een maegerachtig besien* (Nbk), *Ze willen tegenwoordig maegerachtig vleis* (Ld)

maegerman (Bdie, Pe-Dbl) ['m...], in * *Maegerman is daor kok* schraalhans is daar keukenmeester (Bdie, Pe-Dbl)

maegerte (Nbk) de ['me:grtə] 1. het mager zijn *De iene koe hong tegen de ere an van maegerte* (Nbk)

maegerties (Nbk, Nt, Ol-Nl, Ste) ['me:grtis] - magertjes: mager (van het lichaam, ook: qua resultaat) *Dat kiend zicht d'r nogal maegerties uut* (Ste), *Et ston 'm mar maegerties an, doe de uitslag bekend wodde* hij kon het maar matig waarderen (Nt, Ol-Nl)

maegezeerte (Nbk) de ['me:gəst:ə(r)tə] 1. maagpijn *'k He maegezeerte* (Nbk)

maegholte (spor.) - maegholte

maegien Ook **meisien** (WH) et; maegies ['me:xin/'mejsin] 1. meisje (dat nog kinderlijk is; ook als aanspreekvorm) *Dag, (mien) maegien!* gedag, meisje! (Nbk), *Maegien toch, ruum je spullen now es een keer op!* (Nbk), *Ze hebben allienig mar twee zeunen, gien maegies* geen dochters (Nbk), *Et is nog mar zoe'n maegien, je ze is nog maar zo'n meisje, ze is nog niet zo groot* (Spa), (gezegd van een meisje in nette kleren:) *Mooi maegien mit kraegien!* (Nbk), *Dat meisien is wel zoe'n katte, ze is iederiene de baos* (Sz) 2. (ook als aanspreekvorm:) opgeschoten meisje, jonge, ongehuwde vrouw (waarvoor ook vaak *meid* wordt gebezigd, z. aldaar, bet. 1) *Now (mien) maegien, ie moe'n et zels weten, mar et zal je d'r nog es een keer naor gaon!* (Nbk), *Dat maegien hebben ze een flinke hulp an* (Diz), *Ze bin naor de kermis west, now, ze hebben veural achter de maegies an zeten* (Nbk), *mooie*

maegies sneeuwkllokjes (h, fp), *een vrij meisien* een meisje dat geen verkering heeft (Spa) 3. (*meid* was eerder een gebruikelijker woord:) meisje waarmee een jongen verkering heeft (spor.) *Hij het zien maegien niet mitneumen op vekaansie, ik weet niet hoe dat komt!* (Nbk) * (tekst van een bep. liedje:) *Alle mooie maegies van Breda/Pissen mit een bogien, falderaldera* (Obk)

maegiengenaode z. **maegiesgenaode**

maegiesachtig - meisjesachtig *Doe niet zo maegiesachtig* (Nbk), *Hij is niet zo maegiesachtig* hij houdt niet zo van de meisjes (Nbk)

maegiesboek - meisjesboek

maegiesbroek (Nbk, l) - meisjesbroek

maegiesdroom (l) - meisjesdroom

maegiesfiets (Bdie, Nbk, Wol) de; -en; -ien ['m...] 1. kinderfiets speciaal voor een meisje

maegiesgek (Bu, Ld, Nbk, Np, Obk, Ste) ['me:xisxək] - meisjesgek *Dat is een echte maegiesgek!* (Bu)

maegiesgenade z. **maegiesgenaode**

maegiesgenaode (Dfo, Diz) Ook **maegien-genaode** (Nt), **maegiesgenade** (Db, Nbk, WS), **meisjesgenade** (Dhau, El, Op), **meisjesgenaode** (Sz), **meisiesgenade** (Spa) tw. ['me:xisxəno:ədə/...ix.../.../'mejsjəs.../'mejsis.../...] 1. smeekbede van een jongen aan een meisje om 'genade', d.i. om losgelaten te worden, nl. wanneer zij hem - om hem te plagen - hardhandig in haar greep hield, aan het haar trok enz. en hem zei dat hij om genade moest vragen; ook wel geëist door een jongen die de andere jongen in z'n greep hield (Nbk) *Aj' een jonge paktan dan kneep ie 'm krek zo lange tot hij zee van 'maegiesgenade!* (Nw), *Wi'j trokken vroeger een jonge an 't haor, en wi'j leuten niet eerder los as dat hi'j maegiengenaode zegd hadde* (Nt)

maegiesgezicht Ook **meisiesgezicht** (WH) - meisjesgezicht *Hij het wat een maegiesgezicht* (Nbk)

maegieshaand Ook **meisieshand** (WH) - meisjeshand: kleine, tengere hand: nl. van of als van een meisje

maegiesheufd (verspr.) Ook **meisieshoofd** (Spa) - meisjeshoofd

maegiesjasse de; -n; ...jassien ['m...] 1. jas zoals meisjes die dragen

maegiesjurk - maeken

maegiesjurk Ook *meisiesjurk* (WH) - meisjesjurk

maegieskaemer (l) ['m...] - meisjeskamer

maegieskleding (spor.) - meisjeskleding (gewoner is *maegieskleren*)

maegieskleren Ook *meisieskleren* (WH) - meisjeskleren

maegiesklub (verspr.) de; ...klubs, kluppen; ...kluppien ['m...] 1. vereniging van, voor meisjes

maegieskoor (spor.) et ['m...] 1. zangkoor bestaande uit meisjes

maegieskop (Nbk) Ook *meisieskop* (Spa) et; -pen; -pien ['m...] 1. (vaak ruw in vergelijking met *maegiesheufd*) hoofd van of als van een meisje

maegieskraansien (Op) et; ...kraansies ['mɛ:xiskrã:sin] 1. kransje, regelmatig gehouden gezellige bijeenkomst van meisjes

maegiesnaeme - meisjesnaam *Maegiesnaemen zoas Albertien wil niet meer in oonze tied, dat wodde dus Albertha* (Nbk), *Zo hiet je man, mar wat is je maegiesnaeme?* je eigen familienaam (Nw, Ste)

maegiesofdieling (l) - meisjesafdeling

maegiessehoele (l) - meisjesschool

maegiesspel z. *maegiesspul*

maegiesspul (Nbk) Ook *maegiesspel* (Nbk) et; -len; -legien ['mɛ:xispal/...spel] 1. meisjesspel

maegiesstemme Ook *meisiesstemme* (WH) - meisjesstem

maegiesverenige z. *maegiesveriening(e)*

maegiesvereniging z. *maegiesveriening(e)*

maegiesverieniging z. *maegiesveriening(e)*

maegiesveriening(e) (l) Ook *maegiesveriening* (Db), *maegiesvereniging* (Bu, Dfo, Dhau, Obk, Spa, Sz, Wol), *maegiesverenige* (Ste), *meisiesvereniging* (Sz) de; ...verienings, -en ['mɛ:xisfr̥i:nɪŋ(ə)/...fr̥i:nəŋɪ, ...nɪŋ.../...] 1. plaatselijke vereniging voor meisjes, vaak uitgaande van een plaatselijke kerk *De maegiesverieniging gong vaeke van de karke uut* (Db)

maegiesvesite de; -s ['m...] 1. visite van meisjes (kinderen) bij elkaar *We hadden maegiesvesite, d'r zat een heel hussien in huus* (Diz)

maegieswark et ['m...] 1. werk dat door meisjes kan worden gedaan of gedaan is

maegkanker - maagkanker

maegklacht - maagklacht

maegkramp (spor.) - maagkramp

maegkwaol z. *maegkwaole*

maegkwaole (verspr.) Ook *maegkwaol* (Nbk, Ow) - maagkwaal

maegonderzuuk - maagonderzoek (in geneeskundige zin)

maegontsteking (spor.) - maagontsteking

maegopperaasie - maagoperatie

maegpesjent Ook *maagpesjent* (Spa)

['mɛ:xpəsjent/'ma:...] - maagpatiënt *Een maagpesjent het soms last van hatwaeter* (Spa)

maegsap (Bdie) Ook *maagsap* (WH) - maagsap

maegstreek (spor.) - maagstreek

maegwaand (Bu) ['mɛ:xwã:nt] - maagwand *De maegwaand is ontsteuken* (Bu)

maegzoer (l) - maagzuur

maegzwere (Nbk, Ste) ['mɛ:xswt:ərə] - maagzweer *een maegzwere hebben* (Ste)

maek Ook *maak* (WH) de ['mɛ:k/ma:k] 1. het maken, de maak, in verb.: *in de maek* besteld om gemaakt te worden, in de toestand van al deels gefabriceerd zijn of gerepareerd worden, in de toestand van het ontstaan, vgl. *Wij hebben een ni'je kaaste bij de timmerman in de maek* (Bdie, Db), *Dat pak kleren het de hieltied in de maek west* (Dfo), *Et is nog in de maek* lett.: vooral van kleren die men maakt (Ste), ook: het staat nog te gebeuren, maar het is niet echt zeker (bijv. een verbouwing, een verhuizing) (Ste), *Et zal wel deurgaon, mar et zit nog in de maek* (El), (bijv. van een belofte die is gedaan:) *Et is in de maek, ik bin et nog niet vergeten* (Nbk, Obk), *Daor is ok weer iene in de maek* ze krijgen weer een kind (Nbk, Ld, Dho), zo ook *Ze hebben nog gien kiender, mar d'r is d'r al iene in de maek* (Sz), *Bij die vrouw is ok weer iene in de maek* (Ol-Nl) en *Die hebben ok wat in de maek* (Np), *Zoe'n betien uut de maek weg ontsteul hi'j zien buurman wat eerpels achterbaks, stiekempjes* (Obk)

maeken Ook *maken* (WH) zw./st. ww.; overg.; maekte, het maekt ['mɛ:kp/'ma:...] 1. scheppen, maken, vervaardigen, aanleggen (lett.) e.d. *Buusdoekies wodden wel van neteldoek maekt* (Obk), *Alles was mit de haand maekt* handmatig (j), *een ni'je jurk maeken* (Dhau), *Mien buurman kan goed klompen maeken* (Op), *een oprit*

maeken aanleggen (Nbk), (van bijv. het verbeteren van een weg, het verbouwen van een woning:) *Aj't now zo maeken daj' d'r ok nog langes kunnen...!* (Np), *Soms hadden ze die lorries wel maekt dat ze op rails lopen kunnen* zodanig gemaakt dat (Ow), *Ik wil de tuun veraanderen, mar ik wete niet hoe 'k et maeken zal* (Nw), *Plannen maeken kan zels een kwaojonge wel* (d), *Die kwaojonge het oons wat te doen maekt heeft ons veel last, werk bezorgd* (verspr.), *Die beide percelen laand liggen an H. zienes, dat ik daenke wel dat hi'j d'r gaeding naor maekt* (Op), *Oons leven is mar kot, mar [God] wil oons helpen om d'r toch een vruchtber leven van te maeken* (b), *d'r wat van maeken er iets van terechtbrengen* (Nbk, b): *Ie moe'n d'r wat van perberen te maeken in et leven* (Nbk), *d'r niet vule van maeken* er weinig van terechtbrengen: *Uut himzels maekt hi'j d'r niet zovule van, mar as hi'j van een aere wat zien het, kan hi'j et ok, et is wat een nao-aeper* (Op), *d'r niks van maeken* er niets van terechtbrengen, *d'r van maeken wat d'r van te maeken vaalt, ...is, naeme maeken* bekend worden (in positieve zin door iets dat men doet, kan) (Nbk), *een opstel maeken, een testement maeken*, (schertsend:) *Dan kuj' je testement wel maeken* dan ga je je ondergang tegemoet (Nbk), *Et ienigste zal wel wezen: je bij mekeer ansluten en macht maeken* een macht gaan vormen (vo), *Daor kuj' gien staot op maeken* daar kun je bepaald niet op rekenen, op vertrouwen (Nbk), *Daor kuj' staot op maeken* daar kun je zeker van zijn (b, Nbk), *Dat wi'j (...) op Jow hulpe* [nl. die van God], *op Jow trouw en op Jow genaode staot maeken kunnen* kunnen rekenen op, zeker kunnen zijn van (b), *Ik maek mi'j staot, dat (...) ik weet wel zeker* (bl) 2. bereiden *Ik maeke nog even een koppien oploskoffie* (Ste), *Ze maekte een maol lekker eten veur et aarme meenske* (j) 3. repareren *Willen jow mien fiets even maeken?* (Wol), *Die schoe kuj' nog wel weer maeken laoten* (Nbk), *Die kraene kan niet meer maekt wodden, d'r moet een nijen ienen an* (Nbk), *Doedertieden was 't altied een hiel spul om een klokke maekt te kriegen* gerepareerd te krijgen (b), *Die kan 'm maeken en breken* is veel en veel

sterker (of evt.: intelligenter, beter in allerlei opzichten) (Bdie, Nbk, Op, Pe-Dbl, b) 4. in een bep. toestand, hoedanigheid of situatie brengen (ook inzake personen), bewerkstelligen *De gemeente moet et bouwterrein bouwriepen maeken* (Ste), *Mit een veter maekten ze et zoe'n betien weer an mekere* (j), *Maek de kafbulte wat bloot* (b), *Zien mem was in huus en maekte hiet waeter an de kook* (j), *Hi'j maekte de tuun mooi* (Nw), *Hi'j had al mit een half oge zien hok mooi wark ze maekt hadden* (j), *mit witkalk wit maeken* (v), *Maek je hanen niet smerig* zorg dat je handen niet smerig worden, ook fig.: bega geen misdaad tegen anderen (b), (tegen God:) *Maek dat wi'j bij al oons doen en laoten (...) rekening holen mit wat Ie van oons vraogen* (b), *wakker maeken, een briefien van honderd klein maeken* wisselen tegen kleiner geld, *daon maeken* afmaken, voltooien, *et waor maeken, et vol maeken, Jim moe'n et veur mekaander maeken, aers komp et niet goed* het regelen (Ste), *eupenbaor maeken*, [iets] *in odder maeken* gereedmaken, bijv. *de boel in odder maeken* de zaken in orde maken, met name ook om bezoek te ontvangen (Nbk), vgl. ook *De fiets wodde in odder maekt* (j), *Hi'j maekte zien visgerei in odder* (b), *Ze hadden de redens in odder maekt* (j), *veur mekere maeken* voor elkaar brengen, maken (alg., Nbk), *We maken d'r een groot feest van* (Spa), *Ze hebben heur d'r mar wat of maekt, et (te) laete maeken* (te) lang doorgaan met iets zodat het (te) laat wordt, waartegenover *et niet (te) laete maeken, et niet lange meer maeken* spoedig sterven (Nbk, Np, Obk), *et goed maeken* gezond zijn, *et (te) brik maeken* het (te) bont maken (Nbk, Np, Nw, Op, Wol), *et aorig brik maeken* (spor.), *et (te) bont maeken: Toe maek et mar lekkerties bont* (ba), *iene van kaant maeken* vermoorden (Diz, Ol-Nl), *Hi'j het 'm van kaant maekt* hij heeft zelfmoord gepleegd (Nbk, Nw), *je drok maeken* zenuwachtig worden, zich opwinden (b, Nbk): *Of hej' jow weer te drok maekt!* (b), *Deftige lu maeken heur ok niet drok as 't niet neudig is* (b), *je d'r niet dikke omme maeken* zich er niet druk, sappel om maken (Nbk, b), *Ik maek mi'j stark dat (...)* weet wel zeker, kan het bijna

garanderen (Nbk, b), *Toel Maek ze es bliede* (b), *Maek ze dan in ien keer riek!* (b), *iene bange maeken, iene ni'jsgierig maeken, Daor kuj' een hieleboel meensken gelokkig mit maeken* (ba), *iene an et lachen maeken* (Nbk), *Wat kun kiender je beschaemd maeken* (b), *iene veurzitter maeken* (Nbk), *Wie de woorden van psalm 84 tot zienend maeken kan (...)* (b), *...dat wij aanderen daor dielgenoot van maeken* (b), *wat soldaot maeken iets verorberen* (Nbk, b), *Ik zal et goed mit je maeken je schappelijk, gunstig behandelen* (Bdie, Spa, Nbk), *Hoe kan in een bedrief de iene arbeider de aander op een gemiene maniere hunen, of min maeken bij' de baos* (b), *Ze hebben et 'm wel makkelik maekt* (Dho), *As de meensken et oons muulik maeken (...)* (alg., b), *et iene lastig maeken, Hij' het heur mit 't jong maekt* heeft haar zwanger gemaakt, vooral: voordat er van een huwelijk sprake was (Nbk), vaak gevolgd door zinnen als *Mar now lat hij' heur stikken* (Nbk), *maeken dat (...)* zeer snel uitvoering geven aan: *maeken daj' votkommen* maken dat je wegkomt: *le moe'n maeken daj' votkommen!* (Nbk, Np), *Wij' wel es as de blinder maeken daj' votkommen* (Obk), *Maek daj' de kleren ankriegen* zorg dat je snel (...) (Nbk, b), *...daj' de knienen voer geven* (Nbk), *A. maekte gauw dat hij' in et winkeltien kwam* (j) 5. schetsen, schilderen *le moe'n et now niet mooier maeken as dat et is* (Nbk), *iene belachelik maeken, Dat maeken de meensken d'r van, mar zo is et hielemaole niet!* (Nbk), *Dat grieze haor maekt him oolder as dat hij' is* (Nbk) 6. afspreken, samen regelen, in *et zo maeken (...)* (Dhau, Dho, El, Nbk, Np, Nw, Obk, Op): *Ze hebben et zo maekt, dat zij' de huusholing daor doen zal* (Nbk), *Laoten we et zo maeken: ik kom wel bij' jow an* (El), *Et is zo maekt, dat ze morgen kommen* (Dho), (inzake gescheiden ouders:) *Ze hebben et zo maekt, dat de kiender zels kiezen kunnen waar ze thuus wezen willen* (Op) 7. aanleggen, het erop toelaggen, zorgen dat (Bdie, Bu, Db, Nw, Obk, Op, Ste) *Hij' wus niet hoe hij' et maeken mos om mit heur in anraeking te kommen* (Op, Db), *Hij' wol 't graeg zo maeken dat d'r gien spul omme kwam* zo aanleggen (Obk),

Hij' wus niet hoe hij' et maeken zo hoe hij' het aan zou leggen (Bdie, Ste), *Hij' wet niet hoe hij' et maeken zal om him in zien gedachten mit te kriegen* hoe hij' het aan zal leggen om iemand om te praten (Nw) 8. verdienen, als opbrengst verkrijgen 't *Was zoe'n slechte tied, hij' wust niet hoe hij' de hure maeken zo!* (Pe-Db), *Hij' maekt een goeie pries* (Dho), *D'r wodt niks maekt, en dan hej't niet zo roem er wordt niets verdiend* (Dhau, El, Ma, Ow, Pe-Db, Nbk), *Hij' maekt d'r niks uut* (Ste), *Die boer het van 't jaor niks maekt op dat spul* (Ol-Nl), *Mit die dreuge zoemer is d'r niet vule maekt uut de melkeri'je* (Obk), *J. maekte goed geld uut de poters en ok de eeteerappels deden een goeie pries* (vo), *'t Is een min jaor west, de boeren konnen niet vule maeken* (Bu, Ow, Db), *Mien schoonvaeder maekte vroeger een 300 roe turf* (Nt), *D'r wodde niks maekt op 'e mark* (Nw), *In de dattiger jaoren waeren d'r heel wat huurboeren die de hure niet maeken konnen* (Op), *D'r wodt niks meer van de melk maekt* (Nt), *Hij' had d'r vule meer uut maeken kund* (Ste), *Kuj' d'r wat uut maeken, uut die haandel?* (Wol), *Hej' d'r nog wat veur maekt?* heb je er nog flink geld voor gekregen zodat je eraan verdiende (Nw), *Alles wodde krap en de boeren maekten goed geld veur heur rogge, haever, eerpels, melk en vee* (vo), *En now de prieszen begonnen te zakken kon hij' de hure aenlik niet maeken* (vo), *Ze kun et daor lange niet maken lang niet genoeg verdienen om goed te draaien* (Bdie, Spa, Np) 9. doen plaatshebben, verrichten, als resultaat verkrijgen *Mennig keer he'k him daor toeren an maeken zien; om fit te blieden, zee hij' (j), een gebaor maeken* (lett. en fig.), *een buging maeken, een tochien maeken, een reize maeken, een omweg maeken, rechtsomkeert maeken* (ba), *d'r wark van maeken, een praotien maeken, ...mit..., ...tegen...* (j), *grappen maeken, je een veurstelling maeken* nl. van iets dat men nog niet kent, niet heeft mee-gemaakt, *anstalten maeken* (Nbk, j), *een doelpunt maeken, een rondedaansien maeken* (j), *Willemtien zal oons wel even inschinken, dan kun we onderwiel een begin maeken* (p), *Hoe vaeke he'k doe de gedaachte had om d'r een aende an te*

maeken? (b), haost maeken zich haasten (Nbk, v), *Hi'j was zo dronken, hi'j kon gien pote maeken* hij kon niet meer lopen (Spa, Ste), *d'r niks te maeken hebben. Now hebben ze ruzie, wat moe'n ze d'r ok, wat hebben ze d'r ok te maeken* (Ste), *Donder op, wat hej' daor te maeken* (alg., Nbk), *d'r (niks) mit te maeken hebben: Wat har hi'j now te maeken mit K. zien kiender* (b), *As kiend hej' kwaolik wat te maeken mit de zorgen van de grote meensken* (b), *Mar wat het dat d'r in de goeijghied now mit te maeken!* (b), *Aj' op dieet binnen, hej't mit grammen te maeken* (Mun), *et d'r naor maeken: Now, die maekt et d'r ok vaeke naor in zien onneuzelheid* (v), *Zie was niet zo goed of ze mos nog even heur beklag maeken* (Op), *iene niks maeken kunnen* niet kunnen schaden in essentiële kwesties, *et maeken (gaon)* zeer suksesvol zijn, vooral inzake het krijgen van werk of de gehele loopbaanontwikkeling (spor.): *Hi'j het et mar mooi even maekt* (Ma), *een ofspraak maeken, herrie maeken* (Nbk), *De katte maekte geluud en hi'j vernam dat d'r een levendig ding in de kōrf zat* (j), (geroepen door degene die moeite heeft de anderen te vinden bij verstoppertje:) *Maek es een gelutien!* (Nbk), *Iewaa! maeken, spul maeken* ruzie maken (Nbk, Np): *Maek d'r toch gien spul omme ruzie, onenigheid* (Nbk, Np), *Ze begonnen ruzie te maeken, et wodde een haandgemien* (alg., j), *Maek gien spul!* (Nbk), *Maek mar gien drokte* doe maar geen moeite (bijv. door speciaal koffie te zetten of thee te serveren aan de spreker die slechts voor een kort bezoek komt) (Nbk) 10. ongewild ondergaan (van een bep. beweging) *Ik maekte een malle schoever(d)* (Np), *Ik maekte een malle smak* (Np), *een (rere) giesel maeken* op onfortuinlijke wijze vallen (OS, Bu, Dho, Diz, b; ln) 11. doorwerken gedurende een bep. tijdseenheid of veel langer dan de genoemde eenheid *tevule uren maeken, overuren maeken, lange daegen maeken, Alliard de kleine keuterboer maekt oolderwetse daegen* werkt dagelijks even lang als vroeger gebruikelijk was (ba) 12. veroorzaken *Altied foeteren op 'e kiender maekt dat ze je in 't leste helemaole niet meer heuren* (Pe-Dbl), *een besmettelike ziekte, die in pattie lanen een protte slaachtoffers*

maekte (vo) 13. doen zijn dat iets zo is, dat iets voldoet aan de eisen, aan het verwachtingspatroon *Kleren maeken de man, 't Gier maekt de koe* (Pe-Dbl) 14. uitmaken, van belang zijn (El) *Dat maekt me niks, welke ik krieg* (El) 15. in et [dat enz.] *niet maeken kunnen* onakseptabel zijn (nl. wat men doet of van plan is te doen) *Dat kun i'j niet maeken!* (Op, Ow) **maeker** Ook **maker** (WH) de; -s ['me:kr/'ma:...] 1. degene die iets maakt, vervaardigt *'Wat gef et hoe as wi'j d'r uut zien; zee ze, 'ie bin je eigen maeker niet'* men kan er zelf niets aan doen hoe men eruit ziet (Nbk, Np, b) * *Een meense is zien eigen maeker niet* heeft nu eenmaal bep. eigenaardigheden die zijn aangeboren en waar hij dus ook niets aan kan doen (Ste) **-maeker** Ook **-maker** (WH) - -maker (tweede lid in woorden als *fietsemaeker, schoemaeker*)

maekloon (Bu) - maakloon *Wat maekloon mos ie geven?* nl. bijv. voor een jurk (Bu) **maeksel** Ook **maaksel** (WH) et; -s; -tien ['me:ksl/'ma:ksl] 1. produkt, het gemaakte *Wat veur maeksel heb ie daor in de hanen?* (Nt), *Et is grof maeksel* van brood: grof gebakken (Ste), *Et is fien maeksel* d.i. inzake pap (Ste), *'t Is eigen maeksel* (Diz) 2. vorm, model: hoofdzakelijk van kledingstukken *Dit is et maeksel van mien ni'je jurk* (Bdie), *Ik vien dat maeksel van die jurk niet mooi* (El), *Dat is niet zo'e'n moeilik maeksel* model van een bep. kledingstuk (Dho), *Die maentel is van een vremd maeksel* (Sz), *Ie kun an 't maeksel zien wie de ni'jster van die jurk is* (Obk) **mael** Ook **meel** (WH, Diz, Nt) ['me:l/mu:l] - meel *We hebben nog een mooie flutte mael* (Diz), *mael haelen veur pannekoeken* (El), *een zak mooi blaank, fien mael* (Np), *wit mael tarwebloem* (Bdie), *Hi'j ridt mit mael veur de febriek* d.i. brengt zakken meel (veevoer) naar de boeren (als vrachtrijder) (Nw), *De grond is zo druge as mael* (Nbk), (bij vergelijking, van het binnenste van een kastanje:) *De snorrepiepe was van een kestanje; eerst mos et mael d'r uut, dan mos d'r een stökkien deur* (Dhau)

maelachtig - meelachtig: als meel **maelauto** (Diz, Nbk) de; -'s ['m...] 1. vrachtauto die meel vervoert (vooral: meel als veevoer)

maelbak - maelen

maelbak Ook *meelbak* (Spa) de; -ken ['m...] 1. bak waarin men meel bewaart (als veevoer) *De maelbak ston in de schure, mit een deksel d'r op, mit drie tot vier vakken; een bak veur varkensvoer, kiepevoer, voer veur de kalver, mael veur de koenen* (Bu, Nw), *Et schepblik ligt in de maelbak* (Np), *De maelbak dijde goed uut* [d.i. de inhoud ervan]; *ie hadden dreug mael/pulp en dan waeter, dan koj't mit de schoppe spitten* (Ol-Nl)

maelballe (Bdie, Np) de; -n ['m...] 1. bep. veevoer in de vorm van een bal, nl. gedraaid uit een mengsel van maismeel, lijnmeel en water (in een ton bereid) *Kneden van maelballen wodde deur de boer daon, veur de koenen* (Bdie), *Maelballen kregen de koenen as ze tongblaore hadden* (Np)

maelbeslag (Np) et ['m...] 1. beslag van meel

maelboek (Bdie, Pe-Dbl, Wol) de; -en; -ien ['mæ:lɒk] 1. zeer dikke buik (van een persoon); ook wel gezegd van de dikke buik van een vrouw die in verwachting is (Bdie, Pe-Dbl) *Hi'j het een maelboek!* (Wol)

maelboel (Nbk, Np) de ['mæ:lɒl] 1. troep, ongerechtigheden vooral bestaande uit meel of daarop gelijkende stof *Die reed dat was iene maelboel* bestond haast geheel uit mul zand (Np)

maelderi'je Ook *maeteri'je* (Obk, bet. 2: Nbk), *maulderi'je* (WH) de; -n; ...deri'jgien [mæ:l(d)ɔ'ri:je; z. -'je/ma:l...] 1. bedrijf waar wordt gemalen, maalderij, vooral: (koren)molen *De rogge moet mar naor de maelderi'je* (Ste, Nbk), *Zij hebben maelderi'je* (Np, Ow, Wol), *De mulder had maelderi'je en kon ok pellen en pletten* (Obk), *Zaoterdag bin we naor de meule west, mar de maelderi'je ston stille, d'r was gien wiend* (Ol-Nl) 2. (g. mv., g. verkl.) het steeds malen, ook: het tobben, het steeds in de war zijn met z'n gedachten (Nbk, Nw) *Die maelderi'je hef' niks an, dat gmael!* (Nw)

maelderig Ook *maelerig* (bet. 1: verspr.), *meelderig* (bet. 3: Spa) bn.; -er, -st ['mæ:ldɔ'x/...lɔ'x/'mɔ:l...] 1. (van zand, vooral in een pad, in een zandweg) mul, meelachtig, pulverig *Die mennige is zo maelderig, ie kun d'r niet op 'e fiets langes*

kommen, et is iene maeltroep (Op, Ste), *Et zaand was d'r zuver maelderig* (Diz, n) 2. enigszins malende, in de war (Pe-Dbl, Ste) *Die man was wat maelderig, hi'j wus helemaole niet wat hi'j zee* (Pe-Dbl) 3. (van fruit) zacht, droog en korrelig, overrijp (Diz, Ma, Nbk, Spa, Ste) *Appels en peren kun maelderig wezen, dreuge en al haost rotterig* (Nbk, Ste, Nw)

maelderighied (Op) Voor -heid z. -hied de ['mæ:ldɔ'xhi] 1. het in de war zijn, het malende zijn *Oolde N. is niet zo goed meer bi'j zien heufd, et begint him te maelen; gister hadde hi'j slim last van maelderigheid* (Op)

maeldersloon z. *maelloon*

maeldraad (Nw) - meeldraad

maeldraadkattien (l) ['m...katin] - meeldraadkatje

maelemmer (Bdie, Bu, Diz, Op, Pe-Dbl) de; -s ['m...] 1. emmer waarin een mengsel van meel werd klaargemaakt (als veevoer), z. ook *voeremmer*. *Et mael kwam vanuut de tonne in de maelemmer; et mael en et waeter wodde daor in mongen, en dan wodden de koenen mit de maelemmer voerd* (Bu)

maelen Ook *malen* (WH), *melen* (Diz) zw. ww.; overg., onoverg.; maelde, het maeld, ook: maelen (Ol-Nl) ['mæ:lɒn/'ma:.../'mɔ:l...] 1. (overg.) met behulp van een molen e.d. fijnmalen *Wat is de koffie fien maelen* (Ol-Nl), *We laoten de rogge melen* (Diz), *Vroeger vunnen we in ieder dorp wel een meule, en de mulder maelde veur boer en veur burger, veur bier en veur brood* (Op), *De mulder maelde fien en grof, ie konnen et mael kriegen zoaj' et hebben wollen* (Obk) 2. draaien van de wicken van een molen (Ow) 3. moeizame of diepe rond-draaiende bewegingen maken (voornamelijk: van wielen in de grond) *De wielen maelen deur et zaand* (verspr.), *...maelen d'r aorig diepe deur* (Spa), *Die weg is zo dreuge, de waegens die maelden d'r an de toeten toe deur* (Ol-Nl) 4. met moeizame of diepe, ronddraaiende bewegingen van de wielen rijden (Ma, Nbk, Obk) of daardoor los doen zijn van de grond (Nbk, Nw) *De waegen maelde deur de reed* (Ma), *Hi'j maelt de hiele boel los daor op die reed, dan kriej' een modderbende* (Nw), (onpers.) *De zaandweg kon slim maelig*

wodden mit druugte in de zoemer; dan begon et te maelen mit de waegens (Obk) 5. kauwen (van eten; evt.: langdurig) lang (Nbk, Ow, Sz) *Hi'j maelt zien eten goed neemt de tijd bij het eten, kauwt het goed, langzaam* (Sz, Ow) 6. met watermolens e.d. water naar binnen of naar buiten een gebied, een afwateringskanaal e.d. doen stromen *Mit een wiendmeule kuj' waeter in de polder maelen* (Obk), *'t waeter uut de polder maelen* (Wol) 7. woelen met z'n gedachten, voortdurend onrustig zijn met z'n gedachten, steeds door het hoofd spelen (van bep. gedachten), ook: en daarbij voortdurend op het zelfde onderwerp doorgaan, steeds maar zeuren over iets *Die maelt de hele dag over 't zelde* (Wol), *Wat kan hi'j toch maelen* voortdurend een probleem aan alle kanten bekijken en afwegen, aanhoudend piekeren over een probleem (Ste), *Hi'j zit mar te maelen, d'r komt gien aende an hij zeurt maar door* (Ow), *Dat bin dingen die kun je wel een jaor deur de kop maelen veurdaj' t kwiet binnen* (Nw), *Et maelt him dan toch mar deur 't heufd* (b) 8. (ook onpers.) zich druk om iets maken, kunnen schelen, in *maelen omme* (verspr.): *Daor mael ik niet omme 't kan me niet schelen* (Ol-Nl, Ste), *Daor kan ik niet omme maelen* (Obk), *Da's de muite niet, daor lig ik niet om te maelen* (Diz), verder onpers.: *Et maelt me niks, zo wi'k niet langer* (Ow, Wol, Dfo), *Et maelt me niks, wat ze d'r van zeggen* (El), *...wat daor gebeurt* (Dfo), *Et maelt me gien bliksem* (Np) 9. (onpers.) malende zijn, niet goed bij het hoofd zijn, voortdurend in de war zijn *Et maelt him wat* (Nbk, Np), *...wat in 't heufd* (Dho), *Et maelt him* hij is malende (alg.): *As et vreselik drok is argens en ie kun et haost niet veur mekeer holen dan begint et je haost te maelen* (Ste), *Et maelt him aorig in de kop* (Dfo), *Et begint je te maelen* je wordt kennelijk malende (Ste), *Die vent was al lange niet in odder, mar hi'j is now helemaole malende* (Sz) * *Die 't eerste komt, et eerste maelt* (Bdie, Pe-Dbl), ook: *Wie et eerst komt, die et eerst maelt* (El)

maelenbri'j (verspr.) Ook **melenbri'j** (Nt) de [me:ɪn'br.../mu:ɪn'br...] 1. pap van meel (met name van boekweit en tarwe)

maeleri'je z. **maelderi'je**

maelerig z. **maelderig**

maelfabriek (Np, Obk, Ol-Nl) - meel-fabriek

maelgang (Bdie, Ld, Ol-Nl, Ow) de; -en ['m...] 1. pad op de stal: voor of ook wel achter het vee *De maelgang daor stonnen vroeger de maelbakken* (Ow)

maelhaandel (Bu, Np, Ow) ['m...] - meelhandel (vooral: bedrijf van een partikulier (Bu)) *Ie hadden de koperaoosie, mar d'r weren ok meensken die een maelhaandel hadden* (Bu)

maelig (Db, Diz, Ma, Nbk, Pe-Dbl, Spa, Ste) bn.; -er, -st ['me:lɛx] 1. (van zand, vooral in een pad, een zandweg) mul, meelachtig, pulverig (Db, Nbk) *Et pad naor oons huus kan toch zo maelig wezen* (Nbk) 2. (van fruit) zacht, droog en korrelig, overrijp (Diz, Ma, Nbk, Spa, Ste) *Die appels bin maelig* (Pe-Dbl, Nbk), *De peren...* (Ste) 3. melig: flauw in het grappig zijn (Nbk) *Doe niet zo maelig, je* (Nbk)

maeling (verspr.) Ook **maling** (WH, Diz, Pe-Dbl) de ['me:lɪŋ/'ma:...] - maling, in *iene in de maeling nemen* iemand in de maling nemen, voor de gek houden (verspr.), verder in *maling hebben an* (Sz), vgl. *Ik heb maling an iederiene, ik zet toch mien zin deur* (Sz)

maelkaaste (Db, Dhau, Obk, Ol-Nl, Wol) Ook **maalkaste** (Sz) de; -n ['m...] 1. onderdeel van de molen waarin bij het malen het meel belandt (Obk) *Et zaod dat nog maeld wodden moet, komt deur de trechter en de maelkaaste* (Wol), *Mit pupen en ofsluters kon et mael in de zakken lopen uut de maelkaaste weg* (Obk)

maelkalk (Bdie, Pe-Dbl) - meelkalk

maelkiste (Bu, El, Ma, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Wol) de; -n; ...kissien ['me:ɪkɪstə] 1. kist (met vakjes) waarin men meel bewaart (voor veevoer)

maelkladde (Op) de; -n; -gien ['m...] 1. papieren meelzak

maelklutien (Bu) et ['m...] 1. het meelgerecht potstro *Aofien het mar gauw even een maelklutien kookt* (Bu)

maelkoeke (Bdie, Bu, Nbk, Nw, Pe-Dbl) de; -n ['m...] 1. veekoek van meel *Maelkoecken weren lange koeken mit ribbels; daor koj' ze ofbreken* (Bu), *De koenen kregen maelkoecken* (Nbk)

maelkoekien - maelstien

maelkoekien Ook *meelkoekien* (WH) et; ...koekies ['m...]. 1. eenvoudig biscuitje *Doe zag ze Battus en haelde gauw nog een bakkien thee mit een maelkoekien d'r bij* (j)

maelkoopman (verspr.) - meelkoper
maelkost (verspr. OS, Bdie, Bu, Dho, Np, Nw, Op, Pe-Dbl) Ook *meelkost* (WH, Diz, Nt, Pe-Dbl) - meelkost (nl. *pankoeken, bofferd en posstro*)

maelkupe (Bdie) ['me:lkypə] - meelkuip, vooral: kuip waarin meel voor het vee werd bewaard

maelloon Ook *maeldersloon* (Spa), *maaldersloon* (Spa) ['me:lð:ən/'me:ldrs.../'ma:...] - maalgeld *We mossen et maelloon nog betaelen* (Obk, Bdie), *We mossen maelloon geven veur et maelen* (Ste, Nw), *Ze nammen nogal wat maelloon* (Np), *Hoevule is et maelloon de 10 kilo ok al weer?* (Bu)

maelmeule (Bdie, Pe-Dbl) de; -n; ...meultien ['m...]. 1. koffiemolen e.d. waarmee men in de oorlog klandestien rogge of tarwe maalde *Aj' koffie en bakmael nao mekaer maelden, dan smaekte et bakmael naor koffie, wat niet de bedoelige was; dan hul ie de maelmeule appat veur et mael* (Pe-Dbl)

maelnappe (Bu, Ma, Nbk, Np) de; -n; ...nappien ['m...napə] 1. kom om meel mee te scheppen *De maelnappe in de maeltonne was vaeke een lekke schaole* (Nbk)

maelpeil (Op) - maalpeil (bij bemaling op een boezem)

maelpoede (verspr.) Ook *meelpoede* (Spa) de; -n; -gien ['me:lpudə/'m:l...]. 1. meelzak *De maelpoede is leeg* (Diz), *Hij het een klap mit de maelpoede had* hij is in verstandelijk opzicht niet normaal, hij is malende (Bu, Dfo, Dhau, Dho, Ld, Ma, Np, Nt, Ste, b, j, bo: Bu, Nw), ook ...een slag... (Db, El, Np, Ol-Nl, Op, j), (gezegd van boeren die de koeien veel voer gaven, vooral in de vorm van krachtvoer:) *Ze bin aorig rejaal daor mit de maelpoede* (Ste), *Hij zakte as een maelpoede in mekeer* d.i. nadat de desbetreffende persoon veel sterke drank had gedronken (j), ook fig.: was geheel ontdaan (Nbk), *bloeden as een maelpoede* heel erg bloeden (Spa, Bdie) 2. bijnaam voor een mulder (Nw)

maelpong (Ow) - meelzak, z. ook *pong*

maelpot (Bdie, Pe-Dbl, bo: Bu) Ook *meelpot* (Bdie) de ['m...]. 1. geheel van droog, rul zand (Bdie, Pe-Dbl) *'t Is zo dreuge west de laeste tied, de tuun is 'n maelpot* (bo: Bu) 2. potstro (Bdie, Pe-Dbl)

maelpries (Op) de; ...priezen ['m...]. 1. prijs van het meel (vooral: als veevoer)

maelreken z. *maelrekinge*
maelrekening z. *maelrekinge*

maelrekinge (Bu, Np) Ook *maelrekening* (Nbk, Nw), *maelreken* (Nbk), *meelreken* (Spa) de; ...reken, rekeningen ['m...]. 1. rekening voor het geleverde meel en evt. ander veevoer dat aan de veehouder wordt geleverd *Ic kregen eerst een briefien waor op ston waj' kregen hadden an mael, en laeter kreej' de maelrekinge* (Bu), *De maelrekening moet betaeld wodden* (Nbk)
maelreurder (Np, Op) de; -s; -tien ['me:lra:rdɔ] 1. houtje, stok e.d. waarmee men het meel voor de koeien roert (nl. in papvorm)

maelrieder (Bu, Nbk, Nw, Ow) de; -s ['me:lridɔ] 1. vrachtrijder die veevoer (meel) van de fabriek naar de boeren vervoerde *De maelrieder brocht vroeger et mael, mit peerd en waegen* (Bu)

maelrondbrenger (s: oost.) de; -s ['m...]. 1. degene die het meel (van de molen) naar de afnemers bracht

maelscheppe (Dfo, Diz, El, Ma, Ow) Ook *maelschoppe* (Ma, Ol-Nl) de; -n; ...scheppien ['m...]. 1. schep waarmee men meel schept (hoofdzakelijk inzake veevoer)
maelschoppe z. *maelscheppe*

maelsel (Bdie, Db, Dho, Obk, Pe-Dbl, Spa) Ook *maalsel* (WH) et ['me:ls!/'ma:...]. 1. dat wat gemalen is, vooral: meel; verder bijv. ook inzake gemalen koffiebonen (Db)); ook: de hoeveelheid die in één keer gemalen is *Et maelsel doen ze in de tonnen* (Dho), *...voerden we op an de koenen* (Pe-Dbl), *Ie hadden een fien of een grof maelsel* (Obk), *Dat maalsel is me grof genoeg is* me eigenlijk te grof (Sz), *Ze hebben mij et maelsel thuusbrocht* (Bdie)

maelsjouwer (Diz, El, Obk) de; -s ['m...]. 1. arbeider die zakken meel sjouwt *De maelsjouwer had hiel wat zakken op 'e nekke had, zo deur de tied henne* (Obk)

maelslobber (vo) de [m...] 1. hetz. als *lienmaelslobber*, z. aldaar
maelstien - maalsteen

maelstoel (Db) - maalstoel

maelstof (Bdie, El, Ma) Ook *meelstof* (Spa) et ['m...] 1. stof van meel (in een korenmolen, in een lege meelzak e.d.)

maelstok (Bdie, Dfo, El, Ma, Ow) de; -ken ['mɛ:lstɔk] 1. houtje, stok e.d. waarmee men het meel voor de koeien, varkens, kalveren roert (nl. als veevoer, in papvorm)

maelstroom (Op) - maalstroom, in *de maelstroom van de tied* het verloop van de omstandigheden in de loop der tijden (Op)

maeltane (Op) - maaltand, kies

maeltied (Op) de; -en ['m...] 1. tijd om te malen, dat men maalt

maeltonne Ook *meeltonne* (Spa) de; -n; -gien ['m...] 1. meelton *In de maeltonne beruurde ie et mael (veur et vee)* (Nbk)

maeltroep (Nbk, Ste) de ['mɛ:ltrup] 1. troep bestaande uit meel of daarop gelijkende stof, vooral: mul zand *Die mennige is zo maelderig, ie kun d'r niet op 'e fiets langes kommen, et is iene mael-troep* (Ste)

maeltrogge (Bu) de; -n; ...troggien ['mɛ:l trɔgə] 1. trog vooral voor de varkens, waarin ze het meel kregen (in papvorm)

maeltromme (Bdie, Dfo, Pe-Dbl) de; -n; -gien ['mɛ:ltrɔmɔ] 1. trommel waarin men bakmeel bewaarde

maelwaegen (Diz, El, Ma, Np, Ow, Ste) de; -s ['m...] 1. grote wagen waarmee men meel vervoert (nl. als veevoer naar de afnemers: de boeren)

maelzak (verspr.) Ook *meelzak* (WH) - meelzak *Maelzakken daor kwam et mael in* (Bu), *de maelzakken dichtebienen* (Db), *J. hoefde niet zunig te wezen mit huj en kuilvoer en hi'j speerde de maelzak ok niet gaf in voldoende mate meel als bijvoeding* (vo), *een klap van de maelzak had hebben enigszins malende zijn* (Bu, Nw, Ow, Spa, Ste), *Hi'j kikt zo wit toe, al har hi'j bij de mulder aachter de maelzak scheten* (Ow), *opschieten as een moes in de maelzak nauwelijks vorderen, nauwelijks opschieten* (Ow, n), zo ook *Hi'j aveseert as een moes in de maelzak* (Ow), *'t Gaot zo vlogge as een moes in de maelzak* (Ma), *bloeden as een meelzak* erg bloeden (Sz)

maelzoolder (Diz, Ol-Nl) de; -s; -tien ['mɛ:lso:ldɔ] 1. zolder met opslag van meel, met name boven een winkel

maem z. onder *toet*

maendag Ook *maandag* (WH) - maandag (eerste dag van de week) *een blauwe maendag* de situatie op maandag dat iemand bij moet komen van het drankgebruik op de zondag ervoor (Obk), overigens: een zeer korte periode (verspr.): *Hi'j het daor ok een blauwe maendag west slechts heel even* (Bdie, Dfo, Nbk, Np, Pe-Dbl, Ow), *nog een blauwe maendag leden* nog maar kort geleden (Ow), *'t Is mar veur een blauwe maendag* voor een korte periode (Np), *Vroeger wodde d'r zundagsaovens daanst en feesthullen en zo, en as et dan laete wodde, haj' de maendags wel es last van de maendagziekte* de maandag die erop volgde (z. ook *maendags*) (Nbk, Nw), *'s maendags* op maandag, elke maandag; oorspronkelijker lijkt *maendags* te zijn, z. aldaar (verspr.), *een kwaoie maendag* een maandag die ongeluk, slechte resultaten opleverde (Dfo, Ld, Nbk, Nw, k: Ste), vgl. nl. *D'r bin kwaoie maendaegen en aj' zoe'n dag treffen, dan bi'j' niet gelokkig; een massa boeren waeren d'r vrogger die op maendag nooit wat ni'js begonnen* (Dfo, Ld, k: Ste), *Koenen moch ie nooit op maendag uutlaoten, want as et es een kwaoie maendag was, konnen ze de poten (of de rogge [Nbk]) wel breken; mit grösmijen moch ie wel op maendag beginnen* (Nbk, Nw), *Altied veur de maendag begin maeken mit mi'jen (van et zaod); nooit op 'e maendag beginnen, want as et kwaoie maendag was, dan kwam et mit et zaod niet goed, dan kreeg ie et niet dreuge* (Nw), *maendag holen* niet werken op een werkdag (Bdie, Pe-Dbl)

maendagaovend Ook *maandagaovend* (WH) - maandagavond *Bi'j de buurtverienings weren de vergaderings de eerste maendagaovend nao ni'jjaor as et lochte-maone was* (Ow)

maendagmiddag Ook *maandagmiddag* (Sz) - maandagmiddag *Maandagmidag gaon we fietsen* (Sz)

maendagmorgen Ook *maandagmorgen* (WH), voor var. van *morgen* z. aldaar (I) - maandagmorgen

maendagnacht Ook *maandagnacht* (WH) - maandagnacht

maendags bw. ['mɛ:ndaxs, ...dəs (veelal)]

maendagsaovens - maggiteblet

1. maandags *Maendags* zollen ze bi'j mekeer kommen op die maandag (Nbk)
maendagsaovens Ook *maendagsaovens* (WH) - maendagsavonds
maendagsmiddags Ook *maendagsmiddags* (WH) - maendagsmiddags
maendagsmorgens Ook *maendagsmorns* (Spa) - maendagsmorgens
maendagssteke (Np) de ['mē:ndaxstɪ:kə/...dəsti:kə] 1. lett.: steek die men maakt bij het breien op maandag, in * *Zundagswark is niet stark /Een maendagssteke duurt gien weke/Mar deensdag snel/Dan gaot et de hiele weke wel* (Np)
maendagziek (Ste) bn. ['m...] 1. in een toestand waarbij men 's maandags niet fit is om te werken doordat men zich in het weekend heeft uitgeleefd (Ste) *Iene die zundagaovend an de boemel west het is maendagziek, dan wil et wark niet* (Ste)
maendagziekte (ZW, Bu, Nbk, Np, Nw, Ol-Nl, Ow, Wol), *maendagziekte* (Spa, Sz) de ['m...] 1. de toestand waarbij men 's maandags niet fit is om te werken doordat men zich in het weekend heeft uitgeleefd (Nw) of waarbij men gewoon geen zin heeft na het vrije weekend (Nbk, Op) *Vroeger wodde d'r zundagsaovens daanst en feesthullen en zo, en as et dan laete wodde, haj' de maendags wel es last van de maendagziekte* (Nw) 2. maendagziekte: bep. ziekte bij paarden die optreedt wanneer de dieren plotseling weer actief worden na een eerdere zware belasting gevolgd door een rustperiode en een overvloedig gebruik van voedsel (er doet zich een teveel aan verbrandingsprodukten voorop) *As een peerd de maendagziekte het, moej' zien daj' de veearts d'r rap bi'j kriegen* (Spa), *Maendagziekte, daor he'k al es een peerd an dood kregen* (Ol-Nl), *As bi'jglieks de koperasiepeerden de hiele weke in de zille lopen harren en ze stonnen dan zaoterdays en zundags op 'e stal, dan mossen ze die beide daegen niet veule te vreten hebben, aanders haj' grote kaans dat ze maendagsmorgens zo stief as een deure weren en haost niet uut stee kommen konnen, dat was de maendagziekte; as de peerden wat goed in 't vleis zatten en ze lupen in geil grös, dan haj' etzelde gedonder; maegere voermaanspeerden hadden d'r haost gien last van* (Ow), *Bi'j*

maendagziekte begon et peerd te zweten en te trillen van je welste; aj' dan niet as de bliksem et tuug d'r weer of haolden, kon et best gebeuren dat et peerd d'r zo dood henne vul. Et was dus de kombinatie van zwaor werk, rust en extra krachtvoer (Spa)
maene z. *maone*
maenekam(me) z. *maonekamme*
maenekaome z. *maonekamme*
maenen z. *maode, maonen* I, II
maenske z. *meenske*
maenskeleeftied z. *meenskeleeftied*
maenskepraot z. *meenskepraot*
maenskeschouw z. *meenskeschouw*
maenzaod z. *maonzaod*
maffen ['mafɪp] - maffen, slapen *De kleine jonge lag zo lekker te maffen!* (Nbk)
maffia ['mafija] - maffia
maftig z. *machtig* I
magazine (spor.) - magazine
mage z. *maege*
mager z. *maeger*
magerachtig z. *maegerachtig*
magezien (spor.) et; -en; -tien [magə'sin] 1. pakhuis, depot 2. magazijn in bep. vuurwapens
magezienchef (spor.) - magazijnchef
magezienjasse (l) - magazijnjas
magezienknecht (l) - magazijnknecht
magezienmeester (spor.) - magazijnmeester: opziener in een magazijn
magezienrek (spor.) - magazijnrek
magezienruimte (spor.) - magazijnruimte
magezienstelling (l) - magazijnstelling
magezienveurraad (spor.) - magazijnvoorraad
maggelen (s: Obk) zw. ww.; overg.; maggelde, het maggeld ['maglɪn (?)] 1. door elkaar mengen, knoeiend door elkaar doen *Dat moej' toch niet deur mekeer maggelen* (s: Obk)
maggen z. *meugen* I, II
maggi ['maxi] - maggi
maggiblokkien - maggiblokkje
maggiflessien - maggiflesje
maggiplaante - maggiplant, lavas
maggisauus (spor.) - maggisauus
maggisoep - maggisoep
maggistraal z. *maggistraol*
maggistraal (l) Ook *maggistraal* (spor.) [maxi'strə:əl/...stra:l] - magistraal: zeer indrukwekkend van prestatie
maggiteblet (spor.) - maggitablet

magneet de; magneten; magnetien [max'nɔ:t] - magneet (kunstmagneet, elektromagneet, stukje ijzer met magnetische kracht)

magneetbaand (l) - magneetband

magneetkracht (l) - magneetkracht

magnesium (spor.) [max'nu:sijðm] - magnesium

magnetisch - magnetisch (met de kracht van een magneet) *Oonze schere is magnetisch* (Nbk), *een magnetisch veld* (l)

magnetron [maxnə'tron, ook maxnɪ'tron] - magnetronoven

magnifiek (spor.) [mānjɪ'fik, ook mājə...] - magnifiek

magnolia (spor.) [max'no:əlija] - magnolia

magriet (Bu, Bdie, Db, Nbk, Obk, Pe-Dbi, Spa) Ook *margriet* (Db, Ld, Nt, Nw, Ol-Nl, Op), *megriet* (Bu, Nbk, Obk, Wol) [ma'grit/mar.../mə...] - margriet

maharadja (spor.) [maha'radja] - maharadja

mahonie (spor.) Ook *mehonie* (spor.) [ma'hō:əni/mə'h...] - mahoniehout, van mahoniehout

mahoniehooft (spor.) Ook *mehoniehooft* (spor.) - mahoniehout

mahoniehoolten (Bdie, Spa) Ook *mehoniehoolten* (spor.) [ma'h.../mə'h...] - mahoniehouten

maien z. *maode*

maillot [ma'jo:, ...jom, ook məj...] - maillot *Waor hej' je maillots laoten?* (Nbk), *Ik wil gien maillots meer an* (Nbk)

maïs Ook *mais* [majs] - mais *We voeren de kiepen maïs* (Np), *Neem ie even een blikkien maïs uut de winkel mit* (Nbk), *een hoeke maïs* een stuk grond, akker met maïsplanten (Nbk)

maïsbrood (spor.) - maïsbrood

maïsbulte (Bdie, Spa) de; -n [ma'jzbałtə] 1. berg, bult geogoste maïs

maïsems z. *maitse*

maïsen z. *maitse*

maïsgluten (Bdie, Pe-Dbi) [ma'jzslɪtɪ] - maïsgluten

maïskneuzer (Ld) [m...] - maïsbek

maïskoeke (Bdie, Pe-Dbi) - maïskoeke (veevoer)

maïskolf - maïskolf

maïskorrel - maïskorrel

maïsmael (Bu, Np) et [m...] 1. maïsmeel

maïspannekoeke (vo) de; -n; ...koekien

[m...] 1. pannekoeck met maïs als belangrijk bestanddeel *In et broodtrommegien zati gien brood, mar maïspannekoecken* (vo)

maïsplante (Nbk) - maïsplant

maïsveld (ba) [m...] - maïsveld

maïsvlokken (Bdie, Pe-Dbi) [ma'jzflɔkɪ] - maïsvlokken (vooral bekend als bestand-

deel van bep. kippevoer)

maïsvoyer (Bdie, Pe-Dbi) - maïsvoyer

maits(en) z. *maitse*

maitse (Op, Spa, bo: Bu, Nw) Ook *maits* (Ma, Obk, Ow), *maitsen* (mv.: Bu, Diz, El, Nbk, Wol), *maitsens* (mv.: Obk), *maïsen* (mv.: Diz, El, Nbk, Np, Nw, Op), *maïsems* (mv.: Ol-Nl) de; -n; maitsien (Diz, Ma, Obk, Ow) [ma'jzts(ə)/ma'jztsɪ(s)/ma'jzts, ook wel ...zɪ (Nbk)/ma'jztsəms, ...sɪms] 1. (z. ook *maode*) made, maai: bep. larve, worm in dode of zieke dieren, in bedorven vlees, ook: meelworm (b: ln) en larve in de tuingrond (Nbk) *D'r zitten maïsen in de schinke* (Np), *Soms zat d'r nog mar een inkelde maits in* (Ow), *D'r zatten allemaol maitsen in de schaopen* (Bu)

maitsens z. *maitse*

maitsensschieter (Obk) de; -s [m...skitɪ] 1. insekt dat de *maitsen(s)* voorbrengt, nl. de blauwe vleesvlieg *De blauwe moggen bin maitsensschieters, die moe'n niet op eten en in slaachterswinkels kommen* (Obk)

maj. - afkorting van *majoor*, *majeur*

majem I (Bdie, Dhau, Nt, Ol-Nl, Spa, Sz, Wol) et, de [ma:jəm, ...jɪ] 1. water (in een vaart, sloot enz.) (Nt, Ol-Nl, Spa, Wol) *Hi'j reed mit de fiets in 't majem* (Wol), *Hi'j scheut zo 't majem in* (Spa) 2. sterke drank (Bdie, Sz) *Hi'j het tevule majem op* is dronken (Bdie), *Hi'j is van majem* is dronken (Dhau) 3. in *Dat wufien het nogal wat majem an 't gat* verbeeldt zich nogal wat (Sz)

majem II (Ld) bn.; pred. 1. dronken *Hi'j is majem* (Ld)

Majesteit - Majesteit (titel en aanspreekvorm van koningen en keizers)

majeur [ma'ja:ər, ook ...'zja:ər] - majeure (bep. toonsoort: het tegenovergestelde van mineur) *Dat meziekstok staot in majeure* (Nbk)

majoor z. *mejoor*

majorette [majo:ə'retə] (l) - majorette

Majorka [ma'jɔrka] - Mallorca

Majorkaan - makkelijk

Majorkaan (l) [major'kã:n] - Majorcaan
Majorkaans (l) [major'kã:s] - Majorcaans
mak bn.; makker, -st [mak] 1. niet wild, tam 't *Is wel zoe'n mak peerd, d'r kan wel een kiend onderdeur kroepen* (Bu, Obk), *Dat peerd is deur alles henne mak* door en door (Dfo), *Die is mak in alle zillen gezegd van een volgzaam paard dat in al het werk prima voldoet, soms ook gezegd van volgzame en handige personen* (Nbk), *een makke doeve* (Bu), *iene onder de makke doeven schieten* op een ander z'n terrein komen en dingen afnemen e.d. (Ste), *een makke bi'je* bij die niet gauw steekt (bs: Ow), *Dat moerpeerd is zo mak as een henne* (Sz), (bijv. van een paard; ook wel in bet. 2:) *zo mak as een laom* (Bdie, Bu, Dfo, El, Nbk, Np, Nw, Obk, Ste), *...as een lam* (Bdie, Dho, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol) *...as een schaop* id.: ook wel in bet. 2 (Db, Dfo, Diz, El, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, Wol), (van een paard:) *zo mak as een zode* (Nbk, Ste), *Die koe is zo mak as een sokke* (Np) 2. (van personen) meegaand, handelbaar *Daenk d'r omme, hi'j is niet mak, heur* (Dfo, Wol), *Die is niet zo mak* niet bep. mak (Nbk, Nw), *Die is niet (zo) mak op 'e huid* id. (Dhau, Ma, Nbk, Ow), *...op 'e lever* id. (Dfo, Obk), *Hi'j is niet zo mak op 't vessien* durft wel wat aan, is pittig en doortastend, is snel kwaad (Np, Nbk), *Hi'j is zo mak, ie kun 'm in alle tuug bruken* (Sz) 3. (van planten:) tam, gekweekt, veredeld *Frambozen bin lekker, mar de wilden die bin wat kleiner as de makken, mar ze bin lekkerder* (Nw), *makke kestanjes* (WS), *makke hulst* (verspr. WS), *een makke braandnettel* dovenetel (Nw, Ste, Wol)
makadam (Nbk, s) Ook *mekadam* (Nbk), *mekadem* (Nbk) [ma'ka:dam/mə'k..'/me'ka:dəm, ...dɪp] - macadam
makadamweg (Ol-Nl, s) [maka'damwɛx] - macadamweg
make-up (spor.) - make-up: schoonheidsmiddelen
makelaar de; -s, makelaren; -tien ['ma:k|a:ər] 1. makelaar, tussenhandelaar 2. smal, vanuit het midden recht omhoog stekend deel van een uilebord (vaak: met aan weerszijden decoratieve figuren, veelal zwanen, vanouds ook paarden (Dfo, Ma, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Spa) *Een oelebod*

het een makelaar in de midden (Ol-Nl), *Bij hadde wiend raekten de zwanen van de makelaar* (Obk), *Een makelaar op een oelebod wodde wel et mannegien nuumd* (Obk), *As van een ulebod de makelaar te kot is, staot dat slim lillik; ik hebbe wel es hoord daj' vroeger an de lengte van de makelaar zien konnen hoe de welstand van de boer was* (Spa) 3. (van een klokkestoel) elk der recht omhoog stekende balken waarop de *koppelbalke* rust en waartussen de *schommelbalke* draait met de luidklok eraan (bs: Dfo, Nw) *De makelaar kan verschillend van lengte wezen: soms hangt hi'j tot vlak boven de grond, mar pattie-toeren ok wel tot zoe'n zeuventig cm; hi'j hangt niet altied, mar staot ok wel es boven op een dwasbalke* (bs), *Tegenwoordig het de klokkestoel van De Fochtel twee makelaars die tot vlak boven de grond hangen: de dadde, de middelste, is een stok kotter* (bs)

makelaardij (Nw) - makelaardij

makelaarskantoor (spor.) - makelaarskantoor

makelaarskosten (spor.) ['m...kɔstɔ] - makelaarskosten

maken z. *maecken*

(-)maker z. (-)maecker

makhied Voor -heid z. -hied - makheid

Makk. - afkorting van *Makkabenen*

Makkabenen z. *Maccabenen*

makkelik Ook *gemakkelik* (verspr.), *maklik* (OS, Diz, Nw, b, p) bn., bw.; -er, -st ['mak|ək/gə'm.../'maklək] 1. zonder veel moeite, weinig inspanning vereisend, eenvoudig om te doen, op gemakkelijke wijze 't *Was vusen te makkelik* (Nbk), *Dat is vri'j makkelik* (Bdie), *Eten koken is makkelik genog, aj' mar een kookboek hebben* (b), *Et ging nogal makkelik mit die koekalveri'je* (Pe-Dbl), *Dat lopt daor niet zo makkelik deur de bos* (Nbk), *Dat gaot allemaole mar niet zo makkelik* (Nbk), *Daor is hi'j makkelik an kommen* (Np), *Hi'j kon et makkelik of* (Nbk), *...an* (Nbk), *Ik bin d'r op een makkelike maniere an kommen* (Np), *een makkelike som* (Nbk), *Dat kan ik nog makkelik doen* (El), *Ie kun nog makkelik op 'e tied kommen* (Db), *Ze hebben et 'm wel makkelik maekt* (Dho), *Die meensken leven zo makkelik, ze trekken heur naargens wat van an zonder*

zich druk te maken, zonder zich om allerlei zaken te bekommeren (Obk), *De beide pelisiemannen hadden et makkelik* hadden geen moeilijke klus, ook: hadden weinig te doen (Nbk, ba), *makkelik praoten hebben. Ie hebben makkelik praoten!* (Nw), *Da's makkelik, heur!* wel ja, zo kun je je er gemakkelijk afmaken (Nbk, Nw), (verb.) op 'n *makkeliksten* op de gemakkelijkste wijze (ba, Nbk), ook op 'n *makkelikst* (Nbk, bl): *Zo gong et op 'n makkelikst* (bl) 2. comfortabel, geriefelijk *Et is makkelik aj' wat* [nl. geldmiddelen] *aachter de haand hebben* (Obk), *Dat die deure wat breder is, is slim makkelik* (Spa), *een makkelike stoel, een makkelike holing* (Nbk), *een makkelike jurk* een prettig zittende jurk (Nbk), zo ook *Die jurk zit mi'j gemakkelik* (Dho), *een makkelike stofzoeger* handig en geriefelijk in het gebruik (Ste), *et je makkelik maeken, d'r (niet) makkelik van ofkommen, Et wodt je aorig makkeliker* gezegd wanneer de pijn aanzienlijk afneemt, bijv. nadat men zich gebrand heeft (Nbk), *Ik hoef niet meer de hiele weke te warken, en dat komt me wel makkelik an* (Ow, Nbk) 3. niet gauw geneigd met bezwaren te komen, de dingen doorgaans licht opvattend, inschikkelijk *Hi'j is nogal makkelik* je kunt goed met hem werken, hij maakt niet snel overal een punt van (Ma), zo ook *Hi'j nemt et gemakkelik* op hij doet er niet moeilijk over, ook: hij vat het licht op, hij neemt het niet zo vreselijk serieus (Dho, Ld, Nbk), *Hi'j is makkelik in de omgang* (Nw), *Die man is makkelik in alles!* (El), (in ontkenning, van volwassenen en kinderen:) *niet makkelik wezen* niet snel tevreden-gesteld, vaak dwarsliggend, ook gezegd van iemand die snel op zijn poot speelt: *Ik bin gien gemakkelik mese* (Bdie), *Aj' over die dingen beginnen, dot hi'j nooit zo makkelik* (Nbk), *N. is niet makkelik* je doet het N. niet gauw naar de zin, N. gaat snel tekeer als het niet is of gaat zoals hij/zij wil (Nbk), (verb.) *† Is niet een makkeliken ieneid.* (Nbk), *Daor is hi'j hiel makkelik in* in zulke gevallen doet hij niet moeilijk, werpt hij geen bezwaren of problemen op (El, Nbk), ook: dan neemt hij een helder, eenvoudig besluit zonder zich nog in te spannen voor alternatieven

die hij meer ziet zitten (Nbk), *Hi'j het et d'r niet makkelik mit* hij tobt er veel over, is er erg gespannen door (Nbk) 4. z'n taak, opdracht e.d. niet heel serieus nemend, gemakzuchtig *Die is zo makkelik, die kan d'r altied uut* hij/zij vat zijn/haar werk licht op en gaat er gemakkelijk even tussenuit (Dhau), *Hi'j is (verrekte) makkelik, heur* hij spant zich niet zo snel in, maakt er zich vaak gemakkelijk af, is lui (Bu, Nbk, Spa, Nt), zo ook *Die is oe zo makkelik* (Ow) en (zelfst.) *Da's een makkelike, heur!* (Bu) 5. niet of nauwelijks bezwaren of problemen opleverend *Hi'j kan dat makkelik even an oons lienen* (Nbk), *Hi'j woont argens aachter Oosterwoolde, et is niet zo makkelik te vienen* (Nbk), *As ze in et Nederduuts van over de greens praoten, is et aorig makkelik te volgen* (Ow) 6. (bw.) heel wel, mogelijkerwijs *Ze kun nog makkelik kommen!* (Nbk)

Makkem (Db, El, Ma, Nbk, Ow, b) et ['makõm] 1. plaatsnaam: oude naam voor *Makkinge*

Makkemer (Nbk, Ma, Obk, Ow) bn. ['makõmʁ, 'makmʁ] 1. van, met betrekking tot *Makkem*, d.i. *Makkinge*, vgl. *Makke-mer maat was hasems de twiede maendag in november* (Ow)

Makkeemark (Ma) Ook *Makkingemaat* (Dfo) de; ...marken [...'mar(ə)k/...] 1. markt te *Makkinge*. *Vroeger mit Makkeemark gong et d'r soms reer om weg* (Ma)

Makkenster z. *Makkingester* II

makker ['makʁ] - (niet veel gebruikt) makker *Dat is nog een oolde makker van mi'j* (Nw)

makkeroni [makə'rõ:õni, maka...] - macaroni (bep. spijs, gerecht)

makkie (spor.) ['maki] - makkie *Daor het hi'j een makkie an!* (Nbk), *Och, dat is een makkie!* (Nbk)

Makkinge et ['makɲgə, 'makɲxə] 1. plaatsnaam: nl. van een bekend dorp in OS (z. ook *Makkem*) *In Makkinge hadden ze ok een pletteri'je, om haevermout te pletten, om haevermout te maeken* (Nw) * *Makkinge is een elitestad/Tronde is een moddergat/Else is een lange streek/Buil is een hoge bult/In Riesberkaampe is nooit gien preek* (Nbk)

Makkingemaat z. *Makkeemaat*

Makkingester I (Nbk, Obk) de; -s ['makɲ]

Makkingester - mal

gøstɹ] 1. iemand geboortig uit, woonachtig in *Makkinge*

Makkingester II (Nbk, Np) Ook **Makkenster** (Ma, Obk) bn.; attr. [makpɣøstɹ/'makpɹstɹ] 1. uit, m.b.t. *Makkinge*; o.m. in *Makkingester* *koekvreterers* schimpende benaming voor inwoners van *Makkinge* (Ma, Nbk), ook ...*koekbieters* (Np, Nbk); z. ook *Makke-mer* en *Makkem*

maldik z. *makkelik*

makreel z. *mekreel*

makremee (spor.) [makrø'mu:] - macramé

makro (spor.) - makro

makrostruktuur (l) ['ma:kro:..., ...krow...] - makrostruktuur

mal I (verspr.) de 1. in *iene veur de mal hopen* voor de gek houden 2. z. *malle*

mal II bn., bw.; -ler, -der (spor.), -st [mal] 1. raar, mallotig, aanstellerig, dwaas *Och wat is 't een malle boel daor* (Bu), *Jow moe'n je niet zo mal anstellen, want iederiene het now de gek mit jow* (Op), *Hi'j dee een mal verhael* (Ma), *Dit is ok een mal spul, dat ze now krek vot is een eigenaardige boel* (v), *Doe toch niet zo mal, malle vent!* (Ma, Wol), *Bi'j' now mal!* ben je gek! (Nbk), *Hi'j het overal de gek mit en hi'j kan d'r mal bi'j kommen* (Bu, Op), *Die het et malle jak an doet wild, mallotig* (Ste, Wol), ook: is humeurig (Ste), *Hi'j het et malle vel an doet voortdurend mallotig, overdreven gek, erg uitgelaten* (Dhau, Ow, Spa, Sz, b: lm), ...*vessien an hij doet mallotig, maakt gekheid* (Bu, Nbk, Np), *Et is weer mal en mooi mit 'm hij is wel weer grappig maar wat schiet je daarmee op* (Wol, Ol-Nl), *Malle Appien* een eigenaardig, gek iemand (Bdie, Np, Pe-Dbl), *Die kerel hong de malle Jan uut op 'e brulloft* was de grote lolbroek, deed voortdurend mallotig (Ow, Obk), *Now, dat is een aorige malle Jan, heur* een gekke pias (Sz, Ol-Nl), *mal tieren* zich dwaas aanstellen (p), *Malle jongel!* ondeugende jongen (bo: Bu, Nw), *Je moe'n niet al te mal doen gezegd bijv. wanneer men bij het kaarten te vlot uitkomt met de kaart of wanneer men z'n partner niet goed toespeelt* (Ste), *Hi'j kan mal en mooi raar, te ver gaand en ook goed, nl. zoals het moet* (Bdie) 2. bespottelijk *Man, wat liekt dat toch mal,*

die oolde jasse an! (Nbk), *Zet die rere hoed toch of, dat liekt zo mal!* (Nbk) 3. (bn.) zeer ingenomen met, in *mal* *wezen mit. Hi'j is mal mit dat kiend* (alg., Ste), *Ze bin mal mit mekaere* (Wol), *Ik bin zo mal mit die katte* (Nt), verder in *Ik was zo mal van dat meisien, ik was d'r weg van* (Sz) 4. (bn.) onaangenaam gestemd, bijna malende door ontzetting of boosheid (Bu, Nbk, Np, Obk, Op, Sz, j, v) *Ik wodde op et leste mal van heur gezeur* (Op), *Jim moe'n opholen mit dat gedonder, ik kan d'r wel mal van wodden* (Sz, Obk), *Toch schrok H. nog es een keer zo slim dat ze d'r daegen mal van was* (j), *Daor he'k me toch zo lelk omme maekt, ik was d'r mal van* (Bu), *Daor wor ik niet mal van niet boos* (Np) 5. verontrustend, beroerd, in een ernstige of slechte situatie *'t Staot d'r daor mal veur* (Ow), *Aj' zo deurgaon, kon 't nog wel es mal mit je oflopen* (Op), *Hi'j het een malle kwaole* een lastige, beroerde, ernstige ziekte, kwaal (Ma, Np, Dho), *Et ligt d'r mal henne in de wereld* (Np), *Wat hej' een malle tied had!* (Bu), *Die is zo mal an zien aende kommen* (v), *'t Is tegenwoordig een malle tied* een tijd waarin veel beroerde dingen gebeuren, waarin het vaak slecht gaat (Nbk, Obk), *Ze zitten d'r mal toe* in kommervolle omstandigheden (Np), *Gister het die striekgeldschriever weer een groot huus an de kont kregen, daor zit hi'j now mar weer mal mit in de maege* (Op), *Et zag d'r mal uut vanmorgen mit dat ongelok* (Ste), (zelfst.) *Al dat mooi en mal heurt d'r ok bi'j lief en leed* (Ow), *de malle beu* soort boeman die in het koren zou zitten en waarvoor men de kinderen bang maakte, nl. om ze ervan te weerhouden in het koren te komen, ook wel: boeman die 's avonds uit het bos zou kunnen komen om je mee te nemen, nl. bedoeld om kinderen binnen te krijgen voor het al te donker werd (Ma, Obk) 6. vervelend, zeer onaangenaam, moeilijk om te ondergaan of door te komen *'t Is een mal kiend* (Ma), *Wat een mal ding een vervelend, wispelturig meisje* (Nw), *Wat is dat een malle vent, hi'j liekt wel niet goed snik* (Ow, Ste, Sz), *Wat een mal wief is hi'j mit trouwd!* (Nbk), *Wat hangt d'r een malle locht in de kelder* (Ow), *We hebben gister een malle dag had* (Ow, Ste), *Dat was veur heur een*

malle tied om deur te kommen een vervelende, lastige tijd (Np), *Et wodde hielemaole mal doe ze zee dat ze ok nog beter iene nemen kon uut et zelde slag* (j), *Et is mal zeggen, mar zo en zo het hi'j daon* (Nbk, Bu), *Dat staot mal aj' zoks zeggen tegen zokke meensken* onaangenaam, brutaal (Ow), *mal weer, Et weren malle daegen mit de kast* met erg slecht weer (Nw), *Dat gezicht staot op mal weer* hij kijkt boos, onaangenaam (Ow), *De klokke het et malle weer in de kop* loopt niet goed op tijd (te snel of te langzaam), klinkt anders dan gewoon (vaak: waarbij men invloed veronderstelt van onbestendig weer dat op komst is) (Diz, Ow), *D'r zit een malle locht* een lucht die slecht weer voorspelt, vooral: met onweersbuien (Nbk, Ste), *Et leup me allemaol tegen, et was een malle dag* (Sz), *Zoe'n ongelokkien vlak veurdat ze op vekaansie zollen... 't was mar een mal geval* (Op), (bijv. gezegd van ondeugende dingen die kinderen uithalen:) *Ja, et is meer as mal* (Nbk), *Is et now niet wat al te mal?* gaat dat niet wat al te ver, is dat niet veel te gek? (b), (zelfst.) *D'r is me wat mals overkommen* (Np), *Die jonge zegt alles lieke mal, ie zollen d'r lelk van wodden* (Dfo) 7. (in negatieve zin:) hevig, in hoge mate *Aj' je braand hebben, dan kan de wonde mal bieten* (Np), (bij onweer:) *Dat was een malle klap!* (Spa), *J. het N. een malle klap geven!* (Ol-Nl), *Hi'j het een malle klap had* lett. (Nbk, Ow) en fig.: hij heeft een zeer ernstige gebeurtenis te verwerken gekregen (Bu, Nbk, Ow), zo ook *De boer had een malle klap, hi'j vun een koe dood in de sloot* (Dhau), *De klokke is mal op 'e rittel* (Db), *Hi'j maekte een malle giesel* een onfortuinlijke val, een slingerende beweging e.d. (Ow), *Die klap kwam mar mal an* zeer onfortuinlijk (vooral lett.) (Ld), zo ook *Hi'j kwam daor mal te valen* (Obk), *Die auto zat een malle deuke in* (Sz) 8. onprettig, ongunstig of lelijk van uiterlijk, kleur, vorm *Die kik d'r ok min uut, die het een malle kleur* (Ste), *N. het een malle kleur van pak kocht* (Dhau), *Wat kiek ie mal toe, bi'j' wel goed?* (Nbk, Np, Obk), *Wat staot die hoed him toch mal!* (Bu, Nbk), *Die oolde auto tie ze daor de hieltied op 'e diek staon laoten, vien k' een mal gezicht* (Nbk) 9. in

de malle moer leggende werkbij die de funktie van de bijenkoningin moet overnemen (Dfo, Ow), vgl. *De laeste meniere van perberen om et volk te redden is et extra voeren van een warkbi'je, die dan eigies leggen gaot; dat is dan de malle moer* (bs: Dfo, Ow) * *Hoe malder hoe gekker* steeds maar dwazer, gekker (Np) **Mal.** - afkorting van *Malachias* (bijbelboek)

malaria [ma'la:rija] - malaria

malariakoorts (Dfo, Obk, Ow) de [ma'l...] 1. koorts behorend bij de ziekte malaria

malarialieder (l) [ma'l...] - malarialijder

malbek (Np) de; -ken; -kien ['malbek] 1. iemand die het raar, vervelend kan zeggen **malbroek** (verspr.) de; -en ['malbruk] 1. grappenmaker *Die malbroek hul wel van lolleges* (Ow)

Maleier de; -s [ma'lejr] 1. (met hoofdletter) Maleier (l), verder in *zo dronken as een malleier* in hoge mate dronken (Bdie, Bu, Diz, El, Ma, Nw, Ow, Spa, Sz, Wol) 2. vreemde, eigenaardige man (Nw)

Maleis I (spor.) et [ma'lejs] 1. Maleis

Maleis II (spor.) bn. 1. van, behorend tot de Maleiers *de Maleise taal* (l) 2. in of behorend tot het Maleis *een Maleis woord* (l)

Maleisië (l) [ma'lejzjə] - Maleisië

Maleisiër (l) [ma'lejzijr] - Maleisiër

Maleisisch (l) bn. [ma'lejziz] 1. Maleisisch

malen z. *maelen*

malienkolder ['ma:lijəŋkoldr] (l) - maliënkolder

maling z. *maeling*

malkieken (v) onbep. w. ['malkikp] 1. verveeld zitten kijken *Altied mar liekem aliend thuis zitten te malkieken* (v)

malkop (Op) de; -pen; -pien ['malkɔp] 1. iemand met rare buien, iemand die erg driftig kan zijn *Mit die man moej' gien ruzie kriegen, want et is een malkop, daor he'k onderviening van* (Op)

malle (bet. 1: alg., bet. 2: Nw, Spa) Ook **mal** (bet. 2: Ol-Nl, Op, bs, spor. elders, bet. 3: spor.) de; -n; -gien ['mal(ə)] 1. mal iemand, persoon die zich op grappige wijze aanstelt 2. mal: gietvorm, model waarnaar iets gemaakt wordt e.d., bijv. voor het maken van een uilebord (Op), een wagenwiel (Nw) en een bijenkorf, vooral voor een *boogkorf* (bs) *Bi'j et maeken van*

mallejan - malorig

een kōrf wodt inkeid wel es gebruik maekt van een mal, dat is een iezeren raemwark daor de kōrf ommehenne vlochten wodde (bs), Alles wat vloeibaar is en een vaste vorm kriegen moet, wodt in een malle stot (Spa), Aj' een klokke maeken, moej' daor ok een malle veur hebben (Nw), Oonze buurman de timmerman het een mal, daor stot hi'j dan beton in en dan wodt dat een laandrolle (Ol-Nl) 3. tekenmal (spor.)

mallejan (El, Ma, Op, Ow) Ook niet aaneen geschreven de; -nen [malə'jan] 1. mallejan: tweewieler met disselboom (El, Ma, Ow), vgl. *De bomen kwammen onder de mallejan te hangen bi'j 't vervoer* (Ow, El), *...laggen op de mallejan* (Ma); ook: lange wagen, boerenwagen met opzetstuk voor vervoer van bomen, lange balken e.d. (Op) of voor talhout (Ow), z. ook onder *Jan*

mallemeule Ook *malmeule* (Nw) de; -n; ...meultien ['maləma:lə/'malma:lə] 1. mallemolen, carrousel *Et peerd van de mallemeule had een jok an, mit zillestringen an de dri'jmeule vaaste; daor waor de kiender zatten waeren hoolten peerties en baankies* (Ste), *De mallemeule kon vroeger wel hadde in de ronte gieselen* (Op), *Een vurig ponnegien trok de mallemeule; de orgelman dri'jde zien deunties (j), een rittien in de mallemeule (b), Ik heb de hiele middag in de mallemeule zeten* (Np), *Ze het een klap van de mallemeule had ze is een beetje getikt* (Sz)

mallemeulebaos (Np, Nt, Ol-Nl, Op, Sz) de; ...baozen ['m...] 1. baas van de mallemolen *De mallemeulebaos regelde et spul, en zien kiender haelden de centen op* (Op)

mallemeulepeerd (Dho, Ste) et; -en; ...peertien ['m...] 1. paard dat de mallemolen aandrijft *Et mallemeulepeerd lop veur de meule; et leup an de binnenkaante van de meule in de ronte; et had een jok an, mit zillestringen an de dri'jmeule vaaste* (Ste)

malleur (verspr.) Ook *meleur* (Bu, Dfo, El, Nbk, Np, Ol-Nl, Ow, Spa, Ste, Wol) et (lidw. zelden gebruikt) [ma'la:ər /mə'l...] 1. tegenslag door pech, mankement, een ongelukje of door onhandig optreden *Ik had (aorig) malleur vandaege* (Spa, Bu), *Ik mos anpezen om klaor te kommen, now*

ha'k ok nog wat malleur mit de melkeri'je (Pe-Db), *Hi'j had malleur mit de fiets, hi'j kwam te laete* (Obk), *Die het ok aorig malleur mit zien spullen* (Nw), *Ik hebbe meleur an de fiets* (Wol, Ol-Nl), *'k Had malleur an de trekker* (Bu, Obk), *Hej' d'r meleur mit?* (Ste), *'t Is allegaer malleur* (Ste), *D'r is altied malleur mit him, as d'r wat te doen is* (Dfo) 2. ziekte, tijdelijke tegenslag door een lichamelijk gebrek *meleur in huus of stal* d.i. bij de mensen zelf of onder hun vee (Nw, Ow), *'t Is allemaole meleur in huus* (Wol), *Op dat bedrief hadden ze een protte malleur onder 't vee* (Obk), *Hi'j had malleur mit 't vee* (El, Ma), *...in 't vee* (Ma), *We hadden dit jaor weinig malleur mit de kalveri'je* (Op), *malleur in de stal* (Bu, Dhau), *...in de peerdestal* (Ste), *Ze hebben achter en veur meleur, mar ie kun beter achter meleur hebben, as 't mar achter de middendeure blift* d.i. als er ziekte bij het vee is, is dat zo erg niet dan wanneer de mensen zelf ziek zijn (Np), vandaar: *Ie kun beter malleur in de stal hebben as in 't veurhuus* (Diz)

mallighied Voor -heid z. -hied de ['maləxhit] 1. het mal zijn 2. gekheid, vermakelijk, dwaas gedoe *Jim moe'n mar es uitscheiden mit die malligheid, daor schieten jim niks mit op* (Op), *Dat is toch zeker wel malligheid!* dat is toch niet écht zo, dat is toch in ernst niet zo (Spa), *Et is allemaol malligheid gekheid* (Ste), *...klaore mallighied* id. (Ma, Ow), *Dat is niks as malligheid* het is één en al gekheid, het zijn niks dan rare fratsen (Np), *malligheid uuthaelen* rare of grappige streken uithalen (Wol)

mallu(den) z. *manluden*

malludeachtig z. *manludeachtig*

malludewark z. *manludewark*

malmeule z. *mallemeule*

maloor (Np, Nw, Op, Ste, Sz) de; ...oren; -tien ['mal...] 1. iemand die overall gekheid over maakt *Dat is wel zoe'n maloor!* (Nw), ook wel gezegd van een koppige koe: *Dat was een goeie maloor!* (Np)

malorig (Db, El, Np, Obk, Ol-Nl, Ow) bn., bw.; -er, -st [ma'lo:ərəx] 1. gekheid en plezier makend, uitgelaten, mallotig *een malorig man* (Ol-Nl, Ow), *Doe niet zo malorig* (Obk), *De kiender bin zo malorig*

(El)

mals (Bdie, Nbk, Ow) - mals: van vlees, vgl. *Aj' een jonge koe slaachtten dan haj' mals vleis, et vleis van een oolde koe was zo taoi as geelhaor* (Ow), ook gezegd van weldadige regen, vgl. *Een malse meiregen maekt alles mooi gruu* (Bdie)

malstaepelig(hied) z. *maltaepelig(heid)*

Malta ['malta] - Malta

maltabel z. *maltaepelig*

maltaepel (b: ln) de; -s [malte:p]; aks.: ?]

1. aansteller (b: ln) 2. z. *maltaepelig*

maltaepelig (verspr.) Ook *maltaepel* (Dho, Diz, Nw, Obk, Op, Ow, n, bo: Bu),

maltaepig (Bdie, El, Obk, Pe-Dbl),

maltaeperig (Dhau), *balstaepelig* (Nbk),

malstaepelig (Nbk), *maltabel* (Sz), *mal-*

tierig (Obk) bn., bw.; -er, -st [mal

'te:p(əx)/...te:pəx/...te:přəx/bal'ste:p(əx)/

mal'st.../mal'ta:bl/...'ti:əřəx] 1. gekheid en

plezier makend, zich wild en gek gedrag-

gend, uitgelaten *Die jongen bin zo*

maltaepelig, we krieggen grif aander weer

(Np), *De jaorigen stonnen vanmorgen te*

daansen op 'e stal, zo maltaepel waeren ze

(Op), *De jeugd is maltaepelig* maakt

gekheid (Bdie), *Wat is dat peerd mal-*

taepelig (Obk), *Die koenen waeren zo*

maltaepelig doe ze in 't laand kwammen!

(Pe-Dbl)

maltaepeligheid (Nw) Ook *malstaepelig-*

hied (Nbk) de [...'t.../'st...] 1. het maken

van gekheid, het *maltaepelig* zijn *Dat was*

mar wat maltaepeligheid gekheid (Nw)

maltaeperig z. *maltaepelig*

maltaepig z. *maltaepelig*

Maltees I (l) et [mal'tt:s] 1. de Maltese

taal

Maltees II (l) de; ...tezen; ...tesien 1.

Maltezer, iemand uit *Malta*

Maltees III bn. [mal'tt:s] 1. Maltees: van,

m.b.t. *Malta*

Maltezer I (l) de; -s; -tien [mal'tt:zř] 1.

Maltezer, Maltees: inwoner van *Malta*

Maltezer II bn.; niet tegelijk na een onbep.

lidw. en voor een onzijdig zn. 1. van,

m.b.t. *Malta*, ook *Maltees*

maltiederig (verspr.) bn. [mal'tidřəx] 1.

(van het weer) slecht, vooral: koud en nat,

regenachtig, vooral in *maltiederig weer* 2.

(van gelaatskleur) bleek, ongezond (Sz) 3.

zich niet goed, niet gezond voelend (Bdie,

Pe-Dbl)

maltierig z. *maltaepelig*

mamma z. *mamme*

mamme (Dho, Np, Nw) Ook *mamma*

(Nw) de; -s; -gien ['mamə/'mama] 1.

mamma, moeder (recentelijk ontleend en

evt. aangepast; vooral als aanspreekvorm

door kinderen gebezigd; gewoner is *mem*

of *moeder*, z. aldaar *Mamme, mak een*

snoepien? (Dho), *Et is now allemaole*

pappe en mamme! d.i.: zeggen de kinderen

nu haast algemeen (Np)

mammoet - mammoet, spor. ook gezegd,

bij vergelijking, van bijv. een mammoet-

tanker

mammoet- ['mamut] - mammoet-: eerste

lid van bep. samenstellingen (die hier niet

alle zijn opgenomen), zoals *mammoet-*

bedrief, mammoettanker

mammoetbedrief (verspr.) ['m...] - mam-

moetbedrijf

mammoettanker (spor.) ['mamutenkř] -

mammoettanker

Mammoetwet - Mammoetwet

man de; -nen; -negien [man] 1. (g. verkl.)

mens, persoon (zowel man als vrouw; ook

als aanspreekvorm, z. bet. 2) *Ze mossen*

zes gulden de man betaelen per persoon

(Nbk), *Ik kreeg vesite, vuuf man stark*

(Np), *Ik wil graeg liek man wezen* ik wil

graag alles verrekend hebben, geen schul-

den hebben, nog (lang) geld terug moeten

betalen (Nbk), *de man* per persoon: *Ze*

mossen een half bunder de man per dag

m'jen (j), *We betaelden et eten mit*

mekeer, vieftig gulden de man (Nbk), *de*

gewone man, de rieke man, de kleine man

betaelt de minder draagkrachtige moet al-

tijd betalen (bl), *de man in de straote* id.

(spor.), *de mindere man* de mensen die tot

de lagere sociale klasse behoren, die het

nooit voor het zeggen zullen krijgen (Nbk),

as ien man, man an man staon vlak naast

elkaar (in een rij of menigte) (Nbk, Ow),

Et leer van de leerklompen wodde vroeger

vastezet mit blauwkoppies, man an man

vlak naast elkaar (Spa), *Mit hoevuul man*

biwwe?, op 'e man of: *Je moe'n et op de*

man of zeggen hoe et zit, d'r niet om

henne lullen (Nw), *Hi'j vreug et op 'e man*

of (Op), op 'e man of *wezen* het wel

durven te zeggen (Np), *wat an de man*

brenge verkopen: *Et vaalt niet mit om*

tegenworrig een huus an de man te

brengen (Op), *As de nood an de man komt* (Nbk, Np, Op, Ow), *...is* (Nbk), *de gaonde en de kommende man* de mensen die komen en gaan: *Ik roke niet meer, mar ik hebbe altied wel wat in huus veur de gaonde en kommende man* (bl, Op), ook enkelvoudig op te vatten, zo ook *de kommende en gaonde man* (Np), *de laeste man* de laatst te passeren verdediger (bij voetbal; ook bij damesvoetbal) (Ow), *aanderhalve man en een peerdekop* heel weinig mensen (met name: die op een bijeenkomst zijn) (Bdie, Nbk, Pe-Dbl) 2. volwassen persoon van het mannelijk geslacht (ook als aangesproken persoon, z. ook bet. 1; voor de genitief z. ook *maans*) *Zoveule as hij dr van wus, heb ik nooit leerd; dat was ok een kwestie van jaoren studie die de man maekt hadde* die die man (j), *Da's een beste man* een goeie kerel (Spa), *'t Is een appat man* een eigenaardige man (Ma), *een man uut duzend* een voortreffelijke man (ook in bet. 4) (Bdie, Pe-Dbl), ook *...uut duzenden* id. (Nbk), *een man van naeme* met aanzien, die zeer bekend is (door positieve activiteiten) (Bdie, Pe-Dbl, Nbk), *de man mit de centen* de man die over het geld gaat (Ma, Nbk), *de man van de bloemen* de verkoper van de bloemen (Np), *de man mit de buul* de man die over het geld gaat, lett.: de man met de geldzak (Np), *de man mit et bakkien* de marskramer: hetz. als *bakkies-man* (Nw), *de man mit pak* reizend manufakturier (Nw), *een man van stavast* een ferme kerel, een Jan Stavast (Bdie), *de man mit de zende* de dood (Nbk, Np), *'t Is een man uut ien stok* een man op wie je kunt rekenen als hij zich erachter stelt, een man die vol weet te houden en daarbij eerlijk is (Nbk, Ow), *'t Is een man van zien woord* hij houdt altijd z'n woord (Diz), *een man van de dag wezen* (Op), *Et is mar een mannegien* een kleine man (Bu), *Ze kan niet zonder een man* ze is manziek (Ow), *Die vrouw is veur iedere man* papt in principe met elke man aan, doet nauwelijks onder voor een hoer (Ste), *Daor is hij de man wel naor* dat ligt wel in z'n aard, de lijn die hij gewoonlijk volgt (Np), *...niet naor* dat ligt niet in zijn aard, dat is niet overeenkomstig zijn manier van doen (Ma, Nbk, Np, Op), *Hij is mien man* hij is

degene in wie ik vertrouwen heb, de persoon die ik zie zitten, ook wel: degene met wie ik tot zaken wil komen (Nbk, Ow, Wol), vandaar ook *Ie bin mien man* dat past me nu net, wat jij wilt (ver)kopen/als dienstverlening aanbiedt (Nbk, Ow), *man en peerd numen* openlijk zeggen om wie het gaat, *Et peerd moet onder de man* moet worden beleerd: door er op te zitten, zonder wagen of sulky (Dfo, Np, Ol-Nl, Wol), moet worden bereiden (Dho), zo ook *Is et peerd al onder de man bereiden?* (Bu), *een man over et peerd tillen* iemand die zich wat verbeeldt extra prijzen, zodat hij zich nog meer voelt, eigenlijk: om met zo iemand de gek te steken (Dhau, Nbk), *klein man maeken* een kopje kleiner maken (vo): *Duutslaand is in 1918 klein man maekt* (vo), ook: geheel nuttigen (Nbk, Spa): *een panne mit snet klein man maeken* geheel nuttigen (Nbk), *Die taarte zuwwe even klein man maken* geheel opeten (Spa), *D'r is gien man overboord* er is dan wel iets vervelends gebeurd, maar echt erg is het niet (alg., Nw), *Hij is de man weer* hij is z'n tegenslag, z'n inzinking te boven, ook: hij doet weer volop mee, is weer geheel in beeld nadat ze hem een poos niet zagen zitten, nadat ze een negatief beeld van hem hadden (Ld, Nbk), *Hij is hielemaol de man wodden* hij heeft aanzien verworven (Ma), *Daor zullen ze wel een man van je maeken!* daar zul je wel gehard worden (met name inzake militaire dienst) (Nbk), (bij vergelijking:) *naekende mannen* geschildre eiken stokken met de dikte van een duim (die men als brandstof mee mocht nemen voor eigen gebruik) (n: Ot): *Op et zetterstee ston de ieksscheller in een ondiepe koele, mit de kni'jen op een takkebos of op een bos naekende mannen veur et blok en hij warkte mit een klophaemer* (n: Ot), (als aanspreekvorm, soms ook wel tegen vrouwen of tegen mannen én vrouwen:) *Man, hoe kuj' me dat toch andoen* (Ld), *As 't wat wil? Nee man!* (b), *Och man, loop naor de pompe* (Ld), *Now, man, ie moe'n et weten* (b), *Hij ston me daor toch te koren, man!* (Spa), *Man och man, daor kwammen ze an, de bruunverbraande sol-daoten op heur daeverende tanks* (vo), *'t Leven legde him een kruus op, mar hij*

dreug et as een man (b) 3. jongetje, vooral in *kleine man* en als verkl.: *mannegien*, vgl. *Och, wat is 't nog mar een mannegien* (Bu, Nbk) 4. echtgenoot *Ik heb een goeie man troffen* een goeie echtgenoot gekregen (Sz), *Mien jongste dochter gaot de aere maand ok de lange hure in, dan heb ik alle kiender an de man* (Op), *an de man raeken* een echtgenoot krijgen (Nbk, Np): *Hoe zol 't kommen, zol ze toch nog an de man raeken op heur oolde dag?* (Nbk), *an de man kommen* id. (Np), *Man en vrouw bin iene* (spor.) 5. iemand die tot een legereenheid, een bemanning, een partij in een sportwedstrijd, een gevecht e.d. behoort *Mit vörken en zenden, wel dik duzend man* d.i. aan gewapende Stellingwerwers die optrokken naar het bisschoppelijk slot te Vollenhove (v), *mit man en moes* met man en muis: *Et schip is mit man en moes vergaon* (Nbk, Np), *Et gaot man tegen man* zeer intensief vechtend waarbij men persoonlijk tegenover één of meer vijanden staat (Nbk, Np), *Hi'j staot zien mannegien* wel hij kan z'n mannetje wel staan, is tegen moeilijkheden, moeilijke tegenstanders wel opgewassen (alg.), ook: *Hi'j staot zien man* wel id. (El), *op 'e man speulen* op de man spelen (spor.), *je man* degene tegen wie men persoonlijk speelt, bijv. in een korfbalwedstrijd (Nbk), vgl. *Ie moe'n goed om je man daenken!* d.i. zorg dat je tegenspeler niet in een vrije positie komt zodat hij kan schieten (Nbk) 6. in *mit man en macht* met meerdere of zeer veel betrokkenen en op krachtige wijze: *Mit man en macht perbeerden ze de waegen weer uut de sloot te kriegen* (Nbk), *Mit man en macht bin ze mit die dikke boom an 't ommekappen* (Spa, Db), *mit man en macht d'r op los* (Dfo), *Ze gongen d'r mit man en macht henne* (Nbk) * *Een man een man, een woord een woord* men moet nakomen wat men heeft beloofd, op het eenmaal gegeven woord moet men kunnen vertrouwen (verspr.), ook wel *Een man een man, een peerd een peerd* id. (Bu, Sz), *De man is et heufd, de vrouw de nekke* de man is de baas (nl.: het hoofd draait immers op de nek) (Bdie, Pe-DbI), *Een liek man is een riek man* wie geen schulden heeft, moet daar zeer tevreden mee zijn (Nbk, Np, Obk, Ow, bo: Nw),

Liek man is riek man (Nbk), (in de tweede naamval:) *Mans haand boven* de man is de baas (en niet de vrouw) (Bdie, Pe-DbI), *Wees een man en kom es an* je moet beslist eens bij me langskomen (Diz), *Kleren maeken de man* (Bdie, Dfo, Nbk), *Hoe kleinder de man, hoe groter de Jan* nl. het geslachtsdeel (Nw), vandaar ook *Wat niet an de man zat, zat an de Jan* (Sz) en *Zit et niet an de man, dan zit et wel an de Jan* (Obk), *As de draank is in de man/Is de wieshied in de kann'* (verspr.), *'t Is gien man die niet roken kan* een man hoort te kunnen roken (Pe-DbI), (raadsel:) *D'r leup een mannegien over de diek/Zien ogies gongen van kikerdekiek/Zien haorties gongen van kroldekedrol/Ie kun 't niet raoden al woj' ok dol* antwoord: een mannelijk schaap (Np)

-man - -man: laatste deel van samenstellingen als *kraanteman, grunteman* en *per'ijman*; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

management (spor.) - management

managementteam (spor.) - managementteam

manager (verspr.) - manager

managerziekte (spor.) - managerziekte

mand z. *maande*

mandag (Op) - mandag

mandaot (Ow, Ste) et [man'dɔ:ət (Ste), ook 'mand... (Ow)] 1. volmacht, volledige zeggenschap *Ik heb daor vrij mandaot over* daar mag ik zelf over beslissen (Ste), *Die notaris het vrij mandaot over dat hele husien* (Ste), *mandaot geven* bijv. om op een boeldag voor een ander te kopen die zich niet zo zeker voelt (Ow), *mandaot hebben* bijv. om voor een ander iets te regelen, te kopen (Ow): *Hi'j het mandaot veur die aandere man* (Ow)

mande z. *maande*

mandeel (Nw) et; mandelen ['mandɪ:l] 1. aandeel in een gemeenschappelijk bezit *Ze hadden vroeger de laandrolle of de ledder mandelig*; *gong d'r iene vot, dan mos dat mandeel d'r uut* (Nw)

mandegoed z. *maandegoed*

mandekking (El, Nbk) - mandekking

mandelig z. *mandielig*

mandemaker z. *maandemacker*

manderijn [mandə'rɛjn] - mandarijn (bep. citrusvrucht; ook: Chinese ambtenaar)

mandielig - mangelkaemer

mandielig (Db, Dfo, El, Nbk, Ow, p, b: lm) Ook **mandelig** (verspr. WS, Dfo, Ow) bn. [man'di:lax/...'di:lax] 1. mandelig, in gemeenschappelijk bezit *Ze bin mandielig hebben het bedrijf in gemeenschappelijk bezit* (vooral gezegd inzake een boerderij (El), vandaar *een mandelig bedrijf* (Bdie) en *De plaetse van N. is nog mandelig* er zijn meerdere eigenaren (Ste), *Dat stok laand is niet helemaol zien eigendom, hi'j het et mandelig mit een paer breurs* (Ste, Op), *een mandelig stok laand* nl. in bezit van verschillende erfgenamen (Pe-Dbl, Db), *As d'r dan al goenend van dood gongen, dan was de strop temeensen mandielig* (b), *Ze hadden vroeger de laandrolle of de ledder mandelig; gong d'r iene vot, dan mos dat mandeel d'r uut* nl. wanneer zo iemand verhuisde (Nw), *Die mi'jmesiene hadden we mandelig* (Np) **mandoline** de; -s, -n [mando:(ə)'linə] 1. mandoline **mandolineorkest** [...'l...] - mandoline-orkest **mandolinespeuler** - mandolinespeler **mane** z. *maone* **manege** Ook **menege** [ma'nt:zjə/mə'n...] - manege **manegehoolder** Ook **menegehoolder** [...'n...] - manegehouder **manen** z. *maonen* II **maneuvel** z. *meneuvel* **maneuvre** z. *meneuvel* **mangaan** (spor.) [man'gä:n, mǎxä:n] - mangaan **mangat** (Op) - mangat (van een stoomketel) **mangel** (Bdie, Bu, Db, Ld, Nbk, Np, Nt, Nw, Obk, Ow, Ste, fp) de; -s; -tien [mǎŋ(g)] 1. mangelwortel: bep. soort voederbiet (Bdie, Bu, Ld, Np, Nt, Nw, Ow, Ste) *Wat moet d'r in?* [nl. om te verbouwen] *Mangels?* (Ste), *Die het mangels verbouwd* (Nw), *We bin in de mangels* (Np) 2. mangel: soort wringer, ook wel bep. waskuip met zwengel (Bdie, Bu, Db, Np, Nw, Obk, Ste) *De mangel daor wodde de was deur haeld* (Np, Ste, Nw), *De mangel was een wastobbe mit een zwingel, daor ze vroeger mit wusken* (Obk), *De laekens haelde ie deur de mangel* (Nw, Bu), *Vroeger hadden ze in de herenhuzen een meisie appat veur de mangelkamer;*

wi'j strieken tegenwoordig het wasgoed, mar doe gingen de lakens deur de mangel (Sz) 3. in *in de mangel nemen* klem lopen, vastpakken zodat men klem zit (Nbk), ook: in de maling nemen (Ow), *deur de mangel haelen* in de maling nemen (Ow), *Hi'j wodde in de mangel neumen* klem gelopen (met name bij voetballen) (Nw) 4. (mv.) amandelen (Nbk, Np, Ste) *Ik had last van de mangels* (Np), *De mangels moe'n knipt wodden* (Ste) 5. bep. boom: amandel (fp) **mangelakker** (Ld) de; -s; -tien ['m...] 1. akker met mangelwortels **mangelbak** (Ol-Nl) de; -ken ['m...] 1. bak waarin de mangelwortels werden gesneden **mangelbult** z. **mangelbulte** **mangelbulte** (verspr.) Ook **mangelbult** (spor.) de; -n; ...bultien ['m...] 1. hoop ingekuilde mangelwortels **mangelen** (Bdie, Bu, Dfo, El, Ld, Nbk, Nw, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Ste, b) zw. ww.; overg. (bet. 1, 2), ook onpers. (bet. 3); mangelde, het mangeld ['man(g)lɪn] 1. (overg.; inzake wasgoed) met een mangel gladmaken (Dfo, El, Ld, Nw, Ol-Nl, Ste) *De was wodde vroeger mangeld in de mangelkaemer* (Dfo, Ste, El) 2. (overg.) iemand met het lichaam klem lopen, iemand stevig, hardhandig aanpakken, stevig knijpen (Bdie, Bu, Nbk, Nw, Pe-Dbl), ook fig.: in financiële zin te pakken nemen, uitpersen (Ol-Nl, Ow) *Ze hebben 'm veur een bult geld wat an et gat smeerd, ze hebben 'm mangeld...!* (Ow); ook: ongeoorloofd hard op de man spelen: vooral bij voetbal (Nbk), vgl. *Ze hebben 'm dan toch mangeld, jong!* (Nbk), verder in *Hi'j wodde mangeld* hardhandig door twee personen vastgeklemd (tussen hen in) (Nw), verder in *Ze hebben 'm d'r tussen mangeld* van beide kanten aangepakt (doorgaans fig.) (Bu) 3. (onpers.) een beetje onnozel, malende zijn (b) *Et mangelt him* (b) **mangelhutte** (ZW, elders spor.) de; -n ['m...] 1. deels in de grond gemaakte hut om mangelwottels in te bewaren (van zoden opgezet, met een dak van stro en aan één kant een laag deurtje) **mangelkaemer** (verspr.) Ook **mangelkamer** (Sz) - mangelkamer *Vroeger hadden ze in de herenhuzen een meisien appat veur de mangelkamer; wi'j strieken tegen-*

woordig et wasgoed, mar doe gingen de lakens deur de mangel (Obk, Sz), een mangelkaemer veur et ofwarken van de was (Obk), De laeken en slopen wo'n in de mangelkaemer mangeld (Dfo, El), N. ston de hele middag in de mangelkaemer (Wol)

mangelkamer z. mangelkaemer

mangelklier (Dfo) de; -n; ...kliertien ['m...] 1. amandel: bep. amandelvormige klier *Dat kiend het last van de mangelklieren* (Dfo)

mangelknippen (Bu) onbep. w. ['m...] 1. knippen van de amandelen *Die moet henne te mangelknippen* (Bu)

mangelkoele (Op, Ste) de; -n ['m...] 1. kuil waarin de mangelwottels werden ingekuuld *Ze kwammen eerst in de mangelkoele mar et wodde een bulte; eerpels kun op dezelve wieze in de koele* (Ste)

mangelkorf (Sz) de; ...korven ['m...] 1. korf voor het vervoer van mangelwottels

mangelmennen (Ld) onbep. w. ['m...] 1. met paard en wagen de geoogste mangelwottels van het land halen

mangelmeule (Bdie) de; -n; ...meultien ['m...] 1. molen waarmee voederbieten (mangels) in plakken worden gesneden

mangelmoes z. mingelmoes

mangelplaante Ook mangelwottelplaante (Wol), mangelplante (Spa) de; -n; ...plaantien ['m...] 1. mangelwortel (als plant)

mangelplante z. mangelplaante

mangelrooien (Ld) onbep. w. ['m...] 1. oogsten van mangelwottels op het land

mangelsnieder (Sz) de; -s ['m...] 1. molen met behulp waarvan voederbieten (mangelwottels) in plakken worden gesneden

mangelvoeren (Ld) onbep. w. ['m...] 1. voederen met mangelwortels

mangelwieden (Ld) onbep. w. ['m...] 1. wieden van een akker met mangelwottels

mangelwottel (verspr.) - mangelwortel, nl. voederbiet (spor. ook wel voor een bep. soort voederbiet (Bdie, Obk), met name een lang soort voederbiet (Obk)) *D'r staot een mooi veld mangelwottels* (Wol), *We verbouwden altied een bunder mangelwottels* (Diz)

mangelwottelplaante z. mangelplaante

mangelzaad (Op, Ste) et ['m...] 1. zaad van de mangelwortel

mangs (Bu, Obk) bw. [majs] 1. soms *Dat*

doet hi'j mangs wel (Bu)

manhaftig (verspr.) bn., bw.; -er, -st [man'haftəx] 1. manhaftig: kloekmoedig, zeer flink en vastberaden *Deur manhaftig optreden van de braandweer is oons huus nog veur de vlammen red* (Db), *Ze hebben heur manhaftig gedreugen* (Wol), *Hi'j het 'm nogal manhaftig holen* (El), *Wees es manhaftig!* (Nt), *een manhaftige redding* (Bdie), *Hi'j kwam d'r manhaftig mit veur 't locht* (Ma) 2. zich overdreven flink voordoend (Ste)

maniak (spor.) [mani'jak] - maniak

manier(e) z. meniere

manifest (l) [mani'fest] - manifest (van een politieke partij enz.)

manifestaasie z. manneifestaasie

manifesteren z. manneifesteren

manipulaasie (spor.) [manipy'la:əsi] - manipulatie: beïnvloeding

manipuleren (spor.) [manipy'li:əʃn] - manipuleren (fig.: van personen)

manjaor (spor.) - manjaar

mank z. maank I

mankeer z. mekering

mankelement z. mankement

mankeliek I (Diz, El, Nt, Obk, s: oost) Ook mankoliek (Nt, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl) bn.; -er, -st [mankə'lik/manko(:ə)'lik] 1. melancholiek *Van dat trieste weer zoj' mankeliek wodden* (Obk), *Aj' bloemen dregen bin ie ja lange niet mankeliek* (s: oost.), *Die man is de leste tied slim mankoliek* (Ol-Nl, Op), *Hi'j is aorig mankeliek* (Diz)

mankeliek II (Dhau, El, Obk) bn. ['mankəlik] 1. menselijk en dus niet ongevoelzaam zodat men zich zou moeten schamen, in de verb. * *Een betien briek is mankeliek* (Dhau, El, Obk), gezegd bijv. wanneer een muur een beetje uit het lood hangt (Obk) of wanneer men zich niet zo lekker voelt (El)

mankelment z. mankement

mankement Ook mankelement (Ow), mankelment (Db), mankerement (Nw), maankement (spor.) et; -en; -ien [mankə'ment/...kə'ment, ...kəl.../...kərə..., ...kʁə.../mä:ŋ...] 1. lichaamsgebrek *Meensken die een mankement an de voeten hebben, laoten heur soms schoenen anmeten* (Obk), *Die heukelt d'r aorig over, die het grif mankement an zien bienen* (Ow, Obk), *Ik*

manken - manludekracht

heb mankement an mien haand (Diz), *De verkoper van vee hoeft niet in te staon veur een zichtber mankement* (Op), *Hi'j het nogal wat vee ankocht, en now kommen de mankementen* (Ow), *Dat peerd had zoveule mankement, dat et was hielemaole van de pries* (Obk) 2. gebrek, hinderlijke onvolkomenheid aan een apparaat *een mankement an de fiets hebben* (Nw)

manken z. *maank*

mankennig (verspr.) ['mānkenəx] - eenkennig: van dieren die slechts één persoon willen gehoorzamen *Die iene koe zat Beppe nao, die was wat mankennig* (Nbk), *Et peerd is mankennig, zinnig* (Np)

mankereel (verspr.) Ook *maanskerel* (ZW, Dho, Diz, Ld, Ma, Nt, Nw, Ow, vo), *manskerel* (Diz, Pe-Dbl) ['maŋ.../'mā:s..., ook wel ...'k... (Diz, Nw, Op) /'mans..., ook wel ...'k...] 1. manspersoon, vooral: flinke, forse man *Daor komt een grote maanskerel et pattien daele; wie kan dat now wezen?* (vo), *In al zien wark was 't een mankerel* (Np), *Dat is een hiele mankerel, die kan dat wel tillen* (Obk), *J. is toch nog een fikse mankerel wodden* (Db), *De vrouw van N. is stark en handig, ze maekt in 't wark een mankerel uut* is in het werk evenveel waard als een man (Op), *Dat vrommes is een mankerel geliek* (Db, El, Ma, Obk), *Deur heur forse veurkommen en gedrag liekt N. wel een halve mankerel* (Db), *Et is net een mankerel* ze is nogal groot en sterk (Dhau, Diz, Obk, Nw), evt. ook: ze heeft een zware stem gelijk een man (Bu) 2. grote en sterke vrouw (nl. gelijk een man) (Obk, Ow, Wol) *Een mankerel is een grote vrouw, een maanskerel een forse man* (Ow), *Jantien van N. was een mankerel* (Wol)

mankereelwark (Dfo) et ['maŋki:əɾ{sw...}] 1. zwaar werk, werk (als) voor een man *Dat is zok zwaor wark, dat is mankerelswark!* (Dfo)

mankereement z. *mankement*

mankeren z. *mekeren*

mankerig (Nw) bn.; -er, -st ['maŋ'ki:əɾəx] 1. ziek zijnd *Ik bin mankerig, ik bin niet al te goed* (Nw)

mankering z. *mekering*

mankoliek z. *mankeliek*

mankracht ['maŋkraxt] - mankracht (menselijke kracht)

manl. - afkorting van *mannelik*

manlik z. *mannelik*

manlikhied z. *mannelikhied*

manlu z. *manluden*

manludeachtig (Nbk) Ook *manludeachtig* (Nbk) bn., bw.; -er; -st ['mälydəaxtəx /'mälydə...] 1. (van een vrouw) manachtig, met mannelijke karaktertrekken en/of uiterlijk *Ze kan warken as een kerel, ze is wat manludeachtig* (Nbk)

manludebaank (Dfo) de; -en ['mälydə bā:ŋk] 1. elk der banken in een kerk die bestemd zijn voor de mannen, mannenbank

manludebeweging (l) Ook *mannebeweging* (l) de ['mälydə.../'manə...] 1. mannenbeweging

manludeblad (l) ['m...] - mannenblad

manludebroek (Nbk, Obk) ['m...] - herenbroek

manludeëmancipaasie (l) - mannenemancipatie

manludefiets (Dfo, Nbk, Np) ['m...] - herenfiets *Een manludefiets het een stange* (Np)

manludegek (Diz, Nbk, Ste) Ook *mannegek* (Ld) de; -ken ['mälydəgek /'manə...] 1. manzieke vrouw *'t Is een grote manludegek* (Nbk)

manludehaand (Nbk) Ook *mannehaand* (Nbk) ['m...] 1. mannenhand

manludehemd (Db, Nbk, Op) Ook *mannehemd* (Db) ['m...] - herenhemd

manludehoed (Nbk) Ook *mannehoed* (Ste) de; -en; ...hoetien ['m...] 1. hoed van het soort dat door mannen wordt gedragen

manludekaante (Ow) de ['m...] 1. kant waar de mannen zaten, waar het manvolk zat *Mit ni'jaor, as d'r aovendpraoters weren, mossen de manlike gaasten an de manludekaante van de klomkachel waachten tot et ni'jaorsslokkien heur anreket wodde, ze konnen et dan even op de vaensterbaank veur et glas daelezetten* (Ow)

manludekleren (Nbk) Ook *manlukleren* (Nbk, bo: Nw), *mannekleren* (Nbk) ['m...] - mannenkleren

manludekost (Nbk, Ow) de ['mälydəkəst] 1. voedsel vooral voor mannen, vooral gezegd van niet bep. licht verteerbaar voedsel *Dat zwaore eten van brune bonen, veul spekvat en zo was manludekost, mar vrouwluden lusten et ok wel!* (Ow)

manludekracht (Nbk) Ook *mannekracht*

(Nbk) ['m...] - mannenkracht

manludemaotschoppi'je (l) Ook *manne-
maotschoppi'je* (l) ['m...; z. -i'je] - man-
nenmaatschappij

manluden (Db, El, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Ste, Wol, b, bo: Bu, Nw) Ook *manlu* (Bdie, Dfo, Ld, Nbk, b, p, k: Ste), *maan-
luden* (Ol-Nl, Op), *mallu* (Nbk), *malluden* (Ld, Nbk) mv. ['mäly(dŋ)'/mä:.../'maly/...] 1. manlui, de mannen, het manvolk, in het bijzonder: de boer met zijn zoon(s) en/of de knecht(en) *Manluden hadden een onderbuisien an* (Np), *Roep de manluden even, we moe'n koffiedrinken* (Nw, Ste), *Wil ie de manluden even om thee roepen* (Nbk)

manludEOFdieling (Nbk) Ook *manneof-
dieling* (Nbk) ['m...] - mannenafdeling

manludepraot (Nbk) Ook *mannepraot* (Dhau) et ['m...] 1. gepraat van mannen, de typische wijze waarop mannen informeel praten (bijv. over vrouwen) *Dat is echt mannepraot, heur* (Dhau)

manluderol(le) (Nbk) Ook *mannerol(le)* (Nbk) - mannenrol

manludeschoe (Nbk, Np) ['m...] - heren-
schoen

manludeschone (Np) bn.; pred. [mälydə 'skō:ə'nə, ook 'm...] 1. niet zo schoon, niet zo proper

manludesport (Nbk) Ook *mannesport* (Bdie, Nbk) ['m...] 1. sport speciaal voor mannen

manludestemme (Nbk) Ook *mannestemme* (Nbk) ['mälydə.../'manə...] - mannenstem

manludevleis (Nbk, Ow) ['mälydəflejs] - mannenvlees, voornamelijk in de verb. *D'r zit gien manludevleis an* zij heeft kennelijk geen behoefte aan een relatie met een man (Nbk, Ow)

manludevolk (El, Ma, Obk, Op, Ste) - manvolk, de mannen, vooral: de boer met zijn zoon(s) en/of de knecht(en), z. ook *manvolk*, vgl. *Ik zal even et manludevolk roepen* (El, Ma), *Et manludevolk is op et laand* (Ste)

manludewark (Nbk) Ook *malludewark* (Nbk), *mannewark* (Nt, Wol) ['mälydə.../'malydə.../'manə...] - kerelswerk, mannenwerk *Ze spit zels de tuun wel omme, mar et is aenlik malludewark* (Nbk)

manludewereld (l) Ook *mannewereld* (l) ['m...] - mannenwereld

manludezael (spor.) Ook *mannezael* (spor.) - mannenzaal

manludeziek z. *manziek*

manlukleren z. *manludekleren*

manmachtig (Bdie, Ol-Nl, Pe-Dbl) bn.; -er, -st [mä'maxtəx] 1. (van personen) talrijk *Ze waeren nogal manmachtig* (Bdie, Pe-Dbl)

manmoedig (Nt) [mä'mudəx] - manmoedig, manhaftig

mannebeweging z. *manludEBeweging*

mannefakturen [manəfak'ty:əŋ] - manufakturen (voortbrengselen van weverij) *In de masse zatten vaeke mannefakturen en zo; kleine venters uut Noordwoolde hadden vaeke een bakkien op 'e rogge, die noemden we bakkieslopers of bakkiesmannen* (Op), *onder de mannefakturen naar bed, in bed* (Db, Dho, Ma, Pe-Dbl)

mannefakturewinkel (Obk) [manəfak'ty:əŋ...] - klerenzaak

mannefakturier [manəfakty:(ə)'ri:ər] - manufakturier *De mannefakturiers bruukten vroeger de maotstok bi'j et ofmeten* (Wol)

mannefestaosie (spor.) Ook *manifestaosie* (spor.) [manəfə'stə:əsi/mani...] - manifestatie: grote bijeenkomst of publieke gebeurtenis anderszins

mannefesteren (spor.) Ook *manifesteren* (spor.) [manəfə'stu:əŋ/...] - manifesteren (zich vertonen, openbaren)

mannegek z. *manludegek*

mannegien et; mannegies ['manəxin] 1. jongetje, kleine manspersoon (ook als aanspreekvorm), ook: manspersoon op grote afstand gezien *Et bin ok nog mar van die mannegies, en now moe'n ze zels al op 'e fiets naor 't zwembad!* (Nbk), *Ie kunnen nog krek een peer mannegies onderscheiden in de veerte* (Nbk), *et mannegien van de maone* (Nbk, Ow) 2. (met bep. gevoelslading) manspersoon *Daor he'k wel een mannegien veur een geschikte, handige manspersoon, vakman die de klus kan klaren* (Nbk), (ironisch-dreigend:) *Now mannegien, dan zo'k mar wat oppassen* (b), *zien mannegien staon kordaat weten op te treden, niet over zich heen laten lopen* (alg.): *Die staot zien mannegien wel* (Obk, Wol, Nw), *Weet je mannegien te staon, as et gaot om oolde rechten!* (ba), *Hij zal zien mannegien*

mannegies- - mannie

(nog) wel (een keer) vienen hij is nu steeds haantje de voorste, maar hij komt nog wel een keer iemand tegen die nog sterker, gewiekster, meer gebekt enz. is (Nbk, Ow), zo ook *Hij komt zien mannegien nog wel es tegen* id. (Nbk) 3. mannelijk exemplaar (inzake dieren, planten) *Wat veur voegel zit daor? Een ente? Een mannegien of een wiefien?* (Nbk) 4. penis van een jongetje (Dfo) *As jongies vroeger pissen mossen, zee de mem wel: 'Eerst et mannegien opziken'* (Dfo) 5. dat onderdeel van bep. verbindingen dat in het andere deel wordt gestoken, vooral: mannetjeskoppeling van een hydraulische aansluiting (Bu, Ol-Nl) *An de trekker zitten een mannegien en een wiefien - mit euliedrok* (Bu) 5. makelaar als onderdeel van een uilebord, z. *makelaar* (Obk)

mannegies- ['manəxis] - mannetjes-, in samenstellingen als *mannegies hond*, *mannegies dier*, ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

mannegiesbi'je (Diz) ['manəxizbejə] - dar **mannegiesdier** (Nt) et; -en; -tien ['m...] 1. mannelijk dier

mannegieseend z. *mannegiesente*
mannegiesente (Obk) Ook *mannegieseend* (Dfo) ['m...] - mannetjeseend

mannegiesgaanze (Dfo) de; -n; ...gaansien ['m...] 1. gent

mannegieshennep (Dfo) ['m...] - mannetjeshennep

mannegieshond (verspr.) - mannetjeshond, rekel

mannegiesknien (Nbk) ['m...] - mannetjeskonijn, rammelaar

mannegiesmaote (Obk, Sz) de ['manəxis-mo:ətə] 1. (van het eten) een portie, hoeveelheid eten of drinken, vooral: een niet te grote hoeveelheid *Doe mar mannegiesmaote* (Sz), *Hij dronk een borrel mit mannegiesmaote* (Obk)

mannegiesputter de; -s ['m...] 1. man die flink en sterk is, die zich behoorlijk kan weren, die zich altijd goed weet te redden *Hij kan 'm goed redden mit et wark, et is een mannegiesputter* (Nw) 2. heel klein mannetje, liliputter (Spa)

mannegiesschaop (Nbk, Np) et; -en ['m...] 1. mannelijk schaap

mannehaand z. *manludehaand*

mannehemd z. *manludehemd*

mannehoed z. *manludehoed*

mannekleren z. *manludekleren*

mannekoor (Nbk) Ook *mannenkoor* (Nbk) ['manəko:ər/'ma:p...] 1. mannenkoor

mannekracht z. *manludekracht*

mannelik (verspr.) Ook *manlik* (verspr.) bn.; -er, -st ['manələk, 'manlək/'manlək, 'mälək] 1. van het mannelijk geslacht, man zijnd *Op die kladde moej' invullen aj' mannelik of vrouwelik binnen* (Nbk) 2.

(van planten) met meeldraden en zonder stampers *een manlike plaante* (Dfo) 3. behorend tot een woordklasse die volgens de taalkundige aanduiding niet als vrouwelijk of onzijdig geldt (l) 4. in *mannelik riem* staand rijm (l) 5. eigen aan de man, kenmerkend voor de man, vandaar ook: groot, fors *een manlik type* (Ol-Nl),

I'J kun zien dat hij oolder wodt, hij krigt al een mannelik veurkommen (Ol-Nl, Db), *Die jonge dot al mannelik an veur zien leeftied* (Obk), *Hij is mannelik veur zien jaoren* (Np), *een manlik kalf* groot, fors (Dhau) 6. flink, manhaftig (Bdie, Pe-Db)

Gedreeg je mannelik, wees kloekmoedig (Bdie, Pe-Db)

mannelikhied (verspr.) Ook *manlikhied* (verspr.) Voor -heid z. -hied - mannelijkheid

mannemaotschoppi'je z. *manludemaoetschoppi'je*

mannenaeme de; -n ['manə...] 1. naam van een man

mannenkoor z. *mannekoor*
manneofdieling z. *manludeofdieling*

mannepraot z. *manludepraot*
mannequin - mannequin (vrouwelijk model)

mannerol(le) z. *manluderol*

mannesport z. *manludesport*

mannestemme z. *manludestemme*

mannetaal z. *mannetael*

mannetael (Nbk, Obk) Ook *mannetaal* (Wol) ['manətə:l/...ta:l] - mannetaal, vooral in *Dat is mannetael* krachtige, flinke taal (Wol, Obk)

mannewark z. *manludewark*

mannewereld z. *manludewereld*

mannezael z. *manludezael*

mannie I (spor.) - mannie *Ze ston mar te sjerpslikken, mar mannie wol et niet kopen* (Nbk), *'Mannie' is d'r wel goed veur, want ze willen vanzels ok gien boer of*

zaekenman trouwen, nee, 't moet een 'heer' wezen (...) (b)

mannie II (Nw) bn. ['mani], in *mannie in de kop* een beetje gek, niet goed wijs, gezegd bijv. wanneer men, om aan te geven de ander gek te vinden, met de vinger naar z'n voorhoofd wees

mannig (Nbk) bn.; -er, -st ['manəx] 1. (van een man) op parmantige, eigenwijze manier flink, stoer *Wat is hi'j toch mannig* (Nbk), *Wat dot hi'j toch mannig* (Nbk)

mans z. *maans*

manschappen z. *maanschoppen*

manshoge z. *maanshoge*

manshoogte z. *maanshoogte*

mansjet(te) z. *mesjette*

mansjet(te)kneupe z. *mesjetteknope*

mansjet(te)knope z. *mesjetteknope*

manskerel z. *mankereel*

manspersoon z. *maanspersoon*

mantel z. *maantel*

mantelbuse z. *maantelbuse*

mantelgespe z. *maantelgaaspe*

mantelkachel z. *maantelkachel*

mantelpak z. *maantelpak*

mantelplate z. *maantelplate*

mantouxtest (l) - *mantouxtest*

manure (Db, Op) - *manuur*

manussien-van-alles (Dfo, Ow) et [mä:nə sifā'nələs] - *manusje-van-alles* *De vrouw hulp op et bedrief vaeke mit as manussien-van-alles en duvelstoejaeger* (Ow)

manvaaste (Bdie, Np, Ow, Pe-Dbl) bn.

[mäf...; aks. wisselt] 1. (vooral met betrekking tot honden:) zodanig van karakter dat degene die gepakt is, niet ontkomt (Np, Ow) *Die hond is manvaaste* (Np, Ow) 2. iemand die zich aan z'n woord houdt, iemand op wie men aan kan (Bdie, Pe-Dbl)

manvolk (verspr.) - *manvolk*, de mannen, in het bijzonder: de boer en zijn zoons en/of de knechten (z. ook *manludevolk*) *Dat ze vrouwluden krek lieke veule rechten geven willen as 't manvolk, now ja, wat zij' daor veule van zegen* (b), *'t Was meest manvolk in de kroeg* (Np), *Ik zal even et manvolk roepen* (El, Ma), *Et manvolk komt aanst in huus te koffie-drinken* (Ld)

manwief (Bdie, Nbk, Nw, Op, Ow, Ste) Ook *manwuuf* (Ol-Nl) et; ...wieven; -ien ['mäwif/...wyf] 1. vrouw die als enigszins

mannelijk wordt ervaren 2. vrouwachtige man, keukenpiet (Ste)

manwuuf z. *manwief*

manziek (verspr.) Ook *manludeziek* (Obk) ['mäsik/'m...] - *manziek* N. *het et wel aorig te pakken, ze is mar reer manziek* (Db), *Dat wuuf is zo manziek, as ze een broek ziet ligt ze al* (Sz)

maod (Bu, Dhau, Ld, Ma, Obk, Ow; elders mv.) Ook *maode* (Ste) de; -en; maotien [mɔ:ət/'mɔ:ədə] 1. (vaak mv.) made, hooiland (ook voorkomend als voornaamste lid in veldnamen) *De maoden laggen tegen de Kuunder en de Lende an* (Obk), *Ik bin naor de maoden* (El), *Hi'j trok hier alle jaoren henne om de maoden te mijen van een boer uut de Westhoeke* (j), *mit essen en mit maoden* (b), N. *zien maod* (Bu), *In de maod gruuide gaegel* (Db, Ld), *Ze bin in de maod an 't hujjen* (Ma, Ow), *We hebben pinken in de maoden lopen* (Diz), *Hi'j het ok nog land in de maoden* een stuk land in het gebied met hooilanden (Spa), zo ook *In de maoden hewwe ok nog laand liggen* (Nw), *Aachter in de maoden bi'j oons is in de oorlog een bom daelekommen* (El), *Aachter Oollaemer liggen de oolde maoden* (Ol-Nl), *'t huj uut de maoden* (Ma), *...van de maoden* (Bu), *Mit 't ni'jgrös gongen de koenen naor de maoden* (El), *De weg 'Merriemaoden' gong naor de vroegere maoden an de Lende* (Op), *Op 't oost van Berkoop haj' een 'Peppemaod'* (Obk)

maode (Db, Dfo, Dhau, Diz, Ld, Nt, Nw, Obk, Op, Ow) Ook *made* (WH, Bu, Dhau, Dho, El, Ld, Ma, Obk, Op, Wol, p), *maede* (ZW, Dho, Nw), *maenen* (mv.: Bdie, Bu, Nw, bl), *maaien* (mv.: Nt, Ol-Nl, Wol), *maien* (mv.: Wol) de; -n; maedegien (Nw) ['mɔ:də/'ma.../'me.../'mē:ɲ/'ma:jɲ, ...jɲ (Ol-Nl)/'majɲ] 1. (z. ook *maits*) made, larve van de aasvlieg; ook wel: larve in tuingrond (Wol) *In et leste stokkien schinke van et veurig jaor zat al een maode* (Op), *As de maeden in 't spek zitten, kuj't wel weggoeien* (Nt, Pe-Dbl), *In bevreuren dong vunnen we wel levende maoden, zommers kwammen d'r dan alle soorten insekten en worms uut* (Ow), *visken mit maoden* (Ow), *De maeden valen van weelde uut et spek* ze leven in hoge mate in weelde, het gaat hen zo goed dat ze

maodegrond - maol

domme dingen doen (uit luxe) (Ste), *Al bin ze now riek, 't kan wel wezen dat d'r nog een keer de maenen uut de keze valen* dat ze, doordat ze teveel hebben uitgegeven, in armoede komen te verkeren (bl) 2. z. *maod*
maodegrond (Db, El, Ld, Ma, Obk, Op, Ow, Wol) de ['m...] 1. grond gevormd door hooilanden, madeland
maodehooi z. *maodehuj*
maodehui z. *maodehuj*
maodehuj (Db, Dfo, Dhau, Ld, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl) Ook *maodenhuj* (Db, Diz), *maodhuj* (Db), *maodehooi* (Spa), *maodehui* (Wol) et ['mɔ:ədəhuj/'mɔ:ədɲ.../'mɔ:t.../...hɔ:j/...hœj] 1. hooi van het lager gelegen hooiland, vooral: langs de riviertjes (vaak grof, van mindere kwaliteit (Obk))
maodelaand (Db, Dfo, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbl) Ook *maodlaand* (Ma) et ['mɔ:ədə/'mɔ:ət...] 1. laag gelegen hooiland, vaak drassig grasland (veelal in de buurt van een riviertje)
maodeliefien z. *madeliefien*
maodenhuj z. *maodehuj*
maodereed (Ol-Nl) Ook *maodreed* (Obk) de ['m.../'mɔ:ət...] 1. zandweg naar de laaggelegen hooilanden *De maodreed mossen ze allemaol langes, om et huj op te haelen* (Obk)
maodhuj z. *maodehuj*
maodlaand z. *maodelaand*
maodreed z. *maodereed*
maodsloot (Obk) de; ...sloeden ['m...] 1. sloot langs, bij de *maoden*, z. *maod* I
maoge (Nbk) bn. ['mɔ:ga] 1. in vermolmde toestand *Et oolde kammenet wodt aorig maoge* (Nbk) 2. z. *moege*
maol I de; -en ['mɔ:əl] 1. (*keer* is gebruikelijker) keer dat iets plaatsvindt *In ien maol he'k alles opeten* (Bdie), *Mit die grote griepe he'k de maande mit ien maol vol* (Sz), *Wij' atten vroeger twee maol daegs waarm* (Obk), *'t Is verscheiden maol(en) gebeurd* (Db, Dhau, Diz, Ld, Nw, Op, Spa, Ma), *...verschillende maolen...* (Dhau, Nt, Ste, Ow), *...meerdere maolen...* (Bdie, Spa), *Dat is ettelike maolen gebeurd* (El), *Daor bin we een maol of wat west* (Bu), *Ik hebbe een paar maol op 'e fiets naor De Kuunder west* (Sz), *Et is een maol of wat gebeurd* (Spa, Nw), *Hoeveul maol hej' dat daon?* (Diz), *Een nijmelkte koe moej' drie maol melken* (Np) 2. (*keer* is

gebruikelijker) gezegd om aan te geven dat iets vermenigvuldigd moet worden: *drie maol drie* (Bu)

maol II et; -en; -tien 1. maaltijd die men nuttigt, ook: bep. hoeveelheid eten: vooral van bep. groente, fruit, d.i. veelal een flinke hoeveelheid geschikt voor één of twee maaltijden *Ik heb 'm een maol eten geven* (Bu), *Daor kreej' altied een goed maol eten* (Nw, Obk, Ste, Ow), *Ik heb 'm een goed maol veurzet* (Nt), *een best maol eten* een flinke maaltijd (El), *We hadden vanmiddag een dik maol eten* (Db), *een waarm maol* (Op), *De vos toogde d'r mit vot en har d'r een goed maol an* (b), *We moe'n mar es an et maol* (Nw), *Doe we krek an 't maol weren, kwam d'r volk* (Ol-Nl, Obk), *We zitten an et maol* (Dhau, Ma), *Daor het hij' zien maol an* die portie eten is meer dan genoeg voor hem, dat kan hij nauwelijks allemaal op (Diz, El, Ste), ook: het spant erom of hij het redt, dat is wel genoeg werk voor hem, meer kan hij voorlopig toch niet aan (Np, Ol-Nl), zo ook: *Daor ha'k mien maol an, dat gesjouw mit et beddegoed* daar had ik wel genoeg aan (Dfo, Ow), *Hij' het zien maol wel an die kereel* tegen het opscheppen, de sterke verhalen van die kereel kan hij nog niet op (Ow), *Et smaekt him altied, hij' het nooit een mis maol* het smaakt hem altijd goed, het gebeurt nooit dat het hem niet goed bekommt (Dfo, El, Ld, Ma, Np, Nbk), *Dat is wel een knaop, hij' het eigenlijk nooit een mis maol* hem mankeert nooit iets, het gaat altijd goed bij hem (Dhau, Ld, Ma, El), *We zullen d'r wel een maol an hebben* genoeg groente, aardappelen voor een maaltijd (Nbk), *Ik heb een maoltien boonties kregen* (Nbk, Nw), *De bureen brochten oons een flink maol bonen* (Obk), *Ik dochte d'r zitten niet zovule bonen meer an de pollen, mar ik hebbe nog een heel maol plokt* (Ol-Nl), *D'r zat nog een dik maol bonen an nl. aan de planten* (Bdie, Nbk), *een maol brummels* een flinke hoeveelheid bramen (Nbk), *Za'k je een maol eerpels mitdoen?* (Nbk), *We hebben een mooi maol vis vongen* (Wol), (bij vergelijking:) *D'r was een kleine botsing west, zoe'n daegelijks maoltien uut de keuken* een alledaags gebeuren (ba) 2. de hoeveelheid melk die men in één keer

melkt van één dier *Vroeger was 10 liter melk per keer van een koe een goed maol, tegenworig bin d'r al koenen van veer over de dattig liter per dag* (Op), *Die koe gefit een dik maol melk* (Ow, Dfo), *...een mooi maol melk* (Bu, Ld, Ma, Nw), *et halve maol melk* (Np), *een best maol melk* (Spa), *Die koe is zo evenredig op 'e melk, die het nooit een mis maol geeft* altijd ongeveer dezelfde hoeveelheid melk en nooit een veel geringere (Ol-Nl), *As een koe ofkalfd hadde, was et eerste maoltien melk veur et pasgeboren kalf, as stofwisseling, en et tweede maoltien kon in de huusholing bruukt wodden* nl. bijv. om munnike van te maken (Dfo), *een maoltien buust* (Dho) 3. de hoeveelheid urine die men in één keer loost (Nbk, Ste, bo: Bu, Nw, Op) *Wat een groot maol een grote plas* (urine) (bo: Bu, Nw, Op), *Moej' een maoltien doen?* urineren (Ste), *De hond het een hiel maol daon!* (Nbk)

maoltied (verspr.) - (wsch. recente, aangepaste ontlening) maaltijd *We moe'n an de maoltied* (Nw), *De maoltied is klaor* (Bdie), *We zatten vanmiddag vroeg an de maoltied* (Pe-DbI, Ld)

maond de; -en; maontien [mõ: änt] 1. elk der maanden van een jaar *Nog even, en dan hewwe weer een ni'je maond* (Bu), *An et ende van de maond kuwwe weer beuren* aan het eind van deze maand ontvangen we weer salaris (Wol), *De maond is omme* (Ma), *'t Is halfweg de maond* (Ow), *We zitten now in de kotste maond van et jaor februari* (Obk), ook *'t Is een kotte maond* id. (Nw), *De r is in de maond, ie moe'n levertraon hebben* de letter r maakt deel uit van de naam van de maand, het is dus de periode dat het gebruik van levertraon nuttig is (Bu) 2. tijdsduur van een maand *...en nog gien maond of zeuven laeter* (b), *Mit een maond of wat is et zomer* (Nbk), *Familie die mekeer in maonden, in jaoren niet zien het* (v), *'t Zeuven maonden-kalf gong wel dood* het kalf van zeven maanden (Ow), *Die het de maonden* die koe staat op het punt om te kalven (Ma, s: Ste), *de maond omme hebben* menstrueren (Ste), *et loon van een maond werkloon* voor de periode van een maand (Nbk), *Hi'j kreeg acht maonden* nl. om als gevangenisstraf te ondergaan (Nbk)

maondabonnement - maandabonnement

maondbelaans (l) - maandbalans

maondblad - maandblad

maondciefers (l) - maondcijfers

maonddeposito (l) - maonddeposito

maondeliks [mõ: ändlëks] - maondelijks *We maekten maondeliks dat bedrag over* (Nbk)

maondenlaank (spor.) [mõ: ändnlä: nk; aks. wisselt] - maondenlang *Maondenlaank kwammen ze d'r niet meer* (Nbk)

maongeld (spor.) - maongeld: maondelijke uitbetaling

maondhure (Ld) - maandhuur

maondkaorte - maandkaart

maondkelender (verspr.) Ook *maondkelinder* (Bu, Dhau, Ma, Nbk) [mõ: änt k(ə)lëndr /...k(ə)lündr] 1. maondkalender

maondkelinder z. *maondkelender*

maondlasten (l) [mõ: äntlastn] - maondlasten

maondliet(e) (l) Ook *maondlist(e)* - maondlijst

maondlist(e) z. *maondliet(e)*

maondloon - maondloon

maondneurder z. *maonneurder*

maondneuren z. *maonneuren*

maondnuurder z. *maonneurder*

maondofrekening (Ol-Nl) de; -s, -en [m...] 1. maondelijkse afrekening

maondomzet (l) - maondomzet

maondoverzicht (l) - maondoverzicht

maondperduktie (l) - maondproduktie

maondpremie (spor.) - maondpremie

maondrapport (l) - maondrapport

maondrekening (El, Ld) - maondrekening

maondrente (Np) de [m...] 1. rente die men over een maand berekent

maondrosien (Nbk, Op) et; ...rosies [m...ro: əsin] 1. maondroos

maondselaris - maondsalaris

maondstonden (Dhau, Dho, Op) mv. [mõ: äntstõ:, ...dn] 1. menstruatie

maondtebel (l) [m...təbel] - maondtabel

maondverbaand Ook *maondverband* (Sz) - maondverband

maondverband z. *maondverbaand*

maondverslag (l) - maondverslag

maondziekte (Nw) de [mõ: äntsiktə], in *de gezonde maondziekte* menstruatie (Nw)

maone Ook *maene* (Wol), *mane* (Sz) de; -n; maontien [mõ: änə/mē: änə/mā: nə] 1. maan (bep. hemellichaam) *De maone gaot*

maonefoto - maoneloicht

op (Nbk), ...komt op (Bdie, Nbk), ...is al lange op (Pe-Dbl), ...zit hoge an de locht (Dhau), de ondergaonde maone de maan die ondergaat (Ld), *De maone stiet d'r mooi bij'* (Db), *'t Kan wel es vriezen gaon, de maone staot d'r helder bij'* (El), ...*staot (zo) helder an de locht* (Nw, Ol-Nl), *De maone kan niet deur de wolken kommen vanaovend* is als gevolg van het wolkendek niet te zien (Sz), *De maone ontzit* de maan wordt kleiner, het is afnemende maan, ook: de maanstand is zodanig dat de maan niet zichtbaar is (Dho, Np, Nw, Obk, Bu), *volle maone, halve maone* (Diz), *wassende maone* (Db), *ankommende maone* id. (Op), *opkommende maone* (Dhau, Dho, Np, Obk, Op, Spa, Sz), *ofnemende maone* (Db, Nt), *ofgaonde maone* id. (Dhau, Ma, Np, Obk, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol), *de ondergaonde maone* (Ld), *donkere maone* de maanstand waarbij de maan niet te zien is (verspr.): *As d'r vroeger vergadering van de buurtschap was, deden ze dat niet bij donkere maone, mar bij lochtemaone, dan konnen de meensken zien waor ze leupen* (Nw), *De aol lopt mit donkere maone* (Np), *duistere maone* id. (Obk, Ow), *verduusterde maone* id. (Nt, Ol-Nl), *nijje maone* (Bdie, El, Ld, Ma, Np, Obk, Sz, Wol): *We hebben gauw nijje maone, dan zullen we wel aander weer kriegien* (Ld), *heldere maone* volle maan (Diz, Op), *De maone staot d'r helder veur* id. (Diz), *De maone zit d'r mooi in* er zit een rand van nevel, wolken om de maan (Ow), ook: *'t Is volle maan, 't is zo goed als onbewolkt* (Bdie, Pe-Dbl), *De maone zit in de baord* is door bewolking omgeven (Nbk), zo ook *D'r zit een rad om de maone* (Ld), *De maone zit in 't nust* gezegd als de maan ingesloten lijkt door hamerslag (Nw), *de maone griepen willen* het onbereikbare nastreven (Bdie), *Hi'j taast naor de maone* praat zonder duidelijke structuur in z'n verhaal, bazelt maar wat (Np), *Et hele zwikkien gong naor de maone* raakte verloren, ging kapot enz. (Wol), *Alle geld is naor de maone* (Ol-Nl, Wol, El), *Loop naor de maone* loop naar de pomp, je kunt de boom in (Dho, Diz, Np, Ow), ook gevolgd door ...*en plok de steerns* (Nbk), ...*en plok sterren* (Db, Ol-Nl) * *Volle maone, volle zee* gezegd wanneer de wind

naar het westen draait (Obk), *De maone op 'e tippe, veren de schippen op 'e klippe/De maone op 'e rogge/Veren ze tegen de brogge* als de sikkel van de maan op een punt staat zal er droog weer zijn, ligt de sikkel achterover dan is er regen (El), *Een rad om de maone zal wel gaon* voorspelt redelijk weer (Dhau), *Een kring om de maon kan vergaon* (Pe-Dbl), zo ook *Een kring om de maone zal wel gaon* (Ld, Ow), vaak gevolgd door *Een kring om de zon treuren vrouw en kiender om* (Ow)

maonefoto (l) - maanfoto

maonekam z. *maonekamme*

maonekamme (Diz; bet. 1: Bu, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz, bet. 2: Wol) Ook *maonekam* (Ma, Nbk, bet. 1: Dhau, El, Nw, Obk, Ow), *maonekaom* (Sz), *maenekaome* (Ld), *maenekamme* (bet. 1: Ste), *maenekam* (bet. 1: Db, El, Ld, Ow) de; -n ['m...] 1. kam voor het kammen van de manen van een paard *De maonen van de peerden wodden kamd mit de maonekam* (mit iezeren tanen en een kot haandvatset) (Obk), *Mit de maonekam kamde hi'j de maonen uut* (Ma) 2. het geheel van manen van een paard (met een kam vergeleken), de met manen begroeide nek van een paard (Diz, Ma, Nbk, Wol) *Shetlanders hebben zoe'n zwatte, rechte streep: de maonekam* (Nbk), *'t Friese peerd het 'n mooie gebeugen maonekamme* (Diz)

maonekaom z. *maonekam*

maonekappe (Dfo, Diz, Ow, Spa) Ook *maonkappe* (Dfo, Ow) de; -n ['mõ:ãnə kapə/'mõ:ãŋ...] 1. maankap, kap om de ogen en oren van een paard, tegen de kou *As et vröst krigt et peerd de maonkappe om de oren, dat is tegen de koolde* (Dfo), *De maonkappen wodden een hoop bruukt veur melkriederspeerden* (Ow)

maoneklips z. *maoneklipse*

maoneklipse (Ld, Nbk, Np, Obk, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol) Ook *maoneklips* (Bdie, Db, Dfo, Diz, El, Nt, Op, Pe-Dbl, Spa, Wol), *maonklips* (Ld, Nt) de; -n ['mõ:ãnəklɪps(ə)/...] 1. maaneclips, maansverduistering (vooral gebruikt indien gedeeltelijk) *'t Is maoneklipse!* (Nbk)

maonelaandschop (l) - maandlandschap

maoneloicht (Db, Nbk, Op, Wol) - maanlicht: het licht van de maan *Bi'j maoneloicht reden we vroeger nog wel op*

'e venepetten (Nbk)

maonemannegien (Sz) et; ...gies ['m...] 1. het mannetje in de maan, fiktief mannetje dat op de maan zou zitten

maonen I (Bu, Dho, Diz, Ld, Ma, Nbk, Np, Ol-Nl, Op, Opa, Sz, Pe-Dbl, Wol) Ook **maenen** (ZW, Bu, Db, El, Nw, Ow, j, ba) ['mõãp:/mê:p:] 1. manen, lang haar (vooral inzake paarden) *De maenen van et peerd wapperen in de wiend* (Bdie), *Een Fries peerd heurt een lange stat en maonen te hebben* (Op, Ol-Nl), *'t Peerd het lange maonen* (verspr., Nbk), *Een leeuw het...* (Pe-Dbl), *'t Peerd het een mooie bos maonen* (Pe-Dbl, Op, Nbk), *As ze mit et peerd naor de keuring gaon, doen ze him vlechies in de maonen* (Ld), *Hi'j had de rosies in de maonen* (Diz, Dho), *As de maenen te lang binnen moej' ze eerst uuttrekken er haren uit halen* (Ow), *Mit de maonekam kande hi'j de maonen uut* (Ma), *Een peerd kan vaorens in de maenen hebben, an de wottel van de maenen* (Ste), *een vos mit witte maenen* (El), (van een persoon met lang en onverzorgd haar:) *Die het de maonen ok aorig om et heufd* (Bu), ook *Die het ok lange maonen* (Bu)

maonen II (Db, Nbk, Obk, Op) Ook **maenen** (Bdie, El, Wol), **manen** (Nt, Spa, Sz) zw. ww.; overg.; het maond ['m.../mã:...] 1. aanmanen *As hi'j mit veertien daegen nog niet betaeld het, moej' 'm daodelik weer maonen* (Db, Op), *De belasting kan je maenen om geld* (Bdie) **maonenaacht** (l) de ['m...] 1. nacht waarin de maan schijnt *een moote, lochtige maonenaacht* (l)

maonepak (l) - maanpak

maonepracht (Ol-Nl) de ['mõ:ãnəpraxt] 1. pracht, schoonheid van de manen van een paard *Veural de Friese peerden staon bekend om heur maonepracht* (Ol-Nl)

maonereize (l) - maanreis

maonereiziger (l) - maanreiziger

maonesatelliet (l) - maansatelliet

maoneschien de ['mõ:ãnəskí:(:n)] 1. schijnsel van de maan *We hebben gisteraovend in de maoneschien lopen* (Bdie, Pe-Dbl, Nbk), *We bin d'r deur de maoneschien henne lopen* (Bdie, Pe-Dbl, Nbk), *'t Glimt as een peerdekeutel in de maoneschien* (verspr.), ook ...*as een honnekeutel..* (Obk), *Et blinkt as een*

peerdekeutel in de maoneschien (Db, El, Nbk, Obk, Ol-Nl, Np, Nt, Op, Ow, Sz, Wol), *Et blinkt as een keutel in de maoneschien* (Dhau, Np, Obk), *zo glad as een peerdekeutel in de maoneschien* (Nw) **maonestaand** (l) Ook **maonestand** (spor.) ['m...] - maanstand *'t Gebeurde wel dat et gier opzwulde bij een bepaolde maonestand; blik zat d'r dan niet in, mar an 't gier te zien woj' dan een paar daegen bliede maekt mit een kalve pinke, mar as de maone weer een aandere stand hadde, ging et gier weer vot* (Ol-Nl)

maonestand z. **maonestaand**

maonestraol (ba) de ['m...] 1. straal licht van de maan

maongier (Nt, Ol-Nl) et ['m...] 1. uier van een te vroeg neurende pink (dit verschijnsel werd wel toegeschreven aan de stand van de maan), z. ook **maonneurder**, **maonutteren**

maonkappe z. **maonekappe**

maonklips z. **maoneklipse**

maonneurder (Ste) Ook **maondneurder** (Ste), **maonnuurder** (Dfo), **maondnuurder** (Ow) et; ...tien ['mõ:n(tn)ã:ərdɔ /... (tn)y:ərdɔ] 1. (vaak verkl.) pink die te vroeg neurt, een verschijnsel dat toegeschreven werd aan de stand van de maan, z. ook **maonutteren**

maonneuren (Ste) Ook **maondneuren** (Ste) onbep. w. ['mã:n(tn)ã:əɾɲ] 1. hetz. als **maonutteren**, z. aldaar

maonnuurder z. **maonneurder**

maonoge (Dho) et; -n ['m...] 1. oog met maanblindheid *Dat peerd het een maonoge* (Dho)

maonopkomst (Ld) de ['m...] 1. het opkomen van de maan

maonsverduustering (Diz, El, Ma, Ol-Nl, Op, Ow, Wol) ['mõ:ãs...] - maansverduustering

maonutteren (Ste) onbep. w. ['mõ:natɾɲ] 1. opzwellen van de uier bij pinken die voor het eerst moeten kalven, soms al twee maanden voor het eigenlijke afkalven (nl. wanneer de maan in het eerste kwartier is); het verschijnsel neemt geleidelijk weer af **maonzaod** (Db, Ow) Ook **maenzaod** (spor. WS) et ['mõ:ãso:ət/mê:...] 1. maanzaad **maonziek** (Db, Ol-Nl) ['mõ:ãsik] - maanziek: aan maanziekte lijdende *Sommige meensken bin wel es maonziek* (Db)

Maori - maote

Maori [ma'o:əri] - Maori

maos (Obk, Op) Ook **maas** (Pe-Dbl) de [mɔ:əs/ma:s] 1. achterwerk, in *Lik mij de maos* bekijk het maar, loop naar de pomp (Obk, Pe-Dbl, Op)

maot de; -en; -ien [mɔ:ət] 1. vriend *O krek maot, bedoel ie dat!* (Diz), *'k Heb mien maot vandaeg ok nog zien* (Ma, Nbk), *Hij is mien maot* (Ma), *Oonze jonge het een vaaste maot* (Diz), *Die beide bin maot mit mekeer* (Op, Obk), *Ze bin dikke maoties* (Ow), *Die man zocht zien oolde maot van schoele nog graeg es op z'n vriend van vroeger* (Obk), *Daor het hij een goeie maot an* (Diz, Op), *As ie van de drank of willen, moej' die maot kwiet, heur* (Sz), *Jan Rap en zien maot, ...maoten id.* (Ma, Nbk) 2. compagnon, partner in een onderneming of spel, iemand die helpt bij een bep. activiteit of bij het werk, metgezel *Dat smaekte oonze maot best* (b), *een maot hebben* een compagnon in een zaak, onderneming (Dho, Dhau), *Mien maot het d'r een pat van mijn compagnon* (Np), *een goeie maot hebben mit kaartspeulen* (Ow), *Ik moet een maot mit hebben, want ik kan et allieend niet redden iemand die me helpt* (Nw), (bij de jacht:) *Oonze maot zee: 'Ik heb him beslist raekt'* (Nbk) 3. (aanspreekvorm, ook ironisch) vriend *Nee maot, dat gaot niet deur* (Nbk), *Ik zat daor mar te gniezen, en zee: 'Hoe vuult dat, maot?'* (bl), *Ik weet niet, maot, mar et kon wel es min weer wodden* (Nbk) 4. degene die tegen je op kan, sterker of beter is (Ol-Nl) *Daor hej' je maot vunen, tegen die knaop moej' et ofleggen* (Ol-Nl)

5. z. **maote**

maotbaand Ook **maotband** (WH) - maatband

maotband z. **maotbaand**

maotbeker (Bdie, Bu, Nbk, Nt, Obk, Ol-Nl, Wol) - maatbeker (ook wel anders dan van glas) *'t Koffielotien was et maotbekertien; 't zit in et bakkien van de koffiemeule* (Nbk), *een maotbeker veur et koken* (Bu)

maote (alg.; bet. 4, 7: spor.) Ook **maot** (verspr.) de; -n; maotien [mɔ:ət(ə)] 1. vaste, aangenomen eenheid waarmee men afmeet, ook: bep. lengte, oppervlakte, inhoud anderszins waarmee men vergelijkt om af te meten *Ze kleufden vroeger*

braandhoolties die op 'e maote ofzaegd waeren nog een keer deur de midden (Op), *maoten en gewichten, slichte maot* de nauwkeurige oppervlakte van een stuk land, d.i. de sloten, greppels e.d. niet meegerekend (Obk) 2. vat e.d. om vloeistoffen, droge waren in af te meten *Een koffielotien zitten twee maoten an, een grote en een kleine* (Ld), *Een dikkop is een glaezen maote* (Nw), *Bij de snertaktie bruken ze nog een maot* (Db), *Bij een maot [met] bonen wodt een stokkien bruukt om of te slichten, om een slichte maot te kriegen* (Db), *De maote is vol* (verspr., Nw), *mit twee maoten meten* 3. afgemeten hoeveelheid *In die winkel krieg ie altied de goeie maote* (Spa), *Ie moe'n die vuufkop goed vol doen, want ik wil wel de maote hebben* (Ste), *I'J moe'n maot geven* precies de goeie maat, hoeveelheid die gevraagd wordt (Ow), *slichte maot(e)* precies de af te meten hoeveelheid (en ook niets meer of minder), vooral de hoeveelheid die precies gelijk is met de bovenkant van het vat e.d. door over de oppervlakte van de waren te strijken (Db, Dhau, Dho, Diz, El, Ld, Ma, Np, Op, Ow, Spa, Sz): *Bij rogge of haever wodde et hoolten kwat vol daon en dan mit een stok ofstreken, dan haj' slichte maot* (Dhau), zo ook *Mit etten en bonen kreej' vroeger slichte maot id.* (Np, Spa), *Aj' vroeger eerpels of appels bij de vuufkop kochten, dee de iene gruunteboer een kop d'r op en de aandere gaf mar slichte maote* (Op), *Die krudenier geft een slichte maot, gien krummel teveule en niet te min* (Sz), *Hij gaf slichte maot* precies de juiste hoeveelheid (en dus: hij was nogal krenterig) (El), *Aj' slichte maot hebben willen, moej' de reumel slicht vol doen* (Dhau), *Hij geft ofgestreken maot* (Diz), *...vlakke maot* (Diz), *Die man geft de maote niet nl. niet het volledige gewicht, de volledige hoeveelheid bij het kopen van waren* (Dho, Nt), *Die gaf niet an de maote* nauwelijks de gewenste hoeveelheid (met name bij verkoop van drank of andere vloeistof) (Nw), zo ook *De melkverkoper dee de meensken melk onder de maot* (Obk), waartegenover *Die gaf riekelik maote* iets meer dan de af te meten hoeveelheid (Nw), (met name tegen een verkoper:) *Ie geven wel een goeie maote,*

niet? de gevraagde hoeveelheid, het gevraagde gewicht (Nt), *Ie kriegen de maote de volle maat* (Np), *De maote is d'r percies* (Bdie), *De eerpelkoopman gefit een goeie maot* de gewenste hoeveelheid en vaak iets meer (Obk), zo ook *Hi'j gaf goeie maote* (El, Np, Wol, Ol-Nl), *...goed maote* (Bdie), zo ook *Hi'j gefit altied flinke maot* (Diz) 4. afmeting, grootte, omvang, oppervlakte *de maot nemen* opmeten, met de benodigde afmetingen uitmeten e.d. (Bu, Nw): *Aj' wat maeken gaon, moe'j eerst de maoten nemen* (Nw), *We zullen even de maote opnemen van dat stok laand* (Obk), *een pak kleren op maot maeken* van de juiste afmetingen (Op), *een krabber om de turf op maot te kriegen* om turf volgens de juiste afmetingen te produceren (Sz), *Wat veur maot jurk moe'j hebben?* wat voor maat van de kleding (Bu), *Wat veur maote zuken jow?* (v), *Zien maot* [nl. van kledingstukken] *was d'r niet meer, die is ok nogal gangber* (Nbk), *Ik heb 'm wel es eerder lel'k zien, mar niet in die maote!* (Nbk) 5. de vereiste hoeveelheid, afmeting, omvang *Hi'j het meer had as zien maote* heeft teveel gedronken (Np), *Hi'j kon zien maote niet, hi'j was aorig over de streep* had teveel gedronken (Ld), *Hi'j kent gien maote drinkt of eet teveel* (Nbk, Ste), *...kent zien eigen maote niet id.* (Ste), *Hi'j is boven de maote* heeft teveel gedronken (Dhau), *Mit rogge en fien zaod mos et ommebouwde laand eerst wat licht veureided wodden, krek wat op maote zodat et zaod d'r toch nog onder de grond komt; as et liggen blifft vreten de oolde krijen et op* (Ow), *Ie weten, dat de wettelijke maote 18 is de toegestane grootte, nl. van de vis die men mag vangen* (b), *an de maote* van de gewenste grootte, vooral: groot genoeg, haast iets te groot (Bu, Dfo, Np, Op, Ow, Ste): *Die vis is an de maot groot genoeg* (Dho, Ste), *Die jurk is mooi an de maot mit de lengte* (Obk), *...ok wel an de maote* eigenlijk iets te groot (Ste), *Dat vrommes is aorig an de maot* nogal lang, groot (Obk, Nw), *flink an de maot* groot genoeg, haast iets te groot (El, Ma, Ol-Nl), *Die broek was goed an de maote* (Bdie, Diz, Pe-Dbl, Wol), *...knap an de maote id.* (Spa), *Dat stok laand is ruum an de maot* (Sz), *beneden de maot* (Nbk),

Et weer is now ok an de maote het is nu welletjes geweest met het weer, nu moet het maar veranderen (gezegd bijv. inzake de vele warme dagen in juli 1994) (Nbk), *Die jonge was onder de maot, hi'j wodde ofkeurd veur de dienst* (Ld), *Daor geef ik gien antwoord op, die vraoge vien ik onder de maote* (Obk) 6. niet te grote hoeveelheid of omvang, het gematigd zijn *Hi'j kan gien maote hollen* drinkt vaak teveel alcohol (Ma, Spa, Nt), *Aj' bi'j de maote blieven gebeurt d'r niet zoveule* (Dhau), zo ook *Dat moe'j mit maote gebruiken, aandars komt et niet goed* (Nbk, Bu), *Et weer dat kent gien maote* gezegd bijv. wanneer het veel te warm is (Ste) 7. muziekmaat, ook: regelmatige bewegingen met vaste tussenpozen, vgl. *in de maot lopen, uut de maot...* (Nbk), *op 'e maot of dusken* met gelijktijdig slag van de dorsers (Nw) * *De maote is duur* de precieze maat dient te worden gegeven (anders nl. is die maat duur) (Nw), *Alles mit maote, zee de man, en hi'j sleug zien wuuf mit de ellestok* (Np), *...zee de snieder...* (Bdie, Dhau, Pe-Dbl), *Alles mit maote, zee de snieder* [ook: *kleermaeker*] *en doe gaf hi'j zien wief wat mit de ellestok om 't jak* (Ow), (gezegd wanneer men zeer nauwkeurig moet toevoegen, mengen om de smaak zeer goed te krijgen:) *De maot is kostelik* (Bu), zo ook *De maoten bin kostelik id.* (Dmi), *Maot is kostelik 't is moeilijk om het precies altijd zo te krijgen als je het wilt hebben* (Nbk), *De maot is kostelik zoas de snieder zee, doe hi'j zien vrouw een waand mit de ellestok gaf* (vo)

maoteloos (spor.) bn., bw. ['mo:ət[o:əs] 1. mateloos *Hi'j is maoteloos stark* (Nw)

maotemmer (Bdie, Dho, Nw) de; -s; -tien ['m...] 1. emmer waarin verschillende eenheden zijn aangegeven, zodat men er dus verschillende duidelijke hoeveelheden mee kan afmeten

maotflesse (Op) - maatfles

maotgevend (l) [mo:ət'xɪ:bɪpt] - maatgevend

maotgeveul(te) z. *maotgevuul*

maotgevuul Ook *maotgevuulte* (spor. WS), *maotgeveul* (WH), *maotgeveulte* (Nt) ['m...] - maatgevoel

maotgevuulte z. *maotgevuul*

maotglas - maatglas *Een dikkop (veur*

maotholen - maotlatte

draank) is ok een maotglas (Nw)

maotholen (Nbk) onbep. w. ['m...] 1. maathouden *Kuj' wel maotholen?* (Nbk)
maotien et; maoties ['mɔ:ətɪn] 1. kleine maot, maode of maote in diverse bet. (waaronder enkele van de hierna volgende) 2. vriendje *Dat bin goeie maoties* (Np) 3. jongmaatje (Nbk) *De onderknecht was een jong maotien, die was vaeke krek van schoele* (Nbk) 4. koffieloodje of de daarmee afgemeten hoeveelheid (verspr.), ook: dubbel koffieloodje voor koffie, met aan de ene kant een grote en aan de andere kant een kleine maat (Dhau, Obk, Sz, Wol) *Doe mar een maotien koffie in de pot* (Bu, Pe-Dbl, Spa, El), *De koffie die in de kanne daon wodde, wodde mit een maotien ofmeten* (Op), *Mem, hoevuul maoties koffie moe'n d'r in?* (Ol-Nl, Bu), *'t kleine maotien* de kleine maat van een dubbele maatbeker (Bu, Dhau), waarnaast *et grote maotien* (Bu, Dhau) 5. eenheid van bep. vloeibare stoffen: van 1, 1/4 l, 1/2 en vooral: 0,1 liter sterke drank (verspr.) *Vroeger koj' bepaolde dingen bij et maotien kopen* (Pe-Dbl, Obk), *We verkochten vroeger grune eulie per dubbel maotien* (Ol-Nl), *Geef me een maotien eulie* (Np, Nt), *een maotien pieterieulie* (Dho), *Een maotien draank is de helte van een dikkop* (Ow, Op), *een maotien draank haelen bij de kastelein* (Db, El, Nw, Spa, Dhau), *een maotien jenever 1/10 liter* (Bu, Np, Nw, Ow), *een maotien branewien* (Dhau, Sz, Wol), *een dubbel maotien 0,2 liter* (verspr. OS, Bdie, Dho, Ol-Nl, Op): *Een dubbel maotien is een dikkop, die vroeger as maote veur losse drank gul* (Op), nl. vroeger als maateenheid voor 'losse (sterke) drank' (Op), vandaar ook *Ze kochten nog wel gauw es een dubbel maotien draank* (Nw, Obk)

maotienhied (l) - maateenheid

maotig bn., bw.; -er, -st ['mɔ:ətɪx] 1. niet meer dan in redelijke mate, vooral: met mate genietend, gebruik van iets makend *Ie moe'n eigenlijk in alles maotig wezen* (Spa), *Hi'j is een maotige drinker* (Bdie), *een maotig persoon* iemand die gematigd leeft (Bdie), die zich matigt met name wat roken en drinken betreft (Nt) 2. middelmatig, niet erg groot of anderszins indruk makend, niet in hoge mate *Ik vun die*

uitvoering mar maotig (Diz), *De zaal was maotig bezet* (Dho), *Et zaod staot mar maotig* (Dhau, Ma), *De mais staot d'r mar maotig bij* (Ld), *De eerpels hebben mar maotig leverd* (Np), *een maotig gewas* (Ow), *een maotige wiend* (Np, Nw), *een maotige vest* (Nw), *Et zal vannaacht maotig vriezen* (Wol), *Et weer is mar maotig, heur* (Nw, Ol-Nl), *Et is mar maotig (mit et weer) vandaege* (Dfo, Nbk), *Hoe is et? Now et gaot mar maotig* (Nw), *Et stiet him mar maotig an* (Ld), *een maotig persoon* iemand van wie niet veel uitgaat (Ow), ook: bep. geen uitblinker (Bdie, Pe-Dbl), niet iemand die opvalt hetzij in positieve hetzij in negatieve zin (Dho), *een maotige leerling* leerling die nu niet direkt uitblinkt (El)

-maotig - -matig: laatste lid van afleidingen als *doelmaotig*, *gevuulsmaotig*; ze zijn niet alle in dit woordenboek opgenomen

maotigen zw. ww.; wederk.; maotigde, het maotigd ['mɔ:ətɪgg] 1. zich matigen, meer maat houden inzake eten en drinken, met het uitgeven van geld e.d. *Aj' wat lichter mit eten wodden willen, moej' je wat maotigen* (alg., Obk), *Hi'j is vuul te arg an de draank, hi'j mos 'm wat maotigen* (Ol-Nl), *Ik mos mi'j weer maotigen mit roken van de dokter* (Obk), *De tiden wo'n minder, we zullen oons wat maotigen moeten* nl. in financiële zin (alg., Nbk)

maotigies (verspr.) ['mɔ:ətaxis] - matigies *Et gròs ston mar maotigies* (Ma), *De smaek was maotigies* (Db), *Et is mar maotigies, heur* (Nw, Ste), *Hoe gaot et?* [met als antwoord:] *Och, maotigies!* (Spa), *Et gaot mar maotigies mit beppe, et kan gien pochen lieden* (Bdie, Op, Dhau)

maotkanne (Nw, Obk) - (niet veel gezegd) maatkan *In een maotkanne kan een liter, een halve liter, een kwat liter of driekwat liter in* (Nw)

maotkleding (spor.) - maatkleding

maotlatte (j) de; -n; ...lattien ['m...] 1. maatlat, vgl. (inzake het aanbrengen van een dak:) *As de spanten d'r dan op kwammen, spiekerden we de binnenlatten d'r tegen, en dan kwammen de rietdekkers om et liekdak d'r tussen te leggen en de butenlatten d'r op te zetten; we hadden ze de maotlatties dan al geven veur de juste*

ofstaand van de latten (j)

maatlepel (Bu, Nbk) - maatlepel, ook: gewone lepel die men gebruikt om een vloeibaar medicijn mee af te meten en in te nemen

maotnappe (Obk) de; -n; ...nappien ['m...] 1. kom, schaal e.d. om bep. hoeveelheid mee af te meten

maotpak (Db, Op, Sz) - maatpak

maotregel Ook **maotriegel** (Obk, l, vo) de; -s, ook -en (Nw) ['mɔ:ətru:gl/ri(:)gl] - maatregel *Et was een goeie maotregel* (Dho), *maotregels treffen* (Op), *...nemen* (Ld, Ma, Nw): *De jongen kwammen altied te laete thuss mit 't eten, dat we hebben aandere maotregels neumen: dan mar zonder eten naor schoele* (Ld), *Mar doe de Duutsers de eerste maotriegels tegen de Joden nammen (...)* (vo), *We zullen aandere maotregels nemen* nl. doeltreffender (Ma), *Ik zal mien maotregel nemen* ik ga ingrijpen (Nbk), *(een) Algemeine Maotregel van Bestuur* (l)

maotriegel z. **maotregel**

maotschap z. **maotschop**

maotschappi'j z. **maotschoppi'je**

maotscheppe (Bu, Dho, Ma, Nw, Obk, Ow, Spa, Ste) de; -n; ...scheppien ['m...] 1. (vaak verkl.) schep(je) waarmee men een bep. hoeveelheid afmeet, bijv. meel voor het vee, ook wel: koffieloodje

maotschop (Np, Nt, Nw, Obk, Ow, Ste, vo) Ook **maotschap** (Db, Dhau, El, Nw), **maotschap** (Ow, Ste), voor -schap z. -schap de; -pen ['mɔ:ətskɔp/...] 1. maatschap *Tegenworrig hebben pattie boeren een maotschop angaon, omdat de bedrieven soms te groot veur iene ondernemer binnen* (El, Obk), *De heit en de zeune richtten een maotschop op* (Np), *een maotschop tussen heit en zeune of twie bruurs* (vo)

maotschoppe de; -n; -schoppien ['m...] 1. bep. schep gebruikt bij het voeren van meel aan de koeien en varkens *Dan brukten ze de maotschoppe, die kreeg zoveule en die zoveule, zeg mar* (Dfo)

maotschoppelik (l) [mɔ:ə'tskɔp]ək, in 't **maotschoppelik leven** (l), **maotschoppelik wark** (l)

maotschoppi'je (Ma, Np, l, vo) Ook **maotschappi'j** (verspr.), **maotschappij** (verspr.) de; -n; maotschoppi'jgien [mɔ:ət skɔ'pijə; z. -i'je/...] 1. samenleving *Wat*

moej' mit zoe'n iene in de maat- schappij (El), *Daor het de maotschappij niet vule an, zokken* (Ol-Nl), (verzuchtend) *In wat veur maotschappi'j leven we tegenwoordig* (Spa) 2. maotschappij: bep. vereniging, vooral van vakgenoten, zoals boeren; vooral in *de Friese Maotschoppi'je van Laandbouw* (verspr., vo)

maotschoppi'jehervorming (l) - maatschappijhervorming

maotschoppi'jeleer (l) - maatschappijleer

maotslaon (Nbk) - maatslaan

maotsoorte (l) - maatsoort

maotstaf de ['mɔ:ətstaf] 1. maatstaf: norm, criterium *Dat hebben we as maotstaf, daor leven we naor* (Nw), *Dat is de maotstaf, veerder meuj' niet gaon* (Nw)

maotstok de; -ken; -kien ['mɔ:ətstɔk] 1. stok om de lengte mee af te meten (alg.; naar gelang hetgeen afgemeten werd, variërend; o.m. van een meter (Bu), een el (Bu, Db, Spa, Ste), vier meter: voor het opmeten van veen i.v.m. turfwinning (Obk)) *De keurmeester bij et stamboek brukte een maotstok om te meten of de koeien groot genoeg binnen* (Spa), *De lappieskoopluden hadden vroeger de maotstok bij heur, daor matten ze de verkochte lappen mit* (Np), *Bij et ofmeten van lappen stof wodt de maotstok bruukt* (Bdie, Dho, El, Sz, Obk), *De maotstok wodde bruukt bij et turfmaeken, omdat de baggellui per roe warkten* (Obk, Op), *...veur et opmeten van laand, ok veur et utmeten van een turfpette* (Ld, Obk, Dfo), *'t eerpellaand opmeten mit de maotstok* (Ow), *De sliemeter hadde de maotstok vroeger ok bij him, daor mat hij de veenspecie mit* (Np)

maotstrepe (l) - maatstreep (op een notenbalk)

maotstrepjen (verspr.) ['mɔ:ətsɔ:pij] 1. maatstreep: bijv. op een *eunster*, in een *meetemmer*

maotteken (l) ['m...] - maatteken

maotverdieling (l) - maatverdeling

maotvoering (Nw) de; -s, -en ['mɔ:t fu:əriŋ] 1. maatvoering

maotwark (Bu, Op) - maatwerk: op maat gemaakt werk: vooral inzake kleding en schoenen *Een mooi pak hej'!* [met als antwoord:] *Ja, mar et is ok maotwark, de klermaeker het et maekt!* (Bu)

mappe ['mapə] - map een mappe mit tekenings (Nbk)

maquette (l) [ma'ketə] - maquette

mar I Ook **maar** (Dfo, Ld, Nw, Op, Ow, Sz, Wol) bw. [mar/ma:r] 1. slechts, niet dan *Wat mar een knienegien dat maegien!* (Dfo), *Ik bin mar een boer* (b), *Hi'j had mar gewoön legere schoele had* (j), *N. het twie dochters, de iene is vri'j knap, de aere is mar een lilikerd* (Op), *We leven mar ien keer!* d.i. zoveel als: laten we het er maar van nemen (Nbk), *Et is mar een hond, as et now om een meenske gong!* (Nbk), *Hi'j was nog mar krek in huus, en doe* (...) (Nbk), *Doe hi'j 't oolderlike huus nog mar in de veerte zien kon, zag zien heit him al ankommen* (b) 2. in flinke mate, nogal, toch *Hi'j was mar een hiele meneer* (Dfo, Ma), *Ik heb 'm mar al te vaeke waerschouwd, en now is et toch verkeerd kommen* (Nbk), *Et was mar al te dudelik* (Nbk), *Zoks is mar knap lastig* (Nbk), *Wat hi'j ok dee, et wol mar niet het wou maar niet lukken* (Nbk), *Doe ie et dan mar* (Nbk), *allienig mar, Et was mar zo, zo mit et weer* (Nt), *Hi'j was mar wat bliede* (b), *R. vun 't mar een had gelag* (b), *Zo is et mar gelegen, zee H.* (b) 3. ter uitdrukking van twijfel *A'k et mar veur mekeer kriege* (Nbk) 4. ter uitdrukking van een wenselijkheid *Ha'k et now mar klaor!* (Nbk), *Aj' mar kommen!* (Nbk), *As je heit mar es thuus was!* (Nbk), *Ik wol mar, dat die smerige dingen nooit uutvunnen weren* (b) 5. ter aansporing of waarschuwing *Kom mar, H., reup ze, zuuk mar niet langer* (b), *Geef mi'j 't geld mar!* (b), *Doe et now mar!* (v), *Luuster mar!* (b), *Pas now mar op, douk gaot et mis* (Nbk), *Gao now mar vot, now he'k et wel heurd!* (Nbk), *Mar kiend, wat schilt d'r toch an, vertel et dan toch!* (Nbk), *Men zol zo zeggen dat d'r gien ontevreden meensken meer wezen hoeven, mar how mar, klaegen en knarpen gien gebrek* (b), *Toe mar, toe maek et mar lekkerties bont* (ba) 6. in hoge mate, in hoge graad *mar al te vaeke, Hi'j wol mar al te graeg daor een keer henne, misschien zag hi'j heur dan* (Nbk) 7. aanhoudend *Et wol mar niet overgaon, die piene* (Nbk), *Dat ding wol mar niet zoas ik wol* (b), *En wi'j mar waachten, mar ze kwammen niet* (Nbk), *Hi'j kwam mar niet en hi'j kwam*

mar niet (Nbk), *Want die dikke, grune kikker kwaekte mar an ien stok deur* (b), *En K. poetst mar op de kraenties* (b), *Wi'j daanken en priesen Jow God, dat ie altied mar deur in onze hatten deurdringen willen* (...) (b) 8. eenvoudigweg, zonder verder nog belet te worden of hinder de ondervinden, de zekerste weg, de meest voor de hand liggende oplossing kiezend *As de motte dan wat rustig was en gien koorts har, wodden de biggies mooi bi'j de motte legd en konnen mar beginnen te zoegen* (Dfo), *Zo kwam et dat S. de andere daegs bi'j N. introk, en 't gong mar best* (j), *En doe mar an 't scheppen; et wol eerst wel aorig goed* (...) (b), *Mar zo opholen mit 't invullen van de kaorties, dat doen wi'j toch niet?* (Db), (...) *as zeden die klokken mar an ien stok deur...* (b), *Die mos de baron mar hebben* (b), *Ik vertrouwde et niet en heb him mar ofscheept* (b), *Nao et eten was ik meerstal drekt de boel mar of, dan is 't mar weer schone* (Ld), *Ik zal mar fluiten mit de voegelties waar ik mit in de bos bin* (b), *Laot dat elektrische spul dan mar wezen wat et is, d'r gaot mi'j toch niks boven een oolderwets iezor* (b), *Ik gao mar vot* (Nbk), *vot dan mar vooruit dan maar, toe dan maar* (alg.), *Now, toe dan mar vooruit dan maar* (Nbk, Np), *mar zo zomaar* (Nbk, Np, Op, Spa): *Ik kun mar zo wat kriege* (Nbk, Np), *Hi'j dee et mar zo, mar d'r was gien reden veur* (Op), *Dat kan mar zo* (Spa) **mar** II Ook **maar** (Ld, Nw, Sz) tegenstellend vw. [mar/ma:r; bij pauze vaak: ma(:)rə(:)] 1. (ter uitdrukking van een aarzeling/pauze wordt elk der vormen soms gevolgd door *eh*) **maar**: ter uitdrukking van verschillende soorten tegenstellingen; ook gebezigd in beknopte zinnen waarin niet wordt uitgedrukt ten opzichte waarvan de tegenstelling geldt, die blijkt nl. uit de situatie *De netuur het et zo maekt, mar niet de meensken* (Nbk), (schertsend over het verschil tussen westelijke en oostelijke Stellingwerwers:) *Ja, de wiezen kommen uut et oosten, mar ze wonen now in et westen* (Nt), *Bubelvaaste bin d'r verscheiden, temeensen dat miene ze, mar hebbe een ander zo lief as joe zelf, dan wodt 't zwaor* (Nw), *D'r wodde es in de kraante keken of d'r soms ok warkvolk*

vraogd wodde, mar niks heur! (j), *Of 't now lag an de segaren, mar 't bekwam him stomme min!* (b), *Ok al schaem ik mij een betien, mar ik ken gien letter Spaans!* (b), *Mar doe was 't krek, as zeden die klokken (...)* (b), *Ik zeg et uut goederbest, mar ik zol daor mar niet hennegaon, want die meensken staon niet zo best anschreven* (Obk), *Die centen kun wij best bruken, mar... eh, is 't ok geveerlik?* (b), *Klein, mar dapper, Gezond, mar aarm:* schertsend antwoord op de vraag hoe het ermee gaat, *Mar, wie zien appel was 't op 't laest?* (b), *Mar dan dat oolde wiefien!* (b), *Mar H. ston een aende veerder* (b), *Mar J., hoe kuj' dat now toch zeggen?* (b) * *Ik zal d'r niet omme liegen/Mar ik moet neudig niegen* (Ld), *Gien woorden mar daoden*
maraboe (l) ['ma:rabu] - maraboe (bep. vogel)
marathon(-) (spor.) ['ma:raton] - marathon, ook als eerste deel van samenstellingen als *marathonzitting*, ...*debat* e.d.; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd
marathonloop (spor.) - marathonloop
marathonloper (spor.) - marathonloper
marathonwedstried (spor.) ['m...] - marathonwedstrijd
Marc. - afkorting van *Marcus*
marcheren z. *mesjeren*
mare (Dhau, Ow) - mare: gerucht dat steeds wordt doorverteld 't *Giet as een mare deur et dörp* (Dhau, Ow)
maree (El, Obk, Ol-Nl) et ['ma:ri:] 1. (stofn.) *moiré*: gemoireerde, gevlamde zijde *Ze maekten vroeger wel rokken van maree, en et wodt now ok weer bruukt veur aovendjurken* (Obk)
maren (Bu) onbep. w. ['ma:ɾɒ] 1. maren, in zinnen als *Niks te maren!*, nl. als reactie op iemand die door *mar* te zeggen, iets wil tegenwerpen
marg z. *murg*
margerine [margə'ri:nə] - margarine
margerinebotter - margarineboter
margerinefabriek (l) - margarinefabriek
margkool (Bdie, Db, Ma, Nw, Op, Pe-Dbl) Ook *mergkool* (Dhau, Ld, Ol-Nl, Ow, Ste, Sz) ['mar(ə)x...] - mergkool *As gruunvoer veur et vee verbouwden sommige boeren eertieds wel margkool* (Op), *Wij voeren margkool* (Ma), *De koenen*

lusten de margkool wel (Pe-Dbl)
margpiepe z. *murgpiepe*
margpupe z. *murgpiepe*
margriet z. *magriet*
Maria-altaar (Ste) - Maria-altaar
Maria-Boodschap (Ste) [...'bo:ɔtskap] - Maria-Boodschap
Maria-Geboorte (l) - Maria-Geboorte
Maria-Lichtmis (Ste) - Maria-Lichtmis
Maria-Ontvangenis (Ste) - Maria-Ontvangenis
Maria-Tenhemelopneming (Ste) [...ten 'hi:m]opnī:min] - Maria-Tenhemelopneming
Mariabeeld [ma'rija...] - Mariabeeld *Vroeger zetten we bloemen om et Mariabeeltien in de meimaond* (Ste)
Mariadag (Ste) - Mariadag *Daegen zoas 8 september, 8 december en 25 meert bin Mariadaegen* (Ste)
Mariakapel (Ste, Wol) - Mariakapel
Mariaklokkien z. *angelusklokkien*
Marialegende [ma'rija...] - Marialegende
Marialied (Ste) - Marialied *Marialieties bin d'r zat, ze bin ter ere van Maria* (Ste)
Mariamaond (Ste) - Mariamaand: meimaand, nl. toegewijd aan Maria
Mariaverering (Ste) - Mariaverering *Mariaverering was bij'v. et zingen van Marialieties in de meimaond of mit Mariadaegen* (Ste)
Mariaverschienting (Ste) - Maria-verschijning
Marie-Hemelvaart (Ste) de - Maria-Hemelvaart (15 augustus)
marihuana [marijy'mā:na] - marihuana
marihuanasigaret (spor.) - marihuana-sigaret
marine Ook *merine* [ma'ri:nə/mə'ri:nə] - marine (krijgsmacht ter zee, oorlogsvloot) *Hij is bij' de merine gaon* (Nbk)
marine-uniform (spor.) Ook *merineuniform* (spor.) - marine-uniform
marineblauw (l) Ook *merineblauw* (l) - marineblauw
marinehaven (l) Ook *merinehaven* (l) - marinehaven
marinekommedant (l) Ook *merinekommedant* (l) [...'r...] - marine-kommandant
marinelochtveertdienst (l) Ook *merinelochtveertdienst* (l) - marineluchtvaartdienst

marineman - mark

marineman (spor.) Ook **merineman** (spor.) [ma'rinəman/mə'rinə...] - marineman

marineofficier (spor.) Ook **merineofficier** (spor.) [ma'r.../mə'r...] - marineofficier

marinevliegtuig (spor.) Ook **merinevliegtuig** (spor.) - marinevliegtuig

marinier [mari'ni:ər] - marinier

marinierskapel - marinierskapel

marinierskezerne (spor.) - marinierskazerne

mariniersuniform (l) - mariniersuniform

marionettespeuler (l) [marijō(:ə)'netə...] - marionettenspeler

marionette theater (spor.) - marionetten - theater

mark I (OS, WS noord. van de *Lende*, Bu, Ste) Ook **maark** (ZW, Dho, Nw, Obk, Wol, k: Ste), **maat** (bet. 1: Db, Dfo, Ld, Ow, b, p) de; -en, in bep. verb. ook -ten, z. bet. 1; -ien [mar(ə)k/ma:r(ə)k/ma:t] 1. markt: gelegenheid op een speciale plaats waar door meerdere personen verhandeld wordt, veelal: bep. week-, jaar-, voor- of najaarsmarkt (die in meer plaatsen dan thans werd gehouden, z. de verb. hierna) *Al et aandere moet naor de maark: naor Stienwiek, Ooldemaark of De Gediék* (k: Ste), *Ik heb nog argens een petret dat bij de brogge in Oosterwoolde varkens in de snikke laeden wdden veur Asser maat* (Ow), *Et is vrijdag, et is mark in Noordwoolde* (Bu), *Mit Gediékster mark gaon we altied even bij J. an* (Nbk), *Hi'j het wel belang bij dat besien, mar hi'j zal wel tot et leste van de mark waachten mit bieten tot het einde van de markt wachten voor hij echt gaat kopen* (Obk), *op 'e mark wat kopen, De mark begint, ...is oflopen, Wij zwurven de mark over* (j), *Hi'j had een mooi dier an de mark op de markt om te verkopen* (Np), *Die kerel had een geblokt peerd an de mark staon* (Np), *vee ofleveren an de mark* (Nbk), *Bij et scheiden van de mark bin 'k d'r goedkoop an kommen* (Ste), *As een koe naor de maat giet wodt hi'j 's morgens niet mulken, dan teunt et gier veul beter* (Dfo), *maat holen in Assen op de markt verkeren* (Ow), *...een peer volen, die de boer op Norger maat kocht hadde* (vo), *van alle markten thuis wezen van alle markten thuis zijn, zich altijd en met alles weten te redden* (j), in dit

verband wordt ook *markten* gezegd (Spa, Pe-Db); in de volgende verb. wordt een aantal 'vaste markten' genoemd die merendeels all. nog in de herinnering voortleven; de opsomming is niet als uitputtend bedoeld: *Vroeger haj' hier de Builiger mark* (Bu), *...was et Elsiger mark in oktober* (El), *De twiede deensdag in meie is et mark in Oosterwoolde* echter ook gehouden op de derde maandag in oktober (Ow, Ld), *Oosterwooldemer maat* (Db, Dfo, Nbk, Ow, b), ook bekend als weekmarkt (Ma, Ow), *Makkemer maat* d.i. in *Makkinge*, nl. vroeger op de eerste maandag in mei (Ma), ook op de tweede maandag in november (Db, Ma, Obk, Ow): *Makkemer maat in november was hasems de laeste maat van veural de bliëpinken; dan hadden de koopluden alle markten zowat ofreisid mit veural pinken, al ston d'r ok nog wel es een goete riepe koe tussen* (Ow), *Appelschester maat* nl. in september (Ld), *Donkerbroekster mark* (Db), *Vroeger was d'r in Berkoop vier keer in 't jaor mark* (Obk), *Berkoper mark* nl. vooral nog bekend uit begin augustus (Db, Obk, Dfo) en van de eerste woensdag in september (Np, b, Ow), *Noordwooldiger maark* nl. in mei en in het najaar (Dho), *Wolvegester maark* nl. op de tweede woensdag in mei en op de derde woensdag in september (Nw, Ol-Nl, Wol, Dho), ook: de weekmarkt in *Wolvege* op woensdagochtend (Ste), *Zwaogster mark* nl. te *Beetsterzwaog*: op de eerste donderdag in oktober (Ma, Np), *Jouster mark* nl. op de derde donderdag in september (Spa) of op de laatste woensdag in september (Wol), *Gediékster mark* (Db, Nbk, Obk): *Gediékster mark is altied in begin meie en bij 't haast* nl. op de eerste maandag in mei en op de laatste in oktober (Nbk, Np, Obk) (Np), *Meppeler mark* weekmarkt te Meppel op donderdagochtend (Ste), *Norger maat* d.i. op 24 mei, de laatste dinsdag in juli en de eerste in september (Ma, Ow), *Diever maat* o.m. op 11 augustus (Bu, Dfo, Ow): *Diever maat was vroeger peerdemaat, grote dissiesmaat, een echte mallemeule mit een peerd d'r in en de meziek wodde dri'jd mit de haand* (Dfo), *Stienwieker maat* markt gehouden op de dinsdag die het dichtst bij 1 november was (Np, b), ook *elfduzend* en

alderhillingsmaark geheten, z. aldaar, ook bekend als weekmarkt (Ste), *Rolder maat* nl. op de tweede dinsdag in september (Ow), *Roder maat* bekend van de derde dinsdag in oktober (Ow), *Dwingeler mark* nl. op de tweede maandag van oktober (Bu, Ow, Np), *Zuudlaorder mark* op de derde dinsdag van oktober (Ma, Np) 2. mogelijkheid tot afzet, verkoop van produkten *Is d'r nog een mark veur zokke boeken?* (l), *In oons laand ligt dat nog goed in de mark* (Dfo), *mit een nij type auto op 'e mark kommen* (Ow), *de Europese mark* (spor.), *de zwatte mark* (spor.) 3. mark: Duitse munteenheid (Dfo, Nbk, Nw, Ol-Nl, Op) *de Duutse mark* (Nw, Ol-Nl), *Oolde Duutse marken bin al lange niet meer geldig* (Op) * *Op 'e mark is je gulden een daelder weerd* (Nbk, Nw), *As de gekken te marke kommen, krieggen de schepers geld* dat zal nooit gebeuren (immers: schepers verdienen weinig, zullen pas als laatsten enig geld krijgen) (Bu)

mark II (OS, WS noord. van de *Lende*, Bu, Ste) Ook **maark** (ZW, Dho, Nw, Obk, Wol, k: Ste), **merk** (WH) et; -en; -ien [mark/ma:r(ə)k/merk] 1. merk: onderscheidingssteken, kenteken *De bomen krieggen een mark* (Dho), *Bij pinkeweiden krieggen de pinken een mark in de hoeve braand* (Db), *Die koe had een mark op 'e kont* (Ma), *In de oorlog zetten we een mark in de klompen* (Dhau), *Geef dat beest even een mark* (Nt), *een merk in de botter* (Spa) 2. fabrieksmerk, handelsmerk e.d. *Wat veur maark het die fiets?* (Nw), *Staat d'r ok een mark op?* (Nbk) 3. koopwaar, produkt van een bep. fabrieksmerk, handelsmerk *Wat veur maark auto hej?* (Nw), *Wat veur mark is et, jow nij'e auto?* van welk fabrieksmerk (Nbk), *een goed mark wien* (l), *een bekend mark proemtebak* (b), *Hij hul niet van rommel en bruukte daoromme goeie* [nl. tabak], *mark 't Haentien* (b), *Van 't oolde maark mar weer, zeker?* dezelfde borrel als eerder? (ba)

Mark. - afkorting van *Markus* (bijbelboek)

markandiel (l) - marktaandeel

markaol z. *aolpieper*

markapperaot (bs: Obk) et; -en; -ien ['m...] 1. apparaat waarmee men een

merkteken aanbrengt, vgl. *Et mark op een moere* [bijkoningin] *wodt vaeks mit een markapperaot anbrocht* (bs: Obk)

markartikel (l) - merkartikel

markbericht (spor.) - marktbericht

markbus (Np, Sz) de; -sen ['m...] 1. bus die marktbezoekers vervoert

markcenten (Dhau, Ol-Nl) mv. ['mark sentɔ] 1. enig geld dat men op de markt kan besteden, vgl. *Mien moeder zee wel es: moej' ok nog een paer markcenten mit hebben?* (Ol-Nl), *De kiender krieggen markcenten mit naor de mark* (Dhau)

markdag (verspr.) Ook **maarkdag** (Nw), **maatdag** (spor.: oost.) - marktdag *Et is in Noordwoolde vrijdags maarkdag* (Nw), *De ere morgen was de knecht d'r al hiel vroeg of (...), want et was markdag* (j)

marke (Dhau) de; -n ['markə] 1. marke: bep. gronden in gemeenschappelijk bezit (bekend uit Drenthe)

markelaand (Db, Dfo, Ow) et ['m...] 1. land behorend tot de *marke* (z. ook aldaar), grond die het gezamenlijk bezit was van een aantal boeren (d.i. van een markgenootschap) *Et markelaand was bezit van een stok of wat boeren* (Ow), *Et markelaand is in de naotied van iederiene om te gebruiken, dat bin bepaolde stokken laand* (Dfo)

marken I Ook **maarken** (Bdie, Bu, Dho, Nw), **merken** (WH) st./zw. ww.; overg.; murk/markte, het murken/markt ['mar(ə)kɲ/ 'ma:...'/'mæ...'] 1. bemerken, gewaarworden, vernemen *Ik markte al rieklik gauw: mit een fiets kom ie d'r ok niet, ok al trap ie je haost blauw* (Nbk, Np, b), *Hij het niks murken* hij heeft er niets van vernomen, het is hem niet opgevallen (Nbk), *...d'r niks van murken id.* (Nbk), *Oonze heit, die kon 't al gauw an mien rappot wel marken* (b), *Hij dee et om zien innerlik te verbargen. De meensken mochten es marken hoe stoer as hij 't d'r mit had* (b), *Mar trots as 't maegien ok was, leut ze d'r niks van marken* (j), *Zien heit zag d'r wel es wat van, mar dee net of hij daor niks van murk* (j), *Laot an oons te marken wezen, dat wij oons vertrouwen op Jow steld hebben* (b)

marken II Ook **maarken** (Bu, Dho, Nw), **merken** (bet. l: Spa) zw. ww.; overg., onoverg.; markte, het markt 1. (overg.) van

markering - marksnikke

een merkteken voorzien *De koenen moe'n markt wodden* (Bu), ... *veur 't merken van 't vee en veur de naeme in 't ark te branen* (Obk), *De bomen die kapt wodden moeten, zullen we even merken* (Ol-Nl) 2. (overg.) naar de markt brengen van vee (of evt. andere handelswaar) om te verkopen, op de markt staan om vee (enz.) te verkopen *Ik had disse weken twee koenen te merken* (Diz), *Hi'j het die koe veur mi'j markt* (Spa), *Ik zal es zien as d'r nog wat is te merken te verhandelen* (Diz), *We moe'n mar es merken mit dat peerd, dan kuwwe et misschien verkopen* (Obk), *Die koe, daor gao ik zels mit merken* (Ol-Nl, Wol), *Hi'j staot de hiele morgen daor mit die koe te merken en hi'j kan 'm niet kwiet* (Wol), *Et weert wat tegen, 't kan morgen in Liwwadden wel es min merken* (Db) 3. (onoverg.) een markt bezoeken *Ze gaon even te merken* (Dho, Np, Nw, Ow), *Mien buurman gaot iedere woensdag naor Wolvegao, die mag graeg merken* (Op), *We gaon even gezellig merken* (Np)

markering (spor.) - markering, vooral: wegmarkering

marketaenster (Bu) Ook *marketenster* (Nw) de; -s; -tien [markə'tē:stj/...] 1. marketenster *Iene die vroeger bi'j de soldaoten mit een vattien mit draank mitleup, wodde een marketaenster nuumd* (Bu) 2. eigenaardige persoon *Wat is die appat, wat een marketaenster* (Bu) 3. vrouw die vaak een markt bezoekt (Nbk, Nw)

marketenster z. *marketaenster*

marketing (l) - marketing

markganger (Bu) Ook *maarkganger* (Nw), *maatganger* (spor.: oost.) - markganger, iemand die (evt. veel) naar een markt gaat, ook wel ruimer: iemand die altijd weg is *D'r weren nogal wat maarkgangers* (Nw)

markgaoren (Bu) Ook *merkgaoren* (bet. 3: Bu) et; -s ['m...] 1. garen van een goed merk *Et is goed markgaoren* (Bu) 2. garen dat men op de markt koopt *Now ja, et is ok mar markgaoren* (Bu) 3. garen om mee te borduren (Bu)

markgeld Ook *maarkgeld* (Dho, Nw, Pe-Dbl) et ['m...] 1. marktgeld *Aj' een kraompjen hebben, moe'j markgeld betaelen* (Bu), *De dissies moe'n maarkgeld betaelen* (Nw) 2. geld dat een marktganger

op de markt kan besteden (Bu) *Hier, dan kriej' wat markgeld mit* (Bu)

markies - markies

markiespere z. *haarmharkiespere*

markiezinne (l) - markiezin

markkafé (Db, Nbk) et; -s; -gien ['m...] 1. café dicht bij een markt en waar gewoonlijk veel marktgangers komen

markkoopman Ook *maarkkoopman* (Dho, Nw, Pe-Dbl), *maatkoopman* (spor.: oost.) de; -nen; ...lu(den); -negien ['m...] 1. marktkoopman

markkraom Ook *maarkkraom* (Dho, Nw), *maatkraom* (spor.: oost.) - marktkraam (*kraom* is gewoner dan *markkraom*)

markkremmer (Ste) Ook *kremmer* (Pe-Dbl) ['markr̄:mp/...] - marktkramer

markklappe (verspr.) Ook *maarkklappe* (Pe-Dbl), *merkklappe* (Ol-Nl, Sz) - merk-lap, letterdoek *We maekten op schoele op 't haandwarken een markklappe, mit de ciefers, et alfebet en et jaortal d'r in* (Obk), *een markklappe borduren* (Bu)

markleider (l) - markt-leider

markloper (OS, Bdie, Bu, Dho, Np, Op, Ste, Sz, n, v, s, b: lm, b: ln, bo: Nw) Ook *marktloper* (Nbk), *maarkloper* (Bdie, Dho, Pe-Dbl), *marklover* (Dfo, Ow, s: Db, p, b: lm) de; -s; -tien ['mar(ə)k.../...ktlo:... /'ma:.../...lo:wj, ...vʃ] 1. vlaamse gaai (OS, ZW, Bu, Dho, Np, Op, Sz, n, s, b: lm, b: ln, bo: Nw) *De marklover kan geweldig schetteren* (Dfo) 2. markt-ganger, iemand die regelmatig en graag naar de markt gaat (Bu, Db, Dho)

marklopernust (Np) et; -en ['m...] 1. nest van een vlaamse gaai

marklover z. *markloper*

markmechanieme (l) - marktmechanieme

markmeester (El, Ld, Obk, Op) - marktmeester

markmelk (Op, Spa, Wol) de ['m...] 1. melk verkregen door een koe op de markt te melken

marknaeme (l) - merknaam

markonderzoek (l) - marktonderzoek

markonist (spor.) [markō(:ə)'nist] - markonist

markplak (Obk) et; -ken ['m...] 1. plaats waar een markt wordt gehouden

markplein (Obk, Op) - marktplein

markpries (l) - marktprijs

marksnikke (Db, Dhau, El, Ow) de; -n

['m...] 1. snik: bep. schip met de funktie van beurtschip naar een markt, vgl. *de marksnikke mit varkens naor Assen* (Ow)
markstraote (Obk) de; -n ['m...] 1. straat waar een markt wordt gehouden
markteken (Dfo, Dho, Ld, Nt) Ook **maarkteken** (Pe-DbI), **merkteken** (spor.) ['m...] - merkteken: onderscheidingsteken *Koenen en varkens kriegen wel marktekens as ze bijv. in 't stamboek opneumen wodden* (Dfo), *Ze gavven de pinken een maarkteken as ze naor de weide gingen bij' een aander* (Pe-DbI)
marktloper z. *markloper*
marktram (Bu, Np) de; -men; -megien ['marktram] 1. extra tram naar een markt (die vaak erg vol was), bijv. naar de *Elfduzend* in *Stienwiek*. *Is de marktram d'r al langes?* (Bu), *As et vroeger Elfduzend was, haj' hier een vopatte marktram, zoveule volk gong d'r henne* (Bu)
markverkenning (l) - marktverkenning
markvolk (Bu) Ook **maarkvolk** (Dho, Nw) et ['m...] 1. de mensen op een markt, de bezoekers en verkopers op een markt
markvrouw (Nbk, Nw) de; -en; -gien ['m...] 1. vrouwelijke verkoper op een markt (vooral: in een marktkraampje)
markweerde (Bu, Nbk, Np) Ook **maarkweerde** (Bdie, Nw, Pe-DbI) de ['m...] 1. de waarde die men er op een markt voor over heeft, die men voor iets moet betalen *de markweerde van et vee* (Nbk), *Dat ding kuj' niet anders kwiet as veur maarkweerde* (Nw), *Dat is de markweerde de prijs die men er momenteel gewoonlijk voor wil betalen* (Bu)
markweerdig (Bu, Dhau, Obk) bn.; -er, -st [...'wt:ərdəx] 1. (niet vaak gebruikt) geschikt voor de markt, goed genoeg om (goed) verkocht te worden (Bu, Dhau) *Die koe is markweerdig* (Bu, Dhau), *een markweerdig besien* (Obk)
marmer et ['marmr] 1. (ook stofn.) marmer: bep. gesteente *Ze hebben marmer in de hal* (Nbk), *De hiele gang liekt daor wel van marmer* (Nbk)
marmeren ['marmrɲ] - marmeren: van marmer *een marmeren vloer*
marmerkleur (l) - marmerkleur
marmerplaele (l) - marmerplaat
marmersoort (l) - marmersoort
marmot z. *marmotte*

marmotte (Nbk, Np) Ook **marmot** (Nbk) de; -n; marmottien ['mar'mot(tə)] 1. marmot: bep. knaagdier *slaopen as een marmotte* (Nbk, Np)
Marokkaan de; ...kanen; -tien ['maro(:)'kã:n, maro...] 1. Marokkaan
Marokkaans ['maro(:)'kã:s, maro...] - Marokkaans
Marokko ['ma'roko:, ...kom] - Marokko
marresjee z. *massiesee*
marresjosee z. *massiesee*
marresjoseekezerne z. *massieseekezerne*
marrie z. *mere*
marriepeerd z. *merriepeerd*
marrievool z. *merevool*
mars I Ook **masse** (in verb.: Ld, k: Ste) de; -en; -ien ['mars/'masə] 1. bep. muziekstuk: mars *Et kōrps speulde een mars* (Nbk), *De meziek speult fleurige marsen* (b), *de masse slaon ritmisch slaan om een bep. signaal te geven, nl. door een groepje dorsers van boekweit, ten teken dat de boekweit van de desbetreffende boer is afgedorst* *De duskens gingen dan op een troepien staon en sleugen de masse, allemaole tegelieke* (k: Ste) 2. z. *masse*
Mars II - Mars (bep. Romeinse god, bep. planeet)
mars III (spor.) tw. ['mars] 1. geroepen als bevel om weg te gaan *Maek daj' votkommen, hond! Mars!* (Nbk) 2. (bij militairen) id. om zich in beweging te zetten
Marseillaise (spor.) - Marseillaise
marsepein - marsepein
marsepeinen ['marsapējn:] - marsepeinen
marsjesee z. *massiesee*
marsjeseekezerne z. *massieseekezerne*
markramer (Nw, Ol-Nl, Sz) Ook **markraomer** (Bdie, Obk) ['marskrã:mɹ/'maskrõ:mɹ] - markramer, markkoopman
marksmannegien (spor.) - marksmannetje
markmeziek - marsmuziek
markroute (spor.) - marsroute
markstempo (l) - markstempo
Marva ['marva, ...wa] - Marva
markisme - marxisme
markist - marxist
markistisch - marxistisch
marzat (Bdie, Db, Diz, El, Ld, Np, Obk, Ow, Pe-DbI, Spa, Sz, Wol) Ook **mezat** (Db, Dho, Diz, El, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Wol) bw. ['ma(r)'sat/mə'sat] 1. genoeg, in voldoende mate *D'r is grös mezat* (Op,

Ow), *Daor zit geld marzat* (El), *D'r zatten marzat appels an de boom* (Db), *D'r zat vis marzat, mar 't wol niet bieten!* (Spa, Sz, Wol), *D'r zat mar mezat vis van 't jaor in de vaort* (Db), *Ie kun wel kommen, we hebben marzat in de tuun* (Np), *D'r bin mezat van* (Wol)

mas z. *masse*

masister z. *mesjester* II, III

masisters z. *mesjesters*

masjenist z. *massienist*

masjesece z. *massiesece*

masjesecekezerne z. *massiesecekezerne*

masjester z. *mesjester* II, III

masjetknope z. *mesjetteknope*

masjette z. *mesjette*

masjetteknope z. *mesjetteknope*

maskara (spor.) [mas'ka:ra] - mascara

maske (Bu, Dfo, Dho, Np, Nw, Obk, Ste, Sz, ko: Ni) Ook *massen* (mv.: Db, Dfo, Dhau) de; -n; maskien [maskə/'masŋ] 1. breisteek, maas in visnetten e.d. *Ik zette 64 masken op veur een sokke steken* (Np), *Daenk d'r omme daj' de masken niet valen laoten* (Np, Dho), *Hoevule masken hej' op 'e penne?* (Ste), *Zet mar massen op veur de sjaal* (Dhau), *Ik hadde vroeger foeken, die ha'k honderd masken opzet* (Sz)

masker et; -s; -tien [maskɹ] 1. masker, mombakkes een masker veurhebben (Nbk), ...ophebben (Nbk), ...veurdoen (Nbk), ...ofdoen voor het gezicht wegnemen (Nbk)

maskotte z. *meskotte*

maskraomer z. *marskramer*

massa [masa] - massa: grote hoeveelheid *D'r kwam(men) een massa meensken op of* (Nbk), ...*massa's meensken op of* (Nbk), *D'r bin kwaoie maendaegen en aj' zoe'n dag treffen, dan bij' niet gelokkig; een massa boeren waeren d'r vrogger die op maendag nooit wat nijs zollen beginnen* (k: Ste), *De massa vrot veur zien daegeliks brood* verweg de meeste mensen, de grote massa (ba)

massa- - massa- (als eerste lid in samenstellingen als *massabi'jienkomst*, *massahysterie*, ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd)

massaal z. *massaol*

massabi'jienkomst (spor.) - massabi'jeenkomst

massage de [ma'sa:zjə] 1. het masseren, massage

massagraf (spor.) - massagraf

massahysterie (spor.) - massahysterie *Ik hebbe die massahysterie zien en dat zit mi'j hoge* (vo)

massamoord (spor.) - massamoord

massamoordener (spor.) - massamoordenaar

massaol (Np, Np) Ook *massaal* (Nbk, Ow, vo) bn., bw.; -er, -st [ma'so:əl/...'sa:l] 1. met een grote mensenmassa *En awwe oons (...)* *daor now es massaol veur opgavven* (v), *Et dee Jouk goed dat et volk now eindelijk es massaol in verzet kwam* (vo) 2. in gemeenschappelijk bezit (Dfo, Np, Obk, Op) *Dat laand hadden ze massaol* met elkaar (Np, Obk)

massaperdukt (spor.) - massaproduct

massaperduktie (spor.) - massaproductie

massasprint (spor.) - massasprint

masse (Bu, El, Nbk, Np, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, k: Ste) Ook *mars* (Db, Dhau, Nw, Spa, verder in bep. verb.: Nt, Sz, Wol), **mas** (spor.), **massel** (Bu, Ol-Nl: in verb.) de; -n; massien [masə, ...sə/mars/ma(š)/'mas] 1. mars: bak of evt. korf waarmee een kramer vent (meestal op de rug gedragen, ook op de heup of de buik: het laatste bij het tonen van de koopwaar) *Een lappiespoep hadde de masse op 'e rogge* (Np), *Hi'j lopt mit de masse* hij vent langs de huizen (met de masse) (Bu, El, Nbk, Pe-Dbl, k: Ste, Np), *de mas(se) op 'e rogge* (verspr.): *De bakkiesmannen hadden vroeger de masse op 'e rogge* (Obk), ...*leupen vroeger mit de masse op 'e rogge* (El), *Die man dreug zien mars veur de boek* (Spa), *Hi'j het hiel* [of: wel] *wat in zien masse* kan veel, vooral: heeft veel kennis (Dhau, Obk), *Hi'j het wel wat in zien massel* id. (Bu), ...*in de massel* id. (Ol-Nl), ...*in zien mars* (Nt, Nw), (niet ruw:) *Hi'j het de masse vol draank* heeft veel te veel gedronken (Ow), zo ook *Hi'j hadde de mars goed vol* (Dho, Sz), *Hi'j het een goeie mars in* heeft veel gedronken (Wol) 2. z. *mars* I

masseekezerne z. *massiesecekezerne*

massel z. *masse*

massen z. *maske, mesken*

masseren [ma'st:əɹŋ] - masseren (inzake personen, lichaamsdelen; ook inzake bijarten)

massesece z. *massiesece*

masseseekezerne z. *massieseekezerne*
masseslag (Dfo, Ld) de ['m...] 1. de slag, het slaan van de *masse*, ten teken dat het dorsen van de boekweit klaar is (z. *mars* I)
masseur - masseur
massieanaal z. *massiëanaal*
massienaol (spor.) Ook *massiënaal* (Bdie, Bu, Db, Dho, El, Ld, Nbk, Nt, Nw, Obk, Spa, Ste, Wol), *machinaal* (Db, Diz, Nw, Obk) [masi'no:əl/...na:l/masji'na:l] - machinaal: met machines verricht *Slootkaanten opmijfen gebeurt tegenwoordig haost altied machinaal* (Db)
massienist (verspr.) Ook *masjenist* (Dhau, Ste, Obk, Op, Sz), *machinist* (verspr.) [masi'nust/masjə'.../masji'...] - machinist
massiese (Db, Dfo, Diz, El, Np, Obk, Ow, Spa, Wol) Ook *massesee* (Bu, Ma, Ol-Nl, Ow, vo), *masjesee* (Db, Nt, Obk, Ste), *marresjosee* (Nw), *marresjee* (Nw), *marsjesee* (Op, Spa) [masi'si:/masə'si:/masjə'si:/marə'sjə:/marsjə'si:] - marechaussee *De massese zat op peerd* (Ma), *En een peer wo'n d'r dan bij de borgemeister toelaoten; massesees holen de eren op een distaansie* (vo), *De leste marsjesees bin mit heur peerden op 10 meie 1940 in de vroege morgen vertrokken uut de kezerne in Wolvege* (Op), *De marsjesees liggen in de marsjeseekezerne* (Spa)
massiesekezerne (Bdie, Bu, Dho, Diz, El, Np, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Wol) Ook *massesekezerne* (Bu, Ld, Ma), *masjeseekezerne* (Nt, Obk, Ste), *masseekezerne* (Bu), *marresjoseekezerne* (Nw), *marsjeseekezerne* (Spa, Wol) [...'si:...] - marechausseekezerne *De marsjesees liggen in de marsjeseekezerne* (Spa), *In Tuundorp (Wolvege) ston de massiesekezerne* (Wol, Np)
mast de; -en [mast] 1. mast: op een schip 2. lange paal die iets draagt of op moet houden, zoals een vlaggemast, een lichtmast of elk der lange dragende palen van een circustent; ook van toepassing op o.m. een klimpaal (als bijv. bij *mastklimmen*), een zendmast en een televisietoren
mastiek (Ol-Nl) [ma'stik] - mastiek (als dakbedekking) *D'r kwam mastiek op et dak, dan kwam d'r een soort fien gruus op* (Ol-Nl)

mastieken (Ol-Nl) bn.; attr. [ma'stikŋ] 1. van mastiek (als dakbedekking) *een mastieken dak* (Ol-Nl)
mastiekwarker (Ol-Nl) [ma'st...] - mastiekwerker
mastklimmen (Dfo) - mastklimmen
masturberen (spor.) [mast'bu:əŋ] - masturberen
mastwerp z. *mastworp*
mastworp (Bu, Pe-Dbl, Ste) Ook *mastworpe* (Nw), *mastwerp* (Spa) ['mast wɔr(ə)p(ə)/...we...] - dubbele lus die niet uit zichzelf los kan gaan, *mastworp De mastworp was een stroppe bij et kastreren van rammen of bollen* (Ste)
mastworpe z. *mastworp*
mat (Bdie, Bu, Pe-Dbl) - mat: afgemat, krachteloos, enigszins neerslachtig *Hij is zo mat, zol hij niet goed wezen* traag en eentonig in z'n manier van doen, van praten (Bdie), *mat praoten* (Bdie)
materiaal z. *materiaol*
materiaalberging (Spa) de [matri'ja:l beryŋ] 1. hok of ruimte anderszins waar men materialen als tuingereedschap in op kan bergen
materialist (spor.) [matrija'list] - materialist: iemand die vooral gericht is aards bezit
materialistisch (spor.) [matrija'listis] - materialistisch: zich vooral richtend op het hebben van geld en goed
materiaol (verspr., b: lm) Ook *materiaal* (verspr.) [ma'trijo:əl/...a:l] - materiaal *Ik moet nog wat materiaol hebben* (Np), *We hadden gien materiaol genoeg om 't weer te maeken* (j), *Mien buurman kan zels wel wat timmeren, mar hij bruukt et goeie materiaol d'r niet veur* (Op), *Die boer die wol mar wat bezunigen mit zien materiaol* (Dfo), *arfelik materiaol* (l)
materiaolkosten (l) - materiaalkosten
materie z. *meterie*
materieel (j) bw. [matrij:t:l] 1. in materieel, stoffelijk opzicht *De meensken hebben et materieel veule beter (...)* (j)
matglaezen (spor.) ['matxle:zŋ] - matglazen, van matglas *een matglaezen deure, een matglaezen raempien* (v)
matglas ['m...] - matglas *Vroeger in schoele hadden we matglas, dan konnen we niet in de tuun kienen...!* (Sz), *een deure van matglas* (Bu)

matras - matten

matras z. *metras*

matrasdek z. *metrasdek*

matrix (l) ['ma:triks] - matrix (bep. wiskundig systeem)

matrixprinter (spor.) - matrixprinter

matroos z. *metroos*

mats (Bu, Db, Dhau, Dho, El, Nbk, Np, Obk, Op, Ow, Pe-Dbi, p, b: lm, bn) bn.; -er [mats] 1. (van het weer) zwoel *Et is mats weer* (El), *Et is zo mats buten, we zullen wel een rommelbuije kriegen* (Obk), *Now, ik viene et mar mats, ik hebbe et zwiet al te pakken* (Op)

matsen ['matsn] - matsen: een dienst bewijzen

matsig (Bu, Dfo, Diz, Ld, Nbk, Ste, Sz) bn.; -er, -st ['matsɔx] 1. (van het weer) nogal zwoel, enigszins zwoel *Et is matsig weer, now!* (Dfo)

matte I de; -n; mattien ['matə] 1. vloermat, mat ter bedekking van een vloer *Ik zal even de matte uitkloppen* (Bu), *D'r zit een smerige plakke op 'e matte* (Wol), *...in de matte* (Nbk), *Vroeger hadden we een matte op 'e vloer liggen, en zaoterdays mos hij d'r uut* (Dhau), *We hebben een ni'je Chinese matte over de vloere kregen* (Bu, Ol-Nl), *Ik zal 'm even op et mattien roepen* (Ste), *Hij mos op 't mattien kommen* (Nbk), *As de katte wat op 'e matte dot, dan kuj' wel kokhalzen* (Obk), *Genemuder matten biezen matten* (Bu), *Die kan zien matten wel oprollen, now hij dat uuthaeld het kan wel vertrekken* (d, Obk) 2. stoelmat *De stoelen moe'n ni'je matten hebben* (Nw), *D'r bin niet zovule meensken meer die nog een knappe, ni'je matte op een stoel zetten kunnen* (Op, Obk), *We hebben lessend ni'je matten in de stoelen kregen* (Ol-Nl) 3. (verkl.) tafelmattje (Bu) 4. bep. mand: vijgenmat (Nbk) *De viegen zatten vroeger ok in matten, in een soort zak van gevlochten spul; et was rond van boven en onder en boven koj' ze losnieden om de viegen d'r uut te haelen* (Nbk) 5. transportband in een zelfbinder (waarmee men koren maait) (Db, El, Ow) *D'r moet een ni'je matte in de zelfbiender* (El), *de matte opspannen* (Ow)

Matte II (Nbk, Np, Obk) de ['matə] 1. vrouwennaam: Martha

matteklopper de; -s; -tien ['matsklopp] 1. matteklopper *De matteklopper staot om de*

hoek van de deure (Dho), *Hij mos de matteklopper over de broek hebben, mit zien ondeugde altied* (Dfo), *Ik zal je wat mit de matteklopper geven met de matteklopper voor de broek slaan* (Np), vandaar *Hij kreeg mit de matteklopper (veur de kont)* (Diz, Ma) en *Die moet mit de matteklopper slaag kriegen met de mattenklopper* (Bu)

mattelaor (b) de; -en ['mat|ɔ:ər] 1. martelaar *Lees daor mar es over in de boeken over de mattelaoren uut vroeger tieden en uut oonze tied* (b)

mattelderi'je (Nbk) de [mat|dɛ'rjə] 1. het voortdurend *mattelen*, vooral: het zeer inspannend bezig zijn, hetz. als *gemattel* **matteldood** (spor.) [mat|do:ət] - marteldood

mattelen zw. ww.; overg.; mattelde, het matteld ['mat|ɲ] 1. martelen, pijnigen *In sommige lanen wo'n de meensken nog matteld* (Ma), *Ze hebben 'm matteld, ze hebben him knoeid* zeer hardhandig aangepakt zodat hij kneuzingen e.d. heeft opgelopen, ook: zodat hij volkomen is afgemat (Nw, Bu) 2. zich bovenmatig inspannen en daardoor veel te verduren hebben *Hij moet mattelen om dat klussien klaor te kriegen* (Wol), *Ik hebbe dat wark mit mattelen klaor kregen, dat vul niet mit* (Dfo), *'t Was mattelen om 't laompjen d'r of te kriegen* (Ow), *Schei now mar uut van mattelen, want dat is gien wark* (Ol-Nl), *Et was daor altied mattelen mit 't wark* (Ow), *Hij hadde d'r mattelen mit om bij de hadde weg te kommen, zo slecht was die mennige* (Op)

mattelgang (Nw) ['mat|xan] - martelgang (fig.) *Dat was een mattelgang, een zwaore gang* (Nw)

mattelo (Nbk, Ste) de; -s; -gien [mat|'o:] 1. matelot: bep. hoed voor vrouwen, van vilt of stro, bij het uitgaan gedragen

mattelpaol (l) ['mat|...] - martelpaal

mattemi'jer (spor.) de; -s; -tien ['m...] 1. goede maaier (die nl. in één dag een *mad* kon maaien, d.i. plm. 1/2 ha)

Matten I de; -s; -tien ['mat|ɲ] 1. mansnaam: Maarten, Marten; z. ook onder *Sunte-Matten*

matten II bn.; attr. ['mat|ɲ] 1. van matten, biezen *Deventer stoelen hebben matten zittings* (Dho, Spa), *Die stoelen bin mit*

een matten zitting (Diz, Bdie) 2. (van stoelen) met matten, biezen zitting *Wij hadden vroeger matten stoelen om de taafel* (Dho, El, Nw, Op, Nbk)

matten III ['matp] - matten van stoelen e.d., ook: aldus gemat worden *Hi'j matte veur oons vaeke nog een peer stoelen* (Obk), *De stoelen moe'n mat wodden* (Wol), *Misschien hebben ze nog wel een stoel te matten* (d), *Stoelmatten ziej' haost niet meer, mar lessend hebben we nog iene zien die mit matten doende was* (Op), *De stoelen wo'n minder, ze moe'n henne te matten* (Dho)

matter (Nbk, Nw) ['matr] - bep. roofdier: marter

Matth. - afkorting van *Mattheus*

mattien et; matties ['matin] 1. kleine matte in diverse bet. (vooral bet. 3), z. aldaar **matzak** (Bu, Dfo, Dhau, El, Op, Ow, Ste) de; -ken; -kien ['matsak] 1. grote baalzak; met de funktie van deurmat (Bu, Ste), losgesneden ook gebruikt als schort (Dfo, Ow, Ste), nl. bij het voeren van varkens (Dfo, Ow): *Vrouwluden hadden mit et varkenvoeren en aander smerig wark vaeke een matzak veur as schölk* (El, Ow), verder in de volgende toepassing: *Van twee matzakken maekten we vroeger koedekken* (El) 2. bep. boodschappentas, nl. van jute (Op, Ste)

mausoleum (l) - mausoleum

mauw z. *miauw*

mauwelen (Bdie) zw. ww.; onoverg.; mauwelde, het mauweld ['mɔm.lɛ] 1. zeuren *Ie moe'n niet altied zo mauwelen* (Bdie)

mauwen z. *miauwen*

mavo-diploma - mavo-diploma

max. - afkorting van *maximaol*, *maximum*

maxi (spor.) - maxi(mode)

maximaol (l) bn. [maksimɔəl; aks. wisselt] 1. maximaal

maximode (spor.) - maximode

maximum et ['maksimɔm] 1. maximum *Hi'j zit now wel an zien maximum verdient het hoogste salaris dat bereikbaar voor hem is* (Nbk), *Et minimumloon is een kwattien in de ure, mar d'r is ok een maximum, dattig centen* (vo)

maximum- - maximum-, eerste lid in samenstellingen als *maximumsnelheid*, *maximumtemperatuur*, ze zijn in dit woorden-

boek niet alle opgesomd

maximumsnelheid Voor -heid z. -hied - maximumsnelheid

mayonaise [majō(:ə)'nɛ:zə] - mayonaise

mazen I (Nbk) mv. ['ma:zɛ] - mazen: mv. van maas (in een net)

mazen II (Nbk) ww. ['ma:zɛ] - mazen

mazurka [ma'sarka] - mazurka

mazzel de; -tien ['mazl, ...s] 1. mazzel, geluk *mazzel hebben* geluk, voordeel: *Daor had ik mazzel mit* (Nw, Ste), *...even best mazzel* (Ma), *Sommige meensken hebben aaltied mazzel* (Pe-Dbl), *Ie moe'n mar mazzel hebben* je moet maar geluk hebben: als je het hebt zoals hij/zij het heeft, dan zit je goed! (Spa), *Die hebben goed mazzel had* (Dho), *Ik hadde vandeweke nog een mazzeltien* (Sz), (groet, m.n. door jongeren:) *Now, de mazzel!*, *...dan de mazzel mar* (Sz), *De mazzel dan mar weer!* (Bdie)

mazzelen (Bu) ['mazlɛ, ...s...] - mazzelen: geluk hebben *Hi'j mazzelt altied* (Bu)

mbar - afkorting van *millibar*

MC - symbool voor het land *Monaco*

Mc. - afkorting van *Marcus* (bijbelboek)

me z. *mi'j* I, II, *muj*

meander (l) de; -s, -tien [mɛ:'jandɛ] 1. meander

meanderen (l) [mɛ:'jandɛrɛ] - meanderen

mechaniek (spor.) [mɛ:'xɑ'nik] - mechaniek: die delen van een instrument die maken dat het werkt, die de bijzondere funkties doen uitvoeren *Deur et mechaniek gongen ze ok nog op-en-daele* (v)

mechanika (spor.) [mɛ:'xɑ:nika] - mechanika

mechanikaboek (spor.) - mechanikaboek

mechanisaosie (verspr.) [mɛ:'xɑni'sɔ:əsi] 1. mechanisatie

mechaniseren (verspr.) [mɛ:'xɑni'su:ɛrɛ] - mechaniseren

mechanisering (verspr.) - mechanisering

mechanisme (spor.) - mechanisme: mechaniek

Mechiel de; -s, -en; -tien, -egien [mɛ'xi:l]

1. mansnaam: Michiel * *Mechiel betaelt wɛf*: 't is ekonomisch gezien een hopeloze zaak (wsch. uit W.O. II; Ol-Nl), (opbeurend tegen kinderen:) *Helderop, Mechiele-gien/Eerst wat op je donderement/En dan wat op je zielegien* (bl: Nbk, Ow)

med. - afkorting van *medisch*

medaille - medelieden

medaille z. *medallie*

medaillekaaste z. *medalliekaaste*

medaillon z. *medaljon*

medalje z. *medallie*

medaljon (Ld, Np, Op, Spa, Sz) Ook *medallon* (Sz), *miljon* (Obk), *medeljon* (Diz, Ol-Nl, Wol), *medaillon* (Dhau, Dho, Ma) et; -s, -nen; -negien [mt:da'ljon/mt:da'lon/ml'jon/mt:dl'jon/mt:da'jon] 1. bep. sieraad: *medaillon* *Dat medaljon is nog ofkomstig van mien grootmoeder* (Op), *Vroeger dreugen de maegies nog wel gauw es een miljonnegien (of van goold, of van zulver)* (Obk), *Ze hebben wel een medaillonnegien an een ketting om de hals* (Dhau), *Zie het een medallonnegien an heur halskettinkien hangen* (Sz)

medallie (Bdie, El, Nbk, Np, Ste, Sz, Wol) Ook *medaille* (verspr.), *medalje* (Bdie, Db, Nw, Spa) de; -s [mæ'dali/mæ'dajə/mæ'daljə] 1. medaille *Veur zien kerdaat optreden het hij een medallie kregen* (Sz), *'k Heb een medallie wunnen* (Ste), *Medallies kriej' ok bi'j veekeurings en zo* (Ste)

medalliekaaste (spor.) Ook *medaillekaaste* (verspr.) de; -n; ...kassien [mæ'd...] 1. kast met glazen voorkant waarin de medailles van een sportvereniging enz. hangen om bewonderd te kunnen worden (ook met bekens en soortgelijke troffeeën)

medallon z. *medaljon*

medam (verspr.) Ook *madam* (verspr.) de; -men; -megien [mæ'dam/ma'dam] 1. vrouw die zich door kleding, houding, opmaak, schoeisel voordoet als een dame, vooral: pronkzieke vrouw *De vrouw van een laandheer was vroeger een deftige madam* (Obk), *Die had de pronk an! Wat een madam!* (Ld), *een aorige madam* een eigenaardige, pronkerige vrouw (Nt), *een hiele medam* pedante, zich groot voor-doende vrouw (Dfo), *Ze kwam bi'j de burgers te dienen, et wodde al een hiele medam* (Bdie, Db, Diz, Np, Nbk), *As ze zundags op de diek komt is ze een echte madam* (Op)

mede z. *hunningmee*

medeklinker z. *mitklinker*

medel I et; -len; -legien [mæ'del] 1. vorm van het menselijk of dierlijk lichaam *Die vrouw kan haost gien gekochte jurk kriegien, want ze het zoe'n reer medel* (Obk), *D'r zit gien feguur an, die het*

weinig medel: gezegd van iemand zonder fraaie vorm van het lichaam, bijv. doordat men veel te mager is (Nbk), zo ook *D'r zit gien medel an die man* (Nbk) en *Die het gien medel* (Nbk), *Die koe het een goed medel* heeft de goede vorm van het lichaam (en is dus een goed soort koe) (Ste) 2. vaste, normale vorm van iets *Dat voer huj het ok een reer medel!* (Ow), *Die kroje is hielemaole uut medel* (Np) 3. uiterlijke, ontworpen vorm van een kledingstuk e.d. *Dat is ok een mooi medel van jurk* (Dhau), *Dat medel is hielemaol uut uit de mode* (Dho), *Een mooi medel jurk hej' an* (Ste), *Dat is wel een mooi medellegien* (Np), *D'r zit gien medel an* het is lelijk van vorm, met name gezegd van kleding, bijv. van een slobbertrui (Nbk, Ste), zo ook *D'r zit gien medel in die jurk* (Nbk), *Dat et dezelde schilder daon hadde, koj' zien an de krullen, die van 't zelde medel en allienig kleiner weren* (ba) 4. vorm die men van te voren heeft uitgedacht, uitgetekend *Die plaanke tegen de mesbulte op hadden ze op medel zaegd, dan bleef hij liggen* (Ste), *d'r medel veur staon* een uitstekend voorbeeld van iets zijn (spor.) 5. soort van bep. gebruiksvoorwerpen (van auto's:) *et ni'jste medel* 6. eigenaardige persoon *Da's mi'j ok een medel* (Bu, Ste) 7. fotomodel, naaktmodel e.d. (spor.) 8. miniatuur (spor.)

medel II (Nt) bn. 1. piekfijn gekleed, in *Hij staot d'r mar medel op!* (Nt)

medelbouw (l) - modelbouw

medelbouwer (l) - modelbouwer

medelieden [mt:dəlidŋ] - medelijden *De jaegers weren zonder medelieden* (j), *medelieden hebben, ...kriegen*, vgl. *Ie zollen medelieden mit die kiender hebben, dat ze alle daegen zoe'n aende lopen moeten deur alle weer en wiend* (Ste, Dfo), *Ie zollen d'r medelieden mit kriegen* (Nbk, Diz), *As de meensken medelieden mit je kriegen, is 't niet best dan nl. dreig je tezeer afhankelijk van anderen te worden* (Ow), *Ie hoeven gien medelieden mit mi'j te hebben* nl.: want het is niet zo erg, ik verdien niet beter e.d. (Spa), *Dat dee 'k uut medelieden* (Nbk), *Daor hoej' gien medelieden mit te hebben* nl.: want het is z'n eigen schuld, hij is zelf een gemeen iemand e.d. (Np, Nbk, Dho), zo ook *Heb*

mar gien medelieden id. (Nbk), *vol medelieden wezen* (Nbk), *Hi'j was ien en al medelieden* (Nbk)

medeliedend z. *medeliedzem*

medeliedendheid (Ol-Nl), voor -heid z. -hied de [...'l...'] 1. het hebben van medelijden

medeliedzem (Db, Dho, Diz, El, Ma, Nbk, Nw, Obk, Ow, v) Ook *meeliedzem* (Nbk, Np, Nt, b: lm, vo), *meeliedig* (Bu, Op), *meeliedend* (Bu), *medeliedend* (Dhau, El, Nbk, Nw, b, vo) bn., bw.; -er, -st [mɪ:(də)'litsm, ...'litsəm/mɪ:'lidəx/...'lidnt/'mɪ:də...'] 1. snel tot medelijden geneigd, snel met iemand meelevend, medelijden hebbend en evt. tonend *Die man is zo medeliedzem, die is mit een boel meensken begaon* (Nw), *Hi'j keek mi'j wat medeliedzem an* (Np, Ma), *Wat een leven! zee Maatien medeliedend* (vo), *een medeliedzeme vrouw* (Db, Obk), *Dat meenske is nogal gauw medeliedzem* (El), *Je hoeven mi'j niet zo meeliedig an te kieken, want zo slim is et warempel niet mit mi'j gesteld* (Bu), *Lammegien (medeliedend): 'Hoe bedoel ie dat?'* (b) 2. medelijden opwekkend, soms enigszins opzettelijk (Dho, Nbk, Nt, Nw) *Die kik zo medeliedzem toe* (Dho), *Hi'j kan je zo medeliedend ankieken* (Nbk), *Hi'j ziet d'r meeliedzem uut* (Nt), *...is medeliedend wekt medelijden op* (Nw)

medeljon z. *medaljon*

medelwoning (spor.) - modelwoning

Medemblik et ['mɪ:dmɪɪk, ...dəm...'] 1. plaatsnaam: Medemblik; vaak genoemd i.v.m. een inrichting voor krankzinnigen aldaar, vgl. *Aj' naor Medemblik moeten, dan is 't niet zo best mit je* (Obk), *Ze moe'n je naor Medemblik sturen! je bent gek* (Np), zo ook *Ie moe'n naor Medemblik* (Np), *Die kun ze wel naor Medemblik brengen* hij is geestelijk gestoord (Nw, Ow), vandaar ook *Breng 'm mar naor Medemblik* (El) en *Enkele reis Medemblik!* (Ol-Nl), *Hi'j is riepe veur Medemblik* hij doet vreselijk gek, hij is getikt (Bdie, Op, Sz) * *Oolde Kaatje van Medemblik/Had de kont van koffiedik* (Bu)

medemeenske (b) ['mɪ:də...'] - medemens *En dat tekent 'm now as iene die 't lege en 't verkeerde bi'j zien medemeensken zocht* (b)

medeplichtig (spor.) [mɪ:də'plɪxtəx] -

medeplichtig *d'r medeplichtig an wezen* (spor.)

medern Ook *modern* (spor.) [mə'dɛrn /mɔ:(ə)...'] 1. hedendaags, nieuwerwets *Hi'j het een medern bedrief* (Spa), *Mederne schilderkeunst is in oonze ogen vaeke mar wat klodderen* (Spa), *Een spiekerbroek en een slobbertrui is bij de jeugd modern* (Obk) 2. in *de mederne taalen*

moderniseren (spor., v) Ook *moderniseren* (ba) [...'sɪ:ərɪn] - moderniseren *Ze wollen mederniseren mit heur bedrief* (Nbk), *Now is de boer moderniseerd* (ba)

medesien (verspr.) Ook *mediesien* (Bdie, Diz, Db, Obk, Ol-Nl) et, de; -en; -egien [mɪ:də'sin/mɪ:di...'] 1. medicijn; bij uitbreiding: remedie *Hej' je medesienen al had?* (Nbk), *Die medesienen helpen mi'j goed* (Spa), *Ie moe'n de medesienen nog even innemen veurdaj' slapen gaon* (Diz), *Daor is wel een mediesien veur* (Diz), *Die man die bruukt iedere avend een borreltien as mediesien* (Obk), *Dokter het heur medesienen veurschreven* (El), *medesienen studeren* geneeskunde studeren (l), *Jouk mopperde nog wat en gong an et wark. Dat was hieltied nog de beste medesien, aj' de boel niet terechte kriegen konnen* (vo) * *Honger is de beste mediesien* (Db), *Een goeie borrel is et beste mediesien* (Ol-Nl)

medesienefflesien (Nbk) [mɪ:də'sinəflesin]

- medicijnflesje

medesienekassien (Nbk) [mɪ:də'sinəkasin]

- medicijnkastje

medesienman (l) - medicijnman

media (verspr.) mv. ['mɪ:dija] 1. media:

kranten, tijdschriften, radio, televisie enz.

mediekement (spor.) [mɪ:diksə'ment] -

medicament

mediesien z. *medesien*

medisch (l) - ['mɪ:dis] - medisch *op medisch advies* (l)

meditaosie (l) [mɪ:di'tə:əsi] - meditatie

mediteren (l) [mɪ:di'tu:ərɪn] - mediteren

mee z. *hunningmee*, mit l

meehunning z. *stamphunnig*

meeig (Bu) bn.; -er, -st ['mɪ:əx] 1. met een onprettig, zoet gevoel *Daor woj' meeig van* (Bu)

meekrap (Dfo, El, Obk, Ol-Nl, Ow)

['mɪ:krap] - meekrap *De wottels van*

meekrap wodden bruukt veur et maeken van kleurstoffen (veur bep. stoffen, o.e.

meel - meenske

baai (Obk), *Meekrap kuj' gaoren of stof mit roodvarven* (El)
meel z. *mael*
meelbak z. *maelbak*
meelderig z. *maelderig*
meelgrös z. *melegrös*
meeliedend z. *medeliedzem*
meeliedig z. *medeliedzem*
meeliedzem z. *medeliedzem*
meelkoekien z. *maelkoekien*
meelkost z. *maelkost*
meelpoede z. *maelpoede*
meelpot z. *maelpot*
meelraaien z. *melegrös*
meelreken z. *maelrekinge*
meelstof z. *maelstof*
meeltonne z. *maeltonne*
meelzak z. *maelzak*
meens(e) z. *meenske*
meensaep (Nbk) Ook *meensaepe* (Op) - mensaap
meensaepe z. *meensaep*
meensdom (El, Nbk, Op, bl, k: Ste) ['mī:zdom] - mensdom et tegensworrige
meensdom (k: Ste)
meenseheugenis z. *meenskeheugenis*
meensekennis z. *meenskekennis*
meenseleven z. *meenskeleven*
meenselik (El, Nbk, b, l) bn.; -er, -st ['mī:sələk, ...s|ək, ...slək] 1. de mens eigen, van de mens *We vulen d'r een mennigte meenselike nood en stried achter zitten* (b), *et meenselik lichem* (Nbk), *et meenselik leven* (l) 2. niet geheel volmaakt doordat men mens is (z. ook *meenskeliek*) *Aj' een keer een klein foutien maeken, now, dat is meenselik* (Nbk) 3. redelijk in de betrekkingen met anderen, sociaal, menslievend *Die is temeensen een betien meenselik* (Nbk), *le moe'n toch een betien meenseliker mit heur ommegaon* (Nbk), *Hij' is aorig meenseliker wodden* (Nbk)
meenselikhied z. *meenslikhied*
meensepraot z. *meenskepraot*
meenseschouw z. *meenskeschouw*
meenseverschouw z. *meenskeschouw*
meenseverstaand z. *meenskeverstaand*
meensgeliek z. *meenskelielik*
meenske (OS, Bu, Dho, Np, Nt, Nw, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Ste, Wol, p, b, j, vo) Ook *meens* (verspr.), *meense* (Bdie, Ol-Nl, Spa, Ste, Wol), *mese* (Bdie, Sz), *meeske* (Dho), *mees* (Sz), *maenske* (App,

Dfo, Dhau, Ld, Ow) de (bet. 1, 2), ook et (vooral bet. 3); -n; meenskien, meensien ['mī:skə/'mī:s(ə)'/mī:sə/...skə/mī:s/'mē:skə] 1. mens (als biologische wezen, i.t.t. dier) *Een meenske dat helemaole goed gezond is, vuult of beseft eigelik niet iens dat hij een lichem het* (Op), *Die mesen bin sien die mensen zijn fijn, orthodox* (Bdie), *D'r bin nog een peer oolde meenskies in huus* (Nbk), *Dit hul ommes gien meenkse vol niemand* (Np), *Gien meens is geliek van daenken* niemand denkt precies gelijk (Op), *D'r was gien meenske op 'e diek* er was niemand op, bij de weg (Ow), *Dat dot gien meenske* niemand doet zoiets (Nbk), *We bin vanmiddag naor de Lende lopen, mar d'r was gien meenske in de wereld te zien* helemaal niemand (Nbk), *En zo kwam d'r nog wel es een inkeld meens* en zo kwam er af en toe nog wel eens iemand (j), *Ik mag d'r wel over as d'r es een meenske komt* ik hou er wel van als er eens iemand op bezoek komt (Np, Nbk), *Ie moe'n wel wat in huus hebben, aj' een meense kriegen* wanneer je iemand op visite krijgt (Ste), *Warken is verentig toch nog gien schaande, daor het him nog nooit een meenske veur schaemen hoefd* (b), *Een meenske is nargens ni'jsgieriger naor as naor wat hij nog niet zien het* men is, mensen zijn (b), *'n Meenske is niet gauw tevreden* (b), *Dat dot een meenske goed* (Nbk), *Een aoventien uut dat is goed veur een meens* (Op), *'t Was zwat van de meensken* er waren ongelooflijk veel mensen (Ma), *ni'j inkommen meensken* mensen die zich (hier) van elders hebben gevestigd (Nbk), *(de) grote meensken* (de) volwassenen, *De ooldste zeune is de krebentige, mar altieten beter wetende meens* (b), *Et liekt wel een meenske mar hij het meer van een dier* hij kan zich beestachtig gedragen (Np), (bij verwondering over de reactie, de gevoelens van één of meer personen, ook inzake de persoon zelf:) *Een meenske is een vremd ding* is een eigenaardig wezen (Nbk, Np), *...mal...* (Np), zo ook *Een meenske is et malste ding dat d'r is* (Np), *Een meens is een raer ding* (Wol), *Mien oolde meensken zit gien fut meer in mijn ouwelui* (Nt), *Ik bin gien meenske meer* voel me zeer vermoeid, beroerd (Nbk), *...gien meenske geliek meer*

(Nbk), *De iene meens is de ere niet* mensen zijn nu eenmaal verschillend (Nbk), *Ik bin gien meenske om lange kwaod te blieden zit niet zo in elkaar* (...) (Nbk), zo ook *Ik bin gien meenske om de hiele dag mar in de bos staon te kappen en te zaegen, d'r moet ok wat daenkward bij* (Nbk), *Ik bin ok mar een meenske* ik kan ook niet alles, vooral: ik doe ook niet alles volmaakt, maak ook fouten (Nbk), *Ik vuul me weer een aander meenske* ik voel me stukken beter, (ook sterker:) als herboren (Nbk), (gezegd bijv. van een hondje of ook wel van een gladjanus:) *zo liep(e) as een meense* (Ste) 2. (mv.) de maatschappij, de mensen in het algemeen, de groep mensen waartoe men zich rekent *Hi'j dust niet tussen de meensen te kommen, want hi'j is wat meenseschouw* (Ste), *Ie moe'n d'r es wat meer uut, dan koj' es wat meer onder de meensken* (Nbk), *Hi'j brengt weer geld onder de meensken* zorgt ervoor dat de mensen weer over geld kunnen beschikken (zodat ze zich kunnen redden) (vo), *Hi'j het nogal wat geld onder de meensken* er zijn nogal wat mensen die hem nog geld verschuldigd zijn (Nbk), *Ik kan jow ok al niet aanders vertellen as de meensken praoten* het niet anders vertellen, niet meer vertellen dan wat de mensen zeggen (p), *De meensken zeggen (...)* er wordt beweerd (Nbk, Ste), *De meensken zeggen zovule* er wordt zoveel beweerd (Nbk), *Hi'j was iene die, wat de meensken zeden, 'van God getekend' was* (b), *Wat zullen de meensken d'r van zeggen* wat zullen de mensen er wel niet van zeggen, het zal wel sterk veroordeeld worden door de mensen (Nbk), zo ook *Wat zullen de meensken wel niet zeggen!* (b), met als mogelijke reactie: *Wat kun mi'j de meensken schelen* (Nbk) 3. (licht of sterk denigerend, medelijdend, ook wel met waardering; zelden mv.; ook als aanspreekvorm) vrouwelijke persoon, echter als mv. ook van individuen in het algemeen, zonder onderscheid tussen mannen en vrouwen *Et is een flink meenske, ze is altied doende* (Dho), *Zien mem was nogal een trots meenske* (j), *Wat het zo'e'n meenske al een protte te verdregen* (Nbk), *Och, dat is wel zo'e'n best meense* (Ste), *Wat is dat een raar meens, je!* (Spa), *Wat een vremd meenske!* (El),

Dat meens het altied wat te zeuren (Diz, Ow), (verouderd:) *Now, moej' daor es zien, twie meensken en een jonk twee vrouwen en een meisje* (El), *Laest zee 'k tegen 't oolde meenske: 'J. het nooit een vrouw had, wel?'* tegen de oude vrouw (b), zo ook in *Ik moet vandaege nog even naor 't oolde meenske* de oude(re) vrouw, veelal: in een gezin (j, Nbk, Np), *een oold meensien* (Ste), *Et is ok mar een klein meenskien* een kleine vrouw (Spa, Nw), *Die oolde buurvrouw van oons is wel zo'e'n gemoedelik meensien!* (Sz), *Now, daor lopt ok een hiel meenske* een dikke vrouw (Nw), (als aanspreekvorm:) *Nee meenske, as ie die bri'j mar niet zo blinderse hiete hadden* (b), *Meenske hool es op te zeuren!* (Dho), *Meenske, meenske nog es an toe mens toch!* (Nbk, Nw), ook: het is ongelooflijk, hoe bestaat het (Nbk, Nw), (uitroepend van verbazing, uit medelijden:) *Meensken, kiender nog toe* hoe is het mogelijk (Bu, El, Ma, Np, b), zo ook *Meensken nog (an) toe* (Nbk, Wol), *Meensen, kienders wat wij' now toch* (Ste) en *Meensen, kiender dat was me wat* (Np, Spa), *Mar here meensken, die [grond] zit zo diepe weg* (d) 4. (mv.) personen die voor anderen een taak verrichten, medewerkers *Daor het hi'j zien meensken wel veur* (Nbk) * *'t Is mar goed dat de meensken zels gien baos binnen over 't weer* (Nbk), evt. gevolgd door *...want dan was d'r nog meer oorlog* (Nbk), zo ook *Et is mar goed dat de meensken et weer niet zels in de haand hebben* (Nbk), *...want dan was d'r nog meer ruzie* (Nbk), *Een meense dat spaert, hef wat wie spaert bezit iets* (Bdie), *Gien meens is zien eigen maeker* men is nu eenmaal zoals men geboren is, vooral: drijf niet de spot met een mismakkt iemand (Bdie, Pe-Db), *Een meense is zien eigen maeker niet* id. (Nbk, b, Ste), (gezegd bij aankomst van mensen, bij het binnendruppelen of binnenstromen van bezoekers:) *Et volk komt bij de meensken* kijk, daar komen de mensen al, kijk, wat komen er veel mensen (ineens) (Nbk, Wol), *Meensken, meensken wat een meensken* kijk, jeminee, wat zijn er veel mensen (Nbk, Wol), *Daor hef't gedonder al, zee 't oolde meenske* (Dfo), *D'r is gien meenske die zien veurlaand wet geen mens weet hoe*

meenske-wezen - meenskenkenner

het hem verder zal vergaan, wat hem zal overkomen (Obk), (schertsend, vooral m.b.t. kinderen:) *Eerst meensken, dan dingen die d'r op lieken* mensen die iets voorstellen moeten eerst, daarna komen de minderen (Ma, Nbk), zo ook *Eerst meensken en dan langoren* id. (Ma), *Rieke meensken riek/En arme meensken pannekoeken/Dat rok veer van rijke mensen weet men snel dat er iets aan de hand is, en wanneer arme mensen pannekoeken eten of het anderszins kennelijk niet slecht hebben, wordt er ook over gepraat, nl. doordat men zich afvraagt hoe ze het zich kunnen permitteren* (Ste), *Ieder meens het zien gebrek, de iene an de ogen, de ere an de bek* aan iedereen mankeert wel iets (Nbk), *Een meenske is gien eerpel* een mens kan veranderen, ook: elk mens heeft gevoel (Nbk, bl), *Een meens is gien mesiene* een mens heeft gevoel, wil ook wel eens wat anders e.d. (Np), (schertsend:) *Mooie meensken hebben mooi goed* gezegd als reactie op een positieve opmerking over iemands spullen (bo: Np, Op; Nbk), *Een meens leeft niet van brood alliend* (Ld), *Meensken, kiender kiek toch/ 't Kalf is dood en 't schiet nog* (Nbk), *... 't peerd...* (Nbk), *Zoveul meensken, zoveul zinnen* er zijn ideeën, opvattingen, verlangens naar gelang het aantal mensen (Nbk, vo), *Een betien briek is meensgeliek, mar al te briek is schaandeliek* (Dho), *Zo het et zeten, zee 't oolde meens, en ze brak de pispot* (s: Wol)

meenske-wezen (l) - mens-zijn
meenskebloed (Nbk) et ['m...] 1. bloed van een mens

meenskeëten (spor.) et ['m̄:skə:tɔ] 1. menseneten

meenskeëter (Op) de; -s ['m̄:skə:tɔ] 1. menseneter, kannibaal

meenskefebriek (spor.) de; -en; -ien ['m...] 1. groot gezin

meenskegedaonte (l) ['m...] - mensen-gedaante

meenskegeliek z. *meenskeliek*

meenskehaand (Nbk, b) - mensenhand (ook fig.) *In meenskehanen is een hiele bult macht legd, liekegoed om oons kwaod as om oons goed te doen* (b)

meenskehaandel (l) - mensenhandel

meenskeheugenis (Bu, Dfo, Nw) Ook

meenskenheugenis (Np, Spa, Wol), *meenseheugenis* (Ste), ['m̄:skə.../...kɔ.../ 'm̄:sə...] - mensenheugenis *Dat is naor meenskeheugenis nog nooit gebeurd* (Dfo), *Dat is een meenskeheugenis leden* nl. zo lang de leeftijd van een mens is, zo oud als de desbetreffende persoon is (Nw)

meenskejacht (Op) de; -en ['m...] 1. het achter mensen aan zitten om ze te pakken
meenskekenner (Nbk) Ook *meenskenkenner* (spor.) ['m.../...skɔ...] - mensenkenner

meenskekennis (Bu, Ma, Nbk, Np, Nw, Wol) Ook *meensekennis* (Np, Spa, Ste) - mensenkennis *Meenskekennis doe' vanzels op aj' bij' de weg binnen* (Ste, Nbk), *Hi'j het daor een boel meensekennis opdaon* (Spa)

meenskekiender (Nw) tw. [...'k...] 1. uitroep van verbazing: mensenkinderen *Meenskekiender nog an toe, dat is me ok wat hoe bestaat het* (Nw) (overigens niet aaneen, dus: *meensken kiender, z. meenske* bet. 3)

meenskekracht (Nbk) Ook *meenskracht* (spor.) de ['m...] 1. menskracht

meenskeleeftied (Nbk) Ook *maenskeleeftied* (Ow) de ['m...] 1. mensenleeftijd

meenskeleven (Nbk, Np, Op, b) Ook *meenseleven* (Np) ['m̄:s(k)ə...] 1. het leven van een mens *Omdat hi'j gien flauw benul het van et hoogste in een meenskeleven* (b), *Dat ding kan wel een meenskeleven laank mitgaon* (Nbk)

meenskeliek (Diz, El, Ld, Ma, Np, Ol-Nl, Spa) Ook *meenskegeliek* (Ste), *meensgeliek* (Dho) bn. ['m̄:skəlik/...xəlik/...] 1.

menselijk, niet zeer verwerpelijk omdat de mens nu eenmaal niet volmaakt is, niet volmaakt kan handelen, in verb.: * *Schieve en briek is meenskegeliek* als het niet allemaal even recht zit, niet even goed gaat (...) (Ste), zo ook *Een betien briek is meenskeliek* (Diz, El, Ma, Nbk, Np, Ol-Nl, Spa), *...en al te briek is schaandeliek* (Dho, Ld, Np)

meenskelocht (Nbk, b) de ['m...] 1. geur van mensen *As een vos meenskelocht in de neuze krigt (...)* (b), *Inienen reuk ik meenskelocht, ik heurde jaegers praoten* (b)

meenskenheugenis z. *meenskeheugenis*
meenskenkenner z. *meenskekenner*

meenskeoffer (Op) ['mī:skəʊfɹ] - mensen-offer

meenskepraot (OS, Bu, Dho, Diz, Np, Nw, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Ste) Ook **meensepraot** (WH, Bdie), **maenskepraot** (Dhau) et, de; ...praoties ['m...] 1. (vaak mv. van het verkl.) het praten van mensen, wat de mensen zeggen zonder goed te weten, praatjes zonder veel waarde *Dat he'k ok heurd, mar ik daenke dat et meenskepraot is, ze willen toch wat zeggen* (Op), *Dat bin meenskepraoties; ie weten niet zeker of et klopt, ze zeggen zo gauw wat* (Bu), *Deur meenskepraot kuj' iene wel op een minne naeme brengen* (Obk), *Trek je d'r mar niet teveule van an, je, et is meensepraot* (Spa)

meenskerchten (l) - mensenrechten

meenskerchtenaktivist (l) - mensenrechtenaktivist

meenskeredder (l) - mensenredder

meenskerouf (Op) - mensenroof

meenskeschouw (OS, Bu, Dho, Diz, Np, Nw, Ol-Nl, Pe-Dbl, Ste, Wol, b, bl) Ook **meenskeschuw** (Bu), **meenseschuw** (Sz), **meenseschouw** (Bdie, Spa, Ste), **maenseschouw** (Dfo) bn. ['m...skəʊm /...skym/...] 1. mensenschuw, bang om anderen onder ogen te komen *Daor woonden vroeger een peer oolde wufies die meenskeschouw weren* (Obk), *Ze kommen niet bij veule andere meensken, ze bin zuver meenskeschouw* (Dhau), *Pattie lu wo'n d'r bijtieden meenskeschouw van* (b), *Die is wat meenskeschouw* (bl), *Hij liekt wel meenskeschouw* (Nbk)

meenskeschurft (Ste) de ['m...] 1. schurft bij de mens

meenskeseshuw z. **meenskeschouw**

meenskestemme (Nbk, Op) - mensenstem; menselijke stem

meenskestront (Nbk) de ['m...] 1. uitwerpselen van een mens

meenskeverstaand (Nbk) Ook **meenseverstaand** (Sz) et ['m...] 1. mensenverstand, het verstand zoals mensen dat hebben *Zoe'n uitbreker was een beest mit meenseverstaand; die wet bliksems goed waar hij et beter kriegen kan* (Sz)

meenskeveleis (Obk) et ['m...] 1. mensenvlees

meenskewark (Nbk, Op) et ['m...] 1. mensenwerk *Dat is meenskewark dat is niet zomaar gebeurd, dat hebben bep. mensen*

gedaan (Nbk), *Et is now ienkeer meenskewark* d.i.: en het hoeft dus niet volmaakt te zijn (Nbk)

meenskeweer (Bdie, El, Nt, Pe-Dbl) et ['m...] 1. redelijke weersomstandigheden (El), vooral in *Et is vandaege honneweer, gien meenskeweer, we blieven liever bin-nenshuus* (Bdie, Nt, Pe-Dbl)

meenskewereld (l) - mensenwereld

meenskracht z. **meenskekracht**

meenslikerwieze (El) ['mī:sləkɹwi:zə] - menselijkerwijs

meenslikihied (El, Nbk) Ook **meense-likhied** (Nbk) - menselijkheid; redelijkheid, zachtheid in de omgang *D'r zit now ok niks gien meenslikihied an die man* (Nbk)

meenst z. **minst**

meensweerdig (l) - menswaardig

meente z. **miente**, **meet**

meentetikkertien (Sz) et ['mī:ntə...] 1. spel waarbij één kind in een middenveld staat en probeert de andere kinderen te tikken, die nl. van één kant naar de overkant rennen; wie getikt is moet de tikker helpen

meer I et, ook de (Nt, Wol); meren; -tien [mī:ər] 1. meer (bep. binnenwater) *Zundag hebben we nog even an et meer zeten* (Ol-Nl), *We gongen een daggien te zeilen op de Friese meren* (Ma, Nbk), *zeilen op de meer* (Nt), *We gaon naor de meer te visken* (Wol) * *Et meer is nooit vol* men wil altijd nog meer hebben (Nw), *Et grote meer...* id. (Ow)

meer II bw. [mī:ər] 1. in sterkere mate *Et kereltien begon al meer te trippelen* (Nbk), (inzake het samen schaatsen waarbij de één de ander trekt of anderszins voorthelpt:) *N. zette alle krachten bij en Roelfien begon al meer en meer te hangen* in steeds sterkere mate (j), *As et zo deurgaot kriegen we hier meer en meer te maeken mit gebrek an goed drinkwaeter* (Nbk), *Et was meer uut ni'jsgierighied, want et was nog vroeg* (j), *Ze zitten meer te daenken an heur eigen inkommen as an et belang van de kleine man* (Nbk), *Hij was meer dood as levend doe ze him uut dat wak haesden* (Nbk), *Hoe langer ze d'r over praotten, hoe meer zin ze d'r in kregen* (j), *meer as tied* de hoogste tijd: *Et wodde dan ok meer as tied, dat daor wat an gebeurde!* (b), 't Is

meer - meerder

meer as tied da'k henne gao te melken (v) 2. nog komend bij een geval of gevallen, bij een bep. hoeveelheid, daar nog bij *Wie hej' nog meer zien?* (Nbk), *Waor bij' nog meer west?* (Nbk), *Meer as mien best doen kan ik niet* (Nbk), *en al zokke dingen meer* en meer van dergelijke dingen, enzovoorts (Nbk), *...en zok soorte meer id.* (b), *en al zo meer* enzovoorts (Nbk), *des te meer* (Nbk) 3. niet alleen maar, in grootte of belang overtreffend *Zoe'n woordenboek schrieven is meer as allienig mar wat oolde woorden bij' mekeer geren* (Nbk), *zonder meer* zonder terughoudendheid, zeker en zonder te dralen (spor.): *Dat zo'k zonder meer doen, a'k jow was* (Nbk), *onder meer* (l), *Et is ok niet meer as fesoelik, aj' daor nog even een bedaankbriefien henne sturen* het zou onfatsoenlijk zijn als je niet even (...) (Nbk) 4. vaker (Nbk, Nw, b) *Et komt meer veur dat in et veroordielen van een eer zien zunde mitspeult een verburgen begeerte naor die zelde zunde* (b), *Ik bin daor meer west as jow* (Nbk) 5. langer, verder in tijd, nog eens 'k *He nooit gien kesjet omme meer* (Nbk), *...meer omme* (Nbk), *Dat doen ze now niet meer* (Op), *Dat kennen ze niet meer* (Nw), *De euliekoeken bin d'r nog, de brandewien mit rezielen ok nog, mar de ni'jjaarskoeken vienen we inkeld meer* nog maar zelden (s: oost.), *We zien die man nooit meer* (Ow), *Ze hebben d'r gien aorigheid meer an* (Nw), *D'r blijft gien knienegien en gien fesant meer over* (b), *D'r was ja gien reuk of smaek meer an* (b), *Et is niks meer mit him* het gaat erg slecht met hem (wat z'n gezondheid betreft, in zakelijk opzicht e.d.) (Nbk), *Hi'j is niks meer weerd* hij heeft een erg slechte gezondheid (Nbk), *Dat ding is niks meer weerd* heeft geen enkele waarde meer, werkt niet meer, is versleten enz. (Nbk), *Ik miste nooit meer* (b), *Et is niet meer wat et west het* (Nbk), *Ik wil niks meer mit je te maeken hebben* (Nbk), *Winters teug hi'j ok niet meer mit de harbargen in* (j), *Hi'j is d'r niet meer* hij leeft niet meer (alg., Nbk), *Hi'j leeft nog, mar hi'j maekt et niet lange meer* (j) **meer** III onbep. telw. 1. een aantal, hoeveelheid boven het aantal, de hoeveelheid waarmee wordt vergeleken *D'r kwam meer volk, d'r kwam gezelligheid* (ba),

(inzake iemand die zit te vissen:) *Zo wodt et niks, vandemorgen; as d'r now mar niet meer kommen* (b), *Die [mensen] weren d'r altied een protte bi'j; d'r kwammen de hieltied meer* (v), *Op meer plakken kuj' dat kriegen* (Dho), *D'r bin wel meer gevallen bekend* (Nbk), *Moe'k je meer soep opscheppen of haj' aenlik minder hebben wild?* (Nbk), *Doe mij mar een betien meer* (Nbk), *De gezondheid is me hiel wat meer weerd as roken* (Nbk), *Zo verdiende hi'j meer as de aandere arbeiders van et dörp* (ba), *Die zaggen veule meer in de jonge en vuulden d'r wel wat veur om him (...) wat meer leren te laoten in de meziek* (j), *D'r bin (...) ok nog wel aandere meensken, die wat meer veur een dier over hebben* (b), *Ik heb vandaage meer nocht an 't wark as gister* (Nbk), *Et is meer as da'k docht hadde* (Nbk, Ste), *Et is meer dan ik docht* (Obk), *...da'k dochte* (Ste, Np), *...a'k dochte* (Np, Nw), *...dat a'k dochte* (Np), *...dan da'k dochte* (Np), *...as a'k dochte* (Np), *...as da'k dochte* (Nbk, Np), *As hi'j dat weten had, had hi'j mi'j d'r niet bi'j hebben wild, en meer van dat fraais zee hi'j* (Nbk), *meer as ien keer vaker* (Nbk), *Dat smaekt naor meer* (l)

meerder bn. [mɛ:ərdr] 1. groter, rijper, ook: aanzienlijker, sterker in finaceel opzicht, meer voorstellend *Ie kun wel zien dat hi'j meerder wodden is* groter is geworden, is gegroeid (Dhau), *Die jongen wo'n al aorig meerder* groter, rijper (Ol-Nl), *Hi'j is in centen nogal wat meerder wodden* vooruitgegaan in finaceel opzicht (Ow), *Die boer gong et goed, hi'j is finaceel meerder wodden* (Bdie, Pe-Dbl), *Hi'j stikt wat boven de kleine boeren uut, hi'j is wat meerder* heeft een wat groter bedrijf, is aanzienlijker, is vooruitgeboerd in vergelijking met de andere (kleine) boeren (Ld, Ow), *Die kleine boer is wat meerder, hi'j het vaeke et woord op een vergadering* heeft wat meer in te brengen, meer te vertellen (Ld), *de meerdere man* de belangrijkste, rijkste, machtigste, degene die het meest in de melk te brokken heeft (verspr.): *Hi'j is de meerdere man* de man die het te vertellen heeft (Bdie, Ow), *De meerdere man gaot veur* (Nt), *De meerdere man wint et vaeke van de mindere man* (Obk), *De meerdere*

man het et over de mindere te vertellen (Dhau), ...moet niet mienen dat hi'j altijd geliek het (Db), Hi'j meent dat hi'j de meerdere man is degene is die meer te vertellen heeft, die meer in de melk te brokken heeft (Spa), Hi'j wil de meerdere man speulen (Dho)

meerdere I de; -n ['m:ərdərə, ...drə] 1. meerdere, superieur *De onderwiezer staot boven de kiender, hi'j is de meerdere* (Dfo, Ste), *Ik kon in dienst goed opschieten mit mien meerdere* d.i. met de meerdere in het militaire rangensysteem (Diz) 2. degene die beter is in kennis of prestatie *Hi'j wil de meerdere wezen* (Dho), *Hi'j is heur de meerdere* hen de baas (Nw), *Ie moe'n je meerdere wel es erkennen* (Ste), *Hi'j mos zien meerdere bekennen* verliezen van de ander (El), *een peer meerderen* die beter zijn, bijv.: die het als boer beter doen dan anderen, vooral in financieel opzicht (Ow) **meerdere** II onbep. telw. 1. meerdere *We bin d'r meerdere maolen west* (ZW, Np, Spa), *We kun op meerdere plakken terecht* (Nbk, Np, Ste)

meerderen zw. ww.; overg., onoverg.; meerderde, het meerderd ['m:ərdɔn] 1. (bij het breien) meerderen *Aj' van iene steek twee maeken, dan bi'j an 't meerderen* (Nt), *Now moej' beginnen te meerderen* (Ma, Bdie), *Ie moe'n d'r wel een peer steken bi'j meerderen, eers wodt de mouwe vusen te nauw* (Nbk), *Boven de bore meerder ie wat* (Ste), *Aj' mouwen breien moej' om de zovuul toer meerderen* (Obk), *In een kouse moej' altdie meerderen* (Dfo, Pe-Dbl), *We moe'n d'r twintig steken bi'j op meerderen* (Dhau), *Bij et haanskebreien moej' meerderen aj' an de doem toe binnen* (Op) 2. (onoverg.) in aantal toenemen, vermeerderen (Db, El) *Et tal warklozen meerdert nog de hieltdie* (Db), *Staorigan meerdert et wat neemt het toe, vermeerdert het in financieel opzicht* (El)

meerderhied Ook *meerheid* (Wol), voor -heid z. -hied de ['m:ərdɦit/'m...] 1. het meer zijn in aantal *Die hebben de meerderheid* zij vormen de grootste groep, zijn in de meerderheid, vooral: qua opvatting, stemgedrag (Nbk, Bu), *Die bin in de meerderheid* id. (Nbk), *Die beslissing over de ruilverkaveling moet d'r eerst nog kommen en dan moe'n de boeren die in*

meerderhied ok nog annemen (vo), *mit meerderhied van stemmen* (Spa, Nbk) 2. de grootste groep of partij met een bep. opvatting, mening, stem in bep. kwesties *De meerderhied van de arbeiders het de staeking tegenhullen* (Np), *De meerderheid beslist* (Dho), *De meerderhied was d'r veur* (Nbk, Np), *We moe'n mar es heuren wat de meerderheid zegt* wat men in meerderheid vindt (Nbk, Ste)

meerderheidsbelang (l) - meerderheidsbelang

meerderheidsbesluit (l) - meerderheidsbesluit

meerderheidskabinet (l) - meerderheidskabinet

meerderheidskollege (l) - meerderheidskollege

meerderheidsstandpunt (l) - meerderheidsstandpunt

meerdering (Nbk, Obk) de ['m:ə(r)dərɪŋ, ...dɪ...] 1. het vermeerderen, met name gezinsuitbreiding, vgl. *Dat gezin is weer in de meerdering kommen, d'r is van 't jaor weer een kiend geboren* (Obk), ook: de plaats waar men heeft gemeerd in breiwerk (Nbk)

meerderjaorig [...'j...] - meerderjarig *Aj' meerderjaorig wodden, hiet ij mondig te wezen* (Ow), *Hi'j is meerderjaorig wodden en dan maj' 't weten* (Ste), *...en dan meuj' mit de voest op 'e taofel slaon* (Obk)

meerderjaorige (l) - meerderjarige **meerderjaorigheid** Voor -heid z. -hied (l) - meerderjarigheid: het meerderjarig zijn, het mondig zijn

meerderman (Bdie, Pe-Dbl) ['m:ə(r)dɪr man] - meerderman, in * *As meerderman komt, moet minderman wicken* een arm mens, een minder machtige kan nooit op tegen iemand die rijk is, machtiger is (Bdie, Pe-Dbl)

meerdermaolen z. *meermaolen*

meerdiels z. *merendiels*

meerdubbel (Nbk) bn. [aks. wisselt] 1. meer dan driedubbel *An een drie- of meerdubbele snoer kralen zit een halsslot* (Nbk)

meerheid z. *meerderhied*

meerjaore-ofspraak (l) - meerjarenafsprak

meerjaoreplan (l) - meerjarenplan

meerjaoreraoming (l) [...'j...] - meerja-

meerkeuzetoets - meerstentieds

renaming

meerkeuzetoets - meerkeuzetoets

meerkeuzevraag (l) - meerkeuzevraag

meerkleuredrok (l) - meerkleurendruk

meerkleureillestratie (l) - meerkleuren-illustratie

meerkleurenbloeme (Dfo) de; -n; ...bloempjen [...'kla:ərn...] 1. bloem met meerdere kleuren *Et is een vaaste plaante mit meerkleurenbloempies* (Dfo)

meerkoet (Sz) ['m:əkut] - meerkol, meerkoet

meerkol (Sz) ['m:ərkɔl] - meerkol, meerkoet

meerkosten (spor.) ['m:ərkɔstɪ] - meerkosten

meermaanskaorte (spor.) - meermanskaort

meermaolen (Db, El, Ma, Np, Nw, Obk) Ook *meerdermaolen* (Dhau, Dho, El, Ld, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Ste, Sz, Wol) bw. [...mɔ:əln; aks. wisselt] 1. herhaaldelijk *Meerdermaolen is die man dronken* (Dhau), *'t Is meermaolen gebeurd* (Ste, Ma), *Meerdermaolen he'k 'm daor al veur waorschouwd* (Ol-Nl)

meeropbrengst (spor.) Ook *meeropbringst* (Ow) de ['m...] 1. meeropbrengst: de extra opbrengst, wat iets meer opbrengt

meeropbringst z. *meeropbrengst*

meerpaol (Nbk, Ol-Nl) ['m...] - meerpaal

meerpries (l) - meerprijs

meerschurig (Bdie) bn. [m:əʃsk:ərəx; aks. wisselt] 1. (van een ploeg) met meer dan één schaar

meerschumen (Nt) [m:ə(r)skym:] - meerschuimen *een meerschumen pupe* (Nt) **meerschumpupe** (Sz) de; -n; ...pupien ['m:ə(r)skym:pupe] 1. pijp met meerschuimen kop

meerslag (spor.) - meerslag *Meerslag gaot veur* (Nbk, Ow)

meerst I Ook *meest* (ZW, Bu, Spa), *miest* (Bu, Dho, Nw), *mienst* (p, b: lm) bn. [m:əst/m:st/mi:st/mi:st] 1. met betrekking tot het grootste deel of aantal van een geheel, bijna alle, haast elk(e) *De meeste leden wollen niet dat ze nog meer kontribusie betaelen mossen* (Nbk), *De meeste regen zal now zo staorigan ok wel valen wezen* de regen zal nu toch zo langzamerhand wel afnemen (Nbk), (zelfst.:) *De meesten waeren d'r tegen de*

meeste personen (Np), *De meesten lussen wel graeg koffie* de meeste mensen (Bu, El), zo ook *En ik kreeg ok wel in 't snottien dat 't de meesten krek zo giet* (b), *Ik daenke dat et zo mit de miensten gaot* (p), *Daor he'k et mieste van nodig* (Dho), *Hij het 't meest van zien vader* hij heeft de meeste kenmerken van, lijkt het meest op (Diz), *Hij het et meest et liefst* wil het liefst het meest hebben (Ow, Bu), zo ook *Die is nooit tevreden, hij moet altied et meeste hebben* (Nbk, Np, Ld), *De meeste tied komt hij even an* vaak, meestal (Dho, Nw, Ol-Nl, Np),

meerst II Voor var. z. *meerst* I bw. 1. meestal, bijna altijd *Omke sloemerde meest wat, baesde wat bijtieden* (b), *Hij gaot meest woensdags naor de mark* (Np), *Et eerpelschellen wodde vroeger bij oons thuus meest bij aovend daon, veur de andere dag* (Obk), *Een brief maeken doet hij miest in dichtvorm* (Nw) 2. in de hoogste mate, in et *meerst(e)* (overtreffende trap): *Ik schrok d'r wel een betien van, mar hij toch nog et meest* (b), *Misschien hadden diegenen wel et meest gelick, die zeden dat et een ziekte was* (ba), *Dat het him grif nog et meeste dwas zeten* (b), *Hij had et meeste recht* was het meest gerechtigd, kwam het meest in aanmerking voor e.d. (Dfo), *Et meest gaon ze hier langes* bijna altijd (Nbk, Wol) 3. voor het overgrote deel, voor het merendeel (Nbk, v) *De malle dingen, en die bin d'r toch ok west, bin 'k meest vergeten* (v)

meerstal Ook *miestal* (Bu, Nw, Ow, j), *meestal* (WH, Bu, Diz, Spa) ['m:əstal/'mi:st.../'m:st...] - meestal 'k *Bin een hond uut et astel, soms vervelend, meestal lief* (bl), *Ze blijft meestal nooit zo lange vot* (v), ...en (ik) *leup meestal in een boge om heur henne* (b)

meerstemmig (spor.) - meestemmig *een meestemmig lied* (Nbk)

meerstentied z. *meerstentieds*

meerstentieds (OS, Mun, Np, Ol-Nl, Op, Spa, Sz, Wol, bl, j) Ook *meerstentied* (Bdie, Np), *meersttied* (Dho, Np), *meersttieds* (Dhau, Nbk), *meestentieds* (Bu), *miestentieds* (Nw), *miesttied* (Bu), *meesttieds* (spor.) ['m:əstntit(s)'/m:əstit(s)'/m:stntits/'mi:stn.../'mi:stits/...] - meesten-

tijds *Meerstentieds hewwe de hiele middag neudig veur dit wark* (Obk), *Kienderpraot geft meerstentieds veul plezier* (bl)

meersttied(s) z. *meerstentieds*

meert Ook **maart** (Sz) [mɪ:ərt/ma:ərt] - maart *in et laest van meert* (Nbk), *In meert bliekt de waske op een besten* (Np) **Feberwaori keurt je en meert nemt je* in februari wordt men ziek, en als het ziekteverloop slecht is, gaat men in maart dood (Nw), *In meert wo'n de oolde meensken keurd* d.i.: lopen kans te sterven maar kunnen ook de lente weer halen (Obk), *Meert is kattedekermis* in maart zijn de katten krols (Bu, Op, Sz), *In meert is elke katte van huus, en is vaeke niet thuus* (Dfo), *In meert kieken alle gekken verkeerd* op de eerste maart gezegd (vooral door, tussen kinderen onderling), nl. als men een ander opzettelijk heeft laten kijken naar iets dat er niet was, overigens hetz. als de aprilgrap, zo ook: *Ien meert...* id. (Bu, Dfo, Nbk), *De eerste meert...* (Dfo), *Een dreuge meert is goold weerd* (Db, Dho, Ma, Nt, Sz, Op), gevolgd door: *...Een natte april is de boer zien wil* (Obk), of gevolgd door *...As 't in april mar natten wil* (Spa, Ste, Wol), *Een dreuge meert is geld weerd* (El, Ld, Ow, n, Bu), gevolgd door *As 't in april mar natten wil* (Dfo), *Een dreuge meert en 'n natt' april, (dat) is de boer zien wil* (Nw, Op, Pe-Db), *...is wat de boer wel wil* (Ow), *...is wat de boer graag wil* (Sz), *...dan het de boer zien wil* (Bu), *Een dreuge meert en nat april/Is 't liefste wat de landman wil* (Np), *Een dreuge meert en 'n natt' april/Is de laansman naor de wil* (Dho), *Een dreuge meert is geld weerd/As 't in april mar natten wil* (Nw), gevolgd door *...Dan doet de landman wat hi'j wil* (Np), *Een koolde meert en een natte april, dat is wat de boer graeg wil* (n), *Meert reurt zien steert* (Db, Nw, Obk, Op), *...roert...* (Bu, Dfo, Dhau, Sz, Ld), *...reurt zien stat* (Nt) **meertaelig** (spor.) - meertalig **meertaelighied** (l) de [...'t...] 1. de omstandigheid dat drie of meer talen worden gebezigd (ook wel m.b.t. de situatie van twee talen) 2. het daadwerkelijk kunnen bezigen van drie (c.q. twee) of meer talen *Meertaelighied is eerder een veurdiel as een naodiël* (l)

meertbiddag (ZW, Nt, Op) de [mɪ:ərd 'bɪdax] 1. biddag in maart (all. bekend uit *Overiessel* (Ste))

meertdag - maartdag

meertegrös z. *meertgrös*

meerteweer z. *meertweer*

meertgrös (verspr. OS, WZ, Np, Op) Ook **meertegrös** (Bu), **meertgrus** (verspr. WS, spor. OS) et ['mɪ:ərt(ə)...] 1. gras in maart

meertgrus z. *meertgrös*

meertmaond Ook **maartmaond** (Sz) - maartmaand *Aj' de meertmaond mar deur binnen* gezegd van iemand die in de winter ziek werd: was het ziekteverloop slecht, dan zou men in maart kunnen overlijden (Nw); z. ook onder *meert*

meertnummer (spor.) - maartnummer

meerts (verspr.) bn. [mɪ:ərts] 1. van, in, als maart *meertse buijen, meertse koolde* (Ld) 2. (van katten) krols *De katten bin weer meerts* (Bu, Nbk, Spa), *meertse katten. As et veurjaor komt, beginnen de meertse katten ok weer mit heur gejank* (Sz), *een meertse kaeter* (Db), *Hi'j jankte as een meertse katte* (Ld)

meertsni'j (Ow) de ['m...] 1. sneeuw in maart *Meertsni'j weren we wel bliede mit, et was vruchtber, zeden we wel, et laand kwam d'r altied mooi gruun onder weg* (Ow)

meertsni'jwaeter (Dfo) et ['m...] 1. smeltwater van de *meertsni'j*, z. aldaar

meertweer (Bdie Bu, Nbk, Op Ste, j) Ook **meerteweer** (Ma, Np, Ste) ['mɪ:rt(ə)...] 1.

maarts weer, weer zoals dat in maart kan zijn *'t Was van dat grillige meertweer* (j), *Et is echt meertweer* (Ste), *Et is nog meerteweer* slecht weer alsof het maart is, bijv. gezegd in mei (Np, Ste)

meertzunne (El, Ma) de ['m...] 1. zon zoals die in maart schijnt

meerv. - afkorting van *meervoold*

meervoold (l, spor.) Ook **meervoud** (verspr.) - meervoud

meervooldsuutgaank (l) Ook **meervooldsuutgang** - meervooudsuitgang

meervooldsuutgang z. *meervooldsuutgaank*

meervooldsvorm (l) - meervooudsvorm

meervooldsvorming - meervooudsvorming

meervoud z. *meervoold*

meerweerde (Obk, l) - meerwaarde, meeropbrengst: *Hi'j dot niks as haandelen en*

mees - meesterkok

sjacheren, en leeft van de meerweerde (Obk)

mees z. *meze*

meeske z. *meenske*

meest z. *meerst* I, II

meesta z. *meersta*

meestentieds z. *meerstentieds*

meester Ook *meister* (Db, s: oost.) de; -s; -tien ['m:stɪr/'me:j...]. 1. hoofd van een lagere school, vandaar ook: onderwijzer in het algemeen, eerder ook wel gezegd van leraren in het voortgezet onderwijs, bijv. aan een landbouwschool (indien niet door het lidwoord voorafgegaan: de vaste onderwijzer in relatie tot een schoolkind; dan ook: beleefde aanspreekvorm voor een onderwijzer) *De meester staot veur de klasse* (Spa), *Et is een goeie meester een goed onderwijzer* (Nbk), *De kiender die bij (de) meester zitten (...)* d.i. de meester die de oudste groepen (eerder: klassen) van een tweemansschool heeft, i.t.t. de juffrouw die de jongste groepen heeft (Nbk, Np), *juffrouw van meester* de vrouw van de meester (Nbk, Spa), *de juffer van de meester* id. (Nbk), *meesters juffer* id., ook wel aaneen (Dfo, Obk, Ow, Pe-Db, b), *In de veurige ieuw sleug de meester nog mit de haandplak* (Db), *Ik heb strafwark van meester kregen* d.i.: van de meester bij wie ik onderwijs volg (Diz), zo ook *Mar as meester et markte, dan waaide d'r wat* (b), *Wil meester nog een bakkiën koffië?* wilt u nog een kopje koffië, meester? (b), *We gaon naor meester vierkaant* naar bed, vooral: de bedstee (Bu) 2. bep. universitaire graad: meester, in *meester in de rechten* (alg.) 3. iemand die zeer goed is in een vak, kunst, wetenschap e.d., die voldoet aan zeer hoge kwaliteitseisen *Hi'j is een meester in zien vak* (Dhau), *Hi'j was meester op et geweer: dan moj' goed schieten kunnen en goed bajonetvechten, en dan kreej' een knopien op 'e kraege* (Np) 4. machthebber, degene die over iedereen en alles de baas is *Dat is de man die hier alles te zeggen het, die is hier heer en meester* (alg., Op), *je argens meester van maeken* (spor.) * *Zo meester, zo knecht* zo heer, zo knecht (Op), *Elke slaaf is zien meester weerd* men moet niet altijd alles gratis voor een ander doen (Obk), *Meester, meester, ie moe'n niet kieven/*

Want mien penne wil niet schrieven (Dho), ook *Meester, meester, wil niet kieven/ Want mien penne wil niet schrieven/En hoe meer as de meester kift/ Hoe minder as mien penne schrift* (Op), *Meester, meester, mag ik overkommen?* gezegd bij een spelletje waarbij het eerste kind met z'n gezicht tegen de muur staat terwijl het andere vraagt hoeveel stappen het precies mag doen; dat tweede kind mag steeds, stilletjes, een paar stapjes vooruit doen in de richting van het eerste, maar draait het eerste kind zich om en ziet het de ander lopen, dan is dat kind af; gebeurt dat laatste niet - doordat het tweede kind op tijd stilstaat - dan doet het tweede kind zoveel pogingen als nodig zijn om bij de ander te komen, nl. om dat kind te tikken (Bu, Obk), vaak zo gespeeld dat meerdere kinderen op een rij staan en om beurten vragen, met name in zinnen als *Meester, meester, hoevule stappen (mag ik doen)* (Bu, Sz), ook gespeeld met als kern de vraag *Meester, meester ma'k reizen? Meester, ja of nee?*, waarop de *meester* bijv. zegt: *Ja, naor Stienwiek* en waarop het kind, omdat het hier om een woord van twee lettergrepen gaat, twee flinke stappen maakt naar de *meester* toe; meerdere kinderen mogen zo om de beurt proberen de *meester* te naderen (Dho), vgl. *Zo ging et deur; wie dan 't eerst de meester tikken kon, mocht dan veur staon; ie mochten ok wel es 'mitreizen'. Et was een mooi spullegien, want et was zo mar niet oflopen* (Dho)

meester-schilder (spor.) - meester-schilder

meester-timmerman (spor.) - meester-timmerman

meesterachtig (Bdie, Db, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Db) bn., bw.; -er, -st ['m...]. 1. schoolmeesterachtig, betweterig 2. zeer goed, meesterlijk (Obk) *Hi'j kon meesterachtig vioelespeulen* (Obk)

meesterke z. *meesterske*

meesterknecht (verspr.) Ook *meestersknecht* (Bu, El, Nw, Ol-Nl, Ste, Wol) ['m...]. - meesterknecht, belangrijkste knecht *Ik neem d'r mien pettien veur of: hi'j is begonnen as krullejonge en hi'j het et brocht tot meesterknecht* (Sz)

meesterkok (l) - meesterkok

meesterlik (Bdie, Nw, Ol-Nl, Pe-Dbl) - meesterlijk: als (van) een meester, voortreffelijk *Die man voetbalde meesterlik!* (Nw)

meesterschap (Op, Ow) Voor -schap z. -schap et ['m...] 1. het op meesterlijke wijze kunnen * *Vakmaanschap is meesterschap* (Ow)

meesterschutter (Bdie, Np, Nw, Spa) de; -s; -tien ['m...] 1. iemand die heel goed schiet (met het geweer, ook wel inzake voetballen, korfballen) *Hij is meesterschutter* (Spa)

meestersdiploma (Bdie) - onderwijzersakte

meestersdochter (Dho, Pe-Dbl) de; -s ['m...] 1. dochter van een onderwijzer, veelal: van het hoofd van de basisschool

meestersfiets (Dhau) de; -en ['m...] 1. fiets van de hoofdonderwijzer

meestershuus (verspr.) et; ...huzen ['m...] 1. woning van de hoofdonderwijzer, vroeger meestal vlak naast de basisschool

meesterschutter (Sz) de; -s ['m...] 1. de beste bij het schieten van kleiduiven

meestersjochien z. *meestersjonge*

meestersjonge (Bdie, Db, Mun, Pe-Dbl) Ook *meestersjochien* (Mun) de; -n, -s; ...jongien ['m...] 1. jongetje dat door de meester werd verwend, werd voorgetrokken (Db, Mun, Pe-Dbl) *De meestersjonge wodge deur de schoelemeester nogal veurtrokken* (Pe-Dbl) 2. intelligente jongen die na de leerplicht op school bleef om tenslotte onderwijzer te worden (Bdie)

meestersjuffer (Bdie, Bu, Dfo, Nw, Obk, Ow, Pe-Dbl, b) de; -s; -tien ['mi:stʃʌft, ook wel ...'j...] 1. (meestal als naam) echtgenote van de hoofdonderwijzer

meesterske (Dhau, El, Nw) Ook *meesterke* (Ol-Nl, Ow), *meesterke* (p, b: lm, s: oost.) de, et (bij *meesterke*); -s ['mʉ:stʃskə /'mʉ:stʃkə/'mej...] 1. vrouw van het hoofd der school (nl. van de basisschool)

meestersknecht z. *meesterknecht*

meesterslaachter (Db, Nw, Ol-Nl) de; -s ['m...] 1. zeer goede slager, ook: de baas, chef in een slagerij

meesterspion (l) - meesterspion

meesterspoppien (Ol-Nl) et; ...poppies ['m...] 1. kind dat werd voorgetrokken door de onderwijzer

meesterstitel (spor.) - meesterstitel

meesterstok (El, Nbk, Nw, Op) Ook *meesterstuk* (Spa) - meesterstuk: zeer belangrijk kunst- of wetenschappelijk werk, ook wel: iets moeilijks dat men erg vlug en handig voor elkaar heeft weten te brengen

meesterstuk z. *meesterstok*

meesterstuun (Np) de ['m...] 1. tuin van het schoolhoofd (die eerder meestal vlakbij de basisschool woonde)

meestersvrouw (Bdie, Bu, Dhau, Np, Nw, Spa) de; -en; -gien ['m...] 1. vrouw van een onderwijzer, meestal: die van de hoofdonderwijzer van een basisschool

meesterswoning (spor.) de; -s, -en ['m...] 1. woning van de hoofdonderwijzer, vroeger meestal vlak naast de basisschool

meesterszeune (Pe-Dbl) de; -n; ...zeuntien ['m...] 1. zoon van een onderwijzer, veelal: die van het hoofd van de basisschool

meesterstitel (Db, Nbk, l) de ['m...] 1. meesterstitel *Hij het de meesterstitel* (Nbk)

meestervakman (Ld) de; ...lu(den) ['m...] 1. uitmuntende vakman

meesterwark (Dfo, El, Nw, Wol) et; -en; -ien ['m...] 1. meesterwerk

meesttieds z. *meerstentieds*

meet (bet. 1: Bdie, Bu, Db, Dho, El, Nbk, Nt, Nw, Obk, Ow, Sz, Wol; in bep. verb.: alg.) Ook *mete* (bet. 1: Bdie, Nw, Obk, Pe-Dbl, Ste, Sz, b: lm), *miete* (Bdie, Pe-Dbl, bet. 1: b: lm), *miente* (Ow, bet. 1: Np, Sz), *meente* (bet. 1: Dhau, Ow, Sz) [mʉ:t(ə) /'mi:te/'mi:ntə/'mʉ:ntə] 1. (bij bep. spelen zoals knikkeren en *streepgooien*;) bep. streep van welke of van waarachter men werpt of rolt (verspr.), ook wel: eindstreep, finishlijn (El, Nt, Ste, Wol) *Bij streepgooien haj' een mete neudig* (Ste), *...maeken we een miente: een lange streep* (Np), *Meetgooien was bij' oons mit centen; wie et kotste bij' de streep lag was winner en ie gooiden van de meente of* (Dhau), *Bij knikkeren was et vroeger zo dat wie et dichtste bij' de meet lag hadde et wunnen* (Wol), *Wie op of 't dichtste bij' de miete ligt, krig alle knickers* (Bdie), *Mit bosteren begonnen ze vroeger op de mete* (Obk), *Mit spellegies meuj' vaeke niet over de mete stappen* (Nw), *op 'e meente staon om te beginnen op de startijn* (Nw, Obk, Ow), *Mit 't knickerspel staoj' op 'e meet* (Db), *Hij staot over de meet* (El, Dho), *over de*

meetapperaot - meetkouse

mete (kommen) [e.d.] over de finishlijn (El, Ste), ook in *Ze gongen toegelieke over de meet* (Nt, Wol) en in *Aj' de mete mar over binnen, dan hej' aenlik wunnen* dan ben je eigenlijk winnaar (Ste), vandaar *op 'e meet of* op de streep af gelijk, d.i. vooral: precies gelijk over de finishlijn, met name bij een schaatswedstrijd (El), ook: zeer nauwkeurig, zeer precies, alsof het ervoor afgemeten is (Nw, Ste), *over de mete gaon* over de streep gaan (lett.) (Bdie, Pe-DbI), ook fig.: teveel geld uitgeven, dingen kopen die niet echt nodig zijn (Bdie), ook: verder gaan dan men eerst wilde, bijv. over de vastgestelde prijs heen, luxer of te luxe doen bijv. bij de bouw van een huis (Db) of in de wijze van leven (Obk): *Deur de welvaart bin d'r een hieleboel meensken over de meet gaon* (Obk), verder in *Die is over de meet gaon* heeft teveel gedronken (El, Nw), vandaar ook *Ie kun bij een fesien niet over de meet gaon aj' autorieden moeten* (Db), *Van jongs of an is hi' daor al mit over de meet gaon, 't is een gloeperd* over de schreef gegaan, verder dan geoorloofd is (Sz), *'t Gaot 'm over de meet* het gaat hem ongemakkelijk af, het is te moeilijk voor hem (Ow), *Wij mossen hum wel over de miete trekken* we moesten hem wel overreden om mee te doen (Bdie), *Hij komt achter de mete* hij komt te laat, komt er te laat mee, is er (te) laat mee klaar (Bu, Nw, Obk, Ste), ...an id. (Dfo, El, Nw, Obk, Ow, Pe-DbI), ook: als iedereen al geweest is moet hij nog (Ld), *We bin achter de meet* we zijn te laat (Bdie), *van meet of an* vanaf het allereerste begin (alg.): *Van meet of an was et al mis* (Ow), ook *van miete of an* id. (Bdie, Pe-DbI), *van de meet of an* id. (Db, Dhau) en *van meet of* id. (Pe-DbI)

2. scheidingslijn tussen percelen, gebieden (Ow) *Hier deden de balstiender dan as miente dienst, wat hier scheidung betekende* (Ow), *Ze wonen op 'e miente* op de grens, scheidung tussen twee gebieden (bijv. tussen dorpen) (Ow)

meetapperaot (l) - meetapparaat

meetapperetuur (l) ['mi:taprɛty:ɔr] - meetapparatuur

meetbaand (Bdie, Bu, Dfo, El, Ld, Ma, Nw, Ow, Pe-DbI, Ste, b, ba) - meetband (ook voor grotere lengtes) *Tegenwoordig*

wodt mit de meetbaand meten, eerder mit de doemstok (Nw), *Een meetbaand was oprolber, die was wel es 50 meter lang* (Ste)

meetber (spor.) - meetbaar: te meten zijn

meetemmer (Bu, Db, Dfo, Obk, Wol) de; -s; -tien ['m...] 1. emmer waarmee men afmeet (vaak: met behulp van maatstreepjes) *De meetemmer van de moonsternemer was weugen; dan koj' et gewicht van de emmer oftrekken as de melk weugen wodde* (Bu), *De melk mos twie keer overgeuten wodden; van de melkemmer in de meetemmer, dan weer in de melkemmer en dan in de meetemmer; dan nammen ze et moonster* (Bu), *De meetemmer meten ze et voer of drinken veur et vee mit of* (Obk)

meetfout (l) - meetfout

meetgegeven (l) - meetgegeven

meetglas (Dfo, Nw) et; ...glazen ['m...] 1. glas waarin men bep. hoeveelheden vloeistof afmeet

meetgooien (Dhau, Obk) Ook *miet(e)-gooien* (Bdie, Pe-DbI) onbep. w. ['mi:t.../ 'mi:t(ə)...] 1. oud spel waarbij men vanaf een bep. punt zo dicht mogelijk bij een streep op de grond moest werpen *Mit meetgooien wodde d'r een mete maekt; daor een bep. ofstaand vanof gongen de kiender staon en perbeerden mit kniekkers zo dichte meugelik bij de mete te gooen; wie d'r et dichtste bi' kwam kreeg de hiele pot* (Obk), *Meetgooien was bi' oons mit centen; ie gooiden van de meente of en wie et kotste bi' de streep lag was winner* (Dhau)

meethoze z. *meetkouse*

meeting (spor.) ['mi:tɪŋ] - meeting *Ze bin naor een meeting west* (Nbk)

meetinstelaosie (l) - meetinstallatie

meetinsterment (Op, l) - meetinstrument

meetkanne (El, Nw) - meetkan

meetkouse (El, Nw, Pe-DbI, Spa, Ste) Ook *meethoze* (Bu, Np, Nw, Op, Ste) de; -n; ...kousien ['m...] 1. kous waarnaar een nieuw te maken kous of waarnaar de delen van een nieuw te maken kous worden afgemeten *Aj' een ni'je breien, moej' een meethoze hebben om te meten hoe veer aj' moeten* (Ste), *De meetkouse bruuk ie d'r bi' om te zien hoe veer aj' nog moeten* (Nw)

meetkunde de ['m...] 1. geometrie, meetkunde 2. les in *meetkunde* in bet. 1
meetkundeboek - meetkundeboek
meetkundeler - meetkundeleraar
meetkundeles - meetkundeles
meetkundevraagstuk (l) - meetkunde-vraagstuk
meetkundig (l) bn. 1. meetkundig, betrekking hebbende op de *meetkunde*
meetlappien (Db) et; ...lappies ['m...] 1. lapje waarnaar men bij het maken van kleding e.d. afmeet
meetlatte - meetlat, vooral: lineaal of ellestok, ook: lat waarmee men afmeet die anders niet de functie heeft om mee af te meten of lat van een andere lengtemaat en gewoonlijk langer dan de lineaal, vgl. *De meetlatte wodde zels maekt van een latte, die wodde ofmeten mit de doemstok* (Ste), *As meetlatte haj' wel de vuufmeterse roe (veur de eerpels); de turfroe is kleiner, die is twee of drie meter* (Ste)
meetliende (Obk) Ook *meetliene* (Ow) ['m:tlɪn(d)ə] - meetlint: touw, draad, lint waarmee men opmeet
meetliene z. *meetliende*
meetliniaal (Bdie) ['m...] - liniaal
meetlint (Bdie, Db, Ow, Spa, Sz, Wol) - meetlint
meetlood (El) - meetlood
meetmethode (l) - meetmethode
meetnet (l) - meetnet
meetplak (l) - meetplaats
meetpunt (l) - meetpunt
meetresultaat
meetsnoer (Op, l) - meetsnoer
meetsokke (Bu, Db, Ma, Np, Op) de; -n; ...sokkien ['m:tso:kə] 1. sok waarnaar een nieuw te maken sok wordt afgemeten
meetstok (Dfo, Diz, El, Nbk, Np, Nw, Obk, Op) de; -ken; -kien ['m...] 1. stok waarmee men afmeet (zoals de oppervlakte van uit te graven veen (Ow) of de lengte van bep. stoffen; ook: om de inhoud te bepalen door te peilen) *De manluden die mit 't pak leupen, hadden een meetstok bij' heur om de stof mit of te meten* (Np), *Vroeger wodde de melk mit de meetstok in de busse meten* (El), *Op 'e meetstok staon strepies om de inhoold te meten* (Diz), *De meetstok wodde in de busse zet, dan koj' zien hoeveule melk d'r in zat* (Dfo)
meettouw (Nw, Pe-Dbl) et; -en; -gien

['m...] 1. touw met behulp waarvan men iets afmeet
meeuw de; -en; -gien [mɪɪ] 1. meeuw (bep. zwemvogel) *Vroeger zaj' hier gien meeuw en now ziej' soms hiele kloften* (Obk), *Et laand zat vol meeuwen* (Dho), *zo blank as een meeuw* (Sz), *zo brutaol...* (Sz)
 * *Meeuwen op et laand/Storm veur de haand* (Bdie, Pe-Dbl)
meeuwekelonie z. *meeuweklonie*
meeuweklonie (Bu, Nbk, Obk, Ow) Ook *meeuwekelonie* (Nbk, Np, Nw, Spa), *meeuwenkolonie* (Bdie, Dhau, Ma), *meeuwekolonie* (Diz), *meeuwenklonie* (El) de; -s ['mɪɪɛklɔ:ɔni/.../...ɪp..., ...ɪp.../...] 1. kolonie van meeuwen (met name in een ven) *In Nijberkoop is een meeuweklonie* (Obk)
meeuwekolonie z. *meeuweklonie*
meeuwenklonie z. *meeuweklonie*
meeuwenkolonie z. *meeuweklonie*
meeuwenust (Nbk) ['mɪɪɛnɪst] - meeuwenest
mega- ['mɪ:gə] - mega-, eerste lid in woorden als *megahertz*, *megafoon*, *megapark*; ze zijn niet alle in dit woordenboek opgenomen
megafoon [mɪ:gə'fö:ɔn] - megafoon
megahertz (l) - megahertz
megapark (spor.) et; -en ['mɪ:gə...] 1. zeer groot park, vooral: zeer groot industrie-terrein (bekend uit 't *Vene*, d.i. Heerenveen)
megriet z. *magriet*
meheer z. *meneer* I
mehonie z. *mahonie*
mehoniehoolt z. *mahoniehoolt*
mehoniehooltten z. *mahoniehooltten*
mei z. *meie*
meiaovend (Bdie, Nw, Obk, Op, Pe-Dbl) Ook *meieaovend* (Obk) - meiaavond
meibetoging (Op) - meibetoging
meiblad (Bdie, Pe-Dbl) - meiblad
meibloempien (Bdie, Db, Ow, Ste, fp) et; ...bloempies ['m...] 1. madeliefje
meiboom (verspr.) de; ...bomen; -pien ['m...] 1. versierde boom die men rond 1 mei in het midden van een dorp opricht en waaromheen bep. volksvermaken plaatsvinden (Nt, Pe-Dbl) *Mit mekaander daansten ze om de meiboom* (Nt) 2. groene tak op een nieuw huis of ander gebouw geplaatst als men het hoogste punt van het

meibotter - meidekaaste

gebint klaar heeft, hetz. als *meitoeke* (ZW, Bu, Dho, Diz, Ld, Ma, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Spa, Sz, Wol) *As ze mit een huus an et bouwen binnen, en ze bin op et hoogste punt, dan zetten ze de meiboom d'r op, dan wodde d'r een borrel op dronken* (Dho, Ld), *De bouw begint op te schieten, de meiboom staot d'r al op* (Diz), *As de meiboom op 't huus komt, wodt d'r gewoonlik trakteerd op een glassien bier, een borrel of ok wel op taart* (Op, Sz) 3. hagedoorn (Dfo, Ow, Spa) *As de meiboom bluiet, is et haost altied koold* (Ow), *De meiboom zit van 't jaor perevuur in* (Spa) **meibotter** (Dfo, Ma) - meiboter

meibulte z. *meipoede*

meid de; -en; meitien ['mejtin] 1. groter meisje (dat niet kinderlijk meer is), jonge, ongetrouwde vrouw (een *maegien* is meestal jonger/kleiner; *meid* klinkt nogal eens ruw of anderszins ongunstig, *maegien* is dan het neutrale woord); als aanspreekvorm vooral tegen kinderen van zo'n negen, tien jaar (Bu), ook wel tegen vrouwen die jonger of even oud zijn als degene die spreekt) (gezegd van een fors meisje van zo'n 13, 14 jaar): *J. het mit zien vrouwe, dat was doe nog een meitien (...)* (j), *Et liekt al wel een jonge meid* (Nw), *Et is al een hiele meid* (Dhau, Ste), *Dat wodt al een grote meid!* (Dho), (tegen een nog kinderlijk meisje dat zich goed, flink gedraagt:) *Je wo'n al een grote meid, heur* (Nbk), *'t Wodt een stevige meid* nl. fors gebouwd, flink uit de kluiten gewassen (Db), *een flinke meid* een grote meid (Nbk, Nw, Spa, Op, Ol-Nl), ook: een stevig gebouwde meid (Nbk), ook: meisje dat goed is in werk/gedrag (Nbk), *'t Is een groffe meid wodden* een grofgebouwde meid (Ld), *Wat een mooie meid!* (Ow, Wol, Ma), *'t Is een knappe meid* (Nbk, Np), *Wat een lillike meid* (Obk), *een bertaole meid* (Obk), *de kleine meid* het kleine, jonge meisje in een gezin (Dmi), (meestal mv.:) *een slechte meid* een hoer (Ste), *Die meid wo'k wel een weke veur onder de honnekarre lopen* ik zou er alles voor over hebben als ik haar kon krijgen, zo mooi is dat meisje (Ma), zo ook *Die meid wo'k wel een moortien veur doen* id. (Ma), (van een aantrekkelijk meisje dat vlot is in seksueel opzicht:) *Die meid ligt*

beter op de rugge as een pekelhering (Sz), *een meid as een diek* een grote, grofgebouwde meid (Np) 2. (thans niet zelden als ruw opgevat en daardoor minder gebruikelijk geworden) meisje waarmee men vaste verkering heeft, vrijster *Mien meid en ikke willen mit meie trouwen, en now zal ik dat tegen de boer zeggen* (vo), *Jim moe'n ok haost es een meid hebben, niet? Jim hebben now ok wel haost de leeftied!* (Nbk), *Oonze N. het de leste tied ok een meid* (Ol-Nl), *Zaoterdagaovens [of zundagsaovens] gaon de jongen naor de meid* (Dfo, Dhau, El, Ma, Spa), *Ien keer in de drie weken naor de meid en ien keer in 't jaor naor de Elfduzendmaat in Stienwiek* nl. volgens de vroegere gewoonte (b), *Hi'j het naor de meid west* (Nbk, Ow), *N. het al weer een aandere meid* (Dho), *Dat is al een oolde meid* een oude vrijster (Bdie, Nt) 3. dienstbode, dienstmeid, vooral: bij een boer (maar ook wel vooral bij burgers: dan is de meid bij een boer de *maegd* of de *boeremaegd* (Nbk) *Ze is meid bij boer N.* (Nt), *Ik heb me bij de boer besteed as meid* (Spa), *Moeke had altied een vaaste meid* (Nw), *As 't even kan laoten ze heur 'Mevrouw' numen en dan nemen ze toch ok een meid veur 't wark* (b), *de grote meid* de belangrijkste, oudste dienstmeid van een boer (Bdie, Mun, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Sz), ook *de eerste meid* (Op, Bu), i.t.t. *de kleine meid* (Obk, Op, Pe-Dbl), ook *de tweede meid* (Bdie, Ol-Nl, Op, Bu) * *Wie wil bij'j zo'e'n meid verkeren/Zweren an de kont as jutteperen* (Nt)

meidag (Bdie, Nbk, Nw, Pe-Dbl) de; ...daegen; -gien ['mejdax] 1. dag in de *meitied* of in de maand mei *Et is vandege een mooie meidag* (Nbk)

meidegaonspakkien (Nw) et; ...pakkies ['mejdægõ:spakin] 1. kleren die een jongen aan had als hij *naor de meid* ging, d.i. naar z'n vaste vriendin

meidegroep (spor.) - meidengroep *de meidegroep 'Kort Geding' uut Wolwege* d.i. een eerder bekende popgroep met uitsluitend vrouwelijke leden (l)

meidekaaste (ZW, Bu, Db, Dho, El, Ld, Np, Obk, Op, Wol) Ook **meidekaste** (WH) de; -n; ...kassien ['mejdøka:stø/...kastø] 1. kast van een inwonende dienstmeid met name bij een boer (zoals men die ook had

voor knechten, de zogeheten *knechtekaasten*), vgl. *As d'r vroeger een niје knecht of meid kwam, mos de boer de knechte- of de meidekaaste ophaelen op 'e boerewaegen* (Obk), *De meid die bij de boer diende, nam de 'meidekaaste' mit* (Ste), *Een meidekassien gong van moeder op dochter, en was dan vaak zo oud as Methuselem* (Sz)

meidekaemer (Bdie, Bu, Dho, Diz, El, Ma, Np, Nt, Obk, Op, Ow, Wol) Ook *meidekamer* (Spa) de; -s; -tien ['m...] 1. kamer van de dienstmeid (vooral van een boer) *De meidekaemer was vaeks niet meer as een bedstee achter* (Bu), *In de grote huzen weren vroeger ok meidekaemerties* (Obk)

meidekamer z. *meidekaemer*

meidekaste z. *meidekaaste*

meidekiste (Ste) de; -n ['mejdəkɪstə] 1. kist met kleding en andere benodigdheden van een dienstmeid (vooral: van een boer)

meidespullegien (Nbk, Wol) et; ...gies ['mejdəspuləxiŋ] 1. spelletje eigenlijk uitsluitend voor meisjes *Dat is een meidespullegien* (Wol) 2. zaak, aangelegenheid van meiden, jonge vrouwen (Nbk)

meideverdriet (Dmi) et ['mejdəfɛdrit, ...fə...] 1. verdriet, droefenis van *meiden*: van jonge vrouwen, oudere meisjes, in * (schertsend) *Hatzeer is meideverdriet* (Dmi)

meidoorn - meidoorn, hagedoorn

meidoornhede (Np) Ook *meidoornhege* (Spa) ['m...] - meidoornheg

meidoornhege z. *meidoornhede*

meidoornpolle ['m...pələ]- meidoornstruik

meidoornstruke - meidoornstruik

meidoorntakke z. *meidoorntoeke*

meidoorntoeke Ook *meidoorntakke* de; -n; ...toekien ['m...] 1. meidoorntak

meidoornweke (Np) de ['m...] 1. hetz. als *haegeldoornkoolde*, ook: een daarop gelijkende korte periode van koud weer

meie Ook *mei* (spor.) de ['mei(ə)] 1. mei, bloemaand; vanouds de maand waarin men een huur aanving (c.q. deed aanvagen) of beëindigde en als knecht of meid in dienst trad (c.q. in dienst nam) dan wel zo'n dienst beëindigde, z. hierna *D'r was een protte grōs in meie* (Ma), *In de meie kun d'r mooie daegen wezen* (Dhau), *Een natte meie is niet zo best veur et laand*

(Nbk, Sz), vandaar *Een mooie meie is alles weerd* (Dho), *En ieder jaor, de vierde mei(e) (...)* nl. 4 mei, de dag van de herdenking der gevallen in de Tweede Wereldoorlog (alg., b), *de vijfde meie* 5 mei: bevrijdingsdag (inzake de Tweede Wereldoorlog), *1 meie* socialistische feestdag, dag van de arbeid, *Hij zal de meie wel niet haelen* zal wel voor mei sterven (Sz), *Et is meie, et is verhuustied* (Bu), *De huurboer wol mit meie opholen te boerken* wanneer het mei zou zijn (Pe-Dbl), *N. lopt al een hiele poze mit M., dat zal mit meie wel trouwen wodden!* (Db), *As 'n boer een niје plaetse hebben mos, dan ging hij daor mit 12 meie henne* (Dfo), *De twelfde meie gongen de knechten en de meiden naor een aandere boer* (Ld), *oolde meie* 12 mei (eigenlijk: de dag van de eerste van de meimaand vóórdat de Gregoriaanse tijdrekening plm. 1700 in Friesland was ingevoerd) (verspr.): *Mit oolde meie gongen de huurboeren naor et heerschap mit de hure* (Obk), *Hij wodde in januari uutbesteed en mos mit oolde meie beginnen* (Sz), *Oolde meie was op 12 meie, dan gongen vroeger de meensken verhuizen, omdat de hure oflopen was; ok huzen en boereplaatsen die verkocht wodden, waeren op 12 meie te anvaerden* (Np, Op), *As et oolde meie was, dan kwammen d'r aandere meiden en knechten bij de boeren* (Bdie, Pe-Dbl), *Veur de oolde meie moe'n de koenen in et laand* (Wol), *Oolde meie gongen de boeren vroeger verhuizen; dan mos d'r een meitoeke op 'e waegen* (Bu, Np, Ow, Dhau), *niје meie* 1 mei (d.i. de eerste van de meimaand volgens de Gregoriaanse tijdrekening, z. hiervóór) (Bdie, Np, Bu): *Mit niје meie wodde de hure betaeld* (Np), *As de haegeldoorn blujt kan et nog wel es koold wezen; die blujt tussen de meien* d.i. van 1 tot 12 mei (Obk), *Op 1 meie kwammen de pinken in de weideriје* (Ow), *Now wol de ooldste wel dienen op meie* wanneer het mei zou zijn (vo), zo ook *Hij mos een onderknecht hebben op meie* (vo), *Die het meie hullen* is (als meid of knecht) naar een andere boer gegaan om in dienst te treden (Np), *Die is vandaege de lange meie ok ingaon* is getrouwd (Np), *oolde meie-aoren* winterrogge met aren ten tijde van *oolde meie*

meieaovend - meiregen

(s: oost.): *Om de oolde meie-aoren mos dan ok zocht wodden* d.i. in de winterrogge kwamen weinig en pas laat aren (s: oost.), (bij vergelijking:) *in de mei van 't leven wezen* in de bloei (Op) * *De meimaond kan hiel mooi wezen, mar uut en gedurig dan is meie wispelturig* (Obk), *In mei/Leggen alle voegels een ei*, meestal gevolgd door ...*Behalven de koekoek en de griet/Die leggen in de meimaond niet* (verspr., Nbk), ook ...*behalve de kwattel en de griet...* (Bu, Pe-Dbl), *As de meie is in 't laand/Moet de schoonmaek an de kaant* (Pe-Dbl), *Meie koold en wak, haever in de zak* (n)

meieaovend z. *meiaovend*

meier (Np, Obk, Sz, p, b: lm) de; -s ['mejr] 1. huurboer (Np, Sz, p, b: lm) 2. rentmeester (Obk)

meierboer (Dfo) de; -en; -tien ['m...] 1. huurboer, pachtboer

meieren (Dho, Nt, Nw, Wol) ['mejrɲ] -meieren, zaniken *Hool now es een keer op te meieren* (Wol), *Lig niet zo te meieren* (Dho, Nt, Nw)

meiweer z. *meiweer*

meifeest (spor.) - meifeest

meigrös (Bdie, Bu, Nw, Pe-Dbl) Ook *meigrus* (Spa) - meigras *Die boeren hebben daor mooi meigrös staan* (Nw)

meigrus z. *meigrös*

meikasse z. *meikoste*

meikasseboom (Diz) de; ...bomen; -pien ['m...] 1. kerseboom waaraan de meikers groeit

meikaste z. *meikosse*

meikers(e) z. *meikosse*

meikever (spor.) ['m...] - bep. insekt: meikever (gebruikelijker is *iekmulder*)

meikeze (Spa) - meikaas

meikiewieten (Np) mv. ['m...] 1. laat in de omgeving arriverende kievit

meiklokkien (Sz, fp) et ['mejklökin] 1. sneeuwklökje

meikos(te) z. *meikosse*

meikosse (Bu, Dho, Np, Obk, Op, Wol) Ook *meikos* (Nw), *meikoste* (ZW), *meikaste* (Db, Dfo), *meikasse* (Db, Dhau, Diz, Ld, Ol-Nl, Pe-Dbl), *meikers(e)* (WH, Nt, elders spor.) de; -n; ...kossien ['m...] 1. meikers, ook: de vrucht van die boom *As de meikossen nog niet goed riepe weren, zatten de voegels d'r al bij* (Obk)

meimaond de; -en ['m...] 1. meimaand, de maand mei *In de meimaond kan et nog aorig koold wezen* (Diz), *De boereknechten besteedden heur vroeger in de meimaond veur een heel jaor*. z. in dit verband ook onder *meie* (Wol) * *Meimaond, blujmaond* is (hetz. als) de bloeimaand (Dho), *De meimaond kan hiel mooi wezen, mar uut en gedurig dan is meie wispelturig* (Obk), *In mei/Leggen alle voegels een ei/Behalven de koekoek en de griet/Die leggen in de meimaond niet* (verspr., Nbk), ook ...*behalve de kwattel en de griet...* (Bu, Pe-Dbl)

meimark (Dmi, Obk, Sz) de; -en ['m...] 1. jaarlijkse markt in mei gehouden

meimiddag (Bdie, Dho, Nw, Op) de; ...daegen; -gien ['m...] 1. middag in mei

meinaacht (spor.) Ook *meinacht* (Spa) - meinacht

meinacht z. *meinaacht*

meineed z. *meinied*

meinied (Nbk, Obk, l) Ook *meineed* (Ol-Nl, Ow, Wol) - *meineed Hij het meined pleegd* (Ow, Wol), ...*oflegd* id. (Ol-Nl), *Hij dee een meinied veur de rechter* (Obk)

meinommer (spor., l) ['mejnɔmf] - meinumnummer

meipoede (ZW, Bu, El, Ma, Np, Obk, Op, Ow, Sz, Wol, vo, bo: Bu, Nw) Ook *meipoedebulte* (Obk), *meibulte* (Obk) de; -n ['mejpudə/...] 1. horzelbult, met name bij koeien (door de larve van de runderhorzel veroorzaakt) *As een pinke of jaorig meipoeden op zien huud hadde, was dat een teken dat et dier as kalf in 't laand lopen hadde* (Op), *Elk jaor in meie as de roepen an et uutkommen binnen, gaon d'r een stokmennig mannen in dienst van de febriek de boer op om de roepen uut de meipoeden te kniepen* (vo), *Bij de meitied drokten we de meipoeden uut* (Np), *De koenen zatten onder de meipoeden* (Wol)

meipoedebulte z. *meipoede*

meipoedeknieper (Obk) de; -s ['m...] 1. persoon die de larven uit de *meipoeden* kwam knijpen (Obk) *Vroeger kwam de meipoedeknieper bij et vee op 'e stal om de bulten eupen te maeken waor de larve van de runderhorzel in zat* (Obk)

meiregen (verspr.) - meiregen 't *Is een lekker, zaacht meiregentien* (Dho, Diz), *Et*

is een mooie meiregen (Bu), Mit een zaachte meiregen schöt et grös haost uut de grond (Obk), Mit een meiregen kan de birk zo roeken as de boel in 't blad komt (Obk), Een meiregentien, daor gruui ie van (Nw), As d'r meiregen was, kwam de pette of: dan kreej' die regen op et heuft daardoor zou men nl. groeien (Ste) * Meiregen brengt zegen (Ld), Meiregen maek dat ik groter wodde eerder vaak geroepen door kinderen die door de regen liepen in mei (Nw, Op), ...maekt dat ik groter wod id. (Wol), (door ouderen gezegd:) De meiregen maekt groot maekt dat je groter wordt, daar groei je van (Nt), zo ook Meiregen woj' groot van (Ste)

meisien z. *maegien*

meisiesgenade z. *maegiesgenaode*

meisiesgenaode z. *maegiesgenaode*

meisiesgezicht z. *maegiesgezicht*

meisieshand z. *maegieshaand*

meisieshoofd z. *maegiesheufd*

melsiesjurk z. *maegiesjurk*

meisieskleren z. *maegieskleren*

meisieskop z. *maegieskop*

meisiesstemme z. *maegiesstemme*

meisiesvereniging z. *maegiesvereniging(e)*

meisjesgenade z. *maegiesgenaode*

Meiske in *Jan Meiske*, z. onder *Jan meisprute* (Bdie, Nbk, Np, Nw, Op) de; -n; ...sprutien ['mejspryta] 1. zomersproet *Ik zat altied onder de meispruten (Np), Ze het allemaol meispruten (Nbk)*

meispruterig (Nbk) bn.; -er, -st ['mejsprytəx] 1. met zomersproeten *Ze is zo meispruterig (Nbk)*

meister z. *meester*

meisteren (Bu, Dfo, Dhau, El, Ma, Np, Nw, Obk, Ow, p, b, b: ln, lm, b) zw. ww.; meesterde, het meisterd ['mejstrɔ] 1. onder behandeling van een arts zijn *Hi'j het et in de rogge, mar hi'j is now mit de dokter an 't meisteren (Obk), Hi'j zit altied bi'j een kwakzalver te meisteren (Ow), Hi'j har d'r al een toer mit meisterd, mar was nog lange niet weer klaor (b)*

meisterke z. *meesterske*

meitakke z. *meitoeke*

meitelling (Bu, Ma) de; -s, -en ['mej...] 1. bep. officiële opgave van het aantal stuks vee dat men bezat aan het Ministerie van Landbouw (in mei) *De meitelling was in meie, dan wodde d'r in Buil een zitting*

hullen waor alles teld wodde; et laand, de kiepen, de koenen, de kalver en gao zo mar deur; dat gebeurde deur de burohoulder (Bu)

meitied de, ook et (in bep. verb., z. hierna); -en, -s (Obk) ['mejit] 1. de tijd van de maand mei of van april en mei, spor. ook ruimer: lente; *veurjaar* heeft soms betrekking op het gehele voorjaar, maar is meestal van toepassing op *meert* en evt. *april*, dus op het deel van het voorjaar voorafgaand aan *meie*, vgl. *As de boel wat uutlopt, dat is de meitied; et veurjaar is meert, april, et gaot an de meitied veurof (Nw), De meitied is zoe'n betien april en meie, et veurjaar is zoe'n betien meert* is zo ongeveer (Ste), *De meitied kan de mooiste tied van et jaor wezen (Obk), De meitied komt (Ma), As ze vroeger et laand bemesten mossen, deden ze dat wel in de naozommer (dongstri'jen), mar now gaon ze in de vroege meitied keunstmeststri'jen (Obk), We hebben een mooie meitied (Nbk, Nw), Bi'j de meitied kan 't soms mooi weer wezen als het meitied is (Nbk, Nw, Wol, Ma), Bi'j de meitied doen we de koenen buten (Spa), Bi'j de meitied kommen de koenen weer in 't laand: in begin meie en as et vroeg is, in et laest van april (Nbk, Ld), Naost et aandere wark heb ik ok wel es 5000 turf greuven en drugemaekt op een meitied in de periode van een meitied (Ow), Mit de meitied komt et vee in et laand als het voorjaar is, wordt (Nbk, Wol), Mit dreuge meitieds leggen de wilde eenden in de leegte (Obk), 't Is meitied, de vrouwluden beginnen te schoonmaeken (Dhau), We hebben een mooie meitied we maken een mooie meitied mee (Diz), Wat hewwe toch een natte meitied (Ste), van 't meitied deze meitied (Bu, Dhau, Nbk, Nw), vgl. Van 't meitied weren de reden aorig modderig de voorbije meitied (Bu, Dhau, Nbk), Van 't meitied zullen ze verhuizen de meitied die straks komt (Nbk), ook van de meitied (Nbk, Nw): Van de meitied gao 'k de tuun veraanderen (Nw), toekem meitied d.i. die van het volgende jaar (Bu, Nbk), ankem meitied id. (Bu, Nbk), bij vergelijking *de meitied van et leven* de jeugd, de bloei (Np)*

meitiedkalfd (Dfo) bn. ['mejitkalft] 1. in

meitieds - mekeer

de *meitied* kalvend of gekalfd hebbend een *meitiedkalfde koe* (Dfo)

meltieds (Dfo, Nbk, Ow, bl, b) bw. [ˈmejtits] **1.** in, ten tijde van de *meitied*, z. aldaar *In 't Iege laand bluuien ze meitieds al vroeg* (Dfo), *Meitieds legt mien wiefien eier* (bl), *As meitieds de koekoek ropt, meugen jim de schoenen an hebben* (Ow) **meitiedsweer** (Db) et **1.** hetz. als *meiweer*, z. aldaar

meitoeke (OS, Bu, Np, Nw, Op) Ook *meitakke* (Nw) de; -n; ...toekien [ˈmejtukə /...takə] **1.** groene tak op een nieuw huis of ander gebouw geplaatst als men het hoogste punt van het gebint klaar heeft (vaak de tak van een berk (Ow); als er niet of nauwelijks blad aan de bomen was, werd een hulsttak gebruikt (Bu)) *As ze 't hoogste punt van 't huus te pakken hebben, dan komt de meitoeke d'r op, en dan komt de borrel* (Obk, Np), *De meitoeke ston op 't huus* (Ma), ook bekend in de volgende toepassing: *Oolde meie gongen de boeren vroeger verhuizen; dan mos d'r een meitoeke op 'e waegen* (Bu, Np, Ow, Dhau)

meiweer (Bdie, Bu, Nbk) Ook *meiweeer* (Obk, Ol-Nl) - *meiweer* *Et is echt meiweer!* (Bu), ...*mooi meiweer* (Nbk) **mejong(e)** z. *mienjonge*

mejoor (verspr.) Ook *majoor* (verspr.) [məˈjoːər/maˈj...] - *majoor* (militaire rang) **mekaander** Ook *mekander* (WH), *eenkaander* (Nw, p), *eenkander* (Sz), *mekaanderen* (bo: Bu) wederkerig vn. [məˈkã:ndɪ/məkandɪ/əŋ... (klitisch wordt nk..., ŋk... of mk... gezegd naar gelang de voorafgaande medeklinker)/.../...dɪŋ] **1.** (ook *mekeer* en var. worden veel gebruikt, z. voor meer verb. aldaar) *mekaar, elkaar* *Ze zatten mit mekaander te praoten* (Nw), *We gaon mit mekaander henne* (Ma), *Dat peer ligt mekaander niet* dat echtpaar past niet goed bij elkaar (wat de gewoonten, mentaliteit, interesse betreft) (Dfo), *Die zussies hangen an mekaander* zijn veel bij elkaar, doen veel samen doordat ze erg aan elkaar gehecht zijn (Dhau), *Dat verhael het hi'j goed in mekaander zet* (Ste), *Et zit raer in mekaander vertiesd* (Ste), *Die auto zat goed in mekaander deur die anrieding* (Ste), *We hadden et gezellig onder mekaander* in ons onderlinge verband (Nw),

Dat kuj'm wel onder mekaander verpraoten, daor hoeven zi'j niet bi'j te wezen (Nbk), *Hej' et veur mekaander?* heb je het klaar, geregeld? (Nbk), *Hi'j zit een betien in de lappemande, hi'j het et niet helemaol veur eenkander* het zit niet helemaal goed met z'n gezondheid, vaak vooral: in psychisch opzicht (Sz), *Et vierde vat botter brochte deur eenkaander f 34,- op gemiddeld* (p), *Ze vochten altied onder mekaanderen mit de buren* (bo: Bu)

mekaanderen z. *mekaander*

mekaar z. *mekeer*

mekadam z. *makadam*

mekadem z. *makadam*

mekaer(e) z. *mekeer*

mekajem (Wol, b: In) de [məˈka:jam, ...jəm] **1.** klap

mekander z. *mekaander*

mekano (spor.) [məˈkã:noː, ...noM] - meccano

mekanodeuze [məˈk...] - meccanodoos *Et mannegien speulde mit zien mekanodeuze* (Nbk)

mekeer (OS, Bu, Dho, Nw, Np, b, v) Ook *mekere* (Dho, Nbk, Nw, b, j), *mekaer* (ZW, Diz, Mun, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Spa, Sz, Wol), *mekaere* (ZW, Dho, Diz, Wol), *mekaar* (WH), *eenkeer* (p) wederkerig vn. [məˈkɪ:ər(ə)/məˈke:ər(ə)/məˈka:r/əŋkɪ:ər (klitisch wordt ən tot ŋ, p of m, naar gelang de voorafgaande medeklinker)] **1.** (z. ook *mekaander* en *meneer* II) *elkaar* *De beide vechtersbaozen hebben mekaer aorig toetaekeld* (Op), *Ze bin Ielk op mekeer en willen mekeer niet zien* d.i. ook: om elkaar niet te hoeven groeten (Nbk), *een jaor of wat achter mekeer, Die schotteldoek is niet best meer, mar ik zette toch de goeie stukken nog mar weer an mekaar* (Sz), *de aenties an mekeer kneupen* (Nbk), *an mekeer plakken* (Bdie, Nbk), *Ze kwammen mit dezelve trein, dat ze hadden nog wat stel an mekeer* het voordeel van elkaars gezelschap (Nbk, Np), *Ze weren deur et rieden* [schaatsen] *an mekere kommen* ze hadden elkaar gevonden door/bij het schaatsen [vooral: van een echtpaar dat elkaar vond] (j), zo ook *Hoe bin jim toch an mekeer kommen?* hoe hebben jullie elkaar toch gevonden? (Nbk), *op mekeer zetten, ...liggen* e.d., *Ze lieken aorig op mekeer* (alg., Dfo), *Ze scheuten op mekeer*

(Nbk), *Jim moe'n niet tegen mekeer mar mit mekeer* (Nbk), *Dit wark doen we mit mekeer* (Ow), *We hebben mit mekeer naor de stad west* (Ma, Nbk), *We konnen altied aorig mit mekeer opschieten* (Dfo), *Een mooie lappe netuur was 't mit mekeer* alles bij elkaar, ook: alles bij elkaar gerekend, alles welbeschouwd (v), vgl. ook *Alles mit mekeer is et nog niet zo gek* (Nbk), *'t Is me een kibbelderij'e in mekeer ommel* tegen en door elkaar (Nbk, El), zo ook *De jongen vochten in mekere omme* (j), *Gao es een betien in mekeer* ga eens wat dichter bij elkaar zitten (Nbk, Nw), *uut mekaere gooien* uit elkaar gooien, in het bijzonder: kleine oppertjes hooi, nl. ter droging (Nbk, Bdie), *uut mekeer haelen* uiteen halen, ook: ruziende personen, vechtende dieren scheiden: *Die baos die haelt de honnen uut mekaer* (Wol), *uut mekeer valen* in delen uiteenvallen, *uut mekeer gaon* tot een echtscheiding overgaan (alg.), ook: niet langer elkaars compagnon zijn in een onderneming e.d. (Nbk), *uut mekeer gruuven* (l), *De boel moet uut mekaere* de erfenis, maatschap e.d. moet worden verdeeld, opgedeeld (Diz), zo ook *We hebben de boel uut mekaer zet* (Np), *niet (goed) uut mekeer holen* niet weten te voorkomen dat exemplaren, groepen door elkaar gaan lopen, door elkaar gaan zitten enz.: *Aj' de kiender van die verschillende schoelen niet op verschillende hoeken van et veld zetten, kuj' ze aanst niet meer uut mekeer holen, ze bin zo drok* (Nbk), *Ze konnen de supporters niet meer uut mekeer holen, ze begonnen mekeer toch te houwen!* bij elkaar uit de buurt houden, bij elkaar vandaan houden om een verdere vechtpartij te voorkomen (Nbk), *Hi'j kan die dingen niet goed uut mekeer holen* weet ze niet goed te (onder)scheiden, uit elkaar te houden, zo ook *Zoe'n iene heurt zien wark en de eigen belangen beter uut mekeer te holen* (Nbk), *Die beide maegies bin een twieling, allienig deur de verschillende strikkies in et haor kuj' ze nog uut mekeer holen* d.i. weten om wie het gaat, elk herkennen (Nbk), *Et was een hiele reken-derij'e om uut mekere te kommen* om tot een definitieve verrekening te komen van wat men elkaar schuldig was (Nbk, Bu),

Pas op, niet tevule op mekere zetten, aanst valen ze omme (Dho), *op mekaere leggen* (Nbk, Bdie), *Die bin hielemaol op mekeer anwezen* (Obk), *Ze zatten op mekeer* op elkaar, in het bijzonder van copulerende dieren, zoals honden (Nbk), ook (van mensen): dicht opeengepakt (Nbk), zo ook in *Ze zatten stief op mekere in de feesttente* id. (Nbk), *...stief naost mekere...* (Nbk), *Ze stonnen tegenover mekeer, en de ien dri'j'de al dikker leugen as de aander* (b), *in mekeer* in elkaar: *in mekeer schroeven, ...liemen* e.d., *Ik kan et niet in mekaere zetten* (Nbk, Dho), *Die auto zat aorig in mekeer* was kapot door vooral in elkaar gedrukt te zijn (Nbk), *in mekaere valen* (Nbk, Bdie), *in mekeer zakken* (Nbk), *Dat hokke het hi'j niet netties timmerd, hi'j het et roeg in mekeer sleugen* (Nbk), *iene in mekeer slaon* iemand in elkaar slaan (Nbk), *Hoe zat dat in mekeer?* hoe zat dat in elkaar? (lett.), ook: wat waren de details van die kwestie, hoe was de toedracht e.d. (Nbk), *Doukies spattert de hiele locht uut mekeer veurdaj't in de gaten hebben* (b), *deur mekeer* door elkaar, dooreen: *Jim moe'n niet zo deur mekeer praoten* (Nbk), *Ie moe'n je boel es netties oppakken, alles ligt deur mekeer* (Nbk), *Wi'j warken soms mit de buren deur mekeer* elkaar helpend, gezamenlijk (Ld), *deur mekeer (ge)neumen* gemiddeld, beoordeeld en afgewogen door alles bij elkaar te nemen: *Deur mekeer geneumen vul et nog mit* (Bu), *Wi'j bin mit mujte tot mekeer kommen* het heeft ons moeite gekost het weer eens te worden, om onze tegenstellingen te overbruggen (Obk), *veur mekeer kriegien* voor elkaar krijgen, *...maeken, ...boksen, ...brengen, ...wezen, ...hebben*: *Aj' zoks doen, dan maj' de spullen wel goed veur mekaer hebben* (Np), *Hi'j het et niet helemaole veur mekaar, want hi'j kik zo betrokken uut* is niet helemaal gezond (Pe-Dbl, Sz), zo ook *Hi'j het 't niet goed veur mekaere vandaege* voelt zich niet helemaal goed, is niet helemaal in orde (Ol-Nl), *Hi'j het et niet goed veur mekere* is enigszins malende (Nw), kan het niet aan, heeft het te druk (Nw), *Hi'j het et lange niet veur mekaer* is enigszins gek, malende (Np, Ste), *veur mekaer holen* de zaken op een rijtje

mekere - mekkeren

kunnen houden, niet gaan malen (Dhau, Nbk, Sz): *Et het d'r wel an dat hi'j 't helemaol veur mekaar hollen kan hij is enigszins malende (Sz), zo ook Hi'j kan 't niet goed (meer) veur mekeer hollen id. (Dhau, Nbk), ook: kan het niet bolwerken (Ow), bij mekeer samen, bij elkaar zijnd, ook: op te tellen of opgeteld: Ze wonen bij mekeer in (Nbk), Alles wodde bij mekeer brocht om onderzocht te wodden (v), Dat is alles bij mekeer wel duzend gulden (Nbk), de boel (goed) bij mekeer hollen zorgen dat het niet uiteenvalt, dat exemplaren, delen niet wegraken: Aj' de leiding hebben mit een schoelereisien, moej' de kiender goed bij mekeer hollen (Nbk), Ze wonen elk op die flat, vlak boven mekeer (Nbk), ...onder mekeer (Nbk), onder mekeer verdielen onder elkaar, onderling, Dat moe'n ze onder mekeer mar uutmaeken (Nbk), van mekeer profiteren, van mekeer leren e.d., van mekeer of uiteengegaan: vooral inzake een onderneming, transaktie waarbij voortgaande gezamenlijke verantwoordelijkheid of langer talmen als negatief zou worden ervaren: Aj'm dat laeste now nog even verrekenen, dan bi'j'm ok van mekere of (Nbk), Ik moet an 't wark! Ik kan hier mar niet wat mit de arms over mekeer zitten gaon (Nbk), Ze wonen een hiel aende van mekeer of flink ver van elkaar verwijderd (Nbk)*

mekere z. *mekeer*

mekeren Ook *mankeren* (verspr. WS, Db, Dfo, Dhau, El) zw. ww.; onoverg.; mekeerde, het mekeerd [mə'kɪ:ərɪ/maŋ'k...] 1. ontbreken aan, een mankement hebben, mis zijn aan, met *D'r mankeren nog viere (Wol), Bij dat theeservies mekeren een peer koppies (Obk), Nooit zal d'r veur mien ogen iene op 'e troon van Israël mekeren (b), verder vooral in mekeren an: Dat zaekien mekeert van alles en nog wat an, d'r is haost niks gien goeds bij (Ow), We hadden altied een trekharmoene in huus, en daor mekeerde wel vaeke es wat an (j), Dat mekeerde d'r nog krek an (b), (vergoeljkend, geruststellend:) D'r mekeert overal wel es wat an (Nbk), Et was de goeie, oolde tied, waor alles an mekeerde (b), D'r mag niks an mekeren het moet perfekt zijn (Ow), Aj' tegensworig gien*

*auto hebben, dan mekeert d'r wat an dan is het niet in orde (b), Hi'j wet wel wat d'r an mekeert hij is er wel achter, weet wel hoe het zit, wat er mis is (Np), Dat mekeerde d'r nog krek an! dat was et enige dat nog ontbrak (maar nu is het er gelukkig) (Nbk), ook negatief: naast al het andere kwam dat er ook nog bij (Nbk, b) 2. ziek zijn, niet in orde zijn, schelen *Die man mankeert alle ogenblikken wat (Dfo), D'r mekeert me niks (Ow), Dan za'k es effen kieken wat as 't aarme dier mekeert (b), Wat mekeert 'm toch wat scheelt eraan bij hem, ook: hoe haalt hij het in z'n hoofd (alg., Ste), vandaar *Wat mekeert je toch (om dat te doen) (alg., Obk) en *Wat mankeert je wel! (El, Spa) * Mankeert et niet an de vioele, dan wel an de striekstok nu is er weer dit, dan weer dat, maar het is niet duidelijk wat er nu precies aan mankeert (Nw)****

mekerige z. *mekering*

mekering (Bu, Diz, El, Np, Nt, Obk) Ook *mekerige* (Bu, Dho, Op, Ste), *mankering* (El, Ma, Nt, Obk, Op, Spa, Ste), *mankeer* (bet. 1: Ste) de; -s, -en [mə'kɪ:ərɪŋ, rāŋ/...rəyə/maŋkɪ:ər] 1. tekortkoming, euvel (Ste) *D'r is niks gien mankering an er mankeert niets aan (Ste), D'r is gien mankeer an (Ste) 2. ziekte *D'r is zeker mekering bij de bureu, want dokter is d'r henne gaon (Obk), Hebben jim wat mankering bij 't vee? (Ma), Die het mekerige is ziek (Np, Obk, Bu), Die het wel gauw es wat mankering (Spa), Hi'j het vaeke mekering had, mar hi'j is nog altied aorig gezond (Op, Diz), Hi'j kon wel mekerige hebben ziek zijn (Op, Ste)**

Mekka ['meka] - Mekka (bep. stad, ook: eldorado (fig.; l))

mekken z. *mekkeren*

mekkeren Ook *mekken* (bet. 1: Dfo) zw. ww.; onoverg.; mekkerde, het mekkerd ['mekrɪ/'mekɪ] 1. mekkeren (vooral van geiten; ook wel, maar minder, van schapen), een op mekkeren gelijkend geluid maken *Heur de geit es mekkeren (Nbk), Dan doen ze niks as mekken nl. als ze tochtig zijn (Dfo), As et hemelgeitien mekkert, dan kriej' slecht weer; dat doen ze mit de vleugels (Sz) 2. voortdurend zeuren, zaniken door kommentaar te leveren, iets weer anders te vinden dan anderen 't Is iene die altied mekkert (Db),*

Ze het altied wat te mekkeren (El), *Och man, lig niet te mekkeren* (Ma), *Die vrouw zit altied te mekkeren* (Dfo)

mekkie (Nbk) tw. ['mɛki] 1. lokroep voor een geit

mekreel Ook *makreel* [mækri:l/ma...] - makreel (bep. vis) *Ik lusse graeg (een) mekreel* (Nbk)

melaats (l) - melaats: lepreus

melde (WS noord. van de *Lende*, verspr. OS, Bu) Ook *melle* (Bu, El, Np), *melte* (in verb.: Dfo, Dhau, Ow), *milde* (Dho), *milte* (Nw, Op, Pe-Dbl, Ste) de; -n ['meldə/'mɛlə/...tə/'mildə/...tə] 1. (meestal verz.) melde (diverse soorten), ook *blauwe melde* d.i. eveneens: melde (Dfo, Ow), ...*melte* (Dfo, Dhau, Ow), *De melde gruide bij oons altied op 'e strontbulte* (Ol-Nl), ...*op 'e kuilbulte, en we atten et wel es as gruuinte* (Obk), *Blauwe melten wodden in de bouw ofstruupt, et kwam in de stookpot* (Ow), *In alle laand zit wel blauwe melte* (Dfo, Ow), *De blauwe melten kommen al boven de eerpels uut* (Dhau)

melden Ook *mellen* (Nw, Ste) zw. ww.; overg.; meldde, het meld ['meldy/...lɔ] 1. zeggen of anderszins opgeven om te doen weten *le moe'n 't wel even melden* (Ma), *Hi'j moet him nogal es ziek melden* (Spa), *Hi'j had niet vule te melden* weinig interessants te berde te brengen (Nbk), *Vroeger gong oolde N. altied lopende van 't West van Berkoop naor 'Boschhoeve' in Ni'jberkoop om him te melden; daor wodde de zitting hullen van kontrole veur de warklozen* zich persoonlijk aanmelden ter controle (Obk)

meldestok (Np) Ook *mellestok* (Np), *miltestange* (Ste) de; -ken ['meldəstɔk/'mɛlə.../'miltəstəŋə] 1. omhoog schietend soort melde *D'r staon allemaole meldestokken in de tuun* (Np)

meldezaad (Bu) Ook *mellezaad* (Bu) et ['m...] 1. zaad van de plant *melde*, z. aldaar **melding** (spor.), in *argens melding van maeken*

meldkaemer (l) - meldkamer

meldpunt (l) - meldpunt

melegrös (Obk, fp) Ook *meelgrös* (fp), *meelraaien* (mv.: fp) et ['mi:lə.../'mi:l.../...ra:jɔ] 1. bep. plant: witbol *Melegrös is zaacht grös, et gruuit op aarm laand en zit tussen et gewone grös; et is wel goed voer,*

mar et gef't an dat et schraol laand is (Obk)

melen z. *maelen*

melenbri'j z. *maelenbri'j*

meleur z. *malleur*

melk I de; voorn. aand.: ze ['mɛl(ə)k] 1. melk (van vrouwelijke zoogdieren), vooral: koe-, geite- of schapemelk *Die koe gef't een best maol melk* (Np), *As de koenen goed melk geven en de peerden moe'n een bult wark doen, dan moe'n ze d'r flink wat kotvoer bi'j hebben, dan kun ze mit huj en schoon waeter niet toe* (Ow), *Die koe wil de melk niet toegeven* wil de melk niet (goed) laten gaan bij het melken (Ld, Nbk, Obk, Nt), *Die koe is zo evenredig op 'e melk, die het nooit een mis maol* (Ol-Nl), *Een goeie melkzi'je was veur een boer een veurnaem ding om goeie kwaliteit melk leveren te kunnen* (Op), *Soepengottenbri'j wodde veul eten, mit stroop en ok wel mit suker d'r op en sommigen doen d'r ok wel koolde melk op* (Op), *As de melk lauw is, is ze niet lekker* (Dfo), *melk an de kook brengen* (Nbk, Bu), *N. leut de melk overkoken* (Bdie), *As de melk zoer wodt gaot ze kezen en kuj' d'r gien bri'j van koken* (Pe-Dbl), *Gauw maekte ze half melk en half waeter klaor, een betien waarm, en gaf et stumpertien wat te drinken* (j), *Op 'e Makkemer maat haj' dan vanzels ok nogal wat twee- en driepappen; zokke koenen of pinken hadden zommers veniend in ien of meer vorrels van et gier had, en die zollen nooit melk mit die vorrels geven* (Ow), *zute melk* gewone, verse melk van de koe, zonder bewerking (Ow): *Ik moet nog even een pannegien zute melk uut de busse haelen* (Ow), *Hi'j het niks in de melk te brokken* hij heeft niets in te brengen, mag niet meebepalen (Ow), *Die het vri'j wat in de melk te brokkelen* hij heeft veel invloed, heeft veel macht (Nw), *waeter bi'j de melk doen* iemand bedriegen (Dfo), *Et huj is zo blaank as melk* (Np) 2. aan melk in bet. I doen denkend sap in planten, vruchten (zoals in de kokosnoot en in de bloemen van kamperfoelie, in kaktussen, in de dovenetel e.d.) (alg.), ook: het voedsel voor het bijenbroedsel, bijenbrood (Obk, Pe-Dbl, bs) *Zoegepappen zeugen we vaeke, want d'r zat lekkere melk in* (Dho, Np, Pe-Dbl), *D'r zit ok melk in de peerde-*

melk - melkbusse

bloemstaelen (Nbk, Np, Obk, Ow), *Ze liggen in de melk* d.i. de eieren/larven van de bijen zijn voorzien van voedsel, hun cellen zijn vol met voedsel (bs: Obk, Op), zo ook *Ze staan op melk* id. (bs: Dfo) en *De larven van de bijen drijven in de melk* (Obk) * *Melk is goed veur elk* (verspr.), meestal gevolgd door *Mar niet veur Jan/Die pist d'r van* (verspr., Ow), ...*die piemelt d'r van* (Np)

melk II (Bdie, Bu, Ma, Pe-Dbl) bn.; attr. 1. (van bep. vee) melkgevend, in *een melke veerze* vaars die voor het eerst heeft gekalfd

melkachtig - melkachtig *een soort melkachtig sap* (Dfo), *Ik bin niet zo melkachtig* ik hou niet zo van melk (Nbk)

melkaeker Ook *melkaker* (WH) de; -s; -tien ['mɛl(ə)kɛ:kɪ/...a:...] 1. bep. ouderwetse emmer waarin werd gemolken en waarin melk werd vervoerd (met blauwe kleur (Nw)), ook wel: bep. kleine melkbus met hengel 2. ouderwetse koperen emmer waarin de melk stond te romen (nl. om room af te scheppen voor de koffie (Bdie, Pe-Dbl))

melkaker z. *melkaeker*

melkaoder z. *melkaore*

melkaore Ook *melkaoder* (Ld) ['m...ɔ:dɪ/...ɔ:əɔ] - melkader *D'r zatten goeie melkaoren op 't gier; dat siert de koe* (Ma, Ow), *Dat is een goeie koe mit melkgeven; de melkaoren kuj' op 't gier liggen zien* (Dfo)

melkaovend (Bdie, Dhau, El, Op, Ow) - (weinig gebruikt, i.t.t. *melkerstied*) melktijd (aan het eind van de middag) *Et is zowat melkaovend* (Bdie), *We moe'n melkaovend weer thuis wezen* (Ow), ...*mit melkaovend...* (Dhau, El)

melkapperaat z. *melkapperaot*

melkapperaot (Nbk) Ook *melkapperaat* (Nbk) - melkapparaat, melkmachine *een elektrisch melkapperaot* (Nbk), *Et melkapperaot is kepot* (Nbk)

melkark (vo) et ['m...] 1. hetz. als *melkgeri*, z. aldaar *Ankleden en et melkark op et karregien zetten, op lochtbanen now* (vo)

melkauto - melkauto

melkbeest (Bdie, Ld, Ma, Np, Nt, Obk, Op, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Sz) Ook *melkbiest* (Db, Dfo, Dhau, El, Obk)

['mɛl(ə)gbɪ:st/...] 1. melkkoe *'Is een goed melkbiesien* (El, Ma, Dhau), ...*een best melkbeest* (Np)

melkbeker - melkbeker

melkbiest z. *melkbeest*

melkblad (Np, Nw, fp) et; ...blaeden; ...blattien ['mɛl(ə)gblat] 1. blad van de paardebloem, paardebloemen

melkbloeme z. *peerdebloeme*

melkboekien (Bdie, Pe-Dbl) et; ...boekies ['m...] 1. hetz. als *moonsterboekien*, z. aldaar (Bdie, Pe-Dbl)

melkboel (Ste) de ['m...] 1. de benodigdheden voor het melken (zoals de bussen, de *zi'je*, de melkstoeltjes) *Zet de melkboel even klaor* (Ste)

melkboer - melkboer: melkman

melkboerehonnehaor (verspr.) [...'h...] - melkboerenhondehaar

melkboot de; ...boten ['m...] 1. boot waarmee men melk vervoert (vooral: in melkbussen) *Die kerel gaot mit de melkboot naor de febriel* (Np), *Vroeger gong de melkboot de Lendediek langes om de melk bi'j de boer op te haelen* (Obk)

melkbottien (k: Ste) et; ...botties ['m...] 1. rond dun plankje in de melk gelegd als die aan het juk werd gedragen, nl. om spatten te voorkomen

melkbrieften et; ...briefies ['m...bri(:)fin] 1. strookje met de vermelding van de afrekening door de zuivelfabriek (inzake de door de boer geleverde melk) *Vroeger kreej' de botter en de keze appat op et melkbrieften* (Np), *Et melkbrieften zat op een bepaolde dag an de melkbussen, tussen et lid klemd* (Obk)

melkbroek z. *melkersbroek*

melkbrood (Nbk, Obk) - melkbrood

melkbusse de; -n; ...bussien ['mɛ(l)əgbʌsə] 1. melkbus *De melk wodde deur een zi'je in de melkbusse geuten* d.i. wanneer de koeien werden gemolken (Dfo), *Op 'e Friese klei hadden ze vaeke melkbussen van 40 liter inhoold, gewone bussen waeren van 30 liter* (Op), *We moe'n de melkbussen gauw bi'j de diek zetten, de melkrieder komt d'r zo an* (Wol), *Wij hebben de melkbussen nog bi'j de weg* d.i.: de door de *melkrieder* teruggebrachte melkbussen hebben we nog niet bij de weg vandaan gehaald (Nw), *Et buunstap ston morgens vol mit melkbussen* nl. om

schoongemaakt te worden (Ow), *De melkbussen laggen op 't rak* d.i. op het rek waarop de melkbussen, emmers etc. kwamen te liggen nadat ze waren schoongemaakt (Ma), *Aj' niet thuus weren, dee de bakker et brood in de melkbusse* die nl. buiten stond voor dat doel of van het rek waarop de melkbussen lagen, werd genomen (Bdie, Nbk), *In de oorlog wodde d'r klandestien kaard in de melkbusse* (Bdie)

melkbussebunen z. *bussebunen*

melkbussekarre z. *bussekarre*

melkcenten (Bdie, Pe-Dbl) mv. [m...sentŋ] 1. geld dat wordt betaald voor de door de boer aan de zuivelfabriek geleverde melk

melkcentrifusie (spor.) - melkcentrifuge

melkdistel (Bdie, Pe-Dbl) - melkdistel

melkemmer - melkemmer

melken st. ww.; overg., onoverg.; het mulken [mel(ə)kŋ] 1. melken: handmatig of machinaal de melk onttrekken aan een melkdier (...) *as N.M. mit de waegen de weg daele komt henne te melken naor et laand bi'j de Kuunder* (v), *We gingen vroeger mit de punter henn' melken* (Spa), *Ze zatten te melken* (Ma), *Doe hi'j de ere morgens 't voeren en 't melken daon hadde* (...) (b), *Ze melken niet meer mit de haand, tegenwoordig* (Ow), *De melknappe wodde hier ok wel Jouster kop noemd en daor wodden de schaopen in mulken* (Sz), *Goenend nammen ok een broggien en 'n koppien thee veur 't melken* voordat ze gingen melken (Nbk), *We hadden et melken mooi op 'e tied daon* (Wol) 2. (overg.; inzake koeien) als melkvee hebben *Hoevule koenen melkt hi'j?* (Nbk) 3. (overg.) eieren uit één of meer nesten nemen, zodat de vogels blijven leggen; vooral bekend van eksters en kraaien, door jongens uitgevoerd *De jongen melken de kri'jen of de eksters: dan haelen ze alle daegen een ei uut et nust en laoten d'r iene liggen* (Nbk, Nw, Ld) 4. (onoverg.) zich inspannen om het hoogst mogelijke bedrag voor iets te krijgen (als verkoper) dan wel om de laagst mogelijke prijs te hoeven betalen (door de koper) (Dfo, Np, Ow, Ste) *De verkoper melkt, om de hoogste pries te maeken* (Ow), *De koper melkt om et minste te betaelen* (Ow), *Hi'j zit mar te melken, dat ze kommen mar niet tot*

ofakkederen (Np) 5. (onoverg.) uithoren door indirect te vragen of door om de desbetreffende zaak wat heen te praten, proberen aldus nieuws te verkrijgen, hetz. als *lotteren*, in *Jow moe'n now es uutscheiden mit melken, want ik kan d'r mi'j beslist niet veerder over uutlaoten* (Op) 6. (onoverg.) zeuren en/of talmen, absoluut niet opschieten (verspr.) *Lig toch niet zo te melken, man, ie wo'n vervelend* (Bu, Db, Dho, Wol), *Zit niet zo te melken!* (Ma), *Och, lig toch niet zo te melken, vent* (Bu)

melkenbakke (Obk) de; -n [melkŋ'bakə] 1. iemand met weinig pit, sloom iemand (lett.: beschuit met melk)

melkenbri'j de [mel(ə)kŋ'b...] 1. pap van melk met rijst, gort, meel, brood, beschuit, havermout e.d. *De melkenbri'j is stief wodden, de melk is hielendal verkooft* (Dfo)

melkengotten z. *melkengottenbri'j*

melkengottenbri'j (Bu, Dho, El, Ma, Np, Nw, Obk, Ow, Pe-Dbl, Sz) Ook **melkengotten** (Obk) de [mel(ə)kŋgɔŋ'b.../...'g...] 1. pap van melk gekookt met gort

melkenhavermoutenbri'j (Ste) de [...ŋ' b...] 1. pap van melk en havermout

melkenriezen z. *melkenriezenbri'j*

melkenriezenbri'j (Bdie, Bu, Dfo, Dhau, El, Op, Pe-Dbl) Ook **melkenriezen** (Nbk) de [...'b...] 1. pap van rijst gekookt in melk *Zundags was 't melkenriezenbri'j mit een krummeltien witte suker d'r over* (Dfo)

melkens (Ste) ['mel(ə)kps], in *onder melkens* in de tijd dat men de koeien melkt, hetz. als *onder melkerstied* (Ste)

melker de; -s; -tien ['mel(ə)kɪ] 1. melker: iemand die melkdieren melkt, vooral: melkknecht *Een boereknecht mos een goeie melker wezen, aanders was hi'j veur de boer ongeschikt* (Op), *Et is een beste melker die tien koenen in een ure melken kan* (Spa, Op), *Aj' vroeger as boereknecht es vot wollen mos ie een melker nemen* [nl. als vervanger], *en die kreeg dan twee kwatties* (Ol-Nl, Sz), *Een boer die op vekaansie is, moet een melker hebben* (Ld), *D'r bin boeren die hadden aliend een melker (as hulp)* (Ste), *Hi'j vreug in de kraante een melker* (Ma), *Hej' zundag even een melker veur me* (Diz, Wol), *Wi'j hebben d'r vanaovend een melker bi'j*

melkeri'je - melkerstied

(Bdie), *De boeren in Duitslaand hadden een vaaste melker* (Obk) 2. iemand die niet van opschieten weet (Db) *Wat bij' een oolde melker, i'j schieten niks op* (Db) 3. iemand die voortdurend zeurt (Db, Wol) 4. iemand die bij het kopen of verkopen altijd het onderste uit de kan probeert te krijgen (spor.) 5. huisjesmelker: iemand die huizen verhuurt (Nw)

melkeri'je de; -n (bet. 3); ...ri'jgien (bet. 3) de [mel(ə)kə'r...; z. -i'je] 1. het melken, vandaar ook: het hebben, houden van melkvee, het veehouder zijn en daarbij verdienen aan de melkproduktie (verspr.) *Ze hebben ze* [nl. die koeien] *veur de melkeri'je, volgend veurjaor gaon ze weer vot* (Ste), *Ze hebben melkeri'je* (Bu), *Die jonge boer het daor een hiele melkeri'je, mar et gaot al makkeliker en vlogger as vroeger* (Dhau, El, Obk), *...een goeie melkeri'je* (Sz), *De iene boer het meer melkeri'je, de aandere het meer weideri'je* (Ld), *Mit die dreuge zoemer is d'r niet vule maekt uut de melkeri'je* (Obk), *De melkeri'je is op 't heden een beste beweging* (Dhau), *Ze hebben nogal wat melkeri'je* ze houden nogal wat melkvee (Obk, Ste), *Hij het gien melkeri'je meer* geen melkvee meer (Ow) 2. (verz.) de benodigdheden voor het melken (Bu, Db, Dho, Np, Nw, Obk) *De melkeri'je staot al klaor* (Dho) 3. veeboerderij voor consumptiemelk (Ol-Nl, vo) *Die melkeri'jen liggen dan ok meerstal bij' een grote stad* (vo)

melkersark (vo) et ['m...] 1. de benodigdheden voor het melken, melkgerei *Et melkersark wodde op 'e melkkroje zet* (vo)

melkersbroek (Bdie, Np, Op, Spa, Ste) Ook **melkbroek** (Db) de; -en ['m...] 1. broek die men speciaal aanheeft bij het melken (vaak een oud, voor het overige afgedankt exemplaar) *Ik moet je melkersbroek ok nog uutwasken* (Np)

melkersfiets (Bdie, Dfo, Dhau, Dho, Diz, Ma, Np, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa) Ook **melkfiets** (Bdie, Db, Dhau, El, Ld, Pe-Dbl, Sz, Wol) de; -en ['m...] 1. fiets die men gebruikt om naar het land te gaan om te melken en evt. daarmee de koeien op te halen *Ie bruken niet je goeie fiets, mar een oolde melkersfiets om de koenen naor et melkhokke te haelen, om melken te gaon,*

zoemers (Bdie, Pe-Dbl), ook: fiets waaraan men melkbussen hing om ze van het land af te vervoeren (Spa, Sz)

melkersjak (Db, Dfo, Ow) Ook **melkjak** (Pe-Dbl) et; -ken; -kien ['m...] 1. jas die bij het melken werd gedragen (meestal een oud en afgedankt exemplaar)

melkersjasse (Dfo, Dhau, Dho, El, Ld, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Spa, Sz, Wol) de; -n ['m...] 1. jas die men draagt bij het melken (veelal een oude, dikke jas die men eerst als de nette, zondagse jas had gebruikt)

melkersjok z. *melkjok*

melkersjuk z. *melkjok*

melkerskiele (El, Spa, Ste) de; -n; -gien ['m...kilə] 1. kiel die men draagt bij het melken

melkerskieren (Nw, Obk, Ol-Nl) mv. ['m...] 1. kieren die men draagt bij het melken, vooral: oude, afgedankte kieren

melkersknecht z. *melkknecht*

melkerskroje z. *melkkroje*

melkerskursus (vo) de; -sen; -sien ['m...] 1. cursus die men volgt om te leren melken *Ie mossen aenlik naor een melkerskursus* (vo)

melkersleerzen (Spa) mv. ['m...] 1. laarzen die men droeg bij het melken

melkerspak (Np, Nt, Obk, vo) et ['m...] 1. (vaak verkl.) kleding die men draagt bij het melken: veelal bestaande uit een oude broek en een oude kiel *Mit een protte gelach en gegiechel kwammen ze in et melkerspak tot de zieddeure uut* (vo)

melkerspette (Sz) de; -n; ...pettien ['m...] 1. pet die men op had bij het melken

melkersplak (Bu, Nw) et; -ken; -kien ['m...] 1. plaats waar men melkt (d.i. vooral: in het weiland), vaak hetz. als *jister melkersschölk* (Ste) de; -en; -ien ['m...] 1. schort gedragen bij het melken *Zien vrouw hadde een melkersschölk an* (Ste)

melkersspul (Wol) et; -len ['m...] 1. benodigdheden voor het melken

melkerstied (alg.) - melktijd *We moe'n naor huus toe, et is melkerstied* (Wol, Nbk), *Om melkerstied moesten ze weer thuus wezen zo rond, tegen melktijd* (Mun), *Aj' mit melkerstied mar thuus binnen!* (Nbk, j, Ste), *De ni'jmelke koe verlanght naor melkerstied* (Dfo), *Dat moe'n we nog even veur melkerstied doen* (Db, Nw), *I'J moe'n wel een betien anni'jen,*

eers bij' melkerstied niet klaor anders ben je als het melktijd is (...) (Db), *Ik moet melkerstied wel thuis wezen* id. (Db)

melkerswaegen (Nw) Ook *melkerswagen* (Sz) de; -s; -tien ['m...] 1. lichte, vierwielige wagen waarmee men naar het land ging om te melken, met de benodigdheden voor het melken erop

melkerswagen z. *melkerswaegen*

melkeunster (Ld, Obk, Ol-Nl) et; -s; -tien ['m...ã:stɪ] 1. weegtoestel met veer, met onderaan een haak waaraan een emmer melk werd gehangen; boven de haak was een rechthoekige wijzerplaat

melkfabriek (verspr.) - melkfabriek, zuivelfabriek (gezegd van een koe die veel melk geeft:) *Dat is krek een melkfabriekien* (Op, Np)

melkfiets z. *melkersfiets*

melkflesse - melkfles: fles om melk in te hebben

melkflessien (Db) et; ...flessies ['m...] 1. kleine melkfles, vooral: klein flesje om monsters melk in te doen bij het *moonsternemen*

melkgebit - melkgebit *Kleine kiender hebben een melkgebit* (Nbk, Ste)

melkgeit z. *melkgeite*

melkgeite (verspr. WS, El, Obk) Ook *melkgeit* (Bu, Ma, Ld en oost.; Nt) - melkgeit *Pake had altied een melkgeite* (Nw)

melkgeld - melkgeld, vooral: geld dat de boer ontvangt voor de melk die hij aan z'n zuivelfabriek afleverde *Hebben we 't melkgeld al beurd?* (Nbk), *Is et melkgeld d'r ok?* d.i. meegebracht, meegekomen van de zuivelfabriek (Bu), *Dan kotten ze jow in 't melkgeld* met name: als men de melk niet erg schoon levert aan de fabriek (Dhau, Nbk)

melkgeldpoedegien (vo) et; ...poedegies ['m...pudaxin] 1. bep. zakje waarin de boer het *melkgeld* kreeg dat de zuivelfabriek hem uitbetaalde voor de geleverde melk *Ze gavven best, mar doe et melkgeldpoedegien zaoterdays kwam, schrok Haarm toch wel* (vo)

melkgerak z. *melkgerai*

melkgerecht (l) - melkgerecht

melkgerai (verspr.) Ook *melkgerak* (Ld, Np) et ['m...] 1. de benodigdheden voor het melken (zoals de bussen, de zij'e, de

melkstoeltjes) *De emmers en de zij'en was et melkgerai* (Ma), *Et melkgerai schoneholen was vroeger een veurnaem ding* (Obk)

melkgift (Op) - melkgift

melkglas (Bu, Dho, Nbk, Nt, Ol-Nl, Wol) et; ...glaezen (bet. 2, 3); -sien (bet. 2) ['m...] 1. (stofn.) bep. glas: glas met melkkleur (Dho, Nt, Ol-Nl, Wol) *Dat melkglas is zaachter an de ogen* (Dho), *Die gloeilaampen bin van melkglas* (Ol-Nl) 2. glas waaruit men melk drinkt (Nbk) 3. bep. glas als onderdeel van het moderne machinale melken, waarin nl. melk wordt opgevangen (Bu), vgl. *Tegenwoordig hej' in de mederne stallen ok melkglaezen; ien glas per koe, waor as de melk in terechte komt* (Bu)

melkgoed (Nbk, Op) et ['m...] 1. melkzeef, emmers en bussen voor het melken *Aovens haelden we et melkgoed in* (Nbk), hetz. als *melkgerai*

melkhaandel (spor.) - melkhandel

melkhokke (ZW, WH, El, Nw) et; -n ['m...] 1. melkhok, melkbocht, hetz. als *jister* (ZW, WH), ook: niet met deuren afgesloten hok in het land waarin men koeien melkt (die men dus gemakkelijk naar binnen en naar buiten drijft) (El) *Te bruken niet je goeie fiets, mar een oolde, om de koenen naor et melkhokke te haelen, om melken te gaon, zoemers* (Bdie, Pe-Dbl) 2. hok waarin men de melk had staan die men verkregen had bij het melken (Nw)

melkjak z. *melkersjak*

melkjister (Op) de; -s ['m...] 1. hetz. als *jister*, z. aldaar

melkjok (k: Ste) Ook *melkjuk* (Bu, Ld, Sz), *melkersjok* (Np), *melkersjuk* (Mun) ['mel(ə)kjok, ...jok (z. ook *jok*)/...jɔk /...kɪs...] - melkjuk

melkjuk z. *melkjok*

melkkaemer (Dfo, Dhau, El, Ol-Nl, Pe-Dbl, Sz, Wol) de; -s ['m...] 1. ruimte waar de melk stond te koelen en te romen (vaak deels onder de begane grond, bijv. onder de *opkaemer* (Sz, Ol-Nl), ook: tussen voorhuis en stal (Dfo), onder bedsteden of kamer (El)), z. ook *melkkelder* vgl. *De melkkaemer zit onder 't huus* (Dhau), *Vroeger wodde de melk in de melkkaemer brocht, in grote tobben, om*

melkkalf - melkkroje

te romen (Ol-Nl)

melkkalf (Op) - melkkalf (lett.), zuigkalf

melkkanne ['m...] - melkkan

melkkannegien - melkkannetje *een zwat melkkannegien mit een gooldkleurig raantien* (v)

melkkarre ['m...] - melkkar, ook: een over rails lopend wagentje waarmee men de melkbussen naar de weg bracht *We brengen de bussen naor de weg mit de melkkarre* (Np, Nbk), *De boer het de melkkarre achter de fiets* nl. in de vorm van een tweewieler (Ol-Nl), *Haarm vertelde dat J.S. nao et boelgoed (...) in dienst kommen zol bij de botterfebriek, aachter de melkkarre bij de burgers langes* (vo), *De melkboer komt langes mit de melkkarre* (Ol-Nl), vandaar *Is de melkkarre al langes west?* (Bdie)

melkkatheder (Nbk) de; -s ['m...kati:dʒ] 1. melkpijpje *As de koe spreidt, dan spreidt de utter; dan is et slotgat, de sluitspiere van de utter kepot. D'r weren wel (vet)keersies van was, die koj' d'r in doen; d'r zat een kwassien an, eers kon et in de utter verdwienen. D'r weren ok melkkatheders, van metaol, die koj' d'r in stikken; overdag kwammen de katheders in de spiritus om ze goed zuver te holen, tegen ontstekings* (Nbk)

melkkelder (Db, El, Ma, Nbk, Np, Nt, Obk, Ow, Spa, Ste, Sz) Ook **molkenkelder** (Ow: sterk verouderd) de; -s; -tien ['m.../mɔlkj...] 1. melkkelder, kelder waar de melk koelt en roomt (geheel doorlopend onder de woonkamer (k: Ste), onder de opkamer (Np, Obk), z. ook *melkkaemer*) *De melkkelder zat in de Saksische boerderije veur bij de weg onder of naost de kaemer in et veurhuus; 't gong d'r omme dat de melk ofroomd wodde en in platte roodkeuperen schaolen kwam, en dan wodde ze kaarnd* (Nbk), (...) *de melkkelder onder de veurhuzen van oolde boerderijen, waar de melk ston te zoeren veur 't kaarnen; dat deden ze zelf* (Obk)

melkketel (Ste) de; -s ['m...] 1. elk der brede koperen emmers (met hengsels) om melk in te vervoeren met behulp van het juk (20 tot 25 l inhoud, plm. 50 cm hoog)

melkklaant (Dfo, vo) de; -en ['m...] 1. iemand die rechtstreeks melk koopt bij een boer *De melkklaanten die wij hadden,*

vreugen d'r doe vaeke omme (Dfo), *Mar elke boer hadde wel zien melkklaanten, die aovens of morgens mit flessen in de fietstassen naor heur vaaste boer gongen* (vo)

melkklieere (Bu, Nw) - melkklier *Is et een klutien of is et een melkklieere die opzet is?* (Bu, Nw)

melkknecht (verspr.) Ook **melkersknecht** (Dho) de; -en; ...knechien ['mel(ə)knɛxt /'mel(ə)kɛs...] 1. melkknecht (nl. speciaal aangesteld voor het melken) *Die is as melkknecht naor Duitslaand gaon; dan mossen ze de koenen verzorgen en melken* (drie keer daegs) (Bu, Dfo)

melkkoe - melkkoe (ook fig.) *Dat is een beste melkkoe, een gier as een (sche-pels)maande* (Ste), *Dat is een mooie melkkoe* een goed extra inkomen (Np), *Die het nog wel een mooi melkkoegien aachter de haand* iemand van wie men nog wel eens wat geld ontvangt (Nw)

melkkoelegien (El) et; ...koelegies ['m...] 1. kuiltje aan het eind van de melkader (bij een koe)

melkkoeme (Bu, Np) - melkkom

melkkoker ['m...] - melkkoker *'k Heb de melkkoker mit melk opzet* (Db)

melkkonterleur (Nbk) Ook **melkkontre-leur** (Np, Op), **melkkontroleur** (Ol-Nl, Spa) - melkkontroleur: persoon die ertoe is aangesteld of aangewezen om melk-kontroles uit te voeren, die de kwaliteit van de melk vaststelt

melkkontreleur z. **melkkonterleur**

melkkontrole - melkkontrole *Ze hebben botterfebrieken sticht, ankoopkoperaosies, een stamboek, melkkontrole en ok boere-lienbaanken* (l)

melkkonterleur z. **melkkonterleur**

melkkroje (Bdie, Db, Dfo, Ld, Ma, Np, Nt, Nw, Obk, Op, Ow, Spa, Sz, vo) Ook **melkerskroje** (Dho) de; -n ['mel(ə)kro:əjə /...kɛs...] 1. kruiwagen voor het vervoer van melkbussen (lang en plat (Obk), voor vier tot zes bussen (Sz, Dfo), met alleen een lage wand (*veurschut*) aan de voorkant (Db)) *De bussen wodden vroeger wel op 'e melkkroje naor de weg brocht* (Obk), *Et melkersark wodde op 'e melkkroje zet* (vo), *De melkkroje had een iezeren frame om de band, waor as de bussen percies in pasten; d'r konnen vier bussen op* (Spa), *Kleine*

boerties die achterof woonden brochten de melkbussen mit de melkkroje naor de weg (Op), De melkkroje wodde ok wel bruukt veur et vredigen, veur stienvervoer of veur kuil (Nw)

melklappe (Db, El, Ow) de; -n ['m...] 1. koe die veel melk geeft (hetz. als *melkzak*) *Oonze oolde N. was een echte melklappe (Db)*

melkleiding (Dfo, Nbk, vo) - melkleiding *D'r is now ok een ni'j systeem mit een melkleiding (vo)*

melklepel (Np, Ste) de; -s; -tien ['m...] 1. roomlepel (Ste) 2. (verkl.) zilveren lepelkje waarmee men melk in de koffie deed (Np)

melkliest z. *melkliste*

melkliste (verspr.) Ook *melkliest* (verspr. OS, Nw, Ol-Nl), *melkliste* (Np) de; -n ['m...] 1. melklijst, lijst met notities waaruit het verloop van de melkproduktie van een koe valt af te lezen *Aj' een koe verkopen kuj' de melkliste opvragen bij' de febriek, dan kuj' zien hoevule melk hi'j gef* (Nw)

melkliste z. *melkliste*

melklorre z. *melklorrie*

melklorrie (Bdie, Diz, Nbk, Nt, Op, Spa) Ook *melklorre* (Bdie, Np, Sz) de; -s; -gien ['m...lori] 1. laag vierwielig wagentje (niet zelden op rails) waarmee de melkbussen naar en van de weg werden gereden

melkmage (Spa) de; -n ['m...ma:yə] 1. lebmaag bij een kalfje (bij een pasgeboren kalf komt daar nl. de melk alleen in en stremt daar)

melkman (spor.) ['m...] - (recentelijk ontleend) melkman

melkmark (Op) de ['m...] 1. melkmarkt (all. bekend uit *Zwolle*)

melkmeid (Obk, Ol-Nl, Spa, Sz) - melkmeid, dienstmeid van een boer die helpt bij het melken

melkmesiene - melkmachine *Een melk-mesiene leek him hier een uitkomst toe (vo), Haandelt je vader nog in melkmesienen? (Ste)*

melkmonster z. *melkmoonster*

melkmoonster Ook *melkmonster* (Spa) et; -s; -tien ['m...] 1. monster melk dat men neemt (meestal: door een *moonsternemer*, nl. in opdracht van de zuivelfabriek; *moonster* is gewoner)

melkmuil (Ld, Obk, Wol) de; -en

['mel(ə)kmœjl] 1. slome, zeer toegeeflijke persoon (Ld, Obk) 2. jongen in de puberteit (Wol)

melknappe (Bdie, Dfo, El, Nt, Nw, Obk, Sz, k: Ste) et; -n; ...nappien ['m...] 1. melknep, melkkom, vaak: halve dop van een kokosnoot waarmee men melk afmat (Bdie, Nw); het *melknappien* werd ook in de melk gelegd wanneer die aan het juk werd gedragen, nl. om spatten te voorkomen; de melker mocht, als hij de melk van ver moest halen, een napje melk opdrinken (k: Ste) *Et kalf moet drie keer zoe'n melk-nappe vol melk hebben (Nw), De melk-nappe wodde hier ok wel Jouster kop noemd en daor wodden de schaopen in mulken (Sz), Mit kaarnen hadden ze een hoolten melknappe (Obk)*

melkontvanger (Nbk, Nw) de; -s ['m...] 1. werknemer van een zuivelfabriek die binnengekomen melk van de *melkrieder* aanneemt en zorgt voor transport naar binnen

melkontvangst (Ma, Nbk, Nw, Obk) de ['m...] 1. afdeling van een zuivelfabriek waar de melk van de boeren binnenkomt om vervolgens de verdere bewerking te ondergaan (de melkbussen kwamen daar eerder op de lopende band (Nbk, Nw))

melkopbrengrst (spor.) - melkopbrengrst **melkpanne** (Db, Nbk) de; -n; -gien ['m...] 1. pan waarin men de melk kookt

melkperduktie (Nbk, vo, l) Ook *melkproduktie* (verspr.) de ['m...] 1. produktie, opbrengrst van melk *Hoe woj' de melkperduktie inkrimpen? (vo)*

melkpiepien (Np, vo) et; ...piepies ['m...] 1. melkpijpje *Et melkpiepien stakken ze in de utter, eers kwam et niet goed mit et melken (Np), En now wol ik veur die achtersten [nl. spenen bij een koe] twee zulveren melkpiepies kopen (vo)*

melkpoede z. *melkzak*

melkpoeier (Op, Wol) - melkpoeder

melkpoele (Op) de ['m...] 1. melkplas *Om de melkpoele wat in te dammen hebben ze de superheffing invoerd (Op)*

melkpraem (Obk) de; -en; -pien ['m...] 1. praam waarmee men melk vervoert van de boeren naar de zuivelfabriek *Vroeger gong de melkpraem de Lendediek langes om de melk bij' de boeren op te haelen (Obk)*

melkproduktie z. *melkperduktie*

melkpries - melkstroom

melkpries de; ...priezen ['m...] 1. melkprijs (van de melk die de melkboer verkoopt, maar vooral: de prijs die veehouders in de desbetreffende periode krijgen voor de door hen geleverde melk) *Beuren jim op 't heden een betien een fesoenlike melkpries?* (Nw)

melkpulle (Bdie, Bu, Np, Ol-Nl, Ste) de; -n; -gien ['m...] 1. melkbus (ook wel van klein formaat) *De melkpulle daor haelden ze melk in veur huushoodelik gebruik* (Bu)

melkpunter (Nt) de; -s; -tien ['m...] 1. punter waarmee men melk vervoert

melkputte (Bdie, Spa) de; -n ['m...] 1. melkput: verlaagd deel in een ligboxenstal waarin met staat bij het melken

melkputtien (Ow) et; ...putties ['m...] 1. kuiltje aan het eind van de melkader

melkquotum (Nbk, Np) et ['m...kwo:ətəm] 1. de maximale hoeveelheid melk die een boer volgens een bep. regeling mag produceren

melkras (spor.) - melkras

melkrieder (Bu, Dfo, El, Ma, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Ow, Spa, Sz) de; -s; -tien ['m...ridr] 1. melkrijder: man die de bussen met melk bij de boeren ophaalde, ze met de *melkwaegen* of evt. vrachtauto naar de fabriek bracht en lege bussen en produkten als wei, karnemelk op de terugweg bezorgde *De melkrieder komp d'r al an, wij bin zeker weer laat* (Sz)

melkriederspeerd (Ow) et; -en; ...peertien ['m...] 1. paard dat de wagen van een *melkrieder* trok *De maonkappe wodde een hoop bruukt veur melkriederspeerden* (Ow)

melkrit (Nbk, Nw, Obk, Ow, vo) de; -ten; -tien ['m...rit] 1. vaste rit van een *melkrieder* in opdracht van een zuivel-fabriek, d.i. voor het vervoer van de bussen melk naar de fabriek en van de lege bussen die naar de boeren teruggaan (eventueel met produkten als wei en karnemelk) *De melkrieder schreef vroeger in op een melkrit* (Obk), *Ok wodden d'r doe een bult kerweigies uitbesteded zoas melkritties deur et febriek of een stok laand diepspitten* (Ow), *Hi'j zee dat hi'j d'r al over docht hadde om een melkrit an te nemen van de botterfebriek* (vo)

melkrobot (Bu) de; -s, -ten ['m...ro:bot] 1. melkrobot *Die melkrobot is wel et nijste*

van et nijste, mar et voldot nog niet overal! (Bu)

melksalon z. *melkselon*

melkschaap (Bu, Nbk, Nw) et; -en; -ien ['m...] 1. melkschaap: type schaaap dat men houdt om de melk (en niet speciaal om de wol) *Et Friese schaaop is een echt melkschaap* (Nbk)

melkschipper (Spa, Sz) de; -s; -tien ['m...] 1. degene die in opdracht met een boot de bussen melk van de boeren naar de fabriek vervoert

melkschölk ((Ma) de; -en; -ien ['m...] 1. schort gedragen bij het melken, z. ook *melkersschölk*

melkselon (Np) Ook *melksalon* (Np) - melksalon, ook: grote borsten van een vrouw of vrouw met grote borsten *Die het ok een aorige melkselon!* (Np), *Wat een melkselon is me dat!* (Np)

melksikke (Dfo) de; -n; ...sikkien ['m...sikə] 1. hetz. als *melkgeite*, z. aldaar **melkslange** (Obk) de; -n ['m...] 1. slang die volgens de overlevering melk zou drinken bij vee in de wei

melkspiegel (El, Ste) ['m...] - melkspiegel **melkstal** (Bdie, Bu, El, Spa, Wol) - melkstal *Die koe migt altied an in de melkstal* (El)

melkstel (Nbk, vo) - melkstel *Mit een weke melkte hi'j mit twee melkstellen en Trien mulk nao* (vo)

melkster (Bu, Np, Nw, Spa, ba) de; -s; -tien ['m...] 1. dienstmeid die helpt bij het melken *De melkster in de jister, die zat d'r now en gister, die zat d'r elke dag...* (ba)

melkstiekel (Sz, fp) - melkdistel **melkstoeltien** (Sz) ['m...] - melkstoeltje (*tule* is gebruikelijker)

melkstok (Obk, Ol-Nl, Op, Spa, Sz) de; -ken ['m...stək] 1. meetstok waarmee men de hoeveelheid melk meet (in melkbus, emmer en thans ook in een tank (Op)) *De melkstok was van keuper* (Ol-Nl), *De melkstok wodde bruukt om de melk te meten in de bussen, om nao te gaon of ze wel genoeg betaald kregen van de febriek* (Sz), *Die boer is zo sekuur, hi'j meet de melk in de bussen mit de melkstok* (Op)

melkstroom (vo) de; ...stromen ['m...] 1. de grote hoeveelheid melk die de boeren produceren *Op et hoogste van de melkstroom, in meie, zakte de pries* (vo)

melksukelao(de) - melkchocolade
melktane - melktand *Et liekt wel as het A.H. now zoe'n betien alle melktanen d'r uut!* (Ow), *Die is de melktanen wel kwiet* hij is niet zo jong meer (Bu)
melktank - melktank
melktapper (Ow) de; -s ['m...] 1. iemand die langs de huizen trok om melk van de boeren te verkopen
melktekens (El, Spa) ['m...] - melktekens, met name: flinke melkaders *Die koe het mooie melktekens* (El), *...beste melktekens* (Spa)
melktiele (Dfo) de; -n ['m...ti:lə] 1. grote, platte kom waarin men melk bewaarde
melktonne (k: Ste) - melkton
melktule (Ld, Op) de; -n; -gien ['m...] 1. hetz. als *tule*, z. aldaar
melkvaarder z. *melkveerder*
melkvaerder z. *melkveerder*
melkvat (Db, Dho, Ma, Obk, Ste, k: Ste) et; -ten; -tien ['m...] 1. vat om melk in te bewaren (van koper (Db, Ste); ong. 20 cm hoog, met een doorsnee van ong. 45 cm en met een brede, naar buiten toe uitstaande rand (Ste)) *De melkkelder was om de melkvatten in te zetten, om de melk of te romen* (Ste), *De melk mos zoeren in melkvatten* (Obk)
melkvee et ['m(ə)fi:] 1. melkvee
melkveehouderi'je (Bu, Nbk) [...ho:l dɾ'tjə, ...ho:ldə'r...] - melkveehouderij (recent ontleend, gewoner zijn omschrijvingen als *Ze hebben melkeri'je* (Bu)
melkveerder (Bu, Obk) Ook *melkvaarder* (Nt), *melkvaarder* (Dia, Spa) de; -s ['m(ə)kfi:əɾdɾ/...] 1. melkvaarder, degene die met een boot de bussen melk van de boeren naar de fabriek vervoert
melkveerze - melkvaars
melkventer (Db, Nw, Ow, Ste) - (vooral vroeger gebruikte benaming, thans meestal *melkboer*) melkboer
melkverkoper (Obk) de; -s; -tien ['m...] 1. iemand die melk verkoopt *De melkverkoper dee de meensken melk onder de maat* (Obk)
melkvet (Bu) - melkvet
melkwaegen (Nbk, Np, Wol) Ook *melkwagen* (WH) de; -s; -tien ['m...] 1. grote wagen waarop de melk van de boeren naar de zuivelfabriek werd gebracht (in bussen; bep. produkten, zoals karnemelk of wei,

werden op de terugweg bij de weg geplaatst); thans nog wel bij boeren in gebruik voor vervoer van bep. grote vrachten (Spa) *Is de melkwaegen d'r al langes?* (Nbk) 2. wagen waarmee de boer naar het land gaat te melken (Spa)
melkwaegenpeerd (Np) et; -en; ...peertien ['m...] 1. paard dat gebruikt wordt om een *melkwaegen* te trekken
melkwagen z. *melkwaegen*
melkweg - melkweg (aan de hemel)
melkwol z. *melkwolle*
melkwolle (Dfo, Dhau, Dho, Nt, Obk, Ol-Nl, Spa, Sz) Ook *melkwol* (Db, Ol-Nl, Sz) de ['m...] 1. breigaren dat fabrieksmatig uit melk wordt geproduceerd (nog wat zachter dan garen van wol (Nt, Ol-Nl)), vooral bekend uit de periode van/van vlak na W.O. II *Van dit knot melkwol za'k mar wat ondergoed breien* (Ol-Nl), *Ik weet nog wel dat d'r vlak nao de oorlog melkwolle was; et was in de wasse zo glad as snottebelle* (Spa) 2. (verz.) wollig pluus van de ratelpopulier (Obk) *Vroeger stonnen d'r bij' oons veur 't huus een riegel klaeterjaegers en daor kwammen van die witte, vlokkige pluusters an, dat nuumden wij melkwolle* (Obk)
melkzaeke (Nbk, Wol) - melkzaak
melkzak (Dfo, Dho, Diz, El, Ld, Np, Ol-Nl, Ow, Spa, vo) Ook *melkpoede* (Ow) de; -ken ['m...] 1. koe die veel melk geeft *Dat is een aorige melkzak!* (Np), *...een ouwe melkzak!* (Spa), *...een goeie melkzak* (Dho, Diz, Ld), *Dat is een echte melkzak!* (Dfo), *Die oolde melkzak verkopen we nog niet!* (Ol-Nl)
melkzaod (Sun-Ot) et ['m...] 1. zaad van onkruid, met name van krodde *Melkzaod kwam uut et zaod bij' et dusken* (Sun-Ot)
melkzeef z. *melkzi'je*
melkzi'je Ook *melkzeef* (Db) de; -n; ...zi'jgien ['m...] 1. melkzeef, melkteems *Een goeie melkzi'je was veur een boer een veurnaem ding om goeie kwaliteit melk leveren te kunnen* (Op), *Maek de melkzi'je even klaor* (Np), *We deden in de melkzeef altied nog een watte, om de melk goed schone te hopen* (Db)
melkziek (Obk) bn. ['m(ə)ksik] 1. lijdend aan *melkziekte*, z. aldaar *melkzieke beesten* (Obk)
melkziekte (verspr.) Ook *melkzucht* (Nt)

melkziepe - memmetael

de ['m.../...SAXI] 1. melkziekte *Vlak nao 't kalven krijgt een koe wel es melkziekte* (Spa), *Bij melkziekte dan gaon alle zoolten d'r uut* (Ste), *Die koe die lag an de melkziekte; dan mos d'r iene kommen te pompen, dan pompten ze et gier op* (Np)

melkziepe (spor.) - melkzeep

melkzoeger (Obk, fp) de; -s; -tien ['m...su:gr] 1. koe die melk zuigt bij zichzelf of bij andere koeien 2. hondsdrif (fp)

melkzucht z. *melkziekte*

melkzwam (l) - melkzwam

melle z. *melde*

mellen z. *melden*

mellestok z. *meldestok*

mellezaad z. *meldezaad*

melodie de; -nen; -gien [m:lo:(ə)'di] -melodie: wijs, tune

meloen de; -en; -tien, -egien [mə'lün] 1. meloen

melte z. *melde*

mem (OS, Bdie, Bu, Dho, Diz, Mun, Np, Nt, Nw, Op, Ste, b: lm, bo: Nw; in Wol all. in ongunstige betekenis) Ook **memme** (Ol-Nl) de; -men; -megien, -pien (Bdie; Nbk: vooral bij vleierend gebruik); vn. aand. eerder ook *hi'j* [mem(ə)] 1. (ook als aanspreekvorm) moeder (van kinderen) *Stil toch, zee heit, mem ligt even op berre, ze is niet al te lekker* (b), *Wat mien mem zegt, is evangelie* (Ld), *Mem, waar bi'j?* (Nbk), *Wil mem ok een koekien hebben?* (Nbk), *Vaeke docht ze, dat op de iene of ere dag toch nog de echte mem opdaegen kwam* de biologische moeder (hier: i.t.t. de moeder die het kind had aangenomen) (j), (verb.:) *Jongkerels die wat durf hebben en niet te arg an memmen bri'jpot hangen* bij moeders pappot blijven (p), *Et haantien zochte al steun an memmen rok* de rok van z'n moeder (b), zo ook *Hi'j hangt altied an zien memmen rok* vooral fig.: hij is altijd bij z'n moeder, zoekt altijd steun bij haar (Ld) en *Die hangt (heur) mem altied an de rok(ken)* (Nbk, Np), *Hi'j hangt an memmen rok* (Db, Ow, Nbk), zo ook *an mems rok hangen* (Bu, Obk), *...rokken...* (Obk), *an memmes rokken hangen* (Db, Dhau), *oonze mem* onze moeder (Bu, Db, Dfo, El, Ld, Nbk, Np, Obk, Ow), ook *oons...* (Db, Dfo, Dhau, Ld, Nbk, Ow), *mem heurend* exemplaar dat van moeder is (Nbk), *mem*

heures id. (Nbk), *mem zienend* id. (ook als onfatsoenlijk ervaren) (Nbk), (verb.) *memmen poppe* kind waarvan de moeder het meest houdt, dat erg wordt verwend door de moeder, kind dat erg afhankelijk is van de moeder (Bu, Nbk, Ld, Np, Ow), zo ook *N. is niet zo stark, et is echt memmes poppe* (Db), *Zi'j is mems poppien* (Ma), *memmen kiend* id. (Nbk), *Ze is nogal memmes kiend* id. (Dhau), (negatief:) *Gao toch naor je mem!* (Wol), (schertsend, als woordspeling op *ien toet maem:*) *Dat kiend raost altied, et is ien toet mem* (Obk), (bij vergelijking *Ze het as een mem veur de hiele buurt zorgd* (Nbk), *Ze nuumden heur in de jaoren zestig en zeuventig wel de mem van 't Stellingwarfs* (Nbk) 2. wijfjesdier met één of meer jongen *Et kalfien lag in 't stro en kreeg de melk zo waarm uut et lichem van de mem* (j), *De laomer leupen achter heur mem an* (Ow) 3. in *ien toet mem* eender, precies gelijk, z. onder *toet * Thijsie, Thijsie takkebos/Wust niet waor hi'j kakken mos/Hi'j kakte in zien hempien/Daor ging hi'j mit naor mempien/Mempien gooide 't in de pann/En bakte d'r lekkere koeken van* (Bdie)

mement (verspr.) Ook **moment** (verspr.) et; -en; -ien [mə'ment/mō:'ment] 1. ogenblik *Een moment he'k dat waorneumen, et was een flits* (Spa), *een plechtig moment* ogenblik waarop een plechtige gebeurtenis plaatsvindt (Ol-Nl), *Ien moment, dan kom ik d'r an* (Wol), *Hi'j kan hier ieder mement wezen* (Np), *Kuj' ok es even een moment stille wezen?* (Obk), *Woj' nog een moment wachten?* (Nbk, Np, Spa), *Even een moment geduld, we zullen je zo helpen* (Dfo), *op 't mement* op het ogenblik, op dit tijdstip (Dhau, Nbk, Np, Obk): *Op 't mement bin we an 't schrieven veur de Schrieversronte* (Dhau), *Ik wil je wel helpen, mar op et moment he'k et niet an tied* (Obk), *Op 't moment bin ze niet thuus* (Dho)

memento (l) [mɪ:'mento:, ...toM], in *memento mori*: *Veur et hekke mit Memento Mori stonnen ze stille* (l)

memme z. *mem*

memmeschoot (Obk) - moederschoot: schoot van een moeder

memmetael (Nbk) Ook **memstael** (Op), **memmetaol** (Op) ['meməte:l/'mɛms...

/ˈmemətə:əl] - moerstaal, moedertaal

memmetaol z. *memmetael*

memmie (spor. oost.) [ˈmemi] 1. mammie

memo (l) [ˈmī:mo:, ...mɔm] - memo (bep. klein briefpapier of mededeling; daarop)

memoires (l) [mī:'mwa:ərəs] - memoires

memoriam z. *in memoriam*

memorie de [mī:'mo:əri] 1. geheugen, herinneringsvermogen *Hij wodt wel wat doof en zien gezicht wodt ok minder, mar zien memorie is nog prima* (Op), *Oolde meensken leven in memorie, ze praoten vaeke over oolde tieden* leven voortdurend met hun herinneringen (Obk), *Ze waeren nog goed van memorie* (Pe-Dbl), *Ik bin slecht van memorie* (Ma), *kot van memorie wezen* niet lang onthouden (Dho, El, Np, Nw, Ow, Ste, Sz), ook: gauw kwaad, driftig zijn (Dfo, Nbk, Nt), kort van beraad zijn, vaak snel besluitend (Dhau, Nbk, Nw) 2. memorie: bep. schriftuur, verhandeling *As d'r een persoon sturven is, moet d'r binnen negen maonden een memorie van successie indiend wodden* (Op), *Nao et overliden van pake mos de notaris de akte van memorie opmaeken veur et verdfielen van de arfenis* (Db), *memorie van antwoord* (Ol-Nl)

memstael z. *memmetael*

men onbep. vn. [men] 1. de mensen inklusief de spreker; daarbij kan soms de nadruk op de spreker en evt. de angesprokene(n) komen te liggen *Een aander gaat mar dood, en mén kan mar betaelen* ik of wij: i.t.t. anderen (b), *Men is langer in geveer van iens leven aj' op 'e weg binnen men verkeert zo langzamerhand, de laatste tijd in levensgevaar* (lett.: gevaar van z'n leven, vgl. *iens* III) (b), *Dat zol mén toch niet doen!* ik, wij, onze mensen i.t.t. anderen (Diz, Ow); *De kraan-teman - men zól zoe'n vent! - die hul mi'j veur et lappien* je zóú hem toch (...) (b), *Men het now ien keer over et algemien gauw een oordiel over een aander zien zaaken* (Obk) 2. de mensen in het algemeen, meestal: de andere mensen, dus de spreker en toegesprokene(n) duidelijk niet inbegrepen; meestal in combinatie met werkwoorden als *zeggen, vienen, weten* e.d. *Men zegt (...)* de mensen zeggen (veelal nadrukkelijk gezegd, waarbij gemakkelijk de hoofdklemtoon op *men* kan

komen te liggen; de spreker en de angesprokene(n) zijn dan uitdrukkelijk niet bedoeld), *Men zegt, hij het de meid ok mit 't jong ze zeggen* (Sz), *Men zegt dat hij dat daon het id.* (El, Wol), *Van et gezegde 'men zegt' kommen de grootste leugens* (Dhau), *'Men' weet vaak meer aj' zelf weten* de andere mensen (Spa), *Men zegt zoveule id.* (Nt, Op), *Van Jow [d.i. Gods] grote naeme zal men heuren* (b)

men. - afkorting van *menuut*, indien met hoofdletter: afkorting van *Menister*

menaander z. *meneer* II

menaar z. *meneer* II

menaer(e) z. *meneer* II

menaosie z. *menazie*

menaosiekleppe z. *menaziekleppe*

menazie (Dho, Ow, Sz) Ook *menaosie* (Obk) de [mə'nɑ:zi:mə'nɑ:asie] 1. eten, voedsel dat men nuttigt bij een maaltijd, dat men eet in een gezin (Obk, Sz) *We gaon eerst mar henne om menazie* (Sz), *Et was daor een krappe menaosie die huusholing mit al die kiender, et was aarmoede troef* (Obk) 2. in in de *menazie* in de kost (Dho, Ow), vgl. *Ze hebbe iene in de menazie* in de kost (Ow), ook gezegd van iets langdurigs (Dho)

menazieklep z. *menaziekleppe*

menaziekleppe (Pe-Dbl, Wol) Ook *menazieklep* (Db, Ol-Nl, Sz), *menaosiekleppe* (Bu) de [mə'nɑ:ziklep(ə)/...] 1. grote mond (nl. in taal van soldaten (Bu)), vooral in zinnen als *Willen jow je menaziekleppe wel even dichteholen!* (Pe-Dbl, Wol)

mendeltheorie (Ow) de [ˈmɛndl̩t̩:jo:(ə)ri] 1. theorie van Mendel, waarmee nl. de erfelijkheid wordt verklaard *Arfelikhied nuunden ze doe al mendeltheorie* (Ow)

mender z. *menner*

mendeure (ZW, Dho, WS noord. van de Lende, bo: Np, Op) Ook *menningsdeure* (Mun); z. ook *baander* en *baanderdeure* de; -n; ...deurtien [ˈmɛndɑ:ərə'mɛnɪŋz...] 1. elk van twee tegen elkaar sluitende schuurdeuren van een boerderij; de kleine schuurdeuren heten meestal *kleine mendeuren*, de grote *grote mendeuren*; soms zijn de *mendeuren* de grote *mendeuren* i.t.t. tot de *kleine mendeuren* (Spa) of i.t.t. de *kleine mendeurties* (Spa), terwijl soms alleen de kleine schuurdeuren *men-deuren* heten (Diz, Wol) en de grote *baan-*

meneer - meneuvel

zerdeuren (Diz); vaak wordt met de *mendeure* het samenstel van beide tegen elkaar geplaatste deuren bedoeld *Voeren hij koemen deur de mendeuren* (Bdie), *Et voer hooi zit klem in de mendeuren* (Spa), *Dan deu 't kleine knechien de mendeuren eupen en dan reed de boer en de vrouw op de tilbrie naor buten...* (Mun), *As de boer mit een waegen hij an kwam rieden zette zien vrouw de mendeure gauw eupen* (Pe-Dbl), *De mendeure is vannacht eupen-wijd* (Spa), *Hej' de balke wel veur de mendeuren daon?* (Spa)

meneer I Ook *meheer* (Nw: verouderd), *menheer* (Nw: verouderd), *mienheer* (b, p, vo, v, s: oost.), *mijnheer* (Sz: verouderd) [mə'nɪ:ər/mə'hɪ:ər/mən'h.../min'h.../mɛjn'h...] I. man van aanzien, man die men tot een aanmerkelijk hogere sociale klasse rekent dan zichzelf; vooral: zeer beleefde aanspreekvorm die thans niet meer zo gebruikelijk is; gezegd van/tegen notabelen zoals grootgrondbezitters, notarissen, dokters, veeartsen, dominees, fabrieksdirecteuren, van/tegen de burgemeester, de ontvanger (Obk), een pastoor (Ste), van/tegen een vreemdeling met wie men nog niet vertrouwd is geraakt en die niet tot een lage maatschappelijke klasse behoort (Dho, Nbk, Op, Sz) *Ze zag een mienheer et pattien naor huus daele-kommen* (vo), *Meneer mag wel even in huus kommen, want buten is 't zo koud* (Sz), *Je hoeven gien meneer tegen mij te zeggen, heur, noem mij mar gewoon bij de veurnaeme* (Op), *veur 't huus van mienheer J.H.K.* (s: oost.), *Dat is slim, mienheer* (v), (...) *dat we mienheer niet in zoe'n rommel hebben wollen* (p), *Hoe lopt dat of, mienheer?* (b), *De pette ofnemen doe' bij een meneer* (Ste), *Dan zwetst hij tegen zien maoten! Hij is ja al meneer!* (b), *Die man is an zien menieren en an zien kleren te zien een echte meneer* (Obk), *'k Moet naor meneer* d.i. bijv. de notaris (Nbk), *Kan meneer ok even kommen?* hier: de dokter (Wol), *meneer pestoor* (Ste), *meneer de burgemeester* (Nbk, Np), *mienheer de baron* (Bdie, b), *Hij was mar een hiele meneer* (Dfo, Spa, Ma), *Mien buurman is een aorige meneer* is een aardige mijnheer, maar vooral: is een man van aanzien, doet zich als een

hele mijnheer voor (Dhau), *Die man is een hiele meneer* is een man van aanzien, doet zich als een hele mijnheer voor (Dfo, Ste), *Hij is altied op en top meneer* hij is altijd keurig gekleed, zoals een man van aanzien past (Diz), *Dat is ok een nuvere meneer* een vreemde kerel (Np), (ironisch, bijv. van iemand die de zaak heeft belazerd:) *Dat is ok een mooie meneer!* een fraai heer, een mooie kerel (Nbk, Np, Nt, Ow), (als uitroep) *De kop leup 'm omme en kwaod meneer, kwaod!* hij werd me toch boos (Ol-Nl)

meneer II (Dhau, Dmi, El, Nbk, Ow) Ook *menere* (Dmi, Nbk, bl), *menaere* (ZW, Dho), *menaer* (Np, Nt), *menaander* (Bdie, Diz, Mun, Np, Ow), *menaar* (Sz) wederkerig vn. [mə'nɪ:ər(ə)/mə'nɛ:ər(ə)/mə'nā:n dɪ/mə'nā:r] I. (z. ook *mekeer*, *mekaander*, vooral voor de verb., die hier niet alle zijn herhaald) elkaar *Die stokken laand liggen an menaander* (Np), *Ze zatten stief op menaer* (Np), *Ze reden die fiets in menaander* (Np), *We gaon mit meneer naor 't feest* (Dho, El), *Hij flaanst alles in meneer* (El), *'t Is vlak naor menaander gebeurd* (Diz), *Die beide oolde meensken bin altied tegen menaander an 't kiffen* (Diz)

menege z. *manege*

menegehoolder z. *manegehoolder*

menen z. *mienen* I

menens z. *mienens*

menere z. *meneer* II

meneuvel (alg.; bet. 1: Dfo, Dhau, Dho, El, Ma, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbl) Ook *maneuvel* (bet. 1: Nw), *meneuver* (bet. 1: Bu, Nw, Ol-Nl; bet. 2: Ol-Nl), *meneuvre* (Diz, bet. 1: Bu, Nw), *menoevers* (mv.: bet. 1: Obk), *manoeuvre* (bet. 1: verspr.) de; -s [mə'nɑ:w], ook wel ...vɪ/mɑ'n.../mənɑ:wɪ, ...vɪ (Bu), mənɔ:...(Nw)/mə'nɑ:vɾə/mə'nu:wɪs, ...vɪs/mɑ'nɔ:vɾə, ...nɑ:vɾə] I. legeroefening e.d. (verspr.) *militaire meneuvels* (Dhau), *Ze bin zo an 't schieten, ze hebben zeker meneuvels* (El), *De militairen doen meneuvels* (Dfo), *...holen meneuvels* (Op, Ow, Bdie), *...bin op...* (Dho), *D'r weren grote meneuvels* (Ma), *We moe'n morgen op meneuvels* (Np), *As de soldaoten veur herhaling opkommen mossen, dan mossen ze op meneuvels; krek doen as et oorlog*

was en wat ieder dan te doen ston (Pe-Dbl, Ow) 2. beweging die men maakt met armen of benen, vooral: enigszins vreemde beweging die men maakt (verspr.), *De meester zag R. zien meneuvels en zee...* (b), *Hi'j maekte aorige meneuvels* vreemde bewegingen (Dfo), *...rere meneuvels* (Dho, Dhau), *vremde meneuvels* (Ol-Nl, Nbk), *Die kleine jonge is drie jaor, mar aj' dat zien wat veur gekke meneuvels as hi'j maakt, hi'j raakt de grond soms niet* (Sz), *N. was nogal een jaor of wat jonger as M.; ze zee dat ze toch dudelik marken kon dat M. minder wodde; de laeste tied maekte hi'j nog wel wat meneuvels, mar veerder kwam d'r niet vule meer van d.i.: M. had te kampen met verminderde potentie* (Ow), zo ook in *De meneuvels maekt hi'j wel, mar wieder komt hi'j niet* (Dhau, Ma, Obk) 3. iets dat men uithaalt, gekke streek, frats *Daor moej' je niks van antrekken heur, die jonge het et zo slim niet, dat bin mar meneuvels van 'm* (Op), *Dat oolde mannegien kan soms raere meneuvels uuthaelen* (Ste), *Dat kiend kan soms rere meneuvels hebben; die pest nogal wel es een aander kiend of nemt stiekem wat mit* (Obk), *vremde meneuvels* (Dhau, Ste), *Die jonge had mar raere meneuvels, hi'j wol niet naor schoele* (Dho, Ste), *Die het een protte meneuvels* (Bu), *Die het ok altied een bult meneuvels* veel gekke dingen, vreemde fratsen (Ow)

meneuver z. *meneuvel*
meneuvre z. *meneuvel*
mengbak z. *mingbak*
mengbult z. *mingbult*
mengd (Nw) bn. 1. dooreen gemengd, bestaande uit een mengsel, samengesteld uit verschillende soorten, substanties (z. ook *gemengd*) *mengd zaod* (Nw)
mengel z. *mingel*
mengelmoes z. *mingelmoes*
mengen z. *mingen*
menger z. *minger*
menggat z. *minggat*
mengkoeme z. *mingselkoeme*
mengkomme z. *mingselkoeme*
mengkraene z. *mingkraene*
mengmes(se) z. *mingmest*
mengmest z. *mingmest*
mengmestpompe (Nw) de; -n ['m...] 1. bep. pomp voor het mengen van *mingmest*,

z. ook aldaar *Vroeger haj' een mengmest-pompe om et te mengen, daorvéur kwam et op 'e bulte, en d'r wodde ok grond bi'j deur daon, et wodde now en dan ommeschept* (Nw)

mengputte z. *mingputte*
mengschoppe z. *mingschoppe*
mengsel z. *mingsel*
mengselkoeme z. *mingselkoeme*
mengselkom(me) z. *mingselkoeme*
mengvoer z. *mingvoer*
menhaege (Ste) de; -n; ...haegien ['men he:ɣə] 1. *haege* (z. aldaar) van zodanig stevige grond dat men erover kon gaan met paard en wagen
menheer z. *meneer* 1
menie de ['mī:ni] 1. *menie* (bep. verf) *et in de rooie menie zetten* menieën met rode menie (d.i. inzake houtwerk) (Nbk)
menienen (Bu) ['mī:nin:] - menieën
menier z. *meniere*
meniere Ook *menier* (spor.), *maniere*, *manier* (spor.) de; -n; meniertien [mə 'ni:ər(ə)/ma'n...] 1. wijze van doen of van handelen *I'j hebben dezelve meniere van lopen as je heit* (Db), *Ie kun d'r op verschillende menieren kommen* bijv. per auto, trein of bus (Nbk), *op de ien of aandere meniere*, *Op die meniere doe 'k et* (Ste), *Op die meniere wodt et niks als je het zo doet, als het zo gaat* (Nbk), *Op wat veur meniere wil mien oolde struuk op zien oolde dag nog hereboer wodden?* (b), *Elke weke moet d'r op disse meniere een bak leegschept wodden* (b), *We moe'n et op zoeh'n meniere doen, dan is 't altied goed* (El), *Et is een vreemde meniere van doen, om zo vlak veur 't eten mit de hiele familie d'r an te kommen* (b, Obk), *de meniere van zeggen de wijze waarop men iets zegt* (b), *Dat gaot op een raere meniere* (Np), *iene op een gemiene meniere hunen* (b), *Dat kuj' op verschillende menieren doen* (Nbk), ...*bekieken* vanuit verschillende invalshoeken (Nbk), *Ze hebben in dat laand now ien keer een aandere meniere van leven* (Pe-Dbl), *Op wat veur meniere...* (Nbk, b), *Op welke meniere bedoel ie dat?* (Diz), *Own! Op die meniere!* ach juist, zit het zo, gaat het op die wijze (alg., Nbk), *Ik maekt dat klaor op mien meniere* zoals ik het gewend ben te doen (Ol-Nl), *Ik had op mien meniere et goed veur mekeer brocht*,

menievarve - menneri'je

mar hi'j had d'r toch weer wat van te snakken naar mijn eigen overtuiging (Nbk), *zo ook Op mien maniere wa'k klaor* naar mijn inzichten (Nbk), *Aj' et drok hebben en wat laeter eten dan kuj' op jow maniere rammelen van de honger* naar zoals jij het ondervindt, meent (Obk), *Hi'j hooft d'r een eigen maniere van doen op nao* (Ow), *De maniere van doen van die kerel doet gofferdachtig an* (Sz), *Dat is gien maniere van doen* dat is zeer onbehoorlijk, zoals hij handelt (alg., Nt) 2. gewoonte om te doen, vooral: fatsoenlijke wijze van gedrag *Hej' gien (goeie) manieren leerd?* (Nbk), *Da's hielemaole gien maniere, dat liekt nargens op* (Ste), *Dat bin zien manieren* (Bu), *Dat vien 'k gien maniere, daj' dat daon hebben* een onbehoorlijke wijze van optreden (Nw) **menievarve** (Bu) - menieverf *We moe'n even een busse menievarve ophaelen* (Bu) **mening** z. *miening*

menist (l) de; -en - menist

menister Ook **minister** de; -s; -tien [mə'nistɪ/mi...] 1. minister (die deel uitmaakt van de regering) *We hebben een ni'je menister* (Ow), *de menister van Onderwies, een menister zonder pottefulie* 2. in *gevolmachtigd menister* 3. eigenaardige persoon (Dho, Diz, Pe-Dbl, Spa) *Da's me een mooie menister* een eigenaardige kerel (Dho), *Da's een aorige minister* id. (Diz, Spa), *Dat is ok een mooie menister van weer en wiend* id. (Pe-Dbl) * (gezegd vlak na W.O. II:) *Leve de menister/Die is niet van gister/Die gooide alles van de bon* (Ste)

menister-president (l) - ministerpresident

menisterraad - ministerraad

menisterschop (l) - ministerschap

menisterspost - ministerspost

menleseren z. *menneleseren*

mennebeun (Dfo, Ow) Ook **mennigebeun** (Ste) de; -en; -tien ['menəbɛ:n] 1. elk der beide verhogingen tussen het spoor van het paard en het spoor van een wagenwiel; z. ook *waegenbeun*, *beun*

menneleseren (bs: Nw) Ook **menleseren** (bs: Nw), **minneseren** (Obk), **miniseren** (Obk) zw. ww.; overg., onoverg.; *menneleseerde*, het *menneleseerd* [menlɛ'st:əɾɲ/menlə.../mɪnə.../mini...] 1. de pen van een

pen-en-gatverbinding zodanig kleiner, dunner maken dat er een overstekend deel ontstaat dat tegen het hout sluit waar de pen in steekt, waardoor men de naad niet meer kan zien, vgl. *An de dwasbalke* [nl. van de klokkestoel] *wodt een penne maekt die in et gat sluten moet; zo'e'n penne kan menneleseerd wodden, dan wodt d'r van de boverkaante van de penne wat ofhaeld, dat zodoende slöt de verbiening nog beter in mekeer* (bs: Nw), *Mit menleseren gaot d'r een stokkien of van alle kaanten, dan kuj' niet meer bij de verbiening in kieken* (bs: Nw), *Bij et maeken van raemen en kezieneren moet de timmerman de pennenn minneseren an de profielkaant* (Obk)

mennen zw. ww.; overg.; mende, het mend ['mɛn:] 1. een rij- of trekkier met een leidsel of toom sturen *Hi'j kan goed een peerd mennen* (Wol), *Dit peerd is wat zaachte in de bek, dat moej' veurzichtig mennen en niet in de bek hotten* (Op), *Ie moe'n et peerd recht mennen* (Bdie), *Hi'j kan dat peerd mit de vinger wel mennen* nl.: zo gemakkelijk gaat het (Sz), *Mit trouweri'je mos een aander kommen te mennen* (Ow), *Ie moe'n altied aachter ze an mennen* hen/haar in de gaten houden, aanmoedigen en bijsturen (Np), *Ze zat altied aachter him an te mennen* ze zei voortdurend dat hij op moest schieten, wat hij nog moest doen, hoe hij moest handelen (Ma), *Ze moe'n mend wodden* ze moeten begeleid, gestuurd worden wanneer ze iets doen (Ste) 2. met paard en wagen vervoeren *In de haast moj' de turf uut et vene mennen* (Ld), *De turf menden ze op de dele, die kwam mooi in een hoekien te staon* (Pe-Dbl), *een voer zaod d'r bij mennen* (Bu), *haever mennen* (Ste), *eerpels mennen* (Ste), *Et was veural veur bomen te mennen of aander lang spul* (Obk)

menner Ook **mender** (Ste) de; -s; -tien ['mɛnɪ/...dɪ] 1. degene die ment (inzake paard en wagen, koets enz.) *We moe'n nog even een menner hebben* (Ma), *Een peerd mag over een vaaste menner, daor is hi'j dan an wend* (Obk), *de menner van een koetse* (Bdie), *Heit die was altied menner* (Ow)

menneri'je de [mɛnɪ'jə, ook ...ɛjə: z. -i'je] 1. het voortdurend *mennen* (in beide bet.), z. aldaar *Dat gaf nog een hiele menneri'je*

(vo)

mennespoor (Dhau, Ld, Ow) Ook **menspoor** (Sz) et; ...sporen; -tien ['menə...] 1. spoor, 'paadje' ontstaan in een zandweg doordat de paarden er steeds langs lopen (dus tussen de wagensporen) *Et mennespoor gaon de wielen deur* (Ld)

mennig onbep. vn.; in bep. verb. staat de kern in het mv. zodat ook de meervoudsvorm van de persoonvorm wordt gebruikt ['menəx] 1. menig *Mennig meenske zol daor gien zin an hebben* (Diz), *Ik gong mennige aovend naor N. zien huus* (j), *D'r weren mennig meenksen* (Db, Ow, Nw), *t Moet nog mennig keer gebeuren* (Bu, Op, Ste, Nt), *Daor bij'm al mennig een keer henne west vaak* (Nbk), *Daor kuj' nog mennig een keer henne id.* (Nbk), *Daor was mennig man* (Np), *Et duurt nog mennig weken* (alg., Nw), *Et veurval is al mennig weke leden* (Dhau), *mennig jaor leden* (bl), *Mennig jaoren leden doe ston hier nog gien huus* (Obk), *D'r is mennig woord over valen* (Spa), *Daor hoej' niet zo mennig tree veur te doen* het is vlakbij, je hoeft bep. niet ver te lopen. (Nbk), *In de westhoeke van oonze gemeente kuj' nog mennig kragge vienen* (Op), *Ie hebben niet zo mennig meer* niet zoveel (van bep. exemplaren) (Np), *Botterfebrieken zoas hier ziej' niet zo mennig* niet veel keren, niet vaak (vo), *Hoe mennig weren jim daor?* met hoeveel personen (Dhau)

mennige z. *menninge*

mennige-inslichten (Ste) onbep. w. ['me nəʔə...] 1. egaliseren van één of meer zandwegen *In de winter mos ic mennige-inslichten* (Ste)

mennigebeun z. *mennebeun*

mennigespoor z. *menningspoor*

mennigien z. *mennigiene*

mennigiene Ook **mennigien** (Diz) - menigeen *D'r het mennigiene naor t boelgoed west* (Np), *Mennigienie het 'm daor wel es op verkeken* (bl)

mennigmaol (Bdie, Ste, Np en verspr. oost.) - menigmaal 'i *Is mennigmaol gebeurd!* (Ste, Nw)

mennigste ['menəxstə] - hoeveelste, in *wat mennigste* welke datum (alg.): *Wat mennigste biwwē vandaegē?* (Ow, Nbk), *Wat mennigste is 't (vandaegē)?* (Ow, Wol, p,

b: lm, ln), zo ook *Wat veur mennigste is et?* (El, Ow, Sz), *Wat mennigsten bin we vandaegē?* de hoeveelste, welke datum is het vandaag? (bl) en *Wat mennigsten is 't, vandaegē?* (Np)

mennigte (Bu, Db, Ma, Nbk, Np, b) de ['menəxtə] 1. grote hoeveelheid, groot aantal *D'r was een mennigte volk* (Np), *Et moet van de mennigte kommen* van het hoeveelheid exemplaren, met name: het aantal dat je verkoopt (Np), zo ook *En now de eier van 't jaor niet botte priezig binnen, komt et juist op 'e mennigte an* (b), *We vulen d'r een mennigte meenselike nood en stried achter zitten* (b)

menning z. *menninge*

menninge (Dho, Diz, Dla, El, Mun, Nbk, Np, Nt, Obk, Op, Ow, bl) Ook **mennige** (WS, Db, El, Ma, Nbk, Obk), **menning** (Bdie, Bu, Dfo, El, Ld, Ma, Np, Nt, Nw, Obk, Ow, Pe-Dbl, Wol, WH, ba, p, b: lm, ln) de; mennings, ook: menningen (Wol), mennigen (Obk), menniges (Ol-Nl); meninkien (Diz) ['menɪŋ(g)ə, 'menə.../'me nəʔə/'menɪŋ, ...nəŋ] 1. (in OS is in het algemeen het synoniem *reed* veel gebruikelijker) zandweg, karrespoor door het land, naar de akker, lange oprit naar een huis e.d. *Ie moe'n de menning langes* (Bu), *D'r kwam al volk de mennige op* (v), *D'r is haost gien boer die nog een menninge naor de plaetse het, want et bin allemaol betonpaeden* (Obk), *Wi'j moe'n de menning opmaeken* (Ma), *Zokke stienen haj' nog wel es bij de mennige langes, mar aandere haost niet* (Nw), *de menning inslichten* (Bdie), *de menning slechten* (Spa), *drie mennings onderhouden* (Spa)

menningsdeure z. *mendeure*

menningspoor (Bdie, Np, Nw, Spa, Ste, b: lm) Ook **mennigespoor** (Dho, Op, Pe-Dbl, Ste) ['menɪŋ.../...] - wagenspoor (in een zandpad e.d.) *Ze hebben diepe menning-sporen maekt* (Np), *Ie moe'n et menning-spoor houwen* je moet door het wagenspoor blijven rijden (Spa), *Die is zo maeger, die het zoe'n maeger snutien, die kan wel uut et mennigespoor drinken* (Ste), *...zoepen* (Np)

menoevers z. *meneuvel*

menpad (Bdie, Bu, Pe-Dbl, Ow, Sz) et; ...paeden; ...pattien ['m...] 1. pad waar men langs ment, pad dat is ontstaan doordat

menspoor - Meppel

men er langs ment *Een menpad kreeg ie mit 't uutslepen van de bomen uut de bossen* (Pe-Dbl), *Et menpad haj' bij' de vaort langes en ok wel in et heideveld* (Ow), *Bij' oons leup et menpad bij' de boswal langes* (Bdie, Pe-Dbl)

menspoor z. *mennespoor*

menstruaoisie (l) [mēstry'mɔ:əsi] - menstruatie

mentaliteit (verspr.) - mentaliteit *Da's een verkeerde mentaliteit, dat ze zomar van alles en nog wat vernielen dat van een eer is* (Nbk)

mentaliteitsveraandering (l) - mentaliteitsverandering

menthol (spor.) ['mentɔl] - menthol

mentor (l) ['mentor] - mentor

mentoraot (l) [mento(:ə)'rɔ:ət] - mentoraat

menu (l) [mə'ny] - menu: spijskaart (lett.), de gerechten van een maaltijd, het keuzepatroun dat men op het beeldscherm heeft volgens hetwelk men verder kan werken in het desbetreffende computerprogramma (ook gezegd van soortgelijke keuzestelsels)

menuet (spor., l) et; -ten [mī:nymət] 1. menuet

menukaorte (Nbk, Np, l) [mə'nykɔ:ərtə] 1. menukaart

menutewiezer (Bdie, Np, Obk, Op, Pe-Dbl) - minutewijzer *De nutewiezer stoekte even* (Np), *Heur klokke was niet in odder, de nutewiezer hong d'r bij'* (Obk)

menuut de; minuten; minuten [mə'nyt] 1. minuut (zestigste deel van een uur) *Heit het mij' in vier minuten 't hiele rekenkeunsien leerd* (b), *'t Was een menuut of tiene lopen naor et station* (Pe-Dbl), *Waacht nog even een menuut nog heel eventjes* (Ste), *Ik kan 't niet percies op 'e menuut of zeggen niet heel nauwkeurig hoe lang het duurt, op welk tijdstip e.d.* (Ld), *Die man is op 'e menuut of op 'e tied op zien wark precies op tijd* (Obk), *Op 'e menuut of hebben ze et berekend zeer nauwkeurig wat de gewerkte tijd betreft e.d.* (Np), *Dat kiend kan nog gien menuut stillezitten is erg beweeglijk, druk* (Obk)

menvak (Db) et; -ken [mēfak] 1. leeg hooivak *As et hujvak leeg was, numen we 't menvak, dan zetten we de fietsen d'r in* (Db)

mep de; -pen; -pien [mep] 1. mep, klap

Aj' now niet opholen te zeuren za'k je een beste mep verkopen (Op), *Ik heb him een goeie mep toediend* (Np), *Za'k je een mep (an de kop) geven?* (Nbk, Np), *Ik heb him een mep verkocht!* (Nbk, Np, Ma), *Hi'j het de volle mep kregen* lett.: hij kreeg de volle, gehele klap (Bu), ook fig.: hij kreeg alles over zich heen, bijv. een flinke golf water (Bu, Nbk), hij kreeg veel kritiek (Nbk), kreeg het gehele bedrag te betalen e.d. (Spa, Nbk), *We moe'n de volle mep betaalen* alles, het hoogst denkbare bedrag (bijv. inzake belastingen) (Ste, Nbk), *Ie kun de hele mep in ien keer kopen* alles bij elkaar, de totale hoeveelheid (Op, Bdie), *de hiele mep verkopen* alles, vooral: alle have en goed (Bu, Nbk), zo ook *De hiele mep gaot in ien koop weg* (Ow)

Meppel Ook **Meppelt** (d) et [mep](t)] 1. plaatsnaam: Meppel (in Zuidwest-Drenthe) *Dan komt et in Meppel veur 't recht, en daor bin ze wat mielder as op 'e Zwaog* (b), *Ze gongen vroeger wel mit de boot van Meppel naor Hasselt om een bedevaort te holen, dat was de Meppeler boot* (Ste), *Zo in 't leste van augustus (...) zal ze [nl. de boekweit] deurgaons riepe west hebben, want dusken en zo was altied beredden veur Meppeler mark en dat is in 't begin van september* (k: Ste); de volgende verb. worden niet zelden gezegd zonder duidelijke bet., echter soms in reactie op het noemen van de plaats **Meppel**, ook wel in reactie op iemand met wie men het niet eens kan worden, die een beetje gek doet, die maar wat raak kletst, dan dus zoiets als: 'loop naar de pomp'; de verb. worden ook wel schertsend gebruikt om aan te geven dat men weggaat maar niet wil zeggen waarheen of in reactie op het feit dat er iets is misgegaan en dat men voortaan radikaal anders wil/moet doen; de verb. zouden zijn ontstaan uit een historische situatie waarin schepen in Meppel moesten keren (Np) *In Meppel kuj' je keren laoten* (Dfo, Wol, Np), *Gao naor Meppel (toe) en laot je keren* (Bdie, Bu, Dhau, Diz, Ma, Np, Obk, Ow, Pe-Dbl, Wol, Ste), *Gao naor Meppel te keren* (Dho), zo ook *Ie moe'n naor Meppel (toe) te keren* (Dho, Nw), ...om je te keren (Nw), ...en laot je keren (Nw), 'k Gao naor Meppel te keren (Nbk), *We gaon oons in*

Meppel keren laoten (Sz, El), *In Meppel kuj' je keren laoten* (Ld, Np, Op, Ow), (in het bijzonder: om z'n hoofd of gezicht beter/mooier/knapper te laten maken:) *We gaon naor Meppel te (kop)keren* (Ld), (zo ook, nl. over iemand die nijdig is:) *Die mag ok wel naor Meppel te keren* (Nw), (wellicht gezegd wanneer iemand zomaar ergens naar toe ging, of niet wou aangeven waar hij naar toe ging:) *Naor Meppel te keren en naor Stienwiek te uutstrieken* (Bu), ook ...*en naor Uffelte te uutstrieken* (Nbk)

Meppeler bn.; attr.; niet tegelijk na een onbep. lidw. én voor een onzijdig zn. [ˈmɛpɫɪ] 1. van, m.b.t. de plaats *Meppel*, vgl. *Ze gongen vroeger wel mit de boot van Meppel naor Hasselt om een bedevaort te holen, dat was de Meppeler boot* (Ste), *Zo in 't leste van augustus (...) zal ze [nl. de boekweit] deurgaons riepe west hebben, want dusken en zo was altied beredden veur Meppeler maark en dat is in 't begin van september* (k: Ste)

Meppelt z. *Meppel*

meppen [ˈmɛpm] - meppen: slaan, een klap geven *Ik heb 'm de deure uut mept* (Nw), *In zien lelkens mept hi'j d'r op los* (b)

meraokel z. *meraokel* I, II

merakel z. *meraokel* I, II

merakels z. *meraokels* II

meranti (spor.) [mɛˈranti, mɪ(:ə)...] - meranti

meraokel I Ook *merakel* (Bdie, Db, Dho, Ld, Nw, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol), *merakel* (El, Nw), *mirakel* (Sz, s: oost.) et; -s; -tien [mɛˈrɔ:kɫ/mɛˈrɑ:kɫ /mɛˈrɛ:kɫ/miˈrɑ:...] 1. groot wonder (Ste, Sz, s: oost.) *Et was een mirakel, dat was 't* (s: oost.), ...*dat hi'j et leven d'r nog of brocht het* (Sz), *'t Is niks gien meraokel* ik had niet anders verwacht (Ste) 2. iets dat wonderbaarlijk mooi is, goed gedaan is enz. *Et is een meraokel!* dat is prima gedaan (Bu, Ma, Ow, Nbk), ...*zo mooi as hi'j dat kan* (Dho), *Is 't gien meraokel?* is het niet fantastisch? (Nbk), *Et is een meraokel, die man krijgt now ok alles veur mekeer* (Obk), *Et is een groot meraokel* (Bdie, Ste), *Et is een meraokel om te zien hoe hadde as die jonge rieden kan* (Op), *'t Is een merakel dat hi'j dat klaor kregen het*

(Wol), *'t Mag as een merakel hieten dat et zo goed oflopen is* (Ol-Nl), *Et is een meraokel, zo mooi ze pianospeulen kan* (Nbk), *'t Is een merakel zo mooi as die man de tuun het* (Sz), *Et is een meraokel hoe mooi as de netuur op 't heden is* (Obk) 3. raar exemplaar, scharminkel (vooral van mensen, dieren, ook wel van opvallende auto's, fietsen e.d.) (van een persoon:) *Now, da's ok niet vule moois, wat een meraokel!* (Bu), *een mal meraokel van een hond* een lelijke hond (Bu), *As J. die maantel an het vien ik heur mar een vremd meraokel* (Op), *Wat zag die man d'r uut, et was een mal merakel* (Ol-Nl), *Et is mar een reer merakel, dat kleine kattien, et het zuver alle kleuren* (Db), *Wat het dat meenske heur optuugd, wat is dat een reer meraokel* (Nbk, Obk), *Wat stok meraokel is dat!* wat is dat voor een rare persoon (Nbk) 4. lastige, vervelende persoon, lastig dier, raar, slecht gereedschap e.d. *Wat is dat een eigenwies meraokel* (Obk), ...*een wies meraokel* id. (Wol), *Dat is ok een raer meraokel!* (Nt, Ste), *Et is een appat meraokel, dat meenske* (Np), *Dat kiend het vremde streken, et is een reer meraokeltien* (Nw), *Die zoe'n meraokel tot vrouw krigt (...)* (b), (van iemand die rare streken uithaalt:) *Dat is een mooi merakel!* (Nw), *Dat oolde meraokel wet et altied beter dat lastige oude wijf* (Dhau), *een oold meraokel van een fiets* (Ow, Ma), ...*van een auto* (El, Op), (gezegd van een lastige hond:) *Die smerige meraokels hebben je bij de broekspiepen veurdaj' d'r arg in hebben* (v), (hier van een elektrisch apparaat:) *Mar now hewwe dan zoe'n elektrisch meraokel; ie moe'n mi'j d'r niet van praoten* (b) 5. gril, gekke streek, gekke gewoonte (verspr.) *Wat bin dat veur meraokels!* (Dho), *Die jonge mit zien meraokels* (Bdie), *Die het weer een meraokel uuthaeld, de hiele buurt op stelten* grap, streek (Obk), *Die N. is een pias, die kan vremde meraokels maeken* (Op), *Dat bin ok aorige meraokels!* gekke gewoonten, malle streken (Np), *Hi'j het altied meraokels* hij komt altijd met iets vreemds, iets bijzonders (Nw), *Ie altied mit jow meraokels kuren* (Obk), *Dat klaegen van die jonge hoe' je niet vule van an te trekken, ik daenke dat et meraokels van 'm*

meraokel - merel

binnen (Op), *Et is him wonder best ofgaon mit al zien meraokels* (Dfo), *Hi'j het altied van die rere meraokels* (Nw, Ma), *Van die appatte meraokels het hi'j!* (Np, Ol-Nl, Ste, Nbk), *Wat hebben ze daor toch vremde meraokels rare manieren* (Ste), *Hi'j het altied wel meraokels doet mal, ongewoon* (Ste) 6. (mv.) kletspraatjes (Bu, Np, Nw), in *Ae, et bin meraokels je* (Np), *meraokels verkopen* praatjes verkopen (Bu, Nw) 7. lastige avonturen (Nbk) *Mar ze gavven 't je mar niet zo! Dan kriej' meraokels, dat za'k je vertellen* nl. inzake stropen (Nbk) 8. rare beweging, val die men maakt (Dho, El, Np, Nw, Ow, Wol, b) (bijv. inzake het vallen met de fiets:) *Ik heb een reer meraokel maekt* (Nw), *Hi'j maekte me daor een meraokel!* een lelijke val (Nw, Ow, El), *Die vliegtugen maeken meraokels in de locht* (Wol), *As W. d'r dan ok niet was* [bedoeld is: de goede jager W.], *dan laachten de vossen wat om oonze meraokels* (b) 9. in veur meraokel valen bewusteloos neervallen (Nt, Nw, Sz, Op): *Doe hi'j al dat bloed zag, vul hi'j iniens veur meraokel* (Op), *veur meraokel liggen* in onmacht liggen, liggen en niet in staat te gaan staan, bewusteloos liggen (verspr.:) *Die koe ligt veur meraokel* (Ste), *Hi'j ligt zo mar veur meraokel* is snel overstuur, raakt snel totaal van slag (Nbk) 10. spektakel, drukte (Bu, Dho, Np) *Wat maeken ze daor toch een meraokel omme* (Np), *Maek d'r toch niet zoe'n meraokels omme* (Dho), *Wat hebben ze daor een meraokel* een boel kabaal, ook: wat maken ze daar een spektakel, drukte (Bu)

meraokel II Voor var. z. *meraokel* I bw. 1. buitengewoon, in hoge mate 't *Hulp merakel* (Spa), 't *Is 'm meraokel best ofgaon* (Ste), *Dat komt mi'j pattietoeren meraokel van passe* (b), 't *Hontien is d'r meraokel op ofricht* (b), *Die vent kon et meraokel veur mekeer kriegien* (Dfo), *Die leste veurdracht van N. vun ik meraokel mooi* (Nw, Op), 't *Was een meraokel mooi stok* een prachtig toneelstuk (Ma), *Wat is die meraokel min* ernstig ziek, er zeer slecht aan toe (Bu), zo ook *Die is d'r meraokel min an toe* nl. bij ziekte of door een ongeluk (Bu), *Die twee jonge meensken kun et meraokel vienen* kunnen het heel goed met elkaar vinden (j), *Hi'j*

het et mar meraokel daon hij heeft het erg goed gedaan (Bu), 'k *Har him d'r meraokel mooi veur* nl. bij het jagen: heel goed in het vizier (b), *Et is op 't ogenblik meraokel min weer* (Dhau)

meraokelderi'je (Nbk) de [mərə:kldr'tjə] 1. rare streken, gekkigheden *Wat een meraokelderi'je maekt die man!* (Nbk)

meraokelen (Dhau) zw. ww.; onoverg.; *meraokelde*, het meraokeld [mərə'ɔ:kɫɪ] 1. gekke dingen doen *Wat bin jim weer an 't meraokelen!* (Dhau)

meraokels I (Nbk) bn. 1. buitengewoon goed *Is 't niet meraokels?* (Nbk)

meraokels II (verspr. OS, Bdie, Diz, Nt, Op, Pe-Dbl, Ste, bl, v, j) Ook *merakels* (Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Sz, Wol), *mirakels* (Ol-Nl, Sz) bw. [mərə'ɔ:kɫs/...] 1. buitengewoon, in hoge mate *Et is meraokels mooi weer* (Diz), *Die weten heur praoties mirakels goed te verkopen* (Sz), *In vroeger tiden is toch mar meraokels veul gebeurd* (bl), 't *Is merakels duur aj' dat kopen moeten* (Wol), *Hi'j zicht d'r meraokelse best uut* (Ste), 't *Is meraokelse best oflopen* (Dhau, Ma), *Meraokels best!* (Ste), *Et het meraokels hulpen* (Bdie, Nt), 't *Is meraokels mooi* (Dfo, Nbk, Ste), *As mien vrouw de tegels daon het, dan glimmen ze mirakels* (Ol-Nl)

meras z. *moeras*

merassig z. *moerassig*

Mercurius (l) - Mercurius (bep. planeet)

mere (OS, verspr. WS, b, p, n) Ook *merrie* (verspr.), *marrie* (Op) de; -n, merries; merregien (Bu) vn. aand.: hi'j ['mɪ:ərə/'meri/'mari] 1. merrie, vrouwelijk paard *Oons fokpeerd het al vier jaor achter menaander een merrie brocht* (Diz), *De mere moet volen zal gaan werpen* (Bu), *Et vooltien is thuus, de mere is naor et hujlaand* (Ste), *de oolde mere* (Ste), *Et is mar een klein merregien* (Bu), *De mere leut of, dan kwam d'r sliem uut, dat wodde 'slieder' nuumd; dan was hi'j wel willig* d.i. bronstig (Spa, Nbk) * *Here, here, wat schit oonze mere/Wat pist oonze ruun toch bruun* (Nbk), ook ...*wat schiet oonze mere/wat schiet oonze ruun toch bruun* (Nbk, bo: Nw), en ...*wat pist oonze mere/Wat schit oonze ruun toch bruun* (Nw)

merel de; -s; -tien ['mɪ:ərɪ] 1. merel, hetz. als *zwatte liester*: d.i. de benaming die

vanouds gebruikt wordt en die ouderen nog overwegend gebruiken 2. z. *merelle*

merelei (verspr.) et; -er; -gien ['m...] 1. ei van een *merel*

merelle (Db, Diz, Ma, Nbk, Np, Obk, Pe-Dbl, Ste, Wol) Ook *merel* (Dfo, Dhau, Nbk, Nw, Obk), *morelle* (Ld, Nbk, Np, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, Wol), *morel* (Bdic, Bu, El, Ld, Obk, Ol-Nl, Ow, Wol, WH), *moerelle* (Ma) de; -n; -gien [mə'rel(ə)/mo(:ə)'rel(ə)/mu(:ə)'relə] 1. bep. kers: morel, ook: wilde kers (Dfo) 2. morelleboom

merelleboom (Nbk, Np) Ook *morelleboom* (Np, Pe-Dbl) [mə'reləbōm/mo(:ə)r...] - morelleboom

merelnest (verspr.) - merelnest (z. echter onder *liester*)

merendeel z. *merendiel*

merendeels z. *merendiels*

merendiel (Bu, Db, Dhau, Dho, Np, Obk, Ow) Ook *merendeel* (Bdic, Dho, Diz, El, Ld, Ma, Nt, Nw, Op, Ow, Ste, Wol en west.) ['m:ərɲdi:l/...d:l] - merendeel: het grootste gedeelte, de meesten *Et merendiel zegt (...)* (Bu), *et merendeel van de Nij-triensters* (Nt), *Et merendeel is d'r veur* (Ow), *Ze hebben 't merendiel van 't grus d'r al of* (Np)

merendiels (Bu, Db, Dhau, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Ow), *merendeels* (Bdic, Bu, Dho, Diz, Nw, Spa, Ste, Wol), *meerdiels* (Bdic, Pe-Dbl) bw. ['m:ərɲdi:ls/...dt:ls /'m:ərɲdi:ls] 1. voor het grootste gedeelte (omschrijvingen als *veur et grootste pat* zijn veelal gebruikelijker) *Et was merendiels jongvolk dat d'r kwam* (Np), *Melk bestaot merendiels uut waeter* (Ow), *Et is merendeels onkruid wat daor grujt* (Ste)

merevool (Dhau, Np, Sz) Ook *merrievool* (Dfo, Dho, Diz, El, Ma, Nbk, Np, Obk, Op, Spa, Ste, Wol), *marrievool* (Ste), *merrieveulen* (Db, Dho, Ld, Nw, Pe-Dbl) et; ...volen; -tien ['m...] 1. vrouwelijk veulen *Et merevooltien gruit best, hi'j huppelt al deur et laand* (Sz), *Oons peerd het vannaacht een mooi merrievooltien brocht* (Op)

merg z. *murg*

mergkool z. *margkool*

mergpiepe z. *murgpiepe*

mergpupe z. *murgpiepe*

Meri'je (spor., j) de; -s, -n; Meri'jgien [mə'rijə] - Maria

meridiaan (l) de; meridianen [m:əridi'jā:n] 1. meridiaan

merine z. *marine*

merine-uniform z. *marine-uniform*

merineblauw z. *marineblauw*

merinehaven z. *marinehaven*

merinekommedant z. *marinekommedant*

merinelochtveertdienst z. *merinelochtveertdienst*

merineman z. *marineman*

merineofficier z. *marineofficier*

merinevliegtuug z. *marinevliegtuug*

merinos (Bu) et ['m:əri:nəs] 1. bep. stof: merinos *Merinos is een hiele fijne soort wolle; et is goed markgaoren* (Bu)

merinosschaap (Obk) ['m...] - merinosschaap

merinossen (Db, Ow) bn.; attr. ['m:əri:nəs] 1. van bep. wollen stof: merinos *een merinossen rok* (Ow, Db)

merinoswol (Bu, Dfo) de ['m:əri:nəswolə] 1. merinoswol, wol van merinosschape *Die rok is van fijne, gespunnen wolle, van merinoswol* (Dfo)

Merinus (ba) de; -sen; -sien [mə'ri:nas] 1. mansnaam: Marinus

merites (l), in *op zien merites beoordielen* (l)

merk z. *mark II*

merken z. *marken I, II*

merkgaoren z. *markgaoren*

merklappe z. *marklappe*

merkteken z. *markteken*

merrie z. *mere*

merrie-enter (El, Pe-Dbl) de; -s; -tien ['merientʃ] 1. eenjarige merrie

merriepeerd (El, Obk) Ook *marriepeerd* (Op) et; -en; ...peertien ['m...] 1. merrie, vrouwelijk paard

merrieveulen z. *merevool*

merrievool z. *merevool*

Merum (Dhau) et ['m:ərəm, ...rɪm] 1. plaatsnaam: Marum (Gr.), vooral in * *Keer 'm die koe want hi'j gaot naor Merum*: gezegd wanneer een koe er vandoor wil gaan (Dhau)

mes et; -sen; -sien [məs] 1. mes: werktuig om mee te snijden, ook: het kamvormige mes van een ouderwetse maaimachine *Mien mes wil niet snieden, et is stomp* (Np), *Ik moet et mes even scharp maeken*

mesbult(e) - mesienderi'jen

(Bu), *et mes wetten slijpen* (Spa), ...*sliepen, een scharp mes, een stomp mes, de punt van et mes* (Nbk), *de rogge van et mes* (Bu), *et heft van een mes, Bruuk toch een mes en vorke bij et eten* (Wol), *Zo lange zal et toch niet meer duren dat et vernienige mes van een mi'jmesiene mi'j ondersteboven slat* (ba), *De slaachter had altied de messen in de schie* (Ste, Ow), *Hi'j trok et mes uut de schie* (Ol-Nl), *Hi'j zette vot et mes d'r in nl. om te gaan snijden* (Bu, b), (bijv. van een taart die men gaat aansnijden:) *Now, zet et mes d'r mar in* (Bu), *onder et mes moeten* geopereerd moeten worden (Bu, Nbk), *Een vechtersbaos had vroeger et mes los in de buse* (Db), *Vroeger wodde in disse streken nog wel es een mes trokken nl. om de ander te bedreigen of aan te vallen, vooral: om een ruzie te beslechten* (Obk, Nbk), *We zullen d'r gien messen omme trekken* er geen ruzie om maken (Bu), (dreigend:) *Ik stik je an 't mes* (Np), *et mes in de buse* het mes dat men in z'n broekzak heeft (als teken van dreiging (Nbk)), echter vooral: het zakmes dat men bij zich draagt (Nw), *een bod vol wiend mit een scharp mes.* gezegd van de situatie bij mensen die zich vornaam probeerden voor te doen en bij wie men weinig in z'n bord kreeg, dus weinig te eten kreeg, maar bij wie men wel keurig met mes en vork moest eten (Ste), *Die het et mes (ok) dwas in de bek* is vinnig in z'n opmerkingen, reakties, geeft lik op stuk omdat hij zich niet gewonnen wil geven (Db, Nbk, Ste, Sz), vgl. ook *Daor moej' mit et mes dwas in de bek henne! Niet ommeligen gaon, ie moe'n baos blieven!* (Ste), *iene et mes op de keel zetten* (Nbk, Ol-Nl), *D'r is een grote kaans dat et mes op disse wieze veur oons beiden scharp is* dat de situatie gunstig is voor elk van ons (vo), *mit et mes op ('e) taofel* (Nbk, Nt, Nw): *Ik wil niet praoten mit et mes op taofel* (Nt), (van kaarten:) *We speulen niet mit et mes op 'e taofel* niet te fanatiek, te fel (Nw), *Et mes snidt ok nog wel es an twee kaanten* (Nbk, Ow, vo), *Mar hier kon et mes van twee kaanten snieden* (b, vo), *Dat mes is zo stomp, ie kun d'r wel op gaon zitten en rieden d'r op naor Keulen* (Sz) 2. snijdend deel van de ploegschaar *De ploegschere bestiet uut 'n rister en 'n*

mes (Nbk), *et mes van de ploeg even sliepen* (Spa), *D'r is een stok uut et mes van de ploeg* (Np) 3. (verouderd, vaak in schertsende verb.) penis van een hengst (El, Ol-Nl) *Die hingst het et mes ok weer uut de buse* (Ol-Nl), *De ruun trekt et mes nog* (El) 4. z. *mest* * (m.b.t. vee:) *Et mes is de beste veearts somstieden* 't is beter het dier maar zelf - met behulp van een mes - uit z'n lijden te verlossen, want het wordt toch niet beter en de veearts kost geld (Op, Pe-Db), ook ruimer: er is geen helpen meer aan, niets zal meer baten (Dfo)

mesbult(e) z. *mestbulte*

mesbultien z. *mestbultien*

mes z. *meense*

meseg(ge) z. *meseide*

meseide (Np) Ook *messenegge* (Bu), *mesegge* (Obk), *meseg* (Np) ['mesejda/'mesn ega/'mesega/'mesex] - meseg

mesena z. *mesene*

mesenapudding z. *mesenepudding*

mesene (Bdic, Dfo, Nbk, Obk, Pe-Db) Ook *mesena* (Bdic, Obk, Pe-Db) [mə'si:nə/...na] - maïzena *Aj' een sausien maeken dan moej' de mesena of sago of et mael evenpies anmengen* (Obk)

mesenepudding (Dfo, Nbk) Ook *mesenapudding* (Bdic, Pe-Db) [...'s.../...] - maïzenapudding

mesère z. *misère*

mesester z. *mesjester* III

mesgaanke (Bdic, Pe-Db) Ook *mestganke* (Spa), *mesgang* (Bdic) de; ...mesgaankien ['mes...] 1. *mestgang*: gangpad op stal (achter de koeien) waarlangs men de mest kan wegvoeren *In een Hollandse stal' zat veur de koenen de voergang en achter de koenen de mestganke* (Spa)

mesgang z. *mesgaanke*

mesgat z. *mestgat*

meshaoke z. *mesthaoke*

meshecht (Np, Ow, Pe-Db) Ook *mesheft* (Op), *mesheft* (Obk) et ['mesheft/'mes(ə)heft] 1. *mesheft* *Een meshecht moet niet te klein wezen, aandars ligt et niet goed in de haand* (Ow), *Et meshecht is mit goold beslegen* (Np)

mesheft z. *meshecht*

mesien z. *meze*

mesiederi'jen z. *mesiereri'jen*

mesiene de; -n, -s; -gien [mə'sinə] 1. machine (lett.), bijv. naaimachine *mit de mesiene ni'jen, Daor hej' vandaege-de-dag toch mesienen veur om dat te doen?* (Nbk), *De naod van de jurk was los en mos even ni'jd wodden op 'e mesiene* (Obk), *De hujjers rieden over 't laand, mit trekkers en mesienen* (ba), *de mesiene stopzetten* (Nbk), *...anzetten* (Nbk), (bij vergelijking:) iemand die machinaal of zeer routinematig, gelijk een robot, z'n werk verricht of moet verrichten *We bin zo staorigan zels mesienen wodden* (Nbk), *Een meenske moet op 't laest gien mesiene wodden* (Nbk)

mesiene-eulie - machineolie *Moekpoten deden ze mesienevet op: verlopen mesiene-eulie* (Np)

mesienebaankwarker (spor.) - machinebankwerker

mesienedrok (l) - machinedruk

mesienefabriek - machinefabriek

mesienegaoren (verspr.) et [mə'si...] 1. garen om te gebruiken bij het naaien met een naaimachine *ketoenen mesienegaoren* (Nw)

mesienegeweer (verspr.) - machinegeweer

mesienehujjen (Ld) onbep. w. [...s...] 1. hooien met een machine, d.i. met een *hujmesiene*

mesienekaemer (spor.) - machinekamer

mesienekracht (spor.) - machinekracht

mesienemelken (Nw, Op, Sz, vo) onbep. w. [mə's...] 1. machinaal melken, melken met behulp van een melkmachine (zelfst.:) *Een instrukteur was mit alle verstaand doende om Jan-Harm et mesienemelken te leren* (vo)

mesienemes (Dfo, Ma, Nbk) et; -sen [mə'sinə...] 1. mes van een machine, vooral: het kamvormige, gekartelde mes van een ouderwetse maaimachine

mesienemi'jen (verspr.) onbep. w. [mə'sinə...] 1. maaien met een maaimachine *Vanmiddag heb ik nog an et mesienemi'jen west* (Sz)

mesienenaalde (verspr.) - machinenaald

mesieneni'jen (spor.) onbep. w. [...s...] 1. naaien m.b.v. van een naaimachine

mesieneonderdiel (spor.) - machineonderdeel

mesienepark (spor.) - machinepark

mesienepistol z. *mesienepistool*

mesienepistool (spor.) Ook *mesienepistol*

(Op) [mə'sinəpisto:əl/...pistol] - machinepistool

mesieneri'jen (Ste) Ook *mesieneri'jen* (Ste), *mesienerie* (enkelvoud: Np) mv. [məsinə'rijn/...də.../məsinə'ri] - machinerie **mesienerie** z. *mesieneri'jen*

mesienერიem (spor.) de; -en [mə's...] 1. band, riem in een machine, vooral als onderdeel van het aandrijfmechanisme, nl. met behulp waarvan de ronddraaiende kracht van de ene as op de andere wordt overgebracht

mesieneschrieven (Nbk, Op) onbep. w. [...s...] 1. schrijven met een schrijfmachine

mesieneschrift (Nbk, Op) [mə's...] - machineschrift

mesieneschure (Dfo) de; -n [mə's...] 1. schuur waarin men machines opbergt

mesienespoeltien (Db) et; ...spoelties [mə'sinə...] 1. spoeltje als onderdeel van een machine, vooral: spoeltje onder in een naaimachine waar het spoeltjesgaren, ondergaren op zit

mesienestikster (Bu, Ld, Obk, Ow, Pe-Dbl) de; -s; -tien [mə's...] 1. meisje dat machinaal naait op een konfektiefabriek, ateliermeisje; ook wel: vrouw die, om de kost te verdienen, veel naaiwerk verricht m.b.v. een naaimachine *Die mesienestiksters zitten alied in de febriek achter de mesiene te stikken* (Bu)

mesienetael (l) - machinetaal

mesienetekenen (spor.) - machinetekenen

mesienetekener (spor.) - machinetekenaar

mesienevet (spor.) - machinevet, ook in de volgende toepassing: *Moekpoten deden ze mesienevet op, dat was verlopen mesiene-eulie* (Np)

mesienewark (Bdie, Nbk, Op) - machine-werk

mesienezetter (l) - machinezetter

mesinlegger z. *mestinlegger*

mesister z. *mesjester* II, III

mesjeren Ook *marcheren* (Nw) [mə'sjt:ərn /mar'sj...] - marcheren: van of zoals van soldaten; ook bij vergelijking: *Now, die mesjeert d'r ok aorig over loopt vlot, met stevige stappen* (Nbk), (bijv. van de marcherende leden van een muziekkorps:) *Die mesjeren best* (Bu)

mesjester I (El) de [mə'sjestɚ] 1. broek van manchester *Hi'j het een knappe mesjester as verstrupersbroek* (El)

mesjester - messelbak

mesjester II Ook *masjester* (spor.), *masister* (Nw), *mesister* (Bdie), *mesester* (Diz) et [mə'sjestɚ/ma'sj.../ma'sistr/mə'sistr/mə'sestɚ] 1. manchester

mesjester III Ook *masjester* (spor.), *mesester* (ba), *masister* (Nw), *mesister* (Bdie) bn.; niet verb. [mə'sjestɚ/ma'sj.../mə'ses.../ma'sistr/mə'sistr] 1. van manchester *een mesjester jasse* (Mun, Nbk, Ol-Nl), *een mesester pak* (ba)

mesjesteren (Nbk, Spa) bn.; attr. [mə'sjes tɚ] 1. van manchester *een mesjesteren broek* (Spa)

mesjesters Ook *masisters* (Nw) bn. [mə'sjestɚs/ma'sistrs] 1. van manchester *fleweel masisterse pakken* (Nw), *een mesjesterse jasse* (El, Obk, Ow, Ma), *Die man uut Jubbege hadde een mesjesterse poede* was nl. een venter die zijn handelswaar in een zak van manchester vervoerde (Nbk)

mesjet z. *mesjette*

mesjetknope z. *mesjetteknope*

mesjette (ZW, Bu, Db, Dfo, Dhau, Dho, El, Ma, Obk, Op, Ow, Sz) Ook *mesjet* (El, Nbk, Nw, Ow, Spa, Ste, Spa, Sz, Wol, ba), *masjette* (Ld, Nw, Ow), *mansjette* (El, Ow), *mansjet* (Bu, Nt, Op, Pe-Dbl, Ste, Sz) de; -n; mesjettien [mə'sjetə/mə'sjet /ma'sjetə/māsjet(ə)] 1. manchet: handboord aan overhemd of blouse (vast of los) *Hi'j het de mesjetten versleten* (Ste), *'k Zal even de mansjetten wat inrimpelen* nauwer maken, inhalen (Ste), (schertsend:) *iene de mesjetten andoen* in de handboeien slaan (Bdie, Pe-Dbl) 2. manchet: ringvormig onderdeel aan de achterkant om de 'tuit' van een pomp, ter afsluiting/bevestiging (Ow)

mesjettekneupe z. *mesjetteknope*

mesjetteknope (verspr.) Ook *mesjetknope* (Dhau, Nbk, Nw), *mesjettekneupe* (Bdie, Ste), *masjetknope* (Dhau, Diz), *masjetteknope* (spor.), *mansjettekneupe* (Diz), *mansjettekneupe* (Pe-Dbl), *mansjetteknope* (Bdie, El, Ld, Ma, Nw, Sz), *mansjetknope* (Bu, Db, Nt, Op) de; -n; ...knopien [mə'sjet(ə)kno:pə/.../ma'sjet.../mā'sjet(ə)] - manchetknoop *Vroeger zatten d'r dubbele knoopsgatten in 't mesjet, en daor mossen dan mesjetteknopen deur* (Obk)

mesjokke (Bu, Nbk, Nw, Ste) Ook *mesjokken* (Db, Nw) bn.; pred.

[mə'sjokə/...sjəkɪ] 1. mesjokke, geheel gek *Hi'j liekt wel mesjokke* (Ste), *Bi'j' now hielemaole mesjokke?* (Nbk)

mesjokken z. *mesjokke*

mesken (Dhau, Ow) Ook *massen* (Dhau) mv. ['meskɪ/'masɪ] 1. maden, laaggelegen hooilanden (bij de riviertjes)

mesklienen (Bdie) onbep. w. ['meskliɪ:] 1. fijnmaken, fijn verdelen, tot kleine deeltjes maken van mest *De boeren bin an 't mesklienen* (Bdie)

meskotte Ook *maskotte* [mə'skotə/ma'sk...] - mascotte

meskouter (Spa) et; -s ['m...] 1. mesvormig kouter *Vroeger haj' meest een meskouter, en tegenwoordig een schiefkouter* (Spa)

meskrabber z. *mesthaoke*

meskroje z. *mestkroje*

mesmennen (Bu, Ste) zw. ww.; all. infinitief en het mesmend ['mesmɛn:] 1. mest naar of over het land brengen (met behulp van paard en wagen) *Aj' mesmennen mit de gaonde waegen dan is d'r iene die et ophaelt, iene die et verridt en iene die et op et laand brengt* (Ste)

mesplaanke z. *mestplaanke*

mespunt z. *mespunte*

mespunte (Nbk, Wol) Ook *mespunt* (Ma, Obk) de; -n; ...puntien ['mespʌnt(ə)] 1. mespunt *Hi'j kwam d'r krek mit de mespunte tegen* (Nbk) 2. zeer geringe hoeveelheid, nl. die op de punt van een mes kan liggen *een mespuntien zoolt* (Nbk)

mesrieden z. *mestrieden*

mesrieder z. *mestrieder*

messcharp (Nbk, Obk) bn. ['m...] 1. mes-scherp

messchie (Dfo, Np) ['meski(:)] - mes-schede *Hi'j het de messchie verleuren* (Np)

messe z. *mest*

messebak (Spa) ['mesəbak] - messenbak

messebulte z. *mestbulte*

messefabriek (l) - messenfabriek

messeheft z. *meshecht*

messekoker (Pe-Dbl) de; -s; -tien ['m...] 1. koker waarin men messen bewaart

messekörflen (l) Ook *messemaantien* (l) - messenmandje

messekrui z. *mestkroje*

messelae (l) - messenla

messelbak z. *metselbak*

messelder z. *metseker*
messeldraad z. *metseldraad*
messelen z. *metsele*
messeler z. *metseker*
messelkalf z. *mestkalf*
messelkalk z. *metsekkalk*
messellood (Bu) et ['m...] 1. schietlood (bij het metselen)
messelspecie z. *metselespecie*
messelstien z. *metselestien*
messelvarken z. *mestvarken*
messelwark z. *metsekwark*
messemaantien z. *messekörffien*
messepegge z. *messeide*
messerieden z. *mestrieden*
messesliepen (Ma, Nbk) Ook *messliepen* (Dfo, Ow) onbep. w. ['mesəslipp/'mesli...] 1. messenslijpen *Ik moet nog messesliepen* (Ma)
messeslieper (Bu, Op, Spa) ['mesə...] - messenslijper: werktuig om messen te slijpen
messeveiele (Op) ['mesəfilə] - mesvijl
messezetten (Nbk) ['mesəsətɔ], in * (schertsend) *Scheresliepen en messezetten en schieve kutten terechtezetten* (Nbk)
Messias (spor.) - Messias: de Heiland
messienpikken I (El, Nbk) Ook *laantienverwisselen* (Dfo) et ['mesɪmptkɔ/ 'lā:ntɪf...] 1. spelletje waarbij kinderen een groot vierkant stuk 'land' in het zand aftekenen en om beurten een mes op de punt in het zand moeten werpen (blijft het mes inderdaad staan, dan wordt in de richting waarin het lemmet staat een streep getrokken; men mag het grootste deel dat door de worp ontstaat als het zijne beschouwen; het deel dat al van een ander is, blijft steeds buiten beschouwing (Nbk))
messienpikken I (El, Nbk, Ow) Ook *laantienverwisselen* (Dfo) onbep. w. ['m.../'l...] 1. het spel spelen beschreven onder *messienpikken I*
messing (spor.) et; g. mv.; stofn. ['mesɪŋ] 1. messing (bep. metaal)
messliepen z. *messesliepen*
messnee (Np) - messnee: snee met een mes, door een mes gemaakte snede
messteek z. *messtik*
messtik (Nbk) Ook *messteek* (Np, Obk, Op) - messteek (de omschrijving *een stik mit et mes* is veel gebruikelijker)
messtri'jen z. *meststri'jen*

messtri'jer z. *meststri'jer*
messtruier z. *meststri'jer*
mest (Bdie, Bu, Dho, Dla, Np, Nw, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Wol, El, spor. elders in OS; in bet. 2 ook OS) Ook *meste* (Ste), *mes* (ZW, Bu, Dho, Np, Nw, Op), *messe* (Mun, Nt, Spa, Sz) de [mest(ə)/mes(ə)] 1. stalmest (d.i. vaak vooral: uitwerpselen met stro en evt. afval van het voer voor het vee, dan i.t.t. *stront*) *Vroeger mos de mes van de koenen twee keer per dag uitkrooid wodden* (Op), *De mest kwam an de mestbulte* (Op), *mest naar de mesbulte brengen* (Nw), *D'r moet ok wat mes op 'e tuun* (Np), *We hebben aorig mes op de tuun daon, want die was aorig schraol* (Pe-Dbl), *We brengen mes op et laand* (Ste), *mes mennen* met paard en wagen mest naar/over het land brengen (Ste), *Ze kun wel van 't milieu praoten, mar dat wodt niet deur de netuurlike mes bedurven* (Nw), *Wi' gaon vandaeg in de messe de mest naar/over het land brengen of anderszins verwerken* (Nt), *roege mest* uitwerpselen van het vee met stro en/of met resten hooi er doorheen (Bdie, Bu, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Wol): *Roege mest is mit stro d'r deur, dat is goed om in de haast over de tuun te doen, tegen de vost* (Nw), *lange mes* stalmest met lang stro er doorheen (Bdie, Sz, Bu), *vasse mes* (Op), *Vaaste mest is d'r niet vule meer* d.i. niet weke mest, die nl. enige tijd in de mesthoop heeft gezeten (Ol-Nl), *oolde mes* (Obk, Op): *Oolde mest is altied goed veur de tuun* (Obk), *dreuge mes* (Dho), *gedreugde mes* (Bdie), *'t Is zo nat as mes* (Dho) 2. bemestingsmiddel *D'r moet wat mest bij' oonze kaemerplaanten* (Nbk) * *Mes is gien heiligheid/mar et doet wonderen waor et leit* (Ste)
mestbak (Obk) de; -ken ['mezɔbak] 1. bak waarin men mest vervoert (als onderdeel van een wagen) *de mestbak op 'e waegen* (Obk)
mestbult z. *mestbulte*
mestbulte (WS) Ook *mestbult* (Np), *mesbulte* (Bdie, Bu, Np, Nw, Op, Ste), *mesbult* (Np), *messebulte* (Nt), *mesthoop* (Pe-Dbl) de; -n; ...bultien ['mezɔbalt(ə)/ 'mezɔb.../'mesə.../...] 1. mesthoop (z. ook *dongbulte*) *Gooi dat mar op 'e mesbulte* (Nw), *Hi'j stapt rond as een haene die mit*

mestbultien - mestplaanke

smerige poten van de mestbulte komt hij loopt voorzichtig en eigenwijs, parmantig (Bu)

mestbultien (Ste) Ook *mesbultien* (Ste) et; ...bulties ['mez(d)bal̥tin] 1. kleine *mestbulte*, z. aldaar 2. hoopje mest op het land (dat verder verspreid gaat worden) *mesbulties op et laand* (Ste)

meste z. *mest*

mesten zw. ww.; overg., onoverg.; mestte, het mest ['mestɒ] 1. bemesten (van het land) (Dho, Ste) *et laand mesten* bemesten (Ste), *Ze bin an 't mesten, dat kuj' roeken!* (Dho 2. (overg.) door op de juiste wijze te voeren slachtrijp maken *Ie mossen goeie gezonde beesten hebben om te mesten* (Pe-Db), *We mesten alle jaoren wat varkens* (Diz), *Een beest waor wel gruj in zit, lat 'm veurdielig mesten en is gauw klaor veur de mesteri'je* (Obk), *Ik weter de biesten, ik meste de burg* (b) 3. (onoverg.) een goede kaart bijleggen: met name bij schutjassen (Ste) *Now, ik kan niks, mar mesten kan ik wel* (Ste)

mester de; -s ['mestr̥] 1. iemand die vee mest 2. mestvarken (Dfo, El, Nw) *D'r liggen twintig mesters op 't hokke* (El)

mesteri'je de; -n; mesteri'jgien (bet. 3) [mestr̥'tjə (OS, WS zuid. van de Lende), elders ...eja, z. -i'je] 1. het bemesten van land (Dho, Ste) *Ze bin gauw klaor mit de mesteri'je* (Dho) 2. het mesten van dieren (Diz, El, Obk, Op, Ow, Spa, Ste) *Dat is een best biestien veur de mesteri'je* (Diz, Spa, El), *Mit kalver, dat is een beste mesteri'je* (Ste), *Die koe kan 'k niet meer kalf kriegen, dat is now een goeie veur de mesteri'je* (Op), *Een beest waor wel gruj in zit, lat 'm veurdielig mesten en is gauw klaor veur de mesteri'je* (Obk) 3. mestbedrijf *Ze hebben een mesteri'je* (Dho), *Hi'j had een hiele mesteri'je* bijna een compleet mestbedrijf (zoveel dieren mestte hij) (Ma) (bij kaarten:) *Hè, hè, dat is gien mesteri'je* (Ste)

mestfebriek (l) - mestfabriek

mestganke z. *mesgaanke*

mestgat (Dho, Nt, Ste, Sz) Ook *mesgat* (ZW, Op) et; -ten ['mes(t)χat] 1. plaats, kuil, gat ontstaan doordat de mest is weggehaald en waar dus eerder de mestbult was *In et mestgat gruide altied een boel melde* (Sz)

mesthake z. *mesthaoke*

mesthaoke (Bu, Dho, Np, Nt, Nw, Ol-Nl, Op, Wol), *meshaoke* (ZW, Np, Op), *mesthake* (Sz), *mestklauwe* (Bdie, Np, Ol-Nl, Op, Sz), *mestklauwer* (Ol-Nl, Wol), *stronthaoke* (Dhau, Diz, Spa, Wol), *stronthake* (WH), *strontklauwe* (Diz, Sz), *strontklauwer* (Spa), *mestkrabber* (Dho, Nt, Ol-Nl, Ow), *meskrabber* (Bdie, Pe-Db), *strontkrabber* (Dhau, Spa, Sz) ['m...] - mesthaak (z. ook *donghaoke*)

mesthokke (Dhau) ['mesthøkə] - mesthok: hok waarin dieren worden vetgemest, voornamelijk in *op 't mesthokke liggen* steeds maar groeien, dikker worden (Dhau)

mesthoop z. *mestbulte*

mestinlegger (Db, Ma, Op) Ook *mesinlegger* (Bdie) de; -s; ...tien ['mest̥ilegr̥/'m...] 1. speciaal ploegmes aan een ploeg dat de mest in de grond strijkt. *Een mestinlegger zit veur et grote ploeg-mes* (Db)

mestkalf (Dho, Obk, Nw) Ook *messelkalf* (b) ['mest.../'mes...] - mestkalf *Hi'j het mestkalver* (Nw), *Jow heit het et messelkalf slaachten laoten, omdat hi'j gezond en wel thuuskommen is* (b)

mestkever (Nw) - bep. insect: mestkever (Nw)

mestklauwe(r) z. *mesthaoke*

mestkrabber z. *mesthaoke*

mestkrobbe (s) - mestkever

mestkroje (Bu, Dho, Nt, Nw, Pe-Db) Ook *meskroje* (Bdie, Op), *messekruije* (Spa) de; -n ['m...] 1. grote kruiwagen waarmee men voornamelijk stalmest vervoert; z. ook *dongkroje*

mestlaans z. *gemestlaans*

mestos (vo) de; -sen ['mestɔs] 1. os die men mest (voor de slacht) *Daor lopen dan vaeke wat jongvee en mestossen in* (vo)

mestoverschot - mestoverschot (recente ontlening)

mestplaanke (Bu, Dho, Np, Nt, Nw, Ol-Nl, Ste, Wol) Ook *mesplaanke* (ZW, Np, Op), *mestplanke* (Spa) de; -n ['m...] 1. elk der opzetstukken in de vorm van stevige, brede planken die aan de zijkanten van de mestwagen kwamen (Bdie, Np, Ol-Nl) *De reenzen - ziedplaanken - kwammen d'r of en daor kwammen de mesplaanke veur in et plak* (Np) 2. plank gebruikt om met een kruiwagen mest over

te rijden in geval van een weke ondergrond, ook tegen en/of op de mesthoop (bijv. van de bovenkant van de *krojepost* naar (en deels op) de mesthoop (Ste))

mestplanke z. *mestplaanke*

Mestricht (Nbk, Np, Spa, Wol) Ook *Maastricht* (alg.) [mə'strixt/ma(:)...] - Maastricht (hoofdstad van *Limburg*) *Diggelgoed kwam een boel uut Maastricht* (Pe-Dbl), *zo dronken as Maastricht* (verspr., Sz), *zo lazerus as Mestricht* (Spa), *Hij is zo scheel as Maastricht* (Dho)

Mestrichts (Nbk, Np) Ook *Maastrichts* (spor.) - Maastrichts

mestrieden (Ste) Ook *mesrieden* (Ste), *messerieden* (Spa, Sz) onbep. w. [ˈmestridn̩/ˈmesr.../ˈmesə...] 1. mest over, naar het land rijden *Aj' mit mesrieden hiel veer et laand is mossen, dan deej' dat mit meer waegens; de iene reed de gaonde (volle) waegen tot zoveer en dan nam de volgende et over, de eerste nam de lege waegen weer mit naor huus* (Ste)

mestrieder (Ste) Ook *mesrieder* (Ste) - mestrijder

meststee (Spa) de, et [ˈm...] 1. plaats waar een mesthoop zit of heeft gezeten

meststikken (Bu) onbep. w. [ˈm...] 1. met een spade mest uitgraven *Deur de boeren wodde vaeke een stikschoppe bruukt veur et hujstikken of et meststikken in de potstal* (Bu)

meststri'jen (Nw) Ook *messtri'jen* (Nw, Ste) zw. ww.; onoverg.; onbep. w. en het meststri'jd [ˈmes(ts)trij̯n] 1. mest verspreiden over het land (handmatig of met een *meststri'jer*) *Ik moet henn' te meststri'jen* (Nw)

meststri'jer (Bu) Ook *messtri'jer* (Op), *messtruier* (Bdie) [ˈmestrij̯r/ˈmestrej̯r /...strøj̯r] - meststrooier

mestvarken (verspr.) Ook *mesvarken* (Bdie), *messelvarken* (Ow) [ˈmes(t).. /ˈmes!...] - mestvarken *Vroeger hadden een hieleboel meensken een mestvarken op 't hokke* (Obk)

mestvorke (Dho, Np, Nt, Nw, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Wol) Ook *mestvörke* (Bu), *mesvörke* (Ste), *mesvorke* (Bdie, Op, Pe-Dbl), *strontvorke* (Diz, Spa), *strontvörke* (Dhau) [ˈmestförcə/...förcə/ˈmesförcə/ˈmesförcə/ˈstrontförcə/...] - mestvork (meertandig)

mestwaegen (Nt, Ol-Nl, Op) Ook *meswaegen* (Op, Pe-Dbl) [ˈmes(t)we:gn̩] - mestwagen

mesvarken z. *mestvarken*

mesvörke z. *mestvorke*

meswaegen z. *mestwaegen*

met (verspr.) et [ˈmet] 1. gehakt vlees van het varken *Et met komt tegen de rogge van et varken weg* (Ste), *Dri'j dat stok vleis mar tot met* (Diz), *et met nog even deurdri'jen* (Ste), *met maeken: dat wodde sneden mit een mes of hakmes* (Ste), *Gesneden met veur de wost, dat kwam deur een wosthoortien* (Ste), *We hadden et met klaor staon* (Ma), *Vroeger hawwe een tobbe mit met* (Np)

metaal z. *metaol* I, II

metadon z. *methadon*

metafoor (l) - metafoor

metalliek (spor.) [mɪ:ˈta:lɪk] - metalliek, metaalachtig: vooral van de kleur van auto's

metaol I (Np, Nt, Nw, Obk, Op, Ste, ba) Ook *metaal* (spor.) et [məˈto:əl, ook wel mɪ:ˈto:əl/...ˈta:l] 1. metaal (bep. stof: vooral ijzer) *Die laampe is van metaol* (Nw), *Dat is een zaacht metaol* (Np)

metaol II (Nt, l) Ook *metaul* (spor.) de 1. metaalnijverheid *Hij warkte in de metaol* (Nt)

metaolarbeider (l) - metaalarbeider

metaolbewarker (l) - metaalbewerker

metaolbewarking (l) - metaalbewerking

metaolen (l) [məˈto:əl̩, ook mɪ:...] - metalen: van metaal

metaolfabriek (l) - metaalfabriek

metaolindustrie (l) - metaalindustrie

metaolmuhied (l) Ook *metaolmuuhied*, voor -heid z. -hied - metaalmoehied

metaolmuuhied z. *metaolmuhied*

mete z. *meet*, *mute*

meten zw./st. ww.; overg.; meette, het meten [ˈm...] 1. meten: de lengte, omtrek, grootheid enz. van iets bepalen *Jaand meten, de lengte en brette meten* (Nbk), *mit de ellestok meten* (Nbk), *We zullen es even meten wie zien auto et grootste is* (Nbk), *We zullen even meten of d'r wel genoeg stroom op 'e draod staot* (Nbk), *Ik kan me wel mit him meten* ben even goed (Nbk), *iene de broek meten* iemand een pak slaag geven (Dho, Nbk, Np, Ol-Nl, Spa, bl), ook wel: *Kom hier es, mien*

meteoor - metrolijn

jonge, dan za'k je et broekien meten id. (Ma), ook *...dan za'k je de kont meten* id. (Sz), (gezegd wanneer men zeer hard moet werken, zo moet werken dat men er behoorlijk warm van wordt:) (...) *dan wodt je de buis meten* (Nbk), *mit twee maoten meten* (b): *Daenk om die kerel, hoor, die meet mit twee maoten* (Sz), *De beide jongen hadden beste ruzie, op et laest zollen ze mar even meten wie et sterkste was* door een gevecht bepalen (Dhau) * *Mit passen en meten/Wodt de tied mit versleten* (Ste), *...Wodt veul tied versleten* (Op), *...Gaot...* (Pe-Dbl)

meteoor [mɛ:tɪ:'jo:ər] - meteoor: meteo-roïde

meter de; -s; -tien ['mɛ:tr] 1. meter (bekende eenheid van lengte) *Ze verkopen et bij de meter* (Dho), *meter veur meter voortschrijdend, voortgaand per meter, een kubike meter, Mit disse brille kan 'k meters veer alles goed zien* (Obk), *Aj' daor langes gaon, scheelt meters!* scheelt heel wat (Dho), *Die flat is meters hoge* zeer hoog (Dho), *een meters hoog huus* (Nw), *meters hoge bargaen* (Nw), *een meters dik pak sni'j* (Bu), *D'r lag meters hoge sni'j* (Nw) 2. elektriciteitsmeter, gasmeter e.d. *Et PEB* [het eerdere provinciale elektriciteitsbedrijf] *verzegt de meters mit een lotien* (Ol-Nl) 3. meterstand (vooral van de elektriciteitsmeter, de gasmeter en van de waterleiding) *Van 't gas kommen ze ien keer in 't jaor de meter opnemen* (El, Ma, Wol, Obk), *Ik kwam even de meter opnemen* (Wol) 4. doopmoeder (Bu, Db, Dfo, Dho, Nt, Nw, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa) *De peter en de meter gaon mit bij' de doop* (Bu, Nw, Pe-Dbl, Sz, Ste), *Et is een ere aj' meter binnen* (Dho, Ow)

meterhure (spor.) - meterhuur

meterie (verspr.) Ook **materie** (verspr.) de [mɛ:tɪ:əri/ma't...] 1. stof waaruit iets bestaat, waaruit iets is opgebouwd (lett.) 2. voorraad van iets (Dfo) *Hij het nog een hiele materie voorraad* (Dfo) 3. etterstof (Dhau, Np, Nw), ook wel vieze substantie anderszins, vgl. de verb. hierna (Nw) *In een zwulle zit meterie* (Np), *De materie lopt d'r uut* (Dhau), *Daor zit allemaal materie* op nl. schimmel: op kaas (Nw) 4. stof met betrekking tot een zeker onderwerp *een ingewikkelde materie* (El), *een*

moeilike meterie (Bdie), *Die meterie was niet zo makkelijk te begriepen* (Op, Pe-Dbl), *Et was een rere meterie* (Ow)

meterkaaste - (vaak verkl.) meterkast

meteropnemer - meteropnemer

meters (Obk) bn. ['mɛ:tr̩s] 1. van de lengte van een meter *an meterse stokken zaegen* (Obk)

meterstaand - meterstand *de meterstaand opnemen*

methadon (l) Ook **metadon** (l) [mɛ:ta'don] - metadon

methode de; -n, -s [mɛ'to:ədə, mɛ:...] 1. doordachte wijze waarop men een bep. doel nastreeft of zaken onderzoekt *Wat bin dat veur rere methoden die ie d'r op nao hollen!* waarom ga je zo raar te werk, wat is dat voor een vreemde manier van doen (Nbk) 2. leerplan (l) 3. leerboek (l)

Methusalem z. **Methuselem**

Methuselem (verspr.) Ook **Methusalem** [mɛ'tysəl ɛm, ...mɛ:...'sal ɛm] - Methusalem *zo oold as Methuselem* zeer oud: van mensen, maar ook van dieren, zaken (verspr.): *Een meidekassien gong van moeder op dochter, en was dan vaak zo oud as Methuselem* (Sz)

meting de; -s, -en, metinkien ['mɛ:tɪŋ] 1. meting

metras Ook **metrasse** (Bdie), **matras** (spor.) de, et; -sen; -sien [mɛ'tras(ə) /ma'tras] 1. matras (om op te slapen) *Een stevige metras kuj' vaeke et beste op slaopen* (Spa), *Die metras het een zoemeren een winterkaante* (Wol), *De metras ligt best* (Nt), *Ik bin deur de metras gaon* (Np), *Et metras moet even lochten* (Diz), *de Gooise metras* (spor.) 2. vlechtwerk van staaldraad als onderlaag van een **metras** in bet. l, o.m.: spiraalmatras (Nbk, Ste) *De metras is de spiraal, mar et bedde wodt now ok zo nuumd* (Ste)

metrasdek (Bu, Nbk) Ook **matrasdek** (Ld) - matrasdek *Een metrasdek ligt op de metras en onder et bedde* (Bu)

metrasse z. **metras**

metriek (l) bn. [mɛ:'trik] 1. metriek, in *et metriek(e) stelsel* (l)

metrisch (l) bn. ['mɛ:trɪs] 1. metrisch, met betrekking tot de versmaat

metro (spor.) ['mɛ:tro:, ...trɔm] - metro

metrokaortien (l) - metrokaartje

metrolijn (l) - metrolijn

metroos Ook *matroos* (spor.) de; metrozen; metrosien [mə'tro:əs/ma't...] 1. matroos

metrostation (spor.) - metrostation

metrozekleren (l) [mə'tro:əzəkl:ərn] - matrozekleding

metrozekraege - matrozenkraag *Soms is et weer mode om een metrozekraege op een jurk of bloeze te zetten* (Bu)

metrozemusse (Nbk) - matrozenmuts

metrozepak (Nbk) - (vaak verkl.) matrozenpak

metrum (l) ['m:trəm] - metrum

mets (spor.) de; -en [mets] 1. voetbalwedstrijd *Wie het de mets wunnen?* (Nbk)

metselaar z. *metseler*

metselbak (Np) Ook *messelbak* (Obk) - metselaarsbak

metselder z. *metseler*

metseldraad (Db, Dho, Obk, Op, Ste) Ook *messeldraad* (Bdie, El, Obk) - metseldraad

metselen (OS, verspr. WS) Ook *messelen* (Bdie, Bu, El, Ma, Nw, Ow, Sz) ['metslən/'meslən] - metselen: metselwerk verrichten *Beneden drie graoden vist kuj' niet metselen* (Obk)

metseler (Diz, Ma, Nbk, Np, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbi, Spa, Ste) Ook *metselder* (Dhau, Nbk, Np, Ow), *messelder* (Bdie, Dho, El, Obk), *messeler* (Bdie), *metselaar* (spor.) ['metslɛr/'metslɛr/'meslɛr/...slɛr/...] - metselaar: iemand die metselwerk verricht *Ze hebben daor de messelder* (Dho)

metselkalk Ook *messelkalk* (Bdie, Bu, El, Obk) - metselkalk *Vroeger deden ze metselkalk deur de specie* (Np)

metselkoord (Ste) - metseldraad, metselkoord

metselkupe (El) - speciekuip

metselliende (Ld, Ma, Np, Ol-Nl, Ow, Wol) - metseldraad

metselspecie (verspr.) Ook *messelspecie* (Bdie, El, Obk) - metselspecie (*specie* is gebruikelijker) *Fernuzen in de stookhutte van muurstien wdden opmetseld mit liem, dat bleef vule beter zitten as gewone metselspecie* (Ow)

metselsteen z. *metselstien*

metselstien (verspr.) Ook *metselsteen* (WH, Nt), *messelstien* (Bdie, Bu, El, Obk) - metselsteen

metseltonne (Np) de; -n ['m...] 1. ton met

de metselspecie erin: nl. gebruikt bij het metselen, speciekuip

metseltouw (Op) - metseldraad

metselverbaand (Nw, Op) et ['metsl...] 1. patroon waarin men metselt en daarmee verband aanbrengt tussen de stenen

metselwaark z. *metselwark*

metselwark (OS, verspr. WS) Ook *metselwaark* (Bdie), *messelwark* (Bdie, Bu, El, Obk), *metselwerk* (WH) - metselwerk *Et messelwark van dat oolde huus was zo geve, dat ze de moker neudig hadden om de muren kepot te kriegen* (Obk), *schoon metselwark* (Nw)

metselwerk z. *metselwark*

metsnieden (Bu, Dfo, Nbk, Ste) onbep. w. ['metsnɪdn] 1. kapotsnijden van spek, pens of lappen vlees voor het maken van metworst (waarna het werd gezouten en gekruid) *As wij vroeger varkens slaacht hadden, dan wodde daor vleis uut holen en mossen wij een aovend metsnieden; daor wodde aandere daegs metwost van maekt* (Dfo)

metspek z. *driemettiesspek*

metten ['metn] - metten (Ste): *In et klooster hej' lange en kotte metten* nl. korte en langere psalmen, lessen (Ste), overigens in verb.: *d'r kotte metten mit maeken* niet lang talmen met betrekking tot iets, vlot een besluit over iets nemen, iets direct goed aanpakken, iets direkt helemaal opeten, onmiddellijk iemand aanpakken en met hem afrekenen e.d., vgl. *Daor zuwwe even kotte metten mit maeken* dat zullen we rap uitvoeren e.d. (Bu), *We zullen kotte metten mit hum maeken, hij mit zien praoties!* we zullen hem onmiddellijk stevig aanpakken (Pe-Dbi), ook wel zonder *d'r*, *argens* enz., vgl. *Hij maekt kotte metten* doet het zonder omhaal, pakt het direkt aan (Diz)

mettiesspek z. *driemettiesspek*

metvleis (Dhau) et ['metflejs] 1. met, gehakt vlees *Et metvleis wodde bruukt veur de metwosten* (Dhau)

metwost de; -en; ...wossien ['met...] 1. metworst *We hadden de metwost eerst in de schostien om te roken en dan kwammen ze in deuzen mit haksel om te dreugen* (Obk), *De metwost wodde even rookt, en dan haj' rookwost* (Np), *Die (...) het oons twee metwosten uut de wieme steulen* (b),

metwostehoorn - meuge

mit een metwost naor een ziede spek gooien (Dho, Op), *Ik hebbe liefst een kot gebed en een lange metwost* (Op), *Hij praot as een aentien metwost dat et vet ontlopen is* hij praot op erg droge wijze (Ste), zo ook *Zien praoties bin net zo flauw as een aentien metwost waor et vet uutlopen is* (Op), en *praot as een metwost erg droge, saae praot* (Bdie), *Die boer had vingers as metwossies* (Obk)

metwostehoorn z. *metwosthoorn*

metwostenkruus (Diz) et; ...krusen ['met wostŋkrys] 1. aan de balken hangend houten kruis voor het ophangen van worsten

metwosthoorn (Db, Diz, Ld, Obk, Op) Ook *metwostehoorn* (Pe-Db) de; -s; -tien ['m...] 1. (vaak verkl.) hetz. als *wosthoortien*, z. aldaar

meu z. *mu*

meubel et; -s; -tien ['mɑ:b] 1. meubel (stoel, kast enz.) *D'r maggen wel wat niŋe meubels kommen* (Ste), *Staoen de meubels al in et niŋe huus?* (Nbk) 2. z. *meupel*

meublair (Bdie, Dho, Diz, El, Spa, Wol) Ook *meubilair* (spor.) ['mɑ:b|ε:ər/...bi'l...] - meubilair *Ze hebben antiek meublair in de kaemer staon* (Wol)

meubelbekleding (l) - meubelbekleding

meubelbeurs (spor.) - meubelbeurs

meubelbommel (Pe-Db) de; -s; -tien ['m...] 1. bep. borstel voor het borstelen van meubels

meubelderi'je (Dhau, Dho, Sz) Ook *meubeleri'je* (Bdie) de [mɑ:b|dr'ijə (Dhau, Dho), ...ejə (Sz)/...b|ər'ijə; z. -i'je] 1. de meubels als geheel (in een kamer, in een huis of ander gebouw) *De meubelderi'je wodt niet beter, we maggen wel es wat niŋs hebben* (Sz)

meubeleerd Ook *gemeubileerd* (spor.), *meubileerd* (spor.) bn. [mɑ:b|'t:ərt /gəma:b|'t:ərt...] - gemeubileerd: van meubels voorzien *De kaemer was gemeubileerd* (Nbk), *een meubeleerd huus* (Nbk)

meubelement (Bdie, Nbk, Pe-Db) et [mɑ:b|ə'ment] - ameublement

meubeleren (spor.) Ook *meubileren*

(spor.) [mɑ:b|'t:ərn/...bi'l...] - meubileren *Is die woning al meubileerd?* (Nbk)

meubeleri'je z. *meubelderi'je*

meubelering (spor.) Ook *meubilering*

(Nbk) [mɑ:b|'t:ərn/...bi'l...] - meubilering:

meubilair

meubelfabriek - meubelfabriek

meubelhandel (l) - meubelhandel

meubelhoolt (spor.) - meubelhout

meubelindustrie - meubelindustrie

meubelmaeken (spor.) - meubelmaken

meubelmaeker (Nbk, Obk) - meubelmaker

meubelontwarp (l) - meubelontwerp

meubelontwarper (l) - meubelontwerper

meubelplaete (spor.) - meubelplaat

meubelstof - meubelstof

meubelstoffeerder (Ow) - meubelstoffeerder

meubelstok (spor.) et; -ken ['mɑ:b|stok] 1. meubel (stoel, tafel enz.) *een prachtig meubelstok* (Nbk)

meubelwinkel de; -s; -tien ['m...] 1. zaak, winkel waar men meubels verkoopt

meubelzaak(e) (spor.) de; ...zaaken; ...zaekien ['m...] 1. zaak, winkel waar men meubels verkoopt

In Wolvege zit een allemachtig grote meubelzaeke (Nbk)

meubilair z. *meublair*

meubileerd z. *meubelerend*

meubileren z. *meubeleren*

meubilering z. *meubelering*

meug Ook *meugen* (Op, Spa, Ste, bl: in verb., z. hierna) g. lidw. ['mɑ:x/'mɑ:gŋ] 1. in de volgende verb.: *tegen heug en meug* met grote tegenzin (etend), meer nemend dan men aankan, met meer weerzin dan men eigenlijk verdraagt: *Tegen heug en meug mos hij 't opeten* (Nbk), *Ze zatten de bri'j tegen heug en meug op te eten* (Op, Spa, Ste, bl, Wol), *...tegen heugen en meugen* (Op, Spa, Ste, bl), *Bi'j heug en meug het hij et op kregen* id. (Np), *Hij het tegen heug en meug deurzet* zich zeer inspannend, tot het uiterste gaand (en vaak: ondanks de mening van anderen) (Ol-Nl), *...volhullen* id. (Dho, Ste), *Ik hebbe 'm bi'j heug en meug beweugen om toch mar naor die begraffenis toe te gaon* ik heb hemel en aarde bewogen om (...) (Op), *Hij hul et vol mit heug en meug* door alles heen, zonder van wijken te weten (Obk), *Hij wol tegen heug en meug beweren dat hij geliek had* zeer vasthoudend en ondanks de mening van anderen (Dfo), *Die het 'm smeerd mit zien hiele heug en meug* met z'n hele hebben en houden (Dfo) 2. z. *meuge*

meuge (bet. 1: Dfo, Ow, vo, bet. 2: Dhau,

Ma, Nbk, Nw, Obk, Ste) Ook **meug** (bet. 2: Bdie, Db, Dho, Diz, Ma, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol) de ['ma:g(ə)] 1. wat iemand aan werk aankan, wat in iemands vermogen ligt (Dfo, Ow, vo), in verb., vgl. *Et wark giet him boven de meuge, hi'j het teveule huj op 'e vörke neumen* (Dfo), *Et giet him over de meuge* het wordt hem teveel, te machtig (Ow), *Hi'j hadde him wat over de meuge schript en hadde de piepe uut* (vo), z. ook **meug** 2. wat men begeert, lust, in *zien meug kriegen* (Bdie), verder in *ieder* [of: *elk*] *zien meuge* elk moet willen, doen, lusten wat hij goed, leuk, prettig, lekker vindt (Bdie, Db, Dho, Diz, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol, Ste) (gezegd bijv. in reaktie op iemand die de voorkeur, het doen en laten van een derde afkeurt: *Ae now je, ieder zien meuge* (Diz, Nbk, Ste), z. ook hierna * *Elk zien meuge, zee de jood* (Dhau), *Ieder zien meuge, zee de jonge, en doe tuutte hi'j zien mem veur 't gat* (Obk), *...en hi'j nam viegen veur de dust* (Nbk), *...zee de boer, en hi'j vrat viegen* (Wol, Ma), *...at...* (Pe-Dbl), *...en doe at hi'j peerdeviegen* (Nw), *...vrat...* (Np), *...en doe at hi'j viegen* (Np), *...vrat...* (Ste), *...zee de jood...* (Ste), *Ieder zien meug, zee de boer, en doe vri'jde hi'j mit et varken* (Db, Nw, Obk), *Elk zien meug, zee de boer, en hi'j kiedelde zien vrouw mit de hujvörke* (Obk), *Elk zien meug, zee de vos, en doe pakte hi'j een kiepe* (Sz)

meugelik (OS, Bu, Dho, Np, Nw, Nt, Op, Ste, b, p) Ook **meuglik** (b), **mogelik** (verspr.) bn. ['ma:g|ək, 'ma:gələk/'ma:g|ək /'mo:g|ək, 'mo:gələk] 1. kunnende gedaan worden, kunnende gebeuren *En doe kneep hi'j zien bienties zo stief meugelik tegen mekeer* (b), *Et gong d'r omme om je mar zo min meugelik drokte op 'e hals te haelen* zo weinig mogelijk (Ow), *Hi'j zegt zo min meugelik* hij zegt zo weinig mogelijk (Np), *zo veer meugelik* (Np), *zo gauw...* (v), *Dat hool ie wel veur meugelik?* (Ste), *Hoe is et meugelik* hoe bestaat het, *Hoe is et in de wereld meugelik!* id. (Nbk), *zo gauw as meugelik is* (Op) 2. denkbaar, bestaanbaar (b) *in alle meugelike levensomstaandigheden* (b)

meugelikhied (OS, Bu, Dho, Np, Nw, j)

Ook **mogelikhied** (Bdie, Bu, Diz, Ld, Nbk, Pe-Dbl, Spa, Ste), voor -heid z. -hied de; ...heden ['m...] 1. het mogelijk zijn *Dat kan mit gien meugelikhied* (Np), *Ze beuden him geld, mar mit gien meugelikhied wol hi'j de fluite verkopen* hoe dan ook niet (j) 2. wat mogelijk kan gebeuren *De meugelikhied bestiet, dat hi'j nog komt* (Ma), *Dat is de ienigste meugelikhied* (Ow), *Een aandere meugelikhied is d'r niet* (Nbk), *Zunig deur de tied is een meugelikhied om wat te speren* (Obk), *De mogelikhied zit d'r nog wel in* het is nog mogelijk dat (...) (Spa) 3. kans, vooruitzicht op ontwikkeling, op sukses (spor.) *In oons dörp bin nog wel meugelikheden veur de industrie* (Ow)

meugen I (OS, verspr. WS: in sommige dorpen all. *maggen*) Ook **maggen** (Bdie, Dho, Diz, Nbk, Np, Pe-Dbl, Spa, Ste, Sz) st. ww.; overg., onoverg.; het mocht ['ma:gn/'magn] 1. toegestaan zijn, toestemming hebben *En dan moch ik ok een peer slokken uut de pulle mit drinken* (j), *De kiender meugen lange opblieven* (Ow), *Meugen we vanaovend naor de kermis?* (Ol-Nl), *Nee, we mochten niet henne!* (Ste), *Ik mag ok niks!* mij wordt nooit eens iets toegestaan (Dhau), *Ie meugen wel mit de peerden jaegen, mar ie moe'n d'r omme daenken daj' dan niet op 'e waegen zitten meugen* (b), *N. har ok wel mit mocht, mar ze har liever gien mot om de tijen* (b), *Now, ik schaem mi'j d'r op 't laest ok niet veur, en jim meugen 't ok wel weten!* ik wil het wel zeggen, ik wil er wel voor uitkomen (b), *Et mos niet meugen* (Np), *Dat mag niet van de vrouw mijn vrouw staat me dat niet toe, Ma'k je wel even wat vraogen?, Ma'k wel twie pond suker?* zou ik twee pond suiker kunnen krijgen (Nbk) 2. behoren, noodzakelijk zijn *Jim maggen et rondom huus wel es opredde* (Ste), *Dan mocht ik mi'j wel schaemen, as ik mar een peer baorsies vongen hadde* (j), *In de entekooi mag gien schot valen* (j), *Ie meugen je wat schaemen!* schaam je wat (Nbk), *Hi'j moch nog bliede wezen, dat hi'j d'r zo of kwam* (b), *Hi'j mag 't wel es weten* het wordt tijd dat hij het te horen krijgt, vooral: dat hem gezegd wordt waar het op staat (Dfo, El, Nbk), *Et mag wel es zegd wodden!* (b), *Ik mag d'r niet an*

meugen - meugen

daenken, mar wat zo'k graeg (...) hebben willen (Ow, Np), *Zok praot wi'k niet heuren, ik mag d'r niet an daenken* (Ow) 3. kunnen, in staat zijn *Dat jonk mag d'r wel wezen* dat meisje is aantrekkelijk, knap (Np), *Die mag d'r wel wezen* die persoon is nogal dik (Nbk), (onpers.:) *Et mag mi'f nog (wel) heugen* ik kan het me nog (wel) herinneren (b, Nbk), zo ook *Et mag mi'f niet heugen* dat we zoe'n mooie zoemer hadden ik kan me niet herinneren (Dfo, Sz), *Et mocht him laeter niet meer heugen* (Nbk, b), *Et mag heur wel beuren* ze verdienen genoeg om (...) (Nbk, Np) 4. aardig vinden, een prettige, positieve, gunstige stemming hebben inzake iets of iemand *Meug ie die kerel wel?* (Bu), *N. was ien van die feuren die hiel Diever geern mocht* (b), *Alle kiender die meugen him* (bl), *'k He 'm nooit (graeg) mocht* (Nbk), *iene (wel/niet) lieden meugen: Die meensken mochten 'm graeg, en ok H. mocht him graeg lieden* (j), *'k Mag 'm niet lieden al is 't ok nog* zo ik mag hem hoe dan ook niet, ik kan hem met geen mogelijkheid aardig vinden (b), *Die kleur stof ma'k niet lieden* vind ik beslist niet mooi (Nbk), *Hi'j is altied zorgzem veur een aander, dat ma'k wel lieden (in him)* (Nbk), *En de oolde generaosie klaegt nefuurlik stien en bien, want ze meugen him niet zien...* ze mogen hem absoluut niet, hebben een hekel aan hem (Nbk, Np, Obk, ba), *'k Mag mi'f zels niet zien* 'k heb een hekel aan mezelf (b), *Een bakkien koffie op 'e tied, daor maggen we wel over daar houden we wel van, dat vinden we wel prettig* (Ste), *Ik mag graeg over mooi weer* ik hou van mooi weer (Nbk), *Een peerd mag over een vaaste menner, daor is hi'j dan an wend* (Obk), *Ik mag hem niet heuren snoeven* ik vind het zelfs al vervelend hem te horen snuiven, d.i.: ik kan hem niet luchten of zien (Wol), *We meugen 'm graeg heuren (praoten)* (Dho, Diz, El), *Daor ma'k niet van heuren* ik moet er niet aan denken (Bdie, Ste), *Dat ma'k hielemaol niet heuren* id. (Ste), *Maj' hier wel wat wezen?* vind je het wel prettig hier te zijn? (Nbk, Np), *Waorum gaot N. uut heur dienst?* [met als antwoord] *Och ze mag daor niet wezen* d.i. bij die mensen vindt ze het niet bep. prettig (Dho), *Ik mag*

graeg dat et wat zute is hou ervan (Np) 5. graag doen, graag als bezigheid hebben (vaak in verb. met *graeg, geern* e.d.) *Daor maggen we graeg henne gaon* (Obk, Ste), *We meugen graeg in de tuun zitten* (Wol), *Die moch graeg peertienmennen* (b), *Hi'j mocht zo geern pronken* (b), *Dat dekselse geld, dat mag zo graeg rammelen* (b), *Ik moch op sommen en zok spul wel graeg wat ommestennen* (b), *Ik mag 't wel graeg es mit de grap beslaon* (b), *Bi'j mooi weer meugen we nog wel graeg es een entien fietsen* (Op), *Kleinjongen meugen mekaander graeg plaogen* (Bu), *We meugen wel graeg es wat anders eten as eerpels* (Diz) 6. (overg.) lusten (Db, Dho, Ma, Np, Ol-Nl, Ow, Spa, Sz) *Ie maggen niet zo graeg brune bonen, now?* (Sz), *Ik mag dat spul niet!* (Ma), *Ik mag graeg zutigheid* (Np), *We kriegen vanmiddag brune bonen; now, dat maggen we wel* (Ol-Nl) 7. wenselijk zijn, nodig zijn, goed zijn *Ie meugen wel wat oppassen* (Nbk, b), *We meugen wel es wat annaerken* (Diz), *We meugen wel maeken dat we volkommen, d'r komt zoe'n malle locht opzetten* (Obk), *Ie bin now ienkeer een malbroek, L., en d'r mag ok wel es een grappien bi'j* (b), *Mi'j donkt, zij meugen ok wel es ni'je stoelen hebben* (Obk), *Ik mag nog wel een ni'j pak hebben* (Bdie, Bu, Dhau, Wol), *Ie maggen ok wel es henne om wat ni'js te haelen* (Nw), *We meugen d'r wel es op uut, hi'j moet wat ni'js hebben* (Dho), *Ie meugen die vloer ok wel es opredde* nl.: zoveel rommel ligt erop (Np), *De buunder mag d'r wel even op het moet eigenlijk even met de boender worden schoongemaakt* (Dho), *Hi'j het nogal wat veur je daon* [met als reactie:] *Dat mag ok wel, want hi'j het een protte an mi'f te daanken* (Nbk), *Hoe is et thuus?* [met als mogelijk antwoord:] *'t Mag wel zo wezen* het ware wenselijk dat het goed was, het is niet zo goed (Nbk, Spa) 8. de zekerheid hebben, zich kunnen verlaten op *Daor meuj' wel op rekenen* (Nbk) 9. gewoon zijn, de gewoonte hebben *F. moch him pattietoeren de busen ok nog wel es naovulen* (b), *Die kiender meugen nog wel es bi'j oonze bloemen zitten* (Obk), *Doe we vroeger naor schoele gongen, mochten pattie meensken onderwegens wel es wat appels of peren op 'e*

gribbel gooien (Obk) 10. reden hebben tot *Hi'j mag wel van gelok spreken, We meugen niet klaegen, ...mopperen, We meugen wel bliede wezen dat et zo oflopen is* 11. z. *meug* * *Lui, lekker en veul te meugen*/Bin drie dingen die niet deugen (Op)

meugen II Ook *maggen*, z. *meugen* I st. ww.; hulpww. van modaliteit; het mocht 1. mogelijk zijn (inzake de bet. die in de hele zin wordt uitgedrukt) *We begriepen d'r niks van, mar ze meugen d'r toch wel wat mit veur hebben* (Op), *Klaos moch nog es achter de hede liggen of zo zou nog eens* (b), *Et mag wel zo wezen dat hi'j d'r mit de pette naor gooid het* (Np), *Een aander mocht et es heuren als anderen het eens hoorden!* (b), *De meensken mochten es merken, hoe stoer hi'j et d'r mit had zouden eens kunnen merken* (b), *Et het niet zo wezen mocht, Wie mag dat toch wezen, die daor nog zo laete et pad daele komt* (Nbk) 2. (ter uitdrukking van een wenselijkheid) laat het zo zijn dat *Mocht dat nog es waor wodden* (s: Nw), *Dat meuj' wel willen* (Bu), *Dat meug i'j wel zeggen!* (b), *Dat moch hi'j wel willen* dat zou hij wel willen (Bdie, Ma, Np, Wol, Ste), zo ook *Hi'j moch wel willen dat hi'j zovuele hadde as zien buurman* (Dhau), *Ik mag d'r niet an daenken (dat dat gebeuren zal)* laat ik er in 's hemelsnaam zelfs niet aan denken (...) (b, Diz), *Ik mag d'r niet an daenken da'k oppereerd wodden moet* id. (Nw), *...dat et vannaacht zo vriezen zal* (Nw), *Ik mag d'r niet van heuren* het zint me absoluut niet (Bu), *Ik mag starven as 't niet waor is* (Nbk), *'t Mag wel zo wezen 't is niet je dat, 't kan stukken beter: De smaak van de eerappels mag wel zo wezen* (Ma), *Hoe is 't mit je?* [met als antwoord:] *Et mag wel zo wezen* (Np, Nbk), *Ik knap al wat op, mar et mag nog wel zo wezen* (El), *Die regen mag wel zo wezen, om daor over te meugen* (Db)

meuglik z. *meuglik*
meuigheid z. *muuighied*
meuk z. *meuke*

meuke (Bdie, Dho, Ste) Ook *meuk* (Op, Pe-Dbl, Sz, bet. 2: Ste) de; -n ['ma:kə] 1. bewaarplaats voor met name appels en peren in het hooi (vooral: om ze daar te doen rijpen) (Ste) *Vroeger hadden we wel*

es een appel onder een boom weg vunnen die nog niet te riepe was, dan stopten we die in de meuke, in et hujvak, dan was hi'j mit een weke riepe en lekker (Ste), (gezegd wanneer iemand flink geld heeft gespaard:) *Die het nog wel wat in de meuke* (Ste) 2. in verb.: flinke hoeveelheid spullen, flinke hoeveelheid geld en evt. andere bezittingen, ook ruimer: de totale hoeveelheid, het hele spul (Dho, Op, Pe-Dbl, Ste, Sz), *Hi'j had de hele meuke bij 'm* (Dho), *Op 'e zoolder zit een hiele meuke* zitten veel spullen (Ste), *Hi'j bezit een hiele meuk* veel geld en ander bezit (Ste), *Mit die arfenis kreeg die man de hele meuk* (Op, Pe-Dbl), *Aj' de beurs vol geld hebben, zit daor de hele meuk in* (Sz), *Je kun om mi'j basten, ik gooi je de hele meuk naor de oren* (Sz), zo ook *Daor hej' de hiele meuke!* de hele santenkraam (Ste)

meule de; -n (verspr.), -ns (Db, Spa); meultien, meulentien (spor.) ['ma:lə] 1. (in het algemeen:) werktuig waarmee men fijnmaakt, bijv. groente (bij vergelijking, gezegd tegen iemand die met lange tanden eet, met name tegen een kind:) *Je meule is aorig stomp zeker* (Spa), zo ook *Of hej' de meule stomp!* (Ow), (gezegd van oude mensen met een versleten gebit:) *De meule is stomp* (Obk), *Hi'j krig de meule stomp* kan z'n eten haast niet op (Ste), zo ook *Hé, de meule wodt me stomp* ik kan haast niet meer op (Ste) 2. korenmolen e.d. *De meule dri'jt mit alle wienen* (Dfo), *Et maelloon was niet bij iedere mulder geliek, mar gewoonlik keus een boer de meule in zien eigen dorp of buurt* (Op), *De mulder mos soms kruien om de meule op 'e wiend te kriegen* (Obk), *D'r was een muldersknecht op 'e meule* ze hadden iemand als molenaarsknecht op die molen (Wol, Ma), *Die is van de meule valen* hij heeft weinig verstand (b), *Hi'j het wel wat in de meule* hij wekt een armelijke indruk, maar hij bezit beslist veel geld (Ste), *Hi'j het een slag van de meule had* is getikt, niet goed wijs (Np), *...een klap...* id. (Bu, Ld, Sz), *'t Is koren op zien meule* dat komt hem heel goed uit (El, Op, Spa), *...op 'e meule* id. (Dho), *Dat is wiend op zien meule* id. (El), *De meule is deur de vang* de zaak is in de war (Op), *Hi'j keert altied de meule naor de wiend* hij past zich altijd aan de

meuleasse - meulentien

omstandigheden aan (Op), *de meule op 'e goeie wiend zetten* nl. zodat de wieken zodanig staan dat ze zo goed mogelijk wind vangen bij rustig weer, en zo ook: zodanig dat ze zo weinig mogelijk wind vangen bij stormachtig weer (Ow), ook fig.: eruit halen wat erin zit, het maximale uit iets proberen te halen (Ow): *Daenk d'r omme, de meule op 'e goeie wiend zetten!* (Ow), *De ambtelike meulens maelen zachies* (Spa), *...maelen now ien keer staorig* (vo), *In De Haag maelen de meulens langzem* d.i. bij de rijks-ambtenaren in Den Haag (Db), *Et zit in de meule* 3. watermolen, windmolen om water op te malen. 4. karmolen (Nw) *Vroeger hadden we wel es een hond in de meule lopen* nl. voor het doen draaien van de karmolen (Nw) 5. mallemolen (j) *Een vurig ponnegien trok de meule; de orgelman drijde zien deunties* (j) 6. koffiemolen *As mem vroeger de koffie maelde, had ze de meule in de schoot* (Obk) 7. snijmolen speciaal voor bonen (Np) *We hebben de bonen mit de meule sneden* (Np) 8. (vooral verkl.) werpmolen *een meulentien op een snoekhengel* (Dho, Np, Ow, Spa) *We laoten et meultien oflopen bij et visken* (Ow, Np), *Et meultien van de viskersstok is stokken* (Dho) 9. (verkl.) kleine haspel, vooral: dat waarop men het vliegertouw windt (Db, Dhau, Wol) *Even dat koord op et meultien wienen!* (Dhau), *Mit vliegeroplaoten wodt vaeke et touw op et meultien daon* (Db), *Et touw veur de draeke zit op et meultien* (Wol) 10. draaiend strooimechanisme waarmee men mest verspreidt (b) *Et was een mooie roeme strontbak mit een loekien in de bojem veur et legen en mit een meultien d'r achter* (b) 11. in *de gaonde meule*. de situatie bij het molenspel waarbij men steeds één der drie knopen (of schijven e.d.) die vlak naast elkaar in een rechte lijn zijn gebracht, naast of tussen twee andere kan schuiven waarbij er een nieuwe rechte lijn van drie knopen e.d. ontstaat; in zo'n situatie kan men, elke keer dat men een lijn van drie 'vol' maakt, van de andere speler een knoop nemen die niet in een rechte lijn van drie ligt (hetz. als *lopende pie*) (Bu, Db, Dhau, Ld, Ow), ook in *'t gaonde meultien* id. (Dfo), *een*

staonde meule id. (Db), *een lopend meultien* id. (Ow), *een lopende meule* id. (Db, Dhau), *een meultien* id. (Bu, Nw), *een dubbele meultien* d.i. een *lopende pie* met een extra *pie* eraan vast (Sz, Bu) 12. gat in het hooi in de schuur waarin men appels bewaarde en liet rijpen (Ste) *nog wat in de meule hebben* nog wat geld achter de hand hebben voor het geval men dat onverwacht nodig heeft (Ste) 13. z. *meultien* * *As de wiend drijt, moej' de meule verzetten* men moet zich aan de omstandigheden aanpassen (Pe-Db)

meuleasse ['ma:læsə] - molenas

meulebaos (bet. 1: spor., bet. 2: Nt) de; ...baozen ['m...] 1. hetz. als *mallemeulebaos*, z. aldaar 2. molenaar (Nt)

meulebenne (Sz) de ['ma:ləbənə], in *naor de meulebenne*, gezegd in antwoord op de vraag *Waor goej' henne?* d.i. zoiets als 'dat gaat je niet aan' (Sz)

meulebouwer (Ow) de; -s ['m...] 1. iemand die molens bouwt, maakt

meulegat (Ol-Nl) et; -ten ['m...] 1. diep gat voor de watermolen waar het water in uitslaat (Ol-Nl), vgl. *Et meulegat is et plak vlak veur de waetermeule dat vaeke wat breder en dieper was; dat mos om et waeter zo gauw mogelijk vot te kriegen* (Ol-Nl)

meulehoeke (Obk) de ['m...] 1. deel van het dorp waar de molen stond

meulehokke (Ste) Ook *meulhokke* (Ste) et; -n; ...hokkien ['ma:ləhəkə/...] 1. ruimte waarin het paard of evt. de hond liep om de karmolen aan te drijven, met daarnaast de *kaarnhoeke* (naderhand wel gebruikt als ruimte voor de kookpot) *Boven de kaarnhoeke zat een zoldertien, boven et meulehokke niet; et meulehokke had een zaandbojem, daor leup dus aliend et peerd* (Ste)

meulehuus (Bu, Obk) et; ...huzen; ...husien ['m...] 1. huis bij de molen, nl. de woning van de mulder

meulekam (Ol-Nl, Sz) de; -men ['m...] 1. tandrad als onderdeel van een molen

meulelasten (Op) ['ma:ləlastɪ] - molenlasten

meulemaeker (spor.) Ook *meulemaker* (WH) - molenmaker

meulemaker z. *meulemaeker*

meulentien (Obk) g. lidw. ['ma:lɪntɪn] 1.

molenspel (Obk) 2. z. *meultien*

meulepad (spor.) et; ...paeden; ...pattien ['m...] 1. 'pad' waar het paard steeds over liep bij het aandrijven van de karnmolen (Ol-Nl) 2. pad naar een molen (spor.)

meulepeerd (Bu, Db, Nbk, Np, Nw, Obk, Ste, Wol) et; -en ['m...] 1. paard dat in een molen loopt, dat een molen aandrijft (d.i. vooral: een karnmolen en een draaimolen) (Nbk, Nw, Ste), *Ze het 'n gang as 'n meulepeerd* ze loopt heel zwaar (bo: Bu) 2. lompe, grofgebouwde vrouw, vrouw die erg sterk is en daardoor veel werk aan kan dat gewoonlijk door mannen wordt gedaan (Bu, Db, Nbk, Np, Obk, Wol)

meulepolle (Ol-Nl, Ow) de; -n ['m..., ook wel ...'p... (Ow)] 1. plaats, stuk grond waar de molen staat

meulerad (Db) ['m...] - molenrad

meuleroe z. *meuleroede*

meuleroede (Ol-Nl, Ow) Ook *meuleroe* (Nt) ['mɑ:ləru(də)] - molenroede

meulesjouwer (Op) de; -s ['m...] 1. hetz. als *maelrondbrenger*, z. aldaar

meulesloot (Bdie, Obk) de; ...sloden ['m...] 1. sloot waaruit of waarin een watermolen het water maalt

meulesteen z. *meulestien*

meulestien Ook *meulstien* (Ste), *meulesteen* (WH) ['m...] - molensteen (lett.) *de meulestien uutbillen* (Ste), *Mit een stienbeitel beitelde hij de meulestien uut* (Np)

meulewaegen (Bu, Obk, Ste) de; -s ['m...] 1. wagen waarop de mulder het gemalen meel naar de boeren liet vervoeren (Bu, Obk) *De meulewaegen komt d'r ok an* (Bu) 2. iemand die een beetje gek is, die niet over de normale verstandelijke vermogens beschikt (Ste)

meulewiek (Ma, Op) de; -en; -ien ['mɑ:ləwik] 1. bep. water: wijk die naar een molen loopt (Ma, Op) 2. z. *meulewieke*

meulewieke Ook *meulewiek* (Ste) ['mɑ:ləwik(ə)] - molenwiek *Hij het een klap van de meulewieke had* hij is een beetje getikt (Bu, Ma, Ste, Nw), *...mit de meulewieke...* id. (Ol-Nl)

meulhoek (Ma) de ['m...] 1. ruimte in de boerderij waar de karnmolen stond en waar dus gekarnd werd

meulhokke z. *meulehokke*

meulstien z. *meulestien*

Ook *meulentien* (Dho, Ol-Nl, Spa), *meule* (bet. 2: in verb.: Bu) et; ...ties ['mɑ:ltin/'mɑ:lɪntin] 1. kleine *meule*, z. aldaar 2. bep. kinderspeelgoed: molentje *meulties van de mark mitnemen* (Ste), *mit meulties lopen* enigszins verward of getikt zijn (Diz, El, Ma, Np, Obk, Op, Ste, Ow), ook *mit meulenties...* (Dho, Spa), *mit 't meultien lopen* id. (Bu, Db, Dhau, Ld, Nbk, Np, Nw, Ow, b: lm): *Et maelt him wat, hij lopt mit 't meultien* (Nbk), *...mit een meultien* id. (Ste), ook: *Hij lopt mit de meule* is enigszins verward, getikt (Bu) 3. koekoeksbloem (fp)

meun (Mun, Nbk, Np, s) de; -en; -tien ['m̃:n] 1. kopvoorn, meun

meunejaegen (Obk) onbep. w. ['m̃:nə...] 1. vangen van *meun*, vgl. *Bij et meunejaegen bruukten ze zoe'n stok om mit te ploempen* (Obk)

meupel (verspr.) Ook *meubel* (Bu, Dhau, Db, Dho, Diz, El, Ma, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbl, Spa) et; -s; -tien ['mɑ:p/ 'mɑ:b] 1. lastige, vervelende persoon, ook raar, eigenaardig, ondeugend iemand *een vremd meupel* (Diz), *'t Is een reer meubel, die vent* (Bu, Pe-Dbl, Spa, Ma), *een groot meubel* (Dhau), *een onverschillig meupel* (Dhau, Ma, Nbk, Np, Nw, Ste, b), *Wat een meupel van een kere!* (Op, Ste), *een mooi meupel* een rare, wonderlijke vent (Wol, Nw), *meupels van jongen* (Ste)

meur (Bu, Db, El, Ld, Obk, Ow, b: lm) Ook *meurs* (bet. 2: Nw), *meurig* (Ow: bet. 2) bn. [mɑ:ər/mɑ:ərs/'mɑ:ərəx] 1. (van vlees) goed gaar, mals, zacht (Bu, El, Ow) *Et vleis is lekker meur* (El), *Ie kun et vleis goed bieten, et is al aorig meur* (Ow) 2. (van appels en peren) zacht door het overrijp zijn (Bu, Db, El, Nw, Obk, Ow, b: lm) *Die pere is niet lekker meer, die is meur* (Ow), *Ie moe'n niet mit die appels ommesmieten, dan wo'n ze meurs* (Nw) 3. (van grond waarin men verbouwt:) goed los en daarbij heel geschikt om in te verbouwen, vooral gezegd wanneer de onderliggende stoppel goed rot (Bu, El, Ld, Ow) *meure grond* (El), *De grond is mooi meur*: gezegd van land waarin de onderliggende stoppel mooi rot (El, Ld, Ow) 4. vermolmd (El, Ld) *Die plaanke is hielemaol meur, 't is niet meer vertrouwd*

meurig - meziek

om d'r over te lopen (El, Ld)

meurig z. *meur*

meurs z. *meur*

meute de; -s (bet. 1) ['mɑ:tə] 1. troep honden bij een drijfjacht (verspr.) *een meute honnen bij een slippjacht* (Ow), *Doe ik in Engelaand was, heb ik een jachtstoet zien mit de meute* d.i. de troep honden (als onderdeel van de *jachtstoet*) (Obk), *De jaegers laoten de meute los* (El) 2. (g. mv.) meute, grote, nogal ongeregelde groep, vandaar ook: de totale hoeveelheid *De hiele meute scheuf naor veuren* de gehele grote groep mensen, de menigte (ba), *...deed d'r an mit de gehele groep* (Wol), *Daor kwam de meute los* (Nw), *Daor kwam de hiele meute an de gehele grote groep* (Nbk), *Daor hej' de hiele meute* daar komt de gehele grote groep aan, ook: daar heb je de totale hoeveelheid, de hele santenkraam (Bu, Nbk, Spa, Nw) 3. z. *mute*

meuzels mv. ['mɑ:zɪs] 1. bep. kinderziekte: mazelen *Tegen meuzels koj' niks doen: in bedde holen!* (Ste), *As vroeger de kiender meuzels hadden, mossen de blienen en de bedsdeurties dichte!* (Ma), *Ik hadde de meuzels; ik moest op bedde blieven en dan kwamen de gediienen dichte, want ie konnen slecht 't lucht verdregen an de ogen; en niet te gauw weer buten, zeden ze dan, want as 't naor binnen slat bij' d'r west* (Dfo, Sz)

mevrouw de; -en; -gien [mø'frɔm] 1. (vooral als aanspreektitel en bij adressering) echtgenote van een dokter, een notaris, een dominee of van iemand anders uit een zeer hoge maatschappelijke klasse (z. voor het overige onder *vrouw*) *Mevrouw har de gek mit him* d.i. hier: de vrouw van de dominee (b), *Zok spul kreeg ie alle daegen niet en mevrouw har 't ja zegd* d.i. hier: de vrouw van de baron (b), (gezegd in verband met meisjes die niet meer 'gewoon werk' willen doen:) *As 't even kan laoten ze heur 'Mevrouw' numen en dan nemen ze toch ok een meid veur 't wark* (b) 2. werkgeefster van een werkster, dienstbode (Obk, Sz) *Bliksem, die meidekamer is haost nog nettieser as die van heur mevrouw* (Sz)

Mexicaan de; ...canen; -tien [meksikā:n] 1. Mexicaan 2. eethuis met vooral

Mexicaanse gerechten (spor.)

Mexieaans bn. [meksikā:s] 1. Mexicaans **Mexico** ['meksiko:, ...kom] - Mexico *Hij was even in Mexico* was even weggedommeld, was even in slaap gesukkeld (Nbk)

mez. - afkorting van *meziek*

mezat z. *marzat*

meze (Bdie, Obk, Pe-Ddl) Ook **mees** (Ld, Nw, Op, Sz), **mesien** de; -n; mesien ['mɪ:zə/mɪ:s/mɪ:sin] 1. mees

mezeëi et; -er; -gien ['mɪ:z(ə)ej] 1. ei van een mees

mezehokkien (Nbk, Sz) et; ...hokkien ['m...] 1. nestkastje voor een mees, waarin een mees nestelt

mezelf z. *onder zels*

mezels z. *onder zels*

mezenust et; -en; ...nussien ['mɪ:zənɪst] 1. nest van een mees

mezepaartien z. *mezepeertien*

mezepaertien z. *mezepeertien*

mezepeertien (Nw, Dho, Np en oost.) Ook **mezepaertien** (Np, Ste en west.), **mezepaartien** (WH) et; ...peerties ['mɛ:zə pɪ:ərtin/...] 1. mannetjes- en vrouwtjesmees die samen jongen krijgen of hebben

meziek de, ook wel et (bet. 4) [mø'sik] 1. muziek als kunst, toonkunst *Ze vuulden d'r wel veur om de jonge wat meer leren te laoten in de meziek* (j), *meziek en zang* 2. kunstwerk(en) uit de muziekwereld de *meziek van de laeste tied* (Nbk), *mederne meziek, klassieke meziek* 3. muziek die men hoort of doet klinken *De iene hooft meer van meziek as de ere* (j, El), *Hij heurde meziek en daansen* (b), *Hij heurde deur et slaopen henne de mooiste meziek diej' mar indaenken konnen* (j), *De radio brengt veul meziek in de huuskaemer* (Op), *meziek maeken, 't Was een mooi stokkien meziek* (Diz, El), *Die maeken een mooi stokkien meziek* (Dho) 4. groep muzikanten die dans- of stemmingsmuziek maakt, ook muziekkorps: vooral fanfare *Die meziek maekt een hoop herrie, ie kun mekeer haost niet verstaen zorgt voor veel lawaai* (Ma), *De meziek het al een paer nummerties speuld* (Wol), *De meziek hul op en de meiden vlochten de tente uut* (j), *Hij is veur de meziek an 't oefenen* voor het fanfarekorps (waarvan hij lid is) (Ow), *Hij is bij de meziek* d.i. vooral: hij is lid

van het fanfarekorps (Nbk, Np, Ste), *De meensken in 't dorp hebben hiel wat veur de meziek over* d.i. voor de fanfare (El), *Vroeger as d'r hadriederi'je was in Berkoop, dan kwam et meziek mit de keurmeester en et bestuur veurop deur dörp* (Obk), *De meziek gaot mit Sunterklaos deur dörp* (Ma), *De meziek komt d'r al an* d.i. het korps komt er al aan (Dhau, Obk, Np), *De meziek speult fleurige marsen* (b), *De meziek is uutspeuld* het dansorkest, het korps e.d. (Nbk), *Waor N. is weet ik niet, die is zeker weer achter de meziek an* N. is er weer vandoor zonder iets te zeggen, en (evt.) hij onttrekt zich daarmee weer aan z'n verplichtingen (Op), *achter de meziek an* te laat zijnd (Ow) 5. muzikles (die wordt gegeven) (Bu) *naor de meziek toe* naar de muzikles (Bu) 6. bladmuziek, muziekboek *de meziek rondpatten, Ik heb de meziek vergeten mit te nemen* (Nbk) 7. in *d'r zit meziek in* daar zijn resultaten van te verwachten, daar is mee te verdienen (spor.)

meziakakedemie (spor.) - muzikakademie

meziakaovend - muzikavond(je)

meziakbiebeltheek (l) - muzikbibliotheek

meziakblad - muzikblad

meziakbod (l) - muzikbord

meziakboek - muzikboek

meziakconcours (spor.) - muzikconcours

meziakdeuze (Ld, Spa) - muzikdoos; speeldoos

meziakdrok (l) - muzikdruk

meziakdrokker (l) - muzikdrukker

meziakdrokkeri'je (l) - muzikdrukkerij

meziakfeest (spor.) - muzikfeest

meziakfestival - muzikfestival

meziakfilm (l) - muzikfilm

meziakgeschiedenis (l) - muzikgeschiedenis

meziakgezelschap (l) - muzikgezelschap

meziakgroepien (Nbk, Obk, vo) et; ...groepies [mø's...] 1. groepje muzikanten, groepje mensen dat muzik maakt *een klein meziekgroepien* (vo)

meziakhaandel (Nbk, Op) Ook *meziakhandel* (Nbk, Op) - muzikhandel

meziakhandel z. *meziakhaandel*

meziakhoorn (El, Ma) de; -s [mø'sik...] 1. elk der grote blaasinstrumenten van een fanfarekorps *De meziakhoorns blinken d'r*

over (El)

meziakinstrument (Db, Op) Ook *meziakinstrument* (spor.), *meziakinstrument* (spor.) [mø'sik'istrument/.../...istrø...] - muzieinstrument

meziakinstrument z. *meziakinstrument*

meziakinstrument z. *meziakinstrument*

meziakkassette - muziekkassette

meziakkenner (spor.) - muziekkenner

meziakkoepel (Db, Dfo, Dhau, Dho, El, Ld, Ma, Nw, Ol-Nl, Op) de; -s; -tien [mø's...] 1. muziektent

meziakkörps (OS) Ook *meziakkörps* (WS, Nbk, Obk) - muziekkörps

meziakleider (Ld) de; -s [...'s...] 1. leider, dirigent van een muziekeniging, vooral van een fanfarekorps

meziaklerer - muziekleraar

meziakles Ook *meziaklesse* (Ste) - muzieles *Hij hadde in zien jonge jaoren meziakles had van grote meensken in dat vak* (j)

meziaklesse z. *meziakles*

meziaklessenaar z. *meziaklessener*

meziaklessener (Nbk) Ook *meziaklessenaar* (El) - muzielessenaar

meziakleven (l) - muzieleven

meziakliefhebber - muziekliefhebber

meziaklyceum (l) - muziekyceum

meziakmaeker (Ld, Ol-Nl, Ste) de; -s; -tien [mø'sik...] 1. iemand die muzik maakt

meziakman (Db, Nw) de; -nen; -negien [mø'sikman] 1. muzikant

meziaknetaoisie (l) - muzieknottatie

meziaknummer (l) - muzieknnummer

meziaknote - muzieknoot

meziakofdieling - muziekafdeling

meziakonderwies - muziekonderwijs

meziakpapier - muziekpapier

meziakpergramme - muzieprogramma

meziakperti'j (Bdie, Bu, Np) - partij: deel van een muziekstuk

meziakrecensie (l) - muziekreensie

meziakrecensent (l) - muziekreensent

meziakrippetisie (Nbk, Np) de; -s [mø's...] 1. het repeteren van een muziekeniging, met name van een fanfarekorps 2. repetitie, proefwerk over veel herhaalde stof voor het schoolvak muzik

meziakschoele - muziekschool

meziakschrift (spor.) - muziekschrift

meziaksleutel (spor.) - muzieksleutel

meziekstok - mi'jen

meziekstok - muziekstuk
meziekstudie (spor.) - muziekstudie
meziektente (verspr.) - muziektent
meziektheater (l) - muziektheater
meziektheorie (l) - muziektheorie
meziektherapie (l) - muziektherapie
meziektiedschrift (spor.) - muziek-tijdschrift
meziektoppe (Nbk, Np, Obk) de; -n; ...toppien [mø'siktəpə] 1. soort bromtol met verschillende tonen
meziekure (spor.) - muziekuur
meziekuutgever (spor.) - muziekuutgever
meziekuutvoering Ook **meziekuutvoeringe** (Np) - muziekuutvoering
meziekuutvoeringe z. **meziekuutvoering**
meziekveriening z. **meziekverieninge**
meziekveriening z. **meziekverieninge**
meziekverienige z. **meziekverieninge**
meziekverieniging z. **meziekverieninge**
meziekverieninge (l) Ook **meziekverienige** (Np), **meziekverieniging** (Dfo), **meziekveriening** (Dho, Nbk), **meziekvereniging** (Dhau, Diz, El, Ld, Ma, Np, Op, Ow, Spa, Wol) [...'s...] - muziekvereniging
meziekwereld (spor.) - muziekwereld
meziekwetenschap (l) - muziekwetenschap
meziekwinkel - muziekwinkel
meziekzael (spor.) - muziekzaal
Mg - Mg (scheikundig symbool voor magnesium)
Mgr. - afkorting van *Monseigneur*
MHz - afkorting van *megahertz*
mi Ook **mie** (l) [mi] - mi: bep. toon, ook: bep. soort vermicelli
mi'j I Ook **me** (nl. als niet-beklemtoonde vorm), **mie** (eveneens als niet-beklemtoonde vorm, echter minder frekwent: Dfo, Nbk) pers. vn. [mij (OS, WS: zuid. van de *Lende*, elders spor.), mej (WS: noord. van de *Lende*, elders spor.)/mø/mi] 1. mij, me: objektvorm van het pers. vn. 1e pers. enk. (ook gebruikt in vergelijkingen met *as*, vgl. *as mi'j*, die in het Nederlands de niet-objektvorm kennen, d.w.z. na 'dan') *Wat mi'j betreft dan kriegien we now eerst thee* (Obk), *Zol hi'j mi'j hebben moeten?* zou hij mij willen spreken, mij willen uitkiezen e.d. (Nbk), *Dan moej' krek mi'j hebben* daar voel ik juist helemaal niet voor, daarvoor ben ik nou net de geschikte persoon niet (Nbk),

ook wel positief: dat is net iets voor mij (Nbk), *Ik veur mi'j weet niet wat as 't beste is* als ik het zelf moet zeggen, als ik bij mij zelf te rade ga (b), *Was mi'j as ooldste dat now niet toekommen?* (j), *Die hoed is van mi'j en niet van jow* (Op), *Ze hebben van mi'j gien last* (Diz), *Ik docht zo wel es bi'j mi'j zels...* (j), (met onpers. ww.:) *Et spiet mi'j* (Dfo), *...mie* (Dfo), *Zokke dingen verget mi'j nooit weer* (Nbk, j), *Hi'j is lieke oold as mi'j* (ba, Nbk) 2. (met gevoelens van afkeuring, toejuiching of instemming:) ik in relatie tot het genoemde, ik in relatie tot mijn oordeel *Now begin ie me daor toch niet nog een keer over dat geval!* (Nbk), *Praot mi'j d'r niet van* (b), *Et is mi'j wat!* (bl), *Wat is mi'j dat?* (Nbk, b), *Och, wat zol mi'j dat!* (Nbk, b), *Ik hebbe me toch een kaeter!* (Wol), *Je lieken me wel een pappegaa, ie hoeven me* [bet. 1] *alles niet nao te zeggen* (Db)
mi'j II Ook **me** (nl. als niet-beklemtoonde vorm), **mie** (minder frekwent, eveneens als niet-beklemtoonde vorm: Dfo, Nbk) wederk. vn. [mij (OS, WS: zuid. van de *Lende*, elders spor.)/mej (WS: noord. van de *Lende*, elders spor.)/mø/mi] 1. mij: wederk. vn. van de 1e pers. enk. *Ik waske mi'j* (Nbk), *Of zol ik me verzind hebben?* of zou ik me hebben vergist? (Nbk)
Mi'j. - afkorting van *maatschoppi'j(e)*
mi'japperaot (Nbk, Np) et; -en ['m...] 1. apparaat waarmee men maait (dat men aan een tractor monteert) *Et mi'japperaot wodde bruukt om de rogge te mi'jen* (Np)
mi'jbalke ['m...] - maai balk
mi'jdösker (Obk, vo) Ook **mi'jdusker** (Obk), **mi'jdusser** (Bdie, Pe-Dbl) de; -s ['m...] 1. maaidorsmachine
mi'jdusker z. **mi'jdösker**
mi'jdusser z. **mi'jdösker**
mi'jen Ook **maaien** (Sz, bet. 2: b) zw. ww.; overg., onoverg.; mi'jde, het mi'jd ['mijn, soms ook 'mijdn (OS, WS zuidelijk van de *Lende*)/'mej... (WS noordelijk van de *Lende*, elders spor.: o.m. Ld en Pe-Dbl)] 1. maaien (met een zeis, een maaimachine e.d.) *We zullen de rogge d'r vanmorgen of mijen* (Np), *Die zien laand mi'jen wol begon zaoterdagsaovens al te mi'jen; al was 't dan ok mar een zwattien* d.i. om niet op maandag te hoeven

beginnen, hetgeen volgens het volksgeloof nl. onheil met zich mee kon brengen (Ste), *een begin maeken mit mi'jen* (Bdie), *Die hoeke kan wel mi'jd wodden* (Ld), *een stokkien mi'jen* een stukje (af)maaïen (j), *We mi'jen et hiem dr mar of* (Diz), *Vroeger gongen de arbeiders vaeke naor Frieslaand te mi'jen* nl. om in opdracht van boeren gras te maaien (met de zeis) (Ld), (zelfst.) *Een loonwarker dee et mi'jen en et hujjen veur heur* (j), *Hi'j mi'jde zo slicht as een neut* (Np) 2. (onoverg.) maaïende, slingerende bewegingen maken met armen en/of benen (Bu, Dhau, Nbk, Nw, Ste, b) *Wat mi'jt hi'j mit de aarms* (Nbk, Bu), *Hi'j mi'jt nogal wat in de ronte mit de aarms* (Dhau), *Die mi'jt dr ok raer langes* loopt raar, met zwaaiende, slingerende bewegingen, met name: door een bep. gebrek of door dronkenschap (Ste), zo ook *Hi'j mi'jt dr raer over* (Ste), *...dr ok aorig over mit lopen* (Nw, Bu), *...de diek langes* (Nw) 3. (onoverg.; van paarden) de hoeven naar buiten bewegen bij het lopen, maaïvoeten (Bu, Nbk, Obk, Ste, Sz, Wol) *Dat peerd mi'jt, et gooit de veurpoten naor buten* (Ste), *Dat peerd mi'jt dr raer langes, hi'j slat de benen aorig butenuut* (Sz), *Et peerd mi'jt mit iene pote* (Ste) * *Stiekels mi'jen is stiekels zij'en* (Dla), *Wie niet zij't, zal ok niet mi'jen* wie niet zaait, zal ook niet oogsten (Ste), (gezegd van het maaien met de zeis:) *Mi'jen is niks as dri'jen* is het voortdurend draaiende bewegingen maken met het lichaam (Dho, Obk, El), ook gevolgd door *...mar harken dat is warken* (Ld), *Mi'jen is niet anders as drokken en dri'jen* (Ow)

mi'jer de; -s ['mi:jɛ] (OS, WS zuidelijk van de *Lende*)/'me:j... (WS noord. van de *Lende*, elders spor.) 1. maaïer *Bepaalde mi'jers hebben de zende niet goed staon, dat bin kammers* personen die strookjes gras laten staan bij het maaien (Sz), *Hi'j is een goeie mi'jer, in iene dag dot hi'j hiel wat* (Nbk), *De mi'jer stiet in et mad* (Ow), *We moe'n mit de broodpoede naor de mi'jers* (Dfo), zo ook *Bi'j oons kregen de mi'jers een bod mit pannekoeken in een bod mit een rooie buusdoek dr omme-henne* (Ld)

mi'jeri'je (Nbk, Np, Ow, Ste) de [mi:jɛ'rtjɛ] (Nbk, Ow, Ste)/me:jɛ'rejɛ (Np) 1. het

maaïen van grasland (als arbeid om te oogsten), het voortdurend maaïen *De roe en voet wodden bruukt in de mi'jeri'je* (Np), *Et was een hiele mi'jeri'je; dat haj' bij stokken laand die niet best mi'jen wollen, of kraggen die uutmi'jd wodden mossen* (Ste) 2. de periode dat men maaït (Ow) *We zitten in de mi'jeri'je* (Ow)

mi'jerig (Db) bn.; -er, -st ['mi:jɛrɔx] 1. maaïvoetend, met maaïende bewegingen *J. zien peerd had slim mi'jerige bewegingen mit de veurpoten* (Db)

mi'jerskörf (Bu, Db, Ma, Obk) Ook **mi'jerskorf** (Bdie, Op, Pe-Dbl), **mi'jersmaande** (Bdie) de; ...körven ['m...] 1. mand, korf met eten voor de maaïers op het land *De mi'jerskorf hadde twee klapdeksels* (Pe-Dbl), *In de mi'jerskörf kwammen pannekoeken, brune bonen en potstro* (Bu)

mi'jersmaande z. *mi'jerskörf*

mi'jgrus (Bdie) ['mi:jɛr...] - maaïgras

mi'jheide de ['m...] 1. heide die men maaït (vooral gebruikt als veevoer)

mi'jheugte (Bdie, Pe-Dbl) de ['m...] 1. zodanige lengte van het gras of koren dat het gemaaid kan worden *Now, et het now de mi'jheugte* (Bdie, Pe-Dbl)

mi'jige (Bdie, Pe-Dbl) de ['mi:jɛyɔ] 1. tijd van het maaien *De mi'jige gaot veur de hujjige uut* (Pe-Dbl)

mi'jkneuzer (Dfo) ['m...] - maaïkneuzer

mi'jlaand (Bdie) ['m...] - maaïland

mi'jmesiene de; -n, -s; -gien ['m...] 1. maaïmachine *Wat de mi'jmesiene niet doen kon, dus staon leut, wodde laeter mit de zende daon* (Np), *Boer Fraans hadde een veertien daegen leden een ni'je mi'jmesiene kocht* (vo)

mi'jmesienemes (Nbk, Np, Spa) et; -sen ['m...] 1. lang, gekarteld mes van een maaïmachine (nl.: waarmee men gras maaït)

mi'jtied (Nbk, Sz) de ['m...] 1. de tijd van het maaien

mi'jveld (Ow) et ['m...] 1. maaïveld, maaïland *Et mi'jveld mos mooi glad wezen as et mi'jd was, eers hadden de arbeiders et niet goed daon* (Ow)

mi'jweer (spor.) et ['m...] 1. maaïweer

mi'jzelf z. *onder zels*

mi'jzels z. *onder zels*

mi'jzwad (Bdie) et ['m...] 1. strook gras

miauw - middaglopien

die men bezig is te maaien

miauw Ook **mjauw** (Nbk), **mauw** (Nbk) tw. ['miʝəʌ, ...j.../mjəʌ/məʌ] 1. miauw (ter aanduiding van het normale geluid van katten)

miauwen Ook **mjauw(k)en** (Nbk), **mauwen** (verspr.) [mi'ʝəʌp, ...ʌp/'mjəʌ(k).../ 'məʌ...] 1. miauwen *Die katte stiet altied te mauwen* (Ow), *De katten miauwen om huus* (El), *De katte lop mi'j veur de bienen te mauwen* (Diz), *De katten mauwen wat of in meert* (Spa), ook, bij vgl.: *Een stienoelegien miauwt* (Bu) * *As katten moezen, mauwen ze niet* als mensen, met name kleine kinderen, iets lekkers krijgen, zijn ze niet lastig (Op, Bu), **Mich.** - afkorting van *Micheas* (bijbelboek)

middag de; middaegen; middaggien [ˈmidax, ook wel 'midəx, veelal midəs in ('s) middags] 1. het dagdeel tussen de morgen en de avond, van 12.00 tot 18.00 uur *Et was op 'e middag dat we bi'j mekeer kwammen* (Ste, Obk), *'t Was al middag doe hi'j uut 't nust kwam* uit bed (Dho), *Mit dat kerwei bin ik een hele middag mooi mit west* (Op), *Verleden weke bin we een middag te fietsen west* (Ld), *Aj' laat eten, is de middag niet zo lang* is de tijd van de middag die nog te besteden is, niet erg lang (Spa), *middags 's middags* (Bu, Ld, Nbk, Obk, Wol, v): *Een boel ooldere meensken gaon middags even liggen* (Obk), *Die warkt middags in de febriek* (v), ook *'s middags* (Bdie, Dho, El, Ld, Ma, Obk, Spa, Sz), *Hi'j komt te middag vanmiddag*, deze middag (Np), *'t Is al achter in de middag, aj' niet opschieten kom ie nog te laete* (Pe-Dbl), (ter begroeting, ook gezegd bij vertrek:) *Middag!* goedemiddag 2. 12.00 uur, het tijdstip waarop de morgen overgaat in de middag, ook ruimer: middaguur, tussen 12.00 en (ongeveer) 13.00 uur, veelal: het moment waarop men z'n middagwerk aanvangt *Ie moe'n veur de middag weer thuis wezen* (El), *'t Is twelf ure, 't is middag* (Ma, Ow), *De meensken op et plattelaand eten altied op 'e middag* om 12.00 uur (Obk), *'t Schut weer mooi op 'e middag an* het duurt al niet zo lang meer, dan is het 12.00 uur (Nt), *Daor beginnen we niet meer an, 't is zomar middag en dan*

gaon we eten (Spa), *... 't is zo middag* (Db), *Achter de middag kom ik nog even* na het middaguur (Dho), *Dat kuwwe nao de middag nog wel doen* (Diz), *Om de middag henne het hi'j d'r west* (Np), *Onder de middag kom ik even* tussen de middag (Ma), *Onder de middag moe'n de kiender overblijven op schoele* id. (Spa), zo ook *tussen de middag overblijven* (Ld), *As (...)* mit middag niet (...) indien om 12.00 uur niet, met het middaguur niet (Sz), *Om middag henne kan 't weer soms inienen wat ophelderden* zo rond 12.00 uur, zo rond het middaguur (Bu, Obk), *Die schit niet veur twelf ure as hi'j an middag toe waachten* kan hij is erg zuinig (Ow), *Ie kun ok niet langer ontholen as tussen twelf ure en de middag* in het geheel niet (Bu) 3. middagmaal (El, Np, Ol-Nl, Op) *We zitten krek an de middag* nuttigen het middagmaal (Op), *Ie kommen achter de middag an, ie vienen de hond in de pot* (El), *Zuwwe eerst mar middag hollen* het middageten nuttigen (Np), *Wij hebben de middag op* (Ol-Nl)

middagdienst (Ld, Obk, Op) - middagdienst

middagduittien (verspr.) ['m...dɑtin] - middagdujtje

middageten I et ['m...] 1. dagelijkse (meestal warme) maaltijd die tussen de middag wordt genuttigd *Goed twelf ure is et tied veur 't middageten* (Dho), *Ik lusse graeg middageten* (El), *Ik zal mien koffie opdrinken, dan gao ik mit mien middageten an de gang* d.i. de warme maaltijd klaarmaken (Db), *Et middageten staot op 'e taofel* (Sz), *Hi'j [nl. de hannekemaaijer] maekte zien middageten klaor in et schaad van de boom* (j)

middageten II (Ma) onbep. w. ['m...] 1. het middageten (bet. I) nuttigen *We gaon naor huus, we moe'n nog middageten* (Ma)

middagfesien (Dfo) et; ...fesies ['m...] 1. feestje op een middag gehouden

middagklokken z. *verstrupersklere*

middagklokke (Nw, Obk, Spa) de ['m...] 1. klokgelui dat aangeeft dat het 12.00 uur is *De middagklokke het al gaon* (Nw)

middagkuiertien (Dfo) et; ...kuierties ['m...] 1. wandelingetje dat men 's middags maakt, met name: na het middageten

middaglopien (Sz) et; ...lopies ['m...] 1.

kleine wandeling die men na het middageten maakt

middagmaol et; -en; -tien ['m...] 1. dagelijkse (meestal warme) maaltijd die tussen de middag wordt genuttigd *We zitten krek an 't middagmaol* (Bu)

middagpauze - middagpauze

middagprogramma - middagprogramma

middagploeg (spor.) ['m...] - middagploeg

middagpot (Bdie, Dhau, Ma, Nbk, Np, Ow, Spa, Ste) de ['m...] 1. middagmaal (in de vorm van de dagelijkse warme maaltijd) *We gaon op 'e middagpot an* naar huis om het middageten te nuttigen (Ma, Ow), *De middagpot ston op 'e taofel* (Nbk), *Ik bin vandage de middagpot mislopen* 'k heb vandaag het middagmaal gemist (Spa)

middagpraoties (Dfo) et; ...praoties ['mɔdaxpro:ətɪn] 1. middagvisite

middags z. onder *middag*

middagschoft (verspr.) et - middagschaft: tijd waarin men het middageten nuttigt of een lunch; ook wel: periode van de middag

middagslaopien ['mɔdaxslø:pin] - middagslaapje *Hij kan niet zonder zien middagslaopien* (Ma)

middagsluiting (verspr.) - middagsluiting

middagspinne (Dho) de ['m...] 1. spin die men 's middags ziet, in * *Een spinn' in de morgen gefit kommer en zorgen/Mar een middagspinn' brengt zegening* (Dho)

middagtemperatuur (Op) de ['m...] 1. buitentemperatuur 's middags

middagthee (vo) de ['m...] 1. het theedrinken 's middags, theepauze *De eredaegs onder de middagthee, daor kwam de boerinne et pad daele* (vo)

middagure (Bu, Nbk, Op, bs: Obk) et; -n ['m...] - middaguur *Om bevrucht te wodden maekt de keuninginne om et middagure henne een bruidsvlocht* (bs: Obk), *Daor hewwe dan de middaguren nog veur* d.i. de uren van de (na)middag (Op, Nbk)

middagveurstelling (spor.) - middagvoorstelling

middagzunne (Bdie, Db, Dho, Diz, Np, Ol-Nl) - middagzon *Mit et huien mossen wij et een protte van de middagzunne hebben* (Ol-Nl)

middel I et; -s; -tien ['mɔd] 1. hulpmiddel, gereedschap e.d. waarmee men iets gereed kan krijgen, de wijze waarop men

iets voor elkaar kan krijgen, iets kan bereiken (inzake abortus bij het vee:) *D'r was mar ien middel: oprumen veur de dood, al kon een jaor of wat uutzieken laoten ok* (Ow), *Mit gien middel kuj' de eerpels in de grond kriegen* op geen enkele manier, met geen mogelijkheid (Ow), *Mit gien middel krieg ik die auto weer an et lopen* (b, Dhau), *deur middel van* (spor.): *Een ofzetter is iene die deur middel van een ander wel an zien trekken komt* (Sz), (ook in bet. 2:) *Et is mit gien middel te verhelpen* (Nw), *...te bestrieken* (Nw), *...te bestrieden* (Ld, Obk, Diz) 2. geneesmiddel *Ze hebben him dat middel veurschreven* (Np), *Veur die ziekte is nog gien middel uutvunnen* (Op), *verdovende middels, Et middel was arger as de kwaol* lett. inzake geneesmiddelen, echter ook van toepassing in bet. 1: de wijze waarop men het voor elkaar probeerde te krijgen gaf een beroerder resultaat dan hetgeen men trachtte te verhelpen of te regelen (Nbk, Np, Bu)

middel II Ook *midden* (bet. 1: Nbk, Np, Ste) de; -s; -tien ['mɔd]/['mɔdn] 1. middel, taille van het lichaam *Wat bin ie toch dunne, ie hebben hielendal gien middel* (Db), *Een touw om de midden gingen ze henne te schaetsieriden* (Ow, Ste), *Ie moe'n me even om de midden meten* (Np), *En doe J. nog tegenspattelde, pakte hij him om de middel en dreug J. et kantoor uut* (vo), *Een blauwwollen schulk is een schulk bij de middel of* (Nt), *Now bin 't meerstal lochte jurkies, en de middel liekt een stok* is gelijk een stok (b), *Hij ston tot de middel toe in 't waeter* (Ma), *Hij is smal om de middel* (Dho), *Ik heb een dunne midden en een dikke boek* (Np), *Aj' de taillemaot hebben willen, moej' de middel even meten* (Np, Nw, Ld), *Ze is zo slank as wat, daor zit gien middel an* (Dfo), *...je konnen gien middel zien* (Wol), *Wat het dat maegien een dun middelien, ie kun 't haost mit de hanen omspannen* (Obk), *...die kan wel deur een laampeglas* (Obk), *'k Had vroeger de middel niet zo dikke as now* (El), *een riem om de middel* (Nbk, Ste), *...om de midden* (Nbk, Np, Ste)

middel III z. *midden* I, II

middel- - middel-: eerste lid in samenstellingen als *middelvinger, middelmaot*

middelbaand - middelmaat

middelbaand (Db, Nbk, Obk, Ow) de; ...banen; ...baantien ['mid]... 1. band om het middel gedragen ter bevestiging van een werkschort, om een jurk e.d., ter versteviging of om kleine kinderen vast te zetten, vgl. *An die wollen schölken zatten gatbanen, wat leger as de middelbanen* (Nbk), *Aj' et in de rogge hebben, kuj' wel een wollen middelbaand om de middel hebben* (Ow), *De kiender zatten dan in de kakstoel mit een leren middelbaand, op 'e rogge mit leerties en een gaaspe die roemer maekt wodde as de kiender groter wodden; in et rooie aachterschut van de kakstoel zatten mooie rooie keuperen knoppen waor as de middelbaand mit leren veters an vaastekneupt wodde. Eers laggen de kiender d'r zo uut!* (Ow)

middelbaor (Nbk, l) Ook **middelber** (vo) ['mid|bo:ər/'mid|bɛr] - middelbaar, in verb.: *van middelbaore leeftied* (Nbk), *de middelbaore laandbouwschoele* (vo, Nbk), *middelbaor onderwies* (Nbk), *een middelbaore akte* (l)

middelber z. *middelbaor*

middeldeur z. *middendeur*

middeldeure (OS, Bdie, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Pe-Db, Sz, vo, b) Ook **middendeure** (verspr.) de; -n ['mid].../'midɲ... 1. middeldeur, vooral: deur die het voor- en achterhuis verbindt (in een boerderij) *De middeldeure is op et aende van de gang* (Obk), *'t Blift achter de middeldeure de ziekte, het overlijden betreft gelukkig niet één der mensen - die nl. in het voorhuis wonen - maar het vee* (Db, Pe-Db, Nbk), vandaar ook *Zolange as 't mar achter de middeldeure blift!* (Np, Nw, Nbk), *Et is temeensen nog achter de middeldeure de ziekte, het overlijden betreft het vee, maar de mensen gelukkig zelf niet* (vo), zo ook *Et ligt achter de middendeure* (Bdie), *veur de middeldeure* in het voorste gedeelte, dus het woongedeelte, in tegenstelling met het bedrijfsgedeelte van de boerderij (Nbk, b), vgl. *Dan he'k et nog allienig mar over de dingen veur de middeldeure* [d.i. in het woongedeelte, waar nl. de vrouwen werken], *want ok de manluden hebben et hiel wat lichter kregen* nl. achter, op stal (b)

middeldoek (Bdie, Nbk, Ol-Nl, Pe-Db) de; -en; -ien ['m... 1. doek die men bij

lichamelijk werk om het middel deed voor de stevigheid (van flanel of wol (Ol-Nl))
2. doek om het middel van een baby (Nbk)
3. brede ceintuur die men om jas of jurk knoopte (om het middel) (Bdie, Pe-Db)

middelgang (Db, Dfo, Dhau) Ook **milgang** (Db, vo), **gangpad** (Ld), **middengang** (Dfo) de; -en; ...gankien (bet. 2: Dfo) ['mid].../'mil.../'midɲ... 1. gang, pad achter de koeien langs (Db, Dhau, Ld, vo) *En dan een briede middelgang daor we mit de trekker op rieden kunnen* (vo), *De koeien mit de koppen boven een voergang veur de hujvakken langes en achter een gröppe mit een milgang* (vo) 2. gang tussen het woongedeelte en de hooivakken (Dfo)

middelgebergte (l) - middelgebergte

middelgewieze (Np) bw. ['mid|gəwi:zə] 1. gemiddeld genomen, normaal gesproken *Middelgewieze mossen we now een beste buije hebben* (Np)

middelgroot (Nbk) ['mid|gro:ət; aks. wisselt] - middelgroot

middelgruun (Bu, Obk) bn. ['mid]...; aks. wisselt] 1. van een kleur die het midden houdt tussen donker- en lichtgroen

middelhoge (Obk) bn. [aks. wisselt] 1. van gemiddelde hoogte, niet zo hoog en niet zo laag *middelhoge dopaten* (Obk)

middelieuwen (Nbk, Np, l) Ook **middelieuen** (Nbk) ['mid|liɪw, ...ɲɪ/...:i:ɪw] - middeleeuwen (lett.) *de vroege middelieuwen* (l), *de laete middelieuwen* (l)

middelieuws (Nbk, Np, l) ['mid|li:ws] - middeleeuws *middelieuws latien* middeleeuws latijn (l), *Dat is toch middelieuws erg onbeschaafd, niet passend in deze tijd* (Nbk, l), *middelieuwse idenen* (l)

middelieuen z. *middelieuwen*

middelin z. *middenin*

middellaans (verspr.) ['mid|lɑ:s] - Middellands, in *Middellaanse Zee*, *Middellaanse-Zeegebied* (l)

middellang (spor.) ['m...], in *middellange ofstaansraket* (spor.), *op ('e) middellange termien* (l)

middellaoge z. *middenlaoge*

middellijn ['mid|li:ɲ] - middellijn

middelmaat (Ma, Nbk, Obk, bl) de ['mid|mo:ət] 1. iets dat van gemiddelde kwaliteit of grootte is (ook van personen) 2. één of meer personen of zaken die niet

bep. als zeer goed te boek staan (bl)
middelmaotig bn., bw.; -er, -st [midl
 'mɔ:ətəx] 1. gemiddeld, het midden houdend (qua prestaties, kwaliteit, opbrengst) (Ma, Nbk, Np, Op, Pe-Dbl) *Die man was middelmaotig groot* (Pe-Dbl), *J. is gien hoogvlieger, mar een gewone, middelmaotige leerling* (Ma, Op), *Hi'j was een gewoon, middelmaotig kereltien* (Np), *De eerpels leveren middelmaotig* (Np) 2. middelmatig, niet bep. uitstekend in prestaties, qua opbrengst e.d. *Zien leren is middelmaotig* (Dho), *een middelmaotig gewas* (Bdie, El, Ld, Ow)

middelmaotighied (Nbk, v) Voor -heid z. -hied - middelmatigheid, het niet uitnemend zijn *Wolvege wol uut de grieze middelmaotighied weg* (v)

middelmuur (Bdie, Dfo, Dhau, El, Ld, Np, Obk, Op, Ow) Ook **middenmuur** (Bdie, Bu, Dho, El, Mun, Nw, Obk, Ow, Pe-Dbl, Ste, Sz, Wol) [midl.../'midp...] - middelmuur, tussenmuur

middelpad z. *middenpad*

middelpaol z. *middenpaol*

middelpunt - middelpunt (als meetkundig begrip; het midden of het centrale punt van iets; ook: de belangstellingskern waarnaar en met name de persoon naar wie ieders aandacht, belangstelling, grote waardering uitgaat) *et middelpunt van de beschaving* (l), *Hi'j ston in 't middelpunt van de belangstelling* (Nbk), *Zien bruur in 't middelpunt mit een eigenwies gezichte en praoties van komso* (b)

middelschölk (El, Nbk) de; -en; -ien [midl...] 1. schort zonder bovenstuk die niet alleen voor de schoot langs gaat maar waarvan de stof ook naar achteren doorloopt, i.t.t. een *halve schölk*, die geen zijkanten heeft; met een band om het middel vastgebonden

middelschot z. *middenschot*

middelsoorte (Obk) - middelsoort

middelst Ook **middenst** (Bu, Diz, Np, Nw, Sz, Wol) bn.; attr. [midlst/'midnst] 1. middelst *In iene van de middelste bakken lag, in doeken wikkeld, een klein kiend* (j), *Et middelste hujvak is et grootste* (Ste), (zelfst.) *De middelste van oonze kiender is een maegien* (Obk, Ste, Wol), zo ook *Ik was thuus de middelste van de koppel* (Obk), *De middelste was de kleinste* (Ma),

Hi'j lopt in de middenste riegel (Diz), *de middelste vinger* middelvinger (Ow), *de middelste zwaarm* middenzwerm (Dho)

middelvinger (Dho, Nbk, Ow) - middelvinger

middelvore (Nbk, Np, Obk, Ow, vo) Ook **middenvore** (Ld, Nw, Op, Ow, Ste) de; -n; ...voortien [midlfo:ərə/'midp...] 1. middelvoor *de middenvore in et bouwlaand* (Ste), *As d'r gien middelvore in was, dan haj' de gaasten in de midden* (Np), *Deur van beide kaanten te bouwen, koj' in de midden terechte en dan krieg ie een dubbelbriede vore* (Np), vandaar: *De middelvore moef' uutbouwen* d.i. van twee voren één maken (Np), *De peerden d'r veur, eerst de middelvore dichtbouwen en dan mar henne-weer-denne* (vo)

middelvroeg (Obk) bn. [midl...; aks. wisselt] 1. niet erg vroeg maar ook niet laat, vooral in verb. als *middelvroege eerappels* (Obk)

middelweg z. *middenweg*

midden I Ook **middel** (Dmi, Nbk, Ste) de, ook wel et (Dfo, Dhau, Nt, Pe-Dbl, Ste); -s [midp/'midl] 1. plek op de helft tussen uitersten, midden, centrum van iets *Snie de bolle mar in de midden deur* middendoor (Ma), *de koeke deur de midden snieden* id. (El), *percies in de midden deur* (Nw), *Die balke was dwas deur de midden* geheel doormidden (Spa), *een laeken in de middel deurscheuren* (Ste), *Disse dikke eepel meuj' wel half deur de midden doen* (Dfo), *In et midden van et laand ston een boom* (Dhau), *naor de midden ploegen* d.i. van de buitenkant van de akker naar het midden (Ste), *Ik lees nog even an 't midden van de bladziende toe* (Nbk), *een gang in de middel van de schoele* (Nbk), *In de middel staot een groep (...)* (Ste), *de boerewaegen mit een zittersplaanke op 'e middel van de waegen* (Ste), *een betien op 'e midden anholen* naar het midden richten, koersen (Nbk), ook: een middenkoers volgen in beleid, activiteiten (Nbk), *Die [persoon] wil de midden en de beide aenden wel hebben* alles (Ma, Pe-Dbl, Ste), zo ook in *Leven en laoten leven wil zeggen daj' niet perberen de midden en de beide enden te kriegien, wat weer betekent daj' een aander ok wat gunnen moeten* (Ol-Nl) 2. tijdstip op de helft van een bep.

midden - middengolfvangst

tijdsverloop in et midden van de vekaansie (Nbk) 3. kern van een boomstam, met name van een eik (Ste) *Et middel is hiel had* d.i. hier: inzake de stam van een eik (Ste), *Dat middel van ieken is wel zo sterk* (Ste) 4. in et in et midden laoten er niet over (willen) oordelen, er niet over (willen) spreken (Bu, Nbk, Nt): *De waorhied laowe in 't midden* (Bu), *Dat zuwwe mar in et midden laoten* (Nbk), zo ook *De iene zegt et zo en de ere weer anders, de waorhied zal wel in de midden liggen* het midden houden tussen (Nbk), *de karke in 't midden laoten* e.d.: z. onder karke 5. z. middel II en z. midden II * (schertsend van iemand die tussen anderen gaat of moet gaan zitten:) *De deugd in de midden* (Nbk, Ow), soms schertsend gevolgd door ...en *de rommel an de kaante* (Ld, Np)

midden II Ook **middel** (App, Dmi, Nbk, Ow, Ste) bw. ['midɲ/'midl] 1. in of nabij het midden, centraal *Midden in Spanje is een grote stad* (ba), *midden in oons dörp* (Obk), *midden tussen de grafstiender* (ba), *Die reed lopt midden over et laand* (Nbk, Np), *Die stienen zitten middel op 'e reed* (App), 't *Kiend zat midden in 't lange grus* middenin, te midden van (Obk), *De riezembrij wodde in een grote koeme schept en die kwam middel op de taofel te staon; de vrouw strujde zo now en dan riekelik suker en ieder at uut die zelde koeme*: nl. bij het *fooien*, wanneer het dorsen van boekweit afgelopen was (k: Ste), *De zittelplaanke kwam middel, dwas over de boerewaegen, daor konnen dan een stok of drie meensken op zitten* (Ste), *Daor kwam de plaanke middel overhenne* (Ste), *middel op 'e dissel* (Ow), *Et ligt middel in de kaaste* (Ste), *middel onder de taofel* (Ste), *wat middel achter een beetje in het midden en tegelijk aan de achterkant* (Ste), *Midden in de zin hul hi'j rimpen op mit zingen* (b), *midden in de winter* (Nw), 't *Was een soort feestdag middel in de zoemer veur heiligen* (Ste), *midden in de naacht* (Nw), ...in et jaor (Np), (...) en dan *middel overdag* midden op de dag, ook: op klaarlichte dag (Nbk)

Midden-Afrika [midɲ'a:frika] - Midden-Afrika

Midden-Amerika z. *Midden-Amerike*

Midden-Amerike (Nbk) Ook **Midden-**

Amerika (Op) - Midden-Amerika

Midden-Europa [midɲa:(ə)'ro:pa] - Midden-Europa

Midden-Oosten (spor.) - Midden-Oosten

Middenafrikaans [midɲafri'kã:s] - Middenafrikaans

Middenamerikaans (l) [...'k...] - Middenamerikaans

middenbaarm (spor.) - middenberm

middenbaarmbeveiliging (l) - middenbermbeveiliging

middenbaene (spor.) - middenbaan

middenbalke (Bu, Db, Nw) de; -n ['m...] 1. losse, horizontale balk in het midden van de grote schuurdeuren (aan de achterzijde, tot steun en ter bevestiging), z. ook *middenpaol*, *middenboom*

middenboom (Db, Sz) de; ...bomen; -pien ['midɲbõ:m] 1. uitneembare balk waartegen de beide bansdeuren van de schuur sloten (soms vertikaal, soms horizontaal geplaatst; ook gezegd tegen hetzelfde type balk in de kleine buitendeuren van de schuur) *De middenboom is d'r al uut, jim kun zo mit et voer huj op 'e dele rieden* (Db)

middenbuurt (Nbk) de ['midɲ] 1. middelste eenheid voor burenplicht in het dorp

middencirkel - middencirkel

middendek (spor.) - middendek (van een schip)

middendeur Ook **middeldeer** (Ste) bw. [midɲ'da:ər/...] 1. middendoor *De spoorstok is middendeur* in het midden gebroken, kapot (Ow), *Et brak me zo middendeur* (Ste), *Snie de bolle mar middendeur* (El), *We doen de appel middendeur* (Ma), *Hi'j scheurde et briefien middendeur* (Op) (bij loven en bieden:)

Now, mar middendeur laten we het verschil maar delen (Ste)

middendeure z. **middeldeure**

Middeneuropees (l) [midɲa:(ə)'ro:'pɪ:s] - Middeneuropees **Middeneuropese lanen** (l)

middengang z. **middelgang**

middengewicht (l) - middengewicht

middengolf - middengolf *Kuj' de middengolf niet kriegen?* d.i. niet ontvangen (Nbk)

middengolfontvanger (l) - middengolfontvanger

middengolfvangst (l) - middengolf-

ontvangst

middengolfzender (l) - middengolfzender
middengroep (spor.) - middengroep
middenin Ook *middelin* (Ste) [midŋ'in/
midl'in] - middenin *Middenin lag een
grote, diepe kolk en de rietstengels die
daar in stonnen koj' niet bereiken (j), De
boomstammen laggen d'r nog middelin
(Ste)*
middenkader (l) ['midŋka:dr] - midden-
kader
middenkalf (Dho, El, Spa, Sz) et;
...kalven; -ien ['m...] 1. dwarsregel in een
kozijn *Et middenkalf is deurtrot (Spa), Et
middenkalf wodt op et ogenblik vaeke uut
de raemen haeld (El)*
middenklasse - middenklasse *personen
uut de hogere middenklasse (l), een auto
uut de middenklasse (Nbk)*
middenklasser (spor.) ['midŋklasr] -
middenklasser
middenlaage z. *middenlaoge*
middenlaoge (Bu, Ld, Mun, Np, Ol-Nl,
Op, Ow, Pe-Dbl) Ook *middenlage* (Spa),
middellaoge (Obk) de; -n; ...laogien
['midŋlɔ:gə/...la:ɣə'midl...] 1. middenste
laag van een vracht hooi (Op, Spa), d.i. de
laag die wordt aangebracht in het midden
van een vracht hooi, waarvan nl. eerst de
zijanten worden opgebouwd i.v.m. de
stevigheid (Pe-Dbl): (...) *veur 't
vaastezetten an beide kaanten nog een
laoge hui en tot slot de middenlaoge, en zo
veerder tot et voer hui hoge genoeg is om
de wiezeboom d'r over te doen (Pe-Dbl)*,
ook van een vracht rogge: dan hetz. als
dwasaoge (Bu), van een korenrijt (Ld,
Ow): *Van de zaodbulte mos de midden-
laoge ofhangen (Ld)* 2. sociale klasse
tussen de hoogste en de laagste klassen
(Mun, Ol-Nl) *de middenlaoge van et volk
(Ol-Nl)*
middenlijn - middenlijn
middenlinie (spor.) - middenlinie
middenmaat (Nbk) de ['m...] 1. tussen-
maat, van een niet zo grote en niet zo
kleine maat *Die eerpels is wat middenmaat
(Nbk)*
middenmure z. *middelmure*
middenpad (Nbk, v, b) Ook *middelpad*
(Nbk) - middenpad *De ni'je reizigers
stroffelden deur et middenpad, krek al
harren ze de laeste niet meer hebben*

*moeten (b), We leupen deur de bos vaeke
over et middelpad (Nbk)*
middenpaol (Bdie, Db, Dho, Diz, Wol)
Ook *middelpaol* (Db, Op, Ste) de; -en
['m...] 1. paal in het midden van twee
schuurdeuren, ook wel *stiele* geheten:
uitneembare balk waartegen de grote
deuren van de schuur sloten (soms verti-
kaal, soms horizontaal geplaatst) *Hej' de
middenpaol wel veur de deure daon? (Diz)*
middenpesisie (l) - middenpositie
middenrif (Nbk, Ste) ['midŋrif] - midden-
rif *D'r zit gien middenrif in hij eet altijd
heel veel (Nbk)*
middenrogge (Nw) - middenrug
middenschip (verspr.) - middenschip
middenschoele (spor.) - middenschool
middenschot (verspr.) Ook *middelschot*
(Np, Obk), *middenschut* (Dho, Ma, Obk,
Ow, Spa) et; -ten; -tien ['midŋskɔt
/'midl.../'midŋskat] 1. schot, veelal houten
afscheiding tussen twee ruimten, bijv.
tussen twee bedsteden 2. middenrif (Ste),
in *Et liekt wel of hi' gien middenschot het
hij weet van geen ophouden met het eten
(Ste)*
middenschut z. *middenschot*
middenspeuler (spor.) ['m...] - midden-
speler
middenst z. *middelst*
middenstaand (verspr.) Ook *middenstand*
(verspr.) ['midŋstā:nt/...stant] - midden-
stand (bep. maatschappelijke groep van
winkeliers, ondernemers, zakenlieden) *Wat
is d'r al een aarmoede onder de mid-
denstaand, now d'r gien geld onder de
meensken zit (vo)*
middenstaander (verspr.) Ook *midden-
stander* (verspr.) ['midŋstā:ndr/...standr] -
middenstander
middenstaansdiploma (spor.) Ook *mid-
denstandsdiploma* (spor.) ['midŋstā:zd.../
'...] - middenstandsdiploma
middenstaansopleiding (l) Ook *midden-
standsopleiding* ['midŋstā:s...] - midden-
standsopleiding
middenstand z. *middenstaand*
middenstandsdiploma z. *middenstaans-
diploma*
middenstandsopleiding z. *middenstaans-
opleiding*
middenstientied (l) ['m...] - midden-
steentijd

middenstip - mieden

middenstip ['m...] - middenstip
middenstok Ook **middenstuk** (WH) ['midn̥stok/...stak] - middenstuk *et middenstok van laand* (Nw), *...van een kleedingstok* (Nw)

middenstuk z. *middenstok*

middenvak (Nbk, Np) ['midn̥fak] - middenvak

middenvakspel (spor.) ['midn̥fakspel] - middenvakspel (bij korfbal)

middenveld ['midn̥felt] - middenveld (lett.), ook: de spelers op het middenveld

middenvelder (spor.) ['midn̥feldɔ] - middenvelder, middenveldspeler

middenveldspeuler (spor.) - middenveldspeuler

middenveur z. *midveur*

middenvore z. *middelvore*

middenweg Ook **middelweg** (Nw) de; -en; -gien ['m...] 1. weg tussen twee andere 2. middenweg (fig.), tussenweg, compromis *Lao'we de middenweg mar nemen* (Bu), *Ie moe'n de middelweg mar nemen, de boel moet mar wat schikt wodden* (Nw), *Et is altied et verstaandigste daj' de middenweg bewandelen* (Ste)

middenwoning (spor.) - middenwoning

middenzwaarm (Bu) - middenzwaarm

middernaacht Ook **middernacht** (WH, elders spor.) bw. [midɔ'naxt/...naxt] 1. midden in de nacht *Et was middernaacht* (Bu), *Om middernaacht wol 't wel es spoeken* zo rond middernacht (Obk, Ld), *De oolde man is percies om middernaacht sturven* precies toen het middernacht was (Op)

middernacht z. *middernaacht*

middertied z. *mittertied*

midget-golf ['mitsjɛtɔl(ə)f] - midget-golf

Midi [mi'di] - Midi

midlife-crisis (spor.) de; -sen ['m...] - midlife-crisis

mids (Np, vo, v) bw. [mits] 1. midden in een bep. tijdsbestek *We bin al mids feberwaori* (Np), *Et is mids december* (v), *Mar mids juli begon et te dreugen dat et zowat dee* (vo)

midveur (Bdie, Db, El, Np, Nt, Nw, Op, Ste) Ook **middenveur** (Bu, Spa) [mit'fæ:ɔr /midn̥f...] 1. middenvoor, midvoor *N. was midveur mit voetballen* (Db), (als bw.:) *Die speult midveur* (Nw, Ste)

midwinter (Bdie, Np, Ol-Nl, Pe-Db)

[mit'wuntɔ] - midwinter *Et is midwinter* (Np), *In midwinter blaazen ze in Twente de midwinterhoorn* (Ol-Nl)

midwinterblaazen z. *midwinterhoorn-blaazen*

midwinterfeest (Op) - midwinterfeest *Kastied is eigelik een midwinterfeest* (Op)

midwinterhoorn (Dfo, Np, Ol-Nl) - midwinterhoorn *Ze blaazen op 'e midwinterhoorn* (Np), *...de midwinterhoorn* (Ol-Nl)

midwinterhoornblaazen (Dhau) Ook **midwinterblaazen** (Dho) onbep. w. [...'w...] - midwinterblazen

midwinternaacht (Pe-Db) [...'w...] - midwinternacht

midwinterpacht (Bdie, Sz) de [...'w...] 1. pacht te voldoen in het midden van de winter *Volgens oons was midwinterpacht op 2 feberwari, dan mos d'r hure betaald wodden* (Sz)

midwinterpracht (Ol-Nl) de ['...w...praxt] 1. de pracht, schoonheid van midwinter *Deur de snij stonnen de bossen in midwinterpracht* (Ol-Nl)

midwintertied (spor.) - midwintertijd

midwinterwaark z. *midwinterwark*

midwinterwark (Obk) Ook **midwinterwaark** (Obk) et [...'w...] 1. het werk, de activiteiten midden in de winter *Midwinterwaark is kaortspeulen en gaanzebrieven* d.i. ganzebord spelen (Obk)

midzoemer (Dho, Np, Op) - midzomer *We hebben now midzoemer* (Dho), *Et is midzoemer* (Np), *Op 21 juni is et midzoemer* (Op)

midzoemernaacht (Obk) - midzomernacht *De midzoemernaachten bin niet zo lang, want dan is et lange locht* (Obk)

mie z. *mi'j* I, II, *mi*

Mie I (bo: Nw) de ['mi] 1. vrouwennaam, in *Morgen as Mie komt, mit de flappe los* gezegd om aan te geven dat van uitstel vaak afstel komt (bo: Nw)

mieden zw./st. ww.; overg.; meed/miedde, het meden/mieded ['midn̥, 'mi:dn̥ (Nw)] 1. uit de weg gaan, trachten te ontwijken *Ie kun zien dat ze him miedet* (Nbk), *Die kuj' mar beter mieden* je kunt hem maar beter uit de weg gaan, niet met hem omgaan (Nbk, Np), *Hoe lange he'k niet dat iene huus (...)* meden ben ik er niet langs gegaan, ben ik er niet op bezoek gegaan

(v), *N.M. meed de buurt en de buurt meed N.M.* (v) 2. (wederk.) zich ontzien, zich sparen: bijv. inzake het teveel eten, het te hard werken (Bdie, Nbk, Pe-Dbl) *Ie moe'n je wat mieden* (Nbk)

miegbak (Obk, Spa) de; -ken; -kien ['mi:ybak] 1. hoek op het erf (of plaats tegen een hok e.d.) waar men vaak urineerde

miegdoek (Np) de; -en; -ien ['mi:yduk] 1. luijer

miege (OS, Nbk, Np, Nt, bo: Nw, Np, Op) de ['mi:gə] 1. (inzake dieren, ruw in geval van personen) urine *N. had et an de blaoze, en die miege die stonk!* (Np), *Die koenen laggen in heur eigen miege* (Obk), *Daenk d'r omme, stap niet in de miege* (Nt), *Die schulk is zo vael as miege* (Np) 2. slechte koffie (Op)

miegel (Nw) de; -s; -tien ['mix] 1. bijdehante, flinke jongen *een miegel van een jonge* (Nw)

miegelbuigien (Diz) et; ...buigies ['mix] bœjxin] 1. buitje motregen

miegelen z. *miggelen*

miegen st. ww.; overg., onoverg.; het megen ['mi:gj] 1. (veelal ruw in vgl. met *pissen*, vooral indien op mensen van toepassing) urineren *Hi'j mos neudig miegen* (Ma), *Ik mos henne te miegen* (Np), *op bedde miegen* bedwateren (Nbk), (schertsend:) *Ik moet even een pottien miegen, heur ik moet urineren* (Op), (van een huisdier:) *Hi'j migt mi'j overal tegen* (bl), *Peerden die willig binnen, miegen bi'j kleine beties* (Ol-Nl), *Een gemien peerd migt je soms over de klompen* (Ow), *Die koe het alles d'r onder megen* (Dhau), *Hi'j migt in de broek van 't lachen* hij moet geweldig lachen (Np), (als dreigement:) *Ik zal je in de ogen miegen* (Db), zo ook *Za'k je in de nekke miegen?* (Np) en *Za'k je in de buse miegen?* (Np), vandaar *Laot je niet in de buse miegen* laat je niet op je kop zitten, intimideren (Dho), *Wat een aekelike rotvent, zien heit had him indertied in de hede miegen moeten* (Np) 2. gutschend vallen, stromen, vooral: (hard) regenen *Et migt d'r zomar henne* het regent zomaar ineens (Bu), *Et regent dat et migt* (Ld), *Et miegt uut de locht* (Wol), *Et waeter migt van et dak* (Ld), *We trappen op 'e stoppels en et vocht dat d'r in zit migt me bi'j de*

blote bienen langes (v), *Et miegt van de regen* het regent zeer hard (Spa) 3. zeuren, etteren (Nbk, Wol) *Lig niet zo te miegen!* zeur toch niet zo (Wol) * *Ik zal d'r niet omme liegen/Mar ik moet neudig miegen* (Ld), *Mieg-op-bedde vot en schiet-op-bedde weer* van de regen in de drup (Nbk), (schertsend:) *'t Is wel een toer om een naekende meid in de buse te miegen* (Sz)

mieger z. *miegerd*

miegerd Ook *mieger* (Dfo, Dho) de; -s; miegertien ['mi:gr(t)] 1. vrekkig iemand, iemand die zeer zuinig is, gierigaard *Wat een miegerd!* (Nbk), *Bi'j die dikke miegerd hoej' niet an de deure te kommen mit een kollektebusse* (Db), *Et is wel zoe'n miegerd!* (El), *een zunige miegerd* (Dfo, Db), *een echte miegerd* (Ow), *een grote miegerd* (Bu, Dho, Ol-Nl, Ow), *Et is zoe'n miegerd, hi'j wil zien eigen stront wel vreten* (Np) 2. iemand die zeurt (Bu, Nw) 3. kleine persoon (Db) *Ze gruut niet zo hadde, et blijft een miegertien* (Db)

miegeri'jgien (Bdie, Db, Ol-Nl) et; ...gies [mi:gə'rijxin (Bdie, Db), ...ejxin (Ol-Nl)] 1. klein buitje *'t Was zoe'n miegeri'jgien* (Ol-Nl)

miegerig (verspr.) bn.; -er; -st ['mi:grax] 1. naar urine ruikend (Nbk, Wol) *Die oolde kereel stinkt miegerig* (Wol) 2. druilerig, met af en toe regen (Mun., Obk) *Et is wat miegerig* (Mun), *Een miegerig bujgien kan nao zoe'n dreugte niet veule helpen, want dat komt niet an de wottel* (Obk) 3. met vale kleur (Dho) *Hi'j kik wel zo miegerig toe* (Dho), *Hi'j had een miegerig jassien an* (Dho) 4. overdreven zuinig, gierig, vrekkig (verspr.) *Doe niet zo miegerig, je!* (Wol), *Ze hebben altied miegerig leefd, en now moe'n ze een protte geld naolaoten hebben* (Op), *Ze bin te miegerig om een maoltien appels weg te geven* (Db), *Hi'j is zo miegerig, hi'j schit niet veur twelf ure* (Dho, Obk)

miegheemel z. *mieghummel*

miegheemel z. *mieghummel*

miegheemlelei z. *mieghummelei*

miegheemelnust z. *mieghummelnust*

miegheimmel z. *mieghummel*

miegheimmelnust z. *mieghummelnust*

miegheokke (Db, Dho) et; -n; ...hokkien ['mi:xhøkə] 1. urinoir (in de vorm van een

mieghommel - miemering

klein gebouwtje)

mieghommel z. *mieghummel*

mieghommelei z. *mieghommelei*

mieghommelnust z. *mieghummelnust*

mieghummel (OS, Bu, Dho, Np, Nw, Sz, p) Ook *mieghemmel* (Bdie, Db, Dfo, Nbk, Np, Obk), *mieghemel* (Obk), *mieghommel* (Bdie, Np, Nt, Spa), *mieghimmel* (Diz, El, Nbk, Spa, Wol), *pishemel* (Dho, Dmi, Nbk, Np, Op, Ste, Wol), *pishemmel* (Bdie, Dho, Diz, Nbk, Np, Obk), *pishimmel* (Bu, Diz, Wol), *miggel* (Ste), *miere* (Nw, Spa; Nbk, Ste: in verb.) ['mixhɑm]/...həm| /'mixhī:m|/...hom|/...hɪm|/'pishī:m|/...həm| /...'mix|/'mi:əɾə] 1. mier (bep. insekt), soms all. klein soort mier, i.t.t. de *sprokkel* (Bdie, Ste) *We zatten onder de mieghummels* we hadden erg veel last van mieren, overal (in ons huis etc.) zaten mieren (Ma), *D'r bin ok vliegende pishemels* (Np) zo aarm as de mieren (Nbk, Ste), *een rooie mieghummel* een rode bosmier (Nbk) 2. vinnig klein kind (Bdie), kleinste kind in een gezin (Wol) 3. kleine vrouw (Dhau)

mieghummelbulte (Nbk) de; -n; ...bultien ['mix...] 1. mierenhoop (als nest)

mieghommelei (OS, Bu, Dho) Ook *mieghemmelei* (Obk), *mieghommelei* (Nt), *pishimmelei* (Bu), *pishemelei* (Op, Wol), *pishemmelei* (Dho, Np) ['m...] - (vooral mv.) miereëi, mierenlarve

mieghummelnust (OS, Bu, Dho, Sz) Ook *mieghommelnust* (Nt), *mieghummelnust* (Obk), *mieghimmelnust* (Diz), *miggelnust* (Ste), *pishimmelnust* (Bu, Diz), *pishemmelnust* (Dho, Np), *pishemelnust* (Np, Obk, Op, Ste) - mierenest *De pishemelnusten zatten hoge in de grond, dat kwam deur de natte; as et dreuge begon te wodden, zatten de pishemelnusten weer dieper in de grond* (Obk)

mieghusien (Db) et; ...husies ['mi:xhysin] 1. urinoir (in de vorm van een klein gebouwtje)

miegknol (Spa) de; -len; -legien ['mi:xknɔl] 1. enigszins zenuwachtig paard (dat daardoor snel urineert) *As een miegknol an 't werk mos, begon hi'j te pissen en mit de stat te gieselen, zodat je de spatters om de oren vleugen* (Spa)

mieglak (Db) et; -ken; -kien ['mi:xplak] 1. plaats waar men veel staat te urineren

miegpot (Db, Dhau, Ld, Obk, Sz) -

miegpot, pispot (vooral: die men 's nachts bij zich heeft (Sz))

miegputte (Ld) de; -n; ...puttien ['mi:x pʌtə] 1. gierkelder bij een varkenshok (Ld)

mieke z. *miekie*

miekie (Bu, Db, Dfo, Diz, El, Nt, Obk, Ow, Sz) Ook *miekien* (Dho), *mieke* (Bdie), *miete* (Dho), *miepie* (Op) tw. ['miki/'mikin /...kə/'mitə/'mipi] 1. (vaak herhaald gezegd) woord gezegd om een lam of een jong geitje te lokken

miekien z. *miekie*

mield z. *mild*

miemelen (Bu, Dho, Diz, Np, Nw, Ol-Nl, Sz) zw. ww.; onoverg.; miemelde, het miemeld ['mimɛlɪ] 1. binnensmonds praten (Nw) *Ze zit wat veur heur uut te miemelen* (Nw) 2. zacht huilen (Bu, Dho, Diz, Ol-Nl, Sz) *Hool op te miemelen* (Dho), *Hi'j miemelt een betien* (Bu), *D'r mekeert heur niks, die miemelt mar wat* (Diz), *Ze zit al een hele poze veur heur henne te miemelen* (Sz) 3. urineren (Np) *Ik mos henne te miemelen* (Np)

miemeraosie (Db, El, Ol-Nl, Op, Spa) de; -s [mimə'ro:əsi] 1. het mijmeren 2. (vaak mv.) gedachte die zich voordoet bij het mijmeren, mijmering *N. zit altied vol miemeraosies* (Db), *Die ouwe vrouw is helemacle in heur miemeraosies verdiept* (Spa), *Ze hadden nogal wat miemeraosies* (Ol-Nl), *We meugen wel graeg es in schiemeraovend zitten en dan kommen seins alderhaande miemeraosies over vroeger weer bij je op* (Op)

miemerdeuze (Obk) de; -n; ...deusien ['mimɛ...] 1. iemand die voortdurend zit te mijmeren, die nogal neerslachtig blijft nadat hij de moed heeft laten zakken

miemeren zw. ww.; onoverg.; miemerde, het miemerd ['mimɛrɪ] 1. mijmeren: voortdurend (zitten) denken over (vaak met een weemoedig gevoel, echter niet zeer ingespannen) *Hi'j zat mar wat veur him uut te miemeren* (Np), *Ze zit altied te miemeren over verleden tiden* (Dfo) 2. klagend praten, zeuren (Op) *Hool now es op mit altied over dat geval te miemeren, et is oonze schuld toch niet dat et zo lopen is* (Op)

miemering (Ld) de; -en, -s; ...rinkien ['mimɛrɪŋ] 1. gedachte die men heeft bij het miemeren

miemerzak (Op) de; -ken; -kien ['mimʁzak] 1. iemand die altijd klaagt *Dat vrouwgien liekt me wat een miemerzak, die jeuzelt en klaegt nogal es wat of* (Op) **mien** I Ook *mijn* (Nw, bet. 2: Bu) de; -en [min/mejn] 1. mijn: onderaards gangenstelsel voor het delven van steenkool e.d. *in de mienen warken, Hij is naor de mienen gaon* naar de kolenmijnen, d.i. heeft zich in een mijnstreek gevestigd om in de mijnen de kost te verdienen (Nbk, Ste), *Zo veur en nao is d'r nogal es een mien sleuten* nl. in Limburg (Obk), vandaar *De mienen bin now dichte* (Np) 2. land- of zeemijn *Daor hebben ze mienen henneged* (Np), *op een mien trappen* (Obk)

mien II bez. vn. [min] 1. mijn, van, met betrekking tot mij *'t Kotien van mien iene vinger is kroem gruid* (Op), *Dat is mien penne* (Np), *Mien lessen gaon niet deur vanaovend* de lessen die ik moet geven (Ow), *Hij is mien man* hij is m'n echtgenoot, ook: degene in wie ik vertrouwen heb, de persoon die ik zie zitten, ook wel: degene met wie ik tot zaken wil komen (Nbk, Ow, Wol), vandaar ook *le bin mien man* dat past me nu net, nl. wat jij wilt (ver)kopen/als dienstverlening aanbiedt (Nbk, Ow)

mien III (spor.) tw. [min] 1. uitroep bij het *mienen*, z. *mienen* II: nl. om uit te drukken dat men voor de desbetreffende prijs wil kopen en voor z'n bod staat

mienarbeider (spor.) - mijnarbeider

mienbouw (spor.) - mijnbouw

mienbouwgebied (spor.) - mijnbouwgebied

mienbouwindustrie (spor.) - mijnbouwindustrie

miender z. *miener*

miendersgeld z. *mienersgeld*

miene I (Nbk, Ste) de; -n; -gien ['minə] 1. (troetelwoord) konijn *jonge mienegies* jonge konijntjes (Ste)

miene II (OS, Bu, Np, Spa) tw. ['minə] 1. (meestal herhaald) lokroep voor konijn 2. (verouderd) lokroep voor een duif (Bu)

mienen I Ook *menen* (WH, Nt) zw. ww.; overg.; miende, het miend ['mi:n/ˈmī:n] 1. serieus bedoelen *Zol hij dat mienen?* echt vinden zoals hij zegt erover te denken? (Nbk), *Hij zegt et wel, mar hij*

zal d'r wel niks van mienen (Ow), *Dat mien ie toch niet!* het is opzienbarend wat je zegt (Nbk), ook: in ernst, dat kun je toch niet vinden, dat meen je toch niet (Nbk), in die bet. ook in: *Daor kuj' toch zeker niks van menen!* (Spa), *En om blieken te laoten da'k et miende ...* (b), *Ze gaon aorig mit jow omme, mar ze mienen d'r niks van* (Obk), *Ze mienen et mit mekeer* d.i. bij verkering: het is menens tussen hen, ze bedoelen het serieus ten opzichte van elkaar (Nbk, Ow), *Wat har hij 't eerlik miend* [het serieus bedoeld met zijn liefde], *mar hoe har ze mit him speuld* (b), *Ze mienen et (ok) aorig* zijn nogal serieus inzake hun verkering (Nw, Ste, Bu), (uitroep van verbazing:) *Ie mienen et!* hoe bestaat het! je meent het! (Ste) 2. bedoelen *Hij mient 't wel ernstig, wat hij zegt* (Dfo), *Wat miende hij daor mit?* wat bedoelde hij ermee te zeggen? (Nbk, Bu), *Ze foeterde wel es op me, mar dat miende ze niet zo kwaod* (v), *Hij mient et goed mit je* heeft het beste met je voor, is je genegen (Nbk), *Wij mienen 't niet zo slim* (p), *O, ij mienen S.!* je bedoelt S.! (p) 3. veronderstellen, vermoeden, van oordeel zijn *Mien vrouw miende dat et doe ok niet zo slim was, want bij de bakker koj' ze bij 't blik vol kopen (...)* (b), *Hij mient dat hij iederiene mar veur 't kommederen heft* (Pe-Dbl), *Ik miende haost dat et een liter was* (Bu), *Mien niet dat ik wat neumen hebbe, wat mij niet toekomt* denk nu niet (b), *Now moej' niet mienen dat ik mij in alles bekrimpen wol* denk nu niet dat (...) (b), *Die man meent dat een ander net zo slecht is as hij zelf* (Sz), *Hij mient wel dat hij et wet, mar hij zit d'r hielemaol naost* (Ld), *Hij mient dat hij lollig is* hij denkt dat hij leuk is (maar de anderen vinden hem maar flauw) (alg., Ste), *Ze mienen dat ze alles weten* (Dho), *Ik miende te weten (...)* ik dacht te weten (Nw), *Ik miende dat et morgen regenen zol* dacht te weten dat (Nw), *Mien ie now da'k die deure eupen kriegen kon?* geloof je (...), nee hoor! (Nbk), zo ook *Mien ie now dat ik dat ding vienen kan?* (Nbk), *Wat mien ie wel (niet)!* wat meen je wel, wat denk je wel, wat verbeeld je je wel: *Ie hebben hier niet alles te zeggen, wat mien ie wel niet* (Nbk), ...*wat mien ie now wel!* id. (Nbk), *Ik*

mienen - miengas

miende da'k 'm zien hadde dacht hem gezien te hebben, met als mogelijke reactie (en zo ook op soortgelijke zinnen met *mienen*): *Mienen is broekschieten* (Nt, Db), *Ie kun wel mienen dat je gat van koeke is* (d), ...*dat je kont van koeke is* (Nbk, Nt), soms gevolgd door *en neem d'r een hap uut* (Nbk, d), zo ook *Ie kun wel mienen dat je kont van koeke is en je gat van botter* (Ld), *Ie mit je mienen; daor bienen ze in poepenlaand de koenen an vaaste* je weet er gewoon niets van, je moet het zeker weten (b: lm), (met quasi-plaatsnamen, wellicht ook naar de gelijksoortige verb. in het Nederlands met *Menen*, een plaats in West-Vlaanderen:) *Ie kun dat now wel mienen, mar daorum is et nog niet zo; 'Mienen' ligt in 't poepelaand en 'Daenken' ligt daor aachter* (Op)

mienen II Ook *mijnen* (Bdie) zw. ww.; overg., onoverg.; *miende*, het *miend* ['miɛ:/'mɛjɛ:] 1. *mijnen*: zich op een openbare verkoping tot koper verklaren (door *mien* te roepen), waarna meestal later nog de finale toewijzing moet plaatsvinden *Bi'j een verkoping gaot een belangstellende mienen* (Obk), *Op die verkoping wodde eerst miend, en dan bi'j ofslag verkocht* (El), *Bi'j een boelgoed mient et volk tegen mekeer op; de hoogste miender stiet veur zien bod* (Dfo), *Ik heb vandaege een huus miend, mar mien vrouw ligt d'r vannacht vast wakker van, die is bange dat ik et de volgende weke mit de palmslag an de kont holen zal* d.i. bij de finale toewijzing (Db), *Op et boelgoed is et vee hoge miend* (Np, Diz), *Et is een beste koe, die durf ik wel veur f 2000,- te mienen* (Ol-Nl, Op), *Ik heb et huus miend; dan hej' et 'trokken', veur de palmslag* (Bu) 2. (onoverg.) als verkoper optreden op een plaats waar bij opbod of afslag wordt verkocht (Nw) *De oproeper bi'j de notaris miende, d'r komt dan de hieltied wat bi'j; de oproeper is de miener* (Nw) 3. z. *mienend*

mienend (OS, Bdie, Dho, Diz, Np, Nt, Nw, Op, Wol, b) Ook *mienen* (Bu, El, Ma, Nw, Ol-Nl, Op, Spa, Ste, Sun-Ot, b), *mienes* (Dhau, Ld, Nbk, Nw, Ol-Nl, Op, Op, Spa, Wol, bl, b: ln) zelfst. bez. vn. ['miɛ:(t)'/minəs] 1. die, dat van mij, het/de mijne *Veur een groot diel is et mienes* (Dhau), *Daor moej' ofblijven, dat is*

mienend! (Db), *Zien laand ligt an mienes grenst aan dat van mij* (Ld), *En zo heb ik mienend holen* (b), *Die appels dat bin mienen, die peren dat bin mienend ok* (b), *Ieje jowen en ikke mienen* ieder z'n eigen (Nw), (met lidw. alleen in:) *Now, ik dee 't mienend d'r toe, en J. glunderde* leverde mijn bijdrage, droeg ertoe bij wat ik wilde doen (b), *Ik heb 't mienen d'r wel toe daon* ik heb me er wel voldoende voor ingezet (b)

mienens Ook *menens* (WH) ['mi:ɛ:s /'mi:ɛ:s] - *menens* *Hi'j had d'r al lange wat gedoente* [verkering, omgang die tot verkering leidt] *mit, mar laeter wodde et mienens* (Bu, Nbk), *Is et je echt mienens, daj' van 't jaor weer naor Kannede willen?* (Db), *Et is mienens* het is ernst, ook: nu is het zover, gezegd bijv. wanneer iemand zich serieus gaat inspannen, hard gaat optreden, wanneer een onweersbui losbreekt of wanneer het zeer hard regent (Nbk, Bu), ook in verb. als *Et is me mienens* het is me ernst, ik waarschuw je serieus (Ld, Dhau)

miener (Bu, El, Np, Nw, Ol-Nl, Ow) Ook *miender* (Dfo, Dhau) de; -s ['minɛ/'mindɛ] 1. degene die door *mien* te roepen zich tot koper verklaart (waarna doorgaans nog de finale toewijzing moet plaatsvinden) *De miener is degene die et in eerste instaansie kocht* (Bu), *De miener het et te hoge inmiend* (Np), (bij afslag:) *De eerste uitroeper is de miener* (El), *De hoogste miender krigt gelok de miener* die het hoogste bod doet wordt tot koper verklaard (Dhau), *Bi'j een boelgoed mient et volk tegen mekeer op; de hoogste miender stiet veur zien bod* garandeert dat hij zijn bod gestand zal doen (behoudens finale toewijzing) (Dfo)

mienersgeld (Bu, Diz, Wol) Ook *miendersgeld* (El) et ['minɛs.../'mindɛs...'] 1. het verschil tussen het bedrag waarmee iemand als eerste heeft geboden op een boeldag en de prijs waarvoor uiteindelijk is verkocht (een bep. percentage van dat verschil werd uitgekeerd aan de eerste bieder)

mienes z. *mienend*

mieneveld (Spa) ['minɔfelt] - *mijnenveld* *In de oorlog waren d'r mienevelden* (Spa)

miengas (spor.) ['miŋgas] - *mijngas*

miengebied (spor.) ['mĩgəbit] - mijngebied
mienheer z. *meneer* I
mienhooft (Bu) Ook *mijnhooft* (Nw) ['minho:lt] - mijnhout, vaak negatief kwalificerend gebruikt (Nw): hout van slechte kwaliteit, niet geschikt voor planken en palen maar wel als *stuthooft*: *Mijnhooft wodde bruukt as stuthooft in de mijnen* (Nw)
mienige z. *mening*
mienindustrie ['min...] - mijnindustrie
miening Ook *mieninge* (b: lm, p), *mienige* (Nw), *mening* (Spa) de; -s ['mi:nɪŋ/... (g)ə/ /'mi:nəʊə/'mi:nɪŋ] - mening: opvatting, oordeel *Ik wil joen mening wel es heuren* vertel eens wat jij ervan vindt (Nt), *Ik heb mien mening d'r now over geven, jim moe'n now veerder mar zien waj'm d'r mit doen* (Nbk), *van mening wezen, een mening hebben, d'r een mening over hebben* (Nbk), *d'r gien...* (Nbk), *een aandere mening hebben* er anders over denken (Ow), *Naor mien mening klopt dat niet volgens mij, naar mijn oordeel* (Ma), *Ik hool mien eigen mening d'r op nao ik heb mijn eigen opvatting erover, laat me in mijn oordeel niet beïnvloeden* (Bu), *Hi'j durft wel veur zien mening uut te kommen* (El), *Die het goed zien eigen mening* laat zich in zijn afweging, oordeelsvorming bep. niet leiden door een ander, heeft meestal een goed doordachte eigen mening (Np, Nbk), *Zo het ieder zien mening elk denkt er (mogelijk) anders over* (Diz), *Elk zien mieninge* ieder heeft z'n mening, mag z'n eigen mening hebben (p)
miening z. *mening*
mieningsverschil (spor.) - meningsverschil *Aj' et niet iens wodden konnen mit iene waor een meningsverschil mit was, wodde vaeke zegd: 'Och, ieje, gao naor Meppel en laot je keren'* (Pe-Dbl)
mieningsvorming (l) de; -s, -en ['m..] 1. meningsvorming
mienjong z. *mienjonge*
mienjonge Ook *mienjong* (spor.): beide vormen ook niet aaneen geschreven; verder ook *mejonge* (Nbk, Wol), *mejong* (Wol) aanspreekvorm ['mi'jɔŋ(ə), ...ŋ(g)ə/mə'j...] 1. (vertrouwelijk of dreigend tegen een jongen, informeel tegen een man:) jongen, *joh Kom mar even bi'j heit op 'e schoot zitten, mienjonge* (Nbk), *Mienjonge,*

mienjonge, a'k je nog es in de hanen kriege (Nbk), *Aj' niet liek om liek willen, mejonge, dan kuj' een stomp veur de bofferd kriege* (Wol), *Et wodt min weer, ie kun hier mar beter even blieven, mejong* (Wol), *Nee mejonge, daor trappen we niet in!* (Nbk)
mienlaampe (l) - mijnlamp
mienlift (l) - mijnlift
mienongelok (l) - mijnongeluk
mienoprumingsdienst (l) - mijnopruimingsdienst
mienramp (verspr.) ['mĩramp] - mijnramp
mienschopsverbaand et (Ow) ['mi:skops...] 1. het verband van, met de gemeenschap, samenleving 't *Is wel goed dat 'de karke' him uutsprekt over alderhaande dingen die aenk in de poletiek of in mienschopsverbaand thuisheuren* (Ow)
mienslag (Nbk) et ['mĩslag] 1. steenslag van mijnsteen *We kregen mienslag op 'e reed* nl. ter verharding (Nbk)
miensluting (spor.) ['mis...] - mijnsluiting
mienst z. *meerst* I, II
mienstacking (spor.) ['mĩs...] - mijnstaking
mienstien (v) de ['mĩstĩ:n] 1. mijnsteen (bekend in verpulverde vorm, nl. ter verharding van zandwegen, opritten, parkeerplaatsen e.d.) *In de oprit naor et huus toe woekert et grös tussen de rooie miestien* (v)
mienstreek (spor.) ['mĩstri:k] - mijnstreek
miente (Bdie, Bu, Db, Nbk, Nw, Obk, Op, Pe-Dbl, Ste, Sz) Ook *meente* (Db, Dhau, Ol-Nl, Op, Sz, Wol) de ['mi:ntə/'mĩ:n...] 1. gezamenlijke weidegrond (vroeger), thans voornamelijk nog als terreinnaam bekend, ook de naam van een gehucht tussen Noordwoolde en Berkoop, z. hierna *Miente is etzelde as broek, bi'j beide gaot et om gemeenschapslaand* (Bu), *Et oost van Buil tot an Else-Zuud hiette de Builiger miente* (Nw), *de westerse miente* (Bu), *Meesters miente* (Bu), *de oosterse miente* (Bu), *De koenen leupen in de miente* (Bdie), *Vroeger weidden de boeren de koenen op 'e meente* (Ol-Nl), *Alle schaopen leupen op 'e miente* (Db), *Die woonde op 'e miente* d.i. die van *Steggerde* (Ste), (met hoofdletter) *Tussen Berkoop en Noordwoolde ligt ok et plak De Miente* nl. het gehucht van die naam (Obk), vandaar

Mientiger - miersig

Hij woont op 'e Miente (Nbk) 2. gemeenschappelijke bleek (Db, Nw) *Et wasgoed kwam op 'e miente* (Db), *Vroeger gingen de vrouwlu mit de witte was naor de meente om te blieken* (Db) 3. deel van het kerkhof waar mensen werden begraven die zo arm waren dat er uit hun bezit geen graf kon worden betaald (Nw) *Aj' gien graf betaelen konnen, kwaj' op 'e miente, dat weren kostelose graeven* (Nw) 4. z. meet

Mientiger I de; -s ['mi:ntəgr] 1. inwoner van *De Miente*, iemand afkomstig uit *De Miente*, z. onder *miente*, bet. 1

Mientiger II bn. ['m...] 1. van, met betrekking tot *De Miente*, z. onder *miente*, bet. 1

mienwarker (spor.) ['miw...] - mijnwerker, koppel

mienwarkersbond (l) - mijnwerkersbond

mienwarkerslaampe (l) - mijnwerkerslamp

mienwarkersstacing (l) - mijnwerkersstaking

mienwet (l) ['miwət] - mijnwet

miepie z. *miekie*

mier de (bet. 1), et (bet. 1, 3) [mi:ər] 1. zeer onprettige gewaarwording, geweldige hekel die men heeft, in verb.: *Ze hadden et mier an schaopmelken* (Db, Nt, Ol-Nl, Spa, Obk), *Daor he'k mier an* (Np), *Ik heb een grote mier an dat wark* (Np, Nw, Diz), *Ik hebbe d'r de mier an* (Dfo, Np), *...zoe'n mier an* (Bu, Sz), *...een mier an* (Ma, Ow), *Stalbun he'k wel Zoe'n mier an* (El, Ld), *Ik begin de mier te kriegen an dat gezanik van him* (Op) 2. in (Nbk) *'t Helpt gien mier* het helpt niets (Nbk) 3. hetz. als *hoendermiere*, *waetermiere*, z. aldaar (Bdie, Dho, Diz) *Daor zit wat mier in de tuun!* heel veel (Dho)

mierder z. *mierkerd*

miere z. *hoendermiere*, *mieghummel*

mieren (Ste, Sz) mv. ['mi:rɪn] 1. hannekemaaiers (Sz), z. ook *hannekemijer* 2. z. *mierken*

mierkdeuze (Obk) de; -n ['mir(ə)gda:zə] 1. akelige, vervelende persoon *Et is een grote mierkdeuze* (Obk)

mierken (WS, Db, Dhau, El, Nbk, Obk, b; ln, bo: Np, Nw) Ook *mieren* (bet. 1: Db, Ma, Ste, Sz, bet. 2: Bdie, Dho, Nt) zw. ww.; onoverg.; mierkte, het mierkt ['mirkɪ/mi:ərɪ] 1. zeuren, vervelend

klagen, huilen, janken *Die kiender mierken de hele dag* (Op, Diz), *Ze lopt mar wat te mierken* (Diz), *Ze mierkt altied over 't zelde* (Diz), *le moe'n niet zo mierken, jonk* (Op), *Hool op van mierken, jim kriegen gien snupien!* (Db), *Wat kan hij toch mierken om zoe'n kleinighied* (Dhau), *Mierk toch niet altied om alles en nog wat* (Ol-Nl), *Lig niet te mierken* (Ma, Nbk) 2. vervelend doen (Bdie, Bu, Db, Dho, El, Nbk, Np, Nt, Op, Spa, Wol) *Die kan wel zo mierken!* (Spa), *Dat kiend zit een hoop te mierken* (Np, Wol), *Die vent zat doer mar te mierken* (Np), *Jongen, schei uut te mierken* (El), *Ze zitten mar te mieren* (Dho)

mierker z. *mierkerd*

mierkerd (Bdie, Bu, Dho, Diz, El, Np, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Spa, Ste, v) Ook

mierker (Dhau), **mierder** (Bdie) de; -s; mierkertien ['mirkɪ(t), 'mirəkɪt/'mi:ərɪ] 1. zeurpiet, iemand die voortdurend klaagt, zanikt (Bdie, Dho, Diz, El, Np, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Ste), iemand die voortdurend vervelend doet (Bu, El) *En dan hej' de pieperds en de mierkerds dus; vrouwluden die niks anders doen as zeuren* (v) 2. huilerig kind (Spa) *Wat is dat kiend een mierkerd* (Spa) 3. dier dat achterblijft qua groei, dat steeds ziekelijk is (Dho)

mierkeri'je (Nbk, Nw, Ste) [mirkə'rijə] 1. gezeur, vervelend gedoe *Hè, wat een mierkeri'je* (Ste)

mierkerig (Dho, Nt, Spa, Sz, Wol, v) bn., bw.; -er, -st ['mirkɪx] 1. zeurderig, klagerig, vervelend *En as zoe'n schoelejuffer een allemachtig mierkerig petret was, dan kon ze oprutereren* (v)

mierks z. *miers*

miers (verspr.) Ook *mierks* (Obk, bl), **miersig** (Dhau) bn. [mi:ərs/mir(ə)ks /'mi:ərsəx] 1. zeer zoet van smaak, te zoet *Die meloenen vien ik slim miersig van smaack* (Dhau), *Et is aenlik wel lekker, mar et is wat miers* (Np), (bij vergelijking:) *Wat een miers kleurtien* zoet, al te zoet (Spa, Sz) 2. met een vervelend, flauw gevoel: als effect van een te zoete smaak (Bu, bo: Bu, Nw) *De mee was zo zute, daor woj' miers van; dan bij' niet misselik mar ie hebben een malle smaack in de mond* (Bu)

miersig z. *miers*

mierzute (Bdie, Bu, Obk, Ste) Ook **mierzuite** (Nbk, Obk) [mi:ərsy:tə/...; aks. wisselt] - mierzoet

mierzuite z. **mierzute**

Mies [mis] - Mies, vooral in *Aap, Noot, Mies*, als aanduiding van het systeem van een bekend leesplankje, vgl. *et Aap, Noot, Mies Ieren* (Nbk)

mieskaaster (bl) de; -s; -tien ['miska:stɪ] 1. eigenaardige persoon

miest z. *meerst* I, II

miestal z. *meerstal*

miestentieds z. *meerstentieds*

miesttied z. *meerstentieds*

miet Ook **miete** (Nw, Ste) de, et [mit/'mitə] 1. bep. zeer kleine diertjes: mijt, bekend van het voorkomen in meel, haver-mout, gort, rijst e.d. (alg.), ook hetz. als *schurfmiet* (El, Np, Ow) en *hujmiet*, z. aldaar (verspr.); ook bep. kleine mijt die mijtziekte veroorzaakt (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) *Miet waren hele kleine besies die uut et hooi kwamen as et hooi in de schure brocht was en niet meer bruide* (Spa), *Mael wodt gistig, dan komt d'r miet in* (Ma, Np), *D'r zat miet in de gotte* (Nbk, Pe-Dbl), *As et slim waarm is, komt d'r miet in et kiepe- en honnevoer* (Wol), *Gotte, ries en aandere spullen veur maelkost of bri'j kon 't beste in goed slutende blikken bussen bewaerd wodden, anders kwam de miet d'r in* (Op), *De miet in kiepepoten is een schurfmiet* (Ow), *Miet is ok de besies die kiepen hebben, dan zitten de rikken d'r vaeke onder; niet te verwarren mit kiepeluzen, dat bin bloedluzen* (Np)

mietdek z. **mietedek**

miete (WS, Dfo, El) de; -n; mietien ['mitə] 1. hooi- of korenmijs (soms langwerpig van vorm en dan i.t.t. de *doeffte*), die rond is (Bu) *Et zaod kwam ok wel an de miete bi'j huus* (Ste), *Op 'e kop van disse miete moet nog mar een goeie protte roegte* (Op), *In de roes verkopen wodde bi'jv. daon as een produkt op het oge verhaandeld wodde, zoas bi'j een miete huj of een slachtvarken* (Bdie), *een miete huj verkopen* (Nt, Bdie), *We zetten et huj an de miete* (Dho), *De miete huj staot schieve* (Nt), *mieten zetten* (Nt), *de miete zetten* (Ste), *Die man kan een knappe miete zetten* (Diz), *Et zaod staot in de miete* (El), *laogen leggen op 'e miete stapelen van*

schoven tot een korenmijs (in lagen) (Bdie), *Ik zal even wat hui van de miete gooien* (Wol), *We voeren huj van de miete* (El) 2. z. *miet, meet*

mietedak z. **mietedek**

mietedek (Bdie, Op, Pe-Dbl) Ook **mietdek** (Wol), **mietedak** (Spa) et; -ken ['mit(ə)dek/...dak] 1. bedekking van een hooiberg, hooimijt, nl. veelal bestaande uit afval van stro, bladriet, gras, vgl. *Om een miete of te dekken wodde d'r vaak bladriet op legd, mit de stengels omhoog en et blad naor beneden, dan leup et regenwater d'r of en bleef et hooi droog; dan haj' een mietedak* (Spa)

mietegaas (Spa) et ['mitəga:s] 1. gaas aangebracht over het **mietedak**, nl. ter bescherming tegen de wind *Om et bladriet op zien plek te houwen, legden ze d'r mietegaas overhenne, zodat et bladriet niet opwijen kon* (Spa)

mietegooien z. **meetgooien**

mietehooi z. **mietehuj**

mietehui z. **mietehuj**

mietehuj (Bdie, Bu, Ma, Np, Nbk, Op, Ste) Ook **mietehui** (Ol-Nl, Pe-Dbl, Sz), **mietehooi** (Spa) et ['mitə...] 1. hooi in, uit, van de hooimijt *Mietehuj was vaeke an de kaanten van de miete minder goed deur inregen en dampigheid* (Op), *Da's gien huj uut et vak, mar mietehuj* (Bu), *'t is niet zo best, 't is mietehuj* (Ma), *We hebben nog een mooie klobbe mietehuj* (Np) * *Mietehui is schietehui* nl. doordat het buiten was opgeslagen en daardoor van mindere kwaliteit was (Ol-Nl)

mieten (Bdie, Dho, Np, Op, Ste) onbep. w. ['mitn] 1. mijten: (tot) een hooi- of korenmijs maken, hetz. als **bultzetten**. *We moe'n vandaeg an 't mieten* (Np), *D'r kan hoogstens nog een paer voer in de schure, et aandere moe'n we mar mieten* (Op)

mieter Ook **mieterd** (bet. 2: Bu), **mijter** (bet. 1: Nbk, j) de; -s; -tien ['mitɪ(t)/'mejtɪ] 1. mijter (bep. hoofddekse) *de mieter van Sunderklaos* (Nbk), *een kop mit een mooie mijter d'r op* nl. op de zogeheten *Ambrosiuskörf* (j) 2. persoon, in kwalificerende aanduidingen: *een hoge mieter* een belangrijk, voornaam iemand, *een luie mieter* (Spa), *een aarme mieter* een erg arm iemand (Spa, Nbk), *een valse mieter* gemene, valse persoon (Bdie, Db,

mieterd - mietzetten

Bu, Dhau, Nbk, Nw, Sz), zo ook: *Gemiene, smerige mieter!* (Diz), *Naor die man hoej'm niet te gaon, dat is wel zoe'n gierige mieter* (Op), *een zunige mieterd* een overdreven zuinig iemand, gierigaard (Dfo, Bu), *Die vent is toch zoe'n schele mieter* (Wol) 3. lichaam, donder, in op 'e mieter op z'n donder (in lichamelijk opzicht): *Za'k je wat op 'e mieter geven?* een pak slaag geven (Nbk, Np, Ow, Spa), zo ook *Ik heb 'm best wat op 'e mieter geven* (Nt), *Hi'j het gisteraovend een best pak op 'e mieter had* (Wol, Op), *Die het wat op 'e mieter had* heeft slaag gehad, heeft op z'n donder gehad (Dho, Pe-Db), *(een pak) op 'e mieter kriegén* (een pak) slaag krijgen (Bdie, Nbk, Obk) 4. (krachtwoord) drommel, donder, in verb.: *om de mieter niet* om de drommel niet (Nbk, Spa), *'t Is d'r van 't jaor ok niet van kommen; et weren al de mieter misbaksels en 't gaepen niet weerd* één en al (b), *gien mieter* niets, geen zien: *Ik snappe d'r gien mieter van* (Nt), *Et helpt gien mieter* (Wol), *'t Kan me gien mieter schelen* (Dho), *Hi'j schöt gien mieter op* (Ma, Np, Nbk), *Een vleiker mient d'r gien mieter van* (Ste), *De koenen bin op 't ogenblik gien mieter weerd* (Spa), *Dat is me gien mieter weerd* het is me niks waard, het stelt niks voor (Db, Np, Nt, Nw, Ol-Nl), *Jim hebben nog gien mieter uitvoerd vandemorgen* (El, Op), *En daor viene ik now gien mieter an* (Nw), *naor de mieter gaon* (spor.), *Hi'j is zo stoers as de mieter* in hoge mate stuurs (Nbk), *Hi'j is zo vals as de mieter* (El), *Ik wodde zo sloeg as de mieter* (Nbk, Ste), *En now as de mieter naor huus!* als de weerlicht (Dho, Obk), zo ook in *En now as de mieter vot wezen!* (Ma, Ow), in *Maek as de mieter daj' hennekommen* (Np, Ste, Nbk), *Wel now nog mooier! Oppedonderd! As de mieter!* (b) en in *as de mieter opschieten* (Dfo)

mieterd z. *mieter*

mieteren zw. ww.; overg., onoverg.; mieterde, het (bet. 1)/is (bet. 2) mieterd [mitrɛ] 1. (overg.) gooien, smijten *Die jongen mieteren altied stienen deur de raemen van dat lege huus* (Obk), *De kwaojongen mieterden oons de roggegaasten ondersteboven* (Ld), *de balle over de schutting mieteren* (Dhau), *Hi'j het et*

d'r of mieterd (Nbk), *Za'k je es in de sloot mieteren!* (Diz) 2. (onoverg.) hard vallen, tuimelen *Hi'j is van et voer huj mieterd* (Ma, Obk, Ste), *Ze is van de trappe mieterd, mar et is nog aorig goed beteerd* (Db), *Hi'j is mit de fiets ondersteboven mieterd* (Diz), *mit de fiets over de kop mieteren* (Ow), *Dat gat lag zo eupen, dat ie konnen d'r zo in mieteren* (Pe-Db), *De huilaeder legt et hui te plak, zodat et d'r niet of mietert* (Nt, Wol)

mieterig Ook *mietig* (bet. 2: Pe-Db) bn.; -er, -st [mitɛx/mitax] 1. er ongezond uitziend *mieterig toekieken* er zodanig uitzien in z'n gezicht dat men kennelijk niet gezond is (Db, Dho, Nbk), zo ook *Ze zien wat mieterig toe* (Bu, Nbk), *mieterig uutkieken* (Wol), *d'r mieterig uut zien* ongezond lijken te zijn, er slecht uitzien (Np, b: lm) 2. klein en armzalig, mager en zwak, onooglijk (vooral van mensen, dieren, planten) *'t Is wat een mieterig (klein) mannegien* (Bdie, Nbk, b: ln), *Ach, wat wol zoe'n mieterig kereltien toch!* (Dho, Diz, Wol), (gezegd van een klein dier, meisje of jonge vrouw:) *Wat een mieterig dinkien* (Bu, Np, Nw), *een mieterig wiefien* (Ow), *een mieterig maegien* mager, armzalig (Pe-Db), *een mieterig kalfien* (Ma, Obk, Ow), *...biggien* (Nbk, Ow), *De burenen hebben een kalfien kregen, en dat is zoe'n mieterig besien* (Obk), *Dat bin zokke mieterige plaanties, et wodt niks* (Dfo), *We kregen mar een mieterig stokkien koeke* (El) 3. z. *mietig*

mieters (verspr.) bn., bw. [mitɛs] 1. (bn.) mieters, erg mooi, zeer te waarderen (Bu, Db, Diz) *'t Was mieters* (Diz), *een mieters plakkien* (Bu), *Et feest was dit jaor mieters, in ien woord* (Db) 2. (bw.) in hoge mate (mooi, goed, prettig, ook wel: in ernstige mate) (verspr.) *Et is mieters mooi* (verspr.), *...mieterse mooi* (Nw), *le kun je mar mieters branen an die braandnetts* (Obk)

mietestee (Db, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Pe-Db, Spa, Ste) de, et; ...stenen; ...stegien [mitɛstɛ:] 1. plek waar een hooi- of korenmijt komt, is of was *Ik moet even de mietestee klaormaecken; d'r kwammen op et plak waor de miete kwam te staon, takkebossen* (Ste)

mietezetten (Ma, Nt, Ol-Nl, Spa, Wol)

Ook **mietzetten** (Db) onbep. w. ['mit(ə)...]
1. maken van een koren- of hooimijt *De boer is drok an 't mietzetten* (Wol)

mietzetter (Bdie, Dho, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Spa, Ste, Wol) de; -s; -tien ['mitəstɛr]

1. degene die een *miete* koren of hooi stapelt, z. ook *bultzetter*

mietgooien z. *meetgooien*

mietig (Ow, Ste) Ook *mieterig* (bet. 1: Ste) bn.; -er, -st ['mitəx/'mitɔx] **1.** (van meel:) met mijt (Ste) *Et wodt mietig* (Ste), ...*mieterig* (Ste) **2.** snel erg kwaad (Ow) *Hij is zo mietig as wat* (Ow) **3.** z. *mieterig*

mietje I (verspr.) et; -s ['mitjə] **1.** onaangename persoon (ook wel van een vrouw): iemand die altijd zeurt (Bu, Dfo, Pe-Dbl), man die overdreven schoon is, een vrouwelijk type is (Dfo), iemand die wel erg nauwkeurig, zorgvuldig is (Ow), slome persoon (Dhau, El, Nw), onbetrouwbaar, gemeen iemand (Diz, Np, Op, Spa, Wol): *Dat is een mietje! Die is gemien, daor moej'je veur waachten!* (Np), overdreven zuinige, gierige persoon (Ste), ook in *een zunig mietje* (Ste), verder in *Da's ok een mooi mietje* een ietwat eigenaardige persoon (Nw) **2.** iemand die een speels, lollig antwoord geeft (Sz)

Mietje II ['mitjə] - *Mietje*, in *Lao'we mekeer gien Mietje numen* (El, Ol-Nl, Ow) * (gezegd in reactie op zeurend vragen van anderen:) *Morgen as Mietje komt mit de sloppe was* (Db)

mietzetten z. *mietezetten*

mietziekte (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) de ['mitsiktə] **1.** mijtziekte

miezelen z. *miezeren*

miezemauzen (Obk) onbep. w. ['mi:zə mɔmzɛn] **1.** bep. kaartspel spelen: miezemauzen

miezerd (Db, El, Obk, Ow, Pe-Dbl, Spa) de; -s ['mi:zɛrt] **1.** akelige of zeurderige persoon (Db, El, Obk, Ow), vooral: vrouw die op vervelende wijze praat, die zuinigjes kijkt en die af en toe vervelende steken onder water geeft (Obk) **2.** knoeier, prutser (Pe-Dbl) **3.** persoon die er niet erg gezond uit ziet (Spa)

miezeren (Dfo, Dhau, Dho, Ol-Nl, Op) Ook *miezelen* (Bdie, Bu, Db) ['mi:zɛr, ook 'miz.../'mizɛn] **1.** miezeren, motregen *Et miezert aorig, 't is miezerig weer* (Ol-Nl), *Et miezelt de hiele dag, et het nog niet*

dreuge west (Db), *Et is miezerig weer, et miezelt wat zacht regenen* (Bu), *Ik gelove niet dawwe nog regen kriegien, et begint wel een betien te miezeren, mar daor komt gien waeter van* (Op)

miezerig (verspr.) bn.; -er, -st ['mi:zɛrɔx (Bu, Nw, Obk, Spa, Ste, Sz, Wol), 'miz... (Nbk, Nw)] **1.** (van het weer) druilerig, regenachtig *miezerig weer* (verspr.) **2.** benepen, op een kinderachtige manier lastig (Ste) *Wat toch een miezerig ventien* (Ste) **3.** erg zoet (Db)

mig - mig (bep. type vliegtuig)

miggel (Nbk) de ['mɪxɪ] **1.** in (Nbk) *'t Is (aorig) an de miggel het regent nogal, het motregent flink* (Nbk) **2.** z. *miegummel*

miggelen Ook *miegelen* (Diz, Np, Ol-Nl) zw. ww.; onpers.; miggelde, het miggeld ['mɪxɪlɪ/'mɪxɪŋ] **1.** motregen, zacht regenen met fijne druppels, ook eufemistisch voor flink regenen *Eerst docht ik dat d'r niet vule van de regen kommen zol, mar et begint now toch wat te miggelen* (Op), *Et begint lekker te miggelen* (Spa) **2.** vallen van fijne sneeuw (b: ln) **3.** krioelen, wemelen (p, b: lm)

miggeleri'jgien (Ol-Nl) et; ...gies [mɪxɪə'rejxɪn] **1.** klein buitje

miggelnust z. *miegummelnust*

mignondahlia (Bdie, Bu, Db, Diz, El, Nbk, Obk, Op, Spa) [mɪx'nonda:lɪjə] - mignondahlia: enkelbloemige dahlia (klasse I), vroeg en rijkelijk bloeiend, van meestal één of soms twee kleuren

mignonnegien (Dho) et; ...egies [mɪx'nɔnɔxɪn] **1.** mignondahlia

migraine [mi'grɛ:nə] - migraine

migraine-anval [mi'grɛ:nə:fal] - migraine-aanval

migrant (spor.) [mi'grɑnt] - migrant: iemand die emigreert

migraosie (spor.) [mi'grɔ:osi] - migratie: trek van mensen naar andere streken, landen

mijl (spor.) de; -en ['mejl] **1.** mijl (bep. lengtemaat)

mijlpaol ['m...] - mijlpaal (fig.)

mijn z. *mien* I

mijnen z. *mienen* II

mijnheer z. *meneer* I

mijnhooft z. *mienhooft*

mijter z. *mieter*

mik Ook *mikke* (Ste: bet. 5), *mikker* (Dfo,

mika - mikrefoon

Dhau: bet. 5) de; -ken ['mik/'mikə/'mikr]
 1. (ook verz.) mik: bep. brood (van ronde vorm) (Bdie, Nw) 2. (ook verz.) krentenbrood (evt. rond), hetz. als *krentemik* (Dho, Wol) *Geef mi'j mar gauw een plak-kien mik* (Dho) 3. in van de *mik* wezen erg overstuur, van slag, vooral: nogal ziek zijn *Hi'j is aorig van de mik* erg overstuur, niet goed, ziek (Bu, Np, Nw, bo: Nw), *Et weer is zo van de mik, dat ie zollen bi'jtieden daenken dawwe de winter weer ingaon* ontregeld, van slag, onbestendig (Nbk, Obk) 4. keer dat men mikt, d.i. richt, gooit *De eerste mik was al raek* (Nbk) 5. het eenmaal kort, goed naar iets kijken *Hi'j dee een mik overziede* blikte opzij (Nbk), verder in *schele mik* iemand die scheel kijkt (vooral als scheldwoord gebruikt) (Nbk, Nw, Ste, bo: Nw), zo ook *een schele mikke* (Ste), ...*mikker* (Dfo, Dhau)

mika - (stofn.) mica

mikado I (l) de; -s ['mikado:, ...dom] 1.

mikado: titel van Japanse keizer

mikado II (spor.) et 1. mikado: bep. spel

mikaglas (Bdie, Nbk, Pe-Dbl) - micaglas (vooral nog bekend uit kacheldeurtjes)

mikarute (Np) de; -n; ...rutien ['mika...] 1. (veelal verkl.) micaruit

mikbrood (spor.) - mikbrood

mikke de; -n ['mika] 1. hetz. als *aolmikke*, z. aldaar (Nt, Sz) 2. gaffel waarin de zeisboom ligt bij het haren van een zeis (Nt) *Ze bruken een mikke bi'j et zende-haeren* (Nt) 3. z. *mik*

mikken I (Spa) mv. ['mukj] 1. moederkoren *In de oorlog mossen we de mikken uut de rogge zeuken* (Spa)

mikken II zw. ww.; overg., onoverg.; mikte, het mikt ['mukj] 1. (onoverg.) op iets richten bij een worp, mikken, aanleggen met een schietwapen *We mikken op 'e roos* (Bdie), (bijv. bij het gooien van sneeuwballen:) *Now mikken ze op zien neuze* (ba), *argens op mikken* iets proberen te verwerven, een bep. doel proberen te bereiken, iets nastreven (Nbk, Nw) 2. gericht naar, op, in, tegen iets werpen, gericht schieten *We gingen vroeger op schoele koelegienknikkeren; dan maekten we een koelegien mit de hakke van de klompe en dan mikten ze; wie et dichtste bi'j was of d'r in scheut, die kreeg de knickers* (Obk, Dho), *We deden wie de*

meerste knickers d'r in mikken kon (Db), *Hi'j mikte mit een stien naor de hond* (Dfo), *Ik mikte die knikker in 't pottien* nl. schietend tussen duim en wijsvinger (Dfo, Dhau, Nbk, Np), (bijv. bij het korfballen:) *Hi'j mikt him d'r zomar* in d.i. in de korf (Nbk, Np) 3. (overg.) gooien, smijten *Hi'j mikte de tasse in de hoeke* (Nbk), *Now mik ie de blokken niet weer over de vloer!* (Nbk) 4. (onoverg.) ingespannen, strak kijken doordat men het niet goed kan zien, turen, evt. met één oog toegeknepen, met de hand boven de ogen of anderszins (Bdie, Dfo, Dhau, Dho, El, Nbk, Np, Obk, Ste) *Hi'j kon et in de veerte niet goed zien, hi'j begon te mikken* (El), *Hi'j staot in de veerte te mikken* (Ste), *Wat mik ie toch* (Ste), *Ie kun et niet zien te ni'jen? Ie zitten zo te mikken!* (Dfo, El), *Kuj' de draod niet in de naalde kriegen? Hool mar op te mikken* (Nbk), *Dat kiend moet naor de oegarts, die kan zo aorig mikken* zo eigenaardig turen, strak kijken (Obk) 5. (onoverg.) een beetje scheel kijken, loensen (Diz, Nbk, Np, Nw, Op) *Hi'j mikt wat* (Nbk, Nw), *De hele familie mikt een betien* (Op), *Die mikt wat mit et iene oge* (Np, Diz) 6. (onoverg.) met een korte blik kijken naar (Bu, Nbk) *Hi'j mikte even naor de klokke* (Bu), *Hi'j mikte even naor mi'j* keek mij even aan met een blik van verstandhouding (Nbk)

mikker de; -s ['mikr] 1. iemand die *mikt*, z. *mikken* in diverse bet. 2. z. *mik*

mikmak ['mukmak] - mikmak: rommel, warboel, de hele boel (alg.), ook (negatief:) allerlei mensen van laag allooi (Nbk, Wol) *Dat is een grote mikmak* (Nw), *Plaanterommel en die mikmak, taoi en sliertig, mos d'r uut* (n), *de hiele mikmak* de hele boel, de hele santenkraam, rommel (Dhau, Diz, El, Nbk, Ol-Nl, Ste): *Daor kommen ze mit de hiele mikmak an* met de hele boel (El), *Now, daor hej' de hiele mikmak, heur!* (Ol-Nl), *D'r staot een hiele mikmak op 't aanrecht* een grote hoeveelheid spullen (die afgewassen moeten worden) (Nbk), (negatief:) *De hiele mikmak wol mit* ieder die er ook bij hoorde (Nbk)

mikrefoon de; -s, ...fonen; -tien [mikrə 'fö: ɛn] 1. mikrofoon *Ie moe'n even veur de mikrefoon kommen, ze willen een interview mit je* (Nbk), *Ie moe'n beter veur de*

mikrefoon staon gaon, eers kun ze je niet heuren achter in de zaal (Nbk)

mikrefoonangel (l) - mikrofoonhengel
mikrefoonstaander (l) Ook **mikrefoon-**
stander (l) - mikrofoonstandaard

mikrefoonstander z. *mikrofoonstaander*
mikro- ['mikro:, 'mikrom] - mikro-: nl.
eerste lid in bep. gelede woorden (zoals
mikrogram, mikrofiche)

mikro-organisme (l) - mikro-organisme
mikrofiche (l) - mikrofiche

mikrofilm (spor.) - mikrofilm

mikrogram ['mikro:gram] - mikrogram
mikrokompetisie (spor.) de; -s ['m...] 1.
de bij een competitie horende competitie-
wedstrijden op het gebied van mikro-
korfbal

mikrokomputer (spor.) - mikrokomputer
mikrokörfbal (spor. OS) Ook **mikrokorf-**
bal (spor.) - mikrokorfbal

mikrokosmos ['mikro:kosmos] - mikro-
kosmos

mikroprocesser (l) ['mikro:pro:sesɚ] -
mikroprocessor

mikroskoop de; mikroskopen; mikrosko-
pien [mikro'sko:p, mikro(:)..., mikrø...] -
mikroskoop (optisch werktuig)

mikroskopisch (l) [mikro'sko:pis, mikrø...,
mikro(:)...] - mikroskopisch: met gebruik-
making van een mikroskoop *mikroskopisch*
onderzoek (l)

mikrostructuur (l) - mikrostructuur
mikstok (Np) de; -ken ['mikstok] 1. bep.
gaffelvormige stok gebruikt in de
veenderij, nl. om de schepemmer op te
leggen, vgl. *Iederkeer as de spitter nao et*
spitten genoeg waeter in de bak scheidt
had, zette hi'j de schepemmer vol waeter
op de bak; zoe'n meter van de bak of
wodde een stok mit een zietakke in de
grond zet, waar de stok van de schep-
emmer in liggen kon, dat was de mikstok
(Np)

mil. - afkorting van *militair*

mild (Ld, Nw, Obk, vo) Ook **miel** (b)
bn.; -er, -st [milt/milt] 1. welwillend,
toegeeflijk, zachtaardig (Ld, Nw, b, vo) *Een*
man die een goed leven leided hadde en
een milde dood kregen hadde, zee boer
Fraans, doe ze weer naar huus reden (vo),
Dan komt et in Meppel veur 't recht, en
daor bin ze wat mielder as op 'e Zwaog
(b), *milde humor* (l)

Mildam et [ml'dam] 1. plaatsnaam:
Mildam (aan de noordkant van de
Kuunder, tussen Heerenveen en *Hooft-*
woolde)

Mildamster I (Dfo, Nbk) de; -s; -tien
[ml'damstɚ] 1. inwoner van *Mildam*

Mildamster II (Dfo, Nbk, Ow) bn.; attr. 1.
van, met betrekking tot *Mildam*: *De*
koekoek is weer in 't laand, dan is 't weer
gauw Mildamster maat (Ow, Dfo)

milde z. *melde*

milgang z. *middelgang*

milieu [mil'jɑ:] - milieu: de planten- en
dierenwereld om de mens heen, leefklimaat

milieuaktivist (l) [...l'j...] - milieuaktivist

milieubeheer (l) [...l'j...] - milieubeheer

milieubelasting (spor.) - milieubelasting

milieubeleid - milieubeleid

milieubescherming (l) - milieubescher-
ming

milieubeweging - milieubeweging

milieubewust (verspr.) - milieubewust

milieudefensie (spor.) - milieudefensie

milieumaotriegel (l) - milieumaatregel

milieunorm (spor.) - milieunorm

milieuperbleem (l) - milieuprobleem

milieuramp (spor.) - milieuramp

milieuersmeriging (l) - milieuveront-
reining, milieuvervuiling

milieuvriendelik (l) - milieuvriendelijk

milieuwet (l) - milieuwet

militair I de; -en [mili'te:ər] 1. militair
(gewoner is *soldaat*) *D'r weren allegeer*
militairen op 'e diek (Nbk)

militair II bn. [mili'te:ər] 1. militair *Hi'j*
mos toekem jaor lotten veur de militaire
dienst (vo), *een militaire opleiding* (l),
militaire meziek (l), *de militaire akademie*
(l), *de militaire pelisie* (l), *Mit hulpe van*
de burgemeester en et Militair Gezag (...)
(vo)

militarisme et [milita'rismə] 1. mili-
tarisme: zeer positieve houding inzake
militair vertoon of optreden *Veur de oor-*
log, veur et militarisme, daor is wel geld
veur en dat allienig om mekeer te
vermoren (vo)

militarist (spor.) [militə'rist] - militarist

militaristisch (spor.) - militaristisch

milj. - afkorting van *miljoen*

miljard et; -en [ml'jɑrt, mɛl..., m]..., ...jɑt] 1. miljard *Die mossen tot elke pries vot en*
dat kostte miljarden! (vo)

miljardair - min

miljardair [...r'de:ər] - miljardair
miljardste [mil'jartstə, ...tstə] - miljardste
miljoen et; ook onveranderd als vorm van het mv. gebruikt, ook -en; -tien, -egien [mil'jün, mөл..., m|...] - miljoen *Hi'j het een miljoen winnen* (Nbk), *Miljoenen meensken over de hiele wereld hebben naor et pergramme keken* zeer grote aantallen (Nbk), (als verkl.: ironisch, als betrof het maar weinig:) *Daor het hi'j een peer miljoenties an verdiend* (Nbk)
miljoenair (Nbk) [mil'jüne:ər, mljü...] - miljonair *Daor kuj' wel miljoenair mit wodden, mit zoe'n inkommen!* (Nbk)
miljoenenbedrief (spor.) [mil'jün:bədri:f, mөл..., m|...] - miljoenenbedrijf
miljoenenleger (spor.) [mil'jün:..., mө..., m|...] - miljoenenleger *Duutslaand het een miljoenenleger op 'e bien* (vo)
miljoenennota (spor.) [mil'jün:no:əta, mө..., m|...] - miljoenennota
miljoenenodder (spor.) [mil'jün:ədɔr, mө..., m|...] - miljoenenorder
miljoenenomzet (spor.) [mil'jün:omset, mөл..., m|...] - miljoenenomzet
miljoenenrede (l) [mil'jün:rɪ:də, mөл..., m|...] - miljoenenrede
miljoeneplan (v) et; -nen [mil'jünəplan, mөл..., m|...] 1. plan waarmee miljoenen zijn gemoeid (in de desbetreffende munt)
miljoenste [mil'jüstə, mөл..., m|...] - miljoenste
miljon z. *medaljon*
milksjeek de; -s, ...sjeken; milksjekien [mil(ə)ksjɛ:k] 1. milkshake *Doe mi'j mar een milksjeek* (Nbk)
mille et; ook de vorm van het mv. [mil] 1. mille *Hi'j het daor wel twintig mille mit verdiend* (Nbk)
milli- [mili] - milli-: eerste lid in woorden als *milligram*, *milliliter*
milliampère (spor.) - milliampère
millibar [miliba:ər] - millibar
milligram [mili...] - milligram
milliliter [m...] - milliliter
millimeter [m...] - millimeter
millimeterpapier (spor.) - millimeterpapier
millimeterverdieling(e) (l) - millimeterverdeling
millimeterwark (l) - millimeterwerk
milt z. *milte*
milte (Bu, Dfo, Dho, El, Nbk, Np, Op, Ste

Wol) Ook *milt* (Diz, Ma, Nbk, Nw, Obk, Ow, Pe-Dbl, Spa, Ste) de; -n [milt(ə)] 1. milt (bep. lichaamsdeel) *Ik heb zo hadde lopen, dat de milt stikt mij d'r van 'k heb stekende pijn in de milt, in de omgeving van de milt* (Pe-Dbl, Obk), *De milt begint mij te stikken* (Ma), 'k *He last van de milte* (Nbk), (schertsend:) *Ik heb een koezepiene zo stikt me de milte* (Bu) 2. z. *melde*

miltestange z. *meldestok*

miltvuur (Dhau, Nw, Sz) - miltvuur *Hele veebeslagen bin d'r vroeger ofmaakt of verbrand deur de veepest of miltvuur* (Sz)

mimiek [mi'mik] - mimiek

min I de; -nen [mɪn] 1. minteken *Dat hokkien sommen moej' even opni'j uutrekken, A., d'r staot ja gien min mar een plus!* (Ow) 2. aansluitpunt met negatieve lading, negatieve elektrode (inzake het gebruik van een startkabel:) *Daor hej' de min en daor de plus, die klemme moet op 'e min* (Nbk)

min II bn., bw.; -der, -st [mɪn] 1. van slechte kwaliteit, met slecht resultaat *Zie hebben 't mar min daon mit die voetbalderi'je, vien ik* (Mun), *Ze kun min akkederen* niet goed met elkaar opschieten (Np), *Hi'j scheut meraokel min* (b), *een min aentien weg* (b), *Hi'j zocht altied et minste pad op* (Nbk), *En wat de minne wegen angaot, die kosten peerdevleis* (p), *Ik had d'r gien nocht an om naor die vergadering te gaon mit dat minne pad en dat minne weer* (Obk), *'t Leup min op die knotten* (b), *Hi'j lopt min* hij is slecht ter been (Diz), *Hi'j is min op de gang id.* (Diz), *Doe 'k al dat zwaore wark daon hadde, wa'k aorig min op 'e huid voelde ik me gebroken, zeer afgemat* (Ma), *De kiepen leggen al zo min* (b), *Die loper dot et niet zo best, et is een minne vreter dat loopvarken* (Ld), *een minne koe* (Bu), *een min varken* (Bu), *Die koe dat was een miskoop, die gefit wel zo min* (Dhau), *Je hebben min speuld* slecht, bijv. inzake een korfbalwedstrijd (Wol), *een minne moer* onbevruched bijenkoningin (Ow), *minne koffie* slechte koffie (Dfo), *Dat is heur min beteerd* (b), *Et was 'm min naor 't zin* niet bep. naar de zin (Nbk), *Hi'j is min te spreken* slecht te spreken (Obk), *Et gewas staot d'r min veur* (Ow), *min weer* slecht

weer, een minne beurt maeken (Nbk, b): *Eers leek et zo kael en kon hi'j wel es een minne beurt maeken* (b), *Die har grif een minne naacht had* een slechte nachtrust (Nbk, b), *Hi'j keek erbarmelik min toe zag* er slecht uit (in z'n gelaat) (Np), *D'r zitten minne plakken in dat strodak* slechte, zwakke (b), *een min zin hebben* een slecht humeur (Nbk, Np, b), *Hi'j is niet (zo) min* is bij de pinken, is tot heel wat in staat (ook: durft heel wat) (Nbk, Np), *iene min maeken* door af te geven een slechte naam bezorgen (Dfo, Nbk, b): *Hoe kan in een bedrief de iene arbeider de aander op een gemiene maniere hunen of min maeken bi'j de baos* (b), zo ook *Deur meenskepraot kuj' iene wel op een minne naeme brengen* (Obk), in *niet zo min weg wezen* het nog niet zo slecht getroffen hebben (j) 2. gemeen, verachtelijk, vals, slecht voor een ander *Dat is een min meenske, die het dubbeld vel veur de kop* (Obk), *Dat is een minne streek* (Bdie, b, Nbk), *Ze hebben 'm min behandeld* (Nbk), *een minne vent* (Np, Nbk), *Et is een minne hond* een door en door slecht mens (Np, b: ln), *...een min stok vreten* (Nbk, Np, Ste), *een min stok goed* een naar, min iemand, een ellendeling (Np, Ste), *Dat is een minne lieder* id. (Dho, Nbk), *Hi'j het heur min behandeld* (Ma), (verb.:) *Wat is dat een minnen iene* een gemene, verachtelijke persoon (Nbk, Np), zo ook *Et is een dikke minne* (Ste), *een minne boer* gierig, onplezierig voor z'n ondergeschikten (Db), (verb.:) *Et was een minnen iene* een gemeen, vals iemand, een slechterik (Nbk, Np), *N. ligt now ienkeer op een minne naeme* heeft de naam slecht, niet eerlijk te zijn (b), *een minne streek* (b), *Da's min doen, om die zo te bedonderen* (Np), *Dat was een minne zet* een gemene zet (Bu), *'t Was niet een minne kerel, mar hi'j was (...)* geen beroerde kerel (j) 3. met ongunstige omstandigheden, moeite opleverend, met risico's, met gevaar *Ik hadde een minne wiend, want ik mos d'r altied tegen in* (Np), *Et bin minne tekens* [ongunstige voortekens] *as de Kuunderse doeven kommen; dan kriej' min weer* [slecht weer] *of hadde wiend* (Ste), *De locht liekt min* voorspelt weinig goeds (bl), *Hi'j het nog een minne leeftied* een moeilijke leeftijd,

een leeftijd waarop het hem gemakkelijk slecht kan gaan, vooral: de puberteit (Ow), *J. kan min deur 't wark kommen* niet dan met grote moeite, slechts met een laag tempo (Ow), *As soldaot trof hi'j een minne dienst* een ongunstige, niet prettige periode van vervulling van militaire dienst (Nw), *Dat kan 'k soms mar min hebben* niet dan met moeite verdragen (Ow), *et min treffen* pech hebben, door niet voorziene omstandigheden iemand niet aantreffen, in een niet fortuinlijke situatie komen of z'n doel niet kunnen bereiken (Nbk, Np, j), zo ook *Et trof wel min, want S. kon niet naor him toe te kieken 't kwam* slecht uit (j), *Zo kwam et dan dat E. (...) bij oolde N. kwam te wonen; et vul iens niet zo min an* het leverde niet eens zoveel bezwaren op, het beviel eigenlijk wel goed (j), *Hi'j zol jow graeg hebben willen as huus-hoolster; dan waj' niet zo min weg* dat zou eigenlijk wel gunstig voor je zijn (j), *Soms komt d'r aachter die minne dingen nog wel es een betien gelok weg* (j), *Hi'j staot d'r min veur* het staat er slecht voor met hem (Bu), *De tieden bin min* de tijdsomstandigheden zijn slecht (in economisch en/of maatschappelijk opzicht anderszins) (Nbk, Obk), zo ook *De tied is min* (Np), *Et weren minne tieden* (Obk), zo ook *'t Is tegensworig wel een minne tied* (b) en in *We hebben doe minne jaoren* had vooral: jaren van grote armoede (Nbk, p), *Doe hi'j alles d'r deur brocht har, wodde et een minne tied in dat laand* een tijd van grote armoede (b), *Wat he'k een min half uurtien had, in 't laest van vleden weke* zeer penibel (b), *Dat is een min geval* een beroerde kwestie, een gevaarlijke toestand (b), *'t Is een minne kwaole* (Diz, El, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa), *H. was d'r et minste an toe* het beroerdst, slechtst (j), *Mar et minste was dat hi'j d'r krek et meerste zin an har as hi'j gienen har* het meest vervelende, het beroerdste (b) 4. ziek, zeer verzwakt door ziekte of door een ongeluk *Ze wussen dan vaeks wel wie as d'r min was* wie er erg ziek was (Ow), *Ik bin zo min, ik vule me lange niet lekker* (Ste), *Die het arg min west* is er slecht aan toe geweest door ziekte, door een ongeluk (Np, Nbk), zo ook *Wat is die meraokel min* (Bu), *Die is d'r (meraokel) min an toe* (Dhau, Nbk, Np, Bu), *Die is zo*

min. - minder

min, die zal 't wel niet haelen (Obk) 5. eigenlijk niet, niet vanwege de bezwaren *Dat kuj' toch min doen, die vent zo plaogen* (Db), *Wat eigenlijk niet kan, is min doen* (Ow) 6. weinig *zo min meugelik* (Nbk, Np, Ow), *D'r komt van 't jaor vusen te min grös van 't laand* (Nbk), *Hij telde ien schaop te min* (b), *Krek zo min as ik jow niet veurtrekke, doe 'k dat heur ok niet net zo min, evenmin* (Nbk), *te min geld* (Obk), *'t Is te min om van te leven en tevule om dood van te gaon* die inkomsten zijn wel zeer gering, er valt nauwelijks van rond te komen (Bdie, Pe-Dbl, Nbk) 7. nietig, gering, onaanzienlijk, met weinig status *Hij is niet zo min* zit er warmpjes bij (Np), *Eigen laand, dat staot zo min* maakt niet bep. indruk (bijv.: als men daar en niet in het buitenland op vakantie gaat) (ba), *te min* als minderwaardig ervaren, te onaanzienlijk, uit een te lage sociale klasse *Hij moch van zien oolden gien verkering hebben mit dat maegien, et was te min* (Nbk), *Om bij de boer te gaon daor moej' hielendal niet van praoten, da's vanzels vusen te min* (b), *Dat was heur veuls te min* daar trok ze haar neus voor op (Nbk), *Hij speulde de daansmeziek die eigenlijk veul te min veur him* was ver beneden z'n nivo (j) 8. (bw.) verminderd met, met aftrekking van *Viere min twieje is twieje* (Nbk) 9. (bw.) een negatieve grootheid zijnde *Et is -4* [uitsproken als *min vier*] *graoden onder nul* het vriest vier graden Celsius (Nbk), *Hoe stark bin de glaezen van jow brille?* [met als antwoord:] *De iene is -4* [uitsproken als *min viere*], *de aandere -5* [uitsproken als *min vufe, vieve*] (Nbk) 10. (inzake schoolrapporten e.d.) een ietsje, 1/4 punt lager dan uitgedrukt door het cijfer waarmee men waardeert *Ik had niet hielemaol een volle achte, et was een 8-* nl. uitsproken als *acht min* (Nbk)

min. - afkorting van *minimum* en *mineur* (kleine-tertstoonsoort); indien met hoofdletter: *Ministerie*

mina (Np) ['mina], in *Jesus mina!* hoe bestaat het, allemachtig! (Np)

minachten (verspr.) ['minaxtn] - minachten *iene minachten*

minachtend (verspr.) ['minaxtn] - minachtend *minachtend kieken* (Nbk), *Ze kun*

zo minachtend op je daelekieken (Nw, Nbk)

minachtig (Bdie, Dhau, El, Np, Nw, Spa, bn., bw.; -er, -st ['m...]) 1. gemeen, nogal min (Bdie, Dhau, Np, Nw, Spa) *'t Is een minachtig kereltien, 't is niet een besten iene!* (Np), *As ze je minachtig behaandelen, bij' niet veul in tel* (Ld), *Ze hebben 'm minachtig behaandeld slecht* (Bdie, Dhau, Ma, Nbk, Spa, Nw) 2. (van vee) enigszins ziekelijk, niet erg sterk (El) *een minachtig besien* (El)

minaching (verspr.) ['minaxtn] - minaching *Die behaandelt de meensken mit minaching* (Ma, Obk), *Die man zien kerakter, daor he'k niks aandere as minaching veur!* (Sz)

minaordig z. *minaorig*

minaorig (Bu, Dfo) Ook *minaordig* (Bu, Dfo, Ld) bn.; -er, -st ['m...]) 1. (van personen of dieren) met een slechte gezondheid, klein en mager, ook: geen groei vertonende *Wat is dat een minaordig kereltien* (Bu), *een minaorig wief* (Dfo)

minaret (l) - minaret

minder I bn. ['mndr] 1. van geringere waarde, van geringe betekenis, in lagere rang *de mindere man* de personen, de groep die laag staat in maatschappelijk aanzien, die weinig verdient, de mensen die niet bij de heersende klasse horen: *Vroeger was fiewiel slim in de mode, mar 't was niet veur de mindere man* (Obk), *Daor doen wi' niet an mit, dat is wat veur de mindere man* (Obk), *De mindere man krigt et altied op 'e kop* (Ma), *...moet d'r altied onderdeur* (Nbk) 2. van slechtere kwaliteit, in geringere omvang, in mindere mate *Zien ogen wodden minder* (Nbk), *Van die tied of wodde et schrieven minder, totdat et uutaendelik hielemaole ophul* (v), *De piene is wat minder* (Dho), *Van hadde warken wo'n ze niet minder hard werken* is heus niet slecht voor hen (Nbk), *De regen wodt al wat minder, et heldert al wat op* (Nw), *Hij het misschien wel niet zovule geld, mar daor is hij niks te minder omme* dat maakt niet dat hij als mens minder waard is (Nbk), *niet minder* beter: *Et weer wodt d'r niet minder op* (Obk) 3. achterop, achterstaand vergeleken met anderen *Ze wollen niet minder wezen* ze wilden het even goed doen, op dezelfde wijze bij-

dragen e.d. (Nbk, b) 4. minder goed wat de gezondheid betreft: *Ie kun zien dat 't minder wodt mit him* nl. dat de zieke achteruitgaat (Nbk, Np, Nw), *J. wodde minder, mar hi'j kwam wel gauw es te kieken om anwiezings te geven* (Nbk, vo) 5. beroerder, (veel) minder gunstig *Et kon ok al niet minder* (Nw), *Da'k een betien inleveren moet is niet zo slim, mar a'k mien baene kwietraeken zol is minder* (Ow), (met name van tijdsomstandigheden, bijv. de maatschappelijke situatie:) *Mi'j donkt, 't is now ok al niet veule beter, as 't bi'tieden nog niet minder is* (b), *Mar de jonge kerels wollen wel es wat beleven, en 't kon ok al niet gauw minder as hier in de veenderi'je* (j), *De tieden wo'n zachiesan minder* (Obk), *Ze maeken et d'r allieud mar minder van* erger dan het is i.p.v. het te doen verbeteren (Ld), zo ook *Jow kun 't spul nog minder maken, aj' d'r over deurzeuren de zaak gekompliceerder maken, moeilijker maken doordat de persoonlijke tegenstellingen scherper worden* (Dhau), *'t Is wel goed dat over zokke dingen es een scharp stokkien schreven wodt, daor wodt et grif niet minder van* dat kan naar alle waarschijnlijkheid alleen maar een positieve uitwerking hebben (b) 6. zwakker in financieel opzicht, vooral in ontkenningen, vgl. *Daor wodt hi'j niet minder van* hij zal er wel financieel voordeel van hebben (Nbk)

minder II bw. 1. niet in die mate, niet zo *Et is minder koold as west het* (Nbk), *Et snijft vule minder as strakkies* (Nbk, Nw), *De gebouwen (...) leken inienend een stok minder gries* (v), *Dat (...) was niet iens in him opkommen en nog minder dat d'r now een zulveren dak op 'e plaetse was kommen te liggen* (b), *des te minder, te minder* (b): *Zie de hemel van alle hemels kan Jow niet bargaen; hoeveule te minder dan dit huus, dat ik bouwd hebbe* (b) 2. geringer *'t Kon minder 't is prima, ook wel: het gaat wel, het is in elk geval niet slecht* (Nbk), *Hi'j hadde et minder treffen kund* hij heeft het goed getroffen (ba), *Kan 't ok een betien minder?* kun je misschien een minder grote mond opzetten, minder lawaai maken (Ma, Nbk), ook *...wat minder?* id. (Ma, Nbk)

minder III onbep. telw. ['mɪndr̥] 1. (vooral

in vergelijkingen) niet zoveel, geringer in aantal, hoeveelheid *Ze hebben as regel ok minder in 't kammenet* minder geld (b), *Hi'j het niet meer, mar hi'j het minder kregen* (Nbk), *Waj' ok wodden, zorg d'r veur altied minder uut te geven as daj' inbeurd hebben, heur* (b), *Mar zien kiender dreugen minder kleren en de bakker hadde al drie weken op 'e pof verkocht* (ba), *We beuren van 't jaor een stok minder* nl. in vergelijking met het vorige jaar of vorige jaren (Ma)

mindere de; -n ['mɪndr̥ə] 1. ondergeschikte, iemand die lager in rang is *Die leuten je meerstal wel vulen daj' de mindere weren* (v), *Ik wil jow mindere niet wezen* (Nw), *je meerdere en je mindere* (Nw) 2. bep. militaire rang: mindere 3. iemand die minder goed is in iets dan een ander *We hadden et wel deur, zij was de mindere* (Nbk)

minderen zw. ww.; overg., onoverg.; minderde, is/het (bet. 2, 3) minderd ['mɪndr̥n] 1. (onoverg.) geringer worden in aantal *Dat gong een dag of wat goed en de knieperties minderden mooi* (b), *Oonze eerpels minderden aorig, we moe'n haost ni'jen hebben* (Obk) 2. doen afnemen in grootte, omvang bij het breien door het aantal steken minder te maken *Dan gaon d'r steken of, dan bi'j' an 't minderden* (Nbk), *Ik bin mit et breien van mien hoze an 't minderden toe, om de hoevuul toeren moek minderden veur 't kuut?* (Db), *...an et kuut minderden toe* (Diz), *Aj' mar an et minderden toe binnen, dan gaot et hadde* (Nbk), *As de trui wieder moet moej' meerderen, de ti'jen moej' altied minderden* (Ld), *Bi'j de ti'je moe'n we minderden* (Np), *steken minderden* (Bu) 3. (doen) afnemen in de mate waarin, in de kracht, snelheid enz. *Hoe oolder as men wodt, hoe meer aj' vulen kunnen dat je krachten minderden* (Op), *Aj' keunstmest strijjen en ie hebben wat te min, gaoj' ok minderden* (Ste), *een betien gang minderden* snelheid minderden (Nt), zo ook *de vaort minderden* id. (Ste), *Ze minderden de vaort* id. (Bdie), *As de trein vaort mindert* (...) id. (v), *We moe'n allemaole wat minderden* minder geld uitgeven, zuiniger zijn (Bu)

mindereseren (Bdie, Mun, Obk, Sz) zw. ww.; onoverg.; mindereseerde, het min-

minderhakke - mingeerde

dereseerd [mɪndrə'st:əp] 1. bezuinigen op de uitgaven, minder geld uitgeven, een stap terugdoen (Bdie, Mun, Sz) *Wij moe'n allemaole wat mindereseren op 't ogenblik* (Sz) 2. hetz. als *minneseren* (bij het breien), z. aldaar, bet. 2 (Obk)

minderhakke (Obk) de; -n; ...hakkien [mɪndr'hakə] 1. hetz. als *kleine hakke*, z. onder *hakke*

minderhedenbeleid (l) [mɪndr'hɛ:dn...] - minderhedenbeleid

minderhedenperbleem (l) [mɪndr'hɛ:dn...] - minderhedenprobleem

minderhedenvraagstuk (l) [mɪndr'hɛ:dn...] - minderhedenvraagstuk

minderhied Voor -heid z. -hied de; ...heden [mɪndr'hɛ:dn] 1. minderheid: bij stemmingen *Zij hadden de minderheid* (Bu), *De minderhied legt him d'r niet bij daele* (Nbk) 2. in *in de minderhied* geringer in aantal dan anderen (Nbk): *We bin now ien keer in de minderhied, we verliezen altied* (Nbk), *De Stellingwarvers bin in Friesland now ienkeer in de minderhied* (Nbk) 3. bevolkingsdeel met een taal en cultuur die afwijkt van de rest van de bevolking, meestal wonend in een relatief klein deel van het land *de minderheden in Rusland*

minderhiedsgroep (l) - minderheidsgroep

minderhiedskammenet (l) [mɪndr'hɛ:dn] - minderheidskabinet

minderhiedsperti'j (spor.) [mɪndr'hɛ:dn] - minderheidspartij

minderhiedsregering (l) [mɪndr'hɛ:dn] - minderheidsregering

minderhiedsstaandpunt (spor.) - minderheidsstandpunt

minderung (Nbk, Ol-Nl, Ow) de; -s, -en [mɪndrɪŋ] 1. (bij het breien:) *minderung Ik bin ok haost an de minderings in de kute toe* (Nbk, Ol-Nl), *een dubbele mindering* (Nbk) 2. (bij rekeningen:) *in mindering brengen* (Nbk)

minderjaorig [mɪndr'jɔ:ərəx] - minderjarig

minderjaorige [...jɔ:ərəgə] - minderjarige

minderman de [mɪndr'mən] 1. iemand die minder rijk is, minder in aanzien is, z. onder *meerderman*

minderwaardig z. *minderwaardig*

minderwaardig (Nbk, Np, Obk, Op, Ow, Ste, b) Ook *minderwaardig* (Spa)

[mɪndr'w:ərədɔx/...] 1. minderwaardig, van geringere waarde (meestal van iets waar men op neerkijkt, waar geringschattend over wordt gedaan) *een minderwaardig ding* (Ste), *Oons eerpelbakkien is te klein, en zeker minderwaardig* (b), *Dat woord is veur oons niet minderwaardig* (Obk)

minderwaardighied (Nbk, l) [...w...] - minderwaardigheid *mit een gevuul van minderwaardighied zitten* (l), *een gevuul van minderwaardighied over je hebben* (Nbk)

minderwaardighiedsgevuul (Nbk) - minderwaardigheidsgevuul

minderwaardighiedskomplex - minderwaardigheidscomplex

mineraal (l) et; ...ralen [mɪnə'ra:l] - mineraal

mineraalwaeter (l) - mineraalwater

mineur [mi'nə:ər], in *in mineur* in de kleine terts *Dat stok staot in mineur* (Nbk), *Bij' in mineur?* ben je zorgelijk, somber gestemd? (Nbk)

mineurstemming (spor.) - mineurstemming *Bij' in mineurstemming?* (Nbk)

mingbak (OS, Dho, Diz, Np, Sz) Ook *mengbak* (Bdie, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol, j) [mɪŋbak/mɛŋ...] - mengbak, vooral: bak om voor het vee in te mengen (Dho, Ld, Nw, Ow, j), bak om kunstmest in te mengen (Ld, Nw) en houten bak waarin men het uitgespitte veen door te trappen fijn maakt en met water vermengt tot een pap die vervolgens, ter droging, buiten de bak wordt geschept om verder tot turf verwerkt te worden (hetz. als *baggelbak* (El, Np))

mingbult (Ld, Nbk, Np, Obk) Ook *mingbulte* (Np), *mengbult* (Nbk) de; -en; -ien [mɪŋbalt(ə)/mɛŋ...] 1. mestvaalt waarvan de mest is vermengd met aarde en resten stro, hooi en blad *Een mingbulte is een eerdebult mit stroat d'r deur, dan zoe'n laoge en dan zoe'n laoge* (Np), *een mingbult maeken* het tot een *mingbult* mengen van de hiervóór genoemde bestanddelen (Nbk)

mingbulte z. *mingbult*

mingeerde (Dfo, Ld) Ook *mingere* (Dfo) de [mɪŋtj:ərədə/mɪŋtj:ərə] 1. aarde die is of wordt vermengd met mest, resten stro, hooi en/of blad (z. ook *mingbulte*) *We haelden d'r zaand onder weg om mingere te*

kriegen, om d'r stront deur te zetten (Dfo)
mingel (Bu, Db, Dfo, El, Ma, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Ow, Spa, b, p, bo: Np) Ook **mengel** (ZW, Dho, Nw, Op, Spa, Sz) de, et; -s; -tien ['mɪŋ(g)l/'mɛŋ(g)l] 1. mengel, inhoudsmaat van een liter *De melk wodt bij de mingel verkocht per liter* (Dfo), *tien mingel waeter* (b), *Een koe gefst acht mingel* (Bu), *aanderhalve mingel melk* (b), *een half mingel* (El, Ma, Obk, bo: Dho), *een halve...* (El, Np) 2. vat, busje waarmee men een bep. inhoud afmeet, nl. een liter (Obk), vgl. *De melkventer hadde vroeger altied een mingel an de karre hangen* (Obk); daarnaast een halve liter in *et halve mengel* (Nw, Ste): *Waar is et halve mengel?* d.i. een busje vooral gebruikt om de melk mee uit de melkbus te halen (Nw), *Pak die halve mengel even!* (Ste)
mingelmaotien (Nbk) et; ...maoties ['mɪŋ mɔ:ətɪn] 1. vat, busje waarmee men een halve liter afmeet
mingelmoes (Bu, Db, Dfo, Nbk, Np, Obk, Ow) Ook **mengelmoes** (verspr.), **mangelmoes** (Ld, Np) et; -ien ['mɪŋl'mus/'mɛŋl'.../'mɛŋl'...] 1. (vaak verkl.) mengelmoes, door elkaar gemengde substantie, vandaar ook: allegaartje, ratjetoe, rommel-tje *Die lekkere soep was een mingelmoes van tuunkruden en vermicelli* (Obk), *We geven de varkens een mangelmoes van voer, alles deur mekeer* (Ld), *een reer mingelmoes* (Sz, Ow), *De boeren hullen vroeger mar een mengelmoes van kiepen, zoas witte en brune leghorns, petriezen en koekoekskiepen, en ok gewone zwatte kiepen* (Op), *Die het d'r een mingelmoesien van maekt ratjetoe, rommeltje* (Nbk)
mingen (OS, Bu, Np, Op, j) Ook **mengen** (WS, Ld, Ma) zw./st. ww.; overg.; het mingen ['mɪŋ/'mɛ...] 1. mengen: gelijkmatig dooreenwerken *Ik wus wel hoe 'k de kwast mingen mos mit jenever om toch de lekkere smaek te hopen* (j), *Aj' keek mingen, ming ie et spul deur mekeer* (Nbk, Np, Bu), *We zullen turfmolm deur die grond mengen, dan droogt ze niet zo uut* (Nbk, Sz), *De keunstmest wodde vroeger ok mingen* (Nw), *Ik heb et beslag al mengd* (Nw), *Ik meng me daor tussen ik begeef me onder hen* (lett.) (Nw) 2. in je *argens in mingen* zich in iets mengen

(Nbk), *Daor moej' je niet in mingen* (Bu)
minger (OS, Bu, Np, Op) Ook **menger** (WS, Ld, Ma, Ow) de; -s; -tien ['mɪŋ(g)l/'mɛ...] 1. iemand die dooreen mengt, vooral: de degene die de turf fijntrapt en met water mengt in de *mingbak* (z. aldaar), vgl. *Iedere turfmaeker hadde twie tot drie span baggelmannen; zoe'n span beston uut een spitter en een menger, bij iedere baggelbak haj' zoe'n span neudig* (Np)
mingere z. **mingeerde**
minggat (Obk) Ook **menggat** (Db) et; -ten; -tien ['mɪŋgat/'mɛngat] 1. gat in de grond waarin men komposteerde met daarvoor geschikt afval *Et verteerber ofval wodde in et minggat gooid en bij de meitied wodde dat dan over 't laand brocht veur bemesting* (Obk), *Wij gooiden vroeger alle oolde rommel in 't menggat* (Db)
minginstelaosie (l) ['m...] - menginstallatie
mingklauwe (Np) ['m...] - mengklauw *De mingklauwe hadde een kotte staele; hij wodde bruukt om in de bak de vene deur mekaer te haelen* (Np)
mingkleur (l) - mengkleur
mingkraene (Nbk) Ook **mengkraene** (Wol) - mengkraan
mingmest (Bu, Db, Dfo, El, Ld, Ma, Np, Obk, Ow, Sz) Ook **mengmest** (ZW, Dho, Diz, Nw, Ol-Nl, Op, Sz, Wol), **mengmesse** (Nt, Spa), **mengmes** (Ste) - mengmest: gemengde mest, d.i. vooral met zwarte aarde en evt. stro, hooi en blad; ook bep. kunstmest (Bu) *Dan haelde ie grond onder de boverste laoge weg, die bruukte ie om deur de mes te doen, dan kreej' mengmes* (Bu, Nw, Ste), *Mengmes was mooi fien, aj' dat over et laand struiden dan dreugde de grond mooi uut en de mes ok, dan wodde et prachtig aj' d'r mit de ketteneide over gongen* (Ste), *Mengmesse uut de legboxenstallen stinkt verschrikkelijk* (Spa)
mingputte (Dfo, El) Ook **mengputte** (El) de; -n ['m...] 1. kolk, gierput waarin gier gemengd met dikke mest (uit de stal) werd opgeslagen (teneinde het later, ter bemesting, over het land te brengen)
mingschoppe (Db, Dfo, El, Ma, Obk, Ow, Spa, Sz) Ook **mengschoppe** (Bdie, Diz, Ma, Nw, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol) ['m...] 1. schop waarmee men mengt, vooral bij het maken van veevoer (met

mingssel - minnegies

meel) en bij het *baggelen* (d.i. in de veenderij), vgl. *De mingschoppe wodt bruukt mit baggelen, dan wodt et mit de mingschoppe over et veld gooid* (Ow)

mingssel (OS, Np) Ook **mengsel** (WS, Ma) et; -s; -tien ['mɪŋsəl/'mɛ...] 1. mengsel een mingseltien van kruden (Nbk)

mingselkoem z. *mingsselkoeme*

mingselkoeme (Db, El, Ld, Ma, Obk, Ow)

Ook **mingsselkoem** (Ld, Ma, Ow), **mengselkoeme** (ZW, Op), **mengselkomme** (Diz, Spa), **mengselkom** (Sz), **mengkoeme** (Bdie, Dho), **mengkomme** (Bdie, Sz) ['m...]

- mengkom (vooral voor deeg, beslag voor oliebolletjes en pannekoeken)

mingtael (l) - mengtaal

mingvoer (Db, Dfo, Dhau, El, Ma, Np, Obk, Ow, Sz) Ook **mengvoer** (ZW, Bu, Dho, Diz, Ma, Nw, Op, Spa) et ['m...'] 1. mengvoer, voornamelijk: gemengd voer voor kippen (Bu, Ste)

mingvorm (l) - mengvorm

mingzaod (Obk) - mengzaad

mini de; -'s ['mini] 1. bep. type kleine auto (van een bekend Engels merk) *Hi'j ridt in een mini* (Nbk) 2. (g. mv., g. lidw.) minimode

mini- - mini-, eerste lid in woorden als *minimode*, ze zijn niet alle in dit woordenboek opgenomen

miniatuur de; ...turen; -tien [mini'a:tʏ:ər] 1. in *in miniatuur* in het klein; ook in samenstellingen als *miniatuurauto*, *miniatuurpark* e.d.; ze zijn in dit woordenboek niet uitputtend opgesomd 2. bep. versierde beginletter in een handschrift (l) 3. bep. schildering of tekening in handschriften (l)

miniatuurauto - miniatuurauto

miniatuurbeeld (l) - miniatuurbeeld

miniatuurfermaat (l) - miniatuurformaat

miniatuurpark (spor.) et [...'t...] 1. park waarin voor het betalend publiek, ter bezichtiging, bekende gebouwen en andere bezienswaardigheden in het klein zijn nagebootst et *miniatuurpark van Appelsche*

miniatuurschilder (l) - miniatuurschilder

minibus (spor.) - minibus

minifermaat (l) - miniformaat

minigolf (l) - minigolf

minijurk - minijurk

minikalkulator (l) - minikalkulator

minikomputer (l) - minikomputer

minima (l) ['minima] - minima

minimaol (l) bn. [mini'mo:əl] 1. minimaal, in *minimaole verschillen* (l), *minimaole (woord)peren* (l)

minimode - minimode

minimum - minimum (kleinste, laagste waarde) in een *minimum van tied*, *Dat is ok wel et minimum* het minste waar je genoeg mee moet nemen (spor)

minimum- - minimum-: eerste lid van samenstellingen als *minimumtemperatuur*, *minimumpries*; ze zijn in dit woordenboek niet uitputtend opgesomd

minimumeis (l) ['m...] - minimumeis

minimuminkommen et ['m...] 1. minimuminkomen

minimumjeugdloon (l) - minimumjeugdloon

minimumloon - minimumloon *Et minimumloon is een kwattien in de ure, mar d'r is ok een maximum, dattig centen* (vo)

minimumprogramma (spor.) - minimumprogramma

minimumpries (spor.) - minimumprijzen

minimumselaris (l) - minimumsalaris

minimumtemperatuur (l) - minimumtemperatuur

minimumtarief (l) - minimumtarief

minimumuutkering - minimumuutkering

minirok - minirok

miniseren z. *menneleseren*

minister z. *menister*

ministerie - ministerie: ambt van minister, vgl. *R. kreeg et ministerie van onderwies*, departement van algemeen bestuur, vgl. *et ministerie van financiën*, gebouw van zo'n departement, verder in *et eupenbaor ministerie* (l)

minlik z. *minnelik*

minmachtig (Nbk, b: lm) bn.; pred. [mɪ'maxtɪx] 1. met te weinig *Wi'j bin te minmachtig* (b: lm), *Dan waj' te minmachtig* (Nbk)

minne ['mɪnə], in *in de minne schikken* in der minne schikken, zonder ruzie en naar ieders tevredenheid

minnegies (Bu, Db, Dfo, Dla, Nbk, Np, Nw Obk, Op, Spa) bn. ['mɪnəxɪs] 1. minnetjes: zwak van gezondheid, erg ziek *Hi'j is minnegies*, heur er slecht aan toe door ziekte (Np), *d'r minnegies uutzien slecht*, slap, ziekelijk (Op) 2. zeer vermoeid en/slaperig, afgemat (Dfo, Nbk, Spa) *Hi'j was aorig minnegies*, doe hi'j dat

wark daon had (Dfo), *Van veul eten woj' minnegies* (Spa), *Die man was aorig minnegies doe hi'j dat wark daon had* (Dfo) 3. in slechte staat (Db, Dla) *De damhekke en de dampoelen bin allemaole minnegies* (Dla), *Et koor van oonze karke is o zo minnegies* (Db)

minnelik (Dhau, Wol) Ook *mintlik* (Ol-Nl, Wol) bn.; -er, -st ['mɪn|ək/'mɪnlək] 1. (van vee, van personen) er slecht uitziend, sterk achterblijvend qua groei *Ze kiekte de leste tied nogal minlik toe, vien ik* (Ol-Nl), *een minnelik biggien* (Wol)

minneseren z. *menneleseren*

minnig (verspr.) bn.; -er, -st ['mɪnəx] 1. (van stoffen of van zaken die uit bep. (grond)stoffen zijn gemaakt:) in slechte staat (Dho, Dla, Ol-Nl) *De overgedienen wo'n minnig, we moe'n nodig ni'jen hebben* (Ol-Nl), *Et strodak is minnig* (Dla), *De loper van de trappe wodt aorig minnig* (Dho) 2. (van personen, dieren) in slechte konditie, tenger, zwak, ziekelijk, in meerdere of mindere mate ziek (ZW, Dho, Diz, Nbk, Np, Nw, Ow, p, v) *Dat is een minnig mannegien, hi'j kan haost niet om huus henne kommen* (Nbk), *Hi'j mos et van de dood ophaelen, zo minnig as hi'j was* (Ddie, Pe-Db), *Ik vule me toch zo minnig* (Np), *Hi'j was goed minnig* (Nbk), *Hi'j is d'r minnig an toe* (Nw), *Hi'j was goed minnig* (Nbk), *Die kikt minnig toe* (Diz, Ow), *Die zag d'r minnig uut* (v, Dho), *Wie is now de minnigste wie is er het slechtst aan toe?* (Ste) 3. (van personen, dieren) klein van stuk en mager, tenger, klein en zwak (Bu, Dhau, Dho, El, Ld, Nw, Ol-Nl, Spa, Ste) *een minnig mannegien* (Nw, Ste), *Wat een minnig kereltien* nl. klein van stuk (El, Ld, Spa, Ste), zo ook *Hi'j is mar een minnig ventien* (Ol-Nl), (van een meisje, een dier:) *een minnig dinkien* nl. mager en zwak (Bu, Nw), *een minnig koegien* (Dhau), *Et is een tenger kiend, ze is d'r minnig an toe* (Dhau), *Wat een minnig meenske* nl. tenger en zwak (Dho) 4. slaperig en evt. vermoeid (Nbk) *Bi'j' minnig, jong? Ie gaepen zo!* (Nbk)

minnighied (El, Nbk) de; ...heden ['mɪnəxhit] 1. het erg ziek zijn (Nbk) 2. laagheid, het min, gemeen doen (El) *Dat is gien minnighied bi'j die meensken, mar ze doen wat ze willen* (El)

minpunt (spor.) ['mɪmpant] - minpunt
minst (verspr.) Ook *meenst* (Bu, Db, Dhau, Nbk, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Db) bn. (in de vorm van een overtreffende trap) ['mɪnst/mɪ:st] 1. geringst in aantal, hoeveelheid, mate *Hi'j krigt et minste* (Nbk), *Een koppien koffie was toch ok al 't minste dat d'r an zat* met minder kon echt niet worden volstaan (b), zo ook *Dat is toch ok al et minste* (b), *...waj' doen kunnen* dat moet je zeker doen en eigenlijk zou je nog meer moeten doen (Np), *Daor he'k et minste belang bi'j* in de geringste mate (Nw), *Hi'j het op zien minst even vule had* (Nbk, Nw), *bi'j et minste of geringste* (Nbk, Ld, Op): *Bi'j et minste of geringste het hi'j zien grote smoel eupen, hi'j wet alles beter* (Op), *Et minste of geringste zit ze om te janken* bij de minste of geringste aanleiding (Sz), *D'r ontbrekt niet et minste of geringste an niets* (Nbk, ba), *Hi'j ridt him om 't meenste of geringste* wordt boos (Obk) 2. slechtst, ongunstigst *As et op zien minst beslat, dan kom ik d'r nog uut* ook als het niet lukt, red ik me er nog wel mee (Bu), *As 't op zien minst beteert, kriegen we niet vule eerappels van 't jaor* als het echt beroerd loopt (Obk)

minste de; -n ['mɪnstə] 1. minste, degene die de mindere is, die minder goed is dan een ander, ook: degene die toegeeft *Iene die nooit de minste wezen kan, kost dat minstens geld, mar vaeke ok nog ere* (Op), *Et is niet makkelik om de minste te wezen* om toe te geven, zich te schikken naar een ander (Dhau), zo ook *Iederiene moet op zien tied de minste es wezen kunnen* (Op) **minstens** bw. ['mɪnstɪs] 1. minstens, minimaal *Dat he'k now al minstens vuuf keer zegd* (Wol), *Dat moet minstens zoveule opbrengen* (Ow), *Hi'j het d'r minstens een ure west* (Np), *Hi'j is minstens zo slecht* (Ste), *Dat is minstens zo mooi* (Ste), *Ik docht minstens daj' een ongelok had hadden, doe'j zo laete kwammen* (Ma, Nbk)

minstreel de; ...strelen ['mɪnstri:l, 'mɪs...] 1. minstreel

minteken - minteken

minzem (El, Nw, Obk, Ow) ['mɪnsp] - minzaam: welwillend, meelevend *een minzem meenske* een meelevend, goed mens

mirabellen - misbaor

(Obk)

mirabellen (Dho) mv. [mi:əra'beɫɲ] 1. pruimen van een bep. soort: mirabellen

mirakel z. *meraokel* I, II

mirakels z. *meraokels* II

mirre (l) ['mirə] - mirre

mis I (Bu, Dhau, Dho, El, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Spa, s) et [mɪs] 1. iets dat fout gaat, dat fout werkt (Dhau, Nbk, Np, Obk), vooral in *gien mis*, vgl. *Die vent het altied gelok, d'r is (bi'j him) gien mis bi'j* het lukt (hem) altijd (Np, Dhau), *D'r is gien mis bi'j, alles is in odder* alles werkt goed, alles gaat van een leien dakje (Nbk), *D'r is gien mis bi'j, die beide fietsen hier alle weken wel een keer of wat langes* het gaat bestlist altijd zo (Obk) 2. twijfel, in verb.: *Dat is zonder mis zo gebeurd zeker*, ongetwijfeld (s), *d'r is gien mis op* het is absoluut zeker (Dho, Ma, Op, Spa): *Woensdags gong oolde N. altied naor de mark, daor was nooit een mis op* (Op), *D'r is gien mis bi'j* dat is vast en zeker, dat is 100% zeker zo (Bu, El, Nw) 3. z. *misse*

mis II bw., bn.; -ser [mɪs] 1. onjuist, fout *Dat is mis* fout, abuis, *Daor was ik toch goed mis* dat had ik fout, dat heb ik niet goed gedaan (Diz, Ste), *Heit, wat bin 'k toch mis west en wat heb ik jow zeer daon* wat heb ik toch verkeerd gehandeld (b), *Hi'j was aorig mis* zat er flink naast (Nbk, Np), *Daor bi'j' mis mit je vergist je* (Dho, Nbk), *Nee, daor bin ik niet mis mit* (El), *A'k niet mis bin, is hi'j morgen jaorig* als ik me niet vergis (Obk, Db), *As jow mienen dat ik dat huus wel kopen willen zol, dan heb ie 't wel mis* (Op), *D'r is gien mis woord valen die aovend* geen onvertoegen woord (Nbk), *'k Miende da'k de vos al bi'j de poten har, mar mis heur* (b), *Mis!* het klopt niet, het is onjuist (Nbk), (gezegd wanneer iemand iets net niet kan pakken, net niet kan bereiken:) *Mis, poes!* 2. niet raak *Hier en daor soezen de ballen* [d.i. de sneeuwballen] *wat mis en wat raek* (ba), *K. was wat overdreven, mar scheut niet vaeke mis* (b), *De schutter schaemde him zeker dat 't mis west was* (b), *Ze was gien haor mis* ze vertelde het precies goed (Ste), *Hi'j het nog nooit een misse slag had* het gaat bij hem altijd goed (Spa), *Hi'j was de plaanke aorig mis* (Pe-Db), *niet mis* niet gering, met aanzienlijke gevolgen, van

groot belang (Nbk, Nt): *Now, dat was niet mis!* (Nbk, Nt), *Dat is niet mis, mar raek ze is zwanger* (Ld) 3. niet in orde, niet in de haak *Et gaot niet goed, et was hielemaol mis mit him* hij was over z'n toeren, hij kon het niet aan, hij was ziek, hij is weer in z'n oude, verkeerde gewoonten vervallen (Nbk), *Dit is mis en dat is briek* (bl), *En koj' al niet zo veer gooien, dan was d'r nog niks mis* (v), *Et is nogal es mis mit et weer* het weer is nogal eens slecht (Nt), *Dat is mis kommen* verkeerd gekomen (El), *Wat een misse boel* (Ste), *Die koe is zo evenredig op 'e melk, die het nooit een mis maol* geeft steeds dezelfde hoeveelheid melk (Ol-Nl), *Hi'j het nooit een mis maol* hij heeft altijd wel trek, het eten smaakt hem altijd goed, het eten bekommt hem altijd goed (Op, Pe-Db) en verspr. oost.; Ow), ook: het gaat hem altijd goed, hem lukt alles (Db, Dfo, Dhau, El, Ld, Ma, Ow), hem mankeert nooit iets (Ow), *Et is mit N. ok weer mis, dat kuj' wel an heur kleur zien* N. is weer zwanger (Db, Diz, El, Nt, Op), zo ook *Et is weer mis daore!* id. (Nbk, Ste), *'t Is mis mit de lammen* het is niet in orde, het mislukt, 't gaat zo niet goed (verspr.): *We zollen hujjen, mar et regent, 't is mis mit de lammen* (Ld), (bijv. bij het kaarten:) *Et is (goed) mis mit de lammen* (Ste); in het bijzonder: ze is (weer) zwanger (Dhau, Dho, Diz, El, Ow, Sz), (zelfst.) *Ze het een misse had* een miskraam (Nbk, Ste, Np)

mis- - mis-: eerste lid van werkwoorden als *missnieden*, *mishaandelen*, *misdoen* e.d.; ze zijn niet alle in dit woordenboek opgenomen

misbaksel et; -s; -tien ['mɪzbaksɫ] 1. mislukt baksel (Dfo, Nbk) *Dat brood is een misbaksel* (Dfo), *Die pankoek die 'k bakt hebbe, is ok een misbaksel wodden!* (Nbk) 2. vervelend, gemeen, onhandelbaar iemand *Die jonge is een misbaksel* (Ld)

misbaor et [mɪz'bo:ər] 1. misbaar, luid geschreeuw, getier *mit 'n protte misbaor* met veel lawaai, tekeergaand (Nbk), *een hiel misbaor hebben* (Ow), *Hi'j kwam mit een boel misbaor binnen* (El), *Grote God, wat maekten ze een misbaor* (Np), *Wat maeken die een misbaor!* (Bu), *Om zoe'n kleinighied hoef ie toch niet zoe'n misbaor te maeken* (Op), (*een*) *misbaor om niks*

groot belang (Nbk, Nt): *Now, dat was niet mis!* (Nbk, Nt), *Dat is niet mis, mar raek ze is zwanger* (Ld) 3. niet in orde, niet in de haak *Et gaot niet goed, et was hielemaol mis mit him* hij was over z'n toeren, hij kon het niet aan, hij was ziek, hij is weer in z'n oude, verkeerde gewoonten vervallen (Nbk), *Dit is mis en dat is briek* (bl), *En koj' al niet zo veer gooien, dan was d'r nog niks mis* (v), *Et is nogal es mis mit et weer* het weer is nogal eens slecht (Nt), *Dat is mis kommen* verkeerd gekomen (El), *Wat een misse boel* (Ste), *Die koe is zo evenredig op 'e melk, die het nooit een mis maol* geeft steeds dezelfde hoeveelheid melk (Ol-Nl), *Hi'j het nooit een mis maol* hij heeft altijd wel trek, het eten smaakt hem altijd goed, het eten bekommt hem altijd goed (Op, Pe-Db) en verspr. oost.; Ow), ook: het gaat hem altijd goed, hem lukt alles (Db, Dfo, Dhau, El, Ld, Ma, Ow), hem mankeert nooit iets (Ow), *Et is mit N. ok weer mis, dat kuj' wel an heur kleur zien* N. is weer zwanger (Db, Diz, El, Nt, Op), zo ook *Et is weer mis daore!* id. (Nbk, Ste), *'t Is mis mit de lammen* het is niet in orde, het mislukt, 't gaat zo niet goed (verspr.): *We zollen hujjen, mar et regent, 't is mis mit de lammen* (Ld), (bijv. bij het kaarten:) *Et is (goed) mis mit de lammen* (Ste); in het bijzonder: ze is (weer) zwanger (Dhau, Dho, Diz, El, Ow, Sz), (zelfst.) *Ze het een misse had* een miskraam (Nbk, Ste, Np)

mis- - mis-: eerste lid van werkwoorden als *missnieden*, *mishaandelen*, *misdoen* e.d.; ze zijn niet alle in dit woordenboek opgenomen

misbaksel et; -s; -tien ['mɪzbaksɫ] 1. mislukt baksel (Dfo, Nbk) *Dat brood is een misbaksel* (Dfo), *Die pankoek die 'k bakt hebbe, is ok een misbaksel wodden!* (Nbk) 2. vervelend, gemeen, onhandelbaar iemand *Die jonge is een misbaksel* (Ld)

misbaor et [mɪz'bo:ər] 1. misbaar, luid geschreeuw, getier *mit 'n protte misbaor* met veel lawaai, tekeergaand (Nbk), *een hiel misbaor hebben* (Ow), *Hi'j kwam mit een boel misbaor binnen* (El), *Grote God, wat maekten ze een misbaor* (Np), *Wat maeken die een misbaor!* (Bu), *Om zoe'n kleinighied hoef ie toch niet zoe'n misbaor te maeken* (Op), (*een*) *misbaor om niks*

veel drukte, lawaai, vertoon om iets onbe-
nulligs of iets dat niets voorstelt (El, Nw,
Spa, Nbk)

misboek (Op) - misboek: missaal

misbruken [mɪz'brʏkɪŋ] - misbruiken: met
slechte bedoelingen gebruik van iemand
maken *iene misbruken* (Nw), ook:
verkrachten, vgl. *Die boer het et
dienstmaegien misbruukt* (Nbk)

misbruuk et ['mɪzbrʏk] 1. verkeerd
gebruik, oneigenlijk gebruik *misbruuk
maeken van je pesisie* (Nbk), *Daor meuj'
gien misbruuk van maeken* (Nbk), *Ze
hebben misbruuk van 'm maekt* ze hebben
hem belazerd (Nbk), *misbruuk maeken van
iene zien vertrouwen* (Nbk) 2. te royaal,
overdadig gebruik *misbruuk (maeken) van
starkedraank* (Nbk), *misbruuk (maeken)
van iene zien goeiighied* (Nbk)

misdaad de; -en ['mɪzdoːət] 1. misdaad,
zwaar vergrijp *een misdaad plegen,
...begaon* 2. misdadigheid *De misdaad is
d'r niet uut te kriegen, zo 't schient* (Nbk)

misdaadfilm (spor.) - misdaadfilm

misdaodig [mɪz'doːədɔx] - misdadig: met
de aard van een misdaad, een misdaad
zijnd *Dat ze die mooie oolde bomen zomar
ommekappen is toch een misdaod!* (Nbk)

misdaodiger de; -s ['mɪzdoːədɔgɪ] - mis-
dadiger

misdaodighied (Nbk, Np) Voor -heid z.
-hied - misdadigheid: kriminaliteit *De
misdaodighied nemt toe* (Np)

misdaodroman (spor.) - misdaadroman

misdaodverhael (spor.) - misdaadverhaal
misdeeld z. **misdiel**

misdiel (Nbk) Ook **misdeeld** (El, Spa)
[mɪz'diːlt/...diːlt] - misdeeld: slecht,
oneerlijk bedeed *Die is misdeeld, hi'j het
niet kregen wat 'm toekomt* (Spa)

misdienaar z. **misdiener**

misdiender z. **misdiener**

misdiener (Op, Pe-Dbl, Ste) Ook

misdiender (El), **misdienaar** (spor.) ['mɪz
diːnɪr/...dɪr/...dinaːr] - misdienaar

misdoen st. ww.; overg., onoverg.; het
misdaon [mɪz'duːn] 1. (overg.) kwalijk
handelen jegens één of meer personen *Wat
hebben we 'm misdaon!* (Nbk), *Hi'j het hiel
wat misdaon in zien leven* (Np), *Hi'j het
wat misdaon* (Ma) 2. (overg.) mishandelen,
iemand slaan, pijn doen uit boosheid *iene
wat misdoen* (bo: Bu, Nw), *Jim meugen*

*die jonge niks misdoen heur, want hi'j het
nargens schuld an* (Op) 3. (onoverg.)
zondigen (b) *We hebben ommeraeck tegen
Jow misdaon* (b)

misdreugen st. ww.; wederk.; het
misdreugen [mɪz'druːgɪŋ] 1. zich misdragen
Hi'j het 'm daor beheurlik misdreugen
(Nbk)

misdrif (l) et; ...drieven ['mɪzdrɪf] 1.
misdrif *een misdrif plegen* (l)

misdrok (Op) Ook **misdruk** (Spa) -
misdruk

misdruk z. **misdrok**

miserabel z. **miserabel**

miserabel (OS, Bu, Mun, Np, Nt, Nw,
Op, Pe-Dbl, Ste) Ook **miserabel** (Bdie,
Db, Dhau, Diz, El, Ma, Nw, Ol-Nl, Spa,
WH) bn., bw.; -er, -st [mɪs'ɛrəːb/...rəːb]

1. beroerd, slecht *Dat was een miseraobele
dag* (Dfo), *Et was miseraobel weer* (Np), *'t
Was een miseraobel spul* (Nbk), *De zaeken
van Noordwoolde [bin] zo miseraobel
behandeld, dat et schrieuwt* (s: 1880: Nw)

2. (bw.) in hoge mate (vaak: in sterke mate
slecht) *miserabel slecht* (Bu), *Miseraobel
mooi was die vrouw in de kleren* (Obk),
*Wat het die vrouw de bloemen miseraobel
mooi!* (Obk)

misère (Dhau, El, Ld, Ma, Nbk, Np,
Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Spa, Ste) Ook **misere**
(Db, Dfo, Ld, Nbk, Nw, Obk, Ste), **mesère**
(Nw, Obk) de [mɪ'seːərə/...suːərə/mɛ'seːərə]

1. misère *Hi'j zit (aorig) in de misère* heeft
het ellendig, zit in de problemen, zit in de
put (Np, Spa, Ld), *ien en al misère*
(Pe-Dbl) 2. bep. kaartspel: misère, in op

misère speulen d.i. het kaartspel waarbij
men geen slag tracht te halen (Dhau, Ste)
*Misere is et leegst wat aj' speulen kunnen
mit et kaartspel pandoeren* (Ste)

misgaon st. ww.; onoverg.; is misgaon
[mɪsɔːɛn] 1. verkeerd lopen, mislukken
*Dat koj' van te veuren wel zien, dat moest
wel misgaon* (Nbk), *Van meet of an is 't al
misgaon mit die beide boterde* het niet,
liep het verkeerd (Wol), *Dat is helemaole
misgaon* (Bu, Obk, Ow, Ste, Sz), *Now, da's
weer een keer misgaon* ze is weer zwanger
geraakt (Dhau, Bu)

misgedrag (Db) et ['m...] 1. wangedrag,
verkeerd gedrag

misgewaad (Op, Ow, Pe-dbl, Ste, Sz) Ook
misgewaeden (mv.: Bu, Dho, Nt) et

misgwaeden - mislokking

[ˈmɪsxəwa:t/...xəwɛ:dŋ] 1. misgewaad
misgwaeden z. *misgewaad*
misgewas (Obk, Ol-Nl, Ow, p) - misgewas
misgokken [ˈmɪsxəkŋ] - misgokken
misgooien [ˈmɪsxo:əjŋ] - misgooien *Ik hebbe misgoid* (Nbk), *Dat he'k misgoid* ik heb dat niet geraakt bij het gooien (Bu)
misgreep [ˈmɪsɣrɛ:p] - misgreep, misslag
misgriepen (Nbk, Ow) - misgrijpen, verkeerd grijpen
misgunnen [mɪsˈɣʌŋ:] - misgunnen *Ze kun je et ok misgunnen!* (Ste), *Zi'j misgunnen jow dat!* (Nw), *En wodde Oosterwoolde stad/ik zol 't heur niet misgunnen* (b)
mishaandelen Ook *mishandelen* (WH) [mɪsˈhā:nd|ŋ/...hand|ŋ] - mishandelen, door lichamelijk geweld iemand flink pijn doen *Ze hebben 'm mishaandeld* (Nbk)
mishaandeling (verspr.) Ook *mishandeling* (verspr.) [mɪsˈhā:nd|ŋ /...ˈhand|ŋ] - mishandeling
mishandelen z. *mishaandelen*
mishandeling z. *mishaandeling*
miskennen (Bdie, Nbk, Pe-Dbl) [...ˈk...] - miskennen: een te lage waarde, een te geringe betekenis toekennen *Hi'j vuulde him miskend* (Bdie, Pe-Dbl)
miskieken - miskijken
miskleun (verspr.) [ˈmɪsklā:ŋ] - miskleun
miskleunen (spor.) [ˈmɪsklā:ŋ] - miskleunen *Ie kun soms wel es miskleunen* (Spa)
miskleur (Bu, Dho, Nw, Spa, Sz, Wol) de; -en [ˈm...] 1. miskleur: vale, niet mooie kleur, ook: foute kleur, kleur die bestaat uit allerlei kleuren door elkaar zodat het naar niets lijkt *Die katte het een miskleur* (Bu) 2. miskleurige tabak of sigaar (Wol) *Die segaren bin miskleuren* (Wol)
miskleurig (ZW, Db, Diz, El, Ld, Ma, Nbk, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Ow) - miskleurig, slecht van kleur, vaak: vaal *As ze wat vael wodden, wo'n ze wat miskleurig* (Nbk), *Iene rolle van dat behang was miskleurig* (Db), *We hebben wel es een vool had dat was miskleurig, gien uutspreuken kleur zat d'r dan in* (Obk), (zelfst.) *Tussen die jonge knienen zatten miskleurigen tussen* (Ld)
miskocht (Bdie, Nbk, Pe-Dbl) bn.; pred. [mɪsˈkɔxt] 1. miskocht, bekocht *Daor bin 'k an miskocht* daar heb ik een verkeerde, ongelukkige koop mee gedaan (Bdie,

Pe-Dbl)

miskoemen z. *miskommen* I

miskommen I (verspr.) Ook *miskoemen* (Bdie, Sz) et [ˈmɪskom:/...] 1. (inzake eten en/of drinken) het niet goed kunnen verdragen, het niet goed bekomen, onbehagelijk gevoel, gevoel van misselijkheid door het teveel eten *Daor kuj' wel miskommen van kriegien* (El, bo: Bu), *Van dat eten ha'k miskoemen* (Dho, Bdie), *'k He d'r miskommen van* het eten valt verkeerd (Bu, Dhau, Nbk), *'k Hadde d'r gien miskommen van* (Dhau, Np, Nt, Spa, Ste, Wol), ook algemener: ik had er geen last van, ondervond geen onaangename gevolgen (Spa)

miskommen II (Db, Ld, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Sz) st. ww.; onoverg.; is miskommen [ˈm...] 1. (van eten en evt. drinken:) misvallen, niet goed bekomen (Ld, Nbk, Np, Nw) *Et eten is me (hielemaol) miskommen, et is d'r niet goed invalen* (Ld, Np, Nw), zo ook: *'t Is miskommen* het eten zit me niet lekker, is me niet goed bekomen (Nbk) 2. tot een niet goed, tot een vervelend resultaat leiden, verkeerd aflopen (Db, Np, Obk, Op, Sz) *D'r is me niks van miskommen* (Np), *Ze hadden een hiele verwaachting van die jonge, mar 't is (hielemaol) miskommen* (Sz, Db), *Ik heb alles opeten, mar dat kan wel es miskommen* (Obk), *N. ree altied zo hadde mit zien auto, dat mos haost wel es miskommen* (Op)

miskoop [ˈmɪsko:p] - miskoop: koop die tegenvalt, die verkeerd uitpakt *Dat ha'k niet doen moeten, dat is een miskoop* (Bu), *D'r zullen verscheiden wel es een miskoop doen* (Dho, Np)

miskraom [ˈmɪskrō:m] - miskraam *een miskraom had hebben* (Nbk)

misleiden (spor.) [mɪsˈlejdŋ] - misleiden
mislik z. *misselik*

mislikhied z. *misselikhied*

mislokkeling (spor.) [mɪsˈlok|ŋ] - mislukkeling

mislokken Ook *mislukken* (WH) [mɪsˈlokŋ/...lɒkŋ] - mislukken: niet lukken, misgaan *'t Is me mislokt* (Nbk), *We hebben alles zo goed veurbereid, et kan niet meer mislokken* (Obk)

mislokking Ook *mislukking* (WH) - mislukking

mislopen st. ww.; overg., onoverg.; is/het (bet. 2, 3) mislopen ['mɪslo:pən] 1. de verkeerde richting, het verkeerde pad e.d. lopen *Ie bin daor mislopen* je hebt daar het verkeerde pad genomen, de verkeerde richting (Nw), *Die is de weg hielemaal mislopen* (Dfo) 2. (overg.) lopen zodanig dat men iemand of iets niet tegenkomt, ziet *We bin mekeer mooi mislopen* (Nbk), *Ze hebben mekeer mooi mislopen* (Np), *Ik moest 'm tegenkommen, mar ik bin 'm toch zeker mislopen* (Op) 3. (overg.) niet krijgen, missen *Ik bin 't eten krek mislopen!* *De hond in de pot kriej', aj' te laete binnen!* (Nbk), *Hi'j het zien kaans mislopen* (Ow) 4. (onoverg.) een verkeerde afloop hebben, een ongunstige wending nemen *Dat is daor in dat bedrief hielendal mislopen* (Nbk, El), *Hi'j is de plaanke mislopen mit dat anneumen wark* hij had het totaal verkeerd ingeschat, het kon lang niet uit (Obk), *Ik docht da'k wat winnen had, mar et is weer mislopen* (Nw), (gezegd van bijv. de weersomstandigheden:) *Zol et weer mislopen?* zou het weer verkeerd gaan met het weer? (Nbk), *Dat is 'm mislopen, hi'j had d'r hiel wat van verwaacht* (Ste), *Ie ondernemen et, en et lopt je toch mis!* (Bu), *Ze hadden al vijf jonges en now is et nog weer mislopen* d.i.: er is toch nog een zesde kind op komst/gekomen (Sz) 5. (onoverg.) ten einde raken van een verkering, van een relatie, ook: een blauwtje lopen *Mit dat maegien is et mislopen* nl. wat de verkering betreft (Nt), *Hi'j het et wel perbeerd, mar et leup mis* hij liep een blauwtje (Nbk)

mislukken z. *mislokken*

mislukking z. *mislokking*

mismaakt z. *mismaekt*

mismaekt Ook *mismaakt* (WH) [mɪs'me:kt/...ma:kt] - mismaakt: misvormd (zelfst.:) *Bespot nooit mismaekten* (Pe-Dbl)

mismaekthied (l) - mismaaktheid

mismaol (Bdie, Bu, Db, El, Nw, Op) et ['mɪs...] 1. maaltijd die niet goed valt, eten dat tegenstaat, gebrek aan eetlust (en daardoor vaak: overgeslagen maaltijd) *Ik heb een mismaol, et eten bekomt me niet goed* (Obk, Bu), *Ik had een mismaol vandaeg, ik was niet goed in odder* heb

niet lekker gegeten (Bu, Nw), ook: ik heb niet gegeten (Nw), *J. het nog nooit een mismaol had* J. heeft nimmer gebrek aan eetlust gehad, het eten smaakt J. altijd goed, bekomt J. altijd goed (El, Op), ook algemener: het gaat J. altijd goed (Bu, Bdie)

mismaolen (Bdie, Bu, Nt, Spa, Sz) zw. ww.; overg.; mismaolde, het mismaold ['mɪsmə:əlɔ] 1. een koe minder melken om droog te doen worden *As de koenen dreugezet wodden, wo'n ze mismaold* af en toe overgeslagen bij het melken (Op, Np) *Aj' een koe dreugezeten willen, dan melk ie 'm steeds wat minder vaeke, dan gaoj'm mismaolen* (Bu), *een koe een paar dagen mismaolen om 'm droge te zetten, dan drogen ze vlugger op* (Nt, Spa)

mismoedig bn., bw.; -er, -st [mɪs'mudəx] 1. mismoedig *Et was ok om mismoedig van te wodden* (Np, Nbk), *Now, zee Haarm d'r wat mismoedig over henne (...)* (vo)

mispel (Bdie, Ma, Np, Nt, Op, Pe-Dbl, Spa, Ste, Sz, fp) de, et (bet. 3); -s; -tien [mɪspɛl] 1. mispelboom (Bdie, Ste, Sz, fp) *In Steggerde staon achter de pasteri'je nog mispels* (Ste) 2. vrucht van de mispelboom (Bdie, Op, Spa, Ste, Sz), vooral in *zo rot as een mispel*: in hoge mate rot, met name gezegd van een rotte appel (Op, Spa, Ste) 3. eigenaardige, vervelende persoon (Bdie, Ma, Np, Pe-Dbl, Spa, Sz) *Dat is ok een ellendig mispel* een rare of slechte persoon (Np), *Een vervelende mispel is dat* (Bdie, Ma, Pe-Dbl), *Een raer mispel...* (Bdie), *'t Is een appat mispel* een eigenaardig iemand (Sz)

mispelboom (Db, Dfo, El, Ld, Nbk, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl) - mispelboom

mispelpolle (Ste) de; -n; -gien ['m...] 1. mispelboom(pje)

misplaatst z. *misplactst*

misplactst z. *misplactst*

misplactst (verspr.) Ook *misplactst* (Nt), *misplactst* (Sz) bn. [mɪs'ple:tst/...ple:tst /...pla:tst] 1. misplactst, vooral in *een misplactste grap*

mispunt et, de ['mɪspʌnt] 1. vervelende, gemene persoon *Hi'j is een dik mispunt* (Ma), *'t Is een rere mispunt* (Obk), *...een vervelende mispunt* (Dhau, Pe-Dbl)

misraoden ['m...] - misraden, fout raden

misrekenen - missen

misrekenen (Bdie, Pe-Dbl) zw. ww.; wederk.; misrekende, het misrekend [mis'ru:...] 1. een verkeerde berekening of inschatting maken *Hi'j had 'm misrekend* (Bdie, Pe-Dbl)

misrekening (Bdie, Nw, Obk, Op, Pe-Dbl, Spa) - misrekening

misreden (Nbk) st. ww.; onoverg.; is misreden [misridn] 1. een verkeerde richting nemen bij het rijden (met een voertuig) *Ik zol vandaege even vlot naor N., mar bi'j Utrecht bin 'k misreden* (Nbk)

missaal (ZW) - missaal, misboek (r.k.)

misschien bw. [mt'skin, in verb. ook 'miskin (Nbk)] 1. misschien, wellicht *Misschien kommen ze hier ni'je weke wel henne* (Nbk), *Misschien is et wel zo* (Nbk), *Misschien wel!* (Nbk), (gebruikt ter afzwakking of voorzichtige inkleding van een vraag of aansporing:) *Zol 't misschien ok beter wezen aj' die ruzie es een keer mit him uutpraoten?* (Nbk), *'t Is misschien beter om et veurlopig mar veur je te holen* (Nbk), (ter versterking:) *Zoj' misschien ok een keer an je wark gaon willen?* (Nbk)

misschieten st. ww.; overg., onoverg.; het misscheuten [mis'ki:tŋ] 1. misschieten, niet raken bij het schieten *De jaeger legde an en hi'j scheut de haeze mis* (Np, Op), *Daorum perbeerde ik altied om et wild zo te drieven, dat ie haost niet misschieten kon* (b)

misse (Op, Ste) Ook *mis* de; -n [mis(ə)] - mis (inzake de katholieke kerk) *De misse is om tien ure* (Ste), *We moe'n even naor de misse* (Ste), *naor de mis gaon* (Nbk), *Elke dag het zien eigen heilige, daor de misse op schreven is* (Ste), *Vroeger haj' de vroegemisse, de hoogmisse en de deurde-weekse misse* (Ste), *De bedevaort in Hasselt ging deur de tuun, daor ston een overdekt gebouwgien in, daor wodde de mis holen* (Ste), *...lezen* (Ste), *Et is zundagsmorgens om 9 ure mis* (El), *de misse opdregen* (verspr., Op), *de misse dienen* (verspr., Op)

missediene (Ste) [misə...] - misdienen *Hi'j moet missediene* (Ste)

missekleren (Ste) [m...] - misgewaad

misselik Ook *mislík* (Bu, Dho, Nbk, Nw, b) bn.; -er, -st [mis'æk/'mislæk] 1. onpasselijk, geneigd tot braken *Ik wor misselik* (Nbk), *Et hiele dörp het 'm d'r misselik an*

eten (d), *'t Is om misselik van te wodden, al die ellende op 'e tillevisie* (Db), *le zouwen d'r misselik van wodden* nl. zo erg, zo vervelend is het (Spa), *zo misselik as een katte* (Bu, Dho, Nbk, Ow, Spa, b, Ste), *...as een podde* (Bu, Nbk, Np, Ste), *...as een hond* (Nbk) 2. vervelend, onuitstaanbaar, zeer onaangenaam *Wat toch een misselike vent* (Db), *een misselike kerel, een mislik jonk* (Bu, Nbk), *een misselik wief* (Nbk, Ste), (van een vrouwspersoon:) *een misselik sekreet* een vervelend kring (Nbk, Np), *Dat misselike drankien kan ik d'r niet deur kriegen* (Sz), (van iets dat gezegd wordt en uiterst vervelend, onaangenaam is:) *misselike praot* (Nbk), zo ook *misselike praoties* (Dfo), *misselik weer* zeer onaangenaam weer (Nbk, Np), *Et is misselik, mar now komt dat d'r ok nog weer tussen* erg vervelend (Obk), *Wat was dat een misselik ongelok* erg ellendig (Np), *een misselik geval* een erg vervelend geval (Ow), *een misselike streck* (Nbk, El) 3. in (spor.) *Dat is niet misselik* dat is niet gering (recente ontlening)

misselikhied Ook *mislíkhied* (Bu, Dho, Nbk, Nw, b), voor -heid z. -hied [mis'æk.../'mislæk...] - misselijkheid: het onpasselijk zijn, het neigen tot overgeven *De misselikhied van gister is gelokkig weer over* (Db), *...zit me aorig dwas* (El) **missemassien** (Dfo) et; ...massies [misəmasin] 1. iets dat niet gelukt *Et lokte niet, et was een missemassien* (Dfo)

missen (verspr.) Ook *misten* (Bdie, Dhau, Dho, Ma, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Spa, Ste, Sz, j) zw. ww.; overg., onoverg.; miste, het mist [mis'n/'mistn] 1. (overg.) niet raken, niet treffen *Hi'j miste een tree van de trappe, en doe vul hi'j naor beneden* (Ld), *Mar missen bestaot d'r niet* niet raken is onmogelijk (in dit geval gezegd over een jager) (b), *le moe'n de bus niet missen!*, *Die kaans meuj' niet missen* die gelegenheid, mogelijkheid moet je beslist benutten (Dho), *Dat kan niet missen* dat gaat zeker gebeuren, dat moet wel zo zijn (Nbk, b): *Dit kan niet missen, heurde ik doe, dit 's van een groot, wild varken* nl. het spoor (b) 2. (onpers.) iets verkeerd zien, iets fout hebben *Ik weet et zeker, dat mist me niet* (Ow), *Dat kon niet misten of dat was N.* (Bdie), *As et mij niet mist, (dan) zullen*

we nije weke naor omke N. te praoten (Np, Dhau) 3. (overg.) verliezen, kwijt-raken *Ze mossen heur kiend missen* (Nbk), *Ik kan die schoppe now niet missen, misschien kuj' iene bij de buren lienen* (Nbk), *Ie moe'n 'm niet missen zorg ervoor dat je 'm niet kwijtraakt* (Nbk), *Ik wil him niet missen, nog veur gien goold* in dit geval: mijn vriend (bl), *Hij' zol een oge missen moeten* er zou bij hem door een operatieve ingreep een oog moeten worden weggenomen (v), *Die kerel is zo graoperig, hij' kan niks misten* geeft nooit eens iets, houdt alles zelf (Nbk, Np) 4. (overg.) niet hebben wie of wat nodig is, ontberen *Ze miste al een peer tanen* nl. van het eigen gebit (Nbk), *We kun 'm niet misten* (Nbk), *'t missen kunnen as koezepiene* (Nbk, Np), ook *iene...* (Nbk, Np) 5. (overg.) merken dat iets of iemand niet is waar het hoort te zijn, kwijt zijn *Ik mis mien klompen! Die ha'k veur de deure zet!* (b), *De schoelemeester miste ien van de kiender* (Nbk), *Ik miste de sleutel van et hokke* (Nbk), *Krek as miste hij' wat* (b) 6. (onoverg.) ontbreken, er niet zijn *D'r mist hier en daor een panne van et dak* (Np, Nbk), *D'r miste iene van oons groepien één van ons groepje was er niet* (Nbk), *Dat mist nooit dat gebeurt altijd* (Nbk) 7. (overg.) met spijt de afwezigheid, het ontbreken voelen *As die hier weggaot, zullen ze him wel missen* (Obk, b, Nbk), *Ok weer present? We hebben jow mist, de laeste daegen, man!* (ba), *Ik kan mien knecht niet misten* (Spa), (met name inzake overlijden:) *Wat zal hij' zien vrouw misten* (Ste) 8. (overg.) niet meemaken, mislopen *Hij' wol gien woord missen van et verhael* hij wilde alles horen (Nbk) * *Gissen is missen* (Ol-Nl), *...kan...* (Dfo, Np), *Gissen doet vaeke missen* (Op)

misser ['mɪsɪ] - misser

missie ['mɪsi] - missie: speciale opdracht die men ergens moet verrichten, vgl. *een geheime missie* (l), *mit een missie naor et butenlaand wezen* (l), ook: r.k. zending

missiebisshop (l) - missiebisshop

missiewark (l) - missiewerk

misslag (Obk, Op) - misslag: verkeerde, misse slag, vooral fig.: hetgeen met verkeerd doet

misslaon - misslaan: missen bij het slaan,

verkeerd slaan *de plaanke misslaon* (Bu, Nbk)

misspringen - misspringen

misstaon (Bdie, Bu, Ma, Nbk, Nw, Obk, Ow, Pe-Dbl) [mɪ'stɔːən] - misstaan (lett.), ontsieren *Die kleren misstaon je niet* (Nw), *Dat misstaot je niet!* (Nbk), *Dat misstaot je!* (Bu), ook fig.: doen wat men niet zou moeten doen, wat de desbetreffende persoon niet bep. siert: *Dat misstaot je om dat zo te zeggen* (Bdie, Pe-Dbl)

misstap ['mɪstap] - misstap *As et niet al te slicht is, dan hoef ie mar iene misstap te doen of ie liggen tegen de grond* (El, Np, Dfo), ook fig.: *Die misstap het heur de dasse ommedaon* (Ow), *Vreug ie him naor d' ien' of ere die wel es een misstap dee* (b), *Die het een malle misstap daon* (Bu), *...een goeie misstap maekt* (Diz), *...een rere misstap maekt* (Nbk), *een misstap begaon* (Ow)

misstappen (Bdie, Nbk, Pe-Dbl) ['mɪsɪ] - misstappen

misstikken - missteken *Mit kupienstikken kriej' een mooie flut waeter over je henne aj' misstikken* (Dfo)

misstoot (Op) de; ...stoten ['mɪstɔːət] 1. verkeerde stoot, stoot die geen doel treft of het doel niet goed treft, vooral fig.: hetgeen men verkeerd doet

misstoten ['mɪstɔːətɪ] - misstoten

missverkiezing - missverkiezing

mist de [mɪst] 1. mist *Mit mist zit 't dichte* (Ow), *Mist blijft soms lange hangen* (Nbk, Pe-Dbl), *D'r hangt een dikke mist* (Bu, Ld, Nbk), *Niet zo laete naor huus gaon, d'r komt mist opzetten* (Db), *...een dikke mist opzetten* (Dho, Obk), *We zatten vanmorgen (aorig) in de mist* we waren geheel omgeven door mist (Nbk, Ow), *de mist in gaon* mislukken met, van iets, doodlopen met iets (Dfo, Nbk), *Die zat aorig in de mist mit 't geld* in financiële moeilijkheden (Dfo), *een kever in de mist* een sufferd, iemand die wazig doet (Ol-Nl), *Die man is zo maeger, et is net een streep in de mist* (Nt) * *Mist brengt vost in de kist* (Nt, n), *...geft vost in de kist en regenwaeter dat pist* (Dfo)

mistaasten - mistasten: verkeerd tasten

mistanslag (spor.) - mistaanslag

mistbaank z. *mistbaanke*

mistbaanke (Bu, Nbk, Nw, Ow, Pe-Dbl,

mistbank - mit

ba) Ook *mistbaank* (Bu, Db, Np, Op, Ow, Sz), *mistbank* (Spa) - mistbank *Daor bij de bos hong een mistbaank* (Np), *We zatten in een mistbaank* (Ow), *As de mistbaanke optrekt, wodt et soms wel es mooi weer* (Pe-Db)

mistbank z. *mistbaanke*

mistdaamp z. *mistdamp*

mistdamp (El, Nbk, Np, Ow) Ook *mistdaamp* (Np) de; -en ['mɪzdamp/...] 1. mist, flarde(n) mist *De mistdampen trokken over et laand* (El, Nbk, Ow)

mistellen ['mɪstɛlɛn] - mistellen

misten (Ma, Np) zw. ww.; onpers.; mistte, het mist ['mɪstɪ] 1. misten, mistig zijn *Et mist wat* (Ma), *Et mist aorig!* (Np) 2. z. *missen*

misterig (Nw) bn. ['mɪstɪrɔx] 1. enigszins mistig

misthoorn - misthoorn *Ie konnen van et veuraende van et schip of et achteraeende niet zien en de misthoorns toetten!* (vo)

mistig - mistig: nevelig, met mist 't *Was mistig* (Nbk), *Mit mistig weer moej' goed veurzichtig wezen bij' de weg* (Pe-Db), *een mistige dag* (Nbk)

mistighied Voor -heid z. -hied ['m...] - mistigheid: het mistig, nevelig zijn

mistlaampe ['m...] - mistlamp

mistoga (Obk) de ['mɪsto:ga] 1. hetz. als *misgwaard*, z. aldaar

mistroostig ['mɪstro:ɔstɔx] - mistroostig: neerslachtig of neerslachtig makend *Die zag d'r mistroostig uut* (Nw), *mistroostig weer* (Nw)

mistrouwen (Obk) et ['mɪstrɔʋən, ...ʌgɛn] 1. verkeerd huwelijk dat men heeft gesloten *Mit neef en nicht is et wel es een mistrouwen wodden en gong 't weer op een scheiden* (Obk)

misvaeren z. *misveren*

misvaren z. *misveren*

misveren (OS, Bu, Dho, Np, Nw) Ook *misvaeren* (Np, Ste en west.), *misvaren* (WH) zw./st. ww.; onoverg.; veerde mis, is misveerd ['m...] 1. de verkeerde richting nemen bij het varen, z'n doel missen bij het varen

misverstaand Ook *misverstand* (WH) et; ...verstanen ['m...] 1. mistverstand, vergissing die men maakt doordat men de ander niet goed begrijpt *Om misverstanen te veurkommen nog even wat over de varkens*

(...) (Ow)

misverstand z. *misverstaand*

misvormd (spor.) - misvormd (*mismaekt* is gewoner)

misvormen (spor.) [mɪs'fɔrmɛn] - misvormen (lett.)

miswas (Ste) de ['mɪswas] 1. misgroeid deel, vergroeiing *Zoe'n wilde hoorn bij koenen is gien miswas, et heurt bij et soorte* (Ste)

miswassen bn. [mɪs'wasɛn] 1. misvormd door verkeerd te groeien, misgroeid, veelal: gebocheld *De kool is miswassen* nl. wanneer de wortel van de kool vergroeid is (Nbk), *As kiend al kon hi'j et bij'tieden niet verkroppen, waaromme as hi'j now miswassen was* (b), *Die man het een vergrujde rogge, hi'j is miswassen* (Np, Ste), *Et was een miswassen kalf, hi'j hadde zes poten* (Obk)

miszeggen onregelmatig ww.; overg.; het miszegd [mɪ'sɛgɛn] 1. iets verkeerd zeggen, iets zeggen dat onjuist is *Daor he'k toch niks mit miszegd* (Np, Nw, Bu), *Daor he'j niks an miszegd* daar heb je niets verkeerd mee gezegd (Ow, bo: Op), *Daor miszee ik toch niks an, wel?* (b) 2. iets zeggen dat de ander als onaangenaam of beledigend kan ervaren *Ik wil je niks miszeggen, mar ik zol wel uutkieken as ik dat weer dee* (Obk), *N. is een blikken kereltien, as je him ok mar et geringste miszeggen, wodt hi'j al kwaod* (Op), *Daor he'k je toch niks mit miszegd* (Nbk)

miszeilen - miszeilen

miszet (Bdie, Pe-Db) - miszet

mit I Ook *mee* (bet. 2: Sz) bw. [mɪt/mɪ:] 1. op dat moment, op het ogenblik dat *Mit kwam hi'j deur de deure* (b), *Mar mit sisterde en knisterde de eerste pielke de locht in* (b), *Ik kieke... en mit kommen ze d'r an* (Ma, Np), *Mit dat ik him op 'e broggeleuning zag, lag hi'j ok in et waeter* (Diz, Db), *Mit da'k vot zol* (...) op het moment dat ik weg zou gaan (...) (Ste), *En mit dat ik dat doe was et oflopen en op het moment dat ik dat doe* (Bdie), *En mit da'k et stuur ommegooide, was d'r net een fiets naast me* (Ol-Nl) 2. bijwoordelijke vorm van het voorzetsel *mit* *Woj' een appel mit (hebben) veur onderweg?* (Nbk), *Moej' nog meer mit (hebben) op vekaansie?* nog meer spullen, nog meer van een bep. voorraad

(Nbk), *Kleinjongen willen graeg mit* (Nbk, Ste), *Hi'j mag niet mit, ...kan niet mit, Dat kan nog jaoren mit* is nog lang niet versleten, aan vervanging toe, *Hi'j vul drekt mit an, en 't smaekte him zeker aorig goed, hi'j at as een turfgrever* (b), *Ze bin d'r een heel schoft mit an de gang* (Diz), *We hebben d'r een hiel spekaokel mit had, om dat klaor te kriegien* (Np), *Ze plaogen him d'r nog altied mit* (Nbk), *Je kun daor makkelijk mit kommen* ze laat zich gemakkelijk vrijen (Nbk, Dho), (ook fig.:) *de wiend mit hebben*. (lett.:) *Ze hadden de wiend mit, en de maone scheen ok nog* (j), *Hi'j het de tied mit had, et is 'm altied aorig mitlopen* de tijdsomstandigheden waren gunstig voor hem (Nbk, Dho), *Ja, zo is de tied now ien keer, vun Haarm, ie moe'n mit meegaan met de tijd, met de ontwikkelingen* (vo), *Vroeger kregen we soms op schoele vuuf thema's as strafwark, daor waeren we dan mooi mit* (Op), *Ok de landbouwveurlochting het hier schuld mit an* (vo), *Daor bi'j' mit an as die een aovend komp, die gaot nooit weer* voor daar zit je lelijk mee (Nbk, Ste), *Ik bin d'r mit an weet me er niet of nauwelijks mee te redden, weet nauwelijks hoe ik ermee aan moet* (Nbk, Ste), zo ook *Daor zoj' toch mit an raeken* (Ste), *Mar 't jong wodt al vri'j wat wetig, hi'j wil 't haost mit weten, heur hij wil meebeslissen* (Nbk, b), *Et gelok was mit me was met me* (v), *Hi'j het alles mit alle omstandigheden, al z'n eigenschappen zijn in z'n voordeel* (Nbk, Np), waartegenover *Hi'j het ok niks mit* (Nbk), zo ook *Hi'j het zien komof (niet) mit* (Nbk), *...zien gezicht (niet) mit* (Sz, Nbk), *Wees d'r veurzichtig mit, et moet nog langer mit as vandaege, schertsend ook van toepassing op personen* (Nbk): *Hool now mar een keer op* [met het werk], *ie moe'n nog langer mit as vandaege* (Nbk), *Hi'j kan nog jaoren mit* hij kan nog jaren blijven werken (Nbk), *Daor lopen ze altieten mit omme en daorom schouwen ze iederiene op 't laest* daar blijven ze over denken, over tobben (b), *Is daor dan wat mit?* is er iets mee aan de hand? (Nbk, b), *Dat was doedertieden mit van de beste* hoorde tot de beste categorie, soort (Nbk, b), *Hi'j het et d'r stoer mit* kan het moeilijk verwerken, is er erg bedroefd door (v, b), *D'r bin*

varkens om mit te fokken en goenend om mit te mesten (Obk), *Mar juist daordeur passen de psalms zo bi'j' oons en begriepen wij des te beter wat as de dichters d'r mit veur hebben* (b) * *Alles het zien mit en zien tegen z'n voor en tegen* (Np)

mit II vz. [mtt] 1. in gezelschap van *Mit die bin 'k op 'e reize gaon* (Ste), *Hi'j is d'r mit de buurvrouw vandeur* is er met de buurvrouw vandoor (vooral: inzake een buitenechtelijke relatie) (Nbk), *Gaoj' mit (me)? ga je met me mee?* (Nbk), *...mit me mit?* id. (Nbk), (bij het kaarten:) *Wie gaot mit me mit?* (Ste), *mit 'n beidend, mit mekeer, mit 'n tienien* met z'n tienien (enz.) (alg.), *mit 'n allen* met z'n allen (alg.), *De dieven bin d'r mit al mien geld vandeur* met medeneming van (Nbk), *Hi'j har zoe'n honger, dat hi'j wel graeg mit de varkens uut de bak eten wol* (b), *Hi'j leup nog an oons huus toe mit oons op* (j), *Oonze buurjonge wol zundagaovend mit mi'j* wilde mijn gezelschap, wilde dat ik z'n meisje was, wilde met me vrijen (Dhau)

2. in samenhang met wat men heeft, draagt, gebruikt e.d. *Hi'j is mit de kiele in et stiekeldraad hangen bleven* (Nbk), *Hi'j is mit de trappe ommevalen, Op een zommeraovend was hi'j* [nl. de muzikant] *toch nog es vot west mit de vioele* nl. om op te treden (j), *J. was de speulman, en S. leup mit et centebakkien* (j), *Heit is laandwaachter; hi'j lopt mit een geweer* (v), *Hi'j kwam mit de waegen de weg daele* (Nbk, Np), *Hi'j het et mit et waeter te doen* heeft een kwaal aan de urinewegen (Nbk, Ste), *Hi'j het et mit de maege te redden* heeft een kwaal, gebrek aan z'n maag (Ow), zo ook *Hi'j het et mit de maege* (Ld), *Hi'j het nog wel es last mit de maege* hinder, pijn aan z'n maag (Ol-Nl), *Hi'j het last mit de mond* (Dho)

3. inklusief, erbij gerekend *Mit dat hoekien laand d'r bi'j' het hi'j krek tien bunder* (Nbk), *tot en mit (...)* tot en met (l), (bij het teruggeven van wisselgeld in winkels:) *Mit vieve, ziej' wel?* (Ow)

4. gevoelens hebbend voor, in overeenstemming met *Ik bin wies mit mien hond blij*, ingenomen met (Nbk), *medelieden hebben mit, je argens mit mekeer zorgen omme maeken* (Nbk), [dat wi'j] *et grif niet weten dat God mit oons is* (b), *De Heer is mit mi'j, ik zal niet bange wezen, wat zol een*

meenske mi'j doen? (b) 5. vermengd met, door iets heen *branewien mit suker* 6. in wederkerige betrekking *mit mekeer praoten*, *Mit jow kan 'k praoten* met jou kan ik tot zaken komen, jij en ik denken kennelijk vaak gelijk (Nbk), *mit mekeer speulen*, ...*vechten, mit iene omme gaon*, *Hi'j had wel es een klein betien mit him had onenigheid, ruzie (j), ...wat mit him had id.* (Nbk), *We lezen die kraante mit de buren* (Nbk), *verkering hebben mit iene*, *Hi'j het et altied al mit heur hullen* (Nw), *Ik hote et mit jow* (Nw), *De boden hullen et mit mekeer* (Obk), *et goed mit iene vienen kunnen* 7. voorzien van een maegien mit *rood haor, een jonge mit een helder verstaand, iene mit een grote snor onder de neuze (j), een schaole mit brood* (Nw), *een pannekoek mit sjerp* (Nbk), *roggenbrood mit spek* (Nbk), *een panne mit waeter* (Nw), *een bod mit bri'j* (Np), *een korf mit eerpels* (Np), *Midden in een laand mit koenen (...)* (v), *patat mit patat* met (l) 8. bestaande uit (d.i. uit een aantal exemplaren) (Db, Nw), vgl. *een staepel mit pannekoeken* (Nw), *Ik had een hiele staepel mit turf in 't hokke* (Db) 9. op de manier waarop, in de omstandigheid van, in de vorm van, in relatie tot hoe men iets meemaakt *Ik zol daor niet graeg wonen willen, mit al dat verkeer* (Nbk), *mit plezier warken*, *Dat wi'k mit plezier veur je doen* met alle genoegen, graag (Nbk), *Hi'j zee mit een zwaore stemme (...)* (j), *Mit volle moed zetten ze of (j), Hi'j sleug et deksel eupen* [nl. van de korf] en mit een boge sprong *de katte d'r uut* (j), *In et locht, dat mit een smalle strepe naor buten vul (...)* (ba), *Doe keken wi'j onder de waegen (...)*; *daor leup et mit straolties uut nl. de gier* (b), *N. gong mit iever an et kaortspeulen (j), mit weenst verkopen* (Nbk), *Hi'j mos mit alle macht zien tentien beetholen (j), mit opzet: Hi'j het et mit opzet daon* (Nbk, Np), *Ze hebben mit 5-0 verleuren* (Nbk), *Et wodt me te drok mit al die kiender* (Nbk), *Doe mit de oorlog en zo is 't allemaol kommen* (b), *Mit zoe'n broek an kuj' toch niet naor een brulloft gaon* (Op), *Mit de jasse half an kwam hi'j butendeure (j), Mit van die haansken an kuj' wel tegen de koolde* (Np, Diz), *Mit de schrik in de bienen gong hi'j as een pielke*

uut de boge op huus an (j), (negatief:) Ie altied mit jow gezeur!, *Dat getjaantel altied mit jow* (Nbk, Np), *Schiet mi'j wat mit jow 'nargens!* (b), *Hi'j altied mit zien vieven en zessen!*, *Vot mit dat tuug weg met dat tuig* (Nbk), *mit de tied mitgaon* (Nbk), *Die N. is mit heur twaelf jaor al een flinke meid* (Op), *Mit kalver, dat is een beste mesterije* (Ste) 10. (inzake handelingen) onder de uitvoering van, bij *Mit verkopen willen we d'r bij bedingen dat ze de vloerbedekking mit overnemen* (Db), *De winkelman was vroeger gul mit aepeuten te geven bij de bosschoppen* (Ld) 11. door middel van, door gebruik te maken van *Alles mos mit de haand maekt wodden (j), Mar dat was mar een half ure mit de trein* (v), *mit de haand mi'jen, mit de zende mi'jen, mit de mesiene mi'jen, mit kleingeld betaelen, mit de typemesiene invullen, Mit een veter maekten ze et weer an mekeer (j), Dan zullen we d'r mit woorden en mit daoden an mitwarken dat zij krek lieke veer kommen* (b), *Mit niksdoen koj' d'r niet* door niets te doen (Nbk), *Mit lelk bliieven koj' ok niet veerder* door boos te blijven (Nbk), *De boer en de vrouw konnen him mit gien middels weer an de gang kriegen* (b) 12. op het ogenblik dat, ten tijde van *Ik bin mit mooi weer kommen, en ik gao mit reer weer weer naor huus* (Db), *Vroeger gongen ze mit lochtmaone te aovendpraoten* (Obk), *Ze mag niet mit donker bij de weg* (Dho), *Mit meie leggen alle voegels* (Obk), *Ik bin liefst mit locht weer thuus* wanneer het nog licht is (Ste), *Mit de middag neem ik et schudden wel van je over* (Ol-Nl), *Hi'j is mit locht(en) votgaon* (Dhau, Ste), *As ze niet mit melken thuus weren (...)* wanneer er gemolken werd (j), *Mit een ni'j jaor mos de maegd heur weer besteden bij de boer* (Obk), *Mit Gediekster mark* (Ste, Nbk), *Mit Wolvegaoster mark...* (Diz) 13. binnen, over, na het tijdsverloop van *Ik kom mit 'n drie weken weer met zo'n drie weken* (Ste, Bu), *N. het 'm erg kwaod maekt, mar mit een ure is hi'j in 't li'j valen* (Sz), *De biggies mossen mit zes weken deur de beresnieder hulpen wodden* (Db), *Dat hoekien laand kun we, as et zok weer blift, mit een paer daegen ok wel keren* (Op), *Doe kwam et besien ok al gauw in de bienen en mit de eerste dag*

kon et staon (j), *K. vuult heur mit de dag veurnaemer* per opeenvolgende dag (b), *De huren wo'n mit et jaor hoger* (Nbk) 14. aangaande, wat betreft *Jim moe'n opholen mit harrewarren* (Ol-Nl), *Et was op een aovend dat N. wat laeter ommekwam mit de eterij'e* (j), *Mar daoromme meug ie toch wel wat oppassen mit jow vleermoes* (b), *Op een aovend - et leup al haost tegen et aende mit de warkzemedheden die ze daor allemaol te doen hadden* (...) (j), *Hi'j schikte et wat mit de pries* (b), *Dan was ze rij mit de zuurtiesflesse* (j), *helpen mit hujjen en mi'jen* (v), *Mit hujjen was ze d'r ok bi'j* (j), *Hoe gaot et mit de baos?* (b), *Et was mit P. niet in odder* (b), *Hi'j was d'r mit de gedaachten niet goed bi'j* (Nbk, Np), *Mit zokke praoties moe'j' ok een keer opholen!* (Nbk)

mit III (Nbk) ondersch. voegwoord 1. met, door *Mit je zo te verzetten, koj' d'r ok niet* (Nbk)

mit- [mtt] - mit-, eerste lid in samenstellingen als *mitfietsen, mitlachen* en *mitpraoten*; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

mit-an (El, Obk, Ste) bw. [m'tan] 1. mee, met (inzake iets dat men met elkaar doet) *Doe'j' daor an mit?* [met als antwoord:] *Ja, daor doe 'k mit-an* (Ste), *De broodtaofel doe 'k wel mit-an* (El), *As dat koppeltien anstikt bi'j de harbarge, dan dot die draankhals ok mit-an netuurlik* (Obk)

mit-annemen (Dho, Ma, Op, Ste) st. ww.; overg.; is mit-anneumen [m'tanã:mp] 1. voor de eerste maal ter kommunie doen gaan, ook: belijdenis doen *Die wodt mit-annemen* (Op, Ste), *Van heur wodt een kiend mit-annemen* (Ste)

mit-annemerspakkien (Ste) [m'tanã:mpspakin] - kommuniepak *Mit de plechtige kommunie krie'j' de ni'je kleren, et mit-annemerspakkien an* (Ste)

mitbakken (Nbk, Np) zw. ww.; overg.; bakte mit, het mitbakt ['mɪdbakj] 1. samen met het andere bakken *Je moe'n die beide siepels even mitbakken* (Np)

mitbepalend (l) ['mɪdbəpə:əlɪnt] - medebepalend

mitbetaelen ['mɪdbəte:lɪn] - meebetelen *Hé'j'm d'r ok an mitbetaeld?* (Nbk)

mitbetaeler (Db, Nbk) de; -s ['mɪdbəte:lɪf] 1. iemand die meebetalt

mitbidden ['mɪdbɪdn] - meebidden *Ik hebbe mien hanen volen, en iederiene bidde mit* (v)

mitblaozen zw. ww.; overg., onoverg.; blaosde mit, het mitblaosd ['mɪdblə:zɔn] 1. met anderen aan het blazen zijn, iets met anderen blazen *Ik zol wel es een keer mit et kôrps van Makkinge mitblaozen willen* (Nbk), *Die laeste mars ha'k wel graeg mitblaozen wild* (Nbk), (bij vergelijking) *Ie zitten now ok in een bestuur van een boereveriening, dat ie kun now goed hadde mitblaozen om die meulen wat hadder dri'jen te laoten* (vo) 2. (onoverg.) meedoen met het pochen, met het opscheppen (Nbk) *Hi'j zat mar wat mit te blaozen, mar in zien hatte wus hi'j wel beter* (Nbk) 3. door te blazen meenemen (Nbk) *De wiend blaost een boel blatties mit* (Nbk)

mitbrengen onregel. ww.; overg.; het mitbrocht ['m...] 1. met zich voeren, meenemen *Hi'j het 'n maol bonen mitbrocht* (b), *Kun ie mi'j een pond botter mitbrengen?* (Np, b), *Zien vrouw zit d'r waarpies bi'j, die het ok nogal wat mitbrocht geld en evt. goed ingebracht in het huwelijk* (Op) 2. een gevolg zijn van, inhouden *Dat zol mittertied ok wel kosten mitbrengen* (b), *De inteelt brengt gevaoren mit* (Bdie), *Dat brocht mit dat hi'j staorigan vieftien koenen mulk* (vo)

mitdaenken [mɪdã:ŋkj] - meedenken **mitdaenker** de; -s; -tien ['m...] 1. iemand die meedenkt

mitdeiner (spor.) ['mɪdɛjnɪ] - meedeiner

mitdelen z. *mitdielen*

mitdielen (Nbk) Ook *mitdelen* (Np) - meedelen: z'n deel krijgen van, in *Hi'j mag mitdielen* (Np, Nbk)

mitdoen onregel. ww.; overg., onoverg.; het mitdaon ['mɪdũ:n] 1. (onoverg.) samen met anderen iets doen, activiteiten uitvoeren *Iederiene dee mit* (b, Nw), *Ie maggen an dat spellegien mitdoen* (Dho), *Hi'j dee d'r wel an mit* (Diz), (zonder an:) *Hi'j dot mit hadrieden* doet mee aan (Bu), *Ik doe niet mit an dat kedo* betaald niet mee (Ste), *Doe'j' daor an mit?* (Ste) 2. (overg.) als ouders geld, huisraad, kleren geven aan het kind dat in het huwelijk treedt (Bu, Nbk, Nw) *Hi'j is doe trouwd, en zien oolden hebben 'm hiel wat mitdaon* (Bu, Nbk) 3. (overg.) meegeven (op weg naar huis, op

mitdregen - mitgeven

reis, ten huwelijk e.d. *Ie kun 'm nog wel een moot of wat van die vis mitdoen* (Dho), *Ze hebben him hiel wat mitdaon* (Np), *Ik zal je de beurs even mitdoen* (Ow), *Ze hebben 'm heel wat mitdaon* als erfenis gegeven (Bdie, Pe-Dbl), (dreigend:) *Ik zal je wat mitdoen een pak slaag geven of anderszins lichamelijk geweld aandoen* (Np), waartegenover *Ze doen je niks mit* ze zullen je heus niks doen, ze zullen niet lastig voor je zijn (Ld, Nt, Obk, Ow) 4. (onoverg.) zich uitgaven veroorloven, zich een luxe levenswijze aanmeten naar het voorbeeld van anderen, van een bep. stand die als voorbeeld geldt *Die kan goed mitdoen* (Np), *Die moe'n ok mitdoen, zeker!* (Nbk), *Ze willen mitdoen, mar ik docht niet dat ze et d'r naor hadden* (Dho) 5. doen tegelijk met iets anders dat men doet (Ld) *Dat kerweigien doen we in de gang weg mit* dat doen we, al bezig zijnde, ook even (Ld)

mitdregen (Nbk, Np) st. ww.; overg.; het mitdreugen ['mitdru:ɣɪ] 1. met iemand anders dragen *Kun ie die koffer even mitdregen, ik kan 'm allienig niet tillen* (Nbk)

mitdri'jen zw. ww.; onoverg.; dri'jde mit, is (bet. 1, 2)/het (bet. 3) mitdri'jd ['m...] 1. met één of meer andere(n) draaien *Hi'j dri'jt mit alle wienen mit* praat iedereen achterna, heeft geen eigen mening (Nbk) 2. (van een schroef, dop e.d.) op dezelfde plaats blijven zitten bij het draaien, niet pakken en daardoor niet omhoog komen of niet vast gaan zitten *De doppe van de flesse dri'jt mit, dan krief'm niet eupen* (Bu) 3. meedoen aan werk, activiteiten *Ik wil nog een jaor mitdri'jen, mar dan moet d'r mar een aandere ponghoolder kommen* (Nbk), *Hi'j is d'r nog mar krek bi'j, mar hi'j dri'jt al aorig mit* (Bu), (bijv. na ziekte:) *Hi'j dri'jt weer aorig mit* (Np)

mitdrieven - meedrijven (lett.)

mitdrinken - meedrinken *Ie kun wel een koppien thee mitdrinken* (Nbk), *Och, drink toch een koppien mit* (Ow)

miteten ['mitti:tɪ] - meeëten *Ie kun wel mit oons miteten* (Nbk, Np, Nw), *Schoef mar an, dan kuj' miteten* (Nbk, Ste), *De vrouwe van de orgelman hadde al een betien d'r op rekend dat ze mitatten* (j)

miteter de; -s; -tien ['miti:tɪ] 1. (eter

wordt vaker gezegd) iemand die meeëet (Dfo, Dho, Obk, Op) *Jim bin al zo machtig, daor kan nog wel een miteter bi'j* (Obk) 2. (wsch. recente ontlening) bep. verstopt talgkliertje: meeëter (Db, Dfo, Np, Nt, Op, Ow) *Hi'j zal naor dokter om zalve, hi'j zit onder de miteters in zien gezicht* (Db)

mitgaon st. ww.; onoverg.; scheidb.; is mitgaon ['mitxɔ:ɔn] 1. gaan met anderen, vergezellen *As S. aansen naor schoele giet, kan ze mooi mit et buurmaegien mitgaon* (Ol-Nl, Db), *Za'k even een aentien (mit je) mitgaon?* (Nbk, Ste), *Wi'j gaon wel mit, heur!* (Bu), *Ie kun zo mar niet mit alleman mitgaon* je moet uitkijken met wie je meegaat (Dhau), *Wi'j kun ok wel mit dat reisien mitgaon* (Nt), *Hi'j is bi'j zien volk in huus bleven, en hi'j gong wat mit op 'e turf* ging met anderen mee om in de turf werkzaam te zijn (j), (bij het kaarten:) *Wie gaot mit me mit?* gaat bij mij horen in dit spelletje (Ste, Nbk) 2. meegaan in de zienswijze van een of meer anderen *Daor kan 'k in mitgaon* het ermee eens zijn (in ieder geval voor een belangrijk deel) (Nbk, Ste), *mit de tied mitgaon* zich aanpassen aan de tijdsomstandigheden 3. bruikbaar blijven *Die goedkope kleren van tegenwoordig gaon niet zo lange mit* (Nbk)

mitgaond ['mitxɔ:ɔnt] - meegaand, gemakkelijk in het omgaan, samenwerken met anderen, ook wel: begaan zijnd (met) **mitgaonder** (Db, Dfo, Pe-Dbl) de; -s; -tien ['mitxɔ:ɔndɪ] 1. iemand die zich vaak gemakkelijk laat overhalen, meeloper (Db, Dfo), ook zwakker: niet snel recalitrante persoon (Pe-Dbl)

mitgeven st. ww.; overg., onoverg.; het mitgeven ['mitxɔ:ɔbm] 1. (overg.) iets geven aan iemand die weggaat (vaak om het elders te doen bezorgen), ook inzake niet-konkrete zaken: een boodschap, bep. gedachtengoed, een vorming e.d. *Ie hoeven d'r niet appat mit te kommen, ie kun et wel even mitgeven* (Dho), *As hi'j bi'j oons ankomt, zullen we 't wel even an 'm mitgeven* (Ol-Nl), *Kan 'k je dat ok even mitgeven?* (Nw), *Vroeger koj' de postbode van alles mitgeven* (Obk), *Mem het S. een appel mitgeven naor schoele* (Db), *iene een bosschop mitgeven* (Ow), *Die meensken hebben heur kiend wel wat mitgeven een*

goede opvoeding gegeven (Obk), ook: flink geld geschonken toen het in het huwelijk trad (Bu), *Die oolders kun de kiender niet vule mitgeven* hebben weinig vorming gehad, zodat ze nauwelijks kunnen bijdragen aan die van hun kinderen (El) 2. (onoverg., wederk.) enige beweging toelaten, een verende beweging geven, vertonen *Et zit goed vaaste, et gefit niks mit* (Ma), *De vloer gif aorig mit* (Spa), *Die broek zit strak, want die stof geeft niet mit* (Wol), (fig.:) *Ie moe'n jezels een betien mitgeven* enigszins inschikkelijk zijn (Np) **mitgezel** (Obk) ['mitxəsel] - metgezel: iemand die meereist

mitglieden st. ww.; onoverg.; scheidb.; is mitgleden ['mitxliɔn] 1. glijdend meegaan *Want hi'j mos wel aorig trekken as ze ziedewiend hadden op bochtige baenen; mar as 't weer veur de wiend gong, gleeed ze wel aorig mit* (j)

mitgnobben (Nbk) zw. ww.; overg.; scheidb.; gnobde mit, het mitgnobd ['mitxnobm] 1. stelen door stiekem kleine dingen mee te nemen *Hi'j kan niks zien liggen of hi'j gnobbet d'r wat van mit* (Nbk)

mithaoren (Diz) zw. ww.; onoverg.; scheidb.; haorde mit, het mithaord ['mit...] 1. haren afgeven (bij het verven) *Nije kwasten moej' eerst een nacht in 't waeter staon hebben, aandere haoren ze mit* (Diz)

mithelpen st. ww.; onoverg.; scheidb.; het mithulpen ['m...] 1. iemand, anderen helpen te doen *De kiender moe'n ok mar even mithelpen die kaaste te versjowen* (Nbk), *Woj' even mithelpen?* (Nbk), *Hi'j hulp al mit op 'e stal* (Nbk), *Willen jow even mithelpen melken?* (Op) 2. bevorderend zijn, gunstig zijn *Et mooie weer het d'r wel an mithulpen* (Nbk), *...het d'r toe mithulpen* (Nbk), *Dat ze een goeie naeme het, het vast wel mithulpen, reken mar!* (Nbk)

mithobbelen zw. ww.; onoverg.; hobbelde mit, is (bet. 1)/het (bet. 2) mithobbeld ['mit hɔbɔn] 1. meehobbelen (lett.): hobbeland meegaan, vooral: rijdend *We bin een aende mithobbeld op die oolde waegen* (Nbk) 2. (schertsend) gebrekkig meedoen met het dansen (Nbk) *Hi'j het ok een posien mithobbeld* (Nbk)

mitien bw. [mi:'i:n] 1. tegelijkertijd *Hi'j*

hul dan mitien even schoft (v), *A. zol ok mitdoen, en et was mitien ok daansen in de tente op et ies tegelijkertijd, tevens* (j) 2. dadelijk, direkt *Now moej' dat mitien doen!* (Nw), *Et mos mitien gebeuren!* (Diz), (N.) *gooit mitien wat eerpels in 't waeter* (b), *zo mitien aanstonds, zo dadelijk: Ik kom zo mitien* (Ma), *Koj' zo mitien ok?* (Nbk), *Tot zo mitien!* (Nbk)

mitklappen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; scheidb.; klapte mit, het mitklapt ['mit klapp] 1. meedoen met het applaudiseren *Waorumme klapte hi'j niet mit?* (Nbk)

mitklinker (l) Ook **medeklinker** (Dfo, Ol-Nl) ['mitk.../'mi:də...] - medeklinker **mitkoken** (Ol-Nl) zw. ww.; overg.; kookte mit, het mitkookt ['m...] 1. tegelijk met het andere koken *In rooie kool kook ik een paer kruudnaegels mit* (Ol-Nl)

mitkommen st. ww.; onoverg.; scheidb.; kwam mit, is mitkommen ['mitkom:] 1. vergezellend komen, ook: tegelijk met andere voorwerpen komen *Ik kreeg van-aovend vesite, mar now bin alle kiender ok mitkommen, dus ik heb een heel huus vol* (Sz), *Doe nuugde N. ze allemaol om de taofel, en M. mocht ok mitkommen* (j), *Jow brief is nog niet mitkommen mit de post* (Nbk), *Wij evenpies mitkommen om een bakkien koffie?* (Obk), *Kom es even mit, dan za'k je es wat zien laoten!* (Nbk) 2. bijhouden, zich even snel verplaatsen *I'J hebben de gang d'r aorig in, ik kan zo niet (mit je) mitkommen* (Nbk, Db), *Hi'j kan aorig mitkommen mit 't rieden* (Nbk) 3. even goed vorderen *Neffens dat hi'j zo lange niet naor schoele west is, kan hi'j aorig (goed) mitkommen* (Ow, Obk), *We lopen now, donkt mi', niet meer achteran in Frieslaand, we kun now wel mitkommen* (b, vo)

mitkriegen st. ww.; overg.; scheidb.; het mitkregen ['mitkrigg] 1. krijgen om mee te nemen, onderweg te gebruiken enz. *Ie kun mitien fiets wel mitkriegen* (Np), *Zok ok nog een poedegien brood mitkriegen?* (Nbk), *We kregen wat centen mit van thuis* (j) 2. ten huwelijk krijgen *Ze het een hiel kaptal mitkriegen* (Nbk) 3. voorzien worden van, toebedeeld worden met *Hi'j het een goed verstaand; dat is een gaove, die kriej' appat mit* (Dfo) 4. overhalen 't Is *mar de vraoge of we et bestuur d'r in*

mitleven - mitmaeken

mitkriegen (Nbk) 5. op z'n hand krijgen. *Hi'j is soms wel es wat al te scharp in zien praot, en dan krigt hi'j niet vule meensken mit* (Nbk), *Laot him mar tjaantelen, hi'j krigt toch gien meenske mit* (Nbk), *de zael mitkriegen* (spor.)

mitleven I - medeleven *As Jow kiender deur dit leven gaon willen in stil vertrouwen op de weg van geloof, van liefde, van verdreegzemhied, van hattelikhied en van mitleven* (b), *Et hiele dörp het blik van mitleven toond* (Obk), *mitleven tonen* (Nbk)

mitleven II - meeleven: meevoelen met wat een ander ondergaat *Et dörp leefde mit, en iedere dag brocht de bode zien ni'js* (j)

mitlevend (Db, Nbk) ['mitl:vənt] - meelevend: meevoelend met een ander, de gevoelens van een ander willende delen, vooral: wanneer die het moeilijk heeft, een spannende periode doormaakt

mitlezen st. ww.; overg., onoverg.; het mitlezen ['m...] 1. iets tegelijk met een ander lezen *Ma'k even mit je mitlezen?* (Nbk) 2. samen met een ander geabonneerd zijn op een boek, krant enz. (Bdie, Nbk, Nw, Pe-Dbl) *We lezen de kraante mit* (Nbk, Nw)

mitlezer (Db, Nw) de; -s ['m...] 1. persoon met wie men samen op een krant of tijdschrift is geabonneerd *De buren bin oonze mitlezers, ze lezen de kraante mit oons* (Nw)

mitlieden (Bdie) ['m...] - meelijden *Ik kan mit die vrouw mitlieden* (Bdie)

mitlokken - meelokken

mitlopen st. ww.; onoverg.; het mitlopen ['mit...] 1. lopend vergezellen *Gaaj' ok naor 't dörp? Dan kuj' wel mitlopen* (Obk), *Loop mar even mit, je* (Np), *mit iene mitlopen: I'j kun wel een aentien (mit me) mitlopen* (Pe-Dbl, Sz, Ow), *'k Zal even mitlopen* (Nbk), *mit/in een dimmestraosie mitlopen, Hej'm mit de optocht mitlopen?* (Wol), *Alle kiender die bi'j meester zitten, mossen mitlopen achter de kiste an* (v) 2. met anderen meedoen, zich steeds richten naar wat anderen vinden, doen *Hi'j lopt mit jederiene mit geeft iedereen altijd gelijk* (Nbk), *Dat is iene die lopt mit alle wienen mit* is niet bep. standvastig maar heeft een mening al naar gelang die van een ander

(Dhau) 3. over een lange tijd bep. werk gedaan hebben en nog doen *Hi'j lopt al even mit* (Nbk), *Wij hebben al lange mitlopen* hebben al flink wat ervaring in die funktie e.d. (Diz) 4. voorspoedig gaan (voor iemand) *'t Kan je mit- en tegenlopen* (Obk, bo: Bu), *Hi'j het de tied mit had, et is 'm altied aorig mitlopen* (Nbk, Dho), vandaar ook *Hi'j het de boel duur verkocht, de tied is 'm ok mitlopen* (El), *'t Is allemaol wat mitlopen meegevalen* (Ma) en *As alles oons wat mitlopt (...)* (b), *As et mar een betien mitlopen wil!* (Nt), *Ik was mooi op tied, want alles leup mooi mit* (Wol)

mitloper de; -s; -tien ['m...] 1. iemand die, een dier dat meeloopt, vooral: een hond die met iedereen meeloopt (Db); ook fig.: *'t Is zoe'n mitloper!* iemand die altijd meeloopt met anderen, die zelden of nooit een eigen mening volgt (Ma)

mitlusteren z. mitluisteren

mitluisteren Ook **mitlusteren** (Db, Dfo, Dhau, Nbk, Sz) - meeluisteren *Heb ie stiekem mitlusterd wat as wij bepraot hebben?* (v)

mitmaeken Ook **mitmaken** (WH) zw./st. ww.; scheidb.; maakte mit, het mitmaekt ['mitme:kə/...] 1. ervaren, beleven *Dat maekte ik vandeweke nog mit* (b), *Ik bin bliede da'k dat mitmaekt hebbe* (Wol), *Ik wol dat ok wel es mitmaeken* (Wol), *Dat fesien wil ik al mitmaken* (Spa), *een reize mitmaeken* (Spa, Nbk), *Dat haj' mitmaeken moeten, zo mooi is et* (Nw), *Ie maeken van alles mit* (b), *I'j kun wat mitmaeken!* je kunt de gekste, vervelendste dingen meemaken (Ow), *We hebben wel wat mitmaekt vandaage, heur nogal wat* (Ste), *Dat ik dat nog mitmaken mag!* hoe bestaat het, wat is het fijn dat ik dat nog mee mag maken (alg., Spa), *Dat ze dat nog mitmaeken mossen nl. die ernstige tegenslag, die droevige omstandigheden e.d.* (Ste), zo ook *Ik hope niet, da'k dat nog mitmaeken moet* (Ste), (vooral inzake ernstige tegenslag, droevige omstandigheden:) *Ze hebben hiel wat mitmaekt* (Nbk), zo ook *We hebben hiel wat mitmaekt mit oonze hond, want die het onder de auto zeten* (Dhau) en *Ze hebben al weer een starfgeval in heur naoste familie, die meensken moe'n ok heel wat mitmaeken* (Op), *Dat zullen wij*

wel niet meer mitmaeken als dat al gebeurt, leven wij waarschijnlijk niet meer (Nbk), *Daor har hij teveule veur mitmaekt* (b), *Wie hadde et ooit reerder mitmaekt?* (ba)

mitmaken z. *mitmaeken*

mitneemfiets (l) de; -en; -ien ['m...] 1. meeneemfiets

mitneemmaaltied (l) - meeneemmaaltijd

mitneempries (l) - meeneemprijs

mitnemen st. ww.; overg.; het mitneemen ['mitn̄:m:] 1. meenemen, met zich brengen *Hij het 'n maal bonen mitneemen* d.i. veelal: door het te krijgen van iemand die het uit z'n tuin aanbiedt (Bu), *Zullen wij die koppies even mitnemen?* (Ste), *Ok gong de vroegere boerinne nao de tied dat de boden bij heur diend hadden, naor die vroegere boden te poppekieken en meerstal vul et niet of, wat as ze mitnammen* d.i. wat ze meenamen ten geschenke (Ow), *De sjerp was op west, en ze hadde vergeten om zels mit te nemen* (v), *Et is nog een goed net en de muuite van et mitnemen wel weerd* (b), *Ik zol 't mar mitnemen, a'k je was in het bijzonder: ik zou het maar kopen* (Nw, Nbk), *Ie moe'n je vrouw mitnemen* d.i. vooral: als gezelschap wanneer de desbetreffende persoon op bezoek komt (Dho), *Ie kun now ienkeer toch niks mitnemen* als je dood bent, heb je er toch niks meer aan (Nbk, Spa), *Hij nemp et je zo mit* neemt het zomaar stiekem mee, pikt het mee (Ste) 2. er even bij doen, erbij verrichten *Ie kun et zo mitnemen* dat werk meteen ook doen, terwijl je er toch bent, met iets anders bezig bent (Ste), zo ook *Ie kun et in de loop weg mitnemen* (Nbk), *Dat berichien konnen ze nog krek mitnemen* nog net opnemen in de krant, nieuwsuitzending e.d. (Nbk), *Dat is veur niks mitneemen* dat kun je doen (zonder dat het extra inspanning vraagt, iets meer kost), (recente ontlening:) *Dat nemen we mit* zullen we t.z.t. meewegen in onze besluitvorming, in de komende afwegingen e.d. (spor.) 3. als extra voordeel ervaren 't *Is mooi mitneemen aj' een goed inkommen hebben* (Ol-Nl) 4. beetnemen (Np), in *Ze hebben 'm aorig mitneemen* (Np)

mitnugen (j) zw. ww.; overg.; nuugde mit, het mitnuugd ['m...] 1. uitnodigen om mee

te gaan *Hij nuugde mij mit om even op 't baankien onder de liendeboom te zitten* (j)

mitondertekenen ['m...] - meeondertekenen (gewoner is *mittekenen*)

mitoprichter (l) ['mitoprɪxtɪ] - medeoprichter

mitpakken - meepakken: grijpen en meenemen

mitpikken (ZW, Bu, Nbk) - meepikken: op handige, vlotte wijze meenemen, krijgen: *Die reis naor 't butenlaand kan ik mooi mitpikken* (Dhau), stiekem pakken en meenemen: *Daenk d'r omme, hij pikt et zo mit* (Ste), ook: opsteken door te luisteren **mitpraoten** zw. ww.; overg., onoverg.; scheidb.; praotte mit, het mitpraot ['mit prɔ:stɔ] 1. praten met anderen die dat ook doen *Hij praot altied mooi mit, mar hij daenkt netuurlik: et zal wel!* (Nbk), *mit iene mitpraoten* iemand naar de mond praten (Bdie, Nbk, Nw, Pe-Dbl) 2. door ervaring of kennis oordeelkundig praten, in *d'r van mitpraoten kunnen*: *Daor kan 'k ok van mitpraoten* (d) 3. in een gesprek meedoen en daarbij mee willen bepalen *Kleine kiender willen ok graeg mitpraoten* (Nbk) 4. zo praten dat iemand meegaat, mee wordt gelokt *Ik heb him toch mitpraot* (Nbk, Np)

mitpraoter (Bdie, Bu, Nbk, Nw, Pe-Dbl) de; -s; -tien ['mitprɔ:stɔ] 1. iemand die met anderen meepraat, vooral: vleier, iemand die anderen naar de mond praat **mitraillieur** - mitraillieur *Boven de Noord-zee perberen we as de mitraillieurs et goed doen* (v)

mitraillieursnust (l) - mitraillieursnest

mitraillieurvuur (l) - mitraillieurvuur

mitregelen (Np) zw. ww.; overg.; regelde mit, het mitregeld ['m...] 1. met anderen regelen, met anderen bepalen *De oolden regelen et ok nog mit* (Np)

mitreizen - meereizen

mitrekend ['mitrɪ:kɔt] - meegerkend

mitrekenen (Nbk, b) Ook *mitrekeren* (Nbk) zw. ww.; overg.; rekende mit, het mitrekend ['mitrɪ:kɔn] 1. bij het tellen, rekenen inbegrepen doen zijn, meerekenen (lett.) *Ie moe'n de reiskosten ok mitrekenen, die kuj' ok vergoed kriegen* (Nbk), *Aj' him mitrekenen, hebben we vandaege tien eters om de taofel* (Nbk), ook fig., vgl. *Daor woj' niet mitrekend*

mitrekeren - mittenneer

daar tel je niet mee (Nbk)

mitrekeren z. *mitrekenen*

mitrieden - meerijden 'k *Moet doukies mit de waegen naor Berkoop; aj' soms mitrieden willen?* (b), *Woj' mitrieden? Stap mar in* (b)

mitrieder (spor.) - meerijder

mitroken ['m...] - meeroken

mitschikken (b) zw. ww.; onoverg.; schikte mit, is mitschikt ['m...] 1. mee aanschuiven, vgl. *Wij bin krek an 't eten, schik mar mit om de taofel* (b)

mitsjouwen zw. ww.; onoverg.; sjouwde mit, het (bet. 1)/is (bet. 2) mitsjouwd ['m...]

1. (overg.) met enige moeite met zich dragen *Doe mos ik die zwaore kiste ok nog mitsjouwen* (Nbk) 2. (onoverg.) met iemand meelopen (lett.), vergezellen bij het wandelen (Nbk) *Hi'j is van Makkinge of hielemaole mit me mitsjouwd* (Nbk), *Za'k een aentien mit je mitsjouwen?* (Nbk)

mitslepen zw. ww.; overg., onoverg.; sleepte mit, het (bet. 1-3)/is (bet. 4) mitsleept ['m...]

1. (overg.) slepend met zich voeren *Die hond het et dooie beest zeker een aende mitsleept de bos in* (Nbk)

2. (overg.) meebrengen, meenemen *Dat hi'j overal wezen moet, toe dan mar, mar dat hi'j zien vrouw ok iewig en altied mitsleept!* (Nbk), *A'k argens helpen moet vien 'k niet slim, mar dan he'k liever niet da'k zels et ark ok nog mitslepen moet* (Nbk)

3. in je mitslepen laoten zich laten meeslepen, meedoen of meedenken in een bep. richting zonder al te kritisch na te denken of zich teweer te stellen, verder in mitsleept wodden (spor.), vgl. *Haarm wodge hielendal deur zien drift mitsleept* (vo)

4. (onoverg.) met iemand meelopen (lett.), met iemand meewandelen (Nbk) *Za'k een aentien mit je mitslepen?* (Nbk)

mitsmokkelen (j) ['m...] - meesmokkelen

Meerstal had hi'j een flessien mitsmokkeld (j)

mitspeulen zw. ww.; onoverg.; speulde mit, het mitspeuld ['m...]

1. samen met anderen een spel spelen, met anderen in een muziekgroep, in een toneelstuk e.d. spelen *Dan speulde ze mit as een klein kiend* (j), *Dat maegien speulde nooit zo drok mit* (Np), *Ik heb wel es mit dat meziekgroepien mitspeuld* (Nbk), *Dit jaar*

he'k niet weer mitspeuld mit et teniel (Nbk)

2. z'n rol spelen in een voorstelling van zaken die door een ander is opgeroepen, nl. om één of meer personen beet te nemen *J. speulde meraokel mit en zee (...)* (b)

3. mede van belang zijn, ook een rol spelen *De belangen van de boeren moe'n ok mitspeulen bij zoe'n beslissing* (Nbk), *Et komt meer veur dat in et veroordielen van een eer zien zunde mitspeult een verburgen begeerte naor die zelde zunde* (b)

mitspeuler (Op) de; -s ['m...] 1. medespeler

mitspreken (spor.) ['m...] - meespreken (fig.): meetellen, mede van belang zijn *Aj' zwaor warken moeten, dan sprekt de leeftied wel mit* (Dfo)

mitstemmen - meestemmen: samen met anderen stemmen

mitstrieder (Op) - medestrijder

mittekenen zw. ww.; overg., onoverg.; tekende mit, het mittekend ['m...]

1. samen met iemand een tekening maken *Hi'j tekende (et) mit* (Nbk)

2. ondertekenen *Ie moe'n et mar even mittekenen* (Nbk)

mitteld ['mitelt] - meegeteld

mittelkeer z. *mittenneer*

mittellen zw. ww.; overg., onoverg.; telde mit, het mitteld ['m...]

1. meetellen, meerekenen, meegerekend worden *Hoevule koenen bin d'r now in et laand? En hej' de laesten wel mitteld?* (Nbk), *Dat telt niet mit* dat moet niet worden meegerekend, moet buiten de telling, de beoordeling e.d. worden gehouden (Nbk)

2. (onoverg.) meedoen met iemand die telt, rekent *Wil ie even mittellen, dan hoe'k niet nog een keer* (Nbk)

3. (onoverg.) ook belangrijk zijn, ook flink gewicht in de schaal leggen *Een protte hunning die verkocht wodt in de winkels komt uut Amerike, waar de bij'ehoolderi'je as takke van bedrievighied nog mittelt* (j), *Reken mar niet daj' as knecht mittellen bij die dikke boeren* dat ze je als een gelijke behandelen, dat je ook iets hebt in te brengen (Nbk), *D'r is now mar iene die mittelt en dat is Mem* alle aandacht, zorg is voor moeder (vo), *Want de ofstaand, die wodt meten! En we tellen zo graeg mit!* (ba)

mittennaander z. *mittenneer*

mittenneer (Nbk, Obk, b, s: oost.) Ook

mittelkeer (Bu), **mittennaander** (Dmi) bw. [ˈmitʃi:ər/ˈmitʃi:ər/...] 1. gezamenlijk, samen (Bu, Obk) *We zullen oons d'r nog even middelkeer op zetten dat et wark klaor komt* (Bu), *We gaon mittenneer op vekaansie* (Obk), *Dat laand hadden ze middelkeer* (Bu) 2. in totaal, met elkaar *Awwe jow daor now es iene van gavven, dan haj' mittenneer vievendattig* (b), *Zien praoties en vieftehalve cent is nog gien stuver mittenneer* zijn praatjes zijn niets waard, stellen niets voor (b)

mittertied Ook **middertied** (Dhau, El, Nbk, Sz) [ˈmitʃi:it/ˈmidʃi:it] - metertijd, op den duur *Mar mittertied hadden wi'j de waegen toch te plak* (b), *Aj' een posien zeten hebben mit een proempien dan moet et middertied vot, en dan komp d'r een hele kwak los* (Sz), *Dat zol mittertied ok wel kosten mitbrengen* (b), *Aj' dat mittertied een keer klaor hebben, dan kuj' dat nog wel es doen* (Ow, Nw)

mittillen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; tilde mit, het mittild [ˈm...] 1. helpen bij het tillen, opbeuren *Za'k even mittillen?* (Nbk), *Ik heb even mittild* (Nbk)

mittrekken st. ww.; overg.; het mittrokken [ˈmitʃekʃ] 1. (onoverg.) met anderen (aan iets) trekken *Kuj' die boom wel allienig uut de sloot kriegen? Moe'k even mittrekken?* (Nbk) 2. (overg.) ergens mee naar toe trekken (van iets of iemand) *Ze trok him mit de daansvloer op* (j)

mittrillen - meetrillen (lett.)

mitvaalder z. **mitvaler**

mitvaeren z. **mitveren**

mitvalen st. ww.; overg.; is mitvalen [ˈmitʃa:lɔ] 1. na een ongunstige verwachting goed aflopen, boven verwachting goed, akseptabel blijken te zijn *Ik docht: dat wodt een botsing, mar et vul mit* (Nbk), *Et vul mit, hi' kwam nog roem omme mit de tied* (Dfo), *De rekening is me mitvalen* (Diz), *Dat maegien vul mi'j mit* (Nbk), *Et is me genoeg mitvalen* het viel me alleszins mee (Nbk) 2. niet zwaar, moeilijk zijn om iets voor elkaar te krijgen, iets te volvoeren *Die reis vaalt mit* is niet zo zwaar, moeilijk (Nbk), *niet mitvalen* zwaar, moeilijk zijn om te volvoeren, te volbrengen: *En now weet ik wel dat et doedertieden ok niet mitvul veur 'n arbeidersvrouw om de aenties an mekeer te*

kriegen (b)

mitvaler (Db, Dho, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Ow, Ste) Ook **mitvaalder** (Dfo, Nw), **mitvaller** (Spa, Sz) de; -s; -tien [ˈmitʃa:lɔ /...lɔʃ/...falɔ] 1. meevaller *Dat zommerse weer is now ok es een keer een mitvaler!* (Nbk), *We hebben een mitvaaldertien had* (Nw)

mitvaller z. **mitvaler**

mitvaren z. **mitveren**

mitverantwoordelik (spor.) - medeverantwoordelik

mitverdiener (l) [ˈmitʃdɪ:nɪ, ...fɛd...] - meeverdiener

mitveren (OS, Bu, Np, Nw) Ook **mitvaeren** (Np, Ste en west.), **mitvaren** (WH) zw. ww.; onoverg.; is mitveerd [ˈm...] 1. meevaren

mitverzekeran - meeverzekeren

mitvieren - meevieren

mitvraogen (Nbk) - meevragen: uitnodigen om mee te gaan

mitvulen - meevoelen *Ik kan wel mit je mitvulen* (Nbk)

mitwaarken z. **mitwarken**

mitwarken Ook **mitwaarken** (ZW, Dho, Ld, Nw), **mitwerken** (WH) zw. ww.; onoverg.; warkte mit, het mitwarkt [ˈm...] 1. met een ander samen werken (aan) *Ik heb ok an et Drents wordeboek mitwarkt* (Nbk), *Hoevule meensken hebben an et Stellingwarfs wordeboek mitwarkt?* (Nbk) 2. helpen een bep. doel te bereiken *Zoj' d'r ok an mitwarken willen dat d'r een goeie busverbiening naor Grunningen komt?* (Ow), *Wark now ok es een keer gewoon mit, in plaets van altied mar weer mit alderhaande bezwaoren te kommen* (Nbk), *Een motregen veraanderen ze in zunneshienweer, zodat alles heur mitwarkt* (b)

mitwarkend (l) bn. [ˈmitʃarkɛnd], in **mitwarkend veurwarp** meewerkend voorwerp

mitwarker (verspr.) - medewerker *een wetenschappelik mitwarker* (spor.)

mitwarking - medewerking *We hebben niet vule mitwarking van heur had ze hebben niet erg meegewerkt* (Nbk), *mit mitwarking van* (l)

mitweren (Nbk, Np) zw. ww.; onpers.; weerde mit, het mitweerd [ˈmitʃwɛ:ərɪ] 1. voor de wind gaan (fig.), meelopen *Et weert de boeren niet mit het zit hen niet*

mitwerken - modaal

mee (Nbk, Np), *Et weert oons now ienkeer niet altied mit* (Np),

mitwerken z. *mitwarken*

mitweten I (spor.) et ['mitwɛ:tn̩] 1. mede-weten, voorkennis *Dat was buten zien mitweten* (Nbk)

mitweten II (Nbk, Np, b) onbep. w. ['mitwɛ:tn̩] 1. mee willen bepalen, er ook iets van vinden en op basis daarvan mee willen beslissen *Die wil et altied mitweten* (Nbk, Np), *Hij wil 't haost mitweten* hij meent al haast dat hij het mee moet bepalen (Nbk, b)

mitwillen onregelm. ww.; onoverg.; het mitwild ['m...] 1. ergens mee naar toe willen *Zol hij ok mitwillen?* [met als antwoord] *Dat zo'k niet weten, dan moej' him vraogen* (Nbk)

mitzeilen zw. ww.; onoverg.; zeilde mit, is (bet. 1, 3)/het (bet. 2) mitzeild ['m...] 1. meevaren met iemand die zeilt, achter één of meer anderen aan zeilen 2. meedoen aan een zeilwedstrijd of -tocht 3. tegelijk met iets anders vallen, met een zaaizende, keilende beweging (Nbk) *De auto vleug van de weg of, en de kisten van de anhang-waegen zeilden mit* (Nbk)

mitzingen - meezingen *Meerstal was d'r ok nog iene bij die de refrainen mitzong* (j)

mitzinger ['mitsɪŋr] - meezinger

mitzitten - meezitten *In juni begonnen ze te mi'jen en te huijen, en as dan et weer mar wat mitzaat* (j), *As alles (een betien) mitzit (...), Et het 'm niet mitzeten* (Nbk)

mitzoegen (j) st. ww.; overg.; het mitzeugen ['mitsu:gn̩] 1. door een zuigende beweging, kracht meetrekken *Hij mos mit alle macht zien tentien beetholen, om niet mit de [wiend]hoze mitzeugen te wodden* (j)

mix (spor.) [mɪks] - mix: mixtuur, mengsel

mixen (spor.) ['mɪksn̩] - mixen

mixer ['mɪksr] - mixer: keukentoestel om mee te mixen

mjaeken (Nbk, b) zw. ww.; onoverg.; mjaekte, het mjaekt ['mje:kn̩] 1. hoge, snepende stemgeluiden maken *Heur ze toch es mjaeken* (Nbk), *Dat was vanzels iene van Jan Saken jongen. Die mjaekten ok altied (an)* (b) 2. op erg vervelende wijze zeuren (Nbk) *Hool toch es op te*

mjaeken (Nbk)

mjauw z. *miauw*

mjauwen z. *miauwen*

Mk. - afkorting van *Markus* (bijbelboek)

ml - afkorting van *milliliter*

mld. - afkorting van *miljard*

mln. - afkorting van *miljoen*

mm - afkorting van *millimeter*

mm² - afkorting van *vierkaante millimeter*

mm³ - afkorting van *kubike millimeter*

mmm tw. - mmm *Mmm! Wat is die soep lekker!* (Nbk)

mnl. - afkorting van *mannelik, manlik*

mo (Dfo, Diz) [mo:, moʌ], in aftelrijmpje:

* *Iene miene mutte, tien pond grutte/Tien pond kaas, iene miene mutte is de baas/iene miene mo, wie stinkt hier zo, dat doen jow* (Diz), ... *wie stinkt hier zo/En dat doesto!* d.i.: dat doe jij (Dfo)

mobelesaosie (Db, Dfo, Dhau, Nt, Ste)

Ook *moblesaosie* (Bdie, Db), *mobelisaosie*

(Bu, Ma, Obk), *mobilisaosie* (Op), *mobelesasie*

(El, Diz, Nw, Pe-Dbl, Spa, Wol), *moblisatie*

(Ld, Nbk, Obk), *mobelisatie*

(Ol-Nl), *mobilisatie* (Bu, Dho, Np, Ow, Sz)

[mo:b|ə'so:əsi, mo:bələ's.../mo:blə's.../mo:bəli's..., mo:bli.../mo:bili.../mo:bələ

'sa:si, mo:b|.../ mo:bli.../...] - mobilisatie

In tied van mobelisaosie konnen ze de mannen oproepen (Obk), *In de mobelesasie het mien schoonheit ok opkommen moeten* (Db)

mobelesaosiestep (j) de [...'so:əsistep] 1.

bep. dans waarbij men steeds met een andere partner moet dansen

mobelesaosietied (Nbk) Ook *mobelesasietied*

(Spa) de; -en ['m...] 1. tijd, periode van mobilisatie, met name tijdens de Tweede Wereldoorlog

mobelesasie z. *mobelesaosie*

mobelesasietied z. *mobelesaosietied*

mobelisaosie z. *mobelesaosie*

mobelisatie z. *mobelesaosie*

mobiël [mo:'bil], in *mobiele ienhied*

mobilfoon [mo:'bɪlə'fō:ʌn] - mobilfoon

mobilisaosie z. *mobelesaosie*

mobilisatie z. *mobelesaosie*

moblesaosie z. *mobelesaosie*

moblisatie z. *mobelesaosie*

mochelmannegien (Bu, Ste) et;

...mannegies ['mox|...] 1. man of jongen die knoeit, niet opschiet

modaal (spor., l) [mo:(ə)'da:l] - modaal, in

modale hulpwerkwoorden (1), *een modaal inkomen* (spor., 1), *Jan Modaal* (1)

modder de ['modr] 1. modder, blubber *Die sloot leek wel dreuge, mar d'r zat nog een best stok modder in* (Op), *Die jonges gaon deur de dikste modder en drek henne* (Sz), *De jongen zatten van onder tot boven onder de modder* waren bemodderd over hun hele lichaam (Diz, Pe-Dbl), zo ook *Hij het 'm onder de modder zet* is door z'n geknoei geheel bemodderd (Nbk), *De waegenvielen zakten een aende in de modder* (Nbk), *Doe zat Langedieke diepe in de modder* was nauwelijks bereikbaar als gevolg van de modderwegen (Ld), zo ook *We hebben vaeke in de modder zeten* met name: we hadden vaak veel modder rond het huis (bij gebrek aan bestrating), de zandweg naar ons huis was vaak erg modderig (Nbk), zo ook *Et was allemaol modder om huus* (El), *mit modder gooien* laster over iemand uitspreken (verspr., Ste), *iene deur de modder haelen* lasterpraatjes vertellen over iemand (Db, Diz, El, Op), ook: *As Ieerjonge wodde ie wel es deur de modder haeld* er flink tussen genomen, werd je je er steeds goed bewust van gemaakt dat je de laagste in rang was, dat je naar de pijpen van anderen moest dansen (Obk), *D'r zit wel modder an de kloet* hij of zij zit er warmpjes bij, gezegd bijv. wanneer men een rijke vrouw/man trouwt of heeft getrouwd (Sz, Nt, Obk), ook *Die het modder an de kloet* hij/zij heeft veel geld (Bu, Ld), met name gezegd van iemand die een rijke vrouw heeft getrouwd (Ma), (van, n.a.v. iemand die een grote mond heeft maar die niets wezenlijks bijdraagt:) *Spuut elf gefit (ok) modder* (El, Nt, Ol-Nl, Nbk), *Hij sleug een feguur as modder* hij sloeg een modderfiguur (Wol), (vooral van personen:) *zo vet as modder* (Op) * *Modder en sliet maeken een gladde diek* (Ld), (gezegd wanneer het in iemands buik rommelt:) *De podden beginnen ok weer mit modder te krojen* (Obk)

modderachtig - modderachtig: op modder gelijkend

modderaol (verspr.) de; -en; -tien ['modrɔ:əl] 1. hetzelfde als *aolpieper*, z. aldaar 2. paling (Db)

modderbad (Ma, Op) et 1. onderdompeling in modder, met name: bad in

modder die geneeskrachtig is

modderbende de ['m...] 1. één groot geheel aan modder 't *Was een grote modderbende veur de deure* (Nbk), 't *Is iene modderbende* één en al modder (Spa) **modderbeugel** (verspr. WS) - baggerbeugel *De sloot moet modderd wodden mit een modderbeugel* (Ste)

modderbeugelen (j) onbep. w. ['m...] 1. werken met de *modderbeugel*. *As ze an et modderbeugelen weren stonnen ze in een praem en mit een lange stok mit een beugel d'r an mossen ze de wiek schone-maeken* (j)

modderbien (Db, Ld, Nbk, Nt, Op) et; -en; -tien ['m...] 1. (vaak meerv.) bemodderd been *Ik wil jow zo niet op bedde hebben, jow moe'n eerst jow modderbienen mar es wasken* (Op)

modderboel de ['m...] 1. één groot geheel aan modder 't *Was iene modderboel op 'e reed* (Nbk)

modderbok (Nt) de; -ken; -kien ['m...bok] 1. modderschuit

modderboot (Db) de; -boten; ...botien ['m...] 1. modderschuit

modderbri'j ['m...] - modderbrij *De eerste kwalsters natte sni'j/Bin in de wieke modderbri'j/Van pad en menning dae-daeld* (ba)

modderderi'je (El, Nw) de [modrɔrjə, ...dərjə] 1. onenigheid, geruzie *Die hebben wat modderderi'je mit mekeer* (Nw), *D'r is daor nogal wat modderderi'je* (El)

modderen zw. ww.; overg., onoverg.; modderde, het modderd ['modrɔ] 1. modder uit een sloot e.d. halen, baggeren (Spa, Ste) *De sloot moet modderd wodden* schoon worden gemaakt met een *modderbeugel* (Ste), vandaar *modderen mit de modderbeugel* (Spa) 2. met modder bemorsen (Spa) of bedekken, bijv. de wortels van te verspenen planten (b: lm) *Ie moe'n je d'r niet zo onder modderen, je* (Spa) 3. vissen waarbij men het water afdamt en modderig, troebel maakt door in de modder te stampen, te roeren, erdoor te lopen, ook: het water troebel maken met de bedoeling om vis te vangen (Db, Dhau, Ld, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Wol, b: ln) *Ze gongen henn' te modderen; dat is ofdammen en smerig waeter maeken, dan*

modderfeguur - modderschip

kregen ze gien locht meer, dan koj' ze zo pakken (Nbk, Nw), *Vroeger zette ie de sloot of mit dammegies, en dan op blote voeten in de sloot modderen, dan kwammen de snoeken mit de koppen boven en koj' ze vangen* (Ld), *Vroeger gongen oonze jongen modderen in de Lende, dan konnen ze aolen vangen* (Obk), *Modderen, dan moej' plompen mit een polse tussen de netten* (Ol-Nl), *Bij modderen jaegen ze mit een polse de blei in de netten* (Wol), *vis modderen* (Ste) 4. (onoverg.) door de modder e.d. lopen, waden (Bdie, Bu, Db, Ma, Np, Nt, Obk, Op) *As de pinken drinken willen, dan modderen ze deur de koele* (Obk), *Ze modderden dwas deur de reed* (Ma), *Et botien sleug op et petgat omme, we mossen deur et waeter naor de kaant toe modderen* (Op), *Ze modderen d'r deur* (als) door de modder lopen (Bdie, Db, Bu), *deur et laand henne modderen* (Db, Nt) 5. (onoverg.) knoeien, prutsen, niet handig te werk gaan, niet of nauwelijks vorderen (El, Nbk, Np) *Hi'j zat aorig te modderen mit die moter* (El, Nbk), *Wat bin ze daor toch an 't modderen* (Np) 6. (onoverg.) voortdurend tegenslagen ondervinden (Nbk, Sz) *Ze hebben altied wat in de familie, ze zitten mar te modderen* (Sz)

modderfeguur (spor.), in een modderfeguur slaon (spor.)

moddergat (Obk) et; -ten ['modʁgat] 1. modderige kuil, modderig gat, modderpoel
moddergeute (Db) - moddergoot (greppel of goot buiten met modder, waardoor modder wordt afgevoerd)

moddergrond - moddergrond

moddergröppe (Dho, Obk) de; -n; ...gröppien ['m...] 1. greppel, klein slootje vol modder, waardoor modder wordt afgevoerd *niet bij die moddergröppe kommen* (Dho)

modderig bn.; -er, -st ['modʁax] 1. modderig *Van 't meitied weren de reden aorig modderig* (Dhau), *Et was vroeger vaake modderig bij' ons achteruut* (Nbk), *een modderige sloot* 2. met de smaak of geur van modder *De zeelte is een dikke, vleizige vis die modderig smaekt* (Nt)

modderjutte (Nw) ['m...] - baggerschop

modderklompe (Db, Nbk, Ste) de; -n; ...klompjen ['m...] 1. (meestal mv.)

bemodderde klomp *'k Heb net de straote anveegd en daor kloft mi'j die vent weer mit zien modderklompen d'r over* (Db)

modderklute (Db) de; -n; ...klutien ['modʁklytə] 1. kluit modder

modderkroeper (verspr.) Ook **modderkruper** (WH) ['modʁkrupʁ/...kryppʁ] - modderkruiper, z. ook **aolpieper**

modderkruper z. **modderkroeper**

modderlaene (Dfo) de; -n; ...laentien ['m...] 1. laene met veel modder

modderlaoge - modderlaag

modderleerze (Db, Nbk) ['modʁlɛ:əʁzə] 1. (meestal mv.) bemodderde laars *de modderleerzens ofvegen* (Db)

moddernet (Ol-Nl, Ste) et; -ten ['m...] 1. baggerbeugel: deels bestaande uit een net, ook: dat net zelf

modderpad - modderpad

modderpoele - modderpoel (lett.)

modderpot (Diz, Nbk) de ['modʁpɔt] 1. één groot geheel aan modder *'t Was iene modderpot veur huus* (Nbk)

modderpote de; -n; ...potien ['modʁpɔ:tə] 1. (veelal mv.) bemodderde poot van een dier, ook: bemodderde voet, been van mens *Oonze Boris kwam buten weg mit modderpoties en tippelde, terwiel hi'j mi'j koppies gaf, over de taofel* (Db), *Krek is mien straotien schone en now komt hi'j d'r mit zien modderpoten op* (Obk), *Gao toch niet mit die modderpoten deur 't huus* (Db)

modderpraem (Ld) - modderpraam

modderproeze (Np) de; -n ['modʁpru:zə] 1. veel modder bij elkaar, prak modder, één groot geheel aan modder

modderprut (Db, Dhau, Nbk) de ['m...] 1. hetz. als **moddertroep**, z. aldaar *Wat een modderprut is et bij' ons om huus* (Dhau)
modderreed (Nbk, Np, Obk) de; ...reden; ...retien ['m...] 1. reed met veel modder, erg modderige zandweg

modderreuster (Db, Dfo, Ld, Ow, Pe-Db, Spa) et; -s ['m...] 1. rooster voor een hoofdingang: met name van een basis-school, waarop men het zand, de modder van schoenen, laarzen en klompen af kon vegen

modderscheppe (Db, Ld) de; -n ['m...] 1. soort schep om bemodderde schoenen of laarzen mee af te vegen (Db)

modderschip (Db) et; ...pen ['m...] 1. modderschuit *Et liekt as een vlagge op een*

modderschip het lijkt naar niets (Ow), 't *Liekt wel een...* (Nbk)

modderschipper (Ol-Nl) de; -s ['m...] 1. degene die met een modderschuit voer
modderschoe (Db, Nbk) ['modrsku] - (meestal mv.) modderschoen: met modder bevulde schoen *Doe die modderschoenen toch uut, de hiele gang wodt me smerig* (Db, Nbk)

modderschoppe (Bdie, Bu, Db, Pe-Dbl) de; -n [m...] 1. aan voor- en zijkant sterk gebogen schop waarmee men de veengrond uit modderige sloten haalde, door naar zich toe trekkende bewegingen (Bdie, Pe-Dbl) 2. bep. houten schop gebruikt in de aardappelverbouw (Db) 3. bemodderde schep of spade (Bu)

modderschute ['modrskyts] - modderschuit *Modderschuten mossen mit modder veren* (Nbk), *Dat meensken hadde zo'e'n rere jurk an, net een vlagge op een modderschute* (Dfo), *Et liekt wel een vlagge op een modderschute* (Pe-Dbl), 't *Staot as een vlagge op een modderschute* (Op, Wol)

moddersloot (Db, Dfo, Dho, Diz, El, Nbk, Nw, Obk, Pe-Dbl, Ste) - moddersloot *Hij was zo gierig, hij ging veur een cent wel deur de moddersloot* (Pe-Dbl)

modderspatte (Nbk) - modderspat *De modderspatten zatten 'm op 'e broek* (Nbk)

modderstroom (l) - modderstroom

moddertroep de ['m...] 1. één groot geheel aan modder 't *Was een grote moddertroep veur 't huus* (Nbk)

moddervarken (Bu) et; -s; -tien ['m...] 1. knoeier, morser

moddervet (El, Nbk, Np, Ste) - moddervet *Et varken is moddervet* (Ste)

modderzool (Diz, Ste) de ['modrso:ej] 1. hetz. als *moddertroep*, z. aldaar

mode de; -s ['mo:ədə] 1. mode (wat het uiterlijk betreft, met name de kleding) *Die lop altied volgens de laeste mode* (Dho), *Die is altied naar de nijste mode* gekleed volgens de nieuwste mode (Dfo), *Is dat de nijje mode?* (Nbk), *Dat is in de mode* (Nbk), *...uut de mode* (Nbk), *Die wil altied mit de mode mitdoen* (Nbk, Np, Spa), *Die s'aorig mit de mode mit volgt de mode* (Nw), *We moe'n de mode volgen, al zit et emd ok boven de broek* (Dfo, Dhau), *As nar mode is, al is et ok nog zo nuver,*

dan wodt et spul verkocht (Obk), *De mode verandert mit de schoenen* wat de schoenen betreft (Spa), *Maek je niet dikke, dunne is de mode* maak je maar niet druk, maak je geen zorgen (Ma) 2. trend, heersende richting *Dat is now even de mode, mar et zal wel weer overgaon* (Nbk), *een mode in de taelwetenschap* (l) 3. gebruik, gewoonte (Dhau, Dho, Diz, El, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, Op, Pe-Dbl, Spa, Ste, Sz) *Dat is zien daegelikse mode* dat is iets dat hij dagelijks doet (Nw, Pe-Dbl, Ste, Nbk), *Hij het de mode om altied dat zelde pattien langes te gaon* (Obk), *We hebben de mode om alle daegen een entien te lopen* (Diz), *Hij fietst iedere dag veur acht ure al even naor de Lende, daor het hij mode van maekt* (Op), *Wij hebben veur mode om mit twelf ure te eten* als vast gebruik, gewoonlijk (El), 't *Is een rere mode van jow!* (Ma, Spa, Ste, Sz, Ow), *een nuvere mode* (Np), *Oolde meie was op 12 meie, dan gongen vroeger de meensken verhuizen omdat de hure oflopen was; ok huzen en boereplaetsen die verkocht wodden, waeren op 12 meie te anvaerden* (Friese mode) (Op)

modeartikel (spor.) - modeartikel: artikel dat aan mode onderhevig is

modebewust - modebewust

modeblad (spor.) - modeblad

modegoed (spor.) et ['m...] 1. (verz.) artikelen, spullen die in de mode zijn *We weten niet as dat nog in de winkel te kriegen is, dat was indertied van dat modegoed* (Nbk)

modegril (spor.) - modegril

modehuus (l) - modehuis

modekeuning (l) - modekoning

modekleur - modekleur

modem ['mo:ədēm, ...dɪ] - modem (onderdeel van een komputer waarmee men signalen doorstuurt naar/ontvangt van andere komputers)

modemagezien (spor.) ['m...] - mode-magazijn

modeontwarper (spor.) ['m...pɪ] - mode-ontwerper

modepoppe (Dhau, Nbk) ['mo:ədɛpopə] - modepop *Wat het zij' heur aorig optuugd, et liekt wel een modepoppe* (Dhau)

modern z. *medern*

moderniseren z. *mederniseren*

modeshow - moeder

modeshow ['mo:ədəsjom] - modeshow
modestof (Nbk) - modestof
modetiedschrift (spor.) - modetijdschrift:
nl. handelend over modes, met name over
modekleding
modevakschoole (l) - modevakschool
modeverschiel - modeverschijnsel
modewinkel (Nbk, Wol) ['mo:ədəwɪŋkl] -
modewinkel *Wat staot die hippentrippe
toch vaeke veur de modewinkel te kieken!*
(Wol)
modewoord (bl) - modewoord
modezaak(e) (spor.) - modezaak: mode-
winkel
moe z. *moeder*
moed de [mut, zelden mu:t] 1. moed: dap-
perheid, vooral: het vertrouwen in het
eigen kunnen, in de uiteindelijke over-
winning, in een goede afloop, sterke
neiging tot doorzetten *Hi'j gaf de moed
nooit op* (Nt), *Mit volle moed zetten ze of
uut Wolvege* met één en al moed (j), *Daor
is moed veur neudig* (Bu), *Daor moej'
nogal wat moed veur hebben* (Nbk, Np,
Obk), *Daor heb ik de moed niet toe* (Nbk,
Np), *Hi'j zol et doen, mar hi'j had de moed
d'r niet veur* (Wol), *Hi'j had de moed niet
om te zeggen waor et op ston* (Nbk, Ow,
Sz), *Hi'j moet de moed d'r mar wat in
holen* (Dho, Wol, Ld), *Moed hopen!* verlies
de moed niet (Bu, Nbk, Ste), *Hi'j is vol
goeie moed* (Nbk, Diz), *Et liekt wel niet zo
best, mar we hebben goeie moed* (Ld), *iene
moed inspreken, Dat gaf him moed* (Nbk),
iene moed geven (Nbk), *De moed zonk 'm
in de schoenen* (Nbk), *Dat gef de burger
moed* (l), *je moed indrinken* (Nbk), *Hi'j het
heel wat tegenslaegen had in zien leven,
mar hi'j het nooit de moed verleuren* (alg.,
Op), *Ik heb d'r bewondering veur dat hi'
nao zoveul tegenslag de moed opbrengen
kan* (Db), *Ie moe'n mar moed hebben om
dat te doen* je moet de moed maar kunnen
opbrengen om zoiets te doen (El), *Hi'j het
de moed d'r in* ziet het wel zitten (Ste),
ook: is een doorzetter (Ste), zo ook *De
moed d'r in, dan is et wark gauw gebeurd*
(Dfo), *We hebben wel moed om et spul
rond te kriegen* zien het wel zitten dat (...)
(Dfo), *Die vrouw was eerst slim ziek, mar
ze is weer wat opknapt; ik hebbe d'r now
wel weer moed in* vertrouwen in, hoop op
de goede afloop (Np, Op), *Hi'j hoolt de*

moed d'r in verliest de moed niet (Ste),
*Hi'j het d'r wel moed op dat et goed
offloopt* vertrouwen in (Bdie, Dhau, El, Np,
Pe-Dbl, Spa): *Zol et weer opzetten?* met
als antwoord: *Ja, daor he'k wel moed op*
(El), *de moed opgeven, de moed zakken
laoten* (verspr., Spa), *...veren laoten* (El,
Ol-Nl, Ow), *...hangen laoten* de moed
verliezen (Nt, Nw, Nbk), *...zitten laoten*
waardoor nl. iets op niets uitdraait (Nw),
mit ni'je moed (spor.) 2. goed karakter (El,
Ld, Nbk, Obk, Sz) *D'r zit wel moed in, hi'j
durft wel wat an* (Nbk, Sz, El), *Dat peerd
het een goed kerakter, d'r zit wel moed in*
(Ld) * *Moed verleuren, alles verleuren*
(Obk)
moedeloos ['mudəlo:əs] - moedeloos, mis-
moedig 't *Is een moedeloos geval* (Diz), *Ie
zollen d'r moedeloos van wodden* je zou je
moed, vertrouwen, hoop geheel verliezen
(Nbk, Np, Spa, Dho), 't *Was van de
meitied om moedeloos te wodden, weken
aachter mekeer regende et* (Obk), 't *Is om
moedeloos van te wodden* (Nbk)
moeder-mag-ik z. *ommekiekertien*
moeder (WS, El, Ma, Nbk, Obk, elders
spor. in verb.) Ook *moe* (Diz, Ol-Nl, Sz)
de; -s; -tien; vroeger met mannelijke vn.
verwijzing (Ste) ['mudr, ook mu:...
(Nw)/mu] 1. moeder, hetz. als *mem*, z. ook
aldaar *oonze moeder* (Ma, Obk, Ste):
Oonze moeder zol wel zeggen (...) (Ste),
Moeder, ma'k een zoertien? (Ste), *Now
stille mar, hi'j is moeders kiend, now?* hij
is moeders lieveling, is het niet? (Np), zo
ook *Hi'j is moeders jongien* moeders lieve
jongen (Diz), *...zeuntien* moeders lieve
zoontje (Sz), zo ook *Ze is moeders
maegien* (Diz), *J. zee: 'Jim hebben goed
praoten, mien vader is mit mien moeder
trouwd, mar ik moet een vrenden iene
zuken!*' (Op), *moeders mooiste* (Ow),
moeder zien koppien (Ste), *moeder zien
pantoffels* (Ste), *moeder de vrouw* (spor.),
Hi'j hangt bi'j (zien) moeder an de rokken
is voortdurend in de nabijheid van z'n
moeder, is niet bij z'n moeder weg te slaan
(Ste, Wol), *Hi'j hangt an (zien) moeders
rokken* id. (Nt, Spa), *...rok* id. (Bdie, Bu),
...zien moeder an de rokken id. (Dho), 'k
Heb 't zo drok as moeder in de mast ik heb
het enorm druk (bl: Nbk), *een Kuunderse
moeder* een krenge van een moeder (Ste) 2.

vrouwelijk hoofd van een instelling, van een gesticht (spor.) * *Moeder, moeder de beer is los/Heur dat beest es brullen/Snied' 'm zien kop en oren of/En dan kun we lekker smullen* (Nbk)

moederbedrief (spor.) - moederbedrijf
moederbening ['mudʁbinɪŋ, ...binɛŋ] - moederbinding

moederdag - moederdag

moederdier (El, Ol-Nl, Nt) - moederdier: wijfjesdier met één of meer jongen

moederen (spor.) ['mudʁɪ] - moederen *D'r hulp gien lieve moederen an* niets mocht nog baten (Nbk, Ow)

moederhaeze z. *moerhaeze*

moederjongien z. *moedersjoongien*

moederkachel (Wol) de; -s ['m...] 1. centrale kachel in een systeem van centrale verwarming (op de vliering bijv.)

moederkerke (l) - moederkerk: hoofdkerk, vooral: r.-k. Kerk

moederkiend z. *moederskiend*

moederklokke (Wol) - moederklok

moederkoek (Bu, Ma, Obk, Ol-Nl) - moederkoek *Moederkoek het een kalf op 'e tonge veur et geboren wodt; as et geboren is, laoten ze et valen* (Bu)

moederkoren (verspr.) ['m...] - moederkoren *Moederkoren wodt bruukt as een inspuitmiddel om wenen op te wekken veur een bevalling* (Dfo), ...*wodde bruukt om de kraomkoortsen te bestrieden* (Ma), ...*om een miskraom te kriegen* (Ld)

moederlaand (Op) - moederland

moederliefde (Db, El, Obk, Ow) - moederliefde *As de biggemotte dan zoe'n stille was, deugde et niet; mit iene snauw beten ze dan soms zomar de biggies dood; dan was de moederliefde nog niet zo groot* (Ow)

moederloos (verspr.) Ook *moerloos* (El, Np, Ow, Wol) ['mudʁlo:əs/'mu:ərlo:əs] 1. moederloos (hoofdzakelijk van dieren gezegd) *De ouwe hond is dood, en now bin de jonkies moederloos* (Sz), *een moederloos dier* (Ste), *een moerloos vool* (El, Np, Wol, Ow), *een moederloos lammegien* (Nt) 2. eenzaam, ongetroost (El) *Hi'j lopt d'r zo moerloos rond* (El)

moedermavo - moedermavo: school met mavo-dagopleiding voor volwassenen

moedermeens (j), in *gien moedermeens* niemand

moedermelk (Dfo, Diz, El, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa) de ['m...] 1. moedermelk *moedermelk ofkolven* (Dfo, Ol-Nl)

moederoge (Op) - moederoog

moederplicht (Bdie) - moederplicht

moederschaap (Dfo, Pe-Dbl) - moederschaap

moederschap z. *moederschap*

moederschoot (Dfo, Obk) - moederschoot: schoot van een moeder

moederschap (Ma) Ook *moederschap* (El, Op), voor -schap z. *schap* et ['m...] 1. moederschap

moedersjoongien (Ste) Ook *moederjongien* (Wol), *moekesjongien* (Wol) et; ...*joongies* ['m...] 1. jongen die erg sterk aan z'n moeder hangt, een zeer sterke relatie heeft met z'n moeder *Dat verwende jongien is een echt moekesjongien* (Wol)

moederskaant (verspr. WS) ['m...], in *van moederskaant* van moederskant *familie van moederskaant* (Op)

moederskiend (Bdie, Bu, Db, Nbk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz) Ook *moederkiend* (Bdie), *moekeskiend* (El) et; -er, ...*kientien* ['mudʁskint/'mudʁkint/'mukəskint]

1. moederskind, kind dat erg sterk aan z'n moeder hangt, een zeer sterke relatie heeft met z'n moeder *N. is al gauw zes jaor, mar hangt nog altied an moeders rok, et is nog een echt moederskientien* (El, Op)

moederspoppien (Dho, Ste) et; ...*poppies* ['m...] 1. kind dat erg sterk aan z'n moeder hangt, een zeer sterke relatie heeft met z'n moeder *Dat is een moederspoppien!* (Dho)

moedertaal z. *moedertael*

moedertael (Op) Ook *moedertaal* (Spa) - moedertaal: moerstaal (z. ook *memmetael*)

moedervel (l) - moedervel

moedervlek (verspr.) Ook *moedervlekke* (Dho, Diz, Np, Nt, Pe-Dbl, Spa) - moedervlek *Iederiene het wel een moedervlek* (Nbk), *Hi'j zit onder de moedervlekken* (Ma)

moedervlekke z. *moedervlek*

moederziel (Dho) bw. ['mudʁsil] 1. zonder anderen, geheel alleen (verspr.) *Die lopt daor zo moederziel henne* geheel alleen (Dho)

moederzielallien (ig) z. *moederzielallend*

moederzielallend (verspr.) Ook *moederzielallien* (verspr.), *moederzielallienig* (verspr.) bn.; pred. ['mudʁsilalɪ:nt/...] 1.

moederzorg - moelbaand

moederziel alleen *Ik bin hier moederzielallierend* (verspr., Nw)

moederzorg (Nt) - moederzorg

moedig bn.; -er, -st ['mudəx] - moedig: dapper, met moed *Die is d'r wel aorig moedig onder* (Nw), *Ze had een protte piene, mar ze dreug et moedig* (Ld), *d'r moedig an beginnen* (Spa), *een moedig mannegien* (Nbk)

moedveren ['mutf:əɾɪ], in *de moedveren hangen laoten* de moed verliezen (Bu, Db, Dhau, Nnk, Np, Nbk, Op)

moedwil (El, Ld, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ow, ba) de ['mutwil] 1. moedwil, boze opzet, vooral in *mit moedwil: Dat het hij mit moedwil daon opzettelijk* (Nbk, Np, Nw), zo ook *Hij gooide mit moedwil een stien deur de ruten* (Op), *Die jonge het mit moedwil mien fiets uut de odder brocht* (Ld, Obk), *Et is mit moedwil gebeurd* (El), *Et is niet altied moedwil* het is niet altijd boze opzet (ba)

moedwillig (Nbk, Np) [mut'w...] - moedwillig (z. ook *wilmoeds*): *Moedwillig het hij de boel vernield* (Np), *Dat het hij moedwillig daon* (Nbk)

moeflon (l) - moeflon

moefti (l) - moefti

moege (Diz, Np, Obk, Ol-Nl, Ow) Ook **maoge** (Dfo, Nbk) de ['mu:gə/'mɔ:gə] 1. houtmorm, houtworm *De moege zit d'r in* het is deels vermolmd, er zit houtworm in (Diz, Ow), *Die oolde kaaste zit vol moege* (Obk), *Daor zit de maoge in* (Np, Dfo)

moegsel (Ol-Nl, Ow, Sz) et ['mu:xs] (Ow), 'mux... (Ol-Nl)] 1. korrelige, droge hoorn in hoeven van koe of paard

moeilik z. *muuilik*

moeilikhied z. *muuilikhied*

moek (verspr. OS, ZW, Np, Ol-Nl, Sz) Ook **mok** (Bdie, Bu, Db, Dhau, Dho, El, Nt, Nw, Obk, Spa, Sz, Wol) de [muk/mək, ook mok (Nw)] 1. mok: bep. ontsteking bij paarden (aan de achterzijde van de koot; deze aandoening zou te genezen zijn o.m. door zonneschijn (Sz), door afgewerkte ma-chineolie of door er urine op te doen; thans gebruikt men als geneesmiddel een bep. spray) *Moek zat onder in de vetlokken van de bienen van de peerden* (Pe-Dbl), *Tussen de vetlokke en de hoeven begon de moek* (Ste), *Dat peerd hef moek an de poten* (Bdie), *Et husiesgoed wodde*

wel op moekpoten van een peerd smeerd as bestrieding tegen die moek (Np), *Mok an de bienen moej' de pispot op legen, dan moet et overgaon* (El, Bu), *Vroeger in Blankenham leuten ze zo'n peerd (mit mok) wel deur 't zeewater lopen* (Spa) 2. soortgelijke verschijnselen (met jeuk) bij een koe (Bu, Nw)

moeke (Bu, Dho, Diz, El, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Wol, ba, j, bl) de; -s, -n ['mukə] 1. moeder, z. ook *mem*, *moeder* (ook gebruikt als aanspreekvorm) *Zien moeke was allienig overbleven* (j), *Die mossen bloemen plokken veur heur moeke* (ba), *mien moeke* (Bu, El, Nw), *oonze moeke* (Bu, El, Nw), *Moeke, ma'k een stok koeke?* (Bu), *an moeke's rok hangen voortdurend in de direkte nabijheid van z'n moeder blijven* (Nw, Obk), zo ook *Hij hangt moeke an de rok* (El), *Dan leup ie moek' an de haand* dan was je een moederskindje (bl) 2. grote, dikke vrouw, in verb. (Bu, Np, bl) *een dikke moeke* een dikke vrouw (Bu, Np), *'t Wodt al een hiele moeke* ze is in verwachting: nl. aan de vorm van haar buik te oordelen (bl)

moekesjongien z. *moedersjoongien*

moekeskiend z. *moederskiend*

moekpote de; -n; ...potien ['mukpo:ətə] 1. mokpoot (bij een paard) *Dat peerd het moekpoten; dat jukt* (Ow, Np), *Moekpoten, dat bin zuchten, as ze te vule an ien stok niet van de stal kwammen; ie deden d'r niks mit, ze mossen buten, an et wark* (Nbk), *Et husiesgoed wodde wel op moekpoten van een peerd smeerd as bestrieding tegen die moek* (Np) 2. (ruw, inzake personen) dik been (Ld, Np, Obk, Wol) *Gao weg mit je moekpoten* (Np), *Die het van die moekpoten* (Obk)

moel z. *moele*

moelbaand (Bdie, Bu, Db, Dhau, Nbk, Np, Nw, Ow, Ste, bet. 2: Pe-Dbl) Ook **muulband** (Sz) ['mulbā:nt/'myl...] 1. muilband: leren riem, band om de bek van met name een hond of een varken, om het bijten te voorkomen *Vroeger kregen de motten een moelbaand om de bek d.i. om te voorkomen dat ze de kleine biggetjes doodbeten* (Ow, Ste), zo ook *Een varken dat kwaod was en biggen hadde, kreeg de moelbaand omme* [d.i. om de bek], *aers vrat hij de biggen op* (Dhau, Np), nl. ook

als alternatief voor plaatsing in een zeugkooi (Ste), *De hond het een moelbaand omme* (Nw), *As een koe himzels dronk, kreeg hij ok een moelbaand omme* (Db) 2. i.v.m. kiespijn tegen de mond aangebrachte band (die nl. warmte gaf (Pe- Dbl)) *Tegenwoordig doen ze gien moelbaand meer omme, ze gaon drekt naor de tandarts* (Pe- Dbl)

moele (bet. 1: Dho, Np) Ook **moel** (bet. 2: Obk) de; -n; -gien ['mulə] 1. moel: mond, vooral in *piene in de moele hebben* (veelal inzake kinderen) 2. grote muil *Die dikke hond had ok een grote moel* (Obk)

moelezel (Obk) Ook **muilezel** (Obk) de; -s; -tien ['mul.../...] 1. muilezel **moelkorf** (OS, Bu) Ook **moelkorf** (WS), **muulkorf** (Sz), **muilkorf** (spor.) ['mul.../.../ 'myl.../ 'mœjl...] 1. muilkorf *As een hond een kwaoie bek het, moet hij de moelkorf op hebben* (Dfo), *Et varken har de moelkorf op* d.i. ter bescherming van de biggetjes, z. ook *moelbaand* (Ow)

moelpeer z. **moelpere**

moelpere (Ma, Obk, Ol- Nl) Ook **moelpeer** (Diz), **muilpere** (Bdie, Nw), **muilpeer** (spor.) ['mul.../.../ 'mœjl.../...] - muilpeer: klap, in verb. als *een moelpere verkopen, ...geven*

moelwark (Dhau) et ['mul...] 1. grote mond, ook fig.: een brutale mond *Wat het die een groot moelwark* (Dhau)

moenieke z. **monieke**

moeniekemeziek z. **moniekemeziek**

moeniekespeulder z. **moniekesepeuler**

moer I Ook **moere** (bet. 3, 4: Nbk, Ste, bs: Dfo, Obk, Op, Ow) de; -en; -tien ['mu:ə(ə)/mo:ə] 1. (enigszins ruw) vrouw die moeder is (Dho, Np, Nt, Nw, Ow) *mien moer* (Nw), *mien vaer en mien moer* (Nt), *Gao mar naor je moer toe* (Dho), *Hij gaot achter zien moer an* (Nt), *Och, gao loch naor je moer* loop naar de pomp (Np), *Hij is veur de duvel zien moer niet bange* hij is nergens bang voor (Ow) 2. (van vee) dier dat moeder is (Bdie, Db, Dhau, Op) *De laomer lopen nog bij de moer* (Dhau), *...achter de moer an* (Bdie), *De laompies kun haost bij de moer weg* (Db), *Dat is now de moer van 't kalf, dat op de keuring de eerste pries kregen het* (Op) 3. moerhaas (Diz, Nbk, Obk, Ste) *De jaeger het een zieke moer uutscheuten moerhaas*

(Obk, Diz), *Moeren bin altied kot bij de huzen* (Nbk) 4. bijenkoningin (Bu, Ld, Np, Obk, Ow, bs: Dfo, Op, Obk, Ow) *De moer is mit een vlocht iemen vot* (Np), *een minne moer* onbevruchte moer (Ow), *een slechte moer* die alleen onbevruchte eitjes voortbrengt, waar nl. alleen darren uit komen (bs), *De laeste maniere van perberen om et volk te redden is et extra voeren van een warkbijje, die dan eigies leggen gaot; dat is dan de malle moer* (bs: Dfo, Ow) 5. in *gien moer* niets: *Ik heb d'r gien moer an* (Diz), *D'r was gien moer an* (Nbk), *Ik vien d'r gien moer an* (Db, Diz), *Ik snap d'r gien moer van* (Db), *'t Kan me gien moer schelen* (Nbk) 6. z. oer I * (tegen iemand wiens bezit eigenlijk niks voorstelt:) *Opschepper van je moers kapitaal!* (Np), (schertsend:) *Gao naor je moer en pis de kachel uut* loop naar de pomp, bekijk het maar (Np), *Gao naor je moer en laot je kammen* id. (Nw)

moer II (Sz) Ook **moor** (Obk) et 1. veen, moeras *We zitten hier veurgoed op 't moer, alles verzakt altied* we wonen hier beslist, stellig op het veen (Sz), *'G. zien moor' zeden we altied tegen een oold veen - derij'gien* waar vroeger turf greven was (Obk)

moeras Ook **meras** (spor.) et; -sen; -sien [mu:ə'ras/mə'ras] 1. moeras: laag, zeer drassig natuurgebied *D'r zitten nogal wat waertervoegels in 't moeras* (Diz)

moerasachtig (Nbk) - moerasachtig

moerasbos (l) - moerasbos

moerasgas (l) - moerasgas

moerasgebied (l) - moerasgebied

moerasgrond (spor.) - moerasgrond

moeraslaand (l) - moerasland

moerasplaante (l) - moerasplant

moerassig (Dfo, Nbk, Np) Ook **merassig** (spor.) [mu:ə'rasax/mə...] - moerassig **moerassig laand** (Nbk)

moeraswikke (fp) [mu:ə'raswikə] - vogel- wikke (fp)

moerbalke (Bdie, Dfo, Obk, Op, Sz) - moerbalk: van een zoldering (Bdie, Obk, Op) of van een gebint (Dfo) *Tussen de moerbalken van een zoolder liggen de kienderbalkies* (Obk), *De moerbalke is niet best meer, op disse zoolder kuj' niet meer veilig lopen* (Op), *De moerbalke gaot van mure tot mure* (Bdie)

moerbeie - moerwisseling

moerbeie (l) - moerbeie: moerbes, moerbeiboom

moerbeieboom (l) de; ...bomen; -pien ['m...] 1. moerbeiboom

moerbi'je (El) - moederbij, bijenkoningin

moerbulte (Bu) de; -n; ...bultien ['m...] 1. molshoop

moercel (bs: Obk) de; -len; -legien ['mu:ərsɛl] 1. koninginnencel in een bijenkorf of -kast, z. ook *moerdoppe*

moerdoppe (Bu, Nbk, Np, Ow, Pe-Dbl, bs: Dfo, Obk, Op, Ow) de; -n; ...doppien ['mu:ərdɔpə] 1. moerdop, koninginnencel of de lang opgetrokken vervolgfase ervan in een bijenkorf of -kast *De moerdoppe is groter as et aandere wark* (Np), *een eupen moerdoppe* moerdop die nog niet afgesloten is (bs: Dfo, Obk, Op, Ow), *een loze moerdoppe* begin van een moerdop waarin geen eitje komt (bs: Dfo, Op, Ow) 2. bep. moersleutel: nl. met dopvormig deel dat om de moer sluit (Np) *Een moerdoppe is ok een soort moersleutel, om moeren an te dri'jen* (Np)

moere de; -n; moertien ['mu:ərə] 1. moer (die op een schroef hoort), in het bijzonder: dop die op de as van het wagenwiel is geschroefd (aan het eind) *De moere moet d'r of, as 't waegenwiel smeerd wdden moet* (Dhau, Db), *De moere is d'r veur weg* (Dho), *De graod van de moere is beschaedigd, die kan d'r niet weer op* (Op), *Die moere zit hatstikke vaaste* (Ma, Wol), *de moere andri'jen* (Spa), *le kun een moere vaastedri'jen mit een moersleutel of een moerdoppe* (Np), *D'r moet een moere verdri'jd wdden* (Nbk) 2. z. *moer*

moereknippen z. *keuninginneknippen*

moerelle z. *merelle*

moergoed (j, bs.: Dfo, Obk, Ow) bn. ['mu:ərgut; aks. wisselt] 1. (van een bijenvolk) met een goede koningin (d.i.: die bevrucht is, legt of heeft gelegd) *As et volk weer een bevruchte moere het, dan is et moergoed* (bs: Dfo, Obk, Ow), *As de keuninginne legt dan is et volk moergoed* (j)

moerhaas z. *moerhaeze*

moerhaeze (verspr.) Ook *moederhaeze* (Dho, Ol-Nl), *moerhaas* (Sz) - moerhaas *De moerhaeze ligt nooit bij zien jongen in 't nust, hi'j komt allienig even om ze drinken te geven* (Ld), *De moerhaezen*

moen d'r over blieden (El), *De jaeger het een moerhaeze scheuten* (Diz)

moerhusien (bs: Dfo, Obk, Ow) Ook **moerkassien** (bs: Op), **moerkouwgien** (bs: Op) et; ...husies ['mu:ərhusin/...kasin/...kɔmxin] 1. klein kooitje met een stukje borstplaat (suiker) erop, met behulp waarvan men een bijenkoningin in een nieuw te vormen volk plaatst (de andere bijen vreten zich door de suiker heen)

moerig (Nw) bn.; -er, -st ['m...] 1. (van water) ijzeroer bevattend (z. ook *oerig*)

moerkassien (bs: Dfo, Op) et; ...kassies ['m...] 1. kastvormige tegenhanger van de *moerkörf*, z. aldaar (bs: Dfo, Op) 2. z. *moerhusien*

moerken (b: lm) g. lidw. ['mu:(ə)rkŋ] 1. wollegras

moerkörf (bs: Dfo, Op) de; ...körven; -ien ['mu:(ə)r...] 1. bijenkorf waarin men een *moerhusien* met een bijenkoningin plaatst met een paar honderd bijen (om een nieuw volk met een 'vreemde' koningin te vormen)

moerkouwgien z. *moerhusien*

moerloos (Dfo, bs: Dfo, Obk, Op, Ow) bn. ['mu:ərio:əs] 1. (van een bijenvolk) zonder koningin *een moerloos volk* (bs: Dfo) 2. z. *moederloos*

Moermandieet (spor.) - Moermandieet

moerpeerd (Sz) et; -en ['m...] 1. moederpaard, merrie *Dat moerpeerd is zo mak as een henne* (Sz)

moersleutel (Nbk, Np) - moersleutel *le kun een moere vaastedri'jen mit een moersleutel of een moerdoppe* (Np)

moervaaste (Bu, Nbk) - muurvast

moervool (Bu, Ow, Sz) et; ...volen; -tien ['m...] 1. vrouwelijk veulen

moervos (Np) de; -sen ['m...] 1. moedervos *Ik hebbe een moervos scheuten* (Np)

moerwark (Bu) et ['m...] 1. lang opgetrokken koninginnencellen in een bijenkorf of -kast, z. ook *moerdoppe*, *keuninginnestoel* 2. baarmoeder van een dier

moerwisseling (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) de; -s, -en ['m...] 1. in een stille moerwisseling: *Bi'j een stille moerwisseling het et volk een posien twee keuninginnen, die beide voerd wdden; op een gegeven ogenblik wodt de oolde keuninginne verdreven of ofbeten deur de jonge keu-*

ninginne (bs: Dfo)

moerziekte (Nbk, Nt, Ow) - moerziekte
moerzwaarm (bs: Obk) de; -s; -pien
 ['m...] 1. in *jonge moerzwaarm* (bs: Obk):
 hetz. als *bruidzwaarm*, z. aldaar
moes Ook *moeze* (Mun), *muus* (bet. 1-4:
 Nt, Spa, Sz) de; moezen; -ien ['mus/mys,
 mv.: my:zɔ] 1. bep. knaagdier: muis *D'r*
zat een moes achter et behang (Ma),
Pattie vrouwluden bin doodsbenauwd veur
een moes (Obk), *De katte hadde een dikke*
moes d.i. had een dikke muis gevangen
 (Nbk, Dho), *Die moes he'k et ni'jaor*
ofwunnen heb ik doodgeemaakt (Np), *Et tilt*
van de moezen van 't winter, veural in et
zaod, de onderste laoge er zijn ontzettend
 veel muizen (Ste), *Oonze arbeider stak de*
moezen die hi'j onder de roggebaarg vun in
de buse, en aovens kwammen de katten
him al tegen veur heur lekkere biet (Dfo),
De muus zit mit de kop in de valle (Spa),
Die moeze flapte mi'j net uut 't vallegien
 (Mun), *mit man en moes vergaon* (Db, Diz,
 Op, Ow), *katte en moes speulen* (Dfo, Spa,
 Db), *De moezen liggen d'r dood veur de*
spiende ze zijn erg arm (Dfo, Op, Ow, Ste,
 s: Obk), ook *...veur de (spies)kaaste* id.
 (Np), *...veur de kaaste* (Bu, Dho, Wol, El),
...veur et kammenet (Ld), *Ie kun wel een*
moes heuren lopen nl.: zo stil is het (Np),
 zo ook *Et was d'r zo stille, je heurden gien*
moes het was muisstil (Op), *Hi'j het ok een*
moes heuren piepen hij heeft er ook iets
 van gehoord (Op), *as een moes veur de*
katte zitten geen kant meer op kunnen
 (Ow), *'t Gaot zo vlogge as een moes in de*
maelzak het schiet in het geheel niet op
 (Ma), *opschieten as een moes in de*
maelzak nauwelijks vorderen, nauwelijks
 opschieten (n), *as een moes in de valle*
zitten (El, Op), *Hi'j het een leven as een*
moes in een maeltonne een heel goed leven
 (Np), *Hi'j was zo stille as een moes(ien)*
 hij was muisstil (Dho, Ld, Nbk, Np, b,
 Ma), *Ik hebbe et zo drok as een katte die*
een moes naozit op een lange hilde (Bdie),
Ze kun akkederen as katte en moes in het
 geheel niet (Obk) 2. in *de moes van de*
haand de muis van de hand *Ie kun soms*
kramp in de moes van de haand kriegen
 (Obk), *De moes van de haand is gevulig*
 (Dho), *Aj' et moesian van de haand*
verstoekt hebben, kuj' daor een boel last

van hebben (Obk), *een japs in de muus*
van de hand (Spa), zo ook *'k Hebbe een*
snee in 't moesian (Wol), *De waorzegger*
lest je toekomst in de moes van je haand
 (Ow) 3. (vaak mv. van het verkl. of mv.)
 bep. soort lange aardappel: muis (Np, Nw)
 4. bep. apparaatje behorend bij een
 komputer: muis (spor.) 5. moes van
 groente of vruchten, vooral: appelmoes
 (Np, Obk, Spa; in verb.: El, Ld), z. ook
 (appel)smots: *Daor he'k moes van maekt*
appelmoes (Np), *Maak hier mar moes van,*
die appels bin zo zuur (Spa), *Hi'j houwde*
et an moes in gruzelementen (Ld), zo ook
A'k je krieg, slao ik je tot moes (El) 6. z.
boeremoes * *As de katte van huus is,*
daansen de moezen (Nt, Ol-Nl, Ow,
 Pe-Dbl, Spa, Sz, Dho), *...piepen de*
moezen (Wol), *...speulen de moezen* (Dfo),
...daansen de moezen op 'e taofel (Op),
As de poes van huus is, daansen de moezen
 (Db), *Heur es, zee Pleures/Een moes op 'e*
zoolder/Ja, zegt Dove Jan/Tk heur 'm wel!
 (Dhau), (schertsend, met name gezegd
 wanneer de ander precies zegt waar het om
 gaat, datgene zegt waar de ander op
 wachtte:) *Daor heur ik je, 'zee dove Jouk,*
en d'r leup een moes over de zoolder mit
klompen an (Nbk), *Ie moe'n de moes niet*
op 't spek bienen hetz. als: je moet de kat
 niet op 't spek binden (Obk), *Dat moesian*
kriegt nog (wel) een stattien (Dfo, El, Op,
 Spa, Dfo), *...kan nog wel es een stat*
hebben (Np), *...het een stattien* (Nbk,
 Ol-Nl)

moesappel (verspr.) - moesappel (wsch.
 jonge ontflening, gewoner is *smotsappel*, z.
 aldaar)

moesblad (verspr.) et; ...blaeden; ...blattien
 [mu:zblat] 1. (ook verz.) blad van
 boerekool *Hael me even wat moesblaeden*
op (Obk)

moesian et; moesies ['musin] 1. kleine
 muis, z. *moes* (bet. 1-3) 2. bep. type koe
 (grijsachtig van kleur, met muisgrijze
 vlekken) (El)

moesianstikken (k: Ste) onbep. w.
 ['muisis...] 1. spelen van een bep.
 kinderspelletje (k: Ste)

moesies (verspr.) Ook *musies* (Nt, Spa,
 Sz) mv. ['muisis/'mysis] 1. bep. beleg:
 muisjes (eerder wsch. ook: hagelslag (Bu))
As d'r een kleine geboren was, kregen de

moesiesstille - moeten

kiender een bakke mit moesies (Db, Ld, Dfo), *Kiender bin gek op moesies* (Ow), *wat moesies op brood* (Bu), *beschuu't mit moesies* (Dhau, Dho, Ma, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Wol), *mit gekleurde moesies* (Pe-Dbl) **moesiesstille** z. **moesstille**

moeskleur (Op) de ['mus...] 1. muisgrijze kleur, met name van een bep. soort koe (Op)

moeskleurig (El, Np) bn.; -er, -st [mus...; aks. wisselt] 1. met muisgrijze kleur *een moeskleurig kattien* (Np)

moeskoppen z. **moezekoppen**

moesplaante (Dfo, Nbk) de; -n; ...plaan-tien ['mu:s..., 'mus...] 1. boerenkoolplant *Om disse tied moej' de moesplaanten bouwen* (Dfo)

moespot (Dfo) de ['mu:spɔt] 1. stampot van boerenkool en enig varkensspek en -vlees

moesson ['musɔn] - moesson *natte moesson* (l), *dreuge moesson* (l)

moessonbos (l) - moessonbos

moessonregen (l) - moessonregen

moesstampot (Bu) de ['mu:stampɔt, 'mus...] 1. stampot boerenkool

moesstille (Db, Nbk, Np, Obk) Ook **moesiesstille** (Ste) ['mustilə/'musistilə] - muisstil *De kiender zatten zo te luusteren, ze weren moesstille* (Obk)

moesstronke (verspr.) de; -n; ...stronkien ['mu:stɔŋkə, ook wel mus...] 1. stronk van een boerenkoolplant

moestuun (verspr.) ['mustyn] - (gruunte-tuun is vaak gebruikelijker) groentetuun *De goorn bij' oons thuus was vroeger de moestuun* (Dhau)

moet z. **moethond**

moete z. **mute**

moeten I st. ww.; onoverg.; het moeten ['mutɔ] 1. willen, van plan zijn *Ik moet nog even naor Oosterwoolde* (Ma), *Moef'm niet wat drinken?* (Nbk), *Ik moet bij' M. wezen* ik zoek M., de plek waar M. verblijft (v), *Wat moet de smid zo laete bij' de weg?* (ba), *Hij' moet altied zien gelijk kriegen* wil altijd gelijk hebben (Bdie), *Nee N., al die nije keunsten, ik moet d'r niks van hebben* ik wil het niet, zie het niet zitten (b), *Wat moet ie?* wat moet je, wat wil je, *Wat moet dat?* wat wil je daarmee, wat is je bedoeling daar, *Ze moet en zal die vent hebben* ze wil hem

hoe dan ook (Nbk), *Wat moet ik daor mit?* wat zou ik daar mee willen (doen), wat heb ik daar aan?, *Hij' mos en zol et hebben* (Nbk), *Ik moet neudig* d.i. naar de w.c., *Die vis moet ik niet, et is allemaol graot* wil ik niet hebben (alg., Dho), *Mij' mos ze niet, ik was te oold, moej' daenken* d.i. als vrijer, mogelijke echtgenoot (j), *Zoe'n kerel die moe'k niet* (bl), *Ik moet die man niet* ik zie hem niet zitten, wil niks met hem te maken hebben (Nbk) 2. de verplichting hebben om, de opdracht hebben tot *onder dienst moeten* d.i. onder militaire dienst, *Alle kiender die bij' meester zitten, mossen mitlopen aachter de kiste an* (v), *Dan moet hij' van de meester weer naor huus om dreuge kleren an te strupen* (v), *Now moej' goed luusteren!* (Nbk), *Ic moe'n niet rekenen dat daor melk en suker in kwam* reken maar niet (...) (j), *Et is hielemaol gien moeten heur, aj' niet willen dan gaot de reize niet deur* (Op), *Et moet gien moeten wezen* (Ow), *Et mos mar es moeten wezen, dan deden ze et niet* (Np) 3. genoodzaakt zijn tot, door de omstandigheden gedwongen, er niet aan ontkomen *In de haast moj' de turf uut et vene mennen* (Ld), *Iene was dood en iene zol een oge missen moeten* (v), *Vremd da'k daor nog zo vaeke an daenken moet* (v), *We moe'n an de maoltied* (Nw), *Et mos d'r wel een keer van koemen* het kon niet anders of (...) (Bdie), *Jim moe'n ok altied kribben* jullie ruziën ook altijd (Nbk), *Hij' het een raer ongelok had; et moet je mar overkommen* het zal je maar gebeuren (Diz), *Ik moet zeggen: ik was d'r betuterd van en ik vergat hielendal om te schieten* het valt niet te ontkennen, het is niet anders (b), *'t Spiet me veur jow, mar ik moet je een bekeuring geven* (b), *Dan was hij' 'm kwiet, zee ik, en mos hij' tot de buse nl. om te betalen* (b), *Ik zal mien personeel ontslaon moeten* (Spa), *Ik moet et es kwiet, al schaem ik mij' haost dood da'k mij' zo bestelen laoten hebbe* (j), *Now, d'r is mooi spul bij', dat moe'k zeggen* (b), *Moet dat now zo, De Groot?* is het noodzakelijk, kan het niet anders (b), *Dat mos ik wel doen* ik kon niet anders dan het te doen (Bu), *Et moet allemaol nog!* het is nog niet zover dat het werkelijk gebeurt, laten we eerst maar eens zien of

het gebeurt (Nbk), *Ze mossen 't es weten!* *As kiend al kon bi'j et bi'jtieden niet verkroppen waoromme as hi'j now miswassen was* (b), *Hi'j mos es weten, 't Was moeten mit dat jonge stellingen, eers hadden ze et trouwen nog wel even uutsteld 't was een gedwongen huwelijk* (doordat er een baby op komst was) (Nbk, Np, Ow, Ste, Obk), zo ook *'t Was te moeten, mit die twee* id. (Dho, El) en *Die moesten trouwen* id. (Nbk, Ste) 4. behoren, als vereist ervaren worden, ook zwakker: wenselijk zijn *Et moet gien moeten wezen* (Ow), *Now moej' weer slaopen, heur* (ba), *Dat had niet moeten, daor bin 'k aorig an bekocht* dat had niet behoren te gebeuren (Diz), *Die moet mit de matteklopper slaag krijgen met de mattenklopper* (Bu), *An de studie mos hi'j doe* (bl), *Ie moe'n je niet zo kwaod maeken, je* (Spa), *Ie moe'n me niet zo drijven, daor kan ik niet tegen* (Pe-Db1), *Mar ze moet niet kieken naor de rommel bi'j zo'e'n vri'jgezel as ikke* (j), *Mar aj' een boel drinken, moej' eigenlijk ok een stokkien eten hebben* (j), *Now moej' toch opholen hoe bestaat het* (Nbk, b), *Now moej' weten dat de iene van die knechten een hiele goeie sul was* (Obk), *Daor hewwe wat familie wonen, moej' weten* (p), *Now ja, hi'j hadde een praotslokkien op, moej' rekenen* (j), *Now moej' begriepen hoe die man scbrok, doe hi'j zag dat...* nu moet je je eens voorstellen hoe (...) (j), *Moej' mar es omme daenken!* let er maar eens op (Nbk, Ste), *Et gong oons vroeger krek zo, moej' mar daenken* (Nbk, Np), *Ie mossen bim een eigien geven* (b), *Wij mossen mar effen deur de neutegoorn* (b), *Ziezo, aj' de piepe now uut hebben, mossen wij mar gauw op berre* (b), *Omdat hi'j zo dudelik in zien boek een wereld zien lat die we niet hebben moeten* (bl), *Moe'n wij ze dan allemaole een pakkien sturen mit de post?* is het wenselijk dat (ba)

moeten II st. ww.; hulpww. van modaliteit; het moeten ['mutɔ] 1. indien iets zou zijn (zoals nader wordt bepaald) *Al mos ik d'r zels ok mit naor Liwwadden rieden, die brief zol op 'e tied ankommen* (Nbk), *Et mos mar es 'moeten'* [d.i. hier: verplicht zijn] *wezen, dan deden ze et niet gesteld* dat (Np), *De nette wodt tegenwoordig niet*

meer dreugen, of 't mos wezen in teneelstukken en indien toch wel, dan in toneelstukken (Spa) 2. naar verluidt zijn *Et moet een biezondere man west hebben* (j), *Die jongen hebben zundagaovend weer hiel wat uuthaeld, en D. moet d'r weer de permoter van wezen* (Op) 3. noodzakelijkerwijs of naar iemands opvatting zo zijn *De haemer moet argens op 'e dele liggen* (Nbk), *Hi'j moet vast miend hebben dat de katte him alle vleis opvreten hadde* (j)

moetertien z. *moetien*

moethond (Bdie, Spa, Sz, Wol en oost.) Ook **moet** (Ste), **moetvis** (Ste) de; ...honnen; voorn. aand.: ze ['muthont] 1. moethond, zeelt (Bdie, Db, Nw, Obk, Spa, n) *De moethond zeggen wij ok tegen van zeelte; gestoofd is ze erg lekker* (Sz), *As de vleeer blujt, begint de moethond te lopen; dan kuj' mit 't visken wel es iene vangen* (Obk) 2. meun, kopvoorn (Ma, Nbk)

moetien (Bu, Db, Nbk, Np, Nt, Obk, Op, Sz, Wol) Ook **moetertien** (Bdie), **moetje** (verspr.) et ['mutin/mutɔin/mutjə] 1. gedwongen huwelijk doordat de vrouw in verwachting is geraakt *Ze bin verleden weke trouwd mar et was al best te zien, et was een moetje!* (Sz)

moetje z. *moetien*

moetvis z. *moethond*

moeze z. *moes*

moezeballe (O1-N1) de; -n; -gien ['mu:zəbalə] 1. uilebal, braakbal

moezebekkien (Dfo) et; ...bekkies ['mu:zəbekin] 1. lang en spits gezicht, vooral m.b.t. het gedeelte om de mond

moezegat (Db, Nbk, Obk, b) ['mu:zəgat] - muizegat *Ik vrotte in et dreuge blad en bi'j de moezegatties* (b)

moezegezicht (verspr.) Ook **muzegezicht** (Nt) et; -en; ...gezichtien ['mu:zəgəzɪxt/'my:zə...] 1. gezicht als van een muis (lang en klein, spits)

moezegrös (Ste) Ook **moezegrus** (Ste) et ['m...] 1. zeer fijn gras

moezegrus z. *moezegrös*

moezehatte (Ste) et; -n; ...hattien ['mu:zə...] 1. klein hartje (fig.), angstig gemoed (Ste)

moezehollegien (Nbk, Obk) - muizegat

moezejacht (Nbk, j) de; -en ['mu:zəjəxt]

moezejaor - moezetane

I. (vooral van roofdieren:) jacht op muizen
As de oele op 'e moezejacht was (...) (J),
Onze katte was weer es op moezejacht
(Nbk)

moezejaor - muizenjaar

moezekatte (Op) de; -n; ...kattien
[ˈmu:zə...] **1.** kat die goed is in het vangen
van muizen

moezekeutel Ook **muzekeutel** (WH, Nt)
[ˈmu:zə.../ˈmy:zə...] - muizekeutel

moezekifsel (Ld) et [ˈmu:zəkɪfsɪ] **1.** (verz.)
snippers, kleine stukjes, ontstaan als ge-
volg van het knagen van muizen

moezekop Ook **muzekop** (WH) de; -pen;
...koppien [ˈmu:zə.../ˈmy:zə...] **1.** muizekop
*Dat gattien is zo klein, daar kan gien
moezekop deur* (Op), *Dat oolde wiefien, et
is krek een moezekoppien* (Np) **2.** (vaak
verkl.) spits, smal gezicht, klein, fijn hoofd
(verspr.), ook wel: persoon met zo'n hoofd
Die het ok een klein moezekoppien (Wol),
Hi'j het mar zo'n moezekoppien (Ma), *Ze
hebben van die moezekoppies in die femi-
lie* (Nbk), *Lillike moezekop!* (Ol-Nl, El)

moezekoppen (Db, Ma, Obk) Ook
moeskoppen (Dhau, Ow, Pe-Dbl, Sz) zw.
ww.; overg., onoverg.; moezekopte, het
moezekopt [ˈmu:zəkoptm/'mus...] **1.** moes-
koppin: stiekem praten, konkelen, vooral:
in donker *Wat moeskoppen ze daor
allemaol in donker?* (Dhau, Sz), *Wat hej'm
toch te moezekoppen, vertel oons ok es
wat d'r is!* (Obk), *Wat zitten jim daor te
moezekoppen?* (Ma), *Niet zo moezekoppen
en giechelen, praot mar luder, dan kun wij
et ok heuren* (Db)

moezelocht (Ld) de [ˈmu:zə...] **1.** geur van
één of meer muizen

moezelwien - moezelwijn

moezen I (Dfo, Obk) de; -s [ˈmu:zɔ] **1.**
bep. lekkernij van kokos met chocola
eromheen (Dfo, Obk), *Vroeger kochten
wij op Berkoper mark ok wel es een
moezen, ze kostten een cent* (Obk)

moezen II (Bu, El, Ld, Nbk, Ol-Nl, Op, b:
lm) zw. ww.; onoverg.; moesde, het
moesd [ˈmu:zɔ] **1.** vermengen (El, b: lm)
*veur de eterije van alles deur mekeer
moezen* (El) **2.** op muizen jagen (door
katten) (Nbk) * *As katten moezen, mauwen
ze niet als mensen - met name kleine
kinderen - iets lekkers krijgen, zijn ze niet
lastig, druk* (Ld, Ol-Nl, Op, Bu)

moezenissen (El, Ld, Np, Nt) [ˈmu:zənɪsɪ]
- muizenissen *Hael je mar gien
moezenissen in 't heufd* (Nt)

moezenust Ook **muzenust** (Sz, Nt), **muzenest** (Spa) [ˈmu:zənast/'my:zə.../...nest] **1.**
muizenest **2.** verwarde haardos achter op
het hoofd van een kind dat heeft liggen
woelen (Bu) *As kiender ommewoelen in
bedde gaot et haor in de tieze zitten, dan
hebben ze een moezenust aachter op 't
heufd* (Bu) **3.** (mv.) muizenissen (verspr.)
Wat het hij toch veur moezenusten
(Pe-Dbl), *Hi'j het last van moezenusten*
(Wol), *Hi'j lopt mit moezenusten in de kop*
(Dfo), *Ie zien overal moezenusten* (Ma), *je
moezenusten in 't heufd haelen* (Db, Dho,
El, Obk, Ol-Nl, Spa, Ow), zo ook *Ieder
jaor het ze et een posien op 'e zenuwen,
dan haelt ze alle moezenusten in heur
heufd* (Op), *Hi'j warkt 'm zels in de
moezenusten in de problemen* (Diz), zo
ook *We raeken goed in de muzenusten id.*
(Obk, Sz)

moezeoor et; ...oren; -tien [ˈmu:zə...] **1.**
oor van of als van een muis **2.** bep. plant:
muizeoor (fp)

moezepisserig (Ste) bn.; -er, -st [ˈmu:zə
pɪsɪsɪrɪç] **1.** met de geur van de urine van
muizen *D'r zitten hier moezen, et stinkt
hier moezepisserig* (Ste)

moezeplaog(e) (spor.) - muizenplaag

moezepote de; -n; ...potien [ˈmu:zə...] **1.**
(vaak verkl.) poot van een muis

moezer z. **moezard**

moezard (Ste) Ook **moezer** (Bu) de; -s;
...moezertien [ˈmu:zɛ(t)] **1.** iemand die niet
opschiet met z'n werk

moezesnutien (Nw) et; ...snuties [ˈmu:zə
snytɪn] **1.** muizesnoetje: snoetje van of als
van een muis

moezestappien (Dhau) et; ...stappies [ˈm...]

1. zeer klein stapje *De kiender vraogen om
de beurt: 'Hoeveul stappen mag ik doen?
Een haenestree of twee moezestappies?' Wat
die iene dan mar zee; net zo lange dat ze
die tikken kunnen en dan moech die
veurstaon* (Dhau)

moezestat de; -ten; -tien [ˈmu:zə...] **1.**
staart van of als van een muis

moezetane de; -n; ...taantien [ˈmu:zətā:nə]
1. tand van een muis **2.** (verkl.) bep. rand
aan breiwerk, vgl. *Et moezetaantien is een
soort breiraantien om et breiwerk dubbel te*

leggen, as ofwarking van bi'jglieks een trui of kienderkousen (Nbk)

moezetarwe - muizentarwe

moezetrappien (Ol-Nl) et; ...trappies ['mu:zə...] 1. klein trapje in kooitjes van muizen, waarop ze kunnen spelen

moezetroep (Nbk, Ow) de ['mu:zə...] 1. bende, troep die de aanwezige muizen vormen *We moe'n mar wat vergif hennetzen, die moezetroep kuwwe toch niet hebben in de gerage* (Nbk, Ow)

moezevalle (alg.) Ook *muzevalle* (WH, Nt) - muizeval

moezevanger Ook *muzevanger* (WH, Nt) - muizenvanger *De bosoele is nuttig, et is een echte moezevanger* (j), *Oonze katte is een goeie moezevanger* (Nbk)

moezevel Ook *muzevel* (WH, Nt) - muizevel

moezevergif (Db, Nbk) - muizegif

mof I de; -fen; -fien [mof] 1. scheldnaam voor een Duitser, mof *Die verrekte moffen, ie moe'n mi'j d'r niet van praoten* (vo) 2. z. moffe * (tekst van een bep. liedje) *Wat doen die moffen hier/Die moffen drinken poepebier* (Obk), (woordspeling op moffe en mof, nl. uit W.O. II) *Bin jow moffen van kaant? Om mien pat maeken ze alle moffen van kaant* wat mij betreft vermoorden ze alle moffen (Op)

mof II (Bu, Dhau, Dho, Diz, Ma, Nbk, Np, Nt, Nw, Obk, Op, Ste) Ook *muf* (Bu, Ma, Nbk, Np, Op, b) bn.; -fer, -st [mof/maf] 1. muf: nogal onfris en evt. enigszins vochtig van geur, smaak *Al wat mof is, eten we niet meer op* (Nbk), *De kaaste rokt zo mof* (Nw, Nbk), *Et rokt hier mof!* (Nbk), *De gotte is (aorig) mof* (Nw, Nbk), *Et mael rokt mof* (Np, Nt, Op, Nbk), *mof mael* (Ste), *moffe zemels* (Ste), *'t Haeverstro moch niet mof wodden, want dan wodden de peerden wel ziek* (Ste), *As huj mof is dan zit d'r stof in, en dan mag et peerd et niet hebben, die krigt d'r last van, een koe niet* (Bu), (bij vergelijking:) *Dan wi'jde d'r ok nooit es een frisse wiend deur pattie muffe gewoonten en ofsleten opvattingen* (b)

moffe (verspr.) Ook *mof* (verspr. OS, Bu, Diz, Ol-Nl, Wol) de; -n; moffien ['mofə /mof] 1. bep. koker van bont om de handen in warm te houden (El, Nbk, Np, Obk, Pe-Dbl, Spa, Wol) *Een mof, daor kon van*

weerskaanten de hanen in (Nbk), *Vroeger deden de vrouwluden de hanen in de mof* (Wol), *Een moffe was zoe'n 30 cm laank, van dik fluweel of bont; ze weren niet borduurd en waarm voerd* (Np), *In plaets van waanten dreugen de vrouwluden vroeger een mof om de hanen warm te hollen* (Nt, Ol-Nl), *De gegoede dames hadden vroeger nog wel es een mof* (Obk) 2. vuisthandschoen of hetzelfde als *halve haanske*, z. aldaar (verspr. west.) *Doe de moffen mar an, et is koold* (El, Ma) 3. handbeschermer op een rijwiel (Op) 4. leren huls, koker om de strengen van het paard, nl. daar waar de huid van het schuren te lijden kan hebben (Bdie, Db, Ld, Ma, Nw, Obk, Op, Pe-Dbl, Spa) *Ie konnen net zien waor de huud van et peerd tegen de moffe kwam, et haor was d'r helemaole uut* (Pe-Dbl), *De moffe mos d'r veur zorgen dat de buuk van et peerd niet schaaftde* (Spa), *De mof van de string was kepot* (Ma) 5. soort strop of beugel waarmee bep. onderdelen van een ploeg worden vastgezet (El, Bu), vgl. *De mof van de ploeg daor zet ie et veurploegien of rolmes mit vaaste* (El) 6. hetz. als het *strophoolt* bij een paard, d.w.z. bij een tweespan (Bu) 7. brede ring ter verbinding van twee pijpen, buizen (El, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Wol) *Aj' twee buizen an mekaar hebben willen, moet d'r een moffe omme* (Spa)

moffehoer (l) - moffenhoer

moffelen zw. ww.; overg. (bet. 1, 2, 4, 5), onoverg. (bet. 3); moffelde, het moffeld ['moflɛ] 1. toestoppen, stilletjes geven *Beppe moffelde me een kermiscent in de buse* (Ol-Nl) 2. stilletjes nemen en wegstoppen *Hi'j het et stiekem in de buse moffeld* (Nbk, Np, Diz, Wol) 3. knoeiend, traag bezig zijn (Nw) *Hi'j moffelt mar wat* (Nw) 4. een speciale behandeling geven door te lakken en in een moffeloven te drogen (Nw) *As een fiets moffeld wodde, dan wodde hi'j opni'j lakt en dan kwam hi'j in de moffelovend* (Nw) 5. flink eten (Nw) *Die moffelde nogal wat naor binnen at nogal veel* (Nw)

moffeloven z. *moffelovend*

moffelovend (Nw) Ook *moffeloven* (Nbk) ['moflɔ:bm(t)] - moffeloven *As een fiets (op)moffeld wodde, dan wodde hi'j opni'j*

moffig - moggepikkie

lakt en kwam in de moffelovend (Nw)
moffig (Bdie, Bu, Dhau, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ste) Ook *muffig* (Bu, Db, Dfo, Dho, Ld, Nbk, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbi, Spa, Wol) bn.; -er; -st ['mofəx/'mafəx] 1. moffig *Dat mael is aorig moffig* (Nw), ...*begint zo moffig te roeken* (Obk), *Et stinkt wat moffig* (Ste)
Moffrika (spor.) ['mofrika] - Moffrika
mogelijk z. *meugelik*
mogelijkhied z. *meugelikhied*
mogendhied (l) Voor -heid z. -hied ['mo:gnθit] - mogendheid: *natie een grote mogendhied* (l), *de grote mogendheden* (l)
mogge I (WS noord. van de *Lende*, Bdie, Dho, Nbk, Obk, Ste) Ook *mugge* (WH, bet. 4: Bu) de; -n; moggien ['mogə/'mʌgə] 1. (z. ook *vliege*) bep. insekt: de gewone vlieg (WS noord. van de *Lende*, Bdie, Dho, Nbk, Obk) *Ik heb een mogge in de thee* (Np), *N. is wel zoe'n goeie, zaachte man, die kan gien mogge dooddoen* hij zal geen vlieg kwaad doen (Op), *bliende mogge* soort steekvlieg, nl. blindaas, regendaas (Bdie, Diz, Np, Nw, Ol-Nl, Op, Spa, Sz, Wol): *Aj' zaiten te melken konnen de bliende moggen je ommeraek stikken* (Np), *Aj' een prik van een bliende mugge kriegen moej' d'r drekt eek* [azijn] *op doen, anders wodt et een dikke bulte* (Sz), *dikke mogge* blauwe vleesvlieg (Bdie, Nt), meestal: *blauwe mogge* id. (WS noord. van de *Lende*, Obk): *Aj' een blauwe mugge zien, moej' gauw zorgen daj' et vleis in de koelkaaste kriegen* (Spa), ook *dikke mogge* (Bdie, Nt), ook: veldwachter, agent van politie (WH, Mun, Np, Ol-Nl, Op, Wol) en aanduiding van een ouderwetse bromfiet (Ol-Nl), *Dat kiend is zo vlug as een mugge* (Sz) 2. gewone steekmug (Ste), verder in *van een mogge een* [of: *gien*] *olifaant maeken* (Diz, Np, Ol-Nl, Op, Wol, vo) 3. benaming voor vliegjes e.d. kleiner dan de steekmug (Bu) 4. kleine persoon, klein kind (Nt) *Kom hier, mogge!* (Nt) * *Moggen laete in de haast, gien winterse laast* (n), *As de moggen daansen, hoolt et op mit regenen* (Bdie, Pe-Dbi), *Mit stroop vang ie meer moggen as mit eek* (Nt), *Ok een mogge kan je et leven lastig maeken* ook een kleinigheid kan je dwarszitten, problemen veroorzaken (Bdie, Op, Sz), in het bijzonder: een klein kind kan lastig en

vervelend zijn (Bdie, Pe-Dbi, Nw)
mogge II (verspr.) tw. ['moxə] 1. bep. groot: goedemorgen
moggebeet z. *moggebiet*
moggebiet (verspr. WS noord. van de *Lende*, Db, Obk, Ow, Pe-Dbi) Ook *moggebeet* (Dho, Mun, Nw, Obk), *muggebeet* (El, Mun, Nw, Sz) ['mogəbit/...bɪ:t/mʌgə...] - muggebeet, ook wel inzake een gewone vlieg
moggebieter (Dho, Ol-Nl) de; -s; -tien ['m...] 1. hetz. als *wrattebieter* (Dho), z. aldaar, verder in * *N. M.* [naam rijmend op *klauwer*]/*Katteklauwer/Moggebieter/Beddeschieter* (Ol-Nl)
moggebulte (Bdie, Diz, Np, Nt, Nw, Ol-Nl, Op, Ste, Sun-Ot, Wol) Ook *muggebulte* (WH) de; -n; ...bultien ['m...] 1. bult die men krijgt na door een mug gestoken te zijn (spor. ook: door een vlieg)
moggedeuere (Bdie, Dho, Diz, Nt, Op, Wol) Ook *muggedeuere* (WH) de; -n; ...deurtien ['m...] 1. deur van horregaa
moggeëulie (l) de ['m...] 1. muggenolie
moggegaas (Diz, Mun, Nt, Op) Ook *moggegaes* (Np), *muggegaas* (Spa) et ['m...] 1. bep. soort fijn gaas, horregaa, vliegengaas, nl. om vliegen etc. te weren (gebruikt in horren, deuren e.d.)
moggegaes z. *moggegaas*
moggeglas (Bdie, Dho, Diz, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Wol) Ook *muggeglas* (WH) et; ...glaezen ['m...] 1. bep. glas dat van boven dicht is en van onderen deels open, met zoete stof erin om vliegen mee te vangen
moggehanger (Nt, Ol-Nl, Op, Wol) Ook *muggehanger* (Sz) - vliegenvanger: in de vorm van een lange, kleverige strip papier die hangt
moggejaor (Diz) et; -en ['m...] 1. jaar waarin er veel *moggen* zijn (gewone vliegen) *'t Is een echt moggejaor* (Diz)
moggeklapper (Wol) Ook *muggeklapper* (WH) - vliegeklap, vliegemopper
moggeklied (Nt) et ['m...] 1. net tegen vliegen en muggen, muggennet (Nw)
moggenet (Bdie, Dho, Nt, Ol-Nl, Op, Wol) Ook *muggenet* (Sz) - muggennet
moggepikken z. *moggepikkie*
moggepikkie (Nt) Ook *moggepikken* (mv.: Ol-Nl) et; ...pikkies ['moxəpikɪn] 1. stip bestaande uit vliegstront *een moggepikkien op 't glas* (Nt), *De ruten zitten vol*

moggepikken (Ol-Nl)

moggepote (spor. west.) de; -n; ...potien ['m...] 1. poot(je) van een vlieg

moggeraem (Bdie, Ol-Nl) - hor, nl. tegen insecten

moggerig (Bdie, Diz, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Ste, Sz, Wol) Ook **muggerig** (Spa)

bn.; -er, -st ['mogʁax/'may...] 1. met veel vliegen *Et was moggerig bi'j 't melken* (Wol), *'t Loopt zeker tegen aander weer, 't is zo moggerig as de pest* (Ol-Nl) 2. hinder ondervindend van vliegen e.d. (Spa), in zinnen als *De koenen waren slim muggerig onder 't melken* (Spa)

moggeschiet (Op) de ['mogəskit] 1. vliegscheet, hoopje vliegestront

moggestift (l) - muggestift

moggestik (Bdie, Db, Obk, Op, Ow, Spa, Wol) Ook **muggestik** (WH) de; -ken; -kien ['m...] 1. steek of beet van vlieg, mug e.d.

moggestront (Bdie, Op, Sun-Ot) - vliegestront

moggetied (Bdie, Dho, Diz, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Ste, Wol) Ook **muggetied** (WH) de ['m...] 1. tijd, periode waarin er veel vliegen en/of evt. steekmuggen e.d. zijn

moggevangen (Bdie, Ol-Nl, Pe-Dbl) onbep. w. ['mogə...] 1. vangen van vliegen (gewoonlijk de gewone huisvlieg)

moggevanger (Bdie, Nt) Ook **muggevanger** (Spa) - vliegenvanger: in de vorm van een lange, kleverige strip papier die hangt

moggeziften (Bdie, Np) Ook **muggeziften** (spor.) onbep. w. ['mogəziftŋ/'ma...] 1. muggeziften *Dat is iene, die zit altijd te muggeziften* (Np)

moggezifter (Dho, Nt, Ol-Nl, Op, Ste, Wol) Ook **muggezifter** (Bu, Dfo, El, Sz) ['mogəziftŋ/'mayəziftŋ] 1. muggezifter

moggezifteri'je (Dho) [...siftŋ'tjə] - muggezifterij

moggezaam (Bdie, Dho, Ld, Ma, Obk, Op, Wol) Ook **muggezwaarm** (WH) de; -s ['m...] 1. zwerm vliegen (Bdie, Dho, Obk, Op, Wol) 2. zwerm steekmuggen (Dho, Ld, Ma, Obk, Spa)

moh. - afkorting van *mohammedaon(s)*

mohair [mo:'he:əɹ] - mohair

mohairen (spor.) [mo:'he:əɹŋ] - mohairen

Mohammed [mo:'hamət] - Mohammed

mohammedaon(s) z. *mohammedaon(s)*

mohammedaon (l) Ook **mohammedaon** (spor.) [mo:hamə'dɔ:n/'...dā:n] - mohammedaon

mohammedaons (l) Ook **mohammedaans** (spor.) [mo:hamə'dɔ:s/'...dā:s] - mohammedaans

moj (ZW, Db, Dfo, Dhau, Dho, Ld, Np, Op, Ow) tw. [moj] 1. informele groet (door sommigen ook all. gebruikt in de ochtend (Np, Pe-Dbl, Spa, Sz) of door jongeren (Dfo)) *Moj, daar was ik dan, we zullen mar gauw beginnen, donkt me* (Op), *As ik morgens iene tegenkomme, zeg ik van moj* (Np)

mok (Bdie, Bu, Ld, Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl) de; -ken; -kien [mɔk] 1. mok: bep. drinkbeker (Bdie, Bu, Ld, Nbk, Nw, Obk) 2. molm, vermolming (van hout) (Ol-Nl) *In dat bientwark zit de mok* (Ol-Nl) 3. zachte, vuurvaste specie (Obk) *Een bakkersoven wodt metseld mit mok* (Obk) 4. z. *moek*

moker ['mo:kɹ] - moker, vuisthamer *Et messelwark van dat oolde huus was zo geve, dat ze de moker neudig hadden om de muren kepot te kriegen* (Obk), *Geef d'r mar een klap mit de moker op* (Wol), *'t Was net al kree'k een klap mit de moker* (Nt)

Mokerheide [mo:kɹ'hejdə] - Mokerheide *Loop naor de Mokerheide* loop rond, loop naar de pomp (verspr.), *op 'e Mokerheide* zeer afgelegen, zeer ver weg (Db, Ow, Pe-Dbl): *Jim konnen wel op 'e Mokerheide wonen, zo veer bin jim vot gaon te wonen* (Db), *Die zit op 'e Mokerheide* ik zou niet weten waar hij zit (El), *Zat hi'j mar op 'e Mokerheide* ik wens hem het lazarus (Bu, Nt)

mokka ['mɔka] - mokka: mokka-koffie, mokka-crème

mokka-ies - moka-ijes

mokkagebakken - mokka-gebakje

mokkakoffie - mokka-koffie

mokkapunt - mokka-punt

mokkasmaek - mokka-smaak

mokkataart - mokka-taart

mokkel (verspr.) de; -s; -tien ['mɔk] 1. gezonde jonge vrouw (veelal: die mollig is) *Een dikke mokkel is 't!* (Ol-Nl), *Wat een mooie mokkel* (Nbk), *een heldere mokkel* (Nbk) 2. (meestal schertsend:)

mokken - molleslaod

meisje waarmee iemand verkering heeft (Nbk), *Now, hej' al een mokkel?* (Nbk), *'k Bin naor de mokkel west* (Nbk)
mokken (verspr.) ['møkŋ] - mokken, mop-pere*n* *Hi'j zat daor te mokken* (Nbk)
moks (Ma) de; -sen ['möksəs] 1. stommerik
Mokum (spor.) et ['mo:kəm] 1. Mokum: Amsterdam
Mokumer (spor.) ['mo:kəmɹ] - Mokumer
mol z. *molle*
Moldavië (l) [mɔl'da:wijə, ...vijə] - Moldavië
Moldaviër [mɔl'da:wijɹ, ...vijɹ] - Moldaviër
Moldavisch bn. [mɔl'da:wis, ...vis] 1. Moldavisch
molekule de; -s, -n [mo:ələ'kylə] 1. moleculè
molkat (Spa) de; -ten ['mɔlkət] 1. bep. apparaat met behulp waarvan men mollen vangt
molkenkelder z. *melkkelder*
molle Ook *mol* (spor.) de; -n; -gien ['mɔlə] 1. bep. zoogdier: mol 2. molteken (spor.)
mollebone (Db, Ld, Ma, Nw, Obk, Pe-Dbl, Spa, Sz) de; -n ['mɔləbɔ:ə'nə] 1. (weinig gebruikt) paardeboon, vooral: grote of kleinere soort tuinboon (Db, Ld, Ma, Nw, Obk, Pe-Dbl, Sz) *Mollebonen voerden ze vroeger wel an de peerden* (Pe-Dbl), *Mollebonen wodden soms deur de meensken ok wel gekookt eten* (Obk), *In Grunningen wodden mollebonen wel reusterd en zo opeten* (Db), ook tuinboon (Nw) 2. (scheldnaam, schertsende benaming) Groninger (Obk, Spa)
mollebult z. *mollebulte*
mollebulte Ook *mollebult* (Db, Nbk, Np) de; -n; ...bultien ['m...] 1. molshoop *mollebuten stri'jen mit de schoppe* d.i. verspreiden (Nw), (schertsend:) *We hangen 'm op an de hoogste mollebulte* we zullen hem ophangen (aan de strop) (Nbk, Ste), vandaar ook schertsend tegen kinderen: *Za'k je ophangen an de hoogste mollebulte?* (Nbk), *Ze hebben altied et zwad mit de mollebuten* ze stellen het altijd voor dat ze pech hebben, dat het ongeluk hen treft, dat het hen niet voor de wind gaat (Ste)
molledood (Op) et ['mɔlədo:ət] 1. bep. gif

tegen mollen
mollegang (ZW, Db, Op) - mollegang
mollegat (Op) - mollegat
mollegeld (Bdie, Pe-Dbl) ['mɔlə...] - mollegeld
mollehond de; ...honnen; ...hontien ['mɔlə hont] 1. (vaak verkl.) mollehondje *Kleine N. leup ok weer te mollevangen en zien mollehontien had hi'j bi'j him* (Ld), *Sietsie had bi'j zien oolden een mollehontien en dat nam hi'j dan mit* (vo)
mollejacht (Bdie, Pe-Dbl) - mollejacht
mollejaegen (Bdie, Db) onbep. w. ['m...] 1. hetz. als *mollevangen*, z. aldaar
mollejaeger (Bdie, Db, Nw) de; -s ['m...] 1. hetz. als *mollevanger*, z. aldaar
molleklem z. *molleklemme*
molleklemme (verspr.) Ook *molleklem* (Db, Dfo, Dhau, Ma, Nbk, Op) de; -n; -gien ['mɔlə...] 1. bep. klem die men in de grond plaatst om mollen mee te vangen *een molleklemme zetten* (Spa)
molleknippe (verspr.) de; -n; ...knippien ['mɔləknipə] 1. hetz. als *molleklemme*, z. aldaar: bep. klem waarmee men mollen vangt *Op elk aende zette ie zo'e'n oolderwetse klem, een molleknippe* (Nbk)
mollekop (Op) de; -pen; -pieren ['m...] 1. kop van een *molle*
molleloop (Op, Ste) de; ...lopen; ...lopien ['m...] 1. hetz. als *mollerit*, z. aldaar
mollen (spor.) ['mɔln] - mollen: iets kapot maken, ook wel: zeer hardhandig aanpakken, vgl. *De voetballer wodde mold* d.i. tijdens het spel (Nbk, Nt)
mollenust (Ld) et; -en; ...nussien ['mɔlə nast] 1. nest van een mol
mollepote (Nbk, Op) de; -n; ...potien ['m...] 1. mollepoot
molleril z. *mollerille*
mollerille (Db, Ld, Nbk, vo) Ook *molleril* (Dfo) - mollerel: mollegang aan het aardoppervlak *De tuun zit vol mollerillen* (Nbk)
mollerit (verspr.) de, et; -ten; -tien ['mɔlərit] 1. mollerel, mollerit: mollegang vlak aan het aardoppervlak *Molleritten zitten vlak onder de grond* (Ste), *Een molle gaot geregeld deur zo'e'n mollerit* (Bu), *D'r leup een mooi mollerit deur de dam* (Np)
molleslaod (Nbk, Nw) Ook *molslaod*

(Dho, Nt, Obk) de, et ['mol(ə)slə:t] 1. jonge slaplantjes waarvan men het blad al wel eet (Nbk, Nw) 2. molsla: blad, wortels van de paardebloem die wordt gegeten (Dho, Nt, Obk) *Molslaod is een gekweekte peerdebloeme, de wottels wo'n eten as gruuinte* (Obk)

molletane (Nbk) de; -n; ...taantien ['m...] 1. molletand

molleteken (l) Ook **molteken** (l) ['mol(ə)...] - molteken

mollevangen onbep. w. ['moləfəŋ:] 1. mollen vangen (vooral: mollejacht houden door een boer, arbeider of evt. door een andere persoon, die nl. verdient aan het verkopen van mollevellen, z. ook *mollevanger*) *Kleine N. leup ok weer te mollevangen en zien mollehontien had hi'j bi'j him* (Ld), *En doe et haast wodde en d'r niet zoveule wark op 't laand was, kreeg Sietse wel es permissie van de boer om et laand in te gaon te mollevangen* (vo)

mollevanger de; -s; -tien ['moləfəŋ(g)ɾ] 1. iemand die mollen vangt (vaak vooral: om daaraan te verdienen) *B. is in disse omgeving de mollevanger, d'r ontkomt 'm niet gauw iene* (Dhau, Db), *Sommige mollevangers vangen dattig mollen daes* (Nt), *Vroeger weren d'r mollevangers die paktten ze wel mit de schoppe, ok wel mit knippen; ze struupten ze en de vellen kwammen op een plaankien achter de kachel te drugen* (Dfo) 2. mollehondje (Dfo, Diz, Nbk, Nw, Spa, Ste, Sz, Wol) *Da's een beste mollevanger!* (Wol, Spa) 3. (mv.) lange laarzen (Pe-Dbl)

mollevangersweer (Ld) et ['m...] 1. weer dat geschikt is om mollen te vangen *Roezig weer is mollevangersweer* (Ld)

mollevangst (Bdie, Pe-Dbl) - mollevangst
mollevel - mollevel: vel van een mol *Een mollevel brocht vroeger nog wel es een goeie pries op, mar now, is et haost niks meer weerd* (Op), *Ze spiekerden ze op een lang, smal plaankien, die mollevellen, want ze mossen drugen en rekken, d'r wodden maantels van maakt. Ie hadden blaanken en zwatten, zwatten brochten minder op; zaj' an de binderkaant, dan weren de vellen niet zo kleurecht* (Nbk), *Mollevellen span ie op een plaankien* (Ld, Ma), *...spiekerden ze op een plaankien om te drugen* (Np), *'t Is zo zaachte as een mollevel* (Dho, El,

Pe-Dbl)

mollevellen (spor.) bn.; attr. ['moləfəŋ] 1. van mollevel, ook: als van een mollevel, vgl. *De jonges hadden vroeger nogal es mollevellen broeken an* d.i. van zacht katoen (Ow)

mollig bn.; -er, -st ['moləx] 1. (van personen:) mollig *Dat kiend is een mollig dinkien* (Np), *Ze het lekkere, mollige aarms en bienen* (Nbk) 2. (van grond:) zacht en vruchtbaar (Ste) *De grond wodt wel mollig* (Ste)

mollighied (Nbk), voor -heid z. -hied ['moləxhit] - molligheid: het mollig zijn in lichamelijk opzicht *Et is ien en al mollighied wat d'r an zit bi'j die meid* (Nbk)

molm (Db, Dhau, El, Np, Obk, Ol-Nl, Wol) de [molm, ...ləm] - molm uit hout ontstaan, vermolming van hout *Daor zit de molm in!* (El), *Die oolde stoel zit vol molm; die moet uut de kaemer, anders komt et ok nog in et ere huusraod* (Db, Np, Wol), *Die plaanken zitten onder de molm* (Np, Wol, Obk), *Ik heb de molm in de meubels* (Ol-Nl)

molmerig (Spa, Ow) bn.; -er, -st ['mol(ə)mərəx] 1. met *molm*, hetz. als *molmig*, z. aldaar *'t Is zo molmerig as wat* (Ow), *Die plaanke is aorig molmerig* (Spa)
molmgatien (Sz) et; ...gatics ['m...] 1. gaatje door molm ontstaan

molmig (Bdie, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Sz) [molmɔx, ...ləmɔx] - molmig: een beetje tot molm vergaan (inzake hout) *Dat molmige hoolt is niks meer weerd* (Pe-Dbl), *Die grote kaaste ok, die is hielemaol molmig* (Op)

molslaod z. *molleslaod*

molteken z. *molleteken*

molton I (Nbk) et ['molton] 1. bep. stof: molton *'t Is van molton* (Nbk)

molton II (Bu) de; -s ['molton] 1. moltondeken

molton III bn.; attr. ['molton] 1. molton *een molton deken* (Bu, Nbk, Np)

moltondeken ['m...] - moltondeken

Molukken [mo:'lakŋ] - Molukken

Molukker [mo:'lakɾ] - Molukker

Moluks (spor.) [mo:'laks] - Moluks

mom [mom], in *onder et mom van onder* de schijn van (spor.)

mombak (Dho, Nbk, Op, Pe-Dbl, Spa)

mombakkes - mond

Ook **mombakkes** (Np) ['mombak(əs)] - mombakkes, masker
mombakkes z. *mombak*
moment z. *mement*
momenteel (spor.) [mō:'mēn'ti:l] - momenteel: tegenwoordig *Ze hebben momenteel weinig inkomsten* (Nbk)
momentelik (Nbk) bw. [mō:'ment[ək] 1. op het ogenblik, momenteel *Momentelik kuwwe d'r niks mit* (Nbk), *Zoks doen ze momentelik niet* (Nbk)
momentgebeuren (Sz) et [mō:'ment xəb:l:əŋ] 1. gebeurtenis van één bep. moment, van een zeer kortstondige periode *Een netuurverschiensel is wel een momentgebeuren* (Sz)
momentopname (l) - momentopname (fig.)
mommelen z. *mummelen*
mommeler z. *mompelder*
mompelder (El, Nw) Ook **mommeler** (El) de; -s ['momp|dɛr/'mom|ɛr] 1. iemand die onduidelijk praat
mompelen ['momp|ɛn] - mompelen: nogal binnensmonds, half verstaanbaar praten *Hij mompelt mar wat* (El, Nbk), *Hij zegt niks, mar mompelt in himzels* (b)
mompelkont (Spa) de; -en; -ien ['m...] 1. iemand die mompelend, onduidelijk praat
mompelpot (Spa) de; -ten; -tien ['m...] 1. iemand die mompelend, onduidelijk praat
Monako [mō:(ə)'na:ko:, ...kom] - Monaco
monarchie (l) de; -nen [mō:'ənar'xi] 1. bep. staatsvorm: monarchie
monbretia (Nbk, fp) [mom'brɪ:tsija] - montbretia
mond de; -en; montien [mont] 1. mond (van een mens, ook wel van een paard) *Hij leup mit een piepe in de mond* (Nbk), *Ik heb priene in de mond* d.i. meestal: ik heb tandpijn, kiespijn (Wol), *De mond dot me zeer* id. (Dho, Nbk), *Hij het de mond wat schieve* hij heeft een scheve mond (Nbk), *Heur mond en ogen lachten/Ze raodde mien gedachten!* (...) (ba), *Die praot mit een holle mond* met een tandeloze mond (Dfo), *De mond trekt je bij mekeer, zo zoer is et* (Dfo), *Hij trok een betien mit de mond* z'n mond maakte een trekkende beweging (Nbk), *Dat kiend is heur mem uut de mond sneden* lijkt als twee druppels water op haar moeder (Obk), *Dichte gedienen is d'r veur dat ze je van*

buten de eerpels niet in de mond tellen is om te voorkomen dat mensen niet binnen kunnen kijken, lett.: is om te voorkomen dat ze zo goed naar binnen kijken dat ze het aantal aardappels kunnen tellen dat je eet, dat ze haast kunnen bepalen hoeveel aardappels je nog net in je mond zou mogen laten gaan (Nw), *de mond ofvegen* (lett.), (bij het zien van, de gedachte aan iets dat lekker is:) *Et waeter komt me in de mond* ik watertand (Nbk, Np), *...lopt me in de mond* id. (Nbk), *iene stroop om de mond smeren* iemand vleien (Spa), *de mond verbranen* (Dhau, Dho, Obk), *mit eupen mond staon te kieken* met grote verbazing (Nbk, Np), *...te luusteren* enz. (Nbk, Np), *mujte hebben om de mond eupen te hopen* moeite hebben om rond te komen (Op, Nw), *Ie meugen niet mit een volle mond praoten* (Nbk, Dhau), *Hij praot mit zoe'n mond vol* hij is moeilijk verstaanbaar, nl. 'met volle mond', alsof hij z'n mond vol heeft (Nbk, Np), *iene et brood uut de mond stoten* (Np), *iene et eten uut de mond kieken* er jaloers op zijn dat de ander lekker eet, zelf diens eten ook graag willen (Bdie, Nbk, Pe-Db1), ook in toepassing op handen die hun baas enz. zien eten (Nbk), *zo tussen mond en lippen* tussen neus en lippen door om vervolgens over iets anders te beginnen (Dho), *Ie moe'n de mond hopen* hou je mond, wees stil, praat niet mee, *Hool je (de) mond!* (Nbk), *Hool de mond!* (Nbk), *Hool je mond dichte!* (Nbk), *Hool je grote mond es dichte!* praat niet zo brutaal, meng je niet zo nadrukkelijk in het gesprek (Dhau, Nbk), *Ze het de mond gien ogenblik dichte, et is een echte rabbelschute* (Sz), *een grote mond hebben*. *Ie moe'n niet zoe'n grote mond hebben, dat staot je niet zo mooi* (Pe-Db1), *...opzetten* (Ld, Np, Op, Ow), *iene een grote mond geven* zich brutaal uitdrukken tegen iemand (Bdie, Pe-Db1), *een grote mond eupenscheuren* opzetten (Diz), *Hij het een grote mond en een klein hattien* hij heeft wel een grote mond maar durft niet veel als het menens wordt (Obk), *gien blad veur de mond nemen* (verspr.), *iene wat in de mond geven* zodanig praten dat je iemand suggereert een bep. iets te zeggen, over een bep. iets op de beoogde wijze te praten

(Spa), zo ook: *iene wat in de mond leggen* id., zodanig praten dat de ander er alleen nog maar mee kan instemmen (Bdie, Pe-Dbl), *Hoe durf ie dat in de mond te nemen* hoe durf je dat te zeggen (Bdie, Pe-Dbl), *iene naor de mond praoten* (Bu, Dho, Nbk, Nw), (van iemand die heel weinig zegt/antwoordt:) *Ik mos 'm de woorden uut de mond trekken* (Op), *Hi'j het haost nog gien mond eupendaon* hij heeft nog maar heel weinig gezegd (Nbk, Np), *Dan moej' je mond ok eupendoen!* zeg dan wat je wilt, meld het dan! (Nbk), *je mond veurbij praoten* (verspr.), *mit de mond vol tanen zitten, ...staon* (Nbk, Np, b): *Mar now ik echt wat zeggen moet, stao 'k mit de mond vol tanen* (b), *Hi'j lopt mit de mond vol tanen* hij heeft geen tanden meer (Np), *mit twee monden praoten* tegen de een het tegenovergestelde zeggen van wat men de ander zegt, dubbelhartig zijn (Spa), *Lao'we de mond d'r mar niet in stikken* laten we ons er maar niet mee bemoeien (door erover te praten), laten we ons maar niet in dat gesprek mengen (Ste), *Dan haj' de mond d'r mar niet in stikken moeten* dan had je je er maar niet mee moeten bemoeien (Ste), *Die stikt zien mond overal in* mengt zich in elk gesprek, bemoeit zich overal mee (door te praten) (Obk), *Jan wol d'r niet veule praot over heuren, mar doe Haarm dat zee van et hujjen, sleug zien vrouw de mond d'r ok in* begon er flink over mee te praten (vo), *Hi'j is grof in de mond* is ruw, grof in z'n wijze van uitdrukken (verspr.), *'k Heb et uut zien eigen mond* ik heb het hem zelf horen zeggen (Bdie, Pe-Dbl), *'t Is iene die slim bertaol is in de mond* die een brutale mond heeft (Ste), *een bertaole mond* (Nbk): *Hool je bertaole mond toch es een keer* (Nbk), *Aj' een bertaole mond hebben willen, gaoj' mar op bedde* (Nbk), *Ie hebben de mond niet thuuslaoten* je kunt goed praten (Nw), zo ook *Hi'j kan goed zien montien reuren* praat veel, weet zich goed te doen gelden in een gesprekssituatie (Spa), *Die is niet op 'e mond valen* (Obk), *...op zien montien valen* (Nbk) en *Hi'j het de mond op 't rechte plak* (Obk), *Die het de mond op 't goeie plak* die persoon kan goed praten (Obk, vo), *...et montien op et goeie plak* id. (verspr.), *...zitten* id. (Diz, Nbk), *N. is*

goed mit de mond id. (Ste), *iene de mond snoeren* (Nbk, Obk, Ol-Nl, Ow, Wol), *de mond in beide hanen hebben* een groot woord hebben, een grote mond opzetten (El, Obk, Wol), ook: goed kunnen praten (Obk), niet gauw zijn mond voorbij praten (Ld), *Hi'j het et wel in de mond, mar niet in de daoden* hij zal veel ondernemen als je hem zo hoort, maar er komt meestal weinig van terecht (Ma), *iene de woorden uut de mond nemen* zeggen wat de ander net van plan was te uiten (Bdie, Op, Pe-Dbl), *...haelen* id. (Bdie, Diz, Ma, Pe-Dbl), *Hi'j het d'r de mond vol van* hij praat daar eigenlijk alleen maar over (El, Nbk, Np, Wol), *Ieder het d'r de mond vol van* iedereen praat over niets anders (Ol-Nl), *Hi'j het d'r de mond vol van, mar laot hij mar op 'm zels passen* hij zegt voortdurend wat hij ervan vindt, maar laat hij beginnen zelf alles goed te doen (Sz), *De mond raffelt him haost uut* hij praat zeer druk, zeer veel achter elkaar (b), *Die staot de mond nooit stille* hij praat altijd (Nbk, Np), *Et vul me zo uut de mond* ik liet het me zomaar ontvallen (Nbk, Np), *Die zegt wat him in de mond komt, et is een echte flapuut* hij zegt wat hem in z'n gedachten komt, hij weegt niet af wat hij wel en niet kan zeggen (Diz), *Et gaot van mond tot mond* de mensen vertellen het aan elkaar door (Np), *Die moet een slot op 'e mond hebben* hij praat veel te veel (Nbk, Np), ook: hij is loslippig (Np, Nbk), *Hi'j daenkt dat de gebraoden doeven him zo in de mond vliegen* dat hij er komt zonder iets uit te voeren (Sz, El) 2. ovenmond (El, Ol-Nl, Pe-Dbl, Sz) *De mond van de oven ston eupen* (Sz, Pe-Dbl), *De kolen mossen in de mond van de oven gooid wodden* (El) * *Grote mond en kleine daoden* (Obk), (scherstend:) *Beter de mond verbraand as de bri'j* (Nbk), (van iemand die te dik is, of inzake iemand die niet te dik wil worden:) *Elk pontien gaot deur 't montien* (Sz), *De mond kan heel wat deur* die persoon roddelt nogal over anderen (Sz), *De morgenstond het goold in de mond* (Db, Dho, Diz, Op), *Zo van mond, zo van kont* wie vieze, gore praatjes heeft, zal een dienovereenkomstige aard hebben (Nbk), *Waar et hatte vol van is, stroomt de mond van over* (Bdie, Bu, Dho, Diz, Nbk, Np,

mond- en klauwzeer - mondvol

Obk, Op, Ow, Wol), ...lopt de mond van over (Ol-Nl, Sz, El), *Bitter in de mond, maekt et hatt' gezond* (Np, Pe-DbI), *Braoden doeven vliegen je zo niet in de mond* zonder werken kom je er niet (Np)

mond- en klauwzeer - mond- en klauwzeer

mond-keelholte (spor.) - mond-keelholte
mond-op-mond-beademing (Ld, Nbk) [montop'mondbæ:ædmɪŋ, ...dæmɪŋ] - mond-op-mond-beademing

mond-tot-mond-reklame (l) - mond-tot-mond-reklame

monddood - monddood *iene monddood maeken* (Db), ...*praoten* zodanig praten dat iemand belemmerd wordt in het uiten van z'n mening/kritiek (Ol-Nl, Ow)

mondeling I (Ow) et ['mond|ɪŋ] 1. mondeling examen *Morgen hewwe een schriftelik examen, ni'je weke hewwe mondeling* (Ow)

mondeling II bn. - mondeling: verbaal *Aj' kommentaar op dat stok hebben, wi'j' dat dan mondeling of schriftelik geven?* (Ow)

monden (Bdie, Nw, Sz) ['mondŋ] - monden: goed smaken *Vanmiddag aten we brune bonen mit spek, now, dat mondde me wel* (Sz), *Dat mondt mi'j' niet* (Bdie)

mondering (Obk) de [mon'dt:ərɪŋ] 1. versierselen, tekens e.d. die op een uniform horen *Een riekspelisie had meer mondering op 'e kleren as een gemientepelisie* (Obk)

mondharmonieke z. *mondharpe*

mondharmonika z. *mondharpe*

mondharmonikaspeulen z. *mondharpe-speulen*

mondharp z. *mondharpe*

mondharpe (bet. 1: OS, Bu, Np, l, bet. 2: l) Ook *mondharp* (bet. 1: Dhau, Nbk, Ow), *moniekao* (d), *mondharmonieke* (bet. 1: Diz, Nbk, Np, Nw), *mondharmonika* (bet. 1: Bdie, Dmi, Nt, Op, Pe-DbI), *mondorgel* (bet. 1: Bdie, Bu, Dmi, Nt, Ste) de; -n; ...*harpjen* ['montharp(ə)'/mō:əniko:/...] 1. mondharmonika *I'j' heuren haost nooit meer op een mondharpe speulen* (Ow) 2. mondharpe (l)

mondharpespeulen (El) Ook *mondharpespeulen* (Dfo), *mondorgelspeulen* (Spa), *mondharmoniekaspeulen* (Ol-Nl, Sz) onbep. wijs ['m...] - op een mondharmonika spelen *Die kiender kun hiel mooi mondharpspeulen* (Dfo), *Hi'j' kan goed mond-*

orgelspeulen (Spa), *In mien jeugd kon 'k wel een knap stokkien mondharmoniekaspeulen* (Ol-Nl)

mondharpespeulen z. *mondharpespeulen*
mondhoeke (Bu, Dho, Ld, Nbk) - mondhoek *Die doet niks as kitsen, et lop hum bij de mondhoeken langes* (Dho)

mondholte (El, Obk, Spa) - mondholte
mondhygiëne (l) ['monthixij̄:nə] - mondhygiëne

mondig (verspr.) bn.; -er (bet. 2), -st (bet. 2) ['mondəx] 1. meerderjarig (verspr.) *Aj' ienentwintig weren, waj' mondig* (Nbk), *Aj' achttien jaor binnen, bi'j' mondig* (Pe-DbI)

2. volwassen, in staat zich te redden, voor z'n taak berekend (Bu, Dho, Ld, Nw) *Daor is hi'j' zels mondig genoeg veur* (Ld), *Hi'j' is wel mondig* is wel voor z'n taak berekend (Bu), *Die is mondig genoeg* (Dho) 3. geneigd zeer nadrukkelijk mee te praten, geneigd zich nogal te roeren, nogal

brutaal (Dhau, El, Obk) *De jongen bin tegenwoordig aorig mondig* (El), *N. is mi'j' te mondig* (Dhau), *Die vrouw was goed mondig, de aanderen konnen heur wel stilleholen* (Obk)

mondighied (spor.), voor -heid z. -hied ['mondəxhit] - mondigheid

mondighiedsverklaoring (l) - mondighiedsverklaoring

mondig (spor.) - monding: van een rivier

mondinnegien (Np) et [mon'dɪnəxin] 1. mondje, in * (kinderrijmpje:) *Kinnegien/mondinnegien/pripneusien/traonogien/veurheuffen/toef, toef, toef* (Np)

mondjesmaat z. *montiesmaote* II

mondkanker (l) - mondkanker

mondorgel z. *mondharpe*

mondorgelspeulen z. *mondharpespeulen*

mondreklame (l) - mondreklame

mondschilder (spor.) - mondschilder

mondstok Ook *moonsstok* (Np), *mondstuk* (Spa) ['montstok/'mō:əstok/'montstak]

mondstuk: van een pijp (die men rookt), van een muziekinstrument et *mondstokkien van een piepe* (Ste), *een bienen of hoornen moonsstok* (Np)

mondstuk z. *mondstok*

mondtargeten z. *montientargen*

mondveurraad (Op, Wol) - mondvoorraad

mondvol (verspr.) - mondvol: zoveel als een mond kan bevatten *Hi'j' het an een mondvol genoeg* (Dho), *Da's een hele*

mondvol (Wol), ook gezegd inzake één of meer lange zinnen die men maakt (Bdie, Pe-Dbl)

mondzeerte (Obk) de ['m...] 1. pijn in tanden of kiezen *mondzeerte hebben* (Obk)

mondzuverend (spor.) [aks. wisselt] - mondzuiverend

monement et; -en; -ien [mō:ə'nə'ment] 1. monument *Op et monement bi'j et gemientehuus staot een tekst van Bergveld* (Ow), *Dat monement is as andaenken an de oorlog* (Ow), *een monement oprichten* (l), *...hennezetten plaatsen* (Nbk) 2. zeer belangrijk en als zodanig erkend overblijfsel van vroegere cultuur *Die oolde, witte haandwiziers bin aenlik ok monementen* (Nbk)

monementaal [...'t...] - monumentaal (lett.) *monementale gebouwen* (l)

monementekemmissie (spor.) [mō:ə'nə'mentə...] - monumentenkommissie

monementelieste (spor.) Ook **monementeliste** de [mō:ə'nə'mentəlistə/...list] 1. monumentenlijst: officieel vastgestelde lijst van beschermde, erkende monumenten (zoals oude gebouwen) *Et Stellingwarfs kwam as onderdiel van et Nedersaksisch in et naojaor van 1995 op 'e list van bescharmde regionale taelen; op 'e monementelieste, wodde d'r wel zegd* (Ow)

monementelist z. **monementelieste**

monementewet (spor.) - monumentenwet

monementezorg (spor.) - monumentenzorg, veelal als aanduiding voor de *Rieksdienst veur de monementezorg* (l)

monepolie Ook **monopolie** (spor.) et [mō:ə'nə'pə:əli/mō:ə'nə:..., ...no.Λ...] 1. alleenrecht, monopolie *et monepolie hebben* (spor.) 2. het spel monopolie, monopoly

monepoliënen (spor.) zw. ww.; onoverg.; monepoliede, het monepolied [mō:ə'nə'pə:əlidŋ] 1. monopolieën *We hebben even monepolied* (Nbk)

monepoliepesisie (l) - monopoliepositie

monepoliepries (l) - monopolieprijs

monepoliespul (Mun) et; -len [...'p...] 1. het spel monopoly, de attributen die bij dat spel horen

monepoliestelsel (l) - monopoliestelsel

monepolievorming (l) - monopolievorming

money (Nw) de ['moni] 1. geld *Die kwam*

d'r zo aemel uut mit de kleren, en we wussen dat hi'j onder de money zat mit huzen en laanderijen (Nw)

Mongolië [mɔŋ'go:əlijə] - Mongolië

mongool de; mongolen; -tien [mɔŋ'go:əl (oost.), mōxə:əl (west.)] 1. iemand van het Mongoolse ras 2. iemand die lijdt aan mongolisme *Ze hebben een mongooltien kregen* kind dat lijdt aan mongolisme (Nbk), zo ook *Et is een mongooltien* (Nbk) 3. (met hoofdletter) inwoner van, iemand afkomstig uit Mongolië

Mongools I et [mɔŋ'go:əls (oost.), ...xə:əls (west.)] 1. bep. taal: Mongools

Mongools II bn. 1. Mongolisch

moniekao z. *mondharpe*

monieke (verspr. OS, Bdie, Dho, Np, Nw) Ook **moenieke** (Nbk), **monika** (spor.), **harmonika** (spor.), **harmonieke** (Diz, Dmi, Ol-Nl, Ma, Ow) de; -s ['mō:ə'nikə/'munikə/'mō:ə'nika/...] 1. trekharmonika *D'r wodt verempeld op 'e monieke speuld* (b), *Hi'j is zo dempig, dat de huid die slat 'm as een harmonieke* (Np)

moniekegaas z. *harmonikagaas*

moniekemeziek (Nbk) Ook **moeniekemeziek** (Nbk) de ['m...] 1. muziek van, voor een trekharmonika

moniekеспеulder z. *moniekеспеuler*

moniekеспеulen (Nbk, bo: Dho) zw. ww.; onbep. w. en het moniekеспеuld ['m...] 1. spelen op een trekharmonika *D'r wodde wel moniekеспеuld* nl. bij het *spinmaol* (bo: Dho)

moniekеспеuler (verspr. OS, Dho) Ook **moniekеспеulder** (Np), **moeniekespeulder** (Nbk), **monikaspeuler** (spor.), **harmoniekеспеuler** (Dmi, Diz, Ma, Obk, Ol-Nl, Ow), **harmoniekеспеulder** (spor.), **harmonikaspeuler** (verspr.), **harmonikaspeulder** (El, Ste) - harmonikaspeler

monika z. *monieke*

monikagaas (Ow) ['mō:ə'nikaga:s] - hetz. als *harmonikagaas*, z. *aldaar*

monikaspeuler z. *moniekеспеuler*

monitor (spor.) ['mō:ə'nitor] - monitor: bep. instrument gebruikt ter controle van bep. technische processen, zoals bij de hartbewaking, vgl. *Hi'j ligt niet meer an de monitor, et wodt d'r dus niet minder op* (Nbk)

monnen z. *morgen*

monnik de; -en ['monək] 1. monnik,

monnikekappe - montiesmaote

kloosterling * *Lieke monniken, lieke kappen* gelijke monniken, gelijke kappen (Np)

monnikekappe (spor.) ['monəkəkəpə] - monnikskap: pij

monnikekleren - monnikskleren

monnikeklooster (spor.) ['monəkə...] - monnikenklooster

monnikelieven (spor.) ['monəkə...] - monnikenleven

monnikerok (spor.) - monniksrok

monnikewark (spor.) - monnikenwerk (ook fig.)

monnikpij (Bu) ['m...] - monnikspij

monnikskappe (Nbk, fp) ['monəkškəpə] - blauwe monnikskap

mono I (spor.) g. lidw. ['mō:əno:, ...nom] 1. monokini *Ze was in mono* (Nbk)

mono II bw. 1. (van geluidstechniek) mono, over één kanaal, over één spoor *De uitzending was in mono* (Nbk), *Ie kun et in de auto allienig mar mono heuren* (Nbk)

mono- - mono-, in samenstellingen als *monokini*, *monoplaete*, ze zijn niet alle in dit woordenboek opgenomen

monogram (spor.) - monogram: naamcijfer

monokini de; -s ['mō:əno:'kini, ...nom...] 1. monokini *Ze was in monokini* (Nbk), *Ze had een monokini an* (Nbk)

monokultuur (verspr.) - monokultuur

monopolie z. *monopolie*

monster z. *moonster I, II*

monsterachtig z. *moonsterachtig*

monsterbane z. *moonsterbaene*

monsterbest z. *moonsterbest*

monsteren z. *moonsteren*

monsternemer z. *moonsternemer*

monsterscheppien z. *moonsterscheppien*

monsterverbond z. *moonsterverbond*

montagebaand (l) - montageband

montagebouw (spor.) - montagebouw

montagehuus (spor.) - montagehuis

montageofdieling (l) - montageafdeling

montagewark (l) - montagewerk

montagewoning (spor.) - montagewoning

monter bn., bw.; -der, -st ['montɪ] 1. monter, kwiek, levendig, opgewekt (evt.: én keurig gekleed) *Wat is dat een monter meenske, niet!* (Nw), *Die is veur zien jaeren nog aorig monter, hij fietst nog en hij kan nog aenden lopen* (Obk), *...nog goed monter* (Np), *Hij zicht d'r ok aorig*

monter uut (Sz, Ow, Nbk), *Hij kikt aorig monter toe* (Nbk, Ma), *N. had mar een monter maegien opzocht, daor kon hij wel mit veur de dag kommen* (Ld), *Ie staon d'r aorig monter op je ziet er goed gezond, kwiek, uit* (Ld, Spa, Sz), *De aandere daegs zette J. of en kwam monter en wel op et stee an waor ze was* (j), *Hij gaot d'r monter op los* (Bdie)

monteren zw. ww.; overg.; monteerde, het monteerd ['mon'tu:əɾp] 1. op iets aanbrengen, in elkaar zetten van iets dat uit losse delen wordt aangeleverd *We moe'n et buro zels monter* (Nbk), *Awwe die horren kopen, moe'n we ze wel zels op et kezien monter* (Nbk) 2. monter van films e.d., ook als onderdeel van de reproductietechniek *We hebben wel hiel wat op 'e video opneumen veur hiemkunde, mar we moe'n now nog monter* (Nbk), *de moedervellen monter* (l)

montessorimethode (l) - montessorimethode

montessorionderwies (spor.) - montessorionderwijs

montessorischoele - montessorischool

monteur - monteur (vakman die monteert: d.i. in elkaar zet of evt. herstelt) *D'r moet mar even een monteur bij kommen, we krieg*

en zels niet in meker (Nbk)

montientargen (Nbk, n) Ook *monttargen* (Wol) onbep. w. ['montin...] 1. erg begerig doen zijn naar meer doordat men maar weinig krijgt (dat juist lekker smaakt)

montienvol (Nbk, Spa, Wol) ['monti'fol] - mondjevol: hapje, slokje *een montienvol pinda's* (Nbk)

montiesmaot z. *montiesmaote I, II*

montiesmaote I (Bu, Obk) Ook *montiesmaot* (Bu, Db) de [montismo:ət(ə); aks. wisselt] 1. mondjesmaat: zeer kleine hoeveelheid die men verstrekt, zeer kleine hoeveelheid eten die men geeft/krijgt *mit montiesmaote geven* (Bu), *...uutdielen* (Db)

montiesmaote II (Bdie, Nbk, Op, vo) Ook *montiesmaot* (verspr.), *mondjesmaat* (Spa) bw. [montismo:ət(ə)/...; aks. wisselt] 1. mondjesmaat *We hebben niet zovule kregen, vandaeg, 't was montiesmaot(e)* (Bdie, Nbk), *Dat goed is montiesmaot te krieg*

en zels niet in meker (Wol), *Ie krieg*

daor alles montiesmaot (El), *Ie konnen d'r montiesmaote over beschikken* (vo), *Doe mar*

monter uut (Sz, Ow, Nbk), *Hij kikt aorig monter toe* (Nbk, Ma), *N. had mar een monter maegien opzocht, daor kon hij wel mit veur de dag kommen* (Ld), *Ie staon d'r aorig monter op je ziet er goed gezond, kwiek, uit* (Ld, Spa, Sz), *De aandere daegs zette J. of en kwam monter en wel op et stee an waor ze was* (j), *Hij gaot d'r monter op los* (Bdie)

monteren zw. ww.; overg.; monteerde, het monteerd ['mon'tu:əɾp] 1. op iets aanbrengen, in elkaar zetten van iets dat uit losse delen wordt aangeleverd *We moe'n et buro zels monter* (Nbk), *Awwe die horren kopen, moe'n we ze wel zels op et kezien monter* (Nbk) 2. monter van films e.d., ook als onderdeel van de reproductietechniek *We hebben wel hiel wat op 'e video opneumen veur hiemkunde, mar we moe'n now nog monter* (Nbk), *de moedervellen monter* (l)

montessorimethode (l) - montessorimethode

montessorionderwies (spor.) - montessorionderwijs

montessorischoele - montessorischool

monteur - monteur (vakman die monteert: d.i. in elkaar zet of evt. herstelt) *D'r moet mar even een monteur bij kommen, we krieg*

en zels niet in meker (Nbk)

montientargen (Nbk, n) Ook *monttargen* (Wol) onbep. w. ['montin...] 1. erg begerig doen zijn naar meer doordat men maar weinig krijgt (dat juist lekker smaakt)

montienvol (Nbk, Spa, Wol) ['monti'fol] - mondjevol: hapje, slokje *een montienvol pinda's* (Nbk)

montiesmaot z. *montiesmaote I, II*

montiesmaote I (Bu, Obk) Ook *montiesmaot* (Bu, Db) de [montismo:ət(ə); aks. wisselt] 1. mondjesmaat: zeer kleine hoeveelheid die men verstrekt, zeer kleine hoeveelheid eten die men geeft/krijgt *mit montiesmaote geven* (Bu), *...uutdielen* (Db)

montiesmaote II (Bdie, Nbk, Op, vo) Ook *montiesmaot* (verspr.), *mondjesmaat* (Spa) bw. [montismo:ət(ə)/...; aks. wisselt] 1. mondjesmaat *We hebben niet zovule kregen, vandaeg, 't was montiesmaot(e)* (Bdie, Nbk), *Dat goed is montiesmaot te krieg*

en zels niet in meker (Wol), *Ie krieg*

daor alles montiesmaot (El), *Ie konnen d'r montiesmaote over beschikken* (vo), *Doe mar*

montiesmaot an, zo'k zo zeggen bij stukjes en beetjes, met kleine vorderingen, niet zo snel: bijv. inzake het eten, het werken, ook inzake het bieden bij een verkoop (Bdie, Ol-Nl, Pe-Dbl)

montuur - montuur *Ik had et montuur stokkend, ik bin even naor de brillewinkel west* (Nbk)

mooi I et [mo:əj] 1. mooi, wat mooi is, in *Dat mal en mooi heurt d'r ok bij' het ellendige en het zeer aangename, het lief en leed* (Ow)

mooi II bn., bw.; -er, -st 1. aangenaam om te zien of te horen, fraai in esthetisch opzicht, ook sierlijk, fraai van vorm of beweging *Die tekening is prachtig mooi* (Nbk, Np), *...geweldig mooi* (Nbk, Np), *...verschrikkelijk mooi* (Nbk, Np), *...meraokelse mooi* (Nbk, Np) enz., *Die jurk staot je mooi* (Ma), *een mooie film, een mooi verhael*, (zelfst.) *Wat bin dat mooien gezegd* bijv. van bloemen (Nbk, Ste), *Hij' heurde deur et slaopen henne de mooiste meziek diej' mar indaenken konnen* (j), *Die kan verrekte mooi zingen* (Nbk), *Die hond kan mooi zitten* (Ste), *...opzitten* (Dhau, Ste), *Die hond gaot veur een koekien mooi zitten* (El), *mooie appels* d.i. fraai ogende en van goede kwaliteit, zo ook *mooie eerpels* enz. 2. (bn.; inzake mensen, dieren) fraai van uiterlijk, ook: keurig gekleed, keurig opgemaakt *Wat het die een mooie meid* (Nbk), *een mooi hontien, een mooi, jong gezicht, Wat bij' mooi (in de kleren), vandaege* (Nbk), *Ze zat heur mooi te maeken* (Nbk), *Wat lopt die meid weer mooi te wezen* door haar fraaie opmaak bewust op te vallen (Nbk), *mooie kleren, mooi goed, mooie dingen*, verder in *de mooie kaemer* de pronkkamer, de fraai ingerichte kamer van het huis waarvan men doorgaans slechts zondags en/of bij de ontvangst van visites gebruik maakte (verspr.), veelal i.t.t. de keuken (Bdie, Nbk), (van personen, met name i.v.m. hun kleding:) *zo mooi as poes* (Spa) 3. (bn.) bijzonder goed (qua resultaat) *Hij' had mooie ciefers doe hij' van schoele kwam* (Nbk), *Hij' raosde en gong tekeer dat et niet mooi meer was* in veel te hoge mate 4. (inzake iemands karakter:) zeer goed *Wat vien ik dat mooi van jow, K.* (b), *Dat was niet mooi van je, daj' je mem zo*

bedonderd hebben (Nbk), *Et was lang niet mooi meer, wat ze die man andaon hebben* (Nbk), *Dat hebben ze niet mooi daon; die man het alles altied daon en now passeren ze him* (Nbk) 5. (bn.) aangenaam om te ondergaan, prettig om te ervaren *Een mooie ontspanning was et veur oons, we hadden anders ok al niet veule* (j), *Ik trapte in een spieker dat et niet mooi meer was* uitermate onaangenaam (Sz) 6. (van het weer) aangenaam, prettig *De haast kan ok heel mooi wezen* (Op), *Et weert mooi henne* het blijft maar mooi weer (Nbk, Nw), *We bin op een mooie dag in de zomer daor henne west* (Nbk), (verb.) *Et is now (nog) op 'n mooisten* (nog) met het mooiste weer van dit seizoen (Nbk, Np) 7. voordelig, gunstig, probleemloos *Ze reden mooi kalmpjes naor A., waor ze in de trein gongen naor W.* (j), *Omke had geld zat, en zo leefden ze mooi wat vot* (j), *Dan zol men et toch een stok mooier hebben!* (j), *Wie 't dan niet mooi genoeg is, die moet mar gaon waor 't mooier is* (Sz), *Et is te mooi om waor te wezen, Ie hebben mooi praoten, mar (...)* (Nbk), *mooie praoties* praatjes die alleen bedoeld zijn om te paaieren, *Et het now wel mooi (genoeg) west* nu heb je genoeg gekregen (Nbk), nu is het afgelopen, je moet daarmee stoppen (Nbk), *Mooi zo prima, dat is goed gedaan: Mooi zo dan, drink ie now eerst mar rustig even je thee op* (v) 8. flink qua omvang, hoeveelheid, nogal, in flinke mate *Je kun een mooie stuver verdienen* (Wol), *Hij' het een mooie cent speerd veur laeter* (Nbk), *We hebben een mooi maal vis vongen* (Wol), *Doe ze al een mooi aende op reize weren, stakken ze ok nog een peer keer an as ze deur de döрпиен reden* (j), *'t Lopt al weer mooi naor Sunderklaos uut en as jim kiender nog gien verlangliesien inleverd hebben (...)* (Nbk, b), *De bomen beginnen al weer mooi uut te spruten* (Nbk), *Et lopt al mooi tegen Paosen* (Nw), *Ik hadde al mooi gauw in de gaten wat hij' bedoelde* (b), *Krek of las hij', en mooi vaaste, het die Klaos dat ok geleufd* (b) 9. grappig, lolliq *Et mooiste komt nog: hij' wus d'r zels niks van* (Nbk), *Dat is een mooie meneer* met grappen en grollen (El), *Et is weer mal en mooi mit 'in hij is wel weer grappig, maar je komt daar toch niet ver*

mooigien - mooipraoteri'je

mee (Wol, Ol-Nl) 10. (soms alleen schertsend:) lekker, goed van smaak, in *mooi smaeken* (Db, El, Ma, Nbk, Np, Wol): *Et het mi'j mooi smaekt lekker* (El, Ma, Wol, Nbk), *De broodtafel van de buurt zag d'r goed verzorgd uut en et smaekte biezunder mooi* (Np, Db) 11. lelijk, beroerd *Wel now nog mooier! Now zal 't op mi'j verhaeld wodden* (Nbk, b), *Een mooie boel is 't!, Dat zol een mooie boel wodden!* zo gaat dat natuurlijk niet, het zou te gek voor woorden zijn (Nbk), *'t Is weer mooi, heur!* wat doen ze dat weer beroerd, wat maken ze zich er weer van af, wat laten ze mij er weer mee zitten e.d. (Nbk), *Mooi is 't! een mooie boel!* (Nbk), zo ook *Hi'j, A.A., in de karke! Mooi was 't!* hoe bestaat het, hoe bedenken ze het (b), *Op zien mooist verzit ze aanst de bus nog mit heur getreuzel* (Db), *Da's ok een mooie maniere van doen!*, (verb.) *Ie bin een mooien iene, heur* wat doe je nou toch raar, wat mankeert je, hoe bestaat het dat je zo doet (Nbk), *argens mooi mit wezen* er geheel door in beslag genomen zijn, ermee opgescheept zitten, met de bijbehorende problemen zitten (verspr.): *We kregen onverwaachs volk, daor wa'k mooi mit* (Db, Obk, Ste), *Ik bin d'r mooi mit da'k dat baentien kregen hebbe, ik heb et d'r mar drok mit* (Ld), *Vroeger kregen we soms op schoele vuuf thema's as strafwark, daor waeren we dan mooi mit* (Op), *Ik heb de slaopkaemer behongen, ik was d'r de hele dag mooi mit* (Bdie, El, Ma, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Sz), *Daor wa'k aorig mooi mit* ik had meer gekregen dan ik aankon (Nbk), zo ook *Ik had et d'r mar mooi mit* had het daardoor druk (Nw), *d'r mooi klaor mit wezen* ermee opgescheept zitten, het allemaal maar moeten doen (verspr.): *Ik was d'r mar mooi klaor mit, mit dat puttien* (Wol) 12. (bw.) geschikt, goed van pas komend, op gunstige wijze *Stap mar in, ie kun mooi mitrieden naor Wolvege* (Nbk), *De waegen kon mooi op 'e straote staon blieven* (b), *Dan kun ie zels wel naor de neutegoorn gaon te dong- stri'jen, daor is 't mooi in de lijte* (b), *Dat kun ie mooi even doen* (Nbk), *Ik kan intied mooi even naor de bakker* (Nbk), *Heb ie de kaemer even mooi schonemaekt veur mem?* (Nbk) * *Altied mooi is katemooi* men moet niet

altijd in z'n mooie kleren lopen, dan valt nl. het mooi zijn niet meer op, dan is men te vaak mooi (Ow), zo ook *Wie altied mooi lopen wil, is nooit mooi* (Ste), *Mooie meenksen hebben mooi goed* (Nbk, bo: Np, Op), (gezegd om zich ervan af te maken, om aan te geven dat er geen problemen zijn, dat men de sfeer vooral goed wil houden, over koetjes en kalfjes wil praten:) *Mooi weer en lange daegen* (Nbk, bo: Np, Op)

mooigien et; ...gies ['mo:əjxin] 1. (liefkozend, positief waardierend) klein, mooi exemplaar *Wat bin dat mooigies, die bloempies* (Nbk), *We hebben jonge knienegies, moej' es zien, zokke mooigies* (Ol-Nl)

mooiighied Voor -heid z. -hied de ['mo:əjəxhit] 1. mooiigheid, het mooi zijn (in meerdere bet.) *Zaand indweilen, dat deej' mit wit zaand en een dweil, dan koj' feguren dweilen mit et zaand, veur de mooiighied* (Ste), *Die hooft wel van mooiighied, now en dan moet d'r wat ni'js kommen* (Ld), *Ik zie de mooiigheid d'r niet van in* (Bdie), *Daor vien ik niet veule mooiighied an* (Sz, Db), *D'r is niks gien mooiighied an* (Dho, Obk, Spa, Nbk), vgl. *D'r is niks gien mooiigheid an dat peerd, et is veul te maeger* (Pe-Dbl), *Ik kan d'r gien mooiighied an zien* ik begrijp niet hoe men dat mooi kan vinden (Ma), *D'r zit gien mooiigheid an dat jonk* ze is nogal lelijk (Wol), *Ze wet van mooiighied niet hoe ze lopen zal* (El)

mooipraoten - mooipraten: vleien, ook zwakker: voortdurend moeilijke kwesties omzeilen in het gesprek om de ander vooral niet tegen zich te krijgen, ook: door iets mooi voor te stellen iemand zover krijgen *Daor staot hi'j weer te mooipraoten bij de buurman, en gister het hi'j him achter de rogge bekladded!* (Db), *Hi'j perbeerde et mit mooipraoten te berieken* (Ol-Nl), *Mar mit gien mooipraoten kregen ze him an 't speulen* (j)

mooipraoter - mooiprater: *Et is zoeh' mooipraoter, hi'j wil zien baos wel in de kont kroepen* (Ld)

mooipraoteri'je [...r...] - mooipraterij: het vleien, het flikflooiën, ook wel zwakker: het voortdurend lastige kwesties, problemen omzeilen in het gesprek *Allegeer*

mooipraoteri'je! (Nbk), *Mooipraoteri'je hebben we niet veule an, kom d'r mar recht veur uut* (Db), *As ze bi'j mekeer zitten is 't allemaol mooipraoteri'je, mar as ze vot binnen, krijf' een klets achter de kont* (Obk)

mooipraoterig (Nbk) bn.; -er, -st ['mo:əj prɔ:ətrəx] 1. voortdurend vleiend in een gesprek *Hi'j is mooipraoterig, een flauwe zuutpraoter* (Nbk)

moois et ['mo:əjs] 1. (verz.) moois: mooie exemplaren, mooie voorwerpen *Ik heb hiel wat moois veur je mitneumen! Kom mar es kieken!* (Nbk), *Et was niet vule moois wat hi'j te vertellen had* d.i. vooral: hij gaf vooral ongunstige informatie over iemand (Nbk), (vaak negatief:) *Wat veur moois hej' daore wat mag dat toch wel zijn wat je daar hebt* (Nbk), *'t Is (me) wat moois; ik heb alle muute veur him daon en now gaot hi'j niet mit!* dat is toch wel uiterst onprettig, dat kan toch niet, hoe bestaat het, zo ook *Dat is me ok wat moois!*

mooiweervissien (Ol-Nl) et; ...vissies [...'w...] 1. elk der kleine visjes die aan de oppervlakte van het water zwemmen

mooizitten (Bdie, Np) onbep. w. ['m...] -mooizitten *Ik heb die hond et mooizitten leerd* (Bdie, Np)

mooit (Obk) Ook *mout* (Bu, Np) ['mo:lt/mɔmət] - mout (koren, vooral: tarwe (Obk))

mooitbrood (Obk) Ook *moutbrood* (Bu, Dho, Diz, Op) ['mo:ldbro:ət/mɔməbro:ət] - moutbrood *Moutbrood is wat lichter as tarwe* (Dho)

moonsstok z. *mondstok*

moonster I (alg.; echter bet. 3 en 5: verspr.) Ook *monster* (bet. 2: spor., bet. 3 en 5: verspr.) et; -s; -tien ['mō:əstɪr/'monstɪr] 1. kleine hoeveelheid van bep. stof, bestemd om de kwaliteit te testen *Van kuilbulten wo'n moonsters neumen* (Bu), *Veur 't grondonderzoek wo'n altied moonsters neumen* (Spa, Diz), *Een kezebore bruken ze om moonsters uut de keze te haelen* (Nbk), *een moonster draank of keze om te keuren* (Obk), *Een staele van de stof, dan gaot et om moonsters* (Nbk), *Hi'j kwam om een moonster* (Nbk), (schertsend) *moonster zonder weerde* persoon die niet veel voorstelt (Nbk) 2. gedrocht, gedrochtelijk wezen *Een draek is een*

moonster (Np), (in dit geval betrekking hebbend op een wild zwijn:) *Want wie gaot eers op lochtschoondag/As hi'j zoen groot, roeg moonster zag/Daor driest mit een geweer op an?* (b) 3. iemand die zich monsterlijk, beestachtig gedraagt *Wat een moonster!* (Nbk), *Dat is een allemachtig monster* (Ste, Dho), *...een groot monster* (Spa), *een reer monster* (Nw) 4. zeer groot, dik iemand, een groot, dik exemplaar (Bdie, Bu, Np, Obk, Pe-Dbl, Wol) *Die man die het een snoek vongen, et was een moonster* (Obk), *Hi'j het een moonster in de broek* een grote penis (Wol), *Wat een raer moonster* wat een groot en dik exemplaar (Pe-Dbl), *een moonster van een keref* een grote, dikke keref (Np) 5. iemand die buitengewoon goed in iets is, die een prima persoon is *Ik zal je vertellen, et is een moonster!* (Nbk, Np), *'t Is een monster van een vent* (Nbk), *Die staaerke man was een moonster in 't waark* (verspr., Pe-Dbl), *...in zien vak* (Op), *Die meid is een monster* (Sz), *een monster van een meid* (Nt), *'t Is wel een monster van een spreker, mar zien warken mag wel zo wezen* (Ld), *Daor is hi'j een monster in* (El)

moonster II (verspr.) Ook *monster* (verspr.) bn.; atr. 1. (vooral van personen, dieren) van uitstekende kwaliteit *Et is een monster mannegien* (Spa), *Een moonster katte is dat* (Nbk, Bu), *een moonster meid* (verspr.), *...vrommes* (Ld, Nbk, Obk), *...kerel* (Dfo, Nbk), *...warker* (Bdie, Bu, Nw, Ste, Nbk), *...timmerman* (Obk), *...spreker* (Nbk), *...kalf* een groot kalf (Ma), *J. het een monster snoek vongen* (El)

moonsteraachtig z. *moonsterachtig*
moonsterachtig (Bdie, Dfo, Dhau, Diz, Nbk, Np, Op, Pe-Dbl, Spa, Ste) Ook *moonsteraachtig* (Obk), *monsterachtig* (Bdie, Nbk, Nw, Obk) bn.; pred. ['m..., soms ook wel ...'ax...] 1. monsterachtig: zeer goed *Is et niet moonsterachtig, zo goed as hi'j dat daon het?* (Nbk), *moonsterachtig mooi* (Bdie, Pe-Dbl)

moonsterbaene (verspr. OS, Np, Nt, Ol-Nl, Wol) Ook *monsterbane* (Sz) - monsterbaan, baan waar het demonstreren van een paard plaatsvindt

moonsterbakkien et; ...bakkies ['mō:əstɪr bakin] 1. bakje, kistje met monsterflesjes en ander gerei dat nodig is voor het

moonsterbest - moord

moonsternemen bij een veeboer, d.i. met betrekking tot de kwaliteit van de melk
moonsterbest (l) Ook **monsterbest** (Ste) bn. [mō: ðstɪɓest/monstɪ...; aks. wisselt] 1. (vooral inzake vee) van zeer goede kwaliteit *Da's een monsterbeste koe* (Ste), *een monsterbest peerd* (Ste)

moonsterboekien (Db, Nbk, Np, Obk, Op) 'm...] - monsterboekje: met name dat waarin de bevindingen van een *moonsternemer* van de zuivelfabriek worden genoteerd

moonsterbore - monsterboor, vooral: grondboor (Ma)

moonsteren (verspr.) Ook **monsteren** (spor.) zw. ww.; overg., onoverg.; moonsterde, het moonsterd ['mō: ðstɪɓ/ 'mons...] 1. (van paarden, konijnen e.d.) ter keuring brengen, laten zien, doen draven, ook wel: laten draven zodat men zich een oordeel kan vormen voordat het paard ter verkoop wordt aangeboden of naar de keuring gebracht *Op een mark laoten ze de peerden vaak moonsteren en ok op een keuring* (Sz), *We moe'n et peerd even moonsteren* (Spa), *Hi'j moet henne te moonsteren* nl. met een paard of met één of meer konijnen (Nw), *Veur de keuring mos et peerd eerst moonsterd wodden* (Ld), *As een peerd verkocht wodden zal, dan laoten ze et eerst moonsteren* (Nt, Obk), ook in de volgende toepassing: *Tegenwoordig gaon ze mit de dekhingsten wel moonsteren veur reklame* (Pe-Db) 2. (overg.) nieuwsgierig bekijken (Np) *Hi'j wodde aorig moonsterd* bekeken (Np)

moonsterflessien (Bdie, Db, Np, Obk, Op, Ste) - monsterflesje

moonsteri'je (Nw) de; -n ['mō: ðstə'ɪjə, ...stɪ'ɪjə] 1. het monsteren van paarden, het evenement waarbij, de plaats waar men paarden laat keuren

moonsterig (Bdie, Bu, Db, Op, Pe-Db) bn., bw.; -er ['mō: ðstɪɓɪx] 1. zo netjes dat men zich aan een keuring zou kunnen onderwerpen, als om door een ringetje te halen, keurig *Ie staon d'r aorig moonsterig op* (Pe-Db)

moonstering (Bu, Dho, El, Nbk, Ma, Np, Obk, Op, Ow) de; -s, -en ['mō: ðstɪɓɪŋ] 1. monsterring, keuring van paarden *de moonstering van peerden op 'e keuring* (Obk), *Ze mossen naor de moonstering*

(Nbk), *Et peerd mos naor de moonstering; et mos nog bemoonsterd wodden, dan wo'n ze ofdraefd, dan laoten ze zien hoe ze lopen kunnen* (Nbk)

moonsterlepel (Bdie, Db, Np, Obk, Op) de; -s ['m...] 1. lepel waarmee men monsters uit bep. vloeistof haalt (in het bijzonder uit melk door *moonsternemers*)
moonsternemen (Bu, Dfo, Dhau, Dho, Nbk, Np, Nw, Ste, Wol) onbep. w. ['mō: ðstɪɓnɪ:ɱ:] 1. nemen van één of meer monsters, met name uit de koemelk die de boer gaat afleveren aan de zuivelfabriek (nl. door een *moonsternemer*) *Et eunster wodde vule bruukt om de melk te wegen bij 't moonsternemen* (Dfo), *Hi'j kwam te moonsternemen* (Nbk)

moonsternemer Ook **monster-nemer** (Spa) de; -s; -tien ['mō: ðstɪɓnɪ:ɱɪ] 1. monster-nemer, vooral: de persoon die in opdracht van de zuivelfabriek tijdens het melken monsters kwam nemen bij de boer die melk leverde *De moonsternemer van de botterfebriek hong vroeger de emmer mit melk an 't eunster* (Obk)

moonsterperces (Op) - monsterproces

moonsterrol (Op) - monsterrol

moonsterscheppien (Bu, Obk, Op) Ook **monster-scheppien** (Spa) et; ...scheppies ['m...] 1. hetz. als *moonsterslieffen*, z. aldaar

moonsterscore (l) - monsterscore

moonsterslieffen (Db) et; ...sliefies ['m...] 1. opscheplepeltje voor het nemen van monsters

moonsteruutslag (Bdie) de ['m...] 1. uitslag bij een wedstrijd waarbij één der partijen een monsteroverwinning heeft behaald

moonsterverbond (l) Ook **monster-verbond** (Op) - monsterverbond

moonsterzakken (l) et; ...zakkies ['mō: ðstɪɓsakin] 1. monsterzakje

moonsterzending (Obk) - monsterzending
moor (Ste, l) de; moren; -tien [mo:ər] 1. zwart paard (Ste) 2. (met hoofdletter) Moor (l) 3. z. *moorkop*, z. *moer* II

moord de; -en; moortien (Ma: in verb.) [mo:ərɪ] 1. moord *Hi'j het een moord op zien geweten* (El), *een moord plegen, ...bekennen, ...oplossen, ...begaon*, (als uiting van grote boosheid:) *Ie zouwen een moord begaon op dat kring* (Sz), *Hiel*

vaeke komt een begaone moord laeter nog wel uut (Db), *Ze willen d'r wel een moord veur doen* ze hebben er alles voor over (Nbk, Dho), *Die is zo vertrouwd, daor kuj' wel een moord mit doen* hij is uiterst betrouwbaar (Ow), *Die meid wok wel een moortien veur doen* zij is zo aantrekkelijk, je zou er werkelijk alles voor over hebben om haar te krijgen (Ma), *Aj' et niet goed daon hebben, dan komt de moord vanzels wel uut* dan wordt dat vanzelf wel duidelijk (vo), *Stik de moord!* val dood, barst maar (Bu, Nbk), (als noodkreet om hulp:) *Help! Help! Moord! Moord!* (b), *moord en braand schreeuwen* (Db, Dhau, Nw, Obk), *...raozen* (Bdie, Diz, El, Ld, Ma, Np, Ow), *...roepen* (Obk)

moord- - moord-: eerste lid in samenstellingen van het type *moordkerel*, *moordjurk*, waarmee een hoge graad van mooi zijn, geschikt zijn wordt uitgedrukt; niet alle gevallen zijn in dit woordenboek opgesomd

moordachtig (Op, Ste) bn.; -er, -st ['m...] 1. met lust om mensen te vermoorden (Op) 2. overdreven enthousiast voor z'n werk (Ste)

moordanslag - moordanslag

moordboel (Bdie, Nbk) de ['mo:əɾɔbul] 1. zeer moeizaam werk

moordbrigade (Sz) de; -s, -n ['m...] 1. speciale afdeling bij de politie: moordbrigade

moorddaodig I (verspr.) bn.; -er, -st ['mo:ə(ɾ)'dɔ:ədɔx] 1. met moord(en) en ander geweld *een moorddaodige film* (Nbk)

moorddaodig II (Bu, Ol-Nl) bw. 1. heel mooi, prachtig *'t Is moorddaodig mooi weer* (Ol-Nl)

moorden z. *moren*

moordenaar z. *moordener*

moordend z. *morend*

moordener (Bu, Nbk, Np) Ook *moordenaar* (Spa, Ste) ['mo:əɾdɛnɛr, ...dɛnɛr/...] 1. moordenaar: iemand die een moord heeft begaan

moorderi'je (Bu, Nbk) de ['mo:əɾdɛr'jɛ, ...dɛr...] 1. het moordend tekeergaan, de moorderij 2. het hard zwoegen, het zeer moeizaam bezig zijn met iets *Wat een moorderi'je* (Bu)

moordfilm (Ma) de; -s ['m...] 1. misdaadfilm waarin één of meer moorden

centraal staan

moordgriet (Bdie, Db, Obk, Wol) - moordgriet

moordjurk (Dhau) de; -en ['m...] 1. prachtige jurk

moordkerel (Ste) - moordkerel

moordkoele (Bdie, Bu, Dfo) - moordkuil (fig.), in *Maek van je hatt' gien moordkoele* (Bdie, Bu, Dfo)

moordlust (Obk) - moordlust

moordlustig (Nt, Obk) - moordlustig

moordmeid (Diz, Ma, Np) de; -en; ...meitien ['m...] 1. fantastische meid (vooral: inzake het uiterlijk of karakter)

moordperti'j de; -en ['m...] 1. moordpartij (inzake W.O. II:) *Alles was lieke krap en alles was op 'e bon, mar de bliedschop dat die ofgrieselike moordperti'j now eindelijk een keer oflopen was, hadde toch de overhaand* (vo) 2. zeer zwaar werk (Ste, vo)

moordrit (Bdie, Db, Dho, Ld, Mun, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl) de; -ten; -tien ['m...] 1. pracht van een rit (Dho, Mun, Ow) 2.

gevaarlijke rit, rit onder barre omstandigheden, zware rit, bijv. gezegd van moeizaam fietsen door de modder (Ld), van een zware elfstedentocht (Bdie, Db, Dho, Ld, Ol-Nl, Pe-Dbl)

moordslee (Ol-Nl) de; ...slenen ['m...] 1. grote, zeer fraaie auto

moordtuig (Obk, Op) - moordtuig

moordvent (Np, Sz) - moordvent *Ie bin een moordvent van mij* (Sz)

moordwapen (Bdie, Diz, Ld, Op) - moordwapen

moordwark (Dfo, Dho) et ['m...] 1. zeer zwaar werk

moordzaak z. *moordzaeke*

moordzaeke (verspr.) Ook *moordzaak* (Spa) - moordzaak

moordzuchtig (l) - moordzuchtig

moorke (fp) g. lidw. ['mo:ərkə] 1. wollegras

moorkop (Bu, Dfo, Dhau, Dho, Diz, Ld, Nt, Nw, Ow, Pe-Dbl, Ste, Sz) Ook *moor* (bet. 1: Dho) de; -pen; -pion ['mo:əɾkɔp/...] 1. bep. type paard: moorkop, schimmel dan wel bruin paard met zwarte kop (Bu, Dhau, Dho, Diz, Ow, Pe-Dbl, Ste, Sz) *Eerst is et peerd een schimmel as hi'j jong is, en dan wodt et een moorkop* (Dhau), *Brune peerden mit*

moortien - moppien

een zwatte kop bin ok moorkoppen, dat bin hele besten (Ste) 2. bep. lekkernij: moorkop (Dfo, Ld, Nt, Nw)

moortien z. onder *mood*

moot (verspr.) Ook *mote* (verspr.) de; moten; motien ['mo:ət(ə)] 1. (vaak mv., vaak verkl.) plak, gesneden reep van een vis *een moot vis* (Nw), *een motien vis stukje, plakje vis* (verspr.), d.i. veelal van zo'n 5 tot 6 cm lengte (Spa), *Lussen jow dat motien vis nog?* (Wol), *d'r een motien of snieden* (Bu), *een vis in moties snieden* (Diz, Ma, Np), *...in moten snieden* (verspr., Sz), *As et lekkere vis is, bin de moten niet gauw te groot* (Nt), *le kun nog wel een moot of wat van die vis mitdoen* een aantal stukjes (Dho), *J. hadde een aol vongen en daor gaf hi' mij een beste moot van mit* (Op) 2. (mv. van het verkl.) kleine stukjes die door snijden anders dan zoals in bet. 1, door hakken of zagen zijn verkregen (Bdie, Ld, Nbk, OBk) *Ze zaegen et hooft in moties, eers kan et niet in de kachel* (Ld), *een mote brood ofsnieden* (Bdie), *D'r wodde een flinke moot van die taart of sneden* (Obk), *Ik zal joe an moties hakken ik zal je mores leren* (lett. fijnhakken) (Bdie), zo ook *Ik zal je in moties snieden* (Nbk)

mop de; -pen; -pien [mɒp (alg.), ook mop (Ow)] 1. bep. koekje: mop *Haagse moppen bin lekker* (Nt), *Zitten d'r nog moppen in de moppetrommel?* (Ol-Nl), *Dalfse moppen* (Obk), *Weesper moppen* (Bu, Db, El, Ma, Pe-Dbl, Spa) 2. bep. metselsteen: mop (Ma) *gele moppen* (Ma) 3. klap (Obk, Sz), in 'k *Heb 'm een goeie mop verkocht* (Sz), *Hij gaf him een mop om de oren* (Obk) 4. grap, anekdote, mop *Ik zal je een mop vertellen* (Nbk), *Die kan mooi moppen vertellen* (Spa), *een schuine mop, een goeie mop* een leuke grap, mop (Bdie, Ow, Nbk), ook: een onverwachte, grappige gebeurtenis (Nbk), *'t Is een mooie mop!* een prachtige mop (El, Ma, Nbk), ook: een eigenaardige, onverwachte situatie of wending (Nbk)

mopneusien (Bu) et; ...neusies ['mɒp nɑ:sin] 1. mopneusje

mopperen zw. ww.; onoverg.; mopperde, het mopperd ['mɒpɹɒ, ook 'mop... (spor.)] 1. mopperen *J. mopperde nog wat en gong an et wark* (vo), *op iene mopperen* (Nbk),

le moe'n niet zo (zitten te) mopperen, je (Bdie, Spa), *Die het altied wat te mopperen* hij moppert altijd (Obk), *Hij dee niks as mopperen en pruttelen* (Np, Pe-Dbl), *le meugen niet mopperen* je hebt niets te klagen, het zou ook slechter hebben kunnen aflopen (Ma, Nbk)

moppergat (Dhau, Bdie) de, et; -ten; -tien ['m...] 1. iemand die voortdurend moppert *Dat is een echte moppergat* (Dhau)

mopperig (verspr.) [mɒpɹɪx, ook 'mop... (Dho, Obk)] - mopperig *Deur vaeke mopperig of pruttelig te wezen, kuj' een dik chagrijn wodden* (Db), *Hij is altied mopperig* (Nbk, Obk), *Wat bin je toch mopperig vandaeg!* (Wol), *een mopperige, oolde kere!* (Spa, Np)

mopperkont (verspr.) Ook *mopperkonte* (Dfo, El, Nbk, Nt, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz) ['m...] - mopperkont *le bin me ok een oolde mopperkont!* je doet ook werkelijk niet anders dan mopperen (Nbk)

mopperkonte z. *mopperkont*

mopperpot (verspr.) de; -ten; -tien ['m...] 1. mopperaar *een ouwe mopperpot* iemand die voortdurend moppert (Spa)

moppers (Db, El, Ld, Nw, Obk, Ow, Pe-Dbl, Spa, Wol) mv. ['mɒpɹs] 1. afkeurende, ontevreden opmerkingen *Hij kwam te laete thuus en doe kreeg hi' moppers* (El, Obk), *Hij het moppers had* (Ld, Ow, Pe-Dbl, Spa, Wol)

mopperscheet (Ol-Nl) de; ...scheten; ...schetien ['m...] 1. iemand die voortdurend moppert *Hool je toch es stille, oolde mopperscheet* (Ol-Nl)

mopperzak (Bdie, Spa, Sz) de; -ken; -kien ['m...] 1. iemand die altijd moppert *een ouwe mopperzak* (Sz)

moppetapper (verspr.) ['mɒpətəpɹ] - moppetapper *een mooie moppetapper* (El)

moppetrommel z. *moppiestromme*

moppien et; moppies ['mɒpin] 1. kleine mop in diverse bet.; vooral: bep. klein koekje, mop (Bdie, Ld, Nbk, Obk, Op, Ste, Sz, Wol) *Vanmorgen heb ik nog moppies bakken* (Sz), *een moppien bi' de thee* (Bdie, Ste), *Vroeger kregen we van de baolesjouwer moppies, dat weren klein maelkoekies* (feguurties), *Haagse moppies* (Ld) 2. deuntje, wijsje, vooral: dat men op een instrument als een piano speelt *Hij speelt een mooi moppien op 'e piano* (Wol)

moppiestromme (Bdie, Dhau, Op, Pe-DbI, Ste, Sz) Ook **moppetrommel** (Dho, Ol-NI) de; -n; -gien ['mɔpɪstromə/'mɔpɔtrom] 1. moppentrommel, trommel voor moppen (koekjes) *Aj' kleine jongen in huus hebben, moej' wel om de moppiestromme daenken, aandere is hi' zo leeg* (Dhau, Sz), *Kleine kiender weten vaeke de moppiestromme al gauw te staon* (Op)

moraal (spor., l) [mɔ:'ɔra:l] - moraal: ethiek *de christelike moraal* (l), *een dubbele moraal* (spor., l); les die men uit iets kan leren *de moraal van et verhael* (spor., l)

moralistisch (spor.) - moralistisch

mordikus (spor.) ['mɔrdikəs] - mordicus, in *mordikus tegen*. *Daor bin ik mordikus tegen* (Nbk)

moreel (l) et [mɔ:'ɔru:l] 1. moreel *Ze moe'n perberen et moreel hoge te hollen* (l)

morel(le) z. *merelle*

morelleboom z. *merelleboom*

moren Ook **moorden** (bet. 2, bet. 3; bet. 1: spor.) zw. ww.; onoverg.; moorde, het moord ['mɔ:'ɔrn/...rdn] 1. moorden *Moren en plunderen, dat deden ze daor in die tied* (Nbk) 2. ontzettend hard werken, enorm zwoegen *Hi' moet ok zo moren om wat te verdienen* (Nw), *'k He d'r goed tegen moren moeten* hard werken (Np, Nbk), *Hi' zit mar te moren en 't wil niks* (Ma, Nw), *Wat staon jim daor te moren en te beulen* (Nt), *Dat was moren heur, dat ende in de wiend op fietsen* (Dho, Nbk, Ol-NI), *Hi' moort d'r tegen om et klaor te kriegen* (Bu), *We mossen d'r tegen moren om klaor te kommen* (Wol), *Et was moren om d'r deur te kommen, et was zwat van volk* (El) *deur de modder moren* d.i. zeer moeizaam rijden doordat het pad modderig is (Nt), (...) *hoe de jongen mit man en macht moorden om een volle waegen bi' de bult te kriegen* (b) 3. zeer hard huilen (Bu, Dho, Ma, Nbk, Np, Nw, Pe-DbI, Ste, Sz, Wol) *Hi' moorde d'r over* (Bu), *Dat kiend dat moorde zo, et was zeker benauwd!* (Np, Pe-DbI), *Dat kiend ligt mar in de waegen te moren* (Wol), *Heur die es moren! Die raost as wodt hi' vermoord!* (Nbk), *Hool toch op te moren* luidkeels huilen (Ste)

morend (Db, Sz) Ook **moordend** (spor.) bn. ['mɔ:'ɔrn/...rdnt] 1. waarbij men zeer

hard zwoegt/moet zwoegen *Die man het altied had werkt, et was soms morend wat hi' dee* (Sz), *Mit die hitte was et morend warken* (Db)

morene (l) [mɔ:'ɔrū:nə] - morene

mores ['mɔ:'ɔrəs] - mores, in *iene mores leren*: *Ik zal je mores leren!* (Obk, Nbk)

morfeem (l) [mɔr'fē:m] - morfeem

morfine - morfine

morfinespuitien (l) [...spɔɛjtin] - morfine-spuitje

morfologie (l) [mɔrfo(:)lo:gi] - bep. onderdeel van de taalkunde: morfologie, vormleer

morfologisch (l) [...'l...] - morfologisch: op de *morfologie* betrekking hebbend

morg z. *murg*

morgen I Ook **morn** (verspr.), **monnen** (Bdie, Db, Dhau, Dho, El, Ld, Nw, Obk, Op, Sz, Wol) de; -s; -tien ['mɔrgn/mɔrn/'mɔn:, ...n:] 1. dageraad, vroege morgen *tegen de morgen*, *Van de vroege morgen tot de laete avond warken* (Nbk), *De poten van die oolde kaaste gaon hielendal vermolmen, alle morgens ligt d'r een laoge stof onder* (Db), *Hi' staot morgens om drie ure in de zoemer al op* (j) 2. ochtend, het dagdeel tussen de dageraad en de middag *Aj' dan de morgens even langeskommen!* op de ochtend (Nbk), *bi' de morgen* id. (Ste), *Ik heur in de morgen de voegels weer zingen in grote koren* (j), *Koem mar es een morgen op 'e koffie, dan kuj' weer wat opmonteren* op een morgen (Sz), *morgens's* ochtends (Bu, Db, Ld, Nbk, Np, Obk, Ow, Pe-DbI, Wol, b, j), ook 's *morgens* (Bdie, Db, El, Dho, Ld, Dfo, Ma, Nw, Obk, Pe-DbI, Spa, Sz) en *morns* (s: Nbk, bo: Dho): *Et is morgens gebeurd* (Np), *As W. de geiten morgens uutlat, dan keutelen ze et hiele pad langes* (Obk), 's *Morns kriegen we een mornbrogge 's* ochtends (vroeg) (Dhau), *Mar doe 'k daor, de ere morgens...* de volgende morgen (b), *morgens vroeg* vroeg in de ochtend (Bu, Nbk), (als begroeting:) *Morn!* goedemorgen, (reagerend op het goedemorgen van een ander:) *Ok morgen! Mar wat hewwe now an de fiets hangen?* (b) 3. (wel bekend maar niet of spor. gebruikt:) bep. landmaat: morgen (verspr.) *Een morgen laand doelde vanoolds op een stok laand dat in een morgen ploegd wodden kon*

morgen - morgenstond

(Obk), *Dat stuk laand is 24 1/2 morgen groot* (Sz) * *Donkere morgens geven heldere daegen* als het 's morgens nogal donker weer is, klaart het vaak op (Op)

morgen II Ook *morn* (verspr.), *monnen* (Bdie, Db, Dhau, Dho, El, Ld, Nw, Obk, Sz, Wol) bw. ['mɔrgɔn/'mɔrn/'mɔn:] 1. op de dag na deze, na die van nu *morn nao de middag* morgenmiddag (Ste), *Wat zol de dag van morgen brengen?* (Nbk), *Een kapper hadde op 'e deure staon: 'Morgen doe ik alles veur niks', mar morgen bleef altied morgen!* (Op) * *Morgen komt d'r weer een dag*, zo ook *Morgen is d'r weer een dag* id. (Nbk, Spa), *Waj' vandaege doen kunnen, moej' niet uutstellen tot morgen* (Spa, Nbk), (om moed, vertrouwen in te spreken:) *Morgen zal et beter gaon* (Ol-Nl, Nt), *Wie de jeugd het, die het morgen!* wie de jeugd heeft, heeft de toekomst (ba), *Morgen is vandaege niet* we hebben te maken met wat er vandaag gebeurt, morgen zien we wel wat er dan speelt (Np), *Morgen brengen* je kunt me meer vertellen, ik geloof het toch niet, bekijk het maar (Bu)

morgenaovend Voor var. z. *morgen* I, II [...'ɔ:bɔmt] - morgenavond

morgenbrogge (Db, Dhau, Ld, Obk, Sz) Ook *mornbrogge* (Dhau) de; -n; ...broggiën ['m...] 1. (vaak verkl.) boterham(men) die men 's ochtends vroeg eet, ontbijt in de vorm van één of meer boterhammen 's *Morns kriegien we een mornbrogge* (Dhau), *Om 7 ure hebben wij et morgenbroggiën al op* (Db)

morgenbrood (Np, Op, Pe-Dbl, vo) Ook *mornbrood* (Ol-Nl) et ['m...] 1. ontbijt (in de vorm van boterhammen) *En zo gong et dan los nao et melken en et morgenbrood* (vo), *We hadden nog mar krek et morgenbrood op, doe oonze vesite d'r an kwam fietsen* (Op), *Bij 't morgenbrood he'k de eerpels al scheld* (Np)

morgendauw (verspr.), voor var. z. *morgen* I - morgendauw 't *Was allegeer morgendauw* (Nbk)

morgendienst (Obk) - morgendienst

morgendrol (Obk) de ['m...drol] 1. hetz. als *morgenei*, z. aldaar

morgenedisie (Op) - morgeneditie

morgenei (Diz, Ld, Np, Obk) Ook *mornei* (Spa) et ['m...] 1. eerste ontlasting die men

na de nacht heeft *As et morgenei legd is, bij' de hiele dag weer goed in odder* (Ld), *Et vaalt niet mit aj' et morgenei niet best kwiet kunnen* (Diz, Obk), *Die is et mornei nog niet kwiet* heeft z'n eerste ontlasting nog niet gehad, ook: hij blijft nogal humeurig (Np, Spa)

morgengebed (Op, Sz) - ochtendgebed
morgenkeutel (Obk) de ['m...] 1. hetz. als *morgenei*, z. aldaar *Et vaalt niet mit aj' de morgenkeutel niet best kwiet kunnen* (Obk)

morgenkraante (Obk, Op) - ochtendblad
morgenlocht (Bu, Nbk, Obk, vo) Ook *mornlocht* (Dhau, Ste), *morgenlucht* (WH) - morgenlucht, de buitenlucht in de morgen *Mornlocht is gezond* (Ste), *Doe hij buten kwam, had Sietse de oolde brune al veur de waegen; Haarm, klaor wakker now deur de morgenlocht, wipte d'r achter op* (vo)

morgenlucht z. *morgenlocht*

morgenmaegien (vo) et; ...maegies ['m...] 1. meisje dat alleen 's morgens als werkster helpt *Et liefste hadde ze een morgenmaegien, dan hadden ze nao et eten nog heur eigen huusholing, vertelde ze* (vo)

morgenmaol (vo) ['m...] - ochtendmaal, ontbijt *Doe zette ze een panne mit roggembrij op 'e kachel; dat was et morgenmaol* (vo)

morgenmiddag Voor var. z. *morgen* I - morgenmiddag

morgenmist (Bdie, Pe-Dbl) - morgenmist

morgenpergramme (Obk) - ochtendprogramma

morgenpost (spor.) - ochtendpost

morgenregen (spor.) Ook *mornregen* (Ol-Nl) - morgenregen

morgenrood Voor var. z. *morgen* I - morgenrood * *Morgenrood brengt waeter in de sloot* (Bu, Dhau, Nbk), *Morgenrood, waeter in de sloot* (Dfo, Bdie, Nw, Pe-Dbl, n)

morgens z. onder *morgen* I

morgenschoft (Ma, Nbk, Ow, vo) et ['m...skɔft] 1. de werktijd op, van een morgen *Et morgenschoft is zomar omme* (Ma), *Ze hadde now ok twee huzen, waar ze een morgenschoft an huus nijde* (vo)

morgensteern (Nt, Obk) Ook *morgensterre* (Ld, Obk), *morgenster* (verspr.) - morgenster (d.i. de planeet Venus)

morgenster(re) z. *morgensteern*

morgenstond - morgenstond: de vroege

ochtend (vooral in verb., z. hierna) *Mar de masse vrot veur zien daegeliks brood/ Tussen morgenstond en aovendrood/Zonder weet van et wonder, wieder* (ba) * *De morgenstond het goold in de mond* (spor.) **morgenthee** (Np) de ['m...] 1. ontbijt (waarbij men thee drinkt) *Bi'j de morgenthee zat ik al te breiden* (Np) **morgentied** (Bdie, Db, Dho, Np, Nt, Op, Ste, j) Ook **morntied** (Ol-Nl, Spa, Ste) de ['m...] 1. morgentijd, de tijd van de morgen of de dageraad *In de vroege morgentied kun de liesters slim mooi zingen* (Nt, Db), *In de morgentied melken vunnen we altied mooi* (Nt), *D'r bin sommige meensken die in de morgentied niet zo best anspreekber binnen, omdat ze last van morgenziekte hebben* (Op), *Bi'j de morntied kan et mooi weer wezen* (Ste), *Ze gingen d'r mit morgentied al henne* (Dho), *Doe ze tegen de morgentied ankwammen (...)* (j) **morgenuren** (Op) mv. ['m...] 1. uren in de ochtend **morgenvroeg** Voor var. z. *morgen* I [...'frux] - *Ze konnen nog een posien rusten veur 't weer morgenvroeg was!* (j) **morgenwark** (spor.) - morgenwerk **morgenwijding** (Op, Wol) - morgenwijding **morgenziek** (Nbk, Np, Nt, Obk) - morgenziek: met een ochtendhumeur *Pattie meensken bin morgens wel es wat morgenziek* (Obk) **morgenziekte** (Op) Ook **mornziekte** (Ol-Nl) - morgenziekte: ochtendhumeur *D'r bin sommige meensken die in de morgentied niet zo best anspreekber binnen, omdat ze last van morgenziekte hebben* (Op) **morgenzitting** (l) - morgenzitting **morgenzunne** (bu, Nbk, Obk) Ook **mornzunne** (Dhau, Ste) ['m...] - morgenzon *Aj' de morgenzunne op 'e glaezen hadden, haj' mitien de waarmte* (Nbk) **morgpiepe** z. *murgpiepe* **morgpupe** z. *murgpiepe* **mori** z. onder *memento* **mormel** et; -s; -tien ['mɔr(ə)m] 1. kleine kat of hond, vaak: die als ondeugend, lastig of venijnig wordt ervaren *een mormel van een hond* (Ol-Nl), *Dat is ok een mormel* gezegd van bijv. een ondeugende kat (Nbk) 2. lelijk of on-

ooglijk dier of mens *Moey' daor es zien, zoe'n lillik mormel is dat* (Sz), *Dat is zoe'n vremd mormel* (Diz), *...een nuver mormel* (El), *Dat hontien is een raer mormel* (Dho, Ma, Op, Spa, Wol) 3. lastige, vervelende, eigenwijze persoon (Bu, Nw, Ol-Nl, Spa, Ste, Wol) *Jow bin mi'j een mooi mormel, heur!* (Ol-Nl), *een mormel van een hond* (Bu), *Dat is een vervelend mormel(tien)* een vervelend kind, een vervelende persoon (Dho, Ld, Nw), *klein mormel* dwarse persoon (Dho), *een mooi mormel* een grapjas (Spa) 4. nogal klein kind (Obk) *Dat kiend was vroeger zoe'n klein mormel, mar et is aorig uut de kluten wassen* (Obk) 5. dikke vrouw (Bdie, Db, Diz, Np, Pe-Dbl, WH) *Wat is me dat een dik mormel* een dikke vrouw (Diz, Np) **mormoon** (spor.) [mɔr'mõ:ən] - mormoon **mormoons** (l) [mɔr'mõ:əs] - mormoons **morn** z. *morgen* I, II **mornaovend** z. *morgenaovend* **mornbrogge** z. *morgenbrogge* **mornbrood** z. *morgenbrood* **mornei** z. *morgenei* **morning-afterpil** - morning-afterpil **mornlocht** z. *morgenlocht* **mornmiddag** z. *morgenmiddag* **mornregen** z. *morgenregen* **mornrood** z. *morgenrood* **morns** z. onder *morgen* I **morntied** z. *morgentied* **mornvroeg** z. *morgenvroeg* **mornziekte** z. *morgenziekte* **mornzunne** z. *morgenzunne* **morrelderijje** (Bdie, Bu, El, Nt, Obk, Op, Sz) Ook **morreleri'je** (Dho) de [mɔr|dɛr..., dɛ'r|tjə (Bu, El, Obk), ...ejə (Nt, Op, Sz)/mɔr|ə'r|tjə, ...|dɛr...] 1. het *morrelen*, d.i. het onhandig, met licht gerammel in werking of open proberen te krijgen (Bu, Dho, El, Nt, Obk, Op) *Ik heurde wat morrelderijje an de achterdeure* (Obk) 2. gemopper, onenigheid (Bdie, Sz) *D'r was nogal wat morrelderijje over onenigheid* (Sz, Bdie) **morrelen** (verspr.) zw. ww.; onoverg.; morrelde, het morreld [mɔr|ɲ (Nbk), mɔr|ən] 1. onhandig, met licht gerammel in werking proberen te krijgen, te openen e.d. *Hi'j zit al een ure an die moter te morrelen* (Wol), *Wie zit d'r toch an die deure te morrelen?* (Wol) 2. (onpers.)

morreleri'je - mosterd

rommelen (fig.), enigszins onrustig zijn van mensen door onenigheid, opstandige gevoelens (Ol-Nl) *Et morrelde al een schoffien in de buurt* (Ol-Nl)

morreleri'je z. *morrelderij'e*

morsdood [mɔrzdɔ:ət (indien met nadruk), ook wel mɔzdo:ət; aks. wisselt] - morsdood *Hi'j was morsdood* (Nbk), *Hi'j scheut 'm morsdood* (Nbk)

morse (l) ['mɔrsə] - morse

morsealfabet ['m...] - morsealfabet

morseschrift - morseschrift

morsesein - morsesein

morsesleutel (l) - morsesleutel

morseteken - morseteken

morsetoestel (spor.) - morsetoestel

mortier (spor.) et; -en [mɔr'ti:ər] 1. bep. wapen: mortier

mos et, de; -sen (bet. 2) [mɔs] 1. (verz.) mos (vooral: dicht aaneen gegroeid, d.i. in plakken) *Wi'j maekten [nl. toen we kind waren] een husien van mos en brukten diggels veur oons eetgerei* (Db), *Oons dak zit hielemaol onder de mos* (Nbk) 2. elk der plantesoorten die men tot de mossen rekent

mosachtig bn.; -er; -st ['m...] 1. op mos lijkend 2. nogal met mos bedekt (spor.) *Oons ni'je dak wodt nogal wat mosachtig* (Ow)

mosgruun - mosgroen

moshommel (Bu, Dfo, Obk) Ook *moshummel* (Nbk) de; -s; -tien ['mɔshom|...] 1. moshommel *Een moshommel maekt et nust in 't mos, in de heide* (Bu), *Een moshommel maekt zien nust van mos, die zatten altied wel bi'j de slootskaante, dat zaggen we wel as we kaantmi'jden; we haelden et russien dan wel uut en atten de hunning die in cellegies zat, op* (Nbk)

moshummel z. *moshommel*

moskee de; moskenen; moskegien [mɔs 'ki:] 1. moskee

Moskous ['mɔskɔʊs] - Moskous

Moskoviet (l) [mɔsko:'fit] - Moskoviet: inwoner van Moskou

moslaoge - moslaag

moslim ['mɔslɪm, ...lɔm] - moslim

mosmouwe (Nbk) de; -n; ...mouwgien ['mɔsmɔwə] 1. elk der halve mouwen die men over die van een ander kledingstuk draagt, nl. tegen slijtage *Mosmouwen kwammen over de hiele aarms; maegies*

hadden et vaeke, van jonges is et niet bekend; jurken hadden ommes dunder stof (Nbk)

mosplaante (l) - mosplant

mossel de; -s; -tien ['mɔs], bet. 2 ook mo... (Wol) 1. mossel (bep. weekdier) 2. dun stuk dat men van het eind van de eiketak heeft gehakt en waar geen talhout meer uit gezaagd kon worden (El, Np, Ow, Wol) *Mit bosken waeren de dundere hooties mossels* (El, Np), *Mosselties bin fiener as talhooft* (Wol), *een pertij van die mosselties* (Wol)

mosselhooft (Bu, Dfo, Nbk, Np, Ow, n: Ot) et ['mɔs|ho:lɪ] 1. dun talhout dat niet verder meer wordt gespleten (Dfo, Nbk, Np, Ow), fijne takjes van de berk (Np), fijne takjes als brandhout gebruikt (Ow), ook hetz. als *kophooft* (n: Ot) *Mosselhooft brukten ze veur et kachelanzetten* (Ow) 2. brandhout in het algemeen (Bu)

mosselkweker (l) - mosselkweker

mosselkwekeri'je [...'r...; z. -i'je] - mosselkwekerij

mossig ['mɔsɔx] - mossig

moster z. *mosterd*

mosterd Ook *moster* (Bu, Db, s: oost.) ['mɔstɪ(t), ook wel 'mos... (Nbk)] 1. mosterdplant (fp) 2. mosterd: bep. kruidery uit gemalen mosterdzaad *Wi'j doen wel es mosterd op 'e moes* (El), *Bi'j grauwe aten is mosterd lekker* (Obk), *gele mosterd* (verspr.), *brune mosterd* (verspr.), *groffe mosterd* (Bdie, Pe-Dbl), *Dat is mosterd nao de maoltied, Dat komt...*, *Et rokt naor mosterd* het is dure waar (Obk), *Ze hebben mosterd in de kelder* krijgen een kind en moeten dus trouwen (Wol), *weten waor Abraham de mosterd haelt* er alles van weten: *Hi'j wet (wel) waor Abraham de mosterd haelt* (verspr.), *...hi'j wet niet...* (Obk), ook *weten waor Mozes de mosterd haelt* er alles van weten (Op), *Waor haelt Abraham de mosterd vandaon* (Diz, Dhau), (gezegd wanneer men vijftig jaar wordt:) *Dan weef' ok waor A. de mosterd haelt* (Ld), *Ik vuul mi'j zo slop as mosterd waor de kracht uut is* (Nbk) 2. in *iene* (goed) *deur de mosterd haelen* iemand flink aanpakken, flink wat te verduren geven en daardoor flink doen wennen aan, zo ook *Hi'j is aorig deur mosterd vieterd* (Op, Dfo) en *deur de mosterd jaegd wodden*

door de mosterd gehaald worden (Op), *Dat wij him doe uut de mosterd haeld hebben is hij oons altied nog dankber veur* dat wij hem geholpen hebben om uit de problemen te komen (Dfo)

mosterdgas (l) - mosterdgas

mosterdkogel (Obk, Sz) de; -s ['mɔstɪt...] 1. ijzeren kogel voor het malen (van mosterd) *De mosterdkogel is versleten* (Sz)

mosterdlepel (Ol-Nl) - mosterdlepeltje
mosterdmeule (Bdie, Bu, Dfo, Dhau, Dho, Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Sz) Ook **mostermeule** (Bu) ['m...] - mosterdmolen *Et mosterzaod wodt maelen in een mosterdmeule* (Dfo), verder vooral in een *hiemphamp* op 'e *mosterdmeule* weinig, niet veel voorstellend, ook gezegd van iets dat niet zo best is, dat slecht uitgevallen is, dat lijkt als een vlag op een modderschuit: *Et staot as een hiemphamp op een mosterdmeule* (Dho), ook gezegd om zich van een vraag af te maken: *Wat maek ie?* [met als antwoord:] *Een hiemphamp op een mosterdmeule!* (Dho), puur als gekheid gezegd: *hiemphamp mosterdmeule* (Nbk), *himphamp...* (Nbk)

mosterdplaante (l) - mosterdplant

mosterdpot (Dfo, Ma, Nbk, Ol-Nl) de; -ten; -tien ['m...] 1. pot voor mosterd, ook in een *hiephannes* op 'e *mosterdpot* iets dat niet zo best is, slecht uitgevallen is, dat lijkt als een vlag op een modderschuit (Ma)

mosterdstip (verspr.) Ook **mosterstip** (Bu, Db) de ['mɔstɪ(t)stip] 1. mosterdsaus: nl. meel gekookt in karnemelk, vermengd met vet en een beetje mosterd (b: ln) *Vandaeege eten we vis mit mosterdstip, dat is zoerstip mit een lepel mosterd d'r deur klopt* (Ol-Nl), *gotwost mit mosterdstip* (Ma), *Aj' vroeger gien vet hadden, aj' dan nog mar wat mosterdstip kregen* (Sz), *wat* [d.i. een beetje] *mosterdstip bij de gekookte schelvis* (Wol), *Bij vis smaekt mosterdstip slimme lekker; zoerstip wodde ok wel bruukt* (Obk), *Mosterdstip is lekker over boereti'jen* (Dho) * *Hup stip/Mosterdstip/ik zal jow es pakken* (Bu)

mosterdzaod (Dfo) Ook **mosterzaod** (Dfo) - mosterdzaad: zaad van de mosterdplant

mosteren (Wol) zw. ww.; onoverg.; mosterde, het mosterd [...tɪn] 1. zitten

prevelen *Dat oolde wiefien het de hele dag bij de taofel zitten te mosteren* (Wol)

mostermeule z. *mosterdmeule*

mosterstip z. *mosterdstip*

mosterzaod z. *mosterdzaod*

mot I et [mɔt (Db, El, Ld, Mun, Nbk, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Sz), mɔt (Bdie, Nbk, Obk, Pe-Dbl)] 1. zeer fijne delen waarin iets is uiteengevallen, gruzelementen, klein afval *Onderin is 't mot* is het één en al klein afval, zijn het allemaal kruimelachtige stukjes (Dho), *Ie hebben weer allemaol mot om je bod liggen* (Db), *D'r ligt allemaol mot op 'e vloer* klein afval (verspr., Sz), *Uuteindelijk kwammen de parreplu's veur 't locht, an alle mot!* geheel uiteengevallen, kapot (v), *Die mooie vase vul an mot* (Mun), *Hi'j slat hom an mot* (k: Ste) 2. turfmolm (Bdie, Pe-Dbl, bo: Nw, b: lm) 3. in *mot om de tijen* bezoek, gezelschap dat ongelegen komt (Ste, b): *We kun gien mot om de tijen hebben* (Ste), *N. har ok wel mitmocht, mar ze har liever gien mot om de tijen* (b), ook: gezeur, geruzie, gelazer (b): *gien mot om de tijen hebben willen* (b)

mot II Ook **motte** (bet. 2: Bdie, Dho, Nw, Op, Ste) de; -ten; -tien [mɔt (ZW, Dhau, Dho, El, Nbk, Ow), ook mɔt (verspr., vooral in bet. 1)'/mɔtə (Bdie, Dho, Op), 'mɔtə (Nw)] 1. (g. lidw.) onenigheid, ruzie *Ze hebben mot in de familie* (Wol), *Ze hebben een betien* (Diz), *Daor kriej' mot mit gelazer* (Diz, Spa, b), *Een boel meensken wollen him wat ofschepen, om gien mot te kriegien* (Ow), *Die hebben mot (had)* (Bu, Nbk, Np), *D'r kwam mot van* (verspr.), *Ik wil mit gieniene mot maeken* (Ste) 2. (vaak verz.) mot: rups van de motvlinder (Bdie, Db, Dfo, El, Nbk, Np, Nt, Nw, Ow, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol) *De mot zit al in et pak kleren* (Nbk, Nt), *Ie hebben de mot in de kleren* (Nw), *D'r zit mot in de jasse* (El), *Veur motvlinders moej' oppassen, dan kriej' mot in de kleren* (Db), *Mien trouwpak is deur de motten opvreten!* (Np)

motblik z. *tuugblik*

mote z. *moot*

motel [mo:ə'tel] - motel

moter de; -s; -tien ['mo:ətɪ] 1. motor: machine die door aandrijving met elektriciteit enz. beweegkracht levert *De moter*

moterbezone - motschoppe

van de melkmesiene is kepot (Nbk), *De moter is onklaor* (Ma), ...dot et niet (Nbk)
2. motorfiets *Twie grote kerels bin 't; op een moter kommen ze* (v) 3. stuwende kracht achter iets *Wie het de moter west van de erkenning van et Stellingwarfs?* (Ow) 4. in *d'r gien moter of stoter van weten* er niets, maar dan ook werkelijk niets van weten (b: lm), ook *d'r gien stoter of moter van weten* id. (Nbk, b)
moterbezone (spor.) - motorbenzine
moterblok (spor.) - motorblok
moterbolle (Nbk) de; -n ['m...] 1. inseminator (vooral inzake koeien) die per motor z'n adressen bezocht *Ik had vroeger verkering mit 'n moterbolle* (Nbk)
moterboot - motorboot
moterbrille - motorbril
moterclub (spor.) - motorclub
motercoeur (l) - motorcoeur
motereulie (Nbk, Np) - motorolie
moterfebriek (l) - motorenfabriek
moterhaanske (spor.) - motorhandschoen
moterhelm - motorhelm
moterjacht (spor.) - motorjacht
moterkappe - motorkap
moterkros (spor.) ['mo:ətʁkros] - motorcross
moterleerze (Bdie, El) - motorlaars
moterrieden - motorrijden *Hi'j mag graeg moterrieden* (Nbk)
moterrieder - motorrijder *De moterrieder hadde een leren goddel omme* (Np)
moterrietugenbelasting (spor.) ['mo:ətʁi tygʒbɛlastɪŋ] - motorrijtuigenbelasting
motersport (spor.) - motorsport
moterstoring (l) - motorstoring
moterzaege - motorzaag
motie de; -s ['mo:ə(t)si] 1. motie een motie van wantrouwen, een motie indienen, stemmen over een motie, een motie ofstemmen door stemming afwijzen (Nbk), ...in stemming brengen (l), ...steunen (spor.), ...annemen (spor.), ...ofwiezen (spor.)
motief et; motieven; -ien (bet. l) ['mo:ə'tif] 1. elk der steeds terugkerende figuren, vormen in breiwerk, schilderwerk e.d. (als versiering aangebracht) *Die stoel is beschilderd mit een Hindeloper motief* (Obk), *Hier in de gang hangen twee tegelties met ouwe motieven d'r op* (Sz), *Een trui breien mit een mooi motief d'r in,*

is niet zo makkelik (Pe-Dbl), *In et taofelkied zit een mooi motief* (Np) 2. beweegreden (spor.) *Wat veur motief hej' daor veur?* (Nw, Spa)
motieftegeltien (Op) et; ...tegelties [...'t...] 1. tegeltje met figuurtjes, motieven *Vroeger zatten d'r in sommige huzen tegen de schostienmure mooie motieftegelties* (Op)
motien z. onder moot
motivaosie (l) de ['mo:ə'ti'fɔ:əsi] 1. als positief ervaren beweegreden(en) om te doen *De motivaosie ontbrekt d'r vaeke an, tegenwoordig* (l)
motiveren (l) ['mo:ə'ti'fʊ:ərɪŋ] - motiveren: beargumenteren *Daj' dat doen moej' wel even motiveren* (l)
motkloten (Spa) de ['motklo:ətn] 1. iemand die voortdurend morst, knoeit
motkont (Sz, Wol) de; -en; -ien ['m...] 1. iemand die voortdurend morst *Hè, wat bi'j' toch een motkont!* (Sz)
motoele z. motteoele
motorisch ['mo:(ə)'to:əris] - motorisch; wat de motor betreft *Motorisch is die auto nog prima* (Nbk)
motpraem (Nw) de; -en; -pien ['motprɛ:m] 1. iemand die omknoeit met het eten
motregen de; ['motr... (Bu, Nbk), ook wel motr... (Bu, Nbk)] - motregen, stofregen, zeer lichte, fijne regen *D'r ston een hadde, koolde noordwesten wiend, die een fiene motregen over et laand jachtte* (vo), *We hebben vandaege een mooie motregen had, nao al die druugte* (El), *een mooi motregentien* (Nbk), *in de motregen lopen* (Bdie) * *Motregen woj' mit bedreugen* nl.: maakt je veel natter dan je denkt (Dho), zo ook in *Motregen en fiene meensken bedonderen je et meerste* (Wol), *Fienen en motregen daor woj' mit bedreugen* (z. ook onder *fiene*), *Deur fienen en motregen woj' 't meerste bedonderd* (bo: Np, Nw), ...*altied bedonderd* (Np) en in *Mit motregen en fiene meensken koj' et meerste op 'e koffie* (Obk)
motregenen (Bu, Dfo, Ld, Ma, Nbk, Ol-Nl, Ste) zw. ww.; onpers.; motregende, het motregend ['motr..., ook wel 'motr...] 1. motregenen *Vanmorgen motregende et* (Ol-Nl)
motscheppe z. motschoppe
motschoppe (Bu, Ld, Obk) Ook

motscheppe (Db, Dfo, Dhau, Obk) de; -n; ...schoppien ['m...] 1. soort schep of stofblik waarmee men turfmolm, asresten e.d. opschepte (vooral gebruikt in het turfhoek) **motsni'j** (verspr.) de ['mot...] 1. lichte of natte sneeuw die valt *D'r is de hele dag motsni'j valen* (Wol), *Motsni'j pakt dichte* (Ow), *Die motsni'j kan je ventendig in de ogen striemen aj' mit vostig weer in de wiend op moeten* (Obk)

motsni'jen (Ol-Nl) zw. ww.; onpers.; motsni'jde, het motsni'jd ['motsnejn] 1. vallen van motsneeuw *Vanmorgen motregende et, en now is begonnen te motsni'jen* (Ol-Nl)

motte de; -n; mottien ['mota, 'mota (Bu, Nw)] 1. jong, vrouwelijk varken (dan vaak als verkl.), echter veelal: zeug, moedervarken *een koppeltien jonge motten* een groepje jonge, vrouwelijke varkens (Db, El, Bu), *Jonge varkens numen we motties en beren* (Np), *Een jonge motte hul ie veur biggemotte* hield je, nl. om moedervarken te doen worden (Ld), *een guste motte* een niet drachtige zeug (Nt, Op), *een jachtige motte* een tochtige zeug (Op), *een drachtige motte* (Ow, Spa), *een volle motte* id. (Obk, Op, b: lm), *Ik heb verscheiden naachten bij de motte legen* nl. tot het werpen van de biggen begon (Np, Ste), waarna men kon zeggen *Now, ze liggen bij de motte, heur* (Ste), *De biggies liggen mooi bij de motte* d.i. liggen te zuigen aan de spenen (verspr., Obk), *We hebben tien biggen bij de motte liggen* onze zeug heeft tien biggetjes ter wereld gebracht (die ze zoogt) (Bdie, Np, Sz, Nbk), *De motte het zeuven biggies smeten* id. (Spa), *D'r weren zeuven biggen bij de motte* (Nbk), *We hebben acht biggies bij de motte kregen* (Sz), *As we een lelke motte hadden die kwaod op 'e biggen was, kreeg die een moelbaand omme* (Dhau), *Je kun wel biggen van mi'j kopen, mar ze bin now nog te jong, ze bin nog an de motte ze drinken nog melk bij de zeug* (Op), *...liggen nog an de motte* id. (Op), *...bij de motte* id. (Op), *een natte motte* zeug waarbij de biggen nog melk drinken (Bu, Dfo, Ow, Dhau), *een druge motte* zeug waarbij de biggen niet langer melk uit de spenen zuigen (Dfo, Nw, Ol-Nl, Ow, Dhau): *Een dreuge motte zoegt niet meer*

(Ow) 2. dikke vrouw (Bu, El, Ma, Nbk, Np, Nt, Obk), in *een dikke motte, een dikke, vette motte* (Bu, Nbk, Np) 3. in *een motte mit biggen* salomonszegel (El, Nbk, b: lm) 4. z. *mot* II * (gezegd als er problemen waren:) *'k Heb een motte mit zeuven biggen/En de oolde heb ik dood in 't hokke liggen/Och man, och man, praot mi'j d'r niet van (Jan)!* (Diz, Wol)

motteballe (verspr.) de; -n; -gien ['m...; z. *mot* II] 1. (kaanferballe is gebruikelijker) mottebal *Ik hebbe motteballen in de deuze mit gaoren* (Np)

mottebigge (Bdie, Obk, Sz, Wol) de; -n; ...biggien ['motabigə] 1. jong wijfjesvarken **mottebiggen** (Dho) onbep. w. ['motabigŋ] 1. jongen, werpen door zeugen

mottebokke (Db, Dfo, Dhau, Diz, El, Nbk, Nt, Obk, Op, Spa, Ste) et; -n; ...hokkien ['m...] 1. hok waarin men het moedervarken houdt, d.i. vaak: het afgeschoten deel waarin men het moedervarken afzonderd wanneer het bigt *Et mottebokke moet zo now en dan schoon stro hebben* (Db), *Vroeger zat de motte opsleuten in een mottebokke; dat was vaeke ofscheuten van een groter bokke, de biggen hadden dan ruimte om deur de ofscheiding henne te kommen en de motte kon dan niet op 'e biggen trappen of d'r op liggen gaon* (Op)

mottelen (Spa) zw. ww.; onoverg.; mottelde, het motteld ['motlɛŋ] 1. pruttelen, licht mopperen *Wat hej' weer te mottelen!* (Spa)

motten zw. ww.; onoverg.; motte, het mot ['motɪ] 1. min of meer per ongeluk laten vallen en daardoor vuil maken, ook: lekken waardoor iets vuil wordt *Ie moe'n de doek even onder de trekpot holen, ie motten* (Nbk), *Mot toch niet zo* (Nw), *Die kleine jonge had de hiele vloer d'r onder mot* (Np, Ld), *Mit et varven motte hi'j alles d'r onder* (Ld), *Niet motten mit waeter en huj!* nl. omdat dat verspilling is, geld kost (Nt), *De flesse die mot zo, die stoppe is niet dichte* (Sz) 2. knoeierig met water, modder, klei enz. bezig zijn *Die jonge zit altied mar in de modder te motten, et is een grote viesterd* (Ol-Nl), *in 't waeter motten* (Nbk), *De kiender zatten mit waeter te motten, ze waeren half deurnat* (Obk, Pe-Dbl) 3. (onpers.) licht, druilerig regenen (verspr.) *'t Begint te motten* (Nbk), *Et*

motteole - mouwe

mot wat (Bu), *Et mot al een dag of wat* (Np), *Et is vanmorgen al vroeg begonnen te motten* (Obk), *Trek toch mar een jasse an, et begint slim te motten* (Db)

motteole (Ste) Ook *motole* (Bu, Sz) de; -n; -gien ['motsulə/'motulə] 1. (vaak verkl.) vlinder behorend tot de uiltjes: een bep. nachtviderfamilie

motter z. *motterd*

motterd (verspr.) Ook *motter* (Bu, Dhau, Nbk, Np, Ol-Nl, Sz, Wol) de; -s; *mottertien* ['motʔ(t)] 1. morser, knoeier, vooral gezegd tegen een kind dat morst *Wat bij' toch een (grote) motterd* (Dho, Nbk, Ste, Db), *oolde motterd!* (Nw)

motteren (Bu, Dhau) zw. ww., onpers.; *motterde*, het *motterd* ['motʔn] 1. zacht regenen, mōtregen *Et is miezerig weer, et mottert wat* (Bu)

motteri'je [...'tjə, ...ɛjə, z. -i'je] - morserij, gemors

motterig bn.; -er, -st ['motʔəx] 1. druilerig, met voortdurende stofregen, mōtregen *Et is miezerig en motterig* (El), *motterig weer* (verspr., Spa), *een motterige zomer* (b), *motterige regen* (Dfo) 2. voortdurend of af en toe vloeistof lekkend (Ste) *Die theepot is zo motterig as wat* (Ste)

motterkonte (Dho) de; -n; ...kontien ['motʔkontə] 1. iemand die voortdurend morst *Wat bij' een motterkonte* (Dho)

mottien z. onder *motte*

mottig (Bdie, Obk) bn.; -er, -st ['motəx] 1. mottig: morsig, voortdurend knoeiend 't *Is een mottige viesterd* iemand die voortdurend knoeit, morst bij het eten (Bdie) 2. regenachtig, druilerig (Obk) *Et is mar mottig weer, de leste daegen, ie zien de zonne haost nooit* (Obk)

motto (spor.) et; -'s ['mɔto:, ...toʔ] 1. motto

motvarken (Bdie, El, Nbk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Ste, Wol) Ook *motzwien* (Db, Dfo, Dhau, El, Ld, Nbk, Obk, Ow) et; -s; -tien ['mot.../...swin] 1. knoeier, morser, vooral gezegd tegen een kind dat knoeit *Wat bin dat toch motvarkens van kiender!* (Wol), *Wat bin jow een oold motvarken!* (Wol), *Die man is an 't varven mit zien schuur-tien, mar dat motzwien het de hiele boel d'r onder griemd* (Obk)

motveger (Db, Pe-Dbl) de; -s; -tien

['mɔt..., ook wel 'mot...] 1. veger waarmee men klein afval en stof opveegt, vgl. *Even om de kachel [vegen] mit de motveger* (Db), hetz. als *tuugveger* (Db)

motvissien (Sz) et; ...vissies ['m...] 1. larve van de motvlinder *Aj' motvlinders zien, moej' wel oppassen daj' gien motvissies in et wollen goed kriegen* (Sz)

motvliegien (Obk) et; ...vliegies ['mot..., 'mɔt...] 1. bep. kleine steekvlieg, kleine steekmug *Kleine motvliegies kroepen je wel in de sokken en kun lastig stikken, onder et melken, mit zoel weer* (Obk)

motvlinder de; -s; -tien ['motflindʁ (Bu, Nbk), ook mɔt... (Bu); z. ook *mot I*] 1. motvlinder *D'r zit een motvlinder tegen de gediene!* (Nbk, Np), *Larven van de motvlinder vreten je boel kepot, veural wollen goed* (Spa), *Veur motvlinders moej' oppassen, dan krief' mot in de kleren* (Db)

motzak (Dho, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Spa, Ste, Wol) de; -ken; -kien ['motsak] 1. iemand die voortdurend morst, vooral bij het eten *Wat is dat kiend een motzak!* (Ol-Nl)

motzwaarm z. *noodzwaarm*

motzwien z. *motvarken*

mousseline (Nbk) - mousseline

mout z. *moolt*

moutbrood z. *mooltbrood*

moutenbri'j (Dfo) [mɔmʔn'brɪj] - haver-moutpap

mouw (Bu) de [mɔm] 1. mouw: bep. aandoening bij een paard (Bu), vgl. *Mouw krigt et peerd an de gewrichten; et gewricht raekt vaaste, et is arfelik* (Bu)

mouwe de; -n; mouwgien ['mɔmə] 1. mouw (van een kledingstuk) *Ie hebben wat an je mouwe zitten* (Nbk), *Ze [de bijen] stroomden bij' honderden N. bij' de broekspupen en de mouwen in (j), een jak mit lange mouwen* (Db), *Mouwen in de jurk zetten is niet zo makkelijk* (Pe-Dbl), *de mouwen opstrupen, Hi'j het de elleboge deur de mouwe* (Diz), *Hi'j scheurde mi'j de mouwe uut de jasse* (Ma), *Hi'j het de mouwe d'r uut hangen* z'n mouw is los, hangt los (Dho), *de hanen uut de mouwen stikken* (Nbk), (min of meer dreigend of schertsend om te dreigen, vooral tegen kleine kinderen:) *Pas op of ik pak je bij' de mouwe* als je niet wilt luisteren moet ik je echt aanpakken, ik zal je wel terechtzetten

(Bdie, Bu, Dho, El, Ld, Ma, Obk, Ow), met name: ik zal je knippen (Dho, Nw, Sz), vandaar ook wel: *Daenk d'r omme, ik geef je een kniep in de mouwe* (Dfo), *...of ik griep je bij de mouwe* (Db), zo ook *Moe'k je even bij de mouwe pakken?* (El), en vandaar ook *Ik heb die jonge goed bij de mouwe had* (Dfo), *Die het ze achter de mouwen achter de ellebogen* (Op), *Hi'j het hiel/flink* [e.d.] *wat in de mouwe* hij is erg sterk, kan heel wat werk verzetten (OS, Dho, Np, Nw, Pe-Dbl, Sz, Ste), ook: hij/zij is bij de pinken, heeft veel verstand, is van alle markten thuis (Bu, Dhau, Nw, Pe-Dbl), ook in het mv.: *Die het wel wat in de mouwen* is sterk (Bu, Diz, Obk, Sz, Wol), is bij de pinken, heeft veel verstand (Bu), *d'r een mouwe an passen, de hanen uut de mouwen stikken* (Dhau, Nbk), *...uut de mouwe stikken* (El), *iene wat op 'e mouwe spellen* (Db, Dhau, Diz, El, Ma), *wat uut de mouwe schudden* zomaar, erg gemakkelijk bedenken (Db, Dfo, El, Ld, Sz): *Hi'j schudt alle gekhied uut de mouwe* (Ld), *Hi'j schudt zien wieshied zomar uut de mouwe* (Dfo), *Die kan de leugens goed uut de mouwe schudden* (Obk, *Die kere! het een gave, die schudt zien mooi vertelgies zo uut de mouwe* (Sz), ook in het mv. (Dhau): *wat uut de mouwen schudden, Daor komt de aep uut de mouwe* (El, Nbk, Np) * *Je kunnen beter de mouwe verspeulen as de aarm* (Wol)

mouwgat (Nbk, Ol-Nl) Ook **mouwsgat** (Ol-Nl, Wol) - mouwgat

mouwjak (Bdie, El, Np, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl) et; -ken; -kien ['m...] 1. *jak* met mouwen *Oonze beppe hadde vroeger een mouwjak* (Np)

mouwlechte - mouwlechte

mouwophoolder - mouwophouder

mouwplaanke (spor.) de; -n; ...plaankien ['m...] 1. (vaak verkl.) mouwplank

mouwschölk (OS, Bu, Ste) Ook **mouwschulk** (ZW, WS noord. van de Lende, Dho, Nbk, Obk) de; -en; -ien ['mɔɔ...] 1. mouwschort

mouwschulk z. **mouwschölk**

mouwsgat z. **mouwsgat**

mouwvest (Bu) et; -en; ...vessien ['m...] 1. vest met mouwen

mouwvoering (Nw) de; -s, -en ['m...] 1. voering in de mouw

mozaïek (spor.) [mo:əsa'ik] - mozaïek: mozaïekwerk

mozaïektegel (l) - mozaïektegel

mozaïekversiering (l) - mozaïekversiering

mozaïekvloer (spor.) - mozaïekvloer

Mozambikaan(s) (l) [mo:əsambikā:n; ...kā:s] - Mozambikaans

Mozes de ['mo:əzəs] 1. Mozes (bekende bijbelse figuur) *van Mozes en de profeten weten* van geld weten (Op), *As Mozes niet naor de barg toe gaat, dan komt de barg wel bij Mozes* als hij/de andere partij niet komt, ga ik/gaan wij wel naar hem/hen toe (Bu), *...komt, moet de barge mar naor Mozes kommen* id. (Ste), *weten naor Mozes de mosterd haelt* er alles van weten (Op), *Mozes in een biezen kissien* bep. kamerplant: Mozes in het biezen mandje (Sz), *Mozes in Aäron* bep. plant: Aronskelk (Dfo)

mr. - afkorting van *meester* (met hoofdletter in geval men meester in de rechten is)

mrt. - afkorting van *meert*, d.i. maart

ms. - afkorting van *manuskript* en *moterschip*

Mt. - afkorting van *Mattheus* (bijbelboek)

mu (ZW, Dho, Diz, El, Nbk, Np, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, vo, j, ba, p, b, b: lm, vo) Ook **muui** (OS, Bu, Nw, Ste, Wol, b: lm), **meu** (WH, Mün), **muj** (Nt) bn.; muuier [my:jɪ/my:ər], muu(i)st [my:/my:j/ma:/mɔj] 1. moe, vermoeid *Muui da'k was!* (Ste, Nbk), *Ik daenke, as 't d'r op ankomt, dat de vrouwluden de huid aovens muuier hebben as de manluden (p), Naordat hi'j zoe'n aende lopen hadde, was hi'j helemaole niet meu* (Sz), *Dan was hi'j aovens zo mu dat zien lichempien 'm overal zeer dee* (j), *Ik was vanmiddag goed mu* behoorlijk moe (Np), *Aj' in de wiend op fietsen moeten, kuj' slim meu* wodden (Spa), *...die vent, die liever lui as muui was* die liever lui was dan moe (b), *zo mu as een hond* (verspr., Ste), *zo muui as een podde* (Ma, Nbk, Wol), *zo muui as honties* (vo), *...as een maits* (Nt)

mud z. **mudde**

mudde Ook **mud** (spor.: bet. 2), **murre** (s: Db) de, in bet. 2 ook et; -n; -gien ['madə/mat/'marə] 1. bunzing (alg., spor. ZW) *D'r zat bi'j pake een dikke mudde onder de takkebulte* (Ld), (bij verge-

muddehond - muggeglas

lijking:) *Kleine mudde!* rakker van een jongen (Dfo), *zo benauwd* [bang] *as een mudde veur 't eusgat* [zinkput] (spor.), *Hi'j gnist as een mudde veur 't geutsgat* (b, b: lm), *stinken as een mudde* (Dhau, Ma, Nbk, Np, Nt, Nw, d, b), *zo taoi as een mudde* (Db, Dfo): *Dat vleis moej' goed op kauwen, want et is zo taoi as een mudde* (Db) 2. bep. inhoudsmaat: mud, 1 hl; ook in gewichtsmaten weergegeven, met variatie naar soort, kwaliteit, omgeving, z. de verb. hierna *Vroeger wodde et zaod bi'j de mudde meten* (El), *Doe me mar drie mud(de) eerpels* (Nbk), *We hoeven niet zo vule winterceerpels, we hebben wel an een paer mudde genoeg* (Op), *D'r was een tonne* [d.i. een speciale ton] *waor as een balve mudde in gong* (Nw), vandaar *De balve mudde hadden ze bi'j de dösmesiene* d.i. een tonnetje waarmee men een halve mudde afmat (Nbk), *Een kwat mudde was een kwatskorf eerpels* nl. 35 pond (Ste), *Hoevule mudde kolen zullen we bestellen veur winterbraand?* (Ol-Nl), *Vroeger wodden de ceerpels, de rogge en de antraciet bi'j et mudde verkocht* (Obk), *de ceerpels, goed een schelling de mudde* (p), *Hoe is 't, kommen d'r twee mudden uut?* levert het twee mudden op, is de totale hoeveelheid (net) twee mudden? (Nbk), *Misschien dat de boer daor een half mudde veur wegzette* nl. van het gedorste boekweit t.b.v. voor het varken dat in november geslacht zou worden (k: Ste), *Een vorrel rogge is een kwat mudde* (El), *een mudde haever* veelal 50 kg (verspr. OS, Bu, Np, Ste), *...rogge* 70 kg (verspr. OS, ZW, Bu, Np, Ow), *...gast* 50 (Dhau), 60 (Ste) of 70 kg (Dfo, El, Ow), *een mudde ceerpels* 70 kg (verspr.), *...tarwe* 70 (Ste) of 75 kg (Bu), *...maïs* 60 kg (Bu), *een mudde kolen* 70 kg (Np, Nw)

muddehond (Dfo, Nbk, Np, Ol-Nl) de; ...honnen; ...hontien ['madə...] 1. hond die goed op bunzings jaagt *Kedoezen bin muddehonnen* (Np)

muddejacht (Db, Nbk) de; -en ['m...] 1. jacht op één of meer bunzings *De buurjongen gongen op de muddejacht* (Db)

muddejaegen (Dhau, Diz, Mun, Nbk, Np) onbep. w. ['madəje:gp] 1. jagen op bunzingen *'t Was lochtemaone, dat et was weer om te muddejaegen* (Diz, Mun), *Ze*

gongen te muddejaegen (Nbk)

muddejaeger (Nbk, Ol-Nl) de; -s ['m...] 1. persoon die bunzings vangt 2. hond die goed is in het jagen op bunzings (Nbk)

muddeklauwe (Spa) de; -n ['madəkloʷə] 1. klem om bunzings mee te vangen *Een muddeklauwe kom ic nooit weer uut* (Spa)

muddeklem z. *muddeklemme*

muddeklemme (Bdie, Diz, El, Nbk, Np, Ol-Nl, Pe-Dbl, Wol) Ook **muddeklem** (Dfo, Ld, Ma) de; -n; -gien ['madəklem(ə)] 1. klem om bunzings mee te vangen

muddeknippe (Bdie, Dho, Pe-Dbl) de; -n ['m...] 1. hetz. als *muddeklemme*, z. aldaar

muddestap (El, Np) de; -pen ['madəstap] 1. bunzingval

muddetonne (Db) de; -n ['m...] 1. speciale ton met behulp waarvan men de inhoudsmaat van een *mudde* (bet. 2, z. aldaar) kan afmeten *Et zaod wodde in een muddetonne meten, en dan kwam et in de zakken* (Db)

muddevalle ['m...] - bunzingval

muddevanger (Nbk, Ol-Nl) de; -s ['m...] 1. persoon die bunzings vangt 2. hond die goed is in het vangen van bunzings (Nbk)

muddevel et; -len; -legien ['m...] 1. huid van een bunzing

muddezak ['madəsak] - mudzak, grote zak die een *mudde* kan bevatten *Muddezakken weren grote zakken* (Ld), *Een muddezak moet 100 liter in kunnen* (Bu), *Aj' vroeger mit een mudzak rogge of tarwe op je donder lopen mossen, wodde ie et wel gauw zat* (Sz), *hadlopen in een muddezak* d.i. zaklopen in een mudzak (Bdie), *bi'j muddezakken vol* d.i. met grote hoeveelheden in mudzakken, ook fig.: met zeer grote hoeveelheden (Nbk)

mudvat (Nt) et ['matfat] 1. vat ter afmeting van bijv. een mud haver

muf z. *mof* II

muffen (spor.) ['mafɪp] - muffen: stinken door winden te laten *Hi'j zat daor mar te muffen* (Nbk)

muffig z. *moffig*

mugge z. *mogge* I

muggebeet z. *moggebiet*

muggebulte z. *moggebulte*

muggedeure z. *moggedeure*

muggegaas z. *moggegaas*

muggeglas z. *moggeglas*

muggehanger z. *moggehanger*
muggehorre (Sz) de; -n; -gien ['m...] 1. hor voor raam of deur (tegen muggen en andere insekten)
muggeklapper z. *moggeklapper*
muggenet z. *moggenet*
muggerig z. *moggerig*
muggestik z. *moggestik*
muggetied z. *moggetied*
muggevanger z. *moggevanger*
muggeziften z. *moggeziften*
muggezwerm z. *moggezwaarm*
muggezifter z. *moggezifter*
muhied (Bdie, Diz, Nbk, Nt, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl) Ook **muuhied** (Nbk, Obk, Ow), voor -heid z. -hied ['m...] - moeheid: het gevoel van vermoeid zijn
muie z. *muj*
muien z. *muuien*
muigien z. *mujke*
muighied z. *muuighied*
muike z. *mujke*
muilezel z. *moelezel*
muilik z. *muuilik*
muilikhied z. *muuilikhied*
muilkorf z. *moelkörf*
muilpeer z. *moelpere*
muilpere z. *moelpere*
muite z. *muuute, mute*
muiten (Dfo) ['mœjtn] - muiten (op schepen) (Dfo)
muiteri'je (l) ['mœjtr'jə, ook ...ejə; z. -i'je] - muiterij
muizem z. *muuizem*
muizen (Nbk) onbep. w. ['mœjzn] 1. tegenvallen, misgaan, in verb. *Dan is 't vaeke muizen* dan deugt er niet veel van, gaat het mis (Nbk), *'t Is muizen mit de klep dicht* het gaat/ging mis, het loopt/liep anders dan gehoopt, bijv. bij het kaarten (Nbk)
muj (verspr.) Ook **mujje** (Bu, Db, El, Nw, Ow, Ste, Sz), **muui** (Bu, Dfo, Nbk), **mui** (Dho, El, Pe-Dbl, Ol-Nl, Op, Spa, Sz, Wol), **muie** (Pe-Dbl), **muigien** (Ow), **me** (bij vooropplaatsing: Spa, z. hierna) de; -jen; -gien ['maj(ə)/my:j/'mœj(ə)/'mœjxin/mə] 1. moei, tante: vormen die niet op -e eindigen worden vooral achter maar soms ook vóór eigennamen geplaatst (met verbindingsstreep), ook wel en soms alleen maar: oudtante (Bdie), *Jantien-muj* tante Jantje (Dhau, Nbk, Nw, Ol-Nl, Op,

Pe-Dbl, Ow), zo ook *Aofien-muj* (Nbk), *Lies-mui* (Ol-Nl), *Froukien-muj* (bo: Bu, Dho, Nw), *Geertien-muj(je)* (Sz) enz.; met vooropplaatsing: *Muj-Hiltien* (Ste), *Me-Griet* (Spa), *Me-Margien* (Spa); vaak in verbindingen van het volgende soort: *'t Is doel dat wij morgen naor Jan-om en Antien-muj gaon* naar oom Jan en tante Antje (Db), *Jaantien-muui en Roelf-om* tante Jantje en oom Roelof (Nbk, Dfo), *Femme-muj en Egbert-om* (oud)tante Femme en (oud)oom Egbert (Bdie); verder in *een dikke mujje* een nogal dikke vrouw (El, Obk), zo ook, van een vrouw die in verwachting is: *Buurvrouw is al een hiele mujje, ze zal wel gauw uutpakken* (Db), *een aorige mujje* een aardige tante (ZW, El), ook: een nogal dikke vrouw (El) 2. z. *mu*
mujje z. *muj*
mujjen z. *muuien*
mujke (verspr. OS, Bu, Dho, Mun, Np, Nw, Op, Ste, Sz, b: lm, ln, bo: Bu, Dho, Nw; bet. 3: bs: Dfo) Ook **muuike** (Dfo, Nbk, Ld, Ow), **muike** (Db, Diz, Obk, Ol-Nl, Op, Wol, Spa, Sz, p, b: lm) de; -s ['majkə/'my:jkə/'mœjkə] 1. tante *Dat is mien mujke Jantien* (Obk), *Mujke Roelfien* (Diz, Ma, Nw, Op, Ow, Wol, Dhau), *'t Was een aorige mujke* een aardige, leuke of juist een eigenaardige tante (Dfo, Nw), ook: een dikke vrouw (Bu, Obk), *Bi'j' d'r in, mujke?* (Sz), *Dat was een oolde mujke van me* (Np) 2. stiefmoeder (b: lm) 3. bijenkoningin (bs: Dfo)
mujlik z. *muuilik*
mujlikhied z. *muuilikhied*
mujte z. *muuute*
mujzem z. *muuizem*
muks (Ow) [maks], in *de hiele muks* de santenkraam: *Daor hej' de hiele muks!* daar heb je de hele santenkraam (Ow)
mul (verspr.) bn.; -ler, -st [mal] 1. (van grond) zeer los, pulverig (door de droogte) *et mulle zaand, deur mul zaand lopen* (Spa), *le lopen je dood in dat mulle zaand* (Np), *le kun d'r haost niet deur kommen, zo mul is 't daor* d.i. er is daar erg veel mul zand (Nbk), *'t Frietspad is zo mul as wat* is één en al mul zand (Ow), zo ook *De weg is mul* (Np)
mulder de; -s; -tien ['maldɪ] 1. mulder, molenaar *De mulder moet wiend hebben,*

muldersknecht - munt

want aandere drijt de meule niet (Obk), *De mulder moet de meule naor de wiend drijen* (Pe-Dbl), *Et is vandaeghe de mulder zien weer niet, want d'r is haost niks gien wiend* (Ld), *Vroeger vunnen we in ieder dorp wel een meule, en de mulder maelde veur boer en veur burger, veur bier en veur brood* (Op), *de knecht van de mulder de wind* (Np, Nt), *de mulder zien knecht* id. (Db, Dho, Ow), *Hi'j kikt zo wit toe, al har hi'j bij de mulder aachter de maelzak scheten* (Ow) * *De wiend, de wiend is mulders vriend* (Obk)

muldersknecht (verspr.) de; -en; ...knechten ['mʌldʁs...] 1. molenaarsknecht *Een ooldere bruur was muldersknecht op 'e meule an de vaort naor Appelsche* (Ma, vo), *De muldersknecht kwam vroeger te opheuren, dan vreug hi'j waj' hebben mossen die weke* (Dho), *De muldersknecht brocht et mael mit peerd en waegen naor de bakker* (Db), *...sjouwt mit de zakken* (Np) 2. de wind (die waait) (Dho, Nt, Nw) **mulderskneupe** (Db, Nw) de; -n; ...kneupien ['m...] 1. speciale knoop van de molenaar *Om de maelzakken dichte te bienen, gebeurt dat mit een touwgien, mit de mulderskneupe* (Db)

muldervriend (Nt) ['m...frint], in * *De wiend is muldervriend* vriend van de molenaar (Nt)

mulik z. *muulik*

mulikheid z. *muulikheid*

mullig (Dfo, Dhau, Nbk, Nw) - mullig: uit los, mul zand bestaand *mullig zaand* (Nw), *Die zaandweg is aorig mullig, dat trekt zo zwaor!* bestaat nogal uit mul zand (Dfo)

mulo ['mylo:/...lɔm] = mulo

muloschoele ['m...] - muloschool ...en [die] *veur et eerste jaor naor de mulo-schoele gong* (vo)

multifunktioneel (l) [mʌltifʌŋ(k)sjō(:ə̃) 'nɪ:l] - multifunktioneel

multikultureel (l) [mʌltikʌlty(:ə)'rɪ:l] - multikultureel

multinasjonaal (l) [mʌltinasjō(:ə̃)'nɔ:əl] - multinationalaal

multinational (l) - multinationalaal

multiple sclerose (verspr.) - multiple sclerose (bekende ziekte)

multipleks (spor.) - multiplex

mum [mʌm] - mum, in *in een mum* in een

ogenblik, in zeer korte tijd: *Et was in een mum klaor* (Np), *...in een mum van tied* (Nbk, Obk)

mummelbek (Db, Pe-Dbl, Sz, Wol) de; -ken; -kien ['mʌm]bɛk] 1. ingevallen en/of kleine, niet zo ruime mond, tandeloze mond, en daarmee vooral: mond waarmee men erg onduidelijk praat (Db, Sz) *Dat vrouwgien het echt een mummelbekkien* n.a.v. iemand die onduidelijk praat (Sz, Db) 2. iemand die onduidelijk praat (Pe-Dbl, Wol)

mummelen (Db, Dho, Diz, Ma, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Sz, Wol) Ook *mommelen* (Ste) ['mʌm]ɪp/'mom...] - mummelen: mompelen, onduidelijk spreken *Hi'j mummelt wat* (Nbk), *Hi'j zit mar wat te mummelen* (Ma, Nbk, Np)

mummelman (Bu) de; -nen; -negien ['m...] 1. wild konijn

mummelmontien (Bu, Nbk) et; ...monties ['mʌm]montin] 1. mond waarin geen of zo goed als geen tanden meer zitten (ook: en waardoor men dus *mummelt*)

mummelzak (Bdie) de; -ken; -kien ['m...] 1. iemand die onduidelijk praat

mummie - mummie: gebalsemd lichaam **munitie** (spor.) [my'nitsi, ...'nisi] - munitie **munitiefabriek** (l) - munitiefabriek

munnik z. *munnik*

munnik (Dfo, Ma) Ook *munnik* (Ma) de ['mʌnɛk(ə)] 1. op pudding gelijkende maaltijd, bereid door biest sterk te verhitten zodat het stijf wordt; vervolgens kan het gerecht in plakken worden gesneden (tot *buustpankoecken*)

Munnikeburen (Sz, b, ba) et ['mʌnɛkə by:əʁɪ] 1. naam van een bekende plaats in het westen van *West-Stellingwarf*: *Hi'j woont in Munnikeburen* (Sz)

Munnikebuurster I (Obk) de; -s ['m...stɪ] 1. iemand uit *Munnikeburen*

Munnikebuurster II (Obk) bn.; attr. ['m...] 1. van, met betrekking tot het dorp *Munnikeburen*

munt de; -en; -ien [mʌnt] 1. muntstuk, geldstuk *Gooi even een munt in de automaat* (Wol), *Een munt kan ok wel van nikkel wezen, en in de oorlog van zink* (Op), *Oolde munten bin verscheiden meensken gek op* (Ol-Nl), *een zulveren munt* (Ma), *mit klinkende munt betaelen* (Spa, Dhau), *argens munt uut slaon*

voordeel uit iets trekken (Bu, Nbk, Nt) 2. in *kruus of munt gooien* z. onder *kruus* (Dhau) 3. (met hoofdletter) plaats waar geld gemunt wordt (l) *de Munt in Utrecht* (l) 4. bep. plant: watermunt (Ma)

muntautomaat (spor.) ['mantəʔmɔ̃(:)ma:t] - muntautomaat

muntrop (Db, Dhau, Diz, Ld, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl Wol) Ook **muntstrup** (Bdie, Dho, Np, Spa) ['mandrɔp/'mandrap] - muntrop *Ik heb een poedegien muntstrup kocht* (Dho)

muntstrup z. **muntrop**

munten ['mantɪ] - munten, in *et op iene munt hebben* iemand tot mikpunt nemen *Hij het et op mij munt* (alg., Nt)

munteverzameling (l) - muntenverzameling

muntgeld (spor.) - muntgeld: geld bestaande uit munten, i.t.t. papiergeld

muntien et; ...ties ['mantɪn] 1. kleine *munt*, z. aldaar 2. pepermuntje (Bu, Db, Dho, Ma, Nbk, Np, Nt, Ow, Spa, Sz, Wol, b: lm) *Aj' een bosschop deden, kreej' vroeger nog wel es een muntien* (Dfo), *Hij dee een muntien in de mond* (Ma), *Ma'k een muntien hebben?* (Spa), *Woj' es een muntien hebben? Lekker jong, dan kriej' nooit gien pien in de buuk* (Sz)

muntienhied (l) - munteenheid

muntkruud (Obk) et ['m...] 1. watermunt

muntstok (Bdie, Diz, El, Nbk) ['mantstɔk] 1. muntstuk *een hiel oold muntstok* (Nbk)

mure de; -n; muurtien ['my:əɔ̃] 1. muur (van metselwerk) *een mure metselen* (Nbk), *vochtige muren*, *De mure slat uut* (Ow), *een bliende mure* (Nbk), *mit de kop tegen de mure lopen* op zeer direkte, harde wijze ervaren dat men z'n plan er niet door krijgt, dat men wordt tegengehouden in z'n plannen, *tussen vier muren zitten* in de gevangenis zitten (Nbk), *mit de rogge tegen de mure staon* ook fig. (spor.), zo ook *Hij vuulde 'm mit de rogge tegen de mure en liekem allienig* hij voelde dat hij geen kant meer uit kon, dat hij niet meer aan de dreiging van anderen, de dreigende problemen kon ontsnappen (b), *Ik wol d'r dood nog niet tegen de mure zitten* d.i.: zo'n hekel heb ik aan die plaats, met zoveel tegenzin ben ik daar (Np), *zo vaaste as een mure* muurvast (lett.) (Nbk) 2. binnenkant van een kamermuur *Op die*

kaele mure moet mar wat hangen (Obk), *iene van et kassien naor de mure sturen*, *De muren kwammen op me of* (Nbk), *wat uut de mure trekken* (spor.) 3. bep. opstelling waarbij voetballers als een muur het doel afschermen *De balle kwam niet deur de mure henne, een muurtien maeken* een muurtje vormen (spor.)

murebalke (Ow) de; -n ['m...] 1. dragende balk die op een muur rust

murebossel (Dfo, El, Ld) Ook **muurbossel** (verspr. WS noord. van de *Lende*) de; -s; -tien ['m...] 1. hetz. als *murebuunder*, z. aldaar

murebuunder (Dhau, El, Ma, Obk, Ow, Pe-Dbl) Ook **muurbuunder** (Op, j) de; -s; -tien ['my:əɔ̃.../...] 1. boender om muren mee te reinigen

muredeure (b) de; -n ['m...] 1. deur in een muur, hier: in een stadsmuur *De Joden die overbleven binnen bin d'r neer an toe en de mure om Jeruzalem henne is ofbreuken en de muredeuren bin in de braand steuken* (b)

murekaaste z. **muurkaaste**

murering (Np) de; -en ['my:əɔ̃rɪŋ] 1. ring aan een muur, waaraan men het vee op de stal vastzet

murf bn.; -er; -st ['mar(ə)f] 1. zodanig geworden dat men geen kracht tot weerstand, verzet meer heeft *Hij is murf maekt deur zien tegenstaander, hij het gien weerstaand meer* (Ol-Nl), *Hij gong eerst nogal tekeer, mar ik heb 'm murf kregen* (Bu) 2. (van hout) vermolmd (Obk, Sz) *Dat ouwe kassien het zien tied had, heur, dat is helemaol murf* (Sz)

murg (Dfo, Dhau, Nbk, Nw, Obk, Ow, Pe-Dbl, Sz, Wol) Ook **morg** (Obk, Ste, Wol), **marg** (Bu, Bdie, Diz, Ma, Nbk, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Ow, Spa), **maarg** (Nw), **merg** (WH, Ld) et ['mar(ə)x/mɔɔ̃(ə)x/ma(:).../me...] 1. merg (in, uit beenderen) *'t murg uut de bonke* (Dfo, Nbk), *D'r zat mar weinig marg in de soepbonke* (Diz), *iene 't murg uut de bonken haelen* iemand totaal uitzuigen, in financiële zin bedriegen, iemand in zeer ernstige mate financieel benadelen (Nw, Obk, Sz), ook: iemand het bloed onder de nagels vandaan halen (Obk, Sz), *iene 't murg uut de botten zoegen* iemand totaal uitzuigen (Ow), *Et gaot je deur marg en bien, zo hadde speult*

murgbonke - musse

de meziek (Obk, Spa, Nw), *Hi'j het (wel) marg in de botten* is behoorlijk sterk (Nw, Spa), *Die vent het ok gien marg in de botten* stelt niet veel voor, is een slappeling (Nw, Ol-Nl, Ow), *Hi'j had gien marg meer in de bonken* was z'n kracht(en) kwijt, was erg zwak (door lange inspanning, ziekte, ouderdom) (Diz, Np)

murgbonke (Mun) ['m...] - mergbeen
murgpiepe (Bu, Db, Diz, El, Ma, Np, Obk, Ow, Pe-Dbl, Spa, Wol) Ook **morgpiepe** (Bu, Np, Nw, Op, Ste, Wol), **murgpupe** (Nt, Spa, Ste), **morgpupe** (Dho, Ste), **mergpupe** (Sz), **mergpiepe** (Ld, Ol-Nl, Sz), **margpupe** (Dho), **margpiepe** (Bdic, Dhau, Dho, El, Nw, Op, Ow, Wol), **maargpiepien** (Nw) de; -n; ...piepien ['m...] 1. (vaak verkl.) mergpijp, mergbeen (om in de soep te doen) *een murgpupien in de soep doen* (Spa), *Een morgpiepe moet lange koken en dan kuj' et middelste d'r uut kloppen* (Nw), *Mag ik die morgpupe mit die glidder d'r in?* (Dho), *Aj' een maargpiepien in de snert hebben, dan kuj et maarg d'r wel uut zoegen, en ze schudden ze ok wel uut boven de soep* (Nw)

murgpupe z. **murgpiepe**

murmereren (Bdic, Dhau, Mun, Sz) [marmə'ru:əɾŋ] - murmureren, morren, tegensputteren *d'r tegen murmereren* erop tegen zijn en dat laten blijken, zich verzetten tegen (Bdic, Mun), *Ie moe'n niet zo gauw zitten gaon te murmereren kniezen en morren* (Sz), *Et volk begon te murmereren* morren, zachtjes in opstand komen (Bdic)

murre z. **mudde**

museum et; -s; -pien [my'su:jəm] 1. museum (lett.) *De zeuventiende meie gaot et passeniel van de Schrieversronte naor et Grunninger museum* (Nbk)

museumbeheerder (l) - museumbeheerder

museumbezoeker (l) - museumbezoeker

museumbezoek (l) - museumbezoek

museumstok (spor., vo) - museumstuk *De oolde eerpelstok is een museumstok wodden* (vo)

musical (l) - musical

musies z. **moesies**

muske de; -n; muskien ['maskə] 1. bekende vogel: mus *Oonze katte zat vaeke op een muske te loeren* (Wol), *De musken*

liggen in 't zaand te schodderen (Np), *gele muske geelgors* (n), *grune muske* groenling (n), *D'r kan gien muske van 't dak valen of ze vertellen 't wel* ze vertellen altijd alle nieuwtjes door (Ste), *Et was zo waarm, de musken vullen dood van 't dak* (Ste) * (eerste regels uit een overigens niet meer bekend liedje:) *De muske klaegt hi'j het et niet naor 't zin/Want de peerdekeutels zit haost gien voer meer in* het is nu zover dat de haver op is (zodat ook de mussen die niet meer uit de uitwerpselen kunnen halen) (Obk)

muskeëi - musseëi

muskefluiten (Bu, Obk, bo: Nw, Np) onbep. w. ['maskəflœjtŋ] 1. in *Hi'j lopt mar wat te vinkevangen en zit op et dak te muskefluiten en te krijemelken* hij voert absoluut niets uit (Bu), *Loop henne te muskefluiten* loop naar de pomp (Obk) zo ook *Gao mar op et dak zitten te muskefluiten* loop naar de pomp (Bu, bo: Nw, Np)

muskenust - mussenest

muskevere - musseveer

musket (Nbk, Np) [mə'skit] - muskiet
muskus (Db, El, Ma, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Spa, Sz) de ['maskəs, ...kəs] 1. muskus, vooral: parfum (nl. met muskus als bestanddeel), meestal: eau de cologne *As vrouwluden vroeger wat roekeri'je an heur hadden, wodde d'r zegd: jim stinken naor muskus* (Obk), *Wat hej' toch een muskus an je!* (Ma), *Moej' wat muskus op 'e buusdoek hebben?* (Np), *Doe mi'j mar wat muskus op 'e buusdoek* (El)

muskusdeusien (El, Op, Sz) et; ...deusies ['m...] 1. bep. doosje met de reukstof parfum *Vroeger weren d'r mooie muskusdeusies* (El)

muskusflessien (Bu) - parfumflesje

muskusgoed (Ste) et ['maskəsxt] 1. bep. soort parfum (met muskus als bestanddeel)

muskuslocht (Ld) de ['m...] 1. muskusgeur

muskusplaante (Dfo) - muskusplant

muskusrat z. **muskusrotte**

muskusrotte (Nbk, Spa) Ook **muskusrat** (spor.) - muskusrat

müsli - müsli

musse Ook **muts** (bet. 3: Ld, Op) de; -n; mussien ['masə/mats] 1. bep. hoofddecksel: muts, ook: bij het oorijzer gedragen muts (vaak klein, nl. ong. 2/3 van de grootte van

een normale muts (Bu) *De tied komt an dat men wel weer een musse op hebben kan dat we graag weer een muts op hebben (vanwege de kou) (Obk), Ik ston vlak veur de waegen en deur de vaosie gulpte de jarre uut de bak d'r veur overhenne, mij krek in de nekke; gelokkig har ik een musse op (b), Ik zal kleine A.H. even de musse opzetten, hi'j wil et zels niet (Nbk), As 't koold is, doen we de musse over de oren (Pe-DbI), Hi'j had de musse over de oren (Spa, Ma), de musse over de oren trekken (verspr., Bdie), Ik zal nog een musse breien (El), een breiden musse (Nbk), een (ge)haakte musse (Nbk), De daegse musse had een kamme [plooirand] over et veurheufd d.i. de door de week, tijdens het werk gedragen muts (Bu), Witte mussies haokten ze, die hadden ze daegs op in 't wark (Nbk), wollen mussen nl. gedragen ten tijde van de winter (Ld, Nt, Nbk), de ketoenen musse (Nbk), een zwat satijnen musse (Nbk), de slichte musse eenvoudige, gewone, effen muts, zonder motief, randje of versiering anderszins (Bu, Obk, Ol-Nl), zwart (Bu, Ol-Nl), nl. als muts onder het oorijzer (Bu, Pe-DbI), gebruikt als rouwmuts (Bu, El, Np, Obk), met name: bij het verlies van de echtgenoot (Dho), ook fig., in een slichte musse een slecht humeur (met name: nadat men 's morgens uit bed komt) (Ow), de witte musse (Bu, Diz): *De witte musse kwam eerst op (over de oren), dan de zwatte, dan et oorierzer, dan de floddermusse en aj' de pee anhebben wollen, kwam daor nog een hoetien op (Bu), Eerst de zwatte musse, dan een breiden musse mit een mooie stroke (lagettien); dan et oorierzer, dan de kaanten musse, mit de raand, en dan de kippe, et oorierzerhoetien, mit een vere en banen onder de kin (Nbk, Ste), De kaanten musse mos an de andere musse vaaste mit een mussespelde nl. aan de zwatte musse (Bdie, Bu, El, Np, Nt, Wol, Nbk), vgl. ook *De zwatte musse zit veur een pat over et veurheufd en ie kun d'r krek een stokkien van zien dat niet onder et oorierzer zit (Spa, Bu), de Friese musse de Friese kap (Op), zo ook de Zeeuwse musse (Op), de Braobaanse musse (Op), Hi'j had d'r een zwaore musse in dacht eigenlijk alleen nog***

maar dat het slecht zou aflopen, met name in geval van ziekte (Nbk), *Hi'j en M. hadden d'r wel een goeie musse over op zagen het wel zitten, hadden positieve verwachtingen (vo), Daor staot me de musse niet naor* daar heb ik even geen zin in, daar heb ik nu geen belangstelling voor (Bu, Diz, El, Nbk, Np, Ow, b, Pe-DbI), *Daor hangt mij de musse niet naor id. (Obk), De musse staot 'm verkeerd* hij is in een slecht humeur (Bu, Dho, El, Ma, Nbk, Obk, Pe-DbI, Sz, b: ln), *De musse stiet verkeerd id. (Dhau), ook Hi'j het een verkeerde musse op id. (Dhau, Diz, Np, Nt, Ow, Pe-DbI), ...de verkeerde musse op id. (Dfo, Dho, Diz, Np, Ow, Wol, Ste, Sz), ook Zien musse staot verkeerd id. (Spa, Wol, Op), Hi'j het de musse dwas op 't heufd heeft een erg slecht humeur (Ste), Hi'j het een slechte musse op heeft een slecht humeur (Ld), Die het ok een goeie musse op hij is in een goed humeur (Bu, Mun), Altied haj' een goeie musse was je in een goed humeur (b), (gezegd als iemand een wel erg hoge prijs voor iets vraagt:) *Bliksem, daor hej' nogal een hele musse mit op, dat wodden we zo niet iens (Sz), Hi'j het d'r een zwaore musse in* ziet er tegenop, ziet het somber in (Bdie, Bu, Dhau, Dho, Diz, El, Ma, Nw, Pe-DbI), *Daor he'k een zwaore musse van op ik ben somber gestemd over de afloop (Spa, Op), Ik heb d'r een zwaore musse over op, of we 't aende van et wordeboek nog mitmaeken zullen id. (Ow, Ol-Nl), een zwaore musse op hebben somber gestemd zijn over de afloop, zorgelijk zijn (Ow), zo ook Hi'j het overal een zwaore musse mit op id. (Sz), Hi'j had d'r een hoge musse van op* verwachtte er veel van (Bdie, Np), *...een hoge musse mit id. (Np), Hi'j het een hoge musse op* verwacht veel (Dhau), *Daor he'k gien hoge musse van op* van die persoon of zaak verwacht ik niet veel (Nbk), zo ook *Daor he'k gien hoge musse mit op id. (Nw), ...over op (Ma), Hi'j het de roege musse op* is gauw kwaad, is kort aangebonden (Dfo), *Et is 'm niet naor de musse* hij is er ontevreden over, het is niet bep. zoals hij het graag zou willen (bl, p, b: lm), *Hi'j gooide d'r mit de musse naor* gooide er met de pet naar (Dhau, Dho, Np, vo, Op), *D'r is gien smieten mit de musse**

mussebaand - mussestrikster

naor het houdt nooit op met het uitgeven van geld op die manier, gezegd bijv. wanneer men voortdurend dure dingen koopt (Nbk, Np), ook gezegd wanneer men zulke grote schulden heeft dat men daar nooit weer af zal raken (b), *iene een vere op 'e musse stikken* iemand een pluim geven, prijzen (Op), *Om dat allemaol veur mekaer te kriegen het nogal heel wat in de musse* is nog een hele opgave (Op), *wel wat in de musse hebben* een hoge prijs vragen (Op), echter vooral: veel kunnen, een goed verstand hebben, steeds goeie ideeën hebben (Bu, Dho, Nw, Pe-Dbl, Dfo), zo ook *heel wat...* (Sz), *Mar de boer had nog wat aandere in de musse waor hi'j niks van zegd hadde* had een plan, een idee (vo) 2. top die men aanbrengt op een hooibult, top(laag) van een korenrijt *Doe gongen de boer, S. en de hujer nog effen bij de oppers langes, om de oppers mit et opperstattehuj de musse op te zetten* (vo), *Aovens kreeg de bult nog de musse op, een peer krojen vol roegte op de kop tegen de regen* (vo), *De goeie bultzetters konnen d'r vroeger een goeie musse op zetten* (Db), *de miete de musse opzetten* (Nt, Ol-Nl, Spa), *Et leggen van een musse op een roggemiete is een sekuur warkien* (Op), *Ze bin zowat an de musse toe* d.i. bij het opbouwen van de korenrijt: ze zijn zover gevorderd dat de *musse* erop kan (Dho), *De roggelulte moet de musse nog op* (Ei), *...zat een mooie musse op* (Ld), *Die musse ston d'r mooi op* (Pe-Dbl), *De bulte had de musse op* (Ma) 3. netmaag, muts (Bu, Ld, Op, Sz)

mussebaand (Dfo, Op, Ste) de; ...banen ['masə...] 1. mutseband, band waarmee men de muts die men op het hoofd heeft, vastbindt

mussebeste z. *mussenijster*

mussebol z. *mussebolle*

mussebolle (Dfo, Dho, Diz, Obk, Pe-Dbl) Ook *mussebol* (Nt, Nw, Ol-Nl, Sz, Wol) de; -n ['masəbɔl(ə)] 1. bol waarop een gestreken muts werd gezet om die in de goede stand te bewaren tot het gebruik

musseboolt z. *musseboolte*

musseboolte ((Bdie, Bu, Dhau, Dho, Nt, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Ste, Sz) Ook *musseboolt* (Op), *musseboute* (Spa) de; -n ['masəbɔ:lt(ə)/...bɔmtə] 1. strijkbout voor

het plooiën van mutsen

musseboute z. *musseboolte*

mussebreidster z. *mussebreister*

mussebreister (Np) Ook *mussebreidster* (Obk) de; -s; -tien ['m...] 1. breister van mutsen

mussedeuze (verspr.) de; -n ['m...] 1. opbergdoos voor mutsen

mussehaakster z. *mussehaokster*

mussehaokster (Obk) Ook *mussehaakster* (Sz) de; -s; -tien ['m...hɔ:kstɪ/...] 1. vrouw die één of meer mutsen haakt (evt. als betaald werk)

musselezer (Sz) et; -s ['masəi:zɪ] 1. hetz. als *musseboolte*, z. *aldaar* (Sz)

mussemaakster z. *mussenijster*

mussemaekster z. *mussenijster*

mussenekke (Ste) de; -n; ...nekkien ['m...] 1. nek van een muts, het onderdeel van een muts dat de nek bedekt (inzake ouderwetse klederdracht)

mussenijster (verspr.) Ook *mussebeste* (Ld), *mussemaakster* (Spa), *mussemaekster* (Obk) de; -s; -tien ['masə.../...bestɪ /...ma:kstɪ/...me:kstɪ] 1. vrouw die mutsen vervaardigt (door te naaien)

musseplooister (Spa) de; -s ['masə...] 1. vrouw die voor anderen mutsen plooit *N. was hier vroeger de musseplooister* (Spa)

musse schoonmaekster (Bu) de; -s; -tien ['m...] 1. vrouw die voor haar beroep mutsen schoonmaakte en plooid *In Oosterwoolde haj' een musse schoonmaekster, daor koj' de mutsen henne brengen te wassen en weer te plooiën* (Bu)

musse spelde (Bu, Nbk, Op, Ste) de; -n; ...speltien ['masə...] 1. bep. speld om een muts op z'n plaats te houden: bij de dracht met het oorijzer, hetz. als *ooriezerspelde*, vgl. *De kaanten musse mos an de aandere musse vaaste mit een musse spelde* nl. aan de *zwatte musse* (Nbk)

mussestiefster (verspr.) de; -s; -tien ['masəsti:fstɪ] 1. vrouw die als beroep het *mussestieven* beoefent

mussestieven (Bu, Op) onbep. w. ['masəsti:bm] 1. stijven van mutsen *Et mussestieven kwam nogal krek, want bij' een nepiesmusse mos ieder nepien percies geliek an de aandere wezen* (Op)

mussestrikster (Nt) de; -s ['m...] 1. vrouw die mutsen streek die hoorden bij de ouderwetse klederdracht

mussewasker (Nt) Ook *mussewasser* (Nw) de; -s ['masəwaskɪ/...wasɪ] 1. degene die de mutsen behorend bij de ouderwetse klederdracht waste (Nw)

mussewasser z. *mussewasker*

mussewaster (Sz) de; -s ['masəwastɪ] 1. vrouw die mussen waste (die behoorden bij de ouderwetse klederdracht)

mussien et; mussies ['masin] 1. kleine *musse*, z. aldaar 2. hetz. als de *kleine hakke*: rond deel van een sok of kous van de achterkant naar de zool gaand, z. onder *hakke* (Db, Dfo, Dhau, Dho, Diz, El, Ld, Nbk, Ow, Nw) *Now zal ik d'r et mussien van de sokke nog even in breien* (Dhau) 3. in een *mussien draank* hetz. als een *dikkop draank* (Ow), verder in *drie mussies en een vorref*: gezegd van een liter drank (Spa)

must (spor.) - must *Daor moej' henne, et is een must* (Nbk)

mutasie (spor., l) ['my'tə:əsi] - mutatie: in de boekhouding, ook: wijziging, vooral van personeel

mute (Dhau, Diz, Dmi, Mun, Nbk, Np, Nt, Obk, Ste, b: lm) Ook *muut* (Ow), *muite* (Np, Sz), *muuite* (Obk), *meute* (Bdie, Dfo, Mun, ko), *moete* (Diz, b), *mete* (j) ['my:tə/my:t/'mœjtə/'my:jtə/'ma:tə/mu:tə/'m:tə] 1. tegemoet, in *in de mute kommen* tegemoet komen, ook fig.: helpen, meebetalen e.d. (Dhau, Diz, Dmi, Mun, Nbk, Np, Obk, Ste, j): *Ze kwammen mekaar in de mute* (Ste), *As hi'j je in de mute komt dan kuj' d'r inderdaod an beginnen* (Nbk), verder ook: vastberaden tegen iemand ingaan, stevig optreden tegen iemands plannen, bedoelingen (Nbk), *As de kleine kiender van 't zwemmen kommen, gaon de memmen heur wel es in de muuite gaan* (...) tegemoet (Obk), *te mute* tegemoet (b: lm), (fig.:) (...) *en [ik] 'n mi'j totaal onbekende wereld te meute gong* (ko), *in de muut treden* tegemoet treden, behandelen (Ow): *Iene die koold andot kuj' ok zo in de muut treden* net zo tegemoet treden (Ow), *in de muite lopen* lopend tegemoet gaan (Sz), *We gaon ze even te mute lopen* id. (Nt), zo ook *Hi'j sloepte de kestorie deur de butendeure uut, de koolde en de donkerte te moete* (b) 2. z. *muuite*

mutje (Dfo) ['matje], in *hutje en mutje* de hele boel, het totaal aan spullen: *mit zien hiele hutje en mutje votgaon* (Dfo)

muts z. *musse*

mutsboek (Ld) de; -en ['madzbu:k] 1. muts: netmaag

mutsmaege (Dfo) de; -n ['m...] 1. muts: netmaag

muttien ['matin], in verb., z. onder *huttien*

muui z. *mu*, *muj*

muuien (Db, Nbk, v) Ook *mujjen* (Bu, Obk, n), *muien* (Nbk, Ol-Nl) zw. ww.; onpers.; muuide, het muuid ['my:(d)ɲ/'ma:(d)ɲ/'mœj...] 1. spijtig vinden, betreur- ren, als erg spijtig ervaren *Et muuide him slim dat hi'j niet mit kon naor de brulloft* (Nbk, Db), *Et muuide me om C. en et maegien, mar et kon niet anders* (v)

muuihied z. *muhied*

muuiig (Nbk) bn. ['my:jəx] 1. enigszins moe *Ik was wat muuiig* (Nbk)

muuiighied (OS, ZW, Bu, Dho, Nw, Ol-Nl, Op, Wol) Ook *muuiighied* (Pe-Dbl, Mun), *meuiigheid* (Nt, WH), voor -heid z. -hied ['my:jəx... (OS, Bu, Nw), 'my:əx... (Bdie, Dho, Nbk, Nw, Obk, Op, Pe-Dbl, Wol) /'mœjəx... (Mun, Pe-Dbl) /'ma:əx...] 1. vermoeidheid, het gevoel van moe zijn *Die man kon altied warken, die vuilde nooit gien muuiighied* (Op), *van muuiighied van vermoeidheid* (Dho, Nbk, Nt, Ste, Wol): *Hi'j donderde van muuiigheid haost van de fiets* (Wol), *ziek van muuiigheid* (Nt, Ste), *De muuiigheid wol niet votgaon* (Ste), *Is 't now luiighied of muuiighied van 'm?* (Obk), *De muuiigheid zit me toch zo in de bienen* (El), *Die verrekte meuiigheid in mien bienen ok!* (Spa)

muuike z. *mujke*

muuilik (Bu, Db, Dfo, Dhau, El, Nbk, Nw, Obk, Ow, vo, b, v) Ook *mulik* (Bu, Db), *mujlik* (Bu, Dho, Mun, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ste, Sz), *moelik*, *muilik* (Bdie, Np, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl, Sz, Wol) bn., bw.; -er, -st ['my:jlək/'my:lək/'ma:j.../'muj.../'mœj...] 1. niet gemakkelijk, problematisch *'t Is een muuilik geval* (Nbk), *Die zit d'r mujlik veur heeft financiële problemen* (Ste), *Doe toch niet zo moelik, man* (Nbk), *Maek et him mar niet moeiliker, hi'j het et al niet makkelik* (Nbk), *argens (niet) moelik over doen* (Nbk), *muuilike sommen* die nl. niet bep. gemakkelijk zijn om te maken (alg., Nbk), *Waoromme muuilik as et ok makkelik kan?* (spor.) 2. alleen met inspanning of zorg volbracht kunnende

muilikhied - muuite

worden *muulik wark* (Nbk), *'t Is moelik te vienen* (Nbk), *Hi'j is muulik te begriepen* d.i. door z'n taalgebruik of door z'n verwarde betoog (Nbk), *Et holen van vee dat mit de stat in de hoogte lopt (kiepen, knienen, geiten en zo) wil vaeke mar mujlik lonen* (Op), *Die is muilik te rissen* hij is zwaarmoedig, melancholiek (Np) 3. (van personen) lastig, onhandelbaar *een mujlike man* (Nw) 4. met situaties, keuzes gekonfronteerd die nogal lastig zijn voor het gemoed of geweten *Et is veur pattie bejaorden wel mujlik om ofstaand te doen van heur husien* (Obk), *Ze wil et me niet muulik maeken* (v), *et d'r muulik mit hebben*, vgl. *Ze hebben et d'r (mar) muulik mit* (Dho, Nbk, Np, Ow, Sz), *Et grip bi'j heur zo diepe in, ze had et d'r werkelijk muilik mit* (Sz), ook *et muulik hebben (mit)* (verspr.): *Die hadden et aorig mujlik mit dat ofscheid* (Obk), *Ze hadden et nog wel even muulik* (El), *N. hul heur flink bi'j de dood van heur man, mar bi'j et graf kreeg ze et nog wel even mujlik* (Bu, Op) 5. (bn.) van emoties vervuld, diep ontroerd, erg verdrietig (Db, Ol-Nl, Ste, b, b: lm, vo) *Hi'j wodde muulik* ontroerd, diep geroerd, het gemoed schoot hem/haar vol (Ste, b), ook: hij begon zacht te schreien (b: lm), *Ik wodde d'r muulik omme en 'k begon te goelen as 'n kiend* (b), *Mar Haarm, en doe wodde de boer wat muulik, de vrouw en ik bin nog niet vergeten daj' jaoren leden oons maegien uut de gracht haeld hebben (...)* (vo), *Die vrouw was muulik* verdrietig (Ol-Nl, Db) 6. (bn.) tot een treurend gemoed leidend, zeer bedroevend (Ste), in *een mujlike dode* iemand wiens dood als extra erg wordt ervaren, gezegd bijv. van een jonge moeder die is komen te overlijden (Ste) **muilikhied** (OS, Bu, Nw) Ook **mulikheid** (Bdie), **mujlikhied** (Bdie, Obk, Op, Ste), **moeilikhied** (verspr.), **muilikhied** (Np, Nt, Pe-Dbl, Wol, Sz), voor -heid z. -hied de; ...heden; ...hietien ['my:jləkhit/'my:.../'mɑj.../'muj.../'mœj...] 1. hinder, last, probleem *Daor zit de moelikheid now!* daar zit nou het probleem (Dho), *Dat is krek de muilikhied d'r van* (Np, Nbk), *We meugen wel es even bi'j oonze oolde buurman kieken, want ik gelove dat hi'j mujlikheden het* (Ste, Op), *Die het*

muilikheden mit zien baos (Db), *Die het een hoop mujlikheden* (Nw), *Ze hadden daor ok aorige muilikheden* lastige problemen (Np), *We willen et zo graeg hebben, mar now is de muilikhied: et mag niet!* (Nbk, Sz), *Die man daor kuj' gien kaant mit uut, die ziet in elk veurstel wel een mujlikhied* (Op), *Hi'j had muilikheden genoeg* (Ow), *om muilikheden vraogen* zodanig handelen dat men er zeker problemen, moeilikheden door krijgt (Nbk, Ow): *Hi'j vragt om muilikheden!* (Ow), zo ook *Die zuken de muilikheden* op die personen krijgen op die manier problemen, lokken de moeilikheden uit, zoeken kennelijk om ruzie (Bu) * **Moeilikheden bin d'r om oplost te wodden** (Db) **muuite** (Bu, Nbk, Nw en oost., b) Ook **mute** (Nw), **mujte** (ZW, Bu, Dho, Nw, Obk, Op, Spa, j, ba, bo: Bu), **muite** (Diz, Mun, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol, WH, p) de ['my:jtə/'my:tə/'mɑjtə /'mœjtə] 1. verdriet, (over)last *Mit heur laeste kiend het ze hiel wat muuite had* (Nbk), *Daor zuj' nog wel muuite mit kriegien* (Nbk) 2. flinke inspanning die men moet leveren *Daor het hi'j hiel wat muuite mit* dat kost hem heel wat moeite (Nbk), *...een boel muuite mit had* (Spa, Nbk), *Ik har d'r ok muuite mit* het kostte me moeite (Nbk, b), ook: ik vond het niet prettig (Nbk), *Ik had muuite om et lachen in te holen* (Nbk), *Et kostte mij' een hoop muuite om die hekke dichte te kriegien* (Nbk), *Mit muite he'k et klaorkregien* (Np), *Hi'j wol d'r niet wat mujte veur doen* wilde zich er niet voor inspannen (Obk), *Doe mar gien muuite, want we gaon drekt weer vot maak maar geen drukte, doe niets bijzonders, laat maar zitten* (Db, El, Spa, Ow), zo ook *Maek mar gien muite, we gaon zo weer vot* id. (Pe-Dbl), *Et het een boel muuite kost* (Db, Nbk), *...een protte muite...* (Nbk, Np), *Ik hebbe de kaste mit muite d'r weg kregien* (Sz), *zonder muuite, ... (al te) vule muuite* (Nbk), *'t Is de muuite niet weerd* het stelt niets voor, het is nauwelijks aandacht waard (Nbk, Ow, b): *Dan kwam d'r niks tot staand wat de muuite weerd is* (b), *Et was de mujte anders wel, want de verkering het nooit weer uut west* het was genoeg de moeite waard (j), *'t Was nog een goed net en de*

muuite van 't mitnemen wel weerd (b), *Hi'j dee me een verhael da'k wel de muuite weerd vun om nog es over te vertellen* dat interessant genoeg was, van genoeg belang was (b), (vaak gezegd wanneer men van de ander waardering ondervindt voor z'n inspanning:) *'t Was een kleine muuite* het vroeg maar om een kleine inspanning (Nbk), *Dat kuj' best even doen, 't is mar een kleine muuite* (Nbk), *Maek d'r mar niet zovule muuite van maak maar niet zoveel drukte, span je maar niet extra in* (Nbk), *Daor he'k (nogal) mujte veur daon* (Nbk, Np, Ste), *Doe mar gien mujte meer, ik kiek wel argens aandere omme* maak maar geen drukte, doe maar geen moeite, ik zoek er ergens anders wel naar (Nbk, Ste, Obk), *Et is de muite niet* het is heel weinig, het stelt niets voor (Dla, Np, Wol): *Hi'j is van de draank of, wat hi'j nog kriegt is de muite niet* (Dla), *'t Was toch mar om hooguit een half jaor te doen, dat was de muuite niet* (v), *mit de minste muuite vri'j* geneigd om zo weinig mogelijk te doen, om er zo gemakkelijk moge- lijk af te komen (Ow) **muuzem** (Db, Dhau, El, Ld, Ma, Nbk, Nw, Obk, Ow) Ook **muzem** (Db), **mujzem** (Bdie, Dhau, Nbk, Nw, Obk, Op), **muizem** (Diz, Mun, Np, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl, Wol, WH) bn.; -er, -st ['my:zsm, ...səm/'my:...'/'mɔj.../'mœj...] 1. moeizaam *'t Gaot aorig muizem vanaovend* (Np), *Hi'j kan d'r mar mujzem an toe kommen* (Obk), *mujzem wark* (Nw)

muulband z. *moelbaand*

muulkorf z. *moelkōrf*

muultien (Sz) et; ...ties ['myltin] 1. muil(tje), slof (bep. schoeisel) *Geef me de muulties even an, want ik kriege de benen koud* (Sz)

muuraanker z. *muuranker*

muuranker Ook *muuraanker* (Dho, Np) - muuranker *Muurankers bin veur de stevigte, an de ere kaante hej' balken* (Nbk), *een muuranker, in tegenstelling tot een sieranker* (Nw)

muurbloeme (verspr., fp) - muurbloem, ook: tegen een muur groeiende plant, vgl. *D'r bin wel muurbloemen, bij'glieks stokrozen* (Nbk)

muurbloempjen ['my:ərblumpin] - muurbloempje

muurbossel z. *murebossel*

muurbuunder z. *murebuunder*

muurfondementen (Ld) mv. ['m...] 1. fundamenten van een muur

muurglas (Ma, Nt, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Sz, Wol) et; ...glaezen; -sien ['m...] 1. glas, ruit zonder kozijnen in een muur geplaatst

muurholte (Obk) de; -n ['m...hɔltə] 1. holte, scheur, gat in, tussen of spouw tussen twee muren

muurisolaoisie (Ld) de ['m...] 1. isolatie(materiaal) tegen of in een (spouw)muur

muurkaaste (verspr.) Ook *murekaaste* (Nbk, Wol), *muurkaste* (Spa) - muurkast: kast in een (buiten)muur

muurkachel (Bu, Ld) de; -s; -tien ['m...] 1. tegen een muur geplaatste kachel

muurkaste z. *muurkaaste*

muurkied (spor.) - muurkled

muurkraante (Op, l) - muurkrant

muurpeper (Ld) - muurpeper

muurplaete (verspr.) Ook *muurplate* (WH) de; -n ['my:rplɛ:tə/...plɛ:tə] 1. muurplaat: vooral: balk over de muur (waarop bijv. in een bep. type schuur de *onderkappe*, het onderste stuk van het dak rustte (Nw)) *As de mure op hoogte is, wodt d'r een balke op legd, een muurplaete* (Nbk)

muurplate z. *muurplaete*

muurreunster z. *muurreuster*

muurreuster (Nbk) Ook *muurreunster* (Ld, Ste), *muurrooster* (Ste) et; -s; -tien ['m...rɔ:stɪr/...rɔ:stɪr/...rɔ:stɪr] 1. elk der kleine luchtroosters laag in een buitenmuur aangebracht als onderdeel van het metselwerk

muurrooster z. *muurreuster*

muurroze (verspr.) de; -n ['m...] 1. klimroos tegen een muur

muursalpeter (Op) - muursalpeter

muurschildering (Obk) - muurschildering

muurstien (Bdie, Dfo, Ld) ['m...] - metselsteen *De kupe [nl. onder in de put] wodde veerder opzet mit turf of muurstienen* (Dfo)

muurtegel (spor.) - muurtegel

muurvaarve z. *muurvarve*

muurvaaste bn. [myə:rfa:stə; aks. wisselt] 1. muurvast *De zendering past percies om de stok, mar et tippien van de zende kan d'r bi'j tussen, en mit de kiele d'r bi'j komt de zende muurvaaste* (Ste), *We kunnen niet meer veuruut en niet meer achteruut mit*

muurvarve - mythe

de trekker, hij zat muurvaaste in de modder (Nbk)

muurvarve (Db, El, Nbk) Ook **muurvaarve** (Ld) - muurverf

muurvlakte (Op) - muurvlakte

muus z. *moes*

muut z. *mute*

muzegezicht z. *moezegezicht*

muzekeutel z. *moezekenteil*

muzekop z. *moezekop*

muzenest z. *moezenust*

muzenust z. *moezenust*

muzevalle z. *moezevalle*

muzevanger z. *moezevanger*

muzevel z. *moezevel*

muzikaal Ook **muzikaol** (Np, ba) [mysi 'ka:l/...'ko:l] - muzikaal: begaafd in de muziek, ook: met gevoel en waardering voor muziek *Die jonge van heur is beslist muzikaal* (Nbk), *een muzikaol dier* (ba)

muzikaant (Dfo, Dho, Diz, Np, Wol) Ook **muzikant** [mysi'kã:nt/...'kant] 1. muzikant

muzikant z. *muzikaant*

muzikaol z. *muzikaal*

mv. - afkorting van *meervoold*

mysterie (l) - mysterie: iets raadselachtigs

mystiek (l) de [mi'stik] - mystiek

mythe (l) de; -n, -s ['mitə] - mythe (mythische overlevering)

N

n I de; -'s, n-en; n-egien - de letter en medeklinker n, aanduiding van woordreeksen e.d. die met een n beginnen, ook: onbepaald getal, of, met hoofdletter: niet bij name te noemen persoon, persoon wiens naam er niet toe doet: *N. komt nogal es in veurbeeldzinnen van dit woordeboek veur* (l)

N II - N: Romeins symbool voor 90 of 900, of, met een streep boven de letter, voor 9000 of 900.000; oud autokenteken voor *Noord-Braobaant*, symbool voor *stikstof*, afkorting van *Numeri*

'n z. een

n'de - n'de, in bijv. *tot de n'de macht*

N-bom - N-bom, neutronenbom

N.-akte - N.-akte

N.A.P. - N.A.P.

n.a.v. - afkorting van *naor anleiding van*

N.A.V.O. - afkorting van *Noordatlantische Verdragsorganisaosie*

N.B. - afkorting van *nota bene*, als in het Nederlands, ook van *Noord-Braobaant* en van *Noorderbrette*

N.Br. - afkorting van *Noorderbrette* en van *Noord-Braobaant*

n.C. Ook **n.Chr.** - afkorting van *nao Christus*

n. Chr. z. *n.C.*

N.C.R.V. - N.C.R.V.

N.H. - afkorting van *Noord-Hollaand*, *Nederlaans Hervormd*

N.I.P.O. ['nipo:, ...poɒ] - N.I.P.O

N.L. - afkorting van *Noorderlengte*

n.l.o. - afkorting van *ni'je lerersopleiding*

n.m. I - afkorting van *naomiddag*

N.M. II - afkorting van *ni'je maone*

n.m.m. - afkorting van *naor mien miening*

N.N. - N.N.: niet te noemen persoon, iemand van wie men de naam niet weet

N.N.O. - afkorting van *noordnoord-oost(en)*

N.N.W. - afkorting van *noordnoord-west(en)*

N.O. - afkorting van *noordoost(en)*, *nijverhiedsonderwies*

N.O.-akte - N.O.-akte

N.O.P. - afkorting van *Noordoostpolder*

N.O.S. - afkorting van *Nederlaanse Omroepstichting*

n.r. - afkorting van *ni'je regel*, *ni'je rekening*

N.R.S. - afkorting van *Nederlaans Rundvee Stamboek*

N.S. - *Nederlaanse Spoorwegen*, *ni'je stijl*

N.S.B. - N.S.B. *En onder bi'j de mast ston de heufdman van de N.S.B. in disse streek, as een soldaot in de holing* (vo)

N.S.B.-er de; -s [...'bt:jf, ...'b'ijf] 1. lid, aanhanger van de N.S.B. *En mit jow is d'r over te praoten, vri'j- uut mit een N.S.B.-er niet* (vo)

N.S.D.A.P. - N.S.D.A.P.

N.T. - afkorting van *Ni'je Testement*

n.v.t. - afkorting van *niet van toepassing*

N.V.V. - afkorting van *Nederlaans verbond van Vakverienings*

N.W. - afkorting van *Noordwest(en)*

N.W.O. - N.W.O.

Na - scheikundig symbool: *Natrium*

naacht - naachtboot

naacht (OS, ZW, Bu, Dho, Np, Nw, Op, Sz, Wol) Ook *naacht* (Bdie, Diz, Mun, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Wol, WH); voor verb. vormen z. hierna de; -en; nachien ['na:xt/ naxt] 1. nacht (i.t.t. dag) *Kommende naacht moej' mi'j niet thuus verwaachten* (Nbk, Ste, Db), *de oflopen naacht* (Nbk, Ste), *in de naacht van woensdag op donderdag*, *Et was nog naacht*, *In de naacht heur ie niet vule auto's* (Obk), *'t Was weer es op een naacht (...)* (j), *bi'j daege of bi'j naachte* overdag of 's nachts (j), *bi'j dag en bi'j naachte* (b), *Bi'j naachte was et him d'r om te doen (...)* (j), *N. is wel halve naachten an 't hujmennen* tot 's avonds zeer laat (j), *d'r een nachien over slaopen willen*, *Daor wi'k de naacht niet mit in* dat probleem moet eerst aangepakt voor we gaan slapen; met name: er moet een dokter bij de zieke komen, een veearts bij het vee e.d. (Nbk, Ste), *de naacht van (...)* nl. een nacht die bekend blijft door een bijzondere gebeurtenis, als in *de naacht van Schmelzer*, *Et schilt dag en naacht, dag en naacht doende wezen*, zo ook *Was hi'j niet de ieverige wrotter die bi'j dag en bi'j naachte klaorston veur zien heit en veur zien bedrief* (b), *Hi'j was d'r in de kost veur dag en naacht* (j), *Oons mem dee zien pottemenee en lucifés aachter slot in de kaaste, veur de naacht* (j), *Aj' niet slaopen kunnen, kan de naacht je lange valen* (Obk), *De naacht kan lange wezen, as de slaop niet kommen wil* kan lang lijken te duren (Db), *een minne naacht had hebben* niet (goed) hebben kunnen slapen (Nbk), *Ik heb een lange naacht maekt* ik heb lang geslapen (Ma), *een kotte naacht* een nacht waarin het nauwelijks donker wordt (in de zomer) (Nbk), ook in de volgende toepassing: *Et wodt een kotte naacht* nl. doordat men laat naar bed gaat en vroeg op moet (Nbk, Np), ook wel gezegd van een nacht waarin het niet lang donker is (in de zomer) (Nbk), *Et soest me dag en naacht in 't oor* altijd, aan één stuk door (Np), (verb.) *Hi'j is altied bi'j naacht(e) onderwegens* (Nbk, Obk), (verb.) *bi'j naachte nog bi'j de weg wezen* (Np), *Die is bi'j de naacht altied onderweg* 's nachts (Dfo), *Bi'j de naacht ondernammen ze de tocht naor de heide* (j), *De hond heurde onraad in de naacht* (j),

Naacht! welterusten (Dfo, Nbk, Np): *Naacht Trien!* (Np), *Naacht, kiender* (Np), ook *Nacht!* (Nbk), *toekem naacht* de nacht die bij morgen hoort (Bu), *Hi'j komp te naacht* vannacht (Bu), *naas* 's nachts (Ma, Nbk), *naachs* id. (Bu, Db, Dhau, Dho, Ld, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, Pe-Dbl, Wol), *'s naas* id. (Db, Dfo, El, Ld, Nbk, Nw, Obk, Ow), *'s naachs* (Ma, Nw, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl), *'s nachs* (Bdie, Mun, Ol-Nl, Op, Spa, Sz), *nachs* (Bdie), *bi'j naacht en ontiede* (Nbk, Obk, Ow, Spa, Ste, Wol), *niet over ien naacht ies gaon* (Ow), *argens een naacht over slaopen* (Nbk, Np), *Die is zo lillik as de naacht* (Nbk, Ow, Pe-Dbl, Ste), *zo zwat as de naacht* (Nbk), *as een dief in de naacht* (Bdie, Dho, Nbk, Np, Nt), *Hi'j is zo slecht as de naacht* (Nw), *zo kwaod as de naacht* gezegd van een brutaal iemand (Dhau) * *De nacht is veur 't ongedierte* gewone, nette mensen horen 's nachts niet bij pad en weg te zijn (Wol), *Die naachs uut visken gaot, moet daegs nettedreugen* wie 's nachts van alles maar doet, moet overdag wél aan het werk en kan dan niet de slaop inhalen (Db, Nbk, Op, Sz, b: lm), *Ie moe'n van de naacht gien dag maeken* het is niet goed, laat naar bed te gaan (Obk)

naachtbelle (l) - nachtbel

naachtbidder (Pe-Dbl, b: lm) Ook *nachtbidder* (Db, b: ln) de; -s ['n...] 1. nachtbidder (van vroeger is nog bekend dat ze langs de huizen trokken en aan het raam klopten om een aalmoes (Db, b: lm, ln)) *De nachtbidders bin tegenwoordig weer drok in de weer* (Db) 2. zwartgallige persoon (Pe-Dbl)

naachtbliend (Dfo) - nachtblind

naachtbliendhied (l) - nachtblindheid

naachtbluier (Dfo) - nachtbloeier

naachtboot Ook *nachtboot* (Nt, Pe-Dbl, Spa) de; ...boten; ...botien ['n...] 1. boot die 's nachts vaart *Nog niet zo lange leden koj' mit de naachtboot van De Lemmer naor Amsterdam* (Dfo, Np, Op, Spa, Db), *Ie kommen altied mit de naachtboot* altijd te laat (El), *gaeper op 'e naachtboot* gezegd tegen of van iemand die niet veel te doen heeft, niet weet wat hij zal doen, niet al te snugger is (El, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl), ook *gloeperd op 'e...* (Obk), *gloeper op 'e...* (Ow)

naachtbraeken (Bu) Ook **naachtbreken** (Bu), **nachtbraken** (Nt, Sz), **nachtbraoken** (Bdie) onbep. w. [na:ydbre:kp/...'bru:kp/ 'naydbra:kp/...'bro:kp] - nachtbraken
naachtbraeker (Dfo, El, Ste) Ook **naachtbraoker** (Np), **nachtbraeker** (Nw), **nachtbreker** (Dho), **nachtbraker** (Db) ['na:ydbre:kp/...] - nachtbraker: iemand die 's avonds uitgaat, het nogal laat maakt, en vaak: die stevig drinkt
naachtbraekeri'je (Nbk, j) de; -n [na:ydbre:kp'tjə] 1. het 's nachts op moeten blijven (vooral: i.v.m. de noodzakelijke hulp die men op het boerenbedrijf moet bieden bij het kalven van een koe) *Dit wodt een naachtbraekeri'je, want et zit nogal nauw mit disse pinke* (j)
naachtbraoker z. **naachtbraeker**
naachtbreken z. **naachtbraeken**
naachtdienst (l) - nachtdienst
naachtdier (l) - nachtdier
naachtdraeven z. **naachtraeven**
naachtdraever z. **naachtraever**
naachtegaal z. **nachtegaal**
naachtelik (l, j) ['na:xtlək] - nachtelijk: in de nacht, tot de nacht te rekenen *de naachtelike tocht* (j), *et naachtelike ure* (l)
naachtgeluud (Nbk) et; ...geluden; ...gelutien ['n...] 1. (veelal mv.) nachtgeluid
naachtthokke (Ow) et; -n; ...hokkien ['na:xthøkə] 1. nachthok, met name van varkens *Loopvarkens leupen in een kaampien, uut et naachtthokke* (Ow)
naachtjaeger (v) - nachtjager *Die naacht onderscheppen Duutse naachtjaegers de grote vlocht Ingelse vliegtugen* (v)
naachtjak (Nbk, Np, n, b) Ook **nachtjak** (Diz, Mun, Nbk, Nt, Obk, Ol-Nl, Ste) et; -ken ['n...] 1. nachtjak, (korte) nachtjapon *Ze zat in 't naachtjak bi'j de taofel en doe ze mi'j zag, dee ze krek as zag ze een geest* (b)
naachtjasse (spor.) - pyjamajasje
naachtkassien (Nbk, l) - nachtkastje
naachtkeerze (l) Ook **nachtkeerze** (Diz) - nachtkaaers *De nachtkeerze gaot uut* (Diz)
naachtkieker - nachtkijker
naachtkledinkien (Ste) et; ...kledinkies ['n...] 1. kledingstuk voor de nacht (Ste)
naachtkleren (mv.) - nachtkleren *Gelske leup in heur naachtkleren naor de slaopkaemer van Heit en Mem* (vo)
naachtklub - nachtklub

naachtklus (Nbk) Ook **nachtklus** (Ol-Nl) - nachtkluis
naachtkoekoeksbloeme (Ma) de; -n; ...bloempien ['n...] 1. nachtkoekoeksbloem
naachtkroeg (l) - nachtkroeg
naachtkuier (l) - nachtwandeling
naachtlaampien (Bu, Nbk) - nachtlamp(je)
naachtleger (j) - nachtleger *Een hiel inkelde boerinne die medelieden hadde, verschafte him wel es een keer onderdak en een naachtleger* (j)
naachtleven (l) - nachtleven
naachtlocht (spor.) - nachtlucht, ook: de frisse, koele lucht buiten in de nacht
naachtmeenske (Bu) - nachtmens
naachtmerrie (Dhau, Ma, Nbk, Obk, Ow, p) Ook **nachtmerrie** (verspr.) - nachtmerrie *Hi'j was in een onrustige slaop en had een naachtmerrie te pakken* (Obk), *Wat ha'k een rere naachtmerrie, 'k was bliede da'k wakker wodde* (Dhau)), *Aj' aargens over inzitten, kuj' d'r wel een naachtmerrie van kriegen* (Obk)
naachtmeziek (l) - nachtmuziek
naachtmis - nachtmis
naachtmusse (s: oost.) - nachtmuts, slaapmuts
naachtoefening (l) - nachtoefening
naachtoele (ZW, Bu, Db, Dfo, El, Ld, Ma, Nw, Obk, Op) Ook **nachtoele** (Db, Dho, Ma, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Wol, bet. 2: Ld, Wol), **nachtule** (bet. 1: Sz, bet. 2: Spa) ['na:xtulə/'naxtulə/...'ylə] 1. iemand die altijd 's nachts op pad is, in de weer is (verspr.) *N. is een nachtoele, die kuj' ieder ure van de nacht tegenkommen* (Op), *Dat is wel zoe'n nachtoele, hi'j is altied onderwegens* (Sz) 2. motvlinder, in het bijzonder: vlinder die hoort tot de uiltjes, een bekende nachtvlinderfamilie (Bu, El, Obk, Op) *D'r vliegt een nachtoele deur 't huus* (El), *Een nachtoele komt op 'e lampe of* (Spa), *As de laampe op komt dan moe'n de raemen dichte, want aanders kommen d'r nachtoelen in huus* (Op) 3. uil (vogel) die 's nachts in de weer is, die 's nachts vliegt (Ma, Nw, Ste) *De nachtoelen vliegen ok weer* (Nw)
naachtpakkien (Nbk, Np) et; ...pakkies ['n...] 1. pyjama (van kinderen) *Ie moe'n him et naachtpakkien antrekken* (Np)
naachtpittien (Bu, Np, Ste) et; ...pitties

naachtploeg - naachtwaeker

['n...] 1. nachtlamp in de vorm van een kleine petroleumlamp met een ballonnetje erop en petroleum er onderin (met een plat voetstukje) *Vroeger zetten ze et naacht-pittien op 'e beddeplaanke* (Np)

naachtploeg (spor.) de; -en ['n...] 1. nachtploeg

naachtpon (spor., l, j) Ook *nachtpon* (Diz, Nbk, Ste), *nachtponne* (Diz) ['na:xtpon /'naxtpo(ə)] - nachtpon *Nachtponnen kun ok wel van interlock wezen* (Ste)

naachtraeven (Np, Op) Ook *naachtdraeven* (Ma, Np), *nachtraeven* (Ol-Nl, Wol) onbep. w. ['na:xtre:bm/'na:ydre:bm/'naxtr...] 1. 's avonds laat nog bij pad en weg zijn *Et zal wel naachtraeven wodden, want d'r moet een koe kalven* (Np), *Ze bin daor altied an 't naachtdraeven* (Ma), *Hi'j is aaltied bij nacht en ontiede op 'e straote, hi'j is an 't nachtraeven* (Wol) 2. z. *naachtdraever*

naachtraever (Nbk, Np) Ook *naachtdraever* (El, Ma, Nbk), *nachtdraever* (Diz, Ow), *naachtraeven* (Obk), *nachtraver* (Spa) de; -s; -tien ['na:xtre:wɪ, ...vɪ/'na:ydre:wɪ, ...vɪ/'na:ydre:wɪ, ...vɪ/'na:xtre:bm/'naxtra:...] 1. iemand die 's avonds veel bij pad en weg is, uit is, 's avonds pas laat thuis komt *Hi'j is een goeie naachtraever* (Nbk), *...een aorige naachtdraever* (Ma), *Naachtraevers bin zo slim niet as naachtbraokers, dat bin vaeke zoepers en zo* (Np)

naachtremoer (l) - nachtrumoor

naachtrit (l) - nachtrit

naachtrust - nachtrust *Ie moe'n now ien keer wel je naachtrust hebben* (Nbk)

naachtschade z. *nachtschade*

naachtschaede z. *nachtschade*

naachtslot - nachtslot

naachtspooker (Ste) ['na:xtspu:kɪ] - nachtspook: iemand die 's nachts altijd in de weer is

naachtstroom (spor., l) - nachstroom

naachttarief (l) - nachttarief

naachttrein (spor.) - nachttrein

naachtverblief (Dhau, Obk) Ook *nachtverblief* (Spa) et; ...verblieven ['n...] - nachtverblijf, logies

naachtverlochting (l) - nachtverlichting

naachtveurstelling - nachtvoorstelling

naachtvlinder Ook *nachtvlinder* (WH, Bdie, Db, Diz, El, Ma, Ol-Nl, Obk, Op,

Pe-Dbl) de; -s; -tien ['n...] 1. bep. vlinder: nachtvlinder *De naachtvlinder is 's avonds nogal laat maakt: thuis, door feesten te bezoeken, door bij pad en weg te zijn* (verspr.), soms all. van vrouwen en meisjes gezegd (Db, Diz, El); ook wel: meisje dat vaak laat thuis komt 's avonds (Dfo) 3. vrouw in bonte kleding (Dfo) 4. vrouw van lichte zeden (Diz, Obk) *Heur buurmaegien is een echte nachtvlinder* (Diz)

naachtvlocht (l) - nachtvlucht

naachtvoegel (Op, j) - nachtvogel (lett.) *De oele is een naachtvoegel* (j)

naachtvolk (Db, Dhau, El, Obk, Ow) Ook *nachtvolk* (Db, Sz) ['na:xtf...] 1. zwervers, bedelaars in de nacht, mensen die 's nachts op straat zijn en niet vertrouwd worden (Dhau, El, Ow) *D'r kwam wel es iene an de keet op 't Lochtenrikke: dan was d'r naachtvolk om huus* (Ow), *D'r was vannaacht wel weer naachtvolk bij de weg* (El), *Naachtvolk kun we missen as koezepiene, et bin struunders en gien veurnaem volk* (Ow, Dhau) 2. logés (Db, El, Obk) *Vroeger zeden ze wel: 'We hebben naachtvolk had'* (El), *We hebben zoemers wel es naachtvolk over die hier slaopen en die d'r overdag op uut binnen in de omgeving* (Obk), *D'r moet hier op 'e Herenwal een logement west hebben, waor et naachtvolk onderdak kriegen kon* (Db)

naachtvost (Bdie, Obk) de; -en; ...vossien ['na:xtfɔst, ...fɔst] 1. nachtvorst *In meie bin d'r nog al naachtvosten* (Bdie), *As d'r een naachtvossien over west is, dan kuj' boeremoes eten* (Obk)

naachtwaacht (Np, Obk) Ook *naachtwacht* (Dhau, Obk), *nachtwacht* (Db, Dho, Diz, El, Ld, Op, Ste, Sz) nachtwacht: nachtwaker *Doe d'r in de naacht nog warkt wodde bij de bakkers, kwam de nachtwacht om twaelf ure mien heit wakker maeken deur mit een lange stok an 't slaopkaemerraem te kloppen* (Db), *De nachtwacht hul vroeger de boel in de gaten, daor mos ie veur betaelen, in '14-'18* (Ste), *D.R. was honderd jaor leden de nachtwacht in Ossenziel* (Sz)

naachtwacht z. *naachtwaacht*

naachtwaeker (Obk) Ook *nachtwaeker* de; -s ['na:xtwe:kɪ/'naxtr...] 1. nachtwacht, nachtwaker *De nachtwaecker leup vroeger*

mit de raetel (Obk)

naachtwark (Nbk) - nachtwerk *d'r naachtwark van maeken* (Nbk), *Et wodde weer naachtwark* (Nbk)

naachtzuster (spor.) - nachtzuster

naachtzwever (Obk, Sun-Ot) de; -s; -tien ['na:xtswelwɪr, ...vɪ] 1. nachtzwaluw **naaf** z. *naeve*

naaien Ook *ni'jen* (Ma, Np, WS zuid. van de *Lende*) zw. ww.; onoverg.; naaide, is naaid ['na:jɪn/'nɪjɪn] 1. in *d'r uut naaien* er gauw, stiekem vandoor gaan, er tussenuit knijpen *De kiender bin d'r uut naaid* (Diz, Nbk), *Hij ni'jde mij d'r uut* (Ste), *De knijband kwam onder de kni'je vast en om de horens, krek zo lange dat hij nog wel lopen kon mar d'r niet uut naaien* (Sz), zo ook *Die jonge is d'r tussenuut ni'jd* is er stiekem vandoor gegaan (Np, Bdie), *Blinder nog es toe, dat naait d'r uut mit die bromfietsen die ze opvoerd hebben* dat gaat er snel vandoor (Obk) 2. (onpers.) in *'t Naait d'r een gat uut* er gebeurt iets raars, het is een heel spektakel, een wanordelijke huishouding (Bu, Dhau, Ma, Obk), ook in *Dat naait d'r daor mal uut* id. (Np), *Et ni'jt d'r een koers uut* het is me daar een troep, het gaat er wanordelijk, met name inzake een huishouding (Ma)

naaldbomehoolt - naaldbomehout

naaldboom - naaldboom

naaldbos - naaldbos

naalde de; -n; naaltien (verspr.), naaldgien (Dhau, Nw, Ol-Nl, Ow) ['na:ldə] 1. naainaald, stopnaald e.d. *Dat ding was zo bliksemse handig mit de naalde, die kon ni'jen al hadde ze d'r veur leerd* (Sz), *Oolde meensken hebben d'r wel es wat last mit om nog een draod in de naalde te kriegen* (El, Ma, Op), *Een naalde mit een stompe punte is niet mit te ni'jen* (Obk), *De punte van de naalde was ofbreuken* (Pe-Dbl), *S. kan goed mit naalde en draod ommegeon* (Db), *We haelen de splinters d'r mit de naalde uut* d.i. uit iemands huid (Wol), *deur 't oge van de naalde* door het oog van de naald (ook fig.) (Nbk, Spa), *'t Is mar wat in mekeer fotseld, 't is mit 'n hiete naalde en 'n verbraande draod daon* gezegd wanneer bep. kleding haastig en dus slecht is hersteld (Dho, Nbk), zo ook (...) *mar gauw mit een glundige naalde, en klaor was 't* (Dfo), en *mit een glundige*

naalde en een verbraande draod (Dho, Ld, Ma, Mun, Nbk, Obk, Pe-Dbl): *Hej' dat d'r an zet mit een glundige naalde en een verbraande draod!* (Nbk) 2. injektienaald (Obk, j) *een holle naalde veur inenten* (Obk, j) 3. deknaald (van rietdekkers) *De rietdekkers gebuiken een rechte of ok wel een kroeme naalde* (Pe-Dbl), *een kroeme naalde veur de rietdekkers* (Obk) 4. grammofonnaald *Ze het altied de naalde op 'e plaete* heeft altijd haar mond los, praat altijd (Np) 5. (bij het stropersen) ijzeren pen met behulp waarvan men het ijzerdraad om en door het stro steekt bij het maken van pakken stro *De iene staot an de naalde en de ere was de tegenni'jer* (Bu), *Bij de passe* [d.i. de pers waarmee men stro perst] *haj' twie man: de iene had de (rechte) naalde, de ere was de tegenni'jer* (Bu), echter: *Bij een kroeme naalde koj' et allienig of* (Bu), (als onderdeel van een machine waarmee stro wordt geperst:) *de naalde van de stropasse* (El, Nbk, Ld) 6. hetz. als *vlechtnaalde* (met name bij het *strovlechten* (bs:), vgl. *Uut een schaopebonkien uut et onderbien van een schaop kuj' een naalde maeken om de spleuten deur de veurige ring stro te stikken* (bs) 7. blad van een naaldboom *Wat liggen d'r een naalden onder die boom* (Nbk) 8. nok van een dak *de naalde van de schure* (b), *De naalde van et dak van de klokkestoel ligt in een gleuve in de makelaars* (bs), *over de naalde van et huus lopen* (Sz), *Vroeger hadden ze grösplaggen op 'e naalde van een rieten dak, van dikke greidespitten* (Nbk)

naalde-oge (Op) - naaldoog

naaldedeusien (Ld, Op, Sz) et; ...deusies ['n...] 1. naaldendoos(je)

naaldekoker (verspr.) de; -s; -tien ['n...] 1. naaldenkoker: langwerpige koker waarin men *naalden* (bet. 1) bewaart; ook wel inzake breinaalden (Ld, Sz)

naaldekop (Nbk, Op) - naaldkop

naaldekussen (Bdie, Ld, Ol-Nl, Op) - naaldkussen

naaldepunte (Op) de; -n; ...puntien ['n...] 1. punt van een naald

naaldewark z. *naaldwark*

naaldewerk z. *naaldwark*

naaldhakke - naaldhak

naaldhoolt (verspr.) Ook *naaldhout* (WH)

naaldhout - naegel

- (weinig gebruikelijk) naaldhout
naaldhout z. *naaldhooft*
naaldkunst (Obk) - naaldkunst
naaldvakken - naaldvakken
naaldpanne (Db) ['n...] - vorstpan
naaldwaark z. *naaldwark*
naaldwark (verspr.) Ook *naaldwaark*
(Pe-Db), *naaldewark* (Nt, Wol), *naalde-
werk* (Sz) - naaldwerk
naaltien et; ...ties 1. kleine *naalde*, z.
aldaar 2. hetz. als *knopersnaalde*, z. aldaar
(ko: Nt)
naam z. *naeme*
naambod z. *naembod*
naamgenoot z. *naemgenoot*
naamkaortien z. *naemkaortien*
naamloos z. *naemloos*
naamziek z. *naemziek*
naar z. *neer*
naargens z. *nargens*
Naargenshuizen z. *Nargenshuizen*
naarling (Nbk) Ook *naerling* (Ol-Nl)
['na:ər.../nɛ:ər...] - naarling
naarns z. *nargens*
naarve z. *narve*
naauw z. *nauw* II
nacht z. *naacht*
nachtbidder z. *naachtbidder*
nachtboot z. *naachtboot*
nachtbraeker z. *naachtbraeker*
nachtbraken z. *naachtbraeken*
nachtbraker z. *naachtbraeker*
nachtbraoken z. *naachtbraeken*
nachtbraker z. *naachtbraeker*
nachtbraever z. *naachtbraever*
nachtegaal Ook *naachtegaal* (Dfo, Np)
de; ...galen; -tien ['n...] 1. nachtegaal
(bekende zangvogel) *De nachtegaal brödt
daor* (Bu), *Ze zingt as een nachtegaal* (Ow)
nachtgaasten (Mun) onbep. w. ['n...] 1.
logeren
nachtgewaad - nachtgewaad *Hi'j leup nog
in et nachtgewaad* (Dho), *Ik bin in
nachtgewaad* (Nw)
nachtjak z. *naachtjak*
nachtkeerze z. *naachtkeerze*
nachtkluus z. *naachtkluus*
Nachtmaol (Mun) - Nachtmaal, het Heilig
Avondmaal
nachtmerrie z. *naachtmerrie*
nachtoele z. *naachtoele*
nachtpon z. *naachtpon*
nachtponne z. *naachtpon*

nachtraeven z. *naachtraeven*
nachtraver z. *naachtraever*
nachtschade (alg.) Ook *nachtschade*
(Bdie, Dfo, Obk, Wol, fp), *nachtschae*
(Bdie), *nachtschade* (Db, Obk, Ow),
nachtschade (Nbk, Obk, Pe-Db),
nachtschaduw (Dho, fp) de ['naxtska:də/
...ske:(də)/...] - nachtschade: nachtschade-
achtigen, ook: vertegenwoordiger van deze
familie *Nachtschade is vergiftig, die
bessies moej' niet eten* (Mun), *de zwatte
nachtschade* zwarte nachtschade (Nbk, St,
Sz)
nachtschaduw z. *nachtschade*
nachtschae(de) z. *nachtschade*
nachtule z. *naachtoele*
nachtverblijf z. *naachtverblijf*
nachtvlinder z. *naachtvlinder*
nachtvolk z. *naachtvolk*
nachtwacht z. *naachtwacht*
nachtwaeker z. *naachtwaeker*
naebe z. *naevel*
naegel Ook *nagel* (WH) de; -s; -tien
['ne:gl/'na:...] 1. nagel (bij mensen, dieren)
De naegel is (me) inscheurd (Dho, Nt,
Pe-Db), *Ik hebbe de naegel inscheurd*
(Bdie), *Ik hebbe een blauwe naegel* (Wol),
*Ie hebben de naegels aorig lang, die moej'
mar es even ofknippen* (Dhau), *Hi'j het
gien naegels om de kont te klauwen* hij is
erg arm (Dho, El, Ld, Ma, Nt), *...te
krabben* id. (Bdie, Diz, Np, Ol-Nl, Op,
Ow, Sz, b), *...gien naegel...* (Np, Ste),
...gien naegel om de kont te klauwen
(Wol), *...om an de kont...* (Np), *Hi'j het
gien naegel om et gat te krabben* (Obk,
Nw), *Hi'j het gien naegel(s) om et gat te
klauwen* (Db, b), *Hi'j het gien naegel op 'e
vingers* hij is een grootdoener, maar hij
bezit werkelijk niets (Ma), *iene et bloed
onder de naegels weghaelen* iemand tot het
uiterste tergen, *De katte scharpt zien
naegels* (Nbk), (fig.:) *ze naegels scharpen
gaon* zich teweer gaan stellen (Op), *Et
begint now op 'e naegel te branen* het is de
hoogste tijd om het te gaan doen (Ol-Nl),
Hi'j het naegels, et lieken wel schoffels
(Nbk, Np), *As de zende goed scharp is,
moet dr een cent an hangen blieven en hi'j
moet veur de naegel lopen willen* d.i. als
men met de duimnagel onder het scherpste
deel van de rand langs strijkt, moet dat
trillend bewegen (Dfo), zo ook *De zende*

moet op 'e naegel lopen as hi'j goed haerd is (Dfo, Np), *As de zende scharpt is, moet hi'j over de naegel lopen* (Bu) en *De zende is zo scharp, hi'j lop veur de nagel weg* (Sz), *Ze kregen nog niet zoveule van die gierige kerel as op een naegel liggen kon* (Obk) 2. klinknagel, spijker en/of hoefnagel, houten of metalen pen e.d. (verspr.) *Slao d'r nog mar een naegel in* (El, Dho), *Et sierplaectien van et slot zit mit keuperen naegelties op de deure van de kaaste vaaste* (Db), *Op 'e kermis kuj' je krachten tonen deur een grote naegel in een blok hoolt te gooien* (Obk), *Bij het maeken van schippen wo'n naegels bruukt* (Db), *Et kezien zat mit hoolten naegels an mekeer* (Obk), *Een naegel deur de asse mos veurkommen dat et viel d'r of leup* (Obk), *Hi'j is een naegel an mien doodkiste* (Bdie, El, Op, Pe-Db, Spa, Wol, Obk), *'t Peerd had een naegel verleuren een hoefnagel* (Ma), *Aj' een peerd 'vernaegelen' zit de naegel zowat in et leven, dan is de spieker niet goed 'vaastetimmerd'* (Bu), *In de oorlog kregen de peerden wel es een naegel in de hoeve, dan weren ze kreupel, en wodden niet vodderd deur de Duutsers* (Dfo), *Et peerd het zeuven naegels in et iezet* (Wol), *Et bin bij' oons allemaole 'spiekers', behalven 'naegels' bij' peerdebeslag* (Bdie)

naegelbedde (Pe-Db, Ste) - nagelbed

naegelbieten (Dfo, Ld, Nbk, Np, Nw, Ow) - nagelbijten *Naegelbieten is een gewoonte* (Ld), *Ie moe'n niet zo zitten te naegelbieten* (Nbk)

naegelbieter Ook **naegelbieterd** (Np, Obk, Ol-Nl, Wol), **naegelbieter** (Spa) ['n...] - nagelbijter

naegelbieterd z. **naegelbieter**

naegelbossel (spor.) de; -s; -tien ['n...] 1. nagelborstel

naegeldreugen (App, Nbk, b: Nw) onbep. w. ['n...] 1. in *Hi'j zit mar wat te naegeldreugen* te niksen (App, Nbk)

naegeldreuger (Np) de; -s ['n...] 1. iemand zonder bezigheden, iemand die niet aan het werk is (Np)

naegelen (verspr.) Ook **nagelen** (Spa) ['ne:g|n/'na:...] - nagelen *een zoolder naegelen* vastspijkeren (Ow), *Jezus wodde an et kruus naegeld* (Wol), *Een kachelpiepe klink i'j, een peerd naegel i'j van*

hoefnagels voorzien (Ow), zo ook *De iezers wo'n onder de hoeven van 't peerd naegeld* (Np), *Hi'j ston an de grond nageld* (Spa), *aorig in zien gat naegeld wezen* bang uitgevallen zijn (b), (bij vergelijking:) *Die kleine jonge kan hadde lopen, hi'j naegelt d'r over* (Ol-Nl)

naegelgarnituur (spor.) - nagelgarnituur

naegelgruus (Obk) Ook **nagelgruus** (Sz) - nagelgruis *Naegelgruus zit in soep en sommige keze, en wodt as kruderij'e bruukt in een boel eten* (Obk)

naegelkeze (Np, Ol-Nl, Ste) - nagelkaas *Ik lusse wel graeg naegelkeze* (Np)

naegelknippen (Nbk, Np, Ow) zw. ww.; onoverg.; naegelknipste, het naegelknipen ['n...] 1. z'n nagels knippen *Hi'j zat te naegelknippen* (Nbk), *Ik heb even naegelknipt* (Nbk), *Ie moe'n niet naegelknippen op zundag, aandere moej' ze laeter weer opzuden* (Np), *...anplakken* (Np)

naegelknipper (spor.) - nagelknipper

naegelkonte (Ste) de; -n; ...kontien ['ne:g|kontə] 1. iemand die altijd klaagt

naegelkruid (fp) - nagelkruid (Geum urbanum) (fp)

naegellak Ook **nagellak** (WH) - nagellak

naegelloper (Db) ['n...] - nagelrun

naegellos (Dfo, Dhau, El, Ma, Ow, b) bn. [ne:g|los; aks. wisselt] 1. niet vastgespijkerd, niet met *naegels* vast zittend (lett.), vaak gezegd van hetgeen men zo mee kan nemen (het tegengestelde van *naegelvaaste*) *Dat peerd is naegellos mit de hoefiezers* (Dfo), (bijv. bij de verkoop van een inboedel:) *Wat naegellos is mag mitneumen wodden, wat naegelvaaste is moet zitten blieden* (El), *alles stelen wat naegellos is* zich bij herhaling vergrijpen aan eigendommen van anderen (Ow, b), zo ook *Hi'j kon alles bruken wat naegellos was* (Ma)

naegelni'j (b: ln, lm) - nagelnieuw

naegelpolle (fp) de; -n; -gien ['n...] 1. bep. struik: gewone sering

naegelraand (spor.) - nagelrand

naegelriem (Ol-Nl) - nagelriem

naegelscharpen (Nbk) onbep. w. ['n...] 1. scherpen van nagels, in zinnen als *De katte is an et naegelscharpen* (Nbk)

naegelschere - (vaak verkl.) nagelschaar

naegeltien (Ste) et; ...ties ['n...] 1. klein spijkertje met blauwachtige, hoekige kop

naegelvaaste - naeme

naegelvaaste (El, Nbk, Obk, Ol-Nl, Op) Ook **nagelvaste** (WH) bn., bw.; pred. [...f...] 1. zeer vast door goed vastgespijkerd te zijn, muurvast (El, Nbk, Obk, Ol-Nl) *Dat plaankien zit naegelvaaste* (El, Obk, Ol-Nl), *De vloer is now naegelvaaste, now hi'j ofspiekert is* (Obk), *De zoolder wodt laeter, as et huus deur stoken opdreugd is, naegelvaaste maekt* (Obk) 2. spijkervast, nagelvast: met spijkers vastzittend en dus niet meegenomen kunnende worden (met name bij verhuizingen, verkoop van een huis) (El, Obk, Op, Spa) *Alles wat naegelvaaste an een huus verbunnen is, is van de huusbaos* (Op), *Wat naegellos is mag mitneumen wodden, wat naegelvaaste is moet zitten blieden* (El), *Aj' verhuzen gaon, moej' alles wat nagelvaste zit, achterlaoten* (Obk, Spa) **naegelviele** ['n...] - nagelvijsl
naegelvreten (Np) onbep. w. ['n...] 1. nagelbijten
naegelvreter (Np) - nagelbijter
naegelvottel (Nbk, Ow, Ste) de; -s ['n...] 1. nagelwortel
naeken z. naekend
naekend (bet. 1) Ook **naeken** (bet. 1: Nbk, Ow), **naekt** (Bdie, Bu, Dho, El, Ld, Obk, Ste, bs: Obk), **nakend** (bet. 1: WH) bn.; -er, -st ['nɛ:kj(t)/nɛ:kt/'nɛ:kj(t)] 1. naakt, zonder kleren aan *Hi'j leup naekend bij de weg* (Ma, Ste), *Et naekend zwemmen komt d'r hoe langer hoe meer in* (Op), *splinterlike naekend* geheel naakt (Nbk), *spierlike naekend* (Nbk, j), *Ie moe'n niet zomar naekend d'r uut lopen* met te weinig kleren aan, het weer in aanmerking genomen (Nbk), *naekend en bloot* lett., vgl.: *naekend en bloot veur de dokter* (Ol-Nl), maar vooral fig.: doodarm, berooid, behoeftig (verspr.): *naekend en bloot an de diek staon* zonder geld of goed (Ow), met name gezegd na een allesverwoestende brand (Ma), zo ook *Hi'j ston naekend en bloot an de straote* (Ma), *...op 'e straote* (Nbk, Dhau), *Ze bin naekend en bloot uut de braand weg kommen* zonder iets overgehouden te hebben (Db, Obk), *...d'r uut raekt* id. (Dho), *Hi'j is nakend en bloot op 'e wereld kommen* hij bezit geheel niets (Sz), *Ze bin naekend en bloot kommen te staon* bijv. door faillissement (Dfo), *Hi'j is naekt geboren* id. (Dho), *Daor zit nog wel*

wat geld, die is niet naekend! (Wol), *Iene die naekend is, plok ie niet veule van* (Dfo), *zo naekend en bloot as een luus straatarm* (Pe-Db), *Hi'j is zo naekend as een kikker* (Diz) 2. zonder veren of haar als bedekking van de huid (Dfo) *een naekt voegeltien* (Dfo) 3. in een naekt volk bijenvolk dat door aftrommelen uit een bijenkorf of -kast is gekomen (bs: Obk) * (schertsend gezegd om te prijzen:) *A'k jow niet had en mien kleren niet, dan ston 'k naekend op 'e diek* (Nbk), (schertsend:) *'t Is wel een toer om een naekende meid in de buse te miegen* (Sz), *Liever naekt as naomaek* men kan beter echte boter eten dan margarine (Obk)
naekien (Nbk) Ook **nakien** (Sz) ['nɛ:kin/'nɛ:...] - nakie *Kuj' even bij de tillefoon kommen? Ik stao in mien naekien!* (Nbk), ook fig.: *Ze hebben die man de jasse al aorig uutrokken* [een poot uitgedraaid], *straks staot hi'j in zien nakien* heeft hij helemaal niets meer (Sz)
naekt z. naekend
naektfiguur (l) - naektfiguur
naektfoto - naektfoto
naektfotograaf (spor.) - naektfotograaf
naektlopen (Nbk) onbep. w. ['n...] 1. naektlopen
naektloper ['n...] - naektloper: iemand die geheel naakt loopt *D'r struunde daor een naektloper omme!* (Np)
naektloperi'je de [...r...; z. -i'je] 1. naektloperij
naektschilder (l) - naektschilder
naektschilderi'j (l) et; -en ['n...] 1. naektschilderij
naektslakke (l) - naektslak
naektstraand (Ow, Pe-Db) - naektstrand
naektzwemmen (spor.) - naektzwemmen
naembod Ook **naemebod** (Dfo), **naambod** (Spa) ['n...] - naambord *D'r zit nog gien naembottien op et huus* (v)
naeme Ook **naam** (Spa), **name** (Sz) de; -n; naempien ['nɛ:mə/'nɛ:m(ə)] 1. naam (waarmee iets of iemand wordt aangeduid; vooral: voornaam, familienaam) *Iederiene het een volledige naeme; die bestaot uut ien of meer veurnaemen en een achter- of familienaeme* (Op), *Hoe is jow naeme ok al weer?* (Ol-Nl), *Wat veur naeme het die plaante ok al weer?* (Nbk), *Jow volle naeme is Jan de Boer, hen?* je volledige

naam (b), *Een kiend krigt tegenworig zomar een naeme, de oolden wo'n haost niet meer vernuumd* (Obk), *Ik wil mien naam nog es veranderen* een andere naam aannemen (Spa), *Hi'j slaegt op 'e naeme* lijkt op degene naar wie hij is genoemd (Np), *Et kiend moet een naam hebben* (Spa), zo ook *Et besien moet een naeme hebben* (Nbk), *uut naeme van: Hi'j haandelde uut naeme van iederiene* (Ow), *Wi'j numen hier alles bi'j de name* zijn gewend alles ronduit te zeggen, de dingen te noemen zoals ze zijn (Sz), *alles mit naeme en toenaeme numen* alles zeggen, zonder restrikties (Nbk), *mit naeme, inkelde mit naeme nuumde dieren* met naam en toenaam (b), *'t Mag gien naeme hebben* het is niet noemenswaard (alg., Nbk), zo ook *wark dat gien naeme het kleine klusjes, kleinigheden qua werk* (Ste), *Zien naeme staot goed bekend* hij staat goed bekend (Bdie), *Deur meenskepraot kuj' iene wel op een minne naeme brengen* (Obk), *Aj' ien keer een naeme onder een kontrakt zet hebben, zit ie d'r an vaaste handtekening* (alg., Op), *gien naemen numen* (spor.), zo ook *Aj' et niet zeker weten moej' niet mit naemen gooien* moet je de naam van de desbetreffende persoon niet zeggen (El), *in naeme van de keuninginne* (l), (meestal aaneen geschreven, z. *godснаeme*.) *Hool d'r in Gods naeme over op* (Nbk), *op iene zin naeme kopen* (spor.), *een rekord op je naeme brengen, op naeme van*, vandaar *Ik wil dat op naeme hebben* als bezitter ervan worden aangeduid (Nt), *Ik pries je naeme in stilte* ben je dankbaar, heb bewondering voor je inzet (Nw), *vri'j op naeme* als bezitter, koper zonder inperkingen (met name inzake een huis of een gebouw dat men koopt) 2. woord of uitdrukking waarmee men bep. eigenschappen van iemand aanduidt *Hi'j het de naeme nogal gauw kwaod te wodden* men zegt van hem (Nbk), *Et is allienig in naeme zo, mar in 't echt is et aandere* (Nbk) 3. faam, roem *een man van naeme* (Bdie, Pe-Db), *De veurdreger begint aorig naeme te maeken* bekend, beroemd te worden (Db), *Hi'j het een goeie naeme* (Diz, Nbk), *niet zo'e'n beste naeme hebben* (Ow, Ste), *Hi'j het d'r een verkeerde naeme deur kregen* (Np), *Zo*

koj' op een minne naeme (Nbk), *...kriej' een verkeerde naeme* (Ma), *N. ligt now ien keer op een minne naeme* staat niet bep. goed bekend (Np, b), *Ik heb mien naeme verspeuld* ik heb geen recht meer op een goede naam, op het als goed bekend staan (b), *Hi'j was naem' en faem bekend* overal zeer bekend (in positieve of negatieve zin) (Pe-Db) * *Een goeie naeme is mit gien geld te betaelen* (l), *...is alles weerd* (b)

naamebod z. **naembod**

naemegek z. **naemziek**

naemelieste (Nbk, Obk) - naamlijst

naemelik (verspr.) Ook **namelik** (WH, elders spor.) voegw. bw. ['nē:m|ək/'nā:...] 1. (weinig gebruikelijk) **namelijk**, want *Et zit naemelik zo, hi'j het een mitvalertien had* (Np)

naemens (verspr.) Ook **namens** (spor.) ['nē:mp:s/'nā:mp] - **namens** *Naemens de familie woy' bedaant* (Np)

naemeziek z. **naemziek**

naemgenoot Ook **naamgenoot** (Sz) - naamgenoot

naemgeving de ['nē:mxt:wɪŋ, ...v...] 1. naamgeving

naemkaortien (verspr.) Ook **naamkaortien** (WH) - naamkaartje *een naemkaortien achterlaoten* (Ow), *Die dieven laoten now ien keer gien naemkaortien achter* (Nbk), *Ie moe'n niet mit naemkaorties gooien* geen personen noemen, vooral: en hen daardoor in verlegenheid brengen, min of meer verraden, belasteren, beschuldigen zonder dat men precies weet of dat terecht is (Bdie, Dfo, Ld, Ma, Np, Nw, Ol-Nl, Ow, Sz, Wol), verder ook: je moet niet teveel over jezelf praten (Bdie)

naemkunde (l) - naamkunde (onomastiek)

naemkundig(e) - naamkundig(e)

naemloos (Db, El, Nt, Obk, Ol-Nl) Ook **naamloos** (Sz) - naamloos: zonder naam, onbekend, ook wel: anoniem (zelfst.) *De naemlozen doen vaeke et vervelende wark, mar die wo'n niet bekend, die zetten ze niet in et zunnegien* (Nt, Obk, Nbk); verder in *naemloze vennootschap* (l)

naemplaete (Dfo, Dhau, El, Obk, Nw) - naamplaat

naemsbekendhied (l) Voor -heid z. -hied - naamsbekendheid

naemsfleiding (l) - naamsafleiding

naemsveraandering (spor.) - naamsveran-

naemsverwisseling - nakke

dering

naemsverwisseling (spor.) - naamsverwisseling, naamsverwarring

naemswieziging (spor.) - naamswijziging

naemval (l) ['nē:mfa] - naamval

naemvalsuitgaank (l) de; ...gangen 1. naamvalsuitgang

naemvalsvorm (l) - naamvalsvorm

naemwoord (Db, Obk) ['n...] - naamwoord

naemwoordelik (l) [nē:m'wo:ərdlək] - naamwoordelijk

naemziek (alg.) Ook *naemeziek* (Bu, Ow, Pe-DbI), *naemegek* (Bu), *naemziek* (Spa) bn. ['nē:m(ə)sik/...gek/...] 1. de neiging hebbende kleinkinderen die naar je genoemd zijn voor te trekken, erg op vernoeming gesteld *Oolde meensken bin soms zo naemziek, dat ze kwaod binnen as heur kleinkind niet naor heur noemd wodt* (Op)

naer z. *neer*

naerigheid z. *nerighied*

naerling z. *naarling*

naeve (Nw, Np, Obk, Ol-Nl) Ook *naaf* (Ma) de; -n ['nē:wə, ...və/na:f] 1. naaf, vooral van het wiel van een boerenwagen (Ma, Nw, Ol-Nl), vandaar *Hij ging d'r an de naeven toe deur* nl. de boerenwagen die door de modder reed (Obk, Np) 2. (mv.) plankjes waar een ton van is gemaakt (Np) *de naeven van de tonne* (Np)

naevel Ook *naebe* (Bu), *naeven* (Np), *navel* (WH), *naffel* (Nbk) de; -s; -tien ['nē:w], ...v|'nē:bs/nē:bm/'na:.../'naf] 1. navel (in de buik) *Bij een klein kiend wodde d'r op 'e naevel wel es een cent in een gasien daon, as hi'j wat opzet was* (Obk), *Hi'j het piene onder de naevel* (El), *Mit de opperaasie bin ze me om de naeven toe gaon* (Np), *de naevel van een pasgeboren kalf ontsmetten* (Ow), *Hi'j schrikt as hi'j de naevel nat krigt* hij is bang voor water (Dho), *Dat kalf het een dikke navel* nl. als gevolg van een navelbreuk of door ontsteking (vaak bij een pasgeboren kalf) (Spa), (schertsend, als antwoord op een vraag aan een oudere man naar diens leeftijd:) *Onder de naevel bin 'k nog achttien* in seksueel opzicht voel ik me zeer jong (Bdie)

naevelbaand Ook *navelband* (WH) - (vaak verkl.) navelband

naevelbreuk z. *naevelbreuke*

naevelbreuke (verspr.) Ook *naevelbreuk* (verspr.), *navelbreuk* (WH) - navelbreuk

naevelontsteking (spor.) - navelontsteking

naevelpleister - navelpleister

naevelsinesappel (Bu, Dhau) - navel-

sinaasappel

naevelstreng(e) z. *naevelstring*

naevelstrengel z. *naevelstring*

naevelstring (Db, Dfo, Nbk, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Wol) Ook *naevelstreng* (Bdie, Bu, Dhau, Diz, El, Ld, Ma, Obk, Op, Ste, Sz), *naevelstreng* (Dho), *naevelstrengel* (Nw), *navelstring* (Spa), *navelstreng* (Spa) ['n...] - navelstreng, navel-snoer *De naevelstring moet ofbunnen wodden bij een meens, bij een koe hoej' d'r niks an te doen* (Ol-Nl)

naeven z. *naevel*

naezig (Nbk, b: lm) bn.; -er, -st ['nē:zəx] 1. nietig, klein en armetierig *Een kael en naezig koppien het ze, as ze et haor d'r of het* (Nbk)

naf (Ow) [naf], in *Et ging wat staf over naf* te vlug, hals over kop (Ow)

naffel (Dhau, Ma) de; -s ['naf] 1. sufferd, domoor *Wat is 't toch naffel* (Ma), *een dikke naffel* een enorme sufferd (Dhau) 2. z. *naevel*

naftaline (l) [nafta'...] - naftaline

nagel z. *naegel*

nagelbieter z. *naegelbieter*

nagelen z. *naegelen*

nagelgruus z. *naegelgruus*

nagellak z. *naegellak*

nagelvaste z. *naegelvaaste*

nah (Nbk) tw. [na] 1. uitroep van verbazing *Nah, wat een vremde vent!* (Nbk) * *Nah, zee de jood, en doe scheet hi'j een bigge* (Nbk)

Nah. - afkorting van *Nahum*, bijbelboek

nakend z. *naekend*

nakien z. *naekien*

nakke (verspr.) de; -n; *nakkien* ['nakə] 1. kort, scherp uitsteeksel, ook met de functie van haakje e.d. *de nakken van de zaege* (Nbk), *Et hangiezer is een stange mit nakkies* (Ol-Nl), *een nakkien an een spieker, om wat op te hangen* (Ste), *Klompekrammen bin baanties mit van die nakkies d'r an* (Ma, Nbk, Ow), *De nakkies van de klompekrammen slaon we in de klompe* de haakjes (Db, Nt, Sz, Np), *In een klokke zitten ratties mit nakkies* (taanties)

die in mekeer griepen (Obk), D'r zat een nakke an de boom, en doe had de jonge weer wat schrep om d'r in te klimmen (Obk)

name z. naeme

namelik z. naemelik

namens z. naemens

nao I bn. [no:] 1. nauw verwant zijnd met *Bi'j naoë familie wodde de kaerdoekse musse (rouwmusse) twee jaor dreugen (Ste), Jow bin naoë familie van mi'j (Diz)*

nao II bw.; naoder, naast [no:] 1. na: dichtbij, nabij *Ze kwammen mekeer nao an de broek mit hadrieden zaten vlak achter elkaar (Nbk, Ow), Hi'j kwam me mit de fiets te nao, mar we hullen et nog in de bienen kwam te dicht bij me (Db, Dho, Diz), Ik hebbe ok een brieffen op dat huus daon, mar ik was de hoogste niet, toch was ik d'r nao an toch zat ik er vlakbij (Op), ...toch was ik d'r et naoste bi'j (Dhau), De donderslag was nao an was vlakbij (Db), Mit dat onweer sleug et dichtbij in, dat kwam nao an (Sz), Dat veurval ging mi'j nao genoeg was wel erg dicht in de buurt, betref naaste kennissen (Dfo), Et ligt me nao an 't hatte (Nbk), Hool jim eigen tael in ere, die zo nao an 't hatte ligt (ba), op een peer gulden nao (alg., Nbk), op een peer meensken nao, de ien nao de laeste, op ien nao de laeste (Nbk), Op een betien nao is hi'j al zien geld kwietraekt mit gokken (Obk), Et het him nao staon of hi'j zat onder de auto (Nbk, Np), ...mar et is krek goed kommen (Nbk), Hi'j kon 'm op gien stokken nao bi'jholen (Nbk), bi'j lange nao niet, op ien persoon nao afgezien van, op stokkies en beties nao afgezien van een paar kleine dingen (gereed), zo goed als (klaar) (j), Hi'j is et naoste bi'j het dichtst bij (Ow), Dat komt 'm nao an de broek bij die vraag, opmerking moet hij zich haast teveel blootgeven (Wol), Et giet him niet zo nao het gaat hem niet zo slecht (Dhau), Hi'j is me nao an de vodden kommen zat me na en had me haast te pakken (Nbk), Aj' die hond te nao kommen, bit hi'j als je te dicht bij die hond komt (Ol-Nl, Np), Hi'j kwam mi'j te nao te dichtbij (Bu, Nw, Spa, Ste, Ma), Et huus ston te nao op 'e scheiding (Op), N. het verkering mit M., d'r is niks op tegen mar et zit nogal nao in de familie (Sz, Op), 't Is nogal nao... (Np,*

Spa), *Dat gaot je nao an 't hatte* zoiets trek je je aan, daar heb je medelijden mee (Nbk), *Et komt je wat naoder an de huud* het raakt je meer, het heeft je meer te zeggen omdat het meer eigen, vertrouwder is (v), *'t Is (nogal wat) nao an* die persoon valt te rekenen tot de naaste familie (Ma, Nbk), zo ook *Et komt wel nao an id.* (Dho), *'t Zat nao in de familie* (Ow) en *Hi'j is nao familie van mi'j* (Nw, Db), *Zi'j gaon ok naor die trouweri'je, want ze bin d'r nao familie van* (Obk), *Hi'j is mi'j nao* hij is me dierbaar, ook: is naaste familie van me (Bu, Nw), zo ook *Ze staon mekeer nao id.* (Ow, Nbk), vgl. *Allemaol die him nao stonnen, hoopten dat hi'j een vri'j nommer trekken zol d.i.* met het loten voor militaire dienst (vo), *Leer oons veur aanderen, in 't biezonder veur wie oons 't naoste binnen (...)* (b), *Ie bin je zels et naoste, mar een roem hatte waor as ok nog ruimte is veur een aander, heurt d'r bi'j* (Ow), *Ie moe'n him dat niet te nao nemen* kwalijk nemen (El, Np), *Dat de meensken zo over oons kletsen, dat neem ik ze te nao* (Ol-Nl), *Dat moej' niet zo nao nemen* dat moet je niet zo nauw nemen, wees niet zo afgunstig (Np), *Ie moe'n mi'j niet te nao kommen* je moet me niet raken, kwetsen, beledigen (verspr., Ol-Nl), zo ook *As et moet, za'k ze ok es te nao kommen!* (Ol-Nl), *iene te nao kommen* een pak slaag geven (Spa), *Dat komt mi'j aorig nao* dat trek ik mij zeer aan (Nw), *Et is him wel te nao gaon* hij heeft het zich te zeer aangetrokken (Np), zo ook *Et gong him te nao* (El), *Aj' slaanteren mit de bri'j laoj' die wat van de lepel valen, dan komt et je nao* (Nw), *Dat kwam mi'j nao genoeg an, dat ik bin mar an de kaante gaon* dat kwam mij te dichtbij (gezegd bijv. van een naderende vracht-auto) (Dfo), *Ie moe'n niet zo nao an vraogen* zo doorvragen, zo precies het naadje van de kous willen weten door te vragen (Nbk), *Et gaot heur nao an* ze trekt het zich ten zeerste aan (Dhau), *Ik was zo nao an, ik kon de bakker niet meer betaelen* ik had nog maar zo weinig geld (Dfo, Ld, Obk, Op, Nbk), *Et komt wel een betien nao an* het geld is bijna op (Dho, Nbk, Nt, Obk, Pe-Dbl, Ste), *...te nao an* (Sz), *Et komt nao an om mit et huushooldgeld rond te kommen* (Db), zo

nao - naobauwer

ook *Et zit nao an* (El), *Ze zitten nao an* hebben bijna geen geld meer (Wol), *et naoste pad* de kortste weg (Ow), *henne of te nao niet* in geen geval, beslist niet, op geen stukken na (Dfo, Dhau, Np, Ol-Nl, Ste, Sz, b: Im): *De ruilverkaveling is henne of te nao niet klaor* (Ol-Nl), *Hi'j har mar een klein pollegien en henne of te nao gien wark veur een peerd* (b), *hoe of te nao* hoe dan ook, op welke wijze dan ook (Ow): *Kiender mossen d'r hoe of te nao niet bij kommen kunnen* (Ow), *Dan bij' d'r allemaole lieke nao an toe* dan zit je in hetzelfde schuitje (Ow) **2.** *achterna Ze bin him nao west* hebben nog achter hem aan gezeten, zijn hem nog achterna gegaan (Nbk), *Een fiespelkonte is iene die aaltied deurhemmelt, as ze alles nao west hebben beginnen ze weer van veuren of an, al is et dezelve dag* als ze alles hebben schoon gemaakt, gepoetst e.d. (Nw) **3.** *in d'r op nao holen* als bezit hebben: *Hi'j was de ienige in de hiele buurt die d'r een stamboom op nao hul* (b) **4.** z. naor I, II, naodat

nao III vz. [nɔ:] - na-: achter, later dan, over *Ik kwam nao him* (Ma), *Hi'j was nao mi'j op et spreekure* (Obk), *De orgelman dri'jde zien deunties, de iene nao de aandere* (j), *D'r zatten nogal wat meensken nao mi'j bij de dokter* die na mij aan de beurt waren (Dhau), *nao de tied* achteraf, later (Bu, Dho, Nbk): *Nao de tied speet et mi'j* (Dho), *Nao dat geval hebben ze d'r nooit weer west* (Dho), *Nao wat praoten dee A. zien vraoge om centeraosisie uut de doeken* (j), *Willen jim nog wat nao hebben?* een dessert (Dho), *Wat hebben we veur nao?* als dessert (Nbk), *In 't zaod komt de weller mit de welhaoke nao de mi'jer an* (Db)

nao- - na: eerste lid in werkwoorden of zelfst. nw. van het type *naodreugen*, *naovegen*, *naobestellen*, *naomelken*, *naokaorten*, *naopraoten*, *naotrekken*, *naohesfing*, *naowoord*; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

nao-aepen ['nɔ:ɛ:pm] - naäpen *Le moe'n mi'j niet aaltied zo nao-aepen* (Nbk)

nao-aeper (Bdie, El, Ma, Nbk, Np, Nt, Ol-Nl) Ook *nao-aeperd* (Np), *nao-aper* (WH) de; -s; -tien ['n...'] **1.** iemand die naäapt *Wat bin dat toch nao-aepers* (Ma),

Dat is ok een vervelende nao-aeper(d)! (Np)

nao-aeperd z. *nao-aeper*

nao-aeperi'je [...r...; z. -i'je] - naäperij

nao-aper z. *nao-aeper*

nao-arven (Db) zw. ww.; overg., onoverg.; arfde nao, het nao-arfd ['n...'] **1.** later nog door erfenis verkrijgen *J. kon nog nao-arven* (Db)

nao-eiden (Np) onbep. w. ['nɔ:ɛjdn] **1.** nog eens eggen *Nao-eiden hewwe op 'e roggestoppel daon, omdat d'r dan minder rogge tussen de knollen opkwam* (Np)

nao-eenkaander (p) bw. ['nɔ:ɛŋkã:ndr] **1.** na elkaar

nao-eten - naëten *Hi'j moet nog nao-eten* (Nbk, Np); als dessert eten (Nbk): *Wat eten we nao?* (Nbk)

nao-ogen (El, Ma, Nbk, Op) ['n...'] - nakijken: kijken naar iemand die of iets dat weggaat *We hebben ze even nao-oogd, mar niet wied* (Nbk), *Ik heb nog even nao-oogd* (Ma), *Die jongen staon de maegies nao te ogen* (El), *Bij een hieleboel steelderijje hebben de meensken et nao-ogen d'r van het nakijken* (Nbk)

nao-oorlogs [aks. wisselt] - naoorlogs *In disse nao-oorlogse tied hadden de boeren et goed* (vo)

nao-otten (Np) zw. ww.; overg.; otte nao, het nao-ot ['nɔ:ɔŋ] **1.** resten, afval e.d. nazoeken om iets bruikbaar, eetbaars te vinden (door dieren) *De pinken otten et ot nao* grazen nog daar waar eerder koeien het beste gras of ander voeder al hebben weggenomen (Np)

naobakken (Np) zw. ww.; bakte nao, het naobakt ['n...'] **1.** nog een beetje extra bakken *Le moe'n de petat even naobakken* (Np)

naobauwen Ook *naomauwen* (Bdie, Pe-DbI), *naobrouwen* (Ste) zw. ww.; overg., onoverg.; bouwde nao, het naobauwd ['nɔ:bɔm, ...bɔmŋ/...mɔm, ...mŋ/...brɔm, ...mŋ] **1.** op spottende, overdreven manier iemand nabootsen wat diens wijze van spreken, uitdrukken betreft, ook: op vervelende, pesterige wijze iemands woorden herhalen *iene naobauwen* (Nbk, Nw), *Le moe'n niet zo naobauwen!* (Ste), *Die kiender bauwen alles nao* (Np)

naobauwer (Bu, Nbk, Nw, Ol-Nl, Spa, Wol) de; -s ['nɔ:bɔmŋ] **1.** iemand die

spottend een ander nabootst, vooral inzake diens wijze van uitdrukken * (als reactie op een *naobauwer*) *Naobauwer, honneklauwer, beddepisser* (Bu), zo ook *Naobauwer/Katteklauwer/Honnebieter/Beddeschieter* (Ol-Nl), ook gevolgd door *...Dat bin ie!* (Nw)

naobegraffenis (Db) ['n...] - herbegraffenis *Laeter was hier nog een naobegraffenis van die gesneuvelde soldaat* (Db)

naobehandelen - nabehandelen
naobehandeling - nabehandeling

naobels z. *naober*

naober (Bu, Dfo, Dhau, Ow, Sz, p, b: lm, s: oost.), **naobels** (mv.: k: Ste) de; -s ['nɔ:bɪ/'nɔ:bɪs] 1. buurman, elk der buren; eerder in het bijzonder: elk der buren die bij ziekte en dood *bureplicht* moesten doen (k: Ste): de *naobers* moesten om beurten bij een zieke waken en in geval van dood de overledene wassen, verkleden en in de kist leggen, de klok luiden, het lijk op een gewone boerenwagen naar het kerkhof menen, op het kerkhof het lijk dragen, grafdelven enz. (k: Ste) *We hebben oons hele leven de naober west van N. en zienen, mar we bin verhuusd en now zien we 'm nooit meer* (Sz), *Naobers weren de buren van weerskaanten* (Ow), *Bi'j ziekte en dood kwamen de naobers d'r vaak an te passe* (Sz)

naoberen (Bu, Op) zw. ww.; onoverg.; *naoberde*, het *naoberd* ['nɔ:bɪŋ] 1. één of meer buren helpen

naoberplicht (Dfo, Dhau, Nbk, b) - burenplicht *Vroeger weren d'r naoberplichten, dan mos ie mekeer zoveul meugelik helpen, veural mit starfgevallen* (Dfo), *je naoberplicht vervullen* (b)

naoberschap (Sz) Voor -schap z. -schap de ['n...] 1. nabuurschap: de betrekking tussen de buren, o.m. tot uitdrukking komend in de burenplicht

naobeschouwing - nabeschouwing

naobespreken - nabespreken

naobespreking - nabespreking

naobestaonde - nabestaande

naobestellen - nabestellen

naobestelling - nabestelling

naobestraolen - nabestralen

naobestraoling - nabestraling

naobetaelen - nabetalen

naobetaeling (l) - nabetaling

naobewarking (l) - nabewerking

naobezorgen - nabezorgen

naobi'j I bn. ['nɔ:'b...] 1. niet ver verwijderd, in *et Naobi'je Oosten, in de naobi'je toekomst* (spor.)

naobi'j II (Dhau, El, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Db, Sz) bw. 1. dichtbij (in plaats, tijd) *We zaggen dat ongelok heel naobi'j gebeuren* (Sz), *Je kun et van naobi'j bekieken* (Ol-Nl), *Et aende van de wereld is naobi'j* (Nt), *Et ni'je jaor is al weer naobi'j* (Pe-Db)

naobi'j III (Bdie, Ol-Nl) vz. 1. dicht bij *Hi'j woonde naobi'j de meule* (Ol-Nl), *naobi'j de waarheid* dicht bij de waarheid, niet geheel waar (Bdie)

naobienen ['nɔ:'bi:n] - nabienen *Ik zal 'm even naobienen* (Nt, Pe-Db), *Hi'j kwam mi'j al redelik gauw naobienen* met grote passen lopen (El), *Ik hebbe nog perbeerd hum nao te bienen, mar hi'j hadde de passen te groot* (Sz), *Ik mos him aorig naobienen om 'm weer an te kommen* (Db)
naoblaffen zw. ww.; onoverg.; *blafte* nao, het *naoblaf* ['n...] 1. blaffen naar iemand die zich verwijdert *Oonze hond blafte de postbode vaeke even nao* (Ld), *Die hond doet niks as naoblaffen* (Dho), (zo ook, bij vergelijking, gezegd van iemand die staat te tieren en te schelden:) *Hi'j schul mi'j de pochel vol, en doe ik al wel honderd meter van 'm of was, heurde ik 'm nog naoblaffen* (Op) 2. nog een tijdje doorgaan met blaffen (Bu, Nbk) *De hond blafte nog een betien nao* (Bu)

naoblieven ['n...] - nablijven *Hi'j moet vanmiddag naoblieven* (Nbk, Ste)

naobliever ['nɔ:'bli:ɱɪ, ...vɪ] - nablijver
naobloeden zw. ww. (onregelmatig); onoverg.; het *naobloed/naoblod* ['n...] 1. nabloeden *Die vinger het nogal wat naoblod* (Np), (zelfst.) *Mit koezetrekken heb ik altied last van naobloeden* (Diz), *Bi'j kalveri'je bloedet et soms lange nao* (Ste), *Een koe kan soms nao een dekking naobloeden* bloed uitscheiden na niet drachtig geworden te zijn (Obk) 2. een (vervelende) nasleep krijgen (Ow) *Dat zaekien kan nog wel es even naobloeden* (Ow)

naobloeding - nabloeding

naoblui (Np) de ['nɔ:'blɔij] 1. het opnieuw bloeien *De sepiepe hadde een naoblui* (Np)

naobluien - naod

naobluien z. *naobluiuen*

naoblujjen z. *naobluiuen*

naoblujjer z. *naobluiuer*

naobluiuen (Ma, Ld) Ook *naoblujjen* (ZW, Nt, Op), *naobluiuen* (Np, Spa, Sz, Wol) zw. ww.; onoverg.; bluide nao, het naobluuid ['n...] 1. opnieuw gaan bloeien (ZW, Nt, Spa, Wol) *Van 't zoemer hebben nogal wat bloemen naobluuid* (Spa), *De dotterbloemen begonnen weer nao te bluiuen* (Wol), *Deur de mooie haast blujjen de rozen nog lange nao* (Op) 2. (van varkens:) na gedekt te zijn nog tekenen van tochtigheid vertonen (ZW, Ld, Ma, Np, Sz) *'t Varken bluide nog nao* (Ma), vgl. *Dat varken is an 't naoblujjen, 't zegel is rood* (Bdie), *As ze jachtig binnen bluiuen ze op, as ze naor de beer west binnen bluiuen ze nao* (Np)

naobluiuer (Nbk) Ook *naoblujjer* (Dho, Ste) de; -s; -tien ['no:bly:jɪ/...blajɪ] 1. bep. plant of bloem die langer bloeit dan andere *D'r zatten nogal wat naoblujjers tussen de eerbeien* (Dho)

naoboetsen ['no:bo:ətsɛn] - nabootsen: namaken, nadoen

naobootser ['no:bo:ətsɛr] - nabootser

naobootsing ['no:bo:ətsɛŋ] - nabootsing: het nabootsen, het nagebootste: de imitatie **naoboren** (verspr.) zw. ww.; overg.; boorde nao, het naoboord ['no:bo:əɔŋ] 1. nog eens boren waar al eerder is geboord *'k Was vroeger klompemacker en ik mos een inkelde wel es naoboren* (Dfo), *Dat gat zit niet goed, dat moej' even naoboren* (Ol-Nl)

naobosselen zw. ww.; overg.; bosselde nao, het naobosseld ['n...] 1. nabewerken met een borstel *De kōrf wodt mit een hadde koebossel naobosseld* nl. de van stro gevlochten bijenkorf (bs)

naobouw (Bdie, Dfo, Obk, Ste) de ['no:boʊ] 1. laatste verbouw van een seizoen (in de akkerbouw) (Bdie, Obk, Ste) *As de rogge van et veld was kwam de naobouw, zoas knollen* (Obk), *Wi'j hebben as naobouw knollen zij'd* (Bdie) 2. laatste bouw op een akker voor de feitelijke oplevering aan de koper (Dfo, Ste) *'t Was vroeger wel zo dat as d'r een boerderi'je verhuurd wodde, dan har de vroegere huurder de naobouw; meest de rogge die bi'j de haast al zij'd was* (Dfo), *We hebben*

de naobouw nog, veurdawwe et huus uut moeten (Ste)

naobouwen - nabouwen

naobraander (spor.) - nabrander: van een straaljager

naobranen - nabranden

naobraoden (spor.) - nabraden

naobreiden (Dhau, Dho, Ma, Ld, Mun, Obk, Pe-DbI, Ste, Sz, j) Ook *naobreien* (verspr.) ['n...] - nabreien

naobreien z. *naobreiden*

naobrenge - nabrenge, ook nabezorgen *De bakker zal me een bolle naobrenge* (Np), *De winkelman moet nog bosschoppen naobrenge* nabezorgen of n.a.v. de bestelling leveren (Ld)

naobrommen (Db, Nw) - (van klokken) nagonzen *Oonze klokke bromt zo mooi nao!* (Nw), *Nao et luden van de klokke kan hi'j nog naobrommen* (Db)

naobrouwen z. *naomauwen*

naobruulof (El, Nbk, Ste) de; -en; ...brulloffien ['n...] 1. feest op de dag na de bruiloft of enkele dagen erna (Nbk, Ste) *Ze hebben nog een naobruulof had* (Ste) 2. gevoel, kater enz. als vervelend bijeffect van een feest op de dag ervoor (El) *Hi'j was dronken thuuskommen, en aanderdaegs had hi'j naobruulof: ziek as een hond en overgeven!* (El)

naobruulof (Dfo, Diz, Nbk, Pe-DbI) zw. ww.; onoverg.; brulofte nao, het naobruulof ['no:brʊloftɪŋ] 1. nog even doorgaan met de bruiloft terwijl de meeste bezoekers al weg zijn, ook: nog eens in kleine kring bruiloft houden (z. *naobruulof*, bet. 1) *De naoste familie het nog even naobruulof omdat et zo gezellig was* (Pe-DbI)

naobuurten (Nw) onbep. w. 1. avondvisite afleggen op de buurt *Ze bin te naobuurten* (Nw), *We gaon...* (Nw)

naochecken (spor.) ['no:(t)sjɛkɛŋ] - naochecken

naociferen - naocijferen

naod de; -en; naotien ['no:ət] 1. naad tussen twee stukken stof *Aj' veur 't eerst ni'jes kregen, moj' as eerste werkstuk een naodlappe maken; daor kwamen allemaole verschillende naoden in, zoas: de platte naod, de Engelse naod, de Fraanse naod en de eupen naod; ie mossen ok een paar knoospigaten d'r in maken, een paar knopen*

anzetten, ok haken en ogen anzetten (Spa), *Wat heb ie die naod in de hoze toch breek zitten* (Db), *D'r zit wel es een buse in de naod van de rok* (Dfo), *Hij het de naod los* (Ow), *De naod is losgaon* (Nbk), *D'r is een naotien an los* een steekje aan los, gezegd bijv. van een meisje dat zich met alle jongens inlaat (Np), *Hij het de naod uut de broek* de naod van z'n broek is los (Wol), *Et moet sekuur op 'e naod ofwarkt wodden, aandere komt et niet goed* (Obk), *Hoe brei ie de bore?* [met als antwoord:] *Twie recht, twie naoties twee averechte steken* (m.b.t. bep. breiwerk (Mun, Nbk)), *As ie him op 'e naod bekieken, vaalt hij toch wel mit goed*, nader beschouwd (Op), *Et was op 'e naod, aandere was hij valen* (Dho), *et naotien van de kouse (graeg) weten willen* (Nbk, Ol-Nl, Wol), *...van de broek... id.* (Nw), *Hij schit him uut de naod* hij heeft erg last van diarree (Db, Dfo, Nt, Wol, Diz), *Ie kun je wel uut de naod vrotten* je kapot werken (alg., Diz), *...warken* (Op), *Hij scheurt 'm uut de naod* werkt vreselijk hard (Nbk, Nt), *je uut de naod vliegen* zeer hard lopen of druk werken (waarbij men loopt) (Diz, Nbk, Np), *...lopen* zeer hard (Nbk), *Hij sjouwt 'm de naod uut de kont* loopt erg veel (Wol), *je uut de naod schrikken* geweldig schrikken (Ow), *Ie zollen je uut de naod lopen, aj' zoen pinke vangen moeten* (Ol-Nl, Spa), *Hij is niet hielemaol schone op 'e naod* heeft iets gedaan dat niet helemaal door de beugel kan, is niet helemaal eerlijk (Bdie, Bu, Db, Dfo, Ol-Nl) 2. spleet, naad, reet, kier tussen twee planken *Bij dreugte in de zommer dan kommen d'r vaeke naoden in de schutting* (Dfo), *Zoemers zit d'r wel es een naod in disse deure, mar die trekt in de winter deur regen en nattigheid wel weer dichte* (Op), *We konnen ze krek deur de naod van de beddedeure henne zien zitten* (Ld), *een naod in et schut* (Nbk), *Ze keek deur de naod van de deure kier* (Wol), *Et tocht deur de naoden* (Ste) 3. scheiding in het haar (Dfo) *Aj' 'n naod in 't haor hebben hejt haor beide kaanten op kamd en dan wodt d'r ok wel zegd: die het een luzepattien in 't haor* (Dfo)

naodaegen (Nbk, Ste) mv. 1. laatste deel van iemands leven (Nbk) *Hij is in zien*

naodaegen (Nbk) 2. in (Ste) *in de naodaegen van Paosen* het oktaaf van Pasen (Ste)

naodaenken Ook **naodenken** (WH) zw./onregelm. ww.; het naodocht ['n...] 1. denken *Die woorden moet ik wel goed bij naodenken* nl. om ze te kunnen schrijven, de betekenis ervan te formuleren enz. (Sz), *A'k d'r bij naodaenk he'k wel een betien mit heur te doen* (v), *Hej' d'r nog es goed over naodocht?* (Nbk), *diepe naodaenken* 2. overwegen, afwegen inzake wat men gaat doen *Daor het hij hielemaol niet bij naodocht* (Nbk) * *Eerst naodaenken en dan doen* (Nbk)

naodag - nadag *Op 'e naodag kuj' d'r nog wel even henne gaon* (Ste, Nbk), *Op 'e naodag kwam de zonne nog* (Dhau, Nt), *...zette et weer wat op* (Ld), *De naodag kuj' altied meer doen as de veurmiddag* (Sz), *Ze hebben de hele dag feestvierd, mar in de naodag wodde et de oolde meensken te drok* (Op)

naodat (Bu, Dfo, El, Ma, Nbk, Nw, Op, Ow) Ook **nao** (Nbk) ondersch. voegw. ['no:dat/...] 1. nadat *Naodat de bujje over was, klaorde et weer op* (Ow), *Naodat zien vrouw weg was, was hij rap weer trouwd* (Ma), *Naodat hij' d'r west het, wollen ze et wel annemen* (Nbk), *Laeter, nao et een peer keer ofvreten is, is et naoweide; dan kuj't nog even naoweiden* (Nbk)

naodbuse (Db) de; -n; ...busien ['no:adbysə] 1. zak als onderdeel van een kledingstuk, nl. aangebracht in een naad *In disse broek zitten gien stikbussen mar naodbussen* (Db), *Rokken zitten tegenwoordig ok naodbussen in* (Db)

naodeel z. *naodiel*

naodelappe (Ow) Ook **naodlappe** (El, Spa) de; -n; ...lappien ['n...] 1. werklap waarmee men naden leert maken, vgl. *Aj' veur 't eerst nijles kregen, moj' as eerste werkstuk een naodlappe maken; daor kwamen allemaole verschillende naoden in, zoas: de platte naod, de Engelse naod, de Fraanse naod, de cupen naod, een paar knoopsgaten; ie mossen ok een paar knoopsgaten d'r in maken, een paar knopen anzetten en ok haken en ogen anzetten* (Spa), *Een naodelappe was een lappe mit verschillende naoden, die wodde op schoele maekt* (Ow)

naodelig - naodregen

naodelig z. *naodielig*

naodelint (Dhau, El, Nbk, Np, Nw, Obk, Ste) Ook *naodlint* (verspr.) et ['nɔ:əd(ə)...]

1. lint gebruikt voor de afwerking van naden in kledingstukken, ook wel ter verfraaiing aangebracht *Een naodelint zetten ze wel tegen de zeum van een broek, rok of jurk an* (Sz, Obk), *een naod netties ofwerken mit naodlint* (Spa), *Mien rok he'k ommelegd mit naodelint* (Np), *De naod hebben wij mit naodelint mooi ofzet* (Dhau)

naodenken z. *naodaenken*

naoder bw. ['nɔ:ədr] 1. juister, (meer) nauwkeurig *Kuj' je naoder verklaoren?* (Spa), *van naoder bekeken* nauwkeuriger beschouwd, bij nader inzien (Dfo), *bij naoder inzien, bij naodere beschouwing* (b) 2. dichterbij *Hi'j kwam al wat naoder* (Ma), *W. komt naoder bij' R.* (p), *'t Goelen ston 'm naoder as 't lachen* (Nbk, Ow, Ld), *'t Hemd is (him) naoder as de rok*, (fig.) *Eerst konnen ze niet mit mekere opschieten, mar now bin ze mekaer aorig naoder kommen* denken ze er bijna gelijk over (Nw) 3. korter (in afstand) (Ow) *Mit al die kronkelpatties was et wel wat een omweg; dat binderpattien was naoder!* (Ow)

naoderbi'j (Dhau, Diz, El, Ma, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Op) bw. [...'b...] 1. naderbij, dichterbij *Hi'j kwam al wat naoderbi'j* (Ma), *De zoemer komt weer naoderbi'j nadert* (Ol-Nl), *Naoderbi'j bekeken vul et huus nogal mit naderbij* beschouwd (Obk)

naoderen zw. ww.; overg., onoverg.; naoderde, het naoderd ['nɔ:ədr̥n] 1. naderen: dichterbij komen (in plaats, tijd) *We naoderen heur al mooi* (Ol-Nl), *We naoderen al mooi naor de kastdaegen* (Diz), *We naoderen et einde* (Spa) 2. vorderen, zich toeëigenen, beslag leggen op (Bu, Obk, Ol-Nl) *Ze hebben die boom naoderd* (Obk), *De verhuurder van 't laand kan de hure naoderen* (Obk), *Et varken dat we stiekem slacht hadden, is deur de pelisie naoderd* (Ol-Nl)

naoderhaand Ook *naoderhand* (WH) [...'h...] - naderhand *'t Kan naoderhaand nog wel* (Spa, Nbk), *Et bleek naoderhaand anders as dat ze oons verteld hadden* (Pe-Dbl), *'t Is naoderhaand toch nog weer goed kommen* (Nbk), *Naoderhaand was de*

jonge vule beter te bruken (Obk)

naoderhand z. *naoderhaand*

naodertied z. *naotied* II

naodgaoren (Ow) et ['n...] 1. naadgaren, in *iene in et naodgaoren zitten* iemand dwarszitten (Ow)

naodiel (El, Nbk en oost.) Ook *naodeel* (Bu, Nbk en west.) et; -en 1. nadeel *Ze bin slim in et naodeel* (Wol), *Dat is in zien naodeel* (Nbk, Ol-Nl), *d'r naodeel van krieges* (Sz)

naodielig (Dfo, El, Nbk, Nt, Op, Ste) Ook *naodelig* (El, Ld, Ow, Nbk, en west.) [...'d...] - nadelig *Dat natte weer is naodielig overal veur* (Dfo), *Dat is naodelig veur je gezondheid* (Ol-Nl), *naodielige gevolgen* (Sz, Nbk), *'t Was een naodelig lappien goed, d'r kon krek gien lange broek uut* (Ld)

naodien (Bdie, Dhau, Nt, Obk, Ow, Spa) bw. [nɔ:'din] 1. (weinig gebruikelijk) nadien, achteraf, naderhand *Ik heb naodien wel es docht, dat hadde anders moeten* (Nt), *Ik moet vanmiddag naor Wolvegao en dan gao 'k naodien naor Blesdieke* (Bdie), *We bin d'r naodien wel es weer west* (Spa), *Et speet oons naodien slim* (Obk), *Et was, naodien ze de medesienen had hadden, wel beter* (Obk)

naodiene (spor.) zw. ww.; onoverg.; diende nao, het naodiend ['nɔ:ədī:n] 1. nadienen 2. narijzen (van beslag) (Ow) *Et dient wat nao* (Ow)

naodlappe z. *naodelappe*

naodlint z. *naodelint*

naodloos - naadloos

naodoen ['n...] - nadoen *Een aep kan soms echt naodoen wat een meenske dot* (Obk), *Dat doe'j mij niet nao!* je bent niet in staat me dat na te doen! (Nbk), *Ik kan him dat op gien stokken naodoen* (b); opnieuw doen, met name opruimen, nl. omdat de ander het niet goed heeft gedaan (Nbk) *Die dot et nog een keer nao!* (Nbk)

naodraeven - nadraven: dravend achterna gaan

naodregen st. ww.; overg.; dreug nao, het naodreugen ['n...] 1. dragend nabrengen 2. kleren van een ouder kind uit het gezin dragen (Dfo, Ld, Nw, Ol-Nl, Ste, Wol) *Ik moet de kleren van mien zuster naodregen* als volgende dragen (Np), *Ik drege him wat nao* (Ste, Nw), *Je moe'n die kleren mar*

naodregen (Ld, Nw)

naodreger de; -s; -tien ['n...] 1. iemand die een ander iets nabrengt (door te dragen) 2. kind dat de kleren overneemt van een ouder kind uit het gezin, dus ze als volgende draagt (Bu, Db, Dho, Diz, Ma, Nbk, Np, Op, Ow, Spa, Ste) *As ooldste haj' nooit gien kaans om naodreger te wodden, wat een jonger kiend vaeke wel overkwam* (Db), *Et was nogal een duur jassien, mar we hebben nog wel een naodreger* (Diz), *Ze hebben gien naodregers* (Nbk), (van bep. kleding:) *'k Moet et mar an de roeme kaant maeken, want d'r bin gien naodregers* (Nbk), *In de oorlog was ik een naodreger van mien buurmeisien* (Spa) 3. volger bij de doop (Nw) **naodreugen** Ook **nadrugen** (El, Nbk en oost.) - nadrogen *le moe'n die bodden nog even naodreugen, ze bin nog niet goed dreuge* (Bu), *De turfmaeker zette de turf an dieken te naodreugen* (Mun)

naodreunen - nadreunen *De klokke dreunde nog nao* (Nbk)

naodribbelen - nadribbelen: dribbelend achter iemand aan gaan

naodrok ['n...] - nadruk: het nadrukkelijk uiten, ook: klemtoon *Hi'j het et nog een keer mit naodrok zegd* (Nbk), *Waar ligt de naodrok in dat woord?* de klemtoon (Nbk), zo ook *Op welke lettergreep ligt de naodrok?* (Nbk), *de naodrok argens op leggen* vooropstellen, zich tot belangrijkste taak stellen: *We leggen now eerst de naodrok op et ontweekelen van een plan* (Nbk)

naodrokkelik [...'d...] - nadrukkelijk *Dat hoej' niet zo naodrokkelik te zeggen, dat weet ik wel, heur!* (Nbk), *'k Heb 'm nog naodrokkelik waarschouwd* (Nbk)

naodrokken (l) - nadrukken

naodrugen z. *naodreugen*

naodruppelen Ook **naodruppen** (Nbk, Ol-Nl, Ow) - nadruppelen *Et waeter druppelt nog wat nao* (Dfo), *As de kraene naodruppelt dan lopt et waeter nogal wat nao* dan loopt er meer water uit dan je in de gaten hebt (Bu), *Veur et reisien was d'r eerst te min volk, mar laeter kwam d'r nog wat naodruppen* (Ow)

naodruppen z. *naodruppelen*

naoduken - naduiken

naodust (Nbk) - nadorst, ook gezegd

indien men dorst heeft door bijv. zout eten te hebben genuttigd (Obk): *Ze hadden allemaol naodust, want et eten was rickelik zoolt* (Obk)

naofase (l) - nafase

naofeest (Dho) et ['no:fi:st] 1. hetz. als *naobrulloft*, bet. 2 *De aandere daegs hadden ze naofeest* (Dho)

naofietsen - nafietsen

naofluiten - nafluiten

naofluten z. *naoflutteren*

naoflutteren (Ld, Obk, Spa) Ook **naofluten** (Nw, Obk) zw. ww.; overg.; flutterde nao, het naoflutterd ['no:flaʦp/...flaʦp] 1. namelijk: de nieuw bijgekomen melk, het laatste restje eruit melken, met moeite de laatste druppels melk eruit persen *de koenen even naoflutteren* (Ld, Spa)

naogaepen Ook **naogapen** (WH) - na-gapen

naogalm - nagalm (lett.)

naogalmen - nagalmen, nl. een nagalm geven *As de klokke luudt, kan et zo mooi naogalmen* (Sz)

naogaon zw. ww.; overg.; scheidb. ['n...] 1. achterna gaan, volgen *Ze bin de dief nog naogaon, mar ze kregen him niet meer te pakken* (Nbk), *We zullen 'm even naogaon, hi'j het wat vergeten* (Ste) 2. kontroleren, nazien, narekenen, door als-nog nader te onderzoeken het gewenste inzicht krijgen *'t Zal allemaol wel goed wezen, mar we zullen 't even naogaon* (Ow), *Daor was 't mi'j niet om begonnen, en ik gong alles nog es nao waor 't an liggen kon* (b), *We zullen wel even naogaon of de rekening klopt, en we zullen ok naogaon of et gewicht goed is* (Dhau), *Ik heb de boel naogaon, et klopte* (Diz), *Aj' iene niet vertrouwen kuj' zien gangen naogaon* (Spa), *Ik zal die kreender toch es even naogaon, want de koekies kotten hadde in* (Spa), *De baos mos die jongen aaltied naogaon, anders kwam d'r niks van terechte* (Mun, Pe-Db), *Hoevule me krek ontsteulen is, kan 'k niet naogaon* (Op), *Kuj' dat ok nog naogaon wanneer dat gebeurd is?* (Diz), *Dat kan 'k niet meer naogaon, dat is te lange leden* (Ste), *Zolange a'k naogaon kan, het daor een eksternust zeten* (v) 3. zich nader informeren teneinde te beslissen, overwegen,

naogaonde - naogeven

afwegen *Dat veurstel moe'n we eerst beter naogaon veurd at we een besluit nemen* (Op), *Kuj' dat es even veur mi'j naogaon?* (Ol-Nl), *Kuj' dat in de boeken ok naogaon?* (Wol), *Aj' goed naogaon (...)* als je er goed over nadenkt (Nbk), zo ook *Aj' alles naogaon, dan kan et niet goedgaon* (El), *Aj't naogaon het dat spul al lange niet deugd* (Obk), *Dat moe'k es even bij mijzels naogaon* (Bdie, Wol), *Dat wi'k eerst nog es goed naogaon, eerdak' een besluit neem* (Db), *We zullen es naogaon as 't d'r of kan we zullen eens afwegen of we er geld voor (over) hebben* (Pe-Dbl) 4. voorstellen, begrijpen *Kuj'naogaon!*, *Moej' es naogaon!*: *Moej' es naogaon, om drie ure was die jonge hier nog op 'e fiets en now zit hi'j al in Amsterdam* (Obk), *Moej' es naogaon wat d'r now weer gebeurd is!* (Pe-Dbl), *Kuj' es naogaon wat zokke jongen niet uuthaelen kunnen* (Ma), *Dat kuj' toch wel naogaon* dat kun je je toch wel voorstellen (Nbk)

naogaonde (El, Ma, Mun, Np, Pe-Dbl, Ste, b: lm, bo: Bu, Nw) bn.; pred. [...'g...] 1. nieuwsgierig, vooral naar het doen en laten van anderen, wantrouwend en daarom proberend alles te weten te komen *Wat is dat meenske toch naogaonde* (Np), *Ze waeren in alles zo naogaonde dat et vervelend begon te wodden* (Pe-Dbl)

naogaonder (Nw) de; -s ['no:əgõ:əndr] 1. elk der naasten (familie, vrienden) die direkt achter de lijkwagen lopen (Nw)

naogapen z. *naogaepen*

naogeboorte (Nbk, Nw, Sz) ['n...] - nageboorte *As de naogeboorte d'r of is, moej' de koe sluten* (Nbk)

naogedachte (Bdie, Db, Ld, Obk) ['no:xədaxtə] - nagedachte: gedachte achteraf *In naogedachte hak sommige dingen wel aandere doen kund* (Ld), *Bij een bepaolde naogedachte kriej' soms zelfverwiet* (Bdie, Obk), *Aj' argens tekotscheuten binnen, kan de naogedachte je nog lange plaogen* het zelfverwijt (Db) **naogedachtenis** (verspr.) Ook **naogedachtenisse** (Nt) de; -sen ['no:gədax-tants(ə)] 1. aandenken, herinnering aan iets of iemand (vaak: aan een overledene) *een mooie naogedachtenisse* (Nt), *We hebben altied nog 'een goeie naogedachtenis van him* (Obk), *Ter naogedachtenis an die man*

is d'r een stien onthuld (El), *We zullen zien naogedachtenis in ere holen* (Pe-Dbl), *Ik heb een mooie naogedachtenis an mien jeugd* (Ld), *Bij de viering van een jubileum of reünie kriegen de gaasten soms een naogedachtenis* (Dhau, Obk)

naogedachtenisse z. *naogedachtenis*

naogenieten st. ww.; onoverg.; scheidb.; het naogeneuten ['n...] 1. nagenieten *We hebben even naogeneuten* (Nbk), *We zatten even lekker te naogenieten* (Nbk), (ook, en vaker:) *...nao te genieten* (Nbk)

naogenoeg (spor.) Ook **naogenog** (vo) - nagenoeg *Doe kwam d'r een laoge kainiet over naogenog de volle lengte van de dele en daar wodde slakkemael overhenne legd* (vo)

naogenog z. *naogenoeg*

naogerecht (l) - nagerecht

naogeslacht (Nkb, Obk, b) Ook **naogeslachte** (b) [.../...slaxtə] - nageslacht *Om zokke oolde woorden te beweren, is misschien wel mooi veur et naogeslacht* (Nbk), *Et kan veurkommen dat d'r deur inteelt een zwakker naogeslacht komt* (Obk)

naogeslachte z. *naogeslacht*

naogeven st. ww.; overg.; het naogeven ['n...] 1. naderhand (doen) geven, achteraf doen bezorgen *B. hadde de tasse vergeten, now zal ik him mit P. even naogeven* (Db), *iene een trap naogeven* een schoppende beweging naar iemand maken die wegloopt, iemand naschoppen (Dhau, Nbk, Spa), ook fig.: zich laatdunkend over iemand uitlaten terwijl hij er niet meer bij is (Nbk) 2. zich lovend over iemand uitdrukken (vaak met de bijgedachte dat het in één of meer andere opzichten minder gunstig is gesteld met die persoon), soms ook: zich in negatieve zin uitlaten over iemands doen en laten *'Is niet zoe'n veurnaem heerschap, mar hi'j het ok zien goeie punten, dat moej'm naogeven* (Diz), *Now moet ik die man wél naogeven, hi'j het altied goed veur zien ouders zorgd* (Sz), *Die man moej' naogeven, dat hi'j hiel wat veur de gemieschop daon het* (Obk), *Dat moej'm naogeven, hi'j hoolt 'm an zien woord* (El), *Hi'j het goed veur zien oolde luden west, dat moej'm naogeven* (Dho), (in negatieve zin:) *Ze gavven dat vrommes nao dat ze niet altied zo eerlik was* (Dfo),

zo ook *Dat kun ze die familie niet naogeven, want die staon d'r hielendal buten aanrekenen, aanwrijven* (Obk) en *We wussen niet dat die vrouw zo was, mar et wodde heur wel naogeven* (Op), *iene een klad(de) naogeven* iemand achteraf een slechte naam bezorgen, zich laatdunkend uitlaten over iemand die er niet (meer) bij is (Dho, El, Ow, Ste): *Hij gef iederiene een klad nao* (Ste), vandaar ook *Die vrouw kreeg ok nog een klad nao* (Bu), zo ook *iene een klets naogeven* (Ld) e.d., z. onder *klets*

naogewas (Diz) - nagewas *Et naogewas het slecht leverd* (Diz)

naogloeien (Nbb, Nw) Ook **naoglujjen** (Op), **naogluuien** (Nbk, Ow) - nagloeien *De braand gloeit nog nao* (Nw), *Een paosvuur kan nog lange naoglujjen* (Op)

naoglujjen z. *naogloeien*

naogluuien z. *naogloeien*

naogooien - nagooien *Ik heb him mit een klute naogooid* (Np)

naogoonzen - nagonzen (lett.)

naogrös (p, b: lm) Ook **naogrus** (Wol) - nagras *De koenen hebben lekker vreten in dit naogrus* (Wol)

naogrus z. *naogrös*

naohaarken z. *naoharken*

naoharken Ook **naohaarken** (ZW) zw. ww.; overg., onoverg.; harkte nao, het naoharkt ['n...] 1. hooi, blad etc. bijeenharken dat bij het eerdere bijeenbrengen of harken is blijven liggen *Naoharken deej' vroeger achter de hujmesiene an* (Nbk), vandaar *de hujmesiene naoharken* (Ld), *Dat stokkien laand moej' nog even naoharken, d'r ligt hier en daor nogal wat* (Nw, Op), *As 't hadde wijt mit 't hujjen, moej' altid naohaarken* (Pe-Dbl)

naoharksel (Diz, Ma, Np, Ol-Nl, Op) et ['n...] 1. hooi dat bij eerdere bewerking (met name het bijeenbrengen) is blijven liggen en nog bijeengeharkt moet worden *D'r lag nog een protte naoharksel, et hele laand moet overhuid wodden* (Ol-Nl)

naoheffing - naheffing

naohissen (OS, Diz, Pe-Dbl) zw. ww.; overg.; histe nao, het naohist ['no:htsn] 1. een hond achter iemand aan sturen door aan te hitsen *We mochten vroeger nog wel es iene die we niet lieden mochten de hond*

naohissen, wat netuurlik niet mocht van oonze mem (Obk), *De boer histe de jongen de hond nao, om ze uut de tuun te kriegen* (Pe-Dbl)

naohitten (Db) zw. ww.; hitte nao, het naohit ['no:htn] 1. nog lange tijd warmte afgeven *Een elektrische plaete kan lange naohitten* (Db)

naoholen Ook **naohouwen** (WH) - nahouden: laten schoolblijven *naoholen op schoele* (Nbk)

naohooien z. *naohujjen*

naohouwen z. *naoholen*

naohuien z. *naohujjen*

naohuier z. *naohujjer*

naohujjen (OS, Np, WS zuid. van de Lende) Ook **naohuien** (WS noord. van de Lende, niet WH), **naohooien** (Spa) zw. ww.; overg., onoverg.; hujde nao, het naohujd ['n...] 1. hooi bijeenharken dat bij het eerdere bijeenbrengen of harken is blijven liggen *As d'r achter een hujmesiene nog gien harkies zatten, mos ie et nog even naohujjen* (Nbk), *D'r ligt nog een boel naoharksel, dat moe'we even naohujjen* (Np), *Soms klauwde et dikke d'r veuruut, en dan gong de aander d'r achteran, die mos et naohujjen* (Nbk), *As et tiemen daon was, dan mossen ze mit de harke naohujjen* (Obk), *Et het zo wi'jd, dat ik moet de hiele hoeke nog weer naohujjen* (El), *Naohooien is tegenwoordig te duur wodden* nl.: kost teveel tijd, teveel bewerking (Spa)

naohujjer (El, Obk) Ook **naohuier** (Ol-Nl) de; -s ['n...] 1. degene die het hooi bijeenharkt dat is blijven liggen bij het hooien (met name het *tiemen*), hetz. als *stattehujjer, statteklauwer*, z. aldaar

naojaegen - achternazetten, (doen) achtervolgen *Ie meugen 'm wel naojaegen aj'm nog te pakken kriegen willen veurdad hi'j op 'e trein stapt* (Nbk), *Ie kun 'm de hond wel naojaegen* de hond achter hem aan sturen door aan te hitsen (Nbk)

naojakkeren zw. ww.; overg.; jakkerde nao, is/het naojakkerd ['n...] 1. hard achter iemand aan rijden, met name om hem in te halen *Hi'j het me nog naojakkerd, mar ik heb 'm niet meer zien, hi'j zal wel de verkeerde weg insleugen wezen* (Nbk), *Ik bin 'm een aende naojakkerd, mar ik heb 'm niet meer zien* (Nbk)

naojaor - naokommelingschop

naojaor - najaar (vanaf september) van 't *naojaor* (Ste), in 't *naojaor* (Nbk), dit *naojaor* (Nbk)

naojaorsanbieding - najaarsaanbieding

naojaorsbeurs - najaarsbeurs

naojaorsdracht (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) de; -en ['nɔ:əjɔ:ərzdɔxt] 1. periode in het najaar waarin de bijen voornamelijk nectar van de hei halen

naojaorshunnig z. *haasthunning*

naojaorskollektie (spor.) - najaarskollektie

naojaorsmaark z. *naojaorsmark*

naojaorsmark (Nbk, Wol) Ook *naojaorsmaark* (Nw, Pe-Dbl) de; -en ['n...] 1. jaarmarkt in het najaar gehouden

naojaorsmorgen (ba) de; -s; -tien ['n...] 1. morgen, ochtend in het najaar

naojaorsopruiming - najaarsopruiming

naojaorsstorm (l) - najaarsstorm

naojaorstrek (spor.) - najaarstrek

naojaorsvergeerdering (l) - najaarsvergeerdering

naojaorsweer (spor.) - najaarsweer

naojaorszitting (l) - najaarszitting

naokalkulaosie - nakalkulatie

naokaorten ['nɔ:kɔ:ərɔŋ] - nakaarten (fig.)

Nao de vergadering zatten ze altijd nog een poos nao te kaorten (El), *Aj' nog even naokaorten dan wo'n alle nijgjes nog even verhaandeld* (Nbk), *Daor moej' niet teveule over naokaorten, d'r kan wel ruzie van kommen* (Spa), *kot naokaorten, lange naokaorten: Lao'we d'r mar niet langer over naokaorten* (Db), *Dat is naokaorten* dat is napraten en dus overbodig (Np), zo ook *Naokaorten helpt niet* (Np)

naokarnen z. *opkaarnen*

naokauwen - nakauwen: bij voortduring over iets napraten *Sommige meensen kun ergens heel lang over naokauwen* (Sz)

naokieken st. ww.; overg.; scheidb.; het naokeken ['n...] 1. nakijken: kijken naar iets dat of iemand die heen gaat *De enkelden die bij de weg weren keken him nao, schuddekoften en leupen deur* (ba), *Ik zal et kiend even naokieken* bijv. om te kijken of ze wel goed kan fietsen, goed op het verkeer let, om na te wuiven e.d. (Bdie, Nbk, Np, Spa), zo ook *Ze ston me nao te kieken en stak heur haand op* (v), *Hij het et veur et naokieken* hij krijgt dat nooit (Bu), zo ook *Hij het et naokieken* id.

(Nbk, Ow), *Hij kan et naokieken* id. (Nbk)

2. nagaan, onderzoeken, controleren, inspekteren *Eerdaj' je sommen inleveren bij de meester, moej' ze eerst nog even goed naokieken* (Nbk), *Zol de meester onze sommen al naokeken hebben?* gekorrigeerd (Nbk), *Hij zette de schoppe daele en keek de bakken nao* (j), *Ze moe'n die fiets mar even naokieken, want daor is wat mit* (Nbk), *Ik zal et wasgoed even naokieken of alles nog hiel is* (Nbk), *Harre, harre, zucht een vrouwgien, en ze kikt heur nylons nao* (ba), *de laegies van de kaaste naokieken* inspekteren en opruimen (Ste), *We moe'n de stekkeri'je nog naokieken, veurd'at de koenen in 't laand kommen* (Np)

naoklap de ['n...] 1. grote tegenvaller die men naderhand nog te verwerken krijgt, belangrijk negatief effect dat achteraf optreedt, plotselinge terugval, ook: depressieve toestand waarin men naderhand geraakt *Pattie boeren kun nog wel es een naoklap kriegen mit al die grote investeringen* (Obk), *Nao de braand komt vaeke de naoklap nog* (Obk), *We hebben van de belasting nog een beste naoklap kregen* (El), *As je ziek west binnen en je gaon d'r te vroeg uut, dan kun je d'r een beste naoklap van kriegen* (Wol), *As de oolden et niet goed daon hebben, kriegen de jongen de naoklap wel es gezegd* bijv. in verband met ouders die fout waren in de oorlog (Dfo), *Hij het de vrouw verleuren; now is hij nog best, mar de naoklap die zal nog wel kommen* (Nbk, Spa), *...moet nog kommen* id. (Bu)

naoklauwen (Nbk, Np) zw. ww.; overg., onoverg.; klauwde nao, het naoklauwd ['n...] 1. het hooi dat is blijven liggen, bijeen harken, z. ook *naoharken*, vgl. *De jongen deden et vaeke, die konnen mooi naoklauwen* (Nbk, Np)

naoklinken - naklinken

naoknippen - naknippen

naokoemen z. *naokommen*

naokoemer z. *naokommer*

naokoken - nakoken

naokommeling de; -en; ...linkien ['n..., ook: ...'komæ... (Ste)] 1. nakommeling *Dat is veur de naokommelingen* (Ste)

naokommelingschop (Ow) Voor -schap z. -schop de ['n...skop] 1. de gezamenlijke

nakomelingen, het nageslacht *Wat zol de naokommelingschop d'r van zeggen!* (Ow) **naokommen** Ook *naokoemen* (Bdie) st. ww.; overg., onoverg.; is naokommen ['n...] 1. (onoverg.) later komen dan een ander; ook wel van berichten, brieven *Hi'j is heur een posien naokommen* is wat later gekomen dan zij (Nbk), *Hi'j is veertien jaor naokommen* hij is veertien jaar jonger dan het voorlaatste kind in dat gezin (verspr., Ma), *...is een hiel aende naokommen* (Obk), zo ook *Dat kiend is nogal wat naokommen* (Ow), *Dr is nog bericht naokommen* (Dho) 2. (overg.) iemand volgen, achterna gaan *J. kwam mi'j nog op 'e sokken nao, want ik hadde de brille vergeten* (Op), *Hi'j is heur naokommen* is achter haar aan gegaan, is haar gaan achtervolgen (Nbk) 3. (overg.) z'n werk of noodzakelijke bezigheid volledig en met normale inspanning verrichten, in *naokommen kunnen*, vgl. *Hi'j het et wark in de macht, hi'j kan et aorig naokommen* kan het goed en vlot verrichten (Nbk), *Hi'j kan 't wark niet meer naokommen* kan het niet meer bijhouden, ten volle uitvoeren (verspr., Ow), *Ie moe'n me niet zo drieven, want ik kan 't zo gauw niet naokommen* (Dfo, Obk), *Et wark overlop me wat: dan kuj' et niet zo gauw naokommen* (Nbk, Ld, Ste), zo ook *Hi'j moet zien bedrief wat inkrimpen, hi'j kan 't haost niet meer naokommen* (Obk), *Hi'j kan 't goed naokommen* hij kan het goed af, kan z'n zaken goed behartigen (Spa), *Hi'j kan alles niet op 'e tied naokommen* (El), *Deur heur zwakte kan ze heur huusholing niet meer naokommen* (Op), *Die oolde vrouw kan et niet meer naokommen, ze moet wat hulpe hebben* d.i. ook: ze beschikt niet langer over voldoende geld om rond te komen (Obk, Np) 4. (overg.) voldoen aan verplichtingen, voorschriften, uitvoering geven aan beloftes e.d. *Ie bin toch die grote God, waor iederiene him veur bugen moet, die naokomt wat Hi'j beloofd het en die, wie van Him hoolt en Zien geboden naokomt, genaodig is* (b), *Waj' toezegd hebben moej' naokommen* (Dfo), *Hi'j is zien verplichtings niet naokommen* (Nbk, Op, Nt), *Aj' medesiennen van dokter kriegien, moej' et gebruik goed naokommen* opvolgen (Obk) 5. (overg.) begrijpen

(van gesproken of geschreven tekst) (Db, Obk) *Dat gebrabbel van dat kiend kuj' nog niet goed naokommen* (Db), *P. kon zo haffelen, we kunnen him haost niet naokommen* (Db), *Die rattelschute kuj' haost niet naokommen as ze ien keer an 't woord is* (Obk)

naokommer Ook *naokoemer* (Bdie, Sz) de; -s; -tien ['nɔ:komp/...kumɪ] 1. (vaak verkl.) nakomeling, nakomertje *Ze hebben nog een jongien as naokommertien kregen, daor bin ze arg mal mit* (Op)

naokompetisie - nakompetitie

naokomst (Ste) et ['nɔ:komst], in *veur et naokomst* voor na iemands dood (Ste)

naokonterleren (ba) zw. ww.; overg.; konterleerde nao, het naokonterleerd ['n...]

1. narekenen *We zullen et evenpies naokonterleren* nl. inzake rekenwerk (ba)

naokriegien st. ww.; overg.; kreeg nao, het naokregen ['nɔ:kri:ɣɪ] 1. als dessert krijgen *Kriegien we al weer soepenbri'j nao vandaeg?* (Ol-Nl), *Wat kriegien we nao?* (Ol-Nl), *Hi'j kreeg nog een broggiën nao* (Np) 2. in (Bu) *een klad naokriegien* een slechte naam krijgen door het roddelen, het laatdunkend oordeel van een ander (Bu)

naokuieren ['n...] - nawandelen (lett.) **naokuren** (spor.) ['nɔ:ky:əɾɪ] - nakuren **naokuur** (spor.) - natuur

naolachen - nalachen *Ze leupen nog naolachende vot* (v)

naolaoten - nalaten: achterlaten bij overlijden, vgl. *Die het nog een mooi fluttien naolaoten* flink wat geld (Nbk, Nw), zo ook *Die het nogal wat nao te laoten* een flinke nalatenschap (Spa), toch niet doen: *Ze hebben him waarschouwd, en hi'j het et toch mar naolaoten* (Nbk), *As hi'j dat akkeffietien deurzet, dan za'k niet naolaoten om him veur 't recht te slepen* (Nbk), *Ze kon et niet naolaoten om d'r es even mit et maegien over te praoten* (j), verder in *een goeie indrok naolaoten* (Obk)

naolaotenschop (verspr.) Voor -schap z. -schop [nɔ:ə'lɔ:əɪnskoʃ] - nalatenschap *Die naolaotenschop moet deur verscheidene kiender dield wodden* (Dhau), *Hi'j hadde et gevuul dat N. slim op zien naolaotenschoppen loerde* (j), *En de netaoris uut Assen, die de naolaotenschop regelen moet, schrift mi'j now, omdat ik in disse zaekie jim vertrouwensman was* (vo)

naolaotig - naomaken

naolaotig (spor.) [nɔ:'lɔ:stəx] - nalatig: niet uitvoerende *Hij het naolaotig west* (Nbk)

naolekken (Ld) zw. ww.; onoverg.; lekte nao, het naolekt ['n...] 1. nog een tijdje blijven lekken *De kraene lekt nog wat nao* (Ld)

naoleven (spor.) zw. ww. - naleven (van voorschriften e.d.) *de veurschriften naoleven* (Nbk)

naoleveren - naleveren

naolevering (spor.) - nalevering

naoleving de [nɔ:əlt:wɪŋ, ...vɪŋ] 1. naleving *de naoleving van de veurschriften* (Nbk)

naolezen st. ww.; overg.; scheidb.; het naolezen ['n...] 1. door te lezen nagaan, onderzoeken *Ik heb d'r hiel wat boeken op naolezen* (Nbk), *...over naolezen* (Nbk), *Lees de geliekenis d'r mar op nao* (b) 2. nog eens lezen om te controleren *Ie moe'n et nog es een keer naolezen, misschien vien ie nog fouten* (Nbk) 3. nog eens bijeenzoeken, vooral van korenaren (Sz), vgl. *We moe'n et laand nog mar even naolezen, dat kan nog wel uut dat is de moeite nog wel waard* (Sz)

naolochten (verspr.) Ook *naoluchten* (Sz) zw. ww.; overg.; lochte nao, het naolocht ['n...] 1. met een zaklantaarn e.d. licht laten vallen op of rond iemand die in het donker weggaat of die kennelijk passeert *Doe de vesite weggong in donker hebben we ze even naolocht* (Wol), *Ik zal je et eerste ende wel even naolochten* (Ol-Nl), *Hij was et wel, want ik heb him nog naolocht* (Np) 2. nog enige tijd blijven weerlichten (Ld) *As de donderbujje veurbij is, dan kan et nog lange naolochten* (Ld)

naoloeren - nagluren, nakijken: kijken naar iets dat of iemand die heen gaat

naoloonzen (Op) zw. ww.; onoverg.; loonsde nao, het naoloonzd ['n...lɔ: ɔzn] 1. zwaar op de maag liggen (van bep. eten)

naolopen st. ww.; overg., onoverg.; het/is (bet. 1, 2) naolopen ['n...] 1. achternalopen, ook: met de bedoeling om te ontmoeten, verkering te krijgen *Hij kwam mij naolopen, om mij gelok te doen* (Dfo), *Ik zal 'm gauw even naolopen, dan kan hij et nog mitnemen naor huus* (Nbk), *Ik bin hem een heel einde naolopen* (Ol-Nl), *Dat hontien*

mag de kiender, as ze naor schoele gaon, graeg naolopen (Obk), *Dat lammegien is zo mak wodden, dat lop mij altied nao* (Sz), *een meid naolopen* steeds achternalopen, voortdurend haar nabijheid zoeken (Np, Bdie), zo ook *N. het de hiele aovend dat maegien naolopen* (Ld), *Die meid het me de hele aovend naolopen* (Ma, Wol), *Ie moe'n dat maegien niet altied naolopen, straks stikt ze jow de gek nog an* (Dho, Db) 2. nagaan om te controleren *Ik heb de pepieren even naolopen as alles in odder was* (Np), *de kasboeken naolopen* (Bdie), *een list naolopen* (Nbk), *Ik heb alles even naolopen* (El), *Ik zal die rekesties nog even naolopen veurdat ik ze betaele* (Ow, Obk), *Ie moe'n him altied naolopen z'n werk controleren, nagaan of hij z'n werk goed heeft gedaan* (Nbk, Ma), *Die jongen moej' ok altied naolopen as de spullen veur schoele wel klaorkommen binnen* (Dfo) 3. nog een beetje blijven stromen, druppelen, met name van een kraan (Dho, Nbk) *De kraene lopt nog wat nao* (Nbk), *'t Lopt nogal wat nao* het druppelt nogal wat na (Dho), ook: er komen nogal wat mensen binnen (Nbk)

naoluchten z. *naolochten*

naomaak z. *naomaek*

naomaek Ook *naomaak* (WH) de ['nɔ:me:k/...ma:k] 1. namaak, gezegd van bijv. een jas die van leer lijkt te zijn *Dat is naomaek* (Bu), *Dat kuj' wel zien, dat 't naomaek is* (Dhau), *Dat is gien antiek kassien, dat is mar naomaek* (Op) * *Liever naekt as naomaek* men kan beter echte boter eten dan margarine (Obk)

naomaek- - namaak-, eerste lid in samenstellingen als *naomaekgoold* namaakgoud (Ste), *naomaekspul* (Nbk); ze zijn in dit woordenboek niet onder een apart lemma opgenomen

naomaeken Ook *naomaken* (WH) ['n...] - namaken *Zie gaot die trui naomaeken* (Bdie), *Et is moeilik nao te maeken* (Ma), *Ze kun antiek soms zo mooi naomaeken, daj' zeggen zollen dat et echt is* (Obk), *Vals geld kun ze haost nooit zo naomaeken of et is d'r an te zien deur een kener* (Obk)

naomaekt (Nbk, b: lm) bn. ['n...] - nage-maakt *Dat is naomaekt pul* (Nbk)

naomaken z. *naomaeken*

naomaolen (Obk) onbep. w. ['nɔ:mɔ:əlɪ] 1. lang werk hebben met het eten, nl. in zinnen als *Hij zat nog een posien te naomaolen* (Obk)

naomauwen z. *naobauwen*

naomelk (vo) - *namelk* *Van inkelde koenen kreeg ze een betien naomelk, mar d'r weren ok goenend bij daor et halve maol nog in zat* (vo)

naomelken (Bu, Nbk, Np, Ste, Wol, vo) st. ww.; overg., onoverg.; het naomulken ['n...] 1. na het machinaal melken met de hand melken ter verkrijging van de nog in de uier achtergebleven melk (de *namelk*) *De innelker dee de rubber tepelhoolders om de utters, Jan-Harm zien vrouw mulk nao* (vo), *We zullen him even naomelken* (Nbk, Np), *De koenen moe'n nog naomulken wodden* (Np), *mit de haand nog even naomelken* (Bu)

naometen st. ww.; overg., onoverg. (bet. 2) scheidb.; het naometen ['n...] 1. (overg.) *nameten* *Ik zal je es even naometen* (Nw), *Hij het et even naometen* (Nbk), *Aj' bange binnen aj' te min eerappels of zo kriegen, dan moej' ze naometen tellen* (Dfo) 2. overgeven (Dfo, El, Nbk, Np, Nw, Op, Pe-Dbl, Ste, Wol), in verb. als *Ik moet et even naometen* ik moet overgeven (Dfo, Nbk), zo ook *Dat eten vul d'r niet goed in, doe gong die man et weer naometen* (Pe-Dbl), *Hij had zoveule eten, dat doe mos hij naometen* (Ma), *Hij het vannaacht naometen* (El), *Hij was zo dronken, dat hij het toch an et naometen west* (Np, Op, Ste, Nw), ook in *Hij het zoveul zeupen, op een gegeven mement ging hij de kastelein naometen* ging hij overgeven (Wol)

naomi'jen zw. ww.; overg., onoverg.; mi'jde nao, het naomi'jd ['nɔ:...] 1. maaien wat eerder is blijven staan (met name: doordat men er met de maaimachine niet bij kan komen) *de laeste stokkies naomi'jen* (Ste), *de slootkaanten naomi'jen* (Nt)

naomiddag I (Nbk, Nw, Ste) [...'m... (Nbk, Nw, Ste)] - namiddag: tussen 12.00 en 18.00 uur *Op 'e naomiddag wodde et weer druge* (Nbk)

naomiddag II (Bu, Diz, Nbk, Ol-Nl, Spa) ['n...] - namiddag: aan het eind van de middag *In de naomiddag is et vroeg donker* (Diz, Spa), *Op 'e naomiddag kuieren we een entien* (Ol-Nl), *Kom mar*

op 'e veurmiddag, en eers mar op 'e naomiddag (Bu)

naonaacht (Bu, Dfo, Ma, Nbk, Nw, Obk, Ste) Ook *naonacht* (Dho, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol) - *nanacht* *In de naonaacht is et kiend geboren* (Nbk), *In de naonaacht kree'k de slaop nog te pakken* (Ma), *...he'k hielemaol niet meer slaopen* (Nbk), *...kregen we een dikke donderbujje* (Obk)

naonacht z. *naonaacht*

naoneef (Obk) - *naneef*: *achterneef*

naonemend (Np) Ook *naonimstig* (Obk) bn.; -er, -st ['nɔ:ən̄:m:t/...'n̄:mstɔx] 1. snel jaloers, altijd afgunstig *Hij is aorig naonemend, hij mient altied dat hij an 't kotste pat komt* (Np)

naoneuzen (Dfo) zw. ww.; overg.; *neusde nao*, het *naoneusd* ['n...] 1. naspeuren, inspekteren: maar niet erg grondig *Die neust de rommel wat nao, die nemt et niet zo krek* (Dfo)

naonicht (Obk) - *nanicht*, *achternicht*

naonimstig z. *naonemend*

naonut (Ste) et ['nɔ:nat] 1. de gelegenheid waarbij men koffie en broodjes nuttigt na een begrafenis *Et naonut gaon we mar niet henne* (Ste)

naopiene - *napijn* *Aj' goed naopiene hebben, is 't haost nog slimmer as de echte piene* (Spa), *Ik had d'r laeter nog aorig naopiene an, en doe kreeg ik d'r ok nog weerpiene an* (Ld, El)

naopimpelen (Ow) zw. ww.; onoverg.; *pimpelde nao*, het *naopimpeld* ['n...] 1. drinken, pimpelen als uitloop, na afloop van een feestje bijv. *Ze zitten nog wat nao te pimpelen* (Ow)

naoplakken (verspr.) zw. ww.; onoverg.; *plakte nao*, het *naoplakt* ['n...] 1. blijven plakken, een tijdje blijven zitten voor de gezelligheid *Ze bleven nog wat naoplakken* (Nbk)

naoploegen (Ma, Ld) onbep. w. ['n...] 1. de nog niet geploegde stukken aan de zij-, voor- en achterkant ploegen (Ma), de laatste vore(n) ploegen (Ld)

naopluzen - *napluzen* *Ik zal et es even naopluzen* (Nbk, Np)

naopluzer de; -s; -tien ['n...] 1. *napluzier* **naopoten** (Np, Obk, Ol-Nl) zw. ww.; overg.; *pootte nao*, het *naopoot* ['n...] 1. nog eens extra poten, achteraf erbij poten (van bonen, aardappelen) *As bonen min*

naoprakkeseren - naor

opkommen, gebeurt et wel daj' ze een peer keer naopoten moeten (Obk), *We hebben wel es een heleboel eerpels naopoot* (Np) **naoprakkeseren** (Nbk, Np) - nadenken: nader overwegen *Daor prakkeseert hij' over nao* (Np), *Dan moe'k es even naoprakkeseren* (Nbk)

naopraot (Nbk, Ste) - napraat *D'r komt vaeke naopraot van* (Nbk), *Daor willen ze gien naopraot van hebben* (Ste)

naopraoten - napraten: zeggen wat een ander zegt, de mening van een ander ook verkondigen: *Hij' wet niet van rechten hoe et zit, hij' mag graeg een aander wat naopraoten* (Obk); nog enige tijd blijven praten: *Naodawwe klaor binnen, gaon we dan wat naopraoten* (Obk), *We hebben nog een tied nao zeten te praoten* (Ma); ook in niet-scheidb. gebruik, vgl. *Ze zatten nao et fesien nog even te naopraoten* (Spa, Obk), naast *...nao te praoten* (Nbk)

naopraoter - naprater

naopratten (Op) zw. ww.; onoverg.; pratte nao, het naoprat ['no:pratɔ] 1. lang blijven pruilen, mokken *Hij' kan over zokke dingen lange naopratten* (Op)

naopreken (Nbk) zw. ww.; overg.; preekte nao, het naopreekt ['no:pru:kp] 1. napraten *iene naopreken, Hij' zat 'm mar wat nao te preken, mar een eigen miening had hij' niet* (Nbk)

naor I (alg., I) Ook *nao* (verspr., vooral indien bw.) vz., bw. (in *d'r nao*) [no:ə(r)] 1. naar, in de richting van *Ik moet nog even naor Oosterwoolde* (Ma), *We gaon ommebeurten naor mekeer toe* (Obk), *We mossen de turf naor et schip in krojen* (Np), *Staorigan naor de meitied in wodde et beter* (vo), *Et lopt al weer naor Sunderklaos uut* (b), *De zonne zakt al naor et westen* (v), *d'r naor griepen, ...smieten e.d., Hij' keek d'r nao* (Nw, Nbk), *Ik keek nao de lucht en ik dochte: et kan wel honnen en katten regenen* (Spa, Sz), *Een lekkere braodlocht trok naor de harbarge in* (j), *Hoe brengen we dat naor de leden toe hoe presenteren we het, ook: om het akseptabel te maken* (Ow) 2. ter aanduiding van een streven *Daor har hij' wel oren naor* (Nbk), *Ik bin d'r ni'jsgierig nao wat et opbrengen zal* (Ma, Np, Ow), *Et gaot d'r niet naor waj' lieken, mar wat of ie binnen* (Dhau), *Ik gao vanaovend niet weer*

an et wark, daor staot mien zin niet naor (Op), *Zo bij' de neuze langes vreugen ze him naor de risseltaoten van et venten* (j), *Vaeke had hij' heimwee naor et oolde huus* (j), *Heur in de hemel daor dan naor* (...) (b) 3. volgens het voorbeeld van *Hij' is naor zien heit nuumd* (Nbk), *vrij' naor* (de schriever) N. naar het voorbeeld van N. maar volgens eigen uitwerking (l) 4. overeenkomstig, volgens *Die jasse roekt wat naor de stal, die moet mar een poze an de liende hangen, dan kan hij' wat uutlochten* (Op), *Naor zien zeggen is 't nog goed oflopen* (Spa), *Nao mien gedaachten kon 't zo wel es zitten* (Np), (inzake de winter:) *En hij' schuddet naor zien aord/Grote vlokken uut zien baord* (ba), *Et staarven van de meensken gaot niet naor de leeftied* (Obk), *iene naor zien daoden beoördielen* (El), *Gaot et je wat naor 't zin?* (Nbk), *Doe die vremdeling dan naor zien roepen, opdat alle volken van de hiele eerde Jow naeme kennen leren en Jow belieden* (b), *Zokke autogies bin slim goedkoop, now, ze bin d'r dan ok naor de kwaliteit is dien-overeenkomstig* (Nbk), *naor oons* volgens ons (Ma), *Nao mij' zat dat zo en zo volgens mij* (Db, Bu), *Naor mij' is et vast niet een echte Sunterklaos volgens mij* (Sz), *een lotien of een half lotien, naor gelang d'r koffiedrinkers weren* (Obk), *Hij' leeft d'r niet naor* d.i. in dit geval: hij heeft een goed verstand, maar handelt er niet naar (Ste), *Hij' warkt wel hadde, mar et gaot 'm d'r niet naor* (Bdie), *Hij' dot 'm hiel wat veur, mar hij' het et d'r niet nao* d.i. zo rijk is hij helemaal niet (Bu, Np, Nbk), *Ik heb et d'r niet nao, et past me niet zo ik heb er eigenlijk geen geld voor* (Bu), *Et ligt d'r om huus en hield niet naor henne om volk te kriegen* (Obk), *loon naor warken* (Db, Dho, Ol-Nl, Sz), *Et stiet 'm d'r niet naor om mit te gaon* het past hem eigenlijk niet, hij ziet het niet zo zitten (Np, Ow), *Aj' hem heuren het hij' et altied wunnen, mar et zal 'm d'r naor gaon* hij komt nog wel eens van een kouwe kermis thuis, hij krijgt heus ook wel tegenslagen e.d. (Sz), *Hij' het et d'r zels naor maekt* hij heeft het er zelf naar gemaakt, hij verdient niet beter want zoals hij deed was het niet goed, eerlijk, handig (Nbk, Np), zo ook *Now maekt die et d'r ok vaeke naor in zien*

onneuzelheid (Nbk, Np)

naor II Ook *nao* (spor.) voegw. 1. naar, overeenkomstig, zoals *Et zal oons Nederlaanse volk naor 'k hope nog wel heugen...* (b), *Naor ik heurd har (...)* (b), *Nao ik heb heuren zeggen...* (Op), *Naor ze zeggen (...)* (Nbk), *Naor et schient (...)* (Nbk)

naorakken (verspr.) zw. ww.; overg.; rakte nao, het naorakt ['n...] 1. opruimen wat een ander heeft laten liggen bij werk of opruimen, schoonmaken wat een ander niet goed heeft schoongemaakt *Die lat altied alles slingeren, ze kun him altied weer naorakken* (Obk), *Schei mar uut, ik zal je nog es naorakken* (Obk), *Et hujlaand wodde naorakt, d'r was nogal wat liggen bleven* (Np)

naoraozen ['n...] - naschreeuwen

naordat ondersch. voegw. ['no:əɾdat] 1. overeenkomstig, volgens, in aanmerking genomen *Die koe gaf gien melk naordat d'r een gier onder zat* d.i. je zou meer melk verwachten, de grootte van de uier in aanmerking genomen (Pe-Dbl), *Wat is die man nog knieftig, naordat hi'j al zo oold is* (Pe-Dbl), *Naordat et zoe'n nat veurjaar was, vul et jaar veerder nog mit* (Np, Ow), *Naordat hi'j zo ziek west hadde, zag hi'j d'r nog goed uut* (Nbk, Ma), *Naordat ze zeden vul et toch wel mit* (Wol), *Naordat ze heur veurdoen, is et aarmoede* (El), *'t Ging niet naordat hi'j docht* (Dho), *Naordaj' oolder wodden, woj' wiezer* (Nbk)

naorede (l) - narede

naoreizen - nareizen

naorekenen - narekenen: nagaan om te berekenen, nagaan om een evt. rekenfout op te sporen

naorgelang (verspr.) ondersch. voegw. ['no:ə(ɾ)xəlan] 1. naargelang, naarmate *Naorgelang et zommer wodt, wodt et ok waarmer* (Dhau), *Naorgelang kan 't ok naoderbi'j kommen* (Spa), *Naorgelang dat maegien oolder wodt, gaon de wilde haoren d'r aorig uut* (Db), *Naorgelang aj' de meensken leren kennen, hool ie soms meer van beesten* (Obk)

naorieden - narijden: rijdend volgen, achtervolgen, ook: controleren (bo: Bu), nagaan of alles is opgeruimd, voldoende afgewerkt (en eventueel zelf de rest opruimen enz.) (Wol)

naoriepen (Nbk, Obk) - narijpen: op het

land staan drogen om rijper te worden, droog, in de zon liggen om rijper te worden *naoriepen in de stoeke* d.i. van het koren, nl. in hokken (Obk), *Tomaten moe'n, as ze plokt binnen, in huus ok nog wel es naoriepen* (Nbk)

naoroepen st. ww.; overg.; het naoreupen ['n...] 1. roepen naar iemand die zich verder verwijderd van het punt waar men staat (om zijn of haar aandacht te trekken, om iets mee te delen, ook wel om te schelden) *Hi'j het wat vergeten, roep 'm even nao* (Np, Ste), *Ie meugen iene niet op die meniere naoroepen, heur!* (Ste)

naoroken - naroken

naorommelen - narommelen

naorooien (Obk) onbep. w. ['n...] 1. aardappels zoeken, (trachten te) rooien op een akker waar al is gerooid *In vroegere tieden weren aarme meensken soms nog an 't naorooien op 'e eerappelbouw* (Obk)

naorstig (Obk) bn., bw.; -er, -st ['no:ə(ɾ)stəx] 1. naarstig, ijverig, vlijtig *Die vrouw zat naorstig te breiden* (Obk)

naoschaaien (Ma) zw. ww.; schaaide nao, het naoschaaid ['n...] 1. erfelijk zijn (als kenmerk) *Et ras schaait niet nao* is niet te zien/merken aan de nakomelingen, aan de jonge planten enz. (Ma)

naoschieten ['no:ski:tɪ] - naschieten *De peliseman scheut de misdaodiger nog nao* (Nbk), *De borgemeister zol krek volgaon, en N. scheut him vot nao, hi'j moch him es ontkommen* (Nbk)

naoschilderen - naschilderen (lett.)

naoschoelen (l) ['no:skulɪ] - nascholen

naoschoeling (l) ['no:skulɪ] - nascholing

naoschoften (Np) zw. ww.; onoverg.;

schofte nao, het naoschoft ['n...] 1. nog even praten na het eten

naoschonen (Db, El, Ow) onbep. w. ['n...] 1. vrij worden van 'vuil' van de nageboorte (na het kalven), vgl. *Die koe mag nao 't kalven nog wel even naoschonen* (El), *De veearts het wel wat veur et naoschonen* (Db), *Die koe moet nog naoschonen* (Ow)

naoschreeuwen (Ste) zw. ww.; overg.; schreeuwde nao, het naoschreeuwd ['n...] 1. schreeuwen aan iemand die zich verwijderd, zijn of haar aandacht trekken of beledigingen toevoegen

naoschrieven (spor.) - naschrijven: uit, n.a.v. het werk van een ander

naoschrieveri'je - naospulen

naoschrieveri'je [...r..., z. -i'je] - naschrijverij, plagiaat

naoschrift ['no:skrift] - naschrift *Ik had een brief schreven, doe kwam me nog wat in 't zin, doe he'k d'r mar een naoschrift bij daon* een P.S. (Dhau, Obk, Pe-Db), ...*onder zet* (Op), *een naoschrift onder een stok in de kraante* (Ow)

naoschudden zw. ww.; overg., onoverg. schudde/schuddede nao, het naoschudden ['no:skʌdn] 1. (onoverg.) nog schudden vlak na een hevige klap (Nbk) *Doe ze die zwaore boom ommevalen leuten, schudde et zuver nog een poze nao* (Nbk) 2. (overg.; bij het aardappelrooien:) door te schudden ontdoen van de laatste aardappelen (Np) *We moe'n et lof en de kweekrommel nog even naoschudden* (Np) 3. (overg.) bewerken met een hooimachine, zodat het hooi lossere komt te liggen (voor een betere inwerking van wind en zon) *Ie moe'n de boel even naoschudden mit de hujmesiene* (Nw)

naoisezoen - naseizoen

naosie (Dhau, Dho, Sz, l, p, b: lm) de, ook et; -s (Sz) ['no:əsi] 1. natie, volk (l, b: lm) *Niet zo lange leden hebben goenend de vrije naosie Stellingwarf weer tot leven roepen wild, et was een soort speulse aktie* (l) 2. rare, onbeschaafde mensen, tuig (Dhau, Dho, Sz) *Da's volk van een rere naosie* (Dho), *Wat een naosie tuig* (Dhau), *Dat naosie daor moej' niet teveule van overnemen, want in fersoen koej' mit zoe'n instelling et leven niet deur* (Sz)

naosiepelen zw. ww.; onoverg.; siepelde nao, het naosiepeld ['n...] 1. blijven sijpelen (onpers.) *De meeste regen is now wel valen, mar et kan best nog wat naosiepelen* (Op)

naoslaachter (Db, El) Ook **naoslachtertien** (Bu, Op) de; -s; -tien ['no:-sla:xɪr/...slaxɪrtin] 1. varken dat in de periode van februari tot half maart werd geslacht (later dus dan in de normale periode van het slachten) *Een grote huusholing slaachte d'r nog iene aachteran, een naoslaachtertien* (Db, El), *Dit varken wil ik nog even mesten, veur de fok is et niet goed genoeg, we kun d'r dan nog mooi een naoslachtertien van maeken* (Op)

naoslachtertien z. **naoslaachter**

naoslagwark - naslagwerk

naoslaon - naslaan: nazien in een boek e.d., in *d'r op naoslaon*: *Ik zal dat boek d'r es op naoslaon* (Nbk)

naosleep ['no:slɛ:p] - nasleep (fig.), vgl. *de naosleep van een ongelok* (Obk), *Dat het nog een hele naosleep west* (Nt), *Dat kan nog wel es een hiele naosleep geven* (Db), *Dat zaekien kan nog wel een naosleep kriegen* (Wol), *Et het een lange naosleep had veurdet et weer klaor is gezegd van bijv. een ziekte* (Nbk), zo ook *Dat het nogal een hiele naosleep had* (Np, Ow, El), *D'r kwam nog een hele naosleep achteran* (Spa)

naoslepen (Nbk) ['n...] - naslepen: door te slepen achter iemand aan verplaatsen, ook: achter iemand aan lopen, slenteren *Heit is even naor de Lende kuierd; ik wol eerst niet mit, mar ik bin him toch nog mar even naoslept* (Nbk)

naosmaek (Nbk) - nasmaak *D'r zit een vieze naosmaek an* (Nbk), (fig.) *Ik hebbe d'r een poze een naosmaek van overholen* (Nbk)

naosmieten - nasmiten

naosnokken (Nbk) zw. ww.; onoverg.; snokte nao, het naosnokt ['n...] 1. een tijdlang blijven snikken *Kiender kun soms lange naosnokken* (Nbk)

naosnujjen z. **naosnuuien**

naosnuuien (Nbk, b) Ook **naosnujjen** (Nbk) zw. ww.; overg.; snuuide nao, het naosnuuid ['n...] 1. nazoeken om te vinden, om terug te vinden *Triene [gong] naor zien kleren en snuuide alle busen nao* (b), *Doe ik dat boekien nog es naosnujde... erop na sloeg* (Nbk)

naospel - naspel (orgelspel aan het eind van een godsdienstoefening); ook: in seksuele zin)

naospellen - naspellen

naospeulen - naspelen (van een muziekstuk, een toneelstuk e.d.)

naosporen (Nbk) - nasporen: het spoor van iets of iemand volgen *iene naosporen* (Nbk)

naospulen (Dfo, Nbk) zw. ww.; overg.; spuulde nao, het naospuuld ['n...] 1. schoonspoelen na eerdere bewerkingen om schoon te maken *Et melgerei mos altied goed schonemaekt wodden: bussen, emmers, zi'je en zefies. Mit sodawaeter*

wodde alles buund en naospuuld (Dfo)
naost I bn. [nɔ:əst] 1. het meest dichtbij gelegen in de naoste omgeving (Nbk), meensken uut heur naoste omgeving (b), de naoste buren (Bu, Nbk, j), ook (zelfst.) de naosten de naaste buren (Nbk), je naoste buurman (Nt, Nbk), (zelfst.) *Et bin oonze naosten op 'e buurt* (Ow), *De naosten gongen bij een starfgeval klokkeluden (twee personen) en twee deden et uutschrieven, twee legden of* (Bu) 2. kortst wat de afstand betreft (Dho, Np, Pe-Dbl, Spa) *We gaon hier mar langes, dat is et naoste* (Dho, Spa), *We hebben de naoste weg mar neumen* (Np), *Over Kontermans is de naoste weg naor Steggerde* (Np), *Aj' deur dat pattien gaon, is et naoste bij* (Pe-Dbl) 3. het dichtst bij het gevraagde bedrag (bij het bieden om te kopen), het dichtst bij iets dat men moet raden of zou willen weten *Bij et beschrieven van dat laand was hij d'r et naoste bij* was zijn bod het dichtst bij het gevraagde bedrag (Ow), *Wie d'r et naoste bij is, zal et wel kriegen, daenk'* (Sz), *Nog ien keer bieden, zee de koopman, wat is jow naoste bod?* (Obk), *We hebben de rollade wunnen, we weren et naoste d'r bij* (Db) 4. minst, laagst (in prijs) (Bu, Dfo, Diz, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbl, Ste) *Now moej' 't zelf weten, mar dit is de naoste pries, ik doe 't niet veur minder* (Np, Dfo), *Wat is de naoste pries van dat peerd?* (Bu, Diz, Nt, Pe-Dbl), *D'r wodt een pries vraogd van bijv. f 1000,- en dan wodt vraogd: wat is de naoste?* (Ow), *Doe ik bij him kwam om zien huus te kopen, vreug ik him: 'Wat is et naoste?'* (Ste, Op), *Ik had wel zin in dat huus, mar de pries was me te hoge, et was et naoste wat d'r veur vraogd wodde* (Ol-Nl) 5. intiemst, het meest verwant *Hij ston mij van de familie altied nog et naoste* (Op), *de naoste familie, Hij is d'r naoste familie van* (Nt), *Die is d'r et naost toe* (Nw), *Ie bin d'r et naoste bij* (Nw), *Laot die mar kommen op 'e familiebijienkomst, die bin d'r et naost an* (Ma, Obk), *D'r is mar iene bruur: hij is d'r 't naoste toe* het meest verwant (aan de overledene) (Nbk), (zelfst.:) *Ik heb nog iene breur, dat is mien naoste* (Ol-Nl), *De arfenisse is an de naoste toewezen* degene die het meest verwant is (Obk), (zelfst.)

De naosten hebben bericht kregen d.i. veelal: de nabestaanden (Np, Nbk), *Aj' te naoste familie bruken* [d.i. bij het fokken, telen] *krij' inteelt* (El), *Ik wol d'r mar niet over praoten veur ik et naoste wus* voor ik wist waar het over ging, wat het precies betrof (p) 6. direkt volgend, eerstkomend *De naoste bieder kreeg op de verkoping gelok* degene die het op één na hoogste bod doet (Ld, Db), zo ook *De naoste beschriever is de twiede; as de hoogste gien genog het, wodt et die naoste toewezen* (Nbk), *De naoste schriever is et huus gund* (Db), *Bij de verkoop was hij de naoste* (El) 7. in te naoste bij ten naaste bij, ongeveer, ook wel: *te naosten bij* (Nbk, Ow): *te naosten bij f 100,-* (Nbk), (...) *hoe'n tied d'r te naoste bij mit henne gaon zol (...)* (b), *Die kleur varve past wel te naoste bij* (Pe-Dbl), *te naoste bij de waarhied* bezijden de waarheid (Ste), *te naoste bij de weerde* ongeveer (Nt), *Et is te naoste bij drie kertier fietsen* ongeveer (Ol-Nl), *Te naoste bij woont hij daor zo ongeveer* (El) * *Wie et naoste bij et vuur zit, waarmt him et beste* wie het dichtst bij het vuur zit warmt zich het meest (Dfo), *Ieder is himzels et naost* ieder denkt allereerst aan zichzelf (Nbk, Ow)
naost II bw. 1. het dichtstbij *Dat ligt me et naost an et hatte* daarmee voel ik me het meest verbonden, dat ligt me het meest na aan het hart (Nbk)
naost III vz. 1. aan de kant van iets of iemand *naost iene lopen, ...staon, ...zitten* e.d., *naost et huus, naost de diek, vot naost N. vlak naast waar N. woont* (Nbk, Np), zo ook (met het aks. ook wel op *naost*.) *Hij woont vot naost oons vlak naast ons* (Nbk, Np) 2. in d'r naost ernaast, het doel, het juiste punt missend *Die zat d'r mit de lotterije altied naost* (Obk), *Hij is d'r altied naost, hij dot et nooit goed* zit ernaast, doet het verkeerd (Bdie, Dfo), *Die zit d'r ok aorig naost* (Ste), *Ik docht dat ik et goed daon had, mar ik dee et d'r (goed) naost deed* het (helemaal) verkeerd (Ma, Ol-Nl), ook: *Ik zat d'r goed naost* (Ol-Nl); ook: naast, aan de zijkant van iets: *Hij fietste d'r krek een betien naost* (Obk) en erbij: *Dat het hij d'r nog naost daon* als extra werk, aktiviteit (Np)
naostan (Nbk) bw. [nɔ:əs'tan] 1. op één na

naostaon - naovenant

hoogst, verst e.d. *Wie naostan bödt (...)* (Nbk)

naostaon (Bdie) st. ww.; onpers.; het naostaon ['n...] 1. op een haar na gebeuren, niet veel schelen *Et ston 'm nao of hi'j had een ongelok had* (Bdie)

naoste de; -n ['nɔ:əstə] 1. naaste, evenmens * *Heb je naosten lief is beter as mit liefde naosten* (Nt)

naostebi'j (Bu, Dho, Sz) bw. ['nɔ:əstə...] 1. bijna, zo ongeveer, ten naaste bij *Et moet d'r zo naostebi'j wezen* (Dho), *We hebben d'r elk wat veur maekt, en et was ok nog naostebi'j geliek* (Sz), *Et is naostebi'j dreuge* (Bu)

naosteernen (Nbk) - nastaren

naosten (Db, Np, Nt, Obk, Op, Pe-DbI, Sz, b: lm) ['nɔ:əstɛŋ] - naasten *De kemiezen naostten de smokkelweer en nammen alles in beslag* (Obk), *Die spullen bin niet van jow, die meugen jow zomar niet naosten zich toeëigenen* (Op), (eufemistisch voor *stelen*): *Die zal dat wel naost hebben* (Sz) * *Heb je naosten lief is beter as mit liefde naosten* (Nt)

naostenliefde ['nɔ:əstɛplivdə] - naastenliefde ...*mien naostenliefde is blikber niet groot genoeg* (vo)

naostliggend (Nbk) bn. ['nɔ:əstlɪŋɡt] 1. aangrenzend, m.b.t. percelen grond

naostligger (Dfo, Dhau, Ma, Nbk, Np, Ow, b: lm) de; -s ['nɔ:əstlɪŋɡr] 1. bezitter (evt. gebruiker) van één of meer aangrenzende percelen *Ze bin naostliggers van mekaer* (Np), *Hi'j is mien naostligger* (Nbk)

naostoven (Np) overg.; stooft nao, het naostooft ['nɔ:əstɔ:bɪŋ] 1. nog een tijdje doen sudderen, stoven, nabraden

naostreven (spor.) - nastreven (van een doel)

naostschieten - naastschieten

naosturen - nasturen *We mossen et him naosturen* (Ow)

naosuddereren (Dfo, Nbk) zw. ww.; onoverg.; sudderde nao, het naosudderd ['n...] 1. nog enige tijd sudderen (van koken, braden); ook gezegd van kwesties die men verder op z'n beloop laat: *Et zal nog wel een posten naosuddereren* (Nbk)

naotaofelen (Bu, Nbk) - natafelen *even naotaofelen nao et eten* (Bu), *Zuwwe nog even naotaofelen?* (Nbk)

naotellen - natellen *Hi'j zat zien geld nao te tellen te tellen om na te gaan hoeveel hi'j had, Dat kuj' wel op je vingers naotellen* (Nbk), zo ook *Ie kun op je doem wel naotellen dat zokke praoties niet waor binnen* (Db)

naotied I (Dfo, Obk) ['n...] - natijd: laatste deel van een seizoen *Et markelaand is in de naotied van iederiene om te gebruiken, dat bin bepaolde stokken laand* (Dfo), *In de naotied van de minne zoemer begon et nog hiel mooi te wodden* (Obk)

naotied II (verspr.) Ook **naodertied** (Bu) bw. ['nɔ:tit/'nɔ:dr̥tit] 1. achteraf, nadien, later *Naotied bin we d'r henne west* (Ste), *Et speet mi'j naotied* (Nbk), *Naotied bekeken was et vroeger nog zo gek niet* (Obk), *een schoffien naotied* (Np), *Wat bi'j tiemen liggen bleef, mos naotied ophujd wodden; dat weren de staten of et stattehuj* (Dfo), *Hi'j is d'r drekt naotied uutkrast er tussenuit gegaan* (Sz), *vot naotied direkt erna* (Nbk)

naotien z. **naod**

naotrappen - natrappen (lett., ook wel fig.)

naotrekken (Ma, Nbk, Np, Obk, Spa, Sz, Wol) st. ww.; overg.; het naotrokken ['n...] 1. natrekken, controleren (Nbk) *De pelisie wet niet zeker wie de schuld het, mar ze willen et naotrekken* (Nbk) 2. na het machinaal melken nog trekken aan de spenen om na te melken (Dfo, Np, Obk, Spa, Wol) *We zullen him even naotrekken* (Np)

naotrillen - natrillen *De grond trilde now en dan nao doe ze mit die kenonnen scheuten* (Nbk)

naovenan z. **naovenant**

naovenant (Bdie, Db, Dhau, Dho, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Spa, Sz, b: lm) Ook **naovenan** (k: Ste) bw. [nɔ:fənan(t)]; aks. wisselt] 1. navenant, naar gelang, overeenkomstig *Naovenant we dichter bi'j huus kwammen, wodde ik muwier* (Db), *Zien verstaand is daor mit niet naovenant* (Op), *Naovenant begint et al schiemerig te wodden en moe'n we de laampe al opstikken* (Op) 2. bij benadering, ongeveer gelijk (Np, Spa) *Die stokken laand bin naovenant lieke groot* (Np), *Et is mi'j naovenant het is me eender* (Spa), *Naovenant dat wark langer duurde, wodde et ok duurder* (Dhau,

(Np) 3. langzamerhand (Db, Dho, Obk, Ol-Nl) *Naovenant komt dat wel goed* (Dho, Obk), *...kommen we d'r wel uut* (Ol-Nl), *Zo naovenant komt et hiele volkien weer op huus an* van lieverlee (Obk), *Zo naovenant het hi'j ok al hiel wat bi'j mekeer sleept* zo langzamerhand (Db, Obk)

naoverbraander (spor.) - naverbrander
naovertellen ['n...] - navertellen *Een grote kletser is 't, ie kun d'r niks van naovertellen* het is volstrekt onzeker of het allemaal klopt (Dfo), zo ook *'t Is allemaol gekheid, daor kuj' niks van naovertellen* (Sz), *Aj' een klap mit de moker kriegien, vertel ie et niet nao* dat overleef je niet (Sz), zo ook *Kiek mar uut mit jim grote plannen en wees mar veurzichtig onderweg, dommiet kuj'm et niet iens naovertellen* (Nbk)

naovloeiien - navloeiien *De voelse moet drie ure nao et kalven vot wezen; as de koe dan nog deursliedert of naovloeit - last van wit spul het - dan het hi'j ontstekinge, dat is de kotvoelse* (Ste), *Aj' nao een bevalling nog naovloeiien moe'j naor et ziekenhuus, eers kuj' wel doodbloeden* (Nbk)

naovlooien (spor.) - navlooien, in et naovlooien e.d., vgl. *Ik zal et es even navlooien* (Np)

naovodderen (verspr.) ['nɔ:fɔdɔn] - navorderen *belasting naovodderen* (Dfo)

naovodderige z. *naovoddering*
naovoddering Ook *naovodderige* (Ste) de; -s, -en; ...rinkien ['nɔ:fɔdɔn]/.fɔdɔɣə] 1. navordering *Ik kreeg een flinke naovoddering van de belasting* (Obk, Db)

naovoel (Ow) et ['nɔ:ful] 1. afscheiding van een koe na de geboorte *Dan komt d'r naovoel* (Ow)

naovolgen (l) - navolgen (van een voorbeeld, van een persoon wiens optreden, werk als voorbeeld dient)

naovolger (spor.) - navolger (van bep. werk, naar het voorbeeld van een ander)

naovolging ['nɔ:fɔlɣɪŋ] - navolging, in *in naovolging van*

naovraag z. *naovraoge*

naovraoge Ook *naovraag* (spor.) de; -n ['n...] 1. navraag, het nader vragen naar iets *naovraoge doen* (Nbk), *Bi'j naovraoge is bleken (...)* (Nbk), *Ie kun wel naovraoge*

kriegien ze kunnen je later nog wel eens vragen om verantwoording af te leggen (Np)

naovraogen ['n...] - navragen *Waor zo'k dat even naovraogen kunnen?* (Nbk)

naovrucht de ['n...] 1. navrucht: tweede gewas *Sparre, knollen, sni'jrogge en bladkool is allemaol naovrucht* (Db, Ld), zo ook *Ni'jgrus en knollen, dat is naovrucht* (Sz), *D'r is weer meer naovrucht as veur jaoren* (Ow), *De naovrucht is totaal mislokt* (El), *een bekende naovrucht* (Op)

naovulen (Nbk, b) zw. ww.; overg.; vuulde nao, het naovuuld ['n...] 1. door te tasten, voelen inspekteren *Hi'j begon him alle busen nao te vulen* (b) 2. navoelen, begrijpen (Nbk)

naowaark z. *naowark*

naowaeren (Ste) zw. ww.; overg.; waerde nao, het naowaerd ['nɔ:we:ərn] 1. nieuwsgierig nakijken *Waer die es even nao, waor gaot hi'j henne?* (Ste)

naowark Ook *naowaark* (Pe-Db), *naowerk* (WH) et ['n...] 1. werk dat men na ander werk moet uitvoeren *Et naowark van de bouw van een huus duurt vaeke langer as de bouw zelf* (Obk), *Daor was nogal wat naowark mit* (Np, El), *Daor kriej' nog een protte naowark van* (Diz, Nbk), *Drekt ofwarken, dan komt d'r gien naowark* (Ow), *Aj' de boel overkoken laoten hej' naowark* (Ma, Obk)

naowarken - nawerken: nawerking hebben, naderhand nog effekt hebben *Die ruzie zal nog wel es een posien naowarken* (Nbk)

naowarking (spor.) - nawerking

naoweerdigen z. *naowerigen*

naowegen - nawegen

naoweide - naweide *De naoweide was vaak ok nog wel zo goed as de eerste snee* (Sz), *De naoweide was nao de eerste snee, dus et gong om de tweede snee* (Ow, Bu), *...of om de dadde snee* (Sz), *Laeter, nao et een peer keer ofvreten is, is et naoweide; dan kuj't nog even naoweiden* (Nbk), *Deurdat et zo gruuizem is, hej' goeie naoweide* (Db), *De naoweide ligt d'r mooi bi'j en de koenen kun d'r wel in* (Obk), *We hebben de pinken in de naoweide daon* (Dho, Diz), *De pinken kommen vaeke in de naoweide* (Obk), *De koenen leupen...* (Nt), *De naoweide he'k verhuurd* (Spa),

naoweiden - naozuken

Mien vader huurde een flutte naoweide van N. (Ol-Nl)

naoweiden (Nbk) zw. ww.; overg.; weidde nao, het naoweided ['no:wejdɪŋ] 1. beweiden van naweide *Laeter, nao et een peer keer ofvreten is, hej' naoweide; dan kuj't nog even naoweiden* (Nbk)

naoweren z. *naowerigen*

naowerigen (Dfo, Ma, Nbk, Np, Obk, Ow) Ook *naoweerdigen* (Np), *naoweren* (Sz) zw. ww.; overg.; werigde nao, het nao-werigd ['n...] 1. nog even luchten (vooral van beddegoed, kleding) (Np, Obk, Ow, Sz) *We hebben de dekens d'r uut had en now wiwwe ze nog even naowerigen* (Np) 2. hooi nog een tijdje droger doen worden omdat het nog te vochtig is om binnen te halen (Dfo, Ma)

naowerk z. *naowark*

naowiezen - nawijzen (lett.)

naowinter - nawinter *In de naowinter wodt et voer krap, dat is in meert, april, an et aende van de winter; veur et vee is et dan gien meitied!* (Nbk), *Veur ni'jaar hebben we niet vule aovendpraot, dat gebeurt vaeke in de naowinter* (Db), *We mienden dat we d'r deur waeren, mar we kregen nog een moo' naowintertien* (Wol), *We kun nog wel een heel naowintertien kriegten* (Ol-Nl), *Mit een zaachte veur-winter kan d'r nog wel es een strenge naowinter kommen* (Obk)

naowoord - nawoord

naowrieven (Dfo) zw. ww.; overg.; het naowreven ['n...] 1. nog eens wrijven, poetsen *Aj' et poetsgoed mooi hebben willen, wrief ie et mit een wollen doek nao* (Dfo)

naowuiven (Diz, Nbk, v) - nawuiven *Ik heb et volk uutlaoten en nog even naowuifd* (Diz)

naozoot (j) de; -en ['no:sɔ:ɔt] 1. nazaat

naozeggen - nazeggen *Wi'j [bin] eren mar al te vaeke een stao in de weg, om de woorden van oonze tekst nao te zeggen* (b), *Dat za'k je niet naozeggen!* dat zou ik niet voor m'n rekening willen nemen wat je daar zegt (Nbk)

naozetten (Nbk, Np) zw. ww.; overg.; zette nao, is (bet. 1)/het (bet. 2) naozet ['n...] 1. achternagaan *Ik moet him mar naozetten* (Np), *Ik zal him mar gauw even naozetten, want hi'j het de brillle liggen*

laoten (Nbk), *Ze bin him drekt naozet* (Nbk) 2. naderhand poten, verbouwen (Nbk) *We moe'n nog mar wat eerpels naozetten, want ze kommen allegere lang niet op* (Nbk)

naozien st. ww.; overg.; het naozien ['n...] 1. door te kijken volgen 2. inspekteren, kontroleren, nagaan op gebreken *As de vrouwluden de waske an de kaante brengen, moe'n ze 't goed eerst even naozien* (Bu, Obk), *Het meester de sommen al naozien?* gekorrigeerd, *drok-proeven naozien* korrigeren, *Ik moet 'm even naozien veurdat hi'j in huus komt z'n kleren afvegen, nagaan of z'n voeten schoon zijn e.d.* (Nbk) 3. herstellen *Ze hebben dat husien weer hielemoale naozien* (Np), *Ik zal 'm even naozien* onder handen nemen, een afstraffing geven (Nbk, Np) 4. kaal plukken door te eten, door weg te nemen kaal doen zijn (van land, bessens-truiken e.d.) (Bu, Nbk) *De koenen hebben et laand aorig naozien* kaal gevreten (Nbk, Bu), *Die hadden ze zomar ongevraagd de beiepollen naozien* (Nbk) 5. opruimen (van een la, een doos e.d.) (Nbk) *Ik zal et laegien even naozien* (Nbk) 6. een afstraffing geven (Nbk) *Ik zal 'm even naozien* (Nbk)

naozingen - nazingen

naozitten - nazitten: nazetten, vervolgen *Ze zatten 'm nao* (Dho), *Ik hebbe de spinnen naozeten mit de raegebolle* (Obk) **naozoemer** (WS, El, Ma, Nbk, Obk, j) Ook *naozommer* (El, Nbk en oost., vo) de, et (in verb.: Obk) ['n...] 1. nazomer *In 't naozoemer van 't dadde jaor kregen ze een kaortien over de post...* (j), *In de naozoemer weidden de boeren heur koenen op een miente* (Op), *Haarm en Jannes weren daar de hiele naozommer en haast drok mit* (vo)

naozoemerdag (El, Nbk en west.) Ook *naozommerdag* (El, Nbk, en oost.) - nazomerdag

naozommer z. *naozoemer*

naozommeravond (vo) de; -en, ..avens ['n...] 1. avond van een nazomerdag *...in de zoele naozommeravond...* (vo)

naozommerdag z. *naozoemerdag*

naozorg (spor.) - nazorg

naozuken - nazoeken: opzoeken *Ik zal et even naozuken, mar ik weet niet a'k d'r aenlik wel een boek over hebbe* (Nbk)

naozwaaien - nazwaaien *Ze hadden 'm 't hekkien uut brocht en him naozwaaid* (v)
naozwaarm (Np, bs: Dfo, Obk, Op, Ow) de; -s; -pien, -tien (bs: Dfo) ['n...] 1. nazwerm

naozwaarmen (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) Ook *aachterzwaarmen* (bs: Dfo, Obk) zw. ww.; onoverg.; zwaarmde nao, het naozwaarmd ['no:swa:rmɛn/'a:xtr...] 1. afkomen van nazwermen van een bijenvolk

naozwemmen - nazwemmen

naozweven (l) - nazweven

naozwielen (Diz, Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; zwielde nao, het naozwiold ['n...swilɔ] 1. de resten hooi op het land bijeenbrengen in kleine zwelen, regels hooi, nog eens bewerken met een *huj-mesiene*, vgl. *Et laand is nog zo roeg, laoten we et mar even naozwielen* (Diz)

naozwieren - nazwieren: zwierend volgen
nap (Np) [nap], in *nap speulen* nl. bij nappen (bep. kaartspel:) alle vijf slagen hebben (Np), verder in *Ik doe nap* ik speel (bij het kaartspel nappen)

napalm (l) - napalm

napalmbom (l) - napalmbom

napoleonnen (Nbk, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Ste) onbep. w. [na'po:ələjɔn:, ook 'nap... (Nw)] 1. het kaartspel napoleon spelen, hetz. als *nappen*: *Napoleonnen wodde vroeger een bult daon, krek as schutfassen* (Nbk), *Zuwwe een pottien napoleonnen?* (Ol-Nl), *Mien vader kon helemaol niet kaortspeulen, hi'j kende allieand mar napoleonnen* (Op)

nappe de; -n; nappien ['napɔ] 1. houten kom, halve kokosnootdop (om uit te drinken, melk mee af te meten e.d.), diepe kom *een nappien om de glaezen of te spoelen* d.i. de ramen buiten (Nbk), *Vroeger hong d'r veur de kiender een nappe van een halve kokesneute bi'j de pompe* (Np, Db), ook wel van hout (Obk), vgl. *Een hoolten nappe was uutdri'jd mit de dri'jbaank, rond van vorm, en van best hoolt* (Obk), *Et kalf moet drie keer zoe'n melknappe vol melk hebben* (Nw), *een nappe kiepevoer* (Nbk), *In een maeltonne lag vroeger een nappe daor et mael mit uut de tonne in een emmer (mit water) schept wodde om slobber veur de koenen te bereuren* (Op), *Vroeger hadden we een nappe in de waai; dat was drinken van de*

botterfebriek veur kalver en varkens; et was van blik maekt (Db), *'s Aovens kregen de peerden nog een nappe vol haever in de bak* (Obk)

nappen (Bu, Np, Nt, Nw, Sz, Wol) ['napɔ] - nappen: napoleon spelen *We bin an 't nappen* (Np, Sz), *Nappen gong mit vuuf kaorten en dan zo vule mogelijk slaegen zien te kriegen; van te veuren mossen je zeggen hoevule slaegen as je maeken konnen* (Wol)

nappien et; nappies ['napin] 1. kleine *nappe*, z. aldaar 2. klein haakje (Bu, Nbk, Obk)

nappiesdreger (l) de; -s ['napizdru:gr] 1. nappiesdrager

nar (Bdie, Db, Obk, Spa) - *nar de nar uuthangen gek, mallotig doen* (Bdie)

narcis (verspr.) - narcis (vanouds werden benamingen als *tietelroze* en *tieloze* gebruikt)

narcisfamilie - narcisfamilie

narder (Dhau, Np) de; -s; -tien ['nardɛ] 1. iemand die voortdurend sart

narf (Spa) g. lidw. 1. smerige, vaste vlek op de huid die ontstaat doordat men zich niet goed wast *Narf hej' tegenwoordig haost niet meer* (Spa) 2. z. *narve*

nargens Ook *naargens* (El, Ld, Nw, Obk, Pe-Dbl, Ste, b: lm), *naargens* (Dho), *narns* (Wol, elders spor.), *nergens* (WH) ['narɔns, ook wel 'narɔns/na:.../na:ɔns/narɔs, nar:s/ ne...] 1. op of in geen enkele plaats *Nargens was et schaopien te bekennen* (b), *Dan bi'j' nargens (meer), Hi'j kan et nargens vienen, nargens of nargens kan 'k dat vienen* (Nbk, b) 2. niet ergens *In de veralderasie he'k nargens meer omme docht* (Np), (met dubbele ontkenning:) *Ie hebben zeker nargens gien nocht an* (Nbk, Nw), *Allienig de stokmennig kiender uut et Smidslaentien hadden nargens gien euvelmoed in* hadden nergens erg in (b), *Et liekt nargens op* het is volkomen verkeerd, onjuist gedaan, het is schandelijk, zeer lelijk *Zoas die vent d'r bi'j lopt, dat liekt nargens naor* het is volstrekt afkeurenswaardig, schandelijk (Op), *Ik gao naor de kapper, ik wil me es wat opdoffen; 't liekt nergens meer op* (Sz), *Zoas die vent 'm gedreug, dat leek toch hielemaol nargens op!* (Nbk), *Et eten smaakte (him) nargens naor smaakte* bep. niet lekker (Nbk, b),

Nargenshuzen - nat

Hi'j stiet nargens veur hij deinst nergens voor terug, luistert naar niemand, waagt alles (Bu, Ol-Nl, Ow), *Ze hoeven et nargens om te laoten* (p), *Ie kun 't zeggen of ie kun 't schieten, ze geven nargens omme* ze trekken zich van geen waarschuwing iets aan, deinzen nergens voor terug (Diz, Nbk), *nargens omme* hoe het ook zij, niet om het een of ander, maar (Db, El, Nbk, Obk): *Naargens omme, mar wij gaon niet mit* (Obk), *nargens omme, mar ik wol et je toch even vertellen* (Db), *Et is nargens zo goed as thus* (Dhau)

Nargenshuzen (verspr.) Ook **Naargenshuzen** (Bu, El, Obk, Pe-Dbi, b: lm), **Nergenshuzen** (Spa) - Nergenshuizen: fiktieve plaatsnaam, in *op Nargenshuzen* ver buiten de bekende, vertrouwde omgeving, eenzaam en alleen, ook: in een plaatsje dat niets voorstelt, ver buiten de normale woonomgeving en waarvan de naam er niet toe doet, vgl. *N. woont op Naargenshuzen* (Obk), *Hi'j zit op Naargenshuzen* (El)

Nargenslaand (Nw) et ['n...] 1. naam van een fiktief land: geheel achteraf, Nergenshuizen *Hi'j woont in Nargenslaand* (Nw)

narkont (Wol) de; -en; -ien ['nar...] 1. iemand die graag anderen sart

narkotika [nar'ko:ətika] - narcotica

narkotikabrigade - narcoticabrigade

narkotiseren (l) [...'sɪ:əp] - narcotiseren

narkotiseur (l) [...'sɪ:] - narcotiseur

narkoze [nar'ko:əzə] - narcose *onder narkoze (wezen), ...brengen* (l)

narns z. *nargens*

narre (Dho, Np, Ste) de; -n; -gien ['narə] 1. narrig iemand, iemand die voortdurend dwarsligt (Np, Ste) *een raere narre* (Ste) 2. dwaas iemand (Dho) *Wat bin ie toch een narre* (Dho)

narrekop (El, Op) de; -pen ['n...] 1. iemand die voortdurend sart, plaagt (El) *Die jongen bin narrekoppen, ze bin altied an 't narren en klieren* (El)

narren ['narɪ] - narren, sarren *Hool toch es op te narren* (Nbk), *Die jonge zit alsmar te narren* (Sz), *N. is een groot mispunt, die zit oons altied te narren* (Db), *Ie kun de hond zolange narren dat hi'j begint te bieten* (Obk), *Die jonge mag graeg narren, mar dan krigt hi'j ok wel es wat op 'e mieter* (Obk)

narrepoede (Db) de; -n; -gien ['narəpudə] 1. iemand die voortdurend plaagt *Die jonge is een echte narrepoede* (Db)

narrepot (Dfo, Obk, Ol-Nl) de; -ten; -tien ['narəpɔt] 1. iemand die voortdurend sart, pest *Dat is een oolde narrepot, die zit altied te pesten* (Obk)

narrig - narrig, chagrijnig, slecht gehumeurd *Ik vun die jongen vandaeg verhipte narrig* (Np), *Ie bin een narrig joongien, heur!* (El), *Man, wees toch niet zo narrig* (Spa), *Doe toch niet zo narrig* (Nbk)

narve Ook **naarve** (Nw, Ste), **narf** (bet. 3: Bdie), **nerve** (Sz) de; -n; narfien ['nar(ə)wə, ...və/'na:...'nar(ə)l/'nɛ...] 1. nerf (in een blad) *naarven in een blad* (Nw) 2. draad van het hout *narven in 't hoolt* (Nbk) 3. glans van nieuwheid, frisheid (Bu, Obk) *De narve is d'r aorig of, de maantel is glad versleten* (Obk), *D'r zit gien narve meer in het is slordig, niet net, zonder kleur of model geworden* (vooral van kleding) (Bu) 4. in *an de narve toe versleten* tot op de draad versleten (Ol-Nl) 5. lijn, groef, plooi, rimpel in de huid (Bdie, Dho, Ste) *narven in et gezicht* (Dho), *Die is zo vies en smerig in de narven* (Sz, Ste) 6. juiste, goede lijn in de bouw van een paard, d.i. in het model (Bu), vgl. *D'r zit narve in* (Bu)

nasi ['nasi] - nasi

nasiballe - nasibal (lett.)

nasiburger (spor.) - nasiburger

nassaugaoren (Nbk, Obk) et ['nasəw...] 1. bep. dikke soort garen met een fijn rood draadje erdoor, in *blauw nassaugaoren* d.i. met blauwe basiskleur (Nbk), *Een raandrok wodde dreugen as onderrok onder de bovenrok; et was een briede effen rok, waorin ranen breid wodden van nassaugaoren* (Obk)

nat I et [nat] 1. groentenat, vleesnat e.d. *et nat van de gruunte* (Ma, Obk, Op), *...van een sinesappel* (Dfo), *Et nat van de gestoofde peerties vien ik hatstikke lekker* (Ow, Db), *D'r zit nogal wat nat op 'e gruunte* (Diz), *Dat nat is wel lekker* (Dho), *et nat van de eerpels* (Nw, Bdie) 2. vocht in alg. zin *Ni'je muren kun soms nat ofgeven* (Ow, Dfo), *'t Geft nat op gezegd* bijv. van een wondje waar vocht uit komt (Nbk), *et zilte nat* (l), *'t Is allemaol ien pot nat* 3. in *Schiedammer nat* bep. jenever:

schiedammer (Bu), zo ook *Doe mi'j nog mar wat nat van Schiedam* (Nbk)

nat II bn.; -ter, -st 1. vloeibaar, niet vast *Daenk d'r omme, de varve is nog nat* (Nbk), *zo nat as dong*: gezegd wanneer het buiten zeer nat is door de vele regen (b) 2. (van het weer) regenachtig *Et was zo nat, ie konnen gien stap buten doen* (Pe-Db), *Et natte weer verveelt zo gauw* (Dhau), *bi'j een nat veurjaor zit de tuun vol waeter-miere* (Dfo), *Et was dit jaor een natte meie* (Np), *'t Is nat het regent* (Nbk, Obk), *Mien ni'je broek paste mi'j patent, mar doe 't nat wodde ha'k de broek tot de kni'jen zitten; daor zat de krimp nog in, dat was einlik gien werk* toen het regende (Sz), *Et is nat weer* id. (Nbk, Ste) 3. bevochtigd met of doortrokken met water en/of andere vloeistoffen *Die jongen hebben altied natte sokken, ze moe'n altied deur de dikste poelen waeter lopen* (Dfo), *deur et natte zaand lopen* (Nbk), *Ie moe'n me niet mit natte voeten over et zeil lopen* (Nbk), *A.H. het zien beker soepe ommegooid, hi'j het de hiele broek nat* (Nbk), *Mien hemd was nat van 't zwiet* (Nbk, j), *De peerden weren nat van zwiet* (Nbk, Obk), *De kiender die harken, ze zwieten heur nat* (bl), *Hi'j is nat* d.i. in het bijzonder: heeft in z'n broek geplast (Nbk, Np), *een natte pakkedoek een natte luier, Mit kupienstikken kuj' een nat pak oplopen* (Spa), *We hebben disse keer natte bokkens kocht* die nl. nog moeten worden gebakken (Np), *Hi'j schrikt as hi'j de naevel nat krigt* hij is bang voor water (Dho), *mit de natte vinger vulen waor de wiend zit* (Nbk), *mit een nat zeel thuuskommen* dronken (Op, Ow, Ste), *een natte droom* (spor.), *Hi'j is van de natte gemeente, hi'j het al heel wat geld natmaekt* verkwest door overmatig drankgebruik (Op), *Hi'j was zo nat, net een verzeupen katte* (Dho), *...as een verzeupen katte* (Ol-Nl), *zo nat as een dweil* (Diz, Ld, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ow, Wol), *zo nat as dong* (z. ook bet. 1; Db), *zo nat as stront: Ha'k mar regenkleren mitneumen, ik bin now zo nat as stront* (Nbk), *...as mes(t)* (Dho), *...as een katte* (Bu), *...as een klitse* (Ow) * (gezegd bij slecht, regenachtig weer:) *Wie nat maekt, maekt et ok weer dreuge* (Db)

natachtig - natachtig

natgooien - natgooien *As een zwaarm te hoge vligt dan kuj' die, om him naor beneden te kriegen, natgooien; de bi'jen mienen dan dat et regent* (bs: Dfo, Obk, Op, Ow)

nathals (verspr.) de; ...halzen; -ien ['nathals] 1. iemand die veel sterke drank gebruikt

nationaal z. *nationaal*

nationaal-socialisme z. *nationaal-socialisme*

nationaal-socialist(isch) z. *nationaal-socialist(isch)*

nationalisaosie (spor., l) [na(t)sjō(:ē)nali 'sə:əsi] - nationalisatie

nationaliseren (l) [...'sɪ:əpɪŋ] - nationaliseren

nationalisme et [...'l...] 1. nationalisme: streven naar zelfstandigheid van de eigen natie

nationalist - nationalist

nationalistisch - nationalistisch

nationaliteit - nationaliteit: inzake het behoren tot een bep. natie *Wat veur nationaliteit het zij?, Ze het de Franse nationaliteit*

nationaliteitsbewies (l) - nationaliteitsbewijs

nationaliteitsplaete (spor.) - nationaliteitskenteken in een vorm van een sticker e.d.

nationaal (spor., l, vo) Ook **nationaal** [na(t)sjō:ē'no:əl, ...'na:l] - nationaal, hoofdzakelijk in verb. als *...et nationaole volkslied...* (vo), *de nationaole vlagge* (l), *een nationaole feestdag* (l), *et nationaal perdukt* (l), *et nationaal inkommen* (l)

nationaal-socialisme (spor., l) Ook **nationaal-socialisme** - nationaal-socialisme

nationaal-socialist(isch) (l, spor.) Ook **nationaal-socialist(isch)** - nationaal-socialist(isch)

natjaegen (bs: Dfo) zw. ww.; overg.; jachtte/jaegde nat, het natjacht/natjaegd ['natje:gp] 1. bij warm weer door aftrommelen de bijen met natte honing besmeurd doen raken

natmaeken - natmaken *Maek de boel now niet nat, ik heb krek alles opdrugd mit de dweil* (Nbk), *Maek de bost mar nat* (Nbk), *We zitten hier niet op een dreugien, we gaon et geld natmaeken* we gaan iets drinken, met name: we nemen een borrel

natregenen - nattighied

(Wol), *een rieksdaelder natmaeken* opmaken door een borrel te bestellen e.d. (Nt), *et geld natmaeken* z'n geld verkwisten door overmatig drankgebruik (Bu, El, Np, Obk, Pe-Dbl, Sz, Ste): *De jeneverdrinker maekte al zien geld nat* (Obk), *Die het hiel wat natmaekt* veel geld verkwist door overmatig drankgebruik (El, Nbk, Np, Op), *Hi'j het al zien geld natmaekt* (Dho, Ol-Nl), *Hi'j het zien geld natmaekt in draank* (Dhau), (inzake het werk van boeren:) *Die et natmaekt zal et ok wel weer dreugemaeken* hoe hard je ook werkt, je kunt toch niet voorkomen dat het weer plotseeling anders wordt (bo: Nw)

natregenen ['n...] - natregenen *De melkersjasse is natregend* (Spa)

natrium et ['na:trijəm] 1. natrium

natriumchloride (l) - natriumchloride

natsen (Obk) ['natsn], in *Dat zal je de koekoek natsen* dat haal je de koekoek (Obk), *Dat kuj' natsen* dat had je gedacht, dat kun je wel schudden, gezegd bijv. als men geld wil, ook in *Dat kuj' natsen, die meid het al een jonge* (Obk)

natslieper de; -s (Bdie, Spa) ['natslipr] 1. grote zandstenen slijpsteen die door een bak water draaide

natslieperi'je (Obk) de ['natslipr'tjə] 1. de voorziening waarbij slijpsteen en te slijpen gereedschap nat blijft (de gebruikte steen wordt koud gehouden door water) *Schere-sliepers hebben natslieperi'je om et staol niet te verhitten* (Obk)

natspuiten - natspuiten

natte de ['nata] 1. het zeer nat zijn buiten, de natheid van alles wat buiten is, het (zeer) natte weer *Mit disse natte is d'r niks an* (Nbk), *De pishemelnusten zatten hoge in de grond, dat kwam deur de natte; as et dreuge begon te wodden, zitten de pishemelnusten weer dieper in de grond* (Obk), *Deur de natte kwammen de eerpels laete in de grond* (Ow), *Mit die natte kuj' niet op 't laand wezen* (Ma), *Mit disse natte gaat d'r een boel om de klinke* mislukt er veel van de oogst (Obk, Bu), *Nao de anholende natte is et huj toch nog aorig bi'jkommen* (Db), *As grös in de natte opgruid is en et wodt dan mi'jd, dan dreugt et meer in as gewoon grös, en dan krimpt et aorig op* (Bu) * *Waj' mit dreugte verspeulen, verlies ie mit plezier, waj' mit*

natte verliezen, verlies ie mit hatzeer (vo) **natte-vingerwark** (spor.) - natte-vingerwerk

natten zw. ww.; onpers., overg., onoverg.; natte, het nat ['natn] 1. (onpers.) regenen, regenachtig worden *Et begint al aorig wat te natten* (Ma), *Et regent niet zoveule, et kan wel natten* (Db), *'t Nat nogal wat vandaege* het is nogal regenachtig weer (El), *Et wil wel natten tegenwoordig* (Nt) 2. (onoverg.) vocht afgeven, nat worden (Db, Op) *Die wonde was haost dichte, mar begint now weer te natten* vocht af te geven (Op), *Bij veraandering van weer kun de muren wel natten* (Db) 3. (overg.) bevochtigen (Obk) *Mit die dreugte moe'j wel es natten, aanders komt et zaod niet op* (Obk) 4. (overg.) z'n geld aan alcoholica verkwisten (Nw) *Hi'j nat alles* d.i. al zijn geld (Nw) * *Een dreuge meert is geld weerd/As 't in april mar natten wil* (Nbk, Dfo)

nattien ['natin] - natje, drank, in *nattien en dreugien, ...drogien* (WH): eten en drinken, vgl. *Now hebben ze heur nattien en dreugien wel had* wel genoeg gegeten en gedronken (Nbk, Ow), *Ie moe'n je nattien en dreugien op 'e tied hebben* je eten en drinken (El, Nbk), *...kriegen* (Dho, Np), *Hi'j kreeg wel zien nattien en dreugen op 'e tied* het ontbrak hem bep. niet aan lekker eten en drinken (Op, Ma)

nattig ['natax] - nattig: vochtig, klam, regenachtig *De mure vuult nattig an* (Ow), *Die grond was aorig nattig* (Nw), *Betonvloeren kun tegen aander weer zwieten, 'nattig wodden'* (Obk), *Et is mit dat hoge waeter al weer wat nattig in de kelder* (Obk), *We kunnen wel regen kriegen, et begint al nattig te wodden* er vallen al druppels (Op), *'t Is wat nattig vandemiddag* regenachtig (Dho, Diz, El, Ma, Nbk, Np, Op), *Et is slim nattig van 't winter* (Spa), *nattig weer* (Ste)

nattighied Voor -heid z. -hied de ['natax hit] - nattigheid *Mit disse nattighied kuj' niet op et laand wezen* (Nw), *Die lust wel wat nattigheid* een of meer borrels (Dho, Spa), *Ik vule nattighied* voel natheid, nl. doordat het begint te regenen (Np), (fig.:) *Hi'j vuult nattighied* (Bu, Nbk), *Hi'j vuulde wat nattighied en kwam d'r mar niet zoveule as veurhenne meer* (Obk), *Dat hi'j*

him zo lange bedonderen laoten het en nooit gien nattigheid vuulde, dat begriep ik niet (Op)

naturalisaosie (l) [naty(:ə)rali'so:əsi] - naturalisatie

naturaliseren (l) [...'st:ərn] - naturaliseren
nature z. *netuur*

nauw I et 1. in *in et nauw* in de knel, in benauwdheid, in verlegenheid: *De honnen hadden de schaopen aorig in et nauw jacht* (Ld), *Hij zat aorig in et nauw, heur* (Bdie, Ma, Nbk, Obk, Ste, b, Nw), zo ook *De katte zat in 't nauw en vleug in de gediene op* (Obk), *iene in et nauw drieven* (Diz, Np, Nw, Op), zo ook *Ze hebben 'm aorig in et nauw zet* (El), *in et nauw warken* (Dhau, Ol-Nl) 2. zeeëngte, in *et Nauw van Calais * Een katte in et nauw maekt (soms) rere sprongen* (verspr., Ow), *...kan rare sprongen maken* (Sz)

nauw II Ook *naauw* (Nw) bn., bw.; -er, -st [nəw/na(:)m] 1. niet wijd, klein van breedte, smal van in- of doorgang *Die schoenen zitten me te nauw* (Nbk), *Die maantel is me te nauw* (Np), *De jasse wodt wel naauw, mar nao een betien gefottel het de vrouw him mij toch andaon* (Nw), *Een broeks bore is wel es te nauw* (Nbk), *een nauw straotien* (Nbk, Ow), *...pattien* (Nw, Ste), *...gaankien* (Op, El), *Op die stal kun gien twee koenen naost mekaer staon, dan staon ze vuul te nauw* (Op), *De kraene stiet te nauw, ie kriegen zo gien waeter* (Db), *We zullen de struier wat nauwer zetten* (Ol-Nl), *Een koe kan nauw wezen* d.i. met een nauw bekken, dus met een nauwe uitgang voor het kalf bij de geboorte (Nt, Ol-Nl), zo ook *Et zit nogal nauw mit disse pinke* id. (j) 2. zonder veel tussenruimte *We zatten wel wat nauw op mekeer in die zael* (Nbk), *Vroeger bij et keunstmeststrijen mos ie wel es nauw lopen, dat is dichte bij et aandere spoor langes* (Ow, Dfo), vandaar *Niet zo nauw lopen, want dan hej' veul te min* te weinig keunstmest (El), *Aj' de keunstmest wat dikke op 't laand zijen willen, moej' wat nauw lopen* (Pe-Dbl), vandaar *Ie moe'n wat nauwer lopen* (Spa), *Et vee staot wat te nauw* met te weinig tussenruimte (op stal met name) (Ste), *Et peerd het een Fraanse staand, et is nauw in de kni'jen en wied in de hoeven* (Ld, Ste, El), *As de*

veurste bienen van et peerd nauw staon, wodt dat de Fraanse staand nuumd; aj' vroeger een peerd kochten, wodde daor goed op let, dat mos niet (Ste), *Dat peerd lopt aorig nauw* (Ma), *Een peerd lopt nauw of wied; we hadden beide niet graeg* (Ow), *Dat peerd is wat nauw op 'e stap zet* het ene been steeds vlak voor het andere langs (Ste), *nauw staon* nl. bij een paard, hetz. als *koehakkig* zijn (Sz), vgl. *Dat peerd dat staot slim nauw; dan bestrieken ze heur, dan kriegen ze strieklappen omme* (Bdie, Db, Dfo, Ma, Dho, Ol-Nl, Np), *d'r nauw bij betrokken wezen* 3. in *nauw an dichtbij* (Nt, Nw, Sz) *Mit dat inbreken tegenwoordig maak ik me wel es ongerust, ze kommen soms aorig nauw an vlak in de buurt* (Sz), *Die onweersslag was nauw an* (Nt, Nw), (van een sterfgeval:) *Et was nauw an uit de naaste familie* (Nw) 4. (van personen) stipt, zeer zuiver, nauwkeurig *Die kerel het een nauw geweten; aers hej' een roem geweten* (Bdie, Dhau, El, Np, Op), vgl. ook *Etzol goed wezen dat iederiene zoe'n nauw geweten hadde as oolde D., die leug nooit en gieniene kwam een cent bij heur tekot* (Op), *Hij had niet zoe'n nauw geweten, hij beduvelde de meensen nog wel es* (Pe-Dbl), *nauw van geweten* (Ste), *Et kwam him nogal nauw, mit dat ofmeten van die grond* (Obk), (onpers.) *Et zuukt nauw bij N. N. is nogal precies* (Spa), *Et komt 'm nauw id.* (El), *Et stikt nauw* het komt nogal precies (Ow), *et nogal nauw nemen* heel serieus zijn, stipt, sekuur zijn (Spa), zo ook *Et stikt him nauw* hij is heel stipt, precies (Bu, Diz, El, Ma, Nbk, b), waartegenover *Et stikt 'm niet zo nauw* (Bdie, Dho, Ow, Ste), *et niet zo nauw nemen*, zo ook *Hij keek niet zo nauw* (Bdie) en *Ie moe'n niet zo nauw kieken* (Np), *Ie moe'n 't je mar niet te nauw nemen* het niet al te serieus opvatten, je het niet aantrekken (Np), zo ook *Ie moe'n 't je niet zo nauw nemen wat een aander altied zegt* (Pe-Dbl, Dfo) en *Jow moe'n zien woorden mar niet te nauw nemen, hij zegt et vaeke uut de gek* (Op), *nauw te hikken wezen* gauw op zijn teentjes getrapt zijn, snel boos zijn (verspr., b): *Die vent is nauw te hikken, heur!* (Wol), ook: *Die is nauw te hikker* id. (El) en *Die is nauw te rissen* (Spa) *

nauweliks - nee

(schertsend over de seksuele gevoelens i.v.m. de veronderstelde nauwe schede:) *Wat nauwer om de spille/Wat meer wille (Ol-Nl), Nauw is niet wied mar lekker op zien tied (Nbk)*

nauweliks (Np) - nauwelijks: amper *Ik hadde nauweliks genoeg (Np), Et was mar nauweliks vertrouwd (Np)*

nauwgehikt (Obk) bn.; -er [nɔmɔgə'hukt] 1. lichtgeraakt *Ie moe'n oppassen waj' zeggen, want die is zo nauwgehikt (Obk) navel z. naevel*

navelband z. *naevelbaand*

navelbreuk z. *naevelbreuk*

navelstreng z. *naevelstring*

navelstring z. *naevelstring*

Nazareth z. *Nazereth*

Nazereth (Bdie, Ow) Ook *Nazareth* (Ma, Np, Pe-Dbl) ['na:zəret/...səret] - Nazareth, vooral in op *Nazereth wonen* eenzaam wonen, ver buiten de bekende, vertrouwde, geciviliseerde wereld: *Hi'j woonde daar op Nazereth (Bdie)*

nazi ['na:zi, ...(t)si] - nazi; ook in samenstellingen van het type *nazi-leider, nazi-beweging, nazi-jaeger*, ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

nazi-diktatuur (b) de ['n...] 1. diktatuur van de nazi's *De tied van nazi-diktatuur/Die bin wij haost vergeten (b)*

nazidom de ['nazidom] 1. de heersende macht van de nazi's *D'r weren mar een stokmennig meensken die nog in Hitler en zien nazidom geleufden (vo)*

Ne - afkorting van *Neon*

Neanderthaler (spor.) [nu:'jandɾta:lɾ] - Neanderthaler

Ned. Herv. - *Nederlaans Hervormd*

Nederduits [nu:dɾ'dyts] - Nederduits (gesproken in Noord-Duitsland)

nederig (spor.) bn., bw.; -er; -st ['nu:dɾɔx] - nederig: ootmoedig, bescheiden, niet hoogmoedig *Hi'j gedreug him nogal nederig (Nbk), (...) dat wij bescheiden en nederig van hatte blieven (b)*

nederklits z. *nederklitse*

nederklitse (Np, Wol) Ook *nederklits* (Nbk, Np, Nt, Obk) de ['nu:dɾklits(ə)] 1. moeilijke situatie, versukkeling, kommervolle omstandigheden *'t Is zeker de tied van 't jaor daj' zo in de nederklitse zitten (Np), in de nederklits raeken (Nt), Hi'j zit in de nederklitse, we moe'n 'm een betien*

opmonteren (Wol), Deur de minne tied zitten die aorig in de nederklits in de armoe, aan lagerwal (Obk)

Nederlaand Ook *Nederland* (WH) et; ...lanen ['nu:dɾlā:nt/...lant] - Nederland et *Keuninkriek van de Nederlanen (l), de Verienigde Nederlanen (l)*

Nederlaander ['nu:dɾlā:ndɾ] - Nederlander
Nederlaanderschap Voor -schap z. -schap - Nederlanderschap

Nederlaans I Ook *Nederlands* (WH) et ['nu:dɾlā:s] 1. Nederlands, de Nederlandse taal *uut et Nederlaans ommezetten* uit het Nederlands vertalen, *in et Nederlaans 2.* les, onderwijs in Nederlands *Et dadde ure hebben we Nederlaans (Nbk)*

Nederlaans II bn. - Nederlands *Et zal oons Nederlaanse volk naor 'k hope nog wel heugen (...)* (b), *een Nederlaans woordenboek, de Nederlaanse letterkunde*
Nederlaans-Indië - Nederlands-Indië
Nederlaans-Indisch - Nederlands-Indisch
Nederlaanstaelig [...'te:lɔx] - Nederlands-talig

Nederland z. *Nederlaand*

Nederlands z. *Nederlaans* I, II

nederlaoge (l, vo) - nederlaag: het overwonnen worden *De Duitsers hadden Moskou en Leningrad nooit kriegen kund en bi'j Stalingrad leden ze een grote nederlaoge (vo), een zwaore nederlaoge (l), een nederlaoge toebrenge (l)*

Nedersaksisch I (spor.) et [nu:dɾ'saksis] 1. Nedersaksisch, verzamelnaam voor het Drents, Gronings, Achterhoeks en Oost-Veluws, Overijssels, Stellingwerfs en West-Nederduits

Nedersaksisch II (spor.) bn. 1. Nedersaksisch, ook: m.b.t. tot de regio waar men *Nedersaksisch* spreekt *de Nedersaksische gebieden in Nederlaand, Stellingwarf is een kleine, Nedersaksische regio (l)*

Nedersticht (l) - Nedersticht

nederzetting (spor.) ['nu:dɾsetɪŋ] - nederzetting: vestiging

nee I et [nu:] 1. nee *Ie kun mar uutkiezen, want d'r is gien nee te koop* je kunt hier werkelijk alles kopen (Obk), *Zol U. de vaort haost weer daelekommen mit et potschip? Aj' verlet hebben van een peer schaopmelkerspotties, U. het gien nee te koop! (Ow), Jim kun et licht perberen, nee hebben jim en ja kun jim kriegen* je kunt

het altijd vragen, proberen, wie weet mag het, lukt het (Nbk, Op), *Zien nee is nee* hij komt er niet op terug als hij eenmaal nee heeft gezegd (Dhau, Ma), ...*en mien ja is ja* (Bdie), *Zien ja was ja, en zien nee bleef nee* (Op)

nee II tw. [nɪ:] 1. nee: ontkenkende reactie, ook herhaald gezegd (z. ook *neu*) *Nee, ik snappe d'r zels ok gien riegel van* (ba), *Gaoj' mit?* [met als antwoord:] *Nee, ik heb gien tied* (Nbk), *Nee nee (nee), dat he'k now al zo vaeke zegd, ik heb et te drok* (Nbk), *Nee, nee en nog es nee, ik gao niet mit* (Nbk), *Oe nee!* o nee (Nbk), *Own nee?* o nee? (Nbk), *Och nee, Ae nee, je!* ach nee, joh!, *Wel nee!*, *Nee toch!*, *Now nee, dat now ok weer niet* (Nbk), *nee knikken, ...schudden, ...zeggen, Hij schudde van nee, ...zee van nee, Daor zeg ik gien nee tegen* (Nbk), ...*op* (Nbk), *nooit (gien) nee zeggen, Zeg dan es nee!* dan is het moeilijk om nee te zeggen (Nbk, b), *(nooit) gien nee zeggen kunnen, Een meenske moet soms ok es nee zeggen kunnen* (Obk), *nee verkopen, in tied van ja en nee* in een mum van tijd (s), *Nee is nee en gien ja* ik kom niet terug op m'n negatieve beslissing, je moet niet proberen me nog van gedachten te doen veranderen (Ow) 2. gezegd om te herstellen of ontkennen wat men zei: *Hij komt maendag!* *Nee, deensdag!* (Nbk), *Een plaetselike tillevisiezender, nee, die zal hier wel nooit kommen* (Nbk) * (schertsend:) *Nee, lik me de boeksnee* (Nw)

neef z. *neve*

neef- en nichtskiender (Bdie, Op) Ook **neven- en nichtenkiender** (Db), z. ook **nichtskiend** mv. [nɪ:we'nixtskindɾ/...vẽ.../nɪ:bme'nixtskindɾ] 1. kinderen van neven en nichten *Aj' in de familie ok nog omgang hebben zullen mit de neven- en nichtenkiender, kuj' wel ankommen* (Db) **neep** (Bdie, Db, Nw, Op, Pe-Dbl) de; nepen; nepien ['nɪ:p] 1. neep: plooi in een plooiuits *Et mussesstieven kwam nogal krek, want bi'j een nepiesmusse mos iedere neep percies geliek an de aanderen wezen* (Op), *'t Kwam vroeger nogal krek om de nepies in de mussen te doen* (Db), *Die nepen van de musse waeren niet mooi in streken* (Pe-Dbl)

neepoor (Ste) de; neeporen; -tien ['nɪ:p...]

1. zuinigerd

neer (OS, Bu, Dho, Np, p, b: lm; Ol-Nl: bet. 3) Ook **naer** (ZW, Dho, Diz, Np, Nt, Nw, Ol-Nl, Op, Wol), **naar** (Bu, Dhau, Ld, Nbk, Spa, Sz, Nbk) bn.; -der, -st [nɪ:ər/nɛ:ər/nɑ:r] 1. bezorgd, zenuwachtig, zich druk makend om iets, boos, ontdaan *Daor maeken we oons niet (zo) neer omme* (Bu, Ow, Spa, Nbk), *Ie kun je niet neer maeken om een aander zien mujlikheden* (Obk), *Daor he'k me toch zo neer omme maekt* (Bu, Dho, Nw, Db), ...*over maekt* (Ma, Bu), *Maak je niet zo naar jong, ie kun je leven d'r wel deur bekotten* (Ste, Spa), *Al vaalt de wereld, ok dan maekt hi'j 'm d'r niet naer over* (Sz), *Ik schrok me naar, hi'j kwam inienen om de hoeke van 't huus gieselen op de fiets* (Nbk, Sz) 2. akelig, onaangenaam, in een beroerde situatie *De joden die overbleven binnen, bin d'r neer an toe* (b), *een neer meenske* (Dho, Bu), *een neer wief* (Dho), *een neer ventien* (Diz, El, Spa, Ow), *een naere geschiedenis* (Np), *Et giet d'r neer om weg* (Ow) 3. (van het weer) drukkend, ook wel: zeer warm, onaangenaam, beroerd (Bu, Nbk, Np, Ol-Nl, b: lm) *'t Is neer weer* (Bu, Nbk) 4. (van personen) zich niet lekker voelend, onpasselijk, vooral als gevolg van het warme, drukkende weer (Db, Diz, Nbk) *Ik vuul mi'j zo neer, deur et waarme weer* (Db), *Ik bin zo neer* (Nbk), *Wat bin 'k neer* (Nbk), *Ik vuul me zo naer vandaege* (Diz), *Ik heb me naar zocht* (Nbk), *Ie zollen je naar lachen* je zou er heel erg om lachen (Nbk)

neer- (Mun, Nt, echter vooral Dla, Sb, Spa, Sz) - neer-: eerste lid in bep. samengestelde werkwoorden zoals **neergooien** en **neerdalen** en in verb. als **op-en-neerlopen**, waar het overige Stellingwerfs als eerste lid **daele-** en/of **henne-** kent; niet alle samenstellingen en verb. met **neer-** zijn ten behoeve van dit woordenboek afgevraagd en dus opgenomen. Voor (mogelijke) samenstellingen en verb. met **neer** z. onder **daele** en **henne** en z. evt. ook bij de samenstellingen met **daele** en **henne** **neergooien** z. **daelegooien** **neerhangen** z. **daelehangen** **neerkieken** z. **daelekieken** **neerkommen** z. **daelekommen** **neerkwakken** z. **hennekwakken**

neerlandikus - negen

neerlandikus - neerlandicus

neerlandist (l) - neerlandist, neerlandicus

neerlandistiek - neerlandistiek

neerlaoge (Obk) de ['nɪ:ərlɔ:gə] 1. slechte financiële situatie, armoede *Dat was vroeger een groot man, mar deur vremd geld is hi'j aorig in de neerlaoge kommen* (Obk), *Deur de minne tied zitten die aorig in de neerlaoge* (Obk)

neerleggen z. *daeleleggen*

neerslachtig - neerslachtig *N. is de leste tied zo neerslachtig* (Op)

neerslachtighied Voor -heid z. -hied [...'slaxtəxhit] 1. neerslachtigheid *Et is ien en al neerslachtighied mit die man* (Nbk)

neerze (Obk, b: lm) de; -n; neersien ['nɪ:zə] 1. aars: achterwerk, aarsopening, endeldarm *De neerze kan deur et zwieten soms smatterig wezen* (Obk), *Lik mi'j de neerze kom maar binnen* (Obk), (gezegd van een eigenwijze vrouw:) *Hempien reur mien neersien niet* (Obk)

neerzetten z. *daelezetten*

neerzig (Spa) bn.; -er, -st ['nɪ:ərsəx] 1. (van het weer) enigszins zwoel, drukkend *Wat is et neerzig weer!* (Spa)

nees z. *ni'jsend*

neet z. *niete*

neetoor z. *nietoor*

neffen (verspr., b: ln) Ook *neffens* (Bdie, Nt, Sz, bet. 2: Ld) vz. ['nefn(s), ...fn(s) (n ook wel labiodentaal)] 1. naast, nevens *Die boer ligt mit laand neffen mi'j* (Op), *Hi'j woont neffen de schoele* (El, Np), *Hi'j was neffen de auto en doe vul hi'j* (El), *Et hokke staot d'r neffen* (Bu, Op), *Et laand ligt d'r vlak neffen* (Ow), *...neffen dat van oons* (Dhau, Obk), *Even neffen de weg is et fietspad* (Obk), *Neffen mi'j woont een vrijgezel* (Db), *Ik wust et niet, mar ik zat neffens de vrouw van de burgemeester* (Sz), *Zet de stoel mar neffens de taofel* (Nt) 2. volgend op (Bdie) *Ie bin neffens mi'j* na mij (Bdie) 3. z. *neffens*

neffens Ook *neffen* (bet. 1, 2: Db, El, Nbk, Np, Obk, Op, Ste) vz. 1. in aanmerking genomen, in verb. met *dat* (Db, Ma, Nbk, Obk) *Neffen dat ze zoe'n zwaore zille het, hooft ze heur knap* (Db), *Neffens dat hi'j ziek west hadde, zag hi'j d'r nog goed uut* (Ma), *Neffens dat hi'j zo lange niet naor schoele west is, kan hi'j aorig goed mitkommen* (Obk) 2. vergeleken met (El,

Nbk, Np) *Hi'j is aorig weer bi'jkommen neffen veurige weke* (El), *Neffen een hoop leven we toch slimme sober in vergelijking met velen* (Np), *Hi'j is neffens lessend aorig bi'jkommen* (Np), *Aj' neffen(s) die kieken, dan (...)* als je met hem vergelijkt (Nbk), *Now, neffen die vent heb ik mien pat wel daon* (Nbk) 3. volgens, naar *Neffens dat hi'j zels verteld hebben moet (...)* (bl), *iene behandelnen neffens zien daoden* (Dfo, Obk), *As alles neffens de letter gaot, is et niet best* (Sz), *alles neffens et boekien* (v), *neffens mi'j* volgens mij, naar mijn mening 4. z. *neffen*

nefien et; nefies ['nɪ:fin] 1. kleine neef, z. ook *neve* 2. steekmug (ook *neve*, z. aldaar) *Nefies kommen niet op gaogel of* (Ste), *D'r het me een nefien beten* (Nbk), *...steuken* (Diz), *'k Bin deur een nefien steuken* (Spa), *Die verrekte nefies altied...* (Spa)

nefiesbeet (Np, Nt, Obk, Op, Ow, Ste) Ook *nefiesbiet* (Sz) de; ...beten ['nɪ:fizbu:t /...bit] 1. steek van een *nefien*, de gewone steekmug *Een nefiesbeet kuj' lillike jokbulten van kriegen* (Ow), *...moej' wat eek op doen* (Np), *...is zo weer over, deur mit een blattien hondsdrif in te wrieven* (Obk)

nefiesbiet z. *nefiesbeet*

nefiesbult z. *nefiesbulte*

nefiesbulte (Dho, Nt, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Ste) Ook *nefiesbult* (Dhau, Np, Obk) -muggebult *De nefiesbult zakt gauw weer of, aj' de beet mit een blattien hondsdrif inwreven hebben* (Obk)

negatief I Ook *negatief* (spor.) et; negatieven; -ien [nɪ:ga'tif/nɪ:ga'tif] 1. negatief (van een foto, film)

negatief II Ook *negatief* (spor.) bn., bw.; negatiever, negatiefst 1. in een *negatieve zin* (l), *een negatieve uitslag* (l), *een negatief antwoord* (l), *negatieve wardering, negatieve elektriciteit* e.d. 2. afkeurend in waardering *Hi'j is altied zo negatief* (Nbk), *Negatiever kan 't ok haost niet, now?* (Nbk), *Hi'j het d'r vusen te vaeke een negatief beeld over ophongen* (l)

negen I de; -s; -tien 1. naam van het teken dat het cijfer 9 voorstelt *de Romeinse negen* (l), *de Arabische negen* (l), (als waarderingscijfer:) *Ze had allemaol negens op heur rappot* (Nbk) 2.

speelkaart met negen eenheden *klaover negen, de negen van schoppen*; ook (bij het kaarten): worp van negen punten 3. persoon of zaak die negende is in een rangorde (gezegd van een stiekemerd:) *Daor komt nummer negen ok weer an* (Ow), zo ook *Et is een stiekeme nummer negen* (Db)

negen II hoofdtelw. ['nɪ:ɡɛ] 1. negen *Ik kon nog krek negen vienen* (Nbk), *Alle negen hak vunnen* (Nbk)

negendaegs ['n...dɛ:s] - negendaags *een negendaegse reize*

negende Ook **niggende** (Nbk) ['nɪ:ɡɛdɔ/ 'nɪɡɛdɔ] - negende *Bi'j longontsteking wodde vroeger zegd: as de negende dag de koorts zakt, dan is et geveer over* (Dfo)

negenduzend [aks. wisselt] - negenduizend

negenendattig Ook **niengendattig** (Nbk), **ningendattig** (Nbk) [nɪ:ɡɛ ɔndatɔx/nɪɣ ɔn.../nɪɣ...; aks. wisselt] - negenendertig

negenentwintig Ook **niengentwintig** (Nbk), **ningentwintig** (Nbk) [nɪ:ɡɛ ɔn twɪntɔx/nɪɣ ɔn.../nɪɣ...; aks. wisselt] - negenentwintig

negenhonderd [aks. wisselt] - negenhonderd

negenoge de; -n ['nɪ:ɡɛo:gə] 1. negenoog: bep. grote steenpuist *Hij het een negenoge in de nekke* (Ol-Nl), *Een negenoge is niet zo noffelik, die kan je lange plaogen veurdat hij' riepe is* (Obk), (als benaming van de desbetreffende ziekte, van het ongemak:) *Negenoge is een bekende zwöllerijje, daor bi'j' goed ziek van; 't is iene, mit 'n stel zwöllen d'r omme toe* (Nbk)

negenogen z. **negenstikken**

negenpuntscirkel (l) - negenpuntscirkel

negenstikken Ook **negenogen** (Bu, Dho, Obk) onbep. w. ['nɪ:ɡɛstɪkɪp/'n...o:ɡɛ] 1. het molenspel spelen (nl. met achttien knopen of schijven anderszins waarbij men op het op bordpapier getekende veld steeds drie knopen op een rechte lijn naast elkaar probeert te krijgen; lukt dat dan heeft men een *pie*, waarna men van de ander een knoop mag nemen, echter niet uit een *pie*) *We gaon even een pottien negenstikken* (Ste), *Ze weren an 't negenstikken* (Ma), *Zullen we een pottien negenstikken?* (Ol-Nl), *Ik was een toekerd in negen-*

stikken (Ld), *Negenstikken deden we op een zels van bodpepier maekt spel mit knopen, negen zwalten en negen witten* (Obk)

negenstikkersspul (Dfo) et ['n...stɪkɪspʌl] 1. het spel *negenstikken*, z. aldaar

negental - negental

negentien (l) Ook **ningtien** (Bdie, Bu, Dfo, Dho, Ma, Nbk, Np, Ow, Spa, Ste), **niengtien** (Nbk), **niggentien** (Nbk, Obk) ['nɪ:ɡɛtin/'nɪɣtin/'nɪɣtin/'nɪɡɛtin] - negentien

negentig (l, Nbk) Ook **ningtig** (Bdie, Bu, Dfo, Dho, El, Ma, Nbk, Np, Ow, Spa, Ste, n), **niggentig** (Nbk, Obk, Ow, n), **niengtig** (Nbk, n), ['nɪ:ɡɛtɔx/'nɪɣ.../'nɪɡɛtɔx/'nɪɣtɔx] - negentig

negensurebroggien (Obk) et [...'y:...] 1. tweede ontbijt, vgl. *Et twiede broodeten op 'e boerderij nuunden wij et negensurebroggien* (Obk)

negenvoold (l, spor.) et ['nɪ:ɡɛv...] - negenvoud *in negenvoold* negenvoudig (Nbk)

negenwekers (Np) mv. ['n...] 1. bep. soort aardappelen *Omke K. verbouwde vroeger negenwekers* (Np)

neger de; -s; -tien ['nɪ:ɡɛ] 1. neger, ook: afstammeling van een neger slaaf in Amerika *een witte neger albino* (l), (gezegd bijv. van een schoorsteenveger:) *Hij is zo zwat as een neger* (Db, Dfo, Dho, Ld, Ma, Np, Nw, Ow), *d'r uut zien as een neger* zeer zwart, smerig, bevuild (Nt)

2. in *Dat is een echte neger* iemand die voortdurend anderen pest, koeioneert (Np)

negerbevolking (l) - negerbevolking

negeren I (Dfo, Dho, Diz, Ma, Nbk, Np, Nt, Op, Ow, Spa, Ste) zw. ww.; overg.; negerde, het negerd ['nɪ:ɡɛn] 1. pesten, sarren, koeioneren *Ze negerden him, ...mekeer* (Ma), *Wat het die man oons negerd!* (Dho, Dfo), *Ze negeren et volk* (Np)

negeren II [nə'ɡɪ:ɔɾn] - negeren (van iemand of iets) *Ze negeerden him* (Nbk), *Zie moe'n daor lang op wachten veurdat ze mi'j daor weer zien, want ik gao ze straal negeren* (Sz)

Negerengels (l) - Negerengels

negergezicht (l) - negergezicht

negerhandel - negerhandel

negerhaor (spor.) - negerhaar

Negerhollaans - nekke

Negerhollaans (l) - Negerhollands
negeri'je de; -n [nɛ:gr'...; z. -i'je] 1. negorij, afgelegen, nauwelijks tot de beschaving te rekenen gebied *Et was daor altied vechten in die negeri'je* (Ld), *'t Is daor een negeri'je* (Dho, Ste, Nbk), *Dat plak is een aorige negeri'je* is nogal een negorij (Ma, Op, Np), *Die woont op een negeri'je* (Ow), *Die zitten daor wel in zo'n negeri'je* (Spa), *In wat veur negeri'je kommen we now toch* (Wol), *Hi'j woont achter in de negeri'je* (Bdie) 2. rommelige huishouding, wanordelijke toestand (verspr.) *Et is daor een grote negeri'je* (Bdie, Db, Np, Ste, Nw), *Et was daor een negeri'je in huus* (Ol-Nl), *Et is me daor een negeri'je* (Dho, El, Dhau), *Wat is et bi'j die boer een negeri'je op et hiem, et ligt propvolk mit van alles en nog wat* (Op) 3. gesar, gekoecioneer (Np) *Et is daor een negeri'je pesterij* (Np)
negerjonge - negerjongen
negerkunst (l) - negerkunst
negerkiend - negerkind
negerleider - negerleider
negerlied - negerlied
negerliteratuur (l) - negerliteratuur
negermaegien - negermeisje
negermeziek (spor.) - negermuziek
negerpiele (Nt) de; -n; -gien ['n...pila] 1. lisdodde
negerslaaf - negerslaaf
negerstam(me) (l) - negerstam
negervolk - negervolk
negervraagstok (l) - negervraagstuk
negerzanger - negerzanger
negerzoen ['n...sun] - negerzoen
negatief z. *negatief* I, II
negge (Dho, Np, Obk, Pe-Dbl) de ['negə] 1. zelfkant *De negge van de jurk is inscheurd* (Np), *Daor zit een grote negge an* (Dho)
negosie [nə'go:əsi] - negotie: kleine koopwaar waarmee men vent *Bakkiesmannen hadden een bak mit negosie: mit elastiek, droknopen, klossies gaoren* (Nw), *D'r was iene mit negosie an de deure* (Nbk), *Hi'j gong mit negosie bi'j de huzen langes* (Nbk), *centerse negosie* koopwaar die erg weinig koste (Nbk, Np) * *Geld is de ziel van de negosie* d.i. waar het om draait bij de handel (Bu)
negosiekerel (Spa) de; -s; -tien [nə'y...] 1.

hetz. als *negosieman*, z. aldaar *De negosiekerel komt d'r an* (Spa)
negosieman (Obk) de; -nen, -lu(den) [nə'go:əsi] 1. venter die langs de huizen gaat (om kleine waren te verkopen) *Vroeger kwam d'r nogal gauw es een negosieman an de deure* (Obk)
Neh. - Nehemia (bijbelboek)
neigen (verspr.) ['ne:jgɪ] - neigen: geneigd zijn tot, om *Ik neig d'r toe om et toch mar te doen* (Nbk), *Daor neigt me de kop nog wel nao dat zou ik nog wel willen* (Sz), *Een boel meensken neigen nog weer naor de oolde tiden van vroeger* hebben een hang naar (Op), *Hi'j is veur de iene pertij, mar neigt naor de aandere pertij* (Db), *Ik heb d'r wel wat neigen naor* denk wel in die richting, zou het misschien, eigenlijk wel willen (Ow)
neiging (verspr.) de; -s, -en ['nejɪŋ] - neiging, aandrift *Ik daenk toch dat hi'j de neiging het dan weer te gruuien* (Nbk), *Die het de neiging om dat te doen* (Nw), *Hi'j vertoont neigings om et toch weer te doen* (Nbk), *neiging hebben naor een stok laand dat te koop is* (Ow)
nek-an-nekrees (Db, Spa) - nek-aan-nekrace
nekhaor Ook **nekkehaor** (Bdie, Dfo, Ow, Ste) de, et (dan als verz.) ['nek(ə)...] 1. nekhaar *De scheerbaos moet et nekkehaor d'r even uut scheren* (Nbk, Ow), *et nekhaor ofknippen* (Ow), *Knip mi'j de nekhaoren even uut* (Ste), *iene bi'j et nekhaor pakken* (Bu), *Et is zo koold, de nekhaoren gaon mi'j in de hoogte staon* (Bu), *As hi'j kwaod is, staon zien nekhaoren steil overaende* (Sz, Db); ook gezegd bij grote schrik (Obk), *Hi'j is zo kwaod, dat de nekhaoren staon 'm recht overaende* hij is razend (Nt, Sz, Wol, Ow), *De hond het et nekhaor aorig steil staon* (Spa), *Die hond is zo lelk, hi'j het zien nekhaoren overaende staon* (Obk)
nekhooft (Nw, Ste) et ['n...] 1. paal die stalpalen verbindt ter hoogte van de nek van koe, kalf of pink en die verhindert dat het dier naar voren schiet *Et nekhooft zit boven de koenen, veuran in de oolderwetse stal* (Ste)
nekke de; -n; nekken ['nekə] 1. nek (bij mens en dier) *Ze gooiden me een dikke snijballe in de nekke* (b, Nbk), *Hi'j kreeg...*

(b, Nbk), *Veur daj't weten hej' een dikke snijballe in de nekke* (b, Nbk), *et haor in de nekke*, *Ze klopte 'm op 'e nekke* nl. hier: de nek van een koe (ba), *nekke an nekke* (spor.), *Peerden kun mekere soms aorig in de nekke bieten, ze bin mekeer an 't jokken mit de bek* (Obk), (...) *as hi'j* [nl. die jongen] *de kop in de nekke legde, net as de groten* nl. z'n hoofd achterover hield bij het drinken van jenever, na het dorsen van boekweit (k: Ste), *Die het altied de kop in de nekke heeft het hoofd achterover*, d.i. doet verwaand (Nbk, Ow), *et in de nekke hebben* pijn in de nek hebben, last van een stijve nek hebben (alg.): *Bij koold weer he'k et gauw weer in de nekke* (Db), *een zere nekke hebben* (Dhau), *Ik heb een stieve nekke kregen van et schieve kieken* (Ma, Wol, Db), *Die man het een dunne nekke* (Nt), *Hi'j het (nogal) een dikke nekke*, ook fig.: hij kan veel verdragen, het deert hem niet zo snel (Bdie, El, Pe-Dbl), ook: hij heeft nogal veel invloed, hij heeft veel in te brengen (Wol), *over de nekke gaon* een grondige afkeer van iets hebben (Wol), *iene et vel over de nekke haelen* iemand wel heel erg veel voor iets laten betalen (Bdie), *Hi'j het een poede op 'e nekke* een puist (Nw), ...*in de nekke zitten* (Nbk), *iene op 'e nekke zitten* steeds achter iemand aan zitten die nog iets moet doen, moet afmaken (Bu), ook: iemand plagen (Op), *een zak mael op 'e nekke doen* (Ste), ...*nemen* (Sz, Dhau), ...*hebben* d.i. op het bovenste deel van de rug, de schouders (Spa, Nbk), zo ook *Die man is zo stark, dat hi'j gooit zo een zak mael op 'e nekke* (Np, Op), en *een kiend op 'e nekke hebben* (Bu, El, Ma, Ste, Nbk), ...*dregen* (Ol-Nl, Ow), ...*nemen* (Obk), ...*zetten* (Ma), *Hi'j het et kiend op 'e nekke zitten* (Diz), waarbij *Ze wo'n aorig zwaor op 'e nekke, as de kiender groter wodden* (Dhau), *et jok op 'e nekke* (Ste), *Hi'j het hiel wat op 'e nekke* heeft heel veel te doen, is voor heel wat dingen verantwoordelijk, heeft veel op zich genomen (Bdie, El, Nw, Pe-Dbl), *Dat neem ie toch even op 'e nekke* ook fig.: dat doe jij toch even (Bu, Ste, Nw), *iene even in de nekke pakken* in de nek grijpen (Nw), *Hi'j zit tot de nekke (toe) in de schuld(en)* heeft zeer grote schulden (Dfo, Nw), ...*tot de nekke*

d'r in id. (Nw), ...*d'r an de nekke toe in id.* (El, Np, Ma), ...*tot de nekke toe...* id. (Np, Nbk), evt. ook lett., bijv. van een paard dat in de gierput is geraakt (Ma, Nbk), vgl. ook *Hi'j zat tot de nekke toe in de modder* (Nbk), (vroeger schertsend-bedreigend gezegd:) *Za'k je in de nekke miegen?* (Np), *Veur zien eigen baos wil dat peerd him wel haost dootrekken, mar zo gauw hi'j vernemt dat een vremen iene et leide in hanen het, legt hi'j de oren in de nekke en wil gien string rechtrokken of slat mit de achterbienen alles kot en klein* (Ow), *iene d'r op 'e nekke in gooien* d.i. bijv. in het water (Nbk, Np), *op 'e dubbele nekke valen*: zeer ongelukkig op de nek terecht komen bij het vallen (Bu, Dhau, El, Ma, Obk, Spa, Ow): *Aj' op 'e dubbele nekke valen, kuj' wel stikken* (Ma), *Et peerd vul op 'e dubbele nekke en bezerde him zo, dat hi'j ofmaekt wodden mos* (Obk), *As een beest verkeerd daelekomt en et komt op 'e dubbele nekke, dan brekt et de nekke en gaot dood* (Bu), *op 'e dubbele nekke terechtkommen* (Dfo), zo ook *Mit et springen op et concours kwam et peerd op 'e dubbele nekke telane* (Nt, Ste, Sz, Wol, b, Obk) en *Hi'j komt op 'e dubbele nekke!* (Bu), *Hi'j raekte op 'e dubbele nekke de deure uut* op buitengewoon onplezierige wijze (Nw), *iene op 'e nekke springen* lett.: bovenop iemand springen om hem te grijpen, maar vooral fig.: iemand nadrukkelijk aanklampen over iets (Nbk, Np, Ow): *Doe de wethoolder dat besleuten hadde, sprongen de lelke boeren him mitien op 'e nekke* (Nbk), *Hi'j het 'm (hiel) wat op 'e nekke haeld* hij heel wat op z'n hals gehaald (aan werk, activiteiten, problemen), vooral: daar krijgt hij nog veel, zwaar werk mee (Bdie, Op, Ste, Nbk), vandaar *Hi'j kreeg zoveule op zien nekke, dat hi'j dagen genoeg had* (Sz), *Die het de kop ok aorig in de nekke* houdt z'n hoofd op eigenwijze manier fier, achterover, vooral: hij heeft verbeelding, is een snoever (Obk, Nbk), zo ook *Die het et heufd...* id. (Dho, Nbk, Ld), *Hi'j het de nekke aorig hoge* (Bdie, Db, Op, Ow, Sz) en *mit de kop in de nekke lopen* (Diz), *Ik zal je nog een keer wat op je nekke geven daj' niet weten waor aj' lopen* hardhandig aanpakken, slaag geven (Op, Sz), *iene mit*

nekkehaor - nekkevel

de nekke ankieken: Ze keken mekere mit de nekke an; ze weren onienig en lelk op mekere (Obk), *Ze dri'jden de kiepen de nekke omme* (Pe-DbI), ook fig.: *de kleine boerties de nekke ommedri'jen* d.i. bijv. door te stringente regels, door vergaande verkaveling (Nbk, Spa, Np), (als uiting van boosheid:) *Ie zollen 'm de nekke ommedri'jen* (Dfo, Spa, Nbk), *Wat een bende hier over de vloer, ie zollen je de nekke (d'r over) breken* (Nbk), *Die jonge kan de nekke nog wel breken, hi'j klimt in de hoogste bomen en kan d'r nog wel es een keer uut valen* (Obk), *Breek je nekke mar niet!* wees maar voorzichtig, val maar niet (zodat je je nek zou kunnen breken) (Nw), *Dat zal 'm de nekke breken* de genadeslag voor hem zijn, bijv. in financieel, bedrijfsmatig opzicht (Op, El), zo ook *Dat kan 'm de nekke breken* (Op, Spa), *iene de nekke breken* de genadeslag toebrengen, vooral in financieel opzicht (Op), *de nekke breken* het in financieel opzicht niet redden (met name inzake een bedrijf), failliet gaan (El, Np, Op, Bu), zo ook: *Die het de nekke breuken* heeft het niet gered met z'n zaak, bedrijf (Bu), (verwensend, in lett. zin:) *Je zollen 'm de nekke breken* (Diz), zo ook *Ie kun om mi'j de nekke breken!* (Np), *Dat het 'm de nekke kost* dat is de genadeslag voor hem geweest (vooral: in financieel opzicht) (Np, Op), zo ook *Dat brek hum de nekke* (Bdie), *Hi'j het de stroppe om de nekke* zit aan de grond, is failliet (Bu, Dfo, Dhau, El, Ld, Mun, Nbk, Pe-DbI, Nw), ook ruimer: er is voor hem geen ontkomen meer aan (Bdie), hij is getrouwd (Dho, Obk), ook: hij heeft een kind verwekt en moet dus het meisje trouwen (El, Sz), *Ze hebben 'm vrij wat op 'e nekke scheuven* hem veel werk opgedragen, toebedacht (Np), zo ook *Daor schoef ie mi'j ok wat op 'e nekke!* het is nogal wat, wat je me wilt laten doen (Nt), *Daj' mi'j dat now op 'e nekke schoeven vien ik niet zo mooi, want ik hebbe et niet daon* de schuld ervan geven en daarom willen doen uitvoeren (Sz), *iene de nekke toekeren* de rug toedraaien (Op), *iene in de nekke kieken* in de nek zien, afzetten (El), *Ie kun de hiele wereld niet op 'e nekke hebben* je kunt de problemen van anderen niet altijd helpen oplossen, je kunt je niet altijd de ellende

van elders aantrekken (Np), *Ie kun niet alles van een aander op 'e nekke nemen* je kunt niet altijd ook nog eens de problemen, het zware werk van een ander erbij nemen (Obk), *Hi'j ligt uut de nekke te lullen* kletst maar raak (Wol), zo ook *Hi'j lult uut de nekke* (Wol), *De man is et heufd, de vrouw de nekke* de man is de baas, maar hij kan in wezen niets zonder rekening te houden met z'n vrouw (nl.: het hoofd draait immers op de nek) (Bdie, Pe-DbI), *De man is et heufd van de huusholing zo et hiet, mar de vrouw is de nekke en die dri'jt et heufd zo ze et hebben wil* (Op), *de nekke uutstikken* lett.: om wat te kunnen zien (Nbk), verbeelding hebben, eigenwijs doen (Nw, Ste), ook: zich verzetten, zich persoonlijk inspannen voor iemand of voor een bep. zaak met het risico dat men daardoor zelf moeilijkheden krijgt (Nbk, Np, Nw, Ol-Nl), zich inspannen bij iets dat eigenlijk teveel, te zwaar is (Nbk), een groot financieel risico nemen (Ste), vandaar ook *Ze hoeven de nekke niet zo uut te stikken, want et is aarmoede troef* (Obk), *Die klus hangt 'm as een stien om de nekke* is te zwaar en duurt veel te lang voor hem (Ow), zo ook *Et hangt him as een stien om de nekke* (Ow), *Hi'j het een dikke nekke as een bolle* (Ld), *Hi'j het de kop dikker as de nekke* nl.: zo dik is hij (Wol, Bu) 2. achterste stuk van de muts bij bep. klederdracht (Nw, Ste), ook: het deel van de *nekriem* dat de nek bedekt (Np) *Mar kaantwaark hej' an een floddermusse en dan kriej' een pracht nekke* (Nw), *Ie hadden floddermussen mit slichte nekken en mit mooie bogen in de nekke en briede ranen en smalle* (Nw), *D'r zitten ringen an weerskaante van de nekke van de nekriem* (Np) * *Zo et heufd dri'jt, moet de nekke him wenden* (Dfo)

nekkehaor z. *nekhaor*

nekken (verspr.) zw. ww.; overg.; nekte, het nekt ['nekt] 1. doden, nl. de nek omdraaien (Dfo), in *Ie zollen him nekken* (nl. gezegd als men kwaad op iemand is) (Dfo) 2. de genadeslag geven (verspr.) *Dat het 'm nekt* (Np), *Hi'j het me nekt* heeft me in financiële zin ernstig te kort gedaan (Dhau)

nekkeriem z. *nekriem*

nekkevel z. *nekvel*

nekkevere z. *nekvere*

nekkrimp (verspr.) - nekkrimp

nekleer (verspr.) et ['n...] 1. onderdeel van het borsttuig van een paard dat over de nek loopt *As et nekleer kepot gaot hangt de zille veur de knijen en kan et peerd dus niet meer trekken* (Np, Spa), *D'r moet een ni'j nekleer an* [nl. aan de zille] (Nbk), *et nekleer van de zille even opleggen* (Ow), *Et nekleer hooft de zille te plak* (Nbk), *Bij' et spanrieden van peerden hadden de peerden een nekriem of nekleer of stroppen* (Bdie)

neksiene (Db) - nekpijn

nekriem (verspr.) Ook *nekrieme* (Nt, WH), *nekkeriem* (Bdie, Dfo) de; -en ['nek(ə)...] 1. halsriem, vooral van een paard (in het geval van koeien meestal *halsriem* geheten); ook strop van leer om paarden aan het halshout te bevestigen (door de ring daarvan liep de disselboom) *D'r zitten ringen an weerskaante van de nekke van de nekriem* (Np), *De nekriem zat op 'e nekke, bij' de zille van de peerden* (Nbk), *Aj' et peerd veur de mesiene zetten, moej' de nekrieme wel vaastezetten* (Sz)

nekrieme z. *nekriem*

nekrude (Bu, Db, Obk, Ol-Nl, Ow, Spa) de ['nekrydə] 1. bep. vorm van schurft in de nek bij schapen, paarden en koeien; vooral bij hokkelingen (Ol-Nl) (de mens kan dit ook bij het vee oplopen) *Nekrude hej' bij' et vee, ie kun et van et vee kriegen* (Db), *Nekrude zit vake in de maonen* (Spa)

nekschot - nekschot *Veul saboteurs die deur de Duutsers pakt waeren, wodden mit een nekschot ofmaekt* (Op)

nekslag (verspr.) - nekslag (vooral fig.) *iene een nekslag geven* iemand in z'n nek slaan (Db, Dhau), *iene de nekslag geven* (Ow), *de nekslag kriegen* (Np), *Dat het him de nekslag geven* dat heeft hem de das omgedaan, de genadeslag gegeven: in financieel opzicht, maar ook: dat heeft hem gebroken in geestelijk opzicht (Np, Nw), ...*daon* id. (Np)

nekspiere (Nbk, Np) - nekspier

nektar (bs: Nbk, Obk, Op) de ['nektar] 1. nektar: nl. door bijen uit de bloemen gehaald *De hunnig wodt as nektar deur de bi'jen in de raoten stopt en daor dampft et as et waore in tot hunnig* (bs)

nekvel Ook *nekkevel* (Bdie, Bu, Nbk, Nw,

Ste) - nekvel *De katte bij' t nekvel pakken* (Spa), *Pas op of ik krieg je bij' t nekvel* (Nbk)

nekvere (verspr.) Ook *nekkevere* (Bdie, Dfo, Ld) de; -n; ...veertien ['n...] 1. veer uit de nek van een vogel

nekwarvel (Nbk, Np, Nt, Obk) Ook *nekwervel* (Spa) ['nekwarw], ...v|/...er...] - nekwervel

nekwervel z. *nekwarvel*

nekzeerte (Op) - nekpijn

nekzwille (Ld) de; -n; ...gien ['n...] 1. puist, etterige huidontsteking in de nek

nel de, et (El, in verb.: Np, Ste); -len ['nel] 1. nel bij bep. kaartspel *een nel is de negen* (Nbk), *Ik hebbe de boer en de nel* (Bdie), *De nel is op de boer nao de hoogste troef bij schutjassen* (Wol), *Is de nel d'r al uut?* (Nbk, Ma), (gezegd wanneer men van de groep kaarten die troef is, alleen maar de *nel* in handen heeft:) *Ik heb de luie nel* (Np, Ow), ook *Ik heb de nel lui* (Np), *Ik heb 't nel lui* (Np) en *Et nel zat los* (Ste), ook *de kaele nel* (Ow), *de blote nel* (Nbk, Ow) * *Hej' de nel, de boer én 't aos/Dan bij' een hiele baos* (Ow)

nemen st. ww.; overg.; het neumen ['nī:m:] 1. beetpakken, aannemen *Neem die stoel bij' et raem mar* (Nbk, Np), *plaets nemen* (p), *Hi'j nemt de pong en betaelt* (p), *Hi'j nemp et kiend op 'e kni'je* (Ste), *Hi'j nam et [het geweer] in de keuken uut mekeer en pakte et zorgvuldig in* (j), *Doe ze op bedde gongen, nammen ze 't kleine maegien mooi tussen heur in en d'r gebeurde niks* (j), *Hi'j nemt wat hi'j nemen kan* d.i. aan werk, goederen, eten en drinken (Ma), *Hi'j nemt zien pat wel* hij zorgt wel dat hij krijgt wat hij wil hebben (vooral van eten en drinken) (Nbk), (...) *dat de manluden an de kaant zet wodden, omdat de vrouwlu heur 't wark uut de hanen nammen* (b), *in anmarking nemen* (spor.), *in acht nemen*, (*alles*) *deur mekeer neumen* alles afwegend, gemiddeld genomen, welbeschouwd (Bdie, Pe-Dbl, Nbk), *in beslag nemen*, ook fig.: *Een taofeltien, een kassien en et bedde nammen haost alle plak in beslag* (v), *ofscheid nemen*, *een besluit nemen*, *argens (gien) genoeg mit nemen*, *een vrije dag nemen*, *iene d'r tussen nemen*, *iene te vieter nemen* id., *iene gedipt nemen* stevig aanpakken,

neo- - neonletter

vermanend toespreken (b), *As iene jow een pieke zet het, dan neem ie him weer als iemand je te grazen heeft genomen, pak je hem terug* (Nbk), *wat op je nemen* iets op zich nemen: *In 1975 nam ik et op mi'j om mit te doen an 't woordeboek, en now zeg ik da'k bliede bin da'k dat destieds anneumen hebbe* (Ol-Nl), *de muuite nemen* zich moeite getroosten (Nbk), *et woord nemen* (Nbk), *et d'r goed van nemen*, *We nammen eerst et 'voel broekien'*, *waor nogal wat pieskepollen stonnen* begonnen [dat terrein] te bejagen (b) 2. nuttigen, tot zich nemen *Ik neem nooit gien suker* (Nbk), *I'J kun nog wel een koekien nemen* (Db), *Ie kun me van alles anbieten, mar ik neme niks* (Sz), *We nemen d'r nog iene nl. een borrel* (Nbk, Ow), *As ik d'r zin an hadde, nam ik d'r nog een borrel op* (Nbk, Ol-Nl), *Hij zet de pils veur him daele en nemt d'r drekt een slok van* (v) 3. zich bedienen van, gebruik maken van *Aj' heur een ni'je rok maeken willen, kuj' beter een aandere stof nemen* (Nbk), *Ik neem de bienen en ik gao naor heit ik ga ervandoor* (b), *de bus nemen, de taxi nemen, de kotste weg nemen, iene as veurbeeld nemen* tot voorbeeld nemen (Nbk), *Neem N. now, wat het die wel niet veur de goeie zaake daon!* (Nbk), *Dat weren de ofgescheidenen, die nammen nog een zwaarder geloof* (Bu) 4. maken van bep. lichaamsbewegingen: *een sprong nemen* (Nbk, b): *Ik leup naor 't pad en nam een sprong van vieftelwe meter* (b), *een anloop nemen, een hindernis nemen* passeren, ook in *Hij het de bocht hier niet goed neumen* (Nbk), *De hiele bende nam de vlocht ging op de loop* (j) 5. zich verschaffen *Ik hoef vandaege gien soepe te nemen van de melkboer, die he'k nog genug* (Nbk), *les nemen, een foto nemen, Die foto is van de brogge of neumen, een vrouw nemen* (spor.), zo ook 't *Wodde hielemaole mal doe ze zee dat ze ok nog beter iene nemen kon van 't zelde slag* uit dezelfde maatschappelijke laag (j), *De smid nam heur as wief* (bl), *iene in dienst nemen, een arbeider nemen* in dienst nemen, *Ze nemen een meid veur 't wark* (b), *(een) hulpe nemen* (Nbk, j), *een kiend nemen* (spor.) 6. aanvaarden, aannemen *Ie moe'n nemen waj' kriegen kunnen* (Nbk),

Et is beter zien toevlocht tot de Heer te nemen as op meensken te vertrouwen (b), *Neem ie disse rok, of gaoj' d'r weer mit naor de winkel?* (Nbk), *in gebruik nemen, Ie moe'n et/him nemen zoas et/hij is, geven en nemen* zelf nemen maar ook anderen iets gunnen, vooral: niet alleen z'n eigen wensen vervuld willen zien maar ook aan die van anderen tegemoet willen komen, men moet compromissen willen sluiten: *Et leven is eigenlijk geven en nemen* (Ol-Nl), *...of nemen* (Ol-Nl), zo ook *Ie moe'n in 't leven nemen en geven* (Pe-Db), *Dat neem ik niet* (spor.) 7. zo opvatten als wordt aangegeven: *Ie moe'n et je mar veur lief nemen* (Nbk), *iene wat kwaolik nemen, Ie moe'n et nemen zoas et is* (Nbk), *Hij nemt et niet zo nauw, zo ook Ze nemt 't heur niet zo krek en floddert d'r zo tussenuut* (Dfo), *We nemen 't oons niet zo krek* we nemen het niet zo nauw (Diz) 8. verbruiken, nodig zijn voor het gebruik *Die ni'je auto van jim nemt zeker haost gien eulie* (Nbk), *Et nemt daor nogal wat in zoe'n grote huusholing, dan is et weekloon d'r gauw deur* d.i. aan eten, kleding enz. (j, Nbk), *Ni'je eerpels die kun soms zo glaezig wezen, ze nemen niet vule vet* (Obk) 9. in *de Heer het (tot him) neumen* e.d., gezegd/geschreven ter uitdrukking van iemands overlijden 10. in *van schoele nemen* 11. (bij voetbal) haken (spor.) 12. geraken (tot), komen (tot) (ba), in *Dat [hadde] haost een ontiedig aende neumen* (ba)

neo- ['nɛ:jo:, ...joɪ] - neo-, eerste lid in samenstellingen als *neofascisme*, *neoklassiek* e.d.; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgenomen

neofascisme (spor.) - neofascisme

neofascist (spor.) - neofascist

neofascistisch (spor.) - neofascistisch

neoklassiek (spor.) - neoklassiek

Neolithicum (l) - Neolithicum

neologisme (l) - neologisme

neon (spor.) et ['nɛ:jon] - neon

neonazi (spor.) [...'na:...] - neonazi

neonazistisch [...na'sistis] - neonazistisch

neonbak (spor.) - neonbak

neonbuis - neonbuis

neongas (l) - neongas

neonlaampe - neonlamp

neonletter (l) - neonletter

neonlicht - neonlicht

neonreklame (spor.) - neonreclame

nep de [nep] 1. niet echt, bedriegelijk, fictief (van een verhaal, een film, een voorstelling van zaken) *Dat is allemaol nep die verhaelen in de poletiek, ze hebben et al lange aandere bedisseld* (Nbk, Bdie), *Dan het gienene in de gaten dat et nep is* (v) 2. namaak, vooral: niet echt antiek 't *Leken allemaole ooldheden, mar 't was allemaole nep* (Pe-Db) *Die rommel is nep* (Wol), *Et is nep van de laeste jaoren* (Nbk), *Ie kun wel daenken daj' een haal daon hebben en daenken dat 't antiek is, mar 't is nep* (Op, Sz), *Et was klaore nep* namaak (Ma)

nepbom (Ol-Nl) - nepbom

nepbont (Nt) et ['nepbont] 1. bont dat niet echt is, dat eigenlijk namaaksel is *een kraege van nepbont* (Nt)

neperd z. *nieperd*

nepiesmusse (verspr.) ['ni:pismasə] - neepjesmuts, neepjeskap *Nepiesmussen bin witketoenen mussen daor fien geploide raanties op zatten en de nekke ok. De stroken wodden d'r mit wasken ofhaeld en mit dunne stokkies op een rekkien opplooid; die musse wodde veur uutlopen dreugen, dat was as et oorier niet op hoefde* (Dfo), *De nepiesmusse kwam over et oorier, dat veul vrouwluden veural zundags dreugen; daor overhenne kwam dan nog een kippen* (Bdie, Op), *Beppe dreug vroeger altied een witte nepiesmusse* (Ol-Nl, Db), *Et mussestieven kwam nogal krek, want bi'j een nepiesmusse mos iedere neep percies geliek an de aandere wezen* (Op)

nepkoop de ['nep...] 1. koop die nep, namaak betreft *Ze het een bontjas kocht, mar et is een nepkoop wodden nep*: namaak (Dhau)

neppen zw. ww.; overg.; nepte, het nept ['nepm] 1. neppen, ook wel: (iemand) ertussen nemen *IJ hebben et gevuul wel es daj' nept wodden dat ze je teveel laten betalen* (Ow), *Die het mi'j nept* (Ma, Nbk), *Ie laoten je mar niet neppen* (Obk, Dho), *Ie moe'n om 'm daenken, want hi'j nept je zo* (Sz) 2. beentje lichten (Bdie)

nepspul (Obk) et ['nepspul] 1. nagemaakte waar

Neptunus (l) - Neptunus (bep. planeet,

god van de zee)

nergens z. *nargens*

Nergenshuzen z. *Nargenshuzen*

nerig (Bdie, Dfo, Dhau, Dho, Ste, Sz) bn., bw.; -er, -st ['nu:əɾəx] 1. zich onprettig voelend, zich niet goed voelend (Sz) *Ik veul me wat nerig* (Sz) 2. in *nerig weer* zwoel, drukkend (Np, Ste) 3. (van de regen:) in *een nerig regentien* een rustige, gestage regen (Bdie, Dhau, Ste, Sz), *een mooie, nerige regen* (Dfo), *et regent nerig deur gestaag* (b: ln)

nerighied (Obk) Ook *naerigheid* (Diz), voor -heid z. -hied de; ...heden ['nu:əɾəx hit/...] 1. narigheid, ellende *Et overliden van een huusgenoot kan veur een gezin soms hiel wat nerighied mitbrengen* (Obk)

nering de 1. nering, hoofdzakelijk: winkelbedrijf (Np, Spa, Wol) *Wat veur nering hebben jow?* (Spa, Wol), *Die nering staot bi'j de karke* (Np), *de tering naor de nering zetten* (verspr., d) 2. klantenkring, klandizie *In die winkel het nooit veul nering zeten* (Op), *In die zaeke zit goeie nering* (Wol), *...zit wel nering* (Ow), *Hi'j moet een betien om zien nering daenken* (Wol) *Daor is nogal wat nering in 't winkeltien* (El), *D'r zit wel nering in dat zaekien levendigheid qua verkoop* (Obk), *Die zaeke zit een goeie nering in* (Nt), *Hi'j het de nering nog had neudig in zien ni'je kefé* (Db), *As een kefé te lange leegstaon het, dan gaot de nering d'r uut* (Nbk), *De nering is d'r uut* (Dho), *Een koolde smid is een smid zonder nering* (El), *Hi'j hef een beste nering* (Bdie), *...een drokke nering* (verspr., Diz), *Hi'j hadde in een paer jaor een flinke nering opbouwd* (Op), *Een harbarge kan wel een drokke nering wezen, want et gaot vaeke tot aovens laete* (Obk), *Hi'j het de nering overneumen van zien veurganger* (Db)

neringdoende de; -n [...'dū:ndə] - neringdoende 't *Wodt kwaod wark veur de kleine neringdoenden om tegen de supermarken op te boksen* (Db), 't *Bin neringdoenden, die hebben dan een winkeltien* (Nbk)

neringziek (Ol-Nl) bn. ['n...] 1. gevoel van wrevel dat de eigen klant ook wel eens bij een ander koopt

nerts (spor.) de; -en; -ien [ne(r)ts] 1. nerts

nertsefokker - net

nertsefokker (Nbk) de; -s; -tien [nɛ(r)t sɔfɔkɾ] 1. nertsfokker
nertsefokkeri'je (Nbk) [nɛ(r)tɔsɔfɔkɾ'ijə, ...fɔkɔ'r...] - nertsfokkerij
nerve z. *narve*
nesies z. *ni'jsies*
nestel (Bu, Obk, Op, Ow, Sz) Ook *nistel* (Op) de; -s; -tien ['nɛstl/'nɪstl] 1. schoenveter (Sz), ook: het metalen uiteinde ervan (of van ander hard materiaal) (Obk, Op, Sz) *De nestel van de veter is ofbreuken* (Op) 2. trensje aan het eind van een split of insnijding van kleding (met knoopsgatsteken afgewerkt) (Bu) *Een nestel haj' tussen de flappen van et hemd, tegen et uutscheuren* (Bu) 3. zelf gemaakt gaatje met name in een riem (Bu) 4. koord over een uniformjas (Ow)
net I et; -ten; -tien [nɛt] 1. bep. weefsel: net 2. gereedschap waarvan een *net* (bet. 1) onderdeel is of dat uit een net bestaat en waarmee men schept, vangt, beschermt, bijeenhoudt, tegenhoudt: visnet, volleybalnet enz. *Ze had een nettien haokt* (Ma), *netten breien* (spor.), *de netten ophaelen* (spor.), *Aj' mit netten viskten, dan wodde de plompsok bruukt* (Ow), *Aj' 'modderen'* [z. ook aldaar] *dan moej' plompen mit een polse tussen de netten* (Ol-Nl), *De vrouwluden hebben op 't heden de bosschoppen wel in een net* (Obk), *Mit eierkoken brukten wij vroeger een net-tien, daor deej' de eier in, dan koj' ze zo in de ketel koken* (Dfo), *een net vol sinasappels* (Ow), *een nettien veur ketsieballen* (Db), *een net om de kettenkaaste van de fiets* (Sz), *een nettien op 'e hoed voile* (Ste), *Et net van de baggerbeugel is kepot* (Spa, Nt), *een net an een modderbeugel id.* (Pe-Db), *Hij' het de voegels om 't net vliegen laoten* hij kon een flinke prijs krijgen, kon flink geld verdienen, maar heeft het niet verkocht (Ste), *We doen een net mit wiede mazen over de eerbeien* (Pe-Db), *een net over de beiepollen* nl. tegen de vogels (Bu), zo ook *...over de fruitbomen* (Bu), *As een koe kald har, mos et net veur et achtereaende, anders kon de koe et lief ofzetten* d.i. een bep. net gebruikt tegen het uitzakken van de baarmoeder (OS, Dfo), vgl. *Et net kwam veur et zetel* (Dhau), *De koe die moet et net veur hebben* (Ow, Nbk), inzake koeien

ook in de volgende toepassing: *Koenen mit een hiel groot gier kregen daor een net omme, dat op 'e rogge vaastezat; aj' dat niet deden haj' kaans dat ze heur betrapten, dat ze heur utters kepot traptten* (ook wel aangebracht om het bij zichzelf zuigen tegen te gaan of ter versteviging van een grote, zware uier) (Bdie, Dhau, Obk, Ol-Nl, Sz, Bu), *een nettien over et haor haarnetje* (Db), *De vis scheut me deur 't net henne* (Diz), *aachter et net visken, Ik legge mien jasse wel even in et net bagagenet, met name in een trein of bus* (Nbk) 3. omentum, darmscheil, hetz. als *kraanze*, bet. 2, z. aldaar (Dhau, El, Ow, Ste) *De ingewanden zitten in et net* (El, Ow), *Et net is zo dunne, ie kun d'r de vinger zo deur stikken; in et net zatten hier en daor stokkies vet zo groot as aten; wij verwarkten dat wel mit et plokvet* (Ste) 4. netwerk van wegen, kanalen enz., ook: lichtnet, elektriciteitsnet e.d. *Zitten ze nog niet an 't net?* (Nbk) 5. elk van de gezamenlijke zenders van de nationale televisie *Komt dat op et eerste of twiede net?* (Nbk)

net II bn.; -ter, -st [nɛt] 1. keurig, zorgvuldig *Et is daor een net spul in en om huus* (Obk), *'t Was daor een nette boel in huus* (Ma), *Zo net hoeft et ok niet* (Ow) 2. beschaafd, fatsoenlijk *net volk* (Np), *nette meensken* (Nbk) 3. in *in et net schrieven*
net III (alg.; *krek* is soms gewoner) bw. 1. nauwkeurig, precies *Dat bedoel ik now net precies* (Sz), *...now net niet* (Ste), *Die gedreegt 'm net zoas et heurt* (Bdie), *Hij' dee net of hij' 't niet heurde* (j), *Bedoel ie dat?* [met als antwoord:] *Ja, net!* precies (Np), *Zo is 't mar net* (Dho, Ma, Obk, Op, Ow), *Daor drok i'j d'r net op, op die zere stee* (Ow), *Dat dot him net goed dat is net goed voor hem* (gezegd bijv. als iemand betrapt wordt bij het stelen en straf krijgt) (Obk) 2. nog maar pas, zeer kort geleden, zoëven *Et is net gebeurde* (Bdie, Ma, Np, Ow, Ste, Wol), *Hij' was net klaor* (Op, Sz), *Hij' is net op bedde gaon* (Spa), *We bin daor net nog west* (Bu, Dhau, Dho, El) 3. precies op het desbetreffende ogenblik *Wij hebben et over 'm en now komt hij' d'r net an* (Obk) 4. precies van de vereiste grootte, sterkte, op de vereiste tijd enz., maar ook niet meer, amper, ternauwernood *Die jurk*

kon d'r mar net uut nl. nog net geknipt worden uit een bep. hoeveelheid stof (El), *De auto kan net deur de geragedeuren* (Obk), *Kan ik daor deur?* [met als antwoord:] *Ja, et kan mar net* (Bdie, Bu, Wol), *Et past mar net* (Np), *Hi'j is mar net deur 't examen kommen* (Wol), (fig.:) *net mit de hakken over de sloot* het precies gehaald hebbend, maar net geslaagd zijnd (Db, Ow), *Et ies kon nog mar net hopen, doe ze in Ni'jlaemer al een hadriederij'e hullen* (Op), *Hi'j kwam mar net op tied thuus, want doe begon et slim te regenen* (Sz, Obk), *Ik kon mar net de bus haelen* (Dhau, Ma, Diz), *Hi'j kon d'r mar net om henne springen* (Nbk) 5. eender, precies gelijk *Et gaot mi'j net iender* (d), *net liek* (Nbk), *Et is mi'j net geliek, a'k now deur de hond of deur de katte beten wor* om het even (Nw), *Et is mi'j net etzelde* eender, om het even (Bu, Db, Np, Ol-Nl, Sz, Ste), *Et is me net geliek wanneer aj' kommen* id. (Obk) 6. alsof *Wat dot hi'j toch mal, et is net een klein kiend* (Nbk), *Et was net as zol hi'j him pakken* (Nbk) 7. in het geheel (niet), helemaal (niet), in *net niks*: *Dat kan me now net niks schelen* (Ma, Nbk, Wol), *Dat zegt mi'j net niks* (Diz, El, Db), *Dat gaf mi'j now net niks* dat zou me in het geheel niets kunnen schelen (Dhau, Np, Ow, Spa) 8. in *net zo (...)*, *net zok (...)* net zo (...), net zulk (...), nl. in uitroepende zinnen waarin men z'n teleurstelling uitdrukt omdat men iets anders moet gaan doen enz., vgl. *Ik zat net zo lekker even in de zonne, en now moe'k al weer in huus!* (Nbk), *Et was net zok lekker weer (...)* (Nbk)

net. - afkorting van *netaoris*

netabel z. *netaobel*

netaobel (Dfo, Np) Ook *notabele* (verspr.), *netabel* (Nw) de; -s, -en (verspr.) de; -en [nə'to:b|no:ə'ta:b|nə't...] 1. notabele *De vergaderingen van karkvoogden en notabelen wodden vaeke in de konsistoriekaemer hullen* (Op)

netaoris (Bdie, Db, Dfo, Dhau, Np, Ow, vo) Ook *netaris* (Np, Nt, Nw, Spa, Ste, Ol-Nl, Wol), *notaris* (verspr.) de; -sen [nə'to:ərəs/nə'ta:rəs/...] 1. notaris *Een aandere bruur was bi'j een netaoris op kantoor, die was (...)* niet geschikt veur et boere-wark (vo)

netaorisakte (l) - notarisakte

netaorisappel (Np) Ook *notarisappel* (Nbk) [...'t...] - notarisappel

netaorisassistent (l) - notarisassistent

netaorisexamen (l) - notarisexamen

netaoriskantoor (l) - notariskantoor

netaorisklark (Nbk, vo) - notarisassistent *Et wereldni'js, daor praotten ze in huus een protte over; veural as Haans, de netaorisklark, thuus was* (vo)

netaoriskosten (Dfo, Dhau, Np, Ow) Ook

netariskosten (Dho, Np, Ol-Nl, Spa, Wol),

notariskosten (verspr.) - notarisassistent

netaosie (l) - notatie

netaris z. *netaoris*

netariskosten z. *netaoriskosten*

nete z. *niete* l

netel (fp) ['nu:tɫ], in *de rooie netel* paarse dovenetel (fp)

neteldoek (verspr.) ['nu:tɫduk] - neteldoek

Op neteldoek wodde borduurd (Dfo), *Buusdoekies wodden wel van neteldoek maekt* (Obk), *Die jurk is maekt van neteldoek, mar ie moe'n d'r wel wat onder dregen, want hi'j schient wel deur* (Sz), *gedienen van neteldoek* (Db), *een neteldoek om de keze* (Ow), *een bloese van neteldoek* (Diz)

neteldoeks (Ol-Nl) bn.; attr. ['nu:tɫduks] 1. van neteldoek *J. had vroeger een neteldoekse jurk* (Ol-Nl)

netelstof (Dfo) de ['nu:tɫstɔf] 1. neteldoek

netelig bn.; -er, -st ['nu:tɫəx] 1. netelig,

hoofdzakelijk in verb.: *een netelige kwestie. Dat is een netelige kwessie, daor kuj' beter niet in ruren* (Obk), *in een netelige pesisie. Deur dat veurval kwam de man in een netelige pesisie* (Bdie, Op), *Dat is een netelig geval* (El) 2. z. *nietelig*

netelorig (Bdie) bn., bw.; -er, -st

['nu:tɫo:ərəx] 1. opvliegend, gauw geraakt

netelroze (Ste) ['n...] - netelroos

neteren (verspr.) Ook *noteren* (Bdie, Spa)

[nə'ti:ərɪn/no:(ə)'ti:ərɪn] - noteren: optekenen, ook in *an de beurs neteerde priesen* (l), *hoog neteerd staon* (l)

neteschieter (Dho, Ol-Nl, Sz) de; -s ['n...]

1. overdreven zuinig iemand *Aj't van die neteschieter hebben moeten, kuj' wel thuusblieven* (Sz)

netfout (spor.) - netfout (bij volleybal)

nethied Voor -heid z. -hied ['nethit] -

netheid: het net zijn, ordelijk zijn

netisie - nettoverlös

netisie de; -s [nə'tisi] 1. notitie, aantekening *Maek ie even netisies?* (Nbk) 2. in *d'r (gien) netisie van nemen* er (geen) aandacht aan schenken, vgl. *Van Haarm nam ze veerder gien netisie (vo), Daor moej' even goed netisie van nemen* (Nbk)
netisieblok (spor.) - notitieblok
netisieboekien - notitieboekje
netisieschriever (b, s: oost.) - columnist
netkouse (v) - netkous *Ik zag dat ze zwatte netkousen an hadde* (v)
netmaag z. *netmaege*
netmaege (verspr. OS, spor. WS) Ook *netmaug* (spor.) ['n...] - netmaag
netnoemer z. *netnommer*
netnommer (verspr.) Ook *netnummer* (verspr.), *netnoemer* (spor.) - netnummer
netnummer z. *netnommer*
netschaekelder (l) Ook *netschakelaar* (spor.) - netschakelaar
netschakelaar z. *netschaekelder*
netschrift et; -en; ...schriffien ['n...] 1. schrift waarin het gemaakte werk in het net werd geschreven *We hadden op schoele een kladschrift en een netschrift* (Ste)
netservice (spor.) - netservice (bij volleybal)
netspanning - netspanning
netstroom - netstroom
nette (Spa) de; -n; nettien ['netə] 1. zwart zijden mutsje met kant en een grote pluim gemaakt (Spa) *De nette wodt tegenwoordig niet meer dreugen, of 't mos wezen in tencelstukken* (Spa)
netteboeter (Spa) ['netəbutɔ] - nettenboeter
nettebreien (Nbk) onbep. w. ['netə...] 1. breien van netten
nettebreier (Nw) - nettenbreier
nettedreugen (Db, Nbk, Op, Sz, b: lm) onbep. w. ['netə...] 1. drogen van (vis)netten, in * *Die naachs uut visken gaot, moet daegs nettedreugen* degeen die 's nachts druk in de weer is, op is, kan overdag de slaap niet inhalen (Db, Nbk, Op, Sz, b: lm)
nettelen (Nt, Spa, Sz) zw. ww.; onoverg.; nettelde, het nettelde ['netlɛn] 1. hard lopen, snel gaan *Hi'j kwam d'r an nettelen, ik daenke de boel kan wel in de braand staon* (Sz), *Hi'j nettelde d'r over* (Spa), *Et peerd nettelde de diek uut* (Nt)
netties bw., bn.; -er, -t ['netis] 1. netjes,

goed verzorgd *Hi'j lopt d'r netties bij* (Obk, Np), *Dat maegien zicht d'r altied netties uut* (Db), *Die komt d'r altied netties uut* (Op, Ow), zo ook *Die komt altied netties veur de dag* (Nbk), *een netties maegien een net meisje* (Nbk, Obk), *Jim staon d'r netties op* (El), *Lang nekhaor zit wel waarm, mar stiet niet zo netties* (Ld), *Hi'j kwam netties op 'e lappen* (Ow), *Wat hej' et haor netties* (Nbk), *netties schrieven, netties veur de dag kommen* (Nbk) 2. ordelijk, opgeruimd, met de dingen op hun plaats *Ik zal et es even weer netties maeken in mien studeerkaemer* (Nbk), *Bliksem, die meidekamer is haost nog nettieser as heur mevrouw* (Sz), *De jonge hadde die avond zien huuswark netties maekt* (Op), *Gao es even netties zitten* d.i. met rechte rug en de armen over elkaar (Nbk), *Et is daor altied slim netties om de deure nl. buiten, op het erf* (Obk), *Et is daor allemaol lieke netties* (Obk), *'t Is daor altied netties in huus* (Nbk), *Dat is een goeie huusholing; alles is d'r even netties* (Op) 3. fatsoenlijk, zoals het hoort *Hi'j het je goed behaandeld! Now, dat was netties van him* (Nbk), *Zo te doen tegen jow, nee, dat was niet netties van him* (Nbk), *Hi'j hoolt 'm netties* (El), *Die het zien boek-holen altied netties in odder* (Db), *Hi'j zegt et netties* (Ste), *Ze bin altied lieke netties in de praot* (Obk), *Ze gedregen heur netties* (Dho, Ow), *Ie moe'n je netties gedregen* (Np, Spa), *Zo moej' 't niet zeggen, dat is niet netties* (Ow)
netto bw. ['neto:, ...tom] 1. netto *vief pond netto (gewicht)* (Nbk), *Is die pries netto of bruto?*, *Wat verdient hi'j netto in de maond?* (Nbk), *Netto hool ie zo iens niet vule over in de weke* (Nbk), *Ze koemen bruto an de mark en as de ofslag d'r bij weg is, dan is 't netto* (Sz)
netto-inkommen - netto-inkomen
netto-inkomsten - netto-inkomsten
nettobedrag - nettobedrag
nettogewicht - nettogewicht
nettoloon - nettoloon
nettoproduktie - nettoproductie
nettopries - nettoprijs
nettosalaris - nettosalaris
nettoverlies z. *nettoverlös*
nettoverlös (l) Ook *nettoverlies* (l) - nettoverlies

nettoweenst - nettowinst
nettoeerde - nettowaarde
netuleboek z. *notelenboek*
netulen z. *notelen*
neture z. *netuur*
netuur Ook *neture* (bet. 2: Bdie, Bu), *nature* (bet. 2: Bu, Nw) de; neturen [nə'ty:ər(ə)/na't...] 1. (g. mv.) hei, bos enz.: de delen van het landschap die men als ongerept beschouwt *De netuur is niet meer as vroeger, die is hadde oftaekeld* (Obk), *Et is ien en al netuur om oons henne* (j), *Hij was 't liefst in de vrije netuur* vrij in de natuur, niet gestoord door de aanwezigheid van anderen, door lawaai van het verkeer enz. (Nbk, Ma), *We wonen hier midden in de netuur* (Nbk), *De netuur is vorlik* d.i. met name gelet op de uitbottende planten (El), *De netuur hef hum krap bedocht* hij is arm (Sz) 2. aard, karakter (van personen, dieren) *D'r zit een goeie netuur in die persoon* (Ow), *Die vent het wel zo'e'n beste netuur!* (Spa), *Hi'j het een goeie netuur, die vent* (Ma, Wol), *D'r zit toch wel een goeie netuur in die man* (Spa), *Die het een gemoedelike netuur* (Obk), *De neturen kommen aorig overien* (Ow, Ma), *Ze hadden dezelve netuur* (Nbk), *Die neturen passen mekeer krek* passen prima bij elkaar (El), *Mit twee verschillende neturen kuj' seins goed akkederen* (b, Ste), *Et is tegen zien netuur in* (Dho), *Die man had een gesleuten nature* (Bu), *Hi'j hadde een nature, as hi'j niet op 'e tied kon, leup et misschien mis* (Nw), *Et is om zo te zeggen een twiede netuur wodden: pas op veur meensken (...)* een zeer sterke gewoonte (Nbk, b), (verb.) *Die is van neture wel goed* (Nw), (verb.) *Van neture was 't een goed meenske, ze kon ok wel wat missen veur een aander* (Dfo), (verb.) *Uut neture was N. niet lui qua aard, aanleg* (j), *A'k mien netuur vervolgde dan sleug ik 'm dood, want die vent het helemaole gien kerakter* (Sz), *In de liefde was de netuur wel es baos bi'j him* (Ow) 3. de fysische natuur (l) * *De netuur gaat boven de leer* de echte aard verloochent zich nooit, men blijft toch zoals men is (Nbk, b)
netuurbad (spor.) - natuurbad
netuurbeheer - natuurbeheer
netuurbehold (spor.) - natuurbehoud

netuurbescharmer (Nbk) [nə'ty:ərbəskarmɪ] - natuurbeschermer
netuurbescharming [nə'ty:ərbəskarmɪŋ] - natuurbescherming
netuurbescharmingsedukaosie (l) [...'t... ɪ:dykə:əsi] - natuurbescherdingsedukatie
netuurbescharmingwet - natuurbescherdingswet
netuurbeschrieving (l) - natuurbeschrijving
netuurbos (spor.) - natuurbos
netuurbotter (spor.) - natuurboter, roomboter
netuurdong (vo) de [nə'tyə:rdɔŋ] 1. natuurlijke mest *Keunstmest was d'r nog mar een betien, ze mossen et van de netuurdong hebben en die wodde ok krapper* (vo)
netuurfilm - natuurfilm
netuurfoto - natuurfoto
netuurfotograaf - natuurfotograaf
netuurgebeuren (l) - natuurgebeuren
netuurgedicht (spor.) - natuurgedicht: nl. over de natuur
netuurgetrouw (l) - natuurgetrouw
netuurgids (spor.) - natuurgids
netuurgrös (Db, Nbk, Obk, bo: Nw) [...'t...] - blauwgras
netuuries - natuurijs
netuurindrok (spor.) - natuurindruk
netuurkenner - natuurkenner
netuurkunde de 1. natuurkunde, fysica *mederne netuurkunde* (l), (als leervak:) *Hewwe vandaege ok nog netuurkunde op 't reuster?* (Ow)
netuurkundeboek - natuurkundeboek
netuurkundelekaol - natuurkundelokaal
netuurkundelerer - natuurkundeleraar
netuurkundeles - natuurkundeles
netuurkundig (l) bn. [...'k...] 1. natuurkundig
netuurkundige (l) [...'k...] - natuurkundige
netuurlaand (Bu, Db, Nbk) et [nə'ty:ər-lā:nt] 1. niet bemest, natuurlijk grasland waarvan men alleen hooi wint *Et huj dat ze soms nog winnen van echt netuurlaand kan soms zo lekker kruderig wezen* (Db)
netuurleven (j) - natuurleven: het leven in, met de natuur om de mens heen *Meensken zullen toch niet zonder netuur leven kunnen* (j)
netuurliefhebber - natuurliefhebber
netuurlik l bn., bw.; -er, -st [nə'ty:ərlək]

netuurlik - neudig

1. niet-kunstmatig, ongerept *netuurlike greenzen* 2. zoals de natuur het voortbrengt, in overeenstemming met de natuur *Et is een netuurlik gebeuren* (Spa), *een netuurlike dood, Ie moe'n et wat netuurlik hopen om huus, om de voegelties an te lokken* met begroeiing zoals die in de natuur is (Obk) 3. in overeenstemming met de werkelijkheid, net zoals het is *op netuurlike grootte, een netuurlike holing* 4. in *netuurlik verloop* afname van het aantal werknemers doordat men met pensioen gaat, naar elders solliciteert etc.: *Netuurlik verloop, zeggen ze vanzels, zo daenken ze alle inkrimpings op te vangen* (v) 5. in *netuurlike getallen* (l) * (schertsend) *Netuurlik is naekend* de reactie *netuurlik* is nietszeggend (Diz, Nbk) **netuurlik** II bw. 1. natuurlijk, vanzelfsprekend *Jim kommen netuurlik ok* (Ow) **netuurmeenske** (Nbk, vo) [nə't...] - natuurmens *Zokke netuurmeensken zollen d'r altied wel blieven, docht hi', en die kwammen dan wel in et boerewark te lane* (vo), *Mien mem is ok echt een netuur-meenske* (Nbk) **netuurmonement** [...'t...mō: ɛnəment] - natuurmonument *Netuurmonementen* d.i. de bekende Vereniging voor behoud van Natuurmonumenten in Nederland **netuuronderzoker** (spor.) de; -s [...'t...] 1. onderzoeker van de natuur (vooral: de natuurlijke omgeving) **netuurpad** - natuurpad **netuurpark** (l) - natuurpark **netuurperdukt** (spor.) - natuurprodukt **netuurramp** - natuurramp **netuurrisservaot** (l) - natuurreservaat **netuurstien** - natuursteen **netuurstienen** [nə'ty:ərsti:ɲ:] - natuurstenen **netuurstudie** - natuurstudie **netuurtoerisme** (l) - natuurtoerisme **netuurtoestaand** (l) - natuurtoestand **netuurverschiensel** - natuurverschijnsel **netuurvoeding** - natuurvoeding **netuurvolk** - natuurvolk **netuurvrind** (Obk) - natuurvriend **netuurwet** - natuurwet: wet ter verklaring van natuurverschijnselen *B. verston ok de tael van de netuurwetten* (b) **netuurwetenschop** (l) - natuurwetenschap **netuurwetenschappelik** [...'sk...] - natuur-

wetenschappelik **netuurwetenschopper** - natuurwetenschapper **netuurwol** (Ol-Nl) de [nə't...] - natuurwol **netuurzorg** (spor.) - natuurzorg **netvlies** et; -ien; ...vliezen [netflis] 1. netvlies **netvoeding** (spor.) - netvoeding **netwaark** z. *netwark* **netwark** (spor.) Ook *netwaark* (Dho) et [n...] 1. in het net geschreven werk (spor.) 2. iets dat gevlochten is, een net vormt (spor.) *Dat is een mooi netwaark* (Dho) 3. (fig.) netwerk (van onderling verbonden zaken, bijv. ondernemingen; ook inzake computers e.d.) (l) **netzelde** (verspr.) Ook *netzelfde* (spor.) bw. [netseldə/...selvdə] 1. om het even, eender *Et is mi'j netzelde wie d'r vanaovend komt mar ik gao vroeg op bedde* (Nw, Obk), *'t Is netzelde waj' kopen op 't heden, 't is allemaol duurder wodden* (Obk), *Et is mi'j netzelde, heur, ie moe'n 't mar weten* (Nbk), *Alles kan je tenslotte niet netzelde wezen* je kunt je niet overal buiten houden, je moet af en toe toch je mening wel eens geven (Nbk), *Et is me netzelde, as ik deur de bi'je of deur de hommel steuken wodde* (Obk) **netzelfde** z. *netzelde* **neu** (Db, Dfo, El, Dho, Nbk, Nw, Obk, Op, Ow) tw. [nɑ:] 1. ontkenning gezegd wanneer men enigszins aarzelend, niet zeer krachtig wil ontkennen, wanneer men zich blijkbaar niet te zeer wil blootgeven (z. ook *nee*) *Neu, dat geloof ik niet* (Db), *Neu, et kan me niet vule schelen* (El), *Neu, ik weet et niet zo goed meer* (Obk) **neuden** z. *nugen* **neudig** (OS, ZW, Bu, Np, Nt, Nw, Op, Sz, Wol) Ook **nodig** (Bu, Dho, Dla, Diz, Np, Nw, Ol-Nl, Op, Spa, Ste, Sz, Wol), **norig** (Diz) bn., bw.; -er, -st [nɑ:dəx/'no:ədəx /...rəx] 1. nodig *'t Is dringend neudig dat hi'j naor 't ziekenhuus gaot* (El), *'t Is bitter neudig* (Ow), *Et is niet neudig, Waor is dat veur neudig?*, *'t Har toch niks neudig om tegen zien heit te zeggen (...)* het was toch niet nodig, goed (Nbk, b), *Wat hej' d'r mit neudig om bi'j een aander de boel zo op te ruren* waar is het goed voor (Db), *Ik moet neudig een peer ni'je schoenen* (Bdie, El), *Ik heb een ni'je maantel neudig* (Dhau),

Jim moe'n ok neudig een keer kommen, jim bin d'r al in zoen poze niet west (Nbk), *Hi'j mos ok weer zo neudig* hij moest zich ook weer laten gelden, hij wou natuurlijk ook weer niet achterblijven, ook in *Hi'j mos ok weer zo neudig et woord doen* (Nbk), *Dat moet ie neudig zeggen* je kunt wel kommentaar leveren, maar wat doe je zelf? Ben jij wel zoveel beter? (Nbk), *Jammer, dat i'j gienend neudig binnen* (p), *Wacht even je, ik bin je zo nog even nodig!* (Spa), *Die he'k wel even neudig* (Nw), *Bakker, ik bin niks neudig!* (Nbk, Bdie), *Dat biwwwe neudig, zonne op 'e huud!* (Nbk), *...hewwe neudig...* (Nbk), *Hoevule geld bij' neudig?* (Dho, Nbk, Wol, Ow), *...he'j' neudig?* (Dfo, Nbk, Wol, Ow), *Bij streepgooin haj' een mete neudig* (Ste), *Ik moet d'r neudig es even henne* (El), zo ook *'k Mos neudig naor die zieke buurvrouw toe* (Pe-Db1), *'t Is neudig tied da'k naor de bushalte gao* (El), *...dat de koenen in een aander stok laand kommen* (Obk, Bdie), *Et is nodig tied om vot te gaon* (Spa, Nw), *'t Wodt neudig tied dat et es ophooit te regenen* (Nw, Spa, Ste, Db), *Et moet neudig es regenen, want et is zo dreuge!* (Op, Obk), *Ik moet neudig naor huus, ze zitten op me te waachten* (Pe-Db1), *Ik heb zo mitien een flesse melk neudig, dat ik gao naor de melkboer* (Pe-Db1), *Daor bin 'k nodig an toe*. bijv. aan nieuwe kleren, rust, afleiding enz. (Spa), *Aj' nodig binnen dan help ik wel even, hoor als je het nodig acht* (Sz), *Dan bin ze je veur alle ditties en datties neudig* (Ow), (zelfst.) *Et neudigste hebben we now wel* d.i. vooral: de meest noodzakelijke levensmiddelen, boodschappen (alg., Bdie), zo ook *Aj' et neudigste mar (in huus) hebben* (Nbk), *Sommige meensken in de dadde wereld bin zo aarm, dat et nodigste heur ontbrekt* (Op), *'t Neudigste he'k daon vanmorgen* de meest noodzakelijke werkzaamheden (vooral: in de huishouding) (Nbk, Np, El), *Mar dat was et nodigste* het meest noodzakelijke (om te doen, om te laten gebeuren) (Ste), *Waar bij' et nodigst an toe?* (Ste), *Hadde dat niet nodiger west?* was dat niet eerder noodzakelijk geweest? (Ste), *Die is niet vule eten meer nodig* hoeft niet zoveel eten meer, eet niet meer zoveel (Np), *D'r was*

wel een voer dong neudig op die schraole tuongrond (Obk), *Ik moet neudig een ni'je maantel hebben* (Dhau), *Ie moe'n nodig om keze henne* (Ste), *Ik moet nodig naor de kärke, de klokke het al lange luded* (Ste), *Oonze mennige zit vol gatten en koelen, die moe'n we nodig es inslichten* (Op), *'t Is neudig tied da'k d'r of komme* (Nbk), *'t Moet neudig wezen* het is hoog tijd dat het gebeurt, ook: dat moet nou net niet (Ma, Nbk), *Ik heb niks mit 'm neudig* stel geen prijs op zijn inbreng, wil niets met hem te maken hebben (Bdie, Nbk, El), *Daor hej' niks mit neudig* dat gaat je niet aan, ook: bemoei je er niet mee, hou je erbuiten want je ondervindt hooguit nadeel (Nbk, b), *Et mag neudig zo wezen* er hapert eigenlijk iets aan, ik ben er niet geheel tevreden over (Bu), zo ook *De tuun mag neudig zo wezen, zoas die d'r now bij ligt* (Dfo), *Is die jurk ok te lang?* [met als antwoord:] *Nee, die mag neudig zo wezen* nee, die lengte is zonder meer nodig (Dhau), *Zoas hi'j et anlegt mag ok neudig zo wezen* is niet bep. goed te noemen (Dfo), *Et mag wel neudig zo wezen dat dat gebeurt* het moet nodig gebeuren (Nw), zo ook *'t Mag neudig zo wezen dat et weer wat zachter wodt* (Ld), *Ze verdienen daor goed, en dat mag ok wel neudig zo wezen mit dat zwaore wark* dat is ook wel nodig (Obk), *'t Is hoogst neudig dat ie naor de dokter gaon* (Obk), *Ik moet (zo) neudig* ik moet nodig naar de w.c. (Bu, Ste, Nbk), zo ook *Ik hebbe hoge nood, ik moet neudig naor et husien* (Nbk, Ste, Wol), *Ik mos zo verrekte neudig miegen!* ik moest hoog-nodig urineren (Sz), *Et was wel neudig daj' daor kwammen* (El), *Ik heb je hulpe neudig* (b), *Doe dokter et neudig vun* (...) (b), *Daor is moed veur neudig* er is moed voor nodig om dat te durven, te kunnen (Nbk, Bu), *broodneudige neudig van neuden* zeer nodig, zeer noodzakelijk (Nbk), *'k Heb niks mit je neudig* ik wil niets met je te maken hebben (Db, Ma, Nbk), *Daor wi'k niks mit nodig hebben* daar wil ik niets mee te maken hebben (Nbk, Ste), *Ik wil mit jow niks neudig hebben, ik gao mien eigen gang wel* (Ow, Sz, Op), *Daor hebben wij niks mit neudig* daar laten we ons niet mee in, daar houden wij ons buiten, daar bemoeien we ons niet

neudigen - neute

mee (Dho, Nbk, Ow), *Ik heb gieniene neudig, ik kan mezelf wel redden* ik heb niemands hulp, raad nodig, ik kan m'n eigen boontjes wel doppen (Nbk, Dhau), *Mit een mooi praotien wil hij' altied van alles van mi'j lienen en stokkend weerom-mebrenge, mar ik bin 'm zo niet meer neudig* ik wens zo niet meer met hem te maken te hebben (Ld), *Dat moej' neudig doen!* het is de hoogste tijd dat je dat doet, ook: dat moet je nou juist niet doen! (Nw, Nbk), ...*vraogen* het wordt de hoogste tijd dat je dat vraagt (Nbk, b), ook: het is nou juist niet verstandig om dat te vragen (b), *mit et neudige glasgerinkel (...)* met het glasgerinkel dat daar nu eenmaal bij hoort (b)

neudigen z. *nugen*

neudigerwieze (Bu, Ow, Pe-Db) bw. ['nɑ:dəgrwi:zə] 1. noodzakelijkerwijs *Neudigerwieze hebben we toch mar besleuten dat te doen* (Bu), *Ik trof et toevallig, want ik mos d'r neudigerwieze wezen* (Ow), *Hij kon d'r neudigerwieze niet ommehenne, aanders haj' de centen nog niet kregen* (Pe-Db)

neuding z. *uutneudinging*

neudzaek z. *noodzaeke*

neudzaekelik z. *noodzaekelik*

neudzaekelikerwieze z. *noodzaekelikerwieze*

neudzakelik z. *noodzaekelik*

neugen z. *nugen*

neuken ['nɑ:kɿ] - neuken: (ruw) geslachtsgemeenschap hebben (met): *Wat zollen ze daar doen, een pottien neuken?* (Nbk), ook: zeuren, zaniken *Man, lig toch niet te neuken!* (Nbk)

neuker(d) (spor.) ['nɑ:kɿ(t)] - neuker: zeurkous, zaniker

neulderd (Ste) de ['nɑ:ldɿt] 1. iemand die wat wil vertellen, lang praat maar er niet uit komt (Ste), ook: oud, zeurderig iemand die het altijd over ziekten enz. heeft, voornamelijk in *een oolde neulderd* (Ste)

neumen z. *numen*

neuren z. *nuren*

neurienen ['nɑ:riɲ, ...riɲ:] - neuriën *Hij neuriet mar wat veur 'm henne* (Spa)

neurologie (l) [...'gi] - neurologie

neuroloog (l) [nɑ:ɔro:'lo:x, ...rom...] - neuroloog

neus-keelholte (l) - neus-keelholte

neusandoening (l) - neusaandoening

neusaodemhaeling z. *neusaosemhaeling*

neusaosemhaeling (spor.) Ook *neusaodemhaeling* (spor.) - neusademhaling

neusarts (l) - neusarts

neusbeentien z. *neusbientien*

neusbientien (Op) Ook *neusbeentien* (Spa)

['nɑ:zbɪ:ntin/...] - neusbeen(tje)

neusbloeden z. *neuzebloeden*

neusdrup z. *neuzedrup*

neuseopperaasie z. *neusopperaasie*

neusgat - neusgat

neushaor (Op) - neushaar

neusholte (l, Op) - neusholte

neushoorn - neushoorn

neusien et; **neusies** ['nɑ:sin] 1. kleine neus (in diverse bet.), z. ook *neuze* 2. rand van een wagenwiel: hetz. als *kronne* bet. 6, z. aldaar (Ol-Nl)

neusklaank (Obk) de; -en ['n...] 1. neusklank

neuslengte (Ow) de; -s, -n ['n...] 1. de lengte van een neus, hoofdzakelijk in *mit een neuslengte veursprong* (Ow), *mit een neuslengte verschil* (Ow)

neusopperaasie (l) Ook *neuseopperaasie* (l) - neusoperatie

neusring z. *neuzering*

neusverkolen (Bu, Nbk) Ook *neusverkouwen* (Spa) - neusverkouden

neusverkooldhied (Nbk) - neusverkooldheid

neusverkouwen z. *neusverkolen*

neusvleugel (Op) - neusvleugel (inzake dieren)

neuswaarmer z. *neuzewaarmer*

neuswiel (Op) - neuswiel

neuswies (Op) - neuswijs: betweterig, wijsneuzig, in *een neuswies kiend wijsneuzig* (Op)

neuswottel (spor.) - neuswortel

neut (Bu) [nɑ:t] 1. in *Hij kreeg van de neut* op z'n donder (Bu) 2. z. *neutien*

neute de; -n; **neutien** ['nɑ:tə] 1. noot: bekende vrucht van een boom (met harde schaal) *een haandvol neuten* (Ma), *Dat was een dikke neute* (Np), *Wij hebben van 't jaor wel weer neuten an de boom!* (Ol-Nl), *D'r zat gien pitte in de neute* (Diz), *Willen jow die neute even kraeken?* (Wol), *makke neuten* noten van de hazelaar (Np), *Nao Berkoper mark weren de neuten riepe genog om te beweren, zonder dat ze*

begonnen te schimmelen met name de hazelnoten (n), *een lege neute* d.i. een schaal zonder inhoud (El, Ld, Np, Op) zo ook *een holle neute* (Db, Np), *een loze neute* id. (Nw, Nt), *een lichte neute* id. (Sz), *een voele neute* id. (Db), *een hadde neute kraeken* een moeilijke kwestie bespreken, een moeilijk besluit nemen, een lastig probleem (met een ander) tot een oplossing brengen (verspr.): *D'r wodden hadde neuten kraekt* (Np, Dhau), *Ze hebben een hadde neute kraekt* (Bdie), *'t Was een hadde neute om te kraken* (Spa), *Mit jow he'k nog een hadde neute te kraeken* (Spa, Op), *D'r mossen eerst hadde neuten kraekt wodden, veurdat et klaor was* (Ste), *zo geve as een neute* (Dfo, Nw, Np): *Die oolde meensken bin nog goed bij stok, ze bin nog zo geve as een neute* (Dfo), *zo rond as een neute* (Bdie), *zo glad as een neute* (Bdie, Dho, El, Nbk, Nt, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, Ste): *Dat jongvee het et goed daon in 't laand, ze bin zo glad as een neute* (Obk), ook fig., bij het kaarten: erg glad, handig spelend (Ste), *Hi'j mi'jde zo slicht as een neute* zeer vlak, egaal (Ma), zo ook *zo vlak as een neute* (El, Nw, Ol-Nl): *'t Laand is zo vlak as een neute* (Ol-Nl) 2. stenen onderstuk van een stijl (Obk) *Een neute is ok een hadstienen onderaende van de stiele van een deurkezien, tegen et inrotten* (Obk) 3. z. neutien * *Ie kriegen een zak vol neuten/Dan moej't niet weer verteuten* (Ow), *Ik weet een bossien mit neuten/Dan moej't niet weer verteuten* (Obk)

neute-eulie (l) - notenolie

neuteboom (verspr.) Ook **noteboom** (bet 1: fp) de; ...bomen; -pien ['nɑ:tə.../no:ətə...] 1. okkernoteboom 2. z. **neutepolle**

neutebos (Ow) de; -sen; -sien ['n...] 1. bos met hazelaars *De 'Hoge Brocken' was altied een neutebos* (Ow)

neutebrood (l) - notenbrood

neutedoppe et; -n; ...doppien ['nɑ:tədɔpə] 1. dop, schaal van een noot *in een neutedoppe* in het klein, op zeer kleine schaal (Nbk) 2. klein schip, schuitje (spor.) 3. (verkl.) koolmees (Spa)

neutegoorn de; -s; -tien ['nɑ:tə...] 1. stukje land met hazelaars in de buurt, eromheen *Gaon ie dan zels mar naor de neutegoorn te dongstri'jen* (b)

neutehooft - notehout

neutehoolten bn.; attr. ['nɑ:təho:ltɪ] 1. notehouten

neutejaor (Ld, Ow) et ['n...] 1. jaar waarin de noten het goed/slecht enz. doen *Et was van 't jaor wel een neutejaor, d'r weren een protte neuten* (Ld)

neutekraeker (Nbk, l) de; -s ['nɑ:təkre:kɪ] 1. tang om noten mee te kraken 2. bep. vogel: notekraker (l)

neutelen (Bdie) zw. ww.; onoverg.; neutelde, het neuteld ['nɑ:tɪŋ] 1. nogal onverstaanbaar voor zich uit zitten praten en eigenlijk niets zeggen *Ie moe'n niet zo neutelen* (Bdie)

neutelig z. **nottelig**

neutelzak (Bdie) de; -ken ['n...] 1. iemand die *neutelt*, z. **neutelen**

neutemuskaat z. **neutemuskaot**

neutemuskaatneute z. **neutemuskaotneute**

neutemuskaatraspe(r) z. **neutemuskaotraspe(r)**

neutemuskaot (verspr.) Ook **neutmuskaot** (Bu, Dhau), **neutemuskaat** (Dho, Diz, Nbk, Ol-Nl, Op, Ow, Sz, Wol), **neutmuskaat** (Nbk), **notemuskaat** (Dfo, Nbk, Op) de ['nɑ:təmɔ'sko:ət/nɑ:təmɔ'sko:ət/...'ska:t/.../no:ətə...] - nootmuskaat *We zullen d'r wat neutemeskaot op doen* (Nbk)

neutemuskaotneute (Obk) Ook **neutemuskaatneute** (Obk) - muskaatnoot

neutemuskaotraspe(r) (Obk) Ook **neutemuskaatraspe** (Nw, Obk), **neutemuskaatrasper** (Obk) - notemuskaatrasp

neutepolle (OS, Bdie, Dho, Np, Nw, Op, b) Ook **haezelneuteboom** (Bu, Diz, fp), **hazelneuteboom** (Spa), **neuteboom** (Bdie, El, Nbk, Obk, Ow, Pe-Dbl, b, fp), **haezelneute** (Nbk, fp), **haezelneutepolle** (fp), **hazelaar** (spor.), **haezelaar** (Dmi, Mun, Ol-Nl), **haezelboom** (Dhau), **haezeboom** (Dmi) ['nɑ:təpələ/'hɛ:z/nɑ:tə.../...'ha:zja:ər/'hɛ:z/...'hɛ:zə...] - hazelnotestruik, hazelaar *As 't een ekkeljaor is, zitten d'r vaeke ok een boel neuten an de neutepolle* (Op), *Die bos zitten een vlut neutepollen in* (Np)

neuteschelle (spor.) - noteschil

neutetaart (l) - notentaart

neuteziepe (l) - notezeep

neuteziken onbep. w. ['nɑ:tə...] 1. noten zoeken, plukken (met name hazelnoten)

neutien Ook **neut** (Dho, Diz, El, Ld, Np,

neutienkrulen - neuze

Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl) et; neuties [ˈnaːtin/
naːt] 1. kleine *neute*, z. aldaar 2. neut,
borrel *Nao de koffie kregen we dan een
neutien een borrel* (Obk), *Veur et eten
kriegen we altied een neutien* (Db), *Oolde
Gariet hooft nog wel van een neutien op
zien tied* (Op), *Hi'j nemt een neutien veur
't eten* (Diz, Spa, Ow), *Hi'j pikt wel es een
neut neemt wel eens borrel* (Obk), *Geef me
mar een neut* (Dfo, Dho), *Hi'j had een
beste neut op veel drank* (Pe-Dbl), *...een
flinke neut op id.* (Diz)

neutienkrulen z. *doppieskrulen*

neutmuskaot z. *neutemuskaot*

neutmuskaot z. *neutemuskaot*

neutraal z. *neutraol*

neutraliteit (spor.) [naːtraliˈtejt] - neutraliteit

neutraliteitspoletiek (l) - neutraliteitspolitiek

neutraol (l) Ook *neutraal* bn. [naːˈtroːəl/
...traːl] 1. neutraal, onzijdig *Zweden was
neutraal in de oorlog* (Nbk), *een neutraole
holing* (l), (van wedstrijdssport, met name
voetballen:) *op neutraol terrein speulen* (l)
2. niet van een uitgesproken kleur, mening
een neutraole kleur (spor.), *Zien woorden
klinken nogal neutraal* (Nbk)

neutronebom (verspr.) [naːˈtrōːɔ̃nəbom] -
neutronenbom

neuze de; -n; neusien [ˈnaːzə] 1. neus
(deel van het voorhoofd) *Hi'j het een grote
neuze* (Wol, Diz), *...een grote snor onder
de neuze* (j), *De twee manluden die bi'j et
orgel heuren, holen de meensken ram-
melende et geldbakkien onder de neuze* (j),
*Op et ies is d'r iene slim op 'e neuze valen;
hi'j was hielemaole rood en blauw* (Obk),
*Dat schot vleug him vlak veur de neuze
langes* (Obk), *As 't koold is, dan kuj' zoe'n
roote neuze kriegen* (Obk), *Ze gooien me
de deure veur de neuze dichte* (Dhau), *De
neuze zwulde me vleden weke* (Np), *een
lange neuze, ...tegen iene maeken, ...naor
iene maeken* (Nbk), *...trekken id.* (Dhau),
...zetten (Ld), *de neuze snuten, deur de
neuze praoten, een verstopte neuze* (Spa),
*De neuze lekte mi'j d.i. door druppels
neusvocht, ik had een lopende neus* (Ste),
De neuze lopt me (Ow), *een lopende neuze*
(Ow), *Hi'j had een vieze neuze* (Ma), *een
ni'jmelkte neuze* een neus die voortdurend
loopt als gevolg van de kou (Ste), *in de*

neuze peuteren, ...pulken (Nbk), *uut de
neuze eten* (Nbk), *Dat komt me de neuze
uut ik heb er nu wel genoeg van* (Bu), *een
wassen neuze* (spor.), *Die het gien wassen
neuze hij heeft gauw iets door, begrijpt iets
snel* (Bu), *Ik hoeve niet meer te nemen as
een neuze vol nl.:* zo stinkt het (Nw), zo
ook: *Dat stinkt zo, iene neuze vol hej'
genoeg* (Bu) en *Ie hebben an een neuze vol
genoeg* (Bu, Wol, Nw), *...van een neuze...*
(Op), *even een frisse neuze haelen, op je
neuze kieken: Die keek lillik op 'e neuze*
(Sz), *...raar op 'e neuze* (Spa), *iene wat om
de neuze strieken iemand ergens een beetje
over plagen* (b), *Hi'j doet krek of zien
neuze bloedt* (alg., Spa), *iene bi'j de neuze
nemen: Pas mar op dat ze je niet bi'j de
neuze nemen* (Obk), *Die is goed bi'j de
neuze neumen* (Sz), *Laot je niet bi'j de
neuze nemen* (Wol), *...pakken* (Dho), *Hi'j
lat 'm mal bi'j de neuze pakken* (Bu), *Hi'j
had me bi'j de neuze* nam me ertussen
(Nt), *Hi'j zegt niet meer as zien neuze lang
is hij zegt vooral niet teveel* (Nw), *Daor
ligt et ja, ie kieken ok niet verder as je
neuze lang is je zoekt wel, maar kijkt niet
goed* (verspr., Nbk), ook fig.: *je kijkt niet
ver vooruit, denkt niet vooruit* (Bu, Nbk),
vandaar *Ie moe'n een betien wieder kieken
as jow neuze lang is* (Ow) en *Hi'j kikt
veerder as zien neuze lang is* hij kijkt
goed, ook ruimer: *doorziet de dingen snel,
gaat z'n eigen weg op basis van eigen
denkwerk* (Dhau, b), *je neuze veurbi'j
kieken* op een verder verwijderde plek
kijken (om te zoeken) terwijl het vlakbij te
vinden is (verspr., Nw), ook: *doen alsof
men nogal belangrijk is, veel voorstelt
terwijl dat niet zo is* (Ld), *teveel hooi op
de vork nemen* (fig.) (Nw), *Et ligt veur je
neuze kijk dan toch beter: het ligt vlak
voor je* (El), *Ie staon d'r mit de neuze
(boven)op* (Nbk), *mit de neuze kieken* niet
goed kijken, niet goed speuren (Bu), *Die
ston me inienend veur de neuze* stond
onverwacht voor me (Bu), *d'r op 'e neuze
bi'j staon er vlakbij staan* (Nbk, b): *Ze
stonnen overal op 'e neuze bi'j te kieken
vlakbij* (op nieuwsgierige wijze) (b), *Hi'j
kikt je vremd bi'j de neuze langes* hij kijkt
vreemd, half langs je heen (Bu), *iene wat
onder de neuze wrieven* (El, Op, Nw), *Ik
smeer et him om de neuze* ik zal hem

ongezouten de waarheid zeggen (Nbk), zo ook *Dat za'k ze es goed onder de neuze drokken* (d), *iene de tange op 'e neuze zetten* de pin op de neus zetten (Op), *de neuzen tellen* (El, Ol-Nl), *Die het de neuze nogal hoge in de wiend* doet trots, is hoogmoedig (Obk), *mit de neuze in de wiend lopen* eigenwijs, verwaand lopen (Dho, Ld, Nbk, Op), *overal mit de neuze in zitten* zich overal mee bemoeien (Ow), *Die stikt overal zien neuze in id.* (verspr., Bdie), zo ook *Je moe'n de neuze niet in aandermans zaeken stikken* (Ld, Dhau) en *Je moe'n niet overal de neuze in stikken* (Nt), *je neuze stoter. Daenk d'r omme, daj' daor niet je neuze an stoten* (Wol), *iene de neuze stoten laoten, iene wat onder de neuze wrieven* (Np, Op), *(gien)iene wat an de neuze hangen* (Nbk, Np, Nw, Op), *mit de neuze in de botter valen* (Bu, Np, Nt, Nw, Spa, Pe-Dbl), *(zo) tussen neuze en lippen deur, de neuze d'r veur optrekken* iets te min vinden (Dhau, El, Np): *Die kakmedam trekt overal de neuze veur op* (El), *de neuze d'r veur ophaelen* id. (verspr., Bdie), *...veur iene ophaelen* (verspr., Nbk), *Dat gong mien neuze veurbij'* ik kreeg het niet (al had ik gedacht dat ik het zou krijgen) (Dfo, Nw), *Dat is 'm aorig de neuze veurbij'gaon* id., nl. op een opvallende, onprettige manier (Dfo), zo ook *Dat is mien neuze veurbij'* ik kreeg het niet (Ld, Op), *Die het een goeie tik op 'e neuze had* een flinke afstraffing, een flinke reprimande (Dfo), *bij de neuze langes kieken* eigenwijs (Dho, Ow), *zo langs de neuze wat zeggen* zo terloops, niet met nadruk (Db, Np), *langs zien neuze weg...* (Spa), zo ook *Zo bij de neuze langes vreugen ze him (...)* (j), *iene wat deur de neuze boren* (Nbk, Np, Nw), *(altied) mit de neuze veuran staon* (Np, Ow), *et lit op 'e neuze kriegien* terwijl men hoopvol gestemd was onverwacht een flinke tegenslag krijgen (Nbk, b), *op 'e neuze kieken: raar op je neuze kieken* (Spa), *Hi'j keek aorig op zien neuze doe him dat veurbij'gong* (Dfo), *iene wat veur de neuze weg pakken* (Op), *Hi'j doet of zien neuze bloedt* (Op), *Hi'j het et vel ok dunne over de neuze* hij is gierig (Nt), *iene et vel over de neuze haelen* op gierige wijze behandelen, eigenlijk teveel laten

betalen (Dho, Nbk, k: Ste), *Hi'j leup (haost) mit de neuze op 'e grond* met erg kromme rug (Db, Np, Ow, Spa), (schertsend:) *Je lussen et zeker niet, ie stikken et onder de neuze* (Nbk), *Hi'j het gien hoolten neuze* hij heeft een helder inzicht, is pienter (Bu), *Hi'j het een neuze an de kop as een korappe* (Bu) 2. reukvermogen *de neuze dichteholen* (Nbk), *een goeie neuze hebben* vooral fig.: iets snel zien, inzien (Dho, Np, Obk, Op): *Hi'j het een goeie neuze veur zokke dingen* (Dho), *Die het overal een goeie neuze veur* (Obk) 3. neus aan een kozijn of deurstijl *Et klinkstel van een deure is de klinke, de lichter, de kramme, de ring en de neuze (die zit in et kezien)* (Obk), *De klinke vaalt in de neuze, de neuze van de deure* (Ol-Nl) 4. horizontale pijp van een pomp waaruit het water te voorschijn komt (Bu) 5. (bij wagens) gebogen uitsteeksel waaraan men vast kon haken (Bu, Spa), vgl. *Bij een oolderwetse boerewaegen kwam een neuze te passe; de langwaegen vul in de neuze* (Bu), *de neuze op 'e dissel van de wagen* (Spa) 6. vooruit stekend deel, punt, in diverse toepassingen: van een schoen, een klomp, een vliegtuig, een boot, verder in *de neuzen d'r of zaegen* de uiteinden van talhout (Np), *et neusien van de zalm* 7. (verkl.) aan een kroontje doen denkend uiteinde van de appel, tegenover het steeltje (Bdie, Bu, Dho, El, Ma, Nbk, Np, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Spa, Wol) 8. (verkl.) puntje dat bij de eerste groei uit een bloembol boven de grond komt (Bu, Op) *Moej' es kieken, ze stikken de neusies al boven de grond* (Bu) * *Wie zien neuze stoot, stoot zien angezicht* wie zijn neus schendt, schendt zijn aangezicht (Ol-Nl), zo ook *Wie zien neuze schent, schent zien angezicht* (Dho), *Aj' alles hebben willen, kriej' et lit op 'e neuze* wie het onderste uit de kan wil, krijgt het deksel op z'n neus (Ow), *As de neuze jokt hej' wat te goede* (Dhau), *...moej' stront roeken* (Nw), *As je de neuze jokt dan hej' wat ten goede: een klok, een smok of stront roeken* (Nbk) **neuzebloeden** Ook **neusbloeden** (Bu, Ol-Nl, Spa) zw. ww.; onoverg.; neuzebloedde, het neuzebloed ['nɛ:zə blu:dn/nɛ:zə...] 1. neusbloeden *Ik heb gister aorig neuzebloeded* (Dho, Ow, Ste), *Hi'j*

neuzedrip - nevenberoep

het neuzebloeden had (Spa), *W., doe dat zoe'n jonge was, het een hoop neuzebloed* (Nbk), *Ik bin de hiele morgen an 't neuzebloeden* (Ow)

neuzedrip z. *neuzedrup*

neuzedrup (Bdie, Bu, Dho, El, Ld, Nbk, Np, Nw, Ow, Pe-Dbl, Ste, Wol) Ook **neuzedruppe** (Sz), **neusdrup** (Nbk, Spa, b), **neuzedrip** (Db) de; -pen ['nɑ:zɛdrap(pə)/'nɑ:zdrap/...drip] 1. neusdrup 2. druppel neusvocht die bij neusdrup vrijkomt 't *Is krek zo 't vaalt, zee 't wief, en daor veul heur de neuzedrup* (s: Wol), *De neuzedrup hangt 'm altied* (Ow), *Hi'j het de neuzedruppe op 't derde knoopsgat hangen* (Sz)

neuzedruppe z. *neuzedrup*

neuzedruppels (Bdie, Ol-Nl) - neusdruppels

neuzeklaank (l) - neusklank

neuzeknippe (Bdie) de; -n ['n...] 1. stok met knip met behulp waarvan men een stier in bedwang houdt (Bdie)

neuzelopen (Bu) et ['n...] 1. lopende neus

neuzemangel (l) - neusamandel

neuzen ['nɑ:zɪ] - neuzen: rondkijken, snuffelen, zoeken *Vrouwluden meugen graeg wat deur de winkels neuzen* (Op), *Ik mag graeg even in die winkel neuzen* (Wol), *Die is ok aorig an 't neuzen* (Nw), *...zit overal te neuzen* (Bdie), *Ze zitten je overal in te neuzen* (Ste)

neuzepouteren (Nbk) ['n...] - neuspeuteren

neuzepulzen (Bdie, Nbk) onbep. w.

['nɑ:zə...] 1. neuspeuteren

neuzepulzer (Nbk) - neuspeuteraar

neuzepulken (Wol) - neuspulken

neuzepulker (Wol) de; -s; -tien

['n...pʌlkɪ] 1. neuspeuteraar

neuzer z. *neuzerd*

neuzerd (Ste) Ook **neuzer** (Wol) de; -s;

neuzertien ['nɑ:zɪ(t)] 1. iemand die rondneust, loert *Oolde neuzerd!* (Ste)

neuzering (Bdie, Dfo, Ow, Wol) Ook

neusring (Bdie) de; -en ['n...] 1. ring in de neus (bij een stier)

neuzestok (Dfo, Pe-Dbl) de; -ken

['nɑ:zɛstɔk] 1. stok aan de *neuzering* (in geval van een kwaai stier)

neuzewarmer (Bu, Obk, Ste) Ook

neuzewarmer (Nt), **neuswarmer** (Diz, Nbk) de; -s; -tien ['n...] 1. neuswarmertje,

korte stenen pijp (Nbk, Nt, Nw, Op)

Goudse piepen numden ze wel neus-

waarmers; ze weren klein en zatten dichte bij de neuze (Nbk)

neuzewarmer z. *neuzewarmer*

neve (Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, Pe-Dbl, b) Ook **neef** (Db, Dhau, Diz, El, Nbk, Nw, Obk, Op, Spa) de; -n; nefien ['nɪ:wə, ..və/nɪ:f] 1. neef 't *Is een neve van me* (Nbk), *een volle neve* (Nbk) 2. gewone steekmug *D'r het mi'j een neve steuken* (Ma, Nw) * *Neef en nicht vri'jt licht* nl. omdat ze elkaar goed kennen (Nbk, Nw, Spa), ook (schertsend) wel gevolgd door *...en nicht en neef vri'jt scheef* (Nw)

nevebeet (Db, Ma) de; ...beten; nevebetien ['n...] 1. muggesteek (Db, Ma) *Van nevebeten krief' altied jokte* (Db)

nevebulte (Diz, El, Ma, Op, Wol) de; -n; ...bultien ['n...] 1. muggebult *Iene het de nevebulte dikker as de aander* (El), *Je moeten niet an die nevebulte klauwen* (Wol)

nevel de; -s ['nɪ:w], ...v] 1. nevel: zichtbare waterdamp in de lucht *D'r komt weer nevel opzetten over 't laand, 't zal morgen wel weer mooi weer wodden* (Dhau, Ol-Nl, El), *D'r hong al een lichte nevel over et laand doe we naor huus fietsten* (Nbk, Op, Ow), *D'r hangt wat nevel over 't laand* (Np), *een dichte nevel* (Nbk), *D'r is een dikke nevel* (Bdie)

nevelen (ZW, Db, Dfo, Dho, El, Ld, Nbk, Nt, Op, Ste) zw. ww.; onoverg.; nevelde, het neveld ['nɪ:w|ɲ, ...v|ɲ] 1. nevelen, nevelig, mistig zijn *Et nevelt een betien* (Nbk), *Et nevelt al slim over 't laand* (Db), *Et begint aorig te nevelen...* (El), *Straks begint et gauw weer te nevelen* (Op), *In de zoemer, as et mooi weer is, kan et soms 's aovens zo nevelen* (Pe-Dbl), *Et wil weer nevelen* (Nt)

nevelig bn.; -er, -st ['nɪ:w|ɔx, ...v|ɔx] 1. nevelig (lett.) *Et blift mar nevelig vandaage* (El), *'t Is nevelig over et veld* (Ow, Nbk), *...over et laand* (Dhau), *'t Is nevelig weer* (Nbk) 2. vaag, onduidelijk (Bu, Db), in *Et wodt nevelig gezegd* wanneer men teveel alcohol heeft genuttigd (Bu), *Deur die brille kan ik niet lezen, et wodt me zo nevelig veur de ogen* (Db)

nevenber z. *nevenber*

neven- en nichtenkiender z. *neef- en nichtskiender*

nevenberoep (spor.) ['nɪ:bm...] - neven-

beroep

nevenfunctie (spor.) ['nɪ:bmʃɑŋksi] -
nevenfunctie**nevenschikkend** (l) [nɪ:bm'skɪkɪt] -
nevenschikkend**nevenschikking** (l) - nevenschikking**nevenvorm** ['nɪ:bm...] - nevenvorm**nevestik** (El, Nbk) de; -ken; -kien ['n...]
1. muggebeet *Een nevestik jokt verschrikkelijk* (El)**neze** z. *nezige***nezige** (Bdie, Ste) Ook *nezing* (Bdie, Ste),
neze (Bdie, Pe-Dbl, Spa) de ['nɪ:zəgə
/'nɪ:zɪŋ/'nɪ:zə] 1. nageboorte van een koe,
soms ook van een paard, schaap, geit of
varken (of all. van een paard (Spa)) *Die
koe had een weke te vroeg kalfd, doe bleef
hi'j mit de neze staon* (Pe-Dbl) *De neze is
van de koe* (Pe-Dbl, Spa), *De neze moet
d'r gauw of kommen, anders kuj' mar beter
de vccarts roepen* (Spa), *As een peerd
voold het, moet de neze d'r vlot achteran
kommen* (Spa)**nezing** z. *nezige***ni'j** I et [nɪj (OS, WS zuid. van de *Lende*,
elders spor.), nej (WS noord. van de
Lende, elders spor.)] 1. nieuw *in et ni'j* in
nieuwe kleren (Nbk) 2. in *oold en ni'j*.
oudejaarsavond, de jaarwisseling *Mit oold
en ni'j bin we altied mit de femilie bi'j
mckeer* (Nbk)**ni'j** II bn., bw.; -er, -st 1. pas gegroeid,
pas gebouwd, pas gemaakt *ni'je eerpels*
(Nbk, Np): *Die het te vulc ni'je eerpels had
heeft last van diarree* (Np), *Van ni'je melk
kuj' lekkere bofferd maeken* (Db), *Die ni'je
husies hier bin van vlak nao de oorlog*
(Nbk), *een ni'je oprit, ni'j maeken* ver-
stellen van kleding e.d. (Nbk), *Hi'j is al
niet zo ni'j meer* niet zo jong meer (Wol)
2. pas bedacht, net ontworpen *de ni'je
mode, ni'je idenen, een ni'j geluud* een
nieuw idee, een nieuwe visie enz. (Nbk),
de ni'je statuten (l) 3. (bn.) nog niet eerder
meegemaakt, ervaren *Ni'j is altied mooi*
(Np), *Al wat ni'j is, trekt him altied wel*
(Nbk), *Dat is ni'j veur mi'j* dat wist ik nog
niet (Nbk), (zelfst.) *Et ni'je is d'r of de
belangstelling verflauwt doordat men er
aan gewend, mee vertrouwd is geraakt*
(Nbk) 4. (bn.) nog niet of nog maar
nauwelijks gebruikt *Hi'j het de oolde
waegen zo opknapt dat hi'j is weer as ni'j*(Ol-Nl), *Die jurk heb ik as ni'j kregen*
(Obk), *Ik zie wel, die auto van jow is ok al
niet ni'j meer* begint oud te worden (Op),
(zelfst.) *Et ni'je is d'r of je kunt zien dat
het niet meer nieuw is* (Nbk), *Dat pak
hebbe ik nog op ni'j* nog niet gedragen,
draag ik voor het eerst (Ow, Op), zo ook
Hi'j dreegt dat op ni'j (Ol-Nl), *Ik had dat
pak net op ni'j an* voor het eerst (Pe-Dbl),
zo ook *Ik heb nog een paer laekens op ni'j
liggen* nog nieuw, niet gebruikt (Dhau,
Diz) 5. als nieuwkomer (in een dorp, een
gemeenschap, een werkkring) *We bin hier
ni'j kommen* (Ma), *ni'j inkommen meen-
sken* (Nbk), *Bin jow hier ni'j in 't dorp*
(Wol), (verb.) *een ni'jen iene* iemand die
nieuw in de groep is: bijv. een nieuw lid
van een vereniging, een nieuwe leerling, zo
ook (zelfst.) *D'r is een ni'je kommen* (Bu)
6. (bn.; van een tijdsperiode) volgend,
opnieuw beginnend *Hi'j moet ni'je weke
veurkommen* (alg., Obk), *De ni'je weke
began goed* (Nbk), *Ik kom wel in et ni'je
jaor* (Nbk), *Ik wodde gewaer da'k verkeerd
begonnen was en doe kon ik van ni'j
beginnen* van voren af aan (Op) 7. (bn.;
van personen in een bep. hoedanigheid)
volgend *de ni'je juffer, de ni'je wethoolder,
de ni'je knecht* 8. komend na iets anders
*De meidekaaste nammen ze vaeke mit naor
de ni'je dienst* (Pe-Dbl), *een ni'je kaans,
Ankem weke begint hi'j mit ni'j wark*
(Ow), *een ni'je lichtung, et Ni'je Testament*,
(gezegd in de tijd dat de verlichting d.m.v.
elektriciteit in opkomst was:) *et ni'je locht*
(Ow) 9. (bn.) modern, volgens recente
inzichten *Wat vien ie van de ni'je koers?*
(Nbk), *ni'je geschiedenis* (l), *de ni'jste
geschiedenis* (l), *een ni'je richting, ni'je
stijl* volgens de nieuwe afspraken, regels
(spor.), *Ni'j Links * Ni'je bessems vegen
schone* (Ow)**ni'j-linkser** - nieuw-linkser**Ni'j-Zeelaand** (l) - Nieuw-Zeeland**Ni'j-Zeelaander** (l) - Nieuw-Zeelander**Ni'j-Zeelaans** (l) [...'sɪ:lā:s] - Nieuw-
Zeelands**ni'jatelier** (l) ['n...] - naaiatelier**ni'jbak** (Np, Nw, Sz, Wol) de; -ken; -kien
['n...] 1. naaidoos**Ni'jberkoop** (l, verspr.) Ook *Ni'jeberkoop*
(verspr.) et [nɪj(ə)bə'ko:p (OS, WS zuid.
van de *Lende*), ook nej... (WS noord. van

Ni'jberkoper - ni'jerwets

de *Lende*)] 1. plaatsnaam: Nijeberkoop (gelegen in het westen van *Oost-Stellingwarf*)

Ni'jberkoper I Ook *Ni'jberkoperder* (Ma, Nbk), *Ni'jberkopiger* (Nbk) (verspr.) de; -s [...'ko:ɸɪ/...'ko:ɸɪɸɪ/...'əgr] 1. iemand geboortig uit of woonachtig te *Ni'jberkoop*

Ni'jberkoper II, voor var. z. *Ni'jberkoper I* bn. 1. van, m.b.t. *Ni'jberkoop* (schimpend van, tegen inwoners van *Ni'jberkoop*.) *Ni'jberkoperder stobbeschieters* (Nbk), ...*tonneschieters* (Ma)

Ni'jberkoperder z. Ni'jberkoper

Ni'jberkopiger z. Ni'jberkoper I, II

ni'jbouw - nieuwbouw

ni'jbouwflat (l) - nieuwbouwflat

ni'jbouwhuus - nieuwbouwhuis

ni'jbouwplan (l) - nieuwbouwplan

ni'jbouwwiek ['n...wik] - nieuwbouwwijk

ni'jdeuze - naaidoos

ni'jdoen (verspr. OS, WS noord. van de *Lende*) Ook *ni'jdoen* (Bu, Bdie, Dho, Nbk, Np, Op, Ste, b: ln) st. ww.; onpers., onoverg.; scheidb.; dee ni'j, het ni'jdaon [ni'j(ə)... (OS, WS zuid. van de *Lende*, elders spor., nej(ə)... (WS noord. van de *Lende*, elders spor.)] 1. benieuwen (Ld, Nbk, Np, Obk, Ste, Wol) 't *Dot mi'j ni'j wat dat huus opbrengen zal* (Obk), 't *Zal mi'j ni'jdoen of hi'j nog komt* (Ste, Nbk), 't *Zal mi'j es ni'jdoen as et ok deurgaot* (Ld), ook *Ik zal me ni'jdoen hoe ze dat maeken* (Wol) 2. er verbaasd door raken, zich erover verwonderen (verspr.) 't *Dot mi'j ni'j dat hi'j nog kommen is* (El), *Et doet mi'j ni'je dat hi'j nog niks van hum heuren laoten het* (Op), 't *Zal mi'j niks gien ni'je doen het zal me niks verbazen* (Op, Nbk), *Hi'j zal d'r (wel) ni'j van opkieken* (verspr., Wol), *Daor keek ik ni'j van op* (verspr., Diz), *Ze keken allemaole ni'je op, doe ik d'r zo vroeg an kwam* (Sz, Op), *Ze zullen wel ni'j opkieken as wi'j heur zo over 't mad kommen* (Db, Obk), *Hi'j keek d'r ni'j tegen op* (Dfo)

ni'jdraad (Spa) de, et ['n...] 1. naaigaren, draad waarmee men naait

ni'je z. *ni'j*

Ni'jberkoop z. *Ni'jberkoop*

ni'jdoen z. *ni'jdoen*

Ni'jehooltpae z. *Ni'jhooltpae*

Ni'jehooltwoodde z. *Ni'jhooltwoodde*

Ni'jelaemer z. *Ni'jlaemer*

ni'jemaone (Bdie, El, Ld, Ma, Np, Obk, Sz, Wol) [...'m...] - nieuwemaan (ook niet aaneen) *We hebben gauw ni'jemaone, dan zullen we wel aander weer kriegten* (Ld)

ni'jemoods z. *ni'jmoods*

ni'jen zw. ww.; overg. (bet. 2-3), onoverg. (bet. 1); ni'jde, het ni'jd [ni'j(d)ɲ OS, WS zuid. van de *Lende*], elders spor., 'nej... (WS noord. van de *Lende*, elders spor.) 1. met naald en draad bewerken *Dat ding was zo bliksemse handig mit de naalde, die kon ni'jen al hadde ze d'r veur leerd* (Sz), *Ik hebbe ni'jen leerd bij N.* (Np), *mit de mesiene ni'jen, uut ni'jen gaon* 2. met naald en draad vervaardigen of herstellen *Aj' je eigen jurken ni'jen, kuj' hiel wat verdienen* (Db), *Ze zat te ni'jen* (Ow, Ma), *Ik wil me een zoemerjurkien ni'jen* (Ol-Nl), *Ie moe'n 't ni'jen zo 't knipt is* doen zoals het moet, zoals de bedoeling is (Ow), zo ook *Et zol mar ni'jd wodden zoas de boer en de vrouw et knipt hadden* (vo), *Ik hebbe die peerderiem ni'jd* (Np) 3. met naald en draad vasthechten (ook inzake rieten daken die vastgehecht worden met een *rietdekkersnaalde*, i.h.b. bij het maken van een bijenkorf: het vastmaken van een in een ring gelegde bos stro aan de vorige (bs: Dfo, El)) *even achter langes ni'jen, as et wat te wied is* d.i. bij een te wijd zittend kledingstuk (Ste), zo ook *D'r kan nog wel een naotien of ni'jd wodden, dan maek ie 'm wat nauwer* (Ste), *Laot je gien oren an de kop ni'jen* laat je niks wijsmaken (Pe-Dbl) 4. z. *naaien*

ni'jeri'je (Nbk, Ol-Nl, Ow) de; ni'jə'ɾi'jə, z. -i'je] 1. naaigoed, verstelgoed *Ik heb nogal wat ni'jeri'je* (Ow), *Leg je ni'jeri'je mar even an de kaante, we gaon eerst koffiedrinken* (Nbk)

ni'jermoods z. *ni'jmoods*

ni'jerwets (verspr., b) [ni'jɾ'wets (OS, WS zuid. van de *Lende*, elders spor., nejɾ... (WS noord. van de *Lende*, elders spor.)] - nieuwerwets *Die ni'jerwetse kleren mistaon 'm niet* (Dhau), *Dat ni'jerwetse spul moej' wel an wennen* (Diz), *Zi'j is altied ni'jerwets in de kleren* (El), *De boer is wel ni'jerwets, mar (...)* d'r moet nog een ploeg kommen die et de stelploeg verbeteret (vo), *Now moej' mar es opholen mit jow ni'jerwetse fratsen!* (Op), *Wat het zi'j een vremde jurk an, is dat now weer ni'jer-*

wets? (Obk), op 'e ni'jerwetse toer (Dhau), ni'jerwetse waopens (vo)

Ni'jesliek z. Ni'jsliek

Ni'jetriene z. Ni'jtriene

Ni'jetrienster z. Ni'jtrienster I, II

ni'jgaoren (Db, El, Mun, Nbk, Obk) et ['n...] 1. garen waarmee men stoffen, kledingstukken naait *W. spant altied draoden (ni'jgaoren) om de bi'jevreters van de bi'jekörven te weren* (Obk), *'k Moet een ni'j klossien ni'jgaoren hebben* (Nbk)

ni'jgerei (Ld, Nbk, Ni) - naaigerei

ni'jgien et; ni'jgies ['n...xin] 1. nieuwtje, berichtje uit de direkte omgeving, uit de direkte nabijheid *Ik heb ok nog een ni'jgien* (Ma, Nbk, Ow), *Daor vertel ie mi'j een ni'jgien!* (Spa), *Ik kan je wel een ni'jgien vertellen* (Wol, Sz), *Dat is gien ni'jgien meer* (Dho), *Pattie vrouwluden bin zo uut op een ni'jgien* (Obk), *de ni'jgies van de dag* (Bdie), *Dat ni'jgien gong as een strovuurtien deur et dorp* (Op)

ni'jgoed (Db, Nbk) - naaigoed *Ik bin op 't ogenblik aorig anni'jd, ik heb niks gien ni'jgoed meer liggen* (Db)

Ni'jgrieks (i) - Nieuwgrieks

ni'jgrös (Dfo, Nbk, Obk, Ow, Ste, Sz, p, b: lm) Ook *ni'jgrus* (Np, Obk) - nagras, etgroen *ni'jgrus mi'jen* (Np)

ni'jgrus z. ni'jgrös

ni'jgrusbottes (Wol) de ['n...] 1. boter uit melk van koeien die op nagras hebben gegraasd

ni'jgrushuj (Nbk) et ['n...] 1. hooi van de tweede snede

Ni'jholpae z. Ni'jhooltpae

Ni'jhoogduuts (i) - Nieuwhoogduits

Ni'jhooltpae (verspr.) Ook *Ni'jehooltpae* (verspr.), *Ni'jholpae* (Nbk, Obk, d) et [...(ə)(h)o:l(t)'pə: (Np, Obk)/ ...həl... (verspr.)] 1. plaatsnaam: dorp in het oosten van *West-Stellingwarf*

Ni'jhooltpaeiger z. Ni'jhooltpaeinger I, II
Ni'jhooltpaeinger I (Np) Ook *Ni'jhooltpaeiger* (Dho, Np), *Ni'jhooltpaester* (Bu, Obk), voor var. z. ook *Ni'jhooltpae* de; -s [...'pə:ɪŋgʁ, ...əgʁ/...str] 1. iemand uit *Ni'jhooltpae*

Ni'jhooltpaeinger II (Np) Ook *Ni'jhooltpaeiger* (Np), *Ni'jhooltpaester* (Bu, Obk), voor var. z. ook *Ni'jhooltpae* bn.; attr. [...'p...] 1. van, met betrekking tot *Ni'jhooltpae* (niet gebruikt tussen het lidw.

een en vóór een onzijdig zn.)

Ni'jhooltpaester z. *Ni'jhooltpaeinger* I, II
Ni'jhoolt woolde (Bu, Dho, Nbk) Ook *Ni'jehoolt woolde* (spor. WS) et [...'wo:ldə] 1. plaatsnaam: dorp in *West-Stellingwarf*: Nijeholtwolde

Ni'jhoolt wooldiger I (i), voor var. z. onder *Ni'jhoolt woolde* de; -s [...'w...] 1. inwoner van *Ni'jhoolt woolde*

Ni'jhoolt wooldiger II (i), voor var. z. onder *Ni'jhoolt woolde* bn. [...'w...] 1. van, met betrekking tot *Ni'jhoolt woolde* (niet gebruikt tussen het lidw. een en vóór een onzijdig zn.)

ni'jghied Voor -heid z. -hied de; ...heden; ...hietien ['ni'jəx..., z. ni'j] 1. iets dat nieuw, pas gemaakt, modern is *Die ni'jgheden hebben ze daor drekt* (Np), *Ze hebben daor nogal gauw es wat ni'jgheid* (Np), *Ze hebben iederkeer weer een ni'jgheid* (Nt, El), *Ik haele d'r gien ni'jgheid meer bi'j an* ik begin niet meer met, koop geen nieuwe dingen meer (Ste) 2. het nieuw zijn, het nog niet ervaren hebben (Nbk, Op) *Daor wus ik al wat van, daoromme he'k d'r gien ni'jgheid an* (Op) 3. zaken, ideeën volgens de laatste trend, mode (Ow) 4. nieuws, nieuwtjes (Nw, Ol-Nl) *Ik heb niks gien ni'jghied meer* geen nieuws meer te vertellen (Ol-Nl), *Die het wat ni'jgheid an* heeft iets nieuws te vertellen (Nw) 5. plezier, genoegen (Db), in *d'r ni'jghied an hebben* (Db)

ni'jjaor et [...'j..., ook wel nə'jɔ:ər] 1. het nieuwe, komende jaar *'t Was om ni'jjaor henne (...)* (b), *Mit ni'jjaor beginnen we mit frisse moed* (Nbk), (gezegd of geschreven als nieuwjaarswens:) *Veul heil en zegen in 't ni'jjaor* (Bdie, Nbk), *iene een gelokkig ni'jjaor weensken* (Np, Nbk), *iene et ni'jjaor ofwinnen* iemand als eerste (mondeling) een gelukkig nieuwjaar wensen, waarop een traktatie hoort te volgen; vroeger ook gedaan door *ni'jjaorslopers* die langs de huizen trokken om een paar centen bijeen te krijgen (Db, Nbk); in fig. bet.: iemand te grazen nemen, eerder zijn dan die ander (verspr.): *We zullen him even 't ni'jjaor ofwinnen* (Ma), *'t Moet reer kommen a'k S. vanaovend et ni'jjaor niet ofwin* d.i. hier: arresteer wanneer hij aan het stropen is (Nbk), *Die he'k et ni'jjaor ofwunnen* (ook) gezegd wanneer men bijv.

ni'jjaorborel - ni'jjaorslokkien

een kat of een muis heeft doodgemaakt of een kip heeft geslacht (bo: Dho, Np) 2. de eerste dag van het nieuwe jaar *Ni'jjaor vaalt dit jaor op een deensdag* (Db) * *Schient de zonne mit ni'jjaor slim helder en klaor/Dan zal et wodden een goed bi'jejaor* (j)

ni'jjaorborel z. *ni'jjaorsborel*

ni'jjaorholen (s: oost.) onbep. w. 1. vieren van nieuwjaar

ni'jjaoriezer z. *ni'jjaorsiezer*

ni'jjaorloopster (Ow) de; -s [ni'j...stf] 1. vrouwelijke persoon die langs komt om je een gelukkig nieuwjaar te wensen, vooral met het oog op een traktatie, een paar centen of een dubbeltje *N. was hier vroeger een hiel bekende ni'jjaorloopster; die heurde bi'j ni'jjaor krek as euliekoeken en d'r kwam heur niks van onpasse* (Ow)

ni'jjaorloper z. *ni'jjaorsloper*

ni'jjaorrollegien z. *ni'jjaorsrollegien*

ni'jjaorsadverteensie (Nbk) de; -s [...'j...] 1. advertentie in een krant waarin men vrienden, kennissen, zakenrelaties een voorspoedig nieuwjaar wenst *Wat staon d'r al weer een boel ni'jjaorsadverteensies in de kraante* (Nbk)

ni'jjaorsaovend (verspr.) [...'j..., ook ...'so:bm] - nieuwjaarsavond

ni'jjaorsbal - nieuwjaarsbal

ni'jjaorsbi'jienkomst - nieuwjaarsbijeenkomst

ni'jjaorsborel (Db, Diz, El, Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl, Wol) Ook *ni'jjaorborel* (Pe-Dbl) [...'j..., ook wel nɔ'j...] de; -s; -tien [...'j...] 1. borel die men schenkt op een nieuwjaarsvisite, bij een feestje ter gelegenheid van het begin van het nieuwe jaar

ni'jjaorsbrief (s: oost.) - nieuwjaarsbrief *Mit disse grote veraandering die, men zol haost zeggen in alle opzichten veul verbetering brocht het, hebben de postkantoorhoolders en de bestellers et minder kregen, de inkele ni'jjaorsbrieven bin now bargaen van kaorties wodden; et tekent de tied* (s: oost.)

ni'jjaorscenten (Ol-Nl) mv. [...'j...sentn] 1. geld dat kinderen ophaalden door op nieuwjaar bij anderen langs te gaan en hen een gelukkig nieuwjaar toe te wensen

ni'jjaorsdag [...'d..., ...'j...] - nieuwjaarsdag

ni'jjaorsiezer (s: oost.) Ook *ni'jjaoriezer* (s: oost.) et; -s [...'j...] 1. wafelijzer: waarmee men nieuwjaarskoeken bakt *Et ni'jjaorsiezer kwam op 'e lappen* (s: oost.)

ni'jjaorskaorte de; -n; ...kaortien [...'j...] 1. nieuwjaarskaart (bij vergelijking schertsend gezegd van de jaarlijkse rekening door de smid gebracht:) *Daor hej' de smid ok weer mit zien ni'jjaorskaortien* (Dfo)

ni'jjaorskniepertien z. *ni'jjaorsrollegien*

ni'jjaorskoek (Bdie, Nbk, Nt, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol, b) de; -n [...'j...] 1. nieuwjaarskoek (Nt, Obk, Spa, Sz) *Ni'jjaorskoeken die bin plat; ie hebben ok ni'jjaorsrollegies, et is etzelde baksel* (Obk), verder in *praoten over oolde tieden en ni'jjaorskoeken* schertsend gezegd wanneer er vooral over vroeger wordt gepraat (Pe-Dbl), zo ook van *oolde tieden en ni'jjaorskoeken* (Nbk, Obk), *uut vroegere tieden en ni'jjaorskoeken* id. (Ol-Nl), *praoten over oolde wuven en ni'jjaorskoeken* over inhoudloze zaken (Bdie)

ni'jjaorskoncert (spor.) - nieuwjaarskoncert

ni'jjaorsloper (OS, Bdie, Dho, Np, Op, Pe-Dbl, Wol) Ook *ni'jjaorloper* (Np, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl, WH) de; -s; -tien [...'j...] 1. persoon die langs komt om je een gelukkig nieuwjaar te wensen, vaak met het oog op een traktatie, een paar centen of een dubbeltje *We hebben van 't jaor een protte ni'jjaorlopers had* (Spa), *Ni'jjaorlopers winnen je et ni'jjaor of en kriegien daor geld veur* (Np)

ni'jjaorsmorgen Voor var. z. *morgen* [...'m..., ook wel ...'j...] - nieuwjaarsmorgen

ni'jjaorsreceptie - nieuwjaarsreceptie

ni'jjaorsrede (spor.) - nieuwjaarsrede

ni'jjaorsrollegien (verspr.) Ook *ni'jjaorrollegien* (Pe-Dbl), *ni'jjaorskniepertien* (Sz) et; ...rollegies [...'j...] 1. gerold knijpkoekje, gebakken i.v.m. de jaarwisseling *Ni'jjaorsrollegies baken we zels nooit mit ni'jjaor, et was meer een Drents gebruik* (Bu), *Ni'jjaorskoeken die bin plat; ie hebben ok ni'jjaorsrollegies, et is etzelde baksel* (Obk)

ni'jjaorslokkien (Nbk, Obk) et; ...slokkies [...'j...slokin] 1. glaasje sterke drank geschonken op een nieuwjaarsvisite, bij een feestje t.g.v. het begin van het

nieuwe jaar

ni'jjaorsvesite - nieuwjaarsvisite

ni'jjaorswaens z. *ni'jjaorsweens*

ni'jjaorsweens (verspr.) Ook *ni'jjaorsweensk* (Bdie, Ld), *ni'jjaorswaens* (Ld) - nieuwjaarswens

ni'jjaorsweensk z. *ni'jjaorsweens*

ni'jjaorwinner z. *ni'jjaorwinner*

ni'jjaorweensken (Db, Nbk) - nieuwjaarwensen

ni'jjaorwinnen zw. ww.; vooral onbep. w.; het ni'jjaorwinnen [...'j...] 1. nieuwjaarwensen, op bezoek gaan om de ander - als eerste - een gelukkig nieuwjaar toe te wensen, ook gezegd van kinderen die langs de huizen gaan (*om euliekoeken en wat drinken d'r bij'* (Nbk)) en ouderen die vroeger langs de huizen gingen te nieuwjaarwensen, eveens om een traktatie, ook wel om enig geld (als een vorm van bedelen): *De ni'jjaorslopers gongen bij' de huzen langes om te ni'jjaorwinnen* (Nbk), *Zolange de oolden d'r binnen, gaon de kiender naor ze toe te ni'jjaorwinnen* (Nbk), *Vroeger gong iederiene bij' de burens langes om te ni'jjaorwinnen* (Db), *..gongen de kiender bij' de huzen langes te ni'jjaorwinnen* d.i. vooral om een traktatie, een paar centen of een dubbeltje te krijgen, (Dfo, Obk, Ol-Nl, Sz), soms ook door ouderen gedaan (als vorm van bedelen) (Dfo, Obk, Wol): *N. was in maart nog wel an 't ni'jjaorwinnen* (Wol), *Et ni'jjaorwinnen an de deure is veurbij'* (Obk), *Men ni'jjaorwint nog, mar dat luudruchtige is d'r of* (s: oost.)

ni'jjaorwinner (Bu, Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl, Spa, Ste) Ook *ni'jjaorswinner* (Dfo, Diz, Dho, Ste) [...'j...] - nieuwjaarwenser (kind of volwassene), vroeger vaak langskomend vooral met het oog op een traktatie of op enig geld *We hebben van 't jaor een protte ni'jjaorslopers had* (Spa)

ni'jjuffer (Bu, Nbk) Ook *ni'jjuffrouw* (Bu) - naaijuffrouw (die naailes geeft)

ni'jjuffrouw z. *ni'jjuffer*

ni'jkissien (Nbk) et; ...kissies ['n...] 1. naaikistje

ni'jklossien (Nbk) - naaiklosje

ni'jkoemer z. *ni'jkommer*

ni'jkommend (Nw, Obk, Ol-Nl, Sz) bn.; attr. ['njkom:t (Nw, Obk), 'nej... (Ol-Nl, Sz) 1. (vooral van een knecht of meid) pas

beginnend *Een ni'jkommende knecht die komt pas bij' de boer* (Nw, Sz), *We hebben krek weer een ni'jkommende knecht kregen* (Ol-Nl)

ni'jkommer Ook *ni'jkoemer* (Bdie, Sz) ['n...komr/...kumr] - nieuwkomer, vooral: iemand die recent in het dorp, de buurt is *Et is een ni'jkommer, die buurman, hij komt uut de stad* (Obk), *Ni'jkommers in Oosterwoolde en op 'e Fochtel, daenk now mar niet da'k jim plaogen wil* (l: Ow), *Hier in de Westhoek hebben we nogal een boel ni'jkommers* (Spa), *We hebben een ni'jkommer op schoele* (Wol)

ni'jkörf (Db, Ma, Nbk, Obk, Ow) Ook *ni'jkorf* (Bdie, Diz, Ol-Nl) de; ...korven; -ien ['n...] 1. (vaak verkl.) naaimand

ni'jkraansien (verspr.) ['n...krä:sin] - naaikransje *een ni'jkraansien van maegies* (Diz)

ni'jkursus - naaikursus

ni'jkussen (Op) ['n...] - naaikussen

Ni'jlaemer (Dho, Nbk, Ol-Nl, Op, l) Ook *Ni'jelaemer* (Bu, Ol-Nl) [nij'lē:mɪ (Dho, Nbk), nej... (Op)/nujə.. (Bu), ook nejə (Ol-Nl)] 1. plaatsnaam: Nijelamer (noord. van Wolvege) *Et ies kon nog mar net hollen doe ze in Nijlaemer al een hadriederij'e hullen* (Op), *Ze wonen in Nijelaemer* (Ol-Nl)

Ni'jlaemster I (Bu, Nbk, l), voor var. z. *Ni'jlaemer* de; -s; -tien [...'l...] 1. inwoner van, iemand geboren in, afkomstig uit *Ni'jlaemer*

Ni'jlaemster II (Bu, Dho, Nbk), voor var. z. onder *Nijlaemer* bn. [...'lē:mstɪ] 1. van, met betrekking tot *Nijlaemer*, o.m. in *de Ni'jlaemster polder* (Dho) (niet gebruikt tussen het lidw. *een* en vóór een onzijdig zn.)

ni'jlappe (Nw, Pe-Dbl) de; -n; ...lappien ['nijlapə] 1. lap stof waarop en waaraan men leert naaien en evt. borduren

ni'jles - naailes *Aj' veur 't eerst ni'jles kregen, moj' as eerste werkstuk een naodlappe maken* (Spa)

ni'jlichter z. *ni'jlochter*

ni'jlik (WH) bn.; -er, -st ['nejlək] 1. snel geneigd boos te worden *Denk d'r omme, die is een betien ni'jlik* (Spa), *Hij is wat ni'jlik, ie moe'n goed weten waj' tegen 'm zeggen, want anders wodt hij kwaod* (Sz)

ni'jlinks - nieuwlinks

ni'jlochter - ni'js

ni'jlochter (Nbk, Ow, Pe-Db, p, b: lm) Ook **ni'jlichter** (Dhau, Obk, Sz) ['nɪjloxtr̥ /...lɪx...] - nieuwlichter: aanhanger van een nieuwe leer, van een nieuwe trend *Dat is een echte ni'jlichter, die lopt altied veurop mit ni'je dingen* (Obk)

ni'jlochteri'je (Nbk) [nɪjloxtr̥tʃə] - nieuwlichterij

ni'jloon (Nbk) - naailoon

ni'jmaantien (verspr.) Ook **ni'jmantien** (WH) et; ...maanties ['n...] 1. naaimand(je)

ni'jmaegien (Np) Ook **ni'jmaegen** (mv.: Ste) et; ...maegies ['n.../...mɛ:ɡɪ] 1. leerling van de naaischool

ni'jmantien z. *ni'jmaantien*

ni'jmelk z. *ni'jmelkt*

ni'jmelkt (WS, Db, Nbk, Obk) Ook **ni'jmelk** (OS, Diz, Np) bn. ['n...mel(ə)k(t)] 1. nieuwmelks, pas gekalfd hebbend *Die koe is ni'jmelkt* (Bdie, Bu, Diz, Nw, Obk, Wol), *...is krek ni'jmelk* (Ow), *De eerste ni'jmelkte koe hebben we al weer* (Db), *Oonze ni'jmelke koe gefit een emmer vol melk* (Diz), *Een ni'jmelkte koe moej' drie keer melken* (Np), *In disse maanden wo'n een protte koenen ni'jmelkt* (Op), (zelfst.) *We hebben aorig ni'jmelkten* nieuwmelkse koeien (Spa), *Hi'j had zeuven ni'jmelkten* (Ste), *We hebben weer een ni'jmelke kregen* (Np, Ow, Dhau), *een ni'jmelkte neuze* een neus die voortdurend loopt als gevolg van de kou (Ste)

ni'jmesiene ['n...] - naaimachine *A'k de ni'jmesiene smere, dan moet de eulie in de smeergatties* (Ste), *Die vrouw die zat haost altied aachter de ni'jmesiene om mit jurke-maeken en jakkies maeken (of onderkieren) de kost te verdienen* (Ow)

ni'jmesiene-eulie (Nbk, Ste) de ['n...] 1. bep. olie waarmee men de naaimachine smeert

ni'jmesienefabriek - naaimachinefabriek
ni'jmoderig (Db, Dhau, Ol-Nl, s: oost.) Ook **ni'jmoderigs** (Ol-Nl) bn., bw. [...'møədr̥əx(s)] 1. nieuwmodisch *Die is aorig ni'jmoderig anlegd* (Dhau), *In een oolderwetse grupstal kuj' de koenen aorig beter schoneholen as in een ni'jmoderige stal* (Db), *Die meid leup d'r arg ni'jmoderig bi'j* (Ol-Nl), *Wat bin jow ni'jmoderigs in de kieren!* (Ol-Nl)

ni'jmoderigs z. *ni'jmoderig*

ni'jmoods (Bdie, Diz, Wol en oost.) Ook

ni'jermoods (Spa), **ni'jemoods** (Obk, Ow, Sz) [...'mø:əts/nɛj̥r̥.../...əmo:əts] 1. (vaak afkeurend) nieuwmodisch, volgens de nieuwste mode, trend *Die ni'jmoodse schilders klodderen d'r mar wat op los* (Nbk), *W. was ni'jmoods, hi'j begon as ien van de eersten mit keunstmest* (Np), *Dat is me daor een ni'jmoods gedoe* (El), *Die tuun is ni'jmoods anlegd* (Bdie), *Ze het een ni'jmoodse jurk an* (Op, Nbk), *een man mit ni'jermoodse idenen* (Nbk, Np, Spa)

ni'jnaalde - naaanaald

Ni'jnederlaans - Nieuwnederlands

ni'jpries (l) - nieuwprijs

ni'jring (verspr.) - naairing, soort vingerhoed die aan het eind juist open is (zodat de zijkant de relevante functie heeft, ook door kleermakers gebruikt), vandaar *een eupen ni'jring* (Dfo)

ni'js I et [nijs (OS, WS zuid. van de Lende, elders spor.), nejs (WS zuid. van de Lende, elder spor.)] 1. wat nieuw is *D'r bin kwaoie maendaegen en aj' zo'e'n dag treffen, dan bi'j' niet gelokkig; een massa boeren waeren d'r vrogger die op maendag nooit wat ni'js zollen beginnen* (k: Ste), *Is d'r nog wat ni'js te beleven, vandaege?* (Ld, Wol), *D'r is gien ni'js onder de zonne* (Nbk, Ow), *...niks ni'js...* (Nbk), (afkeurend:) *Weer wat ni'js!* hoe bestaat het, hij/jij komt zo vaak met weer iets anders aanzetten (Nbk) 2. nieuwe kleren, meubelen e.d. *Aj' tegenwoordig wat ni'js hebben moeten, is et vaeke een hiele uitgaove* (Ld), *Ik wil ok wel es een keer wat ni'js in de kaemer hebben* (Nbk) 3. tijding(en), bericht(en) over iets dat pas is gebeurd *Hej' nog ni'js?* (Nbk, Ma), *I'J vertellen me nogal hiel wat ni'js* (p), *Hi'j had een hoop ni'js te vertellen* (Nbk, Db), *Ze wet gewoonlik een hopen ni'js* (p), *Ik heb goed ni'js, ...slecht ni'js* (Nbk), *De winkelman hadde vroeger een boel ni'js in de maande* had altijd veel nieuwtjes te vertellen als hij langs kwam voor de bestelling of om af te leveren (Sz), *Ik heb d'r gien ni'js an, dat wus ik al lange* (Obk), *Now is zoks niks gien ni'js* (Nbk, b), *Dat ni'js was oold ni'js* was al lang bekend (Ow) 4. nieuwsberichten in de media *et ni'js in de kraante, D'r staot vandaege niet vule ni'js in de kraante, donkt mi'j* (Obk, Nbk), *...niks gien ni'js...* (Ow), *De erkenning van et Stelling-*

warfs was nogal in et ni'js (Nbk), *Om acht ure moe'n we 't ni'js altied even zien* het televisiejournaal (Ol-Nl), *naor et ni'js luusteren* (Nbk), *...kieken* (Nbk), *et ni'js anzetten* op het televisiejournaal afstemmen of op de nieuwsberichten op de radio (Nbk), *De omroeper mos et leste ni'js ommeropen* (Pe-Dbl) 5. de opwinding, interesse die men heeft door nieuws of doordat men iets nieuw of pas heeft gekregen, in (Nbk, Np) *Et ni'js was d'r al weer een betien of* (Nbk, Np) 6. in 't *Zal me ni'js doen* hetz. als *ni'jdoen*, z. aldaar (s: oost.) 7. in *van ni'js* van nieuws, opnieuw (Dhau, Ow, Pe-Dbl): *van ni'js beginnen* (Dhau, Pe-Dbl, Ow), verder in *van ni'js of an* opnieuw, van nieuws (verspr.): *Dan kuj' van ni'js of an opni'j beginnen* (Dho, Nbk, Obk), *Ie moe'n weer van ni'js of an beginnen* (Nw), *...van ni'js op an...* (Dho, Ld, Obk, Ol-Nl, Op)

ni'js II (Ld, Nbk, Np, Obk, Op, Ow, p) bw. [ntjs (Ld, Nbk, Obk, Ow)/nejs (Np, Op, Ow)] 1. zojuist 'k *Had et ni'js nog in de buse* 'k had het daarnet nog in mijn broekzak (Nbk), *Dat hebben we ni'js krek daon* (Ow), *Ni'js vertelde hi'j mi'j nog dat hi'j d'r gien tied veur hadde!* (Op), *Zoas we ni'js zeden (...)* (p)

ni'jsagentschap (l) - nieuwsagentschap

ni'jsbericht et; -en; ...berichien ['n...'] 1. nieuwsbericht in een krant 2. (mv.) radionieuws

ni'jsblad et; ...blaeden; ...blattien ['n...'] 1. nieuwsblad *Et is een ni'js- en advertentieblad* (Nbk), *'t Ni'jsblad van et Noorden* het Nieuwsblad van het Noorden (Ow) 2. (schertsend) iemand die veel kleit, veel weet en doorvertelt (Bu, Ste)

ni'jsbrief (l) - nieuwsbrief

ni'jschoele - naaischool

ni'jsdienst - nieuwsdienst

ni'jsel (Nbk) ['ntjsl] - naaisel: naaiwerk *Ie moe'n et ni'jsel mar even oprumen* (Nbk)

ni'jsend (Nbk, b) Ook *nees* (Nbk) bw. ['ntjsnt/n:t:s] 1. zopas *Ie zeden omnes ni'jsend nog, daj' (...)* (b)

ni'jsflits (l) - nieuwsflits

ni'jsfoto (spor.) - nieuwsfoto

ni'jsgier (Obk) de, in *een oolde ni'jsgier* iemand die altijd zeer nieuwsgierig is (Obk)

ni'jsgierig bn.; -er, -st [...'sxi:əɾəx,

...sk..., veelal (ook) nə'ski:əɾəx, ...sx...] 1. nieuwsgierig: graag nieuws wetend, benieuwd, ook: te sterk geneigd om te weten te komen *Hi'j is d'r ni'jsgierig nao* (Ma, Nbk, Ow), *Die is niks niet ni'jsgierig, mar wil wel graeg alles weten* (Nbk, Ow), *een ni'jsgierig aagje* (Nbk), *een ni'jsgierig aogien* een nieuwsgierig aagje (Bu), *Een meenske is nargens ni'jsgieriger naor as naor wat hi'j nog niet zien het* (b) 2. mopperig, chagrijnig, nurks (OS, Bu, Dho, Np, Nt, b: lm) *Daor hoe'j niet ni'jsgierig over te wezen* (Nbk), *Die is niet botte vrundelik, die kikt altied zo ni'jsgierig!* (Db, El, Obk), *een ni'jsgierig kring* een chagrijnige, vinnige, kwaaië vrouw (Nbk), *Wat kikt die man altied ni'jsgierig toe* (Ld), *zo ni'jsgierig as een varken* (Ow) 3. verdrietig (b: ln) 4. moeijlik, lastig (Nbk, Np), in *Dat is ni'jsgierig wark* (Nbk, Np)

ni'jsgierigerd (Obk) [...'ski:əɾəgrt] - nieuwsgierigaard *Dat is een ni'jsgierigerd* (Obk)

ni'jsgierighied Voor -heid z. -hied de [...'sk..., ...'sx...] 1. het *ni'jsgierig* zijn (in alle bet.) *Et was meer uut ni'jsgierighied* door het benieuwd zijn naar (j)

ni'jsies (OS, Bu, Dho, Diz, Np, Ol-Nl, Pe-Dbl, Ste, Wol b:lm) Ook *nesies* (Ld, Nbk) bw. ['ntjsis (OS, Bu, Dho, Pe-Dbl, Ste), nej... (Diz, Np, Ol-Nl, Wol)/nt:sis] 1. zopas, daarnet 'k *Heb d'r ni'jsies krek nog west* (Nbk)

ni'jskraante (Obk) de; -n ['n...'] 1. iemand die alle nieuwtjes altijd als eerste weet te vertellen *Dat is zoe'n ni'jskraante, die mag graeg mit alle ni'jgies hier en daor staon te teuten* (Obk)

ni'jslezer - nieuwslezer

Ni'jslielik (Bu) Ook *Ni'jeslielik* (Nw, d) et ['ntj(ə)sli(:)k] 1. plaatsnaam: Nijensleek (tussen *Vledder* en *Stienwiek*)

ni'jsverzicht - nieuwsoverzicht

ni'jsrebiek - nieuwsrubriek

ni'jsteek (Pe-Dbl, Wol) - naaisteek

ni'jster (verspr.) - naaister (die beroepsmatig kleren naait voor een ander) *Vroeger kwam de ni'jster an huus* (El), *Vroeger har mem iens in de veertien daegen een ni'jster* (Db), *We kriegen morgen de ni'jster* (Nbk)

ni'jsuutzending - nieuwsuitzending

ni'jswearde (spor.) - nieuwswaarde

ni'jszender (spor.) - nieuwszender

ni'jtaofel - niere

ni'jtaofel (Nbk) - naaitafel: tafel voor naaiwerk

Ni'jtriene (Bu, Nbk, Nt, l) Ook *Ni'jetriene* (Nt, Spa) et [...'trinə] **1.** plaatsnaam: Nijetrijne (west. in *West-Stellingwarf*) *We wonen in Ni'jetriene* (Nt)

Ni'jtrienster I (Bu, Dho, Nt) Ook *Ni'jetrienster* (Nt) de; -s [...(ə)'trinstr̥] **1.** iemand uit *Ni'jtriene*, vgl. *et merendeel van de Ni'jtriensters* (Nt)

Ni'jtrienster II (Nbk, Nt) Ook *Ni'jetrienster* (Nt) bn.; attr. **1.** van, met betrekking tot *Ni'jtriene*

ni'jvak et (Obk) ['n...] **1.** naaldvakken op school

ni'jwaark z. *ni'jwark*

ni'jwark (verspr.) Ook *ni'jwaark* (Dho, Wol) - naaiwerk

ni'jweerde (spor.) - nieuwwaarde

ni'jweide (Bdie, Nbk, Np, Nw, Ste) de ['n...] **1.** naweide, nagras *De koenen kommen in de ni'jweide; dat is nao et mijen* (Nbk), *As ze naor de ni'jweide gaon (...)* (Nbk), *Die is ok in de ni'jweide* die persoon heeft op oudere leeftijd verkering gekregen (Np), *in de ni'jweide lopen* er heel gezond uit zien, weldoorvoed (Np)

ni'jziede (Obk) ['n...] - naaizijde

nicht z. *nichte*

nichte (Bu, Dho, El, Ma, Nbk, Np, Op, Ow, Ste, j) Ook *nicht* (verspr.) de; -n; nichien ['ni:xt(ə)] **1.** nicht: dochter van iemands broer, zus, oom, tante, ook: afstammeling van zo'n dochter *Zij is een nichte van mien moeder* (Np), *een vere nicht*, *In de veerte is ze nog een nicht van me* (Nbk)

nichtenkiender z. onder *neef- en nichts-kiender*

nichtskiend (Db, El, Obk, Op, Pe-Db, Sz), z. ook *neef- en nichtskiender* et; -er [nɪxtskint] **1.** kind van iemands nicht *Zien vrouw is een nichte van mi'j, dus is zien dochtertien van mi'j een nichtskiend* (Op), *De nichtskiender speulden een protte mit oonze kiender* (Db)

nichtsneefskiend (Ste) et; -er ['n...] **1.** kind van een neef of nicht *Et kiend van een neef en et kiend van een nicht bin nichtneefskiender* (Ste)

nied (spor.) [nit], in *haat en nied* haat en nijd

niedig ['nidəx] - nijdig: kwaad, vinnig *Hi'j*

was aorig niedig (Nbk), *Da's wel zoe'n niedig kereltien* (Np, Spa), *Ie moe'n je niet zo niedig maeken, dat is nargens goed veur* (Ow, Dhau), *Ie zollen d'r niedig omme wodden* (Obk), *N. is niedig op mi'j* (Ow), *As de kiender zo an 't mieren binnen, kun ze me knap niedig kriegen* (Db), *Hi'j wodde zo niedig as een spinne* (Db, Dfo, Np)

niedigens (Sz) de ['nidəgɛns] **1.** nijd *Hi'j is wit van niedigens* (Sz)

niedigheid (Bdie, Spa), voor -heid z. -hied de ['nidəx...] **1.** het nijdig, boos zijn *wit van niedighied* (Bdie, Spa)

niefelder (Obk) de; -s ['nif[dɛr] **1.** iemand die voortdurend knutselt, priegelig werk doet

niefelen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; niefelde, het niefeld ['niflɛ] **1.** bezig zijn met *niefelwark*, z. aldaar

niefelwark (Bu, Nbk, Obk, Ol-Nl) Ook *niefelwark* (Wol), *niefelwark* (Bu) et; -ien ['niflɛw.../'niflɛ.../'niflɛ...] **1.** klein, fijn werk waarbij men precies en steeds voorzichtig moet zijn *Aj' de plinten varven moeten is dat nogal niefelwark* (Obk), *niefelwarkies doen in je vri'je tied* (Ol-Nl, Obk), *Zoe'n fien kletien haoken is niefelwark* (Bu, Ol-Nl)

niemendal (Op) [nimɛn'dal], in *Et gong haost allemaole veur niks en niemendal van de haand* voor zo goed als niets, bijna gratis (Op)

niengendattig z. *negenendattig*

niengentwintig z. *negenentwintig*

niengtien z. *negentien*

niengtig z. *negentig*

niefelwark z. *niefelwark*

niepen (Ma) onbep. w. ['nipɪ] **1.** nippen: moeilijk, beangstigend, nijpend zijn door de omstandigheden *Et kan nog wel es niepen* nippen (Ma)

nieperd (Dhau, Nbk, Obk, b: lm) Ook *neperd* (p, b: lm) de; -s; niepertien ['ni:pɛr't'u:...] **1.** gierig iemand *Dat is wel zoe'n nieperd, die het naargens wat veur over* (Obk)

nierbekken (spor.) - nierbekken

nierbrood (Bu) - nierbrood

niere de; -n; niertien ['ni:ɛrə] **1.** bep. lichaamsdeel: nier *Hi'j het last van de nieren* (Ma), *Hi'j het et an de nieren* (Np), *Hi'j het een slechte niere* (Spa), *Hi'j is iene*

niere kwiet (Ow, Ste), ...*mos een niere kwiet* (Nt, Wol), *De iene niere waarkt niet meer* (Dho), *Tegenworig kun ze een niere overbrengen* transplanteren (Obk), *een lopende niere* een nier die niet meer op de juiste plaats zit (Ow, Wol), *Ze hebben 'm een niere ontneumen, now moet hi'j op iene veerder leven* (Op, Nbk), *Hi'j mos een niere kwiet* (Wol), *Ie kun best op iene niere leven* (Sz), *Hi'j het een stien in de niere* een niersteen (Np), *De nieren zwemmen in 't vet* zitten in het vet (Dho), *in hatte en nieren* door en door, geheel naar de aard en/of afkomst: *We bin Stellingwarvers in hat en nieren* (Pe-Dbl), *We bin boer in hat en nieren* (Spa)

niereuperaosie z. *nieropperaosie*

niergruus (Bu, Db) et ['n...grys] 1. gruis van niersteen

nierkwaole (Db) - nierkwaal

nierontsteking ['ni:ərɔntstu:kɨŋ, ...stu:kɨŋ] - nierontsteking

nieloperaosie (Nbk, Np) Ook *nieloperaosie* (Nbk, Np) - nieroperatie

nierpesjent - nierpatiënt

nierstallen (Ste) mv. ['ni:ərɔstalŋ] 1. reuzel van varkens

niersteen z. *nierstien*

nierstien Ook *niersteen* (WH) - niersteen (ook als aandoening) *Hi'j het last van een nierstien* (Dho), ...*van nierstienen* (Diz, Ma), *Nierstienen kun je goed plaogen* (Dhau), *Ze hebben me in 't ziekenhuus een nierstien onthaeld, zo groot wel haost as een doeveëi* (Op), *Nierstien is een vervelend geval* (El), *Nierstien is slim pienlik* (Nt)

nierstiengruis (Db) et ['n...] 1. gruis van niersteen

nierstienvergruizer (l) [...fəgry:zɪ] - niersteenvergruizer

niervergiftiging (spor.) - niervergiftiging
niervet (Bu, El, Nbk, Obk, Ol-Nl, Ste, Wol) - niervet *Et niervet was niet et beste vet, wi'j nuumden et plokvet* (Obk)

nierziekte - nierziekte

niet I et [nit] 1. het niets, in verb.: *in et niet valen: Aj' vergelieken mit wat die veur een huus bouwd het, dan vaalt jowes in et niet!* (Nbk)

niet II de; -en 1. nummer waarop geen prijs valt (in een loterij) *Ik had een niet in de lotteri'je* (Op, Nbk) 2. z. *niete*

niet III bw. [nit] 1. niet (het tegengestelde van *wel*) *Dat kan niet* (Ow), *Hi'j wol dat niet* (Nbk), *We konnen niet best weerommeveren* (j), *Et feest kon niet deurgaon* (Op, Nbk), *Et aende was te lang om niet even an te stikken* (j), *Naargens omme, mar wi'j gaon niet mit* (Obk), *Niet dat ik je niet geleuve, mar (...)* (Nbk), *Aj' mit een kniephaand de krieppen voeren, dan kriegien ze niet te vule* (El), *Ik zol niet graeg in zien schoenen staon, dat niet* (Nbk), *Hi'j kreeg een balle tegen zien gemak, dat jokte niet!* (Nbk), *Ze wus ok niet beter dacht* dat het zo was, wist er niets van (Nbk, j), *As we daor es vreugen, dat zol nog niet zo gek wezen* dat zou goed zijn (Nbk), *Dat vul me niet mit*, (gezegd n.a.v. iemands goede prestaties:) *Ie kun kōrfballen of ie kun 't niet!* (Nbk), *Wat he'k niet vaeke an oons oolde huus docht* ik heb veel aan ons oude huis gedacht (Nbk), *Hoe vaeke he'k et now niet zegd, en nog kiek ie niet goed uut mit overstikken* heel vaak heb ik het gezegd (Nbk), *Wat zullen de meensken wel niet zeggen* de mensen zullen erg veel kommentaar hebben, er schande van spreken (b), *Zo is 't now ok weer niet* (Nbk), *Dat is 't ok weer niet* dat is de andere mogelijkheid en die zie ik eigenlijk ook niet zitten (Nbk), *Of niet (dan)!* zo is het toch (Nbk), *Is 't niet zo? nietwaar?* is het niet?, ja toch? (Nbk, Np), *niet iens(en): Ze wussen et niet iens* (b), (...) *en now kiek ie niet iensen* (b), ook *iens niet* (Dmi, Nbk, Nw, b): *En now kiek ie iens niet* (Dmi, Nbk), *Wi'j kiekien iens niet naor de pries* (b), *Hi'j kwam iens niet opdaegen* (Nbk), *D'r staon een heleboel uutdrukkings in de kraante die we aaltied niet begriepen* (Pe-Dbl), *Daor niet om, mar 't giet deur* (Ow), *Dat wol N. niet hebben* dat wilde hij niet hebben, krijgen, ook: dat mocht niet van N. (Nbk, j), (met dubbele ontkenning:) *Hi'j zegt nooit niet zo vule, mar hi'j kan zo stiekem zitten te gniffelen* (Nbk, Ste, Obk), *Et locht is niks niet helder* (Dho), *Dat zal me nooit niet gebeuren* (Diz), *Ie kun nooit niet es weten* (Np), *Now niet en nooit niet!* nimmer (Nbk, Ste), *Hi'j wol 't lang n't lieden* ([lap:t]) (Nbk), *Och herinkies nog toe, wat is 't koold vanaovend, niet?* ja, toch? (Dfo), *Wat is dat een monter meenske, niet!* (Nw) 2. z. *niete* * *As et niet*

niet - nieten

kan, dan kan et niet (Nbk, Op), *Wat niet kan is nog nooit gebeurd* (Nbk)

niet IV onbep. vn. [nit] 1. niet iets, in verb.: *Et is ok niet meer as een woordspeuling, maek je dr niet zo lek omme* (Nbk) * *Daor niet is, daor het de keizer zien recht verleuren* bij wie niets heeft, valt ook geen geld te halen (Ste), *As niet komt tot iet, is et aanderma(a)ns verdriet* (Nbk)

niet- - niet-, in samenstellingen als *niet-bestaond, niet-roker*, ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

niet-gebunnen (l) bn.; attr. ['nitxəbən:] - niet-gebonden, in *niet-gebunnen lanen* e.d. (l)

niet-inwonend [aks. wisselt] - niet-inwonend

niet-joodverklaoring (spor.) - niet-joodverklaring

niet-kommercieel (spor.) [nitkomrʃj:]; aks. wisselt] - niet-commercieel

niet-konfessioneel [aks. wisselt] - niet-konfessioneel

niet-ontvankelijk (l) - niet-ontvankelijk

niet-roker (spor.) - niet-roker

niet-verbienend (l) - niet-verbindend

niet-verbienendverklaoring (l) - niet-verbindendverklaring

nietapparaot (verspr.) - nietapparaot

niete I (ZW, Bu, Dhau, El, Ma, Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Ow) Ook *niet* (Db, Ste),

nete (Bdie, Bu, Db, Dfo, Np, Obk, Op, Ow, Spa, Sz, Wol), *neet* (Bdie, Dfo, Nbk, Obk, Ol-Nl, Ow) de; -n; nietien ['ni:tə/

'nu:t(ə)] 1. boutje, speciaal: dat de beide helften van een schaar bijeenhoudt (Bu, Nbk, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Db, Ste, Sz)

D'r zit een niete in de schere, die moej vaasteklinken (Ste), *De schere wodt bij mekaer hullen deur een niete* (Ol-Nl), *Ik moet een niye niete in de schere hebben, de schereslieper moet 'm mar even nieten* (Sz), *Dat mes is roem in de niete, et moet even anklonken wodden* (Ol-Nl) 2. eitje van een luis *Ik hebbe die hond een nete ofhaeld* (Np), *Van thee kriej' nieten in de hozen* (Bu), *meer last van de nieten as van de dikken hebben* meer last hebben van gewone mensen, mensen die laag zitten in de hiërarchie dan van belangrijke en/of goede personen die hoger zijn geplaatst (bl), zo ook *De neten doen in 't algemeen*

meer kwaod as de luzen (Sz), *Ie hebben (soms) meer last van de nieten as van de luzen* (Obk, Pe-Db, Wol, Ma), *De neten plaogen je soms nog meer as de luzen* (Db) en *'k Heb meer last van de nieten as van de luzen* (Nbk, Nw), d.i. ook: ik heb heel wat meer last van een ander dan van mezelf (Nw), *een kaele nete* iemand zonder geld of ander bezit (Bdie), *Hi'j was zo gierig as de neten* (Wol) 3. z. *nietes* * *Men het meer last van de neten as van de luzen* z. hiervoor, ...*as van de dikken* id. (Nbk), *As de luzen weg binnen, dan kriej' de nieten nog* als de moeilijkheden opgelost zijn doen zich toch nog wel weer lastige zaken voor (Ow, Dfo), als iets bekend is, komt er vaak nog weer iets achteraan, wordt er meer bekend (Dho)

niete II (Nbk, Op) bw. ['nitə] 1. nietes (vaak gebruikt door kinderen) *Niete, dat he'k niet daon* (Nbk, Op), *Niete!* nietwaar, vs. *Welles!* (Nbk)

nietebiet (b: ln) bw. ['nitəbit] 1. niets: aanduiding bij een bep. dubbelspel: wierp men *nietebiet* dan kreeg men niets uit de pot (men dobbelde nl. met een vierkant stukje hout als een soort dobbelsteen bij een bep. dubbelspel, met op de vlakken één der volgende aanduidingen: L (d.i. 'leg er één bij'), K ('krijg één uit de pot'), A ('alles uit de pot nemen') en N (*nietebiet*, d.i. niets) (b: ln)

nietekaome (Ste) ['ni:tə...] - luizenkam

nietel z. *netelig*

netelig (Dhau, Nbk, Ow) Ook *nietel* (bet. I: Nbk), *nietig* (bet. I: Db, Dhau), *netelig* (Db, Dfo, Ow, Pe-Db, Ste) bn.; -er, -st

[ni:təx/'ni:t]/[ni:təx/'nu:təx] 1. geprikkeld, nijdig, vinnig *As et dat mannegien niet naor et zin gaot of ze plaogen him wat, dan wodt hi'j goed netelig* (Ow), *Hi'j is zo netelig, hi'j kan niks velen* (Ow), *As de kiender zo an 't mierken binnen, kun ze me knap nietig kriegen* (Db), *Hi'j kan niet vule velen, dan wodt hi'j al netelig* (Ste), *'t Is aenlik wat een netelig mannegien; hi'j wet alles beter en het overal opmarkings over* (Ow)

nieten ['ni:tɪ (Bu, Nw, Sz), ook 'nitɪ (verspr.)] - nieten: met nietjes, klinknagels e.d. *an mekeer nieten* (Nw), *Ik moet een niye niete in de schere hebben, de schereslieper moet 'm mar even nieten* (Sz)

meer kwaod as de luzen (Sz), *Ie hebben (soms) meer last van de nieten as van de luzen* (Obk, Pe-Db, Wol, Ma), *De neten plaogen je soms nog meer as de luzen* (Db) en *'k Heb meer last van de nieten as van de luzen* (Nbk, Nw), d.i. ook: ik heb heel wat meer last van een ander dan van mezelf (Nw), *een kaele nete* iemand zonder geld of ander bezit (Bdie), *Hi'j was zo gierig as de neten* (Wol) 3. z. *nietes* * *Men het meer last van de neten as van de luzen* z. hiervoor, ...*as van de dikken* id. (Nbk), *As de luzen weg binnen, dan kriej' de nieten nog* als de moeilijkheden opgelost zijn doen zich toch nog wel weer lastige zaken voor (Ow, Dfo), als iets bekend is, komt er vaak nog weer iets achteraan, wordt er meer bekend (Dho)

niete II (Nbk, Op) bw. ['nitə] 1. nietes (vaak gebruikt door kinderen) *Niete, dat he'k niet daon* (Nbk, Op), *Niete!* nietwaar, vs. *Welles!* (Nbk)

nietebiet (b: ln) bw. ['nitəbit] 1. niets: aanduiding bij een bep. dubbelspel: wierp men *nietebiet* dan kreeg men niets uit de pot (men dobbelde nl. met een vierkant stukje hout als een soort dobbelsteen bij een bep. dubbelspel, met op de vlakken één der volgende aanduidingen: L (d.i. 'leg er één bij'), K ('krijg één uit de pot'), A ('alles uit de pot nemen') en N (*nietebiet*, d.i. niets) (b: ln)

nietekaome (Ste) ['ni:tə...] - luizenkam

nietel z. *netelig*

netelig (Dhau, Nbk, Ow) Ook *nietel* (bet. I: Nbk), *nietig* (bet. I: Db, Dhau), *netelig* (Db, Dfo, Ow, Pe-Db, Ste) bn.; -er, -st

[ni:təx/'ni:t]/[ni:təx/'nu:təx] 1. geprikkeld, nijdig, vinnig *As et dat mannegien niet naor et zin gaot of ze plaogen him wat, dan wodt hi'j goed netelig* (Ow), *Hi'j is zo netelig, hi'j kan niks velen* (Ow), *As de kiender zo an 't mierken binnen, kun ze me knap nietig kriegen* (Db), *Hi'j kan niet vule velen, dan wodt hi'j al netelig* (Ste), *'t Is aenlik wat een netelig mannegien; hi'j wet alles beter en het overal opmarkings over* (Ow)

nieten ['ni:tɪ (Bu, Nw, Sz), ook 'nitɪ (verspr.)] - nieten: met nietjes, klinknagels e.d. *an mekeer nieten* (Nw), *Ik moet een niye niete in de schere hebben, de schereslieper moet 'm mar even nieten* (Sz)

nieter (Nw) ['ni:tɪ] - nieter, nietermachine
nieterig (Bu) bn.; -er, -st ['ni:tɪx] 1. (van personen, dieren) mager

nietes ['ni:təs] - nietes: sterke ontkenning
Nietes! [met als mogelijke reactie:]
Welles! (Nbk)

nietien [ni:'tin (Bu, Nw)], ook nitin (verspr.) - nietje *argens een nietien in slaon* (Np), *mit een nietien an mekaander zetten* (Bdie)

nietig (Nbk) bn.; -er, -st ['ni:tɪx] 1. klein, onbeduidend (Nbk) *een nietig wezentien, Aj' dan naor de maone en de steerns veer vot kieken, besef ie weer hoe nietig aj' binnen* (Nbk) 2. z. *nietelig*

nietmesiene - nietermachine

nietoor (Bdie, Dho, Nw, Obk) Ook **neetoor** (Sz) de; ...oren ['ni:to:ɔr/'ni:t...] 1. iemand die niet bep. scheutig is (Bdie, Dho, Nw, Obk, Sz) 2. vervelende, vitzieke vent (Bdie)

niettegenstaonde (p) ['ni:t:ɟjstɔ:ɔndə] - niettegenstaande *Niettegenstaonde de spannende tied* (p)

nietwaar tw. ['ni:t...] 1. nietwaar

niffelwark z. *niefelwark*

Nigeria (l) [ni:'gɪ:rija] - Nigeria

Nigeriaan (l) [ni:ɟu:ri'jā:n] - Nigeriaan

Nigeriaans (l) [ni:ɟu:ri'jā:s] - Nigeriaans

niggende z. *negende*

niggentien z. *negentien*

niggentig z. *negentig*

Nijl - Nijl

nijlpeerd - nijlpaard *Zoe'n nijlpeerd is een dikke klobbe om te zien* (Db)

Nijmeegs ['nejmɪ:xs] - Nijmeegs *de Nijmeegse vierdaegse* (spor.)

nijverhiedsonderwies (l) ['ne:wɪhɪts ɔndɪwɪs, ...vɪ...] - nijverheidsonderwijs, ook in *middelbaor huushoold- en nijverhiedsonderwies*

nik (Nbk, vo) de; -ken; -kien [nik] 1. knikkende beweging met het hoofd, ter begroeting of instemming, ook *knik*, vgl. *Jow hebben een goeie verpleegster liekt me toe, zee hi' tegen Maatien, en Gelske kreeg een vrundelik niaatien mit, doe ze mit een kleur weer vot gong* (vo)

nikkebollen (Nt) zw. ww.; onoverg.; nikkebolde, het nikkebold ['n...] 1. hetz. als *knikkebollen*, z. aldaar *We hadden vroeger een peerd, as dat trekken mos, leup hi' altied te nikkebollen* (Nt)

nikkel et ['nikl] 1. nikkel *Alle nikkel gaot van mien velling of* (Wol), *Et nikkel begint al te roesten* (Dho), *De kop van de oolde hekkieskachel was vroeger van nikkel* (Obk), *nikkel invetten tegen roest* (Nt), *Een munt kan ok wel van nikkel wezen, en in de oorlog van zink* (Op), *Vroeger haj' stuverties die van nikkel maekt waeren* (Ol-Nl), *Bij onweer mos d'r vroeger een zak over et nikkel* (Db), *Et glimt as nikkel* (Bdie)

nikkelen ['niklɪ] - nikkelen *D'r zatten nikkelen velgen om die fiets* (Pe-Db, Ld), *De klompkachel is een soort allesbraner mit een nikkelen kop; onder zat ok een nikkelen raand, et was een ronde kachel* (Ste), *een nikkelen gelosie* (Np, Ma, Sz, Wol), *een nikkelen horlosieketting* (Op), *een nikkelen trekpote* (El, Nbk, Obk, Op), *...tebaksdeuze* (Spa)

nikken z. *knikken*

nikker ['nikɪ] - nikker: neger

nikkopen (Bu, Dhau, Np, Obk, Ow) Ook **knikkopen** (bet. 1: Sz) zw. ww.; onoverg.; nikkopte, het nikkopt ['nikɔp/ 'knk...] 1. ja knikken (Bu, Np) *Hi' nikkopte, hi' was 't d'r mit iens* (Bu), *Bij die verkoping het hi' tot et laeste toe nikkopt* ja zitten knikken (Np) 2. knikkebollen (Bu, Dhau, Ow) *Iene die in slaop vaalt, zit te nikkopen* (Dhau), *Nikkopen doe', aj' slaoperig wodden in een stoel* (Ow)

niknakker (Bu) de; -s ['niknakɪ] 1. vreemd iemand, eigenaardige persoon

nikotine [niko:(ə)'ti:nə] - nicotine

nikotine-aarm (spor.) - nicotinearm

nikotinevergiftiging (spor.) [...'t...] - nicotinevergiftiging

nikotinevri'j (spor.) - nicotinevrij

niks I bw. [niks] 1. (ter versterking van de ontkenning:) in 't geheel (niet/geen), absoluut (niet/geen) *H. har niks gien zin om naor huus te gaon* (Db), *Ik bin op 't ogenblik aorig anni'jd* [heb ongeveer alle naaiwerk gedaan], *ik heb niks gien nijgoed meer liggen* (Db), *Dat zaekien mekeert van alles en nog wat an, d'r is haost niks gien goeds bi'j* (Ow), *Die het ok niks gien verstaand!* (Nw), *Ik heb niks gien honger* (Np), *Maek mar niks gien drokte* (b), *Et is niks niet koold* (Ste, Ow), *'t Is niks gien mooi weer vandaeg* (Nbk, Nw), *De locht*

is niks niet helder (Dho), *'k Bin niks niet dronken, ik lope nog keersrecht* (Wol), *Ik zol et niks niet slim vienen* (b), *'k Heb d'r niks gien last van had* (Nkb), *Ik bin niks niet lekker* (Ma, Ste, Nbk), *Ik bin niks niet te goed now ik zo verkolen bin en grieperig* (El, Obk), zo ook *Ik bin niks niet te lekker* (Np, Ow), (schertsend:) *Hi'j is niks niet ni'jsgierig, mar wil graeg alles weten* (Nbk, Ow), *Daor bin ik niks niet te goed veur* waarom zou ik dat niet kunnen/willlen doen (Wol) 2. in het geheel niet *We hadden et niks koold op 'e fiets, deurdatt de wiend wat zaachter wodde en de zunne goed scheen* (Np, Obk), *'t Is niks koold* (El, Nbk, Pe-Db), *Et eten smaekte me niks vandaeg* (Db), *De pries die jow veur die koe vraogen, is naor mien donken niks tevule* is nogal weinig (Op), *Et is niks tevule weerd* (Ste), *niks tevule kleren hebben* (Nw), *Ik heb ok niks tevule kregen* eigenlijk te weinig, nogal wat te weinig (Bu, Nbk), *Ik was veurige weke niks te goed! Overgeven, niet mooi meer!* (Dfo, Dho, Sz), *Die koe is nog niks te goed klaor, die moet nog een betien anmest wodden* (Wol), *Daor bin ie niks te goed veur!* dat kun je best doen, wat denk je wel (Wol, Bdie), *Ik bin niks lekker voel me niet zo lekker* (Diz, Nbk), *...vule me niks lekker* (Sz), *Et wodt niks beter, jong* (b), *Et is nog niks te waarm* nog niet erg waarm (Obk, Wol, Ste)

niks II onbep. vn. [niks] 1. niks, niets, geen enkel ding *Hi'j is niks nut, hi'j maekt alles stokkend* niets is aan hem besteed, hij maakt het toch kapot (Diz), *'t Is niet best as we volk kriegen, want ik heb niks meer in huus* d.i. koek enz. om de gasten aan te bieden (Dhau), *Mar ze hadden nog niks en N. verlangde zo naor een kiend* (j), *Daor geef ik niks veur* daar heb ik niets voor over (El, Nbk), ook: dat komt vast niet goed, dat loopt helemaal op niets uit (Nbk), *Et lopt op niks uut* (Nbk), *Et dri'jt op niks uut* het loopt op niets uit, er komt niets van terecht (Nbk, Np), *Dat wodt niks id.* (v, Nbk), *Hi'j wet van niks, Dat is niks veur him, zokke grauwe woorden te bruken* (Nbk), *Een ommeloper is vanzels iene die altied de kaanties d'r of lopt; niks an gelegen* iemand om zich niet mee in te laten, van generlei waarde (Ow), zo ook in

Dat schorem is niks an gelegen, daor kuj' gien gedoente mit hebben (Diz), *Ze gefd d'r niks omme* ze vindt er niets aan (bl), ook: is er niet bang voor (bl), *d'r niks an doen kunnen* het niet kunnen helpen, ook: het niet ten positieve kunnen veranderen, *d'r niks an vienen, Ik heb niks mit die malle kerel uut te staon* niets met hem te maken (Nbk, Np), *Hi'j wus niks aandere te uteren* (b), *Mooie praoties he'k niks an* (Ow), *Daor heb ik niks mit op* daar moet ik niets van hebben (Nbk, Bdie), *Et dee me niks* ik bleef er onbewogen onder, het raakte me niet (Nbk, Np), *Ik wete van niks* (bl), *Daor wi'k niks van weten* dat wil ik absoluut niet (Nbk, Diz), *D'r bin op 't ogenblik een hoop meensken die niks doen now d'r gien wark is* (Ld), *niks om hanen hebben* (Db), *Daor is niks bi'j* dat is niets bijzonders, het is gemakkelijk, er zit niets achter (Nbk, b), *D'r is him niks tevule* niets is hem teveel, hij kan alles aan, wil alles wel doen (Ste), *'t Is niet veur niks dat ze him in de gaten holen* niet zonder reden (Nbk), *Ze bin niks hebben geen bep. kerkelijke gezindte* (Nbk), *Ik heb d'r niks van overhullen* geen blijvend gebrek (als gevolg van ziekte of ongeval) (Nbk), *Hi'j het niks op zien geweten* heeft niets fouts gedaan (alg.), ook: heeft geen cent (Nbk, Np), *Die het ok niks om 't gat* heeft erg weinig kleren (Nw), *Die het now helemaole niks bezit* werkelijk niets (Spa), *Hi'j is mit niks begonnen en toch is hi'j goed te lane kommen* hij bezat eerst niets, en toch is hij goed terecht gekomen (Obk), *Niks hebben je al en misschien kuj' nog wat kriegen* je kunt het altijd proberen (Op), *iene mit niks ofschepen* (Op), *Niks is wel een heel klein betien* (Op), *Dat praot het niks om hakken* stelt niets voor (Ld), *'t Het niks om 't lief id.* (Ld), *liever niks doen as een betien* erg lui zijn (Nbk), *Ze bin van niks niet zo veer kommen, want ze hebben heel wat bi'j mekaer klauwd* niet zomaar, nl. door hard te werken en zuinig te zijn (Np), *'t Is niks as anstelleri'je* het is pure aanstellerij (bl), *Da's niks as mooipraoteri'je van 'm* hij zegt dat alleen maar om te vleien (Ol-Nl), *Ze doen niks aandere as tegenwarken* ze werken alleen maar tegen (Nbk, Np), *Hi'j dot niks as ofschieten, hi'j het zeker brune bonen had* hij laat voortdurend winden

(Ste) 2. geen geld *Et vee het niks opbrocht* is voor weinig geld verkocht, heeft geen winst opgeleverd (Obk), *Ik hoef d'r niks veur te hebben* ik doe/geef het gratis (Ow), *veur niks* voor niets, gratis, tevergeefs: *Dat kreeg hi'j veur niks van N.* (j), *Veur niks gaot de zonne op* (Nbk), *Et kan ok niet gauw minder wezen aj' haost veur niks in de baggelbak staon* (j), *D'r wodt niet veur niks zovule wark op daon* (b), *Ik kan et wel over doen, ik heb et hielemaole veur niks daon* (Nbk), *Zol alles now veur niks west hebben?* (b), *Et gong haost allemaole veur niks en niemendal van de haand* (Op), *'t Is net of 't niks kost* ze geven maar uit, alsof het zo maar kan (Nbk, Spa), *Ik heb d'r niks an overhullen* geen geld aan verdiend (Diz, Nbk) 3. geen waarde, geen betekenis *niet veur niks*, *Et is nog niks mit de tuun, want et vröst naachts nog teveule* het is nog niets waard, nog niets gedaan (Obk), *Die winter was niks veur de hadrieders* niet bep. geschikt, niet bep. goed uitpakkend (Db), *Daor moef' je niet drok omme maeken, dat is niks*, je 't is niet erg, 't is maar een kleinigheid (Nbk), *Dit liekt op niks!* lijkt nergens naar, zo kan het niet (b), *Vroeger was 't niks mit 'm, mar now doet hi'j wat hi'j wil* vroeger stelde hij niets voor (Sz), *Et is weer niks mit heur, 't Liekt heel wat, mar et is niks* (Bdie, Wol), *'t Is (me) niks mit niks* het stelt niets voor, ik vind het maar niks (Db, Dho, Diz, Nbk, Np), *Et is mi'j allemaol niks* id. (Nbk, Np), ook: ik doe alles met het grootste gemak (Nbk, Np), *'t Is allemaole niks wat de klokke s'fat* het is allemaal maar niets, het stelt werkelijk helemaal niets voor (Sz), (...) *van niks* waardeloos, slecht: *Dat is praot van niks* dat slaat nergens op, het is onbehoorlijk wat er gezegd wordt (Bu, Nbk), *'t Is een ommeloper, et is iene van niks* een waardeloze persoon (Nbk), *Et was een leven van niks, want as hi'j aovens allienig in de grote veurkaemer zat te lezen, was 't d'r zo stille* as wat (j), *volk van niks* schorremorrie (Dho), *een vent van niks* (alg.), (van onenigheid die eigenlijk over een kleinigheid gaat:) *Ze hadden ruzie om niks* (bl), *Et was spul om niks* ruzie om niets (Nbk), *'t Was de hele middag kibbelderij'e om niks* (Pe-Db), *'t Had niks om de hakken* het stelde niets

voor (Pe-Db), *Om iene de boel te verknoeien is niks* is een kleinigheid, een zeer geringe moeite (Np), *'t Is mi'j ok nog mar niks* 't is me ook nog maar een kleinigheid (Ste, Nbk), *'t Is krek* [of: *net*] of *'t (mar) niks* is alsof het niets voorstelt, maar een kleinigheid is (Dhau, El, Np, Nbk): *Hi'j gooit aorig mit 't geld omme, 't is krek of 't niks is* (Dhau), zo ook *(mar) net* [of: *krek*] *doen of 't niks is* (Dfo, Ow, Spa, Pe-Db): *Hi'j dee mar net of 't niks was, mar 't was nog een hiel wark om et allemaole daon te kriegen* (Dfo), *Dat is niet niks* dat is heel wat 4. niets van alles, wat dan ook *Ik wil niks bij heur achterstaon* (Np), *Niks kan me tegenholen* (Nbk), *Wat die kerel zegt, daor is niks van an* daar is niets van waar (Nbk, Np), *D'r gaot (me) niks boven (...)* (Nbk, b), *d'r niks van hebben moeten* iets helemaal niet zien zitten: *Al die ni'je keunsten, ik moet d'r niks van hebben* (b), *Mit die aander wodde et niks* ging de verhouding niet door, raakte de verkering uit (j), *Niks d'r van daar komt niets van in*, zo ook *Niks van dat alles* (b), *Ik docht dat ze wel bij oons groepien wol, mar niks heur!* niks hoor, niets van dat alles, geen sprake van (j, Nbk), *'t Is daor niks as waeter* alleen maar water vind je daar (Nbk, b), *Et is niks as ofgeunst* het is alleen maar afgunst (Nbk) * *Alles is dan nog beter as niks* als er dan tenslotte toch maar iets gebeurt, dat is beter dan helemaal niets (Op), *Veur niks gaot de zonne op, Ie hebben niks veur niks as laank haor en dikke luzen* voor niets gaat de zon op, alles kost iets (Np), (gezegd als reactie op iemand die bedankt voor de koffie, thee enz. die wordt aangeboden met zinnetje als *Ik hoef niks.*) *Niks hebben we niet* d.i. je moet toch iets nemen, hoor (Ste), *Niks is al te vule in 't oge* het oog is erg gevoelig (Ste), ook: een mens verdraagt niet veel (Ste), *Niks is goed in de ogen* niets (hebben) is alleen maar goed voor zover dat in de ogen is: vooral gezegd als reactie op uitingen als *Ik wil niks hebben!*, vgl. *Ae neem toch wat je, niks is goed in de ogen!* (Nbk), *Niks wezen en niks lieken, dan is 't hielemaole niks* als men niet veel geld en goederen heeft en er ook nog niks van probeert te maken, stelt het helemaal niets voor (Db,

niksdoen - nivoverschil

Dfo, Nbk, Ow, Pe-Dbl), zo ook *Aj' niks binnen en niks lieken is et helemaole niks* (Sz), *As 't niks is en et liekt niks, dan is et (ok) helemaole niks* (Ol-Nl, Spa, Ste) en *Niks wezen en niks lieken gaot niet saemen* (Wol), *...dan is 't hielemaole niks* (Obk), *Niks wezen is ok een ambacht* (Ow), *Niks is niet vule* is niet erg veel (Bdie), *Waor niks is, kuj' ok niks haelen* waar niets is valt niets te verdienen of te krijgen (Op), *Kieken kost niks* (Diz), *Zeggen is niks, mar doen is een ding* het gaat om de daden, niet om de woorden (b) **niksdoen** (Nbk, Np) onbep. w. ['nɪgzdū:n]

1. niets uitvoeren, niksen *Hij zit daor mar wat te niksdoen* (Nbk, Np)

niksen ['nɪksɪ] - niksen *Hi'j zit mar wat te niksen* (Nbk, Np), *Hi'j kan haost alles fiksen, mar 't blijft ok wel es niksen!* (Op)

niksnut - nietsnut *Die niksnut is niks an gelegen* (Spa), *'t Is een grote niksnut* (Db)

niksnutter (Dfo, Dho, El, Ld, Np, Obk, Op, b) de; -s; -tien ['nɪksnatr] 1. niksnut, flierefluiter *Die niksnutter har over de kni'fe moeten in plaets dat hi'j wat om de kin streken wodde* (b), *Dat is wel zoe'n niksnutter! Die het nog nooit wat uut aende zet!* (Ld)

nimmernaosie z. *nommenaosie*

nimmer bw. ['nɪmɪ] 1. nooit, nimmer, in *Dat overkomt mi'j nimmer weer* (Ol-Nl), overigens all. in verb.: *Altied ziek en nimmer dood* gezegd van mensen die veel klagen, met name over ongemak of ziekte (Sz), *nooit en te nimmer* (Bu, Nbk), *Nooit ofte nimmer za'k dat doen* (El, Ma, Np, Op, Pe-Dbl, Spa, Ste, Ow), *Nimmer of nooit wat van heurd!* (Diz, El)

ningendattig z. *negenendattig*

ningentwintig z. *negenentwintig*

ningtien z. *negentien*

ningtig z. *negentig*

nip (Dfo) de [nɪp] 1. in op 'e *nip* op het nippertje *Dat was op 'e nip, ik kon nog krek op 'e tied wegspringen* (Dfo)

nippel de; -s; -tien ['nɪp] 1. vetnippel, smeernippel (Bdie, Dfo, Dho, El, Nbk, Nt, Nw, Obk, Wol) *We mossen d'r een ni'je nippel op zetten; die zit op 'e asse van de fiets, daor kuj' dan euliespuiten op zetten, dan gaot et vet d'r vanzels in* (Nbk), *Aj' dat nippeltien eupenboegen kuj' de fiets smeren* (Wol), *De nippels bin wel gauw es*

verstopt (Nt) 2. spaaknippel (Nw) *De nippel van de spieke van de fiets daor wodt de spieke mit vaastezet an de velg* (Nw) 3. buisje met schroefdraad (die afgesloten kan worden) (El, Ste), vgl. *An de fietspompe zit een nippel* (El), *De nippel zit in een baand, die wodt in de baand dri'jd* (Ste) 4. malie, nestel (van een veter) (Db, Dho, Ld, Nbk, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Wol) *As de nippel d'r of is, kuj' de veter min deur et oge van de schoe kriegen* (Wol), *'t Is tegenworrig zo: bi'j de iene veter zit wel een nippel en bi'j de aandere niet* (Ol-Nl)

nippen zw. ww.; overg., onoverg.; nipte, het nipt ['nɪpm] 1. (onoverg.) nippen, met een klein teugje drinken *As et mi'j te stark is, dan nip ik even* (Nbk), *an 't glassien nippen*, *Oolde J. hul van een borreltien, wat kon hi'j daor seins lekker an nippen* (Op) 2. wegschieten van een knikker die tussen duim en wijsvinger wordt gehouden (Db, Wol) *Bi'j et knikkeren konnen de jonges vroeger hiel handig nippen mit een knikker, et was dan vaeke de bedoeling om een hiele riegel knickers die opzet was, te raeken* (Db), *Mit de middelvinger mossen je de knikker in et koelegien nippen* (Wol) **nippertien** ['nɪpɪtɪn] - nippertje *'t Was op 't nippertien*, ook gevolgd door *...of (...)* (Bu, Ma, Nbk, Obk): *Et was op 't nippertien of hi'j was me ontkommen* (Nbk)

nippien (Nbk, Nw) ['nɪpin] - nipje, teugje door te nippen (Nw) *even een nippien nemen* (Nw)

nis (spor.) de; -sen; -sien [nɪs] 1. nis (in een wand)

nistel z. *nestel*

nitraot (l) [ni'tro:ət] - nitraat

nitriet (spor.) - nitriet

nivellering (spor.) [nɪf'lɛ:ərɪŋ] - nivellering

nivo [ni'fo:, ...'fom] - niveau (fig.): peil van ontwikkeling, bevoegdheid enz. *Op wat veur nivo zitten die studenten now?* (l), *Et nivo van die oolde stammen was toch hoger as we docht hadden* (l), *Die praoties weren niet van hoog nivo* (l), *op gemientelik nivo*, *As ze me gien geliek geven, gao 'k klaegen op et hoogste nivo* (l), *Die het nivo van hoog niveau* (l) **nivoverschil** (l) - (fig.) niveauverschil

NL - *Nederlaand* (autokenteken)

nl. - afkorting van *naemelik*

Nm. - Numeri (bijbelboek)

no-claimkorting [no:'klī:m.k..., nom...] - no-claimkorting

no-iron (spor.) - no-iron

no. - afkorting van *nommer*

Noach Ook *Noē* ['no:ax/'no:m1:] - Noach *de ark van Noach* (verspr.), (gezegd bijv. van een oud stuk gereedschap:) *Et is zo oold, et kon wel bi'j Noë in de ark west hebben* (Ste)

nobben (Ste) onbep. w. ['nobm] 1. zuigen bij het moederdier *De biggen liggen bi'j de motte te nobben* (Ste)

Nobelpries - Nobelprijs

Nobelprieswinner - Nobelprijswinnaar

noch aaneenschakelend voegw. [noχ] 1. (weinig gebruikt) en ook niet *Zien schellen hulp niet, noch zien smeken* (Nbk, b), *Hi'j kreeg rust noch duur* (Nbk), *kiend noch kri'je hebben* (Dhau, Nbk), *De ooldste, noch de jongste, noch ien aander meenske kan et op 'e duur zonder die nugende stemme (...) stellen* (b)

nocht Ook *nucht* (Sz) et [noxt/naxt] 1. genoeg, plezier *Ze had d'r zuver nocht an plezier, pret om, Ik heb d'r mit nocht naor keken* (Nbk), *Ze hadden d'r een protte nocht an om de kaorties in te vullen* (Ol-Nl), *d'r nocht an kriegen* (b), *Zie kwam daor zo fris en schone anlopen, dat deud mi'j nocht, heur* (Mun), *Ik heb et nocht d'r of ik vind er niets meer aan, heb er genoeg van, mit nocht en mit vliet* (bl) 2. zin, motivatie om iets te doen *d'r gien nocht an hebben, Aj' zo hangerig binnen, dan hej' nargens nocht an geen zin om ook maar iets te doen, te ondernemen* (Bu), (met dubbele ontkenning:) *Ie hebben zeker nargens gien nocht an id.* (Nbk, Ma, Nw): *Hi'j het nargens gien nocht an, et wark gaot hi'j et liest uut de wege* (Obk), *Hi'j het niks gien nocht om (...), Ik had d'r zo'e'n nocht an om nog es een ni'je fiets te hebben* het leek me geweldig (Np), *Die het niet vule nocht an 't wark* (Np, Dhau), *Ik hebbe ok dikke mien nocht om ja en amen te zeggen, a'k nee miene* ik heb er meer dan genoeg van (vo), zo ook *Daor ha'k schoon mien nucht van* (Sz)

nochter Ook *nuchter* (WH, elders spor.; in bet. verspr.); z. ook *nochteren* bn.; -der,

-st ['noxtɾ (Bdie, Dho, Diz, Ma, Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Ste, Wol; bet. 1: Dhau), ook 'noxtɾ (Bu, Db, Dfo, Ld, Nbk, Nt, Obk)/'naxtɾ] 1. 's ochtends nog niets gegeten of gedronken hebbend, vooral in *op 'e nochtere maege, et op 'e nochtere maege innemen* (spor.) 2. gespeend van voedsel, lekkernijen of andere begerenswaardige zaken (b, d) *Daor [nl. van die appels] zol hi'j dommiet in de stad wel nochter van blieven* (b), *Daor zollen jim op Lombok wel nochter van blieven* (d), *Wi'j bleven nochter van de knollen* (b) 3. vroeg op de ochtend (Dfo) *Et is nog zo nochter* (Dfo) 4. in een *nochter kalf*(ien) (Db, Diz, Spa, Op, Ste), *de nochtere kalver* (Op), verder in *'t Kalfien is nog zo nochter as wat* (Ol-Nl), *Hi'j is nog zo nochter pasgeboren* (Sz) 5. pril, met weinig ervaring, naïef *Dat stellegien is nog zo nochter, i'j kun wel zien dat ze nog slim jong binnen* (Db), *Hi'j is wel zo nochter en onneuzel* (Sz), *Hi'j is nog wat nochter* (Ow), *Die nochtere praoties van 'm daor hool ik niet van* (Op), *Hi'j dot wat nochter an, mar hool 'm in de gaten* enigszins onnozel (Ste), *Dat is wel zo'e'n nuchtere vent een naïeve vent* (Diz, Spa) 6. helder van geest, eenvoudig maar raak denkend, formulerend, typerend *I'j moe'n vaeke om him lachten, hi'j kan d'r zo nochter bi'j kommen* (Bu, Dho, Nw, Db), *Die is niet goed nochter* enigszins onnozel (Dfo), *Hi'j bekiect et nogal nochter* (Ol-Nl), *Ze weren wat nochter* weinig ophef makend, niet overdreven, niet gauw enthousiast (Nbk), *Hi'j reageert d'r nogal nochter* op zich tot de kern beperkend en zonder ophef, enthousiasme enz. (Op), *Hi'j is nochter, heur helder, bij de tijd* (Ste), *...is nog goed nochter* is nog behoorlijk helder van geest (ondanks z'n ouderdom of ziekte) (Nbk), *Die is goed nochter, die maek ie niks wies* (Bu, Ow) 7. niet of niet merkbaar onder invloed van alcohol *Die is nog goed nochter* (Nw, Ste), *Hi'j is nog aorig nuchter vanaovend* (Spa), *Doe hi'j van de mark kwam, was hi'j niet nochter meer* (Bdie, Nw, Obk), *Ze mossen goed nochter blieven mit al dat geveerlike wark* (j)

nochteren Ook *nuchteren* (WH) bn. ['noxtɾn (Bu, Ma, Nbk, Np, Nt, Ow), 'noxtɾn (Bdie, Diz, Nbk, Nw, Ste)/'naxtɾn]

nochterhied - noesterig

1. in *de nochteren maege* de nuchtere maag: *op 'e nochteren maege* voordat men iets gegeten of gedronken heeft (Bu, Db, Dhau, Nbk, Nw, Ste), *Wi'j mulken mit de nochteren maege* (Nbk), *nochteren spi'je* het speeksel dat men 's morgens vroeg in de mond heeft (Ste): *Een betien nochteren spi'je op een wratte doen, dat helpt, wodde zegd* (Ste), *Mit nochteren spi'je kuj' liemen* (Ste) 2. in *een nochteren kalf(ien)* een nuchter kalf(je) (lett.) (verspr., Ow), ook fig.: een jongen die graag groot wil lijken maar het duidelijk nog niet is, z. ook bet. 3 (Np), *een nochteren bolle* een nuchter stierkalf (Nbk, Np): *Een bollekorf daor kwammen de nochteren bollen in, die bi'j de boer ophaeld wodden* (Np), *een nochteren veerskalfien* een nuchter vaarskalfje (Np), verder in *Dat kalfien is nog nochteren* is nog nuchter (Pe-Dbl, Wol) 3. pas komende kijken, nog een beetje onnozel, pril, onvolgroeid *een nochteren maegien* (Ste), *een nochteren stellegien* (Nw), *Die is nog wat nochteren* (Pe-Dbl, Nbk), *Et ding is nog zo nochteren* (Nbk), *Och maegien, ie bin nog zo nochteren* (Nbk), *een nochteren ventien* (Nt), *...maegien* (Ste), *...stellegien* (Nw), *Die komt d'r ok aorig nochteren bi'j* doet pril, onnozel (Np), *Die meid is zoe'n nochteren blei, die het van die onneuzele praot* (Dhau, Ol-Nl, Obk), *Die is zo nochteren, die het ze mar krek op 'e riegel* (Ow), *(zo) nochteren as een kalf* (Obk, Nbk) 4. nuchter, helder van geest (Pe-Dbl, Sz) *Hi'j is goed nochteren* is helder van geest, heeft z'n hoofd er goed bij (Pe-Dbl), in ontkenning: onder invloed van alcohol (Np, Sz), *As J. begint te goechelen, dan is as regel gien iene meer nochteren* (Sz), *Die is ok lange niet nochteren* (Np)

nochterhied (Nbk) de ['n...'] 1. het nuchter zijn

nodden (Np) ['nodn], in *even liggen te nodden* een middagdutje doen (Np)

nodeloos (verspr. Sz, Wol) ['no:ədəlo:as] - nodeloos *Et is nodeloos om daor te beginnen, want d'r is gien zalve an te strieken* (Nw), *Je moeten him niet nodeloos lastig valen* (Wol), *Ik vien 't nodeloos wark* werk dat niets helpt (Ste)

nodig z. *neudig*

nodigen z. *nugen*

nodriepe z. *noodriepe*

Noë z. *Noach*

noed (WS verspr. noord. van de *Lende*, Dfo, Ow) Ook **nood** (Nbk) de [nu:t/no:ət] 1. risico om verlies te lijden, om in materiële of financiële problemen te komen *We hebben de oolde auto mar votdaon, want de noed wodt oons te groot* (Diz), *Dan hej' de noed d'r ok (niet) van het risico* (Nbk, Ol-Nl, Ow, Wol), *in de noed zitten* in de ellende, in de problemen (Ol-Nl, j), *Hoed, noed en risiko is vanof de betaling veur rekening van de koper* bep. konditie van de notaris bij verkoop van vee: alle zorg en risico (Sz) * *Wie (et) vee het, het de noed ok van levende have* kan men voordeel hebben, maar men kan ook schade of verlies lijden (Diz, Nt, Spa, Wol)

noedelik (Spa) bn.; -er, -st ['nu:djak] 1. (van personen) snel boos

noemen z. *numen*

noemenswaard(ig) z. *numenswaardig*

noemer de; -s ['nūmɐ] 1. noemer (van een breuk) 2. z. *nommer*

noemeren z. *nommeren*

noemerpaol z. *nommerpaol*

noeminaosie z. *nommenaosie*

noest (Db, Ld) bn. [nust] 1. noest, toegewijd, in *een noeste warker* (Db, Ld) 2. z. *noeste*

noeste Ook **noest** (Ow) de; -n; noesien ['nustə, ook 'nu:stə (Nw, Ow)] 1. (z. ook *knoeste*) kwast, noest in hout *Die plaanke zit vol noesten* (Ma), *In klompheholt hewwe liever gien noesten in* (Dho), *Daor zitten aorig noesten in* (Bu), *Wat 'n perti'j noesten!* wat zitten er veel noesten in dat hout (Ste), *Disse plaanken hebbe ik liever niet, et bin ja allemaole noesten* (Op), *De noeste is uut de plaanke valen* (Ow), *Hi'j het een noeste in de kop* hij heeft een slecht humeur, is wrevelig (Dho, Nt), *Dat peerd het een noeste in de kop* id. (Nt), *een oolde noeste* iemand die bep. weet wat hij wil (Ste) * (lett. op te vatten:) *Een boom mit knoesten gef t een plaanke mit noesten* (Ow)

noesterig (ZW, Dfo, Diz, Nbk, Np, Op, Ow, Wol) bn.; -er, -st ['nustɾəx, ook 'nu:... (Nw, Obk)/...] 1. (van gezaagd hout, met name planken; z. ook *knoesterig*) nogal wat kwasten bevattend *Disse plaanken*

hebbe ik liever niet, die bin mi'j veul te noesterig (Op), *Oonze ni'je veensterbaank is slim noesterig* (Db) 2. kortaf, wrevelig (Wol), in *noesterig in de kop wezen* (Wol) **noestig** (Diz) bn.; -er; -st ['nustax] 1. sterk, in verb. als *een noestige kerel* (Diz) **noet** (Obk, bo: Np) de; -ien [nu:t] 1. benaming voor een geit of schaaap, die met dit woord wordt gelokt, vgl. *Noet, waor bi'j' dan?* (Obk), *Noetien, noetien...* met name geroepen om schaaopen te lokken die gemolken moesten worden (bo: Np)

noetien z. *noet*

noffelik z. *nofflik*

nofflik (verspr.) Ook *noffelik* (Np, Obk, Op) bn., bw.; -er, -st ['noflæk/'noflæk] 1. prettig, aangenaam *Mien buurman staot de godganselijke dag te houtkleuven, allemaole veur vandewinter om wat noffliker in 't werkhokke te verkeren* (Sz), *Fiet an de vinger is niet zo nofflik* is bep. onprettig (Dho), *Et was een noffelike aovend* (Np), *De peerden gnobben mekeer* [bijten elkaar speels], *dat gefit heur een nofflik gevuul* (Bu), *De hele dag het de zonne an de locht staon te blaekeren, en dan is et wel noffelik dat we wat bomerije bi'j huus hebben* (Op), *Et was d'r nofflik om te wezen* (j), *As de motte begint te voeren, beginnen de biggies hiel nofflik te drinken* (Dfo), *Bi'j 't winter is et nofflik as et bedde waarm is, dan kuj'je d'r lekker in nusselen* (Dhau)

nog bw. [noχ, ook wel nɔ (in snelle spraak)] 1. nu, op dit moment *Wee'j' nog wel dawwe daor tegere langes leupen?* (Nbk), *'k Zie mien heit nog staon daor in de gang bi'j meester N. nu nog steeds* (hoewel het lang geleden is) (Nbk), zo ook *Ik zie ze nog zitten nl. zoals ze daar zat* (Nbk, Np), *A'k daor nog an daenke (...)* (b), *Oonze heit moet ok (...)* mit en die is nog krapan klaor (b), *Nog duste hi'j et haost niet an* nog steeds niet (j), *Nog leven zien verhaelen in de familie deur nog steeds* (j), *Et is nog gien zoemertot nu toe* (Spa), zo ook in *Et is nog niet zeker* (Bdie), *Ik wete nog niet wanneer of ik daor naor toe gaon zal* (Dfo), *Nog is alle hoop niet verleuren* (Op) en in *Alle hoop dat et toch nog overgaot, is nog niet verleuren* (Op), *Et is nog niet te laete* (Wol) 2. (ter versterking van hetgeen

gezegd wordt) zeker, beslist, zelfs *Dat was nog niet zoe'n gek idee* (Nbk), *'t Is now ok al niet vule beter, as 't bi'jtieden nog niet minder is* (b), *'t Was nog minder as eerst* (Nbk, Np), *Doe hi'j 't oolderlike huus nog mar in de veerte zien kon, zag zien heit him al ankommen* (b), *Et kon nog zoe'n weer wezen of nog zo laete in de naacht, hi'j was altieten op pad* (j), *J. kocht in Zuudlaoren een peerd, een mooie, zwatte mere, veur nog gien duzend gulden* (Op), *Et was nog gien stuver weerd* (b), *Hi'j moch nog bliede wezen dat hi'j d'r zo of kwam* (b), *Dan was et nog te waogen* (b), *Mit et kastfeest was de karke zo vol, dat de meensken nog op de kraeke stonnen* (Op) 3. in *nog altied* nog steeds: *Gao'j' nog altied mit die meid?* (Nbk), *Vremde woorden gebruiken is nog altied gien teken van geleerdhied* is niet steeds, hoeft geen (...) (Op) 4. spijtig genoeg i.v.m. wat men hoopt, verwacht *Ik had him nog zo waarschouwd, en toch is hi'j deur die vent et verkeerde pad op raekt* (Nbk) 5. met extra tijd, iets langer durend *Koj' nog even bi'j de kiender om ze veur te lezen?* (Nbk), *Ik maek nog even dit stokkien of* (Nbk) 6. in *al is* [liekt enz.] *et/hi'j/zi'j* (ok) *nog zo (...)*: *Al is/liekt et weer ok nog zo mooi, ie kun d'r mar niet zomar zonder jasse uut gaon* (Nbk), *Al bin/doen ze ok nog zo aorig, ie kun vremenzen zo mar niet vertrouwen* (Nbk) 7. meer, in hogere graad *We gongen nog hoger de bargaen in* (Nbk), *nog meer, nog aekeliker enz.*, *Now nog mooier!* hoe bestaat het, potverdrie (Nbk, b) 8. nogmaals, erbij *Ik leuve, dat hier nog iene zit* nog een exemplaar (ba, b), *Zeg et nog es, Hi'j zee et nog es en nog es* (Nbk), *Nee, nee, en nog es nee!* (Nbk), *nog een keer zo groot, Duzenden en nog es duzenden gulden het hi'j op die maniere verspeuld* (Nbk), *Nog tien tree, dan was hi'j achter de pollen* (v), *Woj' nog koffie?* nog een kop koffie, *Oonze heit moet ok nog mit, en die is (...)* krapan klaor (b), *En zo kwam d'r nog wel es een inkeld meens* (j) 9. ooit, op zeker moment in de toekomst *Et komt nog een keer zo veer dat (...)* (Nbk) 10. toch wel *Hi'j had d'r nog wel over docht, mar hi'j kwam d'r niet an toe* (Nbk) 11. in *nog toe!*, gezegd/geroepen om verbazing of opwinding uit te drukken,

noga - nomade

vgl. *Goj nog toe, hoe kan dat now weer* (Dhau), *Gut nog an toe, ok dat nog* (Op), *Gut nog 's toe!* (Nbk), *Jandorie nog toe!* (Dfo)

noga ['no:ga] - noga (bep. zoete lekkernij)

nogablok - nogablok

nogakoekien (spor.) - nogakoekje

nogal [nɔgal; aks. wisselt] - nogal *Die gaot nogal es vot* (Np), *Ze hebben nogal even praot* (b), *Hebben ze nog even deurpraot?* [met als antwoord:] *Now, nogal!* (Nbk), *D'r stonnen nogal wat hoepies in 't veld* (b), *Hi'j hef nogal es last van koezepiene* (Bdie)

noh (Nbk, Obk, Wol) tw. [no, ook wel nɔ]

1. uitroep van verbazing, ter kalmering *Noh, wat mekeert die vent dan!* (Nbk), *Noh, noh, noh, now kan 't ok wel weer niet?* (Nbk)

nok z. *nokke*

nokas (Db) ['nɔkas] - nokkenas

nokbalke z. *nokkebalke*

nokgoddig (verspr.) - nokgording

nokke Ook **nok** (Bdie, Db, Spa) de; -n; nokkien ['nɔk(ə)] 1. bovenste liggende balk, lijn in een gebouw *Hi'j leup over de nokke van de boerderije* (Wol), *De vostpannen liggen boven op 'e nokke* (Dfo)

2. de ruimte direkt onder de hoogste balk of punt van een ruimte met een dak (vooral van boerderijen) *Soms haj' twie en ok wel drie hujvakken, waor et wintervoer zoas huj en roggestro en haever in oploegd wodde veur de winter, soms an de nokke toe vol* (j), *Et huj zat tot in de nokke* (El), *Et hokke zit an de nokke toe vol mit hooft* (Spa, Ow), *Hi'j hong in de nokke van 't circus* (Dho) 3. pen, staaf voor bep. bevestigingen (Ow, Sz), vgl. *de nokke an de kaant van de wagen om et leidsel op te hangen* (Sz), *de nokken van de ziedledders waor et sluuthooft op paste* d.i. aan de boerenwagen (Ow) 4. gebogen uiteinde aan arend van het zeisblad (Db, El, Np, Ol-Nl, Pe-Dbl) *De nokke van de hekel van de zende past niet goed in de zendeboom* (Np), *As de nokke van de hekel van de zende of is, dan krieg ie die niet meer vaaste an de zendeboom* (El, Pe-Dbl) 5. schroefkalkoen in een hoefijzer, als winterbeslag (Db, El, Obk, Pe-Dbl) *Mit de nokken an de hoefiezers dan glidt et peerd niet zo gauw uut as et glad is*

(Pe-Dbl), *Et zal nog wel even glad blieven, d'r moe'n mar nokken onder in plaets van iesnaegels* (Db), *De winterhoefiezers zitten nokken an* (El)

nokkebalke (Dfo) Ook **nokbalke** (spor.) - nokbalk

nokken I (Dho, Nbk, Np, El, Ste) Ook **nukken** mv. ['nɔkɲ/'nɔkɲ] 1. nukken, kuren *Die vent het nuvere nukken, ie weten soms niet waj' an him hebben* (Dfo), *Van die vremde nokken het hi'j* (Nbk), *Dat maegien had nukken, ze wol niet naor schoele toe* (Bdie, Pe-Dbl), *Die het ok aorige nukken eigenaardige kuren* (Spa), *Die het rere nokken* (Dho), *Die het ok nokken!* id., ook: veel nukken (Np), *Hi'j het weer zien nukken z'n bekende grillen, kuren* (Nt), *Die het raere nokken* (Dho), *Hi'j sprak de hele tied mit nukken* kortaf, korzelig (Ol-Nl)

nokken II (Bu) onbep. w. ['nɔkɲ] 1. pruilen, mokken *Die zit aorig te nokken* (Bu)

nokkeren (Np, Nbk, Obk, Wol, b: lm) Ook **nukkeren** (Dfo, b: lm) ['nɔkɲ/'nɔkɲ] 1. op enigszins hikkende of stiekeme wijze lachen *Hi'j nokkerde mar wat; ie kregen d'r gien goed hoogte van as hi'j et mient* (Nbk), *Stao niet zo te nokkeren* (Nbk), *Et kleine kiend lag nog even te nokkeren en doe vul et in de slaop te hikken* (Obk) 2. (van paarden:) een verlangend geluid doen horen (Dfo, Wol) *Een peerd staot wel veur de hekken as hi'j graeg op stal wil, en dan nukkeren ze vacke* (Dfo)

nokkig (Bdie, El, Ld, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Ste, b) Ook **nukking** (verspr.) bn., bw.; -er, -st ['nɔkɔx/'nɔkɔx] 1. nukkig, nukken hebbend *Die vent was zo nokkig as wat* (Np), *Hi'j is weer nukkig vandaege* (Wol), *Die het een nukkige buie, vanmorgen* (Spa)

nokpanne (Obk, Ow) ['nɔkpanə] - vorstpan

nokplagge (Ow) de; -n ['nɔkplagə] 1. elk der plaggen op de nok van een dak (met de functie van vorstpan; met name op de nok van een hok, ook op een hoop, berg die afgedekt is met plaggen)

nokstuk (Spa) et; -ken ['nɔkstɔk] 1. stuk, deel bij, op de nok (van een dak van golfplaten)

nomade (spor.) de; -n [nɔ(:)'ma:də] 1.

nomade, zwerfende steppebewoner
nomadebestaon (l) - nomadenbestaon
nomadeleven (spor.) - nomadenleven
nomadestam(me) (l) - nomadenstam
nomadevolk (spor.) - nomadenvolk
nomenaasie z. *nommenaasie*
nomenasie z. *nommenaasie*
nominaasie z. *nommenaasie*
nommenaasie (Bu, Diz, El, Ma, Np, Obk, Pe-Dbl, v) Ook **nomenaasie** (Bdie, Nbk, Nt), **nominaasie** (Dhau, Ol-Nl), **noeminaasie** (Op, Wol), **nomenasie** (Ow, Spa, Sz), **nummenaasie** (Bu, Ste), **nimmernaasie** (Nw, Ow) [nomə'nɔ:əsi/nō:əmən'.../...mi'n.../numi'n.../nō:ə.../nam.../nīmə...] 1. nominatie, voordracht van personen, ook ruimer: de kans die men heeft, loopt om te ondergaan *Hij stiet op nomenaasie* veelal: als tweede of derde in een reeks van voorgedragen personen (Nbk), *Hij staot op nommenaasie veur burgemeester* (Obk), *Ik ston op nommenaasie, mar ik heb et niet kregen* (Diz), *Hij staot op de nomenaasie* (Ma, Bdie), *Hij ston op nomenasie om keuzen te wodden* (Ow), *Hij ston op nimmernaasie om d'r uut gooid te wodden* (Ow), *Ze hadden 'm al lange op nommenasie* (Sz), *Hij staot op noemenaasie om baos van de febriek te wodden* (Wol), (van iemand die erg oud is:) *Hij staot ok haost op nominaasie* nl. om te sterven (Ol-Nl), *op nimmernaasie* bijna, net niet helemaal (Nw)
nommer (verspr., b, v, j) Ook **nummer** (verspr.), **noemer** (Np, Ol-Nl) et; -s; -tien ['nomr/'namr/'nūmr] 1. cijfer(kombinatie) die de plaats in een reeks aangeeft *et nommer van oons huus* (Nbk), *Mit tugen wo'n de peerden opsteld, dan kommen ze op nommer te staon geordnd volgens nummering* (Np), *Hij kwam veur zien nommer op* (alg., Np), vandaar *Ik moet veur mien nommer in dienst* (Nw), vgl. ook *Aj' een rieke boerezeune weren of aandens van goeie komof (...) dan koj' veur jow nommer iene kopen* d.i. iemand die de verplichting om in militaire dienst te gaan tegen betaling overnam (j), **nummer nul** aanduiding van een bep. soort hagel (munitie) (b), *Die moe'n ze mar es goed op heur nommer zetten* (alg., Ow) 2. door een rangnummer aangeduide persoon of zaak, ook: een door een rangnummer gemerkte

aflevering van een tijdschrift of krant *Wie is de nommer tweeje op 'e list van oonze pertij?* (Nbk), *Le bin in oonze tied niet meer as een nommer* er is geen aandacht voor iemands persoonlijke situatie, beleving, men heeft gewoon maar mee te draaien in de maatschappij, *een nommer dri'jen* d.i. iemands telefoonnummer, *Je gezondhied is nommer iene* (Nbk), *Hewwe et laeste nommer aenlik wel kregen?* van een tijdschrift e.d. (Nbk) 3. eigenaardige, vooral: grappige persoon (Nbk, Wol) *Die vent da's een mooi nummer* (Wol) 4. briefje, kaartje met een getal gemerkt *Bij de bakker moej' een nummer trekken* nl. om aan beurt te zijn wanneer het desbetreffende getal bekend wordt gemaakt (Wol) 5. afzonderlijk deel van een programma, van een muziekuitvoering enz., liedje uit een bep. reeks *Zol de band nog een nummertien speulen?* (Nbk), *Haost alle nommers kwammen op oonze c.d.* (Nbk) 6. in een **nommertien** maeken copuleren (spor.)

nommeren (verspr.) Ook **nummeren** (verspr.), **noemer** (Np, Ol-Nl) ['nomr/'nam.../num...] - nummeren, van een nummer voorzien: *Le moe'n die schriften even nummeren, zo koj' d'r in omme* (Nbk), *Ik zal de rij even nummeren* (Wol), *Now moe'n ze alle gebreien goed vanaovend nog nummeren* (Sz), *de kleren nummeren* (Spa), ook door tattooage e.d. van een nummer voorzien: *Ze nummeren de pinken wel mit een nummer in et oor, veurdat ze de weide in gaon* (Obk), *knienen nummeren* (Spa, Nbk), *biggen nummeren* nl. vooral in W.O. II (Nbk), *koenen nummeren* (Nw, Ow)

nummerpaol (verspr.) Ook **nummerpaol** (verspr.), **noemerpaol** (Diz, Np, Ol-Nl) - (vaak verkl.) nummerpaaltje: elk der paaltjes met nummer(s) die een bep. ordening, onderlinge afstand enz. aangeven *Nummerpaolties stonnen mit een verkoping wel in 't laand om de percelen an te duden* (Ol-Nl), *Op iedere kavel staot een nummerpaoltien* (Spa), *Bij proefvelties hej' nummerpaolties en ok langs de kaante van de diek* (Wol)

nommerslot (l) - nummerslot

nommerwisselder (Bu) de; -s ['nomr wɪs|dɛr] 1. remplaçant die één keer de

non - nood

dienstplicht vervult voor een ander (en dus niet zelf in dienst gaat)

non de; -nen; nonnegien [non] 1. non, kloosterzuster *Zij is kloosterzuster bij de nonnen* (Ste), *non wodden* (Ste)

non- - non-: eerste lid in woorden als *non-konformist*, *non-aktief*, ze zijn niet alle in dit woordenboek opgesomd

non-aktief - non-aktief, in *op non-aktief staon* (spor.), *...wezen* (spor.)

non-figuratief (l) [nõfigyra'tif] - non-figuratief

non-konformisme [nonkõfõr'mismə] - non-konformisme: levenshouding waarbij men zoveel mogelijk handelt, redeneert naar eigen inzicht

non-konformist (spor.) de; -en [...'m...] 1. iemand die zelf het *non-konformisme* als levenshouding nastreeft

non-konformistisch (spor.) - non-konformistisch: met de levenshouding van het *non-konformisme*

nonnegien et; nonnegies ['nonəxin] 1. kleine non 2. punaise (Dhau) 3. bep. klein schelpdier (Nbk)

nonneklooster (spor.) ['nonə...] - nonnenklooster

nonnekoor (spor.) - nonnenkoor (zangkoor van nonnen)

nonneleven (spor.) ['nonə...] - nonnenleven

nood de; noden ['no:əd] 1. omstandigheid die noodzaakt, noodzakelijkheid *uut nood* als het niet anders kan: *Uut nood mos ik mien zwatte rokkien antrekken, want 't aandere mos uutwasken wodden* (Db), *Hi'j is daor uut nood henne gaon, mar et kon eigenlijk nietnoodgedwongen* (Dfo), *Omdat et zo hadde regende, bin ik uut nood mar mit de bus gaon* (Wol), *van nood* als het niet anders kan (verspr.): *Dat he'k van nood doen moeten* (Nt, Op, Ow, Spa, Bu), *Ze mossen van nood verhuizen* (El), *Ik mos d'r van nood wel henne* (Obk, Ste), *Hi'j mos van nood wel mitdoen* (Dho, Ma), *in geval van nood* als het niet anders kan, *Dat het nog niet zoe'n nood, we kun nog wel even waachten* dat is nog niet zo hard nodig (Dhau, Nbk), zo ook *Dat onderhoofd van dat huus dat het nog niet zoe'n nood* is nog niet zo erg noodzakelijk (Op), *Zoe'n nood hef dat now ok weer niet* het is niet zo erg als het lijkt (Bdie), *Ach wat je,*

zoe'n nood zal et niet lopen zo erg zal het allemaal wel niet worden (Sz), *van de nood (mar) een deugd maeken* (verspr., b) 2. benarde situatie, benauwende, gevaarlijke omstandigheden *een schip in nood*, *As de nood an de man komt, staon ze mekeer bij* als de benarde omstandigheden dat noodzakelijk maken (Nbk, Ow, vo), *Ik wil dat ding niet uutlienen, mar bij nood kuj' him wel kriegen* (Ow), *...in tied van nood...* (Nbk), *Hi'j klaegde zien nood* (Nbk), *Bij nood kun ze altied nog een beroep op me doen* (Dfo, Dhau, Db), *De vergaderings van de buurtverienigings weren de belangriekste van et hiele jaor: om mekeer bij nood en dood bij te staon; staansverschil was d'r dan ok niet* (Ow), *We vulen d'r een mennigte meenselike nood en stried achter zitten* (b), *Et schient, we bin mit oonze nood heur offers ok vergeten* nl. die in W.O. II (b), *Die haeze zit in nood, die is anscheuten* (El), *in nood verkeren* (Bu), *We zatten aorig in nood* (Wol), *de redder uut de nood* degene die je helpt bij dwingende omstandigheden, uit een benarde positie (Ow), *...in de nood* id. (Nbk) 3. gevaar van iets *Och, niks gien nood, zo slim is 't niet* het is niet zo erg als het lijkt (Np), *Gien nood, kerel!* maak je niet bezorgd (ba), *d'r gien nood van hebben* niet hebben te vrezen van, voor (OS, Dho, El, OI-Nl, Op, Ste, Wol), vgl. *Daor hej' niks gien nood van daor krijg je geen moeilijkheden mee, problemen door* (Dfo, El), *Daor hej' niks gien nood van, want ze doen je niks* (Wol), *Daor hoej' gien nood van te hebben, die hond dot je niks* (Ste, Db), *Heb mar gien nood* (Ma), *Daor hej' gien nood van, ik koeme hier niet weer* denk maar niet dat ik hier nog eens kom, bekijk het maar (Sz), *Heb mar gien nood, we kommen jim wel helpen* (Obk) 4. noodzakelijke behoefte(n) *De nood is zo groot niet as ze heur veurdoen* (Ow), *Et is nog niet zoe'n hoge nood mit de dreugte, d'r zit nog wel vocht in de grond* (Obk), in (verb.; doorgaans aaneen) van neuden van node, nodig, z. *vanneuden* 5. in *hoge nood hebben* dringend naar het toilet moeten (alg.), *...kriegen* (Ma), zo ook *in (hoge) nood verkeren* (Bu) en *Vanmiddag was ik op vesite en daor kreeg ik me inienen een hoge nood* (Sz) 6. in (s: Op,

Wol) *Al staot de nood op 'e Lemmer, hi'j komt* hij komt, hoe dan ook (s: Op, Wol) 7. z. *noed* * *As de nood op 't hoogst(e) is, is de redding naobi'j* (Dhau, Ld, Nbk, Ow, Sz), *In tied van nood leer ie je vrienden kennen* (Nbk, Op), *Gien nood, dan de geit mar vot* (Ow), *Nood breekt wetten* (Nbk) **nood-** - nood-, eerste lid in samenstellingen als *noodaggregaot*, *noodleiding*, (*mit een*) *noodgang*, ze zijn niet alle in dit woordenboek opgesomd

noodaggregaot (l) ['no:ətaxragao] - noodaggregaot

noodbrogge Ook *noodbrugge* (WH, Nt, Sz) - noodbrug

noodbrugge z. *noodbrogge*

nooddeure (Dfo) - nooddeur

nooddoppe (bs: Dfo, Obk, Op) Ook *red-doppe* (bs: Dfo), *redcel(le)* (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) de; -n; ...doppien ['no:ədɔpə/ 'redɔpə/ 'retsələ] 1. gewone cel van een bij die wordt ontwikkeld tot een *moerdoppe* wanneer het bijenvolk niet meer over een koningink beschikt

nooddruft z. *nooddrufte*

nooddrufte (Op) Ook *nooddruft* (Db, Obk) de ['no:ədruft(ə)] 1. nooddruft, dat wat het meest nodig is om te kunnen leven *Deur die braand waeren de meensken alles kwietraekt, mar al gauw kwam van her en der hulpe opdaegen om in heur argste nooddrufte te veurzien* (Op)

nooddruftig (Bu, Dfo, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Sz, Wol) - nooddruftig, behoeftig *Die meensken daor die hebben et nooddruftig* (Wol), *een nooddruftig gezin* (Ol-Nl), (zelfst.) *Dat bin nooddruftigen* (Bu, Op)

noodfoons (l) - noodfonds

noodgalp (vo) de; -en ['n...] 1. noodkreet *Morgens om een ure of drieje doe hi'j weer es op 'e stal was, heurde hi'j inienend een noodgalp van Maatien en hi'j steuf naor veuren* (vo)

noodgang - noodgang, enorme snelheid *Hi'j gieselde mit een noodgang de hoek omme* (Spa)

noodgebied (spor.) - noodgebied

noodgebouw - noodgebouw

noodgedwongen (verspr.) [aks. wisselt] - noodgedwongen *le moe'n soms noodgedwongen wel es wat tegen je zin in doen* (Obk)

noodgeld (Op) - noodgeld

noodgemienteraod (vo) de ['n...] 1. eerste gemeenteraad na de bevrijding *Een flink schoft nao de bevrijding wodde d'r een zonuunde noodgemienteraod benuumd* (vo)

noodgeval - noodgeval *Dan mos d'r, doe d'r nog gien suker was, bi'jvoerd wodden mit oolde hunning, wat ze altied wel in veurraod hullen veur noodgevallen* (j)

noodgreep (l) - noodgreep, noodmaatregel

noodhulp z. *noodhulpe*

noodhulpe Ook *noodhulp* (Bdie, Db, Dfo, Nt, Obk, Op, Pe-Dbl, Spa) de; -n; ...hulprien ['n...] 1. (g. mv., g. verkl.) hulp die men ontvangt, verleent in geval van nood *Dat is iene veur noodhulpe, die is d'r mar veur even* (Nw), *Die man het me al hulpen te melken, mar 't was wel noodhulpe* (Dfo), *Veur noodhulp heb ik buurman zien peerd even bruukt* bij wijze van hulp in nood (Ow) 2. iemand die tijdelijk helpt of een ander vervangt *Een noodhulprien kan wel een goeie vervangen* (Nt), *Ik hebbe een noodhulp kregen* (Bdie), *Ik mos mi'j mit een noodhulp reddan* (El, Sz, Spa), *Et wark leup me in 't honderd mit die noodhulp* (Db), *Die vent is daor zo lange as noodhulpe* (Np)

noodklokke (Bu, Db, Dfo, Nbk, Obk) - noodklok *Mit braand dan een wodde de noodklokke luded; dan klepte de klokke* (Obk, Nbk), *De noodklokke lödt bi'j rampen en braand* (Db, Obk, Dfo)

noodkreet (Dfo, Ow, j) - noodkreet

noodlaanding - noodlanding

noodlekaal Ook *noodlekaol* (l) et; ...kalen; -tien ['n...] 1. lokaal gebouwd als tijdelijk onderkomen

noodlekaol z. *noodlekaal*

noodliedende (Bdie) [no:ət'lidɪdə] - noodlijdend: arm, behoeftig

noodlot - noodlot: ongelukkig lot dat dreigt of iemand treft *Dat is zien noodlot* (Nbk), *Et noodlot het dat wild* (Nbk), *Et noodlot wodde groot, doe zien mem versturf* (j)

noodlottig - noodlottig: tot het noodlot, een ongelukkig lot leidend, vgl. *De draank is die man uiteindelijk noodlottig wodden* (Nbk), *een noodlottig ongeval* (l)

noodmateriaolen (spor., l) ['no:ətmat rijs:əlɪ] - noodmaterialen

noodnaegel (Bu, Dfo, Dho, El, Ld, Np,

noodoplossing - noodweer

Obk, Ol-Nl, Ow, Ste, Wol, b: ln) de; -s; -tien ['no:ətne:g]] 1. overdreven zuinige persoon, gierigaard (Bu, Dfo, Dho, El, Ld, Np, Obk, Ol-Nl, Ow, Wol) *Dat is een grote noodnaegel!* (Ld) 2. iemand die voortdurend klaagt (Ste, b: ln)

noodoplossing (Dfo, Obk) - noodoplossing

noodparlement (vo) - noodparlement *In 1946 weren d'r de eerste verkiezings, tot zolang warkte de regering mit een noodparlement* (vo)

noodplan - noodplan

noodrantsoen (verspr.) - noodrantsoen

noodregeling (b) de; -s, ...regelingen ['n...] 1. regeling die als tijdelijke voorziening geldt

noodrem - noodrem (lett.:) *an de noodrem trekken* (b)

noodriep (Bdie, Dfo, El, Ma, Np, Nt, Op, Ow, Ste) Ook **nodriep** (Db) bn. [no:ət ripə/not... aks. wisselt] 1. noodriep, te vroeg, onvolwassen rijp en verdroogd (van koren en gras) *Dat zaad is noodriep, et is hielemaol verdruugd* (Np, Ow, El), *Et zaad is noodriep deur de dreugte* (Nt), *As et noodriep is moet et d'r of, aenlik bij' dan te laete* (Ste)

noodschalle (Bu, Diz, Ld) Ook **noodschalm** (Spa) de; -n; -gien ['no:ətskalə/...skal(ə)m] 1. schalm, schakel die men extra of ter tijdelijke vervanging aanbrengt *D'r is een schallegien kepot, d'r moet een noodschallegien tussen* (Bu), *As d'r noodschallen in de ketting zitten kuj' ze makkelijk inkotten* (Ld), *een noodschalm ankniefen* (Spa)

noodschalm z. **noodschalle**

noodsein et; -en ['n...] 1. noodsein, sein dat men in nood verkeert

noodsignaal - noodsignaal *noodsignalen geven, ...heuren, ...zien, ...uutzenden*

noodsituaoisie - noodsituatie

noodslaachter (Bu, Db, Dfo, Dhau, Diz, El, Ld, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, Ste, Wol) Ook **noodslachter** (Bdie, Diz, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Sz) de; -s ['n...] 1. iemand die noodslachtingen uitvoert *De noodslaachter kocht wrak vee op* (Dfo)

noodslachting (Np, Ste) Ook **noodslachting** (Db, Nbk) - noodslachting *De koe van de buurman is naor de noodslachting gaon, die had scharp in de maege* (Db)

noodslaachtplak (l) Ook **noodslachtplaas** (Spa) et; ...-ken ['n...] 1. plaats van de noodslachting

noodslachter z. **noodslaachter**

noodslachting z. **noodslachting**

noodslachtplaas z. **noodslaachtplaets**

noodspalke (l) ['no:ətspalkə] - noodspalk

noodsprong (Nbk, Np, Obk, Op) - noodsporang (fig.) *Ze hadden et huus in de braand steuken, mar et was een noodsprong* nl. om m.b.v. de uitkering van de verzekering uit de benarde financiële situatie te geraken (Obk)

noodstal (verspr., vo) de; -len ['n...] 1.

noodstal, hoefstal (ook wel voor voetverzorging van koeien (Ste)) *De noodstal kwammen de kwaoie peerden in, diej' niet zo makkelijk an de bienen kommen konnen* (Ow, Np), *De smid wol de zwatte in de noodstal doen, mar Haarm docht dat hij him zo uut de vrije haand wel beslaon kon* (vo), *De smid beslaot et peerd in de noodstal* (Ste, Wol) 2. extra stal (ingericht, gebouwd i.v.m. ruimtegebrek) *Die boer had te vule vee, hij maekte een noodstal in 't varkenhokke* (Pe-Dbl), *Alles ston vol, dat we mossen een noodstallegien bouwen veur de pinken* (Diz), *We hadden een noodstallegien maekt* (Ma) 3. nieuwe, tijdelijke stal, in afwachting van definitieve bouw *Nao de brand kwam d'r een noodstal op* (Spa), *Vanwege de braand moesten we d'r een noodstal bij bouwen* (Op, Ol-Nl) 4. hetz. als **schutstal**, z. aldaar (El) *De loslopende pinke staot al een hiele tied in de noodstal* (El)

noodteken (l) - noodteken

noodtoestaand - noodtoestand: toestand van nood *de noodtoestaand ofkondigen* (l), *...uutroepen* (l)

nooduutgaank z. **nooduutgang**

nooduutgang (Ma, Obk) Ook **nooduutgaank** (Nbk) - nooduitgang

noodveroddering (l) ['no:ətfɔdɔfɪŋ] - noodverordening

noodvoeren (bs: Op) zw. ww.; onoverg.; noodvoerde, het noodvoerd ['no:ətfu:əfɪ]

1. bijen extra voer geven omdat ze zelf te weinig hebben, vgl. *As d'r te min voer is, moet d'r noodvoerd wodden, aers hej' kaans dat de bijen ommekommen* (bs: Op)

noodvulling - noodvulling

noodweer ['no:ət...] - noodweer: zoals

zwaar onweer, storm en regen 't Was bar, zok noodweer as 't was vleden weke (Ol-Nl), *Et het van de zommer nogal es noodweer west* (Bu), *Mit de ramp van Borculo was et hier ok noodweer* (Obk)

noodwet (Op, vo) de; -ten; -tien ['n...] 1. wet als tijdelijke voorziening *Et is nog een noodwet, mar ik hebbe wel hope dat de echte pachtwet, zoas V.H. die wil, d'r aanst deur komt* (vo)

noodwoning - noodwoning

noodzaak z. *noodzaeke*

noodzaak z. *noodzaeke*

noodzaeke (Bdie, Ld, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ste, Wol) Ook *noodzaak* (Nw, Ol-Nl, Ow, Wol), *noodzaak* (Dho, Diz, El, Ol-Nl, Op, Spa), *noodzake* (Sz), *neudzaek* (Ow) de ['no:ətse:k(ə)/...sa:k(ə)'/na:tse:k] 1. noodzaak, onvermijdelijk iets *Dat vien ik noodzaeke* (Ste), 't Is gien noodzaak om vot henne te gaon (Ow), *Ik zie de noodzaeke d'r niet van in* (Nbk)

noodzaekelik (ZW, Bu, Db, Dfo, Nbk, Np, Nt, Nw, Obk, Op, Wol) Ook *noodzaekelik* (Bu, Db, Dho, Diz, El, Nw, Ol-Nl, Ow, WH), *neudzaekelik* (Bdie, Bu, Dfo, Obk), *neudzakelik* (Bdie, Ow, Pe-Dbl, Sz) bn., bw.; -er, -st [no:ət'se:k]ək/...sa:.../...] 1. noodzakelijk, beslist nodig, onmisbaar *Eten en drinken is noodzaekelik* (Op) 2. onontkoombaar (Nbk, Ste) *Ik moet daor vandaege noodzaekelik even henne* (Ste), *Die reis is echt noodzaekelik* (Nbk)

noodzaekelikerwieze (Bdie, Dho, Ld, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Sz, Wol) Ook *noodzakelikerwieze* (Diz, Nw, Obk, Sz), *neudzaekelikerwieze* (Db, Ow) [no:ət'se:k]ək/.../...] - noodzakelijkerwijs *Ik moet daor noodzakelikerwieze toch naor toe* (Nw)

noodzaekelikhied (Nbk) Voor -heid z. -hied de; ...heden [no:ət's...] 1. het noodzakelijke, dwingende karakter *Ik zie de noodzaekelikhied d'r nog niet van in* (Nbk)

noodzaeken (ZW, Ma, Ol-Nl, Op, Ow) Ook *noodzaken* (Sz, Wol) ['no:ətse:kp/...sa:kp] 1. noodzaken *Et noodzaekt me wel* eigenlijk moet ik het wel doen (Ste), *Et noodzakte him wel om et te doen, eers kreeg hi'j zwaore boete* (Ow), *Die oolders bin noodzaekt om dat te doen veur de kiender* (Wol), *Jow noodzaeken me om*

daor es op in te gaon (Ol-Nl)

noodzake z. *noodzaeke*

noodzakelik z. *noodzaekelik*

noodzakelikerwieze z. *noodzaekelikerwieze*

noodzaken z. *noodzaeken*

noodzwaarm (bs: Obk) Ook *motzwaarm* (bs: Ow) de; -s; -pien ['n.../m...] 1. zwerm bijen die wegvliegt als gevolg van aantasting van de raten door wasmot *De larven van de wasmot (een vliindertien) vreten heur zat an de raoten; de bi'jen kun niet meer in de kōrf of kaaste wezen en gaon vot; zoe'n zwaarm hiet daorum een motzwaarm* (bs: Obk)

nooit bw. [no:əjt] 1. op geen enkel moment, nimmer *Dat heb ik nog nooit daon* (Ol-Nl), *Nog nooit had hi'j zo lekker slaopen as die keer* (j), *Hi'j is nooit thuus* (Nbk, Np), *Dat is iens mar nooit weer* dat is eens gebeurd, maar dat wil ik niet nog eens doen, meemaken (alg., Dho), *Dat komt nooit weer* (Nbk, Np), (met dubbele ontkenning:) *We hebben nog nooit gien noorderlocht zien* (Ma), *Die praoten nog nooit weer mit mekeer* nog steeds niet (El), *Die man gefit nooit gien maote, die moj' altied naometen* (Obk), *Now niet en nooit niet* (Nbk, Ste), *nooit van mien leven* (Nbk), *nooit van mien leven niet* (Db), *Now of nooit!* (Nbk) 2. hoe dan ook niet, in geen geval, absoluut niet *Ik zal daor nooit in toestemmen* (Bdie), *Dat he'k nooit zegd* (Wol), *Dat ha'k nooit docht* (Nbk, Spa), *Ik zal jow nooit vergeten!* (b), *Nooit van heurd!* (Nbk), *Zokke dingen verget mi'j nooit weer* (Nbk, j), *Hi'j is nooit een keer thuus* (Nbk, Np), *Ie kun nooit weten, Ie kun nooit niet es weten id.* (Np, j), *Die jonge van oons wil mar niet bi'j taofel kommen, nooit een keer!* absoluut niet (Nbk), *As hi'j op die maniere deurgaot, komt hi'j nooit klaor, Dat hooft hi'j nooit vol, Ik geloof nooit dat hi'j dat volhooft, Dat kan nooit lange leden west hebben, Dat zo'k nooit doen, as ik jow was, Dat nooit!*, (met dubbele ontkenning:) *Dat zal me nooit niet gebeuren* (Diz), *Mien buurman ligt al een maond in et ziekenhuus en ik bin nog nooit niet bi'j him west* (Op), *Woj' es een muntien hebben? Lekker jong, dan kriej' nooit gien pien in de buuk* (Sz), *nooit ofte nimmer.*

Noor - noordenwiend

Nooit ofte nimmer za'k dat doen (Ld, Ma, Np, Ow, Pe-Db, Spa, Ste, Sz), ...*overkomt mi'j dat* (Db), ...*kom ik weer bi'j je* (Dho, El, Wol), *Ik hebbe d'r nooit ofte nimmer berouw van had dat ik dit beroep keuzen hebbe* (Op), zo ook *Die ruzie komt nooit en te nimmer weer goed* (Bdie, Dhau, Bu), *Nimmer of nooit wat van heurd!* (Diz, El), *Dat gebeurt niet, om de nooit niet an me nooit niet* (Np), zo ook *an me nooit niet* ([fãme'no:ɔjtnit] (Spa)) * *Nooit duurt mar drie daegen* neem het 'nooit' van mensen niet te serieus, mensen houden daar niet zo lang aan vast (Ma, Nbk, Ow), (ironisch:) *Nooit duurt lange* (Nt), (gezegd als reactie op iemands twijfel of iets al dan niet kan:) *Wat niet kan is nog nooit gebeurd* (Nbk)

Noor - Noor

Noord I (spor.) et [no:ɔrt] 1. in *Noord en Zuid* Noord- en Zuid-Nederland (spor.), Nederland en Vlaanderen (spor.) 2. (met kleine letter) z. *noorden*

noord II bw. 1. (van de wind) uit het noorden komend *As de wiend noord zit, wodt et koold* (Dhau, Nbk), *Et is gemien weer, de wiend zit noord* (Diz, Nbk, Np, Nw, Wol, Ow), ...*is noord vandaeg* (Nt, Ol-Nl), *In de meitied is de wiend nogal es noord* (Op)

noord- - noord-: eerste lid in samenstellingen als *noordaende*, *noordkaante*, (met hoofdletter:) *Noord-Hollaand*, (zonder verbindingsstreep:) *Noordzwtiters*, *Noordbraobaander*, ze zijn niet uitputtend opgesomd in dit woordenboek

Noord-Amerikaan(s) - Noord-Amerikaan(s)

Noord-Amerika - Noord-Amerika

Noord-Korea (l) [no:ɔrtko:ɔ'rtja] - Noord-Korea

Noord-Nederlaand et [...'ntu:...] 1. het noordelijk deel van Nederland, de drie noordelijke provincies 2. het deel van het Nederlandse taalgebied boven de grote rivieren, ook: het Nederlandse deel van het Nederlandse taalgebied, i.t.t. Vlaanderen **noordaende** (Dfo, Nbk, l) - noordeinde *Op 'e Fochtel hej' een noordaende en een zuudaende* (Dfo, Nbk)

Noordatlantisch (l), in *Noordatlantische Verdragsorganisaasie* d.i. de N.A.V.O. (l)

noordelik ['no:ɔrdlæk] - noordelijk *Wolvegao ligt noordelik van oons* (Bdie),

Dat plak ligt noordelik (Wol), *In de vekaansie gaon we dit jaor weer wat noordelik* (Wol), *in noordelike richting*, *De wiend is noordelik* (Nt), ...*zit noordelik* (Bdie, Nbk, Nw), *Et is een scharpe, noordelike wiend* (Ste, Diz)

noordeling (spor.) de; -en ['no:ɔrdlɪŋ] 1. noordeling

noorden Ook **noord** (bet. 1: Db, Sz) et [no:ɔrdp/no:ɔ(ɪ)t] 1. het noorden, vooral: (in of uit) de noordelijke richting *De wiend komt uut et noorden*, *As de wiend uut ('t) noord wijt, is et veur een heleboel meensen te koud* (Sz), *We lopen naor et noord* (Db), ...*naor et noorden*, *We moe'n et noorden in* (Diz), *We gaon et noorden in* (Bu, Nt), *Ik wil et noorden even in* (Nw), *We trekken naor et noorden* (Ol-Nl), *We bin naor 't noorden op gaon* (El), *Dat ging naor et noorden op* (Spa), *De wiend gaat naor et noorden op* (Ma), ...*zet naor et noorden op* gaat noordelijk worden (Np), *De wiend zit naor 't noorden op* zit enigszins noordelijk (Dho), *De haene staot mit de kop in 't noorden* d.i. de windhaan (Ste), *As de wiend mit Paosen in 't noorden zit, dan zit hi'j d'r in de regel mit Pinksteren nog* (Np), *De wiend blijft zo lange in 't noorden zitten, hi'j kon d'r wel jongen hebben* (Np), *noorden kieken* somber, zwart kijken (b: ln) 2. (met hoofdletter) het Noorden: het in het noorden gelegen land, in het bijzonder Noord-Nederland: Friesland, Groningen, Drenthe, vgl. *Ze bin in et Noorden kommen te wonen, de treinen naor et Noorden*, verder in *et hoge Noorden* Skandinavië, de poolstreken **noorderdamp** (Ld) Ook **noordendampen** (mv.: vo) de; -en [no:ɔrd'damp/...'dampm] 1. stofregen uit het noorden komend *Mar de twiede dag weren de noordendampen vot en scheen et zunnegien heur lekker op 'e rogge* (vo)

noordendampen z. *noorderdamp*

noordenstof z. *noorderstof*

noordenwiend Ook **noorderwiend** (v) - noordenwind *Bi'j noordenwiend hebben we et van de wiend of as we naor schoele gaon* (Db), *De noordenwiend is een koolde wiend* (Nt), *Wat wijt d'r een koolde noordenwiend vandaeg* (Bu, Ol-Nl), *Noordenwiend kuj' haost niet teugenin*

trappen, want et is vaak een dichte wiend een strakke wind (Sz), Tegen de aovend gaot de noordenwiend nog wel es liggen (Obk), Hoge wiend is noordenwiend (Wol)
 * *Noordenwiend slapt lange* als de wind in het noorden zit dan heb je daar 's morgens geen last van, de noordenwind komt nl. in de loop van de dag opzetten (Ma), *Noordenwiend en regen/Duurt drie, zes of negen (Np), Noordenwiend gef niet, mar nemp ok niet (Bdie)*
noorderbrette (l) [no:əɾɔf'brətə] - noorderbrette
noorderburen (spor.) [no:əɾɔfby:əɾɔ] - noorderburen
noorderkeerkring (l) [no:əɾɔf'kt:əɾkrɔŋ] - noorderkeerkring
noorderlicht z. *noorderlocht*
noorderlocht Ook *noorderlucht* (WH), *noorderlicht* (Db, Dfo, El, Obk, Ste) [...'l...] - noorderlicht, ook wel: het licht dat men zag van één der vuurtorens van de waddeneilanden (Nbk) *D'r is min weer op til, want ie kun et noorderlocht zien (Ow), An et strand kuj' et noorderlocht mooi zien (Wol), Et noorderlocht is een prachtig netuurverschiensel (Ol-Nl), Et noorderlucht scheen zo slim, dat de lucht was helemaole rood (Sz)*
noorderlucht z. *noorderlocht*
noorderstof (verspr.) Ook *noordenstof* (ZW, Dfo, Nbk, Np, Nw, Sz) et [no:əɾɔfstɔf/no:əɾɔp...; aks. wisselt] 1. stofregen uit het noorden komend, met name in het voorjaar en in de zomer *D'r is noorderstof op komst (Ol-Nl), D'r komt noordenstof of, dan is et wat mistig en dat slat dan wat daele (Nw)* * *Noorderstof komt mooi weer of* wordt gevolgd door (Dhau, Nbk, Nw, Ol-Nl, Wol), ...*op of (Dfo, Diz, Ld, Ma, Nbk, Obk, Sz, Spa, Ste), ...geft mooi weer of (Ow), ...komt mooi weer op of (Np), ...komt dreuge op of (Op), ...gaot mooi weer veurof (Ste), Noorderstof veegt de locht of (Nt), Een noorderstof kan een mooi weertien of (Ow), ...klaort et weer op geeft opklaringen (Obk), Noorderstof komt mooi weer op los (Db), Noorderstof begint fien en wodt laeter grof* gaat over in steeds hardere regen, ook gezegd in reactie op weerberichten waarop men toch niet kan vertrouwen (Ste), ...*en wodt dan grof*

(Ol-Nl)
noorderwiend z. *noordenwiend*
noorderzon z. *noorderzonne*
noorderzonne Ook *noorderzon* (Spa) [no:əɾɔzənə/...sɔn] - noorderzon *Ze hebben heur hiele hebben en holen in de auto gooid en bin mit de noorderzonne vertrokken (Obk, Ol-Nl, Sz, Db), Hi'j is mit de noorderzonne verdwenen (Db, Ste, Wol)*
Noordgermaans I (l) et [no:əɾtxer'mä:s] 1. Noordgermaans
Noordgermaans II (l) bn. [aks. wisselt] 1. Noordgermaans *Et Deens is een Noordgermaanse tael (l)*
noordgraens z. *noordgreens*
noordgreens (Nbk, l) Ook *noordgraens* (spor.) - noordgrens
noordkaant z. *noordkaante*
noordkaante Ook *noordkaant* (verspr.) [no:əɾtkā:nt(ə)] - noordkant *Nao et kappen van een wal was een stobbe an de noordkaant lege, an de zuudkaant hoge, dan druugde et niet zo uut en dan ontstonnen d'r gauwer ni'je bomen (Ow) De broeklanen onder Ooldemark an de zuudkaant van de Lende en de maoden onder Ooldetriene an de noordkaant van de Lende waeren meenten (Op)*
Noordkaap de ['n...] 1. noordkaap
Noordkoreaans (l) [...rɔj'jā:n, ...rəj...] - Noordkoreaans
Noordkoreaans (l) [...ko:əɾt'jā:s, ...rəj...] - Noordkoreaans
Noordnederlaander (l) - Noordnederlander
Noordnederlaans bn. 1. Noordnederlands: m.b.t. het noorden van Nederland
noordnoordoosten (l) - noordnoordoosten
noordnoordwesten (l) - noordnoordwesten
noordoost bw. [no:əɾ'to:əst] 1. noordoost: uit het noordoosten komend (voornamelijk van de wind) *As bi'j de winter de wiend noordoost zit, dan zit hi'j in een kwaoie hoeke (Obk)*
noordoostelik bw., bn. 1. noordoostelik *De wiend zat noordoostelik (Nbk), ...was noordoostelik (Nbk), een noordoostelike wiend (Nbk), Ze gongen noordoostelik, donkt me (Nbk)*
noordoosten - noordoosten *De wiend zit in et noordoosten, Ze gongen naor et noordoosten (Nbk), ...kwammen uut..*

noordoostenwiend - noppe

(Nbk), *De Haule ligt in et noordoosten van Oost-Stellingwarf* (Nbk)

noordoostenwiend [...'w...] - noordoostenwind *Bij een bakker kreeg ze nog wat kostekoeken en een boltien, en doe was ze de Fochtelierweg op gaon, recht tegen de noordoostenwiend in* (vo)

noordooster (vo) de [no:ɔr'to:ɔstɪ] 1. noordoostenwind *Et was zo koold niet meer, mar ze mossen recht tegen de hadde noordooster in, dat ze weren bliede doe ze heur in de waarme kaemer op een peer makkelijke stoelen daelegeven konnen* (vo)

Noordoostpolder Ook **Noordoostpolder** (spor. west.) - Noordoostpolder

Noordoostpolder z. **Noordoostpolder**

noordpool de ['n..., ook ...'p...] 1. noordpoolgebied, ook: noordelijk eindpunt van de as der aard *God weet waor hi'j uuthangt, misschien zit hi'j wel op 'e noordpool* (Op), (als verwensing:) *Vlieg om mi'j naor de noordpool!* (Ow), zo ook *Ik wens 'm naor de noordpool* (Sz), *Ik wol daj' op 'e noordpool zatten* (El, Ma) en *Ik mag 'm niet lieden, hi'j kan om mi'j wel naor de noordpool gaon* (Dfo, Obk)

noordpoolcirkel (spor.) - noordpoolcirkel

noordpoolgebied (l) - noordpoolgebied

noordpunt - noordpunt: het noordelijkste punt

noordsteern (Nbk, bl) ['no:ɔrtst:ɔrn] - noordster, voornamelijk in *Hi'j het d'r lieke vule verstaand van as de bolle van de noordsteern* hij heeft er in het geheel geen verstand van (bl, Nbk)

noordwaand (l) - noordwand

noordwest - noordwest: uit het noordwesten komend (van de wind) *De wiend zit noordwest, ...is noordwest*

noordwestelik bn., bw. [no:ɔrt'westlɛk] - noordwestelijk *De wiend zat noordwestelik, in de noordwestelike richting, Now gaon we nog een aende noordwestelik* (Nbk)

noordwesten - noordwesten *et noordwesten van Frieslaand*

noordwestenwiend [...'wint] - noordwestenwind *bij noordwestenwiend*

noordwester I (spor.) de [...'westɪ] 1. noordwester

noordwester II (Nbk) bn. ['n...], in *noordwester storm* (Nbk), *...bujjen* (Nbk)

Noordwoolde et [no:ɔrt'wo:ldə] 1. plaats-

naam: Noordwolde (oost. in de gemeente *West-Stellingwarf*) *Uut Noordwoolde kwammen ze hier mit maanden an de deure* nl. om ze te verkopen (Dhau), *Ze wonen in Noordwoolde* (Nw)

Noordwooldiger I de; -s [no:ɔrt'wo:ldəɣ, ...gɔr] 1. iemand die geboren is in *Noordwoolde*, die daar altijd gewoond heeft *De Noordwooldigers gongen vroeger bij de huzen langes en zongen: 'Jan mit de liere en Trien mit de trom/Jan het een bochel en Trien die is krom'* (Pe-DbI, Ste)

Noordwooldiger II bn. 1. van, m.b.t. *Noordwoolde*, vgl. *Van een Noordwooldiger stoel* [nl. gemaakt van rotan e.d.] *wodde wel zegd: 'Moe'k op dat prikkedillegien zitten?'* (Nw), *de Noordwooldiger vaort* (ba)

Noordzee [...'su:, thans ook 'n...] - Noordzee

Noordzeekust (l) [...'s..., ook 'n...] - Noordzeekust

Noordzeestraand (l) [...'s..., ook 'n...] - Noordzeestrand

Noorman - Noorman, vooral in *Eric de Noorman*, naam van een bekende stripfiguur

noormannegien (Np) et; ...mannegies ['no:ɔrmanɔxin] 1. bep. soort lijster: noormannetje, koperwiek *De noormannegies bin wat kleinder as geelvleugelties; we vongen ze vroeger bij honderden mit peerdehaor en kregen d'r een dubbeltien et stok veur, ze wodden opeten* (Np)

noormannepoortien (Bu) et; ...poorties ['n...] 1. poortje, (kleine) deur in een gevel op het noorden (Bu) *In oonze oolde, Saksische boerderi'je zat an de noordkaante een klein poortien, een 'noormannepoortien' zeden we* (Bu)

Noors I et ['no:ɔrs] 1. het Noors, de Noorse taal

Noors II bn. - Noors *een Noorse trui, een Noors petroon in een breiwerk* (Ld), *de Noorse tael* (l), *Noorse hadrieders*

Noortipee z. **Nortipee**

Noorwegen ['no:ɔrw:ɣn] - Noorwegen
noot z. **note**

noppe de; -n; noppien ['nɔpə] 1. nop, bobbeltje, oneffenheid in, op kleren, ook in of op breiwerk, haakwerk e.d. ter versiering *aangebracht een spreij mit veul noppen d'r in* (Db), *Ik heb mi'j een vest*

breid mit allemaol noppen (Sz), *Ik hebbe een gehaokt vest mit noppies* (Np), *noppen in een trui breien* (Nw), *Truien wo'n ok wel mit noppies breid* (Dfo), *een jurk mit noppen* van een effen kleur met ronde stippels (Wol), ook: *gebreid met bobbeltjes* (Wol), zo ook *goed mit noppen* stof met ronde stippels (Dho), *Dat hooft je de noppen van de kleren* dat kost zoveel dat je je verder weinig kunt permitteren, dat je het noodzakelijke maar net kunt betalen (Obk, Ste) 2. in *in zien noppen wezen* in z'n nopjes, z. ook *noppies* (Bu, Ow, Sz) *Die was d'r mar aorig mit in de noppen* (Ow), *Die was mar aorig in de noppen* (Bu), *Wat was A. weer in zien noppen vandaage* (Sz) 3. nop van een sportschoen * *Kiender is een zegen des Heren, mar ze hopen je de noppen van de kleren* (Ste), *...bin een zegen...* (Op)

nopperig (Obk) bn.; -er, -st ['nɔppɪx] 1. (van kledingstof) ruw, pluizig *Die kleren dregen nopperig op* worden pluizig in de was (Obk)

noppes (verspr.) ['nɔpəs], in *veur noppes* voor niets, ook: tevergeefs

noppies ['nɔpɪs], in *in zien noppies wezen* in z'n nopjes zijn (alg.): *De boer was mar best in zien noppies mit dit mooie hujjersweer* (Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl, vo), *Hij was aorig in zien noppies* (Dfo, El, Ma, Nw, b), *Wat hej' hier een mooi huus, daor meuj' wel mit in je noppies wezen* (Op), *We bin in oonze noppies* (Wol), verder in *in de noppies wezen* id. (Dho, Obk, Ste)

noppiesstof (Dfo) - nopjesgoed *D'r is ok wel noppiesstof* (Dfo)

nor - nor, cel, gevangenhuis, hoofdzakelijk in *in de nor zitten*, *...moeten*, *...raeken*, *...belanen*

noren ['no:ərn] - noren: bep. schaatsen *hoge noren*, *lege noren*

Norgermaat (vo) de [nɔrgɪ'ma:t] 1. de markt van het Drentse Norg (z. ook *mark*, bet. 1) *Ik daenke weeromme an mien peerden, an Norgermaat en an et schoften in de lijfte van een boswallegien...* (vo)

norig z. *neudig*

norm (spor.) de; -s, -en [nɔr(ə)m] 1. norm, richtsnoer *Is dat de norm, hiere?* (spor.), *We moe'n oons naor de norm richten* (l), *normen en weerden* (l)

normaal I de [nɔr'ma:l] 1. normale

benzine Doe mar veur vuuftig gulden normaal (Nbk), *As de auto op normaal ridt* (...) (Bu)

normaal II bn., bw.; normaler, -st 1. gewoon, overeenkomstig de norm *Doe now toch es een keer normaal* (Wol), *'t Bin normale temperaturen veur de tied van 't jaor* (Nbk), *'t Is de normale maniere van doen, Aj' et normaal bekieken, dan zoj' zeggen* (...) normaalgesproken (Ste), *Da's toch zeker niet normaal meer zoas ze doen* het is onbehoorlijk, het lijkt nergens naar (Nbk, Spa), *Normaal is 't een goeie vent, mar as hij et malle vel an het is et een abnormaal meens* gewoonlijk (Sz) 2. in *normale bezine*

normaalgespreuken (spor.) [nɔr'ma:l ɡəsprɪ:kɪŋ] - normaalgesproken

normaallessen (Ow) [...'m...] - normaallessen *De normaalschoele - veur onderwiezeressen - het in Oosterwoolde west, dat nuumden ze de normaallessen* (Ow)

normaalschoele (verspr.) [...'m...] - normaalschool: voorloper van de pedagogische akademie *Mien vader gong vroeger naor de normaalschoele* (Wol)

normbedrag (spor.) - normbedrag

normbesef - normbesef

normbetrekking (l) - normbetrekking

normlooshied (l) - normloosheid

normstelsel (l) - normenstelsel

normsysteem (l) - normsysteem

normverval (v) - normverval

nors z. *nots*

Nortepée z. *Nortipee*

Nortipee (Nw), Ook *Nortepée* (Np, Op), *Noortipee* (Nbk), *Nottepee* (Wol) et ['nɔr tipt:/nɔrtap:/no:ərtipt:/nɔtəpt:] 1. bijnaam voor de Stellingwerfse plaats *Noordwoolde*

nortonpompe (spor.) ['nɔrtɔmpɔmpə] - nortonpomp

nortonputte (spor.) ['nɔrtɔmpɔtə] - nortonput *Op 'e koezoolder ston een grote zinken bak; mit een zoeg- en paspompe op een nortonputte koj' die ien of twee keer daegs vol pompen* (vo)

Nos-journaal ['nosju:ərna:l] - Nos-journaal

nosema (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) de ['no:əsəma] 1. bep. besmettelijke ziekte bij bijen veroorzaakt door de parasiet *Nosema apis*

nosie - nottelpot

nosie (spor.) ['no:əsi], in *d'r gien (flauwe) nosie van hebben* (spor.): *Hi'j het helemaol gien nosie van tunieren* (Ol-Nl)

nosk z. *nots*

nostalgie (spor.) de [nɔstəl'gi] 1. nostalgie
uut nostalgje (spor.)

nostalgisch (spor.) - nostalgisch

nota de; 's; -gien ['no:əta] 1. nota, rekening *Ma'k de nota wel even zien?* (Nbk), *Waor is de nota bleven, ik betael zomar niet* (Nbk) 2. in *d'r nota van nemen: Daor meuj' wel even goed nota van nemen* (Nbk), *d'r gien nota van nemen* 3. schriftelijke openbaarmaking of uiteenzetting van een standpunt (van regeringswege, van een andere instantie of van een officiële persoon) *nota van wieziging* (l), *een nota van ankoop* (l), ...*van verkoop* (l)

notabele z. *netaobel*

notabelbaank (Obk) de; -en [...'t...] 1. bank speciaal voor notabelen (in de kerk)
notabelhokke (Nw, Ol-Nl, Op) et [...'t...] 1. aparte ruimte in de kerk voor de notabelen

notabene [no:əta'bī:nə] - notabene *Ie hebben et notabene zels zo wild!* (Nbk)

notariaot (l) et [no:ətari'jɔ:ət] - notariaat
notarieel [no:ətari'rij:t:l] - notarieel, voornamelijk in *een notariële akte, notariële archieven*

notaris z. *netaoris*

notarisappel z. *netaorisappel*

notariskosten z. *netaoriskosten*

note Ook *noot* (spor.) de; -n; notien ['no:ət(ə)] 1. muzieknoot *hieie noten* (l), *halve noten* (l), *achtste noten* (l), *Eerst de noten leren!* d.i. uitzoeken om welke noten het gaat, nl. om de melodie onder de knie te krijgen (Dfo), *Aj' in een meziekcorps speulen, moej' noten lezen kunnen* (Wol, Ol-Nl), *Hi'j is hielemaole niet muzikaal, ik daenke dat hi'j gien note kent* (Op), *Ik kan gien note lezen* (Bdie, El, Dho), ...*zingen* (Obk), *Ik kenne gien note meziek!* (Nt), *Ze kan wel al een betien speulen, mar ze slat ok wel es een noot over* (Sz), *De piano zit een valse noot in toon* (Diz), *Die hoge noot kan 'k niet meer haelen die hoge toon* (Db), *Hi'j het nogal wat noten op 'e zang* (Bu), *Wat het die een noten op zang* (Ow) 2. voetnoot (bij een tekst) *Kommen de noten onderan de bladziende of achterin?* (l)

note-apperaot (l) ['no:ətəapəro:ət] - notenapparaat

notebalke ['no:ətə...] - notenbalk

notebar - notenbar

notebod (spor.) - notenbord

noteboom z. *neuteboom*

notelen (Bu, Nbk, Nt, Wol) Ook *netulen* (verspr.), *notulen* (verspr.) ['no:ətɪn /nə'tylɪn/no:ət'ylɪn] - notulen

notelenboek (Nbk) Ook *netuleboek* (Nbk),

notuleboek (Nbk) ['no:tɪnbuk/nə'tylə... /no:ət'ylə...] - notulenboek

notelezen (Ma, Ste) onbep. w. ['no:ətə...] 1. lezen van muzieknoden *Kuj' notelezen?* (Ste)

notelist (verspr.) [no:ətɪ'tst] - notulist

notemuskaat z. *neutemuskaot*

noteren z. *neteren*

noteschrift - notenschrift

noteweerde (l) - notenwaarde

nots (Bu, Dfo, Ma, Nbk, Np, Obk, Ow, bl, b: lm) Ook *notsk* (Bu, Db, Nbk, Obk, Ow, b), *nosk* (Ow), *notsig* (Dhau, El, Ld, Ma, Np, Ow), *nors* (verspr.) bn., bw.; -er [nots, ook nots, nots (Ma)/notsk, ook notsk/...s.../notsəx, ook notsəx (Dhau)/nɔrs] 1. boos, chagrijnig, murks, kortaf, stekelig *Ik kan d'r wel nots om wodden* (Nbk), *Hi'j is zeker nots, hi'j zegt niks* (Nbk), *Die kerel is wat nots* (Np), *Hi'j is zo nots* (Nbk), *een norske kerel* (Diz)

notsig z. *nots*

notsk z. *nots*

nottelen (Dho, Diz, Sz) zw. ww.; onoverg.; nattelde, het notteld ['notɪn] 1. zachtjes huilen, zingen *Hi'j nottelt mar wat* (Diz)

nottelig (Bdie, Dho, Dla, Diz, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Spa, Ste, Wol) Ook *notterig* (Dfo, El, b: ln), *neutelig* (Bu, Db, Ow), *nuttelig* (Obk) bn.; -er, -st ['notɪx, ook 'notɪ...'/'notɪx/'nɑ:tɪx/'nɑ:tɪx] 1. vervelend, kort aangeboden, slecht gehumeurd, geprikkeld *Laot die mar evenpies betiemen, want die is zo nottelig op 't heden* (Obk), *Hi'j wodde d'r nottelig van* (Diz), *Wat kan die toch nottelig wezen* (Dho), *Dat peerd is nogal neutelig slaat en bijt nogal gauw* (Ow)

nottelpot (Dho, Ste) Ook *nottepot* (Dho) de; -ten; -tien ['notɪpɔt/'notə...] 1. ontevreden, brommerig iemand *Wat bin ie toch een nottelpot* (Dho)

Nottepee z. *Nortipee*

nottepot z. *nottelpot*

notterig z. *nottelig*

nottig (ZW, Dho, Diz, El, Nw, Op, Sz, Op) bn.; -er, -st ['notax, ook notax] 1. kwaad, met een slecht humeur, nurks *Deur die opmarking wodde de veurzitter een betien nottig* (Op), *Ik bin d'r wat nottig van* (Ste), *Dat kring is altied even nottig, daor kan gieniene mit opschieten* (Sz) 2. veel schreiend (Ste)

notuleboek z. *notelenboek*

notulen z. *notelen*

nov. - afkorting van *november*

novelle [no(:)'felə, nə'f...] - novelle (kort prozaverhaal)

novellebundel (spor.) [no(:)'felə..., nə'f...] - novellenbundel

novelleschriever (spor.) - novellen-schrijver

november Ook *nevember* de [no(:)'fembɪ/nə...] 1. november *In november mossen ze vroeger altied huusslaachten* (Db), *Et is nog lange gien november* (Nbk), *We bin nog lange gien november* id. (Spa)

novemberbetaeling (Op) de; -s, -en [...'f...] 1. vaste betaling in november
novemberdag de; ...daegen [...'f...] 1. dag in of als in november

novemberkoolde (Dfo) de [...'f...] 1. kou in, typerend voor de maand november

novembermaat (Ld) de; ...maten [...'f...] 1. vaste markt gehouden in november

novembermaand - novembermaand

novembermist (Db, Op) de [...'f...] 1. mist in, typerend voor november

novembernummer Ook *novembernummer* (verspr.) - novembernummer

novembernummer z. *novembernummer*

novemberregen (Pe-Dbi) de; -s [...'f...] 1. regen(bui) in, typerend voor november

novemberstorm - novemberstorm

novembervossien (Op) et; ...vossies [...'f...fəʃin] 1. nachtvorst(je) dat november kenmerkt, niet zo'n strenge vorst maar wel de winter aankondigend

novemberweer et [...'f...] 1. het weer dat november typeert *'t Is dampig en donker, echt novemberweer* (Ow)

novemberwiend (Op) de [...'f...] 1. gure wind die november kenmerkt

novemberzunne (Obk) de [...'f...] 1. de

zon in november, november kenmerkend
now I (l) et [nom] 1. het nu, de huidige tijd

now II bw. [nom, ook nom (Wol)] 1. nu, op het ogenblik *We bin now nog tegere* (p), *Vroeger verdienden ze wel biester weinig bij now vergeleken* (Sz), *Now is et visken mit de angel, mar doe viskten ze nog mit netten* (j), *Dat spiet me slim, want now krek willen ze (...)* juist nu (j), *D'r is tot now toe gien dudelikhied kommen in die inbraok* (Obk), *De belangen van Noordwoolde en Wolvege lopen zo tegen elkaander in en bin zo slecht mit me-naander te verenigen, dat et kon ok niet anders of et mos zo lamlendig gaon as et tot now toe gaon hef* (s: Nw: 1880), *Dat kan now nog d.i.:* maar straks niet meer (El), *Zuwwe dat now mar doen?* op dit moment (Nbk), *Now niet en nooit niet!* nooit ofte nimmer (Nbk, Ste), *Oosterwoolde, doe en now* (vo), *Now stille mar, hij is moeders kiend, now?* (Np), *van now of an voortaan* (Nbk, b), *an now toe* (v) 2. op zeker ogenblik (*zo*) *now en dan* af en toe: *Hij komt d'r mar now en dan* (Nbk, Np) 3. verder, voorts, komend *Blijf now veural stillestaon en niet roken!* (b), *Hij komt now donderdag* 4. toegegeven dat, in gedachten houdend dat *Now wil zoks nog niet zeggen dat (...)* (Nbk), *Now zit daor ok een lochien an* (b), *Now kun we netuurlik niet altied eerste wezen* (Nbk) 5. stellig, beslist, inderdaad *Mar et deftig volk an 't wiekien (...)* was now niet *allemaol bliede* (b)

now III tw. 1. ter aansporing, opwekking: *Neem dit now van jow buurman an* (b), *Now man, ie moe'n et weten* je moet maar weten wat je wilt (b), *Now dan, God van Israël, maek Jow woorden waor* (b) 2. ter uitdrukking van ongeduld, ergernis, teleurstelling: *Wanneer begint et now?* (b), *Wanneer komt mem now?* (Nbk), *Dat giet now es niet deur!* (Dhau), *Och, wat zunde now* (v), *Was mi'j as ooldste dat now niet toekommen?* (j), *Wat now, K., waor lig ie mit de schute* op welk punt ben je aangeland, waar zit je met je gedachten (b), *Wat is d'r now weer, Wat hef'...*, *Waor hef' de haemer now weer laoten?*, *Now, èn?*, *Now dan, dan weej' toch wel genoeg over die vent?*, *Wi'j dat now even veur me*

now - nuffig

doen of niet? (Nbk) 3. zeer zeker, beslist *Now, dat wo'k mar al te graeg!* (Nbk), *Now en of!*, bijv. als antwoord op de vraag: *Zol dat wel waor wezen?* 4. ter uitdrukking van onplezierige verrassing, verbazing: *Now, aj' dat dan liever doen!* (Nbk), *Wat is 't now, mien jonge wat is er nu toch met je, jongen (b), Is die akker 22 tree, zeg ie?* *Now, dan is 't ok wel schone op (b), Wat now (dan toch), Wat now weer,* (in reactie op wat iemand zegt, doet:) (*Wel*) *now nog mooier* potverdrie, het moet ook niet gekker worden (Nbk, b) 5. ter vermaning: *Wie dot zoks now!*, *Hoe koj't now ok zoveer kommen laoten* (Nbk), *Wie gaot now ok in de snij' uut de broek (b) 6. toegegeven, laat het zo zijn (vooral in verb. met ja), dat niet (in verb. met nee) Now ja, en wat dan nog?, Now ja, et kan me ok allemaole niks meer schelen, dan gaot et mar zo as 't gaot* (Nbk), *Now ja, ik heb wel meer scheuten, mar die reken ie mar niet mit (b), Aj' de haeze now niet zeggen, dan gong et niet deur* gesteld dat (b), *As elke huusholing now daegs tien mingel waeter bruukt (...)* (b), *Ziek, now nee (...)* (b), *Meuj' heur niet lieden?* [met als mogelijk antwoord:] *Now nee, dat now ok weer niet* (Nbk) 7. gezegd ter afbreking, beëindiging van een verhaal, mededeling of situatie, ook ter markering van een wending, rustpunt of vervolg van een mededeling, verhaal of situatie *Now, ik heb et now wel dudelik zegd, jim moe'n veerder mar zien waj'm d'r mit doen* (Nbk), *Now, wie zol et him naodoen?* (b), *Now moej' begriepen hoe die man schrok, doe hi'j zag (...)* (j), *Now is dat een veurdiel (...)* (b), *As d'r now iene was die niks van de karke (...)* hebben mos (b), *As et hontien now doukies in de bos is (...)* (b), *'k Weet now niet as hi'j dat miende (...)* (b), *Dat de tiden d'r drekt eers van wodden zollen, leuf ik now niet* (b), *'t Is now daj' me d'r naor vraogen* (b), *Doe ze ien keer van et ies of weren, now, doe kwam et twiede diel van et aeventuur* (Nbk), *Dat was now nog es rieden, hen! Dat was now nog es vorm!* (ba), *Now, goeie, heur!*, *Now, et beste dan mar!* 8. ter uitdrukking van een verzoek *Toe now, doe dat now even veur me* (Nbk) 9. berusting uitdrukking: *Now, toe dan mar* (Nbk),

Now, zee Jan, ie kun 't weten (b) 10. ter opwekking van een reactie; ook aan het eind van een zin gezegd om een instemmende reactie te verkrijgen, zoals Ned. 'Is het niet?' *Now, wat zej' d'r van?* wat vind je ervan?, *Et wodt mooi weer, now?, Ja, now?, Prachtig, now?, Nee, now?* enz. 11. ter inleiding van een voorzichtige, evt. nuancerende reactie *Levert et wat?* [met als antwoord:] *Now, et schöt niks over* (Ste), *Et wil zeker niet zo best mit dat kiend op schoele?* [met als antwoord:] *Now, et kon ok wel minder* (Nbk) 12. in *En now ieje weer* jij bent aan beurt met iets te zeggen, om je zienswijze, argument te geven

now IV ondersch. voegw. 1. nu, nu de tijd zo is, de omstandigheden zo zijn *Now we zooltloos binnen, is bi'j de slaachter wel zooltloze wost te kriegen* (Dfo), *En har hi'j d'r ooit bi'j stille staon dat zien ooldste bruur now een zwaordere zille te trekken kreeg now die alles allienig beredderen mos* (b), *Et is wat mit et invullen van die woordeboekkaorties, mar now we de letter P zitten zien, begint et toch weer wat te daegen* (Ol-Nl), *Ze krigt oppassen mit de kleine jonge now hi'j begint te lopen* (Bdie, Dhau)

nozem ['no:əzm] - nozem: door bep. kleding, haardracht gekenmerkte branieschopper (in de jaren vijftig) *Et is een echte nozem wodden, die vent* (Nbk)

nr. - afkorting van *nommer*

Nto. - afkorting: Netto

nucht z. *nocht*

nuchter z. *nochter*

nuchteren z. *nochteren*

nudisme (spor.) - nudisme

nudist - nudist

nudistekaamp - nudistenkamp

nudistestraand (l) - nudistenstrand

nuf z. *nuffien*

nuffien (alg., d) Ook *nuf* (Bdie) et; *nuffies* ['nʌfin/nʌf] 1. nuf, nuffig meisje *Dat is een nuf van een maegien* (Bdie), *Et was vroeger een echt nuffien, ze keek iederiene veurbi'j en kreeg ok gien man* (Obk), *Ze loopt altijd even mooi, et is een echt nuffien, hoor* (Sz), *Oe, wat een nuffien!* (Ste)

nuffig (verspr.) bn., bw.; -er, -st ['nʌfəx] 1. nuffig, als een nuf *Toe wees niet zo*

nuffig, stao niet altied zo veur de spiegel te dri'jen (Obk), *Wat is dat ding toch nuffig* (Ol-Nl), *een nuffig dinkien een nuffig meisje* (Nbk, Np), *Ze keek nuffig om heur henne* (Ma), *Moej' ze nuffig zien stappen* (Dho)

nugen (Bdie, Bu, Db, Dfo, Dhau, Dho, Ld, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ow, Ste, b: lm) Ook **neugen** (Dho, Obk, Op, Sz, b: lm), **neuden** (Sz), **neudigen** (Bdie, Dho, Ma), **nodigen** (Ol-Nl) zw. ww.; overg.; nuugde, het nuugd ['ny:gp/'nA:gp/'nA:dn/'nA:dəgp/'no:ə...] 1. uitnodigen, verzoe-ken: vooral om te komen, om toe te tasten, om aan te nemen *Hi'j nuugt je haost om an te pakken* om toe te tasten (Ow), (gezegd tegen mensen die men op visite heeft:) *Laot je niet nugen wacht niet af tot je uitgenodigd wordt, doe het maar, tast maar toe, kom maar* (Bu, Dfo, Dhau, Ma, Nbk, Ow, Obk, b): *Toe N., laot je niet nugen, drink es uut* (b), zo ook *Meensken, jim moe'n jim niet nugen laoten, krieg mar an, want d'r is genoeg* (Obk), *Ze vreugen me om mit te gaon, now, doe leut ik mi'j niet nugen* (b), *As d'r lekker eten op 'e taofel staot, hoeven ze mi'j niet lange te nugen* (Db), *Aj' mi'j neuden om een broggien, dan zeg ik niet nee* (Sz), *je gien twee keer nugen laoten* met graagte aannemen, op een uitnodiging ingaan (b), *Hej' ze al es nuugd?* op visite uitgenodigd (Nbk), *We hebben de buren nuugd veur de koffie* (Dfo), *...om een aovend kommen te praoten* (Ow), *Ik heb iene op 'e koffie nuugd* (Nbk, Np), *iene nugen te broodeten* (Np), *een nugende stemme* (b), (gezegd bijv. tegen een hond die vlees wil maar kaas krijgt voorgehouden en dat niet wil aannemen:) *Now moej't weten, heur, ik nuge je niet weer* (Ste), *Ik heb ze al wat nuugd, om toch wat op te eten* (Dfo), *Ik nuug niet langer mit de koffie, en aandere giet et mar over* (Dhau)

nuger (Bu, Op) de; -s ['ny:gr] 1. iemand die uitnodigt *N. wil graag vremd volk over de vloer; hi'j nodigt iederiene uut, et is een vlotte nuger* (Op)

nukken (Sz) zw. ww.; onoverg.; nukte, het nukt ['nAkp] 1. bits, nukkelig zijn (Sz) *Hi'j zit mar wat in zien hoekien te nukken, dan kuj' niks mit 'm* (Sz) 2. korzelig, nukkelig spreken (Sz) *Hi'j kan zo nukken, dan kuj'*

'm haost niet volgen (Sz) 2. z. **nokken**

nukkeren z. **nokkeren**

nukkelig z. **nokkelig**

nukleair (l) [nykl(ː)jɛ:ər] - nucleair, in *nukleaire waopens, de nukleaire bewaopening* e.d.

nul I Ook **nulle** (Ste) de; -len; -legien ['nAl(ə)] 1. teken voor het cijfer nul *Ie moe'n d'r nog even een nul achter zetten* (Nbk), *...schrieven* (Nbk), *D'r moet nog een nulle achter* (Ste) 2. onbelangrijk iemand, iemand die tot niets in staat is *Die vent is ok een nul!* (Nbk, Wol), *Wat bin ie toch een grote nul!* (Bdie, Dhau, Diz, Ow, Wol) * (schertsend:) *Een nul kan heel wat doen as hi'j op 't aende staot* d.i. aan het eind van een getal (Sz)

nul II Ook **nulle** (Ste) hoofdtelw. ['nAl(ə)] 1. nul (als aantal) *Ik hebbe nul centen overhullen* (Wol), *Die som kwam percies op nul uut* d.i. bij een staartdeling: er bleef geen rest over (Ow), *Nederland kreeg bi'j et songfestival zeker weer es nul punten* (Nbk), *uut et jaor nul* van het jaar nul, zeer verouderd, volstrekt achterhaald (spor.), *Hi'j kreeg nul op et rekest* (Ma, Nt, Ol-Nl), *Dat is nul - nul* een gelijkspel waarbij niemand een punt heeft gemaakt (Ow), *Dat was ien - nul* d.i. in een wedstrijd, ook: hij was hem voor geweest, had hem de loef afgestoken, had zo'n snedige opmerking gemaakt dat de ander er voorlopig genoeg aan had (Nbk) 2. nulpunt van een schaalverdeling, vooral inzake temperatuur: *Et was vannaacht twee graoden onder nul* (Nbk) 3. helemaal niets *Et dri'jt allemaole op nul uut* (Dfo, Nbk, Op), *nul komma nul* (spor.) 4. in *06-nommer*

nulgruui (l) - nulgroei

nulle z. **nul I, II**

nullijn ['n...] - nullijn (inzake inkomen, loonontwikkeling)

nulpunt - nulpunt *et absolute nulpunt* (l), ook fig.: de meest beroerde situatie (spor.): *Now het oonze pertij'j toch zeker ok wel et absolute nulpunt bereikt* d.i.: beroerder kan het toch zeker niet (Nbk)

nulteken - nulteken

Num. - Numeri (bijbelboek)

numen (OS, ZW, Bu, Dho, Diz, Nbk, Np, Nt, Nw, Ol-Nl, Op, Pe-DbI, Sz) Ook **neumen** (Nt), **noemen** (Dho, Diz, Np, Ol-Nl,

numensweerd - nusselen

Pe-Dbl, Sb, Spa, Sz, Wol, b) zw. ww.; overg.; nuumde, het nuumd ['nÿm:/nã:m:/'nÿm:] 1. een naam geven, met een naam aanduiden *Hi'j was nuumd naor zien pake van heiten kaante* vernoemd (Db, Dfo, Nbk, Ow), *Wi'j numen him altied bi'j de aachternaeme* spreken hem altijd aan met, hebben het altijd over hem door z'n achternaam te gebruiken (Db), *Iederiene nuumde him bi'j de van bij z'n achternaam (b)*, *De oolden numen heur kiender haost niet meer naor de grootolders* (Obk), *Wi'j numen hier alles bi'j de name* (Sz), *We zullen 'm mar niet bi'j (de) naeme numen* (Nbk), *de dingen bi'j de naeme numen* (Nbk), *et besien bi'j de naeme numen* zeggen om wie/welke zaak het gaat (Nbk), *gien naemen numen* niet zeggen wie het betreft (Dho, Nbk), *Jow beweren dat sommige meensken jow dat verteld hebben, mar dan moej' ok naemen numen* dan moet je ook zeggen wie (...) (Op), *Ik weet wel dat et wel es zo nuumd wodden is* (Nbk), *Dat nuum ik nog es schieten (b)*, *Ik nume dat een grote schaande* (Nbk), *Nuum ie dat een goeie vakman?* het is helemaal geen vakman (Nbk) 2. vermelden door te zeggen, te noteren, door op te sommen *Dat he'k wel es heurd numen* (Diz, Nbk), *...numen heurd* (Nbk), *Ik heb dat doe mar niet nuumd, dat ze mi'j nooit een keer betaeld hebben* er maar geen melding van gemaakt (Nbk), *Hi'j nuumt et nooit heeft het er nooit over* (Nbk), *een plak, dat ik niet numen zal* met name: iemands achterwerk (b), *Wie nuumt jow zoks* wie vertelt jou dat eigenlijk (Ow) 3. met lof, eer, melding maken van *Et mag ok wel es een keer nuumd wodden, al dat wark dat de infermaanten veur et wordeboek daon hebben* (Nbk), *Hi'j mag ok wel een keer nuumd wodden, wat het hi'j d'r allegeer wel niet veur daon!* (Nbk)

numensweerd (El, Ma) g. lidw. [nÿmsw:ært; aks. wisselt] 1. in *Dat is gien numensweerd* een kleine hoeveelheid, de moeite niet waard (El, Ma) 2. z. *numensweerdig*

numensweerdig (Bdie, Db, Dfo, Dho, Ld, Nbk, Np, Nt, Obk, Ow, Ste, Sz) Ook **numensweerd** (El, Ma, Nw, Obk, Ow), **noemensweerdig** (Ol-Nl, Spa, Wol), **noemensweerd** (Diz, Pe-Dbl) bn.; pred.

[nÿms'w:ærtðx/.../nã...] 1. noemenswaard, noemenswaardig *Et is niet numensweerdig, zoe'n klein betien is et* (Np, Nt), *'t Was niet numensweerdig wat d'r gebeurd is* (Nbk), *Et het regend, mar et is niet numensweerd* (Nw, Ow)

Numeri - Numeri (bep. bijbelboek)
numeriek (l) [nÿm'rik] - numeriek, in *Gaoj' je bestaand alfebetisch odderen of numeriek?* (l), *de numerieke weerde* (l)

nummenaosie z. *nomenaosie*

nummer z. *nommer*

nummereren z. *nommereren*

nummerpaol z. *nommerpaol*

nuneren (Nt) onbep. w. [nÿnrn] 1. *neuriën* *Hi'j lop een boel te nuneren* (Nt)

nuntius (l) - nuntius

nuren (ZW, verspr. OS, Bdie, Bu, Dho, Np, Nw, Obk, Op, Wol, b: lm) Ook **neuren** (Nbk, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Spa, Ste, Sz, Wol, b: ln) zw. ww.; onoverg.: nuurde, het nuurd ['ny:ər̥n/'na:ər̥n] 1. opzwellen van de uier tegen de tijd van het kalven *Ie kun an 't neuren van de koe wel zien dat hi'j gauw kalven moet* (Obk), *Die veerze die nuurt mooi; dan begint dat gier toe te zetten* (Db, Ow, Nbk), *De koe nuurt; dan begint hi'j gier te kriegen, dan kan et nog zoe'n maond duren en dan komt et kalf* (Nbk), *Wat nuurt hi'j al mooi opzwellende uier* (Db, Ste), *Die koe begint mooi te nuren* (Ma), *Die koe begint een betien half te neuren*: gezegd wanneer men er nog niet zeker van is dat de koe inderdaad aan het kalven toe is (Nbk), *een nurende koe* een neurende koe (verspr. OS, Nt), *...veerze...* (Dhau), *Die koe zal wel gauw kalven, et gier is (aorig) an 't nuren* (Nw, Obk), *Die koe nuurt flink* (Db)

nurks (spor.) [narks] - nurks *een nurkse kerel* (Nw)

nusselen Ook **nustelen** (spor. WS noord. van de Lende) ['nas|n/'nast|n] 1. *nestelen* *De zwatte liester nusselt vaeke in heden en pollen* (Dfo), *Een muske nustelt graag onder de dakpannen* (Spa), *In et veurjaar beginnen de voegels ok weer te nusselen, en zingen en fluiten heur hoogste lied* (Dfo), *De voegels bin an 't nusselen* (Wol), *Oonze knien zal wel gauw jongen, die nusselt al* (Ol-Nl), *Oonze poes begon gisteraovend al te nusselen, dat d'r zullen morgenvroeg wel jonkies wezen* (Sz), *As*

et varken begint te nusselen, kan hi'j gauw biggen (Ld, Ow, Obk) **2.** zich neerzetten, een plaats innemen die behaaglijk, beschut is, bezig zijn met de inboedel: om het huis in te richten, opnieuw in te richten etc. *Hi'j het 'm d'r lekker in nusseld* heeft het zich behaaglijk gemaakt in bed (Bu), zo ook *Bi'j 't winter is et noflik as et bedde waarm is, dan kuj' je d'r lekker in nusselen* (El, Dhau), (van een jong paar:) *Ze bin an 't nusselen* richten hun woning (verder) in, richten een kinderkamer in omdat er een kind op komst is e.d. (Bu, Nbk), *Wi'j moe'n verhuzen, dat wi'j bin al wat an 't nusselen* (Ow), *Hi'j het 'm d'r mar aorig in nusseld* een goeie baan verworven e.d. (Np, Dhau), *Hi'j nusselt 'm d'r de hiel tied dieper in* werkt zich steeds dieper in de schulden of problemen anderszins (El, Ow), zo ook *Ie kun je d'r wel es dieper in nusselen as ie dat gevallegien an de pelisie vertellen* (Obk), *je in de moeilikheden nusselen* zich (steeds dieper) in de nesten werken (Bu), *Hi'j het 'm d'r vreemd in nusseld* hij heeft zich op een eigenaardige manier in de nesten gewerkt (Bu) **3.** aanstalten maken naar bed te gaan, naar bed gaan (Bu, Op, Ow, Sz) *Ik bin vanaovend al vroeg begonnen te nusselen, want ik was zo slaoperig as wat* (Sz), *We zollen op bedde, de vrouw is al wat an 't nusselen* (Ow), *Et lopt al mooi naor elven, mi'j donkt we mossen mar es nusselen gaon* (Op)

nusselkont (Db, El, Ow) de; -en; -ien ['nas|kont] **1.** iemand die niet opschiet *Hi'j schöt niks op, et is een oolde nusselkont* (Ow)

nussien z. onder *nust*

nussienzuken z. *nussieszuken*

nussienzucker z. *nussieszucker*

nussieszeuken z. *nussieszuken*

nussieszeuker z. *nussieszucker*

nussieszuken (verspr., p) Ook *nussieszeuken* (Nt), *nussienzuken* (bet. 2: Nw) onbep. w. ['nasisy:..../'nasís...] **1.** vitten naar aanleiding van kleinigheden, kleinigheden aangrijpen om te gaan ruziën, ruziën om niks *Ie moe'n niet zo nussieszuken* (Nbk), *Die ligt now ok altied te nussieszuken* (Ow), *Mit die vent wi'k niks meer te maeken hebben, hi'j begint altied weer te nussieszuken* (Ol-Nl) **2.** zoeken van vogel-

nesten met de bedoeling eieren te vinden en mee te nemen (i.h.b. kievitseieren) (El, Nt, Nw) *Een eierzucker is iene die an et nussienzuken is* (Nw), *De jongen bin an 't nussieszuken* (Nt, El)

nussieszucker Ook *nussieszeuker* (Nt, WH), *nussienzucker* (Db, Nw, vo) de; -s ['nasisy:kʀ/...sɑ:kʀ/'nasís...] **1.** muggegifter, iemand die om kleinigheden ruziet *Hi'j het altied overal wat op an te marken, et is een echte nussieszucker* (Nbk, Ste), *Niet tevule mit bemuuien, et is een echte nussienzucker* (Db) **2.** iemand die nesten zoekt om de eieren eruit te halen (vooral kievitsnesten) (Db, Nw, Dh) *Een goeie nussienzucker kan an de voegels zien waor hi'j wat vienen kan* nl. kievitseieren (Db)

nussieszuckerig (Np) bn.; -er; -st ['nasisy:kʀəx] **1.** vitterig, muggegifterig *Die kerel is nussieszuckerig* (Np)

nust et; -en; nussien [nast/nest] **1.** nest (van vogels of andere dieren) *Oe heden, de klokkerd is ok van 't nust!* (Ow), *Die jongen gaon alle nusten bi'jlanges* nl. vogelnestjes, evt. om de eieren weg te nemen (El), *Ik heb een nust mit eier vunen* (Dhau), *et nust van de hond* (Ow), *De motte ligt in 't nust* (Ow), *Die jongen haelen alle nussies uut* (Ow), (bij vogels, honden, katten enz.): *een nust mit jongen*, (schertsend ook van een groot gezin): *een nust vol jongen* (b), *in 't lege nust griepen* raar te pas komen (Dhau), *Hi'j had alles verzeupen en gien ei meer in 't nust* hij had geen cent meer (Obk), *Kiender moe'n aovens mit de kiepen op 't nust* vroeg naar bed (Ow), *een ei buten et nust leggen* iets doen dat niet door de beugel kan (Bu), *een ei in 't nust hebben* een appeltje voor de dorst (Ol-Nl), waartegenover *gien ei meer in 't nust hebben* geen geld gespaard hebben, geen geld over hebben (Ste), *Hi'j het de voegels over 't nust vliegen laoten* kon er flink geld aan verdienen, kon er een goede prijs voor krijgen maar heeft het niet verkocht (Ste), *Hi'j het zien eigen nust bescheten* heeft door eigen toedoen z'n zaak schade berokkend, deed zichzelf tekort, hij heeft een ander geholpen maar daar vervolgens zelf alleen maar nadeel van ondervonden, bijv. doordat de ander nu eerder met iets op de markt was (Bu, El, Obk, Op, bl), ook: hij werd het

slachtoffer van wat hij een ander wilde aandoen (Wol), *Hej' in een verkeerd nussien zeten en wat opgeerd?* iets bij, door een ander opgelopen, bijv. een geslachtsziekte (Nbk), *Een knien is een nust an 't togen* d.i. maakt een nest (door het materiaal bijeen te brengen) (Nw), *...veurdad de zunne in et nust kreup...* onderging (vo), *De zunne krop in 't nust gaat onder* (Nw, Ste), ook: id., maar is daarbij niet goed te zien, verdwijnt achter, in een wolkenbank (j, Diz, Obk, Op), opgevat als teken van naderende regen (j, Op, Ste), *...in een nussien* id. (Pe-Db, Wol), *As de zunne in een nust krop dan gaot hij niet helder onder, mar in wat bewolking, een regennust* (Bdie), *...dan slapt hij morgens lange, dan krief' aander (minder) weer* (Bu), *De zunne kropt reer in 't nust* id. (Ma), zo ook *De zunne zit wel in een vies nust* (Spa), vgl. ook *As de zunne in 't nust kroept, dan gaot hij onder mit wat waezigs of wat waeterigs; dat betekent dat d'r aander weer op komst is* nl. minder goed of zelfs slecht weer (Nt, Ol-Nl), *Hij kreup as een hond in zien nust* (Sz), *...as een gesleugen hond in 't nust* (Dfo), *Ik vuul me hier thuis as een hond in zien nust* (Op), *B. zeukt wel naor eier, mar hij vient meer nusten as eier* (Sz) 2. (bij vergelijking) een warme, knusse plek (van dekens, kussens en anderszins) *een nussien maeken* (Nbk), *een lekker nussien hebben* (Db), *We maken een nussien in 't hooi* nl. om appels in te bewaren (Sz) 3. de eieren die een vogel in het nest heeft gelegd, al de jongen die een dier in één maal heeft geworpen *een nust eiere* een nest met eieren (Dfo, Nw), *een nust jonge katten* (Op), *...varkens* (Dfo), *...jonge knienen* (Op) 4. de kinderen uit een gezin *Hij is de jongste uut 't nust* (Diz, Nt, Spa), *de laeste uut 't nust* de jongste uit een gezin (Bu, Nbk, Ow), *Ik heb een hiel nust kiender* (Dhau), *Die kiender kommen wel uut een goed nust, waartegenover Ik zol 't mar niet te bot anleggen mit dat buurmaegien, ze komt uut een verkeerd nust* (Bu, Diz, Db), *...niet uut zoe'n best nust* (Obk), *'t Is mar krek uut wat veur nust aj' kommen* het gezin waaruit je komt is sterk bepalend voor je ontwikkeling (Nbk, Ste), *Hij komt uut een groot nust* uit een groot gezin (Ol-Nl) 5.

slaapplaats, bed *Kom jong, we gaon op 't nust* (Bu, Np, Nw, Ste, Nbk), *...in 't nust* id. (Np), *...t nust in* (Ste), *We kroepen aovens op 'e tied in 't nussien* (Dfo), *Zuwwe mar in 't nussien kroepen?* (Db), *We moe'n aanst ok es op 't nust* we moeten straks maar eens naar bed (Np, Nbk), *We zuken et nust op* we gaan naar bed (Ow), *'t Was al middag doe hij uut 't nust kwam* uit bed (Dho), *Koj' niet uut 't nust kommen?* (Nbk, Ste), *Ik gao et nust opzuku* (Bdie, Db), *'t Is al laete, we mossen mar in 't nust kroepen* naar bed gaan (Bdie, Ol-Nl), *Ik kroep in 't nust ga* naar bed (Ma), *Kroep mar lekker in 't nust* (Dho), *(mit de luie kont) in 't nust liggen* (Ol-Nl, Db), *We kun 'm morgens niet uut 't nust kriegen* (Dho), *Hij is niet uut et nust te branen* is niet uit bed te krijgen (Diz), *Et nust was al veur him opmaekt* z'n bed was al opgemaakt, ook fig.: z'n bedje was al gespreid (Ld) 6. huis en/of gezin waartoe men behoort, waarin men opgroeit *Aj' een aende vot binnen, bij' een aende van je nust of* (Nw), *Hij is veer van 't nust of, now hij hielemaol in Australië zit tegenwoordig* (Obk), *Dat meisien is naor de stad gaon, die is uut et nust vleugen* (Sz), *et oolderlike nust verlaoten* (Bu), *Hij komt mar zelden van 't nust* gaat zelden weg (Op) 7. woonhuis, vooral in *een oold nust* een oud, vervallen, huis *Wat wonen zij in een oold nust* een oud, vervallen huis (alg., Nt), zo ook *Da's een oud nussien, hoor!* (Spa), *...een oold nust van een huus!* (Dhau), *et oolde nust* het huis waarin men geboren werd, waar men leefde als kind (Dhau, Dho, Nbk, Ol-Nl, Ste), *Hij verlangt weer naor et oolde nust* (Dho), *Hij het verscheiden jaoren in de vremde west, mar hij is ok weer op 't oolde nust weerommekommen* (Ol-Nl), *Aj' van et oolde nust of gaon en dan in de vremde wonen, dan vuul ij' jow niet thuis* (Dhau), *Jan het van zien vader een beheurlik nust onder de kont kregen, anders hadde hij al lange gien boer meer west* flinke, goed draaiende boerderij (Op) 8. door opeenvolgende grootte bij elkaar horende en in elkaar passende voorwerpen (Np, Ol-Nl), in *een nust schaofen* (Np, Ol-Nl) 9. akelig, vervelend, nuffig meisje (alg.), ook wel gezegd van een jongen

(Np) *een nust van een maegien* (Nw), *Dat aekelige nust van J.en G. was d'r ok en ze wus netuurlik alles weer beter* (Op), *Tot in de stobbe verwend, dat nust tot in de grond bedorven* (v), *Een verrekt nust is dat!* (Wol), *Dat is een bertaol nust* (verspr., Wol), *een eigenwies nust* (Nt), *...nussien* (Sz), *een vervelend nust* (Spa), *een kwaod nust* (Np), *Dat kleine jonk moej' mar uut de weg gaon, et is een klein nust* (Ol-Nl), *een eigenwies nussien* (Sz), *Wat een ondeugend nust* (Ow, Bdie), *een verwaand nust* (Bu), *Smerig nust!* akelig nest (Nbk, Ste) 10. klein kind *Et is mar een nussien* (Np) 11. huisstof *D'r lag allegeer nust op et vloerklied* (Nbk), *nust op 'e vloer* (Ste), *Waor komt dat nust toch weg?* (Ste) 12. rommel die in elkaar zit, bijgepakte overblijfselen, stof dat dicht ineen zit (Db, Np, Obk, Ste) *Mit schoonmaeken wodden d'r wel es nusten opruimd, oolde rommel die bij mekeer zit* (Obk), *een nust stof* (Ste, Db), *nusten stof op 'e vloer* (Ste), *D'r zat aorig nust in de rogge kaf en andere resten* (Np) 13. flink aantal exemplaren, grote hoeveelheid (Db, Dfo, Ma, Np, Obk, Op, Ow, Ste, vo) *Hi'j het een hiel nust geld* hij is rijk (Dfo, Ow), *Haarm hadde nog een nussien geld op 'e baank staon, dat zol d'r now wel an geleuven moeten* (vo), *Die het een mooi nust geld kregen uut de arfenis* (Dfo), *Die oolde omkes hebben een mooi nust achterlaoten* een flinke hoeveelheid geld (die de familie kan erven) (Obk), *Doe de oolde krek dood was, hebben de arfgenaemen d'r een mooi nussien vunnen, reken daor mar op* (Op), *Daor zit nog wel een nussien die beschikken over een flinke hoeveelheid geld* (Ow), *Hi'j het een mooi nust mitkregen* een flinke erfenis (Ow), *Bi'j 't haast koj' soms een hiel nust neuten vienen in de bos* een grote hoeveelheid (Obk), *Hi'j het een hiel nust eerpels in de kelder* (Ma) 14. (mv.) problemen, moeilijkheden, netelige situatie *Hi'j zit in de nusten* (Ow, Bdie), *Ze kommen hoe langer hoe dieper in de nusten* (Dho), *Mit al zien praoties het hi'j him (lillik) in de nusten warkt* (Dho, Obk, Op), *Hi'j het 'm aorig...* (Ol-Nl, Ow, Spa, Bu), *Hi'j het 'm zels in de nusten warkt* (Nt, Wol), *Hi'j warkt 'm staorigan meer in de nusten* (Ld), *Die zit altied in de*

nusten in de zorgen, problemen (Ma, Np), *Hi'j zet 'm hielemaol in de nusten* zet zichzelf klem, werkt zich in de nesten, bijv. door zich te verspreken (Nw), *Deur de ankoop van dat huus komt N. nuver in de nusten* (Db) 15. (mv.) fratsen, rare grillen, uitvluchtjes *Wat veur nusten bin dat now!* (Nbk), *Van die vremde nusten het hi'j gekke streken*, rare gewoonten (Ma, Nbk), *Wat hebben die boeren weer veur nusten* (vo), *Die jonge het rere nusten* (Dfo), *I'J altied mit je nusten, zeg de waorhied mar* (Db), *Dat bin allegere nusten* problemen van niks, d.i. gezeur terwijl het niets voorstelt (Nbk) 16. (mv.) beslommeringen, bezigheden (Ow) *Now hebben we ok al wel es weer wat aandere nusten om hanen* (Ow) 17. (mv. van het verkl.) kleine, onnutte bezigheden die men wil doen, vooral: om het grotere, belangrijker werk niet aan te hoeven vatten, smoesjes om van iets af te komen *Hi'j is an 't nussies zuken, hi'j verveelt 'm* (El), *We hebben de hiele dag mar wat nussies zocht en niks uut de weg zet* (Dhau), *Ik heb et al in de gaten: ie zuken weer nussies om van dat warkien of te kommen* smoesjes, kleine, onnutte bezigheden (Ol-Nl), *Hi'j zocht nussies om d'r mar veur weg te kommen* (Bu, Diz, Obk, Ow, Pe-Db, Ste, Ld), zo ook *Hi'j zocht nusten* (Ow), *Jow hebben et huus kocht, en now moej' gien nussies zuken om d'r of te kommen, je bin toch wel los vertrouwd?* uitvluchten (Op) 18. in *nussies zuken* vitten n.a.v. kleinigheden, kleinigheden aangrijpen om te gaan ruziën (Dfo, Dhau, El, Obk, b: lm, ln) *Ie moe'n niet altied van die nussies zuken* (Dhau), *De jonge begon drekt al nussies te zuken* (El), *Die het altied wel wat, hi'j zocht altied wel nussies* (Db, Dfo) * *Et huus is as een nest: et eigenst is et best* (Mun), *Mit de zonne in et nust/Komt d'r regen op 'e kust* (Ow), *As de zonne in et nust is, bin de luien op 'n besten* (Nt), *...bin de luisten...* (Nt)

nustbeschamer (spor.) - nestbeschermer
nustbliever (l) - nestblijver
nustblik (bo: Bu, Nw) Ook *nusteblik* (Bu) ['nazdblik/'nastə...] - stofblik *Doe alles mar in 't nustblik* (bo: Nw)
nustbulte (Sz) de; -n ['nazdbaltə] 1. molshoop met het nest van een mol

nustdoons - nut

nustdoons (Bu) et ['n...] 1. dons als bestanddeel van een nest

nusteblik z. *nustblik*

nustei et; -er; -gien ['n...] 1. nestei, vooral: kalkei *We laoten altied et nusteï liggen in 't kiepenust* (El), *een kalken nusteï* (Ow), *We hebben d'r een nusteï in legd* (Dho), *De gewone boerekiepen leggen altied bij een nusteï* (Obk) 2. een hoeveelheid voer die nog over is (Db, Dfo) *Hi'j het nog een nusteï* (Db) 3. flinke hoeveelheid spaarcenten *Ze had wel wat centen in een speerpot stopt, dat ze had nog wel een nusteï* (Ol-Nl, Dfo), *Die het nog wel een nusteï* (Dho, Np, Bu), *...wat nusteier* (Nw), *Ja, daor is nog wel een mooi nusteigien* (Dfo, Sz), *Ze hebben nog een aorig nusteï op 'e baank staon* (Obk), *Aj' wat speren, hej' nog es een nusteï* (Db, Pe-Dbl, Ma), *Hi'j hooit nog een mooi nusteigien over* (Op, Ste) 4. nakomertje (Dfo, Obk, Ow) *Die maensken hadden al een stokmennig grote kiender, en doe kwam d'r nog een nusteï aachteran* (Obk)

nustelen z. *nusselen*

nusteprust (Nbk) de; -en ['nastɛprast] 1. zeer klein exemplaar *Et is mar een nusteprust* (Nbk), *Ae je! Nusteprust daj' binnen* (Nbk)

nusteri'je de; -n; nusteri'jgien [...'r...; z. -i'je] 1. nesterij: kleinigheid, onbeduidende zaak 2. (ook verz.) snuisterij, kleine spullen (Bu, Db, Ld, Nw, b: ln) *Wat hebben ze daor een nusteri'jen in huus* (Bu), *Ik koop d'r niet meer bi'j, 'k heb genog nusteri'je in de kaaste* (Db), *D'r was een hoop nusteri'je op 'e rommelmark* (Ld), *Die beweert alle nusteri'jen* (Nw) 3. smoes, uitvlucht (Ow) *As kiender niet slaopen kunnen bedaenken ze nusteri'jen: naor de w.c. en gao mar deur* (Ow) 4. rare streek, gril (d) *Dan za'k d'r mi'j toch mit aarms en bienen tegen verzetten as ze meer van zokke nusteri'jen uuthaelen* (d) 5. (g. mv.) ruzie (Nw) *Die hébben wat nusteri'je mit mekeer!* (Nw)

nusterig (Bu, Nbk, Sz) bn.; -er, -st ['nastɪx] 1. kribbig, op alle slakken zout leggend (Sz) 2. stoffig (Nbk, Bu)

nusthaor (Bdie, Bu, Db, Dhau, Dho, Ld, Ma, Ol-Nl, Op, Ow, Spa, Ste) et ['nast hɔ:ər] 1. haar dat een dier gebruikt om een nest van te maken (met name bij konijnen)

(Bdie, Bu, Db, Dhau, Dho, Ld, Ma, Op, Ow, Spa, Ste) 2. nesthaar, donzig haar van een jong dier (Bdie, Db, Ste)

nustig (Bu) bn.; -er, -st ['nastɪx] 1. zich niet fit, zich niet lekker voelend

nustjong (Obk) et; -en ['nastjɔŋ] 1. jong dier dat nog bij de moeder is

nustkaaste de; -n; ...kassien ['n...] 1. (vaak verkl.) nestkast 2. (schertsend) baarmoeder (spor.) *Die is et nustkassien ok kwiet* (El)

nustkorf (Ol-Nl) - nestkorf

nustkukentien z. *nustpiekien*

nustlocht (Nt) - nestgeur (lett.)

nustmateriaol (Obk) - nestmateriaal

nustparresiet (Ol-Nl, l) ['nastparəsit] - nestparresiet

nustpiekien (Ol-Nl) Ook *nustkukentien* (Sz) ['nastpikin/...kykptin] - nestkuiken

nustplak (Obk) - nestplek

nustploem (Np) de; -en ['nastplum] 1. nestveer in een eendenest

nustpot (Obk, Pe-Dbl) de; -ten; -tien; ['nastpɔt] 1. stenen pot waarin men vogels wil doen nestelen (als een soort nestkastje) (Obk) 2. vorm van een pot die bep. nesten hebben (Pe-Dbl) *Eksters en kri'jen maeken altied een nustpot* (Pe-Dbl)

nustroegte (Db) de ['nastruxtə] 1. verdord gras, stroafval e.d. dat een vogel in z'n nest aanbrengt

nustvere (Op) de; -n; ...veertien ['n...] 1. elk der eerste veren van een vogel

nustvoegel (Db) - nestvogel

nut l et [nat] 1. nuttigheid, voordeel *Dat oolde pannegien kan wel vot, dat het niks gien nut meer* (Obk), *Dat dot daor niks gien nut dient nergens toe, heeft geen enkele funktie* (Ow), *Het et ok nog nut, of zullen we et mar votdoen?* (Nbk), *Et kan zien nut wel hebben* (Ow), *Wat het dat now veur nut* (Dfo), zo ook *Wat veur nut het dat now!* (Wol), *Onnodig om te doen, daor zie 'k gien nut in* (Ste), *Et het wel nut daon dat we daor wat van zegd hebben, now haelt die jonge gien gemiene streken meer uut* (Obk), *Dat het niks gien nut het is nergens voor nodig* (Ma, Nbk, Wol), *Daor zie 'k gien nut in het dient nergens toe* (Ste), zo ook *Ik zie et nut d'r niet van in* (verspr., Ld), *'t Het niks gien nut dat we nog langer deurgaon* (Ol-Nl) 2. (met hoofdletter) Nut, de Maatschappij tot Nut

van het Algemeen of plaatselijke afdeling daarvan *D'r was een aovend van et Nut* (spor.), *Die aovend gong van et Nut uut* (spor.)

nut II bn.; pred. 1. nuttig, voordelig 2. in *nut wezen* waard zijn, er een goed, nuttig gebruik van weten te maken *Dat kiend is dat mooie speulgoed niet nut, die vernielt alles* (Dhau, Obk), *Ik maekte zundags mien kleren wel es smerig, dan zee mien vader van: 'Ie bin niks nut' (verspr., Nt), Ie bin gien ni'je kleren nut!* (Wol, Nbk), *Dat is tot alles nut* is in allerlei opzichten nuttig (Sz)

Nutsaovend - Nutsavond

Nutsbedrief - Nutsbedrijf

nutsveurziening (l) de; -en, -s ['n...] 1. nutsvoorziening

nuttelig z. *nottelig*

nutteloos (['natlo:əs] - nutteloos: zonder nut *Gao toch an 't waark, kiend, ie zitten d'r mar nutteloos bij, net of ie niks te doen hebben* (Pe-Dbl)

nuttig bn., bw.; -er, -st ['natəx] - nuttig: voordelig, nut brengend *Een oold meenske moet wat in beweging blieven, een betien beweging is altied wel nuttig* (Op), *Et is nuttig wark* (Nw), *Et is een nuttig dier* (Bdie), *'t Is een nuttig ding, dat woerdeboek* (Ow), *Op die meniere kuj' je nog nuttig maeken* kun je je dienstbaar maken, kun je nuttig werk doen (Dho), zo ook *Hi'j het 'm daor aorig nuttig maekt* (Obk, Ma), *Hebben jim de tied nuttig besteded?* (Ld, Wol)

nuuiver z. *nuver*

nuunder (OS, Bu, Dho, Diz, Np, Nt, Nw, n) de; -s; -tien ['nündʀ] 1. schelp, vooral: grote, niet gladde, kalkrijke schelp, in verguisde vorm gebruikt als aanvulling op het voer voor pluimvee (om sterkere schalen te krijgen, vooral gebruikt als de kippen opgesloten zitten (Bu)) *nuunders fienslaon veur de kiepen* (Obk), *De kiepen kregen vroeger nuunders, grit dat veur de doppen van de eier bruukt wodden mos* (Dhau), *Die nuunders kreej' veur de kiepegrit; ie hadden ze ok op grafstienen* (Nbk), *Gemaelen nuunders wodden ok wel es op 'e patties strujd, dan leek alles wat helderder en et hul et zaand een betien vaaste* (Bu), *Van nuunders kriej' sterke schaolen an de eier* d.i. indien als

kippevoer gebruikt (Dho), *We zochten de grote nuunders uut et kieperik* (Ow)

nuunderbule (Nw) de; -n; -gien ['n...] 1. zak waarin men schelpen bewaart, in het bijzonder voor het spel *nuunderen*, z. aldaar en onder *streepgooien*

nuunderen (Bu, Db, Nw, bo: Nw) zw. ww.; onoverg.; nuunderde, het nuunderd ['nündʀn] 1. bep. kinderspel spelen met *nuunders* (grote schelpen), z. onder *streepgooien*

nuunderpad (Bu, Nbk, Nw, v) et; ...paeden; ...pattien ['n...] 1. (vaak verkl.) schelpenpad

nuver Ook *nuuiver* (Nbk, Obk) bn., bw.; -der, -st ['ny:ʌʃ, ...vɪ/'ny:j...] 1. eigenaardig, zonderling, vreemd *'t Was nuver, dat wij vroeger bij 't winter an 't knikkeren weren* (Obk), *Hi'j maekt een nuvere opmarking* (Nbk), *Wat kan 't toch nuver lopen* (Ma), *'t Was een vremde kwiebes, hi'j kon d'r nuver bij kommen* hij kan rare, wonderlijke, gekke dingen zeggen (Dho, Obk), (zelfst.) *Et is een nuvere* het is een rare (Nbk, Np, Ste), *Ze is wat nuver* een beetje eigenaardig (Wol), zo ook (verb.:) *Ie bin een nuveren iene, heur* (v, Nbk), *Dat is een nuver zaekien* (Wol), *Et was een nuver kiend, ze had ze niet allemaole op een riegeltien* (Pe-Dbl), *Hi'j kompt wat nuver over* (Bdie), *...dot wat nuver an* (Bdie, Nbk, Spa), *Dat kiend gaot al naor de gewone schoele, mar 't is een betien nuver* een beetje eigenaardig, niet helemaal bij haar verstand (Obk), *een nuvere Klaos* een vreemde, eigenaardige vent (Np) 2. (bn.; ook van personen) leuk, aardig (Ow, Ste, b: lm) *een nuver hoetien* een leuk, mooi hoedje (b: lm), *een nuver maegien* (Ow), *Et is wel een nuver ding* een aardig, vrolijk meisje (Ste) 3. (bw.) in hoge mate (Dhau, Db, Dfo, El, Ma) *Dat boerepeerd leup nuver hadde* (s: oost.), *As et staorigan hadder begint te regenen, wodt d'r wel zegd: et begint al nuver te regenen* (Dhau, Dfo), *Et regent nuver in flinke mate* (Ma), zo ook *Et regent mar nuver deur, de hiele dag* (El), *Ik heb zoveule onkosten maekt, ik zit nuver in de piene* (Db)

nylon ['nejlon] - nylon *Harre, harre! zucht een vrouwgien, en ze kikt heur nylons nao...* (ba)

nylonbommel (Dhau, Wol) de; -s; -tien

nylondraad - nylonstof

['n...] 1. borstel met haren van nylon

nylondraad - nylondraad

nylonkouse - nylonkous

nylonpanty - nylonpanty

nylonpruke (Wol) de; -n; ...prukien ['n...]

1. pruik van nylon *D'r bin nylonpruken,*
mar ok echte haoren pruken (Wol)

nylons - nylons

nylonstof (l) - nylonstof

O

o I de; -'s; o-gien [o:, oM] **1.** de letter o uit het alfabet, elk der klinkers [o:], [o] en [ɔ] uit het systeem van Stellingwerfse spraakklanken **2.** de woorden, namen die in een alfabetisch geordende reeks met een o beginnen **3.** (als hoofdletter) scheikundig symbool voor zuurstof

o II (Bu, Nbk, Nt, Ow, Pe-DbI, Spa), z. ook *own*, *oe* II tw. [o:, oM] **1.** uitroep van verwondering, van bewondering, van vreugde, ter uitdrukking van plotseling begrijpen, het zich herinneren *O! As et dan zo gaot, doe ik d'r ok niks meer veur* (Nbk), *O man, wat bin 'k toch bliede dat et niet deurgaot!* (Nbk), *O, op die maniere!*, *O ja, ik gao morgen naor de mark* (Ow), *O ja?*, *O nee?* *O heden* (Bu), *O, wat mooi!* (Nt) **2.** uitroep van misnoegen, ontzetting (Nbk, Pe-DbI) *Ik sneed me in de vinger; o wat dee dat zeer!* (Pe-DbI), *O, wat wo'k toch graeg dat die man es opscheut!* (Nbk) **3.** uitroep van lichte spot, scherts (Nbk) *O, o, maegien toch! Docht ie dat ik jow niet deur had?* (Nbk)

o-bienen ['o:bi:n:, 'oM...] - o-benen

o-waai-je-mi'j (b) Ook *o-waai-je-mier* (Wol) tw. [o:'wa:jemj/...mi:ər] **1.** ach, lieve hemel *Mar o-waai-je-mi'j dat brak mi'j zoer op!* (b)

o-waai-je-mier z. *o-waai-je-mi'j*

O. en W. - afkorting van *Onderwies en Wetenschappen*

O. I - afkorting van *oost, oosten*

o. II - afkorting van *onziedig* (in de taalkunde)

o.a. - afkorting van *onder aandere(n)*

O.B. - afkorting van *omzetbelasting*

o.e. - afkorting van *onder ere(n)* onder andere(n)

o.e.r. - afkorting van *op erewoord retour*

o.g. - afkorting van *opneumen geld, onroerend goed*

O.G.B. - afkorting van *onroerend-goed-belasting*

o.g.v. - afkorting van *op grond van*

O.I. - afkorting van *Oost-Indië, Oostindisch*

O.I.C. - afkorting van *Oostindische Compagnie*

O.K. - afkorting van *oké* (ook met kleine letters), *opperaosiëkaemer*

O.K. en W. - afkorting van *Onderwies, Keunsten en Wetenschappen*

O.L. - afkorting van *oosterlengte*

o.l.v. - afkorting van *onder leiding van*

o.m. - afkorting van *onder meer*

O.N.O. - afkorting van *oostnoordoost*

O.O. - afkorting van *onderofficier*

O.R. - afkorting van *ondernemingsraad, oolderraod*

O.S. - afkorting van *Olympische Speulen*

O.T. - afkorting van *Oolde Testament*

o.v.v. - afkorting van *onder vermelding van*

O.Z.O. - afkorting van *oostzuudoost*

oase de; -s, -n [o'ma:zə, o'a:zə] **1.** oase (in een woestijn, ook fig.:) *een oase van rust* een heerlijke plek temidden van rumoer en andere onaangename zaken (l) **obelegaosie** z. *obligaosie*

ober - odder

ober de; -s; -tien ['o:ɔɪ] 1. ober
oberzweitsjer (Nbk) de; -s ['o:ɔɪswɛjtsɪ] 1. bovenknecht bij een boer (van Zwitserse afkomst, vaak per periode van een jaar in dienst; deze arbeidskrachten kwamen eerst naar Duitsland en later ook naar Nederland, bekend uit de periode van plm. 1900 - 1916)
objektief (spor.) bn.; objektiever, -st [ɔɪjɛk'tɪf] 1. objektief (*niet*) objektief *wezen, een objektief oordiel* (l)
obl. - afkorting van *obligaosie*
obligaosie (Np, Obk, Ol-Nl, Ow) Ook *obelegaosie* (Ow) [ɔɪli'gɔ:əsi/...bɪ'gɔ:əsi] 1. obligatie *Ik bezit gien obligaosies!* (Ol-Nl)
observaosie (spor.) de; -s [ɔɪspɪ'fɔ:əsi] 1. observatie, waarneming *Hij ligt veur observaosie in 't ziekenhuus* (Nbk)
observaosieofdieling (l) - observatieafdeling
observaosiepost (l) - observatiepost
obsessie (spor.) - obsessie *Et moet gien obsessie wodden* (Ow)
obsluut z. *abseluut*
ocean de; oceanen [o:əsɔ'jā:n, ...sɪ'j...] 1. wereldzee, oceaan (lett.) *de Atlantische Oceaan*
och ['ɔx] - och *Och (je), wat is 't wat* (Bu, Ma), *Och heden* (Bu, Ma, Ow, Wol), *...nog an toe* (Bu, Nbk), *Och wat vien ik dat arg!* (Ld), *Och, die is gek, die moej' niet rekenen* (Nw), *Och nee, dat now ok weer niet* (b), *Och, zoj' nog even waachten willen?* (b), (versterkend:) *Doe was hij och zo bliede van binnen o zo blij* (vo)
ochtendblad (spor.) ['ɔxtɪndblat] - ochtendblad (gewoner is *morgenkraante*)
ochtendgimmestiek (spor.) ['ɔxtɪntxɪməstɪk] - ochtendgymnastiek
ochtendjasse (spor.) ['ɔxtɪntjasə] - ochtendjas
ochtendvoer (verspr.) - ochtendvoer *Ochtendvoer was veur kiepen, dat maakten we vroeger altied an mit warm water* (Spa), *Ik zal eerst de kiepen een pannevol ochtendvoer reuren* (Sz), *De kiepen kregen levertraon deur et ochtendvoer* (Ma)
oddeneren (p, b: lm) zw. ww.; overg.; oddeneerde, het oddeneerd [ɔɔd'ɛn:ɛɪɪ] 1. besluiten *Daorum oddeneerde ik ok him wat opknappen te laoten* (p)
odder Ook *orde* (bet. 4: Bdie, Dho, Ol-Nl,

Op, Pe-Dbl, Spa; z. ook *orde* in andere bet.) de ['ɔɔɪ, 'ɔɔɪ'ɔɪdə, 'ɔɪdə] 1. orde, regelmaat (Obk) *In et verkeer is de odder en de regel vaeke versteurd, krek as in et daegeliks gebeuren* (Obk) 2. bevel, lastgeving (Sz, b) *een odder kriegen om et ien of ander te doen* (Sz), *Jim kregen doe de odders mit: schiet naor de rechterkaante* (b) 3. bestelling (spor.) *Aj' wat bestellen, is dat een odder* (Nw) 4. ordening, regelmatige schikking, gewone, normale toestand (ook van personen, dieren), in verb.: *op odder. Die buurman het de boel goed op orde* (Dho, Ol-Nl), *Hij is altied an et wark om de boel op odder te kriegen* (Nw), *Hij moet de hiele boel op odder maeken* (Np), *Nao een posien waeren we weer op orde* hadden we de zaak weer onder controle, konden we alles weer z'n gewone gang laten gaan (Pe-Dbl), *Daor hebben ze alles (aorig) op odder* (Dhau, Ma, Ow), *Ik zal de huusholing even op odder brengen* (Wol), *de boel op odder brengen* (Ma), *Ik hebbe de hiele boel nog deur mekaer liggen, dat moet ik eerst nog even op odder stellen* (Op), *uut odder* niet in orde, in wanorde, in verkeerde, slechte staat, enigszins kapot, enigszins ziek: *Ik heb de fiets uut odder* (El), *Ik hebbe de daarms wat uut odder* heb last van m'n darmen (Nw), *Die koe in de tuun het me alles uut odder maekt* (Ow), *We hadden et spul uut odder* (Ma), *De hiele boel ligt uut odder* (Np), *Et is mit die boer aorig uut odder, hij het vrij wat ziekte onder 't vee* (Ol-Nl), *Die jonge het mit moedwil mien fiets uut de odder brocht* (Obk), *Ik bin wat uut odder* ik ben een beetje ziek, voel me lang niet goed (Bdie, El, Ma, b, Nt), zo ook *De hiele huusholing is vandeweke uut odder west* (Dhau), *Hij is helemaole uut odder* hij voelt zich beroerd, is ziek (Spa), *in odder* in orde, voor elkaar: *Ik zal et even in odder maeken* (alg., Ow), *Et komt (bepaald) in odder* (Ste, b), *Zie zo, in odder* dat is voor elkaar, klaar, goed (b), *In odder!* voor elkaar, ik ga akkoord (Nbk), *Dan komt de boel wel in odder* (Nbk), *'t Was in odder* (b, Nbk), *'t Was daor aaltied in orde* voor elkaar, tot in de puntjes verzorgd enz. (Pe-Dbl), *Aj' de boekhouwing op orde hebben, hej' de boel in odder* (Spa), *As de ofwaetering niet goed*

in odder is, komt et laand in natte tiden onder waeter te staon (Obk), *'t Is niet in odder er is iets niet pluis, toch is er iets mee aan de hand* (Diz, Ste, Nbk), *in odder hopen* de zaken voor elkaar, goed houden (Nbk), *niet in odder wezen* zich niet lekker voelen, enigszins ziek zijn (Nbk, Ste), waarnaast *Beppe is weer goed in odder op 't ogenblik* is weer goed gezond (Dhau) 5. z. *orde** (schertsend, zonder speciale bet.:) *In odder, zee Biemholt, ha'k now de kwatties mar* (Nbk)

odderbevestiging (spor.) de; -s, -en ['ɔdɹ...] 1. orderbevestiging
odderen (Nbk, Obk) ['ɔdɹɪ] - ordenen, orderschikken *de anteknings odderen, de gedaachten odderen* (Nbk)

oddering (Nbk, Obk, v, bl) de; -s, -en ['ɔdɹɪŋ] 1. ordening, ordelijke plaatsing *Ik heb et niet hielemaole op oddering op volgorde* (bl), *Die hadde volk en materiaol zat om de boel op oddering te hopen* (v)

oddernummer (l) ['ɔdɹ...] - ordernummer
odderpottefulie (l) ['ɔdɹ...] - orderportefeuille

ode (l) de; -s, -n ['o:ɔd] 1. ode

oe I de; -'s [u(:)] 1. letterkombinatie ter uitdrukking van elk der twee spraakklanken *oe*: een lange *oe* ([u:]) en een korte ([u])

oe II (verspr.), z. ook *o II*, *own* tw. [u:] - *o*: uitroep, om o.m. ontsteltenis, verwondering, bewondering, verdriet, pijn tot uitdrukking te brengen *Oe heden, wat gebeurt d'r now!* (Nbk), *De bode gong op pad, en heurde wat!* *Oe heden!* (b), *Oe wat dee dat zeer!* (Nbk, Wol), *Oe wat is dat waeter koold!* (Nt), *Oe wat heb ik koolde hanen!* (Ld), *Oe heerkies!* (b), *Mar oe here!* (j), *Oe wat wonen jim toch in een mooi huus* (Ma, Nbk), *Oe, wat is dat een aogien* een nieuwsgierig aagje (Bu), *Oe, wat een nuffien!* (Ste); om verontwaardiging, ontevredenheid uit te drukken *Oe, wat duurt et weer lange mit die vent vandaeg* (Nbk); om meer nadruk te geven, in verb. als *Wij kunnen altied oe zo goed mit onze buren* wij konden altijd heel erg goed met onze buren overweg (Obk), *Pattie meensken moej' altied oe zo heinen aj' d'r mit waarken moeten* heel erg, beslist (Obk), *Aj' daor mit te winkelen gaon, bi'j zomar niet klaor, want die kan oe zo min*

een besluit nemen (Obk), *Oe zo wies was hij d'r mit* (bl), *De schrieverties bin oe zo vlogge* (Spa)

oedoe z. *oerdoe*

oefenbad (spor.) ['ufɪbat] - oefenbad

oefenbaene (spor.) de; -n ['ufɪn...] 1. oefenbaan

oefender (El, Ow) Ook *oefener* (Ow) de; -s ['ufɪndɹ, ...fɪn.../ufɪnɛr, ...nɪ] 1. trainer, iemand die anderen oefent (El) *Ze hebben wel een goeie oefender bi'j de sportclub* (El) 2. oefenaar, voorganger (Ow)

oefenen ['ufɪn; ook wel 'ufɪnɛn, 'ufɪnɛn] - oefenen: trainen *Hij is veur de meziek an 't oefenen* (Ow), *Ie meo'n goed op dat meziekstok oefenen veur de uitvoering* (Db), *Vroeger mossen wij as soldaoten alle daegen oefenen* (Ol-Nl)

oefener z. *oefender*

oefening de; -en, -s; oefeninkien ['ufɪnɪŋ] 1. oefening, training *Die kiender schieten nog niet zo best mit kɔrfballen, mar ze hebben ok nog niet vule oefening had* (Ow), *De soldaoten weren op oefening* (Nw, Ma) 2. opgave, opdracht die dient om zich te bekwamen of om te laten zien dat men beheerst wat men heeft geleerd *een moeilike oefening* (Spa), *Mit de gimme-stiekuutvoering deden de kleinties een hiele mooie oefening* (Obk), *Bi'j et turnen hebben ze de verplichte oefening en ok de vrije oefening* (Op), *In de kattelieke karke kennen ze vier oefeningen; dat bin: de oefening van geloof, van hoop, van liefde en de oefening van berouw* (Op)

oefenmateriaol (l) ['ufɪn...] - oefenmateriaal

oefenplak (spor.) ['ufɪmplak] - oefenplaats

oefenpoppe (spor.) ['ufɪmpopə] - oefenpop

oefenschema (l) ['ufɪnskɪ:ma, ...fɪn...] - oefenschema

oefenschip (l) ['ufɪn..., ...fɪn...] - oefenschip

oefenschoele ['ufɪnskulə, ...fɪn...] - oefenschool

oefenstof (l) de ['ufɪn..., ...fɪn...] 1. oefenstof

oefenterrein (spor.) ['ufɪn..., ...fɪn...] 1. oefenterrein

oefenvergunning (l) ['ufɪn..., ...fɪn...] - oefenvergunning

oefenvlocht (spor.) ['ufɪnfloxt, ...fɪn...] - oefenvlucht

oefenwedstried ['ufɪnwɛtstri:t, ...fɪn...] -

Oeganda - Oelespiegel

oefenwedstrijd

Oeganda (spor., l) [u'ganda] - Oeganda

Oegandees I (spor., l) de; ...dezen;

...desien [ugan'dt:s] **1.** Oegandees

Oegandees II (spor., l) bn. [...'d...] **1.** van, met betrekking tot *Oeganda*

oege (Nw) de; -n [ˈu:ɡə] **1.** domkop, sufferd *Dat is wel zoe'n oege!* (Nw)

oegries(e)lik z. *oegrieslik*

oegrusellik z. *oegrieslik*

oegruslik z. *oegrieslik*

oehoe (Nbk) tw. [u'hu:, 'uhu(:)] **1.** uitroep om iemands aandacht te trekken **2.** gezegd ter nabootsing van de bekende roep van de uil

oei (Bdie, Ld, Ma, Nbk, Ow, Wol) tw. [uj] **1.** uitroep van plotselinge verbazing of schrik *Oei! Wat schrok die vent* (Nbk), *Oei! Die zat haast onder de auto!* (Wol), *Oei! Hij vul zowat* (Ld)

oek z. *ok*

Oekraïne de [ukra'inə] **1.** bep. land: Oekraïne *Ze gaon naor de Oekraïne* (Ow)

Oekraïns I (l) et [ukra'ins] **1.** de Oekraïense taal

Oekraïns II (spor., l) bn. **1.** van, m.b.t. *de Oekraïne*, vgl. *de Oekraïense regering* (l)

oele Ook *ule* (WH) de; -n; -gien [ˈulə/'ylə]

1. uil *De oele krast* ook opgevat als teken dat er een sterfgeval zal plaatsvinden (Np), *'t Bin net oelen, nachs wakker en daegs slaopen* (Dho), *zo bliend as een oele* (Dho), *zo dronken...* (Ma, Nbk, Np, Obk), *zo slaoperig...* (Obk), *zo scheel...* (Obk), *zo zat...* (Pe-Dbl), *zo dom...* (Dho, Ste), *zo stom...* (Diz), *kieken as een oele* naar alle kanten kijken door met z'n ogen te draaien (Ow) **2.** motvlinder, vooral: vlinder die hoort tot de uiltjes: een bekende nachtvlinderfamilie (Bdie, Bu, Dho, El, Ma, Nbk, Np, Nw, Op, Ow, Pe-Dbl, k: Ste) *Aj' aovens de laampe op hebben dan kommen ze op 't locht an: dat bin oelen, dikke oelen* (Nbk), *Aovens zitten d'r vaeke oelen veur et raem* (Nw), *Aj' de laampe op hebben in de haast of naozoemer, moej' zorgen daj' de raemen dichte hebben, want anders kriej' van die oelen om de laampe te daansen* (Op), *D'r zit een oelegien om de laampe* (Ma), *...tegen et glas om de laampe* (Np) **3.** ietwat domme, rare, onnozele persoon (Bu, Db, Dhau, Ma, Np, Nw, Ol-Nl, Op, Ste) *Aj' zokke oelen an 't*

wark zetten, dan wodt et allemaole niks (Dhau), *Dat is ok een oele!* (Ol-Nl), *Oele daj' binnen!* (Bu), *Wat bi'j' een oele!* (Op, Ma), *Och je, oele, wat woj' toch!* (Ol-Nl), *een xere oele* een rare vrouw (Bu) **4.** iets dat op niets uitloopt (Op, Pe-Dbl, Ste) *'t Zal wel weer een oele wodden, ie heuren d'r niks over* (Pe-Dbl), *Dat wodt een oele* (Ste) * *Een raozende oele op et dak het koolde bienen* is het voorteken van naderende kou (n)

oelebak (Np) de; -ken [ˈuləbak] **1.** bak bedoeld om uilen in te laten nestelen

oeleballe Ook *uleballe* (WH) [ˈulə.../'ylə...] - uilebal, braakbal *Hij kreeg een keer een oeleballe op 'e kop, en dat zag d'r raer uut!* (Nt), *D'r laggen nogal wat oeleballe onder de boom* (Diz)

oelebod Ook *oelebröd* (Ow), *ulebod* (WH) [ˈulə...] - uilebord *D'r staot een oelebod op 'e schure* (Ma)

oelebrille (Bu, Obk) de; -n; -gien [ˈulə...] **1.** uilebril (Obk) *Filmsterren dregen vaeke van die grote oelebrillen* (Obk) **2.** bril met donker glas, vooral: zonnebril (Bu)

oelebröd z. *oelebod*

oelegat (bet. 1: Bu, Dfo, El, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbl, Wol, bet. 2: bs: Ow; Np) Ook *ulegat* (Spa) et; -ten; -tien [ˈuləɡat/'ylə...] **1.** gat in het uilebord van een boerderij (hartvormig (Ol-Nl, Ow)) **2.** galmgat (Spa) **3.** vlieggat van een bijenkorf (bs: Ow, in verb.: Np) *P. zit veur 't oelegat* is in afwachting van de geboorte van z'n kind (Np, bs: Ow)

oelejong (Obk) et; -en; ...jonkien [ˈulə...] **1.** jong van een uil

oelekaaste (Wol) de; -n; ...kassien [ˈulə...] **1.** nestkast voor uilen

oelenust Ook *ulenust* (WH) - uilenest *In een boereschure zat vroeger wel gauw es een oelenust* (Obk)

Oelespiegel (Np, Ste, d) de; -s; -tien [ˈuləspi:ɡl] **1.** uilenspiegel, schelm (Np) *Tijl Oelespiegel* Tijl Uilenspiegel (naam van de figuur die het middelpunt vormt van verhalen die onder zijn naam bekend zijn) (Np), *Et is krek een oelespiegel* (Np) **2.** flapdrop, vent die niks kan, doet (Ste) * (met hoofdletter, nl. naar de naam Tijl Uilenspiegel:) *'t Is krek zo 't vaalt, zee Oelespiegel* het is maar net hoe het uitpakt (d)

oelevel (Bdie, Db, Np, Nw, Obk, Ste) Ook **ulevel** (verspr.) de; -len; -legien ['uləfel /'yləfel] **1.** (vaak mv. en mv. van het verkl.) ulevel *Ulevelen stonnen vroeger altied spreukies op* (Ol-Nl, Sz, Spa), *Et mooiste van een ulevel was vroeger et riempien dat d'r in zat* d.i. ingesloten bij de wikkel (Obk)

oelevlocht de; -en; ...vlochien ['uləfloxt] **1.** het vliegen, de vlucht van uilen **2.** geringe afstand (Dho, El, Obk, Op) *Die gaot in een oelevlocht even naor dörp* (Obk), *even een oelevlochien naor de bureen* (El, Op) **3.** korte tijd (Dho)

oelewapper Ook **ulewapper** (Sz) de; -s; -tien ['uləwapp/'ylə...] **1.** vreemde snaak, eigenaardige persoon *Dat is toch zoe'n rere oelewapper* (Wol, Nw), *Een aorige oelewapper, die vent!* id. (Nt), *Die vent het nargens gien verstaand van mar hi'j mient van wel, et is mi'j zoe'n oelewapper* (Op) **2.** opschepper (Ow, Pe-Db), in *Dat is ok een grote oelewapper* (Ow)

oelig (Nw, bo: Np) bn.; -er, -st ['uləx] **1.** (van personen:) grappig *Hi'j is oelig* (Nw) **2.** enigszins aangeschoten (bo: Np)

oelskoeken z. *oelskuken*

oelskuken (Bdie, Bu, Ld, Ol-Nl, Op) ook **oelskoeken** (Nw), **uulskuken** (verspr.) et; -s; -tien ['ulskukp/...kykp/'yls...] **1.** uulskuken *Ie bin een vremd uulskuken* (El) **oer** I Ook **moer** (Nw) et [u:ər/mu:ər] **1.** ijzeroer *Et waeter was d'r bruun van, zoe'n oer zat d'r in de grond* (Nw, Ld), *...in et waeter* (Np), *...in de sloot* (Ma)

oer II (Ste) de; -en [u:ər] **1.** vervelende persoon

oer- [u:ər] - oer-, eerste lid in afleidingen als *oerdegelik*, *oerstadium*; ze zijn niet uitputtend in dit woordenboek opgesomd **oerachtig** (spor.) - oerachtig: ijzerhoudend

oeranje z. *oranje* I, II

oeranjebitter z. *oranjebitter*

oerbos (Obk) de; -sen ['u:ər...] **1.** oud, niet geplant maar uit zichzelf ontstaan bos **oerdegelik** [u:ər...; aks. wisselt] - oerdegelik

oerdier (Op) - oerdier

oerdoe (Dho, Ma, Ow) Ook **oedoe** (Bu, Nw: hond), **oetoe** (Db, Nw), **oerdow** (s: Obk), **urdow** (Nbk), **urdoe** (Np) tw. ['urdu/ 'udu/ 'utu/ 'urdom/ 'urdom/...du] **1.** geroepen met name om een hond of kat weg te jagen

Schiet op! Oerdoe! (Dho), *Urdow, hond! Vot!* (Nbk)

oerdom bn. [u:ərdom; aks. wisselt] **1.** (van personen of handelingen) zeer dom

oerdow z. *oerdoe*

oerebouten z. *doerebootte*

oeremes z. *onremers*

oeren (Ste) zw. ww., onoverg.; oerde, het oerd ['u:ərɲ] **1.** zeuren *Lig toch niet zo te oeren* (Ste)

oergemeen z. *oergemien*

oergemien (Nbk) Ook **oergemeen** (Nt) bn. [aks. wisselt] **1.** zeer vals, gemeen

Oergermaans [...ger'mā:s, ...gr'm...] - Oergermaans

oergezellig bn. [u:ərgəsələx; aks. wisselt] **1.** zeer gezellig *Et was d'r oergezellig* (Spa)

oergezond (Op) bn. [aks. wisselt] **1.** kerngezond

oergreven (Np) onbep. w. ['u:ər...] **1.** graven van ijzeroer *Veur een jaor hebben ze hier nog an 't oergreven west* (Np)

oergrieselik z. *ofgrieslik*

oergroede z. *oergroete*

oergroete (Nbk, Nw, Ow) Ook **oergroede** (Ow) de ['u:ərgru:tə/...gru:də] **1.** vastzittend vuil op of in iemands huid *De oergroete zit d'r op* (Nbk, Ow), ook *...in* (Ow), *Et is allegeer oergroete* (Nbk)

oergrond (Dfo, Sz) - oergrond: sterk ijzerhoudende grond

oergruuslik z. *ofgrieslik*

oerhad (Wol) bn. [u:ər...; aks. wisselt] **1.** zeer hard (van geluid, snelheid)

oerig (verspr.) Ook **urig** (Dfo), **redoerig** (Bdie, Op, Ste), **roodoerig** (Pe-Db) bn.; -er, -st ['u:ərəx/'y:ərəx/rə'd.../rə(:ə)'d...] **1.** ijzeroer bevattend, op ijzeroer wijzend i.v.m. de kleur van de grond, het water 't *Was urig waeter* (Nbk, Dfo)

oerklippe (Np) de; -n ['u:ərklɪpə] **1.** laag ijzeroer, oerbank *D'r zit een oerklippe in 't laand* (Np)

oerknal (l) - oerknal

oerlaoge de; -n; ...laogien ['u:ər...] **1.** laag ijzeroer in de grond, oerbank *Bi'j de Lende zit een oerlaoge in de grond* (Np), *Mit zoe'n oerlaoge wil et waeter niet zakken* (Ste), *As de pompe vroeger op een oerlaoge ston, koj' et waeter niet overal veur bruken, bi'jv. niet veur de waske* (Obk)

oerlillik - of

oerlillik (Nbk, Np, Obk) bn. [aks. wisselt] **1.** (van personen) zeer lelijk *Hij is oerlillik* (Np)
oermeens z. *oermeenske*
oermeenske (Dfo, El, Ma) Ook *oermeens* (Ol-Nl, Op, Spa), *oermeeske* (Dho) - oermens
oermeeske z. *oermeenske*
oeroold (El, Nw, Op) Ook *oeroud* (WH) - oeroud
oeros ['u:əɔs] - oeros (uit de ijstijd)
oeroud z. *oeroold*
oerplaete Ook *oerplate* (WH) de; -n ['u:əɔplə:tə/...] **1.** laag ijzeroer in de grond, oerbank *Een oerplaete gaot niks deurhenne, mar as et kepot gaot is et hiele beste grond* (Nw), *Oerplaeten zitten in laand dat hoge ligt* (Dfo)
oerplate z. *oerplaete*
oerstark (OS) Ook *oersterk* (WH) - oersterk *Die vent is oerstark* (Obk)
oersterk z. *oerstark*
oerstom bn. [u:əɔstom; aks. wisselt] **1.** (van personen of handelingen) uitermate dom
oertael (l) - oertaal
oertied (Op) - oertijd
oervervelend bn. [aks. wisselt] **1.** (van personen:) zeer vervelend, irriterend **2.** (van gebeurtenissen, verhalen:) uitermate saai, absoluut niet interessant
oerwaeter (Db, Diz, Ld, Np) et ['u:əɔr...] **1.** ijzeroer bevattend water
oerwoold (l, Op) Ook *oerwoud* - oerwoud
oerwoud z. *oerwoold*
oerzaand Ook *oerzand* (Spa) et ['u:əɔs...] **1.** ijzerhoudend zand *Oerzand is loodzwaor en et is best zand om plekken waor aj' een boel rieden mossen, te verstevigen* (Spa)
oerzand z. *oerzaand*
oesten ['ustɔ], in * (aftelrijmpje:) *Oesten/Knoesten/Zeuven knoesten/Rie, ra roesten* (Ol-Nl)
oester de, et (bet. 2); -s; -tien ['ustɔ] **1.** oester (bep. weekdier) **2.** vrouw, meisje die/dat steeds druk, bijdehand, vinnig, schelmachtig bezig is; ook wel gezegd van een jongen of van een huisdier *Dat oester het et altied in 't gaoren mit de kiender op 'e buurt* (Obk), *Ze is niet op heur montien valen, et is een kwaod oester* (Ld), *Dat oester hooft heur nooit stille* (Np), *Dat maegien is een helder oester* (Ld), *Wat een*

oester van een maegien! (Bu), (in gunstige zin:) *Laot die mar lopen, dat is een kwaod oester* (Np, Obk), *Wat is dat kattien een oester!* (Ol-Nl) **3.** kregel mannetje, ook wel: enigszins gemeen (bo: Np, Op)
oesterkweker (spor.) - oesterkweker
oesterkwekeri'je (spor.) [...kwɪ:kɔ'r...] - oesterkwekerij
oetoe z. *oerdoe*
oever de; -s ['u:wɔ, ...vɔ] **1.** oever (lett.; weinig gebruikelijk; veel gewoner zijn de woorden *kaante* en *waf*)
oeverlaand (Db, El, Ld, Obk) et ['u...] **1.** land aan een oever *Et oeverlaand stiet vaeke onder waeter as et arg regend het* (Ld)
oeververbinding (spor.) - oeververbinding
oeverzwelver (Nbk, Np, Obk) ['u...] - oeverzwaluw
of l bw. [ɔf] **1.** ter uitdrukking van een verwijdering *As de veurzwaarm of is (...)* is weggevlagen (bs: Dfo, Obk, Op, Ow), *Bin jim klaor?* d.i. hier: gereed voor het vertrekken vanaf de startlijn bij een schaatswedstrijd e.d., waarna *Of!* volgt, zodat men weg kan schieten (Nbk, ba), zo ook *Klaor?* [gevolgd door:] *Of!* (Nbk), *De hond beet van him of* (Nbk), (met weglating van het ww.) *Kleine A.H. de trappe of en kieken as Sunderklaos ok wat in de schoe brocht had!* (Nbk), *allegeer of* in toneelstukken: allen af, van het toneel af, *Daenk d'r omme, as meneer komt drekt de pette of!* (Nbk), *of en toe* (spor.; voor sommigen is *now en dan* gewoner), *Et leup d't of en an* de mensen liepen er af en aan (spor.), zo ook *Mar de kiender mit heur sleden, draeven overal of en an* (ba) **2.** ter uitdrukking van een beweging naar iets of iemand *Daor zuwwe mit mekaander op of* (Ste), *Ze vleug d't op of, op 'e man of, Hij gong overal op of* hij ging naar alles wat hem interesseerde, wat hij wilde onderzoeken enz. (Nbk, Ow) **3.** ter aanduiding van het punt vandaar iets komt *De Boverweg leup vroeger altied al, zeg mar, van Wolvege of naor Oosterwoolde* (Nbk) **4.** ter aanduiding van het tijdstip waarop iets begint of begonnen is *van die dag of, van stonde of an, van jongs of an* **5.** ter aanduiding van het begin van een reeks *van nijs of an* opnieuw (Sz), *van 27 november of an* (bl), *van disse dag of* (ba),

van ('t) *begin of* (Nbk, Dfo), *van veuren of an 6.* ter aanduiding van de aanwijzing, het gegeven volgens hetwelk men moet zoeken *Hij gong op et geluud of, Op et geheur of was et de kaante van de retirade uut* op het gehoor afgaand (b), *Hi'j gong overal op of* op alles wat gezegd werd vertrouwd hij (Nbk, Ow) 7. ter uitdrukking van een richting naar beneden *de heuvel of, trappe op, trappe of* (spor.), *Eerst gong hi'j de Kaele dunen deur, dune op, dune of* (b), *Hij vul van de fiets of* (Ste, Ma), *We moe'n van bedde of* uit bed (Bu), *d'r niet of kommen kunnen* moeite hebben om uit z'n bed te komen (Nbk, Obk), zo ook *Pattie meensken kun morgens mar min van bedde of kommen* (Obk), *D'r valen me een peer steken van de penne of* (Nbk) 8. vandaan, van iets of iemand verwijderd, ontdaan van, kwijt *Die plaanke, daor is een schilfer of* (Np), *Ze was al over de vievenzestig, en dan is et beste d'r al of* (j), *We woonden zo'e'n zeshonderd meter van de hadde weg of* (Nbk), *J. was nog een hiel aende of nog een heel eind weg* (j), *op zo'e'n veertig tree van mi'j of* (b), *Een pinke moet kalven en 't ligt niet goed* [nl. het kalf: in het lichaam van de koe], *en 't kan d'r nooit of* (j), *Et kalf is d'r al of; ik heb him even drij'd in de koe en doe was 't d'r zomar* (j), *As de naogeboorte d'r of is, moej' de koe sluten* (Nbk), *Een dik kalf dat haost niet van de koe of kan, wodt dan een kalf mit een peerdekot nuumd* (Sz), *De brogge lag d'r of* de draaibrug was afgedraaid (Nbk, Pe-Db), zo ook *De brogge is d'r of* (Dfo, Diz, Nw, Ol-Nl, Ste) en *De brogge is of* (El, Spa, Sz, Ma), *...ligt of* (Pe-Db), *Hej' et grös d'r al of?* al gemaaid (Nbk), *Daor moe'k of* dat moet ik kwijt zien te raken (Ste), *Hi'j wol van 't maegien of wezen* wilde haar niet langer (Db), *Ik wil d'r een keer of wezen* d.i. vooral: ik wil dat werk nu echt gereed zien te krijgen, dan hoef ik me er niet meer druk om te maken (Dho), *Ik heb et verkocht, ik wol d'r of wezen* ik wilde het kwijt (Sz), *Daor is hi'j now of* dat werk, die plicht heeft hij niet meer (Nbk), zo ook *Wark i'j nog?* [met als mogelijk antwoord:] *Nee, daor bin ik al weer of* (Ow) en *Now, ik bin d'r of* (Nbk), *Ik bin d'r of* heb er gelukkig niets meer mee te maken (bl), *Ie*

kommen d'r nooit weer of gezegd bijv. van iemand die altijd blijft komen, nooit weer weggaat, ook gezegd van medicijnen die men altijd moet blijven gebruiken of van een chronische kwaal, van drugs enz., *We bin nog niet van 'm of* (Nbk), *Ik wil een keer van de medesienen of* niet langer medicijnen hoeven te gebruiken (Dho), *Ik mos d'r weer of* d.i. hier: van bep. medicijnen (Nbk), *Hi'j is, zo 't schient, toch van de draank of* (Obk), *De melk is d'r of, de koenen geven niks meer* de koeien geven maar erg weinig melk meer (Sz), *Van die kwaole komt hi'j zien hele leven niet weer of* (Ol-Nl), *Hi'j is slim ziek west, mar hi'j is d'r now gelokkig weer (van) of* (Nbk, Ste), *Was ik mar weer van die kramp of* (Bdie), *Ik wil van 't roken of* (Spa), *Hi'j had et zin van 't visken of* had genoeg van het vissen (Db), (bij een spel of wedstrijd:) *of wezen* afgevallen, getikt enz.: *Ie bin of!*, *Bij et tikkertien was hi'j 't eerst of* (Db), *As we vroeger tikkertien deden, dan raekte ie of, as ze je raekten* (Obk), *d'r of rieden* verslaan bij een schaatswedstrijd (eerder vooral: op de korte baan), ook: uitschakelen door te verslaan bij het schaatsen, nl. zodat degene die verslagen wordt niet meer mee kan doen om de prijzen (alg.): *Ie bin d'r of reden* (v, Ste), *Hi'j ree 'm d'r of* (Nbk), *Bij de eerste rit was hi'j d'r al of* (Op), *d'r even hielemaal of wezen* nogal ziek zijn, het erg te pakken hebben (Ow), *Nee, dat geld kan d'r niet of, zovule verdiene ik niet* (Nbk), *'t Is wel een lollige vent, d'r kan altied een kwinkslag of* (Sz), *D'r kon bij him nooit een lachien of, D'r kon nog niet iens een koekien of* hij was zo zuinig dat hij z'n gasten niet eens een koekje aanbood (Nbk), *Hi'j is boer of* niet langer boer (Ste), *Ik wil d'r of wezen of hi'j d'r now was of niet* (alg., Ma), *d'r mit de schrik of kommen* (spor.), *d'r mit een boete of kommen* (spor.) *Ik bin d'r sneu of kommen* ik heb niet gekregen wat ik verdiende, eigenlijk heeft men me gepasseerd e.d. (Bu, Nbk), *d'r bekaaid of kommen* (alg.), *Mar ze hadden 't d'r of red* ze hadden het gered, het was hen gelukt (b) 9. verminderd met *Die som is fout, d'r moet negen of in plaets van d'r bij* (Nbk), *Alles waor of gaot, zal op raeken* (Bdie) 10. bekaaf, doodaf, verzwakt door zwaar

werk, ziekte, een moeilijk leven *Ik bin of oververmoeid, bekaf* (Nbk, Ste), *Je kun wel zien dat hij zwaor wark daon het, hij is schone of* (Ol-Nl), *Hij is nog niet of* is nog flink, kras (Nbk) 11. versleten, door ouderdom niet meer te gebruiken, aan z'n eind gekomen *Die broek is schone of* (Spa, Ow), *De klompen bin of* (Nbk, Ste), *We moe'n een ni'je bussebuunder hebben, disse is schone of* (Ol-Nl), *De batteri'je zal wel of wezen* (Obk) 12. afgelopen, zonder vervolg (Op) *We bin een lange tied dikke kammeraoden west, mar et is now allemaole uut en of* (Op) 13. gereed, voltooid *Et wark was zomar of* (Dfo), *Meester har de sommen of* (b), *Die trui is half of* (Nw), *Dan kon ieder in de omtrek heuren, dat de boer de boekweite of hadde; de duskers gingen dan op een troepien staon en sleugen de masse, allemaole tegelieke* (k: Ste) 14. overal (op, in, langs) *Hij het de femilie of west* is naar alle familieleden geweest (El), *Ik bin de buurt of west om te vraogen of ze mitdoen an 't kedo* (Ste, Wol), *Op 'e riegel of deden we wat d'r van oons verwaacht wodde* (v) 15. ter aanduiding van het nauwkeurig zijn op 'e menuut of, op 'e dag of 16. ter aanduiding van een grens; op het nippertje, bijna *Daor moej' bij' of, maek d'r mar even een karf in* (El), 't *Was d'r bij' of* op het nippertje, gezegd bijv. van het over een sloot springen (Nbk), 't *Was d'r net bij' of* het was gewaagd, ondeugend, het kon nog net maar het was op het randje (Ow), *op et geveer of* met het risico dat (Nbk), *Hij haelde de bus op 'e snaoren of* nog net (Np), *Die gnobberd is bij' 't eerlike of* is nauwelijks nog eerlijk te noemen (Ld), *bij' de beesten of, iene te gauw of wezen* 17. in d'r van of weten

of II voegwoord [ɔf] 1. (inleidend op een afhankelijke vraag in de vorm van een bijzin en op bijzinnen waarin iets betwifteld wordt; incidenteel ook inleidend op een mededelende bijzin:) *Weet ie aenlik wel zeker of hij et daon het?* (Nbk), *Mar moe'n mar even ofwaachten of hij nog komt* (Nbk), *Ie moe'n mar ofwachten of 't wel overleven* (Spa), *En of 't now kwam dat die eigenbouw meer naor kruut as naor tebak reuk, dat wee'k niet (...)* (b), ook in bep. beknopte zinnen: *Of ie nog koffie*

hebben willen! gezegd omdat de aangesprokene nog geen antwoord gaf op de vraag of hij/zij nog koffie zou willen, *Of niet soms!, Of niet!*, verder in uitroepende zinnen als *Of ik dat daon heb? Wat docht ie wel!* (Nbk), nl. als antwoord op vragen als *Heb ie dat daon?*, (inleidend op een mededelende zin:) 'k *Stao je d'r veur in of die d'r op gelooid was* (Mun) 2. (incidenteel ter versterking van en in verb. met bep. vraagwoorden, ter inleiding van beperkende bijv. bijzinnen:) *de vraoge wie of dat daon het, Weet ie wanneer of hij komt?* (spor.) 3. (bij een balansschikking, ter inleiding van een vervolgzin:) *Zo dronken was hij nog niet, of dat drong toch nog tot 'm deur* (b), *Ie kun ok niks zeggen of ze staon te ginnegappen* (Db), *Ze was niet zo goed of ze mos een koppien koffie mitdrinken* (Spa, Ld), *Ze was niet zo goed of ze mos eerst te poppekieken* (Nbk), *Vals geld kun ze haost nooit zo naomaeken of et is d'r an te zien deur een kenner* (Obk), *Et schilde mar een haorbrette of ik had een anrieding had* (Obk), *En et duurt niet lange meer of we moe'n naor Artis om een haeze te zien* (b), *En ik moet me reer verzinnen, of et gaot jow krek as mi'j* (b), *Ik was nog mar krek in et Aekingerbroek of ik zag al een lochien tegen de locht (...)* (b), *Doe docht hij niks eers of 't was zien heit* (b) 4. (onderschikkend; toegevend) hoewel, ofschoon, ook al *Ie gaon naor schoele, of ie now willen of niet* (Nbk), *Of he'k et niet daon, ik wodde d'r toch van beschuldigd* (Sz), *Of kocht hij mar een bloeme dan zit hij nog te pingelen* (Ow), *Die kwaole moet eerst uutzieken, of duurt et wat lange* (Op) 5. (onderschikkend) alsof *Die boer was zo birre dat hij d'r an kwam biezen of ston de boel in de braand* (Op), *We moe'n oons niet zo bange laoten maeken of d'r ieder moment een oorlog uutbreken kan* (Op), *Et liekt soms wel of is tied en geduld d'r niet meer* (j), *Mar inienend was et krek of leup d'r wat waeter over de grond* (b), *Mar Sietse dee of zag hij niks* (vo), *Et liekt wel of regent et* (Bu), *Dat jonk goelde of zol ze vermoord wodden* (Dfo), *Et past of was 't veur jow maekt* (Dfo), *Krek of he'k de griep onder de leden* (Dhau), *En ja heur, of had hij et reuken dat ze de polle*

d'r haost of hadden op een dag, daor kwam een boerewaegen et laand daelezetten (j) 6. (tegenstellend) dan wel, elkaar uitsluitend *dit of dat, Ie kun kiezen, dit of dat* (El), *Ik wil mit mien verjaordag dit of dat wel hebben* een kleinigheid, het een of ander (Diz), *of dit of dat* of het één of het ander, zo ook *of 't iene of et aandere* e.d., vgl. *Now moej' goed begriepen, et is of dit of dat mar beide kan niet* (Sz), *Now moej' wel weten waj' willen, 't iene of et aander* (Ol-Nl), *Et is of et ien of et aander, jim kun niet beide!* (Nbk), *Gaoj' mit op 'e fiets of gaoj' lopen* (Obk), *De nette wodt tegenwoordig niet meer dreugen, of 't mos wezen in teneelstukken* (Spa) 7. (alleen verbindend en bepalend) ongeveer, in verb. als *een pond of tiene, een meter of vieve* (b), *een stok of wat, een man of wat* een stuk of wat mannen/mensen, *een jaor of wat leden, een dag of wat laeter* 8. (ter verbinding van verklarende zinsdelen:) ook wel *Ze zeggen Vinkege of ok wel Veengao in die omgeving zels* (Nbk), *de markdoper of hooltekster* 9. (ter inleiding van nevenschikte zinnen die volgen op een waarschuwing of bevel:) *Now hool ie op mit dat gedonder of ik gao naor je heit, dan moet die et je mar vertellen* (Nbk), *Of ie brengen et vot weeromme, of ik gao d'r mit naor de pelisie!* (Nbk) 10. (inleidend op nevenschikte zinnen die twijfel uitdrukken over de mededeling in de eerste zin; ook alleen de situatie kan betwijfeld worden zonder dat dat in een voorafgaande zin tot uitdrukking komt) *Ie hebben toch wel lezen dat daor 'verboden toegang' staot? Of kuj' niet lezen!* (Nbk), *...of hej' de brille niet op?* (Nbk), *Ie moe'n now een keer naor boven! Of heur ie me niet!* (Nbk), *Kan 'k vanmorgen kommen te koffiedrinken of moej' vandaege wasken?* (Db, Ld), *Et zit hier grif nog in de bos, of ik mos mi'j reer verzinnen!* (b), *Of wij' soms niks meer hebben!* (Nbk), *Of, eh, hebben jim soms een auto kocht!* (b), (zich verwonderend:) *Of gaoj' d'r henne* (El, Ol-Nl), *Of zij' daor henne* (Db), *Of bij' d'r al weer! Dat hej' mar vlogge daon!* (alg., Ld), *Of kom ik niet gelegen!* (Op), *Of hej' anders wat!* (Bu) 11. (ter precisering of verbetering:) althans, beter, liever *Dat is een betere meugelikhied, of*

beter: een meugelikhied die we onderzoeken moeten (Nbk)

of- - **af-**, eerste lid in samengestelde werkwoorden als *ofkappen, ofbreken, ofgappen, ofgoelen, ofraffelen, ofbeulen, ofsjokken*; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

ofakkederen zw. ww.; overg., onoverg.; akkedeerde of, het/is ofakkedeerd ['ofakɛd:tɔrɪ] 1. tot overeenstemming komen, samen besluiten tot, met name inzake een koop *Ik leuve, wij kun mar beter ofakkederen over de hure van dat stok laand* (Db), *We moe'n eerst ofakkederen, en dan kuj' wel over wat anders beginnen* (Dhau, Spa, Wol), *We bin zo ofakkedeerd: maendag wodt de koe leverd* (Np), *We bin d'r over ofakkedeerd* (Nbk), *een verschil ofakkederen* nl. m.b.t. een gevraagde prijs (Ow), *Die zaeke hebben we goed ofakkedeerd* (Op), *Now, dat hewwe ofakkedeerd* dat is dan afgesproken (Ste), *We kun soms slecht ofakkederen, mar we bin toch tot een oplossing kommen* (Sz) 2. afrekenen, het betalen afhandelen (Dho, Np, Nt, Obk, b) *Now moe'n we ok nog effen ofakkederen* (Obk), *Ik wil eerst mit je ofakkederen* (Np), *Now wi'k drekt mar effen mit jow ofakkederen* direkt tegen je zeggen waar het op staat (b), *mit iene ofakkederen* een pak slaag geven (Nt), *Hi'j zit mar te melken, te trekken mit haandel en zo, en mar niet tot ofakkederen kommen!* (Np)

ofbaekenen z. *ofbaokenen*

ofbaggelen (Np) zw. ww.; onoverg.; baggelde of, het ofbaggeld ['ɔvb...] 1. langdurig, heel veel baggelen (als arbeid in de veenderij) *We hebben vroeger hiel wat ofbaggeld* (Np)

ofbalken zw. ww.; onoverg.; balkte of, het ofbalkt ['ɔvb...] 1. langdurig luidruchtig, schreeuwerig zingen *De jongen die balken wat ofzingen* veel en vaak op luidruchtige wijze (Np)

ofbaokenen (Bu, Dhau, Np, Obk) Ook *ofbaekenen* (Dhau) ['ɔvbɔ:kɪŋ...be:...] - afbaekenen: aangeven (van de grenzen), uitzetten (van een aangenomen werk) *Dat perceel hewwe ofbaokend* (Np)

ofbaokening (spor.) ['ɔvbɔ:kɛnɪŋ] - afbaokening (van een uit te voeren werk, een perceel e.d.)

ofbeelding - ofbienen

ofbeelding z. *ofbelinge*

ofbeerlaggen z. *ofbeerligen*

ofbeerligen (Nbk, Nw) Ook *ofbeerlaggen* (Np) zw. ww.; onoverg.; beerligde of, het ofbeerligd ['ɔvb...l...lagŋ] 1. zeer veel, langdurig arbeid verrichten waarbij men al z'n lichamelijke kracht nodig heeft *Hi'j het hiel wat ofbeerligd in zien leven* (Nbk), *Hi'j het wat ofbeerligd* (Np, Nbk)

ofbeinselen (Np, bo: Nw, Bu) zw. ww.; overg., onoverg.; beinselde of, is (bet. 1, 3, 4/het (bet. 2-5) ofbeinseld ['ɔv...]) 1. (onoverg.) naar beneden *beinselen*, d.i. lopen: niet langzaam, maar ook niet zeer snel (Np) *Dan beinsel ik die de trappe of* (Np) 2. (onoverg.) veel, langdurig lopen op de manier als onder bet. 1. aangegeven (Np), in verb. als (*hiel*) *wat ofbeinselen* 3. (overg.) een pak slaag geven (bo: Nw, Bu) 4. (overg.) afpeigere, afbeulen (Dho) *Die wodt daor ofbeinseld!* (Dho) 5. (onoverg.) veel, hard werken (Np), in verb. als *Hi'j het wat ofbeinseld* (Np)

ofbeitelen (spor.) - afbeitelen

ofbekken - afbekken *Die wodde daor even goed ofbekt* (Obk), *Die beide wieven bekken mekeer of!* (Wol)

ofbelen Ook *ofbielen* (j) ['ɔvbu:lŋ/...bi:...] - afbeelden (lett.) *Dat moej' mar bij je zels ofbelen* verplaats je maar eens in die omstandigheid (en dan begrijp je het wel) (s: Op; Nbk)

ofbeling z. *ofbelinge*

ofbelinge (Bu, Nbk) Ook *ofbeling* (Db, Nbk), *ofbeelding* (Bdie, Dfo, Dho, El, Ma, Nbk, Nt, Ol-Nl, Op, Wol), *ofbiending* (Obk) ['ɔvbu:lŋ(ə)/...bu:lɔŋ/...bi:l...] 1. afbeelding: prent, plaat *In iedere roomse kärke hangen veertien schilderij'en ('staosies') mit ofbeeldings over et lieden van Christus, dat is de kruusweg* (Op)

ofbellen ['ɔv...] - afbellen: per telefoon afzeggen, per telefoon langsgaan, veel telefoneren: *Ik heb 'm ofbeld, ik mos die dag toch even mit mien wark veerder* (Obk), *Ik heb veurige weke hiel wat ofbellen moeten, now, dat ziej' dan ok wel an de teller* (Nbk)

ofbenen z. *ofbienen* II

ofbericht ['ɔvbərɪxt] - afbericht *Ze hebben hielemaol gien ofbericht daon* (Ol-Nl)

ofbeslegen (Bu) bn.; pred. ['ɔvbəsli:ŋŋ] 1. (van een merrie) tekenen vertonend van

drachtigheid (nl. door van zich af te trappen, naar achteren te trappen), vgl. *As een peerd onder de hingst west was, en hi'j kwam een peer weken weer bij him en de merrie trapte van heur of, dan hiette dat 'ofbeslegen', de merrie was dan al drachtig* (Bu)

ofbetaelen Ook *ofbetalen* (WH) - afbetalen (lett.: op een schuld, een rekening, ook: in z'n geheel betalen, voldoen): *Ik heb wat teveule kocht, mar now moe'k et mar ofbetaelen* (Sz); fig.: een pak slaag geven (bo: Op)

ofbetaeling Ook *ofbetaling* (WH) - afbetaling op *ofbetaeling*, ...*kopen*, ...*verkopen*, ...*leveren*, *Hi'j praot op ofbetaling* langzaam of op hakkende wijze (Sz)

ofbetaelingskontrakt - afbetaelingskontrakt

ofbetaelingsregeling - afbetaelingsregeling

ofbetaelingstermien - afbetalingstermijn

ofbetaelingsveurweerden - afbetaelingsvoorwaarden

ofbetalen z. *ofbetaelen*

ofbetaling z. *ofbetaeling*

ofbeulen zw. ww.; overg., onoverg.; beulde of, het ofbeuld ['ɔvba:lŋ] 1. (overg.) afbeulen *Dat oolde peerd wodde ofbeuld* (Dfo), (wederk.) *'k Hebbe me ofbeuld* nl. door zwaar, langdurig werk te verrichten (Ma, Nbk, Np), *Die wodt ok ofbeuld* moet veel te zwaar werk verrichten (Dfo) 2. (onoverg.) veel langdurige, zware arbeid verrichten, in verb. als *Hi'j beult wat of* (Nw), *Ze hebben wat ofbeuld mit die dieren* d.i. vooral: met het vee (Dfo) 3. (overg.) een pak slaag geven, veel geweld gebruiken, lichamenlijk kwellen *Iene die een pak op 'e huid krigt die wodt ofbeuld* (Nw), *Die gevangene wodde ofbeuld* (Dfo) 4. (onoverg.) veel, langdurig schreeuwen *Die het al wat ofbeuld* (Np)

ofbeuzelen (Np) zw. ww.; onoverg.; beuzelde of, het ofbeuzeld ['ɔvba:zɪŋ] 1. langdurig zeer hard werken, in verb. als *Ze hebben raer wat ofbeuzeld* (Np)

ofbewegen (j) st. ww.; wederk.; het ofbeweugen ['ɔvb...] 1. zich verwijderen, weggaan

ofbiending z. *ofbelinge*

ofbielen z. *ofbelen*

ofbienen I - afbinden: van schaatsen, vgl. *de redens ofbienen, Zuwwwe mar ofbienen?*

(Nbk); van een ader, een wond, een ander lichaamsdeel: om ernstige bloeding tegen te gaan, d.i. toebinden, vgl. *Hi'j bloedt nogal wat, we zullen die arm mar even ofbienen* (El), *Die wonde moej' ofbienen* (Nbk), *De dokter mos de slagaore ofbienen* (Spa, Pe-Dbl); overigens: een lichaamsdeel afbinden door insnoering, vgl. *de naevel-string ofbienen*, (Dho), *As we vroeger een wratte hadden, gongen we die mit een touwgien ofbienen* (Obk), *Bi'jutters bunnan ze ok wel of* (Nbk), in het bijzonder: de balzak van dieren afbinden, op zodanige wijze ontmanen *Mannelike dieren bunnan ze wel of mit een touw om de zak* (El, Ow, Obk), *de ram ofbienen* (Bdie, Ma, Nbk, Nt, Ow, Wol), *een bok ofbienen* (Op), *De hond moet ofbunnan wodden* (Np), *Ze bunnan de hond de ballen of* (Np), *Die hond is altied de hort op, lao'we de boel mar ofbienen* (Dho), *Et mos een stark touw wezen, aj' een bokkien de zak ofbunnan* (Spa, Sz)

ofbienen II Ook *ofbenen* (Sz) zw. ww.; onoverg.; biende of, het ofbiend ['ɔvbi:n/...] 1. veel, grote afstanden langdurig lopen, in verb. als *Hi'j bient hiel wat of* (Nbk), *Die lop altied hadde, die beent wat of* (Sz)

ofbieten st. ww.; overg., onoverg.; beet of, het ofbeten ['ɔv...] 1. (overg.) afbijten: met de tanden van iets bijten, vgl. *Die kleine jonge is nog gien jaor, mar hi'j kan now al van een appel ofbieten* (Sz), *Die appel is zo had, daor kan ik niet van ofbieten* (Db), *Vroeger leuten we de wrattebieteners wel op 'e hanen zitten om de wratten of te bieten, mar 't hulp niks* (Op), *ofbieten van nijdraod* (Bdie) 2. (overg.) doodbijten (van bijen en moerdoppen door andere bijen) (bs: Dfo, Op, Obk), vgl. *Bi'jen die in een verkeerde kōrf vliegen, die heur dus vervliegen, wo'n vaeks heur dat volk ofbeten; behalven as ze dunning bi'j heur hebben, dan bin ze welkom* (bs: Dfo, Op, Obk), *As een volk ien of twee keer zwaarmd het, dan gebeurt et wel dat de laeste moerdoppen ofbeten wodden; dat dot de keuninginne zels, of de warkbijen, om et volk te bescharmen tegen teveul zwaarmen; mar meerstal haelt de iemker zels al eerder zokke moerdoppen weg* (bs) 3. (overg.) van zich houden door bijtende

bewegingen, door verjagen, afstoten van een biggetje (Bu, Dhau, El, Ma) *De groten bieten de kleine biggen of* (El), *Dat biggien wodde ofbeten; elk biggien het zien eigen tette en et kan wezen dat iene twee tetten het en een eer biggien ofstoot, verjacht, of dat d'r iene te vule is en nooit bi'j een tette komt* (Bu) 4. (overg.) afsnauwen, afgrauwen (Dfo, Op, Pe-Dbl) *Die vrouw wodde aaltied ofbeten* (Pe-Dbl), *Now, ze kun je goed ofbieten aj' mit een liest of een busse bi'j de meensken kommen* (Dfo), *Al bin jow et niet mit heur iens, je moe'n heur toch niet daodelik ofbieten* (Op) 5. (onoverg.) pesterij, vervelend gedoe van de ander op ferme wijze beantwoorden (Bu, Ma, Nbk, Obk) *Laot je niet op 'e kop zitten deur die plaoggeesten, en biet van je of* (Obk)

ofbieten (verspr.) de; -s; -tien ['ɔvbitr̥] 1. (vaak verkl.) dier dat achterblijft qua groei, dat steeds ziekelijk is, met name van een biggetje: armzalig exemplaar dat bij het zogen niet aan z'n trekken komt *Dat ofbietetien zal 't wel niet redden* (Dho), *Ik wete niet of dat ofbietetien wel wat wodt* (Sz) 2. (vaak verkl.) klein, erg tener kind (Dho)

ofbikken ['ɔv...] - afbikken *Aj' die stienen knap ofbikken, kuj' ze nog wel weer bruken veur de ni'je bi'jschure* (Dfo, Db)

ofbladden z. *ofbladderen*

ofbladderen Ook *ofbladden* (Diz) ['ɔvbladɾn/...bladɾn] - afbladderen *De keziene bladderden hielemaol of, ze moe'n neudig opni'j varfd wodden* (Dfo), *ofbladderende varve* (Spa)

ofblaekeren (Sz) ['ɔvble:kɾn] - afbladde-
ren *Alle varve is an 't ofblaekeren* (Sz)

ofblaffen - afblaffen *Die vent is zoe'n grootbek, die durft iederiene of te blaffen* (Pe-Dbl)

ofblaozen st. ww.; overg., onoverg.; blaosen of, het ofblaosd/ofblaozen ['ɔv...] 1. (overg.) van iets blazen, door blazen verwijderen *et stof van de taofel ofblaozen, stoom ofblaozen* (spor.) 2. (onoverg.) één of meer winden laten *Hi'j blaost of as een grote kerel* (Nt), *Hi'j dot niks as ofblaozen, hi'j het zeker brune bonen had* (Nbk, Ste), *Hi'j zat me daor toch of te blaozen in schoele!* (Nbk) 3. (overg.) niet door laten gaan (van een bep. handeling, een aktie die

ofblasteren - ofbouwen

men zich voorgenomen had) *Ze hebben de staeking toch mar ofblaosd* (Nbk) 4. (onoverg.) in *(hiel) wat ofblaozen* veel blazen, met name van muzikanten gezegd (Nbk): *Hi'j blaost hiel wat of mit zien kôrps* (Nbk) 5. (onoverg.) in *(hiel) wat ofblaozen* veel opscheppen (Nbk): *Die vent die blaost wat of* (Nbk)

ofblasteren (El, Ow) zw. ww.; onoverg.; blasterde of, is ofblasterd ['ɔvblastɾɲ] 1. afbladderen *De keziene blasteren of* (El) **ofblieven** - afbliiven: niet aanraken *Daor moej' mit je fikken ofblieven* (Ma), *Blijf mit je hanen van een aander zien spullen of* (Ol-Nl), *Ie moe'n van die koekiestrommel ofblieven* (Dho), *De kiender moe'n van die appels ofblieven, want ze bin nog niet riepe* (Pe-Dbi), *De katte moet van et vleis ofblieven* (Ld), *N. kan now ien keer niet van de draank ofblieven* (Nbk), *Wat was dat stellegien verliefd; ze zatten op 'e baank en konnen haost niet van mekeer ofblieven* (Nbk)

ofbloeden (Ow) zw./onregelm. ww.; onbep. w.; én: is ofblod ['ɔv...] 1. bloed verliezen (van een slachtdier) *Dat varken is niet goed ofblod* nl. zodanig doodgestoken dat er bloed is blijven klonteren in voor de slacht belangrijke delen van het lichaam (Ow)

ofbluuien (Dfo, Dmi, Nw) ['ɔv...] - uitbloeien: ophouden te bloeien *De bloeme is hielendal ofbluuid* (Dfo, Nw)

ofbochelen (Np) zw. ww.; onoverg.; bochelde of, het ofbocheld ['ɔvbox|ɲ] 1. langdurig, veel hard werken, in verb. als *Hi'j het vrij' wat ofbocheld* (Np)

ofbodden z. *ofbodderen*

ofbodderen (Nbk, Np) Ook **ofbodden** (Ow) zw. ww.; onoverg.; bodderde of, het ofbodderd ['ɔvbodɾɲ/...bodɲ] 1. zeer veel, zeer hard werken, in verb. als *Hi'j het heel wat ofbodderd* (Np) en *Mit dat heidespitten en stobberooien boddede K. hiel wat of* (Ow)

ofboeken - afboeken

ofbokken (Wol) zw. ww.; overg.; bokte of, het ofbukt ['ɔvbokɲ] 1. afsnauwen

ofbokselen (Np) zw. ww.; onoverg.; bokselde of, het ofbokselde ['ɔvboks|ɲ] 1. hard werken, in verb. als *Hi'j het vrij' wat ofbokselde* (Np)

ofbolsteren (Dfo) zw. ww.; overg.;

bolsterde of, het ofbolsterd ['ɔvbolstɾɲ] 1. hetz. als *ofbonken*, z. aldaar *Et vene mos eerst ofbolsterd wodden*: d.i. de *bolster* werd eraf gehaald en achteruit in een *pette*, d.i. in een petgat geworpen (Dfo)

ofbonken (verspr.) Ook **ofbonkselen** (Bu) zw. ww.; overg., onoverg.; bonkte of, het ofbonkt ['ɔvb.../'ɔvbonks|ɲ] 1. afbonken: van de bovenste veenlaag, ook wel van de bovenste laag heide, om er zand onder vandaan te halen e.d. *As ik vroeger an 't turfgreven was, mos ik eerst ofbonken* (Nbk, Dfo), *Bij et ofbonken van vene gooiden ze de bovengrond in et trekgat* (Nt), *Bonksel is onweerdig spul, verweerde veen, de bente en de heide; dat mos ofbonkseld wodden, en dan koj' de zoden stikken en dan de turf* (Bu), *Ie moe'n de heide ofbonken veurdaj' beginnen te turfstikken* (El), *Bonkeerde mossen we eerst ofbonken awwé baggelen zollen* (Nbk), *Bij' laandanmaeken moej' ok ofbonken* (Ma), *grond ofbonken* (Ow), *Ie moe'n eerst ofbonken en dan kuj' wit zaand laeden* (Ma) 2. door hard te slaan bevroren grond verwijderen (Ld, Obk) *Deur de winter mossen de boeren de kuilbulte ofbonken* (Obk), *de grond van de kuilbult ofbonken* (Ld)

ofbonksel (Bu, Dfo, El, Nbk, Nw, Op, Ow) et ['ɔvbonks|] 1. bonkaarde die wordt verwijderd *Et ofbonksel moet d'r eerst of veurdaj' beginnen te baggelen of te turfgreven* (Nbk)

ofbonkselen z. *ofbonken*

ofbosselen zw. ww.; overg., onoverg.; bosselde of, het ofbosseld ['ɔvb...] 1. (overg.) afborstelen, reinigen met een borstel *De schinke wodde, naodat die zoe'n veertien daegen in et zoolt in een tobbe legen hadde, ofbosseld, ze was wat slikerig wodden; nao et ofbosselen kwam ze een dag an de liende en dan kwam ze in de wieme* (Ste), *As koenen ruded hebben, wo'n ze ofbosseld* (Ste) 2. (onoverg.) erg hard werken (Dfo, Np) *Hi'j het vrij' wat ofbosseld* (Np), *Hi'j was een beste warker, hi'j het wat ofbosseld* (Dfo)

ofbouwen zw. ww.; overg.; bouwde of, het ofbouwde ['ɔvbɔʌɲ, ...ʌɲ] 1. ten einde bouwen, voltooiën (van een bouw) *Ze mossen et huus zels ofbouwen* (Nbk) 2. beëindigen, langzamerhand verminderen, in

verb. als *subsidiës ofbouwen* 3. bouwen, ploegen op een bouwland afronden, de laatste hand eraan leggen (Bu, Dfo, Ma, Np) *'k Moet de wen(d)akker nog ofbouwen* (Dfo, Np), *de kaant ofbouwen* de rand bewerken van de bouwakker, nl. tegen sloot of boswal aan (Ma) 4. de vore iets dieper maken (Bdie) *ofbouwen naor buten* (Bdie)

ofbraak z. *ofbraoke*

ofbraand bn.; attr. ['ɔvbrã:nt] 1. tot de grond verbrand *een ofbraand huus*

ofbranen Ook *ofbrannen* (Spa) zw. ww.; overg., onoverg.; braande of, is ofbraand ['ɔvbrã:n:/...] 1. (overg.) door te doen branden vernietigen, opruimen, wegnemen *Ze braanden et boekweit of, de aske was mest* (Nbk), *Veur 't anmaecken* [ontginnen] *mossen ze eerst de heide ofbranen* (Ma), *heideveld ofbranen* (Ow), *Et leste riet gaon ze hier altied ofbranen* (Sz), *Bij' 't veurjaor gaon ze de rietkragge ofbranen* (Spa), *De spoordiek wodt ofbraand* (Wol), *Dat is wel makkelik, de varve mit zoe'n apperaot ofbranen* (Mun) 2. (onoverg.) door te verbranden weggenomen worden, kleiner worden (Nbk) *De keerze is haost ofbraand* (Nbk) 3. (onoverg.) door brand met de grond gelijk worden *Dat huus is tot de grond toe ofbraand* (Ld, Wol)

ofbrannen z. *ofbranen*

ofbraak z. *ofbraoke*

ofbraoke (verspr.) Ook *ofbraok* (verspr.), *ofbraak* (Spa) de; -n ['ɔvbrɔ:k(ə)/...bra:k] 1. het afbreken of afgebroken worden (van een gebouw e.d.) *Dat oolde huus is veur ofbraok verkocht* (Db), *...is kocht op ofbraok* om het te kunnen afbreken (Nt) 2. overblijfselen van het afbreken (stenen, dakpannen enz.), af te breken gebouw waarvan men het materiaal op het oog heeft dat door de sloop ontstaat *Ik heb een betien ofbraoke kocht, spul daj' nog wel bruken kunnen* (Nw), *Ik heb d'r een hele partij ofbraak staon* (Spa), *Wij hebben een ofbraokien kocht* gebouw waarvan men de pannen, stenen enz. goed kan gebruiken of verkopen, ook: de gesloopte materialen van dat gebouw (Ma) 3. vee dat men heeft om te verkopen, flinke hoeveelheid geld die men ontvangt voor verkocht vee (vooral: zodat de schulden lager worden) (Bu, Ld, Ma, Np, Ow, Ste) *Ik heb een nochteren*

bollegien van die koe verkocht, dat is een goeie ofbraoke (Ma), *Da's een mooie ofbraoke* gezegd als men een koe duur had verkocht, vooral: zodat men weer kon aflossen (Ld, Ma, Np, Ow, Ste), vandaar *Dat is een mooie ofbraoke op die schuld* (Bu) 4. afbreuk, negatief effect (Db, Dhau, Dho, Ma, Nw, Ow, Ste) *Dat doet d'r veur mi'j niks gien ofbraoke an* afbreuk (Ma, Ste), *Och, et doet d'r ok al gien ofbraoke an* afbreuk (Dhau, Dho), *Dat geklets doet ofbraok an zien goeie naeme* (Db), *Hi'j het d'r wat ofbraoke an daon; ja, de iene bouwt et op, de aandere brekt et weer of* (Nw)

ofbraakpredukt (l) - afbraakprodukt

ofbraakpries (l) - afbraakprij, uitverkoopprijs

ofbraokstien (Bdie) de ['ɔvbrɔ:kstī:n] 1. (verz.) steen die vrijkomt bij afbraak *et bikken van ofbraokstien* (Bdie)

ofbreekber (spor.) - afbreekbaar

ofbreiden z. *ofbreien*

ofbreien Ook *ofbreiden* (Pe-Dbl) zw. ww.; overg.; breide of, het ofbreid ['ɔvb...] 1. een breiwerk voltooiën *'k Moet die sokke eerst nog even ofbreien* (Ld) 2. een verhaal, brief, karwei snel afmaken *Lao'we 't verhaeltien eerst even ofbreien* (Wol), *de zin gauw even ofbreien* (Ow) 3. (wederk.) zich ergens gemakkelijk afmaken (Obk) *Ie moe'n je d'r zo mar niet wat ofbreien, dan bij' nog niet mit mi'j klaor* (Obk) 4. heel veel breien, in verb. als *Ze het in heur leven hiel wat ofbreid* (Nbk)

ofbreken st. ww.; overg., onoverg.; is, het (niet in bet. 2) ofbreuken ['ɔv...] 1. (overg.) afbreken: van een gebouw, ook: demonteren (bij vergelijking:) *Et gong d'r om weg, ze konnen d'r de boel wel ofbreken!* (Nbk), verder in: *de tribunes weer ofbreken, een tente ofbreken, de kastboom ofbreken* de versiering wegnemen (Diz), (in chemische zin:) *Aske moch niet op 'e dongbult, et brak de dong of* veranderde de mest in andere bestanddelen (Nbk) 2. (overg.) door breken van het andere deel nemen *een takke ofbreken, Hoe moej' dat woord ofbreken?* d.i. aan het eind van de zin afbreken 3. (onoverg.) door breken scheiden van het andere deel *Bij' die slimme iezel brakken de takken zomar of, et was mar geveerlik* (Nbk), *Et wark brekt je bij' de hanen of* mislukt je,

ofbrekingsteken - ofbullen

gaat niet zoals bedoeld doordat er iets anders gebeurt (Bu, Op), zo ook *Dat is je ok aorig bij de hanen ofbreuken* (Bu) 4. (overg.) vee verkopen (van een veestapel) (verspr.) *Dan hej' et an de loop, zee de boer, en dan hej' toekem veurjaor een peer koenen of veerzen of te breken* (vo), *Hi'j het tien koenen en hi'j wil twee verkopen, dan kuj' zeggen: hi'j brekt de boel wat of* (Nw), *Hi'j brek de veestaepel al wat of* (Pe- Dbl), *Die boer is an 't ofbreken* (Dho), (gezegd door kooplui:) *Hej' nog wat of te breken?* heb je nog vee te koop (El) 5. (overg.) beëindigen, plotsling doen ophouden *Hi'j het de verkering ofbreuken* (Diz, Np), *een verhael ofbreken, een tillefoon-gesprek ofbreken* 6. (overg.) afkraken (spor.) *Je moe'n een aander zien wark niet altied zo ofbreken* (spor.)

ofbrekingsteken (l) - afbrekingsteken (aan het eind van een regel)

ofbreuk Ook *ofbreuke* (bet. 2: Op) de ['ɔv...] 1. afbreuk *Et weer was slecht, mar et dee gien ofbreuk an 't feest* (Obk, Ld), *Ik wil an zien goeie naeme gien ofbreuk doen* (Op), *Dat mag d'r gien ofbreuk an doen* (El), *Et dee wel wat ofbreuk an de vriendschap* (Dfo) 2. hetz. als *ofbraoke*. bet. 3, z. aldaar (Nt, Op, Sz) *Duur vee verkocht is een mooie ofbreuk* (Nt), *Hi'j het een paer dure koenen verkocht, en dat was veur him een mooie ofbreuke in de hure, die hi'j mit meie betaelen mos* (Op), *We hadden et ofgelopen jaor nog mooi wat ofbreuk, zeuven koenen hewwe verkocht* (Sz)

ofbreuke z. *ofbreuk*

ofbreuken bn.; attr. ['ɔvbrɑ:kɪ] 1. door afbraak niet meer bestaand *een ofbreuken huus* 2. door afbreken niet meer of slechts nog op gebroken wijze aan een boom zittend *een ofbreuken takke*

ofbrillen (Dfo, Op) zw. ww.; overg.; brilde of, het ofbrild ['ɔvbrilɪ] 1. aan iemand zien, van iemand afkijken, gadeslaan wat de ander doet *Dat he'k je al lange ofbrild* (Op), *Deur de reet in de schutting konnen we alles wat de buren deden, ofbrillen* (Dfo)

ofbrobbelen (Nbk) zw. ww.; overg.; brobbelde of, het ofbrobbeld ['ɔvb...] 1. haastig en daardoor slecht afwerken, vluchtig afmaken *Dat hej' mar wat*

ofbrobbeld! (Nbk)

ofbroezen (Obk) zw. ww.; overg.; broesde of, het ofbroesd ['ɔvbru:zɪ] 1. snel en slordig afmaken *Zi'j mag graeg de boel wat ofbroezen* (Obk)

ofbrokkelen - afbrokkelen (lett.) *De mure brokkelt of* (Nbk), *Die plaanke brokkelt je bij' de hanen of* (Sun-Ot)

ofbruken (verspr.) Ook *ofgebruken* (Nw) - afgebruiken *Et is schone ofbruukt* gebruikt tot het geheel versleten is, op is (Np), *Ik bruuk et tot de laeste draod toe of* (Ow) * *Et oolde goed moet eerst ofbruukt wodden* de ouderen moeten het maar flink zwaar hebben, ze gaan toch het eerst dood (Dhau), zo ook *'t Oolde goed moej' eerst ofbruken* (Obk, Op, Ow, Pe- Dbl, Spa, Ma) **ofbugen** - afbuigen: ter zijde buigen: *een takke ofbugen*; een andere richting nemen: *De weg buugt daor of* (Nbk)

ofbuisteren z. *ofbuizen*

ofbuizen (Dfo, Dho, El, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Pe-Dbl, Spa, Sz, bo: Op, v) Ook **ofbuisteren** (Nw) zw. ww.; overg., onoverg.; buisde of, het ofbuisd ['ɔvbœjzɪ/...bœjstɪ] 1. (overg.) slaag geven *Hi'j hadde heur allieud mar ofbuisd mit de kolf van zien geweer* (v), *Hi'j het 'm flink ofbuisd* (bo: Op), *Et maegien wodde ofbuisd deur die man* (Sz) 2. (wederk.) zich forceren, zich bovenmatig inspannen door hard te werken (Dfo, Np, Spa) *Hi'j het him ofbuisd* (Np) 3. (onoverg.) heel veel werken (Spa), in verb. als *We hebben vandage heel wat ofbuisd* (Spa)

ofbujjen (Np) zw. ww.; onpers.; bujde of, is ofbujd ['ɔvba:jɪ] 1. (van buien) wegtrekken *Mar as hi'j veur et oolde gemael langes gaot en et oost weer ingaot, is hi'j de regen en et kletteren inienend weer kwiet. Et is zomar inienend ofbujd en de weg is weer zo dreuge as ries* (Np)

ofbulderen (Nbk, Spa, Sz) zw. ww.; onoverg.; bulderde of, het ofbulderd ['ɔv...] 1. in verb. als *hiel wat ofbulderen* bulderend tekeergaan, zo ook *Hi'j het wat ofbulderd* ging vaak tekeer door te bulderen (Nbk), zo ook *Hi'j bulderde wat of* (Spa)

ofbullen (s: Obk) zw. ww.; onoverg.; buulde of, het ofbuuld ['ɔvbylɪ] 1. een wind laten *Wie buult daor weer of?* (s: Obk)

ofbunen (Bu, Ol-Nl, vo) Ook **ofbuuinen** (Nbk) zw. ww.; overg.; buunde of, het ofbuund ['ɔv.../...] 1. door te boenen geheel schoonmaken *Ik vien die mure moet nodig es ofbuund wodden* (Ol-Nl), *De ere aovend Haarm en Maatien naor de overburen, de klompen ofbuund mit sodawaeter en de zundagse kleren an* (vo) **ofbuuinen** z. **ofbunen**

ofcier z. **officier**

ofdaanken Ook **ofdanken** (Spa) - afdanken: niet langer gebruiken, vgl. *Die oolde kleren kuj' wel ofdaanken* (Np), *Die kerel was een beste, en now hebben ze him zomar ofdaankt z'n ontslag gegeven* e.d. (Nw)

ofdaanker (verspr.) Ook **ofdanker** (Bu, Dhau, Dho, Ma, Nt, Ol-Nl, Ow, Spa, Sz) ['ɔvdā:ŋkɪ/...danɪkɪ] - afdankertje, afgedankt kledingstuk *Die ofdaanker kan wel in de voddezak* (Pe-Dbl), *Een ofdaankertien van een aander hadden ze wel an as et de aander te klein was* (Nbk), *Die jasse is een ofdaanker van mien omke, mar ik bin d'r mar wat wies mit* (Db)

ofdaansen - afdansen: veel dansen, in verb. als (*hiel*) *wat ofdaansen*, verder in *je schoenen ofdaansen* e.d. (spor.)

ofdaeling (spor.) - afdaling: het afdalen (van een helling)

ofdaenken - afdenken: zeer veel denken, in verb. als (*hiel*) *wat ofdaenken* (Nbk)

ofdak - afdak (tegen een gebouw), ook wel: hok buiten met open zijanten *Een ofdakkien an et huus is makkelik om d'r et ien of 't aander onder te zetten* (Obk), *We hebben et hoolt onder 't ofdak* (El), *We hebben een ofdak maekt veur de kalver* (Ld), *et ofdak boven 't buunstap* (Ow), *een ofdakkien om je klompen onder te zetten* (Nbk), *Et waeter lop van et ofdak* (Bdie), *Een ofdak kuj' de waegens mooi onder zetten* (Pe-Dbl), *Ie hebben mar een dikke boek, ie kun 'm zeker ok niet meer zien?* [nl. je penis; met als antwoord:] *Nee, mar dat hoeft ok niet, want et beste gereedschap hangt onder et ofdak* (Nt)

ofdammen - afdammen (inzake een sloot, een kanaal, een deel van een groter water) *De sloot is ofdamd om et waeter te keren* (El), ook in de volgende toepassing: *Dat lek moe'n we perberen of te dammen* te dichten (Sz)

ofdangelen (Obk) zw. ww.; onoverg.; dangelde of, het ofdangeld ['ɔvdanɪŋ] 1. slenterend en zich op spelende wijze her en der begeven *Kiender kun soms hiel wat ofdangelen* (Obk)

ofdanken z. **ofdaanken**

ofdanker z. **ofdaanker**

ofdaon ['ɔvdō:ən], in *ofdaon hebben* niet meer bruikbaar zijnd, niet meer in de belangstelling staand, niet meer worden gewaardeerd, vgl. *Dat oolde goed het ofdaon* (Nbk), *Ze wo'n oold, ze bin niet meer in tel, ze hebben ofdaon* (Dhau), *Die meensken hebben heur kaans had om et goed te maeken mar ze hebben dat niet daon; ze hebben veur mij veurgoed ofdaon* (Nbk)

ofdekken st. ww.; overg.; dekte of, het ofdekt ['ɔv...] 1. bedekken met iets (vooral: stro e.d.) *Ie meugen de eerpels vannaacht wel wat ofdekken, want et kon wel es vriezen gaon* (Nbk), *Om een miete of te dekken wodde d'r vaak bladriet op legd, mit de stengels omhoog en et blad naor beneden, dan leup et regenwater d'r of en bleef et hooi droog; dan haj' een miededak* (Spa) 2. in *iene ofdekken* een pak aanmeten (Bu) 3. slaag geven *Hi'j het him allemachtig ofdekt* (Np), *iene even goed ofdekken* (Ol-Nl, Sz, Spa), *mit de mond iene ofdekken afbekken* (Ste)

ofdelige z. **ofdieling**

ofdeling z. **ofdieling**

ofdempen (spor.) - afdempen

ofdichten - afdichten: dicht maken, vgl. *As de turfhopen* [in de veenderij] *nog een hiele tied zitten mossen, dus niet votbrocht of vervoerd wodden, wodden ze ofdicht mit een laoge roegte* (s: Np); heel veel dichten: *Hi'j het hiel wat ofdicht in zien leven* (Nbk)

ofdieling (Db, Dhau, Nbk, Obk, Ow, Sz) Ook **ofdeling** (Bdie, Bu, El, Ma, Nbk, Nw, Pe-Dbl, Spa, Sz), **ofdelige** (Ste) ['ɔvdi:lɪŋ/...dɪ:...dɪ:ləɣə] - afdeling: in een boek, een muziekstuk, van een school, instelling, vereniging of groep personen anderzins, afdeling in een fabriek, ziekenhuis e.d., vgl. *Op wat veur ofdieling warken jow in de febriek* (Db), *Op wat veur ofdelige ligt hi'j?* (Ste)

ofdielingsbestuur (l) - afdelingsbestuur
ofdielingsbi'jienkomst (l) - afdelings-

ofdielingschef - ofdreugen

bijeenkomst

ofdielingschef (l) - afdelingschef

ofdielingsheufd (l) - afdelingshoofd

ofdielingsvergeerdering (l) - afdelingsvergadering

ofdingen (verspr.) - afdingen: minder bieden dan de gevraagde prijs en trachten daardoor minder te betalen *Pattie meensken meugen graeg ofdingen as ze wat kopen* (Obk), *'k Heb d'r honderd gulden ofdongen* (Ste), *Zie wil een mooie goeie jurk kopen, en dan mar staon te ofdingen* (Nw), *D'r vaalt niks op of te dingene* er is eigenlijk geen speld tussen te krijgen (spor.)

ofdoen st. ww.; overg.; het ofdaon ['ɔv...]

1. afdoen, afleggen, afzetten (van een kledingstuk) *Doe die malle hoed toch of, je* (Nbk), *As wij' et kiend de lui'er ofdoen, maeken we him eerst los* (Ld) 2. wegnemen (van een deel) *We moe'n mar wat van de pries ofdoen, zo raeken we et nooit kwiet* (Nbk), *Dat dot d'r niks an of* 3. tot een bep. lengte, hoeveelheid gaan en daar afknippen, afstrijken enz. *Ik heb die lappe stof daor een markteken geven, en daor doe ik et bij of daor knip ik het af e.d.* (Nbk), *Aj' aten en bonen kochten bij' et kop, dan wodde et mit een stok slicht ofdaon* (Obk), *half ofdoen* voor de helft geven, berekenen e.d. (Nw): *Moej' een hiele brood hebben? Nee, doe 'm mar half of* (Nw), *Now veuruit, doe mar half of* voor de helft van de prijs wil ik het wel verkopen (Nw) 4. van iets af nemen, wegnemen *et deksel van de panne ofdoen* 5. buiten gebruik raken, afgedankt raken, in *ofdaon hebben*, z. *ofdaon*: *Zoks doen ze now niet meer, dat het ofdaon* (Nbk), *Die het bij mij' ofdaon, ik moet 'm niet meer* (Nbk) 6. ongunstig beoordelen (Nbk, vo) *Hij' dee et of as was et mar niks* (Nbk), *Jouk zee nog niks, hij' wol d'r niet van ofdoen, dat leek zo eigenwies* er iets negatiefs over zeggen, afgeven op (vo) 7. afhandelen (p) *Ziezo, et is ofdaon* (p) 8. afschepen (j) 9. in van *iene ofdoen* zich negatief over iemand uitlaten (j)

ofdoende bn., bw. ['ɔv'dü:ndə] 1. afdoende: voldoende om te bereiken, om te voldoen *Of et ofdoende hulpen het?* (s: Obk)

ofdokteren (Np) zw. ww.; onoverg.; dokterde of, het ofdokterd ['ɔvdɔktɾɿ] 1.

heel veel een arts bezoeken *Die meensken dokteren ok hiel wat of* (Np)

ofdonderen ['ɔv...] - afdonderen: naar beneden gooien, vallen

ofdoppen (Bu, Nbk, Ste, bo: Nw, Op) zw. ww.; overg.; dopte of, het ofdopt ['ɔvdɔpɿ] 1. van een dop, schaal ontdoen *et ei even ofdoppen* (Bu, Nbk, bo: Nw, Op), *Moe'k jow ok een paer walneuten ofdoppen?* (Ste)

ofdösken (Nbk) Ook *ofdusken* (Dho, k: Ste) - afdotsen: ten einde dotsen *Dat bultien haever hewwe mar klaept, dan wodt ze gewoon roeg ofdösken* (Nbk), *Veur 't eten kun we nog krek een legge ofdusken* (Dho)

ofdouwen (Nbk) - afduwen, in zinnen als *iene van de waegen ofdouwen* (Nbk), *de boot ofdouwen* (Nbk)

ofdracht - afdracht

ofdraeven - afdraven: *de heuvel ofdraeven, et pad ofdraeven*; inzake paarden: laten draven ter demonstratie, in: *Et peerd mos nog bemoonsterd wodden, dan wo'n ze ofdraefd, dan laoten ze zien hoe ze lopen kunnen* (Nbk); heel veel draven (Nbk): *Hij' het wat ofdraefd* (Nbk); overal, her en der snel naar toe draven: *De fotograaf was een klein, dik mannegien die alles ofdraefde* (j)

ofdraoden (spor.) - afdraden

ofdreugen - afdragen: van kleding, vgl. *De maantel ha'k schone ofdreugen* (Nbk, Sun-Ot, Np); naar beneden dragen: *iene de trappe ofdregen*, afdracht betalen, overdragen: *Ik mij' niet zuver vulen? Dreeg ik altieten niet alles of?* (b), *kontribusie ofdregen, belasting ofdregen* **ofdreger** (Bu) de; -s ['ɔvdru:gr] 1. kind dat de kleren overneemt van een ouder kind, dus ze als volgende draagt (ook *naodreger*, z. aldaar)

ofdreugdoek (verspr.) Ook *ofdruugdoek* (oost.) - afdroogdoek

ofdreugen (Bu, Dho, Nbk, Ol-Nl, Ow) Ook *ofdrugen* (Ma, Nbk, Ow) zw. ww.; overg., onoverg.; dreugde of, het ofdreugd ['ɔv...] 1. (overg.) afdrogen *ofdreugen mit een schotteldoek* (Nbk), *de koppies ofdreugen* (Bu) 2. (onoverg.) droog worden (van de grond) (Ma) *As de grond weer ofdruugt en we beginnen mit et wark* (Ma) 3. (overg.) slaag geven, op z'n kop geven,

ook: te pakken nemen, glansrijk van de ander winnen *We zullen him es even wat ofdreugen* (Bu), *Hij het ok weer wat uuthaeld, mar ze zullen him goed ofdreugen* (Ow), *Hij altied mit die praoties over aanderen en mit zien opschepperi'je over zien eigen daoden, hij moet mar es goed ofdreugd wodden* (Ow), *We zullen vanmiddag mit voetballen die opscheppers es goed ofdreugen* (Ow) 4. z. *ofgedreugen*
ofdri'jd (spor.) - afgedraaid, afgemat
ofdri'jen - afdraaien: door draaien van iets nemen: *een kurke of doppe van de flesse ofdri'jen* (Bu); kapot maken van een strik door een haas enz. die erin terecht is gekomen (j); door draaien vertonen of laten horen, vgl. *We zullen die pleate even ofdri'jen* (Bu), *Hij drijde et hiele verhael weer of hij vertelde het verhaal nog weer eens helemaal* (Bu), *je les ofdri'jen*
ofdribbelen - aftribbelen, ook: heel veel dribbelen, in verb. als (*hiel*) *wat ofdribbelen*
ofdrieven - afrijven: uit de koers drijven: *Ie moe'n de bok mit de kop in de wiend houwen, anders drief ie of* (Spa); stroomafwaarts drijven: *de Lende ofdrieven*, door drijven verwijderen: *de koenen van et hiem ofdrieven*, in het bijzonder: aftrommelen (van bijen: om een nieuwe zwerm te maken of om alle bijen uit een kast of korf te krijgen teneinde te oogsten; bs: Obk, Ow): *Ie moe'n de bi'jen ofdrieven* (bs: Obk, Ow), uit het lichaam drijven, vgl. (over afreksel van alsem als geneesmiddel:) *Et was ofgrieselik bitter spul; haost niet om in te nemen, mar et dreef de koolde ommeraeck of, ie konnen et laeter an de kleur van et waeter zien* men raakte heel goed de kou kwijt (Ow)
ofdrinken st. ww.; overg., onoverg.; het ofdronken ['ɔv...] 1. (overg.) het bovenste drinken *et schoem van et bier ofdrinken* 2. (onoverg.) heel veel drinken, in verb. als *Hij het hiel wat ofdronken in zien leven* (Nbk)
ofdrok - afdruk (lett.) *Muntrop is ronde drop daor de ofdrokken van geld op drokt binnen* (Dfo), *de ofdrokken van de veurbienen van et peerd* het spoor (Ow)
ofdrokken - afdrukken: door te drukken verwijderen, vgl. *de boot ofdrokken* (Nbk),

een afdruk maken, d.i. een fotokopie e.d.: *Kuj' et ok even veur me ofdrokken?* (Nbk), *Disse bladziende is niet goed ofdrokt* (Ow)
ofdrugen z. *ofdreugen*
ofdruppelen - afdruppelen
ofdruppen - afdruppen
ofdruprek (Dho, Nbk) - afdruprek
ofdrugdoek z. *ofdreugdoek*
ofdusken z. *ofdösken*
ofdwaelen (Nbk, Op) - afdwalen, lett.: *van et goeie pad ofdwaelen* (Op), ook fig.: *van je onderwarp ofdwaelen* (Nbk), *Ie moe'n niet ofdwaelen* blijf bij je onderwerp (Nbk)
ofdweilen - afdweilen: door dweilen schoonmaken *et straotien ofdweilen* (Nbk)
ofdwingen (Nbk) - afdwingen, in *een belofte ofdwingen* e.d. (Nbk)
ofeten - afeten, in *d'r wat van ofeten* een stuk van iets afeten (Nbk), verder in *Dan eten ze heur d'r ok niet tegen of en krieggen de maege d'r niet van overstuur* er veel te veel van eten (b), zo ook *Ie kun je d'r wel tegen ofeten* er veel te veel van eten (Nbk)
off. - afkorting van *officieel*, *officier*
offakkelen (spor.) ['ɔfaklɛn] - affakkelen
offecier z. *officier*
offer et; -s ['ɔfrɪ] 1. offer (aan één of meer goden) *Hiel vroeger brochten de meensken een offer an de goden* (Db), *Vroeger wodden d'r nog wel es offers brocht en dan vaak op een offerblok, waor et dan op verbrand wodde* (Sz) 2. wat men schenkt, afstaat *Ze brochten wel een offer veur die meensen in dat laand* (Pe-Dbl) 3. daad van hulp, tegemoetkoming, toegeving (om de eenheid te bewaren, om geen tegenstand te krijgen enz.), opoffering *Ik mos daor een groot offer veur brengen* (Wol), *Aj' dat offer mar brengen kunnen* als je dat nog maar weet op te brengen (Dho), *Ie zullen toch een offer brengen moeten, aj' mit 'm bevriend blieven willen* (Ol-Nl), *Deur de ziekte van zien vader mos hij de reize overgeven, dat was veur him een hiel offer* (Op), *een zwaor offer* (Ow)
offerande (Op, Ste) ['ɔfə'randə] - offerande: deel van de mis *Bi'j de offerande is et an de kollekte toe, dan kan d'r offerd wodden* (Ste)
offerblok (verspr.) - offerblok *Offerblokken die hangen in de karke, om bij'v. centen in te doen* (Ste)

offerbusse - ofgaezen

offerbusse (Db, Dho, Nw, Obk, Ste, Sz) de; -n; ...bussien [ˈɔfɪbasə] 1. offerbus: in een kerk, kollektebus bij een begrafenis of ook wel voor een andere kollekte (voor een goed doel) *De offerbusse in de kark was hieftemaol vol* (Db)

offerbuul (Nw) de; ...bullen [ˈɔ...] 1. kerkezakje, kollektezakje

offerdier (Obk) - offerdier

offeren zw. ww.; overg., ook onoverg. (bet. 2); offerde, het offerd [ˈɔfɪr] 1. als offer aan één of meer goden brengen *een schaop offeren* (Bdie) 2. schenken, afstaan *Veur de aarme lanen moet hiel wat veur offerd wodden* (Dfo), *Willen jim ok een bedrag veur de dadde wereld offeren?* (Wol), *D'r wodt vaeke een beroep op de gemienschap daon om te offeren veur alderhaande verenigings* (Obk), *Die het d'r nogal wat veur offerd* (Nbk), *As we now allemaole wat offeren, dan kuwwe die meensken uut de braand helpen* (Np), *je vri'je tied offeren veur een goed doel* (Nt) 3. in an *Bacchus offeren* te veel drinken, vgl. *D'r wodt tegenworig wel es wat te vule an Bacchus offerd* (Ol-Nl) 4. naar de w.c. gaan (Ma) *'k Heb even offerd* ik ben naar de w.c. geweest (Ma)

offergeld (Op) - offergeld

offerlam (Op) - offerlam *Mit Paosen slachtten de Joden et offerlam* (Op)

offermer (l) - offermer

offerschaole (Op) - offerschaal (in de kerk)

offerte (spor.) [ˈɔfɪtə, ...rətə] - offerte (een) *offerte vraogen* (spor.), (een) *offerte maeken* (spor.), ...*doen* (spor.), ...*opstellen* (spor.)

offerzakkien (Nw) et; ...zakkies [ˈɔ...] 1. kollektezakje *offerzakkien in de kark* (Nw)

official (spor.) - official

officieel [ɔfiˈsjɛ:l] - officieel (lett.) *officiële stokken*, ...*berichten*, *Ze bin now officieel verloofd*, *een officieel bezoek*

officier (Bu, El, Nbk, Nw, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl) Ook *ofcier* (Ma, Np, Ow), *offecier* (Op) [ɔfiˈsi:ər/ɔfɪs.../ɔfə's...] - officier: bij justitie, in het leger, op schepen *een officier van Justitie*

officiersklerden (spor.) - officierskleding

officiersklub (l) - officiersclub

officierskruus (spor.) - officierskruis

officiersmess (l) - officiersmess

officiersrang (spor.) - officiersrang

officiersuniform (l) - officiersuniform

offieken (Nbk, Ste) [ˈɔfikɛ] - afsnijden: van iets snijden *argens een stok offieken* (Ste)

offlauwen (l) [ˈɔfloːwɪn] - afflauwen *Gelokkig flauwt de wiend wat of* (l)

offloderen (Diz, El, Ld, Np, Obk, Ol-Nl) zw. ww.; overg., onoverg.; flodderde of, het offloderd [ˈɔf...] 1. (overg.) snel en onzorgvuldig doen, voltooien *Ik hebbe vandaege nargens zin an, ik floddere mien wark mar wat of* (Ol-Nl), *Hi'j floddert zien wark gauw of om mar vot te kommen* (Diz), *Die het d'r slag van om de boel of te flodderen* (Ld, Obk) 2. zich in lichte mate wassen (Np) *Hi'j begint him bij' de wasbak wat of te flodderen* (Np) 3. (onoverg.) veel op pad, op visite zijn (Nbk), in verb. als *Ze het hiel wat offloderd* (Nbk)

offoeteren zw. ww.; onoverg.; foeterde of, het offoeterd [ˈɔf...] 1. heel veel foeteren, in verb. als *Die foetert (hiel) wat of* (Dho)

offronteren (bet. 1: Obk, Ste, Sz, b: lm, bet. 2: Dhau) zw. ww.; overg.; offronterde, het offronterd [ɔfrɔnˈtɛ:ərɪn] 1. af-fronteren, beledigen, vernederen *Ie kun die meensken niet offronteren en ze zomar bij' de deure ofdoen* (Obk) 2. (wederk.) zich verstaan, konfronteren (Dhau) *Daor is et laeste woord nog niet over zegd, ik moet mij' nog wel es mit him offronteren* (Dhau) **offronterend** (Np, Ol-Nl, Ste, s: Obk) bn., bw.; -er, -st [ɔfrɔnˈtɛ:ərɪnt] 1. vernederend, beledigend *Dat is ok offronterend, aj' zo behaandeld wodden!* (Np), *As we 'een oold bessien' zeggen, vienen we dat een betien offronterend* (Ste)

offrosselen zw. ww.; onoverg.; frosselde of, het offrosseld [ˈɔfrosɛlɪn] 1. veel stoeiend worstelen, z. ook *frosselen*, in verb. als *We hebben vri'j wat offrosseld* (Np)

offset (spor.) - offset in *offset* (spor.)

offsetdrek (l) - offsetdruk

offsetdrukker (spor.) - offsetdrukker

offsetdrukkeri'je (spor.) - offsetdrukkerij

offsetpasse (spor.) - offsetpers

ofgaepen onbep. w. [ˈɔf...] 1. aan kunnen, kunnen behappen, in *et niet meer ofgaepen kunnen* over de schoenen lopen: door een teveel aan werk en activiteiten (s)

ofgaezen z. *ofgazen*

ofgaffelen (Ow) zw. ww.; overg.; gaffelde of, het ofgaffeld ['ɔfxaf|ŋ] 1. snel maar slordig afmaken *Hi'j het zien wark mar wat ofgaffeld* (Ow)

ofgang de; -en ['ɔfx...] 1. het verlaten van het toneel 2. stoelgang (Nw) *De ofgang gaot me slecht of ik heb een moeilijke stoelgang* (Nw) 3. blamage, slecht figuur *Wat een ofgang! De volgende keer beter veurbereiden* (Nbk)

ofgaon st. ww.; onoverg.; is ofgaon ['ɔfx...] 1. gaan naar, in de richting van (iets of iemand), in *ofgaon op*, vgl. *Ze gongen op et locht of en kwammen bij de deure* (j), *Ik zal d'r mar es op ofgaon* (Dhau), *Hi'j gong overal op of* (Nbk); fig.: een aanwijzing, advies volgen, vgl. *Wi'j bin mar op die anwiezing ofgaon* (Dfo), *We zullen mar op 'm ofgaon, mar of et waor is...* we zullen hem maar geloven (Ste), *recht op zien doel ofgaon* (spor.) 2. verlaten (van de plek waar men zich bevindt) *Daor moej' van et pad ofgaon, en dan nog zoe'n dattig meter, en daor staot de hutte* (Nbk), *Je moe'n van die zoolder ofgaon* (El), *Ik zol van die stoel ofgaon!* (El), *Wil ie daor wel es duvelse gauw ofgaon?* (Mun), *...van de trappe ofgaon* (Nt), *van de plaets ofgaon* zijn bedrijf niet langer uitoefenen op de desbetreffende boerderij, *Aj' je huus niet goed onderholen, dan gaot et van je of dan raak je het in wezen meer en meer kwijt* (bo: Bu) 3. (bij het spelen van een toneelstuk e.d.): verlaten van het toneel *Mit 't ofgaon van 't teneel kregen de speulers een bossien bloemen* (Db), *An de ziedkaanten van et teniel gongen de speulder of* (Np) 4. loslaten, uit of van iets schieten *D'r gaon allemaole schilfers van de pannen van et dak of, deur de vorst* (Ste), *D'r is me een knope van de jasse ofgaon* (Nbk), *De varve gaot d'r hielemaole of* (Ste), *Dat geklier gaot je de aorighied wel een keer of* (Nbk), *Dat meens is zo fesoenlik, d'r zal heur gien verkeerd woord ofgaon over haar lippen komen* (Dfo), (hier inzake vuurwerk:) *En doe d'r een glundige olifant de locht in soesde die van achteren koolties vuur ofgongen (...)* (b) 5. stoppen: met het lid zijn van, met het volgen van een opleiding e.d. *Ik bin mit twaelf jaor al van schoele ofgaon* (Pe-Db) 6. afschieten, in werking

gaan, ontbranden e.d. *Wi'j laoten de wekker morgens niet ofgaon, Et geweer ging of* (Bdie), *Die scheet is him niet dreuge ofgaon* (Ld) 7. afnemen, verminderen (Obk) *Bi'j et ofgaon van de maone kan 't weer veraanderen* (Obk) 8. versleten raken, langzaam kapot gaan *Dat sterke spul gaot nooit weer of* (Np), *Pikketouw was touw mit pik d'r an, et gong niet weer of* (Ste), (zelfst.) *Je kun dudelik zien, die oolde meenskies bin in 't ofgaon* (Mun), *Et is een ofgaond zaekien mit die zieke man hij komt naar alle waarschijnlijkheid te overlijden* (Ste), *De karke kon d'r toch niet goed veur zorgen, en aj' d'r niet goed op pasten dan gong de boel staorigan van je of, en dat was zunde* (v), *De hanen gaon je of gaan eraan* (door de kou) (Nbk) 9. in meerdere of mindere mate lukken *Hi'j had nog niet zo vaeke veur de klasse staon, mar et gong him goed of* (Diz, Nbk), *Dat is jim goed ofgaon, zee boer Fraans* (vo), *'t Gaot 'm haandig of* (Nbk, Ste) *Bijglike gaot et mi'j vandaege beter of as vleden zaoterdag* (b), *Ik hoop dat je 't d'r beter mit ofgaot as je buurman; die het verleden weke krek zoe'n iene kregen* (d), *'t Kan 'm nog wel es verkeerd ofgaon* (Dho), *Aj' zo onbezunnen binnen, kan et je wel es raer ofgaon* (Sz), *Dat ging heur mar glad of* (El), *Die domenee kan goed preken, et gaot 'm zomar of* (Dfo) 10. een gek figuur slaan, een erg slechte indruk oproepen *Die spreker is dan toch ofgaon!* (Bdie), *Hi'j zol een hele spiets houwen, mar hij bleef d'r midden in zitten, dat hi'j is raar ofgaon* (Sz), *Hi'j gong of as een gieter* (Wol) 11. zakken: voor een examen e.d. (spor.) *Ik bin ofgaon veur et riebewies* (Nbk) 12. aflopen, beëindigen (van een markt) (Ste) *Bi'j et ofgaon van de markt bin 'k d'r goed ankommen* (Ste)

ofgaond bn. ['ɔfx...] 1. aflopend, verminderend, ook: bergafwaarts gaand (fig.) *een ofgaonde maone* (verspr.): *Mit ofgaonde maone is d'r nog wel es een weersveraandering* (Nw, Op, Sz, Obk), *De maone is ni'je weke weer ofgaond* (Db), *een ofgaonde zaeke* een zaak, toestand die slechter wordt: *Dat winkeltien is ok een ofgaonde zaeke* (Sz, Db), *De waegenmaeker'tje is een ofgaond beroep* (Obk), *'t Is een ofgaonde zaeke mit de zieke* (Ow),

ofgappen - ofgescheiden

vandaar *Dat is een ofgaond geval* (Wol), *Et is een ofgaond spul* een afgaand zaakje (Dhau), ...*spullegien* id. (El), *Dat oolde meenske is ofgaonde* gaat steeds verder achteruit (Dhau), *'t Is ofgaonde mit him* het gaat duidelijk achteruit met hem (Ma), *een ofgaond gebrek* een ziekte, kwaal, gebrek die/dat steeds verergert, in *Mit ziekte die niet weer beter kan, is et een ofgaond gebrek* (Bu, El, Pe-Dbl, Ow, Dfo), en in *Oolde meensken hebben vaeke een ofgaond gebrek* (Dho, El), ook: een gebrek dat afneemt, in *Iene die stotterd het, het een ofgaond gebrek had* een gebrek dat langzaam maar zeker beter wordt (Ow, Ol-Nl), *een ofgaonde tied* een tijd van achteruitgang, waarin het slechter gaat met de economie, de sociale omstandigheden, ook: tijd waarin de dagen steeds korter worden, vgl. *Tot jannewaori hej' een ofgaonde tied, as de daegen lengen hej' weer een opgaonde tied* (Ste), *De ekonomie van oons laand is de leste tied wel ofgaond* (Db) 2. aftredend (van bestuursleden) (spor.) *N. is ofgaond* (spor.) **ofgappen** (Np) zw. ww.; overg.; gapte of, het ofgapt ['of...] 1. stiekem stelen *Je moe'n mar oppassen, ze kun 't je wel ofgappen* (Np)

ofgazen (Obk, Ow) Ook *ofgaezen* (Obk) - afgazen *Dat hoekien tuun moe'k even ofgaezen veur haezen en knienen* (Obk)

ofgebruken z. *ofbruken*

ofgedreugen (Bu) Ook *ofdreugen* (Nbk) bn. ['ɔfxədɾa:ɣp/'ɔv...] 1. van een kledingstuk: gedragen tot het geheel versleten is *een ofgedreugen broek* (Bu)

ofgedriemeten (Obk) bw. ['ɔfxədri:mɛ:tɪ] 1. in hoge mate, in zinnen als *Hi'j het ofgedriemeten op 'e donder had* heel veel (Obk)

ofgeduvelde (v) bw. ['ɔfxədy:wɪt, ...vɪt] 1. in een groot aantal, in hoge mate *D'r bin ofgeduvelde hatten de laeste jaoren* (v)

ofgejacht (bs: Obk) bn.; attr. ['ɔfxəjɑxt] 1. (van bijen) afgetrommeld *ofgejachte volken* (bs: Obk)

ofgejakkerd (Nt, Ol-Nl, Obk, Op, Ow, Spa, Ste, Wol) Ook *ofjakkerd* (Nbk) ['ɔf(xə)jɑkɾt] 1. te veel werk gehad hebben om te doen, in verb. als *Et is een ofgejakkerd peerd; et beste is d'r schone of* (Obk)

ofgekald z. *ofkald*

ofgelaeden (Nbk) ['ɔfxələ:dɪ] in *ofgelaeden vol* overvol (van een zaal met mensen, een bus e.d.)

ofgelegen ['ɔfxələ:ɣr] - afgelegen *Hi'j woont aorig ofgelegen* (Bu, Ma, Ste), *Et huus stiet ofgelegen* (Ow), *Ze zitten daor wat ofgelegen* wonen nogal afgelegen (Nbk), *Et Hoge Zaand ligt nogal wat ofgelegen van et dörp* (Db), *ofgelegen wonen* (Nw)

ofgelopen (Wol) bn. ['ɔfxələ:ɔpm] 1. uitgewerkt, in *ofgelopen karbied* (Wol)

ofgemeten (Np, b) ['ɔfxəmɛ:tɪ] - afgemeten: op strenge, strakke, benauwende wijze *Ofgemeten het hi'j him de waorhied zegd* (Np), *In de veerte heurde hi'j een jonge ofgemeten raoren* (b)

ofgemieterd (Bdie, Dfo, Diz, El, Ma, Np, Op, Ow, Pe-Dbl, Spa, Sz) bw. ['ɔfxəmɪtɪ] 1. in hoge mate *Zi'j kan ofgemieterd hadde lopen* (Dfo), *Hi'j kan ofgemieterd melken* (Spa), *Die jonge kan ofgemieterd leren* (Spa), *Hi'j het ofgemieterd wat op 'e peinse had* (Np), *We hebben ofgemieterd min weer had* (Np)

ofgepast (Bu, Dhau, Dho, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, Ste) Ook *ofpast* (Bdie, Ma, Ol-Nl) ['ɔf(xə)pɑst] - afgepast: in de juiste maat, hoeveelheid afgemeten, berekend, gemaakt *Ik heb mien jasse ofgepast op mien maot maeken laoten* (Dhau), *Ze hadden et hielemaol ofgepast veur oons klaor liggen* (Nbk), *Et ligt daor allemaol ofgepast op maat* (Dho), *Ik kocht op 'e mark een ofgepaste lappe veur een jurk* (Obk), *een ofgepast zaekien* zaak die voor elkaar is (Ste), *De kiender kregen altied ofgepast geld mit veur een bosschop gepast geld* (Ow)

ofgepeigerd z. *ofpeigerd*

ofgereden z. *ofreden*

ofgeren (Nbk) zw. ww.; overg.; geerde of, het ofgeerd ['ɔfxɛ:ɔɾɪ] 1. een schuine kant maken (aan kledingstof)

ofgeraffeld (Spa) bn.; attr. ['ɔfxərəfɪt] 1. door *ofraffelen* verkregen, z. *aldaar* (bet. 3) *ofgeraffeld gaoren* (Spa)

ofgericht z. *ofricht*

ofgerond z. *ofrond*

ofgescheiden bn., bw. ['ɔfxə...] 1. afgezonderd, niet bij (de) anderen *Ze zatten hielemaol ofgescheiden van de rest*

(Nbk), *Die jonge is altied wat ofgescheiden, hi'j speelt nooit mit de aandere jongen* (Ld), *Ie maggen ze wel wat ofgescheiden houwen* (Spa), (zelfst.) *Iene die 'm nargens mit bemuut is een ofgescheidene* (Ow) 2. (bn.) behorend tot het kerkgenootschap van de Afgescheidenen *Et bin ofgescheiden meensken van de Geriffermeerde Karke* (Np), (zelfst.) *de ofgescheidenen van de Geriffermeerde Karke* (Np, Db) 3. (zelfst.; vaak mv.) iemand die zich van een kerk, een partij e.d. heeft afgesplitst (spor.) *de ofgescheidenen van et CDA* (Wol), *Dat is een ofgescheidene* (Np, Bdie)

ofgespreuken z. *ofspreuken*

ofgetrapt (Bu, Ow, Wol) Ook **oftrapt** (Ma) bn.; -er, -st ['ɔf(xə)trapt] 1. (van schoeisel) door veelvuldig gebruik versleten *ofgetrapte schoenen* (Bu)

ofgeunst de ['ɔfx̃:st] 1. afgunst, jaloezie *Deur ofgeunst krieg' een hoop ellende* (Nt), *D'r is altied een bulte ofgeunst onder de meensken* (Obk) * *De ofgeunstigen starven nog een keer, mar de ofgeunst zels nooit* (Op)

ofgeunstig - afgunstig *Ik bin ofgeunstig op dat vrommes omdat ze de bloemen zo mooi het* (Np), *Je moeten niet zo ofgeunstig wezen* (Wol), *Daor hoef ie niet ofgeunstig op te wezen* (Ow), *ofgeunstige meensken* (Ste) * (zelfst.) *De ofgeunstigen starven nog een keer, mar de ofgeunst zels nooit* (Op)

ofgeval z. *ofval*

ofgeven st. ww.; overg., onoverg. ['ɔfx̃:tɒm] 1. (overg.) onder dwang aan een ander geven *Hi'j mos daor zien paspoort ofgeven, eers kwam hi'j d'r niet in* (Nbk) 2. (overg.) overhandigen 'k *Gaf daor mien koffer of* (v), (bij bep. sporten:) *de balle ofgeven* naar een ander spelen (spor.) 3. van zich laten gaan *Dat jotien [potkachel'tje] wil wel branen, et gef't aorig waarmte of* (Dfo), *Glimworms geven zoe'n locht of* (Bdie, Nbk), *As een koe nao et bols wezen bloed ofgeft is te meerst niet drachtig* (Ow), *Ni'je muren kun soms nat ofgeven* (Ow, Dfo) 4. (wederk.) weggaan (Nbk, Ste, b) *Hi'j gef't 'm of* (Ste, Nbk), *K. har him in twielochten al ofgeven* (b) 5. (wederk.) zich inlaten met, omgaan met (Bu, Np, Ste) *Dan had hi'j mar niet zo stom wezen moeten en geef him mit de*

moffen of (Np), *Et is een belle van een wief, ze gef heur mit iederiene of gaat in principe met alle mannen mee* (Ste) 6. (onoverg.) zich laatdunkend uiten over (Nbk, Ste) *Die gef't op iederiene of* (Ste)

ofgewaaid z. *ofwi'jd*

ofgewarkt z. *ofwarkt*

ofgewi'jd z. *ofwi'jd*

ofgezaegd Ook **ofzaegd** (b: lm) ['ɔf(xə)se:xt] - afgezaagd

ofgezant (spor.) - afgezant

ofgezeugen z. *ofzeugen*

ofgezien ['ɔfx̃:...] - (als Nederlands ervaren) afgezien

ofgezonderd z. *ofgezunderd*

ofgezunderd (Nbk) Ook **ofgezonderd** (Spa) ['ɔfx̃əsandʔt/...sondʔt] - afgezonderd *Ze wonen daor ofgezunderd* (Nbk), *ofgezunderd wonen* (Nbk), *et ofgezonderde kalf was nogal roer* (Spa)

ofgiechelen (Ld) zw. ww.; onoverg.; giehelde of, het ofgiecheld ['ɔf...] 1. heel veel giechelen, in verb. als *We hebben hiel wat ofgiecheld vanaovend!* (Ld)

ofgieten st. ww.; overg.; het ofgeuten ['ɔfx̃i:tɿ] 1. door gieten vocht van iets verwijderen, met name vocht waarin is gekookt *de eerpels ofgieten, bonen...* (Mun), *gruunte...* (Nbk) 2. naar beneden doen stromen, naar beneden gieten

ofgietsel (Bu) et; -s; -tien ['ɔfx̃i:ts] 1. afgietsel, afgegoten vloeistof *Daor bruukten ze et ofgietsel van braandnetels wel veur* (Bu)

ofgifte (l) - afgifte

ofgiftebewijs (l) - afgiftebewijs

ofglijeden ['ɔfx̃li:dɿ] - afglijden: naar beneden glijden, vgl. *de trappe ofglijeden*, glijdend van iets raken, zo ook *Hi'j leut him van de hujbulte ofblijeden* * *Snieder, snieder maek me de broek wat wieder/Mar niet zo wied, dat hi'j mi'j van 't gat ofglijedt* (Nbk)

ofglooiën (Dfo, Nw) - afhellen, afgolven *De akker glooide naor aachteren of* (Dfo), *Et is bi'j huus wat hoger as bi'j et trottoir, oonze tuun glooit wat of* (Nw)

ofgniffelen zw. ww.; overg.; gniffelde of, het ofgniffeld ['ɔfx̃nɪflɿ] 1. stiekem afpakken (Bu) *Die het him wat ofgniffeld* (Bu) 2. veel, vaak gniffelen

ofgod - afgod, ook fig. *Die iene zanger was zuver een ofgod veur heur* (Nbk)

ofgoelen - ofhaandig

ofgoelen [ɔʃxulŋ] - afhuilen: veel huilen *Kleine N. het wat ofgoeld doe hi'j klein was* (Nbk), *Zi'j het wat ofgoeld* (bo: Nw)
ofgooien (Nbk, Sz) zw. ww.; overg.; gooide of, het ofgoot [ɔʃf...] 1. naar beneden gooien (Nbk) *iene haost de trappe ofgooien* (Nbk) 2. door tegen iets te gooien, doen vallen (Nbk) *appels van de boom ofgooien* (Nbk) 3. van zich gooien (Nbk, Sz) *Ik gooide vannacht de dekens of* (Sz)

ofgraanzen (Dho, Mun, Np, Ow, Sz, Wol) zw. ww.; overg.; graansde of, het ofgraansd [ɔʃxɾ...] 1. afsnauwen *Ik laot me niet ofgraanzen* (Dho), *Ie moe'n mi'j niet zo ofgraanzen* (Wol, Mun), *iene reer ofgraanzen* (Ow)

ofgraaven z. *ofgreven*

ofgrauwen (Dfo, Nbk, Np, Ld, Sz) zw. ww.; onoverg.; grauwde of, het ofgrauwd [ɔʃxɾ...] 1. iemand grauwend toespreken (Np, Ld, Sz) *Hij grauwde die jonge of...!* (Ld), *Ik laote me niet ofgrauwen* (Np) 2. vaak, voortdurend grauwend spreken (Dfo, Nbk), in verb. als *Die kerel grauwde mi'j wat of!* (Dfo)

ofgraven z. *ofgreven*

ofgreenzen (spor.) - afgrenzen

ofgreven (OS, Bu, Dho, Np, Nw, Ol-Nl, Op, ZW) Ook *ofgraven* (Mun, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl, Wol), *ofgraven* (WH) st. ww.; overg.; het ofgreuven [ɔʃxɾ...] 1. weggraven (van een bovenlaag) *Ze mossen de zwatte grond ofgreven om rood zaand te kriegen* (Pe-Dbl), *De Knienebaargen op 'e Blesse bin ofgreven om de Blesbrogge van te maeken* (Ste), *Ze hebben de vene ofgreven* (Nbk), *Dat ofbonken hul in dat de zwatte grond die boven op et vene zat, ofgreven wodden mos* (s: Np)

ofgriemen (Nbk, Nt) zw. ww.; onoverg.; griemde of, het ofgriemd [ɔʃxɾ...] 1. voortdurend griemen, z. aldaar, in verb. als *We hebben vroeger (heel) wat ofgriemd* (Nt)

ofgries (b: lm) de [ɔʃxɾis] 1. afschuw

ofgrieselig z. *ofgrieslik*

ofgrieselik z. *ofgrieslik*

ofgrieslik (verspr.) Ook *ofgrieselik* (verspr.), *ofgrieselig* (Nw), *ougrieslik* (El, Nbk, Np, Obk, Ow), *ougrieselik* (El, Nbk, Ow), *ogrieslik* (Db, Ow), *oegruslik* (Nbk, Ow), *oegruselik* (Nbk), *oegries(e)lik* (Nbk, Obk), *oegruslik* (Obk) bn., bw. [ɔʃxɾis

læk, ...xri:.. (Nw)/...xrisələk, ook wel ...xri:.../ɔʃxrisələk/ɔm'g.../.../o(:)'gr.../u'grys(ə)lək/ur'g...] 1. heel erg, in zeer hoge mate *Bi'j et toppezetten kan zoe'n toppe oegrieselik in de ronte gieselen* (Obk), *ogrieslik goelen* (Db), *ougrieselik(e) mooi* (Nbk), *oegruslik(e) benauwd* (Nbk), *Hij het 'm ougrieslik sleugen* (Nbk), *In die vier verschrikkelike jaoren is d'r over haost de hiele wereld ofgrieselik wat vernield en dat mos nao de oorlog weer opbouwd wodden* (vo), *We hebben gisteraovend vot west, en we hebben een ofgrieselike wille had* (Sz), (verb.) *Ze hebben een oegruseliken ruzie had* (Nbk), *Oegruselik, zoe'n ruzie hebben ze had* (Nbk) 2. in hoge mate lelijk, in hoge mate erg *Hij zag d'r ofgrieslik uut* (Diz), *een ofgrieselik gezicht* (Nbk), *D'r is een oegruselik ongelok gebeurd* (Bu, Nbk)
ofgriezen (Mun) [ɔʃxɾi:zŋ] - afgrijzen *Ik hebbe d'r mit ofgriezen naor staon kieken* (Mun)

ofgrissen (Db) zw. ww.; overg.; griste of, het ofgrist [ɔʃxɾisŋ] 1. met een snelle beweging afhandig maken (Db) *Ie moe'n je niet alles ofgrissen laoten* (Db)

ofgrond (b: lm) de [ɔʃxɾ...] 1. afgrond
ofgrundelen (Dfo, Ld, Ma, Pe-Dbl, Ow) [ɔʃxɾandŋ] - afgrendelen: afsluiten met een grendel

ofhaandelen Ook *ofhandelen* (Spa, elders spor.) zw. ww.; overg., onoverg.; haandelde of, het ofhaandeld [ɔʃf...] 1. (onoverg.) elkaar een hand geven bij het afscheid (Bu, Dhau, Dho, Dmi, El, Nbk, Np) *Ik moet nog even mit 'm ofhaandelen* (Np) 2. (overg.) afhandelen, afwerken van een kwestie, van een verrekening van geld, in het bijzonder van een overeen te komen verkoop *Dat moe'n we ofhaandelen* (Nbk), *Jow moe'n mar mit hum ofhaandelen* (Op), *Dat moet now ok es een keer ofhaandeld wodden* (Ol-Nl), *We moe'n mar even ofhaandelen*: bijv. afrekenen bij de kaféhouder om vervolgens weg te gaan (El), *We moe'n now ok nog even ofhaandelen over die koe* tot een besluit komen aangaande het al dan niet kopen (Dhau, El), *As mien zeune ondeugend was, zee ik altied: 'Aj' uut schoele kommen, za'k mit je ofhandelen'* (Sz)

ofhaandig (verspr.) Ook *ofhandig* (verspr.), *ofhanig* (Obk) bn. [ɔʃhã:ndæx

[...handəx/...hā:nəx] 1. afhandig, in *ofhaandig maeken* (verspr.): *Die vent moej' een betien veur oppassen; ik daenk dat die al verscheiden meensken wat ofhandig maekt het* (Db), *iene de boel ofhaandig maeken* iemand bestelen (Bu) 2. ver weg (veelal: en daardoor lastig te bereiken), nogal afgelegen, niet bij de hand hebbend *Dat laand ligt ofhaandig* (Np, Ow, Ma), *Ie moe'n d'r henne, mar et is slim ofhaandig* (Bu), *Ik moet d'r toch mar henne, al is et wat ofhaandig* (Nw), *Et zit wat ofhandig* het is wat moeilijk te bereiken (Nbk), *Ze wonen niet meer bij de zaeke, dat is toch wel ofhaandig* (Obk), *Aj' mit de koffiekoppen de hieltied naor de keuken lopen om koffie dan is dat een ofhaandige boel* (Ste), *Et is slim ofhaandig aj' de keuken zo ver van de kaemer hebben waor aj' eten* (bo: Bu)

ofhaankelik (Nbk, vo) Ook *ofhankelik* (verspr.) - afhankelik: van anderen, van bep. omstandigheden *Jehannes was zels baos en niet meer ofhaankelik van een daghure* (vo), *Of we gaon is van et weer ofhaankelik* (Nbk)

ofhaelchinees (spor.) - afhaalchinees

ofhaeldienst (spor.) - afhaaldienst

ofhaelen Ook *ofhalen* (WH), *ofhaolen* (Spa) zw. ww.; overg.; haelde of, het ofhaeld ['ɔfhe:lŋ/...ha:lŋ/...hɔ:əlŋ] 1. ophalen (van iets dat gereed ligt) *een pakkien bij 't postkantoor ofhaelen* (Nbk) 2. iemand of iets van een bep. punt ophalen en verder meenemen *Ze zullen him even ofhaelen van 't station* (Nbk), *'k Zal 'm even een aentien ofhaelen hem - degene die naar me toe komt - een eind tegemoet gaan* (Nw) 3. met kracht iemand of iets ergens afnemen, afhalen *Oonze jonge was op 'e koezoolder klommen, we hebben him d'r gauw van ofhaeld* (Nbk), *Dat hebben ze me ofhaeld* afgepakt, onstolen (Bu) 4. van een onderliggend deel trekken, trekken aan iets dat (min of meer) vastzit, van iets plukken *et bedde (even) ofhaelen* het beddegoed afhalen, *et beddegoed ofhaelen* (Nbk), *een draod ofhaelen* uithalen uit een breiwerk, met name in een gedeelte dat verkeerd is gebreid (Nbk): *Ie moe'n 't even weer ofhaelen* (Nbk), zo ook *een trui ofhaelen* uithalen (Nw), *Ik heb die hond een nete*

ofhaeld weggenomen (Np); in het bijzonder: plukken van bonen (verspr. OS, Op, Ste), vgl. *'k Zal gauw even een maol bonen ofhaelen uut de tuun* (Dhau), *Aj' bonen ofhaelen hael ie ze van de pollen, en dan moej' ze punten en breken* (Nbk), ook: draden en puntjes van de bonepeulen halen (verspr. WS, El, Obk), *bonen ofhaelen* (Nw), *Aj' de punties ofhaelen dan gaot de draod vanzels mit* (Spa), *We zullen even de punten en de draoden van de bonen ofhaelen* (El), zo ook *spruten ofhaelen* afspruiten (van aardappelen) (Bdie) 5. in *een draod ofhaelen* bevestigen, vastmaken (in een breiwerk e.d.; Nw) 6. een ruk of beweging anderszins van zich af maken (Nt) *Aj' et riet uitkammen bruuk ie een rietkamme, dan hael ie van je of* met bewegingen van je af (Nt) 7. in *van iene ofhaelen* op iemand afgeven, zo ook *Ie moe'n niet zo op 'm ofhaelen* (Np), *D'r wodt altied op zien wark ofhaeld* ze geven altijd af op z'n werk (Ld) en *argens van ofhaelen* laatdunkend over iets doen (Nbk, bo: Nw, Bu, Op) 8. nog net blijven leven, in *Die het et van de dood ofhaeld* hij heeft het gered, maar hij was bijna gestorven (Nw) en in *Die het et op 'e dood ofhaeld* (Bu)

ofhaelrestaurant (l) - afhaalrestaurant

ofhakken - afhakken: van iets kappen, hakken, vgl. *een boom ofhakken*, (schertsend-dreigend:) *Ik zal je de kop ofhakken* (Nw), en bij vergelijking: *Et laand is ofhakt* slecht gemaaid (Bu); afhakken van een slachtdier: *et varken ofhakken* in stukken snijden of hakken (Dho, Np, Nw, Ste), vgl. *Ik komme vanaovend te ofhakken* (Np)

ofhakselen (Nbk) zw. ww.; overg.; hakselde of, het ofhakseld ['ɔfhaks:lŋ] 1. slecht maaien *Hij het dat grös reer ofhakseld* slecht gemaaid (Nbk)

ofhalen z. *ofhaelen*

ofhandelen z. *ofhaandelen*

ofhandig z. *ofhaandig, vanderhaans*

ofhang (Dhau, Obk, Ow) de ['ɔfhan] 1. hellend verloop (naar beneden) *De hujlanen hadden een ofhang naor 't Diep* (Ow), *Op de ofhang van de weg moej' ofremmen, aanders lopt de waegen de peerden op 'e hakken* (Obk)

ofhangen st. ww.; onoverg.; het ofhongen

ofhangend - ofhellen

['ɔf...] 1. glooien, een hellend verloop hebben (van grond) (OS, ZW) *Dat stok laand dat hangt wat of* loopt enigszins naar beneden, helt, loopt af (Ld, Nbk), *Die akker die hangt wat of* id. (Nbk), (onpers.) *Et hangt daor nogal wat of op die reed* (Nbk, Ma), *Naor de Lende toe hangt et wat of* (Nbk) 2. overhellen, uitsteken en daardoor overhangen (Ld, Ste, vo) *Je moe'n oppassen mit dat voer huj, et hangt daor nogal wat of* (Ste), *Van de zaodbulte mos de middenlaote ofhangen* (Ld), *Ze mos ok nog haost lachen om Haarm zien holing: wat wit om 'e neuze en mit et achterwark wat ofhangend, krek of was et niet hielendal in odder in zien broek* (vo) 3. in ofhangen van afhankelijk zijn van *Dat hangt van him of, as et deurgaot, Hi'j was zo hadde an 't wark, of 't leven d'r van ofhong* (Nbk), *Et zal ok van et weer ofhangen as we hennegaon ja of nee* (Nbk), *Dat hangt d'r now mar krek van of* het is nu maar net hoe het uitpakt enz. (Nbk), *Et zal d'r van ofhangen of (...)* id. (Nbk), *Alles hangt of van (...)* (Nbk)

ofhangend (ZW, OS) ['ɔfhɑ:t] - afhangend, hellend (van grond, van een pad enz.; z. ook *ofhangen*) *een ofhangend stok laand* (Ow, Dhau), *et ofhangende laand* (Pe-Db1)

ofhanging (Ld, Obk, Ow) de ['ɔfhɑŋŋ] 1. glooiend verloop *D'r zit wel wat ofhanging in* het is enigszins glooiend (Ow), *Sommige streken in et laand bin wat glooiend, mit wat ofhanging* (Ld), *Dat laand het de ofhanging naor de revier* (Obk)

ofhanig z. *ofhaandig*

afhankelijk z. *ofhaankelik*

ofhaoken zw. ww.; overg., onoverg.; haakte of, het ofhaakt ['ɔf...] 1. (overg.) los doen door van elkaar te haken, bijv. van wagens, vgl. *Ik haok de waegens of* (Nw) 2. (overg.) mest met een mestaak van de wagen halen (Bdie, Np, Nt, Op, Pe-Db1) *De boer moest et aandere voer mest nog ofhaoken* (Op), *Aj' de mest van de waegen ofhaoken kriej' allemaol bulties op 't laand* (Pe-Db1) 3. (overg.) twijgen van de braam met behulp van een *stiekelmes* afsnijden en oppakken of evt. uit het water vissen (bs: Obk) 4. hetz. als *wellen*, z. aldaar (vo) 5. (overg.) haakwerk

voltoeien 6. (onoverg.) niet langer meedoen, met iets stoppen *Ik haok of, ik heb et nocht d'r of* (Nw)

ofhaolen z. *ofhaelen*

ofhappen zw. ww.; overg., onoverg.; hapte of, het ofhapt ['ɔfhɑpm] 1. (overg.) happend nemen van *Hi'j hapte een stok van de taart of* (Nbk) 2. (onoverg.) van zich afbijten (door een hond) (Sz) *Die hond kan soms aorig van 'm ofhappen* (Sz)

ofharken - afharken: hooi naar beneden harken, van iets afharken, nl. om een vracht hooi af te werken (zodat het niet meer uitsteekt), vgl. *Et huj in et vak moe'n we wat ofharken of beplokken, dan vaalt d'r gien huj uut aj' d'r bij' langes lopen* (Bu), *Aj' een voer huj laeden hadden, wodde dat hielemaole ofharkt, dan kreej' 't ofharksel* (Ld, Nbk, Ow), *Et losse huj dat bij' een hujwaegen daelehong mos ofharkt wodden* (Ste)

ofharksel (verspr.) et ['ɔfharks] 1. hooi dat men van de zijkanen van een vracht hooi of van een hooiberg plukt, harkt (met een hark of vork); ook wel blad en takken die men harkt, de op het land achtergebleven aren die men harkt *Et ofharksel van de hujopper mos d'r altied bovenop* (Ow), *Je holen et ofharksel over, dat wodt dan netuurlik mitneumen: d'r bij' in stopt, of op 'e waegenbojem* (Nbk)

ofhechten (OS, Dmi, Op) zw. ww.; overg.; hechte of, het ofhecht ['ɔf...] 1. afhechten (bij breien) (OS, Dmi) *'k Heb 't breiden klaor, mar ik moet de draoties nog ofhechten* d.i. in het breiwerk bevestigen en wegwerken (Obk, Nbk), *een draod ofhechten* (Dmi), *De hoze moet nog even ofhecht wodden en dan is hi'j klaor* d.i. de laatste toer breien en verder afwerken, afkanten (Dfo), zo ook *een sokke ofhechten* id., z. ook *ofkaanten* (Nbk) 2. losmaken, ontkoppelen (Op) *Bij' 't spoor gaon ze de stoptrein naor Liwwadden vaeke in Meppel ofhechten* (Op)

ofhellen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; helde of, het ofheld ['ɔf...] 1. afhellen *Jim kun hier mooi sleden, want et helt hier mooi of* (Diz), *Dat laand helt aorig naor de sloot toe of* (Ol-Nl), *Die kaanten hellen naor de sloot toe aorig of, daor blijft gien waeter staon* (Dfo), *'t Helt schieve of* (Mun, Ow), *'t Is een slim ofhellende brogge* (Diz), *Die*

zaodbulte helt mooi of, die regent niet in (Db)

ofhelfen - afhelfen, in *ofhelfen* van: *Aj' een meenske uutmelken, dan help ie him van zien geld of, zeggen ze wel* (Dhau), *Op dat stuit kon gieniene him van zien wrok ofhelfen* (b)

ofhemmelen zw. ww.; overg.; hemmelde of, het ofhemmeld ['ɔf...]. 1. schoonmaken door af te nemen *Ik moet eerst de bodden en de koppies mar even ofhemmelen* (Sz), *le meugen die oolde kaaste wel wat ofhemmelen* (Ma), *de stoelen ofhemmelen* (Spa), *de broodtafel ofhemmelen* (Ld), *Ik zal mien fiets even ofhemmelen* (Diz), *de stal ofhemmelen* (Nt) 2. afkluiven (Obk) *een bonke ofhemmelen waor nog wat vleis an zit* (Obk) 3. stevig onder handen nemen, een pak slaag geven, mores leren (Dfo, Dhau, Nbk, Np) *Die hebben ze aorig ofhemmeld* (Nbk), *Ik zal die kiender aanst es goed ofhemmelen* (Dhau)

ofheuren (Ste) - afhoren: uithoren, ondervragen *De pelisie het 'm ofheurd* (Ste)

ofhingsten (Np) - afbekken *le hoeven mi'j niet zo of te hingsten* (Np)

ofholen Ook *ofhouwen* (WH) st. ww.; overg.; het ofholen ['ɔf...]. 1. verwijderd houden *Daenk d'r omme, die panne is hiete, die moej' goed van je ofhouwen* (Sz), *De boer kon de hanen niet van de meid ofholen* (Nbk, Op), *de boot van de wal ofholen* (Ol-Nl), *de boot ofholen* 2. omgang beletten, terughouden, weerhouden *le moe'n him van dat plan ofholen* ervan weerhouden (Nbk), *Daor moej' him niet van ofholen, want daor het hi'j zien zinnen op zet* (Obk), *Et vol mos ie even van de merrie ofholen, as hi'j slim in 't zwiet was* (Ow), *Sommige meensken moej' wat ofholen* (Ow), *le kun de kiender niet overal van ofholen* (El), *Jow moe'n niet zovule praoten, want je holen de aandere van 't wark of* (Op), *Hi'j kon et oge niet van dat mooie maegien ofholen* (Nw) 3. in mindering brengen, inhouden *wat van 't loon ofholen* (Dho, Bdie)

ofhouwen zw. ww.; overg.; houwde of, het ofhouwd ['ɔfhɔmm, ...mɔ] 1. afhakken, afkappen, afsnoeien *'k Zal even wat takken van de boom ofhouwen* (Ow), *Heit houwt de stiekels d'r even of bi'j de reed daele*

(Nbk), *de kiepe de kop ofhouwen* (Wol), bij vergelijking: hakkend maaien, vgl. *Hi'j houwt et grus d'r of* (Wol, Np) 2. (inzake een slachtdier) afhouden, afhakken *Hi'j komt vanaovend et varken ofhouwen* (Np), *De slaachter kwam vroeger te ofhouwen, uutbienen en zo* (alg., Nbk), *We hebben 't geslaachte varken now op 'e ledder hongen, en morgen gaon we et ofhouwen* (Diz, Op) 3. z. *ofholen*

ofhuren - afhuren: in huur nemen *een zael ofhuren* (Nbk)

ofjacht bn.; pred. ['ɔfjɑxt], in *d'r op ofjacht wezen* erop uit zijn om, tuk zijn op: *Hi'j is d'r aorig op ofjacht* (verspr.), *Hi'j is d'r zo op ofjacht* (Ste)

ofjaegen zw./onregelm. ww.; overg.; jaegde/jachtte of (verspr.), het ofjaegd/ofjacht (verspr.) ['ɔf...]. 1. doen afmatten, zeer vermoeid maken door hard te laten werken of lopen (vooral van een paard) *Ze gingen 't peerd eerst ofjaegen, dan konnen ze d'r een zadel op leggen* (Pe-Db), *We zullen 'm [het paard] even ofjaegen, en dan mar veur de karre moe maken, zodat men er vervolgens goed mee kon werken* (El, Dho), *Aj' een jong peerd hadden dat beleerd wodden mos, dan koj' et hiel goed ofjaegen op een zaandweg* (Ste, Obk), *le moe'n een peerd niet de hieltdie ofjaegen, eers raeken ze de stap kwiet de goede, vlotte gang* (Nbk), *iene ofjaegen* (Nt) 2. aftrommelen (van bijen; om een nieuwe zwerm te maken of om alle bijen uit een kast of korf te krijgen teneinde te oogsten) (bs: Dfo, Obk, Ow) 3. veel, voortdurend rijden *De jongen hebben nogal wat ofjacht* (El) 4. in *Die fiets is ofjacht* is zodanig veel bereden dat hij niet meer bruikbaar is, totaal versleten is (Ma) 5. in z'n geheel bejagen (van een terrein) *We hebben dat stok laand now wel ofjaegd* (Wol)

ofjaeger (bs: Obk) de; -s; -tien ['ɔfjɛ:gr] 1. bijenkorf met afgetroemd volk

ofjakkerd z. *ofgejakkerd*

ofjakkeren zw. ww.; overg., onoverg.; jakkerde of, het ofjakkerd ['ɔfjakrɔ] 1. (overg.) te snel en vluchtig verrichten (Nbk, Op) *le moe'n je wark niet zo ofjakkeren; doe mar kalm an, dan maek ie ok niet zovule fouten* (Op) 2. (onoverg.) heel veel werken (El) *'k Heb hiel wat ofjakkerd, mar ik bin d'r niks mit*

ofjanken - ofkaoren

opscheuten (El) 3. (overg.) doodmoe doen worden door teveel, te hard laten werken, vooral inzake paarden en personen (verspr.) *een peerd ofjakeren*: *Dat peerd wodt aorig ofjakerd veur die dikke vrachten hooft* (Dfo), *Zie hem dat oolde peerd es ofjakeren* (Ol-Nl), zo ook *Ie meugen dat oolde besien niet zo ofjakeren* (Obk), *Dat peerd is hielemaole ofjakerd mit de draeveri'jen* (El, Dfo), *Hi'j jakkert zien peerden mar wat of* (Ld), *iene ofjakeren* hem geen rust, pauze gunnen, voortdurend aanzetten om door te werken zodat hij doodmoe wordt (Ow), *Hi'j wodt hielemaol ofjakerd, hi'j moet alles mar doen* (Nw), *Ik was helemaole ofjakerd doodmoe geworden* (door het werk enz.), afgemat (verspr., Spa) 4. (overg.) afrijden, nl. door intensief gebruik of jakkerend rijden (Bdie, Dho, El, Ol-Nl, Wol) *Gao die fiets mar ofjakeren, want et is toch een oold ding* (El), *Hi'j het die fiets nog mar een half jaor, mar hi'j het 'm now al helemaol ofjakerd* (Ol-Nl), *Ze hebben dat waegentien finaal ofjakerd* (Wol) 5. (onoverg.) voortdurend grote afstanden afleggen, veel rijden *Ze hebben hiel wat ofjakerd in de vekaansie* (Nbk), *Ie kun in een dag heel wat ofjakeren* (Diz), *Die jongen kun hiel wat ofjakeren op 'e fiets* (Dhau), *'k Heb heel wat ofjakerd om op 'e tied thuus te kommen* (Sz)

ofjanken zw. ww.; onoverg.; jankte of, het ofjankt ['ɔfjankɪ] 1. veel janken in diverse bet., z. aldaar, in verb. als *Die het al wat ofjankt* (Np)

ofjatten (spor.) zw. ww.; overg.; jatte of, het ofjat ['ɔfjatɪ] 1. jatten, pikken (van iemand) *Dat hebben ze 'm ofjat* (spor.) 2. veel jatten, stelen, in verb. als *D'r wodt (hiel) wat ofjat tegenwoordig* (Ow)

ofjeuzelen zw. ww.; onoverg.; jeuzelde of, het ofjeuzeld ['ɔf...] 1. veel jeuzelen, z. aldaar, in verb. als *Die jeuzelt en klaegt nogal es wat of* (Op)

ofjoelen zw. ww.; onoverg.; joelde of, het ofjoeld ['ɔfjuɫɪ] 1. veel joelen, z. aldaar, in verb. als *De kiender joelen nogal wat of* (Nt)

ofjuttten (Mun) zw. ww.; overg.; jutte of, het ofjut ['ɔf...] 1. de vloeibare substantie van iets scheppen, met name van een wagen, z. ook *juttten*, vgl. *Ik moet eerst de*

waegen nog ofjuttten (Mun)

ofkaanten (verspr.) zw. ww.; overg.; kaantte of, het ofkaant ['ɔf...] 1. afkanten: van een breiwerk *Ik hebbe de sokke klaor, ik gao 'm ofkaanten* (Nt), *et breiden ofkaanten* (Ow, Sz), vandaar *mit breien de steken ofkaanten* (Dhau, Mun, Spa), *De leste penne kaanten we of* (Np) 2. kanten afsteken, bijv. van een gazon; door te graven bijwerken (El, Op), *de raanties van de tuun ofkaanten* (El), *'t gezon ofkaanten* (Op), *de kaantvore ofkaanten* naar binnen toe bijwerken van de zijkant waar men met de ploeg niet goed bij kan, vooral door de zode af te steken (El) 3. hetz. als *slootsnieden*, z. aldaar (Ste)

ofkalfd (Sz) Ook *ofgekalfd* (Ste, Sz) ['ɔf.../'ɔfxə...] 1. (van een koe) afgekalfd hebbend *een ofkalfde koe* (Sz), *een ofgekalfde pinke* (Ste)

ofkalven zw. ww.; overg., onoverg.; het (bet. 1), is (bet. 2) ofkalfd ['ɔf...] 1. afkalven: van een koe, vgl. *Die koe het te vroeg ofkalfd* het kalf is te vroeg geboren (Bu, Np, Diz), *As de pinken zoen drie maonden over et jaor weren dan mossen ze onder de bolle as ze bols weren; dan konnen ze mit ongeveer twee jaor ofkalven* (Ow), *'t Is mooi as d'r bij de haast ok wat koenen ofkalven, want dan heb ie de hiele winter deur wat melkgeld* (Db), *Vroeger mossen de meerste koenen in 't veurjaor ofkalven, mar tegenwoordig gaot 't et hiele jaor deur* (Pe-Dbl), *Die koe het zwaor ofkalfd* (Ma, Spa, Wol) 2. afkalven, afbrokkelen van een oever door water (Ld, Np): *De vaortswallen bin an 't ofkalven* (Ld)

ofkammen Ook *ofkemmen* (Sz) ['ɔf...] -afkammen: afgeven op, afkraken *Et veurstel wodde ofkamd tot-en-met* (El), *Ze kamden die kerel zo of, d'r bleef niks goeds meer over* (Ld), *Heel wat meensken deden niks as op oonze ni'je buren ofkammen, mar 't vul best mit* (Obk, Op), *van een aander ofkammen* (Ol-Nl, Dhau) **ofkankeren** zw. ww.; onoverg.; kankerde of, het ofkankerde ['ɔf...] 1. veel kankeren, klagen, in *(hiel) wat ofkankeren*: *D'r wodt hiel wat ofkankerd in et leger* (Nbk)

ofkaoren (Op) zw. ww.; onoverg.; kaorde of, het ofkaord ['ɔfko:əɾɪ] 1. veel en/of moeizaam rijden *De boeren mossen vroe-*

ger heel wat ofkaoren mit heur kleine flutties huj op 'e waegen (Op)

ofkaorken z. *ofkarken*

ofkappen zw. ww.; overg.; kapte of, het ofkapt ['ɔf...] 1. van iets kappen, kappend verwijderen, bewerken *We zullen de onderste takken van die bomen even ofkappen* (Nbk) 2. omkappen, omhakken *Ze bin in de gemeente overal mit de boswallen an 't ofkappen* (Ol-Nl, Obk), *Die stiekelhede wodt zo wild, we zullen him mar ofkappen* (Dfo), *De manluden hebben een hoekien bos ofkapt* (Np), *bi' de grond ofkappen* (Nbk) 3. plotseling afbreken van een gesprek, van een onderhandeling e.d. *Wij kappen et daolik of* (Ste), *Hi' is zo lange an 't woord, ie moe'n him ofkappen* het woord ontnemen (Ma), *Now moej' 't verhaal ofkappen!* (Wol) 4. afhouden, afhakken: van een slachtdier (Nt) *een koe ofkappen* (Nt)

ofkarken (verspr.) Ook *ofkorken* (Obk), *ofkaorken* (Obk), *ofkarken* (spor.) zw. ww.; overg.; karkte of, is/het ofkarkt ['ɔfkarkp]/...kɔ:rkp]/...karkɔ] 1. fietsend flinke afstanden afleggen, moeizaam fietsen *T. mos vroeger hiel wat ofkorken mit de bakfiets mit de bollekörf* (Obk), *Hi' karkt nog hiel wat of mit zien oolde fiets* (Dfo), *D'r wodt veul op die oolde fiets ofkarkt* (Dhau), *Die beide kaorken wat of, die bin altied onderweg* (Obk) 2. zolang een fiets blijven gebruiken tot die niet meer gerepareerd kan worden (Ld) *We karkten die oolde fiets of* (Ld)

ofkarren z. *ofkarken*

ofkarven (Diz) ['ɔfkarbm] - afkerven: door te kerven eraf halen *een stok afkarven* door te kerven de bast verwijderen (Diz)

ofkauwd (Nbk) bn.; attr. ['ɔfkɔmt] 1. afgekauwd *een ofkauwd stokkien zuuthoolt* (Nbk)

ofkauwen (Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; kauwde of, het ofkauwd ['ɔf...] 1. (overg.) door kauen opmaken of minder doen zijn *een kossien ofkauwen* (Nbk), *een stokkien zuuthoolt ofkauwen* (Nbk) 2. (onoverg.) heel veel kauen 3. (overg.) heel veel praten *We hebben weer hiel wat ofkauwd vanaovend* (Nbk)

ofkeer ['ɔf...] - afkeer *Daor zol ie een ofkeer van kriegen* (Ow), *Daor kriej' goed ofkeer van, as je zoks overkomt* (Nbk),

Daor ha'k een goeie ofkeer van (El), *Daor he'k een ofkeer van as et zo roeg en wild toegaot* (Nbk), *Ik heb een ofkeer van te veule regen* (Nt), *Daor krieg ik nooit gien ofkeer van* (Db)

ofkemmen z. *ofkammen*

ofkeren (Np, Ow) ['ɔf...] - afkeren, in de boot *ofkeren* afwenden of afhouden (Np, Ow)

ofkerig - afkerig: met een afkeer van *Daor was hij niet ofkerig van* (Np, Ow), *Hi' was niet ofkerig van vrouwluden* (Ma), *Zi' was niet ofkerig van aandere mannen* (Wol), *Daor bin ik ofkerig van, daor he'k niks gien aorigheid an* (Ste), *ofkerig van te veule wark* (Nt)

ofketsen Ook *ofkitsen* (verspr.) zw. ww.; onoverg.; ketste of, is ofketst ['ɔf...] 1. niet afgaan van een geweer of patroon *Deur 't ofketsen van 't geweer raekte de jaeger de haeze niet* (Pe-Db), *De petrone die ketste me of* (Np) 2. schampend wegspringen *De koegel ketste of op de mure* (Nbk, Ma), *Een plat stientien kuj' soms mooi op 't waeter ofketsen laoten* (Op), *'t ofketsen van een zwiepe* (Dhau)

ofkeuren ['ɔf...] - afkeuren: door afkeuring afwijzen of ongunstig beoordelen *De veearts keurde de koe of, hij was gottig* (alg., Wol), zo ook *De koe is mi' ofkeurd* (Ma), *een peerd ofkeuren* (Bdie), *Die man kan dat wark niet meer doen, hij lat 'm ofkeuren* wil zich arbeidsongeschikt laten verklaren (Bu), *Oonze J. is ofkeurd veur de dienst* nl. voor de militaire dienst (Dhau), zo ook *As jonge mannen in dienst moeten, dan laoten goenend heur ofkeuren; daor weten ze dan wel een middeltien veur* (Obk), *Zullen we oonze eerpels ofkeuren veur pootgoed?* (Dhau), *Hi' het vaeke beste eerpels, zodat wij haost nooit ofkeuren* (Op), *et wark ofkeuren* (Ste), *Zokke dingen mossen ze aenlik ofkeuren* (Np), *Hoe sommige jongeren heur tegenwoordig gedregen, moej' as oolders wel ofkeuren* (Db)

ofkeuring (spor.) - afkeuring: het afkeuren, het afgekeurd worden

ofkevoaien (s) zw. ww.; overg.; kevoaide of, het ofkevooid ['ɔfkɔfo:ɔjn] 1. afschepen

ofkickcentrum (l) - afkickcentrum

ofkieken (spor.) ['ɔfkikɔ] - afkieken

ofkieken st. ww.; overg., onoverg.; het

ofkieker - ofkloppen

ofkeken ['ɔf...] 1. naar iets kijken om na te kunnen doen, stiekem afzien om na te doen *We mochten op schoele niet ofkieken* (Obk), *Juffer, N. kikt van mij of!* (Dhau) *iene de keunst ofkieken* (Ow), *'k Kan dat petroontien daor wel even ofkieken* (El) 2. ten einde zien (spor.) *We kun die film op tillevisie now ok wel even ofkieken, we bin toch al laete* (Ow) 3. (onoverg.) zeer veel bekijken (Nbk) *We hebben vandaeghe hiel wat ofkeken in de stad* (Nbk) 4. (onoverg.) zien of een merrie ook tochtigheidsverschijnselen vertoont als het enkele weken na een dekking opnieuw bij de hengst wordt gebracht (Ol-Nl), vgl. *We gaon mit et peerd henne te ofkieken; hi'j moet ofslaon as et goed is*, vgl. *ofslaon* bet. 1 (Ol-Nl)

ofkieker - afkijker

ofkiemen (Db, Dho, El, Mun, Pe-Dbl, Ste) zw. ww.; overg.; kiemde of, het ofkiemd ['ɔfkim:] 1. aardappels van uitlopers ontdoen *Aj' schellen van oolde eerpels an 't vee geven, moej' ze eerst ofkiemen* (Db), *De eerpels wo'n dr vaeke niet beter op aj' mit ofkiemen beginnen* (Mun)

ofkieperen (bl) zw. ww.; onoverg.; kieperde of, is ofkieperd ['ɔf...] 1. onbruikbaar worden, als het ware afsterven door tintelende kou (inzake lichaamsdelen, vooral: vingers, handen, voeten) *Aj' zo inienend uut de koolde bij de waarme kachel kommen, kieperen de hanen je haost of* (bl)

ofkiffelen (Nbk, Sz) zw. ww.; overg., onoverg.; kiffelde of, het ofkiffeld ['ɔfkiflɛ] 1. (overg.) snijdend stukjes van iets nemen, bijv. de betere stukjes of juist de slechte plekken van kaas (Sz) *een stok kuj' ok ofkiffelen* de schors in heel kleine stukjes wegsnijden (Sz) 2. (onoverg.) veel ruziën (Nbk), in verb. als *Ze hebben vroeger wat of- kiffeld, die beide* (Nbk)

ofkitsen zw. ww.; overg.; kitste of, het ofkitst ['ɔfkitsɛ] 1. niet door laten gaan *Dat veurstel moet ofkitst wodden* (Ow), *Die man het alles ofkitst, et feest gaot niet deur* heeft dat wat overeengekomen was geannuleerd (Bu) 2. in (Nt) *een lucifer ofkitsen* door te strijken doen ontvlammen (Nt) 3. z. *ofketsen*

ofklaegen (Op) zw. ww.; onoverg.; klaegde of, het ofklaegd ['ɔf...] 1. veel

klagen, in verb. als *Die jeuzelt en klaegt nogal es wat of* (Op)

ofklaauteren ['ɔf...] - afklaauteren: van iets klaauteren, heel veel klaauteren

ofklauwen (Mun) zw. ww.; overg.; klauwde of, het ofklauwd ['ɔf...] 1. met trekkende bewegingen van iets halen, in het bijzonder: mest van een wagen (Mun) **ofklauwer** (Mun, Wol) de; -s; -tien ['ɔfklɔwɛ] 1. mesthaak *Mit de ofklauwer haelden ze de koemest van de waegen* (Wol)

ofkleden z. *ofklieden*

ofkletsen - afkletsen: heel veel praten: *Die kletsen wat of*, van iets af gooien (Nbk): *Hi'j kletste et van de taofel of* (Nbk)

ofkleuren - afkleuren: het kleuren afmaken, ook: heel veel kleuren, in verb. als *(hiel) wat ofkleuren* (Nbk)

ofkleuven z. *ofkluven*

ofklieden (Dfo) Ook *ofkleden* (Spa) - afkleden: zodanig kleden dan men slank lijkt *De zwatte jurk kliedde hiel mooi of* (Spa, Dfo)

ofklimmen - afklimmen: naar beneden klimmen, vgl. *de ledder ofklimmen*, ook: heel veel klimmen, in verb. als *As kleinjonge he'k hiel wat ofklommen* (Nbk)

ofkloeven z. *ofkluven*

ofkloppen zw. ww.; overg.; klopte of, het ofklopt ['ɔf...] 1. door kloppen af doen vallen, vooral van loshangend vuil *Ie moe'n je eerst even ofkloppen veurdaj' in huus kommen* (Ste), *Ik hael die matte d'r uut en dan za'k 'm eerst buten even ofkloppen* (Nbk) 2. aftrommelen van bijen (bs: Dfo, Obk, Op) *De iemker gaot an et ofkloppen; hi'j begint van onderen of mit de hanen tegen de kōrf te kloppen* nl. bij het maken van een kunstzwerm wanneer de bijen in de *jaegkōrf* worden gedreven (bs), *Een goeie iemker kan heuren as de bi'jen naor de jaegkōrf overlopen; soms gaot dat overlopen naor de ere kōrf nog wat beter aj' de kōrf even tegen de grond of bijglieks op een pak zakken ofkloppen* (bs) 3. met de knokkels tikken of kloppen als een soort bezwering, nl. om de blijdschap uit te drukken dat men bep. onheil of ongerief nog niet heeft meegemaakt en dat men dat graag zo wil houden (spor.) *Now, dat meugen we wel ofkloppen* (spor.), (als reactie op het feit

dat men nog verschoond is gebleven van iets: *Ofkloppen!* (spor.)

ofkloven z. *ofkluven*

ofkluiven z. *ofkluven*

ofkluven (verspr.) Ook *ofkluiven* (Nbk), *ofkloeven* (Bu, Db, Dhau, Dho, Nbk, Ow, Wol), *ofkluiven* (Diz, Nt), *ofkloven* (Ld, Nt) ['ɔfkly:(i)bm/...klu:bm/...kla:bm/...klo:bm] - afkluiven een bonke ofkluven: *Aj' een bonke ofkluven kuj' d'r zo lekker mit zitten te smikkelen* (Dhau), *Die hond die kan die bonken nog wel even ofkloeven* (Db)

ofknabbelen (Nbk) - afknabbelen: knabbelend van iets eten

ofknaegen (Np) - afknagen (lett.) *De knienen knaegen de pollen of* (Np)

ofknakken zw. ww.; onoverg.; knakte of, is ofknakt ['ɔfknakj] 1. afknakken, van iets knakken *Mit de storm zullen wel weer heel wat van oonze bloemen ofknakken* (Op), *De roggeaoren weren ofknakt* (Nbk) 2. plotseling tot een eind komen (vooral: van een gelukkig, gezond leven) *Dat leven is ofknakt* d.i. vooral door plotseling overlijden of doordat kind, echtgenoot of echtgenote is komen te overlijden (Nbk)

ofknallen (spor.) - afknallen

ofknappen zw. ww.; overg.; onoverg.; knapte of, is/het ofknapt ['ɔfknappj] 1. (overg.) door te breken van iets af halen *een draod ofknappen* (Nbk), *Ik zal je een takkien hulst ofknappen* (Ste) 2. (onoverg.) door te knappen, breken afvallen, wegspringen *Deur de storm knapten de takken of* (Ld), *...bin d'r hiel wat bomen ofknapt* (Dfo), *D'r staot nog een straampel op, de rest (van de boom) is al ofknapt* (Bu), *De staele van de schoppe is bij 't huus ofknapt* (Op), (bij vergelijking:) *Aj' tegen de wiend in lopen, et is koold en et bezet je, dan knapt je de aosem of* (Nbk), *'t Knapte him (reer) bij de hanen of* hij kon het plotseling niet meer aan, het werd plotseling teveel voor hem, hij kon het plotseling niet meer volbrengen (Diz, El, Ma, Ow), *'t Kan je zomar bij de hanen ofknappen* (Dhau), zo ook *Hi'j praotte d'r mooi over, mar ik bin bange dat et hem nog wel es bij de vingers ofknappen kan* (Op), *Die verkering kan nog wel es ofknappen* plotseling worden afgebroken, stuklopen (Bu), zo ook *Dat huwelik is*

ofknapt (Nbk) 3. (onoverg.) instorten in psychische zin (verspr.) *Pattie meensken kan et op de ien' of aandere wieze over de voest lopen, en dan kun ze inienen ofknappen* (Obk), *As hi'j dat mar volhoolt, hi'j zal straks wel es ofknappen* (Dho), *We bin finaal ofknapt omdat we zo mu waeren zijn ermee opgehouden, zagen het niet meer zitten* (Wol), *argens op ofknappen* (Nbk, Spa)

ofknapper (spor.) - afknapper

ofknauwen (Bu) ['ɔf...] - afkluiven, in zinnen als *een bottien ofknauwen* (Bu)

ofknezen (Sz) bn. ['ɔfknɪ:zɪ] 1. opgescheurd, in *Die naod van de jasse is hefemaole ofknezen* (Sz)

ofknibbelen (Bdie, Bu, Db, Ma, Np, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz) zw. ww.; overg., onoverg.; knibbelde of, het ofknibbeld ['ɔfknɪbɪ] 1. bezuinigen op, minder uitgeven aan (Bu, Db) *De menister wil van oons loon ofknibbelen* (Bu, Db) 2. (overg.) afdingen op de prijs van iets (Bu, Ma, Np, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa) *'t Hebbe nog wat van de pries ofknibbeld* (Np) 3. (overg.) knagend van iets afhalen, afknabbelen (Bdie, Bu, Spa), knijpend eraf trekken *een stokkien brood ofknibbelen* (Bdie), *een stokkien van een koechien ofknibbelen* (Bu), *As de bakker vroeger es wat krap brood hadde, knibbelde hi'j van elke bolle wat of; dan kon hi'j weer wat meer brood of koeke maken* (Spa)

ofkniepen st. ww.; overg.; het ofkniepen ['ɔf...] 1. knijpend wegnemen, afnemen, afbreken *Aj' een draod aargens langes spannen, moej'm an 't aende ofkniepen* (Obk), *mit een tange een buis ofkniepen* (Nbk), *Kniep me mar es een stokkien stopvarve of* (Ol-Nl), *Die kneep him een stokkien van de vinger of* (Bdie, Ld), *D'r is him een vinger ofkniepen* (Ma), *Daor kneep him een lid van de vinger of* (Ld) 2. door knijpen afklemmen, dicht doen zijn *Ik zal die haand even ofkniepen, dan hoolt et bloeden wel wat op* (El), *een slagaderlike bloeding ofkniepen* (Db), *een bloedaore ofkniepen* (Ow), *Et knipt me gewoon of; zo nauw is die mouwe* (Bu) 3. streng drillen, tot grote prestaties dwingen (Wol) *In 't leger woden de jonges soms ofkniepen* (Wol)

ofknikken (Nbk) zw. ww.; onoverg.; is

ofknippen - ofkommen

ofknikt ['ɔf...] 1. hetz. als *knikken*, bet. 2, z. aldaar *Deur de regen is de rogge liggen gaon, en dan knikt et vaeke of* (Nbk)

ofknippen ['ɔf...] - afknippen: met een schaar e.d. *Die staelen moej' een aentien ofknippen, want die bin te lange* (Obk), *Die jonge moet zien haor ofknippen laoten* (Bu), *We moe'n de hege ofknippen* (Diz), *Et raantien van et behang moet nog ofknipt wodden* (Ste)

ofknoeien (Dho, Pe-Dbl) zw. ww.; overg.; knoeide of, het ofknoeid ['ɔfknujɲ] 1. knoeiend, prutsend afmaken *Aj' 't huuswark ofknoeien, moej' 't overmaeken* (Pe-Dbl)

ofknokken ['ɔf...] - afknokken: heel veel knokken, vechten, in verb. als *Die vent het (hiel) wat ofknokt* (Nbk)

ofkoelen ['ɔfkulɲ] - afkoelen *Een koetspeerd kreeg nao een lange rit altied een peerededeken op, tegen 't ofkoelen* (Db), *Koel ie al wat of?* (Nbk), *Et is aorig ofkoeld* het is een stuk kouder geworden, *De liefde was aorig ofkoeld* (Nbk)

ofkoeling (Nbk) ['ɔfkulɲ] - afkoeling *We kun wel wat ofkoeling bruken* (Nbk)

ofkoelingsperiode (spor.) - afkoelingsperiode

ofkoemen z. *ofkommen*

ofkoken ['ɔf...] - afkoken: door koken ontdoen van *Aj' bonken ofkoken kan et vocht d'r van, as et stief wodden is, wel es glibberig andoen* (Dfo), *Et schinkebot wodde vroeger nog wel es ofkookt om d'r wat vet uut te kriegen* (Ste), *soepbonkies ofkoken* (Bu), *Ie moe'n de bonen even ofkoken: dat is eerst een keer bonen mit zoolt, et waeter vot en dan nog een keer* (Nbk); van aardappelen die men kookt: tot pap worden (Pe-Dbl): *De eerpels koken of, et wodt een proeze* (Pe-Dbl), ook: droog worden van aardappelen door het koken (Wol)

ofkoker (verspr.) de; -s; -tien ['ɔfko:kɪ] 1. afkoker *Die eerpels moej' opzetten mit een betjen waeter, want dat bin ofkokers* (Obk), *As ze protsig binnen, dan bin et ofkokers* (Nw), *Ofkokers bin zokke beste eerpels, die koken zo an smots; veurdat ze gaer binnen moej' ze ofgieten en even smoren laoten, dan kriej' een mooie dreuge eerpel* (Diz), *Ofkokers bin eerdappels die niet goed gaer wodden, vlak veur die*

tied moej' ze aenlik ofzetten, dan stomen ze gaer (Ste)

ofkolven ['ɔf...] - afkolven *As de moeder te vule melk het veur de poppe mos et ofkolfd wodden* (Dfo, Ol-Nl, Wol, Dhau)

ofkommen Ook *ofkoemen* (Bdie, Sz) st. ww.; onoverg.; is ofkommen ['ɔf...] 1. van iets af gaan, een bep. plaats verlaten, in het bijzonder in de verb. *d'r ofkommen*: uit z'n bed komen *Kom es van die ledder of* (Ma), *Ik kan d'r niet ofkoemen, 't is mij te hoge* (Bdie), *Kom es van 't ies of, et kan ja nog niet goed holen!* (Nbk), *H. kon d'r vanmorgen wel ofkommen* had er geen moeite mee om op te staan (Ld), waar-tegenover *Ik kan d'r morgens min ofkommen* (Dhau) 2. naar iets toe gaan: om te bereiken, te verkrijgen, om te weten *De eren kwammen op 't schot of* (b), *Die kerel kwam op heur of, en zij d'r vandeur!* (Nbk), *Et kan zo slim wodden dawwe niet nochter meer daenken kunnen en dawwe oons inbeelden dat alles op oons ofkomt* (b), *De motvlinders kommen op et locht of* (Nbk), *As honnen op heur voer ofkommen, kun ze zo aorig mit de stat kwispelen* (Op), *Nefies kommen niet op gaogel of* (Ste), *Et huus was te koop en d'r kwammen hiel wat meensken op of* (Nbk), *Dit weer het mit fesoen niks meer te maken, zoas et de leste tied op oons ofkomt* (Sz) 3. officieel bekend gemaakt worden, uitgevaardigd worden (vo, l) *Zol oonze bouwvergunning haost ofkommen?* (l), *De goedkeuring van de beide vrouwluden kwam of en in de haast van '69 zatten ze weer es gezellig bij meker* (vo) 4. het genoemde kwijt raken, van iets bevrijd raken (vaak: met een bep. verloop dat wordt uitgedrukt): *A. is nog goed van dat ongelok ofkommen, Daor bin 'k mooi ofkommen* (Spa), *...van ofkommen* (Nbk), *Hi'j perbeert et wel om van et roken of te kommen, mar hi'j kan et muilik opgeven* (Sz), *van ziekte ofkoemen* (Bdie), *Ik moet zien da'k gauw van de verkooldhied ofkomme* (Ste), *Hi'j komt nooit van de verkolenhied of* (Db), *Van een slechte naeme koj' niet gauw weer of* (Ld), *Daor kom ik vast of, een kleine kaorte, een lege kaorte dus die raak ik vast kwijt* (Ste), *Ik geloof niet dat die ooit van 't roken ofkomt* (Obk), *...van zien schulden ofkomt* (Dfo) 5. in van iene ofkommen iemand

kwijtraken, van iemands aanwezig- heid bevrijd raken e.d. *Aj' die man altied weer anhaelen, kommen je nooit van die vervelende zeurpot of, ie moe'n him links liggen laoten* (Op) 6. wegvliegen van een zwerm bijen (uit de korf, kast) (bs: Obk, Ow) *Ooldere iemkers leuten de naozwaarm altied ofkommen* (bs: Obk) 7. voltooid worden, tot voltooiing komen *Zol dat woordeboek nog een keer ofkommen?* (Nbk) * (van stofregen uit het noorden komend, met name in het voorjaar en in de zomer:) *Noordenstof komt mooi weer of* (Nbk, Nw)

ofkomst ['ɔfkomst] - afkomst: afstamming *Die is nogal wat van ofkomst heeft* belangrijke, deftige, rijke of adellijke ouders, voorouders (Ste), *N. is van goeie ofkomst* komt uit een goede familie (Dho, Db, Ow, Nbk), *van goeode ofkomst* geboortig uit goeode kringen, uit een goede familie (Nbk), *Oonze ofkomst lat wat te waensken over we* komen uit een moeilijk gezin, een gezin waar niet alles wat we deden in de haak was (Ow), *Dat is iene van slechte ofkomst* bep. niet iemand uit een goed gezin (Spa)

ofkomstig [ɔfkomstɪg] - afkomstig: stammend (uit), geboortig (uit), komend (van) *Die is nog ofkomstig van dat oolde veurnaeme geslacht* (Obk), *Hij is ofkomstig van de boerestaand* hij stamt uit een boerenfamilie (Nt), *...van een goeie huushooldige* (Dho), *Hij is ofkomstig uut de stad* (Ow), *Hij is daor van geboorte ofkomstig* dat is zijn geboorteplaats (Nbk), *Hij is ofkomstig uut 't butenlaand* (Pe-Dbl), *...uut Noordwoolde* (Diz), *...van Katliek* (Np), *...van Veengao* (Nw), *...van Buil* (Op) enz., verder ook in *Hij is van Steggerde ofkomstig* (Ste), *Hij is van een aander plak ofkomstig* (Bu)

ofkondigen (verspr.) Ook **ofkundigen** (Db, Dhau, Op, Ste, Sz) ['ɔfkonɔɔgɪŋ/...kan...] - afkondigen: officieel bekend maken *Dat d'r twee meensen gaon trouwen wodt vaeke in de karke ofkondigd* (Pe-Dbl), *De pastores zullen et besluit van de bisschop van de preekstoel ofkundigen* (Op), *Et ofkundigen van domenee he'k zundag niet goed begrepen* (Db), *Overal verschenen grote plakkaoten daor et staandrecht op ofkondigd wodde* (vo)

ofkondiging Ook **ofkundiging** (Ste) de; -en, -s ['ɔf...] - afkondiging *Veurdaj' trouwen moej' drie keer ofreupen wodden; dat hiet de eerste, twiede en dadde roep of ofkundiging* d.i. het huwelijk moet nog drie zondagen achtereen in de r.k.-kerk worden aangekondigd, nl. zodat men bezwaar kan maken vanwege huwelijks-beletselen (het feit dat men gescheiden was bijv. gold als zodanig; z. ook *ofroepen*) (Ste)

ofkonkelen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; konkelde of, het ofkonkeld ['ɔf...] 1. heel veel samenzweren en daarbij heimelijk praten, in verb. als *D'r is (htel) wat ofkonkeld daore* (Nbk)

ofkooksel (spor.) ['ɔfko:ks] - afkooksel *Aj' grunte koken, komt d'r ofkooksel vrij* (Bu)

ofkoop (spor.) de ['ɔfko:p] 1. het afkopen **afkopen** - afkopen: van bep. verplichtingen, boetes, heffingen, vgl. *recht van reed ofkopen* (Nbk), *recht van tol ofkopen (deur de gemiente)* (Nbk), *een bekeuring ofkopen* (Ol-Nl, Spa, Wol), *een bonnegien ofkopen* id. (Sz), *een boete ofkopen* id. (Db, El, Ld, Nt), zo ook *Aj' fietsen zonder locht, dan kuj' dat daolik ofkopen* (Obk), *een perces ofkopen* (Np, Pe-Dbl), *As de plaetse verkocht wodt en d'r zit nog een huurder op, dan wodt de hure wel ofkocht* (Ow), *Hij het et ofkocht, et gaot over* d.i. de eerder aangegane verplichting om voor een bep. bedrag te kopen (Bu, Dho)

ofkoppelen - afkoppelen

ofkoppelen (Dfo, Np) zw. ww.; overg.; kopte of, het ofkopt ['ɔfko:p] 1. ontdoen van het bovenste stuk, de bovenste laag *De bieten wodden ofkopt* het loof en evt. het allerbovenste stukje (Dfo), *Ie moe'n die stien even ofkoppelen* (Np)

ofkorken z. **ofkarken**

ofkotten zw. ww.; overg.; kotte of, het ofkot ['ɔf...] 1. in de lengterichting korter doen zijn *Die paol is te lang, we gaon 'm wat ofkotten* (Dhau), *De sokke is lang genoeg, ie kun 'm wel ofkotten* (Dho), *De timmerman gaot de balke ofkotten* korter en daarmee passend maken (Np), *hooft ofkotten* (Ow), *Laeter in et jaor moej' de (bi'je)korf wel es ofkotten; dan wodt an de onderkaante van de roaten een stokkien ofsneden, dan kriej' weer nij' wark* (bs:

ofkottige - ofkwatsen

Ow), *Die brief hebben we mar wat ofkot* (Dfo), *Die zinnen moej' wat ofkotten, aandere wo'n ze vuus te lang* (Db, El) 2. niet voluit spreken of schrijven *woorden ofkotten* (Nw, Obk), *een naeme ofkotten* (Ow), *Hi'j kan de woorden soms zo ofkotten, dan verstaoj' d'r niks van* (Sz), *Schrief toch es beter voluut, je moe'n in je brieven niet zovule woorden ofkotten* (O1-N1)

ofkottige z. *ofkottig*

ofkottig Ook *ofkottige* (Ste) ['ɔf.../...koʔəy] - afkorting: van één of meer woorden *Ie kommen nog wel es een ofkottig tegen waor as ie de betekenis niet van weten* (Obk), *Dat is een ofkottige van (...)* (Ste)

ofkrabbelen (Nbk) - afkrabbelen: haastig en slordig afmaken

ofkrabben - afkrabben: met een krabber, met de nagels e.d. *Aj' varven willen moej' eerst ofkrabben* (Op), *de varve ofkrabben, Ie moe'n et rofien niet van de wonde ofkrabben* (El), zo ook *Ie moe'n die rofies niet ofkrabben* (Pe-Dbl), *Om beurten meugen we de panne ofkrabben uitschrapen, leegmaken* (Db)

ofkraeken - afkraken (fig.)

ofkrassen - afkrassen

ofkriegen st. ww.; overg.; het ofkregen ['ɔf...] 1. nemen, pakken: van iets dat op een bep. hoogte staat of ligt *Kuj' dat even van de taofel ofkriegen?* (Np) 2. aannemen van iets dat iemand in handen heeft, aanreikt e.d. (Bdie, Ma, Op) *Kuj' mi'j dat even ofkriegen?* (Bdie), *Willen jow de gaasten de kleren even ofkriegen?* (Op), *Krieg mar even een stokkien koeke of d.i. van een schaal e.d.* (Ma) 3. afpakken, ontnemen (Db, Dfo, Nbk, Sz) *Ie moe'n van goeie huze wezen aj' me dat weer ofkriegen* (Sz), *Jim moe'n die jonge dat grote mes ofkriegen, dat is veul te geveerlik* (Db, Dfo) 4. klaarkrijgen *Hejt wark al daon? Nee, ik heb et mar half ofkregen* (Nw), *We zullen zien dat we die trui ofkriegen vandaage* (Spa) *Ik zal zien da'k die sokken ofkriege, dan kuj' ze mar antrekken* (Dhau) 5. in mindering krijgen, minder hoeven te betalen (Nbk, Wol) *Hi'j kon niks van de rekening ofkriegen* (Wol) 6. in et haor ofkriegen geknipt worden door een kapper (inzake het hoofdhaar)

(Nbk) *Hi'j het al mien geld ofkregen* (O1-N1)

ofkroepen - afkruipen: naar beneden kruipen, geheel kruipend afleggen, zich kruipend van iets verwijderen

ofkrojen - afkruien: naar beneden vervoeren met een kruiwagen

ofkrummelen (Pe-Dbl) zw. ww.; onoverg.; krummelde of, is ofkrummeld ['ɔf...] 1. door kruimels te verliezen kleiner worden, van brood afaan door krummelen *Dat brood krummelde of* (Pe-Dbl)

ofkruzen (spor.) ['ɔf...] - afkruisen

ofkuieren ['ɔf...] - afkuieren

ofkundigen z. *ofkondigen*

ofkundiging z. *ofkondiging*

ofkunnen st. ww.; overg.; het ofkund ['ɔf...] 1. afkunnen, af kunnen krijgen *De kiender kun de sommen niet allemaole of* (El) 2. het redden, voor elkaar kunnen krijgen *Dat vrouwgien kon mit al die kiender et wark lang niet of, ze kwam d'r in omme* (Op), *Hi'j kon 't d'r niet of* hij hield het daar niet vol, kon het allemaal niet aan en wilde er niet langer zijn (Nbk), *Ik hope daj't allienig ofkunnen, want ik kan je niet helpen* (Np, Obk), *Ik kan et op 'e sloffies of* ik kan het makkelijk aan, voltooien (Obk, Nbk), *Bij de passe* [d.i. een stropers] *haj' twie man: de iene had de naalde, de ere was de tegenni'jer; [echter:] Bij een kroeme naalde koj' et allienig of* (Bu), *Die meensken kun et mit zien beiden wel of in dat kleine zaekien* (Obk), *We kregen zoe'n plensbuije, de rutewissers konnen et haost niet of* (Obk)

ofkwaeken - afkletsen: veel praten *Die kwaeken wat of* (Dho), *Wat zal d'r op die vergadering van de plattelaansvrouwluden weer wat ofkwaekt wodden* (O1-N1); veel kwaken door eenden *Die enten die kwaeken wat of* (Dho)

ofkwakkelen (Bdie, Db, Dho, Np) zw. ww.; onoverg.; kwakkelde of, het ofkwakkeld ['ɔfkwaklɪn] 1. veel sukkelen, veel ziekelijk zijn, in verb. als *Die man kwakkelt (hiel) wat of* (Bdie)

ofkwakken (Dho) zw. ww.; overg.; kwakte of, het ofkwakt ['ɔfkwakɪ] 1. veel en steeds tabakssap spugen, in verb. als *Die tebaksproemer kwakt wat of* (Dho)

ofkwatsen (Nbk) Ook *ofkwietsen* (Dho) zw. ww.; overg.; kwatste of, het ofkwatst

['ɔfkwatsp/...kwitsn] 1. veel en steeds tabakssap spugen *Die tebakspromer kwatst wat of* (Nbk)

ofkwebbelen (El, Ld, Ow, Pe-Dbl) zw. ww.; onoverg.; kwebbelde of, het ofkwebbeld ['ɔfkweb|n] 1. (bijna uitsluitend van vrouwen) voortdurend druk over iets kwebbelen, praten *Die beide buurvrouwen hebben heel wat ofkwebbeld* (Pe-Dbl)

ofkwellen (Dfo, Spa) zw. ww.; onoverg.; kwelde of, het ofkweld ['ɔfkwel|n] 1. heel veel moeten doorstaan, moeten lijden, in verb. als *Ze hebben wat ofkweld mit die dieren* (Dfo)

ofkwetteren (Dho) zw. ww.; onoverg.; kwetterde of, het ofkwetterd ['ɔfkwet|n] 1. heel veel kletsen, babbelen, in verb. als *Die beide kwetteren wat of* (Dho)

ofkwietsen z. *ofkwatsen*

oflaachen z. *oflachen*

oflachen Ook *oflaachen* (Ow, Spa) ['ɔflaxp/...la:xp] - aflachen: heel veel lachen, in verb. als *Hij het heel wat oflaacht* (Spa)

oflaeden ['ɔflɛ:dn] - afladen: ontdoen van de lading, ontladen, vgl. *de waegen oflaeden*; geheel en al laden: *De waege is oflaeden, d'r kan niks meer bij* (Wol), (fig.:) *Aj' vol binnen, bij' oflaeden* als je eet tot je verzadigd bent (Ow), *Die is oflaeden* zeer dronken (Np)

oflakken ['ɔflak|n] - aflakken *Vroeger mos een varver de deuren oflakken, dan was et wark klaor* (Dhau)

oflammeteren (Ste) zw. ww.; lammeteerde of, het oflammeteerd ['ɔf...] 1. veel zeuren *Hij het hiel wat oflammeteerd* (Ste)

oflaot (Ste) ['ɔflo:ət] - aflaat: bep. kwijschelding van straf *Oflaoten koj' verdienen mit pesjonkela: een soort feestdag middel in de zoemer veur heiligen* (Ste)

oflaoten st. ww.; overg., onoverg.; het oflaoten ['ɔf...] 1. vocht afgeven, nat zijn, ook: een bep. kleur, verf afgeven (bij vochtigheid), afplekken *Je moe'n uitkieken bij de deure, die is krek varfd en hij lat nog of* (Nbk), *Die ni'je handdoeken laoten slim of* (bo: Bu), *De hiele was is verkleurd, de ni'je handdoeken leuten nog of* (Nbk); in het bijzonder: slijm uitscheiden als teken van tochtigheid

(Bdie, Bu, Dhau): *Dan leut de mere of, dan kwam d'r sliem uut, 'slieder' nuumd, dan was hij wel willig* (Bu, Nbk), ook bij het drachtig zijn bij paarden (Bu): *De mere lat wat of, hij is drachtig, zoe'n maand veur et volen* (Bu); verder in *Die koe leut wat bloed of* scheidde bloed uit, nl. na niet drachtig geworden te zijn (Ma) 2. naar beneden laten en of geleiden *Laot him de trappe even of, aj' willen* (Nbk)

oflassen - afgelasten *D'r wodt wat oflast tegenwoordig* er zijn nogal veel afgelastingen (Ol-Nl)

ofleer (Bu) ['ɔf...] - afleer *Aj' wat verkeerd daon hebben dat niet goed uutpakt, dan is dat een goeie ofleer: dan doe' et veur de tweede keer niet weer* (Bu)

oflegapparaat z. *oflegapperaot*

oflegapperaot (Dfo, Nbk, Ste) Ook *oflegapparaat* (Bu) ['ɔfleg...] - aflegapparaat *Ik was de oflegger; dan zat d'r een apperaot op 'e mesiene, een soort hekkien dat dri'jen kon, een soort strickbod van blik, en dan mit een stok d'r of slaon, et hiele geval nuumde ie et oflegapperaot* (Nbk)

ofleggen zw. ww.; overg.; legde of, het oflegd ['ɔf...] 1. afdoen, uittrekken (van kleren) (Bdie) 2. in *et ofleggen* sterven *Hij hef et oflegd* is overleden (verspr., Bdie), *Je zollen 't ofleggen* het loodje leggen (Np), *Hij het lange ommestreden, mar hij mos et mittertied ofleggen* (Db, Obk), *Aj' bij'v. tegen mekeer hadlopen wint d'r iene, de aander legt et of* verliest, moet het opgeven tegen de ander (Nw), zo ook *et ofleggen* moeten tegen iene (alg.): *Daor hej' je maot vunnen, tegen die knaop moej' et ofleggen* (Ol-Nl), *Oonze katte moet et ofleggen veur onze hond, want die is him de baos* (Db) 3. mager worden (Sz) *Hij is aorig oflegd bij vroeger vergeleken* is magerder geworden (Sz) 4. (inzake een lijk) reinigen, evt. scheren, met het doodsgewaad bekleden en evt. in de kist leggen *Ofleggen, dat was de laeste keer wasken en klieden van et liek* (Sz, Wol, Nbk), *De doden wodden vroeger deur de buren oflegd* (El, Pe-Dbl), *Ofleggen* was vroeger bureplicht (Np), *'t liek ofleggen* (Diz, Op), *We moe'n vanaovend buurman ofleggen* (Op, Diz), *Die moet nog oflegd wodden* (Dfo) 5. verrichten, doen een

oflegger - ofleiden

examen ofleggen, een verklaring ofleggen, een valse getugenis ofleggen (Np), de ied ofleggen (alg., El), zo ook Hij het d'r een ied op oflegd heeft het gezworen (Nbk) 6. een afstand geheel volgen (lopend, te paard) Hij het al een hiel aende oflegd bijv. met het hardlopen (El) 7. van iets leggen, nemen en weer neerleggen Leg die rommel es even van de taofel of, dan kun wij de kraante even lezen (Nbk), Nao et verweiden moej' de batte weer ofleggen d.i. het houten bruggetje weer van de sloot, vaart enz. nemen (Db); in het bijzonder: het in bossen neerleggen van koren dat men maait, nl. om het te kunnen binden (op de tweede zitplek van een maaimachine zat de oflegger, het oflegapparaot maakte bundels koren die door de oflegger met een vork of haak op de grond werden gelegd) (verspr.): Bij' oons mende heit en ik mos ofleggen, dat was de garve van de vingerbalke van de mijmesiene of glieden laoten, op et laand (Nbk), de garven ofleggen van de mesiene (Np, Ow, Ld), Twee mannen zatten op 'e mesiene en de aander lee de bossen of mit de vorke (Sz), D'r zat een klein hekkien aachter de vingerbalke, dat koj' mit een bien in de hoogte trappen en et was om per bos of te leggen; as d'r een bos op lag, koj' et hekkien loslaoten en de bos d'r of stikken mit de vorke (Ow, Pe-Db), Mit een oflegger op de mijmesiene kuj' een protte rogge in een ure ofleggen (Op), Hij mos de hiele dag ofleggen (Ma), As et koren mij'd wodde zat de oflegger op de zitpanne boven et wiel; hij had een stok mit een hake bij 'm en mos de bossen ofleggen (Spa), Et ofleggen was bedoeld om 't kaartstikken te veurkommen, hij die de kaorten schudde legde die op 'e taofel, waornao een deelnemer d'r willekeurig et pakkien kaorten in gedeelten ofpakte (Wol)
oflegger de; -s ['ɔf...] 1. degene die een lijk aflegt *Et kisten doen de ofleggers (Ow), As d'r iene overliedt, hej' een oflegger neudig (Np, Nw), In sommige dorpen is wel een oflegger; die legt et liek netties terechte, sluit de ogen en scheert soms de mannen nog (Obk), De buren waeren vroeger ofleggers (Np) 2. aflegapparaat (verspr.) In de leste tiden ging ie*

wel mit de peerden, mit de gewone mijmesiene, en dan mit 'n oflegger (El, Nbk, Ow, bo: Nw), Doe wij' eerst begonnen om et zaod mit de mesiene te mij'en, hadden de maenksen een oflegger an de vingerbalke van de gewone mijmesiene mit ien of twee peerden d'r veur, 't was een hekkien om et zaod per bos of te leggen; iene mos de peerden mennen en mit et op-en-daele wippen van die oflegger kwam de rogge of haever in garven op et laand te liggen (Ow), Ze mij'en et zaod mit de oflegger (Ma), We moe'n even de oflegger an de mijmesiene hebben (Diz, Ste), ...doen (Diz, Nw) 3. persoon die de bossen koren die het aflegapparaat maakt, neerlegt op de grond (verspr.) Mit mij'en mende iene et peerd en de aander legde of; de oflegger zat op een appat zit op 'e mijmesiene (Ste, Nbk), Mit een oflegger op 'e mijmesiene kuj' een protte rogge in een ure ofleggen (Op) 4. kunstzwerm die ontstaat door uit een sterk volk drie of vier raten te halen met broedsel en bijen die daar bij zitten; de ramen worden in een nieuwe kast gehangen en tussen het broedsel wordt het moerhusien gehangen met een bevruchte koningin, waarna de kast twee dagen dicht blijft om de bijen aan elkaar te doen wennen (bs: Dfo, Obk, Op, Ow)
ofleid ['ɔflejt] - afgeleid een ofleid woord (l), een ofleide betekenis (l), *Hij is nogal gauw ofleid (Nbk)*
ofleiden - afleiden: iets ergens uit afleiden, konkluderen *Dat hej' d'r zels uut ofleided het zijn je eigen konklusies (Ol-Nl), Uut zien doen en laoten kuj' wel ofleiden dat hij wel es een aandere baene hebben wil (Nbk), Daor meuj' niet uut ofleiden da'k je in alles geliek geven kan (Nbk); iemand afleiden van hetgeen waar hij mee bezig is *Le moe'n me niet ofleiden, want dan bin 'k de kluts kwiet (El), (inzake werk, studie) Laot je niet altied ofleiden (Ol-Nl), Le moe'n him niet van zien wark ofleiden (Nbk), Sommigen bin zomar of te leiden (Nbk), Iene wil ok wel es een gesprek ofleiden, as dat gesprek him niet bevaalt het gesprek een andere wending geven (Nw), (vooral van een kind dat huilt, ontevreden doet enz.) Aj' 'm wat ofleiden, is et gauw over (Obk, Dho), ook inzake**

ouderen: op andere gedachten brengen, om de aandacht van de zorgen af te leiden *Ie moe'n him mar een betien ofleiden* (Np); verder in verb. als *woorden van mekeer ofleiden* (l)

ofleider de; -s ['ɔf...] 1. iemand die *ofleidt* in diverse bet., z. *ofleiden* 2. persoon die bij een verkoop van dieren van de stal haalt (tegen betaling, bijv. een gulden per koe) (Np, Ste) *De ofleider haelde de koenen van de stal* (Np)

ofleidersgeld (Ste) et ['ɔf...] 1. geld ter betaling van een *ofleider*, z. *aldaar*, bet. 2 (Ste)

ofleidige z. *ofleiding*

ofleiding Ook *ofleidige* (Ste) ['ɔflej dɪŋ/...lejdəyɔ] - afleiding: verstrooiing, ontspanning *We hadden wat ofleidige vanmorgen* (Ste), *We hebben een protte ofleiding* (Nbk), *Ik zuuk ofleiding in de tuun* (Dhau), *Kaortspeulen is veur ooldere meensken soms een mooie ofleiding* (Nw, Op), *Hij moet wat ofleiding hebben* (Dho, Ma), *Ie moe'n mar wat ofleiding zuken* (El); afleiding in taalkundige zin: *Een woord is soms een ofleiding van een woord uut een aandere tael* (Op)

ofleidingsmeneuvel (l) - afleidingsmanoeuvre

ofleidingsmiddel (l) - afleidingsmiddel

ofleidingsuutgang (l) - afleidingsuitgang

ofleren - afleren: opgeven (van een verkeerde gewoonte e.d.) *Zoe'n gewoonte kuj' niet zo gemakkelijk weer ofleren* (Pe-Db), *Hij kan 't roken mar niet ofleren* (Dhau), *Dat moej' mar ofleren, dat naegelbieten* (Nw), *We mossen 'm dat es goed ofleren* nl. door streng op te treden, hardhandig in te grijpen e.d. (Op); ook: iets goed gaan doen terwijl men gewend is het fout te doen door het zo te hebben geleerd: *Aj' de vingerzettings verkeerd anleren, is et muuilik om et weer of te leren* (Nbk)

ofleuteren (Nbk) zw. ww.; onoverg.; leuterde of, het ofleuterd ['ɔf...] 1. veel leuteren, veel kletsen, in verb. als *Hij het hiel wat ofleuterd* (Nbk)

ofleveren - afleveren: *vee ofleveren*, *Morgens gaon we de vaarkens ofleveren* (Pe-Db), *Vannaacht hewwe nog een koe ofleverd an de mark; die wodde vaeke deur de vrachtauto ophaeld* (Nbk), *As een boer een koe ofleveren moet, dan moet hij soms*

in de naacht van bedde (Obk), *Morgen moe'we de lammen ofleveren* (Np), *Dat wark het hij mar netties ofleverd* (Ld), *Dat spul wodt allemaol op maot ofleverd* (Dfo), *De postbode mos een pakkien bij oons ofleveren* (Db), *De arbeiders mossen et ofleveren dat dr zoe'n twelf centimeter goed zaand boven kwam en daor wodde wel es een keertien de haand mit licht opleveren* (vo)

oflevering de; -s, -en; ofleverinkien ['ɔf...] 1. het afleveren *Bij oflevering moej' 't drekt betaelen* (Nbk) 2. deel van een meerdelig werk *een oflevering van et Stellingwarfs Woordeboek*, *Die film komt in drie ofleveringen op 'e tillevisie* (Nbk)

ofleveringsbewies - afleveringsbewijs

ofleveringsdek (Nbk) et; -ken; -kien ['ɔf...] 1. koedek gebruikt wanneer een koe werd afgeleverd *Een koedek wodde bruukt bij de haast, as ze niet goed weren; een ofleveringsdek was mar veur de sjeu* (Nbk)

ofleveringshelster (Spa) et; -s ['ɔf...] 1. halster waarmee een verkochte of ter verkoop aangeboden koe wordt afgeleverd **ofleveringskondisie** (l) - afleveringskonditie

ofleveringskosten - afleveringskosten

ofleveringstermien (l) - afleveringstermijn

ofleveringsveurweerde (l) - afleveringskonditie

oflezen - aflezen: in het openbaar voorlezen, vooral op een boeldag e.d. (Db, Dhau, Op), vgl. *Veur een peblieke verkoping van een huus of laand of veur een boelgoed wodden de veurwaarden deur de notaris of oproeper oflezen* (Op); bep. vermeldingen, de stand van een meetinstrument e.d. in zich opnemen *Ie kun daor de priesen oflezen* (Dho), *Ie moe'n de gewichten oflezen op 'e weegschaole* (Np), *de thermometer oflezen* (Spa), *Ie meugen niet bij mekeer oflezen* (Bu), *Je kun het hem wel van 't gezicht oflezen* (Ol-Nl); heel veel lezen, in verb. als *Hij het hiel wat oflezen* (Bu, Nbk)

oflichten (spor.) ['ɔf...] - aflichten: optillen en wegnemen *even et deksel van de putte oflichten* (Nbk), *Et moet even oflicht wodden* met name gezegd wanneer men aarde onder de bovenste laag grond vandaan haalt (Ste)

ofliggen st. ww.; onoverg.; het ofleggen

oflikken - oflopen

[ˈɔflɪŋ] 1. open zijn van een draaibrug (Op, Pe-Dbl, Spa, Sz) *As de dri'j oflag, moj' soms een heel ende ommelopen* (Spa), *Doe de brogge oflag, kwammen we veul te laete veur de busse* (Pe-Dbl)

oflikken - aflikken (z. ook *ofslikken*): likkend ontdoen, likkend wegnemen *De hond likt je of* (Bu, Nbk), *een lepel mit slagroom oflikken* (El), *De koe likte de mure of* (Ld), *Je zollen je vingers d'r bij oflikken, zo lekker is et* (Ol-Nl), *Wat is dat lekker, ie zollen d'r je vingers an oflikken* (Op), *Die vent is wel zoe'n mooipraoter, hij wil je et gat wel oflikken* (Db)

oflochten (OS, Dho, Np, Ste, b: lm, bo: Bu, Nw) onbep. w. [ˈɔfloxtɪ] 1. met een lantaarn de laatste rondgang door de boerderij maken voor het naar bed gaan en daarbij met name het vee inspekteren *Nog even oflochten, en dan op bedde!* (Ste), *Doe we oflochten zollen, lag d'r een kalf in de gruppe* (Np), *Ik moet even achteruut om of te lochten* (Np)

ofloeren zw. ww.; overg.; loerde of, het ofloerd [ˈɔflu:əɾɪ] 1. van iets of iemand afkijken door te loeren *Wat hej' daor een mooi petroontien in die trui breid, laot mi'j dat even van jow ofloeren!* (Nbk), *Dat het hij' him ofloerd* (Ma, Np), *iene de keunst ofloeren de kunst afkijken* (Db, Nt, Ow) 2. stiekem alles zien wat er gebeurt (Bdie, Nw, Op, Pe-Dbl) *Deur een reet in die deure kan ik alles ofloeren wat ze daor in die kaemer uitvoeren* (Op), *'n jonge en 'n meid ofloeren* (Bdie)

ofloop de [ˈɔflo:p] 1. het wegstromen, afstromen van water (Dfo) *De ofloop van dat waeter was goed in odder* (Dfo) 2. het licht afhellen van een vlak (Ow) *De betonvloer moet wat ofloop hebben* (Ow) 3. einde, laatste deel van een gebeuren *de ofloop van et feest* (Nbk), *D'r was nao ofloop bal* na bijv. een toneelvoorstelling (Nbk, Pe-Dbl, El) 4. uitkomst, resultaat *We zullen mar hopen op een goeie ofloop* (Spa, Op), *Et was een vergadering mit een goeie ofloop* (Dhau), *Over de goeie ofloop hoeven we eigenlijk nooit in te zitten* (Db), *Ze dronken (een borrel) op 'e goeie ofloop* omdat het goed was afgelopen of opdat het goed zou aflopen (Nt, Sz, El), zo ook *Now, (mar) op 'e goeie ofloop* gezegd bij

het klinken met een borrel, ook zonder dat er sprake is van iets dat goed moet aflopen (Ow, Nbk)

oflopen I bn. [ˈɔf...] 1. afgelopen *et oflopen jaor, de oflopen weken*

oflopen II st. ww.; overg., onoverg.; is oflopen [ˈɔf...] 1. (onoverg.) weglopen (van), zich lopend verwijderen (van) *De hond mag niet et hiem oflopen* (Nbk) 2. (overg.) geheel lopen (van een weg, een afstand), ten einde lopen *Ik lope de weg of* (v) 3. (onoverg.) in *oflopen* op zich (snel) begeven naar *Hij leup inienend op heur of* (Nbk), *Hij lopt op de deure of* (Np) 4. (onoverg.) naar beneden lopen *Hij is de Bosbarg oflopen* (Nbk) 5. (onoverg.; inzake schepen) van stapel lopen *'t Schip leup de helling of* (Bu) 6. naar omlaag vloeien of doen vloeien *Et zwiet leup him van 't gezicht of* (Nbk), *een sleuve maeken veur et oflopen van et waeter* (Bu), *Dat laand ligt mooi op 't oflopen, et is bij natte tiden gauwer druge* (Ld, Ow, Pe-Dbl, Dfo), *Et slat over de geute henne, de geuten kun et niet oflopen* (Ste) 7. (onoverg.) hellen, glooien *Dat is daor oflopend* glooiend, hellend (Obk), *Et lopt achter huus (nogal) wat of* (Ma, Dho), *'t Moet wat schieve oflopen* enigszins glooiend, hellend zijn (Obk), *Et laand lopt schuin of* (Nbk), *Et lopt daor nogal of, in et laand bij de Lende* (Nbk), *Daor om die bocht hebben ze de weg wat oflopen laoten* (Obk), *'t Dak loopt of* (Wol), *De tuun lopt sterk of* (Op), *Die geute lop niet goed of* nl.: en daardoor wordt het water niet goed afgevoerd (Spa, Nt) 8. (onoverg.) ten einde lopen *Et lopt of, de meensken gaon naor huus gezegd* bijv. van een feestavond (Nbk), *et oflopen jaor* 9. (onoverg.) stoppen, ophouden *Vroeger verhuusden de boeren mit oolde meie, dan leup de hure of* (alg., Np), zo ook *Et kontrakt lopt of* (alg., Nbk), (vermanend:) *Is 't haost oflopen mit jim kribberijje?* (Ol-Nl), zo ook *Is 't now een keer oflopen?* (Nbk) en *Now is et oflopen!* (Nbk), *Et moet now ok een keer oflopen wezen mit jim gedonder!* (Nbk), *'t Is oflopen* het is afgelopen: in het bijzonder gezegd wanneer iemand overlijdt of pas is overleden (Bu, El, Ma, Nbk, Obk), zo ook *'t Kan vandaege nog wel oflopen wezen* (Ma) 10. op een bep.

manier eindigen, nl. zoals in de bepaling wordt uitgedrukt: *'t Is mit een sisser oflopen* (Dho, Np, Nbk), *Dat lopt op die meniere niet goed of!* (Nbk), *Mit dat ongelok is et gelokkig toch nog aorig goed oflopen* (Diz, Obk), *Hoe lopt dat of, mienheer?* (b), (met name van iemand die ernstig ziek is:.) *Et lopt verkeerd of* (Nbk) 11. (onpers.) het einde vormen, het gevolg zijn *Vertel es, hoe is et mit die rechtsaekke oflopen?* (Nbk), *Dat lopt nog een keer verkeerd mit him of* dat gaat nog een keer helemaal mis met hem (d.i. bijv.: hij verongelukt nog eens, wordt nog eens opgepakt enz.) (alg., Nbk) 12. (onoverg.) z'n grens, limiet hebben (Np) *De graensscheiding lopt daor bij of* (Np) 13. (overg.) door erin te lopen doen verslijten *Klumpen en schoenen kuj' schuin oflopen* (Nbk), *Ik heb die schoenen hielemaol oflopen* gedragen tot ze zodanig waren versleten dat ik er niet meer op kon lopen (Nbk) 14. (onoverg.; van een wakker e.d.) beginnen te ratelen, te zoemen e.d. *De wakker lopt of* (Nbk, Np) 15. (onoverg.; van uurwerken) niet langer werken, ophouden (Bdie, Diz, Spa) *De klokke is oflopen* (Bdie, Diz, Spa) 16. (onoverg.) heel veel lopen *We hebben vandaege hiel wat oflopen, heur, ik bin zo muui as wat* (Nbk, Np) 17. (schertsend) kalmeren (Nw) *Wien je toch niet zo op, ie moe'n ok weer oflopen* (Nw) 18. overall langs lopen, naar iedereen of elke relevante plek lopen *Ien keer in 't jaor gao ik de hele familie oflopen, wel gezellig* (Sz), *Ik hebbe alle winkels oflopen* (Bdie), *Hij het die dag alles oflopen* is werkelijk overall geweest (lopend) (Dho) 19. tijdens een draaiende beweging los raken *Et wiel leup me van de waegen of* (Nbk), *De hoepe leup me van et wiel of* (Ste) 20. in *Die koe lopt wat lange of draagt lang voordat ze kalft* (Ow)

oflossen ['ɔf...] - aflossen: iemand, iets, een groep (doen) vervangen: *iene oflossen*, (vgl. *We moe'n mekeer mar wat oflossen* (Bu, Ma); overigens: terugbetalen, voldoen, betalen *Ze mossen elke maond wat van de somme oflossen* (Pe-Dbi), *Et wodt tied om oonze schuld of te lossen* (Bdie, Wol), *een hiepeteek oflossen* (alg., Wol), *jaorliks f 3000,- oflossen* (Op); ook: lozen van water (in een andere sloot e.d.)

(Dfo) *Dat is een sloot waor as de gewone sloden heur waeter in oflossen* (Dfo)

oflossing ['ɔflosɪŋ] - aflossing: het aflossen van een ander, een andere groep e.d.; het aflossen van een schuld, een hypotheek, de termijn waarin men die aflost *maandelikse oflossings*, *Mit disse ruilverkavelingsregel en mit die lege rente en oflossing bij' in dattig jaor tieds eigener* (vo)

oflossingsbedrag (l) - aflossingsbedrag

oflossingsdaotum (l) - aflossingsdatum

oflossingstermien (l) - aflossingstermijn

oflossingsveurweerde (l) - aflossingsvoorwaarde

oflusteren z. *ofluusteren*

ofluusterapperetuur (l) - afluisterapparaat

ofluusteren Ook *oflusteren* (Nbk) ['ɔf...]

1. afluisteren *Vroeger, achter de bedsteedeurties, dan koj' et volk wel es ofluusteren* (Obk)

ofluusterpraktieken (l) ['ɔflystpraktikɪŋ] - afluisterpraktijken

ofluzen (Nbk, Np, Obk, b: lm) zw. ww.; overg.; luusde of, het ofluusd ['ɔf...] 1. afhandig maken *Wat het hij him dat op een haandige meniere ofluusd* (Nbk), *Barg dat mar goed op, veurdat de kiender et jow ofluzen* (Obk), *Ze hebben him wat ofluusd* nl. geld (Np)

ofmaeken Ook *ofmaken* (WH) zw./st. ww.; overg.; maekte of, het ofmaekt ['ɔfme:kɪŋ/...ma:...] 1. (wederk.) in *je d'r (van) ofmaeken* zich ervan afmaken, iets snel en slordig afronden om er maar vanaf te zijn *Daor het hij 'm ofmaekt, hij had gien nocht an dat wark* (Nw), *Hij maekte him d'r van of* d.i. vooral: vertelde niet meer dan hij kwijt wou (Nbk, Nw) 2. voltooien *Dat za'k even ofmaeken, heur* (Bu), *Hij kan zien werk goed beginnen, mar van ofmaken het hij gien syllabe verstaand* (Sz), *Ik wil mien trui ofmaeken* (Nw) 3. sierlijk, fraai afwerken (Np) *Die jurk is nogal wat ofmaekt* (Np) 4. in (Dhau, Op) *'t Is tegenwoordig alles mit geld ofmaekt* bij alles speelt geld de doorslaggevende rol (Dhau), *Hool toch es op mit die rekeneri'je, alles is toch niet mit geld ofmaekt!* (Op) 5. doden, afslachten *Ze mossen et oolde peerd ofmaeken, want et was een lieden* (Wol, Nbk), *Een ziek beest*

ofmaken - ofmeting

kuj' ofmaeken laoten (Bu), *Aj' de varkenspest onder de varkens hebben is dat niet best, dan moet de hiele varkenstaepel ofmaekt wodden* (Dfo), *Bij'en die in een verkeerde kōrf vliegen, die heur dus vervliegen, wo'n vaeks deur dat volk ofmaekt; behalven as ze hunning bi'j heur hebben, dan bin ze welkom* (bs: Dfo), *Veul saboteurs die deur de Duutsers pakt waeren, wodden mit een nekschot ofmaekt* (Op), *Die kerels hadden zoe'n ruzie, ik daenke ze kun mekeer wel ofmaeken* (Obk), (fig.) *iene ofmaeken* iemand de grond in boren (Ste)

ofmaken z. *ofmaeken*

ofmarken zw. ww.; overg.; markte of, het ofmarkt ['ɔf...] 1. van een merkteken voorzien *We hebben een hoeke bos ofmarkt* d.i. door op de stammen van de bomen een stuk schors weg te nemen

ofmattelen (Ld, Np, Nw, Spa, Sz) - afmartelen: geheel afmatten (vooral wederk.), in *Ie moe'n je niet zo ofmattelen* zich kwellen door zeer hard te werken (Nw), zo ook *Hi'j kon et wark haost niet doen, hi'j mattelde him of* (Ld), ook: zich voortdurend kwellen door zich overmatig in te spannen, door lang te werken: *Die man het heel wat ofmatteld, hi'j had nooit daon aan z'n werk kwam nooit een eind* (Spa, Sz)

ofmauwen (Ol-Nl) zw. ww.; onoverg.; mauwde of, het ofmauwde ['ɔfmɔʋm, ...mɔ] 1. heel veel miauwen, in verb. als *Die katte het in meert wat ofmauwde* (Ol-Nl)

ofmeisteren (Dfo, El, Np) zw. ww.; onoverg.; meesterde of, het ofmeisterde ['ɔf...] 1. hetz. als *ofdokteren*, z. aldaar *Die meensken hebben hiel wat mit dat kiend ofmeisterde* (Dfo, Np, El)

ofmekkeren (Nbk, Sz) zw. ww.; onoverg.; mekkerde of, het ofmekkerde ['ɔf...] 1. van geiten, minder van schapen: mekkeren (Nbk, Sz), in verb. als *Die geit het vandaegge hiel wat ofmekkerde* (Nbk) 2. heel veel zeuren, zaniken (Nbk, Sz), in verb. als *Die man kan wat ofmekkeren op een aovend* (Sz)

ofmelden ['ɔf...] - afmelden

ofmelken - afmelken: door melken verkrijgen, in *Van een weider kuj' nog een betien ofmelken* (Db), *We wollen nog even deurmelken, zodoende hewwe die koe nog*

mooi wat ofmulken veur hi'j votgong (Ow); overigens: doormelken tot de koe droog is, vgl. *Ze hadden een paer koenen om of te melken; dat waeren koenen die ze kochten, goed voerden, ofmulken en dan gingen ze naor de slaachter, vaeke guste koenen, drie-utters en zo* (Np), *We moe'n 'm eerst mar ofmelken, en dan moet hi'j mar vot* (Spa), vandaar *Ze bin mit die koe an 't ofmelken* (Dho), *We zetten de koe in ien keer dreuge, heur, we melken 'm niet of* (Ol-Nl)

ofmeren (l) ['ɔfmɛ:ɔn] - afmeren

ofmesjeren (Nbk) ['ɔf...] - afmarcheren: wegmarcheren, zich verwijderen

ofmesten zw. ww.; overg.; mestte of, het ofmest ['ɔf...] 1. mest weghalen bij het vee *Je moe'n de peerden nog ofmesten* de mest weghalen bij de paarden (Diz), *We zullen de boel ofmesten* d.i. voordat men naar bed gaat, de mest achter/onder de koeien in de mestgoot scheppen en het stro wat opschudden (Nw) 2. uitmesten (van een stal) *Die kalverhokken moe'n nog ofmest wodden* (Ol-Nl) 3. geheel slachtrijp maken door te mesten (Bu, Dfo, Dhau, Ow) *As zoe'n zeuge ofmest wodde, kon die wel over de 600 pond wodden, mit een stientien spek d'r op* (Ow), *Aj' vee ofmesten moe'n ze nog wat vleis anzetten* (Dhau), *Die koe is goed ofmest, daor is hiel wat voer in stopt* (Dfo), *de bolle ofmesten* (Bu) 4. op z'n donder geven, een pak slaag geven (Bdie, Np) *Die hebben ze aorig ofmest* (Np), *Laot je niet ofmesten op de kop zitten* (Bdie)

ofmeten ['ɔf...] - afmeten: de afmetingen vaststellen (van), gedeelten meten en afscheiden *Hi'j mat alles of mit de ellestok* (Np), *Kuj' mi'j ok twie meter van dat goed ofmeten?* (Nw, Dhau), *een elle van die stof ofmeten* (El), *Stoffen moej' ofmeten mit de ellestok* (Dfo), *Ik dochte dat ik mit zoe'n meter of viere gaas wel toekon, mar dat moet ik eerst nog even ofmeten* (Op), *Wij' mi'j de jurk even op lengte ofmeten?* (Diz), *een stok touw ofmeten* (Nt), *De meetlatte wodde zels maekt van een latte, die wodde ofmeten mit de doemstok* (Ste), *Aj' bonen ofmatten deej' die in de kop en die wodden dan mit een stok ofstreuken; die stok wodde de striekstok nuumd* (Nbk)

ofmeting de; -s, -en ['ɔfmɛ:tɪŋ] 1. het

afmeten 2. afmeting: lengtemaat in één van de hoofdrichtingen

ofmi'jen ['ɔf...] - afmaaien *De boer mos de pollen op 't laand ofmi'jen* (Op, Pe-Db1), *et grös ofmi'jen* (El), *et laand ofmi'jen* (Bdie), *de kaampe ofmi'jen* (El), *een paand (of)mi'jen* een deel van een stuk land (Bu, Nw, Ow), *Kuj' mi'j de blieke even ofmi'jen?* (Db)

ofmiegen (Dfo, Ld, Np) st. ww.; overg.; het ofmegén ['ɔfmi:ɣɛ] 1. door ertegen te urineren van iets verwijderen, ervan doen afbreken, voornamelijk in verb. als (schertsend:) *Za'k je een pote ofmiegen?* (Ld, Np, Dfo)

ofmienen (Ol-Nl, Ste) ['ɔfmi:n] - afmijnen: bij afmijning verkopen (vooral: op een boeldag) *De ofslager is an 't ofmienen* (Ste)

ofmierken (Dho, Nt) zw. ww.; onoverg.; mierkte of, het ofmierkt ['ɔfmirkɛ] 1. heel veel zeuren, zaniken, in verb. als *Die vrouw mierkt wat of* (Dho, Nt)

ofmieteren (Bu, Dho, Ma, Nbk, Np, Obk, Ow, Ste) zw. ww.; overg.; onoverg.; mieterde of, het (bet. 1)/is ofmieterd ['ɔf...] 1. (overg.) van iets afgooien (Nbk) *Hij was zo lelk op zien zeune, hij mieterde him haost van de trappe of* (Nbk) 2. (onoverg.) van iets vallen *Hij miertert van de stoel of* (Np), *Ik bin van 't huj ofmieterd* (Bu)

ofmikken (Nbk, Spa) ['ɔfmikɛ] - afmikken: van iets afgooien *Hij mikte et van de taofel of* (Nbk); door tegen iemand aan te gooien af doen zijn (bij een spel) (Spa), vgl. *mit de balle iene ofmikken* (Spa)

ofminderen (Dho, Nbk) zw. ww.; onoverg.; minderde of, het ofminderd ['ɔf...] 1. hetz. als *minderen*, bet. 2, z. aldaar *Bij de kuten moej' ofminderen om een goed medel te kriegen* (Dho), *ofminderen veur 't kuut* (Dho)

ofmoffelen (Dfo) zw. ww.; overg.; moffelde of, het ofmoffeld ['ɔfmofɛ] 1. afhandig maken *Hij het me dat stiekem ofmoffeld* (Dfo)

ofmoren zw. ww.; overg.; onoverg.; moorde of, het ofmoord ['ɔfmo:ɔɣ] 1. (overg.; ook wederk.) afbeulen *Ze hebben dat peerd hielemaol ofmoord* (El), *Ik laot me daor niet ofmoren* (Dho), *Die vent staot*

'm daor of te moren staat zich daar vreselijk af te matten (Sz, Nt), *Ie schieten d'r niks mit op aj' jezels zo ofmoren* (Db), *Hij het 'm hielemaole ofmoord mit 't wark* (Bdie, Np, Pe-Db1, Nbk), *More je toch niet zo of* (Ste) 2. (onoverg.) heel veel moorden begaan, in verb. als *D'r wodt hiel wat ofmoord op 'e wereld, et is overal oorlog* (Ol-Nl)

ofmuffen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; muste of, het ofmufft ['ɔfmaɪp] 1. een wind laten *Die het zeker ok ofmufft* (Nbk)

ofnaachten (Bu) zw. ww.; onoverg.; naachtte of, het ofnaacht ['ɔfna:xt...] 1. de stal met vee inspekteren voor men naar bed gaat, hetz. als *ofvoeren en oflochten*

ofnemen st. ww.; overg.; onoverg.; het (bet. 1-10)/is (bet. 11-12) ofneumen ['ɔfn̄:ɪ:m] 1. (overg.) vastpakken en verwijderen (van iets af) *Zij nam et beeltien van de schostienmaantel of* (Nbk), *et deksel van de deuze ofnemen* (Nbk) 2. (overg.) kopen (van iemand) *We hebben nogal wat van him ofneumen* (Nbk) 3. (overg.) laten ondergaan (van een examen e.d.) *iene een examen ofnemen, een verheur ofnemen* 4. (overg.) van een school e.d. nemen *Zuwwe oonze jonge mar van die schoele ofnemen?* (Nbk) 5. (overg.) van het hoofd nemen *N. zat bij M. veur een vraoggesprek an de taofel, mar hij wol de musse niet ofnemen* (Ow), *En veur die (...) neem ik mien pette of heb ik ontzag door z'n prestaties* (b) 6. (overg.) van iets halen, losmaken van iets en verwijderen *Hij hadde een anwas an 't been, 't is d'r in 't ziekenhuus ofneumen* (Sz) 7. (overg.) verwijderen, afvegen (van vuil) *et taofelblad even ofnemen* (Nbk), *Willen jow de deuren even ofnemen* (Dho), *Vrijdags bin verscheiden vrouwluden de ruten an 't ofnemen* (Op), *Ik heb de zoolder ofneumen* (Np), *'k Mos et stof nog ofnemen* (Nbk) 8. (overg.) aannemen, (aan)pakken van een ander, afpakken

Mem, de jongen hebben mi'j de balle ofneumen (Dhau), *een kiend gevaorlik speelgoed ofnemen* (Bdie), *iene te vule geld ofnemen* aannemen, laten betalen (Nbk), (gezegd wanneer men een nieuwe fles drank aansprak:) *Dat za'k je wel ofnemen* (Ste) 9. (overg.) onttrekken, aftappen (van) *iene bloed ofnemen* 10.

ofnemer - ofpangelen

(overg.) positief of negatief opvatten, zich positief of negatief tonen over wat de ander zegt, doet *et iene niet in daank ofnemen, J. het et mij in kwaodens ofneumen dat ik him gien geld geven wol* (Dhau) **11.** (onoverg.) in omvang, aantal verminderen *Et tal leerlingen op die schoele nemt of* (Nbk) **12.** (onoverg.) in intensiteit, hevigheid, kracht afnemen *Je krachten nemen of bij 't oolder wodden* (Ma, Ow), *De wiend is an et ofnemen* (Bdie), *De wiend is aorig ofneumen* (Diz, Nbk, Np), *...wil wel es ofnemen tegen de aovend* (Obk), *De regen nemt wat of* (Bu), *De koorts is aorig ofneumen* (Nbk), *ofnemende maone* de periode van de kleiner wordende maan (Db, Nt)

ofnemer ['ɔf...] - afnemer: koper

ofnettelen (Ste) zw. ww.; overg.; nettelde of, het ofnetteld ['ɔfnet|ŋ] **1.** aftuigen (Ste) *le laoten toch je breurtien of zussien niet zomar ofnettelen* (Ste)

ofneuzen zw. ww.; overg.; neusde of, het ofneusd ['ɔf...] **1.** afneuzen, stiekem nieuwsgierig bekijken, stiekem afkijken *As ik wat nij kriege, dan wil de buurvrouw et graeg ofneuzen* (Obk), *Veur et raem zitten en ofneuzen wat d'r bij de bureu gebeurt, dat mag ze graeg doen* (Db), *Ik zat krek veur et raem, doe hij die spullen uut de auto pakte, zodoende kon ik 'm mooi ofneuzen* (Op), *Dat hebben ze mekeer aorig ofneusd afgekeken* (Bu), *Ik zal es even ofneuzen hoe'n mooie tuun ze bij de bureu maeken* (Ol-Nl), *Die meensen die alles bij je ofneuzen heb ik een hekel an* (Bdie, Pe-Db), *Dat breiwarkien hej' van mij ofneusd* (Db), *Dat het hij 'm goed ofneusd* (Wol), *'t Is een haanzem kereltien, dat heb ik 'm wel ofneusd dat heb ik wel aan hem gezien* (Ol-Nl) **2.** alles overal onderzoeken, nieuwsgierig bekijken (Dfo, Dhau, El, Ld, Np, Nt, Ol-Nl, Ow) *Vrouw-lu neuzen graeg alles of* bekijken overal alles (Dfo, Np, Nt, Ol-Nl, Ow), zo ook *Die vrouw neust alles of as d'r nog niet wat veur heur bij is* (Dhau), *Ze neuzen alles of waar ze een kopien doen kunnen* (Ld), *Ze hebben alles ofneusd, en bin mit niks weer thuuskommen* (El)

ofniefelen (Nbk, Ol-Nl) zw. ww.; overg., onoverg.; niefelde of, het ofniefeld ['ɔfnif|ŋ] **1.** (overg.) behendig of stiekem

afhandig maken *Dat he'k him mooi ofniefeld* (Ol-Nl) **2.** (onoverg.) heel veel niefelen, z. aldaar (Nbk), in verb. als *Ik heb vandaeg hiel wat ofniefeld* (Nbk)

ofnokken (verspr.) ['ɔf...] - afnokken: weggaan, aftaaien (recente ontlening) *Jonges, 't is al laete, jim moe'n ofnokken* (Diz)

ofopperen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; opperde of, het ofopperd ['ɔf...] **1.** heel wat opperen (in beide bet.) *Ik heb hiel wat ofopperd* (Nbk)

ofotten (Nt, Ol-Nl, Wol) zw. ww.; overg.; otte of, het ofot ['ɔfɔtŋ] **1.** schoonmaken, met name de resten voer, hooi, stro weghalen, in *de stal(len) ofotten* (Nt, Ol-Nl, Wol)

ofpaaien (Nbk) zw. ww.; onoverg.; paaide of, het ofpaaid ['ɔfpa:ɪŋ] **1.** heel veel lopen, wandelen of slenteren, in verb. als *Die paait wat of* (Nbk), *Die paait ok hiel wat bij de diek of* (Nbk)

ofpaffen (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; pafte of, het ofpafte ['ɔfpaftm] **1.** heel veel roken *le paffen nogal wat of je rookt nogal veel, zeg!* (Np) **2.** heel veel met een vuurwapen schieten *De jaegers hebben wat ofpafte* (Np)

ofpakken ['ɔf...] - afpakken: ontnemen *Ze hebben et 'm ofpakte* (Nbk), *Dat kleine kiend stikt wat in de mond, dat moej' ze ofpakken veurdat ze 't deurslokt* (Obk) * *Wat ze je leerd hebben, kun ze je niet weer ofpakken* (Diz)

ofpangelen (Bu, Dfo, Dhau, Dho, Diz, El, Ma, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Ow) Ook **ofpingelen** (OS, Spa, Ste) zw. ww.; overg., onoverg.; pangelde of, het ofpangeld ['ɔfpaŋ|ŋ/...pɪŋ|ŋ] **1.** steeds zodanig praten dat de ander het toch geeft, afgetroffen, door kwanselen verkrijgen, in het bijzonder: zo praten dat de ander toch verkoopt terwijl het geboden bedrag te laag is *N. het M. een hiele protte knickers ofpingeld* (Db), *Kiender kun wel es ofpangelen, dan zien ze wat moois en dan willen ze dat ok zels hebben* (Bu), *Hij mag graeg wat ofpangelen* (Bu), *Die jonge pangelt wat of mit zien knickers* (Dhau), *Dat het hij him ofpangeld afgetroggeld* (Ma), *As hij de kaans het, wil hij je alles wel ofpangelen* (Diz), *Ze pangelden him zien beste koe altijd of* (Nbk)

ofpassen (Db, vo) ['ɔf...] - afpassen: in de juiste maat, hoeveelheid aanbrengen, uitmeten, plaatsen enz. *Doe ze weeromme-kwammen van et melken, had de boerinne et brood, veur ieder ofpast, op et zwatte zwilk van de keukentaofel klaor staon (vo), De vloerbedekking is percies ofpast (Db)*

ofpast z. *ofgepast*

ofpeddelen (spor.) ['ɔfpedlɛ] - afpeddelen, in verb. als *Ik heb in de vekaansie hiel wat ofpeddeld veel gefietst (Nbk)*

ofpeigerd (Ow, Sz) Ook *ofgepeigerd* (Ste) ['ɔfpejgrt/'ɔfxə...] - afgepeigerd *Die ziet d'r goed ofgepeigerd uut (Ste), Ik bin druk an de schoonmaak, mar ie veulen je in 't leste wel ofpeigerd (Sz)*

ofpeigeren ['ɔfpejgrɛ] - afpeigeren *Ze hebben 'm hielemaol ofpeigerd (Nbk), We zullen 'm ofpeigeren (Nt), Ik laot me niet langer ofpeigeren (Bdie), Ik lappe de schoonmaak an mien leerze, ik gao me niet ofpeigeren (Pe-Dbl), De trainer het oons vanaovend goed ofpeigerd (Wol), (gezegd wanneer men doodmoe is:) Ie zollen et ofpeigeren (Bu)*

ofpellen (Nbk), z. ook *ofpoelen* ['ɔfpelɛ] - afpellen: van een schil, een dop *sinas-appels ofpellen (Nbk), tamme kestanjes ofpellen (Nbk)*

ofpennen ['ɔf...] - afpennen: veel schrijven, in (*hiel*) *wat ofpennen. D'r is wat om ofpend (Dfo), Die vrouw het hiel wat ofpend (Nw)*

ofpeuzelen (Nw) ['ɔfpa:zɛ] - afpeuzelen *Die karbonade moej' even ofpeuzelen (Nw)*

ofpiegelen (Bu) zw. ww.; overg.; wederk.; piegelde of, het ofpiegeld ['ɔfpi:gɛ] 1. vermoeien, afmatten (hetz. als *ofpeigeren*)

ofpiepen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; piepte of, het ofpiept ['ɔfpi:pɛ] 1. veel piepen, vooral: veel huilen, in (*hiel*) *wat ofpiepen, vgl. Hij het hiel wat ofpiept doe hij klein was (Nbk)*

ofpieren (Nw) zw. ww.; onoverg.; pierkte of, het ofpierkt ['ɔfpirkɛ] 1. voortdurend knoeiend bezig zijn en daarbij niet opschieten, in verb. als *Die pierkt wat of, ze zet et van et iene plak op et ere (Nw)*

ofpikken zw. ww.; overg.; pikte of, het ofpikt ['ɔfpikɛ] 1. afpikken, afhandig maken 2. (bij kippen) door te pikken proberen te verjagen, verstoten (Bu, Ld, Spa) *Kiepen pikken mekaar wel of (Spa),*

De ni'je haene wodde eerst deur de kiepen ofpikt (Ld), een piekten ofpikken (Bu) 3. (bij een spel) door tegen iemand aan te gooien af doen zijn (Np) iene mit een spullegien ofpikken (Np)

ofpikker de; -s; -tien ['ɔfpikr] 1. iemand die een ander iets afpikt, ook in *In een koppel kiepen is altied een ofpikker (Ow)*

ofpimpelen (Ld) zw. ww.; onoverg.; pimpelde of, het ofpimpeld ['ɔf...] 1. steeds alcoholische drank nuttigen, in verb. als *Ze pimpelen zo'e'n avend hiel wat of (Ld)*

ofpingelen z. *ofpangelen*

ofpissen zw. ww.; overg.; piste of, het ofpist ['ɔf...] 1. door tegen iets aan te urineren dat los doen raken, van iets anders af doen vallen (Db), vgl. (schertsend) *Za'k je een pote ofpissen? (Db) 2. bij urineren met de straal over iets heen komen (Bu, Dhau), in verb. als Ie kun 't wel ofpissen nl.: zo'n klein eindje is het (Bu), zo ook I' kun 't wel ofpissen mit een grote boge (Dhau)*

ofplaggen zw. ww.; overg.; plagde of, het ofplagd ['ɔfplagɛ] 1. van de plaggen ontdoen die de bovenste laag van de grond vormen *de sloden ofplaggen (Ste), Een dag of wat veur de tied [nl. van het dorsen] het de boer de dusdele in odder maekt; een stokkien gruslaand niet al te veer van huus het hij dunnegies ofplagged. Nao een paer daegen zunneshien is de dele in odder en kan et dusken beginnen (k: Ste), Et moet eerst nog even ofplagged wodden (Ste) 2. dik schillen (van aardappelen, appels e.d.) (Bu, Np, Nt, Nw, Op, Ow, Spa, Wol) Jow moe'n die eerpels niet zo ofplaggen, dat is zunde, want et beste zit onder de schelle (Op), Och, die het ze zo ofplagd, et bin net dobbelstiënen (Nw)*

ofplakbaand (spor.) - afplakband

ofplakken (spor.) zw. ww.; overg.; plakte of, het ofplakt ['ɔf...] 1. afplakken (spor.) 2. dik schillen (van aardappelen, appels e.d.) (Ow)

ofplassen (Bu, Ma, Obk, Ow) zw. ww.; overg.; plaste of, het ofplast ['ɔfplasn] 1. een schijfje hout van een boom halen (om te merken) (Obk) *Ze plassen van te veuren een stokkien schelle van die bomen of (Obk), een stokkien van een boom ofplassen (Ma) 2. dik schillen (van appels, aardappelen e.d.) (Bu, Ow)*

opfloegen - ofproemen

opfloegen (Nbk, Ste) zw. ww.; overg., onoverg.; ploegde of, het opfloegd ['ɔfpluŋ] 1. (onoverg.) heel veel ploegen, in (*hiel*) *wat opfloegen*: *N. het hiel wat opfloegd in zien leven* (Nbk) 2. (overg.) in het midden van de akker beginnen en per vore steeds meer naar de zijanten ploegen (Ste) *Et iene jaor ploegde ie de kaampe op* [d.i. naar het midden], *et ere jaor of* (Ste)

opfloeteren (Nbk, Spa) zw. ww.; onoverg.; ploeterde of, het opfloeterd ['ɔf...] 1. heel veel ploeteren, heel veel zwoegen, hard werken, in verb. als *Die meensken ploeteren wat of!* (Nbk, Spa)

opflokken Ook *ofplukken* (WH) - afplukken: door plukkende bewegingen van iets halen *de appels van de boom ofplokken*, *et (plok)vet moet van de kraanze ofplokt wodden* d.i. van het darmscheil (Ol-Nl, Pe-Db, Np), (bij vergelijking:) *Daor he'k nog een mooi pottien ofplokt* nogal wat strijkgeld voor gevangen (Ste)

opflopnen (Sz) zw. ww.; onoverg.; plompte of, het ofplompt ['ɔf...] 1. heel veel plompen, z. aldaar *As we an et karnen waren*, *mossen we heel wat ofplompnen veurdat de botter groot was* (Sz)

ofplukken z. *opflokken*

ofpluzen ['ɔf...] - afpluizen: afplukken: van vlees *Hi'j zat lekker et bonkien of te pluzen* (Nbk)

ofpochelen (Np) zw. ww.; onoverg.; pochelde of, het ofpocheld ['ɔfɔxɫɪŋ] 1. lang, heel veel werken, in (*hiel*) *wat ofpochelen* e.d.: *Hi'j het vrij wat ofpocheld* (Np)

ofpoedelen (Dho, Nbk) zw. ww.; overg., ook wederk.; poedelde of, het ofpoedeld ['ɔfpudɫɪŋ] 1. (zich) wassen *Ie kun je heerlijk ofpoedelen aj' poedelnaekt onder de douche staon* (Nbk), *We zullen de hond even ofpoedelen* (Nbk)

ofpoeieren (Nbk, Ste) zw. ww.; overg.; poeierde of, het ofpoeierd ['ɔfpujɪŋ] 1. flink slaag geven (Ste) *Die moe'n ze es even ofpoeieren* (Ste) 2. afschepen (Nbk, Ste) *Die he'k bij de deure ofpoeierd* (Nbk)

ofpoelen (Obk) ['ɔfpuɫɪŋ] - afpellen *sinesappels ofpoelen* (Obk), z. ook *ofpellen*

ofpoepen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; poepte of, het ofpoept ['ɔfpupɪŋ] 1. een wind laten

ofponden (Ow) - afponden *uut een vol vat*

botter ofponden (Ow)

ofponder (Dfo) de; -s ['ɔfpondr] 1. controleur die de boter keurt en het juiste gewicht aangeeft

ofpongen (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; pongde of, het ofpongd ['ɔfpoŋ:] 1. veel verstelwerk of naaiwerk verrichten, in (*hiel*) *wat ofpongen*: *Wat he'k wat ofpongd* (Nbk, Np)

opfotten (Ma, Nbk) zw. ww.; onoverg.; potte of, het ofpot ['ɔfpɔtɪŋ] 1. door een aftelrijmpje of -liedje bepalen wie 'hem' moet zijn, wie als eerste mag vertrekken e.d. *Lao'we d'r om ofpotten* (Nbk)

opfottereteren (Bu) zw. ww.; overg.; pottereteerde of, het ofpottereteerd ['ɔfpɔtɪtɪ:ɛɪŋ] 1. op de foto zetten (van personen; meestal t.b.v. het rijbewijs of andere officiële stukken) *Ik heb me ofpottereteren laoten* (Bu)

ofprakkeseen (Nbk, Nt) ['ɔf...] - afprakkeezeren: heel veel nadenken, in (*hiel*) *wat ofprakkeseen*: *Ik heb wat ofprakkeseerd, mar ik zag ok gien oplossing* (Nbk)

ofpraoten zw. ww.; overg., onoverg.; praotte of, het/bet. 1: is, in verb.: bin ofpraot ['ɔf...] 1. met elkaar (iets) afspreken *We moe'n et nog even ofpraoten hoe we now zullen* (Np, Nbk), *We praoten of daj' oons van now of an veerder mit rust laoten* (b), *mit mekeer wat ofpraoten* gezamenlijk iets afspreken (Nbk, Np, Ste), *Zo hebben wij et niet ofpraot* dat hadden we toch anders afgesproken (Db), zo ook *Dat hadden we niet ofpraot!* (Nbk), *Hi'j wol leren, hadden ze ofpraot* (bl), *Daor bin we ommes over ofpraot?* (b), *Dat bin we ofpraot!* (b), *Bin jim haost ofpraot?* (p), *Ofpraot!* o.k.! dat is dan afgesproken (Nbk, p), *een ni'je daotum ofpraoten* (Nbk) 2. (onoverg.) heel veel praten (Nbk, Ol-Nl), in (*hiel*) *wat ofpraoten*: *We hebben vanmiddag hiel wat ofpraot* (Nbk), *Hi'j hét wat ofpraot om me te overtugen* (Ol-Nl)

ofpriezen - afprijzen *'t Goed is allemaole ofpriesd* (Diz)

ofprippen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; pripte of, het ofpript ['ɔfprɪpɪŋ] 1. heel veel breien, in (*hiel*) *wat ofprippen*: *'k Heb in mien leven hiel wat ofpript* (Nbk)

ofproemen (Ol-Nl) zw. ww.; onoverg.; proemde of, het ofproemd ['ɔf...] 1. heel vaak, veel tabak pruimen, in verb. als *Mien*

vader die het heel wat ofproemd (Ol-Nl)

ofproezen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; proesde of, het ofproesd ['ɔf...] 1. heel veel prutsen, knoeien, in verb. als *D'r wodt wat ofproesd* (Nbk)

ofpruttelen (Dho) zw. ww.; onoverg.; pruttelde of, het ofprutteld ['ɔfpratɪŋ] 1. heel veel brommen, mopperen, in (*hiel*) *wat ofpruttelen: Die pruttelt wat of* (Dho) **ofpruven** (Nbk) zw. ww.; onoverg.; prufde of, het ofpruofd ['ɔf...] 1. een beetje van iets proeven (met name uit de pan die op het vuur staat) *even ofpruven* (Nbk)

ofpuffen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; pufte of, het ofpuft ['ɔf...] 1. een wind laten *Die het zeker ok ofpuft* (Nbk)

ofraaien (El, Np, Nt, Obk) zw. ww.; overg.; raaide of, het ofraaien ['ɔfra:j(d)ŋ] 1. door te maaien van hoge pollen gras e.d. ondoen (met name: die na het grazen zijn achtergebleven) *Dat laand is roeg liggen bleven, ik moet et nog even ofraaien* (Obk) **ofraanselen** (Bu, Dfo, El, Nw, vo) ['ɔfrā:sɪŋ] - afranselen *Ze hebben 'm aorig ofraanseld* (Nw), *Laot je niet ofraanselen* (Nw), *En ie raanselen iederiene of die tegen jow is!* (vo)

ofrabbelen (Bdie, Db, Nt, Obk, Ol-Nl, Ow, Spa, Ste, bl) zw. ww.; overg., onoverg.; het ofrabbeld ['ɔfrablɪŋ] 1. (overg.) vluchtig, snel en slordig afmaken, afrabbelen (Bdie, Ol-Nl, Ow, Ste) *Ze hebben et mar wat ofrabbeld!* slordig afgemaakt (Bdie, Ol-Nl, Ow, Ste), *een lessien ofrabbelen* (Bdie), *et schoelwark mar wat ofrabbelen* (Ow) 2. (onoverg.) heel veel roddelen, kletsen (Bu, Db, Dhau, Nbk, Nt, Obk, Ol-Nl, Spa, bl) in (*hiel*) *wat ofrabbelen: Geloof mar dat d'r wat ofrabbeld wodt* (bl), *Ze hebben die avond hiel wat ofrabbeld* (bl), *D'r is...* (Nbk)

ofrachelen (Nbk, Nbk, Pe-Dbl) zw. ww.; onoverg.; rachelde of, het ofracheld ['ɔf...] 1. heel vaak en veel slijm opgeven (met een rochelend geluid en vaak: met uitspugen), in verb. als *Hi'j rachel't wat of, hi'j zit vol sliemen* (Pe-Dbl)

ofraeken (Bu, Dho) zw. ww.; onoverg.; raekte of, is ofraekt ['ɔf...] 1. van iets af raken, ervan bevrijd raken *Et wodt moeilik om daor of te raeken* (Dho), *Ie raeken d'r nooit of* (Bu)

ofraetelen z. *ofrattelen*

ofraffelen (verspr.) Ook **ofroffelen** (bet. 1: Bu, Nbk, Ol-Nl, Ste, Wol) zw. ww.; overg., onoverg.; raffelde of, het ofraffeld ['ɔfrafɪŋ/...rofɪŋ] 1. (overg.) haastig en weinig sekuur afwerken, afraffelen *Dat hej' mar wat ofraffeld* (Bu), *...ofroffeld* (Bu), *As ze et wark mar niet ofroffelen!* (Ste), *De gewone dingen waor aj' an wend binnen, wij' ok nog wel es wat ofraffelen* (Ste), *Aj' de rozekraanze bidden, dan raffel ie die wel es of* haastig, weinig zorgvuldig opzeggen, uitspreken (Ste), *een zin ofraffelen* (Ld), *Hi'j het et wel zo ofraffeld, d'r was gien woord tussen te kriegen* snel, druk achter elkaar verteld enz. (Dfo) 2. (onoverg.) heel veel, heel druk praten (Nw, Ol-Nl), in (*hiel*) *wat ofraffelen: Die raffelt hiel wat of* (Nw) 3. (overg.) aftrekken: van breiwerk, d.i. het gebreide weer geheel loshalen (verspr.) *Ik heb een hiele trui ofraffeld* (Nbk, Np) 4. (onoverg.) gaan rafelen (Obk) *Die trui raffelt bi'j de mouwe of* (Obk)

ofrakken (Db, Dhau) zw. ww.; overg.; rakte of, het ofrakt ['ɔfrakɪ] 1. opruimen en schoonmaken *Zuwwe die smerige boel eerst mar es ofrakken?* (Dhau), *de taofel ofrakken* afruimen en schoonmaken (Db)

oframmelen (verspr.) zw. ww.; overg., onoverg.; rammelde of, het oframmeld ['ɔframɪŋ] 1. (onoverg.) in (*hiel*) *wat oframmelen* heel veel achter elkaar praten, steeds druk praten (Nbk, Ste): *Die rammelt me ok wat of!* (Ste, Nbk) 2. (overg.) afraffelen, afroffelen, zich snel afmaken van iets (Nbk, Ste) *Dat hebben ze gauw even oframmeld* (Nbk, Ste) 3. (overg.) een aframmeling geven *Ik heb 'm best oframmeld* (Bdie), *...goed oframmeld* (Ol-Nl)

oframmeling (spor.) ['ɔframɪŋ] - aframmeling *iene een oframmeling geven* (spor.)

ofranen (Bu, Nbk, Ste) ['ɔfrā:n] - afranden: de rand wegnemen (vooral: van het behang, dat nl. aan één kant een rand had die eraf moest) *Et behang moet nog ofraand wodden* (Ste), *Ik heb wat ofraand mit die mesiene, vroeger wodde et knipt* (Nbk), *keze ofranen* d.i. de korst of rand verwijderen (Bu, Ste)

ofraoden st./zw. ww.; overg.; raodde of, het ofraoden ['ɔfro:ədɪ] 1. afraden *Ik zol et*

ofraoderi'je - ofreizen

jow ofraoden (Np, Bdie), *Dat kan 'k je ofraoden* (Nbk, Bu), *Ik raod et je of om d'r mit deur te doen* (Ld), *Dat het hi'j mi'j ofraoden* (Bu), *Deurdat et 'm ofraoden wodde, het hi'j et niet daon* (Nbk), *Dat he'k 'm wel zo ofraoden!* sterk afgeraden (Ste), *Ik heb et je genoeg ofraoded* (Dho, Ste), *'k Heb et 'm hielemaol ofraoden* (Nw), (gezegd wanneer men graag een goedkeurende reactie wenst maar toch doet wat men wil:) *Raod mi'j goed, mar raode mi'j niet of* (Ste), *Deur mien ofraoden is et overgaon* (Ow), *Deur et ofraoden heb ik et laeter toch nog daon* (Dhau)

ofraoderi'je de [...dʀ'ʲjə; z. -i'je] **1.** het afraden *Die ofraoderi'je deur zien oolden is d'r daenk' de schuld van dat d'r niet vule van die jonge terechtekomen is* (Op), *Deur al die ofraoderi'je is et toch nog verkeerd gaon* (Diz), *Die hoej' niet te vraogen, want dat is toch niks as ofraoderi'je* (Ow)

ofraomen (Ow) zw. ww.; overg.; raomde of, het ofraomd ['ɔf...] **1.** door te stoten, trekken van iets af doen vallen *Hi'j raomde de klinke van de deure of* (Ow)

ofraozen (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; raosde of, het ofraosd ['ɔfrɔ:ɛzn] **1.** veel schreeuwen, gillen, tieren, in (*hiel*) *wat ofraozen*, vgl. *Die het al wat ofraosd* die persoon heeft heel veel geschreeuwd, luid gehuild enz. (Np)

ofrasteren (spor.) ['ɔfrastɾɿn] - afrasteren **z. ofrastering**

ofrastering (Ld, Nw, Obk) Ook **ofrasterige** (Ste) ['ɔfrastɾɿŋ/...rastɾəʒə] - afrastering: rasterwerk *Om et viswaeter beter onder beriek te brengen, hebben ze bi'j die ofrastering een overstappien maekt* (Obk)

ofrattelen (bet. 1: Dfo, Nbk, Nw, bet. 2: Dfo) Ook **ofraetelen** (bet. 1: Nw, Ste) zw. ww.; overg., onoverg.; rattelde of, het ofratteld ['ɔfratɿŋ/...rɛ:...] **1.** heel veel vertellen, druk praten (over), in (*hiel*) *wat ofrattelen: D'r is hiel wat over die meensken ofratteld* (Dfo), *Die beide vrouwluden rattelen wat of as ze tegere an 't koffiedrinken binnen* (Nbk) **2.** snel en klaterend vloeien (Dfo), in verb. als *Et rattelde him haost van 't gat of, hi'j kon haost niet zo gauw op 't husien kommen* d.i.: zo'n last had hij van diarree (Dfo)

ofrausen z. ofroezzen

ofreageren zw. ww.; overg., ook wederk.; reageerde of, het ofreageerd ['ɔfrɛ(:)jagɿ:ɛrŋ] **1.** afreageren *Hi'j moet 'm even ofreageren* (Ste, Bu), *je kwaodheid ofreageren op een aander* (Ow, Pe-Dbl)

ofredden (Dfo, Obk, Ol-Nl, Ste, Sz, v) Ook **ofredderen** (Ste, b) zw. ww.; overg.; redde/reddede of, het ofredded ['ɔfredn/...redrŋ] **1.** opruimen, schoonmaken *In et naojår moe'n de gewassen van 't laand en moet alles weer ofredded wodden veur de winter* (Obk), *de taofel ofredden en de krummels opvegen* (Ste, Ol-Nl, Sz, b, Dfo), *As we de koenen stront ofredden, bruken we altied een oolde bessem* (Ste), *Kom es bi'j heit, dan zal die je es wat ofredden* het vuil van je vegen (v), *de hond de poten even ofredden* (Ste) **2.** hetz. als oflochten, z. aldaar, in *de koestal ofredderen* (Ste)

ofredderen z. ofredden

ofreden (Nt, Pe-Dbl, Wol) Ook **ofgereden** (Pe-Dbl) bn. ['ɔf(xə)rɿ:dn] **1.** (van een vervoermiddel) door veelvuldig gebruik versleten zijn

ofreiden (Nt, Ste) zw. ww.; overg.; reide of, het ofreid. ['ɔfrejdŋ] **1.** afreien, vlak maken, vlakstrijken (van nat beton e.d., z. ook onder *ri'je*) *We mossen ofreiden, dat was mit een latte over et (natte) veen strieken om et glad te kriegen* (Ste)

ofreizen zw. ww.; overg., onoverg.; reisde of, het (bet. 1, 2)/is (bet. 1, 3, 4) ofreisd ['ɔf...] **1.** (overg.) geheel doorreizen, langs iedereen, heel veel personen, plekken gaan *Ik heb de hiele familie ofreisd* (Nbk), *Hi'j het de hiele wereld ofreisd* (Ma), *Hi'j reisde alles of om wark te kriegen, mar 't lokte 'm niet* hij ging overal naar toe, naar iedereen toe (Op), *Ze hadden een pottekarre en reisden de boer of mit theegoed en potten en pannen, hiel mooi spul* (j) **2.** (onoverg.) heel veel reizen, in (*hiel*) *wat ofreizen*, vgl. *Hi'j het nogal wat ofreisd in zien jonge jaoren* (Nbk) **3.** (onoverg.) vertrekken (Bu, Nbk, Op, Sz) *Ze bin weer ofreisd* (Nbk), *Hi'j was al ofreisd naor de aandere wereld* hij sliep al (Op), *Hi'j is al een ende ofreisd* in diepe slaap (Sz) **4.** door veel, lang reizen erg vermoeid zijn (Np, Nw, Op) *Ik wil morgen niet graeg weer vot, ik bin schoon ofreisd* (Op)

ofreken z. *ofrekening*

ofrekenen ['ɔf...] - afrekenen: verrekenen, vgl. *Wij moe'n nog even ofrekenen* (Spa), *Hewwe aenlik al ofrekend?* de ober betaald (e.d.) (Nbk), *Ik heb d'r mar effen mit ofrekend(b), een schuld ofrekenen* (Dhau), ook fig.: de waarheid zeggen, op harde wijze afstraffen *Ik zal even mit him ofrekenen* (Bu), *Daor za'k mit ofrekenen!* (Ste)

ofrekening (verspr.) Ook *ofrekinge* (Bu, Ste), *ofreken* (Ld, El) ['ɔf.../...rɪ:kɪŋə] - afrekening: de rekening van het geheel dat nog betaald moet worden *Ze zullen hum de ofrekening wel sturen* (Dho), *De timmerman kreeg eerst een veurschot en kwam laeter mit een ofrekenge* (Ste), *In et leste van de maond komt de ofrekening* (Wol), *De ofrekening kwam nog moest nog komen* (Nbk, Nt), *Now, et vul oons nog mit doe we de ofrekening van de timmering kregen* (Bdie, Ol-Nl)

ofrekentien (Wol) et; ...ties ['ɔfru:kptɪn] 1. kwitantie (Wol) *Ma'k wel even een ofrekentien van je hebben?* (Wol)

ofrekinge z. *ofrekening*

ofrekken (verspr.) zw. ww.; overg.; rekte of, het ofrekt ['ɔfrekɪŋ] 1. met de hand reiken tot *Dat kan 'k niet ofrekken, dat staot te hoge* (Nw, Ste)

ofremmen ['ɔf...] - afremmen *Die auto remde verkeerd of* (Ste), *Veur de bocht moej' ofremmen* (Np), *Wat is jim kleine jonge toch drok, ie meugen him wel een betien ofremmen now en dan* (Nbk)

ofrepen (Bu) zw. ww.; overg.; reepte of, het ofreept ['ɔfru:pɪp] 1. recht, kant maken (door een rand e.d. weg te nemen) *Et is wankaantig, ie moe'n et even ofrepen* (Bu), *et gezon even ofrepen* (Bu), *Bi'j baggeren mos ie eerst even ofrepen* (Bu)

ofrepelen (Dho, Nbk, n) zw. ww.; overg., onoverg.; repelde of, het ofrepeld ['ɔf...] 1. (onoverg.) voortdurend *repelen*, z. aldaar (Nbk), in verb. als (*hiel*) *wat ofrepelen* 2. (overg.; ruw) met een vrouw naar bed gaan (n) *Ze wodt geregeld ofrepeld* gaat met iedereen naar bed (n) 3. (onoverg.) vaak geslachtsgemeenschap hebben (met een vrouw, door een man), in verb. als *Die kerel repelt wat of* (Dho)

ofreutelen (Sz) zw. ww.; onoverg.; reutelde of, het ofreuteld ['ɔfra:tɪŋ] 1. heel veel,

druk praten, in verb. als *Geloof d'r mar niks van, ze kán wat ofreutelen!* (Sz)

ofri'jen (Ste) zw. ww.; overg.; rijde of, het ofrijd ['ɔfri:(d)ɪ, ...ej...] 1. pasklaar maken van kleding

ofricht (Nt, Ow, Pe-Dbl, Wol, b) Ook *ofgericht* ['ɔf(xə)rɪxt] - afgericht: bekwaam, geoefend *Et hontien is d'r meraokel op ofricht* (b)

ofrichten - africhten: trainen voor een bep. doel *een hond ofrichten* (Bu, Ld, Nbk): *Die hond is veur de jacht ofricht* (Ld), *Dat peerd is goed ofricht* beleerd (Np), *Hi'j is d'r hielendal op ofricht om dat te doen* bedreven in, gewickst inzake, er (steeds) op uit om (Nbk)

ofrieden st. ww.; overg., onoverg.; is/het (bet. 4-7) ofreden ['ɔfrɪdɪŋ] 1. (onoverg.) wegrijden *Bi'j Emmeloord moej' (van) de grote weg ofrieden* (Nbk) 2. (onoverg.) naar beneden rijden *een hoogte ofrieden*. *Hi'j kwam de hoogte mit een vaort ofrieden* (Obk), *een barg ofrieden* 3. (onoverg.) het praktische deel van het rijexamen afleggen *Ze is an 't ofrieden veur de auto* (Nw), *Hi'j kan maendag ofrieden* (Bu) 4. (overg.) geheel rijden (van een afstand, een weg enz.) *Die baene mos ie in tien tellen ofrieden* (d) 5. (overg.) in alle richtingen doorrijden *Ik hebbe as vertegenwoordiger hiele Nederlanda wel ofreden* (Nbk) 6. (overg.) zo lang rijden met, op dat het voertuig enz. onbruikbaar is geworden (Bu, Ld) *Die fiets is al aorig ofreden* (Ld), *Die auto kuj' mar beter ofrieden, hi'j is niks meer weerd* (Bu) 7. (overg., van een paard) africhten, langdurig rijden op (zodat het dier moe en dus gewillig wordt) (Dfo, Ma, Nbk, Obk, Spa) *Dat jonge peerd lat 'm makkelik ofrieden* (Obk)

ofriegelen (Bu) zw. ww.; onoverg.; riegelde of, is ofriegeld ['ɔf...] 1. rollend vallen (vaak: van meerdere exemplaren) *De appels riegelen van de boom of* (Bu)

ofriemen ['ɔfri:mɪŋ] - afrijmen: heel veel rijmen, in verb. als *We hebben veur Sunderklaos weer hiel wat ofriemd dit jaor* (Nbk)

ofrikken (Spa) ['ɔfrikɪŋ] - afrasteren *We moe'n veur de geiten mar even een hoekien ofrikken* (Spa)

ofrit de; -ten; -tien (bet. 2) ['ɔfrit] 1. het

ofritsen - ofrollen

gaan rijden, het moment van wegrijden (min of meer officieel: van een tocht e.d.) (Ow) *Mit de optocht is de ofrit om tien ure* (Ow) 2. hellende baan waarover men van een weg kan afslaan/op een weg kan komen *Onze ofrit is een menning bij een diek neer* (Bdie), *Disse ofrit voert naor de ofvaart van de rondvaartboot* (Obk), *Een ofrit is langer as een utrit* (Ste), *een steile ofrit* (El), *de ofrit bij huus* nl. van de boerderij naar de weg (Dfo)

ofritsen (Dhau, Nt, Nw, b: lm) zw. ww.; overg.; ritste of, het ofritst ['ɔfrɪtsɪŋ] 1. afstropen, bijv. inzake de bladeren van een tak, de vruchten van een struik *de beien van de steelties ofritsen* (Dhau), *grune bonen de draoden ofritsen* (Dhau) 2. met een snelle beweging afsnijden (Nt, Nw) *Hij ritste in zo de kop of* (Nt, Nw)

ofrittelen (bet. 1: Ste, bet. 2: Diz) zw. ww.; onoverg.; rittelde of, het ofritteld ['ɔfrɪtlɪŋ] 1. heel veel kletsen (Ste), in (*hiel*) *wat ofrittelen. Die hebben hiel wat ofritteld* veel gekletst (Ste) 2. heel veel, druk en snel heen en weer lopen (Diz), in verb. als *Die vrouw die rittelt wat of* (Diz)

ofrochelen (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; rochelde of, het ofrocheld ['ɔf...] 1. heel veel rochelen, in verb. als *Die kerel rochelt hiel wat of* (Np)

ofroddelen (Dho, Nbk) zw. ww.; onoverg.; roddelde of, het ofroddeld ['ɔf...] 1. heel veel roddelen, in verb. als *Die rôddelt wat of* (Nbk)

ofroegen (Obk) zw. ww.; overg.; roegde of, het ofroegd ['ɔfrʊŋ] 1. ruw afwerken *Ik zal et wat ofroegen mit specie, om de gladdighied d'r wat of te kriegen* (Obk)

ofroeien Ook **ofruien** (Dho, Nt, Obk, Pe-Dbi, Sb, Spa, Sz, Wol) zw. ww.; overg., onoverg.; roeide of, het (bet. 4)/is (bet. 1-3) ofroeid ['ɔf...] 1. (onoverg.) zich roeiend verwijderen *Ie moe'n wat van de kaante ofroeien* (Nbk) 2. (onoverg.) stroomafwaarts roeien *de Lende ofroeien* (Nbk) 3. (overg.) roeiend afleggen *een vaort ofroeien* (Nbk) 4. (onoverg.) heel veel roeien, in verb. als (*hiel*) *wat ofroeien. We hebben hiel wat ofroeid* (Nbk)

ofroemen z. *ofrumen*

ofroep (spor.) ['ɔfrʊp], in *op ofroep. Now, ie bellen mar, ik bin om zo te zeggen op*

ofroep beschikber (Nbk)

ofroepen st. ww.; overg.; het ofroepen ['ɔf...] 1. naar beneden roepen *Roep ie him even van de zoolder of?* (Nbk) 2. oproepen, met luide stem aankondigen *Ze wodden ien veur iene ofroepen op 'e keuring veur de dienst* (Nbk) 3. bij afslag verkopen (Bu, Np) *Op et boelgoed moet de oproeper et ofroepen* (Np) 4. officieel afkondigen (Ste) *Et moet nog drie keer ofroepen wodden* d.i. het huwelijk moet nog drie zondagen achtereen in de r.k.-kerk worden aangekondigd, nl. zodat men bezwaar kan maken vanwege huwelijksbeletselen (het feit dat men gescheiden was, gold als een huwelijksbeletsel; z. ook *ofkondigen*) (Ste)

ofroeper (Ste, Wol) de; -s ['ɔfrʊpɪ] 1. degene die door af te roepen bij afslag verkoopt

ofroezen (Bu, Db, Dhau, Ld, Nbk, Nw, Ow, vo) Ook **ofrausen** (Db, Ma, bet. 2: Nbk) zw. ww.; overg.; roesde of, het ofroesd ['ɔfru:zɪ/'ɔfrɔ:msɪ] 1. z'n werk op haastige en onzorgvuldige wijze afmaken *Hij roest et wark mar wat of* (Bu, Dhau, Db), *Et is mar een betien ofroesd* (Nw), *Ze stonnen in anneumen wark en dan wil et wel es wat ofroesd wodden* (vo) 2. in (*hiel*) *wat ofrausen* veel, vaak wild tekeergaan (Nbk)

ofroffelen (bet. 1: Bu, bet. 2: Nbk, Obk, Sz) zw. ww.; overg.; roffelde of, het ofroffeld ['ɔfroflɪŋ] 1. slaag geven (Bu) *Bliksem, die hebben ze even best ofroffeld* een flink pak slaag gegeven (Bu) 2. door te boenen, borstelen, wrijven schoonmaken (Nbk, Obk, Sz) *Ik moet mien hanen even wat ofroffelen veurd at ik die pepieren anpakke* (Obk), *de ergste modder wat van de hanen ofroffelen* (Sz), *de hanen ofroffelen mit de bossel* (Obk), *Et moet goed ofroffeld wodden* (Nbk) 3. snel en met een roffelend geluid van iets af gaan (Sz) *Zie roffelt de trappe of, zo vlugge kan ik et niet meer* (Sz) 4. z. *ofraffelen*

ofroken ['ɔf...] - afroken, in (*hiel*) *wat ofroken* heel veel roken: *A. kreeg de griep en doe is hij stopt, mar veur die tied het hij wat ofrookt* (Nbk)

ofrollen Ook **ofrulen** (Dhau, El, Ld, Nbk, Np, Ste, ba, bo: Bu, Np, Nw, Op) zw. ww.; overg., onoverg.; rolde of, is/het ofrold

['ɔfroln/...ryln] 1. (doen) weggrollen, door te rollen verwijderen/zich verwijderen *Rol die tonne mar even van de stal of* (Nbk), *De balle ruulde et pad of* (Nbk) 2. naar beneden (doen) rollen *De waegen rolde zo van de hoogte of* (Nbk), *Oonze kleine jonge luut 'm zo de heuvel ofrollen* (Nbk), *Rol de tonne mar even de batte of* (Nbk) 3. ontrollen, zich ontrollen *et verlengsnoer ofrollen*, *Hool et vliegertouw in de gaten, et rolt zomar veerder of* (Nbk)

ofromen (Bu, Nbk, Ow, Ste, Wol) ['ɔfrō:m:] - afromen (lett.) *De melkkelder was om de melkvatten in te zetten, om de melk of te romen* (Ste), *'t Gong d'r omme dat de melk ofroomd wodde en in platte roodkeuperen schaolen kwam, en dan wodde ze kaard* (Nbk), *de melk ofromen om d'r botter van te maeken* (Wol)

ofrond Ook **ofgerond** (bet. 3: Ol-Nl) bn. ['ɔfront/'ɔfɔront] 1. afgerond (van bedragen, getallen) 2. vrij van schulden (Nw) *'t Is ofrond vrij* (Nw) 3. rond(er) gemaakt (lett.) (Ol-Nl) *Mit een ofgeronde stien gooiden ze et balkien omme (bij pikbosteren)* (Ol-Nl)

ofronden ['ɔfrɔn:, ...ndn] - afronden: van bedragen, getallen, ook: afmaken, voltooiën, vgl. *Dat maeken we even klaor, dat ronden we even of* (Bu), *Dat hewwe daor mar op ofrond* (Ld)

ofroonselen (Ma) zw. ww.; onoverg.; roonselde of, het ofroonseld ['ɔf...] 1. ongeregelde handel drijven, sjacheren, in verb. als *Hi'j roonselt mar wat of* (Ma)

ofroppen (Db, Ow) zw. ww.; overg.; ropte of, het ofropt ['ɔfrɔpm] 1. van iets rukken *een kiepe de veren ofroppen* (Ow), ook, bij vergelijkking: slecht maaien *As de zende stomp is, ropt hi'j et grōs of* (Db)

ofrossen (Diz, Nbk, Ol-Nl, Ste, Spa, Wol) zw. ww.; overg.; roste of, het ofrost ['ɔfrossn (Diz, Nbk, Spa), ...ɔ... (Spa)] 1. door te boenen, af te kloppen reinigen, met borstelende bewegingen afkloppen (Nbk) *Ik zal je even wat ofrossen, want ie zien d'r uut...!* (Nbk), *de hond even ofrossen* (Nbk), *de schoenen even goed ofrossen* (Spa) 2. afranselen (Diz, Ol-Nl, Ste, Wol) *We zullen die jonge es flink ofrossen* (Diz), *Hi'j wodde best ofrost* (Ste) 3. afbeulen (Obk) *Ie moe'n dat peerd niet zo ofrossen* (Obk)

ofroven - afroven: overal roven, vgl. *Ze hebben de hiele omgeving ofroofd* (Nbk), verder in *(hiele) wat afroven* heel veel roven, vgl. *Ze hebben wat ofroofd in die tied* (Np, Nbk); ook: door roven afhandig maken (Obk, Ow): *Ze kun je de beurs wel ofroven aj'm in 't achtsterste busien hebben* (Obk)

ofruien z. *ofroeien*

ofrulen z. *ofrollen*

ofrumen (Bu, Nbk, Np, Ste) Ook

ofroemen (Bu, Np) ['ɔfrym:/...u...] - afruimen, vooral in *de taofel ofrumen*

ofsabbelen z. *ofsobbelen*

ofsabelen z. *ofsaobelen*

ofsalpeteren (bs: Dfo, Op) zw. ww.; overg.; salpeterde of, het ofsalpeterd ['ɔfsalpɪ:tɪn] 1. bedwelmen met salpeterlucht: inzake bijen, vgl. *Aj' een kōrf uutbreken willen, dan moej' de bi'jen even bedwelmen; dan kuj' ze ofsalpeteren mit de salpeterlappe* (bs: Op, Dfo)

ofsaobelen (Bu, Dfo, Ld, Obk) Ook **ofsabelen** (Bdie, Ow, Pe-Dbl, Spa, Sz) ['ɔf sɔ:bln/'ɔfsa:bln] - afsabelen: met de sabel afslaan, in het bijzonder: alsof men met een sabel afhouwt, vandaar ook: snel, ruw, slecht maaien *Daor moej' henne te stront-pollemi'jen, die moej' dan even ofsaobelen* (Bu), *Et laand is ofsaobeld* slecht gemaaid (Bu), *Mit muuite he'k dat stokkien grōs nog ofsaobeld* (Ld), *Dat hoekien grōs moe'k mar even ofsaobelen, wat et is al zo lange wodden* (Obk)

ofschaarmen z. *ofscharmén*

ofschaeven (spor.) ['ɔfskɛ:bm] - afschaven

ofschaffen ['ɔfskafm] - afschaffen: wegdoen, niet langer gebruiken *Die oolde rommel maj' ok wel es ofschaffen* wegdoen (Np, Obk, Bu), *Die oolde kiepen moe'n we mar ofschaffen, ze leggen niet zo best meer* (Obk), *Ik schaffe mien haene of, want hi'j kri'jt as de pest* (Wol), *Over een paar jaor gaon we de koenen ofschaffen* (Spa); ook: opgeven, nl. van een gewoonte, een gebruik, een wet enz., vgl. *N. wil eerdaegs et roken ofschaffen* (Ol-Nl), *Dat hewwe now mar es ofschafft* (Ste), *de doodstraf ofschaffen* (l)

ofschaffing (l) ['ɔfskafɪŋ] - afschaffing: het afschaffen *de ofschaffing van de doodstraf* (l)

ofscharmén (Nbk, Ste, Wol) Ook *of-*

ofschampen - ofschellen

schaarmen (Np), **ofschermen** (Sz) ['ɔf...] - afschermen (lett.) *De punte van de zende wodde wel ofscharmd mit een oolde zak* nl. uit veiligheidsoverwegingen (verplicht op de openbare weg) (Np, Wol, Ste)

ofschampen (Bu) - afschampen (lett.) *Ik heb een snee in de vinger want et mes schampte of, d'r zat een had stok in* (Bu)

ofscharrelen (Nbk, Np, Ow) zw. ww.; overg.; scharrelde of, het ofscharrelde ['ɔfskarlɪŋ] 1. zich scharrelend voortbewegen over een groot oppervlak, over een grote afstand (Nbk, Np) *Ik hebbe die hiele bult ofscharreld en ik kon 't niet vienen* (Np), *alles ofscharrelen om wat te vienen* (Ow), *Oonze N. het hiel wat ofscharreld eer hij goed rieden kon* d.i. voordat hij goed kon schaatsen (Nbk) 2. met veel meisjes een beetje verkering hebben (Nbk), in (*hiel*) *wat ofscharrelen: Hij het al hiel wat ofscharreld* (Nbk) 3. in verb. als (*hiel*) *wat ofscharrelen*: d.i. door te venten e.d. verkopen (Bu, Nw) *We hebben goed verkocht, mar we hebben ok hiel wat ofscharreld* (Nw, Bu)

ofscheid et ['ɔfskejɪ] 1. afscheid, de handeling waarbij men de ander verlaat *Et ofscheid vul me zwaor* (Diz), *Et was een roerend ofscheid* (Dho), *ofscheid nemen* afscheid nemen: *Daor hewwe ofscheid van neumen* (Ste), *Meester het ofscheid neumen van de schoele* (Ol-Nl); ook inzake iemand die spoedig zal komen te overlijden 2. bijeenkomst ter gelegenheid van iemands afscheid *We hebben ofscheid van de juffrouw van de schoele* (Wol)

ofschieden ['ɔf...] - afscheiden: van aangrenzend gebied, vgl. *We gaon een hoeke laand ofschieden* (Np); van andere personen, dieren, zaken scheiden, afzonderen, afsplitsen: *Aj' je van je familie ofschieden, dan bemui ie je daor niet meer mit* (Bu), *Ie kun je overal wel wat van ofschieden* (Ste), *Hij scheidt 'm of, hij geeft 'm niet tussen et volk* (Wol), *Die hebben heur indertied ofschieden, die nammen nog een zwaorder geloof* (Bu), *een karke die ofschieden is* (Bdie), *Zien heit was diaeken in de ofschieden karke* (b)

ofscheiding de; -s, -en; ...scheidinkien ['ɔfskejɪŋ] 1. voorziening die de scheiding tussen land, tuinen, delen van een hok enz.

markeert en evt. het gaan naar de andere kant belemmert (zoals een schot, een heg, sloot, afrastering e.d.) *De ofscheiding is niet zo dudelik* (Ow), *We hebben een goeie ofscheiding mit de bureen* (El), *Tussen de huzen hadden we gaas langes veur ofscheiding* (Nbk), *De ofscheiding van de stokken laand is een sloot* (Nt), *De ofscheiding van 't hiem is de hede* (Spa), *een rooie berber as ofscheiding bij de weg* (Sz), *Ze hadden tussen de huzen een ofscheiding maekt* (Ma), *Ik heb een ofscheiding tussen de beide drachtige motten zet* d.i. in de ruimte waar de zeugen verblijven (Ow) 2. het afscheiden uit bep. organen van het lichaam (Np) *een ofscheiding van slangen of podden* (Np) 3. afsplitsing van een groep, uitreding uit een gemeenschap *We moe'n et mar es goed perberen uut te praoten, we moe'n aenlik gien ofscheiding kriegen* (Nbk); in het bijzonder (met hoofdletter): de afsplitsing van de Hervormde Kerk in 1834 (l)

ofscheidingsbeweging(e) (l) - afscheidingsbeweging

ofscheidingslijn (spor.) - afscheidingslijn
ofscheidingsvloot (spor.) - afscheidingsvloot

ofscheidingsstrepe (l) - afscheidingsstreep
ofscheidingssteken (spor.) - afscheidingssteken

ofscheidsaovend ['ɔf...] - afscheidsavond

ofscheidsbal (l) - afscheidsbal

ofscheidsbrief - afscheidsbrief: brief ten afscheid, waarin men iemand vaarwel zegt

ofscheidsfeest - afscheidsfuif

ofscheidsfuif (spor.) - afscheidsfuif

ofscheidsgedicht (spor.) - afscheidsgedicht, nl. ter gelegenheid van het afscheid dat iemand neemt

ofscheidsgroet (spor.) - afscheidsgroet: groet ten afscheid

ofscheidskedo - afscheidscadeau

ofscheidsreceptie (spor.) - afscheidreceptie

ofscheidsrede (spor.) - afscheidrede

ofscheidsredevoering (spor.) - afscheidredevoering

ofscheidsvesite (spor.) - afscheidsvisite
een soorte van ofscheidsvesite (vo)

ofschellen zw./st. ww.; overg.; schelde/schul of, het ofscheld/ofschullen ['ɔfskɛlɪŋ]

1. afschillen (lett.), van de schil ontdoen:

een appel ofschellen, Et vee kan soms de bomen hielemaol ofschellen (Obk)

ofschepen ['ɔfskɪ:pm] - afschepen (fig.) *We schepen wel es iene bij de deure of* (Ste), *Ie moe'n ze mar ofschepen, aandere koj' d'r nooit of* (Np), *Ik heb 'm ofscheept, dan bij' d'r mar weer of* (Bu, Nbk), *Een boel meensken wollen him wat ofschepen, om gien mot te kriegen* (Ow), *Laot je mar niet ofschepen* (Nbk)

ofscheppen (Nbk) ['ɔfskepɪ] - afscheppen (lett.): van iets scheppen, met name de room van de melk (Nbk)

ofscheren zw./st. ww.; overg.; scheerde of, het ofscheerd ['ɔfskɪ:ɛrɪ] 1. door te scheren wegnemen *de baord ofscheren* 2. geheel scheren (Nbk), *De schaopen bin hielemaol ofscheerd* (Nbk) 3. knippen (van de heg) (Dho) *De hede moej' ok weer es ofscheren* (Dho)

ofschermen z. ofscharmen

ofscheuren zw. ww.; overg., onoverg.; scheurde of, het ofscheurd ['ɔf...] 1. (overg.) door rukken, scheuren van iets scheiden *een stok van de kraante ofscheuren, een lappe ofscheuren, Hij' scheurde heur foto van de mure of, iene de kleren van et lief ofscheuren, Hij' scheurde me inienend de pette of* (Nbk), *Et rolmes komt veur et ploegiezer, et scheurt de vore of* (Nbk) 2. (onoverg.) losgaan door scheuren *De raand van oonze zitbaank begint of te scheuren* (Nbk)

ofscheuten (Op) bn. ['ɔfskɪ:tɪ] 1. afscheiden door een schot e.d. *Vroeger zat de motte opsleuten in een mottehokke, dat was vaeke ofscheuten van een groter hokke, de biggen hadden ruimte om deur de ofscheiding henne te kommen en de motte kon dan niet op 'e biggen trappen of d'r op liggen gaon* (Op)

ofschienen (Bu) st. ww.; onoverg.; het ofschienen ['ɔf...] 1. flink warmte afgeven *De kachel begint of te schienen* (Bu)

ofschieten I st. ww.; overg., onoverg.; het (1-5)/is ofscheuten ['ɔfski:tɪ] 1. (overg.) afvuren *Hij' kreeg een klap van de kolf, doe hij' 't geweer ofscheut* (Pe-Dbl), *vuurwark ofschieten* (Nbk) 2. (overg.) van iets af doen vallen door goed te vuren *As jongen perbeerden we wel de protters mit de pielkeboge van et dak of te schieten* (Nbk) 3. (overg.) door te schieten doden

zieke dieren ofschieten (Ste, Nbk), *Zoe'n kwaoie hond kuj' mar beter ofschieten laoten* (Bu) 4. (overg.; van wild) overtolige exemplaren schieten *De jaegers meugen van 't jaor twee hatten ofschieten* (Np) 5. (overg.) heel veel schieten, in verb. als *Ze hebben weer hiel wat ofscheuten mit nij'jaor* (Nbk) 6. (onoverg.) snel gaan naar *Hij' scheut op 'm of doe hij' 'm zag* (Nbk) 7. (onoverg.) naar beneden schieten, zich snel van iets laten vallen, plotseling vallen *Hij' scheut van de wal of de sloot in* (Nbk), *Hij' scheut van bedde of, hij' mos d'r neudig uut* (Nbk) 8. afschampen (Np) *Die kerel het zoe'n flut zegge in 't laand, de mi'jmesiene schut d'r op of* (Np)

ofschieten II st. ww.; onoverg.; scheidb.; het ofscheten ['ɔfskitɪ] 1. één of meer winden laten gaan *Ofschieten is niet arg fesoenlik as d'r volk is* (Np), *Hij' dot niks as ofschieten, hij' het zeker brune bonen had* (Ste), *Hij' zat de hiel tied of te schieten, bah, wat een viesterd* (Nbk)

ofschilderen zw. ww.; overg.; schilderde of, het ofschilderd ['ɔf...] 1. de laatste verflaag, de deklaag aanbrenge bij schilderwerk, het verven van bijv. een huis voltooiën *We zullen 't morgen even ofschilderen* (Nbk) 2. door te vertellen een beeld van 'iets schetsen, oproepen (spor.) *Now, dat hebben ze toch wel wat al te somber ofschilderd* (Nbk)

ofschildering (spor.) de; -s, -en ['ɔfskildɪrɪ] 1. het ofschilderen, z. aldaar

ofschilferen (Bu, Dfo, Diz, Nbk, Np, Nt, Obk, Op, Ste, Sz) zw. ww.; overg., onoverg.; schilferde of, is/het (bet. 2) ofschilferd 1. (onoverg.) afvallen, uiteenvallen in schilfers, in schilfers loslaten *Pannen op et dak kun ofschilferen deur de vost, dan gaon d'r schilfers of* (Ste), *Eerdewark wil wel graeg ofschilferen* (Dfo), *Ik moet nodig butenomme verven, want et gaot zo ofschilferen* (Sz) 2. (overg.) in schilfers ontdoen, in schilfers afnemen (Np, Obk) *Die paol moej'm wat ofschilferen* (Np), *Geiten meugen graeg de bomen ofschilferen* (Obk)

ofschilfering (spor.) ['ɔfskilfɪrɪ] - afschilfering: het ofschilferen, z. aldaar

ofschimpen (Np) ['ɔfskɪmpɪ] - afschimpen, afsnauwen *Ie moe'n him niet zo ofschimpen* (Np)

ofschoddelen - ofschottelen

ofschoddelen z. *ofschottelen*

ofschoeien (Dho, Np, Op) Ook *ofschulen* (Sz) zw. ww.; overg.; schoelde of, het ofschield ['ɔfskʉln/...] 1. schuilen: tot de bui over is *Wij troffen daor een beste bujje, mar gelokkig konnen wij die ofschoeien onder een ofdak* (Op), *We vunnen daor een mooi schoeiplak, waor we de bujje ofschoeien konnen* (Np), *Zoe'n pilo broek was van dikke stof, ie konnen d'r wel een buie in ofschulen* (Sz)

ofschoeimen zw. ww.; overg., onoverg.; schoemde of, het ofschoeimd ['ɔfskʉm:] 1. (overg.) schuim van iets afnemen, afhaken et bier ofschoeimen (Bdie, Nbk), *We moe'n de sjem even ofschoeimen* (Np), *We moe'n de soep even ofschoeimen, mar die kuj' ok een naacht staon laoten, dan kuj' et de aere morgens zo ofgieten* (Ste), *Aj' wild koken dan komt d'r nog bloed uut en dat begint te schoemen, dan moe't ofschoeimen* (Bu) 2. (onoverg.) naar veel, alle plekken gaan om te vinden wat men wil hebben, om te doen wat men wil, in verb. als *Hi'j het daor wat ofschoeimd* (Nbk), *Die kerel schoemt alle kroegen of* (Np), *Hi'j schoemt hiel wat of* (Bu)

ofschoeieren zw. ww.; overg., onoverg.; schoerde of, is/het (bet. 1, 2) ofschoerd ['ɔf...] 1. (overg.) door schuren wegnemen *Hi'j het 'm et vel van de vingers ofschoerd* (Nbk) 2. (overg.) door schuren gladmaken, reinigen een ketel ofschoeieren (Nbk), *een laoge varve ofschoeieren* (Nbk) 3. (onoverg.) door wrijving, schuring een laag verliezen *Et raem sluit niet goed, de varve begint of te schoeren* (Nbk)

ofschoeven Ook *ofschuven* (WH) st. ww.; overg., onoverg.; is/het (bet. 1-5) ofscheuven ['ɔfskʉ:bm/...y:...] 1. (overg.) door schuiven verwijderen *Hi'j scheuf de taofel van him of* (Nbk) 2. (overg.; bij het kalven) de baarmoeder naar buiten laten komen (Bu, Dfo) *Nao 't kalven scheuf die koe et lief of* (Bu), *Nao et kalven wodde wel gauw et nettien bruukt, anders kon hi'j et lief ofschoeven* (Dfo) 3. (overg.) geld geven, dokken (Bu, Nbk, Np, Sz, b) *Die moet mar even wat ofschoeven* (Nbk), *Hi'j schoft niks of* (Nbk), *Hi'j het wel wat, hi'j kan wel wat (geld) ofschoeven* (Bu), *iene wat geld ofschoeven* geven (Bu) 4. (overg.) zich onttrekken, niet uitvoeren,

een ander laten doen of voor iets laten opdraaien *Dat wark kuj' wel even van je ofschoeven* (Bu, Nbk), *Hi'j wil wel een fluttien wark ofschoeven* (Np), *Die kan de boel makkelik ofschoeven* is snel geneigd om het een ander te laten opknappen (Dho), *Hi'j het d'r een haantien van et wark of te schoeven* (Wol), *lastige kerweigies naor een aander ofschoeven* (Op), *Dat kuj' niet op een aander ofschoeven* (Nbk) 5. (overg.) van zich afzetten (van onaangename gedachten) (Nbk) *Ie moe'n 't mar even van je ofschoeven* (Nbk) 6. (onoverg.) door te gaan schuiven afglijden *Et klieid scheuf van de taofel of* (Nbk)

ofschoffelen zw. ww.; overg., onoverg.; schoffelde of, het ofschoffeld ['ɔfskɔfɿn] 1. (overg.) bij het schoffelen afsnijden *Hi'j het dat mooie plaantien per ongelok ofschoffeld* (Bu, Np, Ste, Nbk), *Kweek is een lastig onkruid, mar deur geregeld schoffelen gaot et wel vot; drie keer ofschoffelen veur de langste dag!* (Op), *Van dit bedde bonen komt niks terechte, die kuj' wel ofschoffelen* (Op) 2. (onoverg.) veel schoffelen, in (hiel) wat ofschoffeld: *Ik heb hiel wat ofschoffeld in mien leven* (Nbk) 3. het schoffelen (in bet. 1) afmaken (Ol-Nl) *Ik was doende in de tuun, doe 'k volk kreeg; now' moe'k morgen de boel mar ofschoffelen* (Ol-Nl) 4. afschepen, afhouden (Dho) *Ze kommen om 't hottien, ie moe'n ze mar wat ofschoffelen* (Dho)

ofschoppen ['ɔfskɔpm] - afschoppen *As hi'j hier komt, schop ik him van et hiem of* (Nbk), *Ze schopte heur kiend haost van de trappe of, zo lelk was ze* (Nbk), *Hi'j haelde zovule kattekwaod uut, dat ze hebben 'm op 't laeste van schoele ofschopt* (Nbk); ook: veel schoppen, in verb. als *Die jongen schoppen wat of trappen, schoppen veel*, ook: door te voetballen (Diz)

ofschottelen (bet. 1: Bu, Np, Obk, Ste, bet. 2: Spa) Ook *ofschoddelen* (Np) zw. ww.; overg.; schottelde of, het ofschotteld ['ɔfskɔtɿn/...d...] 1. afschotelen, afpoeieren, misdelen en buitensluiten; in het bijzonder: onterven (Ste) *Ze hebben die kerel mal ofschotteld* (Np), *Schottel 'm mar of!* (Ste) 2. afscheiden bijv. met een schot: van een kleine ruimte (Spa), vgl. *even een hoekien*

ofschottelen, veur as et schaop lammen moet (Spa)

ofschrabben Ook *ofschraepen* (Bdie), *ofschrapen* (Spa) ['ɔf...] - afschrabben, afschrapen *Ok wodde de vogelmest in Zuid-Amerike daor wel van de rotsen ofschrabbed* (Ow), *wottels ofschrabben* (Ste), *de bojem ofschrabben, as et een betien an de panne zeten het het aanbrandsel, de koeklaag* (Nbk), *een reuster om de klompen op of te schrapen* (Spa), *de keze even ofschrabben* bijv. in geval van schimmelvorming (Nbk)

ofschraepen z. *ofschrabben*

ofschrapen z. *ofschrabben*

ofschrebering (Dfo) de; -s, -en ['ɔf...] 1. afstraffing, standje *Ik had et 'm niet naor de zin daon, ik kreeg d'r een goeie ofschrebering over* (Dfo)

ofschreeuwen ['ɔf...] - afschreeuwen, in (*hiel*) *wat ofschreeuwen*

ofschreppen z. *ofschrijven*

ofschreven st. ww.; overg.; onoverg.; het ofschreven ['ɔf...] 1. (overg.) het geld van een bankrekening e.d. doen gaan van een rekening *ofschreven* (Nbk) 2. (overg.) als waardevermindering of verlies boeken *Je auto is aenlik in zoe'n zes, zeuven jaor ofschreven, zo moej' rekenen* (Nbk) 3. (overg.) in een aftrekpost onderbrengen (Ste) *Dat kuj' bi' de belasting ofschreven* (Ste) 4. (overg.) als verloren beschouwen *Die oolde fiets kuj' wel ofschreven* (Nbk), *Jim hebben et opredde (...), dat ha'k niet docht, ik hadde him al ofschreven* (vo), *Hij is al lange ofschreven deur de meensken, mar hi'j stridt nog veur zien leven* nl. in verband met zijn ongeneeslijke ziekte (Obk), *Die kuj' wel ofschreven!* van die persoon hoor je nooit meer iets, met die persoon zul je niet meer te maken krijgen (Ste) 5. (overg.) schriftelijk afzeggen (van een persoon) *Ik mag him wel even ofschreven, want et schikt me zundag niet* (Np) 6. (overg.) ten einde schrijven *Ik zal die brief even ofschreven* (Nbk) 7. (overg.) door veel schrijven meer en meer onbruikbaar maken *Die penne he'k zo staorigan ofschreven* (Nbk) 8. (onoverg.) veel, vaak schrijven, in (*hiel*) *wat ofschreven*: *Ik heb vandaage hiel wat ofschreven* (Nbk) 9. (overg.) overschrijven (s: oost.) *In de schoele hadde de meester*

die [nl. een nieuwjaarswens] op bod zet, die konnen de kiender ofschreven, om mit naor huus te nemen (s: oost.) 10. (overg.) met een potlood e.d. uitzetten, aftekenen (Obk) *As een timmerman een raem mackt, moet et liek kommen as hi'j et goed ofschrift* (Obk)

ofschriever (Dmi, Nbk, Np, Nt, Obk, vo, bo: Np) de; -s ['ɔfskri:wɪ] 1. brief waarin men meedeelt de verkering te beëindigen *Mit een ofschriever dan raekte de verkering uut, dan wodde dat per brief zegd* (Nbk), *Ik heb een ofschriever kregen, hi'j komt zundagaovend niet weer* (Np)

ofschrieving (spor.) ['ɔfskri:wɪŋ, ...vɪŋ] - afschrijving: het afschrijven *de ofschrieving op 'e mesienen* (spor.), *de ofschrieving van een bedrag* (spor.)

ofschrievingpercentage (l) - afschrievingpercentage

ofschrift ['ɔfskrɪft] - afschrift *We hadden nog een ofschrift van de brief in huus* (Obk), *(om) een ofschrift vraogen* (Nbk), *een ofschrift kriegen* (Nbk)

ofschrikken st. ww.; overg.; het ofschrikken ['ɔf...] 1. op afstand houden door vrees of ontzag in te boezemen *Zet mar een bottien 'Verboden toegang', dat schrikt altied een betien of* (Nbk) 2. door mogelijk onaangename gevolgen, lastige zaken weerhouden *le moe'n niet zokke geleerde woorden bruken, dat schrikt of, dan kommen de meensken niet meer op zoe'n aovend* (Nbk), *le moe'n je niet ofschrikken laoten* je moet me niet door de te nemen moeite, het risico e.d. laten weerhouden (alg., Nbk)

ofschrijven (Nbk, Np) Ook *ofschreppen* (Np) zw. ww.; onoverg.; schrijft of, het ofschrijft ['ɔfskri:p/...e...] 1. heel veel werken, in (*hiel*) *wat ofschrijven*: *Ze hebben wat ofschrijft* (Nbk, Np)

ofschrobben zw. ww.; overg.; schrobbede/schrobde of, het ofschrobbed ['ɔfskro:b] 1. schrobbedend schoonmaken *De gang die wodt ok aorig smerig, die mag wel es even ofschrobbed wodden* (Nbk) 2. door veel te schrobben verslijten (Nbk)

ofschrobberen (Nbk) zw. ww.; overg.; schrobberde of, het ofschrobberd ['ɔfskro:bɪŋ] 1. schrobbedend schoonmaken *De gang die wodt ok aorig smerig, die mag wel es even ofschrobberd wodden* (Nbk)

ofschroeven - ofslag

ofschroeven ['ɔfskru:bm] - afschroeven: door te schroeven verwijderen, losmaken

ofschruiven z. *ofschruuien*

ofschruiven z. *ofschruuien*

ofschruuien (Nbk, Ow) Ook *ofschruijen* (Obk), *ofschruiven* (Np) ['ɔfskryj(d)ŋ(:) /...skrʌj(d)ŋ(:)/...skrœjŋ(:)] - afschroeven *varkenhaar ofschruuien bij de huusslaching, mit kokend waeter* (Ow)

ofschudden - afschudden: door schudden af doen vallen: *de appels van de boom ofschudden*, door te schudden van iets verwijderen: *et stof van de kleren ofschudden*, *je ofschudden* door te schudden zich van het stof, het water enz. ontdoen, vgl. *As oonze hond in de Lende zwommen het en hi'j komt d'r uut, dan staot hi'j him eerst een posien of te schudden* (Nbk), *de snij van je ofschudden* (Nbk)

ofschuinen (Nw) Ook *ofschunen* (ko) zw. ww.; overg.; schuinde of, het ofschuind ['ɔfskœjŋ:/...y...] 1. een schuine kant doen krijgen, een schuine, scheve kant aan iets maken *Dat moet ofschuind wodden, dan wil et wat beter* (Nw), *As twie dingen over mekeer henne liggen moeten, moej' dat wat ofschuinen, dan lopt et beter* (Nw), *Een wigge of kiele moet ok ofschuind wodden, want aandere lopt hi'j d'r niet in* (Nw)

ofschulen z. *ofschuolen*

ofschunen z. *ofschuinen*

ofschutten ['ɔfskʌtŋ] - afschutten: door een schut, schot, afrastering aan te brengen afscheiden, omheinen, vgl. *We hebben een gedeelte ofschut veur een slaopkaemer* (Ld), *et laand ofschutten afrasteren* (Db, Nbk, Np, Ste), *Ze hebben et hiele hiem ofschut om de hond* (Np), ook inzake de afweer tegen de wind door bijv. een schutting en/of om aan het zicht te onttrekken (Dho, Ma, Nt) *Et is wat vri'jer aj' de boel ofschutten* (Ma, Dho); ook: naar lager peil schutten (Ld)

ofschutting (Ste) - afschutting: afschutsel

ofschuven z. *ofschoeven*

ofschuw (Nw) de ['ɔfskym] 1. afkeer, een gevoel van afschuw *Ik heb d'r ofschuw van afkeer* (Nw)

ofschuwelik [ɔfskymələk, ...m]..., ...skymlək] - afschuwelijk *Et is ofschuwelik dat ze now veur de tweede keer een kiend missen moeten* (Dhau), *een ofschuwelik*

oongelok (Wol), *een ofschuwelike stank* (Dho), *een ofschuwelik malle kerel* (Np), *Et stinkt ofschuwelik* (Dho) **ofsjachelen** (Bu) Ook *ofsjacheren* (Sz) zw. ww.; onoverg.; sjachelde of, het ofsjacheld ['ɔf...] 1. (onoverg.) in verb. als (*hiel*) *wat ofsjachelen* heel veel venten, heel veel ongeregelde handel drijven (Sz, Bu)

ofsjachelen z. *ofsjachelen*

ofsjokken (Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; sjokte of, het ofsjokt ['ɔfsjɔkŋ] 1. (overg.) ten einde lopen *et hiele pad ofsjokken* (Nbk) 2. (overg.) door te sjokken doen verslijten (Ld) *Hi'j sjokt d'r mar wat henne, hi'j sjokt zo een peer schoenen of* (Ld) 3. (onoverg.) heel veel lopen, in (*hiel*) *wat ofsjokken*, vgl. *Die sjokt wat of, heur* (Nbk), ook in *Hi'j sjokt d'r wat an of* (El)

ofsjouwen - afsjouwen: naar beneden sjouwen *We zullen et even de ledder ofsjouwen* (Nbk); overal gaan in een bep. ruimte: *et hiele dörp ofsjouwen* (Ste, Nbk); heel veel lopen, in verb. als *Die sjouwt wat of, heur!* (Nbk); tot het laatst toe afdragen: van kleding, vgl. *Die jasse kuj' now wel ofsjouwen* (Nbk)

ofslaachten (spor.) - afslachten: afmaken (lett.)

ofslaanken (spor.) Ook *ofslanken* (Nbk) ['ɔfslā:ŋkŋ/...slankŋ] - afslanken, slanker worden, lett.: *Die vrouw is zo an 't ofslaanken, dat ze moet alle naoden van de jurk innemen* (Obk), ook fig.: *Dat bedrief moet ofslaanken* (spor.)

ofslaeger (Bdie, Bu, Dhau Ol-Nl, Op, Ste) Ook *ofslager* (Db, Dho, Ld, Spa, Wol) ['ɔfslɛ:gr/...sla:gr] - afslager *de ofslaeger op een boelgoed* (Ste), *Die ofslager kan d'r wat van!* (Spa), *een vlotte ofslager* (Dho)

ofslag de; ...slaegen; -gien ['ɔfslax] 1. afslag, verkoping waarbij men de prijs steeds vermindert tot iemand op het bod ingaat *As ze bij ofslag verkopen dan wodt et inzet op een pries en dan gaot et de hieltied een betien naor beneden, tot d'r iene ja zegt* (Nbk), vandaar *Op die verkoping wodde et eerst miend, en dan bij ofslag verkocht* (El), *Doe et bij de verkoop an de ofslag toe was, gong de pries aorig naor beneden* (Obk), *hooltverkoop bij ofslag* (Ow), *Bij een verkoping gaot et bij ofslag* (Nw, Spa,

Nbk), *Dat huus wodt bij ofslag verkocht* (Np) 2. afrit, pad, weg, richting die van een hoofdweg voert *bij de eerste ofslag van de weg* (Nbk), *Ie moe'n de eerste ofslag naor rechts nemen* (Ma, Ld), *de eerste ofslag links* (Nt), *Je rieden mar rechtuut, en dan gaoy' bij de eerste ofslag rechtsof* (Op), *Bij de volgende ofslag kuj' naor een kefé* (Ste), *de verkeerde ofslag nemen* (Dho, Diz), *de ofslag naor Riesberkaampen* (Bu) 3. verschil tussen levend en geslacht gewicht (Db, Dho, Sz) *Ze koemen bruto an de mark, en as de ofslag d'r bij weg is, dan is 't netto* d.i. de normale aftrek bij het verkopen van slachtvarkens (Sz), *De ofslag was slecht* (Dho), *...vul reer tegen* (Db)

ofslager z. ofslaeger

ofslanken z. ofslaanken

ofslaon st. ww.; overg., onoverg.; het (bet. 1-6, 9, 10)/is (bet. 1, 3-9) ofsleugen ['ɔf...] 1. van zich slaan, door te slaan van zichverwijderen of afweren *de snij van de kleren ofslaon* (Nbk), *Ie moe'n je kleren even wat ofslaon, want ie zitten onder et hujzaod* (Nbk), *iene de pette ofslaon, een anval ofslaon* (l), *As et peerd ofslat dan slat et naor de hingst die 'm in de kont bit, et is een teken dat et peerd al drachtig is en hij' het dan gien nocht meer an de hingst* d.i. met de achterpoten de hengst afweren, door naar achteren te trappen afhouden (Nbk), *Ie kun weer hennegaon te keuren, en dan slat de mere of as hij' drachtig wodt, eers is hij' weer willig* (Bu, Np, Ste, Nbk), *'t Peerd is drachtig, want hij' het goed ofsleugen* (Diz, Dho) 2. (onoverg.), in van je ofslaon van zich afslaan: *As ze je perberen te plaogen, dan slaoy' mar van je of, wat miene ze wel niet* (Nbk) 3. (overg.) afwijzen, een aanbod weigeren *Dat vierde koppien koffié slao ik of, heur* (Nbk), *Ik kon 't veur niks kriegen, mar ik heb et toch mar ofsleugen* (Diz), *Dat ma'k niet hebben, dat slao 'k of* (Ste), *een uutneudiging ofslaon* (Ld, El), *Dat anod moe'k mar ofslaon, daor kan ik niet an beginnen* (Dhau), *Bij' niet lelk a'k dat ofslao?* (O1-N1), *Dat slao ik niet of?* dat wil ik graag aannemen, meemaken enz. (alg., Ste), *Ik slao niks aandere of as vliegen* ik neem graag alles aan wat me aangeboden wordt (gezegd bijv. wanneer

men een traktatie, een kop koffie e.d. aangeboden krijgt) (Obk), *...behalve vliegen* id. (Nw), *Ie moe'n eerst wat ofslaon veurdaj' et kopen* het afwijzen, een aanbod afhouden, om uiteindelijk voor een lagere prijs of op betere voorwaarden te kunnen kopen (Nbk) 4. (overg.) door een slag van iets scheiden *argens een stok van ofslaon*, *Hij' sleug een stok van de regenbak of* (Nbk) 5. (overg.) naar beneden slaan, van iets slaan *Hij' was zo lelk, hij' sleug in ien keer alle koppies van de taofel of* (Nbk) 6. (overg.) in een thermometer ofslaon (l) 7. (onoverg.) van een weg gaan, in een andere richting gaan *De auto slat of* (Ste) 8. (onoverg.; van motoren) ophouden te werken *De moter sleug me of* (Ste, Nbk) 9. (overg.; van een slachtdier) afhouwen (Np) *We moe'n et varken nog ofslaon* (Np) 10. (onoverg.) een signaal geven dat men de finishlijn is gepasseerd, vooral: door af te vlaggen (Nbk) *Mit moterrieden slaon ze an et aende of, om an te geven dat diegene d'r is* (Nbk) * *Niks ofslaon as vliegen* men moet altijd aannemen wat men aangeboden krijgt (verspr. OS, Bdie, Bu, Mun, Pe-Db1, Sz), gezegd bijv. in reactie op: *Nog een koppien koffié?* (Mun)

ofslenteren z. ofslinteren

ofslepen (Nbk, Np) zw. ww.; overg.; sleepte of, het ofsleept ['ɔfslɛ:p] 1. (overg.) tot het laatst toe afdragen (Nbk) *Ze het die jurk hielemaol ofsleept* (Nbk) 2. (onoverg.) heel veel lopen, sjuouwen (Nbk, Np) *Dat meenske sleept wat of* (Np) 3. naar beneden slepen (overg.) *Ze sleepten et zwaore ding de heuvel of* (Nbk)

ofslichten ['ɔfslɪxtɪŋ] - afslechten: oneffenheden aan het oppervlak wegnemen, de hoogten wegnemen *grond ofslichten* het teveel aan grond wegnemen en in de buurt vlak uitspreiden, zodat de hoogte overal gelijk wordt, gezegd bijv. inzake de omhooggewerkte grond van de wendakker (Ow), *Bij een maot bonen wodt een stokkien bruukt om of te slichten, om een slichte maot te kriegen* (Db)

ofsliepen ['ɔfslɪpɪŋ] - afslijpen: door slijpen wegnemen of gladmaken (lett.) *roest van een mes ofsliepen* (Nbk)

ofslieten st. ww.; onoverg.; is ofsleten ['ɔfslɪtɪŋ] 1. door schuring van iets afgaan *De varve begint van de drumpel of te*

ofslikken - ofsluten

slieten (Nbk) 2. door slijten in grootte, omvang afnemen (van bijv. een krijtje of een potlood): *Et is aorig ofsleten* (Nbk)

ofslikken (alg.; z. ook *offlikken*; *ofslikken* is gebruikelijker) zw. ww.; overg., onoverg.; slikt of, het ofslikt ['of...] 1. (overg.) aflikken: likkend van iets ontdoen *Vroeger slikten sommige meensken nao et eten heur bodden nog of* (Op), *De koe slikt et kalfien of* d.i. het pasgeboren kalfje (Diz, Ma), *De hond slikt me of* d.i. met name: mijn handen (Bu), *Et is zo lekker, ie zollen de vingers d'r bij ofslikken* (Dhau), *...ie slikken de vingers d'r bij of* (Sz), *Et is wel lekker, ze slikken de hanen nog of* (Dho), *Et was wel zo lekker dat ik kon mien vingers d'r bij ofslikken* (Sz), *Die praoten zo mooi, ze slikken je haost of* (Np), *Hi'j wil je de kont wel ofslikken* hij vleit enorm (Spa, Nbk), (schertsend:) *Ik heb je zo lief, ik kan je wel ofslikken* (Np), *We hebben de poppe et gat ofslikt* we hebben beschuit met suiker gegeten ter gelegenheid van de geboorte van de baby (Dfo) 2. (onoverg.) heel veel likkend van iets ontdoen (Nbk), in verb. als *De hond het vandaege (hiel) wat ofslikt* (Nbk) 3. (onoverg.) heel veel zoenen, in verb. als (Nbk) *Dat vrommes het (hiel) wat ofslikt in heur jonge jaoren* (Nbk)

ofslingeren ['of...] - afslingeren: door slingeren verwijderen, wegslingereren *Hi'j pakte de katte bij de stat en slingerde him van et kezien of* (Nbk); slingerend vallen *Hi'j slingerde zomar inienend van et dak of* (Nbk)

ofslinteren (Nbk) Ook *ofslechteren* (Nw) zw. ww.; overg., onoverg.; slinterde of, is (bet. 1)/het (bet. 2) ofslinterd ['ofsli:ntɪr/...slen...] 1. (overg.) slinterend afleggen (Nbk) *et pad ofslinteren* (Nbk) 2. (onoverg.) veel slinteren *Hi'j het weer hiel wat ofslinterd* (Nbk)

ofsloeken (Np) zw. ww.; onoverg.; sloekte of, het ofsloekt ['ofslo:kɪ] 1. heel veel slachten zonder vergunning, in verb. als (*hiel*) *wat ofsloeken*, vgl. *In de oorlog hebben we hiel wat ofsloekt* (Np)

ofsloffen ['ofslo:fɪ] - afsloffen: stoffend naar beneden gaan, vgl. *de trappe ofsloffen*, inzake schoeisel: tot het laatst dragen (Nbk), vgl. *Een peer schoenen hej'*

zomar ofsloft (Nbk)

ofslokken (Nbk, Ste) zw. ww.; overg.; slokte of, het ofslokt ['ofslo:kɪ] 1. 't doorslikken af kunnen, aan kunnen *As ze je et eten te hadde opvoeren, kuj' et zo hadde niet ofslokken* (Nbk), *Aj' te hadde drinken, kuj' et haost niet ofslokken* (Ste)

ofsloppen (Obk) zw. ww.; onoverg.; slopte of, is ofslopt ['ofslo:pɪ] 1. afzakken (van kledingstukken) *Maek die riem van de broek mar een gattien nauwer, eers slopt hi'j jow of* (Obk)

ofslopen ['ofslo:pɪ] - afslopen: door slopen verwijderen *Dat hebben de jongen van een oolde auto ofsloopt* (Nbk)

ofsloven (Nbk, Np) ['ofslo:bɪ] - afsloven: veel, langdurig en met moeite hard werken, in (*hiel*) *wat ofsloven: Ze hebben daor (hiel) wat ofsloofd* (Nbk, Np)

ofsluten st. ww.; overg., onoverg.; het ofsleuten ['ofsly:tɪ] 1. (overg.) door te sluiten zorgen dat mensen en/of dieren er niet meer in of uit kunnen, niet meer kunnen passeren *een kaemer ofsluten, een kiste ofsluten, een weg ofsluten, een netuurgebied ofsluten, As de koenen in de jister kwammen, sleuten we de jister of* (Ste) 2. (wederk.) in *je ofsluten* zich afsluiten *Hi'j slöt him tegenworrig hielemaole of veur de aanderen* (Nbk) 3. (inzake water, elektriciteit, gas e.d.) door een afsluiting beletten door te dringen, verder te gaan *et gas ofsluten, de gasteiding..., et waeter ofsluten* d.i. de waterleiding in een pand of een gedeelte ervan, *de heufdkraene ofsluten, de kraene ofsluten* d.i. elders in de waterleiding een kraan dichtdraaien zodat de met name tegen de vorst te beschermen kraan geen water meer bevat, *Die kraene sluut niet zo goed of, now blift et waeter mar deursiepelen* (Obk), *iene van et gas, de tillefoon [etc.] ofsluten* 4. (overg.) op slot doen *Is de achterdeure goed ofsleuten?* (Nbk), *Ie moe'n alles goed ofsluten aj' op vekaansie gaon* (Nbk), *Sluut ie even of?* doe jij de deuren even op slot? (Nbk) 5. (overg.) afkanten (van breiwerk) (Dfo, Nbk) *Mit breien moe'jt ofkaanten of ofsluten* (Nbk) 6. (overg.) beëindigen *een feest ofsluten* (Ste), *een meugelihied om in te tekenen ofsluten* (spor.), *een maoltied ofsluten* (spor.), *een bi'jienkomst ofsluten*

7. (overg.) tot een overeenkomst komen (met de bijbehorende handelingen) *een verzekering ofsluten* (Nbk)

ofsluter de; -s; -tien ['ɔfslytɚ] 1. degene die afsluit 2. lied, anekdote etc. waarmee men een feest, een officiële bijeenkomst e.d. afsluit *Dat mooie stokkien was een aorige ofsluter van et fesien* (Ow, Op), *We hadden mit et vuurwark een moore ofsluter van et feest* (Wol, El) 3. werktuig, voorwerp of onderdeel waarmee men iets afsluit, dicht doet zijn (met name in een leiding en op een fles) *D'r zit een ofsluter in de leiding* (Dhau, Nt), *N. verget altied de ofsluter goed an te drijen en dan lekt dat ding altied* (Sz), *Doe die ofsluter even dichte* (Ste), *de ofsluter van de melkleiding* (Ma), *D'r moet een ni'je ofsluter op* (Dho), *een ofsluter van de vuilniszak* (Ow), *de ofsluter op 'e flesse doen* (Ol-Nl, El), *An de schrikdraod van een hekke zit een ofsluter: een haoke mit een rubber haandvat, dan kriej' de stroom niet deur je henne* (Obk)

ofsluting de; -s, -en ['ɔfslytɪŋ] 1. het afsluiten, vgl. *As iene zien gasrekening of tillefoon niet op 'e tied betaelt, kan d'r een ofsluting volgen* (Obk), *Zien verhael was een mooie ofsluting van de aovend* (Nbk) 2. afsluiter, voorwerp of onderdeel waarmee men afsluit, in *De ofsluting van de flesse deugde niet, de boel was bedurven* (Pe-Dbl) 3. voorziening die dient om een bep. ruimte van een andere af te sluiten, af te scheiden, vgl. *Dat stokkien schutting daore is een mooie ofsluting van je hiem* (Nbk), *...is een mooie ofsluting tegen de vriend* (Nbk)

ofslutingsprovisie (l) - afsluitingsprovisie
ofsluutdiek (spor.) - afsluutdijk, met hoofdletter: de Afsluutdijk, tussen Waddenzee en IJsselmeer

ofsluutdoppe (spor.) - afsluutdop
ofsluutkleppe (spor.) - afsluutklep
ofsluutkraene (spor.) - afsluutkraan
ofsluutpremie (spor.) - afsluutpremie (voor een verzekeringsagent)

ofsluutprovisie (spor.) - afsluutprovisie (voor een verzekeringsagent)

ofsluutschoeffien (bs: Dfo, El, Obk, Op) et; ...schoefies ['ɔfslytskufin] 1. schuifje, zeer klein schotje dat men voor het vlieggat van een bijenkast schuift om die af te sluiten

(met name bij vervoer)

ofsmakken ['ɔf...] - afsmakken

ofsmienken (spor.) ['ɔfsmiŋkɪŋ] - afschminken

ofsmieten ['ɔfsmiɪŋ] - afsmijten: van iets verwijderen door ertegenaan te gooien *iene de pette ofsmieten mit een snijballe* (Nbk); naar beneden smijten: *Ze smeeet 'm haost de trappe of, zo lek was ze* (Nbk)

ofsmulten - afsmelten: door te doen smelten van iets af doen gaan, vgl. *Mit die glundig hiete tange wodde wat lood van et staefien ofsmulten en op dat schone gattien smeerd, en et lek was dan zomar dichte* d.i. bij het soldeerwerk (met een *soldeerboolte*) om lekke emmers en melkbussen te dichten (Ow); smeltend naar beneden vallen, druipen *De iespegels begonnen van de geuten of te smulten* (Nbk)

ofsnaeteren (Nbk, Ste) zw. ww.; onoverg.; snaeterde of, het ofsnaeterd ['ɔfsne:tɪŋ] 1. heel veel praten, in verb. als *We hebben hiel wat ofsnaeterd vanmorgen* veel met elkaar gepraat (Ste)

ofsnuuwen ['ɔf...] - afsnuuwen *Die beide kun mekeer toch zo ofsnuuwen!* (Obk), *Hi'j kan iene vies ofsnuuwen* (Diz), *Ie hoeven mi'j niet zo of te snuuwen* (Nbk), *Die snauwt ok vremd van him of* (Bu), *Die wodde daor even goed ofsnuuwd* (Obk)

ofsnieden st. ww.; overg.; het ofsneden ['ɔfsnidɪŋ] 1. van iets snijden *Ik zal je een pille brood ofsnieden* (Nbk), *Mem snee de broggies of op een bröttien* (Ow), *Wij' me een hiempien wost ofsnieden?* (Np), *een toekien ofsnieden* (Nbk), *We snieden de sloden recht of mit een tilzende* (Op), *Aj' gruslaand ommeploegen wollen, mos d'r een rolmes an de ploegboom om de plagge of te snieden* (Pe-Dbl), *Ze hebben him van de stroom ofsneden* de toevoer van elektriciteit afgesloten (Np) 2. doorsnijden zonder geheel los te snijden, voornamelijk in verb. als *iene de strotte ofsnieden* iemand de keel afsnijden (Np) 3. doorsnijden op de vereiste lengte *een stok touw ofsnieden* 4. in *iene de pas ofsnieden* vlak voor iemand langs lopen en hem daardoor in z'n gang beletten, ook fig.: iemand net vóór zijn (Nbk) 5. een kortere weg nemen, in verb. als *Aj' die binnenweg nemen, snied ie een hiel stok of* (Nbk)

ofsnoepen z. *ofsnuopen*

ofsnuffelen - ofspieleren

ofsnuffelen ['ɔfsnʌfɫɪŋ] - afsnuffelen: heel veel snuffelen, in verb. als *De hond het (hiel) wat ofsnuffeld in et laand vandaeg* (Nbk)

ofsnuien z. *ofsnuuien*

ofsnupen (Nbk) Ook *ofsnoepen* (Nbk) ['ɔfsnʏpm/...snʏpm] - afsnoepen: heel veel snoepen, in *(hiel) wat ofsnupen*

ofsnuten (Nbk) st. ww.; overg.; het ofsneuten ['ɔfsnʏtn] 1. heel veel snuiten, in *(hiel) wat ofsnuten* (Nbk)

ofsnuuien (Nbk, Np) Ook *ofsnuien* (Np, Spa), *ofsnuuieren* (bet. 2: Np) zw. ww.; overg., onoverg.; snuuide of, het/is (bet. 1, 2, 4) ofsnuuid ['ɔfsnʏjn/...snœjn/...snʏstɪŋ] 1. (overg.) van iets snoeien, door te snoeien wegnemen, om doen vallen (nl. van een boom of plant) *We moe'n mar even een peer takken ofsnuuien, dan hebben we een beter uitzicht* (Nbk), *We zullen die pollen mar ofsnuuien, ik vien ze niet mooi meer* (Nbk) 2. (overg.) overal op zoek zijn naar *Die vrouw snuit alles of* neust overal rond (Spa) 3. (onoverg.) veel op zoek zijn naar *We hebben hiel wat ofsnuid, mar we hebben niks vunnen gezocht* (Np) 4. (overg.) afpikken, afhandig maken (Np) *Die jongen hebben him de knickers ofsnuuid* (Np), *Die kerel het zien kammeraad de vrouw ofsnuid* (Np)

ofsnuuieren z. *ofsnuuien*

ofsobbelen (Nbk) Ook *ofsabbelen* (bet. 1: Nbk, Nw) zw. ww.; overg., onoverg.; sobbelde of, het ofsobbeld ['ɔfsɔbɫɪŋ/...sab...] 1. (overg.) afknabbelen en daarbij met speeksel zeer nat houden, lurken aan *Et kleine kiend het et stokkien brood lekker ofsobbeld* (Nbk), *Die karbonade moej' even ofsabbelen* (Nw) 2. (onoverg.) veel zoenen bij het minnekozen, in verb. als *Ze het (hiel) wat ofsobbeld mit die vent* (Nbk)

ofsodemieteren zw. ww.; overg., onoverg.; sodermieterde of, is/het (bet. 2) ofsodemieterd ['ɔfsɔ:ədəmitɪŋ] 1. (onoverg.) smakkend vallen *Hi'j sodemieterde de trappe of* (Nbk) 2. (overg.) smijten, smakkend doen vallen *Hi'j het et de trappe ofsodemieterd* (Nbk)

ofsokkelen (Nbk) Ook *ofsukkelen* (Mun, Nbk, Sz) zw. ww.; onoverg.; sokkelde of, is (bet. 1, 2), het (bet. 3) ofsokkeld ['ɔfsɔkɫɪŋ/...sɔkɫɪŋ] 1. sukkelend een afstand

gaan, over een weg lopen e.d. *Hi'j kwam et pad ofsokkelen* (Nbk) 2. naar beneden lopen (op sukkelende wijze) *de trappe ofsokkelen* (Nbk) 3. gedurende een lange periode sukkelig, ziekelijk zijn, in verb. als *Dat kiend is niet stark, die sukkelt wat of* (Sz), *Die meensken hebben al wat ofsokkeld* (Mun)

ofsoppen ['ɔfsɔpm] - afsoppen: met water en zeep reinigen

ofspelden ['ɔf...] - afspelden: aanbrenge van een zoom door spelden in iets te steken (waarna de afwerking volgt) *As de jurk te laank is en ie willen 'm kotter maeken, moej'm eerst op 'e goeie lengte ofspelden* (Ste), *de zeum van de jurk (op 'e goeie lengte) ofspelden* (Nbk)

ofspeulappretuur (spor.) - afspeelapparatuur

ofspeulen zw. ww.; overg., onoverg.; speulde of, het/is (bet. 1, 4, 5) ofspeuld ['ɔfspa:lɪŋ] 1. (overg.; van een geluidsband, een grammofoonplaat enz.) ten einde spelen, geheel afspelen *Wil ie die hiele plaete ofspeulen?* (Nbk) 2. (onoverg.) heel veel spelen, in *(hiel) wat ofspeulen: Die kiender hebben vandaeg hiel wat ofspeuld* (Nbk) 3. (wederk.) gebeuren, plaatsvinden *D'r speult him daor van alles of* (Obk), *D'r het 'm hiel wat ofspeuld, mar goed daj' niet alles weten* (Nbk), *Wat het 'm daor toch ofspeuld?* (Nbk) 4. doen gebeuren, laten verlopen (Dfo, Obk), in zinnen als *In de gelagkaemer wodde et ofspeuld* werden de meningsverschillen, ruzies opgelost (Dfo), zo ook *D'r wodt van alles ofspeuld* (Obk) 5. als voorstelling plaatsvinden (d) *Et stok speult of op (...)* (d)

ofspi'jen zw. ww.; onoverg.; spi'jde of, het ofspi'jd ['ɔfspɪ...] 1. zeggen, uiten (nadat men zich ingehouden heeft) (Np) *Spi'j mar van je of zeg het maar!* (Np) 2. in *van je ofspi'jen* zich roeren tegen, zich verdedigen tegen (in woorden) (Np) 3. veel overgeven, braken, in *(hiel) wat ofspi'jen*

ofspiegelingskollege (l) - afspiegelingscollege

ofspieleren (Bu, Nbk, Np) zw. ww.; overg.; spiekerde of, het ofspiekerd ['ɔfspikɪŋ] 1. geheel, definitief vastspijkeren, vastspijkeren van wat nog vastgemaakt moet worden *Et moet nog ofspiekerd wodden* (Nbk), *We moe'n et*

hekke nog even ofspiekeren (Np) 2. heel veel timmeren (Nbk), in verb. als *Hij het vandaage hiel wat ofspiekerd* (Nbk)

ofspinnen (Nbk, Np) ['ɔf...] - afspinnen: heel veel spinnen, in *Ik hebbe (hiel) wat ofspunnen* (Nbk, Np)

ofspitten ['ɔfspitŋ] - afspitten (van een laag grond), afspaden *een stok grond ofspitten (laoten)* (Nbk)

ofsplieten (spor.) ['ɔfsplietŋ] - afsplijten
ofsplissen (Np) Ook *ofsplitsen* (Nbk) - afsplitsen: door splitsen afscheiden, afbuigen van, uit een hoofdweg of hoofdleiding

ofsplissing (Bu, v) Ook *ofsplitsing* (Nbk, v) ['ɔfspli:sɪŋ/...spli:sɪŋ] - afsplitsing *een ofsplissing van een aandere pertij* (Bu), *een ofsplissing van mezels* (v)

ofsplitsen z. *ofsplissen*

ofsplitsing z. *ofsplissing*

ofspoelen z. *ofspulen*

ofspraak z. *ofspraoke*

ofspraok z. *ofspraoke*

ofspraoke Ook *ofspraok* (Dho, Diz, El, Nbk, Ow, Pe-Dbl, Wol), *ofspraak* (Ol-Nl, WH) de; -n; ofspraokien ['ɔfsprɔ:k(ə)/...sprɔ:k] 1. afspraak, overeenkomst *Ik had een ofspraoke mit de dokter wanneer a'k kommen kon* (Op, Ow, Pe-Dbl), *Dat was de ofspraok(e) niet (Nbk), een ofspraoke maeken* (Nbk), *neffens ofspraoke* volgens afspraak (l), *Hij hoolt 'm niet an de ofspraoke* (El, Ste), *We gaon een ofspraoke maeken* (Nt, Ste), *De dokter warkt op ofspraok* (Ow), *We moe'n oonze ofspraoke mar even opschoeven naor volgende weke* (Nbk), *je ofspraoken naokommen* (Bdie, Nbk)

ofspreken st. ww.; overg.; het/is ofspreuken ['ɔfsprɪ:kŋ] 1. afspreken, tot de afspraak komen *Wij weren ofspreuken, dat ik H. de eredaegs anhaelen zol* (b)

ofsprekelen (Nbk) zw. ww.; overg.; sprekelde of, het ofsprekeld ['ɔfspreŋkɪŋ] 1. besprekelen, door te spreken enigszins afspoelen *de bloemen even ofsprekelen* (Nbk)

ofspreuken Ook *ofgespreuken* (Spa, Wol) ['ɔfsprɪ:kŋ/'ɔfxə...] - afgesproken *ofspreuken wark, de ofspreuken tied* (spor.)

ofspringen st. ww.; onoverg.; is/het (bet. l) ofsprongen ['ɔf...] 1. met een sprong

naar beneden komen *et bedde ofspringen, van et dak ofspringen, Hej' wel es van die hoogte ofsprongen?* (spor.) 2. met een sprong zich verwijderen van *van de boot ofspringen* 3. met één of meer sprongen op iemand afschieten *Ze sprong op 'm of, doe hij' veur heur deure ston* (Nbk) 4. afketsen (Nbk) *Ze hebben 't trouwen klaor* [voor elkaar] *mar et is toch nog weer ofsprongen* het is toch niet doorgegaan (Nbk)

ofspruten (Dhau, Diz, Nbk, Ow, Ste) ['ɔfsprytŋ] - afspruiten: van aardappelen
ofspuiten ['ɔfspœjtŋ] - afspuiten: door spuiten verwijderen of reinigen *de smerigte van de vielen ofspuiten* (Nbk), *de vielen van de auto ofspuiten* (Nbk)

ofspulen (Bu, Dfo, Dhau, El, Ma, Nbk, Obk, Op, Ow) Ook *ofspoelen* (Bu, Nbk, Np, Obk, Spa, Ste) ['ɔfspylŋ/...spulŋ] - afspoelen: wegspoelen (van grond, losse voorwerpen); door spoelen licht afwassen, vgl. *de bloemen ofspoelen* (Ste), *de koppies en paanties even ofspoelen* (Nbk, Np, Ste), *je even ofspoelen* zich even (licht) wassen (Nbk)

ofstaand Ook *ofstand* (WH) de; ofstanen; ofstaantien ['ɔfstā:nt/...stant] 1. het opgeven van het bezit van iets, de aanspraak op iets e.d. *We hebben ofstaand daon van dat stok laand* (Dfo), *ofstaand doen van je rechten* (Nbk, Nt), *We kun niet best ofstand doen van oonze hond* het kost ons moeite (Np, Spa), *...moeilik ofstaand doen ...* (Bdie), *...gien...* (Dho), *Ie moe'n d'r ofstaand van doen* (Ma), *Die man kan nargens ofstaand van doen* (Pe-Dbl), *De jeugd kan d'r makkeliker ofstaand van doen as wi'j* (El), *Aj' eerder van de plaetse gingen of eerder uut een huus as ofspraok was, dan moj' ofstaand betaelen* geld betalen voor het voortijdig afstand doen (Ow) 2. tussenruimte tussen twee punten *De ofstaand van a naor b is net zo veer as van b naor a* (Pe-Dbl), *Aj' daor langes gaon of daor, de ofstand is lieke veer* (Sz), *een grote ofstaand, een kleine...*, *Wat een ofstaand!* wat is die afstand groot (Nbk), *De ofstaand is einlik te veer* (Dho), *Et is een hiele ofstaand van hier naor de Lende* (Ste, Nbk), *de hele ofstaand lopen* (Bdie), *De ofstaand in Nederland is vaeke zo groot niet as in et butenlaand* om op de gewenste plaatsen te komen hoeft men in

ofstaandblikkien - ofstekken

Nederland vaak niet zover te reizen als in het buitenland (Ld), *D'r bin hier gien ofstanen meer* je kunt hier tegenwoordig overal snel komen (Nbk, Nt), *Hij het d'r ofstaand van neumen* (Np), *op een ofstaand*. *Aj' die auto op een ofstaand zien, liekt hij hiel wat* (Nbk), *ofstaand holen* d.i. met name ten opzichte van één persoon, een groep mensen of een voertuig vóór iemand, ook fig.: niet te vertrouwelijk worden, zo ook *op een ofstaand blieden* lett. en fig. (b) en *ofstaand beweren* lett. en fig. (l), (verb.) *een neuzestok om de bolle op ofstaande te holen* (Dfo), *bediening op ofstaand* (l)

ofstaandblikkien (bs: Dfo, El, Obk, Op, Ow) et; ...blikkies [ˈɔfstā:ndblikin] 1. blikje om de raampjes in een bijenkast goed op onderlinge afstand en op de juiste afstand van de kant van de kast te houden, vgl. *An de aende van de raempies zitten ofstaandblikkies; et komt slim krek om de raempies op 'e goeie ofstaand van mekeer en de kaant in de kaaste te hangen; daor bin behalven de ofstaandblikkies ok stripsen veur* (bs: Dfo, El, Obk, Op, Ow)

ofstaandelik (l) [ˈɔfstā:nd|ək] - afstandelijk

ofstaandig (Bu) bw. [ˈɔfstā:ndəx] 1. niet eens (met iets zijnd) *Hij staot d'r ofstaandig tegenover* (Bu)

ofstaansbediening (verspr.) [ˈɔfstā:zbədi-nɪŋ] - afstandsbediening

ofstaansbesturing (l) - afstandsbesturing

ofstaansmaat (l) - afstandsmaat

ofstaansonderwies (l) - afstandsonderwijs

ofstaansrekord (l) - afstandsrekord

ofstaansrit (spor.) - afstandsrit

ofstaansschot (spor.) - afstandsschot

ofstaanstebel (spor.) - afstandstabel

ofstaansterief (spor.) - afstandstarief

ofstaanstreffer [ˈɔf...] - afstandstreffer

ofstallig (Ow) bn. [ɔfstaləx] 1. enigszins afgelegen, resterend *Een overhoek in et laand is een ofstallig stokkien* (Ow)

ofstammeling [ˈɔf...] - afstammeling

ofstammen [ˈɔfstam:] - afstammen (van personen, dieren)

ofstamming (spor.) - afstamming (lett.)

ofstammingsleer (l) - afstammingsleer

ofstammingstheorie (l) - afstammings-theorie

ofstampen (Nbk) zw. ww.; overg.; stampte

of, het ofstamp [ˈɔfstamp] 1. door te stampen verwijderen (van sneeuw, vuil e.d.) *Ie moe'n je schoenen goed ofstampen, want ze zitten onder de snij* (Nbk), *de snij van de klompen ofstampen* (Nbk)

ofstand z. ofstaand

ofstaon [ˈɔf...] - afstaan: afstand doen van *Hij had die vuurstienen biele now ien keer kregen, en hij wol 'm niet weer ofstaon* (Nbk), ook: naar buiten gericht staan van de oren (Nw), vgl. *Die oren staon of* (Nw)

ofstap de; -pen; -pien [ˈɔfstap] 1. afstapje, *trede een ofstappien boven een sloot om waeter te haelen* (Ste), *een grote ofstap vanuut de achterdeure* (Wol)

ofstappen zw. ww.; onoverg.; stapte of, is ofstapt [ˈɔfstap] 1. zich door te stappen verwijderen *Ie moe'n even van et klieid ofstappen, dan kan ik et wat terechteleggen* (Nbk), *d'r van ofstappen* ervan afzien (spor.) 2. toestappen op iets of iemand *Ze stapte vot op him of* (Nbk) 3. naar beneden stappen *Hij stapte veurzichtig et teniel of* (Nbk), *et stienen trappien ofstappen* (Nbk) 4. van een rijwiel, een motorfiets e.d. stappen *As et glad wodt, moej' bij' de hoeke wel even ofstappen* (Nbk), *...van de fiets ofstappen* (Nbk) 5. (inzake paarden) door stapvoets te gaan, rustiger worden (Bu) *As et peerd draefd het mit een draeveri'je, moet hij even ofstappen* (Bu)

ofstarven - afsterven, doodgaan: van planten of delen ervan, van lichaamsdelen, vgl. *Die plaante starft of* (Ste), *Veurdat sommige eerpels rooid wodden, wodt deur een mesiene et loof ommeklapt, zodat et ofstarven kan* (Pe-DbI), *Et zaod [het koren] starft al mooi of, et is gauw riepe* (Dfo); in het bijzonder: het stijf worden van (delen van) een slachtdier (Bu, Nbk), vgl. *Et varken moet ofstarven an de ledder* (Bu), *Et vleis moet eerst ofstarven veurdaj' slaachten kunnen* (Nbk), (fig.:) *Die hiele takke is ofsturven, d'r is gieniene meer van, d'r bin hielemaol gien naokommelingen meer er zijn geen nakomelingen meer, die tak van de familie is uitgestorven* (Nw)

ofstekken (Np, Nt, Op, Ste) zw. ww.; overg.; stekte of, het ofstekt [ˈɔfstek] 1. een omheining, afrastering aanbrengen *We gaon de tuun ofstekken mit plaanken of gaas* (Nt), *We hebben de hele tuun ofstekt*

(Np)

ofstekking (Op) de; -s, -en ['ɔfstekɪŋ] 1. het afrasteren, het omheinen (met draad, vlechtwerk enz.), de afrastering, omheining **ofstel** ['ɔfstel] - afstel *Wij deden ofstel van et bezuuk, want we mossen hujjen, we konnen et niet waachten* (Obk), *Uutstel kan somstieden utdri'jen op ofstel* (Obk) * *Van uutstel komt ofstel, Ofstel is gien uutstel* (Bdie)

ofstelen (Bu, Nbk, Np, j) st. ww.; overg.; het ofsteulen ['ɔfstu:lɪŋ] 1. ontstelen *Dat hebben ze him ofsteulen* (Nbk), *Ie moe'n mar oppassen, ze kun 't je wel ofstelen* (Np)

ofstellen ['ɔf...] - afstellen: goed instellen, vgl. *Mit de haake an de ploeg koj' de diepte en de brette van de vore ofstellen* (Pe-Dbl), *de radio goed ofstellen*; tot afstel besluiten: *We hebben et koffiedrinken ofsteld* (Diz), *Hi'j het ofsteld vanmorgen* (Ste), *Kuwwe de ofspraoke opnij even weer ofstellen?* (Bu); afschaffen (b), in *Alle schaopen galle en bi'jglike de helte dood? Dat leek min! Dan mos hi'j mar wat ofstellen; sjonge, as hi'j es perbeerde om B. toch een stok of wat op half gewin te doen* (b)

ofstelstikke (Bu) de; -n ['ɔfstelstikə] 1. ijzeren pin in een ploeg om mee af te stellen *In een hoolten ploeg zit een ofstelstikke* (Bu)

ofstemmen ['ɔfstɛm:] - afstemmen: door een stemming niet door doen gaan, vgl. *Ze hebben de boel ofstemd* (Nbk); een zender opzoeken, instellen (spor.): *Is de radio wel op 'e goeie zender ofstemd?* (Nbk); *op mekeer ofstemmen* in goed overleg regelen, samen doen (l)

ofstempelen ['ɔfstɛmpɪŋ] - afstempelen: van een stempel voorzien, in verb. als *kaorties ofstempelen, een paspoort ofstempelen*

ofstikken st. ww.; overg., onoverg.; het ofsteuken ['ɔfstikɪŋ] 1. (onoverg.) in *van je ofstikken* van zich afsteken (met een mes e.d.) 2. (overg.) doen ontbranden, doen afgaan *As ze vuurwark ofstikken giet et op een knappen en knallen* (Db) 3. (overg.) uitspreken, uiten, vooral in *een hiel verhael ofstikken, een rede ofstikken* (spor.) 4. (overg.) wegsteken, graven door te steken *Mit een huisplitte stikken je een klaampe*

hui of (Wol), *plaggen ofstikken* (Nbk) 5. (overg.) door met een spade e.d. (weg) te steken bijwerken *de kaanten ofstikken* van een geploegde akker (Ld), *een slootkaant ofstikken* (Dfo, Op) 6. (overg.) met een vork afladen, naar beneden doen komen *een voer huj ofstikken* (Nbk), *Gauw de achterliende los, de wezeboom d'r of, de arbeider op et voer om of te stikken (...)* (vo), *huj van et vak ofstikken* (Nbk) 7. (overg.) geven, afschuiven (Nbk) *Hi'j stikt niks of schuift niets af, geeft niets* (Nbk), *Hi'j stikt niet anders of as stank je krijgt bij hem altijd stank voor dank* (Nbk), ook: hij is erg zuinig (Nbk) 8. (onoverg.; vooral van kleding) op opvallende wijze verschillen van iets soortgelijks (Nbk, Nw) *Die jasse heurt hielemaol niet bi'j die broek, die stikt d'r ok aorig bi'j of* (Nw)

ofstikker (Bu, Ow, vo) ['ɔfstikɪ] - afsteker: iemand die iets afsteekt, bijv. degene die de garven van een wagen steekt (Bu) of het hooi van de wagen naar het hooivak steekt (vo), *As bi'j et hujmennen de ofstikker et mit een lange vörke niet meer rekken kon, was d'r toch nog een vrij grote bargruimte boven in et vak* (Ow)

ofstoeven ['ɔfstu:bɪ] - afstuiven: van iets stuiven, vgl. *De pette steuf me zowat van 't heufd of* (Nbk); stuivend naar beneden komen: *De sni'j steuf van et dak of* (Nbk); naar beneden stormen: *Hi'j steuf de trappe of* (Nbk); verder in *op iene ofstoeven, argens op ofstoeven*

ofstoffen ['ɔfstɔfɪ] - afstoffen *de kaaste ofstoffen, de schoenen ofstoffen*

ofstoken ['ɔfstɔ:kɪ] - afstoken, in (*hiel*) *wat ofstoken*

ofstompen ['ɔfstɔmpɪ] - afstompen (fig.; spor.), in verb. als *Die dingen stompen je of* (spor.), verder in *Die wodt hielemaol ofstompt* aan de kant gezet (Bu)

ofstompt (Ma, Nbk, Pe-Dbl, Wol) - afgestompt (m.b.t. de geest) *Deur zokke dingen raek ie wat ofstompt* (Nbk)

ofstoppen (spor.) ['ɔfstɔpɪ] - afstoppen (als voetbalterm)

ofstormen ['ɔf...] - afstormen: wegspoe-den, vgl. *Ze stormden (van) de weg of* (Nbk); zeer snel naar iets of iemand gaan: *Ze stormde op him of* (Nbk); zeer snel naar beneden gaan: *Hi'j stormde de trappe of* (Nbk)

ofstoten - ofstriecken

ofstoten onregelm. ww.; overg.; stootte/ stotte of, het ofstoten/ofstot ['ɔf...] 1. van zich wegduwen met een stoot *Hi'j stotte de boot van de kaant of* (Nbk), *iene van je ofstoten* (lett.), *Die ni'je soort varve stot et waeter of* (Nbk) 2. van zich afhouden, verstoten (met name door een moederdier) (Db, Ld, Nbk, Np) *Et laompjen is mit de flesse grootbrocht, et oolde schaop het 'm ofstoten* (Db, Ld), *Dat laompjen was een 'ofstoter', hi'j wodde ofstoten* (Nbk) 3. met een stoot van iets scheiden, verwijderen *et vel van de haand ofstoten*, *De koe het een hoorn ofstoten* (Nbk) 4. naar beneden stoten *iene de trappe ofstoten* 5. opgeven, van de hand doen *een bedrief ofstoten* 6. niet als onderdeel van het lichaam aannemen, in verb. als *Et keunsthätte wodde ofstoten* (Nbk)

ofstoter (Bdie, Ol-Nl en oost.) de; -s; -tien ['ɔfstot:ɛtɪŋ] 1. lam dat door het schaap is verstoten (en dat daardoor geen moedermelk krijgt) *As d'r drie lammegies geboren binnen, is d'r vaeke een ofstoter bi'j* (Obk, Wol), *Bi'j een schaop mit drie laomer hej' wel es een ofstotertien, dat wodt dan vaeke een opfokkertien* (Ow, Bu)

ofstraampelen (Nbk) Ook **ofstrompelen** (Nbk: bet. 1-3) zw. ww.; overg., onoverg.; straampelde of, is (bet. 1, 2)/het (bet. 3, 4) ofstraampeld ['ɔfstrɑ:mpɛlŋ/...stromplŋ] 1. (onoverg.) strompelend naar beneden gaan *Hi'j kwam de trappe ofstraampelen* (Nbk) 2. (overg.) strompelend afleggen *Hi'j kwam et pad ofstraampelen* (Nbk) 3. (onoverg.) heel veel strompelen, gebrekkig lopen (Nbk), in verb. als *(hiel) wat ofstraampelen* (Nbk) 4. (onoverg.; schertsend) heel veel lopen (Nbk), in verb. als *Ik heb hiel wat ofstraampeld daor bi'j jim in de bos doe 'k streuper was* (Nbk)

ofstraffen zw. ww.; overg.; strafte of, het ofstraft ['ɔfstrɑfŋ] 1. straf toedienen, bestraffen *iene ofstraffen* (Bu, Ste), *Zuwwe nog iene ofstraffen?* zullen we nog een (aller)laatste borreltje nemen? (Ste), ook gezegd van het opeten van een taart e.d. (Ste): *Die taart zuwwe even ofstraffen* (Ste) 2. een fout van de tegenpartij benutten met een doelpunt

ofstraolen ['ɔfstrɔ:ɔlŋ] - afstralen: door te stralen van zich doen gaan of van iets komen *Die kachel straolt hiel wat waarmte*

of (Nbk), *Van die ovend straolt hiel wat waarmte of* (Nbk), *Wat straolt die kachel of* (Nbk), fig.: *Aj' bi'j die meensken kommen, straolt heur de hattelikhied of* (Db), *Dat kiend is zo bliede, et straolt d'r of* (Nbk)

ofstraoling ['ɔfstrɔ:ɔlŋ] - afstraling: het afstralen

ofstreken (Nbk) bn. ['ɔfstru:kŋ] 1. afgestroken, vlakgestroken *een ofstreken eetlepel vol* (Nbk), z. ook *ofstriecken*

ofstrepjen (Bu, Nbk) zw. ww.; overg.; strepte of, het ofstreept ['ɔfstru:pŋ] 1. door te strepen schrappen uit een lijst, een reeks *de daegen ofstrepjen* (Bu, Nbk) 2. door te strepen markeren *Aj' een zeum in een jurk maeken willen, moej' die eerst ofstrepjen* (Nbk, Bu)

ofstreupjen zw. ww.; overg., onoverg.; streupte of, het ofstreupt ['ɔf...] 1. (onoverg.) heel veel stropen, in *(hiel) wat ofstreupjen*, vgl. *Hi'j het hiel wat ofstreupt om te zien of d'r ok wat van zien gaedige was* (Ste) 2. (overg.) overal gaan, zich her en der begeven om wat te vinden, te verkrijgen (Nw) *Ik heb et hiele laand ofstreupt om dat te vienen* (Nw)

ofstri'jen (Bu) zw. ww.; onoverg.; strij'de of, het ofstri'jd ['ɔfstreijŋ] 1. uitmesten (van een stal)

ofstrieden st. ww.; onoverg.; het ofstreden ['ɔfstriedŋ] 1. heel veel redetwisten, bekvechten, in *(hiel) wat ofstrieden*, vgl. *Ze hebben hiel wat ofstreden* (Nbk) 2. tot het einde toe strijden, zich inspannen, doorworstelen om een ziekte te doorstaan, evt. om uiteindelijk toch te overlijden, in *(hiel) wat ofstrieden*, vgl. *Dan moej' hiel wat ofstrieden om an je aende te kommen* een lijdensweg doorstaan (Nbk), *Hi'j het wat ofstreden veurdat hi'j an 't aende was* (Ow)

ofstriecken st. ww.; overg.; het ofstreken ['ɔfstrikŋ] 1. van iets strijken, van zich strijken, van kleren, schoeisel strijken *Hi'j streek de voegelstront van 'm of* (Nbk), *...van de kleren of* (Nbk), *Striek je even wat of veurdaj' binnenkommen veeg je even een beetje af* (evt. deels met kloppende bewegingen) (Nbk), *Striek de klompen eerst even in et grös of* (Nbk), *Ik kom d'r zo an, mar ik wil eerst mien hanen even ofstriecken, die bin zo smerig* (Bu), *Striecken*

doen ze om et ontuug uut de eerpels te haelen; dan bin de eerpels nog niet boven de grond en dan wodt et ontuug wat d'r dan is as et waore nog een keer ofstreken (Ste) 2. in brand doen gaan door langs een bep. oppervlak te strijken, in verb. als *een lucifer ofstrieken* (Nbk) 3. vlakstrijken (vooral: van droge waren, in een maat) *Aj' bonen ofmatten deej' die in de kop en die wodden dan mit een stok ofstreuken; die stok wodde de striekstok nuumd* (Nbk), *een mudde zaad ofstrieken* (Ma, Ow), *Bi'j rogge of haever wodde et hoolten kwat vol daon en dan mit een stok ofstreken, dan haj' slichte maot* (Dhau), vandaar *Hij' geeft ofgestreken maot* d.i. precies zoveel als gevraagd en vooral niet meer (Diz), verder in verb. als *een bierglas ofstrieken* d.i. het schuim eraf strijken (Nbk)

ofstrippen (Nbk, b) Ook *ofstripsen* (b: lm) zw. ww.; overg.; stripte of, het ofstript ['ɔfstɪpən/...sɪ] 1. afranselen *Ze hebben him ommeraeck ofstript* (b)

ofstripsen z. *ofstrippen*

ofstromen zw. ww.; onoverg.; stroomde of, is ofstroomd ['ɔfstrɔːm:] 1. afstromen: naar beneden stromen *Et waeter stroomde van et dak of* (Nbk), ook, bij vergelijking: *De meensken stroomden de weg of, de bos in* (Nbk)

ofstrompelen z. *ofstraampelen*

ofstronten (Ste) zw. ww.; overg.; strontte of, het ofstront ['ɔfstrɔntɪ] 1. de uitwerpselen bij de koeien wegvegen *As we de koenen ofstrontten, bruukten we altied een oolde bessem* (Ste)

ofstrunen ['ɔfstrʏn:] - afstruinen de weg *ofstrunen* (Nbk), *Grote, zwatte krijen die elk veurjaor weer et pannedak ofstruonden* (ko), *'k He daor hiel wat ofstruund in Appelsche dunen* (Nbk), *Ik heb et hiele laand ofstruund om et te kriegen* ik heb me her en der begeven om het te verkrijgen (Nw)

ofstrupen ['ɔfstrʏpɪ] - afstropen: stropend ontdoen van vel, bladeren e.d., vgl. *een vel ofstrupen, een birketakke ofstrupen* (Nbk), *De boeremoes moej' eerst ofstrupen veurdaj' ze koken gaon* (Db)

ofstudeerde (spor.) ['ɔf...]- afgestudeerde

ofstudieren ['ɔfstʏdɪːɐ̯ɪ] - afstudieren: een studie voltooien (aan een universiteit, een hogeschool, een academie)

ofstuiten ['ɔfstœjtɪ] - na het raken terugspringen, wegspringen, in verb. als *De balle stuit of op 'e mure* (Np), verder in *argens op ofstuiten* op iets afstuiten (fig.), door sterke weerstand geen doorgang vinden (spor.)

ofsturen ['ɔfstyːɐ̯ɪ] - afsturen: van een bep. punt, vgl. *een schip van de kaante ofsturen* (Nbk), verder in *d'r iene op ofsturen*, ook in verb. als *Daenk d'r omme, ik stuur de hond op je of* (Nbk)

ofsukkelen z. *ofsokkelen*

oftaand z. *oftaans*

oftaans Ook *oftaand* (Dfo, Ste), *oftands* (Ol-Nl) bn. [ɔftā:s/...tā:nt/...tans] 1. aftands: gezegd van een paard dat volledig heeft gewisseld zodat aan de tanden niet meer te zien is, hoe oud het is (van zo'n tien tot twaalf jaar en ouder, soms ook jonger) (verspr.) *Een peerd van boven de twelf jaor is oftaans* (Dfo, Np, Ste, Ow), zo ook *een oftaans peerd* (Ow, Np) 2. met geen, weinig of versleten tanden; ook: tijdelijk zonder tanden, door wisseling *As de kiender wisselen, bin ze aorig oftaans* (Wol), *Een dier dat et wisselen daon het is oftaans* (Dfo), *een oftaand kalf* (Dfo), *Ik bin nog niet oftaans, ik heb mien eigen gebit nog* (Sz), *Die is aorig oftaans* (wodden) geheel of vrijwel geheel zonder tanden (Ol-Nl, Nbk), *Et oolde wiefien mompelde mar wat mit heur oftaans montien* (Db), *Et gebit is niet zo best meer, et is wat oftaans* er missen nogal wat tanden (en kiezen) (Dfo) 3. oud en versleten *Die oolde jasse is ok aorig oftaans* (Pe-Dbl, Spa, Nbk), *Dat spul kan wel bij 't grof vuil, want dat is zachies* *zo'e'n oftaans spul* (Obk), *Die hujmesiene is oftaans* oud en versleten (Dhau, Ma), *As een peerd oftaans is, kuj' niet meer zien hoe oold et is* (Ld), *Wat ziet die auto d'r oftaans uut* (Wol), *een oftaans besien* (Dhau), (gezegd van een oude vrijster:) *Ze is al aorig oftaans* (Ste) 4. veel verteld en daardoor afgesleten, clichématig (Op) *Hi'j hul weer etzelde oftaanse verhael da'k al vule vaeker heurd hadde* (Op)

oftaasten ['ɔftaːstɪ] - aftasten (lett.) *Et locht wol niet, ik mos haost de hiele kaemer oftaasten eerda'k bi'j de deure was* (Nbk)

oftackeld - afgetakeld

oftaekelen - offeren

oftaekelen (Bu, Nbk, Np, Ste) overg., onoverg.; taekelde of, is (bet. 1, 2)/het (bet. 1) oftakeld ['ɔftɛ:kɫɪŋ] 1. (overg.) iemand zeer bestraffend toespreken, vooral: een pak slaag geven (Bu, Np, Ste) *Die hebben ze aorig oftakeld* een flink pak slaag gegeven (Np, Bu) 2. (onoverg.) achteruitgaan, verminderen in kracht, gezondheid (Bu, Nbk, Np) *Je gezondheid kan oftakelen* (Ste), *Die man is ziek, hi'j taekelt hadde of* (Bu, Np, Nbk)

oftaekeling de ['ɔftɛ:kɫɪŋ] 1. aftakeling: de lichamelijke achteruitgang door ouderdom, met name inzake de verstandelijke vermogens, vgl. *Now, ik onthool ok niks meer, de oftakeling is zeker al begonnen* (Nbk)

oftakken (Dfo, vo) zw. ww.; onoverg.; takte of, is oftakt ['ɔftakŋ] 1. stapsgewijze verlagen in getal (vo) *En dan begon hi'j bi'j vieftig gulden en takte dan of* noemde lagere bedragen (tot iemand zich als koper meldde) (vo) 2. achteruitgaan, hetz. als *oftaekelen* (bet. 2) (Dfo) *Hi'j takt staodigan of* (Dfo)

oftakking (spor.) - aftakking

oftandig z. *oftanig*

oftands z. *oftaans*

oftanig (Obk, Ol-Nl) Ook **oftandig** [ɔft'ā:nəx/...'tandəx] - aftandig *Dat peerd is niet zo jong meer, et is oftanig* (Obk), *Dat peerd is bi'j ongeveer acht jaor oftanig* (Ol-Nl)

oftapkraene (spor.) ['ɔf...] - aftapkraan

oftappen ['ɔftapm] - aftappen: van bloed uit het lichaam: *bloed oftappen* (Obk), van water uit een kraan e.d., vgl. *Et begint slim te vriezen, we moe'n et waeter mar even oftappen* (Nbk), verder in *elektriciteit oftappen* (spor.), *de tillefoon oftappen* (spor.)

ofte voegw. ['ɔftə] - ofte, in *nooit ofte nimmer*, z. onder *nooit*

ofteken z. *oftekening*

oftekenen zw. ww.; overg., onoverg.; tekende of, het/is (bet. 1, 2, 4) oftekend ['ɔf...] 1. (overg.) een tekening voltooien, tekenwerk voltooien 2. afbeelden of afgebeeld zijn in duidelijke lijnen, omtrekken *Die bleszen kun hiel ongeliek oftekend wezen* (Nbk), *De bles van dat peerd is mooi oftekend* (Bdic), *Wat is dat peerd toch mooi oftekend mit zien wit*

blessien (El, Db), *vee oftekenen* de tekening van het vee schetsen (Dhau) 3. (onoverg.) heel veel tekenen, in *Hi'j het (hiel) wat oftekend* e.d. (Nbk) 4. ter bevestiging van een aflossing tekenen (of anderszins markeren) (Db) *Ik breng je even wat geld weeromme, wi'j et even oftekenen op 'e schuldbrief?* (Db)

oftekening (Dhau, Dho, Ma, Nbk, Nt, Obk, Ow, Pe-Dbl, Spa, Sz) Ook **ofteken** (Bu, Ow) de; -s, -en ['ɔfti:kəniŋ/'ɔfti:kŋ] 1. (van dieren) het getekend-zijn, aftekening in de vorm van één of meer figuren, patronen *Een raszuver Fries peerd mag beslist gien kol of snep hebben, veur andere peerderassen is et soms een vereiste as d'r wat oftekeningen in zitten* (Sz), *Et peerd kwam niet veur 't stamboek in anmarking, omdat de oftekening niet goed was* (Pe-Dbl), *Een aolestreep is een dier mit weinig oftekens, 't is bi'j een peerd of ezel; dan hebben ze gien wit an heur mar dan hebben ze een donkere streep over de rogge* (Bu), *Laekenvelder koenen hebben een appatte oftekening, en zo bin d'r nog meer rassen* (Obk), *Die oftekening, et witte dat hi'j veur de kop het, dat is een kol* (Nbk), *een peerd mit veul of weinig oftekens* (Ow), *Dat vool het mooie oftekens, een bles en vier witte bienen* (Ow)

oftellen zw. ww.; overg., onoverg.; het ofteld ['ɔftelŋ] 1. (overg.) tellend verminderen *Dat moej' van mekeer oftellen* (Nbk), *sommen van mekeer oftellen* af-treksommen maken (Nbk), *de daegen oftellen* (Nbk) 2. (onoverg.) door een aftelrijmpje of -liedje aanwijzen wie 'hem' moet zijn (Nbk) 3. (onoverg.) een *telturf* apart leggen bij het stapelen van turf in het schip (zodat de gestapelde eenheden gemakkelijker geteld kunnen worden) (Ow) **oftelriempjen** (spor.) - aftelrijmpje **oftelvassien** (Dho, El, Ld, Nt, Obk, Pe-Dbl) Ook **oftelvessien** (Spa) - aftelrijmpje of -liedje *We deden vroeger op et schoeplein een spullegien mit een oftelvassien* (Obk), *As we vroeger tikkertien deden, zeden we eerst een oftelvassien op* (Spa)

oftelvassien z. *oftelvassien*

offeren (Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; teerde of, het (bet. 1, 2)/is (bet. 3) ofteerd

['oftu:ɾŋ] 1. (overg.) het teren voltooien 2. (onoverg.) heel veel teren, teerwerk verrichten, in verb. als *Hij het (hiel) wat ofteerd* (Nbk) 3. (onoverg.) aftakelen, hard achteruitgaan in gezondheid, lichaamskracht (Nbk) *Hi'j teert hadde of* (Nbk)

ofteuten (Dho, Nbk) zw. ww.; onoverg.; teutte of, het ofteut ['ɔf...] 1. heel veel klelsen, teuten, in verb. als *Die teut (hiel) wat of* (Nbk)

oftiggelen (Db, Nbk, Np, b: lm) zw. ww.; overg.; tiggelde of, het oftiggeld ['ɔftɪgɫŋ] 1. afranselen *Die jongen hebben mekaer goed oftiggeld* (Np)

oftikken zw. ww.; overg., onoverg.; tikte of, het oftikt ['ɔftɪkɪ] 1. (overg.) door te tikken van iets scheiden, doen vallen *een stokkien oftikken argens van* d.i. van iets, *de aske van de segare oftikken* 2. (overg.) aftikken bij een spel *iene oftikken, Hi'j wodde al gauw oftikt* (Nbk) 3. door tikken met de dirigeerstok de uitvoering van een muziekwerk beginnen of onderbreken (spor.) *De dirigent tikte (oons) of* (Nbk)

oftillen ['ɔftɪlŋ] - aftillen *iene van de stoel oftillen* (Nbk)

oftimmeren ['ɔftɪmɾŋ] - aftimmeren: het timmerwerk voltooien, vgl. *Ik zal de plinten nog even vaastenaegelen, dan is de kaemer oftimmerd* (Obk), verder in *(hiel) wat oftimmeren* veel timmeren (Nbk)

oftimmering de ['ɔftɪmɾŋ] 1. aftimmering, de afwerking van timmerwerk 2. materiaal en konstruktie waarmee men aftimmert (Obk) *Oftimmering om de raemen en deuren is tegenworig vaeke wel van keunststof* (Obk)

oftippelen (Nbk) - aftippelen

oftitelen (l) ['ɔftɪtɪlŋ] - aftitelen

oftiteling (l) ['ɔftɪtɪlŋ] - aftiteling

oftocht (spor.) ['ɔftɔxt]- aftocht: het vertrekken *de oftocht blaazen* er vandoor gaan, weggaan, vertrekken (s: Obk)

oftoeren (Nbk) zw. ww.; onoverg.; toerde of, het oftoerd ['ɔftu:ɛɾŋ] 1. heel veel rijden (met auto, motor, brommer of een ander snel vervoermiddel), in verb. als *We hebben vandaeg hiel wat oftoerd* (Nbk)

oftoffelen (Nbk, Np, v) zw. ww.; overg., onoverg.; toffelde of, het oftoffeld ['ɔfto fɪŋ] 1. (overg.) ten einde lopen, geheel lopend afleggen (van een pad, een weg) *G. toffelde et pattien of naor et volgende huus*

(v) 2. (onoverg.) heel veel lopen (Nbk), in verb. als *We hebben vandaeg hiel wat oftoffeld* (Nbk) 3. (overg.) tot het laatst toe dragen (van kleding) *kleren oftoffelen* (Nbk, Np)

oftogen (Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; toogde of, het oftoogd ['ɔfto:ɡɪ] 1. (overg.; van een kledingstuk, schoeisel) zolang dragen tot het versleten is *Die kleren kuj' eerst nog wel bij huus oftogen, veurdaj' ze votdoen* (Nbk) 2. (onoverg.) heel veel lopen (Nbk), in *(hiel) wat oftogen. Ik heb hiel wat oftoogd daor bij oons in de bos* (Nbk) 3. (overg.) van iets afdragen (Nbk) *We zullen eerst die taofel en de stoelen mar es van et podium oftogen* (Nbk)

oftokken (Nt) zw. ww.; overg.; tokte of, het oftokt ['ɔftɔkɪ] 1. afhandig maken

oftoolteren (Nbk, Ol-Nl) zw. ww.; onoverg.,; toolterde of, het oftoolterd ['ɔf...] 1. heel veel schommelen, in verb. als *Ze toolteren daor (heel) wat of* (Ol-Nl)

oftoveren (l) ['ɔf...] - aftoveren

oftrap ['ɔftɾap] - aftrap (bij voetbal)

oftrappen zw. ww.; overg., onoverg.; trapte of, het/is (bet. l) oftrapt ['ɔftɾapɾŋ] 1. (onoverg.) de aftrap verrichten *Hi'j het oftrapt* (Nbk), *Is d'r al oftrapt?* (Nbk) 2. (onoverg.) in *van je oftrappen* van zich aftrappen, ook in *As een peerd onder de hingst west was en hi'j kwam mit een peer weken weer bij him en de merrie trapte van heur of, dan hiette dat 'ofbeslegen', de merrie was dan al drachtig* (Bu) 3. (overg.) door te trappen van zich houden, van zich verwijderen *Hi'j trapte de hond van 'm of* (Nbk) 4. (overg.) naar beneden trappen *Ik heb 'm zowat de zoolder oftrapt* (Nbk) 5. (overg.) door ertegen te trappen afbreken *D'r het zeker iene de spatlappe van mien fiets oftrapt* (Nbk) 6. (overg.) met stelligheid, rigoureuus verwijderen: van een school e.d., in verb. als *Hi'j is van schoele oftrapt* (Nbk) 7. (overg.) zich lopend overal begeven (Nbk, Np) *Hi'j het de hiele buurt oftrapt* (Nbk, Np) 8. (overg.) plattrappen, vasttrappen van veengrond in een bep. fase bij het maken van turf (Np), vgl. *De vene wodde in drie fases plattrapt: anbreken, spoortrappen en oftrappen. De turfmaeker begon mit et anbreken; om dat doen te kunnen, bun hi'j eerst de bodden*

oftrapt - ofvalappel

onder. Hij mos zo et vene in mekeer trappen, mit de veuraenden van die bodden goed naor beneden; as hi'j ien keer over et vene henne west was, gong hi'j d'r nog een keer overhenne trappen, dat wodde 'spoortrappen' nuumd. Nao een dag of wat gebeurde dat nog es weer, mar dan hiette et oftrappen (s: Np)

oftrapt z. *ofgetrapt*

oftraden ['ɔftɾu:dɒŋ] - aftreden (als bestuurslid enz.): *Zol hi'j now eindelijk niet es een keer oftraden? Hoe lange zit hi'j al wel niet in dat bestuur!* (Nbk), (als aanduiding in een aankondiging voor een bestuursverkiezing:) *oftridend en (niet) herkiesber* (l)

oftrek ['ɔftrek] - aftrek: van onkosten, inzake gevangenisstraf, vgl. *een jaor mit oftrek*

oftrekber (spor.) [ɔftɾegbr] - aftrekbaar *een oftrekber bedrag* (spor.), *oftrekber kosten* (spor.)

oftrekfout (spor.) ['ɔf...] - aftrekfout

oftrekken st. ww.; overg., onoverg.; het oftrokken ['ɔftɾekp] 1. (overg.) van iets verwijderen door te trekken *Trek de taofel es even wat van de mure of* (Nbk) 2. (overg.) door aan iets of iemand te trekken naar beneden doen komen *En d'r was wark genog: eerst dongmennen op et knollelaand, Sietse laeden, de boer mennen en oftrekken en Haarm stri'jen* (vo) 3. (overg.) van het lijf, het hoofd trekken *Dan trekken ze je de musse of* (Nbk) 4. (overg.) in de hanen d'r van oftrekken zich er niet langer mee bemoeien, zich er niet meer verantwoordelijk voor voelen, er niets meer voor doen 5. (overg.) door te trekken scheiden (van iets) *De jongen hebben een takke van de appelboom oftrokken* (Nbk), *kalver oftrekken* uit de baarmoeder trekken (Nbk) 6. (overg.) afstropen, stropend ontdoen (van een huid) *et vel oftrekken* (Np) 7. (overg.) afhalen van beddegoed *et bedde oftrekken* de dekens en lakens van het bed halen (bijv. om ze te wassen, te luchten) 8. (overg., ook wederk.) masturberen (bij mannen) 9. (overg.) in mindering brengen (op een bep. bedrag, van kosten e.d.) *Ie moe'n zien daj' dat as onkosten oftrekken kunnen* (Nbk) 10. (overg.) verminderen met, het verschil in getal, waarde bepalen *Dat bedrag moej' daor weer oftrekken*

(Nbk), *Bij die sommen moej' et bi'j mekeer optellen, niet van mekeer oftrekken, A.!* (Nbk), *Kan ze al optellen en oftrekken?* (Nbk) 11. (overg.) uithalen (van breiwerk) *een trui oftrekken* (Nbk, Ste) 12. (onoverg.) naar beneden trekken (spor.) *De hiele meute trok de heuvel of* (spor.)

oftrekpost ['ɔftɾekpɔst] - aftrekpost

oftreksel ['ɔftɾeksɫ] - aftreksel (vloeistof)

oftreksom (spor.) ['ɔftɾeksɔm] - aftreksom

oftrippelen (Nbk) ['ɔftɾipɫɪŋ] - aftrippelen: naar beneden trippelen, verder in verb. als *Ze het vandaegc (hiel) wat oftrippeld* heel veel afgetrippeld (Nbk)

oftroeven ['ɔftɾu:bm] - aftroeven, in *iene oftroeven* (Nbk)

oftroggelen (verspr.) ['ɔftɾɔgɫɪŋ] - aftroggelen *Laot je de boel niet oftroggelen* (Dho), *Hi'j leut et 'm oftroggelen* (Ste), *Dat het hi'j mi'j oftroggeld* (Nbk, Obk)

oftuffen (Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; tufte of, het oftuft ['ɔftʌfm] 1. (overg.) overal gaan (met een motorfiets, een auto, een motorboot e.d.) *We hebben hiele Frieslaand zo'e betien oftuft* (Nbk) 2. (onoverg.) heel veel gaan met een motorvoertuig e.d., in verb. als *Ik heb hiel wat oftuft mit mien brommer* (Nbk) 3. (onoverg.) één of meer winden laten *Wie het hier oftuft?* (Nbk), *Hi'j zat de hieltied of te tuffen* (Nbk)

oftugen (Bu, Nbk, Nw) ['ɔfty:gn, ...ty:jgn] (Nbk)] - aftuigen: afranselen *Hi'j tuugt him of* (Nbk), *Ik zal 'm es even oftugen* (Bu), *Laot je niet oftugen!* (Nw); ontdoen van versierselen, met name inzake een kerstboom (Nbk): *de kastboom oftugen* (Nbk)

ofvaeren z. *ofveren*

ofval Ook *ofgeval* (Op, Sz) de, et ['ɔfal/'ɔfxɔfal] 1. te vroeg afgefallen fruit (vooral appels) (Nbk, Np, Op, Sz) *D'r was nogal wat ofval: appels die nog lang niet riepe weren en d'r of valen binnen* (Nbk), *Et is allemaol ofval onder de boom* (Np) 2. wat na bewerking overblijft of uiteindelijk als vuil kan worden afgevoerd *Ik bin even naor de slaachter west om wat ofval veur oonze hond vleesafval* (Db), *Zet de zakken mit ofval mar bi'j de diek* met huisvuil (Wol)

ofvalappel z. *valappel*

ofvalbak (verspr.) - afvalbak
ofvalbulte (Sz) - afvalberg
ofvalemmer ['ɔf...] - ofvalemmer
ofvalen st. ww.; onoverg.; is ofvalen ['ɔf...] 1. naar beneden vallen *Die jonge vul boven van de trappe of, mar d'r mekeerde 'm niks* (Ld) 2. losgaan en vallen *De naalden van de kastboom beginnen now toch wel hiel slim of te valen* (Nbk) ...en [dan] *valen je de hanen zowat of van de koolde* (vo) 3. vermageren *Die is aorig ofvalen* (Nbk), ...*slim ofvalen* (Nbk), *Die dikzak is vuuftig pond ofvalen* (Np), *Ie moe'n wat ofvalen* (Ste) 4. niet meer meetellen, niet meer rekenen, niet meer mee kunnen of mogen doen *Twie van de viere vullen of, die hadden de goeie pepieren niet en weren dus niet geschikt veur de baene* (Nbk) 5. in de steek laten, laten vallen *Ie moe'n him now niet ofvalen, now et d'r op an komt* (Nbk) 6. teleurstellen *Die tenielveurstelling is mij goed ofvalen* (Nbk), *Dat vul me reer van him of hij heeft me daarin zeer teleurgesteld* (Nbk) 7. niet bep. gemakkelijk, aangenaam zijn *Aj' zo oold binnen en ie kriegen dan nog een zeune en ie moe'n d'r dan laeter ok nog mit voetballen, now, dat vaalt je goed of, zol 't niet?* (Nbk)
ofvalheffing (spor.) - afvalheffing
ofvalhooft (Np) - afvalhout, met name hetz. als *wiekhooft*, z. aldaar
ofvalkontainer (spor.) - afvalcontainer
ofvaloven(d) (l) - afvaloven
ofvalperbleem (l) - afvalprobleem
ofvalperdukt (l) - afvalprodukt
ofvalputte (l) - afvalput
ofvalrees (l) - afvalrace (lett.)
ofvalstof - afvalstof
ofvaltonne (spor.) - afvalton
ofvalverwarking - afvalverwerking
ofvalwaeter - afvalwater
ofvalwedstried - afvalwedstrijd
ofvalzak - afvalzak
ofvangen (Wol) ['ɔfɑŋ:] - afvangen, in *iene de vlooiën ofvangen* te slim af zijn (Wol)
ofvaart (Bdie, Dho, Ma, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Wol) de; -en ['ɔfɔ:ərt] 1. afvaart *De ofvaart van de boot is om tien ure* (Ma) 2. plaats van de *ofvaart* in bet. 1 (Obk) *Disse ofrit voert naor de ofvaart van de rondvaartboot* (Obk)

ofvarven ['ɔf...] - afverven: het verven, schilderen afmaken, ook: heel veel verven, in verb. als *Hij het (hiel) wat ofvarfd* (Nbk)
ofveerdigde (l) ['ɔf:ə(ɾ)dəydə] - afgevaardigde *et Huus van Ofveerdigden* (l), *de achte ofveerdigde* de geachte afgevaardigde (l)
ofveerdigen (l) ['ɔf:əɾdəŋ] - afvaardigen: naar een vergadering of (officiële) bijeenkomst anderszins
ofvegen ['ɔf:ɣŋ] - afvegen *de schoenen ofvegen* (Nbk), *Ie moe'n je eerst even ofvegen veurdaj' in huus kommen* nl. om sneeuw, hooi, vuil e.d. te verwijderen (Nbk), *de hanen ofvegen* (b), *de taofel ofvegen, de mond ofvegen* d.i. van restjes eten, drinken ontdoen, ook: de mond met een zakdoek etc. vegen na het kussen, *Hej' (je) wel goed ofveegd?* nl. de aarsopening: nadat men z'n behoefte heeft gedaan (Nbk)
ofvenen (Ow) ['ɔf:ɛ:n] - afvenen
ofveren (Bu, Nbk) Ook **ofvaeren** (Op) zw. ww.; overg., onoverg.; veerde of, is ofveerd ['ɔf:əɾŋ/...fɛ:əɾŋ] 1. stroomafwaarts varen *Hij kwam de Lende ofveren* (Nbk) 2. heel veel varen, in verb. als *Hij het (hiel) wat ofveerd* (Nbk) 3. weggaan, vertrekken (Bu) *We veren of!* (Bu)
ofvielen (Nbk) ['ɔfiliŋ] - afvijlen: doorvijlen en daarbij wegnemen, door te vijlen wegschrappen
ofvlaggen (spor.) - afvlaggen: met een vlagsignaal beëindigen of doen weten dat een coureur de finishlijn gepasseerd is
ofvleugen (bs: Ow) bn.; attr. ['ɔflɑ:ŋ] 1. weggevlogen, in *een ofvleugen volk* een voorzwerm, brandzwerm bij bijen (bs: Ow)
ofvliegen st. ww.; onoverg.; is ofvleugen ['ɔfli:ŋ] 1. zich vliegend van een bep. punt verwijderen *De protters vleugen van et dak of* (Nbk), in het bijzonder: wegvliegen van een bijenvolk (bs: Dfo, Op, Ow): *D'r kan vandaeg ok een zwaarm ofvliegen* (bs: Dfo, Op) 2. in *op iene ofvliegen, argens op ofvliegen* 3. naar beneden vliegen *De voegelties vleugen de heuvel of* (Nbk) 4. zich zeer snel van een bep. punt verwijderen *De jongen vleugen van de weg of doe de pelisie d'r an kwam* (Nbk) 5. zich zeer snel naar beneden spoeden *Ze vleugen de trappe of doe ze de belle heurden* (Nbk) 6. snel en krachtig van iets gaan en weg-

ofvlieger - ofvuren

vliegen *Mit de hadde wiend vleug him de hoed van et heufd of* (Nbk), *Ik heb et beleefd dat de pette mit een hadde rukwiend me ofvleug an 't oelebod toe* (Dfo), *Hi'j is aorig an de dunne* [hij heeft nogal last van diarree], *et vligt 'm zo of* (Np), *...et vlig hum of as waeter* (Pe-Dbl)

ofvlieger (b: lm, bs: Obk) de; -s ['ɔf...] 1. bijenvolk dat sterk geneigd is tot zwermen (bs: Obk)

ofvloeien ['ɔfluɣn] - afvloeien: van personeel (spor.), met vloepapier drogen (Nbk): *Mit vloepapier de inkt even ofvloeien* (Nbk)

ofvloeiingsregeling - afvloeiingsregeling
ofvluken ['ɔflykɣ] - afvloeken, in verb. als *Hi'j vluukte (hiel) wat of* (Nbk)

ofvoer de ['ɔfu:ɔr] 1. afvoer: het tegenovergestelde van aanvoer *Deur die staeking leup de ofvoer van de perdukten in de warre* (Obk), *de ofvoer van vee naor de mark* (Ow) 2. het afvoeren van afvoerwater en wat daar evt. door meege-nomen wordt *de ofvoer van et waeter* (Nbk), *De ofvoer is goed in odder* (Ow) 3. afvoerpijp, afvoerleiding, afvoergoot e.d. *We hebben een ofvoer naor de sloot maekt, zodat de boel ofwaeteren kan* (Ow, Np), *De ofvoer zit verstopt* (Bu, Dfo, Ma, Nbk), *...is verstopt* (Diz, Spa)

ofvoerbuis - afvoerbuis *De ofvoerbuis is verstopt* (Nt)

ofvoeren zw. ww.; overg.; voerde of, het ofvoerd ['ɔfu:ɔrɣ] 1. (inzake het vee:) voor de laatste maal voeren op een dag en nog even controleren (Bu, Nbk, Nw, Ste, b: lm, bo: Bu, Nw) *Nog even ofvoeren, en dan naor bedde* (Nw, Ste) 2. naar elders voeren (spor.) *De gevangen soldaoten wodden ofvoerd* (Nbk) 3. van een lijst (met leden e.d.) schrappen *N. het al in gien jaoren betaeld, die kun we wel ofvoeren* (Nbk)

ofvoergeute (spor.) - afvoergoot

ofvoergroeppe (spor.) - afvoergreppel

ofvoerpiepe (Ow) - afvoerbuis

ofvoersloot (Ste) de; ...sloten; ...slotien ['ɔf...] 1. sloot die dient om water en evt. andere vloeistoffen af te voeren (Ste)

ofvoerwaeter (spor.) - afvoerwater

ofvoesken z. *ofvoesten*

ofvoesten (Nbk, Np, Ol-Nl, Op) Ook *ofvoesken* (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; voestte of, het ofvoest ['ɔfustɣ/...fuskɣ] 1.

elkaar een hand geven ten afscheid

ofvorrelen (Np, Obk, Ol-Nl, Ste, bo: Nw) Ook *vorrelen* (bet. 2: Np) zw. ww.; overg.; vorrelde of, het ofvorreld ['ɔfɔrɣɣ/fɔrɣɣ] 1. een kalf dat geboren moet worden, in stukken snijden (in beginsel in vier delen) om zo de koe te verlossen (Np, Obk, Ste, bo: Nw), *Ofvorrelen doen ze as et niet wil, dan wodt et kalf in brokken haeld* (Ste), *Vroeger mossen ze zwaore kalver wel es ofvorrelen; dat doen ze now mit de keizersnee* (Obk) 2. een koe verlossen op de onder bet. 1 beschreven wijze (Np, Ol-Nl) *Die koe moet vorreld wodden* (Np)

ofvraogen - afvragen, in *je wat ofvraogen* zich iets afvragen: *Ik vraog me of hoe hi'j dat wet* (Nbk); al het destreffende vragen: *Hoevule kaorties mit vraogen heb ik ok al weer veur dit projekt ofvraogd?* (Nbk), *geld ofvraogen* vragen hoeveel men voor iets zou willen hebben, om evt. te kunnen kopen (b), *te min (geld) ofvraogen* te weinig geld vragen voor hetgeen men verkoopt (Ste)

ofvraogeri'je (Nbk) de [...'tjə] 1. het *ofvraogen*: *Et was me wat, al die ofvraogeri'je veur dit woordeboek* (Nbk)

ofvredigen (Dhau, Op) zw. ww.; overg.; vredigde of, het ofvredigd ['ɔf...] 1. een afrastering aanbrengen *We zullen et laand even ofvredigen* (Dhau)

ofvrediging (Op) de; -s, -en ['ɔfri:dəɣɣ] 1. afrastering

ofvreten - afvreten: wegnemen door op te vreten *De knien het mar een klein stokkien van et brood ofvreten* (Nbk); afknagen: *De knien het hiel wat van et schottien ofvreten* (Nbk)

ofvriezen - afvriezen: door de vorst losraken en naar beneden vallen *De sni'j is van de bomen ofvreuren* (Nbk); doodvriezen: *Boekweite kon je zo ofvriezen* (Pe-Dbl), *'t Is een had gelag as je de bonen die zo mooi stonnen krek veur de langste dag nog ofvriezen* (Pe-Dbl)

ofvrotten (Nbk, Np) Ook *ofwrotten* (Nbk) zw. ww.; onoverg.; vrotte of, het ofvrot ['ɔfrɔt/...wrɔtɣ] 1. heel veel zwoegen, in (*hiel*) *wat ofvrotten*: *Ze hebben daor hiel wat ofvrot* (Np)

ofvuren ['ɔfy:ɔrɣ] - afvuren (van een vuurwapen) *een kenon ofvuren* (Nbk), *vraogen op iene ofvuren* (l), *De meensken*

zollen et wel laoten een lapien mit heur te nemen; dan vuurde ze goed van heur of wist ze flink van zich af te bijten (Ow)

ofwaachten ['ɔwa:xtɪŋ] - afwachten: van tijdstippen, gebeurtenissen, resultaten, de loop der dingen enz. *je tied ofwaachten (Nbk), je beurt ofwaachten (Nbk), de uitkomst ofwaachten (Nbk), Et is nog ofwaachten hoe de uitslag van je rappot is (Db), We moe'n mar even ofwaachten, mar et liekt me niet goed toe (Nbk), We moe'n et mar ofwaachten hoe et komt (Np, Ste), We moe'n mar weer ofwaachten* we moeten maar weer zien hoe het komt, het is vervelend dat we geen invloed op de kwestie hebben (Nbk), *Waacht mar es off let op mijn woorden, je zult het zien (Bu)* **ofwaachting** Ook **ofwachting** (Ma, Spa, Sz) ['ɔwa:xtɪŋ/...waxɪŋ] - afwachting, in *in ofwaachting (van): in ofwaachting van de uitslag (Nbk), ...van naoder bericht (Ow), ...van jow antwoord (Sz), We bin in ofwaachting wat de uitslag wezen zal (Ow), ...wat d'r gebeuren gaot (El), We bin in ofwaachting wat et laand opbrengen zal mit et natte weer van de laeste tied (Dfo), in ofwaachting hoe of de ziekte verloopt (Dhau), Ze bin in ofwaachting op et tot staand kommen van een onderkommen veur de ooldere meensken die in et dörp blieven willen (Obk)*

ofwachting z. **ofwaachting**

ofwaeteren (Dfo, Diz, Ld, Np, Obk) zw. ww.; onoverg.; waeterde of, het ofwaeterd ['ɔwe:tɪŋ] 1. afwateren *We hebben een ofvoer naor de sloot maekt, zodat de boel ofwaeteren kan (Np), Et stok laand ligt aorig op 't ofwaeteren is hellend (Dfo, Ld), In et ziekenhuus mos et bedde op ofwaeteren staon* nl. zodanig dat men z'n benen lager had liggen dan het hoofd i.v.m. de bloedsomloop (Diz) 2. plassen, urineren (Obk)

ofwaetering (OS, Bdie, Bu, Dho, Diz, Nt, Nw, Obk) Ook **ofwatering** (WH) ['ɔwe:tɪŋ/...] - afwatering *As de ofwaetering niet goed in onder is, komt et laand in natte tieden onder waeter te staon (Obk)*

ofwaeteringsloot (verspr.) Ook **ofwaeteringsloot** (WH) de; ...sloden; ...slotien ['ɔwe:tɪŋslo:ət/...wa:...] 1. sloot voor het afwateren van overtollig water

ofwarken Ook **ofwerken** (WH) zw. ww.;

overg., onoverg.; warkte of, het ofwarkt ['ɔwarkɪ/...] 1. (overg.) geheel doen, afmaken, voltooiën *As d'r weer een bak vol veen klaor was, dan gong de minger die alliend leegjutten in et gat daor de bak uut trokken was, en dan gong de spitter et paand in om dat of te warken (Np), We kun et in ien keer ofwarken (Bu), Dat zuwwe even vlot ofwarken (Nbk, Ste), Ik wark de dingen graeg mitien of (Nbk) 2. (onoverg.) stevig aanpakken, mores leren, een pak slaag geven, in *ofwarken mit. Ik zal wel even mit die knaopen ofwarken die de boel zo vernield hebben (Obk), Ik zal mit je ofwarken! (Nt), Eers har et hontien d'r wel mit ofwarkt* d.i. hier: de vos gepakt, te grazen genomen (b) 3. (overg.) de laatste hand leggen aan, de definitieve vorm geven aan, het uiterlijk van iets voltooiën *een naod netties ofwerken mit naodlint (Spa), Dat kassien kopen we niet, et is niet mooi ofwarkt (Nbk), Dat moe'n we mar wat roeg ofwarken (Np) 4. (overg.) werk ten einde brengen* *Dit wok allemaol graeg even ofwarken eerda'k naor huus gao (Nbk) 5. (onoverg.) heel veel werken, in verb. als* *Hi'j het (hiel) wat ofwarkt in zien leven (Nbk) 6. (overg.) met moeite naar beneden weten te krijgen, naar beneden duwen enz. (Nbk) Ze het heur op 't laest de trappe ofwarkt (Nbk)**

ofwarking Ook **ofwerking** (WH) ['ɔwarkɪ/...] - afwerking: het afwerken, het voltooiën, de manier waarop iets is afgewerkt *De ofwarking van die tegelvloer vien ik niet mooi (Nbk)*

ofwarkt Ook **ofgewarkt** (Bu) bn.; attr. ['ɔwarkt/'ɔfxə...] 1. totaal gebruikt, in *of(ge)warkte eulie* afgewerkte olie

ofwas de ['ɔwas] 1. het afwassen *Ik moet de ofwas nog even doen (Nbk, Dhau), De ofwas doen wi'j in 't wasblik (Ma, Spa), ...komt altied weeromme (Ow), We bin nog niet klaor mit de ofwas (El) 2. hetgeen afgewassen moet worden* *Ik stao hier wel te praoten, mar ik hebbe de ofwas nog staon (Ol-Nl), De ofwas staot d'r nog (Spa), Aj' een stok of wat eters had hebben, hej' vaeke een hiele ofwas (Op)*

ofwasautomaat (spor.) ['ɔwas...] - afwasautomaat

ofwasbak (Op, Ow) - afwasbak, bak waarin de vaat werd gewassen

ofwasber - ofwezig

ofwasber (spor.) [ɔ'wazbr] - afwasbaar
ofwasblik (verspr. OS, Bdie, Nw, Ol-Nl, Ste, Wol) et; -ken; -kien [ɔ'wazblik] 1. afwasteil

ofwasbossel (Np, Nw, Wol) de; -s; -tien [ɔ'wazb...] 1. afwaskwast

ofwasken (Bu, Nbk, Np, Ow) Ook *ofwassen* (Diz, Np, Nw, Ste) st. ww.; overg., ook onoverg. (bet. 3); het ofwasken/ofwusken [ɔ'waskj/...wasɲ] 1. door te wassen van iets verwijderen *As die sticker d'r niet goed of wil, kuj' de liem nog wel wat van et raem ofwasken* (Nbk) 2. door wassen reinigen, schoonmaken *We meugen de auto wel wat ofwasken, et kan zo toch niet langer* (Nbk), *de hanen ofwasken* (Nbk), *Ie meugen dat kiend et gezicht wel een betien ofwasken* (Nbk) 3. de afwas doen *We moe'n mar even ofwasken* (Nbk), *Die het gien zin in ofwasken, die zocht nussies!* (Bu), *Ik moet de taofel nog ofwasken de tafel afruimen en aansluitend de afwas doen* (Np), (zelfst.) *Doe de aovendpraoters weer vot weren, bleef H. mit de hiele brut ofwasken zitten* (Ow)

ofwaskmesiene (Obk) Ook *ofwasmesiene* (Nbk) - afwasmachine

ofwaskvat (Obk) Ook *ofwasvat* (Bu) et; -ten; -tien [ɔ'waskfat/...sfat] 1. houten afwasteil *Een hoolten tobbe of ofwaskvattien kon mittertied verraegen, dan vullen de hoepen d'r of* (Obk)

ofwaskwaeter (Obk, Ste) Ook *ofwaswaeter* (Dfo, Nbk, Np) et [ɔ'was(k)w...] 1. afwaswater *Ik gooide et ofwaswaeter altiend in et zinkgat* (Np), *Koffie hoef ik daor niet weer, et was klaore ofwaswaeter* het was net afwaswater (Np)

ofwasmesiene z. *ofwaskmesiene*

ofwasmiddel - afwasmiddel

ofwassen z. *ofwasken*

ofwasvat z. *ofwaskvat*

ofwaswaeter z. *ofwaskwaeter*

ofwatering z. *ofwaetering*

ofwateringssloot z. *ofwaeteringssloot*

ofwegen [ɔ'wi:gɲ] - afwegen: het juiste gewicht bepalen, de gevraagde hoeveelheid bep. door te wegen *Daor zat vanzels veul wark in en Haans en Gelske hulpen ok wel es, mit ofwegen en zo (vo), N. weug de ries of in een pondskladde* (Np); ook fig.: overwegen: *Dat moe'n we nog es goed (tegen mekeer) ofwegen* (Nbk)

ofweger (Dhau, Diz, Pe-Dbl, Ste) de; -s [ɔ'wi:gr] 1. degene die het graan weegt, vgl. *De ofweger was de man die aachter de dösmesiene ston en de zakkken op 70 kilo ofstreek* (Ste)

ofweging (spor.) de; -s, -en [ɔ'wi:grɲ] - afweging, overweging *een ofweging maeken* (spor.), *Dat is de ofweging diej' doen moeten* (Nbk)

ofweiden [ɔ'wejdɲ] - afgrazen, afweiden *De koenen moe'n et mar goed ofweiden* afgrazen (Nbk), *Dat laand is ofweided* (Np)

ofwellen z. *wellen*

ofweller z. *weller*

ofwennen [ɔ'wen:] - afwennen: van een onhebbelijkheid, gewoonte *Dat neuze-pluzen moej' je ofwennen* (Nbk), *Die rere gewoonte moej' dat kiend ofwennen* (Nbk), *et roken ofwennen, Ie moe'n gewoon stoppen mit roken, dan went et vanzels wel of* (Nbk); in het bijzonder: een kalf eraan wennen niet meer bij de koe te zijn *Et kalf moet bi'j de koe ofwennen* (Dfo, Nbk), *Is et kalf al ofwend?* (Nbk), *Et kalf wodt van de koe ofwend* (Nbk)

ofweren (Nbk, Np, b: lm) [ɔ'wi:ɛrɲ] - afweren: van zich afhouden, de ander terug doen wijken *Ie kun je wel ofweren* (Nbk, Np)

ofwerken z. *ofwarken*

ofwerking z. *ofwarking*

ofweten st. ww.; overg.; het ofweten [ɔ'wi:tɲ] 1. weten van, weet hebben van *Ze hebben d'r nooit wat van ofweten dat hij niks van zien wark terechtbrocht* (Nbk) 2. in *et ofweten laoten* niet komen, niet doen wat men mocht verwachten, te kort schieten *Ze bin iens niet kommen, ze hebben et ofweten laoten* (Nbk), *Oonze voetballers hebben et vandaege reer ofweten laoten* (Nbk)

ofweteren (Ma, Nw) zw. ww.; overg.; weterde of, het ofweterd [ɔ'wi:tɲ] 1. het laatste drinken van de dag geven (aan vee) *et vee even ofweteren* (Ma, Nw)

ofweven - afweven: het weven voltooien, echter vooral: met iemand afrekenen door hem stevig aan te pakken, een pak slaag te geven (Bdie, Db, Ow, Pe-Dbl), in verb. als *Ik zal wel een keer mit him ofweven* (Bdie, Db, Pe-Dbl, Ow)

ofwezig - afwezig: absent (spor.); met z'n

gedachten elders, enigszins suffend (Nbk) *Ik bin zo ofwezig, ik zit wat te sloegen* (Nbk), *Hi'j dot zo ofwezig* (Nbk), *Hi'j zit zo ofwezig veur him uut te kieken, zol d'r wat wezen?* (Nbk)

ofwezige de; -n ['ɔ'wi:zəgə] 1. iemand die absent is *Ofwezigen tellen we niet mit* (Nbk)

ofwezigheid (spor.), voor -heid z. -hied -afwezigheid: het absent zijn *Bi'j ofwezig-hied moe'j mar een aandere keer kommen* (spor.), *bi'j mien ofwezigheid* (spor.), *schitteren deur ofwezigheid* (Nbk); het met z'n gedachten elders zijn, het enigszins suf zijn: *Deur zien ofwezigheid het hi'j et vanzels weer niet goed volgd* (Nbk), *een ogenblik van ofwezigheid* (Nbk)

ofwi'jd (Nbk, Np) Ook *ofgewi'jd* (Spa, bo: Np, Dho), *ofgewaaid* (Wol) bn.; attr. ['ɔ'wi:jt (Nbk), 'ɔwejt (Np) /'ɔfxə.../...wa:jt], in *ofwi'jde praot* praatjes van niks, onzin-nige praatjes

ofwi'jen zw. ww.; onoverg.; wi'jde of, is ofwi'jd ['ɔw...] 1. waaien in de richting van iets of iemand af *De wiend wi'jde van oons of* (Nbk) 2. wegwaaien *Gelokkig, de sni'j wi'jt weer aorig van de weg of* (Nbk), *Et botien wi'jde van de kaante of* (Nbk) 3. naar beneden waaien *D'r wi'jde sni'j van de boomtoppen of* (Nbk)

ofwieken I ['ɔ'wikj] - afwijken: handelen anders dan naar gewoonte, naar het gebruik *Hi'j praotte in et Stellingwarfs, de tael die ze de hie'tied onder mekeer bruukt hadden en et zol, docht him, niet passen om daor now bi'j et ofscheid van of te wieken* (vo); verschillen, anders zijn: *De schriefwieze wiekt toch een klein betien of van hoe et eerder was* (Nbk), *Zoas ze now doen wiekt et of van wat et bestuur wol* (Nbk); verder in *van et goeie pad ofwieken* van de goede weg afwijken (fig.) (Op), zo ook *van et rechte pad ofwieken* id. (Nbk)

ofwieken II (spor.) ['ɔ'wi:kj] - afweken: door week, vochtig maken doen loslaten **ofwieking** de; -s, -en; ofwiekingien ['ɔ'wikj] 1. het ofwieken 2. verschil met wat gewoon, regelmatig is, met wat de afspraak is, met zoals het feitelijk is *Zoas hi'j et uitsprak, was toch een ofwieking van wat d'r ston* (Nbk), *in ofwieking van* (l) 3. lichaamsgebrek, abnormale gewoonte, gedraging *Dat kiend het een angeboren*

ofwieking (Np), *Dat die man zo dot is niet anders, et is een ofwieking* (Nbk) 4. het anders gaan dan in een bep. richting, baan (spor., l) *Mit et schot maekte hi'j een ofwieking naor links* (Nbk)

ofwienen st. ww.; overg.; het ofwunnen ['ɔ'wi:n] 1. afwinden, draaiend afhalen *een klowen gaoren ofwienen* (Nbk), *Dat was zo: as ze now driedraadsgaoren hebben wollen, dan zetten ze drie klossen wolle op zoe'n ding en dan wodde dat tegen mekeer spinnen en as ze tweedraods hebben wollen, dan zetten ze twee klossen op mit gaoren, zie; hoe meer klossen as ze ofwunnen, hoe dikker 't gaoren wodde* (bo: Dho) 2. (schertsend) kalmeren (Nbk), vooral in verb. als *Ie moe'n je mar niet opwienen, dan moe'j je ok weer ofwienen* (Nbk)

ofwiezen st. ww.; overg.; het ofwezen ['ɔ'wi:zn] 1. van de hand wijzen, afslaan, verwerpen *We konnen niet anders of we mossen zien veurstel ofwiezen* (Op), *een verzuuk ofwiezen* (spor.), *Doe H. him zo botweg ofwiezen har...* zijn aanzoek had afgewezen (b) 2. een betrekking, het verlangde diploma e.d. niet toewijzen (na een gesprek, een examen) *Ze hebben him ofwiezen, ze hebben gien genoeg in him zien zo et schient* (Nbk) 3. ongegrond verklaren, ontzeggen *De eis is deur de rechter ofwiezen* (Nbk)

ofwiezing de; -s; -en ['ɔ'wi:zn] 1. het afwijzen 2. bericht dat men is afgewezen *Ik heb een ofwiezing kregen* (El)

ofwikkelen (Nbk) ['ɔ'wiklɛn] - afwikkelen, lett.: afwinden en fig.: *Ze moe'n die boel now ok een keer ofwikkelen* (Nbk)

ofwikkeling (Nbk) de; -s, -en ['ɔ'wiklɛj] 1. het ofwikkelen, z. daaar

ofwimpelen (Nbk) ['ɔ'wɪmpɛlɛn] - afwimpelen (fig.) *Dat rere idee hebben ze toch ofwimpeld* (Nbk)

ofwinnen ['ɔ'wɪn] - afwinnen: eerder met iets zijn dan een ander, vgl. *Dat he'k je ofwunnen* (Nbk), verder in *iene et ni'jjaor ofwinnen* z. onder *ni'jjaor*

ofwippen ['ɔ'wɪpɪn] - afwippen

ofwisselen zw. ww.; overg.; wisselde of, het ofwisseld ['ɔ'wisɛlɛn] 1. enkele of meerdere keren vervangen, vooral *mekeer ofwisselen* (om saaiheid te voorkomen of om vermoeidheid tegen te gaan) *Et*

ofwisselend - ofzet

meziekpergramme wodde ofwisseld mit een peer verhaelties (Nbk), *As ze ziek is moe'n we heur mar helpen mit et daegelikse wark en dan moe'n we mekeer mar wat ofwisselen* (Nbk)

ofwisselend bn. [ɔ'wis|ɲt] 1. afwisselend, met gevarieerdheid, vooral in verb. als *een ofwisselend pergramme*

ofwisseling de; -s, -en [ɔ'wis|ɲ] 1. opeenvolging, wisseling in beurten, vooral: om eentonigheid tegen te gaan, vandaar: verscheidenheid *Et was daor altied eerpels in de pot en uut de pot, nooit es wat ofwisseling* (Op), *De ofwisseling doet een meens goed* (Spa), *Veur de ofwisseling zitten we now buten* (Ow), *...eten we now en dan es maelkost of brune bonen* (Obk) 2. zaak die de (mogelijke) eentonigheid voorkomt *Dat we daor even henne kennen, was een mooie ofwisseling* (Dho)

ofwrieven [ɔ'wri:ɓm] - afwrijven: door wrijven verwijderen of reinigen *Aj' natte hanen hebben, wrief ze mar even an de broek of, de handdoek is in de was* (Nbk), *de meubels ofwrieven* (Nbk)

ofwrikken (Nbk) [ɔ'wrikɲ] - afwrikken *Hi'j perbeerde de plaanke van de mure of te wrikken* (Nbk)

ofwrotten z. *ofvrotten*

ofwuiven (Op) zw.wv.; onoverg.; wuifde of, het ofwuifd [ɔ'wø:ɓm] 1. afwerken (met iets) *Hi'j brocht nog een paer dingen op 't rabbat die niks om hakken hadden en waor de veurzitter vlot mit ofwuifde* (Op)

ofzaegd z. *ofgezaegd*

ofzaegen [ɔ'fzæ:ɲ] - afzagen: met een zaag afscheiden, korter maken e.d. *We hebben d'r een dikke stok ofzaegd* (Np), *een plaanke ofzaegen* door zagen verkorten of aan het eind in een bep. vorm, met name met een bep. hoek zagen (Nbk), *een boom ofzaegen* door te zagen om doen vallen (Nbk)

ofzakkebanen (Nbk, Ste, n, bo: Nw) zw. ww.; onoverg.; zakkebaande of, is ofzakkebaand [ɔ'fzakɓā:ɲ] 1. weggaan *Die zakkebanen weer of gaan weer weg, naar huis toe* (Ste)

ofzakken zw. ww.; onoverg.; zakte of, is ofzakt [ɔ'fzakɲ] 1. naar beneden zakken *De snij zakte van et dak of, Hi'j zakte zowat van de stoel of* (Nbk), *De broek zakte him haost of, Et eten moet eerst mar even*

ofzakken (Nbk) 2. uitrusten na het eten (Nbk) *nao et eten nog even ofzakken* uitrusten (Nbk) 3. stroomafwaarts drijven (l) *Ze zakten de Rijn of* (l) 4. weggaan (Bu, Nbk, b) *Ze zakken al mooi of naor et zuden* (Nbk), *Mar now zak ik mar weer of, want doornie zal nog wel meer anloop krieggen* (b) 5. (van buien, onweer) wegtrekken *Die buije zakt of* (Nbk) 6. (van pijn, koorts en andere ziekteverschijnselen, van emoties) verminderen in hevigheid, langzaam verdwijnen (Nbk, p) *De piene zakt al wat of* (Nbk), *Is hi'j nog zo lelk? Mij donkt, et zakt toch al wat of* (Nbk), *Laot him mar tekeergaon, et zakt vanzels wel weer of* (Nbk), *Mit L. is 't ok al wat ofzakt* L.'s pogingen tot het aanknopen van een relatie zijn afgenomen (p) 7. in nivo, prestaties minder worden (Nbk) *Ik weet niet wat et wodden moet mit him op schoele, hi'j begint now aorig of te zakken en et was eerst zo goed* (Nbk)

ofzakkertien (verspr.) et; ...ties [ɔ'fzakɲtin] 1. afzakkertje, (laatste) borrel *Nog een ofzakkertien, en dan gaon we vot* (Diz, Nbk), *een klein ofzakkertien* (Bu, Ste), *We nemen nog een ofzakkertien!* (El, Ow, Spa, Ste, Wol), *Now, we pikken nog even een ofzakkertien* (Ol-Nl)

ofzeggen - afzeggen: laten weten dat men niet komt of iemand kan ontvangen: *We zullen die uutnodigings wel ofzeggen moeten* (Db), *De praoters hebben ofzegd* (Nbk); annuleren (van een bijeenkomst e.d.) *een vergeerdering ofzeggen* (l)

ofzegger (Dho, Np) de; -s [ɔ'fzægɲ] 1. bericht van verhindering, annulering van een afspraak *Ik heb een ofzegger had* (Np), *We zollen d'r henne, mar we kreggen een ofzegger* (Dho)

ofzeilen (Nbk, Np) - in op iene ofzeilen naar iemand toe zeilen, ook: met een zeilende, keilende beweging op iemand afgaan, vgl. *Et kwam op him ofzeilen* (Np)

ofzender [ɔ'fzændɲ] - afzender

ofzet de; -ten; -tien [ɔ'fzɛt] 1. (g. mv.) het verkopen van waren naar elders *De ofzet naor et butenlaand wodt minder* (Np) 2. (g. mv.) hetgeen men wil verkopen (Obk) *Die boer gaot altied zelf marken mit zien ofzet* het vee dat hij naar de markt brengt om te verkopen (Obk) 3. zoveel als men in één keer wil maaien van een heel stuk (Np) *Et*

halve bunder wodde in drie ofzetten mi'jd (Np)

ofzetbalke (spor.) - afzetbalk

ofzetgebied - afzetgebied

ofzetmark (spor.) - afzetmarkt

ofzetmeugelijkheid (l) - afzetmogelijkheid

ofzetpenne (Obk) de; -n ['ɔfsetpenə] 1. bep. pen waarmee de ploeg werd afgesteld *In de oolderwetse ploegen zat bij' et mes altied een ofzetpenne* (Obk)

ofzetstik (Dhau, Dho, Op) et; -ken ['ɔfsetstik] 1. bep. pen waarmee de ploeg werd afgesteld, vgl. *Deur et verzetten van et ofzetstik kuj' dieper of ondieper ploegen* (Op)

ofzetten zw. ww.; overg., onoverg.; zette of, het (bet. 1-10, 12, 14-19)/is ofzet 1. (overg.) afnemen *de brille ofzetten, de pette ofzetten* 2. (overg.) in van je ofzetten van zich afzetten, er niet meer zo mee bezig willen zijn: *Ik weet wel dat et niet aorig veur je is, mar ie moe'n et ok weer een keer van je ofzetten* (Nbk), *Hi'j kon et niet van him ofzetten* (j) 3. (overg.) op enige afstand (van iets) neerzetten *Zet de taofel mar een aentien van de mure of* (Nbk) 4. (overg.) van iets afnemen en neerzetten *Zet die smerige emmer toch van de taofel of!* (Nbk) 5. (overg.) buiten werking stellen, uitschakelen *de moter ofzetten, de radio ofzetten* 6. (overg.) de verhitte beëindigen van wat men op een kooktoestel heeft staan (door het gas uit te draaien) (Nbk, Nw) *Ik zal et eten ofzetten, want aandere braant et an* (Nbk, Nw) 7. (overg.) op ongeoorloofde of onredelijke wijze teveel laten betalen *Hi'j het d'r de haand van, iene of te zetten* (El), *A'k dat zo heure, het die man jow raer ofzet* (Ol-Nl) 8. (overg.) amputeren *Ze mossen him et bien ofzetten* (Nbk) 9. (overg.; inzake dieren, vooral van koeien:) een spontane abortus hebben, een jong voor de tijd afdrijven *Winters zetten die pinken dan de kalver of, et wodden ok wel kalf-versmieters nuumd* (Ma), *In de baarmoeder van die pinke vratten bacteries dan de verbiening tusken et kalf en de droeven van de baarmoeder deur, et kalf gong dan dood en wodde dan ofzet of 'versmeten'* (Ow), *Die koe het et kalf ofzet* (Nbk, Nw, vo) 10. (overg.; bij koeien) uit het lichaam laten komen: van de baarmoeder *Die koe*

die het 't lief ofzet heeft de baarmoeder naar buiten laten komen (Nbk), *Nao et kalven wodde wel gauw et nettien bruukt, aandere kon hi'j et lief ofzetten of 'ofschoeven'* (Dfo) 11. (onoverg.) weggaan, vertrekken *Hi'j zette weer of* vertrok weer (Bu) 12. (overg.) overal gaan, alles bezoeken (Np, Ste) *Hi'j zette alle boelgoeden of bezocht ze alle* (Ste), *Ik hebbe alles ofzet* ben bij iedereen langs geweest (Np) 13. (onoverg.) in de richting gaan van (b) *Hi'j zette recht op et hekke of* (b) 14. (overg.) een afsluiting, afzetting aanbrengen (inzake een terrein) 15. (overg.) uit een openbaar, met macht bekleed ambt zetten 16. (overg.) afladen (van goederen), ook: laten af- of uitstappen 17. (overg.) in iene van de balle ofzetten van de bal afzetten 18. (overg.) bij een paard de riem van het zeel naar het bit erg strak zetten (El) *Ze hebben dat peerd slim ofzet; dan komt de kop in de hoogte, dan tonen ze meer* (El) 19. (wederk.) in je ofzetten, ook in je ofzetten tegen, ook fig.; ook in *Bliekpinken koj' an zien dat ze al wat drachtig weren; et gierblad was dan al wat ofzet* zat niet meer strak tegen het lichaam, was al wat opgezet (Ow)

ofzetter de; -s ['ɔfsetz] 1. iemand die anderen teveel laat betalen *Hi'j is een gemiene ofzetter* (Ma), *Die kerel moe'j goed in de gaten holen, dat is een grote ofzetter* (Diz, Ow, Spa) 2. koe die lijdt aan abortus Bang, wat een te vroege geboorte tot gevolg heeft (verspr.) (z. ook *versmieter*), vgl. *Wel bleef zoe'n pinke dan mit de voelsken staon en dat wodde dan iene grote rotboel mit ok nog witte vloei d'r achteran; en vanzels gien kalf en gien melk! Et slimste was nog dat ien zoe'n ofzetter de hiele stal besmette en d'r grote kaans was dat de volgende winter een groot gedielte van et aandere vee ok besmet was mit die bakterie van Bang* (Ow), *We hebben vannaacht een ofzetter kregen* (Bu, Diz, El, Ma), *Awwe mar gien ofzetter kriegen; et is slim besmettelik en et kan wel een jaor of viere duren veur et op 't hiele bedrief over is* (Ste), *Et gaot van 't jaor niet zo best mit de boerkeri'je, een stok of wat koenen gust en de iene ofzetter nao de aere* (Op), *Ik had verdorie al weer een ofzetter* (Pe-Dbl, Ow) 3.

ofzetteri'je - ofzundering

laatste keer dat men ergens naar toe gaat, dat men ergens is (Ow) *Ik gao d'r nog ien keer henne, et is de ofzetter* (Ow) 4. afzakkertje, afzettertje, een laatste borrel (Dfo) *Hij moet nog 'n ofzetter hebben* (Dfo)

ofzetteri'je de [ɔfsetʰtjə; z. -i'je] 1. afzetterij, oplichterij

ofzeugen (Np, Nw, b: lm) Ook *ofgezeugen* (Obk, Op, Ste) bn. [ɔfsa:gp/ɔfxə...] 1. afgezogen, in *een ofzeugen motte. Een ofgezeugen motte daor bin de biggen net bij weg* (Op, Ste), *Een ofgezeugen motte die maeger wodden was, mos wat anmest wodden om d'r weer spek op te kriegen* (Obk)

ofzeulen (Db) zw. ww.; onoverg.; zeulde of, het ofzeuld [ɔfsa:ln] 1. heel veel zeulen, in (*hiel*) *wat ofzeulen. De poepen hebben hiel wat ofzeuld mit heur haandel naor oonze omgeving* (Db)

ofzeumen Ook *ofzomen* (Spa) zw. ww.; overg.; zeumde of, het ofzeumd [ɔfsā:m:/...sō:m:] 1. afzomen, omboorden (Nbk, Obk) *Veur et ofzeumen of biezen bruukte ie naodlint* (Obk), *Ik zal die jurk nog even ofzeumen, dan kan hij an* (Nbk), *Ik zal dat laeste stokkien nog even ofzeumen en dan he'k de jurk klaor* (Nbk) 2. een pak slaag geven *Ze hebben 'm goed ofzeumd* (Nbk, Np, Ow) *Zak je ofzeumen?* (Np)

ofzeuren (bo: Nw) zw. ww.; onoverg.; zeurde of, het ofzeurd [ɔf...] 1. heel veel zeuren, in (*hiel*) *wat ofzeuren. Hij het wat ofzeurd* (bo: Nw)

ofzichtig bn.; -er, -st [ɔfʰsɪxtʰək] 1. afzichtig 't *Is een ofzichtig mal ding* (Np)

ofziedig (verspr.) [ɔfʰsɪdɪx] - afzijdig *Hij hooft him altied ofziedig* (Bu), *Ik hebbe mar niet tevule zegd, ik hebbe me mar wat ofziedig hullen* (Wol), *Ie kun je mar beter ofziedig hollen* (Nbk), *Hij hooft 'm mar wat ofziedig* (El, Sz, Spa)

ofzien st. ww.; overg., onoverg.; het ofzien [ɔf...] 1. (onoverg.) in *d'r van ofzien* het niet doen, afstappen (van een plan, besluit enz.) *ofzien van een koop* (Ow) 2. (overg.) zien aan, bemerken aan (Nbk) *Ie zaggen heur die 91 jaor ok niet of* (Nbk) 3. (overg.) afwerken (Nbk) *Ie kun et in ien keer ofzien afwerken* (Nbk) 4. (overg.) op

een makkelijke manier, oppervlakkig afwerken, snel en slordig afmaken (Bu, Nbk, Np, Nw) *Et wark mar wat ofzien, vandeweke!* (Nbk), *Ze hebben et mar wat ofzien* (Np) 5. (overg.) een pak slaag geven (Nbk) *Ze hebben 'm goed ofzien* (Nbk)

ofzoeger (b: lm) de; -s; -tien [ɔfsu:gr] 1. zuiglam

ofzoekappe (Nbk) [ɔf...] - afzuigkap, wasemkap

ofzomen z. *ofzeumen*

ofzonderen z. *ofzunderen*

ofzondering z. *ofzundering*

ofzonderlik z. *ofzunderlik*

ofzoolten (Bu, Nbk, Ow, Ste; bo: bet. 3) st. ww.; overg.; zooltte of, het ofzoolten [ɔfso:ltɪŋ] 1. afschepen, met een kluitje in het riet sturen *Laot je niet ofzoolten* (Ow), *Ik heb 'm ofzoolten, dan bij' d'r mar weer of* (Bu, Nbk), *Een kleinjonge wodt niet graeg ofzoolten* (Ste) 2. terechtwijzen, slaag geven (Nw) *Die zuwwe es even flink ofzoolten* (Nw) 3. als waarschuwing/straf: een zakje zout geven met Sinterklaas (bo) **ofzuken** st. ww.; overg.; zocht(e) of, het ofzocht [ɔfsy:kɪ] 1. her en der zoeken, overal zoeken *Ik bin mien penne kwiet, 'k heb alles ofzocht mar ik kan him nargens vienen* (Nbk, Db), *et laand ofzuken naor eier* (Np)

ofzunderen (Bu, Nbk, Nw, Sz, vo) Ook *ofzonderen* (Sz) [ɔfsandɪŋ/...son...] - afzonderen: scheiden en elders plaatsen *Aenlik moe'n zokke koenen drekt ofzunderd wodden* (vo); door een afscheiding aan te brengen van een andere ruimte scheiden (Sz): *We hebben boven twee delen ofzunderd, daor slaopen de kiender now* (Sz); (wederk.) zich van anderen verwijderen, zich verwijderd houden van anderen *Hij zunderde him of* (Nbk)

ofzunderige z. *ofzundering*

ofzundering (Dhau, El, Np, Nt, Obk, Ow, Pe-Db) Ook *ofzondering* (Ma, Nbk, Spa), *ofzunderige* (Ste) de; -s, -en [ɔfsandɪŋ/...sondɪŋ/...rəʒə] 1. het afzonderen 2. isolement, verblijf in eenzaamheid *Sommi-gen leven hielemaole in ofzundering* (Obk, Ow) 3. afgescheiden ruimte (Ow), in *een appatte ofzundering maeken veur ziek vee* (Ow)

ofzonderlik (verspr.) Ook **ofzonderlik** (Db, El, Ma, Nt, Ow) bw., bn. [ɔf'sandʁlɔk /...sondʁlɔk] 1. afzonderlijk: apart, alleen *Ie moe'n ze ofzonderlik mar even vraogen* (Nbk), *Ze wonen wel in ien huus, mar ze wonen wel ofzonderlik* (Dhau), *Ik heb de schaopen en de laomer ofzonderlik lopen* (Ow), *De betaelpas en de girokaorten moej' ofzonderlik beweren* (Obk) 2. (bn.) uitzonderlijk (Bdie, Db, Dfo, Nw) *Et is ofzonderlik mooi weer* (Nw), *ofzonderlik hoge priezen* zeer hoge prijzen (Bdie, Dfo, Db)

ofzuugbuize (Sz) de; -n; ...buisien [ɔf'sy:ɣ...] 1. naar beneden lopende buis onder aan een pomp (waardoor het water wordt aangezogen)

ofzwaaien (Obk) [ɔf'swa:jɪ] - afzwaaien *De soldaat gaot ofzwaaien* zal met verlof gaan (uit militaire dienst) (Obk)

ofzwaarmd (bs: Dfo, Obk, Op) bn.; attr. [ɔf'swa:ɾmt] 1. bijenvolk waarvan de voorzwerf is afgegaan *Et volk dat achterblift in de kōrf of kaaste naodat de veurzwaarm votzwaarmd is, hiet een ofzwaarmd volk* (bs: Dfo, Obk, Op)

ofzwakken (Dfo) - afzwakken: geleidelijk zwakker worden (van de wind), in verb. als *(hiel) wat ofzwakken* e.d.: *De wiend zwakte vri'j wat of* (Dfo)

ofzwarven [ɔf...] - afzwarven: zwerfend aflopen, doorlopen, in verb. als *hiel wat ofzwarven*

ofzwellen [ɔf'swɛm:] - afzwellen: wegzwellen van *De enten zwommen van de kaante of* (Nbk); stroomafwaarts zwemmen *de revier ofzwellen* (Nbk); zwemmen waarbij men beoordeeld wordt, ter verkrijging van het zwemdiploma *Mag hi'j al ofzwellen?* (Nbk)

ofzwevelen (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) zw. ww.; overg.; zwevelde of, het ofzweveld [ɔf'swɛ:wɪn] 1. bijen doden met een brandende lap doordrenkt met zwavel; vgl. *Mar vroeger koj' de bijen ok wel ofzwevelen; d'r wodde dan een koele in de grond greven en daor kwam een zwevellappe in die in de braand steuken wodde; daor kwam de kōrf die goed dichtestopt was boven te staon en deur de zweveldampen stikte et volk; et ofsalpeteren gebeurt aenlik op 'e zelde maniere, mar de bijen raeken dan alliend*

mar bedwelmd (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) **ofzwieten** [ɔf...] - afzweeten, in verb. als *(hiel) wat ofzwieten* (heel) veel zweeten **ofzwoegen** [ɔf...] - afzwoegen, in verb. als *(hiel) wat ofzwoegen* veel zwoegen **ofzwellen** (Nbk) zw. ww.; onoverg.; zwōlde of, is ofzwōld [ɔf'swœln] 1. afzweren *Bij fiet an de vinger kan et boverste tippien ofzwellen* (Nbk)

oge ook **oog** (Sz, elders spor. in verb.) et; -n; ogien [ɔ:gə/...] 1. oog: het bekende orgaan waarmee mensen, dieren kijken, ook ruimer: blik waarmee, wijze waarop men kijkt *Ie moe'n hier niet in donker liggen te lezen, dat is niet goed veur de ogen* (Nbk), *De oele kan et daglocht an de ogen niet verdregen* (j), *et rechter oge, et linker oge, goeie ogen, minne ogen slechte ogen, waeterige ogen, brune ogen, blauwe..., donkere..., een glaezen oge, Hi'j het een klap had, hi'j het een blauwe oge* (Nbk), *Hi'j het een verbaand op et oge* heeft een verband voor z'n oog (Nbk), *Hi'j kikt mit 'n scheel oge* (Diz), *Hi'j keek mit verwilderde ogen om him henne* (ba), *Ik heb et wat in de ogen enig ongemak, een allergische reactie, een lichte ontsteking e.d.* (Ste), *Hi'j had de pette diepe in de ogen* hij had de klep van z'n pet nogal ver voorover (j), *Ik heb et wat op 'e ogen, ik heb wat tocht of zo had; dan moej' d'r wat theeblaeden op doen naachs, of boorwaeter* ik heb een beetje last van m'n ogen (Ste), *Ongeheurd! Ik kon uut mien ogen niet zien!* nl. hier: door het stuiven van zand (d), *Ze goelt mit et ien oge en ze lacht mit et aandere* ze praat mooi, maar ze meent er niets van (en met zulke mensen moet men voorzichtig zijn) (Nt, Np), *et vel over de ogen doen* eventjes slapen (Np), *Die pepieren moe'n gien ogen over, braan die mar op moeten niet door anderen kunnen worden bekeken* (Ste), *et oge d'r op hōlen* erop toezien, het in de gaten houden (dat er niets mis mee gaat) (Nbk, Np), *I'j kun d'r soms gien oge meer op hōlen, zo harre as alles veraandert* het valt soms niet meer te overzien (Ow), *d'r gien groot oge op hebben* er niet veel van verwachten, een slechte afloop verwachten (Np), *Hi'j kikt d'r mit grote ogen naor* zeer verwonderd (Nbk), zo ook *Hi'j keek me mit een peer grote ogen an* (b), *grote ogen*

opzetten verwonderd kijken (Ow, Nbk), *Ik kan 'm veur mien ogen niet zien* ik haat hem, heb een hekel aan hem (Diz), *I'J kunnen gien haand veur ogen zien* nl. zo donker, mistig was het (Nbk, Ow), *Ie zollen je de ogen uut et heufd kieken* gezegd als men het geweldig mooi, verbazingwekkend vindt waar men naar kijkt (Nbk, Op, Ol-Nl, Nw), *De ogen bin hum eindelijk eupengaon* hij is eindelijk tot inzicht gekomen, ook: hij heeft eindelijk ingezien hoe hij/zij werkelijk is (Nbk, Spa), *Ie moe'n ogen van veuren en van achteren hebben* d.i.: die zou je moeten hebben om iedereen, alles goed in de gaten te houden (Spa), *Hi'j het de ogen achter en veur* hij ziet werkelijk alles (Sz), *Hi'j het de ogen niet in de buse* geeft z'n ogen goed de kost, ziet alles (Diz, Nbk, Pe-Dbl), waartegenover *As et op huuswark ankomt* [het werk in de huishouding], *hebben een boel mannen de ogen in de buse* (Ow), *De draank lopt him de ogen uut* hij is een drinkebroer (Np), *Et was me een doorn in et oge* (Bu, Np), *iene et locht in de ogen niet gunnen* iemand absoluut niets gunnen, hem absoluut niet uit kunnen staan (Np, Wol, Nbk), *Et wodde me zwat veur de ogen* nl. door misselijkheid, door duizeligheid, doordat men bijna flauwvalt: niet langer (goed) zien (Nbk, Np), *'k Heb 'm in 't oge* ik zie hem (Ow), *De ogen bin him an ien stok deur op de Heer* zijn gericht op God (b), *gien oge dichtdoen* (Nbk), *Et is gebeurd heur, hi'j het de ogen dichtdaon* hij is gestorven (Nw), *iene de ogen dichtedrokken bij overliden* (Nbk), (als schertsend dreigement:) *Ik zal je in de ogen miegen* (Db), *een ogien in 't zeil hollen* (Ow), *oog in oog mit (...)* (Wol), *iene zaand in de ogen strijen* (verspr., Ow), *...gooien* id. (Op), *stront in de ogen hebben* niets zien (lett. en fig.) (Ld, Nbk), zo ook *Hi'j het stront in 't oge* (Wol), *Hi'j keek him de ogen uut* was één en al belangstelling voor wat hij zag, was vol bewondering voor wat hij zag (Nbk), *je ogen niet geloven kunnen, je de ogen uut de kop schaemen* zich enorm schamen: *Hoe bestaot et daj' dat doen! Ie meugen je de ogen wel uut de kop schaemen!* (Nbk), *iene de ogen (argens mit) uutstikken (willen)* jaloers (willen) maken (met iets)

(Nbk, Np, Op), *argens et oge op valen laoten*, zo ook *je oge argens op valen laoten* (verspr.), *iene naor de ogen kieken* zich slaafs gedragen (Np), *je ogen de kost geven* goed in zich opnemen wat men ziet, goed kijken naar wat er is, wat er zich afspeelt (Nbk, Op), *de ogen argens veur sluten* iets bewust niet opmerken, het niet willen zien (Op), *As wij de ogen sleuten hebben (...)* als wij zijn gestorven (b), *argens gien oge veur hebben, Ik hoeve gieniene naor de ogen te kieken* ik hoef niemand slaafs te volgen, ik hoef met geen mens rekening te houden omdat ik afhankelijk van hem/haar zou zijn (Spa), *As hi'j een koe kocht, het hi'j d'r een goed oog veur* heeft hij er wel kijk op (Sz), zo ook *Hi'j het daor wel oge veur* heeft daar wel gevoel voor, ziet het belang er wel van in (Nbk) *en een goed oge op een zaake hebben* een goede kijk op iets hebben (Op), *et niet mit dreuge ogen aanzien kunnen* het zich aantrekken, het niet kunnen aanzien zonder dat men er om zou moeten huilen (Op), *Zo op 't oge zit d'r een beste beweging in die zaake* zo te zien, kennelijk (El, Db), *Op et oge leek et nog wel goed, mar et was bedrog* op het eerste gezicht (Ld), *Op et eerste oge liekt et me wel goed toe* (Nbk), *'Meneer' zeggen we tegen iene die'j niet kennen en die op 't oge nogal wat liekt* zo te zien, op het eerste gezicht (Dho), *iene een rad veur ogen drijen* (Op, Np), *Ie moe'n wel es een ogien dichtekniepen* doen alsof je het niet zien, geen aktie ondernemen op wat men ziet en wat eigenlijk niet kan (Db, Diz, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Spa, Wol), *Ik zal de ogen wel even dichtekniepen* nl.: om je je gang te laten gaan, zodat ik het niet weet (Bdie, Dfo, Dho, Ma, Nbk, Np, Nw, Ow), zo ook *Lao'n we daor de ogen mar veur dichtekniepen* (Sun-Ot), *In jow ogen kan ik niks goed doen* niets van wat ik doe vind jij goed (Ow), zo ook *In heur ogen is niks goed* (Dfo, Sz), *Die het de ogen verkeerd in 't heufd* z'n ogen staan niet goed (lett.), ook: je kunt aan z'n ogen aflezen dat hij gemeen is (Obk, Nbk), *Zien ogen staon niet goed* z'n ogen doen vermoeden dat hij ziek is (Nbk), ook: dat hij gemeen is, niet deugt (Nbk), *Wat staon die ogen allemaole bliede in de lachende gezichten* (ba), *Ze*

kon de ogen d'r haost niet of hopen ze moest er voordurend naar kijken (vo), *I'J kommen ogen en oren te kot, zoveul is d'r te zien* (Ow), *Et oge vul me d'r op* ik zag het (Nw, Ow), *Wat zol hi'j daor mit op 't oge hebben* wat zou hij ermee voor hebben, wat zou zijn bedoeling zijn, ermee bedoelen (Spa), *Dat ha'k aenlik nog op et oge* dat was ik nog van plan (Np), *iene op 't oge hebben* iemand in gedachten hebben die een bep. functie zou kunnen vervullen, een baan zou kunnen invullen, een geschikte levenspartner zou kunnen zijn enz (Nbk, j), *Hi'j het een ogien op dat maegien* hij zou haar graag willen (alg., Nbk), zo ook *Hi'j had een oge op heur* (Obk), *Hael et oge d'r even ofkijk* er nu even niet meer naar (Nw), *Hool et oge d'r even over* kijk het even na (Nbk), *Hi'j kon et oge haost niet van dat mooie maegien ofholen* kon niet ophouden ernaar te kijken (Nw), *onder vier ogen* met z'n tweeën, zonder anderen erbij, *Dat moej' je veur ogen hopen* dat moet je je realiseren (Nbk, Np), *Dat koj' mit een half oge wel zien* dat kon je zo wel zien, dat was gemakkelijk in te zien (Np), *Die moet me nooit meer onder ogen kommen* laat die persoon het niet wagen nog eens in m'n buurt te komen (Nbk, Np), *iene niet onder ogen durven te kommen* (Nbk), *Doe oons meer en beter oge kriegen veur Jow genaode en Jow liefde* zorg dat wij meer oog krijgen voor (b), *Uut mien ogen!* maakt dat je wegkomt (Np), *Kiek uut je ogen!* kijk goed uit, kijk toch zelf goed (spor.), *et geveer onder ogen zien* zich het gevaar goed realiseren (Np), *Dat moej' je goed veur ogen hopen* dat moet je goed blijven beseffen (Nbk), *Et oge wil ok wat* het moet mooi lijken, het moet er mooi uitzien (Nbk, Ste, Wol, Ow), *...hebben* id. (Dfo, Op, Ow, Sz, Ste), zo ook *Ie moe'n zien dat et oge (ok) wat krig* (Ste), (gezegd wanneer iets mooi leek maar achteraf tegenvalt:) *Now, et oge het wat kregen* (Ste), *iene niet uut et oge verliezen* (Spa), *Ie moe'n dat niet uut et oge verliezen* (Nbk, Np), *in 't oge lopen* (Nbk), *Jow hebben de boel hier aorig opfleurd, et kikt uut aandere ogen* het ziet er heel anders uit (j, Nbk), *Die beeltenis staot me nog helder veur ogen* zie ik nog helder voor me, heb ik nog helder voor de geest (Np), *Hi'j het*

je goed in 't oge hij ziet je goed, heeft je goed in de gaten (Nbk), *Hi'j hoolt je goed in 't oge* blijft goed op je letten, houdt je goed in de gaten (Nbk), *Hi'j wol graeg in 't oge lopen* wilde graag dat men hem zag, dat hij opviel (Bu), *Ze mossen nog lachen, doe ze heur dat tafrieltien veur ogen haelden* zich weer voor de geest haalden (vo), *Dat lopt op die maniere echt in et oge* dat valt op die manier wel erg op (Wol), *Et oge moet je d'r mar op valen* je moet het maar toevallig zien (Nbk), *Et oge moet je d'r op vallen* je moet het toevallig zien, het valt nl. niet zo op (Ste), *...vul me d'r op* ik zag het toevallig (Bu), *in et oge valen* opvallen, opgemerkt worden (door te zien) (Nw), *et wit van et oge* (Nbk), *Hi'j het et wit veur de ogen* (Nbk), (gezegd van paarden die gemeen lijken door hun blik:) *Et peerd het 't witte in 't oge* (Db), *...het de bles in 't oge* heeft een bles die rond het oog loopt (Nbk), *Ze beredde de huusholing en luut overal et oge wat over gaon* hield alles wat in de gaten (Ow), *Ik kan iederiene recht in de ogen kieken* ik heb niets te verbergen, heb een goed geweten (Nbk, Ste), *Zolange as ik de ogen eupen hebbe gebeurt et niet* zolang ik leef (Np), *Ik kan him mit de ogen wel sturen* mijn blik is genoeg voor hem om te doen wat ik wil (Nbk, Sz, Np), *De boer wus donderse goed dat Sietse goeie ogen in et heufd hadde* z'n ogen goed de kost gaf (vo), (schertsend:) *'k Heb zoe'n piene in de kop, ik kan mit mien ogen niet zien, zo jokken mi'j de hanen* (Bu), *Hi'j het et oge groter as de maege* hij heeft teveel eten opge- scheid en kan niet alles op (El, Np, Obk, Ow, Spa, Wol, Nbk), zo ook *Hi'j het et oog groter as de mond* (Sz) en *Hi'j het et oge groter as de boek* (Dfo, Dhau, Np, Op), *...as et lief* (n), *Hi'j het ogen as bosterds* hij heeft grote ogen (Diz), *Hi'j het ogen in de kop as een theepaantien* (Np), *ogen as theekoppies* (Db), *...theepaanties* (Db), *Hi'j het ogen as een katte* (Ow) 2. lusvormig onderdeel om draad, leidsels enz. door te kunnen steken: van gereedschap, bep. gerei, vgl. *Deur de schommelbalke* [van een klokkestoel] *zit soms een boolte mit een oge daor de klepel mit leerwark an hangt, dat die goed bewegen kan* (bs), *Een wervel het twee ogen* een wartel, wervel (Spa), *et oge van*

ogedokter - ogenbedriegeri'je

de naalde. *Ik kan de draod niet deur et oge van de naalde kriegen* (Bu), *De letternaalde hadde een groot oge en een stompe punte* (Obk), *et oge in de naalde* (Wol), (fig.:) *deur et oge van de naalde kroepen*, zo ook *Hij gaot krek deur et oge van de naalde* id. (Obk, Nw); verder: elk der openingen aan de uiteinden van het halshout van paarden waardoor de strop loopt waarmee de paarden aan dit hout zijn bevestigd (Ste) en de opening aan het eind van een *tochtnaegel* of *togpenne* (bs: Nw), vgl. *De onderkaante van een tochtnaegel past percies in et oge, dat hij kan weer uut de stiele dri'jd wodden* (bs: Nw) 3. dat bep. sluitmiddel aan kleding waarin het bijbehorende haakje past *'t Oge is van de rok of* (Dho), *haoken en ogen*, z. onder *haoke* (bet. 9) 4. elk der gaatjes in riemen, schoenen of de ringvormige afdekking daarvan; om de veters enz. door te steken (Bu, Db, El, Ol-Nl, Ste) *Zet daor mar even een ogien in, dan hang ik 'm daor an op* (El), *ogen in een riem* (Bu, Ste), *ogies van de schoenen* (Ste), d.i. ook: elk der aan bep. schoenen bevestigde ringetjes waardoor men de veter haalt (Db, Ste), *De ogies van de schoe daor vlecht ie de veter deur* (Bu), *een oge in 't peerdedek* (Ol-Nl) 5. lus in, aan een touw e.d. *et oge van een lus of van een touw* (Nbk), *et oge in een lusse* (Bdie), *et oge van 't koetouw* (Dhau), *Doe mar een groot oge in dat touw* (Nt), *een oge in et touw maeken lus* (Nbk, Spa), *een touw splitsen mit een oge an et aende* (Dfo), *een oge an 't touw splissen* (El, Obk), *As we een pinke mossen vangen, deden we dat altied mit een touw mit een groot oge, dan hadden we meer kans om hum te kriegen* (Sz), *Et oge van een wildstrik* (Obk) 6. bekend teken op een dobbelsteen en dominosteen (met de waarde van een punt) *de ogen op 'e dobbelstien* (Ma, Pe-Dbl), *Hoevule ogen hej' gooid?* (Nbk), *hoge ogen gooien* 7. (vaak verkl.) uitgevloeiende druppel vet aan de oppervlakte van gekookt water *ogen op 'e soep* (Bu, Ste), *De ogies drieven op 'e soep* (Nt, Pe-Dbl), *Ogies vet drieven d'r op* nl. op de soep, bouillon (Dhau, Nbk, Diz) 8. (van aardappelen) oog, net zichtbaar knopje (Bu, Nbk, Pe-Dbl, Ste, Sz) *ogen in de eerpels* (Nbk, Pe-Dbl, Ste), *As*

opslupende jonges mossen wij' altied eerappelschellen, mien breur de schellen en ik de ogen (Pe-Dbl, Sz), *Hoe meer ogen, hoe meer rangen* des te meer stengels (Bu) 9. rondje, cirkel waarin men moet werpen, waarop men moet richten (Np, Ow) *in 't ogien mikken* nl. op de schietschijf (Np), *een ogien maeken om de knickers in te gooien* (Ow) * *Uut et oge, uut et hatte* (Diz, Nbk, Spa, Nt), *Oog om oge, taand om taand* (alg., Obk), *Niks is goed in et oge* (Nt), *Et oge van de meester maekt et peerd vet* (Ow, Sz, Obk), (gezegd als de baas het werk goedkeurt:) *Et oge van de baos wil ok wat* (Ld, Nw, Ow), zo ook *Et oge van de meester wil ok wat* (Ow), *Wat et oge niet zicht, let et hatte niet* (Ow), *...lat et hatte onverlet* (Op), *...deert et hatte niet* (Bu), *Blauwe ogen, trouwe ogen* (Mun, Ol-Nl, Ow, Sz), *Een groot oge, mar een kleine boek* gezegd wanneer een kind de hoeveelheid eten die het heeft opgeschept niet op kan (bo: Bu), (raadsel:) *Et het ien oge en et kan niet zien* oplossing: het oog van een naald (s) **ogedokter** (Bu, Dfo, Ma, Ow) Ook **oogdokter** (Ld, Nt, Wol) - oogarts **ogedruppelen** (vo) onbep. w. ['o:gə...] 1. oogdruppels toedienen (...) *die nao et ogedruppelen mit tuberculine d'r iene koe bij' hadde die reageerde* (vo) **ogedruppels** z. **oogdruppen** **ogekleppe** z. **oogkleppe** **ogelik** (Np, Nw) ['o:x]ok] - ooglijk *Da's wel een ogelik gebouw* (Nw) **ogen** - ogen: er (goed enz.) uitzien *Et oogt goed* (Nbk), *...niet* (Diz, Ste), *...niks* (Dhau), *Et oogt niet vule* het lijkt niet veel (Bu), *Et oogt mooi, mar et is niks* (Db), *Dat oogt beter* lijkt beter, ziet er beter uit (Nbk), *Een kwassien varve dot een huus vaeke vule beter ogen* (Op), *Datzelde dat een ander anhet, dat oogt bij' de ander vule beter* (Sz), *Et oogt van buten een mooie appel, mar van binnen... boekziek!* (Ow), *Die eerpels ogen wel aorig* (Ma), *Jim ogen nog niet zo oold* (Nt), *Et oogt niet vule* het lijkt naar niets (Bu), *Hij' oogt (lang) niet goed* hij lijkt ziek te zijn, kon wel eens niet in orde zijn (Ste), ook wel: hij durft een ander niet (goed) aan te kijken (Ste) **ogenbedriegeri'je** (Obk) de [o:gnbedri:gr'jə] 1. gezichtsbedrog, illusiebeeld *Die*

zo mooi op 'e lappen kommen, is wel es ogenbedriegerijje (Obk)

ogenbedrog (Ste) et ['o:ɣɲbədɾɔx] 1. gezichtsbedrog, het zich verkijken (op iets) **ogenbegoehelderijje** (Op) de [o:ɣɲbəɣu x|dɾɛjə] 1. gezichtsbedrog, illusiebeeld **ogenblik** et; -ken; -kien ['o:ɣɲblɪk] 1. zeer korte tijd *We hebben nog een ogenblik staon te praoten* (Sz), *Ie kommen mar een ogenblikkien* (Bu), *Et is mar een klein ogenblik* (Bdie), *In een ogenblik haj'* et *klaor* (Nw), *...was et klaor* (Bu), *In een tied van een ogenblik was et huus opbraand* (Nw, Ow), *Hej' ok een ogenblikkien tied veur me?* (Ste), *Hej' ok een ogenblikkien daj' mit me praoten kunnen?* (Nw), *Een ogenblik geduld!* (Nbk, Spa), *Ien ogenblik wus hi'j niet waar hi'j was* (ba), *Dat za'k wel even in een verleuren ogenblikkien doen* (Nbk) 2. tijdstip, moment *Hi'j kan elk ogenblik kommen* (Ma), *'t Is op et ogenblik drie ure nu, op dit moment* (Bdie), *Ik heb op 't ogenblik gien tied id.* (alg., Ow), *Op 't ogenblik is 't rotweer* (Ma, Spa, Sz, Nbk), *...gaot et goed* (Ste, Ow), *Op een gegeven ogenblik kan et vanzels verkeerd gaon* (Nbk)

ogenblikkelijk bw. [o:ɣɲ'blɪk|ək] 1. ogenblikkelijk *Jim moe'n ogenblikkelijk thuuskommen* (Diz, Ma, Ow, Dho), *Wi'j wel es ogenblikkelijk hier kommen?* (Nbk), *Dat moet ogenblikkelijk gebeuren!* (Spa), *Ie moe'n ogenblikkelijk oprumen* (Op)

ogendiender (Db, Nbk, Np, Ow, bl, v) de; -s; -tien ['o:ɣɲdɪ:ndɾ] 1. iemand die alleen z'n best doet onder een toezicht oog 2. iemand die vleit, mooie praatjes afsteekt om bij een bep. iemand in de gunst te komen, ogendienaar (Np, bl) 3. iemand die steeds loert naar wat een ander heeft (bl)

ogenschienlik [o:ɣɲ'skinlɛk] - ogenschijnlijk *Ik weet et niet percies, mar ogenschienlik moet et zo ongeveer west hebben* (Dfo)

ogenschouw ['o:ɣɲskɔw] - ogenschouw, in *in ogenschouw nemen*, vgl. *Dat moej' ok in ogenschouw nemen* daar moet je ook aan denken (Np, Nbk), ook lett.: bekijken, in bijv. *een huus in ogenschouw nemen* (Pe-Dbl)

ogentest (spor.) ['o:ɣɲtɛst] - ogentest

ogentroost (Bu, Nbk, Ste, fp, l)

['o:ɣɲtro:əst] - ogentroost (bep. plantengeslacht) *stieve ogentroost* (Nbk), *rooie ogentroost* (l)

ogenschaduw (spor.) ['o:gə...] - oogschaduw

ogezalve (l) ['o:gə...] - oogzalve

ogiendoek z. *ogiesdoek*

ogiesdoek (Db, Dhau, Ld, Obk) Ook **ogiendoek** (Dho) et ['o:xizduk/...xin...] 1. oogjesgoed (toegepast in luiers (Dhau, Dho, Ld, Obk) en handdoeken (Db))

ogiesjus (Ste) de ['o:xisjy] 1. jus van water met enig vet dat erop drijft (in de vorm van rondjes)

ogieslulier (Db, Dfo, El, Ol-Nl, Pe-Dbl, Wol) ['o:xislœ:jɾ] - oogjeslulier *D'r bin ogiesluiers en blokkiesluiers; de ogiesluiers bin wat dikker en stugger as die aanderen* (Db, Wol)

ogiesoep (Ma, Ow) de ['oxisup] 1. magere soep met slechts hier en daar een vetoojie

ogiesvet (Nbk, Obk, Ol-Nl) Ook **ogieswaeter** (Dho) et ['o:xisfət/...wɛ:tɾ] 1. vocht van soep e.d. met uitgevloeiende druppels vet aan de oppervlakte (bij het koken) *Aj' ogiesvet hebben dan drieven d'r ronties vet op, ogies* (Nbk)

ogieswaeter z. *ogiesvet*

ogrieslik z. *ofgrieslik*

oh Ook als *ao* geschreven tw. [o:] 1. ter uitdrukking van pijn, spijt *Oh, hej' je zeer daon?*, *Oh, man, wat he'k mien dikke tije stoten* (Nbk) 2. ter uitdrukking van bewondering *Oh wat mooi, zoe'n vuurwark!* (Ow), *Oh, wat prachtig, wat hej' toch een mooi boekien schreven* (Ld, Nbk)

oio (l) ['o:əjo:, ...jom] - oio

ojief (Obk) [o:'jif] - ojief (bij timmerwerk) *An et raemwark wodde vroeger an de binnenkaant een ojiiefien an schaefd* (Obk)

ojiefschaeve (Obk) [o:'jif...] - ojiefschaeve

ok Ook *oek* (Bdie, Nt, Pe-Dbl) bw. [ok/uk] 1. bovendien *Geef him dat ok mar, hi'j kan et wel bruken* (Nbk), *Maek daj' votkommen! En een betien rap ok!* (Nbk), *Moej' dat now ok nog weten?* (Nbk), *Ik bin d'r ok nog!* je vergeet mij, ook: ik zal me wel weten te roeren, ik zal wel ingrijpen e.d. (Nbk), *Ja, dat kuj' now wel zeggen daj' dat nooit doen zullen, mar zoe'n lieverd bi'j' now ok weer niet!* (Nbk) 2. evenzeer, eveneens *Et gaot mi'j krek zo,*

okapi - oktrooi

en mien vrouw ok (Nbk), *Zo zoj't ok zien kunnen* (Nbk), *Ok morgen!* ook goedemorgen gewent (in reactie op de groet van de ander) (b), *Kom ie ok?* (b), *Wij wollen ok niet minder wezen* (b), *Hi'j het ok al een betien sjans!* (El), *Mi'j ok goed!* het maakt mij niet uit, ik vind het wel best zo (Nbk), (ironisch:) *Now, dat is ok wat moois!* het is me wat moois, hoe bestaat het dat dat zo gaat e.d. (Nbk), *Dat is waar ok!* inderdaad (daar had ik even niet aan gedacht), *Dat zeggen ze ok wel* dat wordt eveneens wel gezegd (Nbk), *Dat gaot mi'j ok zo eender* (Ste), *Ik weet et niet, en ik wil et niet weten ok!* (Np, Nbk) 3. zelfs *Ze hebben nooit weten hoe et toegaon is, ok N. niet, en die had et wel naogaon kund* (Nbk), *Drie jaor had hi'j et daor nog volhullen ok!* (j) 4. toegegeven, ook al *Ok al koj' d'r dan misschien niet hielemaole langes, ie kun et toch wel even anbrenge?* (Nbk), (...) *ok al het half Oosterwoolde 'm daor zoe'n betien slop om lacht* (b), *Mar hoe dan ok (...)* (b) 5. dan ook, naar te verwachten valt *Et is ok wel uitkommen, wa'k verwaacht had* (Nbk), *Ze het heur allemachtig inspand, en et het heur dan ok wel wat opleverd* (Nbk) 6. willekeurig, om het even *Hoe et ok is* (Bu), ...*wezen mag* (Bu), *Wat ze ok bejammerde, gieniene luusterde* (Nbk), *Al wie d'r dan ok henne zal, mi'j zien ze d'r niet!* (Nbk) 7. misschien, eventueel *Kuj' ok zeggen hoe laete et is?* (Nbk) 8. (in uitroepend verband, verzuchtend) toch *Die verrekte meugheid in mien bienen ok!* (Spa), *Die wiend is scharp en koold; mar wat wi'j' ok!* (v), *Wie gaot now ok in de snij uut de broek!* (b), *Die man het daor ok een lot* (Nbk, Ma), *We hadden aandere ok al niet veule* (v), *Die is ok reer an zien aende kommen!* (Nbk), *Wee'k ok niet!* dat weet ik niet (b), *Dat is ok een nuvere meneer* een vreemde kerel (Np), ...*een rabbelbek!* (Sz), *Dat is ok wat!* dat is me ook een eigenaardige boel, een beroerde, ellendige toestand, *Zo is et ok weer niet zover* gaat het niet (bl, b), *meer ok al niet meer*, verder beslist niet (b), (ironisch, bijv. van iemand die de zaak heeft belazerd:) *Dat is ok een mooie meneer!* een fraai heer, een mooie kerel (Nbk, Np, Nt, Ow)

okapi (l) [o:'ka:pi] - okapi

oké (spor.) [o:'kɪ:, ...kɪj, oM'kɪ:, ...'kɪj] - (recente ontleening) oké

okse (Bu, Db, Nbk, Nw, Wol) de; -n ['oksə] 1. domme persoon (Db, Nbk, Nw, Wol) *Domme okse!* (Nbk, Wol), *Ie bin een dikke okse* (Db) 2. hetz. als *hokse*, bet. 1, z. aldaar (Bu) *Ik heb et zo in de okse* (Bu) **oksel** Ook **oksel** (Bdie, Nt, Sz) de, ook et; -s; -tien ['ɔks|(t)] 1. holte onder de arm *Hi'j zwiette onder de oksel(s)* (Dhau, Nbk, Ma), *Ik bin wel es wat zweterig in et oksel* (Nt, Sz), ...*in de oksel* (Obk), *Die jurk zit me stief onder de oksel* (El) 2. (vaak verkl.) okselstuk (Dfo, Nbk, Ow) *Vroeger zetten ze in een hemd een oksel* (Ow) 3. hoek die een blad van een plant maakt met een stengel (Obk) *Poddespije zit vaeke in de oksels van de blaeden* (Obk)

oksel z. **oksel**

okselfris (Spa) - okselfris *We gaon tegenwoordig okselfris naor oons wark* (Spa)

okselhaor (Bu, Pe-Db) - okselhaar

okselhoekien (Dhau) et; ...hoekies ['ɔks|hukin] 1. okselstuk

okselstok (Ow) ['ɔks|...] - okselstuk

okselzwiet (Pe-Db) et ['ɔks|swi:t] 1. zweet in de oksels

oksheufd (Np) ['ɔkshΛ:ft] - okshoofd (bep. oude vochtmaat) *een oksheufd draank* (Np)

okt. - afkorting van **oktober**, **oktaaf**

oktaaf et; oktaven [ɔk'ta:f] 1. bep. interval: oktaaf 2. tijdperk van acht dagen voor de viering van bep. kerkfeesten (Nw, Ste), met name in *Et is nog onder et oktaaf* binnen de acht dagen van de viering, d.i. vooral inzake Pasen (Nw, Ste)

oktober Ook **optober** (Ow) [ɔk'to:bɪ'ɔp't...] - oktober *We hebben in oktober wel drie verjaordaege* (Sz), *We bin gelukkig nog gien oktober* het is (...) (Spa), *As we dommiet weer oktober hebben, schöt et jaor al weer mooi op* (Obk)

oktobermaand - oktobermaand

oktrooi (spor.) [ɔk'tro:ɔj] - oktrooi: door de overheid verleend alleenrecht ter exploitatie van een uitvinding *oktrooi verlienen* (l), *d'r oktrooi op hebben* (spor.), *d'r oktrooi veur anvroegen* (spor.), *D'r was oktrooi op anvraagd* (Pe-Db), *Hi'j mient zeker dat hi'j d'r oktrooi op het* dat niemand anders zich bezig mag houden

met waar hij toevallig mee bezig is (spor.)

Oldelamer z. *Ooldelaemer*

olé [o:'lɪ:, o.ɔm..., lɪj] - (recente ontleening)
- olé

oleander [o:lə'jɑndɪ, o:lɪ(:)'j...] - oleander

oleklonie z. *ooldeklonie*

oleklonje z. *ooldeklonie*

olferd (Ld, Nbk, Obk) de; -s ['ɔlfrɪ] **1.** domme, enigszins lompe of onverschillige kerel

olifaansdracht z. *olifantsdracht*

olifaant z. *olifant*

olifant Ook *olifaant* (Np, Obk) de; -en; -tien ['o:(ə)lifant] **1.** olifant (het bekende slurf-dier) *een Indische olifant* (l), *een Afrikaanse olifant* (l), *van een mogge een olifaant macken* zeer overdrijven bij het vertellen van een relatief onbelangrijk iets (Diz, Np, Obk), *van een luus een olifant macken* id. (Diz), *Die vent is zo log as een olifant (Pe-Dbf)*, *zo dom as een olifaant* (Nbk, Np), *Hi'j het een huid as een olifant* hij trekt zich nergens wat van aan, heeft weinig gevoel (Ma) **2.** grote, logge persoon (spor.) **3.** dom iemand (Np) * (gezegd bij het afsluiten van verhaaltjes voor kinderen:) *En doe kwam d'r een olifant mit een lange snuut/En doe was et vertellegien uut* (Sz)

olifantedracht z. *olifantsdracht*

olifantsbien (Db) et; -en ['o:...] **1.** dik, groot been *Die vrouw het olifantsbienen* (Db)

olifantsdracht (verspr.) Ook *olifaansdracht* (Np), *olifantedracht* (Bdie, Bu) ['o:əlifandzdraxt/...fä:z.../...fanta...] - olifantsdracht *Et liekt wel een olifantsdracht* (Ow, Diz), *Die koe is al veertien maanden over de tied, die kon wel een olifantsdracht hebben* (Sz, Op), *Die vrouw lopt zo lange, et liekt wel een olifantsdracht* (Ma)

olijf (spor.) de; olijven; -ien [o:(ə)'leɪf] **1.** olijf: vrucht van de olijfbloem *D'r zitten olijven op 'e pizza* (Bu)

olijfblad (v) - olijfbled

olijfeulie (Np) - olijfolie

olijfkraanze (l) - olijfkraans

olijftakke (l) Ook *olijftoeke* (l) - olijftak

olijftoeke z. *olijftakke*

olm (vo) de; -s; -pien ['ɔlɔm] **1.** olm, iep ...*en die het mi'j anraoden driehonderd Chinese olms te plaanten* (vo)

olster z. *hoolster*

olympiade (l) - olympiade

olympisch [o:(ə)'lɪmpɪs] - olympisch, in *de Olympische speulen, een olympische titel* (spor.), *olympisch goold* (spor.), *een olympisch rekord* (spor.), *olympisch vuur* (l), *et olympisch dörp* (spor.) e.d.

om I Ook *oom* (bet. 1: Diz, Wol) de; -s [om] **1.** oom, in samenstellingen als *Goss'-om* oom Gosse (Nbk), *Henderk-om* (Nbk, Sz), *Aolderd-om* (Sz), *Egbert-om* (Sz), *Lugien-om* (Bu), *Jan-om* (Dho, Ld, Db, Nbk, Nw, El, Nt, Ol-Nl), *All'-oom* oom Alle (Wol), *Theo-oom* (Diz), *Fopp'-om* oom Foppe (Dhau), *Jouk-om* (Ld), *Remmelt-om* (bo: Bu), enz.; vaak in verb. als *Jaantien-muui en Roelf-om* (Dfo), *Goss'-oms kommen vanaovend* Gosse en zijn gezinsleden (Nbk), *Aorend-oms kommen d'r an* Arend en z'n gezinsleden (Np), *Jan-oms kommen volgende weke maendag* oom Jan en z'n gezinsleden (Nbk, Ow), *Jan-om's volkien komt d'r an* id. (l) **2.** oudoom (Bdie) **3.** z. *omke*

om II vz. [om] **1.** om (iets) heen, rond (iets) *Ik bin nog een keer om et huus lopen* (Nbk), *Om de bossen is et diezig, vanmorgen* (Op), *om de taofel zitten, om de bulten springen* het werk maar steeds niet goed beginnen (doordat men er tegenop ziet), *om de karke henne, Hi'j wun et touw om et pakkien henne* (Nbk) **2.** vlakbij, in de onmiddellijke nabijheid van *Ik wil ok wel es een keer gien aandere meensken om me henne hebben* (Nbk), *Die meid het now ok altied de jongen om heur henne, gien wark om hanen hebben* **3.** tegen, in verb. als *iene een klap om de kop geven* tegen z'n hoofd (alg.), *een klap om de kop kriegen* (alg.), zo ook in *Ik heb vroeger wel es mit de giepse om de kont had* (Diz) **4.** omstreeks, omtrent (een bep. tijd) *om een uur of tiene, elfen, om de middag (henne)* (spor.), *Om de Paosen henne komt hi'j* (Bu), *Om middernacht wol 't wel es spoeken* zo rond middernacht (Ld) **5.** op het tijdstip van *Om kwat veur negen bin ze votgaon* (Nbk), *De oolde man is percies om middernacht sturven* precies toen het middernacht was (Op) **6.** ongeveer, rond *Hi'j lopt ok al om de zestig* (Nbk), *Hoe oold bin ie? Om de zestig*

om - omdebi'j

zeker? (Nbk), *Dat kost om de honderd gulden* (Spa) 7. met tussenpozen van *Om et ure gaot d'r een bus*, zo ook *Om et aanderhalve woord begon hi'j te hoesten* (Nbk), *Hi'j zat om de haeverklap te hoesten* (Nbk) 8. in plaats van, afgewisseld met *om beurten*, *om zien beurten* (b), *om de beurt*, *om de aandere dag*, *Om et aandere woord zee hi'j een schunnig woord* (Nbk) 9. verwisseld met, in plaats van, in verb. als *leer om leer*, *lap om leer*. z. *lappe*, *leer*, *om de donder niet*, *om de bliksem niet*, *argens niet vule om geven*, 't *Is me om 't even* (verspr., Nbk) 10. omwille van, ter wille van *Ik doe et om jow*, *en nargens anders omme* (Nbk), *je om wat bekommeren*, *nargens om daenken*, *Daenk ie even om de kleine jonge!* (Nbk) 11. wegens, vanwege *Om die reden kwam hi'j d'r niet meer* (Nbk), *Ik kom om jow* (Nbk), *Et is 'm te doen om (...)* (Nbk), *Ik heb et om mien mem daon* (Nbk), *Kom ni'je weke mar een keer om koffie*, *dan past 't me beter* (Sz), *Ze hebben een goeie koper had om heur huus*, *ze beurden een flinke pries* (Obk), *Daor wij henne om een vette bigge* (b), *Et is niet nodig dawwe mitdoen om die pries*, *want die is toch al lange verzegd* (Obk), *De jongen gloepen in de bos om as d'r ok peerties weren* (Db), *We klaegen om 't weer* (ba) 12. ter aanwijzing van het kenmerk (Pe-Dbl), vgl. *Hi'j was goed kenber om zien lopen* (Pe-Dbl) 13. teneinde, met het doel om, voor *Hej' alle gerak wel op 'e waegen om naor 't wark?* (Ow), *verlegen zitten om (...)*, *om et hadste(n)* 14. wat betreft, aangaande *De boom staot wel een betien in de weg om de bedriefvoering* (j), *Ie kun om mien pat stikken* (Bu), *Om mi'j gong hi'j een keer vot* wat mij betreft, ik zou graag willen dat hij wegging (Nbk), *Dat wief kon om mi'j wel in 't dik kieken kunnen* naar mijn indruk (Wol) 15. z. *omme*

om III voegw. 1. ter uitdrukking van het doel *We bin toch op 'e wereld om mekeer te helpen* (alg., Nbk), *Veurzichtig, om de aandere kiender niet wakker te maeken (...)* (ba), *Ze deden dat om... Ja, waaromme?* (b), *mit et doel om (...)* (b), *Ik kom hier om te warken, niet om te praoten* (Nbk), *Om inteelt te veurkommen is et*

neudig om niet altied dezelve bolle te bruken (Obk), *Om mooi te wezen het dit peerd een te brede bles* (Diz), *Now, om je de waarhied te zeggen (...)* (b), *om muuilikheden te veurkommen, om kot te gaon, om zo te zeggen* 2. ter inleiding van een nabepaling: *'t Was griezelig om naor te kieken* (Nbk), *Heb ie een kaans om die baene te krieggen?* (Nbk), *Et moet gien gewoonte wodden om hier zomar binnen te valen*, *We weren begonnen om et veur him op te nemen* (b), *'t Was om je dood te schrikken* (b), *Ik zol mien dochter uutbesteden om zo mar te zeggen* (b), *Wat bertaol van jow om daor zomar naor te vraogen*, *Wat bin jow een kuken om zomar an een onbekende geld te lienen* (Op), *Ik raod et je of om d'r mit deur te doen* (Ld) 3. ter uitdrukking van een gevolg, in verb. met te: *Hi'j was te benauwd om d'r tegenin te gaon* (Nbk), *Hi'j is te beroerd om ok mar een slag te doen* (Nbk)

om- - **om-**, eerste lid in samenstellingen met het aksent op het tweede lid, zoals *omaarmen*, *omsingelen*; ze zijn niet alle in dit woordenboek opgenomen

om-en-bi'j z. *omdebi'j*

om-en-naobi'j z. *omdebi'j*

oma (spor.) de; -'s; -gien ['õ:ma] 1. (als Ned. ervaren) *oma*

omaarmen (spor.) [o'ma:rmǝn] - *omar-men*: omhelzen *Die boom gruuit zo hadde, die kuj' haost niet meer omaarmen* (Db)

ombalgen z. *ommeballingen*

omballigen z. *ommeballingen*

omballinge z. *ommeballingen*

omber (Nw) et ['õmbr] 1. bep. kaartspel (Nw)

ombeurt(en) z. *omstebeurten*

ombolgen z. *ommeballingen*

ombudsman - *ombudsman*

ombudsvrouw (l) - *ombudsvrouw*

omcirkelen [om'sirklɛn] - *omcirkelen*: met een cirkel afbakenen

omdat vw. [om'dat] 1. aangezien, om reden dat *We bin vandaege niet naor Grunningen gaon, omdat de wegen onbegaonber weren* (Ow) 2. als gevolg van, doordat *Dat gehakkel van jow komt omdaj' te drok binnen* (Wol)

omdebi'j (Bu, Dhau, Ma, Nbk, Np, Nw, Ow, Ste, bi, s: Obk, vo) Ook *ommendebi'j* (Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, Spa, Ste, b: lm),

om-en-bij (Nt), **ommenebij** (Diz, p), **om-en-naobi** (Dhau, Np, Pe-Dbl) bw. ['omdə.../'oməndə..., 'omendə.../'oməm..., ...ɪp:'b.../'oməndə..., 'omənə.../'omənə:b...] 1. ongeveer, omstreeks, omme en bij, bijna *Ommendebij dat plak waor N. laeter woonde* (Ow), *Die is omdebi'j te laete* bijna (Dhau), *Ik bin omdebi'j klaor* bijna, zo goed als (Nbk), *Et is omdebi'j vier ure* (Bu, Ste, Nbk), *Ik zat omdebi'j onder de auto* (Dhau), *Hi'j woont om-en-naobi'j de karke* (Np)

omdieken (Bdie, Db, Sz) zw. ww.; overg.; omdiekte, het omdiekt [om'dikɔ] 1. een dijk leggen om (een bep. gebied) *een stuk laand omdieken veur waterkering* (Sz)

ome z. *omke*

omgaank z. *omgang*

omgang Ook **omgaank** (b: bet. 2), **omme-gang** (bet. 1: Ol-Nl, bet. 2: Nbk, bet. 4: vo), **omme-gaank** (bet. 3: j) de; -en; ...gankien ['omgan/...gā:ŋk/'omə...] 1. het omgaan (met mensen en dieren) *omgang hebben (mit)* gezellige contacten onderhouden (met), ook: verkering hebben (Ol-Nl): *Ze hebben omgang* (Ol-Nl), *Ze had omgang mit aandere mannen* een verhouding (Ma), *in de omgang* wat het met elkaar omgaan betreft: *Dat peerd is goed handelber in de omme-gang* (Ol-Nl), *Die is gemakkelik in de omgang* (Nbk) 2. plechtige tocht, bijv. door het dorp, in het bijzonder: rond het kerkhof, nl. voorafgaand aan de eigenlijke begrafenis (Nbk, b) *een omgang om et karkhof maeken, vlak veur de begraffenis* (Nbk), *een stille omgang hollen* (b) 3. pad rond het kerkhof (j) 4. één baan die men heen en terug aflegt, bij zaaien, ploegen etc. (Dfo, Ma, Ld, vo) *Mit twee emmers vol kuj' een omgang z'jen* (Dfo), *Nog ien keer een omgang, en dan is de rogge d'r in* (Ld), *Ik moet nog een omgang doen* (Ma), *Sietse begon te z'jen en doe hi'j een omme-gang daon hadde...* (vo), *Mar nao een peer omme-gangen poestte hi'j ok al as een vette gaanze* (vo) 5. lengte van een wikkeling, winding waarmee een gevlochten bijenkorf is opgezet (bs: Dfo, El, Ma, Obk, Op, Ow) *Mit de eerste rondings van de strobundel bi'j de kôrf an et opzetten; dan maek ie et begin daor veerder op bouwd wodt; in et begin maek ie mar kleine rondings, dus mit*

een kotte omgang (bs) 6. omvang (Np) 7. in *in omgang wezen* in omloop zijn (Db), in gebruik zijn (Bu): *Halfhonderties die bin niet meer in omgang* (Db), *Dit gezegde is nog wel vule in de omgang* wordt nog veel gebruikt (Bu), (onder meer gezongen bij het paasvuur:) *Lange, lange riego/Twintig in de riego*(1)/*Dattig in de omme-gang/Veertig is de riego lang* (Dfo, Obk, Ste)

omgangsregeling (l) - omgangsregeling **omgaonde** (l) ['omgõ:əndə] - omgaande, in *per omgaonde* per kerende post **omgekeerd** bw., bn.; attr. ['omxək:əɪt] 1. (bn.) omgekeerd *Et is tegenwoordig de omgekeerde wereld* net andersom dan gewoon, geheel tegengesteld aan zoals het zou horen (Ow), (zelfst.) *et omgekeerde* het tegenovergestelde: *Dat kuj' now wel zeggen, mar et omgekeerde is ok waor* (spor.) 2. (bw.) daartegenover, daarentegen (spor.) *Omgekeerd kuj' ok zeggen dat et niet waor is* (spor.) * *Omgekeerd is ok wat weerd andersom levert ook wel iets op, kan ook gunstig zijn* (spor.)

omgestruupt (Nbk) bn. ['omxəstrypt] 1. omgestroopt *As een koe staot te liefbollen, dan komt et lief* [de baarmoeder] *d'r wat uut, dat stulpt omme; de veearts kan et d'r dan wel weer in stoppen. Et moet veurzichtig gebeuren: as et scheurt, kan de koe doodbloeden. De baarmoeder komt d'r dus aenlik omgestruupt uut* (Nbk)

omgeving Ook **omgevinge** (s: oost.) de; -s, -en [om'gɪ:wɪŋ, ...v.../om'gɪ:wɪŋə, ...v...] 1. omgeving, omstreken *Ie kun mooi kuieren in oonze omgeving* (Nbk), *In Wolvege haj' veur jaoren de grootste varkensmark in de vere omgeving* (Obk)

omgevinge z. *omgeving*

omhael z. *ommehael*

omhaoltien (Ste) et; ...ties ['omhø:əltin] 1. het krullende of enigszins haaks staande deel van een wandelstok, opgevat als haak, ook in toepassing op het hakende, krullende deel van andere soorten haken **omheining** de; -s, -en; omheininkien [om'hejnɪŋ] 1. omheining, schutting om iets heen *een omheining van hoolt* (Dfo)

omhenne z. *ommehenne*

omheugens(-) z. *omhogens(-)*

omhoge(-) z. *omhogens(-)*

omhogens - omkezegger

omhogens (El, Ma, Nbk, Np, b) Ook **omheugens** (Dhau), **omhoge** (Dfo, Ld), **omhoog** (Spa) bw. [om'ho:gɣs/...'ha:gɣs/...'ho:gə/...'ho:x] 1. naar omhoog, opwaarts *De brogge is omhoge* (Ld), *Vroeger bij de warkverschaffing kwam de kōrf an de stok omhoge en dan was 't schafttied, en om vuuf ure hoolderd* (Dfo), (n.a.v. het liften:) *Haand omhogens, auto stop!* (b), *Om een miete of te dekken wodde d'r vaak bladriet op legd, mit de stengels omhoog en et blad naor beneden, dan leup et regenwater d'r of en bleef et hooi droog; dan haj' een mietedak* (Spa), *De brogge is omhogens* (Ma), *de zunnescarms omhogens doen* (El)

omhogens- - omhoog-, in scheidb., overg. ww. als *omhogenstillen*, *omhogensblaozen*; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

omhogensdri'jen (Nbk) zw. ww.; overg.; dri'jde omhogens, het omhogensdri'jd [...'h...] 1. door te draaien in de hoogte brengen *Ie moe'n et zadel van de fiets even omhogensdri'jen* (Nbk)

omhogensgaon (Nbk) Ook **omhooggaon** (Spa) [om'h...] - omhooggaan: naar boven gaan, stijgen *De rook gaot mooi recht omhogens* (Spa, Nbk)

omhogensholen (Nbk, l) [om'h...] - omhooghouden

omhogensjaegen (Nbk, l) [om'h...] - omhoogjagen

omhogensklauteren (ba) - omhoogklauteren

omhogenskommen (Nbk, l) - omhoogkomen (lett.) *Et waeter komt omhogens* (Nbk)

omhogenslopen (Nbk, Obk, b) st. ww.; onoverg.; is omhogenslopen [...'h...] 1. naar omhoog lopen (in diverse bet.) *Daorom lopt et bloed mi'j zo omhogens* krijg ik het warm in m'n gezicht, kleur ik (b), *De pries van de grunten lopt alle weken omhogens* (Obk)

omhogensschieten (Nbk, l) [om'ho:gɣski:tɔ] - omhoogschieten

omhogenssloan (Nbk, l) [...'h...] - omhoogslaan: in de hoogte slaan

omhogensstikken (Nbk, Ste, l) [...'h...] - omhoogsteken: hoog opsteken *Opschoten is aj' rogge of haever omhogensstikken, dat doe'j dan mit et schootvōrkien* (Ste)

omhogenstrekken (Nbk, j) [...'h...] - omhoogtrekken, optrekken

omhogensveren (b) [...'h...] - opveren (uit een stoel e.d.) *Hi'j veerde omhogens, kreeg zien dochter bij' de schobben* (...) (b)

omhogensvliegen (Nbk, l) [...'h...] - omhoogvliegen, ook fig.: *De prieszen vleugen omhogens* (Nbk)

omhogenswienen (Dfo) [...'h...] - opklimmen met windingen (inzake klimplanten) *Aten en bonen wienen heur om de stokken omhogens* (Dfo)

omhoog(-) z. **omhogens(-)**

omhooggaon z. **omhogensgaon**

omhulsel [om'hals] - omhulsel

omke (bet. 1: OS, Bu, Diz, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Wol) Ook **oom** (bet. 1: Db, Ld, Nbk, Nw, Obk, Op, Ol-Nl, Ow, Sz, Wol), **ome** (bet. 1: Bdie, Bu, Dho, Nbk, Np, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Db, Ste, Wol, bet. 2: verspr.), **om** (bet. 1: Spa) de; -s (bij alle vormen), omken, omen, omkens (Dfo); (kinderlijk of schertsend:) oompien (Bu, Dho, Ste) ['omkə/ø:m/'õ:ma/om] 1. (voor verb. van het type *Jouk-om* z. *om* I) oom, broer van iemands vader of moeder *Dat is zien omke* (Nbk), *Ik heb twee omken* (Ow), ...*omkes* (Bu, Db, Dhau, Diz, Ld, Nbk, Nt, Obk, Ol-Nl), ...*omkens* (Dfo), ...*oms* (Spa), ...*ooms* (Bdie, Nbk, Nw), ...*omes* (Dho, Wol), *omen* (Bdie, Np), *Die moet oom en tante tegen oons zeggen* (Bu), *Ik heb nogal een paar die oompien zeggen* (Sz), *Die mag ome zeggen, as hi'j wil* (Nw), *Mien om Jan woont in Amerike* (Spa), *D'r wodt zo smelend wel es zegd: 'Ye hebben toch ok nog een riek oompien'* een suikeroom (Nw), *Omke Henderken-die* oom Hendrik en de zijnen, d.i. zijn gezin (Db, Nbk), *Ome Hendriks kommen d'r al an id.* (El) 2. (schertsend:) hooggeplaatste persoon, hoge pief (verspr.) *Aj' tegenworig ien of aandere hoge ome in de poletiek binnen, bi'j' je leven niet veilig* (Ol-Nl)

omkezegger (Db, Dfo, Dhau, El, Nbk, Np, Op, Ow, Sz, vo) Ook **omzegger** (Spa), **oomzegger** (ZW, Bu, Dho, Diz, El, Ld, Nt, Obk, Ol-N, Ow, Wol) ['omkəzegɣ/...] - oomzegger *Een omkezegger van de boer zol tussenrieden* (vo), *Mien omkezegertien is arg longerig op postzegels uut et butenlaand* (Op), *Hi'j is oomzegger van*

mien man (Sz)

omkezegster (Db, Ld, Ma, Nbk, Np, Op) Ook *oomzegster* (Bdie, Bu, Ld, Np, Ni, Ol-Nl, Ste) - vrouwelijke oomzegger *Hier woont ok nog een omkezegster van him in de buurt, mar die he'k d'r nog nooit zien* (Op)

omklammen (El) zw. ww.; overg.; omklamde, het omklamd [om'klam:] 1. met z'n armen omvatten *Ik kon die boom krek omklammen* (El)

omkool (Bdie, Db, El, Ld, Ma, Nbk, Np, Op, Ow, Pe-Dbl, Sz, b, bo: Nw) Ook **onkool** (Np) de; ...kolen; -tien ['omko:əl/'onj...] 1. sufferd (El, Nbk, Np, Ow, b) *Daor hej' omkool ok!* (Nbk), ook: de figuur, persoon over wie we het net hadden (Bu) 2. gek iemand, vreemde snuiter (Bdie, Db, Ld, Ma, Nbk, Np, Op, Pe-Dbl, b) *Dat is mi'j ok een omkool* (Nbk), *Dat was me een rere omkool!* (Ld), *Een vrende omkool was 't!* (b)

omkrieten (Nbk, Np, j, v) mv. ['omkri:tɔ] 1. omgeving, omkreits *A. kent zo staorigan alle paskaemers in Stellingwarf en wiede omkrieten* (v), *Hi'j jachtte nog mar een posien in de omkrieten op snippen* (j)

omlege z. *omlegens*

omlegens (Ma, Nbk, Ow) Ook **omlege** (spor.) bw. [om'li:gɔs/...li:gə] 1. omlaag, naar de laagte gericht *De toeken hongen omlegens* (Nbk) 2. neerwaarts (gaand) *Et vliegtuug gong omlegens daalde* (Nbk)

omliggend bn. [om'li:gɔnt] 1. omliggend *de omliggende gebieden*

omloop ['omlo:p] - omloop: van een molen, toren, vgl. *de omloop van de meule* (Nbk, Np), ...*van een toren* (Nbk, Np); in *in omloop wezen*. *D'r was in die tied veule meer geld in omloop as dat d'r an goederenveurraad tegenover ston* (vo), *in omloop brengen* (l); ronde van een schaatswedstrijd (v): *In de tweede ommeleop bin 'k d'r al ofreden* (v)

omme bw. Ook *om* in bet. 8 ['omə] 1. ergens omheen *Ie moe'n daor de bocht omme* (Nbk), *De moterrieder het een leren goddel omme* (Np), *We konnen 'm 't helster niet omme kriegen* d.i. om de kop (van de koe, het paard) (Dho), *Doe dat touw daor even omme* (b), *Een varken dat kwaod was en biggen hadde, kreeg de moelbaand omme, aers vrat hi'j de biggen*

op (Np), *Maatien schreef mooie brieven, ze konnen d'r percies uut opmaeken hoe et daor omme en toe gong* wat er zich afspeelde en hoe het daar was (vo), *hier bi'j omme* in deze omgeving (Nbk, b), *in Berkoop of daor bi'j omme* in die omgeving (b), *bi'j de Kuunder omme* in de buurt van de rivier de *Kuunder* (j) 2. langer (van een weg, een route) *Over Grunningen is (een aende) omme* (Nbk) 3. verstreken, voorbij *De maond is omme* (Ma), *Je tied is omme, ie hoeven now niet langer te pianospelen* (Nbk), *Ankem jaor he'k de hure van dat laand omme* (Np, Op) 4. omgekeerd, omgeploegd *Dat stok laand moet nog omme* (Dhau) 5. (van de windrichting) uit een andere richting *De wiend is omme* (Nbk) 6. van mening veranderd (veelal: zodat men plotseling vóór iets is) (spor.) *Hi'j is omme* (Nbk) 7. in 'm omme hebben dronken zijn: *Hi'j het 'm (aorig) omme is* (nogal) dronken (Bu, Nbk, Np), *Hi'j had 'm best omme* hij was behoorlijk aangeschoten (Ma), *Hi'j kreeg 'm omme* werd dronken (Bdie), zo ook *Hi'j het 'm aorig omme kregen* (Nbk) 8. in verb. met woorden als *argens, nargens, daor, d'r* of - bij vooropplaatsing - met een zinsdeel dat door dergelijke woorden kan worden vervangen, in diverse bet. van het vz. *om*, nl.: om wille van, ter wille van, met het doel om, vgl. *Dat maegien doe 'k et omme, en nargens aandere omme* (Nbk), *In de veralderasie he'k nargens meer omme docht* (Np), *Daenk d'r omme!* (Nbk, Np), *Daor moej' wel even omme daenken* (Bu); wegens, vanwege, vgl. *Dat huus was wel een liefhebber omme, mar 't is nog niet verkocht* (Sz), *Nargens omme, mar et gaot deur, disse ofspraak!* hoe dan ook (Obk), *Daor was hi'j stiekelig omme* (Np), *Die erkenning van oonze tael was ik bliede omme* (Nbk), *Ze strieden d'r omme wie geliek het* (Bu), *Waar zuwwe omme wedden?* (Nbk, Np), *Daor wi'k wel wat omme verwedden* (Nbk, Np), *Waar zol et him om te doen wezen?* (Nbk), *Daor gaot et niet omme* dat is de bedoeling niet, dat/zo bedoel ik het niet (Nbk, Ste), *Daor heb ik et omme daon* (Nbk), *Waar zol hi'j omme kommen?* (Nbk), *d'r omme verlegen zitten* het beslist moeten gebruiken, hebben, *Hi'j dot 't d'r omme* hij doet het

omme- - ommebeuzelen

met opzet (alg., Obk), omheen: *Et speelt d'r omme* het kan vriezen en het kan dooien (fig.) (Nbk, Np), *'t Lopt d'r omme* het is bijna zo ver, het kan vriezen en 't kan dooien (fig.) (Ow), zo ook *Et spant d'r omme* (Spa)

omme- - om-, eerste lid van scheidbare samenstellingen als *ommerieden*, *ommepraoten*, *ommeaon*, die niet alle in dit woordenboek zijn opgenomen; het gaat hier om werkwoorden die het aksent op het eerste woorddeel dragen en ook een variant kennen met *om* i.p.v. *omme*, zulke varianten, dus met all. *om* i.p.v. *omme* zijn niet opgenomen

omme-aemelen (Diz, Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; aemelde omme, het omme-aemeld ['om(ə)ɛ:mɫɲ] 1. voortdurend klagen, zeuren *Hi'j aemelde mar wat omme* (Diz)

omme-awweseren (Dfo) zw. ww.; onoverg.; awweseerde omme, het omme-awweseerd ['om...] 1. steeds onrustig (bezig) zijn *ongedurig omme-awweseren* niet rustig zitten (Dfo)

omme-opperen (Obk, Ow) zw. ww.; overg.; opperde omme, het omme-opperd ['om(ə)ɔppɲ] 1. ondersteboven zetten van hooioppers *even omme-opperen of van twee iene maeken* (Ow)

ommebadderen (Sz) zw. ww.; onoverg.; badderde omme, het ommebadderd ['oməbɑdɲ] 1. steeds, her en der spetterend, ploeterend baden *As 't warm is kun die kleinen in een tobbe mit water zo lekker ommebadderen* (Sz)

ommebaenselen z. *ommebeinselen*

ommebaezen (El, Np) zw. ww.; onoverg.; baesde omme, het ommebaesd ['omə...] 1. voortdurend ijlen *De oolde man baesde wat omme* (Np), *De zieke het de hiele nacht in bedde ommebaesd* (El)

ommebaldiezen (Dfo, El, Nt) zw. ww.; onoverg.; baldiesde omme, het ommebaldiesd ['oməbaldi:zɲ] 1. heen en weer rennend, ruw en lawaaierig spelen *'k Heb die jongen votstuurd, ze baldiezen mar bi'j huus omme* (El), *Niet zo in dat hui ommebaldiezen* (Nt)

ommebalderen (Ma) zw. ww.; onoverg.; balderde omme, het ommebalderd ['oməbaldɲ] 1. voortdurend lawaaierig bezig zijn *De jongen balderen bi'j huus*

omme (Ma)

ommebalken (Nbk) zw. ww.; onoverg.; balkte omme, het ommebalkt ['oməbal(ə)kɲ] 1. voortdurend luidkeels huilen, zingen, roepen *Kiender kun zo ommebalken as ze beslist niet naor schoele willen* (Nbk), *N. balkt ok weer in de bos omme* (Nbk)

ommeballingen (b: ln) Ook *omballigen* (p, b: lm), *ombalgen* (Nbk), *ombolgen* (Nbk), *omballinge* (Obk) mv. ['oməbalɲ:/...baləɲɲ/...balɲɲ/...bəlɲɲ/'ombalɲə] 1. allerlei oude spullen in het huis, oude rommel, vgl. *Die omballinge moe'n wij eerst mar es oprumen: dat kan de rommel wezen die soms jaoren hier of daor ligt (op 'e zoolder of in een hoekien) en dan wij' dat wel es een keer kwiet, die omballinge* (Okb) 2. de klusjes die er nog waren, de dingen die alvast gedaan konden worden (Nbk), vgl. *De ombolgen he'k daon* (Nbk)

ommebargen (Dfo, Dhau, Nbk) zw. ww.; onoverg.; bargde omme, het ommebargd ['omə...] 1. voortdurend knoeiend bezig zijn *Hi'j bargt d'r mar wat in omme* (Dfo)

ommebatteri'jen (spor. oost.) zw. ww.; overg.; batteri'jde omme, het omme-batteri'jd ['oməbatɲɲ] 1. verwisselen van de batteri'jen, nl. de accu's met behulp waarvan men vroeger schrikdraad van stroom voorzag (Ow) 2. rondslechteren (Ow) *Daor batteri'jden we vroeger vaeke wat omme, van de brogge tot De Gouden Klok* (Ow) 3. de zaken anders organiseren (spor.) *As we de boel wat ommebatteri'jen, dan kan et wel weer wat vlotter* (Obk)

ommebeinselen (Dho, Nbk, Np, n, b: lm) Ook *ommebaenselen* (Dho) zw. ww.; onoverg.; beinselde omme, het ommebeinseld ['oməbɛɪsɲ/n/...bɛ:sɪɲ] 1. rondslechteren, rondwandelen, vaak ook: maar wat heen en weer lopen en daarbij niet opschieten (met wat men buiten doet) *We hebben lestdaegs op 'e Zanen ommebeinseld* (Np)

ommebeisteren (Ow, b: lm) zw. ww.; onoverg.; beisterde omme, het ommebeisterd ['oməbeɪstɲ] 1. rondslechteren

ommebeuken z. *ommeboken*

ommebeurten z. *omstebeurten*

ommebeuzelen (Bdie, Dho, Ol-Nl, Ow, Sz, Wol) zw. ww.; onoverg.; beuzelde omme, het ommebeuzeld ['oməbɔ:zɲ] 1.

drentelen, dralen, niet opschieten (Bdie, Dho, Ol-Nl, Ow, Sz) *Die jonge beuzelt mar omme* drementelt maar wat (Sz), *Nao schoeletied niet ommebeuzelen mar drekt thuuskommen* (Ow) 2. voortdurend zeuren, onsamenvattend praten (Ol-Nl, Wol) *Hi'j beuzelt d'r mar raer in omme* (Wol)

ommebienen I (spor.) ['oməbi:n:] - ombenen, omlopen

ommebienen II ['oməbi:n:] - ombinden: om iets binden

ommebieten (Nbk) st. ww.; onoverg.; het ommebeten ['oməbitɪŋ] 1. voortdurend bijtende bewegingen maken *Beide merries weren mooi an 't knobben: dan bieten ze mekeer in de nekke omme, bij'vourbeeld as et heur jokt* (Nbk)

ommebingelen (Np, Ow) zw. ww.; onoverg.; bingelde omme, het ommebingeld ['oməbiŋlɪŋ] 1. heen en weer slingeren (met iets) (Np, Ow) *Bingel niet zo mit die tasse mit eier omme* (Np), *D'r wodt mar wat mit ommebingeld* (Ow) 2. voortdurend ziekelijk zijn, sukkelen (Ow) *mit een ziekte wat ommebingelen* (Ow)

ommeblaeren (Nbk) zw. ww.; onoverg.; blaerde omme, het ommeblaerd ['oməblæ:ɛrŋ] 1. voortdurend schreeuwen, huilen

ommeboken (Nbk) Ook *ommebeuken* (Sz) zw. ww.; onoverg.; beukte omme, het ommebeukt ['oməbo:kɪ/...bA:kɪ] 1. herhaaldelijk op iets beuken, slaan

ommebokselen (Db, p, b: lm) zw. ww.; onoverg.; bokselde omme, het ommebokselde ['oməboksɪŋ] 1. heen en weer lopen, dribbelen, zonder veel te doen rondrentelen

ommebongelen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; bongelde omme, het ommebongeld ['oməbɔŋlɪŋ] 1. voortdurend lopen bengelen, lanterfanten *Hi'j bongelt mar wat omme* (Nbk)

ommebonken (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; bonkte omme, het ommebonkt ['oməbɔŋkɪ] 1. voortdurend bonkend slaan *Hi'j bonkte op 'e deure omme* (Np)

ommeboren (verspr. OS, Diz, Ol-Nl, Spa) zw. ww.; overg.; boorde omme, het ommeboord ['omə...] 1. omboorden, van een omboordsel voorzien *de aarmsgatten mit baand ommeboren* (El), *de rokken ommeboren* (Diz), *De kokesmatte moet*

ommeboord wodden (Spa), *vetergatties ommeboren* (Db)

ommeborrelen (Np) zw. ww.; onoverg.; borrelde omme, het ommeborreld ['omə...] 1. (onpers.) rommelen in de buik *Et borrelt me in de huud omme* het rommelt in mijn buik, maag (Np)

ommebouwen zw. ww.; overg.; bouwde omme, het ommebouwd ['omə...] 1. verbouwen, ombouwen tot iets anders *Eerder hadde hi'j de veurste koestal ommebouwd as kantoor* (ko) 2. ploegen en andere bewerkingen verrichten (om iets anders te gaan verbouwen) (Dhau, Bu, Nbk, Np, Nt, Nw, Ow) *Wij moe'n dit stok nog ommebouwen* (Bu, Nbk), *As ze van gaasten hokken maeken is dat om ruimte te kriegen veur 't ommebouwen van de stoppel* (Nw), *We hebben de stoppel ommebouwd en now kan 't mooi rotten* (Np), *As et roggelaand ommebouwd is leit de bouw nog wat bulterig; as daor de zij'rogge zo op zij'd wodt, komt een diel van et zaod mit et ineiden d'r te diepe onder en verrot; haever kon wel wat lieden* (Ow)

ommebrabbelen (Dho, El) zw. ww.; onoverg.; brabbelde omme, het ommebrabbeld ['oməbrabɪŋ] 1. voortdurend onduidelijk praten *Ze brabbelen zo in mekeer omme, ie kun d'r niks van verstaen* (El), *Ze brabbelen d'r aorig in omme* (Dho)

ommebrengen (Bu, Np) st. ww.; overg.; het ommebrocht ['omə...] 1. om het leven brengen (Np) *Ik hebbe al heel wat van dat goed ommebrocht* (Np) 2. verhuizen, naar een andere plaats brengen (Bu) *Ze hadden et mooi an tied om de boel omme te brengen* te verhuizen (Bu), *de koenen even ommebrengen* verweiden (Bu)

ommebrouwelen (Op) zw. ww.; onoverg.; brouwelde omme, het ommebrouweld ['oməbrɔwɪŋ] 1. steeds onduidelijk spreken *Hi'j brouwelde d'r mar wat in omme* (Op)

ommebugen ['o...] - ombugen

ommebuizen (Dfo) zw. ww.; onoverg.; buisde omme, het ommebuisd ['omə...] 1. heen en weer rennend, ruw en lawaaiërg spelen *Ze hebben aorig ommebuisd* (Dfo)

ommebuizelen (Sz) zw. ww.; onoverg.; buizelde omme, het ommebuizeld ['oməbɔizɪŋ] 1. voortdurend dralend lopen *Hi'j buizelt wat omme* (Sz)

ommebulderen - ommedrentelen

ommebulderen zw. ww.; onoverg.; bulderde omme, het ommebulderd ['omə baldʀŋ] 1. voortdurend bulderen, een bulderend geluid maken *Wat was hi'j lelk, hi'j het wel een ure ommebulderd* (Nbk), *Hi'j bulderde aorig op 'e kiender omme* las de kinderen de les en bulderde daarbij (Diz), (onpers.) *Et buldert me in de huud omme* ik heb last van darmgassen, van winden (Np)

ommebunen (Nbk, Nw) zw. ww.; overg.; buunde omme, het ommebuund ['omə...] 1. boenend reinigen (aan de binnenkant) *We moe'n de pannen even ommebunen* (Nw), ...*de melkbussen ommebunen* (Nw)

ommebuten (s: Obk) onbep. w. ['oməbytn] 1. omruilen

ommedaenken (Ma, Nbk, Np, Ol-Nl, Ow, bet. 2: b: lm) et ['oməd...] 1. aandacht die men aan iets besteedt, zorg die men voor iets heeft *Daor moej' goed ommedaenken an geven* (Nbk, Ow), *Ie kun op him niks an, hi'j het niks gien ommedaenken* je kunt hem niets toevertrouwen, hij denkt nergens aan, let nergens op (Ma) 2. het nadenken (b: lm) *Die het gien ommedaenken leerd* heeft niet geleerd z'n verstand te gebruiken (b: lm)

ommedaezen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; daesde omme, het ommedaesd ['omədə:zŋ] 1. warrig, ongestructureerd over iets praten, ook ijlen *Hi'j daest d'r wat in omme* (Nbk)

ommedangelen (Mun, Nbk, Obk, Ol-Nl) zw. ww.; onoverg.; dangelde omme, het ommedangeld ['omədangŋ] 1. niets doen, omlummelen, rondhangen en geen duidelijk doel voor ogen hebben *Dat kiend dangelst wat omme* is spelend bezig, nu hier, dan daar (Nbk)

ommedattelen (Nw) ['o...] - ronddartelen

ommedeinselen (Obk) zw. ww.; onoverg.; deinselde omme, het ommedeinseld ['omədəjnsŋ] 1. steeds, her en der huppelen en springen

ommedeupen ['omə...] - omdopen

ommediedelen (Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, n) ['omədīdŋ] - ronddartelen *De hond diedelde wat in 't laand omme* (Nbk)

ommedoedelen (Np, p, b: lm) zw. ww.; onoverg.; doedeelde omme, het ommedoedeld ['omədudŋ] 1. maar wat

rondlopen zonder doel, treuzelen en daarbij zeuren *Hi'j doedelt mar wat omme* (Np)

ommedoen st. ww.; overg.; het ommedaon ['omədū:n] 1. omdoen (om een lichaamsdeel, om het lichaam) *We zullen de bolle even een ni'j helster ommedoen* (Np, Ol-Nl), *Doe de sjale mar omme* (Dho), *Ik doe even een maantel omme, et is mi'j te koold* (Nbk) 2. oprollen, opslaan: van broekspijpen (Spa)

ommedokteren (Dfo, Dho, Nbk) zw. ww.; onoverg.; dokterde omme, het ommedokterd ['omədɔktʀŋ] 1. voortdurend onder behandeling van een dokter zijn *Die kiender kun aorig ommedokteren* (Dfo)

ommedolen (Bu, Nbk, Np, Obk) ['omədɔ:əlŋ] - omdolen, nl. doelloos rondlopen, rondzwerven *We hebben die middag wat in de bos ommedoold* (Nbk)

ommedollen (Nbk, Ol-Nl) zw. ww.; onoverg.; dolde omme, het ommedold ['omədɔlŋ] 1. wroetend, delvend bezig zijn *Die hond dolde me dan toch in de tuun omme!* (Ol-Nl) 2. door te woelen, wroeten omkeren (Nbk) *De varkens van N. hebben oons gezon een keer hielendal ommedold* (Nbk)

ommedonderen zw. ww.; overg., onoverg.; donderde omme, is (bet. 1)/hetomme donderd ['omədondʀŋ] 1. (ruw) omvallen, doen omvallen 2. niet opschieten met iets *Ie moe'n niet zo ommedonderen, schiet toch es op* (Nbk) 3. ruziën (Np) *Niet zo ommedonderen, je!* (Np)

ommedonderjaegen (Nbk, Np, v) zw. ww.; onoverg.; donderjaegde omme, het ommedonderjaegd ['omə...] 1. speels stoeien *De jongen hullen op mit bollegooien* [met het gooien van brood naar vogels] *en begonnen mit een peer maegies uut mien klasse omme te donderjaegen* (v)

ommedouwelen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; douwelde omme, het ommedouweld ['omədɔwŋ] 1. voortdurend treuzelend bezig zijn, niet opschieten *Ie moe'n niet zo ommedouwelen* (Nbk), *ommedouwelen onderweg naor schoele* (Sz, Nbk), *Wat hej'm weer ommedouweld* (Spa) 2. voortdurend zeuren (Obk) 3. rondslingeren (van spullen) (Dho) *Daenk om je spullen, et douwelt mar omme* (Dho)

ommedouwen (Nbk) - omduwen

ommedrentelen (Sz, p, b: lm) -

rondrentelen *Die jonge drentelt mar omme* (Sz)

ommedreutelen (Bu, Db, Dhau, Diz, Np, Obk, Ol-Nl, Spa, b: lm) zw. ww.; onoverg.; dreutelde omme, het ommedreuteld ['omæ...] 1. niet opschieten met het lopen, een beetje heen en weer stappen *Doe we vroeger lopende naor schoele gongen, konnen we soms aorig ommedreutelen* (Obk), *Jim moe'n niet zo ommedreutelen* (Ol-Nl), *Ommedreutelen, dat gebeurt wel es bi'j een koe die kalven moet* (Db)

ommedri'j (Bu, Nbk, Np) de ['omæ...] 1. zeer korte tijd *in een ommedri'j klaor wezen* (Bu, Nbk)

ommedri'jen zw. ww.; overg., onoverg.; dri'jde omme, het (niet in bet. 2)/is (niet in bet. 5, 6) ommedri'jd ['omæ...] 1. (onoverg.) ronddraaien (om z'n as), ook bij vergelijking *De maege zol je d'r van ommedri'jen* het is walgelijk, je zou ervan kotsen (Np), *De kop dri'jde me omme, zo duvels wodde ik* (Ste) 2. (onoverg.) in een andere stand of richting draaien *De wiend is ommedri'jd* (Nbk), *Hi'j dri'jt omme as een blad an de boom* hij is bep. niet standvastig in zijn opvattingen, hij verandert snel van mening (Bdie, Wol) 3. (overg.) door te draaien van stand doen veranderen *de sleutel ommedri'jen, een knoppe ommedri'jen, je haand d'r niet veur ommedri'jen* er geen moeilijkheden in zien en het dus gemakkelijk doen, zo ook *Daor dri'jt hi'j zien doem niet veur omme* id. (Db), *Aj' et goed in de nekke hebben, kuj' et heufd haost niet ommedri'jen* (Obk), *Ze dri'jden de kiepen de nekke omme* nl. om ze te doden (Pe-Db) 4. (overg.) andersom leggen, plaatsen *Aj' die plaanke even ommedri'jen dan past hi'j beter* (El), *Et rister dri'jt de vore omme* (Ste), *Wil ie de plaete even ommedri'jen?* nl. de grammofoonplaat (Nbk), *de rollen ommedri'jen* de rollen omkeren (spor.) 5. (wederk.) zich omwenden, zich afwenden *Dri'j je even omme* (Bu), *Ik hebbe me mar ommedri'jd* nl. om het niet te hoeven zien, om m'n reactie te verbergen e.d. (Np), *Ik bin doe nog mar niet uut bedde kommen, ik heb me nog een keer lekker ommedri'jd* (Nbk) 6. (onoverg.) voortdurend draaiende bewegingen maken (Nbk, Np, Ste) *Die jonge*

dri'jt mar mit de fiets op de weg omme (Nbk, Np), *Hi'j dri'jt mar wat in bedde omme* ligt maar wat te woelen (Nbk), *Ik lig mar wat omme te dri'jen, ik kan niet slaopen* (Ste), ook fig.: *Ze vertelde et rechte niet, ze dri'jde d'r wat in omme* maakte allerlei wendingen in haar relaas om de waarheid, de juiste toedracht enz. te verbergen (Dfo)

ommedrietten (Ste, b) st. ww.; onoverg.; scheidb.; het ommedreten (Ste), ommedreuten (b) ['omædritɪ] 1. aarzelen, treuzelen *Wat staoj' weer omme te drietten* (Ste)

ommedrieven (spor.) ['omæ...] - omdrijven: om iets heen drijven

ommedrokkedretten (Np, Obk, b) zw. ww.; onoverg.; drokkedreette omme, het ommedrokkedreet ['omædrokædru:ɪ] 1. aarzelend, talmend bezig zijn, niet opschieten *Dat joongien drokkedreet mar wat omme* (Np)

ommedrokken zw. ww.; overg., onoverg.; drokte omme, het ommedrokt ['omædrokɪ] 1. (overg.) omduwen 2. (onoverg.) aarzelen, er tegenop zien te beginnen, besluiteloos zijn (p, b: lm), niet opschieten (Np) *Hi'j is an 't ommedrokken* (Np)

ommedrouwen (b: lm) zw. ww.; onoverg.; drouwde omme, het ommedrouwd ['omædroʋmɪ, ...gɪ] 1. aarzelend van plan zijn

ommedwaelen (Np, Obk) Ook *ommedwelen* (Ow, b, j) ['omæ...] - omdwalen: rondzwerfen *Hi'j dwaelde mar wat op 'e weg omme* (Np), *As ik zo meitieds 't veld in trek/Of in de bos omdwele* (b)

ommedwarrelen (Nbk) Ook *ommedwirrelen* (bet. 1: Obk) zw. ww.; onoverg.; dwarrelde omme, het ommedwarreld ['omædwarɪn/...dwiɪr...] 1. steeds maar dwarrelend vallen en verder waaien *Bi'j de haast kan et blad krek zo lange ommedwirrelen dat et in een hoekien op een hope komt te liggen* (Obk) 2. zich her en der bevinden (door te lopen) (Nbk) *De hond dwarrelt wat op 'e reed omme* (Nbk)

ommedweinselen (s: Obk) zw. ww., onoverg.; dweinselde omme, het ommedweinseld ['omædweɪsɪɪ] 1. doelloos heen en weer wandelen, wat rondhangen op straat *die zomar wat ommedweinselende maegies* (s: Obk)

ommedwelen - ommeflikkeren

ommedwelen z. *ommedwaelen*

ommedwirrelen z. *ommedwarrelen*

ommfestonneren (ZW, WH, Ow) zw. ww.; overg.; festonneerde omme, het ommefestonneerd ['oməfeston:tə:rŋ] 1. afwerken, bewerken door te festonneren, door een bep. steek toe te passen voor de afwerking van knoopsgaten e.d. *Die gatties waren allemaol ommefestonneerd* (Sz)

ommfiegeliëren (Dfo, Ow) zw. ww.; onoverg.; fiegeliërde omme, het ommefiegeliërd ['oməfij:ə:rŋ] 1. het werk maar steeds niet echt aanpakken, flierefluiten

ommfieimelen zw. ww.; onoverg.; fieimde omme, het ommefieimd ['omə fim]ŋ] 1. met de vingers zitten prutsen, tasten *Die het de hiele avond an die trui ommefieimd* (Np), *Zit niet zo an me omme te fieimelen* zit niet zo aan me te tasten, friemelen (Nbk, Nt), *Die hebben now toch de hiele avond an mekeer omme zeten te fieimelen* elkaar tastend, strelend zitten liefkozen (Nbk), *Hi'j fieimelt d'r wat mit omme* hij speelt er maar wat mee (Np) 2. een beetje bezig zijn, een beetje klussen (Obk, Ste) *As 't mal weer is, mag die man graeg wat in 't schuurtien ommefieimelen* (Obk), *Hi'j zit wat omme te fieimelen* hij doet niet veel, is in feite aan het tijdrekken (Ste)

ommfiespelen zw. ww.; onoverg.; fiespelde omme, het ommefiespeld ['omə fisp]ŋ] 1. op overdreven wijze, langdurig bezig zijn iets schoon te maken, op te poetsen *Sommige vrouwlu kun weethoelange ommefiespelen om de boel schone te kriegen* (Dfo), *...en d'r mar weer op ommefiespelen, d'r komt nooit een keer een aende* (Nbk), *Wat zit ze now al tieden in dat zelde kaemertien omme te fiespelen* (Obk) 2. knoeien, treuzelen, niet opschieten, ook gezegd inzake traag en kieskeurig eten (vooral van kinderen) (verspr.) *Hi'j fiespelt mar wat omme, hi'j schöt niks op* (Ste), *Dat fiespelt mar wat omme, alleman moet d'r op waachten* (Nw), *Niet zo in dat eten ommefiespelen!* (Dho) 3. ergens steeds aan friemelen, met de vingers aan zitten *Die jonge zit overal an omme te fiespelen* (Ma), *Ie kun soms net zo lange an een plakkien omme zitten te fiespelen dat et weer eupen is* (Ow) 4.

langdurig bezig zijn met een fijn werkje *Ze fiespelt wat omme mit dat kralen rijgen* (Ste)

ommfietelen (Ol-Nl) zw. ww.; onoverg.; fietelde omme, het ommefieteld ['oməfit]ŋ] 1. hetz. als *ommedangelen*, z. aldaar

ommfietsen zw. ww.; onoverg.; fietste omme, het (bet. 1, 3)/is (bet. 2, 3) ommefietst ['omə...] 1. her en der fietsen, rondfietsen *Hi'j fietst wat omme* (Nbk) 2. met de fiets één der mogelijke routes volgen naar een bep. bestemming *'t Haelt niet vule uut wat kaant aj' ommefietsen van Donkerbroek naor Oosterwoolde* (Db) 3. met een omweg fietsen *Ik bin ommefietst* (Nbk), *...heb/bin een aende ommefietst* (Nbk)

ommfelappen zw. ww.; overg., onoverg.; flapte omme, is ommeflapt ['oməflap] 1. flappend ondersteboven keren, flappend omvallen *De pankoeken moej' op 'e tied ommeflappen, aanders verbranen ze* (Db), *De rister van de ploeg is et stok dat de grond ommeflapt* (Nw), *De ploeg flapt de vore mooi omme* (Ow), *Flapturf is de boverste turf, die et eerst dreuge is en ommeflapt wodt* (Np), *de turven ommeflappen* turven omkeren die op een diek liggen (Np): *Deurdaj' tussen de dieken deur leupen koj' in ien keer twee dieken doen; an weerskaanten koj' ommes een turf ommeflappen* (Np), *Deur de hadde wiend kan je de boel wel ommeflappen* (Dho), *Even et bedde ommeflappen!* (Ld), *Even de matte ommeflappen op de liende!* (Dhau), *Ik flapte de kraante omme* (Dfo), *De panne is (heur) ommeflapt* zij krijgt een miskraam (b), vandaar *Ie kiekten toe as een jongemeid die de panne ommeflapt het* (b) **ommfelapper** (Dho, Obk) de; -s; -tien ['oməflap] 1. miskraam *Die het een ommeflapper had* (Dho), *Eerst mossen ze trouwen en doe was et een ommeflapper* (Obk)

ommflikflaaien z. *ommflikflooien*

ommflikflooien Ook *ommflikflaaien* (Nbk) zw. ww.; onoverg.; flikfloide omme, het ommeflikflooid ['omə...] 1. flikflooiend omgaan met *Die vrouw kan zo mooi mit je ommeflikflooien* (Ow), *Kleine kiender kun soms zo ommeflikflooien om een snupien* (Obk)

ommflikkeren (spor.) - omflikkeren: snel

omvallen

ommeflinterknippen zw. ww.; onoverg.; flinterknipte omme, het ommeflinterknipt ['omə...] 1. niet serieus aan het werk zijn, flierefluiten *Die man dot nooit wat, hi'j flinterknipt mar wat omme* (Ld), *We hebben 'm een peer daegen had, mar ie hebben d'r niks an, hi'j flinterknipt de hiele dag wat omme* (Nw) 2. leuke dingen doen, feestvieren (Nbk), *Wi'j flinterknippen vule meer omme as vroeger* (Nbk)

ommeflitteren z. *ommeflitteren*

ommeflitteren (Diz, Nbk, Np) Ook *ommeflitteren* (Obk) zw. ww.; onoverg.; flitterde omme, het ommeflitterd ['omə...] 1. lopen flierefluiten *Hi'j flitterde mar wat omme* hij deed alleen maar dingen die hij leuk vond en was niet echt aan het werk (Diz), *Die jongen, wat ommeflitteren, anders doen ze niet* (Np)

ommeflodderen (Ma, Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; flodderde omme, het ommeflodderd ['omə...] 1. rondflodderen (Nbk) *De voegels flodderen in de tuun omme* (Nbk) 2. steeds fladderende bewegingen maken (Ma) *De kiepen flodderen mit de vleugels in 't zaand omme* (Ma) 3. plassend en spetterend in het water spelen (Np) *Die kiender flodderen in 't waeter omme* (Np)

ommeflutteren (Ste) zw. ww.; onoverg.; flutterde omme, het ommeflutterd ['omə flʌtʃn] 1. met kleine straaltjes melken, moeizaam, slecht melken, z. ook *flutteren*, vgl. *Mit melken kuj' ommeflutteren* (Ste)

ommefoechtelen (Ste) zw. ww.; onoverg.; foechtelde omme, het ommefoechteld ['oməfʊxtʃn] 1. prutsend met iets bezig zijn, iets slordig doen zijn, maken *Hi'j het et stok touw hielemaol in de kneup, wat het hi'j daor raer mit ommefoechteld* (Ste)

ommefoeteren zw. ww.; onoverg.; foeterde omme, het ommefoeterd ['omə...] 1. lopen foeteren, voortdurend op iemand foeteren *Ie moe'n niet zo op mi'j ommefoeteren, dat kan 'k niet hebben* (Obk)

ommefokselen (Ma) Ook *ommefotselen* (El, Ma) zw. ww.; onoverg.; fokselde omme, het ommefokseld ['oməfoks/...fotsn] 1. knoeiend, onhandig bezig zijn en niet opschieten *Ze fokselde nuver mit et kiend omme* (Ma), *Zit daor niet zo mit omme te fotselen, schiet es wat op!* (El)

ommefotselen z. *ommefokselen*

ommefottelen (Nbk, Ol-Nl) zw. ww.; onoverg.; fottelde omme, het ommefotteld ['omə...] 1. met kleine beweginkjes heen en weer lopen (Nbk) 2. heen en weer bewegen van het rietje, het stokje in de *foddelpot* (foekepot): *een busse mit een stok varkenblaoze, waor in de midden een stokkien deur stak en daor fottelden je dan wat mit omme* (Ol-Nl)

ommefriemelen zw. ww.; onoverg.; friemelde omme, het ommefriemeld ['oməfri mʃn] 1. ergens friemelend mee bezig zijn e.d. *Hi'j friemelt overal an omme, Kiender kun je ok wel es in et haor ommefriemelen* (Ste), *Hi'j zit an je omme te friemelen* (Ste)

ommefrisselen (Obk) ['oməfrisʃn] - omvlechten, tot een soort vlechtwerk gemaakt *Kript was een soort lint dat wat ommefrisseld was in feguurties en plooigies* (Obk)

ommefrommelen zw. ww.; onoverg.; frommelde omme, het ommefrommeld ['omə...] 1. frommelende bewegingen maken met iets *Ie moe'n niet zo mit die kraanten ommefrommelen, want de buren moe'n ze ok nog lezen* (Obk), *Hi'j frommelt mit zien kleren omme* (Np), *Die oolde kerel, hi'j frommelt d'r mar wat in omme, dan het hi'j 't zo liggen en dan zo, mar terechte krigt hi'j 't nooit* (Nw)

ommefrosselen (Dfo) zw. ww.; onoverg.; frosselde omme, het ommefrosseld ['omə...] 1. voortdurend *frosselen*, z. aldaar *Ze frosselen daor altied aorig omme* (Dfo)

ommegaank z. *omgang*

ommegaaspen (j) ['omə...] - omgespen *B. gaaspte zien moenieke omme en zong uut volle bost et prachtige lied* (j)

ommegaffelen (Obk) zw. ww.; overg.; gaffelde omme, het ommegaffeld ['omə...] 1. stro opschudden bij het dorsen (doorgaans met een tweetandige, houten vork) (Obk)

ommegammelen (Db, Dho, Ma, Nbk, Np, Nw, Op, Sz) zw. ww.; onoverg.; gammelde omme, het ommegammeld ['oməgamʃn] 1. voortdurend ziekelijk zijn, kwakkelen *Veurdat ze votraekt is, het ze nog een hiele poze ommegammeld* (Nbk), *Hi'j het al een hiele poze ommegammeld* (Db, Dho), (onpers.) *Et gammelt mar wat omme, ze*

ommeaank - ommegooien

kan niet weer op gang kommen (Nbk)
ommeaank z. *omgang*
ommeaon st. ww.; onoverg.; scheidb.; het (bet. 3, 6, 7)/is (bet. 1-5, 7-9) ['omə...] 1. ergens omheen gaan, eromheen trekken *Hi'j komt d'r an, hi'j gong krek de bocht omme* (Nbk), *et hoekien ommeaon doodgaan*, zo ook *Die koe zal de bocht wel ommeaon doodgaan* (Db) 2. gebeuren, plaatsvinden *le moe'n d'r ok oge veur hebben dat d'r nog wat aandere in de wereld ommeaot* (vo), *Dat gaot buten him omme* (alg., Nbk), *Daor gaot hiel wat omme in die winkel* er wordt veel verkocht, er is een grote omzet (Nbk) 3. in iemands gemoed, geest bewegen, in iemands gedachten spelen, in *je ommeaon*: *Dan gaot d'r wel wat in je omme, as je eerste kleinkind geboren wodt* (Nbk), verder in *in je ommeaon laoten* overwegen, bij zichzelf te rade gaan (m.b.t. iets): *Ik zeg now nog gien ja, mar ik zal et es even in mi'j ommeaon laoten* (Wol, Nbk), *Laot et es in je ommeaon* denk er eens over na, weeg het eens af: *Dat za'k nog even in me ommeaon laoten* (Wol), *D'r kan hiel wat in een meenske ommeaon* nl. aan gevoelens, overwegingen (Np) 4. opschikken, opschuiven *Gao es een betien omme, je* (Bu, Ste) 5. veranderen van windrichting, ook: zijn mening herzien, zijn besluit veranderen en aldus het standpunt van een ander onderschrijven *De wiend is ommeaon* (Dho, Bdie), *De wiend gaot omme* (Np, Wol), *Die man is ommeaon* (Bdie) 6. in *mit iene ommeaon* met iemand omgaan, gezellige contacten met iemand hebben: *Mit dat volk moe'j niet ommeaon* (Wol), *Dat meisien moe'j mar niet langer mit ommeaon* (Sz), *Ze gaon aorig mit jow omme, mar ze miene d'r niks van* (Obk), *Wi'j hebben al jaoren mit mekaander ommeaon* (Wol), *...mit 'n beiden ommeaon* (Pe-Dbl), *Daor kuj' niet mit ommeaon* met die persoon, met dat dier valt niet te werken (Ste), zo ook: *Daor is niet mit omme te gaon* (Ste), *Hi'j kan niet mit kiender ommeaon* (Nbk), *Daor kuj' wel mit ommeaon* hij is gemakkelijk in de omgang (Bu), *Ie kun op 't laest ok niet mit alleman ommeaon* je kunt tenslotte ook niet omgaan met iedereen (met name met

mensen van minder allooi) (Obk), *Ie kun wel mit 'm ommeaon* hij is prettig in de omgang (Ste) 7. te werk gaan, met iets handelen *Hi'j gong altied al wat geniepig omme* (Op), *Hi'j gaot d'r stiekem mit omme* doet geheimzinnig rond die kwestie, dat geval enz. (Np), *Hi'j wus niet hoe hi'j d'r mit ommeaon mos* (Nbk), *Aj' wat onwies mit geld ommeaon binnen...* (Ste), *Die meester kan aorig mit de jongen ommeaon* (Spa), *Die knecht kon goed mit de peerden ommeaon* (Obk), *Die jonge kan bliksems goed mit de trekker ommeaon* (Diz), *Aj' roeg mit je spullen ommeaon, het et d'r wel van te lieden* (Nbk) 8. verstrijken, voorbijgaan (van de tijd) *Aj' ziek binnen en ie hebben wat praot dan gaot de tied wat makkeliker omme* (Nbk) 9. langs een omweg gaan, een route nemen die langer is dan strikt nodig zou zijn, over een bep. plaats gaan *We bin dat hielemaole ommeaon* we zijn daar helemaal langs gelopen, we zijn daar helemaal omheen gelopen (El), *We bin Oosterwoolde we zijn over Donkerbroek gegaan* (vooral: wandelend of op de fiets) * (schertsend:) *Godverdomme/Gao wat omme!* (Nbk)
ommeagniffelen (Dho) zw. ww.; onoverg.; gniffelde omme, het ommeagniffeld ['omə...] 1. voortdurend gniffelen
ommeagnobben (Ow) zw. ww.; onoverg.; gnobde omme, het ommeagnobd ['oməgnobm] 1. (van paarden) elkaar steeds speels bijten *Jonge peerden kun in 't veurjaor aorig op mekeer ommeagnobben* (Ow)
ommeagoechelen (Diz, Ma, Nt, Nw) zw. ww.; onoverg.; goechelde omme, het ommeagoecheld ['omə...] 1. op een vreemde manier met iets omgaan *Hi'j goechelt raer mit de boel omme* (Diz, Nt)
ommeagoezen (Np) zw. ww.; goesde omme, het ommeagoesd ['oməgu:zɪ] 1. steeds (op verschillende plaatsen) suizen *'t Het me al jaoren in 't heufd ommeagoesd* (Np)
ommeagoeien zw. ww.; overg., onoverg.; gooide omme, het ommeagooid ['omə...] 1. (overg.) omwerpen *de kegels ommeagoien*, *We gooien de stoeken even omme, dan kun de gatten beter dreugen* nl. de garven die een hok vormen (Op) 2. (overg.)

ploegen (Dho) *De boel wodt daor ommegooïd* geploegd (Dho) **3.** (onoverg.) ruw met iets spelen, omgaan *Et kan ok niet aandere as dat dat mooie spul gauw kepot gaot, die jongen gooien d'r ok mar wat mit omme* (Nbk)

ommegraaien zw. ww.; onoverg.; graaide omme, het ommegraaid ['oməgrɑ:jŋ] **1.** steeds in iets graaien, steeds in iets tasten en grijpen *Zit toch niet zo in die koekies omme te graaien, aanderen moe'n d'r ok nog van eten* (Nbk)

ommegraanzen (Nbk, Nt) zw. ww.; onoverg.; graansde omme, het ommegraansd ['oməgrɑ:zŋ] **1.** voortdurend op iemand snauwen, mopperen *Hi'j zit altied op een aander omme te graanzen* (Nt) **2.** voortdurend zeuren (door kinderen) (Nbk)

ommegrauwen (Dho, Ma, Obk) zw. ww.; onoverg.; grauwdde omme, het ommegrauwd ['omə...] **1.** voortdurend grauwend tegen elkaar spreken *Die beide grauwen altied op mekere omme* (Dho)

ommegribbelen (Dfo) ['omə...] - rondgrabbelen *Hi'j gribbelde d'r ok reer in omme* (Dfo)

ommegriemen (Diz, Ma, Nbk, Np, Ow) zw. ww.; onoverg.; griemde omme, het ommegriemd ['oməgrɪ:m] **1.** smerend, klierend knoeien (Ma, Nbk, Np, Ow), *Hi'j zat in de modder omme te griemen* (Np), *Wat griemt dat kiend mit et eten omme* (Np), *Hi'j is een echte janhen, hi'j zit een hoop in de keuken omme te griemen* (Ma) **2.** niet goed met het (hand)werk vorderen, er geen greep op of vaart in krijgen (Diz, Np, Ow) *Hi'j zat d'r wat in omme te griemen* (Np), *Hi'j griemt mar wat omme, et schöt niks op* (Ow)

ommehael (Nbk) Ook *omhael* (Bu) de ['oməhe:l] **1.** omhaal van woorden *Hi'j vertelde dat mit een hiele ommehael* nogal omslachtig (Nbk), *Ik zee dat now net mit omhael van reden* id. (Bu)

ommehaffelen (Bu, Db, Ma, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Ste, Wol) zw. ww.; onoverg.; haffelde omme, het ommehaffeld ['oməhaf:lŋ] **1.** hakkelend, onsamenvattend spreken, mummelen (Bu, Ma, Nbk, Ow) *Hi'j haffelt d'r vremd in omme* (Bu), *...reer in omme* (Ow) **2.** voortdurend bekvechten, op een ander vitten (Db, Nbk, Ol-Nl) *Ze haffelen mar wat in mekaander omme*

(Ol-Nl) **3.** langzaam, zonder door te zetten op iets kauwen, eten (Np, Obk, Ste, Wol) *Hi'j haffelt wat op een stokkien bolle omme* (Np), *Et peerd haffelt d'r wat in omme, et vret niet goed* (Ste), *De peerden haffelen wat omme* (Np)

ommehaiken (Nbk) zw. ww.; onoverg.; haikte omme, het ommehaikt ['oməhaj:k] **1.** vreemd, ongecontroleerd in iets roeren, scheppen e.d., vreemd te werk gaan met handmatig werk *Die haikt d'r ok nuver in omme* (Nbk)

ommehakkelen (Dho, Nbk, Nt, Ste, Sz) zw. ww.; onoverg.; hakkelde omme, het ommehakkeld ['oməhak:lŋ] **1.** steeds hakkelend praten of hardop lezen (Nbk, Nt, Ste, Sz) *Hi'j hakkelde d'r aorig in omme* (Nt), *Dat kiend kan niet best praoten, ze kan raar ommehakkelen* (Sz) **2.** steeds kibbelen (Dho) *Ze hakkelen altied mar wat omme* (Dho)

ommehakken zw. ww.; overg., onoverg.; hakte omme, het ommehakt ['oməhak:k] **1.** (overg.) omhakken (vaak van licht hout) *Veur we die boom ommehakken, moe'n we eerst een wigge in de stamme kappen* (Ol-Nl) **2.** (onoverg.) op onhandige, vreemde wijze snijden, in verb. als *Die hakt d'r zo nuver in omme* gezegd bijv. van iemand die slecht maait (Nbk), ook gezegd wanneer iemand op slordige, verkwistende wijze met goederen of geld omgaat, bijv. zodat het geld in één keer op is (Nbk, Np) **3.** bewerken met een hak (Dhau, Np), met een schop omspitten (Dhau) *deur de bieten ommehakken* (Np) **4.** (onoverg.) ruziën, kibbelen, hacketakken (Nbk)

ommehakselen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; hakselde omme, het ommehakseld ['oməhaks:lŋ] **1.** slecht maaien, nl. op ruwe, hakkende wijze *Hi'j hakselt d'r nuver in omme* (Nbk)

ommehangelen z. *ommehengelen*

ommehangen st. ww.; overg., onoverg.; het ommehangen ['oməhan:ŋ] **1.** (overg.) om z'n lichaam of hals hangen *een kettentien ommehangen*, *De post hangt de keep omme* (Obk) **2.** (onoverg.) moeizaam met iets aan de gang zijn zonder dat er schot in komt, in *d'r op ommehangen*: *Hi'j is al an zien huuswark begonnen, mar hi'j hangt d'r mar wat op omme* (Nbk), zo ook in *d'r*

ommehanger - ommehenne

tegen ommehangen aarzelen, steeds maar niet aan een bep. klus beginnen (Diz, Np): *Ik kan d'r wel tegen ommehangen, mar et moet toch gebeuren!* (Diz), verder in *Et wil nog niet goed opknappen mit die man, hi'j hangt d'r mar tegen omme* het genezingsproces zet niet goed door (Obk) 3. (overg.) andersom doen hangen (Db, Dfo, Dhau, Ld) *Mit zwaor onweer moej' de spiegel omme- hangen* (Db, Dfo), *Vroeger keerde oons mem de spiegel omme bij een starfgeval* (Ld, Dhau) 4. (overg.) naast de eerdere positie hangen *Die spiegel moet wat ommehongen wodden* (Dfo) 5. (onoverg.) rondhangen (doordat men zich niet goed voelt, uit verveling, of door gebrek aan werklust) *Hi'j is half, hi'j hangt mar wat omme* (Np, Diz), *Dat stellingien jongvolk kan daor wiethoelange op 'e driehoek ommehangen* (Obk), *De jongen hongen mar wat bij huus omme, ze wussen niet wat ze uutvreten zollen* (Db), *De kiender vervelen heur, ze bin an 't ommehangen* (Wol), *Ze bleven net zo lange ommehangen tot et tied was en de deuren eupengongen* (Mun), *Zit toch niet zo om te hangen* (Ste), *Ze hangen mar wat omme* gezegd van mensen die nooit aan het werk zijn, die niks doen (Nbk), zo ook *Die iene knecht doet niks as wat ommehangen* (Op) 6. (van een bui:) steeds blijven, niet wegtrekken (Ow) *Die bujje het daor nogal wat ommehongen* (Ow)

ommehanger (Ol-Nl) de; -s; -tien ['oməhaŋ(g)ɾ] 1. gezegd van iemand die blijft rondhangen

ommehannesen (Bu, Ld, Nbk, Np, Obk) zw. ww.; onoverg.; hanneste omme, het ommehannest ['oməhanəsɿ] 1. voortdurend knoeiend bezig zijn *Hi'j hannest d'r mar reer mit omme* (Ld), *Hi'j hannest d'r mar wat in omme* (Nbk)

ommehaspelen (Dho, Nbk, Np, Nw, Obk) zw. ww.; onoverg.; haspelde omme, het ommehaspeld ['oməhaspɿŋ] 1. onduidelijk praten, onduidelijk zijn in het betoog doordat men iets niet kan of wil zeggen *Hi'j haspelt d'r mar wat in omme* (Nw) 2. ruziën, erover doorzeuren (Nbk, Np) *Ze haspelen wat omme* (Nbk), *Die kleinjongen haspelen ok altied omme* (Np), *Daor hebben ze nogal aorig op ommehaspeld doorgezeurd* (over die kwestie) (Np)

ommehesteren (Nbk, Nw, Ol-Nl, bl, b: lm, b) zw. ww.; onoverg.; heisterde omme, het ommehesterd ['omə...] 1. druk in de weer zijn (veelal: met lawaai gepaard gaand) *Wat heister ie toch op die zoolder omme!* (Nbk), *Wie heistert daor toch zo omme?* (bl) 2. kleine karweitjes doen (Nbk)

ommehelpen (Bdie, Dhau, Dho, El, Np, Obk, Op, Spa, Ste) st. ww.; overg.; hulp omme, het ommehulpen ['omə...] 1. helpen met het ploegen of omspitten *Kuj' mij ok effen de bouw ommehelpen?* (Obk), *Za'k je de tuun even ommehelpen?* (Spa)

ommehemelen (Np) zw. ww.; onoverg.; hemelde omme, het ommehemeld ['omə hī:mɿŋ] 1. in d'r op ommehemelen voortdurend over iets zeuren, vgl. *Daor moej' mar niet langer op ommehemelen* over doorzeuren (Np)

ommehemmelen (Bu, Nbk) zw. ww.; overg.; hemmelde omme, het ommehemmeld ['oməhemɿŋ] 1. schoonmaken, reinigen, vooral: met een doek pannen, kopjes enz. schoonmaken of drogen, de afwas doen *de boel even ommehemmelen mit de schotteldoek* (Bu), *'k Zal eerst die boel even ommehemmelen* de afwas doen (Nbk)

ommehengelen (Bu, Dfo, Dhau, Dho, El, Nbk, Obk, Ow, Pe-Dbl, Ste) Ook **ommehangelen** (Sz, bet. 1: b: lm) zw. ww.; onoverg.; hengelde omme, het ommehengeld ['oməheŋ(g)ɿŋ/...haŋ...] 1. langdurig ziekelijk zijn, zich bij voortdurend slap en lusteloos voelen en nauwelijks iets kunnen doen (Dho, Nbk, Obk, Ow, Sz, b: lm) *Hi'j hengelt nog een bult omme* (Nbk), *Hi'j kon wel wat onder de leden hebben, want hi'j het de hiele dag al ommehengeld* (Obk) 2. rondhangen, omlummelen (Bu, Dfo, Dhau, El, Obk, Pe-Dbl, Ste) *bij huus ommehengelen* (Ste), *Die mag et liefst wat ommehengelen, die het gien nocht an warken* (Obk)

ommehenne Ook **omhenne** [om(ə)'hənə] - omheen *De meensken hier ommehenne bin allemaole zo gewoon* (Dhau), *De kooi was een honderd meter veerder, en lag verburgen in boswallegies d'r ommehenne* (Bu, Nbk, Np, j), *Zeg et now mar ronduu, praot d'r mar niet ommehenne* probeer niet te vermijden waar het eigenlijk om gaat,

spreek klare taal (Np), zo ook *Ie moe'n d'r niet zo ommehenne lullen* (Dho), *Ik wol now wel es uutshuutsel hebben, ze drijen d'r mar wat ommehenne* ze zeggen maar steeds niet waar het eigenlijk om gaat (Pe-Dbl, Ste)

ommeheukelen (Ma, Nbk, Sz) zw. ww.; onoverg.; heukelde omme, het ommeheukeld ['omə...] 1. voortdurend enigszins trekken met een been (tijdens het lopen), op ongelukkige, manke wijze lopen *Hi'j heukelt een betien omme* (Ma) 2. niet goed op kunnen schieten met het werk (Sz) *Ik heukel mar wat omme vandage, 't werk wil niks* (Sz)

ommehingsten (Db, Dfo, Nbk, Nt, Wol) zw. ww.; onoverg.; hingstte omme, het ommehingst ['omə...] 1. steeds hard duwen, hard slaan, rukken en trekken, hard bezig zijn met lichamelijk werk *Ie moe'n d'r niet zo an ommehingsten* (Nt), *Ie zitten altied op mi'j omme te hingsten* (Wol), *Zwaor wark, daor moej' aorig mit ommehingsten* (Db, Dfo)

ommehippen (Nbk, Nw) zw. ww.; onoverg.; hipte omme, het ommehipt ['oməhɪp] 1. voortdurend her en der hippen *Et voegeltien hipt in de tuun omme* (Nw)

ommehoedelen (Ma) zw. ww.; onoverg.; hoedelde omme, het ommehoedeld ['oməhʉdɪ] 1. scheldend, ruziënd tekeer gaan *Hool toch es op, op mekeer omme te hoedelen* (Ma)

ommehokkelen z. *ommehokken*

ommehokken (Op, Ow, Pe-Dbl) Ook *ommehokkelen* (bl) zw. ww.; onoverg.; hokte omme, het ommehokt ['oməhɔk] / ...hɔkɪ] 1. veel bij elkaar zijn, vaak: zonder anderen te ontmoeten, erbij te betrekken enz. (Op, Ow) *Die hokken altied bi'j mekaer omme* (Op), (...) *dat we daor as een ploegien heiligen bi'j mekeer zitten en mar wat bi'j mekeer ommehokken* (Ow) 2. hokken, samenwonen (Pe-Dbl, bl) *Zie hokken daor ok mar wat bi'j mekaander omme* (Pe-Dbl), *mit een ere kerel ommehokkelen* (bl)

ommeholen st. ww.; overg., onoverg.; het ommehullen ['oməho:lɪ] 1. (overg.) omhouden *Now, ie kun de dasse wel ommeholen* (Nbk) 2. (onoverg.) blijven rondhangen (Ma, Ol-Nl) *Hi'j hoolt daor*

mar wat omme hangt daar maar wat rond (Ma), *Ie zollen mar even een bosschoppien doen, mar ie hebben nogal wat ommeholen* (Ol-Nl) 3. (onoverg.; inzake het eten) met moeite goed bewaren, beletten dat het verpietert (Wol) *Ik zit mar mit 't eten omme te holen, en hi'j komt mar niet thuus* (Wol)

ommehosselen z. *ommehusselen*

ommehossen (Nbk, Ste) zw. ww.; onoverg.; hoste omme, het ommehost ['oməhosɪ, ...hosɪ] 1. wild en woest heen en weer bewegen, tekeergaan (Ste) *Dat jongien zit altied omme te hossen, et kan niet stille zitten* (Ste) 2. hard op iets duwen, slaan, springen (Nbk) *argens op ommehossen* (Nbk)

ommehottefotten (Dfo, Ld) zw. ww.; onoverg.; hottefotte omme, het omme-hottefot ['omə...] 1. steeds met rukkende bewegingen aan iets trekken *Die jongen meugen graeg an mekaander ommehottefotten* (Dfo), *Die vent hottefotte altied an die meid omme* (Ld)

ommehottelen (Db, Dho, Nbk, Np) zw. ww.; hottelde omme, het ommehotteld ['omə...] 1. rammelend proberen te openen, proberen in werking te krijgen (Dho, Nbk, Np) *Ze hottelden mar an die deure omme* (Dho) 2. hortend, rammelend gaan (Db) *Dat wiel dat hottelt d'r ok nuver in omme* (Db)

ommehotten zw. ww.; overg., onoverg.; hotte omme, het ommehot ['omə...] 1. (onoverg.) met korte, stevige rukken aan iets trekken *Hi'j zat d'r an omme te hotten as een gek* (Nbk), *Ie moe'n d'r niet zo bot an ommehotten, eerst gaot hi'j kepot* (Nbk) 2. (overg.) omver rukken (Nbk)

ommehouwen (Dhau, El, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl) zw. ww.; overg., onoverg.; houwde omme, het ommehouwd ['omə...] 1. (overg.) omkappen *Ze hebben die sparreboom ommehouwd* (Np) 2. (onoverg.) hakkend, slecht maaien, in verb. als *Die mi'jer houwt d'r wild in omme* (Nw, Nbk), *Hi'j houwt d'r as een wilde in omme* (Nw), *Ie moe'n d'r niet zo raer in ommehouwen, dan kan ik 't d'r laeter ok niet weer of kriegien* (Ol-Nl)

ommehunen (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; huunde omme, het ommehuund ['oməhʉn:]

ommehuppelen - ommekappen

1. voortdurend sarren, met woorden pesten **ommehuppelen** ['omə...] - rondhuppelen, her en der huppelen, dansend rondgaan

ommehusselen (Ste, Sz) Ook **ommehosselen** (Ste) zw. ww.; overg.; husselde omme, het ommehusseld ['oməhas|n/...hos|n] 1. dooreenschudden, o.m. van aardappels in een zakje om het zand eraf te krijgen, vgl. ook *Ie moe'n die lotten even goed ommehusselen* (Sz)

ommefelen (Dfo) zw. ww.; onoverg.; ielde omme, het ommeield ['oməiln] 1. voortdurend ijlen *Hij was slim koortsig, hij ielde d'r wat in omme* (Dfo)

ommejaegen Ook **ommejagen** (WH) zw./onregelm. ww.; overg., onoverg.; jaegde/jachtte omme, het ommejaegd/ommejacht ['oməje:gn/...ja:gn] 1. (overg.) voortdrijven (van een paard in een kring, nl. om het moe te krijgen bij het beleren) (Ste) *een peerd ommejaegen, om 'm mu te kriegen* (Ste) 2. (overg.) omploegen (veelal snel, en/of ondiep) (alg., spor. west. van Wol) *een hoeke bouw ommejaegen* (Np, Ow), *We zullen dat laand even ommejaegen* (Ma, Ste), *Mit zoe'n grote trekker kan hij vlogge een stok ommejaegen* (Op) 3. (overg.) met een hooimachine omkeren (van het hooi op het land) (Nbk, Nt) 4. (onoverg.) opdrijven door achter dieren, personen aan te jagen, ook: voortdurend tot grotere spoed aanzetten (Ma, Obk) *Ie heuren nog wel gauw es dat d'r honnen achter de schaopen ommejaegen* (Obk), *Ie moe'n niet zo mit mij ommejaegen* mij opjagen, tot grote spoed aanzetten (Ma) 5. (onoverg.) een kunstzwerm maken (bs: Ow) *As een iemker zels een zwaarm van een volk scheidet, dan is hij an et ommejaegen* (bs) 6. (onoverg.) een sterk bijenvolk in de korf van een zwak volk doen en omgekeerd, zodat het zwakke volk versterkt wordt met bijen uit het sterke volk (bs: Dfo, Op) 7. (onoverg.) her en der jagen, heen en weer jagen (op wild) 8. (onoverg.) overal, her en der hard rijden *Hij het de hiele dag in de nijbbouwwiek ommejacht mit zien brommer* (Nbk)

ommejagen z. *ommejaegen*

ommejakkeren zw. ww.; onoverg.; jakkerde omme, het ommejakkerd ['omə...] 1. steeds, her en der jakkerend rijden *De*

jongen hebben de hiele middag in de bos op de gladde patties ommejakkerd (Np), *Ie moe'n niet zo op die fiets ommejakkeren, dan is hij zo weer stokkend* (Db)

ommejanken (Nbk, Ste) zw. ww.; onoverg.; jankte omme, het ommejankt ['omə...] 1. voortdurend zeuren *Die kiender janken mar wat omme* (Ste) 2. steeds huilen *Die hond het wel een ure wat ommejankt* (Nbk)

ommejengelen zw. ww.; onoverg.; jengelde omme, het ommejengeld ['omə...] 1. voortdurend zeuren, huilerig klagen van kinderen *Dat kiend zit altied omme te jengelen, 't is zeker niet te goed* (Nbk), *et kiend het de hiele dag al wat ommejengeld* (Np)

ommejeuzelen (Diz, Nbk, Np, Op) zw. ww.; onoverg.; jeuzelde omme, het ommejeuzeld ['omə...] 1. voortdurend jeuzelen, zaniken, ook wel gezegd van een zieke die ijlt *Wat kon dat oolde meense ommejeuzelen, altied hadde ze 't mar over heur kwaolties* (Op)

ommejoechteren (Ow) zw. ww.; onoverg.; joechterde omme, het ommejoechterd ['omə...] 1. voortdurend stoeiend bezig zijn (Ow)

ommejoelen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; joelde omme, het ommejoeld ['oməjuln] 1. voortdurend joelen *De kiender die joelen aorig op 't plein omme* (Nbk)

ommejouwelen (Op) zw. ww.; onoverg.; jouwelde omme, het ommejouweld ['oməjəw|n] 1. voortdurend zeuren *Wat het die man toch lange ommejouweld veurdar hij zee wat hij zeggen wol* (Op)

ommekaantelen (verspr.) ['oməkā:nt|n] - omkantelen *Daenk d'r mar omme mit jow botien, straks kaantelt hij omme* (Ol-Nl), *Mit klompemaeken mos ie de boom now en dan ommekaantelen* (Obk), *Zuwwe die zwaore kiste even ommekaantelen?* (Wol), *Een kalf dat verkeerd ligt* [nl. in de koe] *moet ommekaanteld wodden* nl. vóór, bij het kalven (Ow)

ommekaantien (Np) et; ...kaanties ['omə...] 1. omkantje: laatste of eerste snee van een brood *een ommekaantien roggebrood* (Np)

ommekappen zw. ww.; overg., onoverg.; kapte omme, het ommekapt ['omə...] 1. (overg.) omkappen (veelal van zware

bomen) *We zullen die boom mar even ommekappen* (Wol), *Ze hebben mit de biele an 't sparren ommekappen west* (Np), *Mit man en macht bin ze mit die dikke boom an 't ommekappen* (Db), *een hoeke bos ommekappen* (Ol-Nl) 2. (onoverg.) voortdurend kappen, her en der kappend bezig zijn *Wat kapt hi'j toch in die bos omme?* (Nbk)

ommekarken (verspr.) Ook **ommekarren** (spor.), **ommekorken** (Obk) ['omə...] 1. moeizaam, druk of enigszins ruw rondfietsen, rijden met een wagen e.d. *Jonge, i'j moe'n niet zo op die fiets ommekarken* (Db), *Ze zatten op een oolde fiets omme te karren* (Wol), *Schei es uut mit die kienderwaegen omme te karren* (Ol-Nl)

ommekarren z. **ommekarken**

ommekauwen (Nbk, Obk, Ow) zw. ww.; onoverg.; kauwde omme, het ommekauwd ['omə...] 1. voortdurend op iets blijven kauwen *Sommigen kun lange op et eten ommekauwen* (Ow) 2. voortdurend over het zelfde onderwerp doorpraten, in *d'r op ommekauwen* (Nbk, Obk), vgl. *Pattie meensken kun op een vergeerdering op bepaolde dingen zo lange ommekauwen* (Obk)

ommekeer (vo) - ommekeer: totale verandering (in maatschappelijk opzicht) *Wij bin getuge van een ommekeer in de wereld* (vo)

ommekeffen zw. ww.; onoverg.; kefte omme, het ommekeft ['oməkɛfɪŋ] 1. voortdurend keffen *'t Hontien van de bureen het de hiele naacht ommekeft* (Dfo)

ommekegelen (Nbk) ['omə...] - omkegelen: omverwerpen

ommekeren zw. ww.; overg., onoverg.; keerde omme, het (bet. 1-4)/is ommekeerd ['omə...] 1. (overg.) andersom plaatsen (in de lengte- of breedterichting) *De waegens moe'n ommekeerd wodden* (Nbk), *Dan hoefden ze de kroje allienig mar omme te keren en dan stonnen ze te plak* (Ow) 2. (overg.) ondersteboven doen liggen, hangen, zodanig zetten, bewerken dat de onderkant boven komt, ook: binnenste-buiten keren *et koppien ommekeren* nl. ten teken dat men geen thee, koffie enz. meer hoeft, *Dat schilderij'gien hangt op 'e kop, keer et es omme* (Ol-Nl), *Die pannekoek*

moej' neudig even ommekeren, eers wodt hi'j zwat (Obk), *Daenk d'r omme daj' 't vleis iederkeer even ommekeren* (Dho), *'k Had d'r zoe'n ofgries van, et lief zol je ommekeren* (Dfo), *De maege zol je in 't lief ommekeren* zo vies, afgrijselijk e.d. was het (Db), zo ook *De maege keert je d'r van omme* (Diz, Ld, Np, El), *et huj ommekeren* nl. wanneer het op het land ligt te drogen (Bu, Dhau, Diz, El, Mun, Np, Obk, Pe-Dbl, Ste): *Et huj mos nog ommekeerd wodden veurdat et dreuge was* (Pe-Dbl), zo ook *We moe'n te ommekeren* nl. het gras dat in zwaden ligt omkeren (Nbk) en *De zwaeden moe'n ommekeerd wodden* (Ste), *de daarms schonemaeken en ommekeren* (El) 3. (wederk.) z'n hoofd of lichaam achterwaarts draaien *Aj' et niet zien willen kuj' je mar beter ommekeren* (Np, Ow), *Hi'j keerde him ok zo weer omme* (Ma) 4. (overg.) omwerken (van grond) *de tuun ommekeren* (Ld, Nbk, Pe-Dbl): *De tuun is wat schol ommekeerd nogal ondiep* (Nbk), *de bedden ommekeren* (El, Nbk, Wol) 5. (onoverg.) terugkeren, teruggaan *Zuwwe mar even weer ommekeren? We bin al zo veer van huus* (Diz, Dhau), *De weg leup dood, we mossen ommekeren* (Spa, Op)

ommeketteren zw. ww.; onoverg.; ketterde omme, het ommeketterd ['oməkɛtɛrɪŋ] 1. voortdurend tekeergaan, steeds ketteren *Die baos kon zo op zien volk ommeketteren* (Obk)

ommekeutelen zw. ww.; onoverg.; keutelde omme, is (bet. 1)/het (bet. 2, 3) ommekeuteld ['oməkɛ:tɛlɪŋ] 1. omvallen *Et kleine kiend keutelde zomar omme* (Nbk) 2. niet opschieten (Bdie, Dho, Dhau, Diz, El, Nbk, Np, Nt, Wol) *Ze schieten niks op, ze keutelen mar wat omme* (Diz), *Aj' de bus haelen willen, moej' niet zo ommekeutelen* (Wol), *Zit toch niet zo omme te keutelen!* schiet een beetje op, maak voort (El, Ste), *Hi'j keutelt mar wat omme mit 't wark* (Ow) 3. voortdurend zeuren (Diz, Ma, Ow, Ste, Wol)

ommekibbelen (Db) zw. ww.; onoverg.; kibbelde omme, het ommekibbelde ['omə...] 1. voortdurend kibbelen *Die beide oolde meensken kibbelen de hieltied op mekeer omme* (Db)

ommekieken st. ww.; onoverg.; het

ommekiekertien - ommekiffelen

ommekeken ['oməkikɔ] 1. omzien, achterwaarts kijken *Zonder ommekieken gong hi'j d'r op zien fiets rap vandeur* (Op), *Die kiender zollen altied nog even ommekieken as ze weggingen* (Db, Pe-Dbl), *Ie moe'n eerst ommekieken of d'r ok wat an komt* (El), *Recht zitten gaon, niet ommekieken!* (Dhau) 2. kijken hoe het gaat, om ervoor te zorgen *Ie meugen wel es naor die kiender ommekieken, want ze bin allienig thuus* (Obk), *Hi'j kik d'r helemaol niet naor omme* (Spa), *Et is een schandaol dat die kiender nooit meer naor heur oolde heit en mem ommekieken* (Db), *Ze kieken niet meer naor 'm omme* laten hem geheel aan z'n lot over (Ol-Nl), *d'r gien ommekieken naor hebben* er niet op hoeven toezien, er geen zorgen over hoeven hebben: *Daor hej' gien ommekieken (meer) naor* dat komt zo wel goed, daar hoeft je je niet meer druk om te maken, niet meer op te letten (Nbk) 3. rondzien, uitzien naar, op zoek gaan naar *Daor moej' mar es even naor ommekieken* kijken of je het ergens kunt kopen of krijgen (Bu), *'k Wil es ommekieken om een aander huus* (Diz), *Doe mar gien mujte meer, ik kiek wel argens aandere omme* (Obk), *Een boeredochter (...), mar 't was krek of keek hi'j nooit naor zoe'n iene omme* (j) * *Wie knollen eidet, moet niet ommekieken* nl. in verband met het lelijke effect van de omgewerkte grond; dit eggen gebeurt wanneer de planten zo'n vier blaadjes laten zien (Ow)

ommekiekertien (Dfo, Diz, El, Ld, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl; bet. 3: Nl) Ook *aachteropkieken* (bet. 1: Dhau), *aachterommezien* (bet. 1: Nbk), *achterommekiekertien* (bet. 1: Spa, Sz), *moeder-mag-ik* (bet. 1: Spa) et ['oməkikɔtin/a:xtɾ'op kɪkɔ/a:xtɾ'oməsɪ:n/a:xtɾ'oməkikɔtin/mudɾ 'maxɪk] 1. kinderspelletje waarbij een kind omgekeerd staat, nl. met het gezicht tegen een muur, een boom, een schutting, een hek; de andere kinderen staan achter een streep en proberen stilletjes te naderen zonder dat het kind hen een stap ziet maken wanneer het plotseling omkijkt; wie toch gezien wordt is af en moet achter de streep gaan staan en opnieuw beginnen; wie getikt wordt is ook af en wordt vervangen door de tikker *Bij de jongsten*

was dit bekend as achterommekiekertien, bij de ouweren as moeder-mag-ik; vroeger zeden ze veurdad de kiender achter de lijn weg mochten: 'Moeder, mag ik?' (Spa) 2. spelletje als beschreven onder bet. 1, maar nu waren de kinderen gedurende een bepaald aantal tellen zover mogelijk achteruit gegaan en mocht het kind proberen een ander te tikken (Obk) 3. zakdoekje leggen (Nl)

ommekiepelen (verspr.) Ook *ommekieperen* (verspr.) ['oməkɪpɛlɔ/...kɪpɛrɔ] - omkieperen *Kiepel 'm omme* (Pe-Dbl), *Ze bin verleden weke mit de boot ommekieperd* (Sz), *Now is mien koppien koffie ok nog ommekieperd* (Sz), *Bij 't kegelen kun soms een stokmennig kegels toegelieke ommekieperen* (Obk), *Je moe'n de boel niet ommekiepelen* (Diz), *mit 't hiele spul ommekiepelen* (Ow), *de waegen ommekieperen* (Bdie)

ommekiepen (Bdie, Db, Dfo, Dho, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Ow, Ste, Wol), **ommekiepen** (Dfo, Ow, Pe-Dbl) ['oməkɪpɛm/...kɪpɛm] - omkiepen, omkieperen *Daenk d'r omme daj' de boel niet ommekiepen* (Dho), *'k Heb een kroje mit dong ommekiept* (Np), *Dat voer huj staot ok schieve, dat kan zo ommekiepen* (Op), *mit de fiets ommekiepen* (Ow), *Jongien, gao van dat trappien of, dommiet kiep ie omme* (Ol-Nl), *Een husientonne wodde ommekiept en dan leuten ze 'm kiepelen* (Dfo), *'k Zal de beurs even ommekiepen, om te zien of ik genoeg kleingeld heb* (Obk)

ommekieperen z. *ommekiepelen*

ommekieskauwen (Np) zw. ww.; onoverg.; kieskauwde omme, het ommekieskauwd ['omə...] 1. voortdurend met lange tanden eten *Hi'j kieskauwt mar wat omme* (Np)

ommekieven (Pe-Dbl) st. ww.; onoverg.; het ommekeven ['oməkɪ:bɛm] 1. voortdurend kijven, ruziën *Ze kieven altied omme as ze bij mekaere binnen* (Pe-Dbl)

ommekiffelen (Nbk, Obk, Op, Ste) Ook *ommekiffen* (Ow) zw. ww.; onoverg.; kiffelde omme, het ommekiffeld ['oməkɪfɛlɔ/...kɪfɛm] 1. voortdurend ruziën *Die meensken kiffelen altied op mekeer omme* (Obk), *Sommige vrouwen kiffen altied op 'e kiender omme* (Ow) 2. door bijten, knippen, schaven etc. kapot maken,

versnipperen (Nbk, Ste) *As een moes in pepier zeten hadde te vreten, dan weren et van die fladdegies; dan hadden ze d'r aorig in ommekiffeld* (Nbk), *Hij maekt d'r niks van, hij kiffelt d'r mar wat in omme* (Ste)

ommekiffen z. *ommekiffelen*

ommekilsteren (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; kilsterde omme, het ommekilsterd ['oməkɪlstɛrŋ] 1. kibbelen, in lichte mate ruziën

ommekippen z. *ommekiëpen*

ommeklaaiën (Dho, Diz, Mun, Np, Ol-Nl, Wol) Ook *ommeklaaiken* (Obk) zw. ww.; onoverg.; klaaide omme, het ommeklaaid ['oməkla:jɪ/...kla:jɪkɪ] 1. smerend, kliederend bezig zijn (Diz, Np, Wol) *Oonze kiender klaaiën in de modder omme* (Diz), *Ze zitten in de rotzooi omme te klaaiën* (Wol), *Wat klaaiën jow mit jow eten omme!* (Ol-Nl) 2. omknoeien, niet opschieten (Dho, Mun, Obk) *Ie moe'n niet zo ommeklaaiken, want et is aanst zó eterstied* (Obk)

ommeklaaiken z. *ommeklaaiën*

ommekladden (El) zw. ww.; onoverg.; kladde omme, het ommeklad ['oməkɫadɪ] 1. steeds knoeiend smeren, voortdurend morsen *Ze zitten d'r mar wat in omme te kladden* (El)

ommekladderen (Dfo) zw. ww.; onoverg.; kladderde omme, het ommekladderd ['oməkɫadɛrŋ] 1. voortdurend klieren *Kiender meugen graeg mit vaarve ommekladderen* (Dfo)

ommeklaegen (Dfo, Nbk) zw. ww.; onoverg.; klaegde omme, het ommeklaegd ['oməkɫæŋ] 1. voortdurend klagen, zeuren

ommeklappen zw. ww.; overg., onoverg.; klapte omme, is (bet. 1, 2)/het (bet. 1, 3) ommeklapt ['oməkɫapɪ] 1. (overg.) door een slaande beweging om doen vallen, doen knakken en omvallen e.d. *Veurdat sommige eerpels rooid wodden, wodt deur een mesiene et loof ommeklapt, zodat et ofstarven kan* (Pe-Dbl), *De schroefrister klapte de vore hielemaol omme* (Bu) 2. (onoverg.) met een klap omvallen *De parresol klapte me inienend omme* (Nbk) 3. kortstondig vrijen met, omgang hebben met (Op), vgl. *Een losse klaant is een maegien dat dan weer mit die en dan weer mit een aandere jonge ommeklapt* (Op)

ommeklauteren zw. ww.; onoverg.;

klauterde omme, het ommeklauterd ['oməkɫə...] 1. voortdurend bezig zijn met klauteren *De kiender klauterden in de boom omme* (Ow)

ommekleden z. *ommeklieden*

ommekletsen (Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; kletste omme, het ommekletst ['oməkɫetsɪ] 1. (overg.) omkletsen, omgooien *Et jongien kletste in ien keer alles omme, wat hij van zien blokken bouwde had* (Nbk) 2. (onoverg.) omvallen *Et kletste zomar inienend omme* (Nbk) 3. (onoverg.) in d'r in ommekletsen beuzelen, maar raak kletsen (Nbk): *Luuster mar niet naor heur, ze kletst d'r mar wat in omme* (Nbk)

ommekleven (Nbk) zw. ww.; onoverg.; kleefde omme, het ommekleefd ['oməkɫeɪfɪ] 1. voortdurend iemands onmiddellijke nabijheid zoeken *Da's ok een kleveklasse, die kleeft altied bij je omme* (Nbk)

ommeklewieren (b: lm) onbep. w. ['oməkɫewi:ɛrŋ], in d'r mit ommeklewieren laoten ermee laten zitten, zodanig handelen dat een ander zich er maar mee moet zien te redden, vgl. *Hij lat mij d'r mit ommeklewieren* (b: lm)

ommeklieden (Dfo, Nbk) Ook *ommekleden* (Nbk) - omkleden: andere bovenkieren aandoen *Ik moet me nog even ommeklieden* (Nbk)

ommekliederen (Dfo, Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; klierde omme, het ommeklierd ['oməkɫidɛrŋ] 1. voortdurend klieren, knoeien *Kiender op 'e kleuterschoele kun mooi ommekliederen* (Dfo), *Die kiender zatten in de modder omme te klieren* (Np)

ommekliemen (Ma, Nbk, Np, Obk, Ow) zw. ww.; onoverg.; kliepde omme, het ommekliemd ['oməkɫi:ɪm:] 1. omknoeien, treuzelen *Die aevenseert ok niks, die kliemt mar wat omme* (Nbk) 2. overal met z'n vingers aan zitten (Nbk, Np, Obk) *Hè kiend, ie moe'n niet overal an ommekliemen* (Obk)

ommeklieren (Bu, Nbk, Op, Sz) zw. ww.; onoverg.; klierde omme, het ommeklierd ['oməkɫi:ɛrŋ] 1. klieren, pesterig doen (Nbk) 2. omknoeien (Bu, Op, Sz) *Ie moe'n niet zo ommeklieren, ie schieten niks op* (Sz), *Klier niet zo omme* (Bu)

ommeklodderen (Nbk) zw. ww.; onoverg.;

ommeklongelen - ommeknuien

klodderde omme, het ommeklodderd ['omə...] 1. voortdurend kliederen, knoeien *mit varve ommeklodderen* (Nbk), *Die kiender kun zo in de modder ommeklodderen* (Nbk)

ommeklongelen (verspr.) Ook **ommeklungelen** (spor.) ['omə...] - omklungelen, ook: niet opschieten met het werk *Aj' wat lange ommeklongelen, dan beduuster ie d'r aanst in* (Obk), *De hiele dag mar ommeklongelen! D'r komt niks klaor* (Dho), *Jim moe'n niet zo lange ommeklongelen, jonges, straks kommen jim nog te laete op schoele* (Op)

ommeklungelen z. **ommeklongelen**

ommeknabbelen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; knabbelde omme, het ommeknabbeld ['oməknaβlɛ̃] 1. voortdurend knabbelen aan *Hij zit d'r krek as een moes an omme te knabbelen* (Nbk)

ommeknarpen (Dfo, Np) zw. ww.; onoverg.; knarpte omme, het ommeknarpt ['oməknaɾpɪ] 1. steeds zeuren, klagen (Np) *Ie moe'n niet altied zo ommeknarpen* (Np) 2. (van een biggetje) achterblijven in groei, zwak zijn en zich afzonderen (Dfo) *Dat biggien knarpt altied omme, hij wil ok niet om 't lieke* (Dfo)

ommeknauwelen (Ma, Op) zw. ww.; onoverg.; knauwelde omme, het ommeknauweld ['oməknaʷɛlɛ̃] 1. voortdurend (licht) knauwen (aan of op iets) *De hond zat an een bot omme te knauwelen* (Ma), *Op zo'e'n kiepepotien kuj' seins zo lekker ommeknauwelen* (Op)

ommeknauwen (Nbk, Np, Sz) zw. ww.; onoverg.; knauwde omme, het ommeknauwd ['omə...] 1. voortdurend knauwen (op, aan iets) *K. kan zo lekker op een bottien ommeknauwen* (Np, Sz)

ommekneupen (Nbk, Np, v) zw. ww.; overg.; kneupte omme, het ommekneupt ['oməkna:ɸɪ] 1. om iemands lichaam of lichaamsdeel heen doen en vastknopen (vooral inzake een sjaal, stropdas:) *Mem kneupt me een dikke sjale omme* (Nbk, Np), *Wil ie mi'j de strik even ommekneupen?* (Nbk)

ommekniepen (Nbk, Sz) st. ww.; onoverg.; het ommeknepen ['omə...] 1. her en der knijpen in, steeds knijpen in *in pepier ommekniepen* (Sz)

ommeknikken (Ld, Pe-Dbl) zw. ww.;

onoverg.; knikte omme, is ommeknikt ['omə...] 1. half breken, knakken, zodanig dat het bovenste deel omvalt *Die lange bloemen gingen zo mar ommeknikken mit de hadde wiend* (Ld, Pe-Dbl)

ommeknikkeren - omknikkeren (lett.)

ommekknoeien Ook **ommeknuien** (Ol-Nl, Wol) zw. ww., onoverg.; knoeide omme, het ommeknoeid ['omə.../...] 1. prutsend, kliederend, knoeiend bezig zijn, ook: met kleine karweitjes bezig zijn *bij huus ommekknoeien as 't regent* kleine klusjes verrichten in of rond het huis wanneer men door de regen niet op het land kan werken (Spa) 2. niet opschieten met iets, klungeilig, aarzelend bezig zijn en daarbij nauwelijke vorderen, treuzelen *Knoei toch niet zo omme, straks kom ie weer te laete op schoele* (Pe-Dbl, Ol-Nl), *Ze bin mar wat an 't ommekknoeien* (Np), *Lig toch niet zo omme te knuien, schiet toch es wat op* (Wol), *Wat kuj' toch allemachtig ommekknoeien!* (Spa), (inzake een ziekte:) *Daor zo'k mar niet te lange mit ommekknoeien, ikzol d'r mar mit naor een dokter gaon* (El), *zo ook Ikzol niet zo lange ommekknoeien veurda'k de dokter haelde* (Obk), (onpers.) *Et knoeit allegeer wat omme* het is niet duidelijk welke kant het op zal gaan met het weer (Nw)

ommekknoeier (Dhau, Nbk, Obk) de; -s; -tien ['oməknoejɪ] 1. iemand die niet opschiet met z'n werk, talmer

ommekknoeieri'je (Nbk) de ['oməknoejɪ'ɪjə] 1. het talmend of knoeiend, prutsend bezig zijn *Wat toch een ommekknoeieri'je!* (Nbk)

ommekknoeteren (Nbk, Obk) zw. ww.; onoverg.; knoeterde omme, het ommeknoeterd ['oməknoetɛɾ] 1. zodanig met iets omgaan dat het kreukelt *Ie moe'n niet zo mit die kraante ommekknoeteren, de buren moe'n him ok nog lezen* (Obk)

ommekknoffelen (Bu, Nbk) zw. ww.; onoverg.; knoffelde omme, het ommekknoffeld ['omə...] 1. voortdurend knoeiend, prutsend bezig zijn *Knoffel toch niet zo omme knoei niet zo omme* (Bu) 2. onhandig met iets omgaan (Nbk) *Ie moe'n d'r niet zo mit ommekknoffelen, aanst vaalt et op 'e grond* (Nbk) 3. de tijd doden (Bu) *Och, ik knoffel zolange nog wel wat omme* (Bu)

ommeknuien z. **ommekknoeien**

ommeknusselen (ZW, Dfo, Dhau, El, Ld, Np, Obk, Op, Ow, Spa) Ook **ommeknutselen** (Np, Ol-Nl, Ow, Wol) zw. ww.; onoverg.; knusselde omme, het ommeknusseld ['omə] 1. voortdurend bezig zijn met kleinigheden, vooral met kleine werkjes bezig zijn (Bdie, Dhau, El, Ld, Np, Obk, Ow, Pe-Dbl, Wol) *Die A.O.W.-er mag graeg wat ommeknusselen om de dag an aende te kriegen* (Dfo), *Vandaege was ik niet zo fit, en daoromme he'k de hele dag mar wat ommeknusseld; an 't eigenlike wark kon ik niet toekommen* (Op) 2. omknoeien, niet opschieten met het werk (Np, Ol-Nl, Spa, Ste) *'t Wark wil niet goed, ik bin de hiele dag an 't ommeknusselen* (Ste), *le moe'n niet zo ommeknusselen, je* (Spa)

ommeknutselen z. **ommeknusselen**

ommekochelen (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; kochelde omme, het ommekocheld ['omə...] 1. voortdurend kuchen en hoesten *Dat meenske het de hele haast al ommekocheld* (Np)

ommekoddelen (Nbk) Ook **ommekorrelen** (Nbk) zw. ww.; onoverg.; koddelde omme, is ommekoddeld ['omə.../...] 1. omvallen (vooral van kleine kinderen)

ommekoegelen (Diz, Nbk, Obk) zw. ww.; overg.: koegelde omme, het ommekoegeld ['oməku:gɛŋ] 1. door met iets te werpen om doen vallen *Hi'j koegelde alle kegels omme* (Diz)

ommekoemen z. **ommekommen**

ommekoeren z. **ommekoerken**

ommekoerken (Nbk, Np, Obk) Ook **ommekoeren** (Np) zw. ww.; onoverg.; koerkte omme, het ommekoerkt ['omə kurkɛ/...ku:ɛrɛ] 1. voortdurend koeren (van een duif) 2. (onpers.) rommelen: in de buik, maag *Et koerkt me in de huud omme* in m'n buik of evt. maag (Np)

ommekoken (Nbk, Np) zw. ww.; onpers.; kookte omme, het ommekookt ['omə...] 1. rommelen in de buik, maag *Et kookt me in de huud omme* het rommelt in mijn buik, maag (Nbk, Np)

ommekommen Ook **ommekoemen** (Bdie) st. ww.; onoverg.; is ommekommen ['oməkom:/...kum:] 1. om iets heen naderen *We konnen 't pas goed zien dat oonze kiender uut schoele kwammen as ze de bocht ommekwammen* (Nbk) 2. (vooral

onpers.) toereikend zijn, voldoende zijn *'t Komt krap omme* we kunnen slechts met moeite rondkomen, dat artikel is schaars e.d. (Np, Ol-Nl, Nbk), *We kommen wel krap omme mit de eerpels* (Ol-Nl, Nbk), *...mit et geld* (Np), *Et komt wat krap omme vanmiddag mit mien vleispannegien* er is maar weinig vlees (Nbk, Np, Obk), *Et kwam daor schraol omme* het was er armoedig (Np), *Et komt niet rejaal omme* id. (Np), ook: er is wel erg weinig van (dat materiaal, die stof enz.) (Np), *'t Komt krimperig omme, daor* het is er armoedig, ze hebben erg weinig (Np), ook *Et komt krimp omme daor* id. (Np), *Et komt daor niet zo roem omme* id. (j), *Et vul nog mit, we kwammen nog roem omme mit de tied* (Dfo), (bijv. van het naaien wanneer er nauwelijks genoeg stof was:) *Dat is krap ommekommen* (Nbk), zo ook *'t Is jammer dat et mit de stof veur de jurk wat benepen ommekomt* (Ol-Nl), en *Et kwam bekrompen omme* (Np) 3. (op de wijze als door de bepaling uitgedrukt:) aflopen, gereedkomen (met iets) (Bu, Dfo, Nbk, Nw, Ow, Ste) *Et was op een avoend dat H. wat laeter ommekwam mit de eteri'je* gereedkwam met het klaarmaken van het eten (j), *Ik kom wat bescheten omme* ik heb wat te weinig van het benodigde materiaal (Nbk), ook: ik heb eigenlijk niet voldoende tijd (Nbk), zo ook *Now, die kwam aorig bescheten omme* had een groot nadeel ondervonden bij het verhandelen (Dfo), werd behoorlijk bedrogen (Dfo), ondervond nadeel waar niks aan te doen was (Ow), vgl. ook: *De varkens weren in iene weke twee dubbelties et pond goedkoper wodden; doe kwam hi'j mit zien koppeltien varkens die ok krek klaor weren, goed bescheten omme* (Ow), *'t Komt verkeerd omme* het gaat verkeerd, anders dan beoogd (Nbk, Nw), *Die vent gong nooit weer vot, daor bin 'k raer mit ommekommen gisteraovend* (Ste), *Hi'j komt achter de meet, dan koj' te laete omme* (Bu) 4. bedorven raken, door verrotting teniet raken *Melk, as dat verschimmeld is, is et ommekommen* (Nbk), *Mit de minne zoemer is d'r hiel wat huj ommekommen* (Obk), *Et eten is me ommekommen* (Wol), *ommekommen laoten* laten bederven, *De boel ligt d'r aorig*

ommekonkelefoezen - ommekroepen

mal bi'j, et is aorig ommekommen (Bu) 5. door verwaarlozing in een slechte staat geraken, door onvoldoende of geen verzorging te gronde gaan *De tuun is helemaol ommekommen* (Nt), *Hi'j lat him hielemaol ommekommen* hij verzorgt zichzelf absoluut niet (Nbk, Ow), *Hi'j is glad ommekommen* heeft zichzelf geheel verwaarloosd (Ma), zo ook *Hi'j komt omme in zien eigen rommel* (Np), *Hi'j komp in de rommel omme* (Ste), *ommekommen laoten* laten verkommeren, laten verwaarlozen, *Et gong d'r roeg toe in die huusholing, d'r is daar ok een protte ommekommen* (Op), *Hi'j lat zien peerd winterdag half ommekommen, ie zollen 'm bi'j de pelisie anklaegen* (Db) 6. (van personen of dieren) verongelukken, omkomen, kreperen *Die hele familie is in ien keer ommekommen* (Ol-Nl), *N. is in de oorlog ommekommen* (Wol), *Hi'j is deur de koolde ommekommen* (Diz), *van honger ommekoemen* (Bdic), *Al mien kiepen bin bi'j die brand ommekommen* (Sz), *in et wark ommekommen* het veel te druk hebben en daardoor het werk niet meer goed aan kunnen: *Ze moe'n wel es even bi'jspringen, aanders komt hi'j in et wark omme* (Np), *Ze kon et wark lang niet of, ze kwam d'r in omme* (Nbk, Op) 7. geplougd of evt. gescheurd worden (Db, El, Np, Op, Ow, Spa, Sz) *Dat stok laand is goed ommekommen* (Np, Db), *...is mooi ommekommen* (El), *...is wel twee stek ommekommen* d.i. twee spitten diep (Np), *Et heideveld is vlogge ommekommen* (Ow) **ommekonkelefoezen** z. **ommekonkelefoezen** **ommekonkelen** (Dho, Ow) zw. ww.; onoverg.; konkelde omme, het ommekonkeld ['oməkɔŋkɛlɪŋ] 1. voortdurend niet opschieten, rondhangen en niet vorderen *Ze zitten altied wat omme te konkelen, die jongen, en ze kommen mar niet weer thuus* (Ow), *Ie konkelen de hiele dag mar wat omme* je schiet de hele dag niks op (Dho) **ommekonkelefoezen** (Nbk) Ook **ommekonkelefoezen** (Pe-Dbl) zw. ww.; onoverg.; konkelfoesde omme, het ommekonkelfoesd ['oməkɔŋkɛl(ə)fu:zɪŋ] 1. voortdurend heimelijk praten en samenzweren (zichtbaar) *Wat konkelfoezen jim daar omme!* (Nbk)

ommekopen ['omə...] - omkopen *iene veur geld en mooie woorden ommekopen* (Obk) **ommekoppen** (Op) zw. ww.; onoverg.; kopte omme, het ommekopt ['oməkɔpɪ] 1. steeds koppig zijn, doen *As oonze J. zien zin niet kriegen kon, kon hi'j soms heel lange ommekoppen* (Op) **ommekorken** z. **ommekarken** **ommekorrelen** z. **ommekoddelen** **ommekörven** (Ow) zw. ww.; overg.; körfdde omme, het ommekörfd ['oməkørɪɪ] 1. in een andere korf doen (van een bijenvolk) *de bijen ommekörven* (Ow) **ommekrabbelen** zw. ww.; onoverg.; krabbelde omme, het ommekrabbeld ['omə...] 1. voortdurend *krabbelen*, in diverse bet., z. aldaar 2. terugkrabbelen (fig.) (Nbk) *Hi'j is d'r veur ommekrabbeld* (Nbk) **ommekrassen** zw. ww.; onoverg.; kraste omme, het ommekrast ['oməkɔɾɪ] 1. voortdurend *krassen* *Ie moe'n niet zo op dat pepier ommekrassen* (Np) **ommekriewelen** (Obk) zw. ww.; kriewelde omme, het ommekrieweld ['oməkriwɛlɪ] 1. door elkaar krioelen *Ze kriewelden allemaol in mekeer omme* (Obk) **ommekrimmeren** (Nbk, Obk) zw. ww.; onoverg.; krimmeneerde omme, het ommekrimmeneerd ['omə...] 1. voortdurend klagend zeuren **ommekringelen** (bs: Obk) zw. ww.; onoverg.; kringelde omme, het ommekringeld ['omə...] 1. in kringetjes gaan, vliegen, vgl. *Et invliegen gebeurt op bepaolde uren van de dag en mit mooi weer; ze [de jonge bijen] kringelen wat veur de stal omme* (bs: Obk) **ommekrioelen** (El, Ma, Nbk) zw. ww.; onoverg.; krioelde omme, het ommekrioeld ['oməkrijuɪ] 1. door elkaar krioelen, wemelen *De piekies krioelen in 't hokke omme* (El), *Et krioelt daor aorig in mekeer omme* (Ma) **ommekroemen** (Obk) overg. ['oməkɾu:pɪ] - omkrommen *Kopspiekers daor wodden stoelhaokbanen mit vaastezet; de spieker wodde dan an de binderkaant ommekroemd* (Obk) **ommekroepen** ['oməkɾu:pɪ] - omkruipen (lett.) *Et kleine kiend kreup et hoekien omme* (Nbk), *...kreup in de kaemer omme*

(Nbk)

ommekrojen (Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; krooide omme, het ommekrooid ['omækro:əjn] 1. (overg.) met een kruiwagen om iets heen vervoeren *Ik heb et de bocht ommekrooid, naor Sietse-en-die* (Nbk) 2. (onoverg.) voortdurend bezig zijn met het vervoeren in een kruiwagen *Ik heb de hiele middag op et hiem ommekrooid om die stienetroep en de bulten zaand vot te kriegien* (Nbk)

ommekrokken (El, Nbk, Obk) Ook **ommekrukken** (Dfo, Dho, Diz, El, Ma, Nbk, Obk, Ol-Nl, Ow) zw. ww.; onoverg.; krokte omme, het ommekrokt ['omækrokp/...krakp] 1. voortdurend ziekelijk zijn *Die krokt een bult omme* (Nbk), *Die oolde meesken krukken wat omme zijn voortdurend ziekelijk* (Dho), *Die man die krukt de hele winter wat omme* (Ol-Nl)

ommekronkelen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; kronkelde omme, het ommekronkeld ['omækronkɛn] 1. voortdurend kronkelend gaan *De adders kronkelden hier vroeger bij bossies in de heide omme* (Nbk)

ommekrossen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; kroste omme, het ommekrost ['omækrosɛn] 1. rijden zoals in een cross-country *Hij krost d'r aorig op omme* (Nbk)

ommekrukken z. **ommekrokken**

ommekrullen (Ow) zw. ww.; onoverg.; kruulde omme, het ommekruuld ['omækrylɛn] 1. met iets heen en weer rollen *Hij kruulde d'r mit omme* (Ow)

ommekrullen (Diz, Nbk, Np, Ol-Nl, Spa) ['omæk...] - omkrullen (in krullen (doen) buigen) *Dan hebben kriegien de leg uut, et aende uut, dan puult et uut, dan krult et omme* (Nbk), *De buterkaant van de dakgeute wodt ommekruuld* (Np), *Dat stok papier is hielendal ommekruuld* (Nbk); omslaan: van broekspijpen (Diz, Ol-Nl, Spa): *We krullen de broekspiepen omme* (Diz)

ommekrummelen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; krummelde omme, het ommekrummeld ['omæk...] 1. sukkelen, ziekelijk zijn (Dho, El, Nbk, Np, Op, Ow, Sz) *Zie krummelt altied omme* (Dho), *Ze begint aorig omme te krummelen* (Nbk), *Oolde J. het de hele winter wat ommekrummeld* (Op), *Oolde meensken kun nog lange ommekrummelen veurdat et aende komt*

(Op) 2. nu eens weer hier en dan weer daar mee bezig zijn, een beetje rondstappen en met kleine dingen bezig zijn (Dhau, El, Np, Nt, Op, Wol) *Ik hebbe vanmorgen haost nog niks daon as wat ommekrummelen* (Wol, Op), *Die begint weer wat omme te krummelen* (Nt, Op) 3. niet opschieten met het werk, nu eens met dit, dan weer met iets anders bezig zijn (Bdie, Dfo, Ma, Nbk, Ol-Nl, Op, Ow) *Jim moe'n niet zo ommekrummelen, schiet toch es wat op* (Op), *Zok wark kuj' lange mit ommekrummelen* (Nbk) 4. kruimelend morsen (Ol-Nl) *Jonges, niet zo mit de koekies ommekrummelen* (Ol-Nl)

ommekruzen (El, Nbk, Ma) zw. ww.; onoverg.; kruusde omme, het ommekruusd ['omæk...] 1. zich hier en daar ophouden, nu weer eens hier, dan weer daar naar toe gaan *Hij kruusde wat bij huus omme* d.i. op z'n erf, in de buurt van z'n huis (Ma), *We hebben dit jaor wat in Luxemburg ommekruusd* (Nbk) 2. voortdurend ziekelijk zijn, sukkelen (Ma) *Zij het de hiele winter al wat ommekruusd* (Ma)

ommekuieren ['omæk...] - omkuieren: zonder een bep. doel kuieren, om iets heen, langs een bep. route, richting kuieren *We hebben een posien in de bos ommekuierd* (Nbk), *We bin de weg ommekuierd* (Nbk)

ommekuitelen (Bdie, Bu, Dhau, Dho, Ma, Np, Nt, Op, Ow, Pe-Dbl, Spa, Sz) zw. ww.; onoverg.; kuitelde omme, is ommekuiteld ['omæk...] 1. met een plotselinge beweging omvallen, tuimelend vallen (bijv. van een kind dat net leert lopen) *Och here, now kuitelt dat kiend ok nog omme* (Bu), *Piet kuitelde over de kop mit de fiets* (Dhau), *Aj' de staepel hooft te hoge maeken, gaot de hele boel dommiet ommekuitelen* (Op), *mit een voer huj ommekuitelen* (Ma, Ow), zo ook *Et voer huj is me ommekuiteld* (Np)

ommekukelen (Dhau) ['omæk...] - omkukelen: omvallen

ommekwaanselen (Dfo, Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; kwaanselde omme, het ommekwaanseld ['omæk...] 1. voortdurend kwanselen, ongeregeld kopen en weer verkopen *Die mag graeg ommekwaanselen* (Np)

ommekwakkelen (Dfo, Dhau, Ma, Nbk,

ommekwakken - ommelieden

Np, Obk, Ow, Spa, Sz) zw. ww.; onoverg.; kwakkelde omme, het ommekwakkeld ['omə...] 1. steeds maar weer ziek zijn, steeds maar niet goed genezen, nu weer dit, dan weer dat kwaaltje hebben *Die vrouw het de hele winter ommekwakkeld, en ze is nog lange niet weer goed* (Sz) 2. (onpers., van het weer in de winter:) steeds kwakkelig zijn, met afwisselend vorst en dooi (Nbk, Obk, Sz) *Et kwakkelt mar wat omme* (Nbk, Obk, Spa)

ommekwakken zw. ww., overg., onoverg.; kwakte omme, is/het ommekwakt ['omə...] 1. smakkend omvallen of doen omvallen *mit de fiets ommekwakken* (Ow), *De boom kwakte de verkeerde kaante omme* (Wol), *Pas op daj' die vase niet ommekwakken, die wi'k niet graeg stokken hebben* (Obk) **Ommelaander** (l) ['omələ:ndr] - Ommelander

Ommelaans (Np, Op, b: lm) ['omələ:s] - Ommelands, vooral in *een Ommelaanse reis* een verre reis, een reis die onnodig lang is, met omwegen (Nbk, Op, b: lm), vgl. *Ik zie et nut d'r niet van in om d'r zoe'n ommelaanse reize veur te maeken* (Op)

ommelaanteren (Dhau, Np, Obk, Ow) Ook **ommelenteren** (Dho, El, Nw, Spa), **ommelanteren** (Db, Np) zw. ww.; onoverg.; laanterde omme, het ommelaanterd ['omələ:ntɿn/...] 1. rondhangen en zo goed als niets uitvoeren *Hi'j lenterde mar wat omme, hi'j had niks om hanen* (Ol-Nl), *D'r lopen tegenwoordig een boel omme te lenteren* (Spa)

ommelaanterfaanten (Diz, Nbk) Ook **ommelaanterfanten** (Nbk, Nw), **ommelanterfanten** (Dfo, Dhau) zw. ww.; onoverg.; laanterfaante omme, het ommelaanterfaant ['omələ:ntɿfä:ntɿ/...fäntɿ/...] 1. rondhangen en zo goed als niets uitvoeren *Hi'j laanterfaant mar wat omme* (Nbk)

ommelaanterfanten z. **ommelaanterfaanten** **ommelaepen** (Nbk) zw. ww.; onoverg.; laepte omme, het ommelaept ['omələ:pp] 1. steeds traag lepelen *Hi'j laept mar wat omme* (Nbk)

ommelammenteren z. **ommelammeteren** **ommelammeteren** (Nbk) Ook **ommelammenteren** (Nbk) ['omə...] - steeds lamenteren, vervelend zeuren

Ommelanen mv. ['omələ:n] 1. Omme-

landen (in de provincie Groningen)

ommelanteren z. **ommelaanteren**

ommelanterfanten z. **ommelaanterfaanten**

ommelaoten (Bdie, Db, Dhau, El, Ma, Nt, Ow) st. ww.; overg.; het ommelaoten ['omələ...] 1. verweiden *de koenen ommelaoten* verweiden (Dhau)

ommelaveren (Dho) ['omə...] - omlaveren: zwaaiend of doelloos heen en weer lopen *Ze laveren mar wat omme* (Dho)

ommelazeren (Wol) zw. ww.; overg., onoverg.; lazerde omme, het ommelazerd ['omələ:zɿr] 1. omvallen of doen omvallen *Lazer me de boel niet omme* (Wol)

ommeleggen zw./onregelm. ww.; overg.; legde omme, het ommelegd ['omə...] 1. om een voorwerp leggen en bevestigen *een hoepe ommeleggen* d.i. om een wagenwiel (Ste), *een baand ommeleggen* (Bdie) 2. van een omlegsel voorzien (Np) *Mien rok he'k ommelegd mit naodlint* (Np) 3. door te leggen een beetje van plaats of liggende houding doen veranderen; ook: met de onderkant boven leggen *iene even ommeleggen* bijv. een zieke die geholpen moet worden (Bdie, Nbk), ook gezegd inzake een koe (Ow), *een kleine poppe ommeleggen in zien beddegien* (Spa), *Ik heb et zo in de rogge op 't ogenblik, ik kan me muilik ommeleggen in bedde* (Ol-Nl), *Mien moeder kon die pannekoeken zo prachtig mooi ommeleggen* (Sz), *et goed op 'e blicke ommeleggen* (Op), *et kussen ommeleggen* (Np) 4. omwerken (van grond) *de tuun ommeleggen* (Dho, Nbk) 5. een andere loop geven *een weg ommeleggen* (Ow), *de mennige even ommeleggen* (Nt)

ommelegging (l) ['omə...] - wegomlegging

ommeleiden (spor.) ['omə...] - omleiden: langs een omweg leiden *Et verkeer wodt ommeleid* (Nbk)

ommeleiding (spor.) ['omə...] - omleiding (inzake verkeer)

ommelenteren z. **ommelaanteren** **ommelenteren** (verspr.) zw. ww.; onoverg.; leuterde omme, het ommelenterd ['omə...] 1. steeds niet opschieten, dralend bezig zijn met het werk, lanterfanten *Jim moe'n niet zo ommeleuteren, pak mar an* (Op) 2. voortdurend kletsen, leuteren *Hi'j leutert mar wat omme* (Ste)

ommelieden (Bu, Dfo, Nbk, Np, Ow) st.

ww.; onoverg.; het ommeleden ['oməlɪdŋ] 1. voortdurend moeten lijden (door ziekte, pijn) *Hi'j het lange ommeleden, mar hi'j is now stōrven* (Ow, Dfo), *Et moet je begreuten as iene zo lange ommelieden moet* (Bu), *Die moet wat ommelieden* hij moet voortdurend lijden (door ziekte, pijn) (Bu)

ommeliegen (Nbk, Wol) st. ww.; onoverg.; het ommeleugen ['omə...] 1. voortdurend liegen *Je moeten d'r niet de hieltied zo in omme zitten te liegen* (Wol)

ommeliemen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; liemde omme, het ommeliemd ['oməlɪm:] 1. steeds vleien *mit iene ommeliemen* (Nbk)

ommeligen st. ww.; onoverg.; het ommelegen ['omə...] 1. plat liggen (na omgevallen, gekanteld te zijn) *Bi'j een hadde bujje kan et zaod ommeligen gaon* (Obk), *De bloemen liggen omme* (Dhau), *Die boom kon wel ommeligen* (Dho) 2. anders gaan liggen, een beetje opschuiven (terwijl men ligt) *Gao es wat ommeligen, ik vaal zo haost van bedde of, je!* (Nbk) 3. (van de wind) uit een andere richting gaan waaien (Nbk), in *De wiend gong ommeligen* (Nbk) 4. in d'r veur ommeligen gaon z'n belofte toch niet gestand doen, toch niet doorzetten, alsnog van een koop afzien terwijl men al tot een akkoord was gekomen (alg.): *Aj' veur een koop ommeligen gaon, moej' rouwkoop betaalen* (Wol), *Hi'j gaot d'r veur ommeligen* (Dho), *...niet gauw veur ommeligen* (Wol), (gezegd omdat men z'n belofte kennelijk niet waar gaat maken:) *Now moej' d'r niet veur ommeligen gaon!* (Nbk) 5. (van een tuin, een akker:) omgekeerd liggen, omgewerkt zijn *'k Heb de tuun al mooi ommeligen* (Ste)

ommeleup (Nbk) de ['omələ:p] 1. (vooral verkl.) omweg die men maakt om even te wandelen *We kun nog wel even een ommeleupen maeken, veur de aorighied* omweg die men lopend aflegt (Nbk)

ommelopen st. ww.; onoverg., ook wederk. (bet. 3); het/is ommelopen ['omə...] 1. rondlopen en niets doen, rondhangen en niets doen, lanterfantent *Hi'j dot niks anders as ommelopen* (Ow), *D'r bin now al een protte warklozen die al een jaor of meer ommelopen hebben* (Spa, Op), *Hi'j*

dot niks, hi'j lop omme (Ste), *...lopt mar wat omme* (Nbk), *Ie lopen vandage toch wat omme, dan kuj' mooi die klussies doen* (Sz) 2. rondlopen, her en der lopen *D'r is zo in dat zaod ommelopen, dat ligt hielendal plat* (Dfo), *Hi'j het et meeste wark daon, hi'j lopt nog wat bi'j huus omme* (Nbk), *Hi'j mag zomar vri'j ommelopen deur al die gangen en kaemers* (ba), *Elkeniene leup omme mit de gedaachten in et aachterheufd: wat komt uut dit alles vot* (vo), *Daor lopen ze altied mit omme en schouwen iederiene op 't laest* tobben erover, blijven eraan denken zonder zich te uiten (b) 3. langs een omweg lopen *Hi'j is een hiel aende ommelopen* (Np, Nbk), (wederk.) *Ik heb me aorig ommelopen* heb nogal een omweg gemaakt (Np) 4. omwentelen (fig.), in *De kop lopt me omme* ik kan de zaken niet meer op een rijtje houden, het begint me te malen, ik verlies m'n zelfbeheersing (alg.): *De kop is him ommelopen* (Np), *Hi'j bleef mar over dat oolde gevallegien deurmekkeren, dat in 't leste leup mi'j de kop omme en bin ik bi'j 'm weglopen* (Op), *Die kerel bleef zo lange over dat zelde veurstel mierken dat de veurzitter de kop ommeleup* (Op), *Te langedeste leup mi'j de kop omme en gaf ik 'm een hingst veur de hassens* (Wol), *D'r lopt iene bi'j omme* hij is malende (Ow) 5. (van de wind) van richting veranderen (verspr.) *De wiend lopt omme* (verspr.), *Et is koolder wodden, de wiend is ommelopen, hi'j is naor et oosten dri'jd* (Ld), *Et weer kan wel es ommeslaon, want de wiend is ommelopen* (Dfo, Dhau, Obk), *De wiend is ommelopen, we zullen wel regen kriegen* (Nbk, Np, Obk, Spa, Dfo), *...is een ende ommelopen* (Pe-Dbl), *As de wiend aanst ommelopen gaot...* (Op)

ommelopend (verspr. OS, Bu, Dho, Diz, Np) bn.; attr. ['omələ:pmt] 1. gezegd van kleine klusjes, van werk waarbij men lett. wat heen en weer kan/moet lopen, in *ommelopend wark*: *Ik heb vandaege wat ommelopend wark* kleine klusjes (Bu), *Et schilt je wel aj' iene veur et ommelopend wark hebben* voor de klusjes (Dhau, Db), *Et was vandaege allemacle ommelopend wark* (Dho, Dfo, Diz), *Wat ommelopend wark, dat kan hi'j nog wel doen* (El)

ommeloper de; -s; -tien ['omələ:pɾ] 1.

ommelorken - ommemeisteren

iemand die maar wat doelloos rondloopt, niet stevig aan het werk gaat, ook sterker: lanterfanter (Dhau, El, Nbk, Obk, Ow) *'t Is een ommeloper, et is iene van niks* (Nbk) 2. hond of evt. kat die geen thuis heeft (Nbk, Np, bo: Nw) *Een dag of wat leden was hier een ommeloper* (Np) 3. omloop van een molen (Bdie) *De muldersknecht lop op 'e ommeloper* (Bdie) 4. ontsteking bij de nagelriem, nagelrun *Een ommeloper zit om de nagel van de vinger* (Sz), *...lopt je je onder om de naegel henne* (Np), *Een ommeloper is een ontsteking van et naegelbedde, om de naegel henne dus* (Bdie) 5. hetzelfde als *bloedvinne* (Obk), z. aldaar

ommelorken (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; lorkte omme, het ommelorkt ['omæ...] 1. voortdurend *lorken* (bet. 1), z. aldaar, vgl. *Hi'j lorkt an de tute van de theepot omme* (Np)

ommeluibuizen zw. ww.; onoverg.; luibuisde omme, het ommeluibuisd ['omæ...] 1. voortdurend niets uitvoeren, steeds maar niet aan het werk zijn *Die beide kerels hebben de hiele dag wat ommeluibuisd* (Np)

ommelullen zw. ww.; overg., onoverg.; lulde omme, het ommeluld ['omælɫɪŋ] 1. (onoverg.) voortdurend kletsen, maar raak praten, doelloos kletsen *Hi'j lult d'r mar wat in omme* (Nbk, Nw), *Hi'j kan d'r zo mooi in ommelullen, dat hi'j zels niet meer wet waor hi'j 't over het* (Obk) 2. (onoverg.) onderhoudend, gezellig met iemand praten *Hi'j kan mooi ommelullen* (Dfo), *wat mit een kiend ommelullen of mit een oold meenske die geestelik niet meer al te zuver is* (Nw, Bu) 3. (onoverg.) vleierend praten, in *mit iene ommelullen*. *Hi'j kan zo mooi mit je ommelullen dat ie zollen 't ok haost nog geleuven ok vleierend* (Dhau), *Hi'j kan zo mooi mit je ommelullen, hi'j bepraot je zo* (Np, Obk, Ol-Nl, Wol, Sz) 4. (overg.) iemand ompraten, in *iene ommelullen*: *Laot je toch niet ommelullen, je* (Nt) 5. (onoverg.) wel kletsen maar niets uitvoeren (Db, Np, Obk, Ol-Nl, Ow), ook alleen: niets uitvoeren, klunge-len, lang bezig zijn (Diz, Obk, Pe-Dbl) *Ze hebben de hiele dag mar wat ommeluld* (Np), *Ie moe'n niet zo ommelullen, anders kom ie niet op 'e tied klaor veel kletsen*

(Db), *Hi'j kan d'r lange mit ommelullen* wel steeds ermee bezig zijn maar niets uitvoeren (Obk), *Kiender die van schoele kommen, kun soms zo ommelullen lang onderweg zijn, niet opschieten* (Diz, Obk) **ommelummelen** ['omælɫmɪŋ] - omlummelen *Ze hebben de hiele middag mar wat ommelummeld* (Dho, Nbk, Np), *Hi'j is mar an 't ommelummelen* (Nbk), *Die maegies lummelen mar wat omme, in plaes dat ze anpakken* (Obk)

ommemaelen Ook **ommemalen** (WH) zw. ww.; onoverg.; maelde omme, het ommemaeld ['omæ...] 1. talmen, treuzelen, voortdurend knoeien en niet opschieten (onpers.) *Dat maelde mar wat omme, aj' d'r niet achteran zatten, raekte de jeugd niet op bedde* (Dfo, Nbk) 2. voortdurend een probleem aan alle kanten bekijken en afwegen, steeds doorzeuren over iets, één of meer aandachtspunten hebben waarvan men niet los kan komen in z'n gedachten *Hi'j is maelderig, wat kan hi'j toch ommemaelen* (Ste), *Hi'j het nao die ruzie de hiele dag ommemaeld* (Nbk), *Hi'j maelt d'r in omme* (Nbk), *Hi'j maelt d'r mar op omme* (Ow), *...mit omme* (Nbk), *Die idenen maelden him de hiele dag in de kop omme* (Nbk), (onpers.) *Et maelt mi'j mar in 't hoofd omme* (Spa) * (aftelrijmpje:) *Ommemaelen wie et wodt/Ik of gij of Pieter Pot/Pieter Pot zat in de sloot/En nog was Pieter Pot niet dood* (Ste), soms gevolgd door *...ot, bot, vot* (Ste)

ommemalen z. **ommemaelen**

ommemattelen zw. ww.; onoverg.; mattelde omme, het ommematteld ['omæ...] 1. voortdurend martelen, pijnigen *Een katte kun kiender soms mit ommemattelen; et beest mag d'r niet over* (Obk) 2. voortdurend met grote inspanning bezig zijn (vooral: terwijl men niet opschiet) *Hi'j mattelt mar wat omme* knoeit maar door en schiet niets op (Bu)

ommemauwen z. **ommemiauwen**

ommemeisteren (Bu, El, Ld, Ma, Nbk, Nw, Obk, Ow) zw. ww.; onoverg.; meesterde omme, het ommemeisterd ['omæ...] 1. voortdurend onder de behandeling van een dokter zijn *Wat hebben die meensken veur heur ziektes lange mit de dokter ommemeisterd* (Ow), *Hi'j meistert d'r al een hiele tied mit omme*

(Ma), *Hi'j meistert nogal wat omme gaat vaak naar de dokter* (Nw), *Hi'j het lange ommemeisterd* (El) 2. voortdurend een patient onder behandeling hebben (door een dokter, kwakzalver) (Ld) *De dokter meesterde mar mit de pesjent omme* (Ld) **ommemekkeren** (Dho) zw. ww.; onoverg.; mekkerde omme, het ommemekkerd ['omæmekkɛrɪ] 1. voortdurend zeuren *Ze mekkeren mar wat omme* (Dho) **ommemelken** (Dho, Diz, El, Ma, Nbk, Np, Wol) st. ww.; onoverg.; het ommemulken ['omæ...] 1. voortdurend zeuren (El, Nbk) *Ie moe'n niet zo ommemelken* (El) 2. voortdurend treuzelen, niet opschieten (Dho, Diz, Ma, Np, Wol) *Jonge, ie moe'n niet zo ommemelken* (Wol), *Hi'j mulk mar wat omme!* (Ma) **ommemesjeren** (Nbk) - rondmarcheren: her en der marcheren, vooral: hier en daar met grote stappen lopen, ook: om iets heen marcheren **ommemiauwen** (verspr.) Ook *omme-mauwen* (verspr.) zw. ww.; onoverg.; miauwde omme, het ommemiauwd ['omæ...] 1. voortdurend miauwen *Ze mauwen mar wat omme* (Dho) **ommemieren** z. *ommemierken* **ommemierken** (El, Nbk, Np, Nw, Ow, Ste, bet. 3: Ma) Ook **ommemieren** (Dfo, Ld, Obk, Ste) zw. ww.; onoverg.; mierkte omme, het ommemierkt ['omæ...] 1. voortdurend zeuren (El, Np, Nw, Ste) *Die kiender mierken mar wat omme* (Ste), *omme zitten te mierken* (El) 2. steeds vervelend doen (Ld) *Hi'j miert mar wat omme* (Ld) 3. niet opschieten, niet of nauwelijks aan het werk zijn, met absoluut onnodige werkzaamheden bezig zijn terwijl men stevig aan het werk zou moeten zijn (Nbk, Ow, Obk) *Pak now toch es een keer an, ie mierken de hiele morgen mar wat omme* (Nbk) **ommemieteren** (Dho, Ma, Nbk, Nw, Pe-Dbl, Wol) zw. ww.; overg., onoverg.; mieterde omme, is (bet. 1)/het (bet. 2, 3) ommemieterd ['omæmitɛrɪ] 1. (onoverg.) omvallen *De bult is ommemieterd* (Ma), *Hi'j is ommemieterd mit de fiets* (Nbk) 2. (overg.) omvergooien (Nbk) *Hi'j het 'm ommemieterd* (Nbk) 3. (onoverg.) talmen met iets, aarzelend, knoeiend bezig zijn met iets (Nbk, Wol) *Hi'j mietert d'r mar*

wat mit omme pakt het niet flink aan (Wol)

ommemiggelen (Db) zw. ww.; onoverg.; miggelde omme, het ommemiggeld ['omæmɪgɪlɪ] 1. krioelen, door elkaar gaan *Ze miggelen aorig deur mekeer omme, die mieghemmels* (Db)

ommemjaeken (Nbk) zw. ww.; onoverg.; mjaekte omme, het ommemjaekt ['omæ...] 1. voortdurend *mjaeken*, z. aldaar *Heur ze toch es ommemjaeken* (Nbk)

ommemodderen zw. ww.; onoverg.; modderde omme, het ommemodderd ['omæmodɛrɪ] 1. voortdurend knoeiend, prutsend bezig zijn *Die beide jongen modderen al daegen mit die oolde moter omme* (Obk), *Jum bin ok weer aorig an 't ommemodderen, niet?* (Np, Ol-Nl)

ommemoezen (Obk) zw. ww.; onoverg.; moesde omme, het ommemoesd ['omæmu:zɪ] 1. voortdurend talmen, niet opschieten *As ie zo ommemoezen kom ie nooit deur et wark henne* (Obk)

ommemoffelen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; moffelde omme, het ommemoffeld ['omæmofɪlɪ] 1. zitten kauwen waarbij men het eten niet goed klein kan krijgen, door kan slikken *Hi'j moffelt d'r wat op omme* (Nbk)

ommemopperen zw. ww.; onoverg.; mopperde omme, het ommemopperd ['omæ...] 1. voortdurend mopperen *Hi'j moppert aorig omme* (Nbk), *I'J moe'n niet altied zo op dat kiend ommemopperen* (Db)

ommemoren (Nbk) zw. ww.; onoverg.; moorde omme, het ommemoord ['omæ...] 1. voortdurend zwoegen met iets, zich afmatten met iets *Hi'j moort d'r mar mit omme* (Nbk), *Die koe moort d'r mar mit omme, et krigt een kalfen et wil niet goed, ze willen et d'r te gauw of trekken* (Nbk)

ommemorrelen (Db, Dho, El, Np, Nw, Obk, Op, Pe-Dbl, Ste) zw. ww.; onoverg.; morrelde omme, het ommemorreld ['omæmɔrɪlɪ] 1. steeds *morrelen* (lett.), steeds onhandig in werking proberen te krijgen, steeds prutsen aan, met iets *Hi'j zat wat an de auto omme te morrelen, mar hi'j kreeg et niet veur mekeer* (Op, Obk), *Ik laot N. mar wat ommemorrelen in et oolde hokke* (Db) 2. ruziën (Dho) *Ze morrelen mar wat omme* (Dho)

ommemotten - ommepakken

ommemotten (Dhau, El, Ld, Nbk, Np, Sz, v) zw. ww.; onoverg.; motte omme, het ommemot ['oməmotɔ] 1. voortdurend morsend, knoeiend bezig zijn *'t Is niks gedaon mit regen in 't hooi ommemotten knoeiend werken (met hooi dat nat wordt) (Sz), Ze zatten omme te motten mit waeter en modder (Nbk), De koenen die motten aorig mit 't huj omme (Nbk), De koenen motten in 't huj omme (El)*

ommendebi'j z. *omdebi'j*

ommeneuren z. *ommenuren*

ommeneutelen (Sz) zw. ww.; onoverg.; neutelt omme, het ommeneuteld ['oməna:t|ɪ] 1. voortdurend opgejaagd, nerveus doen *Ze neutelt mar omme en d'r gebeurt niks (Sz) 2. steeds maar zeuren, jammeren Hi'j neutelt d'r mar op omme (Sz)*

ommeneuzen zw. ww.; onoverg.; neusde omme, het ommeneusd ['omə...] 1. rondneuzen, hier en daar kijken *Hi'j wil eerst even ommeneuzen (Nbk), Zo om de uutverkoop henne meugen pattie vrouwluden zo graeg wat in 't spul ommeneuzen (Obk)*

ommeniefelen (Nbk, Obk, Sz) zw. ww.; onoverg.; niefelde omme, het ommeniefeld ['oməni:fɪ] 1. voortdurend met (fijn) knutselwerk bezig zijn, steeds knutselen *Die man mag graeg wat ommeniefelen, die maekt zokke mooie dingen (Sz, Obk)*

ommennebi'j z. *omdebi'j*

ommenocht (Bu, Dfo, Ma, Nbk, Np, Ow, Ste, bo: Nw, b) bn. [omə'noxt] 1. gratis, voor niets (Ma, Nbk, Np, Ow, Ste, bo: Nw) *Ze kregen et ommenocht (Ow), Dat kriej' d'r ommenocht bi'j (Ste) 2. zonder dat het nodig is, zin heeft, zonder resultaat (Bu, Dfo, Ma, Nbk, Ste, b, bo: Nw) Ze weren d'r ommenocht henne west (Ma), Ik wil jow niet ommenocht lastig valen (Dfo), De bezorgers broesden niet ommenocht hiele aenden deur de modder (b), Dat is wark ommenocht (Bu, bo: Nw), Hi'j warkt nog wat ommenocht zonder dat het in financieel opzicht nodig is (bo: Nw)*

ommenommeren (l) ['omə...] - omnummeren

ommenullen (p, b: lm) zw. ww.; onoverg.; nulde omme, het ommenuld ['omənalɪ] 1. steeds dralen, treuzelen, omzeuren

ommenuren (Ow) Ook *ommeneuren* (Obk) zw. ww.; onoverg.; nuurde omme,

het ommenuurd ['oməny:əɾɪ/...na:ɾɪ] 1. voortdurend *nuren* (Ow): met opgezollen uiers staan terwijl het kalven uitblijft (Ow) *De geboorte van et kalf komt niet gauw; hi'j nuurt mar wat omme (Ow) 2. steeds treuzelen (Obk) Niet zo ommeneuren, want we moe'n nodig vot om de bus nog te haelen (Obk)*

ommensselen (Dfo, Nbk, Obk, Ow) zw. ww.; onoverg.; nusselde omme, het ommensseld ['omənasɪ] 1. steeds nestelend bezig zijn, zorgzaam bezig zijn in/met een nest (Nbk, Obk) *Een hond of katte mit jongen kan in zien of heur maand zo lekker ommensselen (Obk) 2. steeds talmen (Dfo, Ow) Die nusselt mar omme, die komt nooit op plak (Ow), Ze nusselen mar wat omme en schieten niks op (Dfo)*

ommeotten (Nbk) zw. ww.; onoverg.; otte omme, het ommeot ['omə...] 1. voortdurend morsen (van eten), restjes van het voer laten vallen en laten liggen

ommeouw(h)oeren z. *ommeouwehoeren*
ommeouwehoeren (Nbk) Ook *ommeouw(h)oeren* (Nbk) zw. ww.; onoverg.; ouwehoerde omme, het ommeouwehoerd ['omə...] 1. voortdurend ouwehoeren, z. aldaar *Die vent het de hiele aovend ommeouwehoerd (Nbk)*

ommepaaien (Ste, Ol-Nl, en oost.) zw. ww.; onoverg.; paaide omme, het ommepaaid ['oməpa:jɪ] 1. (enigszins negatief) voortdurend met flinke stappen over of op iets lopen, met smerige of natte voeten e.d. stappen *Dan paaide ze mar wat op 'e bouw omme (v), in et waeter ommepaaien (Nbk), in de rommel ommepaaien (Np) 2. vleiend met iemand praten (Ma, Ow, Ste, Wol) mooi mit iene ommepaaien (Ow), Die paait d'r mar wat mit omme (Wol, Ste), Hi'j paait aorig mit him omme (Ma)*

ommepaffen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; pafte omme, het ommepaft ['omə...] 1. voortdurend schieten (met een vuurwapen) *Ze paffen daor mar aorig in de bos omme! Zollen ze nog wat schieten? (Nbk)*

ommepakken (Nbk, Np, Nw, Ste) zw. ww.; overg., onoverg.; pakte omme, het ommepakt ['oməpakɪ] 1. nu eens weer dit, dan weer dat doen zonder door te zetten, vooral: aarzelend met iets bezig zijn *Ze pakten d'r mar mit omme, hoe ze dat now*

doen zollen (Np, Nbk), *We hebben een hiele poos mit et voegeltien ommepakt, mar et is in et laest toch nog doodgaon* (Nbk), *Die pakt de boel wat omme schiet niet op* (Nw) 2. verwennen (Ste), in zinnen als *Ze pakken d'r mar mit omme* ze verwennen dat kind (Ste) 3. over iets tobben, met iets zitten (Nbk) *Hi'j pakte d'r mar mit omme* (Nbk), *Ik zol d'r niet langer mit ommepakken* er niet langer mee zitten (Ste) 4. zich ophouden, verblijven (Np) *Et begroot me wel veur die man, dat die zo alliend in dat oolde huus ommepakt* (Np)

ommepalteren (b: lm) zw. ww.; onoverg.; palterde omme, het ommepalterd ['oməpaltɪŋ] 1. rondsletteren

ommepangelen (Dfo, Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; pangelde omme, het ommepangeld ['oməpaŋ(g)lɪŋ] 1. voortdurend in-en verkopen, voortdurend kwanselen *Hi'j pangelt altied omme* (Nbk), *Hi'j mag graeg wat ommepangelen* (Np)

ommepankoekbakken (Nbk) zw. ww.; onoverg.; pankoekbakte omme, het ommepankoekbakt ['omə...] 1. voortdurend een beetje gezelschap houden, evt.: een beetje spelen met, vgl. *Beppe het die middag wat mit A.H. ommepankoekbakt* (Nbk)

ommepappen (El, Nbk, Nw, Ow, Ste) zw. ww.; onoverg.; papte omme, het ommepapt ['oməpapp] 1. voortdurend zoete broodjes bakken, pappen en nathouden *Hi'j papt wat mit 'm omme* (Nbk), *...mooi mit 'm omme* (El), *d'r wat mit ommepappen* (Ow)

ommeparlevinken z. *ommepoelevinken*
ommeparrederen (Diz, Nbk, Np, Ow, Wol) zw. ww.; onoverg.; parredeerde omme, het ommeparredeerd ['oməpərədɪ:əŋ] 1. enigszins trots, eigenwijs lopen, ook zwakker: rondlopen *Hi'j parredeert wat bij de weg omme* (Diz), *Hi'j parredeert mar wat omme* (Nbk)

ommepelen z. *ommepielen*
ommepauteren (Nbk, Np, Ste) zw. ww.; onoverg.; peuterde omme, het ommepauterd ['omə pa:tɪŋ] 1. voortdurend peuteren, pluizend in, met iets bezig zijn *Hi'j zit mar in zien neuze omme te peuteren* (Nbk), *Laot 'm mar wat ommepeuteren* niet zo vlot bezig zijn (Ste)

ommepouzelen (Op, Ow, Spa, Ste) zw. ww.; onoverg.; pouzelde omme, het ommepouzeld ['oməpa:zɪŋ] 1. voortdurend

enigszins bezig zijn, met kleine karweitjes, klusjes bezig zijn (Op, Ow, Spa) *veur tiedkotting wat ommepeuzelen* (Ow), *Oolde M. komt zo now en dan es om kleine warkies op te knappen, hi'j mag hier graeg wat ommepeuzelen* (Op) 2. (weinig gebruikelijk) nauwelijks iets doen, lopen niksen terwijl men aan zo moeten pakken (Ste) *Hi'j pouzelt wat omme* (Ste)

ommepielen (OS, verspr. WS, b: lm) Ook **ommepielken** (Bu, Ma, Dho), **ommepelen** (WH, Nt) zw. ww.; onoverg.; pielde omme, het ommepield ['oməpi:lɪŋ/...pilkɪ/...pi:tɪŋ] 1. met kleine klussen bezig zijn, nu eens weer met het ene en dan weer met het andere bezig zijn en daarbij niet opschieten *ommepielen mit wark dat niks om de hakken het* (Ow), *De oolde baos pielde wat bij huus omme* (Nbk), *Ik heb de hiele dag wat ommepield* (Dho, Ma), *Et wil niks mit hum, die pielt mar wat omme* hij schiet maar niet op met z'n werk (Ld, Dho), *Hi'j mag graeg wat in de tuun ommepielen* (Op), *Je moeten d'r niet zo mit ommepielen* (Wol), *Kleine N. pielt mar wat mit zien eten omme, hi'j het zeker gien honger* (Dhau)

ommepieler (Nbk, Nw) de; -s ['oməpi:lɪ] 1. iemand die nu eens weer dit en dan weer dat doet en maar niet of nauwelijks vordert, iemand die niet opschiet

ommepielken z. *ommepielen*

ommepiepen (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; piepte omme, het ommepiept ['oma...] 1. voortdurend piepen *De jonge voegelties piepen in et nust omme* (Nbk), (bij vergelijking, van vrouwen die met hoge stemgeluiden praten:) *Die vrouwluden doen niks as wat ommepiepen* (Np)

ommepieren z. *ommepierken*

ommepierken (Bu, Dhau, Dho, Ld, Ma, Nw, Op, Ow, Pe-Dbl, Spa) Ook **ommepieren** (Bu) zw. ww.; onoverg.; pierkte omme, het ommepierkt ['oməpɪrkɪŋ/...pi:əŋ] 1. niet erg opschieten met het werk *Jow hoeven daor niet zo lange mit omme te pierken, et kan ok wel wat vlogger* (Ow, Op), *Hi'j is an et ommepierken, hi'j schöt niks op* (Nw)

ommepikken (Dho) zw. ww.; overg.; pikte omme, het ommepikt ['oma...] 1. omver krijgen door ertegenaan te werpen *Mit potschieten mos ie een bultien maeken en*

ommepingelen - ommepopdokteren

dan pikken; aj't ommepikten moch ie de knickers hebben (Dho)

ommepingelen zw. ww.; onoverg.; pingelde omme, het ommepingeld ['omə...]
1. steeds pingelen: op een piano e.d. *Die pingelt mar wat op 'e piano omme* (Nbk, Nw) 2. steeds drijven met een bal (Bu, Np) *mit de balle ommepingelen* (Bu)

ommepissen ['omə...] - ompissen

ommepjukken (Nbk) zw. ww.; onoverg.; pjukte omme, het ommepjukt ['oməpjʌkɨ]
1. voortdurend peuteren *Zit niet zo in je neuze omme te pjukken* (Nbk), *Pjuk d'r toch niet zo an omme* (Nbk) 2. z. *ommepuken*

ommeplaggen (Nbk) ['omə...] - omplaggen

ommep plakken (Mun, Nbk) ['omə...] - omplakken: rondom beplakken *Ze hadden dat ommep lakt mit gooldpepier* (Mun); ook: steeds blijven plakken, in zinnen als *Ze bleven daor mar wat ommep lakken* (Nbk)

ommeplassen (Nt) zw. ww.; onoverg.; plaste omme, het ommeplast ['oməplɑsɨ]
1. steeds spetterend, knoeiend met water e.d. bezig zijn *in et waeter ommeplassen* (Nt)

ommeploegen ['omə...] - om- of onderploegen (lett.) *Ie moe'n de bouw niet te diepe om(me)ploegen* (Nbk)

ommeploempen (Nbk) Ook *ommeplompen* (Ow) zw. ww.; onoverg.; ploempte omme, het ommeploempt ['oməplʊmpɨ]
1. met plompemde bewegingen in et water doen neerkomen, bijv. door er met laarzen aan stevig stappend door te lopen *Niet zo in et waeter ommeploempen, et spattert alle kaanten op* (Nbk)

ommeploemzen (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; ploemsde omme, het ommeploemsd ['oməplʊmzɨ]
1. plonzend, spetterend en spattend bezig zijn (in het water) *in 't waeter ommeploemzen* (Np)

ommeploeteren (Nbk) zw. ww.; onoverg.; ploeterde omme, het ommeploeterd ['oməplʊtɨ]
1. voortdurend ploeterend, zwoegend bezig zijn *De boeren moe'n vandaegge-de-dag in de bouw ommeploeteren* (Nbk)

ommeploffen ['omə...] - omploffen

ommeplompen z. *ommeploempen*

ommeplooien (spor.) ['omə...] - omplooien: in plooiën omvouwen

ommeploonzen (Obk, Ow) zw. ww.; onoverg.; ploonsde omme, het ommeploonsd ['omə...]
1. steeds plonzend, spetterend bezig zijn (in het water) *even in et waeter ommeploonzen* (Ow)

ommep luzen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; pluusde omme, het ommep luusd ['omə...]
1. voortdurend peuteren, plukken aan iets *an et taofelk lied ommep luzen* (Nbk), *Hi'j zit mar in zien neuze omme te pluzen* (Nbk) 2. met lange tanden eten, treuzelen met het eten (Nbk) *Dat kiend zit mar wat in et eten omme te pluzen* (Nbk) 3. steeds lezend, studierend bezig zijn (in boeken, tijdschriften enz.) *N. zit altied in de boeken omme te pluzen* (Nbk)

ommepoelevinken (Dfo, Diz, Nbk, Np, Nt, Obk, Op, Spa) Ook *ommeparlevinken* (Diz, Ma, Nbk, Nt, Ow) zw. ww.; onoverg.; poelevinkte omme, het ommepoelevinkt ['oməpʊləvɨŋkɨ/...parlə vɨŋkɨ]
1. nu eens weer hier en dan weer daar zijn en evt. bezig zijn, maar niet veel doen *Hi'j poelevinkte mar wat omme* liep maar wat rond zonder vast doel (Nbk)

ommepoepelen (Obk, Op, Ow) zw. ww.; onoverg.; poepelde omme, het ommepoepeld ['oməpʊpɨlɨ]
1. dralen, van alles en nog wat doen zonder op te schieten *Die jonge poepelde net zo lange omme dat hi'j te laete op schoele kwam* (Obk), *Ie moe'n d'r niet zo lange mit ommepoepelen, et moet ok een keer goed wezen* (Op)

ommepoetsen (Nbk, Obk) zw. ww.; onoverg.; poetste omme, het ommepoetst ['oməpʊtsɨ]
1. voortdurend poetsen *Pattie meensken kun zo nodeloos op et spul ommepoetsen* (Obk)

ommepoken z. *ommeporken*

ommepolsen (Dfo, Nbk) Ook *ommepolsken* (Nbk) zw. ww.; onoverg.; polste omme, het ommepolst ['oməpʊlsɨ/...lskɨ]
1. steeds met een stok in het water roeren, polsen *in 't waeter ommepolsen* (Dfo, Nbk)

ommepolsken z. *ommepolsen*

ommepopdokteren (Np, Op, Sz) zw. ww.; onoverg.; ommepopdokteren, het ommepopdokterd ['oməpʊbdʌktɨ]
1. (van een kind:) steeds vertroetelen en er vaak mee naar de dokter gaan (Np), ook: veel aandacht besteden aan een ziek dier (Sz) *Dat kiend hebben ze hiel wat mit*

ommepopdokterd (Np) 2. (van kinderen) steeds met speelgoed spelen (Op)

ommepopken z. *ommepoppen*

ommepoppen (Db, Dho, Nbk, Np) Ook **ommepopken** (Nbk) zw. ww.; onoverg.; popte omme, het ommepopt ['omə popm/...popkɔ] 1. steeds vertroetelen *Dat kiend poppen ze mar mit omme* (Np)

ommeporken (Nbk, Np, Obk) Ook **ommeporren** (Dfo), **ommepoken** (Db) zw. ww.; onoverg.; porkte omme, het ommeporkt ['omə.../.../...po:kpɔ] 1. voortdurend porren, prikken, ook: rakelen (in, van vuur) *in et vuur ommepoken* (Db), *Ie moe'n opholen mij de hieftied in de zied omme te porken* (Nbk), *Hi'j porkte in de grond omme* (Np) 2. steeds peuteren (Nbk, Np, Obk) *De kiender zatten in de naegelkeze omme te porken om de naegels d'r uut te haelen* (Obk), *Zit toch niet zo in je neuze omme te porken* (Nbk)

ommeporren z. *ommeporken*

ommepot (Ste) de; -ten; -tien ['oməpɔt] 1. sierpot

ommepoten (Obk, Ol-Nl) ['omə...] - verplanten *koolplaanten ommepoten* (Obk), *bloemen...* (Ol-Nl)

ommepotten (Sz) - aftellen, hetz. als *ofpotten*

ommepotsen (Nbk, Sz) zw. ww.; onoverg.; potste omme, het ommepotst ['oməpɔtsɔ] 1. voortdurend gravende bewegingen maken (in grond) *De hond zit in de tuun omme te potsen* (Nbk)

ommeprakkeseren (Nbk) zw. ww.; onoverg.; prakkeseerde omme, het ommeprakkeseed ['omə...] 1. steeds, voortdurend prakkeseren *Hi'j leup d'r de hiele morgen mit omme te prakkeseren hoe hi'j d'r mit an mos* (Nbk), *d'r op ommeprakkeseren* (Nbk)

ommepraoten zw. ww.; overg., onoverg.; praotte omme, het ommepraot ['omə...] 1. (overg.) ompraten, overreden, overhalen *We moe'n mar zien dawwe him ommepraoten* (Nbk), *Die het zien eigen miening, hi'j lat 'm niet ommepraoten* (Ld), *Aj' mienen daj' mij ommepraoten kunnen dan hej't mis* (Op) 2. (onoverg.) heen en weer praten, veel overleggen *Nao een boel ommepraoten mient onze groep now dat...* (Np), *Ze hadden wat mit him ommepraot* (Ow) 3. (onoverg.) verward praten, wartaal

uitslaan, ook gezegd wanneer men ijlt, in *d'r wat in ommepraoten: Die zieke man praotte d'r in omme* (Obk, Dfo), *Hi'j praot d'r mar wat in omme* (Nbk, Np)

ommeprevelen (Dfo, Nbk) zw. ww.; onoverg.; prevelde omme, het ommepreveld ['omə...] 1. voortdurend onduidelijk praten, steeds onsamenvattend mompelen *Hi'j zit d'r wat in omme te prevelen* (Dfo), *Ie begriepen d'r niks van, hi'j prevelt mar wat omme* (Dfo)

ommepriegelen (Nw, Ste) zw. ww.; onoverg.; priegelde omme, het ommepriegeld ['omə...] 1. steeds met priegelwerk bezig zijn en niet opschieten *Wat zit ie toch omme te priegelen!* (Ste)

ommeproemen (Obk) zw. ww.; onoverg.; proemde omme, het ommeproemd ['omə...] 1. voortdurend langzaam eten, met lange tanden eten, in verb. als *d'r wat op ommeproemen* (Obk)

ommeproezen (Bu, Dfo, Diz, Nbk, Np, Obk, Ste) zw. ww.; onoverg.; proesde omme, het ommeproesd ['oməpru:zɔ] 1. steeds prutsend, knoeiend bezig zijn, wel bezig zijn maar niet opschieten met het werk (Bu, Dfo, Nbk, Np) *Dat wief is slimme smerig, ze proest in 't wark omme* (Np), *Hi'j proest d'r mar mit omme* (Dfo) 2. treuzelen bij het eten, niet opschieten met het eten (Bu, Diz, Obk, Ste) *Hi'j het gien zin an eten, hi'j proest d'r mar wat in omme* (Diz), *Die zit mar omme te proezen* (Bu), *Kiender kun zo in 't eten omme zitten te proezen* (Obk)

ommeprogrammeren (l) - omprogrammeren

ommepronken (Ld, Nbk) zw. ww.; onoverg.; pronkte omme, het ommepronkt ['omə...] 1. steeds mooi doen zijn en laten zien om waardering te oogsten *Mit dat kiend wodt aorig ommepronkt* (Ld)

ommeprotsen z. *ommepruitsen*

ommeprottelen z. *ommepruttelen*

ommepruitselen z. *ommepruitsen*

ommepruitsen (Dhau, Diz, Nbk, Np, Ste) Ook **ommepruitselen** (Dfo), **ommeprotsen** (Dhau, Nbk, Ste) zw. ww.; onoverg.; prutste omme, het ommeprust ['oməpru:tsɔ/...pru:tsɔ/...pru:tsɔ] 1. nu eens weer met dit en dan weer met een ander deel van een karwei bezig zijn, steeds maar knoeien met het werk, met dat wat men in handen heeft

ommepruttelen - ommereizen

Wat prots ie toch omme! (Dhau), *Hi'j het aorig in dat huus ommeprutst* (Diz), *in de modder ommeprutsen* (Ste)

ommepruttelen (Obk, Op) Ook **ommepruttelen** (Nbk) ['oməprɑt|ɲ/...prɑt|ɲ] 1. voortdurend mopperen, z'n misnoegen uiten *Ie moe'n niet zo op mi'j ommepruttelen* (Obk)

ommepuken (Bu) Ook **ommepjukken** (Nbk) zw. ww.; onoverg.; puukte omme, het ommepuukt ['oməpy:kɲ/...] 1. steeds treuzelen met het eten *Die zit mar omme te puken* (Bu)

ommepulken (Dho, Nbk) zw. ww.; onoverg.; pulkte omme, het ommepulkt ['omə...] 1. steeds pulken, priegelen *Ze zitten mar wat omme te pulken* (Dho), *Pulk niet zo in je neuze omme* (Nbk)

ommerachelen (Ma, Wol) Ook **ommerachen** (Obk) zw. ww.; onoverg.; rachelde omme, het ommeracheld ['omərax|ɲ] 1. foeteren, afgeven op *Hi'j rachelt overal op omme* (Ma), *Ze rachelen altied op iederiene omme* (Wol), *Die zitten altied op mekeer omme te rachen* (Obk)

ommerachen z. **ommerachelen**

ommerraegen (Ste) zw. ww.; onoverg.; raegde omme, het ommeraegd ['omə...] 1. slordig, wild zijn in z'n werk *Hi'j raegt d'r wat in omme* (Ste)

ommerraek (verspr., b, b: lm, s: Obk) Ook **ommerraeke** (Ol-Nl, b: ln), **omraek** (verspr.), **omraek** (WH) bw., bn. [omə're:k/omə're:ka/om're:k/...ra:k] 1. in hoge mate, enorm *Ommeraek, wat mos dat kiend hoesten* (b), *D'r wodde ommeraek streupt in die daegen* (b), *Mannen die dat ommeraek best konnen (...)* (b), *We hebben et ommeraek verleuren mit die wedstried* (Nbk), *Et regende ommeraek* (Obk), *Et is ommeraek mooi weer* (Bu, Nbk, Ste), *Et ging d'r ommeraek om weg* (Bu), *Et gong d'r ommeraek om heer* (b), *Ze konnen d'r doe ommeraek wat van* (s: Obk), *'k Bin ommeraek kwaod* (Np), *...waor hi'j ommeraek in 't geld ommesleug en et verdee in een leven van overdaod* (b), *Hi'j kreeg een ommeraek pak op 'e huud* (Obk), *een ommeraek mooi jassien* (Nbk), *een ommeraek koolde winter* (Nw), *omraek dikke eerpels* (El, Bu), *'t Was ommeraek spannend* (Wol), *een omraeke mooie zoemer* (Ol-Nl)

ommerraeke z. **ommerraek**

ommerraekelen Ook **ommerakelen** (Sz) ['omə.../...] - steeds rakelen (in vuur, as) *Die jongen maggen graag in 't paosvuur ommerakelen* (Sz)

ommerakelen z. **ommerraekelen**

ommerammaaien z. **ommerammeien**
ommerammeien (Db, El, Ld, vo) Ook **ommerammaaien** (Dfo) zw. ww.; onoverg.; rammeide omme, het ommerammeid ['oməramejɲ/...a:jɲ] 1. voortdurend rammeien, met geweld slaan, stoten *Haarm lachte, doe hi'j zag, hoe de onderknecht tussen de koenen ommerammeide mit een lange stok* (vo), *Aj' de koenen krek uutlaoten hadden, konnen ze vaeke aorig ommerammeien en stoten* (Ld), *De jongen weren klierig, ze deden niks anders as ommerammaaien* (Dfo)

ommerrammelen (Dfo, Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; rammelde omme, het ommerammeld ['oməram|ɲ] 1. steeds rammelen, zich steeds rammelend bewegen, steeds rukken en trekken aan iets *Dat lit rammelde mar op 'e panne omme mit koken* (Dfo), *Hi'j zat mar an de deure omme te rammelen* (Nbk) 2. voortdurend rommelen in de buik (Np) *Et rammelt me in de huud omme* (Np)

ommerraomen (Dho, El, Nbk, Ste) zw. ww.; overg., onoverg.; raomde omme, het ommeraomd ['omə...] 1. (overg.) door ruwe beweging of door hard te duwen of te trekken om doen vallen (Nbk, Ste) *Hi'j kon die paol d'r niet goed weg kriegen, hi'j het him op 't laest mar ommeraomd* (Nbk), *Perbeer die oolde mure es omme te raomen* (Ste) 2. steeds hard, ruw, wild rukken, duwen, trekken (aan iets), tekeergaan (Dho, El, Nbk, Ste) *Ze raomen wat an die deure omme* (Bdie), *Hi'j het d'r dan toch een poze an ommeraomd!* (Nbk), *Sommingen kun ok zo dom ommeraomen* (Ste), *Ze raomen d'r wild in omme* gaan wild tekeer, met name in hun werk (El), *Ze hebben in die tuun ommeraomd, et is een schaande* (Dho)

ommerraozen (Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; raosde omme, het ommeraosd ['omə:əzɲ] 1. voortdurend roepen schreeuwen *D'r raost ok wat in de bos omme, wat zol dat toch wezen* (Nbk)

ommereizen ['omə...] - omreizen:

rondreizen, vgl. *Ze hebben een jaor laank in Amerike ommereisd* (Nbk); met een omweg reizen, vgl. *Ze mossen een aende ommereizen* (Nbk)

ommerekenen ['omə...] - omrekenen
ommerepelen (Np, Op, Wol) zw. ww.; onoverg.; repelde omme, het ommerepeld ['omə...] 1. voortdurend woelen in, woest bewegen op *'Jim moe'n niet zo in 't bedde ommerepelen', zeden we vaeke tegen de kiender* (Op), *De kiender zitten op 't oolde hokke omme te repelen* (Np), *Zit niet zo op die baank omme te repelen* (Wol) 2. voortdurend repelen door runderen, z. repelen, bet. 1 *D'r is een bolse koe in 't laand, ze repelen d'r aorig omme* (Dfo)

ommereuren (WS, Obk, spor. elders in OS) Ook **ommeruren** (Bu, El, Nbk en oost., p) zw. ww.; overg., onoverg.; reurde omme, het ommeurd ['omə...] 1. (overg.) roerend mengen *Ruur ie de brij even omme?* (Nbk), (bij het slachten:) *Et bloed moet vot-en-daolik ommeruurd wodden, eers wodt et stief* (Nbk) 2. (onoverg.) in iets heen en weer roeren *Hi'j reurt mar wat in zien bod omme, hi'j tiest en fiespelt mar wat* (Diz), ook fig.: *Aj' in dat zaekien ommeruren dan komt d'r hoe langer hoe meer los* je ermee gaat bemoeien, je erin gaat mengen, er steeds meer over vraagt (Obk) 3. om doen vallen (Spa) *Denk d'r omme, zo kuj' alles wel ommereuren* (Spa) * *Ruur omme de brij/Mit stroop d'r brij* (Ow), (tekstdeel uit een oud, verder niet meer bekend volksliedje:) *Ruur omme de brij en kook dunne/Et is veur de scheper van Buil* (Ow)

ommerieden ['omə...] - omrijden: heen en weer rijden, vgl. *Ze hebben wel een half ure in de stad ommereden en doe hadden ze et nog niet vunnen* (Nbk); met een omweg rijden *Aj' deur Zeuvenhuzen naar Grunningen rieden, moej' vaeke een stok ommerieden* (Nbk); ook: her en der schaatsen (Nbk, j) *De meensken reden nog wat omme* (j); hetz. als *ommerepelen*, z. aldaar (Dhau, Nbk) *Zit toch niet zo op die stoel omme te rieden* (Nbk)

ommeriederi'je (Dhau) de [...dər'ijə] 1. het voortdurend *ommerieden*, *ommerepelen*, z. ook aldaar *Zit toch es stille! Die ommeriederi'je, daor kriej' wat van!* (Dhau)

ommeringen (El) zw. ww.; overg.; ringde omme, het ommeringd ['omə...] 1. omzetten (van turf)

ommeritselen (Obk) zw. ww.; onoverg.; ritselde omme, het ommeritseld ['omə ritslɛ] 1. voortdurend een ritselend geluid maken vgl. *Vroeger deden we wel es een iek- mulder in een lucifesdeusien en dan ritselde hi'j daor zo in omme* (Obk)

ommeroepen ['omərupɪ] - omroepen *Belangrieke dingen wodden wel ommeroeppen of anplakt* (Np, Dfo), *Hi'j ropt et omme* (Bu), *Oonze kiender vunnen et wel mooi dat ze heur heit en mem even niet vienen konnen, dan konnen ze die even mooi ommeroepen laoten* (Ow)

ommeroezen (Dho) zw. ww.; onoverg.; roesde omme, het ommeroesd ['omə...] 1. ruziën, in verb. als *Et roest mar in mekere omme* (Dho)

ommeroffelen (Np) zw. ww.; onoverg.; roffelde omme, het ommeroffeld ['omə rofɛlɪ] 1. stoeiend spelen (met een hond) *Ik roffelde even mit die jonge hond omme* (Np)

ommerokken (Bdie, Wol en oost.) Ook **ommerukken** (verspr.) zw. ww.; onoverg.; rokte omme, het ommerokt ['omərokɪ/...] 1. voortdurend rukken, trekken aan *Kiend, ie moe'n niet zo an mien rok ommerokken* (Sz)

ommerollen Ook **ommerulen** (Nbk, Np, Ste, b) zw. ww.; overg., onoverg.; rolde omme, het (bet. 1, 4, 5)/is (bet. 2, 3) ommerold ['omə...] 1. (overg.) omwentelen, om doen rollen *Ie moe'n die dikke stien ommerulen* (Np) 2. (overg.) door te rollen omwerpen (spor.) *Hi'j rolde de kegels zomar omme* (Nbk) 3. (onoverg.) rollend omvallen *Et rolde zomar omme* (Ste), bij vergelijking in zinnen als *Dat brood rolt je veur et mes omme, et wil niet snieden, et is te vas* (Dfo) 4. (onoverg.) zich heen en weer laten rollen *Wat lag oonze hond lekker in et grös omme te rulen* (Ste) 5. (onoverg.) rommelend bezig zijn (Ste) *in et laegien ommerollen* (Ste) 6. door te winden om iets aanbrengen (Op) *Aj' een verbaand mit een zwachtel ommerollen moeten, moet dat van onder of an begonnen wodden* (Op)

ommerommel (Ol-Nl, Op, Spa, Wol) de ['oməromɪ] 1. spullen waar men niet veel

ommerommelen - ommescharrelen

meer mee kan, spullen van weinig waarde *We hadden allemaal ommerommel* (Spa) 2. klusjes (Wol) *Hejm nog vule daon?* [met als mogelijk antwoord:] *Nee, we hadden allemaal ommerommel* (Wol)

ommerommelen (Dfo, Nbk, Np, Nw) zw. ww.; onoverg.; rommelde omme, het ommerommeld ['omərom|ŋ] 1. voortdurend rommelend met iets bezig zijn *Hij zit wat omme te rommelen* (Nbk, Nw) 2. (onpers.) steeds rommelen in de buik *Et kan je soms aorig in de huid ommerommelen* (Dfo)

ommeroonselen (Bdie, Np, Ow, Ste) zw. ww.; onoverg.; roonselde omme, het ommeroonseld ['omərō:s|ŋ] 1. voortdurend, nu en dan handelen, sjacheren *Die kerel roonselst wat omme* (Np), *mit peerden roonsoonselen* (Ow), *Hij roonselst wat in 't vee omme* (Ste)

ommeroppen (Dho) zw. ww.; onoverg.; ropte omme, het ommeropt ['omə...] 1. voortdurend rukken, trekken, vooral in verb. als *Die kan niet mi'jen mit de zende, die ropt d'r mar wat in omme* maait slecht (Dho)

ommeruilen ['omə...] - omruilen *Zuwwe de kraante even ommeruilen?* (Np), *de risters ommeruilen* omzetten (Ste)

ommerukken z. *ommerokken*

ommerulen z. *ommerollen*

ommeruren z. *ommereuren*

ommerusselen (Np) zw. ww.; onoverg.; russelde omme, het ommerusseld ['oməras|ŋ] 1. steeds heen en weer bewegen, woelen *Ik kon niet slaopen, ik hebbe mar wat in 't bedde ommerusseld* (Np)

ommeruwen (Dhau, Ow) zw. ww.; onoverg.; ruwde omme, het ommeruwd ['oməryʌm, ...ryʌm] 1. (van koeien die bijna aan het kalven toe zijn:) steeds enigszins staan trappelen (Ow) *Et kalven schöt mar niet op, hij ruwt mar wat omme* (Ow) 2. bezig zijn met klaar te zetten, voor elkaar te brengen (Dhau) *Ik bin wat an 't ommeruwen, veur dat de wordeboekgroep aanst komt* (Dhau)

ommes bw. ['oməs] 1. immers *Dat is ommes zo niet* (Ow), *Ie beuren ommes al haost niks meer now de priezen zo lege binnen* (b), *ommes ja* immers (Nbk, Wol), *ja ommes* id. (verspr.), eerder ook aaneengeschreven als *jommes* (z. onder ja II): 't

Is jommes zok mooi weer (Ste), ook 't *Is j' ommes ok zo* (Bu)

ommesabbelen (Nbk, Np) Ook *ommesabben* (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; sabbelde omme, het ommesabbeld ['omə sab|ŋ/...sab|ŋ] 1. voortdurend sabbelen *Dat kiend sabbelt op 'e doeme omme* (Nbk, Np)

ommesabben z. *ommesabbelen*

ommesammelen (Dho) zw. ww.; onpers.; sammelde omme, het ommesammeld ['oməsam|ŋ] 1. steeds zachtjes regenen *Et sammelt mar wat omme* (Dho)

ommeschaaien (Dhau, Ol-Nl) zw. ww.; onoverg.; schaaide omme, het ommeschaaid ['omə...] 1. her en der rondlopen (en kijken, kennelijk zoeken) *Die vent schaait hier mar wat omme, hij is zeker ien of aander adres an 't zuken* (Ol-Nl)

ommeschaekelder (l) de; -s ['oməske:k|dɾ] 1. omschakelaar

ommeschaekelen (spor.) ['oməske:k|ŋ] - omschakelen, ook fig.: *Hij moet hum mar wat ommeschaekelen* zich aan de anderen aanpassen (Dho)

ommeschamperen (Dhau) zw. ww.; onoverg.; schamperde omme, het ommeschamperd ['oməskampɾŋ] 1. steeds schampere omperkingen maken (op iemand) *Hij schampert mar wat op de pelisie omme* (Dhau)

ommescharmseren (Bdie, Bu, Dfo, Dhau, Obk) zw. ww.; onoverg.; charme-seerde omme, het ommescharmeseerd ['oməskarməst:əɾŋ] 1. nu eens weer hier en dan weer daar rondlopen met onduidelijke bedoelingen (vaak: spiedend), ook: hier en daar met kleine dingen bezig zijn *Wat is buurman daor bij huus an 't ommescharmseren?* (Dhau), *De kiender charme-seren bij de boswal omme, om brummels te zuken of zo* (Obk)

ommescharrelen zw. ww.; onoverg.; scharreide omme, is (bet. 1)/het (bet. 2-5) ommescharreld ['oməskar|ŋ] 1. moeizaam om iets (heen) lopen *Kiek, hij scharreld krek de bocht omme* (Nbk) 2. moeizaam, scharrelend rondlopen *Hij had de heupe breuken, en kon eerst niet vule anders as wat in de kaemer ommescharrelen* (Nbk), *Hij is weer aorig beter, hij scharreld weer wat buten omme* (Bu) 3. moeizaam, onhandig schaatsen (Nbk) *Kleine kiender*

kun beter eerst mar wat op een klein slotien ommescharrelen (Nbk) 4. zonder vast doel ergens bezig zijn (waarbij men loopt) *Wat doeje' toch? Och, ik scharrel wat in de tuun omme* (Ste), *Hi'j scharrelt bi'j huus omme* (Bu, Nbk) 5. een beetje verkering hebben (Dho) *Die scharrelt wat omme* (Dho)

ommeschellen I (Bu, Ma, Nbk, Np, Nt, Ste) zw./st. ww.; overg.; schelde omme, het ommescheld ['omæskeln] 1. ondiep ploegen *Dat stoppellaand hebben we ommescheld* (Nbk), *Ik hebbe et eerpellaand even ommescheld* (Bu)

ommeschellen II (Nbk) st./zw. ww.; onoverg.; het ommeschullen ['omæskeln] 1. voortdurend schelden, steeds lopen schelden *Hi'j leup te hiele dag mar omme te schellen* (Nbk), *Hi'j het vaeke op mi'j ommeschullen* tegen mij gescholden (Nbk)

ommescheppen (Nw) zw. ww.; overg.; schepte omme, het ommeschept ['omæskɛpm] 1. omkeren door te scheppen *Vroeger haj' een mengmestpompe om et te mengen; daorvéur kwam et op 'e bulte en d'r wodde ok grond bi'j deur daon, et wodde now en dan ommeschept* (Nw)

ommescheuren (Np, Nbk, Ol-Nl, Ow) zw. ww.; onoverg.; scheurde omme, het ommescheurd ['omæskɛ:rn] 1. wild en woest met iets omgaan, aan iets rukken, trekken (Nbk, Np) *Hi'j scheurt d'r mar in omme* (Nbk), *in de bloemen ommescheuren* (Ow), *in et goed op 'e mark ommescheuren* (Ow) 2. voortdurend hard, woest rijden: op een brommer, bromfiets e.d. (Ol-Nl) *Jow moe'n niet zo op die brommer ommescheuren, de boel kan wel kepot!* (Ol-Nl)

ommeschieten I (Nbk) st. ww.; onoverg.; het ommescheten ['omæskitn] 1. voortdurend talmen, niet opschieten *Ie moe'n niet zo ommeschieten, maek toch es wat an!* (Nbk)

ommeschieten II st. ww.; overg., onoverg.; het (bet. 1)/is (bet. 2, 3) ommescheuten ['omæski:tn] 1. (overg.) door ertegenaan te schieten om doen vallen *een paoltien ommeschieten* (Nbk) 2. (onoverg.) snel om iets heen gaan (Nbk) *De auto kwam de bocht ommeschieten* (Nbk) 3. (onoverg.; van de wind:) ineens van richting veranderen (Dfo, Dhau) *De wiend schöt omme,*

hi'j trekt naor et noorden (Dfo), *De wiend scheut inienen omme* (Dhau)

ommeschietschoren (Nbk, Obk) zw. ww.; onoverg.; schietschoorde omme, het ommeschietschoord ['omæskitsko:ɔrn] 1. voortdurend dralen *Aj' bosschoppen doen moej' niet zo ommeschietschoren* (Obk) 2. knoeien bij gaande bewegingen (Nbk) *Ae jonge, schietschoor niet zo omme* (Nbk)

ommeschikken ['omæskɪkɪn] - omschikken: een beetje opzij gaan e.d., vgl. *Kuj' een aentien ommeschikken?* (Bu, Nbk), *Woj' wel een stoel ommeschikken, want dat is J. zien stoel* (Sz), (tegen een paard, koe:) *Schik es omme* ga een beetje opzij (Ow); ook: veranderen, zich aanpassen (Bdie, Dhau, El, Np, Nt, Obk): *Hi'j mos him aorig ommeschikken doe hi'j bi'j dat veurnaeme volk op vesite gong* (Obk), *Ze meugen heur wel ommeschikken wat de tael anbelangt, want eers verstaon we heur niet zo goed* (Obk), *Die mos ommeschikken leren* zou zich moeten leren aanpassen aan anderen, leren rekening te houden met wat anderen willen (Sz, Np), zo ook *Zij het daor wel ommeschikken leerd* (Bdie, El)

ommeschilderen (Bu, Dho, El, Ma, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Ow) zw. ww.; onoverg.; schilderde omme, het ommeschilderd ['omæskildɪrn] 1. bij iets waken, op iets blijven passen, zich oplettend ophouden (Bu, Dho, El, Ma, Np, Obk, Ol-Nl, Ow) *Ze hebben d'r de hiele nacht al bi'j ommeschilderd* (Np), *Ik heb de hiele nacht ommeschilderd* ben op een koe of ander vee blijven passen (met name wanneer een koe ziek is of gaat kalven) (Dho, Ol-Nl, Bu), zo ook *De motte awweseert niks, ie kun d'r de hiele nacht bi'j ommeschilderen* (El), *De kiender schilderen al een hiele poze bi'j de schoele omme veurdat Sunterklaos komt* (Obk) 2. met iets bezig zijn (Nbk) *Hi'j het d'r nog wel even bi'j ommeschilderd, veurdat hi'j d'r weer was* is er een hele tijd mee bezig geweest (Nbk)

ommeschimpen (Obk, Ow) zw. ww.; onoverg.; schimpte omme, het ommeschimpt ['omæskɪmpɪn] 1. voortdurend schimpen, kritiek uitoefenen op een ander *Et is niet best aj' alles beter weten en altied op een aander ommeschimpen; pas mar op jezels* (Ow), *Bi'j die meensken is*

ommeschoefelen - ommesingelen

niks goed, ze schimpen overal op omme (Obk)

ommeschoefelen (Diz) zw. ww.; onoverg.; schoefelde omme, het ommeschoefeld ['omæskuf|ŋ] 1. enigszins onhandig, schuifelend rondlopen *Hi'j is weer op 'e lappen, hi'j schoefelt weer bi'j huus omme* (Diz)

ommeschoelen (l) ['omæskul|ŋ] - omschoelen

ommeschoelepiepen z. *ommeschoelpiepen*
ommeschoelpieken z. *ommeschoelpiepen*

ommeschoelpiepen (Bu, b: lm, Nbk) Ook **ommeschoelepiepen** (Np), **ommeschoelpieken** (Nbk) zw. ww.; onoverg.; schoelpiepte omme, het ommeschoelpiept ['omæskulpi:pm/...skulə.../...skulpi:kŋ]

1. zich ergens met niet geheel duidelijke bedoelingen, heen en weer slenterende ophouden, ergens rondhangen en niets uitvoeren *Hi'j het daor al een poze ommeschoelpiept* (Nbk), *Hi'j schoelpiept omme* (Bu)

ommeschoemelen z. *ommeschommelen*

ommeschoemen (Bu, Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; schoemde omme, het ommeschoemd ['omæskum:] 1. rondhangen en daarbij spieden (kennelijk met heimelijke bedoelingen) *Hi'j schoemt daor mar wat omme* (Nbk)

ommeschoeren z. *ommeschoren*

ommeschoeven ['omæ...] - omschuiven *de waegens ommeschoeven* (Ste), *Schoef es wat omme, dan heb ik wat meer ruimte* (Bu)

ommeschoffelen ['omæskɔf|ŋ] - omschoffelen

ommeschommelen (Nbk, Np) Ook **ommeschoemelen** (bet. 2: Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; schommelde omme, het ommeschommeld ['omæskom|ŋ/...skum|ŋ] 1. voortdurend op een schommel heen en weer zwaaien (Nbk) 2. zich steeds heen en weer begeven (met niet zo duidelijke bedoelingen), vaak: en daarbij licht geluid maken door te stoten, schuiven e.d. (Dho, Nbk, Np, Op) *Hi'j het daor al een poze ommeschommeld* (Np), *Hi'j schoemelde wat omme* (Np), *Hi'j het gien wark, hi'j schommelt mar wat omme* (Op)

ommeschoren (Dhau, Diz, El, Ol-Nl, Wol) Ook **ommeschoeren** (bet. 1: Dfo) zw. ww.; schoorde omme, het ommeschoord ['omæsko:əŋ/...u:...] 1. (van de lucht) een

donkere bui vertonen in de verte (Dfo, Dhau) *Wat schoort die locht daor omme* (Dhau), *De locht die schoert mar wat omme, d'r kon nog wel es een dikke buije uut votkommen* (Dfo) 2. (van een bui) blijven hangen (Wol) *Die buie schoort mar omme* (Wol) 3. moeite hebben om te beginnen (met iets), dralen (Diz, El, Ol-Nl) *Hi'j schoort d'r veur omme* (Diz), *Je kun d'r wel tegen ommeschoren, mar et moet toch gebeuren* (El), *Schoor toch niet zo omme, loop toch wat an!* (Ol-Nl)

ommeschosselen (Bu, El, Nbk, Ow) zw. ww.; onoverg.; schosselde omme, het ommeschosseld ['omæskos|ŋ] 1. een beetje rondlopen, schuifelen *Hi'j schosselt wat bi'j huus omme* (Nbk), *ommeschosselen op et ies, mit rieden leren* (Ow) 2. heen en weer draaien om goed te liggen (vooral: in bed) (El) *Je kun zo lekker in bedde ommeschosselen veurdaj' goed liggen* (El), *Hi'j het de hiele naacht in bedde ommeschosseld* liggen draaien, woelen (El) **ommeschrippen** (Dfo, Nbk, Nw) zw. ww.; onoverg.; schripte omme, het ommeschript ['omæskri:pŋ] 1. voortdurend in de weer zijn door hard te werken *Die het wat ommeschript, de laeste weken!* (Nbk), *Wat hebben we bi'j de buren mit mekeer ommeschript om die koe uut de grōppe te trekken!* (Dfo)

ommeschudden ['omæ...] - omschudden: dooreenschudden

ommeschuken (Dhau, Ld) zw. ww.; onoverg.; schuurde omme, het ommeschuukt ['omæskykŋ] 1. onrustig nu eens weer zus, dan weer zo gaan zitten *Die kan niet stillezitten, die schuurkt mar wat omme* (Ld)

ommeschunen (Dho, Sz) zw. ww.; onoverg.; schuunde omme, het ommeschuund ['omæskʏŋ:] 1. voortdurend loerend rondkijken *Ze schunen daor mar omme, ze konnen wel wat in 't zin hebben* (Dho)

ommesimperen (Dho, Ma) zw. ww.; onoverg.; simperde omme, het ommesimperd ['omæsim:pŋ] 1. steeds huilend zeuren *De kleine kiender simperen de hele dag omme* (Dho)

ommesingelen (Obk) zw. ww.; overg.; singelde omme, het ommesingeld ['omæsɪŋ(g)|ŋ] 1. omboorden, van een omboordsel voorzien (Obk) *De kokeslopers*

gongen ze vroeger ommesingelen (Obk), *Et berduurwark moet eerst ommesingeld wodden* (Obk)

ommesjaanteren (Ma, Ow) zw. ww.; onoverg.; sjaanterde omme, het omme-sjaanterd ['oməsjā:nɪtɪŋ] 1. voortdurend een beetje neuriënd zingen *een betien omme-sjaanteren* (Ow), *Hij sjaantert mar wat omme* (Ma)

ommesjouwen zw. ww.; onoverg.; sjowde omme, het ommesjouwd ['omə...] 1. moeizaam dragend met iets lopen *Sjouw d'r toch niet zo mit omme, zet et toch argens daele* (Np, Nbk) 2. her en der lopen *We hebben de hiele dag in de stad ommesjouwd, dat we willen now ok wel evenpies lekker zitten* (Nbk)

ommesjuiselen z. *ommesuiselen*

ommeslaanteren z. *ommeslinteren*

ommeslag (j) de ['oməsɫax] 1. oprijlaan (met name naar de stins in *Der Izzerd*)

ommeslaon st. ww.; overg., onoverg.; is (bet. 1-8)/het (bet. 1-5, 9-13) ommesleugen ['omə...] 1. (overg.) omverwerpen door ertegenaan te slaan *We meugen d'r wel een moker bij hebben om die mure omme te slaon* (Dhau) 2. (overg.) slaande om iets doen, om iets doen met slaande bewegingen *hoepen ommeslaon* nl. om een ton of wagenwiel (Ma), *Mien moeder sleug, as et koold was, even een omslagdoek omme* (Diz), *een vierkaante doek, die wodde in een driehoek ommesleugen over de schoolers* (Diz) 3. (overg.) in de draod *ommeslaon*, nl. om de breinaald of haakpen 4. (overg.) ombuigen, omklinken door ertegenaan te slaan *Om de risters scharp te kriegen, mos ie naor de smid om ze omme te slaon* (Ste) 5. (overg.) opvouwen (Dho) *de broekspiepen ommeslaon* (Dho) 6. (onoverg.) omkantelen *Pas op, die melkbusse kan wel es ommeslaon* (Dhau), *Et schip is ommesleugen* (Nbk), *As de wiend argens onder flapt, kan dat ommeslaon* (Ste) 7. (onoverg.) rigourens van mening veranderen *Hij slat omme as een blad an een boom* (Nbk) 8. (onoverg.; van wind, weer:) plotseling veranderen *As we een peer vostaachten had hebben en et weer slat omme, zeggen we wel dat et een onweersvossien is* (Dfo), *Et weer slat omme* (Nt, Nw, Nbk), *Et weer kan wel es ommeslaon, want de wiend is ommelopen*

(Obk), *Et weer sleug iniens omme, dat was een hiele ongewoonte* (El), *Mit ni je maone slat et weer nogal es omme* (Obk), zo ook *Et is ommesleugen mit volle maone* (Ma) 9. (onoverg.) in *d'r op ommeslaon* er wild, op allerlei plaatsen op slaan, zo ook *d'r mit ommeslaon* en *d'r in ommeslaon*, d.i. vooral: een bezigheid, klus enz. ongekontroleerd, wild, woest uitvoeren *Hij slat d'r as een wilde in omme* (Nw) 10. (overg.) iets zo bewegen dat het om komt te liggen *een bladziende ommeslaon* (Nbk, Ste) 11. (onoverg.) verkwistend leven (Np, b) *Hij slat d'r briek in omme* leeft veel te verkwistend, op veel te royale voet (Np), *...waor hij ommeraek in 't geld ommesleug en et verdee in een leven van overdaod* (b) 12. (onoverg.) losbandig zijn (Dfo, Nbk, Obk, b) *mit aandere manluden ommeslaon* (Obk), *Die meid is een grote klitse, die slat mit Jan en alleman omme* (Dfo) 13. (overg.) per bep. eenheid berekenen (p), vgl. *Waor wat verdiefinge west is, moe'n jim et mar zien te schikken en over 't mad ommeslaon* nl. de financiële bijdrage voor de verbetering van de afvoer van het water (p)

ommesleiferen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; sleiferde omme, het ommesleiferd ['om...] 1. rondslechteren *op straote ommesleiferen* (Nbk) 2. talmen, niet opschieten *Schiet toch es op, sleifer niet zo omme* (Nbk) 3. knoeiend, morsend bezig zijn (Nbk)

ommeslenteren z. *ommeslinteren*

ommeslepen zw. ww.; overg., onoverg.; sleepte omme, het ommesleept ['omə...] 1. (overg.) door te slepen rond, langs iets brengen *Ze hebben die zwaore bomen toch mar de veerste reed ommesleept, daor was de minste modder* (Nbk) 2. (onoverg.) voortdurend lopen (zodat men vermoeid wordt), ook: slenteren, verveeld lopen (vooral: en lanterfant) *We hebben de hiele middag in Grunningen ommesleept, now, dan wij' ok wel een keer zitten* (Nbk), *op straote ommeslepen* (Nbk), *bij de weg ommeslepen* (Nbk, Obk), *op 'e diek ommeslepen* (Nbk) 3. (onoverg.) met iets blijven rondlopen, blijven rondlopen en niets aan het euvel doen *Die oolde schoenen moej' niet lange meer mit ommeslepen* (Np), *Die verkolenhied moej' niet langer mit ommeslepen, ie moe'n naor*

ommesleper - ommesnuffelen

de dokter gaon (Np) 4. (onoverg.) met iets heen en weer, her en der sjouwen, zeulen (Nbk) *Oonze katte toogde altied mit zien jonkies omme* (Nbk)

ommesleper (Nbk) de; -s; -tien ['oməslt:pr] 1. dier, persoon die voortdurend rondloopt, rondzwerft, vooral: zwerfkat

ommeslieferen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; slieferde omme, het ommeslieferd ['omə sli:fr̥] 1. steeds knoeiend, morsend bezig zijn

ommesliemen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; sliemde omme, het ommesliemd ['oməslim:] 1. voortdurend met iemand slijmen, steeds flikflooiën *mit iene ommesliemen* (Nbk)

ommeslengeren zw. ww.; onoverg.; slingerde omme, het ommeslengerd ['omə slɪŋ(g)r̥] 1. met grote steken naaien en daarbij om een stofrand heen 'slingeren', zigzagnaden maken, met zigzagsteken naaien (Nbk, Np, Ste), *De ranen van een berduurlappe kuj' beter eerst even ommeslengeren, dan raffelt et niet* (Ste, Nbk), *We moe'n die rok nog even ommeslengeren* (Np), *de naoden van de jurk ommeslengeren* met zigzagsteken naaien (Ste) 2. rondslingereren, her en der liggen *Hi'j lat altied alles ommeslengeren* (Nbk), *Alles slingert hier mar omme! Man, ruum de boel toch es wat op* (Nbk), *Sommige meensken hebben overal wat ommeslengeren* (Ow) 3. slingerend, zwaaiend lopen (vo) *De aarms en bienen weren slim laank en veural mit de bienen slingerde hi'j wat vremd omme* (vo) 4. overal lopen, her en der gaan en lanterfantē (Ste) *Die slingert ok mar wat omme, die hevelt niks uut doet niets, voert niets uit* (Ste) 5. nu eens weer met deze, dan weer met die man of vrouw omgaan, voortdurend met deze of gene aanpappen (Nbk, Np) *Die meid slingert mit alle jongen omme, d'r is een naotien an los* (Np)

ommeslinteren (Dfo, Nbk, Np) Ook **ommeslenteren** (Dho, Nbk, Nw), **ommeslaanteren** (El) zw. ww.; onoverg.; slinterde omme, het ommeslinterd ['omə...] 1. rondslechteren en niets uitvoeren *Hi'j slintert mar wat omme* (Nbk), *...altied bi'j de diek omme* (Nbk), *Hi'j slintert ok lange omme veurdat hi'j d'r is* (Nbk)

ommesloeren (Obk) zw. ww.; onoverg.; sloerde omme, het ommesloerd ['omə slu:ər̥] 1. iets niet de nodige zorg geven, niet aanpakken, verwaarlozen (gezegd van een slepende kwestie, van een ongemak) *Mit een breuk konnen ze vroeger wiet-hoelange ommesloeren* (Obk)

ommesloffen (Nbk, Np) Ook **ommeslofken** (Nbk) ['oməslɔf̥m/...slof̥kɪ] - omsloffen: sloffend heen en weer lopen *Et hadde al lange maekt wodden moeten, mar ze sloffen mar wat omme* (Np)

ommeslofken z. **ommesloffen**

ommeslungelen (Nw) zw. ww.; onoverg.; slungelde omme, het ommeslungeld ['oməslɪŋ(g)l̥] 1. rondhangen *Die slungelt mar wat omme* (Nw)

ommesmakken ['omə...] - omsmakken

ommesmieten st. ww.; overg., onoverg.; het ommesmeten ['omə...] 1. omgooien, ertegen gooien, stoten enz.: zodat het omvalt 2. omkeren, omwerken, ondersteboven gooien (Ste) *Een ploeg kan et mooi ommesmieten* (Ste) 3. op ruwe wijze neerzetten, leggen, maar raak gooien, in *d'r mit ommesmieten*. *Je moe'n niet mit die appels ommesmieten, dan wo'n ze meurs* (Nw), *mit geld ommesmieten* verkwistend omgaan met geld (b)

ommesmousjassen (Np) zw. ww.; onoverg.; smousjaste omme, het/is ommesmousjast ['oməsmɔsʲasɪ] 1. op onwettige, onregelmatige manier met iets omgaan, knoeien *Daor is mit ommesmousjast* (Np)

ommesmulten (spor.) - omsmelten (lett.)

ommesnaeteren (Nbk) zw. ww.; onoverg.; snaeterde omme, het ommesnaeterd ['om...] 1. voortdurend snateren, vgl. *De eenden snaeteren daor mar omme* (Nbk)

ommesnauwen (Ma, Nbk, Obk) zw. ww.; onoverg.; snaumde omme, het ommesnauwd ['omə...] 1. voortdurend snauwend tegen elkaar spreken *Ze hebben zowat de hiele middag op mekeer ommesnauwd* (Nbk), *Die grauwen en snauwen altied op mekeer omme* (Ma)

ommesnee (bo: Bu, Nw) de ['oməsnɪ:] 1. een flinke snee brood (met name roggebrood) *een ommesnee brood* (bo: Bu, Nw)

ommesnuffelen ['oməsnɒfl̥] - omsnuffelen *De hond leup mar omme te snuffelen, d'r zat vast wat!* (Nbk), ook: rondneuzen,

rondkijken in: *Wat moet je in mien pepieren omme te snuffelen!* (Nbk)

ommesnuien z. *ommesnuuieren*

ommesnuuieren (v) Ook **ommesnuien** (Np) zw. ww.; onoverg.; snuide omme, het ommesnuuid ['om...] 1. nieuwsgierig, ontdekkend kijken in, rondkijken *Ik hebbe op de mark ommesnuid* (Np)

ommesokkelen (Nbk, Np, Nw, Ste) Ook **ommesukkelen** (Nbk) zw. ww.; onoverg.; sokkelde omme, het ommesokkeld ['omə soklɛn/...səkɛlɛn] 1. sukkelend om iets heen gaan *Hij is de weg ommesokkeld* (Nbk) 2.

her en der sukkelend lopen, niet opschieten bij het lopen *Hij sokkelt wat bij huus omme* (Nbk), *wat ommesokkelen en ommesuiselen* (Np) 3. gedurende een lange periode sukkelen, gedurende een lange periode steeds weer problemen met iets ondervinden, in *d'r mit ommesokkelen* (Nbk): *Ze hebben toch de hiele winter mit zieke kiender ommesokkeld* (Nbk), ook in *Hij het de hele winter ommesokkeld* (Ste) 4. lang met iets bezig zijn (en maar steeds niet opschieten) (Nbk) *Ik bin wat an et ommesukkelen* (Nbk)

ommesollen (Nbk) ['oməsɔlɛn] - voortdurend zeulen (met iets)

ommespannen (vo) ['oməspa:n] - omspannen, paarden van plaats doen verwisselen bij het trekken, vgl. *Dan de boeren de hiele dag mar dongmennen mit twee waegens en de arbeider mar wrotten om de waegens weer vol te kriegen; de peerden iederkeer ommespannen, van de lege waegen veur et voer dong dat de arbeider dan weer klaor hebben mos* (Ow)

ommesparrelen (Ste) zw. ww.; onoverg.; sparrelde omme, het ommesparreld ['omə pa(r)lɛn] 1. rondschuifelen, niet zo best lopen *Hij sparrelt aorig omme* loopt niet bep. best. (Ste)

ommespattelen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; spatelde omme, het ommespatteld ['omə...] 1. rondspartelen *Hij spatelde in et waeter omme* (Nbk) 2. zich met moeite redden (...) *veur 'n meens dat daegs wel mit zes kiender ommespattelen mot* (Nbk)

ommespelden ['oməspeldɛn] - omspelden: om het lichaam spelden; bij het maken van een zoom deze spelden: *Doe de jurk mar even an, dan za'k 'm even ommespelden* (Nbk)

ommespellen (l) ['oməspelɛn] - ompellen **ommespeulen** ['oməspa:lɛn] - ompselen: spelend rondlopen: *Laot die kiender nog mar mooi wat ommespeulen, ze bin douk gauw groot en dan kan 't niet meer* (Nbk); in *d'r mit ommespeulen* er spelend mee bezig zijn

ommespielen (bs: Obk) zw. ww.; overg.; spiede omme, het ommespield ['oməspiɛlɛn] 1. de raten opnieuw aan de spijlen bevestigen, zodanig dat ze in de lengte van de aanvliegrichting komen

ommespitten ['omə...] - ompsitten *een stokkien heideveld ommespitten* (Bu, Dfo, Nbk), *Hij spitte de boel omme mit de schoffel* (Np)

ommespoeken zw. ww.; onoverg.; spoekte omme, het ommespoekt ['oməspu:kɛn] 1. ompsoken, spokend rondgaan *De heksen zollen daor in de bos ommespoekt hebben* (Nbk), bij vergelijking: *A'k naachs niet slaopen kan, spoek ik nog wel es even in huus omme om een borrel te nemen* (Nbk) 2. rondhangen, rondgaan met onduidelijke bedoelingen, met wellicht de bedoeling iets uit te halen *Ze spoeken daor wat omme* (Nbk), *Ze spoeken de hieltied wat op 'e hoeke omme* (Np)

ommespoelen ['oməspuɛlɛn] - ompsoelen, schoon spoelen met water *We spoelen de pannen even omme veurdawwe ze ofwasken* (Nbk), *de boel ommespoelen* (Ste); andersom spoelen (spor.), vgl. *een film ommespoelen* (Nbk)

ommespringen st. ww.; onoverg.; is (bet. 1-2)/het (bet. 3-4) ommesprongen ['omə sprɔŋ:] 1. springend om iets heen gaan *Hij kwam de hoeke ommespringen* (Nbk) 2. opzij springen (Ste) *Hij sprong op 'e tied omme* (Ste) 3. springend rond dansen, her en der springen *Laot die kiender mar mooi wat ommespringen, dommiet bin ze te groot en moe'n ze vanzels wel an 't wark* (Nbk) 4. in *d'r mit ommespringen* ermee omgaan: *Ze kan d'r wel aorig mit ommespringen* er goed mee omgaan, bijv. met kinderen (Ste), *Hij springt d'r raer mit omme* hij gaat er op onhandige, vreemde wijze mee om (Ste), *Ie moe'n d'r niet zo wild mit ommespringen* (Np); verder in *d'r in ommespringen* aanpakken, ermee bezig zijn: *Hij springt d'r reer in omme* is er raar, ongestructureerd mee bezig (Bu),

ommespullen - ommestrieden

...gek in omme hij werkt op vreemde wijze (Bu), *Hi'j kan d'r aorig in ommespringen* er op eigenaardige, vreemde wijze mee aan het werk zijn (Nbk)

ommespullen (Obk) mv. ['oməspalŋ], in *mit ommespullen* met toebehoren, met bijbehorende spullen (met name gezegd bij verkoop van huizen: de hokken e.d.)

ommestaemelen z. *ommestaemeren*
ommestaemeren (Nbk) Ook *ommestaemelen* (Nbk) zw. ww.; onoverg.; staemerde omme, het ommestaemerde ['oməstē:mpŋ/...stē:mlŋ] 1. voortdurend stamelen, stotterend, hakkelend spreken *Wat staemer ie d'r toch in omme, zeg toch es waor et op staot* (Nbk), *Ie staemelen d'r aorig in omme* (Nbk)

ommestaon (Ma, Nbk, Np, Nw, Ow, Spa, Ste, Wol, b: lm) onbep. w. ['oməstō:ən], in *ommestaon leren* leren zich te gedragen, leren zich te schikken naar wat anderen willen *Hi'j het (goed) ommestaon leerd* bijv. doordat men onder handen is genomen (Ow, Spa, Ste, Nbk), *Dan leer ie wel ommestaon* (Nbk), *Ze het aorig ommestaon leerd* (Ow), *Hi'j zal ommestaon leren moeten* zich moeten aanpassen, leren zich goed te gedragen (b: lm), *N. moet nog wel (wat) ommestaon leren* (Ma, Nw, Wol)

ommestappen ['oməstappen] - omstappen: rondstappen, rondwandelen *Ze stappen hier veuran in de bos omme* (Nbk)

ommestapper (Obk) de; -s ['oməstapŋ] 1. iemand die niets doet, die maar wat rondstapt

ommestellen (Bu) zw. ww.; overg.; stelde omme, het ommesteld ['omə...] 1. een andere datum, tijdstip afspreken dan was afgesproken *Kuwwe et even ommestellen, op een dag die beter past?* (Bu)

ommestennen zw. ww.; onoverg.; stende omme, het ommestend ['oməstɛŋ:] 1. besluiteloos zijn, talmen, lang en aarzelend praten *Sten toch niet zo lange omme, schiet toch es op* (Nbk), *Ze stennen d'r mar wat op omme* (Np), *Hi'j stent d'r aorig in omme* is wijdlopig, langdradig (Dho)

ommestikken st. ww.; onoverg.; het ommesteuken ['oməstikŋ] 1. in *d'r in ommestikken* er her en der in steken: *Ie moe'n niet zo in dat taofelkied ommestikken*, verder in *d'r op ommestikken* er her en der op steken 2. ruilen,

de ander aanreiken, in *(ge)liek ommestikken* tegelijkertijd elkaar geven (Nbk, Np, Obk), vgl. *Aj' vroeger wat ruilen wollen, dan zeden we: (ge)liek ommestikken* (Nbk, Np, Obk) 3. de pen die in de grond zit en waaraan een kalf, geit is vastgebonden, op een andere plaats in de grond steken (Bu) *Aj' een geit of een kalf an de ture hebben, moej' m wel es ommestikken* (Bu) 4. in een andere stand brengen van een rister (Dfo), vgl. (zelfst.) *Et ommestikken van een ploegrister is veur brieder of smaller voren trekken* (Dfo) 5. ruilen, verwisselen van plaats, positie (App, Ma, b) *Niet, dat hi'j die ooldste, mit zien bruur ommestikken wol!* (b)

ommestoeven st. ww.; onoverg.; het ommesteuven ['omə...] 1. zeer snel om iets heen gaan *Hi'j kwam inienend de bocht ommestoeven* (Nbk) 2. her en der stuiven *Et blift mar ommestoeven deur de dreugte van de leste tied* (Nbk) 3. her en der rennen *Zie de jongen es op et speulveltien ommestoeven* (Nbk) 4. snel voorbij gaan, snel verleden tijd zijn (Nbk, b) *De schoeletied vul me niet zwaor, hi'j is me ommesteuven* (b)

ommestölpen (Nbk) Ook *ommestulpen* (Nbk) zw. ww.; onoverg.; stölpte omme, het ommestölpt ['oməstœlpŋ/...A...] 1. (van een koe) naar buiten komen van de baarmoeder (waarbij deze binnenstebuiten keert) *Die koe het et lief ofzet, dan stölpt hi'j omme; de veearts kon et d'r zo weer in drokken, dat moet hiel veurzichtig gebeuren* (Nbk)

ommestoten ['omə...] - omstoten: omverstoten

ommestri'jen Voor var. z. *stri'jen* zw. ww.; onoverg.; strij'de omme, het ommestri'jd ['omə...] - rondstrooien, in de verb. *d'r mit ommestri'jen*, d.i. vooral: kwistig geld uitgeven, vgl. *Hi'j kikt niet op een peer centen, hi'j stri'jt d'r nogal mit omme* (Nbk)

ommestrieden (Bu, El, Nbk, Obk) st. ww.; onoverg.; het ommestreden ['omə...] 1. veel lijden (door ziekte of ander ongemak, vaak: en niet weer beter worden) *Dat beest stridt omme* is ziek geweest en sterkt niet voldoende aan (Bu), *Die stridt omme, et is een liederije, hi'j gefit him d'r niet gauw onder daele* (Bu, Nbk), *Hi'j het lange*

ommestreden, mar hij mos et mittertied ofleggen (Obk), *Veur meensken die lange ommestreden hebben is et vaeke een uitkomst dat ze eindelijk rusten meugen* (Obk)

ommestrieder (Ste) de; -s; -tien ['omæstriðr] 1. een niet al te sterk dier 2. kind dat vaak flink ziek is maar het elke keer weer haalt

ommestrieken (Dho, Obk, Ste) st. ww.; onoverg.; hebben ommestreken ['omæ...] 1. wat rondlopen en niets uitvoeren *Gao toch weg, jim strieken hier mar wat omme* (Dho)

ommestrunen (Dfo, Np, Op, bl) zw. ww.; struunde omme, het ommestruund ['omæ strỹn:] 1. stiekem rondsluipen, speurend en luisterend rondlopen *Hij struunt daor mar wat omme, bij dat huus* (Dfo), *Oonze overbuurman struunt 's aovens vaeke wat omme achter de huzen, dat is een echte loerder* (Op), *D'r struunde daor een naektloper omme!* (Np), (van een hond:) *En ik heur soms iens de baos niet, as ik in de wal ommestruun* (bl)

ommestrupen (El, Nbk, Np, Ow, Pe-Db1) zw. ww.; overg.; struupte omme, het ommestruupt ['omæstrypm] 1. binnenste-buiten trekken, afstropen en omslaan (Nbk) *de mouwen ommestrupen* (Nbk) 3. andere kleren aandoen (d.i. meestal: schonere, nettere kleren) (Nbk, Np, Pe-Db1) *Ik moet me nog even ommestrupen, mar ik bin zo klaor* (Pe-Db1)

ommestruuper (b: lm) de; -s ['omæstryppr] 1. netter, schoner kledingstuk dat men aantrekt (dat echter niet hoort bij iemands fraaiste, netste kleding)

ommestruunder (Dfo) de; -s ['omæstryndr] 1. iemand die stiekem rondsluip, rondloopt en speurt, luistert

ommestulpen z. *ommestölpen*

ommestunnen (Np) zw. ww.; onoverg.; stuunde omme, het ommestuund ['omæ stỹn:] 1. uit koppigheid maar steeds niets zeggen (maar het wel weten) *wat omme zitten te stunen* (Np)

ommesuiselen (Dho, Nbk, Np, Obk, n, b:

lm) Ook *ommesjuiselen* (App) zw. ww.; onoverg.; suiselde omme, het ommesuiseld ['omæsjɛs|n/...sj...] 1. zich dreutelend voortbewegen (terwijl men eigenlijk zou moeten voortmaken, spelend), slenterend lopen (vooral van kinderen die op tijd op school moeten zijn), fietsen en daarbij niet opschieten *Kiender kun soms zo lange ommesuiselen dat ze te laete in schoele kommen* (Obk), *Die oolde kerel suiselt wat op 'e diek omme* (Np), *Ze suiselen mar wat omme* (Nbk), *Die jongen kommen nooit thuis uut schoele, ze bin altied an 't ommesuiselen* (Np)

ommesukkelen z. *ommesokkelen*

ommesulen (Bu) zw. ww.; onoverg.; suulde omme, het ommesuuld ['omæsyln] 1. voortdurend treuzelen bij het lopen, vooral: daarbij nu eens weer hier, dan weer daar door afgeleid zijn *Die suult toch omme!* (Bu)

ommesutelen (spor.) ['omæsytl̩n] - ventend rondgaan; ook: langzaam lopen, lopen zonder op te schieten (Spa) *Hij loopt mar wat omme te sutelen* (Spa)

ommetaasten (Nbk, Ste) ['omætɑ:stɛn] - omtasten: rondtasten, tastend in iets grijpen *Zit niet zo in die appels omme te taasten, eren moe'n d'r ok nog van eten* (Nbk), (fig.:) *En daor kun we wel wat in ommetaasten, mar et blijft alles slim onwisse er veronderstellend over praten* (vo)

ommetalmen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; talmde omme, het ommetalmd ['omæ talmɔ̃n] 1. voortdurend dralen *Talm toch niet zo omme!* (Nbk)

ommetailboeren (Ste) zw. ww.; onoverg.; tamboerde omme, het ommetailboerd ['omætambu:ɛrɛn] 1. op iets aandringen *Tamboer toch niet zo omme* (Ste)

ommetailgelen (Np) zw. ww.; onoverg.; tangelde omme, het ommetailgeld ['omætɛnɔ̃n] 1. steeds vals spelen (op een muziekinstrument), in *Hij tangelt op 'e gitaar omme* (Np)

ommetailsteren (Np) zw. ww.; onoverg.; teisterde omme, het ommetailsterd ['omætɛjstɛrɛn] 1. voortdurend aarzelend met iets bezig zijn, nu eens weer zus, dan weer zo met iets doen zonder door te zetten *Ik hebbe d'r wat mit ommetailsterd* (Np)

ommetiemen (Nbk, Np) zw. ww.;

ommetiepelen - ommetroetelen

onoverg.; tiemt omme, het ommetiemd ['oməti:m:] 1. het voortdurend over iets hebben, over een idee waar men aan vasthoudt blijven doorpraten *Hij tiemt d'r mar op omme* (Np), *Hi'j tiemt d'r lange in omme* is langdraderig, blijft maar zeuren (Nbk)

ommetiepelen zw. ww.; onoverg.; tiepelde omme, het ommetiepeld ['omətip:l̥] 1. omprutsen, prutsend bezig zijn en daarbij niet opschieten, frunniken, frommelen aan *Hij tiepelde de hele dag mar wat omme* (Ma, Nt), *Zit niet zo an je kleren omme te tiepelen* (Nw), *Zit daor niet zo mit omme te tiepelen* (Nbk)

ommetierelieren (Nbk) zw. ww.; onoverg.; tiereliede omme, het ommetierelied ['oməti:əreli:ərn] 1. steeds tierelieren, kwinkeleren *De leeuwerik tiereliert daor omme* (Nbk)

ommetiesken z. *ommetiezen*

ommetiezen (Diz, Ma, Nbk) Ook **ommetiesken** (bet. 1: Obk) zw. ww.; onoverg.; tiesde omme, het ommetiesd ['oməti:zn/...tiskp] 1. pluizend bezig zijn met het eten, niet opschieten met, spelende eten: vooral van kinderen *Hij zit d'r in omme te tiezen, wat een pjiwker* (Nbk), *Toe kiend, eet je bod leeg, zit niet zo omme te tiesken* (Obk) 2. niet voortvarend maar min of meer prutsend met het werk bezig zijn (Ma, Nbk) *Die tiest d'r in omme* (Nbk) 3. voortdurend verward over iets zitten denken (Ma)

ommetingelen (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; tingelde omme, het ommetingeld ['omətɪŋl̥] 1. voortdurend tingelen (op een piano e.d.) *Hi'j tingelt wat op de piano omme* (Nbk, Np)

ommetjaantelen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; tjaantelde omme, het ommetjaanteld ['omətjã:nl̥] 1. voortdurend zeuren

ommetoe [omə'tu] - omheen (z. ook *ommehenne*) *De hoepen wo'n d'r bij de smid hiete ommetoe legd* d.i. om de wielen (Bu), *d'r ommetoe daansen* (Nbk), *Die likt d'r ommetoe as de katte om de hiete bri'j hij/zij eet erg traag* (Bu), *Ie kun beter de waorhied zeggen as d'r ommetoe praoten* (Ld), *Praoties d'r ommetoe he'k niks an* (vo), *Ze slikken d'r wat ommetoe, mar et rechte woj' d'r niet van geweer* ze praten er wat omheen, ze zeggen niet ronduit wat ze

bedoelen (Nbk)

ommetoffelen (Nbk, Ow, b: lm) zw. ww.; overg., onoverg.; toffelde omme, het ommetoffeld ['omətofl̥] 1. (onoverg.) rondlopen, her en der lopen 2. (overg.) met iets rondlopen (lett.); bij vgl.: *As iene alles goed is en d'r onderdeur moet, lat die mit 'm ommetoffelen* laat met zich sollen (Ow)

ommetogen zw. ww.; onoverg.; toogde omme, het ommetoogd ['oməto:gn] 1. rondsjouwen, rondlopen, voortdurend her en der lopen *Hi'j toogt mar wat bi'j de weg omme* (Nbk) 2. met iets heen en weer, her en der sjouwen, zeulen (Nbk) *Oonze katte toogde altied mit zien jonkies omme* (Nbk)

ommetoolteren (Nbk) zw. ww.; onoverg.; toolterde omme, het ommetoolteren ['om...] 1. rondslechteren, her en der rondlopen *De hond tooltert de hieltied op 'e straote omme, zo blijft hi'j nooit schone* nl. het straatje (Nbk)

ommetoveren ['omə...] - omtoveren: door toveren veranderen

ommetrappen ['omə...] - omtrappen, omvertrappen *Van een inkelden iene die de melk bij de weg zette, wodden de bussen ommetrapt* nl. in W.O. II, zodat de bezetters niet over de melk konden beschikken (vo); in *d'r op ommetrappen* er op ruwe wijze op staan trappen, *d'r in ommetrappen* er op ruwe wijze in staan trappen

ommetrekken st. ww.; overg.; het ommetrokken ['omə...] 1. door in zijwaartse richting te trekken in een andere stand brengen *Dat voer huj moej' even ommetrekken, dat zit briek* d.i. recht trekken (Nbk) 2. door te trekken omhalen *Nao een bepaolde tied mossen de dieken [nl. bestaande uit turven] die d'r nog stonnen en die ok al beheurlik andreugd weren, ommetrokken wodden* (s: Np)

ommetreutelen z. *ommetreuzelen*

ommetreuzelen (Ld, Nbk, Np, Sz, Wol) Ook **ommetreutelen** (Nbk, Ste) zw. ww.; onoverg.; treuzelde omme, het omme-treuzeld ['omətra:z:l̥/...tra:t̥l̥] 1. voortdurend treuzelen *Dat wief doet niks anders as ommetreuzelen* (Np), *Hi'j treuzelt mar wat omme* (Nbk), *Stao niet omme te treuzelen!* (Wol)

ommetroetelen (Dhau, Nbk) zw. ww.; onoverg.; troetelde omme, het omme-

troeteld ['omətrutlɪŋ] 1. voortdurend ver-troetelend bezig zijn (met iemand)

ommetumelen (Db, Ow, Spa) ['omətymlɪŋ] - omtuimelen: omvallen, ombuitelen *De brijflesse is ommetumeld* (Spa)

ommetuntelen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; tuntelde omme, het ommetunteld ['omətantlɪŋ] 1. verward praten, zodat men er geen touw aan vast kan knopen *Hi'j tuntelt d'r wat in omme* (Nbk)

ommevaeren z. *ommeveren*

ommevalen st. ww.; onoverg.; is ommevalen ['omə...] 1. door te vallen komen te liggen, ondersteboven vallen *De mure vaalt omme* (Nbk), *'t Huus staot op ommevalen* is zo bouwvallig dat het elk moment kan omvallen, instorten (Nbk), *...is an 't ommevalen toe* (Dfo), *(...) omtrent zonder eten, dat as ze aovens thuuskwammen, dan vullen ze zowat omme van muuiighied* (vo), *Ze is an 't ommevalen toe* ze kan elk moment bevallen (Np, Nbk), zo ook *'t Staot op ommevalen* id. (Obk)

ommevaren z. *ommeveren*

ommevechten (Nbk, j) zw. ww.; onoverg.; het ommevochten ['omə...] 1. voortdurend bezig zijn met vechten *De jongen vochten in mekeer omme* (...) (j)

ommevelgen (Ld) zw. ww.; onoverg.; velgde omme, het ommevelgd ['oməfel(ə)ŋ] 1. licht ploegen, hetz. als *omme-schellen*

ommeventen (spor.) ['oməfentɪŋ] - omventen: ventend rondgaan

ommeveren (OS, Bu, Dho, Np, Np) Ook *ommevaeren* (Ste, Np en west.), *ommevaren* (WH) zw. ww.; overg., onoverg.; veerde omme, is (bet. 1, 3, 4)/het (bet. 2-4) ommeveerd ['omə...] 1. (onoverg.) om of langs iets varen 2. (onoverg.) her en der varen *Ze hebben wat op 'e Friese meren ommeveerd* (Nbk) 3. (onoverg.) langs een omweg varen *Ze bin een hiel aende ommeveerd* (Nbk) 4. (overg.) om doen vallen door ertegen te varen

ommevlaaiken (Bdie, Dhau, Diz, El, Nbk, Nt, Obk, Op, Spa, Sz) Ook *ommevlaaiken* (Dho, Ma, Mun, Np, Op, Pe-Dbl, Wol), *ommevleiken* (Sun) zw. ww.; onoverg.; vlaaikte omme, het ommevlaaikt ['oməfla:jkp/...] 1. voortdurend vleiën, flik-flooien *Hi'j vlaaikt mooi wat mit je omme, mar hool him in de gaten* (Nbk), *Dic*

vrouw kon mooi mit heur man ommevlaaiken (Op), *Et is een sjerpslikker, zo'e iene die zo mooi mit je ommevlaaiken kan* (Nbk)

ommevlaaiken z. *ommevlaaiken*

ommevleiken z. *ommevlaaiken*

ommevliegen st. ww.; onoverg.; het ommevleugen ['omə...] 1. om iets heen vliegen *Buurman zien doeven vliegen de hoeke van et huus omme* (Ow) 2. heen en weer vliegen *Wat zol d'r toch wezen, die voegels vliegen daor de hieltied mar wat omme* (Nbk) 3. heen en weer rennen *Wat bin die koenen toch overstuur, ze vliegen mar in 't laand omme* (Db) 4. zeer snel om iets heen gaan *Hi'j kwam de bocht ommevliegen* (Nbk) 5. (van tijd) zeer snel voorbijgaan *De tied vligt omme!* (Nbk)

ommevodden (Np) zw. ww.; onoverg.; vodde omme, het ommevod ['oməfodɪŋ] 1. voortdurend aan iets trekken *Ie moe'n d'r niet altied an ommevodden, je* (Np)

ommevolen (Nbk, Op, Ste) Ook *ommevouwen* (verspr.) zw. ww.; overg.; voelde omme, het ommevolen ['omə...] 1. omvouwen, deels omkeren door een vouw aan te brengen *et raantien ommevolen* (Nbk)

ommevouwen z. *ommevolen*

ommevraomen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; vraomde omme, het ommevraomd ['oməfrō:m:] 1. zwoegend, ploeterend, met grote kracht met iets bezig zijn *Hi'j vraomt d'r in omme* (Nbk)

ommevrotten (verspr.) Ook *ommewrotten* (verspr.) zw. ww.; overg.; vrotte omme, het ommevrot ['oməfrōtɪŋ/...vrōt] 1. (overg.) door te wroeten omkeren, omwerken *De mollen hebben oons hiele laand haost ommevrot* (Nbk) 2. (overg.) door wroeten doen omvallen *De hond het et voegelhokkien ommevrot* (Nbk) 3. (onoverg.) her en der wroeten, omwoelen (...) *as d'r een mollen in de tuun ommewrot* (Dhau), *De wilde varkens hebben hier aorig ommevrot* (Nbk), *Die het aorig in bedde ommevrot* heeft behoorlijk liggen woelen in bed (Nbk) 4. (onoverg.) voortdurend ploeterend, zwoegend bezig zijn (Nbk) *Hi'j het wat ommevrot in zien leven* (Nbk)

ommewaarken z. *ommewarken*

ommewarken (Nbk, Ow) Ook *omme-waarken* (Dfo) zw. ww.; overg., onoverg.;

ommewasken - ommezaniken

warkte omme, het ommewarkt ['omə...] 1. (onoverg.) bezig zijn zo te werken als in de bepaling wordt uitgedrukt) (Dfo, Ow) *Dom ommewarken, dat dot hi', wat een onverstaand* (Ow), *Hi'j waarkt wat doelloos omme* (Dfo) 2. (overg.) omwerken, omkeren (van grond) *De grond wat omme-warken* (Nbk)

ommewasken ['omə...] - omwassen

ommewauwelen (Dho, Ma) zw. ww.; onoverg.; wauwelde omme, het omme-wauweld ['omə...] 1. voortdurend wauwelen, onsamenvattend kletsen *Zi'j wauwelt d'r mar wat in omme* (Ma)

ommeweiden (OS, Np, Pe-Db) - verweiden *De koeenen moe'n geregeld omme-weid woden, anders verspeul ie te vule melk* (Db)

ommeweren (vo) zw. ww.; onoverg.; weerde omme, het ommeweerd [omə wt:əɾɲ] 1. rondwaren, rondgaan *Al gauw weerde de griep ok in oons laand omme* (vo)

ommewi'jen ['omə...] - omwaaien: omverwaaien *Ze kun wel weer van ni'js of an beginnen mit die mure, want mit de storm is hi'j ommewi'jd* (Obk)

ommewielken (Sz) zw. ww.; onpers.; wielkte omme, het ommewielkt ['omə wilkɲ] 1. voortdurend rommelen (in de buik, bij diarree) *Et wielkt me in de huid omme* (Sz)

ommewiemelen (Nbk, Ol-Nl) zw. ww.; onoverg.; wiemelde omme, het omme-wiemeld ['oməwimɲ] 1. wemelen, onrustig heen en weer bewegen van personen of dieren, krioelen van kinderen *Jonge, schei toch es uut op die stoel omme te wiemelen* (Ol-Nl)

ommewielen (Nbk, bs) st. ww.; overg.; het ommewunnen ['oməwɪɲ:] 1. om iets winden *Et ielgat ontstaot deurdat d'r even een stokkien uut de waole sneden wodt (rechthoekig), wiels et stok daor of sneden is, goed mit spleute ommewunnen wodt; et ielgat mag niet kleinder wezen as 6 mm, mar ok niet al te groot want d'r mag bi'jglieks gien moes in kommen kunnen in de winter* (bs)

ommewieren (Ste) zw. ww.; onoverg.; wierde omme, het ommewierd ['omə wi:əɾɲ] 1. steeds liggen woelen (in bed, veelal van een zieke) *Hi'j het de hele*

naacht ommewierd heeft de hele nacht liggen woelen (Ste)

ommewippen (Ma, Nbk, Nw) zw. ww.; overg., onoverg.; wipte omme, het ommewipt ['oməwɪppɪ] 1. (onoverg.) wippend her en der gaan *D'r wipte een bouwmannegien bi'j huus omme* (Ma) 2. (overg.) door iets opzij te wippen in een andere stand, op een andere plaats brengen (Nbk) 3. (onoverg.) om iets heen wippen *De voegel kwam et hoekien ommewippen* (Nbk)

ommewisselen ['omə...] - omwisselen *Een goeie streuper har klompen an, die hi'j ok achtersteveur anhebben kon; zo now en dan ommewisselen, dan konnen de stille oppassers in de sni'j nooit uitmaeken welke kaante hi'j uitgaon was* (Ow)

ommewoelen Ook **ommewulen** (Dfo) zw. ww.; onoverg.; woelde omme, het omme-woeld ['oməwulɲ/...wylɲ] 1. steeds in bed liggen woelen *Hi'j woelt mar op bedde omme* (Np), *Hi'j kan niet slaopen, hi'j ligt mar omme te woelen* (Nbk), *As kiender ommewoelen in bedde gaot et haor in de tieze zitten, dan hebben ze een moezenust achter op 't heufd* (Bu)

ommewrotten z. *ommewrotten*

ommewulen z. *ommewoelen*

ommezaegen zw. ww.; overg., onoverg.; zaegde omme, het ommezaegd ['oməse:ɡɲ] 1. (overg.) omzagen, door zagen vellen *Waoromme hebben ze toch al die mooie ieken ommezaegd!* (Nbk) 2. (onoverg.) her en der zagen, zo maar wat zagen *Ie lopen mar wat omme te zaegen hier in de wal, mar zoj' et niet een betien netties bi'j de grond of doen?* (Nbk) 3. (onoverg.) voortdurend een zingend geluid maken, vooral: door snurken (Nbk) *Hi'j ligt de hieltied mar omme te zaegen* (Nbk)

ommezakken (Db, Nbk) zw. ww.; onoverg.; zakte omme, is ommezakt ['omə...] 1. door in te zakken omvallen *De juttepereboom bi'j oons vroeger thuus is van klaore oolderdom ommezakt* (Db)

ommezaniken zw. ww.; onoverg.; zanikte omme, het ommezanikt ['omə...] 1. voortdurend zaniken, zeuren *Is et niet mooi genoeg, wawwe al veur mekeer kregen hebben? Ie moe'n niet zo omme-zaniken!* (Nbk), (onpers.) *Et wil niet regenen en oek niet dreuge blieven, et*

zanikt mar wat omme het is niet duidelijk welke kant het opgaat met het weer (Pe-Dbl)

ommezeilen ['omə...] - omzeilen

ommezemelen (Dho, Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; zemelde omme, het ommezemeld ['omə...] 1. voortdurend zeuren, zaniken

ommezetten zw. ww.; overg., onoverg.; zette omme, het ommezet ['oməsetɔ] 1. (overg.) met de onderkant boven plaatsen, andersom plaatsen *Om bruj te veurkommen hebben we et huj in et vak ommezet* (Bu, Ste), *Ie kun opperties ommezetten en uut mekeer gooien* (verspr., Nbk), *et huj in et zwil ommezetten* (Nbk), *de bouwvore, waor de ploeg de grond ommezet* om-

ploegt (Obk), *turf ommezetten* nl. om te drogen (Nbk), *de laekens ommezetten* de haast versleten lakens doorknippen en de zijkanten weer aan elkaar naaien, zodat ze nog een poos gebruikt kunnen worden (Nbk, Np) 2. (overg.) de bijenkorf met een minder sterk volk op de plaats zetten van een sterk volk (waardoor het zwakke volk wordt versterkt door bijen van het sterke volk die naar de oude plek terugkeren) (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) 3. (overg.) een bijenkorf of -kast een meter voor de bijenstal plaatsen zodat de meeste haalbijen bij andere volken terecht komen en het volk dat sterk geneigd is te zwermen eerst nieuwe haalbijen moet zien te krijgen (bs: Dfo, Op) 4. (overg.) aftrommelen (van bijen, om ze alle uit een kast of korf te krijgen teneinde te oogsten) (bs: Dfo) 5. (overg.) nemen en in zijwaartse richting plaatsen *We zullen even de kachel een aentien ommezetten* een eindje verplaatsen (Bu) 6. (overg.) tot iets anders maken, veranderen *Hi'j zette per jaor wel veur een miljoen omme* (Nbk), *'t Geld ommezetten in draank, dat is niet zo best* (Dfo), *Zuwwe et even in 't Stellingwarfs ommezetten?* vertalen (Ow), *Et staot now mit balknoten, we moe'n 't even ommezetten in ciefernnoten* (Nbk), *de doodstraf ommezetten in levenslang* (Nbk) 7. (overg.) anders zetten, in een andere stand zetten *Ie kun de ploeg ommezetten van brieder naor smalder* (Bu, Np), zo ook *Aj' een briedere of smallere vore hebben willen, moej' de boel even ommezetten* (Nbk), *et mes (van de ploeg) ommezetten*

(Ste) en *et rister ommezetten* (Ste, Bu), *een handel ommezetten, een wissel ommezetten* 8. (onoverg.) snel om iets heen (komen) lopen (Nbk) *Wie komt daor de bocht ommezetten?* (Nbk)

ommezeulen (Nw, Ow) onoverg.; zeulde omme, het ommezeuld ['omə...] 1. voortdurend, moeizaam slepend of dragend verplaatsen *mit een zwaor ding ommezeulen* (Ow)

ommezeumen ['omə...] - omzomen: een zoom aan iets naaien *een rok ommezeumen* (Nbk)

ommezeurder (Ste) de; -s ['oməsə:ərdɪ] 1. iemand die voortdurend zeurt

ommezeuren zw. ww.; onoverg.; zeurde omme, het ommezeurd ['oməsə:ərd] 1. voortdurend zeuren *De kiender zeuren zo omme* (Nbk), *Die vrouwluden doen niks as wat ommezeuren* (Np), *Et kiend was niet te goed, et dee niks as ommezeuren* (Ld), *Zeur toch niet altied zo omme* (Ol-Nl), *Aj' altied zo ommezeuren krieggen we 't wark nooit daon* (Ol-Nl), *altied in etzelde ommezeuren* (Ld)

ommezien I et ['oməsɪ:n] 1. oogwenk, ogenblik, in *in ommezien*. *In een ommezien was et klaor* in een ogenblik (Nbk, Bu), *Et is in een ommezien daon* (Np, Bu), *...gebeurd* het duurt maar heel even voor het klaar is, gedaan is (Nbk)

ommezien II st. ww.; onoverg.; het ommezien ['omə...] 1. naar achteren kijken *Ie moe'n niet ommezien, mar veuruut-kieken* je moet niet teveel stilstaan bij wat er is gebeurd, maar je moet vooruitkijken (Nbk) 2. kijken om evt. zorg te dragen voor iets of iemand *Die ziet nargens naor omme, die prakkeseert nargens omme* (Bu), (zelfst.) *Ie hebben d'r gien ommezien naor* je hoeft er niet of nauwelijks naar om te kijken, zo goed loopt het, zo goed past de ander op, is de zaak geregeld enz. (Nbk), zo ook *D'r is gien ommezien an* (Np) en *Ie hebben d'r gien ommezien an* (Np) 3. uitkijken, met belangstelling zoeken (naar iemand of iets, evt. om te kopen) *Ik zal op 'e mark es ommezien naor een kedde* (Ol-Nl)

ommezieveren (Nbk) zw. ww.; onoverg.; zieverde omme, het ommezieverd ['oməsɪ:wɪd] 1. voortdurend zeveren, zeuren *Hi'j zieverd d'r mar op omme* (Nbk)

ommezitten - omroepasseniel

ommezitten (Nbk) onbep. w. ['omə...] 1. gaan ver zitten, in zijwaartse richting gaan zitten *Gao es wat ommezitten, aj' willen* (Nbk)

ommezoemen (Obk) zw. ww.; onoverg.; zoemde omme, het ommezoemd ['omə sum:] 1. voortdurend zoemen *Een hommél kan zo mooi in de bomen ommezoemen* (Obk)

ommezukén st. ww.; onoverg.; het ommezocht ['omə...] 1. voortdurend zoeken, her en der zoeken, evt. in iets zoeken *k Heb een poze in de kaaste ommezocht* (Nbk)

ommezwaaien zw. ww.; overg., onoverg.; zwaaide omme, het ommezwaaid ['omə swa:jɪ] 1. (onoverg.) voortdurend zwaaien (met z'n arm(en), met wat men in z'n arm(en) houdt) *Hi'j staot daor mar omme te zwaaien, wat zol hi'j toch willen?* (Nbk) 2. keren, omdraaien (met een voertuig) (Nbk) *Hi'j zwaait omme en komt toch weer disse kaante uut!* (Nbk), *Hi'j zwaaide de fiets omme* (Nbk) 3. (onoverg.) van studierichting veranderen (spor.) *Hi'j is ommezwaaid* (spor.) 4. met onzekere gang rondlopen (spor.) *Hi'j lopt wat op 'e weg omme te zwaaien, hi'j het zeker weer draank op* (Nbk)

ommezwaanselen (Np) zw. ww.; onoverg.; zwaanselde omme, het ommezwaanseld ['omə...] 1. voortdurend her en der lopen, rondlopen *Hij zwaanselt wat op et hiem omme* (Np)

ommezwaarmen (Nbk) ['omə...] - omzwermen (van bijen, wespen e.d.)

ommezwalken (Nbk, vo) zw. ww.; onoverg.; zwalkte omme, het ommezwalkt ['omə...] 1. rondzwerfen, zich nu eens hier, dan weer daar ophouden *de hoeke waor ik tegenwoordig ommezwalke* (vo), *Hi'j zwalkt mar wat bi'j de weg omme* (vo)

ommezwarven ['omə...] - omzwerfen, omdolen *Die kerel is hier mar wat an 't ommezwarven* (Np)

ommezwarver (Bu, Nbk) de; -s; -tien ['omə...] 1. zwerfer, ook: huisdier e.d. dat rondzwerft *Dat is wat een ommezwarvertien* (Nbk)

ommezwarving (j) de; -s, -en ['oməs...] 1. het rondzwerfen *Nao hiel wat ommezwarvings kwammen ze bi'j et adres daor de man wonen mos* (j)

ommezweven (Nbk) - omzweven: om-

dwalen, omzwerfen *Waor is dat kiend toch? Of zol hi'j weer op 'e weg ommezweven?* (Nbk)

ommezwielen z. *ommezwillen*

ommezwillen (El, Ld) Ook *ommezwielen* (El) zw. ww.; overg., onoverg.; zwielde omme, het ommezwield ['oməswi:lɪ/...swi:lɪ] 1. met gebruikmaking van de machine waarmee men zweelt, een wiers omkeren *een zwil huj ommezwillen* (Ld) **omnibus** (s: oost.) de; -sen ['omnibʌs] 1. omnibus (bep. soort bus) *Ok omnibussen van Oosterwoolde en Assen brochten volk an* (s: oost.)

omoe (Dho, Spa) de; -s; -gien [õ:mu] 1. grootmoeder

omraak z. *ommeraek*

omraek z. *ommeraek*

omreden (Bu, Dfo, Nbk, Np, Nt, l, bs) voegw.; ondersch., ook wel nevensch. [om'ri:ɔp] 1. omreden, omdat *Omreden bente vule kotter is as stro, moej' vaeker instoppen* (bs), *Koenen nemen et [nl. peers] slecht op, omreden et herkauwers binnen* (Dfo), *Ik kan niet kommen, omreden ik de baand leeg hebbe* (Nbk), *...omreden dat ik...* (Nbk, Bu), *Ik gao d'r al henne, omreden hi'j is d'r ok* (Nbk), *...omreden hi'j kan d'r ok wel wezen* (Nbk)

omringen (Db, Obk, Pe-Db) zw. ww.; overg.; omringde, het omringd [om'ri:p] 1. omringen, omgeven met *En omringd deur bomen, ziej' de karke staon* (l: Obk), *De tuun wodde omringd mit gaas* (Db)

omroep ['omrup] - omroep: inzake radio en televisie, ook: omroeporganisatie, omroepvereniging

omroepbi'jdrege (l) - omroepbijdrage

omroeper de; -s ['omrupɪ] 1. omroeper (voor radio en televisie) 2. persoon die door het dorp gaat en in het openbaar zaken bekendmaakt door om te roepen *D'r bin niet zovule dorpen meer mit een omroeper* (Spa), *De omroeper is deur 't dörp gaon* (Dho), *de omroeper veur de noodslaachter* (Ow) 3. afslager (op een boeldag) (Sz)

omroepinstelaosie (spor.) ['omrupistə lɔ:əsi] - omroepinstallatie

omroeporgenisaoisie (sposr.) ['omrup...] - omroeporganisatie

omroeporkest (l) - omroeporkest

omroepasseniel (l) ['omrup...] -

omroepersoneel

omroepstichting (l) - omroepstichting

omroepvereniging z. *omroepvereniging*

omroepvereniging (l) Ook **omroepvereniging** (verspr.) ['om...] - omroepvereniging

omschik z. *omschiks*

omschiks (Obk, Ow) Ook **omschik** (Ow) bw. ['omskik(s)] 1. op geschikte wijze *Daor bin 'k omschiks an kommen* (Obk, Ow)

omschrijven [om'skri:bɪ] - omschrijven: afbakenen, in andere woorden of details beschrijven, nader uitleggen, vgl. *Kuj' me dat even omschrijven, hoe dat zit?* (Nbk), *Dat moej' me mar es omschrijven* (Ste)

omschrijving [om'skri:wɪŋ, ...vɪŋ] - omschrijving

omsingelen (Db, Nbk, Np, Ste, vo) zw. ww.; overg.; omsingelde, het omsingeld [om'sɪŋ(g)ɪŋ] 1. omsluiten, insluiten *De pelisie omsingelt et huus* (Nbk)

omsingeling (spor.) - omsingeling

omslachtig [om'slaxtəx] - omslachtig

omslag I de, ook et (bet. 3); omslaegen; -gien ['omslax] 1. contributie, belasting (als bijdrage aan een gemeenschappelijk belang) (Nbk, b) *karkelike omslag* kerkbelasting (Nbk), *We vraogen dus van 't jaor een omslag van de leden nl. hier: van de leden van de begrafenisvereniging* (b) 2. (van kledingstukken) omslag, overslag (Nbk, Ow) *D'r was ok een musse mit een omslag over de schoolers, en veur vaaste mit een haoke* (Ow) 3. omslag van een boek 4. enige extra voorraad (zodat men niet te weinig heeft) (Bu, Nbk) *Ie moe'n wat omslag hebben* (Bu, Nbk) 5. omhaal, drukte (vo), in *D'r wodde veerder, nao een goeiedag, niet vule omslag maekt* (vo)

omslag II (Nbk) Ook **omslags** (Nbk, Np) bw. ['omslax(s)] 1. (inzake een tijdsaanuiding) ongeveer, omstreeks *Et is omslag vier ure* (Nbk), *Omslags tien ure bin ik bi' je* (Nbk, Np)

omslagartikel (l) - omslagartikel

omslagdoek ['omslayduk] - omslagdoek

omslagfoto - omslagfoto

omslagontwerp (l) - omslagontwerp

omslagpapier (l) - omslagpapier

omslags z. *omslag* II

omslagtekening - omslagtekening

omslagverhael (l) - omslagverhaal

omslaon (Nbk, Np) st. ww.; overg.; het omsleugen [om'slõ:ən 1. (fig.) inhouden, omvatten *Et omslat nogal wat* het houdt meer in dan je zou denken (Nbk, Np)

omspannen (Obk) zw. ww.; overg.; omspande, het omspande [om'spa:n] 1. omsluiten, omvatten *Wat het dat maegien een dun middeltien, ie kun 't haost mit de hanen omspannen* (Obk)

omspanning (Nbk) de; -s, -en [om'spanɪŋ] 1. iets dat over iets heen gespannen is, overkapping *een linnen kappe op een waegen, as een soort omspanning* (Nbk)

omstaander (spor.) ['omstā:ndɪ] - omstaander, omstander

omstaandig z. *omstanig*

omstaandighied z. *omstanighied*

omstandigheid z. *omstanighied*

omstanig (spor.) Ook **omstaandig** (spor.) [om'stā:ndəx, ...nəx] - omstandig: breedvoerig, wijldopig *et omstaandig uutleggen*

omstanighied (Nbk, Obk, vo, l) Ook **omstaandighied** (b), **omstandigheid** (Bu, Spa), voor -heid z. -hied [om'stā:nəxhit/...dəx.../om'stāndəxhejt] - omstandigheid 't *Hangt van de omstanigheden of* (Obk), *verzaachtende omstanigheden* (l), *naor omstanigheden* (Nbk), *wegens omstanigheden* wegens bijzondere omstandigheden (veelal: i.v.m. ziekte, dood), *Onder gien omstandigheden!* hoe dan ook niet! (Bu), *Ze moe'n mit mekeer zien dat ze een uutweg vienen in die muulike omstanigheden* (Obk), *Tja, wat moej' in zokke omstanigheden?* (Nbk), *De omstanigheden bin d'r ok naor d.i. veelal: zijn ook dermate precair dat e.e.a. niet beter is/kan* (Obk)

omstebeurt z. *omstebeurten*

omstebeurten (Bdie, Db, Dhau, Dho, El, Ma, Mun, Nbk, Obk, Op, Spa, Wol) Ook **omstebeurt** (b), **ombeurten** (Bu, El, Nbk, Ol-Nl, Ow, Sz), **ombeurt** (Ow), **ommebeurten** (Bdie, Db, El, Ld, Obk, Ow) bw. ['omstəbɑ:ərtɪ/...stəbɑ:ərt/ombɑ:ərt(ɪ)ʔ'o məb....; aks. wisselt] 1. om de beurt, beurtelings *We kommen altied ommebeurten bi' mekeer veur et wordeboek* (Obk), *Zuwwe omstebeurten een keer toolteren?* (Nbk)

omstreden (spor.) [om'stru:dɪ] -

omstreken - on

omstreden

omstreken (Nbk, vo) mv. ['omstri:kɿ] 1. omgeving *Sietse verdiende bij disse boer et hoogste loon uut de hiele omstreken* (vo)

omtr. - afkorting van *omtrek*

omtrek de; -ken ['omtrek] 1. omtrek, omgeving *Hier in de omtrek wodt haost niet meer zaod verbouwd* (Obk), *Rond 1920-1925 bin hier in de omtrek nogal wat stulpies bouwd, mit de woonruimte bij de schure inbouwd* (Ow), *De buurt kwam de hiele omtrek bij te passe* (Ow) 2. omtrek: omsluitende lijn van meetkundige figuren *de omtrek van een cirkel* (Nbk)

omtrek (Db, Dhau, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, Ste, b, k: Ste) Ook **omtrint** (Bu, Nbk, vo) bw. ['omtrent/...trint] 1. bijna *W. had gister omtrent de knope van de jasse* (Obk), *Want zonder of omtrent zonder mest kon een goeie oogst verwaacht wodden* (k: Ste), *omtrek vier ure* (Np), *Ik kwam omtrent te laete* (Ste), *Et is omtrent een uurtien rieden* (Db), *Omtrent vluukte A. et uut!* (b), *Zo gong dat omtrint de hiele nacht deur* (vo)

omtrint z. *omtrek*

omvaemen (Dfo, Nbk, Obk, Pe-Dbi, Ste) zw. ww., overg.; omvaemde, het omvaemd ['om'fē:m:] 1. omvatten met wijd uitgespreide armen en handen, omvademen *Ie kun et wel omvaemen* (Nbk), *een boom mit de arms omvaemen* (Ste), *Kun ie die dikke boom wel omvaemen?* (Ste) 2. (fig.) omvatten, in z'n geheel betrekking hebben op (vo) *Et omvaemt et hiele stroomgebied van de Boverjonger - de Kuunder - en et Grootdiep* (vo)

omvang ['omfan] - omvang: omtrek, dikte, ook: lengte van een verhaal e.d. *'t Is een hiele omvang, mar ie kun 'm nog wel omvaemen* (Nbk), *Die het een hiele omvang* die persoon is nogal dik (Bu)

omvatten (Db, Ld) - omvatten: omvamen (met de handen, armen) *Die boom gruuit zo hadde, die kuj' haost niet meer omvatten* (Db), *Aj' ze mit de beide hanen omvatten konnen, was 't een 'liestertien'* (Ld)

omviemen (Ow) zw. ww.; overg.; omviemde, het omviemd ['om'fim:] 1. omvatten, omsluiten *Alderhaande spul dat ze bij mekeer holen mossen, wodde soms*

mit een aende touw omviemd (Ow)

omwark (Ow) et ['omwar(ə)k] 1. extra werk, werk dat er nog bij komt *Mit zoe'n groot hiem en alles wat d'r nog naost et gewone boerewark is, hej' een boel omwark* (Ow), *Naost alle omwark mossen ze [de veenarbeiders] dan daegs 140 krojevol turf an de slag zetten* (Ow)

omweg I de; -en; -gien ['omwex] 1. omweg (lett.) *We bin d'r mit een omweg henne reden* (Nbk), *Mit al die kronkelpatties was et wel wat een omweg* (Ow), *Mit die dikke sni'jdunen kan de melkwaegen morgens mar beter een omweggien maeken* (Ow), *We gongen een mooi, stil omweggien langes mit de fiets, waor van alles te zien is* (Ow), *een hiele omweg* (Bu)

omweg II (Np) bw. ['om'wex], in *omweg kunnen* overweg kunnen (met iemand of iets) (Np)

omwielen (Ow) Ook **omwielen** (Ow) vw. ['om'wiln(s)] 1. omdat *Omwielen et nifje woordeboek vol stiet mit oolde woorden en udtrokkings* (...) (Ow)

omwielen z. *omwielen*

omwiensel (Ow) et; -s; -tien ['om'wī(:)sɿ] 1. omwindsel *Drie omwiensels, dan zatten ze in 't pak* nl. hier: een luijer en bijbehorende kleertjes (Ow)

omwonenden mv. ['om'wō:əndən] 1. omwonenden *De omwonenden kriegten d'r last van* (Nbk)

omzegger z. *omkezegger*

omzeilen ['om's...] - omzeilen: van obstakels enz., ook fig.: hindernissen, potentiële problemen

omzet ['omset] - omzet: van handelswaar *een flinke omzet, een goeie omzet*

omzetbelasting (l) - omzetbelasting

omzetpremie (l) - omzetpremie

omzichtig (spor.) ['om'sixtəx] - omzichtig: behoedzaam

on bn.; pred. [on] 1. on, oneven (nl. een verkorting van *oneven*) *Aj' een cent opgooien, zej: 'Is et on of even?'* (Spa, Ste, Nbk), *We deden dan wel een aantal knickers in de haand en dan zeden wij altied on of even, en as ie et dan raodden dan kreeg ie die knickers* (Sz), *Et is me on of even wie et wint* het maakt me niet uit (Ow, Diz), *...of ik deur de katte of deur de hond beten wodde* (Op), *...of 't honnen*

binnen of teven (Np), zo ook (zelfst.) *Et is mij om et on of even* (Bdie, Nt) en *Et is mij et on of et even* (Nw)

on- [on] - on-, voorvoegsel in afleidingen als *onweer*, *oneerlik*, *oneerlikhied*, die niet uitputtend in dit woordenboek zijn opgesomd; ze zijn echter minder talrijk dan in het Nederlands

onaangenaam (spor.) [o'nā:ɡenā:m] - onaangenaam, onbehaaglijk

onannemelik (spor.) [ona'nū:m|ək] - onannemelijk: niet geloofwaardig

onaorig bn., bw.; -er, -st [on'ɔ:ərɔx] 1. (inzake personen) onprettig, onaangenaam *'t Is gien onaorige man* (Nbk), *Ie moe'n niet zo onaorig tegen heur doen, ze het jow ok hulpen* (Nbk) 2. (van zaken) lelijk, minder gunstig (Nbk) *Dat huus staot daor niet onaorig* (Nbk)

onb. - afkorting van *onbewolkt*

onbaandig z. *onbanig*

onbaarmhattig (v) bn., bw. [omba:rm 'haʔəx] 1. onbarmhartig, zonder mededogen *Onbaarmhattig kwammen de beelden weeromme* (v)

onbandig z. *onbanig*

onbanig (Obk) Ook *onbaandig* (Db, Dhau), *onbandig* (p, b: lm) bw. [on'bā:nəx, ...'bā:dəx/...'bandəx] 1. zeer, buitengewoon *Et is al een peer weken onbanig weer* (Obk), *Et is onbaandig koold* (Db), *Et gong d'r onbaandig om weg* (Dhau)

onbeantwoord (Nbk) bn. [ombə'antwo:ərt] 1. onbeantwoord *een brief onbeantwoord laoten* (Nbk)

onbebouwd (Nbk) bn. [ombə'bəʔmt] 1. onbebouwd

onbadaorlik (v) bn., bw. [ombədə:ərlək; aks. wisselt] - onbadaarlijk *een onbadaorlik lachen* (v)

onbedocht (Db) bn., bw. [ombədɔxt; aks. wisselt] 1. onbedacht, onnadenkend *Dat hej' onbedocht daon* (Db)

onbedochtzem (Nbk) bn., bw.; -er, -st [ombədɔxtsm; aks. wisselt] 1. onbedachtzaam, onnadenkend

onbedochtzemhied (Nbk) de [ombə'dɔxt sʁhit] 1. onbedachtzaamheid, onnadenkendheid *uut onbedochtzemhied* (Nbk)

onbedoeld [ombədu:lt; aks. wisselt] - onbedoeld

onbedoesd z. *onbeduud*

onbedrevenhied (j) de [ombə'drɪ:bmhit] 1.

het niet bedreven zijn *'t Gong over een spannegien dat et trouwde leven zwaor vul en deur de onbedrevenhied en de jonghied bij mekere weg raekte* (j)

onbedudend (Nbk) bn.; -er, -st [om bə'dydn̩t] 1. onbeduidend, weinig voorstellend

onbeduud (Db, Nbk, Ol-Nl, Ow) Ook *onbedoesd* (Op) bn., bw.; -er [ombədyst; aks. wisselt/...dust (Op)] 1. onbesuisd, wild, zonder goed na te denken *Hij is wat onbeduud te wark gaon* (Nbk), *Hij vleug d'r mar onbeduud op of* (Ol-Nl), *Hij kocht dat huus zomar onbedoesd en now het hij d'r al spiet van* (Op), *argens onbeduud op invliegen* (Ow), *onbeduude dingen doen* (Db)

onbedwongen (Obk, Op) bn., bw. ['ombədwoŋ:] 1. zonder zich in te houden, zonder omzichtigheid *Hij zee onbedwongen de waarheid tegen de rechter en die geloofde him dan ok* (Obk), *Et is een onbedwongen kiend, ie kun d'r gien kaant mit uut er is niets mee aan te vangen* (Op)

onbegaonber [ombəgɔ:əmbɪ; aks. wisselt] - onbegaanbaar *Die reed is haost onbegaonber* (Nbk), *...en zien haost onbegaonbere bargaen...* (vo)

onbegonnen Ook *onbegunnen* (Obk) ['ombəgɔn:/...gɑŋ:] - onbegonnen, onuitvoerbaar, met name in *Et is onbegonnen wark*

onbegriepelik bn.; -er, -st [ombə'gri:p|ək] 1. niet te verstaan *Hij bruukte soms van die onbegriepelike woorden* (Nbk) 2. niet te doorgronden *Et is toch onbegriepelik hoe ze tot zoks kommen kunnen!* (Nbk)

onbegrip ['ombəgrɪp] - onbegrip: het niet-begrijpen *D'r is een boel onbegrip op 'e wereld, ze willen mekeer soms ok niet begriepen* (Nbk)

onbegunnen z. *onbegonnen*

onbehagen (Nbk, Ste, Sz) ['ombəha:ɡɪ] - onbehagen *een zeker geveul van onbehagen* (Sz)

onbeheerd (Nbk) [ombəhu:ərt; aks. wisselt] - onbeheerd: zonder toezicht *Die fiets ston daor onbeheerd* (Nbk)

onbeheerst (Nbk) bn., bw.; -er [ombəhu:ərst; aks. wisselt] 1. onbeheerst *Doe toch niet zo onbeheerst* (Nbk)

onbeheerlik [ombəh...; aks. wisselt] - onbehoorlijk, onfatsoenlijk *Ze sleugen*

onbeholen - onbekrompen

onbeheurlike tael uut (Diz), *'t Is onbeheurlik, zoas ze doen* (Nbk)

onbeholen (Diz, El, Obk) bn., bw.; -er, -st [ombəho:lɪŋ; aks. wisselt] 1. klungelig, onhandig *wat onbeholen andoen* (El) *een onbeholen ding* (El)

onbehölpen z. *onbehulpen*

onbehouwen (Diz, Nbk, Np) bn., bw. [ombəho:mɪŋ, ...mɪŋ;] 1. groot en onhandig te hanteren, lomp *Wat is dat een onbehouwen ding* door grootheid, plompheid niet of nauwelijks te hanteren voorwerp (Diz) 2. lomp in doen en laten (Nbk) *Hi'j komt wat onbehouwen over* (Nbk), *Doe toch niet zo onbehouwen* (Nbk)

onbehulpen Ook **onbehölpen** (Dfo) bn., bw.; -er, -st [ombə'hɑlɪpɪ/...hœlɪpɪ] 1. onhandig, stuntelig *Hi'j is wat onbehulpen, et haandigt him niet* (Nbk), *Die man staot zo onbehölpen bi'j zien wark* (Dfo), *een onbehulpen kerel* (Diz), *Ze kan d'r zo onbehulpen bi'j lopen* (Mun), *Doe niet zo onbehulpen* (Wol), *Hi'j dee dat wark arg onbehulpen* (Ol-Nl) 2. slecht georganiseerd, slecht in elkaar zittend (Obk) *Da's zoe'n onbehulpen spul, daor moet veraandering in kommen* (Obk) 3. lomp, groot en onhandig (Diz, Wol) *Dat onbehulpen ding kuj' gien kaant mit uut* (Wol, Diz)

onbehulpzem (Bdie, Db, Dho, El, Nbk, Np, Obk, Op, Ow, Ste) bn., bw.; -er, -st [ombə'hɑl(ə)psɪŋ] 1. lomp, lastig om te hanteren *Ik wil wel graeg een aandere vörke van je hebben, want wat een onbehulpzem ding is dat* (Bdie, Op, Nbk), *Die oolde stobbe is me toch een lomp, onbehulpzem ding* (El, Ow, Ste) 2. onhandig, onbeholpen (Ow) *Hi'j komt d'r zo onbehulpzem mit an sjouwen* (Ow) 3. (van personen) niet behulpzaam (Dho) *Dat is een onbehulpzem persoon* (Dho)

onbekaant (Db, Dfo, El, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, Sz) bn. [ombəkā:nt; aks. wisselt] 1. (van planken) zonder rechte zijkanen (die men door te zagen zou moeten maken) *Onbekaant hooft is zo uut de boom zaegd* (Ow), *Onbekaant dat bin schobben* (El), *Die plaankeboel was zo onbekaant, daor koj' gien hokke van bouwen* (Pe-Dbl), *Veur een hekkien om de tuun staot onbekaant hooft wel mooi* (Op), *een onbekaante plaanke* (Ow), *onbekaant hooft*

(Dfo)

onbekend [ombəkent; aks. wisselt] - onbekend *Hi'j woont op een onbekend adres* (Nbk), *Hi'j wil graeg onbekend blieven* (Nbk), *Bin jow die onbekende weldoener, hadde Maatien vraogd* (vo), *Waor dat woord wegkomt is onbekend* (Nbk), *Ze kenden him hier bi'j omme wel, mar in de rest van Nederlaand is hi'j onbekend bleven* (Nbk), *Ik bin daor onbekend, ik weet daor de weg niet* (Nbk), (zelfst., in wiskundige zin:) *een vergelijking mit ien onbekende* (l)

onbekende de; -n [ombəkəndə] 1. onbekende *'t Was gien onbekende* (Nbk), *de grote onbekende* (l)

onbekendhied Voor -heid z. -hied de [ombəkənthit] 1. het niet bekend zijn, het niet door anderen gekend worden *Deur zien onbekendhied wussen ze aenlik hielemaole niet hoe'n geweldige warker as ze veur hadden* (Nbk) 2. onwetendheid *Deur de onbekendhied mit et terrein bin 'k de weg kwietraekt* (Nbk)

onbekommerd (Nbk) - onbekommerd, onbezorgd *een onbekommerd levenpien* (Nbk)

onbekookt (Bdie, Db, Ld, Nbk, Np, Op, Spa, Sz) [ombəkoko:kt; aks. wisselt] - onbekookt, onbedacht *Hi'j nam zomar onbekookt zien ontslag* (Op), *In een onbekookt ogenblik sleug hi'j de boel kot en klein* (Np), *Hi'j gong wat onbekookt te wark* (Nbk), *Doe toch niet zoe'n onbekookte uutval* (Spa), *d'r onbekookt op ingaon* (Bdie), *...op ofgaon* (Ld)

onbekrompen Ook **onbekrumpen** (Ld) bn. [ombəkrompɪ, aks. wisselt/...krɪɪm...] 1. niet ingekrompen (door droging) *De vene lag nog mar net op 't laand, ze was nog onbekrompen* (Pe-Dbl), *onbekrompen baggel* (Ow), *Hooft uut et vene kwam d'r onbekrompen weer uut* niet gekrompen, niet ineen gegaan door droging (Ow), *onbekrompen hooft* hout dat nog gaat krimpen (Ste), ook: hout dat nog recht is, niet vergroeid, niet kromgetrokken (door te krimpen) (Nw), *Dat onbekrompen hooft schient laeter altied op droogt en krimpt* (Obk), *onbekrompen turf* d.i. vooral: turf die nog niet droog is wanneer het gaat vriezen (Ol-Nl, Spa) 2. zorgeloos, zonder dat men zich zorgen hoeft te maken (Np),

in *Die meensken hebben een onbekrumpen leven* (Np)

onbekrumpen z. *onbekrumpen*

onbekwaam z. *onbekwaam*

onbekwaam Ook *onbekwaam* (Sz, Spa) bn.; -er, -st [ombəkʷõ:m; aks. wisselt/...ã:...] 1. niet bekwaam, niet geschikt *Daor is hi'j onbekwaom veur, dat wark* (Diz, Op, Nbk) 2. aangeschoten, beschonken *Die was onbekwaom, die het tevule had* (Nbk, Ow, Nw), *Ie meugen vanzels niet onbekwaom aachter et stuur* (Op, Nbk), *Hi'j was onbekwaom om zaeken te doen* (Ste), *...om aachter et stuur te gaon* (Bdie)

onbelangriek (Nbk) bn.; -er, -st [ombəlanʀik; aks. wisselt] 1. onbelangrijk, niet belangrijk *een onbelangriek geval* (Nbk)

onbeleefd (spor.) [ombəlt:ft; aks. wisselt] - onbeleefd *Dat is onbeleefd, aj' zo doen* (Nbk)

onbeleerd (Ow) bn. [ombəlt:ərt; aks. wisselt] 1. niet beleerd *Een gruun peerd is onbeleerd* (Ow)

onbelegd (bs: Obk) [ombəlɛxt; aks. wisselt], in *een onbelegde doppe* begin van een moerdop waarin geen eitje komt (bs: Obk)

onbelegen [ombəlt:gɲ; aks. wisselt] - onbelegen, vooral: en daardoor niet gedroogd en gekrumpen, vgl. *Onbelegen hooft gefst naoden, dan schient et op, et krimpt* (Obk)

onbemand (spor.) [ombəmant; aks. wisselt] - onbemand

onbemest bn. [ombəməst; aks. wisselt] 1. niet bemest, niet van bemesting voorzien *onbemest laand* (Dho, Diz, Ol-Nl, Ow, Spa, Sz): *De koeenen hebben wel liever et grus en et hooi van onbemest land* (Sz), *Ribbehooi is onbemest hooi* hooi van niet bemest land (Spa)

onbemestlaans (Np) bn.; attr. ['ombəməstlā:s] 1. van land dat niet bemest is *onbemestlaans huj* (Np)

onbemiddeld (spor.) [ombəmidlt; aks. wisselt] - onbemiddeld *niet onbemiddeld* (spor.)

onbenul (Nbk, Np) ['ombənʌl] - onbenul *een stok onbenul* (Nbk)

onbenullig bn., bw.; -er, -st [ombə'nʌlɛx] 1. onbenullig, dom, knullig *Wat doe'j toch*

onbenullig lullig, vervelend, stom (El), *een onbenullige knul* (Diz), *een onbenullig stokkien man* (Ste), *een onbenullig wief* (Nw) 2. onbetekenend, niets voorstellend *een klein, onbenullig biggien* (Pe-Dbl), *Hi'j ston onbenullig te kieken* (Sz), *onbenullig praot* (Ow), *een onbenullig antwoord* (Bdie)

onbepaald (l) [ombəpə:əlt; aks. wisselt] - onbepaald (in taalkundige zin): *een onbepaald veurnaemwoord* (l), *onbepaalde wieze* (l), *een onbepaald lidwoord* (l)

onbepraot (Ste) bn. [ombə'prə:ət] 1. zonder dat anderen het over iets of iemand hebben *Ze bekletsen je toch an alle kaanten, onbepraot blief ie nooit* (Ste)

onbereikbaar (Nbk) [ombə'reiʒbr] - onbereikbaar: niet te bereiken *We hebben wel es een posien onbereikbaar west deur de snij* (Nbk), *As je tillefoon et niet meer dot dan bi'j hielemaol onbereikbaar* (Nbk)

onbereikbaar (Ow) bw., bn. [...'reiʒbr] 1. zodanig dat men er niet met de hand bij kan (door te reiken) (fig.:) *zo onbereikbaar wied van oons of* (Ow)

onbereurd (spor. west.) Ook *onberuurd* (vo) [ombə'ta:ərt/...ry:ərt] - onberoerd (fig.): niet geraakt, niet bewogen *Hi'j schreef over de technische ontwikkelings, die de laandbouw niet onberuurd leuten* (vo)

onberooïd (Bu, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Sz) bn.; -er, -st [ombəro:əjt; aks. wisselt] 1. onbezonnen, onbesuisd *Hi'j gong zomar onberooïd op et veurstel in en now zit hi'j mit de gebakken peren* (Op), *Hi'j vleug d'r zo onberooïd op an, et leek naargens naor* (Pe-Dbl), *Wat doen ze toch onberooïd* (Ol-Nl), *Onberooïd het hi'j de boel d'r in gooid* (Np) 2. ruw, zonder maat te houden (Ow), *'t Is onberooïd hoe die meensken mit de beesten ommegaon* (Ow), *Die kan eten, et is onberooïd, hi'j het gien middenrif* (Ow)

onberuurd z. *onbereurd*

onbeschaedigd (spor.) [ombəske:dəxt; aks. wisselt] - onbeschadigd

onbeschaefd (l) [ombəske:ft; aks. wisselt] - onbeschaafd (fig.): met een gebrek aan beschaving *onbeschaefd gedrag* (l)

onbescheiden (spor.) [ombəskejdɲ; aks. wisselt] - onbescheiden: niet bescheiden *onbescheiden doen* (Nbk)

onbescheidenhied - onbetuugd

onbescheidenhied (Nbk) de [ombə'skejdŋ...]. 1. het niet bescheiden doen
onbeschoft I de; -en ['ombəskoft, ook ...'skoft (Nbk)] 1. onbeschofte, ruwe persoon *Ze gongen 't an en raozen en tieren, niks anders as onbeschoften* (Nw), *Wat een onbeschoft is dat* (Nbk), *'t Is een grote onbeschoft* (Bdie, El, Np, Nbk)

onbeschoft II bn., bw.; -er, -st [ombə'skoft] 1. onbeschoft, lomp, ruw *Ik vun him altied mar onbeschoft* (Nbk), *Wat zat hi'j onbeschoft te eten* (Ld), *een onbeschofte vent* (Nbk, Dhau), *...vlegel* (Diz), *onbeschofte praot* (Nbk), *een onbeschofte vlegel* (Diz), *Van hatte is J. misschien nog niet zoe'n raere kerel, mar in zien woorden is hi'j zo onbeschoft* (Op)

onbeschreven (spor.) [ombə'skri:bŋ; aks. wisselt] - onbeschreven: blank *een onbeschreven stok pepier* (Nbk)

onbeschrieffelik (spor.) [ombə'skri:f|ək] - onbeschrijffelijk

onbeschut (spor.) - onbeschut

onbeslist bn. [ombə'slist; aks. wisselt] 1. onbeslist: niet tot een beslissing gekomen *Ze gongen geliek over de streep, et was onbeslist* er was geen duidelijke winnaar (Nbk)

onbesoesd Ook **onbesuisd** (Nbk, Pe-Db, Sz) [ombə'su:st; aks. wisselt/...sœjst] - onbesuisd *Die gaot overal mar onbesoesd op of en prakkeseert over gien geveer* (Obk), *Hi'j ging d'r onbesoesd op in, zonder naodaenken* (Dho, Bdie), *Hi'j is wat onbesoesd te wark gaon* (Nbk), *Die jonge vleug zo onbesuisd de weg op, zo tegen een auto an* (Pe-Db)

onbespeuten z. **onbespuit**

onbespraakt bn. [ombə'sprɔ:kt] 1. niet tot praten in staat *Hi'j was al onbespraakt kon al niet meer praten* (nl.: zo ziek was hij) (Nbk), *Hi'j hadde zo hadde lopen, hi'j was onbespraakt* (Pe-Db), *Hi'j wil aenlik wel praoten, mar kan et niet: hi'j is onbespraakt* (Dho, Nw, Ol-Nl, Nbk), *Hi'j was zo onder de indrok, dat hi'j was d'r onbespraakt van* (Bdie) 2. niet welbespraakt *Ik zie in die man gien goeie vertegenwoordiger veur oonze firma, daor is hi'j te onbespraakt veur* (Op), *Hi'j is aorig onbespraakt, hi'j zegt gien boe of ba* (Dfo), *Hi'j bleek onbespraakt te wezen, doe hi'j een inleiding hul over de krudentuun* (Db)

onbespreuken [ombə'sprɔ:kŋ; aks. wisselt] - onbesproken: onberispelijk *Hi'j is van onbespreuken gedrag, Hi'j het 'n onbespreuken gedrag* (Bdie, Diz, Wol, Ste), *Et is een man mit een onbespreuken gedrag* (Nt), *Et is een onbespreuken vrommes* een vrouw van onbesproken gedrag (Dfo)

onbespuit (spor., l) Ook **onbespeuten** (spor.) [ombə'spœjt/...'spa:tŋ] - onbespoten
onbestaonber [ombə'sto:əmbŋ] - onbestaanbaar: niet kunneende bestaan *Mien buurman wol oons wiesmaecken dat hi'j in een ure naor Liwwadden fietst, dat vien ik onbestaonber* (Nbk, Op), *'t Was onbestaonber, mar ze kregen et toch klaor* (Pe-Db)

onbesteed (spor.) [ombə'stɛ:t; aks. wisselt] - onbesteed: niet gebruikt *D'r is nog wat onbesteed geld* (Nbk)

onbestemd [ombə'stɛmt; aks. wisselt] - onbestemd *een onbestemd gevuul*

onbestendig [ombə'stɛndəx] - onbestendig (van het weer): wisselvallig *onbestendig weer* (Nt, Spa, Sz)

onbestorven z. **onbesturven**

onbesturven Ook **onbestörven** (Dfo, Ma) bn.; attr. ['ombə'stɔrbŋ/...stœr...] 1. onbestorven: voor langere tijd niet bij elkaar zijnd (van man en vrouw) *een onbesturven wedeman* (verspr.), *Hi'j is onbestörven wedeman* zijn vrouw is heel veel weg (Dfo, Ma), *Ie lieken wel onbesturven wedeman tegenwoordig* (Nt, Spa), *een onbesturven wedevrouw* (verspr.), *Heur man is machinist op 'e grote vaort, ze is onbesturven wedevrouw* (Op)

onbestuurber [ombə'sty:ərbŋ] - onbestuurbaar

onbesuisd z. **onbesoesd**

onbetaelber [ombə'tɛ:lbŋ; aks. wisselt] - onbetaalbaar: niet te betalen *Et wodt zo vusen te duur, man, et wodt onbetaelber!* (Nbk)

onbetaeld (Nbk) bn. [ombə'tɛ:lt; aks. wisselt] 1. onbetaald *D'r liggen nog een peer onbetaelde rekens* (Nbk)

onbetrouwber bn. [ombə'trɔmbŋ] 1. onbetrouwbaar *een onbetrouwber ventien*

onbetrouwberhied Voor -heid z. -hied de [ombə'trɔmbŋhit] 1. onbetrouwbaarheid

onbetuugd (Nbk) [ombə'ty:(j)xt] - onbetuigd, in je niet onbetuugd laoten (Nbk)

onbevoegd [ombəfuxt; aks. wisselt] - onbevoegd: niet met de vereiste bevoegdheid, in verb. als *onbevoegd lesgeven* (spor.)

onbevolkt [ombəfɔl(ə)kt; aks. wisselt] - onbevolkt *een onbevolkt gebied* (l)

onbevredigend (Nbk) bn.; -er, -st [ombə'frɪ:dəgɛnt] 1. onbevredigend 't *Is toch wat onbevredigend dat et zo gaot* (Nbk)

onbewarkt (Nbk, Obk) bn. [ombəwar(ə)kt; aks. wisselt] 1. niet bewerkt *onbewarkte grond* braakliggende grond (Obk), *onbewarkte plaanken* (Nbk)

onbewegelik (Nbk, v) [ombəwɪ:gɫək, ...xɫək; aks. wisselt] - onbeweeglijk: roerloos *Ze stonnen onbewegelik stille* (Nbk), *Et waeter is onbewegelik* (v)

onbeweugen (verspr.) bn., bw. [ombəwɑ:gɛ; aks. wisselt] 1. onbewogen, door niets geroerd *Hi'j ston d'r onbeweugen naor te kieken* (Bdie, Ow), *een onbeweugen leven* een nogal saai, eentonig leven (Bu), *een onbeweugen gezicht* (Bu, El), *Hi'j bleef d'r onbeweugen onder* (Ld, Op), *Zien gezicht blijft onbeweugen* (Ow), (*mit*) *een onbeweugen gezichte* (Bu, El, Ma, Pe-Dbl, Sz, Db), *Mit overliden blijft hi'j soms onbeweugen, hi'j het d'r niks onder te doen* (Ow), *Hi'j bleef d'r onbeweugen onder* (Op), *Hi'j leek onbeweugen, mar van binnen zal et him wel wat daon hebben* (Obk)

onbeweugenhied (b) de [...'w...] 1. het onbeweugen zijn (...) *die heur een zekere onbeweugenhied anmeten hebben* (b)

onbewezen [ombəwɪ:zɛ; aks. wisselt] - onbewezen *Et bleef onbewezen* (Nbk), *een onbewezen beschuldiging* (l)

onbewolkt bn. [ombəwɔlkt; aks. wisselt] 1. onbewolkt, helder 't *Was een mooie, heldere nacht, et was hielemaole onbewolkt* (Nbk)

onbewoonber bn. [ombə'wɔ: ɛmbɛr] 1. onbewoonbaar *een onbewoonber verklaorde woning* (v)

onbevoond (Nbk) [ombəwɔ: ɛnt; aks. wisselt] - onbevoond: van gebieden, huizen

onbezoldigd [ombəsɔldɛxt; aks. wisselt] - onbezoldigd *onbezoldigd veldwaachter* (verspr., Nt), *Vroeger was hier een stille pelisie, die was onbezoldigd* (Sz), vandaar (zelfst.) *onbezoldigden* (Bu)

onbezonnen z. *onbezunnen*

onbezorgd bn., bw. [ombəsɔr(ə)xt; aks. wisselt] - onbezorgd: zonder zich zorgen te maken, zorgeloos *Onbezorgd leven!* *Trek je niet teveule van de wereld an!* (Dhau), *Hi'j het een onbezorgd leven(tien)* (verspr.), *Hi'j leidt ...* (Ow), *Hi'j leefde onbezorgd* (Ma), *Hi'j leeft d'r onbezorgd henne* (Np), *een onbezorgde oolde dag* (Db, Ow)

onbezunnen (verspr.) Ook *onbezonnen* (Spa) bn., bw.; -er, -st [ombəsɔn; aks. wisselt/...sɔn:] 1. onbezonnen *Hi'j dot van die onbezunnen dingen* (Ld), 't *Is in een onbezunnen buije gaon* (Nbk), *een onbezunnen gedoegien* (Ste), 't *Was een onbezunnen daod van 'm* (Nt), *Hi'j ging d'r onbezunnen op in* (Bdie), *Hi'j leup d'r onbezunnen op of* (Ma), *onbezunnen te wark gaon* (Bu, Obk, Ow), ...*d'r op los leven* (Pe-Dbl), *Et bin wildemannen, et is onbezunnen jeugd* (Ste), *Et is onbezunnen wark om die febriek nog uut te breiden, now d'r sluting dreigt* (Db)

onbezwaard [ombəswo:ɛrt; aks. wisselt] - onbezwaard: niet met schulden, lasten e.d. bezwaard *Dat is onbezwaarde boedel* (Np), *Heur huus is onbezwaard* (Nt, Ow), *onbezwaard laand* (Bdie), *Et is zien onbezwaard bezit z'n bezit zonder schulden* (Nbk, Ste, Ma), *N. het een grote plaetse, vrij en onbezwaard* (Op), *Et huus was onbezwaard heur eigendom* (Pe-Dbl), *Hi'j het zien stee onbezwaard z'n boerderij* (Nbk), zo ook *Deur hadde warken en zunig overleg het J. zien stee now onbezwaard* (Db), *Dat stok laand wodt onbezwaard verkocht* vrij van huur, zonder lasten (Bu)

onbillik (spor.) - onbillijk

onbreekber - onbreekbaar: niet te breken zijn *onbreekber glas* (Nbk)

onbruuk ['ombryk] - onbruik *Die oolderwetse dingen raeken in onbruuk* (Bu, Ma, Wol, Ste), *woorden die in onbruuk raeken* (Nbk), *De kermis is bij oons helemaole in onbruuk rackt* (Sz), *Dat is al lange in onbruuk* (Ste), (verb.) *te onbruke maeken* zodanig dat men het niet meer kan gebruiken (Ow, Ste): *Ie maeken me de hele boel te onbruke* (Ste), *te onbruke raeken* (Ste)

onbruukber (Bdie, Bu, Nbk, Ow, Sz) bn. [om'brygɛr] 1. onbruikbaar *Et peerd was*

ondaank - onderaarm

onbruukber (Ow), *Dat stok ark is onbruukber kapot* (Bu, Ow), *Ze hebben alles onbruikbaar maakt* (Sz)

ondaank (Ol-Nl) de ['ondā:ŋk] 1. ondank, hoofdzakelijk in * *Ondaank is werelds loon* (Ol-Nl)

ondaanks (Nbk, Np) ['ondā:ŋ(k)s] - ondanks *Ondaanks dat et donker was (...)* (Nbk)

ondaenkber - ondenkbaar: niet denkbaar, onbestaanbaar *Et is ondaenkber dat zoks gebeurt* (Bu, Nbk, Ow)

ondeelber z. *ondielber*

ondemokraotisch (l) - ondemokratisch

onder I bw. ['ondɔ] 1. aan de onderkant (van iets) *Wil ie mien tasse even pakken, die ligt onder in de kaaste* (Nbk), *Ze ston onder an de trappe* (Nbk), *onder an de bladziede, onder in de kelder*

onder II vz.; bw. in verb. als *d'r onder* ['ondɔ] 1. beneden *onder de dekens liggen, Et laand ston onder waeter* (Nbk), *een meneer (...)* mit een staepel boeken *onder de arm* (ba), *As d'r vroeger een jonge onder lag bij et vechten mit een aandere jonge, dan mos hij eerst zeggen van meisjesgenade, as vernedering, veurdat de aandere jonge him losleut* (Op), *d'r onder hollen* onder de plak houden, in bedwang houden (vo, Nbk), *onder een auto kommen* door een auto worden overreden (Nbk), *...raeken* (Nbk), *Hi'j leup onder een ledder deur* (Nbk), *De elektriske leidings gaon hier onder de vloer deur* (Nbk), *De mollen greuven tot onder oons straotien* (Nbk), *Die mieghummels kommen onder de drumpels weg* (Nbk), *Bij de meeste koenen was de melk d'r haost schone onder weg en ze vermaegerden stark* d.i. uit de uier (vo), *Et was de vrouwe van Albert Jans, een flink veerdig vrommes, mit een gezonde kleur en een flinke stap d'r onder* d.i. onder haar lichaam (vo) 2. ten zuiden van *Dat dörpien ligt vlak onder Liwwadden* (Nbk) 3. aan het eind (van een brief, een lijst enz.) *Hi'j het zien naeme d'r niet onder zet, hi'j wol d'r niet an mitdoen* (Nbk), *Die kon zien naeme zeker niet schrieven, d'r staot ja een krusien onder* (Nbk) 4. bij (een bep. categorie), gerekend tot *Dat woord heurt tegenwoordig onder de letter k, niet meer onder de c* (Nbk) 5. in de direkte nabijheid *iene niet onder ogen*

durven te kommen, onder ogen kriegen het te zien krijgen, *onder vier ogen, onder de aandacht brengen* (Nbk) 6. tegen een bep. tijd *onder de avond* tegen de avond, tijdens de schemering (Nbk, bo: Bu, Nw): *As et begint te sni'jen, onder de avond* (Nbk), *Onder de middag moe'n de kiender overblijven op schoele* wanneer de middag aanvangt, tijdens het middaguur (Spa) 7. gedurende, tijdens *Onder je wark moej' aenlik niet ofleided wodden deur aandere dingen* (Nbk), *onder et eten* 8. (met betrekking tot een bep. aantal, een bep. hoeveelheid) beneden, lager dan *Op die meniere blijft de pries onder de f 1000,-* (Nbk) 9. bedekt met, geheel voorzien van *Dat kiend kloddert et hiele schrift onder de inkt* (Ld), *De kiender zitten vandaegedag onder et speulgoed* (Np), *De koenen zatten onder de meipoeden* (Wol), *Ie moe'n je kleren even wat ofslaon, want ie zitten onder et hujzaod* (Nbk), *We maggen wel achter de rotten an, die vermeerderen heur hadde, aanders zitten we d'r onder* (Nbk, Sz) 10. onderworpen aan, onder gezag van *onder toezicht van (...)*, *onder invloed van (...)*, *onder de indrok (van)*, *Hi'j was onder dienst* in militaire dienst (Nbk), *...onder dienst bij 't peerdevolk* (Mun) 11. met gezag over *De schoelemeester het gien stuur onder de kiender* (Ste), *Die het de wiend d'r goed onder* (Nbk) 12. ondervindend van, door *'t Iene liedt onder 't ander* (Spa), *Maatien hong slim an heur mem en hadde et d'r arg onder te doen* (vo), *Ie konnen an him zien dat hi'j d'r onder te lieden had* (j), *onder drok staon, onder dwang* 13. tegen (iets in) *Aj' et wild besloepen, moej' altied onder de wiend op* tegen (Obk) 14. verbonden door *onder ede, onder veurweerden, Daor wil ik wel wat onder verwedden* (Np) 15. te midden van, tussen *Is d'r ok iene onder jim die wet van wie die auto is?* (Nbk), *onder aanderen* (l), *...eren* id. (l), *onder oons* wat onze mening betreft en zonder dat het anderen aangaat (Nbk): *Onder oons, ik leuve haost dat hi'j 't liever allienig dot* (b) 16. in de kring van *onder mekaander, ...mekeer* (en var.; z. *mekeer*) *Dat moe'n we wel onder oons hollen, heur* (Nbk)

onderaarm ['on...] - onderarm *Veur iene dokke hej' een haandvol bente neudig, van*

zoe'n 48 cm laank; iederiene die dokken maekt, bruukt dan ok de onderaarm om de goeie lengte te kriegen (bs: El)

onderaende Ook **onderende** (verspr.), **ondereinde** (Ma, Spa) ['on...] - ondereinde, onderste deel *De onderaenden van de opstaonders bin al gauw verrot* (Op)

onderan bw. [onʔan] **1.** onderaan *Waor zit now die zere plakke op je bien?* [met als antwoord:] *Onderan!* (Nbk), *op 'e twiede bladziege, onderan* (l)

onderannemer ['ondʔan̄:mr̄] - onderaannemer

onderbaaitsje (Spa) et; -s ['on...] **1.** onderbaadje, borstrok

onderbaand (Db, Dhau) de; ...banen; ...baantien ['ondʔbā:nt] **1.** band onder om de garve

onderbaos ['on...] - onderbaas, vgl. *Wij warkten in ploegen die opsteld wodden deur een onderbaos van de Heide-Mij* (vo)

onderbek (Bu, Nbk, Np, Ste) de; -ken; -kien ['ondʔbek] **1.** onderbek, onderkaak

onderbelocht (spor.) ['ondʔbəlɔxt] - onderbelicht

onderbelochten (spor.) ['on...] - onderbelichten

onderbetaelen (spor.) ['on...] onderbetalen
onderbewuste (l) et [ondʔbə'wʌstə] **1.** onderbewuste

onderbezet (spor.) bn. ['ondʔbəsət] **1.** onderbezet (vooral: met te weinig werkkrachten) *Ze weren wat onderbezet* (Nbk)

onderbien (l) - onderbeen

onderbienen ['ondʔbi:p̄] - onderbinden *de redens onderbienen de schaatsen onderbinden* (lett.)

onderblieven ['ondʔbli:b̄m̄] - onderblijven: onder water blijven

onderbouw de ['ondʔbɔu] **1.** onderbouw (van een school) **2.** fundamenten (lett.) (Spa) *de onderbouw van een huus uutzetten* (Spa)

onderbouwen I (Np, vo) ['on...] - onderbouwen (van een akker), vgl. *En dat dan in de haast onderbouwen. Dan kreej' al mooi een humusrieke grond* (vo), *We hebben een hoeke serradella zij'd om onder te bouwen* (Np)

onderbouwen II (spor.) [ondʔ'b...] - onderbouwen, een onderbouwing geven *Ze moe'n heur veurstellen beter onderbouwen* (l)

onderbreken (Nbk, Nw) [ondʔ'b...] - on-

derbreken, in zinnen als *We onderbreken et wark even, want we moe'n eten* (Nw), verder in *iene onderbreken* in de rede vallen: *Ie moe'n mij niet de hieltied onderbreken* (Nbk)

onderbreking [ondʔ'br̄:kiŋ] - onderbreking

onderbrengen ['on...] - onderbrengen: onder dak brengen (lett.), ook fig.: *Waor moe'k die post onderbrengen in et jaorverslag* onder welke rubriek, categorie (Nbk)

onderbreuken (spor.) [ondʔ'br̄:kiŋ] - onderbroken

onderbroek - onderbroek

onderbuisien (Bu, Dfo, Dho, El, Nbk, Np, Nw, p, b: lm) et; ...buisies ['ondʔbœ:si:n] **1.** bep. soort borstrok voor de man, onderbaadje (veelal van katoen (El)) *De manluden hadden over et hemd een onderbuisien of baaitsje* (Np), *Vroeger hadden de manluden onderbuisies an, de vrouwluden hadden bostrokken an* (Np)

onderbuurman ['on...] - onderbuurman

onderbuurvrouw ['on...] - onderbuurvrouw

onderdaan z. *onderdaon*

onderdak ['on...] - onderdak *Now, et kwam hier op daele, dat domnee, die nogal in et verzetswark zat, onderdak zocht veur een Joods echtpeer* (vo), *iene onderdak geven* (Nbk), *...verschaffen* (j), *onderdak hebben* (j)

onderdaon (l) Ook *onderdaan* (verspr.) de; ...en ['ondʔdɔ: ɔn/...dā:n] **1.** onderdaan

onderdaonig (Nbk, b) bn., bw. - [ondʔ'dɔ: ɔnɔx] - onderdanig *de onderdaonige zeune* (b), (als ondertekening van een brief aan het gemeentebestuur:) *Jim onderdaonige, een anwonende van et Smidslaentien* (b)

onderdeel z. *onderdiel*

onderdehaand (verspr.) Ook *onderhaand* (Nw) [ondʔ(də)...; aks. wisselt] **1.** onderdehand *Ze hadden onderdehaand al heard (...)* (Obk), *Et is onderhaand ok al weer eterstied* (Nw)

onderdek (l) ['on...] - onderdek, tussendek

onderdeken (Nbk) de; -s; -tien ['on...] **1.** deken die onder een andere deken wordt gebruikt **2.** bep. deken gebruikt als matrasbeschermer

onderdekken (Bdie, Nbk, Np, Nw, Op,

onderdeupen - ondergaon

Ow, Pe-Dbl, Spa, Sun-Ot) zw. ww.; overg.; dekte onder, het onderdekt ['ondʔdekt] 1. toedekken *Een klein kiend wodt onderdekt* (Np), *Doe we de koelbulte klaor hadden, hebben we 'm hielemaole onderdekt* (Nw)

onderdeupen (b) ['on...] - onderdompelen (...) *want de emmer mos iederkeer onderdeupt wodden* (b)

onderdeur [ondʔdʌ:ər] - onderdoor *Et stiekeldraad was te lege, ik kon d'r niet onderdeur* (Nbk), *'t Is wel zoe'n mak peerd, d'r kan wel een kiend onderdeur kroepen* (Obk), *Hi'j gong d'r onderdeur* moest het steeds verliezen, moest steeds het onderspit delven (Np, Nbk)

onderdeure de; -n; ...deurtien ['ondʔ...] 1. benedenste deel van een uit twee delen bestaande deur *In oolde boerderi'jen was de kaantdeure meerstal van twee halve deuren, een onderdeure en een bovendeure* (Obk) 2. (vaak verkl.) klein iemand (Dho, Nw), als verkl. veelal: klein kind (Obk, Wol) * (schertsend) *Een kerel as Kast, en Kast was een kerel as een onderdeure* (Spa)

onderdiel (oost.) Ook *onderdeel* (west.) ['ondʔdi:l/...di:l] 1. onderdeel, elk van de samenstellende delen *Uut zoe'n oolde auto kun ze altied nog wel een peer onderdielen bruken* (Nbk)

onderdirekteur ['on...] - onderdirekteur
onderdoems (Ste, b: lm) - onderduims, onderhands, stiekem *Dat is onderdoems gebeurd* (Ste), *onderdoems geld* zwart geld (Ste)

onderdoen ['on...] - onderdoen: onder de voeten doen, ook: de mindere zijn *Hi'j wol niet veur him onderdoen* (Nbk)

onderdolle (Np) de; -n ['ondʔdɔlə] 1. onderste handvat aan de zeisboom

onderdompelen ['ondʔdɔmp|n] - onderdompelen (lett.) *Ik zal dat even onderdompelen* (Bu)

onderdouwen ['on...] - onderduwen

onderdrek ['ondʔdrek] - onderdruk (inzake bloeddruk; het tegenoverstelde van bovendruk)

onderdrekken I ['on...] - onderdrukken: beneden de oppervlakte van een vloeistof drukken

onderdrekken II [ondʔ'drek] - onderdrukken: met allerlei machtsmiddelen in

bedwang houden: *een volk onderdrekken*; in de kiem smoren: *een opstaand onderdrekken*

onderdrekker [ondʔ'drek] - onderdrukker
onderdrekking - onderdrukking: het onderdrekken (I), z. aldaar

onderdrumpel (Dho, Obk, Np, Ste) ['on...] - onderdorpel

onderduken ['on...] - onderduiken: naar beneden, onder water, ook: zich schuilhouden tijdens een oorlog, een bezetting, om aan vervolging te ontkomen e.d. *In de oorlog is hi'j onderduken* (Np)

onderduker ['ondʔdyk] - onderduiker *Ze hebben onderdukers had in de oorlog* (Nbk)

onderduukadres (v, vo) et; -sen; -sien ['on...] 1. adres waar men onder kan duiken *Hi'j hadde d'r ok wat mit te stellen had om een stokmennig van die luden an een onderduukadres te helpen, en laeter om geld bi'j mekeer te kriegen* (vo)

ondereiden (Np) zw. ww.; overg.; het ondereided ['on...] 1. hetz. als *ineiden*, z. aldaar

ondereinde z. *onderaende*

onderen bw. ['ondʔn] - onderen, in *naor onderen* (toe): *Naor onderen toe is die jurk niet zo wied* (Nbk), *Hi'j gong mit heur naor onderen* (j), *van onderen*: *Aj' d'r van onderen tegenan kieken, liekt et hiel eers* (Nbk), *As et huj in bulties ligt en et wodt van onderen op nat, dan is et opsteild* (Bu), *van onderen naor boven klimmen* (Nbk), *van boven tot onderen* (Nbk)

onderende z. *onderaende*

onderfamilie ['ondʔfamili] - onderfamilie

ondergaank z. *ondergang*

ondergang (Nbk) Ook *ondergaank* (vo) ['on...] - ondergang: met name van de zon; ook: het ten onder gaan, de val *Oolden, familie ofvrunden mossen vaeke bi'jspringen om een boer van de ondergaank te reddan* (vo)

ondergaon I ['ondʔ...] - ondergaan, naar beneden gaan, onder water gaan *Die aovend ging de zonne onder* (...) (ba), *De zonne gaot mooi onder* (Nbk, Np), *As de dobber ondergaot, dan hej' biet* (Mun)

ondergaon II (Nbk) [ondʔ'g...] - ondergaan: verduren, moeten doorstaan *Die koeze moet d'r uut trokken wodden, dat moej' now ienkeer ondergaon* (Nbk), *Hi'j*

mos een opperaosie ondergaon (Nbk), *Ik wil dat graeg niet nog es een keer ondergaon* (Nbk)

ondergaoren (Nbk) - ondergaren, spoeltjesgaren

ondergebit (Nbk) et; -ten; -tien ['on...] 1. onderste deel van een kunstgebit

ondergedien (Nbk, Ow, Ste) et; -en; -egien ['on...] 1. (vaak mv. van het verkl.) ondergordijn, vooral: lage witte gordijnen tegen het raam (niet de overgordijnen)

ondergeschikt [...'skikt] - ondergeschikt: lager in rang, vgl. (zelfst.) *Hi'j is zien ondergeschikte* (Nbk), ook: van minder waarde, van minder belang *van ondergeschikt belang* (l)

ondergetekende (spor.) [ondʔgə'tt:kɲdə] - ondergetekende

ondergoed ['on...] - ondergoed: lijfgoed 'k *Moet neudig nij ondergoed hebben* (Nbk), *En ze hadde ok nog wat ondergoed mitneumen* (vo), *Ie moe'n es een keer schoon ondergoed antrekken* (Nbk)

ondergooien ['on...] - ondergooien

ondergreens (l) - ondergrens

ondergreven ['on...] - ondergraven: onderspitten

ondergriemen (Nbk, Spa) zw. ww.; overg.; griemde onder, het ondergriemd ['on...] 1. vuil maken door te knoeien, te tasten *Toe jonge, griem me de ruten niet zo onder* (Spa)

ondergrond (Nbk, vo, v) de ['on...] 1. ondergrond, grond onder de oppervlakte (Nbk, vo) *Want de schiere, onvruchtbere bovergrond mos vot en d'r mos een goeie laoge van de beheurlik goeie brune ondergrond overhenne* (vo) 2. laag waarop men bouwt, werkt enz. *De ondergrond moet goed wezen, aj' varven willen de laag waarop men verft* (Nbk), *witte letters op een blauwe ondergrond* (v), *'k Zo! zeggen, perbeer mit dit kalfien een ondergrond te maeken* een uitgangspunt, een fundament om verder te fokken (vo)

ondergronden (Np) mv. ['ondʔgrɔndɲ, ...grɔnɲ:] 1. laag gelegen land, bij de rivieren gelegen *Butenlaans huj is licht huj van de ondergronden, binnenlaans huj komt van de hoge kaampen* (Np)

ondergronds(e) z. *ondergroons(e)*

ondergroons (verspr.) Ook **ondergronds** (verspr.) [ondʔ'grō:ēs/...grɔnts] 1. onder-

gronds, zich onder de grond bevindend *ondergronds huj hetz. als ondergroonshuj* (Op)

ondergroonse (Nbk, Np) Ook **ondergrondse** (Nbk, Np) de [ondʔ'grō:ēsə/...] 1. ondergrondse trein, metro 2. ondergrondse beweging tijdens W.O. II

ondergroonshuj (Np) et ['on...] 1. hooi van de *ondergronden*, z. aldaar

ondergrös (Bu, Nbk) ['ondʔgrōs] - ondergras *Et ondergrös is et kotte grös onder de waaiers, daor moej' et van hebben, d'r moet ondergrös wezen* (Nbk), *D'r ston weinig ondergrös in* d.i. het gras was lang, hol, zonder ondergras (Bu)

onderhaand z. *onderdehaand*

onderhaandelen [...'h...] - onderhandelen *Hi'j keus eier veur zien geld en nao wat onderhaandelen wodden ze et iens* (vo)

onderhaandeler (l) [...'h...] - onderhandelaar

onderhaandeling (spor.) de; -s, -en [...'h...] 1. overleg waarbij men onderhandelt *de onderhaandeling(s) eupenen* (l)

onderhaandelingsdillegaosie (spor.) [...'h...] - onderhandelingsdelegatie

onderhaandelingsruimte (l) [...'h...] - onderhandelingsruimte

onderhaandelingstaofel (spor.) [...'h...] - onderhandelingstafel

onderhaans I (Nbk, vo) bn., bw. [...hā:s; aks. wisselt] 1. onderling, niet in het openbaar *Hi'j was naor de eigener toe west en die wol et him wel verhuren, onderhaans* (vo), *een onderhaanse verkoop* (Nbk)

onderhaans II bw. [aks. wisselt] 1. onderhands, onderarms *onderhaans gooien* (alg., Bu)

onderhaegelen ['on...] - onderhagelen

onderhaelen (Ma, Nbk, Ow, bo: Np, Op) zw. ww.; overg.; onderhaelde, het onderhaeld [ondʔ'he:lɲ] 1. de hand, stok in de hand e.d. ver naar beneden/naar achteren houden om deze vervolgens met kracht naar boven/voren te bewegen en een flinke klap geven, bijv. een kaakslag *We zullen de stok even flink onderhaelen, hi'j moet een beste klap hebben* (Ow), *de haand onderhaelen* (bo: Np, Op) 2. een ruime bocht maken (Ma) *Flink onderhaelen, aandens raek ie de hekkepaol!* (Ma)

onderhals (Nw) - onderhals

onderhemd - onderkaasteletter

onderhemd (Bu, Np, Sz) et; -en; ...hempien ['on...] 1. hemd onder het andere hemd *Et eerste hemd waj' andeden was et onderhemd* (Bu), *Vroeger dreugen de vrouwen een wollen of baaien onderhemd en daar overhenné hadden ze dan een wit ketoenen hemd dat ze zelf maakt hadden* (Np, Sz)

onderhevig (Dho, Obk, Ow, Spa) - onderhevig, in de verb. *an bedarf onderhevig* aan bederf onderhevig

onderhollen I Ook *onderhouwen* (WH) st. ww.; overg.; het onderhullen ['ondr...] 1. onderhouden: onder iets, onder zich houden, aan de benedenkant houden * (schertsend:) *Zolange aj't platte van de voeten mar onderhollen!* dan nl. valt het wel mee (Spa)

onderhollen II Ook *onderhouwen* (WH) st. ww.; overg.; het onderhullen [...'h...] 1. onderhouden: verzorgen en voeden *Hi'j is wel van heur scheiden, mar hi'j moet heur wel onderhollen* (Nbk), *De man had een zwaore dobber om zien gezin te onderhollen* (Pe-Dbl) 2. in goede staat houden *Onderhoel ie je tuun nog wel een betien?* (Ow), *Die auto is slecht onderhullen, hi'j is zovule geld niet weerd* (Nbk), *De koster onderhouwt de kerk goed* (Spa), *Oolde grafstienen die niet onderhullen wodden, zitten soms helemaole onder 't mos* (Op), *de bos onderhollen* d.i. vooral: opsnoeien (Bu) 3. vermanend toespreken (Ol-Nl) *Je moe'n d'r mar rekening mit hollen, da'k 'm d'r over onderhollen zal* (Ol-Nl) * *Een oolde kan beter tien kiender onderhollen, as tien kiender iene oolde* (Nbk)

onderhoold Ook *onderhoud* (WH) et ['ondrho:lt/...həmt] 1. voeding en verzorging (inzake mensen) *De onkosten veur et daegeliks onderhoold gaon alle weken omhogens* (Obk), *in je onderhoold veur- zien (kunnen)* 2. het in goede staat houden *De bureen hebben samen een menning; de iene wil d'r een hekke langes zetten, dat mag van de aander tegen levenslang onderhoud van de rest* (Sz), *D'r zit nogal wat onderhoold an dat huus er moet steeds veel aan gebeuren wil men het in goede staat houden* (Nw), *groot onderhoold* (spor.) 3. formeel gesprek (spor.) *een onderhoold hebben mit iene* (Nbk), *Ik wil een onderhoold mit jow*

(Bdie)

onderhooldplichtig (spor.) [...'plixtəx] - onderhoudplichtig: verplicht tot het in goede staat van iets houden (zelfst.; mv.): *de onderhooldplichtigen* (p)

onderhooldsabonnement (spor.) ['on...] - onderhoudsabonnement

onderhooldsbeurt (spor.) ['on...] - onderhoudsbeurt (vooral inzake auto's)

onderhooldsbi'jdrege (l) ['on...] - onderhoudsbijdrage

onderhooldskontrakt (l) ['on...] - onderhoudskontrakt

onderhooldskosten (spor.) ['ondr ho:ltskəstɪ] - onderhoudskosten: kosten gemaakt/te maken voor het in goede staat houden

onderhooldsmateriaol (spor.) ['on...] - onderhoudsmateriaal

onderhooldsmonteur ['on...] - onderhoudsmonteur

onderhooldsplicht (l) ['on...] - onderhoudsplicht: plicht om ervoor te zorgen dat iets in goede staat blijft

onderhooldswark (Nbk, Op) ['on...] - onderhoudswerk *N. is een timmerman die alles kan, mar veural in et onderhooldswark is hi'j hiel bekwaom* (Op)

onderhoud z. *onderhoold*

onderhouwen z. *onderhollen* I, II

onderhuuds (Ma, Nw) ['ondrhyts; aks. wisselt] - onderhuids, zich onder de huid bevindend: *De ontsteking zit onderhuuds* (Ma, Nw)

onderin ['ondrɪn; aks. wisselt] - onderin *Je moe'n beter in die lae kieken, onderin!* (Ow), *Et zat in de koffer, hielemaole onderin netuurlik* (Nbk)

onderjurk - onderjurk

onderkaant Ook *onderkaante* (Nbk, Ste) de; -en; -ien ['on...] 1. onderkant (lett.), benedenste deel *De beschuten weren vroeger groter as now; et deeg komt in een klein rond bussien, dan in de ovend, om te bakken; as dat klaor is, wodt et d'r weer uut haeld en dan wodt de bakke in twienen deur daon; dat hiette dan de onderkaante en de boverkaante* (Dfo), *de onderkaant van de sloot utharken* (Diz)

onderkaante z. *onderkaant*

onderkaaste (l) - bep. letterkast: onderkast, ook: onderkastletters

onderkaasteletter (l) - onderkastletter

onderkaeke (Dfo, Np, Obk, Pe-Db) Ook **onderkake** (Sz) de; -n; ...kaekien ['ondʔkɛ:kə/...ka:kə] 1. onderkaak *De onderkaeke kan je wel uut de haoke gaon* (Obk)

onderkake z. **onderkaeke**

onderkappe (Ma, Nw) de; -n; ...kappien ['ondʔkapə] 1. onderste deel van de kap van een schuur, vanaf de *dreegplaeten* naar beneden, naar de *muurplaete*, d.i. de balk over de muur

onderkeuning (l) ['on...] - onderkoning

onderkeur (b: lm, ln, p) de ['ondʔka:ər] 1. onderscheid, verschil (p, b: lm) 2. tweede keus (b: ln)

onderkeutelen (Op) zw. ww.; overg.; keutelde onder, het onderkeuteld ['ondʔka:tɪŋ] 1. door keutels te laten vallen bedekken *Een schaop en een geite kun et hele laand wel onderkeutelen* (Op)

onderkin Ook **onderkinne** (Ste) de; -nen; -negien ['ondʔkɪn(ə)] 1. onderkin *Hij het een dikke onderkin* (Np), *Ze was zo dikke, ze had een dubbele onderkin* (Pe-Db)

onderkinne z. **onderkin**

onderkleding (spor.) - onderkleding

onderkieren mv.; ...kleerties: mv. van het verkl. ['ondʔkli:ərɪŋ] 1. onderkieren *Die vrouw zit haost altied aachter de nijmesiene om mit jurkemaeken en jakkies of onderkieren maeken de kost te verdienen* (Ow), *in de onderkieren zitten enigszins ziek zijn* (Ol-Nl), *En dat krek in disse minne tied, now ze deur die abortus hielemaol in de onderkieren zatten er financieel slecht aan toe waren* (vo)

onderklieren z. **onderklieren**

onderklieren (Nbk, Ol-Nl) Ook **onderklieren** (Op) zw. ww., overg. ['ondʔkli:dɪŋ/...kli:dɪŋ] 1. knoeiend en klierend vuil maken *Jim moe'n de boel niet zo onderklieren* (Op)

onderknecht (verspr.) - onderknecht *De onderknecht mos onder de bovenknecht staon; hij hulp de boerinnne ok wel es* (Obk), *De onderknecht was nog in et ankommen* (Ow), *Zien koehuder mos dan nog mar een jaor waachten, veurdat hij onderknecht wodde* (vo)

onderkommen et ['on...] 1. onderkomen *Hij had in de oorlog een goed onderkommen* (Np)

onderkrassen (Diz, Nbk) zw. ww.; overg.;

kraste onder, het onderkrast ['on...] 1. volkrassen (van een wand enz.) *Die jongen krassen de hele mure onder!* (Diz)

onderkroepen (App) ['on...] - onderkruipen (bij verkoop)

onderkroeper (Nbk, Ow) Ook **onderkruper** (Sz) ['ondʔkrupɪ/...krypɪ] 1. onderkruiper: in zakelijk opzicht, vooral: iemand die onder het loon werkt (Nbk, Ow)

onderkroepsel (Nbk) et ['ondʔkrupsɪ] 1. persoon van laag allooi 2. (verz.) mensen van laag allooi

onderkruper z. **onderkroeper**

onderkussen ['on...] - onderkussen

onderlaeken ['ondʔle:kɪ] - onderlaken

onderlaoge (Bdie, Mun, Ma, Nw, Ol-Nl) de; -n ['on...] 1. laag grond die onder een andere laag zit (Ma) *In de onderlaoge zit nog rood zaand* (Ma) 2. hout in een bedstee waarop het matras rust (Nw) *In de beddestee zatten vroeger onderlaogen; ze verrotten nog wel es, omdat ze boven een soort keldertien zatten* (Nw) 3. flinke laag kleren onder de buitenste kleren die het lichaam bij kou bedekken (Bdie) *As et koold is en ie hebben flink wat kleren an, dan zej: 'Ik heb et niet koold, want ik heb een hiele onderlaoge an'* (Bdie) 4. lage maatschappelijke klasse, onderlaag in sociaal opzicht (Mun, Ol-Nl)

onderlegd [...]'...] - onderlegd

onderleggen ['on...] - onderleggen: onder iets leggen, aan de onderkant leggen *Die kaante van et bedde moej' mar even onderleggen* (Nbk)

onderlegger (spor.) ['on...] - onderlegger: bij het schrijven

onderlest (Bdie, Bu, Dho, Nbk, Nw, s: oost.) Ook **onderlesten** (Obk) bw. [ondʔ'lest] 1. onlangs, laatst *Now, ik heb onderlest ok nog zoe'n verhael heurd* (Bu), *Dat is onderlest nog gebeurd* (Nw)

onderlesten z. **onderlest**

onderlichem ['on...] - onderlichaam

onderlief (Nbk) et; ...lieven; -ien ['ondʔlif] - onderlijf *'k Heb piene in 't onderlief* (Nbk)

onderliefien (Bu, Sz) - onderlijffe

onderliggen ['on...] - onderliggen: beneden liggen, vgl. *Boven kan ik et niet vienen, et moet onderliggen* (Nbk); onder iemand liggen (bij een worsteling e.d.) *Hij*

onderligger - onderop

lag eerst onder, mar hi'j het toch nog wunnen (Nbk)

onderligger (Ste, Sz) de; -s ['on...] 1. onderligger, elk der uitneembare planken die de bodem van een bedstee vormen *Onderliggers daor kwam et beddestro in, dat wodde uutsloekt en op maot sneden* (Sz)

onderling I bn. ['on...] - onderling: tussen personen, wederkerig, in verb.: *de onderlinge verholings, et onderlinge verbaand*

onderling II bw. ['on...] 1. onderling, onder elkaar *Jim moe'n dat onderling mar iens zien te wodden* (Nbk), *Et verhuren bi'j briefies wodde verbeuden en de huren wodden wel onderling overienkommen, mar d'r wodde een pachtkaemer in et leven reupen waor as de huurders in beroep gaon konnen* (vo)

onderlippe ['on...] - onderlip *De onderlippe leut hi'j now ok niet hangen* (b)

onderlopen ['on...] - onderlopen *Et laand is onderlopen* (Np)

ondermaegd (Np) Ook *ondermaegien* (Dhau) de; -en; ...maegien ['ondʁme:xt/...me:xin] 1. één van de twee dienstmeiden van een boer, de laagste in rang

ondermaegien z. *ondermaegd*

ondermaots (Nbk) bn. [...mɔ:ɔts; aks. wisselt] 1. (van vis) onder de vereiste maat *ondermaotse vis* (Nbk)

ondermeester Ook *ondermeester* (s: oost.) ['on...] - ondermeester *de ondermeester en et heufd* (Ste)

ondermeid (Np) de; -en; ...meitien ['on...] 1. een van de dienstmeiden van een boer: de laagste in rang

ondermeester z. *ondermeester*

ondermelk (Nbk, Nw, Sz) ['on...] - ondermelk *Bottergeld was vroeger doe de ondermelk van de febriek teruggekwan en doe d'r nog gien melkgeld was* (Sz), (gezegd van erg arme mensen:) *Daor eten ze ondermelk mit kriel* (Nw)

ondermelktonne (Ow) de; -n ['on...] 1. ton met, voor ondermelk

onderminister (l) ['on...] - onderminister

ondermotten zw. ww.; overg.; motte onder, het ondermot ['on...] 1. vuil maken door erop te morsen *Ie moe'n je niet zo ondermotten* (Spa), *de boel ondermotten* (Op)

ondermouwe (Nbk, Np) ['on...] - ondermouw, benedenste deel van een mouw *De ondermouwe is et stok onder de aarm; vroeger maekte ie de mouwen in twee gedeelten, een bovenmouwe en een ondermouwe* (Nbk), *Ie hadden mit kielen de ondermouwe en de bovenmouwe en daor zat een naod tussen* (Np)

ondermusse (Bu, Diz, Obk, Ste, Sz) ['on...] - ondermuts *een floddermusse en ondermussien, bi'j 't ooriezzer* (Obk), *een ondermusse, mit haokte raand* (Bu)

ondernemen [...'nī:m:] - ondernemen: gaan doen, verrichten *Et is now ien keer zo, ie kun d'r ok niks tegen ondernemen* (Nbk), *Moe'n we ok wat ondernemen, of laoten we et d'r bi'j zitten?* (Nbk)

ondernemend (spor.) [ondʁ'nī:mt] - ondernemend *Oonze zeune is nogal ondernemend, mi'j wel es wat te!* (Nbk)

ondernemer - ondernemer (inzake handel, bedrijf)

ondernemersrisiko (l) - ondernemersrisico

onderneming de; -s, -en [...'nī:mɪŋ] 1. het ondernemen, het (gaan) verrichten *Zoe'n lange reize is altied een hiele onderneming* (Nbk) 2. onderneming: bedrijf of meerdere bedrijven (als geheel), gericht op het maken van winst

ondernemingslust (Op) de [...'n...] 1. lust tot ondernemen *Deur zien ondernemingslust is hi'j tot riekdom kommen* (Op)

ondernemingsraad de [...'n...] 1. ondernemingsraad

onderofdieling (l) - onderafdeling

onderofficier (l) - onderofficier

onderomme (Nbk, Wol) bw. [ondʁ'omə] - onderom: aan de onderkant, aan de benedenkant *De buie is bijna over, want et begint onderomme al weer te lochten de lucht wordt helderder, klaart enigszins op in de verte (na af tijdens een bui)* (Wol)

onderontwikkeld [...'w...] - onderontwikkeld: niet voldoende ontwikkeld, ook: achtergebleven *onderontwikkelde gebieden*

onderoonsien et; ...oonsies [ondʁ'ō: ãsin] 1. onderonsje: onderling overleg, heimelijke afspraak *Et was vervelend veur die aanderen, ze hadden de hieltied onderoonsies* (Nbk)

onderop bw. [ondʁ'op] 1. onderop, onder op iets *Et ligt onderop* (Nbk), *d'r onderop*

mi'jen tegen de ligging (van het gras) in maaïen, vanaf de onderkant (Diz, Ma, Np), zo ook *Ik moet d'r onderop mi'jen* (Db, Np)

onderpaaïen (Nbk, Ste, bo: Bu, Nw, Op) zw. ww.; overg.; paaide onder, het onderpaaïd ['on...] 1. door op, over iets te lopen smerig maken *Ie paaïen mi'j alles onder mit je smerige schoenen* (Ste)

onderpaaïd (Nbk) et ['on...] 1. onderpaaïd
onderploegen ['on...] - onderploegen *As et stro goedkoop is, verhakselen de boeren et stro over et laand en dan wodt et onderploegd* (El), *mest onderploegen* (Nw)

onderpompen ['on...] - onderpompen
onderprenten (Dho) zw. ww.; overg.; prentte onder, het onderprent ['on...] 1. met voetafdrukken bevuilen *Ie moe'n mi'j alles niet onderprenten* (Dho)

onderrras (l) ['on...] - onderrras

onderregen ['on...] - onderregen
onderrok ['on...] - onderrok *Vrouwludibusen, jim weten et nog wel: die busen dreugen de maegies en de vrouwluden vroeger mit een baand om de middel op de onderrok; veur de busdoek en as schoelekiender deden wij d'r onderwegens knollen en appels in* (Obk), *Ie hadden lange onderrokken en halve* (Np)

onderschatten [...'s..., ook 'on... (Ste)] - onderschatten *Die moej' niet onderschatten* (Ste)

onderscheid et ['ondʁskɛjt] 1. verschil *Wat een onderscheid!* wat een groot verschil (bijv. tussen vroeger en nu, tussen twee personen) (s: oost.), *...en op et tweede plak dee et grote onderscheid mit De Fochtel de deure dichte* (vo), *Ie meugen gien onderscheid maeken tussen die kiender, dat N. heur heit niet zoe'n lekkeren iene was, kan zij ok niet helpen* je mag ze niet verschillend behandelen (Nbk)

onderscheiden (Nbk, v) zw. ww.; overg.; onderschide, het onderscheiden [...'sk...] 1. uit elkaar kunnen houden, goed de kenmerkende lijnen enz. kunnen zien, kunnen herkennen *Wat is et toch mistig, ie kun et allegeer niet goed onderscheiden daor in de veerte* (Nbk), *D'r is niks te onderscheiden* (v) 2. een onderscheiding toekennen (Nbk) *Ze hebben him onderscheiden* (Nbk)

onderscheiding [...'sk...] - onderscheiding,

decoratie *Hi'j het een onderscheiding kregen* (Nbk), *...verdiend* (Nbk)

onderschellen (Nbk) zw./st. ww.; overg.; schelde onder, het onderscheid ['ondʁskɛlɲ] 1. door licht te ploegen onder het aardoppervlak brengen *de haever onderschellen* (Nbk)

onderscheppen (spor.) [...'sk...] - onderscheppen: opvangen

onderschikkend (l) [ondʁskɪkɲt; aks. wisselt] - onderschikkend (in taalkundige zin)

onderschikking (l) - onderschikking (in taalkundige zin)

onderschilderen (Nbk, Pe-Dbl) zw. ww.; overg.; schilderde onder, het onderschilderd ['on...] 1. over iets heen schilderen (bij vergelijking:) *De protters hadden de raemen hielemaole onderschilderd* met hun uitwerpselen besmeurd (Pe-Dbl)

onderschoeven ['on...] - onderschuiven, onder iemand schuiven *iene een kussen onderschoeven* (Nbk)

onderschrieven [...'sk...] - onderschrijven: het ermee eens zijn *Now, dat kan 'k wel onderschrieven* (Nbk)

onderschrift ['on...] - onderschrift: onder een afbeelding enz.

ondersien z. *onderst* I

onderslagbalke (Obk, Ol-Nl) de; -n ['on...] 1. balk waaraan de stalpalen aan de bovenkant zitten

ondersloop (Bu, El) - ondersloop *Dat sloop kan nog wel een jaor veur ondersloop* (Bu)

ondersni'jen ['on...] - ondersniewen (lett.)

ondersoort (spor.) ['on...] - ondersoort

onderspante (Nw) de; -n; ...spantien ['on...] 1. spant van het *onderdak* (z. ook aldaar), dus van het onderste deel van het dak

onderspatteren (Bu, Nbk) zw. ww.; overg.; spatte onder, het onderspattered ['ondʁspatɔɲ] 1. door te spatten geheel of voor een belangrijk deel met waterdruppels, spatjes verf enz. bedekken *Hi'j spatte me hielemaole onder* (Bu)

onderspit (spor.) ['on...], in *et onderspit delven* (spor.): *Hi'j mos et onderspit delven* (Pe-Dbl)

onderspitten ['on...] - onderspitten

onderspoelen (Nbk) Ook *onderspulen*

onderspuiten - ondertrouwkaorte

(Ma) ['on...] - onderspoelen
onderspuiten ['on...] - onderspuiten
onderspulen z. *onderspoelen*
onderst I (Nbk, p, b: lm, ln) Ook **ondersien** (b: lm) et; -en ['ondʀst/'ondʀsin] 1. bep. kledingstuk: lijfje
onderst II bn.; attr. ['on...] 1. *onderst et onderste rim, de onderste pannen van et dak, (zelfst.) Et onderste uut de panne is vaeke lekker* (Nbk) * (zelfst.) *Aj' 't onderste uut de kanne hebben willen, kriej' 't deksel op 'e neuze* (Pe-Dbl, Wol)
onderstaon ['on...] - onderstaan
onderstaond ['on...] - onderstaand *et onderstaonde klein verhaeltien* (b)
ondersteboven [ondʀstə'bo:bm] - ondersteboven *Dat ding kiept me ondersteboven* (Np), *De kiepen krabben alles ondersteboven* (Np), *Et zat ondersteboven an de mure* (Nbk), *ondersteboven liggen, ...hangen, ...valen, ...smieten, ...gooien, ...zetten* e.d., (fig.:) *Daor bin ik ondersteboven van* (Ow, Nbk), *Die man is een spraakwaeterval, die praot je zomar ondersteboven* (Op)
ondersteek (App, Ste, bs: Obk, b) de ['on...] 1. *ondersteek* (App) 2. in *iene ondersteek doen* iemand die bezig is te kopen, te verdienen, snel vóór zijn en hem daarmee eigenlijk op gemene wijze benadelen (Ste, b): *Ik wil 'm gien ondersteek doen* (Ste), *Mar d'r gongen ok al praoties dat ze hier in A. een euliekoekefabriek oprichten wollen om Oosterwoolde ondersteek te doen* (b) 3. het gat, de steek die men maakt bij het maken van een bijenkorf: nl. door met de *spleutestikker* de *spleute* door de vlak onder de nieuwe ring van stro gelegen ring te trekken, teneinde deze aan die nieuwe ring vast te maken (bs: Obk)
onderstel (Ma, vo) ['on...] - onderstel, met name van een boerenwagen *Jouk hadde een onderstel kocht van een oolde auto en daor hadde de waegenmaecker een bak op zet* (vo)
ondersteunen [...'s...] - ondersteunen: lett., ook fig.: steun geven, helpen om te verwerven *We zullen zien verzuuk ondersteunen* (fig.)
ondersteuning [...'s...] - ondersteuning *de arbeiders die van een tientien in de weke as ondersteuning leven moeten* (vo)

onderstikker (Ste) de; -s; -tien ['ondʀstɪkɪ] 1. *ondersteekbekken*
onderstoeven ['on...] - onderstuiven: met stuifzand of stuifsnieuw bedekt worden
onderstok ['on...] - onderstuk, benedenste deel *De kop van et hekke, daor wodde et onderstok an bouwd* (Ste), ook bep. kledingstuk, vgl. *Vroeger hadden we een onderstokkien onder de jurk, et hadde van boven kaante, en daor ging et aenlik omme; dat onderstokkien kwam zundags an en et mooie kaant kwam krek boven de jurk uut.* (Ste)
onderstoppen ['on...] - onderstoppen: onder de dekens stoppen
onderstreden [...'s...] - onderstreden (spor. ook fig.)
onderstromen (spor.) ['on...] - onderstromen
onderstroom (l) ['on...] - onderstroom (lett.)
onderstruppen (Np) zw. ww.; onoverg.; struupte onder, is onderstruupt ['on...] 1. *onderstromen* *Et laand bi'j de Kuunder is onderstruupt* (Np), (in bijvoeglijk gebruik:) *et onderstruupte laand* (Np)
ondertekenen (Nbk) [...'t: kɔŋ] - ondertekenen
ondertekener de; -s ['ondʀ'tu:kənɛ] 1. ondertekenaar
ondertekening de; -s, -en ['ondʀ'tu:kənɪŋ] 1. ondertekening
ondertied (El, Ma, Nbk, Nt, Ste) bw. [ondʀtɪt; aks. wisselt] 1. *intussen, onderwijl* *ondertied even koffiedrinken* (Nt), *Doe ie dat ondertied even!* (Ste)
ondertitel ['ondʀtɪt] - ondertitel
ondertitelen (l) [...'tɪtɪŋ] - ondertitelen
ondertjitten (Np) zw. ww.; overg.; *tjitte* onder, het ondertjitt ['ondʀ'tjɪtɪŋ] 1. geheel of voor een groot deel natmaken door met een dunne straal op iets te richten *Za'k je even ondertjitten?* (Np)
ondertrekken ['on...] - ondertrekken
ondertrouw ['on...] - ondertrouw *in ondertrouw gaon* (Nbk), *Nao ondertrouw kreeg et bruidspeer meerstal een versierde piepe en takke anbeuden* (Dfo)
ondertrouwd (Dho) bn.; pred. [ondʀ'trouwt] 1. in ondertrouw *Ze staon ondertrouwd, et is ankondigd in de karke* (Dho)
ondertrouwkaorte (spor.) ['on...] - ondertrouwkaart *We kregen een ondertrouw-*

kaorte (Nbk)

ondertussen bw. [ondr'tasɒ] 1. ondertussen, intussen *We zullen mar koffiedrinken, dan kan ik ondertussen wel even de eerpels schellen* (Ol-Nl) 2. (voegw. bw.) desalniettemin (veelal met de gedachte aan gelijktijdigheid en achterbaksheid) *Die koopman praot mooi mit je omme, mar ondertussen bedondert hij je* (Ol-Nl), *Hij had verkering mar hij ging ondertussen ok nog mit een aander* (Ma), *Ondertussen bin wij lillik bij de poot neumen* (Db), *Mar ondertussen!* maar onderdehand (gebeurt er iets in het geniep, speelt hij een gemeen spelletje enz.): *Mar ondertussen! Hij het ze wel achter de elleboge* (Dfo), *Hij dot mar zo onneuzel, mar ondertussen!* (Ow)

onderuut [ondr'yt] - onderuut: achterover liggend, met uitgestrekte benen: *Wat lag hij daor lekker onderuut in de stoel* (Nbk), verder in *d'r niet onderuut kunnen* (Nbk, b), en in *onderuut moeten* naar beneden, vooral van lonen (b): *Een dade zegt dat de lonen onderuut moeten* (b)

onderuutglijden [...'yt...] - onderuutglijden
onderuutgruijen zw. ww.; onoverg.; grujde onderuut, is onderuutgrujd [...'yt...] 1. naar beneden groeien, bij vergelijking in *Dat kleine ventien grujt as een koestat onderuut* wordt niet snel groter, groeit niet snel (Pe-Dbl)

onderuutstraolen zw. ww.; onoverg.; straalde onderuut, het onderuutstraold [...'yt...] 1. (inzake onweer) naar beneden bliksemen *Et straolt recht onderuut* (Ste)

onderuutzakken [...'yt...] - onderuutzakken: haast liggend gaan zitten *Hij zakte es lekker onderuut in de stoel* (Nbk)

onderverdielen (l) ['on...] - onderverdelen

onderverhuren ['on...] - onderverhuren

ondervienen (verspr.) [...'f...] - ondervinden: ervaren, beleven *...dan kun de Duutsers es in heur eigen laand ondervienen wat oorlog is* (vo), *Ie ondervienen et vanzels wel* d.i. in onaangename zin (Nbk), zo ook: *Aj' dan ok niet luusteren willen, moej' et zels mar ondervienen* (Nbk), *d'r hinder van ondervienen* (b)

onderviening de [ondr'finɪŋ] 1. ondervinding, het ondervinden *Daor he'k gien onderviening mit* (Nbk), *Hij hadde dattig jaor onderviening* (ba), *Mit die man moej' gien ruzie kriegens, want et is een malkop,*

daor he'k onderviening van (Op)

ondervingeren (Spa) zw. ww.; overg.; vingerde onder, het ondervingerd ['ondr'fɪŋ(g)ɾɪ] 1. met de vingers smerig maken *Toe jonge, vinger me de ruten niet zo onder* (Spa)

ondervoed (vo) [...'fut] - ondervoed *Dokter was klaor. Et was dudelik, zee hij, tetaol ondervoed en verkleumd* (vo)

ondervraogen [...'f...] - ondervragen: verhoren

ondervraoging de; -s, -en [...'fro:ɡɪŋ] 1. ondervraging

onderwaarp z. *onderwarp*

onderwaeterfauna (l) [...'w...] - onderwaterfauna

onderwal de; -len ['ondr'wal] 1. onderwal, benedenste deel van een wal (van een sloot, vaart e.d.) *De Houtwal nuumden ze doe 'Geitewal', omdat d'r een bult geiten in de onderwal van de vaort stonnen an de stikke* (Ow), *Doe vun ik 'm weer in d' onderwal* (s: Nbk), (*aorig*) in de *onderwal zitten* in kommervolle omstandigheden, vooral: in financiële zin (Np, Ow), zo ook *mit de huusholing in de onderwal terechtekomen* flinke problemen ondervinden en het financieel niet kunnen bolwerken (Ow) en in de *onderwal raeken* aan lagerwal (Nbk, Obk)

onderwarderen (Nbk) zw. ww.; overg.; onderwardeerde, het onderwardeerd ['on...] 1. te laag waarden

onderwardering (Nbk) ['on...] - onderwaardering

onderwarp Ook *onderwaarp* (Dmi) et; -en; -ien ['ondr'war(ə)p/...wa:r(ə)p] 1. onderwerp (van gesprek) 2. (in taalkundige zin) subjekt, onderwerp *Wat is et onderwarp in die zin?* (l), *et veurlopig onderwarp* (Nbk)

onderweg (Nbk, j) bw. [ondr'wex] 1. onder (iets) vandaan *Zo vlogge as de wiend hadde R. de redens onderweg* (j), *Dat moej' d'r onderweg trekken* (Nbk, j) 2. z. *onderwegens*

onderwegbienen (Nbk) st. ww.; overg.; het onderwegbunnen [...'w...] 1. onder iets vandaan halen door datgene los te maken waar mee vastgebonden is *de redens onderwegbienen* (Nbk)

onderwegens (El, Nbk, Np, Nt, Nw, Obk, v, p, b: lm) Ook *onderweg* (verspr.),

onderweggens - onderwijswet

onderwes (Nbk), **onderwegs** (Nbk, Ste, j, ba), **onderweggens** (p, b: lm) [ondɹ'wɪ: gɯs/...'wex/...'wes/...'wexs/...'wegɯs] - onderweg: terwijl men op weg is, al weg is (maar nog niet gearriveerd), terwijl iets al verzonden is (maar nog niet aangekomen) *We hebben onderwegens gezelschap troffen, daor biwwe mit opfietst* (Nw), *onderwegens wezen* (Np), *Die is altied onderwegs* hij is altijd ergens naar toe (Ste), *Die brief is zeker nog onderweg* (Nbk)

onderweggens z. *onderwegens*

onderwegs z. *onderwegens*

onderwereld (spor.) ['on...] - onderwereld (de wereld van de misdadigers)

onderwes z. *onderwegens*

onderwiel z. *onderwiels*

onderwiels (Obk, j, s: Obk) Ook **onderwiel** (p, b: lm) bw. [ondɹ'wil(s)] 1. onderwiel, ondertussen *Dan zongen ze onderwiels dat lietien* (Obk), *Mar onderwiels twee ploegen vergees speurden en waachtten op de kuierende wethoolder* (s: Obk), *Willemtien zal oons wel even inschenken, dan kun we onderwiel een begin maeken* (p), *Onderwiels ze dat dee, pakte N. stiekem de zwatte kaeter die daor op 'e stoel lag* (j)

onderwies et ['ondɹwis] 1. onderwijs, onderricht *et onderwies in (...), onderwies geven, niet vule onderwies had hebben* genoten hebben (Nbk), *eupenbaor onderwies* (Nbk), *klassikaal onderwies* (l), *leger onderwies, middelber onderwies, votzet onderwies, hoger onderwies, biezunder onderwies* (Nbk) 2. de instellingen waaraan onderwijs wordt gegeven *bij et onderwies wezen, ...warken* (Nbk) 3. afdeling onderwijs met name op een gemeentehuis, vgl. *V. zit bij onderwies* werkt op de afdeling onderwijs, verder in (met hoofdletter) departement van onderwijs

onderwiesanbod (spor.) ['on...] - onderwijsaanbod

onderwiesbegroting ['on...] - onderwijsbegroting

onderwiesbeleid ['on...] - onderwijsbeleid

onderwiesbetrekking ['on...] - onderwijsbetrekking

onderwiesbevoegdheid Voor -heid z. -heid ['on...] - onderwijsbevoegdheid

onderwiesdeskundige ['on...] - onderwijs-

deskundige

onderwieservaring ['on...] - onderwijservaring

onderwiesgevende de; -n [ondɹwis 'gɪ:bmɔdɔ] 1. onderwijsgevende

onderwiesinspektie ['on...] - onderwijsinspektie

onderwiesinstelling ['on...] - onderwijsinstelling

onderwieskracht ['on...] - onderwijskracht

onderwieskringen ['ondɹwiskrɪŋ:] - onderwijskringen

onderwieskunde (l) ['on...] - onderwijskunde

onderwieskundig [...'kandɔx] - onderwijskundig

onderwieskundige [...'k...] - onderwijskundige

onderwiesman ['on...] - onderwijsman (vooral: die dat met toewijding is)

onderwiesmateriaol ['on...] - onderwijsmateriaal

onderwiesmeensken ['on...] - onderwijsmensen

onderwiesmethode ['on...] - onderwijsmethode

onderwiespakket (l) - onderwijspakket

onderwiesperbleem (spor.) ['on...] - onderwijsprobleem

onderwiespergramme (spor.) ['on...] - onderwijsprogramma

onderwiespoletiek (l) ['on...] - onderwijspolitiek

onderwiespraktiek (l) ['on...] - onderwijspraktijk

onderwiesraad (spor.) - onderwijsraad

onderwiesspecialist (spor.) ['on...] - onderwijsspecialist

onderwiessysteem (l) ['on...] - onderwijssysteem

onderwiestaeck (spor.) ['on...] - onderwijstaak

onderwiesuitgifte (l) ['on...] - onderwijsuitgave

onderwiesveld ['on...] - onderwijsveld

onderwiesverni'jing ['on...] - onderwijsvernieuwing

onderwiesveurzieningen z. *onderwiesveurzienings*

onderwiesveurzienings (l) Ook *onderwiesveurzieningen* (l) [...wisfl:ə(r)sintɯs/...sintɯ:] - onderwijsvoorzieningen

onderwieswet - onderwijswet

onderwieswinkel (l) - onderwijswinkel
onderwieszaeken (l) ['on...] - onderwijszaken

onderwiezen [ondr'wi:zn] - onderwijzen, voornamelijk in *et onderwiegend passieel* (Obk)

onderwiezer [ondr'wi:zr] - onderwijzer (aan een basisschool)

onderwizeres de; -sen; -sien [ondr wi:zə'res, ...zr'es] 1. onderwijzeres

onderwizersakte [ondr'wi:zrsaktə] - onderwijzersakte

onderwizersberoep [...'w...] - onderwijzersberoep

onderwizersdiplome [...'w...] - onderwijzersdiploma

onderwizersexamen [...'w...] - onderwijzersexamen

onderwizersopleiding [...'w...] - onderwijzersopleiding

onderzael (spor.) ['on...] - onderzaal

onderzeeboot (spor.) [...'s...] - onderzeeboot

onderzeebootjaeger (spor.) [...'s...] - onderzeebootjager

onderzeeër [ondr'st:ʃr] - onderzeeër: onderzeeboot, duikboot

onderzetten (Dho) zw. ww.; overg.; zette onder, het onderzet ['on...] 1. (ruw) begraven (van een dode) (Dho)

onderzetter de; -s; -tien ['ondrsetr] 1. onderzetter *Leg die onderzettertes eerst mar op de taofel, dan kuj' daor de glassies wel op zetten* (Nbk) 2. stuk van vier of vijf waolen (ringen van ineengeperst stro) onder de bijenkorf geplaatst, nl. wanneer het bijenvolk groeit (bs: Dfo, Obk)

onderzuken [ondr'sy:kŋ] - onderzoeken *De dokter moet je mar es goed onderziken* (Nbk), *Ze willen 't onderziken of hi'j et inderdaod daon het ja of nee* (Nbk), *Zo in 't leste van augustus dan kon ie de boer vaeke bi'j de akker langes zien lopen, om te onderziken of ze d'r haost of kon* [nl. de boekweit]; *zo now en dan nemp hi'j een trossien in de hanen en keert et ondersteboven om goed te kunnen zien of de korrel riepe is. Zitten d'r tevule grunen an, dan moet et nog even waachten* nl. de boekweit (k: Ste)

onderzaker [ondr'sy:(j)kr] - onderzoeker
onderzoek et; onderziken (l); onderzukien ['ondrsy:k] 1. onderzoek *De dokter zol*

vandaeghe uutsluutsel geven van et onderzuuk (Obk), *(een) onderzuuk doen* (l), *Et is in onderzuuk* (l), *Dat hebben ze in onderzuuk* (Nbk), *et wetenschappelik onderzuuk* (l), *een onderzuuk instellen* (l)
onderzuukkaemer (spor.) - onderzoekkamer

onderzuukmethode ['on...] - onderzoekmethode

onderzuuksburo ['on...] - onderzoeksbureau

onderzuuksgebied (l) ['on...] - onderzoeksggebied

onderzuukspergramme (l) ['on...] - onderzoeksprogramma

onderzuuksrisseltaot (spor.) ['on...] - onderzoeksresultaat

ondeskundig - ondeskundig

ondeude z. *ondeugde*

ondeugd z. *ondeugde*

ondeugde (OS, Bu) Ook *ondeugd* (Bu, Db, Ma, Nbk, Nw, Op, Pe-Dbl, Spa, Wol), *ondeude* (Dfo, Dhau); z. ook *ondocht* de; -n ['ondɑ:ɣdə/'ondɑ:xt/'ondɑ:də] 1. het guitig, ondeugend zijn, ook negatiever: het vervelend zijn doordat men dingen uithaalt die niet door de beugel kunnen, die door anderen als erg hinderlijk worden ervaren, vandaar ook: slechte eigenschappen, verkeerde karaktertrek *Et is klinkklaore ondeugde* (Dfo, Ow, Ma), *Hi'j zit vol ondeugde* (Ma), *De ondeugde flonkert him tot de ogen uut* (Ld), *De ondeugde straolt 'm uut de ogen* (Db, Ow), *...de ogen uut* (Bdie), (gezegd wanneer men erg zweet:) *Now gaot de ondeugde d'r uut* (El) 2. schalkse, ondeugende streken *Ze hissen mekeer op om ondeugde uut te haelen* (Dfo), *Aj' een kiend van ondeugde verdaenken, kuj'm even gedipt nemen* (Ow), *Hi'j mos de matteklopper over de broek hebben, mit zien ondeugde altied* (Dfo), *'t Is allemaole ondeugd mit die jonge* (Spa), *De ondeugde* [bet. 1] *drift him om ondeugde te doen* (Dfo) 3. ondeugende persoon (vooral van kinderen) (Nw, Ow, Spa) *een klein ondeugd* (Ow), *Wat een ondeugd* ondeugend pers. (Nw), *Die jonge is wel zoe'n ondeugd* (Spa) 4. gemeen paard, paard dat je zo een klap kan geven (Bu) * *Zunigheid is een deugd, gierigheid is een ondeugd* (Op)

ondeugend Ook *ondeugens* (bl, b) bn.,

ondeugendhied - oneindig

bw.; -er, -st [on'da:gɔt/...gɔs] **1.** stout, brutaal, ongezeglijk *Et kiend is ondeugend west* (Ma), *Die jonge is zo verrekte ondeugend* (Sz), *ondeugende kleinjongen* (Ste), *Dat kleine kereltien kikt ondeugend uut de ogen* (Np), *Hi'j is zo ondeugend as hi'j lang is* (Sz) **2.** op het kantje af eerlijk (Np) **3.** in *een ondeugend peerd* een gemeen paard, een paard dat je zo een klap zou kunnen geven (Bu, Nw, Ow)

ondeugendhied Voor -heid z. -hied [on'd...] - ondeugendheid

ondeugens z. *ondeugend*

ondeurdocht (Bu, Db, Dho, El, Nbk, Np, Ste) bn., bw.; -er, -st [...dɔxt; aks. wisselt] - ondoordacht *Ondeurdocht kuj' wel es iene kwetsen* (Db)

ondeurdringber (spor.) [onda:ərdriŋbr; aks. wisselt] - ondoordringbaar

ondeurzichtig (l) - ondoorzichtig

ondielber (spor. oost.) Ook *ondeelber* (spor. west.) [aks. wisselt] - ondeelbaar

ondiepe [ondi:pə; aks. wisselt] - ondiep *Sparrelaand hoefde mar ondiepe bouwd te wodden, dat kon de oolde brune wel doen* (vo), *De Lende is hier achter oons huus mar ondiepe* (Nbk)

ondier et; -en ['on...] **1.** iemand die zich voortdurend slecht gedraagt, gemeen iemand, smeerlap *Die kerel is een groot ondier* (Op, Bdie), *Die vent deugt nargens toe, veural as hi'j draank op het is et een ondier* (Np, Db), *Die vent is veur zien moeder een ondier* (Sz), *een ondier van een kerel* (Diz) **2.** gemeen, kwaad dier (Ld, Ow), vooral gezegd van een hond (Ow) **3.** dier dat tot het ongedierte, tot lastig, gevaarlijk gedierte wordt gerekend (Np, Op) *Deur de boeren wodde de mudde as een ondier beschouwd* (Op), (gezegd bijv. van een adder:) *Wat een aekelik ondier!* (Np)

onding et; -en ['ondɪŋ] **1.** slecht gereedschap e.d., iets dat moeilijk hanteerbaar is, ding waarmee moeilijk valt te werken *Et is een onding, daor kan ik min mit warken* (Ste, Dhau), *Mit dat onding kan ik niet warken* (Nbk, Nt, Diz), *Dat is een onding om mit te warken* (Bdie, Pe-Dbl)

ondocht (z. ook *ondeugde*) de; -en ['ondɔxt] **1.** guitige, ondeugende aard, ook negatiever: het vervelend zijn doordat men

dingen uithaalt die niet door de beugel kunnen, die door anderen als erg hinderlijk worden ervaren, vandaar ook: slechte eigenschappen, verkeerde karaktertrek *'t Was klaore ondocht* (Np, Nbk), *De ondocht komt him tot de ogen uut* (Np), *...straolt 'm tot de ogen uut* (Diz), *D'r zit ondocht in* hij heeft de neiging streken uit te halen (Ste), (...) *en dat d'r zuver gien ondocht in oons zit* (v), zo ook *Hi'j zit vol ondocht* (Dho, bo: Bu) **2.** schalkse, ondeugende streken (Nbk, Np, Ste) *ondocht uuthaelen* (Nbk), *D'r wodt altied ondocht inschuund* (Np), *Hé, jonges, gien ondocht doen* (Ste) **3.** ondeugende persoon (vooral van kinderen) (Dhau, Ld, Nbk, Nt, Obk, Spa) *Et is zoe'n kleine ondocht* (Nbk) **ondoelmatig** (spor., l) [ondu(:)'m...] - ondoelmatig

ondoenlik [on'dū:lək; aks. wisselt] - ondoenlijk *Et is ondoenlik* niet te doen (Bdie, Ld, Ma, Nbk, Ste), *ondoenlik wark* (Ow), *Dat is ondoenlik om an te beginnen* (Bdie) **ondreeglik** (spor.) [on'dru:xlək - ondraaglijk, in *een ondreeglike piene* (spor.)

onducht z. *ondocht*

ondudelik [on'dydlək] - onduidelijk *ondudelik schrieven, ...praoten, Ik weet niet waar ze henne willen, et is mijf ondudelik* (Nbk)

onecht [onɛxt; aks. wisselt] - onecht: van een ongehuwde moeder, buitenechtelijk *een onecht kiend*, (zelfst.) *een onechte* (Bu, Ow, Ste, Wol); ook: onoprecht (Nbk) *N. is altied zo onecht, ie weten nooit waj' d'r an hebben* (Nbk)

oneer z. *onere*

oneerlik bn., bw.; -er, -st [aks. wisselt] **1.** oneerlijk *oneerlik doen, oneerlike bedoelings* (Nbk), *oneerlik gedoe*

oneffen (Dfo, Diz) [aks. wisselt] - oneffen, ongelijk, hobbelig, niet recht *Et laand ligt d'r oneffen bij* (Diz), *Die baenen bin oneffen knipt* (Dfo)

onegaol z. *ongaol*

oneigen (Nbk) bn.; -er, -st [o'nejgg] **1.** niet zo eigen, minder vertrouwd *Dan wodt et je oneigen, as ze veerder van je of kommen te staon, et vervremdt* (Nbk)

oneindig (spor.) [o'nějndəx] - oneindig: zeer, in hoge mate (groot, ver enz.) *Al et laand in de omtrek is stok veur stok oneindig beter wodden en wil beter*

vruchten votbrengen (k: Ste), *Wat is de wereld hier oneindig riek!* (ba); zonder einde: *oneindige straolende lochten* (ba)

onen z. *oonzend*

onend z. *oonzend*

onenigheid z. *onienighied*

onere (verspr.) Ook *oneer* (Db, Dho, Ld, Op) ['ont:əɾə/...t:əɾ] - *oneer iene onere andoen* bijv.: door hem niet uit te nodigen i.t.t. anderen (Ow), zo ook *Ik viene, d'r is 'm wel onere andaon* (Ol-Nl), *Ik mag mien wark graeg netties ofleveren, mar et vaalt wel es in oneer, omdat degene waor i'j 't veur doen et niet zint omdat hi'j d'r gien verstaend van het* (Ld), *Hi'j is mit oneer ontsleugen* heeft oneervol ontslag gekregen (Db)

onervaren (spor.) [onerfa:ɾɿ; aks. wisselt] - onervaren, zonder ervaring

oneven [one:bɿ; aks. wisselt] - oneven *een oneven getal, even of oneven, Ze wonen op een oneven nommer* een oneven huisnummer (Ste), *Et is mi'j oneven of dattien* het is me precies hetzelfde, het maakt me niet uit (El)

onevenredig (Nbk) bn.; bw. [ont:bɿ'rɪ: dæx; aks. wisselt] 1. niet gelijkmatig *Et is d'r onevenredig of mi'jd* (Nbk), *Et ligt d'r onevenredig bi'j* (Nbk)

onfesoen (Nbk, ba) ['ɔfəsü:n] - onfatsoen, in verb. als *Et is een stok onfesoen* hij is uiterst onfatsoenlijk (Nbk), *Dat komt bi'j him gewoon uut onfesoen* doordat hij onfatsoenlijk is (Nbk), *Et is et toppunt van grof onfesoen* (ba)

onfesoenlik Ook *onfsetsoenlik* (spor.) bw., bn.; -er, -st [aks. wisselt] 1. strijdig met het fatsoen *Ie moe'n niet onfesoenlik doen aj' bi'j die meensken kommen* (Nbk), *'t Bin onfesoenlike meensken* (Nw), *Ok de grotere jongen die in de hoek bi'j et raem zatten, mossen waachten tot de broggies heur anrekt wodden; dat was algemien et bruuk. As ze die zels van de taofel kregen was onfsetsoenlik!* (Ow)

onfesoenlik z. *onfsetsoenlik*

onfris (Nw) bn.; -ser [ɔfrɪs; aks. wisselt] 1. niet fris ruikend *Et roekt daor altied wat onfris* (Nw)

ong. - afkorting van *ongeveer*

ongaol (verspr.) Ook *onegaol* (verspr.) bn., bw.; -er, -st [ɔxɔ:əl, ɔngɔ:əl (oost.)/...t:ɔ:əl; aks. wisselt] 1. niet egaal, niet

gelijkmatig *'t Ligt d'r wat ongaol bi'j* (Nbk), *Dit stok laand het een vreemd aanzicht, et ligt d'r zo raer ongaol henne* (Op), *...onegaol henne* (Op), *De weg is wat onegaol* (Nbk), *Dat laand is ongaol* (Bdie), *De tuun is ongaol* (Np), *Et weer is slim ongaol tegenwoordig* (Spa), *Die breit zo ongaol* (Sz, Dho), *een ongaol gewas* ongelijk, onregelmatig (Ow, Np)

ongeacht (spor.) ['ɔngəaxt, ɔx...] - ongeacht, niettegenstaand *Ongeacht et weer, gaot et toch deur* (Nw)

ongeadresseerd (l) [ɔxəadrəst:əɾt, ɔngə... aks. wisselt] - ongeadresseerd

ongebliekt (Db) bn. [ɔngəbli:kt; aks. wisselt] 1. niet gebleekt *Vroeger wodde et loog bruukt om ongebliekt linnen wit te kriegen* (Db)

ongebruikelik [ɔngəbryk|ək, ɔxə...; aks. wisselt] - ongebruikelijk: niet gebruikelijk, anders dan volgens het gewone gebruik *Dat is toch wel ongebruikelik daj' je op die maniere veurzitter maeken laoten* (Nbk)

ongedaon bn. [ɔngə'dɔ:ən, ɔx...] 1. zich enigszins slap voelend, enigszins ziekelijk, onwel *Maelkost wodden de mi'jers niet gauw ongedaon van en ze konnen d'r goed op warken* (Obk), *Van et eten van die bedurven vis was oonze katte aorig ongedaon* (Db), *Ik was wat ongedaon in de huud* (Nbk), *...in 't lief* (Ow), *Ik heb een ongedaon gevuul* (Ma), *Hi'j zicht d'r ongedaon uut* (Dho, Nbk), *Ik bin vandaege niet zo lekker, ik bin ongedaon* (Diz, Ste, Dhau), *Ik bin ziek, dat ik bin d'r ongedaon van* (Ma, Op, Spa, Bdie), *Ik bin d'r ongedaon van wodden* (Bu), *Hi'j is nog ongedaon van gister* d.i. met name: doordat hij dronken was (Dhau, Op, Ow) 2. dronken (Dho, Diz, El, Nw, Obk, Ol-Nl) *Hi'j kwam ongedaon thuus* (El), *Ie kun wel zien dat hi'j ongedaon is* (Nw, Dho) 3. slecht gekleed (Diz), in *Hi'j staot d'r ongedaon op* (Diz) 4. overstuur (Bu, El, Np, Nw, Op, Ow, Spa, Ste, Wol) *Ik bin d'r ongedaon van gezegd* bijv. n.a.v. een ongeluk of een sterfgeval (Nw, Spa, Ste), *Ik bin de hiele dag ongedaon dat dat vanmorgen gebeurd is* (El) 5. in *ongedaon maeken* ongedaan maken: *Et was niet goed wa'k daon hadde, dan wi'j zoks graeg weer ongedaon maeken* (Ma, Sz, Nbk), *Ik bin reer west tegen mien mem, ik wol da'k et*

ongedaonhied - ongelegen

ongedaon maeken kon (Dhau), *De timmerman het de reken ongedaon maekt, want et klopte niet wat daor op ston* (El), *perberen een besluit weer ongedaon te maeken* (Ow), *een koop ongedaon maeken* (Bdie, Spa, Ow), *een overienkomst...* (Op); verder in *ongedaon raeken* ophouden (Obk): *De oolden zatten d'r tussen te reuren en de verkering raekte daor ongedaon deur* (Obk)

ongedaonhied (Pe-Db) Voor -heid z. -hied de [...'d...] 1. het zich enigszins slap, ziekelijk voelen *Dat gevuul van ongedaonhied maekte dat d'r die dag niks meer uut mien vingers kwam* (Pe-Db)

ongedierte et ['õngædi:ærtə, 'õx...] 1. schadelijke of als hinderlijk ervaren insecten zoals vlooiën, luizen, bacterieën en andere diersoorten *We zitten onder 't ongedierte we hebben veel last van vlooiën, luizen e.d.* (Spa), *Aj' niet een betien hemmel van aord binnen, kuj' gauw in 't ongedierte kommen* (Db), *Je hoeven tegenwoordig niet meer in 't ongedierte te kommen* (Diz), *Dat huus zat vol ongedierte* (Pe-Db), *We hebben disse zoemer een boel ongedierte* (Ol-Nl), *Wat een ongedierte, et bin allemaol knieptangen* [oorwurmen] *en mieghummels* [mieren] (Nbk), *Deur de aarmoede hadden de meensken vroeger nog wel vaeke ongedierte* (Obk), *Et wemelt hier van ongedierte* (Sz, Ld), *D'r zit ongedierte op rupsen, luizen* (Nbk)

ongediplomeerd (spor.) [õngædiplõ:'mɪ:ært, õx...] aks. wisselt] - ongediplomeerd

ongeduld (Nbk) ['õgædʌlt, 'õx...] - ongeduld: het niet geduldig zijn *Hij was ien en al ongeduld* (Nbk)

ongeduldig bn., bw.; -er, -st [õngæ'dʌldəx, õx...] 1. ongeduldig *Die man is zo ongeduldig, die moet een ogenblik waachten* (Op), *Doe toch niet zo ongeduldig* (Nbk)

ongedurig bn., bw.; -er, -st [õngæ'dy:ærx, õx...] 1. ongedurig, onrustig *Laot ie de hond d'r even uut? Hij is zo ongedurig, dat hij moet grif wat (v), Hij is altied zo ongedurig as de pest* (Nbk)

ongedwongen bn., bw.; -er, -st [õgæ dwɔŋ:, õx...] 1. ongedwongen, ongekunsteld, zonder stijfheid *een ongedwongen sfeer* (Nbk, Np), *Ze kun daor mooi even ongedwongen zitten* (Nw, Nbk), *Ze ston*

ongedwongen op 't teneel (Sz, Diz), *Dat kiend staot ongedwongen te zingen* (Ste), *Die kiender bin nog zo ongedwongen* (El), *Die man ging ongedwongen an 't waark, hij trok hum van de bureen niks an* (Pe-Db), *De iene is ongedwongener as de aander* (Ste), *ongedwongen mit mekeer ommegeaon* (Obk)

ongefrankeerd [õngæfrankt:ært, õx...] aks. wisselt] - ongefrankeerd *een ongefrankeerde brief*

ongegrond (spor.) [õngægront, õxæ; aks. wisselt] - ongegrond, niet gerechtvaardigd *'t Is ongegrond* (Ste), *een ongegronde reden* (Ste)

ongehoord (spor.) [õngæ'hɑ:ært, õxæ...] - ongehoord: vreemd, buitengewoon (vaak ongunstig) *ongehoord!* [hier: inzake stuiven van zand] *Ik kon uut mien ogen niet zien* (d)

ongehourzem [õngæ'hɑ:ærsɪm, õxæ...] - ongehoorzaam

ongehourzemhied (Nbk, l) de [õngæ'hɑ:ærsɪmhit, õxæ'h...] 1. het ongehoorzaam zijn (van mensen, dieren) *Deur zien ongehourzemhied ligt hij now op bedde, hij moet mar es een keer straf hebben* (Nbk), *burgerlike ongehourzemhied* (l)

ongehinderd (spor.) [õngæhundrt, õxæ...] aks. wisselt] - ongehinderd *Ze hebben him d'r ongehinderd deur laoten* (Nbk)

ongeïnteresseerd (Nbk) bn., bw.; -er, -st [õngæ'utrɑ:sɪ:ært, õxæ...] 1. ongeïnteresseerd *ongeïnteresseerd doen* (Nbk), *Hij zit zo ongeïnteresseerd te kieken* (Nbk)

ongekrompen (Bdie, El) bn. [õngæ krompɪ, õxæ...] aks. wisselt] 1. nog niet gekrompen *Dat hemd is ongekrompen* (Bdie, El)

ongel (Bu, Db, Nw, Sz) de; -s; -tien (Bu) ['õŋ(g)] 1. litermaat (Bu) 2. (g. mv., geen verkl.) ongel, uitgesmolten vet, reuzel (Bu, Db, Nw, Sz) *Ongel doe ik in een halve sinaasappelschille veur de mesies van 't winter* (Sz)

ongeldig [õŋ'geldæx, õ'x...] - ongedig *De uutslag was ongedig* (Nbk), *een ongedig kaartien* (Nbk)

ongelegen [õngæ'lɪ:ŋ, õxæ...] - ongelegen: niet schikkend, niet op een handig moment *We kregen onverwaachs gaasten, en dat kwam wel wat ongelegen* (Obk), *Komt et je ongelegen?* (Nbk), *'t Kwam niet onge-*

legen *daj' disse briefjes stuurden* het kwam goed uit (Ol-Nl), *Hi'j kwam op een ongelogen tied* (Np), *Een inbreker komt altied op ongelogen tieden* (Obk)

ongelen (Np, Ol-Nl) zw. ww.; overg.; onoverg.; ongelde, het ongeld ['on(g)lɛ] 1. dichtmaken door met (rund)vet in te smeren (z. ook *dichte-ongelen*) (Np) 2. stijf worden van (vet van) schapevlees (Ol-Nl) *Vroeger kregen we schaopevleis, en as ze dat in een koold bod deden, wodde et drekt stief; et plakte je zels an et gehemelte; dat ongelde slim, zee mien moeder dan* (Ol-Nl)

ongeleuf (b) et ['ɔxə..., ɔngə...] 1. ongelooft: het niet geloven aan iets

ongeleuflik (b) [...'l...] - ongelofelijk: buitengewoon *ongeleufelik hoge* (b)

ongeleugen Ook **ongeleugend** (Np) bn., bw. [ɔngələ:gn(t), ɔxə...; aks. wisselt] 1. ongelogen, beslist waar *Doe lag de snij, da's ongelogenous, bij Pake an de daoke toe* (b), *Dit is now ongelogenous!* (Sz), *Ongelogenous de waarhied, d'r laggen dikke dunen van wel een peer meter op 'e weg* (Dfo), *'t Is ongelogenous waarhied* (El), *Ik heb je ongelogenous de waarhied zegd* (Nt), *Et was, ongelogenous, wel zo groot (...)* (El), *Ik zal je ongelogenous een stark stokkien vertellen* (Op), *'t Was ongelogenous, die snoek weug wel tien kilo* (Pe-Dbl), *Et is ongelogenous waor* (verspr., Wol)

ongeleugend z. *ongeleugen*

ongeleuvig z. *ongelovig*

ongeliek I et ['ɔngəlik, 'ɔxəlik] 1. ongelijk, het geen gelijk hebben *ongeliek hebben*, *Hi'j het groot ongeliek* d.i. in hoge mate (Dfo), *Je moe'n je ongeliek toegeven* (Bdie), *Hi'j wil nooit gien ongeliek bekennen* (Obk), *Daenk d'r omme daj' gien ongeliek kriegen* d.i. vooral: dat degenen die je hebben gewaarschuwd achteraf niet gelijk blijken te hebben (want dat is immers schadelijk) (Ste), *Ik geef je gien ongeliek* ik kan erin komen, ik kan me voorstellen dat je zo doet (Nbk), zo ook *Ik kan je gien ongeliek geven* (Nbk) en *Geef him es ongeliek!* (Nbk), *iene in et ongeliek stellen* d.i. met name bij formele arbitrage (spor.): *Hi'j is in zien ongeliek steld* (Bu)

ongeliek II Ook **ongeliëks** (j: bet. 1), **onliëk** (bet. 2, 3: Bdie, Dhau, El, Nt, Op, Pe-Dbl, Spa, Wol) bn. [.../...sɔlik; aks.

wisselt] 1. verschillend, niet op dezelfde manier *ongelieke dingen* (Bu), *Dat koppien en paantien is ongelieks* (j), *Da's ongeliek, heur* dat kan heel verschillend zijn, verschillend uitpakken, niet op gelijke wijze aflopen e.d. (bo: Nw), *Ongeliek waor et veur is!* het maakt wel uit waar het voor is, het hangt er wel vanaf (Bu, Nbk), *Aj' in de dele dōsken wo'n de bossen stro naor mekaere toe legd, mit de koppen over mekaere, over de hiele dele henne, dan hej' een legge; dan hej' wel zoe'n 50 bossen stro, mar et is ongeliek hoe groot de dele is* het hangt ervan af, het is bepalend (Ste), *Ze praoten d'r ongeliek over* vanuit verschillende opvattingen, met verschillende meningen of met van elkaar verschillende kennis van zaken (alg., El), zo ook *D'r wodt ongeliek over docht* (Nbk, Ow) en *Je heuren de meensken d'r ongeliek over* (Ste), *Ze praoten ongeliek* verschillende talen of dialecten (Dhau), *'t Is ongelieke hoe grote hanen aj' hebben* (Pe-Dbl) 2. niet recht, niet egaal, niet vlak *Die tegels laggen ongeliek* (Pe-Dbl), *De straatstienen liggen d'r ongeliek in* (Op, Wol), *Et pad is onliëk hobbelig*, niet egaal (Bdie, El, Ld, Op, Spa, Wol), *De balken liggen onliëk* (Ow), *Sjonge wat hobbelt et hier, die weg is wel slim ongeliek* (Nbk, Nt, Sz), *De reed is hier wat ongeliek* (Ma, Spa), *Dat laand ligt ongeliek* (Ow), *...ligt d'r wat ongeliek bi'j* (Ow, Bu), *Die balke moej' bi'jschaeven, die is slim ongeliek* (Db), *Die jurk hangt ongeliek* (Dfo, El, Dho), *De zeum van de jurk hangt onliëk* (Ow), *een onliëke straote* (Nt) 3. niet vereffend (m.b.t. een koop, lening) (Dhau) *N. en M. bin nog onliëk mit de centen* (Dhau) * *Et is in disse wereld slim ongeliek/De iene is aarm, de aander is riek* (Op)

ongeliëkens z. *ongeliëkes* II

ongeliëkes Ook **ongeliëkens** (Db, Pe-Dbl), z. ook *ongeliek* II bn. [ɔngəlikəs/ɔxə'likɔs; aks. wisselt] 1. niet gelijk, verschillend *Ze har twee ongeliekese hozen an* (Dhau), *ongeliëkesen dingen* (Nbk), *Da's ongeliekese!* dat hangt ervan af (Nbk)

ongeliëkmaotig [aks. wisselt] - ongelijkmatig

ongeliëks z. *ongeliek*

ongeliëksoortig (l) [aks. wisselt] -

ongeliekwaardig - ongelovig

ongelijksoortig
ongeliekwaardig (spor.) [aks. wisselt] - ongelijkwaardig
ongelig (Bdie, Np) bn.; pred. ['õŋ(g)læx] 1. (van uitgesmolten vet) sterk, in *Dat vet wodde wat ongelig* (Np), ...*ongelig* (Bdie)
ongelikt (Nbk) ['õŋgəlɪkt, õxə...] - ongelikt, in *een ongelikte beer* (Nbk)
ongelofelik (spor.) [õŋgə'lo:fələk, õxə...] - ongelofelijk, nauwelijks te geloven 't *Is ongelofelik wat d'r gebeurd is!* *Et Stellingwarfs is erkend as tael!* (Nbk)
ongelok Ook *oongelok* (Bu, Db, El, Np, Obk, Ol-Nl, Pe-Db, Wol), *ongeluk* (WH) et; -ken; -kien ['õŋgəlok, õxə.../'õ:xələk/õxələk] 1. tegenspoed *Hi'j is veur 't ongelok geboren* (Diz) 2. ongelukkige omstandigheid *Dat is now ienkeer heur ongelok west* (Nbk), *Jan aarm ongelok* iemand die wel altijd in een armoedige situatie zal blijven (Nbk, ba), zo ook *Haarm Jan ongelok* armoedige pechvogel (Op) 3. ongeval, ongeluk, vaak: verkeersongeval *D'r is een ongelok gebeurd bi'j Appendiek* (Ma, Nbk), *Hi'j het een oongelok begaon veroorzaakt* (El), ...*had* (Nbk, Spa, El), *We hadden een klein ongelokkien mit de auto* (Nw), *Mien man had een briek ongelok, hi'j vul van de hujzolder en brak zien enkel* (Ld), *Hi'j het een ongelok had mit de mi'jmesiene* (Nbk), *Daor kommen ongelokken van, aj' niet uutkieken* (Nbk), *'k Bin benauwd veur ongelokken* (Nbk), *Et is per ongelok kommen* (Nbk), ...*gebeurd* (Ma, Nbk), *Deur ongelok kwam ik mit de fiets in de sloot terechte per ongelok* (Obk), *Ik hebbe per ongelok een verkeerde jasse mitneumen* (Bdie), ...*de koffiekanne ommegooid* (Spa, Ow), *Et is bi'j ongelok gebeurd* (Nbk), *Zo snapte ik es bi'j gelok, of bi'j ongelok, krek zoj't numen willen* (...) (Nw), *Ik heb et bi'j oongelok daon* (Np), ...*mit oongelok daon* (Np), *je een ongelok schrikken, ...lachen, ...zucken, je een ongelok raozen, ...warken* (Nbk), *een ongelok begaon* nl. aan iemand: hem zwaar mishandelen (Obk), zo ook *Ie zollen je een ongelok an him begaon* nl. van woede (Nbk), *Fraanse oongelokken* ongelukken voortkomend uit onhandigheid, die te voorkomen geweest waren (Bu), *'t Is een gelok bi'j (een) ongelok* (j): *Mar pattietoeren hej' ok nog wel es een keer gelok*

bi'j ongelok (j), *Die is ok altied bi'j de ongelokken* hij heeft altijd pech, tegenslag (Np, Ste), *Ik schrok me een ongelok* (Nt) 4. iemand die niet handig is, die voortdurend brokken maakt (Nw), ook: iemand van twaalf ambachten en dertien ongelukken (Nw) *Ie bin een groot ongelok!* gezegd bijv. wanneer men dagen achtereen servies kapotmaakt (Nw) 5. mispunt, rotzak, smeerlap *Wat een ongelok van een kerel!* (Ste), *Stok ongelok daj' binnen!* (Nbk), *Die kerel is een mal oongelok* (Np), *Ie bin een groot ongelok!* (Nt) * *Twaelf ambachten en dattien ongelokken* (Np)
ongelokkig Ook *ongelukkig* (WH) bn., bw.; -er, -st [õŋgə'lokəx, õxə.../...lɪkəx] 1. ongelukkig, in het ongeluk gestort *Deurdatt ze de verkeerde vent trouwd het, is ze ongelokkig wodden* (Nbk) 2. met een gebrek, handicap (Nbk) *Die had dat al, hi'j is ongelokkig geboren* (Nbk) 3. onfortuinlijk, niet bep. met mazzel *We bin wat ongelokkig west disse keer mit körfballen, veur 't zelde hawwe wunnen* (Nbk) 4. beroerd, dieptreurig *Wi'j vienen et ongelokkig dat d'r zovule ongelokken gebeuren deur draanknisbruuk* (Obk) 5. onhandig, niet goed gekozen (Nbk, j) *Hi'j zee et wat ongelokkig* (Nbk), (...) *zo ongelokkig hi'j d'r bi'j zat te eten* (j) 6. (bw.) ongelukkig(er)wijs (Obk, Sz) (...) *ongelukkig wa'k daor krek getuge van* (Sz), *Ongelokkig kwam N. een betien te kot bi'j him* (Obk) * *Ongelokkig in et spel, gelokkig in de liefde* (Nbk), *Gelukkig in et spel, ongelukkig in de liefde* (Spa)
ongeloksgetal ['õŋgələks..., õxə...] - ongeluksgetal *Dattien is et ongeloksgetal* (alg., Obk)
ongeloksnummer (l) ['õŋgələks...] - ongeluksnummer
ongeloksspinnegien (Bu, Nbk) et; ...*spinnegien* ['õŋgələkspinɪnɪxiŋ] 1. het tegengestelde van een *geluksspinnetje*, gezegd nl. van een klein spinnetje dat aan een draad naar beneden komt zakken voor twaalf uur, vgl. *Morgens veur twelf ure is et een ongeloksspinnegien, en nao twelf ure een geloksspinnegien* (Bu); ook in tegengestelde opvatting (Nbk)
ongelood [õŋgələ:ət, õxə...; aks. wisselt] - ongelood
ongelovig (Nbk, Np, Wol) Ook *ongeleuvig*

(Nbk, vo, b) bn., bw.; -er, -st [...!...] - ongelovig: zich niet rekenend tot de aanhangers van het christelijke geloof, vgl. *Wij bin ongelovig* (Np), er blijk van gevend het niet te geloven: *Kiek me niet zo ongelovig an, et is echt waar* (Nbk), *Hij schudde ongelovig et heufd* (Wol), *Ok Femmegien en boer Fraans keken daor nogal ongeleuvig tegenan* (vo), *een ongelovige Thomas* (Np)

ongeluk z. *ongelok*

ongelukkelig z. *ongelokkig*

ongemak Ook *oongemak* (Nw) et; -ken; -kien [ˈɔŋgəmak, ɔxə.../ɔ:x...] 1. ongerief, hinderlijke omstandigheid *De stroom was d'r vandaage of, dat gefit drekt ongemak* (El), *Et is ongemak as de stroom of et waeter veur een schoft vot is* (Obk), *'t Is echt een ongemak, die hoge drumpels* (Pe-Db), *Daor kuj' een boel ongemak van hebben* (Wol, Spa), *Daor hej' ongemak van:* bijv. van een slecht pad naar je huis (Bu), *We hebben veul ongemak mit eerappels rooien* (Db), *D'r was ongemak van ongedierte* (Obk), *Et gaf een protte ongemak* (Ma), *Et is een hiel ongemak as je de kraene bevreuren is* (Obk), *We zullen dat ongemak wel even verhelpen* (Np) 2. kwaal, ziekte, lichamenlijk gebrek, ook als gevolg van een ongeval e.d. *Hadden jim ongemak? We zaggen de dokter bij jim was één van jullie ziek?* (El), *Wat een ongemak van 't jaor, eerst de vrouw en doe de zeune in et ziekenhuus* (Db), *Die meensen bin zeker geboren veur 't ongemak, die moe'n toch ok beslist mitmaken wat d'r an ongemak is te kriegen* (Sz), *Ze hebben daor nogal een hoop ongemak veel, vaak ziekte* (Ma), (...) *hoe as ziekten en aandere ongemakken in de huusholing opvongen wodden* (Ow), *Et lopen is 'm een groot ongemak* gaat hem bep. ongemakkelijk af (door een lichamenlijk gebrek) (Bdie) 3. iets aan, op het lichaam dat hinderlijk is, dat een onprettig, vervelend, pijnlijk gevoel veroorzaakt, dat een ziekte, koorts, uitslag tot resultaat heeft; voorts: ongedierte zoals luizen, vlooien, bacteriën *In de hoeke van de ogen zit wel es wat ongemak, nao et slaopen bij'veurbeeld* (Dhau), *Hij het wat ongemak bij him* een kwaaltje, ziekte in de vorm van uitslag (Nbk, Ow), met name aan het

gezicht (Ow), zo ook *Wat heb ie daor veur ongemak op je kinne!* (Spa), *Hij zit onder et ongemak* heeft veel uitslag op z'n gezicht (Dho, Nw, Ste), ook: heeft schurft, luizen, vlooien (Dho, Ma, Nbk, Nw, Ste), zo ook *...hi'j zit dikke in et ongemak* heeft veel vlooien, luizen bij zich (Spa, Wol, Nt), *Hij het ongemak bij him* id. (Np), *Hij had ongemak op 'e kop* luizen (Bdie, Wol), *Ie konnen wel ongemak hebben* id. (Spa), *Daor moej' niet te dichte bij kommen, die zit onder et ongemak* id. (Nw), *D'r komt weer veul ongemak veur in de schoelen* ongedierte, vooral: luizen en vlooien (Db), *ongemak in et bloed hebben* verwekker van een bep. ziekte, met name die uitslag veroorzaakt (Bdie), vandaar *Aj' koorts hebben en ie kriegen koortsuutslag kuj' zeggen: et ongemak gaot d'r uut* (Bu), zo ook *Dat kiend het zeker ongemak van binnen, et zit altied onder de roven en zo* (Bdie), *Ik heb wat ongemak an de haand had* uitslag e.d. (Diz), *ongemak in de huid* uitslag aan de huid (Ld), *Ze zat onder et ongemak* was bedekt met uitslag (El), *D'r zit van 't jaor een protte ongemak in de tunegies* lastige insecten (Obk), *We moe'n mar es kieken hoe we dat ongemak van de mure kriegen, et liekt wel vreteri'je* (Dhau) 4. onprettig voorval, lastige kwestie (Op) *Oonze bureen hadden een grote huusholing, mar we hebbe nooit gien ongemak mit heur had* (Op) * *As et snij't hej' d'r drie keer ongemak van: as et komt, ligt en weer votgaot* (Nw)

ongemakkelijk bn., bw.; -er, -st [ɔŋgə'm...] 1. een hinderlijk gevoel gevend, last gevend *Ik lig ongemakkelijk* (Diz), *Die stoel zat ongemakkelijk* (Ma, Wol, Ste), ...*wel zo ongemakkelijk* erg ongemakkelijk (Db), *Die schoenen zitten ongemakkelijk* (Ow), *De kleren kun je ongemakkelijk om de huid zitten* (Nbk) 2. onhandig, niet makkelijk om mee te werken (Spa) *een ongemakkelijk ding* (Spa) 3. (van personen) nukkig, lastig (Bdie) *een ongemakkelijke persoon* (Bdie) 4. het er gevoelsmatig moeilijk mee hebbend, verdrietig (Db, Dhau, Dho, Np, Nw, Ow) *Hij is zo ongemakkelijk* (Db), *Daor hej' et ongemakkelijk mit* (Dho), *Ze hebben et d'r een hiel schoft ongemakkelijk mit had* (Np) 5. (van koeien) ongedurig (kennelijk gaan

ongemaotigd - ongerusthied

kalven) (Spa)

ongemaotigd (Bu) bn., bw.; -er, -st [õxəmo:ətəxt; aks. wisselt] 1. niet gemaotigd, zonder maat te houden, buitensporig *Hi'j vret ok ongemaotigd* (Bu), *een ongemaotigd leven* (Bu)

ongemarkt z. *ongemurken*

ongemerkt z. *ongemurken*

ongemest (Db, Dfo, Nw, ZW) bn. [õŋg..., õx...; aks. wisselt] 1. (van land) niet bemest *Dat huj komt van ongemest laand* (Bdie, Db, Nw, Dfo)

ongemestlaans (El, Obk, Ow, Pe-Db, Ste) Ook *ongemestlans* (Spa), *ongemestlaand* (Nbk) bn.; attr. [õŋg..., õ...] 1. van niet bemest land *Ongemestlaans huj haj' veur de keunstmes kwam; et was gezond voer mar d'r zat niks in* (El, Ow), *Vroeger was hier meer gemestlans hooi as ongemestlans hooi* (Spa)

ongemestlaand z. *ongemestlaans*

ongemestlans z. *ongemestlaans*

ongemeubileerd (spor.) [õ...] - ongemeubileerd

ongemurken Ook *ongemarkt* (verspr.), *ongemerkt* (WH) [õŋgəmar(ə)kŋ, ...õx...; aks. wisselt/...mar(ə)kt/...mer(ə)kt] - ongemerkt: zonder dat het wordt opgemerkt *Zo ongemurken praotte hi'j d'r om henne* (Np), *Hi'j leup ongemurken vot* (Nbk), *Dat is ongemurken veurbij gaon* (Nt), *Hi'j mos zien dat hi'j 't geld zo ongemarkt uut de buse kreeg en dan mar mit op berre* (b), *zo ongemurken weg stilletjes, stiekem* (Nbk) **ongemuuid** (Nw) [õŋgəmy:jt, õx... - ongemoeid *Hi'j moet de boel ongemuuid laoten* (Nw)

ongenaedig z. *ongenaodig*

ongenaodig (Nbk) Ook *ongenadig* (Mun, Nbk) [õŋgə'no:ədəx, õxə.../...na:...] - ongenadig: heel erg, in verb. als *Hi'j het d'r ongenadig van langes kregen* (Nbk), *Ik zag toevallig dat ze die jonge ongenadig ofdedkten* (Mun)

ongeneeslik (spor.) [õŋgə'nɪ:slək, õxə...] - ongeneeslijk *Hi'j is ongeneeslik ziek* (Nbk)

ongenegen (spor.) [õŋgə'nɪ:ŋŋ, õxə...] - ongenegen, in de verb. *niet ongenegen wezen* (om) (spor.)

ongenoegen (Bdie, Dho, Nbk, Nt, Nw, Obk, Pe-Db, Spa, Wol, b) Ook *ongenugen* (Bu, Dfo, El, Ld, Ma, Np, Ol-Nl, Op, Ow, Ste) et [õŋgənɪŋŋ, õxə.../...y...,

ook y: (Bu)] 1. ruzie, onenigheid *Ze hadden wat ongenoegen* (Nbk, Wol), *Ze hadden aorig ongenugen in de familie* (Ma), *...over et laand m.b.t. hun land* (b), *In een boel families is d'r ongenoegen* (Nt), *Ze kregen ongenugen over de reed* (Dfo), *As 't vee d'r altied uut is, krief' ongenugen mit de buren* (Ow), *We leven niet in ongenugen, mar we kommen ok niet bij mekaander* (Ste), *We hebben gien ongenugen mit de buren* (Ste) 2. ontevredenheid (Bdie, Bu) *Dat was tot ongenoegen van iederiene* (Bdie), *Hi'j het zien ongenugen d'r over uitspreuken* (Bu) **ongenugen** z. *ongenoegen*

ongepast (Db, Ow) bn.; bw. [õŋəpast, õxə...; aks. wisselt] 1. ongelegen, niet geschikt *Ie kommen op een ongepast ogenblik, want ik zol krek votgaon* (Ow), *...op een ongepaste tied* (Db)

ongeploegd (spor.) bn. [õŋgəpluxt, õxə...; aks. wisselt] 1. (van planken e.d.) zonder ploeg en veer

ongerede (Bu, Ol-Nl, Op, Spa) [õŋgərt:də, 'õxə...] - ongerede: in de war, zoek, kapot, in *in et ongerede. de boel in 't ongerede brengen* (Bu, Spa), *De boel raekte in et ongerede* (Op), *Et is in 't ongerede raekt* (Ol-Nl)

ongeregeld (Nbk) [õŋgərt:glt, õxə...; aks. wisselt] - ongeregeld, zeer wisselend, in *een ongeregeld leven* (Nbk), *Zien levenpien is slim ongeregeld* (Nbk)

ongerept (spor.) [õŋgərept, õxə...; aks. wisselt] - ongerept, vooral inzake de natuur: *de ongerepte netuur* (spor.), *De netuur is hier nog ongerept* (spor.)

ongerust bn., bw.; -er [õŋgə'rast, õxə...] 1. ongerust: angstig, bekommerd *Ie wo'n ongerust as ze niet thuuskommen* (Nbk), *je ongerust maeken* (Nbk), *Ze keek ongerust om heur henne* (Nbk), *Wat bin 'k ongerust over jow west* (b)

ongerusthied Voor ...heid z. -hied de [...'r...] 1. het ongerust, bekommerd zijn *Ze kon van ongerusthied haost niet slaopen* (Nbk), *Van ongerusthied het ze wel tien keer op 'e diek west te kien* (Bu), *'t Is toch een hele geruststelling da'k temeensen weet waar hi'j zit, de ongerusthied is d'r aorig mit zakt* (Sz), *De ongerusthied nam toe* (Op), *Ik heb d'r wel een betien ongerusthied over* (Ow), *Ze zatten (aorig)*

in ongerusthied (Bdie, Dhau, El, Nw, Obk, Spa, Ste, Ma), ...*reer...* (Ow)

ongeschied [ɔ̃ŋgə'skɪkt, ɔ̃xə...] - ongeschied *Een boereknecht mos een goeie melker wezen, anders was hi'j veur de boer ongeschied* (Op), *Ie kun him wel es een keer vraogen om je te helpen, hi'j is niet ongeschied* (Nbk)

ongesneden (Spa) bn. [ɔ̃ŋgəsnɪ:dɪ, ɔ̃xə...; aks. wisselt] 1. niet in stukken gesneden, niet versneden *ongesneden vene* (Spa) (z. ook *onversneden*, bet. 1)

ongestaedig [ɔ̃ŋgəstə:ədəx, ɔ̃xə...; aks. wisselt] - ongestadig *Nao een ongestaodige tied was et weer opknapt...* (vo), *ongestaedig weer* (verspr.): *De hiele zoemer het et ongestaodig weer west onbestendig, vooral: buig* (Nbk), *Hi'j is ongestaodig kent geen rust* (Bu), (vooral van kinderen:) *ongestaodig eten* nu eens weer wel met graagte, dan weer niet/nauwelijks (Ma), *een ongestaodig kiend druk, onrustig kind* (Bu)

ongesteld [ɔ̃ŋgə'stelt, ɔ̃xə...] - ongesteld: menstruerend

ongesteldhied (spor.), voor -heid z. -hied [...'s...] - ongesteldheid: menstruatie

ongestoord (Nbk) bw. [ɔ̃ŋgəstə:ɔrt; aks. wisselt] 1. zonder te worden gestoord, zonder te worden belemmerd *Zo kuwwe temeensen ongestoord onze gang gaon* (Nbk), *Ik wol hier graeg ongestoord warken kunnen* (Nbk)

ongetiede (Nw) de ['ɔ̃xətɪdə] 1. periode van drukke werkzaamheden op de boerderij, vooral: de tijd van de hooioogst (Nw)

ongetrouwd (Nbk, j, vo) [ɔ̃ŋgətrəwt, ɔ̃xə...; aks. wisselt] 1. ongetrouwd *Hi'j is nog ongetrouwd* (Nbk), *N. is ongetrouwd bleven* (Nbk), ...*de beide ongetrouwde bruurs...* (vo)

ongetwiefeld (Nbk) ['ɔ̃ŋgətwiʃlt, ɔ̃xə...] - ongetwijfeld *Dat zal hi'j ongetwiefeld wel graeg willen* (Nbk)

ongunstig (Nbk) [ɔ̃ŋg..., ɔ̃xə...; aks. wisselt] - ongunstig: niet gunstig *Et zag d'r niet ongunstig veur him uut* (Nbk)

ongevaarlik z. *ongeveerlik*

ongevaerlik z. *ongeveerlik*

ongeval (spor.) ['ɔ̃ŋgəfal] - ongeval

ongevalleverzekering (l) ['ɔ̃ŋgəfalə..., ɔ̃xə...] - ongevallenverzekering

ongeveer bw. [ɔ̃ŋgəʃt:ər, ɔ̃xə...; aks. wisselt] 1. ongeveer *Et is ongeveer vier ure* (Nbk, Np), *Om ongeveer die tied kom ik bij je langes* (Bu), *Hi'j kan d'r now ok zo ongeveer wezen aangekomen zijn* (Nbk), *We zuken d'r wel omme, mar daor moet et ongeveer liggen* (Nw)

ongeveerlik (Nbk) Ook *ongevaerlik* (Wol), **ongevaerlik** (WH) [ɔ̃ŋgəʃt:..., ɔ̃xə...; aks. wisselt] - ongevaerlijk

ongevraagd bn., bw. [ɔ̃ŋgəʃtrəxt, ɔ̃xə...; aks. wisselt] 1. ongevraagd *Die hadden ze zomar ongevraagd de beiepollen naozien* (Nbk)

ongevulig [ɔ̃ŋgə'fylvəx, ɔ̃xə...] - ongevoelig *Die koeze is dood, die is hielemaole ongevulig* (Nbk), *Hi'j bleef d'r ongevulig onder* (Nbk), *Die vent is zo ongevulig, die hooft hielemaol gien rekening mit een aander* (Nbk)

ongewaopend (spor.) [ɔ̃ŋgəwə:pmt, ɔ̃xə...; aks. wisselt] - ongewapend: zonder wapenen, ook in *ongewaopend beton* (spor.)

ongeweten (b) bw. [ɔ̃ŋgəwɪ:tɪ; aks. wisselt] 1. zonder dat de persoon in kwestie het wist

ongewisse (Bu, Nbk) et [ɔ̃ŋgə'wisə, ɔ̃xə...] 1. wat onzeker is, onzekerheid *Ie moe'n oons niet in et ongewisse laoten* (Bu)

ongewoon [ɔ̃ŋgəwō:ən, ɔ̃xə...; aks. wisselt] - ongewoon: niet alledaags *Et was zo ongewoon om een eer zien naeme te hebben* (v), (zelfst.) *Hi'j zag wat ongewoons an heur* (j)

ongewoonte de ['ɔ̃ŋgəwō:əntə, ɔ̃xə...] 1. ongewoonte *Dat et verkeerd gong, was poere ongewoonte* (Ld, Wol), *Een zere huud van et wark is in de regel ongewoonte* (Nt), *Ik heb et in de ribben, dat wark is ok ongewoonte veur mi'j* (Nbk), *Dat wark kree'k eerst piene in de rogge van, dat was de ongewoonte'* (Bu), *Niks as ongewoonte, zee heit* (j), (gezegd nadat men een hele tijd niet heeft gefietst, bijv. door ziekte:) *Fietsen was eerst weer een ongewoonte* (Diz), *Iene die van et plattelaaand naor een stad verhuust, ondergaot een grote ongewoonte* (Op), *Hi'j gaot aorig ongewoonte an gaat iets doen, moet iets gaan verrichten waar hij behoorlijk aan zal moeten wennen* (Ma), zo ook *Die zal ongewoonte angaon* (Spa), *Die is ok een*

ongezegelijk - onhuur

rere ongewoonte angaon (Ow), (inzake bep. voedsel dat men niet gewend is te eten:) *Dat is ongewoonte, dat kriegen we nooit* (Nw), *Aj' zoe'n puttien wark een posien niet daon hebben dan wil et eerst soms niet, dat is de ongewoonte* (Pe-Dbi, Nw, Ste), *Et weer sleug iniens omme, dat was een hiele ongewoonte* (El), *Et weer van de leste daegen geeft nog wel wat ongewoonte* (Ol-Nl), *Dan gaot je ongewoonte an, nao een schoft mooi zoemerweer* daar moet je eerst aan wennen (Obk)

ongezeggelijk z. *ongezeglik*

ongezeglik Ook **ongezeggelik** (Spa, Sz) [õŋgə'sexlək, õxə.../...ɣələk] 1. ongezegelijk *En bin wi'j ongezeglik tegenover Jow Heilige Geest* (b), *een ongezeggelik kiend* (Spa, Sz)

ongezellig bn., bw.; -er, -st [õŋgə'seləx, õxə...] - ongezellig *Hi'j zee de hiele aovend haost niks, bah, wat ongezellig* (Nbk), *Gao now toch ok es een keer bi'j oons zitten, doe niet zo ongezellig!* (Nbk), *Die kaemer is zo ongezellig, gien gedienevur de raemen, gien schilderij'gien, niks!* (Nbk), *Et is niet zoe'n zoerproeme as hi'j liekt; we bin d'r lestaovens es een keer west, en ik moet je zeggen, hi'j was beslist niet ongezellig* (Nbk)

ongezien (Nbk, j) [õŋgə'si:n; õxə...; aks. wisselt] - ongezien: niet gezien, niet opgemerkt *Hi'j perbeerde ongezien vot te kommen* (Nbk)

ongezond [õŋgəsont, õxə...; aks. wisselt] - ongezond: ziekelijk of nadelig voor de gezondheid *een ongezonde kleur hebben*, *Roken is ongezond, ongezond leven* (Nbk) **ongezondens** (Db) de [õŋgə'sondŋs] 1. het ongezond, niet gezond zijn *Een blik gezicht hebben is niet altied ongezondens* (Db)

ongezoolten Ook **ongezouten** (WH) [õŋgəso:itŋ, õxə.../...sɔmtŋ; aks. wisselt] - ongezouten (lett. en fig.) *Ik bin op dieet, ik moet alles ongezoolten hebben* (Diz), *...ik moet ongezoolten spul hebben* (Nw), *Pattie meensken eten alles ongezoolten* (Obk), *Die pinda's bin ongezoolten* (Woi), *ongezoolten vleis* (Ma, Nbk), *...spek* (Bu, Dhau, Ste), *...gehak* (Spa, Ld), *...eerpels* (Pe-Dbi), *...eten* (Op, Ow), *'k Heb 'm ongezoolten de waorhied zegd* (alg., Nbk),

'k Heb 'm d'r ongezoolten van langes geven (Ow), *Ze kommen d'r ongezoolten mit an* (Dho)

ongezouten z. *ongezoolten*

ongezuverd (bs: Dfo, Op) bn. [õŋgə'sy:wɪt, õxə..., ...vɪt] 1. niet gezuiverd *As et om was gaot bin d'r twee soorten te onderscheiden: in et eerste plak de ongezoverde was of ongezoverde raot* nog niet omgesmolten honingraten (bs: Dfo, Op)

ongrammatikaal (l) [õŋgramatika:l, õxr...] - ongrammatikaal

onguur z. *onhuur*

onhaandelber (Ste) - onhandelbaar, koppig

onhaandig (Nbk) bn., bw. [õn'hā:ndəx] 1. niet handig *Doe toch niet zo onhaandig* (Nbk) 2. niet gemakkelijk te hanteren

onhaandighied (Nbk) [õn'h...] - onhandigheid: het onhandig zijn

onhaanzem (Dhau, Nbk, Nt) [õn'hā:sm] - onhandig *Die tuunschoffel is wat onhaanzem* (Nbk), *Wat een onhaanzem ding* (Dhau)

onhaelber (spor.) [õnhə:lbr; aks. wisselt] - onhaalbaar (fig.)

onhebbelik bn., bw.; -er, -st [on'heb|ək] 1. onhebbelijk, lastig, koppig, met moeilijke karaktertrekken *een onhebbelik persoon* (Nbk, Ow), *een onhebbelik kiend* (El, Ma), *Die vrouw is slim onhebbelik* (Spa), *Ze dot altied zo onhebbelik tegen je* (Nbk, Dhau)

onheil (spor.) - onheil ...om dat onheil te keren... (vo)

onheilspellend (spor.) [...'spelnt] - onheilspellend

onheilsprofeet (Nw) - onheilsprofeet

onhemmel (Dhau, El, Ld, Nbk, Obk, Ol-Nl) bn.; -(d)er, -st [õn'hem] 1. smerig, niet erg schoon *een onhemmel vrommes* (Obk) 2. niet erg knap (van uiterlijk)

onherkenber (spor.) [õnherkembɪ; aks. wisselt] - onherkenbaar

onherroepelik (Nbk) bw. [õnherup|ək; aks. wisselt] - onherroepelijk: onvermijdelijk *Dan gaot et onherroepelik mis!* (Nbk)

onheurber (spor.) [õnhə:əɪbɪ; aks. wisselt] - onhoorbaar

onhooldber (Nbk, d) [õnho:ldbr; aks. wisselt] - onhoudbaar, ondraaglijk *'t Is langer onhooldber* (d)

onhuur (Db, Dhau, Diz, Ma, Nbk, Np, Nt,

Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Spa, p, b: lm) Ook **onguur** (Bdie, Bu, Db, Diz, El, Ld, Nw, Op, Ow, Pe-Dbl, Wol, WH), **onuur** (Bu, Dfo, Dho, p, b: lm, ln) bn., bw.; -der, -st [on'hy:ər/ð'xy:ər, ðŋ'g.../o'ny:ər] 1. (bn.; van het weer) guur 't *Is onhuur* **we** 2. smerig, haveloos, onverzorgd (Db, Dhau, Ma, Nbk, Obk, Ow) 't *Is een onhure vent* (Nbk), *Hi'j lopt d'r onhuur bi'j* (Nbk), 't *Ston d'r daor aorig onhuur bi'j* (Ma), *Wat een onhure boel daor* (Db), *Wat zicht die d'r onhuur uut* (Dhau) 3. onbeschaafd, ruw, boefachtig 't *Is mar onhuur volk* (Diz, Ma, Nbk, Nw, Ol-Nl, Ow, Spa), ...*onguur volk* (Spa, Wol), *Hi'j ziet d'r onguur uut* (Wol), *een onhure vent* (Nw, Ma), *een on(g)uur type* (Bu) 4. (bw.) in hoge mate (kwaad) (Diz, Ow) 'k *Heb me onhuur kwaod maekt* (Diz), 't *Is onhuur, zo kwaod as hi'j was* (Ow)

onhuuslik (Mun) bn.; -er, -st [ðnhyslək; aks. wisselt] 1. ongezellig, koud aandoend *Bi'j die meensken is et onhuuslik* (Mun)

onhygiënisch (spor.) [ðnhigij̃:nis; aks. wisselt] - onhygiënisch

onienighied Ook **onienigheid** (Spa), voorheid z. -hied [ðn'i:nəxhit/...i:nəx...] 1. onienigheid, twist *onienighied hebben. Ze hebben altied onienighied* (Dfo), *onienighied kriegien*

oniens (Nbk) bn.; pred. [ð'nĩ:s] 1. oneens *Ze weren et oniens (mit mekeer)* (Nbk)

onkaant Ook **onkant** (Spa) bn.; -er [ðŋkã:nt/...kant; aks. wisselt] 1. (van koeien) *Die koe is wat onkaant, ie kun 't zien an de utters; zoe'n koe gef't an de iene kaant meer melk as an de ere kaant* (Ma, Ow, Wol, Nbk), *Die koe is onkaant, et iene vorrel zit meer in as 't aandere* (Ma), *Zoe'n koe die onkaant is, die gef't an de iene kaant meer melk as an de aandere kaant, dan moef' an iene vorrel deurtrekken* (El, Nt, Nbk), *Mit verkeerde vorrels hej' de koeien zomar onkaant* (Ol-Nl), *Die koe is deur veniend in 't gier onkaant wodden* (Obk), *Die koe was zo onkaant, die was haost driespeun* (Pe-Dbl) 2. niet vlak, niet egaal, oneffen (Bdie, Ow) *De akker is onkaant* (Ow), *een onkaante plaanke* (Bdie) **onkant z. onkaant**

onkarkelik [ðŋ'kar(ə)k] - onkerkelijk

onkepaobel (verspr.) bn.; -er, -st [ðŋkə'pə:b] 1. niet kapabel, niet in staat iets

(goed) te doen, niet geschikt (voor een bep. baan, om een bep. iets uit te voeren): *onkepaobel wezen veur een bepaolde funktie of wark* (El, Ld, Ol-Nl, Ow), *Hi'j is d'r hielemaol onkepaobel veur* (Ow); vooral: doordat men aangeschoten, dronken is, niet in staat een auto te besturen, te fietsen enz., vgl. *Hi'j is onkepaobel om te autorieden* (Bdie, Ma), ...*om naor huus te fietsen* (Db) 2. over weinig financiële middelen beschikkend (Ste)

onklaor bn. [ðŋklo:ər; aks. wisselt] 1. defekt, kapot, in het ongerede *De kiender hebben mit de ni'jmesiene speuld, die is now onklaor...* (Db, Obk), *De moter is onklaor* (Bu, Ma, Nt), *De trekker is onklaor wodden* (Bdie), *een ding onklaor maeken* (Wol, Ow), *Ze hebben me de boel onklaor maekt* (Ste), *Aj' wat uutlienen, kuj' et wel es onklaor weerommekriegien* (Ste)

2. enigszins ziek, niet fit (El, Nw, Op, Sz) *Die man is nogal gauw es onklaor, dan het hi'j dit en dan dat weer is nogal vaak ziekelijk* (Op), *Ik bin wat onklaor, ik heb naargens gien aorighied an enigszins ziekelijk*, niet fit (Nw, El), *Ze ziet d'r helemaole niet zo onklaor uut* (Sz) 3. niet gereed, niet klaar om iets te gaan doen (Pe-Dbl) *Hi'j was aaltied onklaor, ie mossen aaltied op 'm wachten* (Pe-Dbl)

onknap (Dhau, Ld) bn.; -per, -st [ðŋknap; aks. wisselt] 1. niet knap, niet fraai van uiterlijk *Et is een onknappe kerel, et is een reer petret* (Ld), *iene mit een onknappe kop* (Dhau)

onkool z. omkool

onkostedeklaraosie (l) ['ðŋkɔstə...] - onkostendeclaratie

onkosten ['ðŋkɔstŋ] - onkosten *We hebben van 't jaor een boel onkosten* (had) (Obk, Spa), *D'r kwammen nogal wat onkosten an dat huus, et was helemaole uutsloerd* (Pe-Dbl), *D'r kommen nogal heel wat onkosten bi'j* (Ste), *De onkosten riefen de panne uut* (Nt), *Veur de vergadering meug ie de onkosten in rekening brengen* (Dhau), *Hi'j het hiel wat onkosten maekt* (Ma), *We maeken gien meer onkosten* (El), *Daor liggen onkosten op komen onkosten bij, overheen* (Nt), *D'r kwammen een boel onkosten op dat oolde huus* (Pe-Dbl), *De onkosten vullen arg of* (Ow), ...*kommen d'r nog overhenne* (Bu)

onkostereken - onledig

onkostereken (l) ['õŋ...] - onkosten-rekening

onkostevergoeding (l) ['õŋkøstə...] - onkostenvergoeding

onkristelik (b) - onchristelijk: niet christelijk, anders dan het christendom leert *onkristelike daoden* (b)

onkrude-eide z. *onkruudeide*

onkruderig (Bdie, Dfo, Pe-Db) bn. ['õŋkrydɾəx] 1. met (veel) onkruid *Dat laand is onkruderig* (Dfo), *Deur dat opslag kregen we heel onkruderig bouwlaand* (Pe-Db)

onkruid ['õŋkryt] - onkruid 't *Is allemaol onkruid in de tuun* (Nbk) * *Onkruid vergaot niet*

onkruidbestrieding (Db, Dhau) - onkruidbestrijding

onkruidboel (Op) de ['õŋkrydɸul] 1. rommel gevormd door onkruid, die uit onkruid bestaat

onkruudegge z. *onkruudeide*

onkruudeide (Diz, El, Ma, Obk, Ste) Ook *onkrude-eide* (Nbk), *ontuugeide* (Dfo, Ow), *onkruudegge* (Nt, Pe-Db) et; -n; -gien ['õŋkrytejdə/.../'õntyx.../ɛyə] 1. speciale eg om het onkruid uit de grond te trekken, vgl. *We hadden twee soorten eiden, de gewone eide en de onkruudeide; de tanen d'r van bin kotter as van de gewone eide, mar d'r bin wel drie keer zovule van. De onkruudeide wodt bruukt om et onkruid los te trekken, dat et doodgaot* (Ste)

onkruidgewas (Obk, Op) et ['õŋ...] 1. planten zoals brandnetels, distels enz. die als onkruid worden beschouwd

onkruidgruj (Op) de ['õŋkryt...] 1. groei van het onkruid

onkruidhoekien (Nbk, Obk) et; ...hoekies ['õŋkrythukin] 1. stukje grond waar alleen onkruid groeit

onkruidrommel (Ste) de ['õŋkrytrom] 1. rommel die het onkruid is *Haezekarve kennen we wel; fien goed mit een klein, wit bloempien, et grujt niet van weelde; et is onkruidrommel, et komt wel veur op 'e bouw* (Ste)

onkruidschoffel (Ld) - schoffel

onkruidschoffelen (Db, Nbk) onbep. w. ['õŋkryt...] 1. schoffelen (van onkruid)

onkruidverdelger (spor.) ['õŋkrytɸdelgɾ, ...fədel...] - onkruidverdelger

onkruidverdelgingsmiddel (spor.) ['õŋkrytɸdelgɾɪŋsmɪd, ...fədel...] - onkruidverdelgingsmiddel

onkruidwieden (Db, Nbk) onbep. w. ['õŋ...] 1. wieden (van onkruid)

onkruidzaod - onkruidzaad

onkruidzeve z. *onkruidzi'je*

onkruidzi'je (Ma, Ow) Ook *onkruidzeve* (Bdie, Diz, El, Np, Pe-Db) de; -n ['õŋkrytstjə/...sɪ:wə, ...və] 1. fijne zeef met behulp waarvan men onkruidzaad e.d. uit het graan zeeft

onkunde ['õŋkandə] - onkunde *Et is soms uut onkunde dat meensken fouten begaon* (Obk), *Deur onkunde gaot d'r een hoop mis* (Spa, Ow), *Et is niks gien wonder dat hi'j dat niet doen kan, dat is allemaole onkunde* (Ste, Sz, Ow), *We meenden dat de snorflets niet wol, mar et was onkunde* (Nt), *Dat het hi'j in zien onkunde daon, ie kun et him niet anrekenen* (Bu)

onkundig (Bdie, Np) bn.; pred. [õŋ'kandəx] 1. onkundig, niet wetend *Daor bin ik onkundig van* (Bdie), *Hi'j is d'r onkundig van* (Np)

onland Ook *onland* (WH) et; ...lanen ['õlā:nt/...] 1. niet ontgonnen land, woest land, braakliggend of verwaarloosd, slecht land *Daor hej' nog een hoeke onlaand* (Bdie), *Aj' laand anmaeken dan maek ie van onlaand goed laand* (Nbk, Bu), *Bi'j de Lende liggen bunders onlaand* (Np, Wol), *diepe in de onlanen wonen* (j), *Zij hebben nog nooit zien hoeveule bunders heide en onlaand daor in de laeste jaoren anmaekt is* (b), *Achter Oldelamer haj' vroeger een boel onland* (Spa), *We hebben een stuk laand achter huus, as d'r niks an daon wodt komp 't niet goed, dan wodt et onlaand* (Sz), *Blauwgrös komt veur in de Kuunder onlanen* gebieden bestaand uit woest, niet ontgonnen land (in dit geval: bij de rivier de *Kuunder* (Obk)), zo ook *Hi'j woont daor in de onlanen* (Dho)

onland z. *onlaand*

onledig (Db, Ld, Np, Nw, Ol-Nl) bn., bw.; pred. [õ'lɪ:dəx] 1. onledig, bezig *We holen ons vanaovend onledig mit et invullen van de kaorties* (Ol-Nl, Db), *Die man is nooit onledig, die het et altied drok* (Ld) 2. leeg, met een gevoel van nutteloosheid doordat men niks te doen heeft (Np, Nw) *Ik vuul me zo onledig as wat* (Np)

onledighied (Dhau), voor -heid z. -hied de [...'l...] 1. het onledig zijn in *onledighied je daegen deurbrengen* (Dhau)
onlee (Obk) et ['ōl:] 1. in *in 't onlee raeken* in de problemen raken, in het ongeluk worden gestort: *Ze bin deur die braand slim in 't onlee raekt* (Obk)
onleesber [ōl:zbr̥; aks. wisselt] - onleesbaar: niet goed te onderscheiden, te ontcijferen en te interpreteren *Inderdaod, ok mien haandschrift is vaeke onleesber* (Nbk), ook: niet te begrijpen, doorzien *Dat boek is onleesber veur zokke kiender* (Nbk)
onliedig (Dhau) bw. [ō'lidəx] 1. onlijdbaar, ondragelijk, in *Hij het onliedig vule piene leden* (Dhau)
onliek z. *ongeliek* II
onlogisch (spor.) [ōlo:xis; aks. wisselt] - onlogisch
onmacht (Nbk) ['ōmaxt] - onmacht: machteloosheid *Ie zollen wel helpen willen, mar ie kun niet, dat gefit een gevuul van onmacht* (Nbk), *Uut onmacht begon et jongien te goelen, hij kon et niet en dat vuulde hij wel* (Nbk)
onmachtig (b) [ō'maxtəx] - onmachtig: niet in staat, met een gevoel van machteloosheid *je onmachtig vulen* (b)
onmak (Obk) bn. [aks. wisselt] 1. niet mak, niet gemakkelijk om mee om te gaan, vooral in *een onmak peerd* (Obk)
onmaotig (Dhau, Ste) [ō'mo:ətəx] - onmatig: buitensporig *Hij drinkt onmaotig* (Dhau), *Et weer is onmaotig* kent geen maat, nl.: het is veel te warm (Ste)
onmeens(e) z. *onmeenske*
onmeenselik (verspr.) [ōmī:s|ək] - onmenselijk, barbaars *Dat is toch onmeenselik wat hij daon het, iene zo min behaandelen!* (Nbk)
onmeenske (El, Nbk, Np, Nw) Ook *onmeens* (Spa, Sz), *onmeense* (Ste) ['ōmī:skə/...] 1. onmens, wrede persoon, buitengewoon hard, onverschillig iemand *Onmeensken bin jim, stok veur stok* (Nbk, Np), *Dat is een onmeense!* (Ste), *Dat is wel zoe'n onmeens* (Spa)
onmeetber [ō'mi:db̥r̥] - onmeetbaar: niet te meten
onmetelik (spor.) bw. [ō'mi:t|ək] - onmetelijk: oneindig, immens, vooral van een diepte *Die Kuunderkolk was*

onmetelike diepe (j)
onmeugelik (OS, Bu, Dho, Np, Nw, Nt, Op, Ste, p) Ook *onmogelik* (verspr.) bn.; -er, -st [ō'ma:g|ək, ō'ma:gələk/...'mo:g|ək,'mo:gələk] 1. niet kunnende gebeuren *Dat is onmogelik, dat bestaot niet* (Ma), *...dat kan niet bestaon* (Spa), *Hij maekte him zels onmeugelik* gedroeg zich zodanig dat het moeilijk werd hem (langer) te aksepteren (Nbk) 2. (van personen) lastig, vervelend (Nbk) *'t Is een onmogelike kerel* (Nbk) 3. in (Ma) *Hij kwam op 'e onmogelikste tieden* op tijden dat het niemand schikte (Ma)
onmeugend I (bl) bn.; -er, -st [ō'ma:ɡɯt] 1. onbetamelijk, ongepast *Daor wodt nooit een onmeugend woord heurd* (bl)
onmeugend II (Dhau) bw. 1. in hoge mate, in *Hij is onmeugende riek* (Dhau)
onmiddellik (spor.) [ō'mid|ək] - onmiddellijk: direkt, meteen *Now moej' drekt hier kommen! Onmiddellik!* (Nbk)
onmin (Bdie) ['ōmɪn] - onmin *Ik leve mit de buren in onmin* (Bdie)
onmis bn.; attr. [ō'mɪs, 'ō...] 1. verkeerd, onjuist, in ontkenningen: *Ze het nooit een onmisse dag* een dag waarop er iets verkeerd gaat, die als verloren moet worden beschouwd, met een slecht humeur e.d. (Ol-Nl), *We hebben gien onmis woord van 'm heurd* geen verkeerd woord, hij zei op geen enkele manier iets vervelends (Bdie, Dhau, Nw), zo ook *D'r is 'm gien onmis woord over de lippen kommen* (El), *Ze hebben mekaander nooit een onmis woord zegd* (Op) en *D'r was gien onmis woord bij* (Ste)
onmisber [ōmɪzbr̥; aks. wisselt] - onmisbaar, onontbeerlijk *Sommige meensen denken dat ze onmisber binnen* (Spa), *een onmisber persoon* (Ste) * *D'r is gieniene onmisber* (Ow), *Gien meenske is onmisber* (Ma, Nbk, Nt, Obk)
onmogelik z. *onmeugelik*
onmondig (Bu, Sz) [ōmondəx; aks. wisselt] - onmondig *Hij meent dat hij alles kan, mar hij is nog onmondig* (Sz)
onmuzikaal (l) [ōm...; aks. wisselt] - onmuzikaal: niet muzikaal, zonder gevoel voor muziek
onnetuurlik (spor.) [...'t...] - onnatuurlijk: gekunsteld, gemaakt
onneudig (Bu, Db, Dho, Ld, Ma, Nbk,

onneumelik - onofhaankelik

Nw, Spa, Ste, Sz) Ook **onnodig** (Diz, Np, Nt, Ol-Nl Spa, Ste), **onnorig** (Diz) [õ'na:dəx/...] - onnodig: nutteloos, nodeloos *Daor hej' je onneudig zorgen over maekt* (Db), *Onnodig om te doen, daor zie 'k gien nut in* (Ste), *Onneudig om daor nog geld an te besteden* (Db), *Et is onneudig om zok ark te kopen, want et is van onnut* (Ld)

onneumelik z. **onnumelik**

onneuzel Ook **onnozel** (spor. west.) bn., bw.; -er, -st [õ'na:z/...'no:əz] 1. onnozel: naïef *een klein betien onneuzel wezen* (Bdie), *Pattie meensken kun heur zo onneuzel veurdoen* (Obk), *Hi'j kan aorig onneuzel doen* (Ma), *Doe mar niet zo onneuzel, ik heb et wel heurd* (Ld), *Doe mar niet zo onneuzel, mien joongien, ie begriepen mi'j best* (Pe-Db), *Ze hooft heur onneuzel doet alsof ze het niet hoort, niet begrijpt* (Bdie, Ld, Nbk, Sz, Ste), *Hi'j liekt onneuzel, mar hool him in de gaten* (Db), *'Wat schilt jow?' zee ze wat onneuzel* (b), *Een onneuzel gezicht het hi'j* (Nbk), *onneuzel toekieken* (El), *Kiek toch niet zo onneuzel toe* (Nbk), *Hi'j komt wat onneuzel over* (Ste), *Dat is een onneuzele Pieter* (Wol), *een onneuzele hals* (Bdie, Dfo, Op, Pe-Db), *...kwiebes* (Dfo), *een onneuzel schaop* (Dfo, Diz), *een onneuzele gaanze* een naïeve vrouwspersoon (Db), *'t Is een onneuzele bigge* (Diz), *...een onneuzel schaop* (Diz), *Die jonge is zo onneuzel as een pasgeboren kalfien* (Pe-Db), *zo onneuzel as Job* (Ow) 2. dom, onhandig, ondoordacht *Wat bi'j' toch onneuzel an de gang* (Nbk), *Die het altied onneuzel praot* (Ow), *Wat een onneuzel gepraot* (Db), *Doe toch niet zo onneuzel, je* (Spa) 3. onschuldig (Ste), *in et feest van de onneuzele kiender* Onnozele-kinderen(dag), d.i. 28 december (Ste) 4. zeer weinig, onbeduidend *een onneuzel klein betien* (Nbk, Op), *Et liekt onneuzel, mar wees veurzichtig* (Ow)

Onneuzele-kiender (Ste) [...'k...] - Onnozele-kinderen

Onneuzele-kienderdag de [...'k...] 1. Onnozele-kinderendag *We hadden thuis nog zoe'n oolderwets gebruik: mit de Onneuzele-kienderdag moch de jongste vaeke zeggen wat hi'j eten wol* (Ste)

onneuzelhied (Nbk, Np, v) Voor -heid z.

-hied [õ'na:z]hit] 1. het *onneuzel* zijn, z. aldaar *Et is allemaole onneuzelhied van him* (Np), *Dat zal wel votkommen uut zien onneuzelhied* (Nbk), *Hi'j maekt et d'r ok vaeke naor in zien onneuzelhied* (v)

onneuzelweg (vo) bw. [õ'n...] 1. op onnozele wijze *Ja, dat staot mi'j wel zo veur, zee Jouk, zoe'n betien onneuzelweg* (vo)

onnodig z. **onneudig**

onnoemelik z. **onnumelik**

onnorig z. **onneudig**

onnozel z. **onneuzel**

onnumelik (OS, Bu, Dho, Np, Nw) Ook **onnuumlik** (Ma), **onnoemelik** (ZW, Diz, Op, Ol-Nl, Spa, Sz), **onneumelik** (Nt) bn., bw. [õ'nÿm]ək/...'nÿmlək/...'nÿm]ək/...'nã:...] 1. onnoemelijk, zeer groot, veel enz. *'t Is onnoemelik hoeveul meensen d'r bi'j mi'j in de buurt de griep te pakken hebben* (Sz), *onnoemelik veul verdriet* (Op), *D'r zitten onnumelik veule lekken in 't dak* (Ow), *Daor he'k onnoemelik veule plezier van had* (Ste, Spa), *D'r is onnumelik vule waeter valen* (Ste, El), *een onnumelike protte waeter* (Np)

onnut I (Bu, El, Nbk, Np, Ow, Sz) de; -ten ['õnat] 1. iemand zonder waarde, persoon die nergens voor deugt (Bu, El, Nbk, Sz) *Hi'j dot nooit wat, et is me ok een onnut!* (Nbk), *Dat is een grote onnut* (Bu) 2. het niet nuttig zijn (El, Np, Ow) *Et laand ligt d'r veur onnut henne* (El), *Et is allemaole onnut dat ze dat daon hebben* (Np), *Ie moe'n jow geld niet te onnut opbruken* (Ow)

onnut II bn. [õnat; aks. wisselt] 1. niet nuttig, ondienstig *'k Vuul me wel es onnut* (Nt, Ol-Nl, Nbk), *Onnut geld uitgeven is dom* (Db, Dhau, Op, Ow), *onnut wark werk dat onnodig is* (Ma, Nw, Ste), *Aj' wat verstokken en et is de volgende dag weer kepot, dan hej' onnut wark daon werk dat voor niets is geweest* (Ste), *Dat ligt daor mar onnut niet nuttig te zijn* (Dho), *'t Is een onnut ding* (Bdie, Spa), *Et is onnut om zo hadde te stoken, aj' de raemen en deuren de hieltied eupen hebben* (Obk)

onnuumlik z. **onnumelik**

onofgewarkt (spor.) [on'ɔfxəwarkt] - onafgewerkt

onofhaankelik (l) [on'ɔfhã:ŋk]ək] - onafhankelijk: vrij, zelfstandig

onofhaankelikhied (l) - onafhankelikhied
onofhaankelikhiedsstried (l) - onafhankelikhiedsstrijd

onofscheidelik (Nbk) [onofskejd|ək; aks. wisselt] - onafscheidelik, in *Ze bin onofscheidelik verbunnen* (Nbk)

onogelik (Nbk, Np) [o'no:xələk, ...o:x|ək, ...xlək] - onooglik, gezegd bijv. van aardappelen die er door verdikkingen enz. *niet* zo goed uitzien (Np)

onophoodelik (Nbk, v) bw. [onopho:l d|ək] 1. onophoodelijk *Hi'j zit mar onophoodelik in de neuze te peuteren* (Nbk)

onopvalend (Nbk) bw. [onopfa:lnt; aks. wisselt] 1. onopvallend

onovergaankelik (l) [...gā:nk|ək] - onovergankelik

onoverwinnelik (spor.) [...wun|ək; aks. wisselt] - onoverwinnelik

onoverzichtelik (spor.) [...suxt|ək; aks. wisselt] - onoverzichtelik *een onoverzichtelike krusing* (Nbk)

onpas z. *onpasse*

onpasse (verspr.) Ook *onpas* (verspr.) bn. [ʔōmpas(ə)] 1. niet nodig zijnd, ongelegen (El, Ste) *Dat is me hielemaole onpasse! Et past me niet!* (Ste), verder in verb.: *van onpas(se)* niet tot nut, zonder (goed) gebruikt kunnende worden (verspr.): *D'r komt 'm niks van onpas(se)* hij kan zo ongeveer alles gebruiken (Ld, Nbk, Np, Ow, Wol), *D'r komt him niet gauw wat van onpasse* (Np), *Et kwam me aorig van onpasse* het kwam me nogal ongelegen, ik kon het niet gebruiken, het er niet bij hebben enz. (Np), *Ik kwam daor van onpasse* ongelegen (Np), *te onpasse* niet tot nut, zonder (goed) gebruikt te kunnen worden (verspr.): *Hi'j kan best eten, d'r komt 'm niks te onpasse* (El, Op), *Ie koemen een betien te onpasse* ongelegen (Bdie), zo ook *De vesite kwam eigenlik te onpas* (Ol-Nl), *Hi'j kwam hielemaol te onpasse* op een wel zeer ongelegen tijdstip (Dhau, Obk, Op, Ow), *...me slim te onpasse* (Bdie, Ste), *...wat onpas* (Pe-Dbl), *te pas of te onpasse* voortdurend, te vaak, of het nu een geschikt moment is of niet (Nw), *te pas(se) en te onpas(se)* id. (verspr.): *Te pas en te onpas kommen ze mar bi'j oons, mar daor gao ik wel een stokkien veur stikken* (El, Nt, Wol, Sz) 2. in (Obk) *in onpas raeken* misselijk worden

(Obk)

onpasselik (verspr. WS, Db) [ōm'pas|ək] 1. onpasselijk *Ik wod d'r onpasselik van* (Bdie, Np, Sz), *Ie kun je soms slim onpasselik veulen* (Spa), *Ie zollen d'r onpasselik van wodden* (Np)

onpersoonlik (Nbk, v, l) bn., bw. [aks. wisselt] 1. zonder de betrokkenheid van een persoon, niet erg hartelijk, niet duidelijk van medeleven getuigend *Aj' allienig mar een kaortien sturen en niet hennegaon te fielse teren, dat is wat onpersoonlik* (Nbk) 2. (in grammatikale zin) onpersoonlijk (l) *onpersoonlike warkwoorden* (l)

onperti'jdig (l) [aks. wisselt] - onpartijdig
onplezierig (spor.) [ōmplə'si:əɾəx] - onplezierig, onvriendelijk *As ze je d'r niet veur nugen, is toch wel wat onplezierig* (Nbk)

onpraktisch (spor.) - onpraktisch

onr. - afkorting van *onriegelmaotig*

onr.goed. - afkorting van *onroerende goederen*

onranjes z. *oraanjs*

onraad et [ʔōrə:ət] 1. onraad, iets dat de omgeving, het huis onveilig doet zijn *As d'r aovens laete beld wodt, daenken we altied nog et eerst an onraad* (Op), *Ik heb gien onraad verneumen* (Nt), *De hond heurde onraad in de naacht* (j), *De hond blaft, d'r is onraad, zeker* (Wol), *Zollen ze daor onraad hebben?* (Np), *D'r kon wel onraad wezen, daor* (Spa), *D'r is onraad om huus* (Sz, Bdie), *...bi'j huus* (Ow), *onraad bespeuren* (Nbk), *Hi'j reuk onraad* (Ma) 2. bep. kinderspel: bep. vorm van verstoppertje (door eerder bij het honk te zijn dan degene die moest zoeken, kon men anderen 'verlossen') (Ol-Nl)

onrecht l et [ʔōrɛxt] 1. onrecht, onbillijkheid *Noordwoolde is jaorenlaank onrecht andaon* (Bdie, Db, Ma, Ow, Nw), *Hi'j dot 'm onrecht* (Ste), *Hi'j het 'm d'r onrecht mit andaon* (Nbk), *D'r is me onrecht andaon* (Wol), *Zo doe'j 'm toch wel wat onrecht an, et vaalt wel wat mit zo erg is het nu ook weer niet wat hij heeft gedaan, die aantijgingen zijn niet geheel terecht* (Ste), *D'r is nog heel wat onrecht in de wereld* (Nbk, Spa), *Ik kan onrecht slecht verdregen* (Nt), zo ook *Sommige meensken kun gien onrecht velen* (Op) 2.

onrecht - onschuldig

in *ten onrechte* op onbillijke wijze, in onjuiste zin (verspr.) *Ten onrechte hebben ze him d'r veur aneken* (El, Ow), *Ze hebben 'm ten onrechte behandeld* (El), *Hi'j wodt ten onrechte beoordeeld* op onbillijke wijze, in onterechte zin (Ste), *te onrechte* id. (Np): *Te onrechte hebben ze him daor van beschuldigd!* (Np), ook: in de war, in het ongerede, bedorven (Ste), vgl. ook *le moe'n ze niet te onrechte maeken* in het ongerede (Nw, Dho) * *Onrecht is d'r altied al west* (Obk)

onrecht II (Nbk, Op) bn. ['õrext bij attr. gebruik; elders ...'r...] 1. (van kledingstukken) kring: binnenstebuiten (Nbk) *Hi'j het de jasse onrecht an kringe* (Nbk) 2. onterecht, onjuist (Op) *Hi'j zee et wel wat stoef en niet zo mooi, mar et was niet helemaole onrecht wat hi'j zee* (Op)

onrechtmatig (Nbk, Obk, l) [õrext mo:ætæx; aks. wisselt] - onrechtmatig *Aj' aargens onrechtmatig ankommen en ie willen et niet weten, dan kuj' dat ok wegmoffelen* (Obk), *onrechtmatig bewies* (l), *een onrechtmatige daod* (l)

onrechtvaardig z. *onrechtveerdig*
onrechtveerdig (ZW, Bdie, Bu, Dhau, Ma, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Ste) Ook **onrechtvaardig** (spor.) [aks. wisselt] - onrechtvaardig, niet rechtvaardig *Dat hebben ze onrechtveerdig beoordield* (Ow), *...behandeld* (Ow), *een onrechtveerdige behandeling* (Bdie), *Ik vien de straf die'j kregen hebben, onrechtveerdig* (Ol-Nl)

onrechtveerdighied (b) de [...'t'f...] 1. het onrechtvaardig zijn (...) *blijft d'r dan van zien heiten onrechtveerdighied wel een protte over?* (b)

onredde (Bu) ['õredə], in de bijwoordelijke verb. *Hi'j het de boel aorig te onredde brocht* in het ongerede (Bu)

onredelik (verspr.) [õ'ri:d]æk] - onredelijk *Ie klaegen now wel, mar ik vien et een onredelik verhael* (Nbk), *Doe toch niet zo onredelik!* (Nbk)

onremers (Dho, bl) Ook *oeremes* (Ol-Nl, Obk), *oremes* (Nt, Ste, k: Ste), *orebes* (bo: Dho, Op), *remes* (Ste) bn. [õ'ri:m]r̥s/ u(ə): r̥i:məs/o:ə'r̥i:məs/...bəs/'r̥i:məs] 1. ontevreden, boos *De kop wodt me oremes* ikword kwaad (Ste), *Hi'j was aorig orebes* overstuur (bo: Dho, Op), *Wat is hi'j onremers* ontevreden, kwaad (bl) 2. overstuur (Ste,

bo: Dho, Op) *Ze maeken je hielemaol oremes* overstuur (Ste) 3. vreemd in z'n hoofd, een beetje getikt, overspannen (Dho) *Hi'j is weer onremers, 't blad vaalt van de boom* (Dho)

onrendaobel (spor.) [õrendə:b]; aks. wisselt] 1. onrendabel

onriegelmaotig [õri(:)g]lmo:ætæx; aks. wisselt] - onregelmatig, zonder regelmaat *Hi'j kwam wel bi'j oons, mar hiel onriegelmaotig* (Nbk), *Hi'j had een onriegelmaotige deurgang* een onregelmatige stoelgang (Np), *onriegelmaotige diensten* (spor.), *een onriegelmaotig warkwoord* (v)

onriegelmaotighiedstoeslag (spor.) [...'m...] - onregelmatigheidstoeslag

onriepie bn.; -r, onriepst [õ'ri:pə; aks. wisselt] 1. (van fruit) onrijp

onroerend [õru:ər̥nt; aks. wisselt] - onroerend, in *onroerend goed*

onroerend-goedbelasting (Dfo, Op, Ste) - onroerend-goedbelasting

onrust (Nbk, Np, Ste, b) de ['õrast] 1. onrust, gejaagdheid, ongerustheid *Ik heb de hiele aovend in onrust(e) zeten* in ongerustheid (Np), *een stok onrust* een onrustige, wilde persoon (Ste)

onrustig [õ'rastæx] - onrustig *De koe is onrustig* (Nbk, Np), *Hi'j was in een onrustige slaop en had de nachtmerrie te pakken* (Obk), *Ie hebben zeker niet lekker slaopen vannaacht, ie weren zo onrustig* (Nbk)

onruststoker (Nbk) de; -s; -tien ['õ...] 1. onruststoker

onruut (Ste) et ['õryt] 1. onkruid
onschaedelik (spor.) [õske:d]æk; aks. wisselt] - onschadelijk (van bestrijdingsmiddelen e.d.)

onscharp (spor.) [õskarp; aks. wisselt] - onscherp *De tillevisie is wat onscharp* (Nbk)

onschuld de ['õskalt] 1. onschuld: schuldeloosheid *Zien onschuld moet eerst nog mar es bewezen wodden!* (Nbk), *Hi'j is ien en al onschuld* hij weet nergens van, is er kennelijk niet van op de hoogte, is zich van geen kwaad bewust (Nbk), *in alle onschuld* (spor.)

onschuldig [õ'skaldæx] - onschuldig: zonder schuld, ook: argeloos (...) *waor as honderden onschuldige meensken bi'j om et leven kwammen* (...) die totaal geen

schuld hadden, er niets mee te maken hadden, er niets aan konden doen (vo), *Dat zokke onschuldige kiender mar amper meer allienig over de straote kunnen, et is toch wat!* (Nbk), *zo onschuldig as laomer* (vo), *...as een laom* (Nbk)

onsjoeg z. *onsjog*

onsjog (Dfo, Nbk, Nw, Ow) Ook *onsjogge* (Nbk, Ow, b), *onsjoeg* (Obk, Ol-Nl) bn.; -ger, -st [õ'sjox/...gø/...sjux] 1. lelijk van gelaat *Hij is slim onsjogge* (Nbk), *een onsjog vrommes* (Nbk), *Dat is niet een onsjoege vent* (Ol-Nl), *wat onsjogge wodden* (b)

onsjogge z. *onsjog*

onslicht bn.; -er; -st [õslxt; aks. wisselt] 1. niet recht, niet egaal, niet vlak *Et laand is onslight* (Dfo, Diz, Nbk, Np, Ow), *een onslichte weg* (Nbk, Ma), *Et pad was slim onslight, et hobbeldebobbelde d'r aorig over* (Dfo), *Et ligt d'r wat onslight bij* (Ol-Nl, Nbk), *Wat ligt de weg d'r onslight henne* (Ol-Nl), *Aj' vroeger iene mit schere en kaom onslight et haor knipten, zeden ze daj' patties maekten* (Np)

onsoortig (Bu, Db, Dfo, Dhau, El, Nt, Nw, Ow, Ste, Sz) bn. [õ'so:ærtax] 1. niet van het goede soort, met te weinig kwaliteit *Et is onsoortig: d'r zit te weinig soort in, teveule ofwieking, d'r zit gien ras, gien adel in* (Ow), *Zoe'n onsoortige koe of een onsoortig peerd beantwoordt niet helemael an de lijnen of kleuren die een kenner d'r van verlangt* (Sz), *een onsoortig vol* een veulen dat enigszins afwijkt van het goede, gewenste type (Db, Dhau, Ow): *N. het op Rodermark een onsoortig vol kocht* (Db), *Dat veebeslag is onsoortig* (Bu), *Et is onsoortig goed* lelijk spul (El), *Dat bin onsoortige eerpels, et bin verkeerde of verschillende soorten eerpels deur mekaar* (Ste), ook gezegd van aardappelen die verschillend van grootte zijn en door elkaar zitten (Nw)

onsportief [õs...; aks. wisselt] - onsportief: niet sportief *Doe niet zo onsportief, doe toch gewoon mit en pas je an!* (Nbk), *je onsportief gedregen* (Nbk)

onstaandvastig (spor.) [õstã:nfastax; aks. wisselt] - onstandvastig

onstabiel (spor.) [õstabil; aks. wisselt] - onstabiel (van het weer)

onstee (Ol-Nl, Ot, bo: Dho) [õst:]; in *d'r*

onstee van hebben hinder, last van iets ondervinden, in de weg zitten: *N., ik heb d'r onstee van* (Ol-Nl), *Mar ie hebben d'r zoe'n onstee van, van die kuilbulten* (Ot)

onstumig bn., bw.; -er, -st [õ'stýmæx] 1. (van personen, dieren) wild, op heftige wijze *Hij gaot d'r onstumig op in onstuimig* (Nt), *As kiender onstumig binnen, gaot et veur et weer uut dan is er slecht weer op komst* (Bu) 2. (van het weer) wild, buiig *'t Is onstumig weer* (Nt), *Dat [et melken] voldee Haarm beter as buten, now et weer wat koolder en onstumiger wodde* (vo)

onstuur (Sun-Ot, p, b: lm) bn.; pred. [õ'sty:ær] 1. in de war, in wanorde (p, b: lm) *Alles is onstuur* (b: lm) 2. (van de maag, buik) overstuur, in het ongerede (Sun-Ot) *et lief onstuur hebben* (Sun-Ot), *De hiele maege is me onstuur* (Sun-Ot)

onstuur I (p, b: lm) [õ'sty:ær], in *in onstuur* in wanorde (p, b: lm)

onsympathiek (Nbk) bn., bw.; -er, -st [õs...; aks. wisselt] 1. onsympathiek *een onsympathiek ventien* (Nbk), *Doe niet zo onsympathiek!* (Nbk)

ont- [ont] - ont-: onbeklemtoond voorvoegsel in onscheidbare werkwoorden zoals *ontdekken, ontsieren, ontdujen, ontgrunen* en in bep. werkwoorden die zowel in onscheidbaar als scheidbaar gebruik voorkomen, vgl. *De klinke scheut mi'j ont* ontschoot me: met de klemtoon op *ont* (Nbk), waarnaast, met de klemtoon op *...scheut*. *De klinke ontscheut mi'j* (Nbk), zo ook *Die luust oons wat ont* maakt ons iets afhandig, ontfutselt ons iets (Np), waarnaast *Die onthluust oons wat* (Np)

ontaarven z. *ontarven*

ontaktisch (spor.) - ontaktisch

ontaord (Np, Nt, Pe-Dbl) bn.; attr. [on'to:ært] 1. ontaard, onworteld (fig.), slecht(er) geworden *Die ontaorde jongen vernielen alles* (Np, Pe-Dbl), *een ontaorde moeder* (Nt)

ontaorden zw. ww.; onoverg.; ontaordde, is ontaord [on'to:ærdŋ] 1. (van zaken) slechter worden *Et fesien ontaordde in een vechtpartij* (Obk, Spa), *Ze bin slim groot mit mekaar, mar dat kan ok te erg, dan gaot et soms in ruzie ontaorden* (Sz), *Et ontaordt op ruzie* (Ma), *Dat kan wel es in rere dingen ontaorden* (Ow), *Et ontaordt in*

ontarven - ontdoen

een grote bande (Np) 2. de band met de eigen achtergrond verliezen, ontworteld raken (fig.), veelal in erg negatieve zin: op drift raken, tot een slechte levenswijze geraken *Hij is zien geboorteplak ontaord* (Diz), *Een protte jongen ontaorden deur de warklooshied* verliezen hun normale, behoorlijke manier van leven, raken op drift (Db), zo ook *In de grote stad is hij helemaole gaon ontaorden* (Op), *As ze mar niet ontaorden* met name: die jongelui (Dho)

ontarven (verspr.) Ook *ontaarven* (Ste), **onterven** (Spa) [on'tarbm/...] - onterven je *kiend onterven* (Spa)

ontberen (b) zw. ww.; overg.; ontbeerde, het ontbeerd [ond'bu:ərɪ] 1. ontberen, missen *Want hij (...) har bij slot van de zaake al die jaoren dat iene ontbeerd* (b)

ontbieden (spor.) [ond'bi:dɪ] - ontbieden
ontbijtkoeke [...d'b...] - ontbijtkoek

ontbijtshow (spor.) [...d'b...] - ontbijtshow
ontbijttelevisie (spor.) [...d'b...] - ontbijttelevisie

ontbijtzaal (spor.) [...d'b...] - ontbijtzaal
ontbladeren (spor.) [ond'ble:dɪ] - ontbladeren

ontbladeringsmiddel (spor.) [ond'ble:dɪrɪŋsmɪd] - ontbladeringsmiddel

ontboezeming (spor.) [ond'bu:zɪŋ, ...zəm...] - ontboezeming

ontbokselen (Np, p, b: lm) zw. ww.; ontbokseld/bokseld ont, ontbokseld [ond'boksɪ] 1. ontfutselen, ontstelen, iemand iets afnemen

ontbossen (l) [ond'bosɪ] - ontbossen

ontbossing (spor.) - ontbossing

ontbreken st. ww.; overg., onoverg.; het ontbreuken [ond'bru:kɪ] 1. (onoverg.) er niet zijn, mankeren *Et ontbrak heur an et geld veur een nife jasse* (Bu, Dfo), *Et ontbrekt je nargens an* het ontbreekt je aan niets, je hebt overal genoeg van (Bu), *Now we A.O.W. hebben, hoeft et oons nargens an te ontbreken* (Obk), *'t Kan 'm wel es an de centen ontbreken* hij kan er wel eens niet het geld voor hebben (Ow), *Et zal 'm an niks ontbreken* hij zal nergens te weinig van hebben, hij zal alles hebben/krijgen wat hij nodig heeft (Dho), *Et ontbrekt him an niks* hij heeft alles wat men zou kunnen begeren (Np, Ow), *Et ontbrekt* het is er niet, het ontbreekt (Nbk), *Daor ontbrekt et*

'm an dat is er niet maar het is juist wel nodig (Nbk), *Ontbrekt d'r wat an?* (Np), *Daor ontbrekt nogal wat an* het is nog niet volledig, er mankeert nog wel iets aan (Np), zo ook *De teneelgroep het wel aorig goed speuld, mar d'r ontbrekt nog wel wat an* (Diz), *Daor ontbrekt de regel* er is daar geen sprake van orde en regelmaat (Nw), *Dat ontbrekt d'r nog mar krek an* dat moest er ook nog net bij komen, ook in positieve zin: dat was juist gewenst (Nbk), (in negatieve zin:) *Dat ontbrek d'r nog mar an* dat dat er nu ook nog bij moet komen (Nt), zo ook *Et ontbrek d'r nog mar net an* (Ste) 2. (onoverg.) absent zijn *Daor moech ik niet ontbreken, vanzelf* daar moest ik beslist bij zijn, aanwezig zijn (Spa) 3. (overg.) ontberen, missen (Op) *Hij mos de waarmte van een oolderlik huus ontbreken* (Op)

ontciferen [ont'sifɪ] - ontcijferen (van wat moeilijk te lezen is, ook: doordat het in een onbekend schrift is gesteld)

ontdaon [on'dɔ:ɔn] - ontdaan, ontroerd *Hij was ontdaon* (Dhau, Pe-Dbl, Np), *...d'r ontdaon van* (Bdie, Bu, Nbk, Np, Nt, Obk, Spa, Sz)

ontdekken [on'dekɪ] - ontdekken: bespeuren, waarnemen, vinden wat eerder niet gevonden werd *We hebben al lange ontdekt dat daor wat an de haand is* (Nbk, Np), *Hadden de Noormannen Amerike ok al ontdekt?* (Nbk), *Hoe hej' dat ontdekt, dat ze je tevuile betaelen laoten hebben?* (Nbk), *Ik heb now ontdekt waor die molle vaeke langes gaot* (Nbk)

ontdekking de; -s, -en - ontdekking: *Hij het een ontdekking daon* (Nbk), *tot de ontdekking kommen* (dat) (Nbk), *de ontdekking van Amerike* (Nbk), *Die protestzanger was de ontdekking van et jaor* (Nbk)

ontdekkingsreize (spor.) - ontdekkingsreis
ontdekkingsreiziger (spor.) - ontdekkingsreiziger

ontdoen st. ww.; overg.; het ontdaan [on'dü:n] 1. wegnemen, afnemen, ontfutselen *Ik kan je wat ontdoen* (Bdie), *IJ kun de kiender heur arfrecht niet ontdoen* (Dhau), *Dat het hij mij ontdaon* afgepakt, ontstolen, ontfutseld (Np, Nt, Spa, Ow), ook: hij was mij voor en deed het dus (terwijl ik het had willen doen) (Nw), (wederk.) *je argens van ontdoen* iets wegdoen, weg-

werpen 2. uittrekken (Bdie), in *je van je kleren ontdoen* (Bdie) 3. iets verborgen, geheim houden voor iemand *Ze ontdee 'm wat* (Nbk), *Et is altieden om die oolde man hennegaon, ze hebben 't 'm altied ontdaon* ze hebben het hem steeds niet gezegd (Mun), *Dat zoj' me al even ontdoen, mar dat was mis* (Nbk), *Ie kun de belasting niet vule ontdoen* (Obk), *We perbeerden nog heur de boel te ontdoen* (Dho), *Hij was zo an 't frommelen mit de hanen, mar hi'j hul ze dichte; dat wol hi'j mi'j ontdoen wat daor in zat* (Nw), *Mit Sunderklaos kan ik him nooit wat ontdoen* (Nbk), *Die ontdoej' ok niet vule!* voor hem/haar kun je weinig geheim, verborgen houden, hij/zij heeft snel door wat een ander wil, gedaan heeft (Np)

ontdooien z. *ontdujen*

ontduien z. *ontdujen*

ontdujen (OS, ZW, Bu, Nt) Ook *ontduuien* (Bu), *ontduien* (Diz, Spa, Sz, Wol), *ontdooien* (Spa) [on'd...] - ontdooien *De kraene is weer ontdujd* (Nbk), *Et vleis moet ontduid wodden* (Spa, Wol), *Aj' de koelkaaste ontdujen (...)* (Diz, Obk), *de diepvries ontdujen* (Diz), (fig.:) (...) *en staorgan ontdujde Maatien en begon ze wat in heur gewone doen te raeken* (vo)

ontduken [on'dykn] - ontduiken *Ik heb de slag ontdeuken* (Nt), *Hij ontdukt de boel* (Nw), *de belasting ontduken*, *Ze willen de schoele ontduken* spijbelen (Dho), *Die vent bekennt nooit bi'j et kaortspeulen, hi'j ontdukt alles* (Wol)

ontduuien z. *ontdujen*

onteigenen [on'tejgnɔn] - onteigenen

ontelber [on'telbr] - ontelbaar *Een grote vloot mit ontelbere duukboten, een vloot, die hi'j starker maeken wil as de Engelse* (vo)

onterven z. *ontarven*

onteten (Db, Dho, Wol) st. ww.; overg.; het onteten [on'ti:tn] 1. alles opeten, zodat de ander niets meer heeft *Hij het me de hiele boel onteten, d'r is niks veur een aander overbleven* (Wol), *Ze onteten die aanderen alles* (Dho), *Ik vien, as ze alles opeten, dat ze mi'j niet onteten, dat is dan een teken dat et lekker smaekt* (Db)

ontevreden [ontɔ'frɔ:dn] - ontevreden *Dat meenske is ok altied lieke ontevreden*

(Nbk), *Wat het die weer een ontevreden gezicht* (Nbk), *Ie meugen niet ontevreden wezen* (Nbk)

ontevredenhied Voor -heid z. -hied [...'fr...] - ontevredenheid

ontfaarmen z. *ontfarmen*

ontfarmen (Bdie, Db, Dfo, Dhau, Dho, El, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Ow, Wol) Ook *ontfaarmen* (Bu, Nw, Obk), *ontfermen* (Diz, Ld, Ma, Op, Pe-Db, WH) [ont'far(ə)mɔn /...fa:.../...fer...] - (zich) ontfermen *Hij zal hum over die katte ontfermen* (Spa), *De voorgidjraod mos hum mar over dat kiend ontfermen* (Pe-Db)

ontfermen z. *ontfarmen*

ontflodderen [ont'flodrn] - ontvliegen *De kiepe ontflodderde mi'j* (Spa, Ste, Nw), *De doeve is me ontflodderd* (Wol), (bij vergelijking:) *Ze is 'm ontflodderd* ze is aan de haal gegaan met een andere jongen/man (Nbk)

ontfloepen (Bu, Nbk, Nw, Pe-Db) zw. ww.; onoverg.; ontflopte/flopte ont, is ontflopt [ont'flupm] 1. met een floepende beweging ontsnappen *Hij is oons ontflopt!* *Niks meer an te doen!* (Nw), *Ik docht da'k de kiepe goed vaaste hadde, mar hi'j flopte mi'j ont* (Nbk), *De hond kon me net ontfloepen* (Pe-Db)

ontflutten (Bu, Db, Diz, Ld, Ma, Nbk, Nt, Obk, Ol-Nl) zw. ww.; overg.; ontflutte, flutte ont, is ontflut [ont'flatn] 1. met een snelle beweging ontsnappen (Nbk, Obk) *Hij flutte mi'j ont*, *Hij is mi'j ontflut* (Nbk) 2. zich laten ontvallen, iets zeggen dat men beter niet had kunnen zeggen (Bu, Db, Diz, Ld, Ma, Obk, Ol-Nl, Nt) *Pas daor wat op je woorden, een grof woord kuj' je daor niet ontflutten laoten* (Obk), *Zi'j lat heur nog wel es een vrend woord ontflutten* (Db), *Et is me eigenlijk zomar ontflut* (Nt)

ontfokselen (Bdie, Dho, Mun, Np, Nw, Ste) Ook *ontfotselen* (Np, Nw, Op, Ste), *ontfosselen* (Np), *ontputselen* zw. ww.; overg.; ontfokselde, het ontfokseld [ont'foks]p/...fots]p/...fos]p/...fats]p] 1. ontputselen *Dat hebben ze mi'j ontfokseld* (Ste), *Dat kiend moet altied een aander de boel ontputselen* (Diz)

ontfosselen z. *ontfokselen*

ontfotselen z. *ontfokselen*

ontputselen z. *ontfokselen*

ontgaon - ontglippen

ontgaon st. ww.; onoverg.; is ontgaon [ont'x5:ən] 1. aan iemands aandacht ontsnappen, vergeten worden *Dat fesien dat is mi'j ontgaon, mar ik had et wel in de kraante lezen* (Obk), *Ik wus et ok wel, en toch is et mi'j ontgaon* (Dfo), *Ie kun wel weten daj' oolder wodden, d'r ontgaot je meer as vroeger* (Nw), *Ie hoeven niet bange te wezen dat 'm wat ontgaot* hij ziet, merkt alles (Ste), zo ook *Die buurvrouw moet ok niks ontgaon* wil alles zien, horen (Dhau), *D'r is mi'j niks ontgaon* ik heb alles wel gezien, gehoord (Bdie) 2. niet begrijpen, niet kunnen laten doordringen *Et ontgaot me hielemaole* (Ste), *We hadden gisteraovend vergadering, mar et meeste wat d'r zegd is, is mi'j ontgaon* (Sz) 3. niet kunnen profiteren van, niet kunnen genieten van waar men bij had willen zijn (een feest, een indrukwekkende gebeurtenis e.d.), het net niet krijgen van een prijs e.d. *Dat mooie is mi'j now krek ontgaon* (Dho), *Die arfenis is mi'j ontgaon* (Ld), *Dat is heur wel ontgaon!* (Wol)

ontgappen (Dho, Ste) zw. ww.; overg.; ontgapte, gapte ont, het ontgapt [ont'xapm] 1. door te gappen afnemen *Die moej' in de gaten holen, die ontgapt je wel es wat* (Ste) **ontgellen** onbep. w. [ont'xelŋ] 1. ontgelden *Hij mos 't ontgellen* (Sz, Nbk), *De verkeerde moet et vaeke ontgellen* (Ow), *Dezelde moet et vaeke ontgellen* (Ow), *In de vekaansie moe'n een hieleboel honnen en katten et ontgellen* (Db), *De goeien moe'n 't now ienkeer altied mit de kwaaien ontgellen* (v), zo ook *De goeie moet et mit de kwaie ontgellen* (Ow)

ontgeven (bo: Nw) bn.; pred. [ont'x1:bm] 1. enigszins vochtig door dooi

ontginnen (verspr.) [ont'x1:n] - ontginnen (lett.), hetz. als *anmaeken* (dat vanouds het meest gebruikelijke woord is) *Ze zullen hier achter huus de hele polder ontginnen, tot de Grachte toe* (Sz), *Hij het et laand opni'j ontgunnen* (Bdie), *Et heideveld moet ontgunnen wodden* (Nw)

ontginning - ontginning *Ze bin drok mit de ontginning doende* (Nt), *Buurman Jehannes Duun was ok warkzem op Haarm zien ontginning* (vo), *Hij het daor een boerderije in de ontginning* d.i. in het gebied dat niet zo lang geleden is ontgonnen (Ma, Nbk), zo ook *D'r bin aorige*

plaetsen in de ontginning bouwd (Diz), *De weg deur die ontginning is niet best* (Wol) **ontginningsmaotschoppi'je** (l) [ont'x...] - ontginningsmaatschappij **ontginningsplaetse** (Db) de; -n; ...plaetsien [ont'x...] 1. boerderij met vooral grond die is ontgonnen *Hij woont op een ontginningsplaetse* (Db)

ontginningsziekte - ontginningsziekte *As d'r dan ok nog ontginningsziekte in de haever zeten har, sleeg de haever vaeke om de tromme van de rosmeule* (Ow), *In de haever hebben we et wel es had, die ontginningsziekte, dat was een gebrek an keuper, dan wodde ze hielemaol geel* (Nbk), *Op dat ni'je laand kregen ze te stellen mit ontginningsziekte: 'veenkoloniale haeverziekte' en 'Hooghalense ziekte'; mit hiel veul speurwark (...) bin ze d'r wel achter kommen waor as de kneup zat* (Ow), *Nao de ontginning kan et wel een paar jaor goed gaon mit de grui, mar dan komt d'r de ontginningsziekte in, d'r gruit dan slecht grus of, d'r komt een zeker onkruid in veur* (Sz)

ontgleden st. ww.; onoverg.; scheidb.; ontgleed/gleed ont, is ontgleden [ont'xliɲ] 1. glijdend laten vallen (per ongeluk), ook glijdend laten ontsnappen *Laot je die boeken niet ontgleden!* (Db), *'t Koppien gleed mi'j ont, et is kepot* (Nw), *Now heb ik me zopas weer een koppie ontgleden laoten, an diggels!* (Sz), *I'J moe'n een aol goed beetholen, want hij kan je zo ontgleden* (Ow) 2. verstrijken, langzamerhand opraken (van tijd) (Dhau, Pe-Db) *De jaoren ontgleden je* (Dhau), *Laot de tied niet nutteloos ontgleden* (Pe-Db)

ontglippen zw. ww.; onoverg.; scheidb.; ontglipte/glipte ont, is ontglipt [ont'xliɲm] 1. ontglijden, glijdend ontsnappen *Dat paantien glipte mi'j ont, 't was hatstikke kepot* (Dfo), *Et reumeltien glipte me ont* (Nbk), *'t Ei ontglipte me uut de hanen* (El), *Ik zol een kiepe pakken, mar hi'j ontglipte mi'j nog krek* (Ol-Nl), *Et touw is me ontglipt* (Diz) 2. uit de herinnering geraken (Mun) *Ik wete et niet meer, et is mi'j ontgleden* (Mun) 3. verstrijken (van tijd) voor men er erg in heeft (Ld) *De tied ontglipt oons altied as we hier mit doende binnen* (Ld) 4. zich laten ontvallen (door het te zeggen) (Nbk, Pe-Db, Spa, Ste) *Et*

is mij ontglipt ik heb het me laten ontvallen (Spa) * *Laot an je lippen gien kwaod ontglippen* (Pe-Dbl)

ontgreunen z. *ontgrunen*

ontgronden z. *ontgronnen*

ontgronding (spor.) - het *ontgronnen*, z. aldaar

ontgronnen (verspr.) Ook **ontgronden** (WH, elders spor.) [ont'xronp:/...'xronɔŋ] 1. ontgronden: de bovenste laag weggraven *Dan hael ie de boverste laoge weg, zoks as ontgronnen* (Ste), *Veur et ontgronnen van dat perceel moej' een vergunning hebben* (Ma, Nbk), *Dat land maj' niet ontgronden* (Spa)

ontgruuen z. *ontgruuen*

ontgruijen z. *ontgruuen*

ontgrunen Ook **ontgreunen** (Spa) [ont'xry:ŋ:/...'xɾā:ŋ] - ontgroenen (met plagerijen beproeven) *Een student moet ontgreund wodden* (Spa)

ontgruning (l) [...'x...'] - ontgroening

ontgruuen (El, Nbk, Np, Ow) Ook **ontgruijen** (Diz, Np, Spa, Wol), **ontgruijen** (Dho, Ma, Nw) - ontgroeien: sneller groeien, eerder groot, zelfstandiger worden dan men denkt *Die kiender waeren zo groot wodden, ze waeren oons helemaole ontgruid* (Pe-Dbl), *De jeugd ontgruit je zomar* (Dho, Diz)

onthaand (Np, Pe-Dbl, Wol) [ont'h...] - onthand *De schoppe is me breuken, now bin 'k mal onthaand* (Np), *As je dat niet hebben, bi'j' slim onthaand* (Pe-Dbl, Wol)

onthael (Np, Nw) et, de [ont'he:l] 1. wijze van ontvangst, in verb. als *We kregen een goed onthael* (Nw), *We hadden daar een goeie onthael* (Np)

onthaelen Ook **onthalen** (WH), **onthaolen** (Spa) zw. ww.; overg.; haelde ont/onthaelde, het onthaeld [ont'h...] 1. ontnemen, ontstelen, ontfutselen, stiekem afpakken *Ze hebben me al mien peren onthaeld* (Wol), *Ze willen mij dat mooie kannegien onthaelen* (Bu), *Ik zou die fiets mar in 't hokke zetten, veurdat ze 'm je onthalen* (Sz), *Dat hebben ze me onthaeld ontstolen* (Bu), *As een beer sneden wodt, wo'n 'm de ballen onthaeld* (Op) 2. trakteren, onthalen (Dho, Nw) *We zullen ze goed onthaelen* (Dho), *We bin d'r goed onthaeld* (Nw)

onthalen z. *onthaelen*

onthanen zw. ww.; overg.; onthaande, het onthaand [ont'hā:ŋ:] 1. onthand doen raken (Op, Ste) *As we niet meer over dat weggien rieden meugen, zol oons dat slim onthanen* (Op), *Dat onthaant mij hielemaole* (Ste) 2. afhandig maken (Dho, Obk) *Laot je de boel niet onthanen* (Dho), *Pattie meensken hebben d'r slag van om iene van et ien of 't ere te onthanen* (Obk)

onthaolen z. *onthaelen*

ontheffen (spor.) - ontheffen: van een verplichting of taak *Ze hebben 'm d'r van ontheven* (spor.), *Ze hebben him uut die pesisie ontheven* ontslagen (spor.)

ontheffing - ontheffing *Veerweg de meeste schoelen wollen ontheffing hebben van et verplichte Fries* (Nbk)

ontheiligen (spor.) [ont'h...] - ontheiligen

ontheuften (l) [ont'hā:vɔŋ] - onthoofden (als straf)

ontholen Ook **onthouwen** (Spa) st. ww.; overg.; het onthullen/ontholen [ont'ho:lŋ/...] 1. niet geven *Hi'j' het 'm dat ontholen, mar 't kwam 'm aenlik wel toe* (Nbk), *Een beest dat gien vreten hebben mag, moej' et voer ontholen* (Ow), *Die koe moet dreugen, ik heb 'm et kotvoer ontholen* (Ow), *Koenen of veerzen die niet best drachtig wodden willen, wodt wel es een keer ontholen as zij' bols binnen* (Dfo) 2. (wederk.) zich onthouden van (spor.) *Een sukerpesjent moet him ontholen van zuut spul* (Obk), *je ontholen van stemmen* (Bdie) 3. verzwijgen, niet vertellen (verspr. WS) *Dat kuj' hum zomar niet onthouwen* (Nt, Wol, Spa), *Dat he'k 'm onthullen* (Ste), *Et wodt d'r niet beter op, ze ontholen me alles* (Sz), *Daor ontholen ze je van dat vertellen ze je niet, verzwijgen ze* (Ste) 4. niet vergeten *Ie kun niet lange ontholen* (Bu), *Die naeme kan ik nooit ontholen* (Wol), *Dat kan 'k allegeer niet ontholen* (Nbk), *Hi'j' onthoolt niks meer* kan niets meer onthouden (Ste), *Ik kan de leste tied niet ontholen* (Sz), *Et is een pienter jongien, hi'j' is goed van ontholen* (Ol-Nl), (bij een vermenigvuldiging:) *viere opschrieven, vieve ontholen* (Nbk), *Ie kun ok niet langer ontholen as tussen de eerpels en de brij* (Bu), *...as tussen twelf ure en de middag* (Bu), zo ook *Ik kan ontholen van twaelf ure tot de middag* ik kan slecht iets onthouden (Nw), *Een kop*

ontholing - ontkiemen

as een almenak, hij kan ontholen dat et raer is (Ste)

ontholing de; -s, -en [ont'h...] 1. onthouding (bij stemmen), vgl. *D'r weren wel zeuven ontholings* (Nbk) 2. in *periodeke ontholing* (l)

onthool z. *onthoold*

onthoold (Dhau, Np, Obk, Op) Ook *onthool* (Db, Ow) et [ont'ho:l(t)] 1. onthoud, geheugen *Mien onthoold wodt minder* (Obk), *Hi'j is kot van onthoold* onthoudt iets maar kort, vergeet gemakkelijk (Ste), *Die het nog een goed onthool* (Dhau, Obk, Ow), *Zien onthool is nog goed* (Ow)

onthoolder Ook *onthouder* (Sz: bet. 2) de; -s; -tien [ont'ho:ldr/ont'hɔmdr] 1. iemand die *onthoolt*, z. *ontholen* 2. geheel-onthouder (Nbk, Sz)

onthouder z. *onthoolder*

onthouwen z. *ontholen*

onthullen - onthullen: van een gedenkteken e.d., ook: aan het licht brengen

onthut (Bu, Nbk, Np, b: lm, bo: Bu, Nw) et [ont'hʌt] 1. drukte, lastig gedoe *Wat he'k een onthut had* (Bu), *een hiel onthut* veel drukte, een flinke ontbering: door ziekte, een grote moeite die men zich moet getroosten *Wat een onthut zo midden in de naacht* (Nbk, Np) 2. oponthoud (b: lm)

ontied z. *ontiede*

ontiede (Db, Dfo, Dho, El, Ma, Nbk, Np, Obk, Op, Wol, vo) Ook *ontied* (WH, El, Nt, Ol-Nl, b: lm) de [ontidə/...tit] 1. ontij: d.i. wanneer het donker is en het dus minder veilig kan zijn; ook, bij uitbreiding: guur, onstuimig weer (b: lm) *Ik wil niet dat ie bij ontiede op 'e weg kommen* (Db), *bij naacht en ontiede*. *Hi'j is altied bij naacht en ontiede bij de weg* (Obk), *Ik wil bij ontied niet warken* (Nt), *bij ontied op pad* (Np, El), *...bij de weg* (Dho), *Ze bin mit ontiede an 't verhuzen* (Np)

ontiederig (Bdie, Bu, Dho, Ma, Nbk, Np, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Spa, Ste, Sz, b: lm) bw., bn.; -er, -st [ont'idɪrɛx] 1. (van het weer) zo afwijkend dat het in een ander jaargetijde hoort, vooral: m.b.t. flinke kou in de zomer, ongewone warmte in de winter (Ste), vaak algemener: met slecht, vervelend, guur, onstuimig weer, koud, nat weer 2. er ongezond, ziekelijk, slecht uitzierend (van personen, dieren, ook van gewassen) (Bu, Nw, Obk, Ste, Sz) *Beesten*

kun d'r soms ontiederig uutzien (Ste), *Wat ziet dat kiend d'r altied on-tiederig uut* (Sz), *Wat zag dat meens d'r ontiederig uut* (Obk), *Och, wat kik hij d'r ontiederig uut* (Nw, Ste), *Deur die natte tied stonnen de gewassen d'r ontiederig bij* (Bu, Obk), *Dat staot d'r ontiederig bij* niet bep. florissant: gezegd van gewassen zoals rogge (Nw), *ontiederig goed* d.i. vooral: groente die niet goed gedijt, bijv. sla (Nw) 3. smerig, verformfaaid (Bu, Dho, Nbk, Nw, Ol-Nl) *Hij zag d'r ontiederig uut* (Nw, Ol-Nl, Nbk), zo ook *De jonge kwam ontiederig, doestig thuus* (Bu), *Die zicht d'r ontiederig uut* (Dho)

ontiedig (Dhau, Ld, Ste, ba) bw. [ont'idɛx] 1. erg vroeg, te vroeg *Die is ontiedig sturven* te jong (Ste), *We mossen d'r vanmorgen ontiedig of, want d'r mos een koe naor de mark* erg vroeg (Dhau), *Die koe kwam ontiedig weeromme, dat was een opbreker* (Ld), *een ontiedig aende nemen* (ba)

ontiegelik (verspr.) [ont'itɛk] - ontiegelik *'t Is ontiegelik koold vandaege* (Ol-Nl), *...min weer* (Ma), *Doe et kiend zo in de modder vul, zag et d'r ontiegelik uut* (Op), *...was et ontiegelik smerig* (Diz, El, Ow)

ontierig (Bdie, Dhau, El, Ol-Nl, Op, Sz) bn., bw.; -er, -st [ont'i:erɛx] 1. (van dieren, van bep. gewassen) niet bep. florissant, niet goed gedijend *De rogge staot d'r mit dit natte weer ontierig bij* (El, Sz), *Wat ziet dat besien d'r ontierig uut* (Ol-Nl), *Dat bloempjen staot d'r ok zo ontierig bij*, *dat doe 'k mar vot* (Dhau, Op) **ontjatten** (Np, Nw, Wol) zw. ww.; overg.; ontjatte/jatte ont, het ontjat [ont'jatn] 1. ontstelen *Ze hebben me vannaacht een paer klompen ontjat* (Np)

ontkalken (spor.) [ont'k...] - ontkalken

ontkennen [ont'kɛn:] - ontkennen *Hi'j ontkent alle schuld* (Np), *Ie hebben dat wel daon, dus perbeer mar niet om et te ontkennen* (Sz), *Hi'j hooft het mar vol, hi'j ontkent et mar* (Nw)

ontkennend (spor.) [ont'kɛn:t] - ontken-nend *een vraege ontkennend beantwoorden* (spor.), *een ontkennend antwoord* (l), *een ontkennend bij'woord* (l), *...lidwoord* (l)

ontkenning (spor.) - ontkenning

ontkiemen (Nw) [ont'kiɛm:] - ontkiemen,

uit de kiem te voorschijn komen, ook: (overg.) doen ontkiemen, nl. voorkiemen *Ik wil die bonen ontkiemen* (Nw)

ontkneuping [ont'kna:pɪŋ] - ontknoping (afloop van de verwickelingen)

ontkniepen (Dhau, El, Nbk, Op) st. ww.; onoverg.; is ontknepen [ont'knipm] 1. ontsnappen (aan iemand) *Hij is heur ontknepen* ontsnapt, met name: toen ze hem probeerden te pakken (Nbk), *Ze ontkniepen me niet!* (El)

ontknobbelen (Np) zw. ww.; overg.; ontknobbelde/knobbelde ont, het ontknobbelde [ont'knobɫɪ] 1. afpakken, afnemen *Ze hebben him alles ontknobbelde* (Np)

ontkoemen z. *ontkommen*

ontkommen Ook *ontkoemen* (Bdie, Spa, Sz) st. ww.; onoverg.; ook scheidb.; is [ont'kom:/...] 1. ontsnappen (aan iets, iemand) *Ik zal 'm griepen, en doe is hij mij ontkommen* (Wol), *Mien buren heur katte is heur even ontkommen, en daodelik lag hij al dood onder een auto* (Op), *D'r ontkommen riegelmaatig meensken uut de gevangenis* (Obk), *Daor bin me die dek-selse kiender d'r tegen beddegaonderstied weer uut knepen; ze ontkommen me iedere aovend!* (Ol-Nl), *De jonge is de meester gauw ontkommen* (Dfo), *B. is in disse omgeving de mollevanger, d'r ontkomt 'm niet gauw iene* (Dhau, Db), *Hij is an de dood ontkommen* (Nbk), *Hij is 't ongeluk krek ontkoemen* (Sz), *Daor perberen we an te ontkommen* (Ste), *Daor ontkwam ik goed an* (Ste) 2. ontglippen (Nw, k: Ste) *Dat paantien ontkwam mij* ontglipte me (Nw), *Et kwam me ont* (k: Ste) 3. verstrijken zonder dat men er erg in heeft *De tied is me ontkoemen* (Bdie) 4. niet opgemerkt worden (door iemand) *D'r ontkomt him niks* er ontgaat hem niets, hij houdt alles in de gaten (Nbk), *D'r moet mij niks ontkoemen* ik wil precies weten wat er gaande is, ik ben nieuwsgierig (Sz), *Et ontkomt je vaeke, dat een peerd voolt een veulen krijgt* (Nbk), *De brif is me ontkommen, ze smaekt sangerig* ik heb er onvoldoende op gelet bij het koken (en daardoor smaakt de pap een beetje aan-gebrand) (Db) 5. niet krijgen, aan iemands neus voorbijgaan (door bijv. pech, ziekte), terwijl men er juist graag bij wilde zijn *Dat fesien is mij ontkommen* (El, Spa), *Te*

deksel nog an toe, dat is mij reer ontkommen (Nw)

ontkoppelen (Nbk) [ont'kopɫɪ] - ont-koppelen (van wagens e.d.)

ontkriegen (Nbk) st. ww.; overg.; ont-kreeg/kreeg ont, het ontkregen [ont'krigɫ] 1. afnemen, afpakken *Die kreeg heur dat ding ont* (Nbk)

ontkrimpen (Obk) st. ww.; onoverg.; is ontkrompen [ont'krɪmpm] 1. door te krimpen verliezen, in * *Et is beter as jow een korrel ontspringt as dat et jow ontkrimpt* men moet de rogge niet te snel van het land halen, het moet eerst goed drogen, waardoor er misschien wel eens een korrel wegspringt (Obk)

ontkroepen (ZW, Dho, Diz, El, Ld, Nbk, Nt, Op) st. ww.; overg.; ontkreup/kreup ont, is ontkreupen [ont'krupm] 1. wegkruipen voor iemand, veelal om te ontkomen aan iets (Bdie, Diz, El, Nbk, Pe-Dbl) *Hij was bange veur mij, hij wol me ontkroepen* (Diz), *Ie kun ze wel ontkroepen* (Nbk), *Ik kroep 'm wel ont!* (Nbk), *Die smerige jongen bin mij ontkreupen* (El) 2. zich onttrekken aan, weten te ontkomen aan (Bdie, Dho, Ld, Nt, Op, Ste) *de schoele ontkroepen* (Bdie), *Hij is de dood ontkreupen* (Op), *Hij was zo slim, as was hij de duvel ontkreupen* (Ld), zo ook *Hij is de duvel ontkreupen* (Nt) en *Hij is de duvel ontkreupen bij lochtschoondag* hij is enorm gewiekst, leep (Ste, Dho)

ontkruper (Sz) de; -s; -tien [ont'krypɫ] 1. iemand die voor iets weg probeert te komen

ontlaasten z. *ontlasten*

ontlaoten (Db, Ld, Nw, Op, Ow, Spa, Ste) st. ww.; onoverg.; het ontlaoten [ont'l...] 1. ontlaten: zacht, enigszins nat worden van ijs, sneeuw, bevroren grond, nl. als gevolg van de invallende dooi *Et ies op 'e vaort begint te ontlaoten* (Db), *Et begint al te ontlaoten* te dooien, het ijs begint al zachter, enigszins nat te worden (Ld, Nw, Spa), *Ik daenke niet dat et winterweer lange meer duren zal, want de snif op et pattien begint al een betien te ontlaoten* (Op), *Et ontlat al, heur* (Ste) 2. z. *ontlaotend*

ontlaotend (Bu, Diz, Ma, Nbk, Ow, Sz) Ook *ontlaoten* (Ol-Nl, Pe-Dbl, Wol en

ontlasten - ontredderd

verspr. oost.) [ont'lo:ətɪ(t)] 1. met zeer lichte dooi, zodat het ijs, de sneeuw, de bevroren grond zacht wordt, enigszins nat wordt *Et is (wat) ontlaotend* (Ow, Nbk), *Et wodde ontlaoten weer en et begon te dujjen* (Obk), *Et is een min pad te rieden, want de diek is ontlaoten* (Wol), *Mit die zaachte winter was de grond gauw weer ontlaoten* (Obk)

ontlasten (l) Ook **ontlaasten** (Ste) zw. ww.; overg.; ontlastte, het ontlast [ont'lastɪ/...a:...] 1. de last verlichten (van een ander) *om een aander te ontlaasten* (Ste)

ontlasting [...'l...] - ontlasting: uitwerpselen

ontleden (l) [ont'li:dɪ] - ontleden (in taalkundig opzicht)

ontlenen (spor.) - ontlenen (uit een bep. taal)

ontliening (spor.) [...'l...] - ontliening: uit een andere taal overgenomen woord

ontlopen st. ww.; overg., bet. 4: onoverg.; is, bet. 3 ook: het) ontlopen [ont'l...] 1. ontkomen door weg te lopen *Ik bin vlogger, ik bin 'm ontlopen* (Nbk), *Die jongen bin mij ontlopen* (Pe- Dbl, Ow) 2. mijden, uit de weg gaan *Aj' een hekel an iene hebben, kuj' hum mar beter ontlopen* (Spa), *Ik perbeer dat meens te ontlopen* (Sz), *Ik bin de bujje ontlopen* (Ow), *Ik bin die ruzie mar ontlopen om d'r mar niet bij betrokken te wezen* (Obk) 3. mislopen, missen *Ze zollen mekeer treffen, mar ze ontleupen mekeer* (Ld), *Aj' de middagpot ontlopen, is dat niet zo best* (Bdie, Pe-Dbl), *Ik heb de middagpot ontlopen* (Db, Nw, El), *Aj' de koffie ontlopen, is et op* (Nw), *Ze kwammen te laete, et eten is heur daor ontlopen* (Obk) 4. (onoverg.) uit iets lopen, vloeien (Bdie, Obk, Ste, p) *Van die flesse melk is mij onderweg een hiele-boel ontlopen* (p), *Die wost is et vet ontlopen* (Bdie), *Mit die grote wonde was him een boel bloed ontlopen* (Obk), *Hi'j praot as een aentien metwost dat et vet ontlopen is* hij kletst als een kip zonder kop (Ste) 5. verschillend zijn (vooral: in leeftijd), in mekeer niet ontlopen: *Ze zullen mekeer in leeftied niet gauw ontlopen* (Op), *Ze ontlopen mekeer niet vule* (El)

ontluzen (Np) zw. ww.; overg.; luusde ont/ontluusde, het ontluusd [ont'ly:zɪ] 1.

ontfutselen, afpakken *Die luust oons wat ont* (Np)

ontmaantelen (l) [ont'mā:ntɪɲ] - ontmantelen (van installaties)

ontmaeken (Bu, Obk, Op, Ow) Ook **ontmaken** (Sz) [...'m...] - onterven *Oolders kun heur kiender mar veur een bepaold pat ontmaeken* (Op)

ontmaken z. **ontmaeken**

ontmaskeren (spor.) [ont'maskɪɲ] - ontmaskeren (fig.)

ontnaoderen (Db, Ma, Obk, Ow) zw. ww.; overg.; ontnaoderde, het ontnaoderd [ont'no:ədɪɲ] 1. in beslag nemen, naasten, onteigenen *Tegenwoordig wodt veule meensken et huus ontnaoderd volgens artikel zoveule van et wetboek* (Ow), *Die man is geveerlik, ze moe'n him dat vuurwaopen ontnaoderen* (Obk) 2. stelen, afpakken (Obk) *Ze hadden me mien beste dongkroje ontnaoderd* (Ow)

ontnemen - ontnemen: afnemen, wegnemen *Je meugen him die appel niet ontnemen* (Diz), *Ze hebben 'm een kiend ontnemen* (Nbk), *Hi'j het 'm et wark ontnemen* (Nbk, Ow), *Die boom het oons alle uutzicht ontnemen* (Nw, Ol-Nl), *Ie maggen iene et uutzicht niet ontnemen* (Spa), *Die liendeboom ontnemt nogal wat zonne* (Dhau)

ontnochteren (Ste) [ont'noxtɪɲ] - ontnochteren *Hi'j moet mar even ontnochteren, hi'j moet mar even een posien in de bak, om bij te kommen* (Ste)

ontpakken (Nbk, Np) zw. ww.; overg.; pakte ont/ontpakte, het ontpakt [ont'pakɪ] 1. afhandig maken, afpakken *Ik heb 't 'm ontpakt* (Nbk)

ontploffen [ont'plofɪɲ] - ontploffen: exploderen, vgl. *D'r is een bom ontploft* (Nbk), ook fig.: *A. toch, wor niet zo kwaod, ie kun wel ontploffen* (Nbk)

ontploffing - ontploffing

ontploffingsgeveer (l) - ontploffingsgevaar

ontplooiën (Bu) - ontplooiën: uiteenvouwen *Kiek, de parresjute ontplooit* (Bu)

ontraffelen (Bu) [...'r...] - ontrafelen (fig.) *een muulike zaeke ontraffelen* (Bu)

ontraoden [ont'ro:ədɪ] - ontraden *iene wat ontraoden*

ontredderd (Bu, Np, v) bn. [ont'redɪ] 1. ontredderd (lett.) *De hiele boel ligt d'r*

ontredderd bij (v), *Ze hebben de boel aorig ontredderd* in ontredderde staat (Bu), *Et huus staot d'r ontredderd bij* (Np)

ontregeld (spor.) [ont'r:ɡlt] - ontregeld *Deur de sni'jdunen was et verkeer wat ontregeld* (Nbk)

ontrief (Np, v) et [on'trif] 1. het ontriefen *Bedaankt veur et ontrief* het ongemak dat de ander heeft door iets voor je te doen (v) **ontriefen** (Mun, Obk, Spa, Ste) zw. ww.; overg.; ontriefde, het ontriefd [on'tri:bm] 1. ontriefen, tot last zijn: *Ik hope da'k je niet ontrieve* (Spa), ook: onbeleefd overkomen, vooral in ontkenningen en als antwoord op een vraag, als in *Buurvrouw, wof' een koppien thee?* [met als mogelijke antwoorden:] *A'k joe niet ontrieve!* d.i.: dan graag (Mun), zo ook *A'k je niet ontrieve, graeg* (Ste)

ontritsen (Ste) zw. ww.; overg.; ontritste, het ontritst [ont'ritsn] 1. snel uit iemands handen trekken, doen ontritsen *Hi'j ontritste mi'j dat zo trok het me zomaar uit handen* (Ste)

ontroegelen (Nbk, Nw) zw. ww.; ook scheidb.; onoverg.; ontroegelde, is ontroegeld [ont'r...] 1. ontvallen (door te roegelen, z. aldaar) *D'r is me wat ontroegeld* (Nw)

ontrouw I (b) de ['on...] 1. ontrouw, het niet trouw zijn: ook inzake een vriendschap *ontrouw van vrunden* (b)

ontrouw II (Nbk, Nw) bn.; pred. [ont'rɔm] 1. ontrouw, overspelig *Hi'j is zien vrouw ontrouw bleven* heeft haar verlaten (Nw)

ontrumen [ont'rÿm:] - ontruimen (van een ruimte, een huis, een tafel enz.)

ontruiming (Obk) - ontruiming (met name van panden) (Obk)

ontschellen (Diz) zw. ww.; overg.; ontschelde, het ontscheld [ont'skeln] 1. onschorsen *De iekenbomen wodden ontscheld* (Diz)

ontscheuren - ontscheuren: ontrukken, ook: zich losrukken (s), vgl. (...) *M. was 'm ontscheurd* (s)

ontschieten st. ww.; onoverg.; ook scheidb.; is ontscheuten [ont'ski:tn] 1. ontvallen, ontglippen *Et touw is me ontscheuten* (Spa), *De klinke schöt mi'j ont* (Nbk), *Et ontscheut mi'j veurda'k d'r arg in had* (Ma), *Hi'j moet je niet ontschieten* (Ow) 2. zeggen voordat men er zelf erg in

heeft, terwijl men het eigenlijk (nog) niet wilde, ontvallen *Ja, et schöt me ont zonder da'k et in de gaten heb!* (Nbk) 3. vergeten *Aj' wat oolder wodden, ontschöt je wel es wat* (Ld), *Et is me even ontscheuten* ik weet het even niet meer (Ma), zo ook *Et ontschöt me even* id. (Bu), *Ik moet et opschrieven, aandere kan 't mi'j wel es ontschieten* (Ow), *Sommige dingen ontschieten je zomar en aandere holen je nog lange vaaste* (Op), *Jow verjaordag is me even ontscheuten, mar nog onnze hattelik gelokweensen, heur* (Op), *Dat ontschöt me wat* verdwijnt uit m'n geheugen (Nw), *Dat is me now hielemaol ontscheuten* dat ben ik nou toch beslist geheel vergeten (El, Ld, Spa, Ste, Nbk) 4. verstrijken van de tijd zonder dat men er erg in heeft *De tied is me (hielemaol) ontscheuten* (verspr., Ow), *Daenk d'r omme, dat je de tied niet ontschiet* (Nt)

ontschorsen (Ol-Nl, Op) [ont'skɔrsn, ...ɔsn] - ontschorsen, van de schors ontdoen *De iekschelders gongen vroeger de jonge iekeboompies in de meitied ontschorsen* (Op)

ontsieren [ont'si:ɛrn] - ontsieren

ontslag et; ontslaegen [ont'slax] - ontslag: de situatie waarbij men iemand niet langer in dienst houdt of de meerdere verzoekt uit een dienst of belangrijke positie te worden ontslagen *iene (zien) ontslag geven, ontslag vraogen, je ontslag anvraogen* (b), *ontslag nemen, ...kriegen* (Diz), *eervol ontslag*

ontslaganvraoge (spor.) [...'sl...] - ontslagaanvraag

ontslagbrief (spor.) [...'sl...] - ontslagbrief

ontslaon [ont'slɔ:ɔn] - ontslaan: ontslag geven *Die man het zien warkvolk ontsleugen* (Ma)

ontsluten (spor.) [ont'slytn] - ontsluiten: van een gebied, met name door de aanleg van (betere) wegen

ontsluting (spor.) de [ont'slytn] 1. het ontsluiten, z. aldaar 2. het ontsluiten bij de geboorte (spor.) *Is d'r al ontsluting?* (Ow)

ontsmetten [ont'smetn] - ontsmetten *We moe'n de hiele boel ontsmetten* (Nbk), *de naevel van een pasgeboren kalf ontsmetten* (Ow), *Ze zullen vandemiddag et kiepehokke ontsmetten mit piereulie* (Np), *de boel ontsmetten mit mond- en klauwzeer*

ontsmetting - ontuug

bij, in geval van mond- en klauwzeer (Ste)
ontsmetting (spor.) de [ont'smetɪŋ] -
ontsmetting

ontsmettingsmiddel [...'sm...] - ontsmet-
tingsmiddel

ontsnappen [ont'snapm] - ontsnappen,
ontkomen: *Hi'j kwam nog krek veur de
trein langes, hi'j kon nog net ontsnappen*
(Pe-Db), *Bi'j dat ongelok is hi'j krek an
de dood ontsnapt* (Ld)

ontsnobbelen (Ow) zw. ww.; overg.,
onoverg.; onsnobbelde, is onsnobbeld
[ont'snob|ɲ] 1. (onoverg.) ontglippen (bijv.
inzake een dier dat wil ontsnappen:) *I'j
moe'n me niet onsnobbelen* (Ow) 2.
(overg.) aftroggelen, afnemen (Ow) *Hi'j
het me de snupies mooi onsnobbeld* (Ow)

ontspannen (Nbk) [ont'span:] - (wederk.,
fig.) onspannen *Ie moe'n je wat
ontspannen, ie kommen ja zo nooit tot rust*
(Nbk)

ontspanning (Nbk) de [ont'spantɪŋ] 1. het
zich onspannen, de verstrooiing *Ie kriegen
zo hielemaol gien ontspanning* (Nbk),
ontspanning zuken (Nbk), *...perberen te
vienen* (Nbk)

ontsporen [ont'spo:əɾɪ] - ontsporen

ontsporing de; -s, -en; ...sporinkien
[ont'spo:əɾɪŋ] - ontsporing

ontspringen st. ww.; onoverg.; is
ontsprongen [ont'sprɪŋ:] 1. door weg te
springen ontsnappen *Die ontsprong ik krek
bijv. inzake een adder* (Nbk, Nw), *De auto
kwam recht op mi'j an, mar ik kon 'm nog
net ontspringen* (Nbk, Obk, Wol, Spa), *Pas
op, dat elastiekien kan jow wel es
ontspringen* (Ow), *De piloot kon et bran-
nende vliegtuug nog net mit de parrechute
ontspringen* (Op), *De gooldvis is me
ontsprongen uut de koem* (Db), *de daans
ontspringen* (Ste), *Hi'j het d'r slag van om
de smerige warkies altied te ontspringen ze
te ontlopen* (Obk) 2. (van rivieren) z'n
oorsprong hebben *De Lende ontspringt in
Tronde* (Ste) * *Et is beter as jow een
korrel ontspringt as dat et jow ontkrimpt*
men moet de rogge niet te snel van het
land halen, het moet eerst goed drogen,
waardoor er misschien wel eens een korrel
wegspringt, verloren gaat (Obk)

ontstaon I et [ont'stɔ:əɳ] - ontstaan et
ontstaon van de wereld (Nbk)

ontstaon II - ontstaan: zich gaan

voordoan, worden *Deur overleg is die
koperij'e ontstaon* (Dfo), *Dat is vroeger zo
ontstaon* (Ma), *Hoe is die brand ontstaon?*
(Spa), *Doe d'r op een keer ruzie ontstaon
was (...)* (v)

ontsteken z. *ontsteking*

ontsteking Ook *ontsteken* (Nbk, Nw),
ontstekinge (Obk, Ste) de; -s, -en;
ontstekenkien (bet. 2: Nbk) [ont'stu:kɪŋ
/...'stu:kɪŋ/ont'stu:kɪxə (Ste)] 1. ontstekings-
inrichting (van een motor) 2. plaats aan het
lichaam die ontstoken, geïnfecteerd is *Een
ontsteking kan toekeren* (Nbk), *een ontste-
king an 't oor* (Nbk), *...in de vinger* (Nt),
*Moek kennen we as een ontsteking an et
bien* (Obk)

ontstekinge z. *ontsteking*

ontstelen st. ww.; overg.; ook scheidb.; het
ontstelen [ont'stu:lɪŋ] 1. ontstelen *Zoe'n
betien uut de maek weg ontsteul hi'j zien
buurman wat eerpels stiekempjes, achter-
baks* (Obk), *Dat hebben ze me ontsteulen*
(Ste)

ontsteuken [ont'stʌ:kɪŋ] - ontstoken *Et is
daor wat ontsteuken an et bien* (Nbk)

ontstoppen [ont'stɔpɪŋ] - ontstoppen: vrij-
maken van een verstopping (met name van
buizen waardoor afvalwater weg moet
stromen)

ontstrieden [ont'stridɪŋ] - ontstrijden:
tegenspreken wat de ander vindt, denkt te
weten *Hi'j ontstridt et 'm* (Nbk), *Die
ontstridt et toch* (Nw), *Hi'j wol me dat
ontstrieden* (Ow, Pe-Db, Ste), *Dat
ontstried ie me niet* (El, Wol, Ste), *Dat
moet ik joe ontstrieden* (Bdie), *Hi'j ont-
streed et eerst wel, mar laeter legde hi'j 'm
d'r bij daele* (Ld), *Et is 'm niet te
ontstrieden* hij houdt vast aan wat hij vindt
(Nbk), *Dat laot ik mi'j nooit ontstrieden*
(Nt, Spa), *Dat kuj' me niet ontstrieden, et
is echt waor* (Diz)

onttroggelen (Np) [ont'trɔg|ɲ] - aftrog-
gelen *Dat he'k him onttroggeld* (Np)

ontugerig (Dhau, Np, Ow) bn.
[onty:grəx] 1. met veel onkruid *Wat is die
bouw ontugerig* (Np), *ontugerig laand*
(Dhau, Ow)

ontuug et [ontyx] 1. onkruid *Aj' te lange
mit vekaansie gaon, kan d'r wel es een
horre ontuug in de tuun zitten* (Obk), *Ie
meugen et ontuug zo staorigan ok wel es
een keer uut de tuun haelen* (Nbk), *'t Is*

allemaole ontuug in de tuun (Spa), *Et pad staot vol ontuug* (Spa), *Ie kommen in 't ontuug omme* het staat overal vol onkruid (Dho) **2.** slechte mensen, volk van laag allooi (Bdie, Db, Dfo, Dhau, El, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbi, Ow), ook: kwajongens (Nbk) *Och dat volkien is allemaole van dat ontuug* (Ol-Nl) **3.** ongedierte (Nw)

ontuugeide z. *onkruudeide*

ontuugeiden (vo) onbep. w. ['ontyxejdn̩] **1.** eggen met de *ontuugeide*, *onkruudeide*, z. aldaar, vgl. *Zo bleef de grond goed on-slicht liggen en hulp aanst et ontuugeiden beter* (vo)

ontuugwieden (Diz) onbep. w. ['on...] **1.** wieden van onkruid

ontuugzaod (Dfo, Np, Ow, Ste) - onkruidzaad *Die bouw zat vol ontuugzaod* (Np)

ontuugzeve (Ow) de; -n ['on...] **1.** hetz. als *onkruudzi'je*, z. aldaar

ontvalen Ook *ontvallen* (WH) st. ww.; onoverg.; ook scheidb.; is ontvalen [ont'fa:ln̩/...faln̩] **1.** ontvallen (lett.), ontglijpen *De lepel is me ontvalen* (Diz), *De vörke vul me ont* (Dho, El, Ld, Nbk, Nw, Obk, Spa, Ste, b: lm, Ow), zo ook *Oe heden, now vaalt me et koppien ont* (Bu), *Daor vaalt je wat ont!* je laat iets vallen (Ste), *De trekpot is me ontvalen, ik bin ok raer in de kraom kommen* (Dfo, Dho, Nbk, Wol, Op) **2.** zeggen terwijl men dat eigenlijk niet wilde, er zich niet bewust van was *Veural in et vertrouwde gezelschap van bekenden bi'j' niet altied op je eupenst en dan vaalt je wel es wat ont* (s: Op, Wol), *Dat ontvul me* dat liet ik me ontvallen, dat zei ik zomaar (Ste), *Et is me ontvalen* (Nw), *Dat woord kan misschien, E. vul et ont* (Nbk) **3.** verliezen (van personen die overlijden) *In oonze familie bin oons al verschillende familieleden ontvallen* (Diz, Spa), *Die is je onverwaachs ontvalen* (Obk, Ow)

ontvallen z. *ontvalen*

ontvangen st. ww.; overg.; het ontvangen [ont'fap̩:] **1.** (*kriegen* is gewoner en veel gebruikelijker) in het bezit gesteld worden, echter meestal: toegezonden krijgen *Hebben we ok een brief van 'm ontvongen?* (Nbk) **2.** bij zich toelaten (van iemand), een ontvangst bereiden *de burgemeester ontvangen* (Spa), *iene mit eupen arms*

ontvangen (spor.) **3.** opvangen van radiosignalen e.d. *Kuj' Duutslaand drieje hier ok ontvangen?* nl. het derde Duitse t.v.-net (Nbk) **4.** waarderen (op de aangegeven wijze) (spor.) *Et tenielstok wodde goed ontvongen* (Spa, Nbk) * *Et is zaliger te geven as te ontvangen* (Bdie), waartegenover *Veur de meersten is et zaliger te ontvangen as te geven* (Dho)

ontvanger de; -s [ont'fan̩(g)r̩] **1.** officiële funktionaris die belastinggeld e.d. invordert, veelal: ontvanger der direkte belastingen *Ie kun de centen naor de ontvanger brengen* (Np), *De ontvanger het oons al weer een blauwgien stuurd* (Dfo), *De ontvanger het mi'j een dreigbrief stuurd* (Spa) **2.** w.c. (verspr.) *'k Moet even naor de ontvanger!* (Bu, Nbk), *Hi'j zit op 'e ontvanger* (Bdie)

ontvangst - ontvangst: krijgen, vooral van hetgeen verzonden wordt: *Ik zal de post wel even in ontvangst nemen* (Ow), *De ontvangst van Radio Oost kon wel beter* (Nbk); het ontvangen van bezoekers, vgl. *De ontvangst daore was goed* (Nbk), *...was hattelik* (Sz); waardering (op de aangegeven wijze) *Et teneelstuk hadde een goeie ontvangst* (Spa)

ontvangstbewies (spor.) [ont'f...] - ontvangstbewijs

ontvenen zw. ww.; overg.; ontveende, het ontveend [ont'fū:n̩:] **1.** het veen weggraven, van de veenlaag ontdoen *Vroeger is hier alles ontveend* (Spa), *Naodat ze dat gebied ontveend hebben, bin de trek-gatten overbleven* (Wol), *Et ontvenen op 'e Fochtel is haost gebeurd* (Db), *Mit et ontvenen van et laand bin de veenkelonies overbleven* (Ld)

ontvening (Nw) de [ont'fū:n̩ŋ] **1.** het ontvenen

ontvliegen (Nbk) [ont'fli:ŋŋ] - ontvliegen: door weg te vliegen ontsnappen

ontvoerder [ont'fu:ərd̩r̩] - ontvoerder

ontvoeren [ont'fu:ərn̩] - ontvoeren

ontvoering - ontvoering

ontvolken (spor.) [ont'fɔl(ə)kn̩] - ontvolken

ontvolking (spor.) - ontvolking

ontvreten st. ww.; overg.; het ontvreten [ont'fr̩:t̩n̩] **1.** eten, vreten zodanig dat de ander niks meer heeft, niks krijgt *Dat varken het et aandere 't voer ontvreten*

ontwaeteren - ontwikkelingspeil

(Ow, Ste, Op), *Die iene koe ontvret zien maot alles* (Spa, Dho), *Die ontvret me hielemaol, dat is wel zoe'n vreetzak* (Nw), *Hi'j het me de boel ontvreten* (Wol, Nbk), *De haezen ontvreten mi'j winters alle moes uut de tuun* (Obk)

ontwaeteren (spor.) [ont'wɛ:tɪŋ] - ontwateren (van gronden)

ontwaetering (spor.) [ont'wɛ:tɪŋ] - ontwatering *De ontwaetering van dat laand is niet goed in odder* (Ld)

ontwaezemen (Nw) [ont'wɛ:zɛmɛn] - ontwasemen: van de wasem ontdoen

ontwaopenen (spor.) [ont'wɔ:pɔpɛn] - ontwapenen (de wapens afnemen, de bewapening afschaffen)

ontwaopening de [ont'wɔ:pɔnɪŋ] 1. ontwaopening *Dr moet een volkenbond kommen die zoveule macht het, dat die een algemiene ontwaopening meugelik maekt* (vo)

ontwarp (spor.) et [ont'war(ə)p] 1. ontwerp, plan, schets *in ontwarp* in de vorm van een plan, schets (Nbk)

ontwarp-lieste (l) [...'w...] - ontwerp-lijst

ontwarp-overienkomst [...'w...] - ontwerp-overeenkomst

ontwarp-risselusie (l) [...'w...] - ontwerp-resolutie

ontwarp-stok (spor.) et; -ken [...'w...] 1. in ontwerp zijnd, schriftelijk stuk

ontwarpen (spor.) st. ww.; overg.; het ontwerpen (Nbk) [ont'war(ə)pɪ] - ontwerpen: van een plan, een schets e.d.

ontwarper (spor.) de; -s [ont'war(ə)pɪ] 1. ontwerper

ontwarp-tekening [...'w...] - ontwerp-tekening

ontwassen (verspr.) [ont'wasɪŋ] - ontwassen, ontgroeien *Die jonge is alle kleren ontwassen, ze bin him te klein wodden* (Obk), *Die polle is veul te groot wodden, die is me helemaole ontwassen* (Sz), *Jow bin de kienderschoenen now toch wel ontwassen, zee de vader tegen zien zeune* (Op), *De jongen bin de oolden ontwassen* zijn groot, geheel zelfstandig geworden, laten zich niet meer sturen (Dhau), *Ze ontwassen me hielemaole* met name gezegd wanneer men kinderen van zo'n 13, 14 jaar een hele tijd niet heeft gezien en plotseling een stuk groter blijken te zijn (Nbk, Ste), zo ook *Die is me hielemaole ontwassen* (Nw) en *Ie bin me hielemaol ontwassen*

(Bu)

ontweiden (Np, Nt) zw. ww.; overg.; ontweidde, het ontweid [ont'wejdɪ] 1. ontweien, de ingewanden verwijderen *As de herten scheuten binnen, wo'n ze ontweid* (Nt), *De ree wodt ontweided* (Np)

ontwennen zw. ww.; overg.; ontwende, is ontwend [ont'wen:] 1. ontwennen, minder gewend raken aan iets *Aj' zoks een poze niet doen, bij' et gauw ontwend* (Nbk, Nw)

ontwenningskliniek (spor.) - ontwenningskliniek

ontwenningskuur (spor.) - ontwenningskuur

ontwenningsverschiensel (spor.) - ontwenningsverschijnsel

ontwieken st. ww.; overg.; is ontweken [ont'wikɪ] 1. ontwijken: om een botsing te voorkomen *De auto ontweek de fietser mar krek* (Nw), *Ik kon de auto nog krek ontwieken* (Wol, Nt) 2. iemand mijden *Die ontweek me, die zag me liever niet* (Nt) 3. zaken mijden die problemen kunnen opleveren, zaken uit de weg gaan waarvoor men zich zou moeten inspannen *Hi'j ontwiekt die vraoge* (Nbk), *Die ontwiekt alles* hij is lui, loopt met een grote boog om alle werkzaamheden heen (Nw)

ontwiekend (spor.) [ont'wikɪt] - ontwijkend *een ontwiekend antwoord* (Nbk)

ontwikkelbak (spor.) [ont'wik|bak] - ontwikkelbak

ontwikkeld (spor.) [ont'wik|t] - ontwikkeld (in geestelijk opzicht) *Ik miende dat hi'j nogal ontwikkeld was, en dan zokke dingen!* (Nbk)

ontwikkelen [ont'wik|ɪ] - ontwikkelen (inzake de fotografie)

ontwikkeling (spor.) [...'w...] - ontwikkeling (van foto's e.d.), het ontwikkeld zijn in maatschappelijk, technisch, wetenschappelijk opzicht *De ontwikkeling van de meensken gaot veerder* (Nbk)

ontwikkelingsgeld [...'w...] - ontwikkelingsgeld

ontwikkelingshulp [...'w...] - ontwikkelingshulp

ontwikkelingskosten (spor.) [ont'wik|ɪŋs kostɪ] - ontwikkelingskosten

ontwikkelingslaand [...'w...] - ontwikkelingsland

ontwikkelingspeil (spor.) - ontwikke-

lingspeil

ontwikkelingsprojekt (spor.) [...'w...] - ontwikkelingsprojekt

ontwikkelingspsychologie (l) - ontwikkelingspsychologie

ontwikkelingssamenwarking (spor.) [...'w...] - ontwikkelingssamenwarking

ontwikkelingswark (spor.) [...'w...] - ontwikkelingswark (in de ontwikkelingslanden)

ontwikkelingswarker (spor.) [...'w...] - ontwikkelingswarker

ontwormen (Pe-Dbi) [ont'wɔrmɛn] - ontwormen

ontworming (Pe-Dbi) de [ont'wɔrmɪŋ] 1. het ontwormen

ontzag (spor.) et [ont'sax] 1. respekt dat men voor iemands gezag heeft *Veur die meester hadden we wel ontzag!* (Nbk)

ontzegelen (bs) [ont'si:glɛn] - ontzegelen: wegnemen van de zegels van de honingcellen, vgl. *Aj' hunnig van verzegelde raoten winnen willen moej' de raoten ontzegelen; dat kan mit de ontzegelvörke* (bs), *De bi'jen wo'n daor onrustig van en nemen meer eten as goed veur heur is en ontzegelen butendat tevule cellen daor et eten in zit; dat eten staot now bloot an de locht en kan beginnen te gisten* (bs)

ontzegelmes (bs: Dfo) et; -sen [...'s...] 1. ontzegelmes, mes gebruikt bij het ontzegelen, z. aldaar *Aj' hunnig van verzegelde raoten winnen willen moej' de raoten ontzegelen; dat kan mit et ontzegelmes; mit dit ark wodt et boverste van de raoten sneden* (bs)

ontzegelvörke (bs) de; -n [...'s...] 1. bep. vork om mee te ontzegelen, z. aldaar *Aj' hunnig van verzegelde raoten winnen willen moej' de raoten ontzegelen; dat kan mit de ontzegelvörke* (bs)

ontzeggen [ont'segɲ] - ontzeggen: niet willen geven, niet toegeven, niet willen goedvinden dat de ander iets mag, krijgt *Dat het hi'j mij beloofd, now moej' et mij niet ontzeggen* (Ow), *Je hebben wel een betien geliek, dat kan ik je niet ontzeggen* dat kan ik t.o.v. jou niet ontkennen (Op), *Ik ontzegge joe et recht!* (Bdie); (wederk.) afzien van, zich ontzeggen *Ie moe'n je mar wat ontzeggen, ie kun niet overal bi'j wezen* (El), *Hi'j moet 'm hiel wat ontzeggen* hij mag/kan heel veel niet (bijv.

door z'n slechte financiële omstandigheden, door z'n invaliditeit enz.) (Bu, Np, Ste), *Ie moe'n je wat ontzeggen kunnen* je moet niet alles willen (Ste)

ontzegging (spor.) - ontzegging (van de rijbevoegdheid)

ontzien [ont'si:n] - ontzien: sparen, het iemand niet te moeilijk maken *Ze is niet zo goed bi'j, dat dan moet ze wel wat ontzien wodden* (Sz), *Ie moe'n 'm wat ontzien, hi'j is niet al te sterk* (Pe-Dbi, Bu), *Die was niet zo sterk, die wodde altied wat ontzien* (Nbk), *Straf het die jonge verdiend, ontzie 'm mar niet* (Ol-Nl), *As ik him in de hanen krieg, zal ik him niet ontzien* (Ow), *Ik mos 'm aenlik een klap geven, mar ik heb 'm wat ontzien* (Nw)

ontzitten st. ww.; onoverg.; is ontzit (Nw) [ont'sitɲ] 1. (van de maan) afnemen, kleiner worden *De maone ontzit* wordt kleiner, komt telkens later op (Bu, Dfo, Nbk), ook: is geheel afwezig (Dho, Nw, b: lm): *De maone die ontzit al weer, et is donkere maone, hi'j is d'r niet* (Dho, Nw), zo ook *De maone is ok weer ontzit* (Nw), *De maone ontzit al weer aorig* neemt al weer flink af (Spa), *De maone die ontzit al wat* neemt al enigszins af. (verspr., Wol), *Mit et ontzitten van de maone gongen de meensken vroeger niet aovendpraoten; dan waachten ze liever weer lochtemaone of, dan koj' beter zien* (Ld)

onuur z. onhuur

onuutspreekber [onysprɪ:gbɪ; aks. wisselt] - onuutspreekbaar: niet of slechts met grote moeite uit te spreken *onuutspreekbere woorden* (Nbk)

onuitstaonber bn., bw. [onyt'stɔ: ɔmbɪ] 1. onuitstaanbaar *Dat meenske is toch onuitstaonber, ie zollen ze een schop onder de kont geven!* (Nbk), *Dat is een onuutstaonbere draek* een onuitstaanbaar mens (Np)

onvaaste (Bu, Nbk, Obk) bn.; -r [ɔfa:stɔ; aks. wisselt] 1. (van het weer) onbestendig *Et weer is op 't ogenblik slim onvaaste* (Nbk, Obk) 2. (van personen) niet stevig staand (Bu) *Hi'j is onvaaste* (Bu)

onvatber (vo) [ɔ'fatbɪ] - onvatbaar, immuun *Ze bin al mooi op weg om veur et mond- en klauwzeer een entstof te vienen, die et vee een poze onvatber maekt veur*

onveilig - onverschillig

die ziekte (vo)

onveilig [ɔ'fɛjləx] - onveilig

onveraanderd (spor.) [ɔfʔrā:ndʔt; aks. wisselt] - onveranderd

onveraanderlik (spor.) [ɔfʔrā:ndʔlək] - (van het weer) onveranderlijk

onverantwoord [ɔfʔrantwo:ɔrt; aks. wisselt] - onverantwoord: met gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel, niet te verantwoorden *Zokke kleine kiender aliend fietsen te laoten, dat vien ik onverantwoord* (Nbk)

onverantwoordelik (spor.) [aks. wisselt] - onverantwoordelik: onverantwoord, zonder gevoel voor verantwoordelijkheid *onverantwoordelik gedrag* (Nbk)

onverbeterlik [ɔfʔbu:tʔlək; aks. wisselt] - onverbeterlijk: zonder de mogelijkheid z'n slechte, onhandige, domme gedrag nog te verbeteren *Hi'j is toch ok onverbeterlik!* (Nbk), *onverbeterlik gedrag* (Nbk)

onverbiddelek (spor.) bn., bw.; -er, -st [ɔfʔbidʔlək, ɔfə...; aks. wisselt] 1. onvermurwbaar *Hi'j was onverbiddelek in zien oordiel* (Nbk) 2. (bw.) zonder twijfel, onafwendbaar (Nbk) *Onverbiddelek, dat gaot een keer mis* (Nbk)

onverdeeld z. *onverdiel*

onverdiel (Bu, Dfo, Ld, Nbk, Ow) Ook **onverdeeld** (verspr. west.) - onverdeeld: (nog) niet verdeeld *De maotschoppi'j is onverdiel, de iene het alles en een aander het wat minder of niks* (Dfo), *de onverdielde boedel* (verspr., Ow), *de onverdielde helte argens van hebben* de helft die nog niet verder is verdeeld (Bu)

onverdocht (Nt, Op) bw. [ɔfʔdɔxt, ɔfə...; aks. wisselt] 1. zonder dat men erop verdacht is *De pelisie kwam die beide mannen helemaol onverdocht over et mad* (Op), *Dat overkwam mi'j onverdocht* (Nt)

onverdreegzem (spor.) bn., bw.; -er, -st [ɔfʔdrɪ:xsm, ...fədr...; aks. wisselt] 1. onverdraagzaam *Hi'j mos niet zo onverdreegzem doen* (Nbk)

onverdreegzemhied (spor.) Voor -heid z. -hied [...'dr...] - onverdraagzaamheid

onverdregelik (spor.) [ɔfʔdrɪ:xələ, ɔfə...; aks. wisselt] - onverdraaglijk: niet te verdragen (van pijn, vooral van verdriet, uit frustratie)

onverdreuten (Dho) [ʔfʔdrɪ:tʔ, ...fə...] - onverdrotten

onvergetelik [ɔfəgɪ:tʔlək; aks. wisselt] - onvergetelijk *Et is echt onvergetelik, zovule as die man veur oons daon het!* (Nbk)

onverkiesber (v) [ɔfəki(:)zbr; aks. wisselt] - onverkiesbaar *een onverkiesber plak* (v)

onverklaorber (spor.) bn., bw.; -er, -st [ɔfəklɔ:ɔrb; aks. wisselt] 1. onverklaarbaar

onverlaot de, et; -en [ʔfʔlɔ:ət, ook ...fə...] 1. onverlaat *Die onverlaot, zoj' 'm niet?* (Spa), *Die vent is een grote onverlaot* (Bu, Wol), *...een groot onverlaot* (Bu), *een onverlaot van een kerel* (Db)

onverlet (Op) [ɔfʔlɛt, ...fələt] - onverlet: ongedeed, in * *Wat et oge niet ziet, laot et hatte onverlet* (Op)

onverlocht (spor.) [ɔfʔlɔxt, ...fə...] aks. wisselt] - onverlicht: niet van verlichting voorzien *Dat fietspad is onverlocht, daor kuj' aovens beter niet langes fietsen* (Nbk)

onvermeugend (Bu, Obk) Ook **onvermogend** (Bu) bn. [ɔfʔ.../...mo:... aks. wisselt] 1. zonder vermogen, zonder veel geld te bezitten *Hi'j is onvermeugend sturven* (Obk)

onvermogend z. *onvermeugend*

onvermuiber (v) [aks. wisselt] - onvermoeibaar

onverneuden (Dhau, Nbk, Np, Ow) Ook **onverneugen** (Nw) bn., bw. [ɔfʔnɑ:dŋ, ...fə.../...nɑ:gŋ] 1. onnodig *Dat is onverneuden hopen* (Ow), *Dat is onverneugen wark* (Nw)

onverneugen z. *onverneuden*

onverscheiden (Db, Ld, Op, Pe-Db, Sz) bn. [ɔfʔskɛjdŋ, ...fə...; aks. wisselt] 1. (van een boedel) onverdeeld *De netaris docht dat et boedeltien laeter onverscheiden blieven kon* (Sz), *Hi'j zit nog altied in een onverscheiden boedel* (Op)

onverschil (Bu, Ma, Nbk, Nw, Obk, Ste) de, et; -len [ʔfʔskɪl, ...fə...] 1. onverschillig iemand *'t Is een groot onverschil* (Bu, Ma, Nbk), *...grote onverschil* (Obk), *een stok onverschil* (Ste), *een malle onverschil* (Nw)

onverschillig bn., bw.; -er, -st [ɔfʔ'skɪləx, ...fəs...] 1. met weinig gevoel voor anderen, zonder enige vorm van geestdrift, ook sterker: zich om niets of niemand bekommerend *een onverschillig persoon* (Ow), *een onverschillig stok goed* id. (Np), *...stok vreten* id. (Nbk), *een onverschillig*

meupel (Nbk, b), *een onverschillig loeder* (Nbk), (zelfst.) *een onverschillige* (Nbk), *Hi'j is zo onverschillig as de pest* (Nbk), *...as hi'j lang is* (Sz) 2. om het even *Et lat me onverschillig op wat veur dag we stellen* (Ld, Op, Nbk), *'t Is onverschillig waor we langes gaon* (Ow), *Onverschillig wat veur weer et is* (Diz), *N. gaot uut de raod, mar de poletiek zal 'm wel niet onverschillig blieven* (Op)

onverschilligens (b) de [...'skɪlɔŋs] 1. onverschilligheid *Dat zegt hi'j niet uut onverschilligens* (b)

onverschillighied Voor -heid z. -hied [...'skɪl...] - onverschilligheid *Et zal wel niet uut een kwaoie bedoeling kommen, mar uut onverschillighied* (Nbk), *Hi'j is de onverschillighied zelf* (Sz)

onversleugen (Nw) bw. [ɔfʃsɫa:ŋ, ɔfə...; aks. wisselt] 1. zonder er zich iets van aan te trekken *Hi'j gaot onversleugen deur* (Nw)

onversneden bn. [ɔfʃsnt:dn̩, ɔfə...; aks. wisselt] 1. niet in stukken gesneden, niet versneden *Ik kope vaeke een onversneden keze, die kuj' dan nog een tiedlang bewaeren* (Op), *onversneden vene* (Db, Ste, Ld), *onversneden veenlaand* nog niet aangesneden (Ol-Nl) 2. (van de wind) strak, zonder onderbreking (Bu) *Die straffe koolde wiend uut et oosten is onversneden* (Bu) 3. onversneden, echt, zuiver *We kregen vanaovend weer een echte, onversneden borrel* (Bdie, Nt, Sz), *onversneden wien* (Ow), *...alkohol* (Np), *...jenever* (Np), *...tebak* (Bu, Ol-Nl, Ste), *Hi'j zee et in onversneden Stellingwarfs* (Wol)

onverstaand Ook *onverstand* (Spa) et, ook de (bet. 2); onverstanen [ɔfʃstā:nt, ɔfə...] 1. domheid, het onverstandig zijn *mit onverstaand warken* (Bdie) 2. iemand die zich zeer onverstandig, dwaas gedraagt *Luuster mar niet naor disse onverstaand* (Wol), *Wat is et toch een onverstaand, now is hi'j alles kwiet* (Dfo, Pe-Dbl, Sz), *'t Is een (groot) onverstaand* (Nbk, Ma), *een grote...* (Diz), *Dom ommewarken, dat dot hi'j, wat een onverstaand* (Ow)

onverstaandig z. *onverstanig*

onverstand z. *onverstaand*

onverstanig (verspr., l) Ook *onverstaandig* (verspr.) bn., bw.; -er, -st [ɔfəstā:nəx,

ɔfʃ...; aks. wisselt] 1. onverstandig, onbezonnen *een onverstanige vent, Doe niet zo onverstanig* (Nbk)

onverstaonber [...'st...] - onverstaanbaar (van wat gesproken wordt)

onversteurber (v) [ɔfʃstɫa:ərbɪ, ɔfə...; aks. wisselt] - onverstoortbaar *De vrouw taetert onversteurber deur* (v)

onversturven (b) bn.; attr. [ɔfəstɫɔ(ə)bm̩, ɔfʃ...] 1. hetz. als *onbesturven*, z. aldaar *een onversturven wedevrouw* (b)

onvertaelber [ɔfətə:ɫbɪ, ɔfʃt...; aks. wisselt] - onvertaalbaar *Zoe'n mooi Stellingwarfs woord is toch onvertaelber in et Nederlaans* (Nbk)

onverteerber (spor.) [ɔfʃtɫa:ərbɪ, ...fət...; aks. wisselt] - onverteerbaar (ook fig.)

onverteugen (El, Ma, Np, Op, Sz) Ook *onvertogen* (Bu, Dhau, Obk, Wol) bn.; attr. [ɔfʃtɫa:ŋ, ...fət.../...o...; aks. wisselt] - onvertogen: ruw, ongepast, in verb. als *Ik hebbe gien onverteugen woord van 'm heurd* (Obk, Op, Sz), *Ie zullen gien onvertogen woord van die meensken heuren* (Dhau)

onvertogen z. *onverteugen*

onvervangber (spor.) [ɔfəfanbɪ; aks. wisselt] - onvervangbaar *Die man dot dat wark zo goed, die is onvervangber* (Nbk)

onverwaachs (OS, Bu, Dho, Np, Nw, Ste) Ook *onverwaacht* (Ld, Ow.), *onverwaas* (Nbk), *onverwacht* (Op, Pe-Dbl, WH), *onverwachts* (Nt, Wol, WH) bn., bw. [ɔfəwa:xs/...wa:xt/...wa:s/...waxt(s)] 1. onverwacht *Et was hiel onverwaachs* (Np), *Onverwaachs kreeg ik praoters* (Nw, Db), *Vanmorgen kreeg ik onverwaachs vesite* (Dhau), *onverwaachse vesite* (Nbk), *Die hond sprong mi'j onverwaachs op 'e huid* (Ow), *'k Heb nog wel een kliekien over, aj' ál onverwaachs thuuskommen* (Ste, Nbk), *Hi'j kwam toch nog onverwacht te overliden* (Spa), *Hi'j is onverwaachs sturven* (Dho)

onverwaacht z. *onverwaachs*

onverwaas z. *onverwaachs*

onverwacht z. *onverwaachs*

onverwachts z. *onverwaachs*

onverweeglik (b) bn. [...fəwt:xlək; aks. wisselt] 1. onbewegelijk, bewegingloos *Die uut een onverweeglike rust en kalmte et doen en laoten van de meensken bekikt* (b)

onverzekerd [ɔf...; aks. wisselt] -

onverzettelik - onvri'j

onverzekerd

onverzettelik (spor.) [ɔfəsət|ɪk; aks. wisselt] - onverzettelijk *Kiek, dat bin kerels waor ik respekt veur hebbe, Haarm! Gien opschepperijje, mar onverzettelik jow wark doen* (vo)

onverzien z. *onverziens, onveurzien*

onverziens (verspr.) Ook **onverzien** (Ste), **onveurzien** (Db, Nw, Sz), **onveurzien** (Ste) bw. [ɔfəs'ɪ:s/...sɪ:n/...fɑ:əs/.../...] 1. ongezien, zomaar ineens, zonder dat men het zag of aan zag komen *Dat he'k onveurziens kocht zomaar, zonder het gezien te hebben* (Db, Nbk, Nw), *Dat huus wil ik zo, onveurziens, wel f 80.000 veur geven* (Sz), *onverziens weg wat kopen* (Bu), *Onverziens komt hij dan an, dan komt hij zomar uut de locht valen* (Nw), *Ze raekten onverziens nog naor Amsterdam toe* (Np)

onverzorgd (spor.) [ɔfəsɔr(ə)xt; aks. wisselt] - onverzorgd: *Die kiender kun toch niet onverzorgd aliend laoten wodden* (Nbk), *Dat wark van him liekt altiets zo onverzorgd* (Nbk)

onveurdelig z. *onveurdielig*

onveurdielig (Nbk, Ow) Ook **onveurdelig** (Np) [ɔfɑ:ərɔdi:ləx, ...ɔfə..., ...fɪ.../...du:ləx; aks. wisselt] - onvoordelig

onveurspelber (spor.) [ɔfɪspɛlbr, ...fə..., ...fɑ:ɪ...; aks. wisselt] - onvoorspelbaar *Et weer blift toch vaeke onveurspelber* (Nbk)

onveurstelber [ɔfɑ:ərɪstɛlbr, ...fəst..., ...fɪst...; aks. wisselt] - onvoorstelbaar *Onveurstelber, zovule het hij d'r veur daon* (Nbk), *Et is onveurstelber dat et al haost weer winter is* (Spa)

onveurzichtig [ɔf...; aks. wisselt] - onvoorzichtig *Jim moe'n niet zo onveurzichtig wezen op 'e diek, et bin allegeer auto's* (Nbk)

onveurzichtigheid de [...'s...] 1. onvoorzichtigheid, het onvoorzichtig zijn *Deur zien onveurzichtigheid ligt hij now in 't ziekenhuus* (Nbk)

onveurzien (Bu, Dho) Ook **onverzien** (Spa) bn. [ɔfɑ:əsɪ:n/ɔfəsɪ(:)n, ɔfə...; aks. wisselt] 1. van te voren niet voorzien (Bu, Dho, Spa) *onverziene omstandigheden* (Spa), *...uutgaoven* (Bu) 2. z. *onverziens*

onveurziens z. *onverziens*

onvlak (Op) bn.; -ker, -st [ɔflak; aks. wisselt] 1. niet egaal, niet effen *Dat stok*

laand is slim onvlak (Op)

onvoeg (Diz, El, Ld, Ma, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, p, b: lm, s) Ook **onvoege** (Db, Dhau, Ma, b: lm) bn., bw.; -er, -st [ɔfu:x/...gə; aks. wisselt] 1. onnet, onbeleefd, onwelgevoegelijk, onbeschaafd (Db, Dhau, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, b: lm) *Die willen we d'r niet bij hebben, die gedreegt him zo onvoeg* (Obk), *Hij het me onvoege be-handeld* (Db), *een onvoeg woord* (Ow) 2. ruw in de omgang (Dhau, Ld) *Die was aorig onvoege om mit om te gaon* (Dhau), *een onvoeg besien* een lastige koe, een koe waar moeilijk mee om te gaan is (Ld) 3. (van gereedschappen, materialen) onhandig, ongeschikt (El, Ma, Op, Ow) *Wat een onvoeg ding* onhandig in het gebruik (Ow) 4. lelijk, slecht om te zien (Diz, s) *Et is te onvoeg om te verkopen* (Diz), *een onvoeg voer huj* (s) 5. enigszins smerig (Ma)

onvoege z. *onvoeg*

onvoldaan (Nbk) [ɔfɔldɔ:ən; aks. wisselt] - onvoldaan: met onvoldaanheid *mit een onvoldaan gevuul* (Nbk)

onvoldoende de; -n, -s [ɔfol'dū(:)ndə] 1. onvoldoende, laag cijfer *Hoevule onvoldoenden hej' op et rappot?* (Nbk), (fig.:) *een zwaore onvoldoende kriegen* (spor.)

onvolgruuid (Nbk, l) bn. [ɔfolgry:jt; aks. wisselt] - onvolgroeid

onvolledig (spor.) [ɔf...; aks. wisselt] - onvolledig *Ze hebben niet alles verteld in dat kraantestok, et is wel wat onvolledig* (Nbk)

onvoltooid (l) [ɔfɔlto:əjt] - onvoltooid: in taalkundige zin *de onvoltooid toekomstende tied* (l)

onvolwassen bn. [ɔf...; aks. wisselt] 1. onvolwassen *Die jonge is nog wat onvolwassen* (Nbk), *...gedreegt him nog zo onvolwassen* (Nbk), *onvolwassen gedoe* (Nbk)

onvrede de [ɔfru:də] - onvrede *Ze leven in onvrede* (verspr., Wol), *Ik bin in onvrede mit de buren, we hebben aaltied ruzie* (Pe-Db), *...mar argens in mij is d'r een gevuul van onvrede mit mezels* (vo)

onvri'j (Nbk) bn., bw.; -er, -st [ɔf...; aks. wisselt] 1. onvrij, zodanig dat men door anderen gemakkelijk gezien kan worden *Now ze die wal d'r of kapt hebben, zitten we hier vule onvri'jer* (Nbk), *onvri'j wonen* (Nbk), *een onvri'j plakkien* (Nbk)

onvrinde z. *onvrunde*

onvruchtber [õfraydb; aks. wisselt] - onvruchtbaar: van grond, vgl. *De schiere, onvruchtbere bovergrond mos vot* (vo); inzake vrouwen, vrouwelijke dieren *een onvruchtbere koe* (Nbk), *Zij kon gien kiender kriegen, ze was onvruchtber* (Nbk) **onvrunde** (Np) Ook *onvrinde* (Bu) de [õfrandə/...frində] 1. onmin in *onvrinde wezen* niet met elkaar kunnen opschieten, met elkaar overhoop liggen (Bu), *Ze leven mit mekaer in onvrunde* id. (Np)

onvrundelik (l) [...'fr...] - onvriendelijk **onwaor** (Nbk) bn. [õwɔ:ər; aks. wisselt] 1. onwaar, niet waar

onwaorhied (Nbk) [õ'w...] - onwaarheid *Dat is een onwaorhied!* (Nbk), *Et bin allemaol onwaorheden in dat kraantestok* (Nbk)

onwark (Ow) et ['õw...] 1. erg zwaar, smerig, vervelend werk, werk dat niet te doen is

onwarkber (Ow) bn. [...'w...] 1. niet te doen, erg moeilijk te verrichten

onwarkelik (Nbk) bn.; -er, -st [...'w...] 1. onwerkelijk

onwarkzem (Ow) bn.; -er, -st [õ'war(ə)ksm] 1. smerig, zwaar, onhandig om te doen, te verrichten *een onwarkzem warkien* (Ow)

onwarschienlik (spor.) [õwar'skĩ(:)lək] - onwaarschijnlijk: niet te verwachten *Et liekt me onwarschienlik dat et die kaante opgaot* (Nbk)

onweer et [õwɔ:ər] 1. slecht, guur weer *Wat een onweer!* slecht weer (Bu, Nbk, Nw), *Vandeweek wodt d'r haost alle dagen onweer veurspeld; et is wel slecht, mar onweer [in bet. 2] komt d'r niet van* (Sz) 2. weersgesteldheid met één of meer donderbui(en) *D'r is onweer op komst* (Nbk), *D'r zit onweer in de locht* het is onweersachtig (Nbk), *Et onweer was niet van de locht* (Bu, Nw), *Dat was een echt onweer* een echte donderbui (Nbk), *Ie mochten niet breien mit onweer, want de pennen gleensterden tevule* (Nw), *We moe'n mar niet teveule onweer hebben* (Nt), *Wat bin jim lollig vanaovend, daor kon wel es onweer op kommen* (vo), *As die jongen zo drok binnen, zal 't wel weer onweer wodden* (Pe-Db), *Dan kwam d'r onweer op dan kreeg men te maken met*

tegenspoed, een kleine ramp, enig ongemak (l), *een gezichte van drie daegen onweer* d.i. een boze gelaatsuitdrukking (bo: Bu), *Dat gezicht staot op onweer* id. (Nbk, Ste) 3. plezierige drukte, het plezier maken (Nbk), vgl. *Wat is dat een onweer* (Nbk); in het bijzonder: de situatie dat er een geboorte plaatsvindt (Db, El, Nbk, Np, Spa, Sz) *'t Is onweer bi'j de buren, d'r is een poppe op komst* er is een baby op komst, de bevalling is begonnen (El, Spa, Sz, Db) * *Grös gaot en komt mit onweer* nl. met harde wind en regen (Bu), *Onweer op kaele bomen wol wel es koolde op kommen* (n), *Op laet onweer krieg' een zaachte winter* (Np)

onweerbuie z. *onweersbuije*

onweersachtig z. *onweersachtig*

onweerde (Ste) de [õ'wɔ:ərdə] 1. onwaarde, het zonder waarde zijn *Et is van onweerde* zonder waarde (Ste)

onweerdig bn., bw.; -er, -st [õ'wɔ:ərdəx; aks. wisselt] 1. van onwaarde, zonder waarde *Dat ding is onweerdig* geheel zonder waarde (Nbk), *Dat is allemaol wat onweerdig spul, dat kun we et beste mar oprumen, et is toch gien cent weerd* (Ma, Obk, Op, Dhau), *Een kreupel schaop is onweerdig* (Ld), *een onweerdig produkt* dat niet veel waard is, van slechte kwaliteit (Ow), *De koenen weren onweerdig* waren erg weinig waard (Dho) 2. niet waardig, niet verdienend (wat wordt uitgedrukt) *Ik viene dat al die ere him een betien onweerdig is, want zoe'n beste man is hi'j naor mien donken beslist niet* (Op), *Dat vrouwgien is niet vule an gelegen, ze is die man eigenlijk onweerdig, et is zoe'n flinke vent* (Sz), *Ze is him onweerdig* (Ma) 3. niet waardig, bep. niet te achten, verachtelijk *Hi'j het 'm onweerdig gedreugen* (Dho, El), *As persoon is hi'j niet zo onweerdig, mar hi'j kan niet uut de woorden kommen* (Pe-Db), *onweerdig gedrag* (El, Obk, Pe-Db, Spa, Wol), *Et is 'm te onweerdig om daor op in te gaon* (Np), *Onweerdig wark, dat is me niks* (Nw), *Die maniere van doen is slim onweerdig* (Wol)

onweersachtig (Ol-Nl) Ook *onweersachtig* (Dhau) ['õw...] - onweersachtig

onweersbesien (Bdic, Bu, Db, Dfo, Dhau, Dho, Diz, Nbk, Nw, Obk) ['õw...] -

onweersbuie - onweten(d)

donderbeestje

onweersbuie z. *onweersbujje***onweersbujje** (Bdie, Bu, Dho, Ld, Nbk, Np, Nw, Op, Ow, Ste) Ook *onweersbuie* (Pe-Dbl, Spa, Sz), *onweerbuie* (Pe-Dbl) de; -n ['õwɪ:əʀzbajə/...(z)bœjə] 1. onweersbui, donderbui *Dat bericht sleug in as een onweersbuie* (Pe-Dbl) 2. rauwe persoon (Ow)**onweerskaans** (Nbk, Nw, Op) de; -en ['õ...] 1. kans op onweer *D'r is vandaeg onweerskaans* (Nw), *De onweerskaansen bin groot* (Nbk)**onweerskop** (Bu, Dho, Ld, Nt, Obk) - donderkop**onweerslocht** ['õw...] - onweerslucht**onweersmoggien** z. *onweersvliegien***onweersnaacht** (Ol-Nl, j) de; -en ['õw...] 1. nacht met veel onweer *in een verschrikkelijke onweersnaacht* (j)**onweersregen** (Ow, Wol) de ['õw...] 1. regen die past, hoort bij onweer *Zoe'n onweersregen daor mag et gewas wel over* (Ow), *Een onweersregentien helpt op et laand meer as een gewone bujje* (Ow)**onweersschore** (Dfo, Obk) de; -n; ...schoortien ['õw...] 1. onweersbui**onweersslag** (Bdie, Dfo) de; ...slaegen ['õw...] 1. donderslag *De onweersslag was dichtebij* (Bdie), *...nao an* (Dfo)**onweersstaonber** (spor.) [aks. wisselt] - onweersstaanbaar *Zoe'n verleiding is haost onweersstaonber* (Nbk)**onweersverschienstel** (Ol-Nl) et; -s ['õw...] 1. verschijnsel horend bij onweer**onweersvliegien** (OS, Bu) Ook **onweersmoggien** (Diz) ['õ...] - onweersbeestje**onweersvoegel** (Bdie, Bu, Nbk, Np, Nw, Spa, Ste) Ook *onweervoegel* (Ste) de; -s; -tien ['õwɪ:əʀ(s)fugl] 1. meeuw 2. rauwe persoon (Ste) *Wat een onweersvoegel!* (Ste)**onweersvossien** (verspr.) et; ...vossies ['õw...] 1. korte vorstperiode (vaak van zo'n drie of vier nachten, in het voor- of najaar) *We hebben een klein onweersvossien* (Ow), *Een onweersvossien wil wel es op slecht weer kommen* na slecht weer (Op, Nbk), *Op een onweersvossien komt regen* (Nt), *Et zal wel een onweersvossien wezen* [een korte vorstperiode], *want ic kun de regen zowat griepen* (Sz), *Een**onweersvossien in de haast is een veurbode van de winter* (Ste)**onweerswolke** (Bdie, Obk, Op) - onweerswolk (lett.)**onweervoegel** z. *onweersvoegel***onwelkom** (spor.) [õwelkom; aks. wisselt] - onwelkom: niet welkom**onwennig** (verspr. OS, Diz, Nw, Op, Spa, Wol, p) bn., bw.; -er, -st [õ'wenəx] 1. zich niet op z'n gemak voelend en naar huis terug verlangend *Die kiender weren daor niet thuus, ze weren zo onwennig as wat* (Obk), *Doe we eerst in de vremte woonden is dat oons onwennig ankommen* (Op)**onwennigens** (vo) de [õ'wenəggs] 1. het onwennig zijn, z. aldaar *Die hadde daor al een jaor legen en hulp Maatien over heur onwennigens henne* (vo)**onweren** ['õwɪ:əʀn] - onweren *Et het de hiele naacht onweerd* (Nbk), *Et begint te onweren* (Nbk), *In de veerte onweert et al* (Nbk), *Et onweerde slim* (Ma), *As de bi'jen op 'e heide stonnen en et onweerde, was d'r gien hunnig te haelen* (bs), *Die het et wel vaeker heuren onweren* hij/zij wordt al wat ouder (Nw)**onwerig** bn. ['on] 1. onweertchtig (verspr.) *Et is van 't zoemer aorig onwerig, de rommel is niet van de locht* (Bdie, Ld, Op, Db), *Wat was et vannaacht onwerig weer* (Nw, Dhau) 2. (van het weer) slecht, wild, onstuimig (El, Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Ste) *Wat is et onwerig, et wot haast* (Ow), *Wat is et toch onwerig weer mit al die hadde wiend en regen* (El, Nbk, Nw, Ol-Nl, Ste), *Et is bar onwerig, allemaole storm en onweer* (Obk, Pe-Dbl) 3. onstuimig wild (van personen, dieren, echter vooral van kinderen die erg druk zijn, vervelend doen (OS, verspr. WS) *Ik vun die jongen vandaeg verhipte onwerig* (Np), *D'r zit aander weer in de locht, want die kiender bin zo onwerig* (Ow), *een onwerig persoon* d.i. die wild, woest doet (Bu), *Wat was et vee toch onwerig* ru-moerig, druk (Nbk) 4. de situatie dat er een kind geboren gaat worden (Bu, Dfo, Nbk) *Daor is 't ok onwerig, d'r zal wel gauw een poppien kommen* (Dfo), *Ie meugen wel oppassen, 't is d'r onwerig* d.i.: je zou i.v.m. een geboorte ongelegen kunnen komen (Nbk)**onweten(d)** z. *onwetens II*

onwetendhied (Nbk), voor -heid z. -hied de [õ'wɪ:ɪŋhɪt] 1. onwetendheid *In onwetendhied is dat gebeurd* (Nbk)

onwetens I (Ol-Nl) de [õ'wɪ:tɪŋs] 1. onwetendheid, in *Ik zal dat wel zegd hebben, mar dan in onwetens* zonder het te beseffen (Ol-Nl)

onwetens II (verspr.) Ook *onwetend* (Bdie, Bu, Db, Ld, Nt, Obk, Ow, Spa, Ste), *onweten* (Bu) bw. [õ'wɪ:tɪŋs/...'wɪ:tɪŋ(t)] 1. zonder te weten wat men doet, zonder er erg in te hebben *Ik heb et onwetend daon* (verspr., Ste), *Dat is onwetens gebeurd* (Diz)

onwetenschoppelik (l) [õwɪ:tɪŋ'skɔpɔk] - onwetenschappelijk

onwettig (spor.) [õ'wɛtɔx] - onwettig, voornamelijk in *een onwettig kiend* (spor.)

onwezenlik (Nbk, vo) [õ'wɪ:zɪŋlɔk] - onwezenlijk: vreemd, eigenaardig, net alsof het niet echt is *Et was allemaol zo onwezenlik* (vo)

onwies bn., bw.; ...wiezer [õwis; aks. wisselt] 1. onverstandig, onwijs, dwaas, gek *Aj' onwies mit geld ommegaon binnen, aj' et vergooid hebben* (Ste), *je onwies anstellen* (Obk), *Doe niet zo onwies* (Db, Ste), *een onwies veurstel* (Ow, Spa), *onwies praot* dwaze praat, onwijs geklets (Ow), *onwieze...* id. (Ma, Ste) 2. (bw.) in dwaze, hoge mate (verspr.) *Hi'j reed onwies hadde* (Db, Ld, Obk, Spa, Wol), *Krachtpatsers doen soms onwies zwaore dingen* (Ow)

onwieze et [õ'wi:zə] 1. onwetendheid, toestand waarin men weinig (van iets) weet (Dho, Np) *Laot ze mar in 't onwieze* (Dho), *Laot him mar in 't onwieze blieven* vertel hem maar niks (Np) 2. dwaze, idiote, onwijze toestand of graad *tot in et onwieze een bedrief uitbreiden* zeer overdreven (Spa), *in et onwieze lopen* zeer veel (Ow), ...*warken* id. (Obk, Ow), *Sommige oolders gaon heur kiender soms in et onwieze verwennen* (Op), *Hi'j het in 't onwieze kocht* veel te veel (Ste, Ow), *Ze hadden heur in et onwieze optaekeld* (Obk), *Hi'j reed zo hadde, et was bi'j et onwieze of* (Dhau, Ste), *Ie moe'n niet zo in 't onwieze deurgaon, ie moe'n ok luusteren* (Pe-Db1)

onwil de [õ'wɪl] 1. onwil *Et was ien en al onwil, hi'j wol niet mitwarken* (Nbk)

onwillekeurig bw. [õwɪlə'ka:əɔx, ook 'õ...] 1. onwillekeurig, zonder er bewust aan te denken, het beredeneerd te willen *Onwillekeurig mos hi'j even an zien mem daenken* (Nbk)

onwillig (Nw) bn. [õwɪləx; aks. wisselt] 1. weerspannig

onwillighied (Nbk), voor -heid z. -hied de [õ'wɪləxhit] 1. onwilligheid, onwil *uut onwillighied* (Nbk)

onwis z. *onwisse*

onwisse (Bu, Db, Nbk, Np, vo) Ook *onwis* (Bu, v) bn., bw.; -r [õwɪs(ə); aks. wisselt] - onwis: onzeker *En daor kun we wel wat in ommetaasten, mar et blift alles slim onwisse* (vo), *Jim praoten goed, mar et moet allemaol nog, d'r kan nog van alles gebeuren in disse onwisse tied* (vo), ...*zoe'n onwis gevuul...* (vo) * *Ie moe'n et wisse veur et onwisse nemen* je moet het zekere voor het onzekere nemen (Nbk, Np), *Et wisse veur 't onwisse, zee de boer, en hi'j bun de dooie hond de bek dichte* (Db)

onz. - afkorting van *onziedig*

onzaekelik (spor.) [õsɛ:kɔk; aks. wisselt] - onzakelijk: niet zakelijk, niet praktisch

onzeker (spor.) - onzeker: niet zeker, twijfelachtig *Et is nog onzeker, of ze verhuzen gaon* (Nbk)

onzekerhied (Nbk, v), voor -heid z. -hied [õ's...] - onzekerheid: twijfelachtigheid, het onzeker zijn omtrent iets *Et is vervelend aj' de hieltied in onzekerhied zitten, waoromme kan zoe'n ziekenhuus ok niet eerder uutslog geven?* (Nbk)

onzichtber (spor.) [õ'sɪxɔbɛ; aks. wisselt] - onzichtbaar: niet met het oog te zien, te onderscheiden *Dat krassien op 'e auto hebben ze votwarkt, et is zo goed as onzichtber* (Nbk), *Onze jonge was votkreupen aachter et gedien, hi'j docht dat hi'j onzichtber was* (Nbk)

onziedig (l) [õ'sidɔx] - onzijdig (in taalkundige zin) *Et-woorden bin onziedig* (l)

onzillig (Bdie) bn.; -er, -st [õ'sɪləx] 1. onzalig, niet bep. florissant *Die koe ziet d'r onzillig uut* (Bdie)

onzin [õ'sɪn] - onzin: nonsens *Da's grote onzin wat hi'j daor vertelt* (Diz), *'t Is ien en al onzin wat die vent wil* (Nbk), *Et was gien onzin as hi'j wat zee hij zei altijd*

onzinnig - oognaegel

verstandige, goede, serieuze dingen (Nbk)
onzinnig [õ'sinax] - onzinnig: dwaas, idoot *Et is toch onzinnig om te perberen hier zoe'n grote febriek henne te haelen!* *Wat mient dat gemientebestuur wel niet!* (Nbk), *Hi'j zong veur de zovuulste keer zien 'Stellingwarver onzinnig draanklied'* (Nbk)

onzuiver (l) [õ'sywf, ...vɪ] - onzuiver, in et *onzuivere inkommen bruto* (l)

onzuverhied (Nbk, Obk), voor -heid z. -hied de [on's...] 1. het onzuiver zijn, in het bijzonder: onzuiver bloed, vgl. *as iene onzuverhied in 't bloed het (...)* (Obk)

ooftmaond (j) de ['o:ft...] 1. oktober

oog z. oge

oogandoening (spor.) ['o:ɣ..., 'o:x...] - oogaandoening

oogappel (Nbk, Nw) ['o:ɣap], 'o:x...] - oogappel: pupil van het oog (lett.), ook fig.: persoon die bij iemand zeer geliefd is (Nw) *Mien kleinkind is mien oogappel* (Nbk, Nw)

oogarts ['o:ɣarts, 'o:x...] - oogarts *Dat kiend moet naor de oogarts, die kan zo aorig mikken zo eigenaardig kijken* (Obk)

oogdoek (Ld, s) de; -en; -ien ['o:ɣduk] 1. doek die men voor de ogen langs doet, blinddoek (Ld) *As een peerd hier of daor wel es niet langes wol, deden ze him wel es een oogdoek veur* (Ld) 2. ooglapje: ter bescherming van het oog (s)

oogdokter z. ogedokter

oogdruppels z. oogdruppen

oogdruppen (Bu, Db, Dfo, Dhau, Ma, Np, Nw, Ol-Nl, Spa, Ste) Ook *oogdruppels*, *ogedruppels* (Ow) ['o:gədrʌp̃/o:ɣdrʌp̃/s/ 'o:gə...] - oogdruppels

ooggetuge (spor.) ['o:xəty:gə] - ooggetuige
ooghaor (Nw) - ooghaar *Ik heb een ooghaortien in et oge* (Nw)

ooghielkunde (l) ['o:xhi:lkanðə] - oogheelkunde

ooghoeke ['o:xhukə] - ooghoek *Ie hebben et toch niet goed genug daon, boer, d'r zit nog een betien etter in de ooghoeke* (vo), *'k Wol niet kieken, mar vanuut mien ooghoeken kon ik et krek een betien zien* (Nw), *uut de ooghoeken kieken* heimelijk naar links of rechts kijken (Ow, Spa): *Hi'j kiekt aorig uut de ooghoeken* (Spa)

oogholte (Nw) - oogholte

ooghoogte (Nw) - ooghoogte *Dat zit op*

ooghoogte (Nw)

oogkas (Nw) - oogkas

oogkleppe (verspr.) Ook *ogekleppe* (Nw) - oogklep *Een peerd kuj' rieden mit of zonder oogkleppen* (Wol), *'t Peerd het oogkleppen veur* (Ow, Np), *...an* (Diz, El, Pe-Db), *Hi'j lopt mit oogkleppen veur* fig.: ziet niets of niemand, is ziende blind (Ste, Ow), *...op id.* (Ow), vandaar ook *Ie konnen wel mit oogkleppen op lopen* zie je dat niet, heb je dat dan niet door (Bdie), *Die het de oogkleppen veur* fig.: ziet niets of niemand, is ziende blind (Ow), *...de oogkleppe veur id.* (Dho), zo ook *Die man het oogkleppen veur, die lopt zien ongelok tegemoet* (Op) en *Die meensken leven zo et schient mit oogkleppen veur, ze marken niks op wat d'r om heur henne gebeurt* (Ste)

oogkwaol (Nbk, Nw) - oogkwaal *Hi'j kan niet zo best meer zien, hi'j het een oogkwaol* (Nw)

ooglappe (Bu, Dfo, Ma, Np) de; -n; ...lappien ['o:xlapə] 1. oogklep *Et peerd het de ooglappen an* (Bu, Ma), *Die het de ooglappen veur* (Np), ook fig.: hij loopt met oogkleppen op (Np)

ooglid (Bu, Nbk, Nw) et; ...leden; ...littien ['o:xlut] 1. ooglid *De oogleden trilden me wat* (Nbk), *De oogleden bin me ontsteuken* (Nw), *de oogleden even van binnen bekieken* na het eten even uitrusten en een dutje doen (Bu)

oogmark (verspr.) et; -en; -ien (bet. 2) ['o:xmark] 1. oogmerk, doel *Daor zal hi'j wis wel een oogmark bi'j hebben* (Op), *Mit wat veur oogmark zol hi'j dat paand kocht hebben?* (Obk), *Mit et oogmark daor op (...)* (Ste, Nbk), *Mit et oogmark d'r op, dat ik dit of dat doen zol (...)* (Bu), *Uut dat oogmark (weg) bekeken (...)* (Pe-Db), (Ow), *uut een bepaold oogmark (...)* (Db) 2. merkteken (Obk) *D'r staot een oogmark op dat stok gereedschap en dan is et vast een goed ding* (Obk)

oognaegel (bs: Obk) de; -s; -tien ['o:xne:gl] 1. bep. pen, nagel om een *bi'jedoeck* mee vast te zetten, nl. met een oogje dat men om een draad van de holle doek vastknijpt *Zit de zwaarm ienkeer in et kiepsien, dan komt d'r an de eupen kaante een bi'jedoeck over; zoe'n doek is vierkaant en op elk van de hoeken zit een*

oognaegel (bs: Obk)

oogfwieking (spor.) ['o:y..., 'o:x...] - oogafwijking

oogonderzoek (spor.) - oogonderzoek

oogontsteking (spor.) - oogontsteking

oogopslag et, de ['o:yopslax, ...o:x...] 1. oogopslag, zo ook *Ik zag et mit et eerste oogopslag* direkt toen ik ernaar keek (Ste), *Dat kuj' in ien oogopslag wel zien* (Dho, Nbk), *mit ien oogopslag* met één oogopslag: *Dat ha'k mit ien oogopslag wel deur* (Spa), zo ook *Ik zag et mit et eerste oogopslag* direkt toen ik ernaar keek (Ste), *Dat kuj' in ien oogopslag wel zien* (Dho, Nbk) 2. tijd van een oogopslag, ogenblik (Nbk, Nw) *In een oogopslag is dat gebeurd* (Nbk), *Dat he'k in een oogopslag even daon* (Nbk), *In een oogopslag was hi'j d'r in een oogwenk* (Nw)

oogpiene (spor.) - oogpijn

oogpunt (spor.) - oogpunt: standpunt, visie *Uut dat oogpunt kan 'k et d'r wel mit iens wezen* (Nbk)

oogspiere (l) ['o:xspi:əɾə] - oogspier

oogst (Nw, Ol-Nl, j) de [o:xst] 1. (niet vaak gezegd) rogge, haver enz. die men oogst (Nw) *Hi'j haelt de oogst binnen* (Nw) 2. het totaal aan honing dat men wint (j) *een redelijke oogst winnen* (j) 3. oogsttijd (Ol-Nl) *In de oogst hej' eigenlijk gien tied te schieten* heb je het verschrikkelijk druk (Ol-Nl)

oogstbloot (Dfo, Pe-Dbl, Ow) bn. [o:yɔdblo:ət; aks. wisselt] 1. ontdaan van het te oogsten gewas *Bi'j verkoop van 't laand moet et oogstbloot opleverd wodden* (Ow)

oogsten (Bu, Dho, Nbk, Obk, Op, Ow, Spa) zw. ww.; overg.; oogstte, het oogst ['o:xstɪ] 1. als oogst binnenhalen *de rogge oogsten* (Bu), (inzake koren:) *Et oogsten wil wel vlotten* (Ow), zo ook *Ze hebben mooi weer te oogsten* (Spa) * *Wie niet zij't, zal niet oogsten* (Nbk), *Wat een meenske zij't zal hi'j ok oogsten* (Op), *Wie wiend zij't zal storm oogsten* (Dho, Op)

oogstmaand (Dfo, El, Np, Nt, Obk, Op, Spa, Sz, Wol) de; -en ['o:xstɪm...] 1. oogstmaand, nl. augustus 2. maand waarin men oogst *Juli was vroeger de oogstmaand, mar tegenwoordig is juni in*

de veenweidestrecken de oogstmaand (Nt), *De oogstmaand is slim nat west, dit jaor* (Wol)

oogstriepe (Obk) [aks. wisselt] - oogstrijp

oogsttied ['o:xstɪt] - oogsttijd *De oogsttied komt al gauw weer* (Spa), *In de oogsttied hebben de boeren et slim drok* (Wol)

oogstverlof (spor.) ['o:xst...] - oogstverlof

oogtransplantasie (spor.) ['o:x...] - oogtransplantatie

oogvlies (spor.) ['o:xflis] - oogvlies *Ie hebben twee soorten oogvliezen: et netvlies en et hoornvlies* (Nw)

oogwenk z. *oogwink*

oogwimper (Nw) - oogwimper *Ze het mooie oogwimpers* (Nw)

oogwink (Db, Nbk, Np, s: oost.) Ook **oogwenk** (Db, Sz) ['o:x...], in *in een oogwink* in een ommezien (Db, Nbk, Np)

oogwit (Nw) - oogwit *Ze het et oogwit wat rood* (Nw)

oogziekte (spor.) ['o:xsiktə] - oogziekte

ooi z. *ujje*

ooie (fp) ['o:əjə] - bep. plant: ui

ooievaar de; -s, ooievaren; -tien ['o:əjə:ɾ] 1. ooievaar (de bekende grote trekvogel) *Vroeger wodde d'r wel zegd dat de kiender deur de ooievaar brocht wodden; de mem lag in bedde omdat ze een beet van de ooievaar had hadde* (Bu) * *Ooievaar, lepelaar* (Bu), (raadsel:) *Een koppien as een knikkertien/Een boekien as een bikkertien/En poten as een ooievaar/Ra, ra wat is dat?* opl: een tang waarmee men een kooltje vuur uit de kachel haalde en in de test deed (Wol)

ooievaarsbek (fp) ['o:əjə...] - ooievaarsbek, reigersbek

ooievaarsdörp (l) ['o:əjə...] - ooievaarsdorp

ooievaarsnust ['o:əjə...] - ooievaarsnest

ooit bw. [o:əjt] 1. ooit *Aj' d'r ooit een keer in de buurt kommen moej' him ok es opzuken!* (Nbk), *Ik moet d'r ooit wel es een keer west hebben, mar wanneer?!* (Nbk), *Hej' now wel ooit zoe'n vervelende vent zien?* wat is hij een mispunt (Nbk), *Hej' ooit wel es zoks mitmaekt?* heb je dat ooit wel eens meegemaakt, ook: hoe bestaat het dat het zo gaat, dat dat zo gebeurt (Nbk), *Wel hej' now ooit!* hoe bestaat het (Nbk)

oold I Ook *oud* (WH) et [o:lt/əmt] 1. in

oold - oold

oold en nij oud en nieuw: *Mit oold en nij kommen we altied bij mekeer* (Nbk)

oold II Ook *oud* (WH) bn.; -er/ouwer (WH), -st [o:lt/ɔmt] 1. van de bedoelde leeftijd *Hij is zes jaor oold* (Nbk), *Hoe oold bij?* (Nbk), *Hoe oold zal hij wezen?* (Nbk) 2. niet meer tot de jeugd te rekenen *Hij is oold trouwd* (Nbk), *Hij is oold en wies genoeg* (Nbk), *Ik moet vandaege nog even naor 't oolde meenske* naar mijn moeder, d.i. veelal: naar de grootmoeder in kwestie (Np, Nbk), *De laomer leupen achter de oolde* an achter het moederdier aan (Nbk), *Help de oolde baos even, je de* (al wat oudere) man in het gezin (Nbk, Np), (schertsend tegen de al wat oudere echtgenoot:) *Op wat veur maniere wil mien oolde struuk (...) nog hereboer wodden?* (b) 3. al lang geleefd hebbend, bejaard *We wo'n oold, man, zo staorigan* we komen op jaren (Nbk), *Hij zal wel niet oold wodden* hij zal jong sterven (Nbk), *Je bin zo oold as daj' je vulen* (Nbk), *Ik weet nog dat oolden dat zeden* dat oude mensen dat zeiden (Ow), *de ooldste pepieren hebben* de oudste persoon zijn, de oudste rechten hebben (Bdie, Ste), *de ooldste brieven...* id. (Ste), *een oolde gek* (Nbk), *een oolde bok* (Nbk), *de oolde man* naast (meewarig of licht spottend:) *de oold man* (Nbk), *een oold bessien* een oud dier: bijv. een oude koe (Bdie), een oude stier (Bu), een oude vrouw (spor. oost.), (in de veenderij:) *et oolde peerd* plank met een lange stok eraan en een eiken beugel voor de stevigheid, waarmee de veenarbeider veenspecie achteruit trok (Np), *de oolden van daegen* de bejaarden, *veur de oolde dag zorgen* (gaon) (Nbk), *een oold wief* een oud wijf, een oude vrouw, ook: een man die veel kletst (Nbk), *Die is ok zo oold as Christus* (Bu) 4. uit een eerdere periode, reeds lang bestaand, van vroeger *De oolde Stellingwarvers hadden in heur tied ok al de oolde woorden opschrieven moeten* (Nbk), *We bin oolde schoelekammeraoden* (Nbk, Np), *Weet je mannegien te staon, as et gaot om oolde rechten* (ba), *de* (goeie) *oolde tied, praoten over oolde tieden en nijjaarskoeken* over dingen van vroeger (Nbk), ook als reactie op een kind dat vraagt waar de ouders het over hebben: *over/van oolde tieden en nijjaarskoeken,*

d.i. zoiets als: over van alles en nog wat (Nbk), *een oolde sloot achter huus* (b), *een oold spreekwoord, oolde kleren, oold iezer, een oold huus, oolde klaore, Ze gaon de oolde burgemeester mit een receptie uutluden* de vorige, de scheidende (Op), *We zitten aorig in de oolde tieden* we zijn nogal veel over vroeger aan het praten (Nbk), *In oolde tieden stonnen de manluden in de onderbroek te mi'jen* (Np), *Huusslaachten stamt uut de oolde tied* is een gebruik uit een eerdere tijd (Np), (zelfst.) *Veerder is alles bij et oolde bleven* is alles gebleven zoals het was (Nbk, v), *bij et oolde blieven* vasthouden aan zoals het altijd was (Pe-Dbl), *et oolde* de rechtzinnigheid (in kerkelijk opzicht, d.i. vooral m.b.t. de Hervormde Kerk (Ma, Nbk), *Ze bin daor nogal an 't oolde* id. (Ma, Nbk), *Ze bin daor nog wat an et oolde* id. (Nbk), *Wij blieven bij et oolde* id., ook ruimer: we houden ons aan de oude gewoonten (Ma, Nbk, Np), *...holen oons mar wat bij 't oolde* (Nbk), *oolde meie* z. onder *meie* 5. reeds vroeger voorkomend, lang bekend, zich herhaaldelijk vertonend *een oolde uitdrotking, Et is weer de oolde kwaol mit him, in de haast het hij altied een tied dan maelt et him een betien* (Obk), *Et is weer de oolde kwaol, hij wodt weer lelk as hij zien zin niet krigt* (Nbk), *Et is weer et oolde lietien mit him* (Nbk), *alles bij et oolde laoten* (Nbk), *Et blijft bij 't oolde* het blijft zoals het was (Nbk), *een oolde kaekel* (Diz), *een oolde zeurpot* iemand die voortdurend zeurt (Nbk), *een oolde mierkerd* iemand die altijd iets heeft aan te merken (Nbk), *Mar mit rogge en fien zaod mos et ommebouwde laand eerst wat licht veureided wodden, krek wat op maote zodat et zaod toch nog onder de grond komt; as et liggen blijft vreten de oolde krijen et op* (Ow) 6. niet meer vers (Bu, Nbk) *Et smaekt niet lekker meer, et is oold* (Bu) * *Een meenske is nooit te oold om te leren* (Nbk), *Hoe oolder hoe gekker* (Bdie, Dfo, Dho, Nbk, Np, Ol-Nl), *Je bin nooit oold genoeg om te leven* (Np), *Oold genoeg om wies genoeg te wezen* (Nbk), (van of over een vrijgezel:) *Oold en stief en nog gien wief* (Nbk), *Et oolde moet et ni'je verdienen* de oude spullen moeten eerst worden gebruikt

tot ze af zijn, voordat men nieuwe dingen koopt (Ste), zo ook *Oold moet nijf verdienen* (Ste), *Zok oold, zok jong* het kind is al net als z'n ouders, zo de ouden zongen piepen de jongen (Nbk), (vraag, gevolgd door een gekscherend wederwoord:) *Hoe oold bi'j?* [met als reactie:] *Krek zo oold as mien hanen/Mar niet as mien tanen/Mien neuz' en mien oren/Bin gelieke mit mij geboren* (n), (gezegd wanneer de ouders het werk doen en de kinderen niet mee aanpakken:) *Et oolde goed moet eerst an aende* (Nbk)

oold- [o:lt...] - oud-: eerst lid in samenstellingen als *Ooldsaksisch*, *Ooldfries*, *Ooldhollaans*, waarin het aks. wisselt; ze zijn niet uitputtend in dit woordenboek opgesomd

Oold-Appelsche (OS, Dho) et [o:l'tap|skə] 1. plaatsnaam: Oud-Appelscha, het oude *Appelsche*, thans nog slechts een gehucht nabij *Appelsche*

Oold-Appelscher (El, Nbk) Ook *Oold-Appelschester* (Nbk, Ow) bn.; attr.; niet tegelijk voor een onzijdig zn. én na een onbep. lidw. [o:l'tap|skɪ/...skəstɪ] 1. van, m.b.t. *Oold-Appelsche*, vgl. *de Oold-Appelscher karke* (El, Nbk)

Oold-Appelschester z. *Oold-Appelscher oold-borgemeister* (b) de; -s [o:lt...] 1. iemand die eerder burgemeester was *Oold-borgemeister B. (...)* (b)

oold-katteliek I (l) de; -en [o:ltkat|'ik] 1. oud-katholiek, iemand die behoort tot het oud-katholieke kerkgenootschap

oold-katteliek II (l) bn. 1. oud-katholiek *de oold-kattelieke karke* (l)

ooldachtig (Nbk) [o:lt...] - oudachtig: oud schijnend *een ooldachtig mannegien* (Nbk)

Ooldduuts (l) - Oudduits

oolde (Mun, Nbk, Np, Ol-Nl, Op, bl) de; -n; ooltien [o:ldə, ook wel 'o:lə] 1. (vaak enigszins schertsend) oudeheer, vader, echtgenoot (Nbk, Np, Op) *Dat moej' de oolde mar vraogen* (Np), *Now, oolde, wat zej' d'r van, zuwwe haost vot?* (Nbk), *Gao mar even naor de oolde* (Nbk), (licht negatief:) *mien oolde* m'n ouweheer (Op), *Toe now je, oolde van me* (Np) 2. ouders (all. mv.) (Mun, Nbk, Np, Ol-Nl, bl) *Het dat kiend gien oolden meer?* (Nbk), *We gaon mit zien allen naor mien oolden te ni'jaorwinnen* (Ol-Nl), *D'r bin nog een*

paer oolden in huus (Np), *Iene keer in 't jaor as 't uitkwam, kwam hij bi'j zien oolden veur* (bl) 3. de persoon zoals hij/zij vroeger was, in verb. als *Hi'j is nooit weer de oolde wodden* (j) * *Zoas de oolden zongen, piepen de jongen* (Pe-Db)

oolde meic-aoren z. onder *meic*

Ooldeberkoop z. *Berkoop*

ooldebessienhuus (Ld) et; ...huzen [o:ldə'besinhys] 1. tehuis voor bejaarden

Ooldeboorn et [o:ldə'bo:ərn] 1. bep. Friese plaats: *Oldeboorn* * (schertsend) *In Ooldeboorn/Staot de karke boven op de toren* (Ld)

oolde dagveurziening (Ld) de [...'dax...] 1. oudedagvoorziening

Ooldehaske (Nbk, j) et [o:ldə'haskə] 1. plaatsnaam: van de Friese plaats *Oudehaske*

Ooldehooltpae z. *Hooltpae*

Ooldehooltwoolde z. *Hooltwoolde*

Ooldehooltwoolder z. *Hooltwooldiger II*

Ooldehooltwooldiger z. *Hooltwooldiger*

Ooldehoorn (Nbk, Obk) et [...'h...] 1. plaatsnaam: *Oudehorne* (benoorden *Berkoop*)

ooldejaor Ook *ooldjaor* (Nbk, Ol-Nl, Ow, Spa, Ste), *ouwejaor* (WH) et [o:ldə'jə:ər /o:lt'jə:ər/'o:mə'jə:ər] 1. oudejaar, de laatste dag van het jaar *Om ooldejaor henne kuj' wel es dikke in de winter zitten* (Obk), *Kommen jim dit keer bi'j oons et ooldejaor uutzitten?* d.i. opblijven, nl. tot het nieuwe jaar begint (alg., Op), *Mit ooldjaor bakken we euliekoeken* (Nbk) 2. het jaar dat (bijna) voorbij is (verspr.) *et ooldejaor uutschieten* knallend afscheid nemen (nl. met vuurwerk, vooral met behulp van carbid) (Dhau, Ste), *Et ooldejaor wodde uutluded, dat was om de kwaoie geesten te verdrieven* nl. door de klok te luiden (Nbk, Nw), ook fig.: feestelijk afscheid nemen van het oude jaar, op oudejaarsavond (verspr.)

ooldejaornaacht z. *ooldejaarsnaacht*

ooldejaarsaovend (Nbk, Np, Ste, j) Ook *ooldjaarsaovend* (Np) - oudejaarsavond *Ooldejaarsaovend blieven we op* (Ste), *'t Was ooldejaarsaovend mal weer* (Np), *Et knalt aorig mit ooldejaarsaovend* (Ste)

ooldejaarsaovendpreek (s: oost.) [...'o:bmt...] - oudejaarsavondpreek *Nao de ooldejaarsaovendpreek, die daor in een*

ooldejaorsdag - oolderhuus

butengewoon · grote schaore anheurd wodde, gong et drok op een schieten (s: oost.)

ooldejaorsdag [...j.../...z'dax] - oudejaarsdag

ooldejaorsnaacht (Nbk, Obk) Ook **ooldejaornaacht** (Dfo) [...'n..., ...'j...] - oudejaarsnacht *Ooldejaorsnaacht is 't hier altied slim luudruchtig in dörp* (Obk), *De klokken in de klokkestoel bingelden in de ooldejaornaacht iederkeer mar weer, dat was kwaojongeswark* (Dfo)

Ooldejuije (bo: Np, Op) et [o:ldə'jʌjə] 1. bijnaam voor *Ooldemark* (in Noordwest-Overijssel)

ooldeklonie (Nbk, Np, Sun-Ot) Ook **oleklonie** (s: Obk), **ouweklonje** (Spa), **oleklonje** (Nbk) **ooldeklonje** (Pe-Dbl, Ste, b: lm) de [o:ldə'klō:əni/...lə.../ɔmə'klonjə/ o:lə'klonjə /o:ldə'klonjə] - eau de cologne **ooldeklonieflessien** (Np) [...'k...] - eau-de-colonjefles

ooldeklonje z. **ooldeklonie**

Ooldelaemer (Bu, Dho, Nbk, Np) Ook **Oollaemer** (Bdie, Np, Obk, Ol-Nl, Ste, Wol), **Oldelamer** (Spa) et [o:ldə'lē:mɪ/ o:lē.../ɔldə'lā:mɪ] 1. plaatsnaam: Oldelamer *Achter Oldelamer haj' vroeger een boel onland* (Spa), *Ze wonen in Oollaemer* (Ol-Nl)

Ooldelaemster (Bdie, Dho, El, Nbk, Np) Ook **Oollaemster** (Np, Ste, Wol), **Ooldelaster** (Sz) bn.; attr. [o:ldə'lē:mstɪ/ o:l.../lēmstɪ] 1. van, m.b.t. *Ooldelaemer: de Ooldelaemster schoele* (El), *de Oollaemster brogge* (Dho, Ste, Wol), *Oollaemster huj hooi geoogst in de lage graslanden van Ooldelaemer* (Np)

Ooldelaster z. **Ooldelaemster**

Ooldemaark z. **Ooldemark**

ooldemanludepraot (Ste) de [...'m...] 1. praat die kenmerkend is voor oude mannen *Die jongen bin wat te wieslik, ze hebben ooldemanludepraot* (Ste)

ooldemannehuus (Ld) et; ...huzen [...'manə...] 1. tehuis voor bejaarde mannen

Ooldemark (Nbk, Np, Op, Spa, Ste) Ook: **Ooldemaark** (Bdie), **Ouwemark** (WH) et [o:ldə'mar(ə)k/.../ɔmə'm...] 1. plaatsnaam: Oldemarkt (Ov.) *De broeklanan onder Ooldemark an de zuudkaant van de Lende, en de maoden onder Ooldetriene an de noordkaant van de Lende waeren meenten*

(Op), *de karke uut Ooldemark* (Ste)

Ooldemark (Ste) bn. [o:ldə'markɪ] 1. van, met betrekking tot *Ooldemark* in Ov. *de Ooldemark karke* (Ste)

oolder de; -s [o:ldɪ] 1. (bijna altijd mv.; gebruikelijker is *oolden*, z. *oolde*, bet. 2) elk der beide leden van een ouderpaar *Et vaalt teugenswoordig altied niet mit veur een oolder, mit die oprujjende jeugd* (Mun) 2. leeftijd, ouderdom (Bu, Ste, p) *Die is van dezelde oolder van dezelfde leeftijd* (Ste), *Hij was van T. zien oolder* (Ste), *Hij zal dezelde oolder wel hebben* (Bu)

oolderaovent [o:l...] - ouderavond

oolderbi'jdrege (spor.) - ouderbijdrage

oolderdom de [o:ldɪrdɔm] 1. iemands leeftijd *Wat is zien oolderdom? hoe oud is hij* (Nbk), *Wi'j verschillen in oolderdom zoe'n jaor of drie* (Dfo) 2. hoge leeftijd *Aj' niet deur een gewone ziekte een keer doodgaon, gaaj' op 't laest wel een keer dood van oolderdom* (Nbk), *Dat meenske begint et ok al deur te lopen, de oolderdom komt mit gebreken* (Nbk, Dfo) 3. de tijd dat iets bestaat (Nbk) *Wat zol de oolderdom van zoe'n stienen biele wel niet wezen?* (Nbk) 4. mensen die oud zijn (Pe-Dbl) *De oolderdom die moet eerd wodden* (Pe-Dbl)

oolderdomsasma (spor.) [o:l...] - ouderdomsastma

oolderdomskwaol [o:l...] - ouderdomskwaal

oolderdomspensioen (spor.) [o:l...] - ouderdomspensioen

oolderdomsrente (j) de [o:l...] 1. ouderdomsrente *Veule oolderdomsrente het ze niet (...)* (j)

oolderdomsverschiensel (spor.) [o:l...] - ouderdomsverschijnsel

oolderdomsverzekering [o:l...] - ouderdomsverzekering

oolderdomsvorziening (j) [o:l...] - ouderdomsvoorziening *D'r was doe gien oolderdomsvorziening, en de meerste meensken mossen nog warken, zo lange as ze konnen* (j)

oolderejaors de; tevens mv. [o:ldɪrə'jɔ:əɪs] 1. ouderejaars

oolderen [o:ldɪɾɪ] - ouderen

oolderenbond [o:ldɪɾɪbɔnd] - ouderenbond

oolderhuus (j) [o:ldɪrɪhys] - ouderhuis *Hij kon et oolderhuus van zien maegien haost*

niet uut, deur de stromende regen (j)

oolderkemmaissie ['o:l...] - ouderkemmaissie

oolderlik Ook *ouderlik* (WH) ['o:ldɾlək/ɔm...] - ouderlijk *Et oolderlik stee wodde in ere hollen* (Ow), *N. kreeg een nije plaetse op et oolderlike stee* (b)

oolderling de; -en ['o:ldɾlɪŋ] - ouderling (bij een protestantse gemeente) *De oolderlingen en diaekens zitten in 't vierkaant of appatte baanken* (Dfo), *Et gaot d'r in as een preek in een oolderling* dat hoort men graag, het wordt heel goed ontvangen (Wol)

oolderlingbaank (Nbk) ['o:ldɾlɪŋbā:ŋk] - ouderlingbank

oolderraad ['o:ldɾɔ:ət] - ouderraad

oolderschopsverlof (l) [...skops...] - ouderschapsverlof

oolderwets [o:ldɾ'wets] - verouderd, ouderwets, ook wel met de bijgedachte dat het vroeger goed was *Et is daor een oolderwetse boel* (Np), *Dat was nog es een oolderwetse winkel* (Nbk), *een oolderwets iezer* (b), *een oolderwetse huuskaemer* (ba); op de wijze waarop dat vroeger altijd zo goed ging: *Ik wol vandaege nog es een keer oolderwets maat hollen* (Pe-Dbl)

oolderwetsghied (Nbk, Np) de [o:ldɾ'wetsəxhit] 1. het ouderwets zijn *Die oolderwetsghied moe'k niks van hebben* (Np)

Ooldeschoot (Nbk, Obk) et [o:ldəs'ko:ət] 1. plaatsnaam: Oudeschoot (bij Heerenveen)

Ooldetriene (Dho, El, Np, Op, Ol-Nl, Ste, b) Ook *Ooltriene* (Bdie, Wol) et [o:ldə'trinə/o:l...] 1. plaatsnaam: Oldetriene (west. van *Wolvege*) *Aachter Ooldetriene hewwe henne te mi'jen west, op 'e maoden* (Np), *De broeklanen onder Ooldemark an de zuudkaant van de Lende, en de maoden onder Ooldetriene an de noordkaant van de Lende waeren meenten* (Op)

Ooldetrienster (Bu, Dho, Nbk) Ook *Ooltrienster* (Bdie) bn.; niet tegelijk voor een onzijdig zn. én na een onbep. lidw. [...stɾ] 1. van, m.b.t. *Ooldetriene*, vgl. *de Ooldetrienster brogge* (Dho)

ooldewieve-achtig (b) bn., bw.; -er, -st [o:ldə'wi:wəaxtəx] 1. gelijk een oud wijf *Die praot wat ooldewieve-achtig* (b)

ooldewievehuus (Ld) et; ...huzen [...'wi:wə..., ...və...] 1. tehuis voor bejaarden

ooldewievekneupe (Ma, Nbk, Nw) Ook *ooldewieveknoppe* (Bdie) de; -n [...'wi:...] 1. gewone, dubbele knoop (die gemakkelijk weer loswerkt), ook wel: verkeerd gelegde knoop: nl. die loswerkt (Nbk) *Een ooldewievekneupe is een gewone dubbele kneupe* (Nbk), *Ie moe'n d'r een ramme-strupe in doen en niet een ooldewievekneupe, want die gaot zo weer los* (Nw)

ooldewieveknoppe z. *ooldewievekneupe*

ooldewievekoeke (Nbk) de; -n [...'w...] 1. bep. zachte, vetarme ontbijtkoek

ooldewievepraot (b) Ook *ooldwievepraot* (Nbk) [...'w.../o:lt'w...] - oudewijvenpraot

ooldewievesteek (Nbk) de; ...steken [...'w...] 1. bep. breisteek, vgl. *Mit breien hej' ok een ooldewievesteek, dan slaaj' de draod een peer keer om de naalde en krieg' een lange lus, dat schöt mooi op; die steek wodde wel veur sjalen en zo bruukt* (Nbk)

ooldewievig (Nbk) bn. [...'wi:wəx, ...vəx] 1. als een oud wijf *Een janhen is wat ooldewievig* (Nbk)

ooldhied Voor -heid z. -hied de; ...heden (bet. 3) ['o:lhit] 1. het oud zijn van iets, ouderdom *Et begint te schilferen van ooldhied* doordat het zo oud is (Ste) 2. het verre verleden *Die stieneboel stamt uut de ooldhied* (Np) 3. vondst, voorwerp uit oudere tijden, antiek voorwerp *Et leken allemaole ooldheden, mar 't was allemaole nep* (Pe-Dbl), *Mit die opgreving hebben ze nogal wat ooldheden vunnen* (Ow), *Ze hebben weer een opgreving daon naor ooldheden* (Ol-Nl)

ooldhiedkaemer ['o:lhitkē:mr] - oudheidkamer

ooldhiedkundig (l) [...'k...] - oudheidkundig

ooldhiedkundige Ook *oudheidkundige* (WH) de; -n [o:lhit'kəndəgə/ɔmthejt'k...] 1. oudheidkundige *De opgravingen op Sliekenburg bin veur de oudheidkundigen misschien van groot belang* (Sz)

Ooldhooitwooldiger z. *Hooitwooldiger*

ooldiezerkoopman (Bu, Nbk, Obk) de; -nen, ...koopluden; ...mannegien [o:l'ti:...] 1. handelaar in oud ijzer

ooldjaor z. *ooldejaor*

ooldjaorsaovend z. *ooldejaorsaovend*

ooldmelkte (Np) bn.; attr. ['o:ltmel(ə)ktə] 1. gezegd van een koe die haast droog moet staan *een ooldmelkte koe* (Np)

ooldome - oons

ooldome z. *ooldomke*

ooldomke (Sz) Ook *ooldome* (Bdie), *ooldoom* (Diz) ['o:ltomkə/...ð:mə/...ð:m] - oud-oom

ooldoom z. *ooldomke*

ooldroest (Nbk) et [o:lt'rust] 1. oude, versleten voorwerpen: vooral van ijzer *Dat kan wel bij 't ooldroest* (Nbk)

oolds I ['o:lt] - ouds, in *bij oolds* van ouds (Nbk) *Bij oolds zeden ze: as meensken ienkeer kommen te liggen, dan komt et aende d'r vaeke achter an* (Nbk), ook *...te liggen kommen...* (Nbk), van *oolds* (alg.): *Ze kenden oons van oolds* (Np)

oolds II (Nbk, Np) bn.; er ['o:ltʰs] 1. oudachtig, nogal oud eruitzien, smaken enz. *Hi'j kikt d'r oolds uut* (Np), *oolds toekieken* (Nbk), *Dat ei smaekt oolds, et is nog krek niet bedurven* (Nbk)

ooldsen (Nbk, Np) Ook *verooldsen* (Dmi, Nbk), *veroolderen* (Nbk) zw. ww.; onoverg.; ooldste, is ooldst ['o:ltʰsp/...] 1. merkbaar ouder worden (Nbk, Np): *Hi'j ooldst zo hadde, de laeste tied* (Np, Nbk) **ooldsher** (Nbk, Np, Pe-Dbl) [o:ltʰsher; aks. wisselt], in *van ooldsher* van oudsher *Ze kennen oons van ooldsher* (Nbk, Np), *Ze kennen mekeer van ooldsher* (Nbk), *Van ooldsher doen we dat al zo* (Nbk)

ooldste de; -n ['o:ltʰstə] 1. oudste persoon, eerstgeborene *de ooldste* het oudste kind in een gezin (Nbk), zo ook *mien ooldste*, d.i. in ons gezin (Nbk)

ooldvader (Nbk, Np, Pe-Dbl) Ook *oudvader* (Nbk) de; -s; -tien ['o:ltʰfa:dp/ 'ɔmt...] 1. oud dier, ook: dikke vis die men vang, dikke haas die men door jagen of stropen pakt *Now, da's me ok een ooldvader!* (Nbk), *Ik dee de laampe op en daor zat me zoen ooldvader* d.i. in dit geval: een spin (Np), *Die snoek, dat is een aorige ooldvader* (Np)

ooldwies (Np) bn. [o:ltʰwis] 1. vroeg met de wijsheid van ouderen

ooldwievepraot z. *ooldwievepraot*

Oollaemer z. *Ooldelaemer*

Oollaemster z. *Ooldelaemster*

Oolpaeger z. *Hooltpaeïnger*

Ooltpae z. *Hooltpae*

Ooltpaeïnger z. *Hooltpaeïnger*

Ooltriene z. *Ooldetriene*

Ooltrienster z. *Ooldetrienster*

oom z. *omke, om I*

oomzegger z. *omkezegger*

oomzegster z. *omkezegster*

oongelok z. *ongelok*

oongemak z. *ongemak*

oons I et; -ien; oonzen [ð:ðs] 1. ons (bep. gewicht) *Et weeg mar drie oons* (Nbk), *Kuj' dat wel in oonzen uutrekenen?* (Nbk) 2. hoeveelheid van een ons (z. bet. 1) *een peer oons gehak* (Nbk), *een oonsien zuurties* (Nbk)

oons II pers. vn. [ð:ðs] 1. niet-onderwerpsvorm bij *wij*, d.i. Ned. wij *Dat pannegien is van oons* (Ld, Op), *Hi'j kon oons as maegies nooit van de huid ofblieven* (v), *Ze wol oons jongen* [d.i. wij als jongens] *et pleziertien ok niet ont-nemen* (j), *Wat klonk oons dat fijn in de oren* (j), *Hi'j komt vaeke bij oons* (Bu), *We hadden niks bij oons* (j), *'t Is de gewoonte bij oons* (Nbk), *Kom mar naor oons toe* (Nbk), *Hi'j wol et (an) oons wel vertellen* (Nbk), *In oons het hi'j nog wel wat vertrouwen* (Nbk), *Dat laand ligt tegen oons an* tegen het onze aan (Diz), (zeer gebruikelijk na *as als*:) *Hi'j is wel twee jaor older as oons, mar hi'j zit krek as oons in de dadde klasse* (v)

oons III bez. vn. - ons *oons vool* ons veulen (Diz), *oonze arbeider* de arbeider die bij ons werkt (Nbk), *In oonze tied kan zoks toch niet meer* (Nbk), *Daor moet Oonze Lieve Heer mar over beschikken* (Nw), *We kun oonze meensken toch niet stikken laoten* de mensen die bij ons horen (Nbk), *Hi'j is van oonze generaosie* (Nbk), (met -e verbogen bij bep. *et*-woorden:) *oonze volk* onze ouders (Nbk, Np, b, bo: Bu), vgl. *Oonze volk hebben et vaeke verteld* (Nbk), waarnaast *Oons volk (...)* (Nbk, j), vgl. *Oons volk maekten oons wies (...)* (j), zo ook in *Daor het oonze peerd wel last van had* (Ste, Obk), waarnaast (alg.) *oons peerd*, verder in *Et is oonze woord niet* (Ste); naast *oons laand* (alg.) komt ook *oonze laand* voor (Obk); naast *oons heit en mem* (Nbk) staat *oonze vader en moeder* (Ste) en *oonze mem* (Np) en *oonze heit* (b): *Oonze heit moet ok nog mit, en die is nog krapan klaor* (b)

oons IV (Nw) wederk. vn. 1. ons, wij in relatie tot elkaar *We hebben oons wat geven* elkaar (Nw)

oonskladde (s) de; -n; -gien ['õ: ðskladə]

1. papieren zak waarin men thee, gort etc. met het gewicht van een ons verpakt

oonsknot (Obk) de; -ten; -tien ['õ: ðsknɔt]

1. knot garen, wol van honderd gram

oonzen z. *oonzend*

oonzend (l, Bu, Dhau, Dho, El, Nbk, Nt, Obk, Ow) Ook *oonzen* (Bdie, Bu, Dhau, Dho, El, Obk, Ol-Nl, Nw, Op, Ste), *oonzes* (Db, Dho, Np, Nt, Op, Wol), *onen* (Bu, Dhau, Dho, El, Ste), *onend* (Bu, Ma, Nbk, Ow) g. lidw. ['õ: ðzn(t)/...zəs'õ: ðn(t)] 1. die, dat van ons (enk. en mv.) *Dat laand ligt bij' oonzen an* ligt tegen dat van ons aan (Nw), *Dat pannegien is oonzen* (Nw), *Die hond? Dat is onend!* (Nbk), *Die appels bin onend!* (Nbk)

oonzes z. *oonzend*

oor et; oren; -tien ['o:ɔr] 1. oor, gehoororgaan, ook all. het uitwendige oor of de oorschelp *Hi'j het piene in et oor* (Nbk, Np), *Et oor is aorig ontsteuken* (El), *Ik zol him de boel naor de oren gooien* ik zou het hem (van woede) naar z'n hoofd gooien (Ma), *Aj' van dat kotte, gladde huj laeden mossen haj' kaans dat et hiele voer je weer naor de oren kwam, dan koj' weer opnij' beginnen* (Op), *Dan kan de zwik je wel es naor de oren kommen* instorten, in elkaar waaien (met name van een huis) (v), *As een miegknol an 't werk mos, begon hi'j te pissen en mit de stat te gieselen, zodat je de spatters om de oren vleugen* om het hoofd (Spa), *Hi'j slat de kluten fien, dat et zaand him om de oren spattert* (b), *Zo gauw dat peerd vernemt dat een vremden iene et leide in hanen het, legt hi'j de oren in de nekke en wil gien string rechttrekken of slat mit de aachterbienen alles kot en klein* (Ow), *gattien in de oren hebben* in de oorlellen, *oorbellegies in de oren hebben* id., (verb.) *Et is me te ore kommen* het is me verteld, ik heb het horen zeggen (Ste), *iene wat in 't oor fluusteren, mit eupen oren luusteren, Dat moej' je goed in de oren kneupen* goed onthouden (alg., Np), *Hej' de oren wel schone!* (Nw), *Haegelbujjen kun je soms raer om de oren gieselen* (Pe-Db), *Evenpies op 't oor!* ik ga even slapen, laten we even gaan slapen (Obk), *op ien oor liggen* liggen slapen (Bdie, Nbk), *...liggen gaon* gaan liggen slapen (Wol, Op), *Hi'j het de oren stief an*

de kop z'n oorschelpen staan erg dicht bij z'n hoofd (Np), *grote oren hebben* grote oorschelpen, *een klein pottien mit grote oren* een kind, dat nl. maar al te gemakkelijk meeluistert, dat heel goed kan horen (Spa), (van dieren:) *de oren spitsen* (spor.), *een kiend bij' t oor pakken* (Nbk, Obk), *Now hej' oons hier een put op 'e oren drokt* [een karwei opgedragen, doen opdragen] *veur een tarief waor we zowat een kwattien mit haelen kunnen* (vo), *et oor te luuster leggen* goed opletten wat er gezegd wordt (Bu, Dho, Ow), *...te luusteren...* (Db, Obk), *Die hebben de oren wel eupen* luisteren goed mee (Nw), *mit de oren zitten te flapperen* zeer nieuwsgierig luisteren, zeer goed luisteren om maar niks te missen: vooral van kinderen die het eigenlijk nog niet mogen horen of van ouderen voor wie het vertelde nauwelijks te geloven is (verspr.), *de oren flapperen je an 't heufd* het is ongelooflijk (als je zoiets hoort) (El, Ma, Op, Spa), *...an de kop* id. (El, Ma, Op, Spa), zo ook *Van zoe'n verhael flapperen mij' de oren* (Pe-Db), *De oren die flapperen him van de praot die as hi'j heurt* (Ste), *Daor zal hi'j wel raer van mit de oren flapperen* raer van opkijken als hij het te horen krijgt (Ol-Nl), *Kleinjongen zitten soms mit de oren op scheppen* zitten heimelijk mee te luisteren, zitten stiekem ergens af te luisteren (Np), zo ook *Die het de oren op scheppen staon* wil kennelijk alles horen (Np), *De prachtige tonen die hi'j uut zien insterment haelde, deden je de oren op-en-daele gaon* (j), *Wat zullen heur de oren toeten!* wat zullen ze opkijken van wat wat er gezegd wordt (vooral: van wat er over een ander wordt gezegd die er niet bij is) (Np), *Et klonk him vremd in de oren* hij vond het eigenaardig klinken, een beetje ongeloofwaardig klinken (b, Nbk), *De oren toeten me* (zo) ze kletsen, roddelen over me (Dhau, Np, Spa), zo ook *Hebben je de oren ok toet? Want we hebben et nog over je had!* (Np), *De oren toeten me d'r van mijn oren tuiten* (door het lawaai, het drukke gepraat) (Nbk, Obk), *Ze praoten over me, de oren soezen me d'r van* (Db), *Daor heurden ze iene hiel mooi op 'e fluite speulen, en oonze dokter gongen de oren op-en-daele van de prachtige klaank van*

et instrument (j), *iene de oren van 't heufd eten* zeer veel eten op kosten van een ander, vooral: van kinderen t.o.v. de ouders (Obk, Nbk, b, Op), ...*van de kop...* (Nbk, Np, Obk), *iene om de oren zeuren* voortdurend tegen iemand, in iemands nabijheid zeuren (Nbk, Op), zo ook ...*de oren van de kop zeuren* (v, Nbk), *Ze praotten me de oren van 't hoofd* ze praten me veel te veel, hun gepraat is me veel te druk (Nbk, Spa), zo ook *Ze kletsen je de oren van de kop* (Np), *Ze zit mit kop en oren in 't boek te lezen* zeer aandachtig (Diz), *Ze vraogen me de oren van de kop* ze blijven me maar van alles en nog wat vragen (Np, Nbk), *Ie moe'n de oren goed eupen hebben* nl.: je moet je instellen om het goed te horen, ook: je moet altijd goed opletten wat er wordt gezegd (zodat je er je voordeel mee kunt doen) (Sz), *je oren niet geleuven kunnen* (alg., Nbk), *et dove oor d'r veur holen* het niet willen horen, er niet naar luisteren (s: Wol: 1903, Dho), zo ook *iene et dove oor lienen* niet luisteren naar wat de ander zegt (Op) en *et dove oor d'r naor holen* (Ow), *Hi'j luustert mar mit ien oor* hij luistert maar half (Nbk, Nw), ...*mit een half oor* id. (Nbk), *een luusterend oor hebben* van belangstelling blijk geven door goed naar een ander te luisteren (Bdie), *argens een eupen oor veur hebben* erover willen horen, er goed naar luisteren (Nw), *d'r mit eupen oren naor luusteren* scherp luisteren (doordat men ervan opkijkt, het zeer interessant vindt), met verbazing luisteren (Nw), *mar mit ien oor luusteren* niet goed luisteren, maar half luisteren (Nbk), *Daor had hi'j wel oren naor* dat zag hij wel zitten, hij had er wel zin in (om het te doen) (alg., Ste), *De oren stonnen me d'r niet naor* ik had er geen zin in (om dat te doen) (Diz, Ste, Pe-Dbl), zo ook *Daor had hi'j gien oren naor* (Spa, Wol, Ste), *Daor ha'k et oor niet naor staon* (Ste) en *Daor hangt mi'j et oor niet naor* id. (Ow), *Hi'j lat et oor d'r aorig naor hangen* is kennelijk geneigd daarin mee te gaan, laat zich in die richting beïnvloeden (Ow), *Ik bin zo muui, de oren hangen me d'r van* (Nw), *Ze is aorig verlegen, ze kleurde tot achter de oren* ze kleurde heel erg (Dfo), *tot over de oren verliefd* (spor.), *Hi'j is nog zo gruun, hi'j is nog lange niet dreuge achter de*

oren hij is nog erg groen, hij komt nog maar pas kijken (alg., Dho): *Ze bin nog mar krek dreuge achter de oren of ze kieken de vrouwlu al naor de hakken* (b), zo ook *Bi'j' al druge achter de oren?* (alg., Nbk), *Hi'j is 'm lillik achter de oren west* heeft zichzelf nadeel berokkend (Nbk, Obk, bo: Nw), zo ook *Daor he'k me ok al weer achter de oren west* ik ben door onhandig te zijn een voordeel misgelopen, gezegd bijv. wanneer men iets gekocht heeft terwijl het een week later voor minder geld wordt aangeboden (Nbk, Ste), (tegen iemand die het niet of niet goed heeft gehoord, die niet goed luistert:) *Ie moe'n je oren es uutspuiten laoten* (Nbk, Obk), *iene et vel over de oren haelen* iemand zeer duur laten betalen (Nbk, Np), *d'r tot de oren toe in zitten* diep in de schulden zitten, bankroet zijn (Nbk, Np), zo ook *mit kop en oren in de schuld zitten* (Ol-Nl) en *tot over de oren in de schuld zitten* (Np), *tot over de oren in et wark zitten* (Nbk), *iene de oren wassen* (Nt, Wol, Spa), ...*uutwassen* id. (Bdie), *iene de oren an de kop ni'jen* iemand iets wijsmaken, beetnemen (Db), *iene een oor anni'jen* id. (Spa), *iene een oor an de kop ni'jen* id. (Np), zo ook *Laot je gien oren anni'jen* (Dfo, Diz, Op, Ow, Ste, Sz, Wol), *je oren an de kop ni'jen laoten* (Obk, Pe-Dbl, vo, b) en *Ik zal je een peer oren an 't heufd ni'jen* je wat wijsmaken, beetnemen (Nw), ...*anni'jen* (Nw), *Ie kun 'm zomar oren an de kop ni'jen* je kunt hem gemakkelijk iets wijsmaken, hem beetnemen (Ma), (schertsend-dreigend gezegd tegen kinderen:) *Ik zal je de kop tussen de oren zetten* (Dhau), ...*tussen twee oren zetten* (Ld, Np, Ma, Wol, Nw), *De muren hebben oren* je weet maar nooit in hoeverre anderen meeluisteren naar hetgeen gezegd wordt (Np), *een snee in 't oor hebben* dronken zijn (Ma), *'t Gaot me et iene oor in en et aandere weer uut* ik hoor het wel maar zal het snel weer vergeten, ik trek me er toch niets van aan, doe het toch niet enz. (alg., Bdie), *Et zit tussen de oren* het is psychisch (Nbk), *Ie zollen 'm een klets om de oren geven* een oorviig (Nbk), *Die het een goeie lel om de oren had* id. (Ow), *Hi'j het 'm een lik om de oren geven* id. (El), ...*an 't oor geven* id. (Ld), *Et is*

mar een tik an et oor een kleinigheid, iets dat men in een handomdraai doet (Nbk, Spa, b, bo: Bu) 2. elk der op een oor (in bet. 1) gelijkend bosje veren aan weerskanten van de kop van bep. vogels (spor.) 3. handvat (op een oorschelp lijkend): aan een pan, kan (verspr.), kopje (verspr.), ketel (El), melkbus (Diz, El, Spa), kruik (Db), Keulse pot (Db), aan een theepot (Diz), pispot, waterpot (Ma, Nbk, Wol), teil (Ste) e.d., zoals in *de twee oren van de sjouwe* (Bu), *Et oor is me van de kanne breuken* (Np), *Wat is dat oor hiete* nl. van de pan (Nw), *Et oor zit los* id. (Ste), (bij vergelijking:) *Et is een pot mit twee oren* hij is iemand die met de handen in z'n zakken staat (en dus niets uitvoert) (Bu) 4. uitstekend deel in een bouwwerk of van een bouwsel anderszins, zoals het overstek van een dak (Nw), het overstekend deel van een *heufdbalke* van het bintwerk in een boerderij (z. ook *overstek*; Nw), vgl. *Een oor is 't overstek van een gebiente, van de heufdbalke* (Nw) en *D'r zit een oor an 't gebiente* (Nw), verder: uitstekend deel aan een raampje in een bijenkast (bs), vgl. *An et aende van de raempies zitten ofstaandblikkies; et komt slim krek om de raempies op 'e goeie ofstaand van mekeer en de kaant in de kaaste te hangen; daor bin behalven de ofstaandblikkies ok strip-sen veur. De oorties - dat bin uutstikselties an et raem, an weerskaanten iene - passen daor krek in* (bs), voorts: gebogen versieringselement aan een ouderwese boerenwagen (Ma), vgl. *de naaf mit et oor van et stel* d.i. van het onderstel van de boerenwaegen (Ma), *de veurklaampe mit et oor, waor et sluthoolt op komt* (Ma) 5. het brede, enigszins ronde deel van het blad van een zeis (Ste) * *Die oren het kan heuren* wie oren heeft die hore (Dfo), *Kleine kiender hebben grote oren* kleine potjes hebben grote oren, kinderen luisteren maar al te graag mee, kunnen het heel goed horen (Np), *Kleine potties hebben grote oren* (Dho, Nbk, Ow, Wol), *...hebben ok oren* id. (Db, Obk), *Kleine potten hebben grote oren* id. (El, Ow), *Kleine potties, grote oren* id. (Bu)

oorapperaot (Db) et ['o:ər...] 1. gehoorapparaat

oorarts - oorarts

oorbelle - oorbel

oorbescharmer (Ol-Nl) de; -s ['o:ər...] 1. oordopje (tegen het lawaai)

oord et; oorden, ook oorten (bet. 2 e.v.); oortien [o:ərɪ] 1. streek, plaats *Now, dat is ok een mal oord om te wonen* (Nw), *Hi'j woont in een deur alleman en God verlaoten oord* (Nt), *Et is een mooi oord, daore* (Bdie, Pe-Dbl, Sz, Nbk), *'t is hier veur mi'j ok een vremd oord* (Ow) 2. (vooral inzake melk, jenever:) inhoudsmaat: een halve liter (verspr. WS, Nbk, Obk, Ow) *een oord melk* (Bu, Db, Nbk), *...soepe* (Nw), *Twee oord melk is een liter* (Sz, Ste), *Ik moet drie oord melk hebben anderhalve liter* (Ste), *'k Zal nog even een oord jenever haelen* (Ol-Nl) 3. inhoudsmaat van één liter (Bu, Nw, Ol-Nl, Spa) 4. lange, smalle maatbeker (met handgreep) met de inhoud van een halve liter (Bu, Dfo, Nbk, Nw, Ow, Spa, Ste, bo: Nw) *We dronken waeter uut een oord* (bo: Nw), *et oord van 't potrak haelen* (Nbk), *Die nappe wodge ok wel in de maelbak bruukt; ok wel es een oold oortien, of een oold bussien* (Nw) 5. maatbeker van een liter (Spa) *Ik kan 't oord niet vienen* (Spa) 6. bep. geldswaarde, bep. munt: 1/4 stuiver (Db, Dfo) 7. punt van de zeis (Dfo) of van de ploeg (Dfo) 8. het scherpste deel, het snijdende deel van het zeisblad (Bu) *Et oord van de zende daor lopt die op, dus de onderkaante van et snievlak* (Bu) 9. het brede en puntige deel van een zeisblad, dat tegen de zeisboom sluit (Ste) *Et oord van de zende past in twee vierkaane gatties* (Ste)

oordeel z. oordiel

oordelen z. oordielen

oordiel (OS, Bu, Nw) Ook *oordeel* (verspr. WS, El, Nbk) et; -en ['o:ərɪ:l/...dɪ:l] 1. goed afgewogen opvatting, gebaseerd op kennis van zaken/gedegen denkwerk *Dat werk het now helemaal gien zin, volgens meensen die daor wat oordeel over hebben* (Sz), *D'r is niet veule overleg en oordiel bi'j* (vo), *Hi'j het d'r een verkeerd oordeel over* (n), *Daor het hi'j hielemaal gien oordeel over* (Diz), *Ze hebben et rechte oordiel d'r niet over ze gaan nogal eens onbesuisd te werk* (Dfo), *Daor kun we oons gien oordeel over vormen* (Spa), (gezegd wanneer iemand raar doet of iets

oordielen - oorlam

uitgehaald heeft:) *Die het d'r wel een oordiel over* weet er meer van, heeft kennelijk een reden, aanleiding (Nw) 2. opvatting, mening, gevoel (over iets) *een oordiel vellen* (Nw), *Ik wil d'r gien oordeel over geven* (Dho), *Ik wil mien oordiel wel zeggen* (Ow), *Naor zien oordeel hewwe dat zo mar daon* (Np), *Mien oordiel van dat geval was aandere* (Db), *Wat is jow oordiel d'r over?* (Nw), *Men het over et algemien altied gauw een oordiel over een aander zien zaeken* (Obk), *van oordiel wezen* (Nbk) 3. in *et laeste Oordiel* (verspr., l) het laatste Oordeel 4. in *een leven as een oordeel* een geweldig lawaai (Ma, Nbk, Np, Ol-Nl, Op): *Et was daor een lewaai as een oordeel* (Np)

oordielen (OS, Bu, Nw) Ook **oordelen** (WS, Nbk) ['o:ərdi:lɔ/...] - oordelen: een uitspraak doen, een oordeel uitspreken, op gefundeerde wijze konkluderen, ook zwaker: een mening hebben (over iets) *Meensken die d'r over oordielen konnen* (...) (Ow), *Daor kan ik niet over oordielen nl.: omdat ik er te weinig van weet, me er niet in zou kunnen verplaatsen, etc.* (Spa, Nbk), zo ook *Ie kun d'r niet over oordelen* (Dho), *Een meenske kan soms wel es te gauw oordielen* d.i. vooral: te snel klaarstaan met een oordeel over anderen (Obk), *Ie moe'n niet zo oordielen* je moet niet steeds maar direkt klaar staan met je mening (Bu), *Oordiel rechtveerdig, jim meenskekienderoordeel rechtvaardig, jullie kinderen der mensheid* (d.i. de vertaling uit het Latijn van de wapenspreuk van het middeleeuwse land *Stellingwarf*) (l)

oordmaat (Op) de; -en ['o:ərtmɑ:t] 1. maatbeker van een halve liter, hetz. als *oord*, bet. 4

oordoppe (spor.) - oordopje

oordruppels z. **oordruppen**

oordruppen (verspr.) Ook **oordruppels** (Bdie, Op, Spa, Wol) mv. ['o:ərdrɔpɪn /...drɔpɪs] 1. oordruppels *Oonze dochter het oordruppen veur de oorontsteking* heeft in gebruik (Ow)

oorhanger (Bu, Db, El, Spa) - oorhanger
oorholte (Ld, Obk, Pe-Db) de ['o:ər...] 1. het inwendige oor, opening naar het oor in de oorschelp *De oorholte moet schone hullen wodden* (Ld), *D'r zat smeer in de oorholte* (Ld)

ooriezer et; -s; -tien ['o:əri:zɪ] 1. oorijzer *Et ooriezer mos wel wat in overienstemming wezen mit et tal koeglassies en de staand* (Ow) 2. (schertsend) pet (Nw) *Waor is mien ooriezer?* (Nw)

ooriezerhoetien (Bu, Dhau, Dho, Nbk, Obk, Ste) et; ...hoeties ['o:ər...] 1. hoedje op het oorijzer gedragen *Over de floddermusse kwam dan nog et ooriezerhoetien; dat was vaeke zwat mit zieden linten* (Bu)

ooriezerknoppe (Nbk, Ow) de; -n; ...knoppien ['o:ər...] 1. elk der knoppen ter weerszijden van een oorijzer

ooriezermusse (Nbk, Ste) Ook **ooriezersmusse** (Dho) - oorijzermuts

ooriezernaalde (Nt, Op) Ook **veurheufdsnaalde** (Nt) de; -n ['o:ər.../f...] 1. bep. sieraad met edelstenen, op het voorhoofd gedragen (bij bep. Friese klederdracht)

ooriezersmusse z. **ooriezermusse**

ooriezerspelde (Bu, Nbk, Ste) de; -n; ...speltien ['o:ər...] 1. speld met behulp waarvan de oorijzermuts vastgezet werd, hetz. als *mussepelde*

oorkappe (Db, Np, Pe-Db) de; -n ['o:ər...] 1. bep. kap die paarden over de oren kregen in de winter, vgl. *Vroeger hadden de peerden een bult oorkappen op, tegen de koolde en snij* (Db), *In de winter veur de arreslee hadden de peerden een oorkappe op* (Pe-Db)

oorkleppe (Diz, El, Obk, Ste) - oorklep

oorknoppe (Bu, Db, Dfo, El, Ma, Obk, Ow, Spa) - (vaak verkl.) oorknop *Wat heb ie mooie oorknoppien in jow oorlelliegies* (Db)

oorkonde - oorkonde (bep. schriftelijk dokument, lett.) *Oorkonden van et oolde Stellingwarf bin d'r niet vule beweerd bleven* (Nbk)

oorkondeboek (l) ['o:ərkonde...] - oorkondenboek

oorkondetael (l) ['o:ər...] - oorkondentaal

oorkroeper (ZW, Dho, Diz, Mun, Np, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Wol) Ook **oorkruiper** (WH) de; -s; -tien ['o:ərkrɔpɪ/...krɔpɪ] 1. oorwurm *Oorkroepers zitten een boel in dahlia's* (Spa)

oorkruiper z. **oorkroeper**

oorlam (Dho, El, Obk, Sz) et; -men ['o:ərɫɑm] 1. borrel *Ik neme nog mar een oorlam* een borrel (Sz)

oorlappen (Bu, Ld, Ma, Op, Ow) de; -n; ...lappien ['o:ər...] 1. kapje van zwarte stof dat een paard op elk der oren kreeg wanneer het de lijkwagen trok (Ld, Ow) 2. (vaak mv. van het verkl.) elk der oorwarmers, kleppen om de oren te beschermen tegen de kou (Op, Ma), nl. aan elk der uiteinden van een beugeltje dat men op het hoofd zette (Bu) *Zij het oorlappies op* (Bu)

oorlel z. **oorlelle**

oorlelle (verspr.) Ook **oorlel** (spor.) de, ook et (bij **oorlel**); -n; -gien ['o:ərlel(ə)] 1. (meestal verkl. en/of mv.) oorlel *Ze het mooie knoppies in et oorlel* (Dho)

oorlog de; -gen; -gien ['o:ərlox] 1. oorlog (lett.) *de oorlog verklaoren, Et is oorlog, Doe mit de oorlog en zo is 't allemaol kommen* (v), *in de oorlog* tijdens de periode van de oorlog, *een koolde oorlog* (l), *de Tachtigjaorige Oorlog, De oorlog is over* (Spa), *De hele wereld zit vol mit oorlog* (Diz), *Et liekt wel oorlog, zoe'n lewaai maeken ze* (Bdie, Diz, Sz, Nbk, Ste), zo ook *Et liekt wel of et oorlog is* d.i. bij veel lawaai en/of ruzie (Dfo, Dhau, Nbk, Obk, Ste), *Et is altied oorlog mit die beide* ze hebben altijd ruzie (Nbk), *Wat moe'n die jaegers hier toch in de bos te knallen, et liekt wel of et oorlog is* (Nbk), *Jim moe'n die rommel niet zo op et hiem slingeren laoten, et liekt wel oorlog zo* (Np, Op), *Et was bi'j die familie een grote bende, et leek wel oorlog* (Dho, Pe-Dbi), (inzake iemand die in bep. opzichten tegenvalt, van wie men kennelijk meer steun, inzet, helderheid verwacht:) *Aj' mit jow de oorlog winnen moeten (...)*! (Nbk, Wol), zo ook *Mit zokken moej' de oorlog now winnen!* (Dho) * (gezegd als pacifistisch devies:) *Nooit gien oorlog weer!* (Nt)

oorlogen (Ste) ['o:ə(r)lo:gŋ] - oorlogen: ruzie maken *Ze bin zeker weer wat an et oorlogen west* (Ste)

oorloggien (spor.) ['o:ərloxin], in **oorloggien speulen** oorlogje spelen (d.i. als kinderspel)

oorlogsbericht (spor.) - oorlogsbericht

oorlogsboek (l) - oorlogsboek

oorlogsdaans (l) - krijgdsans

oorlogsdag (spor.) - oorlogsdag

oorlogservering (vo) - oorlogservering:

ervaring die men opdoet bij het voeren van oorlog, die men opdoet in, tijdens een oorlog *En de Duutsers hadden de meerste en de nijste waopens en ze hadden in Polen al oorlogservering opdaon* (vo)

oorlogsfilm - oorlogsfilm

oorlogsfotograaf (l) - oorlogsfotograaf

oorlogfront (spor.) - oorlogfront

oorlogsgebied (spor.) - oorlogsgebied

oorlogsgeneraasie (spor.) - oorlogsgeneratie

oorlogsgeveer (l) - oorlogsgevaar, gevaar voor oorlog

oorlogsgeweld (spor.) - oorlogsgeweld

oorlogsindustrie (spor.) - oorlogsindustrie *Doe mossen ze naor de Duutse febrieken veur de oorlogsindustrie* (vo)

oorlogsinvalide - oorlogsinvalide

oorlogsjaar - oorlogsjaar *Ze hebben in de oorlogsjaoren hiel wat zaod achteruut-moffeld* (Dfo)

oorlogskerkhof - oorlogskerkhof

oorlogskorrespondent (l) - oorlogskorrespondent

oorlogslevend (Ste) et ['o:ərloxsl:t:bmt] 1. veel lawaai *Et was een oorlogslevend!* (Ste)

oorlogsliteratuur (spor.) - oorlogsliteratuur

oorlogsmisdaad - oorlogsmisdaad

oorlogsmisdaodiger - oorlogsmisdadiger

oorlogsmonement - oorlogsmonument

oorlogsmu (l) - oorlogsmoe

oorlogsmuseum (spor.) - oorlogsmuseum

oorlogsnij's (l) - oorlogsnieuws

oorlogsomstanigheden (l) - oorlogsomstandigheden

oorlogspad (Nw, Ow) et ['o:ərloxspat] - in *op et oorlogspad wezen* op het oorlogspad zijn (fig.), vgl. *Hi'j is op et oorlogspad* hij is erop uit om iets te verkrijgen, met name geld (langs de huizen) (Nw), ook: hij is bezig met iets dat gemakkelijk in een flink konflikt kan eindigen, hij zoekt kennelijk ruzie, gezegd bijv. wanneer men z'n gelijk wil halen in kwesties als het *recht van reed* (Ow)

oorlogspropegaande (l) [...pro:pəgā:ndə] - oorlogspropaganda

oorlogsschae (l) - oorlogsschade

oorlogsschip et; -pen ['o:ərloxskɪp] 1. oorlogsschip *D'r kun ja gien waopens, oorlogsschppen en zo wat henne meer*

oorlogsslaachtoffer - oorworm

bouwd wodden (vo) 2. (mv.) grote klompen (Bu, Nbk, Ste) *Wat staon daor een peer oorlogsschuppen bij de deure grote klompen* (Nbk), *Hij het een peer oorlogsschuppen an* (Bu, Ste)

oorlogsslaachtoffer (spor., l) - oorlogsslachtoffer

oorlogsstarkte (Ol-Nl) de ['o:ər...] 1. oorlogsterkte, de sterkte (van het leger) om oorlog te kunnen voeren, vgl. *Et leger was op oorlogsstarkte brocht* (Ol-Nl)

oorlogsstemming (spor.) - oorlogsstemming

oorlogstied - oorlogstijd *In de oorlogstied had haost iederiene een kniepkatte* (Spa), *Et was een aander deuntien as in de oorlogstied en de jaoren d'r nao* (vo)

oorlogstuug (spor.) - oorlogstuig, vooral: de wapenen waarmee men oorlog voert

oorlogsverklaoring (spor.) - oorlogsverklaring (lett.) *De Japanners hadden mit een grote vliegtuugmacht zonder oorlogsverklaoring een groot pat van de Amerikaanse vloot overvalen en vernietigd* (vo)

oorlogsverleden - oorlogsverleden

oorlogsveteraan (spor.) - oorlogsveteraan
oorlogsveurbereiding (vo) de; -s, -en ['o:ər...] 1. voorbereiding die men treft om oorlog te kunnen voeren *de Duutse oorlogsveurbereiding* (vo)

oorlogsweenst (vo) - oorlogswinst

oorlogsweenstmaacker (vo) de; -s ['o:ər...] 1. maker van oorlogswinst *Mit iene klap hadde hij mit die maotriegel ok de zwathandelers en de oorlogsweenstmaackers te pakken, want ie mossen anteunen kunnen hoe aj' an dat geld kwammen* (vo)

oorlogswinter (spor.) - oorlogswinter

oorlogszuchtig (spor.) ['o:ərlox's...] - oorlogszuchtig

oormerk (Nw) - oormerk

oormusse (Ow) de; -n; ...mussen ['o:ər...] 1. bep. muts die de oren bedekt (behorend bij de dracht van het oorijzer)

oornummer (Nw) ['o:ərnamf] - oornummer *De koenen hebben een oornummer* (Nw)

oorontsteking (Bdie, Nbk, Np, Ow) - oorontsteking *Oonze dochter het oordruppen veur de oorontsteking* (Ow)

oorpiene (Bu, Db, Dfo, Nbk, Np, Wol) - oorpain *oorpiene hebben*

oorring (Dho, Np) - oorring

oorschelle (Bu, El, Obk) de; -n; -gien ['o:ərskelə] 1. oorlel (van een kip of haan) *As een kiepe witte oorschellen het, leggen ze witte eier* (Bu)

oorschelpe z. *oorschulpe*

oorschulpe (Sz) Ook *oorschelpe* (Obk) - oorschelp

oorslag (k: Ste) de; ...slaegen ['o:ərslax] 1. borstrok

oorsmeer (Db, Nbk, Np, Op, Wol) - oorsmeer *Ik heb zoe'n last van oorsmeer* (Nbk)

oorsoezen (Obk, Ol-Nl) et ['o:ərsu:zɪ] 1. het hebben van oorsuizingen *last van oorsoezen* (Obk)

oorspecialist (spor.) - oorspecialist

oorsprong de; -en ['o:ərspron] 1. oorsprong, bron (van een beek, rivier) *De Lende het zien oorsprong bij Tronde* (Nbk) 2. herkomst *Hij is van oorsprong Duuts* (Nbk) 3. afkomst *Wat zollen de Stellingwarvers feitelik van oorsprong wezen?* (Nbk)

oorspronkelik bn.; -er, -st [o:ər'spron k|ək] 1. aanvankelijk, in oorsprong *Dat huus ston hier oorspronkelik niet* (Nbk), *Et plan was oorspronkelik aandere* (Nbk), *Oorspronkelik wodde hier gien Fries praot* (Nbk), *...haj' hier niet zovule greide* (Nbk) 2. origineel, niet nagevolgd *Dit boek is oorspronkelik, et is niet vertaeld* (Nbk)

oortien ['o:ərɪn] - oortje, in *je laeste oortien versnupen* (Np, Spa, Nbk)

oorveeg (Dhau, Diz, Op) Ook *oorvijg* (Ld, Obk) de; ...vegen ['o:ərftu:x/...fɛjx] 1. oorveeg, oortvijg

oorverdovend [o:ərfto:bmɪ, ...fəd...; aks. wisselt] - oorverdovend, voornamelijk in *een oorverdovend lawaai*

oorvijg z. *oorveeg*

oorvliies (Dfo, Op) - oorfliies

oorwaarmer (El, Np, Wol) Ook *oorwarmer* (Ol-Nl) de; -s; -tien ['o:ərwa:rmɪ/...war...] 1. elk der oorwarmers, kleppen om de oren te beschermen tegen de kou

oorwarmer z. *oorwaarmer*

oorwattien (Obk) et; ...watties ['o:ər...] 1. watje in het oor

oorworm (Bdie, Dho, Np, Sz) Ook *oorwurm* (El, Ow, Pe-Dbl) de; -s; -pien ['o:ərworm, ...təm/...wɑɪm, ...wɑɪəm] 1. oorworm *De leste bloemen zaten vol oor-*

worms (Sz)

oorwurm z. *oorworm*

oorzaak z. *oorzaeke*

oorzaeke Ook *oorzake* (WH), *oorzaak* (Bdie, Dfo, WH) ['o:ərsɛ:kə/...sɑ:k(ə)] 1. oorzaak, iets dat het genoemde veroorzaakt *Wat zol d'r de oorzaeke van wezen?* (Nbk), *Daor zal 't huppelwater* [de sterke drank] *wel de oorzake van wezen* (Sz), *Et moet toch een oorzaeke hebben* (Np), *De oorzaeke woj' niet geweer* (Dho), *Dat het een aandere oorzaeke* (Ste) * *Alles het zien oorzaeke* (Ma), *Een kleine oorzaeke het soms grote gevolgen* (Nt)

oorzaekelik (l) ['o:ər'sɛ:k|ək] - oorzakelijk, in de taalkundige termen *oorzaekelik zinsverbaand* (l), *oorzaekelik veurwarp* (l) **oorzake** z. *oorzaeke*

oorzeerte (Bdie) de ['o:ər...] 1. oorpijn

Oost I de ['o:əst] 1. voormalig Nederlands-Indië *Hij het in de Oost zeten* (Ste)

oost II et ['o:əst] 1. de oostelijke richting (Dho, Diz, Np, Op, Ste) *Hij gaot et oost in* (Ste, Np), *Dan moej' 't oost in* (Diz), *De haene staot mit de kop in et oost* (Ste), *Hij gong et oost op* (Op), *'t Is een malle wiend, as hij uut 't oost komt* (Dho) 2. de oostkant van het dorp, van de streek (soms als veldnaam) *Hij woont op 't oost* (Diz, Obk, Ow, Spa, Ste, Wol), *...op et oost van Berkoop* (Np), *'k Bin naor et oost van Donkerbroek verhuusd* (Db), *Ik mos nog even naor et oost van 't dörp* (Dfo), *Et oost van Buil tot an Else-zuid hiette de Builiger miente* (Nw)

oost III Ook *oosten* (Np) bn.; pred. ['o:əst/'o:əstɪ] 1. uit het oosten komend *De wiend is oost* (Bdie, Ma, Op, Sz, Wol), *As bij' 't winter de wiend oost zit, kan 't biester koold wezen* (Dhau, Obk), zo ook *As we de wiend oost hebben, kriegen we winter* (Spa), *De wiend zit oosten* (Np), *...(pal) oost* (Nbk, Ow, Nw), *De wiend is oost uut, et kan wel es winter wodden* (Pe-Dbl)

oost - I - oost-, eerste element in samenstellingen als *oostkaante*, *oostgreens*; ze zijn niet alle in dit woordenboek opgesomd

Oost - II - Oost-, eerste lid in aardrijkskundige namen van het type *Oost-Frieslaand*, *Oost-Drenthe*, *Oost-Stellingwarf*, ook in afleidingen van zulke namen

zoals (in) *de Oost-Stellingwarver dörpen*, *Oost-Drents*, *Oost-Fries* en in afleidingen als *een Oost-Braobaander*, *een Oost-Stellingwarver*, in dit woordenboek zijn de bedoelde namen en afleidingen niet uitputtend opgesomd

Oost-Indië ['o:ə'stɪndijə] - Oost-Indië

Oost-Indisch - Oost-Indisch *een Oost-Indische kiewiet* (Nbk, bo: Nw), *je Oost-Indisch doof holen* (spor.)

Oost-Stellingwarf et ['o:ə'stɛlɪŋwɑ(ə)f] 1. naam van de oostelijke gemeente van *Stellingwarf*, met als hoofdplaats *Oosterwoolde*

Oost-Stellingwarver I de; -s ['o:ə'stɛlɪŋwɑrɪ, ...vɪ] 1. iemand uit de gemeente *Oost-Stellingwarf*, ook in *De Nije Oost-Stellingwarver*: de Stellingwerfse benaming van het in *Oosterwoolde* uitgegeven weekblad *Nieuwe Ooststellingwerver*

Oost-Stellingwarver II bn. ['o:ə'stɛlɪŋwɑrɪ, ...vɪ] 1. van, met betrekking tot *Oost-Stellingwarf*: *Mar of mos et zo wezen, een peer weken laeter ston d'r in de Oost-Stellingwarver kraante een adverteensie van ien van de dokters, waor die een koetsier in vreug* (vo)

Oost-West-verholing (Nbk, Nt) - Oost-West-verhouding

oost-westverbiening (spor.) - oost-west-verbinding

oostaende (verspr.) Ook *oostende* (Nbk, Ol-Nl), *oosteinde* (Nt) ['o:əstɛ:nda/...] 1. oosteinde, oostelijk einde van een dorp of van een streek, zoals in de oude benaming voor *Oost-Stellingwarf*, nl. *Stellingwarf-oostaende*, overigens vooral in verb. als *Hij komt van 't oostende van 't dorp* (Ol-Nl), *Hij woont op et oosteinde van et dorp* (Nt)

Oostblok - Oostblok

Oostbloklaand (Obk) - Oostblokland

oostbuurte (Pe-Dbl) de ['o:əzɔby:ɑrtə] 1. oostelijke buurt (van een dorp)

Oostduuts - Oostduits

Oostduutser - Oostduitser

oosteinde z. *oostaende*

oostelik bn., bw.; -er, -st ['o:əst|ək] 1. in het oosten gelegen, verblijvend *Makkinge ligt oostelik van Berkoop* (Obk), *We lopen de oostelike kaante mar uut* naar het oosten (Dhau) 2. met de eigenschappen, kenmer-

oosten - Oosterstreek

ken van het oosten *Dat woord liekt me nogal oostelik* kenmerkend voor het oosten van *Stellingwarf* (Nbk) 3. (van de wind) uit het oosten komend *De wiend is oostelik* (Np, Sz), *...zit oostelik* (Nbk, Wol), *een oostelike wiend* (El, Nbk, Spa) 4. oostwaarts *Ze leupen oostelik* (Nbk)

oosten et ['o:əstɔ] 1. oostelijke wind-richting *We kriegen vaast winter, de gaenzen kommen uut et oosten anvliegen* (Db), *De wiend zit in et oosten* (Bdie, Nbk, Np, Ow), *...staot op et oosten id.* (Wol), *...komt uut et oosten* (Nbk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Ma): *Ik mag d'r wel over as de wiend uut et oosten komt, zoe'n hoge wiend gefft vaeke dreugte, veural aj' in 't hui zitten; mar et kan ok wel drie daegen regenen uut et oosten!* (Ol-Nl), *...is naor et oosten dri'jd* (Db), *Die straffe koolde wiend uut et oosten is onversneden* (Bu), *De zonne komt in et oosten op* (Ow), *Et wodt zo helder in et oosten* oostelijk aan de hemel (Sz), *De haene staot mit de kop in et oosten* (Ste), *We gaon et oosten even in oostwaarts* (Ld, Np, Nw, Spa), *Et vliegtuug is et oosten ingaon* (Spa), zo ook *Ze gaon et oosten uut gaan oostwaarts* (El, Ld), *Ze bin et oosten inlopen* (Dho), *ten oosten van* 2. oostkant, oostzijde *We zitten op 't oosten* d.i. met de voorkant van het huis naar het oosten (Ow) 3. oostelijke regio (van Nederland, ook van *Stellingwarf*) *In 't oosten van 't land sni'jt 't et al* (Spa), *Hi'j komt uut et oosten van et laand* (Nbk), *Ie praoten toch een betien aandens as wij' hiere, ie kommen zeker uut et oosten* uit het oostelijke deel van *Stellingwarf* (Diz, Nt) 4. z. oost III * *De wiezen kommen uut et oosten* (Nbk, Nt), *...mar ze wonen now in 't wester* schertsend gezegd tegen oostelijke *Stellingwarvers* (Nt)

oostende z. *oostaende*

oostenregen (Obk) de [o:əstɔ'rɪ:gg] 1. regen uit het oosten * *Oostenregen duurt drie uren of drie daegen* (Obk)

Oostenriek ['o:əstri:k] - Oostenrijk

Oostenrieker I - Oostenrijker

Oostenrieker II bn.; niet tegelijk voor een onzijdig zn. én na een onbep. lidw. ['o:əstri:kɪ] 1. Oostenrijker *een Oostenrieker den* (Ow)

Oostenrieks bn.; voornamelijk voor een onzijdig zn., d.w.z. na het onbep. lidw.

['o:əstri:kɪs] - Oostenrijks *een Oostenrieks maegien, Van die groffe dennen, die wo'n wel Oostenriekse dennen nuumd* (Nbk)

oostenwiend de [o:əstɔ'wi:nt] 1. oostenwiend *'t Is een koolde oostenwiend* (Dfo, Nbk), *Oostenwiend komt winter achter weg* (Spa), *een hadde oostenwiend* (vo), *een strenge winter mit oostenwiend* (Ow), *een echte zomer, mit oostenwiend* (Ow), *een schraole oostenwiend* (Dfo)

oosterburen (spor.) ['ō:əstɪby:ərt] - oosterburen, vooral in *oonze oosterburen* de Duitsers

oosterbuurt (Nbk) de ['o:əstɪby:ərt] 1. aparte eenheid voor burenplicht in het oostelijke deel van het dorp

oosterd (Bdie, Dho, Np, Obk) et ['o:əstɪ] 1. oostelijk deel (vooral: van het dorp), oostelijke richting *Ze bin 't oosterd uut gaon* (Dho), *Ik moet et oosterd uut* (Obk), *Ze gaon now et oosterd in* (Dho), *et oosterd van Blesdieke* (Bdie), *Dat laand ligt meer oosterd op* (Bdie), *Ze kommen uut et oosterd* (Np)

oosteres (Ld) de ['o:əstɪs] 1. oostelijk gelegen es

oosterlengte (Db) [...'l...] - oosterlengte

oosterling (Diz, Nbk) de; -en ['o:əstɪlɪŋ] 1. oosterling: iemand uit het oosten (van het land of uit *Stellingwarf*) 2. iemand uit Azië

oostermure (Op) de ['o:əstɪmy:ərə] 1. oostelijke muur *De oostermure van dit huus staot aorig schieve* (Op)

oosterpeertien (Nt, Spa, Sz) et; ...peerties ['o:əstɪpɪ:ərtin] 1. blauwe libel, kleine libel, waterjuffer *In de naozoemer vliegen de oosterpeerties* (Nt), ook wel hetz. als *wrattebieter*

oosters (App, El, Np, Pe-Dbl, b) bn. ['o:əstɪs] 1. uit het oosten komend, uit oostelijke richtingen, in het oosten gesitueerd *een oosters gebruik* d.i. van een oosters volk (Np), zo ook *mit wat oosterse overdrieving* (b), *oosterse invloed* invloed uit het oostelijke gebied van *Stellingwarf*, d.i. met name in taalgebruik (Np), *Die oosterse wiend gaot je deur alles henne* (El), *De wiend is fel oosters* (Pe-Dbl), *de oosterse es* de es die oostelijk gelegen is (App)

Oosterstreek de [o:əstɪ'stri:k] 1. plaatsnaam: Oosterstreek (tussen *Buil* en

Noordwoolde); vaak voorafgegaan door het lidw. *de*, vgl. *Hij woont op 'e Oosterstreek* (Nbk, Ste), *Hij komt van de Oosterstreek* (Nbk)

Oosterstreeks (Dho) bn.; attr. [o:əstʰ'stri:ks] 1. van, met betrekking tot *Oosterstreek*

Oosterstreekster z. *Oosterstreker* I, II
Oosterstreker I (Nbk, Wol) Ook *Oosterstreekster* (Ma) de; -s; -tien [o:əstʰ'stri:kʰ/...stʰ] 1. iemand uit *Oosterstreek*

Oosterstreker II (Nbk) Ook *Oosterstreekster* (Ma) bn.; attr.; niet tegelijk voor een onzijdig zn. én na een onbep. lidw. 1. van, m.b.t. *Oosterstreek*

Oosterwoolde et [o:əstʰ'wo:ldə] 1. plaatsnaam: Oosterwolde (de bekende hoofdplaats van *Oost-Stellingwarf* *Ze wonen in Oosterwoolde* (Nbk), *naor Oosterwoolde maat* naar de markt gehouden in *Oosterwoolde* (Ow) * *Kiender van Jan Berentien/Wat doej' toch in de koolde/Trek gauw jow mooie klompies an/En gao naor Oosterwoolde* (Ma), zo ook *Kienties, kienties van Jan Berends/Wat doej'm toch in de koolde/Trek de zwatte klompies an/En gao mit mem naor Oosterwoolde* (Ow)

Oosterwooldemaat (Dfo) de; ...maten [...'m...] 1. markt te *Oosterwoolde* (tweede dinsdag in mei, derde maandag in oktober)
Oosterwooldemer I (Nbk, Obk, Ow, b) Ook *Oosterwooldiger* (Obk, Ste) de; -s [...'w...] 1. iemand uit *Oosterwoolde*

Oosterwooldemer II (Dhau, Ma, Nbk, Ow, vo, s: oost., b) Ook *Oosterwoolder* (Dhau, Dfo, El, Nbk), *Oosterwooldiger* (Bu, El, Ste, Wol) bn.; attr. [o:stʰ'wo:ldəməʰ /...wo:ldəʰ/...wo:ldəʰ] 1. van, m.b.t. *Oosterwoolde*. *Oosterwooldemer maat* (b), *Oosterwoolder mark* (Dfo, Dhau), *de Oosterwooldiger kärke* (Ste)

Oosterwoolder z. *Oosterwooldemer*
Oosterwooldiger z. *Oosterwooldemer* I, II
Oosteuropees [...'p...] - Oosteuropees
Oostfries (l) - Oostfries

oostfront - oostfront

oostganger - oostganger *Oostgangers gongen naor Nederlaans-Indië* (Ow), *Oostgangers mossen zes jaor dienen* (Spa)

Oostgermaans (l) [...'m...] - Oostgermaans
oostgraens z. *oostgreens*

oostgreens (Dfo, El, Nbk) Ook *oostgraens* (Nbk, Np) de; ...greenzen ['o:əst...] 1. oostelijke grens

oosthoek z. *oosthoeke*

oosthoeke (verspr.) Ook *oosthoek* (verspr.) de ['o:əsthuk(ə)] 1. oostelijke richting, vooral: oostelijk gedeelte van een gebied, met name vanuit het perspectief van de inwoners van het westelijk gedeelte van *Stellingwarf*: het oostelijke deel van de gemeente *West-Stellingwarf* of het oostelijke gedeelte van *Stellingwarf* als geheel

oostkaant z. *oostkaante*

oostkaante Ook *oostkaant* (verspr.) de ['o:əstkā:nt(ə)] 1. oostelijke kant, oostelijke richting *de oostkaant van et laand* (Nbk), *De wiend zit an de oostkaant* (Np), ...*op de oostkaant* (Ste), *An de oostkaante van et huus hebben we een mooi kaampien bos liggen* (Nbk), *Ze bin de oostkaante ingaon* (Wol), *Die woont de oostkaante uut* (Bu)

oostnoordoosten (l) - oostnoordoosten

oostpunt (spor.) - oostpunt: oostelijke punt, bijv. van een eiland

Oostzee - Oostzee, Baltische Zee

Oostzeehaven (l) - Oostzeehaven

oostziede (Op) de ['o:əstsidə] 1. oostelijke zijde, kant

oostzuidoosten (l) - oostzuidoosten

ootmoedige (b) de; -n [o:ət'mudəx] 1. iemand die ootmoedig is *Ootmoedigen dot Hij in et recht lopen; ootmoedigen leert Hij zien weg* (b)

op I bn.; pred. [op] 1. verbruikt *We moe'n even tanken, de bezine is op* (Nbk), *De biks is op* de veebrokjes (Spa), *Zol hi'j dat [nl. het eten] wel op kunnen?* (Sz), *Et huj is op* (Diz), *We hebben de botter op* (Bu), *Et eten is op en de pannen bin leeg* (Dhau), *De thee is op* (Np), *We hebben de thee op*, *De boel is op* er is niets meer (van) (Wol), *Die is (schone) op failliet* (verspr.), ...*hielemaole op id.* (Dhau, Dho, Obk, Ow), *Wat hi'j wel niet op kan, daor is et aende van weg* hij is gewend heel veel te eten, ongelooflijk! (Dhau), *Zol hi'j al dat eten wel op krieggen kunnen?* (Nbk), *Et voer raekt hadde op* (Np), *Die hooltbult begint al aorig op te raeken; d'r giet hiel wat deur mit de winter!* (Dhau), *nog gien kwaod woord op kunnen van iene geen kwaod woord over iemand willen horen* (Obk), *Alles is schone op raekt* (Np), *We*

kun 't nog wel op gezegd van het eten, ook: we verdienen heus niet overdreven veel geld (Ld), *Die kun et ok wel op* lijden armoede (Nw), *Et kan niet op!* het geld, de goederen zijn daar blijkbaar in overvloed 2. uitgeput, afgemat *Hij is op* zeer afgemat (alg.), *Ik was op van de zenuwen* (Nbk), *Dat zwaore wark, daor zoj' van op raeken* (Op) * *Alles waor of gaot zal op raeken* (Bdie), *Op is op* op is op, als iets niet meer te krijgen is is dat een feit, maar zorg dat je er snel bij bent als je iets wilt hebben (Nbk, Np), ook gevolgd door *...en weg is weg* id. (Nbk, Np), of door *...en daon is daon* (Nbk, Np), *Et komt mooi uut, zee de boer, et huj is op en de koe is dood* (Obk) op II bw. [op] 1. naar omhoog *hoger op, van onderen op, (niet/wel) tegen iene op kunnen, De brogge is op* (verspr.), *Et raam is op* (Spa), *De katte zat in 't nauw en vleug in de gedienen op* tegen de gordijnen omhoog (Obk), *...tegen de gedienen op* id. (Nbk), *Et peerd stalties in de maenen op breien, dat is veur de sieraod* in de manen omhoog (Ste), *Hij is al in de zeuventig op* een eind in de zeventig (bo: Op), *Kop op!* wanhoop niet, zit niet bij de pakken neer (v) 2. opgestaan, niet langer in bed of nog niet naar bed, ook van iemand die geneest: niet het bed houdend *Aj' de trein nog haelen willen, moej' om zes ure wel op wezen* (Op), *Hij is al een half ure op* (Wol), *Ze bin nog wel op, et locht braant nog* nog niet naar bed (El, b, Nbk), *Hij is weer op* mag z'n bed weer uit (na ziekte, een ongeval) (Nbk), *Ze het ziek west, mar kan al weer een betien op wezen* (Dho, Dhau), *Hij mag even op* uit bed (Nw), *...op zitten* id. (Nw), *Hij kon nog niet zo best op wezen* (Dhau), *Kuj' al weer wat op wezen?* (Bdie, Spa) 3. op een bep. plek, in een bep. gebied *Ie moe'n op* op het toneel, d.i.: je moet het toneel op (om je rol te spelen), *Alle daegen gong hij mit de heide op* (b), *Zuwwe even de mark op?* (Nbk), *Hij is de boer op* langs diverse adressen in de omgeving, naar boeren in de omgeving (Nbk, Ste) 4. in verb. als *Vertel mar op, Zweer mar op* vertel het maar, *Kom op* pak aan, doe wat je moet doen, ook in aansporingen als *Op naor de duzend leden!* 5. op het hoofd *Hij het vaeke een pette op* (Nbk), *Doe kwam d'r een geleerde meneer*

mit een grote brille op (ba); ook: over het lichaam (v), in *We mossen een vracht dek op hebben om waarm te blieven* (v) 6. in *op en top* geheel en al: *Hij is op en top meneer* (Nbk) 7. op de aangegeven wijze: *We beginnen vanaovend mar fleurig op* (Ow), *We lopen of gaon geliek op* (Nw) 8. tegen, in *in de wiend op* tegen de wind in: *Aj' 't in de wiend op hebben, is 20 km een hiele ofstaand* (Obk), *Et wijt zo hadde, et is een toer om in de wiend op te kommen* (Obk), *Dat was moren heur, dat ende in de wiend op fietsen* (Ol-Nl), *Et was een hiele schoever, we hadden alles pal in de wiend op* (Obk)

op III vz., bw. in de verb. *d'r (...)* op; bij vooropplaatsing van het vz. *op* treedt spor. verdubbeling op, vgl. de verb. hierna [op] 1. op: geplaatst, staand, liggend, zittend op de bovenzijde van iets *Wat veur voegeltien zit daor op et stiekeldraod?* (Nbk), *Wat hej' een mooi kliep op 'e taofel liggen* (Nbk), *Hij zit d'r boven op* lett., ook fig.: hij spant zich er ten zeerste voor in, ook: zorgt er heel goed voor dat de ander z'n werk doet, z'n taak zonder dralen uitvoert (Nbk), *Et zit d'r dikke op* ze hebben ruzie gehad (Np, Db), *De snijschoever kwam geregeld langes mit twee peerden d'r veur, en de wegwarker d'r ok bij' op* zat er ook op (j), *Wij' een klap op 'e kop hebben?* (Nw), *Och, gao toch op 't dak zitten!* bekijk het maar, loop naar de pomp (Nbk), *Zet je verhael mar es op pepier* schrijf het maar eens op (Nbk), *Hij sleug d'r mar aorig op sloeg* maar raak (Dhau), *Hij was op ('e) klompen* had (z'n) klompen aan (Nbk), zo ook *Hij was op 'e redens* op schaatsen (j, Nbk), *We moe'n op 'e fiets naor N.* rijdend op (Nbk, Sz), *Ik kan op mien bienen niet meer staon* d.i. vooral: van vermoedheid (Nbk), *op staonde voet* direkt, *As alles d'r mar op en an zit!* als het maar welgeschapen is, vooral van een pasgeboren kind gezegd (Nbk), zo ook *Alles zit d'r op en d'r an* id., ook van een vrouw met een aantrekkelijk uiterlijk (Np, Nbk), *I'J moe'n d'r niet meer op doen, dan kuj' vot heuren daj' liegen* nog meer vertellen, het nog aandikken (Op, Pe-Db1, Db), *Ze meugen d'r graeg wat bij' op doen* het aandikken (Obk) 2. met de plek als aangeduid, de positie hebbend van *op 'e*

eerste riegel zitten op de eerste rij, op 'e diek op straat, op 't plattelaand, op schoele, Op 'e stal bij de winter dat is ok wel gezellig (v), H. hadde an zien achttiende jaor toe bij zien va op 'e kooi west op de eendekooi gewerkt (j), Vroeger hadden een hieleboel meensken een mestvarken op 't hokke in het hok (Obk), Hi'j warkte bij N. op 'e boerkeri'je (Nbk), op kantoer, Op et haandwarken maekten we vroeger een raantieslappe mit allemaole verschillende raanties d'r op berduurd tijdens, bij (Obk), op 'e loer staon, Ie moe'n him wel es op zien plak zetten hem terechtzetten (fig.) (Nbk), Zo op 'e ruimten in de veenderi'jen was hi'j (...) (j), Et lag me op 'e lippen om et te zeggen (Nbk), vruchten op sap, in het bijzonder bij dörp, streek, buurt en een aantal plaatsnamen of namen van gehuchten, buurtjes: hetz. als in, z. ook onder diverse plaatsnamen in dit woordenboek, vgl. bi'j oons op 'e streek (Nt, Nbk, Ow), ...op et dörp (Diz, Ld, Np, Ol-Nl, Sz, Nbk), ...op 'e buurt (Nbk, Ow), Hi'j woont op Boekelte (Nbk), ...op Twietel d.i. een buurtschap westelijk gelegen onder Makkinge (Nbk), ...op 'e Miente d.i. bij Noordwoolde (Nbk, Nw, Obk), Daor zollen jim op Lombok wel nochter van blieven nl. bij Noordwoolde (d), op 'e Haule (OS), ...op 'e Fochtel, op 'e Veneboeren d.i. oostelijk onder Makkinge (Nbk), ...op 'e Blesse (Nbk), Doedertieden woonde d'r op Aekinge nog een baron (b), op Pranige d.i. noordelijk onder Oosterwoolde (Ow), op Der Izzerd, op 'e Hoeve, op 'e Meulepolle (Wol), op plan Nanninge (Ld), op 'e Polle d.i. in een bep. oud buurtschapje van die naam (Ow), Hi'j was kastelein op Stegerde (Ste), Hi'j woont op 'e grachte d.i. bij de gracht in westelijk West-Stellingwarf (Spa), Destieds woonde d'r een schilder op 'e Scheene (Nt), Die woont op 'e Joure in Joure (Op), ...op 'e Hemrik in Hemrik (Nbk, Bu), ...op Stienwiekerwoold (Op), ...op Zorgvlied (El), ...op 'e Bontebok (Nbk, Obk), ...op 'e Gerdiëk (Bu, Nbk), ...op 't Hoge Zaand (Ow), ...op Steggersloot (Ste) 3. in vaste verb. waarin niet aan een plaatselijke maar aan een betrekking in algemene zin wordt gedacht: met betrekking tot, wat betreft, aangaande, vgl. D'r is wel kaans op dat d'r een rotte

appel tussen zit (Spa), Dat spul is licht op 't gewicht, ie kriegen d'r een hiele poedevol van (Dhau), Hi'j het d'r nogal wat schuld op bijv. inzake een hypotheek (Ste), Daor bin 'k op tegen (Nbk), ...integen id. (b), De haand d'r op en we praoten nargens meer over laten we elkaar de hand geven aangaande die kwestie (Dfo), Nee, dit kan d'r niet op deur nee, dit is niet akseptabel (b), Ik bin wies op mien ni'je fiets blij met (Nbk, Np), Kom mar es op zoe'n idee! weet het maar eens te bedenken (Nbk), zo ook Ie moe'n d'r ok mar op kommen! (Nbk, Np), Hi'j dot d'r zien best wel op (Nbk), Ik wil him d'r niet op zetten ik wil niet dat hij zich ervoor gaat inspannen, er zich druk om gaat maken (Nbk), N. zette et op een lopen ging er als een haas vandoor (j), d'r op tegen wezen, Oons mem had niet zo veule op mit zwarversvolk (j) 4. ter uitdrukking van een afstand van de ene plaats naar de andere Et gebeurde op nog gien tien meter van mi'j of (Nbk), Hi'j begon al op ofstaand tegen mi'j te praoten (j), Ie moe'n him op een distaansie holen blijf maar uit z'n buurt, bemoei je maar niet met hem (Obk) 5. ter uitdrukking van een maat, de stand van een wijzer e.d. De klokke ston op achte ure, Ze zullen de wekker mar op zes ure zetten nl. om hem af te doen lopen (Nbk), De grote wiezer ston op 'e twelfen op twaalf (Nbk) 6. een bedrag, prijs, getal aanduidend Aj' nog even deurrekenen, dan zit ie zomar op een peer honderd gulden an onkosten in 't jaor (Nbk), Doe ik et naorekende, kwam ik krek op honderd gulden uut (Nbk), We zitten dan op goed dattig bunder, en zoas wi'j now boerken kuwwe daor zoe'n vieftig koenen op melken (vo), Dat komt je op een flinke boete te staon (Nbk) 7. per vast aantal Ien op 'e zovule het d'r echt last van as d'r rookt wodt (Nbk) 8. vlakbij, zeer nabij Die koe staot op kalven (Nbk, Np), op komst wezen, op starven liggen, op springen staon 9. naar, naar (...) toe op iene toelopen, Waor zui' op an? waar ga je naar toe? (Ow), Waor woi' op an? waar wou je naar toe, waar zullen we naar toe wandelen e.d. (Bu, Nbk, Nw), We gaon vanmiddag mar es op Oranjewoold an (Op), ...op 'e Fochtel an (Nbk), Et wodt al schiemerig, ik moet mar weer op huus an

(Nbk, j, Db), *We moe'n d'r mar es op of* (Dho), *D'r kwam een protte volk op of* (Ma), *D'r was iene op kommen (...)* op afgekomen, vooral: om te solliciteren of te kopen (j), *Mien ogen bin an ien stok deur op de Heer* gericht op (b) 10. in de richting van (fig.) *Op him kuj' an* hem kun je vertrouwen, op hem kun je rekenen, hij bedriegt je niet (alg., Nbk), waartegenover *Die man kuj' niks op an* je hebt niks aan hem, hij waait met alle winden mee, hij is erg wispelturig (alg., Má), *Zien praot kuj' niet vule op an* kun je niet erg op bouwen (Ow), *Daor kuj' op an* wees daarvan verzekerd (alg., Bu), ...*van op an* id. (alg., Bu), *Van hum kuj' op an* (Pe-Db), *Daor woj' op ankeken* dat rekenen ze je aan, is iets voor hen om misprijzend over te doen (Nw), *Waor woj' op an* wat is je doel, waar stuur je op aan?, *Hi'j wil d'r wel op an* wil wel hard werken (Nt), *Ie moe'n d'r acht op slaon dat ze je niet bedonderen* (Np), *Ik heb et d'r niet (zo) op staon* ik zie het niet zo zitten, ik vertrouw het niet zo (Nbk, Ste), *Dat he'k aenlik nog op et oge* (Np), *argens op andringen* (Nbk, Np) 11. ter uitdrukking van een doel: *op verdienst* aan het werk: om te verdienen (Np), *d'r op uut wezen (om)*, *argens op proosten* (Nbk), *op vossen jaegen*, 'k Zal 't vandaege mar es op *karper perberen* nl. het vissen (b) 12. tot de genoemde plaats *Ik bin tot op 'e bonken verfluumd* (Nbk), *Et hemd is tot op de draod versleten* (Nbk), *Et gat is op diepte* is gegraven tot het de juiste diepte heeft gekregen (Ow) 13. op de genoemde tijd, in de genoemde periode *op 'e zeuvende dag*, *op et ogenblik*, *op 'e tied thuuskommen*, *op een goeie dag*, *op een ere keer* (b), *op 't laeste tenslotte* (verspr., b), *op 't langelaeste* id. (b), *Op een winter wodde N. ziek* (j), *'t Was weer es op een nacht (...)* (j), *Op zien twelfde gong hi'j al naor de boer* (Nbk), *op die leef tied* (Nbk), *Een stokkien op 'e dag lag et hummeltien al lekker in een wiegien* (j), *op jaoren kommen* (Nbk), *Dat ik dat op mien oolde dag nog beleven moet* (Nbk), *Dan kon hi'j weer los op een aander jaor* weer ermee aan de gang (j), *Doe zij en Jouk op meie '40 trouwen zollen...* (vo), *op slot van rekening* tenslotte (Ste): *Op slot van rekening moej' toch nog toegeven* (Ste) 14.

bijna, nog net niet op de genoemde tijd: *Et is op slag van elven* het is bijna elf uur (Ste), *op slag* terstond 15. direkt na *Een onweersvossien wil wel es op slecht weer kommen* na slecht weer komt er wel eens een korte vorstperiode (Nbk), *Op een onweersvossien komt regen* (Nt), *Een onweersvossien komt slecht weer op* (Ol-Nl), *Et is slag op slag* gezegd bijv. wanneer er voortdurend onweersslagen zijn (Nbk, Ste), ook fig.: er zijn voortdurend tegenslagen (Ste), *nao stoere studie, jaor op jaor* (b) 16. per tijdseenheid van een dag *Hoe vaeke deden ze dat op een dag?* (Nbk) 17. met als basis, met als grondslag, uitgangspunt zijnd *op iene rekenen*, *op zwat zaod zitten*, *op hiete kolen zitten*, *iene op zien woorden geloven* (Nbk), *d'r trots op wezen*, *op 'e maot van de meziek*, *op kosten van een aander* (j), *op 'e riegel of één voor één de rij afgaand* (v) 18. naar de wijze, op de manier *Hoe zeggen ze dat op zien Fries?*, *op zien meniere*, *op slot doen* 19. ter aanduiding van een zeer hoge graad: *op zien minst* minstens, tenminste *Ik had op zien minst een kaortien verwaacht van him* (verspr., Nbk), *Hi'j hadde op zien minste wel een kaortien sturen kund* (Op), *Ik bin op lange nao niet klaorkommen* op geen stukken na (Diz), *Hi'j zicht d'r op 't mooiste uut* (Np), *Hi'j was op zien allermooiste* (Np), *Van de buterkaant ziej' een boel dingen vaeke op 'n aldermooist* zo dat het niet mooier kan (Obk), zo ook *De bloemen bin now op 'n aldermooisten* (Nbk, Dhau), *Ze weren op heur mooist* (Dho), *op 'n mooisten* zo dat het niet mooier kan, vgl. *Et is now op 'n mooisten* gezegd bijv. van het weer, van een feest (Nbk, Np), *op 'n besten* het best, vgl. *Ie kennen 'm op een besten* (Nbk), *Die kerel is morns op 'n besten* (Np, Spa), *Hi'j kon goed veurdregen, mar as hi'j een paer slokkies op hadde, dan wol et op 'n besten* (Op), *Nao de vekaansie vulen de meensken heur vaeke thuis op 'n besten* (Dhau, Obk), *As de zonne schient, is hi'j op zien best(en)* (Nw, Bu), *op zien elfvendattigst* (Nbk) 20. resterend, afgezien van op *iene nao, op een haor nao* 21. tegen (iets aan) (j), in verb. als *op et slotien* (j) **op-** [op] - op-, eerste lid in samenstellingen als *opgreven*, *opsnoeven*, *opbranen*,

opdrinken, optellen, opvegen, opdonderen, ophoepelen, opjuten, opstoken, oproepen, opfrissen, oppoetsen, opbargen, opslaon, oprumen, opdreugen, opleven, opschrieken; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgenomen

op-en-daele Ook *op-en-neer* (WH, Ol-Nl) bw. [opp'de:lə, ook wel opē'de:lə/opm'nt:ər, opē'nt:ər] 1. op en neer, naar omhoog en weer naar beneden *Aj' pompen gaot et op-en-daele* (Dhau), *Een peerde-flappe gong op-en-daele mit een touwgien en een ketrolle* (Ow), *Aj' op 'e schommel zitten gaot'* op-en-daele (Obk), *Ze keek mi'j es op-en-daele an* (v), *De prachtige tonen die hi'j uut zien insterment haelde deden je oren op-en-daele gaon* (j) 2. heen en weer, heen en terug *even op-en-daele naor Steggerde* (Ste), *'t Hontien diedelt mar wat op-en-daele* (Ow), *De assessor kujert es op-en-daele* (p), *Soms gaot' wel drie keer daegs op-en-daele* (Nw), *Wij kun goed mit mekeer, we gaon een boel mit mekeer op-en-daele* zijn vaak bij elkaar, gaan veel met elkaar om (Np, Dhau) 3. met wisselend verloop van gunstige en minder gunstige toestanden *Et weer gaot verrekt op-en-daele tegenworig* (Ol-Nl), *Et weer is hier vaeke op-en-daele* nu eens goed, dan weer slecht, niet erg stabiel (Obk), (inzake iemands gezondheid:) *Et gaot wat op-en-daele* (mit de zieke) (Nbk, Np, Ste), *De tied gaot op-en-daele* is veranderlijk wat de economische situatie betreft (Np), *De pries van melk en eier gong op-en-daele* wisselde nogal (Ow)

op-en-neer z. *op-en-daele*

op-en-top [opentop, opmtop; aks. wisselt] - op-en-top, geheel en al *Die is op-en-top meneer* (Nbk)

op. - afkorting van *opus*

opa (spor.) de; -'s; -gien ['o:pa] 1. (recente ontleening) grootvader

opbaggeren (Sz) zw. ww.; overg.; baggerde op, het opbaggerd ['ob...] 1. met een laag veenspecie ophogen *Ze hebben dat land verleden jaor helemaole opbaggerd en opnij inzi'jd* (Sz)

opbakken I (Bu, Ld, Nw, Ste) Ook *opbakt* (Nbk), *opgebakken* (Bu, Pe-Dbl, Ste) bn.; attr. ['obakp/'obakt/'opxə...] 1. (vooral van eerder gekookte aardappelen:) opgebakken

opgebakken eerpels (Pe-Dbl, Ste), (zelfst.) *We hadden wat riekelik stampot vandaege, dan kuwwe morgen wel opbakken kriegen* (Ld)

opbakken II zw. ww.; overg.; bakte op, is opbakt/opbakken ['ob...] 1. opbakken: opwarmen door te bakken *eerpels opbakken, Die is ok bi'j de kachel opbakt* hij is niet gehard, hij is verwend en kan nergens tegen (Ste) 2. z. *opbakt*

opbakt z. opbakken I

opballen (Bu) zw. ww.; overg.; balde op, het opbald ['opbaln] 1. een stuk leer tegen de onderkant van een klomp zetten *klompen opballen* (Bu)

opbaakeren z. *opblaakeren*

opbaoren Ook *opbaren* (WH) zw. ww.; overg.; baorde op, het opbaord ['obə:ərɪ/...ba:...] 1. opbaren *De overledene is opbaord in de aula van et verpleeghuus in Wolvegao* (Op), *Et liek staot opbaord* (Ow), *...was opbaord* (Bdie)

opbaren z. *opbaoren*

opbargen Ook *opbergen* (WH) st. ww.; overg.; het opbargen ['ob...] 1. opbergen, wegbergen *'k Heb et zo goed opbargen, dat now kan ik et nargens weer vienen* (Db)

opbargmappe ['ob...] - opbergmap

opbargplak ['ob...] - opbergplek

opbeffen (Dfo) zw. ww.; overg.; befte op, het opbeft ['obefɪn] 1. zich fraai kleden *Die is mar aorig opbeft* (Dfo), (wederk.) *De buurvrouw is zo pronks, ze stiet heur altied te opbeffen* (Dfo)

opbekereren (Dhau, El, Obk, Spa, bo: Bu) zw. ww.; overg., onoverg.; bekerde op, is/het opbekerd ['ob:əkɪn] 1. opfleuren, aansterken na ziekte, opkikkeren *Dat kiend het deur ziekte in gien tiden buten west, die moet dommiet deur de zonne weer wat opbekereren* (Obk), *'k Bin zo koold, ik moet me eerst mar wat opbekereren bi'j de kachel* (El), *'k Heb een posien bi'j de kachel zeten, daor bin 'k lekker van opbekerd* (Spa)

opbellen - opbellen, telefoneren met *Zullen we him even opbellen? Misschien is hi'j wel thuus* (Nbk)

opbergen z. *opbargen*

opbeteren (Ow) zw. ww.; onoverg.; beterde op, is opbeterd ['ob:ɪtɪn] 1. beter worden (na ziekte) *Ie beginnen al aorig op te beteren* (Ow)

opbeuren - opblikken

opbeuren zw. ww.; overg.; beurde op, het opbeurd ['oba:ərn] 1. optillen *Ik kon dat kiend haost niet meer opbeuren* (El), *even wat opbeuren iets/een beetje optillen* (Nbk) 2. opvrolijken, opmonteren *Die oolde meensken zitten zo in de put, ik moet ze mar evenpies opbeuren* (Db, Dhau, Diz, Nbk, Obk), *We moe'n perberen om heur wat op te beuren* (Dho, Dfo)

opbiechten ['obiχtŋ] - opbiechten *Hi'j mos even opbiechten wat hi'j op zien karfstok hadde* (Dho, Obk), *Die jonge biechte alles eerlik op* (Obk), *Now, biecht now mar es op* (Np)

opbieden ['obi:dŋ] - opbieden *Mit opbieden brocht et nog een goeie pries op* (Pe-Dbl), *mit geld tegen iene opbieden, Ik mos nogal wat opbieden tegen de aander om et stok laand te kriegen* (Dhau), *tegen mekeer opbieden* (Dfo)

opbienderen (El) Ook **opbienen** (Np) zw. ww.; onoverg.; bienderde op, het opbienderd ['obindŋ/...biŋ:] 1. lopen met stevige pas, hard lopen *Hi'j biende wel aorig op* (Np)

opbienen (verspr.) st. ww.; overg.; het opbunnen ['obiŋ:] 1. naar omhoog omslaan en daar vastbinden *De rozen bin hielemaole verwi'jd, ik zal ze even wat opbienen* (Dhau), *Bovendat stonnen de koenen dikke in et stro en de statten weren opbunnen en helder wasken* (Nt, vo), zo ook *We zullen de koenen de statten opbienen* (El), *een peerdestat opbienen* (Dho, Pe-Dbl) 2. (van een kledingstuk, schaatsen e.d.) van boven vastbinden, dichtbinden *Vroeger bunnen we bij Kontermaans op nl. de schaatsen* (Np), zo ook *de schaesen opbienen* (Pe-Dbl, Nt), *de broek opbienen* lett., veelal: optrekken en steviger vastmaken wanneer een broek enigszins is afgezakt (Nbk), *Die oolde man bun de broek op mit 'n touw* (Nbk), fig. in *iene de broek opbienen* geducht onder handen nemen (Bdie, Dho, Ld, Op, Wol), ook, in het zelfde fig. gebruik: *iene de bokse opbienen* id. (El, Np), vgl. *Ze hebben 'm de bokse aorig opbunnen* flink de waarheid gezegd, geducht onder handen genomen (El) 3. bijeen binden, samenbinden, met name van garven *Ze bin op de bouw de rogge an 't opbienen* (Bdie, El, Nbk, Ol-Nl, Np), *haever opbienen* (Nw),

Doe wi'j eerst begonnen om et zaad mit de mesiene te mi'jen, hadden de maenksen een oflegger an de vingerbalke van de gewone mi'jmesiene (...); mit et op-en-daele wippen van die oflegger kwam de rogge of haever in garven op et laand te liggen. Dan kwammen d'r een peer aachteran om de garven op te bienen, krek as mit de zende (Ow), *riet opbienen* (Spa), *et opbienen van stro naodat d'r döskt is* (Nbk), *We moe'n die takken nog opbienen* (Np) 4. het gemaaide koren op (een gedeelte van) een akker samenbinden tot garven (Nbk, Np) *Die hoek moe'n we nog opbienen, de banen moe'n d'r nog omme* (Np, Nbk), *'k Moet et laeste hoekien nog even opbienen* (Nbk) 5. z. **opbienderen**

opblaekeren (Bu, Ow) Ook **opbaokeren** (Ow) zw. ww.; onoverg.; blaekerde op, is opblaekerd ['oble:kŋ/...bo:kŋ] 1. warmer worden: *Gao mar lekker bij de kachel, dan kuj' weer wat opblaekeren* (Bu)

opblaasbedde (v) - opblaasbed

opblaasbeest (spor.) - opblaasbeest

opblaasber [o'bl̩:əzbŋ] - opblaasbaar

opblaasboot (spor.) - opblaasboot

opblaasdier (l) - opblaasdier

opblaaskussen (spor.) - opblaaskussen

opblaozen st./zw. ww.; overg.; blaasde op, het opblaozen/opblaozd ['oblo:əzn] 1. doen opzwellen door lucht in te blazen *Die belonnen mossen wi'j allemaol opblaozen* (Dfo, Db), (gezegd van een opschepper:) *Wat kan een kikker him opblaozen* (Ld), zo ook *Wat kan die podde him opblaozen* (Np) en *Wat kan een podde him al opblaozen* (Nbk), *Je moeten je niet zo opblaozen* wind je niet zo op (Mun, Ol-Nl), (tegen iemand die zich aanstelt:) *Blaos je toch niet zo op* (Bu) 2. opscheppen, zwetsen *Hi'j zit ok weer een stok op te blaozen* (Nbk) 3. door een ontploffing in de lucht laten vliegen (spor.) *een brogge opblaozen* (spor.) 4. z. **opgeblaozen**

opblaozer (Op) de; -s ['oblo:əzŋ] 1. opschepper

opblaozerig (Nw, Ste) bn., bw.; -er, -st ['oblo:əzəx, ...zŋ...] 1. opschepperig, bluffend *Ze hoeven niet opblaozerig te doen!* (Ste)

opblikken (Bdie, Pe-Dbl, s) zw. ww.;

onoverg.; blikte op, is opbliekt ['obli:kp] 1. droog worden (van de grond) *As de grond weer opbliekt en we beginnen mit et waark* (Pe-Dbl, s)

opblieven - opbljiven *Kleinjongen willen graeg opblieven* (Ste), *Zaoterdays meugen de kiender wat langer opblieven* (Db), *De boer mos opblieven omdat de koe kalven mos* (Pe-Dbl)

opbluuen z. **opbluuuen**

opbluuuen (Db, El, Ow) Ook **opbluuen** (Diz, Np, Spa) zw. ww.; onoverg.: bluuide op, is opbluuid ['ob...] 1. opbloeien, tot bloei komen (fig.) (Db) *A. het verkering, en now bluuit ze hielemaol op* (Db) 2. (vooral van een koe of een varken) verschijnsvelen van tochtigheid, bronstigheid vertonen (Diz, El, Np, Ow) *Die koe bluit al wat op, hi'j wodt vast gauw bols* (Diz), *As ze jachtig binnen bluiuen ze op* (Np) 3. een mooie uier krijgen (voordat het kalven begint) (Diz, Spa) *Die koe moet gauw kalven en kriegt al een mooi gier, die bluit al (zo) mooi op!* (Diz, Spa)

opbod ['obot] - opbod: het opbieden *bi'j opbod verkopen* (Bu, Dfo, Nbk, Ow): *Et grös [van het land] wodde deur de netaoris bi'j opbod verkocht* (Ow)

opboeren (Bdie, Dfo, Dhau, Dho, Nw) Ook **opboerken** (Ma), **opburken** (Ma) ['o.../...bar(ə)kp] - opboeren, oprispen *As 't eten niet teren wil, dan boert 't wel es op* (Dfo)

opboerken (Bdie, Bu, Db, El, Mun, Nbk, Np, Nw, Spa; bet. 2: Nw) onbep. w. ['obur kp] 1. in *tegen iene opboerken kunnen* net zo goed of nog beter z'n bedrijf kunnen uitoefenen dan de ander (vooral m.b.t. het boerenbedrijf), zo ook *d'r tegen opboerken kunnen* 2. (wederk.) steeds meer sukses hebben met z'n bedrijf, zich een betere maatschappelijke positie verwerven (Nbk, Nw) *Die het 'm aorig opboerkt* (Nw) 3. z. **opboeren**

opbokselen (Db) zw. ww.; onoverg.; bokselde op, het opbokseld ['oboksln] 1. opschieten, voortmaken

opboksen ['oboksɲ] - opboksen *Tegen zo'e'n overmacht kuj' niet opboksen* (Nbk), *Ze konnen d'r haost niet tegen opboksen, zo'e'n tegenslag hadden ze* (Obk), *Wat mossen wi'j toch in de wiend opboksen om in Wolvege te kommen* (Obk), *We moe'n*

tegen de wiend opboksen (Dhau, Ow), *Ik mos aorig tegen de wiend in opboksen* (Np), zo ook *Wat moet ik d'r zwaor tegen opboksen* tegen de wind in fietsen (Ste), *Die man het zovuul geld, dat daor kun wi'j lange niet tegen opboksen* daar kunnen wij niet tegenop (Op), *Die boer is wel zo haanzem in wark, daor moej' mar tegen opboksen kunnen* (Db), *Even flink opboksen en dan komt et wel klaor* (Pe-Dbl), *Die twie kun wel aorig tegen mekeer opboksen as 't op 'e centeraosie ankomt* zijn wel aan elkaar gewaagd (Obk)

opbolsteren (Dfo) zw. ww.; onoverg.; bolsterde op, is opbolsterd ['obɔlstrɲ] 1. uitzetten, opbollen: van met name grote plukken hooi, hooi dat in zwelen komt/licht *As et huj aorig dreuge is, bolstert et eerst aorig op* (Dfo)

opboolten (Ste) zw. ww.; overg.; booltte op, het opboolt ['obo:ltɲ] 1. hetz. als *opstriecken* bet. 4, z. aldaar (Ste) *As ze in de mist lopen had was de musse wat slop wodden; de boolte wodde dan waarm maekt en de plooiuen wodden dus zo wat opboolt om ze weer in medel te kriegen* (Ste)

opboren zw. ww.; overg.; boorde op, het opboord ['ob...] 1. door boren of een vergelijkbare handeling een gat dat al dan niet door boren ontstond, wijder maken *Dat gat is veul te klein, dat moe'n we even opboren* (Ol-Nl), *Vetergatties mos ie opboren mit een botten pennegien, as d'r meer ruimte kommen mos* (Nbk), *een knoopsgat opboren* (Nbk), *Ie zitten de hieltied mar mit de kin in de hals van de trui, ie moe'n die trui niet zo opboren* (Nbk), zo ook *le moe'n die mouwe niet zo opboren, zo wo'n ze veul te wied!* (Obk), *As een schoe wat te krap zit, moet hi'j wat rekt of opboord wodden* (Dfo) 2. open maken, toegankelijk maken door te graven of te boren (Db) *Aj' een welle [bron] in et laand opboren kunnen, hej' de hiele zommer waeter veur 't vee* (Db)

opbosselen (Bu) zw. ww.; overg.; bosselde op, het opbosseld ['o...] 1. borstelen zodat hetgeen geborsteld wordt weer fraaier oogt *Ik zal die gedienen even opbosselen* (Bu)

opbossen (Dho, Ste) zw. ww.; overg.; boste op, het opbost ['obosɲ] 1. tot bossen maken, opbundelen, vgl. *riet opbossen*

opbouwen - opbreken

(Ste), *de takken opbossen* (Dho)

opbouwen zw. ww.; overg.; bouwde op, het opbouwde ['obɔwɔp, ...bɔwɔp] 1. bouwen, een bouwwerk maken of uitbreiden, ook: herbouwen *Ze hebben die oolde boerderi'je weer opnij opbouwde, zoas hij vroeger was* (Nbk) 2. tot stand brengen ...*dat hij niet ofbreken wol wat mit veule muute opbouwde was* (vo) 3. in *opbouwende kritiek* (spor.) 4. een iets diepere (ploeg)voor maken en daarbij hogere randen (Bdie, Ste): *Aj' een vore opbouwen, dan kriej' een betien een richel, dan ligt et d'r bovenop* (Ste), *Veur en achter moet even opbouwde wodden, dat bin de plakken waor aj' mit de ploeg achterdwas en veurdwas langs reden; et opbouwen doeje' as leste* (Ste), *opbouwen naor 't midden* d.i. naar het midden van de akker (Bdie)

opbouwwerk (spor.) et 1. opbouwwerk

opbouwwerker (spor.) - opbouwwerker

opbrannen zw. ww.; overg., onoverg.; braande op, is/het (bet. 1) opbraand ['obrã:n:] 1. (overg.) door in vlammen te doen opgaan vernietigen, opruimen *Wij zullen vandeweke die oolde roegtebulte even opbrannen* (Ol-Nl) 2. (onoverg.) door brand verwoest raken *De hiele boel was him opbraand* (Ma), *D'r brannen hiel wat huzen op* (El) 3. (onoverg.) geheel verbruiken, geheel op raken door branden *een sigarette laoten opbrannen* (Spa), *De keerze is hielemaol opbraand* (Nbk), *De zaklanteern dot et niet meer, de batteri'je is opbraand* (Obk)

opbreien - opbreien: door breien verbruiken *Dat gaoren kan 'k mooi even opbreien* (Nbk)

opbreken st. ww.; overg., onoverg.; het (bet. 1-4; 7)/is opbreuken ['obrɔ:kɔp] 1. (overg.) uit elkaar halen en meenemen, oppakken en meenemen *de tente opbreken* uit elkaar nemen en meenemen, *Ze breken de boel op* gezegd bijv. van materialen, gereedschappen, een keet e.d. wanneer men klaar is met het bouwen van een huis (Np, Nbk, Nw): *We hebben et wark daon, de keten kun d'r weg, we moe'n de boel opbreken* (Nw) 2. (overg.; van een bedrijf, ook wel inzake een huishouding:) beëindigen en verkopen (Dfo, El, Nbk, Nt, Ol-Nl, Obk, Op, Ow) *de boerkeri'je opbreken* het vee enz. verkopen als men

z'n bedrijf verlaat (Nt), zo ook *Dat bedrijf wodt opbreuken* (Nbk), *Hij het et spullegien ok opbreuken* (Ol-Nl), *de zaake opbreken* z'n zaak verkopen (El), *de boel opbreken* gaan verhuizen (Nbk), *Die gaot zien huusholing opbreken en naor een aander plak* (Dfo), *Die man is nargens thuus, now het hij de boel weer opbreuken* (Op) 3. (overg.) losbreken, openbreken (van een straat, een vloer e.d.) *De linker weghelte was opbreuken* (Wol), *de vloer opbreken* (Nbk), *de fonnementen opbreken* (Nbk, Nw) 4. (overg.; inzake turf) losmaken en verplaatsen, opnieuw stapelen (Bu, Np, Nt, Sz, bo: Nw) *De turf was eerst op maot sneden, en dan opbreken, an riegelties* (Nt), *Et opbreken of zoas ok wel zegd wodde, et 'op 'e diek zetten' van de turf kon beginnen; de turfmaecker zette op de achterkaante van de wal drie turven uut een riegel op een ere riegel, ien van de turven kwam op de twee eren; dat wodde de hieltied herhaeld en zo ontston een diek* (Np), *Dan maekte ie ze eerst an grote blokken, dan stak ie ze of en dan een peer daegen laeter weer an kleine blokken en dan an turf; en dan mos ie ze opbreken as ze wat dreuge was* (bo: Nw), *turf opbreken om ze op rinnen te dreugen* (Bu), *de turf opbreken* (Np, Nt, Sz) 5. (onoverg.) weggaan (Bu, Nbk) *We zullen mar weer es opbreken* (Nbk), *De vekaansiegangers bin opbreuken* (Bu) 6. (onoverg.) na de bevruchting weer tochtig worden (van koeien; ook: van varkens (Ol-Nl)) *As de koe nao drie weken weer opbreekt, is ze dus weer bols* (Ol-Nl), *Hij is mit zes weken opbreuken* (Np, Ol-Nl, Nbk), *We bin mit die koe drie keer naor de bolle west, mar hij brekt iedere keer weer op, et zal donkt oons een toer wodden om him kalf te kriegen* (Op) 7. (onoverg.; ook onpers.) oprispingen hebben (Bu, Dho, Dla, El, Nbk, Np, Nw, Ol-Nl, Ste, b: lm) *Wat breekt de snert van vanmiddag mij nog op* (Ol-Nl), *Et eten brekt me (zo) op* (Bu, Nw, Ste), *De siepels breken me op* (Db), *...de rediezen...* (Dla), *Et het me aorig opbreuken* ik heb nogal wat oprispingen gehad (Np), *Et zoer brekt mij op* ik heb last van brandend maagzuur (Nbk) 8. (onoverg.) spijt van iets krijgen, ervoor boeten *Et zal him (zoer) opbreken*

hij zal ervoor moeten boeten, er behoorlijk spijt van krijgen (Op), *Dat kan je wel es (zoer) opbreken* (b, Obk), *Et is 'm raer opbreuken* (Wol), *Dat brekt him lillik op* (Dho), *Et is 'm lillik bij' de neuze opbreuken* (Dla)

opbreker de; -s ['obrɪ:kɪ] 1. koe die opbreekt, z. *opbreken*, bet. 6 (verspr.) *Zo'n opbreker is even drachtig west, mar dan wodt et onderbreuken* (Ow)

opbrengen st. ww.; overg.; het opbrocht ['obɾɛŋ:] 1. grootbrengen, opvoeden (Dho, El, Nbk, Np, Nw) *Dat kiend is goed opbrocht* (El, Dho), *Die is fesoentlik opbrocht* (Nw), *Die grote jonge moet hij' ok nog opbrengen* (Np) 2. (van geschoten wild) naar de jager brengen: door de hond (Dfo, Np) *De hond van de jaeger brocht de haeze op* (Dfo) 3. gevangen nemen en opsluiten (Np, Nw) *Gister het de pelisie iene opbrocht* (Nw) 4. (bij verstoppertje, tikkertje e.d.) zoeken, tikken van de andere kinderen (Diz, Nbk, Ol-Nl, Op, Wol) *Ik moet et altied opbrengen mit overloptien ik moet altijd beginnen (met het tikken van de anderen)* (Wol), zo ook *We doen tikkertien en jow moe'n 'm opbrengen* (Ol-Nl) en *Ie moe'n opbrengen* (Nbk) 5. aan opbrengst, geld opleveren *Die eerpels brochten een protte op, d'r zat hiel wat an de stangen* (Obk), *Zol dat spul nog wat opbrengen, aj' et verkopen willen?* (Nbk), *Meie 1930 konnen Haarm en Maatien dan ok flink de hure opbrengen* (vo), *Et kon wel es een mooie stuver opbrengen* (b), *Hij' kon de kost niet opbrengen* (Diz), *Die aktie het weinig opbrocht* (Nbk), *D'r moet hiel wat opbrocht wodden veur 't an je zels toe is* voordat je zelf geld gaat overhouden (Nbk) 6. aanleveren, aandragen ten verkoop (op een boeldag) (Bu, Nw, Ste) *Hij' brengt de boel op naor de oproeper* (Nw), *Et spul wodt opbrocht bij' een boelgoed* (Ste), *Die brengt et kleine spul op* (Bu) 7. een eind tegemoet brengen, naar een bep. punt brengen (Ow) *Hiel wat kleine boerties mossen de melkbusse een aende opbrengen mit de kroje of honnekarre, omdat de melkwaegen lang niet overal langes kwam* (Ow) 8. in staat zijn te doen, uitvoeren (van iets dat moeilijk, zwaar, vervelend is) (verspr.) *Ik weet niet a'k dat wel opbrengen kan, al dat wark nog vandaege*

(Nbk), *Dat brengen we wel even op* (Ol-Nl), *Kuj' dat wel opbrengen, nog een keer naor him toe gaon wiels hi' zo vervelend dee?* (Nbk), *Dat is mi'j teveule maans op om te brengen* (Db), *'t Ienigste wat hij' opbrengen kan bij' een eer zien ongelok is behaegen* (b), *Hij' brengt d'r niet vule van op hij maakt er niet veel van, brengt er weinig van terecht* (Op), *De liefde, die begrip opbrengen kan (...)* (b), *Kuj' de moed nog opbrengen?* (Wol), *Ie moe'n 't mar opbrengen kunnen* (Ma)

opbrenger (Dfo, Diz, Op, Pe-Dbl, Ste, Sz, Wol) de; -s ['obrɛŋ(g)ɾ] 1. kind dat de anderen moet zoeken bij verstoppertje (Diz, Op) 2. hetz. als *anbrenger*, z. *aldaar*, vgl. *De opbrenger brengt et spul bij' de oproeper* (Sz)

opbrengst Ook *opbringst* (Dfo, Ow) de; -en ['obrɛŋst/...brɪŋst] 1. opbrengst, wat aan produkten wordt voortgebracht *De maïs het van 't jaor een slechte opbrengst had* (Obk), *De opbrengst van de eerpels is best, dit jaor* (El), *Et was een rieke opbrengst* (Np), *een goeie opbrengst* (Nbk) 2. wat aan produkten, aan bep. inspanningen, akties enz. wordt verdiend *Jouk maekte et mindere melkgeld veur een pat goed deur de meerdere opbrengst van verkocht vee* (vo)

opbringst z. *opbrengst*

opbroezen (Nw) zw. ww.; onoverg.; broesde op, is opbroesd ['obrɪ:zɛ] 1. flink tekeergaan tegen de ander *bij' verschil van mienige tegen mekere opbroezen* (Nw)

opbroonzen (Nbk) ['obrɔ:ãzɛ] - opbronzen *Mit de schoonmaek wodden de laampen opbroonsd; ie hadden gooldbroons en zilverbroons* (Nbk)

opbruken ['obrɪkɪ] - opgebruiken *Die medesienen moej' opbruken* (Nbk), *Alle pepier was opbruukt* (Nbk)

opbruuien (vo) zw. ww.; onoverg.; bruuide op, is opbruuid ['obrɪ:jɪ] 1. gaan broeien *Mar d'r kan ok wel es wat opbruuien, dat wij' gaon morgen mar daolik an et inmennen* (vo)

opbulen (Obk, Ol-Nl, Op) Ook *oppulen* (Sun-Ot) zw. ww.; onoverg.; buulde op, is opbuuld ['obyln/'opyln] 1. bol, rond gaan staan (van stof, kleding) *Die jasse buult op* (Obk)

opbulken (Nbk) zw. ww.; onoverg.; bulkte

opbulsteren - opdoen

op, het opbulkt ['obalkɿ] 1. oprispingen hebben, boeren laten (Nbk)

opbulsteren (Nbk, bo: Bu) zw. ww.; onoverg.; bulsterde op, is opbulsterd ['obalstɿ] 1. opbollen, bol gaan staan *Zo gaot et [de stof bijv.] hielemaol opbulsteren* (bo: Bu)

opburken z. *opboeren*

opcenten ['opsentɿ] - opcenten *D'r kwam tien percent opcenten bi'j et gekochte spul* (Ol-Nl)

opdaegen Ook *opdagen* (WH) onbep. w. ['obde:gn/...a:...] 1. opdagen, verschijnen *Die kwam gister ok opdaegen* (Np), *Zol hi'j nog een keer opdaegen kommen?* (Nbk)

opdaenken (Bu) st. ww.; overg.; het opdocht ['obdē:ŋkɿ] 1. bedenken *Et kan ok wat wezen wat hi'j zelf opdocht het* (Bu)

opdaenksel (Ld) et; -s ['obdē:ŋksɿ] 1. bedenksele *iene die in de oorlog mit valse opdaenksele opschudding onder de meensken brocht* (Ld)

opdagen z. *opdaegen*

opdaon (Ste) ['obdō:ān] - gedaan: met ontslag, in *Ze het et wark opdaon kregen* (Ste)

opdat (b) ['obdat] - opdat (...) *opdat wi'j nooit vergeten* (b)

opdelen z. *opdielen*

opdi'jen (Db, Ma, Nbk, Nw, Op, Sz) zw. ww.; onoverg.; di'jde op, is opdi'jd ['obd...] 1. uitzetten, opzwellen (Db) *Aj' grune aten een naacht mit waeter zetten, di'jen ze prachtig op* (Db) 2. groter worden, opgroeien (Db, Ma, Nw, Sz) *De kleine was goed opdi'jd* (Ma), *Oonze haastkalfies di'jen goed op* (Db), *Dat boompien wil goed opdi'jen* (Sz) 3. gezonder worden (Nbk, Op)

opdichten (Nw, Op) zw. ww.; overg., onoverg.; dichtte op, het opdicht ['obdixtɿ] 1. laten horen, vertellen *Ie kun ok dichten en riemen, now Jan? Now, toe dan, dicht es op!* (Nw), *Hi'j het hiel wat opdicht heel wat verteld* (Op)

opdielen (Db, Nbk) Ook *opdelen* (west.) - opdelen: verdelen *een reep sukelao in ien keer opdelen* (Spa), *Ze delen allemaole geliek op* (Np), *mit mekeer opdielen* (Db)

opdiene ['obdī:n:] - opdienen *Ie kun et eten wel opdienen, want ze kommen d'r an* (Spa), *Willen jow de eerappels opdienen?*

(Wol); de mis doen (Nw, Wol): *Dat is een goeie pastoor, die kan de mis nog es opdienen* (Nw); opzwellen (Db, Dfo, Nw, Pe-Dbl): *Hi'j is d'r minnig an toe, hi'j dient hielemaole op* (Nw), *Die aarm was nogal wat opdiend* (Dfo), *Aj' boerejonges maeken willen, laoj' de reziene van te veuren mooi opdienen* (Db)

opdiepen zw. ww.; overg.; diepte op, het opdiept ['obdi:pm] 1. uit de diepte naar boven brengen *Uut Zwatte Piet zien zak kuj' lekkere peperneuten opdiepen* (Db) 2. opduikelen (Np, Op) *Ik weet niet waar ik et hebbe, mar ik zal et nog wel es opdiepen* (Op), *Et steulen oorizeer is weer opdiept* (Np) 3. uit vroeger tijd naar voren brengen (Obk) *De oolde man mag zo graeg verhaelen van vroeger opdiepen* (Obk)

opdirken (Diz, Nbk, Obk) ['obdirkɿ] - opdirken: zich mooi maken, zich opsmukken

opdissen ['obdisɿ] - opdissen *Dat meenske dist altieten op aj' d'r kommen* trakteert op koekjes etc. (bl), ook fig.: *Hi'j diste een mooi verhael op* (Nbk)

opdisseri'je (bl) de [obdis'ɿijə] 1. het voortdurende koekjes e.d. presenteren *Wat is 't altieten een opdisseri'je daor* (bl)

opdoeken zw. ww.; overg., onoverg.; doekte op, het (bet. 1, 2)/is opdoekt ['obdukɿ] 1. (overg.) opheffen *Hebben die de zaeke opdoekt?* (Op), *De winkel is opdoekt* (Np), *een vereniging opdoeken* (Ma) 2. een bep. holle doek (vaak van jute) over de schepkorf met bijen bevestigen of onder de bijenkorf van een volk dat sterk is geneigd om te gaan zwermen, ook toegepast i.v.m. het vervoer met de wagen of aanhangwagen (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) *Et is goed om een opdoekt volk een posien op een koel plak daele te zetten, dan kan et een betien bekommen* (bs) 3. weggaan (Db, Dhau, Dho, El, Mun, Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Sz) *Ik bin je niet langer neudig, heur, doek ie mar op* (Nw), *Laot die zeurpot mar opdoeken* (Obk)

opdoen st. ww.; overg.; het opdaon ['obdū:n] 1. opslaan, naar boven vouwen, schuiven e.d. (verspr.) *Ie moe'n de broekspiepen even opdoen* opslaan (Np), *Zij wol heur rok opdoen en hi'j zien broekspiepen doe ze daansen zollen* (Op), *Ie moe'n et*

raem opdoen (Op, Np), *de broek een betien opdoen* ophijsen (Sun-Ot) 2. opdienen, op tafel zetten (Db, El, Mun, Nbk) 3. verwerven, verkrijgen (ook: door te kopen) *Waar hej' dat opdaon?* (Dhau, Nbk), *Waar het hi'j die vrouw opdaon?* (Nbk), *De hond het een petries opdaon* (Np), *We hebben mit de licste lopen en we hebben hiel wat opdaon* (El), *We hebben niks opdaon* niets gekocht, verkregen (bijv. door langs de deuren te gaan vragen) (Ma), *kennis opdoen, ervaring opdoen* 4. oplopen, ongewild krijgen *een ziekte opdoen* (Np), *Hi'j kan daor wel wat opdoen* een ziekte oplopen (Nbk), *Ze het dat kiend op 'e boot opdaon, mar de naam van de vader weten ze niet, zodoende wodt et wel een hoerejong nuumd* ze is op de boot zwanger geraakt (Sz) 5. aansteken, aandoen (van het licht) *de laampe opdoen* (Np) 6. (wederk.) zich opdirken, zich opmaken (verspr.) *Wat kun sommige vrouwluden heur reer opdoen* (Obk), *De dochter van N kan heur zo opdoen, et liekt wel een voegelschrikker* (Db), *Die het him ok aorig opdaon* opgetut, versierd (Np) 7. opsteken, aan informatie krijgen *Mit iene een gesprek holen, dat mag ik graeg, daor doe'j vaeke wat goeds van op* (Mun), *Waar hej' dat opdaon?* waar heb je dat gehoord? (Nbk), *Ie kun wel wat opdoen, aj' bij' 't pad binnen* heel wat nieuws te weten komen als je overal komt (Bu)

opdoffen (verspr.) ['obdɔfɪn, ook wel ...dɔfɪn] - opdoffen: versieren, (weer) mooi maken, (ook wederk.) zich opdirken, opsmukken *We zullen de kastboom dommiet weer opdoffen* versieren (El), *We zullen dat ding even opdoffen* (Ow), *Wat is hi'j mooi opdof't* (Nt, Wol), *We moe'n oons mar een betien opdoffen veur et feest* (Obk), *De vrouwluden weren nogal opdof't* (El)

opdoffer (Nbk) de; -s ['obdɔfɪ] 1. opdoffer, klap *iene een opdoffer geven* (Nbk)

opdonder de; -s ['obdɔndɪ] 1. harde klap, slag, stomp *Hi'j het 'm een beste opdonder verkocht* (Nbk, Np, Sz), *Daenk d'r mar omme, want eers kriej' een opdonder van mi'j* (Ste, Db), *Hi'j kreeg een goeie opdonder* (Sz), *Za'k je een opdonder geven?* (Nbk, Np, Spa), *Deur de val*

hebben die appels een beste opdonder had (Nt) 2. flinke tegenslag (Sz) *A'k nog zoe'n opdonder kriege bin 'k weg, want ik heb in gien tieden zoe'n tegenslag had* (Sz)

opdonderen (Bu, Nbk, Np, Ste) ['obdɔndɪn] - oplazeren, vertrekken *Ie kun om mi'j wel opdonderen!* (Bu, Np, Ste), *Opdonderen, maek daj' de deure uitkommen!* (Nbk)

opdondertien (Wol) et; ...ties ['obdɔndɪtɪn] 1. kleine persoon

opdooi z. *opduj*

opdossen (Bu, Dhau, Dho, Diz, Ld, Nbk, Np, Ol-Nl, Ow) zw. ww.; overg., wederk.; doste op, het opdost ['obdɔsn] 1. (vaak wederk.) opmaken, mooi maken, versieren, opdirken, uitdossen *Ie bin aorig opdost* (Nbk), *je veur een feest opdossen* (Ow), *Wat het die heur opdost* (Dhau, Ld), *We zullen et even opdossen veur et feest* (Ow) **opdouwen** (El, Obk) - opdouwen, voortbewegen door te duwen *Ie moe'n mi'j mar even opdouwen* (El)

opdouwer (Dfo, Nbk, Obk) de; -s ['obdɔwɪ] 1. iemand die de ander voortduwt (Nbk), omhoog drukt e.d. (Nbk) 2. stevige duw (Obk) *iene een opdouwer geven* (Obk) 3. stevige aanmoediging, aansporing (Dfo) *Iene die niet best an de gang kommen kan, moet wel es een opdouwer hebben* (Dfo)

opdracht de; -en; ...drachien ['obdraxt] 1. taak *een opdracht kriege, ...uitvoeren, Daor he'k gien opdracht veur* (Ste), *in opdracht van*

opdrachtgever ['obdraxtɪ:wɪ, ...vɪ] - opdrachtgever

opdraeven zw. ww.; onoverg.; draefde op, is opdraefd ['obdre:bɪn] 1. naar boven draven *de heuvel opdraeven* 2. dravende een bep. richting nemen *de diek opdraeven* 3. in *iene opdraeven laoten* iemand laten opdraven, laten komen om iets te doen: *Ze hebben de dokter opdraeven laoten, mar et was niet neudig* (Nbk)

opdreugen st. ww.; overg.; is opdreugen ['obdri:ɣɪ] 1. opdragen, gelasten *Et wodde him opdreugen om dat te doen* (Nbk) 2. bij het dragen verworden zoals aangegeven (Obk) *Die kleren dregen nopperig op* worden ruw, pluizig in de was (Obk) 3. begraven (b, b: lm, Np) *Die is vanmiddag opdreugen* begraven (b: lm, Np) 4. aan-

opdreugen - opdrokker

bieden om te eren, in verb. als *Ik dreeg mien boek an iene op* (Np)

opdreugen (WS, verspr. OS) Ook **opdrugen** (verspr. OS), **opdrogen** (Spa) zw. ww.; overg., onoverg.; dreugde op, het opdreugd ['obdɾɑ:ɡɪ/...dryɡɪ/...dro:ɡɪ] 1. (onoverg.) droog, droger worden *Bij' nat? Mar even bij de kachel opdreugen!* (Bu), *De laeste melk in de panne is opdrugd verdroogd* (Nbk), *Et pad begint mooi op te drugen, dommiet kuwwe d'r weer beter over lopen* (Nbk); in het bijzonder, van koeien, varkens: geen melk meer geven: *Een natte motte het biggen an de tette, een dreuge motte daor bin de biggen bij weg, die moet opdrugen* (Np, Dfo), *As een koe droog zet wodde, wodden ze wel es een paar dagen ien keer daas mulken, dan droogden ze vlugger op* (Spa) 2. (overg.) droog, droger doen worden *Hi'j het wat waeter op 'e grond valen laoten, zol hi'j et ok even weer opdrugen kunnen?* (Nbk)

opdreunen ['obdɾɛ:n:] - opdreunen: in een dreun opzeggen *We mossen vroeger al die plakken leren, now, we kunnen ze wel opdreunen* (Nbk)

opdri'jen zw. ww.; overg.; dri'jde op, het opdri'jd ['obdr...] 1. opwaarts draaien *De brogge wodde opdri'jd* (Np) 2. met een zwaai een bep. richting nemen, een bep. richting inslaan (Nw, p) *Waor is de iesbaene van Ni'jberkoop? Daor waor aj' opdri'jen naor Jubbege?* (Nw), *Dan kon 'k et niet laoten dit pattien even op te dri'jen* (p) 3. in touw opdri'jen tot hoorntouw ineen draaien (Bu) 4. door aan te trekken of te draaien stevig vastbinden, afknellen, afbinden (Bu, Diz, Ste, Wol) *Een pote van een koe opdri'jen doe'j' as d'r wat an die pote gebeuren moet; 't is een maniere van verdoven deur de pote of te bienen. Dat wodt mit touw daon, an de aenden van dat touw zit daorum een stokkien* (Bu), *Bij' een praem komt d'r een touwgien om de bovenlippe van et peerd, dat wodt dan mit een stokkien opdri'jd* (Diz, Wol), *Opharksel wodden kotbossen van maekt, et wodde tot een bos maekt en opdri'jd deur et stro zels* (Ste) 5. het licht aandoen door de schakelaar om te draaien (j), in *Ik douwde de deure eupen en dri'jde et locht op* (j) 6. in *d'r veur opdri'jen, d'r iene veur opdri'jen laoten*

opdrieven st. ww.; overg., onoverg.; is/het (bet. 2-4) opdreven ['obdri:bm] 1. (onoverg.; van buien) aan komen drijven, op komen zetten (Nbk) *D'r kan zomar een buije op kommen drieven* (Nbk) 2. (overg.) opjagen *Jim moe'n mekeer niet zo opdrieven* (Bu, Nbk) 3. (overg.) op overdreven wijze doen stijgen *de prieszen opdrieven* (Nbk) 4. (overg.) in een bep. richting doen gaan door er achteraan te drijven *De honnen drieven et wild op* (Np), *De koehuders mossen de koenen opdrieven die naor en van de mark gongen* (Op)

opdringen st. ww.; overg., onoverg.; het opdrongen ['obdɾɪŋ:] 1. (onoverg.) zich naar voren dringen *Ie moe'n niet zo opdringen* naar voren dringen, ook: proberen voor te dringen (Np), *De Russen drongen ok op* kwamen verder opzetten (vo) 2. (overg.) dwingen aan te nemen *iene wat opdringen* (Np), *je (an iene) opdringen* **opdringer** ['obdɾɪŋ(g)ɾ] - opdringer **opdringerig** ['obdɾɪŋ(g)ɾæx] - opdringerig **opdrinken** st. ww.; overg.; het opdrinken ['obdɾɪŋkɪ] 1. door te drinken tot zich nemen *Hi'j hadde zoe'n dust, dat hi'j 't waeter in iene klok opdrink!* (Op), *Thee, M., niet koold wodden laoten heur, en waarm opdrinken* (v) 2. leegdrinken *een hiel glas opdrinken* (Nbk)

opdroesen z. opdrusen

opdrogen z. opdreugen

opdrok ['obdɾok] - opdruk: wat op iets gedrukt is, bijv. een afbeelding op een kledingstuk, op een prentbriefkaart **opdrokken** Ook **opdrukken** (WH) zw. ww.; overg.; drokte op, het opdrukt ['obdɾokɪ/...] 1. opduwen, door te duwen voort- bewegen *Ik kon haost niet in de wiend op kommen, dat ze mossen me opdrokken* (Nbk), vandaar: *Za'k je even opdrokken?* (Dho, Spa, Nbk) en *Ie moe'n mi'j mar even opdrokken* (El), *de auto opdrokken* (Nbk, Ow, Ste) 2. (wederk.) zich op de buik liggend op de armen opdrukken (als gym- nastische oefening) (spor.)

opdrokker Ook **opdrukker** (WH) de; -s; -tien ['obdɾokɪ/...A...] 1. handeling van het opdrukken, opduwen *Geef mi'j even een opdrokker* (Ow, Nbk), *Hi'j moet even een opdrokker hebben* (Spa, Np) 2. opduwboot (verspr.), ook wel: (hulp)motor aan de

achterkant van boot (Nw) *Dat opdrukertien douwde de praem deur de vaort* (Wol), *een opdrukker achter de vraachtboot* (El) 3. bemoedigend, stimulerend woord (Ste) *Meensken die in de put zitten, moe'n wel es een opdrukkertien hebben* (Ste)

opdrugen z. *opdreugen*

opdrukken z. *opdrokken*

opdrukker z. *opdrokker*

opdrusen (Bu, Diz) Ook *opdroesen* (El) zw. ww.; onoverg.; druuste op, het opdruust ['obdrysn/...drusn] 1. opscheppen *Ze droesten tegen mekeer op* (El), *Hi'j druust me daor toch een stok op!* (Diz)

opdui z. *opduj*

opduien z. *opdujjen*

opduj (OS, WS zuid. van de *Lende*, Np) Ook *opdui* (WS noord. van de *Lende*, Diz, Pe-Db), *opduui* (Bu), *opdooi* (WH) ['obduj/...doej/...dyj/...do:ej] 1. opdooi *Vroeger haj' bij' oons een hoop zaandpaeden die bij' opduj slim min begaonber weren* (Obk, Db), *Mit opduj is et vaeke een smerige troep* (Ld, Sz, El)

opdujjen (Nbk, Nw) Ook *opduien* (Np) - opdooien *Ik kan de deure niet eupen kriegen, dat komt deur et opduien* (Np), *Et is volop an 't opdujjen, dat de zwaore auto's kun d'r wel gauw weer over* (Nw)

opduikelen (spor.) ['obdyk[ɲ] - opduikelen: opsnorren, opvissen *Waor hej' dat opdukeld?* (Nbk)

opduken st. ww.; overg., onoverg.; het (bet. 3)is (bet. 1, 2) opdeuken ['obdykɲ] 1. (onoverg.) boven water komen 2. (onoverg.) plotseling verschijnen of opnieuw verschijnen *D'r deuk zomar inienend een auto veur oons op in de mist* (Nbk), *Nao twintig jaor is hi'j weer opdeuken* (Np) 3. (overg.) boven water brengen (door te duiken) (spor.)

opdupen (Nbk, Np, Nt, Ol-Nl, Ste, b, s: Obk, b: lm, p) zw. ww.; overg.; dupte op, het opduipt ['obdyppɲ] 1. uit het water halen, vooral: water scheppen met een emmer, een blik enz. *et waeter mit een puthaoke opdupen* (s: Obk), *een emmer waeter opdupen* (Np), *waeter uut de regenbak opdupen* (Nt), *D'r wodde van alles opduipt: een aeker, (...) een halfvergaone rotte (...)* (b)

opduui z. *opduj*

opduvel (Nbk, Np, Nw, Pe-Db, Spa) de; -s ['obdy:wɪ, ...vɪ] 1. opduvel, klap (lett.) *'k Heb een opduvel had* (Spa), *Za'k je een opduvel geven?* (Np)

opduvelen ['obdy:wɪɲ, ...vɪɲ] - weggaan, oplazeren *Willen jim now opduvelen of niet?* (Np), *Man, duvel toch op!* (Nbk)

opdwarrelen (spor.) ['obdwaʀɪɲ] - opdwarrelen *opdwarrelend blad* (Nbk)

opdweilen ['obdwejlɪɲ] - opdweilen

opeisen ['opejsɪɲ] - opeisen: van waar men recht op heeft *Hi'j eiste zien geld op* (Nbk); ook: de verantwoordelijkheid claimen (voor iets) (l)

opera de; -s ['o:pʀa] 1. opera: het bekende, gezongen toneelspel, ook: de uitvoering ervan *Gaon jim wel es naor de opera?* (Nbk)

operagebouw (spor.) et ['o:...] 1. operagebouw

operameziek (spor.) de ['o:pʀaməsik] 1. operamuziek

operaorkest (spor.) et; -en ['o:pʀaərkest] 1. operaorkest

operaveurstelling (spor.) ['o:...] - operavoorstelling

operazanger ['o:...] - operazanger

operette de; -s [o:p'ʀɛtɛ] 1. operette

opeten st. ww.; overg.; het opeten ['opɪ:tɲ] 1. opeten, opmaken door te eten *Ik zol et mar lekker opeten* (Nbk), *Ie zollen dat kiend opeten, zo lief is et* (Nbk), *Wees mar niet bange, ik eet je niet op* (Nbk), *Ik zal et tegen heug en meug opeten, al za'k ok een weke op bedde liggen* (Ste), *Hi'j et 't over zien zat op* hij eet het nog op, maar is eigenlijk verzadigd (Np), *As N. et varken slaacht hadde en de borrel kreeg, dan zee hi'j: 'En daj'm mar in gezondhied opeten meugen'* (Np) 2. opmaken, doorbrengen *Ie kun et geld mar beter opeten as naor de belasting brengen* (Nw, Nbk), *Aj' in de bijstaand kommen is niet best, dan moej' eerst je huus opeten* de waarde van je huis aan geld voor het levensonderhoud gebruiken (d.i. tot een bep. maximum en alvorens men een uitkering krijgt) (Nbk) * (schertsend:) *Och eet mar op, et zal de kont wel vienen* (Np)

opfietsen zw. ww.; onoverg.; fietste op, is opfiets ['opfitsɲ] 1. met iemand fietsen *Kuj' drekt niet mit mij' opfietsen?* (vo)

opflakkeren - opflakkeren

opfleuren - opgaffelen

opfleuren zw. ww.; overg., onoverg.; fleurde op, het (bet. 1)/is opfleurd ['opfla:ərn] 1. (overg.) er fleuriger doen uitzien *Mit een bloempien kuj' de kaemer aorig opfleuren* (Op), *Een rooie jurk fleurt jow wel op* (Ste) 2. (onoverg.) fleuriger worden, opkikkeren, opleven (ook: na ziekte) *Hi'j fleurt weer aorig op* (Spa), *De veearts zee: laot die koe mar in 't laand, dan zal hi'j wel opfleuren* (Op, Nbk)

opflikken (verspr.) zw. ww.; overg.; flikte op, het opflikte ['opflɪkɪŋ] 1. herstellen, weer netjes maken, oplappen *Hi'j het de boel aorig opflikte* heeft alles nieuw in de verf gezet e.d. (Nbk), *Dat oolde hokke kun we nog wel wat opflikken* (Op), *Die oolde broek moe'k nog mar een keer opflikken* (Db), *Ie flikken de boel ok mooi op* (Spa), *Kuj' mien oolde schoenen nog wat opflikken, vreug de oolde man an de schoemaeker* (Pe-Db)

opflikkeren zw. ww.; overg., onoverg.; flikkerde op, het (bet. 2)/is opflikkerd ['opflɪkɪrɪŋ] 1. (onoverg.) oplazeren, opdonderen *Ie kun om mi'j wel opflikkeren!* (Nbk) 2. oplappen, herstellen, verbeteren, (doen) opleven (verspr.) *We moe'n mar es zien of wi'j oons oolde huus nog wat opflikkeren kunnen* (Db), *'k Heb die oolde rietbroek weer even opflikkerd* (Nt), *Hi'j is nao zien ziekte weer aorig opflikkerd* (Bdie), *We zullen 'm nog wat opflikkeren, zee de dokter* (Mun, Pe-Db), *We moe'n zien dat we de hond wat opflikkeren* (Ste), *Een paer daegen veurd dat de man wegraekte flikkerde hi'j nog wat op* (Np), *Tegenwoddig kun ze oolde bomen oplappen, nao een peer jaor bin ze hielemaole opflikkerd* (Nw), *Et weer kan soms inienen wat opflikkeren* (Obk) 3. (onoverg.) sterk lichtend opvlammen *Zo now en dan zagen wi'j et vuur nog weer evenpies opflikkeren* (Mun)

opflitsen (spor.) - opflitsen, aanflitsen (...) om te kiekken of de remlochten ok opflitsen (v)

opfloepen (Nbk, Npm v) ['opflupm] - aanflitsen *De straotlochten floepten op* (v)

opfokken zw. ww.; overg.; fokte op, het opfokt ['opfɔkɪŋ] 1. opfokken, nl. van vee, in het bijzonder van lammeren m.b.v. een fles *Dat lammegien hebben we mar mooi opfokt* (Wol), *Laomer hewwe vroeger wel*

zo vule opfokt! (Ste), *Een laompie of geitien dat verstoten is, moej' opfokken* (Obk), *Die toom biggen moej' opfokken, want de motte is doodgaon* (Nbk, Dfo), *Opfokken is aenlik an de flesse of speune, as de motte gien zog het of doodgaot* (Nw), *Vroeger fokten we de kleine piekies op in een keunstmoeder* (El)

opfokkertien (verspr.) et; ...ties ['opfɔkɪrtin] 1. dier dat i.p.v. door de eigen moeder door de mens wordt grootgebracht (vaak m.b.v. melk in een zuigfles) *Opfokkerties haj' bij biggen of laomer* (Ste), *Een stikkelaom is et laom dat an de stikke staot, een opfokkertien vaeke* (Np) 2. armzalig dier (dus: dat door de mens grootgebracht zou moeten worden) (Ste)

opfokvoer

opfrissen zw. ww.; onoverg.; friste op, het opfrist ['opfrɪsɪŋ] 1. (overg.) fris maken door af te koelen, af te spoelen *De regen frist de boel aorig op* (Nbk), *je wat opfrissen, Dat frist op!, et geheugen opfrissen* (spor.), *kennis opfrissen* 2. (onoverg.) door afkoeling en afspoeling fris worden *Van regen kan et lekker opfrissen* (Ste), *Even lekker onder de douche, daor fris ie hielemaol van op* (Nbk)

opfroonselen (Ste) zw. ww.; onoverg.; froonselde op, is opfroonseld ['opfrɔ:əslɪŋ] 1. gekreukt, frommelig worden (vooral: doordat een opgeborgen laken, kleding, etc. niet mooi vlak in de kast is gelegd)

opgaarsel z. *opgeersel*

opgaasten (El, Ma, Nbk, Nw, Ow, Ste) zw. ww.; overg.; gaastte op, het opgaast ['opxa:stɪŋ] 1. bijeenbrengen van garven (tot hokken) *Nao 't melken mossen we alles nog opgaasten* (El), *Awwwe de gaarven bunnen hadden en de zonne was haost onder - dat gong om gien zaod te verliezen - dan gaastten we ze op en dat gong dan ok nog veurzichtig...* (Nw)

opgadderen (Obk, Ow) zw. ww.; overg.; gadderde op, het opgadderd ['opxadɪrɪŋ] 1. in de kost *opgadderen* inkomsten bijeenbrengen door diverse karweien, kleine klusjes e.d., de kost verdienen (Obk, Ow)

opgaeren z. *opgeren*

opgaersel z. *opgeersel*

opgaffelen (Bu, El, Ow) zw. ww.; overg.;

gaffelde op, het opgaffeld ['opxaf|ŋ] 1. met een vork stro e.d. opschudden *Vroeger gaffelden ze et stro veur et vee op* nl. waar het vee op stal in lag (El, Ow)

opgang (Ste) de ['opxan] 1. het opgaan naar (een bep. toestand), vgl. *Eerst braant de paoskeerze alliend, dan wodt dat vuur deurgeven an iederiene, zodat d'r locht in de karke komt: dat is de opgang naor et licht* (Ste)

opgaon st. ww.; onoverg.; scheidb.; is opgaon ['opxõ:än] 1. rijzen, stijgen *De ballon wol niet opgaon* (Nbk), *Die vlieger gaot niet op* die vlieger wil niet omhoog, ook: dat plan gaat niet door, zo ook *Dat ballegien gaot niet op, in vlammen opgaon, in rook opgaon: De segare is in rook opgaon* (Wol), *Al mien verwaachtings bin in rook opgaon* (Ol-Nl), *d'r gaon stemmen op, (...) en d'r gong zoen' gejuich op (...)*

(b) 2. omhoog gaan *Ik was an de brogge toe, en doe gong hi'j krek op* (Dfo), *de trappe opgaon, een ledder opgaon: Aj' de ledder opgaon kuj' d'r mooi bi'j* (Db), ook: een bep. richting inslaan, nemen, in *Dat ging naor et noorden op* (Spa) 3. omhoog gaan en daardoor zichtbaar worden *De maone gaot op, De zonne is vanmorgen niet mooi opgaon, d'r kan wel es aander weer kommen* (Obk), *Veur niks gaot de zonne op* iets kan niet zonder betaling of tegenprestatie, *D'r gong him een locht op* er ging hem een licht op 4. verloren raken in een groter geheel en daardoor zijn herkenbaarheid verliezen *Et iene is in et aere opgaon*: gezegd bijv. wanneer men zijn winst uit het ene bedrijf heeft aangewend ten bate van het andere dat met verlies werkt (Ste), verder in: *in de massa opgaon* 5. zich zodanig in iets verdiepen dat men voor iets anders nog nauwelijks belangstelling heeft, in *d'r in opgaon*, zo ook *le kun d'r ok tevule in opgaon* (Nbk), *Ze zeden niks, zo gongen ze d'r in op* (vo) 6. het toneel betreden *le moe'n op 'e tied opgaon, daenk om je rolle!* (Dho) 7. op iets gaan, zich aldaar gaan bevinden et *teniel opgaon, de weg opgaon, de straote..., Eer hi'j et ies opging (...)* (Db), *Alle daegen gong hi'j mit de heide op* (b), (fig.) *et verkeerde pad opgaon* een slecht leven gaan leiden 8. op raken *Alle eten is opgaon* (Ld), *Al mien geld is op de kermis*

opgaon (Ol-Nl) 9. zich samen met iemand begeven naar, samen oplopen (Dho, El, Ld, Op, Ow, Mun) *Hi'j is een aentien mit mi'j opgaon* (Ld, Op), *Ik viene dat altieden weer mooi, zo zundags mit menaander opgaon naor de karke* (Mun) 10. (van lampen e.d.) gaan branden, aanflitsen *Bi'j de bureen gaot de laampe op* (Np), *Wat duurt et vanaovend lange veur de straotfanteerns opgaon* (Ol-Nl) 11. juist zijn, akseptabel zijn *Dat gaot niet op* dat gaat niet gebeuren, zo zijn we niet getrouwd: *Hi'j wol wat geld van mi'j lienen, mar dat gaot niet op* (Nw), *Daor hebben we gien geld veur, dat zal niet opgaon* dat zal niet kunnen (Spa), *Jow kun wel wat willen, mar dit zal wel niet opgaon* (Sz), zo ook *Dat gaot op* dat gebeurt zeker (Nw): *Aj' wat mit 'm stellen, dat gaot op heur!* (Nw)

opgaonde bn. ['opxõ:ändə] 1. opkomend *de opgaonde zonne, et opgaonde waeter in een sluus* (Dfo), *opgaonde maone* wassende maan (Ste), *een opgaonde tied* een tijd van groei, economische ontwikkeling: *Vlak nao een oorlog hej' vaeke een opgaonde tied* (Ste), *Et is wel mooi aj' wat in een opgaonde tied zitten* (Ow), *Tot jannewaori hej' een ofgaonde tied, as de daegen lengen hej' weer een opgaonde tied* d.i. het voorjaar (Nw, Ste) 2. opwaarts gericht, omhoog lopend *opgaond hooft* opschietend hout, kreupelhout (Dfo, Dhau, Obk), *opgaond laand* land dat omhoog loopt (Dfo, El), *De krojepost is een opgaonde plaanke naor de mestbulte* (Pe-Dbl) 3. naar achteren doorlopend *een opgaonde sloot naost huus* (Ol-Nl), *een huus mit et opgaonde laand* (Ow), zo ook *een opgaonde streke laand bi'j huus* (Bdie), *een opgaond vaerwaeter* (Bdie)

opgaove (verspr.) Ook **opgave** (Dhau, Obk, Ol-Nl, WH) de; -n ['opxõ:wə, ...və/...ga:wə, ...və] 1. zware taak, kwelling 't *Is een opgaove om daor deur te kommen* (Np), *Dat was een hiele opgaove* (Spa, Bu), *Die man het daor een zwaore opgaove* (Np), *Dat is veur mi'j ok een opgaove* een zwaar karwei, een moeilijke taak (Ste) 2. hetgeen meegedeeld of vermeld wordt *opgaove argens van doen* (Nbk) 3. in *een ni'je opgaove in een tidschrift* e.d.: een nieuw stuk, een nieuwe serie (Nw)

opgaren - opgeren

opgaren z. *opgeren*

opgave z. *opgaove*

opgebakken z. *opbakken*

opgeblaozen (Dho, Diz, El, Nw, Obk, Spa, Sz, Ste, Wol) Ook *opblaozen* (Ld, Ol-Nl) ['opxəblɔ:əzn/'ob...] - opgeblazen: gezwollen een *opgeblaozen gezicht* (Spa, Sz), een *opgeblaozen gevuul* (Diz, Obk, Sz, Ste): *A'k brune bonen eet he'k vake een opgeblaozen geveul in de buuk* (Sz), zo ook *We vulen oons opblaozen* d.i. met hinder van darmgassen (Ol-Nl, Ld), *Hij is zo dikke as een opgeblaozen kikker* (Nw), *Ie bin ok een opgeblaozen kikker* een eigenwijs iemand (El, Wol), *'t Is net een opgeblaozen kikker, zo lelk is hij* (Dho)

opgedirkt (Diz) bn.; attr. ['opxədɪrkt] 1. opgedirkt, opgesmukt (van een meisje): *Wat een opgedirkt ding is dat* (Diz)

opgeersel (Dhau, El, Obk, Ow) Ook *opgaersel* (Bdie, Np, Op, Pe-Dbl), *opgaarsel* (WH) et ['opxi:ərsl/...xɛ:.../...xɑ:...] 1. restje van verschillende soorten (bijv. aardappelen, appels, peren), van diverse exemplaren (grote en kleine, goede en slechte), bijeengeraapt zootje, restjes lappen, garen e.d., een restje koren met onkruid enz. *Ie moe'n mar es kicken, aj' nog wat mit dat opgeerseltien doen kunnen* (Obk), *Dat is mar een aorig opgaarseltien wat aj' daor bij mekaar zocht hebben* d.i. in dit geval: bijeengeraapte aardappelen, appels, peren (Sz), *Doe dat opgeersel mar appat, in een zak of kôrf* (Ow), *et leste opgaerseltien* (Bdie, Pe-Dbl), *D'r zit in disse zak wat opgaersel, van alles wat deur mekaere* (Op)

opgehaeld (Bu) bn. ['opxə...] 1. (van een ladder in een kous) opgehaald een *opgehaelde ladder* (Bu)

opgekropt (b) bn.; attr. ['opxəkropt] 1. steeds maar niet geuit, opgekropt *opgekropte wrok* (b)

opgelakt z. *oplakt*

opgelaoten Ook *oplaoten* (Db) ['op(xə)lɔ:ətɪŋ] - opgelaten *Ze bin d'r opgelaoten* (Nbk), *Ik vuulde me slim oplaoen doe 'k veur de zael ston te zingen* (Sz, Db)

opgeld ['opxelt] - opgeld: bij verkoping *D'r komp altied opgeld bij* (Ste), *...zoveule percent opgeld bij* (Spa)

opgelegd Ook *oplegd* (bet. 1: Ow, Sz) bn.,

bw. ['opxələxt/oplext] 1. (bn.) opgelegd, niet massief maar van een laag finer voorzien (verspr.) *Et is niet massief, 't is opgelegd* (Dho), *een opgelegde sekretaire* (Nbk), *...kaaste* (El, Np, Pe-Dbl), *Die kaaste is opgelegd* (Nw), *een kaaste van opgelegd ieken* voorzien van een laagje eikenhout (als finer) (Spa), *...van oplegd ieken* (Ow, Sz), *...van opgelegd iekenhooft* (Ow), *Is et een ieken of een opgelegde?* nl. met een dun laagje eikenhout (Ste), *'t Is opgelegd, mit goold* (Bdie) 2. (bw.) schaatsend met één hand op de rug, waarin de tweede persoon z'n hand heeft gelegd (en waarachter nog meer schaatsers kunnen komen die degene die voor hen rijden op dezelfde manier kunnen vasthouden) (Sz) *Dat stellegien daor bij oons kon opgelegd wel zo verrekt mooi rieden* (Sz) 3. (bw.) zonder twijfel, zeker (Nbk, Ste) *Ze kommen opgelegd alle zundagsaovens* (Nbk), *Dat is alle daegen opgelegd* dagelijks de vaste gewoonte (Ste)

opgelocht z. *oplocht*

opgelucht z. *oplocht*

opgemaakt z. *opmaekt*

opgemieterd (Nw) bw. ['opxəmitɛrt] 1. er vandoor, ingerukt *En now opgemieterd!* maak dat je wekomt, weg wezen! (Nw)

opgepapt (Ma, Ow, Pe-Dbl) Ook *opgepept* (Ow) bn.; attr. ['opxəpapt/...pept] 1. door speciaal te voeden, vetmesten *opgepapte biggen* (Ma, Ow, Pe-Dbl): *Mit ondermelk en dreuge mais kriej' opgepapte biggen* (Ow), z. ook *oppappen*

opgepept z. *opgepapt*

opgeren (Dfo, Dho, Nbk, Pe-Dbl, bl) Ook *opgaeren* (Np, Ste), *opgaren* (WH) zw. ww.; overg.; geerde op, het opgeerd ['op xi:əɾp/...gɛ:əɾp] 1. verzamelen, bijebrengen en bewaren *Ze bin an 't eerappels opgeren* de gerooide aardappels bijebrengen (Dho), *Vroeger mochten de aarme meensken bij 't roggemij'en de achterbleven aoren opgeren* (Dfo), *Ie kun al die oolde rommel niet opgeren, hoevuul kriej' dan wel niet* (bl) 2. opruimen (Ste) *Gaer ie dat even op?* (Ste) 3. verdienen, door te sparen geld bijebrengen (Pe-Dbl) 4. oplopen, opdoen: van een verkoudheid of een andere ziekte (Nbk) *Hej' in een verkeerd nussien zeten en wat opgeerd?* (Nbk), *Hij het hier of daor wat opgeerd*

(Nbk), *Hi'j het argens wat opgeerd* bijv. een verkoudheid, ook inzake een geslachtsziekte (Nbk)

opgeroemd z. *opgeruumd*

opgeruumd Ook *opruumd* (bet. 2: Nt), **opgeroemd** (Wol) bn.; attr. ['op(xə)rỹmt/...rũmt] 1. opgeruimd: vrolijk, blijmoedig *een opgeruumde kerel, en [doe] vertelde ze over opgeruumdere dingen* (j) 2. geruimd (Dhau, Nt) *et opgeruumde spul* de spullen, de rommel verkregen door op te ruimen, bijv. de plantenresten e.d. uit een sloot (Nt, Dhau)

opgescheept z. *opscheept*

opgescheept (Ma, Np, Ol-Nl, vo) bn.; pred. ['opxəsəept] 1. het in financieel opzicht heel goed hebbend, veel geld en goederen hebbend, in *opgescheept* *wezen*: *Opgescheept was et nog lange niet bij' de boer, d'r mos mit overleg mit de ponge ommegaon wodden* (vo), *Je kriegen gien borrel meer, et is hier niet opgescheept* (Ol-Nl), *Ie kriegen niet meer, et is hier niet opscheept* (Np), *Jim mienen mar dat et opgescheept is* (Ma)

opgescheuten z. *opscheuten*

opgesodemierterd (Nbk, Nw) bw. ['opxəsə:ədəmitr̥t] 1. er vandoor, ingerukt, weg *wezen* *En now opgesodemierterd!* (Nbk, Nw)

opgesokkebaand (Ol-Nl) bw. ['opxəsəkə bā:nt] 1. ingerukt, weg *wezen* *En now opgesokkebaand!* (Ol-Nl)

opgestikt (Ol-Nl, Ste) bn.; attr. ['opxə stikt] 1. voorzien van een siersteek *een opgestikte naod* (Ste) 2. door stukken aangebracht (Ol-Nl) *een wit overhemd en zoe'n opgestikte bef van veuren* (Ol-Nl)

opgetogen Ook *opteugen* (b) ['opxətə:gŋ /...tə:gŋ] - opgetogen *opgetogen reageren*, *De kiender weren opgetogen* (Nbk)

opgeven st. ww.; overg., onoverg.; het opgeven ['opxɪ:bŋ] 1. (overg.) aanmelden, mededeling doen van *je veur een reisien opgeven* (Nw), *je kiend veur de schoele opgeven* (Wol), *Dat moe'j' opgeven veur de belasting* (Nbk), *Ik heb me opgeven as lid van de korfbalvereniging* (Dho) 2. (overg.) als informatie verstrekken, vertellen *Kuj' me dat ok even opgeven hoe 'k daor kommen moet?* (Nbk), *infermaosies opgeven* (Ol-Nl), *een reden opgeven, een adres opgeven, et verkeerd opgeven, Hej't wel*

goed opgeven? gezegd bijv. van een aangifte, een bestelling, een adres, een telefoonnummer (Nbk) 3. naar buiten, boven (doen) komen (van vocht, kou, warmte) (Nbk) *'t Geft nat op* gezegd bijv. van een wondje wanneer dat vocht afgeeft (Nbk), *Aj' dan die stienen vloeren hebben, dat geft koold op* (Nbk), *bloed opgeven* d.i. in z'n mond krijgen (uit het lichaam, via de keel) (Nbk), zo ook *sliemen opgeven* (Nbk) 4. (onoverg.) in *hoge opgeven over* (iemand of iets) roemen (Nbk, Np, Spa) *Hi'j gaf nogal over heur op* (Np, Nbk), *argens hoge over opgeven* (Nbk, Np, Spa): *Hi'j gaf hoge op over zien geite* (Spa) 5. (overg.) als opdracht geven om uit te voeren, in *sommen opgeven, een raodsel opgeven, (huus)wark opgeven* 6. zich erbij neerleggen dat men een bep. doel niet bereikt en daarom z'n inspanningen staken *Wi'j wollen niet opgeven veur 't kerwei klaor was* (Pe-Dbl), *Deurzetten! Ie moe'n nooit opgeven* (Dho), *Jow moe'n niet zo gauw opgeven, je!* (Wol), *Ik heb et mar opgeven mit die wedstried, want ik kon et ende niet haelen* (Dhau), *Ik geef et op nl. van een spelletje: ik geef me gewonnen* (Nbk), *de stried opgeven* z'n inspanningen om een bep. doel te bereiken, staken 7. (overg.) eraan geven, laten varen *Aj' oolder wodden moe'j' soms verschillende dingen opgeven* niet meer doen (Obk), *De dokter het zegd dat die man et roken opgeven moet* (Obk), *de moed opgeven, alle hoop opgeven hebben, een plan opgeven, Dokter het him opgeven* denkt dat hij niet meer zal herstellen (Ma), *Die het et opgeven* is overleden (Nw) 8. aan de ander geven, in *Geef op! geef dat nu aan mij* (b, Nbk)

opgevoerd (Spa) bn.; attr. ['opxəfu:ərt] 1. (van een motor) opgevoerd, in kracht vergroot *De pelisie het de opgevoerde brommer in beslag neumen* (Spa)

opgewarmd z. *opwaarmd*

opgezet z. *opzet II*

opgieten ['opxi:tŋ] - opgieten: op iets gieten *even waeter opgieten* bijv. op de koffie, op de aardappelen (Nw), *'k Heb krek et theewaeter opgeuten* (Nbk), *Et koffiewater zal ik gauw even opgieten, dan is de koffie zo klaor* (Sz), *de koffie opgieten* er kokend water op schenken

opglaanzen - opgruuien

(verspr.): *Gao de koffië mar opgieten, want et is al dikke koffietied* (Pe-Dbl), *de thee opgieten* id. (Obk): *De praoters kommen d'r an, ik zal mar gauw de thee opgieten* (Obk), *...giet de thee es op* (Ol-Nl)

opglaanzen ['opxlā:nzɪ] - opglanzen 'k *Wil de stoelen opglaanzen* (Nt), *En doe we de kiender bij' mekeer hadden en ik heur plannen veurlegde, doe he'k effen zien dat et gezichte van oonze schoonzeune opglaansde* (vo)

opgooien zw. ww.; overg.; gooide op, het opgoooid ['opxo:əjɪ] 1. omhoog gooien *bossen zaad opgooien* naar omhoog gooien voor verdere plaatsing (Ste), *de balle opgooien, de dobbelstien opgooien, een ballegien opgooien* (verspr.), *argens een ballegien over opgooien* (spor.) 2. kruis of munt gooien *Mit voetballen gaon ze altied een geldstok opgooien* (Obk), *Goed, zuwwe opgooien? Dat is et eerlikste, hen?* (Mun) 3. toegooien (Dfo, Nbk) *Gooi mar op, ik bin klaor om te vangen* (Nbk) 4. opgooien bij kaarten: *Ie moe'n opgooien* (El) 5. opdienen (Obk) *Gao mar an taofel, dan gooien we de eerpels op* (Obk) 6. toevoegen van bijen aan een ander volk (bs: Obk) *Zoe'n onbevruchte moer zal de iemker votdoen en bij een aander volk opgooien* (bs: Obk) *We gooien et peerd de zille op* (Np)

opgrabbelen (Nbk, Nt, Ol-Nl, Op, Ow) ['op...] - opgrabbelen, bijeengrabbelend oppakken *peperneuten opgrabbelen* (Ow), *De zak mit eerpels scheurde me helemaole stokkend, dat doe kon 'k ze allemaole weer opgrabbelen* (Ol-Nl)

opgraeven z. *opgreven*

opgraeving z. *opgreving*

opgraven z. *opgreven*

opgraving z. *opgreving*

opgreven (OS, Bu, Dho, Np, Nw, Ol-Nl, Op, ZW) Ook *opgraeven* (Diz, Mun, Nt, Ol-Nl, Wol), *opgraven* (WH) st./zw. ww.; overg.; greuf op, het opgreuven ['opxri:bm /...gre:bm/...gra:bm] 1. gravend uit de grond halen, blootleggen *We hebben hiel wat balstiender opgreven* (Np), *Ze hebben dat graf weer opgreuven* (Bu), *Ze vertrouwden et niet, ze hebben heur [nl. haar lichaam] weer opgreuven* (Dho), *een liek opgreven* (Nw), *P. het an 't opgreven west* (Nbk)

opgreveri'je (Nbk, Np) de; -n [opgru:wə'ri:je, ...və...; z. -i'je] 1. het opgraven 2. uitgeveend, uitgegraven stuk land (Np) *de opgreveri'jen* (Np)

opgreving Ook *opgraeving* (Wol), *opgraving* (WH) ['opxri:wɪŋ/...] - opgraving (lett.): het opgraven, vgl. *opgrevings doen* (l), de plaats waar men opgraaft of opgravingen heeft verricht

opgribbelen (Mun, Np, Obk) zw. ww., overg., gribbelde op, het opgribbeld ['opgrɪbɪŋ] 1. oppakken door bijeen te grabbelen *Ze gribbelen de eerpels op* (Np), *Toe jonges, help es gauw even opgribbelen* (Mun), *Wat weren we d'r morgens vroeg bij' om de kestanjes op 't schoeplein op te gribbelen* (Obk)

opgriepen st. ww.; overg.; het opgrepen ['opxri:pɪ] 1. opgrijpen *Jonges, griep de rotzooi es op* (Wol), *Die mesienen kunnen pakkies huj opgriepen* (Ol-Nl), *Ie moe'n even de buusdoek opgriepen* (Dhau), *Griep mi' dat even op!* (Ste), *veur 't opgriepen* in overvloed: *Vroeger laggen de eier in 't veld veur 't opgriepen* (Dfo), *De appels liggen daor veur 't opgriepen* (Ld, Nt, Op), *Et liekt wel dat et geld daor veur 't opgriepen* is nl. zo kwistig, royaal gaan ze ermee om, (Obk), *Ze hebben et daor veur 't opgriepen* ze hebben geld in overvloed (Ste) 2. hoog grijpen (Spa) *Naotrekken is naomelken, niet allien an de uders, mar ok hoog opgriepen in et gier* (Spa)

opgruuien z. *opgruuien*

opgruijen z. *opgruuien*

opgrunen ['opxry:n:] - opgroenen *Et gruint mooi op nao de regen* (Np), *Et laand gruint op* (Ste)

opgruuien (OS, Bu, Dho, Nw) Ook *opgruijen* (ZW, Dho, Dmi, Mun, Obk), *opgruuien* (Np, Op, Diz en west., nl. noord. van de *Lende*) zw. ww.; onoverg.; gruuide op, is opgruuid ['opx...] 1. opgroeien, groter worden (van kinderen) *J. was een boerejongien, en gruuide op bij' 't vee en 't boerelaand* (j), *'k Heb him zien opgruuien* (Np), *Die kiender gruiuen veurbeeldig op* (El), *'t Is een wonder, hoe die kleine biggies opgruuien* (Db), *As kiender in 't opgruuien binnen, moet d'r goed op past wodden* (Dhau, Dfo, Obk), *Die kiender zitten nog in 't opgruuien* (Ow), *De kiender kun mooi mit mekaander opgruijen*

(Pe-Dbl), *Mit mien buurmeisien bin 'k opgruid* (Spa), *Daor bin 'k mit opgruid* dat is me met de paplepel ingegeven (Nbk), *Aj' opgruiende kiender hebben bi'j' ok nog niet klaor veur disse tied* d.i.: ze leveren veel problemen op (Sz), *de opgruiende jeugd* (Nbk), *veur galg en rad opgruien* (Ld)

ophaal z. *ophael*

ophael (Bdie, Bu, Dho, Ld, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Sz, Wol) Ook **ophaal** (Sz) de; -en ['ophe:l/...ha:l] 1. opgehaald deel in een kledingstuk, vooral van een ladder *een ophael in de kouse* (Bu, Bdie, Nw, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl) 2. hetz. als *lichter*, bet. 4 (Ld, Obk, Pe-Dbl, Sz), vgl. *De ophaal is et kleine klinkien dat onder de grote deurklinke zit, dat dus de klinke omhoog wipt* (Sz)

ophaelbrogge (Nw, Ste) Ook **ophaalbrugge** (Sz) ['op...] - klapbrug, valbrug

ophaeldienst (spor.) - ophaaldienst

ophaelen Ook **ophaolen** (WH), **ophalen** (WH) zw. ww.; overg.; haelde op, het ophaeld ['ophe:lq/...] 1. omhoog, naar boven halen *de brogge ophaelen* (Spa, Nbk, Op), *Hael et zunescharm even op* (Wol), *de neuze veur iene ophaelen* iemand minachten (Nbk, Np), ook *de neuze argens veur ophaelen* iets als minderwaardig beschouwen (Nbk, Np), *de schoolers ophaelen*, *Ie moe'n even die ledder in de kouse ophaelen* (Db, Ma, Nbk, Ow, Ste), *een steek ophaelen* een steek oprapen (El, Wol, Ol-Nl): *Ik zal even de steek ophaelen diej' in 't breiwerk valen laoten hebben* (Wol, Ol-Nl), *De spitter mos een scheppe mit een lange staele hebben, omreden hij de spitten vene van onder waeter ophaelen mos* (l), *de dobber ophaelen* (Nbk) 2. langs de genoemde plaats, het genoemde punt gaan en daardoor omrijden (Nbk) *Ik fietse altied over de Veneburen naor Oosterwoolde toe, eers moe'k Makkinge hielendal ophaelen* (Nbk) 3. brengen naar waar men woont, naar waar men voor het werk verblijft enz. *de fiets ophaelen* (Ol-Nl), *Die vesite moe'n we ophaelen, want die fietsen niet meer* (Obk), *As d'r vroeger een ni'je knecht of meid kwam, mos de boer de knechte- of de meidekaaste ophaelen op 'e boerewaegen* (Obk), *de koenen ophaelen* met name om ze te melken (Np, Spa, Ste,

Nbk), *Ik heb natte benen ophaeld, ik trapte in de geute* (Nt), *de kost ophaelen* de kost verdienen: met name buitenshuis (Ow) 4. iets of iemand afhalen (bij personen ook: teneinde samen ergens naar toe te gaan) *de kiender van schoele ophaelen* (Dhau), *Hael ie mi'j even op?* (Ma), *Hij' zol heur dan wel ophaelen, dan hadden ze gien reiskosten* (vo), *As wij vroeger naor een feest gongen, wodden we deur de jonges van huus ophaeld* (Dfo) 5. inzamelend rondgaan *D. moet altied et donateursgeld ophaelen veur de Koepelbos* (Obk), *oold pepier ophaelen* d.i. meestal afhalen langs de huizen; de opbrengst komt ten goede aan de school of een vereniging (verspr., Ma) 6. uit de herinnering te voorschijn roepen, uit het verleden weer tot leven brengen (El, Nw, Ol-Nl, j) *oalde verhaelen ophaelen* (El), *oalde herinneringen ophaelen* (Ol-Nl), *Now krek willen ze et oalde weer ophaelen* (j) 7. hoger maken, omhoog brengen, met name van een bouwwerk (Nbk) *Ie moe'n nog wat grond onder dat hokke doen, dat haelt et wat op* (Nbk) 8. openhalen, (doen) scheuren (Obk) *Aj' over stiekeldraad stappen, kuj' de kleren makkelik ophaelen* (Obk) 9. er weer bovenop komen *Hij' moet weer een hiel aende ophaelen* hij moet nog flink aansterken (na ziekte, een medische ingreep) (Dhau), *Hij' het et van de dood ophaeld* hij heeft het gered, maar hij was bijna gestorven (Bu, Mun, Nw, Wol), zo ook *Hij' mos et van de dood ophaelen, zo minnig as hi'j was* (Bdie, Obk, Ow, Pe-Dbl) 10. verbeteren (van een prestatie e.d.) (spor.) *Kuj' dat ciefer nog ophaelen?* (Nbk), *je kennis wat ophaelen* opruimen (Nbk) 11. gezonder, frisser doen lijken (Np) *Die kleur haelt je wat op* (Np) 12. moeite doen om de juiste toon te treffen, uithalen naar de goede toon, vooral bij de inzet van een lied (Db, Dfo, Ld, Ow) *Ie moe'n die toon niet zo ophaelen bij 't inzetten van dat lietien* (Db), *Onder 't zingen haelen we nog even goed op* (Ld) 13. in je hatte argens an ophaelen (Diz, Nbk), verder in *Daor mack ik me niet neer omme, et moet zien hat mar ophaelen* het moet maar komen zoals het komt (Bu) **ophaeliezertien** (Ow) et; ...ties ['op...] 1. hetz. als *lichter*, bet. 4 *Et ophaeliezertien*

ophakken - opheldering

zit onder de lippe (Ow)

ophakken (Dfo, El, Ld, Mun, Obk, Ol-Nl, Nt, Pe-Dbl, Spa) zw. ww.; overg.; hakte op, het ophakt ['op...] 1. met de zeis maaien van de hoeken of stroken gras die aan de kant zijn blijven staan en waar men niet met een maaimachine kan komen *As de mesiene et mi'jen daon had gongen ze mit de zende de kaanten ophakken* (Ld, Obk), *De knecht mos de kaante ophakken* (Dfo), *de slootkaante ophakken* (Ol-Nl, Mun, Spa)

ophalen z. *ophaelen*

ophanen (Nbk) bn. [op'hā:n:] 1. ophanden
ophang (Obk) de ['ophan] 1. hellend verloop (naar omhoog) *In de ophang van de weg moe'n de peerden zwaor trekken* (Obk)

ophangen st. ww.; overg., onoverg.; het ophongen ['op...] 1. (overg.) aan een hoger gelegen punt doen hangen *even et wasgoed ophangen* (Nbk), *de jasse ophangen, eerpels ophangen* aan het hangijzer boven het vuur hangen (Ol-Nl) 2. ophangen (van de telefoon) *Now, zuwwe dan mar ophangen? Morgen praoten we veerder* (Nbk) 3. (overg.) doden door de strop *Hij het 'm ophongen* hij heeft zich opgehangen (Nbk) 4. (overg.) beschrijven, opdissen, in een groot verhael *ophangen* (Ow), *een hiel verhael ophangen* (Nbk) 5. (overg.) vastpinnen, in verb. als *Daor moej' me niet an ophangen* je moet me niet vastpinnen op wat ik zeg, ik ben er niet geheel zeker van (Nbk)

ophangpunt ['op...] - ophangpunt

ophaalbrugge z. *ophaelbrogge*

ophaolen z. *ophaelen*

ophappen - ophappen *De hond hapte et van de grond op* (Nbk), *Hap et mar op* (Nbk), *Hij hapte et hiele stok in ien keer op* (Nbk)

opharken - opharken: harkend op een hoop brengen *de gaastesteden opharken* (Obk), *et huj opharken* (Dmi, Obk)

opharksel ['op...] - harksel

ophebben z. onder *hebben*, bet. 10 (niet aaneen geschreven)

ophef de ['ophef] 1. ophaf *Hij maekt overal een bult ophaf van, hij maekt van een vliege een olifant* (Ld), *Wat een ophaf veur zoe'n kleinigheid* (Dho), *Om zoe'n kleinigheid zol ik mar niet zoveule ophaf*

maeken (Op), *Ze hebben d'r nogal wat ophaf van maekt* (Ste, Nbk), *Daor moej' aenlik niet zoe'n ophaf over maeken* (Bu, Nbk, Ste, Np) 2. hefinrichting aan een trekker e.d. (Sz) *de ophaf zit achter een trekker* (Sz)

opheffen ['ophefɪn] - opheffen: optillen, vgl. *As jim die taofel even opheffen, dan kan ik de matte d'r onder schoeven* (Db), *Dan moe'k dat eerst even opheffen* optillen (Nt, Ol-Nl); sluiten (van een zaak, een school e.d.) *een zaeke opheffen* (Nt), *Ze hebben de Nijberkoper schoele opheven; belachelik!* (Nbk)

opheffing ['ophefɪŋ] - opheffing, sluiting (van een zaak, een school enz.)

opheffingsuutverkoop ['op...] - ophaffingsuutverkoop

opheinen (Diz, Nbk, Ow) zw. ww.; overg.; heinde op, het opheind ['op...] 1. opvangen, met takt tegemoet treden (vooral inzake iemand die een moeilijk humeur of karakter heeft) *Ie moe'n 'm wel wat opheinen* (Nbk)

ophekkelen (Obk) zw. ww.; overg.; hekkelde op, het ophekkeld ['op...] 1. schoonmaken en uitdiepen (van sloten; z. ook *hekkelen*) *Bij de haast moe'n de anliggende veur een bepaalde daotum de sloden ophekkelen* (Obk)

ophelderen zw. ww.; overg., onpers.; is/het (bet. 2) ophelderd ['opheldɪn] 1. (onpers.) opklaren, helder worden (van het weer, de lucht) *'t Heldert weer wat op, d'r zat een dikke buije an de locht* (Dfo, Dhau, Dho, Nbk, Op, Db), *De locht heldert op* (Ste), *Om middag henne kan 't weer soms iniienen wat ophelderen* (Obk), *Op 'e naodag kan 't nog wel es wat ophelderen* (Np), *Et wou vandage mar niet ophelderen* (Spa), *'t Is weer an 't ophelderen, 't zal weer beginnen te vriezen* (Dho) 2. (overg.) tot opheldering brengen *'t Is me niet dudelik, ze moe'n me dat mar es ophelderen* (Bu), *Dat zaekien zullen we eventies ophelderen* (Nt), *De pelisie moet et mar ophelderen* (Dhau), *Ze hebben die zaeke ophelderd* (Nbk), *D'r was niet vule tied veur neudig om die inbraok op te helderen* (Diz, Op)

opheldering (Nbk, l) ['opheldɪŋ] - opheldering: verklaring, verduidelijking *opheldering geven* (l), *opheldering vraogen* (Nbk)

ophemelen zw. ww.; overg.; hemelde op, het ophemeld ['ophi:mɫɲ] 1. ophemelen, uitbundig z'n waardering over iets uitspreken 't slim ophemelen, Ze hebben heur aorig ophemeld (Nbk, Ste) 2. opbeuren, bemoedigen (Obk) *Die vrouw zit aorig in de put, die meugen we wel es ophemelen* (Obk)

ophemelen Ook **ophimmelen** (Bdie) zw. ww.; overg.; hemmelde op, het ophemmeld ['ophemɲ/...hɫmɲ] 1. vuiligheid, ongerechtigheid van een oppervlak verwijderen met een doek *Za'k zels die krummen [kruimels] even ophemmelen?* (Nbk), *Wat bin jim an 't motten west! Ik zal 't gauw even ophemmelen* (Sz), *De melk is overkookt, ik zal et even ophemmelen* (Dhau), *De katte het in huus scheten, dat moe'k eerst even ophemmelen* (Diz) 2. opruimen, op orde brengen, bijeenharken van hooi *Ik heb de boel om huus aorig ophemmeld* (Np), *et huj nog wat ophemmelen* (Nbk) 3. restjes eten verorberen (Nbk) *De ere daegs he'k et laeste vluttien eten even ophemmeld* (Nbk) 4. in de aenden even ophemmelen de einden van de akker bijwerken, waar men nl. niet goed kon ploegen en moest keren bij het ploegen (Dfo), zo ook *de akker ophemelen* de extra grond die bijeen lag op de wendakker over de rest van de akker brengen zodat het gelijkmatig was verdeeld (Ow) 5. (wederk.) zich wassen (Nbk) *Ik mag mij eerst nog wel wat ophemmelen veur 'k votgao* (Nbk) 6. hetz. als *opvlechten* (van paarden), z. aldaar (Ow)

opheugen z. *ophogen*

opheurder (Bdie, Dhau, Nw, Obk, Op, Ow, Spa, Ste) de; -s ['ophɫ:ərdɹ] 1. degene die langs vaste adressen gaat om de bestelling te noteren (vooral voor een kruidenier, een slager of een coöperatieve aankoopvereniging) *De opeurder kwam bij de boeren langes om te heuren wat ze an veevoer hebben mossen* (Obk)

opheuren Ook **ophoren** (Spa) zw. ww.; overg.; onoverg.; heurde op, het opeurd ['op...] 1. (onoverg.) ervan opkijken *Daor heur ik van op, Daor zij' van opeuren* (Ma), *(d'r) reer (van) opeuren* het raar vinden als men het hoort (verspr.): *Wat zullen ze reer opeuren dat wij' d'r an kommen* (Obk) 2. noteren van bestellingen

door langskomende winkeliers of vertegenwoordigers (verspr.) *Zoe'n iene komt opeuren wat as d'r neudig is* (Ste), *Een winkelier gong vroeger eerst zien klaanten bijlanges om op te heuren wat ze neudig waeren* (Op), *L. komt maendags bosschoppen opeuren en aovens brengt hij' ze nog* (Bdie, Dhau), *...de bosschoppen opeuren...* (Wol), *De winkelier moet elke weke mar weer opeuren wat d'r nodig is an bosschoppen* (Bu), *Hij' komt om de bosschoppen op te heuren* (Dhau, El), *De muldersknecht kwam vroeger te opeuren, dan vreug hij' waj' hebben mossen die weke* (Dho), *De pietereulie man komt te opeuren* (Nw)

ophevelen (Bdie, Dfo, Dhau, Nbk, Np, Obk, Sz) zw. ww.; overg.; hevelde op, het opheveld ['oph...] 1. met een hefboom of anderszins enigszins opheffen, in een hogere stand doen komen *Doe d'r mar even een paol onder, we zullen et even opevelen* (Dfo, Nbk), *een boom eerst opevelen en dan votrollen* (Obk), *de auto opevelen* (Bdie), *Ie moe'n je wat opevelen, dan drok ik je et kussen in de rogge zich omhoog trekken, duwen, met name aan de beddekwest* (Nbk), *iene opevelen uut de stoel* (Np) 2. opmonteren van iemand die in de put zit (Nw) 3. opruien, opstoken (Nw) *de boel opevelen* (Nw)

ophiesten (Np) zw. ww.; overg.; hieste op, het ophiest ['ophistɲ] 1. doen haasten (Np) *Ze hiesten him op* (Np)

ophiften (Np) zw. ww.; overg.; hifte op, het ophift ['ophiftɲ] 1. hetz. als *hiften*. z. aldaar *Za'k je even ophiften* (Np)

ophiisen Ook **ophijsteren** (Ld, Mun, Op, Ow, Pe-Dbl), **hijsteren** (Diz) ['ophejsɲ /...hejstɹɲ/...] 1. ophiisen, optrekken *de broek ophiisen*, zo ook *Jow broek zakt of, die moej' wat ophijsteren* (Op), *'t Is een toer om de overal d'r over te hijsteren* (Diz)

ophijsteren z. *ophiisen*

ophimmelen z. *ophemmelen*

ophissen Ook **ophitsen** (spor.) zw. ww.; overg.; histe op, het ophist ['ophistɲ /...hɪstɲ] 1. vuriger maken door aanhitsen, feller doen zijn door aan te moedigen *Aj' de hond flink kwaod hebben willen, moej'm ophissen* (Dfo), *Aj' een hond geregeld ophissen, maak ie 'm kwaod* (Spa), *As*

ophitsen - opholen

d'r een peer jongen an 't vechten binnen, staon d'r vaeke goenen om henne die ze ophissen (Obk), *Aj' iene ophitsen, dan bij' drieverig* (Np), vandaar *Die moet wat ophist wodden* (Ow), *Ie kun ze wel wat ophissen* ophitsen, opzetten (Nbk) 2. aanzetten tot iets, opstoken, opzetten (tegen anderen) *Ze hissen mekeer op om ondeugde uut te haelen* (Dfo), *Ie moe'n je niet altied zo ophissen laoten deur die meensken* (Db), *Laot je niet zo ophissen deur die vent* (Dho, Wol), *Ze hebben die jonge ophist* (Np), *een paer meensken tegen mekeer ophissen* (Np), *In plaets van de ruzie bij' te leggen ging hi'j et vuurtien nog wat ophissen* (Op)

ophitsen z. *ophissen*

ophoepelen (Ma, El, Nbk, Np, Wol) [*ophup|n*] - ophoepelen *Aj' zo vervelend binnen, kuj' wel ophoepelen* (Wol), *Hoepel toch op, kerel!* (Ma), *Ie moe'n gauw ophoepelen!* (El)

ophoesten [*ophust|n*] - ophoesten, lett.: *rachels ophoesten* (Nbk, Spa), *sliem ophoesten* (Bu, Obk), fig.: geld (kunnen) uitgeven (Bdie, Bu, Obk): *Die kan wel (aorig) wat ophoesten zit er warmpjes bij, kan, als het moet, flink wat geld uitgeven* (Bu, Obk); een verhaal afsteken, ideeën spuien (Diz), verder in *Dat kan je nog wel es-raer ophoesten, vader dat kan je zuur opbreken* (Mun) en in *Ie moe'n d'r mar weer tegen ophoesten* het aan kunnen, er tegenop kunnen (Dho)

ophogen (WS, verspr. OS) Ook *opheugen* (El, Nbk en oost., Op) zw. ww.; overg.; hoogde op, het ophoogd [*opho:gp/...*] 1. hoger maken, vooral door extra grond, steen e.d. aan te brengen *et pad wat ophogen* (Nbk), *de tuun ophogen* (Nw), *een huusstee ophogen* (Dhau), *Ze hebben et bouwterrein eerst ophoogd* (Pe-Db), *'k Bin drok mit de vaortswallen an 't opheugen* (Db)

ophokken (Dhau, Ma, Ste) - ophokken: graan in hokken zetten (ter droging) *de rogge ophokken* (Ma, Ste)

opholen st. ww.; overg., onoverg.; is/het opholen [*opho:l|n*] 1. (overg.) omhoog houden *een zak eerpels opholen* (Np), *Wij' et koppien even opholen?* (Dho), *Ie moe'n je haand opholen, dan kriej' wat van mi'j* (Bu), *een string gaoren opholen, je fesoen*

opholen (Nbk), *je staand opholen* z'n stand ophouden (Nbk), *de schijn opholen* (Nbk), *'k Zol niet graeg willen da'k mien haand opholen* mos dat ik zou moeten bedelen (Nbk) 2. (onoverg.) stoppen, een einde nemen *Et is tied, ik moet opholen* (Diz), *Hool op die hond te hissen* stop met het ophitsen van die hond (Bdie), *Mit reup hi'j an de knecht: 'Te mossen d'r mar mit opholen, ha'k docht'* (b), *Ie zollen d'r ja mit opholen?* (b), *Ze hoolt even* op nl. met het praten (v), *Et goelen hul gauw op* (j), *De meziek hul op en de meensken vlochtten de tente uut* (j), *We doen nog ien spullegien, en dan holen we op* (Ste), *We hullen aenlik op kiend te wezen* (v), *Et hoolt op van zachies regenen* (Nbk), *Wees toch een betien rustig en hool op van diedelen* (Dhau, Nbk, Diz), *'t Wodt neudig tied dat et es ophoolt te regenen* (Db), *Hool mar op van lachen, aanders kommen we nooit klaor* (Diz), *Hi'j wet van gien opholen* gaat altijd maar door (Nbk, Nw), *Now moej'm toch opholen, et is toch niet waor!* het is haast niet te geloven wat jullie zeggen (b, Pe-Db), *Die boer wil opholen* z'n bedrijf beëindigen (Nbk, Nt), *Daor hoolt de weg op, daor kun we niet veerder* (Nbk), *Daor hoolt de buurt op* eindigt, d.i. ook: tot en met dat huis gelden de burenplichten van de desbetreffende buurt (Dho), *Mit een bunder of tweeje, viere hul et wel op* het was niet meer dan (Np), *Dan hoolt alles op* dat is het verder onmogelijk, dan valt er niets meer te bedenken (alg., Nbk) 3. iemand bezighouden zodanig dat hij wordt belemmerd verder te gaan, door te werken enz. *Now moej'm mi'j niet zo lange opholen, want ik zol vroeg thuuskommen* (Obk), *Ik zal je niet langer opholen, morgen praoten we weer veerder* (Nbk), *Ze hebben mi'j daor aorig opholen* (Dho), *De tied het me wat opholen* ik ben nogal verlaat (Nbk), *Dat hoolt nogal op* kost nogal veel tijd (Nbk) 4. (overg.) tegenhouden, beletten voort te gaan, o.m. van vee: met name inzake paarden en koeien, ook wel van personen (verspr.) *Ie moe'n et peerd wat opholen, eers gaot hi'j te hadde* de leidsels strakker houden om hem af te remmen (Nbk), *Oonze brune moesten ze wel es opholen, want hi'j ging nog wel gauw es op de loop* (Db), *Willen*

jow de koenen even opholen? (Dho), *Ie moe'n him opholen* je moet hem tegenhouden (Np), *Wi'j wodden op et bospad deur een paer mannen opholen, die oons de weg vraogen wollen* (Op), *De koe hooit de melk op* laat de melk niet schieten (Nbk), *H. kan zien broek niet opholen, want zien gallings bin stokken* (Db), *Hi'j wodt zo maeger dat hi'j gien broek meer opholen kan* (Op), *Ik kan 't haost niet meer opholen* ik moet beslist naar de w.c. (Nbk), *et niet meer opholen kunnen* inkontinent zijn (Nbk) 5. (wederk.) zich inlaten met *Ie moe'n je niet mit die meensken opholen* (Nbk), *Wat is die meid een grote klitse, ze hooit heur mit Jan en alleman op* (Db), (...) *dat zien bruur him mit losse vrouwluden opholen har* (b) 6. (wederk.) zich ophouden, zich bevinden *Hi'j hooit 'm daor op* (Np) 7. op iets houden, vooral: op het hoofd houden *Aj' bi'j een aander in huus kommen, moej' de pette niet opholen* (alg., Obk)

ophooien z. *ophujjen*

ophopen (Bu, Nbk, Nw) - ophopen: aangroeien (van werk, problemen) *Et wark hoopt him op die maniere op, we moe'n een keer deurzetten* (Nw, Nbk), ...*hoopt op...* (Nw, Bu)

ophoping - ophoping een *ophoping* van volk (Ol-Nl)

ophoren z. *opheuren*

ophuften z. *hiften*

ophuien z. *ophujjen*

ophujjen (OS, WS zuid. van de Lende) Ook *ophuien* (WS noord. van de Lende), **ophooien** (WH) zw. ww.; overg., onoverg.; hujde op, het ophujd ['op...] 1. bijeenbrengen van hooi, in zwelen en vervolgens in oppers brengen van het hooi, ook: een stuk land met hooi aldus bewerken *Et is mooi weer, me donkt we moesten et mar ophuien* (Ol-Nl), *Ophujjen: H. veuran, bi'j de gröppen en slootskaanten langes (dat was et lichtste wark), dan de maegd, aachter heur de boer, dan Sietse en as hekkesluter de arbeider; die hadde et zwaorste paand* (vo), *Begin mar te ophujjen* begin maar met het zwelen (Ma), *opperstatten ophujjen* (Ow), *We hebben daor nog een fluttien, dat moe'n we even ophujjen* (Np), *We zullen dat stokkien laand even ophujjen vandaege* (Nt, Bdie)

ophusselen (Dhau) ['ophasɲ] - opschudden (weer bol maken door te schudden), vgl. *et stro in berre ophusselen* (Dhau)

opiens z. *opiens*

opiens Ook *opiens* (Op, b) [o'pī:s/...ī:ɲ:] - opeens, plotseling *We zatten nog mar krek op de fiets of opiens begon et weer te regenen* (Op), *Et begon opiens te regenen* (Bu)

opinie de; -s [o:'pini] 1. opinie, mening *de peblieke opinie* (spor.), *neffens de opinie* (l)

opinieblad (l) [...'p...] - opinieblad

opiniepeiling [...'p...] - opiniepeiling

opium de ['o:pijəm, ...pijɪm] 1. opium

opiumhandel (l) - opiumhandel

opiumpiepe (Obk) - opiumpijp

opiumwet (l) - opiumwet

opjacht (Ma, v) bn. ['opjacht] 1. opgejaagd *een bang en opjacht dier* (v), *Hi'j was krek een opjacht stok wild* hij deed erg zenuwachtig, paniekerig (Ma)

opjaegen Ook *opjagen* (WH) onregelm. ww.; overg.; jaegde/jachtte op, het opjaegdopjacht ['opj...] 1. tot (te) grote haast aanzetten *Ik doe dat nog wel, jaeg me toch niet zo op* (Ol-Nl), *Jim moe'n mekeer niet opjaegen* (Nbk), *Die is niet zo vlogge meer, die mag wel wat opjacht wodden* (Dfo) 2. opzetten (tegen een ander) (Ste) *Ik wil 'm d'r niet tegen opjaegen* (Ste) 3. drijven, verdrijven: van mensen, dieren, wild *De drievers moe'n et wild opjagen* (Spa), *mit een stok de haeze opjaegen* nl. door op takken enz. te slaan, opdrijven (Ow), *voegels opjaegen* weggjagen (Bdie) 4. aanjagen, tot spoed aanzetten (bij het lopen) (Dho, Nbk) *Wil ie de koenen even opjaegen?* (Dho) 5. omhoog doen waaien (Dhau, Op) *Et blad wodt opjaegd deur de wiend* (Dhau), *Deur de hadde wiend kan de snij 's winters opjaegen* (Op) 6. opdrijven: van een verkoopprijs (Nbk) *De prieszen wo'n zo de hieltied meer opjaegd* (Nbk), *As ze mit 'n laandverkoping tegen mekeer opjaegen, dan gaot et d'r omme* (Nbk)

opjagen z. *opjaegen*

opjongen (Ow) zw. ww.; onoverg.; jongde op, is opjongd ['opjoŋ:] 1. van jongs af met elkaar opgroeien en daarmee aan elkaar wennen *De hond en de katte weren mit mekeer opjongd* (Ow)

opjutton - opkikkeren

opjutton ['opjʌtʌŋ] - opjutton *de boel even opjutton* opstoken tot ruzie (Bu), *mekeer opjutton* (Nbk), *Laot je niet zo opjutton* (Dhau), *Ie moe'n ze wat opjutton* tot spoed aanzetten (Np, Nw)

opjutter (Bdie, El, Nbk, Obk, Ow) de ['opjʌtʌŋ] 1. flinke duw of klap *iene een opjutter geven*, ...*verkopen* (Nbk) 2. supporter (Bdie) *As ik mitgaon was as opjutter (...)* (Bdie)

opkaarnen (Np, Ste) Ook *naokarnen* (Sz) zw. ww.; overg.; kaarnde op, het opkaarnd ['op...] 1. de laatste stukjes boter door karnen verenigen *We mossen op 't leste de boel nog even opkaarnen* (Np), *'t Leste wodde opkaarnd, dat mos iene klute wodden* (Ste)

opkaemer (verspr.) Ook *opkamer* (WH) ['opkɛ:mp/...] - opkamer, met name boven een kelder *De opkaemer was de (mooie) pronkkaemer* (Db, Nbk, Obk, Ol-Nl, Spa, Sz, Wol), nl. in boerderijen van het kop-hals-romp-type (Obk), ook, afhankelijk van het type boerderij, gebruikt als slaapkamer (Pe-Dbl, Ste, Sz) *De veurkaemer is een opkaemer, aj' goed kieken; dat wil zeggen, de kaemervloer is hoger as de aandere vloeren, d'r zit een kelder onder (...)* (j), *Vroeger zatten d'r op et plak van de opkaemer vaeke bedsteden; doe die verdwenen wodde d'r vaeke een opkaemer van maekt* (Bu)

opkalken zw. ww.; overg.; kalkte op, het opkalkt ['op...] 1. van een laag witkalk voorzien *de kelder opkalken* de wanden van de kelder van een laag witkalk voorzien (Ma), *Die het de boel aorig opkalkt* (Dho) 2. snel en slordig, weinig doordacht opschrijven (spor.) *Za'k dat gauw even opkalken?* (Nbk)

opkalfateren Ook *opkalliefateren* (Nbk) ['opkalɔfa:tɾɪŋ/...kali...] - opkalfateren *een huus opkalfateren* (Bdie), *Hi'j het lange ziek west, mar hi'j is toch aorig opkalfaterd* (Ol-Nl), *In 't ziekenhuus hebben ze 'm toch mar aorig weer opkalfaterd* (Db), *Van zoe'n lekker koppien koffie bin 'k weer helemaol opkalfaterd* (Op), *'k Zal me wat opkalfateren, want ik moet vanaovend naor een fesien* me opknappen, netjes aankleden/opmaken (Obk), *je argens an opkalfateren* iets tot voorbeeld nemen,

zich eraan optrekken (Sz)

opkalliefateren z. *opkalfateren*

opkamer z. *opkaemer*

opkammen (Nbk) ['op...] - opkammen (van het haar), vooral in *et haor opkammen* (Nbk)

opkappen (Bu) zw. ww.; overg.; kapte op, het opkapt ['op...] 1. met hakkende bewegingen van de zeis eraf slaan (van gras), vgl. *As et grös mi'jd was, bleef d'r grös an de paolties staon, dat wodde mit de zende opkapt* (Bu)

opkauwen (Nbk) ['op...] - opkauwen: kauwende opeten, ook (schertsend): opeten *Ik zol et mar opkauwen, a'k jow was* (Nbk)

opkeren - opkeren: tegenhouden *We zullen ze even opkeren* (Ste), *Keer 'm even op, hool 'm even an* (Ste), *de koenen opkeren* (Obk), *Et waeter wodt bi'j de stuw opkeerd* (Ma, Nbk), *De zeunen van de spullebaozen A. of K. keerden dan de bakkies* [nl. van de zweefmolen] *even op, en zo kreeg ie dan een mooi slingertien en dan gong et zo fijn* (j)

opkieken - opkijken *Aj' hier uut et raem kieken, kiek ie altijd tegen die boom op* (Nbk), *van je wark opkieken* (Spa, Nbk), *De schoelemeester heb ik altijd hoge teugen opkeken* (alg., Sz), *niet op- of ommekieken* (Nbk), *S. keek wel een betien vremd op, en was slim beni'jd...* (j), *Hi'j zal raer opkieken as wi'j daor opiens veur zien deure staon!* (Db, Dho, El, Nbk, Op), *Die zullen reer opkieken hoe et dörp veraanderd is* (ba, Obk), *Wat zal die opkieken dat ik ni'je vloerbedekking heb* (Dhau), *Oons mem zal wel opkieken dat ik now al thuus bin van de vergadering* (Dfo), *Daor zal hi'j van opkieken* (Diz, Ma, Np), *argens reer van opkieken. Daor zal hi'j raer van opkieken, geloof dat!* (Ste), *...vremd van opkieken* (Nbk), *Now, daor kiek ik van op dat had ik niet gedacht* (Nbk), *De kiender keken allegere verheerd op* (Ow), *Hi'j kikt veertien daegen in de weke op heeft een uitgestreken gezicht* (Np), *We hebben et zo drok, dat we kun niet opkieken* (Sz)

opkikken z. *opkikkeren*

opkikker (spor.) - opkikker, stimulans *Daor krie'k me dan toch een opkikker van* (v)

opkikkeren Ook *optikken* (bet. 1: Ol-Nl)

zw. ww.; overg., onoverg.; kikkerde op, is/het opkikkerd ['opkɪkɪr/...kɪkɪ] 1. (doen) opleven *Van een goed koppien koffie kikker ie van op* (Ste), *'k Zal je gauw een warm koppien koffie geven, dan kuj' weer wat opkikkeren* (Spa), *Dit borreltien zal je wel weer opkikkeren* (Wol), *Ik was haost flauw, mar een paer borrels deden me aorig opkikkeren* (Op), *We zullen 'm wel even opkikkeren, zodat hij' d'r weer even tegen kan* (Pe-Dbl), *Nao de griep duurt et wel es wat lange, veurdaj' weer goed opkikkeren* (Ow), *Hij' is weer aorig opkikkerd* (El, Ma, Nbk, Sz), *Mit dit weer moej' wel es wat opkikt wodden* (Ol-Nl) 2. (wederk.) zich wassen, zich verfrissen (en zich daardoor prettiger gaan voelen) *'k Zal mi' even wat opkikkeren* (Db, Dfo), *Van de douche bin 'k aorig opkikkerd* (Spa)

opkikkertien (Bu, Nbk, Obk, Ow, Ste, Wol) et; ...ties ['opkɪkɪrtɪn] 1. iets dat opkikkert, vooral: een kop koffie of een borrel

opklaampen (Obk) ['opklä:mɪpɪ] - opklampen (met behulp van planken) *As d'r een breuk in een oolde spante zit, dan moej' him opklaampen* een plank langs die breuk slaan ter versterking (Obk)

opklaoren zw. ww.; overg., onoverg.; is/het (bet. 2) opklaord ['opklɔ:ɔrn] 1. (onoverg., ook onpers.) opklaren (inzake het weer, de lucht, iemands gelaatsuitdrukking) *Nao de bujje klaort et weer op* (Nbk), *Et weer klaort aorig op* (Bdie, El, Nbk), *De locht is an et opklaoren* (Ste, Nt), *...klaort op* (Bu), *Et gezichien van dat kiend kon inienen opklaoren* (Spa) 2. (overg.) opknappen, voltooien (Pe-Dbl) *Ze klaoren dat kerwei veur de middag wel op* (Pe-Dbl)

opklaoring de; -s, -en ['opklɔ:ɔrɪŋ] 1. opklaring (van het weer)

opklapbedde - opklapbed

opklappen zw. ww.; overg.; klapte op, het opklapt ['op...] 1. door een klappende beweging ineen doen zijn, door te klappen of te duwen in een hogere of achterwaartse stand brengen *'t Bedde moej' mar opklappen* (Dho), *een zitting in de auto opklappen* (Ma), *een vouwstoeltien opklappen* (Nbk)

opklaptaofel (Np, Ste) - opklaptafel

opklaptrappe (ba) de; -n; ...trappien ['op...] 1. trap die men door *opklappen* kan verkorten, ineen kan doen zijn

opklauteren z. *opklauwen*

opklauwen (Dhau, Ld, Obk, Sz, Nbk: bet. 2) Ook *opklauteren* (bet. 1: Dhau, Ld, Nbk, ba) zw. ww.; onoverg.; klauwde op, is opklauwd ['opklɔ:mɪ, ...mɪ/...klɔ:mɪrɪ]

1. opklauteren *Die mos dan overal tegen de huzen opklauteren* (ba), ook fig.: beter worden, herstellen, in: *Hij' klauwt weer bij' mooi bij' de wal op* (Dhau, Ld), *...zachiesan bij' de walle op* (Sz) 2. opharken, bijeen harken (Nbk) *Dat blad meuj' wel een betien opklauwen* (Nbk)

opklauwsel (El, Nt) et ['op...] 1. harksel (met name: hooi), z. ook *opharksel*

opklemmen (Dfo) zw. ww.; overg.; klemde op, het opklemd ['op...] 1. korter maken van een ketting (Dfo) *de kinketting opklemmen* (Dfo)

opkleuren (Nbk, Spa, Ste) zw. ww.; overg.; kleurde op, het opkleurd ['op...] 1. het getekende (e.d.) van kleuren voorzien *een tekening opkleuren* (Nbk, Spa), *Wat hadde ze heur toch opkleurd make-up op haar gezicht aangebracht* (Ste)

opklimmen - opklimmen: naar boven klimmen *de barg opklimmen* (Nbk), *Bruidsluijer klimt oek bij' de muren op* (Pe-Dbl), *Hij' is weer bij' de wal opklommen* is goed genezen, ook: heeft zich hersteld na die slag, is z'n inzinking te boven (Nbk, Obk); in rang, graad opklimmen *Jim bin aorig opklommen, jim staon haost bovenan in de kompetisie* (Nbk), *Hij' is aorig opklommen* heeft een veel hogere positie verworven (Nbk), is nogal vooruitgegaan in salaris (Nbk)

opkloppen (Nbk) - opkloppen (van kussens, slagroom)

opklopper (Ste) de; -s; -tien ['opklɔ:pɪ] 1. plankje met houten steel schuin erop, om tegen het riet te kloppen (bij het rietdekken)

opkluven ['op...] - opkluiven

opknabbelen - opknabbelen *We hebben nog een peer lekkere neuties opknabbeld* (Nbk)

opknallen - opknallen

opknapbeurt (spor.) - opknapbeurt

opknappen zw. ww.; overg., onoverg.; knapte op, is/het opknapt ['op...] 1. beter

opknapper - opkneupen

(doen) worden, (doen) genezen *Hi'j knapt aorig op* hij wordt nu duidelijk beter (Ste, Obk), *Die kuiert al weer buten, die is aorig an 't opknappen* (Obk), *Hi'j het him opknapt* hij (bijv. die dokter) heeft hem beter gemaakt (Obk), *Et knapt mooi weer op, ni'je weke kan hij weer an 't wark* (Nbk), *As dat niet gauw opknapt mit oonze buurvrouw dan komt et niet goed, ze is zo zwaarmoedig* (Sz), *De angel moet d'r eerst uut, eerder knapt et niet op* d.i. de kern van een gezwel, een puist (Sz) 2. opkalfateren, in kwaliteit (doen) verbeteren *Jow fiets is zo smerig en roesterig, die moe'neudig es wat opknappen* (Op), (van het Oost-Stellingwerper gemeentewapen, na een bewerking:) *Et knapte op, et kreeg weer kleur* (b), *Een oold boerespullegien kun ze soms hiel mooi opknappen* (Nbk), *een haemer opknappen* (Ow), *Ze hebben et aorig opknapt om huus netter aangelegd, de rommel verwijderd enz.* (Nbk), *Aj' iene es een keer mores leerd hebben, dan kan hi'j daor aorig van opknappen* een beter karakter krijgen (Spa), *Van zoe'n lekker koppien koffie bin 'k weer helemaol opknapt* ben ik me een stuk beter gaan voelen (Op), *Et weer knapt aorig op* (Nbk, Np), *...wil mar niet opknappen* (Nbk) 3. (wederk.) wassen, nettere kleren aantrekken *De vrouwluden hebben heur wat opknapt* (Ma), *Ik gao zo niet, ik moet me eerst nog even opknappen* (Diz, Ow, Spa, Wol), *Ik zal me es wat opknappen* (Dho), *Nao et eten gao 'k me even opknappen* (El) 4. (overg.) verrichten, ten uitvoer brengen, klaren *As ik wat veur die vrouw opknapt, dan is ze daor wel erkentelik veur* (Sz), *De pelisie moet et altied mar weer opknappen* (Db), *Dat zaekien zullen we wel even opknappen, we zullen 'm mores leren* (Diz) 5. (overg.) opzadelen (Ma) *Daor za'k him mit een mooi kerweigien opknappen* (Ma) 6. (overg.) mores leren (Bdie, Nbk, Np, Ow, Wol) *Ik gao d'r henne, ik zal die vent wel es opknappen* (Wol), *Ik zal jow opknappen, jongien!* (Ow) 7. (overg.) iemand iets wijs maken (Nbk) *Hi'j het je wat opknapt* (Nbk)

opknapper (Bu, Dho, Nbk, Ol-Nl, Op, Pe-DbI, Sz, bet. 2: Ow) de; -s; -tien ['opknappɹ] 1. kledingstuk tussen werkkleren en zondags pak, kledingstuk waarin men zich

wel elders kan vertonen maar dat nog niet tot de deftige, fraaiste kleding behoort *Et vieze spul uut en et opknappertien an!* (Bu), *Aj' naor de vergadering gaon, moet de opknapper wel an* (Ol-Nl, Pe-DbI), *Hi'j* [dat kledingstuk] *kan now wel veur opknapper* (Dho) 2. exemplaar dat nog de moeite van het opknappen waard is (Ow) **opknapperskleren** (Bdie) mv. ['opknappɹs klu:ɹɹ] 1. niet het netste pak (maar ook niet de gewone kleren of werkkleding) **opknappertien** (Bdie, Bu, Diz, El, Nbk, Np, Op, Ow, Sz) et; ...ties ['opknappɹtin] 1. borrel, d.i. vooral: om zich prettiger te voelen na een zware klus *'k Moet mar even een opknappertien (hebben)* (Bu, Sz), *een opknappertien haelen* (Ow) **opknetteren** (Dfo) zw. ww.; onoverg.; knetterde op, het opknetterd ['opknetɹɹ] 1. plotseling zeer opstandig, opvliegend doen, tekeergaan *Iene die Ielk is kan opknetteren* (Dfo)

opkneupen (OS, Bdie, Np, Op, Ste, Wol) Ook **opknopen** (Bdie, Dho, Diz, Nt, Ol-Nl, Spa, Sz) zw. ww.; overg., onoverg.; kneupte op, het/is opkneupt ['op...] 1. (overg.) met één of meer knopen opbinden, hoger doen zijn door vast te binden *Die bloemen die bin zo verwij'd, die zal ik mar wat opknopen, want ze liggen plat op de grond* (Obk, Sz), zo ook *We moe'n de sieraties opkneupen* de siererwtjes (Wol), *'k Zal mien dreugbloemen mar even opkneupen* aan een touw vastgeknoopt ophangen (Dhau), *As de doppen van de brune bonen in de tuun vroeger geel en dreuge waeren, wodden ze mit de stammen uut de grond trokken; die gongen we opkneupen om op 'e zoolder te hangen* (Op), *een bloempot wat opkneupen* door te knopen hoger doen hangen (Nbk), *Hi'j hadde et touw niet opkneupt en leut et mar los bongelen* (Op), *Ie moe'n de liende even opkneupen* (Np), *'k Heb mien haor zo lang, 'k wil et opkneupen* (Db), *Peerden mit lange statten, as die in 't tuug leupen, dan knoopten ze de stat op, anders raakte die vertiesd in de leidsels* (Db, Dhau, Diz, Ma, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Sz), *Ze kneupten een peerdestat op om de gangen beter zien te kunnen* nl. om te kunnen zien of bij het lopen de benen recht achter elkaar kwamen (Ow), *De koestatten wodden opkneupt* d.i.

met een touw aan een horizontale lijn boven de mestgoot (Nbk, Ow, Ste, El), *de broek opknopen* m.b.v. de knopen/banden vastmaken, dichtmaken (Ld, Nt, Nbk), zo ook *Ie moe'n de broek opknopen, want hij zakt je op de klompen* (Diz), *Die hebben ze de bokse ok aorig opkneupt* flink de waarheid gezegd (Np), zo ook *Ze meugen 'm de broek ok wel es opkneupen* (Ste) 2. (overg.) ophangen aan de strop *Hij het 'm opkneupt* hij heeft hem, nl. de ander, opgehangen, ook: hij heeft zich verhangen (Nbk) 3. (onoverg.) oprotten (Wol) *Ie kun opkneupen* (Wol)

opkniepen (Spa) st. ww.; overg.; het opknepen ['opknipm] 1. afknippen, knijpend afbreken *een draad opkniepen* (Spa) **opknippen** - opknippen: met omhooggaande bewegingen knippen (van het hoofdhaar), verder in *Hij is wied opknipt* hij heeft lange benen (s)

opknoffelen z. *opmoffelen*

opknopen z. *opkneupen*

opkoemen z. *opkommen*

opkoken zw. ww.; overg., onoverg.; kookte op, is/het opkookt ['op...] 1. aan de kook brengen of raken en evt. doen houden, vooral: zachtjes opnieuw koken of doen koken *Bepaalde gruunte moej' eerst even opkoken en dan laeter stoven* (Obk), *Ie moe'n 't nog twee minuten opkoken laoten* (Ma), *Die stampot moet eerst nog mar even weer opkoken* (Dhau), *De dreugekookte eerappels gingen ze mit wat nij waeter opkoken* (Pe-Db1), *Vleis kookten we zoemerdag alle daegen op* (Nt), *'k Zal et even opkoken, dan bedarft et niet* (Ow, Dh0), *de was opkoken* d.i. de gewone was in water aan de kook brengen (Bu, Diz, El, Wol) 2. schoon doen worden van sieraden e.d. (van edelmetaal) door te koken, met name in een mengsel van spiritus en water (Spa) *Vroeger brochten we zulveren sieraoden naor de goudsmid om ze te laoten opkoken* (Spa)

opkommanderen z. *opkommederen*

opkommederen (Bdie, El, Nbk, Np, Nt, Ow, Pe-Db1, Spa) Ook **opkommanderen** (Bu, Dhau, Nt) zw. ww.; overg.; kommedeerde op, het opkommedeerd ['op...] 1. oproepen *Hij wodde opkommedeerd om veur de rechter te verschiene*n (Pe-Db1), *We zullen 'm even opkomme-*

deren (Nt), *'k Zal even een peer man opkommederen* (Nbk), *een soldaot opkommederen* (Bdie, Spa)

opkommen Ook **opkoemen** (Sz) st. ww.; onoverg.; scheidb.; is opkommen ['opkom:/...] 1. naar omhoog komen *Pattie meensken hebben d'r last van dat heur 't hatwaeter opkomt* (Obk), *de koppeling van de auto opkommen laoten* (Nt), *De vloed komt op* (Nbk), *Hij gong naor buten op 'e rooi of waor de kiewiet opkwam en hij vun een nussien mit viere* (Obk) 2. oprijzen en te voorschijn komen: van de zon, de maan *Ik hebbe de zonne zien opkommen* (Wol), *een opkom-mende maone* (Sz, Nbk) 3. overeind komen (vanuit een liggende positie) (Nbk, b) *Bi'j zwaor kalven en melkziekte dan kun ze soms niet opkommen, dan bin ze kruuslam* (Nbk), (inzake wild dat bij de jacht uit de schuilplaats komt:) *En as d'r dan al wat opkomt, dan schiet je d'r vaeks nog onder langes ok* (b) 4. opstaan (Bdie, Dh0, El, Pe-Db1, Spa, Sz) *'t Is al lochtig as we opkommen* (El), *Ik kan niet opkoemen* (Bdie) 5. zich naar boven begeven *Hoe moej' hier toch ooit die barg opkommen?* (Nbk) 6. op het toneel komen om z'n rol te spelen *J. speult wel mit in dit stok, mar hij moet allienig mar in et dadde bedrief opkommen* (Op), *Hij komt op een autoped op: angelstok en eer veisgerei daor an vaastebunnen* (b) 7. in de gedachten, het gevoel ontstaan *Hoe kun zokke gedaachten bij je opkommen* (Nbk), *We meugen wel graeg es in schiemeraovent zitten en dan kommen seins alderhaande miemeraosjes over vroeger weer bij je op* (Op), *Dat hij zien heit op 't hatte trapt har, was niet iens in him opkommen* (b) 8. zich (gaan) voordoen, ontstaan *Dat is niet zomar inienend opkommen, dat plan, daor het iene zeten te stoken!* (Nbk), *Dat plan is harre opkommen* (Ma), *opkommende heufdzeerte* (Dmi) 9. ingang vinden *Et gebruik om 'vader' te zeggen is hier vlak veur de oorlog opkommen* (Nbk) 10. gaan groeien en daarbij uit de grond komen *Dat grös komt vanzels op* (Nbk), *De lilies kommen now weer op* (Nbk), *De eerpels bin an 't opkommen toe* (Ow) *Et bloemzaod is allemaol goed opkommen* (Ld), *Mit de eide et laand even overkrabben om wat*

opkomst - opkrabbelen

locht (zuurstof) in de grond te kriegen; dat deden ze wel as de grond slim stief was vlak veur et opkommen van rogge of pooteerrappels (Ow) 11. vooruitkomen, vooruitgaan (fig.) Die zaeke van N. is nao de oorlog hadde opkommen heeft een snelle vooruitgang meegemaakt (Op), Die verening is aorig opkommen de laeste tied (Ow), Die ploeg is de leste tied aorig opkommen (Wol), Dat bedrief is aorig opkommen (Np), De tied van opkommen hebben we had van vooruitgang, van ekonomische groei e.d. (Dho), zo ook een opkommende tied (Nbk), Hi'j is an 't opkoemen (Bdie), Drachten is nao de oorlog hadde opkommen (Op), Zoe'n heidepiek is uut de heide opkommen en het niks leerd (Wol) 12. zich naar iets begeven et hiem opkommen, (...) dat hi'j het waeter opkommen is (v), (ter aansporing:) Kom op pak aan, vooruit, laten we aan de slag gaan, ook geroepen als aanmoediging bij o.m. korf- en voetbal, Kom op jong, we gaon d'r henne (Wol), Kom op, we gaon naor buten (Spa), (bij ruzie, om iemand uit te dagen om te slaan:) Kom mar op, aj' durven val maar aan, als je durft (Dfo, Nbk), zo ook Laot ze mar opkommen, ik stao ze wel (Db), (geroepen bij spelletjes zoals verstoppertje:) Kom mar op: begin de anderen maar te zoeken (Nbk, Obk), argens veur opkommen, veur iene opkommen: As et moet, za'k wel bij et bestuur veur je opkommen (Nbk), Aj' veuruut willen, moej' veur jezels opkommen (Pe-Dbl, Db), Zwaor wark, dat veur J. allienig opkwam, now de knecht vot was zich als uit te voeren werk voordeed (vo), Now, daor kwam de hiele huusholing tegen op (vo) 13. uitkomen, uitspelen: bij kaarten (Dho, Ma) Ik moet opkommen! (Ma), Ie moe'n opkommen mit de rutenvrouw (Dho) 14. onder de wapenen komen, in militaire dienst komen (Dfo, Dhau, Diz, Nt, Obk, Ow, j) Hi'j moet as soldaot opkommen (Diz), In de mobelesaosie het mien schoonheit ok opkommen moeten (Db), J. moet opkommen veur de dienst (Dhau), Ik mos veur mien nummer opkommen (Nt), Vroeger mossen de soldaoten zo now en dan es opkommen veur herhalingsoefeningen (Obk) 15. aangedraaid, opgestoken worden (van verlichting) De laampe

komt op het licht opsteken of aandraaien (Ow, Nbk), Wat duurt et vanaovend lange veur de straotlanteerns opkommen (Op) opkomst de ['opkomst] 1. het opkomen de opkomst van de maone (Nbk) 2. de handeling waarbij men het toneel opkomt (om z'n rol te spelen, het woord te voeren enz.) 3. vooruitgang (fig.) de opkomst van Appelsche as toeristecentrum (Nbk), een bedriefstakke in opkomst (Nbk) 4. begin, eerste aanzet De Schrieversronte was in die tied nog in opkomst 5. rente (Nbk) de opkomst van je kapitaal rente (Nbk) 6. (mv.) inkomsten (Nbk) De opkomsten d'r van weren niet zo hoge (Nbk) 7. de mate waarin men opkomt, de aantallen waarin men zich begeeft naar De opkomsten bin de laeste jaoren wel goed mit de uitvoerings (El), een grote opkomst veel mensen die komen (Bu) 8. het in militaire dienst, het onder de wapenen komen

opkomstplicht - opkomstplicht

opkooksel (Nbk) et ['op...] 1. vocht, schuim door het koken ontstaan Et eten begint te broezen, d'r ontstaot opkooksel (Nbk)

opkopen - opkopen

opkoper - opkoper

opkopen (Dfo) zw. ww.; overg.; kopte op, het opkopt ['opkɔpm] 1. de gemaakte boter in een botterkop opmaken, d.i. o.a. met motieffjes versieren (als merkteken)

opkoten (Ow) zw. ww.; overg.; kootte op, het opkoot ['opko:ɔtp] 1. korter maken of hoger zetten door een schakel weg te nemen of over te slaan, in een volgende stand plaatsen Een stelploeg kuj' opkoten (Ow)

opkotten (Bdie, El, Np, Nt, Pe-Dbl, Spa, Ste, Wol) ['op...] - opkorten: korter maken (Nt, Ste), vgl. Vroeger haj' een haoke an een ketten, daor koj' dan de ketten tiedelik mit opkotten (Ste), de stat opkotten opbinden (Nt); afnemen in omvang (van geld, een voorraad) (Bdie, El, Np, Pe-Dbl, Spa, Wol) Et geld zal wel hadde opkotten op raken (El), Et hui kot hadde op (Wol), Die kuil kot ok had op, hoor! (Spa)

opkrabbelen Ook **opkrabben** (bet. 1: Db) zw. ww.; overg., onoverg.; krabbelde op, is/het (bet. 2, 3) opkrabbeld ['op...] 1. (onoverg.) met moeite overeind komen (van de grond) (spor.) 2. (onoverg.) met

moeite omhoog klauteren, met name in tegen de wal opkrabbelen: lett., maar vooral fig.: er weer bovenop komen, vooral inzake ziekte *Hi'j krabbelt mooi tegen de wal op* (El), *Hi'j het ziek west, mar hi'j krabbelt al weer wat op* (Nw) 3. (overg.) snel, slordig opschrijven *Ik heb et gauw even opkrabbeld* (Nbk)

opkrabben (Bdie, Op) zw. ww.; overg.; krabde/krabbede op, het opkrabbed ['opkrabm] 1. opharken, door te harken bijeenbrengen en opnemen *een haarke om huj op te krabben* (Bdie), *de staten opkrabben* (Op) 2. z. *opkrabbelen*

opkrabsel (Bdie) et ['opkraps] 1. hetz. als *opharksel*, z. aldaar

opkrammen (Dho, Sz) onbep. w. ['opkramp:] 1. aantrekken en beter vastzetten met (evt. meer) krammen zodat de draad strakker staat, bijv. inzake prikkeldraad *We zullen even de draad opkrammen, hi'j is wat slop* (Dho)

opkraamen (verspr. WS, Db, Dhau, El) zw. ww., onoverg.; is opkraamd ['op...] 1. opkrassen *Aj' van die laete praoters in huus hebben, bij' wel es bliede dat ze gauw opkraamen* (Op), *Ie kun om mi'j wel opkraamen, ik zie je liever gaon as kommen* (Op), *Ik moet now mar es opkraamen* opstappen (El)

opkrassen Ook **opkrossen** (Bdie, Dfo, El, Ste) ['opkrasn/...krossn] - opkrassen *Ie kun om mi'j (wel) opkrassen* (Bu, Nbk, Np), *Zie maggen om mi'j wel opkrossen* (Bdie)

opkriegen st. ww.; overg.; het opkregen ['opkriɣn] 1. van de grond rapen, oppakken *Wil ie 't even opkriegen?* (j, b, Nbk) 2. opgedragen krijgen *een jonge die van de meester strafriegels opkregen har* (b)

opkrikken ['opkrikn] - opkrikken (lett. en fig.) *een waegen opkrikken* (Db, Dho, Diz, Ld, Pe-Db, Spa, Sz), *Hi'j zit zo in de nederklits, we meugen him wel een betien opkrikken* (Nbk)

opkrimpen - opkrimpen: door krimpen kleiner worden *Mit druug weer kun de plaanken wel opkrimpen* (Dhau, Db), *As hooit opdreugt, dan gaot et opkrimpen* (Dfo, El), *As grös in de natte oprujd is en et wodt dan mi'jd dan dreugt et meer in as gewoon grös en dan krimpt et aorig op* (Bu), *Aj' een slakke zoolt op 'e huid gooien, krimpt hi'j ok op* (Dfo), *Bi'j koolde*

dan krimpt de huid op (El), *Hi'j moet naor de masseur, want zien spieren bin opkrompen* (Np), *Bi'j een veerze moet 't zetel nao 't kalven wat opkrimpen* (Ow), *Hi'j krimpt helemaol op* wordt ouder en kleiner (Ste), (bij vergelijking:) *Mit et fietsen krimpt me de jurk helemaol op* gaat krap zitten, schuift omhoog (Ol-Nl), (in overg. gebruik:) *Et wagenwiel moet even naor de smid, hi'j moet de hoepel opkrimpen* doen opkrimpen (Spa)

opkroepen - opkruipen: naar boven kruipen *de wal opkroepen*

opkrojen (Db, Nbk, Ow, Spa, Sz) zw. ww.; onoverg.; krooide op, is opkrooid ['op...] 1. opwaarts kruien (Nbk) *de dong de dongbulte opkrojen* (Nbk) 2. opkrassen *Now hej' hier al de hiele middag west, gaoj' now niet es opkrojen!* (Db), *Ie kun om mi'j opkrojen* (Sz), (schertsend) *Och, krooi now gauw op* hoe denk je het, ga toch weg (Spa)

opkroppen zw. ww.; overg., onoverg.; kropte op, het opkropt ['opkropm] 1. (overg.) kroppen, in de krop bergen (s) *Hoolteksters kroppen de ekkels op* (s) 2. (overg.) inhouden, niet uiten *Hi'j utert 'm niet, hi'j kropt alles op* (Np, Wol), *Die het et allemaol bi'j him zels opkropt* (Bu) 3. (onoverg.) oprispen (Db, Dfo, Nbk, b) *Aj' teveule eten hebben, dan kan 't eten je zo opkroppen* (Db), (fig.:) *'t Kan him wel es reer opkroppen* hij kan er wel eens last mee krijgen (doordat men hem gaat dwarbomen, door tegenmaatregelen, door met de politie in aanraking te komen enz.) (Nbk, b)

opkrossen z. *opkrassen*

opkrullen - opkrullen: *de blatties krullen op, et haor opkrullen, De snor begint him op te krullen* (Nbk)

opkrummelen (Db) zw. ww.; onoverg.; krummelde op, is opkrummeld ['opkrāmɪn] 1. aan de beterende hand zijn *I'j kun an zien kleur wel zien dat J. weer aorig opkrummelt* (Db)

opkuieren - opkuieren *de diek opkuieren*

opkwikken (Dfo, Dhau, Obk) zw. ww.; overg.; kwikte op, het opkwikt ['opkwikn] 1. zich in fraaie kleding steken, zich optutten, kleding versieren *Die maegies meugen heur gaeg opkwikken* (Obk), *Een jurk kuj' mooi opkwikken mit een*

oplaaien - opleg

roeseltien en een strikkien (Dfo)

oplaaien (Nbk, j) ['opla:jɪ] - oplaaien: van vuur: *'t geweldige vuur dat hoge tegen de locht oplaaide* (j), ook fig.: plotseling en fel opleven van een strijd, ruzie

oplabiebes z. *oplawiebes*

opladen z. *oplaeden*

oplaeden Ook **opladen** (WH) - (iets) opladen *As we et huusraod eerst opladen, dan kun we zien hoeveul ruimte d'r nog veur de aandere spullen overblift* (Op), *dong opladen* d.i. veelal om het naar het land te brengen (Nbk), *Hi'j het de waegen te hoge opladen* (Pe-Db), ook: opladen van een accu e.d. *batterijen opladen* (Np), *et scheerapperaot opladen* (Nbk)

oplaeder (Dho, Nbk) de; -s ['ople:dɛ] 1. degene die oplaadt (Dho) 2. toestel waarmee men een accu oplaadt (Nbk)

oplaene (Dhau) de; -n ['oplɛ:nə] 1. pad van de weg naar de boerderij

oplaepen (Op, Ste, Sz) zw. ww.; overg.; laepte op, het oplaept ['ople:pɪ] 1. oprinken (veelal: enigszins gulzig, en/of morsend (Ste), ook: langzaam genietend (Op)) *Hi'j zit de koffie op te laepen* (Ste), *Een goed waarm koppien koffie kuj' seins zo lekker oplaeppen* (Op) 2. oplepelen (Sz) *alles in ien keer oplaeppen* (Sz)

oplakken - oplakken, opnieuw lakken *De fiets wodde vroeger oplakt* (Nbk), *Die koffiepot is oplakt* (Ow), *Dat ouwe kassien was 't zuver nog wel weerd om et mooi op te lakken* (Sz)

oplakt (Nbk) Ook *opgelakt* (Nbk) bn.; attr. ['op(x)lakt] 1. opgelakt (z. ook *oplakken*) *een oplakte fiets* (Nbk)

oplanger (Obk) de; -s ['oplaŋ(g)ɾ] 1. verlengstuk van een steigerpaal

oplaoge (spor.) ['oplo:gə] - oplage (van boeken, platen enz.) *de hiele oplage, een kleine oplage*

oplaogeciefer (l) - oplagecijfer

oplaoten st. ww.; overg.; het oplaoten ['op...] 1. oplaten *Op een roem stok laand kuj' op 'n besten een draek oplaoeten* (Obk), *Die kiender hebben daor hiel wat belonnen oplaoeten* (El) 2. z. *opgelaoten*

oplappen zw. ww.; overg., onoverg.; lapte op, het oplapt ['oplapɪ] 1. (overg.) door op te lappen verstellen *Die broek is al vaeke oplapt, d'r zitten verscheidene lap-pies op en in* (Db), *Die oolde broek is 't*

oplappen niet meer weerd (El, Obk), *Die ouwe schoenen moe'n we laoten oplappen* (Spa) 2. (overg.) door op te lappen herstellen, ook gezegd van het sterker maken van bijenvolken door ze bij elkaar te doen: *een peer volken oplappen* (bs: Dfo), *een oolde waegen oplappen* (Ol-Nl), *Ze hebben et oolde varkenhokke weer oplapt* (Dfo), *Dat is oplapt* dat is niet echt, het is opgemaakt (El) 3. (overg.) doen genezen (verspr.) *Ze hebben 'm in 't ziekenhuus aorig weer oplapt* (Ma, Ow) 4. (onoverg.; van paarden) flink, hard lopen (Dfo, El) *Die peerden lappen aorig op, die kun harre lopen* hard lopen (Dfo), *...lappen goed op* (El) 5. (overg.; ook wederk.) (zich) opmaken, (zich) in nettere kleren steken, (zich) opdirken (Db, Dfo) *Dat meenske hadde heur aorig oplapt* (Dfo), *Veur die teneelrolle mos ik aorig oplapt wodden om een oold meens te lieken* (Db)

oplapperi'gigien (Wol) et; oplapperi'gigies ['oplappɛ'xiŋ] 1. kledingstuk dat (te) vaak is versted *Die broek is niet meer te maeken, et wodt een oplapperi'gigien* (Wol)

oplapt (v) bn.; attr. ['oplapt] 1. opgekalefaterd, hersteld door op te lappen *een oplapt vrouwludefietsien* (v)

oplawaaai z. *oplewaaier*

oplawaaier z. *oplewaaier*

oplawieber z. *oplawiebes*

oplawiebes (Bu, Dhau, Dho, Diz, Ld, Nbk, Np, Ol-Nl, bl) Ook *oplewiebes* (Nbk), *oplawieber* (Dho, Nbk), *oplabiebes* (Np), *oplebiebes* (Np) de; -en ['oplawibɛs /...ləw.../...bɾ'oplabibɛs/...ləb...]

1. oplawaai, klap *'k Heb him dan toch een oplawiebes geven!* (Nbk, Np), *...verkoch!* (Nbk, Np)

oplazeren ['opla:zɛrɪ] - oplazeren *Ie kun om mi'j oplazeren* (Np, Spa), *...veur mien pat oplazeren* (Sz), *Ik wil gien gedoente meer mit je hebben, lazer op* (Obk) *Now moe'j oplazeren* (Bdie), *Lazer toch op* (Nbk)

oplebiebes z. *oplawiebes*

opleg (verspr.) de ['oplex] 1. oplegsel, belegselsel, fineer *Mit opleg kuj't wel mooi kriegen* (Nt), *een laogien opleg* (Db), *De meubels van vroeger wodden mit opleg van fineer ofwarkt* (Obk), *Tegenworrig ziej' in een heleboel huzen allemaal waandbekleding waarvan je daenken dat et*

hooft of mure is, mar in warkelikhied is et mar opleg (Op)

oplegd z. *opgelegd*

opleggen zw. ww.; overg., onoverg.; legde op, het oplegd ['op...] 1. (overg.) op iets leggen *We hebben een hiele hoeke oplegd vandaage* veenspecie verspreid (over de grond) bij het baggeren (El), *et nekleer van de zille even opleggen* (Ow) 2. bij het schaatsen de hand op de rug leggen, terwijl degene die achter die persoon schaatst, die hand vasthoudt *de haand opleggen* (Bdie), *Hi'j is goed stevig, hi'j moet mar opleggen* (Dho), *Wi'j wel even opleggen, dan gao 'k mit* (Nbk), *Bi'j lange tochten moet de veurste nieder opleggen en zo de twiede veur de dadde en gao zo mar deur* (Obk), *Leg mar op!* (Np), *Zuwwe even opleggen* in een lange sliert schaatsen (op de genoemde wijze) (Np) 3. (overg.) verplichten tot, opdragen *Dat moej' 'm niet opleggen* (Bdie), *Ze kun me wel van alles opleggen, mar of ik et doe is punt twee* (Sz), *iene een boete opleggen* (Ow), *belastingen opleggen* (spor.) 4. (overg.) voorzien van een dun laagje hout, fineer, ook wel inzake staal, bladgoud *Et deurtien van 't dressoir is mit dat dunne spul oplegd* (Wol), *Et is oplegd, dan zit d'r fineer ommehenne* (Nbk), *Dat is gien ieken, dat is oplegd* (Ma, Ol-Nl), *Dat taofeltien is oplegd* (Bdie, Np), *Dat is een oplegde kaaste* (Dhau, Ma, Bdie), *De biele wodt ni'j staol oplegd deur de smid* (Np), *Et opleggen van staol op gereedschoppen was vroeger et geheim van de smid* (Obk), *een schoffel opleggen* (Ow), *beelden die mit bladgoold oplegd binna* (Ol-Nl), *Vroeger kreej' een peerd van Sunderklaos dat mit bladgoold oplegd was* (Sz)

oplegger (Ow, Ste) de; -s; -tien ['op...] 1. spadeachtige schep met stok van ong. 38 cm (het houten blad had ongeveer dezelfde lengte) (Ow) *Mit et turfgeven weren ze as ark neudig eerst een goeie slagkroje, een turfstikker en een oplegger om de turf op de kroje te leggen, dan kwammen d'r 12 tot 16 turven op 'e kroje* (Ow), *Opleggers mossen an de onderkaant een betien rond lopen, dan leuten de turven wat beter los* (Ow) 2. hetz. als *dragplaete*, z. aldaar (Ste) **opleggoold** (Db, Dho, Diz, Pe-Dbi) et ['op...] 1. dun bladgoud (ter bekleding) *Et*

was een mooie lieste mit opleggoold (Dho), *Ie hadden vroeger goolden ooriers, mar ok wel mit een dun laagien opleggoold* (Diz)

opleiden - opleiden, onderrichten *As een jonge van de technische schoele komt, moet een baos 'm toch nog haost helemaole opleiden* (Op), *veur een beroep opleiden* (Sz, Wol), *veur een vak opleiden* (Bdie)

opleider ['oplejdr] - opleider: persoon die onderricht

opleiding de; -s, -en ['oplejdɪŋ] 1. opleiding *een wetenschappelijke opleiding* (l), *een ni'je opleiding volgen gaon* (Nbk) 2. instelling ter opleiding *een opleiding veur kleuteronderwieseressen* (Nbk)

opleidingscentrum (l) - opleidingscentrum

opleidingskosten (l) [...kɔstɪŋ] - opleidingskosten

opleidingspergramme (l) - opleidingsprogramma

opleidingsschoele (ko) - opleidingsschool *een opleidingsschoele veur zendelingen* (ko)

opleidingstied (l) - opleidingstijd

oplepelen zw. ww.; overg.; lepelde op, het oplepeld ['op...] 1. met een lepel opeten (verspr.) *Ie moe'n de soep mar gauw even oplepelen, aanders wodt et koold* (Op, Obk) 2. opscheppen van pap of ander eten (Dhau, Diz) *Ie kun mi'j nog wel wat oplepelen, et smaekt mi'j zo lekker* (Dhau) 3. aan één stuk door opsommen, opzeggen, achter elkaar uitspreken *Hi'j mos et allemaole effen oplepelen wat hi'j daon hadde* (Obk), *Za'k et gauw even oplepelen?* vlug achter elkaar oplezen wat er staat, het in z'n geheel opsommen (mondeling) (Nbk), *Hi'j kende dat vassien zo goed, hi'j kon et zo wel oplepelen* (El), *Hi'j lepelde mar op* hij ging maar door met op te noemen, met te vertellen (Nw), *Lepel now mar es op* vertel het nu maar eens, laat het nu maar eens horen (Np), *Hi'j kan et ok mooi oplepelen* opzeggen, opdissen (Wol)

oplepten ['opleptɪŋ] - oplepten *Aj' goed oplepten dan kuj' van hieruut de toren van Stienwiek zien staon* (Op), *Ie moe'n evenpies goed oplepten aj' overstikken moeten* (Obk), *Ie moe'n goed oplepten en uitkieken, want et is drok bi'j de weg* (Nw)

opleven - opleven: opfleuren, weer tot

opleveren - oplochten

nieuw leven komen *In et veurjaor begint alles weer op te leven en kriej' zels ok overal weer meer zin in* (Op), *Ie konnen et zuver an de boer zien dat hi'j weer opleefde* (vo)

opleveren - opleveren: van werk dat men in opdracht aannam, heeft voltooid en ter afronding aflevert, bespreekt, toont (vooral inzake bouwwerken) *De annemer moet veur 1 november opleveren* (Nbk), *De timmerman moet de huzen mit meie opleveren* (Np), *Dat kerwei moet op de vaastestelde tied opleverd wodden* (Dfo), *Ze hebben et zo kocht: mit een maond opleveren* het gekochte overdragen (Dho), *We moe'n et laand schone opleveren* d.i. bij verkoop: zonder dat er nog te oogsten gewas op staat (Ste), *een koe opleveren* overdragen na verkoop (Bu), *Ie moe'n netties wark opleveren* (El); opbrengen, als opbrengst geven *Het et nog wat opleverd?* (Nbk), *De oogst het van 't jaor hiel wat opleverd* (Bu), *Et zaod kan van 't jaor goed wat opleveren* (Diz), *Et levert niks op brengt niets op, er valt niets aan te verdienen* (Nbk); tot resultaat hebben, veroorzaken: *Dat kan wel es geveer opleveren* (Nbk)

oplevering ['op...] - oplevering

opleveringsdatum ['op...] - opleveringsdatum

opleveringstermien ['op...] - opleveringstermien

opleving ['opl:wtɪŋ, ...vɪŋ] - opleving (...) *en nao die aarmoedige tied van om 1900 henne was d'r weer spraake van een flinke opleving in disse streken* (vo)

opiewaaier (Nbk, Np, Nw, Ste) Ook **oplawaaier** (Bdie, Bu, Diz, Ld, Nbk, Np, Op, Spa, Ste), **oplawaaier** (Ol-Nl, j) ['opləwa:ɪr/...law.../oplawa:ɪ] - oplawaai, klap *Hi'j gaf me toch een oplawaai* (Ol-Nl), *Aj' niet votgaon za'k je een oplawaai verkopen* (Ol-Nl)

oplewiebes z. *oplawiebes*

oplezen ['op...] - oplezen: met luide stem lezen *Die persoon kon et altied mooi oplezen* (Dfo)

oplichten zw. ww.; overg.; lichtte op, het oplicht ['oplɪxtɪŋ] 1. optillen, enigszins opheffen *Wij' de kaaste even veur mi'j oplichten, dan zal ik de matte d'r onder schoeven* (Dhau), *Zuwwe die balke even*

oplichten? (Nbk), *Kuj' die tonne ok even oplichten, dan zal ik d'r een peer stienen onder leggen* (Dfo), *Et peerd moet zien pote oplichten* (Sz, Np), *een tippien van de sluier oplichten* (Spa), *Hi'j het zien deupceel oplicht z. onder deupceel* (Dla); in het bijzonder in toepassing op het eggen (Dfo, Ow), vgl. *De lichtketten is om de eide schone te holen van kweek en aandere rotzooi die hi'j mitneemt; de eide wodde mit een ketten oplicht, eers sleepte alles op bulten* (Dfo), *Aj' zaod licht eiden willen, moej' de eide oplichten mit de lichtketten* (Ow) 2. door ploegen omhoogbrengen (van de aardappelen) (Ld) *de eerappels oplichten* (Ld) 3. bedriegen, de ander geld of goederen afnemen door listig te opereren *iene oplichten* (Nbk), *de zaake oplichten* (Ow), *Ie lezen op 't heden haost alle daegen in de kraante dat meensken an de top bij grote ondernemings de boel oplichten* (Obk) * *Riemen en dichten, ie zollen 't gat d'r van oplichten* (Ma), *...d'r bij...* (Dho, Ld), *Hi'j kan riemen en dichten, ie zollen et gat d'r veur oplichten* (El, Np, Ow, Bu), *Hi'j kan riemen en dichten, ie zollen de pette d'r veur oplichten* (Ol-Nl, Sun-Ot), *Mit riemen en dichten kuj't gat oplichten* (Dfo), *...kuj' de poeperd veur oplichten* (Dhau)

oplichter ['oplɪxtɪr] - oplichter *Die kerel is een lillike oplichter* (Np)

oplichterij (Nbk) ['oplɪxtɪrjə] - oplichterij

oplichtersbende (spor.) ['op...] - oplichtersbende

oplichting (spor.) ['op...] - oplichterij *een geval van oplichting* (l)

oplieren (verspr.) - oplieren (met behulp van een lier): *Aj' een zwaore boom op 'e waegen laeden, moej' him oplieren* (Obk), *de hujkappe oplieren* (El, Ow), *Et bientwark wodde oplierd* (Np), *De kepotte auto wodde oplierd* (Wol), *De zakken wodden vroeger uut et schip oplierd* (Diz, Ma), *oplieren mit een liere* (Bdie)

oplocht (verspr.) Ook **opgelucht** (Bu, Dho, El), **opgelucht** (Bdie, Ld, Sz) ['op(xə)loxt /...lɪxt] - opgelucht *Hi'j was aorig oplocht* (Nbk), *N. haelde oplocht aosem* (Np)

oplochten Ook **opluchten** (WH) zw. ww.; overg., onoverg.; lochtte op, is/het (bet. 3) oplocht ['oploxtɪŋ/...lɪxtɪŋ] 1. (onoverg.)

minder donker worden, lichter worden, helderder worden *Dat die boom veur 't huus ofkapt is, is et zuver van oplocht* (Ld), *Aj' de liendeboom opsnuuien, kan 't d'r hielemaol van oplochten in huus* (Ow), *D'r is een ni'j raam in koemen, daor zal 't aorig van oplochten* (Sz), *Van een kwassien varve en ni'j behang zal et aorig oplochten* (Pe-Dbl), *Van ni'j behang kan de kaemer zo oplochten* (Dhau), *Dan lochtten A. zien ogies op werden ineens levendiger, vrolijker* (b), *De zee kan mooi oplochten* (Wol), *et oplochten van et noorderlocht* (Bdie) 2. (onoverg.; van het weer) opklaren *Et locht weer op, et wodt weer wat lochtiger, helderder* (Np, Ma, Nbk), *Ie kun 't zien oplochten, et wodt doukies wel weer dreuge* (Obk), *Et weer knapt weer wat op, et begint wat op te luchten* (Nt, Spa), *De buie is over, et locht al weer op* (Ow, Diz), *Et locht weer mooi op nao de buije* (Bdie), *...aorig op...* (Ma) 3. een gevoel van opluchting geven, een bevrijdend gevoel geven, een gevoel van ontspanning geven *Mit 't heufd in de dampo, en et locht weer wat op en men krijgt een wat ruimer gevoel in de luchtwegen* (Dhau), *Daor locht ie weer hielendal van op* (Bu), *Ie kun d'r van oplochten, aj' es mit aandere meensken praoten* (Obk), *Die meensken zullen d'r wel van oplochten as ze heuren dat heur vermiste zeunten weer vinnen is* (Op), *Et het me aorig oplocht* (Nt), *Dat het 'm best oplocht* (Ste), *Ik bin d'r (aorig) van oplocht* (Bdie, El, Ma), *Daor bin 'k van oplocht, daj' me dat verteld hebben* (Nw), *Aj' nodig naor 't husien moeten en ie bin niet in de gelegenheid, kan 't aorig opluchten aj' et dan eindelijk kwiet binnen* (Ld, Spa), *Dat locht op nl. als men een vol gevoel heeft en overgeeft of wanneer men z'n boosheid afreageert* (Ow), zo ook *Ik heb 'm de waorhied zegd, now, dat locht op!* (Np, Wol), *Aj' iene een klap gavven of uitfoeterd hebben dan is dat de weg niet, mar et locht wel op* (Nbk), *Een boer laoten, daor kan de boel echt van oplochten* (Wol), *Et zal d'r (aorig) van oplochten as die vent votgaot minder spanningen geven, het zal er een stuk prettiger, aangenamer door worden* (El, Obk, Nbk), *Daor zal et wel wat van*

oplochten beter, aangenamer door worden (Dho)

oplochtige z. *oplochting*

oplochting Ook *oplochtinge* (j), *oplochtige* (Ste), *opluchting* (WH, elders. spor.) ['op loxtɪŋ(ə)/...əɣə/...laxtɪŋ] . - opluchting, verlichting *Et was veur de hiele buurt een oplochting dat die meensken votgongen, want ze maekten mit iederiene ruzie* (Obk), *Dat was een hiele oplochting veur him* (Bu, Nbk, Np, El), *mit een zocht van oplochting* (j)

oplochtinge z. *oplochting*

oploegen (ZW, Bu, Db, Dfo, Diz, El, Ld, Nbk, Np, Op, Ow, Sz, Wol, bo: Nw, bs: Obk) zw. ww.; overg.; loegde op, het/is oploegd ['oplu:gg] 1. opstapelen, in het bijzonder van turf (in een schuur, op een wagen, op een hoop buiten) en van hout, vaak zodanig dat de wind er makkelijk door kan waaien, nl. om te drogen *De hiele boel is ommevalen, we moe'n alles opni'j oploegen* (Dfo), *De hooltbult wodde oploegd* (Np), *braandhoolt oploegen* (Ow), *De losse turf wodde oploegd* (Wol), *We moe'n die turfbult nog oploegen* (Np), *We moe'n dat hoolt nog oploegen* (Np), *een schip mit turf oploegen* (Ow), *We hebben een goeie klaampe hoolt oploegd zitten* (Diz), *De klaampe turf die we krek oploegd hadden, vul opiens in mekaere* (Nbk, Op), *In de oorlog moest ik de spitten oploegen* (Sz), *Soms twie en ok wel drie hujvakken, waor et wintervoer zoas huj en roggestro en haever in oploegd wodde veur de winter, soms an de nokke toe vol* (j), *Stienen kuj' oploegen, veur sier* (Ste) 2. plaatsen van bijenkorven op de (vaak speciale) wagen (bs: Obk)

oploeken (Ste) zw. ww.; onoverg.; loekte op, is oploekt ['oplukɛ] 1. zich fitter gaan voelen, ook: aansterken, beter worden bij ziekte, ook: beter, frisser gaan groeien: van planten, van weiland *Nao de koffie loek ik wel es wat op* (Ste), *Veurige weke was hi'j nog ziek, mar hi'j is al weer aorig oploekt* (Ste), *Die plaante is aorig oploekt fraaier geworden* (Ste), *Et laand kan inienen oploeken* (Ste)

oploop de; oplopen; oplopieren ['oplo:p] 1. oploop, samenscholing *Et was een hiele oploop daore* (Nbk), *Wat een oploop van volk* (Ste) 2. kruiplank tegen een mesthoop

oplopen - oplossen

(Ste) een *oploop* tegen de *mesbulte* (Ste)
oplopen I bn. ['oplo:pmp] - opgelopen *Et oge was aorig oplopen* (Nbk)
oplopen II st. ww.; overg., onoverg.; is (bet. 1-4, 6-9)/het (bet. 5-9) oplopen ['op...] 1. (onoverg.) naar boven lopen *de trappe oplopen, Hij is zeker de heuvel oplopen* (Nbk) 2. (onoverg.) toenemen in graad, intensiteit *De koorts is oplopen* (Nbk), *De temperaturen lopen op* (Nbk) 3. (onoverg.) toenemen in aantal, waarde, prijs, kosten *In oons laand lopt et tal warkelozen mit de dag op* (Obk), *Dat bedrag lopt gauw op* (Bu), *Al mit al lopt 't nogal wat op* wordt het nogal duur (Diz), *'t Lopt allemaole weer op* het wordt allemaal duurder (El), *De rekening bij de veearts lopt gauw een betien op* (Ld), *Ie moe'n drekt betaelen, ie moe'n et niet oplopen laoten* het verschuldigde bedrag maar niet steeds groter laten worden (Np), *De priesen lopen (mar) op* (Bu, Obk), *...bin harre oplopen* (Dfo), *...goed oplopen* (Dhau), *...doen niet aandere as oplopen* (Ma, Spa), *Et lopt aorig op mit bosschoppen doen* het wordt nogal een groot bedrag als je alles bij elkaar optelt (verspr., Ow), *De onkosten lopen te hoge op* (Ow), *De koers van de dollar is oplopen* (Op), *De biggen bin wat oplopen* zijn meer waard geworden (Ow) 4. (onoverg.; vooral van een lichaamsdeel, een plek op het lichaam) opzwellen *De arm is 'm nogal wat oplopen* (Nbk), *De haand lopt aorig op* (Ma), *De vinger is me oplopen* (Ste), *Aj' een stik van een bi'je kriegen, kan et soms aorig oplopen* (Nbk, Obk), *Aj' steuken binnen deur een bi'je kuj' daor et beste kloosterbalsem op doen; 't is vandaegede-dag niet meer te kriegen, mar et hulp ommeraeck. Et lopt niet op - et wodt dus niet dikke - op et plak daor aj' steuken binnen, ie konnen et ok op je smeren om et stikken tegen te gaon* (bs: Obk), *De locht is oplopen zet op, wordt vol* (Nbk) 5. (onoverg.; van de bodem) langzaam hoger worden *Dat laand lopt naor achteren toe een hiel aende op, et is daor vule hoger* (Dfo), *Dat laand lop schuin op* (Nt), *Die weg lopt een betien (schuin) op* (Diz, Ld), *Et lopt d'r wat op* (Nbk), *Die tuun hebben ze mooi oplopen laoten* (Np) 6. (onoverg.) in een bep. richting lopen, opgaan *Hej' wel*

es vaeker zoe'n lang stok in de wiend oplopen moeten? (Nbk), *Ie moe'n niet zomar et hiem van een aander oplopen* (Nbk), *Buurvrouw was d'r raozend vlogge bi'j, doe et kiend de weg opleup* (Db) 7. (onoverg.) met iemand meelopen *Zuwwe tegere oplopen?* (Bu), *Wij' mit oplopen?* (Nbk), *Loop mar een stokkien mit mi'j op!* (Ow, Obk), *We leupen mit mekaere op* (Bdie) 8. (overg.) door langs de huizen te gaan of anderszins veel mensen te vragen, verkrijgen *Ze hebben aorig geld oplopen mit de kollekte* (Nbk), *D'r wodde geld oplopen deur et hiele laand om de staekers te steunen* (vo), zo ook *De kollekte het aorig oplopen* (Diz) 9. (overg.) krijgen zonder het (bewust) te willen *Die het gien kerel oplopen* (Ld), *Mit kupienstikken kuj' een nat pak oplopen* (Spa), *een ziekte oplopen* (Bu, Nbk, Nt, Op, Spa, Wol), *Wees veurzichtig, ie kun daor wel wat oplopen* bijv. luizen, vlooiën, een besmettelijke ziekte (Op, Spa, Wol), *koolde oplopen* (Obk, Wol), *een flinke verkolenhied oplopen, griep oplopen, een blessure oplopen* (Op)
oplopend [op'lo:pmp] - oplopend: snel driftig *Hij is gauw oplopend* (Ma, Nbk, Obk, Ste), *...slim oplopend* (Nbk), *een oplopende kerel* (Dfo)
oplorken (Nbk) Ook *oplurken* (Ld) zw. ww.; overg.; lorkte op, het oplorkt ['op...] 1. lurkend opdrinken *Sommigen lurken de koffie op* (Ld)
oplorpen (Nbk) Ook *oplurpen* (Ow) zw. ww.; overg.; lorpte op, het oplorpt ['op...] 1. lurkend, slorpend opdrinken *Hij het zien koffie lekker oplorpt* (Nbk), *de koffie oplurpen* (Ow)
oplosber (spor.) [op'lozbr] - oplosbaar
oploskoffie (spor.) - oploskoffie
oplosmiddel ['op...] - oplosmiddel
oplossen zw. ww.; overg., onoverg.; loste op, is/het oplost ['oplo:sn] 1. oplossen (in vloeistoffen) *De suker lost op in de borrel* (Wol), *suker oplossen* (Bu) 2. doen afnemen, vervluchtigen, uiteenvallen: van slijmvorming bij verkoudheid e.d. (Db, Dfo, Nbk) *Waarme mee wart goed bij oplossen van verkolenhied* (Db), *Gele suker lost de sliemen op* (Dfo) 3. tot een oplossing brengen *Et oplossen van die familiekwestie was niet zo makkelik* (Db),

We zullen zien dawwe dat zaekien zo gauw meugelik oplossen kunnen (Np, Ol-Nl), muuilikheden oplossen (spor.), een puzel oplossen (Wol, El), een raodsel oplossen (Ow), een misdoad oplossen (Ow), een moord oplossen (Nbk, Ld, Wol)

oplossige z. *oplossing*

oplossing Ook *oplossige* (Ste) de; -s, -en; oplossinkien ['oplɔstɪŋ/...səyə] 1. oplossing, opgeloste stof (in een andere vloeistof) *een oplossing in waeter* (Nbk) 2. vloeistof waarin een andere stof is opgelost *Lysol was een sterke oplossing* (Bdie) 3. antwoord op een vraagstuk *De oplossing van de puzel staot ni'je weke in de kraante* (Nbk) 4. middel om een probleem op te lossen *Ik weet wel een betere oplossing* (Nbk, Np), *een goeie oplossing* (Nbk), *een oplossing vienen* (Db), *Dat zol een oplossing wezen kunnen* (Nbk)

oplossingsteken (l) - oplossingsteken, herstellingsteken

opluchten z. *oplochten*

opluchting z. *oplochting*

opluien (spor.) ['oplœj(d)ŋ] - opluieren

opluurken z. *opluurken*

opluurpen z. *opluurpen*

oplussen (Bdie) zw. ww.; overg.; luste op, het oplust ['op...] 1. in z'n geheel, in z'n totaliteit lussen *Dat luste hi'j allemaole niet op* (Bdie)

opluisteren z. *opluisteren*

oplutten (Nbk) ['oplɒtɪŋ] - opdirken, nl. zich mooi maken, zich opsmukken

opluisteren (Dhau, El, Nbk, Np, Ow, Sz)

Ook *opluisteren* (Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; luusterde op, het opluusterd ['op...]

1. (onoverg.) ophoren (van iets) *Daor luuster ik van op* daar hoor ik van op, dat verbaast me (nu ik het hoor) (Nbk), *Daor he'k reer van opluusterd* (Dhau, Obk, Sz, El) 2. (overg.) in een feest *opluisteren* e.d. (Nbk)

opluustering ['oplystɪŋ] - opluustering *Hij hadde een stokkien veudreugen ter opluustering* (Ste), *je opluustering maeken* (Bu)

opm. - afkorting van *opmarking*

opmaak z. *opmaak*

opmaarken z. *opmarken*

opmaarking z. *opmarking*

opmaak Ook *opmaak* (Spa) de ['opme:k/...] 1. opschik, versiering *Daor zit een boel*

opmaak op (Spa) 2. make-up (Nbk) *Dat is allemaol opmaak, bij dat meenske* (Nbk) 3. lay-out (spor.) 4. middel ter versteviging (van kledingstof) (Dho, Nbk), *In die ni'je lappe zit opmaak, dat is een soort versteviging van de stof; aj' de stof wasken hebben gaot et d'r uut en dan is de stof soepel* (Nbk)

opmaeken Ook *opmaken* (WH) zw. ww.; overg.; maekte op, het opmaekt ['op...] 1. (wederk.) zich gereedmaken tot *Et duurt niet zo lange meer, we meugen oons zo staorigan ok wel opmaeken om vot te gaon* (Nbk), *Die koe maakt 'm al mooi op* staat klaar om te kalven (Nt, Spa) 2. samenstellen, opstellen, berekenen en op papier zetten *En op et aende van et jaor wodde alles naoeeken en maekten ze de belaaens op, zoas Fraans dat nuumde* (vo), *een schuldbekentenis opmaeken* (Nbk), *perces opmaeken* proces verbaal (b), *Now maeken we een verlangliet op van al mar duurder dingen* (b), *Aj' zoveer henne binnen, kuj' je testement wel opmaeken* (Op), *de rekening opmaeken, de kas opmaeken* (Nbk) 3. interpreteren, konkluderen (uit iets) *Wat moe'n wij hier uut opmaeken?* (Db), *Dat vien ie now wel, mar ik kan et d'r niet uut opmaeken* (Nbk), *Ze zee et niet rechtuut, mar ie konnen d'r uut opmaeken dat ze dat graeg wol* (Nbk), *Maatien schreef mooie brieven, ie konnen d'r percies uut opmaeken hoe et daor (...) gong* (vo) 4. ten einde gebruiken, verteren *et eten opmaeken* (El), *We hoeven toch alles vot in ien keer niet op te maeken, dan hebben we morgen ok nog wat* (Nbk), *Maek ie et even op?* nl. het restje in de pan enz. (Nbk), *de boel opmaeken* bijv. wat er nog aan etenswaren overgebleven is van een feest, ook ruimer: doorbrengen, geheel verkwisten, ook schertsend, zo ongeveer het laatste geld besteden: *Now jonges, we gaon naor de winkel om ni'je kleren en zo, we gaon de boel opmaeken* (Nbk, Ste) 5. (van sloten, greppels, kanten van vaarten e.d.) van plantenresten, begroeiing, modder ontdoen, de uitgezakte aarde weer op de juiste plaats brengen *Bij de haast maeken de boeren de gröppe op* (Dfo), *Et is zo hoog waeter, we zullen de gröppen mar even opmaeken* (Ld, Np, Dfo), *In leeg laand moej' de groepen goed opmaeken* (Pe-

opmaeker - opmeppen

Dbl), *We moe'n de sloden nog op- maeken* (Np, Obk, Nbk), *Die sloot is mooi kaant, die is mooi opmaekt* (Wol), *De wetering zit dichte, die moet opmaekt wodden* (Nt, Ma) 6. (van een pad, een zandweg) egaliseren, bijwerken (Ma) *Wij moe'n de menning opmaeken* (Ma) 7. de juiste vorm geven (aan oppers) *Et huj wodde optiend en in bulten brocht, mar dan mossen ze de oppers nog opmaeken* (Dfo) 8. in gereedheid brengen (van bedden) *Ik zal et bedde gauw even opmaeken* (Nbk), *Maek ie de bedden nog even op?* (Nbk) 9. (van weefsel) glad en stijf doen zijn, z'n vorm geven *De floddermusse was op- maekt mit stiesel* (Ow), *D'r bin niet vule meensken die een ploimusse opmaeken kunnen* (Nbk), *Naor oolde N. mossen wij vroeger de mussen hennebrengen, en die mos ze dan opmaeken* (Obk) 10. de lay-out doen (l) 11. schoonmaken en verfraaien, versieren, smaakvol inrichten: om goed voor de dag te komen, om bewonderd te kunnen worden, om een keuring e.d. te ondergaan *'t Peerd moet (mooi) opmaekt wodden veur de keuring* uitgedost, opgetuigd (Np, Ow, Spa, Diz), (...) *een peerd opmaeken, mit rosies in de maenen; de stat wodt wat uutrokken en beknijpt* (El, Nw, Bu), *De burenen weren an 't opmaeken mit de ereboge veur et feest van et peer dat 25 jaor trouwd was* (Obk), *de straote opmaeken veur et feest* reinigen en versieren (Pe-Dbl), *J. en G. gaon morgen op 'e sjeze naor 't gemeentehuis te trouwen; vanaovend gaon we de sjeze mooi opmaeken* (Op), *De versierde waegens bin mooi opmaekt* (Nw), *Ze het heur aorig opmaekt* heeft zich in fraaie kleding gestoken (om gezien te kunnen worden) (Nbk), *een bloememaande kuj' mooi opmaeken* (Wol), *de kastboom opmaeken* (Np), *Die lat et haor geregeld opmaeken* (alg., Dho), *Ik heb de taart al bakken, maar ik moet hem nog opmaken* versieren (Diz, Ste, Ol-Nl, Sz) 12. make-up aanbrenge, ook: schminken *Ze het heur aorig opmaekt* (Nbk), *...mooi opmaekt* (Ma), *je gezicht opmaeken* (Nw), *Ze gaon heur opmaeken veur een teneelstokkien* schminken (El), *Wat hadden ze heur toch opmaekt* op een bijzondere wijze geschminkt (Ste, Nbk) * *D'r bin vrouwluden die kun beter geld*

opmaeken as bedden (Ld)

opmaeker Ook **opmaker** (WH) de; -s, -tien ['op...] 1. verkwister *Da's een opmaeker, ze jacht de boel d'r deur* (Bu, Nw) 2. iemand die de lay-out verzorgt (l) **opmaekersboel** (Dhau, Spa) Ook **opmaekersboel** (Spa) de ['op...] 1. toestand, gelegenheid waar je alles maar op kunt maken *le kriegen niet meer, 't is hier gien opmaekersboel* (Dhau, Spa)

opmaekt (Nbk, l) Ook **opgemaakt** (Nbk, l) ['op(xə)me:kt] - opgemaakt: met make-up getooid *een op(ge)maekt gezicht* (Nbk), *een op(ge)maekt maegien* (Nbk); verder in *opgemaekte pagina's* (l); *Die komt op een opgemaekt bedde* z'n bedje ligt gespreid (fig.) (Nbk)

opmaelen (Nbk, Np) - opmalen (van water) *Vleden weke mossen ze in de poolder opmaelen* (Np)

opmaken z. **opmaeken**

opmaker z. **opmaeker**

opmaekersboel z. **opmaekersboel**

opmaat (l) - opmaat (inzake muziek)

opmerkelijk (Nbk, Obk, Ste) Ook **opmerkelijk** (WH) [op'mark]ək/...mer...] - opmerkelijk: eigenaardig, merkwaardig *Opmerkelijk stille was et op 'e weg; dat kwam deur 't voetballen* (Obk, Nbk), *Et weer is tot now toe prima, dat is wel opmerkelijk veur de tied van et jaor* (Sz)

opmarken Ook **opmaarken** (Dho), **opmerken** (WH, Ol-Nl) ['opmarkj/...ma:r.../...mer...] - opmerken: bemerken *Ik hebbe dat wel opmaarkt, heur* (Nw), *Ze marken niks op wat d'r om heur henne gebeurt* (Obk); één of meer opmerkingen maken, iets vinden (Bu, Nbk, Ow) *Die het altied wat op te marken, et is niet goed* (Bu, Ow)

opmarking Ook **opmaarking** (Dho, Nw, Pe-Dbl), **opmerking** (WH) de; -s, -en; opmarkinkien ['op...] 1. gedachte die men uit, bemerking, aanmerking *Et was mar een rere opmarking* (Ow), *De opmarking sleug nargens op* (Ld), *Ik vun dat een goeie opmarking van je* (Ol-Nl), *Hij' maekte nogal es een opmarking* (Nw, Ma), *een opmarking geven* maken (Obk), *Hej' nog meer op- en anmarkings?* (Nbk)

opmarkzem (Nbk, Np, Ste) [op'marksm] - opmerkzaam *Die moet d'r opmarkzem op maekt wodden* (Nbk)

opmeppen (El) zw. ww.; onoverg.; mepte

op, het opmept ['opmepm] 1. hard werken (van lichamelijke arbeid) *Hi'j mept aorig op, hi'j het de aevenseerschoenen an* (El)

opmerkelijk z. *opmarkelik*

opmerken z. *opmarken*

opmerking z. *opmarking*

opmesjeren (Nbk) ['op...] - opmarcheren, inrukken, weggaan *Ie kun om mi'j opmesjeren!* (Nbk)

opmesselen z. *opmetselen*

opmeten st./onregelm. ww.; overg.; het opmeten ['op...] 1. de maat of de maten opnemen, nameten *Wil ie me de maot even opmeten?* (Nbk), *Hi'j met me de boel even op* (Nw), *wark opmeten dat uitvoerd is* (Ow), *De boer zal opmeten hoeveule eerpels as we opzocht hebben* (Db), *Vroeger mossen ze de vene opmeten* (Np), *Hi'j het de kuilbult opmeten hoe 'n groot stok plestiek d'r over mos* (Ld), *Hi'j mat et laand op* (Ste), *Et kedaster moet kommen te opmeten* (Dfo), *Hi'j kon de boel wel opmeten* nl.: met zulke grote passen loopt hij (Dho), zo ook *Die zal zeker de weg opmeten* zie hem eens met grote passen lopen (Np) en *Die met de weg ok op* (Np) 2. met grote passen lopen (Dhau, El, Nbk) *Die is ok weer an et opmeten* loopt met grote passen (Nbk), *Dat peerd dat met op id.* (El)

opmetselen (verspr.) Ook *opmesselen* (Bu, Bdie, El, Np) ['op...] - opmetselen *De mure om de karke moe'n ze opni'j opmetselen* (Obk), *Ze mossen de mure nogal hoge opmetselen* (Pe-Dbl), *mit liem opmetselen* (Ste)

opmeuten (Sz) zw./onregelm. ww.; overg.; meutte op, het opmeut/opmeuten ['opma:tp] 1. opwachten en tegenhouden (Sz) *Hi'j het 'm opmeut(en)* (Sz)

opmi'jen (Bdiek El, Ma, Ol-Nl, Spa, Ste) zw. ww.; overg.; mi'jde op, het opmi'jd ['op...] 1. maaien (vaak: van een hellend vlak, een sloot e.d.) *de slootskaant opmi'jen* (Bdie, Ol-Nl), *de sloot opmi'jen* (Ma, Ste), *de kaanten opmi'jen* (El), *Een steile wal moej' opmi'jen, een gewoon wallegien moej' utmi'jen* (Spa), *Twee huiers konnen daags ien mad opmi'jen* (Spa), *et laand opmi'jen* (Ste)

opmieteren (Nbk, Nw, Wol) ['op...] - opmieteren, opdonderen *Mieter op!* (Nw), *Ie kun opmieteren* (Wol, Nbk)

opmoffelen (verspr., bet. 1: Spa) Ook *opknoffelen* (bet. 2: Spa) zw. ww.; overg.; moffelde op, het opmoffeld ['opmofflɨ /...knofflɨ] 1. opkalefateren, opknappen van een fiets, een werktuig enz., vooral: door van een nieuwe laklaag te voorzien, door van moffellak te voorzien, door te moffelen (El, Nbk, Nt, Nw, Spa) *As een fiets opmoffeld wodde, dan wodde hi'j opni'j lakt en kwam in de moffelovend* (Nw), *Ze hebben de fiets weer aorig opmoffeld; da's haost op dezelve maniere as daj' een auto opsputten* (Nbk), *jezelf mooi opmoffelen* opmaken, uitdossen (Spa) 2. langzaam of met kleine stukjes, peuzelend opeten (verspr.) *Die smerige jongen hebben de koekies mooi allemaole opmoffeld* (Dfo), *Hi'j het et prakkien gauw opmoffeld* (El), *Oolde beppe kan nog zo lekker heur broggien opmoffelen* (Pe-Dbl, Dhau), *Die kan lekker de boel opmoffelen!* (Diz), *een spekkossien opmoffelen* erg langzaam opeten en daarbij langdurig kauwen (Obk), *zo staodigan opmoffelen* (Spa)

opmonsteren z. *opmoonsteren*

opmonteren ['opmontɨ] - opmonteren *Hi'j is ok aorig opmonterd* (Nbk), *We hebben 'm aorig opmonterd* (Nbk), *Hi'j zit in de nederklitse, we moe'n 'm een betien opmonteren* (Wol)

opmoonsteren (Np, Ow, Ste) Ook *opmonsteren* (Bdie, Db, Sz) - opmaken, feestelijk uitdossen *Dat peerd is mooi opmoonsterd!* *Mit vlechies in de maenen* (Ste), *Veur de keuring van peerden moej' ze goed opmonsteren* (Db), *et peerd wat opmonsteren* (Bdie); ook inzake personen, vgl. *Now, now, die het him ok aorig opmoonsterd* die persoon heeft zich nogal uitgedost, zich opvallend net of feestelijk gekleed (Np), verder in *Hi'j zag d'r lange tied heel slecht uut, toch is hi'j de leste weken weer wat opmonsterd* is er beter uit gaan zien (in lichamelijk opzicht) (Ste, Sz) **opnaeme** (l) de; -s, -n ['opnɛ:mə] 1. opname: foto, geluidsopname, t.v.-beeld, filmbeeld e.d.

opnaemestudio (l) ['op...] - opnamestudio **opnemen** st. ww.; overg.; het opneumen ['op...] 1. optillen, oprapen *Doe nam et kleine jongien et bloempien op* (ba), *We zullen dat kiewietseigien even opnemen,*

opnemer - opni'jen

veurdat aanderen d'r mit vandeur gaon (Obk), *Hi'j het et van de grond opneumen* (Nbk), *Neem die boel even op je d.i. van de vloer, van de grond* (Np), *de matte opnemen* opnemen, oppakken (Spa), *D'r is me een steek valen, die moe'k even opnemen* (Np), *M. miende dat d'r een kwattien op 'e grond lag, mar doe hi'j 't opnam was 't een gulden* (Op, Ld), *een zwad grös opnemen* (Ow), *Neem dat es even op* (Ma), *een boek opnemen, de penne opnemen* (l), *de waopens opnemen* (l), *de tillefoon opnemen, een kiend opnemen* uit bed halen en laten plassen (Nbk) 2. met een doek, dweil e.d. van de grond nemen, vegen (Nbk, Np) *Dat goetien meuj' wel even mit een natte doek opnemen* (Nbk) 3. opeten (Dfo, Ste) *Die koeke zuwwe drekt mar opnemen opeten* (Ste), *Koenen nemen peers slecht op, omreden et herkauwers binnen; peerden nemen et wel op* (Dfo) 4. in *et veur iene opnemen* het voor iemand opnemen *Hi'j nemp et veur me op* (Ste), zo ook *et argens veur opnemen* (Nbk) en *et tegen iene opnemen* iemand (gaan) bestrijden (Nw) 5. in zich opnemen, zich goed bewust worden, interpreteren *Hi'j nam et veur ernst op* (Obk), *...nemt alles veur ernst op* (Nbk); *Och, aj'm kennen hej' d'r weinig last van, ie nemen 't mar half op, 't is vaeke bezieden de waarheid* je laat het maar half tot je doordringen (Nw), *et hoge opnemen* het uiterst serieus nemen en er boos om zijn (Nbk) 6. nauwkeurig onderzoeken, goed waarnemen *Ik zal dat huus es goed opnemen veur ik d'r op inschrieve, want ik daenke dat et zwaor an onderhoold toe is* (Op), *Zo ongemurken weg nam ik dat vremde maegien es op* (v), *de toestaand opnemen* in oenschouw nemen, aard en omvang van de situatie vaststellen (Ow), *Die nemt de boel ok aorig op* bekijkt nieuwsgierig, controleert de zaak sterk (negatief gezegd) (Bu) 7. op film, een geluidsband enz. vastleggen *een film opnemen, een lietien opnemen, een meziekgroepien opnemen, een plaete opnemen* 8. de stand, grootte, waarde, inventaris bepalen, nagaan en noteren, controleren *de temperetuur opnemen* (Nbk), *Ze hebben de boel opneumen* nl. als controle voor de belastingaangifte (Nbk),

de boedel opnemen de inventaris opmaken na een overlijden (Spa), *de meterstaand opnemen* (Np, Nw, Ste, Nbk), *Hi'j komt de meter opnemen* de meterstand noteren (Nbk, Np, Wol), *de gasmeter opnemen* (Sz) 9. opmeten (b) 10. vaststellen en opschrijven, aantekenen *We zullen even de tied opnemen hoe lange hi'j d'r over dot* (Nbk), *Hi'j nemp et eerst op in 't kladboek* (Ste) 11. vragen en onthouden of noteren wat men aan konsumpties wenst te bestellen (Ma, Nbk, Np, Spa, Ste) *De kastelein nemt de vertering op* (Ma, Spa, Np), *Hi'j kwam eerst rond te opnemen* nl. bij een bruiloft e.d. (Ste) 12. van een bank, een girorekening nemen e.d. *We zullen daor wat geld veur opnemen* (Dho), *geld van de baank opnemen* (Ma, Nbk), *bij de bank geld opnemen* (Spa), *Hi'j moet hypotheek opnemen* (Ste) 13. benutten van wat men aan vrije tijd te goed heeft *een halve dag opnemen, vekaansie opnemen, een snipperdag opnemen* 14. als konsumptie nuttigen, gebruiken (Db, Diz, Ma, Ow) *We zullen even iene opnemen* een borrel bestellen en drinken (Ma, Ow), zo ook *Even waachten, ik moet mien vertering nog opnemen* (Db), *Ie kun nog wel een borreltjen van mi'j opnemen* (Diz) 15. plaatsen in een krant, boek enz. *Doe nam ok die kraante wark van him op* (bl) 16. voor opname naar het ziekenhuis, een inrichting e.d. gaan *Hi'j is gisteraovend inienend opneumen* (Nbk), *...in et ziekenhuus opneumen* (Obk) 17. deel van een bep. kring, een verzameling enz. doen uitmaken *Hi'j wodde goed deur de groep opneumen* (Nbk), *Ze nammen 'm goed in et groepien op* (Nbk), *Dat woord moe'n we ok in et wordeboek opnemen* (Nbk) 18. absorberen *Ja, zo'e'n spoonze nemt de smerigte goed op* (Nbk) **opnemer** de; -s ['opni:mɪ] 1. degene die opneemt 2. hetz. als *weller*, z. aldaar (Ow) **opneumen** z. *opnemen* **opneuren** z. *opnuren* **opni'j** Ook **opni'jens** (Sz) [op'n...!...'nejnɪs] - opnieuw *Lao'we mar opni'j beginnen* (Bdie, Nbk), *Dat moe'j mar even opni'j doen* (Np), *As de brand uut de piepe is, moe'j 'm opni'jens anpiepen* (Sz) **opni'jen** (Nw, Ste) ['op...] - opnaaien: door een opnaaisel korter maken (Ste): *een*

rok kotter maeken deur 'm op te ni'jen (Ste); op iets naaien (Bu): *een plaetien opni'jen* (Bu)

opni'jens z. *opni'j*

opni'jsel (verspr.) et; -s; -tien ['op...] 1. opnaaisel, plooi, omslag dat in een kledingstuk vast is genaaid (om dat korter of minder wijd te maken) *Aj' d'r een opni'jsel in doen dan wodt hi'j weer wat kotter* (Bdie, Ste, Spa, Nbk), *As vroeger de onderrok onder de jurk weg kwam, mos d'r een opni'jsel in* (Obk), *As de mouwen van een boezeroen te lang weren, wodde d'r ok een opni'jsel in daon* (Obk), *Die broek is me zo wiedz, leg me d'r even een opni'jseltien in* (Wol), *Za'k daor even een opni'jsel in maeken* (Np), *Now moe'n de jurken weer langer, now moet et opni'jsel d'r weer uut* (Pe-Dbl) 2. versiering die op een jurk is genaaid (Bu, s: oost.)

opnoemen z. *opnumen*

opnumen (OS, ZW, Np, Nt, Nw, Op, Sz) Ook **opnoemen** (Diz, Np, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Sb, Spa, Ste, Wol), **opneumen** (Nt) ['op.../...] - opnoemen, opsommen *Now moe'j' mar even opnumen waj' hebben willen* opsommen (Np), *Ik kan ze je zomar opnumen* (Ow)

opnuren (Bdie, El, Obk, Ow) Ook **opneuren** (Diz) zw. ww.; onoverg.; nuurde op, het opnuurd ['op...] 1. hetz. als nuren, z. aldaar *Die koe nuurt al mooi op* staat voor het kalven (Diz, El, Obk, Ow), *De koe begint mooi op te nuren* (El)

opoe (Dho, Mun, Spa, Wol) de; -s; -gien ['o:pu] 1. grootmoeder (*beppe* is gebruikelijker) 2. in *opoe op bezoek hebben* ongesteld zijn, menstrueren (Spa), *opoe over hebben* id. (Dho)

opofferen ['op...] - opofferen (fig.): zich geheel inzetten ten gunste van iets of iemand anders *Zij het heur hielemaal veur heur oolden opofferd* (Nbk), *Wij offeren oons veur dat goeie doel op* (Db), *As iene niet goed is en ie gaon daor elke dag even henne, dan offer ie je daor aorig veur op* (Nw), *Hi'j het 'm helemaole opofferd an dat gezin* (Sz), *Ik zal me wel weer opofferen* ik zal het wel weer doen, ik zal het wel weer uitvoeren (als anderen zich er blijkbaar niks aan gelegen laten liggen, het niet doen) (Nbk, Wol)

opofferige z. *opoffering*

opoffering (Ma, Nbk) Ook **opofferige** (Ste) ['opofɪŋ/...fɪɔɣə] - opoffering (ten koste van zichzelf) 't *Was een hiele opoffering veur him* (Ma)

oponthoold ['opontho:lt] - oponthoud, vertraging: doordat men door een ander, iets anders wordt opgehouden *Ik heb oponthoold had* (Nbk, Bu), *We bin wat laete, we hebben oponthoold kregen* (Db), *Wat kregen we toch een oponthoold* (Ste), *Ik kreeg nogal wat oponthoold* (Np)

opp. - afkorting van *oppervlakte*

oppaffen (Dfo, Nw) - oproken (van rookartikelen) *Die pafit de iene* [sigaret of sigaar] *nao de aandere op* (Nw), *Die man pafit nogal wat tebak op* (Dfo)

oppakken zw. ww.; overg., onoverg.; pakte op, het (bet. 1-4)/is oppakt ['opakɪ] 1. (overg.) opnemen, oprapen *Pak ie mij de naalde even op* (Ste), *de draod weer oppakken* d.i. bij breien (Ste), ook fig. (Nbk, Ste) 2. (overg.) bijeenbrengen en opbergen, opruimen *Ik heb de boel even oppakt* opgeruimd (Nw), *Et peerdegerei moet nog even oppakt wodden* (Nbk), *Et hui is goed, we pakken et op* (Diz), *We meugen et rim ok wel es oppakken* (Ste), *Oppakken die boel en drekt in de schure* nl. hier: het hooi (Spa) 3. (overg.) in hechtenis nemen *Op 't laest hebben ze die vent toch een keer oppakt, now, dat wodde tied* (Nbk) 4. (overg.) verder gaan met, gebruik maken van een idee, een voorstel (Nbk) *De gemiente het die kwestie now toch oppakt* (Nbk) 5. (onoverg.) oplazeren, opdonderen (Nbk) *Pak op!* lazer op (Nbk)

oppappen (verspr.) zw. ww.; overg.; papte op, het oppapt ['opapɪ] 1. snel vetmesten, dik, vet maken (door speciaal te voeden) *Biggen die mit vijf weken veur de verkoop klaor mossen vroeger, gingen ze oppappen mit melk en haevermael* (Dhau), *biggen oppappen mit ondermelk en dreuge mais* (Ow), 't *Varken het te min tetten, d'r moet een biggien oppapt wodden* (Db), *Die moet wat oppapt wodden* (Ste), *As de biggen oppapt binnen, willen ze laeter vaeke tegenvalen* (Dfo), *Ze kun een kalf ok wel oppappen* (Nt), (bij vergelijking:) *Dit maegere kereltien komt een hele maand bij oons op vekaansie, die zullen we es flink oppappen gaon* (Op)

oppas de; -sen (bet. 2) ['opas] 1. het

oppascentraole - opper

uitoefenen van oppassing (op kinderen, bij afwezigheid van de ouders) *Dat kiend kriej' oppas mit het op dat kind passen zal geen gemakkelijke zaak worden (Nt, Ow), zo ook As ze beginnen te lopen, kriej' oppas mit de kiender (El), Mit dat stel kriegen ze laeter oppas (Np), Et kan gebeuren daj' et mit de oppas nog drok kriegen (Sz), Jim hadden oppas, now? oppassing door een baby-sit (Nbk), zo ook We moe'n oppas hebben id. (Bu), Ik kan vanaovend gien oppas kriegen (Sz), We kunnen vanaovend niet kommen, we hebben gien oppas bij de kiender id. (El) 2. baby-sit We kun nog niet vot, de oppas moet nog kommen (Nbk)*

oppascentraole (spor.) - oppascentrale
oppassen zw. ww.; overg., onoverg.; paste op, het oppast ['opasn] 1. (onoverg.) acht geven op wat men doet, zich goed gedragen *Goed oppassen, een betien kalm an bij' een eer gedraag je goed en wees een beetje rustig bij een ander (Nbk), Vroeger zeden de oolders nog wel es tegen de kiender as ze votgongen: oppassen en neties mit twee woorden praoten (Obk), Pas op en hael niks uut (Ow) 2. (onoverg.) uitkijken, voorzichtig zijn *Daor moej' mit oppassen (Nbk), Ie moe'n oppassen, ie kun je ommeraek schrammen an die stiekels (Np), Daor moej' veur oppassen voor uitkijken (Bu), Et is oppassen heur aj' mit de auto votgaon (Ste), Dan zo'k mar wat oppassen daj' mij' niet teveule in de wege lopen (b), As ze niet oppassen komt hij' nog een keer in een gesticht (Nbk), Et is tegenwoordig nogal oppassen mit de jeugd, dat ze niet an de drugs raeken (Ld), Pas mar op, douk bit die hond je (Nbk) 3. (onoverg.) op het huis passen, de huiselijke plichten waarnemen tijdens iemands afwezigheid, op de kinderen passen e.d. *We moe'n iene hebben om op te passen (Ste), We moe'n vanaovend oppassen (Nw), Komt N. hier vanaovend te oppassen? (Nbk), Aj' een ni'je hond hebben, hej' d'r eerst oppassen mit (Ste), Ze krigt oppassen mit de kleine jonge now hij' begint te lopen (Bdie, Bu, Nbk, Dhau), Tot zolange hadden wij' d'r dan een bult oppassen mit (Ow) 4. (overg.) letten op, toezicht houden op (Ow), vgl. (van knobbelziekte, bij varkens) *As ze goed****

*oppast wodden, dan hej' dat niet (Ow) oppassend bn., bw.; -er, -st ['opasn] 1. oppassend *Et is oppassend volk (Ste), een oppassende man (Nw), Hij' gedreegt him flink oppassend de leste tied, heur (Ol-Nl), Hij', de oppassende en gezeten boerezeune, now zels boer! (b)**

oppasser de; -s; -tien ['opasr] 1. oppasser, persoon die ergens oppast, in een museum, dierentuin, als baby-sit enz. *We moe'n een oppasser veur de kiender hebben, we moe'n vanaovend vot (Bu, Ste, Db), een stille oppasser een onbezoldigde functionaris die erop moet toezien dat er niet wordt gestroopt (verspr.): *Elke stille oppasser het een geweer (Obk), A. zat mit et streupen goed in de piepzak doe de stille oppassers him zo kot achter de broek zatten (Ow)**

oppent (l) ['opə'nent] - opponent
oppennen ['opən:] - oppennen: haastig met de pen opschrijven

opeperen (Bu) zw. ww.; overg.; peperde op, het opeperd ['opɪ:pɪr] 1. aandikken, extra spannend, interessant maken (van een verhaal, een vertelde gebeurtenis enz.) *Dat verhaal hej' wel wat opeperd (Bu)*

opeppen (spor.) ['opɛpm] - opeppen
opepper (spor.) ['opɛpɪ] - opepper: iets waarvan men opept

opper I (Bu, Dho, Np, Ow, Ste) de; -s ['opɪ] 1. opper(wachtmeester) bij de politie (Bu, Np), bij de marchaussee (Ow, Ste) 2. opperman (Dho) *Hij' is opper bij' dat wark (Dho)*

opper II (Bu, Dfo, Dho, Nbk, Np, Nt, Nw, Pe-Dbl, Ste, Sz, Wol) de; -s ['opɪ] (Nbk, Nw, Ste, Sz), opɪ (Bu, Nw, Nbk) 1. elke der grote hopen waarin men het hooi plaatst voordat het van het land wordt gehaald (Bu, Dfo, Dho, Nbk, Np, Nt, Nw, Pe-Dbl, Ste) *Vroeger wodde et huj in zwillen harkt en dan optiend, in oppers, en die mossen dan mooi opmaekt wodden (Bu, Dfo), We hebben et huj in de opper: twee, drie oppers hej' een voer huj; op een bunder een stok of vieftien (Ste), de opper opmaeken met de vork mooi rond maken (Nbk, Ste), Teugen regen haj' allemaole kleine opperties en as et weer mooi was, haj' grote oppers die opmaekt wodden (Sz), Et huj wodt niet meer an de opper zet nl.: het wordt nu op andere wijze geoogst (Nt);*

ook van kleinere omvang (verkl., Pe-Dbl): *We maekten vroeger kleine opperties; twee stokken d'r onder, dan koj' ze wegdregen* (Pe-Dbl) **2.** hooiopper, elk der kleine hopen hooi gemaakt na het schudden (z. ook *oppertien*) (Dho, Np) *Mij'd grus ligt eerst in 't zwad, dan wodt et keerd, dan schudded, en dan wodt et hujd en in oppers zet* (Np) **3.** grote hoop anderszins (Bu, Np, Wol), in *Ik had een hiele opper wasgoed liggen* (Wol, Bu), *een opper blad* (Np)

opper- ['opɾ] - opper-: voorvoegsel in afleidingen als *opperaarm*, *opperbevel*, *opperbevelhebber*; ze zijn niet alle in dit woordenboek opgenomen

opperaarm (Wol) - opperarm

opperaasie Ook *euperaasie* (Nbk, Np) de; -s [op'pɔ:asi/Λ:...] **1.** handeling, verrichting *Dat is een hiele opperaasie* veel werk, een zware klus (Ste, Nbk), *'t Is een opperaasie van wonder en geweld* een erg zwaar, moeilijk karwei (Ste) **2.** chirurgische ingreep, operatie *een opperaasie ondergaon* (Nbk), *...uitvoeren* (Nbk), *een zwaore opperaasie* een ingrijpende operatie, waartegenover *'t Is mar een kleine opperaasie* en *...een lichte opperaasie* **3.** samenhangende krijgshandelingen (l)

opperaasieassistent (l) - operatieassistent

opperaasiebroeder (l) - operatiebroeder

opperaasiekaemer (spor.) - operatiekamer

opperaasiepesjent (l) - operatiepatiënt

opperaasietafel (l) - operatietafel

opperaasiezuster (l) - operatiezuster

opperbest (Dho, Nbk, Nw) [opɾ'best] - opperbest *in opperbeste stemming* (Nw), *Hi'j vermaekte him opperbest* (Nbk)

opperbevel (spor.) - opperbevel

opperbevelhebber (spor.) de; -s ['opɾ...] **1.** opperbevelhebber *Ien van de Ingelse opperbevelhebbers stelde een uitgebreid plan op* (vo)

opperdepop [opɾ'depop] - opperdepop, veelal gezegd tegen kinderen of ook wel tegen een huisdier als dat wat lekker smaakt, op is:) *'t Was opperdepop* (Nbk), *Beppe het gien snupies meer, et is now opperdepop* (Db), *As 't bottien leeg was aj' vroeger de kiender voerden, dan dee-d-ie van 'opperdepop'* (Obk), *Mag ik nog wat hebben?* [met als antwoord:] *Nee, et is opperdepop* (Wol) * *Opperdepop en de*

mark was op/Et maegien kwam mij tegen/k Vruug et maegien hoe laete et was/Et was een kwat veur negen (Nbk)

opperdoes (Op) ['opɾdus] - opperdoes (bep. soort aardappel)

opperen I (Nbk, Ste) ['opɾɳ] - opperen, het werk van een oppermer verrichten *Hi'j was daor te opperen* (Ste)

opperen II (verspr. WS noord. van de Lende, Nbk, Ow, Pe-Dbl, Ste, vo) ['opɾɳ, ook 'op...; z. *opper* II] - opperen: hooi tot oppers, hooioppertjes bijeenbrengen (Bu, Nbk, Np, Ow, Pe-Dbl, Spa, Ste, Wol): *Ze weren an 't opperen* (Np), *Oonze volk bin an 't opperen, dan komt et huj in dikke oppers* (Ow), *We moe'n opperen* (Pe-Dbl, Spa, Ste), *We opperen mit de tiempaole* (Wol); het opmaken van zulke oppers (vo): *Hi'j pakte de tiempaol mit beide hanen goed vaaste, reup 'Vot!' en dan was et de keunst om zoveule meugelik huj op de bult te kriegen, want dan haj' minder wark mit et rondleggen van de bult, et opperen* (vo); hooioppers maken (Nbk, Nt, Ol-Nl, Sz): *Et weer wil niet, we gaon mar opperen* (Nt, Ol-Nl), *Gaon jim deur mit opperen? Dan gao ik deur mit zwillen, de lucht is niks niet mooi* (Sz)

oppereren Ook *eupereren* (Nbk, Npk Op, Spa) zw. ww.; overg., onoverg.; oppereerde, het oppereerd [opɾ't:ɛɾɳ/Λ:...] **1.** (onoverg.) aan het werk zijn, te werk gaan *Hi'j oppereert daor en daor* is aan het werk (Nw, Ste), *Die vent oppereert daor vaeke om de deure* (Dfo), *De sutelploeg oppereert op 'e Fochtel* (Np) **2.** (overg.) opereren in medische zin *Welke dokter zal him oppereren?* (Nbk), *Hi'j is euperceerd an de bliendedarm* (Nbk), *...an de aambeien* (Spa), *Et zal wel op oppereren angaon* er zal wel een operatie moeten worden uitgevoerd (Dho), *Hi'j laot hum an 't been oppereren* (Spa), (grapje vooral bekend uit het naburige *De Kuunder* (Ov.), waarin men zinspeelt op het mannelijk lid:) *Hi'j is an de Langelille oppereerd*

oppergod (Db) ['opɾxɔi] - oppergod

opperheufd (Db, Obk) ['opɾ...] - opperhoofd

opperhooi z. *opperhuj*

opperhui z. *opperhuj*

opperhuj (OS, WS zuid. van de Lende) Ook *opperhui* (WS noord. van de Lende),

opperhuud - oppervlaktemaot(e)

opperhooi (WH) et ['ɔp..., op...; voor var. z. *opper* II en *huj*] 1. hooi uit een *opper* (bet. 1) of dat in zo'n *opper* staat *Oppershuj mos goed deurdreugd wezen, eer et in de schure kwam* (Db), *Oppershuj was los huj wat in oppers staon had* (El), *Oppershuj moj' uut mekeer stri'jen* (Ow), *We hebben nog een boel oppershuj* (Nbk)

opperhuud (Sz) ['ɔpɹ...] - opperhuud (van het lichaam)

opperknecht (Dho) ['ɔpɹ...] - opperknecht *Hij is opperknecht wodden* (Dho)

oppermachtig - oppermachtig * *Geld is oppermachtig* (Dhau)

opperman - opperman (bij metselen, straatmaken) *De opperman is bij de timmerman: hij brengt stienen an, maekt specie klaor, moet grondwark doen en zo wat henne* (Nbk), *De opperman maekte de specie an* (Nw)

opperopmaeken (Bu, Op) onbep. w. ['ɔp..., ɔp...; z. *opper* II] 1. afwerken, mooi rond maken van een *opper* II (bet. 1) *Nao et tiemen begon et opperopmaeken* (Op)

opperrabbijn (Nt, Obk) ['ɔpɹ...] - opperrabbijn

opperrechter (spor.) ['ɔpɹ...] - opperrechter, (met hoofdletter:) God

opperstat (Bu, Dfo, El, Ld, Nbk, Nw, Ow, vo) de; -ten; -tien ['ɔpɹstat, ɔpɹ...; voor var. z. *opper* II] 1. elk der slierten hooi die zijn blijven liggen bij het maken van een *opper* II (bet. 1), nl. als gevolg van het *tiemen*, vgl. *Bij et huj optiemen bleven de opperstatten liggen; die mossen bij'hujd wodden* (Ld), *In vroeger tieden mos ie de opperstatten anhujjen* (Dfo), *opperstatten ophujjen* (Ow), *de opperstatten bij' mekeer klauwen* (Nbk), *Opperstatten anharken mos ie doen as et huj bij' mekaander tiemd was, dan bleef d'r hier en daor wat liggen* (Nw)

opperstattehuj (vo) et ['ɔpɹstatəhaj] 1. hooi dat in slierten, plukken op het land ligt doordat het als rest is blijven liggen bij het *tiemen*, bij het maken van een *opper* II, bet. 1 *Doe gongen de boer, S. en de hujjer nog effen bij' de oppers langes, om de oppers mit et opperstattehuj 'de musse op te zetten', zoas Sietse zee* (vo)

opperstattehujjen (vo) onbep. w. ['ɔpɹ...] 1. bijeenbrengen van hooi dat in *opperstatten* is blijven liggen, z. *opperstat H. en de maegd mossen opperstattehujjen* (vo)

opperstee (Nbk) de; ...stenen; -stegien ['ɔp..., ɔp...] 1. plaats van de *opper* II, bet. 1 *Soms bleef de opperstee wat roeg en dan mossen we et nog even bij' de opper hujjen* (Nbk)

oppertien (verspr.) et; ...ties ['ɔpɹtin, ook ɔp...; z. *opper* II] 1. hooiopper *As et huj niet deur en deur dreuge was, kwam et eerst in opperties* (Db), *de opperties ommezetten; de groten zet ie niet omme, die bin al klaor* (Bdie, El, Ld, Ma, Bu), *De weerberichten bin slecht, we moe'n et huj mar an opperties zetten* (Diz), *Aj' de opperties ommezetten dreugen ze goed deur* (Wol) 2. kleine hoop (gras, blad, hooi) (Dho, Nbk, Np) *een oppertien blad* (Np), *een oppertien huj hooiopper* (Nbk), *Hij het daor nog een oppertien gras liggen* nog een hoopje gras (Dho)

oppertiesmaeken (Nw) onbep. w. ['ɔpɹtis..., 'ɔp...] 1. maken van hooioppers *We moe'n nog henne te oppertiesmaeken* (Nw)

oppertieszetten (El, Ow) onbep. w. ['ɔpɹtisetɹ] 1. maken van hooioppers *We hebben vandaege an 't oppertieszetten west* (El)

oppervlak ['ɔpɹflak] - oppervlakte: grootte, afmetingen van een stuk land, een gebied *Et Tjeukemeer is een hiel oppervlak* (Obk), *'t Is een hiel oppervlak waj' mi'jen moeten, buurman* (Wol), *et oppervlak van een driehoek* (Op)

oppervlakkig (spor.) [ɔpɹ'flakəx] - oppervlakkig: niet grondig, niet diepgaand *Die tillevisiepergrammes van vandaegede-dag bin haost allemaole lieke oppervlakkig* (spor.), *Hij is nogal oppervlakkig* hij graaft niet diep (spor.)

oppervlakkighied Voor -heid z. -hied de [ɔpɹ'flakəxhit] 1. oppervlakkigheid, gebrek aan diepgang *Et is vandaegede-dag ien en al oppervlakkighied op 'e tillevisie* (Nbk)

oppervlakte ['ɔpɹflaktə] - oppervlakte: grootte, afmetingen van een stuk land, een gebied *Die iesbaene het nogal een hiele oppervlakte* (Ow), *Et was nog een hiele oppervlakte* (Nbk), *Die hiele oppervlakte ston blaank* (Np), *een oppervlakte mais* een groot stuk land, een flink veld met maïs (Obk)

oppervlaktemaot(e) (l, bo: Nw) -

oppervlaktemaat *En as oppervlaktemaoten haj' allienig mar een mad, hen?* (bo: Nw)
oppervlaktestructuur ['opf...] - oppervlaktestructuur (als taalkundig begrip)
oppervlaketemperatuur (spor.) ['opf...] - oppervlaketemperatuur
oppervlaktewaeter (l) ['opf...] - oppervlaktewater
opperwaachtmeester (l, Obk) Ook **opperwachtmeester** (verspr.) ['opfwa:xt...] - opperwachtmeester
opperwachtmeester z. *opperwaachtmeester*
Opperwezen (Db, Np) ['opfwi:zn] - Opperwezen, God
oppesaant (l) [opə'sä:nt] - opposant
oppesie [opə'sisi] - oppositie: tegenstand
oppesie voeren (spor.), *in de oppesie wezen* (spor.), oppositiepartij *Hi'j zit in de oppesie* behoort tot die partij(en) die oppositie voeren (spor.)
oppesiebaank (spor.) - oppositiebank
oppesiepartij (l) - oppositiepartij
oppekelen z. *oppoken*
oppeuzelen ['opə:zln] - oppeuzelen *Et wodt weer beter mit 'm, want hi'j het zien eten aorig oppeuzeld* (Wol), *Hi'j het et lekker oppeuzeld* (Ma), *Dat kleine kiend peuzelt ok al een plakken bolle op* (Ol-Nl), *lekker aepenuties oppeuzelen bij de tillevisie* (Np, Obk)
oppietsen (Ld) zw. ww.; overg.; pietste op, het oppietst ['opitsn] 1. aanjagen, op doen schieten (van een paard) *Die boer zat et peerd altied op te pietsen dat hi'j hadder mos* (Ld)
oppikken zw. ww.; overg.; pikte op, het oppikt ['opikn] 1. van de grond, de bodem enz. pikken *De kiepen hebben alle voer oppikt* (Np) 2. aantreffen en meenemen *Mit de auto hek heur daor oppikt* (Np), *Za'k je daor oppikken?* (Nbk) 3. horen, vernemen (vaak: en daar z'n voordeel mee doen) *Aj' goed overal luusteren, dan kuj' zo now en dan nog wel es wat oppikken* (Nbk)
oppimpelen (Nbk, Np, j) zw. ww.; overg.; pimpelde op, het oppimpeld ['opimpln] 1. alcoholische drank nuttigen *Ze hebben d'r verscheiden oppimpeld* ze hebben heel wat correls gedronken (Np)
opplakken zw. ww.; overg.; plakte op, het opplakt ['op...] 1. op iets plakken *affiches*

opplakken (Ow), *speerzegelties opplakken* (Nbk), *postzegels opplakken* (Ow), *bonnen opplakken* (Ma), *foto's opplakken* (Bu, Nw) 2. hetz. als *haantienplakken*, z. aldaar, bet. 1 (Ste), ook gezegd van het tellen van passerende fietslichtjes (Ste)
opploegen (ZW, Dhau, Op, Spa, Wol) zw. ww.; overg.; ploegde op, het opploegd ['oplugn] 1. opploegen: door ploegen in de hoogte brengen *Aj' de voren te hoge opploegden in et midden, kreej' een rille* (Ste), *Eerst de eerappels opploegen, dan kuj' ze zo opzeuken* (Bdie, Dhau, Op, Pe-Dbl, Wol, Spa) 2. vore na vore in de richting van het midden van de akker ploegen (Ste) *Et iene jaor ploegde ie de kaampe op, et aere jaor of* (Ste)
opplooiën ['oplo:jn] - opplooiën, in plooiën brengen *Nepiesmussen bin witketoenen mussen daor fien geplooide raanties op zatten; en de nekke ok, de stroken wodden d'r mit wasken ofhaeld en mit dunne stokkies op een rekkien opplooid* (Dfo)
oppluzen (ba) zw. ww.; overg.; pluusde op, het oppluud ['op...] 1. met kleine beetjes lekker opeten (inzake een paard:) *En dan pluust et dat huj lekker op* (ba)
oppochen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; pochte op, het oppocht ['opoxn] 1. pochen, opscheppen *Poch toch niet zo op* (Nbk), *Ie moe'n d'r mar goed over oppochen* (Nbk)
oppoeieren (Dhau) zw. ww.; overg.; poeierde op, het oppoeierd ['opujrn] 1. make-up aanbrengen *Uterlik vun ze heur niet zo mooi, dat ze poeierde heur wat op!* (Dhau)
oppoel(i)toeren z. *oppollietoeren*
oppoerletoeren z. *oppollietoeren*
oppoesten (Dhau, Ld, Nbk) ['opustn] - opblazen *een kladde oppoesten* (Ld)
oppoetsen ['opustn] - oppoetsen (lett.), weer meer glimmend maken door te poetsen *Ik mag dat wel wat oppoetsen, veurdat de vesite komt* (Nbk), *et koetstuug oppoetsen* (Np)
oppokelen z. *oppoken*
oppoken (verspr.) Ook *oppokelen* (Dfo, Nbk, Ow, Ste), *oppekelen* (Ow) ['opo:kn/...po:kln/...pa:...] - oppoken *We zullen de kachel even (goed) oppoken* (verspr., Ow): *Pook de kachel es op, je!* (Ol-Nl), *de kachel oppokelen* (Dfo, Nbk, Ow, Ste), *et vuur even oppoken* (Bu, Db, Sz, Nbk):

oppoletoeren - oprækelen

Pook et vuur nog mar wat op, et is koold (Db), *D'r bin altied meensken die d'r aorighied an hebben om een ruzie weer op te pokelen* op te rakelen (Ow)

oppoletoeren z. *oppollietoeren*

oppolitoeren z. *oppollietoeren*

oppollettoeren z. *oppollietoeren*

oppollietoeren (Np, Obk) Ook *oppollettoeren* (Bu, Nbk, Np), *oppolitoeren* (Db, Dhau, Ma, Nbk, Nt, Ol-Nl, Wol), *oppoletoeren* (El, Ow), *oppoerletoeren* (Bu), *oppoelietoeren* (s), *oppoelotoeren* (s) ['opɔlitu:ɛrŋ/...pɔlə.../...pɔ:ɔli.../...pɔ:ɔlə.../...pu:ɛrlatu:ɛrŋ/'opuli.../...pulə...] - oppollietoeren: opdirken *As de vrouwluden votgaon, meugen ze heur graeg oppollietoeren* (Obk), *Veurdaj' votgaon polletoer ie je wat op* (Bu, Nbk)

oppompen zw. ww.; overg.; pompte op, het oppompt ['opɔmpŋ] 1. naar omhoog pompen *waeter oppompen uut een welle* (Nbk) 2. volpompen met lucht *de baand oppompen* (Nbk, Np), *de fiets oppompen* de banden van een fiets volpompen met lucht (Nbk), *As een koe melkziekte het, kan hi'j niet staon en wodt ie tegenwoordig spuit; vroeger pompten ze ze op nl. de uier* (Ow, Obk)

opporken (verspr.) Ook *opperren* (Bu, Dho, Nbk, Nw, Ol-Nl, Spa, Ste) ['opɔrkŋ/...pɔrŋ, ook wel ...pɔrŋ] - oppoken *de kachel opporken* (Bu, Spa), *et vuur even opporken* (Np), ook fig.: *Hi'j porkte mien verstaand wat op en leut me hadder warken* (b); ook: aanzetten tot harder werken (Nw): *N. wol mi'j opporren, ik mos hadder* (Nw)

opperren z. *opporken*

oppotten ['opɔtŋ] - oppotten: niet uitgeven (van geld), zeer zuinig zijn door te sparen *geld oppotten* (Nbk), *Hi'j is an 't dubbelties oppotten* (Spa); (van planten:) in een bloempot plaatsen (Diz): *We moe'n de bloemen veur de winter nog oppotten* (Diz)

opprevelen (Bu) zw. ww.; overg.; prevelde op, het oppreveld ['op...] 1. mompelend, prevelend opzeggen

opprikken (spor.) ['op...] - opprikken

opruimen (Nbk) ['opru:ŋ] - opruimen: langzaam opeten (zonder of met weinig drinken)

opronken (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; pronkte op, het opronkt ['opronkŋ] 1.

proberen nog mooier, fraaier gekleed te zijn, z'n huis nog mooier ingericht te hebben enz. dan de ander, in verb. als *tegen mekaander opronken* (Nbk, Np)

oproppen (Nbk) zw. ww.; overg.; propte op, het oppropt ['opɔrɔpŋ] 1. opkroppen, niet uiten *Hi'j het et zels oppropt* (Nbk)

oppulen z. *opbullen*

oppulsen (Pe- Dbl) zw. ww.; overg.; pulste op, het oppulst ['opalsŋ] 1. de laatste stukjes boter door karnen verenigen

oppuffen (Nbk) ['op...] - oppuffen *waeter oppuffen* (Nbk)

opraapwaegen z. *opraepwaegen*

oprachelen (El) ['op...] - rochelen en daarbij fluime opgeven *Ik rachel nog altied een protte sliemen op* (El)

opraegen (Bu, Db, Dfo, Ld, Ma, Ow, Ste) ['opre:ŋŋ] - opsnoeien *k Zal die stiekwal nog even opraegen mit de halvemaone* (Db), *Bos die over et laand hangt, moej' es even opraegen* opsnoeien (Ste)

opraekelen Ook *opreukelen* (Ma, Nbk, Nw), *opraokelen* (Bu, El, Nbk, Obk, Ste), *oprokkelen* (bet. 2: Bu), *opraetelen* (Ste), *opruutelen* (bet. 1: Ste), *opreutelen* (bet. 1: Bu, Obk, Wol), *opreuselen* (Sz), *opreuren* (bet. 1: Dho, Np, Nt, Sz), *oprueren* (Bu, Nw) zw. ww.; overg.; raekelde op, het

opraekeld ['opre:kŋŋ/...rɔ:kŋŋ/...rɔ:kŋŋ/...rɔkŋŋ/...re:tŋŋ/...rɔ:tŋŋ/...rɔ:tŋŋ/...rɔ:sŋŋ/...rɔ:tŋŋ/...y:...] 1. oprakelen, oppoken (van vuur, van een kachel) *We zullen et vuur even opreukelen* (Nbk, Obk, Ol-Nl, Np, Nw, Wol), *Die kachel moej' van onderen es goed opreukelen* (El, Np, Nw, Ste, Ld), (fig.:) *De dochters raekelden et vuurtien ok nog wat op* zaten de zaak nog wat op te stoken (Ow), *Een reuriezzer was een pook om de kachel wat op te reuren* (Sz) 2. uit de herinnering oproepen, ook: teneinde of waardoor gemakkelijk nieuwe tweedracht ontstaan, opstoken (Bu, Dhau, El, Nbk, Nw, Obk, Ste) *oolde verhaelen opreukelen* (Obk), zo ook *Dat hoej' now niet weer op te rakelen* er niet weer opnieuw over te beginnen (zodat het gemakkelijk weer een twistpunt wordt) (Nbk), *Lao'we dat mar niet meer opreukelen id.* (Ste), *Altied alles opreukelen het ok gien zin* (Ste) en *de boel opreukelen, om de grootste ruzie te kriegen* (Dhau) 3. opstoken, ophitsen, tot oproer brengen (Nw) *Die ruurt de hiele boel wat*

op (Nw)

opraepen (Bu, Dhau, Nbk, Nw, Obk, Pe - Dbl, Ste) Ook **oprapen** (WH) ['opre:pm/...ra:pm] - oprapen: oppikken, komen aan (nieuwjes, wetenswaardigheden) *Zeraepen van alles op* weten allerlei nieuwjes (die lang niet altijd waar zijn) (Ste), *Waor het hi'j dat toch opraept?* opgepikt, gehoord, vernomen (Ste)

opraepwaegen (Bu, Dhau) Ook **opraapwaegen** (Bu) ['opre:p.../...] - opdraapwagen
opraetelen z. *opraekelen*

oprakken (Db, Ma, Nbk, Np, Nw, OI-NI, Ste, Wol, b) zw. ww.; overg.; rakte op, het oprakt ['oprakp] 1. opruimen (in het algemeen), ook opruimen en evt. schoonmaken van een rommelige en evt. smerige ruimte (Db, Ma, Nbk, Np, Ste, Wol, b) *Hi'j het de hiele boel daor oprakt* (Ma), *Ik heb et helemaole oprakt* schoon-gemaakt (Ste), *Kuj' je spul niet es wat oprakken?* (Nbk), *Rak dat zels mar op, ik zal wiezer wezen* (Db) 2. wegnemen van viezigheid, vuiligheid (Nbk, Nw, OI-NI, Ste, b) *D'r is me krek een flutte melk over de emmer gaon, dat za'k eerst mar es oprakken* (Nbk), *As de hond spi'jt, moej' dat oprakken* (Ste), *braoksel oprakken* (Nw), *'k Zal even die boel oprakken* (Nw), *Jakkes, now het de katte in de hoeke scheten, dat za'k eerst mar es oprakken* (OI-NI)

opraksel (Ow) et ['opraksl] 1. restje dat opgeraapt, opgeruimd moet worden of dat opgeraapt is, bijv. hooi, aren op het land *Dat opraksel bleef eerst mar liggen* (Ow)

oprammaaien z. *oprammeien*

oprammeien (Bu) Ook **oprammaaien** (Diz, Nw) zw.ww.; overg., onoverg.; rammeide op, het/is oprammeide ['opr...] 1. (onoverg.) oplazeren (Bu) *Laot ze toch oprammeien!* (Bu) 2. (overg.) opruimen (door te hakken, snoeien enz.) *de stiekels bij de draoden oprammeien* (Bu), *de kaanten oprammaaien* (Diz)

opranken (El) ['op...] - opklimmen: van klimplanten *De peulen ranken al mooi tegen de stokken op* (El)

oprattelen (Sz) zw. ww.; overg.; rattelde op, het opratteld ['op...] 1. druk vertellen

opraokelen z. *opraekelen*

oprapen z. *opraepen*

oprecht (Nbk, Dho, Op, b) bn.; -er, -st

['op'rext] 1. rechtschapen, eerlijk *oprechte meensken* (b), *een oprechte kerel* (Nbk), *Hi'j is slim oprecht* (Dho) 2. welgemeend (Nbk, Op, b) *et oprecht mienen* (b), *oprecht dankber wezen* (Nbk), *We betugen oonze oprechte deelneming* (Op)

oprechthied (l) - oprechtheid

opreddelek (Mun) bn.; -er, -st ['op'red[ək] I. opgeruimd, aangeharkt enz. *'t Was d'r hiel opreddelek om de deure* (Mun)

opredde zw. ww.; overg.; redde/reddede op, het opredde ['op'red] 1. opruimen, ordelijk maken, ontdoen van rommel, netter, mooier maken *de boel opredde* (Bu), *Ik heb dat kassien even knap opredde* (Obk), *Jim maggen et rondom huus wel es opredde* (Ste), *Ze redde bi'j huus nog wat op* (p), *de vloer opredde* (Ste), *de taofel opredde* (Wol, Nbk), (bij het hooien:) *de rommel nog opredde* wat is blijven liggen bijeenharken en meenemen (Nbk), *Et zinkgat moet ok even opred wodden* moet worden geleegd en schoongemaakt (Diz), *de tuun opredde* wieden, schoffelen e.d. (Ste), *De waeterlossing moet opredde wodden* moet worden ontdaan van plantenresten enz. (Np), *Ze hebben de boel opredde* opgeknapt (Np), *de kaanten opredde* nl. de kanten van de akker, langs sloten, waar men nl. niet met de ploeg kan komen bijwerken (s), zo ook *de bouw opredde* resten van het vorige gewas wegnemen, bijwerken (Np) 2. vuiligheid wegnemen, viezigheid enz. weghalen, schoonmaken *Even de honne stront opredde, een vies gebakkien!* (Nt), *jezels opredde* zich wassen en nette kleren aantrekken (Diz) 3. repareren (Ste), verstellen (van kleding) (Np) *De klokke is goed opredde* (Ste), *Hi'j het 'm goed opredde* (Ste), *de voerdersbroek opredde* (Np) 4. klaarspelen *Jim hebben et opredde (...); dat ha'k niet docht, ik hadde him al ofschreven* (vo), *Hi'j het et toch mar weer opred* klaargespeeld (Nbk, Wol), *We konnen et krek opredde* d.i. in het bijzonder: betalen (Ow), *D'r is gien opredde* (meer) an het is niet meer te doen (Nbk, Ste), *Hi'j het wel ziek west, mar hi'j het et wel weer opredde* is wel weer genezen (Bu)

opreddensaende (vo) et ['op'redɲzē:ndə] 1. gunstige afloop doordat men het toch nog

opredderen - opriegelen

klaarspeelt *Mar de nood was zo groot dat d'r veur de boeren ok gien opreddensaende was* (vo)

opredderen (Dfo, Nbk, Np, Nw, Obk, b) zw. ww.; overg.; redderde op, het oppredderd ['opredr̥n] 1. opruimen; ook: vuil, viezigheid opvegen, afvegen *de boel wat oppredderen, Ik hebbe dat kassien wat oppredderd* (Np), *Veur de feestdaegen moe'n we om huus de boel een betien oppredderen* (Obk), *de legge nao et zaoddösken oppredderen* (Nbk) 2. verstellen (van kleding) *de voerdersbroek oppredderen* (Np) 3. voor elkaar krijgen (Nw) *Hij het et mooi oppredderd* (Nw)

opredderig (Nbk) bn., bw.; -er, -st ['opredr̥x] 1. geneigd tot opruimen *Hij is aorig oppredderig* (Nbk)

opredsel (Ol-Nl, Spa) et; -s; -tien ['oprets] 1. laatste restje hooi op het land (dat men bijeenbrengt, haalt) *We zullen vanmiddag et leste opredseltien huj van 't laand haelen* (Ol-Nl), *Et opredsel is veur 't peerd* (Spa)

opreenfelen (Np) Ook *oprimpelen* (Bu, Nbk, Ste, Sz) zw. ww.; overg.; reenfelde op, het opreenfeld ['opr̥:f̥n/...r̥mp̥n] 1. golvende plooiën maken, golvende plooiën aanbrengen (in kledingstof) *Ze hebben de musse mooi opreenfeld* (Np), *een mouwe oprimpelen* (Nbk)

opreizen (Nbk, El, Op) zw. ww.; onoverg.; reisde op, is opreisd ['op...] 1. samen met iemand reizen (Nbk), in verb. als *mit iene opreizen* (Nbk) 2. vertrekken, oplazeren (El, Op) *Hij kon om mi'j wel opreizen* (El) **oprekenen** (El, Nbk, Np, Obk, Op) zw. ww.; overg.; rekende op, het oprekend ['op...] 1. optellen *bi'j mekeer oprekenen* (Nbk), *Aj' alles es oprekenen, hej' d'r niet vule an* (Ste), *...moe'n we nog hiel wat beuren* (Obk)

oprekken zw. ww.; overg.; rekte op, het oprekt ['oprekj] 1. wijder, langer maken door te rekken *schoenen oprekken* (Ste), *Een gebreide trui die wassen en dreugd is, moej' weer wat in medel rekken, die moej' wat oprekken* (Bu, Ste), *laekens oprekken* (Bu) 2. opreiken, aanreiken aan iemand die hoger staat (Ste) *Kuj' me even een emmer waeter oprekken?* gezegd bijv. door iemand die op een ladder staat (Ste), *Rek me even een emmer waeter op* (Ste)

opreukelen z. *opraekelen*

opreunsteren z. *opreusteren*

opreur z. *oproer*

opreurder (Np) ['opra:ærdʃ] - opruier
opreuren (Pe-Dbl) zw. ww.; overg.; reurde op, het opreurd ['op...] 1. door roeren mengen *Vroeger mos ie de waai in de tonne wel es goed opreuren* (Pe-Dbl) 2. z. *opraekelen*

opreurkri'jer z. *oproerkri'jer*

opreuselen z. *opraekelen*

opreusteren (Dfo, Diz, Np, Spa) Ook *opwunsteren* (Np), *oproosteren* (Dfo) zw. ww.; overg.; reusterde op, het opreusterd ['opra:st̥n/'opr̥:̥s.../...ro:æ...] 1. oprakelen *de kachel opreusteren* oprakelen (Dfo, Ma, Np), *et vuur opreusteren* (Dfo, Spa) 2. roosteren (van brood e.d.) (Dfo)

opreutelen z. *opraekelen*

opri'jen (Ste) ['opri:] - rijgen (van kralen aan een snoer e.d.)

oprichten ['oprixt̥] - oprichten, opzetten, stichten ...en dat we oonze boere-organisaosjes weer vrij oprichten kunnen en oonze eigen veurmannen kiezen meugen (vo), verder in een staandbeeld *oprichten* (l), *een gedaenkstien oprichten* (l)

oprichter (Nbk, Np) ['oprixt̥r] - oprichter
oprichting (Nbk) de; -s, -en ['op...] 1. oprichting *De oprichting van de 'Stellingwarver Schrieversronte' is in 't begin van de zeuventiger jaoren west* (Nbk), *Van de oprichting of het hij d'r bij west* (Nbk)

oprichtingsvergeederding (l) - oprichtingsvergadering *De oprichtingsvergeederding van de 'Stellingwarver Schrieversronte' was in Wolwege* (Nbk)

oprieden ['oprid̥n] - oprijden: naar boven rijden *een barg oprieden* (Nbk); in een bep. richting rijden (j): *Ze weren een stil vaortien opreden* d.i. hier: al schaatsend een klein vaartje opgegaan waar het rustig was (j), *et hiem oprieden* (v); beginnen te rijden, sneller gaan rijden (met een auto, motor, bromfiets) *Rie mar op, et locht springt al op gruun* (Nbk), *Ie kun hier wel oprieden, de weg is bried en d'r is toch haost gien verkeer* (Nbk)

opriegelen (Db, Diz, El, Nw, Ol-Nl, Op, Ow, Spa, Ste) zw. ww.; overg.; riegelde op, het opriegeld ['op...] 1. op een rij, hoop plaatsen (Ste), in *turf opriegelen* (Ste) 2. aan één stuk door vertellen (Ol-Nl), op-

sommen (Diz, Nw, Op, Ow, Spa) *Hij riegelde mar op, an ien stok deur* (Ol-Nl), *alles zomar opriegelen kunnen* (Nw)

oprielaene (verspr.) ['opri:l̥ɛ:nə] - oprijlaan
oprieten (Bu) st. ww.; onoverg.; is opreten ['op...] 1. scheuren, barsten *Et is opreten* gebarsten, gezegd bijv. van een proppe-schieter van vlerhout (Bu)

opriezen (j) st. ww.; onoverg.; is oprezen ['op...] 1. omhoog komen *Doe zag hij de lieve gedaante van zien mem opriezen in zien fantasie* (j)

oprillen (Np, Nbk, Nw) zw. ww.; overg.; rilde op, het oprild ['op...] 1. tot zwelen harken *We moe'n et grus nog even oprillen* (Np), *Et grös moet even oprild wodden: veur kuil of veur de grösdrugerije* (Nbk), *Et alderleste huj nao et tiemen wodde ok wel mit de mesiene oprild* (Nw) 2. in turf rillen op een rij stapelen om te drogen (Nbk)

oprimmen (Bu) zw. ww.; overg.; rimde op, het oprimd ['op...] 1. tot één of meer rimmen stapelen, z. rim, bet. 2 turf oprimmen (Bu), zo ook *plaggen oprimmen* (Bu) en *(Voer)bieten wodden vroeger ok oprimd, die kwammen op staepels, een lange bulte* (Bu)

oprimpelen z. *opreenfelen*

opringen (Bu, Dfo, Ste) zw. ww.; overg.; ringde op, het opringd ['opriŋ:] 1. op een bep. wijze stapelen, vooral van turf, z. onder ring, vgl. *zoden of turf opringen* (Ste), *zoden opringen* (Bu)

oprippereren (Nbk) onbep. w. en het oprippereerd ['op...] 1. herstellen *Die oolde jasse moe'k even oprippereren* (Nbk)

oprit de; -ten; -tien ['oprit] 1. breed pad (evt. bestraat of betegeld) naar een woning, veelal naar de garage bij een woning e.d. *Ze hebben bij de buren een nije oprit kregen* (Pe-Dbl), *Zet de auto zolange mar even bij ons op 'e oprit* (Nbk)

oprittelen (Ste) zw. ww.; overg.; rittelde op, het opritteld ['opritl̥n] 1. snel achter elkaar opsommen *Hij rittelde de jaortalen zomar op* (Ste)

oprechelen (Ol-Nl) ['op...] - oprochelen (lett.) *Hij rochelt de sliemen op* (Ol-Nl)

oproeien ['op...] - oproeien: tegen de stroom in, tegen de wind in, ook: een eind roeien op (een meer, een rivier enz.) *tegen de stroom oproeien* (lett.), *een aende et*

meer oproeien (Nbk)

oproemen z. *oprumen*

oproeming z. *opruming*

oproep de; -en; -ien ['oprup] 1. oproep *Hij het een oproep veur de dienst had* (Diz), *Ik moet binnenkot naor et ziekenhuus, ik kan iedere dag een oproep kriegen* (Nbk, Op)

oproepbericht (l) - oproepbericht

oproepen ['oprupm] - oproepen: gelasten te verschijnen *Mien zeune is oproepen veur de dienst* (Dho, Diz), *In tied van mobelisaosie kunnen ze de mannen oproepen* (Obk), *Tusken an- en uutlotten haj' een stilstaond nummer, die kunnen nog weer opreupen wodden* (Ow), *Aj' in een ziekenhuus liggen en et hiel slim is, wodt de familie soms wel opreupen* laat men een dringende oproep uitgaan, zoekt men contact om de familie te doen komen (Nbk, Np, Ste), zo ook (wanneer in zo'n geval de zieke thuis ligt:) *Dan moe'n de kiender opreupen wodden* (Nbk, Np, Ste); afroepen bij een verkoping (Bu, Dfo, Sz): *Mit een boelgoed wodt de inboedel opreupen om verkocht te wodden* (Dfo), *De oproeper het de kondisies opreupen* (Bu), *Hij roept et huus op op f 100,-* (Sz); roepend noemen (Spa): *Vroeger leup de nachtwaker mit een ratel en reup de uren op* (Spa); opwekken (Nbk): *Iederiene wodde opreupen om mit te doen* (Nbk)

oproeper (verspr.) de; -s ['oprupt] 1. degene die afroept op een boeldag e.d. *Op et boelgoed moet de oproeper et ofroepen* (Ow, Np), *De oproeper priest de boel an* (Bu), *...het de kondisies ofreupen* (Bu), *Veur dat raem an de buterkaante ston de oproeper op een boerewaegen* (vo)

oproepertien (Dho) et ['opruprtin] 1. hetz. als *staobaal*, z. aldaar

oproepkaarte (spor.) ['op...] - oproepkaart

oproepkracht (spor.) - oproepkracht

oproer Ook *opreur* (Diz, Op), *opruur* (Dfo) de, et; -en ['opru:ər/...rɑ:ər/...ry:ər] 1. oproer: tegen het openbaar gezag *Ik dochte, dat lop nog uut op oproer* (Sz), *'t Was aorig oproer* (Ma), *Mit een oproer wodden d'r wel es klappen uitdeeld* (Obk), *Ze hebben d'r een hele opreur van maakt* (Diz), *Zo now en dan brekt d'r in ien of aander laand een opreur uut* (Op), *De*

oproerig - opruijer

oproer stikt de kop overal op (Ow), *Alles is in oproer* (Spa), *Hi'j stiet now altied oproer te maeken* (Ow) 2. (g. mv.) uitschot, rapalje (Nw)

oproerig (Nw, Ste, vo) [op'ru:əɾəx] - oproerig *Wat was hi'j oproerig* (Ste), *Ze wodden soms al haost wat oproerig dat et zo lange duurde* (vo), *D'r het ruzie west, ze bin oproerig* (Nw)

oproerkraaier z. *oproerkri'jer*

oproerkri'jer Ook **oproerkraaier** (Bu, Nbk, Ste, Wol), **opru'urkri'jer** (Dfo, Dhau), **opreurkri'jer** (Op, Pe-Dbl) ['op..., voor var. z. kri'jen/...kra:jf/...] - oproerkraaier *Troelstra wodde in november 1918 deur veul meensken een opreurkri'jer nuumd* (Op), *Bi'j 't voetballen hej' tegenworig allemaole opruiers en oproerkri'jers* (Np)

oproezen (bs: Dfo, Ow) onbep. w. ['opru:zɪ] 1. bep. geluid maken: door bijen, vgl. *Aj' de kōrf of kaaste eupenmaeken, maeken de bi'jen een geluud; et gaot hier om et oproezen; et is een betien een lelkachtig geluud, mar et duurt meerstal niet zo lange* (bs: Dfo, Ow)

oproken ['opro:kn] - oproken *Doe de segare oprookt was (...)* (Np), *Veur vuventwintig gulden in de weke oproken, now, dat is niet niks* (Nbk)

oprokken z. *opraekelen*

oprokken (Bdie, El, Np, Nbk) Ook **oprukken** (Ma, Ol-Nl, Pe-Dbl, Sz) zw. ww.; onoverg.; rokte op, is oprukt ['oprukɲ/...rɒkɲ] 1. inrukken, verdwijnen *Oprokken, bi'j die voegelnussies weg!* (Np), *Ze hadden om mi'j wel eerder oprokken kund* (Np), *Rok op je, maek daj' votkommen* (Nbk) 2. in een grote groep op komen zetten (Obk) *Mit een hiele koppel kwammen ze oprokken om die toertocht te maeken* (Obk)

oprolber (Ste) [op'rolbɛ] - oprolbaar *Een meetbaand was oprolber, die was wel es 50 meter lang* (Ste)

oprolgoddel (spor.) ['op...] - oprolgordel

oprollen Ook **opruelen** (Bu, Nbk, Np, ba) ['op...] - oprollen: naar omhoog rollen *de tonne de heuvel oprollen* (Nbk); in een bep. richting rollen: *De balle rolde de weg op* (Nbk); ineen rollen (tot een rol): *een snoere oprollen* (Ste), *een draod...* (Nbk), *Ik moet dat gaoren nog oprollen* (Np), *Et hontien ruulde 'm noffelik op* (ba), ook bij

vergelijking gezegd van het niet willen snijden van brood omdat het te vers is (El, Sz), vgl. *Dat brood is vuus te vas, et rolt veur et mes op* (Sz, El); onschadelijk maken, uitschakelen, inrekenen (inzake legereenheden, misdadigersbendes): *De bende die hier een boel inbreuken het, is toch oprold* (Nbk)

opromen (Np, Ma, Op, Ow, Pe-Dbl, Spa) ['oprō:m:] - opromen *We zullen de melk even opromen laten romen* (Ow, Np), *Laot de melk mar een posien staon, dan kan ze even opromen* (Op), *Doe de boerinnen zels de botter in eigen kaarn nog kaarnen, mos de melk in grote kelders eerst oproemd wodden* (Ow)

oprommelen (Bu, Np, Wol) zw. ww.; overg.; rommelde op, het oprommeld ['opromlɲ] 1. opruimen, wegruimen en opbergen *Ik bin wat an 't oprommelen west* (Np)

oproosteren z. *opreusteren*

oproppen (Np, Ste) zw. ww.; overg.; ropte op, het opropt ['opropɲ] 1. rooien (van aardappelen) *eerpels oproppen* (Np), *Rop even een maoltien eerpels op* bijv. nieuwe aardappelen als het eigenlijk nog te vroeg is om te rooien (Ste)

oprosselen (Nbk) Ook **oprusselen** (Bu, Db, bl) zw. ww.; overg.; rosselde op, het oprosseld ['oprosɲ/...rɒsɲ] 1. opschudden, dooreen schudden (Nbk, bl) *et stro onder de koenen even oprosselen* (Nbk), *'t Oolde meens had liefzeerte, daorum had ze 't bedde aliend mar een betien oprosseld terechtgelegd* (bl) 2. oppoken (Bu, Db) *de kachel even oprosselen* (Db, Bu)

oprotpremie (spor.) ['oprot...] - oprotpremie

oprotten (Bu, Nw) ['oprotɲ] - oprotten, oplazeren *Ach, rot op!* (Nw)

opruien Ook **opruijen** (Nw, Obk, Ste) ['opruɛjɲ/...rɒjɲ] - opruien: ophitsen, opstoken *Ze hebben daor aorig an 't opruien west* (Np), *Dat is iene die de boel oprujt* (Nw)

opruier Ook **opruijer** (Nw) de; -s; -tien ['opruɛjɛ/...rɒjɛ] 1. iemand die ophitst, oproerkraaier *Die kerel is een grote opruier* (Np), *Dat is een echte opruier* (Diz) 2. iemand die veel lawaai maakt (Spa)

opruijen z. *opruien*

opruijer z. *opruier*

oprukken z. *oprokken*

opruilen z. *oprollen*

oprumen Ook *oproemen* (Dfo, Diz, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Op) zw. ww.; overg.; ruimte op, het opruimd ['oprÿm:/...rÿm:] 1. ruim maken, ruimte doen ontstaan (onpers.) *Zo dat ruimt op now die meensken vot binnen* (Nbk), *Et gat moet wat opruimd wodden* ruimer gemaakt worden (Bu) 2. wegruimen, opbergen, opruimen *Jongien, roem je speulgoed es op!* (Ld), *We moe'n even de kaaste oprumen* (Ste), *We zullen nao et eten gauw de taofel even oproemen* (Obk), *de vliering oprumen* (Ld) 3. uit de weg ruimen, wegdoen, vandaar ook: doden *Ik wol de boel wel es oprumen* [deels elders bergen, maar vooral: grotendeels wegdoen], *mar de mannen kun nergens ofstand van doen* d.i. willen alles bewaren (Sz), *Die koe is een lieder, hi'j moet mar opruimd wodden* (Ol-Nl), *As de jonge katties opruimd wodden, kan de oolde zo lopen te miauwen* (Obk), (hier inzake vossen:) *Dat tuug moet opruimd wodden* (Nbk)

oprumerig (Nbk) bn., bw.; -er, -st ['oprÿmɾɛx] 1. geneigd tot opruimen *Hi'j is aorig oprumerig* (Nbk)

oprumige z. *opruming*

opruming Ook *oprumige* (Ste), *oproeming* (Diz, Np, Op, Wl) de ['oprÿmɪŋ/...rÿmɛɣə/...rumɪŋ] 1. het opruimen, i.h.b.: uitverkoop *Zo now en dan moe'j opruming holen* (Ld), *Ik heb opruming holen* (Ma), *Bij' al naor de opruming west?* de uitverkoop (Nbk)

oprumingsaanbieding (l) ['op...] - opruimingsaanbieding

oprumingsartikel (l) - opruimingsartikel

oprumingspries (spor.) - opruimingsprijz

oprumingsuitverkoop (spor.) - opruimingsuitverkoop

oprueren z. *opraekelen*

opruisselen z. *oprosselen*

opruiteren z. *opruitereren*

opruitereren (Dhau, Nbk, Np, Obk, Ste, Wl, v, s: Obk) Ook *opruiteren* (Ste) zw. ww.; onoverg.; rutereerde op, is oprutereerd ['oprytɾ:ɛrŋ/...rytɾŋ] 1. oprotten *Ik kun om mi'j opruitereren* (Ste), *Rutereer now mar op* (s: Obk), *En as zoe'n schoelejuffer een allemachtig mierkerig petret was dan kon ze opruitereren* (v)

opruttelen z. *opraekelen*

opruumd z. *opgeruimd*

opruur z. *oproer*

opruurkri'jer z. *oproer'kri'jer*

opsabelen z. *opsaobelen*

opsaobelen (Bu, Obk) Ook *opsabelen* (Dhau, Dhø, El, Ow; Ol-Nl: bet. 3) zw. ww.; overg., onoverg.; saobelde op, het (bet. 1)/is (bet. 2, 3) opsaobeld ['opsə:bɪŋ/...sa:...] 1. ontdoen van takken, braamstruiken e.d. door te snoeien (Bu) *de bos opsaobelen mit de halvemaone* (Bu) 2. vertrekken, oplazeren (Dhau, Dhø, El, Obk, Ow) *Jim moe'n mar gauw opsabelen, anders kommen jim te gauw bi'j de bus* (El), *Ie kun om mi'j now wel opsaobelen, ik heb et nocht dikke van jow of* (Obk), *Sabel now mar op!* (Ow) 3. opschieten met het lopen (Ol-Nl) *Ze konnen wel aorig opsabelen tegaere* (Ol-Nl)

opschaaïen (Ste) zw. ww.; overg.; schaaïde op, het opschaaïd ['op...] 1. weten te vinden, opsnorren *Ik moet zien da'k dat hier of daore opschaaïe* (Ste), *Waor hef' dat opschaaïd?* (Ste)

opschald (Obk) bn.; pred. ['opskalt] 1. opgestapeld *Et hooft van de waegenmaecker lag soms jaoren opschald onder een goed ofdak, en de wiend kon d'r deur speulen* (Obk) 2. z. onder *opschallen*

opschallen (Db, Dhø, Nt, Ow, Pe-Dbl) zw. ww.; overg.; schalde op, het opschald ['opskaltŋ] 1. korter maken van een ketting *de ketting van de fiets opschallen* (Pe-Dbl)

opscharpen zw. ww.; overg., onoverg.; scharpte op, het opscharpt ['opskar(ə)pɾŋ] 1. (overg.) scherper maken *et mes even opscharpen* (Sz, Ste) 2. nadenkender, bewuster, oplettender maken, doen *Ie meugen je geheugen wel wat opscharpen laoten* (Nbk, Ste), *Hi'j mag wel es wat opscharpt wodden* flink gestimuleerd, aangezet, opgehitst (Nbk), zo ook *Ik zal 'm even opscharpen* (Bu), *Now, ze hebben aorig tegen mekaer opscharpt* elkaar zitten opzetten, opjatten (Np)

opscharrelen zw. ww.; overg., onoverg.; scharrelde op, het (bet. 1)/is opscharreld ['opskarɪŋ] 1. (overg.) scharrelend, met enige moeite verwerven, vinden *Hi'j het hiel wat geld opscharreld* (Np), *Wi'j scharrelen ok nog wel es wat op* (Ste), *Hi'j scharrelt zo zien kossien wel op* (Diz, Pe-

opscheept - opschieten

Dbl), *een maegien opscharrelen* (Nbk), *Waor hej' dat opscharreld?* (Nbk) 2. (onoverg.) met moeite omhoog lopen *Hoe dat kleine maegien tegen de ledder opscharreld is, wij weten et niet, mar gelokkig blafte de hond en doe hewwe heur bi'tieds van de koezoolder haelen kund* (Nbk)

opscheept Ook *opgescheept* (Ste) ['op(xə)skɪ:pt] - opgescheept *Daor zit hi'j aorig mit opscheept* (Nbk, Ste), *mit iene opscheept zitten* (Nbk)

opschellen (Nbk) ['opskɛlɲ] - opbellen, telefoneren *Dr het vandaage niet iene opscheld* (Nbk)

opschepen ['opski:pm] - opschepen *iene argens mit* [of: *mit iene* d.i. met iemand] *opschepen: Ie hebben mi'j mit een aorig klussien opscheept!* (Nbk)

opscheplepel (verspr.) ['opskeplɪ:p] - opscheplepel

opscheppen zw. ww.; overg., onoverg.; schepte op, het opscheept ['opskepɪ] 1. (overg.) uit de laagte scheppen, van de grond scheppen *zaod opscheppen* (Bu), *Et is hier niet veur 't opscheppen, ie hebben hier genoeg an geld en goederen zijn hier niet in overvloed* (Dfo) 2. (overg.) met eetgerei op het bord scheppen, zodat men de maaltijd kan nuttigen *eten opscheppen, eerpels opscheppen* (Bu), *Ie zitten daor niet zo makkelijk an taofel, zal ik jow even opscheppen?* (Nbk) 3. pochen, snoeven, grootspreken *Ie hoeven niet zo op te scheppen* (Ste, Nbk), *Hi'j zat daor een stok op te scheppen!* (Np) * (veroordelend over iemand die opscheept:) *Opscheppen is ok een vak* (Dhau, Nbk), zo ook *Opscheppen en in de broek schieten is ok een vak* (Bu) **opschepper** de; -s; -tien ['opskepɪ] 1. degene die (iets) opscheept 2. grootspreker, pocher * *Opschepper van je moers kapitaal!* gezegd tegen een bluffer, opschepper, evt. wiens bezit niet zoveel voorstelt (Np)

opschepperi'je de [opskepɪ'ɲə, ...ɛjə; z. -i'je] 1. opschepperij *Hi'j altied mit die praoties over aanderen en opschepperi'je over zien eigen daoden, hi'j moet mar es goed ofdreugd wodden* (Ow), *Kiek, dat bin kerels waor ik respekt veur hebbe, H.! Gien opschepperi'je, mar onverzettelik jow wark doen* (vo)

opschepperig (Nbk, Np) bn.; -er, -st ['opskepɪx] 1. pocherig, snoevend *Hi'j is nogal opschepperig* (Nbk), *'t Is een opschepperig ding, ze wil opvalen* (Np)

opscheuren zw. ww.; overg., onoverg.; scheurde op, is opscheurd ['opskɛ:ɔɪɲ] 1. inscheuren, opscheuren *De hoeve is opscheurd* (Ow), *Ik heb een zere naegel, die is me opscheurd* (Ste), *de naegel in 't leven opscheuren* (Ma), *Die scheurt de bek altied op* heeft altijd een grote mond (Np), zo ook *een grote mond opscheuren* (Nbk)

opscheuten (Nbk, Np, Nw, Ste, b) Ook *opgescheuten* (Bu, Nbk, Np) bn. ['op(xə)skɛ:ɪɲ] 1. omhooggeschoten zijn (van struiken, kleine bomen) (Bu) *opgescheuten hooft* (Bu), *opscheuten dennen* (Np) 2. met een leeftijd tussen die van een jongen en een jongeman in (Nbk, Np, Nw, Ste, b), *een opscheuten jonge* (Nbk, Nw, Ste), *Op een avond weren wij mit een ploegien opscheuten baozen nog laete bi'j de weg* (b)

opschienen (Np, Obk, Op, bo: Op) st. ww.; onoverg.; is opschenen ['opski:ɲ:] 1. (van houtverbindingen) opschijnen, droog worden, krimpen en daardoor slecht sluiten tegen ander hout *De plaanken bin opschienen* zijn gekrompen zodat er naden tussen zijn ontstaan (bo: Op), *Onbelegen hooft gef't naoden, dan schient et op, et krimp't* (Obk), *Belegen hooft schient niet op droogt niet meer uit en krimp't niet meer* (Obk), *Dat onbekrompen hooft schient laeter altied op* (Obk), *Ni'j hooft moe'j drekt in de vaarve zetten, aandere kan 't aorig opschienen* (Obk), *De zoolder mocht niet opschienen* er mochten geen naden in komen door krimp: zodat men er nl. door kon kijken (Obk) 2. een glans, weerschijn geven (Obk) *De zuring schient roodachtig op in de aovendzonne* (Obk)

opschieten st. ww.; overg., onoverg.; is opscheuten ['opski:ɪɲ] 1. wassen, opgroeien *Opschot is zaod dat aachterbleven is in de akker en dat opschut* (Np), *Wat schöt die jonge op* wat groeit hij snel (in de lengte) (Np), *Dat hooft schöt al weer aorig op* (Bu), *opschietend iekenhakhooft* (v) 2. snel voortmaken, tempo maken *Ie moe'n opschieten mit 't wark* (Nbk), *Schiet es wat op te dreutelen* (Nw), *Hi'j schut gien mieter op* (Np), *Hi'j scheut mar niet op en*

hi'j scheut mar niet op hij schoot in het geheel niet op (Nbk), *Ik mag graeg (een betien) opschieten* ik hou van opschieten (Nbk), *Ik hool van opschieten* id. (Nbk), *Schiet toch es wat op* maak toch voort (Nbk), *Schiet op ga toch weg*, loop naar de pomp (Nbk), *opschieten as een moes in de maelzak* nauwelijks vorderen (n), *...as een luus op een teertonne* (Ma, n) 3. flink vorderen in tijd *De tied schöt op* (Nbk), (onpers.) *Et schöt op naor de haast* (Nbk), (onpers.) *Et schiet al mooi op naor de huiinge* (Diz), *As 't zaod riepe is, schut de zoemer al weer mooi op* (Obk), *Naor gelang de winter opschut (...)* vordert (Nt) 4. gedaan raken van werk, activiteiten *Et wark schöt niet op* (Nbk), *...schöt aorig op* (Nbk), *Ik bin aorig opscheuten* nl. met het werk (Ste), *Daor schiet ie niks mit op* dat helpt je niet, dat zet geen zoden aan de dijk (Nbk), *Dat schöt niet op, op die meniere* id. (Nbk) 5. verdwijnen, weggaan (Obk), in verb. als *Aj' zokke praot hebben, kuj' om oons wel opschieten* (Obk) 6. in (mit iene) opschieten kunnen goed overweg kunnen (met iemand): *Kun ze wat (mit mekeer) opschieten?* (Nbk), *Ze kun niet zo best (mit mekeer) opschieten* (Nbk), *Ze kun wel aorig (mit mekeer) opschieten* (Nbk), *Die kan mit iederiene wel opschieten* (Ste), *Die kun goed opschieten* (Nbk) en *Die schieten wel goed op* kunnen het goed met elkaar vinden (Nbk)

opschieter de; -s; -tien ['opski:tr] 1. plant, struik die uit de bodem opschiet (bs: Dfo), aardappel die bij de vorige oogst in de grond is blijven zitten en opkomt (Nw, Wol), zo ook inzake rogge (Nw) *Om zoe'n bos [van rijshout] te maeken haj' een wee neudig; dat was een jonge opschieter uut de grond, en die mos van sepiepen, ieken- of wilgenhooft wezen, van langdraodig hooft in elk geval, omdat dat dri'jen wil* (bs: Dfo) 2. doorschietende plant, plant die snel groter en langer wordt (Ma, Nbk)

opschik de ['opskik] 1. versiersel, sieraad, voorwerpen, zaken waar men mee pronkt, pracht en praal *Ik hole niet van al die opschik* (Dho), *Die hooft ok wel van opschik* (Op, Ow, Nbk), *Da's iene mit een hoop opschik* (Bu), *Wat had die vrouw een opschik an* (Ma), *Die jurk ma'k niet lieden,*

daor zit me teveule opschik an (El, Ol-Nl, Db), *Waor is mien opschik?* waar zijn m'n sieraden (Bu), *Mit heur zulveren jubileum hebben ze d'r nogal wat opschik van maekt* (Ld), *...een hele opschik van maekt* (Pe-Dbl) 2. praatjes (Ste) *Maek toch niet zoe'n opschik praatjes* (Ste)

opschikken zw. ww.; overg.; onoverg.; schikte op, is opschikt ['opskik] 1. (onoverg.) opschikken, opzij schikken *Kuj' een betien opschikken, dan kan ik d'r nog bi'j* (Bu), *Kuj' een aentien opschikken?* (Nbk, Ste), *Schik es wat op* (Nbk), *...een betien op* (Ste), *Bi'j koenen voeren reupen we altied 'Schik op!' tegen de beesten* (Db) 2. (overg.) zich mooi maken (Sz) *Ie kun je wel opschikken, mar ie wo'n d'r niet mooier van, hoor!* (Sz)

opschilderen - opschilderen: in de verf zetten, een nieuwe verflaag aanbrengen (Op) *We hebben de kaemer opschilderen laoten* (Np)

opschinken (Bu) st. ww.; overg.; het opschonken ['opskink] 1. opschenken, op iets schenken, in verb. als *Ik zal nog even wat waeter opschinken* bij het koffiezetten extra (koffie en) water toevoegen (Bu)

opschoefraem (Db, Nbk, Np, Nt, Obk) ['opsku:f...] - opschuifraam *Opschoefraemen hadden ze van die horren onder* (Nbk)

opschoeven - opschuiven: in de hoogte schuiven *We schoeven et raem een betien op* (Np, Nw, Wol), *een sleet tegen de heuvel opschoeven* (Nbk); in een bep. richting schuiven *Kuj' die taofel wat opschoeven?* door te duwen aan de gang brengen (van een auto, trekker e.d.; Nbk): *de auto opschoeven* (Nbk); uitgesteld worden, uitstellen *Now, die bi'jien-komst moet dan mar een weke opschoeven* (Nbk), *...moe'we dan mar een weke opschoeven* (Nbk); opschikken *Kuj' een aentien opschoeven?* (Nbk)

opschommelen (verspr. OS, Bu, Nw, Op, Pe-Dbl) ['opskom] - opschommelen, opscharrelen *Hi'j schommelt nog wel es wat op* komt nog wel eens wat tegen dat hij kan gebruiken (bijv. op een rommelmarkt), gaat nog wel eens ergens naar toe om daar een kop koffie aangeboden te krijgen e.d. (Nw), *Ik heb mit die kollekte hiel wat opschommeld* (Db)

opschonon (verspr.) - opschonon, schoon-

opschoning - opschrobben

maken *In et naojaor moe'n de sloden opschoond wodden* (verspr., Op), *Ik zal de tuun mar es wat opschonen* (Obk), *'k Was mit et roggestro an 't opschonen, en alle kweekgrus en rommel heb ik d'r uut sloekt* (Obk); verder in *de locht schoont op* klaart op (Obk, Op)

opschoning (Db, Dho, Np, Obk) de ['op skō:əntɪ] 1. het opschonen, het schoonmaken, vooral: van sloten *De opschoning van de sloden moet bi'j 't haast gebeuren* (Db), *Veur een bepaolde daotum moet de opschoning van de sloden daon wezen* (Obk), verder in *We maggen wel es opschoning holen* de zaak opruimen (Dho), *Aj' de maege es ommekeren, dan kuj' zeggen: Now, dat is een hiele opschoning'* (Obk)

opschooien ['opsko:əjn] - opschooien, opscharrelen, ook wel bij vergelijking: aan iets komen *Hi'j het hiel wat opschooid bi'j de diek* (Np), *Wat hej' daor opschooid?* (Bu, Nbk), *Waor hej' dat opschooid?* (Ste, Nbk)

opschoonsel (Bdie, Op, Ow, Sz) et ['op skō:ə̃s] 1. plantenresten die men verkrijgt bij het opschonen van sloten e.d. *opschoonsel uut de sloden* (Ow)

opschoppen (Bu) zw. ww.; overg.; schopte op, het opschopt ['op...] 1. bijeen weten te krijgen, vergaren (ook van nieuwtjes) *Hi'j het weer wat opschopt bi'j de weg* (Bu)

opschot (verspr.) et ['opskōt] 1. dat wat zomaar opschiet, vooral: opschietend graan uit korrels die op de akker zijn achtergebleven: *As aoren op 'e grond liggen blieven, lopen die weer uut, dan hej' opschot* (Nbk), *Et opschot van 't zaod kan nog wel as veevoer bruukt wodden* (Db), *As de rogge legerig was, kwam d'r in de natte tied vaeke opschot deur* (Op), *Ie kriegen opschot in de rogge as die lange in de regen staot* (Nt), *Et is allemaole opschot in de eerappels, et is van de rogge die d'r 't veurig jaor ston* (Sz); ook: aardappelen die nog in de grond zitten en opschieten (El, Nbk, Ste): *et opschot van de eerpels van veurig jaor* (Nbk) 2. snel groeiend kreupelhout, opschietend bos, uitschietende loten op stronken (Ld, Nbk) *As de jonge bos in de hoogte komt wodt dat wel opschot nuumd* (Ld, Nbk) 3. opgeschoten jongeren, kwajongens (Ste) *Et is van dat*

opschot (Ste)

opschoten (Nbk, Ow, Ste) zw. ww.; overg.; schootte op, het opschoot ['opsko:ətɪ] 1. opschieten (met een vork), opsteken *Een twietanige vörke wodt een schootvörke nuumd; daor mos ie et zaod mit opschoten* (Nbk), *Opschoten is aj' rogge of haever omhogensstikken, dat doe'j mit et schootvörkien* (Ste), *de rogge opschoten* (Ste)

opschoter (Ow, Ste) de; -s ['opsko:ətɪ] 1. degene die het hooi of de garven met een vork opsteekt

opschotten (Np, j) ['opskōtɪ] - opschorten, uitstellen (Np) *De winter is invalen, et wark is opschot* (Np); korter maken (van een ketting) *We mossen de ketting wat hoger opschotten om de boom mit 't peerd omme te trekken* (j)

opschriefboekien (Spa, Ste, v, b) - opschrijfboekje *de uren opschrieven in je opschriefboekien* (Spa)

opschrieven - opschrijven: neerschrijven, ook om vast te leggen, te onthouden *Schrief dat mar even veur me op, eers onthool ik et niet* (Nbk), *In et jaorverslag he'k opschreven wat d'r in et oflopen jaor gebeurd is* (Np), *Dat moej' mar even opschrieven* nl. op de rekening (omdat men het op dat moment niet kan betalen) (Nbk)

opschrift ['opskrift] - opschrift (op een bord, huis enz.) *een stien mit een opschrift* (Nbk), *Kun ie lezen wat veur opschrift op die winkel staot?* (Wol); ook: aanhef, opschrift van een brief e.d. (Bu, Ste): *Wat opschrift staot d'r boven?* (Bu, Ste)

opschrikken (Nbk) st. ww.; overg., onoverg.; is/het (bet. 3) opschrokken ['op...] 1. (onoverg.) plotseling wakker worden, plotseling zeer oplettend worden *Hi'j schrok op uut de slaop* (Nbk) 2. (onoverg.) schrikken, van schrik opspringen, opvliegen *De enten in de sloot schrokken inienend op* (Nbk), *Dat verhael, daor schrok ik van op* (Dfo), *Hi'j leut et hiele döirp opschrikken* (Ma) 3. doen schrikken (Dho, Obk, Spa) *de voegels opschrikken* (Spa), *De driever mossen et wild opschrikken, ze sleugen mit stokken tegen de bomen* (Obk)

opschrobben (Nbk) ['opskrobɪ] - door te schrobben reinigen *et straotien opschrobben* (Nbk)

opschroeten (s) zw. ww.; onoverg.; schroette op, het opschroet ['opskru:tɪ] 1. opscheppen *Wat schroeten ze op!* (s)

opschroeven (Obk) zw./st. ww.; onoverg.; schroefde, schreuf op, het opschroefd/opschreuve[n] ['op...] 1. opscheppen *Wat kan die vent toch opschroeven!* (Obk)

opschrokken (Nbk, Ol-Nl) ['opskrɔkɪ] - opschrokken *Hij schrokt et eten op* (Nbk)

opschropelen (Dho, Np) zw. ww.; onoverg.; schropelde op, is opschropeld ['op...] 1. door te krimpen kleiner worden *Et gier schropelt al hielemaol op* (Np), *Et leer is opschropeld* (Dho)

opschudden ['opskadɪ] - opschudden: door schudden omhoog doen komen, bol doen staan e.d. *Nao de regen mossen we alles weer opschudden* nl. het hooi (Pe-Dbl), *de opperties mit hui opschudden* (Ol-Nl), *Schudde et kussen mar wat op* (Nbk, Diz), *et bedde opschudden* (Nbk), *Jouk hadde et strovrökien in de haand en schudde et stro wat op* (Ste, vo), *As ze an 't dossen binnen, moet zo now en dan et zaod weer opschuddet wodden* (Sz), *...dan moet de legge opschuddet wodden* (Bu), *kweek opschudden* nl. om het zand eruit te schudden (Ste, Np, Nw), zo ook *eerpellof opschudden* id. (Bdie, Ld, Np, Nw, Ow), *Aj' d'r een stok eerpels uut hadden, wodde et eerappellof opschuddet en over et gat mit eerappels daon* (Ld), *De eerpels schudde ie middags ok op, dan bloemen ze wat meer (veurdaj' ze in de schaole doen)* (Nw, Op, Ste)

opschudder (El, Op, Wol) de; -s ['opskadɪ] 1. degene die *opshuddet*, z. *opshudden* (El) 2. (weinig gezegd) hetz. als *hujschudder*, z. aldaar (Op, Wol)

opschulpen (Spa, Sz) zw. ww.; overg.; schulpte op, het opschulpt ['op...] 1. in de lengte doorzagen *Die planke moet mar opschulpt wodden* (Sz)

opschunen (Nbk) zw. ww.; overg.; schuunde op, het opschuund ['opskyn:] 1. heimelijk influisteren en aldus opzetten tegen, opstoken tot iets laakbaars *De bure[n] schunen him op* (Nbk)

opschutten (Db, Dhau, Dho, Ma, Op, Ow, Wol) ['op...] - opschutten (van schepen) *Et schip zit tussen de schutdeuren, ze bin an 't opschutten* (Dho), *opshutten van leeg naor hoog waeter* (Ow)

opsieren - opsieren, optooien *de kastboom opsieren* (Nbk), *de waegen opsieren* (Ste), *Die boge hebben ze mooi opsierd* (Np), *Ie moe'n je mar wat opsieren* (Np), zo ook *Ie meugen je wel wat opsieren* (Nbk), *Die kleren sieren him hielemaole op* verfraaien hem (Dhau), *Et verhael is wat opsierd aangedikt, mooier gemaakt dan het is* (Ste); ook in onoverg. gebruik (Dfo), vgl. *Die man het een mooi pak kleren kregen, daor siert hij hielemaole van op* (Dfo)

opsjorren (Nbk) ['opjɔrɪ] - opsjorren: omhoogsjorren *de broek opsjorren* omhoogsjorren (en vastmaken) (Nbk)

opsjouwen (Nbk) ['op...] - met moeite omhoogdragen *Ik heb die rommel de zoolder opsjouwd* (Nbk)

opslabieber (Np) de; -s; -tien ['opslabibɪ] 1. klap

opslag de, et (bet. 5); ...slaegen; -gien ['opslax] 1. (bij balsporten) het opslaan van de bal, vooral bekend van volleybal *Wie het now de opslag?* welke partij mag opslaan (Nbk) 2. oogopslag, het opslaan van de ogen *Dat gong om de dierziekten te bestrieden en in eerste opslag gongen ze de t.b.c. onder de koenen te lief* in eerste instantie (vo) 3. (g. mv.) prijsverhoging, loonsverhoging *Wanneer zol ik now es opslag kriegen?* (Nbk), *iene opslag geven* (Nbk), *...vraogen* (Nbk), *Hij het opslag had meer loon gekregen* (Np), *Ie kriegen tegenwoordig zomar gien opslag* (Spa) 4. plankje met houten steel er schuin op, om tegen het riet te kloppen, te slaan bij het rietdekken (Pe-Dbl) *Dat opkloppen mit een opslag doeij' om de bossies liek te kriegen* (Pe-Dbl) 5. (g. mv.) het opslaan van goederen, de gelegenheid goederen op te slaan, laadgelegenheid (Db, Dho, Np, Nw, Obk, Op, Spa, bo: Nw) *Dan haelde ie ze hier [de turf] gewoon van de opslag of, hen* (bo: Nw), *Et riet staot op 't opslag* (Spa), *opslag veur vee of voer* (Db), *De timmerman het een opslag van hooit* (Np), *In Rotterdam bin een boel bedrieven an de haven die heur doende holen mit op- en overslag* (Op), *An de aandere kaant van 't kanaal is de loskade, we zeggen de opslag* (Op) 6. (verz.) gewas dat opschiet zonder geplant of gezaaid te zijn door de mens (Ow) *veural de opslag van burkenpollen* (Ow), *De koehuders en huudsters mossen*

opslagbedrijf - opslokken

hasems parkienhuden in et opslag van sparrelaand en dadde snee grös (Ow)

opslagbedrijf (l) - opslagbedrijf

opslagplak (l) - opslagplaats

opslagruimte (spor.) - opslagruimte

opslagterrein (l) - opslagterrein

opslaon st. ww.; overg., onoverg.; het opsleugen ['opslõ:õn] 1. door bep. bewegingen in de hoogte slaan, doen wippen *Wie mag opslaon?* d.i. met name bij volleybal: de opslag hebben (Nbk), *Vroeger gebeurde dat wel mit et zendemi'jen; dan trokken de aoren kroem deur et wellen mit de welhaoke, en dan mos de zendemi'jer de aoren weer opslaon* (Nbk), *eerpels opslaon, opschudden veurdaj' ze op 'e taofel brengen, dan bloemen ze beter* (Nbk, Ste), zo ook *eerpels opslaon op 'e tiele* (Dfo), *Soms is et de muute weerd om een naozwaarm weer op te slaon* met een scheppende beweging te vangen (bs: Obk) 2. (onoverg.) vocht doen op- rijzen (Nbk) *De vloer slat zo uut, die slat damp op* (met aks. op *op*) (Nbk) 3. (overg.) omhoog-richten (van de blik), de oogleden omhoog laten gaan *Hi'j sleug de ogen op en zee (...)* (Nbk) 4. (onoverg.) duurder worden, stijgen in prijs *et opslaon van de prieszen* (Ste), *De prieszen bin aorig opsleugen* (Nbk), *je loon kan ok opslaon* (Nbk) 5. (overg.) opbergen, bewaren *We hebben nogal wat branige opslegen* (Ow), *...opsleugen* (Ow) 6. (overg.) opstellen, neerzetten *Et leger sleug zien tenten op bi'j Berkoop* (Nbk), *De bargbeklimmers hadden de tenten opsleugen in et dal* (Wol)

opslatten (Dfo, Nbk, Ow) onbep. w. ['op slatn] 1. (van sloten, greppels, kanten van vaarten) van plantenresten, begroeiing, modder ontdoen, de uitgezakte aarde weer op de juiste plaats brengen e.d. *de sloden opslatten* (Ow)

opsleepbalke (vo) de; -n ['opslt:bal(ə)kə] 1. bep. balk gebruikt bij het op de wagen slepen van hooi, z. ook *opslepen* (Ow) *Jan-Harm perbeerde dat op te lossen mit zien opsleepbalke en dat wol wel aorig* (vo)

opsleepbatter (Ma) de; -n ['op...] 1. bep. hekwerk waarover men het hooi tegen de wagen opsleepte

opsleephekke (Ma) et; -n ['op...] 1. bep. hekwerk waarover men hooi tegen de

wagen op sleepte

opslepen ['op...] - opslepen: naar omhoog slepen, stroomopwaarts slepen, ook: door te slepen op een wagen brengen (van hooi) (vo): *Doe dee Jouk nog mar even geduld mit opslepen* (vo)

opsleupen z. *opsloept*

opsliepen (Nbk, Ste) - opslijpen: door te slijpen scherp genoeg maken *et mes even opsliepen* (Ste)

opslikken (Nbk, Ste) - oplikken, door te likken eten *De hond slikt et eten hielemaole op* (Ste)

opslingeren (Nbk) ['op...] - opslingeren: in opwaartse richting slingeren, door te slingeren op iets doen belanden *Hi'j slingerde de tuunslange de zoolder op* (Nbk)

opslobberen (Nbk, Np, Dfo, Ste) ['opslobbrn] - opslobberen *De hond slobbert et waeter op* (Ste), ook: snel of op vluchtige wijze eten (Dfo, Nbk): *Ze hebben mar gauw wat opslobberd* (Dfo)

opsloeden z. *sloden*

opsloepen (Nbk) zw./st. ww.; onoverg.; sloepte/sleup op, is opsloept/opsleupen ['opslupm] 1. opsluipen *Ik heurde him stiekem de trappe opsloepen* (Nbk) 2. z. *opsloeft*

opsloeft (Obk) Ook *opsloepen* (Ow), *opsleupen* (vo), *opslopnd* (Sz) bn.; attr. ['opslupt/...slupm/...sla:pm/...slypmt] 1. met de leeftijd tussen kind en jongeman of jonge vrouw, opgeschoten *Pattie opsloefte jongen kun d'r nuver henne bongelen* (Obk), *Ik was nog mar een opsleupen jonge doe ik es mit mien heit bi'j jim west bin* (vo), *et opsloepen volkien* (Ow), *een opsloepen jonge* (Ow), *as opslopnd jonges (...)* (Sz)

opsloffen (Nbk) ['opslofm] - opsloffen *Hi'j slofte de trappe op* (Nbk)

opslokken ['opslokj] - opslokken, snel, gulzig opeten *Hi'j slokt et eten hadde op* (Nbk), *Hi'j slokt alles op, hi'j kan alles bruken eet werkelijk alles, ook ruimer: maakt zoveel mogelijk tot het zijne* (Np), *Hi'j het de boel opslokt alles opgemaakt, alles erdoor gebracht* (Ste), *Die zeune die alles opmaakt van zien vader, het 'm helemaole opslokt* (Ste), *Een vrouw mit een gat in de haand slokt heur man helemaole op* (Ste)

opslorpen (Nbk) Ook **opslurpen** (Nbk, Op, Ow) ['opslor(ə)pm/...A...] - opslorpen: slurpend tot zich nemen, door te slurpen een hoeveelheid opmaken *Hi'j slorpte de melk in ien keer op* (Nbk), *de koffiie opslurpen* (Op, Ow)

opslupend z. *opsloept*
opslurpen z. *opslorpen*

opsluten st. ww.; overg., onoverg.; het (bet. 1-2)/is opsleuten ['opslytŋ] 1. (overg.) achter slot en grendel zetten, zodanig in een ruimte onderbrengen dat ontsnappen niet mogelijk is *de hond opsluten* (Nbk), *de kiepen opsluten* (Ste), *Ze hebben die vent opsleuten, en dat is ok mar goed ok d.i. in de gevangenis* (Nbk), *Hi'j had himzels in de kaemer opsleuten* (Nbk), *Ze sluten je ok wel es op in de W.C., dan kuj' de deure niet eupen kriegen* (Nbk) 2. (overg.) vastzetten: met een pen, een wig e.d. (Bu, bs) *Et heufdgebiente zit mit een zwaluwstaartverbiening an de stiele, en hi'j wodt daor mit een wigge opsleuten* vastgezet (de wig zet dus de balk vast) (Bu), *Veur et opsluten - et in mekeer zetten - van de dislange bespreuken onderdielen van de klokkestoel wo'n de gatten en pennen eerst behaandeld mit bi'jglieks grondvarve, mar ok wel mit et pripperaot Woodtreat* (bs) 3. (onoverg.) zich sluiten, dichtgaan (d.i. inzake de schede, na de geboorte) (Np, Ste) *De koe slöt weer op, dan trekt et weer naor mekaer toe* (Ste), *Die koe is ok al weer aorig opsleuten* (Np) 4. in *d'r in opsleuten liggen* (fig.): volgend uit dat wat wordt uitgedrukt (l)

opsluting (l) ['opslytŋ] - opsluiting (in een gevangenis e.d.)

opsmeren - opsmeren

opsmieten (Db, El, Nbk, Np, Obk, Ste, bo: Bu, Nw) st. ww.; overg.; het opsmeten ['opsmitŋ] 1. omhoog brengen (van water) (Db, Obk) *D'r mos zo now en dan een ni'j zoegleer in de pompe, eers smeeet hi'j gien waeter genoeg op* (Db, Obk) 2. aan geld opleveren, winst geven (El, Nbk, Np, Ste, bo: Bu, Nw) *Et moet nogal wat opsmieten, aj' daor van bestaon willen* (Np), *Zol et nog wat opsmieten?* (Nbk), *Smit et nog wat op?* (Ste), *Et het aorig opsmeten* (El)

opsmikkelen ['op...] - opsmikkelen

opsmuk ['op...] - opsmuk *Dat meenske*

hoolt nogal van opsmuk (Np)

opsmukken ['opsmakŋ] - opsmukken: mooi maken, opsieren, vooral: zich opmaken met make-up *Die hadde heur aorig opsmukt* (Np), *Ze is aorig opsmukt* (Nbk)

opsmullen (l) - opsmullen

opsnaaien (Ste) zw. ww.; onoverg.; snaaide op, het opsnaaid ['opsna:jŋ] 1. opscheppen, pochen *Hi'j snaaide best op* (Ste)

opsnaaier (Ste) ['opsna:jŋ] - opschepper

opsnieden (Nbk, Np, Obk, Ste, b, d) st. ww.; overg., onoverg.; het opsmeden ['opsnidŋ] 1. een tak door snijden verkrijgen, in de juiste toestand brengen (Obk) *Vroeger hadden de kiender een hoepel mit een gaffelstok (opsneden uut de bos)* (Obk) 2. (van sloten:) uitmaaien, 'uitsnijden' met een *tilzende* (Bu) *sloden opsnieden* (Bu) 3. opscheppen (Nbk, Np, Ste, b, d) *Ie moe'n niet zo opsnieden* (Ste), *J. zat lessendaegs bi'j T. wat op te snieden* (b), *En ik, ik heb now stof genog om jaoren op te snieden* (b)

opsnieder (El, Np, Obk, Op, Sb, Ste) ['opsnidŋ] - opschepper

opsniederij (Nbk) de [opsnidŋ'tjə] 1. opschepperij, het snoeven

opsnoeien z. *opsnuuien*

opsnoepen z. *opsnupen*

opsnoeven st. ww.; overg.; het opsneuwen ['opsnu:bŋ] 1. opsnuiven, in de neus omhoog snuiven *Ik bin verkolen, ik zal wat dampo opsnoeven* (Np), *even wat frisse locht opsnoeven* even naar buiten om frisse lucht (Nbk), *Dat kon hi'j mar opsnoeven* dat had hij maar te verwerken (nl. de vervelende opmerking die tegen hem werd gemaakt) (bo: Nw, Op)

opsnorren (Bu, Nbk, Np) ['opsnoŋŋ] - opsnorren *Dat za'k wel even veur je opsnorren* (Bu)

opsnuien z. *opsnuuien*

opsnuijen z. *opsnuuien*

opsnupen (Nbk) Ook **opsnoepen** (Nbk)

['opsnyppŋ/...snuppŋ] - opsnoepen

opsnuuien (Bu, Ma, Nbk, Ow) Ook

opsnuien (Diz, Np), **opsnuijen** (Ste),

opsnoeien (Nbk) ['opsnyjŋ/...] - opsnoeien

'k Heb de bos opsnuid mit de halvemaone (Np, Diz), *een boswal opsnuuien* (Ow)

opsodeflikkeren (Sz) zw. ww.; onoverg.;

opsodemieter - opspringen

sodeflickerde op, is opsodeflickerd
['opso:ədə...] 1. opsodemieteren, oplazeren
opsodemieter Ook *opsojemieter* (Nw, bl)
['opso:ədəmitr/...so:jə...] - opsodemieter,
klap *Za'k je een opsodemieter geven* (Np,
Nw)

opsodemieteren (verspr.) Ook *opsojemie-
teren* (Np, Nw) ['opso:ədəmitr/...so:jə...]
- opsodemieteren, opdonderen *Hi'j kon om
mij wel opsodemieteren* (Nbk)

opsojemieter z. *opsodemieter*

opsojemieteren z. *opsodemieteren*

opsokkelen (Nbk) Ook *opsukkelen* (Nbk)
['opsokl/...sakk] - opsokkelen *Et peerd
sokkelde de weg op* (Nbk)

opsommen ['opsom:] - opsommen *Die kan
hiel wat opsommen* (Bu), ook gezegd
wanneer iemand een nogal hoge vraagprijs
noemt (Nbk): *Now, hi'j somt nogal wat op*
(Nbk)

opsomming de; -s, -en ['op...] 1. het
opsommen 2. lijst, reeks die men opsomt
Hi'j kan een hiele opsomming geven (Nbk)

opsaeren z. *opsperen*

opspannen ['op...] - ops spannen (door aan
te trekken) *'t ketten van de fiets ops spannen*
(Nbk)

opspanner (Bu) de; -s ['opspanr] 1. soort
beugel in schrikdraad, met een zodanige
inrichting dat men er de draad mee op kan
spannen

ops patten z. *ops pattereden*

ops pattereden (Nbk, ba) Ook *ops patten*
(Nbk) zw. ww.; onoverg.; spatterde op,
is/het (bet. 2) *ops pattered* ['ops patr/...spatr]
1. *ops patten* *Et waeter spatterde tegen him
op* (Nbk), *...dat et ops patterede tegen de wal*
(ba) 2. opstandig doen, tegens putteren
(Nbk) *Hi'j spattert aorig op sputtert nogal
tegen* (Nbk)

ops pelden (Nbk) - ops pelden

ops peren (Nbk) Ook *ops paeren* (Np) -
ops paren *Mooie lappies speerden we op,
om d'r laeter wat van te maeken* (Nbk), *Dat
he'k wat ops peerd* (Nbk)

ops peulen zw. ww.; overg., onoverg.;
speelde op, het opspeuld ['ops pa:l] 1.
ops pelen: tekeergaan, flink foeteren *tegen
iene ops peulen* tegen iemand foeteren,
tekeergaan (Spa), *Hi'j speulde aorig op*
(Nbk), *le moe'n op 'e tied es ops peulen,
aers bij' een sufferd* (Np), *De maege speult
op begint zich te roeren* (d.i.: men voelt

zich niet goed, lekker in z'n maag, of: men
krijgt trek) (Ste) 2. in *een kaorte ops peulen*
een kaart in het spel brengen (s)

ops peuren z. *ops poren*

ops piekeren (Nbk) - ops pijkeren

ops pieren (bs: Dfo, El, Obk, Op) zw. ww.;
onoverg.; spiede op, het ops pield
['ops pil] 1. de spijlen aanbrenge n in de
bijenkorf

ops pinnen (b: lm) st. ww. (?); onoverg.
['ops pin:] 1. op z'n poot spelen

ops pitten (Nbk) ['op...] - door te spitten te
voorschijn doen komen

ops plitsen (Bu, Nbk) - ops plitsen *in
groepies ops plitsen* (Bu)

ops poelen (Np) zw. ww.; overg.; spoelde
op, het opspeuld ['ops pul] 1. op een
spoel, klosje e.d. oprollen *Ik hebbe et
spoeltien leeg, ik moet eerst gaoren
ops poelen* (Np) 2. z. *ops pulen*

ops poren (Nbk, Np) Ook *ops peuren* (Nbk)
['ops po:ər/...spa:ər] - ops poren: door
zoeken vinden *Hi'j is te zuke, we moe'n
him mar even ops poren* (Nbk), *Mar es zien
waor ik et ops peuren moet* (Nbk), *De
pelisie moet him mar ops poren, die dat
huus in de braand steuken het* (Np)

ops poring ['ops po:ərɪŋ] - ops poring

ops poringsambtener (l) ['op...] - ops por-
ingsambtenaar

ops poringsonderzuuk (l) ['op...] - ops por-
ingsonderzoek

ops poringsregister (l) ['op...] - ops por-
ingsregister

ops poringsteam (l) ['op...] - ops por-
ingsteam

ops praak z. *ops praok*

ops praak (Bu, Ma, Nbk, Nw, Ol-Nl, Ow,
Sz) Ook *ops praoke* (Dho, Nw, Ste, Wol),
ops praak (Spa) ['ops pra:k(ə)/...spra:k]
- ops praak, in *in ops praok(e)* in ops praak
*Die is (nogal) in ops praok; d'r wodt aorig
over kletst* (Nw, Nbk), *We willen liever
niet in ops praak kommen* (Spa), *Daor is
hi'j deur in ops praoke raekt* (Wol), *Je
hebben me aorig in ops praak brocht mit
jow praoties* (Ol-Nl)

ops praoke z. *ops praok*

ops ringen st. ww.; onoverg.; is op-
sprongen ['op...] 1. opspringen, in de
hoogte springen, omhoogspringen *De hond
sprong op van bliedschop* (Nbk) 2. op iets
springen, in een bep. richting springen *De*

geit sprong zo de weg op (Nbk)

opspuiten (Nbk, Spa) zw./st. ww.; overg.; spuitte op, het opspuit ['op...] 1. op iets spuiten, met name van grond en veen-specie: *veen opspuiten*, vgl. *Dat opspuiten was in de tied van de veenmesiene; de veenbrij wodde dan op de ribbe spuiten* (Spa) 2. door een bep. spuittechniek van een verflaag, laklaag voorzien (Nbk) *Die auto moet opspuit wodden* (Nbk)

opspulen (Np, Obk) Ook *opspoelen* (Nbk, Np) ['opspyl̥n/...spul̥n] - opspoelen, in 't *wasgoed opspulen* de was opspoelen (Np, Obk)

opsputteren (Np, Ste) zw. ww.; onoverg.; sputterde op, is opsputterd ['opspat̥r̥] 1. opspelen, tegensputteren *Hi'j sputterde nogal wat op* (Ste), *Hi'j sputterde tegen him op* (Np)

opstaand (verspr.) Ook *opstand* (spor.) de; ...stanen; ...staantien ['opstā:nt/...stant] 1. opstand, oproer tegen het gezag, verzet *in opstaand kommen: Die meensen kwammen aorig in opstaand* (Pe-Dbl), ook bij vergelijking: *De maege kwam in opstaand* (verspr., Ste), ...*was in opstaand* (Bdie)

opstaandeling (l) de; -en ['opstā:ndl̥n] 1. opstaandeling

opstaandig z. *opstanig*

opstaekel (Db, Nbk, Ste, vo) et, de; -s; -tien [op'ste:k] (Db, Nbk), 'op... (Ste)] 1. obstakel *Die vrachtauto is ok een malle opstaekel op de weg* (Ste), *Dat opstaekel moet d'r weg* (Ste), (...) *mar oonze veurmannen speulen et toch mar klaor om de hieltied weer een opstaekel uut de weg te roemen* (vo) 2. iemand die vreemd is uitgedost, zich gek heeft opgetakeld (Ste) *Wat een opstaekel* (Ste)

opstaelen (Bu, Nbk, Ste, b: lm) Ook *opsteilen* (Bu) zw. ww.; onoverg.; staelde op, is opstaeld ['opste:l̥n/...stejl̥n] 1. nat worden (aan de onderkant) door omhoog trekkend vocht *De oppers staelen op, dan wo'n ze vochtig van onder* (Ste), *Et grōs steilt op* (Bu), *De hujoppers beginnen op te staelen; dan staon ze te lange en dan wo'n ze van onderen op nat* (Nbk), *As et huj in bulties ligt en et wodt van onderen op nat, dan is et opsteild* (Bu)

opstaepelen (Nbk, Np, Nw) ['op...] - opstapelen: tot stapels maken; steeds in omvang toenemen: van werk *D'r komt de*

hieltied mar meer, et wark staepelt op (Nw)

opstaepeling (spor.) ['opste:p|u] - opstapeling

opstal (l) ['opstal], in *recht van opstal*, z. onder *recht*

opstallen (Nbk, Ste) ['opstal̥n] - opstallen, op stal zetten *We moe'n de koenen opstallen* (Nbk, Ste)

opstand z. *opstaand*

opstandig z. *opstanig*

opstanig (Nbk, l) Ook *opstaandig* (vo), *opstandig* (Nw) [op'stā:nəx/...ndəx/...standəx] - opstandig *Die is aorig opstandig* (Nw), *Ja, zee Haarm wat opstaandig, en duur of niet duur, een boer moet d'r altied hadde veur warken* (vo)

opstaon st. ww.; onoverg.; het (bet. 1, 3)/is (bet. 2) opstaon ['op...] 1. in een opgerichte, opwaartse stand staan, overeind staan 't *Raem staot op* staat omhooggeschoven (Ow, Nbk), *De brogge staot op* is omhooggedraaid (Ste, Nbk), *As oonze hond lel̥k is, staon de bossels 'm steil op* (Nw), (in de bouw:) *Daor hebben ze de keziene al opstaon* overeind (nl. in de verder te metselen muur) (Ste) 2. gaan staan, echter vooral: uit z'n bed komen *mit valen en opstaon* (spor.), *Die is veur dag en dauw opstaon* (Spa), *Die is veur 't bedde opstaon, vanmorgen hij is extra vroeg opgestaan* (Op, Pe-Dbl, Ste, Spa), *Aj' mi'j te vieter nemen willen, dan moe'j vroeger opstaon* moet je gewiekster zijn (b, Nbk) 3. op het vuur staan (ter verwarming, om te koken, te sudderen enz.) (Nbk, Np) *Ze moe'n nog even opstaon, de boonties* (Np) * *Die vroeg opstaot is nooit laete* vroeg opgestaan is altijd goed (Nw), *Ie moe'n mekeers opstaon en beddegaon niet weten, dan blief ie lange goed mit mekeer* (Obk)

opstaond ['opstō:ənt] - opstaand, overeind staand *de recht opstaonde balken* (Ow)

opstaander (Dhau, El, Ld, Obk, Nt, Nw, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbl, Spa, j) Ook *opstaoner* (Ol-Nl), *rechttopstaonde* (Diz), *steilopstaonde* (Dfo) de; -s ['opstō:əndr̥/...nr̥/r̥ex'topstō:əndə/stej 'lop...] 1. elk der drie of vier verticale balken of planken in een hek op de inrit, zandweg, dam naar een weiland, erf, ook wel: de paal waar zo'n hek aan draait (Dhau, El, Nt, Nw,

opstaoner - opsternaot

Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa) *Drie of vier opstaonders, daor kwammen de schroten tegen* (Ow), *De onderaenden van de opstaonders bin al gauw verrot* (Op) 2. elk der stijlen, steunpalen waar een wagenhok op rust (Ow) *de opstaonders onder et waegenhokke* (Ow) 2. opwaarts gerichte paal waar een ijzeren of koperen pomp tegenaan zit (Ld) 3. elk der staande schroten die om de ringen van een put zijn gespijkerd (j)

opstaoner z. *opstaonder*

opstap de; -pen; -pien ['opstap] 1. (vaak verkl.) opwaartse stap (die men moet maken) *De drumpel is hoge, et is een hele opstap* (Dho), *We hebben een grote opstap vanuut de aachterdeure* (Wol), *Daenk om et opstappien* (Ma, Nw), *Wat was dat een mal opstappien* (Nw) 2. trede, opstap van een rijtuig *We hebben een nij opstappien an de koetse kregen, de aandere was d'r of breuken* (Ol-Nl) 3. dwarsstuk waarop men kan gaan trappen of staan, het laatste vooral bij het op de fiets stappen: een recht uitstekend deel van de achteras *Vader hadde vroeger een fiets mit een opstap an de achterasse, een lange penne* (Spa, Sz), *Oolde mannen zetten eerst de voete op et opstappien (van de fiets) om op te stappen* (Bu), *De hujlepe is een leppe mit een opstap* (Np, Ma) 4. voorziening van enkele palen met planken erop waarop men kan gaan staan om over een heg, een hek, een afrastering te klimmen (Bu, Dho, Nbk, Op, Spa) *In et oolde peblieke pad van Makkinge naor Nijberkoop zat een opstap; een paol in de grond mit een plaanke d'r op, an weerskaanten van de draod* (Nbk) 5. klein vloertje bij het water, vaak op palen, waarop men kan gaan staan om water te halen, bussen om te spoelen e.d. (Ste)

opstappen ['opstapm] - opstappen: op iets stappen *Hij stapte et teniel op* (Nbk), *R. kreeg de fiets en zol opstappen* (j); gaan staan en weggaan *Ik stap mar es op, ik zol niet te laete thuus wezen* (Nbk), *Ie kun om mij opstappen ga maar, verdwijn maar!* (Ste); z'n ontslag nemen, z'n functie e.d. neerleggen *Hij wol niet langer in zoe'n bestuur zitten, hij is opstapt* (Nbk); flink, vlot doorlopen: *Hij begint wat hadder op te stappen, hij trekt de hakken aorig an* (Np)

opstapvlak (spor.) - opstapplaats
opstatten zw. ww.; overg., onoverg.; statte op, het opstat ['opstatp] 1. aan de gang brengen (van een auto bijv.) *De auto wol niet goed opstatten* (Nbk) 2. (overg.) aanstaarten (van paarden) (Ste) *Iene man kon deur et opstatten van de peerden een heleboel peerden mitnemen; ien peerd hul hij vaaste, an dat iene peerd kwammen twie aeren an de stat vaaste en daoran weer viere* (Ste), *As peerden vroeger naor et spoor brocht wodden om naor de maark in Zwolle of Liwwadden te gaon dan wodden ze opstat, mit soms aachte aachter* (Ste)

opsteilen z. *opstaelen*

opstel et; -len; -legien ['opstel] 1. opstel (bep. stuk proza) 2. toeleg, opzet (Dhau, Nw) *Wie zien opstel is dat?* (Dhau, Nw)

opstellen zw. ww.; overg.; stelde op, het opsteld ['opstelɲ] 1. plaatsen, een opstelling geven, op de vereiste manier neerzetten, doen staan *Veur die vent (...) hebben ze een ereboge opsteld* (b), *Een optocht stellen ze op* (Ste), *As d'r tugerije is dan wo'n de peerden opsteld* (Bu), *peerden opstellen veur de waegen of veur de keuring* (Bu, Nbk), *De Duutsers hadden wel beveulen dat alle radio's inleverd wodden mossen, mar verscheiden hadden wel een oold bakkiën op 'e kop tikt om in te leveren en hadden heur eigen goeie toestel holen, goed verdekt opsteld vanzels* (vo), *je verdekt opstellen* (Ste) 2. tot, bij één of meerdere groepen, ploegen indelen en evt. het beoogde werk opgeven *Wij warkten in ploegen, die opsteld wodden deur een onderbaos van de Heidemij* (vo), *Schermerhorn stelde een regering op mit hiel bekwaome mannen* (vo), *Ze hebben mij in die wedstried niet opsteld, waor zol dat an te daanken wezen?* (Nbk) 3. op schrift stellen, ontwerpen *een verslag opstellen, een kontrakt... een theorie...* 4. (wederk.) een standpunt innemen (spor.) *Hij stelde him nogal had op* (spor.) 5. uitstellen (van een datum of tijdstip anderszins waarop men iets had afgesproken) (Bu) 6. als toeleg, opzet hebben, beramen (Nw) *Wie het dat opsteld?* (Nw)

opstelling ['opstelɲ] - opstelling
opstelwedstried - opstelwedstrijd
opsternaot bn.; -er, -st [opstɪ'nɔ:ət] 1. opvliegend, boos *Ie moe'n wat oppassen*

mit dat kereltien, want hi'j is zó opsternaot (Obk), *Jim moe'n niet zo opsternaot wezen* (Db), *Wat was ik opsternaot doe ze mi'j dat keunsien flikten* (Wol), *Hi'j is wel zo opsternaot, dat ie kun gien kaant mit 'm uut* (Sz), *Die is zomar opsternaot* (Dho)

opstiegen (Ste) ['opsti:ɣɪ] - opstijgen: in de lucht *De vlieger wil niet opstiegen* (Ste)

opstieven (Nbk) ['opsti:bɪ] - opstijven: van de was *was opstieven* (Nbk)

opstikken I st. ww.; overg., onoverg.; het (bet. 1-9)/is (bet. 1-6, 8, 10) opsteuken ['opstɪkɪ] 1. (overg.) omhoog brengen door te steken *De manluden in et laand naost oons beginnen de hujbulten netties op te stikken* (v), *...een gaffel, veur 't opstikken van takkebossen en strobossen* (Obk), *Een twietanige vörke wodt een schootvörke nuumd; daor mos ie et zaod mit opstikken* (Nbk), *huj opstikken* nl. op hoovak of wagen (Bu, Db, Ma, Nbk, Ste), *We moe'n nog een voer huj opstikken* d.i. op de wagen (Np, Nbk), *roggebossen en haeverbossen opstikken* (Ste), *rogge opstikken* (Bu), *de bossen opstikken* de bossen stro schudden (aan de vork) (Np), *de legge opstikken* opschudden (Np), *Ie moe'n mar opstikken* de aardappelen opsteken (bij het rooien) (Nbk), *de eerpels opstikken mit de griepe* (Ma) 2. (overg.) opwaarts houden *de haand opstikken, de vinger opstikken, de parreplu opstikken* (spor.) 3. (overg.; van het haar, ter verfraaiing) omhoog doen en vastmaken *Zeuventien jaor stakken wi'j et haor op!* (Ma, Nbk), *We hebben 't haor opsteuken* (Nbk) 4. (overg.) door te steken aan iets bevestigen (bs: Op), *in de korf opstikken* een bep. holle doek (vaak van jute) aldus bevestigen onder de bijenkorf i.v.m. het vervoer met de wagen of aanhangwagen, opdat er geen bijen ontsnappen (bs: Op) 5. (overg.) in *wat/niks opstikken* iets/niets leren, zo ook *d'r wat/niks van opstikken* er iets/niets van leren, wijzer van worden *Hi'j het wel naor die lezing west, mar hi'j het d'r niks (van) opsteuken* (Nbk, Ste), *...en ze hadden d'r in elk geval een betien van opsteuken* (vo), *Hi'j het wel naor schoele west, mar hi'j het d'r niks opsteuken* (Nbk), *Zodoende had Omke wat van de Duutse tael opsteuken* (v) 6. (overg.) aansteken, doen ontbranden *de laampe opstikken* (Bu,

Nbk, j, b), *'k Leut him eerst een piep tebak opstikken* (b), *et locht opstikken* (Nbk, Ste), *een sigeret... 7.* (onoverg.) aanleggen, aansteken (Bu, Nt, Ste) *Moe'n we nog argens opstikken?* (Ste), *Zuwwe even opstikken bi'j dat kefé?* (Bu), *even opstikken in de jachtweide* (Nt) 8. (overg.; van een fles) aanbreken (Nt) *...de flesse opstikken...* (Nt) 9. (onoverg.; bij kooplieden die niet tot een besluit kunnen komen:) drinken, proosten (Ma) *even opstikken: as we et niet iens wodden kunnen!* (Ma) 10. (onoverg.; van de wind) hard gaan waaien (Nbk, ba) *De wiend begint op te stikken* (Nbk), *As d'r dan es een dikke storm opstikt (...)* (ba)

opstikken II (Ste) zw. ww.; overg.; stikte op, het opstikt ['opstɪkɪ] 1. door stikken (een versiering) aanbrengen *een naod opstikken* een naad voorzien van een siersteek (Ste)

opstikker (verspr.) de; -s; -tien ['opstɪkɪ] 1. degene die de aardappels opsteekt (verspr.) *De aanderen weren de opstikkers en de eerpelzokers* (Dhau), *De opstikker stikt de stangen uut de grond* (Ma) 2. degene die de garven, gewoonlijk met een tweetandige vork, toesteeft naar één of meer tussenpersonen, die ze nl. weer doorgeeft/doorgeven aan de persoon die stapelt (Bu, Np, Nw, Obk, Ste) 3. degene die bij het laden het hooi met de vork op de wagen steekt (Nw, Obk, Op, Ste) *As d'r een drokke opstikker is, dan het de laeder d'r wark mit* (Obk) 4. platte jutte (bet. 1) zonder rand (Np), vgl. *De opstikker was een jutte waor de kappe of was, zodat allierend de rogge nog over was; as de bak goed halfvol vene was, zee de minger: 'Geef mar waeter.' De spitter zette dan zien scheppe daele en begon waeter in de bak te scheppen mit de schepemmer en de minger begon mit de opstikker et vene op 'e bojem van de bak omhogens te warken, zodat et waeter d'r onderdeur leup* (Np) 5. hetz. als *steekreenze*, z. aldaar (bo: Nw)

opstiknaod (Bu) de; -en; ...naotien ['opstɪkno:ət] 1. naad met opgestikte siersteek

opstippen (Nbk, b: lm) zw. ww.; overg.; stipte op, het opstipt ['opstɪpɪ] 1. enige gemorste vloeistof met een doek opnemen

opstoeken (Bu, Np, Ste) zw. ww.; overg.,

opstoelen - opstri'jen

onoverg.; stoekte op, het (bet. 1-3)/is opstoekt ['opstukɔ] 1. (overg.) tot gasten, hokken bijeenplaatsen van garven *We moe'n de rogge opstoeken* (Np) 2. (overg.) hooi of bonen op klaverruiters steken om te drogen (Ste) *huj opstoeken* (Ste), *bonen opstoeken om te dreugen* (Ste) 3. tegenhouden van het water door een stuw, dam e.d., opstuwen van water (Bu, Ste) *Daor stoeken ze et waeter op* (Ste), *Et waeter stoekt daor op* (Bu) 4. (onpers.) opgehouden worden, voortdurend niet verder komen (Np) *Et wodt niks, et stoekt mar op* (Np)

opstoelen (bs: Obk) zw. ww.; overg.; stoelde op, het opstoeld ['opstu:lɔ] 1. plaatsen van bijenkorven op de (vaak speciale) wagen (bs: Obk)

opstoepen (Db) zw. ww.; overg.; stoeppe op, het opstoept ['op...] 1. op een bep. wijze stapelen van turf, z. onder *stoekte*

opstoeven ['op...] - opstuiven: omhoogstuiven, ook: tot een hoop stuiven: *De snij begint daor aorig op te stoeven* (Nbk); omhoogsnellen *Ze steuf inienend de trappe op, zo lelk was ze* (Nbk); snel boos worden, opvliegen, vgl. *opstoeven van lalkens* (Nbk); heel snel in een bep. richting gaan (Nbk), vgl. *Hij steuf bij oons et hiem op* (Nbk)

opstoken ['opsto:kɔ] - opstoken (van vuur, een kachel) *de kachel wat opstoken* (Bu); opzetten, aanhitsen *een hond opstoken* (Ste), *Ze hebben him opstookt* (Ste, Nbk, Np)

opstoker (Nbk) de; -s ['opsto:kɔ] 1. opstoker

opstokeren (l) zw. ww.; overg.; stokerde op, het opstokerd ['opsto:kɔ] 1. opzetten tegen iemand of aanzetten tot iets dat laakbaar is, opstoken

opstomen ['opstõ:m:] - opstomen (van boten)

opstommelen (spor.) ['op...] - opstommelen *Hij stommelde de trappe op* (Nbk)

opstoot (Bu) de; opstoten; opstotien ['opsto:ət] 1. oproer, rebellie, staking *De arbeiders willen loonsverhoging en de baozen bin d'r niet veur, dan zal d'r wel een opstoot kommen* (Bu)

opstoppen (Nbk) ['opstõpɔ] - opstoppen: verstopping, hardlijvigheid veroorzaken *Benanen, stieve koeke stopt op* (Nbk)

opstopper (Dho, Diz, Np, Nw, Ste, vo, ba) de; -s ['opstõpɔ] 1. klap, opstopper *'k Zal je een opstopper verkopen* (Diz), *Hij het een opstopper had, hij is bont en blauw* (Nw, Ste, Dho), *De melkpries zakte mar een betien, mar de veepriezen kregen wel een opstopper en de priezen van de bouwperdukten ok* (vo)

opstopping de; -s, -en ['opstõpɔ] 1. het opstoppen 2. opstopping in het verkeer

opstormen (spor.) - opstormen: naar boven stormen *de trappe opstormen* (spor.)

opstotien (spor.) et; ...stoties ['opsto:ətɪn] 1. opstootje

opstouwen (Bu) zw. ww.; onoverg.; stouwde op, is opstouwd ['opstõwɔ, ...wɔ]

1. opstuwen *De Linde stouwt op mit westenwiend* (Bu)

opstoven (Nbk, Ste) ['op...] - opstoven (lett.) *de gruunte even opstoven* (Ste)

opstraampelen (Nbk) ['op...] - opstrompelen *et pad opstraampelen* (Nbk), *een trappe opstraampelen* (Nbk)

opstraoten (Spa) zw. ww.; overg.; het opstraot ['op...] 1. opnieuw bestraten *De inreed moet opstraot wdden* de bestrating moet worden vernieuwd, opnieuw aangebracht (Spa)

opstrek (Nbk, Op, Ow, l) de; -ken ['opstrek] 1. lange, naar verhouding smalle strook in cultuur gebrachte grond die bij de boerderij behoorde, die uitliep in de woeste grond waarop de eigenaar het recht van *opstrek* had (d.i. om van die woeste grond gebruik te maken) en die grensde aan het einde van het dorpsgebied (de term is vooral uit schriftelijke bronnen bekend, niet meer uit overlevering) *Die plaetse ligt in zoe'n lange opstrek* (Ow), *Disse plaetse het een opstrek naor achteren* (Op)

opstrekend (Bdie) bn.; atr. ['opstrekɔ] 1. met een lange, smalle strook grond, met *opstrek*, z. aldaar, vgl. *een opstrekende plaets* (Bdie)

opstri'jen (Bu, Dfo) zw. ww.; overg.; strij'de op, het opstri'jd ['opstrejɔ:] 1. opschudden van het stro onder het vee, het droge stro aldus boven doen komen, schuddend of strooiend aanbrengen *avovens op 'e stal de boel even opstri'jen* (Bu), vandaar *Ik zal de kalver even opstri'jen* (Bu), *We moe'n even opstri'jen* het stro enigszins opschudden enz. (Bu), *De*

gröpstal wodde mit stro of mit zaand opstrijd, aandars was hij vuus te glad (Dfo)

opstrieken st. ww.; overg.; het opstreken ['opstri:kɪŋ] **1.** met een strijkende beweging omhoog brengen (Nbk) *Onderwegens mit de welhaoke streek ie ze weer wat op, aj' weer weerommeleupen mit de zende, en dan kon dat weer mi'jd wodden, die stroke* (Nbk) **2.** opstrijken (van geld, bezittingen), inpikken (met name van een erfenis of een ander financieel voordeel dat iemand heeft ontvangen, vaak met de bijgedachte aan oneerlijkheid of hebberigheid) *Die het d'r ok wat van opstreken is er financieel beter van geworden* (Nbk), *Hi'j het daor flink wat geld opstreken* (Nbk), *Hi'j het de boel opstreken* (Nbk, Ste) **3.** wegstrijken van mest (Ol-Nl, Ste), in het bijzonder de mest in de mestgoot naar de kant duwen zodat de gier weg kan stromen naar de gierput (Ste) *Ik zal eerst de gruppe [mestgoot] even opstrieken* (Ol-Nl) **4.** met een strijkijzer goed gestreken doen zijn (Nbk) *een jurk even opstrieken* (Nbk)

opstropmpelen (Nbk) - opstropmpelen

opstrupen (Dfo, Dla, Ma, Nbk, Obk, Ol-Nl, b, v) ['opstry:pɪŋ] - opstropen, in de hoogte stropen *'t Is hier waarm, even de mouwen opstrupen* (Nbk), *de broek opstrupen* (Nbk), *iene d'r veur opstrupen laoten* iemand ervoor laten opdraaien (b), *Wi'j kun d'r weer veur opstrupen vannaacht* moeten er weer voor opdraaien (v)

opsturen ['opsty:əɪŋ] - opzenden, versturen naar (van brieven, stukken anderszins)

opsukkelen z. *opsokkelen*

optaekelen ['opte:kɪŋ] - optakelen: met takels ophijsen; opdirken *Die vrouw die was vroeger altied mit goold optaekeld, die nuumden ze 'Goolden G.'* (Nbk), *Wat kun ze heur toch reer optaekelen* (bl), *Ze was kaekelbont optaekeld* (Ow), *Bi'j karneval kun sommigen heur nuver optaekelen* (Db)

optaeter z. *optetter*

optaoter z. *optetter*

optassen z. *optasten*

optasten (Db, Bu) Ook *optassen* (s) ['optastɪŋ/...tasɪŋ] - (weinig gebruikt) optassen: opstapelen, door te stapelen laden *le moe'n de roggebulte zo optasten dat hi'j niet inlekt* (Db), *le moe'n die*

waegen optasten (Bu)

optater z. *optetter*

optatter z. *optetter*

optekenen ['op...]- optekenen: aantekenen *Ik heb mooie verhaelen bi'j W.J. optekend* (Nbk)

optelfout ['optelfɔ:ɪt] - optelfout

optellen ['optelɪŋ] - optellen, bijtellen

optelling (spor.) - optelling

optelsom (spor.) - optelsom (lett.)

opteren zw. ww.; overg., onoverg.; teerde op, het opteerd ['opti:əɪŋ] **1.** (overg.) opvouwen (van wasgoed, papier e.d.) *goed de was opteren* (Nbk, bo: Nw, Op) **2.** (overg.) van een laag teer voorzien et *hekke opteren* (Nbk) **3.** (onoverg.) hetz. als *interen*, bet. 1, 2 (l)

optetter (Dho, El, Nbk, Ol-Nl, Wol) Ook **optaeter** (Bu, Dhau, El, Np), **optaoter** (Bu), **optatter** (Nbk), **optater** (Ow, Sz) de; -s ['optetɪ /...tɛ:ɪf/...tɔ:ətɪ/...tatɪ/...ta:ɪɪ] **1.** optater, klap, oplawaai *Hi'j kreeg me toch een optetter* (Ol-Nl), *Ik heb him een optaeter verkocht* (Np)

opteugen z. *opgetogen*

optie ['opsi] - optie: inzake het kopen of huren van een huis *d'r optie op nemen* (Ow), *in optie geven* (l); (recente ontlening:) mogelijkheid die men zou kunnen benutten *Bin d'r nog ere opties?* (Ow)

optiegeld (Sz) et ['opsixelt] **1.** hetz. als *verhogingsgeld*, z. aldaar

optiemen (Bu, Bdie, Dfo, Ld, Mun, Obk, Op) zw. ww.; overg.; tiemde op, het optiend ['opti:ɪm:] **1.** bijeenbrengen door te *tiemen*, z. aldaar *Vroeger wodde et huj in zwillen harkt en dan optiend, in oppers, en die mossen dan mooi opmaekt wodden* (Dfo), *et liendetouw, waor aj' de oppers mit optienden (...)* (Bu), *Bi'j et huj optiemen bleven de opperstatten liggen; die mossen bi'jhujd wodden* (Ld), *Nao et optiemen mossen vaeke de vrouwluden naohujjen* d.i. hetz. als *stattehujjen*, z. ook aldaar (Obk)

optieposten (Sz) mv. ['opsipɔ:stɪŋ] **1.** bedrag waarmee men zich als gegadigde meldt op een verkoping *Aj' op een boelgoed waren en de optieposten wodden later verhoogd, dan wodde daor weer zoveule percent van betaald, dat was verhogingsgeld* (Sz)

optillen zw. ww.; overg., onoverg., ook

optimaal - optrekken

onpers.; tilde op, het optild ['optiln] 1. naar boven, in de hoogte tillen *Hi'j tilde et dikke wief zomar op!* (Nbk), *Til ie de taofel even een betien op, dan schoef ik et klie d'r onder* (Nbk), *Til je voete even op, ie staon op (...)* (Nbk), *Ie moe'n niet zo sloffen je, til de bienen toch wat op* (Np) 2. (onpers.) wemelen, krioelen, zeer intensief door elkaar gaan (Nbk, Ste, b) *Dan tilt et op, dan leeft, beweegt et mael* (Nbk), *In Appelsche tilt et op van vossen* (b) 3. (van de lucht) helder worden (Ld) *De locht tilt op* (Ld)

optimaol (l) [optimɔ:əl; aks. wisselt] - (recent ontleend en aangepast) optimaal: op z'n sterkst, op z'n best *Et gong niet hielemaol optimaol* (l)

optimisme (b) et 1. optimisme: neiging steeds goede resultaten, een goede uitkomst enz. te verwachten

optimist de; -en [opti'mst] 1. optimist 't *Is nogal een optimist* (Nbk), *...dan lachten de optimisten him uut* (vo)

optimistisch (spor.) [opti'mstis] - optimistisch *Hi'j is mi'j wel es wat te optimistisch* (Nbk)

optimmeren zw. ww.; overg.; timmerde op, het optimmerd ['optimrɪ] 1. optimmeren: verbeteren, vernieuwen door te timmeren *Et bin de kosten niet weerd, om die spiene op te timmeren* (Dfo), *We hebben et hokke optimmerd mit schobben* (Np)

optippen (Obk) zw. ww.; overg.; tipte op, het optipt ['optipm] 1. met kleine beetjes opvegen *Vroeger gong ie mit vejer en blik et of van een vloer optippen, now. doe'jt mit de stofzoeger* (Obk)

optofoer z. oktober

optocht de; -en; optochien ['optɔxt] 1. optocht, stoet *We bin naor de optocht van et schoelfeest west te kieken, die was hiel mooi* (Ld), *een hele optocht* een grote groep mensen (Ste), *Dan trekken de mannen en jongen in optocht naor et Paosvuur* (ba)

optonten (Np) zw. ww.; wederk.; tontte op, het optont ['optontn] 1. zich opmaken, make-up bij zichzelf aanbrengen, zich opdirken

optrappen (Nbk) ['optrapm] - optrappen, naar boven trappen, in een bep. richting trappen *Zien zeune wol niet van de weg*

ofkommen, dat hi'j trapte him op 't laeste et hiem op (Nbk)

optreden zw. ww./st. ww.; overg., onoverg.; treedde/tredede op, het/is (bet. 1, 2, 4) optreden/optreded ['optri:dɪ] 1. (overg.) de lengte of oppervlakte bepalen door die in stappen na te gaan (een grote stap geldt als een meter) (Bu, Dfo, Dhau, Nbk, Ste, Sz, bo: Bu, Nw) *Ie moe'n de boel mar es even optreden om te zien hoe groot et is* (Nbk), *een stok laand optreden* (Nbk), *een hoeke laand optreden* (Ow) 2. (onoverg.) handelend optreden *uut et bestuur weg optreden* (Nbk), *Hi'j het kerdaot optreden* (verspr., Ow), *De pelisie is kerdaot optreden* (Ow), *argens tegen optreden* (Nbk), *tegen iene optreden* (Nbk) 3. (onoverg.) een optreden verzorgen (zoals een lezing geven, een toneelstuk opvoeren, dansmuziek verzorgen) *Het die groep hier wel es optreden?* (Nbk) 4. de rol vervullen (onoverg.) *Hi'j mos as adviseur optreden* (Nbk)

optree (Dfo, Dho, Diz, El, Ld, Obk, Op, Sz) de; optreden ['optri:] 1. afstand tussen twee treden van een trap *De trap treden zitten hier dunkt mi'j vule dichter bi'j mekaar as bi'j oons; de optree is zo groot niet* (Sz), *Bi'j de meerste trappen is de optree wakker geliek* (Diz), *De optree van een trappe of ledder is 28 cm, dat is de oolde maote: van bovenkaant tot bovenkaant van tree of trieme* (Obk), *Et is nogal een grote optree, daenk d'r omme* (Dfo, Dho), *Disse trappe is ongemakkelijk, die het een veul te hoge optree* (Obk, Op)

optrekken st. ww.; overg.; het optrokken ['optrekɪ] 1. in de hoogte trekken, omhoog trekken *een ketting optrekken an een ketrol* (Ste), *de boom tegen de heuvel optrekken* (Nbk), *De klapbrogge was optrokken* (Pe-Dbl), *de zunnescarms optrekken* (El), *de gewichten (van de klok) optrekken* (Spa, Nbk), *Ie moe'n jow hozen optrekken, want d'r zit een dikke rille in* (Obk), *hoepies optrekken strikken* waarmee men wild probeert te pakken, wegnemen (b): *Hoepies trok ik bi'j bossies op* (b), *Die kakmedam trekt overal de neuze veur op* (El), *de schoolers optrekken* (Nbk), *de neuze d'r veur optrekken* iets te min vinden 2. in een sloot optrekken de resten van planten eruit trekken (Ow): *Die sloot moet*

optrokken wodden, d'r zit een vilte in (Ow)
3. niet laten schieten van de melk (door een koe) (Nbk, Np) *Die koe trekt op* (Nbk)
4. weggaan (Nbk) *We trekken mar weer op* (Nbk) **5.** omhoogstijgen *Et vocht trekt uut de kelder op* (Nbk), *As de mistbaanke optrekt, wodt et soms wel es mooi weer* (Pe-Dbl), (onpers.) *Et trekt nog niet op het klaart nog niet op (van het weer)* (Ol-Nl)
6. opbouwen, hoger maken *een mure optrekken* **7.** met een gewapende macht gaan (naar) *Ze trokken op tegen de overheersers* (Nbk), *As Jow volk optrekt tegen zien vijaand* (b) **8.** omgaan met, tot gezelschap zijn *Ze trekken een boel mit mekaander op* (Nbk), *As een kiend vroeger kinkhoest hadde, was dat niet best, ie konnen d'r dag en nacht mit optrekken* (Sz)
9. in je an iene optrekken zich optrekken aan iemand (Nbk) **10.** (van bijen) in een steeds betere toestand geraken (Obk), vgl. *As de raoten scharp staon in meie dan is et volk in een goeie kondisie, ze bin an et optrekken* (Obk)

optrekker (El, Spa, Ste) de; -s; -tien ['optrekr̥] **1.** lamp aan het plafond die men hoger en lager kan stellen door omhoog c.q. omlaag te trekken (Ste) **2.** hetz.. als *beddelichter*, z. aldaar (Spa, Ste) **3.** lam dat met de fles wordt grootgebracht (El)

optrekiptereulielaampe (Dfo) de; -n; ...laampien ['op...] **1.** petroleumlamp die men aan een ketting kan optrekken

optrippelen (Nbk) ['optripl̥n] - optrippelen *Ze trippelde de trappe op* (Nbk)

optrommelen (Dfo, Wol) ['optroml̥n] - optrommelen *De tenielspeulers wodden optrommeld* (Wol), *et volk optrommelen* (Dfo)

optrommen (Bu, Nbk, v b) zw. ww.; onoverg.; tromde op, is optromd ['optrom] **1.** vertrekken (van personen)

optugen zw. ww.; overg., wederk.; tuigde op, het optuugd ['opty:gn] **1.** (overg.) optuigen: versieren, opsieren, vooral van een paard *een waegen optugen* versieren (Ste), *de kastboom optugen* (Nbk), *et peerd optugen veur een riederijje, tugerijje* (Ld, Nbk, Nw, Bu), *Et schip is mooi optuugd* (Np) **2.** (wederk.) zich uitdossen *Aj' mooie kleren andoen, zej' wel: ik zal me even optugen* (Nbk), *Die vrouw kan heur aorig optugen* (Obk), *Wat het zij' heur aorig*

optuugd, et liekt wel een modepoppe (Dhau)

optuter (verspr.), z. ook *optetter* de; -s; -tien ['optyt̥r] **1.** klap *Die kreeg toch een optuter!* (Bu), *Hij het iene een optuter geven* (Wol), *Die auto het een optuter had* (Wol)

optutten Ook *optutteren* (Ste) zw. ww.; wederk.; tutte op, het optut ['optat̥n/...t̥r̥] **1.** zich opknappen, zich verfraaien *Veurdad de vrouwen de straote opgaon, tutten ze heur wat op* (Wol), *Ze is heur vaeke an et optutten* (Dho), *Die tuttert heur slim op, et is krek een schilderi'je* (Nw)

optutteren z. *optutten*

opvaeren z. *opvarven*

opvaeren z. *opveren*

opvalen ['opfa:l̥n] - opvallen *Da's iene die opvalen wil* (Np)

opvalend Ook *opvallend* (Spa) [op'fa:l̥n/...'fal̥n] - opvallend *Dat was slim opvallend* (Spa)

opvallend z. *opvalend*

opvangcentrum ['op...] - opvangcentrum

opvangen st. ww.; overg.; het opvangen ['opfa:ŋ:] **1.** iets vangen dat valt, dat geworpen wordt, dat vliegt *de balle opvangen* **2.** wat neerdruipt, neerstroomt in een schotel e.d. verzamelen **3.** waarnemen (met het oor, het gezicht, met een toestel)

morseseinen opvangen, *We konnen d'r nog net een glimp van opvangen* zien (Op, Pe-Dbl, Wol)

opvanghuus (spor.) - opvanghuis (vooral van vrouwen)

opvangtehuus (spor.) - opvangtehuis

opvaart (Np) de; -en ['opfo:ərt] **1.** zijvaart *De opvaart naor Ooldemark reden we vroeger wel uut op 'e redens* (Np)

opvaren z. *opveren*

opvarven Ook *opvaeren* (Ow) ['op...] - opveren *We hebben de kaemer opvarven laoten* (Np), *Et is neudig tied dat dat huus opvarfd wodt* (Ste, Obk)

opvatten ['opfat̥n] - opvatten: uitleggen, interpreteren *Zij' vat alles van de kwaoie kaant op* (Ld), *L. vatte et sportief op* (vo)

opvatting (Nbk) de; -s, -en ['opfat̥iŋ] **1.** opvatting: mening, denkbeeld *d'r vremde opvatting op naohlen* (Nbk), *Ik bin van opvatting dat (...)* (Nbk), *Wat is zien opvatting d'r over?* (Nbk)

opveegsel (Nw) ['opfi:xs̥l] - opveegsel, dat

opvegen - opvoeren

wat opgeveegd wordt

opvegen ['opfi:gn] - opvegen: bij elkaar vegen en oppakken *Ze hebben op 't heden wel een krummelveger om de kleine tugies wat op te vegen* (Obk), *de rommel even opvegen* (Nw)

opveren I (Nbk) Ook *opvaeren* (Wol), *opvaren* (WH) ['opfi:ɛrn/...fi:ɛrn/...fa:rn] - opvaren: in een bep. richting varen, een bep. water binnenvaren *de zee opveren* (Nbk), *de revier opveren* (Nbk)

opveren II (Nw) - opveren (uit een stoel bijv.)

opvieren (j) zw. ww.; overg.; vierde op, het opviert ['opfi:ɛrn] 1. aandikken, overdrijven

opvieteren zw. ww.; overg., onoverg.; vieterde op, het opvieterd ['opfi:ɛrn] 1. (overg.) aansporen, opwekken om iets te doen, aanzetten tot meer activiteit, aanmoedigen en vrolijker stemmen *Ie meugen et volkien wel wat opvieteren, want et schöt niks op mit et wark* (Obk), *Dat feest moet al slaegen, ze moe'n de meensken allemaol mar wat opvieteren* (Obk), *Ze moe'n 'm wat opvieteren, aandere komt hi'j d'r nooit weer bovenop* (Nw, Dho), *W. het de bolle goed opvieterd, doe was hi'j zo mar klaor* (Ld) 2. (overg.) oprakelen (van een kachel), in *de kachel opvieteren* oprakelen: *Et is hier niet zo waarm, vieter de kachel mar wat op* (Diz), *Et is hier koold, ik zal de kachel even wat opvieteren* (Nbk), *et gas opvieteren* (v) 3. (onoverg.) snel, hard lopen (El, Ow) *Now, die vietert hadde op!* (Ow), (van een paard:) *Hi'j vietert aorig op* loopt hard (Ow) 4. (overg.) opvoeren: van een brommer e.d. (Np) *Die brommer is opvieterd* (Np)

opvijzelen (Sz) ['opfi:zɛln] - opvijzelen: in de hoogte brengen *een krikke om de auto wat op te vijzelen* (Sz)

opvisken (Nbk) ['opfiskn] - opvissen

opvlammen (Nbk) ['opflam:] - opvlammen, te branden dat de vlam opstijgt (lett.) *De kachel vlamde op* (Nbk)

opvlechten ['opflextɛn] - opvlechten, bij paarden: vlechten in de manen leggen *As de boeren mit de peerden naor de keuring gaon moe'n ze de stat en maonen opvlechten* (Ow, Dfo), *Bi'j 't opvlechten van peerden mos ij eerst uuthaoren* de manen uitdunnen door er haren uit te

trekken (Ow)

opvliegen ['opfli:gn] - opvliegen: van de grond omhoog vliegen: *Een ente vleug mit luud gesnaeter op* (ba); weggaan, opdonderen, in verb. als *Man, vlieg toch op!* hoe kom je erbij, ga toch weg (Nbk); naar boven rennen *Hi'j vleug de trappe op* (Nbk), bij vergelijking: *Hi'j vleug haost tegen de mure op van Ielkens* (Nbk), *...haost tegen de zoolder op...* (Nbk); opstuiven, driftig reageren (Nw), vgl. *D'r kan niks wezen, of die vliegt drekt op* (Nw) **opvliegend** (Nbk, Np, Nw) ['opfli:gnɛ] - opvliegend

opvlieger (Bdie, Nbk, Nw, Spa) de; -s ['opfli:gnɛ] 1. opvlieger *Bi'j zo'e'n opvlieger vliegt et je tot alles uut* (Nbk)

opvliegerig (Bdie, Nbk) bn., bw.; -er, -st ['opfli:gnɛx] 1. opvliegend van aard

opvliegig (Nbk) de; -s, -en ['opfli:gnɛ] 1. opvliegig, opvlieger *'k Heb nogal es last van opvliegigs* (Nbk)

opvoedber (spor.) ['opfu:dnɛ] - opvoedbaar *muulik opvoedbere kiender* (Nbk)

opvoeden (spor.) ['opfu:dn] ook ...fu:dnɛ (App) - opvoeden: vorming geven die tot volwassenheid leidt *kiender opvoeden* (Nbk), *Ze wo'n wat zorgelik opvoeded* (Ste); door voedsel te geven grootbrengen (App): *Een zutelmskalf wodt mit klaore zute melk opvoeded, eers krigt et niet (...)* (App)

opvoeder (spor.) de; -s ['opfu:dnɛ] 1. opvoeder

opvoeding de ['opfu:dnɛ] 1. opvoeding *Hi'j het een beschaefde opvoeding had* (Wol), *Ze hadden him een betere opvoeding geven moeten* (Nbk)

opvoedkunde (l) ['op...] - opvoedkunde

opvoedkundig (l) [...'k...] - opvoedkundig

opvoeren zw. ww.; overg.; voerde op, het opvoerd ['opfu:ɛrn] 1. in kracht, uitwerking enz. doen tonemen *de spanning opvoeren, de perduktie opvoeren* (l), *een moter opvoeren* 2. uitvoeren (van een toneelstuk e.d.) *een tenielstok opvoeren* 3. als post brengen, aangeven (spor.) *een post opvoeren* (spor.), *de onkosten opvoeren* (spor.) 4. opvoederen, ook inzake mensen: doen opeten *D'r ligt aliend nog ot onder de pereboom, voer dat mar an de varkens op* (Ste), *Aandere weeks kregen de boeren et gemaelen zaod weer thuis en et wodde*

dan an et vee opvoerd (Ow), *De vrouw voerde oons veur bij de weg effen een stokkien koeke en een paantien koffië op, en doe mar weer an 't wark* (b), *As ze je et eten te hadde opvoeren, kuj' et zo hadde niet ofslokken* (Nbk)

opvoering de; -s, -en; opvoerinkien ['opfu:ərɪŋ] 1. het opvoeren van een toneelstuk e.d. 2. toneelvoorstelling

opvoeringsrecht (spor.) et ['op...] 1. opvoeringsrecht

opvolen (Dfo, Nbk, Ste, b: lm) zw./st. ww.; voelde op, het opvolen/opvoeld ['opfo:lɪŋ] 1. opvouwen *Ik heb de was opvolen* (Ste), *'k Heb een rooie buusdoek opvoeld* (Dfo)

opvolgen ['opfɔl(ə)gɪŋ] - opvolgen: op iemand volgen *Die is him al een keer opvolgd* (Nbk); uitvoeren, doen: *een bevel opvolgen* (Nbk), *een goeie raod opvolgen* (Nbk)

opvolger ['opfo:l(ə)gɪ] - opvolger: iemand die een ander opvolgt

opvolging de; -s, -en ['opfɔlgɪŋ] 1. opvolging: het opvolgen in een functie 2. het naleven van voorschriften, het uitvoeren van bevelen e.d.

opvraagber (spor.) [op'frɔ:ɪbr] - opvraagbaar

opvraogen st. ww.; overg.; het opvraagd ['op...] 1. vragen om iets waarop men aanspraak kan maken *Kan ik mien gevegens hier ok opvraogen?* (Nbk) 2. als informatie vragen *Aj' et weten willen, moej' et even bij et kantoor van N. opvraogen* (Nbk) 3. bij uitbrengklanten de bestelling opnemen (Diz) *Ik kom te opvraogen bij de klaanten* (Diz)

opvraoger (Np, Nt) de; -s ['opfrɔ:gɪ] 1. hetz. als *opheurder*, z. aldaar

opvraagging de; -s, -en ['opfrɔ:gɪŋ] 1. opvraging

opvreten st. ww.; overg.; het opvreten ['opfrɪ:tɪ] 1. (enigszins ruw in vergelijking met *opeten*) opeten *De hond vrat zien eten in ien keer op* (Nbk), *Mien trouwpak is deur de motten opvreten* (Np), *Ik kon him wel opvreten, zo lelk wa'k op him* (Nbk), *As hij een tientien het dan et hij 't op, mar het hij' twintig, dan vret hij' et ok op alles wat hij heeft brengt hij er altijd door* (Nw), *et hiele huus opvreten* de waarde van z'n huis benutten voor het levens-

onderhoud (met name wanneer men in de bijstand is geraakt) (Nw) 2. slikken, aksepteren zonder er verder iets aan te kunnen doen (vo) *Now, dat koj' mar opvreten en dat maekte wel daj' niet al te vule praoties hadden tegen Heit* (vo) 3. in *De peinze is goed opvreten* het lichaam is dik, opgezet (inzake koeien; als gevolg van het vele eten, door trommelzucht) (Ste) * *Die wat speert die wat het, die de boel niet opvret* (b), *Dat ging d'r snel deudeur, zee de pappegaai, en doe vrat de katte 'm op* (Sz)

opvreter (Bdie, Nbk, Np, vo) de; -s; -tien ['opfrɪ:tɪ] 1. iemand die veel vreet, opvreet, meestal bij vergelijking: opmaker, uitvreter, vgl. (gezegd tegen een bluffer, evt.: wiens bezit niet zoveel voorstelt:) *opvreter van de moers kapitaal* (Np), *...mar opvreter die zels verdienen, daor hebben jim gien verlet van* (vo)

opvreteri'je (Sz) de [opfrɪ:tɪ'sjə] 1. het opvreten, toestand waarin men maar kan blijven eten *Ie kriegen niet meer, et is gien opvreteri'je!* (Sz)

opvreterbende (Ow) de ['op...] 1. toestand waarin men maar door kan blijven eten *IJ kriegen niet meer, et is hier gien opvreterbende* (Ow)

opvreterboel (Ld) de ['op...] 1. toestand waarin men maar door kan blijven eten *Ie kriegen niet meer, et is hier gien opvreterboel* (Ld)

opvriezen ['opfri:zɪ] - (onpers.) opvriezen: gaan vriezen *Et vriest weer op* (Np); weer (sterk) bevrozen en glad worden *Kiek mar goed uut, want de diek is vast weer opvreuren* (Nbk)

opvroeten (spor.) ['opfrɔ:tɪ] - opvroeten, opgraven

opvullen zw. ww.; overg.; vulde op, het opvuld ['opflɪŋ] 1. geheel vol maken *De dam in de sloot moet opvuld wodden* aangevuld met grond en evt. steen (Sun-Ot), *We meugen et die aovend wel een betien opvullen mit lieties, eers zitten d'r van die lange pauzes tussen* (Nbk) 2. volstoppen *een kussen opvullen* (Nbk) 3. stro toevoegen aan, inbrengen in een bundel stro waarvan men een bijenkorf of kast opbouwt (bs: Dfo)

opvulling - opvulling

opvuren (Nbk) zw. ww.; overg.; vuurde

opwaachten - opwienen

op, het opvuurd ['opfy:ərn] 1. aanmoedigen, aanvuren (Nbk)

opwaachten (Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; waachtte op, het opwaacht ['op wa:xtn] 1. opwaachten *Ze hebben heur opwaacht en doe gavven ze heur een pak op 'e beerlig* (Nbk), (m.b.t. het stropen van hazen:) *Wi'j waachtten op, hen; en d'r kwam mar niks* (Nbk)

opwaarmd (Nbk) Ook **opwarmd** (Nt) ['op...] - opgewarmd *een opwarmd prak-tien* (Nt)

opwaarmen zw. ww.; overg., onoverg.; waarmde op, het opwaarmd ['opwa:rmən] 1. opwarmen, opnieuw warm maken/ worden *Dat proesien moet ik mar evenpies opwaarmen* (Obk), *et poteten van gele knollen opwaarmen* (Ow), *De hiete sukelaomelk waarmde heur op maakte dat ze weer warm werd* (Obk), *Gao mar bij' de verwaarming zitten, dan waarm ie wat op* (Nbk), (in bijvoeglijk gebruik:) *opwaarmd eten*

opwarderen (spor.) ['op...] - opwaarden (van valuta, een waarde die men aan iets toekent)

opwarken zw. ww.; overg., onoverg.; warkte op, het opwarkt ['op...] 1. (onoverg.) samenwerken, in *mit mekeer opwarken* (Nbk, Np) e.d. 2. (wederk.) vooruitkomen (fig.) *Hi'j het him aorig opwarkt* (Nbk, Np) 3. (overg.) oprichten, vooruitbrengen *En nog wel van een bedrief dat hi'j zels opwarkt har* (b)

opwarmd z. *opwaarmd*

opwassen I (Nbk, Np, Obk, Ow) bn.; pred. ['opwasn] 1. opgewassen: weerstand kunnende bieden *Hi'j is d'r niet tegen opwassen* (Np, Obk, Ow)

opwassen II (Db, Dfo) zw. ww.; onoverg.; waste op, is opwassen ['opwasn] 1. opgroeien *Die is wat achterlik in 't opwassen*: vooral gezegd van een klein kind dat enigszins achterblijft in groei (Dfo)

opwegen (spor.) ['opwi:gn] - opwegen, in *argens tegen opwegen* (spor.)

opwekken (spor.) ['opwekn] - opwekken: doen ontstaan *elektriciteit opwekken* (spor.), *Al dat lekkere en mooie spul wekt de begeerte wel op* (Db)

opwekkend (Obk) [op'weknt] - opwekkend, opvrolijkend *De kraante het op 't*

heden niet zok opwekkend ni'js (Obk)

opwellingen (Db, Ld, Nbk, Ow, Ste, Sz) zw. ww.; overg., onoverg.; welde op, het (bet. 2-4) is opweld ['opweln] 1. (onoverg.) naar boven wellen, opborrelen (Nbk, Ow) *et waeter begint op te wellen* (Ow) 2. (overg.) even opkoken (Db, Ld) *We hebben die proemen even opweld* (Db, Ld), *brune bonen opwellingen* (Ld) 3. (overg.) oprakelen, er opnieuw over beginnen (Sz) *Oonze buurvrouw is dood, dat moej' niet iedere keer tegen die man mar weer opwellingen* (Ste) 4. (overg.) graan door te wellen bijeenpakken (Ste) *Ze hebben de rogge opweld* (Ste)

opwelling (Nbk, Ow) de; -s, -en; opwelling-linkien ['opweltn] 1. inval, plotseling idee dat in iemand opweld *Die het wel vaeker van die opwellingen* (Ow), *In een opwelling leut hij him et ontvalen* (Nbk)

opwieren (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; weerde op, is opweerd ['opwi:ərn] 1. (ook onpers.; van het weer, de hemel) *Et weert op het weer wordt beter* (Np), *De locht weert hielendal op wordt beter, klaart op* (Nbk) 2. (van gewassen) beter worden, beter groeien als gevolg van weersverbetering (Np) *De boel in de tuun is me mooi opweerd nao die bujje* is beter geworden, is na die bui goed gaan groeien (Np)

opwetten (Dfo, Op) zw. ww.; overg.; wette op, het opwet ['opwetn] 1. scherper maken, wetten *Een haandleer is een riem daor ze 't scheermes nog even mit opwetten* (Dfo), *Ik moet et mes opwetten mit de wetstien* (Op)

opwi'jen zw. ww.; onoverg.; wi'jde op, is opwi'jd ['opw...] 1. opwaaien *De sni'j kan 's winters opwi'jen deur de hadde wiend* (Op), *Om et bladriet op zien plek te houwen legden ze d'r gaas overhenne, zodat et bladriet niet opwi'jen kon* (Spa)

opwienen st. ww.; overg.; het opwinnen ['opwi:n] 1. (wederk.) zich opwinden, boos worden *Wien je mar niet zo op* (Ste, Dhau), (schertsend:) *Wien je niet op, ie moe'n toch weer oflopen* (Ol-Nl), zo ook *Wien je mar niet zo op, ie moe'n je ok weer ofwienen* (Nbk) 2. om iets heen winden *Daor ie 't gaoren an opwienen is een haspel* (Dhau) 3. opwinden: van een klok, een horloge e.d. *een horloge opwienen* (Nbk)

opwienend (v) [op'wi:n:t] - opwindend *die zoks wat opwienend en zwoel brengen kunnen* (v)

opwiening (Bdic, Nbk, Np) [op'wi:nt] - opwinding: het opgewonden zijn *In de opwiening wodt d'r wel es hiel wat zegd, daj' d'r laeter spiet van hebben* (Nbk), *Ze wus van opwiening niet wat ze doen zol* (Nbk)

opwippen [op'wip:p] - opwippen: laten wippen *een balle opwippen*

opwitten (Diz, Nbk) [op'wit:t] - opwitten: witten, van witkalk voorzien *We moe'n de stal nog opwitten* (Diz)

opwrieven [op'wri:bp] - opwrijven, door wrijven weer doen glanzen *Ze [de meubels] moe'n opwrieven wodden in de wrijfwas gezet, gepoetst en uitgewreven* (Nw), *glaswark opwrieven* (Ma), *iene wat opwrieven flink prijzen en daardoor stimuleren* (Bu)

opwrikken (El, Np) zw. ww.; overg.; wrikte op, het opwrikt [op...] 1. door te wrikken omhoog doen komen *We mossen die plaanke wat opwrikken* (Np), *eerpels opwrikken* aardappelen rooien (El, Np)

opzaaien (Ma) zw. ww.; overg.; zaaide op, het opzaaid [op'sa:jn] 1. met de fles grootbrengen (van een moederloos dier) *een laom opzaaien* (Ma)

opzaaier (Ste) de; -s [op'sa:jr] 1. flinke klap

opzadelen [op'sa:d|n] - opzadelen (fig.): *Daor moej' me niet mit opzadelen* (Nbk), *Daor hebben ze him aorig mit opzadeld* (Np)

opzakkebanderen z. *opzakkebanen*
opzakkebanen (Bu, Np, Ol-Nl, Pe-Dbl, Ow, n) Ook *opzakkebanderen* (Spa) zw. ww.; onoverg.; zakkebaande op, is opzakkebaand [op'sakəbā:n/op'sakəbandr̥n] 1. weggaan *mit zien hiele hebben en holen opzakkebanen* (Ow), *Och vent, zakkebaan op* lazer op (Ol-Nl)

opzakken (Bu, Nbk, vo) [op'sak:p] - opzakken *mael opzakken, zaod opzakken* (Bu, Nbk, vo), *We moe'n de eerpels nog opzakken* (Bu, Nbk)

opzaniker (verspr.) de; -s [op'sā:nək:r] 1. klap, oplawaai *Geef 'm mar een goeie opzaniker* (Db, Nbk), *Ik heb 'm een goeie opzaniker verkocht* (Dhau), *Hi'j kreeg een rere opzaniker doe hi'j van de ledder vul*

(Ma, Ow)

opzeggen onregelm. ww.; overg.; zee op, het opzegd [op'seg:ŋ] 1. een afspraak, een verbintenis e.d. doen ophouden door dat aan te kondigen *Ze hebben me de hure opzegd mit de deurweerder* (Sz), *Mit 12 meie het hi'j de dienst opzegd* (Op), *Ze hebben heur de dienst opzegd; dat deden ze mit jannewaori* (Ma, Np), *(iene) de hure opzeggen: Ik zeg je de hure op* (Nw), *de kraante opzeggen* (Nbk, Ste, b), *Ze hebben mi'j opzegd* gezegd dat ze niet kunnen komen e.d. (Nbk), *de vesite opzeggen* (Ow), *Ze hebben oons opzegd* gezegd dat de visite niet door kan gaan (Nw, Ste), *De koffiedrinkers hebben weer opzegd* id. (Pe-Dbl), zo ook *Et is opzegd* (Ste) 2. achter elkaar opnoemen *de taofel van tiene opzeggen* 3. vertellen, weten te brengen (Dfo, Nbk, Np, Obk, Ow, bo: Np, Nw) *Hi'j kon 't (altied) mooi opzeggen, hi'j was aorig geestig* (Nbk, Ow, Dfo, bo: Np, Nw), *Hi'j kon et altied aorig kruderig opzeggen, mar ie mossen et altied niet geleuven* (Dfo), *Oonze veurzitter is een mooi nummer, hi'j kan 't mooi opzeggen* (Obk)

opzegger de; -s; -tien [op'seg:r] 1. degene die *opzegt* (z. *opzeggen*, vooral bet. 1) *We zollen op vesite, mar d'r is een opzegger west, want ze hadden daor ziekte* (Obk) 2. mededeling dat men niet komt, dat men een kontrakt opzegt e.d., vooral: dat men een visite afzegt (Db, Dhau, Dho, Ma, Np) *We zollen daor henne, mar we kregen een opzegger* (Dho), *Ik heb een opzegger had van iene die kommen zol te theedrinken* (Dhau, Ma, Np), *Hi'j het een opzegger van zien baos had, vanwegens zien slechte gedrag hem is ontslag aangezegd* (Db)

opzegging (Nbk, Op) de; -s, -en [op'seg:ŋ] 1. mededeling dat men een lidmaatschap, een overeenkomst e.d. beëindigt, niet verlengt *Hi'j hadde docht dat hi'j dat huus nog wat langer huren kon, mar veur jannewaori kreeg hi'j al een opzegging* (Op)

opzegtermien de; -en [op'sext:rmin] 1. opzegtermijn

opzeilen - opzeilen: door te zeilen opvaren *et meer opzeilen* (Nbk), *tegen de stroom opzeilen* (Nbk)

opzet I de; -ten; -tien [op'set] 1. (vaak negatief) plan, bedoeling *Hi'j het et mit*

opzet - opzetten

opzet daon (Nbk, Spa, bo: Op), *Et was gien opzet* (Ma), *Dat was zien opzet niet* (Ste), *de opzet hier of daor van* (Ste), *Et was de opzet om d'r een mooi feest van te maeken, mar deur et minne weer is d'r niks van te lane kommen* (Obk) 2. opzetstuk, vooral op een kruiwagen, ook op een boerenwagen (Bu, Dhau, Dho, Nbk, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbf) *even de opzet op 'e kroje: die was van plaanken, mit latten en zo dan was 't veur grös en huj* (Nbk), *De opzetten kommen boven op de ziedplaanken, om die te verhogen* (Bu), *Die het de opzetten op 'e waegen* (Bu), *Aj' now achter op 'e waegen een kleine opzet maeken, dan kuj' vule meer d'r op laeden* (Op) 3. opzet: brede rand onder aan een bijenkorf (ter vergroting) (Dhau, El, Nbk, Np, Obk, Op, Ow) *As de korf te vol wodde, mos d'r een opzet onder* (Ow), *De bijen doen 't goed, d'r moet een opzet bij op* (El), *de opzet onder de bi'jekorf, een hoge, vlochten ring bedoeld om de korf te vergroten* (Obk) 4. wijze, manier van het opzetten, opstapelen van een vracht hooi (El, Op, Ow, Pe-Dbf) *Bi'j et laeden van huj mos d'r altied goed om docht wodden dat de eerste opzet goed was* (Op), *De opzet van een roggebult komt nogal krek, vanwege et inwaeteren* (Obk), *Om een goed voer huj te hebben, moej' een goeie opzet hebben* (El), *Bi'j die roggemiete mos de opzet goed wezen, aandere ging de boel schieve* (Pe-Dbf), *De opzet van de zaodbult mos in de middel et hoogst wezen* (Ow) 5. opzetteugel (Dho, Diz, Np, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbf, Ste, Wol) *De opzet was om de kop hoge te holen* (Wol), *Et peerd moet de opzet wat strakker hebben* (Wol), *Dat peerd is niet noffelik as hi'j een opzet an het* (Obk) 6. het begin van breiwerk (wat op één van de beide breipennen komt) (Dho) *Bi'j breien moet de opzet niet te stief wodden* (Dho) **opzet II** Ook **opgezet** (attr.; Ol-Nl, Wol) bn. ['op(xə)set] 1. opgezet, gezwollen, gezegd bijv. van iemands gelaat of delen ervan, ook van een dood lichaam *Hi'j was aorig opzet in 't gezicht* (Ma), *Wat is die kerel opzet om de kop* (Np), *Et is wat opzet* (Bu, Nbk), *een opgezet oge* (Ol-Nl), *Sierdoeven hebben een opgezette kroppe* (Wol)

opzethekke (Bu, Nt, Obk, Sz) et; -n; ...hekkien ['opsethekə] 1. hek of hekwerk geplaatst op iets om meer te kunnen bevatten, te laden e.d., ook: hekwerk op de rand van een bed aangebracht zodat de patiënt er niet uit kan vallen (Bu), (bij vergelijking:) *Die at zovule, die moech wel een opzethekke op et bod hebben* (Bu) **opzetlaoge** (Obk) de ['opset...] 1. eerste laag van een vracht hooi, vgl. *Mit hujlaeden moej' zorgen veur een goeie opzetlaoge, aandere vaalt et voer huj omme* (Obk) **opzetledder** (El) de; -s; -tien ['op...] 1. ladder die men op een andere zet en daaraan vastmaakt **opzetplaanke** (Bu, Ld, Np, Nt) de; -n ['op...] 1. opzetstuk in de vorm van een plank *Opzetplaanken bruukten we mit et oplaeden van bieten* (Ld) **opzetraem** z. *schoefraem* **opzetring** (bs: Op) Ook **ring** (bs: Op) de; -en ['opsetrin] 1. stuk van vier of vijf *waolen* (ringen van ineengeperst stro) onder de bijenkorf geplaatst (om deze te vergroten, nl. wanneer het bijenvolk groeit) **opzetstok** (Bdie, Bu, Dfo, El, Ld, Ma, Nw, Nt, Spa) Ook **opzetstuk** (WH) et; -ken; -kien ['opsetstok/...stak] 1. opzetstuk op een kruiwagen, op een zijladder van een wagen e.d. (om meer te kunnen vervoeren) *de opzetstokken van de kroje* (El, Nt, Ma), ook in de vorm van een buis op elk der rongen van een boerenwagen (Nw): *De waegen wodde zo een stok langer; om 'm beter veur vervoer te maeken, kwammen d'r opzetstokken op 'e rongen, dan koj' meer op 'e waegen laeden (veural veur et vervoer van bomen)* (Nw), *De ziedledders mossen verhoogd wodden, dan kwammen d'r opzetstokken op; dat wodde daon bi'j et vervoeren van bi'jglieks vee en turf* (Nw), *Hi'j had de opzetstokken op 'e kroje* (Spa, Ma) **opzetstuk** z. *opzetstok* **opzettelik** bn., bw. [op'set]lək - opzettelijk: met opzet, met toeleg, beraamd *Hi'j het dat opzettelik daon* (Nbk, Np) **opzetten** zw. ww.; overg., onoverg.; zette op, het (bet. 1-12, 17) is opzet ['opsetn] 1. (overg.) overeind brengen, in een opwaartse stand brengen *Zet et koppien nog es op, dan za'k je nog es inschinken om-*

hoog, zodanig dat men in kan schenken (Nbk), *de kroppe opzetten* zich kennelijk nogal wat verbeelden (Nbk), zo ook *Die vrouw zet 'n hoge kroppe* op heeft veel verbeelding (Bdie), *de kraege opzetten* 2. (overg.) in elkaar zetten, oprichten *een tente opzetten* 3. (overg.) volgens een bep. toeleg, opzet stapelen, bijeenbrengen, opbouwen *Daenk d'r an dat hi'j goed opzet wodt* d.i. goed opgetast, van een hooimijt e.d. (Nbk), *Daenk d'r omme daj' et hui goed opzetten!* *Kaant wark maeken!* (Ol-Nl), *As wi'j een hooibulte zetten mossen, mos die wel goed opzet wodden, anders zakte die scheef* (Sz), *De miete is verkeerd opzet* (Np), *rogge opzetten* tot gasten, hokken bijeenbrengen (van garven) (Obk, Ste), *gruszoden opzetten* (Mun), *een sloopkaant opzetten* verstevigen en ophogen (Ste), *Welpuiten, ok veur drinkwaeter, wodden vaeke mit grauwe turf opzet* (Ow), *'t Eerpelgat wodde opzet mit gruszoden* (Np), *Mit de eerste rondings van de strobundel bij' de kôrf an et opzetten; dan maek ie et begin daor veerder op bouwd wodt; in et begin maek ie mar kleine rondings, dus mit een kotte omgang* (bs: Dfo, El, Ma, Op, Ow, Obk), *knickers op de pot opzetten bij potknikkeren* op een hoopje zetten (Ma) 4. (overg.; van dode dieren) opvullen: om in de vorm van het dier zelf te bewaren *voegels opzetten* (Bu) 5. (overg.) oprichten, beginnen, in ver. als *een bedrief opzetten* (Nbk), *een stichting opzetten* (Nbk) 6. (overg.) opstoken *iene tegen een aander opzetten*. *Ik wil dat kiend niet tegen heur vader opzetten* (Sz), *Ik wil me d'r niet tegen opzetten, hi'j moet et zels mar weten* ik ga me er niet mee bemoeien, ik ga niet zeggen dat het anders moet (Db), *Ik wil je d'r niet tegen opzetten* (El, Ow) 7. (overg.) flink z'n best doen, in *zet 'm op*. *Toe mar jonge, doe je best, zet 'm op* (Nbk) 8. (overg.) openzetten *Et is hier zo rokerig, kuj' et raem ok even opzetten?* (Op), *grote ogen opzetten* zeer verbaasd kijken, *een grote mond opzetten* (Bu, Nbk, Np) 9. (overg.) op iets plaatsen, ook: op z'n hoofd zetten, op z'n neus zetten *een hoed opzetten, de zonnebrille opzetten, een plaete opzetten* een grammfoonplaat opzetten, *de schoe opzetten* nl. in de tijd van Sint-Nicolaas: een schoen met hooi, een

wortel e.d. voor het paard van Sinterklaas bij de kachel plaatsen (bedoeld om een verrassing te krijgen) 10. (overg.) op een kookinrichting, kachel e.d. plaatsen *Die eerpels moej' opzetten mit een betien waeter, want dat bin ofkokers* (Obk), *Ik zal gauw even de eerpels opzetten* (Nw), *'k Zal gauw koffiewaeter opzetten, 'k zie oonze praoters al ankommen* (Obk) 11. (overg.) op stal plaatsen (van vee; ook inzake bijen), in een schuur e.d. zetten *Et weer wodt minder, we moe'n de koenen haost opzetten* (Nbk), *As de pinken opzet wodden bij de haast, vuulden wi'j al gauw es as ze wel blick hadden* (Ol-Nl), *bij de haast et vee opzetten* (Bu), *Aj' de bijen veur de winter te plak brengen, gaoj' ze opzetten* (bs: Dfo, Obk, Op, Ow), *De iemker zet ze op in de bi'jestal (tochtvri'j en tegen de regen en sni'j)* (bs), *Soms is et de muute weerd om een naozwaarm weer op te zetten* (bs: Obk), *Ie moe'n die waegen opzetten* in de schuur e.d. zetten (Bu, Nw) 12. (overg.; bij breien, netten maken) beginnen, in de eerste toer breien *Hoevule steken moe'k opzetten?* moet ik op de breipen naast elkaar aanbrengen (om het breiwerk te beginnen) (Spa, Bdie), *Ie moe'n zestig masken [breisteken] opzetten veur een sokke* (Np), *Ik hadde vroeger foeken, die ha'k honderd masken opzet* met honderd mazen (Sz), *een klietien opzetten* (Bu) 13. (onoverg.) opzwellen *Dat verstoekte enkel is verschrikkelik opzet* (Diz), *Die koe was an de wiend, hi'j was verschrikkelik opzet* (Dfo), *Aj' de bof hebben, zetten de klieren op* (Obk), *Hi'j is slim opzet* (Np), *De bienen weren heur opzet* (El), *Die koe is an 't beginnen, dan zet et gier op* (Np) 14. (onoverg.) in opzetten *kommen* komen aanzetten, naderen *D'r komt een rommelbuije opzetten* (Nbk, Np), *Et onweer kwam hadde opzetten* (Diz), *We meugen wel maeken dat we votkommen, d'r komt zoe'n malle locht opzetten* (Obk), *D'r kommen aorig wolken opzetten* (Spa), *D'r komt een dikke nevel opzetten* (Diz), *...dikke damp opzetten* (Diz), *Mar hi'j zal doukies grif wel effen opzetten kommen, daenk' komen* (b), *D'r kwam inienen een gedaonte uut de mist opzetten* (Diz), *Et waeter komt opzetten* komt nader en wordt hoger (Np) 15. (onoverg.; van de wind) in

opzetter - opzitten

de richting draaien van (Np) *De wiend zet naor 't noorden op* (Np) 16. (onoverg.; van het weer, de lucht) beter worden, opklaren (Bu, Nbk, Ste) *Et weer zet op* (Bu, Nbk), ook (onpers.) *Et zet op* (Nbk), ...*begint op te zetten* (Nbk), *De locht zet op* (Bu), *Et weer is hielendal overstuur, et wil niet opzetten* (Ste) 17. (overg.) in gevaar brengen, verspelen (bo: Bu, Nw, Op), in *Ie kun d'r je gezondheid/ogen/leven wel bij opzetten* (bo: Bu, Nw, Op)

opzetter (verspr. OS, Bu, Nw, Pe-Dbl, Ste) de; -s; -tien ['opsɛtʃ] 1. degene die de garven in hokken plaatst (Db, El, Nw) 2. opzetstuk op een kruiwagen, op een zijladder van wagen e.d. (Bu, Dfo, El, Nw, Obk, Ow, Ste) *D'r kwam vroeger een opzetter op 'e ziedledders, bij et turfrieden bijgliers* (Obk), *Mit eerpelmennen kwammen de opzetters op 'e waegen* (El), *Om reenzen te verhogen kwammen d'r steekreenzen of steekplaanken op, mar ze wodden ok opzetters nuumd* (Ste), *We hadden opzetters veur eerpels, knollen, baggel en turf* (Ow) 3. stuk van vier of vijf waolen (ringen van ineengeperst stro) onder de bijenkorf geplaatst wanneer het bijenvolk groeit (Pe-Dbl, b: lm, bs: Dfo, El) *De bi'jen haelden zovule hunning an de korf, doe mos d'r een opzetter onder* (Pe-Dbl) 4. bijenvolk dat gereed is gemaakt voor de winter (b: lm, bs: Dfo, El, Obk, Op)

opzetteugel (Bu, Db, Dfo, Diz, El, Ld, Ma, Nt, Ow, Ste) - opzetteugel *De opzetteugel was bij een tuugpeerd, om et heufd hoge te hollen* (Ste), vandaar *Mit tugen moe'n de opzetteugels d'r an* (Ow), *Bij et tugen van peerden wo'n de opzetteugels nogal strak anholen* (Db)

opzeuken z. opzeken

opzicht et; -en ['opsɪxt] 1. invalshoek, oopunt in dat opzicht, *In ien opzicht het hi'j wel geliek, en dat is (...)* (Nbk), *in alle opzichten geliek kriegen* (Nbk), (verb.) *ten opzichte van (...)* (l) 2. ogen en wenkbrauwen (Np) *Wat het die vent een donker opzicht* (Np)

opzichter de; -s; -tien ['opsɪxtʃ] 1. opzichter *Die opzichter dee niks anders as toekieken en pieperoken* (Pe-Dbl, Obk)

opzichtershuus (App) et; ...huzen; ...husien ['op...] 1. huis van een opzichter:

met name dat tegenover de korenmolen (van waaruit de opzichter kon zien hoeveel koren er werd gemalen, teneinde de belasting te kunnen vaststellen) *Dat huus tegenover de meule in Oold-Appelsche was et opzichtershuus* (App)

opzichtig (spor.) - opzichtig: *Die was nogal opzichtig in de kleren* opzichtig gekleed (Nbk)

opziede(ens) z. opziede

opziede (Db, Dfo, Dhau, Wol) Ook **opzied** (Spa), **opziedens** (Dho) bw. [op'sidə/...'sit/...'sidns] 1. opzij *Jonge, gao es een betien opziede* (Db, Dfo, Dhau, Wol), *Gao es wat opzied, je* (Spa), *Zet mar opziede* (Db), *Zet et mar opziedens* (Dho)

opzien ['opsi:n] - opzien, in *d'r tegen opzien* het bezwaarlijk vinden, het gevoel hebben het moeilijk aan te kunnen: *Ik moet d'r wel henne om et uut te praoten, mar ik vuul me bedonderd, dat ik zie d'r wel tegen op* (Nbk), *Wij zollen now misschien tegen zoe'n eterije uut dezelde koeme raer opzien, mar doe was et gewoonte* (k: Ste), *d'r as een barg tegen opzien* (Nbk), verder in *tegen iene opzien* iemand veel hoger achten dan zichzelf (Nbk)

opzienbaorend (spor.) [opsi:m'bo:əɾnt] - opzienbarend *Et was nogal opzienbaorend, wat hi'j te melden had* (Nbk)

opziener (spor.) de; -s ['opsi:(:)nɪ] 1. opziener

opzitten st. ww.; overg., onoverg.; het opzetten ['opsɪtɪ] 1. (onoverg.; van dieren, vooral van honden) opzitten, op de achterste poten (gaan) zitten *Die hond kan mooi opzitten* (Ste), *Laot 'm even mooi opzitten* (Nbk), *Ik zal him opzitten leren* ik zal hem te pakken nemen (Np), *opzitten en poties geven* lett.: van een hond (Dfo, Nbk), maar veelal fig.: braaf uitvoeren wat de ander zegd: *Ik heb d'r gien nocht an, altied mar opzitten en poties geven* (Nbk) 2. (onoverg.; bij het herstel van ziekte of ongeval:) niet het bed hoeven houden maar in een stoel e.d. zitten (Nw) *Hi'j mag weer even uut bedde, hi'j mag weer even opzitten* (Nw) 3. (overg.) door met een stoel te schuiven (waar men op zit) een vloerkleed e.d. opschuiven en bol doen staan, omhoog doen komen (Nbk) *een klietien opzitten* (Nbk)

opzoegen ['opsu:gn] - opzuigen
opzoepen ['opsupm] - opzuipen
opzoolten (Np, bo: Nw) ['opso:ltɔ] - opzouten *Ie moe'n niet alles opzoolten* onderdrukken, niet uiten: van hetgeen men voelt en eigenlijk zou moeten uitspreken (Np)
opzuchen Ook *opzeuken* (Nt) ['op...] - opzoeken: proberen te vinden, opsporen *Dat za'k wel even veur je opzuchen* (Bu, Nbk), *Dat kuj' wel in dit woerdeboek perberen op te zuchen* (Nbk), *N. had mar een monter maegien opzocht, daor kon hi'j wel mit veur de dag kommen* (Ld); bezoeken: *Die man zocht zien oolde maot van schoele nog graeg es op* (Obk)
opzucker de; -s; -tien ['opsy:kr] 1. degene die opzoekt, vooral: bij het aardappelrooien (Ld, Ow)
opzwaaien (Nbk, j) zw. ww.; onoverg.; zwaaide op, is opzwaaid ['opswa:jɔ] 1. met een zwaai, zwenk een bep. richting nemen *H. fietste deur en zol de weg opzwaaien* (j)
opzwellen z. *opzwollen*
opzwemmen (spor.) - opzwemmen: stroomopwaarts zwemmen, in een bep. richting zwemmen: *de revier opzwemmen, et meer opzwemmen*
opzweren (Bu, El, Nbk, vo) zw. ww.; onoverg.; zweerde op, het opzweerd ['opswi:ɛrɔ] 1. opscheppen, zwetsen *Hi'j zweerde aorig op* (Nbk), *Ja ja, Haarm zweert mar op, mar de Duutse centen wol hi'j wel hebben veur de oflossing en zo* (vo), *Hi'j zweerde mar op* had een grote mond (Nbk) 2. zeggen, meedelen (spor.) *Now, zweer mar op zeg* het maar wat je te melden hebt (spor.)
opzetsen (Nbk) ['opswetsɔ] - opscheppen, pochen *Dat zej' tegen een aander die opzwetst* (Nbk)
opzwielen z. *opzwillen*
opzwiepen (spor.) ['opswi:pm] - opzweepen (fig.) *En hi'j wet et volk op te zwiepen* (vo)
opzwillen (Dfo, Ld, Ow) Ook *opzwielen* (Diz, Nw) zw. ww.; overg., onoverg.; zwilde op, het opzwild ['opswilɔ/...swilɔ] 1. bijeenharken tot zwelen, regels hooi
opzwollen (Nbk) Ook *opzwullen* (Obk, Ol-Nl), *opzwellen* (Mun, Obk) ['op...] - opzwellen: door zwellen groter worden *Dat oge zwult op* (Ol-Nl), *De knoppen van de*

kestanje bin al groot opzwollen (Mun)
opzwullen z. *opzwollen*
oraanjs (Bu) Ook *onranjes* (b: lm), z. ook *oranje* II bn.; pred. [o:ə'rā:ps/θ'rājas] 1. ontevreden en nukkig, boos *De kop staot 'm wat oraanjs, de musse staot 'm niet goed* (Bu)
oranje I Ook *oeranje* (Sz) et [o:ə'ranjə/u:(ə)'ranjə] 1. bep. kleur: oranje 2. (met hoofdletter) het eerdere vorstendom Oranje 3. het vorstenhuis met de naam *Oranje*, naar het vorstendom genoemd onder bet. 2 *Oranje boven!* geroepen om de verbondenheid met het Huis van Oranje tot uitdrukking te brengen (Nbk) 4. nationale ploeg van Nederland (spor.) *Oranje was niet best die aovend* (spor.)
oranje II Ook *oeranje* (Sz), z. ook *oraanjs* bn. [o:ə'ranjə/u:(ə)'r...] 1. van, met de kleur oranje (gezegd om te foppen): *de zwatte oeranje vlagge* (Sz) 2. boos, ontevreden en nukkig (Ow, Pe-Dbl) *De kop was 'm oranje, d'r was gien goeddoen an hij was zeer boos* (Ow), zo ook *Hi'j was hielemaol oranje* (Ow) en *Mack me de kop niet oranje, want dat kan je wel es opbreken* (Pe-Dbl),
Oranje-Vri'jstaot (l) - Oranje-Vrijstaat (in Zuid-Afrika)
oranjeappel (Np) [...'r...] - sinaasappel
oranjebitter (spor.) Ook *oeranjebitter* (Sz) [...'r...] - oranjebitter
Oranjefeest (spor.) - Oranjefeest
Oranjegezind (spor.) [...'s..., ...'r...] - Oranjegezind
oranjehemd (spor.) et [...'r...] 1. oranjehemd, speler van de oranjeploeg
Oranjehuus (spor.) et [...'r...] 1. Oranjehuis
oranjekoeke de; -n [...'r...] 1. bep. uit Friesland bekende koek, evenwaardig aan gebak *Woj' een taartien hebben of een stokkien oranjekoeke?* (Nbk)
Oranjekomitee (spor.) [...'r...] - Oranjecomité
oranjelint et; -en [...'r...] 1. oranjelint
oranjeploeg de; -en [...'r...] 1. oranjeploeg
Oranjeselektie (spor.) de [...'r...] 1. Oranjeselektie
oranjеспеuler (spor.) [...'r...] - oranje-speler
Oranjevereniging (l) - Oranjevereniging
Oranjevlagge (spor.) - Oranjevlag

Oranjewoold - orgelpomper

Oranjewoold et [...'wo:lt] 1. plaatsnaam: Oranjewoold (bij Heerenveen) *Weener in Oranjewoold was vroeger een bekende uutspanning* (Wol), *We gaon vanmiddag mar es op Oranjewoold an* (Op), *Die zit in 't Oranjewooldwoont* in Oranjewoold (Nbk) **orchidee** de; orchidenen; orchidegien [ɔrxi 'di:p:] **orde** Ook **odder** (bet. 2: Np, bet. 4: Nw) de ['ɔrdə, 'ɔrdə/'ɔdɪ, 'ɔdɪ] 1. regelmaat in doen en laten, ordelijke gang van zaken *Orde en regel moet d'r wezen* (Dhau, Ma, Pe-DbI, Wol, Nbk), *Regel en orde moet d'r wezen* (Diz), *...raeken in onbruuk* (Ow), *D'r moet een betien orde wezen*, *In die huusholing was orde en regel* (Dfo), *Orde moet d'r wezen* (Spa) 2. rust, tucht (in een klas e.d.) *Een onderwiezer die in zien klasse gien orde holen kan, het een min leven* (Op), *...die niet goed orde holen kan...* (Nbk), *Hi'j het d'r goed odder onder kan goed orde houden* (Np), *de eupenbaore orde* (l) 3. in *tot de orde van de dag overgaon* overgaan tot de dingen die gedaan moeten worden, waar het om gaat (spor.), *iene tot de orde roepen* erop aanspreken dat hij zich niet gedraagt zoals verwacht mocht worden (spor.) 4. in *orde op zaken stellen* (spor., Sz) 5. geestelijke orde, ridderorde e.d. *Reguliere orden, dat bin de wereldheren, dat bin de pastoors* (Ste), *Sekuliere orden, dat bin de paters* (Ste), *de orde van advekaoten* (l) 6. in *in de orde van grootte* (l) 7. z. **odder** **ordedienst** (spor.) - ordedienst **ordelint** (Db) - ordelint **ordentelik** (verspr.) bn., bw.; -er, -st [ɔr 'dentlək, ɔr...] - ordentelijk: fatsoenlijk, wellevend, betamelijk *Hi'j zicht d'r ordentelik uut* (Dhau, Dho, Nt, Ow, Pe-DbI, Nbk), *Hi'j zit ordentelik in de kleren* (Bdie), *Deur de weke is hi'j zo roeg as een varken, mar as hi'j uitgaot zit hi'j wel ordentelik in zien kleren* (Op), *Ie moeten jow wat ordenteliker antrekken* je moet je wat beter, netter kleden (Db), *Et is allemaole heel ordentelik gaon* (Op), *Hi'j het 'm aorig ordentelik gedreugen die avond* (Dho, Obk, Ow, Nbk) **ordeperbleem** (spor.) et; ...perblemen ['ɔ...] 1. ordeprobleem **ordeverstoring** (l) - ordeverstoring **ordner** (spor.) de; -s; -tien ['ɔrtɪnɪ] 1. ord-

ner

orebes z. **onremers**

oremes z. **onremers**

oretrekken z. **aoretrekken**

oretrekker z. **aoretrekker**

orgaan de; organen; -tien [ɔr'gā:n] 1. orgaan: functioneel onderdeel van een levend wezen (zoals de neus, het smaakorgaan) 2. blad van een instelling om mededelingen, korte artikelen e.d. in te plaatsen

orgaandonor (l) [...'g...] - orgaandonor

orgaantransplantaosie (l) [...'g...] - orgaantransplantatie

organist z. **orgenist**

orgel et; -s; -tien ['ɔrgl] 1. orgel (met name in een kerk), huisorgel *Kun ie wel een orgel bespeulen?* (Np), *We hebben een ni'j orgel in de karke kregen* (Dhau)

orgelbaank (spor.) - orgelbank

orgelbeun (Bdie, El) de; -en ['ɔrglβā:n] 1. kraak (in een kerk) met het orgel

orgelboek (spor.) ['ɔrgl...] - orgelboek

orgelbouwer (Spa, j) ['ɔrgl...] - orgelbouwer

orgeldri'jer ['ɔr...] - orgeldraaier *Bij de drijmeule van A. was vroeger een appatte orgeldri'jer* (Obk)

orgelfoons (Sz) et ['ɔr...] 1. fonds, vereniging e.d. ter ondersteuning, tot behoud van een orgel *Ze hebben net weer veur et orgelfoons wat geven* (Sz)

orgelkaaste (Bdie) - orgelkast

orgelklaank (l) - orgelklank

orgelconcert (spor.) - orgelconcert

orgelkraak (Sz) de; ...kraken ['ɔrgl'kra:k] 1. kraak, galerij in de kerk met daarop het orgel en ruimte voor de organist

orgelkrokke (Bdie) de; -n; ...krokkien ['ɔr...] 1. kruk waarop men zit om het orgel te bespelen

orgelles (Dhau, Dho) ['ɔrglɛs] - orgelles *Ze krigt orgelles* (Dho)

orgelmaaker (spor.) - orgelmaker

orgelman (Dfo, El, Np, Obk, Sz) - orgelman

orgelmeziek - orgelmuziek

orgelpiepe (Dhau, Nbk, Obk, Op) Ook **orgelpupe** (Spa) ['ɔrgl...] - orgelpijp, elk der pijpen van een orgel

orgelpompe (Ma, Np, Op) de; -n ['ɔr...] 1. blaasbalg van een orgel

orgelpomper (Np, Op) ['ɔrgl'pompɪ] -

orgeltrapper

orgelpupe z. *orgelpiepe*

orgelregister (Pe-Dbl) - orgelregister

orgelspel Ook *orgelspul* (Op) - orgelspel

orgelspeuler (Op) ['or...] - orgelspeler

orgelspul z. *orgelspel*

orgelstemmer (Op) - orgelstemmer

orgelstok ['or...] - orgelstuk

orgeltoets (Dhau) de; -n ['or...] 1. toets van een orgel

orgeltoon (Bdie, Nbk) ['or...] - orgeltoon

orgeltrappen (Dho) onbep. w. ['or...] - treden van de blaasbalg van een orgel

orgeltrapper ['or...] - orgeltrapper

organisaosie de; -s [orgəni'so:əsi, ook wel ...gə'nə's...] 1. het organiseren (spor.) *Dat is een hiele organisaosie veurdaj' et veur mekeer hebben* (Nbk) 2. het zich verenigen in vakverenigingen e.d. *de organisaosie van de arbeiders in vakverenigings* (Nbk) 3. het georganiseerd-zijn en de wijze waarop *De organisaosie van de dag was in hanen van et gemientebestuur* (Ow) 4. vereniging, genootschap e.d. *Bij' ok al lid van die organisaosie!* (Nbk)

organisaosieadviseur (l) [...'s...] - organisatieadviseur

organisaosieburo (l) [...'s...] - organisatiebureau

organisaosiedeskundige (l) [...'s...] - organisatieeskundige

organisaosiegraad (spor.) - organisatiegraad

organisaosiemann (vo) de; -nen; -negien [orgəni'so:əsiman] 1. man die veel waarde hecht aan het deelnemen aan een vakorganisatie e.d. *Aenlik was hi' niet zoe'n organisaosiemann* (vo)

organisaosievorm (spor.) [...'s...] - organisatievorm

organiseren [orgəni'st:əp] - organiseren: tot een goed geheel maken en goed doen werken *et verzet organiseren* (spor.), *je organiseren*

organist (verspr.) Ook *organist* (Bdie, Diz, Nbk, Obk) de; -en [orgə'nɪst, orgə'nɪst] 1. organist, orgelspeler

oriënteringsrit (Nbk) de; -ten; -tien [o:ərijen'ti:ərijsrit] 1. knobelrit

orkaan de; orkanen; -tien [or'kää:n] 1. orkaan (lett.)

orkaankracht de; -en [or'kää:nkraxt] 1. orkaankracht

orkest et; -en; orkessien [or'kest] 1. orkest (dat muziek ten gehore brengt)

orkestbak (spor.) - orkestbak

orkestbegeleiding (l) [...'k...] - orkestbegeleiding

orkestleider (l) de; -s [or'kest...] 1. orkestleider

orkestmeziek (spor.) - orkestmuziek

orkestnummer (l) [...'k...] - orkestnummer

orkeststok et; -ken [or'kestok] 1. orkeststuk

orkestwark (spor.) [...'k...] - orkestwerk

orlosie z. *gelosie*

ornaat (Nbk, Ste) [or'na:t], in *in vol ornaat*, vgl. *Die is in vol ornaat* (Nbk, Ste)

orthodox z. *otterdoks*

os z. *osse*

Os. - afkorting van *Osee* (bijbelboek)

oskeuninkien z. *ossekeuning*

osse (Bu, Dho, El, Nbk, Np, Nt, Nw, Obk, Op, Ow, Ste, Wol) Ook *os* (Bu, Dfo, Diz, Ma, Nbk, Np, Ste, Sz) de; -n ['os(ə)] 1. os (lett.) *Vroeger wodde dr wel mit ossen bouwd* (Ste), *Pake had nog een osse veur de waegen* (Nbk), *Hi' is zo stark as een osse* (Nt), *slaopen as een osse* (Bu, Nbk, Np, Spa, Wol, Ste), *zo stom...* (Bdie), *zo dom...* (Dho, Obk) 2. os (fig.), domme vent *IJ bin ok een grote osse!* (Ow), *een osse van een kere!* (Np)

ossebloed et ['osə...] 1. ossebloed 2. sterk ijzerhoudend water (Dfo, Ow) *Mit bloedarmoede mossen ze ossebloed hebben* (Dfo, Ow)

ossekaampe (bo: Bu, Nw) de ['osəkā:mpə]

1. stukje land waar een os in loopt, in *de ossekaampe kommen* gezegd van een jongeman wanneer die op 30-jarige leeftijd nog niet getrouwd is (bo: Bu, Nw)

ossekarre (Ste) de; -n; -gien ['osəkərə] 1. ossekar, wagen met drie wielen *Een ossekarre kuj' zo aachterover kiepen* (Ste)

ossekeuning (b: lm) Ook *ossekeuningtien* (Bu), *ossekeuninkien* (s), *oskeuninkien* (p), *moskeuning* (b: lm) ['osəkā:nun(tin) /...kā:nunkin/'osk.../'moskā:nun] - winterkoning

ossekeuningtien z. *ossekeuning*

ossekeuninkien z. *ossekeuningtien*

ossekop (Dfo, Dhau, Diz, Ld, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Sz) de; -pen ['osəkɔp] 1. lett.: kop van een os, echter vooral (als scheldwoord): onwijs

Ossenziel - otterdoks

iemand, dommerik *Ah je, ossekop!* (Nbk), *Grote ossekop!* (Ol-Nl), *Lillike ossekop!* (Ow) 2. iemand met een dik hoofd (Dfo) **Ossenziel** et [ɔsɲ'sil] 1. plaatsnaam: Ossenziel (in Noordwest-Overijssel) *D.R. was honderd jaar leden de nachtwacht in Ossenziel* (Sz)

osseoge et; -n ['ɔsəo:gə] 1. oog van een os * (bij vergelijking, inzake het effect van grote druppels die in het water vallen:) *Osseogen in de poelen, drie daegen regen* (Ow)

osseploeg (Nbk) de; -en ['ɔsəplux] 1. ploeg getrokken door een os *Oons laand is mit de osseploeg scheurd* (Nbk)

ossestat (Nbk) de; -ten ['ɔsəstat] 1. ossestaart

ossestaartsoep (spor.) de ['ɔsəstaɪsup] 1. ossestaartsoep

ot et [ɔt, ook ot (Spa); ot in de verb. na *] 1. klein, fijn afval, nietig spul: zoals restjes stro, restjes veevoer, hooi (op de stal, onder in het hooivak), restjes kuilgras, kruimeltjes op de tafel of andere restjes van de tafel of uit de keuken, ook: de kleine, evt. slechtste exemplaren (van appels, aardappelen, wortels etc.) *Wat blijft d'r een ofval over van de veekoeken, 't is allemaole ot* (Ol-Nl), *D'r ligt allemaole ot veur de koenen* etensresten, schillen e.d. (Dhau, Nbk), *Et ot van de taofel is veur de kiepen* (Obk), *even et ot veur de koenen weghaelen* (Nt, Spa, Diz), *...wegvegen* (Ow), *D'r ligt aandars niet meer as ot* bijv. afval van haver of rogge zonder zaadkorrels (Ste), *As een koe de hele winter in 't stro staot, dan kriej' ot onder zoe'n koe* (Wol), *Wat ligt d'r een ot op 'e stal* nl. vooral: resten stro en hooi (Bdie), *D'r zit allemaole ot onder in de turfkorf* (Ol-Nl), *Nao 't dusken blijft d'r vaeke nog veul ot over* (Op), *'t Is allemaole ot in 't zaod restjes afval, onkruid e.d. dat niet bij het goeie koren hoort* (Ma, El), *We haelen ot ot veur de koenen weg* (Np), *Wat toch een ot ligt daore* (Nw), *wat ot opvegen* (Ste), *D'r zit vaeke nog wel fien ot in zoe'n kladde as hij haost leeg is* (Nbk), *ot van klonties gruis* (Nbk), *ot van zaod of lienkoeken* (Nbk), *De groffe stokken he'k uut et glas (dat valen is) haeld, waor moe'k now mit dat fiene ot henne!* (Ste), *Aj' eerpels hebben en ie hebben de diksten d'r*

uut, dan blif d'r nog ot over (Ste), *Dat kleine ot, wat moej' d'r mit, geef mar an de varkens* (Ste), *Wat toch klein ot!* (Ld), *De oolde appelboom dreegt nog wel, mar et is allemaole ot* (Db, Obk), *D'r ligt alliend nog ot onder de pereboom, voer dat mar an de varkens op* (Ste), *D'r zit een hoop ot in de eerappels* (Dho), *Die prikken, et was klaore ot* gezegd van droge, dode twijgen, als brandhout gebruikt (Np), *De pinken otten et ot nao* grazen nog daar waar eerder koeien het beste gras of ander voeder al hebben weggenomen (Np) 2. schorremorrie (Dho) * (aftelrijmpje:) *Ommemaelen wie et wodt/Ik of gij of Pieter Pot/Pieter Pot zat in de sloot/En nog was Pieter Pot niet dood/Ot, bot, vot* (Ste), (gezegd na het aftelrijmpje dat begint met 'Iene miene mutte'): *Ot, bot, katt', vot* (Dho)

ote (Ow, Sz, s: Db) de; -n, -s; otien ['ɔ:tə] 1. grootmoeder

otmot (Nbk) et ['ɔtmət] 1. klein, fijn spul *'t Is allemaol otmot* (Nbk)

otskeuninkien (n) ['ɔts... (?)] - winterkoninkje

ottedoks z. *otterdoks*

otten (Bdie, Dfo, El, Nbk, Np, Op, Ow) zw. ww.; onoverg.; otte, het ot ['ɔtɪ] 1. morsen van eten, achterblijven van fijne stukjes, vooral van voedsel; vandaar ook: alleen het lekkerste tot zich nemen, restjes van het voer laten liggen, morsen met het voer *Et ot nogal wat, d'r blijft te vule fien goed van dat spul over* (Nbk), *Die koenen die otten nogal wat* ze eten het lekkerste, maar er blijft heel wat (aan resten) achter (Dfo, Np), *De koenen otten nogal wat van et voer* (El), *Koenen kun soms aorig otten mit et huj* (Op), *Kleine kiender otten mar wat mit brood* (Ow), *Van dit huj gaon de koenen vrij wat otten* (Op), *Ie moe'n niet zo zitten te otten* (Bdie), *De koenen bin aorig an 't otten west* (Nbk)

otter de; -s; -tien ['ɔtɪ] 1. bep. roofdier: otter *Ik kan nog slaopen as een otter* (Op), *Haarm zwiette as een otter* (Op, Ow, Spa, vo) 2. kalf dat een moeilijke geboorte had en niet levensvatbaar is *We hebben wel es een otter* (Ow)

otterdoks bn. (Dhau, Diz, Ld, Ma, Nbk, Np, Nt, Obk, Spa, Ste, Sz) Ook *ottedoks* (Bu, Dho), *orthodox* (Bdie) [ɔtɪ'dɔks/ɔtə

'dɔks/ɔrto(:)'dɔks] - orthodox (wat de kerkleer betreft), rechtzinnig *Die familie is van vroeger otterdoks hervormd* (Spa), (zelfst.) *Dat bin echte otterdoksen* (Wol, Ste), *In Oosterwoolde staot wel een otterdoksse karke* (Ld)

otterig (Nw) bn.; -er, -st ['ɔtʃəx] 1. met kruimels en ander fijn afval bezaaid *Et is zo otterig om de taofel, zoeg et even op* (Nw)

oud z. *oold* I, II

ouderlik z. *oolderlik*

oudheidkundige z. *ooldhiedkundige*

oudvader z. *ooldvader*

ougrieselik z. *ofgrieslik*

ougrieslik z. *ofgrieslik*

ouwehoer (Ma, Nbk, Wol) Ook *ouwwoer* (Nbk), *ouwoer* (Nbk) de; -en [ɔmə'hʉ:ər/ɔm'(h)u:ər] 1. klierige, oubollige persoon, leuteraar

ouwehoeren (Nbk) Ook *ouwwoeren* (Nbk), *ouwoeren* (Nbk) zw. ww.; onoverg.; ouwehoerde, het ouwehoerd [ɔmə'hʉ:ərɲ/ɔm'(h)u:ərɲ] 1. voortdurend klierig, vervelend doen, oubollig zwetsen, vervelend leuteren *Ouwehoer niet zo, gao toch an et wark* (Nbk), *Hool toch op te ouwehoeren* (Nbk)

ouwejaor z. *ooldejaor*

ouweklonje z. *ooldeklonie*

ouwel (Bu) ['ɔm] - ouwel, niet-gesacreerde hostie

ouwelen (Bu) zw. ww.; onoverg.; ouwelde, het ouweld ['ɔmɲ] 1. zeuren *Lig niet zo te ouwelen* (Bu)

Ouwemark z. *Ooldemark*

ouwoer z. *ouwehoer*

ouwoeren z. *ouwehoeren*

ouwoer z. *ouwehoer*

ouwoeren z. *ouwehoeren*

Ov. - afkorting van *Overiessel* Overijssel

ovaal (Nw) de; ovalen; -tien [o:'fa:l] 1. bep. meetkundige figuur: ovaal

ovaalvormig (Nw) bn. [o:'fa:lʃɔr(ə)mæx] 1. van ovale vorm *Rozetankers bin mooi bewarkte ovaalvormige sierankers* (Nw)

oven z. *ovend*

ovend (verspr.) Ook *oven* (Dho, Diz, Ld, Nbk, Op, Ow, Pe-Dbl, Spa, Ste, Sz) de; -s; oventien ['o:bɪm(t)] 1. oven: om in te bakken, smelten enz., ook: het desbetreffende deel van een (keuken)fornuis *De ovend is hiete* (Bdie), *Et gebak ston in de*

ovend (Ma), *De appeltaart in de ovend begon te dienen* (Wol), *De bakker het de ovend weer niet hiete genog had, want et brood is zo kliems* (Sz), *De gotwost mos vroeger op zien minst wel een peer uren in de ovend* (Obk), (van een bakker die failliet is gegaan:) *Die is deur de ovend vleugen* (Np), *roken as een ovend* (Np)

ovenddeure (Dhau) Ook *ovendsdeure* (Ow) de; -n; ...deurtien [.../...zda:ərə] 1. deur(tje) van een oven *De manluden konnen de voeten wel op et ovendsdeurtien holen om de voeten waarm te kriegen* (Ow)

ovenhaanske (I) de; -n ['o:...] 1. ovenhandschoen

ovendmond (Np) Ook *ovenmond* (Dho, Op, Ow) ['o:bɪm(tm)ont] - ovenmond *Ze douwen et brood deur de ovendmond* (Np), *D'r moe'n weer ni'je stienen in de ovenmond* (Ow), *De ovenmond is verzakt* (Dho), *Et deurtien van de ovenmond is niet best meer, dat moet gauw es naokeken wodden* (Op)

ovendsdeure z. *ovenddeure*

ovendtemperetuur (I) de ['o:bɪmtempʃə ty:ər] 1. ovendtemperatuur

ovendvaaste (I) [o:bɪm(t)fa:stə; aks. wis-selt] - ovenvast

ovenmond z. *ovendmond*

over I bw. ['o:wɪ, ...vɪ] 1. boven (iets), in verb. als *Ik heb de eerpels over* d.i. op het vuur staan (El) 2. over (...) heen, van het ene punt naar het andere *Hi'j kwam mi'j aachternao, de weg over* (Pe-Dbl, Nbk), *Je kun de koenen d'r nog wel even over laoten* op het land laten grazen, bijv. een paar dagen laten grazen op land dat pas gehooïd is (Obk, Nbk), zo ook *We laoten de koenen d'r nog een peer daegen over* (El, Nbk), *Bi'j' over?* naar de volgende klas (op school) (Nbk), *Ik moet d'r nog even over gaon* het nog even bekijken, nog even bewerken enz. (Ow), *over en weer* heen en weer, van de een naar de ander: *Mar dat gaot toch over en weer* gezegd bijv. van een situatie waarin men elk onplezierig doet tegen de ander (Ol-Nl) 3. aan de andere kant *N. zit hier over* tegenover (Np), *Schuin veur heur over zat een riegel maegies uut Oosterwoolde* schuin tegenover haar (vo), *Die wonen veur heur over* tegenover haar/hen (Nbk, Dho), *Hi'j zat*

tegen heur over (Nbk), *Hi'j zat dwas tegen me over* (Nw), *schuin over* schuin tegenover (Nbk) 4. voorbij een bep. tijd, een bep. punt in de tijd *Die koe staot al een weke over* zou een week geleden al hebben moeten kalven (Diz), *Die koe is al een dag over* (Np), *Ik wil niet geleuven dat ze 't nog veur de zundag doen, et zal de zundag wel over wodden, daenk* (v) 5. geweest, afgelopen, gepasseerd *Bi'j longontsteking wodde vroeger zegd: as de negende dag de koorts zakt, dan is et geveer over* (Dfo), *De piene is over* (Nbk, Spa), *De slaop was hielemaole over* (Np), *De ziekte was over* (Spa), *Et onweer is over* (Bdie, Nbk), *De bujje is over* (Ol-Nl, Nbk), *As de maden d'r in zitten, is je 't eten wel over* dan heb je bep. geen trek meer (Spa), *Et was me (finaal) over* ik had er (meer dan) genoeg van (Nt, Nw, Nbk), *As ze zo doen is 't mi'j over* (Ow), *Et was 'm goed over, doe hi'j de staank reuk* (Bdie), *...doe ze op die meniere begonnen* (Nbk, Sz, Ste), *Dan is et je wel over as ze zo beginnen* (Dho) 6. overschietend *Ik had nog wat over, dat konnen de bureu wel kriegen* (Nbk) 7. meer dan benodigd, teveel *Hi'j was over* (Bdie), *Bi'j een oneven getal dan blif d'r iene over* (Nbk), *Hi'j was over en te vule, mar hi'j het now een goed hennekommen* ze konden hem nergens hebben, hij kon nergens terecht (Diz), *Hi'j was d'r over* hij was teveel, was een beetje buitengesloten, zo ook *Hi'j was altied tevule, hi'j was d'r altied over* (Ol-Nl), *Dat aarme kiend is d'r daor altied over en tevule west* (Obk, Op) 8. van een andere, vaak ver verwijderde plaats gekomen, in huis, over de vloer (El, Ld, Obk), *De femilie uut Amerike was over* (Ld), *We hebben zoemers wel es naachtvolk over die hier slaopen en overdag d'r op uut binnen in de omgeving* (Obk), *We hebben de uutvanhuzers over* (El) 9. versterkend, intensiteit uitdrukkend: in verb. als *Hi'j was zo lelk, hi'j raosde d'r over* (Nbk), *...vluukte d'r over* (Nbk), *Et peerd daampt d'r over* nl. door de warmte, het zweet (Wol), *Hi'j karkte d'r ok aorig over op die oolde fiets* (Nbk)

over II vz., bw. in de verb. *d'r (...)* over ['o:wɪ, ...vɪ] 1. boven (iets), in verb. als *de ketel over 't vuur hangen* (Ma, Nbk, Ow, Spa), *De panne hangt over 't vuur* (Nbk),

over de haand warken bovenhands (Ma, Ow), *D'r hong allemaol dauw over et laand* (Dhau), *De dauw hong over et laand* (El), *Et kon morgen wel es mooi weer wodden, want et is knap diezig over et laand* (Wol) 2. van bewegingen: op, langs de oppervlakte van iets *Daenk d'r omme, eers geef ik je een fleer over de hanen* (Obk), *Ze streek me even over 't haor* (Np), *Hi'j komt daor een protte over de heerd* over de vloer (Nbk), *Ik bin ok bliede dat wij zoen goeie vrouw over de vloer kregen hebben* (j), *De rillings lopen him over de rogge* (Nbk), *De dauw trekt over et laand* (Spa), *Hi'j lochtte mit de vleermoes zo veer mogelik over de gröppe* (b), *De traonen biggelden heur over de wangen* (Nbk), *De peperneuten roegelden over de vloer* (Nbk), *over de grond kroepen* (Nbk), *over de diek lopen* (Nbk), *Oneindig daelt de natte sni'j in jacht van bujjen over 't laand* (ba) 3. op een (deel van een) oppervlakte, een deel van of de gehele oppervlakte betreffend (ook fig.) *Et klieid moet nog even over de taofel* (Nbk), *De broek hong over de stoel* (Nbk), *Et waeter stroomde over de reed* (Nbk), *Wat het die man een raere gewoonte over 'm* (Nt), *Hi'j het wat eigenaorigs over him* (Nbk), *Hi'j was nat over de hiele huid* (Nbk), *lasterpraoties over de streek brengen* rondbazuinen (in de naaste omgeving) (Dhau), *over et algemien* 4. in een houding, stand boven iets *Ze ston over et bedde henne beugen* (Nbk), *Bruun staon de bomen/Geduldig te dromen/Over et pad en de grunende gracht* (ba) 5. met betrekking tot iets waarover men iets te zeggen heeft, tot iemand waarover men baas is *Over die dingen gao ik niet* dat zijn niet de dingen waarover ik het voor het zeggen heb, waar ik verantwoordelijkheid voor draag (Nbk), *Ie hebben niks over mi'j te zeggen, ik bin zels baos!* (Nbk) 6. in de richting van *over de zied valen, Hi'j vul mit de fiets over de kaant* (Diz), *Die is in zien jonge jaoren over alle kaanten ontzien en dat is niet zo best in zien veerdere leven* in alle opzichten (Obk), *Hi'j wodt over alle kaanten bedreugen* (Nw), *Hi'j wodt over gien kaant bedreugen* in het geheel niet (Np), *over de kop valen* ondersteboven vallen, *De kiender hebben 't speulgoed aorig over*

de kop haeld (Diz), *Hi'j is over de kop, de centen zullen wel op wezen failliet* (Db) 7. eroverheen (gaand, varend) *over de batten van de Lende lopen* (Nbk), *over de brogge kommen* over de brug komen: lett. en fig. (Nbk) 8. via *We gongen over Donkerbroek naor Drachten* (Ow) 9. de lijn of richting betreffende waarlangs iets gemeten of gericht wordt *over de bost meten, schuin over schieve* in schuine richting (gaand), d.i. vooral: over het land lopend (Nbk), (bij het biljarten:) *over rood speulen* 10. met betrekking tot, aangaande *Hi'j voerde et woord over de nijfste ontwikkelings* (Nbk), *Ik har et over dat elektriske kniepertiesiezer* (b), *le moe'n niet te gauw over iene oordiefen* (Nbk), *Die dingen moej' me niet over praoten* praat me niet van die dingen (Nbk), *We zullen et d'r even over hebben* (Nbk), *Ik bin d'r nog niet over uut* heb nog geen oplossing voor het probleem (Nbk, Spa), *Daor bin ze al lange over uut, om dat tegelpad te leggen* dat hebben ze al lang besloten (Ste), *Hi'j zit d'r zo mit, hij kan d'r niet over uut* weet absoluut niet hoe hij ermee aan moet, blijft er maar over praten (Nbk, Nt), *Ik kan d'r mar niet over uut, hen!* ik moet er over blijven praten (zo hoog zit het me, zo opgewonden ben ik over die kwestie) (Nbk, Spa), *Ik kan d'r niet over uut dat zoks gebeurt* ik moet het eerst verwerken (Nw, Ste), *Hi'j is d'r echt over uut je d'r tussen te nemen* erop uit, heeft het doel om (Bu, Sz, Nbk), *Daor is hi'j wel over uut om d'r te kommen* is erop uit, is er druk mee bezig (Bdie, Ste), zo ook *Hi'j is d'r aorig over uut om de eerste te wezen* id. (Ma), *En now moej' je best wel doen, ie moe'n d'r goed over uut wezen, eers wodt et niks het zeker weten en willen, erop uit zijn* (Nbk), *een boek over plaanten, In de oolde huzen praoten we over de gang, tegenworrig in de nijfbouw is et hal noemen we het* (Diz), (...) *moe'n jim et mar over et mad overslaon* per mad berekenen (p) 11. wegens, door *over iene inzitten* ongerust zijn over iemands lot, problematiek, *d'r over in zitten* zich zorgen maken over iets: *Hi'j zit d'r over in of et wel goed komt* (Wol), *Een protte meensken zullen d'r wel over in zitten dat die winter zo lange duurt, want et gefit een hoop*

ongemak (Obk), *Daor hoej' niet over in te zitten* (Ow), *voldaon over een bepaolde kwestie wezen, ongerust wezen over je kiender* (Nbk), *Hi'j het gien schuld meer over zien huus, alles is ofbetaald* (Bdie, Ol-Nl, Sz), *Hi'j het gien schuld meer over dat huus* (Bdie, Ol-Nl), *Hi'j het d'r gien schuld over nl.* over het huis, het is vrij van een hypotheek of lening anderszins (Nbk) 12. in (*niet*) *over wat kunnen* (*niet*) tegen een bep. iets kunnen, het (*niet*) verdragen *Hi'j kon niet over dat slechte weer* (Ol-Nl), *Hi'j kan niet over busrieden* (Ma), *Hi'j kan d'r niet over* (Spa), *De spruties bin wel lekker, mar ik kan d'r slecht over* (Wol), *Hi'j kon d'r niet goed over* kon er niet goed tegen (Bdie, Nbk) 13. in (*niet*) *over wat meugen* iets (*niet*) lekker, prettig, goed vinden, *Ik mag d'r wel over, brune bonen mit spek eten* (Bdie, Sz), *Daor ma'k wel over* dat vind ik prima, daar houd ik wel van (Bdie, Nbk), zo ook *Ik mag d'r wel over, dat ze die dingen eerlik vertellen* (Wol), *Et is niet zo dat we d'r niet over meugen, mar...* (Ol-Nl) 14. boven of langs iets heen (gaand) *de voete over de drumpel zetten, over de sloot springen, Hi'j is over zien bingeljaoren henne* (Db) 15. na het tijdsverloop van *over die tied* na die komende tijd (Ste), *Ze was al over de vievenzestig* (j) 16. voorbij een bep. tijdstip, voorij een bep. tijd (inzake bijv. een bos bloemen:) *As et over de Paosen hoolt, dan moe'n we bliede wezen* goed blijft (Ste), *'t Peerd is over de tied* d.i. de geboorte komt later dan volgens de berekening zou moeten (Np, Ow), *We stellen de vesite mar over Paosken* (Ow), *...over de Paosken* (Bdie), *Ze waachten mit de begraffenis tot over de zundag* (Np)

over- - over-, eerste lid in samenstellingen als *overriepe, overbemesting, overkleuren, overvliegen, overbelochten, overbluffen, overlaeden, overvragen, overbroggen, overvleugelen*; ze zijn niet alle in dit woordenboek opgesomd

overaarven z. *overarven*

overaende (verspr.) Ook *overende* (Bdie, Nt, Nw, b: lm), *overeinde* (Diz, Nt, Sz) bw. [...'ē:ndə / ...'endə / ...'ējndə] 1. overeind, rechtop *Die hond is zo lelck, hi'j het zien nekhaoren overaende staon* (Obk), *Hi'j is*

overal - overbeteren

zo kwaad, dat de nekhaoren staon 'm recht overeinde (Nt, Sz), de oorties steil óveraende (b), *We hebben de keet middelkaander overaende kregen* (Ol-Nl), *overaende gaon gaan staan* (b: lm, Nbk), *Doe kon hij vrij overaende staon zonder steun* (ba), *Ik zol haost valen mit die gladde, mar kon et nog net overaende holen* (Ld), *De kastelein hulp him overaende* (ba), *Ze hadden him roeg overaende sleept* (v), *overaende tillen* (ba), *overaende kommen* (Nbk, Ow, j, b, Sz): *Hij kan mar min overaende kommen* (Nbk), *Hij had et zo bliksems in de rugge, dat wij' wel loven dat hij niet meer overeinde kommen kon?* (Sz)

overal I de; -s; -legien [o:wʁal, o:vʁ...; aks. wisselt] 1. overal *De overals hebben de warkkielen hielendal uut de tied brocht* (Obk)

overal II bw. [o:wʁ'al, o:vʁ'...; aks. wisselt] 1. op alle plekken, alom *Overal is wel es wat zijn wel eens problemen* (Nbk), *Hij kwam overal* (Nbk), *Je moe'n et niet zomar overal hennegoaien* Pe-Db1) 2. alles *Hij wil altied overal bij wezen* (Nbk), *Ze is 't overal en nergens mit iens ligt altijd dwars, wil altijd anders* (Sz)

overalgooien (Nbk) [...'ʔalɔ:əjɪ] - overhoopgooien *Et huj wodt weer overalgoooid* (Nbk)

overalhaelen (verspr.) [...'ʔalhe:lɪ] - overhoophalen *de boel overalhaelen, Hej' dat overalheld!* (Nbk), *Je moe'n niet meer overalhaelen as daj' ofmaeken kunnen* (Ow), *Aj' inbrekers kriegen, haelen ze je alles overal* (Dfo), *'k Heb de kaemer helendal overalheld* (Ol-Nl)

overalleggen (El, Nbk) zw. ww.; overg.; legde overal, het overallegd [...'ʔalɛɣɪ] 1. her en der leggen *de siepels even overalleggen om te drugen* verspreid neerleggen (El), *Ze leggen et huj weer overal* (Nbk)

overalleggen (verspr.) [...'ʔalɪɣɪ] - overhooplighen *Doe ze kwammen, lag de kaemer nog overal* (s: Wol), *De boel ligt overal* verspreid (Bu)

overalsmieten (Ma) [...'ʔalsmitɪ] - overhoopsmijten *Hij het alles overalsmieten* (Ma)

overalzetten (Op) [...'ʔalsetɪ] - overhoopzetten, her en der plaatsen (bijv. bij

de grote schoonmaak) (Op)

overan (Bu, Nbk) bw. [o:wʁ'an, ...v...] 1. over andere kleding heen *de jasse d'r overan trekken* (Bu), *Je kun d'r wel even wat overan trekken* (Nbk), *Je moe'n d'r een jasse overan doen* (Nbk), *Ik doe even de jasse d'r overan* (Nbk), *Hij had de jasse d'r overan, en dat schilt mit zoe'n koolde* (Nbk)

overarfelik (verspr.) bn. ['o:...] 1. overerfelijk *Die ziekte is wel besmettelik, mar niet, zoas kanker, vaeke overarfelik* (Op), *Dat rood in mien ogen is overarfelik* (Np)

overarven Ook *overaarven* (El) zw. ww.; overg., onoverg.; arfde over, het overarfd ['o:...] 1. door geboorte van de ouders/voorouders krijgen *Hij het et (van 'm) overarfd* dat is een familiékwaaltje (Nbk), *Die neuze het hij overarfd van zien pake* (Bu), *Dat arft over* (Obk)

overbaene (Obk) [o:wʁ'bē:nə, ...vʁ...], in *overbaene haelen* overhoop halen, te voorschijn halen *Jim moe'n niet zovule overbaene haelen, want wij moe'n douk eten* (Obk)

overbaodig z. *overbodig*

overbaot (Dho, Obk) de ['o:...] 1. in *niet overbaot voeren* van een koe: meer dan genoeg, extra, teveel (Obk), *De arfenis was wel mooi veur J., omdat d'r overbaot was mit verdielen* (Dhau)

overbakken (Np, Op) zw. ww.; overg.; bakte over, het overbakt ['o:...] 1. nog eens bakken, opnieuw bakken *Dat moej' nog even overbakken!* (Np)

overbekend [...'k...] - overbekend

overbelasten ['o:...] - overbelasten, te zwaar belasten

overbelochten - overbelichten

overbeppe (Nbk) ['o:...] - overgrootmoeder

overbeteren zw. ww.; overg.; beterde over, is overbeterd [o:wʁbɛ:tɪɪ, ...vʁ...] 1. beter worden, overgaan *Et is overbeterd* het viel mee met de zieke, hij werd snel beter (Ste), *Et is al weer mooi an 't overbeteren* (Ol-Nl), *Dat zal wel weer overbeteren, As kiender heur bezeren wodt d'r een tuut op geven en d'r wodt bij zegd: 't Zal wel gauw weer overbeteren'* (Obk), (schertsend:) *Et zal wel overbeteren veur-daj' een ouwe kerel binnen* (Spa), zo ook

Et zal wel overbeteren eerdaj' een oold wief binnen (Spa, Ow), in bijzondere toepassing: *Eerst mossen ze trouwen en doe is 't overbeterd en toen kwam er toch geen kind* (Ma, Nbk, Np, Obk)

overbeudig z. *overbodig*

overbevolking - overbevolking

overbeweiden (Nbk) ['o:...] - overbe-weiden

overbleven (Nbk) Ook *overgebleven* (Ow) bn.; attr. ['o:wɪ(gə)blɪ:bm, ...vɪ...] 1. overgebleven *Overgebleven eerpels kuj' mooi opbakken* (Ow)

overblieflekaal z. *overblieflekaol*

overblieflekaol (l) Ook *overblieflekaal* - overblijflokmaal

overbliefsel (Bu, Nbk, Obk, Spa, Ste) et; -s, -en (Ste) ['o:...] 1. hetgeen overgebleven is uit een eerdere tijd (Nbk, Ste) *Dat bin nog overbliefselen van de oorlog* (Ste) 2. restant, restje *Dat overbliefsel redder we later wel op* (Spa) 3. spoor (Bu), in verb. als *Dat is et overbliefsel van de griep* (Bu)

overbleven st. ww.; onoverg.; is overbleven ['o:...] 1. gedurende een bep. tijd op een bep. plaats blijven *Onder de middag moe'n de kiender overbleven op schoele* (Ol-Nl, Spa), *We blieden vannaacht over* (Diz), *Ik blief tussen de middag altied over* (Spa), *Hi'j blief de Pinkster over* (Spa) 2. (van planten) blijven leven in de winter (Nbk, Obk) *De bloemen bin overbleven* (Obk) 3. resteren, overschieten *D'r is vanmiddag nog wat eien overbleven* (Ol-Nl), *mit brood overbleven brood overhouden* (Nt), *Grune koeken blieden over van de grune eulie n.l. door persing van raap- of koolzaad (s), D'r is niet vule van overbleven* (Nbk), *Doe ze 't kenaal greuven hebben, blieden d'r hoekies over; dat bin de overhoekies* (Nbk), *We blieden mit 'n beidend over waren de laatsten (v), De joden die overbleven binnen (...)* (b) 4. ongehuwd blijven *Die blif over* (Nbk, Ste), *...is overbleven* (Nbk) 5. nog te doen blijven *Elke dag blif d'r wel wark over* (Nbk)

overbliever ['o:...] - overblijver (tussen de schooltijden)

overbluffen (Dfo, Ld, Nbk, Np, Nw, Obk) [...'blafɪp] - overbluffen: door grote woorden, met grootspraak overtroeven *Die man*

kan zo liegen, hi'j overbluft je zomar (Dfo), *Die kerel is zoe'n raazer, hi'j overbluft alles* (Ld), *Hi'j lat 'm overbluffen* (Nbk), *Laot je niet overbluffen deur die man* (Obk)

overbodig (verspr.) Ook *overbaodig* (Bu), *overbeudig* (Db, Dfo, Obk), *euverbeudig* (Ste) [...'bo:ədax/...'bo:ədax/...'ba:dax/Λ:wɪ, ...vɪ...] - overbodig *Dat is toch hielemaole overbodig* (Nbk)

overboeken ['o:...] - overboeken (naar een andere rekening, gireren)

overboord [...'bo:ərt] - overboord (uit een boot te water) *overboord valen, ...springen, ...gooien, D'r is gien man overboord dat is niet zo erg* (Nbk)

overbranen (Nw) zw. ww.; overg.; braande over, het overbraand ['o:...] 1. afbranden van de oppervlakte van een terrein *Boekweiteverbouw is ingewikkeld, ie moe'n de hoek waor aj' verbouwen willen even overbranen, dan ommebouwen, niet diepe (...)* (Nw)

overbreien (Dho, Nbk, Sz) - overbreien *Een luiewievesteek deden ze in de sjalen, drie slaegen om de penne en dan ien keer overbreien* (Dho)

overbrengen st. ww.; overg.; brocht over, het overbrocht ['o:...] 1. van de ene plaats naar de andere brengen *de koenen overbrengen* van het ene stuk land naar het andere (Bdie), *Ik heb vandaege de huusboel overbrocht, morgen gaon we d'r henne* (Nt); (van een besmettelijke ziekte:) *Voegels brengen de tongblaore over* (Np), *Moet ik jow de besmetting soms ok nog overbrengen?* (vo), *'t Iene brocht 't aandere over* het een kwam uit het andere voort (Ol-Nl, Ow) 2. doorvertellen *Wat hebben ze dat gauw overbrocht* (Np), *Pas op mit him, want hi'j brengt et over* (El), *Ze weten et al, dat het N. vanzels overbrocht* doorverteld (terwijl dat eigenlijk niet mocht; ook in positieve zin) (Ste), *ni'jgies overbrengen* (Bu, Dfo), *de komplementen overbrengen* z. onder *komplement* bet. 1 (Bu, Nbk), *Wij' dat even overbrengen?* (Bdie), *de groeten overbrengen* (j), *de bosschop overbrengen* 3. uitleggen, duidelijk maken *Jow konnen dat mar knap overbrengen, donkt mij* (Ol-Nl), *Die meester kan et goed overbrengen* (Dla) 4. transplanteren (Obk) *Tegenworig kun ze*

overbrenger - overdonderen

een niere overbrengen (Obk)

overbrenger (verspr.) et; -s; -tien ['o:...] 1. iemand die klikt, stiekem doorvertelt, alle nieuwtjes vertelt *Et kwam veurtiedig in de kraanten deurdat d'r een overbrenger in 't bestuur zat* (Obk) 2. iemand die een ander met een bep. ziekte besmet (vooral t.b.) (Db, Dhau, Dho, El, Np, Obk, Op, Wol)

overbrieven (Bu, Ma, Nbk, Obk) ['o:...] - overbrieven *Hij het et mooi overbrieft* (Ma), *Mos ie dat zo neudig overbrieven?* (Nbk)

overbroek (Ste) - overbroek: bovenbroek, pantalon *Een overbroek doej' over de onderbroek* (Ste)

overbroezen (Np, Obk) zw. ww.; onoverg.; broesde over, is overbroesd ['o:wɪbru:zɪ, ...vɪ...] 1. bruisend over een rand gaan (met name van melk over de rand van een emmer (Obk))

Overburen z. *Euverburen*

overbuur (Bdie, Dfo, Nbk, Np, Obk, Pe-Dbl, vo) de; ...buren ['o:...] 1. overbuurman of overbuurvrouw *Haarm kocht de eredaegs nog een koe van Sietse en iene van de overburen* (vo)

overbuurman (Nbk, Ste) - overbuurman
overbuurvrouw (Nbk) - overbuurvrouw
overdadig z. *overdaodig*

overdaenken Ook *overdenken* (Spa) [...'d...] - overdenken *Zol die N. dat wel goed overdocht hebben?* (v, Nbk), *Ik wil 't nog even overdaenken* (Np)

overdag bw. [...'d...] 1. overdag *Overdag zag ij ze niet, van die glimwormties* (Ow), *Overdag bin wij niet thuis* (Dfo)

overdaod de ['o:...] 1. teveel van of met betrekking tot iets, overvloed *Hij het dat spul in overdaod* (Nw), *D'r is een overdaod an botter en keze* (El, Spa), *We hadden veurige zomer een overdaod an proemen an de boom* (Db), *Overdaod in eten is niet goed* (Db), *Mit ni'jaor moej' niet overdaod euliekoeken eten, eers krief' d'r goed last van* (Db) 2. weelde, verkwisting *Et is gien overdaod as die vrouw een ni'je maantel krig, ze lop al jaoren mit die aandere het zou geen overdreven luxe zijn* (Sz), *'t Is daor gien overdaod ze hebben het er niet breed* (Ma), *De tied van overdaod is veurbij, we moe'n allemaol wat zuniger an* (Obk), *een leven van overdaod* (b) * *Gelok*

huust niet bij overdaod (Op), *We hebben hier eten in overdaod* (Diz), *Overdaod is altied verkeerd, behalven bij dieken en dammen* (Db)

overdaodig Ook *overdadig* (Ol-Nl) bn., bw.; -er, -st [...'do:ədax/...'da:dax] 1. in overvloed, in buitengewoon grote hoeveelheid *Hij gef overdaodig* (Nt), *D'r zal van 't jaor wel niet overdaodig fruit wezen, vanwege de vost* (Spa), *Ik vien een gift van honderd gulden wel een betien overdaodig* (Op), *As d'r van 't ien of aander teveule is, wodt d'r wel zegd: daor is overdaodig van, van 't jaor* (Dfo) 2. buitensporig wat het gebruik/aanbod van voedsel, drank betreft (Nbk, Obk) *Die maoltied was toch wel wat overdaodig* (Nbk), *De gaasten hebben overdaodig eten* (Obk) 3. (bw.) in buitengewone mate (Ste) *Een 'zutemelks joongien' wodt wat overdaodig beschaarmd* (Ste)

overdaodighied Voor -heid z. -hied [...'d...] - overdadigheid

overdeken ['o:...] - overdeken, bovenste deken

overdekkeren (Dhau, Mun, Ow, Pe-Dbl, Spa) zw. ww.; overg.; dekte over, het overdekt ['o:...] 1. opnieuw dekken (met riet) *De daoke mag wel overdekt wodden* (Dhau), *Bij oonze bureen waeren de rietdekkers an et overdekkeren mit de schure* (Mun)

overdekt (spor.) [...'d...] - overdekt *een overdekt stadion*

overdenken z. *overdaenken*

overdeweg z. *overweg* II

overdoek (Ol-Nl, Wol) ['o:...] - omslagdoek *'t Oolde meens dee een overdoek omme* (Wol), *Vroeger hadden ze gien jasse an, de oolde meensken, dan deden ze een overdoek omme* (Wol)

overdoen ['o:...] - overdoen: aan een ander overdragen: *Die vrijgezel had zien stee overdaon an een omkezegger, die jonge zol him zo lange onderholen as hij leefde* (Ld); herhalen, opnieuw doen: *Dat was kamp, dat moe'n we overdoen!* (Nbk, Np), *Dat stok moej' nog een keer overdoen dat gedeelte, nl.: opnieuw schilderen, schoonmaken e.d.* (Nbk), *Die les moej' nog mar es overdoen* (Nbk)

overdonderen [...'dondɹɪ] - overdonderen: overbluffen *Hij het him hielemaole*

overdonderd, dat hij was hielemaole overstaek (Ow, Np), *Hij leut 'm overdonderen* (Nbk), *Die man overdondert je now, man* (Nw, Dfo), *Hij perbeerde ze te overdonderen* (Dhau)

overdosis (spor.) ['o:wɪdo:səs, ...vɪ...] - overdosis

overdracht ['o:...] - overdracht: van de zaken waarvan men afstand doet, van eigendommen *De overdracht zal over een weke wezen* (Nbk)

overdrachtelijk (l) [...'draxt|ək] - overdrachtelijk

overdrachtsbelasting (spor.) ['o:...] - overdrachtsbelasting

overdreegber (l) [...'d...] - overdraagbaar
overdregen st. ww.; overg., onoverg.; het overdreugen ['o:...] 1. (overg.) overdragen: overleveren (aan een ander) *Hij het de zaeke overdreugen* (Np), *Ze hebben heur bezit overdreugen* (El) 2. (overg.) overbrengen, besmetten door van de één naar de ander te gaan (Ld) *Hij het die besmettelike ziekte overdreugen an een aander* (Ld) 3. (onoverg.) niet binnen de gewone periode kalven, langer dragen dan normaal (Bdie, Ld, Nt, Ste, Sz) *Hij dreg al even over* (Ste), *Die koe had de tied van kalven, mar hij dreug wel veertien daegen over* (Bdie, Nt, Sz, Ld)

overdreger (Obk) de; -s ['o:...] 1. dier dat bep. afwijkingen overdraagt op z'n nageslacht (vooral van een koe gezegd) 2. koe waarbij het kalven uitblijft tot na de normale draagtijd *Die koe is al over de veertig weken en is dus een overdreger* (Obk)

overdreven Ook *overdrevend* (App) bn.; bw. [...'dru:bm(t)] 1. druk, gejaagd, nerveus *Ie moe'n niet zo overdreven doen* (Nbk), *overdreven te warke gaon* (Bu), *Hij is wat overdreven in zien doen en laoten* (Bu), *K. was wat overdreven, mar scheut niet vaeke mis* (b), *Hiel vroeg wa'k d'r al of, drok en overdreven* (v) 2. met overdrijving, ruimer, groter, ernstiger voorgesteld dan in werkelijkheid *overdreven praoties* (Bu), *Mar dat jim niet te vreten hebben, zoas ie dat uitdrokten, dat is overdreven* (vo), *Een kwassien varve an buter- en binderkaant zol trouwens ok gien overdreven luxe wezen* (v)

overdrevend z. *overdreven*

overdri'jen (spor.) ['o:...] - overdraaien: opnieuw, nog eens draaien

overdrieven I (Dfo, Nbk) ['o:...] - overdrijven: voorbijtrekken van buien zonder dat het gaat onweren, regenen *Die bujje kan ok nog wel es overdrieven* (Dfo, Nbk)

overdrieven II [...'d...] - overdrijven: met overdrijving praten, iets groter, ruimer enz. voorstellen dan het is, zwetsen *Hij overdrijf altied; iederiene wet dat, de helte moet d'r of en as et dan waor is, is et nog hiel wat* (Ste), *Die kerel kan wel overdrieven* (Np), *Kiend, overdrijf toch niet zo mit dat geraos!* (Nbk), *Ze overdreven stark, et was lang zo slim niet as ze zeden* (Dfo), *'t Is aanders wel een goeie vent, mar hij overdrijf altied* (Sz), *Wat jow vandaege andaon is keur ik of, et is allemaol slim genog, mar ie hoeven et niet te overdrieven* (vo) * (gezegd wanneer iemand sterk overdrijft) *Overdrieven is ok een keunst* (Nbk)

overdrieving (b) de [...'dri:wɪŋ, ...vɪŋ] 1. overdrijving, het overdrijven *Dat mag dan mit wat oosterse overdrieving zegd wodden* (b)

overdrok ['o:...] - overdruk (van gas of damp); los presentexemplaar van een artikel in een tijdschriftartikel *Hej' nog een overdrokkien veur me?* (Nbk)

overdrokken (l) - overdrukken: boven een bep. aantal drukken, opnieuw drukken

overdwas bw. [...'dwas] 1. in de dwarsste, dwars staand *Jim hebben de piano overdwas* (Nbk), *Dan wodde d'r tegen twie stalpaolen een paol overdwas sleugen, op 'e hoogte van de nekke van de koe* (Nw), *Now docht ik zo: bouw in dat achterste hujvak een dubbele stal overdwas* (vo), *We maeften een rond koelegien in de grond, overdwas legden wij een stokkien nl. bij het tiepelen* (Nbk), *Mar doe hij' et wat in de slag kreeg om bij elke tree een gat te maecken mit de iezeren bore mit een hoolten haandvat overdwas, gong et gauw aorig beter* (vo), *Gao mar even overdwas steek maar dwars of schuin over* (met name over het land) (Op, Nbk), *Tot zover hool ie de weg, en dan moej' overdwas* (Ow), *Een voetien overdwas wodt tegenwoordig mitien verhulpen een horrelvoet* (Bu)

overdwelen ['o:...] - overdwelen

overeenkoemen - overgaon

overeenkoemen z. *overienkommen*

overeiden (Np, vo) zw. ww.; overg.; eidede/eidde over/het overeided ['o:wɪ..., ...vɪ...] 1. bij het eggen een gedeelte van de tevoren geëgde strook opnieuw eggen, doordat de eg daar overheen gaat (Np) 2. uitvoerig en in z'n geheel bespreken (vo) *Ze hadden een slim gezellige avond. De hiele tien jaor wodde nog es overeided* (vo)

overeinde z. *overaende*

overende z. *overaende*

overenkeer (p) bw. ['o:wɪnkɪ:ər] 1. over elkaar *mit de hanen overenkeer* (p)

overgaank z. *overgang*

overgang Ook *overgaunk* (Bdie, Pe-Db) de; -en ['o:...] 1. het gaan over iets heen *recht van overgang* het recht om over de grond van een ander te gaan: *Die grond wodde zó verkocht: mit recht van overgang* (Nbk), *Ze hebben daor et recht van overgang langes* (El), zo ook *De buurman had recht op de overgang van die reed* (Ld) en *Ie kun dat stokkien laand wel kopen, mar ik moet overgang van de reed holen* (Db) 2. plaats waar men over iets heen gaat *IJ moe'n goed uutkieken bij de overgang van 't spoor* (Db) 3. verandering van de ene situatie in de andere *Aj' van et iene wark in 't aandere kommen, is 't soms een rere overgang* (Dfo), *Bij de overgang van pieterulie naor elektrisch locht kreej' lochtleiding in huus* (Bdie, Pe-Db), *We kriegen een overgang naor koolder weer* (Wol), *De overgang van 't oolde naor et ni'je jaor is nogal rustig verlopen* (Diz), *de overgang van de haast naor de winter* (Bu, Bdie), *de overgang naor een aandere klasse* (Nbk), *Dat was een hiele overgang* een verandering waaraan men behoorlijk moest wennen (Bdie, Nbk) 4. menopause *Die vrouw zit in de overgang* (alg., Ste), *'k Bin in de overgang* (Nbk), *Ik bin gelokkig de overgang goed deurkommen* (Db), *Dat vrommes sokkelt wat mit de overgang* (Np)

overgangsbepaoling (l) ['o:...] - overgangsbepaling

overgangsfase (l) ['o:...] - overgangsfase

overgangsgebied (l) ['o:...] - overgangsgebied

overgangsjaoren ['o:...] - overgangsjaren: menopause

overgangsmaatriegel (l) ['o:...] - over-

gangsmaatriegel

overgangperiode (l) ['o:...] - overgangperiode

overgangsrapport (spor.) ['o:...] - overgangsrapport

overgangsregeling (l) ['o:...] - overgangsregeling

overgangsregering (spor.) ['o:...] - overgangsregering

overgangstied ['o:...] - overgangstijd

overgangstoestaand (l) ['o:...] - overgangstoestand

overgangsverschiesel (l) ['o:...] - overgangsverschijnsel

overgangsvorm (l) ['o:...] - overgangsvorm

overgaon st. ww.; overg., onoverg.; scheidb.; is overgaon ['o:...] 1. (onoverg.) oversteken *Ik zag 'm krek de diek overgaon* (Nbk), *Ik bin mit de boot overgaon* d.i. over een water (Bdie, Nt) 2. (onoverg.) van de ene plaats naar de andere gaan, vooral: verhuizen *We gaon bij' lochtschoondag over* (Wol) 3. (onoverg.) van de ene toestand in de andere komen *Et waeter gaot bij' koken in damp over* (Nbk) 4. (onoverg.) veranderen inzake een bep. gebruik *Van meet of an bin ik opknapt, doe ik op ander eten overging* (Sz), *Ik bin op een aander mark overgaon* ik ben op een ander merk (van een bep. produkt) overgegaan (Nbk), *Ik bin van segaren op pieperoken overgaon* (Nbk), *Ik wil me nog wel even beraoden veur ik daor toe overgao* (Obk) 5. (onoverg.) doorgeven van ouder naar kind *Et was altied van heit op zeune overgaon* (j) 6. (onoverg.) niet doorgaan *Et feest is overgaon* (Obk), *Et gaot over!* (Ste), *Now, dan gaot et mar over!* (Sz), *De besite [visite] moet mar overgaon* (Spa), *De koop is overgaon* (Ow) 7. (onoverg.) ophouden, stoppen van een onaangenaam iets *De piene zal wel overgaon* (Dfo), *Et is vanzelf kommen, et zal ok wel vanzelf weer overgaon* (Bu), *Die ruzie zal ok wel een keer weer overgaon* (Nbk), *Die onweersbujje wol mar niet overgaon* (El), *Et is mar van tiedelike aord, et zal wel weer overgaon* (Diz) 8. (onoverg.) naar een hogere klas gaan *De kiender bin allemaol overgaon!* (Spa), *Disse jonge is altied nog overgaon* (Op), *Hij is tot de zesde klasse overgaon* (Np),

...naor de zesde klasse overgaon (Nbk) 9. (onoverg.) gaan rinkelen van de telefoon *De tillefoon is mar ien keer overgaon* (Bdie, Nbk) 10. (overg.; inzake een grens) passeren de greens overgaon de grens passeren (Nbk)

overgaove (ZW, Bu, Db, Dhau, Dho, El, Ma, Nbk, Np, Op) Ook **overgave** (Db, Diz, Ld, Sz) de ['o:...] 1. het overgeven aan de vijand *Nao et bombardement van Rotterdam in meie 1940 was oons laand wel dwongen tot overgaove* (Op) 2. enthousiaste inzet, toewijding *Vol overgaove staot hi'j te zingen* (Nbk), *Hi'j dot dat mit overgaove* (Bu), ...*vol overgaove* (Bu), *Hi'j zong mit overgaove* (Bdie, Dho, El, Ma), *mit volle overgaove teneelspeulen* (Diz, Np) 3. berusting (Pe-Db) *Die zieke is mit overgaove sturven, hi'j wus dat hi'j niet lange meer te leven hadde* (Pe-Db) 4. het aan de ander geven (Dho) *Ze kregen nog wat extra veur de overgaove*. d.i. hier: voor delen van de inventaris die werden overgenomen bij de koop van het huis (Dho)

overgave z. **overgaove**

overgebleven z. **overbleven**

overgedien - overgordijn

overgekleed z. **overkleed**

overgetrokken z. **overtrokken**

overgeunst (bo: Op) de ['o:wřgã:st] 1. afgunst, jaloersheid

overgeunstig (Nbk, bo: Op) bn., bw.; -er, -st [...'gã:stax] 1. jaloers, afgunstig

overgeven st. ww.; overg., onoverg.; het overgeven ['o:wř..., ...vr...] 1. (overg.) aanreiken, ter hand stellen *Wil ie mi'j de pupe even overgeven, G.?* (Obk), *Wil ie mi'j die theepot even overgeven?* (Sz), *Hi'j gaf zien beurs en lucifes an oons mem over, en die dee dat aachter slot in de kaaste* (j) 2. (overg.) overslaan, niet door laten gaan, er maar vanaf zien *Ik wil vanaovend niet roken, ik geef et over* (Nbk), *Ik hebbe 't roken al een paer jaor overgeven* (Op), *We zollen vot, mar we geven et mar over* (Nw), *Wi'j kun van de meitied et schoonmaeken wel overgeven* (Obk), *Nao een protte riellessen het hi'j et mar overgeven* (Ow), *Dat ha'k wel overgeven kund, et het niks hulpen* (Bu), *'t Moet gien geunst wodden, dan geef ie et mar over, heur!* (Nbk) 3. (onoverg.) bra-

ken, kotsen (verspr.) *Ik was zo misselik, ik mos al gauw overgeven* (Op) 4. (wederk.) zich overgeven, zich onderwerpen, zich neerleggen bij *As iene slim ziek is, gef hi'j him d'r an over, et wodt toch niet beter* legt hij zich erbij neer (Ste), *De inbreker gaf 'm over* (Nbk), *Ik geef me over* gezegd met name bij een spel wanneer men inziet dat men toch verliest (Nbk), *je zonder slag of stoot overgeven* (Np) 5. (wederk.) toevertrouwen *Ik hebbe mi'j an God overgeven* ik heb me aan God overgegeven (I) 6. (wederk.) zich wijden aan *Hi'j het him hielemaole an die studie overgeven* (Nbk) **overgeveulig** z. **overgeveulig**

overgeveulig Ook **overgeveulig** (Nt, Spa) [...'fy...] - overgevoelig: allergisch: *Hi'j is wat overgeveulig veur huj* (Nbk), prikkelbaar: *In die dingen is hi'j overgeveulig* (Nbk)

overgeveulighied (Nbk, Np, Nw), voor -heid z. -hied [...'f...] - overgevoeligheid, nl. het allergisch zijn *Hi'j het last van overgeveulighied* (Nw), *Et is allemaole overgeveulighied* (Np)

overgeveulighiedsreaktie (I) [...'f...] - overgevoeligheidsreaktie

overgewicht (Nbk) et ['o:...] 1. teveel aan lichaamsgewicht *Die het overgewicht* (Nbk)

overgewunnene z. **overwunneling**

overgieten ['o:...] - overgieten: van de ene emmer, kom enz. in de andere

overgooien ['o:...] - overgooien: over iets of iemand heen, ter bedekking: *Gooi dat kiend nog even een deken over, eers wodt et koold* (Nbk); heen en terug naar elkaar gooien (met een bal): *Zuwwe even overgooien?* (Nbk); nog eens gooien *Aj' de balle nao drie keer niet in de kórf kregen hebben, meuj' nog een keer overgooien* (Nbk)

overgooier ['o:...] - overgooier

overgooiertien (Nbk) et ['o:...] 1. het overgooien (met een bal), z. **overgooien**: *Zuwwe even overgooiertien doen?* (Nbk)

overgrootmoeke (Ma) ['o:...] - overgrootmoeder

overgrootoolden (Nbk) Ook **overgrootoolders** (ko) ['o:...] - overgroot- ouders

overgrootoolders z. **overgrootoolden**

overgruien z. **overgruuien** II

overgruijen z. **overgruuien** I, II

overgruuien - overhangen

overgruuien I (Ld) Ook **overgruijen** (Pe-Dbl) zw. ww.; onoverg.; grujde over, is overgrujd ['o:...]. 1. groeiende bedekken (Pe-Dbl) *Ze leuten de bos overgruijen, d'r bleef zowat gien pad over* (Pe-Dbl), *De bos gruuit zo naor et laand over, dat die meugen ze wel es opraege* (Ld)

overgruuien II (OS, Dho) Ook **overgruijen** (ZW, Dmi, Nw), **overgruuien** (Bdie, Pe-Dbl, WS noord. van de Lende) zw. ww.; overg.; ook scheidb.; overgruuide, is/het overgruuid [...'g...]. 1. na enige tijd van een ziekte of kwaal herstellen, niet opnieuw krijgen van een ziekte die chronisch leek te zijn; ook inzake verdriet dat men uiteindelijk weet te overwinnen (Op) *D'r weren bepaolde ziekten, veural t.b.c., die mossen ze overgruuien* (Diz, Obk), *Bronchitis moej' overgruuien* (Dho), *Ie hebben dat ok overgruuid, jow bronchitis* (Nbk), *Die ziekte bij' overgruuid* (Nbk), *Dat kiend het aorig ziek west, mar hi'j zal 't wel weer overgruuien* (Sz), *Et kiend is zien kwaole overgruid* (Nt), *Hi'j is weer helemaal de oolde, hi'j het 't echt overgruid* (Ol-Nl), *Kiender in de gruui kun bepaolde ziekten soms overgruuien* (Db), vandaar *Ze gruijen et wel over* (Ste), *De dokter zegt: maek je niet overstuur, zie zal et wel overgruuien* (Mun)

overhaand Ook **overhand** (WH) ['o:...], in de overhaand de overhand, de grootste macht *Hi'j kreeg mit al zien gepraot de overhaand* (Bdie), *Ie moe'n d'r veur in 't geweer kommen dat ze niet de overhaand kriegien dat ze de meerderheid gaan vormen* (Ma, Nbk), *Die zitten in de overhaand zijn in de meerderheid* (Dho), *Et ontuug krigt in de bieten hielemaole de overhaand* (Ste, Ld), *Mit die kruusraketten moet et verstaand de overhaand toch kriegien!* (Nt)

overhaandigen - overhandigen

overhaans (Bdie, Bu, Db, Dfo, Dhau, El, Ma, Nbk, Np, Nw, Ol-Nl, Ow, Ste, Sz) bn., bw. [aks. wisselt] 1. bovenhands *overhaans gooien* bovenhands, d.i. ook bij bep. sporten, zoals korfballen (Nbk, Np), *...weggooien* (Bdie), *overhaans gooien mit sni'jballen* (Ow) 2. met de hand, arm waarmee men gewoonlijk niet werkt (Bu, Dfo, El, Ma, Ol-Nl, Ow), niet in die houding die men gewend is bij het werk

(Ma), *Mit een strontbult is et makkelijk dat iene overhaans warken kan* (Dfo), *overhaans de tuun spitten* (El, Ow), *overhaans gooien* bij het graven grond in de richting gooien die i.v.m. het rechtsof linkshandig zijn slecht uitkomt (Ol-Nl), vgl. ook *overhaans wark* (Bu): *Ik ston d'r verkeerd veur en mos et wel links doen, ik ston dus overhaans zaand te scheppen* (Bu), *overhaans warken mit et ark* (Ow) 3. overhands, met dichte steken over de hand (bij het naaien) (Bu, Nw, Ste) *een overhaanse steek* een overhandse steek (Bu, Nw, Ste), (zelfst., verkl.:) *een overhaansien* id. (Nbk), *overhaans ni'jen* met een overhandse steek (Bu, Nw)

overhael (Dfo, p, b: ln) de ['o:wphē:l, o:vɛ...] 1. beroerte *Hi'j het een overhael had* (Dfo) 2. overzetveer (b: lm)

overhaelen zw. ww.; overg.; ook scheidb.; haelde over/overhaelde, het overhaeld ['o:..., ook ...'h... (Nbk)] 1. overreden, bepraten *Ik laot me niet overhaelen* (El), *Ze overhaelde heur hielemaole* (Nbk), *Ze haelde me over om mit te gaon* (Nbk), *Die kuj' makkelijk overhaelen* (Nbk), *iene overhaelen* iemand ompraten (Nbk) 2. compenseren (vo) *De rogge en de haever leverden niet meer as een half gewas, dat de eerpels mossen et overhaelen* (vo) 3. overhalen: van de trekker van een geweer, d.i. het schot af doen gaan (Nbk) *Hi'j haelde de trekker omtrint over* (Nbk), *Dan moej' nog niet overhaelen* (b)

overhakken (Bdie, Nw, Sz) zw. ww.; overg., onoverg.; hakte over, het overhakt ['o:...]. 1. opnieuw met een *hakkien* (z. aldaar), hak e.d. bewerken *Ik moet nog mar een keer deur de eerpels, ik moet nog mar een keer overhakken* (Nw)

overhand z. overhaand

overhangen st. ww.; overg.; het overhongen ['o:...]. 1. boven het vuur hangen, thans vooral: op het vuur zetten *de ketel overhangen* (Nbk, Obk), *de panne...* (Nbk), *De ketel hangt d'r boven over* (Nw), *de eerpels overhangen*, naderhand ook gezegd indien men iets op de kachel, het fornuis zette (met name van de aardappelen) (Spa, Nbk), *Hang de eerpels mar over, want ik wil graeg op 'e tied eten* (Op) 2. naar een bep. kant hellen (Nbk) *Die bult hangt naor de iene kaant over* (Nbk),

...hangt hielemaol over (Nbk) 3. in een bep. richting denken, geneigd zijn een bep. zijde te kiezen (vo) *Et is gien wonder dat et volk die kaante overhangt* (vo)

overhaost (Bdie, Db, Dhau, Ld, Nbk, Ste) bw. [...'h...] 1. zeer of al te snel *Hi'j mos d'r overhaost vandeur* (Nbk), *Et is een betien overhaost gaon* (Nbk)

overhaosten [...'h...] - overhaasten *Ie moe'n je niet overhaosten* (Nbk), *Overhaost je mar niet, hoor!* (Spa)

overhead(kosten) (l) - overhead(kosten)

overheadprojektor ['o:...] - overheadprojektor

overhebben st. ww.; overg., onoverg.; het overhad ['o:...] 1. extra, teveel hebben *We hebben nog wat soep over* (Wol), *Ik heb zovule brood, dat ik zal veur de maandag ok nog wel wat overhebben* (Sz), *'k Gelove dat wi'j wel wat eerpels over-hebben van 't winter* (Bu), *Ie kun nog wel wat van me kriegen, ik heb toch over* (Spa), *Jim kun wel wat appels van oons kriegen, want wi'j hebben ze toch over* (El), *Hi'j het niks over hij heeft bep. niet te veel verstand* (Wol), (gevraagd door een koopman die iets wil opkopen, met name vee van een boer:) *Hej' nog wat over?* (Ma) 2. kunnen missen, ter beschikking willen stellen, in *overhebben veur (...): veur een aander wat overhebben*, zo ook *Now bin d'r gelokkig ok nog wel aandere meensken, die wat meer veur een dier overhebben* (b), *argens wat veur overhebben: De meensken in 't dorp hebben hiel wat veur de meziek over* (El), *een boel veur iene overhebben, argens gien goed woord veur overhebben*

overheer (Dfo, El, Obk, Ow) bw. [o:wɪ'hɪ:ər, ...vɪ...] 1. overhoop (lett.) 2. onenigheid hebbend (Dfo) *Ze bin altied mit mekeer overheer* (Dfo)

overheerhaelen (Obk, Ow) [...'h...] - overhoophalen (lett.) *de boel overheerhaelen* (Obk, Ow)

overheerkommen (Nw) et [...'h...], in verb. als *'t Is et overheerkommen mar* het is maar een kleinigheid, het is gauw bekeken (Nw)

overheerliggen (El, Ow) st. ww.; onoverg.; het overheerlegen [...'h...] 1. in wanorde liggen (Ow) *De boel lag overheer* (Ow) 2. onenigheid hebben (El) *Ze liggen daor altied overheer* met elkaar overhoop

(El)

overheersen (Nbk) [...'h...] - overheersen: over iemand heersen *Hi'j overheerst daor iederiene* (Nbk)

overheerser (Ste) - overheerser

overheerserig (Ste) bn.; -er, -st [...'h:əɪsɪx] 1. geneigd anderen te overheersen *een overheerserig wief* (Ste)

overheersing (spor.) - overheersing

overheerzitten (Ow) st. ww.; onoverg.; het overheerzeten [...'h...] 1. zich overal mee bemoeien, in *overal overheerzitten* (Ow)

overhellen zw. ww.; onoverg.; helde over, het overheld ['o:...] 1. overhellen (naar één zijde), overhangen *Een mure van een oold huus kan soms aorig overhellen* (Obk), *'t Oolde hokke gaot alsmar meer overhellen* (Mun), *Die hujbulte moet niet meer overhellen, aanders mietert hi'j omme* (Db), *'t Voer rogge helde over* (Ld), *'t Voer huj begon vrij' wat over te hellen* (Op), *Die waegen helt naor iene kaante over* (Wol, Nbk), *Die boom moet niet teveule overhellen* (Spa, Nt), *Die slootwal helt aorig over* (Nbk)

overhemd (Bdie, Db, Dhau, Np, Spa) ['o:...] - overhemd (over het ondergoed gedragen) *Ie meugen wel een schoon overhemd andoen* (Dhau), *Et overhemd is in de wasse* (Bdie); eerder: het netste overhemd (nl. dat men bijna uitsluitend zondags droeg) (Spa)

overhenne Ook *overhinne* (p) bw. [o:wɪ'hənə, ...vɪ.../...hɪnə] 1. over de gehele oppervlakte van iets heen *Trek d'r mar een jasse overhenne, et is zo koold* (Ld, Ow), *As et koold is, kuj' d'r beter een peer sokken overhenne doen mit rieden* (Obk) 2. erbovenop, extra *De soepenbri'j kwam daor nog overhenne* (j), *Hi'j dee dat d'r nog overhenne gaf het extra, op de koop toe* (Spa), zo ook *En aj' d'r een stuver overhenne geven (...)* meer, extra (b) 3. van de ene kant over iets heen naar de andere *Die sloot was wel wat bried, mar ik bin d'r overhenne* (Obk), *d'r overhenne kommen* lett., maar vaak fig.: te boven komen, zich er niet meer aan storen (verspr.): *Hi'j kan d'r nog wel overhenne kommen* (Dhau), *Zie kon d'r niet overhenne kommen* (Bdie), zo ook *je argens overhenne zetten* id., ook: een verdrietig gevoel e.d. te boven komen (Np), zo ook *Daor moej' overhenne* (Nw),

overhennekommen - overhoek

ook lett.: daar moet je overheen (lopen, fietsen enz.) (Nw), *Hi'j is d'r al hielemaol overhenne* vooral fig.: hij heeft het al helemaal van zich af kunnen zetten (Ma), zo ook *Ik bin d'r weer wat overhenne, van dat slimme ongelok* (Dfo), *Hi'j is over zien bingeljaoren henne* is de tijd dat hij een kwajongen was, ontgroid (Db), *Ze praoten d'r overhenne, ze willen et niet heuren* er overheen praten (alg., Db), *d'r overhenne lezen* er overheen lezen 5. over een bep. grens, maat heen *Ik mos vier meter haelen mit veerspringen, mar ik sprong d'r nog een aende overhenne* (Nbk)

overhennekommen (v) et [...'h...] 1. het over iets heen komen, het te boven komen *Zovule het et gemientehuus indertied ok al kost, dat et is et overhennekommen mar* (v)

overheuren zw. ww.; overg.; ook scheidb.; overheurde, het overheurd [...'h..., ook 'o:... (Ma)] 1. overhoren, toetsen (van wat men heeft geleerd) *Ie moe'n ze even overheuren* (Nbk), *Ze maggen mi'j wel es een keer overheuren* (Nbk), *Ik mos de kiender et huuswark overheuren* (El), *Heur ie mi'j even over?* (Nbk), *de rolle overheuren* de rol in een toncelstuk overhoren (Bu)

overheuring [...'h...] - overhoring

overhevelen ['o:...] - overhevelen

overhevelingstoeslag (l) - overhevelingstoeslag

overhied de; ...heden ['o:...] 1. burgerlijke overheid *de legere overheden* de gemeenten en provincies (spor.), *...Fraans was boer in een tied doe de overhied him zo min meugelik mit alles bemuude* (vo) 2. echtgenote (Ste) *Ik mag niet van de overhied van m'n vrouw* (Ste)

overhiedsapperaot (l) ['o:...] - overheidsapparaat

overhiedsbedrief (spor.) ['o:...] - overheidsbedrijf

overhiedsbeleid (spor.) ['o:...] - overheidsbeleid

overhiedsbemuuienis (l) - overheidsbemoeienis

overhiedsbi'jdrege (spor.) ['o:...] - overheidsbijdrage

overhiedsdienst ['o:...] - overheidsdienst

overhiedsgeld ['o:...] - overheidsgeld

overhiedsinstaansie (spor.) ['o:...] - overheidsinstantie

overhiedsinstelling (spor.) ['o:...] - overheidsinstelling

overhiedskontrolle (l) - overheidskontrolle

overhiedsmaatriegel (l) ['o:...] - overheidsmaatregel

overhiedspasseniel (l) - overheidspersoneel

overhiedspremie (l) ['o:...] - overheidspremie

overhiedsschuld (spor.) ['o:...] - overheidsschuld

overhiedssteun (spor.) ['o:...] - overheidssteun

overhiedssubsidie (spor.) ['o:...] - overheidssubsidie

overhiedstaeke (spor.) ['o:...] - overheidstaak

overhiedstekot (spor.) ['o:...] - overheidstekort

overhiedstoezicht (spor.) ['o:...] - overheidstoezicht

overhiedsuutgaove (spor.) ['o:...] - overheidsuitgave

overhiedsveurlochting (l) ['o:...] - overheidsvoorlichting

overhiedszaeke (l) ['o:...] - overheidszaak

overhinne z. *overhenne*

overhoef Ook *overhoeve* (El) ['o:wɪhuf, ...vɪ.../...hu:wə, ...və] - overhoef, beenwoekering *Et peerd het een overhoef* (Diz, El, Nbk, Spa); ook: de kwaal, het gebrek als zodanig, vgl. *Overhoeve is altied een minne kwaol west* (Db), *D'r wodde wel es een peerd ofkeurd van overhoef* (Ld)

overhoek de, ook et; -en; -ien ['o:...] 1. overhoek, stuk land dat over is (vaak een stuk dat in een punt uitloopt en dus moeilijk is om te bewerken (Ow)) *Doe de Kuunder recht maekt is, kwammen d'r overhoeken en dan mos de iene boer soms wel ruilen en soms kopen van de aander, want ie konnen d'r niet meer kommen* nl. doordat een ronding in de rivier aan de andere kant van het nieuwe kanaal was komen te liggen (Obk), *...bleven d'r hoekies over; dat bin de overhoekies, d'r wodde vaeke grond op gooid dat over was* (Nbk), *Deur et kanaliseren van de Lende waeren d'r een boel boeren die daor een overhoek in heur laand van overhullen* (Ste, Op), *Bij de Lende en de Kuunder laggen nogal wat overhoeken* (Np), *Dat overhoek is nog blieven liggen* (Bdie), *Mit*

de ruilverkaveling kregen we vaeke overhoeken (Pe-Db1), *Mit de mesienes van now in de laandbouw bleven d'r altied tippies in de hoeken staon, overhoekies* (Obk)

overhoeks bn., bw. [aks. wisselt] 1. overhoeks, diagonaalsgewijs, van de ene hoek naar de andere *De plaanken liggen overhoeks in de kaaste* d.i. in een hoekkast (Nw), *overhoeks opteren* van de ene punt naar de andere (Ma), ...*opvolen* id. (verspr.), *De tipdoek moej' overhoeks volen* (Bdie, Spa, Wol, Ste), *De pakke-doeken mossen overhoeks vouwd wodden* (Spa, Obk), *Aj' boeken kaften willen, moej' et kaftpepier goed overhoeks volen* (Op), *Aj' die lappe overhoeks leggen, dan kan d'r nog wel een buse uut* (Np), *Overhoeks hadden ze een peer bossies liggen, om wat medel te kriegen* nl. bij het laden van garven (Dho), *Zoe'n plaetien van de deure zat achter et klinkstel, vaeke hatvormig, soms vierkaant, mar dan kwam et d'r overhoeks op* (Ste), *overhoeks kieken* scheel kijken (Ow), ook: in schuine richting opzij kijken (Ld, Obk, Sz): *We mossen overhoeks kieken of d'r ok een auto an kwam* in een schuine richting opzij (Ld), *Ik heb wel even overhoeks keken, mar ik wol 't niet weten* (Sz), *We mossen iederkeer overhoeks kieken doe de rees-fietsers oons veurbij wollen* (Obk), *overhoeks eiden* hetz. als *schraanken* z. aldaar (Bu), *overhoeks zaegen* met een hoek van meer dan 90 graden (Ol-Nl)

overhoeve z. *overhoef*

overholen Ook *overhouden* (WH) - overhouden: nog over hebben *Wij waeren mit zien beiden te eten, dat wij hebben nog een protte eerappels overhullen* (Mun), *hij overholen* (Nbk), *eerpels...* (Nbk), *Deur et kanaliseren van de Lende waeren d'r een boel boeren die daar een overhoek in heur laand van overhullen* (Op), *Daor hebben we nog wat an overholen* nog enig geld aan verdiend (Nbk), zo ook *Die boer het nog aorig van die plaetse overholen* (Dfo), *Ze konnen nog een mooie duit overholen, want ze leefden zunig* (Pe-Db1), *Ik heb d'r niks van overhullen* alles is op geraakt, ik heb er niets aan verdiend (Diz), *'t Leven is zo duur, 't is een toer om wat over te holen* (Diz); niets te wensen overlaten (Ste): *Et*

hul niks over het hield niet over, het had beter gekund (Ste)

overhoop Ook *overhope* (Ow) [...'ho: p(ə)] - overhoop *Aj' de boel raer overhoop hebben, dan zit ie in de rommel* (Ste)

overhoophaelen Ook *overhopehaelen* (Ow) [...'h...] - overhoophalen (lett.) *Die jongen haelen je alles overhoop* (Pe-Db1, Dfo), *de boel overhoophaelen* (Ld, Np, Ste), *hiel wat overhopehaelen* (Ow)

overhoopkriegen (Bu, Np, Op) st. ww.; overg.; het overhoopkregen [o:... 'h...] 1. als extra krijgen *Ik hebbe een paer appels overhoopkregen* (Np), *Dat kriej' overhoop* (Bu), *Ik moet bij him alles tot op 'e leste cent betaelen, en ik kriege nooit es wat overhoop* (Op)

overhoopligen [...'h...] - overhoopligen *Alles lag overhoop* (Nbk), ook: ruzie hebben (met): *Ze laggen mit mekeer overhoop* (Nbk), *Hij ligt mit de familie overhoop* (Ma)

overhoopscheuren (Dfo, Nt) [...'h...] - overhoophalen (door haastig te pakken, te rukken, te trekken) *De boel is aorig overhoopscheurd* (Nt), *Ze hebben oons de hieleboel overhoopscheurd* (Dfo)

overhope z. *overhoop*

overhopehaelen z. *overhoophaelen*

overhouden z. *overholen*

overienekommen z. *overienkommen*

overienkommen Ook *overienekommen* (Dhau, Ste), *overeenkoemen* (Sz) st. ww.; overg., onoverg. [o:wɪ'ɪ:ŋkɔm:, ...vɪ.../...ɪ.nə.../...kūp] 1. (onoverg.) overeenkomen, ongeveer gelijk zijn *Dat komt niet overien* (Bu, Dho) 2. (onoverg.) samengaan, bij elkaar passen, geschikt zijn voor elkaar *Die neturen kommen niet zo best overien* de karakters van die personen (Nbk, Dhau), *Ze hebben daor nogal gauw es ruzie, ze kommen niet zo goed overien* (Op) 3. het eens worden (over iets) *We bin overienekommen om toch mar te lopen* (Dhau), *We bin dat now ien keer overienekommen* (Bdie), *Bij'm wat overienekommen?* konden jullie het eens worden (Nbk), *We hebben d'r nogal wat mujte mit had om over de pries overien te kommen* (Op), *Et verhuren bij briefies wodde verbeuden en de huren wodden wel onderling overienekommen, mar d'r wodde een pachtkaemer in et leven reupen waor as de huurders in*

overienkomst - overkommen

beroep gaon konnen (vo) 4. (onoverg.) met elkaar (kunnen) opschieten (Nbk, Ste) *Kun jim wat overienkommen, tegere?* [met als mogelijk antwoord:] *Nog wel!* (Ste, Nbk) **overienkomst** de; -en [...'r...] 1. gelijkenis, punt(en) van overeenstemming *Weet ie de overienkomst tussen Luns en een schoelejonge die niet overgaot? Nee? Now, ze bleven beide zitten* (Sz) 2. kontrakt, afspraak, verdrag e.d. *Ze hebben een overienkomst sleuten* (Nbk), *...tekend* (Np) **overienkunnen** (Ste) st. ww.; onoverg.; het overienkund [...'i:...] 1. goed kunnen opschieten, het goed kunnen vinden *Die kun best overien* (Ste)

overig bn. ['o:wɾəx, ...vɾ...] 1. (attr.) ander, verder *de overige meensken, de overige keren*, (zelfst.) *de overigen* 2. resterend, nog over zijnd (Spa) *een overige hoeke, duas over de weg* (Spa) 3. in *Ik vien et niet zo overig* niet mooi (bo: Op)

overjaorig (Bu, Dfo, Nbk, Nw) [aks. wisselt] - overjarig: meer dan een jaar oud *overjaorig spul* (Nw), *overjaorig zaad* te oud om te zaaien (Bu)

overjaors (Diz, Np, Nw, Obk, Sz) bn. [...jo:əɾs; aks. wisselt] 1. ouder dan een jaar *Overjaors bessemries is et beste* (Diz), *Dat bin overjaorse plaanten* (Np), *overjaors huj dat in de klaampe zit* (Obk), *overjaors goed* (Nw)

overjasse de; -n; ...jassien ['o:...] 1. jas over de andere kleren heen gedragen

overkaant z. *overkaante*

overkaante (verspr.) Ook **overkaant** (verspr.) - overkant *Ik doe mar gien jasse an, ik zal gauw even naor de overkaant flitteren* (Obk), *Doe gong hij naor de overkaante en Jouk en zien volkien gongen weer naor de stal* (vo), *Die man van de overkaante (...)* (Obk)

overkalken ['o:...] - overkalken

overkammen (Nbk) Ook **overkemmen** (Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; kamde over, het overkamd ['o:...] 1. opnieuw kammen 2. (onoverg.) niet in elkaar grijpen van kamraderen e.d. *As bij' et hujjen de kamraeden bij' mekere langes grepen dan dee de mesiene et niet, dan kamde hij' over* (Nbk)

overkapping (Dfo, Diz) [...'k...] - overkapping: kapkonstruktie, vooral: overstek **overkemmen** z. *overkammen*

overkieken st. ww.; overg.; het overkeken ['o:...] 1. nazien, controleren (Dfo, Sz) *Hij zal de veurraad nog wel es overkieken moeten...* (Sz), *De juffer het et haandwarkien overkeken* (Dfo) 2. overzien, z'n blikken laten gaan over *In et eupen veld kuj' de ruimte goed overkieken* (Dfo), *Op een keer keek hij' de koppel weer es over, dee de hanen boven de ogen en reup es* (b) **overklaepen** (Op) zw. ww.; overg.; het overklaept ['o:...] 1. licht dorsen *We zullen disse roggebossen nog even licht overlaepen* (Op)

overklapper (Db) de; -s ['o:wɾklapɾ, ...vɾ...] 1. paard dat overstapt, dat met de achterpoten verder vooruitgaat dan waar de voorpoten stonden *Die brune die we in 't veurjaor kocht hebben, bleek een overklapper te wezen* (Db)

overkleden (Ol-Ni, Spa) [...'k...] - overkleden: bekleden *Wat hebben jow die deken diej' overkleed hebben, mooi deurstikt* (Ol-Ni), *Zoe'n knope koj' mit et goed van je jurk overkleden* (Spa)

overkleder (Wol) de; -s ['o:wɾklt:dɾ, ...vɾ...] 1. aflegger (inzake een lijk) *De overkleders deden et liek een hemd an* (Wol)

overkleed (Bu) Ook **overgekleed** (Nt) bn. ['o:...] 1. overkleed, bekleed *Dat waeren overgeklede sierknopen* (z. ook *pikpakknope*) (Nt)

overkletsen (Sz) ['o:...] - doorvertellen *Ie moe'n heur niks vertellen waj' niet weten willen, want ze gaot et vast overkletsen* (Sz)

overklieder (Nbk) ['o:...] - overkleed (op een tafel)

overkoemen z. *overkommen* I, II

overkoken ['o:...] - overkoken: overlopen bij het koken *De melk wil nog wel es overkoken* (Spa), *De melk kookt over* (Nbk), *'k Zou brij koken en doe kreeg ik volk, doe was me alles overkookt* (Sz), *N. leut de melk overkoken* (Bdie), *De eerpels bin overkookt, et fernuus is aorig smerig wodden* (Diz)

overkommen I Ook **overkoemen** (Bdie, Sz) st. ww.; onoverg.; scheidb.; is overkomen ['o:...] 1. oversteken, over iets heen komen *Hij kwam de weg over* (Nbk) 2. op bezoek komen (van elders, vaak: van verre) *We bin now bij' jim west, mar now*

moe'n jim ok een keer overkommen (Dho, Op), *Hi'j kwam een half jaor over uut Amerike* (Pe-DbI), *Die praoters zullen dommiet een keer overkommen* (Nbk), *De familie uut Kannede is overkommen* (Ow), *Now, kom es een aovend over, dan nemen we de tied d'r veur* (vo) 3. ontvangen worden (ook van signalen, muziek enz.) *Et was al lange besteld, mar now is et toch overkommen* (Dfo), *Is 't goed overkommen, dat bericht?* (Nbk), *Is 't geluud een betien goed overkommen?* (Nbk) 4. begrepen worden, opgevat worden *De meester het et goed uutlegd, et is goed overkommen* (Ow), *Et kan best wezen dat jim et zo wel bedoeld hebben, mar et is bi'j mi'j now ienmaol niet zo overkommen* (Op), *Ik gelove dat et bi'j iederiene goed overkommen is* (Dho), *Hoe is dat overkommen?* hoe hebben ze het opgevat? (Nbk), *De vergadering is goed overkommen, iederiene het et begrepen* (Dhau), *Zien gezegde is niet goed overkommen* wat hij zei is niet goed begrepen (Nt), ook: is slecht gevallen (Nt) 5. overgaan naar een volgende klas *De hiele klasse is overkommen* (Ow), *Ie kun wel zien dat hi'j overkommen is, want hi'j komt zo bliede uut schoele!* (Db), *Hi'j komt mit zoe'n rappot wel over* (Ma) 6. over iets heen komen (lett.) (Nbk, j): *Een peer beste oolde dekens die wi'j niet meer bruukten, kwammen dan over, en hi'j hul de kleren an* (j) 7. over iets heen komen (fig.), een probleem wel weten te omzeilen, ermee kunnen leven (Nbk, Np, b) *Mar bi'j slot van zaeke was dat nog wel over te kommen* (Nbk, Np, b) 8. in verb. als *Een teste mit vuur kwam overkwam* op tafel te staan (j)

overkommen II Ook **overkoemen** (Bdie, Sz) st. ww.; onoverg.; ook scheidb.; is overkommen [...'k...] 1. overkomen, gebeuren *Dat moet je ok mar overkommen* (Nbk), *'k Vong een dikke snoek an de butenkaante van de fœke, dat was me nog nooit overkommen* (Sz), *Dat overkwam mi'j onverdocht* zonder dat ik er verdacht op was (Nt), *Wat me now toch overkommen is!* (Nbk, Np), *Dat kwam W. de smid niet over, dat hi'j et peerd vernaegelde* (Dhau), *D'r is mi'j wat reers overkommen* (Ow), *Dat kan de beste*

overkommen (Nbk), *As him mar niks overkomt* als hij maar geen ongeluk krijgt (Nbk), *Alhoewel, d'r kwam je niks van over aj' et opatten je zou er heus niks door krijgen* (Nbk), *Ie kun 't licht vraogen, d'r komt je niet vule van over* (Np), *'t Is krek goed, et komt de goeie over* net goed, degene die het heeft verdiend, moet het ondergaan (Ma, Diz), *Ie hoeven d'r niet mit te spotten, straks overkomt et jezels* (Np), *Ik wus niet wat me overkwam* d.i. zo gelukkig, blij was ik ermee (Nbk)

overkoot (Bdie, Pe-DbI, Spa) [...'ko:ət] - overkoot (met het kootbeen steiler dan gewoon) *Een peerd dat overkoot is, kuj' niet best verkopen* (Pe-DbI), *'t Peerd was overkoot* (Pe-DbI), *...staot overkoot* (Spa)

overkoter (Obk) de; -s ['o:...] 1. overkoot paard

overkraanten (Bu, Nbk, Nw) zw. ww.; overg.; kraante over, het overkraant ['o:...] 1. doorvertellen *Die kraant alles over* (Bu, Nw)

overkrabben (Ow) zw. ww.; overg.; krabbede/krabde over, het overkrabbed ['o:...] 1. geheel met de eg bewerken, met de eg 'krabbend' gaan over *mit de eide et laand even overkrabben om wat locht (zuurstof) in de grond te kriegen; dat deden ze wel as de grond slim stief was vlak veur et opkommen van rogge of pooterappels* (Ow), *overkrabben nao et ploegen* (Ow)

overkriegen (Nbk) st. ww.; overg.; het overkregen ['o:...] 1. overkrijgen: op bezoek krijgen *We kregen familie over* (Nbk) 2. aannemen (van wat iemand aanreikt) *Krieg je et even over?* (Nbk)

overkrojen (Nbk) ['o:...] - overkruien: over iets heen kruien *et grös de weg overkrojen* (Nbk)

overkuieren (Nbk) - overkuieren *de diek overkuieren* (Nbk)

Overkuunders (Obk, j) bn. [...'k...] 1. van, m.b.t. de andere, d.i. de Friese kant van de *Kuunder* of *Tjonger* (zelfst.) *Et bin Overkuundersen* mensen aan, van de Friese kant van de *Kuunder* (Obk)

overladen z. **overlaeden** I, II

overlaeden I Ook **overladen** (WH) ['o:...] - overladen: een lading overbrengen

overlaeden II Ook **overladen** (Spa) [...'l...] - overladen: overmatig eten of drinken *Hi'j*

overlakken - overleggen

het de maege overlaeden (verspr., Wol), *Wat he'k lekker eten vandemiddag, ik bin zuver overlaeden* (Nt), ook *'k Heb me zuver overlaeden* (Nbk), *In de zundaegen wodden we overladen* (Spa), *Mit zokke feestdaegen bij' vaeke overlaeden mit eten* (Db), *...woj' wel es wat overlaeden mit eten* (Obk)

overlakken ['o:...] - overlakken: nog eens lakken

overlangen (Dhau) zw. ww.; overg.; het overlanged ['o:wɫapɔ; ...vɫ...] 1. overhandigen, aangeven, aanreiken

overlaoten st. ww.; overg.; scheidb.; het overlaoten ['o:...] 1. over iets laten gaan *Wij moe'n de koenen altied over de weg laoten naor een aander stok laand* (Dfo) 2. in wat an iene overlaoten iets aan iemand overlaten: *Laot dat mar an him over* d.i.: hij redt zich er wel mee (Nbk), *Ie kun niet alles an hem overlaoten* het is niet zeker dat hij alles kan wat je aan hem overlaat (Diz), *Ie kun ok niks an him overlaoten* (Nbk), daarentegen *Ie kun wel wat an hem overlaoten* (Wol, Spa), *iene an 't lot overlaoten* (Ow), *an zien lot overlaoten* id. (verspr.), *Dat moej' an him overlaoten, dat is zien wark* (Nbk) 3. doen resteren (Ste) *Een wonde kan een groete overlaoten* (Ste) 4. bewaren, overhouden, niet gebruikt hebben *Die meensken hadden zoe'n honger, ze hadden alles opmaekt en niks meer overlaoten* (Pe-Db), (inzake eten:) *Ie moe'n wat veur K. overlaoten* (Nbk, Wol, Spa), (bijv. bij een erfenis:) *Die het nog wel wat geld overlaoten* (Ste) 5. verwijderen (Bdie, Bu, Db, Dho, Diz, Np, Op, Pe-Db, Sz) *Ik gelove da'k de koenen vanaovend mar overlaoten gao naor een aer stok laand* (Op), *Zuwwe de koenen mar overlaoten?* (Diz), *De koenen moe'n we morgen mar even overlaoten* (Db) 6. overslaan, over doen gaan (Obk) *Nao de feestdaegen kun de meensken et eten wel een keer overlaoten* (Obk)

overlappen zw. ww.; overg., onoverg.; overlapte, het overlapt [...'l...] 1. (overg.) een ander deel ook bedekken (al dan niet ten dele) *Dat dak lekt, de pannen overlappen mekeer niet goed* (Obk), *de schobben goed overlappen* d.i. deze zodanig aanbrengen dat ze elkaar deels bedekken, zodat het vocht kan aflopen (met name bij

de bouw van een wagenhok) (El), zo ook *Die plaanken wodden overlapt* (Dfo), *Aj' keunstmes struien moej' et laoten overlappen* deels ook nog werpen in een baan waar men al heeft geworpen (Spa) 2. (onoverg.; vooral als aanduiding van goed lopende paarden) overstappen (Dhau, Bu, Dfo, Ol-Nl, Ow) *As hi'j overlapt, wil dat zeggen dat de achterbienen de veurbienen veurbij gaon, zokke peerden kun dus hadde* (Ol-Nl, Bu), *...dat hi'j de ofdrokken van de veurbienen veurbijgiet* (Ow), *Een peerd dat goed lopt, dat heurt te overlappen* (Dhau, Dfo) 3. (overg.) dubbel of deels dubbel gedaan worden, vooral in mekeer overlappen: *Dat overlapt mekeer, de iene dot et, de ere ok* (Ma, Nbk), *Dat overlapt mekaer mooi* (Bdie)

overlast - overlast: hinder, last die iemand van iets ondervindt

overleden [...'l:dɔ] - overleden

overledene (verspr.) [o:wɫ'lu:dɔ; ...vɫ...] - overledene *De overledene is opbaord in de aula van et verpleeghuus in Wolvegao* (Op)

overleg et [o:wɫ'lex; ...vɫ...] 1. beraadslaging *overleg hebben mit iene, in overleg mit, mondeling overleg, overleg plegen* (Ste) 2. oordeel, inzicht (Ow, vo, b) *D'r mos mit overleg mit de ponge ommeegaon wodden* (vo), *Ie bin misschien niet te rejaol, mar, zoa'k zee, d'r is niet veule overleg en oordiel bij* (vo), *Hoe al dat laand mit vliet, mit overleg en mit verstaand bewarkt wodt* (b), *zonder overleg onbezonnen* (Ow) * *Overleg is 't halve wark* (Dfo, Nbk, Ow)

overleggen I zw. ww.; overg.; overlegde, het overlegd [...'legɔ] 1. overleg voeren over iets *We moe'n douk weer overleggen wanneer we weer bij mekeer kommen* (Obk), *Hejm dat wel goed overlegd?* (Nbk), *Dan meuj' dat eerst wel overleggen hoe dat moet* (Nbk), *Die dingen moej' goed mit mekaer overleggen* (Wol), *Deur goed overleggen kan d'r hiel wat bereikt wodden* (Db), *Dat moe'n we es overleggen* (Bdie), *Die zullen 't even overleggen* het waarschijnlijk eens worden: nl. verkering krijgen (Ow), zo ook *Die beide kun et wel aorig overleggen mit mekeer, dat zal wel wat wodden* id. (Obk) 2. bij zichzelf overwegen *Hi'j had et al zo vaeke in him*

zels overlegd (v) 3. beraamen *Dat is veur de tied overlegd* (Bdie), *Ze hebben et stiekem overlegd, dat was niet eerlik* (Pe-Dbl), *Die beide mannen hebben et overlegd* (Dfo), *Dat was ok overlegd wark* doorgestoken kaart, een handeling die men tevoren had beraamd (El, Nbk, Obk)

overleggen II (Bdie, Bu, Nt, Op, Sz, Wol) ['o:...] - overleggen: overgeven, tonen *Kun jow mi'j de gegevens overleggen?* (Nt), *een bewies van goed gedrag overleggen* (Sz)

overlegging (b) de; -s, -en [...'legun] 1. het bij zichzelf overleggen, de gedachten over iets *Mar meester stuurde him niet an R. zien overleggings* (b)

overleren (Nbk) - overleren

overlest (Np) bw. [...'l...] 1. tegen het laatst *Overlest zal hi'j dat nog gauw doen* (Np)

overleven zw. ww.; overg.; overleefde, het overleefd [...'l...] 1. langer leven dan *De iene overleeft de aander wel* (Nbk), *J. is aorig ziek, die kan zien vrouw wel es niet lange overleven* (Op), *'t Is moeilik as ouders heur kiender overleven moeten* (Nbk, Spa), *Ze het heur man overleefd* (Nbk) 2. blijven leven na, levend doorstaan *Ze hebben de ramp overleefd* (Nbk), *Mit zoe'n winter overleven sommige voegels de winter niet* (Obk), *'t gevaor overleven* (Bdie), (fig.:) *Ziezo, dat hewwe ok weer overleefd* dat hebben we dan ook weer gehad (Nbk), *Hi'j het de Elfstedentocht overleefd* (Bu), *We moe'n nog een naer kerweigien opknappen, mar dat zuwwe ok wel weer overleven* id. (Oj-Ni)

overleveren (b) ['o:...] - overleveren aan, in handen stellen van *En [as ie] heur overleveren an een vi'jaand* (b)

overlevering (Ow) ['o:...] - overlevering: het overleveren, doorvertellen *Dat heb ik bi'j overlevering* (Ow)

overlevingskaans (spor.) [...'l:wijns, ...wijn...] - overlevingskans

overlevingstocht [...'l...] - overlevingstocht

overlezen ['o:...] - overlezen: nog eens lezen *Dat za'k nog es overlezen* (Nbk); vluchtig lezen: *Ik heb et mar even gauw overlezen* (Nbk)

overlieden I (spor.) et [...'l...] 1. overliden

overlieden II st. ww.; onoverg.; is overliden [...'l...] 1. overliden *Hi'j kwam*

vroeg te overliden (Diz), *As d'r iene overlidit, hej' een oflegger neudig* (Nw), *D'r is zeker iene overliden, want de klokke lödt* (Bu), *Hi'j is haostig overliden* (Dfo)

overliedensadvertentie (spor.) [...'l...] - overlidensadvertentie

overliedensbericht (spor.) [...'l...] - overlidensbericht

overlochten (Nbk) ['o:...] - overlichten *Hi'j lochtte mit een zaklanteern de stal over* (Nbk)

overloop de; ...lopen; ...lopien ['o:...] 1. overloop: waar een trap op uitkomt *Ik hebbe et wasgoed op 'e overloop hangen* (Np), *een overloop boven an de trappe* (Ste) 2. buis e.d. om overtollig water uit een regenbak, een goot enz. te doen weglopen, overloper (Bdie, Bu, Dfo, El, Ste, Wol) *An de vergaerbak zit een overlopien* (Wol), *D'r zit een overloop an de regenbak* (Ste), *een regenbak mit overloop* (Dfo) 3. kleine stuw in een sloot (waar dus het water over kan lopen) (Dfo, Np, Pe-Dbl) *Ze hadden een overloop in de sloot om et waeter op peil te hollen* (Pe-Dbl)

overloopkraene (Bu, Ld, Ow) de; -n; ...kraentien ['o:...] 1. kraan op een overloper (voor de afvoer van water), aftapkraan

overlopen I st. ww.; onoverg.; ook scheidb.; is overlopen ['o:...] 1. naar de overzijde lopen, naar een andere plaats lopen *de brogge overlopen, de weg overlopen, Een goeie iemker kan heuren as de bi'jen naor de jaegkorf overlopen* (bs) 2. over iets lopen, een eind lopend volgen *de weg overlopen* 3. (van vloeistoffen) over de rand lopen van dat waarin de vloeistof zich bevindt *Doe de kraene dichte, de emmer lop over* (Dho), *De drinkerstonne leup over* (Ma, Nbk), *Et het vannaacht zo regend, dat de regenbak is al overlopen* (Ma), *De gröppe is overlopen* (Bu), *Et wark lopt me over de hanen* het werk wordt me teveel, ik kan het niet meer bijhouden (Nbk), *...over de haand* id. (Nw), *...over de kop* id. (Nw), *De galle leup oons over* we hadden er meer dan genoeg van, we werden kwaad (b), *Die lopt ok niet over van geheurzemhied* die persoon is niet bep. gehoorzaam (Ow), *Die buurvrouw lop van hattelikhied ok niet*

overlopen - overmaotig

over (Sz), *Et lopt mi'j over* ik kan het niet meer aan, het wordt me teveel (Nbk, Np) 4. (inzake koeien, paarden) niet drachtig worden (gedurende een bep. periode) *de pinken/koenen een jaor* [of: *een half jaor*] *overlopen laoten* (verspr.), *Een veerze leuten we wel es een half jaor overlopen, dan kommen ze niet bi'j de bolle; dat deden we om mooie koenen te kriegen* (Ste), *Dat besien is nog zo jong, we laoten et nog een jaor overlopen veurdat et onder de bolle komt* (Obk), *Laot de merrie dit jaor mar overlopen* (Dho) 5. tussendoor niet naar school gaan (gedurende een bep. langere periode) (Np) *Die kiender hebben een jaor overlopen veurdat ze naor de aandere schoele gongen* (Np) 6. nog niet kalven terwijl de draagtijd al wel verstreken is (Bu) *Die koe lopt over* (Bu) 7. zich bij een ander, een andere groep aansluiten *Hi'j lopt (van de iene perti'j naor de ere) over* (Nbk), *De soldaoten leupen over* (Np), *Hi'j is naor een aandere club overlopen* (Bu) 8. (onder het schaatsen) om een bocht te maken (steeds) met de rechter over de linker voet stappen (Dho) *Hi'j kan goed overlopen* (Dho)

overlopen II [...!...] - overlopen: veel bij een ander komen *Jim kriegen beste buren an heur, mar ze zullen jim niet overlopen, daor hej'm gien nood van daor hoeven julie niet bang voor te zijn* (Op), *Die overlopen mekaander* ze komen veel te vaak bij elkaar (alg., Nbk), *We moe'n mekeer niet overlopen* (Bdie), *D'r komt een tied dat ze mekaere niet overlopen* dat ze niet meer bij elkaar komen (als gevolg van onenigheid die ontstond doordat ze juist teveel bij elkaar kwamen) (Ste), *Ze overlopen mekeer niet* ze komen bep. niet teveel bij elkaar (El), *Die overloopt 'm ok* komt teveel bij hem over de vloer (Ste), *Et wark overlopt me* wordt me veel te veel (Bu, Ste, Nw)

overloper de; -s; -tien ['o:...] 1. iemand die dan weer met de een en dan weer met een ander bevriend is, die nu eens bij deze persoon/richting steun zoekt en dan weer bij een andere, ook: deserteur *Die vrouw is een overloper, ze praot mit alle wienen mit* (El), *Poletiek is hi'j altied een overloper west* (Db) *Die soldaot is een overloper* (Bdie) 2. biggetje dat te weinig melk krijgt

bij het zogen en daarom naar een andere zeug gaat (Ow) 3. insekt dat naar andere personen/dieren overloopt (zoals de luis) (Pe-Dbl) *As iene onder de luzen zit hej' ze gauw allemaole, dat bin overlopers* (Pe-Dbl) 4. koe die reeds een half jaar, een jaar of nog langer geleden had kunnen kalven (maar die niet drachtig is geworden) (Bu, b: lm, Nw, Ow, Ste), ook wel van een geit gezegd (Obk) *Een guste koe is een overloper, die wodt niet drachtig, dan krigt hi'j in plaets van in meie in november of pas daornao in meie weer een kalf* (Bdie, Nbk, Nw, Ow, Ste, b: lm), *Sommige jaoren bolden haost alle pinken weeromme; dan wodden ze soms wel haost drie jaor veurdat ze ofkalfden, dan wodden et overlopers* (Ow), *Geiten bin soms ok overlopers, want niet iederiene wil de geiten alle jaoren drachtig hebben* (Obk) 5. hetz. als *overwunneling*, z. aldaar (Dho)

overloper (Nbk, Nw) et ['o:wɾlo:pɾtin, ...vɾ...] 1. spelletje waarbij men een veld moet oversteken en daarbij getikt kan worden *Mit overloperien haj' twee honken; een streep bi'j de schoelemuren langes en een streep bi'j et hekke; achter de strepen was et honk en daor moch ie niet tikt wodden* (Nw)

overmacht ['o:...] - overmacht: grotere macht, groter aantal *De overmacht was vusen te groot* (v), *D'r gong al gauw praot dat de Nederlaanse soldaoten weeromme mossen, de overmacht van de Duutsers was te groot* (vo)

overmaeken ['o:...] - overmaken: opnieuw maken *Aj' 't huuswark ofknoeien, moej' 't overmaeken, zee de meester* (Pe-Dbl); doen toekomen (van geld) *Hoe za'k et even an je overmaeken?* (Nbk)

overmaekingskosten (spor.) ['o:...] - overmakingskosten

overmaot (j) de ['o:...] 1. in *tot overmaot van ramp* tot overmaat van ramp (j)

overmaote (Ste) de ['o:...] 1. dat wat meer toegemeten wordt dan vereist of gevraagd wordt *Ik heb goed de overmaote kregen* gezegd bijv. bij het opmeten van grond (Ste)

overmaotig bn., bw. [...'mɔ:ətɔx] 1. in meer dan de gewone mate, buitensporig *Ie kun overmaotig drinken* (Dhau), *een*

overmaotige drinker (Obk), *Overmaotig is altied verkeerd* (El), *Ik heb overmaotig vule koffie had* (Ste), *overmaotig draank gebruiken* (Bdie), *overmaotig eten* (Dfo)
overmeesteren (Db, Ma, Np, Nw, Ste) [...'m...] - overmeesteren *iene overmeesteren* (Nw)

overmeten ['o:...] - overmeten: nog eens meten

overmoed (spor.) - overmoed: roekeloosheid *Zien bruur die zo opgetogen votgong in zien jonge overmoed* (b)

overmoedig (Nbk, b, ba) [...'mu(:)dæx] - overmoedig *Hi'j dot soms nogal overmoedig* (Nbk), *overmoedig wodden* (b)

overmorgen Voor var. z. *morn* [...'m...] - overmorgen *Hi'j komt pas overmorgen* (Nbk)

overnaachten [...'n...] - overnachten

overname z. *overnaome*

overnaome (Np) Ook *overname* (Op) de ['o:wɪnð:mə, ...vɪ.../...nã:mə] 1. goederen die men bij een koop ook moet afnemen (zoals vloerbedekking, gordijnen enz.) *D'r is nogal wat overnaome bi'j die verkope* (Np)

overnemen st. ww.; overg.; het overneemen ['o:...] 1. van een ander in ontvangst nemen *Neem ie dat even over? Et is zo zwaor* (Nbk) 2. aanvaarden in de plaats van een ander *Hi'j was ziek wodden, doe het N. et overneumen* (Nbk), *Mit de middag neem ik et schudden wel van je over* (Nbk, Ol-Nl) 3. tot het eigen voorstel, de eigen motie maken *een veurstel overnemen, een motie overnemen* 4. navolgen *Dat naosie daor moej' niet teveule van overnemen, want in fersoen koej' mit zoe'n instelling et leven niet deur* (Sz), *een gewoonte overnemen, een gebruik overnemen* 5. van de verkoper ook het bijbehorende nemen *Mit verkopen willen wi'j d'r bi'j bedingen dat ze de vloerbedekking mit overnemen* (Db), *Die had dat stok laand kocht, hi'j mos de hekken en stekken overnemen* (Pe-Db), *Ze konnen de boel overnemen van de veurige gebruiker van et huus veur een klein priesien* (Obk), *de inventaoris overnemen* (Ow) 6. ontlenen, nemen uit *Die foto hewwe uut de kraante overneumen* (Nbk), *Dat woord hebben we zeker uut et Fries overneumen* (Nbk) 7. in

de tillefoon overnemen, een uitzending overnemen

overni'j - overnieuw, opnieuw *overni'j beginnen* (Dfo, Nbk), *Dat moej' even overni'j doen* (Np), *een pottien overni'j doen* (Ste)

overni'jen ['o:...] - overnaaien: over iets heen naaien *de daoke overni'jen mit klompedraad* nl. ijzerdraad (dat ook wordt gebruikt om klompen met een barst bijeen te klemmen) (El); opnieuw naaien, nog eens naaien *Dat moet overni'jd wodden* (Nbk)

overnommeren ['o:...] - overnummeren
overomke (Obk) de; -s, -n ['o:...] 1. oom van iemands vader of moeder

overoold (Nbk, b) - overoud *mit overoold gebruik* (b)

overpad (spor.) ['o:...] - overpad, in *recht van overpad* (spor.)

overpake (Nbk) ['o:...] - overgrootvader

overpennen (spor.) - overpennen

overpissen (El, Nw, Pe-Db) onbep. w. ; onoverg. ['o:...] 1. over iets heen urineren, gezegd om de korthed van een afstand of het gering zijn van een oppervlakte aan te duiden, in verb. als *Hi'j het een klein hoekien tuun, ie kun et wel overpissen* (El), ook fig. (van werkzaamheden:) *Et is mar een kleinigheid om te doen, ie kun et wel overpissen* (Nw)

overplaanten ['o:...] - overplanten: verplanten

overplaetsen ['o:...] - overplaetsen

overplaetsing (spor.) ['o:...] - overplaat-sing

overpompen ['o:...] - overpompen: van het ene vat enz. in het andere

overpoten ['o:...] - overpoten, verpoten (lett.)

overperduktie (spor.) de ['o:...] 1. overproduktie

overpulen (Nbk) ['o:wɪppyln, ...vɪ...] - uitpuilen

overraozen (Nbk, b) [...'r...] - overrazen

overreaktie (spor.) ['o:...] - overreaktie

overreden (spor.) [...'rɪ:dɪ] - overreden: overtuigen *Ze perbeerden 'm te overreden naor huus te gaon* (Nbk)

overreed (Ste) ['o:...], in de verb. *recht van overreed* recht van overpad (over land) (Ste)

overrekken (Nbk, Ow, d) ['o:wɪɛkɛ]

overrieden - overslag

...vɪ...] - overreiken *Dan wodt et je overrekt* (Ow, Nbk), *N. rekt et ding an M. over* (d)

overrieden I ['o:...] - overrijden: naar de overzijde rijden van *de brogge overrieden* (Nbk); nog eens rijden: *De moterrieders mossen overrieden, et was een valse start west* (Nbk), ook: nog eens schaatsen (in geval van een wedstrijd): *De jongen moe'n overrieden* (v)

overrieden II [...r...] - overrijden, omverrijden *Et stiekelvarkentien was overreden* (Nbk)

overriepe (Db, Dfo, Ma, Nbk, Np, Ste) [aks. wisselt] - overrijp *Die peren bin overriepe, ie moe'n d'r niet langer mit speren* (Db)

overroeien ['o:...] - overroeien: over iets heen roeien, ook: nog eens roeien

overrok - overrok

overrompelen (Bu, Db, Ma, Nbk, Np, Ste) Ook **overroonfelen** (Nbk) [...'romp|ɲ/...'rõ:f|ɲ] - overrompelen *Hij het 'm overrompeld* (Nbk), *De dood kan je overrompelen* (Bu), *Ze bin overrompeld* (Nbk), *Et het oons overrompeld, dat ze zomar mit dat veurstel an kwammen zetten* (Nbk)

overroonfelen z. **overrompelen**

oversausen (Nbk) - oversausen (met een bep. kleurstof)

overschaekelen (Nbk) ['o:...] - overschakelen: (inzake radio, t.v.:) naar een andere plaats schakelen; op iets overgaan *We bin op gas overschaekeld* nl. om als brandstof te gebruiken (Nbk)

overschatten (Db, Dfo, Ma, Nbk, Np, Ste) [...'sk...] - overschatten *Die koopman het die koe overschat* (Dfo)

overscheppen (Nbk) ['o:...] - overscheppen (van het ene vat in het andere)

overscheren (Nbk) - overscheren, nog eens scheren

overschieten ['o:...] - overschieten: over iets heen schieten: *Hij is de weg overscheuten* (Nbk); door te schieten over iets heen doen komen: *Hij het de pijl et dak overscheuten* (Nbk); over zijn, overblijven *Schöt d'r nog wat veur je over?* (Nbk), *Levert et wat?* [met als antwoord:] *Now, et schöt niks over* nou, dat valt nogal tegen (Ste), *Et schöt niks over om d'r langes te rieden* het kan amper (Ste)

overschilderen ['o:...] - overschilderen: nog eens, opnieuw schilderen

overschinken ['o:...] - overschenken (van het ene vat in het andere) *Koffie overschinken deej' vroeger as de tute vol koffiedik zat; dan geut ie de koffiedik uut de tute en dan kon de koffie weer in de koffiepote* (Bu)

overschoe (Np, Ste) de; -nen; -tien ['o:...] 1. overschoen *Overschoenen dreugen ze in de winter veur de koolde; ze kwammen zoe'n betien tot halverwege de kuten* (Ste)

overschoeren ['o:...] - overschuren, opnieuw schuren

overschoeven ['o:...] - overschuiven: naar de andere zijde schuiven

overschoffelen (Nbk) ['o:...] - overschoffelen

overschot et; -ten; -tien ['o:...] 1. overblijfsel, rest, restant *Et overschot is liggen bleven* nl. hier: de achtergebleven aren (Nbk) 2. wat er meer is dan nodig, teveel *argens een overschot van hebben, ...overschotten an botter en keze en melkpoeier* (vo) 3. bep. worp bij piksmieten (Dfo), vgl. *Et overschot bij piksmieten is et naoschot op diegenen die de laeste centen van de pik het* (Dfo) * 't *Overschot is veur de goddelozen* wat ervan resteert stelt niks voor, is van lage kwaliteit (Bu)

overschrieven ['o:...] - overschrijven: door te schrijven uit een ander geschrift overnemen; op een andere rekening boeken; nog eens schrijven, overnemen

overschrieving ['o:wɪskri:wɪŋ, 'o:vɪskri:wɪŋ] - overschrijving: het overschrijven, het overboeken, met name per giro

overschrievingsbewies ['o:...] - overschrijvingsbewijs

overschrievingskosten (spor.) ['o:...] - overschrijvingskosten

overschudden ['o:...] - overschudden

overschuin (El) bn., bw. [...'sk...] 1. schuin, scheef toelopend *Een gerute rok moej' overschuin knippen* (El)

overseinen ['o:...] - overseinen

overslag (verspr.) de, ook wel et (bet. 1); ...slaegen (bet. 1) ['o:...] 1. deel dat over iets anders heen slaat, d.i. bij kledingstukken: *De mannen hebben de overslag van links naor rechts en de vrouwluden*

aandersomme nl. van mantels, jassen (Obk), *Bij et knippen van maantels mos ie d'r rekenschap mit holen daj' d'r een flinke overslag bij an knipten* (Obk), *Jow ni'je jasse het mar een betien overslag* (Ol-Nl), *Aj' een jasse hebben mit een dubbele rij knopen, hej' een grote overslag* (Sz), *de overslag van een schölk* (Dhau), *...van een jurk* (Bdie, Ste) 2. overslag: van goederen, vooral: bij een haven (Bu, Bdie, Obk, Op, Ow, Wol) *de overslag van zaod* (Bu), *In Rotterdam gebeurt een hoop overslag van goederen van grote zeeschepen naor kleineren* (Op, Ow, Obk); in het bijzonder gezegd als antwoord op vragen als *Wat eten we?* (Wol)

overslagbedrief (Dhau, Nbk, Np, Nt, Ol-Nl, Spa) - overslagbedrijf

overslaon ['o:...] - overslaan: vergeten te doen *Daenk' d'r omme, tanepoetsen maj' niet overslaon* (Nbk); vergeten op te merken *Ze hadden zien naeme per ongelok oversleugen* (Nbk); laten voorbijgaan: *Ik slao een beurt over* (Ste), *Ik kan et keuperpoetsen vandeweke ok wel overslaon* (Nbk), *de vekaansie een jaor overslaon* (Nbk), *Et is sneu aj' iene overslaon* (Np), *Wie et verveelt, slat dit stokkien mar over leest dit stukje maar niet* (b); in een ander vat doen (Nbk, Ste): *de eerpels in een ere panne overslaon* (Nbk), *Ik zal de koffie even overslaon* in een schotelkje doen, als de koffie heet is en terug etc. (Ste); in een hogere toon overgaan van iemands stem (Nbk, b): *Zien stemme sleug over van lel- kens* (Nbk), *mit dit verheven lietien op 'e lippen en een van jenever overslaonde stemme* (b); met de bal naar elkaar toe slaan (Nbk): *Zuwwe even overslaon?* (Nbk)

overslichten (Nbk, Np) zw. ww.; overg.; slichtte over, het overslicht ['o:wɪslɪxtɪn, ...vɪ...] 1. bijleggen: van een ruzie, een geschil, over een meningsverschil, een onenigheid heen stappen *Dat spul daj' had hebben moej' overslichten* (Np), *We hebben et overslicht* de ruzie bijgelegd (Np, Nbk)

overspannen I (Nbk) zw. ww.; wederk.; overspande, het overspand [...'spaŋ:...] 1. zich te sterk inspannen, door zich druk te maken overspannen raken *Ie moe'n je niet overspannen* (Nbk), *Daenk d'r mar omme,*

overspan je niet (Nbk)

overspannen II bn. - (van personen) overspannen *Man, hi' is d'r overspannen van wodden* (Nbk)

oversperen (Db, j, vo, b) ['o:...] - oversparen *Die vent moet wel een peer centen overspeerd hebben, want hi' was bij zien leven een zunige miegerd!* (Db), *We kun ja nog best een peer jaor waachten en wat oversperen* (vo)

overspeulen zw. ww.; overg., onoverg.; speelde over, het overspeuld ['o:...] 1. (overg.) nog eens spelen (van een toneelstuk e.d.) 2. door naar elkaar toe te gooien samenwerken bij bep. balspelen

overspeuldig (Op) [...'spɑ:lɔx] - overspelig: schuldig aan overspel *een overspeulige vrouw* (Op)

overspitten ['o:...] - overspitten: nog eens spitten

overspoelen I (Nbk, Ste) zw. ww.; overg.; spoelde over, het overspoeld ['o:...] 1. van de ene spoel naar de andere spoelen *gaoren van de iene spoel op 'e aander overspoelen* (Nbk, Ste)

overspoelen II Ook *overspulen* (Bu, Db, El, Nbk) zw. ww.; overg.; spoelde over, is overspoeld [...'spuln/...'spy(:)lɪ] 1. overspoelen, overstromen *De hiele tuun is overspuuld* (El), *Oons hiele laand was overspoeld* (Ste) 2. een grote hoeveelheid krijgen, veel te veel krijgen, in *overspoeld* (wodden) *mit. Mit mien jaordag bin 'k overspoeld mit kedogies* (Ol-Nl), *We wodden overspuuld mit tillefonties* we kregen erg veel telefoontjes (Dfo), *De mark wodde overspuuld mit goedkope dingen* (Obk)

overspoelen III Ook *overspulen* (Nbk) zw. ww.; onoverg.; spoelde over, het overspoeld ['o:...] 1. nog eens spoelen, nog eens reinigen met water 2. overstromd raken (Nw, Pe-Db) *Mit et overspoelen van de Lende kuj' et fietspad niet meer langes* (Pe-Db), *Dat putton is vol, et spoelt hielemaal over* (Nw)

overspringen ['o:...] - overspringen: naar de overzijde springen *Hi'j sprong de sloot over* (Nbk)

overspuiten ['o:...] - overspuiten: opnieuw inenten *Die reageerder moet overspuiten wodden* (Spa); opnieuw spuiten, in verb. als *Die auto moet overspuut wodden* (Nbk)

overspulen - overstikken

overspulen z. *overspoelen* II, III

overstaek (Db, Nbk, Np, p, b: lm) bn. [o:wʰste:k, ...vʰ...] 1. in wanorde, overhoop *Hiʰ het de boel aorig overstaek* overhoop, ondersteboven (Nbk), *Hiʰ het him hielemaole overdonderd, dat hiʰ was hielemaole overstaek* overbluft (Np)

overstaekhaelen (Db, Nbk) zw. ww.; overg.; haelde overstaek, het overstaekhaeld [...'st...] 1. overhoophalen (lett.) *Hiʰ het de hiele boel overstaekhaeld* (Nbk), *Iʰ moe'n niet alles overstaekhaelen* (Db)

overstaekzetten (b: lm) zw. ww.; overg.; zette overstaek, het overstaekzet [...'st...] 1. overbluffen, met woorden overdonderen *Hiʰ is overstaekzet* (b: lm)

overstag (Nbk) [...'stax] - overstag, in *overstag gaon* (Nbk)

overstallig (El, Nbk, Obk, Op) bw. [...'st...] 1. overtollig, in meer dan gewone mate *Op 'e jaormark in Zuudlaoren kan et soms overstallig drok wezen* (Op), (zelfst.) *Dat overstallige hoeft ok weer niet* (El), *In de leste jaoren hullen verscheiden boeren overstallig veul vee* (Op), *De vlooiemark in Makkinge wodt deur de grote inbreng te overstallig* (Obk)

overstaon (Bdie, Bu, El) st. ww.; onoverg.; het overstaon ['o:...] 1. (van een koe:) het kalf langer dragen dan normaal voor het wordt geboren (Bu, El) *De koe staot over* (Bu), *Die koe staot een peer daegen over* (El) 2. (van een koe) niet drachtig worden (Bdie) *Een koe die een half jaor overstaot, is een guste koe* (Bdie) **overstap** (bet. 1: Bdie, Db, Dhau, Diz, El, Ma, Nbk, Np, Nw, Nt, Op, Pe-Dbl, Ow), bet. 2: Bdie, bet. 3: Ow, bet. 4: Nw) de; -pen; -pien ['o:wʰstap, ...vʰ...] 1. (vaak verkl.) overstap: bep. verhoging om gemakkelijk over een hek, een draad e.d. heen te kunnen klimmen *een overstap in et karkepad* (Op), *D'r zat een overstappien naost et hekke* (El, Nbk) 2. gewoonte van een paard om met de achterpoten verder naar voren te stappen dan waar de voorpoten stonden (Bdie) *een peerd mit een overstap* (Bdie) 3. (bij het schaatsen:) stap die men maakt met het rechter over het linkerbeen (in een bocht) (Ow) 4. overstap van het een op het andere: bij het gebruik van trein, bus (Nw) 5. z. *overklapper*

overstappen ['o:...] - overstappen: zich stappende over iets voortbewegen: *Hiʰ stapte et hiem over* (Nbk); op, in het andere stappen: *Hiʰ stapte van de iene stien op de aandere over* (Nbk); in een andere trein, bus stappen: *Aj' mit de bus naor Grunningen gaon, moej' in Drachten overstappen* (Nbk)

overstappien et; ...stappies ['o:...] 1. overstapje

overstark (Nbk) bn. [aks. wisselt] 1. zeer sterk

overste de; -n ['o:wʰsta, ...vʰ...] 1. overste (in het leger)

oversteek z. *overstik*

overstek Ook *overstik* (Op) et, ook wel de; -ken; -kien ['o:...] 1. overstekend deel: van het dak van een gebouw, ook wel: uitstekend deel van een gebint *Een overstek gefit een huus een vrundelik en beschut anziën* (Obk), *Dat huus is bouwd mit overstek* (Bdie), *Et is mit zoe'n overstek biʰ de kappe* (Dho), *Een flink overstek is een behoold veur een gebouw* (Ow), *de overstekken van et dak* (Nw), *Onder et overstek zatten alle jaoren zwelvernussies* (Db), *Dat dak het een roeme overstik* (Op), *D'r zit overstek an een uitstekende kant van het gebint om extra ruimte te krijgen, met name om ruimte voor een stal te scheppen; te konstrueren door de heufdbalke* (z. aldaar) over te laten steken (Ol-Nl, Nw), zo ook *overstek van gebint* (Dhau)

Oversticht (l) ['o:...] - Oversticht

overstik (Ol-Nl, Op, Ow) Ook *oversteek* (Db, El, Obk) de; ...stikken ['o:wʰstik, ...vʰ.../...st:k] 1. afdak (El) *een flinke oversteek* (El) 2. daar waar men een pad, weg kan oversteken (Db, El, Obk, Ol-Nl, Op, Ow) *Daor is een goeie overstik, daor kun we wel makkelik overstikken* (Op), *We hebben hier vlakbiʰ een zebrapad kregen veur overstik* (Ol-Nl), *Dat is now een vertrouwd overstek* (Ol-Nl), *Biʰ de oversteek biʰ Ontwijk gebeurden vroeger een protte ongelokken* (Obk, Db), *Op de oversteek...* (Obk), *een oversteek van wild wildwisse* (El), *Et wild het altied een bepaalde overstik* (Ow) 3. z. *overstek*

overstikken ['o:...] - oversteken: naar de andere kant gaan *Hiʰ stikt de weg schuin over* (Nbk), *Zullen we mar schieve over-*

stikken? (Dhau); toereiken, in *geliek overstikken* (Nbk); overstek hebben (Nbk, Ol-Nl): *Et dak stikt vri'j wat over* (Nbk), *een overstikkend dak* (Ol-Nl)

overstikplaets z. *overstikplak*

overstikplak (Bdie, Dhau) Ook *overstikplaets* (El) et; -ken; -kien ['o:...] 1. oversteekplaats

overstiksel (Sz) et; -s; -tien ['o:...] 1. opgestikte siersteek (over iets heen)

overstotting (spor.) ['o:...] - overstorting: van gelden; ook: keer dat men overstort

overstriecken - overstrijken: bestrijken, besmeren

overstromen I ['o:...] - overstromen: over de rand stromen *De geute stroomt over* (Dho, Nbk), ook fig.: *Et stroomt over* nu barst de bom, krijgt hij ruzie met de desbetreffende persoon (Nw)

overstromen II [...'s...] - overstromen, onder water raken: *Vroeger wodde dat overstroemd deur 't zeewater, now is 't hier niet meer* (Sz); in grote getale komen (over) *Oons laand wodt overstroemd mit gebruikers van drugs* (Nbk)

overstroming [...'s...] - overstroming: een geval van overstroming/overstroemd worden

overstromingsramp (Nbk) [...'s...] - overstromingsramp

overstruper (Ow, b: lm) de; -s; -tien ['o:wɪstrypp, ...vɪ...] 1. blauwe cape gedragen door een koopman (beschouwd als voorloper van een stofjas) (Ow), mouwschort (b: lm)

oversturen - verzenden: *Et kwam in perturen overstuurd* (Ste)

overstuur - overstuur: in de war, opgewonden, ongerust, verdrietig, emotioneel *Et weer is hielendal overstuur* (Ste), *De dokter zegt: maek je niet overstuur, zie zal et wel overgruuen* (Mun), *Die is glad overstuur* (Nw), *...reer overstuur* (Ow), *Hi'j was d'r glad van overstuur* (b), *Wat bin die koenen toch overstuur, ze vliegen mar in 't laand omme* (Db), *Wees mar stille, d'r is gien koe overstuur* er is niets om je ongerust over te maken (bo: Nw), *Hi'j was d'r nogal aorig overstuur van* (Nbk, Np, Spa, Ste), *Wat een goelderig kiend, et is zomar overstuur* (Obk), *Et oolde meens is arg overstuur now ze uut heur husien moet* (Db), *De maege is me wat overstuur* niet in

orde, ik voel me niet lekker (Nbk)

overteren (Nbk) zw. ww.; overg.; teerde over, het overteerd ['o:...] 1. nog eens vouwen 2. nog eens teren, nog eens van een laag teer voorzien *Dat hebben ze overteerd* (Nbk)

overteuten (Diz, Obk, Spa, Wol) zw. ww.; overg.; teutte over, het overteut ['o:...] 1. doorvertellen *Je hoeven heur niks te vertellen, et wodt allemaol weer overteut* (Diz), *Je moeten niet alles overteuten* (Wol), *Deur et overteuten wodde et verhael hoe langer hoe mooier* (Obk)

overtollig [o:wɪ'tɔləx, ...vɪ...] - overtollig: overdadig: *Hi'j het nogal wat overtollig draank had* (Np); meer dan het vereiste aantal, boven de juiste maat *overtollige utters* (Dhau), *...vee* (Bu), *overtollig waeter* (Ld, Op), *Overtollig vocht moej' net van de gruunte gieten* (Db), *Die het wel overtollig vet* is te dik (Dho)

overtreden I (Nbk) ['o:...] - overtreden, over (iets) heen treden, met flinke stappen lopen *Hi'j treedde et hiem over* (Nbk)

overtreden II [...'t...] - overtreden: van voorschriften enz.

overtreding (Nbk, Ste) [...'t...] - overtreding: keer dat men iets overtreedt, het overtreden van een gebod/verbod *Et was niet zo slim, mar et was wel een overtreding van de wet* (Nbk)

overtree (Sz) de; ...treden ['o:wɪtri:, ...vɪ...] 1. recht uitstekend deel van de achteras, hetz. als *opstap*, bet. 3 *De mannen zetten de voete op de overtree en dan hipten ze op et zadel* (Sz)

overtrek de; -ken; ...kien ['o:...] 1. overtrek *Aj' lekker waarm slaopen wollen maekten wi'j vroeger van oolde lappies mit een ni'je overtrek een mooie deurstikte deken* (Dfo), *de overtrek van een metras* (Nw)

overtrekken ['o:...] - overtrekken, naar de andere zijde lopen, varen enz.: *de revier overtrekken*; voorbijdrijven, voorbijvliegen *De bujje trekt over* (Nbk); boven over (iets) heen trekken: *Ze hebben him de hede overtrokken* (Nbk); lijnen, tekeningen e.d. met potlood of pen volgen en aldus tekenen: meestal met overtrekpapier (Nbk); bedekken, bekleden *Kaasten en ledikaanten bin wel es overtrokken mit een laogien finer* (Dfo)

overtrekpepiër - overvloed

overtrekpepiër (Nbk, Np) ['o:...] - overtrekpepiër
overtroeven (Bu, Dfo, Nbk, Op, Ste) [...'t...] - overtroeven *Hi'j zol me even overtroeven, mar dat lokte 'm niet* (Op)
overtrokken I (Bu, Np) Ook **overtrokken** (Np) ['o:.../...gə...] - overtrokken: bekleed *Ik heb nog een overtrokken deken* een lappendeken (Bu, Np)
overtrokken (Nw) bn. [...'t...] 1. aangedikt, overdreven *De boel is wat overtrokken* (Nw)
overtugen (Dfo, Nbk) [...'t...] - overtugen: door overreding enz. doen geloven *iene argens van overtugen, iene perberen van de waorhied te overtugen* van de waarheid proberen te doordringen (Nbk), *Hi'j kon him goed overtugen* (Nbk), *Hi'j was niet te overtugen* hij wou het niet geloven, het niet aannemen (Nbk)
overtugend [...'ty:gɔnt] - overtugend *een overtugend bewies* (Nbk)
overtuging [...'ty:gɔn] - overtuging: vaste mening, opvatting *Hi'j zee et uut volle overtuging* (Nbk); *de overtuging hebben dat (...)* (b)
overtugingskracht [...'t...] - overtugingskracht
overtuugd (Nbk, b) [...'ty:xt] - overtuigd: verzekerd van iets *Ik bin d'r van overtuugd dat hi'j dat daon het* (Nbk)
overtypen ['o:...] - overtypen
overure ['o:...] - overuur
overvaeren z. **oververen**
overval de; -len; -legien ['o:wɪfal, ...vɪ...] 1. overval, overrompeling *D'r was een overval* (Nbk) 2. toeval (Bu, Nb, Np, Ste) *Hi'j leed an overvallen* (Bu) 3. rabat, valletje (Db) *Et overvallegien bi'j de gerdienen ston mar mooi* (Db)
overvalen st. ww.; overg.; het/bin (z. bet. 2) overvalen [o:wɪfa:lɔn, ...vɪ...] 1. overvallen, overrompelen *Doe ze daor drok an de gang weren, wodde Nederland overvalen deur de Duutsers* (vo), *Hi'j is deur rovers overvalen* (Dfo) 2. verrassen, onverwachts komen *Dat overvaalt me toch wel, heur* (Bu), *Ie overvalen mi'j daor al mit* (Nbk), *Daor bin ze me mit overvalen* (Np)
overvalwaegen (spor.) - overvalwagen
overvarven ['o:...] - oververven (inzake een grafschrift:) *De letters moe'n wel es*

wat overvarfd wodden (Nbk)
overveer (verspr.) Ook **overver** (Bdie, Wol), **oververens** (Dho) bw. [...'ft:ər/...'fər /...'ft:ərɔns] 1. zeer ver weg, ver verwijderd *Et is overveer* (Bu, Nw), *Dat was nogal hiel wat overveer* heel ver weg (Nw), *De boer haelde et huj overveer, et was dichte bi'j huus niet te kriegen* (Op, Pe-Db), *We gaon morgen op redens overveer* (Obk, Nt), *Die komt van oververens* van ver hier vandaan (Obk), zo ook *Bi'j een Elfstedentocht kommen vaekte een boel rieders van overveer* (Op), *Die brille kuj' oververens mit zien* (Dho), *Ik heb een brille veur overveer* (Nw, Spa, Ste, El), *overveer kieken* in de verte (Bu, Nw, Op), *Ze hebben overveer west* (Obk), *overveer gaon* gaan verhuizen (Dho), *Ze hebben de familie allemaol overveer wonen* (Bdie, Ste, El), *We hebben de familie nogal overveer zitten* (Spa), *Hi'j het et land overveer liggen* nogal ver weg (Spa), *Hi'j moet van overveer kommen* (Np) 2. overhoop, in overveer haelen overhoop (Bdie, Op): *de boel niet overveer haelen* (Bdie), *Die man ligt altied mit de buren overveer* (Op)
overver z. **overveer**
oververdienen (Nbk, Np, b) zw. ww.; overg.; verdiende over, het oververdiend ['o:...] 1. extra verdienen *Ik heb wat oververdiend* (Nbk), *Dat het hi'j oververdiend* (Np)
oververen (Dhau) Ook **overvaeren** (Wol) ['o:...] - overvaren *mit de pond oververen* (Dhau)
oververens z. **overveer**
oververmuud z. **oververmuuid**
oververmuuid (Bu, Nbk) Ook **oververmuud** (Spa) ['o:... (Nbk), ...'m... (Bu, Nbk)] - oververmoeid
oververtellen (Nbk, b) zw. ww.; overg.; vertelde over, het oververteld ['o:...] 1. opnieuw vertellen *'k Zal et verhael nog es oververtellen* (b)
overvleugelen (spor.) [...'f...] - overvleugelen: overtreffen
overvliegen ['o:...] - overvliegen: naar de overzijde vliegen; naar elders vliegen; per vliegtuig brengen naar; over iets heen vliegen (Nbk, Sz) *As d'r een ekster overvlig en hi'j lat wat valen, dan hej' een mooie pleister op 'e rute* (Sz)
overvloed de ['o:...] 1. overvloed: grote

voorraad, grote hoeveelheid *D'r is nog overvloed genoeg* (Ld), *D'r was een overvloed an eten* (Nbk), *...van eten* (Nbk), *Meer as ien keer hebben wij oons piene in de boek eten van die overvloed* (Db), *En wat N. bij' eren speurde, har hij' zels in overvloed* (b), *Et is allemaole overvloed vandaege-de-dag* (Np), *D'r is een overvloed van eerpels van 't jaor* (Bdie), *Et is d'r in overvloed* (Bu), *We leven in een tied van overvloed* (Ow) 2. bep. plant: slaapka-mergeluk (Nbk)

overvloedig [...'fl...] - overvloedig, rijkelij *Dat is d'r overvloedig* (Bu)

overvoeren (Ow) zw. ww.; overg.; overvoerde, het overvoerd [...'fu:ərɪ] 1. teveel voer geven *Ze hebben die varkens overvoerd* (Ow)

overvol (Bu, Nbk) bn. [aks. wisselt] 1. geheel vol *Et poelt hielemaole uut, et is overvol* (Bu)

overvraogen (Nbk) [...'fr...] - overvragen: te veel vragen *Ie moe'n niet overvraogen* (Nbk)

overwarderen ['o:...] - overwaarderen

overwark ['o:.....] - overwerk *Overwark wodt vaeke beter betaeld* (Nbk)

overwarken I ['o:.....] - overwerken: overwerk verrichten *As we vroeger overwarken mossen, gongen we mit mekaere lappen om daor een hattelike biet veur op te haelen* (Op)

overwarken II (Nbk) zw. ww.; wederk.; overwarkte, het overwarkt [...'w...] 1. overwerken, zich forceren door teveel te werken *Hi'j het him zuver overwarkt* (Nbk) **overwarkt** (Np) [...'w...] - overwerkt *Dan hebben ze krap in de poten, de spieren bin overwarkt* (Np)

overweg I de; -en ['o:.....] 1. spoorwegovergang *We bin altied bliede as we de overweg mar weer over binnen* (Nbk), *We stonnen mit de auto veur de overweg te waachten* (Dhau) 2. overpad, pad over het bezit van een ander (Pe-Dbl, Ste) *Dat laand had overweg, dat scheelde wel in de pries mit de verkoop* (Pe-Dbl), *recht van overweg* recht van overpad (Pe-Dbl, Ste)

overweg II Ook *overdeweg* (Nbk), *overwege* (Nw) bw. [o:wɪ'wɛx, ...vɪ.../...də 'wɛx/...'wt:ga] 1. overweg *Kuj' wat mit heur overweg?* kun je met haar/hen opschieten? (Nbk), *overweg kunnen mit 'n*

beidend met elkaar kunnen opschieten (Db), *Hi'j kan goed mit zien buurman overweg* hij kan goed met z'n buurman opschieten (Nbk), *De iene kan goed mit de zende overweg en een ere die hakt et grös d'r of kan er goed, handig mee overweg* (Obk), *Mit een mondorgel he'k nooit overweg kund* (Nt)

overwegbeveiliging (l) ['o:...] - overwegbeveiliging

overwegboom (Op) - overwegboom *De overweg wodt dit jaor deur halve overwegbomen beveiligd en automatisch be-diend* (Op)

overwege z. *overweg II*

overwegen [...'w...] - overwegen, overdenken, afwegen *Ik zol dat toch eerst even goed overwegen veurdaj' dat doen gaon* (Nbk), *Dat haj' eerst wel es overwegen kund* (Np)

overweging (spor.) [o:wɪ'wt:giŋ, ...vɪ...] - overweging *in overweging nemen* (spor.)

overweiden (Nbk) zw. ww.; onoverg.; weide over, het overweid ['o:.....] 1. geheel benutten door te grazen, afgrazen (van een flinke oppervlakte land) *De koenen moe'n et laand nog mar een keer overweiden veurdat ze op 'e stal gaon, of veurdat de dong d'r op komt* (Nbk)

overwi'jen ['o:.....] - overwaaien: door de wind meegebracht worden: *De kladden uut de bouw bin overwi'jd* (Nbk); van elders overkomen: *Hi'j kwam zomar een keer overwi'jen* (Nbk), *Die mode komt uut et butenlaand overwi'jen* (Nbk); door de wind overtrekken: *De bujje zal wel overwi'jen* (Nbk)

overwicht ['o:wɪwɪxt, ...vɪ...] - overwicht: grotere invloed, meerdere macht *Hi'j het gien overwicht bij' de kiender* (Nbk); meer dan het gewone gewicht: van iets dat men koopt (b), vgl. *D'r was goed overwicht geven* d.i. hier: meer olieballen dan gevraagd (b)

overwinlike z. *overwunneling*

overwinling z. *overwunneling*

overwinneling z. *overwunneling*

overwinnen (Dfo, El, Ma, Ste) st. ww.; overg.; het overwinnen ['o:.....] 1. een kind krijgen van een ander dan de wettige echtgenoot *Die vrouw het een kiend overwinnen* (Ma)

overwinner (spor.) de; -s [...'w...] 1.

overwinning - overziede

overwinnaar 2. z. *overwunneling*
overwinning (Db, Dfo, El, Nbk, Ste) [...'w...] - overwinning: het overwinnen *de overwinning behaalen* (Ste), ...*vieren* (Nbk)
overwinteren [...'w...] - overwinteren: verblijven tijdens de winter, veelal: ergens anders dan op de gewone woon- of verblijfplaats *Wij overwinteren tegenwoordig in Spanje* (Nbk), *Die voegels overwinteren hier* (Nbk)
overwintering [...'w...] - overwintering *de overwintering op Nova Zembla* (Nbk)
overwippen (Op) onbep. w. ['o:...] 1. even op bezoek komen *Et is wel aorig dat buurvrouw es komt overwippen, mar ze kan soms zo lange plakken blieven* (Op)
overwoekeren [...'wukrɛ] - overwoekeren (lett.) *'t Onkruid overwoekert alles* (Nbk), *De klimop is verwilderd en het de hiele boel overwoekerd* (v)
overwunlik z. *overwunnen*, *overwunneling*
overwunlike z. *overwunneling*
overwunling z. *overwunneling*
overwunneling (Db, Dfo, Dhau, Dho, El, Ma, Nbk, Obk, Op, Ow, b: Im, bo: Bu, Nw, Op) Ook *overwunling* (Ma, Nw, Ow), *overgewunnene* (Ste), *overwinlike* (Bu), *overwunlike* (Dho, El), *overwunlik* (Bu), *overwinneling* (ZW, Dhau, Dho, Ld, Nt, Ol-Nl, Op, Ow, Wol, b:ln), *overwinling* (Ow), *overwinner* (Diz, Ol-Nl, Op, Spa, Ste, Sz Wol) de; -s, -en; ...linkien ['o:wɾwanɪŋ, ...vɾ.../'o:wɾwanɪŋ, ...vɾ.../'o:wɾgəwan:ə, ...vɾ.../'...winləkə/ ...wanlək(ə)/...wɪnɪŋ/...wɪnɪŋ/...wɪnɪŋ] 1. onwettig kind, buitenechtelijk kind *Zij het een overwunneling* (Ma), *N. had een overwinner doe ze mit M. trouwde* (Sz)
overwunnen (Dfo) Ook *overwunlik* (Nw) bn.; attr. ['o:wɾwan:/'...wanlək] 1. overwonnen: niet verwekt door de wettige echtgenoot *Dat is een overwunnen kiend; die wodt meerstal grootbrocht deur de mem* (Dfo), *een overwunlik kiend* (Nw)
overzanen ['o:wɾsā:n, ...vɾ...] - overzanden, met zand bedekken *We moe'n et pad overzanen as et onslight is* (Nbk), *In de ruilverkaveling bin de hujlanen overzaand* (El), *In 't westeinde is deur de ruilverkaveling hiel wat laand overzaand* (Db), *Vroeger mit laand ontginnen en et was niet geschikt om te spitten, wodde et overzaand* (Dfo), *Die stokken bin over-*

zaand (Ma, Nbk)

overzee (Dfo) [...'s...] - overzee *Die meid is mit de haanske trouwd; de jonge woonde overzee* (Dfo)

overzet (Spa, j) ['o:...] - overzet *de overzet over de Lende* (Spa)

overzetten (Dhau, Nbk, Nt, Ow, Spa, b, bs: Dfo) zw. ww.; overg.; zette over, het overzet ['o:...] 1. met een boot e.d. naar de andere kant brengen (Dhau) *We zetten oons vroeger over et waeter mit de bak* (Dhau) 2. op het vuur zetten (Nt) *Zet de bonen even over* (Nt) 3. vertalen *Kuj' dit even in et Stellingwarfs overzetten?* (Nbk)

4. de bijenkorf met een minder sterk volk op de plaats zetten van een sterk volk (waardoor het zwakke volk wordt versterkt door bijen van het sterke volk die naar de oude plek willen terugkeren) (bs: Dfo) 5. het netwerk opnieuw maken (l) 6. in een andere stand zetten, in *de palle overzetten* d.i. het geweer op scherp zetten (Spa, Ow) *le moe'n de palle niet overzetten* (Spa)

overzetter (l) ['o:wɾsetɾ, ...vɾ...] - vertaler
overzicht ['o:wɾsɪxt, ...vɾ...] - overzicht: gelegenheid om te overzien, vgl. *Hier hej' een mooi overzicht over et terrein* (Nbk); samenvatting, korte opgave: *een overzicht van de inkomsten en uitgiften* (Nbk)

overzichtelik (Nbk, v) [...'sɪxtlək] - overzichtelijk *een overzichtelike indieling* (Nbk), *Alles is overzichtelik uutstald* (v)

overzichtsfoto ['o:...] - overzichtsfoto

overzichtskaart ['o:...] - overzichtskaart

overzichtstebel ['o:...] - overzichtstabel

overzichtstentoonstelling ['o:...] - overzichtstentoonstelling

overzied z. *overziede*

overziede (Db, Dhau, Obk) Ook *overzied* (El, Ld, Nbk, Np, Obk, Pe-Dbl, Ste), *overzieden* (b) [...'sɪdə/'...sɪt/'...dn] - overzied *Dat vrouwgien lopt hoe langer hoe meer overziede* (Obk), zo ook *Deurdat die jonge kreupel is, gaot hij overziede* hellend overzied lopen (Db), *Hij keek even overzied* (Nbk), *Mit de hadde weg ging ik mit de fiets overzied* (Ld), *Et peerd sprong overzied* (Pe-Dbl), *Hij sprong overzied op 'e kaant* (El), *Ze gingen hielemaol overzied mit de boot* (Np), *Overzied gaon is valen* (Ste), *Et peerd sprong overzied* (Pe-Dbl), *Veuruut wol hij niet, aachteruut kon hij niet, dan mar overzieden* (b)

overzieden z. *overziede*

overzien I st. ww.; overg.; het overzien [...'sɪ;n] 1. overzien: in z'n totaliteit bezien *et wark overzien, Die boer had zoveul laand dat hi'j kon 't niet overzien* (Dfo), *D'r is daor nog zovule te doen, d'r is gien laand te overzien* het is nog heel veel (Dho), *mit ien oogopslag alles overzien* (Nbk), *'t Is te overzien* het is niet zo veel meer dat nog gedaan moet worden (El, Nt), *...vaalt te overzien* id. (Nbk), zo ook *Wij kun 't now overzien* (Ma), *Dat wark scheut al mooi op, dat was te overzien* (Ld), *Kuwwe et wark wel overzien?* (Dhau), *Hi'j kon 't niet meer goed overzien, zovule wark hadde hi'j* (Nbk), *We kun 't haost overzien* het werk begint nu mooi op te schieten, het einde is in zicht (Np), *We hebben et leste kaartien, we hebben et weer overzien* d.i. het kaartje dat ingevuld moest worden ten behoeve van dit woordenboek (Obk), *De gevolgen bin niet te overzien* (Nbk)

overzien II (Nbk) ['o:...] - overzien: met het oog doorlopen *et wark goed overzien* (Nbk)

overzingen (Nbk) st. ww.; overg., onoverg.; het overzongen ['o:...] 1. (overg.) in z'n geheel zingen *We moe'n zaoterdag wel naor et festival, mar we hebben die lieties op 'e rippetisie allemaol mar ien keer overzongen* (Nbk) 2. nog eens zingen, opnieuw zingen *We mossen (et) nog een keer overzingen* (Nbk)

overzwemmen ['o:...] - overzwemmen *een revier overzwemmen*

overzweren (Db, Dfo, Np, Ste) zw. ww.; overg.; overzweerde, het overzweerd [...'sw...] 1. door te bluffen misleiden, overbluffen *Hi'j wol daor eerst niks van geleuven, mar ze hebben him overzweerd* (Dfo), *Aj' overzweren mit schutjassen dan doe'j asof ie een mooie kaorte hebben* (Ste)

overzetsen (Diz) zw. ww.; overg.; overzwetste, het overzwetst [...'sw...] 1. hetz. als *overzweren*, z. aldaar (Diz) *mekaer overzetsen* (Diz)

own (Bdie, Bu, Ld, Nbk, Np), z. ook *o* II tw. [õM] 1. gezegd om het begrijpen en enige verbazing daarbij uit te drukken *Own! Zit et zo!* (Nbk), *Hi'j wol jow zeker een hakke zetten!* [met als mogelijk antwoord:] *Own! Dat ha'k niet van him*

docht! (Nbk), *Own ja?* (Nbk), *Own nee?* (Nbk)

ozon (l) ['o:(ə)son] - ozon

ozonlaoge ['o:...] - ozonlaag

P

p I de; -'s, p-gien [pɪ:, ook wel pi], eerder py (Np)] 1. de letter of de klank p 2. de alfabetisch geordende reeks woorden, namen die met een p beginnen

P II - P: Romeins symbool voor het getal 400; symbool voor de provincie *Limburg* op oude nummerborden van auto's, thans op auto's alleen teken voor het land *Portugal*; scheikundig symbool voor *fosfor*; (op verkeersborden:) aanduiding van een parkeerplaats

p. - afkorting van *pagina* en *pond*

p.a. - afkorting van *per adres*, *pedagogische akedemie*

p.a.b.o. - afkorting van *pedagogische akedemie veur et basisonderwies*

p.a.k. - afkorting van *periodieke autokeuring*

p.c. (I) - p.c. (afkorting van het Engelse personal computer)

P.C.O. - afkorting van *Protestaans-Christelike Onderwiesorganisaosie*

p.d. - afkorting van *per dag*

p.expr. - afkorting van *per expresse*

p.g. I - afkorting van *perti'jgenoot*

P.G. II - afkorting van *protestaanse godsdienst en prokkereur-generaal*

p.g.o. - afkorting van *periodiek geneeskundig onderzuuk*

p.m. - afkorting van *per meter*, *per maond*

p.r. [pu:'er, ook pi...] - p.r. (afkorting van het Engelse public relations)

P.S. - P.S., afkorting onder een brief: Post Scriptum, naschrift

P.S.P. - afkorting van de *Pacifistisch-*

Socialistische Perti'j

p.st. - afkorting van *per stok* per stuk

P.T.T. - P.T.T.

p.u. - afkorting van *per ure*

p.v.c. (spor.) - p.v.c.

p.v.c.-buis [...'s...] - p.v.c.-buis

p.v.c.-tegel [...'s...] - p.v.c.-tegel

P.v.d.A. - afkorting van *Perti'j van de Arbeid*

p.w. - afkorting van *per weke* en (met hoofdletters) *Peblieke Warken*

P.Z. - afkorting van *passenielszaeken*

paaien zw. ww.; overg., onoverg.; paaide, het paaid ['pa:j(d)ɪ] 1. vleien, door iets gunstig, aantrekkelijk voor te stellen de ander zover krijgen *Hi'j paait wat* (Bu), *iene paaien* voor zich winnen door mooie praatjes enz.: *Hi'j wil 'm paaien* (Nbk), *Jim hebben mi'j nog nooit mit pepermunties paaien wild* (b) 2. (onoverg.) met flinke stappen lopen, rondlopen, slenteren, ook: zodanig lopen dat men snel smerig, nat kan worden *Daor paait hi'j ok weer henne* (Nbk), *Hi'j kwam d'r an paaien* (Nbk), *Mar ik zinge zo graeg a'k mien pattien langes paa* (...) (bl), *deur de modder paaien* (Diz, Nbk, Obk, Ol-Nl, Op, Wol, b): *Hi'j paait dwas deur de modder* (Nw, Wol), *Ze paaien d'r deur* lopen door de modder, waden door het water e.d. (Dho, Nbk), *deur et waeter (henne) paaien* (Ow, Ste) 3. door met natte of smerige voeten te lopen vies maken, door over iets heen te lopen plat maken, met vieze voeten, grote stappen over/door iets lopen enz. *Wie het hier*

mit zien modderpoten in huus paaid? (Nbk, Wol), *Paai me de boel d'r niet onder* (Bu, Ste), *Hi'j het me d'r alles onder paaid* (Ste), *Hi'j paait me de hele boel smerig* (Diz), *Paai now niet over mien pattien, ik hebbe et krek harkt* (Nbk, Bu), *Hi'j paait dwas deur 't laand* (Wol) 4. (onoverg.; van vissen) paren (Bu) *De vis paait* (Bu)

paaiër Ook **paaiërd** (bet. 1: Nw, bo: Op) de; -s; -tien ['pa:jɛ(t)] 1. vleiër 2. in een oolde paaiër iemand die er altijd op uit is (te voet) (Nbk)

paaiërd z. **paaiër**

paaiërig (bo: Op) bn.; -er, -st ['pa:jɛx, ...jɛx] 1. vleiërig

paampel (Ol-Nl, bet. 2: Np, Op, Ste, fp) Ook **pamper** (bet. 1: fp), **pampel** (bet. 1: fp), **pampelduker** (bet. 1: fp) de; -s; -tien ['pā:mp|/'pampɛ/'pamp|/...dykɛ] 1. egelskop (of vrucht daarvan) 2. gele plomp (Nw, Op, Ste, fp)

paampelblad (ba, fp: mv.) et; ...blaeden ['pā:mp|blad] 1. gele plomp, met name het blad ervan een *kikker op een paampelblad* (ba)

paamper (Ste) de; -s; -tien ['pā:mpɛ] 1. lis *In et wild hej' gele paampers en in de tuun hej' blauwe paampers* (Ste) 2. lisdodde

paand Ook **pand** (WH) et; panen; paantien ['pā:nt/pant] 1. perceel, stuk land (verspr. OS, Bu, Dho, Np, Nw, Wol) *Die het et paand naost me liggen* (Nw), *et paand achter 't stok laand dat in de venne ligt* (Ld), *Dat paand van een are wodt eerst ofslicht* wordt vlak gemaakt (Np), *Daor ligt een mooi paand om te bouwen* (Wol), *Die het d'r nog een hiel paand liggen* een groot stuk land (Bu), *een paand (of) mi'jen* een deel van een stuk land (Bu, Nw, Ow), vgl. ook *De knecht het vanmorgen et eerste paand van die grote kaampe mi'jd* (Dfo) en *Ik zal alle daegen een paand mi'jen* (Obk), *As ik dat paand d'r of kriege vandaege, dan gaot et goed* (El), *Aj' 's morgens vroeg beginnen te mi'jen hej' d'r seins al een hiel paand of veur de middag* (Op), *een paand grös* een stuk grasland, het gras van een stuk grasland (Bu), *As iene zien pat hebben wil uut een onverdeeld stok laand mit een peer man, dan krigt die zien pat of paand* (Ow), *Dat is jow paand je deel, part* (Bu) 2. (in de veenderij)

strook in het veen met de afmetingen van de *baggelbak* (Np), vgl. *As d'r zoe'n bak of drie, vier baggeld weren, mos de minger allierend uutjuten; de spitter mos de veenspecie die achter de bak warkt was mit et oolde peerd achteruuttrekken, zo-veer as et paand laank was; et paand was zo groot as de lengte en de brette van de bak* (Np) 3. taak, vooral: flink zwaar, lichamelijk werk (vo, b: lm, ln), in een *zwaor paand hebben* zwaar werk hebben (vo, b: lm): *Ophujjen - H. veuran, bij de gröppen en slootskaanten langes (dat was et lichtste wark), dan de maegd, achter heur de boer, dan Sietse en as hekkesluter de arbeider; die hadde et zwaorste paand* (vo), *Hi'j staot alle daegen in 't paand verricht elke dag zwaar werk* (b: lm, ln), *de hiele dag in 't paand staon* gedurende de gehele dag zwaar werk verrichten (b: lm) 4. huis, gebouw (voor een bedrijf, winkel) *Dat is een mooi paand* een mooi huis (Np), *Mit wat veur oogmark zol hi'j dat paand kocht hebben?* (Obk), *D'r was een paand waor lange een keuperslaeger woonde* (Bu, Ow) 5. elk der samenstellende delen van een kledingstuk (veelal: de voor- of achterkant) *Een trui wodt meerstal in twee panen breid* (Dfo), *een paand breiden* nl. de voor- of achterkant van het te vervaardigen kledingstuk (Bu, Nw, Ste, Obk), vandaar *Ik hebbe een paand van de trui klaor* (Dho), *een paand van een jasse* d.i. gewoonlijk: het voor- of achterpand (Ol-Nl), *Tegenwoordig zitten d'r in de jassen van de jongeluden verschillende paanden van verschillende kleuren* (Dfo), *Die jasse is niet goed maekt, et iene paand is langer as et aandere* (Obk), *et paand van de jasse* (Bdie, Dfo, El): *D'r zit een scheure in et paand van de jasse* (El), *Hi'j was zo an 't vechten west, dat ze hadden 'm et iene pand uut de jasse scheurd* (Sz)

Paander (Nbk) de ['pā:ndɛ] 1. familienaam, in * *Dat zodoende, zee Jan Paander* gezegd om een genoemde oorzaak, een konklusie nog eens te onderstrepen (Nbk)

paanderen (Ma, Nt, Obk) zw. ww.; onoverg.; paanderde, het paanderd ['pā:ndɛɲ] 1. met flinke, stevige stappen lopen *We können vroeger wel es deur de sni'j paanderen of baggeren* (Obk)

paandhinkelen z. **parkhinken**

paandverbeuren - pad

paandverbeuren Ook *pandverbeuren* (WH) ['p...] - pandverbeuren
paanser (l) ['pā:sɪ] - pantser: bij bep. insecten
paanserdivisie (l) ['p...] - pantserdivisie
paanserkoepel (l) - pantserkoepel
paanserwaegen (l) - pantserwagen
paanter (l) Ook *panter* ['pā:ntɪ/'pantɪ] - panter
paantien Ook *pantien* (Bu) et; paanties ['pā:ntin/'pantin] 1. schoteltje (bij of als bij een kommetje, kopje; west. vaak of vaker: *schottel(tien)*, oost. want dat, indien al gebruikt, een deftig woord) *Ik leg je de koeke op et paantien, heur* (Nbk), *koppien en paantien kop-en-schotel* (Nbk, Ol-Nl), zo ook *Pak ie de koppies en (de) paanties even, de koffie is zo klaor* (Nbk), *twie koppies en paanties* (v), *Hij gaf doe zoe'n knetter op 'e taofel dat de koppies in de paanties rinkelden* (Op), *Aj' gien koffie of thee meer hebben wollen, dan zette ie et koppien op 'e raand van et paantien* (Nbk), *Jow moe'n et paantien onder et koppien holen, mien jonge, aanders motten je op je kleren* (Op), *een paantien melk veur de katte een schoteltje melk* (Nbk) 2. in een *paantien koffie/thee* een kopje koffie/thee (OS, Np, Ol-Nl, Wol) (eerder goot men de hete koffie/thee ter afkoeling uit het kopje in het schoteltje en weer terug in het kopje en zo door (b, Nbk)) *Geef me mar een paantien koffie* (b: lm, Wol, Np), *D'r wodde oons een paantien koffie anbeuden* (Dfo, Nbk, Obk, Ow, b), *een paantien koffie mitdrinken* (Db, Dhau, Ol-Nl, Dfo)
paantienhinkelen z. *parkhinken*
paantienvol (p) et ['p...] 1. kopje vol {koffie, thee} *Drink even een paantienvol koffie mit leeg en eet een stokkien* (p)
paantiesbaos (Nbk) ['p...] - pandjesbaas
paantiesgezichte (bo: Nw) et ['pā:ntis...] 1. gezicht van een persoon: als een *paantien* 2. (scheldwoord) iemand met een gezicht als van een *paantien*
paantiesjasse (Db, Wol) Ook *pantiesjasse* (Spa) ['pā:ntisjasə/'pantis...] - pandjesjas *Vroeger het et mode west dat de mannen as zundage dracht paantiesjassen dreugen* (Db), *een ouwerwetse pantiesjasse* (Spa)
paar z. *peer*
paarkienhinken z. *parkhinken*
pacemaker ['pijsmi:kɪ, ook 'pu:smi:kɪ] -

pacemaker, hartstimulator
pacht de; -en [paxt] 1. in *in pacht hebben* (spor.), *de wieshied in pacht hebben* (Np) 2. pachtgeld, hetgeen men aan pacht moet betalen *Vroeger was de pacht in natura, dat kon van alles wezen* (Ow), *As zoe'n boertien de pacht niet in geld hadde, kon et ok betaeld wodden mit botter en zo* (Mun)
pachtboer ['p...] - pachtboer
pachtboerderi'je (Pe-Dbl) de; -n ['p...] 1. boerderij die wordt verpacht
pachten ['paxtɪ] - pachten *een boerderi'je pachten* (Nbk), *jachtterrein pachten* (Nbk), *Hij pacht pachtgrond* (Nw)
pachter (Bdie, Nbk) de; -s ['paxtɪ] 1. pachter *Hij is een minne pachter* (Bdie)
pachtgrond (Nw, Spa) ['p...] - pachtgrond *Hij pacht pachtgrond* (Nw)
pachtkamer Ook *pachtkamer* (Sz) - pachtkamer *Et verhuuren bij briefies wodde verbeuden en de huren wodden wel onderling overienkommen, mar d'r wodde een pachtkamer in et leven reupen waor as de huurders in beroep gaon konnen* (vo)
pachtkamer z. *pachtkamer*
pachtkontrakt ['p...] - pachtkontrakt *De plaats en plaatsies wodden in de regel bij briefies (inschrijving) verhuurd veur vief jaor en in et pachtkontrakt was et allemaol koegel en strop* (vo)
pachtlaand (Spa) ['p...] - pachtland
pachtoverienkomst ['p...] - pachtvereenkomst
pachtprijs (Bdie, Nbk) ['p...] - pachtprijs
pachtied (l) - pachtijd
pachtveurweerde (l) - pachtvoorwaarde
pachtwet (Nbk, vo) - pachtwet: wet waarin het pachten officieel geregeld is
pacifisme (spor.) - pacifisme
pacifist - pacifist
pacifistisch - pacifistisch
pack (l) - pack
packman (spor.) - packman
pad et; paeden; pattien [pat] 1. smalle, niet verharde weg, ook wel breed maar dan steeds onverhard, ook: verhard fietspad, voetpad e.d. *Et pad lopt deur de lanen* (Bdie, Nbk), *Et pad lopt dood gaat op een gegeven moment niet verder* (Nbk, Np), *Die wonen dat pad daele* op een plek die men vindt als men dat pad volgt (Bu, Nbk), *Et pad staot vol ontuug* (Spa), *In de*

wandelbos hadden ze vroeger mooie pattiens anlegd (Nbk), *Aj' eerst mar een pattiens hebben* d.i. met name bij het sneeuwuimen: om vanaf dat paadje verder te kunnen werken, om eerst maar een doorgang te hebben (Nw), *pattiens maeken*: gezegd wanneer men met schaar en kam iemands haar ongelijkmatig, oneffen knipt (Np), *Dat pad is mit opduj niet te fietsen* (Ld), *le moe'n mi'j niet altied in 't pad staon* in de weg staan (Obk), *Ze kommen et pad dwas* komen over het pad naar ons toe (Np), *een pad volgen*, ...*inslaon*. (fig.) *Wi'j moe'n mar een aander pattiens inslaon, aanders kommen we niet wieder* we moeten het maar over een andere boeg gooien, het anders gaan benaderen (p), *een pad ingaon*, ...*opgaon*, *recht van pad* recht van overpad (Wol), *iene op pad sturen* (Ld, Nbk), *op pad gaon* op weg gaan (Nbk, b): *De bode gong op pad, en heurde wat! Oe heden!* (b), *N. teug de ere daegs op pad* (j), *op pad wezen*: *Hi'j is altied op pad* is altijd onderweg, is nooit thuis (Nbk, Ow), *laete/vroeg op pad wezen* (Nbk, Np), *Et is een straotsleper, hi'j is altied op pad en weg* (Nbk), *bi'j dag en dauw op pad* zeer vroeg (Db), *Et is gien weer om op pad te gaon mit disse regen en hadde wiend, mit zoe'n onweer kuj' et beste mar thausblijven* (Op), *Hi'j is altied bi'j 't pad* op pad, onderweg (Bdie, Dfo, Nbk, Obk), *le kun wel wat opdoen aj' bi'j 't pad binnen* nieuws te weten komen als je overal komt (Bu), ook: een ziekte oplopen (Nbk), *Hi'j is altied bi'j pad* op pad, onderweg (Ste), ...*bi'j pad en weg* id. (Bu, Ma, Nbk, bo: Op), *Ze bin nogal es bi'j pad en weg* (Bu), ...*bi'j pad en weg te slepen* (Wol), *bi'j et pad timmeren* aan de weg timmeren (Nw), *Die het iene bi'j et pad* heeft iemand in dienst die bij de mensen langs gaat, bijv. voor het noteren van bestellingen (Bu), *wat an 't pad brengen* iets bij een (groter) pad of bij een weg zetten om te laten meenemen (Bu, Bdie, Ste), ...*zetten* id. (Ste), *Dat is op pad brocht deur N., dus a'k lieg, lieg ik in kemmissie* verteld aan allerlei anderen (Ste), *Je moe'n et nog mar even stilleholen wat ik je now vertelle, want ik wil et niet drekt over et pad hebben* openbaar, bekend bij ieder (Op), *Die kan et pattiens wel zwat hollen* hij komt

heel vaak (bij ons, bij die mensen enz.) (verspr., Ste), zo ook *Die kan et pad...* (ZW), *le moe'n et pad wel zwat houwen, anders kom ie nooit an bod* (Sz), *Hi'j lopt daor et pad zwat* hij komt daar erg veel (Diz), zo ook *Hi'j kan et pad daor wel waarm hollen* (El, Obk) en *et pattiens waarm hollen* (Db), *Die kan zien pattiens wel veggen* staat z'n mannetje wel, weet z'n belangen heel goed te behartigen (Obk), *Die kan zien pattiens wel schonehollen* weet zich altijd wel te redden, weet z'n belangen goed te behartigen (Bdie, Nbk, Np, Wol), zo ook *Die hoolt zien pad aorig schone* (Spa), ...*pattiens...* (Nt) en (...) *geleuf mar vaaste, zee hi'j, dat die beide heur pattiens wel schonevegen zullen* id. (vo), zo ook *Hi'j kan zien (eigen) pattiens wel schonevegen* id. (Ow), *Hi'j hoolt et pattiens wel schone* komt er regelmatig (Bu), *Et pad is goed veur 'm klaor* z'n bedje is gespreid (Ste), *Hi'j het et pad al aorig klaormaeckt* hij heeft een strategie gevolgd, uitgezet om in een belangrijke positie te geraken, aan een goede baan te komen e.d. (Ste), *iene die zien eigen pad gaot* iemand die z'n eigen weg gaat (fig.) (b), (bij vergelijking:) *Alle paeden van de Heer bin goedertierenhied en trouw veur wie zien verbond en zien getugenis beweren* (b), *Heer, maek mi'j Jow wegen bekend, leer mi'j Jow paeden* (b) 2. staat, begaanbaarheid van paden, wegen *Et is een min pad te rieden, want de diek is ontlaoten* (Wol), *Daenk d'r omme, 't is min pad daorthenne* (Bu, Ma) 3. levensweg *Ik mag him wel wat stuur geven om him op et goeie pad te kriegen* (Nbk), *op et verkeerde pad wezen* (Nbk, b): *Aj' ienkeer op 't verkeerde pattiens binnen, dan gaoj' hoe langer hoe veerder* (b), *Die kerel zit mis mit 't pattiens, hi'j het verkeerde kammeraoeden* is op het verkeerde pad (Dhau), *et verkeerde pad opgaon* (Spa), *op et verkeerde pad raeken, van 't goeie pad of raeken* (Np), *Ze hebben 'm op et verkeerde pad brocht* (Diz), *op et goeie pad wezen* (Np), *Mien wegen bin duistere paeden* wat ik doe gebeurt in donker, ook: is heimelijk, kan door anderen niet worden gevolgd (j) 4. de te volgen richting *Hi'j kon et pad niet vienen* (Wol) * *Ieder moet zien eigen pattiens veggen* ieder moet zorgen dat hij het goed heeft, moet z'n eigen

paddepisser - paezen

belangen goed behartigen (Db)

paddepisser z. *padpisser***padharke** (Bdie, Ld, Nt, Sz) de; -n ['pat...]1. hetz. als *tuunharke*, z. aldaar**padjonge** (Dfo) de; -n, -s ['patjoŋə] 1.

jongen die altijd op straat te vinden is (en daar slentert, heimelijk speurt en luistert)

padloper (Dhau) de; -s; -tien ['patlo:pɹ] 1. iemand die altijd op straat te vinden is**padpisser** (Bdie, Dho, Diz, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ow, Spa, Ste, b: lm, bo: Nw)Ook *paddepisser* (Bdie, Bu, Pe-Dbl, Spa),*pappisser* (b: lm), *pattepisser* (Sz),*potpisser* (Db, Dhau, Ma, Ol-Nl, Wol),*pottepisser* (Nt) de; -s; -tien ['patpɪs/

'padə.../'pap.../'patə.../'pət.../'pətə...]

1. strontje, zweertje aan een ooglid, nl. ontstekings aan een haarzakje (wel behandeld met stromend water (Bdie, Np))

Een padpisser zat meerstal an de bovenste ooghaoren (Ste),*Die krigt een padpisser an et oge* (Nw),*Ik had een padpisser an 't oge* (Nbk),*...op 't oge* (Nw, Ow, Spa),*...in et oge* (Wol),*Vroeger hawwe vaeke padpissers; dan haj; al naor gelang, een oolde kerel of een oold wief zien pissen, zeden ze* (Np),*Lopend waeter was goed tegen paddepissers* (Bdie)**padruske** (Bu, Np) de; -n ['patraskə] 1.

bep. kleine rus, op plaatsen met slechte

ontwatering en stijve grond *D'r staon padrusken in 't laand* (Bu, Np)**padschoffel** (Bdie, Db, Dfo, Dhau, El, Ld, Nbk, Nt, Obk, Ow) de; -s; -tien ['patskɔf]

1. schoffel: bekend tuingereedschap waarmee men schoffelt

padsleper (Db) de; -s; -tien ['patslɪ:pɹ] 1.

iemand die altijd op straat te vinden is

padviender (Nbk, Obk) Ook *padvinder*

(spor.) ['patfindɹ/...findɹ] - padvinder:

scout

padvienderskaamp (l) - padvienderskamp**padviendersmes** (Obk) Ook *padvindersmes*

(spor.) ['p...] - padvindersmes

padviendersuniform (l) - padvindersuniform**padvinder** z. *padviender***padvindersmes** z. *padviendersmes***paense** z. *peinze***paenze** z. *peinze***paenzig** z. *peinzig***paep** (Bu, Dho, Np, Op, Ste, bo: Op) Ook*paepe* (Bdie, Op, Wol, bo: Op) de; -en;

-ien ['pɛ:p(ə)] 1. (vaak als scheldnaam

gebruikt) roomsgezinde, rooms-katholiek

(een) Roomse paep(e) (bo: Op; Wol),*'t Is een echte paep(e)* hij is een overtuigd,

zeer gelovig katholiek (bo: Op) * (veelal

gezegd tegen katholieke kinderen door

kinderen van een niet-katholieke school:)

*Roomse paepen/Kun van de honger niet**gaepen/En klimmen in de bomen/Om in de**hemel te komen/En hebben een bakkien**onder de kin/Daor pist de duvel in* (Ste),*Roomse paepen/Kun niet gaepen/Om heur**dikke kin/Daor zit de duvel in* (Np),*Roomse paepen/Zitten te gaepen/Mit de**lange onderbroek/Daor komt de duvel uut*

(Wol)

paepe z. *paep***paepekeutel** (Np, bl, fp, h, n; Np, b: lm)Ook *paepekullen* (mv.; Bu) de; -s; -tien

['pɛ:pəkɑ:tɪ/...kɑlɪ] 1. bep. struik: Gelderse

roos (of bes daarvan (h)) *We hebben een**paepekeutel aachter 't huus staon* (Np)**paepeskullen** (Obk) bn.; attr. ['p...]

1. bestaande uit hout van de Gelderse roos

Paepeskullen hooft is taoi hooft (Obk)2. z. *paepekeutel***paeps** (Obk) bn. [pɛ:ps] 1. paaps,

roomsgezind

paer z. *peer***paere** z. *pere***paereboom** z. *pereboom***paereboomhooft** z. *perehooft***paerehooft** z. *perehooft***paereklokhuus** z. *pereklokhuus***paeren** z. *peren***paerenat** z. *perenat***paerepitte** z. *perepitte***paererood** z. *pererood***paeresap** z. *peresap***paereschelle** z. *pereschelle***paerewecken** (Ste) onbep. w. ['pɛ:ɛrə

wekɪ] 1. wecken van peren

paezen (Ste, Ol-Nl en verspr. oost., b: lm)

zw. ww.; onoverg.; paesde, het paesd

['pɛ:zɪ] 1. drassig zijn (Bu, Np, b: lm)

Et laand is nat, et paest van alle kaanten (Bu),*Et paest hier, et is nattig, et gaot hier**op-en-daele* (Np: n), *Et paest d'r over*

(Np) 2. soppen, persen (van vocht uit de

grond, met name bij het lopen op drassige

grond) *Et (waeter) paest je onder de**klompen* (Bu, Ma, Np, Ol-Nl, Ste),

...onder de voeten (Dfo), ...in de klompen (Nbk), ...om je bienen (Ste), *Et waeter paest me in de schoenen* (Bu), ...tussen de tijen (Bu, Ow) 3. lopen waarbij het vocht uit de grond sopt (Bu, Obk) *Et vee paest deur et laand* (Bu), *We paesden deur 't laand, zo nat was et* (Obk)

paezerig (Ste) bn.; -er, -st ['pɛ:zɛx] 1. drassig, nat (van de grond) *Et laand is paezerig* (Ste)

paezig (App, Np; n, b) bn.; -er, -st ['pɛ:zɛx, ook wel 'pɛ:sɔx] 1. drassig *Op 't laand was 't nogal paezig en de waegen kneep d'r ommeraek deur* (b)

paf I de; -fen; -fien [paf] 1. paf: het geluid van een afgeschoten vuurwapen *Ik heurde inienend een paf in de bos* (Nbk)

paf II bn.; pred. [paf] 1. paf, verbijsterd, in de verb. *paf staon*

paf III tw. [paf] 1. nabootsing van het geluid van een afgeschoten vuurwapen

paffen zw. ww.; overg., onoverg.; pafte, het paf ['pafɪ] 1. (onoverg.) schieten met een vuurwapen *Ze paffen mit et geweer* (Nbk), *De jaegers waeren al vroeg an et paffen* (Nt), *Die jaegers bin mar aorig an 't paffen in de bos, zol d'r soms een olifant uut kommen moeten!* (Nbk) 2. voortdurend en/of driftig roken *Hi'j zat daor mar wat te paffen, ik had et hiele huus vol rook!* (Nbk), *Ik paf d'r per dag verscheiden piepies vol tebak deur* (Ld)

paffer (Db, Nbk, Ste, bet. 3: Dfo) de; -s; -tien ['pafɪ] 1. pistool, revolver (Db, Nbk, Ste) 2. iemand die veel rookt (Nbk) 3. (verkl.) kleine pijp (Dfo)

pafferig bn., bw.; -er, -st ['pafɪx] 1. pafferig, paf, opgeblazen (vaak vooral inzake iemands gezicht) *Wat is die pafferig in et gezicht* (Nbk, Ste), *Zol die wel een goeie huud hebben? Die is zo pafferig!* (Obk), *een pafferig meenske* (Ma), *Die vrouw was zo pafferig dikke!* (Pe-Db) 2. met winden geplaagd, winden latend (Bu) *Iene die last van wienen het, is pafferig* (Bu)

pag - afkorting van *pagina*

pagina (spor.) ['pa:xina] - pagina, bladzijde

paginafermaat (l) ['p...] - paginaformaat

paginagroot (l) [aks. wisselt] - pagina-groot

paginagrootte (l) ['p...] - paginagrootte

paginatitel (l) ['p...] - paginatitel

pagineren (l) [paxi'ni:ɛrɪŋ] - pagineren
paginering (spor.) [paxi'ni:ɛrɪŋ] - paginering *Klopt de paginering daor nog wel?* (Ow)

pais de [pajs] 1. pais, peis, in *pais en vree*. *Et is now pais en vree, mar et kon wel es weer aandere wodden* (Nt, Bdie) 2. (g. lidw.) bep. soort tikkertje, waarbij men in het honk niet meer getikt mocht worden (Dfo)

pak I et; -ken; -kien [pak] 1. bijeengebonden voorwerpen, bijeengevoegde exemplaren die op één of andere wijze ingepakt zijn, bep. hoeveelheid handelaar, bij elkaar horend geheel zonder dat er van bijeenvoegen sprake hoeft te zijn (z. ook *pakkien*, bet. 1, 2) *een pak kaorten, een pak kraanten, een pak boeken, een pak rooktebak* (Db), *een pak stienen* nl. in de bouw (Ow), *een pak lucifes* (d.i. waarin meerdere doosjes bij elkaar zijn verpakt, i.t.t. een *pakkien*, d.i. een doosje (Nbk)), *mit 't pak lopen* reizend manufakturier zijn: met ondergoed, lakens, slopen e.d. (verspr. OS, Bdie, Bu, Dmi, Np, Nw, Op, n, b: lm, bo: Nw), *mit 't pak reizen* id. (Ma, Np), vandaar *Vroeger kwammen ze altied mit 't pak (langes)* (Np, Diz), *iene mit 't pak reizend manufakturier* (Mun, Ol-Nl), zo ook *de kerel mit pak* (Np) 2. goederen die in één geheel worden verzonden, postpakket e.d. *D'r is een pak veur je kommen van de post* (Nbk), *De vrachtrieder het hier een peer grote pakken ofleverd* (Nbk) 3. (vaak verkl.) langwerpige pak ineengeperst hooi of stro, door touw of ijzerdraad bijeengehouden *De pick-up pakte et huj netties op en brocht et in de passe, die drokte et stief in mekeer tot een pakkien dat hi'j an de achterkaante valen leut, et iene nao et aandere* (vo), *Zuwwe de pakkies huj mar op 'e waegen laeden?* (Nbk), *Et is zwaor wark om de pakkies in et vak omhogens te kriegen* (Nbk), *pakken huj* (Nbk, Ste), *Een pak huj bin 'k nodig veur de geiten in de weke* (Nbk, Obk), *Et stro komt tegenworrig allemaole in pakkies* (Op), *een (zwaor) pak stro* (Nbk, Bdie) 4. (fig.) belasting, last die men draagt, in verb.: *Ze gongen niet bi'j de pakken daelezitten* (Nbk, Ow), *Et is (me) een pak van 't hatte* (Nbk, Ste) 5. luiers e.d. waarmee een baby is ingepakt (z. ook

pak - paktreger

onder *pakkedoek*) (Bdie, Bu, Dfo, Ma, Np, Nw, Op, Ow, Ste) *Vroeger zat et kiend negen daegen in et pak; morgens wodde et hielemaol goed red, overdag kreeg et een dreuge doek nao de voeding en dan kwam et weer in et pak; grote sluitspelden hadden we daor veur* (Dfo), *De poppe zat (stief) in et pak; dat was een pakkedoek van flanel, van boven dubbel en daor wodde de poppe stief in wikkeld* (Bu), *Et pak kwam d'r overhenne, dan koj' de poppe haost rechtop zetten* (Ste), *Drie omwien-sels, dan zatten ze in 't pak* nl. van luiers en bijbehorende kleding voor baby's (Ow), *Dat kiend is al weer zo oold, die is al uut et pak weg* (Nw), *Die zit al in et pak* (Nw), *et kiend in et pak doen* nl. met name door de baker (Ma, Np, Bdie), *Veur de naacht kwam de poppe in 't pak* (Diz), *in et pak zetten* (Bu, Op, Ste): *Pasgeboren kiender wodden vroeger deur de baakster daodelik dikke in 't pak zet* (Op) 6. laag kleren die men draagt *Aj' naor buten gaon maj' wel een dik pak kleren andoen, et is roetkoold* (Nbk), *Et kiend zit goed in 't pak* is goed ingepakt (tegen de kou; ook in bet. 5) (Ste, Nbk), *De dracht was vroeger een dik pak kleren* (Ow), *Die het ok een hiel pak an veel kleren* (Bu), *Die vrouw het een dik pak rokken an* (Nt), *Ze had een heel pak rokken an* (Bdie) 7. herenkostuum *een goed pak kleren* (Db), *Hi'j zit goed in 't pak draagt een goed, fraai herenkostuum* (Nbk), zo ook *Die zit knap in 't pak* (Np) en *Hi'j is aorig in 't pak* (Nbk), *Et is een voeg pakkien (kleren)* van geringe kwaliteit, goedkoop aandoend (Nbk, Np), *je een pak anmeten laoten* (Db, Dfo, Obk, Op, Ste): *W. is zo lang, dat hi'j lat him altied een pak anmeten, anders bin de mouwen en de piepen te kot* (Db), *Een anmeten pak zit vaeke beter as konfektie* (Pe-Db) 8. kleren in het algemeen die men aanheeft, in verb. als *Ik bin mit een nat pak thuuskommen* ben natgerend, in het water gevallen zodat mijn kleren nat zijn (Obk), *Mit kupienstikken kuj' een nat pak oplopen* (Spa) 9. flinke hoeveelheid, laag (gras, sneeuw, zand e.d.) *D'r ligt een dik pak sni'j, D'r lag een knap pakkien sni'j* (b), *D'r komt een dik pak sni'j uut de locht* (Nbk), *een dik pak grös* (El), *D'r ston een hiel pak grös* (Bu), *D'r staot een mooi*

pakkien op veel en lang gras, met name om te hooien (Ma), *D'r zit een best pak grös* op (Np), *D'r zat me een pak grös op in die kaampe!* (Ste, El), *Een hiel pak wolle zat d'r op et schaop* (Bu), *Dat opharksel van et roggelaand kwam mit et dösken een pak zaand uut* (Ld), *D'r kwam een pak zaand uut de kleren* (Nbk), *We kregen in de dunen een pak zaand in de schoenen* (Obk), *D'r zat een heel pak zaand op 'e kuilbulte* (Bdie), *een hiel pak dekens* met name: op het bed (Bu, Nbk), *We hebben een pak regen op 'e huid had* (Dhau) 10. heel wat klappen, flink wat slaag, in verb.: *iene een pak op 'e donder geven* (alg., Op), *...op 'e sojemierter...* (Nbk), *...op 'e huid...* (verspr.), *...op 'e peinze...* (Nbk, Ol-Nl), *...op 'e beerlig...* (Nbk, Obk), *...veur de kont...* (Bu, Nbk, Np), *...op 'e lever...* (Ow), *een pak op 'e huid kriegen* (verspr.), *...op 'e peinze...*, *een pak rammel, een (best) pak op je huid had hebben* (Dfo), *...op 'e lever...* (Dfo), *iene een pak anmeten* een pak rammel geven (Ste), zo ook *iene een pak klappen anmeten* (Ow), *Zak je even een pakkien anmeten!* id. (Bu) en *Ik zal joe een pak slaeg anmeten* (Bdie), *Die het een best pak veur de britse had* voor z'n achterste (Np) * *Wat een gemak, alles in 't pak: huj, stro en tebak* (Ld), (woordspeling op goed in de bet. kledingstof:) *Hej' goed slaopen? Dan kuj' mit et pak lopen* d.i. zoiets als: dan kun je je bed wel verkopen (Ow, Nw) **pak II** (WH, Bdie, Nt, Ol-Nl, Ste) de [pak] 1. grijpende beweging waarbij men vastpakt *An aol hej' gien pak* paling kun je nauwelijks vasthouden (Ste), *Daor zit niet vule pak an* daar zit niet iets aan waar je het goed aan kunt vasthouden, dat laat zich moeilijk vastpakken (Bdie), zo ook *Daor kan 'k gien pak an kriegen* (Sz, Spa), *Die dikke meid, daor zit wel pak an* die kun je goed vastpakken (omdat ze zo dik is) (Nt), (fig.:) *Die vent daor kan 'k gien pak an kriegen* ik krijg geen vat op hem (Ol-Nl) **pak-weg** (spor.) - pak-weg *Dat kost, pak-weg, vieftien gulden in 't ure* (Nbk) **pakbon** (spor.) - pakbon **pakdoek** z. *pakkedoek* **pakdraod** z. *pakkedraod* **paktreger** (Mun) de; -s; -tien ['pagdri:gr] 1. pakdrager: reizend manufakturier

pake (OS, verspr. WS) de; -n, -s ['pa:kə] 1. grootvader (ook als aanspreekvorm) *Wil pake ok nog een bakkien koffie?* (Nbk), *Ie wo'n zo staorigan een oolde pake* een erg oude man (Nbk), (schertsend, inzake een man en een vrouw die grootvader resp. grootmoeder worden:) *Now moet pake ok bij beppe op bedde, heur* d.i. nu kunnen ze zich grootvader en grootmoeder noemen, die bij elkaar slapen (Nbk), (schertsend van of tegen een oude man:) *Pake proem, die keuteldoem* (Nbk)

pake-en-beppe-zegger (Nbk, vo) de; -s; -tien [pa:kem'bepəsegɾ] 1. kleinkind *Morgen kommen oonze pake-en-beppe-zeggers* (Nbk), *En de eerste pake-en-beppe-zegger is ok op komst* (vo)

pakestoel (Bu, Nbk) de; -en ['p...] 1. hoge stoel met leuning

pakestok (Diz, Nbk, Np, Sz) de; -ken [pa:kəstək] 1. wandelstok

pakezegger (Db, Dfo, Nbk, Sz, vo) de; -s; -tien [pa:kəsegɾ] 1. kleinkind in relatie tot een grootvader *Dat moet wel een pakezegger van 'm wezen, de kleine man is 'm uut de kop sneden* (Sz)

pakezel (Bu, Nw) ['p...] - pakezel *Hool dat ok nog even vaaste!* [met als mogelijke reactie:] *Now, mar ik bin gien pakezel* (Nw)

pakgaoren (l) ['pak...] - pakgaren

pakhokke (Spa) et; -n; ...hokkien ['pakhəkə] 1. ruimte in een gebouw, kamertje hoofdzakelijk als bergruimte gebruikt *Dat kamertien bruken we eigenlijk niet je, 't is meer een pakhokke* (Spa)

pakhuus ['p...] - pakhuis *Hij was d'r as een katte in een vremd pakhuus* (Nbk), *Hij vuulde 'm d'r as een katte in een vremd pakhuus* (Nbk, Ow)

pakhuusknecht (l) - pakhuis-knecht

pakhuuszolder (l) - pakhuiszolder

pakjassien (Obk) et; ...jassies ['pak...] 1. colbert

pakkaans (l) ['pakā:s] - pakkans

pakkaemer (Bdie, Nw, Op, Ow, Sz) de; -s; -tien ['p...] 1. pakkamer, vertrek voor opslag van goederen, pakketten *We hebben et hier niet meer in de winkel, mar ik wil veur jow nog wel even in de pakkaemer kieken* (Op), *Daor staot van alles en nog wat, et liekt wel een pakkaemer!* (Ow)

pakdoek Ook **pakdoek** (Bu, Nw, Sz) -

pakdoek, luijer; ook wel: de luijer over de **pisdoek** heen (die nl. direkt op het lichaam werd gedragen; Bu, Nw, Ow, Ste) *Vroeger weren d'r ok wel pakkedoeken van gastekorrel, dat was mit een noppien* (Dfo), *Ik zal de kleine poppe een schone pakkedoek veurdoen* (Np, Ol-Nl), *As N. bij beppe is, geef ik him nog wel es een schone pakkedoek* (Db), *De pakdoek kwam over de luijer* (Ste, Bu), *Wat over de pisdoek kwam; was een pakdoek* nl. van flanel (Nw)

pakkedraod (Bdie, Bu, Dhau Dho, El, Ld, Ma, Nbk, Np, Obk, Ow) Ook **pakdraod** (Bdie, Dfo, Dhau, Nbk, Nw, Ol-Nl) et ['pakdro:ət/'pagdro:ət] 1. (stofn.) pakdraad, nl. dun ijzerdraad, eerder vooral in toepassing op het binden van pakken stro *De peerdekop van de passe drokte et stro stief in mekaander en dan kwam d'r pakkedraod omme en was 't pak klaor* (Dhau)

pakkedreger (Bdie, Dfo, Dhau, Nt, Obk) Ook **pakkiesdreger** (Db) de; -s ['pakə dri:gr/'pakizdri:gr] 1. pakkendrager, sjouwer 2. z. **pakkiesdreger**

pakkelder (l) ['p...] - pakkelder

pakkemaeker (Bdie, Bu, Dhau, Diz, Ld, Nbk, Nt, Ol-Nl) Ook **pakkiesmaeker** (Db, Nw, Sz) de; -s ['pakə.../'pakis...] 1. hetz. als **pakkeni'jer**, z. aldaar

pakken zw. ww.; overg., onoverg.; pakte, het pakt ['pakɾ] 1. (overg.) grijpen, beetpakken, vastpakken, oppakken *Et kiend was omtrint in de sloot valen, mar zien mem kon him nog krek pakken* (Nbk), *Ze pakte N. bij 't schoolder* (b), *Ze pakte 'm bij de haand* nam z'n hand (d.i. vooral: om samen hand in hand verder te lopen) (bl), zo ook *W. (...) pakte him bij de aarm* (b), *Onderwiels ze dat dee, pakte K. stiekem de zwatte kaeter die daor op 'e stoel lag* (j), *Pak (me) die platte schaole even!* d.i. veelal: en reik me die aan (Ste), (ter aansporing tegen een hond gezegd om een ander dier, bijv. een rat, of een persoon te pakken:) *Pak zel!*, (schertsend, vooral gezegd om evt. te stoeien:) *Za'k je (es) pakken!* (Nbk), *Pak een stoel!* neem een stoel en ga zitten (Bu, Nbk), [iemand of iets] *te pakken hebben* beethebben en vasthouden, *Ze hebben 'm goed te pakken had* ze hebben hem slaag gegeven,

pakken - pakkenaalde

belazerd, benadeeld in financieel opzicht, behoorlijk onder handen genomen (ook wel gezegd inzake een geneeskundige behandeling e.d.) (Nbk), ...*goed had te pakken* id. (Nbk), *De griep het 'm aorig te pakken had* hij heeft flink last gehad van griep (Nbk), *Hi'j het 'm flink te pakken had* afgeranseld e.d. (Ow), *Ze hebben me vies te pakken had* id., ook: ze hebben me behoorlijk te grazen genomen, belazerd, beetgenomen (Nw), *Ze hadden 'm mooi te pakken* namen hem te grazen, namen hem ertussen (Nw), *Ze moe'n je mar es zo te pakken hebben* zo te grazen nemen, zo benadelen (Np), waartegenover *Ik laot me zomar niet pakken* (Np), *Hi'j het et aorig te pakken* is erg verkouden (Nbk, Ste), ook wel gezegd van andere kortstondige, veelal ongevaarlijke maar heftige ziektes, ook: hij is behoorlijk verliefd (Nbk), *Ze het et van him te pakken* de verkoudheid e.d. van hem opgelopen (Nbk), *Hi'j het et d'r nogal mit te pakken had* is daardoor sterk door emoties overmand geweest (Nbk), *iene te pakken kriegen* iemand grijpen en vasthouden, *Dat kan oons pattietoeren hielendal te pakken kriegen* beklemmen, in de greep houden (fig.) (b), *Hi'j kon eerst de slaop niet te pakken kriegen* (j), *Dat iene waegenwiel, daor het hi'j een beste opstopper van te pakken kregen* een flinke klap opgelopen (ba), *Ik heb de hiele middag beld, mar ik kon 'm niet te pakken kriegen* kon hem maar niet bereiken (Nbk), *iene te pakken nemen* onder handen nemen (Nbk), te grazen nemen (Nbk), voor de gek houden (Np), *Hi'j is niet te pakken* er is geen vat op hem te krijgen (Wol) 2. (overg.) vasthouden en knuffelen (spor.) *Moe'k je even pakken?* (Nbk), *Za'k je pakken!* (Nbk) 3. (overg.) nemen en tot geslachtsgemeenschap dwingen, nemen en bevruchten *Hi'j het heur pakt achter et oolde hokke* (Ow), *De jonge keuninginne wodt pakt deur een darre* genomen en bevrucht (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) 4. (overg.) weten te treffen in financieel opzicht *Geef mar rustig een peer centen uut, geniet d'r mar van, bi'j de belastingen weten ze je toch wel te pakken* (Nbk) 5. (overg.) weten te verdienen, verwerven: van inkomsten *Mit dat haandeltien het hi'j nog weer een honderd of vieve pakt* (Ow),

Hi'j pakt wat hi'j pakken kan benut elke gelegenheid om iets te verdienen, te winnen, om z'n positie te verbeteren (Nbk) 6. (overg.) stiekem wegnemen *Hi'j het et niet kregen, hi'j het et pakt* (Nbk) 7. (overg.) vangen, grijpen *Oonze katte het weer es een moes pakt* (Nbk), *Zes van de zeuven bendeleden hebben ze pakt* (Nbk) 8. (overg.) betrappen, proces-verbaal opmaken (tegen) *Ze hebben P. twie keer op 'e zelde dag pakt mit te hadde rieden, henne en weeromme naor Wolvege* (Nbk) 9. (overg.) nemen om te benutten: mb.t. gereedschap; ook: om zich te verplaatsen, om te vervoeren *Pak de tuunklauwe mar even, daor wil et beter mit* (Nbk), *We pakken de auto even* (Bu), *Pak de fiets mar even, dan gaon we even naor de winkel* (Nbk), *As hi'j now mar bi'j et aende van de laene was, dan kon hi'j de weg pakken en was hi'j mit een half uurtien fietsen wel thuus* de (verharde) weg benutten (j) 10. (overg.) in (spor.) *iene argens op pakken* iemand op een bep. punt beschuldigen, bestraffen, hem klem zetten: *Ze vienen altied wel een stok om de hond te slaon, as et moet pakken ze je wel argens op* (Nbk) 11. (overg.) ordelijk bijeendoen in een koffer, tas, kist enz. of tot een pak maken *kleren in een koffer pakken, in een (rog)tasse pakken* (Nbk), *Ze pakten de bakte vissies in zoe'n dunne kladde en dan in oolde kraanten* (Nbk), *Die vieze smurrie moe'n we mar argens in pakken en dan in de ofvalbak doen* (Nbk), *Hi'j het zien boeltien pakt z'n biezen gepakt* (Ma), *je biezen pakken* (Ol-Nl, Spa, Sz, Wol), zo ook *Die kon zien koffers pakken* id. (b), *We zatten op die boot aorig op mekeer pakt* erg op elkaar, tegen elkaar gedrukt (Nbk) 12. (overg.) vullen met zaken die meegenomen moeten worden *We bin de koffers an et pakken, we gaon uutvanhuus uit logeren* (Dho, Diz, Ol-Nl), *We bin al even an 't pakken west, mar we bin nog niet klaor* (Nbk) 13. (overg.) in *wat onder de aarm pakken* iets onder de arm pakken 14. (onoverg.) aan elkaar blijven plakken, aan elkaar blijven vastzitten, houden *De sni'j pakt niet* (Nbk), *De moeren pakten niet meer, de graod* [schroefdraad] *was versleten* (Pe-Dbl) **pakkenaalde** (verspr.) Ook **paknaalde**

(verspr.) de; -n ['pakə...] 1. paknaald (ook bij een dorsmachine) *koedekken ni'jen mit een pakkenaalde* (Bu, Ste), *de zakken mit een pakkenaalde dichteni'jen* (Bu)

pakkeni'jen (Bu) onbep. w. ['p...] 1. naaien van *pakken* bij het dorsen, z. ook onder *pakkeni'jer*, vgl. *De pakkenaalde heurt bij et pakkeni'jen, et warktuug bij et pakkeni'jen* (Bu)

pakkeni'jer (Bu, El, Ma, Nbk, Obk, Ow, Ste) de; -s ['pakəntjɛr] 1. elk van de twee arbeidskrachten die aan weerskanten van een pak stro stonden en dat moesten 'naaien', d.i. de draden door het pak steken (met een speciale naald) *De pakkeni'jer was een man die ni'jde mit stokken iezerdraad et pak in mekeer; ze stakken d'r een soort geraemte tussen, et gong wel massinaal, mar d'r ston wel iene bij* (Ste)

pakkenier (Dfo) de ['pakə'ni:ər] 1. hetz. als *pakkeni'jer*, z. aldaar

pakkerd (Nbk, vo) ['pakrɛt] - pakkerd ...en *ze gavven mekeer es een flinke pakkerd* (vo)

pakkesjouwer (Bu, Dhau, Diz, Ma, Nbk, Ow, Sz) de; -s; -tien ['pakə...] 1. iemand die pakken moet dragen, nl. vooral: pakken stro wanneer die werden 'genaaid', z. ook *pakkeni'jer*

pakkespelde (Db, Dfo, Obk, Ow) Ook **pakspelde** (Bu, Db, Dhau, Nbk, Nt, Op, Ow, Sz) de; -n ['pakəspeldə/'paks...] 1. pakspeld, bep. grote veiligheidsspeld (om luiers mee vast te maken), bakerspeld *In de pakkedoeken kwammen vroeger een peer grote pakkespelden* (Dfo, Obk), *Aj' wat een te grote scheure in de broek hadden, brocht een pakspelde uitkomst* (Op)

pakkestikker (Ste) de; -s ['pakə...] 1. hetz. als *pakkeni'jer*, z. ook aldaar *ie hadden twee pakkestickers* (Ste)

pakket et; -ten; -tien [pa'ket] 1. pakket, klein pak, vooral: postpakket *D'r is een pakket van de post* (Ow) 2. groep bij elkaar horende zaken, begrippen (l) *een pakket maotriegels* (l)

pakketouw (verspr.) Ook **paktouw** (Diz, Nbk, Nt, Ol-Nl, Op, Wol) et ['pak(a)...] 1. paktouw, bindtouw *Et stattetouw raekt uut de mode; eertieds wodde et maekt (vaeke deur de boeren zels) van pakketouw* (Obk)

pakketpost (spor.) [pa'ket...] - pakketpost

pakkien et; pakkies ['pakin] 1. klein *pak* in

diverse bet.; vooral: verpakt kadootje, presentje *Ik moet nog een pakkien kopen veur de verjaordag* (Diz), *ie moen mar es zien wat d'r in dat pakkien zit* (Np), *pakkies inpakken, ...uutpakken, Maek d'r even een pakkien van pak* het even in (zoals het hoort bij een presentje) (Ste) 2. bep. verpakte hoeveelheid (z. ook *pak*, bet. 1), ook: de verpakking die erbij hoort *een pakkien tebak. Ik hebbe et pakkien tebak thuus liggen laoten* (Np), *een pakkien turf* d.i. een pakketje turf van 25 stuks, in ijzerdraad gewikkeld (Ow), *een pakkien thee, ...soep, een pakkien proemtebak, ...sigeretten, As et leeg is kuj' et pakkien wel votgooien, daor doe'j' toch niks meer mit* (Nbk), *een pakkien botter, Hij'z'ij is zo geil as een pakkien botter in augustus* (Wol) 3. stel bovenkleden van dezelfde stof (voor vrouwen), ook: mantelpakje *En dan maekten ze daor rokken van, en as ze dan zo'e'n jak en een rok hadden, het mem wel es zegd, dan hadden ze een pakkien; 't ging jaoren mit* (bo: Bu), *Ik heb een mooi pakkien kocht in de uutverkoop* (El), *Wat hef' een mooi pakkien an* (Nbk)

pakkien-an (spor.) [paki'nan] - (recente, aangepaste ontlening) pakkie-an, in verb.: *Dat is mien pakkien-an niet* (Nbk)

pakkiendreger z. **pakkiesdreger**

pakkiesdraeger z. **pakkiesdreger**

pakkiesdreger Ook **pakkiendreger** (Dhau), **pakkedreger** (Db, Np), **pakkiesdraeger** (Nt, Op, Wol) de; -s; -tien ['pakizdru:gr/

'pakin.../'pakə.../...dre:gr] 1. bagagedrager (op een fiets), ook wel: soortgelijk raamwerk vóór op de fiets *Postboden, bakkers, slaachters en zo hadden vroeger een grote pakkiesdreger veur op 'e fiets* (Obk) 2. **pakkedreger**

pakkieshui z. **pakkieshuj**

pakkieshuj (Nbk, Obk) Ook **pakkieshui** (Op) et ['pakishaj/...] 1. geperst hooi (bestemd voor, in, uit een *hujpakkien*)

pakkiesmaeker z. **pakkemaeker**

pakkiespasse (Ow) ['p...] - hooipers

pakkiestouw (Db, Dhau, Ma) et ['p...] 1. touw van het soort dat om *hujpakkies* zit, z. aldaar

pakkiesvet (Np) et ['pakisfet] 1. zeer goedkoop vet *Pakkiesvet in 't bod, mar ze verpronken alles!* (Np)

pakknecht (l) - pakknecht

paklieste - palm

paklieste (l) - paklijst
pakloper (Bdie, Db, Nt, Ol-Nl, Op, Ow, Ste) ['pak...] - pakloper
pakluier (Wol) de; -s; -tien ['pak...] 1. dikke luier, de buitenste die het kind om had, met de functie van pyjamabroek *De pakluier maekten we vaaste mit een sluutspelde* (Wol)
paknaalde z. *pakkenaalde*
pakpapier - pakpapier
pakruimte (Db, Spa) - pakruimte
paksni'j (Nw) de ['paksnij] 1. paksnieuw *Paksni'j is sni'j die balstert* (Nw)
pakspelde z. *pakkespelde*
pakt (l) - pakt, in verb. als *et Pakt van Warschau*
paktouw z. *pakketouw*
pakzoolder (Ol-Nl) de; -s ['paks...] 1. zolder met voorraden, bijv. levensmiddelen (met name van een winkel)
pal bw. ['pal] 1. rechtop en stijf, onbeweeglijk *pal staon* stijf, onbeweeglijk staan (Bu), *Et weerlaampien bleef hoge in de locht pal staon* (Ow), *We staon d'r pal aachter* we zijn er geheel en al voor, steunen het zonder meer (Nbk, Bu), *Dat projekt, daor bin 'k pal veur* (Ol-Nl), *Hi'j staot d'r pal op* is niet van z'n standpunt af te brengen (Ow), zo ook *Hi'j bleef pal op zien woord staon* (Bdie) 2. juist, precies, in verb.: *Ze scheuten 'm pal veur de kop* (Dho), *iene de waarheid pal in et gezicht zeggen* recht voor z'n raap (Db), zo ook *Die zegt et je pal veur de kop* (Wol), *We stonnen d'r pal onder* (Nbk), *Hi'j gong pal veur mi'j zitten, doe kon ik niks zien* (Wol), *Hi'j ston pal veur 'm* (El), *Hi'j leup pal tegen mi'j op* (Nbk), *Hi'j was d'r pal naost* (Np), *We moe'n pal tegen de wiend in* (Nbk, Ste), *pal in de wiend op* (mit *fietsen*) (Ld), *pal in de wiend fietsen* recht tegen de wind in (Nt), vandaar *We hadden et pal in de wiend* (Pe-Db), *De wiend zit pal oost* (Bdie, Np, Nw), *...in et oosten* (Nbk), *...staot pal noord* (Nbk, Spa), *...is...* (Nbk, Spa) 3. onmiddellijk (vo) *Pal d'r overhenne kwam Haarm mit zien bosschop over de hure* (vo), *En pal daorop* (...) (vo) 4. z. *palle*
paleis z. *peleis*
paleograaf [pa(:)lɔjom'gra:f, ...ləj..., ...jo:...] - paleograaf
paleografie [...'fi] - paleografie

palfrenier (Ol-Nl) [...'n...] - palfrenier
paljas (Nbk, Ol-Nl) - paljas: potsenmaker (Nbk), ook: pop die een harlekijn voorstelt (met touwtjes) (Ol-Nl) *De kiender kregen op 'e kermis een paljas* (Ol-Nl)
palle (verspr.) Ook *pal* (Nbk, Diz, Np, Spa) de; -n; -gien ['pal(ə)] 1. pal: om een rad, spil of ander bewegend deel van een werktuig vast te zetten; in het bijzonder: veiligheidspal (van bep. moderne soorten handvuurwapens), palwerk, haan (van een *haenegeweer*) *Die palle vul in et kamrad van de meule, as die stillestaon mos* (Sz), *As de pal overtrokken wodt bij 't spinnewiel, staot et op spinnen* (Dfo, Diz), *de palle van een matteraem* (Op), *In een motertien daj' opdri'jen moeten, zit meerstal een palle* (Ste), *een palle in een klokke* (Sz), (bij een kamrad:) *Aj' de palle d'r op gooien, dan stoekt hi'j* (Nw), zo ook *de pallen d'r op gooien* (Nt), *Op 'e doemkracht hej' ok een palle* (Ow), *een palle in een geweer* (Nbk, Nt), *As de pal d'r op zit, gaot et schot niet of veiligheidspal* (El), ook in *Een palle op 't geweer, dat is een veilighied op 't geweer* id. (Ol-Nl), *de pal van 't geweer op scharp zetten* de haan spannen (Np), *Ie moe'n de palle* [van et geweer] *niet overzetten* nl.: want dan staat het op scherp (Spa), *de palle overhaelen* de haan overhalen (ZW, Dho, Nw)
Pallestijn(s) [palə'stējn, ...tējs] - Palestijn(s)
Pallestina (spor.) Ook *Pallestine* (Nw) [palə'stina/...nə] - Palestina
Pallestine z. *Pallestina*
palm l de; -en; -pien, ook ...tien (Bu, Nbk en oost.) ['paləm, ook wel palm] 1. palm: bekend gewas uit tropische streken 2. buksboom (Np, Ol-Nl, Ste) *Mit palmzundag wo'n d'r takkies van de palm uitdeeld in de karke* (Ste), *Bi'j de bloemist kuj' wel een palmpien kopen, die het van dat fiene blad* (Np) 3. (verz.) takken, groen van de buksboom (Ste) *De palmboom wodde bekubbed; vader maekte van iezerdraad een bogien, daor vlochten we palm om henne, mit touw, en daor kwammen witte bloempies en rozepepier op* nl. bij het maken van een krans die op de kist kwam van een overleden kind (Ste) 4. jeneverbes (Dfo) 5. in *Chinese palm* fluweelboom

(Obk) 6. in *wilde palm* bosbes (fp) 7. recht omhoogstekende, sierlijke en spitse punt aan de voor- en achterkant van de nok van het dak van een *boereschure* (de linker- en rechterkant zijn met bladfiguren versierd) (Nw) 8. handpalm, onderkant van de hand, ook als lengtemaat (vooral gebruikt in de bouw (Obk)): 10 cm (Bu, El, Obk, Ol-Nl, Ow) *de palm van de haand. Ik hebbe wat in de palm van de haand* (Ow, Np), (als lengtemaat:) *Die plaanke is negen palm lang* (Ol-Nl), *As d'r een palm ies in zit, dan kuj' d'r wel over* (Sz), *Om een ure of zesse lag d'r wel een palm snij' (b), D'r ston twee palm waeter* (Np)

palm II tw. 1. geuit als aanzet in rijmpjes, liedjes ter gelegenheid van Palmpasen, z. ook *Palmpaosen*, vgl. * *Palm-palm-paosen/t Haentien wil niet raozen/Geef hum gauw een stokkien brood/Aanders gaot et haentien dood* (Dho), *...Moeder geef me een stokkien brood/Aanders gaot mien haentien dood* (Ste), *Palm, palm paosei/Ei koekerei/Over nog iene zundag/Dan hebben wij een ei/Dan kriegen wij een ei/En dan is dat een paosei* (Dfo), *Palm-palm-paosen/Mien haentien wil niet raozen/Geef him dan een stokkien brood/Aanders gaot mien haentien dood* (Ld)

palmblad ['p...] - palmblad, blad van een *Steggoerde*, z. aldaar

palmboom de; ...bomen; ...pien ['p...] 1. palmboom *D'r bin palmbomen in zudelijke lanen* (Np) 2. buksboom (Ste, h) *De palmboom wodde bekubbed; vader maekte van iezerdraad een bogien, daor vlochten we palm om henne, mit touw, en daor kwammen witte bloempies en rozepepier op nl. bij het maken van een krans die op de kist kwam van een overleden kind* (Ste), *Een toeke van een palmboom kwam op 'e stok mit Palmpaosen* (Ste)

palmbos (l) ['p...] - palmbos

palmbosse (Ste, l) de; -n; -bossien ['p...] 1. palmbos (l) 2. (vaak verkl.) palmboom-pje, buksboom (Ste) *Ien palmbossien is iene polle; een bossien moej' goed beknippen, aers wodt et een struke d.i. groeit uit tot een flinke struik* (Ste), *Op Euverburen hadden wij ok palmbossen* (Ste)

palmbrette (Nw) de; -s, -n ['p...] 1. breedte van de palm van de hand of lengte van die afmeting

Palmdonderdag (Bdie, Obk) de; ...daegen [...'don...] 1. de donderdag voor Pasen
palmeulie (Bdie, Nbk, Np, Obk) ['p...] - palmolie

palmeulieziepe (Nbk) - palmoliezeep
palmgruun (Ste) et ['p...] 1. groen van de buksboom

palmhaene (Bdie, Db, Dfo, Diz, Nw, Obk) Ook *palmhane* (WH) ['p...] - (vaak verkl.) palmpaashaantje

palmhane z. *palmhaene*

palmhege (Ste) de; -n; ...hegien [...'h...] 1. heg van buksboompjes

palmoptocht (Op, Pe-Dbl) ['p...] - palmoptocht, optocht als palmpaasgebruik
Palmpaosen z. *Palmpaosken*

palmpaosenhaentien (Ste) [...'pɔ:əsɲ...] - palmpaashaantje

palmpaosenoptocht (Bdie) [...'pɔ:əsɲ...] - palmoptocht, optocht ter gelegenheid van palmpasen *palmpaosenoptocht op Palm-zundag* (Bdie)

palmpaosenstok (Ste) - palmpaasestok

Palmpaosken (Nbk) Ook *Palmpaosen* (alg.) de (g. mv.) [...'pɔ:əsɲ/...'pɔ:əsɲ] 1. Palmpasen *Hier wodt nooit veur Palmpaosen lopen* (Np), *Mit Palmpaosen lopen de kiender wel mit een haentien op een stokkien* (Pe-Dbl), *...kommen de kiender mit de palmpaosenstok in de karke van de Steggerde en zingen (...)* nl. als hierna aangegeven (Ste) * *Palm-palmp-paosen/t Haentien wil niet raozen/Geef hum gauw een stokkien brood/Aanders gaot et haentien dood* tekst van een kinderdreun gezongen bij gelegenheid van Palmpasen (Dho), *...Moeder geef me een stokkien brood/Aanders gaot mien haentien dood id.* (Ste), *...Geef hum dan een stokkien brood/Aanders gaot mien haentien dood* (Pe-Dbl), *Palm-palm-paosen/Doeke vrijt mit Klaosien* (Sz), *Palm, palm-paosen/Hei koekerei/Over iene zundag/Kriegen wij een ei/Ien ei is gien ei/Twee ei is een half ei/Drie is een paosei* (Dho), *Palm-palm-paosei/Ei koekerei/Over nog iene zundag/Dan hebben wij een ei/Dan kriegen wij een ei/En dan is dat een paosei* (Dfo), *Palm-palm-paosen/Mien haentien wil niet raozen/Geef him dan een stokkien brood/Aanders gaot mien haentien dood* (Ld)

palmpaasstok (Bdie) de; -ken; -kien [...'pɔ:əs...] 1. palmpaasstok *De paosbule*

palmpitmael - pandoeren

was een nettien mit eier, neuties en zo d'r in, et was gehaokt mit verschillende kleuren en de kiender kregen et om de hals, as ze ok mit de palmpaoststok leupen (Bdie)

palmpitmael (Ow) et ['p...] 1. meel van palmpitten: bekend als bep. veevoer

palmpitte (Ow) ['p...] - palmpit

palmpolle (Ste) de; -n; -gien ['p...] 1. palmstruik, buksboom

palmslag de; ...slaegen ['p...] 1. finale toewijzing bij publieke verkoop *Eerst hef' de inzet, naotied de palmslag* (Bu), *De palmslag is mit veertien daegen* (Ol-Nl), *Zollen ze de volgende weke bij de palmslag dat huus ok nog verhogen?* (Db), *Ik heb vandaege een huus miend, mar mien vrouw (...) is bange dat ik et de volgende weke mit de palmslag an de kont hollen zal* (Db), *et bedrag tussen de inzet en de palmslag bij een verkoop* (Wol), (inzake publieke verkoop:) *bij palmslag* met finale toewijzing (Ow)

palmslagverkoop (Ow) de; ...verkopen ['p...] 1. publieke verkoping *bij palmslag*, d.i. met finale toewijzing

palmstruke (Bdie, Dfo, Obk, Ste) de; -n; ...strukien ['p...] 1. palmstruik, flinke buksboom, vgl. ook *palmbos*, bet. 2

palmtakke (Ste) ['p...] - palmtak: nl. van de buksboom *Op palmzondag kuj' een palmtakkien ophaelen dat ok wi'jd is* (Ste), *Moeder gong mit een palmtakkien mit wijwaeter bij alle koenen langes in de meitied, as die uutlaoten wodden; dat waeter wodde daegs veur Paosen wi'jd, dan wodde d'r bij bidded en wodden d'r wat kruzen overhenne maekt; ie konnen d'r een flesse van ophaelen* (Ste)

palmwijding (Bdie, El, Obk, Ste) - palmwijding

Palmzondag (Bdie, Bu, Diz, Obk, Ste) [...'san...] - Palmzondag *Op Palmzondag kuj' een palmtakkien ophaelen dat ok wi'jd is* (Ste)

palten (Nbk, bo: Op) mv. ['paltɔ] 1. kluiten, brokken grond, stukken graszode *Hij het de palten modder an de schoenen hangen* (bo: Op), *D'r dreven hiele palten in de sloot vot* (Nbk)

palteren (b: lm, ln) zw. ww.; onoverg.; palterde, het palterd ['paltɔ] 1. rondlummelen

paltogien (s: Obk) et; ...gies [pal'to:xin] 1.

korte overjas, korte mantel

pamflet (spor.) - pamflet *L. die schrift pamfletten vol* (l)

pampa (ko) ['pampa] - pampa

pampel z. *paampel*

pampelduker z. *paampel*

pamper de; -s; -tien ['pempɔ] 1. pamper 2. z. *pamperd, paampel*

pamperd (Obk) Ook *pamper* (Obk) de; -s ['pempɔ(t)] 1. dikke, zware persoon of dier dat zwaar loopt *Die dikke pamperd klofte as een olifant* (Obk), *Wat is dat een dikke pamper van een kerel* (Obk)

pampier z. *pepier*

Pampus ['pampɔs, ...pəs] - Pampus, vooral in *veur Pampus liggen*

panbats (Ma) de; -en; -ien ['pambats] 1. panbats

pand z. *paand*

panda(beer) (spor.) ['p...] - panda, vooral: reuzenpanda, vooral bekend in nagemaakte vorm (als kinderspeelgoed)

pandiggel (Nbk) de; -s; -tien ['pan...] 1. stukje dakpan

pandoer (verspr.) de, ook et (in verb.: bet. 2) [pan'du:ər] 1. in (b) *mit een halve pandoer in dronken* (b): *Dat vlocht mar over de weg, vaeke mit een halve pandoer in* (b), ook in *Hij had een beste pandoer* ophij was erg dronken (Ma), *...in id.* (Ma) 2. smerig kledingstuk, vooral: vieze broek of jas (El) *Die had ok een smerige pandoer an* (El) 3. pandoer: bep. kaartspel, all. nog in *Et is hier volop pandoer* we hebben steeds een goeie kaart (bij het kaartspel) (Nt), overigens in verb.: *vaast pandoer wezen* vaste prik, vaste gewoonte zijn (verspr.): *'t Is vast pandoer dat de viskarre middags langes komt* (Wol), *Et is vast pandoer dat we zundags een aende fietsen gaon* (Op, Sz, Ow), *We weren op een bepaolde aovend in de weke altied an 't kaartspeulen, et was vaaste pandoer* (Dfo), zo ook *'t Was opgelegd pandoer id.* (Bdie, Nbk, Ste), *Dat is alle daegen pandoer id.* (Nw, Ste) en *Dat is pandoer bij him id.* (Db) 4. pandoerkaart (Ste), in *een dikke pandoer* een goede troefkaart bij het pandoeren (Ste)

pandoeren (bet. 1: App, Bu, Obk, Ste, Np: n, bet. 2: Ow) zw. ww.; onoverg.; pandoerde, het pandoerd [pan'du:ərɔ] 1. een bep. kaartspel spelen: pandoeren *Mit*

pandoeren komt misere ok veur; misere is et leegst wat aj' speulen kunnen mit dat kaortspel (Ste) 2. (onbep. w.) talmen (Ow) *Hi'j staot d'r mar veur te pandoeren* aarzelt te beginnen, ziet er kennelijk tegenop met het werk te beginnen (Ow)

pandoerkaorte (Ste) [pan'd...] - pandoerkaart *Een dikke pandoer is een goeie pandoerkaorte hebben* (Ste)

panverbeuren z. *paandverbeuren*

paneel (spor.) [pa'nt:] - paneel (van een houten beschot e.d.)

paneermael (spor.) - paneermeel

panel (spor.) - panel, forum

paneldiskussie (spor.) - paneldiskussie

panellid (spor.) - panellid

paneren (spor.) [pa'ni:əŋ] - paneren

panfluite (spor.) - panfluit

pangelder (Bu, El, Ma, Nbk, Np, Nt, Obk, Ow, Ste, bo: Bu, Nw) Ook *pangeler* (Dhau, bo: Bu, Nw) de; -s [p'āŋ(g)|dɪ/...|f] 1. iemand die ongeregelde handel drijft, sjacheraar *'t Is een echte pangelder, die man, daor moej' wel wat mit uutkieken* (Obk), *Die sjachelder en pangelder kocht alles wat los en vaaste zit* (Np)

pangelen (verspr.) Ook *pengelen* (Bu), *pingelen* (Bu, Nbk, Nw) zw. ww.; onoverg.; pangelde, het pangeld [p'āŋ(g)|ŋ/ 'peŋ(g)|ŋ/ 'piŋ(g)|ŋ] 1. kwanselen, nu weer eens dit, dan weer dat kopen en verkopen, verhandelen *Die mag zo graeg pangelen* (Dho), *Mit haandelen en pangelen is hi'j riek wodden* (Obk), *Die bin altied an et pingelen, wat ruilen mit mekeer* (Nw)

pangeler z. *pangelder*

panharing z. *panhering*

panhering (Bu, Bdie, Diz, Nbk, Np) Ook *panherink* (Ste), *panharing* (Sz) ['p...] - gebakken haring

panherink z. *panhering*

paniek de [pa'nik] 1. paniek *D'r ontston paniek* (j), *in paniek raeken* (Nbk), (ook schertsend:) *Gien paniek!* (spor.)

paniekerig [pa'nikrɔx] - paniekerig

paniekeractie (spor.) [...'n...] - paniekeractie

panieksituaoisie (l) [...'n...] - panieksituatie

paniekestemming (spor.) [...'n...] - paniekestemming

paniekvotbal (spor.) [...'n...] - paniekvotbal

panklaor (Ste) bn. [aks. wisselt] 1.

panklaar, gereed voor de pan (lett.) (Ste) *Ik heb de eerpels panklaor* (Ste)

pankoek(e) z. *pannekoeke*

pankoekappel (Np, Op, Pe-Dbi) de; -s; -tien ['p...] 1. goudrenet

pankoekbakken z. *pannekoekbakken*

pankoekbakker z. *pannekoekbakker*

pankoekbeslag z. *pannekoekbeslag*

pankoekemes z. *pannekoekemes*

pankoekmael z. *pannekoekemael*

pankoekmes z. *pannekoekemes*

pankoeksmael z. *pannekoekemael*

pankoeksmaol (Op) et; -en; -tien ['p...] 1.

maaltijd die uit pannekoeken bestaat

pankoeksmes z. *pannekoekemes*

pankoekspanne z. *pannekoekspanne*

pankoekssuker (Op) de ['p...] 1. suiker om op een pannekoek te doen

panlatte z. *pannelatte*

pannama z. *pannemahoed*, *Pannema*

pannamahoed z. *pannemahoed*

pannamastro z. *pannemastro*

panne de; -n; -gien [panə] 1. bep. keukengerei: pan *D. keek in alle pannen, en overal nam ze wat uut* (j), *potten en pannen*, *Aj' eten in et laand kregen brocht de vrouw dat, een pannegien mit stampot en een ding mit bri'j* (Nw), (gezegd bij overkoken:) *Et broest over de panne henne* (Dhau), *De vlamme is in de panne sleugen* lett. in fig.: de ruzie is pas goed losgebarsten (Nbk, Ow, Wol, Ol-Nl), *de eerpels in de panne wassen de geschilde aardappelen in een pan water wassen en ze van daaruit afgieten* (om ze vervolgens in schoon water aan de kook te brengen) (Nbk), *de eerpels in de panne doen* nl. de nog te wassen, geschilde aardappelen of de geschilde aardappelen die aan de kook gebracht moeten worden (El), *Ik hebbe vanmorgen mien vleis laoten verbranen, dat ik was de pineut, want ik hadde niks in de panne* (Sz), *Ik wol ok wel es een lekker stokkien vleis in de panne hebben* een goed, lekker stukje vlees kunnen eten (Nbk), *Wat bij' weer laete jonge, jow vienen de hond in de panne de hond in de pot* (Op), *'k Heb de potten en pannen op 't rak staon te dreugen* (Nbk), *je an de panne branen* (Bdie, Sz), *Een fienpruver pruuft vot-en-daollik as et eten even an de panne zeten* het bijna of zeer licht aangebrand is (Nbk), *Et het een betien an de panne zeten*

panne - panne

het eten is een klein beetje aangebrand (Nbk), *De panne mit eerpels is anbraand* (Nbk), *'t Is zomar an de panne braand* het raakt snel aangebrand (Diz), *De panne is bij' heur anbraand* ze moet(en) trouwen (Sz), zo ook *Et is daor ok an de panne id.* (Dho), *de panne uutriezen* (spor.): *Wat een opschepper, et riest de panne uut* (Db), *Hij' liegt zo, et riest de panne uut* (Bu), *De eerpels bin mooi geel op 'e panne* kleuren mooi geel in de pan (Diz, Db), *Et leger is in de panne hakt* (Nt), *iene de panne uutvegen* iemand flink de waarheid zeggen, zeggen waar het op staat (Bu, Dho, Diz, Ma, Nbk, Np, Obk, Op, Ste), zo ook *iene een veeg uut de panne geven* (Nbk, Spa) en *een veeg uut de panne kriegen*, *De panne is ommeflapt*: gezegd van een vrouw die een miskraam krijgt (Dfo, b), *De panne is 'm ommeflapt* hij moet trouwen (Bdie, Ld), *altied vet in een aander zien panne zien* altijd denken dat een ander het beter heeft (Ow), *'t Is een blikken panne* hij/zij is opvliegend van aard (El, Ld, Np), zo ook *Et is net een blikken pannegien* hij/zij is snel kwaad, is opvliegend (El) en *Et is net een blikken panne, zo waarm en ok zo koold* hij/zij is snel boos, maar dat is ook snel weer voorbij (Ow), *Net een blikken pannegien, zo hiete, zo koold* id. (Pe- Dbl), *Et is krek een blikken pannegien* 't is iemand die veel klaagt, zeurt dat hij zich niet goed voelt, zich ziek voelt (Bdie, Ste), zo ook *Et is net een blikken panne, vol deuken mar nooit dood* (Ow), *Schaopevleis lakseert aorig in* [slinkt nogal in], *'t is of d'r een dief in de panne west het* (Dhau), vandaar *Schaopvleis is een dief in de panne* (Dhau), zo ook *Die spinazie is aorig inkoockt, et is een dief in de panne* (Np), vandaar in gevallen als de genoemde ook: *D'r zit een dief in de panne* (s: Op), *Hij' drijt om de panne toe, as een katte om de hiete brij* hij draait om de kwestie heen (Bu) 2. recht aan de steel zittende, vierkante maar afgeronde, enigszins holle, alleen aan het ovaalronde eind snijdende schop, panschop, bats *Een schoffel spit vule beter as een panne, en een panne sचेpt vule beter as een schoffel* (Nw), *Een schoffel kuj' mit de rechte rugge bij' staon en een panne niet* (Sz), *Een schoffel staot haoks en daor kuj' mit plaggen, een*

panne of batsien kuj' mit spitten (Np), *Een panne is een opschepperschoppe* (O1-N1) 3. dakpan *D'r ligt een panne los, en daorom lekt et* (Obk), *Benten wodden vroeger bruukt veur dokken onder de holle pannen* (Dhau), *Holle pannen laggen hol en mossen soms anstreken wodden mit specie; zoe'n man hadde een lange en briede voegspieker om dat te doen, een pannestrieker* (Obk), *Vroeger hadden ze in de arbeidershuizen bestreken pannen* [nl. waar kalkmortel tussen was gestreken], *daor zat gien riet tegen en et was ok niet bescheuten mit hout; now, dat bestreken gebeurde mit de pannestrieker* (Sz), *Bi'j panneschieten gooien ze pannen naor mekeer om et dak onder de pannen te kriegen* (Obk), *onder de pannen wezen* nl. lett.: een woning betrokken hebben, onderdak hebben en ook fig., zoals in *Mien zeune he'k goed onder de pannen* heeft een goede vrouw getrouwd, heeft een goed huwelijk gedaan (Ld), *In de dörpen in de buurt raekten ok een stokmennig van zokke kiender onder de pannen* kregen onderdak, werden in het huisgezin opgenomen (v), (ironisch:) *Now, dan bi'j' aorig onder de pannen* dan is het flink mis (Nbk), *Die vrouwluden kletsten de pannen van et dak* kletsten aan één stuk door (Ow) 4. knieschijf (Dho, Np, Obk), vooral in *de panne van de knije* (Dho, Np, Obk) 5. hersenpan *Hoe kriej' 't in de panne* hoe kun je toch zoiets gek bedenken (Nbk), *'t Is 'm in de panne sleugen* 't is hem in z'n bol geslagen, hij moet wel gek geworden zijn (Diz), *Et is jow toch niet in de panne sleugen* je bent toch wel goed bij je hoofd, je bent toch niet gek geworden (Ma) 6. metalen zitplaats met enigszins opstaande randen en gaatjes: op maaimachines, hooimachines, weideslepen e.d. (Bdie, Diz, Spa, Ste) 7. strijkbord (van een ploeg) (Dfo) 8. op een pan gelijkend deel van een ouderwets geweer waarin het kruut werd gedaan (Obk) *De oolde geweren, de veurlaeders hadden een panne; soms was dat kruut in die panne wel es niet te goed dreuge en dan wol et schot niet ontbranen; mit nat weer hadden ze die panne dan onder de aarm* (Obk) 9. pech met een auto (Bdie, Bu, Nt) *panne (hebben) mit de auto* (Bu), *...an de auto* (Nt) * *Wat zit d'r in de*

panne? [met als mogelijk antwoord:] *Vraegezaod!* (Ow), *De stael is d'r, mar de panne moet nog kommen, zee de panneschieter* het begin ging nogal, maar in het laatste stadium valt zwaar (Bu), *D'r is gien panne zo schieve of d'r past wel een deksel op* voor elke man of vrouw is wel een geschikte levenspartner te vinden (Nbk), zo ook *D'r is gien panne of d'r past wel een lit op* (Ow) en *Op elke panne past een dekseltien* (Dho)

pannebakker (Op) ['panə...] - pannenbakker

pannebats (Np) ['panəbats] - panbats *Een pangebats, daor kuj' mit opscheppen* (Np)

panneboel (Nbk, Np) de ['panə...] 1. potten, pannen en ander eetgerei tezamen *De smerige panneboel staot nog op 'e taofel* (Np)

pannebossel (Bu, El, Obk, Op, Sz) de; -s; -tien ['panə...] 1. bep. borstel of boender waarmee men pannen schoonmaakt

pannebunen (Dfo) Ook *pannebuuinen* (Nbk) onbep. w. ['p...] 1. reinigen van pannen met een bep. borstel, boender *Mit pangebunen mos ie een heidenbuunder bruken* (Dfo), *Ie hadden ok schrobbers, buunders, heidebuunders; vroeger haj' ze veur 't pannebuuinen* (Nbk)

pannebuuinder z. *pannebuunder*

pannebuuinen z. *pannebunen*

pannebuunder (Bu, Ma, Nbk, Np, Ow, Ste) Ook *pannebuuinder* (Nbk) de; -s; -tien ['p...] 1. boender waarmee men pannen reinigt

pannedak (Dfo, Nbk, Np, Nw, Obk, ko) Ook *pannedak* (Bdie, Np) ['panədak/'paɪ:...] - pannendak *grote, zwatte kri'jen die elk veurjaor weer et pannedak ofstruunden* (ko)

pannedeksel (Diz, Nbk, Ol-Nl) ['p...] - pannedeksel

pannehaoke (Nw, Ow) de; -n ['panəhə:kə] 1. panhaak *Pannehaoken weren haoken om et wegglieden van hoekpannen te veurkommen* (Nw), *Pannehaoken he'k wel es maekt; die oolderwetse rooie dakpannen wodden an de nakken op een pannelatte vaastehaokt. Veural mit gloepwienen as et stormde vleugen die oolderwetse pannen van de schuren of, haost altied in dezelde hoeken* (Ow)

pannehaol (Bu, Dfo, El) et; -en ['p...] 1.

hengsel van een pan

pannekoek z. *pannekoeke*

pannekoekbeslag z. *pannekoekebeslag*

pannekoeke Ook *pannekoek* (Bu, Db, Dfo, Obk, Spa, Sz), *pankoek* (Bu, Db, Dfo, Dhau, Ma, Nbk, Np, Obk, Op, Ow, Wol), *pankoeke* (Db, Nbk) de; -n; ...koe-kien ['panə.../.../'pankuk(ə)] 1. pannekoek: bep. (meel)koek in pan gebakken *Een gewone pankoek mit een lik stroop d'r over lus ik nog et liefste* (Op), *Die pannekoeke die 'k bakt hebbe, is ok een misbaksel wodden!* (Nbk), *Die pannekoeke za'k even ommeffappen* (Nbk), *een staepel pannekoeken* (Ste) * *Rieke meensken riek/En aarme meensken pannekoeken/Dat rok veer van rieke mensen weet men snel dat er iets aan de hand is, en wanneer arme mensen pannekoeken eten (of op vergelijkbare wijze het kennelijk niet slecht hadden) wordt er ook al snel over gepraat, waarbij men zich vooral afvraagt hoe ze het kunnen betalen* (Ste), zo ook *Riekeluis ziekten en armelu's pannekoeken die rieken 't veerst* (Mun)

pannekoeke-aker (Ste) de; -s; -tien ['p...] 1. platte, wijde emmer met een hengsel erover, met behulp waarvan men de pannekoeken naar het land bracht voor de werkers

pannekoeke-eten (Bdie, Nbk) onbep. w. ['panəkukə:ɪn] 1. pannekoeken eten *We gaon pannekoeke-eten* (Bdie)

pannekoekbakken (Dhau, Ld, Nbk, Nw, Obk, Wol) Ook *pankoekbakken* (Obk, Ol-Nl, Ow, Wol) onbep. w. en het pannekoekebakt ['panəkukəbakɪ/'pankugbakɪ] 1. bakken van pannekoeken *G. bruukt altied boekweitemael veur pankoekbakken* (Obk), *Ze bin an 't pankoekbakken* (Wol), *As d'r een regenboge is, dan bin de oolde wieven an et pannekoekbakken, zeggen ze* (Nw)

pannekoekbakker (Ste) Ook *pankoekbakker* (Nbk) de; -s; -tien ['p...] 1. eigenaardig iemand (Nbk) *een nuvere pankoekbakker* (Nbk) 2. (schertsend:) echtgenote (Ste, n: Ste), in *As hi'j een goed pannekoekbakkertien hadde, kwam et wel goed* nl. vaak gezegd van een vrijgezel die wat eigenaardig leeft en met wie het goed zou gaan als hij een vrouw had (Ste: n); in ruimer gebruik, gezegd van

pannekoekbeslag - pannerak

iemand die veel te kwistig met geld en goederen omgaat: *Aj' een verkeerde pannekoekbakker hebben, bi'j' ok niet klaor* (Ste)

pannekoekbeslag (verspr.) Ook *pannekoeksbeslag* (Dfo, Dhau, Ow, Sz), *pankoekbeslag* (Np, Ol-Nl, Op, Ow, Wol), *pannekoekbeslag* (Diz) et ['panə.../...kugzbaslax/'panjukgəslax/...] 1. beslag voor het maken van pannekoeken

pannekoekebod (El) et; ...bodden ['p...] 1. bep. eetgerei: plat bord waarvan men pannekoeken eet

pannekoekehusien (Db, Obk, Wol) Ook *pannekoekhuus* (Ol-Nl, Sz) et; ...husies ['p...] 1. pannekoekhuis

pannekoekemael (verspr.) Ook *pannekoekmael* (Np), *pannekoeksmael* (Bdie, Db, Dfo, Dhau, Diz, Ma, Op), *pankoeksmael* (Ow, Wol), *pankoekmael* (Nbk, Ow) et ['p...] 1. meel waarvan men pannekoeken bakt

pannekoekemes (Bu, Dho, Ste, Obk) Ook *pannekoekmes* (Db, Np, Ol-Nl), *pannekoeksmes* (Spa), *pankoeksmes* (Dhau, Op, Ow, Sz, s: oost.), *pankoekemes* (Obk), *pankoekmes* (Db) et; -sen ['p...] 1. pannekoekmes 2. (schertsend) sabel (s: oost.)

pannekoekhuus z. *pannekoekehusien*
pannekoekien et; pannekoekies ['p...] 1. kleine *pannekoeke*, z. aldaar 2. primula (Np) *We hebben een parkien mooie pannekoekies in de tuun* (Np)

pannekoekkörf z. *pannekoekskörf*

pannekoekkost (Sz) de ['p...] 1. maaltijd, eten bestaande uit pannekoeken

pannekoekmael z. *pannekoekemael*

pannekoekmes z. *pannekoekemes*

pannekoeksbeslag z. *pannekoekebeslag*
pannekoekskörf (Bu, Dfo) Ook *pannekoekkörf* (Db), *pannekoeksmande* (Sz) de; ...körfven ['p...] 1. bep. mand, korf waarin men de pannekoeken naar de werkers op het land bracht

pannekoeksmael z. *pannekoekemael*

pannekoeksmande z. *pannekoekskörf*

pannekoeksmes z. *pannekoekemes*

pannekoekspanse (verspr.) Ook *pankoekspanne* (Db, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Wol) ['p...] - koekepan

pannekrabber (Dho) de; -s; -tien ['panəkrabʁ] 1. krabber voor het reinigen van

pannen

pannelappe (Db, Nbk, Obk, Spa) - pannelap

pannelatte (Bdie, Bu, Dho, Nbk, Np, Ol-Nl, Ow) Ook *panlatte* (verspr.) ['p...] - panlat (lett.) *Pannehaoken he'k wel es maeht; die oolderwetse rooie dakpannen wodden an de nakken op een pannelatte vaastehaekt. Veural mit gloepwienen as et stormde vleugen die oolderwetse pannen van de schuren of, haost altied in dezelve hoeken* (Ow)

panneleggen (Diz, Nbk, Ow) onbep. w. en het pannelegd ['p...] 1. leggen van dakpannen, een dak met pannen dekken
pannelegger (Bdie, Bu, Dfo, Diz, El, Np, Ste) Ook *pannenlegger* (Nbk) de; -s; -tien ['panəlegʁ/'paŋ:...] 1. pannenlegger, pannen-dekker

pannelit (Bdie, Ol-Nl en oost.) et; -ten; -tien ['panəlit] 1. pannedeksel *Sommige iemkers klepperen om de bi'jen naor beneden te kriegen mit een peer pannelitten* (bs: Dfo, Obk)

pannelood (Spa) et ['panə...] 1. daklood: gebruikt om inlekken te voorkomen bij bep. randen van een pannendak *Et pannelood is lek* (Spa)

Pannema (Nbk) Ook *Pannama* (Nbk) ['panəma/'panama] - Panama

pannemahood (Mun, Ste) Ook *pannamahood* (Mun, Ste), *pannama* (Dhau) ['panəma.../'panama...] - panamahood

Pannemakanaal (spor.) ['p...] - Panama-kanaal

pannemastro (Ste) Ook *pannamastro* (Ste) - panamastro *Een pannemahood is van pannemastro* (Ste)

Pannemees (l) [panə'mi:s] - Panamees

pannen (Nbk, Np, Ste) bn.; attr. ['paŋ:] 1. van dakpannen *een pannen dak* (Nbk, Np, Ste)

pannendak z. *pannedak*

pannenlegger z. *pannelegger*

pannerak (Bu, Diz, Obk, Ste) Ook *pannerak* (Bdie, Db, Np, Spa, Sz, Wol) et; -ken; -kien ['panərak/...rək] 1. rek om afgewassen pannen e.d. op te plaatsen om te drogen (vaak buitenshuis), z. ook *pot-rak*, vgl. *De potten, pannen, busselitten, soms de pispotten kwammen op et pannerak, vaeke een waegenwiel op een paol* (Ste)

pannerek z. *pannerak*

panneschieten (Obk) onbep. w. ['panəski:tɪ] 1. (bij het pannen leggen:) naar de ander gooien van dakpannen (Obk) *Bij panneschieten gooien ze naor mekeer om et dak onder de pannen te kriegen* (Obk), *Aj' an 't panneschieten binnen, moej' ze goed angriepen* (Obk)

panneschieter I (bet. 1: Bu, El, Ma, Obk, Spa, Ste, Sz, bet. 2: Nw) de; -s; -tien ['panəski:tɪ] 1. persoon die dakpannen naar boven werpt (die gelegd gaan worden) *De panneschieter moet op 'e goeie hoogte mikken* (Obk) 2. iemand die erg bang is uitgevallen (Nw) * *De stael is d'r, mar de panne moet nog kommen, zee de panneschieter het begin viel nog al mee, maar het eindstadium valt zwaar* (Bu), zo ook *Now komp 't minste nog an, zee de panneschieter, want now moet 't oor d'r nog an* (Sz), *Et is zoveer, zee de panneschieter, doe had hij de stael* (El, Ma)

panneschieter II (Dfo, Ow, b) de; -s; -tien ['panəskitɪ] 1. vogel die z'n uitwerpselen op de dakpannen laat vallen *Doeven en protters bin panneschieters* (Ow), *De vogels bin mit de meitied grote panneschieters* (Dfo)

panneschoeren (Nbk) onbep. w. en het panneschoerd ['panəsku:ɛɪɲ] 1. schuren van pannen *Ik moet nog even panneschoeren* (Nbk)

panneschoppe (Ste) de; -n; ...schoppien ['panəskopə] 1. panschop, bats *Et medel van een hoolten schoppe is een panneschoppe* (Ste)

panneschrabber (Db, Ol-Nl) de; -s; -tien ['panə...] 1. schrabber, krabber voor het reinigen van pannen, vaak in de vorm van een oud mes, een oude lepel e.d.

panneschrobber (Ol-Nl, Spa) de; -s; -tien ['panəskrobɪ] 1. schrobber, stijve borstel, boender voor het reinigen van pannen

panneslikker (Ste) de; -s ['panəslɪkɪ] 1. soort spatel om het laatste deeg uit een schaal te halen of om pannen mee schoon te vegen

pannespoonze (Db, El, Nbk, Obk, Op, Spa) Ook *panspoonze* (Nbk) ['panə.../pās...] - pannespons

pannestrieken (Nbk) onbep. w. ['panəstri:kɪ] 1. dakpannen aanstrijken *Panne-*

strieken deden ze vroeg mit kalk [nl. kalkmortel], *laeter mit potland, et ding daor aj' dat mit doen hiet de pannestrieker* (Nbk)

pannestrieker (verspr.) de; -s; -tien ['panəstri:kɪ] 1. bep. troffel waarmee specie tussen de dakpannen wordt gestreken, pannenstrieker *Vroeger hadden ze in de arbeidershuizen bestreken pannen* [nl. waar kalkmortel tussen was gestreken], *daor zat gien riet tegen en et was ok niet bescheuten mit hout; now, dat bestrieken gebeurde mit de pannestrieker* (Sz), *De pannestrieker is een bried voegiezer om de pannen an te strieken* (El) 2. metselaar die pannen aanstrijkt (Bdie, Ste) *De pannestrieker strik de pannen an* (Bdie)

pannevis (Nw) de ['panəfis] 1. vis geschikt om in de pan te bakken

pannevol de, et ['panəfol] 1. zoveel als er in een pan kan *Doe me even een pannevol waeter* (Nbk), *Ik zal eerst de kriepe een pannevol ochtendvoer reuren* (Sz) * (schertsend, van het eten van knollen:) *Ie eten ze bij 't pannevol en schieten ze bij 't wannevol* (b: lm)

panorama (spor.) [pano:ə'rā:ma] - panorama: bep. schilderstuk *panorama-Mesdag*; vergezicht (spor.)

panspoonze z. *pannespoonze*

panter z. *paanter*

pantien z. *paantien*

pantiesjasse z. *paantiesjasse*

pantoffel de; -s; -tien [pan'tofl] 1. pantoffel, muil *de pantoffels andoen, ...uutdoen*, *Die zit aorig onder de pantoffel* onder de plak (Bu, Ow)

pantoffelheld (spor.) [...'t...] - pantoffelheld

pantoffeltien et; ...ties [pan'tofl'tin] 1. kleine pantoffel 2. bep. plant: pantoffeltje (fp)

pantomime (spor.) de [panto:'mim] 1. mime: pantomime

panty z. *pentie*

paol Ook *paole* (Ste, Wol) de; -en; -tien ['po:əl(ə)] 1. paal (van hout, om in de grond te drijven; ook wel van beton, ijzer, plastic, steen e.d.; in diverse toepassingen) *Een koe die bols is, wodt wel es an een paol bunnan* (Dfo), (schertsend:) *We zullen 'm an de hoogste paol hangen* aan de hoogste paal door de strop doen sterven

paole - paors

(Ste), zo ook *Hij zal an de hoogste paol hangen* je zou hem ophangen (Ste), *Hi'j is an de paol (raekt)* is failliet (gegaan) (Ma), *de Friese paol* grenssteen tussen Friesland en Overijssel (Pe-DbI), *Die lop zo recht, hi'j kon wel een paol deurslokt hebben* (Sz), (*as boerearbeider*) *an de paol staon* zich in het openbaar aanbieden om werk te verrichten (Obk, v): *Vroeger ston ik as doodaarme Stellingwarver boerearbeider an de paol in Sneek; en dan leupen ze bi'j je langes, die dikke Friese boeren* d.i. als het ware te koop, te huur (v), *Die vent daanst zo stief, et is net een paol* (Sz), (van personen:) *zo stief as een paol* (verspr., Nbk), *Van schrik bleef hi'j as een paol staon* stokstijf, verstijfd van schrik e.d. (Db), *'t Staot zo vaaste as een paol* het is absoluut zeker (Diz), *Hi'j staot as 'n paol* zeer recht (Spa), *as een paol staon* onbeweeglijk (b): *De trein ston as een paol* (b) 2. telefoonpaal, paal waarover draden van het elektriciteitsnet zijn gespannen *Mien breur ging mit klembegels an de paole in* (Wol) 3. funderingspaal *de eerste paol slaon* (spor.) 4. meerpaal voor schepen, in *Dat staot as een paol boven waeter* (alg., Nbk) 5. losse balk, bij het sluiten van de *baanderdeuren* daarachter aangebracht (ook *stiele* genoemd) (Obk) *De paol moet op 'e baander; dat was de dikke paol die op twee steunpunten van de beide baanderdeuren lag* (Obk) 6. lange ronde balk die horizontaal was neergehangen voor het hek op de *hekkedam* (Spa) *Ongeveer een meter veur de hekke wodde dan een paol neerhongen zodat et vee niet op 'e damme kommen kon; in een stuk land waor pinken lopen gebeurt et nog wel, mar dan wodt d'r meestal schrikdraod veur bruukt* (Spa) 7. in *veur paol staon* voor aap, voor joker staan 8. in *park en paol stellen* paal en perk stellen (Bu, Dfo, Dhau, Ow), zo ook *Daor moet paol en park an steld wodden* (Ol-Nl, Ste) en *d'r gien paol of park an stellen* (Db) 9. (verkl.) in *as (t) puntien bi'j paoltien komt* als het erop aankomt, op de keper beschouwd (Nbk, Spa) 10. (bij *schutjassen*, d.i. een bep. kaartspel:) het getal één, (Wol), vgl. *Et spul begon mit twaelf en tiedens et spul zakten jow of; aj' dan op iene stonnen, dan wodde dat even meld an de tegenpertij:*

'Wij staon op ('e) paol' (Wol) * *Aoltien zat op 't paoltien/Wip zee et paoltien/En weg was Aoltien* (Bu)

paole z. *paol*

paalebrogge (I) ['p...] 1. paalbrug

paolehoolt (Ld, Nbk, Obk) et ['po:ələho:lt]

1. hout geschikt om draadpalen van te maken 2. (verz.) draadpalen

paolekaanten (Db) onbep. w. ['po:ələ

kā:ntŋ] 1. (inzake palen, vooral draadpa-

len) vlak, recht kappen, *kaant* maken

Veurd at de koenen in 't laand kwammen,

mos d'r eerst vredigd wodden, dus eerst

paolekaanten, paolepunten (Db)

paolepunten (Bu, Db, Nbk, Nw, Ol-Nl,

Ow, Ste) Ook *paolpunten* (Nbk) onbep. w.

['po:əl(ə)pantŋ] 1. een punt aan één of

meer palen hakken (vooral aan draadpalen)

Veurd at de koenen in 't laand kwammen,

mos d'r eerst vredigd wodden, dus eerst

paolekaanten, paolepunten (Db)

paolewoning (I) ['po:ələ...] - paalwoning

(bij primitieve volken)

paolgat (Ol-Nl) et; -ten; -tien ['p...] 1. gat

waarin een paal staat of waar eerder een

paal in heeft gestaan die bij de afrastering

van weiland enz. hoort *We maekten*

vroeger de paolgatten goed dichte, aj' dat

niet deden kon d'r zomar een koe of een

peerd in trappen (Ol-Nl)

paoling (spor.) de; paolinkien; -s, -en

['po:əlŋ] 1. bep. vis: paling, aal (zelden

gezegd; de gebruikelijke benaming is *aol*)

paollopen (Bu) onbep. w. ['po:əlɔ:pŋ] 1.

hetzelfde als *sprietlopen*, z. aldaar

paolpunten z. *paolepunten*

paolring (Pe-DbI) de; -en ['p...] 1. ring

(om een stalpaal) waaraan een koe wordt

vastgebonden

paoltienverwisselen (Dfo) onbep. w.

['po:əlti...] 1. tikspelletje spelen waarbij

men moet proberen zonder getikt te

worden van de ene paal naar één van de

andere palen te rennen; z. ook *boompien-*

verwisselen

paolzitten (spor.) - paalzitten

paors I Ook *peers* (Db, El) et [po:ə(r)s/

pt:ə(r)s] 1. paarse kleur 2. kledingstof in

paars *Ze was in 't paors* (Nbk)

paors II Ook *peers* (Db, El) bn.; -er 1.

paars (van kleur) *Die bloeme is paors van*

kleur (Np), *Hi'j was zuver paors om de*

kop (Np), *Hi'j was zo koold, hi'j keek d'r*

paors van toe (Ld), *Hi'j lop paors an van kwaadheid* (Bdie) 2. (recent; inzake de Nederlandse regering:) van een samenstelling waarin de socialisten, liberalen en D'66-ers samengaan en waarin het C.D.A. ontbreekt

paorschtig - paorschtig

paorsblauw (l) - paorsblauw

paorsig (spor.) ['pɔ:ə(r)səx] - paorsig

paorsrood (l) - paorsrood

Paos z. *Paosken*

Paosaovend z. *Paoskeaovend*

paosbest (Bu, Ste, Wol) [pɔ:əz'best] - paasbest, in verb., vgl. *Now is hi'j op zien paosbest* (Bu, Ste, Wol)

paosbloeme (h) de; -n; ...bloempien, ...bloemegien ['pɔ:əzblumə] 1. sleutelbloem (h) 2. z. *paoskebloeme*

paosbrood (Dfo, Nw, Spa) et ['p...] 1. paasbrood (bep. krentenbrood met amandelspijs, op en rond Pasen gegeten) 2. z. *koekoeksbrood*

paosbule (Bdie, Nw, Spa) Ook *paosbuul* (Op) de; -n ['pɔ:zbylə/...] 1. netje met snoep e.d. erin ter gelegenheid van Pasen, vgl. *De paosbule was een nettien mit eier, neuties en zo d'r in, et was gehaokt mit verschillende kleuren en de kiender kregen et om de hals, as ze ok mit de palmpaostok leupen* (Bdie)

paosbulte z. *paoskebulte*

paosbuul z. *paosbule*

paosdag z. *paoskedag*

paosdienst (spor.) - paasdienst

paosdrokte - paasdrukte

paosebulte z. *paoskebulte*

paosei z. *paoskei*

Paosen z. *Paosken*

Paosenmaendagaovend z. *Paoskemaendagaovend*

paosfeest z. *paoskefeest*

paosgebruuk (Obk) et; ...gebruken ['p...] 1. gebruik, gewoonte ter gelegenheid van Pasen

paoshaene (Nw, Obk) ['p...] - (vaak verkl.) palmpaashaantje

paoshaeze - paashaas

paoskaorte (v) de; -n ['p...] 1. kaart die men de ander zond met Pasen, vergelijkbaar met de kerst- en nieuwjaarskaart *Vuufdig jaor hebben de kast- en paoskaorten (...) in de bovenste lae van et oolde kassien legen* (v)

Paoske z. *Paosken*

Paoske-aovend (Nbk) Ook *Paosaovend*

(ba) [pɔ:əskə:ɔbmt, ...'ɔ:...'pɔ:əs., ...'ɔ:ə...] - Paasavond: avond van elk der Paasdagen *Wat zal et twiede Paosaovend een feest wezen* (ba)

paoskebloeme (Bu, Obk) Ook *paosbloeme* (Bu) de; -n; ...bloempien, ...bloemegien ['p...] 1. (g. verkl.) narcis (Bu) 2. (verkl.) madeliefje (Obk)

paoskebrood z. *koekoeksbrood*

paoskebulte (Bu, Db, Ma, Nbk) Ook *paosbulte* (Bu, Dhau, El, Nbk), *paosvuurbulte* (Diz), *paosebulte* (Nw) de; -n ['pɔ:əskə...'pɔ:əzbalte/...'pɔ:əsə...] 1. berg takken en evt. oude banden e.d. die ter gelegenheid van Pasen werd ontstoken, z. ook *paoskevuur*

paoskedag (Nbk, Nw) Ook *paosdag* (Bu, Nbk, Ste) de; ...daegen ['pɔ:əskədax/'pɔ:əzɔax] 1. (vaak mv.) paasdag *Ze hebben hier mit de paoskedaegen nog west* (Nbk), *Twiede paosdag eet ie as middageten eier in plak van cerpels; et kon ok wel morns, 't is een gebruuk van vroeger* (Bu), ...*wodden de paosbulten in braand steuken* (Nbk, Dfo), *beloken paosdag* de dag van Beloken Pasen, de eerste zondag na Pasen (Ste)

Paoskeerze (Ste) de; -n ['p...] 1. paaskaars (bij kerkelijke plechtigheden ter gelegenheid van Pasen) *Eerst braant de paoskeerze alliend, dan wodt dat vuur deurgeven an iederiene, zodat d'r locht in de kärke komt: dat is de opgang naor et licht* (Ste)

paoskefeest (Nbk, Nw) Ook *paosfeest* (Nbk, Nw, Ow, Ste) - (weinig gebruikelijk) paasfeest

paoskei (Nbk, Obk) Ook *paosei* (Bu, Dfo, Dhau, Nbk, Nw, Obk, Ow, Ste) - paasei: gekookt ei met Pasen gegeten *paoseier verstoppen* nl. als spelletje voor kinderen tijdens Pasen (Bu, Nbk), *paoseier eten* (Ste) * *Ien ei is gien ei/Twie ei is een paosei* (Nw), *Een ei is gien ei/Twie ei is 'n half ei/Drie ei is 'n paosei* (Dhau), *Palm-palm-paosei/Ei koekerei/Over nog iene zundag/Dan hebben wi'j een ei/Dan kriegen wi'j een ei/En dan is dat een paosei* (Dfo), *'k Heb al zo lange mit de foddelpot lopen/En nog gien cent om brood te kopen/Foddelpotteri'j, foddelpotteri'j/Geef mi'j een paoskei/Dan gao ik jow veurbij ge-*

Paoskemaendag - paoskevuur

zongen door kinderen die met de *foddelpot* langs de huizen gingen (Obk)
Paoskemaendag (Nbk, Nw, Ow) Ook **Paosmaendag** (Nbk, Nw, Op, Ow) [...'m...] - paasmaandag *Vroeger at ie wel een stok of zeuven eier op Paoskemaendag* (Nw), *Paosmaendag is mar een bijzundag* (Op)
Paoskemaendagaovend (Nbk) Ook **Paosmaendagaovend** (Nbk, Obk), **Paosenmaendagaovend** (Obk) de; ...aovens, -en [pɔ:əskəmē:nda'gɔ:bmt/pɔ:əsm.../pɔ:əsn...] 1. de avond van Paasmaandag * (gezongen tegen de tijd van het paosvuurslepen) *Hej' nog oolde huven/Of oolde maanden [of: waanden]Die we Paosenmaendagaovend branen/Of een bossien bessemries/Aanders hewwe Paosenmaendagaovend niet* (Obk; niet meer bekend waar dit precies werd gezongen)
Paoskemaendagmiddag (Nbk) Ook **Paosmaendagmiddag** (Nbk) de; ...mid-daegen [...'midax] 1. de middag van Paasmaandag
Paoskemaendagmorgen (Nbk) Ook **Paosmaendagmorgen** (Nbk) de; -s [...'mɔ...] 1. de ochtend van Paasmaandag
Paoskemaendagnaacht (Nbk) de; -en [...'n...] 1. nacht die volgt op de avond van Paasmaandag
paoskemorgen (Nbk, Nw) Ook **paosmorgen** (Nbk, Ow, Ste) de; -s [p'..., ...'m...] 1. ochtend van elk der paasdagen
Paosken (Bdie, Db, Dhau, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow) Ook **Paoske** (Db, Np, Obk, b, p, d), **Paosen**, **Paos** (in verb: Spa, Sz) de [pɔ:əskɿ/pɔ:əskə/pɔ:əsn/pɔ:əs] 1. bekend christelijk feest: Pasen *Mit Paoske kuj' in de veerte de vlammen van et paoskevuur wel zien flakkeren* (Obk), *We deden dat mit Paoske altied* (d), *Mit de Paosken gaon ze d'r henne* (Nbk, Nw), *Mit de Paosen kreej' vroeger ni'je kleren* (Bu), ...eten we oons zat eier (Np), *over de Paosken* na Pasen (Bdie, Ow): *We stellen de vesite mar over de Paosken* (Ow), *Ze kommen nao Paoske* (Obk), *Die het Paosken en Pinsteren wel zien* hij/zij wordt al wat ouder (El, Nw), *Beloken Paosen* de zondag na Pasen (Ste), *een vroege Paosken en een laete Pinkster* (Nw), *As Paosken en Pinkster op iene dag valen* nimmer (vaak gezegd als stellige afwijzing van de wens van de ander, ook wel om uit te drukken

dat iets wel nooit zal gebeuren) (Obk), ...vaalt id. (Nw), ...komt id. (Np), *As Paos en Pinkster op iene dag vallen* (Spa), zo ook *Dan zuj' nog even waachten moeten, as Paosen en Pinkster op iene dag vaalt* (Op, Bu), zo ook *Paosen en Pinster valen niet op iene dag* (El) * *As de wiend mit Paosken in 't noorden zit, dan zit hij' d'r in de regel mit Pinksteren nog* dan wordt het een slecht voorjaar (Np), vandaar *Waor de wiend mit Paosen zit, zit hij' mit Pinkster nog* (Sz), *Vroege Paosen, vroeg veurjaor* (Bu), (schertsend) *Grune kast en witte Paosen* (Bu, Ow), *Grune kast, witte Paosen* (Bdie, El, Bu), ...*geft witte...* (Diz), ...*geft een...* (Obk), *Witte kast brengt een grune Paosken* (Db), *Een greune kest, een witte Paos* (Sz), *Greune kastdaegen, witte Paosen* (Nt), *Een grune kastmis brengt een witte Paosen* (Op), *Witte kastied en grune Paosken* (Np), *Paoske, Goeie Vrijdag, Kwaoie Zaoterdag, Spekzundag, Eiermaendag* (b: lm), *As 't regent en de zonne schient hebben de kiepen Paosen* (Ol-Nl)
paoskepronk (Db, Ma, Obk) Ook **paospronk** (Db, Dfo, Nw, Op) de [p'...] 1. paaspronk, paasbest *in de paospronk* (Nw), *De paoskepronk hul in dat ze de zoemerklere an kregen, dan kregen ze vaeke wat ni'js* (Ma, Obk), (schertsend) *Hij' het de paoskepronk (aorig) an hij gaat zeer deftig gekleed* (Ma)
paoskereces (l) Ook **paosreces** (l) - paasreces
paoskermis (Op, Wol) de; -sen [p'...] 1. kermis met Pasen gehouden
paoskevekaansie (Nw) Ook **paosvekaansie** - paasvakantie
paoskevuur (Bu, Dho, Nbk, Np, Nw, Obk, Pe-Dbl) Ook **paosvuur** (verspr.) - paasvuur, veelal ontstoken op de avond van de tweede paasdag (het hout en ander brandbaar materiaal wordt op de dagen voorafgaand aan Pasen door de dorpsjeugd bijeengebracht) *Bi'j et paoskevuur wodde wel zongen; we hadden mekaander as kiender ok wel vaaste en daansten in een grote kring om et paosvuur en zongen intied een lied* (Obk, Nw), *Et paosvuur wodde ontsteuken* (Pe-Dbl) * (gezongen op de bekende melodie van Zoete lieve Gerritje:) *Et paosvuur dat zal branen/Zoete lieve Garrigien/'t Paosvuur dat zal branen/*

*Zoete lieve meid (Dfo), Hej' je nog een
oude maande?/Hej' je nog een bossien
riet?/Aanders wil oons paosvuur niet
branen/A anders braant oons paosvuur niet!*
(Op)

paoskevuurtogen (Nbk) Ook *paosvuur-
togen* (Bu, Nbk, Ow, Ste) zw. ww.; onbep.
w. en het paoskevuurtoogd ['p...] 1.
bijeengbrengen van takken en ander brand-
baar materiaal (door te dragen, met wagens
te rijden), teneinde op één der paasavonden
het paosvuur te kunnen laten branden
(meestal de avond van Paasmaandag)

Paoskezundag (Nbk) Ook *Paoszundag*
(Nbk, Ste) [...'san...] - Paaszondag

Paoskezundagaovend (Nbk) Ook *Paos-
zundagaovend* (Nbk) [...'gɔ:bmt] 1. de
avond van Paaszondag

Paoskezundagmiddag (Nbk) Ook *Paos-
zundagmiddag* (Nbk) de; ...daegen [...'m...]
1. middag van Paaszondag

Paoskezundagmorgen (Nbk) Ook *Paos-
zundagmorgen* de; -s [...'m...] 1. ochtend
van Paaszondag

Paoskezundagnaacht (Nbk) Ook *Paos-
zundagnaacht* (Nbk) de; -en [...'n...] 1.
nacht die volgt op de avond van Paas-
zondag

paoskiepien (Sz) ['pɔ:ɛskipin] - paas-
kip(je)

paoskoe (Wol) de; -nen; -gien ['pɔ:ɛs...]
1. koe geslacht voor de paasdagen, die
vervolgens in de slachterij hing; men
mocht naar het gewicht ervan raden, de
prijswinnaar won een rollade

paosmaantien (Nw) ['pɔ:ɛsmā:ntin] -
paasmandje *een paosmaantien mit eier d'r
in* (Nw)

Paosmaendag z. *Paoskemaendag*

Paosmaendagaovend z. *Paoskemaen-
dagaovend*

Paosmaendagmiddag z. *Paoskemaendag-
middag*

Paosmaendagmorgen z. *Paoskemaendag-
morgen*

Paosmaendagnaacht z. *Paoskemaendag-
naacht*

paosmaol (Obk) et ['p...] 1. bijzondere
maaltijd ter gelegenheid van Pasen

paosmorgen z. *paoskemorgen*

paosnettien (Bdie, Wol) et; ...netties ['p...]
1. netje van rode, witte en blauwe kleur
met daarin witte of rose gesuikerde eitjes,

in gebruik ter gelegenheid van Pasen
(Wol), hetz. als *paosbule*, z. ook aldaar
(Bdie)

paospronk z. *paoskepronk*

paosreces z. *paoskereces*

paosstee (Spa) de; ...steden ['pɔ:ɛsti:] 1.
plek waar het paosvuur werd ontstoken

paostied (Ste) ['p...] - paastijd (in r.-k.
opvatting)

Paosveekeuring (Db) de; -s, -en ['p...] 1.
veekeuring tijdens de Pasen

paosveekaansie z. *paoskeveekaansie*

paosvuur z. *paoskevuur*

paosvuurbulte z. *paoskebulte*

paosvuurrieden (Spa) onbep. w. ['p...] 1.
brandbare spullen met wagens bijeen-
brengen, zodat er een paosvuur kon worden
ontstoken (vooral: takken)

paosvuursleper (Nbk) de; -s; -tien ['pɔ:ɛs
fy:ɔrsl:pr] 1. elk van degenen (voorna-
melijk jongens) die meedoen aan het
bijeengbrengen van takken enz. zodat er een
paosvuur kan worden ontstoken

paosvuurtogen z. *paoskevuurtogen*

Paoszaoterdag (Bu, Ste) [pɔ:ɛ's...] - paas-
zaterdag *Op Paoszaoterdag wodt et
wijwaeter wijd en kuj' een flessien op-
haelen (Ste), Paoszaoterdag koj' ok vuur
ophaelen en dat betekende et ni'je leven;
dan wodde een keerze ansteuken mit een
vuurstientien, die keerze bleef in de karke*
(Ste)

Paoszundag z. *Paoskezundag*

Paoszundagaovend z. *Paoskezundag-
aovend*

Paoszundagmiddag z. *Paoskezundag-
middag*

Paoszundagmorgen z. *Paoskezundag-
morgen*

Paoszundagnaacht z. *Paoskezundagnaacht*

pap de; -pien [pap] 1. pap, mengsel om
stoffen mee stijf te maken of op te maken
*Zo gauw as de pap uut de stof is, is et
slodderig* (Bu), *D'r zat pap in de stof; aj't
soms uutwaskten dan weren et vodden, et
was vaeks niet te best spul* (Bdie, Nbk), *De
pap moet d'r eerst mar es uut wezen* (Ste),
*D'r zat aorig pap in die ni'je stof, doe ik ze
uutwassen hadde bleef d'r mar een klein
betien van over* (Pe-Dbl) 2. brij (die men
eet), all. in verb.: *gien pap meer zeggen
kunnen* niets meer kunnen als gevolg van
vermoeidheid enz., vgl. *Ik hebbe 'm goed*

papaver - papperassen

ofdekt, hi'j kon gien pap meer zeggen (Sz)

papaver (verspr., fp) [pa'pa:wɪ, ...vɪ] - papaver: klaproos

papaverblad [pa'p...] - papaverblad: blad van een klaproos

papaverbloeme (verspr.) [pa'p...] - papaverbloem: bloem van een klaproos

papaverzaad (Nbk) [pa'p...] - papaverzaad (nl. van de klaproos)

papboek (Bdie) de; -en; -ien ['pabuk] 1. dikke buik *Hi'j het een papboek* (Bdie)

pape z. *pappe*

paperback ['pɪ:pɪbɛk] - paperback

paperclip (Nbk) Ook *paperclips* (Nbk) de; -s, -pen; -pien ['pɪ:pɪkɪp, 'ptj...] 1. paperclip

paperclips z. *paperclip*

paperig (Bu) bn.; -er, -st ['pa:pɪx] 1. (van een zeisblad) niet goed gehaard, met weerhaakjes *Dan hej' de zende niet goed heerd, dan hej' de snee paperig* (Bu)

Papiamento (spor.) [papija'mento:, ...tom] - Papiamento

Papiaments (spor.) [papija'ments] - Papiaments

papier z. *pepier*

papieren z. *pepieren*

Papoea ['pa:puma] - Papoea

Papoeas (l) ['pa:pumas] - Papoeaas

pappa z. *pappe*

pappe (Bdie, Bu, Diz, Np, Nt, Ste, Sz, Wol, bl) Ook *pape* (bet. 2: Bu, bet. 4), *pappa* (bet. 1: Dho, Nw) de; -s (bet. 1), -n (bet. 2-3); *pappien* (bet. 2, 3) ['papə/'pa:pə/'papa] 1. (wsch. jonge, aangepaste ontlening uit het Ned.) pappa, vader (Dho, Diz, Np, Nw, Wol) *Et is now allemaole pappe en mamme* ze zeggen tegenwoordig allemaal (...) (Np) 2. speen van een koe of evt. ander vee (Bu, Np, Nt, Ste, Sz, bl), van een varken (Bdie, Ste), van honden, katten (Ste) *Een armzalig biggien het een slechte pappe had* (Nt), *Die het iene pappe te min* (Ste) 3. fopspeen (Diz, Np, Wol) *Die kleine jonge moet de pappe hebben* (Np), *Dat lammegien wodt mit de pappe grootbrocht* (Wol) 4. zog, moedermelk (Sz) *Die jonge van de buren die zat in de kakstoel en doe kreeg hi'j nog pape* (Sz)

pappegaai Ook *pappegaai* (Bu) de; -en; -gien [papə'ga:j/...'go:əj] 1. bekende vogel: *papagaai een pappegaai praoten leren*

(Nbk), *Ie lieken me wel een pappegaai, ie hoeven me alles niet nao te zeggen* (Db), *Hij praot as een pappegaai* hij praat iedereen na (Ow), *Et is net een pappegaai* alles wat je zegt zegt hij na (Ma) 2. in de *pappegaai van 't paoltien schieten* een meisje/vrouw zwanger maken, d.i. veelal: zodat men moet trouwen (Spa, Sz, Wol): *Of zou hi'j now toch de pappegaai van 't paoltien scheuten hebben?* (Spa), zo ook *een/de pappegaai van 't stokkien schieten* (Np), *de pappegaai van de paol schieten* (Bu) en *...van 't paoltien pissen* (Wol) * *Dat ging d'r snel vandeur, zee de pappegaai, en doe vrat de katt' 'm op* (Sz) **pappegaai** z. *pappegaai*

pappen zw. ww.; overg., onoverg.; papte, het papt ['papp] 1. pappen: een pap, een nat verband e.d. leggen: op een gezwel, een pijnlijke plek, werken met een dergelijk verband *mit lienmael pappen om een zere pote* (Ow), *As ze vroeger zwulderi'je hadden, gongen ze pappen mit lienkoekemael* (Obk), vandaar *Ie moe'n et zo lange pappen tot et riepe is* totdat het op doorbreken staat, totdat het ver genoeg is om door te steken (Dho), *Aj' vroeger piene in de mond hadden, gong ie et wang mit lienkoekemael pappen* (Db), *een gezwul pappen mit d'r hieltied een nat verbaand om te doen* (Op), *een vinger pappen die dikke wodden is deur een ontsteking, deur him nat te holen* (Bu), *pappen en nat holen* lett. (Bdie, Ma, Ow): *een dikke pote bi'j koenen of peerden pappen en nat holen* (Ow), ook fig. (verspr.): *Die moej' pappen en nat holen, je* aan het lijntje houden (Bu), *pappen en waarm holen* hetz. als *pappen en nat holen* (lett.; Ste): *pappen en waarm holen bi'j zwulderi'je* (Ste), ook fig. (Ste): *Aj' bijna een mooie baene hebben, moej' et pappen en waarm holen* (Ste) 2. (overg.; fig.) vermengen, bij elkaar doen komen (Dfo), in verb.: *Die beide bin deur de oolders mit zute broties bi'j mekeer papt* zijn naar een vaste verkering met elkaar, naar een huwelijk met elkaar gepraat (Dfo) **pappenheimer** ['papphējmɪ] - pappenheimer *Die kende zien pappenheimers* (Ow)

papperassen [papa'rasɪ] - papperassen *Wat het N. d'r weer een bende van maakt mit al die papperassen op 'e taofel* (Ow), *Ze zat*

in die papperassen te pluzen (Dho)
papperig bn.; -er, -st ['papɾɔx] 1. week en nat, brijachtig *Aj' eerappels te geer koken, wo'n ze papperig* (Dfo), *papperige eerpels* (alg., Ste), *De ries is papperig* (Dhau), *Stamppot kan papperig wodden* (Bu), *Et voer is papperig* nl. het veevoeder (Ste), *Et bouwlaand is nog papperig, de vost is d'r nog niet uut* (Dfo, Ow) 2. (van kleding) enigszins vochtig (Nw) *De kleren bin wat papperig* (Nw) 3. (van personen, dieren inzake het beveleesd zijn:) dik maar niet stevig (Bu, Op, Ow) *N. wodt dikke, mar ik gelove dat et gien gezonde dikte is, hi'j kikt d'r zo papperig uut* (Op), *een papperige jonge meid* (Ow), *een papperige pinke* (Ow), *...motte id.* (Ow)
pappezoegers z. *zoegepappen*
pappien (Dhau, Ma, vo) ['papiŋ] - papje mit *lienmael een pappien bruuien* (Dhau, Ma), *Doe mossen d'r poeden maekt wodden van zakkegoed en daor mos van alles in: grune ziepe, kreoliene en trekzalve en dat tot een pappien maeken mit lienmael* (vo)
pappisser z. *padpisser*
paprika ['pa:prika] - paprika (de bekende plant, ook: de vrucht ervan)
paprikachips ['p...] - paprikachips
paprikasaus ['p...] - paprikasaus
papyrus (l) ['pa:pi:ɾəs] - papyrus: papierplant
papzak (Nbk, Nw, Spa) de; -ken; -kien ['papsak] 1. papzak, pafzak *Och, wat is die vent toch een dikke papzak* (Nbk), *Dat is wat een papzak* (Nw), *Ie zitten d'r wat as een papzak henne* nogal suf, niet bep. helder, levendig (Nw)
papzoeger z. *zoegepappen*
par. - afkorting van *parregraf*
paraaf (l) ['pa:ra:f] - paraaf *je paraaf zetten* (l), *...d'r bi'j zetten* (l)
paraafstempel (l) [...'r...] - paraafstempel
paraafteken (l) [...'r...] - paraafteken
paraat z. *peraot*
paracetamol (verspr.) ['pa:ras:tə:'mɔl] - paracetamol
parade Ook *perade* de; -s ['pa:ra:də/pə:'ra:də] 1. parade (van troepen) *een parade hollen* (Nbk)
parademaeken (Sz) onbep. w. [...'r...] 1. opscheppen, snoeven *Hi'j kan et parade-maeken niet laoten* (Sz)

paradepas (l) [...'r...] - paradepas
paradeplak (l) [...'r...] - paradeplaats
paradies z. *parredies*
paramilitair (l) bn. [pa:ra...; aks. wisselt] 1. paramilitair *paramilitaire troepen* (l)
paranormaal (spor.) [pa:ra...; aks. wisselt] - paranormaal
paratroepen (spor.) ['pa:ratrupm] - paratroepen
paratroeper (spor.) ['pa:ratrupɾ] - paratroeper
paratyfus (spor.) ['p...] - paratyfus
pardoes z. *perdoes*
pardon z. *perdon* I, II
parel (Np) Ook *perel* (Dhau, Op, ba) ['pa:r|/pɪ:ɾ] - parel (bep. sieraad) *parels riegen* (l), *Mien pelies is de wereld, groot en bried, mit perels an alle patties* (ba)
parelbri'j z. *parelsoep*
parelen (spor.) Ook *perelen* (ba) ['pa:r|ŋ/ 'pɪ:ɾ|ŋ] - parelen: zich als parels voordoen
parelgort z. *parelgotte*
parelgotte (Bu) Ook *parelgort* (Spa, Wol) ['p...] - parelgort
parelsnoer ['p...] - parelsnoer
parelsoep (verspr.) Ook *pareltjesoep* (Dhau, Dho, El, Ld, Mun, Nbk, Spa), *parelbri'j* (Wol), *pareltiesbri'j* (Db) de ['p.../pa:r|tjəsup/...brej/pa:r|tiz...] 1. watergruwel *Pareltjesoep moet gotte in* (Spa), *Vroeger was parelsoep zundagseten* (Obk)
parelstien (l) ['p...] - parelsteen
pareltiesbri'j z. *parelsoep*
pareltjesoep z. *parelsoep*
parelvisker (l) ['p...] - parelvisser
parelwit (spor.) [aks. wisselt] - parelwit
paren z. *peren*
parfum ['parfam] - parfum *Roek ie et wel? Ze stinkt naor parfum!* (Obk)
parfumflessien ['par...] - parfumflesje
parfumwinkel (l) ['p...] - parfumwinkel
paria (spor.) de; -s ['pa:rija] - paria: verschoppeling
Paries z. *Peries*
Parijs z. *Peries*
park Ook *perk* (WH) et; -en; -ien [par(ə)k/per(ə)k] 1. park 2. perk, bloemperk *We hebben van 't jaor mar een klein parkien tulpen!* (Op), *De honnen verkrabben de parkies* (Db) 3. hetz. als *hinkelpark*, z. *aldaar* (Dfo, Np) 4. beperkende begrenzing, afgrenzing, in verb.: 't

parkeerautomaat - parkhinkersblokkien

Moet binnen de parken blijven het moet binnen de perken gehouden worden, het moet bep. grenzen niet overschrijden, het moet billijk, oorbaar blijven (alg.), zo ook *Ie moe'n binnen de parken blijven* (Dho), *Ze gaon de parken te buten* doen wat net niet meer kan, wat redelijkerwijs te ver gaat (Nw), *argens paol en park an stellen* (Nbk, Ol-Nl)

parkeerautomaat - parkeerautomaat

parkeerboete (spor.) - parkeerboete

parkeerbou (spor.) - parkeerbou

parkeerdak (spor.) - parkeerdak

parkeerder [par'kɪ:ərdɛ] - parkeerder: iemand die parkeert

parkeergeld - parkeergeld

parkeergelegenheid Voor -heid z. - hied - parkeergelegenheid

parkeergarage - parkeergarage

parkeerkelder (spor.) - parkeerkelder

parkeerklemme (l) - parkeerklem

parkeerlicht - parkeerlicht

parkeermeter - parkeermeter

parkeerontheffing (spor.) - parkeerontheffing

parkeerovertreding (spor.) - parkeerovertreding

parkeerpelisie (l) - parkeerpelitie

parkeerplak [par'kɪ:ərpɫak] - parkeerplaats *Op goed gelok gongen we naor dat parkeerplak* (Db)

parkeerruimte (spor.) - parkeerruimte

parkeerschieve - parkeefschiif

parkeerstroke - parkeerstrook

parkeerterein - parkeerterein

parkeertied - parkeertijd

parkeervak - parkeervak

parkeerverbod - parkeerverbod

parkeervergunning - parkeervergunning

parkeerveurschrift (spor.) - parkeerveoorschrift

parkeerwaacht(er) [par'kɪ:ərwɑ:xt(ɛ)] - parkeerwacht(er)

parkeerzone (l) - parkeerzone

parkelblokkien z. *parkhinkersblokkien*

parkeltienhinken z. *parkhinken*

parkement (Dfo, Ste) Ook *perkement* [parkə'ment/per...] - perkament

parkementen (l) [parkə'mentɛ] - perkamenten: van perkament gemaakt

parkementpapier z. *perkementpapier*

parkeren Ook *perkeren* (Nbk) [par'kɪ:əpɛr/ɛr..., pə...] - parkeren: van auto's, vracht-

wagens e.d. *verbetuden te parkeren* (l)

parket et [par'ket] **1.** parketvloer **2.** in *in een lastig parket* (Nbk), *in een moeilik parket* (Nbk) **3.** het openbaar ministerie (spor.)

parketvloer - parketvloer *de parketvloer lakken* (Ld)

parketwaacht(er) (l) [par'ketwɑ:xt(ɛ)] - parketwacht(er)

parkhinkblokkien z. *parkhinkersblokkien*
parkhinkelen z. *parkhinken*

parkhinken (verspr.). Ook *parkien-hinkelen* (Mun, Nt, Pe-Dbi, Spa, Ste), *paarkienhinken* (k: Ste), *parkeltienhinken*

(Mun), *parkhinkelen* (Bdie, Diz, Np, Spa), *perkienhinkelen* (Spa), *paandhinkelen*

(Db), *paantienhinkelen* (Db), *kruudhinken*

(Bu, Db, Nw, Np, b: ln), *kruudhinken*

(Db), *tikhonken* (Dfo) onbep. w. ['par(ə)k hɪŋkɛn/'par(ə)kinhɪŋkɛn/'pa:r(ə)kinhɪŋkɛn/

'par(ə)kɪtinhɪŋkɛn/'par(ə)khɪŋkɛn/perkinhɪŋ kɛn.../'pā:nt.../'pā:ntin.../'krys.../'kryt.../tɪk

hɔŋkɛn] **1.** bekend hinkelspel spelen waarbij een op de grond getekend trajekt voor

het grootste deel hinkend wordt gevolgd terwijl men voorafgaand het blokje - vaak

met een kruis erop getekend of erin gezaagd, en met een koperen knop in het

midden - in vak 1, 2 enz. heeft geworpen. Men springt over het vak met het blokje;

op de terugweg wordt dat, terwijl men op één been staat, opgeraapt en meegenomen;

wie het hinkelblokje op een streep werpt of op een streep gaat staan, is af. Het perk

kent drie vakken na elkaar, dan twee naast elkaar (waarin men, als het blokje er niet

ligt, in gespreide stand kan gaan staan), dan een enkel vak (de *stove* (Ld, Nbk)),

dan weer twee vakken naast elkaar en dan de *boge*, waarin men juist niet mag staan,

of in mag keren. In een bep. variant worden vier hokken op de heenweg en vier

(daarnaast) op te terugweg genomen, nu met een blokje aan het been (Ol-Nl); ook

is bekend een var. met vele enkelvoudige blokken achter elkaar die in een steeds

nauwer wordende cirkel naar een eindblok in het midden lopen (Ol-Nl)

parkhinker (Nbk, Np) de; -s; -tien ['par(ə)khɪŋkɛr] **1.** iemand die aan het spel

parkhinken meedoet, z. *aldaar*

parkhinkersblokkien (Bu, Dfo, Diz, Nbk) Ook *kruudhinkersblokkien* (Db), *parkhin-*

kershoohtien (Nbk, Obk), **parkhinkershoutien** (Spa), **parkhoohtien** (Nbk, Np), **hinkelblokkien** (Bdie, Db, Dhau, Dho, Nbk, Nt, Ol-Nl, Pe-Db, Sz, Wol), **hinkelhoutien** (Spa), **krielhinkelblokkien** (Db), **parkhinkelblokkien** (El, Op, Ow), **hinkblokkien** (El), **parkelblokkien** (Mun) et; ...blokkies ['par(ə)khɪŋkʁz.../'kryt.../.../'hɪŋk]bl.../'kril.../.../...par(ə)kl...] **1.** (bijna) vierkant blokje van zo'n 5 bij 5 cm met een diagonaal kruis in de voorkant gekerfd, gezaagd of daarop getekend (soms met een koperen knop in het midden (Bu), en/of met een plus getekend aan de onderkant), gebruikt bij het *parkhinken*: *Et parkhinkersblokkien zat een kruus overhene; dat mos boven liggen, eers waj' of* (Nbk)

parkhinkershokkien z. *hinkelpark*

parkhinkershoohtien z. *parkhinkersblokkien*

parkhinkershoutien z. *parkhinkersblokkien*

parkhinkhokke z. *hinkelpark*

parkhonk(e) (Ow) et; -n; ...honkien ['par(ə)khonj(ə)] **1.** de ruimte vóór het eerste vak bij *parkhinken*, een *parkhonk maeken* nl. op straat, tegelplein of in het zand tekenen

parkhoohtien z. *parkhinkersblokkien*

parkhotel (spor.) - parkhotel

parkienhinkelen z. *parkhinken*

parkienhuden (Ow) Ook **parkieshuden** (Ow) onbep. w. ['par(ə)kinhy:dn̩/par(ə)kisy:dn̩] **1.** koeien hoeden en daarbij zorgen dat ze binnen een bep. perk blijven (Ow), vgl. *De koehuders en koehudsters mossen hasems parkienhuden in et opslag van sparrelaand en dadde snee grös; dan ston d'r te min op om te mi'jen en dan zette de boer elke morgen mit vier paolen op 'e hoeken een park uut. De grootte van die parken was al naor gelang dat d'r op ston. De koehudsters en hoehuders mossen dan mar zien dat ze de koenen binnen die vier paolen holen konnen* (Ow)

parkieshuden z. *parkienhuden*

parkiet de; -en; -ien ['parkit] **1.** parkiet
parkietezaad (l) ['parkitə...] - parkietenzaad

Parkinson ['parkɪ(n)son] - Parkinson, in de ziekte van Parkinson

parklaandschap (l) ['p...] - parklandschap

parklaene (spor.) ['p...] - parklaan

parkoers (spor.) - parkoers

parlement et; -en [parlə'ment] **1.** parlement, volksvertegenwoordiging *et Europese parlement* **2.** echtgenote (Bu)

parlementair (spor.) - parlementair: van, m.b.t. de volksvertegenwoordiging *et parlementaire stelsel* (l)

parlemoer (Diz, Ste, j) [parlə'mu:ər] - paarlemoer, parelmoer (bekende stof uit bep. schelpen) *mit goold en parlemoer inlegd* (j) *'t Glimt as parlemoer* (Diz, Ste)

parlemoeren (l) [parlə'mu:ərn̩] - paarlemoeren

parlevinken onbep. w. [parlə'fɪŋkɪŋ] **1.** doelloos rondlopen, flierefluiten *Hi'j lop mar wat te parlevinken* (Bdie) **2.** venten (van grutterswaren e.d.) bij mensen die op schepen wonen (Bu)

parlevinker (Bu, Db, Dhau, Nbk, Nt, Obk, Sz) de; -s; -tien ['parlə'fɪŋkɪ, ook wel ...'f...] **1.** iemand die met boodschappen langs schepen gaat (Bu, Db, Dhau, Nt, Obk, Sz) *Oonze suker is op, de parlevinker moet eerst kommen* (Db) **2.** flierefluiter (Nbk)

parmantig z. *permantig*

parmentaosie z. *parremetaosie*

parmetaosie z. *parremetaosie*

parochie z. *perochie*

parodie (spor.) [parə:(ə)'di] - parodie (op een lied, een letterkundig werk e.d.)

Parraguay (spor.) ['paragwaj] - Paraguay

Parraguayaans (l) [paragwa'jã:s] - Paraguayaans

Parraguayer ['paragwajɪ] - Paraguayer, Paraguayaan

parrebool (l) [parə'bo:əl] - parabool

parreboolantenne (l) [...'b...] - paraboolantenne

parrederen (verspr.) Ook **parreren** (Bu, Nw, Ol-Nl) zw. ww.; onoverg.; parredeerde, het parredeerd [parə'du:ərn̩/par'r:ərn̩] **1.** parmantig stappen, met flinke stappen lopen *Aj' vroeger wat ni'js hadden, dan koj' zuver wat wies parrederen* (Obk), *Ze parreren d'r aorig langes mit die optocht* (Bu), *Die ploeg parredeert bi'j de weg langes* (Np), *Kiek die toch es parrederen* (Ste) **2.** doelloos rondstappen (vooral: op de weg) *Hi'j loopt mar wat bi'j de weg te parreren* (Ol-Nl), *Die lop altied bi'j de weg te parrederen* (Bdie)

parredies - partner

parredies Ook *paradies* (spor.) [parə'dis/para'dis] - paradijs: *Adam en Eva woonden in et parredies* (Nbk), *in et parredies kommen in de hemel* (en niet in de hel) (Nbk); ook fig.: heerlijk oord om te verblijven *Man, vergeleken bij in de stad wonen we hier in et parredies* (Nbk)

parrediesverhael (l) [parə'dis...] - paradijsverhaal

Parrediesvoegel (l) [parə'dis...] - Paradijsvogel (bep. sterrenbeeld), ook, met kleine letter: paradijsvogel, bep. exotische vogel

parreferen (l) [parə'fʊ:əŋ] - paraferen

parrefrase (l) [parə'fra:sə] - parafrase

parrefreseren (l) [parəfrə'si:əŋ] - parafrasieren

parregraf (Nbk) ['parəgraf] - paragraaf: paragraafteken, onderafdeling van een tekst (met name van een hoofdstuk), gedeelte van een politiek programma

parregraffteken (l) ['p...] - paragraafteken

parrelel I (spor.) de; -len [parə'leɪ] 1. vergelijkbaar *iets argens een parrelel in hebben* (spor.), *...vienen* (spor.)

parrelel II (spor.) bn. [parə'leɪ] 1. parallel, evenwijdig *Die lijnen lopen parrelel* (spor.)

parrelelklasse (spor.) - parallelklas

parrelellogram et; -men; -megien [parəlelo:'gram] 1. parallellogram

parrelelschaekeling (l) [parə'lelskə:kɪŋ] - parallelschakeling

parrelelweg [parə'lelwex] - parallelweg

parremetaosie (Nbk, Ste) Ook *parmetaosie* (Bu, Pe-Dbl), *parmetaosie* (Bdie, Dho), *permetaosie* (Bu, Dho) de [parəmə'to:əsi/parmə'to:əsi/parmən'to:əsi/permə...] 1. parentage, bloedverwantschap, familiekring *in de parremetaosie* in de familiekring, tot de familie te rekenen (Nbk), zo ook *Dat zit nog in de parmetaosie* (Bu), *Jim zitten bij mij in de permetaosie* horen bij mijn familiekring (Dho), *Die zitten nog in de permetaosie* zijn nog verre familie van elkaar (Bu), *Et zit bij oons in de parmetaosie* (Dho), *Die is hielemaal uut de parremetaosie* wordt buiten de familiekring gehouden (veelal: door eigen toedoen) (Ste)

parreplu [parə'ply] - paraplu (lett.): *Ie meugen wel een parreplu mitnemen, et kon wel es regenen gaon* (Nbk), *de parreplu opstikken* (spor.), *Een vrommes mit een bosschoppetasse an de aarm en een grune*

parreplu op (v)

parreplubaanke (Diz) de; -n [...'ply...] 1. elk van de banken (met overkapping) voor de kerkeradsleden en ouderlingen in een kerk

parreplubak [parə'plybak] - paraplubak *een iezeren parreplubak* (Nw)

parrepluboom (ko) de; ...bomen; -pien [...'ply...] 1. *Hoe vaeke he'k veul laeter bi'j de parrepluboom zeten, waor ik mien eerste eulieschilderi'je maekte op een los stuk linnen* (ko)

parrepluknoppe (spor.) - parapluknop

parrepluplaante (spor.) - parapluplant

parreplustok (l) [parə'plystək] - paraplustok

parrepluwinkel (l) - parapluwinkel

parrerer z. *parrederen*

parresiet (spor.) [parə'sit] - parasiet: parasitair levend dier (ook wel van een plant), ook: klaploper, iemand die op het geld, het sukses van een ander parasiteert

parresiteren (l) [parəsi'ti:əŋ] - parasiteren

parresjute (Bu, Nbk, Nw, Ol-Nl) Ook *parresute* (Nbk) de; -n; parresjutien, -gien [parə'sjytə/...'sytə] 1. parachute *Kiek, de parrechute ontplooit* (Bu)

parresjutespringen (l) [...'sjytə...] - parachutespringen

parresjutespringer (l) [...'sjytə...] - parachutespringer

parresjutesprong (Nbk) [...'sjytə...] - parachutesprong

parresjutetroepen (l) [...'sjytə...] - parachutetroepen

parresjutist (l) [parəs'jytist] - parachutist

parresol de; -len, -s; -legien [parəs'ɔl] - parasol *de parresol opzetten*: d.i. in het voetstuk plaatsen en uitklappen (Nbk)

parresolstok (spor.) [parəs'ɔlstək] - parasolstok

parresute z. *parresjute*

parterre (spor.) - parterre: zitplaatsen gelijkvloers of plaatsbewijs daarvoor

partij (spor.) tw. [par'tej] 1. (bij korfbal) roep om de medespelers te waarschuwen dat een eigen verdediger de bal heeft en dat men naar de aanval moet spelen 2. z. *perti'j*

partijdig z. *perti'jdig*

partijgenoot z. *perti'jgenoot*

partner (spor., l) - partner: deelgenoot,

medespeler, degene met wie men samenleeft (ook van dieren)

partnergemeente (l) - partnergemeente

partnerruil (Wol) - partnerruil

partnerschap (l) [...skop] - partnerschap

partuur z. *peruur*

parzik z. *perzik*

parzikboom z. *perzikeboom*

pas I Ook *passé* (bet. 1: Ste) de; -sen; -sien [pas/'pasə] 1. stap, tred *de pas d'r in hebben* stevig doorlopen (Nbk), *in de pas lopen (mit)* lett. (Nbk), (fig.:) *Hi'j lop niet bi'j mi'j in de pas* hij en ik komen niet overeen (Sz), *uut de pas lopen* lett. (Bdie, Nbk): *Hi'j lop een bietien uut de pas* (Bdie), (fig.:) *N. is ok uut de passé* uit z'n gewone ritme, uit z'n gewone doen (Ste), ook: is uit de gratie bij de anderen (Ste), *Hi'j ston niet zo goed in de pas bi'j die meensken* werd niet erg gewaardeerd (Obk), *uut de pas raeken* (lett.; Nbk), *in de pas bliieven* (lett.; Nbk), *de pas inholen* (l) 2. afstand van een schrede, stap *Hi'j ston krek op iene pas van mi'j* (Nbk) 3. bergpas *over een pas kommen* (Nbk), ...*moeten* (Nbk), ...*gaon, iene de pas ofsnieden* (spor.) 4. paspoort *We moe'n oonze pas zeker ok haost es weer verlengen laoten* (Nbk), *Mossen jim de pas ok zien laoten bi'j de greens?* (Nbk); ook wel: verkorting van giropas, bankpas e.d. 5. (bij het goochelen) handbeweging waarmee men iets verandert of doet verdwijnen, in *hokus pokus (pilatus) pas* 6. in 't *Is alle daegen pas eender, hetzelfde liedje* (Sz), ook: het is elke dag mis (Ow) en: hij is elke dag dronken (Bdie), zo ook *Daor kuj' mar pas op geven* dat is steeds eender (Dho) 7. z. *passé* I

pas II bw. 1. nog maar net, juist *Ze weren nog mar pas achttien jaor en dan mossen ze al onder dienst* (Nbk), *Veur him begon et feest pas, now et veur de aanderen al lange veurbij'j was* (ba) 2. kort geleden, zojuist *Hi'j is pas ankommen* (Nbk), *zo pas* (ook aaneen) 3. niet later, ouder, langer dan *Ik bin nog mar pas veertig, heur!* (Nbk) 4. niet voor, niet eerder dan *Waorum kom ie now toch pas!* (b), *Ze zollen vroeg kommen, mar ze weren d'r pas om half negen* (Nbk) 5. in hoge mate *Dat is now pas es een keer optreden!* (Nbk)

pasbulte (Bdie, Np, Nt, Ste) ['paʒbaltə] - persbult (van ingekuuld gras)

pasdoek (bs: Dfo) Ook *pasklied* (bs: Dfo)

de; -en ['paʒduk/'paʒkli:t] 1. als perszak gebruikte doek bij het persen van honing

pasfoto ['p...] - pasfoto

pashunnig z. *pashunning*

pashunning (bs: Dfo, Op) Ook *pashunnig* (bs: Dfo, Obk, Ow) de ['paʒ.../...] 1. honing verkregen door deze uit de raten te persen

pasjent z. *pesjent*

paskaemer ['p...] - paskamer

pasklaor bn. [aks. wisselt] - pasklaar *Ik heb de jurk pasklaor, hi'j zit in de ri'jdraoden* (Bu), *een pasklaore oplossing* (l)

pasklied z. *pasdoek*

paskoeken (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) mv. ['paʒkukɔ] 1. restanten in de *pasdoek* na het persen van honing m.b.v. de honingpers *Paskoeken wo'n soms wel veur de bijen gooid, dat die de laeste hunnig d'r uut haelen kunnen* (bs)

paslood (Bu, Spa) - paslood: schietlood

pasmesiene (Bdie El, Np, Nt, Ow) Ook *persmesiene* (Sz) ['paʒməsiənə/'pers...] - persmachine

paspompe (Bu, vo) Ook *perspompe* (Bu) ['paʒ.../'pers...] - perspomp *Op 'e koezoolder ston een grote zinken bak; mit een zoeg- en paspompe op een norton-putte koj' die ien of twee keer daegs volpompen* (vo), *De paspompe die beweeg ie van links naor rechts* (Bu)

paspoort ['p...] - paspoort: reispas *Mossen jim jim paspoort nog zien laoten bi'j de greens?* (Nbk); verder in *medisch paspoort* (l), *kultureel (jongeren)paspoort* (l)

paspoortboekien (l) ['p...] - paspoortboekje

paspoorthouder (l) ['p...] - paspoorthouder

paspoortkontrolle (l) ['p...] - paspoortkontrolle

paspoortkosten (spor.) ['p...] - paspoortkosten

paspoortnummer (spor.) ['p...] - paspoortnummer

passage z. *pesaosie*

passaosie z. *pesaosie*

passchroeve (bs: Dfo, Obk, Op) de; -n ['paʒ...] 1. schroef in de honingpers met behulp waarvan men de balk aandraait die

passe - passe

op de *pasdoek* met inhoud ligt
pas I (bet. 1-4) Ook **pas** (bet. 5; bet. 1-4: verspr.) [*pas(ə)*] 1. in de verb. *te pas en te onpas(se)* steeds maar weer, ook op ongelegen momenten: *Die komt te pas en te onpasse* (El, Nw), *Te pas en te onpas kommen ze mar bij' oons binnenlopen, mar daor gao ik wel een stokkien veur stikken* (Ma, Ow, Ste, Sz), *te pas of te onpasse id.* (Nw), (veelal negatief) *te passe kommen* terecht komen, zich afwikkelen, vergaan: *Hi'j is mal te passe kommen mit dat ongelok mit de moter* (Obk), *Hi'j is bij' die koopman te passe kommen slecht te pas gekomen* (Obk), (ironisch:) *Hi'j is mooi te passe kommen* het pakte verkeerd voor hem uit, hij kreeg het deksel op z'n neus (Bu), *Wat kwam die bertaole vent te passe* wat verging het die brutale vent slecht (j), zo ook *Daor kwammen we reer te pas* (Db), *Ik bin raer te passe koemen* (Ma, Nt, Bdie), *Ik miende dat ik et zo goed daon had, mar ik bin d'r reer mit te passe kommen* (Dfo), *Hi'j is reer te passe west* heeft een ongeluk gehad (bo: Bu, Nw), ook: heeft een vreemd ongeluk gehad (bo: Bu, Nw) 2. in de verb. *van pas(se) kommen* op het goede moment komen, vooral: om benut te kunnen worden, te kunnen helpen enz.: *Dat de smid krek even bij' oons kwam te praoten, dat kwam mi'j goed van passe* (Nbk), *Et kwam percies van pas(se)* (Nbk), *Et kwam mi'j niks van pas(se)* (Ma, Nbk), *Misschien zit d'r nog een woord in dat jim van passe komt* (Ow), *Dat zal hem goed van passe kommen* dat komt hem zeer gelegen (om er gebruik van te kunnen maken) (Np), *Et moet ok mar krek van pas kommen* (Bu), *Daenk d'r omme, et moet mar goed van passe wezen* het moet maar passen, gelegen komen (Ol-Nl), zo ook *te passe kommen* nodig zijn (op het goede moment), gebruikt kunnen worden (verspr., b): *Misschien zit d'r nog een woord in dat jim te passe komt* (Ow), *Dat is wel aorig te passe kommen* (Nw), zo ook *Dat komp me niet te passe* dat komt me (nu) ongelegen, dat kan ik niet gebruiken (Ste) en *Et kwam mi'j niks te pas(se)* (Ma, Nbk), *Dat kan wel es te pas kommen* (Nbk, Ow), *in de kraom te passe kommen* z. onder *kraom*, bet. 3, *Waor komt dat bij' te passe* waarbij is dat

aan de orde, wanneer is het nodig (Nbk), *Daor komt gien praoten an te passe* praten is daarbij niet aan de orde (p), *Zo kwieskwaans brocht ze dat even in de praot te passe* noemde het waar het in het gesprek niet erg opzettelijk hoefde te lijken (j), *D'r komt nogal wat bij' te passe* er komt nogal wat bij kijken, er is nogal het één en ander aan materiaal enz. bij nodig (Nbk), *d'r an te passe kommen* nodig zijn, er bij komen om op te lossen, af te wikkelen e.d.: *De pelisie mos d'r an te pas(se) kommen, zoe'n ruzie het et d'r west* (Nbk), zo ook *De pelisie het d'r an te passe west* (Sz, Op), *Hier moet mar gien pelisie an te passe kommen* de politie moet er maar niet bij worden betrokken (b) 3. iemands normale, goede toestand, in de volgende verb.: *Deur allemaole vesites en mar eten en drinken was ik gister niks te pas* voelde ik me helemaal niet zo goed (Op), zo ook *Ik bin niks te passe* (Np, Ste), *...niet zo goed te passe* (Ste), *...niet zo best te passe* (Bu), *...niks niet best te passe* voel me niet bep. goed (Ste), *Aj' uut je doen binnen, bij' niet te passe* uit je gewone doen, uit je normale ritme (Bu), *Ik vuul me niks te passe* ik voel me niet zo goed (Bdie), *Ik bin tegenwoordig wel aorig te passe* voel me goed (Np), zo ook *Ik bin vandaegge wel aorig te pas* (El) 4. met de juiste, passende maat, in verb.: *De timmerman gaot de balke te passe maeken* passend maken, hier: korter maken (Np), *Inkappen moet gebeuren om et van pas te maken* (Spa), *De jasse moet even te passe maekt wodden* (Ma), *Te moe'n die jasse te passe maeken id.* (Bdie, Np), *Ik zal 't even te passe maeken* op maat (Ow), *een jurk te passe maeken* (Dhau), zo ook *Die broeken van mien man moe'n altied op pas maekt wodden id.* (Sz), *een broek van pas maeken* (Nt) en *Dat pak he'k van pas maeken laoten, et was te groot* (Sz, Ol-Nl), *De jasse was percies van passe* paste precies (Np), *Die jurk is goed van pas* past goed (Nw), *...die past niet, die moej' even van pas maeken* op maat (Ste, Nw) 5. in *gien pas geven* zo niet horen, niet betamelijk zijn *Mit de piepe an in de kärke zitten geft gien pas* (Ow), *Dat geft gien pas, om je daor zo te gedregen* (verspr., Nbk), *Et zol vroeger gien pas geven* dat

maegies en jongen tegere kamperen gongen (Obk), *Et gefit gien pas en gaon daor roken* (Db) 6. z. *pas* I

passé II Ook *pers* (bet. 2: Nbk) de; -n; *passien* ['paʃə/'pɛrs] 1. (in het algemeen) werktuig waarmee men perst, samendrukt, uitperst (zoals een hooipers, stropers, citroenpers, honingpers) *de passé achter de dosmesiene* nl. de stropers (Bdie), *Twie man bij de passé, de iene had de naalde, de ere was de tegenni'jer* nl. bij de dorsmachine (Bdie, Bu), *De pick-up pakte et huj netties op en brocht et in de passé, die drokte et stief in mekeer tot een pakkien dat hi'j an de achterkaant valen leut, et iene nao et aandere* (vo) 2. drukpers, in *van de passé kommen* (spor.) 3. journalisten *Zol d'r ok passé op ofkommen?* (Ow)

passé-auto ['paʃəʊtɔ:, ...tɔm] - persauto
passé-officier (l) ['paʃəʊfisi:ɛr] - pers-officier

passébericht ['paʃə...] - persbericht (gebruikelijker is *passetiedinge*)

passébi'jienkomst (l) ['paʃə...] - persbijeenkomst

passébuero (l) ['paʃə...] - persbuero

passécentrum (l) ['paʃə...] - perscentrum

passéfoto (l) ['paʃəf...] - persfoto

passéfotograaf (l) ['p...] - persfotograaf

passékaarte (l) ['paʃə...] - perskaart

passékonferensie (spor., l) ['paʃə...] - perskonferentie

passékontrolle (l) ['paʃə...] - passenkontrolle: het kontroleren van passen

passelik (verspr.), bn.; -er, -st ['paslɛk] 1. passend, geschikt *Dat is wel een passelike pries* (Db, Ld, Np, Ste), *een passelik kedogien* (Ow), *Soms kuj' alles mit hem, dan is hi'j aorig passelik* (Sz), *Bij die begraffenis wodde gien woord spreuken, d'r was gienene die een passelik woord zee* (Op), *een passelik lietien* (Dho)

passemappe (l) de; -n; ...mappien ['paʃə...] 1. map met informatieve stukken voor journalisten

passen I zw. ww.; overg., onoverg.; paste, het past ['pasn] 1. (overg.) nauwkeurig afmeten *passen en meten*, *Zie mossen passen en meten om d'r te kommen* om de eindjes aan elkaar te breien, om rond te komen (Spa) 2. (overg.) met gepast geld betalen *Kuj' t niet passen?* (Nbk) 3.

(overg.) in *d'r bij passen* dat deel voor een ander betalen dat hem/haar nog ontbreekt (Dhau, Nbk): *As ie een ni'j jasse kopen, zal ik de helte d'r wel bij passen* (Dhau) 4. (overg.; van kledingstukken, schoeisel e.d.) door aantrekken uitproberen of het formaat goed is *Pas die jasse es even* (Nbk), *Ik heb mien ni'je schoenen eerst even goed past, ze bin d'r duur genoeg veur* (Nbk), *d'r een mouwe an passen* een oplossing bedenken 5. (onoverg.) in *passen* op letten op, acht geven op *Ie meugen d'r wel een betien op passen dat je dat niet weer overkomt* (Nbk), *Hi'j zee dat hi'j d'r wel op passen zol dat ze him niet weer in de vingers kregen* (j), *op je tellen passen, op je woorden passen* (spor.) 6. (onoverg.) in *passen* op de zorg hebben voor, verzorgen, ook: hoeden (van vee) *op 'e kiender passen*. *We passen nogal vaeke op 'e kleinkiender* (Ld), *Ik pas wel op je* (Obk), *Zoj' wel even op oonze hond/oons huus passen willen, as wi'j mit vekaansie binnen?* (Nbk), *Ie moe'n goed op 'e knieenen passen* ze goed verzorgen (Nbk), *Die leut him op zien loslopende varkens passen hoeden* (b), *Die oolde man het gienene om op him te passen* om hem te helpen, te verzorgen waar dat nodig is (Nbk), *Ik kan wel op mi'zels passen* ik red me wel, heb je advies, betweterige raad niet nodig (Nbk), *Pas ie mar op jezels wees zelf maar voorzichtig* (Nbk), ook: zorg maar dat je zelf de dingen goed doet (Nbk), zo ook *Now, laot N. mar op himzels passen* (b) 7. (onoverg.) van pas zijn (lett.), van de juiste afmetingen, de juiste maat zijn *Ik heb perbeerd d'r een ni'j kezien in te zetten, mar et past niet goed* (Nbk), *Die iene sleutel paste wel* (Nbk), *Die pannen passen goed in mekeer, dan bin ze niet zovule ruimte neudig* (Nbk), *Een baand om de middel, daor paste de breideschie an* (Ste), *Passen je de ni'je klompen wel goed?* (Diz, Nbk), *Dat past niet in zien plan* kan niet goed in z'n plan worden opgenomen, ook: komt hem ongelegen gezien zijn opzet (Nbk), *Dat past as gegeuten* (Pe- Dbl, Ste), *...as een busse* (Db, Diz, Obk, Sz), *...as een kul in Griet* (Obk), *Et past as was t d'r veur maekt* (Ma, Ow), *...veur jow maekt* (Dfo) 8. (onoverg.) overeenstemmen,

passen - passenielfchef

kunnen samengaan, harmoniëren *Die kleren passen niet bij mekeer, et rooit nargens naor het lijkt naar niets* (Bu), *Die kleuren passen niet bij mekeer* (El), *Dat past goed bij mekeer* (Nbk), *Die meensken passen goed bij mekeer* (Bu), *'t Was gien goed huwelik, et paste niet* (Nbk), *Ze pasten mekere percies* (vo), *Dat past as een tange op een varken* in het geheel niet (Bdie) 9. (onoverg.) betamelijk zijn, op z'n plaats zijn *Dat past him niet om zoks te doen* (Bu), *Dat past je niet om praoties te hebben tegen je meerdere* (Bdie, Db), *Et past jim niet een bertaole mond tegen jim vader te hebben* (Op), *'t Zol in disse tied haost ok niet meer passen* nog kunnen, nog geaksepteerd worden (j) 10. (onoverg.) geschikt zijn, goed gebruikt kunnen worden, gewenst, nodig zijn *Zoe'n baentien bij et spoor of de post zol 'm krek passen* (Op), *Dat husien mit dat kleine hoekien grond zol die oolde meensken net passen* (Obk), *Dat past me wel* dat komt me wel goed uit, dat kan ik wel goed gebruiken (Nbk, Bu), *Een betien hulpe zol mij wel passen* zou ik heel goed kunnen gebruiken (Ma), *Et paste me wel wat, die pries* (Nbk), *Now, dan past 'm wel, een meid gezegd bijv. van een boer die een gezin heeft met kinderen* (Np, Pe-Db, Nbk), zo ook *Die meensken past wel een meid* (El), *Zoe'n grote huusholing, dat past een maegd in* (Ow), *Dat wil ik wel hebben, dat past me wel* kan ik goed gebruiken (El), *We kwammen mit et loon overiene, we pasten mekaere* konden elkaar van dienst zijn, helpen (Ste), *Dat past je niet as boer* is niet gunstig voor je (Bdie) 11. (onoverg.) gelegen komen *Past et jow wel, da'k wat laeter komme?* (Nbk), *De ni'je burenen zullen kommen, mar et moet oons wel passen, want d'r staot meer op et pergramme* (Obk), *Van de gemiente kriegen jim et geld as een renteloos veurschot, daj'm ofbetaelen meugen as et jim past (...)* (vo), *Et paste me niet* (Nbk), *Et past me now niet* het komt me nu niet gelegen (Ste), *Dat past me alle daegen* dat kan wat mij betreft op elke dag, ook: dat kan ik elke dag goed gebruiken (Np) 12. (bij het kaartspel) passen, vooral in de verb. *Ik pas*, ook in ruimere bet.: ik doe het niet, ik bedank ervoor 13. iets niet willen, er niet aan

meedoen, in d'r veur *passen*: *Ik pas d'r veur om elke avond mar in de winkel staon te moeten* (Nbk) * *Een blauwe locht past een mooie locht* (Diz), *Mit passen en meten/Wodt de tied mit versleten* (Ste), *Mit passen en meten/Wodt veul tied versleten* (Np), *...de tied...* (Op), *...gaot de tied...* (Pe-Db)

passen II Ook **persen** (Sz) ['pasn/persn] zw. ww.; overg.; paste, het past ['pasn/persn] 1. samenpersen, sterk samen-drukken (vooral met een pers e.d.) *...dat d'r een mesiene doende was om stro van et tarwelaand in pakkies te passen* (vo), (inzake het uitbranden van een bijenkorf voor het verwijderen van scherpe punten:) *De körf zit zo stief past dat de vlamme d'r gien vat op krigt* (Nbk) 2. door sterk te drukken het sap e.d. uit iets doen komen *een citroen passen* (Nbk), *waarm passen* honing persen nadat het is verhit (bs)

passend ['pasnt] - passend: in overeenstemming met de aard, bekwaamheid enz. *een passende pries* een geschikte prijs, een prijs die gevraagd kan worden gelet op aard en kwaliteit (Bdie, Sz, Nbk): *Hij het wel een passende pries veur zien werk kregen* (Sz), *passend wark* (l), *Bij 't uutrieken van de diplomes hul de lerer een passende toespraak* (Db)

passeneel z. **passenielf** I, II

passenielf I (Dfo, Dhau, Obk, Op) Ook **passeneel** (Dhau, Diz, Np, Nt, Ow, Ste, Sz), **perseneel** (Db, Np, Nw, Obk, Spa, Sz, Wol), **perseneel** (El, Nbk, Wol), **personeel** (verspr.) et [pasə'ni:l/...'n:l/persə'ni:l/peşə'ni:l/...] 1. de werknemers van een instelling, een zaak, een partikulier *et onderwiegend passenielf* (Obk), *Sommige warkgevers bin d'r op uut om heur passenielf altied een betien te neppen* (Op)

passenielf II (Obk) Ook **passeneel** (Dhau, Nt, Ow, Ste), **perseneel** (Np, Sz), **personeel** (Bu, Nbk, Ste), **perseneel** (Nbk) bn. 1. personeel, niet op een zaak maar op een persoon betrekking hebbend, voornamelijk in *passenielfe belasting* personele belasting (Dhau, Nbk, Np, Ow, Spa, Ste, Obk): *Grondbelasting is tegenwoordig onderbrocht bij de personele belasting* (Spa), *De kemies kwam vroeger langes veur de passenele belasting* (Dhau)

passenielfchef (spor.) [...'n...] - personeel-

chef

passenielsadministraosie (l) [...'n...] - personeelsadministratie
passenielsadvertensie [...'n...] - personeelsadvertentie
passenielsangelegenheden (l) [...'n...] - personeelsaangelegenheden
passenielsbeleid (l) [...'n...] - personeelsbeleid
passenielsblad (spor.) [...'n...] - personeelsblad
passenielsfeest [...'n...] - personeelsfeest
passenielsfermaosie [...'n...] - personeelsformatie
passenielsgebrek (l) [...'n...] - personeelsgebrek
passenielslid (Obk) [...'n...] - personeelslid
passenielsuutbreiding (l) [...'n...] - personeelsuutbreiding
passenielsvergeerdering (l) [...'n...] - personeelsvergadering
passenielsverieninge (l) Ook *persenielsverieninge* (b) [...'n...] - personeelsvereniging
passenielszaeken (l) [paʒə'n...] - personeelszaken
passepries (l) ['paʒə...] - persprijs
passer ['pasr] - passer (bij tekenwerk)
passerdeuze ['p...] - passerdoos
passeren [pa'si:ərɲ] - passeren, voorbijgaan (spor.), voornamelijk in de verb. *de kieper passeren* (spor.), *De vuuftig passeerd wezen* (spor.); in *iene passeren* niet uitkiezen, ergens niet voor uitnodigen enz. *Ie moe'n him ok utneudigen, eers kan hi'j him wel es passeerd vulen* (Nbk); verder in *een akte passeren* (Ste, l), *Die akte moet nog passeerd wodden* (Ste)
passeri'je z. *pasteri'je*
passerpunt (l) ['p...] - passerpunt
passesier (spor.) [pasə'si:ər] - passagier (per bus, tram enz.)
passesiersdienst (spor.) [...'si:...] - passagiersdienst
passesiershut (spor.) [...'si:...] - passagiershut
passesierslieste (l) [...'si:...] - passagierslijst
passesiersruimte (l) [...'si:...] - passagiersruimte
passesiersschip (spor.) [...'si:...] - passagiersschip
passesiersvervoer (l) [...'si:...] - passa-

giersvervoer

passesiersvliegtuig (spor.) [...'si:...] - passagiersvliegtuig
passetiedinge (l) ['p...] - persbericht
passetribune (spor.) ['paʒə'tribynə] - perstribune
passevertegenwoordiger (spor.) ['paʒə...] - persvertegenwoordiger
passeveurlochter (l) ['p...] - persvoorlichter
passevri'jhied Voor -heid z. -hied ['paʒə...] - persvrijheid
passie ['pasi] - passie, in * *As de vos de passie preekt, boer pas op je gaanzen* (Op), *...kiepen* (Dhau, Nw), *...boer daenk om je kiepen* (Pe-Dbl)
passiebloeme (Ow) de; -n ['p...] 1. passiebloem
passiemeziek ['p...] - passiemuziek
passien et; passies ['pasin] 1. kleine pas, in diverse bet. *kleine passies maeken* kleine stappen (Nbk) 2. klein legitimatiebewijs, bankpasje, giropasje, elektronische betaalkaart e.d. *Hej' je passien veur 't ziekenhuus wel mitneumen?* (Ow) 3. op kleding genaaid stukje stof (verspr.) *D'r was een hoeke op 'e schoolder ni'jd, dat was een passien d'r op* (Nbk), *Een passien kan op 'e schoolder zitten, mar ok midden veur op 'e jurk* (Obk), *een passien op 'e schoolder van 't overhemd* (Ste)
passiespul (l) ['p...] - passiespel
passiessysteem (l) ['p...] - pasjessysteem
passieverhaol (Ste) et ['p...] 1. het verhaal van het lijden en sterven van Jezus *Op Passiezundag wodt et passieverhaol veurlezen* (Ste)
passievrucht (Ow) - passievrucht
Passiezundag (Ste) [...'san...] - Passiezondag (Ste)
passik z. *perzik*
passikboom z. *perzikeboom*
pastei [pa'stej] - pastei: van vlees enz.
pasteigien (spor.) [pa'stejxin] - pasteitje
pastel (spor.) [pa'stel] - pastel
pastelkleur (spor.) - pastelkleur
pastelschilder (spor.) [pa'st...] - pastelschilder
pastelschilderen (spor.) [pa'st...] - pastelschilderen
pasteltekening (spor.) [pa'st...] - pasteltekening
paster (Ste) Ook *pastor* (Op, Pe-Dbl, Ste)

pasteraol - pat

[ˈpastɪr/ˈpastɔr] - pastor (r.k.-zielzorger voor een bep. groep)

pasteraol (l) [ˈpastɪrˈoːəl] - pastoraal: herderlijk, voornamelijk in *pasteraole zorg* (l), *pasteraol warker* (l)

pasteraot (l) [ˈpastɪrˈoːət, ˈpastɪr...] - pastoraat

pasteri'je (Dho, El, Nbk, Np, Nt, Op, Ste, b, b: lm, bo: Bu, Nw) Ook *passeri'je* (Ste), *pasterie* (verspr.), *pastorie* (Bdie, Nbk, Spa, Sz) [ˈpastɪrˈijə, ...ejə, z. -i'je/pasɪrˈijə/pastɪrˈi/pasto(ː)ˈri] - pastorie: woning van predikant of pastoor *Ze bin mit de pasteri'je an 't vertimmeren* (Ste), *N. van M. zit in de pasteri'je woont in* (Np), *Ik kom niet zo vaak meer op de pastorie as vroeger* (Sz)

pasterie z. *pasteri'je*

pasterop (Diz, Nbk) tw. [ˈpastɔp] 1. pas op, wees gewaarschuwd, denk erom *Pasterop, de hanen thuusholen!* (Diz)

pasteriseren (l) [ˈpastɪːsɪrˈiːstɪrɪŋ] - pasteuriseren

pastoor Ook *pestoer* (Dho, El, Nbk, Np, Spa, Ste) de; -s; -tien [ˈpasˈtoːər/pə...] 1. pastoor, hoofd van een parochie *Mit een begraffenis had de pestoor een pij an* (Ste), *meneer pastoor*: huidige aanspreektitel, eerder: *eerwaarde* (Ste), *de beide pestoors* (Ste), *Veurdat hij overleed, wodde de man nog deur de pastoor bediend* (Wol) * *As de boeren niet klagen/En de pastoors niks vragen/Lop et naor et aende van de dagen* (Ste)

pastoorske (Nbk, b: lm, p) Ook *pestoorske* (Nbk) de; -s [ˈpasˈtoːərskə/pəˈst...] 1. pastoorse, predikantsvrouw, all. in * *Daor hej' de pop, zee pastoorske* gezegd als iets naar buiten floept na veel moeite, als iets toch nog om iets anders heen stroomt e.d. (Nbk)

pastor z. *paster*

pastorie z. *pasteri'je*

pasturf (Bdie, Dfo, Nbk, Np, Obk, Ste) Ook *persturf* (Sz) de; ...turven; ...turvien [ˈpas.../...] 1. persturf, machinaal gemaakte turf

pasvoer (Bdie, Np, Pe-Dbl, Ste) [ˈpasfuːər] 1. persvoer

paszak (bs: Obk, Op) de; -ken; -kien [ˈpasak] 1. perszak (bij het persen van honing)

pat et; -ten; -tien [pat] 1. deel van een

geheel *een vierde pat* een vierde deel (Nt), *Hoevule patten moe'n d'r van* in hoeveel delen moet het worden verdeeld (Bu), *een (groot) pat van zien leven* een (groot) deel (Np, Nbk), *Dat wark, veur een pat bundeld in (...)* voor een deel gebundeld in (een bep. boek) (v), *Een sinasappel was een grote weelde; ieder kreeg dan een vierde patten en de schelle hadden we in de buusdoek, dan mochten de aandere kiender d'r an roeken hoe lekker as ze reuken* (Ow), *een patten sinasappel* een stukje (Bu), *patten liever* veel liever (b): *Nee, hi' blijft patten liever thuus* (b) 2. aandeel, het deel dat iemand krijgt, toekomt, moet leveren, moet uitvoeren *We verdielen een zak appels, ieder krijgt zien pat* (Ow), *Hi' het een mooie auto kocht veur zien pat van de arfenis* (Obk), *En kot daarop verkochte de jongste zeune zien pat* [aandeel in de boerderij] en *hi' trok de wiede wereld in* (b), *Ik hebben je pat had* je hebt je deel al gekregen en krijgt nu niet meer (Bu, Nbk), *Ik heb mien pat niet had* niet gekregen wat mijn deel zou zijn, ik heb mijn aandeel niet gekregen (Ste), *Ik bin niet vuuleisend, mar ik wil toch mien pat hebben* (Db), *Ik geef mien pat niet weg* (Sz), *Hi' nemt zien pat wel zorgt wel dat hij z'n deel krijgt, dat hij wel genoeg krijgt* (Nbk), *Hi' is aorig naonemend, hi' mient altied dat hi' an 't kotste pat komt* dat hij in vergelijking met anderen te weinig krijgt (Np), *Die het zien pat wel kregen* heeft bep. wel gekregen wat hem toekwam, hij heeft bep. niet te weinig gekregen, hij heeft nu wel genoeg gekregen (Np), zo ook *Ze hebben heur pat wel had* (Dho), *Ze hebben daor (ieder) een pat in* een deel, aandeel (Dho, Nbk, Np, Ste), *...een pat van id.* (Nbk, Np), *Ze zatten d'r allemaol nog mit een pat in* (Np, Ma), *Ik wil mien pat d'r uut hebben* over mijn aandeel kunnen beschikken, ik eis mijn aandeel op (Ow), *zien pat wel lussen* veel kunnen eten, vaak trek hebben (b), *d'r pat noch diel an hebben* er niets mee te maken hebben en er daarom niet op aangesproken kunnen worden (verspr.): *Ik heb d'r pat noch diel an* (Bdie), zo ook *gien pat noch diel d'r mit te maeken hebben* (Nbk) en *Hi' het d'r gien pat of deel an* (Ste), *Om mien pat moch et wel* voor mijn part, wat mij betreft zou het

wel mogen, ik zou het eigenlijk wel graag willen (Nbk, Ol-Nl), *Ie kun om mien pat naor de knoppen lopen* krijg wat mij betreft het lazarus (Nbk, Ld), zo ook *Hi'j kan om mien pat oprassen* (Nbk, Ld), *Ie kun om mien pat stikken* barst maar (Ol-Nl), *Om mien pat kuj' de krits kriegen* krijg het lazarus (Nbk), zo ook *Ie kun veur mien pat oplazeren* (alg., Sz), *Veur mien pat kuj' een kiend kriegen* (Ow), *Veur mien pat kuj' opvliegen* (Nbk, Bdie) en *Veur mien pat meug ie alles hebben* wat mij betreft, ik vind dat (...) (Ste), *Die het zien pat (wark) wel daon* hij heeft zijn aandeel (aan werk, inzet anderszins) wel geleverd (Dhau, Nbk, Obk), ook: hij heeft meer dan genoeg werk verzet in de desbetreffende periode, ook: in z'n leven (Dhau, Nbk), *Ik hebbe d'r mien pat wel toe bi'jdreugen* ik heb er wel genoeg aan bijgedragen, erbij geholpen (Wol), *k Heb mien pat d'r an daon* gedaan, uitgevoerd hetgeen van mij verwacht kon worden (Ow), *Hi'j het zien pat wel op* heeft nogal wat gedronken (Ste) 3. (mv.) in *patten speulen* hinderlijk zijn, van negatieve invloed zijn op iets dat moet gebeuren, tot stand moet komen (Bu, v) *Dat het (him) ok patten speuld* (Bu) * *As ieder zien pat krigt, dan het de duvel niks* als alles eerlijk wordt verdeeld, is daarmee de kous af, zijn er geen problemen (Op), *Elk zien pat* ieder z'n deel (Dhau, Nbk)

patee (spor.) [pa'tu:] - patee: bep. gerecht, wildpastei

patent I (spor.) Ook *petent* (spor.) et [pa'tent/pə'tent] 1. patent, octrooi *Daor meuj' wel patent op anvroagen* (Nbk), *d'r patent op laoten leggen* (Sz)

patent II (verspr.) Ook *petent* (Dho, Np) [pa'tent/pə'tent] - patent: uitstekend, voortreffelijk *Mien ni'je broek paste mi'j patent, mar doe 't nat wodde ha'k de broek tot de kni'jen zitten; daor zat de krimp nog in, dat was einlik gien werk* (Sz), *Hi'j zicht d'r nogal patent uut veur zien leeftied* (Bu, Nbk), *Ze smaekten patent* (b), *een patent middel* (Ste), *Dat kik d'r patent uut* ziet er voortreffelijk uit (Ste)

patent-kali (vo) [pa'tentka:li] - patent-kali (...) *tien baol patent-kali en tien baol superfosfaat* (...) (vo)

patentsteek (Nbk) - patentsteek

pater de; -s; -tien [pa:tɹ] 1. pater (r.k.-geestelijke)

patio (spor.) [pa:tsijo:, ...jom] - patio

patjakker (verspr.) Ook *patsjakker* (Sz) [pat(s)jakɹ] - patjakker, rare vent, zondeling *een nuvere patjakker* een vreemde vent (Diz), *een vremde patjakker* (Ma), *een raere patjakker* (Bdie, Ste)

patriot (spor.) [patri'jot] - patriot

patriottetied (spor.) [patri'jotə...] - patriottentijd

patroelie z. *petroelie*

patroon z. *petroon*

pats I (Db, Dfo, Nbk, Nw, Ste, Sz) de; -en; -ien [pats] 1. harde klap, slag *Ie moe'n me de boel niet verknoeien, want dan za'k je een pats verkopen* (Sz), *Hi'j het een beste pats had* (Db), *een pats an de kop kriegen* (Nbk), *iene een pats an de kop geven* (Nbk)

pats II (Ld, Nbk) tw. [pats] 1. pats, klets *Pats! Daor ligt hi'j!* (Ld)

pats-boem (spor.) - pats-boem

patsen (Bu, Nbk, Ol-Nl, Ow) [patsɛn] - patsen *mit een stientien in et waeter patsen* (Ol-Nl), *De kiender zitten onophooldelik in 't waeter te patsen* (Ow), *Hi'j patste dat ding d'r toch tegenan!* (Bu)

patsjakker z. *patjakker*

patstelling (spor.) - patstelling (lett. en fig.)

pattekelier I (Bu, El, Nbk) Ook *pattikulier* (Nbk, Nw) [pa'təkə'li:ɛr/pa'tiky'li:ɛr] - particulier *As pattekelier betael ie daor vaeker meer veur* (Nbk)

pattekelier II (Nbk) Ook *pattikulier* (Nbk, Nw) bn. 1. partikulier, wat iemand persoonlijk aangaat *Dat is mien pattekeliere miening* (Nbk), *pattekelier bezit* (Nbk), *een pattekeliere verzekering* (Nbk), *pattikulier verzekerd* (Nw)

patten (Bu, Diz, Ste, Sun-Ot) zw. ww.; overg.; patte, het pat [paʈn] 1. verdelen *Dat moe'n jim thuus patten* (Ste), *mit him patten* met hem delen (Bu), *Die taart kuj' in verscheiden stokkies patten* (Diz)

pattepisser z. *padpisser*

patti'j z. *perti'j*

patticipaosie (l) [pa'tisi'pə:əsi] - participatie (in maatschappelijk opzicht)

pattie Ook *pattien* (Dmi, Nbk, p, b: lm) onbep. vn. [pati'/patin] 1. sommige(n), een klein aantal *Pattie boeren holen op mit de*

pattien - peblickswissel

boerkerij (bl), *Pattie meensken zeggen et* (ba, Ste), *Ze geven N en M een haand, en pattie mi'j ok* (v), *pattie vrouwlu* (b), *pattie lu* (v, b), *...luden* (Dfo), *...kiender* (bl), *pattie keren* (Bdie, Db, El, Spa, Ste), *op pattie plakken* (Diz, Nbk, Ow, Spa, Ste), (voorafgegaan door het onbep. vn. *eer*.) 'n *Pattien meensken zeggen van dörp* (Nw, Dmi), *Daor weren een pattie meensken* (Nw)

pattien z. pattie, zo ook onder *pad*
pattietieden (Db, Np, Obk, Op, b) Ook niet aaneen geschreven bw. ['p...] 1. soms *Kleine poppen kun heur pattietieden zo vermaeken mit een rammelbelle* (Obk), *Pattietieden krigt hi'j et weer* (Np)
pattietoeren (Db, Dhau, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, Ste, b, bl, j, v) bw. ['pati tu:əŋ] 1. soms *Al wil et mit de tuun pattietoeren niet te best lokken, et onkruid gruuit altied wel deur* (Obk), *Dat komt mi'j pattietoeren meraokel van passe* (b), *Ja, et was pattietoeren zien eigen schuld wel wat mit* (b)

pattiewegens (Bu) bw. ['patiwu:gɛs] 1. hier en daar, op sommige plaatsen

pattikulier z. pattekulier I, II

pauke (l) ['pɔmkə] - pauk

paukenist (l) - paukenist

paukeslag ['p...] - paukeslag

paus de; -en ['pɔms] 1. paus, hoofd van de r-k. Kerk

pausmobiel (spor.) ['pɔmsmo:'bil] - pausmobiel

pauw de; -en; -gien ['pɔw] 1. bep. vogel: pauw *Et liekt wel een pauw te pronken* (Ste), *zo trots as een pauw* (Ld) 2. iemand die graag pronkt (Ste) *Da's ok een pauw!* (Ste)

pauweëi ['pɔwæj] - pauweëi

pauwehokke (Nbk) ['p...] - pauwehok

pauwenest (Nbk) ['p...] - pauwenest

pauwestat (Nbk) ['p...] - pauwestaart

pauwevere (spor.) - pauweveer, ook wel bekend als bep. patroon bij het breien

pauwhaene (Nbk, Nt) de; -n; ...haentien ['p...] 1. mannelijke pauw *Een pauwhaene kan zo mooi pronken* (Nt, Nbk)

pauwhenne (Nbk) de; -n; -gien ['p...] 1. vrouwelijke pauw

pauze ['pɔmzə, ook wel ...sə] - pauze: rustpoos *In de pauze verkopen we altied lotten* nl. van de toneelvoorstelling (Nbk),

Ik zwiet an ien stok deur, zuwwe even pauze holen? Dan kuwwe even bekommen (Nbk), *Zuwwe even een kleine pauze innassen, dan kan ieder de stokken even goed lezen* (Nbk), *een kertier pauze, grote pauze, kleine pauze*, ook: pauze op scholen, vgl. *Ik mos de sommen ofmaeken in de pauze* (Nbk) en bij sportwedstrijden: *Snap ie now dat zokke sportmeensken in de pauze van et körfballen staon te roken?* (Nbk); (bij bladmuziek:) rustteken (Nbk) *Daor moej' even gien toets anslaan, dat is een pauze* (Nbk)

pauzedienst (l) - pauzedienst

pauzefilm (spor.) ['p...] - pauzefilm

pauzekoncert (l) ['p...] - pauzekoncert

pauzenommer (l) ['p...] - pauzenummer

pauzeren (spor.) ['pɔm'st:əŋ] - pauzeren

pauzetoets (spor.) - pauzetoets

paveljoen et; -en; -egien ['paw'ljun, ...v]...] - paviljoen (als onderdeel van een groot gebouw, ook: groot buitenkafé)

Pb - afkorting voor lood (plumbum)

pd. - afkorting van *pond*

peblik I Ook **publiek** (spor.) et ['pɛblik/...] 1. de mensen met elkaar, het volk als geheel, iedereen (spor.) *Et park is eupen veur 't peblik* (spor.), *Jan Peblik* iedereen die het zou kunnen/willen aanschouwen, het grote publiek (ba) 2. kring van belangstellenden (voor boeken, lezingen enz.) *Now hoolt dit liekewel niet in, dat dit ni'je boek allienig mar veur een klein peblik aorig wezen* zol (bl) 3. de aanwezige toeschouwers, toehoorders *Et peblik het et prachtig vunnen* (Nbk)

peblik II Ook **publiek** (spor.) bn., bw. ['pɛblik/py'blik] 1. openbaar, algemeen *Een opstappien is een paol in de grond mit een plaanke d'r op, an weerskaanten van de draod; in et oolde publieke pad van Makkinge naor Nij'berkoop zat zo'e'n opstap* (Nbk), *een peblike verkoping, peblik verkopen* 2. (bn.) met betrekking tot een overheidsdienst (l), in *Peblike Warken* nl. als gemeentelijke dienst (l)

pebliksomroep (spor.) ['pɛ'bliks...] - publieksomroep

peblikspries (spor.) [...'bl...] - publieksprijs

peblikstrekker (spor.) [...'bl...] - publiekstrekker

peblickswissel (spor.) - publiekswissel

pech [pɛx] - pech *pech hebben: Ik heb altijd pech!* (Nw), *pech kriegen an de auto* (Nbk), *pech onderweg* (spor.)

pechlaampe (spor.) - pechlamp

pedaal Ook *pedaol* (Dhau, Obk) et; pedalen; -tien [pə'da:l/pə'do:əl] 1. pedaal: van een auto, piano e.d. 2. fietspedaal *Hij gong op 'e pedalen staon* (Nbk)

pedaalemmer - pedaalemmer

pedaalemmerzak [...'d...] - pedaalemmerzak

pedaantig (Bdie, Pe-Dbl, Wol) Ook

petantig (Bdie), *pedantig* (Db, Dho, Ma, Mun, Pe-Dbl, Sz) bn., bw.; -er, -st [pə'dā:ntəx/pə'tā:ntəx/pə'dantəx] 1. (vooral van meisjes:) vlot, bijdehand, pittig (Db, Ma, Pe-Dbl), ook: een beetje eigenwijs, enigszins pedant (gezegd van een meisje:) *een pedantig ding* (Dho, Ma, Pe-Dbl, Mun, Sz)

pedagogisch [pi:da'xo:xis] - pedagogisch

pedagogische akademie

pedantig z. *pedaantig*

pedaal z. *pedaal*

peddelen zw. ww.; onoverg.; peddelde, het/is peddeld ['pedlɪ] 1. peddelen, pagaaien *We hebben een mooi aentien peddeld* (Nbk), *We bin mooi over et meer peddeld* (Nbk) 2. fietsen *Mar wij peddelen weer verder* (Obk), *We bin mooi op Oosterwoolde an peddeld* (Nbk)

pedofiel (spor.) [pi:do:'fi:l] - pedofiel

pedofilie (l) [pi:do:'fi'li] - pedofilie

pedule z. *pendule*

pee de [pi:] 1. in *de pee* (aorig) *anhebben* deftige kleren aanhebben (soms enigszins schertsend gezegd) (El, Ma, Nbk, Nt): *Hij het de pee aorig an* (Ma), zo ook *Hij is aorig in de pee* (Diz) 2. in *de pee* *inhebben* de pest inhebben

peer (Ste, Nw, Np en oost.) Ook *paer* (Ste, Np en west.), *paar* (WH) et; peren; -tien [pi:ɛr/pɛ:ɛr/pa:ɛr] 1. twee bij elkaar behorende exemplaren die samen een stel vormen *een peer klompen, een peer schoenen, een peer hanen, Ze het een peer gocie arms an et liefkan hard werken* (Nbk), *Ze het een peer mooie ogen!* (Nbk) 2. twee personen die getrouwd zijn of een vergelijkbare vaste relatie hebben, ook wel: twee bij elkaar horende dieren van verschillend geslacht *Die domnee mos zoe'n honderd peerties trouwen* (vo), *et jonge*

peer (Nbk), *et goolden peer* (Nbk), *et zulveren peer* (Nbk) 3. tweetal bij elkaar horende personen die samen dansen of schaatsen *Vroeger wodden d'r hadrieder'jen hullen van peren, dus veur man en vrouw* (Obk), *Et was daansen veur peren* (Nbk), *...hadrieden van peren* (j) 4. (verkl.) tweeling (Db, Dho, El, Nt, Op, Spa, Ste, Sz) *Ze hebben een peertien kregen, een jonge en een maegien* (Db), *iene van een paertien één van een tweeling* (El, Nt, Spa, Sz, Ste): *Die jonge is iene van een paertien* (Sz), *Ze hebben daor zes kiender, mar d'r bin twee paerties bij* (Op) 5. tweetal in het algemeen *Hij had een peer mooie Friese peerden veur de waegen lopen* (Nbk) 6. enkele, een klein aantal (ook als voorbepaling) *D'r waeren mar een paer, een stok of zesse* (Ste), *D'r kwammen mar een peer meensken opdaegen* (Nbk), *een peer bladzieden veurlezen* (Nbk), *een peer honderd hoepies* (b), *Hij het d'r al een peer keer henne west, mar ze weren niet thuis* (Nbk), *Hij verdiende mar een peer centen* maar weinig geld (Ma), *Lao'we et mar kopen, die peer luzige centen hoeft et niet om over te gaon* om dat uiterst kleine bedrag (Nbk), *Hij het wel een paer centen* hij is niet onbemiddeld (Ste) * *Twee is een paer* (Op)

peerd et; -en; peertien; vn. aand. hi'j, ook wel ze (spor.) [pi:ɛrt] 1. paard (het bekende zoogdier) *'t Peerd is now rustig bij 't jongvee, now hij een bongel an het* (Db), *Een Fries peerd heurt een lange stat en lange maonen te hebben* (Bdie, Obk, Ol-Nl), (als aansporing:) *Vot peerd!* (Nbk, Np), *een mak peerd, Aenlik waj' pas boer aj' twie peerden veur de waegen hadden* (Ow), *Vroeger had iedere boer een peerd, now hebben de burgers de peerden* (Ol-Nl), *Waoromme hool ie eigenlijk een peerd? Ie hebben d'r ja niks veur te doen!* (b), (met bijzonder gebruik van *oonze*, z. ook *oons* III:) *We hebben et es een keer had dat onnze peerd morgens goed zien wark daon har; doe hij een goed ure op 'e stal staon har en wij him weer anspannen zollen, ston hij op drie poten* (Ow), *Ik heb de hiele dag al achter et peerd gaon* werk gedaan waarbij men steeds het paard moet mennen (Ld), zo ook *...achter de peerden gaon* id. (Ld), *Ik heb et nog niet zoer bij*

peerd - peerd

de boer, want ik gao een bult achter de peerden nl.: dan hoef ik zelf niet zulk zwaar werk te doen (Ld), *'k Heb et peerd veur drachtig kocht, mar ze is gust* (Dho, Dfo), *Dat peerd krigt wel haever, ze is aorig weelderig* (Dho), *Dat peerd rokt de stal* begint harder te lopen om gauw thuis te zijn, ook: die persoon gaat harder werken omdat het einde in zicht is (Op, Np), *een koppeltien ruters te peerd* (Db), *mit man en peerd te waeter* geheel en al te water (geraakt), met alles wat men bij zich heeft, met name met de auto (Dfo, Obk), ook: geheel failliet (Ow), *op et verkeerde peerd wedden, iene over et peerd tillen* iemand te veel prijzen (Bu, Nbk), *zo ook over et peerd tild wezen* (Diz), *Hi'j zuukt om 't peerd en hi'j zit d'r op* hij zoekt en zoekt maar heeft het gezochte in z'n direkte nabijheid (Diz), *et peerd achter de waegen spannen, man en peerd numen, een dubbel peertien* een zware, brede ket (Nbk), *et beste peerd van de stal* lett. en fig. (Dfo, Np), *Ze hebben him op 't peerd zet* voor de gek gehouden (Ld, Ma), *op de kast weten te krijgen* (Ow), *aan een baan geholpen* (Db, Sz), *belangrijk gemaakt, belangrijker gemaakt dan hij is* (Op, Wol), *zeer geprezen* (Obk), *in een funktie geplaatst waarvoor hij niet geschikt is* (Obk), *Hi'j zat op 't peerd* had het redelijk goed (Db), ook: hij was verwend door anderen (El) en: ze dreven de spot met hem, hadden hem op de kast gekregen (Dho, Ld, Ma), *ze hadden hem te grazen* (Dho), *Hi'j zit gauw op 't peerd* is gauw boos (Ma), *een hoolten peerd* een stijve, lompe vrouw (Sz, Ow), ook wel van een man gezegd (Ow), ook: een grote vrouw (Ld), *Dat is een heel peerd* een grote vrouw (Np), *...een groot peerd* id. (Ol-Nl), *Wat een peerd van een vrouw* wat een grote vrouw (Bdie, Diz, Ld, Obk, Nw), *een hopsteiger van een peerd* een grote vrouw (Dfo), *Die man is mit een wit peerd trouwd* met een vrouw die altijd mooi wil zijn (Ow), *een luxe peertien* een vrouw die bijzonder is door haar fraaie verschijning (Spa), *'t Is net een bliend peerd* hij werkt onafgebroken door, hij werkt aan één stuk door zonder zich verder met iets in te laten (Wol), *Hi'j gaot d'r op in as een bliend peerd* hij gaat onbesuisd te werk, gaat er

zeer druk en enthousiast mee aan de slag zonder erbij na te denken, ziet niets en doet maar (Db, Dho, El, Obk, Ow, Wol), *'t Is wel zoe'n mak peerd, d'r kan wel een kiend onderdeur kroepen* (Obk), *Hi'j het een maege as een peerd eet* heel veel, kan heel veel op (El), *Hi'j is zo dempig as een peerd* (Np), *zwieten as een peerd* (Op), *dust (hebben) as een peerd, honger (hebben) as een peerd* (Ol-Nl, Spa, j), *zo stark as een peerd, warken as een peerd, longen (hebben) as een peerd* sterke longen (hebben), nl. als van een paard (Ste), *een kont as een peerd* d.i. als van een paard, dus: zeer groot (Np) 2. afbeelding, figuur, vorm van een paard (in de bet. onder 1), met name als versiering op o.m. een *regelateurklokke* (Bdie, Dfo, Ld, Obk, Ste, Sz): *een peerd as sieraod op 'e regelateurklokke* (Sz, Dfo), *Et boverdiel van een regelateurklokke was vaeke een peerd* (Obk, Ld); ook aan weerszijden van het uilebord op bep. boerderijen (oorspronkelijk ter symbolisering van het Saksische paard) (Wol en oost.); verder in *et peerd van Troje* (l) 3. in *een oold peerd* bep. gereedschap in de veenderij: plank van zo'n 60 tot 70 cm breed, aan een lange stok, waarmee men de veenspecie over het land trekt (boven in de plank was een rond gat waar de lange stok door stak; deze was aan de achterkant van de plank vastgemaakt met een spijker; aan de onderkant van de plank was aan elk der zijkanten een kleiner gat gemaakt waarin één van de beide uiteinden van een taaie eiketak stak die een beugel vormde en aan de lange stok was vastgemaakt (Ol-Nl, Np) *vertrekken mit et oolde peerd* de veenspecie verspreiden bij het baggeren (met *et oolde peerd*) (Ol-Nl) * *Zolange as et peerd him weldert, nooit de locht opheldert* (n), *Je moe'n een gegeven peerd niet in de bek kieken* (Diz, Nw, Ste), *...een gekregen peerd...* (Bdie, Spa), *Je moe'n een bliend peerd niet in de bek kieken* men moet niet te kritisch zijn op hetgeen men krijgt en waarvan men wel kan weten dat het niet zo goed (meer) is (Dfo, Nw, Ow, Sz), *Et peerd dat de haever verdient krigt et niet* men krijgt vaak niet de eer, de dank die men verdient (Bdie, Dfo, Obk, Sz, Nbk), *...die krigt...* (Np), *zo ook Peerden die (...) kriegten et niet* (Dfo), *Alle peerden*

bin gien koetspeerden sommige paarden zijn gemeen, ook: niet iedereen is een brave broeder (Ld), *Ie hebben warkpeerden en luxe peerden* je hebt mensen die altijd moeten werken en mensen die nooit iets hoeven doen (Nbk), *Een man een man, een peerd een peerd* op het eenmaal gegeven woord moet men kunnen vertrouwen (Bu, Sz), *Een ziekte komt meerstal te peerd en gaot te voet een* (zware) ziekte komt snel op maar men wordt vaak heel langzaam beter (Op), zo ook *Et komt te peerd en 't gaot te voete weeromme* d.i. een ziekte komt gauw maar het duurt lang voordat het over is (Nbk), ook gezegd wanneer iemand al z'n geld en goed snel verkwist (Nbk), *Et beste peerd stroffelt wel es* het beste paard struikelt wel eens (Np, Dfo), *Et hinkende peerd komt (aaltied) achteran* het hinkende paard komt achteraan (Np, Wol), *De beste peerden staon op 'e stal* de beste paarden worden op stal gezocht (Obk), *Een bliend peerd kan d'r gien kwaod doen* gezegd wanneer het er ergens erg rommelig en slordig uitziet (Diz, El, Np, Obk), *...kan d'r gien schae doen* id. (Bdie, Dfo, Mun, Nt), *...doet d'r gien schae an* (Dho), *...lop d'r nog gien schae* id. (Pe-Dbl), *...kan d'r nog niks utruchten* (Np), *Een wit peerd het een protte strijinge neudig* een vrouw die altijd mooi wil moet nogal wat geld uitgeven, kost veel (El, Ol-Nl, Ow), *Disse drie dingen heuren bij mekaander: een mooie vrouw, een beste borrel en een mooi peerd* (Ow), *Wie dat geleuft die het een peerd in 't heufd* het zijn gekke, onbestaanbare dingen die hij ten beste geeft (Nw), *De keutel vaalt niet veer van et peerd* de appel rolt niet ver van de boom (Np), *Geert zat op 't peerd/'t Peerd begon te hinken/En Geert begon te stinken!* (Obk)

peerdebeleren z. *peerdebeleren*
peerdebak (Bu, Db, Dhau, Nbk, Obk, Ow) Ook *perebak* (Ow) et; -ken; -kien ['pɪ:əɾdəbak/'pɪ:əɾə...] 1. voerbak voor één of meer paarden *De peerdebak zat ok een kleppe veur die los kon om et voer in de bak te doen; die zat an de buterkaante van de peerdestal in de dele* (Bu), *haever in de peerdebak doen* (Obk)
peerdebek Ook *perebek* (verspr. oost.) de; -ken; -kien ['pɪ:əɾdəbek/...] 1. bek van een paard of als dat van een paard, vandaar

Een meenske kan een peerdebek hebben (Bu) 2. fluweelboom (s)
peerdebeleren (Bu, Dfo, Ma, Nbk) Ook *perebeleren* (Dfo, Nbk), **peerdebeleren** (Spa) zw. ww.; onoverg.; onbep. w. en het peerdebeleerd ['pɪ:əɾdə.../'pɪ:əɾə.../'pɪ:əɾt...] 1. beleren van één of meer paarden
peerdebeslag (Bdie, Bu, Dhau) ['p...] - paardebeslag *Et bin bij oons allemaole spiekers, behalven bij peerdebeslag, dan zeggen we naegels* (Bdie)
peerdebeslaon (Bu, Db, Nbk, j) Ook *perebeslaon* (Nbk) onbep. w. ['p...] 1. paardebeslag aanbrengen, beslaan van paardehoeven (zelfst.) *Mit peerdebeslaon komt d'r een naegel deur de hoof hinne* (Db), (zelfst.) *As de merrie naor de hingst moet, dan kuj 'm beter in bedwang holen as hij een praem op 'e neuze het; die wodt ok wel bruukt bij 't peerdebeslaon* (Bu)
peerdebi'je (Bu, Dfo, El, Ma, Nbk, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl) Ook *perebi'je* (Dfo, Ow) de; -n; ...bi'jgien ['p...] 1. paardehorzel, hetz. als *kroemkont*, z. aldaar (Bu, Dfo, Ma, Nbk, Obk, Op) *De peerdebi'je legt de eigies op 'e huud van de peerden (gele punties)* (Op) 2. paardevlieg (El, Obk, Pe-Dbl) *De peerdebi'je zit achter de peerden an, dan bin de peerden staepelverlegen, die zatten vaeke in de maenen, de mannen sleugen ze wel mit de pette dood* (El)
peerdebien (Nbk, Ow) Ook *perebien* (Dfo, El) et; -en; -tien ['p...] 1. (i.t.t. *peerdepote* vooral door liefhebbers van paarden gezegd, om de bijzondere status te onderstrepen) elk der poten, 'benen' van een paard
peerdebiender (Ld, Ma, Nbk) Ook *perebiender* (Nbk) de; -s; -tien ['p...] 1. paardehalster
peerdebit (Bdie, Sz, b: lm, p) Ook *perebit* (Nbk) et; -ten; -tien ['pɪ:əɾdəbit/'pɪ:əɾə...] 1. bit: ijzeren mondstuk van een paard (en evt. andere last- of trekdieren)
peerdebloemblad z. *peerdebloemblad*
peerdebloeme (verspr.) Ook *perebloeme* (Dhau, El, Ld, Ma, Nbk, Obk, fp), *melk-bloeme* (fp) - paardebloem (de bekende komposiet) *Zaoties van peerdebloemen* (Ow)
peerdebloemblad (Nbk) Ook *peerdebloemblad* (Dfo) et; ...blaeden; ...blattien ['p...] 1. (ook verz.) blad van de paarde-

peerdebloemesap - peerdegerei

bloem (de bekende komposiet) *Van de peerdebloemblatties kuj' wat deur 't slaod doen en lekker opeten* d.i. als paardebloemensalade (Dfo)

peerdebloemesap (Ol-Nl) et ['p...] 1. het melkachtige sap uit een *peerdebloeme*

peerdebloemstaale (Ow) de; -n; ...staeltien ['p...] 1. steel van een *peerdebloeme*

Peerdebloemstaelen zit melk in (Ow)

peerdeboer (Nt) de; -en; -tien ['p...] 1. boer die paarden fokt

peerdebone (Bu, Diz, Ma, Np, Nt, Nw, Obk, Ow, Ste) Ook *perebone* (Bu, El, Nbk) de; -n; ...boontien ['p...] 1. paardeb-
boon, bep. soort tuinboon, vgl. *Peerde-*

bonen grujjen as tuunbonen, ze bin niet lekker maar hebben wel een hoog eiwit-

gehalte veur et vee (Ste), *Perebonen bin wat groter as sloffebonen en veur de*

peerden bestemd (Nbk), *Vroeger (in de oorlog '14-'18) verbouwden ze hier wel*

een boel peerdebonen (Np)

peerdebongel z. *bongel* (bet. 1)

peerdebossel (Diz, Obk, Pe-Dbl, Ste) de; -s; -tien ['p...] 1. paardeborstel

peerdebox (spor.) - (recente ontlening) paardebox

peerdebrille (Ste) de; -n ['p...] 1. bep. klem die men plaatst op de bovenlip van het paard (Ste), vgl. *Die peerdebrille komt op 'e boverlippe; as ze onbruukber binnen, dan geven ze heur over* (Ste)

peerdebroekien (El) et; ...broekies ['p:ə(r)dəbru:kin] 1. stukje broekland waar paarden in lopen

peerdebrommel z. *peerdebrummel*

peerdebrummel (Pe-Dbl) Ook *peerde-*
brommel (Nt) de; -s ['p...] 1. dikke, zwarte
braambes *Peerdebrommels bin slim lekker*

(Nt)

peerdebrumze (Bu) ['p...] - paardehorzel

peerdebulte (Op) de; -n; ...bultien ['p...] 1. paardevijg

peerdedek (Diz, Nbk, Np) ['p...] - paar-
dedek

peerdedeken (Db, Ld) ['p...] - paar-
dedeken *Een koetspeerd kreeg nao een*

lange rit altied een peerdedeken op, tegen 't ofkoelen (Db)

peerdedokter (Nw) de; -s ['p...] 1. huis-
arts die nogal hardhandig is *Et is een peer-*
dedokter! (Nw)

peerdedong (El, Ld, Nbk) Ook *peredong*

(Nbk) de ['p...] 1. mest, uitwerpselen van een paard

peerdedriever (Dfo) de; -s; -tien ['p...] 1. groep aan elkaar gebonden paarden

peerdefamilie (Bu, Ow) de; -s (bet. 1) ['p...] 1. familie die veel paarden heeft, die van paarden houdt (Bu) 2. één of meer kennissen die ook in paarden zijn geïnteresseerd (Bu) *Ik heb deur de haandel een protte peerdefamilie* (Ow)

peerdeflappe (Dfo, Dhau, El, Ma, Ow) de; -n; ...flappien ['p:ərdəflap] 1. klep, deurtje, nl. met horizontale draais waardoor het hooi enz. in de ruif of voerbak van het paard wordt gedaan *Vroeger hadden we een peerdeflappe veur de peerdevoerbak* (El), *Een peerdeflappe gong op-en-daele mit een touwgien en een ketrolle* (Ow)

peerdefokker ['p...] - paardenfokker

peerdefokkeri'je [...'r...; z. -i'je] - paardenfokkerij

peerdefonnis z. *peerdefoons*

peerdefoons Ook *peerdefoonst* (Nbk, Ow, Sz), *perefoons* (verspr. OS), *peerdefonnis* (Nbk) et; -en; -ien ['p...] 1. speciaal veefonds om paarden te verzekeren *Et peerdefoons is goedkoper as de maatschappij* nl. de verzekeringsmaatschappij (Dho), *Oons peerd is in et peerdefoonst, as et verdrinkt krig vader 80 percent uut-betaald* (Sz), *'t Is nogal duur aj' lid van 't peerdefoons binnen* (Mun), *We hebben 't peerd al jaoren in 't peerdefoons* (Dhau), *Ze bin taxeerd veur 't peerdefoons naar waarde geschat* (Bdie), *We bin niet meer in 't peerdefoons* (El), *Ze zitten ok in 't peerdefonnis* (Nbk), *Et peerdefoons verzekert de ponnies ok* (Ld)

peerdefoonst z. *peerdefoons*

peerdegat (Bu, Nbk, b: lm) et; -tien; -ten ['p:ərdəgat] 1. achterwerk van een paard (Bu, Nbk) 2. rond dat aan de achterkant te zwaar gebouwd is, hetz. als *peerdekont*, bet. 2 (b: lm) 3. liefhebber van paarden (Bu)

peerdegebit et; -ten ['p...] 1. gebit van een paard 2. sterk gebit (Dho, Wol) *Die vent het een peerdegebit* (Wol)

peerdegeek (Dho, Ow, Pe-Dbl, Sz) ['p...] - paardegeek

peerdegerei (Db, Dfo, Dhau, El, Nbk, Np, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Op) Ook *peerde-*
gereide (Mun, Obk), *peregerei* (Ld) et

['p...] 1. paardetuig, gerei (vaak alleen dat voor feestelijke gelegenheden en voor de zondag, z. ook *gerei*)

peerdegereide z. *peerdegerei*

peerdegrös (Bu, Dho, El, Nbk, Nw, Op, Ow) Ook *peerdegrus* (Bdie, Diz, Np, Spa) et ['p...] 1. gras speciaal voor paarden, vaak schraal, hard gras, gras dat men de paarden voert, ook: gras dat de koeien niet willen vreten omdat het in de buurt van koevlaaien staat *Peerdegrös is vaeks wat minder goed grös* (Nw), *Peerdegrös onder de appelhof wodde an de peerden voerd op 'e stal* (Ow), *Dat is mooi peerdegrös* geschikt voor de paarden (om ze te voeren, om ze in te laten grazen) (El), *D'r staot mooi peerdegrös onder de bomen* (Op), *een toppien peerdegrus mi'jen* (Spa), *We moe'n mar een flinke protte peerdegrös in de waegenbak doen, want we bliieven van- daege de hiele dag op 'e utterdieken te hujjen* (Op)

peerdegrus z. *peerdegrös*

peerdehaandel ['p...] - paardenhandel *Ze holen d'r duvels rekening mit in de peerdehaandel* (Ste)

peerdehaever (Dfo, Ma, Obk, Ol-Nl, Ow) Ook *peerdehaver* (Spa) de ['p:ərdə...] 1. haver die men aan het paard voert (d.i. veelal de licht te verteren *zwatte haever*) *Et peerd kreeg de haverzak mit peerdehaver* (Spa) 2. lichte haver (Ow)

peerdehaor ['p...] - paardehaar: haar van paarden *Een liesterbeugel wodde van peerdehaor maekt* (Np)

peerdehaoren (Mun, Obk, Ol-Nl, Spa, Ste) bn. ['p...] 1. van paardehaar *De botter kwam vroeger deur de peerdehaoren zeve* (Obk), *een peerdehaoren bossel* (Spa), *een peerdehaoren zijgien* (Ol-Nl, Ste): *As de botter groot wodde, kwammen d'r klonten botter en wat overblif is de soepe; et wodde dan ziefd deur een peerdehaoren zijgien* (Ste)

peerdeharke (El) ['p...] - paardehark *De peerdeharke wodde trokken deur et peerd om op te hujjen, dwas over 't laand* (El)

peerdehaver z. *peerdehaever*

peerdehelster (Dhau, Nbk, Np, Ol-Nl) ['p...] - paardehelster *een touwen peerdehelster* paardehelster van touw (Np)

peerdeheufd (Bu, Sz) Ook *peerdehoofd* (Spa) et; -en ['p:ərdə...] 1. kop van een

paard *et vliegenet over et peerdeheufd* (Bu) **peerdehoef** (Np, Nw, Spa) de; ...hoeven; -ien ['p:ərdəhuf] 1. (ook verz.) klein hoefblad *In de greveri'jen zitten een protte peerdehoefies* (Np), *Peerdehoef is lastig onkruud* (Spa) 2. z. *peerdehoeve*

peerdehoefblad z. *hoefblad*

peerdehoeke (Spa, Ste) de; -n; ...hoekien ['p:ərdəhukə] 1. (vaak verkl.) stukje land speciaal om het paard in te laten grazen (Spa) 2. gedeelte van het land waar paarden hun behoeften doen (Ste), vgl. *Peerdehoeken daor gaon ze henne te schieten, daor eten ze nooit* (Ste)

peerdehoeve (Bdie, Diz) Ook *peerdehoef* (Ste) de; -n; ...hoefien ['p...] 1. hoef van een paard *De peerdehoeven moe'n we geregeld bekappen* (Diz), *De peerdehoeven kletterden over de weg* (Bdie)

peerdehoevebekappen (Bdie) onbep. w. ['p...] 1. bewerken van de hoeven van een paard (door te snijden), z. ook onder *bekappen*

peerdehoofd z. *peerdeheufd*

peerdehooi z. *peerdehuj*

peerdehorzel (Bu, Np, Op, Ow, Sz) ['p...] - paardehorzel

peerdehui z. *peerdehuj*

peerdehuj (Bdie, Bu, Dfo, Dhau, Dho, Nbk, Np, Nw, Op, Ste, Wol) Ook *peerdehui* (Diz), *peerdehooi* (WH) et ['p...] 1. hooi bestemd of geschikt voor paarden, vooral: hooi dat enigszins lang is en schraal (Bu, Ste, Wol, Sz), waar geen hooibroei in heeft gezeten (Dfo), dat grof is en stofvrij (Spa, Op), dat *peers* bevat (Bu, Nw), vgl. *Peerdehuj daor zit peers in, dat kun koenen niet hebben, peerden wel* (Bu), *Ik hebbe et huj haost op; in 't iene vak zit nog wel een klaampien, mar dat is gien best spul, dat is meer peerdehuj* (Op), *Peerdehuj is niet zo slecht, mar lang, dus niet geschikt veur koenen* (Ste)

peerdeiezer (Bu) de; -s; -tien ['p:ərdə i:zɪ] 1. hoefijzer van paard

peerdejok (Ste) et; -ken; -kien ['p:ərdə jok] 1. juk door een paard gedragen (Ste) *'t Peerdejok komt meer op 'e klei veur, we hadden et hier niet* (Ste)

peerdejonge (l) ['p...] - paardejongen

peerdekaampien (Bu, Db, Dho, Nbk, Ow) Ook *perekaampien* (Nbk) et; ...kaampies ['p...] 1. stukje land bij de boerderij dat

peerdekarn - peerdemaeg

speciaal bestemd is voor één of meer paarden, ook wel: stukje land dat toevallig geschikt is om er even één of meer paarden in te laten lopen, vgl. *Dat is een mooi peerdekaampien om onder 't schoft et peerd in te laoten; et is goed laand, mar et is min grös* (Ow)

peerdekarn (Ol-Nl) de; -s ['p...] 1. door een paard aangedreven karmolen

peerdekarre (Bu) Ook **perekarre** (Bu) de; -n; -gien ['p...] 1. aanhangwagentje waarin men een paard vervoert (achter de auto)

peerdekenner ['p...] - paardenkenner *De boer was een eersteklas peerdekenner* (vo)

peerdekeuring de; -s, -en; ...keurinkien ['p...] 1. *veekeuring* speciaal voor paarden

peerdekeutel Ook **perekeutel** (Ma) - paardekeutel *Hij glimt as een peerdekeutel in de maoneschien* (ZW, Nbk, Nw, Spa), *'t Glimt as...* (alg.), *Et blinkt as een peerdekeutel in de maoneschien* (verspr.), *zo glad as een peerdekeutel in de maoneschien* (Nw)

peerdeklaover (Bu) ['p...] - steenklaver

peerdeklappe (Bdie, El, Pe-Dbi) Ook **peerdekleppe** (Dho) de; -n ['p...] 1. klep, deurtje met horizontale draaias waardoor het hooi enz. in de ruif of voerbak van het paard wordt gedaan *We hadden een peerdeklappe veur de peerdevoerbak* (El)

peerdekleppe z. **peerdeklappe**

peerdeknecht (Bdie, Dfo, Nbk, Sz) de; -en; ...knechien ['p...] 1. paardeknecht *Een peerdeknecht bij grote boeren dee alle peerdewark, op 'e stal en ok op 'e bouw* (Dfo)

peerdekont de; -en; -ien ['p:ərdəkont] 1. achterwerk van een paard, ook: achterwerk groot, dik als van een paard *iene mit een peerdekont* (Nbk) 2. steenbil, dikbil *Een koe mit een peerdekont is van achteren abnormal a swaor; die gaf vaeke muilikheden mit ofkalfen* (Dfo), *Dit kalf is geboren mit een peerdekont* (Obk, Op), *Peerdekonten bin kalver mit dubbele konten, ze bin goed veur et mesten* (Nbk, Wol) 3. rund met een **peerdekont** in bet. 2 (Bdie, Ste) 4. liefhebber van paarden (Nbk, Ow)

peerdekoopman ['p...] - paardenhandelaar *Hij hadde een peerd van een peerdekoopman uut Appelsche op perbeer* (vo)

peerdekop (OS, Np, Ol-Nl, Ste) Ook

perekop (Ld) de; -pen; -pieren ['p...] 1. paardekop *aanderhalve man en een peerdekop* (Nbk, Np) 2. bep. deel van de pers van een dorsmachine (OS, Np, Ste), nl. dat op en neer gaat bij de pers en het stro naar beneden duwt, ineen drukt (Dhau, Obk, Ste) *De peerdekop zat op 'e passe van de dusmesiene* (Np), *Die peerdekop mos et geduste stro breken* (Ol-Nl), *De peerdekop van de passe drokte et stro stief in mekaander; dan kwam d'r pakkedraod omme en was 't pak klaor* (Dhau)

peerdekoper (Bu, Nw) de; -s ['p...] 1. paardenhandelaar

peerdekracht (l) ['p...] - pk: paardekracht

peerdekribbe (Bu, Bdie, Db, El, Nbk, Np, Obk) Ook **perekribbe** (Nbk), **peerdekrubbe** (Nbk, Np, Nt, Ste) de; -n; -gien ['p...] 1. voederbak van het paard, hetz. als **kribbe**, bet. 1 *Peerdekrubben stonnen vroeger vaeke veur 't kefe bij een deurreed of in de deurreed* (Bu, Nbk)

peerdekrubbe z. **peerdekribbe**

peerdelaand (Bu) et ['p...] 1. (verz.) slecht, lelijk ogend land dat nl. zodanig kaal gevreten is dat de grasmat hier en daar kapot is *Zok peerdelaand is slechte weide, alle grös is d'r haost uut vreten mit wottel en al* (Bu)

peerdeleer (l) ['p...] - paardeleer

peerdeleide (Bdie, Diz, Nbk) Ook **pereleide** (Nbk) et ['p...] 1. paardeleidsel *'t dubbele pereleide* nl. voor twee paarden (Nbk), *'t enkele pereleide* nl. voor één paard (Nbk)

peerdeleren (l) ['p...] - paardeleren

peerdeliefhebber ['p:ərdə...] - paardenliefhebber

peerdelocht ['p...] - paardeleucht

peerdeloek (Dho, Ld, Spa, Ste) et; -en; -ien ['p:ərdəluk] 1. luik naar de **peerdekribbe**, d.i. de ruif met behulp waarvan men één of meer paarden voert *Et peerdeloek daor zat de peerdekrubbe achter* (Ste), *Zo wodden de peerden voerd deur et peerdeloek* (Ld)

peerdelul (Bdie, Spa) ['p...] - paardeleul: lul van een hengst

peerdemaak z. **peerdemark**

peerdemaeg (Bdie, vo) - paardemaag *En doe was alle brood ok gauw in de peerdemaeg* (vo), *Die man kan zovule eten, die het een peerdemaeg* (Bdie)

peerdemaenen z. *peerdemaonen*

peerdeman ['p...] - paardenman, liefhebber van paarden *Dat is een aorige peerdeman* (Np), *Ja, S. was wel een peerdeman* (vo)

peerdemaonen (Bu, Nt) Ook *peerdemaenen* (Ste) mv. ['p...] 1. manen (van een paard) *De peerdemaonen gaon we vlechten* (Nt) 2. benaming voor hard, schraal gras (Bu)

peerdemaotien (El) et; ...maoties ['p...] 1. stukje land waar paarden in lopen

peerdemark (Nbk, Ste) Ook *peremark* (Ld), *peerdemaat* (Dfo, b) ['p...] - paardenmarkt *De peerden koppelden ze vroeger an mekeer, zo gongen ze naor de peerdematen toe* (Dfo)

peerdemeensken (Ow) mv. ['p...] 1. liefhebbers van paarden *De echte peerdemeensken klappen wel mar slaon niet* d.i. met de zweep of een takje (Ow)

peerdemelk (Obk) de ['p...] 1. melk van een paard *Et is mierzute, die peerdemelk* (Obk)

peerdemennen (El) onbep. w. en het peerdemend ['p...] 1. mensen van een paard *Meuj' graeg peerdemennen?* (El)

peerdemenner de; -s ['p...] 1. degene die één of meer paarden ment, ook op een koets (Ste)

peerdemes(se) z. *peerdemest*

peerdemest (Nt, Nw, Ol-Nl, Wol) Ook *peerdemesse* (Sz), *peerdemes* (Np, Nw, Op, Pe-Dbl, Ste), *peremest* (Db) - paardemest

peerdemeule (Bu, Dfo, Nw, Op, Sz, Wol) ['p...] - paardemolen, vooral: een door een paard aangedreven karnmolen, ook: malle-molen

peerdemiddel (l) - paardemiddel: uiterste middel

peerdemiege (verspr.) Ook *peremiege* (El) de ['p...] 1. urine van een paard *De peerdestal stonk naor klaore peerdemiege* (Ld), (gezegd van slechte koffie:) *Et liekt wel peerdemiege* (Bu) 2. slechte koffie (Bu)

peerdemonsterige z. *peerdemonstering*
peerdemonstering (Bu, Nw, Obk, Spa) Ook *peerdemonsterige* (Ste) de ['p...] 1. hetz. als *moonstering*, z. aldaar *De peerdemonstering gebeurde hier gewoon op 'e weg* (Spa)

peerdemusse (Obk, Sz) Ook *peremusse* (El) de; -n ['p] 1. bep. kap ter bedekking van de oren van een paard, vgl. *As et slim koold was deden ze de peerden wel een peerdemusse op, veur et beviezen van de oren tegen te gaon* (Obk), *De peerdemusse wodde bruukt as et peerd veur de liek-koetse leup, en veur de melkwagen as 't slim koud was in de winter* (Sz)

peerdeoge et; -n; ...ogien ['pɪ:əɖə:gə] 1. oog van een paard 2. bobbel op het water (als gevolg van het vallen van dikke regendruppels of door hevige regenval) (Bu, Dho, Diz, El, Np, Nt, Obk, Op, Pe-Dbl, Spa, Ste, Wol, bo: Bu, Nw, v) *Et regende zo, de peerdeogen kwammen op et waeter* (Nt), *De peerdeogen staon op 't waeter* (Spa), *Et regent peerdeogen* d.i. zodanig dat er bobbels in de plassen water ontstaan (er werd wel gezegd dat het dan spoedig opnieuw zou gaan regenen) (Diz, Ste), zo ook in *As et peerdeogen regent en de kiepen blieden buten, dan blif et nog wel even regenen* (Bu, Ste) * *Peerdeogen op 't waeter, morgen weer regen* (Diz), *As et peerdeogen regent, regent et morgen weer* (Diz, Bu),

peerdepad (Ld, Nw, Spa, Ste, Wol, n) et; ...pattien; ...paeden ['p...] 1. pad waar paarden steeds langs gaan, vooral: jaagpad, vgl. *et peerdepad vroeger bij de Lende langes* (Ste), paardespoor: spoor waar de paarden langs gaan (op een pad of een weg; vooral: het duidelijk zichtbare spoor tussen karresporen) (Ld, Spa); 'paadje' dat paarden die in de wei lopen, uitslijten (Nw)

peerdepeen (Ste) ['pɪ:əɖəpɪ:n] - paardepeen

peerdeploeg (Db, Ld, Ma, Nbk, Ol-Nl, Op) de; -en; -ien ['p...] 1. ploeg die door één of meer paarden wordt getrokken (i.t.t. een ploeg die door een tractor wordt voortbewogen)

peerdepluis (Nbk, fp) et ['pɪ:əɖəplɪs] 1. pluis van de paardebloem

peerdepluuster (Nbk) de; -s; -tien ['p...] 1. hetz. als *peerdepluis*, z. aldaar

peerdepolle (Db, Diz, El, Ma, Np, Ol-Nl, Ow, Spa) de; -n; -gien ['p...] 1. strontpol ontstaan door paardemest *Waor een peerd altied schiet, vreet hi'j niet, dan kriej' peerdepollen* (Spa), *Peerdepollen vret een*

peerdepote - peerdetane

peerd nooit (El), *We moe'n de peerdepol-len nog even ofmijnen* (Diz)

peerdepote (Db, Dhau, Ld, Ma, Nbk, Sz) Ook *perepote* (Ld) de; -n; ...potien ['p...]

1. poot, voet van een paard *Peerdepoten wo'n bekapt veur d'r iezers onder kommen* (Sz), *Een trap van een peerdepote liegt d'r niet omme* (Db) 2. horrelvoet (Ld)

peerderas - paarderas *Een raszuiver Fries peerd mag beslist gien kol of snep hebben, veur andere peerderassen is et soms een vereiste as d'r wat oftekeningen in zitten* (Sz)

peerderennen (Bu) mv. ['p...rɛn:] 1. drafbaanraces *We gaon wel es naor de peerderennen* (Bu)

peerderibbe Ook *pereribbe* (Obk) de; -n ['pɪ:ərdərɪbə/'pɪ:ərə...] 1. rib van een paard 2. hetz. als *peerderip*, z. aldaar (Nw, Obk) *Et peerd kreeg eten uut de peerderibbe; de knienen hadden ok een ribbe* (Nw)

peerderieden z. *peerdrieden*

peerderieder z. *peerdrieder*

peerderiem (Np) de; -en ['p...] 1. riem die onderdeel vormt van het paardetuig *'k hebbe die peerderiem nijd* (Np)

peerderiep(e) z. *peerderip*

peerderif z. *peerderip*

peerderip (Dhau, Diz, El, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, Ste) Ook *peerderiep* (Db), *peerderiepe* (El, Ld, Ow, b), *pererip* (Nbk, Obk), *peerderif* (Obk) et; -pen; -pien ['pɪ:ərdərɪp/...rɪp/...rɪ:pə (Bu, El, Ld, Ow, b)'/pɪ:ərɪp/...rɪf] 1. ruif voor één of meer paarden, met name in een paardestal *De peerden vreten uut et peerderip* (El), *huj in 't peerderip doen* (Np)

peerderoef z. *peerderoeve*

peerderoeve (Bu) Ook *peerderoef* (Nw) de; -n ['pɪ:ərdəru:wə, ...və] 1. ruif (voor paarden) *Et peerd kreeg eten uut de peerderoef* (Nw)

peerderoonsel (Bu, Ow, Wol) de; -s ['p...] 1. niet echt betrouwbare handelaar in paarden

peerderosser (Dfo) de; -s ['p...rosr] 1. hetz. als *peerderoonsel*, z. aldaar

peerdeschut (Bu) et; -ten ['p...] 1. schot tussen paarden, vooral in een paardestal

peerdesmid (Mun) ['p...] - paardensmid, hoefsmid

peerdesnieden (Obk) onbep. w. ['p...] 1. kastreren van hengsten

peerdespoor (Obk) et; ...sporen ['p...] 1. paardespoor (vooral: uitgelopen pad) *de waegensporen van een zaandweg, mit in de midden et peerdespoor* (Obk)

peerdesport ['p...] - paardesport

peerdesportdag (Db) ['p...] - toogdag: voor paardesport *Op een peerdesportdag is ok vaeke een wedstried in ringstikken* (Db)

peerdesporter (Db) de; -s ['p...] 1. beoefenaar van een paardesport

peerdespul (Bu, Ma, Nbk, Obk, Ow, bl: Nbk, Ow) et ['pɪ:ərdəspʌl] 1. circus *Hij moch vroeger graeg naor een peerdespul gaon* (bl: Nbk, Ow)

peerdestaepel (spor.) - paardenstapel

peerdestal Ook *perest* (Bu) - paardestal *In elke boerderijje zatten vroeger iene of meer peerdestallen* (Obk), *De peerdestal stonk naor klaore peerdemiege* (Ld), *de peerdestal utredde* (Db), *...schonemaeken* (Diz)

peerdestamboek (Wol) ['p...] - paardenstamboek

peerdestat de [pɪ:ərdəstat] 1. staart van een paard 2. bep. haardracht: paardestaart *Ze het now een peerdestat, dat staot heur wel mooi* (Nbk) 3. (verz.) heermoes (Nbk, Ste, fp) *Een peerdestat is peers mit een pit d'r in, die is vergiftig* (Ste) 4. lidrus (Bdie, Obk) *Laand waor de peerdestat in gruuide was gien best laand* (Obk), *Peerdestatten wo'n soms wel een meter hoge* (Db) 5. (all. in het mv.) wilgeroosjes (Bu) 6. kattestaart (Lytrum salicaria) (Ma, Nt, Op) *Peerdestatten bin mooie bloemen, die meerstal zoemers langs de slootkaanten in de hujlanen staon* (Op), *Et staot vol mit peerdestatten* (Ma)

peerdestoeteri'je (Obk) de; -n [...stutɪ'jə] 1. stoeterij, bedrijf, plaats waar men paarden fokt

peerdestront ['p...] - paardestront *Die het peerdestront in de buse handelt op onfortuinlijke wijze in paarden* (Bu)

peerdestronthoeke (Np) de; -n; ...hoekien ['p...] 1. stuk gras waar nogal wat paardedrek is neergekomen (en waar het vee bijgevolg niet graast) *Dat bin van die peerdestronthoeken; daor schieten de peerden en dat grus vreten ze niet* (Np)

peerdetaand z. *peerdetane*

peerdetane Ook *peerdetaand* (in verb.: Obk, Op, Ow, Ste) ['p.../...tā:nt] - paarde-

tand: tand van een paard *Op et vlak van een peerdetane kuj' de leefried van et peerd zien* (El, Np, Bdie) * *Een peerdetane en een vrouwehaand meugen niet stillestaan* een vrouw moet altijd aan het werk zijn, bezig zijn, net als de tanden van een paard (El, Db), *...staon nooit stille* (Db, Np, Nw, Op, Sz, Ow), zo ook *Een vrouwehaand en een peerdetaand moe'n altied gaon* (Obk), *Een vrouwludehaand en een peerdetaand hebben nooit gien stillestaand* (Ste)

peerdetaxateur (Ste) de; -s ['p...] 1. taxateur van paarden

peerdetemmer (l) ['p...] - paardentemmer

peerdetied (Ld) de ['p...] 1. de tijd dat men meer gebruik maakte van werkpaarden op de boerderij

peerdetoom (Bdie, Ol-Nl) ['p...] - paardetoom

peerdetoppe (Db) de; -n; ...toppien ['p...] 1. flinke pol gras op, rond de plek waar de drek van een paard is gevallen *Waor peerden in 't laand lopen, hej' ok vule peerdetoppen* (Db)

peerdetram (l) - paardetram

peerdetree (Nbk) de; ...treden ['p...] 1. grote stap, flinke pas *Wat neem ie toch grote peerdetreden* (Nbk)

peerdetugen (Bu, Db, El) onbep. w. ['p...] 1. in het tuig doen van paarden (Db) 2. een draverij houden van paarden *Et is vandaege in Vleder peerdetugen* (Bu)

peerdetuug (Bu, Db, Dfo, El, Mun, Np, Ow, Pe-Dbl) - paardetuig, gerei *Bi'j zwaor wark moe'n de stringen wel stark wezen van et peerdetuug* (Db)

peerdeviege Ook *pereviege* (Dfo) - paardevijg *Dat bin allegere peerdeviegen* (Nw), *een peer vasse peerdeviegen* (b)

peerdevleis - paardevlees: vlees van paarden *En wat de minne wegen angoot: die kosten peerdevleis* daarvan hebben de paarden te lijden (p)

peerdevliege (Nbk, Obk) Ook *perevliege* (Dhau, Ld) de; -n; ...vliegien ['p:ɛrdə.../ 'p:ɛrə...] 1. hetz. als *peerdebi'je*, z. aldaar

peerdevoer - paardevoeder *Vroeger bruukten we altied haksel veur peerdevoer* (Diz), *Aj' haever pletten hej' goed peerdevoer* (Db)

peerdevoerbak (El, Ld) de; -ken; -kien ['p...] 1. voerbak voor één of meer paarden *Vroeger hadden we een peerdeklappe veur*

de peerdevoerbak (El)

peerdevoete (Bu, Dhau, Ld) de; -n; ...voetien ['p...] 1. voet van een paard *'t bekappen van peerdevoeten* (Bu) 2. (bij mensen) horrelvoet (Bu, Dhau, Ld) *Dat jongien is mit een peerdevoete geboren* (Dhau)

peerdevoetien Ook *peerdevoetsje* (bet. 2: fp) et; ...voeties ['p:ɛrdəfutə/...futsjə] 1. kleine *peerdevoete* 2. (mv.) hondsdrif (Bdie, Obk, b: ln, fp, p), wel als geneesmiddel gebruikt op bep. ontstekingen (bij mensen) (Bdie)

peerdevoetsje z. *peerdevoetien*

peerdevolk (Dfo, Dho, El, Mun, Nbk, Nw, Obk, Ow, Ste) Ook *perevolk* (b: lm) et ['p...] 1. paardenvolk, ruitery, cavalerie *In militaire dienst dreug et peerdevolk bienkappen* (Dho), *Iene van De Fochtel verdiende doe mit twie jaor dienen bi'j et peerdevolk f 392,-* (Ow), *N. is bi'j 't peerdevolk west* (Nw, El), *Mit de mederne oorlog bin ze gien peerdevolk meer neudig* (Obk) 2. liefhebbers van paarden, mensen die paarden houden (Nbk)

peerdewaark z. *peerdewark*

peerdewark Ook *peerdewaark* (Pe-Dbl), *peerdewerk* (WH) et ['p...] 1. de onderdelen van het werk (vooral van een boer) waarbij men één of meer paarden gebruikt *Een peerdeknecht bi'j grote boeren dee alle peerdewark, op 'e stal en ok bi'jv. op 'e bouw* (Ma, Dfo), *Vroeger mos de ooldste zeune et peerdewark altied doen* (El), *...mos een goeie boereknecht ok et peerdewark goed kennen* (Obk), *D'r is niet vule peerdewark meer tegenwoordig* (Dhau) 2. zeer zwaar lichamenlijk werk (Dho, Nt) *Dat is mi'j te zwaor, et is peerdewark* (Dho)

peerdewedden (Dho) onbep. w. ['p...] 1. wedden bij een race voor paarden *mit peerdewedden een koppel speulen* d.i. de eerste en tweede die aankomen goed proberen te raden (Dho)

peerdeweide (Bdie, Spa, Op en verspr. oost.) de ['p...] 1. weide die men benut door er paarden in te laten grazen (vaak met kort gras), ook wel: speciaal stukje land waar men regelmatig één of meer paarden in laat grazen *Een peerd moet niet in lang grös lopen, mar in peerdeweide* (Dhau), *Peerdeweide is slechte weide* (Ste,

peerdewerk - peertienmennen

El), ...*is een stok laand mit kaele plakken of strontplakken* (Dho), *Dat laand is goed veur peerdeweide* is geschikt als (Obk), ...*is lekkere peerdeweide* (Diz), *Dat hoe-kien mit al die strontpollen is nog wel mooie peerdeweide* (Diz, Ow, Spa), *D'r was vaeke wel een appat kaampien veur peerdeweide* (Obk), *Peerdeweide is goed veur peerden en min veur koenen en pinken* (Obk), *Die kerel die budt nog peerdeweide an* d.i. om paarden van anderen tegen betaling in te doen lopen (Spa, Np), zo ook *Hi'j verhuurde et laand veur peerdeweide* (Ma)

peerdewerk z. *peerdewark*

peerdewottel (verspr.) de; -s; -tien ['p...]
1. paardepeen (Dhau, Ma, Np, Nt, Nw, Obk, Ste, Sz, Wol) *Die bøer hadde een hele hoeke peerdewottels verbouwd* (Np), *Peerdewottels, da's voer veur de peerden en de knienen* (Nw) 2. winterpeen, winterwortel (Db, Op, Ste) *Achter in de tuun he'k nog een groot bedde peerdewottels, daor kun we haost de hiele winter van eten* (Op)

peerdezadel (Ow) ['p...] - paardezadel: zadel voor een paard

peerdezeel (Nbk) et; ...zelen; -tien ['p...]
1. deel van het paardetuig, waaraan nl. de strengen bevestigd zijn

peerdezeike (Bu) de ['p...] 1. urine van één of meer paarden 2. slechte koffie

peerdeziekte - paardeziekte

peerdezille z. *zille*

peerdezoolder (Ma, Wol) de; -s; -tien ['p...]
1. zolder boven een paardestal

peerdproppe (Ow) de; -n ['p...]
1. hetz. als *proppe*, z. aldaar, bet. 7 *peerdproppen in de iezers slaon* (Ow)

peerdrieden (Bu, Db, Nbk) Ook *peerderieden* (Ste, Sz) - paardrijden *Ik gao peerderieden* (Ste), *Ie kun wel zien dat hi'j peerdridt, hi'j is zo wiedbiens* (Db), (zelfst.) *Over 't algemien bin ponnies geschikt veur kiender om 't peerdrieden te leren* (Db)

peerdrieder (Bu, Nbk, Sz) Ook *peerderieder* (Ste) - paardrijder, ruiters *Daor gaot een peerderieder langes* (Ste)

peerds z. *peers*

peerholing (l) - paarhouding

peers (ZW, El, Ld, Nbk, Np, Ol-Nl, Op, b: lm, fp, p, bo: Bu, Nw) Ook *peerse* (Ld,

Ow, fp), *peerze* (Diz, Nbk), *peerds* (Op, fp) de; -en (bet. 2: Bu, Nbk) ['pɪ:ə(r)s(ə)/...zə/pɪ:ə(r)ts] 1. (verz.) heermoes (door sprekers onderscheiden van de lidrus door de 'zigtakken' (Bu, Nbk)) *D'r grujt peers in de buterlanen: die liekt op een lidruske, mar de staelen bin dichte, peers het zoe'n witte pitte; veur de koenen is et vergif, een weerkauwer kan et niet hebben, een peerd lust et wel* (Ste), *Ie hadden een flut peers in die hoeke laand* (Np) 2. heermoesplant (Bu, Nbk) *Dat numen we peersen; et is slecht laand aj' peers in et laand hebben, et wodt an de peerden voerd* (Nbk) 3. z. *paors* I, II

peerse z. *peers*

peerslaand (Np) et ['p...] 1. land, wei met veel heermoes

peertien et; peerties ['pɪ:rtin] 1. klein paard (z. ook *peerd*) *Die meensken die geven zoveul uut, et liekt wel dat ze een peertien-schietgeld hebben* een paardje-schietgeld op stal hebben, d.i. dat ze het geld voor het grijpen hebben (bl), zo ook *Kalm an, we hebben gien peertien-schietgeld op 'e stal* we kunnen maar niet blijven uitgeven (Spa), *Dan moe'n we waachten tot peertien-schietgeld eerst komt* (Ol-Nl), en *Et is hier gien peertien-schietgeld* (Obk) 2.

kleine *pere*, z. aldaar, klein paar, z. *peer* 3. meestal blauwe, ook wel groene libel (klein in vergelijking met de grote, bruine libel, die bekend staat als de *wrattebieter*) (ZW, Bu, Dho, Diz, Ld, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Spa, Wol, b: ln), ook wel algemener: libel (El, Ol-Nl) *Vroeger zag ie vule vaeker een peertien as now, ze konnen zokke mooie kleuren hebben* (Obk), *Kleine, kleurde, blauwe wrattebieters nuumden we peerties* (Pe-Dbl), *Vroeger vongen we peerties in een lucifesdeusien* (Np), *een blauw peertien* kleine, blauwe libel (Diz, Ld, Ow, Spa), *Die smerige peerties die bieten* (Nbk)

peertienmennen (Bu, Nbk, Nw, Ste, b) zw. ww.; onoverg.; peertienmende, het peertienmend ['pɪ:rtimɛn:] 1. bep. kinderspelletje spelen waarbij één kind achter de nek langs, dan naar voren over de schouders en weer onder de armen door naar achteren een touw o.i.d. kreeg, waarmee het 'gemend' werd door een ander kind dat volgde

peertienrieden (Nbk, Np) onbep. w. ['p...]
 1. paardje rijden (op de knie, schoot)
peertiesmeulen (Spa) ['pɛ:ərtisma:lɛ] -
 paardenmolen
peerze z. *peers*
pees z. *peze*
peesschede (Bu) ['pɛ:sxɪ:də...] - pees-
 schede
peesschedeontsteking (Bu) de; -s, -en;
 ...ontstekinkien ['p...]
 1. peesschedeont-
 steking *Veural bi'j bieterooien kreej' pees-
 schedeonsteking; de boel verdri'jde dan
 wat* (Bu)
pegel (Bu, Ld, Ow, Pe-Dbl, Ste, Wol) de;
 -s; -tien ['pɛ:gɪ] 1. ijspegel (Bu, Ld,
 Pe-Dbl, Ste, Wol) *D'r hongen grote pegels
 an de dakgeute* (Wol), ...*an huus* (Bu) 2.
 pestkop (Ow, Pe-Dbl) *As die pegel d'r bi'j
 komt, zal alles wel verpest wodden*
 (Pe-Dbl)
pegelwaeter (Dhau) Ook *pegelwater* (Sz)
 et ['p...]
 1. water van ijspegels *As de
 iespegels smulten, komt d'r pegelwater van*
 (Sz)
pegelwater z. *pegelwaeter*
pegelze z. *pikelze*
pegge (Db, Dhau, Ow) Ook *pigge* (Spa)
 de; -n; peggien ['pɛgə/'pɪgə] 1. peg, ook:
 houten, wigvormig pennetje om iets mee
 vast te zetten (vooral gebruikt om schoen-
 zolen onder klompen te spijkeren) *De
 haemerstok moet een pegge in* (Ow),
*Achter de zendedolle slaof' een pigge
 achter* (Spa), *hoolten peggen in de schoe-
 nen* (Ow) 2. hetz. als *penne*, bet. 4 (Dhau,
 Ow) *De pegge zat in et gebiente van de
 schure, die was van essen hoolt* (Ow), *Dat
 schut zit mit een pegge vaaste* (Dhau)
peil I et; -en [pejl] 1. peilmerk, merkteken
 voor de waterstand *D'r staot een peil op,
 de waterstand veur Nederland* (Sz) 2.
 gewone of bep. hoogte van vloeistoffen,
 vooral: waterpeil *Amsterdams peil, Et
 waeter staot beneden peil* (Diz), ...*is
 beneden peil* (Spa), *Et peil zakt de hoogte
 van het water* (Wol), *et waeter op peil
 holen, As hi'j dan zoe'n trek veur him op
 peil had, dan streek hi'j daar mit de rogge
 van de jutte overhenne, zodat et trek mooi
 slicht lag veur de turfmaeker op de juiste
 hoogte* (van baggerveen) (Np) 3. in *d'r is
 gien peil op te trekken*, zo ook *N. is een
 wispelturig man, daar kuj' nooit een peil*

op trekken (Op) 4. nivo waarop zich iets
 bevindt, ontwikkelingsgraad *Et onderwies
 staot daar nog niet op zoe'n hoog peil, et
 peil van de ontwikkeling* (spor.) 5. de
 normale stand van iets *de veurraad op peil
 holen* (Nbk), *je kennis op peil holen*
 (spor.), *beneden peil: Die opmarking was
 veer beneden peil* (Ow, Nt, Nbk), *Et was
 beneden (alle) peil* het leek nergens naar
 (zoals hij deed, wat hij zei) (Nbk, Np, Nt,
 Ste), *Et peil zakt* het nivo van het gesprek,
 vooral gezegd wanneer men toespelingen
 gaat maken, met name in seksuele zin
 (Nbk, Wol) 6. hoogte, stand van zaken
 (bijv. de verkoop) op zeker moment *We
 zullen mit 't verkopen etzelde peil as
 veurig jaor wel niet haelen* (Nbk)
peil II (Np) de; -en ['pejl] 1. peilstok,
 meetstok *Dan gong de minger die aliend
 leegjutten in et gat daar de bak uutrokken
 was, en gong de spitter et paand in om dat
 of te warken; hi'j nam daar de peil veur
 mit en begon van achteren of et paand of
 te warken* (Np)
peilbalke (Bdie, El, Np, Obk, Spa, Wol)
 de; -n; ...balkien ['p...]
 1. balk in het water
 waarop men het waterpeil kan aflezen *De
 peilbalke is legd om te zien hoe hoge of
 lege de staand van et waeter is* (Obk), *An
 de peilbalke kuj' zien, hoe hoge et waeter
 staot* (Wol), *Bi'j Scheenstra's wiek zat
 vroeger een peilbalke an 't broggien* (Np),
Et water staot aorig hoge bi'j de peilbalke
 (Spa)
peildaotum (spor.) ['p...]
 - peildatum
peilen zw. ww.; overg.; peilde, het peild
 ['pejlɪ] 1. de diepte, voorraad van een
 vloeistof meten met een peilstok e.d. *de
 diepte peilen, de eulie peilen* 2. door te
 prikken de grondlaag inspekteren (Sz), in
 verb. als *We zullen even peilen of d'r nog
 stenen in de grond zitten* (Sz) 3. hooi
 kontroleren op hooibrooi (door er een
 hooiroede in te steken) *huj peilen op huj-
 bruui* (Bu), *Zuwwe even peilen?* (Bu) 4.
 erachter komen waar iemand staat in een
 bep. kwestie, iemands bedoelingen door-
 gronden *Die peil ie niet zomar, et is een
 grote lieperd* (Ol-Nl, Ste), *Ik kon 'm wel
 aorig peilen* (Nbk), ...*niet zo peilen* (Bu),
*N. is niet te peilen, daar krief' gien hoogte
 van hij laat nooit het achterste van de tong
 zien* (Np), *Ik kan die knaop niet peilen, ie*

peiliezzer - pekelhering

weten niet wat aj' an hum hebben (Pe-Db), *Die kuj' beslist niet peilen* je weet nooit waar hij staat, wat z'n mening is (Dho), *Ik zal him wel even peilen* een beetje uithoren over z'n mening (Ow)

peiliezzer (Ld, Nbk, Ow, Sz, Wol) et; -s ['p...] 1. hetz. als *hujroede*, z. aldaar (Nbk, Wol), echter zonder thermometer (Sz)

peiling de; -s, -en ['pejlɪŋ] 1. het *peilen* in diverse bet., z. aldaar 2. in *in de peiling hebben* in de gaten hebben, door hebben (Wol): *Je moeten mij niet in de maling nemen; ik heb je wel in de peiling* (Wol)

peilschaole (Bdie, Nt, Ol-Nl) de; -n 1. peilschaal *Bij oons in de vaort hangt een peilschaole, om te zien hoe hoge as et waeter staot* (Ol-Nl)

peinse z. *peinze*

peinswerking (Spa) de ['pɛ̃js...] 1. werking, funktionieren van de *peinze*, bet. 3 *Die koe het een slechte peinswerking* (Spa)

peinze (verspr.) Ook *peinse* (verspr.), **paenze** (El, Ld, Ma, Ow, b), **paense** (El, Nbk, Ow, b), **pens** (spor.) de; -n ['pɛ̃jzə/...sə/'pɛ̃:zə/...sə/'pens] 1. (in geval van mensen: ruw) buik, lijf *Die koe het een dikke paenze* (Spa, El), *Die koe het tevule peinze* is nogal dik (Ste), *...is nogal dik in de peinze* id. (Ste), *Die kerel het me toch een peinse!* (Nbk, Np), *Hi'j hef de peinze vol nl. door zeer veel gegeten te hebben* (Nbk, Bdie), *Hi'j het de paenze vol draank heeft veel te veel drank gedronken* (Ow), *piene in de peinze hebben* in de buik, in het lijf (Nbk, Obk, Ste): *Ik heb toch piene in de peinze, maot!* (Ste), *Za'k je een trap in et wieke van de peinse geven?* (Np), *een peinse as een kalve koe* (Np) 2. (ruw) lichaam (van mensen) *De peinse moet d'r op er moet hard gewerkt worden* (inzake lichamelijke arbeid) (Obk), zo ook de *peinze d'r even onder zetten* met het volle lichaam iets proberen op te beuren, weg te duwen e.d. (Ste), *Hi'j schul 'm de peinse vol* (Diz), *iene (een pak) op 'e peinze geven* een pak slaag geven (verspr., Nbk), *Za'k je wat op je peinze geven?* (Bu), *iene et mes in de paense stikken* (b), *Verdomme, die vent ston me daor vlotweg de peinse vol te liegen* hij stond me daar toch te liegen (Sz) 3. (ook verz.) pens, eerste afdeling van de maag van herkauwende

dieren (verspr.) *Metsnieden veur de metwost was et kepot maeken van spek, paense en lappen vleis, et kwam de aandere daegs in de wost* (Nbk), *Hi'j [die koe] het de peinze verstopt* (Obk), (bij koeien:) *De peinze is goed opvreten* [erg vol geworden door het vreten], *dan smaekt et ze goed en dan bin ze dikke in de huud; dat is niet goed want dan kun ze an de wiend wezen* (Ste), *Die koe die is niet goed, die het een peinze as een tromme* is erg opgezet in z'n pens (Sz)

peinzen (spor.) ['pɛ̃jzə] - *peinzen*, in de verb. *peinzen over*, vooral in *d'r niet over peinzen* er in de verste verte niet aan willen denken, er niets van willen weten (spor.)

peinzig (Bdie, El, Np, Nt) Ook *paenzig* (El) bn.; -er, -st ['pɛ̃jnzəx/'pɛ̃:zəx] 1. met een dik lijf, lichaam *Dat is een peinzige koe* (Bdie), *Die koe is paenzig* (El)

pek z. *pik*

pekdraod z. *pikkedraod*

pekel de ['pɛ̃:kɪ] 1. pekel, in het bijzonder: sterke keukenzoutoplossing waarmee bep. etenswaren tegen bederf worden beschermd *In een kwakkelwinter wodt d'r een boel pekel op 'e wegen struid* (Op), *Mit de winterdag ligt d'r een boel pekel op 'e straote* (Wol), *As d'r vroeger snij' lag, dan kregen we pekel onder de klompen veur we naor schoele gongen* (Obk), *Goeie pekel moet een eerpel of ei in drieven willen* (Ste), *De kezen dreven in de pekel* (Ma), *Moeder legt altied boonties in in de pekel* (Ol-Nl), *pekel op 'e bonen, bij' et inmaeken* (Nw), *et vleis onder de pekel zetten* (Bdie), *Alles kwam in de pekel* (Ow), (gezegd inzake helder vriesweer:) *'t is zo koold as pekel* (b)

pekelbak (Ma, Ld) ['p...] - *pekelbak* *De kezen dreven in de pekelbak* (Ma)

pekelen (Obk) ['pɛ̃:kɪlɪ] - *pekelen* (van bep. etenswaar) *De vleiskupe wodde bruukt veur et vleis te pekelen* (Obk)

pekelharing z. *pekelhering*

pekelhering Ook *piekelhering* (Db), **pekelharing** (Sz) de; -s, -en; ...herinkien ['p.../'pik].../... 1. *pekelharing* (lett.) *Ik lusse graeg pekelhering* (Np), *een pekelhering mit siepels* (Ow), *Pekelhering mit roggebroad is wel zo lekker* (Spa), *Aj' je grieperig vulen, is een pekelhering*

gezond (Dfo), *Die meid ligt beter op 'e rogge as een pekelhering* (Bdie, Sz), *zo zoolt as een pekelhering* (Diz) 2. kleine, zwakke, magere persoon (Nbk, Wol, vo) *Och je, dat is ok mar een pekelhering* (Nbk, Wol), *zo ook Gao weg je, maegere pekelhering* (Wol), *Ie zweren mar op veur zoe'n pekelhering, mar ja, ik leuve daj' wel geliek hebben* (vo)

pekels z. *pikelze*

pekelvleis (Bdie, Np, Nt) ['p...] - pekelvlees *Vleis dat wodde in pekelwaeter daon en dan kwam et in een inlegkruke, dan haj' pekelvleis* (Np), *Pekelvleis smaekte goed* (Nt)

pekelwaeter (Db, Np, Nw, Obk) et ['p...] 1. water met daarin opgeloste pekels, zout *Vroeger kreej' pekelwaeter onder de klompen, dan balde et niet* (Np), *Vleis dat wodde in pekelwaeter daon en dan wodde et in een inlegkruke daon, dan haj' pekelvleis* (Np)

pekelze z. *pikelze*

pekeur z. *pikeur*

pektonne z. *piktonne*

pektouw z. *piktouw*

pel (Ow) - pel, bep. soort kip *een blauwe pel* (Ow)

peleis Ook *paleis* (verspr.), *pelies* (ba) [pə'lejs/pa'lejs/pə'lis] - paleis *et keuninklik peleis* (Nbk), *Mien pelies is de wereld, groot en bried, mit perels an alle patties* (ba), *Ze wonen in een peleis van een huus* (Nbk), *et peleis van justitie* (l)

peleisrevelusie (l) [pə'l...] - paleisrevolutie
peleistuun (spor.) de; ...tunen [...'l...] 1. tuin bij een paleis

peleiswaacht (l) [pə'l...] - paleiswacht

peleiszael (l) [pə'l...] - paleiszaal

pelen z. *pielen*

pelet (l) et; -ten; -tien [pə'let] 1. schilderspalet

pelgaaste (Ste) de ['p...] 1. gepelde of te pellen gerst *Pelgaaste wodt gotte van maakt* (Ste)

pelgotte (Obk) de ['p...] 1. hetz. als *pelgaaste*, z. *aldaar*

pelgrim de; -s, -men ['pelgrum] 1. pelgrim, bedevaartganger

pelies z. *peleis*

pelikaan [pɛ:li'kɑ:n] - pelikaan (bep. vogel)

pelisie de; -s (bet. 3) vn. aanduiding ook

ze (bet. 1, 2) ['plisi] 1. politie (bekende overheidsdienst) *Op 't heden geven ze niet vule om de pelisie trekken ze zich weinig aan, hebben ze nauwelijks respekt* (Nbk) 2. gezamenlijke beambten die bij de politie (bet. 1) werken *Eerst zat de pelisie de dief dichte op 'e hielen, mar op een gegeven mement was ze 't spoor biester* (Op), *De pelisie zat him nao* (Nbk), *De pelisie was d'r gauw bij* (Nbk), *de pelisie d'r bij haelen, de geheime pelisie, de pelisie op 'e hoogte brengen in kennis stellen* (j), *mit de pelisie in anraeking kommen* (Nbk) 3. politieagent *D'r stonnen twee pelisies bij de auto* (b), *Vroeger was hier een stille pelisie, die was onbezoldigd* d.i. veelal: een jachtopziener (Sz, b), *een pelisie op 't peerd* politieruiter (Nbk), *zo dronken as een pelisie* (Ma)

pelisieakademie (l) ['plisia...] - politieakademie

pelisieauto ['pl...] - politieauto

pelisiebericht ['pl...] - politiebericht

pelisiebescharming (l) ['pl...] - politiebescherming

pelisiebevel (l) ['pl...] - politiebevel

pelisiebewaeking ['plisibəwɛ:kɪŋ] - politiebewaking

pelisiebond (spor.) ['pl...] - politiebond

pelisieboot (spor.) ['pl...] - politieboot

pelisiebro z. *pelisieburo*

pelisieburo Ook *pelisiebro* (Wol) ['plisibɔ:ɔ, ...rɔm, ...byrɔ:, ...om/...br...] - politieburo

pelisiebusien ['plisibasɪn] - politiebusje

pelisiedokter (spor.) ['pl...] - politiedokter

pelisiefilm ['pl...] - politiefilm

pelisiefluitien (spor.) ['pl...] - politiefluitje

pelisiehond ['pl...] - politiehond

pelisiehuis (ba) ['pl...] - politiehuis

pelisieinspekteur ['pl...] - politieinspekteur

pelisiekaorte (l) ['pl...] - politiekaart

pelisiekapel (spor.) ['pl...] - politiekapel

pelisiekommessaors ['pl...] - politiekommissaris

pelisiekordon (l) ['pl...] - politiekordon

pelisiekörps (Ow) Ook *pelisiekörps* (Diz) ['pl...] - politiekörps *Et pelisiekörps is weer uutbreid* (Diz)

pelisieleger (vo) et; -s; -tien ['plisi...] 1. grote politiemacht *En krek as de pelisie hier moet zoe'n bond mit een pelisieleger*

pelisiemacht - penaeisie

d'r veur instaan, dat zoe'n ontwaopening ok deurgaot (vo)

pelisiemacht (l) ['pl...] - politiemacht

pelisieman (Db, Op, ba) ['pl...] - politiem
man *een onbezoldigd pelisieman* (Op), *De beide pelisiemannen hadden et makkelijk* (ba)

pelisieofficier ['pl...] - politieofficier

pelisieonderzoek ['pl...] - politieonderzoek

pelisiepassein (spor.) ['pl...] - politiepersoneel

pelisiepaard ['pl...] - politiepaard

pelisepenning (j) ['pl...] - politiepenning

pelisepetroelie (l) ['pl...] - politiepatrouille

pelisiepost (spor.) ['pl...] - politiepost

pelisieradio ['pl...] - politieradio

pelisierichter ['pl...] - politierichter

pelisierapot ['pl...] - politierapport

pelisieroman (l) ['pl...] - politieroman

pelisieschoele (spor.) ['pl...] - politieschool

pelisieserie (spor.) ['pl...] - politieserie

pelisiestaot (l) ['pl...] - politiestaat

pelisiestrafrecht (l) ['pl...] - politiestrafrecht

pelisieteken (spor.) ['pl...] - politieteken

pelisietoezicht (spor.) ['pl...] - politietoezicht *Ze staon onder pelisietoezicht* (Nbk)

pelisieverheur (spor.) ['pl...] - politieverhoor

pelisieveroddering (l) ['pl...] - politieverordening

pelisieveroorschrift (spor.) ['pl...] - politieveroorschrift

pelisiewaegen ['pl...] - politiewagen

pelisiewet (spor.) ['pl...] - politiewet

pelisiewezen (l) ['plisiw:zɛn] - politiewezen

pelisiezaeke ['pl...] - politiezaak

pellegien (Obk) et; ..gies ['pelɛxin] 1. zilverpel

pellen ['pelɲ] - pellen: van sinaasappels, noten enz. *De mulder had maelderije en kon ok pellen en pletten* (Obk), *een bloembolle pellen* (Spa)

pelleri'je (Obk) de; -n ['pel'tjə] 1. het pellen van graankorrels of onderneming waar dat pellen wordt uitgevoerd *De grutter op 'e Gediak had een winkel waar aj' alles kriegen konnen, en hij had pelleri'je en pletteri'je; bij dat eerste*

kwammen de hulen d'r of (Obk)

pels Ook *pelze* (Nw, Ow) de; pelzen; -ien ['pɛls/'pelzə] 1. dichtbehaarde huid van bep. dieren *Disse knienen hebben zoe'n mooie, gladde pels, de aeren bin veul roeger* (Op), *De vos het een mooie pels* (Bdie) 2. voor kleding te bewerken of bewerkte dierehuid met haren erop *De nertsen wodden fokt om heur pels* (Spa) 3. pelsjas of soortgelijke sjaal (Diz, Obk) *Ze het 'n waarme pels omme* (Diz), *Et wodt je deur sommige meensken kwaollik neumen, aj' een pels dregen* (Obk) 4. opvallend dikke laag rokken die een vrouw draagt (Ow) *een pelze rokken* (Ow) 5. dikke laag die groeit of gegroeid is, met name van gras (Ow)

pelsdier (spor.) - pelsdier

pelsjasse (Ol-Nl) ['p...] - pelsjas

pelskraege (Ol-Nl) ['p...] - pelskraag

pelsleerze (Ol-Nl) ['p...] - pelslaars

peluw z. peul

pelze z. pels

pelzig (WH) bn. ['pelzɔx] 1. op een pels gelijkend (d.i. na het krimpen van wollen stoffen e.d.) *Bi'j krimpen wodt wollen gebreid goed pelzig* (Sz), *Wi'j zeggen, dat goed is helemaole pelzig wodden* (Sz)

pen-egge (Spa) de; -n ['penɛɣə] 1. bep. eg, vgl. *Aj' bij 't veurjaor, as de grond wat dichtesleugen is nao de winter, mit de pen-egge over 't land gaon, dan krab ie de grond wat los* (Spa)

penaerie (verspr.) Ook *pienaere* (Ste), *pienaerie* (Np, Nw, Obk, Op, Ow, Spa, Ste), *pienere* (Ow), *penarie* (Dfo, El, Nbk, Nt, Ol-Nl, Ow, Spa, Sz, Wol), *pienarie* (Ma) de [pə'ne:əri/pi'ne:ərə/...i/pi'nt:ərə/pə'na:ri/pi'na:ri] 1. penarie, in de verb. *in de penaerie zitten* in netelige omstandigheden verkeren, angst hebben omtrent iets: *Hi'j zit in de penaerie* (Nw), *Hi'j het een auto kocht en now is et niks, hi'j zit raar in de penarie* (Sz)

penaese z. penaesie

penaesie (Bu, Db, Diz, Nbk, Np, Nt, Nw, Obk, Ow, Ste, Wol) Ook *penaese* (Bu, Dhau, Nbk, Ol-Nl, Spa), *penaesien* (Bdie), *pienaesie* (verspr.), *pienaesien* (Spa), *pienaese* (Db), *punaesie* (Dfo, Dhau, Dho, Diz, El, Ma, Ow, Sz), *punaesien* (Nw), *punaise* (Bu, Db, Dfo, Ld, Nbk, Obk, Obk, Op, Pe-Dbl, Sz) [pə'ne:zi, ook wel

...si/pə'nɛ:zə, ...nɛ:sə/...sin/pi'nɛ:si, ...zi/
pi'n.../py'n.../... - punaise (waarmee men
iets vastprijkt) *een deusien pianaesies* (Nw),
Ik trapte op een pianaesien (Spa), zo ook
*Ik hadde veurige weke een pianaesie in de
poot* (Wol)

penaesian z. *penaesie*

penaltie (Ma, Nbk) de; -s [pə'nalti] 1.

penalty, strafschoep *penalties nemen* (Nbk)

penaltiestip (Nbk) [pə'n...] - penaltystip

penarie z. *penaerie*

pendelbok (Bu) de; -ken; -kien
[ˈpɛnd|bɔk] 1. reebok waarvan de ene helft
van het gewei naar voren helt

pendeldienst [ˈpɛnd|diːst] - pendeldienst
*N. het een pendeldienst tussen Ooster-
woolde en Noordwoolde, henne-en-weer*
(Nw)

pendelen (Nbk, Ste) [ˈpɛnd|ɲ] - pendelen:
heen en weer reizen *Ze pendelen
henne-en-weer tussen die plakken* (Ste)

pendellampe (Sz) de; -n; -lampien [ˈpɛn
d|lampə] 1. bep. lamp: pendel

pendule (verspr.) Ook *pedule* (Wol)
[pɛn'dylə/pə'dylə] - pendule *De pendule
slat mooi* (Nbk)

penegge (Spa) de; -n [ˈpɛnɛɣə] 1. eg met
rechte pennen

penels z. *penelze*

penelster (El) de; -s; -tien [ˈpɛnelstr] 1.
kleine schroevendraaier

penelze (Bdie) Ook *penne-elze* (Bdie),

penels (Sz) de; -n [ˈpɛnelzə, ...sə/...] 1.
prijem *mit de penels een gat in et leer
stikken* (Bdie, Sz)

penetaensie z. *penitaensie*

pengat z. *pennegat*

pengel (Dfo, Nbk, Nt, Op, Ste) Ook *pingel*
(Ow) de; -s; -tien [ˈpɛŋ(g)]/...1....] 1. straf-
schoep (Nbk, Nt) *een pengel nemen* (Nbk,
Nt) 2. stukje talhout, stukje afval van
talhout (Dfo, Op, Ow, Ste), vgl. *Mit
tiepelen mos ie de pengel votgooien mit de
pengelstok* (Ste), *Hi'j is wel zo zunig, d'r
kan bij him nog gien pengeltien of* (Op)

pengelen z. *pangelen*

pengelstok (Ste) de; -ken; -kien [ˈp...] 1.
stukje waarmee men een kleiner houtje, de
pengel, wegwerpt bij het *tiepelen* (Ste),
vgl. *Mit tiepelen kwam de pengel wel
veur; ie mossen de pengel votgooien mit
de pengelstok* (Ste)

penitaensie (Ste) Ook *penetaensie* (Bdie,

Ol-Nl) [pī:ni'tē:si/pī:nə'tē:si] - penitentie:
boete (in r.-k. zin), verder in de verb. *Da's
me ok een penitaensie* een moeilijk karwei,
een taak waar men nogal tegenop ziet (Ste)

penn. - afkorting van *penningsmeester*

penne Ook *pinne* (bet. 4: Np, Ste, bet. 5:
Nw, bet. 8: Db, Sz, bet. 11), *pin* (bet. 4:
Nw) de; -n; -gien [ˈpɛnə/'pin(ə)] 1.
schacht van de veer van een vogel (Bu) 2.
schrijfpen *Hi'j schreef mit penn' en inkt*
(Ma), *in de penne klimmen: Ik zal
vanaovend es in de penne klimmen*
(Pe-Dbl), *naor de penne griepen* de pen
opvatten (om z'n mening op papier te
zetten) (b), *mit de penne* met de pen
(geschreven, te schrijven), *de penne daele-
leggen* de pen neerleggen, lett.: stoppen
met het schrijven met de pen, echter
vooral: niet langer publiekelijk schrijven
(spor.), *Hi'j kan wel mit de penne wodden*
schrijft heel mooi, goed (Ld), zo ook *Hi'j
het een goeie penne* id. (Wol), *Hi'j kan
goed mit de penne overweg* id. (Wol) en
Die kan mit de penne ommegaon id. (Db),
*Dat is mit gien penne te beschrieven, mit
dubbele penne schrieven* meer in rekening
brengen dan terecht is (Bdie), *de penne d'r
deur haelen* iets doorstrepen, schrappen:
gezegd bijv. van een rekening die men zou
krijgen maar die maar steeds niet komt
(Bdie), *Now he'k et haost onder de penne*
nu begin ik het te begrijpen, nu heb ik het
bijna door (Dho), *D'r blift heel wat an de
penne hangen* het aanschaffen van officiële
documenten e.d. brengt nogal wat extra
kosten met zich mee (met name leges)
(Np), *Die koe is zo dunne, ie kun de penne
d'r wel an ophangen* (Nbk) 3. dat waar
iemand mee schrijft en z'n gebruik ervan
*van de penne leven, Hi'j het een scharpe
penne* weet als schrijver raak te treffen,
schrijft nogal ironisch, sarkastisch (Op),
*Iene die et mit de penne verdient is een
pennelikker* (Nw), *de penne d'r deur hollen*
iets schrappen (Bdie), *Et zit nog in de
penne* wat geschreven moet worden moet
nog gebeuren, is nog niet af, vaak ruimer:
het werk is nog niet af/is bijna klaar (Nbk,
Np, Ow, Wol, Ste), *Et zit al in de penne
heur, ik doe et wel* het zit al in de
planning, ik ben er al mee bezig, het is
bijna klaar (Nw, Bu), *Et is nog niet zeker,
mar et zit al in de penne* men is er al wel

penne - penne

mee bezig (Op), *Hi'j het et in de penne* beheerst het desbetreffende werk erg goed (Ste, Bu), *et uut de penne kennen* (iets) heel goed kennen (k: Ste) 4. houten pen, in diverse toepassingen (zoals: houten spijker die twee houten delen verbindt, bep. nagel waarmee men een *bijedoek* aan de korf vastzet (bs: Dfo) en tamelijk grote houten nagel voor pen-en-gatverbindingen) *Een mooi stok wark moet an mekaer zet wezen mit pinnen, et moet pind wezen* (Np), *Die schoezolen moej' ok pennen, dat gebeurde mit pennegies, dat bin kleine hoolties; mit een elze wo'n d'r gatties in maekt, daor kommen die pennegies dan in en dan wo'n ze vaasteklopt; dan hej' gepende schoezolen* (Sz, Ste), *A'k stoven maeke bruuk ik (hoolten) pennen om ze in mekeer te zetten* (Nw), *In de zendestele zitten dollen; an de achterkant zitten pennen om de dolle op plek te houwen* (Spa), *De stael van de sleie zat wat los, daoromme hebbe ik mar een pinne tussen de stael en et blok sleugen* (Op), *de pennen van een hooiharke* (Spa), *Daor heurt zoe'n pinne in* (Dho), *D'r wodde een penne in houwd* (Np), *Bij' et maeken van raemen en keziemen moet de timmerman de pennen minneseren, om een nettere verbiening te hebben* (Obk), *een penne deur de balken* (Ma, Nt), *Een hoolten penne is veur 't in mekaer zetten van de penne-en-gatverbiening* (Bu, Pe-Dbl), *Et bientwark in de schure zat an mekeer vaaste mit (hoolten) pennen* d.i. met pen-en-gatverbinding (Nw, Ow, Ma), zo ook *Er vierkaant in mekeer zetten bruukten ze vroeger hoolten pennen veur* (Ld), *D'r kwammen hoolten pennen in de binten* (Ow, El) en *De stielen van de schure wo'n verbunnen mit hoolten pennen* (Nw), *Aj' deur die beide gatties een hoolten penne drieven, dan sluit alles goed an mekaere* (Op) 5. korte, puntige stok, langwerpige hout(je) of metalen stift; om te sluiten, tegen te houden, vast te zetten enz.: vaak door een gat gestoken, zodat nl. beweegbare delen tegen elkaar worden gesloten, in diverse toepassingen, vgl. *Een pennegien boven de klinke van de deure, dan kan de klinke niet omhogens, dan kon et vee de deure niet per ongelok los kriegen* (s), *de pennen van de schuufrahmen* nl. horizontaal onder de omhooggeschoven

ramen (Spa), *An de asse van et waegenwiel haj' een ring mit 'n penne of stikke d'r deur een luns* (Nbk), zo ook *De penne of leuze in de hoolten as van et viel die was wel tien cm laank; boven zat d'r een rontien op, dat hi'j niet deur de hoolten asse kon en waor aj'm ok an vaasteholen konnen* (Ste), *een penne veur et wiel* (Nt), *De penne deur de asse mos veurkommen dat et wiel d'r niet of leup* (Obk), *de penne veur de stiepe van de mendeuren* nl. gestoken in het U-vormige oog dat aan de deur zat en bij gesloten toestand door de stiepe was geschoven (Nbk, Bdie), *een pin(ne) op 'e deure van et hokke* id. of in toepassing op deuren waarvan een U-vormig oog op het kozijn onderdeel uitmaakt (Diz, Spa, Nw), *...veur de deure* id. (Nt), *Ik stik d'r een hoolten penne veur* (Bdie), *d'r een penne(gien) veur stikken* er een stokje voor steken, beletten dat iets doorgaat (Obk, Ow), *De hekkepaol het een penne en et hekke een pengat, en zodoende kan et hekke mooi drijen* (Obk), *N. trok et kotste pennegien* het kortste van de beide houtjes, stokjes die een ander in z'n hand heeft zodanig dat men de lengte niet kan zien en waaraan men om beurten trekt om uit te maken wie iets al dan niet krijgt, wie een bep. klus moet opknappen enz.; wie het kortste stokje trekt is in het nadeel (j) 6. dun gemaakt deel van een balk e.d. dat in het gat van een houtverbinding sluit (bs: Nw) *An de dwasbalke* [nl. van de klokkestoel] *wodt een penne maekt, die in et gat sluten moet; zoe'n penne kan menneleseerd wodden, dan wodt d'r van de boverkaante van de penne wat ofhaeld, dat zodoende slöt de verbiening nog beter in mekeer* (bs: Nw) 7. bep. gereedschap bij het slachten: houten pen tussen de pezen van de hakken van een te slachten varken, met een haak vastzittend aan de ladder waarop het slachtdier hing (Nbk) 8. puntige stok, staaf e.d. in een oppervlak gestoken om aan vast te binden, om uit te zetten, ter markering enz. *Ik zet een pinne of stikke in de grond en daor bien ik de geite an* (Sz), *Zet even een peer pennen in de grond* nl. om een rechte lijn te kunnen maken (Bdie, Ma), *pennen uutzetten om een rechte lijn te kriegen* (Spa), zo ook *Et huus is uutzet, de pennen staon d'r in* (El),

Veur et geutsnieden hewwe een liende mit twee pennen (Diz), *Mit siepen zetten we pennen in de grond, dat waeren stokken, mit een liende d'r bijlanges* (Np), *De baoke op 't dak zetten deej' bijveurbeeld deur een rooie buusdoek an een penne op et dak te zetten, om iene die bij je op et laand an 't wark is zien te laoten dat et eterstied is* (Ste), *De pinnen van de tente konnen we niet in de grond kriegen, zo druge is de grond* (Db) 9. breipen *Zij breide de trui op dikke pennen* (Ma), *Een breikouse staot nog op de pennen, daor bij' dan nog mit an et wark* (Bu), *Ik hebbe de steken van de penne liggen* (Spa), *Ik mag graeg breien, mar op 't ogenblik he'k niks meer op 'e penne; ik moet eerst gaoren kopen* (Op), *Ik kan min ledig zitten, dan zet ik mar weer wat breien op 'e penne* (Db), *Hej' nog wat op 'e penne?* (Np) 10. dun, (min of meer) scherp uitsteeksel *de pennen van een stiekelvarken* (spor.), *een tillevisieantenne van allemaole pennen die uutstikken* (Ow) 11. neusknijper, praam (Ste), vgl. *Aj' ze [nl. paarden] de pinne of brille op 'e neuze zetten dan wo'n ze rustig en kun ze niks meer doen, dan bin ze ofleided* (Ste), overigens in verb.: *iene de penne op 'e neuze zetten* door dreiging proberen te dwingen (verspr.): *Now, zee boer F., mien vrouw zet me de pinne mar goed op 'e neuze* (vo), zo ook *Die krijgt de penne op 'e neuze id.* (Sz) * *Et puntien van een vlogge penne/Is et felste waopen dat ik kenne* (Op)

penne-elze z. *penelze*

penne-en-gat (Db, Nw, Obk, bs) Ook **pennegat** (Np), **gat-en-penne** (Bu) [penen' gat/penə'gat/gatem'penə] - pen-en-gat-verbinding (vooral: met afzonderlijke houten pennen), met name in *mit penne-en-gat*: *Bij et maeken van klokkestoelen en et timmeren van boerderij'en warkte ic mit penne-en-gat* (Nw), *een stiele en een schore deur penne-en-gat mit mekeer verbunnen* (Db), *Ze warken mit pennegat, zo wodde et bientwark maekt; d'r kwammen gien spiekers an te passe* (Np), *Kezienen wodden mit penne-en-gat in mekeer zet* (Obk)

penne-en-gatverbiening (Dho, Obk, Nw) [penen'gat...] - pen-en-gatverbinding

(vooral: met afzonderlijke houten pennen) **penne-etui** (Wol) et; -s; -gien ['penə:twi] 1. etui voor één of meer pennen

pennebakkiën (Wol) et; ...bakkies ['penə bakin] 1. pennenbakje

pennedeusien (Nbk) ['penəda:sin] - pennendoosje

pennedoppe (Ow) de; -n; ...doppien ['penəðopə] 1. breidopje

pennegat (Bdie, Diz, El, Ma, Ow, Spa, Ste, Sz) Ook **pengat** (Dhau, Ld, Obk, Ste), **pingat** (Bdie) et; -ten; -tien ['penəgat/'penəgat/'pingat] 1. pengat: vooral van een *penne-en-gat*(verbiening): *Die man het de pennegatten d'r niet goed in maekt* (Ow), *pennegatten veur de verbiening mit pennen* (Ste), ook: gat waar de pen in zit van de ketting waarmee men een hek vastmaakt (Spa, Sz): *Et pennegat is te ruum wodden* (Spa), in het bijzonder: elk der gaten van de achterste vertikale balk van een groot hek (waarmee men afgerasterd land afsluit), waarin nl. de horizontale balken, latten steken (Ow), vgl. *De pennegatten zatten in de achterste rechtopte, die was ok veule brieder en zwaorder* (Ow) 2. gat door de bovenste paal van het *laandhekke*, nl. waar de pen door steekt waarop het hek draait (Dhau, El, Ld, Ma, Obk, Ow, Ste)

Deur et vaeke henne-en-weer drij'en van et hekke weren de pengatten vaeke slim uutsleten (Ld) 3. z. *penne-en-gat*

pennegienstelen (Bu) onbep. w. ['p...] 1. hetz. als *prikkestelen*, z. aldaar

pennegientrekken (Nbk, j) Ook **pentietrekken** (s: 18e eeuw) st. ww.; onbep. w. en het pennegientrokken ['penəxin...] 1. trekken van één der houtjes die de ander in z'n hand houdt en waarbij diegene verliest die het kortste stokje trekt/overhoudt, d.w.z. het karwei moet opknappen, niet eerst mag enz., vgl. *D'r wodde meerstal om pennegientrokken wie et doen zol* (j), *N. trok et kotste pennegien* (j)

pennehals (Obk) de; ...halzen; -ien ['penə...] 1. lange en dunne hals (van een persoon) *Hij had een hiel lange en dunne pennehals* (Obk)

pennehouder Ook **pennehouwer** (WH) ['penə.../...həmf] - pennehouder *Vroeger schreven we mit een pennehouder mit een kroontiespenne* (Ol-Nl)

pennehouwer z. *pennehouder*

pennekoker - penning

pennekoker de; -s; -tien ['penəkɔ:kɪ] 1. penkoker (voor breipennen of pennen waarmee men schrijft)

pennekont (Np) de ['penəkɔnt], in *een aorige pennekont*: gezegd van een magere koe (Np)

pennelikker de; -s; -tien ['penəlɪkɪ] 1. (soms denigrerend) iemand die van de pen leeft: eerder vooral gezegd van klerken, boekhouders etc. *Hij verdient et mit de penne, et is een pennelikker* (Ste, Nw), *Iene die altdie schrift is een pennelikker; veural de meensken die op kantoor zatten, nuunden ze pennelikkers* (Nbk)

pennemessien (Obk, Wol) et; ...messies ['penəmesin] 1. mesje voor het aanscherpen van de ganzeveer

pennen Ook *pinnen* (bet. 3: Np) zw. ww.; overg., onoverg.; pende, het pend ['pen:/pɪn:] 1. (onoverg.) pennen, druk schrijven *Die is altdie an et pennen* (Nw), *Die zit aorig te pennen* (Bu), *Wat zit ie toch te pennen* (Nbk) 2. (onoverg.) druk breien (Bu) *Die zit aorig te pennen* (Bu) 3. (overg.) met pennen, pinnen vastmaken (Np, Ste) *Die schoezolen moef' ok pennen, dat gebeurde mit kleine pennegies (hoolties), dan haj' gepende schoezolen* (Ste), *Een mooi stok wark moet an mekaer zet wezen mit pinnen; et moet pind wezen* (Np) 4. (onoverg.) dekken, prikken bij het dekken (door een stier, ram) (Ow), vgl. *Hij zit d'r mar op te pennen, hij kan d'r niet goed bij* (Ow)

pennerovertien (bo: Bu, Nw) et ['penəro:wɪtin, ...vɪtin] 1. kinderspel waarbij elk van de twee partijen zoveel mogelijk stokjes rooft uit het *honk* van de tegenpartij (d.i. hier een op de grond getekend hok) en deze naar het eigen *honk* brengt

penneschacht (verspr.) de; -en; ...schachien ['penəsaxɪt] 1. penneschacht: van een pen of vogelveer *Vroeger wodde mit een penneschacht schreven* d.i. met de schacht van een vogelveer (Np)

penneschie z. *schie*

penneschrift (Op, Spa) et ['penəskrɪft] 1. schoolschrift om met de pen in te schrijven

penneseliene (Nbk) Ook *penseliene* (Dfo) [penəsə'linə/pēsə'linə] - penicilline *een spuit penseliene* (Dfo)

penneset (Bdie, Nbk) de, et; -ten, -s;

-tien ['penaset] 1. set, stel pennen *de mooiste penne uut de penneset* (Bdie)

pennestreek (spor., v, l) ['penə...] - pennestreek *Deur een ienvooldige pennestreek kwam d'r in november 1918 een aende an de macht van de keizer van Oostenriek* (v), *mit iene pennestreek* (l)

pennevissien (Obk) ['penəvɪsin] - pennevis

penneveugel z. *pennevoegel*

pennevoegel (Nbk, bi: Nw) Ook *penneveugel* (Dfo), *penule* (Spa) de; -s; -tien ['penəvʊgɛl/...fla:gɪ/'penylə] 1. vlinder

pennezak (Nbk) ['penəsak] - pennezak

penning de; -s, -en; penninkien,

penningtien (Dfo, Ow) ['penɪŋ] 1. penning,

bep. oude munt, nl. ter waarde van 1/16 stuiver 2. muntstuk of geld in het algemeen *We moe'n de penning nog betaelen* nog belasting betalen (Obk), *op 'e penning wezen* erg zuinig zijn, gierig zijn (verspr.): *Hij is arg op 'e penning* (Nbk),

...goed op 'e penning (Sz), *Die is aorig op 'e penning* (El, Nbk), *...zo op 'e penning* (Op, El), *Die zat wel op 'e penning* was erg zuinig (Pe-Dbl), *D'r schiet bij him ok nooit es een penning over* hij is erg zuinig, geeft nooit wat uit (Op), *Dat is ok iene van penning zestien* hij is gierig (Db, Dhau, Diz, Nbk, Np), *Hij is aorig/slim* [enz.]

penning zestien id. (Bu, Dhau, Dho, Ma, Np, Nw, Ol-Nl, Ow, Spa, Sz, Wol), *een penning zestien* een gierigaard (Bdie, Np, Nw, Op, Ste), *een penning vieftien* id. (Bu, Nbk), *Die is wel zo penning zestien!* id. (Ma, Ste, Spa), *Hij is van penning dattien* id. (Diz) 3. gedenkpenning *Bij zekere gebeurtenissen wo'n ok pennings sleugen* (Nbk) 4. erepenning, medaille als prijs of beloning *De burgemeester het veurige weke een penning kregen* (Obk) 5. herkenningsteken in de vorm van een plaatje, legimatiebewijs in de vorm van een penning (om te kunnen tonen dat men met een bep. gezag is belast enz.) *De hulppostbode had vroeger een penning op 'e jasse* (El), *De anstelling en de penning kreeg 'k mit een goeie maond, en ik was jachttopziener* (b), *de penning van de veldwaachter* (Ow)

6. belastingpenning voor honden *Vroeger dreugen de honnen een penning* (Obk), *...hadden honnen een penning an de halsbaand, een teken dat d'r belasting veur*

hour betaeld was (Pe-Dbl, Db)

penningkruud (fp) ['penɪŋkryt] - penningkruud
penningmeester [p...] - penningmeester
pens z. *peinze*
penseel et; penselen; -tien [pē'si:l] 1. penseel
penseelbakken (l) [pē'si:lɔbakɪn] - penseelbakje
penseeldoek (l) [...'s...] - penseeldoek
penseelappien [...'s...] - penseelappje
penseliene z. *penneseliene*
pensioen Ook *pesjoen* (Dho, Nbk, Wol) et; -en; -tien [pē'sjun/pə'sjun] 1. pensioen (na het bereiken van de pensioensgerechtigde leeftijd, bij invaliditeit of evt. na overlijden aan echtgenote en kinderen uitgekeerd) *Now hebben ze mit vievenzestig jaor pensioen, en et zal misschien nog wel zo kommen dat et mit zestig jaor al zo is (j), Et pensioen kunnen we oons niet van redder (v), recht op pensioen hebben, pensioen kriegen, ...anvraogen (spor.), mit pensioen gaon: Toekem meitied wo'k vievenzestig en dan gao ik dus mit pensioen (vo), mit pensioen kunnen de pensioensgerechtigde leeftijd bereikt hebben*
pensioenanvraoge (l) [pē'sj...] - pensioenanvraag
pensioenbi'jdrege (l) [...'sj...] - pensioenbijdrage
pensioenbreuke (spor.) [...'sj...] - pensioenbreuk
pensioenfoons (spor.) [...'sj...] - pensioenfoons, met name in *Algemiën Burgerlik Pensioenfoons* (spor.)
pensioenopbouw (l) [...'sj...] - pensioenopbouw
pensioenpremie (spor.) [...'sj...] - pensioenpremie
pensioenregeling (spor.) [...'sj...] - pensioenregeling
pensioenverzekering (l) [...'sj...] - pensioenverzekering
pensioenwet (l) [...'sj...] - pensioenwet
pension [pē'sjon] - pension: kosthuis, logement *We bin daor in een pension west op vekaansie* (Nbk)
pensioneerd (Nbk, l) Ook *gepensioneerd* (l) [pēsjo'd'n:ært, ook wel ...sjū'n.../gə...] - gepensioneerd
pensionering (spor.) de; -s, -en [pēsjo:ð'ē'n:ærtɪŋ, ook wel ...sjū'n...] 1.

pensionering
pensiongaast (spor.) [...'sj...] - pensiongaast
pensionhouder (spor.) [...'sj...] - pensionhouder
pensmaege (spor.) ['pensme:gə] - pens (bekend deel van de maag van een herkauwer)
penter (Db) de; -s ['pentɪ] 1. klap, stoot *Aj' niet gauw opholen, za'k je een penter verkopen* (Db) 2. z. *pinter*
penterd z. *pinter*
pentie Ook *panty* (l) de; -s ['penti] 1. panty
pentietrekken z. *pennegientrekken*
penule z. *pennevoegel*
penvuur (Obk, Sz) et ['pēfy:ər] 1. ontsteking van een geweer met een patroon met daarop een ijzeren pennetje; het geweer ging af als de haan daar op sloeg *Dat oolde geweer zat nog penvuur op, mar et was nog wel goed* (Sz) 2. z. *penvuurgeweer*
penvuurgeweer (Bu, El, Np, Obk) Ook *penvuur* (Bu), *penvuurtien* (Bu) et; ...geweren ['pēf.../...] 1. ouderwets type jachtgeweer (waarvan de haan op een pen sloeg die de lading deed ontbranden) *Bij een penvuurgeweer bruken we petronen mit een pennegien d'r op* (Np), *Een penvuurgeweer het een pennegien an de kaante, in plak van een slaghoetien* (Bu)
penvuurtien z. *penvuurgeweer*
penwottel (ZW, Obk, Op, Spa) de; -s; -tien ['pē...] 1. recht naar beneden gaande, diep in de ondergrond dringende wortel, (bij bomen:) hartwortel *De penwottels bij plaanten gaon diepe de grond in, de vlakwottel gaot alle kaanten uut* (Ste), *Sommige bomen hebben een penwottel* (Bdie), *Poddeblaeden en staankwottels hebben allemaole een lange penwottel* (Op), *Een peerdebloeme het een (lange) penwottel* (Obk, Spa), *Die leste koeze die ze me uutrokken zat een lange penwottel an, ik vule et nog a'k d'r an daenke* (Pe-Db1)
peper de ['pi:pɪ] 1. peper (bekende specerij) *Stamppot daor heurt wat peper overhenne* (Op), *Niet tevule peper, anders wodt et te hiete* (Dho), *Hi'j het gemaelen zwatte peper* (Sz), *I'J kommen mit peper en zoolt as et ei al op is je komt er wel erg laat mee aandragen, je komt er mee aan als*

peper-en-zoolt - pepermunteulie

alles al besproken, in kannen en kruiken is (Db), *Et haor is net peper en zoolt* met peper-en-zoutkleur (Dho), (van een traag iemand) *Ze meugen him wel wat peper op 'e stat leggen* (Dfo, Ow), *...in de schoenen...* (Dfo, Ow), *...in de klompen...* (Dfo, Ow), *zo duur as peper peperduur* (Ste) * *Peper in de reet is heet* (Sz)

peper-en-zoolt (l) Ook **peper-en-zout** (Spa) bn. [pɪ:pɛ̃'so:lt/...'sɔmt] 1. met **peper-en-zooltkleur**, z. aldaar *Zien haor is aorig peper-en-zout* (Spa)

peper-en-zooltjasse (Dhau, Ma, Ow) et; -n; -jassien [pɪ:pɛ̃'s...] 1. jas met **peper-en-zooltkleur**

peper-en-zooltkiele (Np, Nw) de; -n; -gien [...'s...] 1. kiel waarvan de stof donkergrijs is met witte spikkeltjes *Boeren hadden altied blauwe kielen an en timmermannen peper-en-zoolt-kielen* (Nw)

peper-en-zooltkleur (Obk, Ste) de [pɪ:pɛ̃'so:ltkla:ər] 1. (vooral van hoofdhaar) donkergrijs, vaalzwart *Dat haor van heur het een peper-en-zooltkleur* (Obk)

peper-en-zooltkleurig (Nw) bn. [...'s...] 1. met de kleur **peper-en-zoolt**

peper-en-zooltstel (Nbk) [...'so:ltstel] - peper-en-zoutstel

peper-en-zout z. **peper-en-zoolt**

peperbusse de; -n; ...bussien (bet. 1) [pɪ:pɛ̃basə] 1. (vaak verkl.) peperbus, busje voor of met peper *Zit d'r nog peper in et peperbussien?* (Nbk) 2. benaming voor de lokomotief van de stoomtram (Bu) **peperduur** [aks. wisselt] - peperduur **peperdure spullen** (Pe-Dbl), *Dat spul is peperduur* (Dho, Nbk)

Peperga(o) z. **Peperge**

Pepergaokarkhof (Ste) et [...'kar...] 1. kerkhof van **Peperge**

Pepergaoster z. **Pepergester** I, II

Pepergaotoren (Ste) de [...'t...] 1. (kerk)toren van **Peperge**

Peperge (Dho, El, Nbk) Ook **Pepergao** (Bdie, Ste), **Peperga** (Pe-Dbl) et [pɪ:pɛ̃gə/...'xɔ:/'xɑ] 1. plaatsnaam: **Peperga** (zuid. gelegen in **West-Stellingwarf**, tussen **De Blesse** en **Steggerde**) *We wonen in Peperga* (Pe-Dbl)

Pepergester I (Nbk) Ook **Pepergaoster** (Bdie, Dho) de; -s [...stɹ] 1. iemand uit, inwoner van **Peperge**

Pepergester II (Nbk) Ook **Pepergaoster**

(Bdie, Dho) bn.; attr. [...stɹ] 1. van, m.b.t. **Peperge**

peperig bn., bw.; -er, -st [pɪ:pɛ̃rɛx] 1. peperachtig *As et hiete is, is et aorig krunderig, peperig* (Bu) 2. pijnlijk, flink duur *De huushuren bin tegenwoordig wel hiel peperig* (Dfo), *De nifje gruunten bin nog aorig peperig* (Nbk, Obk), *De pries is nogal peperig* (Op), *Dat reisien wodde me op die maniere te peperig* (Wol) 3. te gortig, te onaantrekkelijk, niet langer te verdragen (Ol-Nl, Op, Wol) *Now maekt hi'j et oons toch wel wat al te peperig mit zien veurweerden* (Op), *Dit wodt me al te peperig, al dat onweer* (Wol), *Dat wark wodt me te peperig* (Nbk)

peperkorrel (Bu, Ste) [p'...] - peperkorrel

peperment z. **pepermunt**

pepermenteulie z. **pepermunteulie**

pepermentien z. **pepermuntien**

pepermeule (Bu) [p'...] - pepermolen

pepermunt Ook **peperment** (Ste, Sun-Ot), **puperment** (bet. 3: fp) de; -en (bet. 2, 3);

-ien (bet. 2, 3) [pɪ:pɛ̃'mant/...'ment/pypɪ'ment] 1. (g. mv., stofn.) pepermunt (bep. snoep) *Awwes een keer votgaon mit busse of trein, stikken we altied een rollegien pepermunt in de buse d.i. in de vorm van pepermuntjes* (Op) 2. akkermunt (fp) 3. bep. plant: pepermunt (fp)

pepermuntballe (Nw) de; -n; -gien [...'m...] 1. bep. snoepgoed

pepermuntblad (verspr.) Ook **muntblad** (Ste) et; ...blaeden; ...blattien [pɪ:pɛ̃'mant blat/...] 1. blaadje van de plant pepermuntkruid (ook verz.) *In een krudetuum staot wel pepermuntblad* (Db, El), *Peper-muntblad moej' dreugen en mit hiete melk en suker is et een goed middel tegen verkooldhied* (Obk)

pepermuntbloempien (Db, Ste) et; ...bloempien [...'m...] 1. pepermuntkruid

pepermunteulie (Bu, Dho, Nbk, Np, Obk, Ow) Ook **pepermenteulie** (Ste) [...'m...] - pepermuntolie **Pepermunteulie** op een *sukerklontien helpt veur verkooldhied* (Bu, Dho), **pepermunteulie** in de *hiete melk tegen piene in de boek* (Ow), *...tegen verkolenhied* (Nbk), *As de meensken vroeger koolde op 'e maege of pien' in 't lief hadden, bruukten ze pepermunteulie* (Obk), *Aj' ziek binnen kriej' een drup of drie, viere pepermunteulie in een koppien*

melk (Np)

pepermuntien Ook *pepermentien* (Ste) [pi:pr'mantin/...'mentin] - pepermuntje (bekend tabletvormig snoepje) *Aj' piene in de boek hebben, neem mar een pepermuntien* (Dho), *Hi'j hul mi'j een kladde mit kleurde pepermunties veur* (b)

pepermuntdeusien (Obk) et; ...deusies [...'m...] 1. doosje waarin men pepermunt bewaart

pepermuntplaante (Dho, Nbk, Nw) de; -n; ...plaantien [...'m...] 1. bep. plant: pepermunt, pepermuntkruid

pepermuntpolle (El) de; -n; ...gien [...'m...] 1. hetz. als *pepermuntplaante*, z. aldaar *Pepermuntblad is een blad van de pepermuntpolle* (El)

pepermuntsmaek [pi:pr'mant...] - pepermuntsmaak *Aj' op 'e blatties kauwen, hej' een pepermuntsmaek in de mond* (Db)

pepermuntthee (Ow) [...'m...] - pepermuntthee

peperneut z. *peperneute*

peperneute Ook *peperneut* (Bu) de; -n; ...neutien [pi:ppnla:tə/...] 1. pepernoot *Peperneuten lussen we graeg* (Nbk), *Zwatte Piet gooide (mit) peperneuten naor de kiender* (El, Ma), *Jow strijen mar mit peperneuten!* (Dho), *Kuunderse peperneuten* grote pepernoten gebakken volgens een speciaal recept zoals dat in *De Kuunder* (Kuinre) wordt gebruikt (Spa) 2. keutel van een geit (Bu, Nbk, Ow, Ste), schaaap (Bu, Dfo, Dho, Diz, Ma, Nbk, Nw, Obk, Ow, Ste) *Et bin allegeer peperneuten in et grös* (Bu), *'t Ligt hier vol mit peperneuten* (Dho), *Dat schaop het peperneuten strij'd heeft keutels laten vallen* (Dfo)

peperneutetied (Ol-Nl) de ['p...] 1. de tijd dat er pepernoten worden gestrooid, de tijd van Sinterklaas *Sunterklaas is peperneutetied* (Ol-Nl)

pepersmaek ['p...] - pepersmaak

peperstreier (Nbk) Ook *peperstruier* (Nbk) de; -s ['pi:prstrej/...'strej] 1. peperbus (met gaatjes, om te strooien)

peperstruier z. *peperstri'jer*

pepier Ook *pampier* (Op), *papier* (spor.), **pompier** (p) et; -en; -tien (bet. 2) [pə'pi:ər/pam'pi:ər/pa'p.../pom'p...] 1. (g. mv., stofn.) papier (waarop men schrijft, tekent enz., ook: waarmee men inpakt) *hooltvrij pepier, mooi wit pepier, een stok*

pepier, veur iene een blanko stok pepier wezen van geen enkele betekenis voor iemand zijn (Op), *'k Zal even penne en pepier pakken* (Nbk), *Hi'j kan goed mit penne en pepier ommegaon* hij kan goed schrijven (Nbk), *Ik wil pepier en penn' en inkt mar zo niet henneleggen* niet zomaar ophouden met het schrijven (b), *Ik zal 't even op pepier zetten* opschrijven, vaak: zodat het vastligt wat er is gezegd, wat er is afgesproken enz. (Ow), *Et staot op pepier* het op papier te zetten stuk is af, vooral: het is schriftelijk vastgelegd, zo ook *Aj' et mar op pepier hebben* als het maar schriftelijk is vastgelegd, *Wij' et me even op pepier zetten* nl.: zodat ik het zwart op wit heb, zodat ik me de gemaakte afspraak gemakkelijk kan herinneren enz. (Ste), *'t Pepier is geduldig* papier is geduldig (Obk), ...*gewillig* id. (Bdie, Diz), *op pepier* in theorie: *Op pepier zal et allemaole wel kunnen, mar et moet in de praktijk ok warken* (Nbk), *Hi'j pakte et in pepier in* (j), *De waegen mit pepier en takken hobbelt over* (...) d.i. met oud papier, nl. bij het paoskevuurtogen (ba), *oold pepier* 2. vel papier, stuk papier *Ik moet een nij pepiertien hebben, et aandere is vol* (Ol-Nl), *Een aander keek op een groot pepier* op een groot stuk papier (ba), *Hi'j krigt bepaold ok een partij pompieren in de hanen die wij nooit zien paperassen*, schriftelijke stukken (p), *wat in een pepiertien doen* iets in een papiertje wikkelen of pakken (Nbk), *Ik zat even in de oolde pepieren* ik neusde in geschreven of gedrukte stukken, knipsels e.d. van vroeger (Nbk) 3. behangselpapier (Db) *Ie hebben een mooi pepiertien uutzocht* nl. behang (Db) 4. (mv.) formulieren e.d., bescheiden, schriftelijke stukken: vooral die als officieel bewijs kunnen dienen, getuigschriften, diploma's enz. *We hebben vandaeg de pepieren en zo kregen* (v), *Mar hi'j* [nl. de desbetreffende hond] *kwam uut een goed nust en d'r waren pepieren bij* (b), *We moe'n de goeie pepieren wel mitnemen as we de greens voor moeten* (Nbk), vandaar *Weren iene pepieren niet in odder?* (Nbk), *Ie moe'n tegenworrig overal pepieren veur hebben* (Sz), *Het hi'j de pepieren d'r wel veur?* de diploma's, de getuigschriften (Nbk), *Aj' gien pepieren*

pepier-maché - peppel

hebben, kommen je niet an de slag (Wol), *de oudste pepieren hebben* de oudste rechten hebben (Bdie, Bu, Nbk, Ste), ook: de oudste persoon zijn in kwestie (Ste), *Dan moej' goeie pepieren hebben* als zeer goed bekend staan wil je in aanmerking komen, een zeer goede opleiding en ervaring hebben e.d. (Nbk, Np), zo ook *Hi'j het goeie pepieren* (Nbk) en *Hi'j het de beste pepieren* maakt het meest kans in aanmerking te komen (Ma, Nbk) 5. (mv.) bankbiljetten, in *in de pepieren lopen* nogal duur zijn: *Dat lopt ok (aorig) in de pepieren* (Nbk, Ste, Ow) * *Wat doet je vader?* [met als gekscherend antwoord, om aan te geven dat dat de ander niets aangaat:] *Pepierties tegen de wiend in blaazen* (Bdie, Ol-Nl)

pepier-maché (spor.) et [...ma'sjt:, ...sjtj] 1. papier-maché

pepierbak [pə'pi:ərbak] - papierbak

pepiereboel (Nbk, Np, v) de [pə'pi:əərbul] 1. al het papier, alle paperassen, de papierafval e.d. *Ze hebben de pepiereboel op et feestterrein opzocht mit een prikker* (Np), *'k Pakke veur alle wissighied de tromme mit pepiereboel* (v)

pepiereklemme (spor.) [pə'pi:ərə...] - papierklem

pepiere Ook **papiere** (spor.) [pə'pi:ərn/pə'p...] - papieren: van papier *Dan kommen de waegens mit schoelekiender: iene zee van dennegeuren en pepieren bloemen* (ba), *pepiere buusdoekies* (Nbk), *De ries zat in een pepieren poede* (Np), *een pepieren gulden* bankbiljet van een gulden (Np); uit papier bestaand, in verb. als *een pepieren wereld* toestand waarin allerlei paperassen van overwegend belang zijn, een bureaucratisch gebeuren (Ste), zo ook *Et is tegenworig een hiele pepieren rompslomp aj' es wat willen* (Ste), *een papieren vrede* een vrede die slechts op papier bestaat (bl)

pepierfebriek [pə'pi:ə...] - papierfabriek

pepierfermaat (l) [pə'p...] - papierformaat

pepiergeld [pə'p...] - piapiergeld *Hi'j maekte een wet dat alle pepiergeld inleverd wodden mos* (vo)

pepierhaandel (spor.) [pə'p...] - papierhandel: handel in papier

pepierhaandeler (spor.) [pə'p...] - papierhandelaar

pepierindustrie (spor.) [pə'p...] - papierindustrie

pepierekoker (Db) de; -s; -tien [pə'p...] 1. *koker* (bet. 1) waarin men papieren in opgerolde toestand goed kan bewaren, versturen

pepiermesiene (l) [pə'p...] - papiermachine

pepiermot (Obk) [pə'p...] - piapiermot *De pepiermot zit tussen pepiere* (Obk)

pepierofval (spor.) [...'p...] - papierafval

pepiereproduktie (l) [pə'p...] - papierproduktie

pepiereplakken (Bdie, Bu, Db, Dho, Nw, Ol-Nl, Op, Wol) onbep. w. [pə'p...] 1. behangen

pepiereprikker (Bu, Nbk) [pə'p...] - papierprikker

pepierrommel [pə'p...] - piapierrommel *Hi'j zit an de oren toe in de pepierrommel in de paperassen* (Diz), *'k Heb vandaegde de oolde pepierrommel verbraand* (Nt), *We kriegen op 't heden vuus te vule pepierrommel van winkels mit rikkemedaosie angaonde heur weren* (Obk), *D'r lag allemaole pepierrommel op et sportterrein, de meensken hebben d'r weer een pottien van maekt* (Nbk)

pepiersnieder (spor.) [pə'p...] - piapiersnijmachine

pepiersnipper [pə'p...] - piapiersnipper

pepiersoort(e) [pə'p...] - piapiersoort

pepiertien z. pepiere

pepierverbruuk [pə'p...] - piapierverbruik

pepiervernietiger (spor.) [pə'pi:ərfnitəgʃ] - piapiervernietiger

pepierevreter (Ld, Obk) de; -s; -tien [pə'p...] 1. zilvervisje, piapiermot

pepierewinkel [pə'p...] - piapierewinkel: *P. had hier een pepierewinkel* (Ow), *behang uut de pepierewinkel* (Bdie), *Et liekt hier wel een pepierewinkel* nl. zoveel papieren slingeren hier rond e.d. (Np); (fig.) toestand met veel papieren, dokumenten e.d., bureaucratische rompslomp *Et is een hiele pepierewinkel* (Bu)

pepierewolle (spor.) [pə'p...] - piapierewol

pepierezaeke (l) [pə'p...] - piapierezaak

pepiemiddel (spor.) ['p...] - pepiemiddel

peppel (Bu, Np, Ste, Sun-Ot, Sz, Wol) de; -s; -tien ['pəpl] 1. peppel, populier, vaak: ratelpopulier (Bu, Np, Ste, Sun-Ot, Sz) *Die peppel die schut mar in de hoogte* (Sz), *De blaeden van de riegele peppels*

beginnen te risselen (Np), *De peppels blauen* (Wol) **2.** klomp van peppelhout (Sz) **peppelboom** (Ol-Nl, Ow) Ook **peppelenboom** (Obk) de; ...bomen; -pjen ['pɛpl bɔ:m/...lɪ...'] **1.** peppel, populier, vaak: ratelpopulier *Vroeger ston om oonze boerderij een hele rij peppelbomen* (Ol-Nl)

peppelenboom z. **peppelboom**

peppelhout (Ol-Nl) ['p...'] - peppelhout **per** [pɛr] - per: door, met (gebruikmaking van): *per bus, per apostelpeerden te voet* (Bdie), *per expresse*, in (een bep. tijds-eenheid), wat betreft, voor (bep. personen, exemplaren, maateenheden) *De man mos een mad mi'jen kunnen, een half bunder per dag* (j), *per weke, per man drie borrels* (Sun-Ot), *een kwattien per stok* (Dho); met ingang van: *per 1 november*

per se [pɛr'si:, pɔ'si:, pɪ...'] - per see: beslist, stellig, hoe dan ook *Dat moej' per se doen* (Nbk, Nw), *Hi'j wol per se mit* (Nbk), *De vrouw wol per se niet hebben, dat hi'j aovens votging* (ba)

per - afkorting van *perochie*

parade z. **parade**

paraobel (l) [pə'ro:bl] - parabel: gelijkenis **paraot** (Dfo, Ste, l) Ook **paraat** (verspr.) [pə'ro:ət/pə'ra:t] - paraat: klaar, gereed *De troepen bin paraot* (l), *troepen paraot holen* (l), *paraote kennis* (l), *Hi'j is wel paraot kwiek*, bijdehand, alert (Ste)

perbaot (Nbk, b) [pə'bɔ:ət, ook wel pɪ'...'] - probaat *Et liekt me eers niet zo perbaot, mar as de dokter mij' et veurschrift (...)* (b)

perbeer (b, vo) et [pə'bɪ:ər, pɪ'b...'] , in *op perbeer* in gebruik om uit te proberen *Hi'j hadde een peerd van een peerdekoopman uut Appelsche op perbeer* (vo), *Die leup hier mit een nij' geweer, weer op perbeer* (b)

perbeersel (Nbk, Nw) [pə'bɪ:ərs], ook wel pɪ'...'] - probeersel *Ik wil et perberen te maeken, et is een perbeersel* (Nw)

perberen Ook **preberen** (Ol, Ma, Np, b, p), **proberen** (spor.) zw. ww.; overg.; perbeerde, het perbeerd [pə'bɪ:əɾɪŋ, pɪ'.../prə'b.../pro:'b...'] **1.** proberen, trachten *Oonze P. kan al rieden; die het et in dienst leerd en ik wol 't ok haost perberen* (b), *Dat zuwwe es even perberen* (Nbk), *Perbeer d'r mar niet meer an te daenken* (Nbk, Np), *Doe kwam zien heit butendeure*

en perbeerde him te bepraoten (b), *'t d'r tegen perberen* zich inspannen om, pogen te bereiken, 't erop wagen (verspr.): *We zullen 't d'r tegen perberen dat et d'r niet deur komt* het proberen te bereiken (Nt), *Ik zal 't d'r tegen perberen, ik waog et d'r op* (Bu, El, Nbk, Nw), *Ok al bin ie beter in dammen, ik perbeer et d'r tegen om te winnen* (Np, Nw), *Ik doe mien best om et klaor te kriegen, ik zal et d'r tegen perberen* (Nbk), *We perberen et d'r tegen dat we op tied klaor binnen* (Ste) **2.** beproeven *Perbeer et es op die maniere!* (Nbk), *Ik zal 't vandaege mar es op karper perberen* nl. bij het vissen (b), *Now za'k et mit je perberen, mien jonge het tegen je opnemen* (Wol), *Daoromme wol hi'j zien gelok daor mar es perberen* (v) **3.** op de proef stellen, uitproberen *Mag ik die brommer es perberen?* (Nbk), *'t Is te perberen as 't ok lokt* (Ow) * *Die et niet gaot perberen, zal et ok wel nooit leren* (Op)

perbleem Ook **prebleem** (v) et; perblemen; -pjen [pə'blɪ:m, ook wel pɪ'b.../prə'b...'] - probleem, moeilijke kwestie *Ja, et is wel een perbleem* (Ow), *Ie kun makkelik in de perblemen kommen, mar hoe koj' d'r weer uut?* (Ow), *Zo groot bin de perblemen toch ok weer niet?* (Ow), *d'r gien perbleem mit hebben* (spor.), *perblemen hebben* (spor.), *in de perblemen raeken* (l), *d'r gien perbleem van maeken* (l)

perbleemdrinker (l) [...'b...'] - probleemdrinker

perbleemgeval (l) [...'b...'] - probleemgeval **perceel** et; percelen; -tien [pə'si:l, ook wel pɪs:l] **1.** perceel, door greppels, afrastering e.d. afgebakend stuk land, aaneengesloten stuk land, ook: het gewas daarop *Die het nog een peer percelen (grond) te koop* (Nw), *Hi'j verbouwde daor een groot perceel eerpels* (Ld), *Deur de ruilverkaveling he'k mien laand mooi an ien perceel kregen* (Db), *Hi'j het een perceel huj te koop* (Dhau), *een perceel hooit in de bos kopen* een afgebakend deel, bijv. een aangegeven aantal akkers (Db, Ste, bi), *Dat perceel hooit wodt ok verkocht* (Np), *Hi'j was helemaol uut 't perceel* uit z'n doen, overstuur (Dho) **2.** elk der partijen bij een verkoping (Ow) *de percelen even deurlopen* nagaan in die fase van een veiling

percent - perdon

waarbij alleen geboden wordt (Ow) 3. flinke hoeveelheid eten (die men opschept, gezegd bijv. van aardappelen) (Nbk, Obk) *Hi'j het een hiel perceel inhaeld* (Obk), *Ie hebben een hiel perceel in et bod* (Nbk) 4. flinke hoeveelheid ontlasting (Nbk), in verb. als *De hond het een hiel perceel daon* (Nbk) 5. persoon (die eigenaardig of lastig is) (Bu, Dfo, Nbk, Np) *Et is een lastig perceel* (Bu), *een wies perceel* een eigenwijs, verwaand iemand (Dfo, Nbk), *Dat is ok een raer perceel* (Np)

percent Ook *precent* (Bu) et; -en [pə'sent, ook wel pɪ.../prə'sent] 1. procent, honderdste deel van iets *Hoevule percent van de meensken in Oost- en West-Stellingwarf zol nog Stellingwarfs praoten?* (Nbk), (...) *hoeveul percent van dit of dat ...* (bl), *een lege rente, van mar vier percent* (Nbk), *tien percent loonsverhoging, De rente is mit een peer percenten naor beneden gaon* (Nbk), *Et zol him wel vieftig percent mitvalen* het zou hem flink meevallen, wel voor de helft (s: oost.), *We weten et niet sekuur meer, mienen et wel mar durven et niet veur de volle honderd percent te zeggen* niet met absolute zekerheid (Np), *Die is niet hielemaole honderd percent hij is een beetje getikt* (Nbk, Ste), zo ook *Zien jongste zeune is wat een nuvere, die kuj' niet as honderd percent beschouwen* (Op)

percentsgewieze (l) [pə'sentsxəwi:zə, pɪ's..., ...xə'w...] - procentsgewijs
perces (Dhau, El, Nbk, Np, Nw, O1-N1, Op, Ow, Pe-Dbl) Ook *preces* (verspr.), **proces** (bet. 1, 2: Ma, Nw, Obk, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz) et; -sen [pɪ'ses, ook wel pə'ses/prə'ses/pro(:ə)'ses] 1. ontwikkelingsgang *Et was een langdurig perces, die ziekte* (Op, Nbk), *Et proces is haost oflopen* bijv. bij een kuur, bij ziekte (Nw), *Dat het nogal een hiel preces west* (Np), *Et preces verlopt nogal langzem* (Dho) 2. rechtsgeding *Ik stao op mien rechten en as we niet goedschiks tot mekaere kommen kunnen, dan doe 'k jow een proces an* (Op), *Hi'j het me goed bi'j de poot had, dat ik heb 'm een proces andaon* (Sz), *een perces anbienen* (Bdie) 3. proces-verbaal *Hi'j het preces kregen* (Bu, Db, Dhau, Ow, Pe-Dbl, Ste), *een perces kriegen* (Dhau, Np, Nw), zo ook *Hi'j kreeg preces an de broek* (Ste) en *'k Hebbe een preces an de*

kont kregen (Dho, Spa), *...an 't gat kregen* (Op), *Ik hebbe een preces had* (Bdie), *perces opmaeken* (Nw, b), *d'r perces van opmaeken* (Dhau), *As ze je perces maeken, kuj't ofkopen* (Np)

perces-verbaol (b) [...fə'bo:əl] - proces-verbaal, bekeuring, in *perces-verbaol maeken* (b): *A'k ontdekke wie dit flikt het, maek ik him perces-verbaol* geef ik hem een bekeuring (b)

perceskosten (l) [...'ses...] - proceskosten
percesstok (l) [...'sestok] - processtuk
percies (alg., l) Ook *precies* bn., bw.; preciezer [pə'sis, ook wel pɪ'sis/prə'sis] 1. juist, nauwkeurig *Dat is percies lieke lang* (Diz), *Morgens om zes ure percies* (v), *Ik wus niet wat as dat percies was* begreep niet geheel en al (v), *Dat wee'k ok niet altied percies* (Nbk), *D'r ligt al een weg en een hoge flat wodt percies op dat speunkruud zet* (ba), *Toch wet hi'j percies* (...) (ba), *Percies! En op wat veur daotum?* geheel juist (b), zo ook *Precies, geliek hej'* (Nbk) 2. stipt, sekuur *Et is een percies kereltien* (Np), *Dat moej' wel wat percies doen* (Nbk), *Hi'j is nogal percies in 't wark* (Ste), *Hi'j is in alles lieke percies* (Op), *Ze bin d'r nogal aorig percies* (Nbk, Np), *Dat is een Pietien percies* (Np), ook *een Pietje percies* (Nbk)

perciesien (Obk, Pe-Dbl) et [pə'sisin, ook wel pɪ'sisin] 1. iemand die erg percies, nauwkeurig is *Die vrouw kan mooi haandwarken, dat is een echt perciesien* (Pe-Dbl)

perdoes (verspr.) Ook *pardoes* (verspr.) [pɪ'dus, pə'dus/par'dus] - pardoes, plotseling *Hi'j scheut je pardoes veur de voeten* (Nbk), *Hi'j is perdoes in de sloot valen* (Nbk), *Hi'j lopt perdoes et waeter in* (Dhau), *Hi'j vleug pardoes in de sloot* (Nbk), *Hi'j kwam te valen, pardoes achterover* (Pe-Dbl)

perdon I (verspr.) Ook *pardon* (Bdie, Nw, Ow) et [pɪ'don, pə'don/par'don] 1. vergiffenis, kwijtschelding, in verb.: *zonder perdon* onherroepelijk, beslist (El, Nbk, Ow, Ste), *Ie hebben et (eten) inhaeld en now gien perdon: opeten!* (Obk), *Ze hebben nogal wat perdon mit him had ze hebben nogal wat geduld met hem gehad, ze zijn nogal inschikkelijk geweest* (El), *D'r is gien perdon veur* het gaat gewoon

door, hoe dan ook (Np), *Hi'j gef't gien perdon, et geduld is op* (Dhau), *Hi'j kent gien perdon* hij volhardt in z'n mening, zet door (Wol, Bu), *Ie kun et wel kriegen, mar zonder perdon* zonder gezeur achteraf (Dho)

perdon II (Np, Nw) Ook *pardón* (Nw) tw. 1. vergeef me, neem me niet kwalijk *Hi'j gaf me per ongelok een schop en zee: 'Oh, perdon'* (Nw)

perdukt (Nbk, vo, l) Ook *predukt* (Nbk, Ste), *produkt* (j) [pr'dakt, ook wel pə'd.../prə'dakt/pro:...] - produkt: resultaat van bep. werkzaamheden (vooral: uit de industrie) *een ni'j perdukt an de man brengen* (Nbk), *Zokke perdukten kopen de meensken niet zo gauw* (Nbk), *Wat een vremd perdukt* een eigenaardig iemand (Nbk)

perduktie (l) Ook *preduktie* (Ol-Nl) [pr'daksi, ook wel pə'd.../prə...] - produktie: het voortbrengen door de industrie *de perduktie van auto's* (l); het produceren (l) *de perduktie van een langspeulplaete* (l)

perduktiekosten (l) [...'d...] - produktiekosten

perduktieleider (l) [...'d...] - produktieleider

perduktietijd (l) [...'d...] - produktietijd
pere Ook *paere* (bet. 1: Diz, Np, Op, Ste, h) de; -n; peertien [ˈpɛ:ərə/ˈpɛ:ərə] 1. peer, vrucht van de perboom *een lekkere, zaachte pere* (Np, Nbk), *Paeren bin vaeke boekziek, appels ok wel es* (Op), *De eerappels en paeren bin deur de voegels hielendal verpikt* (Ste), *van gien appels of peren weten* niets weten (Nw, Ste), *Die het me een rere pere stoofd* heeft me een poets gebakken (Nw), *Hi'j gong zomar onberooid op et veurstel in en now zit hi'j mit de gebakken peren* (Op), *Ie kun gien appels mit peren vergelieken* (Nbk) 2. peervormig oliereservoir van een lamp waarop de brander was bevestigd (Bdie, Dfo, Nbk, Np, Obk, Op, Ste) *de pere van de pieter-eulielampe* (Nbk), *D'r moet pieter-eulie in de pere* (Np) 3. peervormige gloeilamp of het peervormige deel ervan (Nbk, Ow)

perebak z. *peerdebak*

perebek z. *peerdebek*

perebeleren z. *peerdebeleren*

perebeslaon z. *peerdebeslaon*

perebi'je z. *peerdebi'je*

perebien z. *peerdebien*

perebiender z. *peerdebiender*

perebit z. *peerdebit*

pereblad (Db) et; ...blaeden; ...blattien [ˈp...] 1. blad van een perboom

perebloeme z. *peerdebloeme*

perebloemestaele (Obk) de; -n; ...staeltien [ˈp...] 1. steel, stengel van een paardebloem

pereblossem [ˈp...] - perebloesem

perebomehooft z. *peerhooft*

perebone z. *peerdebone*

perebongel z. *bongel*, bet. 1

pereboom (Nbk, Np, Op, Ste, v) Ook *paereboom* (Diz, Np, Op, Ste) [ˈp...] - perboom *De jonge pereboompies wo'n anpaold* (Np)

peredong z. *peerdedong*

perefoons z. *peerdefoons*

peregerei z. *peerdegerei*

perchoolt (Diz, Nbk, Obk, Op, Ste), *paerechoolt* (Diz, Op, Ste), *paereboomchoolt* (Np), *perebomechoolt* (spor.) [ˈp...] - perebomehout *Ze maeken sleien van appel- en paerechoolt* (Ste)

perejaor [ˈp...] - perejaar *'t Is een goed perejaor* jaar waarin de perebomen het goed doen, waarin veel peren kunnen worden geoogst (Nbk)

perekaampien z. *peerdekaampien*

perekarre z. *peerdekarre*

perekeutel z. *peerdekeutel*

pereklokhuus (Obk, Sz) Ook *paere-klokhuus* (Np) et; ...klokhuzen; ...husien [ˈp...] 1. klokhuus van een peer

perekop z. *peerdekop*

perekribbe z. *peerdekribbe*

perel z. *parel*

pereleide z. *peerdeleide*

perelen z. *parelen*

peremark z. *peerdemark*

peremest z. *peerdemest*

peremiege z. *peerdemiege*

peremusse z. *peerdemusse*

peren (Dfo) Ook *paeren* (Bdie), *paren* (Spa) [ˈpɛ:ərən/ˈpɛ:ərən/ˈpa:...] - paren (van dieren) *De podden bin an 't paeren* (Bdie), *De kiewieten paren al weer* (Spa), *De korhaenen bolderen veur et peren* (Dfo) * *Mit Sint-Matthies peert de petries* (Dfo)

perenat (Bdie, Nbk, Np, Op, Spa, Wol) Ook *paerenat* (Diz, Op) et [ˈpɛ:ərənət/ˈpɛ:ərə...] 1. sap van peren *et perenat bienen mit wat sago* (Spa), *'t Perenat moe'j*

perepitte - Peries

anmaeken binden (Wol)
perepitte (Ma, Op) Ook **paerepitte** (Op) ['p...] - perepit
pereplok (Db) de ['p:əɾəplok] 1. de pluk, het plukken van peren
pereplokken (Ld, Nbk) onbep. w. en het pereplok ['p...] 1. plukken van peren
perepote z. *peerdepote*
pereribbe z. *peerderibbe*
pererip z. *peerderip*
pererood (Bdie, Diz, Nbk, Nw, Obk, Op) Ook **paererood** (Diz, Op) ['p:əɾə...] - pererood
peresap (Nbk) Ook **paeresap** (Ste) ['p...] et ['p...] 1. sap van peren
pereschelle (Db, Op, Sz) Ook **paereschelle** (Np, Op) ['p...] - pereschil
pereschellen (Nbk, Ow) onbep. w. ['p:əɾəskelɪŋ] 1. schillen van peren *Mit pereschellen kriej' de hanen plakkerig* (Ow)
peresmaek (Ld, Nbk) - peresmaak
perestäl z. *peerdestäl*
perestrojka [p:əɾə'strojka] - perestrojka (bekende hervormingspolitiek in de Sovjet-Unie)
peretied (spor.) ['p...] - perentijd
perevliege z. *peerdevliege*
perevolk z. *peerdevolk*
perevuur (Bdie, Spa) ['p...] - perevuur *De meiboom zit van 't jaor perevuur in* (Spa)
perewien (Db) ['p...] - perewijn
perezille z. *zille*
perezuken (Ld, Nbk) onbep. w. ['p...] 1. rapen van peren die van de boom zijn gevallen
perf. - afkorting van *perfester*: professor, hoogleraar
perfeet z. *profeet*
perfekt (k: Ste) Ook: **prefekt** (spor. ZW) [pə'fekt, pɾ'fekt/prə'fekt] - perfekt: puik, voortreffelijk
perfesser z. *perfester*
perfester (Np, v, b, bl) Ook **professer** (Bu, Dhau, Dho, El, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbl, Ste, Wol), **prefester** (Nbk), **perfesser** (Nt), **professer** (Bdie, Dfo, Dho, Ld, Nw, Spa, Sz) de; -s; -tien [pə'festɾ, pɾ'f./prə'fesɾ/...festɾ/...pro(:)'f...] - professor, hoogleraar *een geleerde perfester* (Nbk)
perfiet (El, Nbk, Ow, vo) Ook **prefiet** (verspr.), **profiet** (verspr.), **profijt** (Bu, Spa) [pə'fit, pɾ.../prə'fit/pro(:)'fit/...'feit] -

profijt, voordeel *Dit boekien hebbe ik zo lange bruukt as wij trouwd binnen en ik hebbe d'r een protte perfiet van had* (vo), *Daor kuj' prefiet van hebben* (Bu, Dhau, Ow, Nbk), *Daor hej' wel profiet van* (Nw), *d'r gien perfiet van hebben* (Wol, Ow), *In de uutverkoop kuj' soms veurdielig wat kopen, daor moet ie dan prefiet van trekken* (Ld), *Deur dat ongelok het N. mar weinig prefiet van zien nje auto had* (Op), *Al naor gelang van et profiet moet ij betaalen* (Ow), *Mit mooi weer moek daor even goed profiet van trekken* (Ste)
perfietlik (l) Ook **prefietlik** (Obk), **prefijtelik** (Ol-Nl) [pə'fitlək, pɾ.../prə'fitlək/prə'feitlək] - profijtelijk, voordelig *Dat het nogal prefijtelik werkt* (Ol-Nl)
perfoost (El, Ma, Obk) Ook **perfost** (k: Ste) bw. [pə'fo:əst, pɾ.../...fost?] 1. volstrekt, absoluut *Hi'j wol 't perfoost niet hebben* (El), *Hi'j wol perfoost dat pak hebben* (Obk)
perfost z. *perfoost*
pergramme Ook **pregramme** (spor.) et; -s; -gien [pə'gramə, ook wel pɾ.../prə'gramə] 1. activiteiten die in een bep. volgorde, volgens een bep. structuur worden verricht (meestal in een geschreven overzicht) *De nje bureen zullen kommen, mar et moet oons wel passen, want d'r staot meer op et pergramme* we hebben ook nog andere dingen te doen (Obk), *We hebben vandaege hiel wat op et pergramme veel te doen* (Nbk), *Et wodde nog op 'e pergrammes vermeld* (Obk), *Veur de Stellingwarver dag moe'n we overal de pergrammes anplakken* (Obk) 2. beginselprogramma (l) 3. computerprogramma (spor.)
pergrammeleider (l) [...'g...] - programmaleider
pergrammeleiding (l) [...'g...] - programmaleiding
pergrammemaecker (l) [...'g...] - programmaker
pergrammeren (l, v) [pɾ'grɑ'mt:əɾɪŋ, pə...] - programmeren (voor computers e.d.)
Peries (verspr.) Ook **Paries** (verspr.), **Parijs** (verspr.) [pə'ris/pa'ris/...] - Parijs *We hebben op 'e weerommereize in de buurt van Paries kampeerd* (Nbk), *De eerste vliegenier is al van Amerike naor Paries vleugen* (vo), *Ik gao mit een weekmennig naor Parijs* (Wol)

Periezer I (l) de; -s; -tien [pə'ri:zɪ] 1. Parijzenaar

Periezer II (l) bn.; attr. [pə'ri:zɪ] 1. van, met betrekking tot *Peries*, in met name *de Periezer mode* (l)

peringstied (Ow) de ['p...] 1. tijd van het paren, vgl. *Podden wo'n in de peringstied vaeke doodreden op 'e straote, as ze in grote kloften overstikken* (Ow)

periode de; -s, -n [pɪ:əri'jo:ədə] 1. periode, bep. langere tijd *We hebben van 't zommer een periode had dat et slim regende* (Nbk)

periodiek I (spor.) et; -en [pɪ:ərijo(:ə)'dik] 1. met regelmatige tussenpozen verschijnend geschrift, tijdschrift 2. periodieke salarisverhoging

periodiek II (l) bn. 1. periodiek, regelmatig herhaald *periodieke auto-keurings* (l), *een periodiek geneeskundig onderzoek* (l)

periskoop (spor.) [pɪ:ə'sko:p] - periscoop: bekend optisch instrument met behulp waarvan men vanuit een lager of hoger gezichtspunt kan kijken

perjekt z. projekt

perk z. park

perkement z. parkement

perkementpapier (Obk) Ook *parkementpapier* (Ste) - perkamentpapier

perkeren z. parkeren

perkienhinkelen z. parkhinken

permaantig z. permantig

permantig (Db, Dhau, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, Spa) Ook *permaantig* (Dho), *parmantig* (Db, El, Nbk, Np, Nw, Obk, Ste) bn., bw.; -er, -st [pɪ'mantəx/pɪ'mā:ntəx/par'mantəx] 1. parmantig, fier, zelfbewust *permantig lopen* (Np), *...stappen* (Ste), *permantig as een stotere haene* (Nw), *een permantig dinkien* (Spa, Obk), (van een jongetje:) *een parmantig kereltien* (Ste), *een parmantig wiefien* (Nw)

permantighied Voor -heid z. -hied [...'m...] - parmantighied

permenent (Nbk, Np, ba, b) de [pɛr'mə'nent] 1. permanent (in het haar) *et haor in de permenent, d'r permenent in leggen* (ba)

permetaosie z. parremetaosie

permissie Ook *premissie* (Op) de; -s [pɪ'mɪsi, pə'mɪsi/prə...] 1. permissie, toestemming *Ze hebben permissie om et*

waeter op 'e vaort te lossen (Ow), *Zonder permissie kan gieniene meer laand ofgreven* (Op), *permissie geven* (Nbk, Obk, Ow, b): *Gieniene gaf him daor permissie veur* (b), *En doe et haast wodde en d'r niet zoveule waark op et laand was, kreeg S. wel es permissie (...)* om et laand in te gaon te mollevangen (vo), (gezegd als verzachting bij een mededeling, opmerking die mogelijk onaangenaam kan zijn:) *mit permissie* als ik het zo mag zeggen (spor.)

permitteren Ook *perremeteren* (ba) zw. ww.; wederk.; permitteerde, het permitteerd [pɛrmi'ti:əpɪ/perəmə'ti:əpɪ] 1. zich permitteren, zich veroorloven, vooral in *je wat permitteren kunnen: Hi'j was de grote die 'm dat perremeteren kon* (ba), *Dat kuj' je niet permitteren* (Nbk)

permoter (Bdie, Bu, Dho, El, Np, Nt, Obk, Ow, Pe-Dbl) Ook *premoter* (Bdie, Bu, Obk, Ste, Sz), *promoter* (El, Ma, Nbk, Nw, Op, Ow, Ste, Wol) de, ook wel et; -s [pɪ'mo:ətɪ, ook wel pə'm.../prə'm.../pro:'m...] 1. degene die tot iets aanzet, opstoot (Np, Ste) *Ie bin de grootste permoter de aanzetter, degene die de zaak opstoot* (Np) 2. (in positieve zin:) iemand die met iets, ten behoeve van iets op de voorgrond treedt, gangmaker (Dho, Np, Nt, Nw, Pe-Dbl, Ste, Sz, Wol) *Dat is een goeie premoter, die zal alles wel even op 't stuk zetten* (Sz), *Dat is de premoter d'r aenlik van, die is mit et hiele spul begonnen* (Nw), *Da's ok een permoter!* iemand die wel iets te vertellen heeft, veel in de melk te brokken heeft (Wol) 3. wijsneus, eigenwijs iemand, opschepper (Bdie, Bu, El, Nbk, Obk, Ow, Wol) *Kiek him daor es gaon, wat een permoter* (Ow), *Die zit altied mit de snute veuran, et is een echte permoter* (Obk), *een eigenwies premoter* (Bdie), *Die man mient altied dat hi'j alles beter wet, et is een premoter* (Obk), *Een aorige permoter is dat!* een opschepper (Bu) 4. buitenbeentje, een eigenaardig iemand (Bdie) *Dat is een raer permoter* (Bdie)

perochiaan (spor.) de; perochianen [pə'ɔxi jā:n] 1. parochiaan

perochie (verspr.) Ook *parochie* (verspr.) de; -s [pə'rɔxi/pa'r...] 1. parochie (in r.k.-zin) *de perochie Steggerde* (Ste), *...Stienwiekerwoold* (Ste) 2. in *veur eigen*

perochieblad - persoonlik

perochie preken (spor.)
perochieblad (Ste) et; ...blaeden; ...blattien [pə'r...] 1. kontaktblad van een parochie
perochieboekies (Ste) mv. [...'r...] 1. tijdschriftjes, kontaktblaadjes met nieuws enz. aangaande de parochie
perochiehuus (Ste) [...'r...] - parochiehuis, gebouw voor bijeenkomsten van parochianen
perochiekerke (l) [pə'r...] - parochiekerk
perplex [pɹ'plɛks] - perplex: verbluft, van verbazing a.h.w. verstijfd *Ik ston perplex, ik wus niet wat me overkwam* (Nbk)
perremeteren z. *permitteren*
perron [pə'ron] - perron (van een station)
Zodoende was et een hiele drokte op et perron (v)
perronchef (l) [pə'ron...] - perronchef
pers. - afkorting van *persoon*, *persoonlik*
perseensiegeld (l) et [pɹ'si:si..., pə's...] 1. presentiegeld
perseensielieste (l) [pɹ'si:silistə, pə's...] - presentielijst
persen z. *passen*
perseneel z. *passeniel* I, II
persenielsverieninge z. *passenielsverieninge*
persent I (Np, Wol) Ook *present* (Bdie, Dho, Nw) [pɹ'sent, pə'sent/prə'sent] 1. in *present* geven ten geschenke, als kado: *Ze vun et schilderijgien mooi en we hebben et heur mar persent geven* (Wol), *Dit geef ik joe present* (Bdie)
persent II (verspr.) Ook *present* (verspr.) bn.; pred. [pɹ'sent, pə's.../prə'sent] 1. aanwezig *Hi'j was wel persent* hij was wel aanwezig (Ste), *Hi'j was aorig op tied present* (Bu), *Ok weer present! Wij hebben jow mist (...)* (ba) 2. helder van geest, er (weer) helemaal bij, helemaal de oude, goed gezond *Hi'j is nog goed present* (Bu, Nw, Op, Ow, Wol), *...nog wel aorig persent* (Np), *Now bin 'k wel weer persent, heur gezond* (Ste), *Bi'j' wat goed present?* (Bu), *Vandemorgen was et hielendal mis mit heur en gister was ze nog zo goed present* (Obk), *N. was 't hele jaor goed present, d'r mankeerde hum nooit wat* (Pe-Db1), *Ik bin nog wel goed present* nog niet aangeschoten (Wol)
persentien (verspr.) Ook *presentien* (verspr.) et; persenties [pɹ'sentin, pə's.../prə...] 1. kadoetje *Daor he'k even*

een persentien henne brocht (Ste), *We hebben heur mit mekaander van de buurt een presentien geven* (Ol-Nl)
persmesiene z. *pasmesiene*
personal komputer (spor.) - personal computer
persone-auto (l) Ook *personenauto* (spor.) [pə'sō: ɛnəɔmtō:, ...toɔ/pə'sō: ɛŋ:...] - personenauto
personeel z. *passeniel* I, II
personenauto z. *persone-auto*
personenommer [pə'sō: ɛnənɔmɹ] - persoonsnummer
personentram z. *personentram*
personeregister [pə's...] - persoonsregister
personeriggestraosie (l) [pə's...] - personenregistratie
personentram (Dhau, Obk, Wol) Ook *personentram* (verspr.) de; -men; -megien [pə'sō: ɛnə.../pə'sō: ɛŋ:...] 1. tram voor reizigersverkeer
persoon de, et; personen; -tien [pə'sō: ɛŋ] 1. persoon, individu, iemand *Hoevule personen kun d'r in die bus?* (Nbk), *Wat is dat veur een persoon?* (Wol), *de ange-wezen persoon* (spor.), *Die persoon heb ik wel es eerder zien* (Pe-Db1), *...ligt mi'j niet* (Ow), *Da's een belangriek persoon veur et dōrp* (Obk), *Veur zoe'n persoon hebben wi'j gien speciaal woord* (Obk), *'t Is een lastig persoon* (Ma), *...vremd persoon* (Nbk), *...onbeschoft persoon* (Ow), *...net persoon* (Bdie, Nt, Spa), *...gezien persoon* (Nw), *Die laandheer was een gewichtig persoon* (Ld) 2. in *in eigen persoon* zelf (Nbk) *Hi'j het d'r in eigen persoon henne west* (Nbk) 3. in *eerste persoon*, *twiede persoon* en *dadde persoon*: elk der bekende klassen van voornaamwoorden c.q. werkwoordsvormen die betrekking hebben op de spreker(s) zelf of de spreker zelf en de groep waar hij toe te rekenen valt, de aangesprokene(n) resp. degene(n) over wie men zich uit (l) *'Hi'j lopt' is de dadde persoon van et inkelvoold* (l), verder in *de anspreuken persoon* (l)
persoonlik [pə'sō: ɛlɛk] - persoonlijk: een bepaalde persoon betreffende *mien persoonlike miening*, *Hi'j wol et persoonlik vertellen* in eigen persoon (Nbk); in persoon: *Hi'j het 'm d'r persoonlik mit bemuid* zelf (Nbk), *'t Kan me persoonlik niks schelen* (Nbk), *Ik heb wel es wat over*

die man heurd, mar persoonlik ken ik him niet (Nbk); in *persoonlik wodden: Ie moe'n niet te persoonlik wodden* het te zeer hebben over bijzonderheden van de desbetreffende persoon (zodat de sfeer onaangenaam kan worden enz.); verder in *persoonlike veurnaemwoorden* (l), *persoonlike warkwoorden* (l)

persoonlikhied (Nbk, l) Voor -heid z. -hied [pə's...] - persoonlijkheid: iemand met een duidelijk uitkomend karakter *Ze is nog mar dattien jaor, mat et wodt toch al een persoonlikhied* (Nbk)

persoonsbeschrieving (l) [pə's...] - persoonsbeschrijving

persoonsbewijs [pə's...] - persoonsbewijs *En d'r mossen bonkaorten kommen en vaeke valse persoonsbewiezen* (vo), *naomaekte persoonsbewiezen* (v)

persoonsgegevens (spor.) [pə's...] - persoonsgegevens

persoonsnaeme [pə's...] - persoonsnaam

persoonsuutgaank (l) [pə'sõ:əzytã:nk] - persoonsuitgang

persoonsverheerliking (l) [pə's...] - persoonsverheerlijking

persoonsverwisseling (l) [pə's...] - persoonsverwisseling

persoonsvorm [pə's...] - persoonsvorm

perspektief (spor.) et [perspek'tif] - perspectief: van waaruit voorwerpen enz. te zien zijn *Et perspektief in die tekening is niet goed* (Nbk); vooruitzicht: *Daor zit perspektief in dat kent een goed vooruitzicht, de toekomst ervan zal goed zijn* (met name van een onderneming, een opleiding die kansen biedt) (l); optiek van waaruit men beschouwt *Dat gefit een nij perspektief werpt nieuw licht op de zaak* (l), *Dat moej' in zien historisch perspektief zien in het licht van de historische ontwikkelingen* (l)

perspompe z. *paspompe*

persturf z. *pasturf*

pertaal z. *pertaol*

pertaol (verspr.) Ook *pertaal* (Db, Nbk) et; -en; -tien [pɛ'ts:əl, pət.../...:ta:l] 1. (vaak verkl.) portaal: van een huis, d.i. de ruimte die ervoor is bestemd om het huis binnen te komen, vgl. *Et pertaol was de ingang bij de aachterdeure, vaeke mit een rood-betonnen vloer* (Nbk), *Wij zetten de klompen altied in et pertaol* (Ld), *We*

kwammen eerst et pertaol in, dat was drekt waor aj' de zieddeure inkwammen (El), *Et pertaaltien moej' ok nog hemmelen* (Db) 2. portaal van een kerk (l)

pertij (verspr.) Ook *perti'je* (Ow), *pattij* (bet. 2: p), *partij* (verspr.), *pattij* (spor.) de; -en; -gien [pɛ'tij(ə), pətij (verspr. OS en WS zuid. van de Lende), ...teij (alg.)/pa'tij, pa'tij/par'tej/pa'tej] 1. stem of instrument in een muziekestuk, onderdeel dat door een stem of instrument uitgevoerd moet worden *As et goed gong speulde hi'j d'r een mooie twiede pertij bij* nl. hier: met een fluit (j), *Hi'j blaost zien pertij goed* (Bu), *Hi'j speult de eerste pertij* (Diz), *Hi'j kan zien pertij wel blaazen* lett., ook fig.: hij weet zich wel te roeren als hij meedoet, hij staat z'n mannetje wel (Dhau, El), zo ook *Hi'j blaost zien pertij goed mit id.* (Dho) en *Die kan zien pertijgien wel mitblaazen id.* (Nbk), *Hi'j zat tevule in de pertij te kieken* nl. in de voor hem relevante partituur (tijdens het spelen in het orkest) (Ma) 2. een zekere, veelal: een flinke hoeveelheid van iets, in *een pertij(gien)* (en var.): *In de hakselbak kwam een pertij stro* (Ste), *Een hiele pertij ligt d'r van* (Nbk), *D'r staot een pertij stienen* (Ow, Np), *Hi'j krigt bepaold ok een pattij pompieren in de hanen die wij nooit zien* (p), *Wat he'k daor een pertij eerpels liggen* (Ste), *Hi'j het een pertij hoolt bij et kleufblok liggen* (Np), *een pertij goed* een hoeveelheid goederen (Obk), *Ik heb d'r nog een hiele pertij van liggen* (Nbk), *een hiele pertij briefies* (Bu), *Wat 'n pertij noesten!* (Ste), *een pertij drokte druktemaker* (Ste), *D'r is een hiele pertij an et wark* er is veel werkvolk bezig (Ste), *Wat een pertij meensken* (Ste), *een pertijgien bij mekaander hebben om te kaorten* een groepje mensen (Ste) 3. in *van de pertij wezen* er ook aan meedoen (verspr.) 4. de personen die vóór een bep. iemand zijn, in verb.: *pertij kiezen* (Bu), *Ik trekke pertij veur die jonge* zal hem beschermen, het voor hem opnemen (Nw) 5. politieke partij e.d. *N. is lid van de Partij van de Arbeid* (Dhau), *Die pertij het hiel wat stemmen verleuren* (Obk), *een poletieke pertij*, *Et is mien pertij niet* ik sympathiseer niet met die partij, ben er geen lid van, ik zie die partij niet zitten

perti'japperaot - pertuur

(Nbk, Ste), *boven de perti'jen staon* (spor.), *de perti'j* de partij waarvan men lid is (Nbk) **6.** elk van de tegenover elkaar staande personen of groepen *de klaegende perti'j* (l), *beide perti'jen heuren* **7.** mensen, instituten, landen enz. die tot een overeenkomst komen, een verbintenis aangaan *Beide perti'jen sleuten een overienkomst* (Np) **8.** huwelijkskandidaat (spor.) *Dat is een goeie perti'j veur him* (Ol-Nl) **9.** iemands gelijke, iemands evenknie, iemand die de ander aan kan en dat durft, te duchten tegenstander *Hi'j het (now) zien perti'j tröffen* (El, Nbk, Np, Obk, Ste, Ow), zo ook *Hi'j het zien perti'j vunnen, heur z'n gelijke* (Nw), *Hi'j het zien geliekese perti'j wel kregen* (Diz), *Laot 'm dat mar perberen, hi'j tref't zien perti'j wel* hij krijgt vanzelf wel te maken met een tegenstander e.d. (Ste) en *Hi'j vient altied nog wel een keer zien perti'j* (Nw), *Daor hej' perti'j an!* dat is eigenlijk te veel, te moeilijk om aan te kunnen (Ste) **10.** tegenpartij (bij sport en spel) *We willen even een pottien voetballen, eerst even perti'jen maeken* (Nbk), *gien perti'j veur iene wezen* (l), *Die beide speulers konnen mekeer goed perti'j geven* boden elkaar stevig tegenspel (Obk) **11.** uitvoering van een spel door twee of meer personen *een perti'jgien dammen* (Bdie, Nbk), *...kaorten* (Np), *een perti'jgien speulen* een partijtje spelen: met name voetbal, kaarten (Nbk, Np, Ow, Ste): *Zuwwe nog een perti'jgien?* een partijtje voetbal spelen (Ow, Nbk), *Hi'j maekt een slechte perti'j* hij speelt (deze keer) slecht (Ste), ook ruimer: is niet erg goed in wat hij doet (Ste)

perti'japperaot (l) [pɹ't..., pə't...] - partij-apparaat

perti'jbaand (l) [pɹ't..., pə't...] - partijband

perti'jbelang (l) [pɹ't..., pə't...] - partijbelang

perti'jbestuur [pɹ't..., pə't...] - partijbestuur

perti'jbestuurder (l) [pɹ't..., pə't...] - partijbestuurder

perti'jbi'jienkomst (spor., l) [pɹ't..., pə't...] - partijbijeekomst

perti'jblad (spor., l) [pɹ't..., pə't...] - partijblad

perti'jburo (l) [pɹ't..., pə't...] - partijburo

perti'jdag (l) [pɹ't..., pə't...] - partijdag

perti'jdig (l) Ook *partijdig* (Nbk, Sz) bn., bw.; -er, -st [pɹ'tjɔdɔx, pə'tj..., z. perti'j/part..., pə't..., pɹ't...] **1.** partijdig (bij beoordelingen door de rechterlijke macht, bij sport) *De scheidsrechter was perti'jdig* (Nbk)

perti'jdiscipline (l) [pɹ't..., pə't...] - partijdiscipline

perti'je z. *perti'j*

perti'jgenoot Ook *partijgenoot* [...'t...] - partijgenoot

perti'jkas (l) [pɹ't..., pə't...] - partijkas

perti'jkongres (spor., l) [...'t...] - partijkongres

perti'jkraante (l) [...'t...] - partijkrant

perti'jleider (l) [...'t...] - partijleider

perti'jleiding (l) [...'t...] - partijleiding

perti'jlidmaatschop (l) [...'t...] - partijlidmaatschap

perti'jlijn (l) [...'t...] - partijlijn

perti'jman (b) de; -nen; -negien [...'t...] **1.** partijganger, aanhanger van een politieke partij *Ik bin nog nooit perti'jman west/En 'k kan mit iederiene best* (b)

perti'jpergramme (l) [...'t...] - partijprogramma

perti'jpoletiek (spor., l) [...'t...] - partijpolitiek

perti'jraad (l) [...'t...] - partijraad

perti'jsiktaoris (l) [...'t...] - partijsekretaris

perti'jsiktariaot (l) [...'t...] - partijsekretariaat

perti'jstaandpunt (l) [...'t...] - partijstandpunt

perti'jtop (l) [...'t...] - partijtop

perti'jveurzitter (l) [...'t...] - partijvoorzitter

perti'jwark (l) [...'t...] - partijwerk

pertiek (verspr.) Ook *pottiek* (Nbk), *portiek* (Obk) de; -en; -ien [pə'tik, ook wel pɹ'tik/pə'tik/ pɹ'tik] **1.** portiek (in een voor-gevel) *Hi'j staot in 't pertiek te roken* (Ste)

pertinent bw. [aks. wisselt] **1.** pertinent, beslist, met stelligheid *Da's pertinent (niet) waor* (Dho, Diz, El, Nbk, Np, Ow, Ste), *Ik weet et pertinent zeker* (Wol, Spa), *Hi'j hul pertinent vol dat hi'j et niet daon hadde* (Obk), *Ik bin d'r pertinent op tegen* (Bdie), *We konnen praoten en doen wat we wollen, mar hi'j dee et pertinent niet* (Op), *Hi'j bleef pertinent op zien stok staon* (Nbk)

pertuur Ook *partuur* (bet. 1: spor., bet. 2:

Peruaan(s) - pesjente-administraosie

Ow, s: oost.), **portuur** (bet. 2: Ow) de; perturen [pə'ty:ər, ook wel pɹ'.../pa'ty:ər, par't.../pə'ty:ər, pəɹ't...] 1. gedeelte, part *Die wonings die ze maeken die kommen in perturen an, ze staon d'r zomar* (Bu, Spa, Ld), *Ik had van alles toegelieke besteld, mar et kwam in perturen an* (Ol-Nl), *Et kwam in perturen overstuurd* (Ste), *Ze hebben de inboedel in perturen verhuusd* (Db), *We kregen een pertuur over de post van die boeken* (Obk), *Et laand wodde in verschillende perturen verkocht* (Sz), *Ik heb alles in perturen legd* (Sz), *Ze hadden wat tevule inkocht en doe het zien maot een pertuur d'r van overneumen* (Obk), *een pertuurtien grös* (Ma), *De arfenis was in vier perturen verdield* (Dho, Dhau), *De meziek in de optocht was in verschillende perturen indeeld* (Op) 2. partuur: tegenpartij in een wedstrijd (Ma, Ol-Nl, Ow, s: oost.) *Da's gien pertuur veur him* (Ma), *Die grote guds har altied makkelijke parturen* (s: oost.), *Hi'j har d'r wel een makkelik partuur an* (Ow), *Mit hadrieden wodden we in perturen indeeld* (Ol-Nl)

Peruaan(s) (spor.) [pɹ:əru'mā:s] - Peruaans *Peruaanse Indianen* (l)

perv. - afkorting van *perveensie, perveensiaol*

Perv.St. - afkorting van *Perveensiaole Staoten*

perveensiaol (l) bn. [pɹfɹ:'sjə:əl] - provinciaal: betrekking hebbend op de provincie (als deel van een rijk) *Perveensiaole Staoten* (l)

perveensie (Bu, Db, Dho, Ld, Ma, Nbk, Np, Obk, Ow, Wol) Ook *preveensie* (Bdie, Bu, Db, Dfo, Np, Nt, Obk, Op, Ow), *proveensie* (Dhau, Dho, Nbk, Spa, Sz, Wol), *provincie* (Nw, Ow), *provincie* (Nw) de; -s [pɹ'fɹ:si/prə'fɹ.../pro:(')fɹ.../prə'fɹnsi/pro:(')fɹ...] - provincie (deel van een rijk), provinciale overheid *Disse weg is now van/bi'j de proveensie* (Nt)

perveensiefoons (l) [pɹ'fɹ...] - provincie-fonds

perveensiegreens (l) [pɹ'fɹ...] - provinciegrens

perveensieheufdstad (l) [pɹ'fɹ...] - provinciehoofdstad

perveensiehooft (k: Ste) Ook *provinciehooft* (Sz) et [pɹ'fɹ.../...] 1. in busjes verkochte, wat de kleur betreft op

provinciehout gelijkende verf, gebruikt om kleding bij te kleuren (Ste), ook wel van bep. zwarte kleur (Sz)

perveensiehuus (Nbk) Ook *preveensiehuus* (Ste) [pɹ'fɹ.../prə'fɹ...] - provinciehuis **perveensiestad** (spor.) [...'fɹ...] - provinciestad

perzik Ook *parzik* (Obk, Op, Ow, Sun-Ot), *passik* (Dhau) de; -en; -kien [ˈperzik, ...sɪk/'par.../'paʃɪk] 1. bep. vrucht: perzik

perzikboom z. *perzikeboom*

perzikeboom (Nbk) Ook *perzikboom* (Ld, Ma, Np), *passikboom* (Dhau), *parzikboom* (Obk, Ow) [ˈperzɪkə.../...] - perzikboom

perzikepitte (Nbk) [ˈpɹ...] - perzikpit

perzikkruid (Obk) et [ˈpɹ...] 1. perzikkruid: bep. soort duizendknoop

Perzisch I (l) et [ˈperzɪs] 1. het Perzisch (in het tegenwoordige Iran), de Perzische taal

Perzisch II bn. [ˈperzɪs] - Perzisch *Perzische tapijten*

pesaosie (verspr.) Ook *passaosie* (b: lm), *passage* (El, Nbk: recent ontleend) de [pə'sə:əsi/pə's.../pa'sa:zjə] 1. passage: weg, doorgang *Mag ik d'r even langes? Et is hier zoe'n smalle pesaosie* (Op), *'t Was wat een nauwe pesaosie* (Ma, Nbk, Nw, Ste), *Ik wil daor gien pesaosie langes hebben* (Dho) 2. winkelpassage (El, Nbk)

peseta (spor.) [pə'sɪ:ta] - peseta (Spaanse munteenheid)

pesiep z. *sapiepen*

pesisie de; -s [pə'sisi] 1. houding van iemands lichaam 2. omstandigheden, toestand *Wat zol ie doen in zoe'n pesisie?* (Nbk) 3. maatschappelijke positie *Hi'j zit in een hoge pesisie* (Nbk)

pesisiejurk (spor.) [pə's...] - positiejurk

pesisiekleren (spor.) [pə's...] - positiekleding

pesisiepakkien (spor.) [pə's...] - positiepakje

pesisieverbetering (spor.) [pə's...] - positieverbetering

pesjent Ook *pasjent* (verspr.) de; -en; -ien [pə'sjɛnt/pa'sjɛnt] 1. patiënt (bij sommigen was eertijds *zieke* gebruikelijker (Nbk)) *De dokter het de pesjent genezen* (Dfo), *Dokter kende zien pesjenten* (b)

pesjente-administraosie (l) [pə'sjɛntə atministrə:əsi] - patiëntenadministratie

pesjentebestand - pestol

pesjentebestand (l) [pə'sjɛntəbɛstɑːnt] - patiëntenbestand
pesjenteakaorte (spor.) [...'sj...] - patiëntenkaart
pesjentelift (l) [...'sj...] - patiëntenlift
pesjentestop (spor.) [...'sj...] - patiëntenstop
pesjentezorg (l) [...'sj...] - patiëntenzorg
pesjoen z. *pensioen*
pesjonkela (Ste) Ook *portsjunkula* (Ste) zn., g. lidw. [pə'sjɔŋkələ/pə(r)t'sjɔŋkylə] 1. portuncula-feest *Oflaoten koj' verdienen mit pesjonkela, een soort feestdag middel in de zoemer veur heiligen* (Ste)
pessarium (spor., l) - pessarium
pesseneel z. *passeniel* I, II
pessimist [...'m...] - pessimist: pessimistisch gestemd iemand
pessimistisch [...'m...] - pessimistisch
pest de [pɛst] 1. pest: bekende ziekte bij de mens *Dan brak vroeger argens de pest uut* (Nbk), *le kun de pest kriegen* krijg de pest (Np), *argens de pest an hebben*. *Daor he'k de pest an, an dat koolde weer* (Ld, Ste, Nw), *'k Hebbe d'r een pest an en gao bi'j aovende de diek nog uut* (Nbk, v), *Et is een pest as ze niet op tied binnen mit et eten* het is erg vervelend (Nbk), *Dat is now krek de pest!* dat is nu juist het vervelende (Nbk), *Hi'j het de pest in* heeft enorm het land, ergert zich in hoge mate (verspr.), zo ook *Hi'j lopt mit de pest in* id. (Nbk), *Hi'j had de pest in en de kraege op id.* (Ma) en *mit de kraege op en de pest in* (Nbk, b), soms gevolgd door *en zo duuk ie et nest in* (Nbk), *iene de pest injaegen* de pest in doen krijgen (Ste), *gien pest* niets, in verb.: *Ik begriep d'r gien pest van* (Ld), *Ik snap...* (Nbk), *Ik gelove d'r gien pest van* (Nbk), *D'r is gien pest van waor niets* (Nbk), *Ik hebbe d'r gien pest mit uut te staon* niets (Wol), *Ik vien d'r gien pest an* (Nbk), (versterkende, negatieve bepaling:) *as de pest in* zeer hoge mate, vgl. *Die vent liegt as de pest, ...is zo eigenwies...* (Nbk), *...is zo ni'jsgierig...* (Diz), *Ik was zo hellig as de pest* (El, Nbk, Nw, Pe-Dbl), *...ielk...* (Ma, Ow), *...kwaod...* (Dho), *...smerig...* (Db), *Hi'j is zo lui as de pest* (Db), *...gemien...* (Wol), *Ik bin zo ziek as de pest* (Bu), *...zo misselik...* (Nw), *Hi'j is zo heilig as de pest* doet zich erg vroom voor (Dfo), *Et stonk as de pest* (Nbk), *Et*

regende as de pest (Nt) 2. varkenspest 't *Varken had de pest* (Bdie, Ma), *Onder de varkens van oonze buren zit de pest* (Wol), *Die varkens hebben de pest had* (Diz) 3. runderpest (Nbk) *Wij hebben gelokkig de pest niet kend meegemaakt* (Nbk) 4. schapenpest (Ste)
pestbuul (Obk) de; ...bulen; -tien ['pɛzɔbyl] 1. iemand die altijd pest *Die pestbuul mos mar es goed wat op 'e donder hebben, daor zol hi'j van opknappen* (Obk)
pesten zw. ww.; overg., onoverg.; pestte, het pest ['pɛstɔ] 1. (overg.) treiteren, pesten *Hi'j zit altied te pesten* (Spa, Ow), *Ze deden dat jongien niks as pesten* (Obk), *Hi'j mag graeg iene pesten* (Nbk, Diz), *Hool toch es op van pesten, plaoggeest!* (Nt) 2. (onoverg.) bekend kaartspel spelen, pesten *et kaortspul pesten* (Nbk, Ste), *Zuwwe een pottien pesten?* (Nbk)
pestepidemie (l) ['pɛst...] - pestepidemie
pester (Nbk, Np, vo) Ook *pesterd* (Wol) ['pɛstɔ(t)] - pester *Haarm was zo witglundige raozend, dat hi'j zien pester op 'e grond kreeg en d'r ommeraeck op los timmerde* (vo), *Et was een ellendige pester* (Np)
pesterd z. *pester*
pesteri'je [pɛstɔ'tjə, ...ɛjə, z. -i'je] - pesterij, het gepest, getreiter *Wat een pesteri'je* (Ste)
pesterig bn., bw.; -er, -st ['pɛstɔx] 1. pesterig *le moe'n niet zo pesterig doen* (Nbk)
pestkont (Np, Wol) Ook *pestkonte* (Spa) de; -en; -ien ['p...] 1. iemand die altijd een ander pest *Et is wel zoe'n akelige pestkonte* (Spa)
pestkonte z. *pestkont*
pestkop ['p...] - pestkop *Et is een grote pestkop* (Diz)
pestneger (Np) de; -s ['pɛstnɛ:gr] 1. pestkop, iemand die voortdurend treitert *We waeren onder mekaer wel es pestnegers* (Np)
pestol (Dfo, El, Np, Nw, Ow, s: oost.) Ook *pistol* (Dfo, Ld, Ma, Nbk, Np, Obk, Op, Pe-Dbl), *pistool* (Dhau, Diz, Ma, Nbk, Obk, Spa), *pestool* (Bdie, Wol) et; -len; -legien [pə'stɔl/pi'stɔl, ook wel pi'stɔl/pi'stɔ:əl, ook wel pi'stɔ:əl/pə'stɔ:əl] - bep. vuurwapen: pistool, ook wel: klappertjespistool (dan vaak verkl.) *Die kere! had een*

pestol bi'j him (Np), *een klein pistollegien* (Nbk), *De jongen kregen een pistollegien mit een deusien mit klapperties d'r bi'j* (Np), *Hej' nog wel plofferties* [klappertjes] *veur et pistol?* (Pe-Dbl), *de doppies veur de pestollegies* nl. de klappertjes (Ow)
pestoolhoolster (l) [pə'stɔl...] - pistool-holster
pestolmitrailleur (l) [pə'stɔl...] - pistool-mitrailleur
pestolschot (l) [pə'stɔlskɔt] - pistoolschot
pestool z. *pestol*
pestoer z. *pastoor*
pestoorskaampien (Ste) et [pə'st...] 1. stukje land waarvan de opbrengst toekwam aan de pastoor
pestoorske z. *pastoorske*
pestuur Ook *postuur* (verspr.) et; pesturen [pə'sty:ər/pə'st...] 1. iemands bouw, gestalte *Hi'j is groot en bried en stark, krek een groot pestuur veur pelisieman* (Ld), *N. is groot van postuur* (El), *Die man het een mooi pestuur* (Nw), *Hi'j het een hiel postuur* hij is fors, stevig gebouwd (Bu, Nbk), *...een flink postuur* (Db, Diz, Nbk, Ste), *Hi'j het een goed pestuur* (Nbk, Nt), *...een grof pestuur* (Spa), *Et was een dik postuur, dat meenske* (Obk), *Hi'j is hielemaole uut pestuur* het gaat helemaal niet goed met hem (Dfo, Nbk), *Ik heb de vrouw uut pestuur* m'n vrouw is ziek (Nbk), *Ie moe'n niet zo op die deure boken, zo gaot hi'j hielendal uut pestuur* uit z'n gewone vorm, uit z'n normale verband (Nbk) 2. persoon *een lastig pestuur* een vervelende, lastige persoon (verspr.) *Dat is een vervelend postuur* een vervelende persoon (Obk), *Dat is een min pestuur* (Np)
pestvoegel (l) ['p...] - pestvogel *Ik heb ok wel es een pestvoegel vongen, dat weren prachtige voegels* nl. bij het *liesterstrikken* (l)
pestziekte (Dhau, Np) de ['p...] 1. varkenspest
pet (verspr.) bn. [pet] 1. pet, knudde *Mit de auto is 't pet* (b), *Et is weer pet mit et weer vandaegel* (Wol), *pet goed slechte stof, slechte spullen* (Ste), *Et is pet, heur* (Nbk) 2. z. *pette*
petaantig z. *pedaantig*
petat de [pə'tat] 1. (verz.) friet, patat *Ze lopen tegenworrig allemaole mit petat in*

een bakkien (Ow), *een bod petat* (v)
petat-friet (Nbk, Ow) de [pə'tat'frit] 1. (verz.) friet, patates frites 2. (g. mv.) portie friet (als bestelling:) *Mag ik een petat-friet?* (Nbk), *...drie petat-friet?* (Nbk)
petat-frietkraom (Nbk) [...'f...] - patates-friteskraam
petatbakkien (Db) et; ...bakkies [pə'tadbakin] 1. bakje waarin men een portie friet krijgt *Tegenworrig gooien ze alle rommel, petatbakkies en zo, mar bi'j de weg* (Db)
petatboer [pə'tadbu:ər] - patatboer: iemand die friet verkoopt
petateerpel (ZW) de; -s; -tien [pə'tat...] 1. aardappel van een soort die geschikt is om patat frites van te maken *Bintjes bin petateerpels* (Ste)
petatkraom (Obk) [pə'tat...] - patatkraam
petattien (Dhau, Nbk) et; petatties [pə'tatin] 1. stukje, reepje patat, friet *Kleine K. wil graeg wat petatties* (Dhau), *Mag ik ok een petattien?* (Nbk)
petatzaeke (Dho) de; -n; ...zaekien [pə'tat...] 1. zaak, onderneming die vooral patates frites verkoopt *Dat is een goeie beweging, zoe'n petatzaeke* (Dho)
petent z. *patent* I, II
peter (Bu, Nw, Ol-Nl, Pe-Dbl, Ste) ['pɪ:tɚ] - peter, peetvader *de peter en de meter*, vgl. *De peter en de meter gaon mit nl. bij de doop* (Ste)
petereulie z. *pietereulie*
peterselie Ook *pieterselie* (Dfo, Nw, Ow, Wol) de [pɪ:tɚ'si:li/pitɚ's...] 1. peterselie *We verbouwden in oonze tuun ok pieterselie; die wodde in de sop bruukt en ok wel veur meer eteri'je* (Dfo), *Peterselie is lekker op 'e soep en op 'e wottelties* (Spa)
peterselieachtig (Nbk) [...'s...] - peterselieachtig: houdend van peterselie, in ontkenning: *Ik bin niet zo peterselieachtig* (Nbk)
peterseliesmaek [...'s...] - peterseliesmaek
petetter (Nw, bl, bo: Dho, Op) de; -s; -tien [pə'tetɚ] 1. harde klap *iene een petetter geven* (Nw, bl), *...verkopen* (Nw)
petgat (Ma, Nbk, Np, Ol-Nl, Ste, Wol) et; -ten; -tien ['petxat] 1. uitgeveende put *Koekoeksbloemen gruien in en bi'j de petgatten* (Ol-Nl), *Zien viskwaeter besleug de hiele Kuunder en ik daenke ok nog een*

petgatteboel - petrieshond

protte poelen en petgatten (j)

petgatteboel (Np) de ['petxatəbul 1. (negatief) het geheel aan *petgatten*, z. onder *petgat*

petieterig (Ma, Obk) bn.; -er, -st [pe'titɪrəx] 1. fijn, priegelig *Een klieid [maken] is zok petieterig wark* (Obk) 2. kwiek en parmantig (Obk) *Een hippen-trippe is een petieterig vrommesien dat een bepaolde loop het, wat kotte passies* (Obk), *Ze lopt wat mit een slag in de rogge, et is een petieterig ding* (Obk)

petietig (Nbk, Np, Nw, Obk, j, b: lm) bn., bw.; -er, -st [pə'titəx] 1. (bn.) hardwerkend en levendig, nijver, kregel (Nbk, Np, Nw, Obk, j) *een petietig mannegien* (Nbk), *Die is aandere nog wel petietig, mar ie moe'n niet naor zien kousen kieken, want die hangen d'r bij* (Nw), *Klein Josepien, een petietig oppassertien* (j) 2. (bw.; van de wijze van lopen) kwiek en tegelijk enigszins parmantig, verwaand (Np, Nw, Obk, j, b: lm) *Wat lopt dat kereltien d'r petietig henne* (Np), *Wat stapt hij d'r petietig henne* (Np) 3. net (wat iemands kleding betreft) (Nw, Obk) *Hi'j staot d'r petietig op* (Obk), (van een meisje) *een petietig ding* een ijdeltuit (Nw) **petietroos** (Nw) Ook **petietrozen** (Nw) mv. [pə'titro:əs/...ro:əzn] 1. aardappelen (Nw) *even petietrozen schellen* (Nw)

petietrozen z. *petietroos*

petitie (spor.) [pə'ti(t)si] - petitie: bep. verzoekschrift *een petitie opstellen* (Ow)

petnegosie (Ow) de ['petn..] 1. waardeloze handelswaar *Et is ok mar petnegosie waor hij mit lopt* (Ow)

petoet de; -en [pə'tut] 1. gevangenis, *petoet in de petoet zitten* (Nbk, Np, Ste), *Die kwam in de petoet* (Ol-Nl), *N. was niet zo'e'n hiele beste, die moet ok nogal es in de petoet zeten hebben* (Spa, Op) 2. kwiebus (Ow, Sz) *Dat is ok een rere petoet* (Ow), *Die kleine jonge wodt een aorige petoet, daor kuj' op an* (Sz)

petoeter (Dho, Obk) Ook **petotter** (Pe-Dbl) de; -s; -tien [pə'tutɪ/...tɔtɪ] 1. harde klap *iene een goeie petotter geven* (Pe-Dbl), *Za'k je een beste petoeter verkopen!* (Dho)

petotter z. *petoeter*

Petr. - afkorting van *Petrus* (bijbelboek)

petret Ook **potret** (spor.) et; -ten; -tien

[pə'tret/pə'tret] 1. foto (vooral: van één of meer personen) *De fotograaf kan ze netties op petret zetten* (Ld), *Wij gingen naor de fotograaf op petret* (Ol-Nl, Sz), *Ik miene da'k nog wel een petret van him hebbe, ik zal et es opzuken* (Op), *Geef die petretten even deur, dan kun de aandere ze ok even zien* (Dfo), *Ik heb nog argens een petret dat bij de brogge in Oosterwoolde varkens in de snikke laeden wodden veur Asser maat* (Ow), *op petret kommen* (OS, Bu, Diz, Dho, Ol-Nl, Sz), *een petret maeken* (Pe-Dbl), *We moe'n op et petret* (Nw), *...op petret* (Nt), *Die stiet mooi op petret* (Db, Spa, Wol, Dfo), *Ik wil d'r eerst mit op petret* (b), *Hi'j zette ze mooi op petret* hield ze voor de gek, zette ze te kijk (Ma) 2. afbeelding anderszins van voornamelijk het gezicht van personen 3. persoon, mens (in enigszins negatieve zin) *een wies petret* een eigenwijze persoon (Nbk, Np, Nw), *Wat een eigenwies petret* (Nbk, Nw), *een nuver petret* een eigenaardige persoon (Nbk, Obk), *Dat bin ok raere petretten* (Ste), *een reer petret* (Db, Dfo, Dho, El), *een mal...* (Ow), *een vremd...* (Nbk, Op, Ste), *een appat...* (Bu), *een mooi petret* een eigenaardige, gekke vent, een vreemde grappenmaker (Ma, Spa, Sz, Ow)

petretlieste (Np, Spa) de; -n [pə'tretlistə] 1. portretlijst

petretschilder (l) [pə'tret...] - portretschilder

petretschilderen (spor.) [pə'tret...] - portretschilderen

petrettezetter (Dhau, El, Ow) Ook **petretzetter** (Dho, Ow) de; -s [pə'tret(ə) setɪ] 1. fotograaf *De petrettezetter maekte vroeger de petretten* (El)

petretzetter z. *petrettezetter*

petries Ook **petrieze** (Wol) de; petriezen; -ien [pə'tris/pə'tri:zə] 1. bep. vogel: patrijs *een koppel petriezen, zo wies as een petries* (Nkb, Nw, Ow), *Die is zo wies as een petries, en zo dom as een koffiemolentrom* (Nbk) 2. patrijsleghorn (Op) *De boeren hullen vroeger mar een mengelmoes van kiepen, zoas witte en brune leg-horns, petriezen en koekoekskiepen, en ok gewone zwatte kiepen* (Op) * *Mit Sunte-Matties peert de petries* d.i. op 24 februari (Dfo)

petrieshond Ook **petriezhond** (Bu)

[pə'tris.../pə'tri:zə...] - patrijshond
petriesien et; petriesies [pə'trisin] 1. kleine patrijs 2. bep. krielkip: patrijskriel, Hollandse kriel (Ste)
petrieskiepe (Db, Dfo) Ook **petriesleghorn** (Dfo) [pə'tr.../...'tr...] - patrijsleghorn
petriesleghorn z. **petrieskiepe**
petriespoort (l) [pə'tr...] - patrijspoort (raam in schepen)
petrieze z. **petries**
petriezeëi [pə'tri:zəej] - patrijzeëi
petriezhaene (Np) [pə'tr...] - patrijshaan
petriezehinne (Np) [pə'tr...] - patrijshen
petriezehond z. **petries hond**
petriezejacht [pə'tr...] - patrijzejacht
petriezenust [pə'tr...] - patrijzenest
petroeje z. **petroelie**
petroelie (verspr.) Ook **petroeje** (Ld, Obk, Op), **petroelje** (Dho), **patroelie** (Nbk) de; -s [pə'truli/pə'trujə/pə'truljə/pə't...] 1. het patrouilleren, de verkenning *De soldaoten hebben petroelie* (El), *op petroelie moeten* (Ol-Nl, Sz), *petroelie lopen* (Bdie, Bu, Ld, Ma, Nw, Ow): *In dienst moet een soldaot petroelie lopen* (Ow), *Die is op petroelie* (Nbk, Np, Pe-Dbl, Bu) 2. éénheid of groep soldaten *een petroelie soldaoten* (Db, Obk, Ow, Dhau), *Bij wat veur petroelie bin ie onder dienst?* (Bu) 3. grote groep (Bu, Ste), gezelschap dat uit zeer veel, duidelijk verschillende mensen bestaat (Ste) *een hiele petroelie* (Ste, Bu) 4. wanordelijke toestand, verschrikkelijke rommel, allerlei spullen (verspr.) *Wat een petroelie!* (Nbk, Spa), *Je moe'n de patroelie wat oprumen* (Nbk), *Et is daar een (grote) petroelie!* (Bdie, Ow), *Bij die kereel is et zoe'n oolde petroelie in huus* (Wol), *Wat 'n petroelie is 't hier om je henne een bende* (Ste, bl), *Ruum je petroelie mar wat op* (Nbk), *Jim moe'n hier niet zoe'n petroeje maeken* (Pe-Dbl, Op)
petroelieboot (l) [...'tr...] - patrouilleboot
petroeliekommedant (l) [...'tr...] - patrouillekommandant
petroelje z. **petroelie**
petrone z. **patroon**
petronegoddel (Op, Sz) [pə'tr...] - patroongordel
petronehoolder (Ow) [pə'tr...] - patroongordel
petronehuls z. **petronehulze**
petronehulze (Np) Ook **petronehuls** (Ma,

Nt) de; -n; ...hulsien [pə'tr...] 1. patroonhuls
petronekoker (Sz) [pə'tr...] - patroonkoker, huls voor patronen
petronelaeden (v) onbep. w. [pə'tr...] 1. patronen van lading voorzien *Morgenaovend zal hi'j heit vraogen as hi'j helpen mag mit petronelaeden* (v)
petroon I Ook **petrone** (bet. 1: Np, Op, Wol, bet. 3: Wol), **patroon** (spor.) de; petronen; -tien [pə'trō:ən(ə), pə'tr...] 1. patroon (voor vuurwapens) *D'r zit haegel in de petronen* (Nbk), *Ik hebbe krek zes petronen in et geweer drokt* (Wol), *Had die jaeger genoeg petronen bi'j him?* (Nbk), *Hi'j het de petronen op* (Spa), *Petronen wodden deur de jaegers zels maekt* (Ow), *De petrone die ketste me of* (Op, Np), *De petronen bin wel zo duur, dat ie zollen tegen et schieten aanzien* (Sz) 2. baas, meerdere (Bu, Ma, j) *een brief van zien vroegere patroon, de laandheer* (j) 3. ei (Wol) *Ik zal even een petrone opeten een ei* (Wol)
petroon II et; petronen; -tien [pə'trō:ən] 1. patroon, decoratieve figuur op/in stoffen, tegels enz. Wat zit d'r een mooi petroon in die jurkelappe (Ol-Nl), *een petroon in een klie* (Bu), *...in de stof* (Bu), *Die stof het een mooi petroontien* (Nbk), *Ik moch et petroontien wel lieden* (Ma), *Een mooi petroon te weven is een hiel wark* (El), *Dat is een mooi petroontien om te breien/haaken* (Nbk), *Die tegel staot een mooi petroontien op* (Bu, Spa), *Et taofelkied het een mooi petroontien* (Nw, Bu), *behang kan ok een mooi (of lijk!) petroon hebben* (Nbk) 2. voorbeeld, model: met name voor het maken van kleding *Aj' kleren maeken, moej' een petroon hebben; de onderdielen van et te maeken kledingstok staon dan op pepier. Die knip ie uut en lej' op de stof, dan weej' percies hoe aj' de onderdielen uitknippen moeten* (Nbk), *Aj' een jurk maeken, moej' eerst een petroon tekenen* (Nw), *Mit een mooie jurk te maeken, moej' de petronen eerst op de stof leggen* (Dfo), *Veur breien kuj' ok een petroon neudig hebben, dan gaot et om et medel* (Nbk)
petroontekenen (Nw) [pə'tr...] - patroontekenen *Aj' een jurk maeken, moej' eerst petroontekenen* (Nw)
pets de; -en; -ien [pets] 1. klap (die men

petsen - pette

uitdeelt) *Hi'j gaf et peerd een pets mit de zwiepe* (Ol-Nl), *iene een (beste) pets verkopen* (Ol, Nl, Ow), *Za'k je een pets verkopen!* (Diz), *Aj't now weer doen, dan kriej' een pets* (Dfo, Obk), *Hi'j het een goeie pets om de oren kregen* (Ow, Dhau), zo ook: *Hool toch op te zeuren, jonge, een pets om de oren kuj' kriegen* (Op)

petsen ['petsn] - *petsen in et waeter zitten te petsen* (Nbk, Ol-Nl), *En van pure genot sprong hi'j petsend kepot* (ba)

petsjeballen z. *hoedsjeballen*

pette Ook **pet** (Nbk, Obk: bet. 1: in verb.) de; -n (in bet. 4 spor.), ook -ns (bet. 4), pettien (bet. 1-2) ['petə/pet] 1. pet (bep. hoofddeksel) *de pette opzetten* (Nbk), *Ik kan nargens de pette vienen* (Dho), *Mien va hadde graeg een pette op as hi'j in de zunne leup* (Wol), *Hi'j het de zundagse pette op* (Ow), *De kleppe van de pette is altied lieke vet* (Nbk, Ow, Ste), *Hi'j had de pette op ien oor* (Bdie), *Et zwiet ston J. onder de pette* (j), *de eier onder de pette hebben mit eierzuken* (Nbk), *Hi'j kikt loederig onder de pette weg* (Diz), *Hi'j het de pette aorig schieve op, hi'j het vast gien best zin* (Ld), *Hi'j hadde de pette hiel diepe in de ogen flink voorover* (j), zo ook *de kleppe van de pette in de ogen hebben* (Bdie) en *Hi'j lopt altied mit de pette in de ogen* (Nbk), *de pette in de ogen trekken voorover trekken* (Bdie, Dfo, Ma, Nw), met name omdat men zich schaamt (Dfo, Dhau, Ow): *Hi'j schaemde him zo, hi'j trok de kleppe van de pette in de ogen* (Dfo), (fig.) *Hi'j trekt de pette in de ogen is onbetrouwbaar* (Ste), *As hi'j de pette aachter op et heufd het, het hi'j een goed zin; het hi'j 'm in de ogen, dan is 't niet best* (Bu), *een rutiese pette* een geruite pet (Dhau), *de man mit de pette* de man die een pet draagt (Ld), *Jan mit de pette, mit de pette rond(gaon)* (Nbk, Obk), *Dat mag 'm de pette niet drokken* dat zal hem niet hinderen, dat mag hem de pret niet drukken (Bu, Ma), *Mit zien geleerdhied kuj' de pette veur him ofnemen* mag je de pet voor hem afnemen, eerbied, respekt voor hem hebben (b, Ow, Dfo), zo ook *Ie zollen de pette d'r veur ofnemen, zo mooi* (Dfo), *Die lui bin niet onder iene pette te vangen* zijn niet onder één hoedje te vangen (Op), *d'r gien hoge pette van*

ophebben er nauwelijks iets van verwachten, weinig vertrouwen in iets of iemand hebben, zo ook *Ik hebbe d'r niet zoe'n hoge pette van* (Dho), *een beheurlik verstaand onder de pette hebben* een goed verstand hebben (vo), *Hi'j het hiel wat onder de pette* weet heel veel, heeft een uitstekend verstand (Op), *Daor he'k niks mit an de pette* daar heb ik niets mee te maken, trek ik me niets van aan (Nbk, Obk, b), *Daor hej' niks mit an de pette* dat gaat je niet aan, waar bemoei je je mee (Nbk), *Mit jow hebbe ik niks an de pette* ik heb niets met je te maken, ik trek me niets van je aan (Nbk, Op), *Dat za'k jow zeker an de pette hangen!* dat zal ik jou zeker vertellen (Nbk), zo ook *Dat za'k jow nogal an de pette hangen!* id. (Wol), *Wat he'k now an de pette hangen!* wat overkomt me nu! (Nbk), *even aachter de pette* even bidden (Bu, Nbk, Nt), even zitten slapen, vooral: na het eten (Bu, Nbk), zo ook: *even aachter de pette kieken* id. (Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, b), *...kroepen* id. (Ste), *...gaon* id. (Ma, Spa), *...zitten* id. (Bu), *in de pette kieken* id. (Dhau), *iene de pette over de oren trekken* iemand te grazen nemen, belazeren, bedriegen (Db, Dho, Obk, Ow, Pe-Dbi, Sz, Wol), ook: iemand afzetten (Ow), *iene in de pette trekken* iemand bedriegen (Ma, Obk, bo: Np): *Laot je niet deur die koopman in de pette trekken* (Obk), *Ze hebben 'm aorig an de pette trokken* teveel geld laten betalen (Ol-Nl), *Die lat 'm ok aorig in de pette trekken* laat zich behoorlijk belazeren (Sz), *Ze hebben him in de pette trokken* hem belazerd (Nbk), *een schieve pette* iemand die goed gehumeurd is (Ste), *een schuine pette* id. (Ste), *De pette staot mij d'r niet naor* ik wil er nu even niet mee te maken hebben, ik heb er nu even geen zin in (Np, Ol-Nl, k: Ste), *D'r is gien gooien mit de pette naor* er is geen beginnen aan (Np), *Die pette past oons allemaole* dat heeft betrekking op ons allemaal, kan op een ieder van ons slaan (Pe-Dbi), *d'r mit de pette naor gooien*, zo ook *Hi'j slat d'r wat mit de pette naor* id. (Ld), *Hi'j luut 'm in de pette kieken* liet zich in de kaart kijken, liet toch per ongeluk z'n gedachten, bedoelingen blijken (Ma, Nbk), *As d'r*

meiregen was, kwam de pette of: dan kreef' die regen op et heufd (Ste), De meitied is weer in zicht; de zwelver komt dan ok weer en dan nam de boer de pette of vroeger, want dan kostte et niet zoveul krachtvoer meer: de koenen konnen dan weer in et laand (Dfo), Et is een bonkerak, ie kun de pette d'r wel an ophangen het is een zeer magere persoon, ook gezegd van een koe, paard of evt. een ander dier dat erg mager is (El, Ld, Op, Nbk) 2. uniformpet *As de gemiente now es iene anstelde mit een mooie pette op, die et spul veur zok wark een betien in odder het (b), (fig.) We moe'n wel even weten welke pette we now ophebben* vanuit welke functie, verantwoordelijkheid we nu praten, handelen (Ste), *even een aandere pette opzetten* lett., ook fig.: vanuit een andere verantwoordelijkheid praten, handelen (Nbk, Spa), (fig.) *A. had twie petten op: hi'j was armvoogd [nl. van de gemeente] en butervoogd* hetz., maar nu van de kerk (Ow) 3. hoofd, verstand *Et gaot me (veer) boven de pette* het is me veel te ingewikkeld (Nbk, Np, Pe-Dbl, Ma), zo ook *Dat gaot mien pette te boven* (Op), en *Hi'j kan d'r mit de pette niet bi'j* (Spa) 4. veenput (Dfo, Nbk, b, ba), als mv.: uitgeveende putten (als een geheel), uitgegraven veenland (Np, Ste, ba, b: lm) *Et vene moet eerst ofbolsterd wodden; de bolster wodde aachteruutgooid, in de pette (Dfo), Et vene wodde uut de pette weg d'r in spat* nl. in de baggelbak (Nbk), *As de turf uut de pette komt, wodt ze in de slag zet, dan stiet ze in de rij* (Dfo), *Ja, daor pronken de pettens, et bugende riet (...)* (ba) * *Mit de hoed in de haand, koj' deur 't hele laand/Mar mit de pette op 'e test/Kom ie d'r ok best* (Nt), *Mit de pette in de haand/Kom ie deur et gaanse laand* (Bu), (schertsend n.a.v. de eventuele komst van een bep. manufakturier:) *Hi'j komt! Wie komt? N. M. komt! Mit hoeden en petten en dameskesetten* (Dhau), *...mit zien hoeden en zien petten/Om de meensken of te zetten* (Ow), *Riemen as ouwe Siemen en dichten, ie zouwen de pette d'r veur lichten* je zou er je pet voor afnemen (Spa), zo ook *Hi'j kan riemen en dichten, ie zollen de pette d'r veur lichten* (Sz, Nt), *...oplichten* (Ol-Nl, Sun-Ot), *...ie zollen de*

pette d'r van lichten (Nbk), *Hi'j kan dichten, daor kuj' de pette veur lichten* (Diz), waarnaast *Hi'j kan riemen en dichten, zonder de pette te lichten* (Mun) **pettehaandel** (Db, Dho) de; -s; -tien ['petə...] 1. handel in petten (Dho), pettenwinkel (Db) *Die zitten in de hoeden en pettehaandel* (Dho), *N. had vroeger een pettehaandel* pettenwinkel (Db) **pettekleppe** (verspr.) de; -n ['petəklepə] 1. klep van een pet *Die pettekleppe is mit de regen helemaole slop wodden* (Sz) **pettenegosie** (Diz, El, Ma, Obk, Op, Ow, Sz, Wol) de ['petənəgo:əsi] 1. zaak waar men petten verkoopt (Ma, Sz, Wol) *N. op 'e Gerdiek hadde een pettenegosie* (Obk), *Hi'j het een hiele pettenegosie* (Ma), *een pettenegosie beginnen* (Sz) 2. handelswaar bestaande uit petten (Diz, El, Obk, Op, Ow) *N. uut Wolvege het nog pettenegosie* (Wol), *Pettenegosie bi'j de deure ziej' niet meer* (Diz), *mit pettenegosie op 'e mark staon* (Ow) **pettens** z. onder *pette*, bet. 4 **pettevol** de ['petəfol] 1. zoveel als er in een pet gaat, zit *Hi'j kwam mit een pettevol eier thuus* (Nbk) * (gezegd van gras dat te lang heeft gegroeid, verkeerd is gegroeid:) *Een pettevol gruunties is beter as een kōrfvol vergruuid* (Nbk) **pettewagter** (Ol-Nl, Wol) de ['pətəwaxtr] 1. zaak waar men (uitsluitend) petten verkoopt (genoemd naar de eigenaar Wagter) **pettewinkel** ['p...] - pettenwinkel *een hoede- en pettewinkel* (Nbk, Obk, Ste), *een pette- en hoedewinkel* (Bu) **pettieko** (Nbk) de; -s ['petiko:, ...kom] 1. petticoat **pettielicht** (Diz) tw. ['petilxt] 1. geroepen wanneer een kind een ander kind de pet van het hoofd lichtte (op Lichtmis, 2 februari) **pettienballen** z. *hoedsjeballen* **pettiengooien** z. *hoedsjeballen* **petto** (Nbk) ['petom], in *in petto* in petto, als voornemen: *Dat he'k nog veur him in petto* (Nbk) **peuk** z. *peuke* **peuke** (verspr.) Ook *peuk* (Nbk) de; -n; peukien ['pɛ:k(ə)] 1. eindje sigaar of sigaret; ook als scheldwoord gebruikt (Bu) *Daor liggen een stokmennig peuken* (Bu),

peul - peuzelen

een peukien uitdrokken het laatste eindje sigaret doen doven door erop te drukken, het ineen te drukken (Nbk)

peul Ook **peule** (Ste), **peluw** (Bu) et, ook de [pa:l/pa:lə/pu:lym] 1. peluw, langwerpige onderkussen aan het hoofdeinde van het bed, onder de hoofdkussens, bij kou ook wel over de benen gelegd (nl. over de dekens (Ste)) *De peul van et bedde ligt an et heufdaende over de brette van et bedde en is twee keer zo lang as een kussen; daor kwammen de kussens op* (Bdie, Bu, Ma, Ste, Nbk), *een peul op 'e benen* (Spa), *As et koold was, hadden de meensken vroeger wel es et peul op 't voetenaende* (Obk), *Hej' de peulen al uutwusken?* (Np), *Et peul wodt d'r niet beter op* (Ld), *...ligt op 'e blieke* (Dho), *De kl'jen* [nl. van de haver] *wodden vroeger wel es as vulling veur kienderbeddegies bruukt of in een peluw* (Bu) 2. z. **peule** * *Twe geleuven op ien peul is iene teveul* het gaat altijd mis als de echtelieden verschillende geloofsachtergronden hebben (Ow)

peulate (Pe-DbI) Ook **peulatte** (Wol) ['p...] - peulerwt *Peulatten koken ze snert van* (Wol)

peulatte z. **peulate**

peule (verspr.) Ook **peul** (Ol-NI) de; -n; peultien [pa:l(ə)] 1. peul: van erwten, bonen e.d. (z. ook **poele** II) *Wat hej' mooie peulties an de atepoelen zitten* (Nbk), *Die atepoelen daor zitten een protte peulties an* (Dfo), *Wo'n de peulen van de dopaten al dikke?* (Ste), *Ik kriege al peulties in de bonen* (Sz) 2. bep. soort zaaierwt of hauw ervan *De peulties in de tuun bliuen al* (Ol-NI), *Ettepeulen wodden droogd, gewone peulties eet ie greun* (Spa), *peulen en wottelties deur mekaer* nl. als groente gegeten (Wol), *Lus ie nog peulties* wat heb je daarvan terug (Spa) 3. z. **peul**

peuledraad (Ste) de; -en; ...draotien ['p...] 1. vezel die beide delen van een peul verbindt

peuledraoden (Ste) onbep. w. ['pa:lə drə:ədŋ] 1. draden van peulen

peuleries z. **atepoeleries**

peuleschellegien (Bdie, El, Ma, Ste, Wol) Ook **peuleschil**(legien) (Bu, Dfo, Dhau, Dho, Ld, Nt, Ow, Pe-DbI) ['pa:ləskeləxin/...skil...] - peuleschil (fig.): iets wat

gemakkelijk te doen is, een kleine moeite *Et is een peuleschellegien om dat te doen* (Ste), *'t Is mar een peuleschillegien, wat een drokte* (Dho)

peuleschil(legien) z. **peuleschellegien**

peulesloop z. **peulsloop**

peulsloop (Ste) Ook **peulesloop** (Ste) ['p...] - peluwsloop *peulslopen om de peul(e) doen* (Ste)

peuren z. **poeren**

peut (Wol) de; -en [pa:t] 1. peut, opstopper *Ik hebbe 'm een peut verkocht* (Wol)

peuter de; -s; -tien ['pa:tʃ] 1. kind tussen zuigeling en kleuter 2. peut, klap (s: Wol) *Ik gaf him een peuter mit mien stok* (s: Wol)

peuteren zw. ww.; onoverg.; peuterde, het peuterd [pa:tʃŋ] 1. peuteren: met de vinger(s) of een klein voorwerp in iets wroeten, vooral: om ergens iets uit te halen *Die jongen zitten overal an te kliemen en te peuteren* (Dfo), *Ik bin een betien an et peuteren* (Nw), *Ik zit mar te peuteren om die naod los te kriegen* (Nbk), *Kiender meugen nog wel es in de neuze peuteren* (Obk), *Zit niet zo in je neuze te peuteren* (Bu, Nbk), *in een holle koeze peuteren* (Ste), *in de oren peuteren* (Ste) 2. werk verrichten waarbij men niet erg over hoeft te schieten, weinig voortmaakt (Bu) *Een broodjaeger die mit zien hond in et veld is, die lopt mooi te peuteren mit zien hond* (Bu), *Zien wark is peuteren* hij schiet niet op (Bu)

peuterig (Nt) [pa:tʃəx] - peuterig: kriebelig, klein *een peuterig haandwarkien* (Nt)

peuterspeulzael (Ow) ['p...] - peuter-speelzaal

peuterwarkien (Nbk) ['p...] - priegel-werkje

peuzelen ['pa:zɪŋ] - peuzelen (inzake eten, vooral: langzaam, genietend en/of met kleine stukjes): *Ze zitten mit mekeer an taofel te peuzelen* (Op, El), *De kleine meid kan zo lekker an een koekien peuzelen* (Ol-NI), *lekker zitten te peuzelen* (Bdie, Nbk, Nt), *Hi'j zat lekker an een kiepepotien te peuzelen* (Wol), *Zit niet zo an et eten te peuzelen* peuterend iets van het eten afnemen en dat eten (Nw), *Die zit mar wat te peuzelen* hij schiet maar niet op

(met het eten) (Nbk), *Dat is ok gien grote eter, die zit zo te peuzelen id.* (Ste)

peze Ook **pees** (Bu, Dfo, Obk) de; -n; pesien [ˈpɪ:zə/pɪ:s] 1. pees, uit bindweefsel bestaand deel van een spier (vaak: hielpees) *Ik had de pees verstoekt; in et bien of in de aarm* (Obk), *Bi'j et slaachten van een koe of varken wo'n ze ophongen an de pees van de achterpoten* (Dfo), *De koe had een ontsteuken peze an de pote* (Ma), *Die jonge het mit voetballen zien peze bezeerd* (Obk), *...een peze scheurd* (Diz), *Ik had een ontsteuken pees* (Bu), *Ik heb mit voetballen een peze verrekt, dat dot verrekte zeer* (Dho, Db), *mit een ongelok de pezen deursnieden* (Spa, Ow), *Hi'j het 'm een peze deursneden* (El), *D'r zit een peze in et vleis* (Bdie), *zo taoi as een peze* (Bu) 2. hetz. als *piezering*, z. aldaar (Nbk, Ow, Ste)

pezen Ook **piezen** (Ste) [ˈpɪ:zɪn/pɪ:zɪn] - pezen: zich in snelle vaart bewegen *Ie kun op 't heden vaeke van die hadfietsers veurbij zien pezen* (Obk), *Wat peest die jonge hier daele op zien fiets* (Ol-Nl), *Hi'j peest d'r over fietst behoorlijk hard* (Nbk, Ow), *Die kan wel pezen!* (Nw), *Hi'j kwam d'r mit een rotgang an pezen* (Diz), *Die moej' zien pezen je moet hem hard zien rennen* (Dho); zeer hard werken, snel werken *Hi'j kan wel warken, hi'j peest d'r deurhenne* (Nt), *Ik hebbe toch peesd om et hui veur de buije binnen te haelen* (Wol), *Ie moes daor de hiele dag pezen* (Ma), *Hi'j zal 't wel redden, mar hi'j moet d'r wel tegen pezen* (Spa), *Hi'j moet d'r tegenan pezen hard werken* (Np), *Ze moe'n d'r hadde veur pezen, mar ze bin mooi veuruutscharreld* (Obk)

pezerig (Db) bn.; -er, -st [ˈpɪ:zɪrɪx] 1. (van vlees) taai en niet lekker door de aanwezigheid van pezen *Ik vien et vleis niet lekker, et is mar wat pezerig* (Db)

pezerik z. *piezering*

pezering z. *piezering*

pf tw. [pf] 1. blijk van minachting of om een gevoel van warmte te uiten *Pf! Wat zal hi'j now toch!* (Nbk), *Pf! Wat is et hier hiete!* (Nbk)

Pf. - afkorting van *Pfennig*

Pfeiffer [ˈpfeɪfɪ] - Pfeiffer, in de ziekte van Pfeiffer

pH I - symbool voor de zuurtegraad

('potentiaal Hydrogenium')

PH II - symbool voor Nederland (op vliegtuigen; afkorting van 'Pays Bas, Holland')

pH-meter (l) [pɪ:'ha:mt:ɪ] - pH-meter

pianissimo (spor.) [pijã:'nɪsɪmo:, ...no:m] - pianissimo

pianist de; -en [pijã:'nɪst] 1. pianist

piano I de; -'s; -gien [pijã:'no:, ...no:m] 1. piano *Dat maegien kan al mooi op de piano speulen* (Nbk)

piano II (spor.) bw. [pijã:'no:, ...no:m] 1. (in de muziek) zachtjes, zwak

piano-achtig (Dfo, Dhau, Ld) bw. [pijã:'no:axtɔx, ...no:maxtɔx] 1. zachtjes, kalmpjes (in doen en laten, vooral: in het werk) *Die is niet zo drok, die dot piano-achtig an* (Dfo, Dhau), *Ze weren daor wel an 't wark, mar et gong piano-achtig an* (Ld)

piano-an bw. [pijã:'no:'an, ...no:m'an] 1. zachtjes, kalmpjes *Dat gaot daor mar piano-an* (Np), *Doe es wat piano-an* (Bu), *Een lijntrekker is iene die alles piano-an dot* (Ow), *Ze warken daor wel, mar et gaot piano-an* (Wol)

pianobegeleiding [pij'j...] - pianobegeleiding

pianojuffer (Nbk) [pij'j...] - pianojuffrouw

pianoklasse (spor.) [pij'j...] - pianoklas

pianokleppe (Nbk) de; -n [pij'j...] 1. klep, deksel over het toetsenbord van een piano

pianokonzert (spor.) [pij'j...] - pianokonzert

pianokrokke (Nbk) Ook **pianokrukke** (Nbk) [pij'j...] - pianokruk

pianokrukke z. *pianokrokke*

pianokwattet (l) [pij'j...] - pianokwartet

pianokwintet (l) [pij'j...] - pianokwintet

pianolaampe (spor.) [pij'j...] - (vaak verkl.) pianolamp

pianolerer [pij'j...] - pianoleraar

pianoles [pij'j...] - pianoles

pianomeziek [pij'j...] - pianomuziek

pianosolo (spor.) [pij'j...] - pianosolo

pianospel [pij'j...] - pianospel

pianospeulen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; pianospeulde, het pianospeulen [pijã:'no:m..., ...no:...] 1. een piano bespelen *Wat kan die man mooi pianospeulen* (Nbk), *Hi'j het wel een half ure achter mekeer pianospeuld* (Nbk)

pianospeuler [pij'j...] - pianospeeler

pianostemmen - piek

pianostemmen [pi'j...] - pianostemmen
pianostemmer [pi'j...] - pianostemmer
pianotoetse [pi'j...] - pianotoets
pianotrio (l) [pi'j...] - pianotrio
pianovoordracht (l) [pi'j...] - piano-voordracht
pias de; -sen; -sien [pijas] 1. grappenmaker 't *Is een grote pias, die kan 't mooi versieren* (Bu), *een mooie pias* (Diz), *een rere...* (Nw), *een aorige...* (Diz), *een vreemde...* (Nbk, Nw, Ow), *de pias uuthangen* (Spa) 2. pop die een harlekijn voorstelt (Db, Ld, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Ow)
pick-up de; -s, -pen; -pien [pɪ'kʌp] 1. pick-up, platenspeler *Ie hebben de pick-up nog anstaon* (Nbk) 2. pick-uppers (vo) *De pick-up pakte et huj netties op en brocht et in de passe, die drokte et stief in mekeer tot een pakkien dat hi'j an de achterkaant valen leut, et iene nao et aandere* (vo)
pick-up-ansluiting (spor.) [pɪ'k...] - pick-up-aansluiting
pick-uptouw (Bu) et [pɪ'kʌptɔm] 1. tamelijk rafelig paktouw, bindtouw: om pakjes hooi die worden gemaakt met behulp van een pick-uppers
picknick [pɪknɪk] - picknick
picknicken [pɪknɪkj] - picknicken
picknicker (spor.) [pɪknɪkɪ] - picknicker
picknickmaande (spor.) [p...] - picknick-mand
picknickplak (spor.) [p...] - picknick-plaats
picknicktaafel [p...] - picknicktafel
picknickweer (l) [p...] - picknickweer
picobello [piko(:)'belo:, ...loɔ] - picobello, prima *Dat is picobello* (Nbk), *Hi'j het et picobello veur mekeer* (Nbk)
pidgin(tael) (l) [pɪdʒɪn(tɛ:l)] - pidgin(taal)
pie (verspr. OS, Ste, b; lm) de; -nen; -gien [pi] 1. drie knopen (of schijven anderszins) naast elkaar in een rechte lijn bij het molenspel, d.i. de situatie waarbij men de ander een knoop mag afnemen (met de beperking dat men geen knoop van de *pie* van de tegenstander mag nemen) *Pie toe, dat kost je die koe* gezegd wanneer men een *pie* vormde, zodat men van een ander een knoop/schijf mocht nemen (Ste), *een lopende pie* de situatie bij het molenspel waarbij men steeds één der drie

knopen (of schijven anderszins) die vlak naast elkaar in een rechte lijn zijn gebracht, naast of tussen twee andere kan schuiven die naast elkaar en in één lijn liggen, zodat men steeds een knoop/schijf van de andere speler mag nemen (Nbk), *iene een pie zetten* een *pie* vormen zodat men een knoop/schijf van de ander kan nemen (Obk), (fig.:) *Ik zal je een pie zetten* ik zal je dwars zitten, je te grazen nemen (Ld, Ow), zo ook *Ik zal je even een pie stikken* id. (Ow), *Ze holen altied hier of daor wel een pie los* een mogelijkheid om onder iets uit te komen (Dfo), *De pie is eupen* de doorgang, de mogelijkheid (Obk), *Hi'j het de piegies eupenstaon* hij heeft veel kansen, mogelijkheden om te benutten, het staat er goed voor met hem (b), *gien pie meer eupen hebben* geen uitkomst meer zien (b; ln)
pie-ba (Nbk, Ol-Nl, bo: Bu, Nw) [pi:'ba] tw. 1. kiekeboef!, nl. geroepen tegen baby's en kleuters bij het kiekeboespelletje, waarbij men nl. z'n gezicht even achter bijv. z'n handen verbergt
pie-ba-speulen (s: Wol) zw. ww.; onoverg.; pie-ba-speulde, het pie-ba-speuld [pi:'baspa:lɪŋ] 1. kiekeboe spelen, vooral: zich telkens verschuilen en weer vertonen *Ik zag d'r niks van hoe mooi alles om mij henne pie-ba-speulde achter 't gedien* (s: Wol)
piechem (b; ln) de; -s [pɪxɪ] 1. vreemde snuiter
piede (Dho) tw. [pɪdɛ] 1. lokroep voor een kat
pief-paf-poef - pief-paf-poef
piek I (bs: Obk) et [pi:k] 1. pit, kern van een boomstam, stengel, met name van vlierhout en van de braam bij het maken van *spleuten*, z. onder *spleute*. *Op dat plaankien leg ie de spleute, mit 't piek naor boven, en dan schrabber ie de spleute mit een stomp mes; feitelik wo'n dus de schellen bruukt* (bs: Obk)
piek II de; -en; -ien [pɪk] 1. piek: in een kerstboom *Ze gaon de piek nog even opzetten* (Sz), *We hebben een mooie piek in de kastboom* (Diz) 2. (mv.) haarpiek *Dat maegien het et haor in pieken om 't heufd hangen, et liekt wel een geplokte kiepe* d.i. veelal: met vette, puntige plukken (Bu, Dhau, Ow, Pe-Dbl), *et haor an pieken op*

et heufd hebben (Bdie), *Die punkies hebben et haor ok daonig in pieken* (Db), *Vroeger mos et haor netties kamd wezen en now is et hoe meer pieken hoe mooier bij de jongeluden* (Op) 3. hoogtepunt, uitschieter (verspr.) *D'r zit een piek in de verkoop van video's* (Obk), *een piek in de drokte* (Ld, Ow), *...in de temperatuur* (Nt) 4. gulden (spor.) *Dat kost wel honderd piek* (Ow) 5. z. *pieke* I

piek III (OS, verspr. WS) Ook *pieke* (ZW, Sz, Wol) tw. [pik, pi:k (Dho, Sz)/'pi:kə] 1. lokroep voor kuikens (van kippen); ook wel voor kippen (Bdie, Db, Nbk, Obk, Ow, Ste), veelal herhaald: *Piek, piek, piek!* (Bdie, Nbk), *Pieke, pieke, piek!* (Pe-Dbl) e.d. 2. lokroep voor duiven (Obk) 3. lokroep voor eenden (Db, Dho, Ow)

pieke I Ook **pieken** (bet. 1: Ste), **piek** (bet. 3: Db, Dfo, Dhau, El, Ld, Ma, Nbk, Np, Nt, Ow, Sz) de; -n, -ns (ZW, Nt); **piekien**, **piekientien** (bet. 1: ZW, bet. 2: Spa, Bdie) ['pika/'pikp/pik] 1. kuiken van de kip en evt. van de eend (OS, Bdie, Mun, Np, Nw, Op, Spa, Ste, Wol) *een kloeke mit piekens* (Ste), *As d'r een toom piekies uutkwam, dan mossen ze te schouwen om de haenties en hennen d'r uut te zuken* (Obk), *Et bruidsel van de kiepen is al anpikt, dan kommen de piekens d'r uut* (Ste), (gezegd als er nog een nakomertje geboren gaat worden:) *We kriegien nog een piekien* (Ste), (van een moeder met kinderen:) *'t Is net een kloekerd mit piekens* (Bdie) 2. kip, meestal jonge hen (Bdie, Bu, Diz, Ma, Nbk, Nt) *We hebben de pieken al an de leg* (Diz), *een jong piekien* een jonge meid (Nt) 3. in *iene een pieke zetten* beetnemen, te grazen nemen, een opmerking maken waardoor de ander klem komt te zitten, iemand de loef afsteken (Ol-Nl, Op, Wol, vo, Nbk): *Ik zal je even een pieke zetten* (Ol-Nl, Op, Wol, Nbk), *Ik wol jow een pieke zetten; now, et is me de pieke wel* (vo), *iene een piek zetten* id. (Db, Dfo, Dhau, El, Ld, Ma, Np, Nt, Obk, Ow, Sz): *Hi'j is d'r altied op uut iene een piek te zetten* (Db), *As iene je een piek zet het, dan neem ie him ok weer* (Nbk), in het bijzonder: meer durven, doen dan de ander kan bij het slootjespringen (Ma), *iene een pieke stikken* hetz. als *een piek(e) zetten* (Op): *Mit die opmarking wol hi'j N. een*

pieke stikken, omdat die zoks ok al es overkommen is (Op), *iene een piek stikken* id. (Dfo, Dhau, Sz, Ow): *Ik zal 'm een piek stikken* proberen beter te zijn dan hem, ik zal proberen hem de loef af te steken (Dhau) 4. z. *piek* III

pieke II (Np, bet. 1: Ol-Nl, bet. 2: Obk) de; -n; **piekien** ['pi:kə] 1. lans, speer, prikstok, lange stok met een punt om ter markering in de grond te plaatsen (bijv. bij het uitzetten) (Np, Ol-Nl) *Die piekeman hadde een pieke om de dikte van et ies mit te meten* (Ol-Nl), *Een piekebaos was iene mit een pieke op 'e iesbaene, die kontrole hul op 'e baene aj' wel een kaortien hadden* (Np), *Lange latten die bruukt wodden bi'j de boel uutzetten mit laandontginnen en zo bin pieken; zoe'n opzichter die mit die latten ommelopt numen we de piekebaos* (Np), *Hi'j zichte de siepen uut; dan kiek ie bi'j de pennen of pieken en de liende langes of alles recht lopt* (Np) 2. dunne uiterste einden van een boom, struik (Np, Obk) *Pieken bin nog dunder as mossel-hoolt, et bin de lichte topaenden* (Np), *Die hede is knap knipt, mar d'r stikt nog iene pieke uut* (Obk) 3. (als schertsende benaming) hetz. als *piekebaos*, z. aldaar (Np)

piekebaos (Np) de; ...baozen ['pi:kəbɔ:əs] 1. degene die bij het ontginnen e.d. de merkstokken meeneemt *Lange latten, die bruukt wodden bi'j de boel uutzetten mit laandontginnen en zo bin pieken; zoe'n opzichter die mit die latten ommelopt numen we de piekebaos* (Np)

piekeboer (Diz, Nbk) de; -en; -tien ['pika...] 1. (slacht)pluimveehouder **piekediëf** (Dfo) de; ...dieven; -ien ['pikə...] 1. kraai

piekedoons (Bu) et ['pikədõ:əs] 1. dons van kuikens

piekeëi (verspr.) Ook **piekei** (Nbk), **kukenei** (Sz) et; -er; -gien ['pikəj/'pikəj /'kykpej] 1. ei van een jonge kip die pas is begonnen te leggen, ook wel: klein uitgevallen ei *Ik heb de eier uut et hokke haeld, d'r was ok al een piekeëi bi'j* (Dfo) **piekegaas** (verspr. OS, Dho, Op, Sz) Ook **piekegaes** (Bdie), **kukengaas** (Sz) ['p...] -kuikengaas, ook wel kippegaas

piekegaes z. *piekegaas*

piekehokke (OS, WS noord. van de *Lende*,

piekei - piele

Bdie) Ook **kukenhokke** (bet. 1: Sz) et; -n; ...hokkien ['pikə...] 1. kippenhok (spor.), echter vooral: kippenhok speciaal voor kuikens

piekei z. *piekeëi*

piekelhering z. *pekelhering*

piekelo (spor.) ['piklo:, ...lom] - piccolo(fluit) *Hij speelt op een piekelo* (Nbk)

piekeloekien z. *kiepeloeekien*

piekelofluite (l) - piccolofluit

piekeloop (Dhau, Dho, El, Ld, Ma, Np, Obk, Op) Ook **kukenloop** (Sz) de; ...lopen; ...lopien ['pikəlo:p/k...] 1. ren voor kuikens of kippen

piekeman (Diz, Ol-Nl) de; -nen ['pi:kəman] 1. degene die controleerde of men wel een toegangkaartje had voor de ijsbaan en die een *pieke* bij zich had om er de dikte van het ijs mee te bepalen

piekemark (Obk) de; -en ['pikə...] 1. hetz. als *kiepemark*, z. aldaar

pieken (Bu, Dhau, Nbk, Obk, b: lm, bs) zw. ww.; onoverg.; piekte, is piekt ['pi:kɿ] 1. in *d'r uut pieken* er zeer snel vandoor gaan, er tussenuit knijpen (Nbk, Obk, b: lm, bs): *D'r kan gien bij'e uut pieken* (bs), *Hij piekte d'r uut, hij' vuulde nattighied* (Obk), zo ook *d'r tussenuut pieken* (Bu, Dhau, Nbk) 2. z. *pieke* 1

piekeraar z. *piekerder*

piekerder (Nbk, Np) Ook **piekeraar** (WH, Wol) ['pikɿdɿ/'pikɿr:] - piekeraar

piekeren zw. ww.; onoverg.; piekerde, het piekerd ['pikɿŋ] 1. piekeren, tobhend peinzend *ie moe'n niet altied zo zitten te piekeren, daor hej' ja niks an* (Nbk), *Et komt wel goed, pieker d'r mar niet over* (Nbk, Wol), *Toe, pieker mar niet* (bl), *Hoe ik ok pieker, wat gef't me dat* (bl), *Hij piekert ok altied* (Ste), *Ik zit wel es te piekeren, as ik now heel veule geld had, wat of ik daor mit doen zou* (Sz), *Ik zat te piekeren hoe of dat mos* (Nw) 2. in *d'r niet over piekeren* er in de verste verte niet aan denken, er beslist niet aan willen: *Ik pieker d'r niet over!* geen sprake van, geen denken aan (Nbk, Nt) 3. tintelen van onbedekte lichaamsdelen als gevolg van de felle kou (Dfo, Dhau, Diz, El, Ld, Np, Obk, Ol-Nl, Ow) *De hanen piekeren me van de koolde* (Diz, El, Np)

piekeries (OS, verspr. WS noord. van de

Lende, Bdie) Ook **kukenries** (Nt, Sz), **piekiesries** (Diz) de ['pikəris/'k.../'pikis...] 1. gebroken rijstkorrels, ook bekend als voer voor de kuikens of kippen

piekerig bn.; -er, -st ['pikɿx] 1. piekerig *piekerig haor, Et haor is piekerig* (Ste) 2. steeds piekerend, tobhend en peinzend (Ste) *Wat is hij' toch weer piekerig* (Ste)

piekerkont (Db, Dho, Diz, Ld, Obk, Ow) Ook **piekerkonte** (Bdie, Ol-Nl, Op) de; -en; ...kontien ['pikɿkont(ə)] 1. iemand die voortdurend piekert, tobhend peinst *Een piekerkont maekt et 'm zelf moeilik* (Diz), *Dat meens is wel zoe'n oolde piekerkont* (Db)

piekerkonte z. *piekerkont*

piekesekser (Obk) ['pikəsɿksɿ] - kuiken-sekser

piekestulpe (Np) de; -n ['pikəstɿlpə] 1. ren, verplaatsbaar kooitje voor met name de kloek met kuikens

piekevangen (Db, Nbk) onbep. w. ['p...] 1. vangen van kuikens (of evt. kippen) *Ik heb de buren hulpen piekevangen en d'r bin wel twee ontflodderd* (Db)

piekevoer (Ma, Nbk, Np, Op) et ['pikə...] 1. voer voor kuikens of kippen

piekfijn ['p...] - piekfijn, keurig: *Dat ventien was altied piekfijn in de kleren* (Dfo), *Hij zit piekfijn in 't pak* (Bdie); ook: prima (ba): *een piekfijn plan* (ba)

piekhaor ['pik...] - piekhaar *Die langhaorige jongen hebben vaeke van dat plakkerige piekhaor* (Ld), *Dat is van dat halfdooie piekhaor* (Wol), *Dat maegien het van dat gele piekhaor* (El)

piekien et; pikis ['pikin] 1. kleine *pieke* I, bet. 1, 2, z. aldaar 2. kleine persoon (Wol) *Dat is een klein piekien* (Wol)

piekiesries z. *piekeries*

piekure (Ld) ['piky:əɾə] - piekuur

piel z. *piele, pielke, poel* II

pielder I (Dhau, Np, Nw, Ow) Ook **pieler** de; -s ['pi:ldɿ/'pi:lɿ] 1. iemand die niet opschiet met z'n werk *Hij knoeit mar wat omme, wat een pielder* (Ow), *Die pielder kan niet deur et wark kommen* (Dhau)

pielder II (Ow) de; -s; -tien ['pildɿ] 1. steunpilaar (onder een brug) *de pielder onder de brogge* (Ow)

piele (verspr.) Ook **piel** (Bu, El, Ld, Np, Obk, Ow, Sz) de; -n; -gien ['pils/'pil] 1. lid van een manspersoon, penis *een lange*

piele (Nt), *een dikke piele* (Ol-Nl), *Hi'j het een behoorlike piele een flinke penis* (Diz), *Aj' et ies opgaon mit barre winter, dan moej' een kraante veur je piel doen* (Obk), *Hi'j leup mit de piele uut de broek* (Ma), *Mit de piel blootlopen is niet zo netties* (Ow), *D'r ston een kerel mit de piele uut de broek* (Np), *Hi'j hadde de piele aorig buten de broek* (Spa), *Hi'j lopt altied mit de piel uut de broek* is gek op vrouwen (Ow) 2. (vooral schertsend) richtingaanwijzer aan een auto in de vorm van een pijl (Diz, Np) *Die auto had de piele uut* (Np), (schertsend) *Hi'j stikt de piele uut* (Diz) 3. z. *poel* II

pielegien et; ...gies ['piləxin] 1. kleine *piele*, z. aldaar, in het bijzonder: aanduiding van de penis van een jongetje (Db), vgl. *Dat kleine kereltien had zien broekien bi'j et pissen niet goed dichted daon, i'j konnen zien pielegien zien* (Db)

pielen Ook *pelen* (WH) zw. ww.; onoverg.; *pielde*, het *pield* ['pi:lɪn/'pɪ:lɪn] 1. nu eens weer met deze, dan weer met die - vaak niet noodzakelijke - klus bezig zijn, tamelijk doelloos bezig zijn, langzaam en zonder vast, duidelijk plan of doel aan het werk zijn *Die man mag graeg wat in 't schuurtien pielen* (Obk), *Hi'j kan niet warken, hi'j pielt mar wat* (Nw), *Hi'j kan daor tieden mit zitten te pielen* (Dho, El), *Aj' de hond wat leren willen, moej' d'r tieden mit zitten te pielen* (El), *Die is d'r wat mit an 't pielen* (Bu), *Veur oolde meensken is et mooi as ze nog wat hebben te pielen* (Db), (met name na ziekte:) *Hi'j begint al weer wat te pielen* hij begint al weer langzaam, voorzichtig te werken (door eerst kleine dingen te doen enz.) (Np)

pielenderweg (Np) bw. [pi:lɪndrɛwɛx; aks. wisselt] 1. door te *pielen* (z. aldaar), door ongedongen te doen, door nu eens weer zus, dan weer zo te doen (Np) *Pielenderweg komt et wel klaor* (Np)

pieler z. *pielder* I

pielestat z. *pielstat*

pielke (verspr.) Ook *piel* (Pc-Db), *pijl* (verspr., vooral bet. 2, 3) de; -n; *pielkien* ['pilkə/pil/pejl] 1. pijl (waarmee men schiet, meestal: met behulp van een boog) *As kiender maekten we wel een boge om te schieten, mit pielken* (Obk), *De pielken*

van de spanboge maekten we vroeger van een riet mit een stukkien vleeer d'r an (Spa), *Hi'j zette de pielke op 'e boge* (Obk), *pielke en boge pijl en boog* (Dho, Nt, Np, Obk, Ol-Nl, Wol): *De jongen schieten mit pielke en boge* (Np), *Ze schrieten mit pielkies* d.i. ook: van papier gevouwen en geblazen uit een buis (Wol), *...mit de pielke* nl. van de pijl en boog (Np), *Hi'j had hiel wat pielken op 'e boge* zaken die hij wilde inbrengen, wilde realiseren (Dfo, Db), *Mit de schrik in de bienen gong hi'j as een pielke uut de boge op huus an razendsnel* (j) 2. pijl als richtingaanduiding *Ze bin d'r mit et uutzetten van een huusstee an de gang, de pielken staon d'r al* (Ow), *De route was mit pielken anven* (Obk), *D'r staon hier nogal wat pijlen op de weg veur de richting* (Sz) 3. vuurpijl *Mit sisterde en knisterde de eerste pielke de locht in* nl. van vuurwerk (b) 4. (verouderd) richtingaanwijzer (in de vorm van een pijl, aan een auto) (Bu, Db, Ld, Ma, Ow, Wol) *Vroeger haj' een pielke an de auto en soms een hiele arm mit haand* (Ow), *N. hadde een rooie pielke veur an de kaante van de auto* (Wol), *Hi'j har de pielke wel uut* (Ow), *De rooie pielke was uut* (Bu), *Bi'j et ofsloan moej' niet vergeten de pielke uut te doen* (Db) 5. dobber (bij het vissen) (Ma) *de pielke van 't viskesnoer* (Ma)

pielkeboge (ZW, Bu, Dho, Nbk, Nw, Obk, bl) Ook *pielkeboog* (Ste) de; -n; ...bogien ['pilkəbo:gə/...bo:x] 1. pijl en boog *We scheuten mit de pielkeboge op eksters* (Pe-Db)

pielkebogeschieten (Ste) onbep. w. ['pilkəbo:gəski:tɪ] 1. schieten met pijl en boog *Hi'j raekte 'm krek niet mit et pielkebogeschieten* (Ste)

pielkeboog z. *pielkeboge*

pielkekoker (ZW, Obk) de; -s; -tien ['pilkəko:kɪ] 1. pijlkoker

pielken (j) zw. ww.; overg.; *pielkte*, het *pielkt* ['pil(ə)kɪ] 1. priegelig peuterend uit iets halen *Hi'j pielkte de angels van de bi'jen uut zien vel* (j)

pielkepunt (Nbk) ['p...] - pijlpunt

pielkeschot (l) ['p...] - pijlschot

pielkestat (Bu, l) de; -ten; -tien ['p...] 1. wilgenroosje (Bu) 2. z. *pielstat*

pielstat (verspr., bet. 2: Bu) Ook *pielkestat*

piemel - pienigen

(bet. 1: Bu), *pielestat* (bet. 1: Nt) de; -ten; -tien ['pilstat/'pilkə.../'pilə...] 1. kale, puntige staart: vooral bij paarden en het zogeheten Friese schaap (Bdie, Bu, Nt, Ol-Nl, Ow, Wol) *Dat peerd had een pielstat* (Ma), *Een Fries schaap het een kaele pielstat* (Ow), *Friese schaopen hebben pielstatties* (Spa) 2. schaap met een onbehaarde, dunne, aan een pijl doen denkende staart, d.i. vaak van het soort dat als het Friese schaap bekend staat (nl. met onbehaarde, dunne staart) (Bu, Db, Diz, Np, Obk, Spa, Ste, Sz) *Een pielstat is een Fries schaap, die het zuver en glad stattiën* (Ste), *Et Friese schaap is een echte pielstat* (Db) 3. paard met een dunne staart (Pe-Dbl)

piemel (Dhau, Dho, Obk, Pe-Dbl, Wol, v) de; -s; -tien ['pim] 1. penis *Hi'j het de piemel tot de broek uut hangen* (Dhau) 2. (verkl.) jongetje (v) *zoe'n klein piemeltien* (v)

piemelen (Bu, Db, Nbk, Np, Nw, Ol-Nl, Ow) zw. ww.; onoverg.; piemelde, het piemeld ['pimlɛ] 1. urineren, vooral van kleine kinderen: *Moej' ok nog even piemelen?* (Np), *Kleine kiender moe'n op 't pottien leren piemelen* (Db), *Die moet even piemelen* (Bu) 2. licht regenen, mot-regenen (Bu) *Et piemelt wat* (Bu), *Et piemelt d'r aorig henne* het regent flink (Bu) * *Melk is goed veur elk/Mar niet veur Jan/Die piemelt d'r van* (Np)

piemelkont (Ow) de; -en; -ien ['pim|kont] 1. iemand die niet opschiet bij het werk *Et is zoe'n oolde piemelkont* (Ow)

piemelwark (Obk, Ow) ['pim|...] -priegelwerk *Fien wark is piemelwark* (Ow), *Dat piemelwark is krek een kerweigen veur dat oolde, sekure mannegien* (Obk)

pienaere z. *penaerie*

pienaerie z. *penaerie*

pienaese z. *penaesie*

pienaesie(n) z. *penaesie*

pienarie z. *penaerie*

piene de ['piɛ] 1. pijn, lichamelijk lijden *Ik hebbe toch zoe'n piene* (bl), *vergaon van de piene* zeer veel pijn lijden, *N. wus 'm gien raod van de piene* (Diz), *piene in 't lief* buikpijn (Nbk, Np, Obk, Ow), *piene in de boek* id.: *Meer as ien keer hebben wij oons piene in de boek eten van die*

overvloed (Db), *piene in de boek hebben argens over zich behoerlijk zorgen over iets maken* (Dfo, Obk), *Hi'j het d'r (aorig) piene in de boek van* (Obk, Dfo), *Hi'j krigt d'r piene in 't lief van* (Dfo) en *Ie zollen d'r piene in de boek van kriegien* (Dho), *bi'j veurbaat piene in de boek hebben* zich ver van tevoren al zorgen maken (Spa), zo ook *Hi'j het al piene in 't lief as hi'j d'r an daenkt dat hi'j naor de dokter moet* (Db), *Heb daor mar gien piene in 't lief van maak je er maar geen zorgen over* (Ol-Nl), *de kiender mit piene en muuie grootbrengein* (Ol-Nl), (schertsend n.a.v. een voorgewende ziekte:) *piene in de boek en zin an koeke* (Ma), *Ik heb piene in de huid* (Np), *...in de peinze* (Nbk, Np, Ol-Nl), *piene in de keel* keelpijn, *piene in de mond* tandpijn, kiespijn, *Hi'j raost al veurdat hi'j piene het* hij is erg kleinzerig (Dho), *piene in 't haor roos* (Wol), *Ik hebbe piene in de pottemenee* gebrek aan geld (Wol) 2. benauwdheid, zorgen, angst *in de piene zitten*: *Ik zat aorig in de piene* bijv. van een boer: doordat er regen op komst is, door geldzaken (Np, Ow), *Hi'j zat d'r aorig mit in de piene dat hi'j uut zien huus mos* (Ld), *Hi'j zat raer in de piene* (Nt), *...arg...* (Db), *altied in de piene zitten* (Wol), *Duutslaand rackte in de piene* (vo), *Dat verzaacht de piene wat* maakt het probleem, de kwestie enz. verdraaglijker (Np) 3. pijn in psychische zin *Wat moet et mem een piene daon hebben om heur kiender aenlik mar wat wies te maeken* (v) * *Wie mooi wil gaon moet pien' uutstaon* (Op, Ol-Nl), *...gaon wil...* (Obk), *Piene in 't heufd is niet vule/Mar piene in 't gat dat is eers wat* (Dhau)

pieneboek (Nbk, Ow) de [piɛ'buk] 1. buikpijn (verkorting van *piene in de boek*) *Even boeren, en pieneboek is over!* (Ow), *'k He pieneboek!* (Nbk)

pienekeutel (Ow) de; -s; -tien ['piɛkɛ:tɫ] 1. overdreven zuinig iemand *Een pienekeutel is een zunige miegerd* (Ow)

pienere z. *penaerie*

pienigen (Ol-Nl, b, v) zw. ww.; wederk.; pienigde, het pienigd ['piɛŋɪ] 1. pijnigen *Pienig je daor now mar niet mit, et komt vast wel weer goed mit die staekeri'je* (Ol-Nl), *Misschien wi'k me de hiel tied, zonder te weten, wel pienigen* (v)

pienlik bn.; -er, -st ['pinlɔk] 1. pijnlijk, lichamelijke pijn veroorzakende *De opperaosie was nogal pienlik* (Nbk) 2. blij gevende van smart (vo) *Fraans hadde wat een pienlike trek om de mond* (vo) 3. netelig, zeer onprettig voor één of meer van de betrokkenen (Nbk, Ste) *een pienlike zaake* (Ste)

pienter ['pintɪ] - pienter *de jonge, die eers zo pienter was* (j), *een pienter mannegien* (Nbk), *...ventien* (Ste)

pienterd z. *pinter*

piep I (Nbk) de; -en; -ien ['pi:p] 1. piepend geluid *Iniens heurden we een piep* (Nbk) 2. z. *piepe*

piep II (Nbk) bn.; pred. [pip] 1. piepjong, in verb. als *Ik bin niet meer zo piep* (Nbk)

piep III tw. [pip, ook wel pi:p] 1. klanknabootsing van het geluid van muizen e.d.

piepa (Nbk) de; -'s ['pipa] 1. (schertsend) vader *Zol de piepa haost weer thuus-kommen?* (Nbk)

piepaol z. *aolpieper*

piepbeest (Nbk) ['pi:bu:st] - piepdier, piepbeest

piepdrop z. *piepedrop*

piepe (OS, Bu, Diz, Np, Ol-Nl, Op, Ste, d, p, b) Ook *piep* (in verb.: Bu, Nbk), *pupe* (Bdie, Dho, Diz, Nbk, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa, Ste, Sz, j), *pijp* (Spa, in verb., z. hierna) de; -n; piepien ['pi:pə (Bu, El, Ma, Nbk, Ol-Nl, Ow, Wol), 'pipə (Bu, Nw, Ste)]/pypə/pejp] 1. pijp om uit te roken (voor het genot; ook: imkerpijp) *L. moch stomme graeg een piepien roken* (b), *'k Leut 'm eerst een piep tebak opstikken* (b), *lange pupen* (Dho, Op, Pe-Dbl), *een kotte piepe* (Pe-Dbl), *een rechte piepe* (verspr.), *een kroeme pupe* (verspr.), *een kalken piepe* (verspr., Ow): *D'r staot oons zo veur dat ze vroeger kalken piepen an een touwgien hangen hadden en dan mos ie mit een blienddoek veur ze d'r of slaon* (Obk), *een lange kalken piepe* nl. gerookt volgens Friese traditie (Ste), *een hoolten piepe* (Ld, Np, Pe-Dbl), *een Goudse piepe* (verspr., Obk), *een Duutse piepe* (verspr.), *een barnstienen piepien* nl. om sigaren mee te roken (Obk), *de piepe uutkrabben* (Nbk), *...uutkloppen* (Nbk), (fig.: van een man die naar een bep. vrouw ging voor seks:) *Die zal wel weer naor X. gaon om de piepe uut te kloppen*

(s: Wol), *de piepe schoonmaeken* (Ste), *...stoppen* (Nbk), *...opstikken, een piep tebak opstikken* (Bu), *de piepe anstikken* (Ld, Nt, Ste, El), *Die zit zo lekker an zien pupien te lurken* (Spa), *De piepe trekt niet zo best, je moe'n even goed anpappen* (Diz), *de pupe nooit koold hebben* eeuwig en altijd z'n pijp aanhebben (Ste), zo ook *Hi'j had de piepe nooit uut* (Obk), *Nao ondertrouw kreeg et bruidspeer meerstal een versierde piepe en takke anbeuden* (Dfo), *Hi'j het een zwaore piepe rookt* dat is hem lelijk opgebroken (verspr., Wol), *Die rookte een malle piepe* id., ook: heeft iets raars uitgehaald en zal de gevolgen ondervinden (Np, Ste, Bu), heeft een flinke strop (Nbk), zo ook *een rere piepe roken* id. (Db, Ld, Ste, Wol, Ow) en *een vieze pupe roken* id. (Bdie), *Hi'j rookt een smerige piepe*. gezegd wanneer iemand ergens beter van denkt te worden terwijl hij het er juist minder door krijgt (Dfo, Bu), *de piepe an Maarten geven* (Bdie, Obk, Op), *Een bi'jepiepe is een Duutse piepe mit een doppien* (Ow), *een Duutse pupe* imkerpijp met *schutmaantel*, hetz. als *datapupe* (Obk), *Hi'j dee de kappe omme en de pupe an* (j) 2. kachelpijp *In de pupe zat een keuperen schoeve mit een wit knoppien, daor koj' de kachel hadder en zaachter mit zetten* (Nw) 3. schoorsteenpijp *De piepe van de schostien rookt* (Nw) 4. fabrieksschoorsteen (El, Nbk, Np) 5. holle ronde buis (o.m. om het water onder dammen door te laten (Ma, Np)), *de piepe van de dakgeute* (Nbk), ook in toepassingen als *As ze hoolt vervoeren mossen, dan zetten ze piepen op 'e rongen van de waegen* (Np), *et piepien van de geutstien* (Wol) 6. tuit van een koffiekkan (s) 7. bep. klos op het spinnewiel *een piepe op 't spinnewiel* (Dfo), ook: pennetje op een naaimachine waar een klos garen op kwam (Dfo) 8. broekspijp *mit beide bienen in iene piepe zitten* (Pe-Dbl) 9. staafje, lang rond stukje materiaal *De boolten an de musse dat bin de piepies* (Bu), *een piepien kriet* (El), *een piepien drop* (Op), *een piepien keneel* (Dfo, Dho, El, Ma, Op, Ow, Diz), *een piepien gaoren* lang rond pijpje papier met naaigaren (Db, Diz, El, Ma, Nw, Ow, Wol): *een piepien gaoren van de winkel haelen en d'r mit ni'jen* (Ow), *...ni'jgaoren*

piepe- en takkemaeken - piepen

(El, Ste), ...*ziede* zijden naaigaren (Bu, Dhau, Ld, Np, Obk, Spa, Nw): *Dat piepien ziede kleurde mooi bij' de jurk* (Dhau) 10. (bij paarden en koeien:) gedeelte van het voorbeen tussen knie en koot (Bu, Dhau, Diz, El, Ma, Ow, Ste) *de piepe van et peerdebiën* (El, Ma, Ow) 11. vangpijp van een eendenkooi (Np) 12. in *de piepe utgaon* sterven (verspr.) 13. in *naor iene zien piepen daansen* naar iemands pijpen dansen, ook in enkelvoudsvorm: *Wif moe'n mar naor jim piepe daansen* (Obk) 14. in *de piepe uthebben* moe zijn, er genoeg van hebben (verspr.): *Hij' hadde him wat over de meuge schript en hadde de piepe uut* (vo)

piepe- en takkemaeken (Dfo) onbep. w. [pi:pən'takəme:kɔ] 1. gereedmaken van een kalken pijp voor de bruidegom en van een versierde tak van een spar voor de bruid (die kregen bruid en bruidegom bij terugkomst uit het gemeentehuis, nl. om op de bruiloft bij zich te hebben)

piepe-anstikken (p) onbep. wijs [pi:p(ə)ãstikɔ] 1. aansteken van een pijp *Bij' et piepe-anstikken wodt gebruik maekt van et komfoor of van de tontelpot* (p)

piepe-opstikker (Ow) [pi:p(ə)opstikɔ] - pijpaanstekker *D'r weren vanzels ok piepe-opstikkens; mit vuurstienties d'r in en mit et knipperen van een knoppien kwam d'r dan een vlammegein uut daor aj' best de piepe mit opstikken konnen* (Ow)

piepebusse (El, Obk) de; -n [pi:pə...] 1. hetz. als *beroker*, z. aldaar

piepedeurstikker (Op) Ook *pupedeurstikker* (Pe-Dbl) de; -s [pi:pədə:ɛrstikɔ/'pypə...] 1. pijpendoorsteker *Tegenworrig kuj' piepedeurstikkens in iedere tebakswinkel kopen, mar vroeger wodden vaek benten, waarvan ok de dokken onder de pannen maekt wodden, as piepeschoonmaekers bruukt* (Op)

piepedrop (Dhau, Nbk) Ook *piepdrop* (El), *piepedrup* (Ol-Nl) - pijpedrop

piepedrup z. *piepedrop*

piepeerde (Db, Dfo, Obk) de [pi:pɪ:ɛrdə] 1. pijpaarde

piepefebriek (Nbk) ['p...] - pijpenfabriek

piepegaal z. *piepegaol*

piepegaalkroje z. *piepegaol*

piepegaaltsje z. *piepegaol*

piepegaol (Dfo, Nt, Obk, Np: n) Ook

piepegaal (Bdie, Db, Dhau, Diz, Nbk, Np), *piepegaaltsje* (Np), *piepegaalkroje* (Op, Ow, Spa) de; -en; -tien [pi:pəgo:əl/...ga:l /...ga:ltsjə/pi:pəga:lkro:ə] 1. (vaak verkl.) pijpegaal, bep. kleine kruiwagen met smal wiel (nl. om gemakkelijk over planken te kunnen rijden) 2. wiel van een kruiwagen (Db)

piepegat (Bu, Db, Diz, Ma, Nw, Obk, Ow, Pe-Dbl, Wol) Ook *pupegat* (Bdie, Dho, Nt, Spa, Ste, Sz) et; -ten; -tien ['p...] 1. gat waar de kachelpijp in zit: achter in de kachel of in de schoorsteen *et pupegat in de schostien* (Ste)

piepekop (verspr.) Ook *pupekop* (Bdie, Dho, Spa, Ste, Sz) ['p...] - pijpekop: kop van een pijp, nl. waar de tabak in komt

piepekrabber (Db, Dhau, Diz, El, Ld, Nbk, Ol-Nl) Ook *pupekrabber* (Obk, Pe-Dbl, Spa, Ste, Sz) de; -s; -tien ['p...] 1. pijpuithaler 2. blad, haaks aan een stok, waarmee men roet uit kachelpijpen krabt (Obk, Ol-Nl)

piepekrolle z. *piepekrulle*

piepekrul z. *piepekrulle*

piepekrulle (Np, Obk, Ow, Wol) Ook *piepekrul* (Dfo, Db, Dhau, Diz, El, Ma, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbl), *pupekrulle* (Bdie, Spa), *pupekrul* (Dho, Nt, Sz), *piepekrolle* (Np) ['p...] - pijpekrul

piepekruid z. *piepkruid*

piepelaampe (Db, Ld, Np, Pe-Dbl, Wol) Ook *pieplaampe* (Bu, Dfo, Diz, El, Nw, Ol-Nl, Op), *pupelaampe* (Bdie, Sz) de; -n; ...laampien ['p...] 1.

piepeleiding (l) ['p...] - pijpleiding

piepemondstok (Np) Ook *piepemoonsstok* (Np) et; -ken ['p...] 1. mondstuk van een pijp

piepemoonsstok z. *piepemondstok*

piepen zw. ww.; onoverg.; piepte, het piept ['pi:pm] 1. piepen, een piepend geluid maken, geven *De moezen piepen achter et behang* (El), *Et hontien staot him op 'e hoeke van 't huus nao te janken en te piepen* (v), *D'r piepte een deure* (Nbk), *D'r kon wel es volk an kommen, ik miende da'k een deure hurde piepen* (Op), *Die deure is altied an 't piepen, die moej' smeren* (Ste, Pe-Dbl), *Hou op te piepen, ik wod d'r koud van* (Spa), (onpers.) *Et piept 'm in de bost* nl. door een aandoening van, een geïrriteerdheid in de luchtwegen

(Ol-Nl), zo ook *N. is kotaodemig, hij piept d'r over* (El), *Et krojewiel piept* (Nbk, Ow), *Die boer het een piepende kroje* hij is erg zuinig, eigenlijk: hij is nog te zuinig om het piepende wiel van z'n kruiwagen te smeren (Ste), *Een krojewiel dat piept, zegt: 'Gierige boer, gierige boer, gierige boer'* (Nbk, Np), *As een krojewiel piepte, dan zeden wij' (...)* (Dfo), *Et krojewiel moet smeerd wodden, et piept d'r over* (Diz, Ld), *...et piept as de ziekte* (Ow, El) 2. in (Np) *Hij wus van gien piepen of blaazen* hij wist van niets, hij wist nergens van (Np) 3. hard huilen, janken, klagen (verspr.) *De meeste jongen gavven gien geluud, mar een peer piepten wel* (Obk), *Ie kun nog zo piepen, mar d'r komt niks van in* (Db), *Kiend hool toch es op te piepen* (Db), *Dat kleine jong zit mar te piepen!* (Wol), *Nooit es spontaon reageren, mar altied mar ommezeuren en piepen* (Np), *Dat kiend hoej' mar krek an te raeken of hij' piept al zo bang, kleinzerig is hij* (Ld), zo ook *Aj' naor 'm wiezen, dan piept hij' al* (Ow), *Die mankeren aenlik niks, en dan piepen en janken ze al* (Nw), *Dan zal hij' wel aanders piepen* (Nbk) 4. in *d'r uut piepen* uitknippen, er tussenuit gaan (Ma, Op): *Now moej' d'r niet uut piepen, as et op warken ankomt* (Ma, Op), zo ook *d'r tussenuut piepen* id. (verspr.), verder in *'m piepen* id. (Ste): *Hij' het 'm piept* (Ste) * *Zoas de oolden zongen, piepen de jongen* (Pe-Dbl)

pieper de; -s; -tien ['pi:pɪ] 1. aardappel *piepers schellen* (Ste), *piepers jassen schillen* (Nbk, Spa), *Hej' de piepers al wit?* al geschild (Ste) 2. z. *pieperd*

pieperaai (Obk) de; -en; -gien ['pi:pə:ɔ:] 1. pijpendoorsteker van bentgras

pieperaeger (ZW, Bu, Db, Dfo, Dho, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Wol) Ook **puperaeger** (Dho, Nt, Nw, Ste, Sz), **puperager** (WH) de; -s; -tien ['p...] 1. pijperager, pijpewisser, o.m.: ijzeren pen-netje met pluizig eind *As de pieperaeger deur de piepe haeld wodde, dat kon zo lekker stinken* (Obk), *De piepe moej' schonemaecten mit een pieperaeger, vroeger deej' dat mit bente* (Nt, Nbk), *mit de pieperaeger de piepe deurstoten* (Ma), *Hool even de pieperaeger d'r deur* (Wol)

pieperak z. *pieperak*

pieperd (bet. 1, bet. 4, 5) Ook **pieper** (bet. 1: Nbk, Np, Sz, bet. 2: spor., bet. 3: Bu, bet. 5: spor.) de; -s; piepertien ['pi:pɪ(t)], ook wel 'pipɪ (bet. 2)] 1. iets of iemand die piept; in het bijzonder: vrouw die bij het zingen de hoge noten niet goed kan halen (Db, Diz, Mun), hond die jankt (Nw) *Wat is dat toch een pieperd, die hond* (Nw) 2. toestelletje dat men bij zich draagt om te kunnen worden opgepiept (spor.) 3. zanglijster (Bu) *Ie hadden schatters, keuperwieken en piepers, dat is nog uut de tied van et liestervangen; eerst kwam de iene groep, dan de ere en dan de volgende* (Bu) 4. zeurpot, iemand die voortdurend z'n ontevredenheid uit (Pe-Dbl, Ste, Wol) *Op die pieperd moej' je niet verkieken, hij' klaegt altied* (Pe-Dbl) 5. kleinzerig iemand, kind dat gauw huilt (verspr.) *Gao mar gerust je gang, dokter, ik bin gien pieperd, zee de pesjent* (Op), *Die jonge is wel zo'n pieperd, as hij' bloed zicht jammert hij' al* (Db), *Et is een pieperd; as 'm een scheet dwas zit, zitten ze in de put* (Sz)

pieperak (Bu, Db, Diz, Ld, Ma, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, Ste, Sz, Wol) Ook **pieperak** (Dfo, Obk), **puperek** (Bdie, Dho, Np, Nt, Ste, Spa, Ste, Sz) ['p...] - pijpenrek *Bij een boel meensken zag ie vroeger wel een pieperakkien hangen* (Obk)

pieperig (verspr.) bn. bw.; -er, -st ['pi:pɪx] 1. kleinzerig, overgevoelig, snel tot huilen, zielig doen geneigd (verspr.) *Niet zo pieperig, et is mar een klein schrammegien* (Db), *Dat kiend was wat pieperig* (Np), *Doe niet zo pieperig!* (Wol, Ma), *Wees niet zo pieperig, je* (Spa), *Hij' is pieperig om de kleinste kleinigheden* (Diz), *Die is altied al pieperig west, bij' et minste zitten ze al in de put* (Sz), *een pieperig dinkien* een kind dat snel schreeuwt, huilt (Ste) 2. (van geluiden) piepend (Ste) *Bij' verkolenhied kun kien-der et op 'e bost hebben, dat et een pieperig geluud gef* (Dfo) 3. piepende geluiden gevend (met name van een kalfje of biggetje dat mekkert, piept) (Dfo)

pieperoer (Bu) et; -en ['p...] 1. mondstuk van een pijp

pieperoken ['p...] - pijproken *Die opzichter dee niks aanders as toekieken en pieperoken* (Obk)

pieperoker - piepschoft

pieperoker (Nbk) Ook *puperoker* (Ste), *puuproker* (Obk) ['p...] - pijproker
piepertien (OS, verspr. WS) et; ...ties ['pi:pɾ(tin)] 1. kleine *pieperd* in diverse bet., z. aldaar; vooral: huilend, schreeuwend kind (Np, Ow), schreeuwend varkentje (Np) of kuikentje (Np) 2. tener kind, kind dat duidelijk achterblijft in de lichamelijke ontwikkeling (OS, verspr. WS) *Wat is dat kiend een piepertien!* (Bdie), *Naorgelang dat et zoe'n piepertien was, is et mar een flinke kerel wodden* (Np) 3. klein en mager, armzalig, achtergebleven biggetje (verspr.), kuiken (Np) of zwak dier anderszins (Ow) *Aj' een grote toom biggen hadden, was d'r grif een piepertien bij* (Obk), *Dat piepertien redt et vast niet* (Spa)
piepeschoonmaaker (Op) Ook *pupeschoonmaker* (Ste) - pijpendoorsteker *Bente wodde bruukt veur piepeschoonmaakers* (Op), *Die raaien waren vroeger makkelijk, want op 't werk hadden ze altied gien pupeschoonmaker bij' heur* (Ste)
piepeschrabber (El) Ook *piepeschrapper* (Dfo, Ld) de; -s ['pi:pəskrabɾ/...skrapɾ] 1. hetz. als *piepekrabber*, bet. 2, z. aldaar *Mit de piepeschrapper kuj' de kachelpiepe mooi schone kriegen* (Dfo)
piepeschrapper z. *piepeschrabber*
piepestaander z. *piepestaonder*
piepestael z. *piepestaele*
piepestaele (Pe-Dbl, Ol-Nl en oost.) Ook *piepestael* (Dfo, Dhau, El, Op), *piepestele* (Bu), *pupestele* (Nt, Spa), *pupestaele* (Dho, Obk, Np), *pupestael* (Bdie, Pe-Dbl, Ste, Sun-Ot) de; -n; ...staeltien ['p...ste:l(ə)/...sti:lə/...] - pijpesteel: steel van een tabakspijp *Et regent piepestelen* (Bu), *We hadden wel streepgooien mit piepestaelen* (Np), *...knikkeren om piepestaelen* (Np), *'t Regent piepestaelen* (Bu, Dfo, Nbk, j), *...piepestaelties* id. (Op)
piepestaelerig (Wol) bn. ['pi:pəste:lɪx] 1. als met, van pijpestelen: gezegd van ijs (bevroren wateroppervlak) dat flink door de dooi is aangetast en uiteenvalt in kleine losse deeltjes, ijskristallen
piepestaonder (Bu, Db, Dhau, Ld, Np, Nw, Ow) Ook *piepestaander* (Bdie, Dfo, El, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Wol), *pupestaander* (Nt, Pe-Dbl, Ste, Sz), *pupestander* (Spa) ['p...] - pijpenstander

piepestele z. *piepestaele*
piepestoker (Obk) de; -s ['pi:pə...] 1. pijperager
piepestrogien (Dfo, Ow) ['pi:pəstro:xin] - pijpestrootje: om de pijp mee te reinigen of door te steken, van bentgras
piepewinkel (Nbk) ['pi:pə...] - pijpenwinkel
piepgat (bs: Obk) et; -ten; -tien ['pipxat] 1. gat in een bijenkap waar de imkerpijp doorheen steekt
piepjong [pipjoŋ; aks. wisselt] - piepjong *We bin niet meer zo piepjong* (Nbk, Ol-Nl)
piepkeneel (Bu, Db, Dhau, Diz, Np, Ow) Ook *piepkeniël* (Bu, d), *puupkeneel* (Bdie, Spa, Ste, Sz), *puupkneel* (Obk) de, et ['pɪpk.../...'pyp...] 1. pijpkaneel
piepkeniël z. *piepkeneel*
piepklein (Diz, Nbk) [pip...; aks. wisselt] - piepklein *Da's een piepklein dinkien* (Diz), *een piepklein dörpien* (Nbk)
piepkruud (Ol-Nl, fp) Ook *piepekruid* (Ol-Nl) et ['pip(ə)kryt] 1. fluitekruid (Ol-Nl) 2. watertorkruid (fp)
piepkuken (Nbk) ['pipkykɯ] - piepkukien (lett.)
piepkukenmesteri'je (Nbk) de; -n; ...mesteri'gien [...stɪ'ɪjə] 1. bedrijf waar men piepkukens mest
pieplaampe z. *piepelaampe*
piepmoes (bl) de; ...moezen; -ien ['pipmus] 1. kleine muis (ook in toepassing als naam voor de bekende hoofdfiguur van Stellingwerfse verhalen voor kinderen:) *Al bin 'k de sterkste piepmoes, van 't hiele heer en veer* (bl) 2. (vaak verkl.) klein kind
pieporgel (l) ['pi:p...] - pijporgel
pieppoppe (Ste) de; -n; ...poppien ['pi:pəpə] 1. speelpop die piept als men erin knijpt
piepschoem (l) ['pɪpskum] - piepschuim
piepschoft (OS, verspr. WS) Ook *puup-schoft* (Dho, Spa, Ste), *puipschoft* (Sz) et ['pɪpskɔft/'pɪpskɔft/'pɔɪpskɔft] 1. pauze (veelal: kort, tijdens het werk, eerder ook: waarbij men even op z'n knie zat (Bu)) *D'r was ok nog wel even tied veur een piepschoft* (Op), *Nao et piepschoft dee de boer et wat kalmer an* (vo), *Jonges, now hebben we eerst piepschoft* (Ol-Nl), *even piepschoft holen* (Db, Ma, Nbk, Np, Nw,

Ste, Ow): *As we op et laand waeren wodde vaake zegd: 'Lao'we even puupschoft holen', en dan wodde d'r thee of koffie dronken (Ste), Now hebben we even piepschoft (Wol)*

piepstemme (Nbk, Ste) ['pi:pstɛmə] - (vaak verkl.) piepstem

pieptebak (Bu, Nbk) ['piptɛbak] - pijptabak

pieptoon (spor.) ['pi:ptō:ɔ̃n] - pieptoon
piepvol et ['pipfɔl] 1. de hoeveelheid tabak die in een pijp gaat *een piepvol tebak* (d), in *iene op een piepvol hebben* iemand niet erg vertrouwen: *Die gatlikker heb ik op een piepvol* ik vertrouw die stroopsmeerder niet, ik houd hem in de gaten (Nbk), *Die geleerdigheid van him heb ik op een piepvol* (El) 2. een weinig, een beetje, in *een piepvol praoten* (Nbk, Nw, bo: Np) *Blief nog mar even, praot mar een piepvol* (Nw)

piepzak (Db, Ma, Nbk, Ol-Nl, Ow, b) ['pi:psak], in *in de piepzak zitten* zich grote zorgen maken, angstig zijn omtrent iets *Hi'j zat daonig in de piepzak* (Ma), *Griet zat aorig in de piepzak* (b)

pier I de; -en; -tien [pi:ɛr] - pier (die in zee uitsteekt) *de pier van Scheveningen*, ook: overdekte loopbrug (op luchthavens) (l)

Pier II de; -en; -tien [pi:ɛr] 1. Pier, mansnaam *Grote Pier* naam van de bekende Friese zeerover: *Lange Pier* (verspr.), *Da's ok een dreuge Pier* een droge, saaie vent (Dmi, Nbk) * *Pier dat luië dier/Dat luië varken/Die wol niet warken* (Ld)

pier Ook **pierem** (Dho, Diz, Ol-Nl, Op, Wol, bo: Np, n: Np) de; -n, -ms (Diz, Np); **piertien** ['pi:ɛrɛ/'pi:ɛrɛm] 1. aardworm, vooral: regenworm *De jongen viskten mit pieren* (Ma), *...mit een pierie an de haoke* (Dho), *Ik moet wat pieren zuken te visken* (Diz, Ol-Nl, Np), *Hi'j stikt de vorke in de grond en dan mar schudden, dan kommen de pieren boven* (Pe-Dbl), *pieren opwrikken* id. (Obk), *een protte dikke pieren an een stopdraod rijgen* (Spa, Bu), *een protte pierems uut de grond zien te kriegen* (Ol-Nl, Op), *iene een pierie anhissen* voorhouden om bang te maken (Bdie, Bu, Db, Ow, Sz, Wol): *Zak je een dooie pierie anhissen?* (Sz), *Moej' es zien*

hoe harre as ze lopt aj' heur een pierie anhissen (Db), *Die gaot straks een raere pierie of krijgt nog forse problemen* (Op), *een rooie pierie* regenworm (Nw), *De pierie stikt him* hij heeft honger (Np), (vaak als ruw ervaren:) *Die is veur de pieren* is dood (Bu, Bdie, El, Np, Nw, Op, Ow, Ste), ook gezegd als men een dood dier begroef (Nw) en zo ook (ruw) inzake mensen (Nw), *Die hebben de pieren al lange op hij is al een paar jaar dood* (lett.: hij is al lang door de pieren opgegeten) (Ste), *Hi'j is een zunige pierie* een uiterst zuinig iemand (verspr.), *Wat een dooie pierie* een dooie diender, een sloom iemand (Np), *'t Was een lange pierie, die vent* (Obk), *zo dood as een pierie* (verspr.), *Et was d'r zo vol as een pottien mit pieren* (Nbk, Np), *zo lang as een pierie* (Op), *zo dunne as een pierie* (verspr.), *zo maeger...* (Dfo), *zo gust as een pierie* (verspr.) * (gezegd n.a.v. het in verwachting zijn, ook gezongen op het bekende 'Alle eendjes zwemmen in het water':) *Moeder onnze meid het een krummel an de pierie, krummeltien of viere, falderalderiere* (Nbk)

pierebad ['pi:ɛrɛbat] - pieriebad (in een zwembad)

pierebak (Nbk) de; -ken ['pi:ɛrɛbak] 1. lijkkest, in *de pieriebak ingaon* doodgaan (Nbk)

pierem z. *pierie*

pieremjuttten (Diz) onbep. w. ['p...] 1. hetz. als *pierestikken*. *We gaon te vissen, we moe'n nog pieremjuttten* (Diz)

pieremsziken z. *pieresziken*

pierepot (ba) de; -ten; -tien ['pi:ɛrɛpɔt] 1. pieriepot, vooral: potje met regenwormen (als aas bij het vissen) *Hi'j nam zien angel en zien haoke, zien snoer, zien deeg, de pieriepot* (ba)

piereprippen (Np) onbep. w. ['p...] 1. hetz. als *pierestikken*, z. aldaar *We moe'n piereprippen* (Np)

piereschieter (Bdie, Dfo, Ow, Pe-Dbl, Ste, Sz) de; -s; -tien ['pi:ɛrɛskitɛr] 1. zeer magere, lange, dunne persoon (Bdie, Dfo, Pe-Dbl, Sz) 2. overdreven zuinig iemand (Bdie, Dfo, Ow, Ste) *Hi'j kan nooit wat missen, wat een piereschieter* (Ow), *een zunige piereschieter* (Dfo), *een raere piereschieter* (Bdie)

piereschudden (Pe-Dbl) onbep. w.

pierestikken - pierkerig

['pi:ə̀rəskɑdɪ] 1. hetz. als *pierestikken*, z. aldaar

pierestikken (Bu, Dfo, Nbk, Nw, Obk, Ow, Sz, Wol) ['pi:ə̀rəstɪkɪ] 1. met een in de grond gestoken mestvork, schop e.d. heen en weer bewegen, om regenwormen uit de grond te doen komen en te vangen (bedoeld als aas om mee te vissen)

pierestikker (Ow) de; -s ['pi:ə̀rəstɪkɪ] 1. iemand die bezig is met *pierestikken*, z. aldaar

pierestikkerig z. *wormstikkerig*

pieretroste (Nw) de; -n ['p...] 1. tros pieren die men in het water houdt als aas voor aal (de aal wordt er vervolgens afgeschud, boven de boot) (Nw)

piereverschrikker de; -s; -tien ['pi:ə̀rəfəskrɪkɪ] 1. (vaak verkl.) pierenverschrikker, borrel, ook speciaal gezegd van een borrel die zo tegen de middag werd gebruikt (Sz) *Veurd dat die man op bedde gaot, moet hij altijd nog even een piereverschrikker hebben* (Ld), *D'r bin nog altijd wiethoevule meensken die graeg een piereverschrikkertien lussen* (Op), *even een piereverschrikkertien nemen* (Ma, Ow), *'k Heb daor gister een kerel zien, kerel wat hadde die een kokkerd van een neuze!* *Zoe'n persoon slat niet vaak zien piereverschrikker over* (Sz)

pierewaaien (Nbk, Np, Nt) ['pi:ə̀rəwa:jɪ] - pierewaaien, nl. (voortdurend) boemelen, aan de zwier zijn, de bloemetjes buiten zetten *Die gaot ok weer te pierewaaien* (Np)

pierewaaier (verspr.) de; -s; -tien ['pi:ə̀rəwa:jɪ] 1. bep. pijp: doorroker (Obk, Spa, Wol) *Ik mocht altijd de tebak in va zien pierewaaier stoppen* (Wol) 2. iemand die aan de zwier is, boemelaar (verspr.) *Die pierewaaier het alles d'r deur sleugen* (Sz), *Een pierewaaier is iene die een protte naor et kefé gaot, een lanterfanter die de boel d'r wat deur brengt* (Nw) 3. elk der lange haren die uitsteken, bijv. van de wenkbrauwen (Nbk) *Kuj' me die lange pierewaaiers d'r ok nog even ofknippen, kapper?* (Nbk)

pierewiet de; -en ['pi:ə̀rəwit] 1. dun en lang iemand (Nt) *een lange, dunne pierewiet* (Nt) 2. in (met hoofdletter) *Jan Pierewiet* naam van een fictieve grappenmaker, bekend van een gelijknamig liedje

en van een gelijknamige liederenbundel **pierewippen** (Ow) onbep. w. ['pi:ə̀rəwɪpm]

1. hetz. als *piereschudden*, z. aldaar **pierewipsteek** (Nbk) Ook **pieterwipsteek** (Ste) de; ...steken; ...stekien ['pi:ə̀rəwɪpstɪ:k/pɪtɪ'w...] 1. grote steek waarmee men naait (d.i. veelal: snel en evt. ook slordig) *an mekeer pongen mit een grote pierewipsteek* (Nbk), *mit een pieterwipsteek ni'jen* (Ste)

piezezuken z. *piezezuken*

piezezuken (Bu, Nbk, Nw, Ow, Spa, Ste) Ook **piezemszuken** (Wol), **piezezuken** (Sz) onbep. w. ['pi:ə̀rə.../'pi:ə̀rəms.../'p...] 1. pieren, regenwormen zoeken/vangen (als aas bij het vissen) *Hij is an 't piezezuken, om mit te visken* (Ow), *We bin an et piezemszuken* (Wol)

piezezucker (Ste) de; -s; -tien ['pi:ə̀rəsy:kɪ] 1. iemand die regenwormen zoekt (als aas bij het vissen)

pierk (Bdie, Diz, Np, Op, Ste, Wol) Ook **pirk** (Bu) de; -en; -ien [pɪr(ə)k/pɪr(ə)k] 1. ren voor kippen of varkens (vaak: waar de varkens zelf uit hun hok in kunnen komen (Bdie)) *lopers in de pierk* (Bdie), *Laot de varkens even in de pierk* (Ste) 2. afgerasterd stuk voor kinderen, ook wel hetz. als *loophekke* (Bu, Diz, Ste) *Ze hebben de jongen in de pierk* ze hebben hun kinderen in een afgegaasd stuk (Ste), of in een anderszins omheinde ruimte buiten (Diz)

pierkbeer (Wol) de; ...beren; -tien [pɪr(ə)gbɪ:ər] 1. mannelijk varken dat buiten loopt, lett.: in de *pierk*, z. aldaar, bet. 1

pierken (Db, El, Nt, Pe-Dbl, bl) onbep. w. [pɪr(ə)kɪ] 1. niet opschieten, prutsen en/of treuzelen met het werk, bezig zijn met kleinigheden die het werk nauwelijks doen vorderen *Niet zo pierken, schiet now mar es wat op* (Db), *Je moe'n wat opschieten, zit niet zo te pierken* (Pe-Dbl, El), *Lig niet te pierken* (Nt), *Lig niet te mierken, lig niet te pierken, oonze kultuur!* (bl)

pierkerd (Bu) de; -s; pierkertien [pɪrkɪt] 1. vervelende doordrijver

pierkerig (Dhau, Diz, Obk, Op, Pe-Dbl) bn., bw.; -er, -st [pɪrkɪrɪx] 1. klagerig *Ze is altijd slim pierkerig* (Op), *een pierkerig meens* (Diz), *een pierkerig mannegien* (Dhau), *Doe niet zo pierkerig, d'r bin wel*

arger dingen (Pe-Dbl), 't Was een pierkerig ding, dat lammegien dat ofstoten was van et schaop (Obk)

Pierlala (Nbk) ['pi:ɔrlala], in *toekieken as de dood van Pierlala* lijkbleek (eigenlijk: gelijk een geraamte) (Nbk)

piesappel (Bu, Nbk, Np, Nw, Ow, b: lm, bo: Nw, p; bet. 3: v) Ook *viessappel* (bet. 1: Ste, bet. 2: Np) de; -s; -tien ['pisap|/'fis...] 1. galnoot, galappel (Bu, Nw, Ste) 2. bes van de aardappel (Nbk, Np, Ow, b: lm, bo: Nw, p) *Vroeger gooiden ze wel es argens tegenan mit piesappels* (Nbk), *Piesappels zatten zommers soms an de eerappels-tangen van bepaolde rassen* (Ow), *Die piesappels pripten wij dan wel op een stokkien mit een punt d'r op; wij perbeerden ze dan over et huus te gooien* (Ow), *Kwekers kweken uut de zaoties van die piesappels ni'je rassen* (Ow) 3. in een *wondere piesappel* een gekke vent (v)

piesen z. *piessen*

piesien (Obk, Ste) Ook *piezeltien* (Ste) et; piesies ['pisi|/'piz|tin] 1. klein kind, kleine vrouw *Et is nog mar een klein piesien* (Ste)

pieskepolle (b: lm, p) Ook *piestepolle* (Ld) de; -n; -gien ['piskəpələ/'pistə...] 1. pol verdroogd gras, taaie, hoge pol gras die aan bentgras doet denken *Wij nammen eerst et voel broekien, waor nogal wat pieskepollen staon* (b), *lange pieskepollen* (b), *De piestepollen steuken we d'r uut* (Ld)

piest (OS, Bdie, Bu, Diz, El, Np, Ol-Nl, Sz, Wol) Ook *pieste* (Bdie, Np, Nt, Op, Spa) de, ook wel et (bet. 5: Ol-Nl); -en ['pist(ə)] 1. penis van een stier (vgl. ook *bollepiest*) *De piest van een slaachte bolle hadden ze wel dreugd, en die wodde dan bruukt; B. had iene an de mure hangen om de bolle d'r een slag mit veur de kop te geven, om 'm te keren* (Nbk), *De piest hangt op 'e dele* (Np), *...hong altied an de balken* (Ow) 2. penis van een ram (Dfo, Diz, Np, Nt, Ow) 3. penis van een mannelijk varken (z. ook *piezering*) (Bu, El, Ld, Nbk, Np, Op, Ow) *Wij bruukten de pieste van 't varken veur et invetten van de zaeg* (El, Np, Op) 4. penis van een hengst (Ow) 5. kleine jongen, klein meisje (Np, Obk, Ol-Nl) *Et is mar een klein piest* (Ol-Nl), *Die kleine piest is d'r ok bi'j* (Np)

pieste z. *piest*

piestepolle z. *pieskepolle*

piesterd (bet. 1: ZW, Bu, Db, El, Ma, Np, Op, bl, bet. 2: Dho, Ow) de; -s; piestertien ['pistr̥t] 1. (vaak verkl.; van personen, dieren, bep. vruchten) klein en evt. zwak individu, exemplaar *Ze was nog mar zoe'n klein piestertien, doe kon ze al schaatsen en fietsen* (Op), *Et is now een hele kerel, mar vroeger was et mar zoe'n piestertien* (Np), *Die appellties dat bin van die piesterties* (El), *Dat biggien is mar zoe'n klein piestertien* (Pe-Dbl, Ste) 2. (verkl.) heel klein beetje, vleugje (Dho, Ow) *D'r zat mar een klein piestertien in* (Dho), *een piestertien peper of zool* (Ow)

piesterig (Dho) bn.; -er, -st ['pistr̥x] 1. klein, zwak iemand, vooral van een kind gezegd (Dho), vgl. *Dat is toch zoe'n piesterig ding* (Dho)

piestig (Nbk) bn., bw.; -er, -st ['pistəx] 1. gezegd van een man die graag en vaak met een vrouw naar bed gaat

piestring z. *piezering*

piet I de; -en [pit] 1. persoon, in verb.: *Dat is een hiele piet* een voorname meneer (Bu, Nbk, Np), zo ook *een hoge piet* een belangrijke gezagsdrager, een hoge bestuurder e.d.: *Aj' menister binnen, dan bi'j' een hoge piet* (Nbk, Np), *een saai piet* een saai man (Np), *een bonte piet* scholekster (Wol) * *Wat is een hoge piet?* [met als antwoord:] *Now, dat is een luus op een karketoren* (Op), *Piet schiet wit, Piet schiet rood/Piet schiet alle voegelties dood* (Wol) **Piet** II de; -en; -ien [pit] 1. Piet, bekende mansnaam; als verkl. ook vrouwennaam, dan doorgaans in de vorm *Pietsje*; de vorm *Pietje* (verkl.) vooral als mansnaam, in verb., z. hierna *Hi'j zit d'r veur Piet Snot bi'j* als geheel onbelangrijk (Nbk, Np), *Dat is me ok een Piet Snot* een eigenwijze vent (Nbk), *Hi'j staot veur Piet Snot* het is duidelijk dat z'n inbreng/aanwezigheid geen functie heeft, hij staat voor aap, slaat een mal figuur (Nbk, Spa), *Zwatte Piet* de naam van de knecht van Sinterklaas, *een Pietje precies* iemand die erg precies is, nauwgezet werkt (Bu, Nbk, Spa, Wol), *...sekuur* (Bu, Nw, Ow, Spa, Wol), zo ook *een Pietien sekuur* (El, Ow)

piete z. *pietien* II

pietekamme (Sz, Wol) Ook *pietieskam*

pieteke - pieterucliepien

(El) de; -n ['pitə.../'pitis...] **1.** luizenkam
pieteke z. *pietien* II
pieten z. *pietien* I
pieteputerig z. *pieterputerig*
Pieter de; -s; -tien ['pitr] **1.** Pieter, mansnaam *Pieter Poot* schertsende benaming voor Pieter Stuyvesant (met z'n houten been) (Wol), *'t Is nogal een hiele Pieter wodden* iemand die zich nogal opgewerkt heeft (Np), *een dreuge Pieter* een saai iemand (El, Diz), *een dove Pieter* een erg dove man (Dfo), *Hi'j was wat een slome Pieter* (Ld), *Da's wel zo'n lue Pieter* (Spa), *een zunige Pieter* een overdreven zuinig iemand, een gierigaard (Dfo, Obk, Ol-Nl, Ow), *een vremde Pieter* (Ow), *een onneuzele Pieter* (Wol), *Pieter stik vot, de luden waachten d'r op*. gezegd van het met grote steken naaien (Ste), zo ook *Pieter stik vot mit de naalde* gezegd wanneer men bij het naaien een stuk of wat steken tegelijk doet (Nbk), *Pieter prik vot, de buren waachten niet* gezegd van breien met dik garen, waarbij men immers flink opschiet (Nw), zo ook *Ik hebbe breiwerk onderhanen, dat is van Pietertien stik vot!* grof breiwerk (Ol-Nl), (gezegd tegen jongetjes die moeten plassen:) *Hael Pietertien mar even* (Np), zo ook *Pak...* (Np), *Zo komt Pieter(tien) in de broek* zo komt het voor elkaar (Diz, Np) * (aftelrijmpje:) *Ommemaelen wie et wodt/Ik of gij of Pieter Pot/Pieter Pot zat in de sloot/En nog was Pieter Pot niet dood* (Ste), soms gevolgd door *...Ot, bot, vot* (Ste), *Pieter/Lange Lieter/Lange loper/Broekverkoper* (Obk), *Hi'j kan riemen as Pieter Siemen* (Diz), (gezegd wanneer iets verkeerd ging:) *Aandersomme, dit gaot naor Pieter-om's stekkien toe* (Diz), (scheldend:) *Pieter - broek - schieter!* (Nbk, Ow), *Staorigan krigt Pietertien de broek an* langzamerhand komt het werk klaar (Nbk), *Langzem mar zeker komt Pieter in de broek en Jan in 't hemd langzaam maar zeker komt het wel klaar* (Nbk)
pieterulie (verspr.) Ook *petereulie* (Nw), *pieterulie* (Nw), *pieterom* (Nbk, Obk, bo: Bu, Nw), *pietrum* (b: lm), *pitrum* (Wol) de [pitʔʰa:li, ook wel 'p.../pi:ʔʰa:li, ook wel 'p.../pi'tr.../'pitʔʰom/'pitram] **1.** bekende brandstof: petroleum, vooral gebruikt voor

verlichting in lampen en in kooktoestellen; ook in de volgende toepassingen: *Hi'j dee de leuze [van de wagen] d'r of om d'r vet in te smeren; as d'r gien vet was, zoas in de oorlog, dan bruukten ze daor wel slakken veur. Die wodden doodmaekt mit pieterulie, daor wodden ze mitien bros van* (Op), *Pieterulie wodde wel bruukt tegen de luzen* (Diz, Ow, Spa), *Vroeger wreven ze de leren leerzens wel in mit pieterulie en kachelzwatsel, om ze zaachte te holen* (Np)
pieterulieblik (Dhau, Nbk) [pitʔʰa:liblik] - petroleumklik
pieterulieboer (spor.) [...'a:...] - petroleumboer
pieteruliebussien (s) et; ...bussies [pitʔʰa:libasin] **1.** petroleumkan
pieteruliehaandel (l) [...'a:...] - petroleumhandel
pieteruliekachel (Nbk) [...'a:...] - petroleumkachel
pieteruliekanne (Mun) [...'a:...] - petroleumkan *Dat moest nog es kunnen, rondom mit menaander om 't heerdste zitten, de pieteruliekanne in de hoek, dat reuk altied zo lekker* (Mun)
pieteruliekarre (Bdic, Diz, Np, Obk, Ow, Pe-Db) de; -n; -gien [...'a:...] **1.** kar met behulp waarvan een petroleumboer vent *Dat peerd veur die pieteruliekarre is een oold bonkerak* (Obk)
pieteruliekerel (Np) [...'a:...] - petroleumventer
pieterulieklippe (Nbk, s: Obk) Ook *pieteromklippe* (Obk, n) de; -n; ...klippien [pi:ʔʰa:liklɪpə/'pitʔʰomklɪpə] **1.** petroleumkan
pieterulieaampe Ook *pieterulielampe* (Spa) [...'a:.../...] - petroleumlamp *N. zat de kraante te lezen onder de pieterulieaampe* (v), *een branende pieterulieaampe* (Op)
pieterulielampe z. *pieterulieaampe*
pieterulielanteern (Op) de; -s; -tien [...'a:...] **1.** lamp die op petroleum brandt *De stallanteern was een pieterulielanteern, en earder nog een keerzelanteern* (Op)
pieteruliepien (Nbk) Ook *pieterommelippen* (Bu) et [pitʔʰa:lɪlɪpin, ook wel ...'lipin (in verb.)/'pitʔʰomə...] **1.** tuit van een petroleumkan, ook: petroleumkan met een karakteristieke tuit, in *Die lat*

de lippe zo hangen, et is krek een pieter-eulielippien (Bu) * *Pieter-eulielippien, moet d'r ok wat in 't klippien* [in de petroleumkan]? *gezongen door een petroleumboer* (Nbk), zo ook *Pieterommelippien, hej' nog wat in 't knippien?* (Bu)

pietereulielochien (b) et; ...lochies [...'A:...] 1. petroleumlicht: lampje dat op petroleum brandt

pietereulielocht [...'A:...] - petroleumlicht

pietereulieman (Nbk, Nw) de; -nen; -negien [...'A:...] 1. petroleumboer *De pieterelieman kwam te opheuren* (Nw)

pietereuliemaotschoppi'je (l) [...'A:...] - petroleummaatschappij

pietereuliesnippien (Ste) et; ...snippies [pitɹ'A:lɪstɪpɪn] 1. klein kannetje met olie, met een dun pijpje eraan

pietereuliestank (Nbk) [...'A:...] - petroleumstank

pietereuliestel [...'A:...] - petroleumkooktoestel

pietereulietrekker (spor.) [...'A:...] - petroleumtractor

pietereulievat (Bu) [...'A:...] - petroleumvat

pietereulieventer (Bdie) [...'A:...] - petroleumventer

pietereulievergasser (Sz) [...'A:li...] - petroleumvergasser

pietereuliewaegen (d) [...'A:li...] - petroleumwagen

pietereuliewalm (spor.) [...'A:...] - petroleumwalm

pieterig (OS, verspr. WS) [pitɹəx] - pieterig: klein, fijn en teer, nietig *een pieterig dinkien* (Bu, Nw, Ste), *Wat een klein, pieterig ding* (Bdie, Ma, Np, Wol), *Wat hej' daor pieterig ni'jwark onder hanen* (Ol-Nl), *De eerpels leveren wel aorig, mar d'r zit nogal wat pieterig spul an* (Ld), *een pieterig stokkien koeke* (Nt), *De grunten stonnen d'r mar wat pieterig bi'j van 't veurjaor* (Pe-Dbl), *Dat husien is wel klein, mar et is haost wat te pieterig* (Obk), *een pieterig koolplaante* (Op)

pieterman (Bdie, Bu, Db, Dhau, Dho, Ma, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Spa, Wol, v) de; -nen; -negien [pitɹman] 1. gefingeerd monster waarvoor kinderen, ook d.m.v. verhaaltjes, werden gewaarschuwd; de *pietermannen* zouden nl. met lange grijpparmen kinderen meetrekken naar de

diepte wanneer ze te dicht bij het water kwamen (Db, Dhau, Obk, v) *Pietermannen zatten in Kuunderkolken, wodde d'r vroeger zegd, et weren kwaoie moonsterties die je onder waeter trekken konnen; as et aovend wodde, laggen ze op 'e loer en dan was et geveerlik* (Obk) 2. (verkl.) klein jongetje, erg klein mannetje (Obk) *Wat een pietermannegien is dat!* (Obk) 3. benaming voor Zwarte Piet (Bu) 4. luis (bij de mens) (Bdie, Pe-Dbl, Spa) *In de oorlog hadden we nogal es pietermannen* (Spa) 5. bep. zeevis: pieterman (Bu, Dhau, Obk, Wol) 6. gulden (Dho, Ma, Ol-Nl, Wol) *Hi'j het nog wel wat pietermannen* hij bezit veel geld (Ma), *Dat kost je nogal een stok of wat pietermannen* flink wat geld (Wol)

pietermannegien (Nw, Ow) et; ...mannegies ['p...] 1. kleine *pieterman*, z. aldaar 2. zuinig mannetje (Nw) *Wat een pietermannegien!* (Nw) 3. penis van een jongetje (Ow), nl. gezegd wanneer men een jongetje laat urineren: *Kom jonge, waor hej' jow pietermannegien* (Ow)

pieterom z. *pietereulie*

pieteromklippe z. *pietereulieklippe*

pieteromlaampe (Ol-Nl) de; -n; ...laampien ['pitɹom...] 1. (vaak verkl.) petroleumlamp

pieterommelippien z. *pietereulielippien*

pieteromstel (Np, Ol-Nl) ['pitɹomstɛl] - petroleumkooktoestel

pieterpeuterig (verspr.) Ook *pietepeuterig* (Bu, Dho, Obk, Op, WH) [pitɹ'pɑ:tɹəx/pitə'p...] - *pietepeuterig*: erg klein *een pieterpeuterig husien* (Ow); overdreven precies *Hi'j is pietepeuterig* (Op, Spa)

pieterselie z. *peterselie*

Pietersketten (Ste) et, de; -s ['pitɹskɛtɪn] 1. bep. horlogeketting of ketting anderszins dat men dagelijks draagt, nl. met boeien en een op de kop hangend kruis (Ste), vgl. *An een Pietersketten hangen boeien en een kruus, et kruus hangt op 'e kop want Petrus is op 'e kop krusigd. Et is ok een horlogeketten, mien heit dreug et alle daegen* (Ste)

pietertien (verspr.) et; ...ties ['pitɹtɪn] 1. klein, armzalig dier, dier dat in de groei is achtergebleven (vooral gezegd van biggetjes, lammetjes, katten (Ow), ook wel van kinderen (Ste) *Dat kattien zal et wel niet redden, et is mar zo'e'n pietertien*

pietertuurlik - pietsien

(Wol, Obk)

pietertuurlik (Nbk) bn., bw.; -er, -st [pitɪˈty:ɛrlək] 1. vreemd, heel eigenaardig *een pietertuurlik mannegien* (Nbk), *Hi'j lopt d'r pietertuurlik henne* (Nbk)

pieterwipsteek z. *pierewipsteek*

pietie z. *pietien* II

pietien I (verspr.) Ook *pieten* (mv.: bet. 1) et; pieties [pitin/'pitɪn] 1. hoofdluis *We wodden vroeger elke weke kamd of we ok pieties hadden* (Obk), *Kom niet te dichte bi'j 'm, hi'j het pieties* (Sz), *Die zat ok aorig onder de pieties* (Np), *Hi'j het pieties op 't heufd* (Bu, Ow), *Hi'j het last van pieties* (Ma, Nw), *De schoelekiender zitten weer onder de pietien* (Db) 2. (troetelwoord) kat (Nt) *Kom mar hier, mien pietien* (Nt) 3. vogeltje, in * *Ieder pietien zingt zien lietien* elk vogeltje zingt zoals het gebekt is (Spa)

pietien II Ook *pietie* (Np, Ol-Nl, Spa, Sz), *piete* (bet. 1: Dhau, Nbk, Np, Nt, Op, Spa, Sz; bet. 2: Ow), *pietje* (Ol-Nl), *pieteke* (bet. 1: Obk) tw. [pitin/'piti/'pitə/'pitjə/'pitəkə] 1. lokroep voor katten (vaak: voor jonge katten) *Aj' jonge poesies roepen, roep ie van 'pietien, pietien'* (Nbk, Obk, Ow), *Wi'j lokken de poes mit pietie, pietiel'* (Sz), *Piete, piete, kom mar hier, mien pietien* (Nt) 2. lokroep voor bep. vogels: kippen, kuikens of kanaries (Dhau, El, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl, Wol) 3. lokroep voor schapen, konijnen (El)

pietieskam z. *pietekamme*

Pietje z. *pietien* II, *Piet* II

pietleut z. *pietlut*

pietleuterig z. *pietluttig*

pietlut (Nbk) Ook *pietleut* (Bu) [pitlat, ...'lat/'pitlɑ:t] - pietlut, pietluttig iemand

pietlutterig z. *pietluttig*

pietluttig Ook *pietlutterig* (Dho, Diz), *pietleuterig* (Bu) bn., bw.; -er, -st [pit'la tət̚x/...'latɾəx/...'la:tɾəx] 1. kleingeestig, kleinzerig e.d. *Och, doe toch niet zo pietluttig* (Nw), *Hi'j is zo pietlutterig kleinzerig* (Dho) 2. (bn.) onbeduidend, onbelangrijk *Wat maek ie toch een ophef over zoe'n pietluttig zaekien* (Ste)

pietluttighied (Nbk) Voor -heid z. -hied de; ...heden; ...hietien [pit'latət̚xhit] 1. onbelangrijke kwestie, onbeduidend geval *Et gaot mar om een pietluttighied* (Nbk)

pieto z. *pietow* I, II

pietoe z. *pietow* I, II

pietow I (verspr.) Ook *pieto* (Bdie), *pietoe* (Ste) de; -'s [pitom/'pito: (Bdie)] 1. de situatie bij het molenspel waarbij men drie schijven of knopen op een rij heeft, hetz. als *pie*, vgl. *Negenogen of negenstikken wodde speuld op een vierkaant stok bodpepier mit witte en zwatte knopen en et doel was om een pietow te kriegen; dan haj' drie witte of zwatte knopen vlak naost mekeer op 'e riegel en moch ie van de aander een knope ofnemen (die niet in zoe'n pietow zat)* (Dfo, Obk, Nbk, bo: Bu, Nw), *staonde pietow* hetz. als *lopende pie*, z. onder *pie* (s), *een dubbele pietow* id. (Ste, Sun-Ot) 2. molenspel (Nbk, Ol-Nl) *Zuwwe even pietow* (Ol-Nl)

pietow II (Bdie, Dfo, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, bo: Op) Ook *pieto* (Bdie), *pietoe* (Ste) tw. [pitom/'pito:/'pitu] 1. gezegd of geroepen wanneer men een *pie* heeft gemaakt (z. ook *aldaar*); de *pie* is dan nl. 'gesloten' **pietowen** (Bdie, Bu, Diz, Nbk, Ol-Nl, Ow, Spa, bo: Op) zw. ww.; onoverg.; pietowde, het pietowd [pitomɔ, ...gɔ] 1. het molenspel spelen (z. ook *negenstikken* en *pietow*) *Zuwwe even pietowen?* (Ol-Nl), *pietowen mit knopen* (Bdie)

pietowspel z. *pietowspul*

pietowspul (Dfo) Ook *pietowspel* (Obk) [pitow.../...] - molenspel

pietowstricken (Wol) onbep. w. [pitom strikɔ] 1. hetz. als *pietowen*, z. *aldaar*

pietereulie z. *pietereulie*

pietrum z. *pietereulie*

piets (Ow, Sz) de; -en; -ien [pits] 1. kleine klap, tikje, vooral: met takje of zweep *et peerd een piets geven* (Ow), *Die moet een piets mit hebben* (Sz)

pietse (Op) de; -n; pietsien [pitsə] 1. zweep *Iene die zokke dingen uuthaelt, moet wat mit de pietse om de kont hebben* (Op)

pietsertlen z. *pietsien*

pietsien (verspr.) Ook *pietsertien* (bet. 1: Wol, bet. 3: Dfo) et; ...sies [pitsin/'pitsɪn] 1. klein beetje (verspr.) *D'r is nog een klein pietsien* (Ma), *Aj' een pietsien rottekruud kriegen, gaaj' d'r an* (Sz), *Ik wil wel graeg een pietsien melk in de thee* (Bu, Op), *...pietsien suker...* (Ld, Obk), *Geef me ok een pietsien van dat spul* (Nt, Ol-Nl), *Ik moet een klein pietsertien*

hebben (Wol) 2. tikje, kleine duw of klap (Np) *Je hoeven him mar een klein pietsien te geven of hij gaot al* (Np) 3. klein takje, vooral: als zweep gebruikt (Ma, Dfo) *Hij had een pietsien in de haand* (Ma), *Dat is ok mar een klein pietsertien* (Dfo)

Pietsje z. onder *Piet II*

pieuwen z. *pjieuwken*

pieuwer z. *pjieuwker*

pieuwerig z. *tieuwerig*

piezakken (b: lm) onbep. w. ['pisakɲ] 1. aanpakken, hard werken

piezelig (Sz) ['pi:zɛx] - piezelig *'t Het een hele tied zo'n piezelig mannegien west, mar hij het de grui now goed te pakken* (Sz)

piezeltien (Spa, Sz) et; ...ties ['pi:zɛ|tin] 1. klein beetje *D'r moet een piezeltien suker in* (Spa), *Aj' een piezeltien rottekruud kriegen, gaof' d'r an* (Sz) 2. z. *piesien*

piezen (Dho) zw. ww.; onoverg.; piesde, het piesd ['pi:zɛ] 1. met lange tanden eten *Hij zit te piezen* (Dho) 2. z. *pezen*

piezer (Dho) de; -s; -tien ['pi:zɛ] 1. iemand die eet en daarbij maar niet opschiet *D'r komt gien ende van, wat een piezer* (Dho)

piezering (Bu, Dfo, Np, Nw, Sz) Ook *piezerink* (Sz), *piestring* (Dfo), *pezering* (Ste, Sz), *pezerek* (Wol) de; -en; ...rinkien ['pi:zɛrɲ/...rɲk/'pistrɲ/'pi:zɛrɲ/'pi:zɛrik] 1. uitgesneden roede met omliggende vetdelen van een geslacht mannelijk varken, met name gebruikt om er een grote zaag mee in te smeren *De piezering daor koj' de boel mit invetten, wat ok mar in et vest moest, mit naeme de zaage* (Dfo, Nw), *Bi'j pake hong altied wel een pezering in de oolde trekkerskeet* (Sz)

piezerink z. *piezering*

piezertien (Spa) et; ...ties ['pi:zɛ|tin] 1. niet al te best, enigszins mager en ziekelijk of niet volgroeid dier

pigge z. *pegge*

pigment (l) ['pɪx'ment] - pigment

pij de; -nen [pej] 1. monnikspij *De pastoor het in Steggerde bi'j een begraffenis nog de brune pij an* (Ste), *As de franciscanen en de kapsienen et habijt anhebben wodt et een pij nuumd* (Ste), *De paters hebben ok wel een habijt an, mar ok wel es een pij* (Ste), *witte pijnen* (Ste), (bij vergelijking:) *een dikke pij van een jasse* (Dhau)

pijl z. *pielke*

pijler (spor.) ['pejlɛ] - pijler (lett.; vooral: paal onder een brug)

pijltien ['pejltin] - pijltje: kleine *pielke* in bet. 1, 2, z. aldaar

pijnen (Spa) bn.; attr. ['pejn:] 1. gemaakt van een bep. grove, wollen stof, pij *een pijnen jasse* (Spa)

pijp z. *piepe*

pijstof (Spa) et, de ['pejstɔf] 1. bep. grove, wollen stof, pij *Een pijnen jasse is van pijstof maekt* (Spa)

pik Ook *pikke* (bet. 4: Obk), *pek* (bet. 1: Dhau, Diz, El, Ld, Nbk, Nt, Obk, Op, Ste, Wol) de [pɪk/pek] 1. bep. kleverige, zwarte, zeer brandbare stof, pek *Vroeger bruukten de schoemaekers altied pik veur de schoenen* (Wol, El), *Om de naoden in de dakgeute dichte te kriegen, bruukten ze pik* (Wol), *Veur et dichten van et mastiek-dak wodde pek bruukt* (Obk), *Ze deden pik in de naoden van et schip* (Np), *Vroeger wodden de schoenen mit pikdraod ni'jd en dat draod wodde deur gesmulten pik haeld* (om de draod te verstarcken) (Db, Ol-Nl), *De schoemaeker streek et touw wel es deur een klute pik* (Ow), *Bientouw mit pik insmeerd was pikkedraod* (Bu), *D'r zit pik op 'e weg* (Ma), *We bruukten vroeger pik om de liekkisten waeterdichte te kriegen as we die maekten; we smultten pik om et smuui te kriegen, de kiste wodde wat schieve hullen, dan leup et goed in de hoeken* (Nw), *Ze deden wel wat hiete pik of hiete was op haerige hanen* (Ste), *Vroeger haelden we een stokkien pik bi'j de schoemaker weg om op te kauwen* (Db), *Vroeger kauwden we pik veur kauwgom* (Sz, Spa), *Et was zo waarm, et pik dat smultte* (Np), *Et is pik en vuur ze kunnen elkaar niet luchten of zien* (Ste), zo ook *Tussen die beide is 't altied pik in 't vuur* (Np, b: lm), *branen as pik* (Spa, Sz), zo *zwat as pik* (Bu) 2. schoenmaker (Nw) 3. keer dat een vogel pikt *De haene gaf him een pik* (Nbk) 4. steen, blok hout waarop men schiet bij het *pikschieten* (Dfo, Dhau, Obk), z. aldaar, vgl. *Mit piksmieten kan ik de pik niet misten, want dan heb ik et verleuren* (Dhau), *Et overschot bi'j piksmieten is et naoschot op diegenen die de laeste centen van de pik het* (Dfo), ook wel: het blok waarmee men werpt bij

pik-en-span - pikhoolt

piksmieten (Obk) 5. in de *pik* op iene in hebben * *Pik en teer en terpentien/Smeer dat mar op je bocheltien* (Ld), *Wie mit pik ommegeot, wodt d'r mit besmet* (Dhau, Op), ...pek... (El, Ste, Ma)

pik-en-span (Dfo) et [pik'e'span] 1. bep. kinderspelletje, z. onder *Spaans*

pikaantighied z. *pikantighied*

pikant (Bu, Nt, Ow) bn., bw.; -er, -st [pi'kant] 1. (bn.) scherp (van smaak) (Ow)

een *pikante smaak* (Ow) 2. gewaagd, ondeugend (Nt, Ow) *een pikant verhaeltien* (Nt), *pikante blaeden* (Bu) 3. (van de uiterlijke verzorging) keurig (Ow) *Hi'j zag d'r pikant uut* keurig (Ow), zo ook *Hi'j ston d'r pikant op* was keurig gekleed (Ow)

pikantig (Bu) bn., bw.; -er, -st [pi'kantəx] 1. zichzelf nogal op de voorgrond plaatsend

pikantighied Ook *pikaantighied* (El), voor -heid z. -hied de; ...heden [pi'kantəxhit/...'kā.ntəxhit] 1. boosheid (Diz, El, Ma, Obk, Ol-Nl, Op, Spa) *Uut pikantighied zetten ze heur ni'je auto vlak naost oonzen* (Obk), *Ze zeden niks uut pikantigheid* (Ol-Nl), *Uut pikaantighied is ze toch mitgaon* (El) 2. halsstarrigheid (Dhau, Dho, Np, Ol-Nl, Op) *Uut pikantigheid wol ze niet mitdoen* (Np, Ol-Nl) 3. deftigheid en gedurfdheid (Db) 4. smaak die aan eten zit (Db)

pikballe (Bu, Np) de; -n; -gien [pi'gbalə] 1. stukje pik, pek, all. in verb.: *Die is altied de pikballe* is altijd de pineut (Np), *de pikballe inhebben* ziek zijn (Bu)

pikbosteren (Ol-Nl, Wol) zw. ww.; onoverg.; pikbosterde, het pikbosterd [pi'gbostərn] 1. knickerspel spelen waarbij de kinderen achter elkaar aan gaan: de eerste speler werpt een *boster* [glazen stuiter], waarna de andere erop mikt; wordt de *boster* geraakt, dan is hij voor degene die erop wierp (Wol) 2. het spel spelen met een blokje hout waarop elk kind een cent heeft gelegd (men probeert de centen eraf te werpen met een enigszins rond gemaakt stuk steen, waarbij elke speler die centen mag houden die kruis dan wel munt zijn; de keuze voor kruis of munt is eerder overeengekomen), z. ook *piksmieten* (Ol-Nl)

pikdonker z. *pikkedonker*

pikdraod z. *pikkedraod*

pikduuster z. *pikkeduuster*

pikels z. *pikelze*

pikelze (Dfo, Nbk, Ow) Ook *pikels* (Ow, Sz), *pekelize* (Dhau), *pegelze* (Bu, El, Nbk), *pekels* (Dhau) de [p'kɛlzə/p'kɛls/p'kɛlzə/p'kɛlzə/p'kɛls] 1. priem (voor de leerbewerking) *Mit de pikelze en et piktouw wodde et peerdetuug maekt* (Ow), *Mit een pikelze wodt et leerwark maekt* (Dfo), *mit de pikels gatties maeken* (Ow)

pikeneur z. *pikeur*

pikeur (verspr.) Ook *pekeur* (lett. s: oost.), **pikeneur** (bet. 2: Wol) de; -s; -tien [pi'ka:ər/pə'k.../pikə'n...] 1. degene die op de sulky zit bij harddraverijen (Bu, Ld, Obk, Op, Ow, Ste, Wol) *De pikeur zit achter de haddraever* (Ste, Wol) 2. charmeur, vrouwenjager (Bu, Dho, El, Np, Nt, Ow, Wol) *Hi'j is bij de vrouwluden een hiele pikeur* (Bu), *Dat is een aorige pikeur* man die naar allerlei vrouwen gaat (Np), *Manluden die altied achter de vrouwluden an zitten, dat bin glundige pikeurs!* (v) 3. iemand die iets heel goed kan (Ow) *een hiele pikeur* (Ow) 4. man die een beetje eigenwijs is, veelal: en die fraai gekleed is (Bu, Nw, Spa, Ste, Sz) *Et is een pikeurtien heur, hi'j is wat wieselik* (Nw) 5. eigenaardige man (Diz, Ste) *Dat liekt me een appatte pikeur* (Diz)

pikgooien (Bu, Dfo, Ld, Ma, Ol-Nl, b: lm) onbep. w. [p'ikxo:əjn] 1. hetz. als *piksmieten*, z. aldaar

pikhaemer (Bdie, Diz, Ma, Nw, Ol-Nl, Op, Ow, Spa, Sz, Wol) Ook *pikhamer* (Spa) de; -s; -tien [p'ik...] 1. schoenmakershamer (Op, Ow) 2. haarhamer (Op, Sz, Wol) *De pikhaemer zit vaeke mit een touwgien an et haerspit vaaste* (Op) 3. straathamer (Ol-Nl) 4. speciale puntige, ijzeren hamer gebruikt bij het lassen (Bdie, Diz, Ma, Nw, Spa) *Bi'j et lassen moej' de pikhaemer bruken* (Bdie, Ma, Nw, Spa, Diz), *De pikhaemer die was d'r veur om braom d'r of te slaon, aj' wat geuten hadden en d'r zatten ranen of uutstiksels an* (Nw) 5. punthamer (Nw) *Een pikhaemer bruuke ie veur hoekies waor aj' min bi'j kunnen* (Nw)

pikhamer z. *pikhaemer*

pikhoolt (Obk) et; -en [p'ikho:lt] 1. houten variant van de *pikstien* (gebruikt op het ijs)

pikke z. *pik*

pikkedonker (verspr. OS, Bu, Dho, Np, Nw, Ol-Nl, Ste, Wol) Ook **pikdonker** (verspr.) bn. [pikədonkɔ/pɪgdonkɔ; aks. wisselt] 1. erg donker *Et is pikdonker* (Nbk)

pikkedraod (Bu, Nw, Ow, Pe-Dbl, Ste) Ook **pikdraod** (verspr.), **pekdraod** (El, Sz) et, de [pikə.../pɪg.../p...] 1. pikdraad *Pikkedraod dat bruukte de schoemaeker* (Nw), *Vroeger wodden de schoenen mit pikdraod ni'jd en dat draod wodde deur gesmulten pik haeld* (Db), *De schoemaker haelde de pikdraod deur de piktonne* (Spa), *Bientouw mit pik insmeerd was pikkedraod* (Bu)

pikkedril z. *pikkedille*

pikkeduuster (Bdie, Bu, Dhau, Dho, El, Ma, Nw, Ow) Ook **pikduuster** (Db, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbl, Spa, Wol) bn.; vooral pred. [pikədystɔ/pɪg...; aks. wisselt] 1. pikdonker *Et was pikkeduuster, ie konnen gien haand veur de ogen zien* (Dho, Nw)

pikkeltien (Bu, Db, Dfo, Dhau, Dho, El, Nbk, Nw, Spa, Ste) Ook **pikkien** (Bdie, Bu, Dho, Ma, Np, Nt, Op, Ow, Pe-Dbl, Sz, Wol) et; ...ties [pik[tin]/pikin] 1. pikkel, stipje, ook: klein gaatje (als beschadiging), plekje *Boeren hadden altied blauwe kielen an en timmermannen peper-en-zoofl-kielen (donkergries mit witte pikkelties)* (Nw), *'k Had in mien jurk een hiel klein pikkeltien vliegstront* (Db), *D'r zat een pikkeltien op 'e boezeroen* (Spa), *D'r zat een klein pikkien op et koppien, dat ik heb et goedkoop kregen* (Sz, Obk), *Ik hadde een pikkien op de brille, ik daenke waar kiek ik toch tegenan!* (Sz), *D'r zat een pikkien op 't glas van de auto* (Ma, Ow), *Ik hebbe een pikkien op 'e aarm* klein wondje met een korstje (Np)

pikken zw. ww.; overg., onoverg.; pikte, het pikt [pikɔ] 1. (overg.) met de snavel prikken *De kiepe pikte me in de haand* (Wol), *Die het heur in de kaom pikt hij heeft haar zwanger gemaakt* (zodat ze moeten trouwen) (Bu), *Die zit je altied op 'e kop te pikken* die persoon doet altijd vinnig, heeft het altijd op je voorzien (Dho, Nw) 2. (overg.) met de snavel oppakken (en eten) *Oonze piekies moe'n*

wat fien voer hebben, dat groffe pikken ze nog niet (Op) 3. (overg.) prikken, steken (Np, j) (bijv. met een zeis:) *Ik hebbe me even pikt* (Np), *Die hadde ieskorrelties die d'r tussen zatten pikten je venienig in de ogen* (j) 4. pulken (Ste) *Rothoef bij koenen bin een soort likdoorns onder de hoef, ze moe'n d'r ok uut pikt wodden* (Ste) 5. gericht naar, op, in, tegen iets werpen, vooral bij knikkeren en soortgelijke spelletjes (verspr.) *mit stienen pikken* (Sz, Bdie), *D'r wodde een koelegien in de grond maakt en van een streep of mos ie op dat koelegien pikken* (Obk), *knikkers op de pot zetten en d'r dan uut pikken* (Dhau), *Wie pikt es op mien knikkers?* (Ol-Nl), *Die kan mit knikkeren zo best pikken!* (Dho), *Bij pettienballen haj' een protte petten tegen de mure, en dan mos ie de ballen in de petten pikken* (Spa), *Vroeger pikten wij op neuten, in een vakkien op 'e grond* (Ow), *Hij pikte de sni'jballe percies in de schostien* (Wol), *Mit de propeschietter gongen we op musken en protters pikken* (Pe-Dbl), *De jongen pikten op 'e straotlanteerns* (Ma) 6. (overg.) iemands knikker e.d. raken: bij knikkeren, werpen e.d. (Bu, Dho, Nw, Obk, Ste) *Goh, die het me pikt* nl. bij het knikkeren (Nw), *Aj' bij staobal de balle vongen mos ie iene pikken* iemand raken door te werpen (Dho), *Ik heb 'm pikt* zijn knikker geraakt (bij het knikkeren) (Bu), (bij het knikkeren:) *Ik zal je pikken; dan maj' niet meer mitdoen* (Ste), *Ie moe'n die stien zien te pikken, daor staot hiel wat geld op* nl. bij piksmieten (Obk), *As d'r gieniene pikt is, wodt de boel meten, en wie de knikker et dichtste bij de pot het, het et pottien winnen* (Ste) 7. (overg.) tikken (bij tikspelletjes e.d.) (Ste) 8. (overg.) prikkend schoppen, slaan (van koeien) (Ste) *Een koe pikt mit de achterpoten achteruut, een peerd slat* (Ste), *Pas op, die koe pikt achteruut* slaat met z'n achterpoot naar achteren (Ste) 9. (overg.) vastmaken door te haken (Bdie, El, Ma, Pe-Dbl, Sz) *de waegens an mekeer pikken* vastmaken (Bdie, Ma, Pe-Dbl, Bdie), *Riede de auto even achteruut, dan kan ik de karre d'r zo anpikken* (Sz), *de waegen an de trekker pikken* (Ma) 10. (overg.) tot zich nemen, pakken (ook: min

pikker - piksmieten

of meer stiekem), stilletjes gebruiken *Hi'j pikte een stokkien keze van de schaole* (Wol), *Now, we pikken nog even een ofzakkertien* we nemen nog een borreltje (Ol-Nl), *Ik heb een stokkien vleis uut de panne pikt* (Obk), (...) *dat J. stiekem een borreltjen pikt hadde* (j) 11. (overg.) jatten, stelen *Ze pikken daor nogal es wat stelen* (Np), *Hi'j pikte gauw een appel van de karre* (Wol) 12. (overg.) akseptereren, aanvaarden (vooral in ontkenningen) *Geloof mar niet dat ze dat pikken* (Dho), *Dat pikken we niet!* (El), *Zollen ze dat zomar pikken?* (Nbk) 13. (onoverg.) kleven *As et goed waarm is, blieven de schoenen haost an et asfalt pikken* (Obk), *Dat goed pikte zo an de hanen, ie konnen et d'r niet of kriegien* (Pe-Dbl), *Et is zo miers; dan pikt et zo, zo zute is et* (Ste), *De vingers pikken me an mekaar* (Spa), *De varve van vroeger druugde niet zo hadde, die pikte lange* (Ste, Db), *Kleren kun ok pikken van de smerigte* (Ste), *Die stoelleuning is zo smerig, hi'j pikt d'r over* (Sz), *Soms hej' vals blick; et moet pikken* (Ste)

pikker Ook **pikkerd** (bet. 1: Dfo, bet. 2: Ld, Obk) de; -s ['pikr/'pikrt] 1. persoon of dier dat pikt, z. *pikken* in de diverse bet. *Hi'j is slim op 'e centen, hi'j is een foele pikkerd* hij is er erg op uit om geld te krijgen (Dfo) 2. vinnige persoon (Dfo, Ld, Ma, Obk) *Hi'j is een foele pikker* een vinnig iemand (Ma), *Aj' et mit N. in et gaoren kriegien kuj' je mar klaormacken, et is een echte pikkerd* (Obk), *Dat is een kwaoie pikkerd, die gef et niet gauw op* (Ld) 3. grote knikker, stuiter (waarmee men op andere knikkers, *bosters* schiet bij het knikkeren; van leem, later van glas, ook van lood of ijzer) (Dho, Obk, Op, Ow, Wol, Sz), ook: grote knikker, kleine steen waarmee men werpt bij het *piksmieten*, *pikschieten* (Dhau) *Een pikker brukten ze bi'j pikken* (Wol), *Een loden boster was bi'j oons de pikker* (Ow), *Een pikker was bi'j oons een grote iezeren bom of een mooie, dikke knikker* (Sz) 4. schoenmaker (Nw)

pikkerd z. **pikker**

pikkerig ['pikrəx, ...kərəx] - pikkerig: kleverig *Die zoerties bin pikkerig* (Ow, Np), *'t Hunnigpottien is pikkerig* (Ste), *De hanen bin me pikkerig* (Ma, Ste), *Wat hej'*

toch eten kiend, ie bin helemaal pikkerig om de snute (Ol-Nl), *Deur de waarmte kun sommige wegen echt pikkerig wezen* (Ow), *Et is pikkerig van smerigte* (Ste), *As d'r een plaante onder de luus zit, is de veensterbaank pikkerig* (Ste); vinnig (Obk) *Et was een pikkerig kereltien, die overal wat van te zeggen hadde* (Obk)

pikketanesie (Bu) [pikə'tā:nəsi] - pikketanissie, borrel *We gaon daor even an om een pikketanesie* (Bu)

pikketouw z. **piktouw**

pikkien z. **pikkeltien**

pikknikker (Dfo, Dho, Diz, Spa, Sz, Wol) de; -s; -tien ['piknikr] 1. grote knikker waarmee men schiet *Mit de pikknikker mossen je de bosters uut de pot schieten* (Wol), *Een boster was bi'j oons een pikknikker* (Spa)

pikmi'jer (Bu) de; -s ['pikmijr] 1. slechte maaier *Een aorige pikmi'jer is dat iemand die nogal slecht maait* (Bu)

pikpakknoupe z. **pikpakknoupe**

pikpakknop z. **pikpakknoupe**

pikpakknoupe (verspr., niet ZW) Ook **pikpakknop** (Bu), **pikpakknoupe** (Pe-Dbl, Ste) de; -n; ...knopien ['pikpakno:p(ə)/...kna:pə] 1. tweedelige knoop, vooral gebruikt bij jurken, waarvan het ene deel overtrokken is (met de kledingstof: van de jurk) en het andere deel erin wordt gedrukt *Een pikpakknoupe koj' overal an zetten, et was een deurdrokknoupe* (Wol), *Een pikpakknoupe was mit een bol stokkien waar de stof overhenne kwam en et onderste diel zatten van die nakkies in, dat drokte ie d'r tegenan en et bleef zitten* (Obk), *pikpakknopen op de jurk* (Nw), ...an de *manludebroek* (Nw)

pikroet (Ste) et ['pikru:t] 1. nat roet, lekkend roet uit een schoorsteen *Et begint pikroet te lekken* (Ste)

pikschieten (Dfo, Dhau, Ld, Obk, Np, Nt, Ow, Spa) st. ww.; onoverg.; onbep. w. en het pikscheuten ['pikschi:tɔ] 1. hetz. als *piksmieten*, z. *aldaar*

piksmieten (Db, Dfo, Dhau, El, Ld, Obk, Ow, b: im, p, s: Db) st. ww.; onoverg.; onbep. w. en het piksmeten ['piksmitɔ /...ski:tɔ] 1. het spel spelen waarbij de spelers centen hebben gelegd op een recht-opstaande steen of een blok hout; met kleine ronde keisteentjes moet men deze

centen proberen te winnen door de steen of het blok om te gooien (men kan daarbij afspreken dat wanneer de centen op kop dan wel op munt vallen, ze voor de werper zelf dan wel voor de andere speler zijn (Np); er werd ook wel met ronde houten ballen geworpen, nl. met name van elzeshout (Ow)) *Vroeger wodde d'r een protte mit kleine balstienties piksmieten (Db), Zoas grote meensken piksmieten mit centen, deden kiender dat mit knopen op een stien en daor mit een boster op schieten (Obk), Mit piksmieten kan ik de pik niet misten, want dan heb ik et verleuren (Dhau), Bi'j piksmieten op et ies haj' ronde kujjen, dan mikte ie op een rechtstaonde stien mit centen; ie konnen een aander d'r ok uut schieten deur de kujje van die aander te raeken, dan haj' de tegenstaander uutschaekeld (Obk)*

piksmietersploeg (Dhau) de; -en; ...ien [pɪksmitʃplʊx] 1. groepje personen dat het spel *piksmieten* speelt

piksteen z. *pikstien*

piksteern (Nt) de; -s; -tien [pɪksti:ərn] 1. zaklantaarn

pikstien (Bdie, Dho, Diz, Ld, Np, Nt, Ow, Sz, Wol) Ook **piksteen** (Spa) de; -der, ook wel -en [pɪk...] 1. steen waarop men schiet bij *pikschieten*, *piksmieten*, z. aldaar, z. ook onder *boerken*, vgl. *de pikstien raeken* (Ow), *gooien op 'e pikstien* (Ld), *Et spullegien hiette pikschieten; ie hadden een stien, de pikstien, die op een streep (de miente) ston; op 'e pikstien laggen centen en mit een klein balstientien mo'j' de pikstien ommegooien* (Np), *We hebben de pikstien kepot scheuten* (Np) 2. steen waarmee men werpt bij het spelen als genoemd onder bet. 1 (Nt) *gooien mit een pikstien* (Nt)

pikstriekel z. *zendestrik*

pikstrik z. *zendestrik*

piktogram (spor.) [pɪkto:'gram, ...toM...] - piktogram

piktone (Bdie, Bu, Diz, Np, Obk, Op, Ow, Spa, Ste) Ook **pektonne** (El) - pikton *De pektonne wodt bruukt om et pek hiete te maeken* (El), *De schoemaker haolde de pikdraod deur de piktonne* (Spa), *As de loodgieters an 't wark weren veur een dak, dan hadden ze vuur onder de piktonne en dat stonk wietwaor henne* (Obk), (schert-

send-dreigend:) *Ik zal jow mit de kont in de piktonne zetten!* (Ow)

piktouw (verspr.) Ook **pikketouw** (Ste), **pektouw** (El, Sz) [p...] - piktouw *Pikketouw was touw mit pik d'r an, et gong niet weer of* (Ste), *Mit de pikelze en piktouw wodde et peerdetuug maekt* (Ow),

pikzwat [pɪkswat; aks. wisselt]- pikzwart: zeer zwart *pikzwat haor* (Ld), *Wat had hij een pikzwatte pette* op (Dhau), *Ik was zo smerig, ik had pikzwatte hanen* (Diz, Nw), *Hij was pikzwat om de kop* (Ste)

pil z. *pille*

pilaar z. *pilaor*

pilaor (Dfo, Dhau, Dho, Ld, Np, Nt, Ow) Ook **pilaar** de; -en; -tien [pi'lɔ:ər, ook 'pi... (Ste)/...] 1. pilaar (lett.) *Ie zullen in de kärke mar krek aachter de pilaar zitten* (Ste), *Die staot d'r net as een pilaar die persoon staat recht en stijf* (Nw), *een hoolten pilaar* iemand die recht en stijf staat (Nw), (bij vgl.:) *Die hoge connifeer in de bos numen wij vaeke de pilaor* (Ld) **pilaster** (Nw, Obk) [pi'lastɪ] - pilaster: bep. ornament *Die kaaste is versierd mit sniewark in de vorm van ranen; et is een kaaste mit pilasters waor de raanken in uutsneden binnen* (Obk)

Pilatus [pi'lɑ:təs], in van *Pontius naor Pilatus sturen* van het kastje naar de muur (Db, El, Mun); verder in (met kleine letter) *hokus-pokus, pilatus, pas!* toverformule bij goochelen

pilkontrolle [pɪl...] - pilkontrolle

pille (alg., bet. 2: spor., bet. 3: verspr. west.) Ook **pil** (bet. 2, bet. 3: Dfo, Dhau, Obk, Ow, Sz, b) [pɪl(ə)] 1. tabletvormig geneesmiddel *draankies, pillegies en poeiers van de dokter* (Nw), *Hij moet drie keer daegs een pille hebben* (El), *een bittere pille slikken* iets onaangenaams, pijnlijks ondergaan (Pe-Db) 2. anticonceptiepil *Die jonge vrouwluden bin tegenworrig allemaole an de pil* (Sz), *de katte an de pil hebben* (Ma, Ow) 3. huisarts (verspr.) *Ik moet even naor de pille* (Ste, Ma), *De pille komt d'r an* (Spa), *Onze N. is niet goed, we hebben de pille beld* (Ol-Nl), (schertsend:) *Wij kun niet ziek wodden, want de pil is mit vekaansie* (Obk) 4. dikke plak brood (als boterham) *een (dikke) pille brood* (alg., Ste): *Wat hej' toch een dikke pillen brood sneden*

pilledeuze - pindakeze

(Ol-Nl), zo ook een *goeie pille brood* (Sz), *Hij kreeg zoe'n pille brood, hij kon et haost niet begaffelen* (Db), *...hij kon 'm mar een beste pille, ik heb zoe'n honger* (Ste) 5. zwaar, moeilijk karwei (Nw), in een *hiele pille* (Nw) 6. dik boek *Wat een pille van een boek, dat he'k vot niet uut* (Dhau), *een dikke pille* (Nbk, Bu) 7. schop onder iemands achterste (Wol) *Hij kreeg een pille onder de kont* (Wol) * *Pillen bitter in de mond, maekt de kranke ziel gezond* (Ow)

pilledeuze (spor.) ['p...] 1. doosje met, voor pillen

pilledri'jer (Bu, Db, Nw) de; -s; -tien ['pɪlədriːjɛr] 1. apotheker

pilleflesse (l) ['p...] - pillenfles

pilleslikken (Nbk) onbep. w. ['p...] 1. innemen van pillen *Ik weet niet of dat wel zo goed is altied dat pilleslikken, ie mos-sen d'r aenlik weer of* (Nbk)

pilleslikker (Nbk) ['pɪləslikɛr] - pillen-slikker

pilo I et ['piloː, ook wel 'pilom] 1. bep. dikke, sterke stof voor kleding, vooral voor werkkleding: *pilo* (grijs, zwart of geel-bruin: dan vaak voor timmerlui) *Die broek is maekt van pilo* (Nw), *broeken van pilo* (Pe-Db), *zo stark as pilo* nooit verslijtend (Ow)

pilo II bn.; attr. 1. van *pilo* in bet. I *een pilo boksem* een broek van *pilo* (Mun), *...broek* (verspr., Ma): *Zoe'n pilo broek was van dikke stof, ie konnen d'r wel een buie in ofschoelen* (Sz), *een pilo kiele* (Ma), *...schulk* (Op), *...jasse* (Nw), *een dikke pilo jekker* (Spa)

pilojekker (Spa) de; -s ['p...] 1. jekker van *pilo* een *dikke pilojekker* (Spa)

pilonen (Bu, El, Np, Ste) bn.; attr. [pilo:(ə)nː, ...dn] 1. van *pilo* een *pilonen broek* (Np, Ste)

piloos (Ste, Nbk, s: Nbk) bn. ['piloːəs] 1. van *pilo* (bep. stof) *een best mooi piloos broekien* (s: Nbk), *een pilose broek* (Ste), *...schölk* (Ste)

piloot [pi'loːət] - piloot: vlieger

pilostof (Db) de ['p...] 1. bep. stof voor kleding: *pilo* *Vroeger dreug et manvolk vaeke broeken van pilostof* (Db)

pils I et [pɪls] 1. bep. bier, pilsener *pils bestellen* (j), *een flessien pils, een glas pils*

2. vroegere benaming voor bep. limonade (Ma, Ste): van lichtbruine kleur (Ma), in een kogelflesje (Ste)

pils II de; -ien ['pɪls] 1. glas pilsener *Zuwwe elk een pilsien nemen?* (Nbk), *een peer pilsies* (Nbk), (gezegd als bestelling tegen een ober:) *Twie pils graeg* (Nbk)

pimpel ['pɪmpɪ], in *an de pimpel* wezen aan de pimpel zijn: *Die is aorig an de pimpel* (Ow), *We bin wel es an de pimpel, en niet te min!* (Ste), *Now, die is best an de pimpel* (Nw), *Hij is aorig an de pimpel raekt* aan de drank verslaafd geraakt (Op)

pimpelen Ook *pumpelen* (Nbk, Ow) zw. ww.; overg., onoverg.; *pimpelde*, het

pimpeld ['pɪmpɪŋ/'pam...] 1. *pimpelen*, sterke drank nuttigen *even lekker pimpelen* (Nbk), *...gezellig pimpelen* (Nw), *Zie zatten lekker mit 'n beidend te pimpelen* (Spa, Bu), *Ze zatten mooi te pimpelen* (Ma), *Jonge, jonge, wat hewwe zeten te pimpelen* (Ol-Nl), *Die hooft ok wel van wat pimpelen* (Ste), *Die pimpelt nog wel iene* neemt nog wel een borrel (Nw)

pimpeler (Ow) de; -s ['pɪmpɪlər] 1. iemand die graag drinkt, veel *pimpelt* *Dat bin een peer echte pimpelers* (Ow)

pimpelmees (Bu, Nbk) ['pɪmpɪl...] - *pimpelmees*

pimpelpaors [pɪmpɪl...; aks. wisselt] - *pimpelpaars* *Hij zag pimpelpaors van de koolde* (Bdie, Dho, Pe-Db), *Ze had zoe'n gilrooie jurk an, dat et wodde mij pimpelpaors veur de ogen* (Sz), *Hij kreeg zoe'n hoestbuie, hij zag d'r pimpelpaors van* (Ol-Nl), *Aj' je stoten hebben, wodt et soms pimpelpaors mit alle kleuren van de regenboge* (Ow), *Hij het gien kleur op 'e kop, hij is pimpelpaors; hij is niet goed* (Bu), *Wat een kleur! Et liekt wel pimpelpaors mit een rood raantien* (Sz), *'t Is pimpelpaors mit een donderwolkien* met een heleboel kleuren die niet zo goed bij elkaar passen (Spa)

pin z. *penne*

pincet (spor.) [pɪ'set] - *pincet* *Om een moere [bijenkonigin] veur et marken beet te pakken hej' een pincet neudig* (bs)

pinda de; -s; -gien ['pɪnda] 1. *pinda*, olienootje (vanouds is *aepeneute* gebruikelijker)

pindakaas z. *pindakeze*

pindakeze (spor.) Ook *pindakaas* (spor.)

[...] - pindakaas

pineut [pi'na:t], in *de pineut wezen* de sigaar zijn

ping I (Nbk) de; -en [pɪŋ] 1. het geluid 'ping', z. *ping* II

ping II (Nbk) tw. [pɪŋ] 1. klanknaboetsing van het korte, meestal hoge geluid van een bel, klok e.d.

pingat z. *pennegat*

pingel (Np) de; -s; -tien [pɪŋ(g)] 1. flinke schop tegen een bal *Hi'j gaf de balle een pingel* (Np) 2. z. *pengel*

pingelder (Bu, Db) Ook *pingeler* (Nt) de; -s [pɪŋ(g)|dɛr/...ɪ] 1. iemand die voortdurend pingelt, afdingt bij het kopen *Mit him kuj' beter gien zaeken doen, et is wel zoe'n grote pingelder* (Db), *Wat een oolde pingeler* (Nt) 2. onbeduidende koopman (Bu)

pingelen zw. ww.; overg., onoverg.; pingelde, het pingeld [pɪŋ(g)|n] 1. (onoverg.) pingelen, afdingen (inzake een prijs) *Pattie vrouwluden hebben d'r slag van om op 'e mark te pingelen bij' de koopluden* (Obk), *Die koopman die pingelt om een paer kwatties* (Bdie), *Hi'j het d'r nogal wat of pingeld* (Ste, Nbk), *Hi'j perbeert altied d'r wat of te pingelen* (Ma), *Die is handig in 't pingelen* (Diz), *Of kocht hi'j mar een bloeme, dan zit hi'j nog te pingelen* (Ow) 2. (onoverg.: bij voetbal) erg lang aan de bal blijven, te lang blijven drijven *Die vent ligt aaltied mit de balle te pingelen* (Wol), *Die jonge hoolt de balle te lange vaaste, hi'j pingelt d'r mar wat mit* (Ld), *Hi'j blijft mar wat op etzelde plak staon mit de balle te pingelen* (Nw), *De voetballer pingelde mit de balle naor de goal* (El, Pe-Db) 3. (overg.) wegrappen (van een bal) (Nbk) *Hi'j pingelde de balle over et veld* (Nbk) 4. (onoverg.) dieselen, pingelen (van een motor) *As d'r aargens wat an een moter mekeert, begint hi'j te pingelen* (Obk), *As de auto op normaal ridt en ie gooien d'r super in, dan pingelt hi'j, dan lopt de moter niet zuver* (Bu), *Die moter het een pingelend geluud* (Dhau), ...pingelt zo (El, Db) 5. z. *pangelen*

pingeler z. *pingelder*

pingo (l) [pɪŋgo:, ...gɔm] - pingo

pingpong (spor.) [pɪŋpɔŋ] - pingpong

pingpongballe (spor.) [p...]- pingpongbal

pingpongen (spor.) [pɪŋpɔŋ:] -

pingpongen

pingpongkampioen (l) [pɪŋpɔŋkampi:jūn] - pingpongkampioen

pingpongkampioenschap (l) [p...] - pingpongkampioenschap

pingpongtaofel (spor.) [p...] - pingpongtafel

pingpongwedstried (l) [p...] - pingpongwedstrijd

pinguïn de; -s; -tien [pɪŋwɪn] 1. pinguïn

pinguïnklonie (l) [p...] - pinguïnkolonie

pinhelm (spor.) de; -s; -pien [pɪn...] 1. punthelm, bep. Duitse helm uit W.O. I

pink z. *pinke*

pinkballe z. *pinkeballe*

pinke Ook *pink* (bet. 1: spor. in verb.) de, ook et (bet. 2: El, Ld, Ow); -n; pinkien [pɪŋk(ə)] 1. kleinste van de vijf vingers *Aj' de pinke missen moeten is niet zo slim as de doem!* (Obk), *Hi'j het een pinkien dikke vel veur de kop* hij houdt bep. geen rekening met de gevoelens van anderen, negeert mogelijke bezwaren zonder meer of ziet ze niet (Np), *de pinke op 'e naod van de broek (hebben)* in de houding (staan) (Bu, Db, Nt, Obk, Ow), ...*de pink* id. (spor.), *Hi'j kon him wel om zien pinkien wienen* om z'n vinger winden (Dfo), *Dat koj' mit et pinkien wel anvullen* dat kon je gemakkelijk begrijpen, aanvoelen (Pe-Db), *Ik hoeve mar mit mien pinkien te wiezen* ik hoof maar weinig te zeggen, te doen of hij/zij voert het uit (Pe-Db), *Ie kun 't mit de pinke wel sturen* het is gemakkelijk te sturen, te bedienen, te regelen (Dho), *Aj' 't pinkien geven, nemen ze de hiele haand* als je hem een vinger geeft, neemt hij de hele hand (El) 2. hokkeling, éénjarig kalf *D'r is Iestdaegs een pinke doodsleugen* nl. door het onweer (Wol), *Die pinke is al weer gust, we kun him now wel verkopen* (Db), *Dat loslopende pinke staot al een hiele tied in de noodstal* (El), *Aj' drekt kommen willen (...), een pinke moet kalven* (j), *'t Was een pinke veur de eerste keer* die voor de eerste keer moest kalven (j), *Daor kan hi'j wel een pinke veur van de stal trekken* hij koopt iets dat nogal duur uitgevallen is (Nw), ook: hij heeft een ongeluk gehad dat hem nogal wat geld gaat kosten (Nw), zo ook *Dat kan 'm wel een pinke kosten* (Nw) 3. (vooral mv.) opgeschoten jongen (Ste) *

pinkebolle - Pinkster

(kinderrijmpje op de vingers van een hand:) *Pinkien/Goolden rinkien/Lange liereboom/De potslikker/De luzeknikker* (Ste), *De laeste pinke dot et hekke op 'e klinke* wie het laatst binnenkomt, moet de deur sluiten (Ld)

pinkebolle (OS, verspr. WS) Ook **pinkbolle** (Np, Nt, Op, Sz), **bollepinke** (Bdie, Pe-Dbl, Wol) de; -n; -gien ['pɪŋkəbɔlə/'pɪŋgɔlə/'bɔləpɪŋkə] 1. mannelijke pink, jonge stier, pinkbul *De pinkebolle kan niet eerder bij de pinken in de weide as de pinken ien jaor en drie maonden binnen* (Obk), *As de pinken in 't laand binnen en ze hebben de leeftied, dan kan de pinkebolle d'r ok bij* (Ol-Nl), *De boeren weiden heur pinken vaeke appat en doen d'r dan vaeke een pinkbolle bij, die d'r veur zorgen moet dat de pinken kalf wodden* (Op), *D'r Joopt een goeie pinkebolle bij de pinken* (Wol), *De pinkebolle ropt alle stekken ondersteboven* (Spa), *Die opscheuten jongen zitten achter alle meiden an, et bin krek pinkebollen* (Ow) 2. opgeschoten jongen die zo ongeveer elk meisje probeert te versieren (Ow) *Et bin van die pinkebollen, ze zitten achter alle meiden an* (Ow) 3. man die met meerdere vrouwen een seksuele relatie onderhoudt (Nw)

pinkehelster (Nbk) de, et; -s; -tien ['p...] 1. halster voor een pink

pinkehokke (Dfo, Nbk) et; -n; ...hokkien ['pɪŋkəhɔkə] 1. deel van de stal voor jongvee, met name voor pinken

pinkehuder (Dfo) de; -s; -tien ['p...] 1. degene die op de pinken, de eenjarigen past die in het veld lopen

pinkekalfien (Np) et; ...kalfies ['pɪŋkə...] 1. eerste kalf van een eenjarige

pinkemaoltien (Np) et; ...maolties ['pɪŋkə mɔːɔltɪn] 1. kleine hoeveelheid melk die een koe geeft, lett.: niet meer dan dat een pink, een éénjarige per keer geeft

pinken I (Bu, El, Ma) zw. ww.; onoverg.; pinkte, het pinkt ['pɪŋkɪ] 1. met het been trekken bij het lopen, kreupelend lopen *Iene die kreupelt pinkt ok* (Bu), *Hi'j pinkte wat mit et iene bien* (Ma), *Hi'j pinkt nogal wat* (El)

pinken II ['pɪŋkɪ], in *goed bij de pinken wezen* bijdehand zijn, een helder verstand hebben, slim zijn (OS, Bu, Np, Op, Ste), ook in *flink bij de pinken wezen* id. (Ma),

aorig bij de pinken wezen id. (Wol) en in *vroeg bij de pinken wezen* vroeg op zijn (Bu, Db, Nbk, Op, Pe-Dbl, Ste)

pinkestal (Db, Dhau, Np, Nw, Obk, Ow, Ste) de; -len; ...stallegien ['pɪŋkəstəl] 1. deel van de stal voor het jongvee, vooral: de éénjarigen (gezegd van het jongste kind, wanneer dat geboren zou gaan worden:) *Die komt in de pinkestal* (Obk)

pinkeweide (Nw) de ['pɪŋkəweɪdə] 1. weiland waarin men pinken (eenjarige kalveren) laat grazen

pinkeweider (Ow) de; -s ['pɪŋkəweɪdər] 1. iemand die weiland verhuurt om éénjarigen (pinken) in te laten grazen *Pinkeweiders beuden heur laand vaeke an om te weiden mit liggend vee* (Ow)

pinkode (spor.) ['pɪŋkɔːɔdə] - pinkode
Pinkster Ook **Pinksteren** (Bdie, El, Np, Ol-Nl, Op, Ste, Sz, Wol) de ['pɪŋ(k)stɪr/...stɪr] 1. Pinkster, Pinksteren (de bekende christelijke feestdagen) *Paosen, Pinkster en Wolveger mark, dat bin de drie belangriekste daegen van et jaor, zeden ze vroeger wel* (Ste), *Mit de Pinkster was et mooi weer* (Nbk, Np, Ste, Spa), *Mit Pinkster gaon we vot* (Ma), *We gaon d'r mit Pinkster henne* (Bu), *As et vroeger Pinkster was, kregen we de pinksterpronk an* (Ma, Obk), *We zullen Pinkster holen in 't Vene* uitgaan met Pinksteren in Heerenveen (Ma, Np), *Hi'j blijft de Pinkster over blijft logeren tijdens de pinksterdagen* (Spa), *As de wiend mit Paosen in 't noorden zit, dan zit hi'j d'r in de regel mit Pinksteren nog* d.i.: en dan wordt het een slecht voorjaar (Np), zo ook *Waor de wiend mit Paosen zit, zit hi'j mit Pinkster nog* (Sz), *As Paosen en Pinkster op iene dag vaalt* met sint-juttemis, nooit (Bu, Nw, Obk): *As Pinkster en Paosen op iene dag vaalt, dan kriej' dat van mi'j* (Nw), zo ook (gezegd wanneer men niet wil voldoen aan de wens van de ander:) *Dan zij' nog even waachten moeten, as Paosen en Pinkster op iene dag vaalt* (Bu), *Dat gebeurt allienig as Paosen en Pinksteren op iene dag vaalt* nooit (Ste, Op), *As Paosken en Pinkster op iene dag valen!* nooit, te gener tijd (verspr.), *Paosen en Pinkster vaalt niet op iene dag* dat gebeurt toch niet (Diz), *...valen nooit...* id. (Ld), *As Paosen en Pinkster op iene dag komt* met sint-

juttemis, nooit (Np), ...*koemen* id. (Sz), ...*op iene dag binnen* id. (El), *waachten tot Paosen en Pinkster op iene dag vaalt* wachten tot sint-juttemis (Op)

pinksterbloeme (Ma, Nbk, Nw, Ste, h, fp) de; -n; -gien, ...bloempien ['pɪŋ(k)stɪ blumə] 1. pinksterbloem (Cardamine pratensis) *Et laand staot vol pinksterbloemen* (Ste) 2. in *rooie pinksterbloeme* koekoeksbloem (fp)

pinksterdag ['p...] - pinksterdag *eerste pinksterdag, tweede pinksterdag. Tweede pinksterdag is vaeke een uitgaonsdag veur een hieleboel meensken* (Obk)

Pinksteren z. *Pinkster*

pinksterfeest (Dhau, Ld, Ow, vo) et; -en ['p...] 1. volksfeest dat men met Pinksteren hield *Vroeger was d'r in Oosterwoolde altied pinksterfeest* (Ow), ook *de pinksterfeesten* geheten (Ow), *We gingen in Oosterwoolde naor et pinksterfeest* (Dhau), *Hi'j het op et laeste pinksterfeest in Oosterwoolde verkeringe kregen* (vo)

pinkstergemeente (spor.) - pinkstergemeente

Pinksterkermis (Diz, Spa, Sz) de ['pɪŋ(k)stɪrkerməs] 1. kermis met Pinksteren gehouden *naor de Pinksterkermis gaon* (Spa)

Pinkstermaendag - Pinkstermaandag *Pinkstermaendag is 't altied Schotermark* (Ow)

Pinkstermark (Ow) de; -en ['p...] 1. markt op Pinkstermaandag gehouden *In Oolde-schoot was 't Pinkstermark* (Ow)

pinksternaegels (Ma) ['pɪŋ(k)stɪrne:g[s]] in *vraogezaad en pinksternaegels* gezegd tegen of van iemand die altijd maar doorvraagt (vooral inzake kinderen die alles willen weten) (Ma)

pinksterpolle (fp) ['pɪŋ(k)stɪrpələ] - pioenroos

pinksterpronk (Dho, Ma, Obk, Nw, bo: Nw, Op) de ['pɪŋ(k)stɪsprɔŋk] 1. mooiste kleren die men heeft en die men tijdens de Pinksterdagen draagt *As et vroeger Pinkster was, kregen we de pinksterpronk an* (Ma, Obk), ook ruimer en bij vergelijking: *Die het de pinksterpronk an z'n mooiste kleding* (Nw)

pinksterroos (fp) ['pɪŋ(k)stɪrɔ:s] - pioenroos

pinksterstorm (Ste) de; -en, -s ['p...] 1.

lett. storm met Pinksteren, z. onder *bewi'jen*

pinkstertied (Nbk) ['p...] - pinkstertijd

pinkstervekaansie ['p...] - pinkstervakantie

pinksterweke (Ol-Nl) ['p...] - pinksterweek

pinksterziekte (Obk) de ['p...] 1. hetz. als *maendagziekte*, z. *aldaar*

Pinksterzondag [...'san...] - Pinksterzondag

pinkveerze (Bdie, Np, Op, Ste) de; -n; ...veersien ['pink...] 1. pink die voor het eerst gekalfd heeft *Een pinkveerze is weer even oolder as een pinke* (Np)

pinne z. *penne*

pinnen (spor.) zw. ww.; onoverg.; pinde, het pind ['pɪn:] 1. met behulp van een geldautomaat betalen 2. z. *pennen*

pinnig (El, Nw, Sz, Nw) ['pɪnəx] - pinnig, vinnig *een pinnig wiefien* (El, Sz, Nw)

pinpas (spor.) ['pɪmpas] - pinpas

pinter (Np, Obk, Ste, b: Im, p) Ook *pienterd* (Nw), *penter* (Sz), *penterd* (Sz)

de; -s; -tien ['pɪntɪr/'pɪntɪr/'pɛntɪ(t)] 1. inhelig, gierig iemand *een gierige pinter* een gierige persoon (Np, Nw, Obk, Ste): *'t Is een gierige pienterd, ie kun 't an zien kleren wel zien en hi'j het geld genoeg* (Nw), *Wat een penterd* (Sz)

pinterig (Obk, Ste) bn., bw.; -er, -st ['pɪntɪrəx] 1. gierig *Daenk d'r omme dat ze pinterig binnen* (Ste)

pioendahlia (Bu, Dfo, Ol-Nl, Spa) de; -'s; -gien [pi'jün...] 1. bep. kleine soort dalia met bloemen die dicht bezet zijn met bloemblaadjes *De bloemblatties van de pioendalia gaon niet hielemaole eupen, mar die sluten een betien* (Bu)

pioene (Nbk, Op, fp) de; -n; -gien, pioentien [pi'juna] 1. pioenroos

pioenepolle (Nbk) de; -n; -gien [pi'j...] 1. pioenroos

pioenroos z. *pioenroze*

pioenroze (verspr., fp) Ook *pioenroos* (spor.) [pi'jyro:za/...] - pioenroos, bloem van een pioenroos *Een pioenroos staot hiel mooi op een driefschaole* (Obk)

pion de; -nen; -negien [pi'jon] 1. schijf e.d. waar men mee verplaatst in bep. spelen, zoals bij schaken, mens-erger-je niet) 2. iemand die in de plannen van een ander wordt gebruikt zonder dat hij zelf

pionier - pisgriete

veel heeft in te brengen, zelf een hoofdrol speelt (l)

pionier [pijð'ni:ər, ook wel piju'n...] - pionier (fig.)

pionieren (l) [...'ni:ərən] - pionieren (fig.)

pioniersgeest (spor.) [...'n...] - pioniersgeest

pionierstied (spor.) [...'n...] - pionierstijd

pionierswark (spor.) [...'n...] - pionierswark (fig.)

pioot (Bu, Dfo, Dhau, Dho, Db, El, Ow) Ook **pioter** (Sz) de; pioten [pi'jo:ət/ pi'jo:ətʃ] 1. (meestal mv.) hoofdluis *De pioten leupen 'm over de kraege* (Ow), *Ie kunnen wel pioten hebben, ie klauwen zo op je heufd* (Dhau), *Dat jonk zit onder de pioters* (Sz), *Die het dikke pioten op 't heufd!* (Dho)

pioter z. **pioot**

pip de [pip] 1. (bij de mens) pip, d.i. veelal koorts of griep *de pip hebben* (verspr.), *Oonze A. had de koolde pip* koude koorts (Dhau, Ma, Np, Ow), ook: griep (Ste), *Die kon de pip wel hebben* (Ow), *Ie kun de pip kriegen* barst maar, loop naar de pomp (Np), zo ook *Krieg de pip* (k: Ste), *Krieg de pip om mi'j* (Bu) en *Krieg de koolde pip* id. 2. (bij vogels) smeerklier boven de staartwortel (Bu) *Die kiepe het et an de pip* heeft de smeerklier ontstoken (Bu) 3. pip, bekende ziekte bij vogels (Bu, Ste) *De kiepe het de pip* (Bu, Ste)

pips [pips] - pips, lusteloos, flets *Die kikt aorig pips* (Dfo), *pips toekieken* (verspr.), *d'r pips uut kieken* (ZW, Ld, Sz, Op), *pips uutkieken* (Diz, El, Nt, Ol-Nl, Ste), *d'r pips uut zien* (Obk)

piraot z. **piraot**

piramide [pira'midə] - piramide (het bekende Egyptische grafmonument, ook: bouwwerk of figuur van die vorm)

piramidedak (bs) et; ...dakken; -kien [pira'midədak] 1. dak van een klokkestoel dat van van onderen vier hoeken heeft en dat boven in een punt eindigt, waarbij in tegenstelling tot het helmdak de schuine vlakken een hol verloop hebben en niet bol gewelfd zijn (bs)

piraot (l) Ook **piraot** (spor.) [pi'ro:ət/ ...'ra:t] - piraot

piraotenust (l) [pi'ro:ətənast] - piratennest
piraoteschip (l) - piratenschip

piraotezender (l) - piratenzender

pirk z. **pierk**

pis z. **pisse**

pisang ['pisan] - pisang, vooral in *de pisang wezen* (Nbk, Ow, Ste)

pisbak (Bdie, Nw, Pe-Dbl) ['pɪzbak] - pisbak, urinoir

pisbedde z. **pissebedde**

pisbosschop (Bdie, Db, El, Nw, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Sz) de; -pen; -pien ['pɪs bɔsxɔp] 1. pisboodschapje: klein boodschapje als voorwendsel *Ja, vanzelf, ie hadden zo'e'n pisbosschoppien om even naor de buurvrouw te gaon* (Sz), *Hi'j het altied wel een pisbosschoppien* (El), *Ze hadde wel deur dat ze heur even kwiet wollen, want ze stuurden heur veur een pisbosschop naor de winkel* (Ol-Nl, Op), *Et is mar een pisbosschoppien* (Bdie)

pisbuize (l) ['p...] - pisbuis, urethra
pisdoek (verspr.) Ook **pissedoek** (Obk) de; -en; -ien ['pɪzduk/'pɪsəduk] 1. luier (ook: onderste luier, waar nl. de *pakkedoek* overheen kwam) *De pisdoek, daor kwam de pakdoek overhenne* (Nw), *Die het nog iene in de pisdoeken* heeft nog een kleine baby, heeft nog een kind dat nog niet zindelijk is (Dho), *Je kunnen goed zien dat ze nog lange niet goed was, want ze hadde een kleur as een pisdoek* (Diz, Sz, Op), *Die is zo wit as een pisdoek* is erg bleek (Nw), *d'r uut zien as een gore pisdoek* een slechte gelaatskleur hebben (Pe-Dbl), (gezegd van iemand die in verwachting is en daardoor ietwat bleek van gelaatskleur is:) *Doe leup ze al mit de pisdoeken om de kop* (Nw)

pisdoekkleur (Dfo, Db, El, Nt, Obk) de ['p...] 1. vale, bleke, slechte kleur: van het gelaat *Ze het een pisdoekkleur* (El), *Zol die wel goed wezen, die het de leste tied zo'e'n pisdoekkleur* (Obk), *Zollen heur kiender wel goed wasken wodden, ze hebben een pisdoekkleur* (Db)

pisgat (Nbk) et ['pɪsɣat] 1. gat waarin men urine loost, in rijmpjes als * *Hoe hiet ie?/Klein Grietien/Waor woon ie?/In de klonie/Waor ligt dat?/In 't pisgat* (Nbk)

pisgriete (Db, Dhau, El, Ow) ['pɪsɣri:tə] - pisgriet, Sint-Margriet, z. ook onder *Griete* en *pissen*, vgl. *Pisgriete vaalt op 20 juli en as 't dan regent, regent et zes weken* (El), *As 't mit pisgriete regent, dan regent et zes*

weken (Db), *De tweede hoonsdag is pishgriete* (Ow)

pishemel z. *mieghummel*

pishemelei z. *mieghummelei*

pishemelnust z. *mieghummelnust*

pishemmel z. *mieghummel*

pishemmelei z. *mieghummelei*

pishemmelnust z. *mieghummelnust*

pishimmel z. *mieghummel*

pishimmelei z. *mieghummelei*

pishimmelnust z. *mieghummelnust*

pishokkien (Bu, Ste) et; ...hokkies ['pɪs...]

1. hok met urinoir (buiten) *Daor staot een pishokkien* (Ste), *een pishokkien bi'j de schoele vroeger* (Ste)

pishummel (Nw) de; -s; -tien ['pɪs...]

1. hetz. als *mieghummel*, z. *aldaar*

piskarre (Dfo) de; ['pɪskɑrə] 1. bep. spelletje vroeger bij school gespeeld: de kinderen stonden wijdbeens en met het hoofd tegen het achterste van het andere kind; wie ondeugend was, moest onder de anderen door kruipen en kreeg van elk een flinke mep op z'n achterste

piskont (Db) de; -en; -ien ['pɪ...]

1. troetelnaam voor een baby *Och, mien kleine piskont!* (Db)

piskussen (verspr. OS, Dho, Sz) et; -s; -tien ['pɪs...]

1. onderste kussen dat men in een kinderwagen had (verspr.); ook wel: kussen onder een kind dat nog bedwaterde (Dfo) *Et piskussen was een kussen van haeverklifjen* (Db, Ow), *Elke dag kwam et piskussen buten* (Dho), *'t Piskussen dat stonk altied, want dat wodde boven de kachel opdreugd* (Sz)

pislocht (Nbk) ['pɪ...] - pislucht

pisniedig (Nt) ['pɪsnidəx; aks. wisselt] - pisinijdig *pisniedig wezen* (Nt)

pispaol (Bu, Nt, Nw) - pispaal (fig.) *Die is altied de pispaol, die moe'n ze altied hebben* (Bu), *Die is et pispaoltien, die dri'jt overal veur op* (Nw)

pispauze (Sz) de; -s ['pɪs...]

1. korte rustpauze tijdens het fietsen

pispot de; -ten; -tien ['pɪspot] 1. pispot

Vroeger ston de pispot op 'e berreplaanke (Ld), *le moe'n de pispot mit naor boven nemen* (Np), *Mok an de bienen moe'f de pispot op legen, dan moet et overgaon* (Bu)

2. flauwe persoon, vervelend iemand, iemand die alleen maar flauwe opmerkingen en grappen maakt *Wat is 't een*

misselik jonk, et is wel zoe'n pispot (Nw), *een flauwe pispot* iemand met alleen maar flauwe opmerkingen en grappen (OS, Np, Nw): *Dat wief is een flauwe pispot* (Nw, Np), *Wat toch een lauwene pispot* een erg vleierig, zoetsappig iemand (Nbk) 3. iemand die nogal druk is (Ste) 4. (vaak mv. of mv. van het verkl.) bloem van de hagewinde (Bdie, Bu, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Spa, Ste, Sz, fp, b: lm) 5. hagewinde (bl) 6. akkerwinde (Np, Ste, n, fp) * *As de hemel van boven komt, dan bin alle pispotten stokken* zie het niet te somber in, alle dingen waar men zich druk om kan maken zullen niet zo snel gebeuren (Ld), (schertsend, met name opgemerkt wanneer de ander zegt waar het om gaat, die dat noemt waar de ander eigenlijk op zat te wachten:) *Daor heur ik je, 'zee dove Jouk en doe brak de pispot* (Nbk)

pissee (Diz, Ma, Np, Nt, Nw, Obk, Op, Ow, Ste, Wol) Ook **pis** (Bu, Dhau, Dho, El, Obk, Ol-Nl, Op, Spa, Ste) de ['pɪsə/pɪs]

1. urine van de mens *Hi'j trapte in de pissee* (Ma), *Et kleine jongien hadde in de broek pist; dat konnen je zien, want de pissee leup 'm uut de broekspiepe* (Op), *D'r ston een hele pot pis van 'm 's morgens* (Ol-Nl), *De dokter wol wat pis in een flessien hebben* (El), *pis beweren veur de dokter* (Dhau), *Daor praoten ze altied van poep en pis(se)* in dat gezin, bij die mensen gebruiken ze altijd vieze woorden (Obk), *Hi'j het koolde bi'j hum, de pis is aorig donker* (Dho), *zo vael as pissee* (Ste) 2. aandrang tot pissen (Ol-Nl), in *Wat moe'k vandaege vaeke naor 't husien! Ik kon de koolde pis wel hebben* ik moet vaak urineren, wsch. door kou op de blaas (Ol-Nl) * *Kakke en pissee/Is nog et meerst wisse gezegd* in de tijd toen de kunstmest opkwam (Ow)

pisseebedde (El, Nw, Obk, Ste) Ook **pisbedde** (Nw) de; -n; -gien ['pɪsəbedə/'pɪzbedə]

1. pisseebed, keldermet (El, Nw, Obk) 2. in *Ik bin van een pisseebedde op een schietebedde kommen* ik ben van de regen in de drup gekomen (Ste)

pisseeboek z. *pisdoek*

pissen Ook **piesen** (Ol-Nl, Sz) zw. ww.; onoverg.; piste, het pist ['pɪsn/'pɪsn]

1. urineren (*pissen* was vroeger et gewone woord, tegenwoordig wordt het vaak als erg informeel opgevat; ruwer zijn: *zeiken*)

pissen - pissen

en *miegen* (Nbk, Np)) *Ik moet eerst even pissen* (El), *Hi'j vreug de meester om even henne te pissen* (Ld), *Ze staon bi'j oons vaake in de pollen te pissen* (Wol), *Ik moet (zo) neudig pissen* hoognodig urineren (alg., Nbk), *Ik moet een stok pissen* id. (Ste), *Van sappige proemen kuj' best van pissen* (Nt), *Die pist mit een bogien* (Ld), *Ik pis wel es in de broek van et lachen* (Ld), *bloed pissen* (spor.), *Hi'j rookt al, mar kan nog mar kwaolik buten de broek pissen* is nog maar klein, stelt nog niet veel voor (Ow), *...nog mar net buten de broek pissen* (El), *Die kuj' wel in de buse pissen* hij/zij laat zich gemakkelijk manipuleren, laat gemakkelijk met zich soffen, heeft een ander zelden door (verspr.), zo ook *Hi'j lat 'm in de kouse pissen* id. (El), waartegenover *Hi'j lat 'm niet in de buse pissen* (Wol), *Ze pissen toch in iene pot* ze zijn twee handen op één buik, spelen elkaar de bal toe, spannen samen (Dho, App), *buten de pot pissen* z. onder *pot*, *Hi'j pist overal tegenan* bemoeit zich overal mee (Bu), *Hi'j kan henn' te pissen lopen* naar de pomp lopen (Ste), (van iemand met een ontstoken ooglid, met een strontje:) *Die het een oold wiefien zien pissen* (Nw), *...een oolde vrouw zien pissen* (Ol-Nl), zo ook, tegen zo iemand: *Hej' een oold wief zien pissen?* (Np, Nbk), *Ie hebben zeker iene zitten zien te pissen* (Obk), *...een oolde kerel zien pissen* (Np), (zelfst.:) *iene over et pissen jaegen* de ander opjagen (Ste, Wol): *Je moeten je niet over et pissen jaegen laoten* (Wol), (gezegd als het heel licht regent:) *De moggen pissen* (Ol-Nl), *pissende Griete* Sint-Margriet, nl. 20 juli (verspr.), z. ook onder *Griete: Pissende Griete is de twiede hoonsdag* (Bu, Ow), *Et is vandaege pissende Griete, en as et dan regent, regent et zes weken* (El, Bu), *As et mit pissende Griete regent, regent et de hiele hoonsdaegen* (Obk), *As et op pissende Griete regent, regent et nog zes weken* (Np, Spa), *Regent et niet mit pissende Griete, zullen we mooie hoonsdaegen kriegien, die duren zes weken* (Obk), *Naor een oold gezegde regent et veertig daegen achter mekaere as et pissende Griete regent* (Sz, Op), *As et de hele dag regent, zeggen we wel es: et liekt wel pissende Griete* (Diz), *Pis-op-bedde is*

vot, hi'j het schiet-op-bedde weer kregen is van de regen in de drup gekomen, gezegd bijv. van iemand die na een scheiding trouwt met iemand die eerder slechter is dan beter (Ow, Nbk), zo ook *Die is van pis-in-et-bedde in schiet-in-et-bedde terechtkommen* id. (Nw) en *Pisse-op-bedde vot, schiete-op-bedde komt weer* (Dho), *pis-op-bedde voldaon en schiet-op-bedde weer* van de regen in de drup gekomen, vooral gezegd bij een miskoop (Ld), *een pappegaaï van 't paoltien pissen* een vrouw zwanger maken (Wol), (schert send:) *Wij dronken een glas en pisten een plas, mar et bleef zo et was er veranderde niets* (oorspr. gezegd van de tweede Grote Vergadering, in 1717) (Sz), *Die kikt zo mal, die kon wel op bedde pist hebben* (Nw), *Hi'j het een kleur, hi'j kon alle nachten wel op bedde pissen* hij heeft een vale, erg slechte gelaatskleur (Sz), *'t Is zoen klein hoekien, ie kun d'r wel overhenne pissen* het is een erg klein stukje land, grond (Ma), zo ook *Hi'j het een mesbulte, ie kun d'r wel overhenne pissen* zo klein nl. is z'n mesthoop (Obk, Nt), *Hi'j is zó zunig, hi'j wil veur een dubbeltien wel in de broek pissen* (Ste), *'t Is me ankommen as pissen* ik heb het zomaar ineens, onverwacht snel gekregen, opgedaan (een verkoudheid bijv.) (Np, Wol), *We mossen zo lachen, et pissen zol je ankommen* we moesten zo hard lachen dat we er bijna van urineerden (Obk, Bu), (gezegd van alcoholica) *Ie kun d'r beter van pissen as van een pakkien spiekers* (Np, Ste, bo: Nw), *...as van een kossien brood* (Bu, Obk), *...as van een toppien huj* (Obk) 2. regenen (Bdie, Nbk) *Kiek, daor pist et weer henne* (Nbk), *Et is pissen mit et weer* (Bdie) * *Pissen gaot veur daansen* naar de w.c. gaan gaat altijd voor, dat kun je natuurlijk niet overslaan, ook ruimer: wat het eerst nodig is, moet het eerst worden gedaan (Nbk, Np, bo: Nw), *...veur et daansen* id. (Bu), *Aj' gien geld in de buse hebben, pissen de honties je an* (bo: Nw), *Je kun een naekende boer niet in de buse pissen* het onmogelijke is nu eenmaal niet uitvoerbaar (Diz), zo ook *Ie kun now ienkeer gien naekende jood in de buse pissen* (Op) en *'t Is een toer om een naakte meid in de buse te pissen* (Sz), *Regent et*

niet niet mit pissende Griet/Dan regent et veertig dagen niet (Sz), z. ook *Griete, Melk is goed veur elk* (verspr.), meestal gevolgd door *Mar niet veur Jan/Die pist d'r van* (verspr., Ow)

pisserig (Dho, Ld) bn.; -er, -st ['pɪsɪrɛx] 1. met een valse, bleke gelaatskleur *Hij kikt pissurig toe* (Dho), *Dat jongien keek zo pissurig toe, die kon naachs nog wel op berre pissen* (Ld)

pissertien (Db) et; ...ties ['pɪsɪrtɪn] 1. baby (vooral als troetelwoord) *Mien klein pissertien!* (Db)

pisstank (Nbk) ['pɪstɒŋk] - pisstank

piste (spor.) ['pɪstə] - piste: in een circus, ook: skipiste

pistol z. *pestol*

pistool z. *pestol*

pisvole z. *pisvoalde*

pisvoalde (App, Ma, Nbk, Ste b) Ook **pisvole** (Dfo, Dhau, Np, Ste), **pisvoalten** (mv.: bo: Nw), **pisvouwe** (Ol-Nl) de; -n, ...volen ['pɪsfoːldə, ...foːlə/...fɔmə] 1. valse plooi, valse vouw *Pisvoalden, knoeters die heuren d'r niet in* (Nbk), *Dat ding zit vol pisvolen* (Np), *Aj' dubbeld op zoe'n ding zitten, krieg' zokke pisvolen* (Nbk)

pisvoolderig (Np) bn.; -er; -st ['pɪsfoːldɪrɛx] 1. (van kleding) met kreukels, met valse plooiën *Die buusdoek is pisvoolderig* (Np)

pisvoalten z. *pisvoalde*

pisvouwe z. *pisvoalde*

pit de [pit] 1. innerlijke kracht (van personen), geestkracht *Da's iene mit pit* (Nbk), *'t Is iene daor pit in zit* (Nbk), *Ik zegge je dat d'r pit in zit* (ba), *een kerel mit pit* (Ma) 2. z. *pitte*

pitriet ['pit...] - pitriet

pitrieten (spor.) bn.; attr. ['pitriːtɪ] 1. van pitriet *een pitrieten stoel* (spor.)

pitrum z. *pietereulie*

pitte (alg.; bet. 3: verspr.) Ook **pit** (bet. 1: Np, bet. 2: Dhau, Ld, Np, bet. 3: Bu, Dfo, Ma, Nbk, Np, Spa, Sz, Wol, bet. 4: Ld, Obk) de, ook wel et (bij *pit*); -n; pittien ['pitə/pit] 1. pit (van bep. vruchten) *een pitte/de pitten van een appel* (Nbk, Ste), *de pitte van de kosse* (Bu), *D'r zit een dikke pitte in de perzik* (Spa), *Et pit zat los in de proeme* (Np), *Ik lus wel graeg brummel-sap, mar dan moet et eerst wel deur de zi'je west hebben, dan bin de pitten d'r uut*

(Nbk) 2. pit in een petroleumstel, in een olielamp, kousje van een gaslamp e.d., ook: brander van een gasstel, van een gaslamp e.d. *De pitte moet even wat in de hoogte* nl. het lampkatoen (Bu), zo ook *Drij et pittien van et pielereuliestel mar een betien hoger* (Diz), *De pitte van een oolderwetse pielereulielaampe koj' op-endaale schroeven* (Ow, Op), *de pitte van de laampe* (Bu, Pe-Dbl, Np, Dho): *Et pit van de laampe braande niet geliek* (Np), *Et pit van de laampe walmt, want de kouse zit d'r niet goed recht an* (Dhau), *D'r moet een nij pittien in een nieuw kousje in de gaslamp* (Np), *et pit van et stel* (Nbk) 3. herkenbare kern, merg, in het hout van bep. bomen en struiken, vooral: vlierpit (verspr.) *D'r bin enkele struken en bomen, daor zit helemaol een pitte deur* (Ol-Nl), *de pitte in de vleeer* (Bu, El, Spa, Sz, Ste), *Vleerhooft zit een pit in* (Sz), *Om een klapbusse te maeken moet de pit uut de vleeer* (Ma), ... *mos eerst et pit uut et vleeerhooft haeld wodden* (Np, Op), *De punten van een pijl wodden vroeger van een vleertakke maekt; stukkies van ongeveer 5 cm en dan mos de pit d'r uut* (Spa), *De pitte van die oolde boom is nog goed geve* (Diz), *De pitte van een wottel is wat lochtiger as de wottel zels* (Obk) 4. kern van een ettergezwel, etterhaard (verspr.) *Aj' een stienpoeste hebben, moet de pitte d'r uut as 't beteren zal* (Dhau, Obk), *Disse stienpoeste brekt daodelik nog niet deur, de pitte zit nog te diepe* (Op), *Zolange de pitte niet uut de zwölle is, hielt hij niet* (Pe-Dbl, Db), *Aj' een likdoorn hebben moet de pit d'r uut, om de piene vot te kriegien* (Obk), *Bi'j een stienzulle moet de pit d'r goed uut haeld wodden* (Dhau), *Die zwöllende vinger dot goed zeer, want de pit is nog niet riepe* (Db) * *Roege bolsters, blanke pit* (Nt)

pitteboel (Ol-Nl) de ['pitə...] 1. het geheel aan pitten in allerlei vruchten (als hinderlijk ervaren) *Et naodeel van proemen en kassen is die pitteboel* (Ol-Nl)

pitten (spor.) ['pitɪ] - pitten, slapen

pittig bn.; -er, -st ['pitɛx] 1. krachtig, energiek *een pittig persoon* (Spa), *een pittig wiefien* (Nbk), *een pittig kereltien* d.i. vooral: klein en sterk (Np), *Dat staot je mar pittig staat je vlot en jeugdij* (Spa),

pizza - plaankien

Die is aorig pittig sterk in z'n armen (Nw)
2. niet gemakkelijk om te doen (Nbk) *Die sommen bin nogal pittig veur heur* (Nbk)
3. nogal gekruid, sterk, niet flauw (Nbk)
De soep is nogal pittig (Nbk), *Die borrel...* (Nbk)

pizza de; -'s; -gien ['pitsa] 1. pizza

pizzeria de; -'s ['pitsə'rija] 1. pizzeria

pjieuwen z. *pjieuwken*

pjieuwken (Dhau, Nbk, Obk, Ow) Ook **pjiwken** (Nbk), **pjieuwen** (Obk), **pieuwen** (Db, Dfo, Ld), **plieuweren** (Bu), **puken** (Bu) zw. ww.; onoverg.; pjieuwkte, het pjieuwkt ['pjumkɿ/'pjumkɿ/'pjumɿ...gɿ/'pim.../'plimɿ/'py:kɿ] 1. niet opschieten met het eten, traag en kieskeurig zijn bij het eten, met lange tanden eten *Kiender kun zo pjieuwken* (Ow), *Zit toch niet zo te pjieuwken* (Obk), *...plieuweren* (Bu), *...puken* (Bu)

pjieuwker (Obk) Ook **pjieuwkerd** (Obk), **pjiwker** (Nbk), **pieuwer** (Dhau, Ow), **prieuwer** (Nbk), **puker(d)** (Bu) de; -s; -tien ['pjimkɿ(t)/'pjimkɿ/'pimɿ/'primkɿ/'py:kɿ(t)] 1. iemand die met lange tanden eet, die kieskeurig en traag is met het eten *Hij zit d'r in omme te tiezen, wat een pjiwker* (Nbk), *Een pieuwer knoeit omme mit et eten* (Dhau), *Die pjieuwkerd kan eins niet bij een aander eten* (Obk), *Wat is dat een oolde pieuwer* (Ow)

pjieuwkerd z. *pjieuwker*

pjiwken z. *pjieuwken*

pjiwker z. *pjieuwker*

pk - afkorting van *peerdekracht*

pl - afkorting van *plak* 'plaats'

plaag z. *plaoge*

plaaggeest z. *plaoggeest*

plaanke Ook **planke** (WH) de; -n; **plaankien** ['plā:ŋkə/'plāŋkə] 1. plank: tamelijk dun en langwerpig gezaagd stuk hout *Uut die boom kuj' nog wel een peer mooie plaanken zaegen* (Nbk), *een kroeme plaanke* (Bu), *ni'je plaanken an de schure zetten* (Spa, Pe-Db1), *een ni'je plaanke anslaan* (Ow), *op 'e plaanke staon* in het krijt staan, schulden hebben, met name bij een leverancier (b), *Et volk ligt op 'e plaanke*: gezegd van het bijenvolk dat 'doorbouwt' tot op de plank onder de bijenkorf (bs), *brood op 'e plaanke hebben* genoeg hebben om van te leven, genoeg inkomsten hebben (Np, Obk, Op, Nw), *D'r*

is gien brood op 'e plaanke ze hebben te weinig inkomsten, ze zitten krap (Diz), *Hij het een plaanke veur de kop* heeft een bord voor z'n kop (Db), *zo ook Hij loopt mit...* (Sz), *zo stief as een plaanke* niet bep. vlug, niet lenig, ook: met een gevoel van stijfheid in z'n leden, *zo dunne...* (Ld, Ow), *zo maeger...* (Dho, Ld), *zo recht...* (Ld), (gezegd van bijv. koek:) *zo had as een plaanke* (Obk, Ol-Nl, Ste), *Et brood was zo druge as een plaanke* (Ld), (gezegd van een vrouw die nauwelijks borsten heeft:) *zo slicht as een plaanke* (Np) 2. plank waarop men iets plaatst, bewaart: kast-plank, boekenplank e.d. *van de bovenste plaanke* zeer goed (Obk), *daodelik van de bovenste plaanke beginnen* met de deur in huis vallen, meteen over de kwestie beginnen, het moeilijkste willen aanvatten (Nbk, Op) 3. loopplank (naar een schip) *Die is de plaanke biester* heeft het mis, heeft zich vergist (Nw), *zo ook Die het de plaanke missleugen* id. (Nw), *Hij is de plaanke mislopen* id. (Db, Obk): *Hij is de plaanke mislopen mit dat anneumen wark* hij heeft het totaal verkeerd ingeschat, het kon lang niet uit (Obk), *Hij was de plaanke aorig mis* had zich behoorlijk vergist (Pe-Db1), *zo ook Ie kun de plaanke vies mis wezen* (Ste) 4. *vonder een plaanke over de sloot* (Spa) 5. (mv.) *toneel op 'e plaanken staon* op het toneel staan (Nbk) * (tegen of over iemand die *Jaanke* heet:) *Jaanke zat op 'e plaanke/Wip zee de plaanke/Weg was Jaanke* (Nw), *Van dik hoolt zaegt men plaanken* (Op)

plaankehoolt (Obk) et ['p...] 1. hout waar men planken uit maakt, hout in de vorm van planken *Ik kocht dat plaankehoolt bij de meter van de baos* (Obk)

plaankekoorse (l) Ook **plaankekoorts** (Bu, Ld) ['plā:ŋkəkɔ:ərsə/...kɔ:ərts] - planken-koorts

plaankekoorts z. *plaankekoorse*

plaanken (Nbk) bn.; pred. ['plā:ŋkɿ] 1. van planken *een plaanken vloer* (Nbk)

plaankespiekere (Ow) onbep. w. ['plā:ŋkəspikɿ] 1. vastspijkeren van planken

plaankien et; **plaankies** ['plā:ŋkin] 1. kleine *plaanke* 2. hetz. als *steunhoolt* (Diz), z. *aldaar* 3. elk der beide planken aan de voor- en achterzijde van een

ouderwetse boerenwagen (Ma) *Ie hadden et veur- en achterplaankien; de rongen bin 32 cm hoge en zo hoge is et plaankien ok; an de boverkaante bin de plaankies wat bewarkt, as versiering* (Ma)

plaankienkrulen (Np) onbep. w. ['plā:ŋ kiŋkrylŋ] 1. bep. oud spel spelen waarbij men een cent van een plankje liet rollen en de afstand mat met een meetstokje *Vroeger deden we wel plaankienkrulen* (Np)

plaankzeilen (Db) onbep. w. ['p...] 1. plankzeilen, windsurfen *Mit et plaankzeilen hadden we een bulte last van een schieve wiend* (Db)

plaantaardig (l) [plā:n'to:ərdəx] - plant-aardig

plaante Ook *plante* (Spa) de; -n; ...plaantien ['plā:ntə/'plāntə] 1. plant, elk der kleinere gewassen *De pioenroze is een vaste plante* (Spa)

plaante-eter (l) de; -s ['plā:ntə:tɪ] 1. planteneter, herbivoor

plaante-eulie (l) ['p...] - planteolie

plaante-ofval (l) ['p...] - plantenafval

plaantebak ['plā:ntəbak] - plantenbak

plaantebeschrijving (l) ['plā:ntəbəskri:wɪŋ, ...vɪŋ] - plantenbeschrijving

plaantefamilie (l) ['p...] - plantenfamilie

plaantegemeenschap (l) ['p...] - plantengemeenschap

plaantegeslacht (l) ['p...] - plantengeslacht

plaantekenner ['p...] - plantenkennner

plaantekweker (l) ['p...] - plantenkweker

plaantekwekeri'je (Nbk) ['plā:ntəkwi:kəri:jə, ...kɪ'tjə] - plantenkwekerij

plaanteliefhebber (spor.) ['p...] - plantenliefhebber

plaanten Ook *planten* (WH) zw. ww.; overg.; plaante, het plaant ['plā:ntp/'plāntp] 1. in de grond zetten om te laten groeien (van bomen, planten) *Ie maggen gien bomen plaanten dichte bij de gerechtigheid van de buren* (Pe-Db), *We weren al vroeg an 't plaanten mit de moesen de koolplaanties* (Obk), *We moe'n de begonia's even plaanten* (Ste), *de slaodplaanties plaanten* (Nbk) 2. neerzetten, plaatsn *Hi'j plaantte zien voete krek in et tunegien* (Nbk)

plaantenaeme (spor.) ['p...] - plantnaam
plaanter de; -s; -tien ['plā:ntɪ] 1. degene die plant * *Boompjen groot, plaantertien dood* (Dfo)

plaantesoorte (spor.) ['p...] - plantesoort
plaantestekkien (Nbk) et; ...stekkie ['plā:ntəstekin] 1. plantestek(je)

plaantevoedsel (spor.) ['p...] - plantevoedsel

plaantewereld (spor.) ['p...] - plantenwereld

plaanteziekte (spor.) ['p...] - planteziekte

plaanteziektekunde (l) ['plā:ntəsiktəkʌndə] - planteziektenkunde

plaantgat (spor.) et ['p...] 1. plantgat

plaantgoed (spor.) et ['p...] 1. plantgoed

plaantkunde (spor.) de ['p...] 1. plantkunde, botanie

plaantkundeboek (spor.) et; -en; -ien ['p...] 1. plantkundeboek

plaantkundeler (spor.) ['p...] - plantkundeleraar

plaantkundeles (spor.) ['p...] - plantkundeles

plaantofstaand (l) ['p...] - plantafstand

plaantseizoen (spor.) ['p...] - plantseizoen

plaanttied ['plā:ntit] - planttijd

plaas z. *plaetse*

plaasnaam z. *plaetsnaeme*

plaatbrood z. *plaetebrood*

plaatsen z. *plaetsen*

plaatsnaam z. *plaetsnaeme*

plaatstove z. *plaetstove*

plaatvere z. *plaetvere*

place-mat (spor.) ['plu:smet, plijs...] - place-mat

plaezen z. *plenzen*

plaes(e) z. *plaetse*

plaeselik z. *plaetselik*

plaesen z. *plaetsen*

plaatballe z. *plaetebrood*

plaatbrood z. *plaetebrood*

plaatdoembaand (Nw) de; ...banen ['p...] 1. scharnier met blad op het kozijn; met opstaande pen, waarop de deur met behulp van ogen hangt en draait

plaatdoeme (Nw) de; -n ['plē:dumə] 1. ijzeren pen aan het blad van een deurkozijn, waarop de ogen rusten die aan de deur zijn gemonteerd

plaete Ook *plate* (WH) de; -n; plaetien ['plē:tə/'plā:tə] 1. plat, hard stuk van bep. materiaal (vaak langwerpig of vierkant) *een marmere plaete, een glaezen plaete, een dikke, stutten plate* (Spa), *een plaete veur et heufd hebben een bord voor z'n kop hebben* (Nw), *Et varken het een plaete*

plaeate-atlas - plaeatebrood

in et gier heeft een stijve uier (ook wel gezegd inzake een schaap of koe) (Nw) 2. (veelal verkl.) plat, plaatvormig onderdeel van het klinkwerk van een deur, aangebracht ter versterking, om slijtage tegen te gaan (z. ook *slietplaeatien*) (verspr.), vgl. *An de ringkaant van et klinkstel zat vaeke een hatvormig plaeatien tegen et uutslieten van et gat* (Obk), *Et plaeatien an et klinkstel van de deure wodt roem* (Ma, Diz), zo ook *De achterdeure sluit niet goed meer, ik daenke dat et an de plaeate van et klinkstel ligt* (Op), *An et klinkstel zat vroeger an weerskaanten een plaeatien* (Spa, Ow), *Et platien kwam op 'e deure en daor ging et klinkstel deur* (Sz), *Et plaeatien van de deure zit achter et klinkstel; et is vaeke hatvormig, tegenwoordig vaeke vierkaant, mar dan kwam et d'r overhoeks op* (Ow, Ste), *nije plaeaties achter 't klinkstel zetten* (Np) 3. (veelal verkl.) langwerpig plaatje op de zeisboom aangebracht, met een gaatje waarin de punt aan de achterkant van het zeisblad sluit (verspr.) *et plaeatien mit een gattien veur et zendenakkien* (Ow), *Dat iezeren plaeatien an de zendeboom komt de hekel in* (Pe-DbI), *Et iezeren plaeatien op 'e zendeboom is et hekelplaeatien, daor de hekel in past* (Ol-NI, Dfo), *D'r moet een nije plaeate op 'e zendeboom, want et gattien wodt te roem* (Spa, Op), *N. zette een plaeatien op 'e zende om die recht te kriegen, om de zende glad te kriegen, gien bochten of zo* (Nw) 4. bep. voorziening in het lichaam aangebracht ter versterking *een plaeatien in de heupe* (Nw), *plaeaten in de heupen* (Bu), *Hi'j het et bien op verschillende plakken breuken had, hi'j het d'r now nog plaeaten in zitten* (Bu, Ow) 5. ovenplaat (Bdie, Ma) *Knipbrood is bakken op een plaeate* (Bdie), *Plaeatebrood wodt los op 'e plaeaten bakken* (Ma) 6. groot stuk metaal in plaatvorm, neergelegd om wegzakken, vallen te voorkomen *Ze hadden plaeaten in de dam liggen* (Ma), *Ik hebbe een dikke plaeate over et gat henne legd, want d'r zol es iene in lopen kunnen* (Bdie, Op) 7. dekblad op een fornuis e.d., waarop verhit wordt (Obk) *Boven op 'e kookkachel zat vroeger een plaeate mit drie gatten: et eerste gat, et tweede gat en een soker- of suddergat, dat was een klein gat* (Obk) 8. in de plaeate

poetsen de plaat poetsen, ervandoor gaan, verder in *Ik zal je de plaeate poetsen* prijzen en daardoor stimuleren, aanzetten (Bu) 9. bep. langwerpig sieraad op het voorhoofd gedragen (bij een oorijzer) (Bu) *De moeder van N. had een goolden plaeate veur et heufd* (Bu) 10. zware balk over en als verbinding van twee binstijlen (Dhau, El, Nbk, Ow) *Waor de plaeaten op liggen en et aentien dat d'r dan over stikt is et kopaende* (Ow) 11. muurplaat (Ow) *de plaeate boven op 'e mure* (Ow) 12. harde laag in de grond van leem (El) of ijzeroer (Bu) *D'r zit een plaeate onder dat laand* (El), *een plaeate in de grond* (Bu) 13. hetz. als *kachelplaeate, heerdplaeate*, z. aldaar (Bu, Np, Ow, Pe-DbI, Ste, Wol) *De kachel staot op 'e plaeate* (Wol), *We bruken de kachelpoetsvodde om de plaeate te schoeren* (Np), *een iezeren plaeate in de heerd* (Ow), *Die d'r achter staot is aenlik de heerdplaeate, mar onder et heerdvuur lag ok een plaeate* (Bu, Ste), *I'j hadden beide wel, de staonde en de liggende plaeate* (Pe-DbI, Ow) 14. grammofoonplaat *plaeaties dri'jen, Ze kommen op 'e plaeate!* ze nemen hen op een grammofoonplaat op (Nbk), *een goolden plaeate* (spor.) 15. gedrukte afbeelding, afdruk van een prent, schoolplaat e.d. *een mooie plaeate in de schoele* (Ow) 16. etsplaat e.d. (l) 17. golfplaat (als dakbedekking) *Ze hebben nije plaeaten op 't dak kregen* (Bu, Np), *Ze hebben plaeaten op et dak legd* (Nw) 18. schouderblad (bij runderen) (Bdie) *Die bolle is los in de plaeaten hol tussen de schouderbladen* (Bdie) 19. (bij runderen) elk der delen ter weerszijden van het staartbeen (Ma, Ow) *Die koe is wat lang in de plaeate* (Ow), *...het lange plaeaten* (Ow), *De koe kraekt in de plaeaten* (Ma) **plaeate-atlas** (spor.) ['p...] - platenatlas **plaeate-industrie** (spor.) ['p...] - platenindustrie **plaeatebolle** z. **plaeatebrood** **plaeatebon** ['p...] - platebon **plaeatebrood** (Bu, Ma, Nw) Ook **plaeatebrood** (Dho, Np, Op, Ow, Pe-DbI, Ste), **plaeatebrood** (Spa), **plaeatebolle** (Ow), **plaeatebolle** (Ol-NI) ['p...] - plaatbrood *Plaeatebrood wodt los op 'e plaeaten bakken* (Nw, Ma), *Krentemik is rond plaeatebrood* (Pe-DbI)

plaetehoes ['p...] - platenhoes
plaetekiste (spor.) ['p...] - platenkist
plaetekoffer ['p...] - platenkoffer
plaetelabel ['p...] - platenlabel
plaetemaatschoppi'je (l) ['p...] - platenmaatschappij
plaeterek (spor.) ['p...] - platenrek
plaetespeulder (Nbk) Ook **plaetespeuler** (Nbk) ['plɛ:təspɑ:lɔr/...lɔr] - platen-speler
plaetespeulder z. **plaetespeulder**
plaetestudio (spor.) ['p...] - platenstudio
plaetewinkel (Nbk) ['p...] - platenwinkel
plaetzeaake (spor.) ['p...] - platenzaak
plaethamer (Dfo) de; -s ['plɛ:t...] 1. hamer voor het bewerken van metalen platen
plaetien et; **plaeties** ['plɛ:tin] 1. kleine **plae**te in diverse bet., z. aldaar 2. afbeelding, prentje *D'r staon mooie plaeties in dat boek* (Nbk), (fig.) *Dat past niet in et plaetien* past niet in het actieplan, in de ontwikkelde toekomstvisie enz. (spor.) 3. elk der lamellen van bep. paddestoelen (l) *de plaeties in een poddestoel* (l) 4. bep. prothese als onderdeel van het gebit: **plaatje** (l) 5. foto (spor.) *een plaetien macken* (spor.), ...*schieten* (spor.)
plaetiesalbum (spor.) ['p...] - plaatjesalbum
plaetiesboek (spor.) et; -en; -ien ['p...] 1. boek met (voornamelijk) plaatjes
plaetieskieken onbep. w. ['p...] 1. plaatjeskijken
plaetieszwam (l) ['plɛ:tiswam] - plaatjeszwam
plaetiezer (Ste) ['p...] - plaatijzer
plaetkoeke (spor.) ['p...] - plaatkoek
plaetmes (Dfo, Dho, Np, Ste) et; -sen; -sien ['plɛ:tmes] 1. mes om koekjes en ander baksel los te maken (Dfo, Dho, Np) *Mit een plaetmes hael ic anbaksel van de plae*te of (Np), *een plaetmes om de koekies los te macken* (Dho) 2. ovenpaal (Ste)
plaetopnaeme (l) ['p...] - plaatopname
plaetpasse (l) ['plɛ:tɔpəsə] - plaatpers
plaets z. **plactse**
plaetsbespreking (l) ['p...] - plaatsbespreking
plaetsbewies (spor.) ['p...] - plaatsbewijs
plaete (alg., niet ZW en WH, niet bet. 5) Ook **plaets** (bet. 1, 5: Nbk, Ste, bet. 3: Bu), **plaa**s (Spa), **plae**se (ZW, Ma, Nt, Sz; bet. 5: Pe-Dbl, s: Nw), **plase** (Sz), **plaes**

(bet. 5: Nbk, Obk) ['plɛ:tə/ple:ts/'plɑ:s/'plɛ:sə/'plɑ:sə/ple:s] 1. boerderij (vaak met inbegrip van bijgebouwen, erf, tuin en evt. landerijen) *D'r is haost gien boer die nog een menninge naor de plaete het, want et bin allemaol betonpaeden (Obk), *een grote plaete (Ste), *Et is mar een klein plaetsien (Ste), *Dat was een strekkende plaete een boerderij met landerijen die in een lange strook gelegen waren, meestal naar achteren (tot de grens van het dorpsgebied, bijv. tot de *Lende* of *Kuunder*) (El), *Dat land hoort bij de plaas (Spa), *Die plaese het hi'j gien schuld meer over (Nt), *Die plaete is onbezwaard zonder hypotheek (Np), *Dat is nogal een hele plaas een grote boerderij (Spa) 2. zitplaats (Bu, Spa) *Ik bin daor wegløpen, mar now weet ik mien plaete niet meer (Bu), *D'r is gien plaas meer (Spa) 3. dorp of stad (Bu) *In welke plaets wonen jim? (Bu) 4. bep. plek, punt op aarde (Sz) *Dat is best een mooie plaese om te wonen (Sz) 5. in *in plae*s dat net andersom dan dat (...) (Nbk, Obk): *Die maegies lummelen mar wat omme, in plae*s dat ze anpakken (Obk), *in plae*ts dat id. (Nbk, b, p): *Die niksnutter har over de kni'je moeten, in plae*ts dat hi'j wat om de kin streken wodde (b), *in plae*ts dat je vrinden helpen (p), *in plae*s van in plaats van (Nbk, Obk), ook *in plae*ts van (Nbk, Obk, b): *In plae*ts van strips kreeg die verlopen wereldreiziger, dat stok ongelok, van alles wat mar mooi en lekker was (b), zo ook *in plae*se van (Pe-Dbl) en *in plae*se wat te doen in plaats van iets te doen (Pe-Dbl), verder in *Et scheelt mi'j een bitter betien wie in de plae*se van N. komt wie voor N. in de plaats komt (s: Nw: 1880)
plaetselik Ook **plaeselik** (Bdie) ['plɛ:tsək/'plɛ:sək] - plaatselijk: beperkt tot één of enkele plaatsen *De regen is plaetselik valen (Ste), *plaetselik verdoven (Nbk); eigen aan één of meer plaatsen *Die woorden bin mar plaetselik, die bruken ze lang niet allemaole hier bij omme (Nbk), *plae*tselike gebruiken (Nbk), *plae*tselike tied (l); m.b.t. een bep. plaats of gemeente (l) *plae*tselik bestuur (l), *plae*tselike regels (l), *Plae*tselik Belang algemeen gebruikte naam voor elk der plaatselijke verenigingen die zijn ingesteld om de leefbaarheid van een***************

plaetsen - plaggehope

bep. plaats te bevorderen
plaetsen Ook **plaesen** (Nt), **plaatsen** (Sz) zw. ww.; overg.; plaetste, het plaetst ['ple:tsn/'ple:sn/'pla:tsn] 1. zetten, een plaats geven *We zullen die kaaste even plaetsen* (Nw), *Dat moej' daor mar (in/op/tussen/naost/tegen/onder) plaetsen* (Ol-Nl), *een tillevisie plaetsen* (Ow), *Ik wil dat bossien daor mar plaetsen, dat is wel een mooi plakkiën op 'e zonne* (Sz), *een adverteensie plaetsen*, *Hoe moe'k dat plaetsen* hoe moet ik dat interpreteren, wat is de betekenis ervan in het geheel (Nbk), *Daor plaets ic mi'j veur een muilike opgave* (Ol-Nl) 2. een plaats, een positie toewijzen, een plaatsing regelen *Zo kwam d'r iene van de kemmissie die die meensken plaetsen mos* (j), *Heur man wodde daorhenne plaetst* (v), *Niet alle studenten kun veur die studierichting plaetst wodden* (Nbk) 3. de plek bepalen op een ranglijst bij bep. sporten 4. in je plaetsen veur zich plaatsnemen voor (spor.)
plaetsing de; -s, -en ['ple:tsn] - plaatsing: het zetten, plaatsnemen: *de plaetsing van een kaaste* (Nw); onderbrenging: *de plaetsing van evacués vlak nao de oorlog* (Nbk); het opnemen in een krant; toewijzing van een plaats binnen een bep. studierichting
plaetsingskemmissie (l) ['p...] - plaatsingskommissie
plaetsingskosten (spor.) ['p...] - plaatsingskosten
plaetsingsmeugelijkheid (spor.) Voor-heid z. -hied ['p...] - plaatsingsmogelijkheid
plaetsnaeme (Nbk) Ook **plaasnaam** (Spa), **plaatsnaam** (Sz) de; -n; ...naempien ['ple:tsnē:mə/...] 1. plaatsnaam
plaetsnemen (p) ['p...] - plaatsnemen *as ze plaetsnemen hebben* (p)
plaetstove Ook **plaatstove** (WH) ['pl...] - plaatstoof *Een plaetstove was een grote bak mit 'n plaete d'r bovenop, d'r kon vuur in en d'r konnen zo meer meensken heur voeten op waarm hopen* (bl), *De plaetstove kwam middel onder de taofel te staon en dan kon iederiene de voeten d'r op hebben; hoolten ziedkaanten, een plaete d'r over en dan een teste d'r in* (Bu), *Een plaetstove hitte geweldig* (Ste), *As vroeger mit mem heur jaorig op 5 jannewaori de vesite kwammen, kregen de tantes vaeke een*

kooltien in de plaetstove (Db)
plaetsvienen (d, j) ['p...] - plaatsvinden
plaetvere (Bdie, Bu, Dfo, Dho, Ld, Obk, Ow, Pe-Db, Ste) Ook **plaatvere** (WH) de; -n ['ple:t.../...] 1. bep. platte veer onder bep. rijtuigen *De meerste karren en rietugen hadden plaetveren* (Ow), *Plaetveren waeren veren van verschillende tilbury's en de kapwaegen, glaezen waegen en brik* (Ste), *As oonze volk vroeger mit de sjeze votreden, dan konnen die plaetveren zo knaarpn* (Obk)
plaatwark (spor.) et ['p...] 1. plaatwerk: wat van plaatijzer gemaakt is
plafon (Ow) et; -nen, -s; -negien [pla'fon] 1. plafond (lett.)
plagen z. **plaogen**
plagge de; -n; plaggien ['plagə] 1. plag, afgestoken heide- of graszode *Anneumen stokwark was ok et plaggestikken veur de grote boeren; et gong bi'j et voer, een voer was 200 plaggen* (Ow), *Aj' bi'j et plaggestikken twintig hopies hadden (van tien plaggen), dan haj' een voer* (Ow), *Op iene plagge mos een schaop en een laom op liggen kunnen moest nogal groot zijn* (Ow), *De plaggen kwammen mit de heide in de heugte, d'r kwam iene op 'e kop bovenop (dan haj' tiene), veur et drugeholen* (Ow), *As ze te ruste gongen op wat plaggen en stro in de tente (...)* (j), *D'r zit een gat in 't dak, daor moe'n mar een paer plaggen op* (Sz), *Aj' een pak op 'e huid kriegen, moej' een plagge in de broek doen* (Nbk), *vandaar een plagge in de broek, vroeger, aj' naor schoele gingen* (Bu)
plaggebult z. **plaggebulte**
plaggebulte (Bu, Ow, s: Obk) Ook **plaggebult** (Ow) de; -n; ...bultien ['p...] 1. hoop(je), berg(je) plaggen *Et was duuster bi'j huus van de plaggebulten* (Ow), *een plaggebulte veur zien varkenstal* (s: Obk), *een plaggebulte as scheiding* d.i. net als een **balstien**, z. ook **rooibulte** (Bu), (gezegd van een bot mes:) *Zoe'n mes is slepen op 'e plaggebult* (Ow)
plaggedong (Ow) de ['p...] 1. mest vermengd in plaggen (in een potstal) *Meitieds zatten ok die potstallen boordevol van die plaggedong veur de bouwakkers om huus henne* (Ow)
plaggehope de; -n; hopien ['plagə...] 1. hetz. als **plaggebulte**, z. aldaar

plaggehutte ['plagəhətə] - plagenhut
plaggelaeden (Ow) onbep. w. ['plagə...] 1. laden van plaggen *Mit plaggelaeden uut de hopies dan laedde ie de waegen van beide kaanten; de plaggen kwammen op 'e kop op 'e waegen, mar bi'j eerpelplaggen - daor wodden de eerpels mit bestopt - kwammen ze mit de heide in de heugte* (Ow)

plaggemennen (Bu, Obk) onbep. w. ['plagə...] 1. met paard en wagen plaggen halen *In 't fest van augustus mossen we roggemennen en nog wat laeter de turf thuusmennen en plaggemennen veur de potstal* (Obk)

plaggemest (l) de ['p...] 1. hetz. als *plaggedong*, z. aldaar

plaggen zw. ww.; onoverg.; plagde, het plagd ['plagn] 1. plaggen afsteken *De kiepwaegen wodde bruukt veur alderhaande kerweigies: zaandmennen, plaggen of mit naor 't laand te mennen* (Obk), *Ze zullen now wel gauw beginnen te timmeren op dit laand, de bouwsteden bin al uutzet en ze bin al mit et plaggen begonnen* (Op), *de sloden plaggen om de bojem van de sloot schone te kriegen en glad* (Obk) 2. dik schillen (Ste) *Niet zo plaggen, heur!* (Ste)

plaggeofstikken (Nbk) onbep. w. ['plagəɔfstɪkɪŋ] 1. afsteken van plaggen
plaggerig (Diz) bn.; -er, -st ['plagɾɪx] 1. op plaggen gelijkend, door het in elkaar kruipen van stoffen: *Die trui is plaggerig wodden* (Diz)

plaggescheller (Ol-Nl) de; -s ['plagəskelɾ] 1. gereedschap bestaande uit een soort schoffel in de vorm van een halve maan, die men onder de zode door trok om plaggen (in repen) los te maken

plaggeschoffel (Bu, Np) Ook *plagschoffel* (Obk) ['plagəskɔfɪl/'plax...] - plaggenschap, spade waarmee men plagt *Mit de plaggeschoffel mos ie de plagge d'r of stikken* (Bu), ook: om turf mee te steken (nl. lange turf) (Obk)

plaggeschoppe (Nt, Spa) ['p...] - plaggenschap

plaggestikken onbep. w. ['plagəstɪkɪŋ] 1. plaggen afsteken, plaggen (eerder vooral: voor strooisel in de hokken (k: Ste)) *Mit plaggestikken scheurde ie je wel es et kruus uut de broek* (Dfo), *Plaggestikken*

veur de grote boeren gong bi'j et voer (200 *plaggen*) (Ow), *Mit plaggestikken deej' een stok of tiene op mekeer, de laeste keerde ie omme zodaj' zien konnen hoevule aj' hadden* (Ow, Nw), *Plaggestikken is et beste wark niet, want ze zitten naor drie kaanten vaaste* (Dfo)

plaggestikker de; -s; -tien ['plagəstɪkɪŋ] 1. plagsteker, degene die plaggen afsteekt *De plaggestickers hadden vroeger een schoffel* (Obk), *Een goeie plaggestikker mos tien voer plaggen stikken kunnen; 200 plaggen was een voer en op iene plagge mos een schaop en een laom op liggen kunnen* (Ow) 2. bep. (rook)pijp met kop van porcelein en met een mondstuk met een slang van gummi ertussen (Bu, Np)

plagiaat (spor.) [plagi'ja:t] - plagiaat: letterdieverij

plagschoffel z. *plaggeschoffel*

plaid (spor.) - plaid

plak I Ook *plek* (WH, Bdie, Ste) et, ook de (Np, Ste); -ken; -kien ['plak/'plek] 1. plaats, punt *Hi'j gaf zien vrouw een klap op et plak daor de rogge ophoolt* (vo), *Dat is niks gien mooie plak om te wonen* (Ste), *Op meerdere plekken is d'r inbreuken* (Spa), *Dat hebben ze op meer plakken wel daon ook elders wel* (Diz), *Een slegge is een drasse plekke* (Spa), *bi'j plakken op sommige plekken* (Nbk): *Bi'j plakken kan et wel glad wezen* (Nbk), *Op welk plak moej' wezen?* (Ste), *Ik heb daor een mal plak, daor he'k me sneden een vervelende, lastige plek* (Sz), *Die het et bekkien op et goeie plak* hij/zij kan zijn/haar mondje wel roeren (Nw), zo ook *Hi'j het de mond op 't goeie plak* (Ste) en *Die het de snaevel ok op 't goeie plak zitten* kan zijn/haar mondje wel roeren (b) 2. punt, plaats waar iets of iemand zich bevindt *God wees de meensken elk heur plak* (ba), *Ieder op zien plak gewoon an 't wark* (ba), *Ok van dit plak of: daank daorveur, meensken* vanaf deze plaats (d.i. hier: het voorwoord van een boek) (bl), *We mossen et bedde nog verbrengen, van de iene naor de aandere plak* (Np), *Om et bladriet op zien plek te houwen, legden ze d'r gaas overhenne, zodat et niet opwi'jen kon* (Spa), *alles netties op zien plak* (b), *een zeker plak* de w.c. (b), *Bi'j him ston alles altied op zien vaaste plak* (Op), *te plak* op z'n plek, op de

plak - plakgebunnen

plaats waar iets of iemand hoort te zijn: *Hè, we bin te plak, Za'k je de boel even te plak helpen?* (Bu), *Dat iezeren platiën zat soms op 'e zendeboom om de zende nao et haren weer goed te plak te kriegen* (Sz), *Hej' die deuzen now eindelijk te plak?* (Nbk), *Zet die stoel es te plak!* (Nbk), *N. kwam tegenover mi'j te plak* kreeg een plaats, positie tegenover mij (b), *We hadden een koppel kleinjongen, mar de meersten bin goed te plak kommen* hebben een goede betrekking, een goede maatschappelijke positie gekregen (Obk), zo ook *Hi'j is toch nog goed te plak kommen* (Db), *In de zendestele zitten dollen; an de achterkant zitten pennen om de dollen op plek te houwen* op z'n plaats (Spa), *Hi'j was daor (wel) op zien plak* hij was daar op een plaats waar hij zich in z'n element voelde (Bu, Nbk), ook: zat in een functie waar hij geknipt voor was (Bu, Nbk), *Hi'j was daor wel te plak* id. (Nbk, bo), *iene goed te plak zetten* iemand flink de mantel uitvegen (Obk), *Hi'j is al weer verhuusd, mar dit zal zien leste plak ok wel niet wezen* (Op), *iene naor et leste plak brengen* naar z'n laatste rustplaats (Spa, Ste) 3. dienstbetrekking (Nw, Ste), met name van een boereknecht of -meid (bo: Bu, Nw) *Ik moet weer ni'j plak zuken* nieuw werk (Nw), *Wat ha'k daor een minne plek* (Ste) 4. uitgestrektheid, ruimte die iets of iemand inneemt of in kan nemen *Een taofeltien, een kassien en et bedde nammen haost alle plak in beslag* (v), *Ik wil dat bossien daor mar plaatsen, dan het et wel een mooi plakkiën op 'e zunne* (Sz), *een plak huren in de karke* (Ste), *Ik zuke mien plak weer op zitplaats, stoel* (waar men op zit) (Ste), (op bijv. een feest:) *Ik heb al plak uutzocht* (Nbk), *Ik heb al een plak* (Nw), *Ik bin daor weglopen, mar now wee'k mien plak niet meer* (Bu), (...) *ze kregen plak* kregen een plaats (b), (...) *en dat dat mooie hoolsniewark d'r uut gaon was in de loop van de tieden en plak maekt hadde veur dat ni'jerwetse, flodderige febricksspul* plaats had gemaakt (vo), *Willen jow dat even een plak geven?* ergens neerzetten, plaatsen (Wol), *Dat is zien vaste plek* (Spa), *Die het daor een goed plak* nl. om te werken, te wonen (Nbk, Nw), ook: heeft er

goede kost en inwoning (Nbk, Nw), (gezegd tegen de eerste borrel die men nam op een feestavond, met name op een bruiloft:) *Zuuk mar een goed plakkiën op, et kan wel es vol wodden vanaovend* (Nw) 5. dorp of stad *In welk plak wonen ze ok al weer?* (Ste, Nbk), *Dat wodt zo staorigan een heel plak* een flink dorp (Np) **plak** II de, ook wel et (bet. 3) ['plak] 1. kracht waarmee iets plakt, kleeft, structuur waardoor een bep. stof in een goede, vaste samenhang verkeert (Bdie, Ow) *Lange mes daor zit plak in* (Bdie), *Goeie grond zit plak in* (Ow) 2. plaksel, lijm (Nw, Ow) *Now moe'n we nog plak hebben* (Nw), *Daor moet even wat plak an* (Ow) 3. bep. strafwerktuig: plak *Hi'j had zien hond goed onder plak* (Db, Dfo, Dhau, Diz, El, Ld, Nbk, Nw, Ow, Ol-Nl), *...aorig onder plak* (Spa), *...onder de plak* (Np, Obk, Ol-Nl), zo ook *Die man het thuus niks in te brengen, die zit helemaole onder de plak van zien vrouw* (Obk, Op), *Ze het him aorig onder 't plak* (Nbk, Wol), *onder de plak zitten* (Ste, Ow), *iene onder de plak holen* (spor.) 4. z. plakke **plak-an** (Pe-Db) et [pla'kan] 1. bep. spelletje waarbij men op een bep. plaats moest aantikken **plakactie** (l) [p...] - plakactie **plakalbum** (spor.) [p...] - plakalbum **plakanduding** (l) ['plakandydun] - plaatsaanduiding **plakbaand** [p...] - plakband **plakbepaoling** (l) ['plag...] - plaatsbepaling, vooral fig.: standpuntbepaling **plakbeschrieving** (l) ['plag...] - plaatsbeschrijving **plakbespreking** (l) ['plag...] - plaatsbespreking **plakbewijs** (l) ['plag...] - plaatsbewijs **plakboek** [plag...] - plakboek **plakbrief** (Db, Dho, Ld, Np, Nw, Obk, Op, Ow, Pe-Db) [plag...] - plakbrief, affiche, aangeplakte mededeling *As d'r bi'j een boer tongblaore uutbrak, kwam d'r een plakbrief an de baanderdeure* (Op), *D'r kwam een plakbrief op 'e baanderdeure, want d'r was mond- en klauwzeer* (Nw) **plakgebrek** (spor.) ['plakxəbrek] - plaatsgebrek **plakgebunnen** (spor.) [plakxə'ban:] - plaatsgebonden

plakgeld (spor.) ['plakxelt] - plaatsgeld
plakhoetien (Bu, Dho) et; ...hoeties
 ['plakhutin] 1. platte strohoed *Vroeger
 telden we de plakhoeden nl. de voorbij-
 gangers met zo'n hoed* (Dho)

plakhusien (El, Ld, Ow) et; ...husies
 ['plakhysin] 1. adres waar men graag
 verpoost, graag blijft plakken *D'r was ok
 es een huusholing waor as een stok of drie
 soldaoten wat een plakhusien vunnen
 hadden* (Ow)

plakkaot Ook **plakkaote** (bet. 2: Ste),
plekaot (Sz) et; -en; -ien [pla'kɔ:ət(ə)/
 plə'kɔ:ət] 1. aanplakbiljet *een plakkaot
 anplakken* (Ow), *Overal verschenen grote
 plakkaoten daor et staandrecht op
 ofkondigd wodde (...)* (vo), *De pelisie
 brocht een plakkaot op 'e deure as d'r een
 besmettelike ziekte was* (Np), *een plakkaot
 an de deure* (Nw), *...op et raem* (Nw) 2.
 grote vlek, vieze, smerige plek, klodder
 (van bijv. teer, vet, vaak vooral: vlek
 ontstaan door uitwerpselen van vogels) *Hi'
 leup tegen de teertonne, hi' kreeg een
 aorig plakkaot in zien broek* (Bdie, Np,
 Op), *Ik heb een hiel plakkaot op 'e jasse,
 d'r het me een voegel op scheten* (Nw), *Je
 hebben ok een mooi plakkaot op 'e jurk,
 as dat d'r mar weer uut wil* (Ma, Spa), *Now,
 mit zoe'n vieze plakke hej' een mooi
 plakkaot op* (Bu)

plakkaotboek (l) [pla'k...] - plakkaotboek
plakkaote z. **plakkaot**

plakke Ook **plak** (spor.), **plekke** (bet. 4, 5:
 Pe-Dbl, Ste), **plek** (bet. 4, 5: Sz) de; -n;
 plakkien ['plakə/'plek(ə)] 1. dun afge-
 sneden stuk van iets, snede, schijf *een plak
 koeke ofsnieden* (Ow), *een plakkien koeke*
 (Nbk, Ste), *...brood* (Wol), *een plakke
 brood* (verspr., Wol): *Vroeger kregen we
 aaltied een dikke plakke brood, dan waeren
 we gauw zat* (Pe-Dbl), *een plakke bolle*
 (Nbk, Np, Op, Ow, Ste), *...koeke* (Ste), *een
 plakkien spek* (Diz, Np) 2. schijfje hout,
 stukje schors van een boom gehaald om
 deze te merken (Nw) *de plakke d'r of
 snieden* (Nw) 3. tablet (van iets) *een
 plakke sukelaο* (Nbk, Nw) 4. plek (die zich
 aftekent), vlak *Ik heb me stoten, ik heb
 een blauwe plakke* (Bu), *Aj' je stoten, kuj'
 een rere blauwe plakke kriegen* (Obk), *een
 blauwe plakke op 't bien* (Np), *Ze hebben
 'm reer te pakken had, hi' zit onder de*

blauwe plakken (Nbk, Np, Db), *een plekke
 an 't been* (Spa), *...an de hals* (Sz), *Hi' had
 een brune plekke in de hals, mar et kon
 gien kwaod* (Pe-Dbl), *daelderige plakken*
 witachtige plekken op de huid van een
 paard (die nl. op een gezonde konstitutie
 wijzen; bij een veulen kan het inhouden
 dat het een schimmel wordt) (El), *D'r zit
 een plakke op 'e ruten* (Bu), *een natte
 plakke op 't laand* (Dhau), *een wiek
 plakkien* drassige, veenachtige plek in het
 land (Np), zo ook *een zaachte plakke* id.
 (Np) 5. smerige plek, vlek *Je hebben een
 plakke in de jurk* (Np), *een raere plekke in
 de broek* (Ste) 6. litteken (Db, Np)

plakken zw. ww.; overg., onoverg.; plakte,
 het plakt ['plakj] 1. (overg.) met kleefstof
 e.d. bevestigen, vast doen zitten *Die zal
 een brief an de boom plakken* (Nw), *iene
 wat an 't gat plakken* iemand iets aan-
 smeren (Op), *Ze bin bi' mekaander plakt*
 hun ouders hebben bewerkstelligd dat ze
 trouwden (Ste) 2. (overg.) door plakken
 herstellen *Dat briefien van honderd is
 haost deur de midden, ie moe'n 't even
 plakken* (Nbk), *een baand plakken* repa-
 reren door materiaal over een lek heen te
 plakken 3. (onoverg.) goed kleven *Dat spul
 plakt ommeraek* (Np), *...wil wel plakken*
 (Np) 4. (onoverg.) vast blijven zitten door
 kleven *Et plakt allemaol an mekaere* (Ste),
Ze plakten an et keukenglas nl. de
 sneeuwvlokken (ba), *Die postzegel wil niet
 meer plakken* (Wol), (onpers.) *Et plakt mi'
 zo nl. de kleding, de huid* (vaak: doordat
 men transpireert) (Bu), (onpers.) *Et plakt
 me wis al deur de jasse* d.i.: door de regen
 plakt de nat geworden kleding (...) (ba), *Et
 is daor zo smerig, ie plakken d'r an de
 stoel vaaste* (Ow), *Dat meense was zo
 smerig, aj' ze tegen de mure an gooiden,
 bleef ze d'r an plakken* (Pe-Dbl) 5.
 (onoverg.) lang blijven *Hi' bleef de hiele
 middag plakken in een kefé* (Wol, j), *Die
 gaot mar niet weer vot, die plakt mar*
 (Nw), *Die plakt ok aorig, et is een plakker!*
 (Bu), *Die blijft plakken* (Nw), *Ze blieden
 mar plakken* (Ma, Ow, Ste), *...zitten te
 plakken* (Bdie, Ste), *Ze zatten mar in et
 kefé te plakken* (Pe-Dbl) 6. (onoverg.)
 zich een poosje bij een ander ophouden,
 een tijdje blijven (Ste, j) *Ze plakten een
 uurtien, en doe zetten ze weer of* (j), *Ze*

plakker - plan

plakken altijd bij mekaar zoeken altijd elkaars gezelschap, gaan altijd bij elkaar zitten (Ste) 7. behangen, behang aanbrengen: in een ruimte, op een muur (Sz) *Ik moet de bedstee nog plakken* (Sz) 8. plaatsen, zetten (Op, j) *Dit is wel een hiel mooi kassien, mar ik zol niet weten waar ik et plakken moet* (Op), *D'r kwammen evacués in et dörpien en overal wodden die henne plakt* (j)

plakker de; -s; -tien ['plakʔ] 1. iemand die plakt (in diverse bet.), z. *plakken* 2. z. *plakkerd*

plakkerd (verspr.) Ook *plakker* (Bdie, Bu, Dfo) de; -s; -tien ['plakʔ(t)] 1. iemand die lang ergens blijft, die lang blijft plakken *Wat een plakker!* (Bdie), *Da's ok een aorige plakker, die gaot nooit weer vot* (Bu), *Hi'j gaot nooit weer vot, et is een echte plakkerd* (Ow, Wol), *Aj' van die plakkerds kriegen!* nl.: dan raak je ze nooit weer kwijt (Ste)

plakkeri'je (Nbk) de [plakʔrʏje; z. -i'je] 1. plaksel, kleefstof, lijm *Ik moet even wat plakkeri'je hebben* (Nbk)

plakkerig Ook *plekkerig* (Ste: bet. 3) bn.; -er, -st ['plakʔəx/'plek...] 1. kleverig *De ni'je vliegevangener is goed plakkerig, want hi'j is now al weer vol* (Db), *Hi'j zwiette, de kleren zatten 'm plakkerig om de huud* (Db), *De liem hier in de grond is krek zo plakkerig as de klei* (Obk), *plakkerige haanties* (Spa), *Kom es hier, ik zal je om de snute vegen, ie bin plakkerig om de kin* (Ol-Nl) (bij vergelijking:) *plakkerig haar* (Nbk) 2. beurs, buikziek (Ma, Np) *Die appels bin aorig plakkerig* (Np) 3. met plekken, vlekken *Hu, wat hej' die trui toch plekkerig* met smerige plekken (Ste), *Hi'j is wat plakkerig om et gezichte* (Np, Bu), *Mit de ontginningsziekte was d'r veul, plakkerig zaod* (Ow) 4. geneigd lang te blijven, te blijven plakken (Obk, Ol-Nl, Wol, Ste) *Ie zollen d'r tegenan zien dat hi'j komt, want hi'j is zo plakkerig* (Obk), *Wat een plakkerige kerel, hi'j gaot niet weer vot* (Ol-Nl, Wol, Ste)

plakkersgoed (Nbk) et ['plakʔsxut] 1. plaksel, kleefstof *Ik moet even wat plakkersgoed hebben* (Nbk)

plakkertien et; ...ties ['p...] 1. kleine *plakker* in diverse bet. 2. sticker

plakletter ['p...] - plakletter

plakmael (Bu, Nw) et ['p...] 1. plaksel om behang mee te plakken *Ik moe'n even plakmael haelen* (Nw)

plakmiddel ['p...] - plakmiddel

plaknaeme (l, Nbk) ['p...] - plaatsnaam

plaknaemebod ['p...] - plaatsnaambod

plaknaemestudie (l) ['p...] - plaatsnaamstudie, toponymie

plakonderwarp (l) ['p...] - plaatsonderwerp

plakpepier et ['p...] 1. plakband, gompapier e.d.

plakplaete de; -n; ...plaetien ['plakple:tə] 1. (meestal verkl.) plaatje dat men op iets plakt (in de bijenteelt:) *Moeren wo'n wel markt mit een plakplaete* (bs: Obk)

plakplastic z. *plakplestiek*

plakpleister de; -s; -tien ['plakplejstʔ] 1. plakpleister (lett.) *een plakpleister op een wond* (Nw) 2. zegel die men voor de sier/ter afsluiting op een brief plakt, blanko rand van een vel postzegels die men op kan plakken e.d. (Ste) 3. pleisterplaats, plaats waar men graag verpoost (Diz, Np, Op) *Dat kefé was zien plakpleister* (Np), *Hi'j komt d'r vaeke, dat is veur hem een plakpleister* (Op) 4. iemand die steeds blijft plakken, die maar niet weggaat (ZW) *Wat een plakpleister, hi'j zit aaltied mar in et kefé* (Bdie, Pe-Dbl)

plakplestiek (l) Ook *plakplastic* ['plakpləstik/...] - plakplastic

plakploeg (Ow) ['p...] - plakploeg (met name inzake politieke partijen)

plakruimte (l) ['p...] - plaatsruimte

plaksel et ['plaks] 1. plaksel, kleefstof *Dat is mar min plaksel, je kun d'r nog zovule van op 't behang strieken, mar d'r zit gien plak an* (Op), *Daor staot nog een emmer mit plaksel* (Dho)

plakspul ['p...] - plakspul

plaksvangend (spor.) bn. [plakʔʔʔaŋ:t, plakʔər...; aks. wisselt] 1. plaatsvervangend

plaksvanger (spor.) ['p...] - plaatsvervanger

plakvienen (Nbk) st. ww.; onoverg.; vun plak, het plakvunnen ['plakʔi:n] 1. plaatsgrijpen, gebeuren *Het dat al plakvunnen?* (Nbk)

plakwark ['p...] - plakwerk

plakzegel (spor.) ['p...] - plakzegel

plan et; -nen; -negien ['plan] 1. wijze waarop men iets wil verwezenlijken *een*

plan maeken, Lopt et allegere volgens de plannen? (Nbk), *Dat was een goed plan* (Spa) 2. voornemen om te doen *een mooi plan* (ba), *Wel wat rimpen, zodat de oolde baos wat eerder bij de veurdeure was as zien plan was* (b), *Dat bin 'k nog van plan* (Nbk, Ste, Np), *Oonze N. het nog wel es grote plannen in de kop, die moej' wel es een betien ofremmen* (Op), *Ze hebben grote plannen, ze gaon naor Amerike!* (Nbk), *Die kerel het altied grote plannen in 't heufd, mar d'r komt niks van terechte* (Np), *een plan maeken. Mit disse minne zoemer kuj' haost gien plan maeken* heeft het geen zin plannen te maken, voornemens te hebben (Obk), *een mooi plannegien uitdokteren* (Bu), *een plan bedaancken, Et was mien plan niet om te kommen* ik had niet het voornemen (...) (Np), *We bin van plan om te kommen* (Ma), *Et was eigenlik et plan niet 't was niet de bedoeling* (Ma), *Wat bin die daore van plan?* wat gaan zij daar doen, wat voeren ze in hun schild (Ste), *Bij' now ok van plan om op te staon?* kom je nu ook eens een keer uit je bed? (Np), *Jim bin nogal wat van plan!* wat maken jullie grote plannen (Bu, Ma, Nbk, Ste), *We weren hiel wat van plan, mar d'r kwam niks van terechte* (Ld), *grote plannen maeken* (Ste), *Dat bin 'k nog niet van plan* ik denk er niet over dat te gaan doen, daarin mee te gaan (Nbk) 3. ontwerp van een bouwwerk, bouwplan (l) 4. uitbreidingsplan, ontwerp voor landinrichting e.d. *De raod nam et hiele plan nao een betien geharrewar toch mar an* (ba)

planburo (spor.) ['p...] - planburo
planeet Ook **pleneet** (Np) de; planeten; planetien [pla'nut:/plə'n...] 1. bep. hemellichaam, planeet *de rooie planeet Mars* (l), *iene de planeten oplezen* iemand de waarheid zeggen (Bu, Ste) 2. bep. schoffelwerktuig voor bieten (Ow)

planeren z. **pleneren**

planetarium (spor.) et; -s [planə'ta:rijəm] 1. planetarium (bep. toestel) *et planetarium van Eise Eisinga in Franeker* (spor.)

planetestelsel (l) [pla'nut:təstels] - planetenstelsel

planke z. **plaanke**

plankton (l) ['plɑŋton] - plankton

plannemaeken (Bu, Nbk) onbep. ['planə...]

1. maken van plannen, zich dingen gaan voornemen

plannen (spor.) ['plɛn:] - plannen

planner (v) de; -s ['plɛnɚ] 1. degene die een planning maakt

planning de; -s, -en; planninkien ['plɛntɪŋ]

1. planning

planologie (l) [plano:(ə)lo:'gi, planə...] - planologie

planprocedure (l) ['plɑmprou:sədy:ərə] - planprocedure

plantage de; -s [plan'ta:zjə] 1. plantage (in de tropen)

plante z. **plaanke**

planteit z. **plentie**

planten z. **plaanen**

plantiet z. **plentie**

plantsoen et; -en; -egien [plan'tsun] 1. plantsoen, publieke wandelplaats

plantsoenedienst (Ow, vo) de; -en [plan'tsunədi:st] 1. plantsoenendienst ...*de plantsoenedienst van de gemiente* (vo)

planuut (Np, vo, b: ln, p) bw. [planyt; aks. wisselt] 1. ronduit, zeggend zoals het is *Hi'j het et planuut zegd* (Np), *Mar now Maatien mi'j d'r zo planuut naor vragt, za'k jim zeggen waor ik mien zorgen over hebbe* (vo)

plaog z. **plaaoge**

plaogbeest (ZW, Db, Dho, Np, Obk, Ol-Nl, Op) Ook **plaogbiest** (Ow) ['p...] - plaaggeest, plaagbeest *Wat is me dat een plaogbeest* (Np), *Die jonge is een groot plaogbeest, die treitert iederiene en stikt ok iederiene de gek an* (Op)

plaogbiest z. **plaaogbeest**

plaaoge (Bu, Dfo, Dhau, Dho, Np, Obk, Ow, Ste; p) Ook **plaog** (Bu, Db, El, Obk, Ol-Nl, Ow, Ste, Sz), **plaaog** (Sz) de; -n, plaaogien ['plo:g(ə)/plɑ:x] 1. straf in bijbelse zin *de tien plaaogen van Egypte* (Nt) 2. kwelling, zeer hinderlijk iets *Blienden bin een plaaoge veur de peerden* (Ow), *Die langdurige ziekte van dat kiend is veur die oolden een plaaoge* (Obk), *Een liekdoorn kan een grote plaaog wezen* (El), *een grote plaaoge van de veldmoezen* (p), *Die nefies is op 't ogenblik een plaaoge* (Dho), *We zullen mar hopen dat we veerder van die plaaoge verlost blieven meugen* (p), *As de dieren dat kriegen, is dat een grote plaaog* (Sz) 3. hinderlijke ziekte (vooral: die besmettelijk is), lastig gebrek *wat plaaoge*

plaogen - plassen

of wat smoege ok (b), *Et kan een plaoge wezen, as de griep rondgaot* (Ste), *Zokke ziekten, et is allemaol een plaog* (Ste), *Die het een rere plaog* een lastige ziekte, een hinderlijk gebrek (Ow), zo ook *'t Is een malle plaoge* (Dho), *Aj' an toevallen lieden, dat is ok een plaag* (Sz), *Omdat elkeniene zien eigen plaogen et beste kent z'n eigen gebreken* (b)

plaogen Ook **plagen** (WH) ['plo:ɡɪ/'pla:ɡɪ]
- plagen: onaangenaam doen tegen iemand om te pesten of om grappig te zijn *Hij plaogt mij altieten* (Ste), *Ie meugen gien maegies plaogen* (Nbk), *Jim moe'n mekeer niet zo plaogen* (Nbk, Nw), *Ie meugen heur daor niet mit plaogen* (Nbk); doen lijden, kwellen: *Een holle koeze kan je slim plaogen* (Ste), *De eredaegs begon zien geweten 'm toch te plaogen* (b), *De wienen plaogen me* (Np), *Nierstienen kun je goed plaogen* (Dhau), *Et plaogt je niet, et kan je niks schelen* (Ste), *De haever plaogt him* nl.: het paard is wellustig, heeft drang tot paren (Ow)

plaogenderwieze (v) bw. [plo:ɡɪdʁwi:zə; aks. wisselt] 1. bij wijze van plagen *Een grote kerel die mit treinties speelt?' hadde ze zo plaogenderwieze zegd* (v)

plaoger de; -s; -tien ['plo:ɡɪ] 1. iemand die een ander plaagt

plaogeri'je de; -n; ...ri'jgien [plo:ɡɛr...; z. -i'je] 1. het plagen (veelal: in lichte mate, speels) 2. keer dat men plaagt *leeg-bij-de-grondse plaogeri'jen* (Sz)

plaogurig ['plo:ɡɪrɪx] - plagerig *plaogurig lachen* (Nbk), *een plaogurige opmarking* (Nbk)

plaoggeest (verspr.) Ook **plaaggeest** (Sz) - plaaggeest *Laot je niet op 'e kop zitten deur die plaoggeesten, en biet van je of* (Obk), *Hool toch es op van pesten, plaoggeest* (Nt)

plaogkop (Ste) ['plo:xkɔp] - plaaggeest

plase z. **plaetse**

plasregen (Bu, Obk) ['pl...] - plasregen *We hebben buijen had van 't jaor mit heftige plasregen en haegelstienen* (Obk)

plasregenen (Bu) onbep. w. ['plasrɪ:ɡɪɛn] 1. zeer hard regenen *Wat regent et, niet!* [met als reactie:] *Och man, et plasregent* (Bu), *Et het vannaacht aorig plasregent* (Bu)

plasse Ook **plassion** (Sz: bet. 6) de; -n;

plassion ['plasə] 1. laag water of andere vloeistof op de grond, vaak in een verlaagd gedeelte, in een kuil *D'r staot toch een plasse waeter op et laand!* een grote plas, een flinke hoeveelheid, een flinke laag (Ste) 2. meer, poel (Ste) 3. (verkl.) hoeveelheid urine (verspr.) (tegen kinderen:) *Moej' een plassion doen?* (Nbk), *Ik mos een plassion pissen bij de dokter* (Pe-Dbl) 4. kruin, voornamelijk in een *kaele plasse* een kaal hoofd (Wol, bo: Bu, Nw) 5. (schertsend of enigszins ruw) hoofd *Ze moe'n 't niet in de plasse kriegen om hier roken te gaon* (Obk), *Man, zee N. opsternaot, heb ie 't in de plasse?* ben je malende? is het in je bol geslagen? (b), *Die het wel wat in de plasse* heeft veel geleerd, is erg verstandig (Ow), *As een meenske gek wodt, komt et him in de plasse an* (b) 6. (vaak verkl.) kapje (van brood) *Waorum moet ik altied de plasse?* (Ste), *Geef mij mar een plasse brood* (Ma), *een plassion brood, ...keek* (Wol), *'k Heb de pinken de laeste peer plassies bolle geven, heur* (Nt, Nbk), *De knien krigt de plassies* (Np), *Ik lusse wel een plasse van een krentebolle* (Sz) 7. (vaak verkl.) afgeschaafd of afgesneden vlak stukje, ook: schijfje hout, stukje schors, met name van een boom gehaald om deze te merken *een plassion keze* (bo: Bu, Nw), *Deur die anrieding is d'r een hiele plasse van de boom of schaeft* (Db), *Snie d'r mar een plassion of een schijfje hout* (Ow, Ste, Sz, Wol), *een plasse d'r of snieden* (Nw), *Soms komt d'r een grote plasse of* (Sz), *D'r miste zuver een plassion van zien haand of* (Nbk), *Hij sneed 'm zels een plassion van de vinger* (Wol) 8. (verkl.) uiteinde, bovenste laag van het topje van een vinger *et plassion van de vinger* (Nbk, Ste) 9. (verkl.) bovenste, middelste stuk van een op een bep. wijze gehaakte muts (ko), het ronde gedeelte van een kanten muts over het oorijzer (Sz) *et plassion van de musse* (Sz)

plassemaske (ko: Nt) de; -n; ...maskien ['pl...] 1. maas die ontstaat bij het haken, 'knopen' van een eigengemaakte muts voor vrouwen

plassen zw. ww.; overg., onoverg.; plaste, het plast ['plasɪ] 1. (onoverg.; weinig gebruikt) in water of in een andere

vloeistof heen en weer bewegen (zodat het water enz. flink beweegt, spat) (Ste, Sz) *De kiender zitten in et waeter te plassen* (Ste, Sz) 2. (onoverg.) ondiep waden (Bdie, Ow) *Ze plasten deur et natte laand* (Bdie), *Hi'j plast deur de poelen* (Ow) 3. (onoverg.) plassen, urineren (Nw) 4. een klein, dun stukje, laagje van iets snijden (Dho, Obk, bs: Obk) *Plas d'r mar een stokkien of nl. een stukje schors van de boom* (Dho), zo ook *De opzichter was veur de hooltverkoop an 't plassen om zo de bomen die verkocht wodden an te marken* (Obk), *Aj' de darrecellen plassen dan gaaj' mit een scharpe schere of mit een scharp mes over die darrecellen henne, zo dat d'r een hiel stokkien of gaot; as d'r mar een betien locht bi'j komt gaon de larven al dood, en dat is krek et doel* (bs: Obk) 5. (onoverg.) schillen met een dikke schil (Ste) *Niet zo plassen, heur* (Ste)

plastic z. plestick I, II

plasticfolie (l) ['plestikfo:əli] - plasticfolie
plasticaemer (Nbk, Nt) de; -s; -tien ['plestic...] 1. hamer met kop van plastic
plasticleerze (Diz, Nbk, Nt, Ol-Nl) de; -n; ...leersien ['pl...] 1. laars van plastic
plasticpoede (El, Ma, Nbk) de; -n; -gien ['plestikpudə] 1. zak van plastic
plasticzak de; -ken; -kien ['pl...] 1. hetz. als *plestiekkzak*, z. aldaar

plastiek (l) de; -en [pla'stik] 1. plastiek, voorwerp van beeldende kunst

plastificeren (l) [plastifi'st:əpp] - plastificeren: met een laagje plastic bedekken

plastisch (l) ['plastis], in *plastische chirurgie* (l)

plat I (Obk) et [plat] 1. open of verwaterde plekken (in het koren) *Deur regen en hadde wiend zit d'r hier een daor plat in de rogge* (Obk) 2. platte kant (van met name een sabel) (Obk) *Die oolde dorpspelisie maekte niet gauw perces verbaol, mar gaf ze wel es mit et plat van de saobel over de ribben* (Obk)

plat II bn.; -ter, -st [plat] 1. tweedimensionaal, alleen in de breedte reikend *een plat vlak*, (zelfst.) *Zolange aj' 't platte van de voeten mar onderholen!* dan nl. valt het wel mee, is er geen probleem (Np, Spa) 2. vlak en niet hoog *een platte hoed, een platte deuze, Wat het hi'j toch een plat*

koppien (Ste), *een platte kneupe* een platte knoop, *Et grus leit plat, et wil niet snieden* (Np), *Dat zaod ligt plat van alle water dat d'r koemen is* (Sz), *De haever is plat* nl. door de regen (Ste), *Ze bin plat bi'j de grond* het zijn eenvoudige mensen (Np), *Een platte merrie is een bestsoortig ding (now vienen ze ze aenlik wat te klein!)* laag, veelal: en goed behangen (Ol-Nl, Ste), zo ook *een platte kedde* id. (El), *een plat peertien* id. (Dfo, Np), *een mooie, platte koe* id. (Ma, Nt, Ol-Nl), (van een koe of paard:) *een mooi, plat besien* (El, Ow, Spa), *Et is een sterk dondertien, dat is zoe'n plat kereltien* (Sz), *een platte kerel* man die nogal klein, breed en dik is (Np, Ol-Nl, Op, Bu), *een plat mannegien* id. (Dho) 3. (van vaatwerk) vlak, ondiep *Pak me die platte schaole even!* (Ste), *een platte nappe, om de kalfies drinken te geven* (Nt) 4. niet rond, niet gewelfd *een plat veurheufd, een platte neuze, Ie verhogen et tarief en wij gaon weer an 't wark, of we slaon jow hier plat mit de grond* (vo), *Die meid kuj' niet zien wat veur of achter is, zo plat is ze ze heeft nauwelijks of geen borsten* (Sz), *zo plat as een dubbeltien* (Ma, Spa, Wol), *...as een cent* (Np, Ow), *Hi'j is zo plat as een schol* gezegd bijv. van vee met een platte buik (Sz) 5. effen, egaal (van een oppervlakte) *een plat dak, een plat stientien* 6. vlak geplaatst *Hi'j vul plat op 'e grond* (Nbk), *plat op 'e boek* plat op de buik (liggend, vallend), zo ook *N. gong plat op 't lief in de snij liggen* (b), *plat gaon* gaan slapen, naar bed gaan (Bdie, Bu, Np, Obk, Spa, Sz, Wol): *Zuwwe mar plat gaon?* (Np, Spa), *'t Is elf ure, jonges, we gaon plat* (Bu, Wol) 7. (van personen) eenvoudig, met weinig ontwikkeling of pretenties (Dhau, Np) *Dat is mar een gewoon, plat kereltien* een gewoon mannetje (Np), *een platte man* een eenvoudige, gewone man (Dhau) 8. (wsch. vrij recent ontleend uit andere regio's, uit het taalgebruik van nieuwe inwoners) in *plat praoten* dialect spreken (neutraal in vergelijking met het negatieve *kroem*, z. ook aldaar) (Np, Nt, Nw, Ow, Pe-Dbl, Spa, Ste, Wol) *'Plat praoten' vienen we niet slim, 'kroem' argeren we oons an* (Ow, Ste, Op) 9. rondborstig, eerlijk en open (Dfo, Obk)

plataan - plattelaander

een platte kerel (Dfo, Obk) 10. alledaags, (te) gewoon (b) *Geitewal is vuus te plat* d.i. als straatnaam (b)

plataan (spor.) de; platanen [pla'tā:n] 1. plataanboom

plathaaien (Ste) zw. ww.; overg.; baaide plat, het platbaaid ['pladba:jn] 1. door er doorheen, overheen te lopen het gewas plat doen worden *Baai me et grōs niet plat* (Ste)

platbranen ['pladbrā:n:] - platbranden *Die meensken hebben daor ok een bezuking; veurig jaor is heur de boel platbraand en now is de vrouw weer eernstig ziek* (Db), *Hi'j dochte bi'j himzels an Ruslaand, waor de Duutsers dörpen en steden platbraanden...* (vo)

pladrokken ['pladrokj] - platdrukken 't *Was hielendal pladrokt* (b)

Platduuts (spor.) [pla'dyts] - Platduits *Hi'j praot Platduuts* (Sz)

plate z. *plaete*

plate-service (spor.) - plate-service

platform (spor.) ['pl...] - platform: op een vliegveld, ook: verhoging om op te staan

platgooien ['plat...] - platgooien, met de grond gelijkmaken door te gooien *Et huus daor N. vroeger in woond hadde in de stad was platgoid* (j)

plathouwen (Nbk, Nt) ['pl...] - platslaan: platmaken door te slaan, ook: met de grond gelijkmaken door te slaan *We zullen de boel plathouwen* (Nt)

platina [pla:tina] - platina *platina brulloft*

platinamien (l) ['pl...] - platinamijn

platinanaalde (spor.) ['pl...] - platinanaald

platleggen ['pl...] - platleggen: plat doen liggen (lett.), ook: het werk stilleggen, in verb. als *et wark platleggen* (spor.)

platliggen st. ww.; onoverg.; het platleggen ['plathj] 1. plat, vlak liggen, omver liggen *Et zaod [koren] is te geil, et gaot je zomar platliggen* (Ste), *Ze bin nuver an de gang mit die verbouwing, et hiele huus ligt zoeh betien plat* (Nbk), *Hi'j mos een paer maanden platliggen mit een zere rogge* het bed houden en plat blijven liggen (Nbk, Pe-Db) 2. stilliggen, bijv. door een staking *De boel ligt daor plat* (Nbk)

platlopen ['pl...] - platlopen, door lopen platmaken *et grōs platlopen* (Nbk), *De sni'j is aorig platlopen* (Spa), *argens de deure platlopen* ergens vaak komen, *Ze lopen d'r*

de deure niet plat ze komen er niet vaak (Nbk), *(bi'j) iene de deure platlopen* (verspr.)

platmaecken ['pl...] - platmaken, pletten **platpisser** (Ma) de; -s; -tien ['platpɪsɪ] 1. pasgeboren meisje

platpraoter (Dho) de; -s ['pl...] 1. iemand die een dialect spreekt *Hi'j is een platpraoter* (Dho)

platregenen zw. ww.; onoverg.; regende plat, is platregend ['pl...] 1. door het regenen plat komen te liggen *De rogge was zo geil dat alles was platregend* (Pe-Db)

platribbig (Np) bn. [platribæx; aks. wisselt] 1. met platte buik *Die koe is platribbig* (Np)

platrieden (bl) st. ww.; overg.; het platreden ['platriɔ] 1. door over iets heen te rijden platmaken *Komt de wals, ridt et plat* (bl)

platschieten (Nbk) ['platski:tɔ] - platschieten *Ze hebben daor de boel platscheuten* (Nbk)

platsen (Ow) zw. ww.; onoverg.; platste, het platst ['platsɔ] 1. plassen (door, in het water e.d.) *Ze platsten deur 't waeter* (Ow), *Ze platsten mit een stokkien in 't waeter* (Ow)

platsjouwen (Np) ['p...] - hetz. als platlopen, z. aldaar *Ze sjouwen de deure plat bi'j mekaander* (Np)

platslaon ['pl...] - platslaan *Mit de grote veurhaemer sleug de smid et iezer plat* (j), *De smid mos vroeger et iezer zels platslaon veur waegenhoepen en stoelhaokbanen* (Obk), *De haver is allemaole platsleugen deur de regen* (Spa), *De rogge is platsleugen* (Nt), *iene platslaon*

platspuiten (spor.) ['platspœjɪ] - platspuiten

platstriecken ['pl...] - platstrijken

plattegrond - plattegrond: schets van het bodemvlak (met het belangrijkste wat zich daarop bevindt) van een gebouw, een terrein, een dorp enz.

plattelaand Ook **platteland** (WH) et [plats'l...] 1. platteland *De ni'jkommers die na et plattelaand kommen, passen heur niet allemaole lieke goed an* (Obk), *Dat haj' mar veur aj' op 't plattelaand woonden* (b)

plattelaander Ook **plattelander** (WH) de; -s [plat'ā:ndɪ/...] 1. plattelander *Ze kregen dan een eigen raad van inkeld platte-*

laanders (b)

plattelaansgemiente (l) - plattelands-gemeente

plattelaansschoele [plat'lä:skulə] - plattelandschool

plattelaansvrouwen Ook **plattelaansvrouwluden** (Ol-Nl) mv. [plat'lä:sfrómŋ, ...mŋ/...] 1. vrouwen die lid zijn van een vereniging voor plattelandsvrouwen, ook: zo'n vereniging *Ik bin lid van de plattelaansvrouwen* (Bu)

plattelaansvrouwluden z. *plattelaansvrouwen*

platteland z. *plattelaand*

plattelander z. *plattelaander*

platter (Wol) de; -s; -tien [platr̥tin] 1. bep. vis: blei

platterig (Wol) bn.; -er, -st [platr̥x] 1. onregelmatig liggend (van koren) *De rogge ligt d'r platterig bij* (Wol)

plattien (Ol-Nl) et; ...platties [platin] 1. trottoirtegel of soortgelijke platte steen met dezelfde functie

plattrappen [platrapp] - plattrappen *Et grus is plattrapt* (Nt), *Ik heb de boel plattrapt* (Nbk), *Ie zollen die aekelike vent plattrappen* (Nbk), *De vene wodde in drie fases plattrapt: anbreken, spoortrappen en oftrappen* (Np), *Slotten moej' plattrappen* (Ste), *Siepels moej' plattrappen veur de langste dag* (Np)

plativis (Ol-Nl, Sz) - platvis: bot, schol e.d.

platvoete de; -n; ...voetien [plاتفوتə] 1. platvoet, voet met platte zool *Ik heb last van platvoeten* (Nbk), *platvoeten hebben*, *'Bin ie ok soldaot west, S.?' [met als antwoord:] 'Nee', zee S., 'ofkeurd, platvoeten!'* d.i. afgekeurd voor de militaire dienst i.v.m. het hebben van platvoeten (vo)

plattwalsen (spor.) [pl...] - plattwalsen (lett.)

plattweg (Ow, Ste) - platweg: ronduit, recht voor de raap *Ik zal et ok mar plattweg zegen* (Ow)

plattwi'jen (Obk) zw. ww.; onoverg.; is plattwi'jd [p...] 1. door de harde wind plat komen te liggen *Et grus is deur de regen en de wiend plattwi'jd* (Obk)

plattzaaien (Obk, Mun, Nt, Spa, Sz, Wol) Ook **plattzi'jen** (Nt, Spa), **plattzeilen** (Diz, Np, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Ste) zw. ww.;

onoverg.; **plattzaaide**, het **plattzaaid** [platsa:jn/...] 1. met een steentje over het water keilen *Plattzeilen deden wi'j mit platte grintstienties* (Pe-Dbl)

plattzaaier (Diz) de; -s; -tien [platsa:jr] bep. dikke, zure appel

plattzak (verspr.) bn.; pred. [platsak] 1. geen geld meer over hebbend, in verb. *plattzak wezen*, *Ze was plattzak thuus-kommen* zonder geld (b), [*as ze*] *plattzak naor huus bokselden* in dit geval van jagers, nl. zonder iets geschoten of gevangen te hebben (b)

plattzeilen z. *plattzaaien*

plattzi'jen z. *plattzaaien*

plattvuis (Nbk) [plafœjs] - plattvuis

plattvuisvloer (Nbk) [plaf...] - plattvuisvloer

plattback bw. [plj'bek] - plattback *plattback zingen*, ...*speulen* (spor.)

plattbacken [plj'bekŋ] - plattbacken: uitvoeren met gebruikmaking van plattback

plattbackshow - plattbackshow

plattchtig [plattx] - plattchtig: plattchtig de *plattchtige kommunie* (Ste): *eerst de kommunie, laeter op 12-jaorige leeftied de plattchtige kommunie* (Ste); op formele wijze, in *Hi'j het et plattchtig beloofd* (Nbk); stemmig, serieus *Wat plattchtiger: de versierde waegens mit veurstellings* (ba)

platttighied Voor -heid z. -hied [plattxhit] - platttighied, platttighie handeling

platt (verspr. WS, Nbk) de [pl:] 1. (netter in vergelijking met *husien*) toilet, w.c. *Ik mos zo nodig naor de platt* (Pe-Dbl) * *Hi'j kan riemen as gekke Siemen, en dichten, daor zoj' et deksel van de platt veur oplichten* (Op)

plattbroer (Nbk) - plattbroer

plattdochter (Nbk) - plattdochter

plattgezin - plattgezin

plattkiend - plattkiend

plattgouden (Bu, Dhau, Nbk, Np) Ook

plattgoulders (verspr.) [pl:xo:ldn/...o:ldrs] 1. plattgouders

plattgoulders z. *plattgouden*

plattgeune [p...] - plattgezone

plattpepier (Nbk) - plattpapier

platttonne (ZW) de; -n; -gien [pl:tonə] 1. privaaton

plattfon (Obk, Spa) et; -s, plattfoons (Obk), -nen; -negien [pl'fon/mv:...fõ:s] 1. plattfond *De bewarking van de plattfoons van*

plegen - pleiter

de oolderwetse huzen het vroeger hiel wat tied kost (Obk) plafond in een kerkgebouw (Ste)

plegen zw. ww., ook onregel.; overg., onoverg.; pleegde, het pleegd ['pl:ɣɪ] 1. (onoverg.) plegen, gewoon zijn (te doen) *Hi'j plecht ien keer in de weke naor Berkoop te gaon gaat gewoonlijk (Np), Ze plegen alle weken een keer bonen te eten (Np), Hi'j plecht dat wel te doen het is z'n gewoonte om dat te doen (Bu), Zie pleegt hier alle jaoren te kommen (Ste) 2. (overg.) uitvoeren, doen, in verb.: Hi'j had zien kompanjon bi'j him; die diende allinnig as getuge van de haandel die pleegd wodde (Ow), overleg plegen (Ste), een misdoad plegen (Nbk), zelsmoord plegen (vo), D'r is mit him gien wieshied te plegen er is met hem niets aan te vangen, geen land te bezeilen (Bdie, Pe-Dbl, Ste) 3. (overg.) in om raod plegen advies vragen (j): *Ie moe'n die man es om raod plegen, want die wet d'r meer van (Obk)**

pleger (spor.) ['pl:gr] - pleger *de pleger van de misdoad (Nbk)*

pleidooi et; -en; -gien [plej'do:ɔj] 1. pleitrede *Hi'j het een hiel pleidooi hullen (Nbk), Hi'j stak een hiel pleidooi of (Bu) 2. deel van het proces waarin de pleitredes worden gehouden*

plein ['plɛjn] - plein: speciaal aangelegde open ruimte (betegeld, met grint enz.) bij een gebouw, in een dorp of stad: voor het verkeer

pleinwaacht (l) ['p...] - pleinwacht

pleister de; -s; -tien ['plejstr] 1. hechtpleister 2. in *een pleister op 'e wonde* iets dat het verdriet, de tegenslag verzacht (Ste) 3. grote vlek, klodder (vooral: ontstaan door uitwerpselen van vogels) (ZW, Ma, Ow, Sz, Wol) *een pleister voegelstront (Bdie), Daor zit een grote pleister op 'e ruten (Ma) 4. klappertje voor klappertjespistool (Ma) 5. plakzegel e.d. die men op een ruit plakt (Bdie) een pleister over een baste in de rute (Bdie)*

pleisteren ['plejstrɪ] - pleisteren: even verpozen, blijven plakken *Hi'j mag onderweg graeg even pleisteren in een harbarge, veur een zeupien (Dfo), Die blif mar zitten te pleisteren (Ste); bestrijken met kalkspecie e.d., plamuren *Ze pleisteren**

de boel (Nw)

pleisterkont (Bdie, Bu, Dfo, Dhau, Diz, Np, Obk, Ow, Ste) Ook **pleisterkonte** (Sz) de; -en; -ien ['plejstr...] 1. iemand die altijd blijft zitten, nooit weggaat (vooral: wanneer hij/zij op visite is) *Oolde N. was een aorige pleisterkont (Np)*

pleisterkonte z. **pleisterkont**

pleisterplaas z. **pleisterplak**

pleisterplak Ook **pleisterplaas** (Spa) et; -ken; -kien ['plejstr.../...pla:s] 1. pleisterplaats *Et is daor een mooi pleisterplak veur schippers (Sz), Dat is zien vaste pleisterplaas (Spa), De stemming was best en wodde nog verhoogd deur de neudige borrelties die pattie boeren op de pleisterplakken achterover kiepten (vo), et laeste pleisterplak het laatst kafé (dat men aandoet) (Ow) 2. iemand die graag blijft plakken (Ste)*

pleisterwark (Nbk, Ol-Nl) [p...] - pleisterwerk

pleit (Obk, Ol-Nl, Sz) de ['plejt] 1. in *in de pleit* voor het gerecht, in een rechtszaak ontwikkeld *Ze zitten in de pleit* laten hun konflikt door de rechter beslissen (Sz, Ol-Nl), *Aj' niet oppassen, kom ie in de pleit mit die zaake (Obk)*

pleiten zw. ww.; onoverg.; pleitte, het pleit ['plejtɪ] 1. procederen (Mun, Np, Nt, Ow) *Die rotterige boer het 't wel wunnen, mit 't pleiten over de reed (Mun), Dat zaekien gaon ze over pleiten (Np), an 't pleiten kommen (Ow) 2. ten gunste van iets of iemand redenen, argumenten aandragen (ook: in een rechtsgeding e.d.) *argens veur pleiten, (onpers.) Dat pleit veur him dat zegt iets ten gunste over hem (Nbk) * Aj' pleiten om een koe, geef ie d'r iene toe* wie een advokaat neemt bij onenigheid over een koe, moet daar wel zoveel voor betalen als een koe waard is (Db, Dhau, Ol-Nl, Pe-Dbl, Ste), zo ook *Pleit niet om een koe, mar geef liever iene toe (Ow), Aj' pleiten om een koe, geef ie vaeke iene toe (Obk), Wie pleit om een koe, gef d'r liever iene toe (Dfo)**

pleiter I de; -s ['plejtɪ] 1. iemand die aan het pleiten is, z. aldaar

pleiter II (Bu, Ste) bn.; pred. ['plejtɪ] 1. weg, er vandoor, in *pleiter wezen (Bu, Ste): Hi'j is pleiter (Bu)*

plek(ke) z. *plakke, plak*

plekaot z. *plakkaot*

plekkerig z. *plakkerig*

plemuren [plə'my:ərn] - plamuren: met plamuur bestrijken *Ze plemuren de boel* (Nw)

plemuur [plə'my:ər] - plamuur

plemuurder (spor.) [plə'my:ərdɪ] - plamuurder, iemand die plamuurt

plemuurmes (spor.) [plə'my:ərməs] - plamuurmes

plemuursel (Bu) et [plə'my:ərs] 1. plamuursel

plemuurwark (spor.) [plə'm...] - plamuurwerk

pleneet z. *planeet*

pleneren (b: lm) Ook *planeren* (p) [plə'nɪ:ərn/pla'n...] - planeren: gladmaken

plengen (Obk) zw. ww.; overg.; plengde, het plengd [ˈplɛŋ:] 1. schreien *Veurdat ze groot binnen, zullen ze nog hiel wat traonen plengen moeten* (Obk)

plens I Ook *plenze* (Bu, Dfo) de; plenzen; plensien [plens/'plenzə] 1. plens *Wat een plens waeter kwam daor uut de geute* (Ol-Nl), *een plens water over de stoepe gooien* (Spa), *We kregen een plens waeter erg veel regen* (Obk, Ma), *D'r ston een hiele plenze waeter achter et huus een grote plas* (Bu)

plens II (Ol-Nl, Op) bn. [plens] 1. kletsnat (door de regen) *Ik was plens, doe ik thuuskwam* (Op, Ol-Nl)

plensbuie z. *plensbujje*

plensbujje (Bu, Ma, Np, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, Ste) Ook *plensbuie* (Diz, Np, Nt, Ow, Spa, Sz Wol) [ˈplenzbajə/...bœjə] - (niet erg gebruikelijk) plensbui *Mit die plensbujje vleug d'r hier en daor een gulpe waeter over de geute henne* (Obk), *Et plenst een plensbujje* (Obk)

plenter (Ow) de; -s; -tien [ˈplɛntɪ] 1. gemeen paard, paard dat snel slaat, bijt *Wat een plenter van een peerd* (Ow)

plentie (El, Ma, Mun, Nbk, b: lm) Ook *plintien* (p, b: lm), *planteit* (b: lm, ln, k: Ste, bo: Bu), *plantiet* (b: lm, p) bw. [ˈplenti/'plɪntin/'plantejt/'plantit] 1. veel, in overvloedige mate *Ze zitten daor planteit* (b: lm, ln), *Ze bin d'r planteit* in overvloed (bo: Bu), *Et is mi'j planteit etzelde* het is me precies gelijk (k: Ste), *Daor zitten plentie stiekels in de sloot* (El, Ma, Mun)

plenze z. *plens* I

plenzen Ook *plauenzen* (Ol-Nl) zw. ww.; onoverg.; plensde, het plensd [ˈplenzp/'plē:zɪ] 1. plenzen, gutsen, stromen *Et waeter plenst je om de bienen* (Bdie), (onpers.) *Et plenst* het regent hard (Nw, Ste), zo ook *Zie et es plenzen butendeure* (Obk), (onpers.) *Et plenst een plensbujje* (Ste), *Et plenst d'r over* het regent heel hard (Np, Wol), *Et plensde uut de locht* nl. het regenwater (Ma) 2. spetteren, poedelen, plassen (Dho, Obk, Sz) *Ze plenzen mar deur die poelen* (Dho), *De kleine jonge zit lekker in bad te plenzen* te spetteren, te poedelen (Sz), *mit een stok in de sloot plenzen* (Obk)

pleonasme (l) et; -n [plɪ:ð:(ə)'nasmə] 1. pleonasme

plessian z. *plasse*

plestiek I (Ma, Nbk) Ook *plastic* et [plə'stik/'plestik] 1. bekende stof: plastic

plestiek II (Dfo, Ma, Nbk) Ook *plastic* bn.; attr. [plə'stik/'plestik] 1. plastic *plestiek bessems* (Ma, Dfo)

plestieken bn.; attr. [plə'stikp] 1. van plastic

plestiekszak (Ow) [plə'stikzak] 1. zak van plastic *De blossem van de eerappels wodde dan in plestiekkzakkes verpakt, om kruusbestoeving en ziekten uut te sluten* (Ow)

pletten zw. ww.; overg., onoverg.; plette, het/is plet [ˈpletɪ] 1. (overg.) pletten, platslaan, platdrukken enz. *Vroeger mossen de smeden et iezel zelf pletten* (Obk), *As de jurk klaor is, gaaj' de naoden mit een natte lappe en een waarm striekiezer pletten* platstrijken (Obk), *Om haevermout kriegten te kunnen, mos ie de haever pletten* (laoten) (Bu, Pe-Dbl, Obk), *In Makkinge hadden ze ok een pletteri'je, om haevermout te pletten* (Nw), *De mulder had maelderi'je en kon ok pellen en pletten* (Obk), *zaod pletten* (Bu) 2. (onoverg.) plat worden (Bu, Nbk, Ste) *Fleweel dat plet* (Ste, Bu)

pletter [ˈpletɪ] - pletter, in *te pletter* kapot, in gruzelementen: *Peren en appels kun te pletter valen; dan valen ze kepot onder de bomen* (Nt, Bu), *Hi'j vaalt 'm te pletter* komt te overlijden door z'n val (Ld, Ow), zo ook *Hi'j reed 'm te pletter* (Ol-Nl), [iets] *te pletter gooien* (Nbk, Np), *Ik kan*

pletteri'je - plicht

me wel te pletter warken, en ik komme nooit klaor me kapot werken (Nbk, Obk), *je te pletter schrikken* heel erg schrikken (alg.): *Ik schrok me te pletter* (Wol), *je te pletter vervelen* (spor.)

pletteri'je (Nw, Obk) de [pletʃ'ʲjə] 1. inrichting waar men graan plet, met name haverkorrels *De grutter op 'e Gediék had een winkel waor aj' alles kriegen konnen, en hij had pelleri'je en pletteri'je; bi'j et leste wodden de korrels plet* (Obk), *In Makkinge hadden ze ok een pletteri'je, om haevermout te pletten, om haevermout te maeken* (Nw)

pletterig (Dho, Ste) bn., bw.; -er, -st ['pletʃəx] 1. met de eigenschap plat te worden *Fleweel plet, et is pletterig* (Dho, Ste) 2. (van graan op de akker) hier en daar plat liggend (Dho) *Et ligt d'r zo pletterig bi'j* (Dho)

pleuris Ook **pluris** (Bdie, Ow, Ste) de ['plɑ:ərəs/ply:ərəs] 1. pleuritis *Et slimste was: ze hadde pleuris en as ze daor mit deurleup kwam et niet goed* (vo), *dreuge pleuris* droge pleuritis (Np, Ste, Bu), *natte pleuris* natte pleuritis (d.i. met vocht achter de longen) (Bu, Np, Ste, Ma), (verwensend:) *Ie kun om mi'j de pleuris kriegen* (Np, Ste, Nbk)

plexiglas (spor.) ['p...] - plexiglas

plezier et; -tien [plə'si:ər] 1. gevoel van genoegen, welbehagen *plezier in je wark hebben* (Op), *Sommige meensken hebben d'r plezier in een aander te kwellen* (Op), (gezegd als beleefde, welwillende reactie op een verzoek:) *Mit plezier!* (Nbk), *Wi'j bin d'r mit plezier henne gaon* (Nbk), *We doen 't mit plezier* (Ma), *d'r plezier van hebben: Dan hadden ze ok plezier hebben kund van zoveule mooie plakkies en zoveule mooie dingen* (j), *Hi'j het d'r wel plezier van* (Ow), *Ie kun d'r een protte plezier van hebben* (Nbk), *Hi'j het d'r weinig plezier van had* d.i. bijv.: omdat hij kort daarna is overleden (Nbk), ook: het gaf veel reden tot ergernis, droefheid (Nbk), *Hi'j het d'r weinig plezier an beleefd id.* (Nbk), *Een plezier dat we had hebben, et was niet mooi meer* (Sz), *Daor had hi'j gien plezier an* (Ow, Nbk), (als wens gezegd:) *Daj' d'r mar een protte plezier an/van/mit hebben meugen!* (Nbk), *Veur je plezier hoej' t niet te doen zo leuk*

is het nu ook weer niet om dat te doen (Nbk), *Ik zit hier niet veur mien plezier* niet voor de aardigheid, niet voor de lol (Nbk), *Jan Plezier* doorgaans aaneen geschreven, z. *janplezier* 2. vermaak, genot *We gaon vanaovend plezier maeken* (Bdie), *plezier hebben, plezier in 't leven hebben* 3. een bep. genoegen *Ze wol oons jongen et pleziertien niet ontnemen* (j), *'t Was een plezier om te zien hoe (...)* (Nbk), *iene een plezier doen, iene zien pleziertien gunnen* (Nbk)

plezierboot [plə's...] - plezierboot: boot waarop men voor z'n plezier gaat varen
plezieren (ba) onbep. w. [plə'si:ərɲ] 1. plezier maken *Mar op et veld is 't volk al an 't plezieren* (ba)

plezierig [plə'si:ərəx] - plezierig: genoeglijk, vermakelijk *Et ging d'r plezierig toe* (Bu, Ste), *Was et wat plezierig?* (Bu), *Et was (d'r) wel plezierig!* (Bu, Nbk), *Plezierige kastdaegen!* (Nbk, Np); gezellig, prettig in de omgang, vrolijk *plezierig volk* (Ste), *Dat bin wel plezierige meensken* (Nbk), (verb.) *Dat is een plezierigen iene, die is altied fleurig* (Obk), (zelfst.) *Et plezierige blijft je bi'j* het prettige onthoud je (v)

plezierjacht [plə'si:ərjəxt] - plezierjacht
pleziermaeker (spor.) de; -s; -tien [plə'si:ərme:kɪ] 1. iemand die plezier maakt
plezierreize (spor.) [plə's...] - plezierreis
plezierreiziger (s: oost.) de; -s [plə'si:ər...] 1. plezierreiziger *De ruun baende him een weg deur de dichte drommen plezierreizigers, hoewel hi'j wat reer opkeek naor de kraomen en tenten* (s: oost.)

plezierrit (spor.) [plə's...] - plezierrit
pleziervolk (Bu, Ma, Nbk, Obk, Ol-Nl, Op) et [plə's...] 1. mensen die samen plezier maken, samen een genoeglijk uitje beleven e.d. *De straote was vol pleziervolk* (Ol-Nl), *Kiek, daor hej' een bus mit pleziervolk* (Ma, Bu)

plezierwaegen (Db, Dho, Ld, Obk) de; -s [plə's...] 1. janplezier of soortgelijke tentwagen *De kiender zatten op een versierde plezierwaegen mit et schoelefeest* (Dho, Obk), *We bin mit de plezierwaegen in de vekaansie deur Drenthe reden* (Db)

plicht de; -en [plɪxt] 1. waartoe men gehouden is, wat men behoort te doen *Et is mien plicht om dat wark goed te doen*

(Nbk), *Dat is niks meer as je plicht* het is gewoon je plicht (om dat te doen) (Nbk), *je plicht doen* z'n plicht doen (Nbk, b): *Dat is now de wereld! Zo wodt et wardeerd aj' je plicht doen* (b), *Hebben wi'j now oonze plicht daon?* gedaan wat van ons verwacht mocht worden (vo), *je plicht volbrengen* (spor.), *Ie hebben now ien keer rechten en plichten* (Nbk), *Stellingwarvers ken jim plicht* weet wat je als plicht hebt (ba)

plichtpleging (Nbk) de; -s, -en ['pluxt...]
 1. plichtpleging, beleefdheidsbetuiging *Now, ik hool d'r niet van, al die plichtplegings, doe mar gewoon* (Nbk)

plichtsbefesef (Nbk) ['p...] - plichtsbefesef, in uut plichtsbefesef. *Uut plichtsbefesef het hi'j dat daon* (Nbk)

plichtsgetrouw (Nbk) [aks. wisselt] - plichtsgetrouw *Hi'j is aorig plichtsgetrouw* (Nbk)

plichtsgevuul (b) ['p...] - plichtsgevoel *En die veur oons, uut plichtsgevuul, heur leven waogen dusten* (b)

plieuweren z. *pjiuwken*

plinte de; -n; plintien ['plintə] 1. vloerplint *Een plinte is veur de ofwarking, onder langes de mure daele* (Nbk), *Daenk d'r omme, de plinte wel mitnemen heur* de vloerplint niet vergeten bij het schoonmaken (Nbk), *Ie moe'n de plinten nog ofnemen* (Ste), *Ie moe'n ok even mit de dweil over de plinten gaon* (Ste) 2. oud, vervallen huis (Np)

plintien et; ...ties ['plintin] 1. kleine plinte, z. aldaar 2. z. *plentie*

plintleder (Db) de; -s; -tien ['plintledr] 1. fopmiddel, nl. gefingeerd type ladder voor het halen waarvan men, bij wijze van grap, kinderen, beginnende knechten e.d. op pad stuurde

plissé (Nbk) [pli'si:, ...stj] - plissé

plissérok (Nbk) [...'s...] - plissérok

ploeg de; -en; -ien [plux] 1. bep. landbouwwerktuig: ploeg *Ie hadden hier twee ploegen: een stelploeg - mit twee raeden - en de gewone of belaausploeg (mit ien rad)* (Ste), *Mit die ploeg maekte hi'j mooi wark* (Nbk), *Hi'j het een peer beste peerden veur de ploeg* (Ow), *Et veurmes hoeft in de losse bouw niet an de ploeg, wel bij et greidescheuren* (Np, Obk), *We hebben vroeger de eerpels wel inploegd, dat is achter de ploeg poten*

(Bu), *aachter de ploeg lopen* d.i. lopend gaan (om te sturen) (b), *de hand an de ploeg (slaon)* aan het werk (gaan) (Spa), *iene veur de ploeg spannen* iemand het lastige of vuile werk laten doen, laten opknappen (Db, Ld, Op, Ow, Sz) 2. bep. sterrebeeld: ploeg (j) *A'k dan in mien ledekaantien op 'e zoolder zo deur et dakraem keek, zag ik de ploeg nog gleensteren an de locht* (j) 3. veer aan een plank (Dhau) 4. bijeen horende of bijeen komende groep personen *een ploeg jongvolk* (Np), *We weren mit een ploegien opscheuten baozen nog laete bij' de weg* (b), *Et ploegien was mar klein* (Ste), *Ik zie in mien antekenboekien dat we verleden jaor etzelde ploegien hadden* hetzelfde groepje mensen (p), *Hi'j had een hiele ploeg an et wark* een grote groep werkers (Nbk), *In de warkverschaffing haj' ploegen* nl. werkploegen (Ste), zo ook *Aj' in een ploeg warkten, was d'r nog wel es een stroopslikker onder 't volk* die nl. de meerdere(n) vleide en ermee heulde (Obk), *Oolde N. het nog bij' oons in de ploeg warkt* (Op), *een ploeg warkvolk* werkploeg (Ma, Nbk), *Wat was daor een ploeg volk* een groot aantal mensen (Ste), *een goolden ploeg* een groep mensen (vooral: bijna volwassen jongens) die voortdurend met elkaar optrekken voor de gezelligheid (ZW, Dho, Nt, Sz, Wol): *In Ooldelaemer haj' een goolden ploeg, die gongen d'r mit mekaer op uut, hier en daor wat drinken en zo* (Nt, Ste), zo ook *De goolden ploeg van Oollaemer was weer es an de jui* (Wol), *De goolden ploeg zit weer bij' mekaander* (Dho, Ste, Pe-Db), *...is op stap* (Bdie) 5. groep spelers (bij bep. sporten) *Oonze ploeg was veeruut de beste mit korbballen* (Nbk) 6. groep dieren (Sz) *D'r leup een ploeg koenen op 'e weg* (Sz) 7. een bep. aantal bij elkaar horende exemplaren, in *een ploeg pennen* vier bij elkaar horende breinaalden (verspr.): *Sokkebreien doe' mit een ploeg pennen* (Ld, Ol-Nl, Ow, Spa), *Ik moet een ploeg dunne pennen hebben, want aandere wodt et te dikke veur dat gaoren* (Nbk), *Veur die trui te breien moet ik ploeg nr. 3 1/2 hebben* d.i. van de aangeduide dikte (Ow)

ploegbalke (Db, Nbk, Obk) ['plux...] - ploegbalk, ploegboom

ploegbaos - ploegstikke

ploegbaos ['pluy...] - ploegbaas

ploegblad (Np, Ow) et; ...blaeden ['pluy...]

1. strijkbord (van een ploeg)

ploegboom (verspr.) ['pluy...] - ploegboom *Zoe'n stelploeg beston uut twie dielen, een ploeg mit stat en ploegboom en een twievielg karregien mit een groot en een klein viel, et kleine op 'e vore en et grote d'r in (vo)*

ploegdissel (Db) de; -s; -tien ['pluy...] 1. dissel van een ploeg

ploegdienst (spor.) Ook *ploegendienst* (spor.) ['plugæ.../plugŋ...]

ploegen zw. ww.; overg., onoverg.; ploegde, het ploegd ['plugŋ] 1. ploegen (van land, met een ploeg) (vanouds werd haast altijd *bouwen* gezegd (Nbk, Ste)) *Om goed recht te ploegen en diepe genoeg vaalt nog niet mit (Op), K. was bovenknecht bij een grote boer en kon jent ploegen heel goed, keurig (j), As je tune-gien weer ploegd is (...)* (ba), *schol ploegen* ondiep ploegen (Bdie, Dhau, Ma): *schol ploegen van de knollebouw* (Bdie), *ondergronds ploegen* een iets diepere voor in de wendackers ploegen (Pe-Dbl) 2. (onoverg.) naar een gelegenheid genaamd 'De Ploeg' gaan (Bu) *Hej' ok henne west te ploegen?* ben je ook naar 'De Ploeg' geweest (nl. in *Willemsoord*) (Bu)

ploegendienst z. *ploegdienst*

ploeger de; -s ['plugr] 1. iemand die ploegt, z. *ploegen* (bet. 1) * *Een goeie ploeger hoeft niet achteromme te kieken* nl.: die maakt de voren toch steeds recht (Ste)

ploegetiedrit (spor.) ['p...] - ploegenrijdrit

ploegiezer (Np, Op) ['p...] - ploegijzer, kouter

ploegjok (Ste) Ook *ploegjuk* (Ste) et ['pluxjok/...jak] 1. stelhout van een *stelploeg*, vgl. *Een ploegjok daor lag de balke in bij' de stelploeg* (Ste), *de ploegstikke om et ploegjok op te zetten: d'r zitten vierkaante gatties in de ploegboom, die stikke paste daor in en daor kwam de ketten an, daor koj' de ploeg mit stellen; diepe dan veuruut, schol ploegen aachteruut* (Ste)

ploegjuk z. *ploegjok*

ploegketten (Nbk, Np, Ste) de; -s ['plux...] 1. ketting waarmee men de ploeg afstelt (wat betreft de gewenste diepte), vgl. *D'r*

zitten vierkaante gatties in de ploegboom, die stikke paste daor in en daor kwam de ketten an, daor koj' de ploeg mit stellen, diepe dan veuruut, schol ploegen aachteruut (Ste)

ploegleider (spor.) ['p...] - ploegleider

ploegmenner (Op) de; -s; -tien ['p...] 1. degene die ment bij het ploegen, ploegdrijver

ploegmes (verspr.) et; -sen; -sien ['p...] 1. voorste mes van een ploeg, dat nl. loodrecht in de grond snijdt, ploegijzer, kouter *Et ploegmes zit mit twie boolten an et rister; et rolmes zit tussen et wiel en et ploegmes in, die scheidede de vore, et rolmes wodde de hakkebieter nuumd* (Ste), *Nao et ploegmessien komt de ploegschere* (Db), *Et ploegmes sneed deur de vette grond* (Nt), *Een ploegmes wodt uutsleugen* (El)

ploegrad (Bdie, Ol-Nl en verspr. oost.) - ploegrad

ploegrister (Nbk, Ste) Ook *ploegruster* (Nbk) ['p...] - ploegrister

ploegruster z. *ploegrister*

ploegschere (Db, Dfo, Nbk, Ow, Pe-Dbl, Spa) ['pl...] - ploegschaar *Nao et ploegmessien komt de ploegschere* (Db)

ploegschieve (Ow) de; -n ['pl...] 1. losse schijf om de as van een stelploeg

ploegspille (Ste) de; -n; -gien ['pluxspilə] 1. bep. onderdeel van een ploeg; pen met behulp waarvan men de ploeg vastzet op de gewenste diepte *Mit de ploegspille kuj' de ploeg diepe en schol zetten* (Ste)

ploegstat (Dfo, Nbk, Np, Obk, Pe-Dbl) ['pluxstat] - ploegstaart *De ploeger leup aachter de ploegstat* (Np)

ploegstel (Dfo, Np, Ste) et; ...len ['pluxstel] 1. onderstel van een ploeg

ploegstik z. *ploegstikke*

ploegstikke (Bu, Db, Dhau, Ma, Np, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Ste, Wol) Ook *ploegstik* (Obk, Sz) de; -n ['pluxstikə...] 1. ijzeren pin waarmee men een ploeg vastzet op de gewenste diepte *Een olderwetse stelploeg had een groot en een klein wiel; de ploegboom lag op et stel, daor zat nog een kussentien op en daor koj' de diepte mit regelen en ok moet de ploegstikke dan in de boom* (Pe-Dbl), *Awwe dieper of scholler ploegen wollen, mos de ploegstikke verzet wodden* (Np), *We nammen*

vroeger de ploegstikke mit naor huus, van et laand of (Ste)

ploegvoete (Bdie, Bu, Op, Pe-Dbl, Spa) ['pluxfutə] - ploegvoet *De ploegvoete die slit* (Bu)

ploegvore (Nbk, Obk, Op, Spa, Ste) - ploegvoor *Een peerd kon bij et lopen in de ploegvore himzels wel es bestrieken* met de voorpoten tegen de binnenzijde van de achterpoten strijken (Obk, Nbk)

ploegwiel (Nbk, Op, Ow, Spa) et; -en; -tien, -egien ['plux...] 1. wiel van een ploeg

ploegzode (Obk) de; -n; -gien ['pluxso:ədə] 1. omgeploegde laag grond, omgeploegde zode *Ze gongen mit een vrotploeg achter de gewone ploeg an om de ploegzode te breken* (Obk)

ploegzole (Bu, Db, Nbk, Np, Ow, Ste, Sz) de; -n ['pluxso:ələ] 1. ploegzool (Db, Nbk, Sz) *Die ouwe ploegzole die moet es een keer kepot* (Sz) 2. hetz. als *ploegvoete*, z. aldaar (Bu, Ow, Ste, Sz) *De voete zit achter an de ploeg om 'm in evenwicht te hollen, de ploegzole wodt et nuumd* (Ow, Ste), *De ploegzole daor lopt de ploeg op* (Np), *De ploegzole die slit* (Bu)

ploem (Dhau, Obk) de ['plum] 1. (verz.) de veren van een vogel, met name van een gans (Obk) *Vroeger was et gebruik om de gaanzen te roppen, dat was de ploem d'r uut trekken om te verkopen veur beddevulling; et gebeurde tegen et ruden an, dan zat de ploem d'r los in en dee et de voegels niet zo zeer* (Obk) 2. de veren, het dons van een bed (Dhau) 3. z. *ploeme*

ploeme (Bu, Dho, Wol en verspr. oost.) Ook **ploem** (Dhau, Ma, Nbk, Ow), **plume** (Bdie, Bu, Diz, Nt, Ol-Nl, Pe-Dbl Spa, Ste, Sz, Wol), **pluum** (Ld, Ol-Nl, Sz) de; -n; ploempien ['plumə/plum/plym(ə)] 1. toef, bos, pluim, in het bijzonder als versiering op een hoofddeksel *Wij kennen hier wel 't wollegras, daor kwamen van die witte wollige pluumpies an nl. de pluimvormige bloeiwijze van wollegras* (Sz), *Die bloemen mit een ploeme stoeven vaeke* (Nw), *Die kerel hadde een ploeme op 'e hoed* (Np), *een pluumpien op 'e hoed* (Db, Spa, Ste), *iene een plume op 'e hoed stikken* een compliment maken (Bdie), *Op 'e oorierzerhoeties zat vroeger een zwatte ploeme* (Obk), *Ik heb een musse breid mit*

een heel dikke plume d'r op (Sz), *Aj' een ploempien op 'e jasse kregen* [bijv.: gewonnen bij het prijsschieten op de markt], *dan waj' een hiele piet* (j) 2. staartpluim (bij runderen, honden) *Oons hontien het een mooie witte ploeme op de stat* (Dfo, Nbk), *Die koe had een mooie ploeme an de stat* (Pe-Dbl, Ow), *De koenen hebben haost gien ploem meer an de stat* (Ma), *Die koe het de hiele plume van de stat* (Ste), *De plume van de stat is d'r of* (Bdie, Spa), *Die koe hebben ze de plume van de stat trapt* (Ol-Nl), *Die koe had de stat goed in de plume* (Ol-Nl), *As d'r vroeger stattedwusken wodde, wodden de ploeme utkamd* (Dho, Nbk, Obk) 3. geslachtsdeel van een vrouwelijk varken (Diz) *Dat oolde varken het nog een mooi pluumpien veur heur leeftied* (Diz) 4. compliment *Hij het wel een ploempien verdiend* (Diz, Sz, Dhau), *iene een ploempien geven* (Nbk, Np), *Hij kreeg een ploempien* (Dho, Diz, Nt, Pe-Dbl, Wol, Obk), *Et is een goeie pluum weerd* (Ol-Nl), *...een pluumpien weerd* (Ste) **ploemewasken** (Np) onbep. w. ['plumə...] 1. hetz. als *stattedwasken*, z. aldaar *Vroeger bij de Friese boer mos ik ploemewasken* (Np)

ploemgrös (Obk) et ['plumgræs] 1. wollegras

ploempen (z. ook *plompen*) zw. ww.; overg., onoverg.; ploempte, het (bet. 2, 3, 4)/is (bet. 1, 3, 5) ploempt ['plumpm] 1. (onoverg.) in het water of in een andere vloeistof vallen, springen met een plomp *Hij ploempte mit fiets en al 't waeter in* (Diz), *De kikkers ploempten in de sloot* (Spa, Ol-Nl) 2. (onoverg.) het geluid van één of meer plompen maken bij het vallen in een vloeistof, bij het vallen, gutsen van een vloeistof *Et waeter ploempte in de regenbak* (Diz) 3. (overg.) met een plomp in een vloeistof werpen, gieten *De jongen meugen altied graeg stienen in 't waeter ploempen* (Ol-Nl), *We zullen dat ding even in 't waeter ploempen* (Ow), *Hij ploempte et waeter weer in de regenbak* (Nbk) 4. (onoverg.) met één of meer plompen in het water polsen, plassen *De kiender stonnen te ploempen en te plassen, ze waeren helemaole nat* (Pe-Dbl), *mit een stok in et waeter ploempen* (Bdie), *mit de*

ploemperd - plof

polse in 't waeter ploempen, om de moethond in de netten te drieven (Wol) 5. (onoverg.) ploffend, met plompen door het water lopen *Mit zien grote leerzen an kwam hi'j deur et waeter ploempen* (Op)

ploemperd (Bdie, Obk) de; -s; ploempertien ['plumpɾt] 1. dik, zwaar exemplaar, dikke persoon (Bdie) *Dat is een hele ploemperd van een vis* (Bdie), *Wat een dikke ploemperd van een kerel* (Bdie) 2. vol glas (vooral inzake een borrel) (Obk) *Hi'j had mi'j een grote ploemperd geven* (Obk)

ploempien z. *onder ploeme*

ploempies (Dho) mv. ['plumpis] 1. wollegras (z. ook onder *ploeme*) *Daor bi'j die poele staon allemaol ploempies* (Dho)

ploempstok z. *plompstok*

ploemsen (verspr.) Ook **ploemzen** (Dhau, Nbk) (z. ook *plompen*) zw. ww.; overg., onoverg.; ploemste, het (bet. 2, 3, 4, 6)/is (bet. 1, 3, 5) ploemst ['plumsm/...zɿ] 1. (onoverg.) in het water of een andere vloeistof vallen, springen met een plomp *We bin vanmorgen in 't zwembad ploemst* (Ld), *Hi'j ploemste zo et waeter in* (Ma) 2. (onoverg.) het geluid van één of meer plompen maken bij het vallen in een vloeistof, bij het vallen, gutsen van een vloeistof *We heurden et wel ploemsen, doe d'r iene in et waeter vul* (Obk), *De kikkers ploemsen in de sloot* (Dhau) 3. (overg.) met een plomp in een vloeistof gooien 4. (onoverg.) met één of meer plompen in een vloeistof polsen, plassen *Bi'j et kaarnen moej' de polse goed op-en-daele ploemsen* (Obk) 5. (onoverg.) ploffend, met plompen door het water lopen *We ploemden deur 't waeter* (Dhau), *Kleine kiender ploemsen et liefst deur de dikste waeterplassen henne* (Ld) 6. (overg.) vloeistof met een plomp gieten

ploemstat (Nbk) ['plum...] - pluimstaart, staart met een pluim *Oonze hond het een mooie ploemstat* (Nbk)

ploemstrieker (Dhau, Ma, Np, Obk) Ook **pluumstrieker** (Pe-Dbl, Sz), **plumestrieker** (Bdie, Nt) ['plumstrikr/'p...] - pluimstrieker, vleier *Die moej' in de gaten holen, et is een echte ploemstrieker* (Sz, Obk), *Die kerel is een grote ploemstrieker* (Np)

ploemzen z. *ploemsen*

ploert (Nbk, Op) de; -en; -ien [plu:ɛrt] 1.

gemene kerel, schoft *een ploert van een vent* (Nbk)

ploeterder (Nbk) de; -s ['plutɾɾ] 1. ploeteraar

ploeteren zw. ww.; onoverg.; ploeterde, het ploeterd ['plutɾɿ] 1. zwoegen, een zware dobber hebben (aan bep. werk) *Ze mossen hadde ploeteren om d'r te kommen mit et wark* (Pe-Dbl), *Och man, ik ploeter de hiele dag* (Nbk), *Wat hebben wi'j daor een jaor of wat leden tegen ploeterd om zoe'n bult d'r onder te kriegen, mit et schoppien* (vo), *Daor moej' wel aorig tegen ploeteren* (Ste), *Hi'j hadde d'r ploeteren an om de hure op te brengen* (Np) 2. moeizaam gaan (door sneeuw, modder e.d.) *deur de modder ploeteren om thus te kommen* (Bu, Spa, Nbk), *We bin lestdaegs deur de dikke sni'j ploeterd* (Bdie, Nbk, Wol), *We mossen ploeteren om deur de sni'jdunen te kommen* (Obk) 3. spetterend, spattend in het water baden, in het water plassen, in modder woelen enz. *in et waeter ploeteren* (Bdie, Bu, Nbk, Spa, Ste, Sz): *De kiender zitten in et waeter te ploeteren* (Bu), zo ook *Laot de kiender mar wat ploeteren* (Ste), *Et varken ploetert in de baggerd* (Spa)

plof I Ook **ploff** (bet. 3: Diz, Np) de; -fen; -fien ['plof/...fr] 1. geluid van iets zwaars dat botst of valt *De appel vul mit een plof van de boom* (Dhau), *De dikke boom kwam mit een zwaere plof op 'e grond daele* (Op), *Et gaf nogal een hiele plof* (Nbk), *De spiegel kwam mit een plof naor beneden* (Pe-Dbl) 2. geluid van gas dat plotseling ontsnapt of ontbrandt, van een ontploffing, knal *We heuren een ploffien* (Np), *Et gaf een hadde plof, doe de stoppe van de frisdraankflesse of vleug* (Pe-Dbl), *Wat een aorige plof!* een eigenaardige knal (hier: van een geweer) (Bu), *Dat was een hele plof* (Bdie), *Dat gaf mi'j daor een plof* (Ma) 3. bromfiets, ook wel motorfiets *Een plof lopt niet zo hadde* (Dho), *Daor hej' hum ok weer mit zien ouwe plof* (Spa), *op 'e plof* per bromfiets (Dho, Nbk, Nt), *Daor gaot hi'j weer mit zien oolde ploffer* (Diz), *Die ging op et ploffertien de weg langes* (Np)

plof II tw. [plof] 1. klanknabootsing van het doffe geluid dat ontstaat als er iets zwaars neervalt, ook wel: als iets ontploft

Plof, daor ligt hi'! (Bdie)

plofdikke (Ste) bn. [aks. wisselt] 1. (van personen) zeer dik en vet

ploffen zw. ww.; overg., onoverg.; plofte, het (bet. 2, 4)/is (bet. 1, 3-4) ploft ['plofɪp] 1. (onoverg.) met een plof vallen, botsen *Hi'j plofte deur 't loek van de zoolder op et beton* (Ld), *Hi'j plofte d'r zomar henne* hij viel zomaar neer (Bu, Nbk), zo ook *Hi'j plofte d'r zo henne* (Spa, Bu), *Hi'j plofte tegen een deure op* (Nbk), *op 'e grond ploffen*. *Ik plofte zo op 'e grond* zomaar op de grond (Spa), *Hi'j leut 'm op 'e grond ploffen* (Spa), *Now, ik plof hier even henne* ik ga hier even zitten uitrusten (Nbk), *Hi'j was zo mu, hi'j plofte in de stoel* (Nbk, Nt, Spa, Wol), *Hi'j plofte op 'e stoel henne* (Np), *Et vrommes plofte naost me op 'e baank* (b), (fig.) *Heur hiele wereltien was in mekaander ploft* in elkaar gestort (v) 2. (onoverg.) een ploffend geluid geven, doen ontstaan' *Heur die moter es nuver ploffen, d'r mekeert vast wat an* (Nbk), *Die ploft d'r nogal wat over nl.:* door zwaar te lopen (Nbk), *As ik heur zie ploffen, dan lopt ze krek as heur heit* (Obk), *Wat ploft die d'r reer henne* (Nw), zo ook *De Belgische peerden lopen d'r henne te ploffen* (Dhau), *Dat peerd loopt niet mooi, hi'j begint te ploffen* (Ol-Nl) 3. (onoverg.) ontploffen, exploderen, springen (Bu, Nbk) *D'r ploft een baand* (Bu), *Et vliegtuug is uut mekeer ploft in de locht* (Nbk) 4. (overg.) met een plof neergooien (Nbk) *Hi'j plofte de tasse in de hoeke* (Nbk)

ploffer (l) de; -s ['plofɪ] 1. plofklank 2. z. *plof*l

plofferd (verspr.) de; -s ['plofɪɹ] 1. persoon die met zware stappen loopt, ook wel van dieren; vandaar ook: zwaar dier, dikke, lompe persoon *Moej' die weer es zien lopen, wat een oolde plofferd* (Nbk), *Dat is een dikke plofferd* (Bdie, Ma), *...een lompe plofferd* (Diz), *Dat Belgische peerd was een dikke plofferd* (Np), *Wat is dat een (dikke) plofferd, die vri'jer van N.* (Bdie, Ma, Obk, Pe-Dbl, Op)

plofferig (verspr. WS, Dhau, Obk) bn., bw.; -er, -st ['plofɪx] 1. hetz. als *pofferig* (bet. 1) *Hi'j is wat plofferig dikke* (Ste), *Wat is dat meenske plofferig, ze is veul te dikke* (Sz), *een plofferig gezicht* (Sz)

ploffertien (Diz, Pe-Dbl) Ook *poffertien* (Spa, Ste), z. ook *plof* I et; ...ties ['plofɹin/'pof...] 1. klappertje (voor een klappertjespistool) *De kiender hebben de plofferties op veur et pistooltien* (Diz) 2. pistool (Diz) *Hi'j het altied een ploffertien in de buse* (Diz)

ploffertiesgeweer (Diz, Wol) et; ...geweren; -tien ['plofɹis...] 1. klappertjespistool *Die jonges knallen wat of, mit heur ploffertiesgeweer* (Diz)

ploffertiespistol (Op) et; -len; -legien ['pl...] 1. hetz. als *ploffertiesgeweer*, z. aldaar

ploffiets (Bu, Db, Dhau, Diz, Ld, Np, Obk, Op, Pe-Dbl, Nbk, Obk, Wol) de; -en ['plofɪts] 1. bromfiets, vooral: van een ouderwets type, vgl. *Niet lange nao de oorlog kwam de ploffiets uut, dat was eigelik nog een gewone fiets, mit een motertien op 'e pakkiesdreger* (Op), *De eerste solex weren ploffietsen* (Ow), *Ploffietsen konnen ok zo poffen* (Obk), *op 'e b ploffiets bromfiets* (Nbk), *Ik bin even op 'e ploffiets vot west* (Dhau)

plogge (Bu, Np, Obk, Op, Ow, Ste) Ook *plugge* (Bu, Nbk, Obk, Ol-Nl, Ow, Spa, Sz), *plugien* (bet. 1: Ste), *plug* (bet. 2: Nbk) de; -n; ploggien ['ploɣə/'plagə/'plyxin/'plax] 1. houten pen: met name voor pen-en-gat-verbindingen (Bu, Obk, Op, Ow, Ste, Sz), ook wig (Ste) of plug, pin met name ter bevestiging van zolen aan schoenen (Obk) *Vroeger wodden de keziene in mekaer zet mit ploggen* (Op), *Aj' deur die beide gatties een plogge drieven, dan sluut alles goed an mekaere* (Op), *Veur et in mekaander zetten van meubels en aandere hooftkonstrukties brukten ze ploggen; kleinen wodden deur de schoemaeker bruukt* (Obk), *Bi'j ripperaasie an leerwark moe'n ze eerst priemen veurd dat ze de pluggen d'r in doen* (Obk) 2. pijpje kunststof dat men in een geboord gat in de muur doet om m.b.v. een schroef iets aan op te hangen of anderszins te bevestigen (Nbk, Ol-Nl, Ow, Spa, Sz) *een plugge an de mure om wat op te hangen* (Nbk), *een plogge in de mure slaon* (Np) 3. z. *plokke*

plok (Bu, Dhau, Nbk, Obk) de ['plok] 1. pluk, het plukken (Dhau, Nbk, Obk) *Et is de daarde plok al mit de bonen* (Dhau), *We*

plokaoren - plokken

hebben d'r een hiele plok an had (Nbk), *Et was een slechte plok van 't jaor mit de bonen, d'r zat niet veule an* (Obk) 2. in *Dat was een hiele plok dat kostte nogal veel geld* (Bu) 3. z. *plokke*

plokaoren (Bdie) onbep. w. ['plokə:əŋ] 1. hetz. als *plokhaoren* (met appels), z. aldaar **plokappel** (Nbk) ['pl...] - plukappel

plokhaoke z. *hujhaoke*

plokhaor I (Mun) Ook *plokhaore* (Bdie) de ['plokho:ə(ə)] 1. in *op 'e plokhaor gooien* op de grond werpen (vooral van appels) zodat de anderen gaan grabbelen (en plukharen) (Mun), zo ook *een appel in de plokhaore gooien* (Bdie)

plokhaor II (Np) et ['pl...] 1. uitgeplukt vachthaar, met name van konijnen, vgl. *De knien hadde de jongen in 't plokhaor liggen* (Np)

plokhaore z. *plokhaor* I

plokhaoren (Ol-Nl, Ste, Wol) Ook **plukharen** (Sz) - plukharen: vechten, ravotten, ook in *te plokhaoren gooien* op de grond werpen: met name van appels, zodat de anderen gingen grabbelen en daarbij veelal gingen vechten, vgl. *As iene op schoele een appel had, dan zee hi'j: 'Ik gooi 'm te plokhaoren'; de aanderen vleugen d'r achteran en die 'm pakte nam weer gauw een happien, en dan wodde die appel weer gooid en zo gong dat veerder; ze trokken mekaander vanzels wel es een plokke haor uut et heufd aj'm te lange hullen, dat ie mossen zien daj'm weer gauw kwiet raekten* (Ste)

plokke Ook *plogge* (bet. 1, in verb.: Np, Ste), **plok** (spor.), **pluk** (WH) de; -n; plokken ['plokə, ook pləkə (Bu, Nbk)/'plɔgə/plɔk/plak] 1. toef, bosje, grote vlok, bundeltje (haar e.d.) *Daor ligt een hiele plokke haor van de hond* (Nbk, Ste), *Die hond hebben we heel wat plokken haor uutrokken* (Spa), *Et jongien het 'm een plokke haor ofknipt* (Wol, Dho), *Ze trokken heur een plokke haor uut* (Np), *Hi'j het 'm een plok haor uut de kop scheurd* (Ow), *een plokke wol* (Nbk, Np, Obk, Ow, Ste): *In de oorlog zochten ze de plokken wolle van et stiekeldraad* (Obk), *Ik moet nog een peer plokken wolle spinnen* (Ow), *Doe een plokke wolle op 'e bost veur de koolde as ie vatber binnen of as et je vaastezit mit de verkolenhied* (Obk), *een plokke spinwolle*

(Bdie), *Een plogge wol zit in de tieze* (Ste), d.i. veelal: is vies en in elkaar geplakt (Np), *De vluus wolle zatten nogal wat vieze plokken in* (Np), *vieze plokken strontwol* nl. ineen geklit (Nbk) 2. flinke hoeveelheid (van wol, haar e.d.) *D'r zit een hiele plokke wol op* nl. op het schaap (Nbk), *We hadden een mooie plokke wolle van de schaopen* (Ld), *Ik kan nog wel even spinnen, want ik hebbe nog een mooie pluk wolle* (Sz), *D'r zat een hele plokke wolle op et schaop* (Ol-Nl), *Die man had een plokke haor op et heufd, et leek wel een schaop* (Pe-Db), *een dikke plokke wolle* (Nt), *een beste plokke spinwolle* (Nt)

plokken Ook **plukken** (WH) zw. ww.; overg., onoverg.; plokte, het plukt ['plokɔ/'plakɔ] 1. (overg.) plukken, afbreken, aftrekken van bloemen, takjes, bessen, noten, appels en andere vruchten *boonties plokken* (Bu, Nbk), *appels plokken* (Bu, Nbk), *bloempies plokken* bloemetjes plukken (lett.) (Nbk), *Ik had vanmiddag op een proeftuun een paar vioelezaoties plukt, en daor kreeg ik me toch een rampelement over* (Sz), *We plokten een kwiepsien uut de bos om de koenen mit an te jaegen* (Pe-Db), *Plok de dag* (Np) 2. (overg.) de opbrengsten, voordelen van iets nemen, benutten (Dfo, vo) *Aj' d'r zels mit an de gang gaon duurt et lange veurdat wij plokken kunnen en ie hebben bovendat een huud vol wark* (vo), *Ze hebben net zo lange plukt tot die koe hielendal ofmulken was* (Dfo) 3. los-trekken, uit of van iets trekken, aan iets trekken *de plusies van de trui plokken* (Ste), *As de hujvakken vol weren, dan gongen ze ze plokken* het uitstekende hooi eruit trekken (Obk), *Ze plokten et hui om et mooi kaant in et huivak te kriegen* (Wol), *Hi'j zat an zien haor te plokken* (Nbk), *...wat in zien haor te plokken* (Nbk), *Die kleine meid plokte de hele deken kepot* (Ol-Nl), *et (plok)vet moet van de kraanze plukt wodden* (Pe-Db, Np), vandaar *et vet plokken* (Db, Dfo) 4. in *een kiepe plokken* de veren uittrekken (spor.), zo ook *slachtkiepen plokken* (Ste) 5. op ongeoorloofde of onredelijke wijze geld afnemen, teveel laten betalen *Ze hebben him aorig plukt* (Np), *Ze hebben me hielemaole plukt* (Np)

plokloon (spor.) ['pl...] - plukloon

plokvet (verspr.) Ook *plukvet* (Sz) et ['plokfet/'plak...] 1. plukvet, darmvet *Plokvet was et minste vet van et varken; 't was een betien starkig en niet lekker, 't wodde op brood smeerd en et wodde vaeke as eerste opmaekt, mit et idee: et beste mar tot laest bewaeren* (Ste), *Plokvet van de varkens hael je van de daarms of; et netvlies en et plokvet wodde braoded* (Ste) **plokwol** (Np) de ['plokwolə] 1. losse plukjes wol (bijv. van het prikkeldraad geplukt)

plomberen (Bdie) [plom'bu:əɾp] - plomberen: loden, van loodjes voorzien 't *plomberen van zakken eerpels* (Bdie)

plomp I de; -en; -ien [plomp] 1. geluid van een voorwerp enz. dat min of meer zwaar valt (vooral: in een vloeistof) *Wat een plomp was dat, doe de auto in 't waeter reed* (Dhau) 2. poel, water (in een sloot, teil enz.) (Bu) *Ze pakten 'm bij kop en kont en gooiden 'm in de plomp* (Bu) 3. waterlelie (Diz, Np, Obk) *D'r staon nogal wat plompen bij' oons in de sloot* (Diz); verder in *gele plomp* bep. soort waterlelie: gele plomp (Obk, Ol-Nl, Spa) 4. situatie waarbij een flinke hoeveelheid vloeistof in een zeker ritme heen en weer schiet in een emmer e.d. (die men draagt en waarbij die vloeistof gemakkelijk over de rand plast) (Sz) *Ik hebbe de plomp in de emmer, de melk gaot d'r an alle kaanten over* (Sz) 5. *z. plompe*

plomp II bn., bw.; -er, -st ['plomp] 1. groot en log *Et is een plomp meenske* (Dho), *een plomp vrommes* (Nbk), *een plompe koe* (Sz), *een plomp ding* (Ow), *Ze is zo groot en zo plomp* (Nbk), *Et is wel een groot plomp huus* (Nbk), *Hi'j liekt zo op zien heit, hi'j lopt d'r krek zo plomp hinne* op zware, logge wijze (Db), zo ook *Hi'j had een plompe loop en een zwaore stap* (Dfo), *Et is d'r wat plomp henne zet* (Nbk), *Et is een plomp ding* (Ow) 2. lomp, onbeschaafd, lummelachtig *Et was mi'j te plomp, heur* (Nbk), *Hi'j komt d'r plomp mit veur de dag* (Bu), *een plompe kerel* (El), *Wat een plomp verhael* (Bu), *iene zomar plomp de waarhied zeggen plompverloren* (Ste)

plomp III tw. 1. plomp, klanknaboosend geluid van een vallend voorwerp enz. dat

min of meer zwaar in een vloeistof valt **plompdikke** (Ste) bn. [plombdɪkə; aks. wisselt] 1. (van personen, dieren) zeer log en dik

plompe (verspr.) Ook *plomp* (verspr.) de; -n ['plompə/'plomp] 1. flinke hoeveelheid (van een vloeistof of gietbare stof anderszins, ook: hoeveelheid exemplaren) *Die koe gaf een plompe melk* (Spa, Sz, Ld), *D'r zit al een hiele plompe melk in de busse* (Db, bl), *Ie moe'n niet zo'e'n plompe melk in mien thee doen* (Ma, Db), *Geef mi'j mar een beste plomp thee* (Obk, Sz), *Je hebben me daor een plomp thee in 't koppien daon* (Ol-Nl), *In die beker kan een hiele plomp in* (Obk), *een plompe waeter* (verspr.): *Oe wat is d'r een plompe waeter valen* (Dfo, Ste), *D'r ston me daor een plompe waeter veur de sluuseuren!* (Wol), *D'r komt een plomp waeter in ien keer los* (Ld, Nbk), *D'r kan nog wel een flinke plomp mael bij' in* (Nbk), *Stamppot, ik kreeg d'r een beste plompe van op mien bod* (Op), *D'r zit weer een hele plomp eerpels in de maande, now kun we wel weer even eten* (Pe-Dbl)

plompeblad (Bdie, Ma, Nbk, Np, Obk, Op, Ow, Ste, Wol, fp, ba) Ook *plompeblad* (Db) et; ...blaeden ['plompəblat/'plomp|blat] 1. (meestal mv.) plomp, waterlelie, ook: blad daarvan *Een petgat mit plompeblaeden was een mooi gezichte* (Op), *Gele en witte plompeblaeden gruijen in de schone trek gatten en pet gatten, ok wel langs de kaanten van de Lende* nl. gele en witte plompen (Ste), *De gele plompeblaeden bin haost weer uutbluud* (Db)

plompebloem z. *plompebloeme*

plompebloeme (Db, Dfo, Np, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl) Ook *plompebloem* (Bdie) de; -n; -gien, ...bloempien ['plompəblum(ə)] 1. waterlelie (gele of witte plomp)

plompeblad z. *plompeblad*

plompen Ook *ploompen* (Dho) zw. ww.; overg., onoverg.; plompte, het (bet. 2-6, 8)/is (bet. 1, 2, 5-8) plompt ['plomp|p/'plō:mp|] 1. (onoverg.) in het water vallen, springen met een plomp *Hi'j plompte zo in et waeter* (Bu), *Hi'j zol over de sloot springen, mar plompte d'r midden in* (Dfo) 2. (onoverg.) het geluid van één of meer plompen maken bij het vallen in een vloeistof, bij het vallen, stromen,

plomperd - plooiën

gutsen van een vloeistof *Et waeter plompt over de geute henne* (Pe-Dbl), *Et waeter plompte over de raand* (Dhau), *...plompt heur over de klompen henne* (Dho), *...plompt me in de klompen* (Bu), *Doe de duker weer eupenmaekt was, kwam et waeter d'r deur plompen* (Op), *Et waeter plompt d'r over as zoe'n schip deur et waeter veert en et waeter in golven tegen de kaante slat* (Nbk), *De vis plompt in 't waeter* (Np) 3. (onoverg.) met één of meer plompen in het water polsen, spatten (Nbk, Obk, Ol-Nl, Op, Spa, Sz) *Modderen, dan moej' plompen mit een polse tussen de netten* nl. om de vis in de netten te jagen (Ol-Nl), zo ook *Vroeger as we de netten d'r in hadden, dan begonnen we te plompen* (Sz), *Plomp mar even in et waeter* (Nbk), *De jongen weren verschrikkelijk an 't plompen mit 't zwemmen; et waeter steuf ze om de oren* (Obk), *mit een stok plompen in de Scheene* (Spa) 4. (onoverg.) de karnpols bedienen (Sz) *As we an et karnen waren, mossen we nogal wat plompen veurdad de botter groot was* (Sz) 5. (overg.) vloeistof met een plomp gieten (Db) *Niet zo wild plompen, ie gooien de helte d'r haost over henne* (Db) 6. (onoverg.) ploffend, met plompen door het water lopen (Dho) *Ze plompen mar deur die poelen henne* (Dho) 7. (onoverg.) neerploffen (Ld, Np) *Hij plompte d'r raer henne* (Np), *Hij plompte op 'e grond* (Ld) 8. (onoverg.) met zware stappen lopen (Dho, El) *Die plompt d'r aorig over* (Dho), *Hij plompt d'r zwaor henne* (El)

plomperd de; -s; plompertien ['plomppt] 1. dikke persoon, dik dier *een dikke plomperd van een vis* (Obk, Pe-Dbl), *...van een wief* (Nt), *...van een koe* (Obk), *Die man dat was een dikke plomperd* (Dfo) 2. plomp, water (vooral: in relatie tot vissen) (Nt, Sz) *een vis in de plomperd* (Nt), *Een dikke vis gooi ik weer in de plomperd* (Sz)

plomps (Dho) de [plomps] 1. dikke, stijve kerel

plompstok (Bu, Db, Ma, Np, Obk, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl) Ook *ploempstok* (Bdie) de; -ken ['plompstok/'plump...'] 1. stok waarmee men plompend polst bij bep. manieren van vissen met netten *Mit nettevissen dan wodt de plompstok bruukt*

(Ow), *Mit de plompstok jachtten zij de vissen op* (Bdie, Ma)

plompverleuren bw. [aks. wisselt] 1. plompverloren *Hij kwam d'r zo plompverleuren mit an* (Nbk), *Hij leup plompverleuren in de sloot* (Bdie) 2. zonder gezelschap van wie dan ook (Dhau, Ow) *Hij lopt d'r plompverleuren henne* (Ow), *Hij zit d'r zo plompverleuren bij* (Dhau) 3. geheel verloren, niet meer te winnen (Ld) *een plompverleuren zaek* (Ld)

plompszak (Ol-Nl) de; -ken; -kien ['plompsak] 1. geweldige dikzak

plomze (Np) de; -n; plomsien ['plomzə, ..sə] 1. flinke hoeveelheid vloeistof, flinke guts *Ik kreeg een plomze waeter om de huud!* (Np)

plonsen z. ploonzen

plooi z. plooië

plooiëber ['plo:əjbr] - plooiëbaar (fig.) *Hij is niet botte plooiëber* (Nbk)

plooië (Np, Obk) Ook *plooi* (verspr.) de; -n; -gien ['plo:əj(ə)] 1. plooi (in kledingstof, gordijnen e.d.) *D'r zitten plooiën in de rok* (Bdie), *in plooiën hangen* (Nbk), *Mit hoolten pennen wodden de plooiën d'r in zet* (Ow), *Die nijë rok heb ik veertig plooiën in maekt* (Sz), *mit nijwark eerst rijen, dan kuj' de plooiën leggen* (Dfo), *Et is een hele toer om de plooiën van de nekke van de musse goed te kriegen* (Sz), *Wat zit ie netties in de plooiën* in keurige kleding (met plooiën, vrouwen) (Spa), *Die het de plooië zo mooi in de rok draagt een fraai geplooiëde rok* (Obk) 2. in *Die het et gezicht ok aorig in de plooi* er kan geen lachje af bij hem/haar (Np), zo ook *Kuj' et gezicht wel in de plooi holen?* zonder een spier te vertrekken, zonder te lachen (Nbk)

plooiën (verspr.) zw. ww.; overg., onoverg.; plooiëde, het plooiëd ['plo:əjn] 1. (overg.) plooiën: maken van plooiën (met name in een muts, een rok) *et plooiën van mussen* (Nbk), *Ik plooië die rok anend* (Np) 2. (onoverg.; van mussen, rokken) plooiën krijgen, geplooiëd worden (Dho) *De mussen bin henne te plooiën* zijn weggebracht om geplooiëd te worden (Dho) 3. (onoverg.) in plooiën hangen (Nbk) *Die jurk plooië mooi* (Nbk), *Die gediene plooiën niet zo goed* (Nbk) 4. (overg.) regelen, in orde maken (Bu, Nbk, Np) *We*

plooien dat wel even we regelen het wel eventjes (Np), We moe'n et aenlik wel zien te plooien (Bu), Och, dat plooien we wel we zullen het wel eens worden (Bu)

plooïezer (Dho, Obk) ['plo:aji:zɪ] - plooï-bout (voor mutsen)

plooïmusse (verspr.) de; -n; ...mussien ['pl...] 1. plooïmuts (nl. veelal: bep. nette floddermuts, op werkdagen gedragen) *Ze hadden ze daegs op as ze votgongen, van stof, mit over et veurheufd de plooïen; in et wark dreugen ze een gehaakte of breiden musse, mar as ze even een boschoppien deden dan bruukten ze de plooïmusse, in plak van een daegs mussien (Nbk), D'r bin niet vule meensken meer, die een plooïmusse opmaeken kunnen (Obk)*

plooïraand (verspr.) de; ...ranen; ...raan-tien ['pl...] 1. plooïrand, met name van ouderwetse mutsen van vrouwen *De daegse musse hadde een plooïraand over et veurheufd (Bu), De plooïraand wodt maekt op een hoolten raem mit stokkies (Obk)*

plooïrok ['pl...] - plooïrok

plooïsel (Nbk, Nw) ['plo:ajsɪ] - plooïsel, ook: plooï, vgl. *een plooïsel in de rok (Nw)*

ploompen z. *plompen*

ploonze (Nbk) de; -n; ploonsien ['plō:ãzə] 1. het geluid 'plons' 2. flinke hoeveelheid vloeistof *Ik kreeg me daor een ploonze waeter over me henne (Nbk)*

ploonzen (Nbk, Np, Ow, Ste) Ook **plonsen** (Ste) zw. ww.; overg., onoverg.; ploonsde, is/het ploonsd ['plō:ãzn] - plonzen *Twie bienen ploonzen in de baarmsloot (ba), Hij plonste d'r zo in (Ste), Hij ploonsde deur de poelen (Np), ...ploonst op 'e leerzens deur 't waeter henne (Np), Aj' een dam losmaeken, dan ploonst et waeter d'r deur (Ow), Et waeter ploonst over de weg henne (Np)*

plos (Bu, bo: Op) Ook **plotsig** (Obk) bn. ['plos/'plotsəx] 1. (van iemands gezicht) opgezet, gezwollen en evt. rood *een plos gezichte (Bu, bo: Op)*

plotsig z. *plos*

plu (Dfo, Nbk) de; -'s; -gien ['ply] 1. paraplu *Hej' de plu wel bij' je? Et kan wel op een regenen gaon (Nbk)*

plug z. *plogge*

plugge z. *plogge*

pluggen (spor.) zw. ww.; overg.; plugde, het plugd ['plʌŋ] 1. pluggen (spor.) 2. met *ploggen* aan elkaar zetten, maken, z. *plogge*, bet. 1 (Ol-Nl) *De schoemaeker plugde vroeger de schoenen (Ol-Nl)*

plugien z. *plogge*

pluis z. *pluus* III

pluk z. *plokke*

plukharen z. *plokhaoren*

plukken z. *plokken*

plukvet z. *plokvet*

plume z. *ploeme*

plumen (Ste) mv. ['plym:] 1. wollegras (z. ook onder *ploeme*)

plumestrieker z. *ploemstrieker*

plumpudding (spor.) - plumpudding (ook fig.:) *Et zakte as een plumpudding in mekeer bijv. gezegd van aanvankelijk enthousiasme (Nbk)*

plunderen ['plʌndɪn] - plunderen: beroven, wegroven, geheel leegmaken door te roven, ook bij vergelijking: leeghalen, ontdoen van de inhoud *De soldaoten hebben de stad plunderd (Nbk), Ze hebben de boel aorig plunderd (Ma), Ze kun je in de tuun gaon te plunderen (Ste), Ze hebben mien hiele tuun plunderd (Db), appels plunderen appels uit de tuun stelen (Ste), Aj' een koppel koenen in de tuun kriegen, plunderen ze je 'm hielemaole (Ste), Ze gaon him helemaole plunderen geld afhandig maken, geld bij hem lospraten (Np), Ze kun je aorig plunderen daor bij' de belasting (Spa), D'r wodde om kieren vraagd, dat ik hebbe de kaste mar wat plunderd (Sz)*

plundering (spor.) de; -s, -en ['plʌndɪŋ]

1. plundering, het plunderen

plundertocht (spor.) - plundertocht

plunje ['plʌnə] - plunje: kleding *Hij het de zundese plunje an (Db, Nbk), Hij het aorig de plunje an draagt nogal nette kleding (Nbk), Wat is die man mooi in de plunje (Dhau), Die man het zien zundagse plunje ok nog niet an (Dhau), (enigszins negatief:) Ie moe'n je natte plunje mar uuttrekken (Np), zo ook Gooi daor die natte plunje mar henne (Dho) en Gooi die oolde plunje mar uut en trek mar een aander pakkien an (Op), De oolde plunje mar weer an! de (zeer) gewone, daagse kleren, i.t.t. nettere of de netste kleding (Bu, Nbk, Ste), zo ook *Ik stao hier in mien**

plunjezak - pluus

oolde plunje, daor moej' mar niet naor kieken (Obk), Pak je plunje mar bi'j mekeer en hoepel mar oppak je kleding en andere spullen maar bij elkaar en verdwijn (Ow)

plunjezak ['plɪŋəsak] - plunjezak

pluris z. *pleuris*

plus I de; -sen; -sien ['plas] 1. plusteken *Staat d'r now een plus of een min? (Nbk), (als waarderingsaanduiding:) Hij kreeg een zes plus op dat proefwark d.i. iets meer dan een 6 maar geen 6 1/2 (Nbk) 2. gunstige faktor (Nbk) Aj' zoks beslissen, moej' eerst wel goed alle plussen en minnen bi'jlanges gaon (Nbk)*

plus II bw. [plas] 1. ter aanduiding van een positieve grootheid *Et was vandaege al weer plus vier graoden vier graden boven nul (Nbk) 2. ter aanduiding van positieve elektrische lading Welke klemme van de kabel moet now an de min en welke an de plus, aj' zoe'n akku oplaeden willen? (Nbk) 3. ter uitdrukking van een waarde hoger dan door het voorafgaande telwoord uitgedrukt veertig plus kaas met tenminste 40 % vet, Tegenwoordig kuj' mit vuvenvuuftig plus al mit de vut als je ouder bent dan 55 jaar (Nbk), vievenzestig plus ouder dan 65 jaar (Ow)*

plus III vz. - plus, vermeerderd met, te vermeerderen met, met daarbij te nemen *Hoevule is honderd plus iene? (Nbk), Zovule zal et wel kosten, plus de onkosten! (Nbk), een idee plus de vorm (bl)*

plusen (verspr.) ['plysn] - pluchen, van pluche gemaakt, bedekt met pluche *plusen stoelen (Nbk, Ste), een plusen taofelkied (Bu, Nbk, Np, Ow, Ste), een plusen zitting (Nw)*

plusfoor (Nbk, Ste) [plas'fo:ər] - plusfour (deftiger aanduiding dan *poebroek*)

plusien z. onder *pluus* II

plusminus [plas'minas] - plusminus

plusminusteken (l) [...'m...] - plusminus-teken

pluspool (l) ['plas...] - pluspool

pluspunt (spor.) - pluspunt

plussen (Nw) onbep. w. ['plasn] 1. in *zitten teplussen en te minnen* bezig zijn de voor- en nadelen tegen elkaar af te wegen

plusteken (spor.) - plusteken

plut z. *blut*

plutonium (l) [ply'tō: ðnij ðm] - plutonium

plutoniumbom (l) - plutoniumbom

pluuizen z. *pluzen*

pluum z. *ploeme*

pluumpien z. onder *ploeme*

pluumstrieker z. *ploemstrieker*

pluus I et ['plys] 1. (stofn.) pluche *een taofelkied van pluus (Bu, Nbk, Ste), L. het mooi pluus op zien stoel kregen (Sz), We hebben pluus op 'e stoelen (Ow), stoelen mit pluus (Obk, Ste), meubels mit pluus (Obk) 2. (stofn.) pluus: rafels, vlokjes e.d. Hij zijt op 'e eerde een deken van pluus nl. hier: van pluizige sneeuwvlokken (bl), Die huusholing is wel wat roeg en rommelig, mar ze zitten beslist niet onder de luus en pluus (Op), zo ook Et zit onder de luus en pluus (Obk, Ow), (inzake de bloeiwijze:) As de katestatten of wilgerosies uutbluud binnen, zitten ze vol pluus (Ld)*

pluus II de; pluzen; plusien ['plys] 1. (mv. of mv. van het verkl.) pluus: vlokje, rafeltje, haartje e.d. *Et is van dat raere goed, dat altied pluzen ofgef (Spa, Pe-Dbl), Die zwatte rok is wel mooi, mar ie zien alle pluzen d'r op (Ld), pluzen an de kleren hebben (Ste), een plusien op 'e jasse (El), Ie hebben plusies op 'e trui zitten (Ste), plusies zuken (Sz), een protter die mit plusies vleug (ba), Wat zit ie onder de pluzen (Ste, Dho) 2. zaadpluisje, zaadpluimpje (vooral van de paardebloem) De peerdebloemen zatten vol pluzen en die poesten we d'r dan of (Bdie, Pe-Dbl), As de peerdebloemen uutbluud binnen, bin 't allemaol plusies in de locht (Db), De plusies van de peerdebloemen wi'jen deur de locht (Diz), Van de peerdebloemen kommen de plusies of (Dhau), Et laand ligt onder de plusies van de peerdebloemen (Op), Et riet gef in et veurjaor pluzen of (Nt) 3. (mv.) wollegras (Dho) Daor staon allemaol plusies wollegras (Dho) 4. bloeiwijze van wollegras (Ow) An wollegräs zitten poesies of plusies (Ow) **pluus** III Ook *pluis* (Bu, Ma, Ol-Nl, Ow) bn.; pred. [plys/pløjs] 1. in *niet pluus* niet in de haak, niet in orde: *Dat is niet pluus tussen die beide* ze kunnen het niet goed met elkaar vinden, het gaat mis tussen hen tweeën (Sz), *Et is daor niet pluus* er is daar iets niet in de haak, er gebeurt daar iets dat het daglicht niet kan verdragen, het spookt*

er enz. (Nbk, Ste, Obk), ook: het is bijna zover dat daar een kind wordt geboren (Nbk)

pluusachtig ['p...] - pluisachtig

pluusbaand I (Ste) de; ...banen; ...baantien ['plyzbā:nt] 1. hetz. als *pluusraand*, z. aldaar *Een pluusbaand was tegen et slieten van de rok* (Ste)

pluusbaand II (Np) et ['pl...] 1. (stofn.) stof die kon dienen als *pluusraand*, vgl. *Mien beppe had vroeger pluusbaand onder om de rok* (Np)

pluusgrös (Ma) Ook *pluusgrus* (Diz) et ['p...] 1. wollegras *D'r staot van dat pluusgrös* (Ma), *Pluusgrus is mooi in dreugboeketten* (Diz)

pluusgrus z. *pluusgrös*

pluuskoorde I (Ste) de; -n; ...koortien ['plysko:ərdə] 1. stootkant van pluche aan rok, japon, onderjurk

pluuskoorde II (Ste) et ['pl...] 1. (stofn.) pluche toegepást als band van een stootkant (z. *pluuskoorde* I) *Ie hadden ok pluuskoorde, dat was wat luxer* [nl. dan bij een gewone koorde], *et pluus mos ie krek onder de rok weg kommen zien* (Ste)

pluusraand (Ste) de; ...ranen; ...raantien ['plysrā:nt] 1. vingerbrede band om de onderkant van de rok genaaid (met rafeltjes; als stootkant)

pluuste z. *pluuster*

pluuster Ook *pluusterd* (Bu), *pluuste* (bet. 1: Nw) de; -s; -tien ['plystr̥(t)/plystə] 1. pluister, pluise *D'r zit een pluuster(tien)* op (Nbk), *D'r liggen pluusterties op 'e grond* (Diz), *Ie hebben een pluuster an de rok* (Ow), *...op 'e jasse* (Ma), *Ie zitten onder de pluusters* (Dho, Np), *Die zwatte trui zit onder de pluusters* (Sz), *De deken zit vol pluusters* (Dhau) 2. zaadpluim, zaadpluisje e.d. *De stoezebooltien vleugen de pluusters of, as de riepe waren* (Obk, Pe-Db), *Et huus zit soms vol pluusters van de peerdebloemen* (Ow), *We blaosden de pluusters van de peerdebloemen; die d'r over bleven telden we en zovule ure was et dan, zeden we* (Nbk) 3. (mv.) wollegras (Ma, Nbk), ook in *witte pluusters wollegras* (Nbk)

pluusterd z. *pluuster*

pluusteren (Ma, Nbk, Np) ['plystr̥n] - pluisteren: pluises loslaten, pluizig worden *De stoeleboollen pluusteren* (Np), *Et is*

mooi gaoren, mar et pluustert nogal wat (Nbk), *Die jurk pluustert zo* (Ma)

pluusterig (verspr.) ['plystr̥əx] - pluisterig: pluizig, vol pluisters *Dat is een minne dweil, die is pluusterig* (Db), *Wat is die rok toch pluusterig* (Dho)

pluzen Ook *pluuizen* (Nbk, Obk) zw. ww., ook onregelm.; overg., onoverg.; pluusde, het pluusd ['ply:zn/ply:jzn] 1. aan, tot rafels, pluisters, vlokken e.d. trekken *an een gedien (zitten te) pluzen* (Spa, Nbk), *Ze pluust de toefies van 't taofelkleed* (Diz), *Et peerd staot in et huj te pluzen* nl. om het naar binnen te werken (Spa, Nbk)

2. (onoverg.) peuteren *in de neuze pluzen* (Nbk, Spa, Ste, bo: Bu, Nw), *in de oren pluzen* (Ste) 3. (onoverg.) knagen: d.i. het vlees van een bot of been *lekker an een bonke zitten te pluzen* (Nbk) 4. (onoverg.) met lange tanden eten, traag eten (Bu, Ma, Nbk, Ow, Ste, p, bo: Bu, Nw) *Zit niet zo te pluzen!* (Ste, Nbk) 5. lekker eten (Nbk) *Wat zit ie daor lekker te pluzen* (Nbk) 6. (onoverg.) pluisters, pluizen afgeven *Die trui pluust nogal wat* (Nbk), *Daenk d'r omme, dat pluust nogal* (Spa) 7. (onoverg.) zeer nadenkend, knobelend bezig zijn met iets om het op te lossen, om het na te zoeken, onderzoekend lezen *mit een legpuzel an et pluzen wezen* (Nbk), *H. zit altied in de boeken te pluzen* studeren (Ma, Nbk, Ste), *Ik zat wat in de ooldheden te pluzen* d.i. in dingen van, teksten over vroeger (Ow), (...) *mit sneupen hier en pluzen daor* (b)

pluzer (verspr.) Ook *pluzerd* (Ow, Ste) de; -s; -tien ['ply:zr̥(t)] 1. iemand die niet opschiet bij het eten 2. iemand die alles zeer grondig onderzoekt

pluzerd z. *pluzer*

pluzeri'je (verspr.) de; -n [ply:zə'r...; z. -i'je] 1. het *pluzen* in diverse bet. 2. nauwkeurig onderzoek *Die pluzeri'jen van him in die boeken, et het wat te zeggen* (Nbk)

pluzerig (Dho, Nbk) bn.; -er, -st ['ply:zr̥əx] 1. pluisterig, pluizig *Dat gaoren is pluzerig* (Nbk), *...wodt wat...* (Dho)

pluzig (spor.) bn.; -er, -st ['ply:zəx] 1. hetz. als *pluusterig*, z. aldaar

plv. - afkorting van *plakvervangend*

poch g. lidw. [pox], in *gien poch hebben* op niet zien zitten, niet graag doen (Op):

pochbeest - pochen

Mar om veur zoe'n stamboom alles ondersteboven te zetten, daor he'k gien poch op (Op), verder in: niet vule poch hebben op niet zo best vinden (Sz): Daor he'k niet vule poch op (Sz)

pochbeest (Ol-Nl, Pe-Db) et; -en ['pɔybuːst] 1. pocher, opschepper

pochbule z. *pochebuul*

pochbuul z. *pochebuul*

pocheblaozen (Np) zw. ww.; onoverg.; pocheblaozde, het pocheblaozd ['poxə...] 1. opscheppen, zichzelf roemen *Die kerel kan aorig pocheblaozen* (Np)

pochebule z. *pochebuul*

pochebuul (verspr.) Ook *pochebule* (Dla, Nt, Obk, Spa, Sun-Ot, Sz), *pochbuul* (Ow), *pochbule* (Ol-Nl) de; ...bulen; ...buultien ['poxəbyl(ə)'/pɔy...] 1. opschepper *Die pochebuul dot de helte d'r boven op overdrijft sterk* (Np), *Die kerel is een grote pochebuul, die het altied alles winnen en is nooit versleugen* (Op)

pochel Ook *pogge* (bet. 1: in verb.: Diz, bo: Np) de ['poxl/'pogə] 1. (veelal ruw) pochel, lichaam, lijf *Die het een sterke pochel* (Bu, Dfo), *Hi'j het de hiele pochel naor 't wark staon* (Obk), *De pochel dot me zeer* (Np, Sz), *een dikke pochel* een dik lijf, een dikke, zware romp (Nbk), *iene op 'e pochel geven* een pak slaag geven, geducht onder handen nemen, zo ook *Hi'j krig wat op zien pochel* (k: Ste), *iene een pak op 'e pochel geven* een pak slaag geven (Nbk), *iene de pochel vol schellen* (verspr.), ...*pogge...* (Diz), *Die het de pochel uut* is doodmoe (Np), *Daor het hi'j de pogge wel vol an* daar heeft hij een zeer zwaar lichamelijk karwei aan (bo: Np), *Iene de pogge volschelden* (bo: Np) 2. schouders en rug (Db, Dho, Obk) *Hi'j dreug de zak mit eerpels op 'e pochel* (Db), *Et komt allemaol op zien pochel daele* hij moet het allemaal maar doen (Obk), *Hi'j had him een pochel warkt* een ronde rug (Obk) 3. z. *pogge*

pochelen zw. ww.; onoverg.; pochelde, het pocheld ['poxlɪn] 1. steeds hard werken, voortdurend veel, zwaar werk doen *Wat mossen de meensken vaeke hadde pochelen veur heur broggien* (Obk), *Et was vroeger zwaor en lange pochelen veur een knappe daghure* (Obk), *Et is pochelen bi'j de boer* als je bij een boer werkt, als je boer bent,

moet je veel, hard werken (Ow), *Hi'j mos aorig pochelen om et veur mekaander te kriegen* (Nbk), *Hi'j moest d'r aorig tegenan pochelen...* (Nbk), *Bi'j die baos bi'j niet mit pochelen klaor, daor moet de beerlig d'r op* bij die baas moet je keihard werken (Sz), *Ze hebben heur hiele leven niks daon as pochelen* (Nbk, Np, Nt, b)

pocheltien (Dhau, Ld) et; ...ties ['poxlɪn] 1. vergroeiing van de rug in de vorm van een kleine bult *Ze het een pocheltien* (Dhau), z. ook *hochel* * *Pik en teer en tarpentien/Smeer dat mar op jow pocheltien* (Ld)

pochen zw. ww.; overg., onoverg.; pachte, het pocht ['poxɪ] 1. (onoverg.) snoeven, grootspreken *Hi'j pocht aorig over zien wark* (Np), *Die boer kan zo van zien vee pochen* (Obk), *Hi'j is altied an et pochen* (Ste), ...*an 't pochen en blaozen* aan het opscheppen, grootspreken (Nbk, Nt, Spa), zo ook *En mar pochen en blaozen en grootspreken!* (Nw), *Hi'j doet niks aandars as pochen* (Wol), ...*as pochen en blaozen* (Nt), *Die zit altied te pochen en te broekschieten* is altijd aan het opscheppen (Nbk) 2. hoog opgeven over, prijzen (van iets of iemand) *Die visker pocht op 't heden niet; as hi'j morgens de foeken langes gaot, zit d'r hoegenacmd niks in* (Nw), *Aenlik alle oolden pochen over heur kiender* (Ste), *Daor poch ik over, zo mooi as hi'j dat daon het* (Diz), *Dat is een goeie in dat wark, ze pochen d'r allemaol over* (Dho), *D'r wodt aorig over him pocht* men geeft hoog over hem op (Np), *Ik kan niks niet pochen over 't weer* ik vind het weer maar slecht (Dhau), *Now, hoe is 't mit je?* [met als antwoord:] *Now, et kan gien pochen lieden* niet zo goed (Diz, Nbk, Np, Spa, Ste, Wol, b), zo ook *Et gemaek kan de laeste maanden gien pochen lieden* (Obk, b) en *Et mag gien pochen lieden* (Nbk), *D'r wodt niet van pocht* het is niet bep. goed (Ste), *iene de hemel in pochen* iemand geweldig prijzen (Bdie), *Hi'j pocht zeuven zakvol* in hoge mate (Ma, Diz) * (gezegd wanneer iemand snoeft, opschept:) *Pochen en blaozen en in de broek schieten is gien keunst veur degene die et kent* (Ste), zo ook *Pochen, blaozen en broek-schieten kon allemaole gelieke* (Sz), *Ik moet mien knecht wel pochen, zee de boer,*

want ik hebbe d'r een heel goeie knecht an (Op)

pocher Ook **pocherd** (Dho, Np, Ol-Nl, Spa, Ste, Sun-Ot, Wol) ['poxr(t)] - pocher
Die vent was een pocher (Pe-Db), *Hi'j is een oolde pocher* (Ma) * (gezegd wanneer iemand steeds zit te klagen:) *Klaegers gien nood en pochers gien brood* (verspr., Nbk), zo ook *Een klaeger gien nood en een pocher gien brood* (Ste)

pocherd z. **pocher**

pocheri'je (spor.) [poxə'r...; z. -i'je] - pocherij, het *pochen*

pocherig (Dmi) ['poxɪx] - pocherig, opschepperig

pochhaans (Ow) de; -en ['pox...] 1. opschepper, bluffer

pochhals (Ste) ['poxhals] - snoever, pocher

pochhannes (Diz, Ol-Nl, Ow, Sz) de; -en; -ien ['poxhanas] 1. opschepper, pocher

pocket (spor.) ['pəkət] - pocket

pocketboek - pocketboek

pocketfermaat (spor.) - pocketformaat

pocketriegel (l) ['p...] - pocketreeks

pocketuitgifte ['p...] - pocketuitgave

podde (bet. 1, bet. 2: verspr., bet. 3-5)

Ook **porre** (bet. 1: spor., bet. 2: verspr., bet. 6) de, ook wel et (bet. 2); -n; -gien ['podə/'porə] 1. bep. kikvorsachtig dier: pad (ook wel gebruikt als diskwalificerende aanduiding of bijnaam voor personen, vgl. ook bet. 2) *Ik haelde een podde uut een knienehol, ik docht da'k een knien beet had* (Ld), *D'r zit een podde onder de steen* (Spa), *Tegen de aovend beginnen de podden te kroepen* (Ol-Nl), *As de podden kroepen, komt d'r regen* (Ol-Nl, El), *...min weer* (Ow), *Een podde is vaeke bi'j duuster op pad* (Ow), *De podden bin an 't paeren* (Bdie), *De podde vret ok wel bi'jen op* (bs: Dfo, Obk, Op, Ow), *D'r wodde wel zegd dat manluden vroeger een podde in de broek deden as ze rimmetiek hadden, dat hulp* (Np), *Gooi dat oolde knieft mar vot, daor kuj' toch gien podde meer mit villen* (Op), *een podde op 't heerspit* gezegd van iemand die raar, ongelukkig zit, bijv. op een fiets of stoel (Bu, Nbk, Obk, Np), ook gezegd van een vrouw die mooi probeert te zijn en zich wat verbeeldt, maar die wanstaltig gekleed is (Nbk) en van een vrouw die er raar en

onverzorgd uitziet (Np), *een eigenwize podde* een eigenwijze persoon (Ste), *Wat kan die podde him opblaazen* hij blaast hoog van de toren maar stelt niets voor (Np), *De podden bin an 't spi'jen west* er zit vocht, schuim van het schuimbeestje op die plant(en) (Ow), *zo dikke as een podde* zo dik als een pad (Mun, Nw, Pe-Db, Wol), *Hi'j was zo zat as een podde erg dronken* (Mun), *'k Bin zo misselik as een podde* (Bu, Ste, Nbk), *...zo beroerd as een podde* (Np), *zo ziek as een podde* (Np, Ow, Ste), *zo muui as een podde* (Ma), *zo dempe as een podde* zeer kortademig (Ma, Op, Nbk) 2. kleine persoon (soms ook: die vinnig, bijdehand, ondeugend of eigenaardig is), ook: iemand met een ronde rug, (klein) kind, klein dier *J. is ok mar een kleine podde, mar hi'j is veerder kwaod genoeg* (Spa, Db), *Et blif mar een porre, mar vinnig genoeg* (Sz), *Zien vrouw is zo groot, en hi'j is mar zoe'n porre* (Sz), *Hi'j was nog mar zoe'n porre, doe zat hi'j al achter et peerd* (Op), *Dat kleine porre is goed bi'j de tied* (Okb), *Iene die in de pogge zit, wodt een podde* (Bu), zo ook *Dat kiend is een porre, et zit in de stagge* (Ste), *'t Is mar een kleine podde bleven, die jonge* (Ld, Dhau), *Och, wat wil ie toch porre, ie moe'n eerst mar wat groter wezen* (El, Ol-Nl, Bu), *Wat zullen jow toch, kleine porre* (Wol), *Hej' dat kereltien zien? Wat is dat een podde! Wat een knien!* (Nt), *Zokke porren ziej' wel es bi'j 't circus* uitzonderlijk kleine mensen (Np), *Et blift mar een porre(gien)* kleine persoon, klein kind, dier of plant (Nbk, Sz, Np), (van kind of volwassene:) *Et is mar zoe'n (klein) porregien* (verspr.), *Wat 'n podde is dat een ondeugend kind* (Obk), (gezegd tegen een kind:) *Toe porre, gao es speulen* (Ol-Nl), *Et is ok mar een porre* vreemde snaak (Np) 3. iemand die zich langzaam beweegt (Sz) 4. korstje, korreltje aan de oogleden, door het slapen ontstaan (Db, Obk) *I'j hebben podden in de ogen* (Db) 5. stuk neusvuil (Ld, Nt) *Hael die dikke podde es uut de neuze* (Ld) 6. z. *por* * (gezegd naar aanleiding van het rommelende geluid in iemands buik:) *De podden beginnen ok weer mit modder te krojen* (Obk), (van iemand die hoog van de toren blaast maar niets voorstelt:) *Wat kan*

poddeachtig - poede

een podde him al opblaozen (Nbk), *...toch opblaozen* (Ste), zo ook *Wat kan een podde him al wat verbelen, as hi'j op een turfklutien zit* (s: Db)

poddeachtig (Ste) bn.; -er, -st [podəaxtəx] 1. klein en enigszins gedrongen *Hi'j ziet d'r wat poddeachtig uut* (Ste)

poddebakker z. *pottebakker*

poddeblad z. *poddeblaeden*

poddeblaeden (Bdie, Bu, Dhau, Nbk, Nw, fp) Ook *poddeblad* (verz.; bet. 1: Ow, bo: Nw, bet. 2: Ste) mv. [podəble:dn/...blat] 1. ridderzuring 2. grote weegbree (Ste, fp)

poddegrōs (Ste) et [podəgrōs] 1. zeer fijn gras

poddehaor (verspr.) [podə...] - paddehaar *Hi'j het nog mar poddehaor om de kin* d.i. nog maar een eerste begin van baardgroei (Np), zo ook (...) *mit nog mar een peer poddehaorties onder de neuze* (v), *poddehaor in de nekke* kort haar dat weggeschoren wordt bij het knippen (Ste), *Poddehaor hej' bij'v. bij' jonge honnen en doeven* (Bu, Ste), zo ook *De jonge knienen zitten nog in 't poddehaor* (Dfo) en *De jonge voegelties zitten in 't eerste poddehaor* (Ste, Np), vandaar *poddehaor in een voegelnust* dons van jonge vogeltjes in een nest (Bdie)

poddenust (l) [podə...] - paddenest: nest van padden

poddepote (l) [podə...] - paddepoot: poot van een pad

podderusken (Nt) mv. [podəʀaskɪ] 1. padderus *Daor zeggen we podderusken tegen* (Nt)

poddespi'je (Dfo, Ma, Np, Obk, Pe-Dbl, b: lm, bo: Nw, p) Ook *koekoekspi'je* (Nt, Spa) de [podə.../...] 1. koekoeksspeeksel, witachtig vocht, schuim van het schuimbeestje (op planten) *Poddespi'je zit vaeke in de oksels van de blaeden* (Obk), *D'r zit poddespi'je op 'e koekoeksbloemen* (Np)

poddestoel Ook *poddestoeltoppe* (bet. 3: Nbk) de; -en; -tien [podəstu:l/...] 1. bep. plant: paddestoel *Ik lusse gie poddestoelen* (Np) 2. lage wegwijzer met bolvormig bovendeel (op kruisingen van fietspaden) 3. drijftol, zweeptol (Dho, Np) 4. paddestoelwolk (l) * *Poddestoelen vangen een protte sni'j* voorspellen sneeuw (n)

poddestoelesoep (spor.) [podəstu:ləsɒp] -

paddestoelensoep

poddestoeltoppe z. *poddestoel*

poddeveren (Diz) mv. [podəft:əʀŋ] 1. nesthaar, dons *Dat voegeltien zit nog in de poddeveren* (Diz)

poddevieler z. *poddevilder*

poddevilder Ook *poddeviller* (Dho, bo: Nw), *poddevieler* (b: lm, p), *pottevilder* (Pe-Dbl), *potteviller* (Diz, Spa), *porrevilder* (Dfo) de; -s; -tien [podəfildɪʀ/...fildɪʀ/'podəfildɪʀ/'pɔtəfildɪʀ/...lɪʀ] 1. paddevieler, bot mes, oud en stomp (zak)mes, goedkoop mes van mindere kwaliteit *H. had vroeger zoe'n oude poddevilder, waor hi'j de stont mit ofschrapte of de mollen mit struupte* (Ld), *Om mollen te strupen haj' poddevilders nodig* (Np), *Mit zoe'n potteviller kan ik dat touw niet kepot kriegen* (Spa), *Dat is ok een poddevilder diej' in de buse hebben* (Nbk), *Mag ik je poddevilder even bruken?* (Nbk), *Kiender kregen eerst een poddevilder, dan laeter een knieft in de buse, en laeter een dolk* (Ow)

poddeviller z. *poddevilder*

poddig (Dho) bn.; -er, -st [podəx] 1. (van personen) klein en rond *'t Is een poddig persoon* (Dho)

podium [po:ədijəm] - podium: platform voor een publiekelijk optreden (*tenie!* is veel gebruikelijker)

podiumkunsten (l) - podiumkunsten

poe Ook *poeh* (l) tw. [pu] 1. *poe* *Poe! Wat mient dat eigenwieze ding wel niet!* (Nbk), *Poe, poe, dat vul niet mit, dat zwaore kerweigien!* (Nbk), *Poe, poe, wat bin ie netties in de kleren!* (Nbk)

poed z. *poedie*

poede Ook *pude* (Nt, ko), *puud* (Sz) de; -n; -gien [pudə/'pydə/'pyt] 1. kleine zak *Ik hebbe een poede eerpels mitneumen* (Np), *We hadden linnen poeden om ketelkoeke te maeken* (Np), *Ik heb een poedegien muntdrup kocht* (Dho), *een poedegien duveldrek* (Nbk), *een poede rogge* (Np), *een pepieren poede* (Ma, Nbk), *een blauwe poede* blauwe papieren zak (Ma), *'n poede mael, Ik hebbe een poede appels kregen* (Np), *Zal ik dat even in een poede doen?* (Wol), *Op 'e vodden hewwe een poede mit zaand legd* (b), *De weg ligt bezi'jd mit kladdegies en kleffe poeden van de petat* (v), *Wat heb ie een poede geld*

(Nw), *We hadden nogal wat centen in 't poedegien* (Np), *Die het een mooi poedegien overholen* heeft flink wat geld overgehouden (Ma), *Ik hebbe een mooie poede (geld) overholen* id. (Bu, Dho), *...een mooie puud centen overhullen* (Sz), *Hi'j het een flinke poede geld, moej' mar rekenen* hij bezit veel geld (Dho), *Hi'j zal wel over de poede gaon* over de geldbeurs (Dho) 2. dikke puist, pukkel, buil e.d. *Hi'j zit onder de poeden* (El), *De man hadde een dikke poede in de nekke, die wel wat op een stienpoeste leek* (Op), *Hi'j het d'r een hiele poede zitten, hi'j het 'm stoten* (Nbk), *Hi'j het zoe'n klap had, dat hi'j het d'r een poede van an 't heufd* (Obk), *D'r hangt een dikke poede an een buil, verdikking* (Dho), *poeden onder de ogen hebben (aj' te min slaop had hebben)* (Nbk) 3. balzak *Die het een beste poede tussen de bienen* (Ma), *Hi'j kreeg een schop tegen de poede* (Dho), *...in de poede* (Wol), *Mit opstappen op 'e fiets kuj' as man de poede aorig bezeren* (Obk) 4. iemand die dik is (Nw) 5. pestkop, vervelend iemand, zeurderige vent, zak *Wat bin jow een grote poede* (Wol), *Wat bi'j' toch een poede* (Dho), (uitroepend): *Wat toch een poede* (Ste), *Et is een vervelende poede* een ondeugd van een jongen (Ma, Nbk, Ste, Np), *Gao weg, poede!* (Bu)

poedel de; -s; -tien ['pudɫ] 1. poedelhond 2. in een vieze poedel een smerige boel (Ste)

poedelen zw. ww.; onoverg., wederk.; poedelde, het poedeld ['pudɫn] 1. in water plassen, baden *Kiender kun zo lekker in et waeter zitten te poedelen* (Nbk, Ste), *Ik gao mi'j in et waeter poedelen* (Bdie), *De kiender poedelen heur in 't waeter* (Dhau) 2. (wederk.) zich wassen (Nbk, Obk) *Ik moet me nog even poedelen* geheel wassen en schone kleren aandoen (Obk), *le kun je heerlijk poedelen aj' poedelnaekt onder de douche staon* (Nbk) 3. (onoverg.) in d'r mar op los poedelen maar raak knoeien (Dho) 4. (onoverg.) misschieten, ernaast werpen e.d. (Np) *Ik hebbe poedeld* (Np) 5. (onoverg.) poedelprijzen uitloven (door degene die het kaarten organiseert) *Poedel ie ok?* (Ste)

poedelnaekend (Bu) Ook *poedelnaekt* (Ld, Nbk) ['pudɫne:kɫt/...ne:kt; aks. wisselt] -

poedelnaekt le kun je heerlijk ofpoedelen aj' poedelnaekt onder de douche staon (Nbk)

poedelnaekt z. *poedelnaekend*

poedelpries (Bu, Nbk, Nw, Ow, Ste) - poedelprijs (lett.)

poeder (Nbk) ['pudɫ] - poeder: cosmetisch artikel in poedervorm, ook: strooipoeder

poederig (Bdie, Bu, Dho, Obk) bn. ['pudɫəx] 1. met verdikkingen, wallen (in het gezicht) *Die is poederig om et gezichte* (Bdie), *een poederig gezicht* (Dho), *Wat is die poederig onder de ogen* (Obk)

poederkoffie (Nw) ['pudɫ...] - oploskoffie

poedermelk ['p...] - poedermelk, oplosmelk

poedersuker z. *poeiersuker*

poedervorm (Dfo, Nbk) ['pudɫf...] - poedervorm, in *in poedervorm: roekersgoed in poedervorm* (Dfo)

poedevol de ['pudəfol] 1. de totale hoeveelheid die in een (kleine) zak gaat *Dat spul is licht op 't gewicht, ie kriegen d'r een hiele poedevol van* (Dhau), *We hebben een poedevol overhullen* (Diz)

poedie (Nbk, Wol) Ook *poed* (Ol-Nl), *poetie* (Diz, Ol-Nl), *poete* (Dho) tw. ['pudi/put/'puti/'puts] 1. (veelal herhaald) lokroep voor een poes *Poed, poed, poed, waor bi'j' toch?* (Ol-Nl)

poedzak de; -ken; -kien ['putsak] 1. vervelende, lastige vent, minne kerel *Die smerige poedzak perbeert iederiene een loege of te zien* (Obk), *een smerige poedzak* (Spa), *een malle...* (Ma, Np), *een minne...* (Op), *een vervelende...* (Dfo, Nbk, Np, Nt, Obk, Ste), *Wat is dat een poedzak* (Ma) 2. vrouw die smerig is in haar doen en laten (Np)

poef I (Bu) de; -en; -ien [puf] 1. poef: bekend kussen om op te zitten of om de voeten op te hebben

poef II tw. [puf] 1. klanknabootsing van een schot, in *pief-paf-poef*, z. aldaar

poeh z. *poe*

poeha Ook *poehè* (Np) de, et [pu'ha/...'he] 1. drukte, rumoer om niets, vooral: verbeelding, eigenwijsheid die men overduidelijk aan de dag legt *Wat een poeha maeken ze d'r van* (Dho), *Ze hebben een poeha van komsa* (Wol), *Die het aorig poeha* (Nbk), *Wat het die toch een poeha* (Bdie, Ma, Spa, Ste), *Aj' die vent zien dan*

poehamaeker - poele

liekt et heel wat, hi'j het veule poeha (Sz),
Wat het die een poeha an de kont (Wol)

poehamaeker (Bu) [pu'ha...] - poehamaker

poehè z. *poeha*

poei z. *poes* II

poeier de; -s; -tien ['pujɪ] 1. (stofn.) poeder: fijnkorrelige stof *iene tot poeier slaon* iemand geweldig slaan, in elkaar slaan (Np), *Deur de hadde klap was de auto hielemaol in de poeier* (Db) 2. geneesmiddel van fijngemaakte substantie en van een afgepaste hoeveelheid *draankies, pillegies en poeiers van de dokter* (Bu, Nw), *poeiers van de veearts* (Nbk), *Die zieke koe moet even een poeier hebben* (Spa), *een poeier innemen* (Nbk) 3. drank bereid uit cacao-poeder (nl. vermengd met heet water en een geringe hoeveelheid koude melk (Nbk, bo: Nw)), ook: chocolademelk *Op 'e iesbaene hewwe een koppien poeier kocht* (Np), *een beker poeier* (Np), *poeier drinken* (Ste) 4. harde klap (die wordt uitgedeeld, die men krijgt), flinke schop *Hi'j gaf 'm een poeier* (Spa, Ste), *Za'k je een poeier geven!* (Bu, Nbk), *...verkopen* (Np, Bdie), *Ik heb die vent een goeie poeier verkocht* (Sz), *...een flinke poeier...* (Ol-Nl), *een poeier om et heufd* (Nbk), *Hi'j het een lillike poeier had* (Ow), *Ik kreeg me toch een poeier* (Nbk), *een poeier tegen de balle geven* (Nbk)

poeierdeuze (Nw) - poeierdoos (met kosmetisch middel) *Een poeierdeuze zat een wattien bi'j, vroeger, en dan stipte ie dat zo op et gezichte* (Nw)

poeieren (Nbk) zw. ww.; overg.; poeierde, het poeierd ['pujɪn] 1. met een poeier, een ferme trap wegschoppen (Nbk) *Hi'j poeierde de balle over et veld* (Nbk)

poeierketel (Bu) de; -s ['p...] 1. ketel waarin men poeier maakt (bet. 3)

poeiermelk (El, Nbk, Np, Ol-Nl, Ow, bo: Nw) de ['pujɪ...] 1. drank bereid uit cacao-poeder (nl. vermengd met heet water en een geringe hoeveelheid koude melk (Nbk, bo: Nw)), ook: chocolademelk *een beker poeiermelk* (Nbk, Np), *Op 'e iesbaene hewwe een koppien poeiermelk kocht* (Np)

poeiersukelao (Op) de ['pujɪsykələ:] 1. chocolade in poedervorm *Sukelaomelk is van gekookte melk en poeiersukelao* (Op)

poeiersuker (Diz, Obk) Ook **poedersuker**

(Nbk) ['pujɪsykɪ/'puɔɪɪ...] - poedersuker
poeke I (Nbk, Ow) de; -n; poekien ['pukə] 1. poes *Kom mar, poekien* (Ow)

poeke II (Bu, Nbk, Obk) tw. ['pukə] 1. lokroep voor een kat

poekel (OS, Bu, Dho, Diz, Nw, WS noord. van de *Lende*) Ook **pukel** (Bdie, Dfo, Nbk, Nw, Ow, Spa, Ste, Sz), **pukkel** (Op, Ow, Pe-Dbl, Ste, Sz) ['pukl/'pykl/'pakl] - puistje, pukkel *Hi'j zit onder de poekels, hi'j kan ze mar niet weer kwiet wodden* (Ma, Spa, Ld), *Hi'j het een poekel an 't gezicht* (Dho) * (aftelrijmpje:) *Onder de brogge lag een vrouw/Haoren op 'e kont as kabeltouw/Poekels op 'e kont as jutteperen/Wie wil d'r mit zoe'n vrouw verkeren?* (Wol)

poekelig (Bu, Dhau, Dho, Diz, Nbk, Np, Obk, Ow, Wol) Ook **pukelig** (Nbk, Obk, Spa, Ste) bn.; -er ['puklɛx/'pyklɛx] 1. met pukfels *Hi'j is aorig poekelig in 't gezicht* (Diz)

poekie z. *poekien*

poekien (Db, Ld, Ma, Obk, Ol-Nl, Ow) Ook **poekie** (Sz) tw. ['puki(n)] 1. lokroep voor een poes, vooral: voor een jonge poes (Ma, Obk) *Poekien, poekien!* (Ow)

poel I (spor.) de; -s, -en [pul] 1. voetbal-pool *Doej' ok mit in de poel?* (Nbk)

poel II (Nt, Obk, Spa, Sz) Ook **poele** (Bdie, WH), **piele** (Wol), **piel** (Obk) tw. ['pul(ə)'/pil(ə)] 1. lokroep voor eenden (Bdie, Nt, Obk, Spa, Sz) *Poele, poele, poele!* (Bdie, Sz) 2. lokroep voor ganzen (Spa, Sz)

poele I de; -n; poeltien ['pu:lə] 1. poel, plas *Zien viskwaeter besleug de hiele Kuunder en ik daenke ok nog een protte poelen en petgatten* (j), *We gaon op 'e poele rieden schaatsen* (El), *De kiender leupen deur de poele* door de plas water (Wol), zo ook *deur de poelen lopen* (Ste), *allegaer poelen bi'j de weg* (Ste), *De poelen staon achter et huus* (Ow), *D'r staot een hele poele op et pad* (Spa), *een poele waeter* (Bu, Nbk, Ste), *D'r staon poelen waeter op de diek* (Nbk), *De busse is lek, d'r staot een hiele poele melk onder* (Ste), *D'r ligt een poele melk over de vloer* (Nbk), *een poele bloed* (Bu), *De hond het daor een poeltien daon* geurineerd (Nbk), *de grote poele* de Atlantische Oceaon (Np): *As de meensken vroeger wel naor Amerike*

emigreerden, zeden ze: 'Die gaon ok over de grote poele' (Np) 2. flinke hoeveelheid melk (Bu, Db, El, Np, Spa) We hadden vandaage een hiele poele melk een flinke opbrengst aan melk (van de koeien) (Bu), zo ook Dat is een hele poele melk nl.: die die koe geeft (Np), D'r komt een hiele poele melk an de febriek zeer veel melk (ter verwerking bij de zuivelfabriek) (El), Deur de superheffing is de poele melk bij de boeren aorig inkot (Db), Hij het een hele poele melk, tegenwoordig de opbrengst aan melk is tegenwoordig groot (bij hem) (Spa) 3. z. poel

poele II (Db, Ma, Nbk, Obk, Ow, Pe-DbI, Sz) de; -n; poeltien ['pulə] 1. (vooral mv. van het verkl.) peul (van bonen, erwten e.d.; z. ook *peule*, bet. 2) *de poelen van bonen* (Ma), *D'r zitten al hiel wat poelen an* (Ow), ook in bijzondere toepassingen: *Sommigen zeggen poelties zolange d'r nog gien boonties in zitten*, nl. i.t.t. *peulen* (Sz), *Poelties hej' om te dreugen, peulties om gruuon op te eten* (Obk)

poelegrap [puləgrap, aks. wisselt], in *veur de poelegrap* voor spek en bonen, alleen maar voor de aardigheid, zomaar: *Da's allemaol veur de poelegrap* (Nbk), *Ik kom hier niet veur de poelegrap* (Ma), *'t Is now nog veur de poelegrap, mar et wodt nog ernst* (Ow), *Ik hadde d'r helemaol gien bedoeling bij, ik dee et mar veur de poelegrap* (Nt, Op), *Nee, we doen niet mit veur de poelegrap* zomaar, voor de aardigheid, gratis (Wol), *De jongen helpen de buurman veur de poelegrap gratis* (Dhau), *Uut de poelegrap trokken ze an de belle* voor de grap (Np, Dhau), *...hewwe ons veur dat feest allemaol hiel appat opdikt* id. (Obk), *Hij zee et mar uut de poelegrap* id. (Obk, Ld)

poelen (Db, Obk) zw. ww.; overg.; poelde, het poeld ['puln] 1. pellen (van doperwten e.d.) *een maoltien dopaten poelen* (Db) 2. z. *pulen*

poelievinken (Obk, Op, Wol, b: ln) [pulə'fɪŋkɪŋ] 1. lopen rondneuzen, flierefluiten *Hij loopt mar wat te poelievinken* (Wol)

poelie de; -s ['puli] 1. poelie, riemschijf, snaarschijf *de poelie an de dösmesiene* (Nbk), *...an de trekker* (Nbk), *...an de wasmesiene* (Nbk), zo ook *De melkmesiene leupen op een poelie* (Np) 2. bep.

kledingstuk: dunne trui met hoge kol (Ste) **poelier** (Ld) de; -s, -en [pu'li:ər] 1. poelier, handelaar in geslacht gevogelte en ander wild *Mit die liesters* [nl. die men door het *liestervangen* had gevangen] *gongen wij meest aovens naor Oosterwoolde, naor de poelier* (Ld)

poelietrekker (Bdie, Ma, Obk, Spa) de; -s ['pulitrekʃ] 1. bep. gereedschap: poelietrekker, vgl. *mit een poelietrekker de poelie van de asse trekken* (Spa)

poelken z. *pulken*

poema de; -'s; -gien ['puma] 1. poema

poemel z. *pummel*

poemsen z. *boemsen*

poemzak (Nbk, Ol-Nl) de; -ken; -kien ['pumsak] 1. geweldige dikzak 2. te wijd kledingstuk (Nbk) *Doe die poemzak mar uut, et liekt nargens naor!* (Nbk)

poemze (Nbk, Obk) de; -n; poemsien ['pumzə] 1. wijd zittend kledingstuk, bijv. gezegd van een broek (Obk) *En mit wasken is 't ok aorig haanzemer as die grote wiede poemzen van doe* (Obk) 2. dikke persoon (Nbk, Obk) *Wat een dikke poemze* (Obk) 3. z. *boms*

poen (verspr.) de [pun] 1. poen, geld *een protte poen* (Nbk), *Die man had een bulte poen* (Pe-DbI) * *Poen daor is alles om te doen* alles gebeurt om geld (Bu)

poep I Ook *poepe* (bet. 1: Bu, bet. 4: Bdie, Bu, El) de; -en; -ien [pu:p (verspr.), ook pup (Bu, Ste)'/pu:pə] 1. benaming voor een Duitser (vaak nauwelijks nog als scheldnaam ervaren) *De poepen kwammen hier te warken* (Bu), *De poep is mit een poepinne trouwd* (Sz), *Et is een dikke, lue pofferd, die vent, hij vret as een poep* (Obk), *Hij kan eten as een poep* (Np), *zwiegen kunnen as een poep* (b) 2. marskramer, reizend manufacturer of hankemaaier uit Duitsland afkomstig (verspr.) *Zendepoepen leupen d'r genoeg, en de poepen gongen ok wel naor Friesland toe te mi'jen* (Nw) 3. (gezegd door westerlingen) eerdere benaming voor seizoenarbeider afkomstig uit Oost-Nederland (Ste) *As vroeger meensken uut disse streek te bieterooien gingen naor Hollaand, dan zeden de Hollaanders daor wel poepen tegen* (Ste) 4. paard van het Oldenburger ras of van het Groninger type van de bovenlander (Bdie, Bu, Diz, Ma, Np, Nw,

poep - poepelen

Obk, Ow) *Kom op, poep, loop es even an* (Nw), *De poep kwam veur de glaezen waegen* (Ow), *Een echte poep was een Grunniger bovenlaans peerd* (Ste), *Buurman het lange een poep bruukt* (Diz), *Die boer had een beste Duitse poep* (Np); ook algemener, vgl. *Een peerd mit wat een rond veurheufd wodt wel es een poep nuumd* (Nbk) * *Ik kwam lest in Poepenlaand/Daor zag ik allemaol poepen staon/ik zegge wat moe'n die poepen hier/Die poepen drinken poepenbier* (Bu), z. ook onder *Poepenlaand, Wat een hadde stummel, zee de poep, en hij mi'jde de kop van 't heerspit of* (Ow)

poep II Ook **poepe** (bet. 3: Bu) de; -en; -pien [pup/'pu:pə] 1. (verz.) poep, uitwerpselen *Dat kleine kiend zit 'm mit zien eigen poep te begriemen* (Sz) 2. (vaak verkl.) wind (die men laat) *Aj' siepels eten hebben, kuj' wel es last kriegen van een poepien* (Db), *een poepien laoten: Et stinkt hier zo, wie het hier een poepien laoten?* (Nbk, Obk), *een poepien gaon laoten* (Dhau), *een vies poepien laoten* (Diz), *Ik zal je een vies poepien laoten roeken fig.:* ik zal je eens iets anders laten zien, je te grazen nemen (Nt), *In een poep is et klaor* in een oogwenk (Wol), *In een poep en een scheet was hij klaor* in een mum van tijd, in een vloek en een zucht (Bu, Dfo, Ma, Nw, Wol, Nbk), *In een poep en een zucht...* id. (El, Sz, Op) 3. flinke hoeveelheid sterke drank (die men nuttigt) (verspr. OS, Bu, Diz, Op, Sz) *een flinke poep op hebben* (Op, Ow), *een beste...* (Ma), *Hi'j had een beste poep draank op* (Ma), *...mooi poepien op* (Sz, Ma), *...een aorig poepien op* (Dhau), *een flink poepien op*, *Hi'j had best de poep op* (El), *Hi'j had een hele poep draank op* (Diz), *Hi'j had een hiele poepe in de kont was flink dronken* (Bu) 4. (verkl.) flinke hoeveelheid geld (Diz, Ma, Sz) *Hi'j het een mooi poepien arfd* (Ma, Diz), *Hi'j verdient nog wel es een mooi poepien* (Sz)

poepappel (Ol-Nl, Wol) ['pu:pap] - galnoot, inktappel

poepchinesees (spor.) ['pupsint:s] - poepchinesees (vooral gezegd door kinderen, in verb. als *pinda, pinda, poepchinesees* (Nbk)

poepdeuze (verspr. WS, Db, Dhau, El, Ld)

de; -n; ...deusien ['pubdΛ:zə] 1. (schersend) w.c. *Ik moet even naor de poepdeuze* (Np)

poepdoek (Ol-Nl) ['pubduk] - poepluier *Die kleine meid van oons moet vaeke poepen vandaege, ik heb niet anders as poepdoeken* (Ol-Nl)

poepe z. **poep** I, II

poepbloed (Db) et ['pu:pə...] 1. Duits bloed (lett.), in *Oolde boeren van vroeger mochten wel over een peerd waar wat poepbloed in zat; die hadden meerstentieds een goed temperament* een paard met voorouders van een bep. Duits paarderas (Db), z. ook **poep** I, bet. 4

poepedarie (Bdie) de ['pupəda:ri] 1. modderachtige boel, slijkachtige, doorweekte modder

Poepedreet (Ma) de ['pu:pədri:t] 1. schertsende benaming voor een Duitser, in * *Gesien, Gesien Goezegat/Het vannaacht een vrijer had/En 'k weet niet hoe die vrijer hiet/Mar 'k geleuf van Jan Poepedreet* (Ma)

poepekanne (Np, Spa, Sz) de; -n; -gien ['pu:pə...] 1. bep. drinkkan: met tuit en dekseltje dat eraan vastzat; in gebruik bij de hannekemaaiers *As de mijers in 't land waren, brocht de boer ze een poepekanne vol karnemelk* (Spa)

poepeklompe (Sz) de; -n; ...klompjen ['pu:pə...] 1. witte klomp met stompe neus

poepeknieft (Bdie, Dhau, El, Ma, Nbk, Np, Nt, Nw, Ol-Nl, Ow, Ste, Sz, b: ln, k: Ste, d) et; -en ['p...] 1. flink, stevig zakmes (vooral: kort (Ste), van Duits fabrikaat (F. Herder)) *Heit mos zien poepeknieft in de buse hebben, eers was hij niet in de kleren* vond hij zich niet geheel gekleed (Dhau) *Ik kocht een groot mes, zoe'n poepeknieft* (Dhau)

poepekop (Nbk, Obk, Ow) de; -pen ['p...] 1. de enigszins bolle kop die sommige paarden hebben (Obk, Ow) 2. paard met een enigszins bolle kop (Nbk)

Poepelaand z. *Poepenlaand*

poepelen (Np, Obk) zw. ww.; onoverg.; poepelde, het poepeld [puplɛ] 1. op overdreven wijze schoonmaken, poetsen, waarbij de desbetreffende persoon niet snel tevreden is (Np) *Die scheidt nooit uut te poepelen!* (Np) 2. niet opschieten met het werk (Obk) *Hi'j is daor mar an 't poepelen*

(Obk)

poepelepee (Nbk) [pupl'ə'pɪ:, ...'pɪj] - poppelepee, vooral in *Hé, poepelepee!* (Nbk)

poepemes (Db, El) Ook *poepmes* (El), *poepenmes* (Bu) et ['pu:p(ə)mes/'pupməs] 1. hetz. als *poepeknieft*, z. aldaar *Hool him in de gaten, hi'j het altied een poepemes in de buse* (Db)

poepen zw. ww.; onoverg.; poepte, het poept ['pupm] 1. (eerder werd *kakken* wel netter gevonden (Nbk); ook wel vooral gebruikt door/voor kinderen (Spa)) zich ontlasten, z'n gevoeg doen *Ik moet neudig poepen* (Bdie, Nbk), *Ik moet henn' te poepen, ik moet even naor et husien!* (Nw), *Ik zit lekker te poepen* (Wol), *Kleine kiender moe'n nog poepen op pottien leren* (Db), (tegen kinderen:) *Eerst even poepen, hoor!* (Spa), zo ook *Moej' ok even poepen, mien jonge?* (Np), *Aj' wallen onder de ogen hadden, zeden ze wel: 'Die het nog niet henne west te poepen'* (Np) * *Hej' hunger, gao naor Berend Bonger/Die het een hontien, en die poept je wat in 't montien* (Nbk, Nw, Sz, Wol)

poepenbier (Bu, Nbk, Ste) et ['pu:pmb... (Bu, Nbk), 'pupm...] 1. Duits bier, in verb. als hierna, z. ook onder *Poepenlaand* * *Ik kwam lest in Poepenlaand/Daor zag ik allemaol poepen staon/Ik zegge wat moe'n die poepen hier/Die poepen drinken poepenbier* (Bu)

poepenhemeltien (El, Ma, Ld) et; ...hemelties [pu:p'm'hī:m|tin] 1. paradijs (Ma, Ld), ook aanduiding voor een bep. boerderij in de omgeving van *Makkinge* (El)

poepenkraom (Bu) de ['pu:pmp...] 1. (gefingeerd) marktkraam o.i.d. met Duitsers, in * *Ik kwam es in een poepenkraom/Daor zag ik zoveul poepen staon/Ik docht wat doen die poepen hier/Die poepen dronken poepenbier/Die poepen dronken poepenwijn/Wat zullen die poepen vrolik zijn.* gezegd terwijl men elke keer wanneer men *poepen*(...) zei, de *p* nadrukkelijk raar uitsprak en daarbij het gezicht enigszins afwendde (Bu)

Poepenlaand (Bu, Nbk, Op, Ste, b: ln) Ook *Poepelaand* (Nbk, Obk) et ['pu:pmp lā:nt (Nbk, Op, b: lm), 'pup... (Bu, Ste)/...] 1. land van de Duitsers, Duitsland (met

gefingeerde plaatsnamen:) *Ie kun dat now wel mienen, mar daorom is et nog niet zo; 'Mienen' ligt in 't Poepenlaand en 'Daenken' ligt daor achter* (Op) * *Ik was es in et Poepenlaand/Daor zag ik zeuven poepen staon/Ik docht wat doen die poepen hier/Die poepen dronken poepenbier* (Ste, Nbk), *Ik kwam lest in Poepenlaand/Daor zag ik allemaol poepen staon/Ik zegge wat moe'n die poepen hier/Die poepen drinken poepenbier* (Bu)

poepenmes z. *poepemes*

poepenriegel z. *poeperiegel*

Poepenstein (Nbk) et ['pu:pmpstējn] 1. benaming voor Duitsland

poepepeerd (El, Ld) et; -en; ...peertien ['p...] 1. paard van bep. Duits ras, hetz. als *poep* 1, bet. 4 *Een poepe(peerd) was kenber an zien ronde kop* (El)

poepepiepe (Sz) Ook *poepepupe* (Obk) de; -n ['pu:pə.../...] 1. Duitse pijp

poepepupe z. *poepepiepe*

poeperaosie (Nbk) Ook *poeperasie* (Nt, Ol-Nl) de [pup'ə:rə:si/...'ra:si] 1. diarree an de *poeperasie* wezen (Nt)

poeperasie z. *poeperaosie*

poeperd de; -s; poeptien ['puprt] 1. achterste, achterwerk, aarsopening *Wat het die een dikke poeperd* (Spa, Ld), *Die hef een hele poeperd* een dik achterste (Diz, Bdie), *Die is mit de poeperd in de poele valen* op z'n achterwerk in een plas water gevallen (Db, Obk), *Ik bin op 't ies op mien poeperd valen* (Ol-Nl), *iene een klap veur de poeperd geven* (Np, Ma), ...*een schop onder de poeperd geven* (Nt), *Hi'j krigt veur de poeperd* krijgt klappen voor z'n achterwerk (Dhau), zo ook (dreigend) *Moet ij' wat veur de poeperd hebben!* (Ow) en *Aj' dat nog es weer lappen krieg' wat veur je poeperd* (Op), *de roeperd en de poeperd* de mond en de aarsopening (Nbk), *Hi'j het de roeperd en de poeperd aaltied epenstaon* hij eet veel, graag en heeft een goede stoelgang (Wol), zo ook *Et gaot goed mit de roeperd en de poeperd* (Nt) * (gekscherend:) *Mit riemen en dichten/Kuj' de poeperd veur oplichten* (Dhau), *As de roeperd en de poeperd nog mar goed is zolang je maar graag en goed eet en een goede stoelgang hebt, is alles in orde* (Ow), zo ook *Aj' de roeperd en de poeperd mar eupenholen, dan hael ie et veer* (Ow),

poeperi'je - poergezond

As de roeperd en de poeperd nog mar goed binnen (Np) en *As de roeperd en de poeperd nog mar gaon, dan starf ie nooit* (Np)

poeperi'je de [pupr'tjə, ...ejə, z. -i'je] 1. het voortdurend poepen 2. diarree (verspr.), in *an de poeperi'je wezen* (Dhau, Ld, Nbk, Ma, Np), ook in *an de wieke poeperi'je wezen* (Ld, Ma, Spa, Obk)

poepriegel (Diz, Ma, Nbk) Ook **poepenriegel** (Bu) de; -s; -tien ['pu:pə.../'pupp...] 1. rij achter elkaar lopende personen (herinnerend aan de tijd dat Duitse seizoenarbeiders naar de regio kwamen) *As ze in de poepriegel lopen, lopen ze achter mekeer* (Bu, Ma, Nbk), *In een poepenriegel kwammen de poepen vroeger hier naor toe* (Bu), *een lange poepenriegel* (Bu), *D'r komt een hele poepriegel an* (Diz)

poepescheet (Np) de ['pu:pəskt:t] 1. kleinigheid, in verb.: *Die lacht om een poepescheet* bij de minste of geringste aanleiding (Np)

poepestreek (Dfo) de ['pu:pə...] 1. vervelende, rare streek die iemand levert *Dat was een smerige poepestreek dat hij dat daon het* (Dfo)

poepetront (Nw) de ['pu:pəstront], in zo *gierig as poepetront* erg gierig (Nw)

poepetoer (El, Ma, Obk, Sz, Wol) de ['pu:pə...] 1. lastige, langdurige inspanning om iets voor elkaar te krijgen *'t Is mit die koop op twintig gulden angaon, mar 't het een poepetoer west om 't zoever te kriegen* (Sz), *Et wodt een poepetoer om d'r bij te kommen* (Obk)

poepetrek (Db, Dhau) de; -ken ['pu:pətrek] 1. een stevig karwei, een behoorlijke klus *Dat was een poepetrek* (Db), *D'r is een hele poepetrek daon* (Dhau)

poepgat (spor.) - poepgat, aarsopening

poepien z. onder *poep* I, II

poepin z. *poepinne*

poepinne (Sz) Ook **poepin** (Dho) de; -n; -gien [pu:'pɪnə/pu:'pɪn] 1. Duitse vrouw *De poep is mit de poepinne trouwd* (Sz)

poepmes z. *poepemes*

poepstoel (Bu) de ['pup...] 1. w.c.

poepzak (verspr.) - poepzak: dikke jongen, dikke persoon (ook als scheldwoord) *Da's een dikke poepzak* (Dfo, Nbk)

poer (Nbk, Spa, Wol, b, vo, bo: Np, b: lm) Ook **puur** (bet. 1: ba) bn., bw. ['pu:ər/'py:ər] 1. geheel en al, één en al (Nbk, Wol, b, vo, ba) (...) en *ze weren d'r eerst poer mit verlegen* (vo), *Dat et verkeerd gong, was poere ongewoonte* (Wol), *van poere wille* (...) (b), *Daor jubelen de voegels van pure gelok* (ba) 2. (bw.) heel erg (b: lm, bo: Np) *Hij is poer wild* (bo: Np) 3. (bn.; pred.) zeer enthousiast (Nbk, Spa) *Hij is helemaol poer* (Spa), *Hij is poer om daor henne te gaon* (Nbk) 4. (bn.; pred.) erg verliefd (bo: Np) *Zij is poer op him* (bo: Np) 5. (bn.; pred.) zeer boos (b) *Hoe dan ok, hij was poer* (b)

poerbest bn. [pu:ərbəst; aks. wisselt] 1. van uitstekende kwaliteit, puikbest *Dat was een poerbeste opperman* (Np), *een poerbeste vent* een erg goeie kerel (Nbk), *poerbeste eerpels* uitstekende aardappelen (Nbk)

poerdegrapp (Dho) bw. [pu:ərðə'grap] 1. zomaar, voor de aardigheid, hetz. als *veur de poelegrap*, z. onder *poelegrap*, vgl. *Dat hebben ze zeker poerdegrapp daon* (Dho)

poere (Dfo, Obk, bs) de; -n ['pu:ərə] 1. poer: deel van de fundering van een stijl boven de grond (Dfo, Obk), gemetseld fundament van elk der zware balken waarmee een *klokkestoel* op de grond rust (bs)

poerem (Bu) de ['pu:ərəm] 1. poerem, drukte *Ie hebben nogal wat poerem* (Bu)

poeren (verspr.) Ook **peuren** (Bu) ['pu:ərən/'pa:ərən] - peuren: bep. wijze van vissen, vgl. *Bij poeren moej' een ballegien dri'jen van pieren en stopgaoren daor de aol in hapt, mit zien fiene tanen* (Dfo), *Een bos pieren an een haoke haelde ie op-en-daele in 't waeter en dan kwammen de aolen daor op of; liefst bij' aovend, dan beginnen de aolen te lopen* (Db), *We gaon vanaovend poeren; in een botien mit driebende tobben, mit pieren an een touw en dan veurzichtig ophaelen* (Bdie), *Poeren deden ze wel mit stikken mit haoken d'r an, die gooiden ze an de kaante van sloden of zo in et waeter, daor kwammen pieren op; dan koj' de volgende dag de aol d'r zo ophaelen* (Ste)

poergezond (Obk) [pu:ərgəsont; aks. wisselt] - kernezond

poerhaostig (vo) bn., bw. [pu:ərho:əstəx; aks. wisselt] 1. zeer haastig, overdreven haastig *Haarm vertelde van een poerhaostige boer in de hujjinge, die onder et eten zee, doe hi'j al klaor was, en de eren nog niet: 'Ik gun jim et eten wel, mannen, mar de tied niet'* (vo)

poerie (Ste) de ['pu:əri] 1. herrie, lawaai *Wat een poerie maeken die meensken!* (Ste)

poeriemaker (Ste) de; -s; -tien ['p...] 1. iemand die veel lawaai, drukte maakt

Poerim (l) et ['pu:ərɪm] 1. Poerim (bekend Joods feest)

poermin (Np, vo) bn. [pu:ərmin] aks. wisselt] 1. erg slecht *Et is een poerminne kerel* (Np), *En dat allemaol in een poerminne tied* (vo)

poerzwat (Nbk, Np) bn. [pu:ərswat; aks. wisselt] 1. geheel en al zwart

poes I de; poezen [puzɔ, ook wel pusɔ]; poesien [pus] 1. kat, poes *Wil ie de poes even roepen?* (Nbk), *Heur de poes es spinnen* (Nbk), *Da's niet veur de poes dat eten, drinken is erg heet* (Np), echter vooral: dat is geen kleinigheid, dat is lang niet mis (verspr.): *Die pries is niet veur de poes* (Dhau, Op), *Hi'j is niet veur de poes hij staat z'n mannetje, je kunt maar rekening met hem houden* (El, Nbk, Nt), zo ook *Dat vrommes moej' mit oppassen, want die is niet veur de poes* (Dfo), *D'r zit wat in dat de poes niet lust nl. gezegd van eten: het is erg heet* (Db, Nbk, Np, Spa, Wol), (voorspellend:) *As de poes 'm mooi maekt of 'm waskt, dan komt d'r volk en mooi weer* (Ste), zo ook *As de poes 'm zit te wasken, komt d'r volk* (Nw), (bij vergelijking:) *mien poesien* vleinaam gebruikt door een manspersoon tegen z'n meisje (Nw), *Now is hi'j veur de poes* nu gaat het mis met hem, nu is hij verloren (Op), (tegen of van een meisje:) *Poes het bellen an, heur* wat zie je/wat ziet ze er keurig uit (Nbk), (gezegd wanneer iemand iets net niet lukt, wanneer hij ernaast grijpt e.d.): *Mis, poes!*, *zo lief as poes* poeslief (Bu, Obk), *Veurdat de poes zien oor likt, pakt hi'j een moes* (Dfo), *zo mooi as poes* met name gezegd wanneer iemand poeslief doet, erg vleit (Bu, Dhau, Ow, Spa, Nbk), *Ie hebben et zo mooi as poes* (Nbk), *Hi'j glimt as een poes* gezegd als men zich zeer

goed gewassen heeft, als men zich in fraaie kleding heeft gestoken (Ste) 2. halskraag van bont (Ste) *een poes om de schoolers doen* (Ste) 3. vagina (Bdie, Nbk, Np, Spa) *Die meid zal wel een mooie poes hebben* (Np) * *De vrouw en de poes die heuren thuus* (Sz), *As de poes van huus is, daansen de moezen* (Nt, Sz, Db.), *Voegelties die (vroeg) zingen bin veur de poes* (Bu), *As de poes him wast, komt d'r (vast) een gast* (Db, Dhau, Nbk), *...kriegen we vast een gast* (Wol, Pe-Db)

poes II Ook **poei** (Bu, Dhau, Nbk, Np) tw. [pus/puj] 1. (veelal meer dan eens herhaald) lokroep voor katten

poesie (Diz, Nt, Sz) tw. ['pusi] 1. lokroep voor jonge poezen

poesiealbum ['pusialbɔm] - poëziealbum **poesiealbumplactien** (Nbk, Nw) et; ...placties ['pusi...] 1. plaatje om in een poëziealbum te plakken

poesies (Dfo, Dhau, Diz, Nbk, Nt, Ol-Nl, Ow, Spa, fp; bet. 3: Ol-Nl) mv. ['pusis] 1. benaming voor wollegras en de bloeiwijze ervan *In de veenties ziej' poesies* (Dho), ook: *witte poesies* wollegras (fp), *An wollegrös zitten poesies of plusies* (Ow) 2. wilgekatjes (Nbk) 3. benaming voor bep. magere grassoorten (Ol-Nl), vgl. *Dat maegere butenlaanse grus zeden we wel poesies tegen* (Ol-Nl)

poeslief (verspr.) [pusli:f; aks. wisselt] - poeslief *poeslief doen* (Nbk, Np)

poesmooi (Dfo, Nw, Op) bn., bw. [pusmo:aj; aks. wisselt] 1. erg vleierig *Hi'j praotte poesmooi mit mi'j omme* (Op), *Hi'j is poesmooi* hij vleit enorm (Nw)

poespas [puspas] - poespas (fig.), drukte die niet nodig is, ook: overdreven gedoe, opgeblazenheid *Wat hej' een poespas* (Nbk), *een hiele poespas maeken om niks* (Ow), *Maek mar niet zoe'n poespas, doe mar gewoon* (Pe-Db), *Maek toch niet zoe'n poespas* maak maar geen drukte, doe maar niet meer dan je gewoon bent (Ste), zo ook *Maek d'r toch niet zoe'n poespas* van (Nbk, Ow)

poest de ['pust] 1. adem *achter de poest* buiten adem: *Hi'j poest nogal wat, as hi'j achter de poest is* (Ste), *Ik bin d'r achter de poest van* (Spa) 2. (vooral verkl.; inzake paarden) kortademigheid, in verb. (Bu, Dhau, Diz, Op, Ow, Spa, Ste): *Et peerd is*

poesta - poesterd

goed, mar d'r zit een (betien een) poesien in (Ow), D'r zit een poesien in hij is kortademig (Bu, Dhau, Diz, Op, Ow, Spa, Ste) 3. z. poeste

poesta (l) ['pusta] - poesta

poeste Ook *poest* (b: lm, p), *puuste* (Sz) de; -n; poesien ['pustə/pust/'pystə] 1. (vaak verkl.) puist, pukkel (verspr.) *Hi'j het vroeger zeker vule poesten had, want hi'j is zo pokkerig in zien gezicht (Sz), Jan het 't gezicht vol poesten (Dhau), Hi'j het een poeste in de nekke (Dhau), Ik hadde een dikke poeste op 'e kop, de dokter snede d'r in (Bdie, Sz), Die jonge zit onder de poesten (verspr., Pe-DbI), ...van de neveteten (Diz) 2. losse bodem van een boerenwagen (Nt) 3. los houten schot als bruggetje over een mestgoot (Nt) de poeste over de gruppe (Nt) 4. uitstoot van adem, lucht (in één keer) (Ow) Mit de blaosbalge kuj' een beste poeste deur 't vuur jaegen (Ow)*

poestebroek (Bu) Ook *poetsebroek* (Bu, b: lm) de; -en; -ien ['pustəbruk/'putsəbruk] 1. kleine jongen (b: lm), nl.: die nogal opschept (Bu)

poesten zw. ww.; overg., onoverg.; poestte, het poest ['pustɪ] 1. blazen *As 't hiete is [nl. het eten, de thee enz.] moej' mar even poesten (Ste, Ma), ...moej' mar even over et eten poesten (Ste), De thee is hiete, eerst even poesten (Obk), Hiete soep moej' poesten (Ow), Hi'j poest de bloemen van 't glas nl. de ijsbloemen (Np), vandaar: tegen et glas poesten (Nbk, Nw, Ste, Ow), d.i. ook: om daar waar het raam beslagen is, naar buiten te kunnen kijken (Nbk), Hi'j zit me in de nekke te poesten (Wol) 2. hijgen (door vermoeidheid of kortademigheid) *Hi'j het zo hadde lopen, hi'j poest d'r over (Nbk, Diz), Ik poeste d'r van, zo komt et d'r op an (Np), Et leup zo zwaar deur de sni'j, ik mos d'r zuver van poesten (Obk), Jonges, wat moe'n we daar van poesten (Bu), Hi'j zat te poesten op 'e fiets, vanwege de hadde wiend (Db), Och jonge, wat poest ie toch! (Sz), Ik moet even rusten want ik begin te poesten (Op), Hi'j zit daar mar te poesten en te hiemen (Nbk), ...te hiemen en te poesten (Nbk), Hi'j staot te hiemen en te poesten (Nbk, Spa, Wol), Hi'j hiemd' en poett en blaosde (...) (b), Hi'j poestte en stende d'r tegen**

(Nbk), *Hi'j het d'r nogal wat tegen poesten moeten om et veur mekeer te kriegen (Nbk), poesten as een (vette) gaanze (Bu, Dfo, Ma, Nbk, Nw, Ow), Hi'j poest as een demp peerd (Bdie, Ste), poesten as een oold peerd (Db, Dhau, Dho, Diz), ...as een adder (Np, Nw, Obk), ...as een haevergent (Np) 3. uitrusten (van zware arbeid) (Np) *We moe'n even poesten! (Np) 4. snoeven, opscheppen *Ik heb 'm nooit heurd poesten (Nbk), poesten en blaazen opscheppen (Nbk, Nw), Hi'j kan wel aorig poesten hij scheidt altijd op (Ma)***

poester de; -s ['pustɪ] 1. op het eind nauw toelopende ijzeren buis van ong. 75 cm waarmee men lucht in het vuur blies (om dat in het begin beter te doen branden) (b: lm, k: Ste) 2. blaasbalg van een smid (Db, b: lm, k: Ste, p) *De smid bruukte de poester om et vuur branen te laoten (Db) 3. zaadpluim, zaadpluis e.d. (El, Obk, Ow) *Et is allemaol poesters van de peerdebloemen (Ow), Ze zitten onder de poesters of pluusters (El), Op die donkere jurk kuj' alle poesters zien (Obk) 4. (mv.) wollegras (Nbk), ook in witte poesters id. (Bu, Nw): *In de kussens deden ze wel soezebollen, de pluusters daarvan, en ok wel es witte poesters (Nw) 5. wilgeroosje (Dhau) *Poesters dat bin katestatten, die pluzen zo! (Dhau) 6. verzuimde slag bij het damspel (spor. WS) *Hi'j het een poester (spor. WS) 7. z. poesterd*****

poesterd Ook *poester* (bet. 1: Nbk, Nt, b, k: Ste, bet. 2: Op in verb., bet. 3: Op) de; -s; poestertien ['pustɪ(t)] 1. (g. verkl.) krachtige wind, stevige bries *'t Is een poester een krachtige tegenwind (b), Hi'j kreeg de volle poesterd in 't gezicht (verspr., Wol), D'r ston een stevige poesterd (Obk), ...een beste poesterd (Ow), ...een flinke poester (Nt), ...een aorige... (Np), ...een hiele... (Nbk), een dikke poester (k: Ste), D'r staot een koolde poester een koude, harde wind (Nbk), As een koolde poester om de huzen wi'jt (...) (b) 2. adem, in verb.: *Hi'j is (gauw) achter de poesterd is (snel) buiten adem (Bdie, Nbk, Np, Obk, Op, bo: Nw), achter de poesterd raeken (Obk), Ik heb de poesterd aorig leeg heb ademnood (Ma) 3. paard met ademnood (Db, Dho, Op, Sz) *Dat peerd is een poesterd, zol hi'j droes***

hebben? (Db), ook in *een oolde poesterd* (Dho) 4. opschepper, snoever (El, Ma, Nbk, Np) 5. flinke inspanning die men moet leveren om tegen de wind in te komen (Dfo, Dho, Diz, Ld, Np, Ste) *Et was een hiele poesterd om d'r tegenin te kommen* (Np), *Dat was een hiele poesterd tegen de wiend in* (Dfo, Dho, Diz, Ld) 6. minne, onbetrouwbare vent (Db, Dhau, Dfo, Op) *Ik hebbe die kerel niet hoge, et moet mar een minne poesterd wezen, he'k heurd* (Op), *Dat mannegien was 'n smerige poesterd, daor moej' wel veur utkieken* (Dfo) 7. (verkl.) bijdehand meisje (Dfo) *een handig poestertien in et wark* (Dfo) 8. smeerpots (Obk), in *een smerige poesterd* (Obk)

poesterig (verspr.) Ook **puusterig** (bet. 2: Sz) bn.; -er, -st ['pustɔx/'pystrɔx] 1. kortademig *Dat peerd is poesterig* (Bdie) 2. met puisten, pukkels (Np, Op, Ow, Pe-Dbl, Sz) *Wat is die jonge poesterig om de kop* (Ow), *Ze ziet d'r puusterig uut* (Sz) **poestetrapper** (Bu, Bdie, Nbk, Obk, Wol) de; -s ['pustɔtrɔp] 1. orgeltrapper, orgeltreder *Een poestetrapper haj' vroeger bi'j et karkorgel om d'r locht in te trappen* (Nbk)

poestig (OS, Bu, Diz, Ld, b) bn.; -er, -st ['pustɔx] 1. kortademig *Et peerd is poestig* (Nbk), (...) *hiemd' oons poestig wiefien* (...) (b)

poet (verspr.) [put] - poet, buit, geld *De kantoorholder is d'r mit de poet vandeur (gaon)* (Db, Dho, Ow), *Die man had een mooie poet geld* (Np), *De poet is verdeeld* (Wol), *Ze aarfden de hele poet* (Obk, Pe-Dbl), *Die vereniging het een mooie poet kregen van et Anjerfoons* (Obk)

poetaol (Nbk, Ow, Wol) de; -en ['putɔ:əl] 1. hetz. als *aolpieper*, z. aldaar

poete z. *poedie*

poeterak z. *potrak*

poeteren (bo: Nw, Op) zw. ww.; onoverg.; poeterde, is poeterd ['putɔn] 1. kwabberen (over iets heen, boven iets uit enz.) *De vrouw had een korset an en et vet kwam d'r boven uut poeteren* (bo: Nw, Op)

poeterig (Ol-Nl, Sz) bn.; -er, -st ['putɔx] 1. smerig, onrein (van uiterlijk en kleding) *Die kiekte d'r poeterig uut* (Sz), *Zi'j zag d'r aorig poeterig uut smerig, onfris* (Ol-Nl)

poetie z. *poedie*

poetien (Dhau) tw. ['putin] 1. (veelal herhaald) lokroep voor een jonge kat

poetjaker (Bu, Dfo, Dhau, El, Np, Ow) Ook **poetsjaker** (Sz) de; -s; -tien ['putjakɔ/'puts...] 1. iemand op wie men niet kan bouwen, onbetrouwbaar iemand *Et is een aorige poetjaker, daor kuj' niet zovule op vertrouwen* (Np, Bu)

poets (verspr.) ['puts], in *iene een poets bakken* iemand een poets bakken (verspr.) **poetsbroek** z. *poestebroek*

poetsen zw. ww.; overg, onoverg.; poetste, het poetst ['putsn] 1. schoonmaken door te wrijven, glad en glanzend maken door te wrijven *En K. poetst mar op 'e kraenties* (b), *de meubels poetsen, schoenen poetsen, Ik moest de laampe poetsen* (Nbk), *Pak ie de poetsvodde even, dan zal ik de kachel even poetsen* (Spa), *De hekkieskachel was hielendal van gietiezer, et buterste was glad, de vuurpot koj' daor zo uuthaelen, de binnepot wodde mit potlood poetst* (Bu), *de plaete poetsen* de plaat poetsen, er vandoor gaan, *Ik zal je de plaete poetsen* je prijzen en daardoor stimuleren, aanzetten (Bu), *Ik heb et zo poetst, dat ie kun je d'r in spiegelen* (Nbk)

poetseri'je (Obk) de [putsr'jə] 1. het poetsen *De deuzen veur de poetseri'je staon allemaole op 't rim in 't schuurtien* (Obk)

poetsen de; -s; -tien ['putsr] 1. iemand die voortdurend aan het werk is met schoonmaken, poetsen (Nbk)

poetsersgoed z. *poetsgoed*

poetsgoed (Dfo, Nbk) Ook **poetsersgoed** (Nbk, Obk) et ['putsxut/'putsrɔxut] 1. poetsgoed (Nbk, Obk) 2. dat wat men poetst (Dfo) *Aj' et poetsgoed mooi hebben willen, wrief ie et mit een wollen doek nao* (Dfo)

poetsjaker z. *poetjaker*

poetskaats (k: Ste) tw. ['putska:ts] 1. hup, vlug, in * *Poetskaats onder 't blok, de Kuunder komp d'r an* laten we maken dat we wegkomen (k: Ste)

poetskatoen (Bu, Diz) - poetskatoen

poetskorf (Db) Ook **poetskorf** (Np) de; ...körven; -ien ['puts...] 1. (veelal verkl.) mand waarin men het poetsgerei bewaart

poetslappe (Np, Ste) ['putslapə] - poetslap *Ik heb de poetslappen in de voddezak stopt* (Np)

poetsmaande - pofferig

poetsmaande (Bu, El, Wol) de; -n; ...maantien ['putsmā:ndə] 1. mand met poetsgerei *et poetsmaantien mit poetseri'je* (Bu)

poetsmiddel (l) ['putsmɪd] - poetsmiddel
poetspemade (verspr.) Ook **poetspommade** (Dho, El, Nbk, Nw, Ow), **poetspemaode** (Ma, Np) ['putspəma:də/...poma:də/...pə mɔ:ədə] - poetspommade, o.m. in de volgende toepassingen: *Poetspommade is dreuge kachelpoets waor tarpentien bij moet* (Nbk), *Ik bruke poetspemaode om et keuper te poetsen koperpoets* (Np)

poetspemaode z. *poetspemade*

poetspommade z. *poetspemade*

poetsvodde (Dfo, Diz, Obk, Ow, Spa, Ste) ['putsfodə] - poetslap, stuk oude stof waarmee men poetst *Die oolde belle kuj' wel bruken as poetsvodde* (Obk), *Pak ie de poetsvodde even, dan zal ik de kachel even poetsen* (Spa)

poetsvoddemaantien (Ste) et; ...maanties ['puts...] 1. mand met poetsgerei

poezelig (Ol-Nl) ['puz]əx] - poezelig *Wat is dat een poezelig meenske* (Ol-Nl)

pof de; -fen; -fien ['pof] 1. knap, knal (verspr.) *Doe die dikke boom op 'e grond terechtekwan, gaf dat een hiele pof* (Op), *Doe de vlamme d'r deur kwam, gaf et een pof in de kachel* (Obk), *Et geweer gong mit een pof of* (Dhau) 2. in de verb. *op 'e pof kopen* op krediet: *Sommige meensken daenken: betaelen komt laeter, die kopen alles op 'e pof* (Op), *N. het een jurk kocht op de pof, en now moet ze anbetaelen om weer liek te wodden* (Dhau), *op 'e pof haelen* op krediet halen (Dfo, Np): *Die haelde alles op de pof* (Np), *Ze mochten graeg op de pof haelen* (Dho), *'k Bin naor de winkel west en 'k heb 't mar op 'e pof daon, want ik hadde de beurze vergeten* (Dhau), *op 'e pof verkopen* (ba), *...leveren* (Ow), *Boerties die hasems krap in de centen zatten, konnen van de kooplu dan nog wel es een pinke op 'e pof mit naor huus kriegen* (Ow) 3. plezier, aardigheid (Np), in *Daor heb ik gien pof an* (Np)

pofbloeze (Dho, Diz, Obk, Ow, Pe-Dbl) de; -n; ...bloesien ['povbluzə] 1. jongensbloes met band of elastiek in de taille *We hadden allemaol pofbloesies* (Ow)

pofbokse (Nt, Ol-Nl) ['povbokse] - pofbroek

pofbroek ['p...] - pofbroek (vroeger door jongens veel gedragen kledingstuk)

poffe (Db, Dfo, Ma) de; -n; poffien ['pofə] 1. dubbele beschuit, vgl. *Poffen wo'n mit et poffines ien veur iene deursneden; dan wo'n ze veur de tweede keer bakt en dan bin de beschuten klaor* (Ma)

poffen zw. ww.; overg., onoverg.; pofte, het/is pofst ['pofst] 1. (onoverg.) neerkomen met een pof, een doffe klap, doffe knallen laten horen e.d. *Hi'j pofst d'r zo henne valt zomaar neer* (Dho), *Hi'j pofst toch in de stoel, de stoel kan d'r wel an gaon* (Nw), *Wat pofst die d'r reer henne* maakt poffende luiden door zwaar te lopen (Ow), *een pepieren zak poffen laoten* (Dhau), *De baand is me pofst* gesprongen (Dho), zo ook *De flesse frisdraank pofst uut mekeer* (Np), *Hi'j kon de bienen haost niet tillen, hi'j pofte et pad langes* (Obk), *De kachel pofte zo maakte steeds een dof, knappend geluid* (nl. wanneer er ongerechtigheden tussen de brandstof zitten) (Ste), *Hi'j lat de auto staon te poffen* (Ste), *Zet de trekker toch uut, hi'j staot mar te poffen* (Sz, Nbk) 2. braden in het vuur, hete as of op een plaat, in toepassingen als de volgende: *kestanjes poffen* (Dho, Op, Ow, Pe-Dbl, Ste, Wol), *maïs poffen* (Bdie), *knollen...* (Nbk), *eerpels...* (El, Nbk), *eerpels poffen in 't vuur* (El), *eerappels op 'e kachel leggen, en dan poffen ze* (Dhau) 3. op krediet verkopen, voorschieten (Db, Dho, Nbk, Nw, Obk, Op) *Kuj' me dat even poffen?* (Nbk), *Kan 'k even bi'j je poffen om een vissien te kopen, dan kriej' morgen je geld weer* (Db), *Ik hebbe niet zovule geld bi'j mij, zollen jow et mij zolange even poffen willen?* (Op), *De winkelman wol die vrouw niet langer poffen* (Obk), *Ik poffe die lui niet langer vertrouwen* ze niet meer (Dho)

pofferd (Ld, Obk, Ol-Nl, Ow) de; -s; poffertien ['pofst] 1. dikke, zware persoon (Obk, Ol-Nl, Ow) 2. pof, zware klap (Ld) *Ze hadden him een beste pofferd geven, hi'j keek d'r reer van toe* (Ld)

pofferig Ook **fofferig** (Bu), **polsterig** (Bu) bn.; -er, -st ['pofstəx/'fofstəx/'polstəx] 1. dik, vadsig, opgezet (van het lichaam als geheel of van een lichaamsdeel, vaak vooral: in het gezicht) *Die pofferige dikzak waggelt d'r over, as hi'j lopt* (Ld), *Die man lopt d'r toch zo pofferig henne vadsig* (El),

Die kerel is pofferig om de huid (Np), Hij is zo pofferig (Nbk), ...in et gezichte (Ste), ...om et gezichte (Ld, Bdie), Die jonge het zo'n pofferig gezicht, die deugt vast niet (Db), Wat zicht die man d'r pofferig uut (Np), Die kik d'r zo pofferig uut (Ste), pofferig toekieken dik, opgezet in het gezicht zijn (Bu, Nbk, Np, Obk), De haand is mi'j wat pofferig (Ste) 2. voos (van radijnen enz.) (verspr. OS, Diz, Np, Ol-Nl, Op, Wol) pofferige rediezen (n), De knollen bin pofferig (Diz, Np, Obk, Wol), Eerpels zatten prukenusten in: dat weren wat dikke pofferigen mit kleinen d'r an (Ld)

poffertien et; ...ties ['pɔftin] 1. poffertje *A. is gek op pofferties (Nbk) 2. krentenbroodje, meestal bolvormig (Bdie, Dho, Nw, Ste) 3. z. ploffertien*

poffertieskraam (spor.) - poffertjeskraam

poffertiespistool (Sz) et; ...pistolen; -tien ['p...]

1. klappertjespistool

poffien (Diz, Obk, Op, Sz) et; poffies ['pɔfin] 1. broodje *Mit schoelereisies nammen we altied poffies mit (Diz), Zo now en dan es een (krente)poffien is een traktaosie (Obk)*

pofkruud (Obk, Ste) et ['pɔfkryt] 1. goedkoop buskruud

pofmes (Dho, Ma) et; -sen; -sien ['pɔfmes] 1. groot, plat mes, om *poffen* mee door te snijden *Poffen bin dubbele beschuten; mit et pofmes wo'n de poffen ien veur iene deursneden. Dan wo'n ze veur de tiede keer bakt en bin de beschuten klaor (Ma)*

pofmouwe (verspr.) ['pɔf...] - pofmouw *Wat heb ie mooie pofmouwgies in die blouse (Nbk, Obk, Ow, Wol)*

pofzak (Np) de; -ken; -kien ['pɔfsak] 1. dikke persoon

pogge Ook *pochel* (Sz) de ['pɔgə/'pɔxɪ] 1. in (alg.) *in de pogge zitten* maar niet willen groeien, maar niet groter willen worden (van personen, dieren, ook wel van gewas of land waarvan het gras of ander gewas niet goed groeit); ook gezegd wanneer iemands rug een beetje rond is (n) *Dat kiend zit in de pogge, die kan mar niet op gang kommen (Obk), De biggen zitten in de pogge (Bu, Sz), De katte zit aorig in de pochel (Sz) 2. z. pochel*

poggerobbes (bl) de; -en; -sien ['pɔgə

robəs] 1. iemand die niet tot volle groei is gekomen (bl)

pokdaelig z. *pokdellig*

pokdalig z. *pokdellig*

pokdelle (Bdie, Dho, Spa, Sz, Wol) ['pɔg delə] 1. litteken van pokken, waterpokken of inenting tegen pokken, ook wel gezegd van andere putjes in de huid *Hij het een boel pokdellen in 't gezicht (Spa), Wij hadden pokdellegies op de arm van 't inenten (Sz), Aj' poekels uutkniepen dan kriej' een pokdellegien (Wol), pokdellen krieggen van waeterpokkens (Dho)*

pokdellerig z. *pokdellig*

pokdellig (Dho, El, Ma, El, Np, Nt, Ow, Pe-Dbl) Ook *pokdaelig* (Ow), *pokkedellig* (Bdie, Bu, Nw, Obk, Sz), *pokdellerig* (Spa), *pokkedellerig* (Bdie, Sun-Ot), *pokdalig* (Nbk) [pɔg'deləx/...'dɛ:ləx/pɔkə'deləx/pɔkə'deləx/pɔkə'deləx/...] - pokdalig: nl. door pokken, waterpokken, ook anderszins met groeven, putjes e.d. in de huid *een pokdellig gezicht (Ow), De man is pokkedellerig in de nekke (Bdie), ...is pokdellig om 't heufd (El), Aj' pokdalig binnen dan hej' waeterpokken had, dan hej' allegere groeten in et gezicht, putties (Nbk)*

poke z. *pook*

pokelen (Bdie, Dhau, Ste) ['pɔ:kɛn] - poken, rakelen (in het vuur) *Ik zitte in et vuur te pokelen (Bdie, Ste)*

poken ['pɔ:kɛn] - poken (in het vuur) *Hij zat mar in de kachel te poken (Ma), Tegenwoordig poken de meensen weer in 't vuur (Ol-Nl)*

poker (spor.) ['pɔ:kɛr] - poker

pokerbeker (spor.) ['pɔ:kɛr...] - pokerbeker

pokeren (spor.) ['pɔ:kɛrən] - pokeren, gokken

pokeulie (Nbk) ['pɔkɛ:li] - pokhoutolie

pokhooft (Obk) et ['pɔk...] 1. pokhout

pokkedellerig z. *pokdellig*

pokkedellig z. *pokdellig*

pokken (verspr.) Ook *pokkens* (Bu, Ma, Np, Nt, Nw, Obk, Ol-Nl, Spa, Ste) mv. ['pɔkɛn(s)] 1. pokken, pokziekte (ook vergelijkbare aandoeningen bij bep. dieren, z. hierna) *Hij het de pokkens (Nw), Hij het grote littekens van de pokken (Spa), 't Inenten tegen pokken is niet meer verplicht (Diz), Ie hebben gewone en zwatte pokkens witte en zwarte pokken (Bu), Hij moet de pokkens nog inhebben moet nog*

pokkenbriefien - poletiek

worden ingeënt tegen pokken (Nw), ...nog hebben id. (Nw), *Hej' de pokkens al in?* ben je al ingeënt tegen pokken (Nw), *Hi' is inent veur de pokkens* (Ol-Nl, Ma), (gezegd als verwensing:) *Ie kun de pokken kriegen* (Bu, Nw), *Krieg om mi'j de pokken* (Ol-Nl), *We hebben pokkens onder de varkens* d.i. vlekziekte (Obk, Spa), zo ook *Bi'j jonge biggen kommen wel es pokkens veur* (Nt), *As de kiepen de pokkens hadden* (...) kippepokken (Np), *Koenen kun ok pokkens kriegen, dan wo'n de utters hielendal rauw koepokken* (Ste, Bu)

pokkenbriefien (Dho, Op) ['pøkɿ...] - pokkenbriefje: als bewijs dat men is ingeënt tegen pokken

pokkenepidemie (l) ['p...] - pokkenepidemie

pokkeninenten (Bu, El, Nbk, Np, Obk) onbep. w. ['pøkɿnɪntɿ] 1. inenten tegen pokken *henn' te pokkeninenten* (Nbk, Bu), *Veurdaj' op schoele kwammen, kreeg ie pokkens; dat nuunden ze pokkeninenten* (Obk)

pokkens mv.; pokkenties (mv. van het verkl.) ['pøkɿ(s)] 1. pok, bekend symtoom van de pokziekte, ook: het soortgelijke litteken na een inenting tegen de pokziekte *De pokkens kommen op manifesteren zich na inenting* (Ow), ...*kommen mooi op* (Nt), ...*bin niet opkommen* (Ma), *Veurdaj' op schoele kwammen, kreeg ie pokkens; dat nuunden ze pokkeninenten* (Obk), zo ook *Ie gaon henne te pokkeninenten en dan kriej' pokkens* (Nbk), *Ik heb de pokkens op 'e aarm* d.i. na een inenting (Ow), zo ook *Zi'j het drie pokkens* (Ol-Nl), *Hi'j het mar kleine pokkenties* (Ste, Ma) en *Ie kun de pokkens nog zien* (Ste), (bij kippepokken:) *As de kiepen de pokkens hadden, dan zatten d'r pokkens op de kam en op de poten, tussen de ti'jen was alles eupen* (Np), ook in de volgende toepassing: *De biggen zitten onder de pokkens* bep. vlekken bij vlekziekte (El), *Varkens mit pokkens bin onverkoopber* (Op), *De biggen hadden de pokken, even wat bruun, mar al gauw zwat* (Nt, Ow) 2. z. pokken

pokkenvirus (l) ['p...] - pokkenvirus

pokkerig (verspr.) bn.; -er, -st ['pøkɿx] 1. pokkerig, met puisjes, putjes enz., ook: met aardappelschurft *pokkerig om et*

gezichte (Ste), *De eerpels bin van 't jaor niet mooi uut de grond kommen, ze bin zo pokkerig* (Diz, El, Nbk, Spa, Ol-Nl)

pokkerigheid (Db) de ['pøkɿxhit] 1. de situatie waarbij men in het gezicht veel puistjes, putjes e.d. heeft *Jongeren hebben in de puberteit nogal es last van pokkerigheid, d'r blieven dan koelegies over* (Db)

pokkig (s) ['pøkɿx] - pokkig, hetz. als *pokdellig*, z. aldaar *Die het zo'e'n pokkig gezicht* (s)

polaroid (spor.) ['po:ələɔjt] - polaroid

polaroidkamera (spor.) ['p...] - polaroidkamera

polder z. *poolder*

polderbelangen z. *poolderbelangen*

polderdiek z. *poolderdiek*

polderfeest (Nt, Spa) et; -en ['p...] 1. volksfeest (met spelletjes enz.) voor het gebied tussen de *Helemevaort*, de *Lende* en de *Kuunder*, georganiseerd door de verenigingen voor plaatselijk belang

poldergemael z. *pooldergemael*

polderig z. *pollerig*

polderjonge z. *poolderjonge*

polderkeet z. *poolderkeet*

polderkerel (Db, Sz) de; -s ['p...] 1. grove, stoere arbeider

polderkroje z. *poolderkroje*

polderlaand z. *poolderlaand*

polderpeerd (Sz) et; -en; ...peertien ['p...] 1. hetz. als *hooipeerd*, z. aldaar

polderplaanke (Bdie, Nbk, Nt, Nw, Ow) de; -n ['p...] 1. hetz. als *kroersplaanke* (met bandijzer beslagen (Ow)), z. aldaar

poldersloot z. *pooldersloot*

poldervolk z. *pooldervolk*

polderweg z. *poolderweg*

Polen ['po:əlɿ] - Polen

polenaise (Bdie, Dhau, Dho, Ste) Ook **pollenaise** (Dfo, Np, Nw, Obk)

[po:əl'ne:zə/pol'sn...] - polonaise: dans in een lange sliert waarbij men z'n handen op de schouders van de voorgaande persoon heeft gelegd, verder in *An mien lief gien polenaise!* (spor.)

poletiek I (verspr.) Ook **politiek** (verspr.), **polletiek** (Ow, d) de [po:əl'ɪk/...li.../pol'ɪk] 1. gedragslijn van een overheid, van politieke partijen *an poletiek doen, binnenlaanse poletiek* (l), *Ze kun op bepaalde punten in de poletiek zo zeuren, en d'r komt nooit gien uitsluutsel* (Obk),

Poletiek is veur een protte meensken wel es een ondudelijke zaake (Obk)

poletiek II (verspr.) Ook **politiek** (verspr.) bn. 1. met betrekking tot de gedragslijn van een overheid, van een politieke partij *poletieke pert'ijen* (Ow), *de poletieke toestaand* (l)

poliep (spor.) [po:ə'lip, po'lip] - poliep (in het lichaam, met name de neus)

polijsten (l) [po:ə'lejistɒ] - polijsten, bruinieren

polikliniek ['po:əliklinik] - polikliniek

polis de; -sen; -sien [po:ələs] 1. polis, nl. inzake een verzekering *een lopende polis* (Nbk), *een polis sluten* (Nbk)

polisbedrag (spor.) [po:əliz...] - polisbedrag

polisformulier (spor.) ['p...] - polisformulier

poliskosten ['po:ələskɔstɒ] - poliskosten

polisveurweerden [po:ələs...] - polisvoorwaarden

politiek z. *poletiek* I, II

politikus de; politici [po:(ə)'litikas] - politikus

politioneel (spor.) [po:(ə)litsjō:(ə)'nɪ:l] - politioneel, voornamelijk in *de politionele akties*

polka de; -s ['pɔka] 1. bep. dans: polka *Duutse polka*: bep. ouderwetse polka, veel op dorpsfeesten e.d. gedanst

polka-mazurka [pɔkama'sarka] - polka-mazurka

polkabossien z. *polkebossien*

polkahaor z. *polkehaor*

polkamusse z. *polkemusse*

polkebossien (Bu, Nbk, Np, Obk, Ow) Ook **polkabossien** (El) et; ...bossies [pɔkəbosin/'pɔka...] 1. haardracht met polkahaar *Zet mar een bloempot op et heufd en knip daor mar ommetoe, dan hej' een polkebossien* (Nbk), *Onder et ooriezzer hadden ze vroeger ok een polkebossien* (Obk)

polkehaor (Dfo, Nw, Ow, Spa, Ste, Sz) Ook **polkahaor** (El, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Wol) et ['p...] 1. polkahaar: hoofdhaar dat aan de achterkant op bep. wijze recht is geknipt, z. ook *polkebossien*

polkemusse Ook **polkamusse** (Nbk, Np, Nt, Op, Ste) de; -n; ...mussien [pɔkə.../'pɔka...] 1. zwarte of bruine wollen muts met kraag en balletjes; onder de kin vast te

maken met een paar knopen *'t Is koold, de polkemusse mag wel weer op* (Diz), *De bolledregers hadden een polkemusse op* (Np), *De polkemusse was mit een kot kep-pien, mit an de onderkaante rondom wollen ballegies* (Obk)

polkeprukien (Diz, Nbk) et; ...prukies [pɔkəprykin] 1. hetz. als *polkebossien*, z. aldaar *Ze het een mooi polkeprukien haor* (Diz)

polkewaeter (Np, bo: Op) Ook **polkewater** (WH) [pɔkə.../...] - sodawater *Ie moe'n even mit die zwullende vinger in 't polkewaeter* (Np)

polkewater z. *polkewaeter*

polle Ook **boerepolle** (bet. 3: Np) de; -n; -gien [pɔlə/bu:əɔp...] 1. bundeltje planten met wortels en aarde, ook: plant, struik, kleine struikachtige boom *Wat hej' die polle mooi in de bluui* (Nbk), *Ik zol die polle now mar verplaanten, dommiet is hi' te groot* (Nbk), *een polle grös* (Ma, Nbk, Ow, Ste), *Wat een pollen staon d'r in 't laand, now de koenen verweided binnen pollen gras* (Ol-Nl), zo ook *D'r bin nogal wat pollen staon bleven* bijv. bij slecht maaien (Np) en *Et laand is aorig polderig, d'r staon aorig pollen* (Nbk), *dichte pollen riet* (ba), *een polle speunkruud* (ba), *...dotterbloemen* (v), *Daor bij de pollen sprong d'r een hat de bos uut bij de struiken en kleine bomen* (Nbk), *D'r kommen mi' te vule pollen in de heide* id. (Nbk) 2. flinke hoeveelheid gras (die er groeit) *D'r staot een mooie polle grös op et laand* (Nbk), *Mien buurman plokt iedere aovend een beste polle grös uut 't laand achter zien huus veur zien knienen* (Op), bij uitbreiding ook inzake iemands haardos (Nbk): *Hi' het een hiele polle haor op 'e kop* (Nbk) 3. kleine boerderij met enig land, keuterij *Hi' had niet zoe'n grote polle, hi' zat op een klein pollegien* (Ma), *Ze hadden daor een klein pollegien op 't Oost van Berkoop* (b, Nbk), *Ze hebben daor een mooi pollegien een klein boerenbedrijf dat goed loopt* (Bu, Nbk), zo ook *Hi' het een knap pollegien* (Ste), *Now, we zullen mar weer op 'e polle an* (Nbk), *Hi' het d'r een mooie polle, hi' kan d'r wel vijf koenen houwen* (Sz), *Die het daor een beste polle* (Np, Ow), *Dat kleine boertien zit daor op een beste polle* (Ld), *Hi' het*

polleboel - polsen

zien pollegien onbezwaard (Nbk) 4. hoger gedeelte in het land (ook wel als veldnaam gebezigd), ook wel algemener: flink stuk land *Et laand is wel aorig lege, mar in de midden zit d'r toch een beheurlik hoge polle in* (Op), *Bi'j B. achter et huus was ok een stok laand dat 'De Polle' hiette* (Nbk), *We zullen even op 'e polle kieken* (Dho), *Dit is alle laand nog niet, an de aandere kaant van de weg he'k nog een hiele polle liggen* (Op), *Et is een huus mit een beste polle laand d'r bi'j* (Obk)

polleboel (Nbk, Np) de ['pələ...] 1. het geheel aan struiken, kleine bomen en (grote) planten, evt. ook gezegd van pollen gras e.d. *Die polleboel moet d'r mar es wat of* (Nbk), *een maantel om de tuun, een dichte begruuing, polleboel en zo* (Np)

polleboer (El, Np, Op) de; -en; ...boertien ['pələ...] 1. keuterboer

pollegrös (Nbk) et ['pələgræs] 1. gras dat in pollen groeit op, rond plekken met uitwerpselen van koeien (en dat koeien daardoor niet vreten) *Pollegrös mi'jen is de strontpollen mi'jen; daor ligt stront en dat vreten de koeien niet, dat wodt dus mi'jd* (Nbk)

Pollemaark (Pe-Dbl) de ['pələm...] 1. bep. markt in *Blesdieke* gehouden *D'r was aorig dieverdaosie op 'e Pollemaark* (Pe-Dbl)

pollemi'jen (Diz, Ma, Nbk, Ol-Nl, Ste, bo) zw. ww., onoverg.; pollemi'jde, het pollemi'jd ['pələ...] 1. maaien van pollen niet afgegraasd gras rond de uitwerpselen van vee of evt. van ander onregelmatig groeiend gras *Et grös is pollerig, we moe'n eerst pollemi'jen* (Nbk), *'t Laand ligt nog slim roeg, we moe'n nog pollemi'jen* (Diz)

pollenaise z. *polenaise*

pollepel (Bdie, Dho, Nbk, Nw, Ow, Pe-Dbl, Wol) Ook **potlepel** (bet. 2: Np) ['pələ:pl/'pələ...] 1. bep. lepel: pollepel *De pollepels hongen an et lepelrek* (Nw) 2. zonderling iemand (Np), in *Wat een aorige potlepel* (Np)

pollerig Ook **polderig** (Bu, Nbk, Ste) bn., bw.; -er, -st ['pələrəx, pələ.../pələdərəx, ...dərəx] 1. met pollen, met samenhangende bundels planten *Et grös is pollerig, we moe'n eerst pollemi'jen* (Nbk), *Et laand is aorig polderig* met veel pollen gras (Ste), (gezegd van onregelmatig liggend koren:) *Et staot wat polderig; hier en daor beter en*

minder! (Bu)

polletiek z. *poletiek* I

polleto (Np) Ook **polletoe** (Dfo) de; -'s; -gien [pələ'to:/...tu] 1. bep. jas met slappen (Np) 2. bep. dikke jas voor mannen, hetz. als duffel (Dfo)

polletoe z. *polleto*

polruske (fp) ['pələraskə] - rus (bep. plant)

pols z. *polse*

polsbaand (Ma, Nw) de; ...banen ['pələbā:nt] 1. polsriem, polsbeschermer

polse Ook **puls** (bet. 4: Ste), **pols** (Dfo, Pe-Dbl), **poolse** (Diz, Nt, Ol-Nl, Op), **polze** (bet. 1: Bu, Ste) de; -n; ...polsien

['pələs/pələs/pələs/'pələsə/'pələzə] 1. bep. lichaamsdeel: pols *Knap in de polsen is slim lastig* (Np, Ol-Nl), *dikke polsen hebben, Ik heb de polse verstoekt* (Nbk, Obk), *de polse breken* (Bu, Obk), *uut de losse polse* (spor.), *iene an de polse vulen*

hem flink wat laten betalen (Obk) 2. polsslag *Hi'j het een vlogge polze* heeft een snelle polsslag (Bu), *De polse gaot me vusen te hadde* (Nbk), *even de polse vulen* (Nbk), *de vinger an de polse holen* (l) 3. polsader (Nbk, b) *Hi'j vuulde et besien an de pols* (b), *Hi'j het 'm de polsen deursneden* (Nbk) 4. karpols (Nbk, Obk, Ste)

In de zoolder van de kaarnhoeke zat een gat, daor zat de polse deurhenne, en tussen et peerd en de polse zat een verbiening. Deurdat et peerd leup gong de polse op-en-daele en wodde d'r dus kaarnd (Ste), *De polse van de kaarn die stamp ie op-en-daele, dan bi'j an et polsen* (Nbk) 5. plonsstok (Ol-Nl, Wol) *Modderen, dan moej' plompen mit een polse tussen de netten* (Ol-Nl), *Bi'j modderen jaegen ze mit een polse de blei in de netten* (Wol) 6. stok die men in de sloot zet en erop steunt om naar de andere kant te springen, pols (Nbk, Np) *Daor kuj' mit de polse wel over* (Np) 7. (verkl.) polsmofje (Bu) 8. (verkl.) elk der beide stokken die men in z'n hand houdt bij het

turf trappen (om erop te steunen; aan de onderkant zat een rond plaatje tegen het wegzakken) *As de turfmaekers de turf trappen gingen, hadden ze in iedere haand een polsien* (Np), *polsies en (sloot)haokies van de verveender* (Ol-Nl)

polsen Ook **poolsen** (Diz), **polsken** (bet. 2: Nbk, Obk, bet. 3: Dhau), **pulsen** (bet. 2:

Ste, bet. 3: Bu, Ste, bet. 4: Spa) zw. ww.; overg., onoverg.; polste, het polst ['polsn, ook wel ...zn/'po:lsn/'polskn/'palsn, ook wel ...zn] 1. (overg.) peilen, iemands mening vernemen *We zullen eerst mar es even polsen hoe 't d'r veur staot* (Spa), *even polsen hoe as 't giet* (Ow), *...hoe dat zit* (Bdie), *Moej' him eerst niet es even polsen?* (Nbk) 2. met een stok, met de hand in het water roeren, plonzen e.d., in het bijzonder: om vis in de netten te jagen (j) *in de wasmesiene polsen* (Ow), *polsten mit de lange stok* (j), *We moe'n even polsen wat d'r in zit* (Np), *in 't waeter zitten te pulsen* (Ste), *We poolsten et waeter modderig, en dan kwammen de vissen boven* (Diz), *mit een stok in et waeter boven om de vis in de netten te jaegen* (j) 3. (onoverg.) plassen, soppen (Bu, Ste) *Et waeter pulst me in de schoenen* (sopt me in de schoenen (Bu), *...in de leerzen* (Ste) 4. (onoverg.) de karnpols bedienen (verspr.) *Deur de kaarnpols op-en-daele te doen, kuj' polsen* (Ste), *Mit et polsien koj' op-en-daele pulsen* (Ste), *De polse van de kaarn stamp ie op-en-daele, dan bij' an et polsen* (Nbk), *Aj' lange polsen moeten om botter te kriegen, kuj't in de aarms kriegen* (Obk), *Now moet ie mar even polsen* (Ow), *Hij ston mar te polsen* de karnpols te hanteren (Ma), *Ie moe'n krek zolange polsen tot de botter groot is* (Np), *Now, puls ie now mar es even, et wil jommes niet, man* (Spa)

polseriem z. *polstriem*

polsestok z. *polsstok*

polsgelosie (verspr.) Ook *polshelosie* (Nw), *polshorlosien* (Ste), *poolshelosie* (Ol-Nl), *poolsgelosie* (Ol-Nl), *polshorlosie* (Wol) ['p...] - polshorloge

polsgewricht (verspr.) Ook *poolsgewricht* (Ol-Nl), *polsgewrichte* (Obk) ['p...] - polsgewricht

polsgewrichte z. *polsgewricht*

polshaanske (Dfo, Dhau, El, Obk, Op, Ow, Sz, Wol) Ook *poolshaanske* (Ol-Nl) de; -n; ...haanskien ['pols...] 1. hetz. als *halve haanske*, z. onder *haanske*

polshelosie z. *polsgelosie*

polshoogte z. *poolshoogte*

polshorlosie(n) z. *polsgelosie*

polskaarn (Db, El, Np, Obk, Op, Ow) Ook

polskarn (Dho, Ow) ['p...] - polskarn, karn met pols of karnstok

polskarn z. *polskaarn*

polskarn z. *polsen*

polsmoffe de; -n; ...moffien ['polsmofə] 1. (vaak verkl.) polsmof 't *Polsmoffien is zoe'n 15 cm lang, et gaot d'r omme om de polsen waarm te hollen* (Nbk), *We breiden vroeger ok wel van die polsmoffies; et weren gewone aenties en die kwammen an as de trui wat an de kotte kaant was* (Nbk)

2. hetzelfde als *halve haanske*, z. *haanske* (Bdie, Bu, Nt, Op) *Vroeger wodden d'r nog vaeke polsmoffies dreugen, now ziej' ze niet meer; et waeren zwatte halve haansken daor de vingers deurhenne stakken, om beter warken te kunnen* (Op), *Polsmoffen bin handiger veur in et wark* (Bu)

polstriem (Wol, Ste en verspr. oost.) Ook *polseriem* (Bdie) ['p...] - polstriem *Aj' knaarp in de polse hebben, moej' een polstriem omme* (Ste)

polsslag (Nbk, Np, Op) ['p...] - polsslag (lett.): elk van de slagen van de pols, ook: manier waarop de pols slaat

polsslagaoder (l) ['p...] - polsslagader

polsspringen (Db) ['polsprɪŋ:] - polsstokspringen (vooral: met een polsstok over een sloot)

polsstok Ook *polsestok* (Bdie, Np, Obk, Ste), *poolsstok* (Diz), *poolsestok* (Ol-Nl) ['pols(ə).../'po:ls(ə)stək] - polsstok: plonsstok (Diz): *Wij plompten mit de poolsstok in 't waeter om de vissen op te jaegen* (Diz); pols (om mee over een sloot te springen) *Hij wil veerder springen as de polsstok lang is* kan het niet allemaal aan wat hij heeft aangenomen, wil meer doen dan z'n financiële omstandigheden toelaten (Op), zo ook *Ie moe'n niet wieder springen as je polsstok lang is* (Nbk); karnpols (Nbk) *In de kaarn haj' de polsstok, een soort stamper, daor mos ie mit polsen* (Nkb); hetz. als *pols* bet. 8, z. aldaar (Np): *An ark hadde de turfmaeker veerder twee polsstokkies; bij' et trappen kon hi' daor mit de hanen op steunen. An de onderkaante van zoe'n polsstok zat een rond bottien, zodat de stok niet in et vene wegzakken kon; an de boverkaante zat een krukke, daor de turfmaeker de polsstok mit vaastehul* (s: Np)

polsstokspringen - pompeleer

polsstokspringen onbep. w. ['pɔlstɔk sprɨŋ:] 1. polsstokspringen (vooral: met een pols over een sloot e.d.)

polsstokspringer (l) ['pɔlstɔksprɨŋ(g)ɾ] - polsstokspringer (ook: over een sloot e.d.)

polsstoksprong ['pɔls...] - polsstoksprong (vooral: met een stok over een sloot e.d.)

polsteren (Db, Dhau, Nw, Sz) Ook **pulsteren** (WH) zw. ww.; onoverg.; polsterde, het polsterd ['pɔlstɔr̥n/pal...] 1. polsteren, polsen in het water (met een stok, met de handen) *Kiender meugen graeg mit een stok in 't waeter polsteren* (Db), *Hi'j zit aorig in 't water te pulsteren* (Spa), *Ie zetten et net in et waeter, en dan gaaj' polsteren, mit een stok, en dan jaeg ie de vis naor et net toe* (Nw) 2. met de karpols werken (Sz) *Ik stao al een hele poze te pulsteren, mar et is zeker te koud want de botter wil niet groot wodden* (Sz)

polsterig z. *pofferig*

polswiette (spor.) ['p...] - polswijde

polze z. *polse*

pommel (Mun) de; -s; -tien ['pom] 1. dikke vrouw *een dikke pommel van een wuuf* (Mun)

pommersaans (Bu) Ook **pommerans** (bet. 1: Nbk) de; -en [pomə'ra:s/pomə'rans] 1. pommerans (van een biljartstok) 2. pomeransbitter (Bu)

pommerans z. *pommersaans*

pompbuis z. *pompebuize*

pompe de; -n; pompien ['pompə] 1. pomp (om water of andere vloeistof mee op te pompen, eerder vooral: om drinkwater op te pompen uit de grond) *De hoolten pompe bi'j schoele kwam winters altied in 't stro* (El), *As de pompe of was, wodde hi'j vroeger bruukt as duker* (Bu) (z. ook bet. 4), *De koperslager maakte de keuperen pompen die we vroeger op de regenwaterbak hadden* (Sz), *Loop naor de pompe, zo ook Ie kun naor de pompe lopen* (Np) 2. fietspomp 3. benzinepomp 4. houten duiker onder dammen, wegen enz., ook wel van beton, steen (verspr.) *De pompe in de waeterlossing zit verstopt* (Ste), *een pompien onder de weg* (Bu), *D'r moest een pompe onder de weg deur* (Bdie, Wol, Nbk), *Leg mar een pompe onder de dam* (Ste), *De pompe kon wel dichtezitten* (Bu) 5. in gele pompe gele plomp (fp)

pompe-aarm (Bdie, Np) de; -s; -pien

['pompə...] 1. pompzwengel *De pompe-aarm gaot op-en-daele* (Np)

pompe-emmertien (Np) Ook **pompe-emmertien** (Np, Nt) et; ...ties ['pompə emr̥tin/'pompemr̥tin] 1. pompemmertje in een pompbuis

pompeblad (verspr.) et; ...blaeden ['pompə blat] 1. waterlelie *pompeblaeden in de sloot* (Ma); ook als heraldische figuur (van een gele plomp), vgl. *De hiele stand was opfleurd mit Friese pompeblaeden* (v)

pompebloeme (Dho, Diz, El, Ld, Nt, Nw, Obk, Ow, Wol) Ook **pompelbloeme** (Db) de; -n; -gien ['pompəblumə/'pomp...] 1. pompelbloem, waterlelie (ook: bloem daarvan) *In petgatten en vievers ziej' de gele pompebloemen* (Obk), *De pompebloemen bin mooi op een driefschaole* (Dho)

pompebuize (Np, Obk, Ol-Nl) Ook **pompbuis** (Ma, Spa) de; -n ['p...] 1. pompbuis

pompedoer (Bu, Nbk, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Sz, Wol) [pompə'du:ər] - pompadoer

pompedoeren (verspr.) [pompə'du:ərɨ] - pompadoeren, van pompadoer *een pompedoeren jurk* (Ol-Nl), *...schulk* (Pe-Db)

pompegeute (Nw) Ook **pompgeute** (Nbk) de; -n; ...geutien ['pompə.../'pomp...] 1. dichte houten goot voor aanvoer van water (van de pomp naar de goot op de stal voor de koeien langs) (Nw) *Vanuut de pompegeute gong et waeter naor de geute veur de koenen langes* (Nw)

pompelbloeme z. *pompelbloeme*

pompelhuus (Ma, Nt, Spa) Ook **pompelhuus** (Diz, Ol-Nl) et; ...huzen; ...husien ['pompə hys/'pomphys] 1. binnenste van een pomp, bovenste deel van de pomp waarin stang en zuiger heen en weer gaan

pompelknecht (Np) de; -en; ...knechien ['pompəknecht] 1. steunpunt van de pompzwengel (onderdeel van een pomp, nl. vastzittend aan het houten omhulsel van de pomp), z. ook *knecht*

pompelbladen z. *pompelbladen*

pompelbladen (fp) Ook **pomperbladen** (fp), **pompelbladen** (Spa) mv. ['pomp].../ 'pompɾ.../...] 1. gele plomp, met name het blad ervan

pompelbloeme z. *pompebloeme*

pompeleer (Bdie, Nbk, Nw) et; ...leren; -tien ['p...] 1. pompleer (op een pomp-

zuiger)

pompelier (Dhau, Nbk, Np, Nw, Op, Ow) Ook **popelier** (verspr., fp), **populier** (Np, Nt, Obk, Op) [pompə'li:ər/po:pə'li:ər/po:py 'li:ər] - populier

pompeliereblad (Nbk) [pompə'l...] - populierblad, populiereblad

pompelierehoolt z. *pompelierenhoolt*

pompelieren (Dhau, Ma, Np, Ow) Ook **puppelieren** (Ste), **popelieren** (Bdie, Ma, Ste) [pompə'li:ər/pəpə'li:ər/po:pə'li:ər] - popelieren *pompelieren hoolt* (Dhau), *Bij de karke staon pompelieren bomen* (Ma), *pompelieren bomen veur klompelhoolt* (Ow), *Popelieren klompen en wiġgen klompen bin de beste* (Ste)

pompelierenboom (El, Nw, k: Ste) Ook **pompelierenboom** (Nw) de; ...bomen; -pien [pompə'li:ər.../po:pə'li:ər...] 1. populierboom

pompelierenhoolt (El, Np) Ook **pompelierehoolt** (Nbk), **popelierehoolt** (Bu, Nt, Wol), **popelierenhoolt** (Dfo, Ld, Ma, Np, Op), **popelieerhout** (Spa), **populierehoolt** (Bu) [pompə'li:ər.../... 'li:ər.../po:pə'li:ər.../po:pə 'li:ər.../...] - populierehout *Van popelierehoolt macken ze klompen* (Wol)

pompemertien z. *pompe-emmertien*

pompen zw. ww.; overg., onoverg.; pompte, het pompt ['pompɪ] 1. (overg.) vloeistof of gas in of uit iets pompen *We mossen altied waeter pompen* (Nt, El), *d'r even waeter in pompen, et waeter uut de kelder pompen* (Nw), *wiend in een fietsbaand pompen* (Nbk), *Ik zal dit vat even vol waeter pompen, aandere vraeget et* (Op) 2. (onoverg.) een pomp bedienen, doen werken *Wij mossen pompen om et leven zeer intensief* (Ol-Nl), *pompen of verzoepen* lett., nl. wanneer iemands boot lek is (Pe-Dbl), ook schertsend gezegd als iemands fietsband een beetje lek is (Nbk) en wanneer men hard moet werken om aan de kost te komen: doet men het niet, dan heeft men niets/bereikt men niets (Bu) 3. (onbep. w.) bep. knickerspel spelen (Wol): met een pompende beweging moest de speler die aan beurt was, de knickers uit z'n hand (een even aantal) in een knikkerkuiltje proberen te krijgen, waar hij vlakbij stond; was het aantal dat in het kuiltje viel oneven (en dan dus ook het

aantal dat erbuiten kwam), dan waren alle knickers voor degene die gespeeld had; het spel begon opnieuw doordat degene die aan beurt was z'n aantal te werpen knickers verdubbelde en aan de andere speler als inzet hetzelfde aantal knickers vroeg; zonodig moest men het eens worden over een lager aantal in te zetten knickers (Wol) 4. in *pompend remmen* (spor.)

pompenstraote (Nbk, Obk) Ook **pompestraote** (Bdie, Bu, Nw, Pe-Dbl), **pompstraote** (Bu, Db) de; -n; ...straotien ['pompɪ.../pompə.../...] 1. stenen vloer waarop de pomp stond en waarop men potten en pannen, melkbussen e.d. schoonmaakte (soms buiten, vaak binnen, tegen een muur van de schuur of tussen het woon- en bedrijfsgebouwe van de boerderij) *De pompe ston op 'e pompestraote, dat was mitien de stee waor as de bussen en zo buund wodden* (Bu)

pompepaol (Bu, Dfo, Np, Obk) Ook **pomppaol** (Spa) de; -en; -tien ['pompə.../ 'pompə:əl] 1. paal waar een pomp tegen steunt *De keuperen pompe zat an een hoolten pompepaol vaaste* (Bu), *De pompepaol zat baandiezer ommetoe om de pompe d'r an vaaste te hechten* (Np), *De pomppaol moet de pompe steunen* (Spa)

pomper de; -s; -tien ['pompɪ] 1. iemand die pompt 2. (mv.) waterlelie (h), in het bijzonder: gele plomp (fp), ook in *gele pompers* id. (h)

pomperblaeden z. *pompelblaeden*

pomperd (Ol-Nl, Op) de; -s ['pompɪ] 1. dikke, zware man, dik en zwaar exemplaar *een pomperd van een kerel* (Ol-Nl), *Moej'es zien wat veur dikke pomperd van een koolrape ik hier hebbe* (Op)

pompere (Nw) de; -n ['pompɪ:ər] 1. zeer dikke stoofpeer

pompeslaeger (Nw) Ook **pompslager** (Bu) de; -s ['pompəsle:gr/'pompsla:gr] 1. handwerksman die koperen pompen maakt *De pompeslaeger maekt pompen* (Nw)

pompeslag (Ste) de; ...slaegen ['pompə slax] 1. zwenkel van een pomp *De pompeslag en de zoeger (in de pompe) bin et slagwark van de pompe* (Ste)

pompestaete (Wol) de; -n; ...staeltien ['pompə...] 1. steel, stang van een pomp *De pompestaete mossen je op-en-neer bewegen* (Wol)

pompestok - pondemaot

pompestok (Bdie, Db, Dhau, El, Obk) Ook **pompstok** (Diz, El, Nbk) de; -ken; -kien ['pompstak/'pompstøk] 1. pompstang, steel vanaf de zwengel naar beneden in de pomp (met de zuiger eraan vast) (Bdie, Db, Diz, Nbk, Obk) *De pompestok is breuken bij et pompen* (Db), *Hij wet van gien ure noch pompstok hij weet werkelijk van niets, is dom* (Nbk) 2. zwengel van een pomp (Dhau, El) *slingeren mit de pompestok* (El) **pompstraote** z. *pompenstraote*
pettute (Np) de; -n ['pompetytə] 1. onderdeel van een pomp: de 'tuit' waaruit het water komt
pompwaeter z. *pompswaeter*
pompgat (Db, Ma) et; -ten; -tien ['pompɣat] 1. gat waarin de *pettute* steekt, pompgat
pompgeute z. *pompegeute*
pomphoek (Np, Nw) Ook **pomphoeke** (Nw) de; -en; -ien ['pomphuk(ə)] 1. deel van het huis waar de pomp staat en waar potten en pannen, melkbussen etc. worden schoongemaakt *De pompe ston in de pomphoeke* (Nw)
pomphoeke z. *pomphoek*
pomphokke (Dfo, Ld, Ma, Nbk, Pe-DbI, Sz) Ook **pompehokke** (Bdie, Ld, Np, Pe-DbI) et; -n; ...hokkien ['pomphøkə/'pompə...] 1. hok met pomp en houten of stenen vloer voor het schoonmaken van potten en pannen, melkbussen, om de was te doen enz. *Vaeke was et pomphokke dichte in de buurt waor et vee ston* (Dfo), *Soms was et pompehokke in et achterhuus, daor buunden ze winters de bussen en zo* (Ld)
pomphoksdeure (s) de; -n; ...deurtien ['pomphɔgzda:əɾə, ook ...'d...] 1. deur van het *pomphokke*
pomphouder ['pompho:ldɾ] - pomphouder
pomphuus z. *pompehuus*
pompjen et; pompjes ['pompin] 1. kleine pomp 2. fietspompje
pompier z. *pepier*
pompoen (verspr.) [pom'pun] - pompoen
pompoendahlia (verspr.) Ook **pompondahlia** (Db, Diz, Dla) [pom'pun.../pom'pon...] - pompondahlia
pompoenegien et; pompoenegies [pom'pu nəxin] 1. kleine pompoen 2. pompon op kledingstuk (Nbk) 3. pompondahlia (Nbk)
pompondahlia z. *pompoendahlia*

pomporgel (verspr.) et; -s ['p...] 1. orgel dat door een luchtpomp wordt voorzien van lucht
pomppaol z. *pompepaol*
pompslager z. *pompeslaeger*
pompsloot (Dfo, Nt, Obk, Op, Pe-DbI, Spa, Ste) de; ...sloten; ...slotien ['pomp slo:ət] 1. afwateringssloot *As de pompsloot dichtevreur, moj' kappen* (Spa), *Daenk d'r omme, daor niet henne te rieden, want et is een pompsloot d.i. nl. met stromend water, waardoor het ijs onbetrouwbaar is* (Ste)
pompstange (Nbk) de; -n ['pompstangə] 1. pompstang
pompstation ['p...] - pompstation
pompstok z. *pompestok*
pompstraote z. *pompenstraote*
pompwaeter (Nbk) Ook **pomp(e)waeter** (Nbk) et ['pomps...] 1. water dat men met een pomp uit de grond oppompt
pompwaeter z. *pompswaeter*
pomzak (Obk) de; -ken; -kien ['pomsak] 1. wijde broek *Wat het die een wiede pomzak an* (Obk)
pon (Bu) de; -nen; -negien [pon] 1. losse straatsteen, muursteen die een centrale rol speelt bij het *ponknikkeren* (Bu), z. aldaar *Daenk d'r omme, ie meugen de pon niet verschoeven* (Bu)
pond et; -en; pontien [pont] 1. bep. gewichtseenheid: pond, 500 gram *De botter is vandaeg inienend mit twelf stuver 't pond kelderd* (b), *Vroeger gong alles per pond* (Ol-Nl) 2. hoeveelheid van een pond, van 500 gram *Et is een kladde, daor krek een pond in kan* (Dfo), *Mag ik vuuf pond vleis van je hebben* (Wol), *een pond suker* (Ma, Nbk), *Ze har vandemorgen nog krek een half pontien van die dure botter staon* (b), *Hij kon zowat een pond tebak in de weke an* (b), *botter uut et vat an ponden maeken* tot ponden boter maken (Ow) 3. in *et volle pond betaalen moeten* alles, het totale bedrag dat er voor staat * (van, tegen iemand die veel te dik is:) *Elk pontien gaot deur 't montien* men wordt dik door veel te eten (Sz), (als raadsel:) *Wat is zwaarder, een pond zoolt of een pond veren?* (Op)
pondemaot (Bu, Diz, Nbk, Nw, Ol-Nl, Ste, Sz, Wol, bo: Nw) Ook **pondemaote** (Nw, Ste) de; -en ['p..., ook ...'m...] (Nbk) 1. pondemaot: 36,75 are (echter met

plaatselijke afwijkingen) *Drie pondemaot laand is wat meer as een bunder* (Ste), *...schut naor een bunder is ongeveer een are* (Ste), *Die plaats het 60 pondemaot laand* (Ol-Nl), *Drie pondemaot is een bunder laand* (Diz), *Ik moet zoveel pondemaote mi'jen* (Nw), *Dat laand is zoveel pondemaote groot* (Nw)

pondemaote z. *pondemaot*

pondig (Np) bn.; -er, -st ['pondəx] 1. nogal zwaar *Dat varken is aorig pondig* (Np)

pondskladde z. *poonskladde*

pondsklarre z. *poonskladde*

pondskop (Dhau, Obk, Ow) de; -pen ['pɒntskɔp] 1. houten kop voor het opmaken van boter (met voet) (Dhau, Ow) *Veur de verkoop haelden ze uut et vat de botter die ze dan in een pondskop deden* (Obk)

pondspak (Ste, Sz) et; -ken ['pɒntspak] 1. pak, verpakking met de inhoud van een pond

pondspere z. *poonspere*

pondspoede z. *poonspoede*

pondspude z. *poonspoede*

pong z. *ponge*

ponge (verspr.) Ook *pong* (Dfo, Ma, Nbk, Np, Ow, Sz, p, vo), *pongel* (Bu, Ma, Ste, Sz) de; -n; pongien (Dho, Ma, Nt, Op, Ow, Sz), poongien (Bu, Np, Ow), pongeltien (Bdie, Bu, Ste), ponkien (Ol-Nl) ['pɒŋ(ə)'/pɒŋ(g)] 1. kleine meelzak (een *pongel* is spor. van kleiner formaat dan een *ponge*) *Een zak mit rogge die naor de meule mos te maelen, mos mar veur drie-kwat vol mit rogge, dat was dan een pong mit rogge; een pong mit rogge veur drie-kwat vol maelde uut tot een zakvol rogenmael en daarom gong d'r nooit een zak vol mit rogge naor de meule* (Ow), *Een ponge wodde in de oorlog wel bruukt om mit naor de meule te gaon, d'r kon niet zovule in, want dat vul op; et was ok wel es een sloop of wat eers, et had gien appatte maot, et kon wel 5 of 10 pond wezen* (Nbk), *De pongen rogge moe'n naor de meule* (Ow), *De rogge moet in pongen* (Ow), *We gingen vroeger naor de maelderi'je, mit de ponge naor de meule* (Bu, Nw), *Ze hadden P. in dienst om al die pongen eigendöst zaod mit peerd en waegen op te haelen op een bepaolde dag,*

om in de meule maelde te wodden (Ow), *Woensdags was et pongemaeldersdag, dan koj' d'r op waachten tot de ponge d'r deur was* (Bu), *Ik moet mit de ponge naor de meule, want hi'j dri'jt weer* (Nw), *Et is nogal een hiele ponge een flinke meelzak* (die men in de hand draagt) (Np), waartegenover *Ik gooie die pongel op 'e rogge leg 'm op m'n rug* (om te dragen) (Np), *een ponge mael* (Dhau, El, Nbk, Ol-Nl), *...rogge* (Bu, Nbk), *...zaod* (Bu), *...haever* (Nbk), *een pongeltien mael* (Bdie, Ste), *een pong(e) kiepevoer* (Ma), *...pongel...* (Ma), (bij vergelijking) *een pongeltien kleren onder de arm bundeltje* (Bu, Ste), ook: *een ponge kleren...* (Bu) 2. geldzak, geldbeurs van stof, beurs *Die het de ponge altied in de buse* (Nw), *Hi'j nemt de pong en betaelt* (p), *Hej' nog wat centen in de pong?* (Ma), *Hi'j het een ponge mit geld bij 'm* (Wol), *D'r zat vrij wat in de ponge* (Np), *Hoorblaazend Oosterwoolde zit mit een lege pong* zit met een kas die leeg is (b), *tot de pong moeten moeten betalen* (b), *naor de pong griepen* (b), *de haand op 'e pong holen* er geen geld voor uitgeven (b), *As ik Maatien zo heure, kan zij dommiet wel op 'e ponge passen, docht de vrouw* (vo), *Hi'j zal wel over de ponge gaon* over het beheer van het geld (Dho), *Ik haantienbak zels, mar mien vrouw het de pong gaat in wezen over het geld* (b), *Now, die had nog wel wat in de ponge heeft veel geld* (Bu), *Hi'j paste goed op zien poongien* (Ow) 3. zak om knikkers in te bewaren 4. kollektezak in de kerk *Ze gaon hier mit de pong rond in de kaarke* (Ld, Dfo), *Vroeger kwammen ze in de karke, in de tussenzang zoas dat hiette, mit de ponge rond* (Diz, Mun) * *De iene kan meer mit de pong as de aandere mit 't geld* het gaat er maar om hoe men met het geld omgaat; iemand met minder geld kan het daarom toch wel meer voor de wind gaan (vo, Nbk), *...as de aander mit de centen* (Ow), *Riek op 'e diek en arm in de pong* (Ma), *Et gaot d'r in de hiele wereld omme/Hoe krieg ik jow centen in mien ponge* (El)

pongel z. *ponge*

pongelen z. *pongen*

pongemaeldersdag (Bu) de; ...daegen ['pɒŋəme:ldɪzɔx] 1. speciale dag waarop

pongen - pontifikaal

men z'n zak koren naar de molen kon brengen om het te laten malen en het direkt weer mee te nemen *Woensdags was et pongemaeldersdag, dan koj' d'r op waachten tot de ponge d'r deur was* (Bu)

pongen Ook **pongelen** (b: ln) zw. ww.; overg., onoverg.; pongde, het pongd ['pon:/'pon]n] 1. slordig verstellen, slordig, met grote steken of nogal snel naaien *Roeye huusvrouwen die gien knappe lappe in de broek zetten konnen, pongden de boel mar wat bij mekeer* (Ow), *Ik moet mit een jurk an 't pongen* (v), *Die broek is niet vule meer weerd, mar ik zal him nog mar een keer an mekeer pongen* (Bu, Nbk, p), *an mekeer pongen mit een grote pierewipsteek* (Nbk), *in mekeer pongen iets slechts in elkaar zetten bij het naaien, stoppen of verstellen* (Db, El, Nbk, Np, Ow, Wol), *pongen en kudden* op slordige, ruwe wijze naaiwerk verrichten (Nbk), *Ik gao niet graeg naor die ni'jster, ze pongt mi'j vuus te vule* (El) 2. geld in het laatje krijgen (b), in * *Wie niet dongt, die niet pongt wie z'n land niet bemest, zal geen geld verdienen* (b: lm)

ponghoolder (El, Ma, Nbk, Np, Nt, Obk, Ow, b, l) de; -s; -tien ['ponho:ldr] 1. penningmeester

pongster (Np) de; -s; -tien ['ponstr] 1. vrouw die kleren voor anderen verstelt *Ik kriegen morgen de pongster* (Np)

ponknikkeren (Bu, Nw) onbep. w. ['pon...] 1. knikkeren waarbij een losse straatsteen, muursteen (de *pon*) een soort hindernis vormt en waarbij de ene speler werpt terwijl de ander de geworpen knikker vervolgens met de zijne moet raken (Bu), vgl. *Bij ponknikkeren smit de iene speulder de knikker, de ere moet die knikker raeken; ligt de eerste knikker half achter de stien dan wodt et muuilik veur de aander. As die gooid het en hi'j kan de ofstaand tussen de eerste en de twiede knikker mit ien haand bevaemen, mag hi'j weer, eers niet; die de knikker raekt, mag de geraekte knikker uut et spel haelen* (Bu), *Aj' mit ponknikkeren de ofstaand tussen die knikker en de pon niet bevaemen konnen, moest ieder overni'j* (Bu); ook gespeeld zodanig dat men eerst de dikke steen (de *pon*) moet raken, waarna men op de knikker van de andere

speler mag werpen (Nw), vandaar: *pon hebben* de *pon* raken (Nw), vgl. *Bij ponknikkeren moej' eerst de pon - een dikke stien - raeken, eerst pon hebben; en dan meuj' de aandere speulder schieten* (Nw)

ponnegien (Dfo) et; ...ponnegies ['ponæxin] 1. bep. katoenen kledingstuk, soort jasje voor een baby (wit of gekleurd, met een stukje kant erop) 2. z. onder **ponnie**

ponnepikken (Bdie) onbep. w. ['ponæptkɔ] 1. het spel spelen waarbij men van achter een streep muntstukken van een steen probeert te *pikken*, hetz. als *pikschietsen*

ponnie de; -s; ponnegien (j) ['poni] 1. bep. soort paard, pony *Vanmiddag zag ik een klein meisien op een nog kleinere ponnie veurbi'rieden* (Sz), *Die ponnies bin aorig bieterig, ze schellen alle bomen of* (Pe-Dbl), *Een vurig ponnegien trok de mallemeule; de orgelman dri'jde zien deunties* (j) 2. ponyhaar *Ze het de ponnie haost in de ogen* nl. door de lengte ervan (Ma), *de ponnie knippen* (Bu), *Ze het een ponnie in et haor* (Nbk)

ponniebaene (spor.) ['p...] - ponybaan
ponniehaor (verspr.) ['p...] - ponyhaar
ponniekoppien (Op) et; ...koppies ['ponikopin] 1. hoofd met ponyhaar *Ze was een knap maegien mit een aorig ponniekoppien* (Op)

ponnierieden (Dhau, Nw) ['p...] - ponyrijden *Oons buurmaegien gong te ponnierieden* (Dhau)

ponniewaegen (spor.) ['p...] - ponywagen: door een pony te trekken wagen

ponskaorte z. **poonskaorte**

pont de; -en; -ien [pont] 1. pont (over een rivier enz.) *mit de pont van Wijhe naor de ere kaante van de Iessel* (Nbk), *je mit de pont overzetten laoten* (Nbk)

pontdienst (l) ['p...] - pontdienst

ponteneur (Bdie, Bu, Ow) et [pontə'na:ər], in op zien *ponteneur staon* op z'n strepen staan, gelijk willen hebben (Bdie, Bu, Ow): *Die stiet op zien ponteneur hij wil gelijk hebben* (Ow)

ponter (Ma) de; -s ['pontɔ] 1. (weinig gebruikt) hetz. als *wiezeboom* (Ma), z. aldaar

pontifikaal (Dho, Ow) et [pontifi'ka:l] 1. volle pracht (van kleding), kleding die bij plechtigheden past *in pontifikaal* in

prachtige, plechtige kleding (Dho), *Ze was in pontifikaal* (Dho), *Hij lopt aorig in pontifikaal* (Ow), *Hij staot d'r mar pontifikaal op* (Nbk)

Pontius (Db, El, Mun) de ['pontsijəs] 1. Pontius, in *van Pontius naor Pilatus sturen* van het kastje naar de muur (El, Db), *Hij gaot van Pontius naor Pilatus* van de één naar de ander (Ow)

ponton (spor.) - ponton

pontonbrogge (l) [pon'tombrogə] - pontonbrug (militaire brug door pontons gedragen)

pontverbiening (l) ['p...] - pontverbinding

pooier (spor.) ['po:əjɪ] - pooier, souteneur

pook Ook **poke** (bet. 1: Db, Ld, Np, Obk, Ste, Ow) de; poken; pokien ['po:k/'po:kə]

1. pook: kachelpook e.d. *As et vuur wat beter branen moet, dan kriej' de pook om wat ruimte op 'e reuster te kriegien* (Dfo), *Sommigen meugen graeg mit de pook in et vuur zitten te pokelen* (Ld), *Ze zat de moes nao mit de pook* (Ma), *De pook was vroeger et waopen van de vrouw* (Nt) 2. geweer (Bu, El, Np, Obk, b) (veelal stropersterm (Bu)), vooral in *de oolde pook* iemands (oude, vertrouwde) geweer (El, Np, Obk, b) *Bij W. hong vroeger de oolde pook boven de schostienmaantel* (Obk), (...) *dan zollen we de pook goed invetten en dan gong hij an de balken* (b)

3. schakeling in de vorm van een handel op de bodem (van een auto, tractor)

pool de; polen; -tien (bet. 4 e.v.) ['po:əl]

1. noord- of zuidpool 2. poolstreek 3. (bij batterijen e.d.) positieve of negatieve pool (spor.) 4. (met hoofdletter) Pool, iemand met de Poolse nationaliteit 5. (met hoofdletter; vaak verkl.) Pools konijneras 6. (met hoofdletter) paard van een bep. ingevoerd paarderas (Nw)

poolcirkel (spor.) ['p...] - poolcirkel

polder (Bu, Dho, Diz, Np, Nw, Ol-Nl, Op, Sz) Ook **polder** (OS, Bdie, Dho, Nt, Nw, Ste, Sz, Wol) de; -s; -tien ['po:ldɪ/'poldɪ, ook 'pɔl... (Sz)] 1. polder (die wordt bemalen) *De polder is onder waeter kreupen* (Wol) 2. Noordoostpolder *N. woont in de polder* (Nbk) 3. poldervereniging (Sz) *De veurzitter van de polder is mi'j gelukkig goedgeunstig* (Sz)

polderarchief (l) ['p...] - polderarchief

polderbelangen (Ol-Nl) Ook **polder-**

belangen (Nt) mv. ['p...] 1. grote vereniging van ingelanden van een waterschap

polderbemaeling (l) ['p...] - polderbemaeling

polderbestuur (Ol-Nl, Op) ['p...] - polderbestuur: bestuurskollege van een polder

polderboer ['p...] - polderboer

polderdiek (Bu, Diz, Np, Op) Ook

polderdiek (Mun, Nbk, Ol-Nl) ['p...] - polderdijk *De polderdiek lopt slim of* (Diz), *achter de polderdiek* naar bed (Ol-Nl)

pooldergebied (l) ['p...] - poldergebied

pooldergemael (Ol-Nl) Ook **poldergemael** (Bdie) ['p...] - poldergemaal

pooldergrond (l) ['p...] - poldergrond

poolderhuj (Dho) et ['p...] 1. hooi uit een polder of een gelijksoortig laag gebied *Ze hebben een mooi fluttien polderhuj* (Dho)

poolderjonge (Bu, Diz, Np, Ol-Nl, Op)

Ook **polderjonge** (Db, Dho, Ld, Ma, Nbk, Nw, Nt, Obk, Sz, Wol) ['p...] - polder-

jongen *Polderjongen bin in de regel beste*

warkers (Nbk), *Polderjongen gongen naor*

de polder of naor de Zuderzee (Nbk),

Vroeger warkten polderjongen o.a. an de

polderdieken bij de oolde Kuunder (Ma),

't Wodden wel polderjongen nuumd as ze

in de D.U.W. werkten (Sz), *Aj' warken as*

een poolderjonge kuj' ok eten as een

polderjonge (Op), (gezegd tegen iemand

die erg vuil is:) *Ie lieken wel een polder-*

jonge (Nbk)

polderkeet (Ol-Nl, Op) Ook **polderkeet**

(verspr.) - polderkeet

polderkroje (Bu, Np, Ol-Nl) Ook

polderkroje (Bdie, Nw, Ow) de; -n;

...krooigien ['po:ldɪ.../'poldɪ...] 1. hetz. als

piepegaol, z. aldaar

polderlaand (Bu) Ook **polderlaand** (Dfo,

Obk) ['p...] - polderland

polderlaandschap (l) ['p...] - polderland-

schap: landschap van een polder

polderlasten (Ol-Nl, Op) - polderlasten

poldermeule (Op) ['p...] - poldermolen

polderpeil (Op) ['p...] - polderpeil

polderplaanke (Bu, Op) de; -n ['p...] 1.

hetz. als *krojersplaanke* (met bandijzer be-

slagen (Bu)), z. aldaar

polderriegelment (l) ['p...] - polderrege-

lement

polderschouw (Op) ['p...] - polderschouw

poldersloot (Np, Op) Ook **poldersloot**

pooldervaort - poort

(Bdie, Obk, Wol) ['p...] - poldersloot
pooldervaort (l) - poldervaort
pooldervolk (l) Ook *pooldervolk* (Wol) ['p...] - poldervolk
poolderwaeter (spor.) ['p...] - polderwater: water in een polder, grondwater in een polder
poolderwarker ['p...] - polderwerker
poolderweg (l) Ook *polderweg* (Wol) ['p...] - polderweg
poolderwiek (Op) ['p...] - polderwijk
poolexpeditie (spor.) ['p...] - poolexpeditie
poolgebied (l) ['p...] - poolgebied
poolhaeze (l) ['p...] - poolhaas
poolhond (l) ['p...] - poolhond
poolies (l) ['p...] - poolijs
poorklimaat (l) ['p...] - poorklimaat
poorlicht (spor.) et; -en ['po:əlɔxt] 1. poollicht, noorderlicht (Op) 2. poollicht (spor.)
poolreiziger (spor.) ['p...] - poolreiziger
poolroute (spor.) ['p...] - poolroute
Pools ['po:əls] - Pools: van, met betrekking tot *Polen* of de taal van *Polen*: 't *Giet d'r Pools om weg* onordelijk (Ow), zo ook *Et gaot d'r Pools toe* (Bdie), *een Poolse landdag* (Op), *Ze het weer een Poolse scheet laten, et was de vijfde ze heeft weer een kind ter wereld gebracht* (Db)
poolschip (l) ['p...] - poolschip
poolse z. *polse*
poolsen z. *polsen*
poolestok z. *polsstok*
poelsingelose z. *polsgelosie*
poelsingewricht z. *polsgewricht*
poolschaanske z. *polshaanske*
poolschelose z. *polsgelosie*
poolsheugte z. *poolshoogte*
poolshoogte (Bdie, Bu, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, Ste, Sz, Wol) Ook *poolsheugte* (Ow), *polshoogte* (Db, Dfo, Dhau, El, Ma, Nbk, Op, Spa) - poolshoogte: in *poolshoogte nemen* zich op de hoogte stellen, naar de stand van zaken informeren
poolsni'j de ['p...] 1. poolsneeuw
poolsstok z. *polsstok*
poolestreek (spor.) ['p...] - poolstreek
poolswaante (Ol-Nl) de; -n ['p...] 1. polshandschoen
pooltocht (spor.) ['p...] - pooltocht
poolvlocht (l) ['p...] - poolvlucht
poolvos (l) ['p...] - poolvos

poolwiend (spor.) ['p...] - poolwind
poolwinter (spor.) ['p...] - poolwinter
poolzee de; ...zenen ['p...] - poolzee (als naam met een hoofdletter)
poonssem (Np) ['põ:ə'səm], in *van poonssem kriegien* zware klappen krijgen (Np): *Hi'j boekt op die matten omme, dat die kriegien van poonssem* (Np)
poonskaorte (l) Ook *ponskaorte* (Nw) de; -n ['põ:ə's.../'pons...] 1. ponskaart
poonskladde (Nbk) Ook *pondskladde* (Bu, Dhau, Ma, Np, Obk, Ow, Ste, Wol), *pondsklarre* (Nbk) de; -n; -gien ['põ:ə's kladə/'põnts.../'klarə] 1. ponszak *N. weug de ries of in een pondskladde* (Np), *D'r bin ok halfpondsklarren en tweepondsklarren* (Nbk), *De pondskladde hongen vroeger an een touwgien boven de teunbaank* (Obk)
poonsmesiene (Nw) de; -n ['põ:ə'sməsine] 1. bep. machine waarmee men grote gaten in ijzer maakt (er werd ook mee geknipt) (Nw)
poonsnippel (Nw) ['põ:ə'snɪp] - pondnippel
poonspaere z. *poonspere*
poonspere (Db, Nbk, Ste) Ook *poonspaere* (Ste), *pondspere* (Db, Nbk, Ste) de; -n; ...peertien ['põ:ə's.../'...] 1. ponspeer *Aj' vroeger vijf pond pondspere hadden, zatten d'r niet vule in* (Db)
poonspoede (Nbk, Ow) Ook *pondspoede* (Db, Dho, Diz, Nw, Op, Ow, Pe-Dbl, Sz, Wol), *pondspude* (Spa) de; -n ['põ:ə'spudə/'põntspudə/'...pydə] 1. zak met de inhoud van een pond *Hi'j kreeg de bonen in een pondspoede* (Db)
poort Ook *poorte* (Np) de; -en; -ien ['po:ərt(ə)] 1. poort (in een tuinmuur, stadsmuur, heg enz.) *Bi'j een laandgoed hej' vaeke een poortien* (Nbk), *Doe et poortien van de tuun even dichte* (Sz), *Ze hebben een poort op 'e dam* nl. in de heg (Dho), *een poort van de hede* (Nbk), *...bi'j et karkhof* (Nw), *We maeken een poort as d'r iene zovule jaor trouwd is* nl. een ereboog op het toegangspad naar het huis (Nw), *een poort maeken bi'j daansen* nl. doordat men per tweeal tegenover elkaar gaat staan met de handen hoog gehouden tegen die van de ander, zodat de anderen eronderdoor kunnen (Nbk), *Hi'j bleef veur de poort staon* hij kwam niet binnen (Nw)

poorte z. *poort*

poorter (Nw) de; -s ['po:ərtɪ] 1. poortwachter

poortwaachter (j) de; -s; -tien ['p...] 1. poortwachter

poos z. *poze*

poot z. *pote*

poot-an bw. [po:ə'tan] 1. pootaan, flink aanpakkend, op voortvarende wijze *Now moej' toch een betien poot-an* (verspr., Sz), *Ik hebbe verlet had, now moe'k poot-an* (Wol), *H. moet poot-an maeken mit et wordeboek* (Bu), *De hujlaeder moet poot-an om de aanderen veur te blieven* (Db), *Ze moe'n beter poot-an ze moeten sneller opschieten* (Np), *Et is een vrotter, et is iene die poot-an doet* (Np), *Die wil wel poot-an* (Bu), *We moe'n daor altied poot-an speulen* flink aanpakken (Sz)

pootaol (Sz) de ['po:ət...] 1. jonge paling om uit te zetten *Je kun beter glasaol poten as pootaol* (Sz)

pootate (Bu) de; -n; ...atien ['po:ət...] 1. erwt om te poten

poothone (Bu, Nbk, Pe-Dbl, Ste) de; -n; ...boontien ['po:ədbõ:ə'nə] 1. elk der bonen die men selekteert om te poten, vgl. *Poot-bonen die zochte mien heit goed uut; de pollen hong hi'j eerst buten te drugen, en de boonties mit een goed hattien die weren gesocht veur pootbonen, die wodden meitieds weer zet* (Nbk), *De bonen moe'n nog even riepen, we zullen d'r pootbonen van hebben* (Pe-Dbl)

pootbos (Bdie, s) de; -sen; -sien ['p...] 1. bos waar jonge boompjes zijn geplant (in het bijzonder: eiken)

pooterappel (Bdie, Np, Nw) Ook *poteerpel* (Diz, Pe-Dbl, Ste) ['po:ət...] - pootaardappel

poteerpel z. *poteerappel*

pootgat (spor.) ['p...] - pootgat

pootgoed (Nbk, Nw) Ook *potgoed* (Nw) ['p.../'põt...] - pootgoed (vooral: pootaard-appelen, jonge boompjes die men plant) *Ze zetten d'r alleger pootgoed in* (Nbk)

pootgoedbouwen (vo) onbep. w. ['po:ət xudb...] 1. verbouwen van pootgoed (met name: pootaardappelen)

pootgoedhandeler (vo) de; -s ['p...] 1. handelaar in pootgoed (zoals pootaard-appelen)

pootlorrie (Bu, Ld, Ma) de; -s ['po:ətlori] 1. bep. machine waarmee men aardappelen poot *Veurgekiemde eerpels wodden poot mit de pootlorrie, daor zatten twee mannen op* (Ld)

pootofstaand (l) ['p...] - pootafstand

pootrecht (Spa) et ['p...] 1. recht om op bep. terrein bomen te planten *Hi'j het pootrecht om op dat hoekien land bomen te pooten* (Spa)

pootstok Ook *poterstok* (Mun) de; -ken; -kien ['po:ətstøk/'po:ətjstøk] 1. pootstok (massief, ook wel hol) *Mit de pootstok maek ie de gatten om de eerpels te poten* (Nw), *Op hoge grond poten we de eerpels mit een pootstok, op nattere grond mit een bore* (Db)

pootvergunning (Dho) de; -s, -en ['p...] 1. vergunning om te poten (met name inzake bos) *Hi'j het een pootvergunning kregen* (Dho)

pop z. *poppe*

pop-art (l) - pop-art

popelen ['po:p|n] - popelen: reikhalzend uitkijken, in spanning, met ongeduld wachten op iets dat gaat komen *De kiender popelen van ongeduld* (Db, Obk, Ol-Nl, Wol), *De kiender in de schoele zatten te popelen of de Sunterklaos haost kwam* (Pe-Dbl), *De kiender popelen van verlangen om te kieken wat Sunterklaos brocht had* (Op), *Hi'j lopt te popelen* (Nbk), *...staot te popelen om vot te gaon* (Nt), *Hi'j zit te popelen* (Ma, Nbk)

popelier z. *pompelier*

popelierehooft z. *pompelierehooft*

popelieren z. *pompelieren*

popelierenboom z. *pompelierenboom*

popelierehooft z. *pompelierehooft*

popelieerhout z. *pompelieerhout*

popeline I (Nbk) de [po:pə'linə] 1. popeline

popeline II (Nbk) bn.; attr. 1. van de stof popeline

popfeest (l) ['p...] - popfeest

popfestival (spor.) ['p...] - popfestival

popgroep ['p...] - popgroep

popconcert (spor.) ['popkõsɛrt, ...sɛt] - popconcert

popkorn (spor.) ['popkõrn] - popcorn

popkultuur (spor.) ['p...] - popcultuur

popmeziek ['p...] - popmuziek

popmuzikaant (spor.) ['p...] - popmuzi-

poppe - poppekieken

kant

poppe Ook *pop* (bet. 3: Diz, bet. 6: Bdie, Nw) de; -n; poppien ['popə] 1. baby *Bij de buren hebben ze een poppe kregen* (alg., Spa), zo ook *een poppien kriegen* een baby krijgen (Obk), *een dikke poppe* (Np), *een kleine poppe* een (nog kleine) baby (Nbk, Nt), *De poppe kan alle daegen kommen* de baby kan zeer binnenkort geboren worden (Dho), *As iene een poppe kregen hadde dan brocht ie daor een aekertien mit dikke ries en reziene henne, bolle, bakt in de koekepanne mit eier, of soep, versterkend eten dus* (Nbk), *Sukerbakke kregen de kiender as d'r een poppien geboren was* (Bu), *Mar al wat d'r kwam, een poppe kwam d'r niet* ze kregen maar geen kindje (j), *Now moet ik et poppien ok nog even de tette geven* de borst geven (Ow), *een schat van een poppien* (Bdie), *Een lieve poppe ligt daor in de waegen* (Nbk, Wol), *Wat toch een lief poppien!* (Nbk), *Hi'j was zien memmen poppe* de lieveling van z'n moeder (bl), *Et bin poppen van kiender* het zijn erg lieve kinderen (Nbk), (als liefkozende benaming of aanspreekvorm:) *Poppe is zo hadde an 't drinken, et klokt d'r over* (Dhau), *Zal heit poppe even op 'e aarm nemen?* (Nbk), *Et is een bedurven poppe* een verwend kindje (Np), *We hebben de poppe et gat ofslukt* we hebben beschuit met suiker gegeten ter gelegenheid van de geboorte van de baby (Dfo) 2. veelal verkleinde nabootsing van een mens, vooral: speelpop *Dat maegien speult mit de poppe* (Np), *Ik breide as kiend een protte kleerties veur mien poppen* (Nbk), *As iene hiel mooi is, is et net een poppe* (Nw) 3. lief, aantrekkelijk vrouwtje (Diz, Ol-Nl, Wol) *Aj' een maegien aorig vienen, wodt d'r wel 'poppe' tegen zegd* (Wol), *een lekkere poppe* (Ol-Nl), *Mien vrouw is een lieve pop* (Diz) 4. marionet, in verb.: *Now bin de poppen an et daansen* (Np), *Dan hej' (...)* (Nbk, Ow) 5. modepop, etalagepop e.d. (spor.) 6. pop van een insect, larve *D'r komt een vliender uut de poppe* (Np), *De keuninginne legt eigies en dat wo'n larven of poppen* (bs: Dfo), *een poppe van een roepe* (Ow), *De voedsters voeren de larven, poppen* [van de bijen] *uut de veurraad eten, bestaonde uut hunnig en*

stoefmael (bs), *D'r zatten poppen onder de schellen van de boom* (Obk) 7. vrouwelijke kanarie (Wol) 8. grillige, min of meer op een poppetje lijkende uitwas aan een aardappel (Np, Sz) *de poppies an de eerappels* (Sz), *De eerpels zatten vrij wat poppen an* (Np) 9. aardappel met één of meer uitwassen die aan een poppetje doen denken (Op) *Wat he'k hier een mooie poppe van een eerpel* (Op) * *Suse nane poppe/Poppe ligt in de groppe/Va en Moe zo veer van huus/Die kan poppe niet roppe* d.i. de tekst van een wiegeliedje van Friese origine (met var.; verspr., Sz), *Daor hej' de pop, zee pastoorske* gezegd als iets naar buiten floept na veel moeite, als men een omhulsel toch nog om iets heen weet te schuiven e.d. (Nbk)

poppe-uitzet (Nt) de ['p...] 1. uitzet voor een baby

poppebedde (spor.) ['p...] - poppebed

poppeboel (Nbk) de ['p...] 1. de speelpoppen e.d. bij elkaar 2. de spullen die bij de baby horen

poppeborrel (Db, Ld, Wol) de; -s; -tien ['p...] 1. glaasje (sterke) drank als traktatie op een kraamvisite *We kregen de omkezegger en de omkezegster om een poppeborrel* (Ld), *een poppeborrel haelen* (Wol)

poppebri'j z. *poppiesbri'j*

poppedeuze ['p...] - poppedoos

poppedoek (Db) de; -en; -ien ['p...] 1. luier

poppefilm (spor.) ['p...] - poppenfilm

poppegezicht (spor.) ['p...] - babyface (van een man)

poppehaand (spor.) - (vooral verkl.) poppehand: hand van een speelpop of van een baby

poppehemd (spor.) et; -en; ...hempien ['p...] 1. hemd voor een baby 2. hemd voor een speelpop

poppejurk ['p...] - poppejurk

poppekaaste ['p...] - poppenkast (waarin met name het janklaassenspel wordt vertoond), ook: dwaas, aanstellerig, geheimzinnig gedoe *Wat is 't ok een poppekaaste!* (Nbk)

poppekaemer (spor.) ['p...] - babykamer

poppekarre (El, Ma) de; -n; -gien ['p...] 1. kinderwagen

poppekieken (Db, Dfo, Dho, Diz, El, Nbk,

Np, Ow, bo: Bu, Nw) onbep. w. ['popə...]
1. op kraamvisite gaan *Ze was niet zo goed of ze mos eerst te poppekieken* (Np), *We gaon henne te poppekieken* (El, Ow), *Ik moet nog altied henne te poppekieken* (Dho)

poppekleren ['p...] - poppekleren (voor een speelpop of een baby)

poppekop (Nbk, Nw) de; -pen; -pien ['popə...]
1. hoofd van iemand met een babyface *Wat het die kerel een poppekop* (Nw)

poppekopperig (Dfo) bn.; -er, -st ['popəkɔpɔx]
1. (van aardappelen) met uitwassen (vgl. ook *popperig*, bet. 1) *Die eerpels bin wat poppekopperig* (Dfo)

poppekraam (Ow) ['p...] - poppenkraam: kinderspeelgoed, vooral negatief: *Wat is et me hier een poppekraam* een rommelige toestand met speelgoed her en der over de vloer, op tafel enz. (Ow)

poppeledekaant (spor.) ['p...] - poppeledikant

poppen zw. ww.; onoverg.; popte, het popt ['popm]
1. bevallen, een kind krijgen *Die vrouw moet poppen* gaat een kind krijgen (Dho, Nbk, Np, Spa), *Ze moet al weer poppen* (Dho, Nw, Ow, Sz), *Ze zal gauw poppen, aj't zo zien* (Obk)

popperi'je (Np) de [popɔ'ɛjə]
1. het plaatsvinden van een geboorte

popperig bn.; -er, -st ['popɔx]
1. (van aardappelen) met grillige, soms aan poppetjes doen denkende uitwassen *As d'r bulten an zitten dan bin de eerpels vaeke popperig, dat komt vaeke van verkeerde poters* (Obk), *De eerpels bin popperig: mit kleinties d'r tegenan* (Nbk, Np), *Popperige eerpels bin rotdingen om te schellen* (Ma, Obk, Nbk, Ste, Nt)
2. met een babyface (Nbk, Nt, Nw) *Een meid kan een popperig gezichte hebben* (Nt), *Wat het die een popperig gezichien* (Nw)
3. (van vrouwspersonen) overdreven mooi gekleed (Obk, Ste) *d'r popperig uut zien* (Ste), *Dat maegien is altied zo popperig anklided* (Obk)
4. (van personen) opgezet, gewolven (Dfo) *popperig wezen* (Dfo)
5. klein en teer (Nw) *een klein, popperig dinkien* (Nw)
6. stumperig, onbeholpen, kinderlijk (Ol-Nl) *Doe toch niet zo popperig* (Ol-Nl)

poppeslokkien (Db, Nbk) et; ...slokkies ['popəslokin]
1. glaasje (sterke) drank als

traktatie op een kraamvisite *We moe'n om een poppeslokkien* op kraamvisite (Nbk)

poppespeulder (l) ['p...] - poppenspeler
poppespul (Nbk, l) et; -len; -legien ['p...]
1. spullen behorend bij een baby
2. poppenkast, voorstelling met marionetten e.d. (l)

poppestront de ['popəstront]
1. uitwerpselen van een baby *zo wies as poppestront* zeer eigenwijs (Nw), *zo fien as poppestront* en var.: z. onder *fien*, bet. 5

poppetheater (l) ['popə...]
poppevanger (Bu, Dho) de; -s ['popə fəŋ(g)ɔ]
1. baakster, vroedvrouw

poppevesite (Sz, Wol) de; -s ['popəfasitə]
1. kraamvisite

poppewaegen de; -s; -tien ['popə...]
1. poppewagen
2. kinderwagen

poppewinkel ['p...] - poppenwinkel

poppienkieken (Nbk) onbep. w. ['popiŋkikɔ]
1. kijken naar een baby tijdens een *kraamvisite*. *D'r komt een borrel achter et poppienkieken an* (Nbk)

poppiesbri'j (Bu, Dhau, Nbk, Np, Nt, Nw, Op, Ow, Spa, Sz) Ook **poppebri'j** (Dho, Diz, Ma, Nbk, bet. 2: Ol-Nl) de ['popiz.../'popə...]
1. pap bestaande uit melk met beschuit, ook: bestaande uit melk met meel (Nbk), maizenapap (Bu) *Doe ik mien tanen trekken laoten hebbe, at ik poppiesbri'j* (Nt), *Ie beginnen eerst mar weer mit poppebri'j* (Dho)
2. pap die aan babyvoeding doet denken (Ol-Nl) *Wat veur poppebri'j hej' daor toch!* (Ol-Nl)

poppiesfeguur (Ow) de; ...feguren; -tien ['p...]
1. figuur, vorm die aan een poppetje doe denken

poppig (Bdie, Np) bn., bw.; -er, -st ['popɔx]
1. (van kinderen) aan een baby doen denkend, zich nog baby-achtig gedragend *Wat is dat maegien nog poppig* (Np)

popstation (spor.) ['p...] - popstation

popster ['popster] - popster

populair (spor.) [po:py'lɛ:ər] - populair: geliefd, gewaardeerd bij velen

populier z. *pompelier*

populierehooft z. *pompelierenhooft*

popzanger ['p...] - popzanger

por Ook **porre** (Bdie, Bu, Dho, Np, Nw, Obk, Pe-Dbl, Ste) de; -ren; -regien [bet. 1: por (Bdie, Db, Dfo, El, Obk, Ow, Ste, Sz, Wol), por (verspr.)/'porə (Bdie, Bu, Np, Nw, Obk), 'porə (Bdie, Dho, Obk,

poreus - positief

Pe-DbI; bet. 2: porŋ] 1. stomp, por *Hi'j gaf him daor een porre!* (Np), *Za'k je een por in de ribben geven?* (Bu, Db, Spa, Diz), *Hi'j krig een por in de ribben* (Ow, Bdie), *...in de ziede* (Obk), *As hi'j op tied een por in de rogge kriegt, dan gaot et wel weer* (Op), *Ie moe'n mar een por hebben* (Nw), *Ie kun een beste por kriegen* (Nt), *Ik zal je een por geven* (Nw, Ma), *iene een por tussen de ribben geven* (Spa), *Hi'j kreeg een por van een takke in 't gezicht* (Ld), *As een koe niet lopen wol, zeden ze wel: 'Geef 'm es een porre'* (Ste) 2. (mv.) puistjes e.d. (Dho, Np, Ste, bo: Bu, Nw, Op) *porren om 't gezicht* (Nw), *Hi'j zit onder de porren* (Ste), *Dat beest...* (Dho), verder in de *porren op et vel hebben* kipevel (bo: Bu, Nw, Op)

poreus (I) [po:(ə)'ta:s] - poreus poreuze stien (I)

pork de, ook wel et; porkien ['por(ə)k] 1. (meestal verkl.) klein kind, ook wel: kleine persoon *een klein porkien* een klein kind (Bu, Ma), *Et bleef mar zoe'n porkien zo'n klein kind* (Op), *Wat is dat een kleine pork* (Bdie, Nt), *Dat is zoe'n klein pork, die grujt niks* (Dho), *N. was mar een klein pork van een mannegien* (Op, Pe-DbI)

porken Ook **purken** (Ow) ['porkŋ/'paŋ...] - porken, porren, peuteren *Hi'j het een raere gewoonte, van altied in de neuze te porken* (Bdie, Spa, Op), *Een kiend leert him soms an om in de neuze te porken* (Bu, Obk), *tussen de tanen porken* (Bu), *in de oren porken* (Bu), *Hi'j porkte wat in die bult* (Nbk), *in et vuur porken* (Nbk)

porno ['pɔno:, ...nom] - porno

pornoblad (spor.) ['p...] - pornoblad

pornoboekien (spor.) ['p...] - pornoboekje

pornofilm ['p...] - pornofilm

pornografie (I) [..gra'fi] - pornografie

pornografisch (I) [...'gra:fi:s] - porno-grafisch

pornowinkel (spor.) ['p...] - pornowinkel

porre (Bu) tw. ['porə] 1. herhaald gezegd ter imitatie van onverstaaenbaar gemompel, vgl. *As een notaris een akte an 't veurlezen is en ie verstaon d'r niks van, dan is et mar porre, porre, porre, porre* (Bu) 2. z. *podde, por*

porren zw. ww.; overg., onoverg.; porde, het pord ['porŋ (verspr.), ook 'porŋ (Bu, Nw, Spa)] 1. (onoverg.) peuteren (Dfo, bo:

Bu, Nw) *Zit niet in je neuze te porren!* (bo: Bu, Nw) 2. een stoot, duw geven *Ik zal joe in de ribben porren* (Bdie), *De jongen zatten mekeer te porren* (El), *Daenk d'r omme, die koe port wel es geeft wel eens een stoot* (Bu), *De koenen porren mekeer in de zied* (Np) 3. met een puntig voorwerp in iets duwen, stoten (Bu, Dfo, Nbk, Spa) *even in de kachel porren* (Bu), *in et vuur porren* (Dfo, Nbk), *Wat zit ie daor in de grond te porren* (Spa)

porrevilder z. *poddevilder*

porselein z. *posselein*

porseleinen z. *posseleinen*

porseleinkaste z. *posseleinkaaste*

port (spor.) de [po(r)t] 1. port (op brieven enz.) (spor.) *Zit d'r wel genoeg port op?* (Ow) 2. strafport (spor.) *de port betaelen moeten* (Ow) 3. portwijn, glas portwijn (Nbk) *Mem en ik lussen graeg een glassien port* (Nbk)

portflesse (Nbk) ['p...] - portfles

portglas (spor.) ['p...] - portglas

portie (Op) ['pɔrsi], in *Geef mien portie mar an fikkie* bekijk het maar, ik zie het niet zitten (Op)

portiek z. *pertiék*

portier [po(r)'ti:əŋ] - portier (van een hotel enz.)

porto (spor.) ['pɔto:, ...tom, 'pɔt...] - port (op brieven, drukwerk enz.)

portokosten (spor.) ['p...] - portokosten

portsjunkula z. *pesjonkela*

Portugal ['portygal, 'pɔt..., 'pɔt...] - Portugal

Portugees I et [pɔrty'gɪ:s, 'pɔr..., 'pɔt...] 1. Portugees, de Portugeese taal

Portugees II de; ...gezen 1. iemand met de Portugeese nationaliteit

Portugees III bn. - Portugees: van, m.b.t. *Portugal: Portugeese wien*, ook: in de Portugeese taal

portuur z. *pertuur*

portvri'j (spor.) [pɔrt..., pɔt..., aks. wisselt] - portvrij

pos (Diz, Pe-DbI, Ste, Sz, Wol, Np: n) Ook **post** (Op, Wol) de [pɔs(t)] 1. bep. vis: pos, in *schele pos* (Np: n, Ste)

positief bn.; positiever, -st [po:əsitif; aks. wisselt] 1. gunstig, voordelig *Et klonk aorig positief, wat hi'j te zeggen had* (Nbk), *een positieve uutslag* een gunstige uitslag (Nbk)

positieven [po:asi'tibm] - positieven, in goed bij zien *positieven wezen* z'n hoofd er goed bij hebben, goed waakzaam zijn, alert zijn, zo ook *Hi'j het de positieven wel goed bi'jenaander* (Dfo), waartegenover *Hi'j het de positieven niet goed bi' mekaander* (Ste) en *Hi'j is niet goed bi' zien positieven* (Nbk)

posselein (Nbk) Ook *porselein* (Bdie, Dmi, Nbk, Obk, Pe-Dbl) [pɔsə'lɛjn, pɔr...] 1. (ook verz.) bep. aardewerk: porselein *Chinees posselein* (Nbk) 2. z. *postelein posseleinen* (Db, Nbk, Nw) Ook *porseleinen* (Nbk) [...'lɛjn:/...] 1. porseleinen, van porselein *Posseleinen theegoed is slim kwetsber* (Db), *porseleinen koppies en paanties* (Nbk)

posseleinkaaste (l) Ook *porseleinkaste* (Sz) - porseleinkast

possien et; *possies* ['pɔsin] 1. hoeveelheid eten die men neemt, krijgt, klaar heeft gemaakt, bep. deel van het voedsel *Al waren 't dan lekkere euliekoeken, d'r was ien possien bi'j daor grif een smaekien an zeten het* (b), *Et was een mooi possien snet mit een hiele metwost* (j), *een possien eten* (Nbk), *Dat possien soepenbri'j is van gister, mar 't is net as 't nog lekkerder is as vasse* (Sz) 2. bep. hoeveelheid (Ow, p, d) *We hebben een possien meugelikheden mitkregen waor as we een bult kaanten mit uut kunnen* (Ow), *Ok zoe'n possien!* hetzelfde toegewent, nl. als reactie op *Goeie!* (d) 3. in een zwak *possien* iemand met een nogal zwakke gezondheid (Ma, Nbk, Np, Obk, bo: Bu): *Dat is een zwak possien, die is niks maans* (Ma, Np), *een teer possien* id. (Diz, Spa) 4. baantje, betrekking (b: lm, p)

postro (verspr. WS, Dhau, Nbk, Obk) Ook *potstro* (verspr. OS, Bu, Ol-Nl, Pe-Dbl, Ste, Wol, bo: Bu, Nw, p), *potstroop* (Spa) de; vn. aand.: ze ['pɔstro:/'pɔt.../...] 1. potstro, meelgerecht van o.m. de volgende samenstelling (vgl. ook de verb. hierna): bloem met melk en water of alleen melk, met een beetje zout, evt. met gekookte rijst erdoor geroerd tot het stijf is; met spekvet erover en spek erbij, met vet in een kuiltje, met stroop eromheen; het betrof niet zelden boekweitmeel (Bdie, Dhau, Diz, El, Np, Spa, Nw); het mengsel bestond ook wel uit

water en karnemelk (Diz) *Ie brengen melk an de kook, daor struj ie mael in tot et dikke wodt, en dan eet ie et mit spekvet en stroop; en ie hadden ook 'riezen potstro, dan haj' dunne riezenbri'j en die maekte ie dikke mit mael* (Bu), *Potstro is mael in waeter op et vuur en dan moej' ruren totdat et stief wodt, dan in et bod, een koelegien d'r in en in et koelegien komt et spekvet en daor omhenne stroop* (Nw), *Potstro is anreurd mael; vroeger mit zute melk en boekweit, of bloem; ie konnen ok melkenriezenbri'j mit wat mael anmengen, dan wodt et wat stief, en dan gaoj' et eten mit brune suker en botter* (Ste), *Die potstro was gloeiend hiete, ze was niet te daaien* (Db), *We maeken posstro van boekweitenmael* (Bdie, Dho, Diz), *Mit een betien wark kan posstro maekt wodden: wat waeter en mael, en et is zomar klaor* (Obk), vandaar: *Posstro is luiewievekost* (Wol), (gezegd door mensen die *potstro* niet lusten:) *Die locht is zo min as potstro* (Nw)

post de; -en [post] 1. (g. mv.) briefpost e.d. *Was d'r nog post, vandaage?* (Nbk), *De post komt d'r an gaat* (bij ons) bezorgd worden (Nbk) 2. (g. mv.) postdienst, de posterijen *een pakkien sturen mit de post* (ba), *mit de post versturen* (Nbk), *per post...* (Nbk), *Et kwam over de post* (Nbk) 3. postbode *Een stief jaor leden doe brocht de post een grote klarre* (b) 4. (g. mv.) postbestelling, het meenemen van post door een postbode (Nbk) *mit de eerste post de beste naor de gemienteraod* nl. hier: van een te versturen brief (Nbk) 5. (g. mv.) postkantoor *Breng ie dat pakkien even naor de post?* (Nbk) 6. kruiplank (waarover men met de kruitwagen de mesthoop oprijdt) (Bu, Np, Ow) *De boer lopt mit de strontkroje tegen de post op naor de dongbult* (Np), *een dikke post* (Bu) 7. hetzelfde als *stalpost*, z. aldaar (Ma, Np) *Die koe staot altied bi'j de post daele* (Np) 8. elk der dikke planken, kleine balken van zo'n 6 cm dik en 10 cm breed op een brug (j), vgl. *De oolde brogge over de Kuunder was van hoolten posten en die laggen wel es wat los; as ik d'r over fietste, koj' ze heuren robbelen* (j) 9. positie, plek van waaruit men kan bewaken, opereren *Ie hebben hier de beste post* (b), *op je post*

postabonnee - pot

blieven (Nbk), *...staon* (Nbk) **10.** afzonderlijk benoemd bedrag op een rekening, in een boekhouding, op een begroting, in een jaarverslag e.d. *de post onderhouden*, *Dat is wel wat een hoge post op 'e begroting* (Nbk), *Kuwwe die post niet schrappen?* (Nbk) **11.** in *Post Scriptum* naschrift (l) **12.** z. *pos*
postabonnee (spor.) ['p...] - postabonnee
postabonnement (spor.) ['p...] - postabonnement
postadres ['p...] - postadres
postagentschap (l) ['p...] - postagentschap
postambtner (l) ['p...] - postambtenaar
postauto (spor.) ['p...] - postauto
postbode (verspr.) Ook *postloper* (Obk, p) de; -n, -s ['pɔzdbɔ:ədə/...] **1.** postbode *De postloper komt beladen et pad langes* (Obk)
postbodepak z. *bodepak*
postbodepette z. *postpette*
postbodetasse z. *bodetasse*
postboot ['p...] - postboot
postbusse ['p...] - postbus: brievenbus, ook wel postbox
postcheque (spor.) ['p...] - postcheque
postcheque-en-girodienst (spor.) [...'g...] - postcheque-en-girodienst
postdistrikt (l) ['pɔzd...] - postdistrict
postdoeve ['pɔzd...] - postduif
postdoevehouder (Ow) de; -s ['p...] **1.** houder van postduiven
postdoe'vevereninge (l) ['p...] - postduivenvereniging
postdoe'vewedstried (l) ['p...] - postduivenwedstrijd
postelein Ook *posselein* (Bu, fp) [pɔstə'lɛjn/pɔsə'l...] - bep. plant: postelein
posten (spor.) ['pɔstŋ] - posten (van brieven enz.)
poster (l) - poster, affiche
posterij'en (spor.) [pɔstə'rɪjn...; z. -i'je] - posterijen
postgiro ['p...] - postgiro
posthoorn (spor.) ['p...] - posthoorn (van een postiljon)
posthoornslakke (ba) de ['p...] **1.** posthoornslak
postkaemer (spor.) ['p...] - postkamer
postkantoor ['p...] - postkantoor
postkantoorhouder (verspr.) Ook *postkantoorhouwer* (Spa) de; -s; -tien ['p...] **1.** hoofd van een postkantoor (op een dorp)

postkantoorhouwer z. *postkantoorhouder*
postkarre (Bdie, s: Obk) ['pɔstkarə] - postwagen, nl. met behulp waarvan men een verbinding onderhield tussen diverse plaatsen *De schoole begon om negen ure, op 'e zelde tied as de postkarre uut 't Vene et dorp binnenreed; 's aovens om acht ure kwam die terogge uut Assen* (s: Obk)
postkode ['pɔstko:ədə] - postcode
postkodeboek ['p...] - postcodeboek
postkodenommer (spor.) ['p...] - postcodenummer
postkoets(e) (spor.) ['p...] - postkoets
postkommedant ['p...] - postkommandant
postloper z. *postbode*
postpapier (Nbk, Ol-Nl) ['p...] - postpapier, schrijfpapier
postpette (Obk) Ook *postbodepette* (Spa) de; -n ['pɔst.../...] **1.** pet behorend bij het uniform van een postbode
postuum (spor.) [pɔ'stɪm] - postuum *Ik breng die Drent uut vroeger tied postuum een woord van lof* (b)
postuur z. *pestuur*
postvak ['p...] - postvak
postverbinding (l) ['p...] - postverbinding
postveurschrift (l) ['p...] - postvoorschrift
postvliegtuug (Nbk) ['p...] - postvliegtuig
postwissel (spor.) ['p...] - postwissel(formulier)
postzak ['p...] - postzak
postzegel de; -s; -tien [pɔsu:g] **1.** postzegel *Ik perbeerde de vremde postzegel van de kaorte te wiken, mar hij' wol niet loslaoten* (Ol-Nl), *een postzegel opplakken* (Ow) **2.** lelijk gezicht (Bu) *Die het me toch een postzegel!* (Bu)
postzegelalbum et; -s ['p...] **1.** postzegelalbum
postzegelautomaat ['p...] - postzegelautomaat
postzegelboekien (spor.) - postzegelboekje
postzegelverzaemeler (vo) ['p...] - postzegelverzamelaar
postzegelvet (Ma) et [pɔsu:g]fet **1.** fopmiddel, nl. gefingeerd vet voor het halen waarvan kinderen of onnozele personen op pad werden gestuurd
pot de; -ten; -tien [pɔt] **1.** meestal rond vaatwerk van gebakken aarde, glas, ijzer e.d. *een gietiezeren pot* (Bu), *In een stienen pot koj' mooi bonen of kool in inmaeken* (Pe-Dbl), *Wij' bewerden*

vroeger et zoolt in een stienen pot of kruke, en de brij en eerappels wodden kookt in een gietiezeren pot of panne (Ld), een Keulse pot, een pot hunning (Nbk), 'k Heb een pot mit eerbeien op 't aanrecht staen konservenblik (Nbk), Daor kuj' wel een pottien bij breken die persoon zal jou niet zo snel iets aanrekenen (Nw), waartegenover Hij kan gien pottien bij heur breken (Ld), Et is een pot mit twee oren iemand die met de handen in z'n zakken staat (en dus niets uitvoert) (Bu), een pot mit pieren een potje met wormen (om mee te vissen) (Nw), vandaar Et was d'r zo vol as een pottien mit pieren het was er overvol, er waren erg veel mensen (Nbk) 2. pan, kookpot (vooral in verb.) Zet de pot mar op 't vuur (Dho), Een iezeren pot mit haol wodde et eten in kookt, die pot hong an een haoke boven et cupen vuur (Dfo, Nw, Db), Vroeger mos de pot vroeg over boven het vuur (Ma), We hebben grune bonen in de pot (Np), De potten en pannen kwammen vroeger op et potrak (Nbk), 't Is daor de dood in de pot een dooie, saai boel (Op), Ik moet veur de pot zorgen ik moet voor het eten, het koken zorgen (Op), een haeze in de pot stoppen (b), Een kringeslaachter haelde vroeger dooie laomer, kalver en zo op, veur de vellen, en soms kwam d'r ok wel es wat van in de pot (Obk), Die vrouw kon een goeie pot eten koken (Obk), je eigen pottien koken moeten (Nbk), We gaon op 'e pot of we gaan naar binnen, naar huis om het middagmaal te nuttigen (Ow), Et was daor altied eerpels in de pot en uut de pot, nooit es wat ofwisseling ze aten er altijd hetzelfde (Op), (met name van een partje dat nog niet genoeg geld bezit om zichzelf te bedruipen en van de hulp van familie profiteert:) Dat et mit mekere wel wat uut de pot van Iegypte, je (bl), d'r een pottien van maeken, 't Is ien pot nat het is allemaal eender, ze vormen een kliekje, eten wat de pot schaft, Ik heb d'r de pot vol van ik heb er meer dan genoeg van (Ld), Wat schaft de pot vandaage? wat eten we vandaag (Diz), de hond in de pot vienen, zo ook Die krigt de hond in de pot, as hij te laete is mit eten (Nbk, Nw, Np), Kleine potten hebben ok oren kinderen luisteren vaak scherp mee (El, Op, Ow),

...hebben (soms) grote oren id. (Diz, Ld, Ol-Nl, Spa), Kleine potties hebben ok oren id. (Ma, Ow, Pe-Dbl, Sz), Ik heb een kop as een pot ik onthoud haast alles (Ow), zo dichte as een pot zeer dicht, geheel gesloten: De deuren bin zo dichte as een pot (Diz, Mun, Ol-Nl), De mist is zo dichte as een pot (Dho, Op, Sun-Ot); ook: zeer zwijgzaam, zonder dat men ook maar iets verraad (Obk, Op, Spa, Wol): Die is zo dichte as een pot (Obk), (van de lucht:) zo dikke as een pot geheel bewolkt, dichtgetrokken (Dhau, Dho, Diz, Nbk, Np, Nt, Ol-Nl, Op, Ow, Spa, Sun-Ot), zo doof as een pot (Ste) 3. pot koffie, thee een pot koffie. 'k Heb even een lekkere pot koffie veur je zet (Nbk), D'r ston nog een hiele pot thee, mar gieniene hoejde meer (Nbk), Et (koffie)maotien het twee vakkies: iene veur een grote pot en iene veur een kleine (Sz) 4. pint, kroes, met name in een pottien bier (verspr.) 5. bloempot Hier en daor staon grote potten mit plaanten en bloemen mit kaorties d'r an (v) 6. leger (van een haas) (Bu) As een haeze in et leger zit, zit hij in de pot (Bu) 7. po Uut nood bruken we de pot nog es (Diz), Een klein kiend moet staorigan an de pot wennen moet langzaam wennen aan het gebruik van de po (Op), Et kiend moet even op de pot (Nbk), buten de pot pissen iets raars uithalen, iets geheel verkeerd doen, iets doen waardoor men zichzelf nadeel berokkent, ook: er geheel niet bij horen (verspr.): Hij het ok raer buten de pot pist! (Ste), zo ook Hij het buten et pottien pist (Ste), Die pist niet vule buten de pot doet niet vaak verkeerde dingen, zet zelden een verkeerde stap (Dho), niet buten de pot pissen geen rare dingen doen, de dingen niet geheel verkeerd doen (Db), ook bij vergelijking gezegd als men bij het gieten onzorgvuldig te werk gaat (Dho), bij de pot langes pissen z'n kans mislopen (Bdie, El), zo ook bij et pottien daele pissen id. (Dhau, Pe-Dbl) en Hij pist bij pottien langes id. (Ld), et naost de pot doen bij de po langs plassen (Nt), Ze pissen in iene pot ze zijn twee handen op één buik (Nbk, Ste), ...in dezelde pot id. (Ow), ...mit 'n beiden in iene pot id. (Bu), in iene pot schieten id. (Ma), Hij kan (om) mij de pot op hij bekijkt het maar, hij kan

potbrummel - potdekselen

me de boom in (Nbk, Nt), *Hi'j kan me op 'e pot* id. (Ow), *iene op 'e pot zetten* voor de gek houden, te kijk zetten (Bdie, Bu, Nbk, Ma), *tegen de pot pissen* zich met iets bemoeien (Bu), *Hi'j melkt mar deur om de pot* hij wil beslist gelijk hebben (Ste), *Now kan 'k wel op 'e pot zitten gaon* nu is het helemaal mis, het is helemaal hopeloos (b) 8. hetz. als *kachelpot*, z. aldaar (Bu) 9. knikkerkuiltje e.d., vgl. *Bi'j et knikeren maekten we wel es een koelegien as pot, mar ok wel es een rontien* (Op, Obk), *de knickers op de pot zetten* d.i. in een op de grond getekende driehoek, cirkel, halve maan of vierkant (Ste, Ma), *knickers op de pot zetten en d'r dan uut pikken* (Dhau), *even mit de hakke van de klompe een pottien dri'jen veur et plompen* (Wol) 10. uitholling, opening, hol metalen deel waarin een spil, een as draait, ook: dop op een as *De schommelbalke dri'jt an weerskaanten in een pot* nl. in de makelaar van een klokkestoel (bs), *Vroeger mit hoolten assen zatten d'r potten veur de doppe veur de asse van et wiel* (Ld, Wol, Ow), zo ook *Bi'j een glaezen waegen mos eerst de pot van et wiel haeld wodden, veurdaj' smeren konnen* (Wol), *De leuze (van iezet) kwam veur die pot langes van de hoolten assen* (Ste), *de pot van de asse* (Ow), *Dri'j de pot d'r mar even op* (Ma) 11. dat wat men (evt. gemeenschappelijk) aan gelden heeft *de pot verteren* het geld opmaken (Ld), *Ze konnen nog een mooi pottien arven* ze konden nog een flinke hoeveelheid geld erven (Ld), *Daor he'k nog een mooi pottien of plokt* aan strijkgeld verdiend (Ste), *Die vereniging het nog zovule in de pot* (Dfo) 12. dat wat men samen als geld inzet (bij spelletjes, een competitie, een wedstrijd) *Bi'j bepaolde spullegies deden ze vroeger centen in de pot* (Obk), *Veurdat wi'j beginnen te speulen, zet ieder een bepaold bedrag in de pot* legt in, draagt bij (Db), zo ook *Hoevule moe'n we in de pot zetten?* (Dfo, Db, Ol-Nl, El), *allemaol inzetten in de pot* (Nt), *'t Is disse weke een dikke pot* een inzet met veel geld (Dho), *Hoevule geld staot d'r in de pot* d.i. als inzet bij spelen (Wol), *Aj' mit kaorten verliezen, gooi ie wat in de pot* (Ste), *een pottien kaorten om de pot* (Ste), *Wie wint krigt de pot* (Nw,

Dhau), *Ieder wol wel graeg de pot binnenhaelen bi'j et spel dat ze deden* (Ld), *Die gaot mit de pot strieken* hij houdt op, gaat weg als hij gewonnen heeft met het kaarten (omdat hij winst heeft gemaakt) (Ste) 13. (verkl.) wedstrijdje, partijtje *een pottien voetballen, ...kaortspeulen, ...mens-erger-je-nieten* (Nbk), *...negenstikken* (Obk), *Mien vrouw en ik doen 's zovens wel gauw es een pottien kaorten* (Db), *Zuwwe een pottien vri'jen?* (Sz, Spa) 14. z. *appot** *Schaopvleis is een dief in de pot* slinkt nogal in (Db), *De pot verwit de ketel dat die zwat zicht* (Bdie, Dho, Diz, Ol-Nl, Wol, Np), *...is* (Dhau, El, Np, Nw, Obk, Op, Spa, Ste, Sz), *...verwiet et deksel...* (Ld), *D'r is gien pot zo schieve of d'r past een deksel* op voor ieder is er wel een passende levenspartner (Nbk, Np, Spa, Ste), *...bi'j* id. (Nw), zo ook *D'r is gien pot zo schillig of d'r past wel een lit* op id. (b), *D'r is gien pot zo briek of d'r past een deksel* op (Dfo, Dhau, Ol-Nl), *D'r is gien pot zo reer of...* (Ld), *D'r is gien pot of...* (Diz, Pe-Dbl), *D'r is gien pot of d'r past een lit* op (Db), *...deksel* op (Ma), *D'r is gien pot zo schieve of d'r past (wel) een deksel* op (Dho, Spa) en *Bi'j ieder pottien past een littien* (Ow), (aftelrijmpje:) *Ommemaelen wie et wodt/ik of gij of Pieter Pot/Pieter Pot zat in de sloot/En nog was Pieter Pot niet dood* (Ste), soms gevolgd door *...Ot, bot, vot* (Ste)

potbrummel (Ma, Ow, fp) de; -s ['pɔdbr...] 1. dikke zwarte braambes

potdeksel (Bu, Op) et; -s; -tien ['pɔdeksl] 1. potdeksel, deksel van een pot (veelal: bol, met een knop aan de bovenkant (Bu))

potdekseld (Obk, Nw) Ook **gepotdekseld** (bs) bn. ['pɔdeksl/gə'p...] 1. gekonstrueerd door te potdekselen *Et veurfront van de schure kan van potdekseld hoolt wezen tot an de boverkaant van de baander, mit onder stien* (Nw), *De hoolten plaanken van de klokkestoelen van Oosterwoolde en Donkerbroek liggen d'r gepotdekseld op; de horizontale plaanken liggen omdebij' drie centimeter over mekeer henne, op die meniere kan d'r nooit waeter naor binnen slaon* (bs), *Zokke plaanken wo'n potdekseld (over mekeer henne) timmerd* (Obk)

potdekselen (Nw) ['pɔdekslɪn] - potdekselen *Et veurfront van de boerderij'e*

kuwwe potdekselen (Nw)

potdicht z. *potdichte*

potdichte Ook *potdicht* (Dla, Nbk) bn. [pɔdɪxt(ə); aks. wisselt] 1. geheel dicht, zo dicht als een pot, ook: zodat niemand er doorheen kan kijken *De gedieneu zittē potdichte* (Np), *De ramen zittē potdicht mit die bloemen op 'e ruten* (Dla), *We maekē de boel potdichte* nl. zodat er niemand in, doorheen kan kijken (Nbk, Np), *Et is slim bewolkt, de locht zit potdichte* (Dhau, Ma, Nbk, Np, Nw), *Wat een mist, et zit potdichte* je kunt haast niets zien, zo mistig is het (Np, Nw, Ste), zo ook *Et zit potdichte van de mist* (Dhau, Obk, Ow, Spa, Wol), *Et is zo mistig, de wereld zit potdichte* (Obk), *'t Wodt mistig, et is potdichte* (Ow, Ste), *...zit potdichte* (Ste), (bij vergelijking) *Hi' is potdichte* vertelt nooit iets verder als dat niet kan (Nbk)

potdikkemie (Dfo) tw. [pɔ'dɪkəmi] 1. potverdrie

potdomme (Db, Nbk, Ste, Wol) tw. [pɔ'domə] 1. potverdrie, verdorie

potdonker (Dfo, Dho, Ld, Nbk, Np, Nt, Obk, Op, Ow) [pɔdonkɛr; aks. wisselt] - potdonker *Et is potdonker* erg donker (Nbk)

potdoof (Dhau, El, Op) [pɔdo:f; aks. wisselt] - potdoof *Ik bin potdoof!* (El)

potdorie (Sz, Wol) [pɔ'do:əri] - potdorie

potduuster (Dhau, El, Obk) [pɔdy:stɛr; aks. wisselt] - potdonker *Neem een zaklanteern mit, et is potduuster* (Dhau)

pote Ook *poot* (Diz, Sz, bet. 4: Ol-Nl, Op, Ste, bet. 5: Op; verspr. in bep. vaste verb.) de; -n; potien [pɔ:ətə/pɔ:ət] 1. poot (van een dier) *De hond het een zere pote* (Dho), *Die katte zat mit de pote tussen de deure* (Ow), *Die koe had een dikke pote* d.i. gezwollen, door een ontsteking verdikt (Nt), *Aj' die hond wat veurholē, giet hi' eerst mooi zittē en gef't hi' een pote; en dan pakt hi' et pas an* (Ld), (gezegd tegen een hond om hem een pootje te laten geven:) *Poot!* (Nbk), *Gien haeze die daor ooit een pote zet die daor ooit komt* (ba), *een schaop mit vuuf poten* (Db), *op 'e achterste poten staon* opstuiuen, driftig worden (verspr., Wol), (schertsend:) *een wost op poten* een tekkel (Nbk), *een briefien dat op zien poten staot* dat in

pittige, stevige bewoordingen gesteld is, dat aan duidelijkheid niets te wensen overlaat (Nbk), zo ook *een brief op poten schrievē* (Nbk, Np), *Alles kwam weer op zien poties terechte* weer in orde, weer zoals het zou moeten (Dhau, Spa, Ow), *...op zien poten terechte* id. (Op), zo ook *Dat is nog goed op zien poties terechte-kommen* (Np), *mit hangende poties weerommekommen* (Dhau, b), *wat op poten zettē*: iets organiseren, structuur geven (Dhau, Nbk), zo ook *Et is een hiele toer om dat op poten te kriegen* (Wol), *Dat staot goed op 'e poten* is goed opgezet, goed georganiseerd (Dhau, Ol-Nl), (als schertsende benaming:) *Zo numen ze hem: 'een keutel op poten'* (Sz), *Hi' lopt net as een haene die mit smerige poten van de mestbulte komt* trots, eigenwijs (Bu), zo ook *Hi' stapt net as een haene mit veren an de poten* (Wol) 2. (ruw) been of voet van een mens *Die staot ok breek op 'e poten* raar, scheef (Np), *Gao een betien omme, ie staon me haost op 'e poten* (Nbk), *Loop me niet zo veur de poten* (Nw), *iene een pote lichten* iemand laten struikelen, iemand een beentje lichten (Nbk, Ol-Nl), zo ook *iene een potien lichten* (Dho, Ma) en *Mit voetballen hebben ze him een potien licht* (Db), (schertsend, gezegd door jongens tegen elkaar:) *Za'k je een pote ofmiegen!* (Ld, Np, Dfo), *Hi' het de pote breuken* (Nbk), *Hool je poten bij je steek* ze niet zo ver vooruit e.d. (Nbk), (dreigend:) *'k Zal jim de poten breken!* (b), *Hier en daor een poot en weg is hi'* hij beent met grote stappen weg (Diz), *mit de verkeerde pote uut bedde stappen* (Nw), *iene een pote uuttrekken* benadelen in financieel opzicht, veel te veel laten betalen (verspr., Ste), *Die hebben ze bij de pote had* bedrogen (in financieel opzicht) (Bu, Diz, Np, Sz, Wol), zo ook *Hi' het me goed bij de poot had, dat ik heb 'm een proces andaon* (Sz), *iene bij de poot nemen* iemand bedriegen, te grazen nemen, vooral in financieel opzicht (verspr., Nbk), *iene de pote dwaszettē* iemand in de uitvoering van z'n plannen hinderen (Ma, Nw, Wol), *Die kwam d'r op hoge poten an* zeer boos: om de ander de waarheid te zeggen, uitleg te eisen enz. (Obk), zo ook *d'r op hoge poten henne*

potebehemmelder - potebos

gaon (Nbk) en *Hi'j leup op hoge poten kwaad* (Nbk), *op 'e pote speulen flink opspelen*, zijn ongenoe- gen uitlenen (Bdie, Obk, Wol, Nbk), *Die het de poten onder 't gat* het gaat hem erg goed, het gaat hem voor de wind (Nw, Ste), ook in lichamelijk of psychisch opzicht: het gaat nu veel beter met hem (Ste), *Die hebben ze de pote onder 't gat wegschopt* ze hebben hem z'n zekerheden weggenomen, ze hebben hem het gras voor de voeten weggemaaid (Nw), zo ook *iene de poten onder de kont wegtrappen* (Np), *Hi'j het gien poot meer om op te staon* hij kan nergens meer steun aan ontlenen, heeft geen wezenlijke argumenten (verspr. Ow), ook: is bijna failliet (Np), *gien pote an de grond kriegen* op geen enkele manier begrip, medewerking, toezeggingen krijgen (verspr., Ow), *Wat is dat een kakmedam, ze het veren an de poten* ze speelt de madam (Wol), *de pote stief holen* niet toegeven, zo ook *...strak holen* id. (Dho, Np), *Ie moe'n je poten wat antrekken* harder gaan lopen (Bu, Bdie), *de achterste pote antrekken* harder gaan lopen (Nt, Wol), *Hi'j nog te lam om zien iene pote veur de aere te zetten* hij is vreselijk lui (Op), *Die is ok aorig dronken, hi'j kan gien poot meer maeken* kan niet meer stevig staan, kan geen stap meer verzetten (Mun, Nt, Ol-Nl, Spa, Sz, Ste), *...gien poot meer zetten* id. (Dfo, Ste), *...verzetten* (Wol), *Et is zo vol, ie kun gien poot maeken* je kunt geen stap verzetten (Sz), *Hi'j lopt op 'e leste poten* is bijna dood (Nw), zo ook *mit iene pote in 't graf staon* (Op), *Ie kun hier gien pote verzetten* nl. zo vol is het hier, zoveel rommel ligt er hier (Obk), *Ie kun d'r gien pote deur trekken, zo'e'n troep is et daore* (Spa, Ste) 3. (ruw) hand *Blief d'r mit je poten of!* (Nbk), *Ie kun d'r mit de poten ofblieven!* je hebt niet het recht er aan te komen, blijf eraf (Dfo), *gien pote uutstikken*: *Hi'j wol gien poot uutstikken* (Ow), *Toe, stik ok es een pote uut pak even mee aan, doe ook eens iets* (Nbk), *de poten thuusholen* van iets/iemand afbljven (Op, Wol) 4. handdruk (Dhau, Ol-Nl, Op, Ste) *Geef me de poot!* (Ol-Nl, Op), *mekaer een poot geven* (Ste), *een stevige pote geven* (Dhau) 5. schrijfhand (Op) *Hi'j had een goeie poot van schrieven* (Op) 6.

steunsel waarop een stoel, tafel enz. rust *De iene pote van de stoel is kepot* (Nbk), *D'r mist een hoolten pote van de kaaste* (Nt), *een ledikant mit iezeren poten* (Ol-Nl) 7. stijl van een klokkestoel (Nw) 8. stijl waar een hek om draait (El, Op) *Deur de schoeve naor onder in de pote te drokken, kan de hekke vaastezet wodden* (Op) 9. elk der vertikale palen van een hek (Bu) *Et hekke het drie poten, daor staot et hekke op* (Bu) 10. (mv.) jong, veelal: gepland boompje, vooral van eiken gezegd (Np, s, v), maar ook in *birken poten* (s), *de boel besnuuien, stobberooien en ni'je poten zetten* (v), *Die bos is mit ieken poten zet* (Np), *Ze hebben daor een bos anpoot mit jonge poten* (Np) 11. tak, onderdeel van een bedrijf, organisatie (spor.) *De Schrieverronte is begonnen mit verschillende poten* (Nbk) * *Een katte lust graeg vis, mar hi'j wil d'r gien pote om nat hebben* hij wil alles wel hebben, maar wil er niets voor doen (Bu)

potebehemmelder (Nbk, Np, Ow) Ook **potebehemmeler** (Db, Nw, Obk), **koepootbehemmeler** (Ste), z. ook **koepootbehemmeler** de; -s ['po:ətəbəhem|dɪ/...lɪ/'ku po:ədb...] 1. degene die een voetbehandeling geeft bij het vee (en vaak ook de hoorns verzorgt) *We hebben de potebehemmeler, hi'j giet alle koepoten behemmelen* (Db), *De potebehemmelder snidt krek in 't leven* (Ow) 2. (schertsend) pedicure (Np)

potebehemmeler z. **potebehemmelder**
potebekappen (Bu, Ma, Obk, Ol-Nl, Sz) zw. ww.; onoverg.; onbep. w. en het potebekapt ['po:ətəbəkapp] 1. door te besnijden een voetbehandeling geven bij het vee (z. ook **bekappen**; vaak inclusief het bewerken van de hoorns) *Ze bin an 't potebekappen* (Ol-Nl), *Veurdar de koenen op 'e stal kommen, komt d'r altied iene te potebekappen* (Obk)

potebekapper (Ld, Nw, Sz) de; -s ['po:ətəbəkapp] 1. iemand die de hoeven van paarden, koeien, geiten en schapen bewerkt, hetz. als **potebehemmeler**

poteberedder (Ste) de; -s ['po:ətəbərədɪ] 1. hetz. als **potebehemmeler**, z. aldaar

potebos (Nbk) de ['po:ətəbos] 1. jonge boompjes die men poot *Ze zetten d'r allegeer potebos in* (Nbk)

poteerde (Diz, Obk, Op) de ['pɔt...] 1. aarde voor planten in een bloempot

potemaeken (Mun) onbep. w. ['pɔ:ətə...] 1. gaan staan *Hi'j kon niet meer potemaeken* (Mun)

poten ['pɔ:ətɪ] - poten, planten (van bomen, bonen enz.) *bonen poten* (Nbk, Spa), *atepoelen...* (Nw, Db), *eerpels...* (Nbk, Nw), *een pitte...* (Sz), *vergunning om een stok bos te poten* (Ol-Nl); uitzetten van vis (Sz) *ie kun beter glasaol poten as pootaol* (Sz); voet voor voet in elkaars richting lopen, waarna degene die de laatste voet in de lengte of breedte kan plaatsen, mag kiezen (Wol), vgl. *We mossen poten om uut te zuken wie beginnen mocht om een pertij te kiezen* (Wol) * *Wie poot zal oogsten* wie zaait zal oogsten (Nw)

potentaat z. *potentaot*

potentaot (Dho, Obk, Ol-Nl, Op) Ook **potentaat** (Bu, Db, Dhau, El, Ld, Ma, Ow) ['pɔ:ətɪ'tɔ:ət/...ta:t] - potentiaat (fig.): iemand die zich zeer laat gelden, geweldige opschepper, windbuil

poter I de; -s; -tien ['pɔ:ətɪ] 1. iemand die poot, plant *Iene maekte de gatten, de aander was de poter* (Pe-Db), *De gattemaeker sleug de gatten en de poter gooide de eerpels in de gatten* (Ow) 2. iemand die hard werkt (z. ook *poterd*) (Wol) *Dat is een poter!* (Wol) 3. pootaardappel *Nuum ie dat een eerpel? Ik vien et nog niet iens een poter* (Op), *de poters in de grond kriegen* (Ow)

poter II bn.; pred. ['pɔ:ətɪ] 1. weg, zoek *Mit de verhuzeri'je is in de veralteraosie mien brille ok nog poter* (Op), *Et hele ding was poter* (Ow, Ol-Nl), *Hi'j is zeker poter, ik kan him nargens vienen* (Nbk), *Oonze katte is al wekenlange poter* (Obk)

poterbouw (vo) de ['p...] 1. de verbouw van poters, pootaardappelen

poterbouwer (vo) de; -s ['pɔ:ətɪbɔwɪ] 1. iemand die doet aan *poterbouw* (vo) *Boer Fraans leek de rissenaosie van die poterbouwer niet zo gek toe, hi'j hadde d'r wel vertrouwen in* (vo)

poterd (Dfo, Op, Ow) de; -s ['pɔ:ətɪt] 1. flinke, harde werker (z. ook *poter* I, bet. 2) *In heur wark was N. een poterd; ze kon d'r wel deur kommen, et wark wol wel veur heur rumen* (Op)

poteren (Bdie) zw. ww.; onoverg.; poterde, het poterd ['pɔ:ətɪ] 1. zich flink inspinnen, in *d'r tegen poteren: Hi'j potert d'r tegen om daon te kriegen* spant zich in om het klaar te krijgen (Bdie)

potersmaande (Ste) de; -n ['p...] 1. mand waarin de pootaardappelen komen, vgl. *eerpels schiften in de potersmaande, de krielmaande en de dikken of eters* (Ste)

poterstok z. *pootstok*

poteten (OS, verspr. WS) et ['p...] 1. stampot *Bi'j de haast atten we poteten van knollen en korappen en varkenpoties d'r in* (Dfo), *et poteten van gele knollen opwaarmen* (Ow), *We verbouwen al jaoren moes veur poteten in de winter, as de vost d'r over west het* (Ld) 2. zonderling mens (verspr. OS) *Dat nuvere poteten het altied wat appats* (Obk), *'t Is een vremd stok poteten* (Nbk), *...een reer stok poteten* (Dhau), *...een wonder stokkien poteten* (Db)

poteter (El, Ld, Op) de; -s ['pɔtɪ:tɪ] 1. zonderling mens *Dat is een nuvere poteter* (El, Op), *Die kan d'r nuver bi'j kommen, et is een vremde poteter* (Ld)

potgeld (Np) ['p...] - potgeld (bij een opzetkontraakt)

potgerei z. *potgoed*

potgoed (verspr.) Ook **potgerei** (Obk) et ['p...] 1. grof aardewerk (potten, pannen, kopjes, schotels e.d.) (enigzins negatief:) *Da's allegere van dat potgoed, de hiele dikke koppies en zo* (Ste) 2. z. *pootgoed*

potgrond - potgrond

pothokke z. *pottehokke*

pothommel (Nt) Ook **pothummel** (Spa) de; -s; -tien ['pɔt.../...] 1. klein kind *Kom hier, pothommel!* (Nt)

pothummel z. *pothommel*

potien ['pɔ:ətɪn] - pootje: kleine *pote*, z. aldaar, o.m. in verb. als *Toe hond, geef es een potien* (Nbk); voetje, beentje van een kind: *Ze zat mit de blote poties in et waeter te speulen* (Nbk); verder in *opzitten en poties geven* (spor.)

potienbaaien ['pɔ:ətɪm...] - pootjebaden
potiendri'jen (Bu, Dfo, El, Nbk, Obk, Ow) onbep. w.; overg. ['pɔ:ətɪn...] 1. iemand vastpakken en daarbij het been achter hem langs tussen z'n benen steken en hem vervolgens doen vallen door te duwen

potiengeven - potpikken

potiengeven (Dfo) onbep. w. ['p...] 1. pootjes geven *opzitten en potiengeven* opzitten en pootjes geven (Dfo)

potienhaaken (Wol) zw. ww.; overg.; onbep. w. en het potienhaakt ['po:ətɪn...] 1. beentje zetten, lichten *iene potienhaaken* (Wol)

potienlichten (Bu, Nbk, Np, Obk, Ste) zw. ww.; overg.; onbep. w. en het potienlicht ['po:ətɪ...] 1. beentje lichten

potienzetten (Bu, Nw) zw. ww.; overg. en het potienzet ['po:ətɪsetɪ] 1. beentje zetten, lichten

potig ['po:ətəx] - potig *een potige kerel* (Bu, Nbk), *...knaop (Ow)*, *een potig vrommes* (Bu)

potjandomenee (Sz) tw. [potjan'dõ:mənɪ:] 1. potverdrie

potjandorie tw. [potjan'do:əri] 1. potverdrie *Potjandorie, now brekt mi'j de klompe helendal* (Mun)

potjandozie z. *jandozie*

potjanstausen (El) tw. [potjã'stəʊsn] 1. potverdrie

potkachel ['põt...] - potkachel *Et was d'r lekker waarm, mit et potkachelten an (j)*, *Bij de potkachel zat d'r een hekkien veur en dat kon eupen, dan was et waarmer, et wodde meerstal de hekkieskachel nuumd* (Ste)

potkieker z. *pottekieker*

potknikkeren (Bu, El, Spa, Sz) zw. ww.; onoverg.; onbep. w. en het potknikkerd ['põt...] 1. hetz. als *potpikken*, z. aldaar *We potknikkerden vroeger wel mit nuunders d'r bij* (El)

potkoken (Dfo, El) zw. ww.; onoverg.; onbep. w. en het potkookt ['põt...] 1. het eten klaarmaken, bereiden *Hij moet zels potkoken wil hij op 'e tied eten hebben, want et wief is vaeke op 'e loop* (Dfo), *As mien vrouw van huus is, moet ik potkoken* (El)

potkoker (Obk) ['p...] - vrijgezel

potlaand (Dfo, Nbk, Np) Ook **potland** (Nbk) de ['põtlä:nt/...lant] 1. portland-cement *Vroeger hadden we potlaand in pepien kladden* (Dfo), *We moe'n de potlaand mit et scharp zaand vermingen en dan leng ie et an mit waeter* (Np), *Pannestrieken deden ze vroeg mit kalk* [d.i. kalkmortel], *laeter mit potland, et ding daor aj' dat mit doen hiet de pannestrieker*

(Nbk)

potlam (Diz) et; -men; -megien ['põtlam] 1. lam dat door het schaap is verstoten (en dat daardoor geen moedermelk krijgt) *Oons schaop het een potlam* (Diz)

potland z. *potlaand*

potlepel z. *pollepel*

potlood et; potloden; ...lotien ['põtlo:ət] 1. potlood (om mee te schrijven of te tekenen) *mit een potlood schrieven, een had of een zaacht potlood* (Nbk), *pepier en potlood, Hij het et potlood achter 't oor* (Ow), *mit een dubbeld potlood schrieven* iets twee keer in rekening brengen, ook: teveel in rekening brengen (Nw), *Hij is zo dood as Pierle Potlood* (b: ln) 2. (stofn.) potloodpoeder *De hekkieskachel was hielendal van gietiezer, et buterste was glad, de vuurpot koj' daor zo uuthaelen, de binnepot wodde mit potlood poetst* (Bu), *Potlood was poeierspul dat in blokkiesvorm in een pepiertien in een deusien zat, d'r mos terpentien bij; laeter haj' et ok in tubegies* (Nbk), *potlood anmengen mit terpentien* (Ow), *de kachel in et potlood zetten* (Bdie) 3. penis (van een man, ook wel van bep. mannelijke dieren) (Nw, Sz) *Die lop altied mit et potlood uut de broek* (Sz), *Die vent mit 't potlood loopt naakt* (Nw)

potloodnetisie (l) ['p...] - potloodnotitie

potloodsliepsel (spor.) ['p...] - potloodslijpsel

potloodstrepe (spor.) ['p...] - potloodstreep (lett.)

potloodtekening ['p...] - potloodtekening

potloodventer (Nw, Pe-Db1) ['p...] - potloodventer, exhibitionist

potperie ['põtperi] - potpourri *De meziek speulde een mooie potperie* (Nbk)

potpikken (Db, Dho, Nw, Wol) onbep. w. en het potpikt ['põtɪkɪ] 1. bep. knikker-spel spelen waarbij men moet richten op de knikers in een *pot* (nl. een kuiltje of een op de grond getekende figuur van een cirkel e.d.; de knikers die buiten de *pot* kwamen waren voor de tegenpartij (Db, Wol)) *Potpikken wodde vroeger ok wel daon, ze hadden een koelegien in de grond waar ie de knickers in gooien mossen, die d'r buten kwammen weren veur de tegenpertij* (Db), *Zovule stappen van de pot of maekten je mit de haand of de*

klompe een streep in et zaand; dan mossen je rechtop staon bleiven en dan een aantal knickers inzetten en daarbij mossen je op de pot mikken; wat d'r buten vul dat waj' kwiet (Wol); ook zodanig gespeeld dat men een hoopje van vier knickers om moest werpen (Dho), vgl. Potpikken was een bultien maeken van vier knickers en dan pikken, aj't ommepikten moch ie de knickers hebben (Dho)

potpisser z. *padpisser*

potplante ['p...] - potplant

potrak (OS, Bu, Dho, Nw, b: lm, bo: Bu, Np, Nw) Ook **potterak** (verspr. WS, Dfo, El, Ld, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow), **poeterak** (Nw), **potterek** (Bdic, Bu, Pe-Dbl, Sz, Wol), **potrek** (Bu) et; -ken; -kien ['pɔt(ə)rak/'putə.../...] 1. rek voor potten, pannen, emmers enz. (eerder ook in de vorm van een oud wagenwiel (Ol-Nl, Ste)) et **potterak** bij et buunstap (Nw), *De potten en pannen kwammen vroeger op et potrak* (Nbk), *De buunder ligt op 't potrak* (Nbk), *De melkbussen liggen ...* (bo: Bu, Np, Nw), waarnaast *Et potrak is veur de potten, et busserak veur de bussen* (Bu), *Et potterak was een paol, daor kwam een waegenwiel op, en dan konnen daor de potten en pannen op* (Ol-Nl, Ste)

potrek z. *potrak*

potret z. *petret*

pots (Db, Diz, Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Spa) Ook **potse** (bet. 1: Dhau, Ma, Nbk, Ow, bl; bet. 2: Sz, bet. 3: Dho, Ld, Ma, Np, Obk, Ste, Sz) de; -en; -ien ['pɔts(ə)] 1. poets, grap, grol (verspr.) *N. mag op zien tied graeg over een pots en een grap* (Op), *iene een potse rieden iemand een poets bakken* (Nbk, Ow), zo ook *Ik zal jow ok wel es een potse rieden* (Ow), *Et is wel een reer kuken, hi'j het van die potsen* (Nbk), *K. dat was zoe'n mannegien vol potsen en vol streken* (bl), *Buurman zit vol potsen* (Db), *Mien heit mocht graeg een potse uuthaelen* (Dhau), *Hi'j het mi'j daor een potse uuthaeld* (Ma), *Hi'j zit vol potsen en streken* (Nbk, Obk) 2. deftige of feestelijke kleding (Diz, Nw, Ol-Nl, Sz) *Ze hebben de pots aorig an* (Nw, Ol-Nl, Diz), *Hi'j is aorig in de potse heeft z'n beste kleren aan* (Sz) 3. dikke vrouw (Dho, Ld, Ma, Np, Obk, Op, Sz, Ste), vooral in een *dikke potse*

potscharve (Nbk, Obk) ['pɔt...] - potscherf (lett.)

potschieten (Dho, Ma, Ol-Nl, Ow, Pe-Dbl) Ook **pottienschieten** (Dhau) onbep. w. ['pɔtski:tɔp/'pɔtʲiski:tɔp] 1. (z. ook *potpikken*) knikkeren waarbij men op de pot mikt, d.i. veelal: op de knickers in een knikkerkuiltje, vgl. *Mit pottienschieten mossen we knickers uut de pot schieten of mit een boster d'r uut pikken* (Dhau), *potschieten mit een boster* (Ow), *Wie wil mit potschieten!* (Dho); ook in de volgende zin: *Bij potschieten haj' een balkien, zoe'n 5 cm dikke, daor kwammen muntstokken van elke speuler op te liggen en mit een ofgeronde stien gooiden ze dat balkien omme en dan ging et om kruus of munt* (Ol-Nl)

potschieter I (Db) de; -s ['pɔtski:tɔ] 1. lemen knikker

potschieter II (Bu, Nbk) de; -s; -tien ['pɔtski:tɔ] 1. scheldwoord *Ach je, smerige potschieter* (Bu), *Vieze potschieter!* (Nbk)

potschip (Obk, Ow) ['pɔtskɪp] - pottenschip *D'r kwammen ok koopluden mit et potschip, die hadden potten en pannen en alderhaande aandere galanteriespul bij heur* (Ow)

potschopper (Db, Ma, Nt, Obk, Ol-Nl, Sz) ['pɔtskɪpɔ] - potschopper *Bij oons kwam wel de potschopper, zoas wi'j dan zeden; die hadde van alles: potten en pannen en huushoudelike dingen; hi'j kwam mit de punter, en dat was een paar keer in 't jaor* (Sz)

potschrabber (Obk) de; -s; -tien ['pɔtskrabɔ] 1. werktuig waarmee men de pot uitschraapt (Obk) *Vroeger haj' een potschrabber veur et uutkrabben van de panne, as et eten wat anbraand was* (Obk)

2. z. *potteschrabber*

potschriever (Np) de; -s ['pɔtskri:wɪ, ...vɪ] 1. elk van degenen die inschrijft op een stuk werk van een timmerman, nl. bij een aanbesteding (wie de opdracht kreeg, betaalde aan de anderen)

potse z. *pots*

potsebakker (El, Nt) de; -s; -tien ['pɔtsəbakɔ] 1. grappenmaker *Dat is een rere potsebakker* (El)

potsebroek (Bu, El, b: lm, p) de; -en; -ien ['pɔtsəbrɔk] 1. lolbroek, grappenmaker **potsemaeker** (verspr.) Ook *potsemaker*

potsemaakeri'je - potstoker

(WH) de; -s; -tien ['potsəme:kɾ/...] 1. grappenmaker, ook wel moppentapper *Die kerel was een raere potsemaaker* (Np), *een aorige potsemaaker* een vreemde snuiter (Np)

potsemaakeri'je (Obk) de [potsəme:kɾ'ijə] 1. grappenmakerij *D'r was een boel potsemaakeri'je op die brulloft, et was wel gezellig* (Obk)

potsemaker z. *potsemaaker*

potssen (OS, Bu) zw. ww.; overg., onoverg.; potste, het potst ['potsɲ] 1. gravende bewegingen maken (in of met iets), vooral in de grond: van honden, runderen, konijnen enz., vgl. *Moej' die hond es potsen zien* (Dfo, Ld, Nbk), *De koenen potsen et hiele laand kepot* (El), *Aj' de bolle an 't tuur hadden dan potste hi'j gatten in de grond* (Ow), *De koenen stotten mit de horens tegen de stalhekken, de ruun potste mit de veurpote op 'e dong en op 'e kiepehilde wodde 't ok al roer* (b), *Oonze hond het een hiel gat in de tuun potst* (Nbk), *Et peerd dot niks as potsen* (Ow), *Een kiewiet potst ok, dan maekt et haentiën een dobbegien* (Bu), *Ze weren an 't potsen in et waeter, mar zwemmen konnen ze niet* (Obk), *Vroeger mossen wi'j et koemael zels mengen, we potsten mael mit waeter d'r deur, zolange dat et dikke bri'j wodde* met gravende bewegingen mengen (Obk) 2. paffen, knallen (met een geweer) (Bu) *Hejm heurd potsen* met name gezegd van een jager die men in de verte hoort schieten (Bu)

potserig (Ol-Nl) bn.; -er, -st ['potsɾəx] 1. (van personen) dik, vet, vlezig

potseverkoper (Np) de; -s ['potsəfəko:pɾ] 1. grappenmaker

potsierlik [pɔt's...] - potsierlijk *Wat ston ze d'r potsierlik op* (Ol-Nl), *Die ziet d'r potsierlik uut* (Ste)

potsig (Ol-Nl) bn.; -er, -st ['potsəx] 1. (van personen) dik, vet, vlezig

potsjammie (Sz) tw. [pɔt'sjami] 1. potverdrie *Potsjammie, dat is ok wat!* (Sz)

potstikker (Ste) de ['pɔtslikɾ] 1. ringvinger, nl. in * (kinderrijmpje, gezegd pervinger:) *Pinkien/Gooldenrinkien/Lange liereboom/De potstikker/De luzeknikker* (Ste)

potsmeer (Bu, Db, Dho) de ['pɔt...] 1. reuzel (Dho) 2. wagensmeer (Db) 3. zalf

(Bu)

potstal ['pɔtstal] - potstal *Een koe mit zere poten kwam wel es in de potstal, de plaggen weren wat zaachter an de zere pote as de stienen in de gewone stal* (Nw), *De potstal was om dong te kriegen* (Obk), *de potstal uutmesten* (Ste), zo ook *Bi'j et veurjaor mos de mes uut de potstal; die stakken we mit schoppen an plakken en die wodden op et bouwlaand reden, veural veur de eerpels was dat slimme goed* (Ste), *In de potstal kwam haost nooit melkvee, dat wodde daor te vies om te melken* (Bu), *Dreuge koenen stonnen vaeke op 'e potstal* (Nw), *Vroeger haj' de kiepematte [nachthok voor kippen] boven de potstal* (Obk), *De potstal is deur de grupstal vervongen* (Op)

potstalbaander (Ld) Ook *potstalbaanzer* (Obk) de; -s ['pɔtstalbā:ndɾ/...] 1. bansdeur van een potstal *Potstallen hadden ok potstalbaanders* (Ld), *'k He' vaeke de dong laeded, dan gongen we zo onder de pot-stalbaander deur* (Ld)

potstalbaanzer z. *potstalbaander*

potstalhokke (j) et; -n ['pɔtstalhɔkə] 1. hok met een potstal *De potstalhokken wodden dreugehullen mit heideplaggen* (j)

potstamper (Sz) de; -s ['pɔt...] 1. zonderling iemand *Dat is ok een aorige potstamper!* (Sz)

potstauzen z. *potstauzend*

potstauzend (verspr.) Ook *potstauzen* (El) tw. ['pɔtstəʊzə(t), pɔts't...] 1. potverdrie *Wel potstauzend, wat zullen we now hebben?* (Ma, Spa), *Ik hadde heur potstauzend nog zo waarschouwd* (Dho), *Potstauzend wat sniede ik mi'j in de vinger* (Bdie), *...wat was die man dronken* (Pe-Db), *...daor vraag ie me nogal wat* (Ste), *Potstauzend nog (an) toe, daor gaot mien leste trein* (Bu, Sz, Obk)

potstoel (Ste) de; -en; -tien ['pɔt...] 1. stoel met ingebouwde po (voor zieken, bejaarden; in een hoekje van de woonkamer geplaatst)

potstoken (Dfo, vo) onbep. w. ['pɔtsto:kɲ] 1. stoken met een *stookpot*, z. aldaar *Een aander warkien veur de onderknecht was et potstoken* (vo)

potstoker (vo) de; -s ['pɔt...] 1. degene die het *potstoken* tot taak heeft (...) *prakkesaasies van een potstoker* (vo)

potstolp z. *potstulpe*

potstölpe z. *potstulpe*

potstro z. *posstro*

potstrobbe (Bu) de; -n; -gien ['põtstrøb] 1. kleuter met verbeelding, eigenwijze

kleuter *Ach wat wij' toch, potstrobbe* (Bu)

potstronke (OS, Bu) Ook *potstronkel* (Bu)

de; -n; ...stronkien ['põtstronkə/...stronk] 1. klein kereltje, ook: eigenwijze kleuter

(Bu) *Wat een potstronke* klein mannetje

(Nbk, Ow), zo ook *Gao weg je, pot-*

stronke! (Bu), *Wat zij' mi' vertellen,*

kleine potstronke (Ow), *Ach, wat wij' toch,*

potstronkel kleuter die zich nogal wat

verbeeldt (Bu)

potstronkel z. *potstronke*

potstroop z. *posstro*

potstulp z. *potstulpe*

potstulpe (Np, Op, Pe-Dbl, Sz) Ook

potstulp (Nbk, Ow), *potstölpe* (Dhau),

potstolp (Ow) de; -n; ...stulpien ['põt

stal(ə)p(ə)/...stœl(ə)pə/...stœl(ə)p] 1. bep.

rond stenen deksel op een pan (met een

knop erop), vgl. *De potstulp is een rond,*

stienen, geglazuurd lit mit een knoppe die

op 'e panne kwam; omgekeerd op 'e taofel

kon de panne d'r op, of et eten d'r in (Nbk)

potte-en-pannerak (Ste) et; -ken

['põtəm'panərak] 1. hetz. als *potrak*, z.

aldaar

pottebakker (verspr.) Ook *poddebakker*

(bet. 1: Bu, Db, Diz, El, Ma, Nbk, Ow,

Wol) ['põtəb..., ...o... (Nbk)'/põtə...] 1.

pottenbakker: bep. kleine knikker (o.m. uit

potklei) *een knikker en een pottebakker*

(Bu), *Een poddebakker maekte i'j zelf wel*

es van liem en/of stopvarve (Ow) 2.

iemand die het pottenbakkingsbedrijf uit-

oefent

pottebakkeri'je (Db) ['põtəbəkər'ijə] -

pottenbakkerij

pottefeuille z. *pottefulie*

pottefoelie z. *pottefulie*

pottefuje z. *pottefulie*

pottefulie z. *pottefulie*

pottefulie (ZW, Db, Dfo, Diz, Ma, Nbk,

Ol-Nl, Ow, Wol) Ook *pottefulie* (Dhau,

Obk, Wol), *pottefuje* (Bu), *pottefeuille*

(verspr.), *pottefoelie* (Bu) ['põtə'fyli/...'fylə

/'...fyjə/...'fuli] - portefeuille (om bij

zich te dragen: voor papiergeld, identiteits-

bewijs enz.); ook: bevoegdheid, gezag op

een bep. deelsterrein, nl. van een minister,

een wethouder enz. (spor.) *Welke wethou-*

der het daar onderwies in zien pottefeuille?

(Nbk)

pottehouke (Obk) Ook *pothouke* (Db, Dfo,

Sz) et; -n ['põt(ə)...] 1. houk waarin men

boent enz., hetz. als *buunhouke*

pottehouste Ook *pottehouste* (WH) -

pottenhoust *De pottehouste was vaeke mit*

rimmen en zonder deure, in et gaankien

van de dele (Bu)

pottehoure (Bu, Diz, El, Np, Obk, Ol-Nl,

j, bo: Bu, Np, Nw) de; -n; -gien ['põtə...] 1.

kar met behulp waarvan een pottenboer

vent *Die meensken reisden mit de*

pottehoure en hadden ok een potschip

(Obk), *N. leup mit de pottehoure, mit een*

peerd d'r veur; hi'j verkocht potten,

pannen, bodden, diggelgoed (Np), *Om de*

peer maonden kwam de pottehoure langes

(bo: Bu, Np, Nw)

pottehouste z. *pottehouste*

pottehouer (Spa) de; -s; -tien ['põtə...] 1.

man die met potten en pannen vent (met de

pottehoure)

pottehouer (Dfo, Dhau, Mun, Nbk, Nw,

Op, Sz, Wol) Ook *pottehouer* (Dfo, Obk)

de; -s; -tien ['põtə.../'põt...] 1. keukenpiet

(Dfo, Mun, Nbk, Nw, Sz) *Hi'j mag graeg*

even in de panne kiesen, et is een

pottehouer! (Dfo, Nw) 2. iemand die alles

wil zien terwijl de ander dat niet wenst

(Dhau, Obk, Op, Wol) *Bi'j dit wark hebben*

we liefst gien pottehouers (Op)

pottehouer (Pe-Dbl) ['p...] - potten-

houer

pottehoure (verspr.) ['põtə...] - potten-

houre

pottehouer (Nw) de; -s; -tien ['põtə...,

põt...] 1. vleier

pottehouer (Obk) et; -ten; -tien ['põtə...,

'põt...] 1. deksel van een pot

pottehouer (verspr.) Ook *pottehouer*

(Nbk) de; -s ['põtəmə'nɪ:/...mə'nɪ:] 1. por-

tehouer (lett.) *De pottehouer kan wel an*

de liende, want d'r zit niks meer in (Nw),

Ik hebbe piene in de pottehouer gebrek

aan geld (Wol), *Dat gaot mit de dichte*

pottehouer met gesloten beurzen, zonder

dat men de ander iets hoeft (bij) te betalen

(Spa)

pottehouer z. *pottehouer*

pottehouer zw. ww.; overg., onoverg.; potte,

het pot ['põt] 1. opsparen, geld oppotten

pottepisser - potverjandrie

Ze doen niks as potten (Ow), *Vroeger wodge d'r meer pot as tegenwoordig* (Ol-Nl), *Die begint al wat te potten veur de uutzet* (Dho), *Die geldwolf pot alles bij mekeer* (Dhau) 2. (onoverg.) aftellen (met een aftelrijmpje of -liedje) (Nbk, Obk, Spa) *We gongen potten wie him wezen mos* (Spa, Obk), *We gaon d'r omme potten* (Nbk)

pottepisser z. *padpisser*

potter (verspr.) Ook **potterd** (Ste) ['pɔtʁ(t)] - potter, iemand die maar steeds geld opspaart en weinig of niets uitgeeft *Dat was een echte potter, te zunig om wat vot te geven* (Dfo), *een gierige potter* (Ow), *Die ouwe boer is wel zoe'n potter* (Spa), *een oolde potter* (Np, Nw, Ol-Nl, Ow, Sz, Wol)

potterak z. *potrak*

potterd z. *potter*

potterek z. *potrak*

potteschieter (Db) de; -s; ['pɔtəski:tʃ] 1. bep. soort knikker, vgl. *Wij knikkerden vroeger mit potteschieters; glaezen en stienen mit een mooi blauw raantien* (Db)

potteschrabber (Nw) Ook **potschrabber** (Nw) de; -s ['pɔt(ə)skrabʁ] 1. (bij een bep. spel met schelpen:) degene die de schelpen die buiten de pot vielen, pakte (Nw) *De potteschrabber die ston bij de pot om de nuunders die buten de pot vullen te pakken en de winner van et spel gaf an de potteschrabber wel es iene kedo* (Nw), ook in de volgende toepassing: *De potschrabber was de persoon die bij et streekgooien de centen bij mekeer zocht die buten de bule of de pot kwam; die weren dan veur de winner en die gaf dan wel es een cent an de potschrabber* (Nw)

pottevilder z. *poddevilder*

potteviller z. *poddevilder*

pottewinkel (Nt) ['pɔtə...] - pottenwinkel

pottiek z. *pertiek*

pottien et; potties ['pɔtin] 1. kleine pot in diverse bet., z. aldaar 2. gewrichtskom *Ie kun de aarm of schoolder uut et pottien hebben* (alg., Obk), *Mit 't valen had de jonge de kni'je uut 't pottien* (Pe-Db), *de aarm uut et pottien kriegen bij 't voetballen* (Op), *de vinger uut et pottien hebben* (Ol-Nl) 3. isolator aan elektriciteitsdraad, schrikdraad *Doe d'r nog gien elektrisch was, hadden de boeren toch al*

stroom mit stienen potties om et laand; dan hadden ze van die grote batterijen argens in een hokkien staon en daor de stroomdraod om et laand mit verbunnen (Ow), *We hadden een paer potties van et schrikdraod stokken* (Wol), *De potties bin tegenwoordig haost allemaole van plestiek* (Spa), *Ie moe'n even potties an de paolen slaon* (Ste)

pottienknikkeren z. *koeliegenknikkeren*

pottienrulen z. *koeliegenrulen*

pottienschieten z. *potschieten*

potties (Dfo) g. lidw. ['pɔtis] 1. eerste fase bij het tiepelen, nl. waarbij men de korte stok die over een gat en/of twee stenen gelegen lag, wegwierp met de lange stok die men eronder zette

potverdamme (Sz) tw. [pɔtʃf'd...] 1. potverdie

potverdarrrie (Np) tw. [pɔtʃf'dari] 1. potverdie

potverdikke [pɔtʃf'dikə] - potverdikke

potverdikkeme z. *potverdikkemi'j*

potverdikkemi'j (Db, El) Ook **potverdikkeme** (Nbk) [pɔtʃf'dikəmi/...'dikəmə] - potverdie

potverdikkie (Bdie, Nbk) [pɔtʃf'duki] - potverdie

potverdomme [pɔtʃf'domə] - potverdomme

potverdommegien (Wol) et; ...gies [pɔtʃf'doməxin] 1. klein baardje, kleine sik **potverdommestrikkien** (Ste) et; ...strikkies [pɔtʃf'doməstrikin] 1. vlinderdasje

potverdore z. *potverdorie*

potverdorie Ook **potverdore** (Bdie) tw. [pɔtʃf'do:əri/...'do:ərə] 1. potverdorie *Now hebben ze potverdorie in dat huus alle ruten ingooid* (Obk), *Potverdorie nog an toe!* (Nbk)

potverdrie [pɔtʃf'dri] - potverdie

potverriedubbelties (Nbk) [pɔtʃf'dri'dabʃtis] - potverriedubbeltjes *Potverriedubbelties nog 's toe!* (Nbk)

potverduvel (Np) tw. [pɔtʃf'dy:w], ...v]] 1. potverdie

potvergemie (Db) [pɔtʃf'gē:mi] - potverdie

potverhierenginder (Op) [pɔtʃfhi:ərəŋ'gundʃ] - potverdie

potverjandorie (Np) tw. [pɔtʃf'jan'do:əri] 1. potverdorie

potverjandrie (Dfo, Dho, Ld, Np) tw.

[pɔtʃʃjan'dri] 1. potverdrie
potverjankoekien (Ol-Nl) [pɔtʃʃjan'kukin] - potverdrie
potverjoppie (Dhau) [pɔtʃʃjɔpi] - potverdrie
potverkoper (Np) de; -s; -tien ['pɔt...] 1. grappenmaker
potverteren ['pɔt...] - potverteren
potverteren op een fesien (Nbk)
potvet (Bu, Dho, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Ste) et ['pɔtfet] 1. goedkoop vet, reuzel van mindere kwaliteit (Bu, Dho, Np, Ol-Nl, Op, Ste), hetz. als *plokvet*, dat nl. in een potje kwam (Ste), vgl. *Plokvet kwam van de daarm, et kwam in een appat pottien, dat hiette dan potvet* (Ste), (gezegd om iemand uit te schelden:) *Smerig stok potvet!* (Nbk), *We kriegen potvet* hebben het niet breed (Dho) 2. wagensmeer (Obk)
potvis (Obk) ['pɔt...] - potvis
potvogel (Dfo) de; -s; -tien ['pɔtfo:g] 1. varkentje dat naderhand nog wordt geslacht (na de eerdere, grote slacht)
potvreten (Nbk, Wol) et ['pɔtʃʃri:tɔ] 1. vervelend, eigenaardig iemand, in *een stok potvreten*: *Dat is ok een nuver stok potvreten* (Nbk, Wol)
poze Ook *poos* (Nbk, Ow) de; -n; posien ['po:zə/'po:əs] 1. tijdje, poos *le moe'n een poze waachten* (Np), *We gaon een posien vot* (Ow), *N. begon al hiel vroeg te mi'jen in de morgen, een hiele poze veur de zunne al voordat de zon opkwam* (j), *al een mooi posien leden* (Nbk), *een posien veur Oosterwooldemer maat* (b), *Hi'j is heur een posien naokommen* is wat later gekomen dan zij (Nbk), ook: is een poosje later geboren (dan zij) (Nbk)
pozen (Sz) zw. ww.; onoverg.; poosde, het poosd ['po:zn] 1. pozen, verpozen *We hebben al 20 km fietst, dat now gaon we mar es even pozen om wat te drinken* (Sz)
Pr. - afkorting van *Priester, Protestaans*
praal z. *praol*
praam z. *praem*
pracht I de [praxt] 1. schitterend exemplaar, in verb. als *Wat een pracht van een boom staot daor* (Nbk) 2. iets prachtigs, schoons, in *pracht en praol*, z. onder *praol* (Bu, Dho, Ma, Obk, Op, Ste), zo ook *pronk en pracht één* en al *pracht* (Nbk) 3. schoonheid (ba) *Een uutbundige pracht straolt uut de kleuren en sprokies-*

gebeuren (ba)
pracht II (Nbk, j) bn.; attr. [praxt] 1. zeer fraai, geweldig goed, mooi *Ze hebben een pracht huus* (Nbk), *Een pracht peerd dat ze hebben* (Nbk), *Et was een pracht stok wark* (j)
pracht- -pracht-, eerste deel van samenstellingen als *prachtfilm, prachtfoto*; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd
prachtfilm ['p...] -prachtfilm
prachtfoto de; -s ['p...] 1. schitterende foto
prachtig bn., bw.; -er; -st ['praxtəx] 1. erg mooi *Et is prachtig mooi* (Nbk, Np), *een prachtig plakkien* (j), *Ha, dat is prachtig!* *Zo vri'j in de vroegte!* (ba), *Wat klonk dat prachtig, en J. en S. vunnen ze allemaole haost lieke mooi* (j), *een prachtige stemme* (j) 2. doeltreffend *Dat komt prachtig uut!* (Nbk), *As ze es an die schoele staon kon!* *Dat was een prachtig plakkien veur heur!* (Nbk), *Prachtig!* dat is heel goed gezegd, dat komt heel goed uit enz. (Nbk)
prachtrit de; -ten; -tien ['praxtrɪt] 1. schitterende rit
prachtstok et; -ken; -kien ['praxtstɔk] 1. prachtig toneelstuk e.d.
praem (verspr. WS, Db, Dfo, Dhau, El, bet. 1: Obk, Ow) Ook *praom* (Dfo, Dho, Ld, Ma, Nw, Obk, Ow, Pe-Dbl, Sz), *praome* (bet. 1: Nw), *praam* (WH) de, ook wel et (bet. 2); -en; -pien [prē:m/prō:m(ə)/prā:m] 1. praam, nl. klein, van achteren en van voren rond vaarttuig dat geboomd wordt (soms met een soort vooronder waarin men in voorkomende gevallen overnachtte, soms ook met een roer (Spa)) *D'r lag een praom veur de wal* (Ma), *De vrouwluden mossen vroeger de turf op de praem loegen* (Obk), *De praom wodde veural bruukt in Haulerwiek en Appelsche, in de wieken; omdat ze d'r mit peerd en waegen niet kommen konnen wodde hi'j veur alles bruukt: veur turf, huj, vee verweiden* (Ow), *Koenen, huj en stront gong in de praem* (Wol), *een praem veur vee of turf* (Ow) 2. praam op de neus van een paard, neuskniijper, vooral in de volgende toepassingen: *Et praom kriegen ze op 'e neuze aj' ze niet meer baos kunnen, een hoohtien mit een touwgien dat an beide kaanten vaaste an dat hoohtien zat, et wodde om de snute van et peerd*

praemjaeger - prakkeseren

daon en andrijd (Dfo), *Een peerd dat niet om 't lieke wol, kreeg de praem op* (Obk, El), *et peerd de praom opzetten* (Ow, Sz, Ma), *As de merrie naor de hingst moet, dan kuj' him beter in bedwang hollen as hi'j een praem op 'e neuze het; die wodt ok wel bruukt bi'j et peerdebeslaon* (Bu) 3. vang (van een molen) (Ma) *De meule het een praom, waor hi'j mit vaastezet wodt* (Ma) 4. pen in een *gotwost* (waaraan die wordt opgehangen, om te roken) (Nw)

praemjaeger (Bu, El, Nt, Obk) de; -s ['p...] 1. persoon die op het jaagpad het paard mende, scheepsjager

prairie de; -s ['pre:ri] 1. prairie, ook bij vergelijking, in verb. als (*aachter*) in de *prairie wonen* zeer afgelegen wonen (Bdie, Dfo, Pe-Dbl), zo ook *Ie zitten daor ok aorig in de prairie* (Spa)

prak (Nbk, Ol-Nl) de [prak] 1. in *in de prak* geheel kapot: *Ik hebbe een ongelok had mit de fiets, hi'j is helemaol in de prak* (Ol-Nl)

prakke de; -n; prakkien ['prakə] 1. kliekje, rest eten, hoeveelheid gemengd eten (vaak aardappelen met enige groente erdoor) *D'r is nog een prakkien overbleven* (Bdie, Np), *een opgewaarmd prakkien* (Nt), *et prakkien eerst opmaken* (Spa), *Ik hebbe van gister nog een prakkien eerpels overhullen* (Op), *Za'k je een prakkien klaormaeken?* restje, kleine hoeveelheid gemengd eten, ook: iets dat vlug klaargemaakt wordt (Dho), *Ik zal even et prakkien opwaarmen* (Wol), *Blif d'r weer zoe'n prakkien over, ieder wat!* (Ste), *We moe'n de katten nog een prakkien klaormaeken* (Np), *Ik had een lekker prakkien opgebakken eerpels, die dee ik op een plakkien roggebroad, dat smaekte me best* (Pe-Dbl) 2. ongeordende hoop, de totale hoeveelheid (Wol, Op) *Hier hej' de hele prakke weer* bijv.: alle papieren (Wol), *Hi'j kneep d'r tussenuut en leut oons mit de prakke zitten* (Op) 3. flinke hoeveelheid (Bdie) *Wat een mooie prakke huj* (Bdie) 4. mannetje (Ol-Nl) *Wat is dat een kleine prakke* (Ol-Nl)

prakkedaenken Ook **prakkedenken** (WH) onbep. w. [prakə'd...] 1. (vaak als schertsend alternatief voor **prakkeseren**) nadenken, peinzen, piekeren *Meensken prakkedaenken vusen te vule* (v), *Now moe'k even prakkedaenken, heur* (Nbk),

Hi'j zit mar veur him uut te prakkedaenken (Ow)

prakkedenken z. **prakkedaenken** -

prakken ['prakp] - prakken (van eten) *eerpels prakken* (Nbk, Wol), *'t eten prakken* (Ma, Spa, Wol), *Veur kleine kiender wodt in de regel et eten deur mekeer prakt* (El), *We gaon dat even lekker prakken* (Ol-Nl), *Za'k et even prakken?* (Dho)

prakkesaosie (verspr.) de; -s [prakə'so:əsi] 1. het prakkeseren, het piekeren, de overpeinzing *Ze lachten es en Maatien zee dat et ok gien geheim was, mar een prakkesaosie* (vo), *Toe je, zeg es wat, hej' soms prakkesaosies!* (Obk), *Daor he'k niks gien prakkesaosies over, heur* daar zit ik niet over de piekeren, hoor (bl), *Hi'j zit aorig in de prakkesaosies* (Ow, Nt)

prakkeseerder (Dho, Nbk) de; -s ['prakə:st:ərdɛ] 1. iemand die steeds piekert, tobt

prakkeseren zw. ww.; overg., onoverg.; prakkeseerde, het prakkesoord [prakə 'st:əŋ] 1. flink nadenken, peinzen, piekeren *Hi'j prakkesoord d'r licht over tilt er niet zo aan* (Spa), *Waor zit ie toch over te prakkeseren* (Ow, Nbk), *Hi'j prakkesoord te vule* (Nbk), *Ie prakkeseren d'r onder et melken ok vaeke over hoe aj' et hebben moeten in et bedrief* (Nbk), *Ik prakkesoord d'r over om lid te wodden overweeg* (Dfo), *Ik mos de hele tied prakkeseren wie as et was* (Wol), *As N. vot was, mos ik altied mar prakkeseren as hi'j wel goed thuuskwam* (El), *Aj' moeilikheden in de familie hebben, kuj' niet slaopen van 't prakkeseren* (Pe-Dbl), *Ie kun je ziek prakkeseren* (Ste), *Daor he'k wat over lopen te prakkeseren* (Spa), *Die zit zo te prakkeseren, die heurt of zicht niks* (Obk) 2. (overg.) bedenken, bij zichzelf nagaan *Ik moet even prakkeseren waor a'k dat laoten heb, ...wa'k doen zal* (Bu), *Ik kan 't nog mar niet prakkeseren waor ik et heb* (Nw), *d'r bi'j prakkeseren bedenken dat iemand/iets bij een club e.d. kan, aan iets mee kan doen, en dat vervolgens regelen* (verspr.) *Ze hebben him bi'j et tweede van de voetbalclub prakkesoord* (Dhau), *Ze zullen me bij de buurtvereniging prakkeseren* (Dfo), *Ze hebben krek zo lange praot, tot ze him d'r bij prakkesoord hebben hem*

erbij hebben gehaald (Ma, Nbk, Np), *Ze hebben heur bij 't daansen prakkeseerd* (Bu, El)

prakkien et; prakkies ['prakin] 1. kleine *prakke* (vooral in bet. 1), z. aldaar

prakkiesdag (Diz) ['prakizdax] - kliekjesdag *Vandaag is 't prakkiesdag* (Diz)

praksel (Bdie, Sz) et; -s; -tien ['praks] 1. (negatiever dan *prakkien* (Sz)) kliekje, restje eten *Dat is een raer praksel* raar, geprakt eten (Bdie), *Et praksel van kiender wodde an de hond geven* (Bdie)

praktiek Ook **praktijk** (Sz: bet. 3) de; -en; -ien [prak'tik/prak'tejk] 1. (g. mv., g. verkl.) daadwerkelijke uitvoering *de praktiek van et lesgeven* (l), *een man van de praktiek*, *In de praktiek is et anders as daj' daenken* in werkelijkheid (Spa, Nbk), zo ook *Dat komt in de praktiek haost nooit veur* (Wol), *De praktiek wiest vaeke wel anders uut* (Op), *De praktiek zal 't wel uutwiezen* (Diz) 2. beroepspraktijk *Die dokter het een grote praktiek* (Nt, Nbk), *...het zien praktiek verkocht* (Db) 3. manier van doen (Nbk, Sz) *Die man houdt d'r soms een appatte praktijk op nao* (Sz), *vremde praktieken* (Nbk)

praktiekdiel (l) [...'t...] - praktijkgedeelte (van een examen, studie)

praktiekdiplome (l) [...'t...] - praktijkdiploma

praktiekervaring [...'t...] - praktijkervaring

praktiekjaar (spor.) [...'t...] - praktijkjaar

praktieklekaol (l) [...'t...] - praktijklokaal

praktiekonderzoek (spor.) [...'t...] - praktijkonderzoek

praktiekrumte (spor.) [prak't...] - praktijkruimte

praktijk z. *praktiek*

praktikum (l) ['praktikəm] - praktikum

praktikumlekaol ['p...] - praktikumlokaal

praktisch bn., bw.; -er ['praktis] 1. (bn.) betrekking hebbende op de praktijk *de praktische kennis* 2. met oog voor de praktijk, handig, doelmatig *Et is een goed ding aj' wat praktisch anlegd binnen* (Obk), *Iene kan praktisch wezen, niet mit omwegen en zo* (Dfo), *Dat is wel praktisch, zoaj' dat doen* (Ol-Nl), *Die werkplaa is praktisch inricht* (Spa), *een praktisch kedo* (Ow), *Dat is ok praktisch*

uutdocht (Nbk) 3. (bw.) bijna geheel, zo goed als *Et is praktisch druge* (Nbk), *Et is praktisch onmogelik* (Wol), *D'r zit praktisch gien verschil in* (Ow), *Ie kun praktisch gien kraante opslaon of d'r is weer een overval gebeurd* (Obk), *Et is praktisch zes ure* (Dfo), *Dat is toch praktisch uutkommen zo ongeveer* (Nw), *Dat he'k praktisch daon bijna voltooid* (Nw)

pral (Op, Ow) bw. [pral] 1. in *d'r pral op staon* voet bij stuk houden (Op), *d'r pral op gaon* id. (Ow)

praol (verspr.) Ook **praal** (verspr.) [pro:əl/prɑ:l], in *pracht en praol* één en al *pracht*, pronk (verspr., Ste), ook *Et is allemaol pronk en praal* (Np) en *Et is allegeer pracht en praol* (Dfo, Nw)

praolen (Nbk, ba) ['pro:əlɔ] - pralen, pronken (van bijv. een fraaie plant:) *Now staot hi'j in de tuun te praolen* (ba)

praolwaegen (spor.) ['p...] - praalwagen

praom(e) z. *praem*

praot de, et; ...ien [pro:ət] 1. het praten *Zo kwieskwaans brocht ze dat even in de praot te passe* (j), *in de praot te passe kommen* (verspr., Wol), *Zo in et praot begon D. es te daenken an wat de oolde veldwaachter heur af es verteld hadde*

tijdens het praten (j), *Ik moet es mit him in de praot kommen, dan zal hi'j nog wat heuren daor je de oren van toeten* (Obk), *D'r kon wel praot wezen in 't achterhuus*

het lijkt wel alsof er mensen praten (Ow, Dhau), *D'r is praot op 'e dele* er wordt

gepraat (Ste, Wol), zo ook *D'r is praot, d'r is zeker volk bij de deure* (Np, Ste, Pe-Dbl) en *Ik heurde ok praot* (Nbk), *An 't praot te heuren komt die uut een aander oord* (Ld), *an de praot raeken, ...kommen*.

Doe kwammen ze over de zaeken an de praot (j), *Ik bin even an de praot kommen mit N.* (Dhau), (na onenigheid:) *Ze bin weer mit mekeer an de praot kommen* (Nw), *Ik bin daor niet an de praot kommen* (El), *Mit die vrouw kuj' ahtied mar min an de praot kommen* kun je moeilijk een

praatje beginnen (Obk), *Ze kregen et over koenen te praot kwamen over koeien aan de praot* (Nbk), *We kwammen in de praot*

we raakten aan het praten (Np, Ste, Ma), *We raekten in de praot raakten aan de praot* (Ste), *Zij bin aorig van praot* ze zijn

gezellig om mee om te gaan (Nbk), *Die is*

praot - praotaovend

moelijk an de praot te kriegen het is moeilijk om een praatje met hem te beginnen, met hem aan de praot te komen (Ol-Nl), *Een stofzoeger die kepot is, kuj' vaeke wel weer an de praot kriegen* weer in werking krijgen (Nw), *Et was allegeer praot achterof* praten over iets dat toch al gebeurd was (v), *iene an de praot holen* d.i. met heimelijke bedoelingen (bijv. om iemand af te leiden enz.): *Hool hem even an de praot* (Wol), ook onopzettelijk en veelal zodanig dat de ander het tijdverlies betreurt: *N. het mi'j an de praot hullen* (Ste), zo ook *Ze kun je mooi an de praot holen* (Nbk), *Ze kun je wel es goed an de praot holen* (Bu), *Ik kan 't moeilik mit 'm an de praot holen* het kost me moeite het gesprek met hem gaande houden (Diz), zo ook *In et begin konnen ze et praot haost niet gaonde holen* (vo), waartegenover *N. kan et wel aorig an de praot holen* kan het gesprek gaande houden (Nt), *Een goeie roker kan een piepe an de praot holen* gaande houden (Db), *Ik kan bij' him gien praot vienen* ik weet niet waar ik het met hem over moet hebben (Nbk), *Die hebben wel praot (an mekeer)* ze hebben (elkaar) heel wat te vertellen (Nbk), *D'r is gien praot an* hij/zij is erg saai, je kunt er geen gezellig gesprek mee voeren (Nw), *'t Is me de praot niet weerd* het stelt niets voor (Ma), zo ook *Et is me gien praot weerd* het stelt niets voor (verspr.), vooral: het is maar een kleinigheid om te doen (Nbk, Ste), *Et is me gien praot weerd waj' daor zeggen* ik zie het niet zitten (Pe-Db1), zo ook *Ik wil d'r gien woord over zeggen, et is bij' mi'j gien praot weerd* (Op), *Ik wil d'r gien praot over heuren* begin me er niet over, ik wil er niets over horen (Np), *Daor komt (vast) praot van* daar zullen allerlei mensen verder over praten, er zal een geruchtenstroom over op gang komen (verspr., Ma), zo ook *Daenk d'r mar omme, d'r komt praot van* (Ol-Nl), *Ik zal stille wezen, want d'r kan wel es praot van kommen* (Bu), *D'r is praot van dat (...)* men zegt dat (...) (verspr.), *Ik hadde d'r nooit praot van heurd* ik had er nooit iets over horen zeggen (v), *Ik hebbe d'r praot van heurd* ik heb er geruchten over gehoord (Np), zo ook *D'r gong al gauw praot dat de Nederlaanse soldaoten*

weeromme mossen (...) (vo), *Daor moej' gien praot van macken, mar et is wel zo hou het voor je* (Ste, Nw), *D'r is wat praot van, of et waor is weet ik niet* er wordt over gesproken (Nbk), *De praot gaot, dat die meensken hier weggaon* er wordt gezegd dat (...) (Obk), *An 't praot kuj' wel weten dat ze niet goed hiel is* dat ze niet al te snugger is (Ow), *d'r zit gien praot an* gezegd van iemand die moeilijk een praatje maakt, een gesprek gaande kan houden (Nbk, Np), zo ook *d'r zit niet vule praot an* (Nbk), soms met de bijgedachte: maar het is een stiekemerd (Nw), *Die kerel is roeg in de praot* (Np), *Hejm wel stof van praot?* heb je wel iets om over te konverseren? (Nbk), *As et te praot komt, moe'k et N. wel even vertellen* (Db) 2. dat wat men zegt *Ie moe'n niet zo flauw in de praot wezen* (Obk), *lomp in de praot* ruw in z'n manier van uitdrukken (Ste), *Een onbeschofte praot het hij' altied* (Sz), *Die kerels hadden een flauwe praot* (Np), *lomp(e) praot* (Nbk), *halfwieze praot* flauwe kul, onzinnige praatjes (Nbk, Obk), ook *halfwies praot* (Nbk, Ow), *onwieze praot* (Ste), *praot van niks* onzin, kletskoek, *ofwijde praot* id., *Luuster mar niet naor die verleuren praot* praatjes van niks, lariekoek (Dho, Nbk, Nw, Obk, Op, Wol), zo ook *Verleuren(e) praot die is d'r genoeg* (Bu, Np, Ste), *praot veur drie hebben* veel praatjes hebben (Bdie), *Hij' het praot veur tiene* id. (Nbk), *Hij' is bot in de praot* (Dhau, Diz, Ow, Spa), *...wat wonder van praot* (Nbk), *Ze glimkte en veraanderde van praot* (v), *Ze raekte de praot biester* raakte de draad van haar verhaal kwijt (s: oost.), *Zien praot en een dubbeltien is nog gien tien centen* zijn praatjes stellen niets voor (Np), *praot as een aentien metwost waor et vet uut lopen is* saai praat (Op) 3. iemand die komt om de ander te spreken, om met hem te praten, die op bezoek komt *D'r is praot veur jow* (Ol-Nl), *We hebben praot kregen* (Diz), *Hij' kan zeker gien praot vienen, want hij' komt d'r al weer an* (Nbk) * *Jow praot is gien praot/Aj' praoten van praot/Mar mien praot/Dat is praot/Aj' praoten van praot* (Dho), *Van praot komt praot* het ene praatje roept het andere op (Bdie, Dhau, Nbk, Np, Nw, Ste)

praotaovend (spor.) ['p...] - praatavond

Ien keer in de maand hewwe een praotaovend (Np)

praotbessem (Ste) de; -s; -pien ['prɔ:ədb...] 1. iemand die aan één stuk door praat; met name gezegd van kleine kinderen: *Et bin van die praotbessempies* (Ste)

praotborrel (Dfo, Nbk, Np, Ste) de ['prɔ:ədbor] 1. één of meer borrels die men heeft genomen en waardoor men spraakzamer is geworden een *praotborrel op hebben* (Nbk, Np, Ste)

praotbuul (Op, Pe-Db) de; ...bullen; -tien ['prɔ:ədbyl] 1. veelprater

praotdeuze (Obk, Op, Pe-Db) de; -n; ...deusien ['prɔ:əɖʌzə] 1. vrouw die veel praat

praoten zw. ww.; overg., onoverg.; praotte, het praot ['prɔ:ətp] 1. (onoverg.) spreken *Ik kan je niet goed verstaon, kuj' wat hadder praoten?* (Nbk), *Lao'we d'r mar niet meer over praoten* laten we het maar als afgehandeld zien en er niet meer op terug komen, *N. praotte in himzels* (b), *Doe kon oonze veurman zo mooi niet praoten dat hi'j weer zoe'n goed tarief kreeg* hij kon door praten niet bereiken dat (...) (vo), *Nao wat praoten deed A. zien vraoge om centeraosis uut de doeken* (j), *Jow kun lekker lullen, mar jow praoten d'r mi'j niet in, zee ik tegen die man die mit dekens an de deure kwam* je krijgt me niet zover door zo te praten (Op), *Praot d'r mar niet ommetoe, zeg mar rechtuut waor et op staot* (Ld), *'Plat praoten' is in Steggerse ogen niet negatief, mar 'kroem praoten' wel, da's aenlik schellen* (Ste), *Hi'j het de hiele aovend praot, en hi'j het niks zegd!* (Ste), *L. praot mar wat kletst maar een beetje* (b), *Ie hebben makkelik praoten* vanuit jouw situatie kun je dat gemakkelijk zeggen, zo ook *Hi'j het mooi praoten, hi'j hoeft et zels niet te doen* (Db), *Hi'j kan vlotop praoten* (Ow), *Ie moe'n lange praoten om mi'j omme te praoten* voor je mij om krijgt (Pe-Db), *We hebben 'm praotende weer op zien gemak steld* door tegen hem te praten (Diz), *D'r was gien praoten an* er viel niet tegen te praten, praten hielp niet (Np), zo ook *D'r was gien praoten tegen* (Nbk), *Ik mos d'r aorig tegen praoten om 'm over te haelen* (Ste), *Ze lopen praotende et pad op-en-daele* (...)

met elkaar pratend (p), *iene naor de mond praoten*, zo ook *iene naor de bek praoten* (Nbk), *veur de voest weg praoten* (Nw), *Ze praoten zo mooi, ze slikken je haost of ze praten enorm vleiend* (Np), *d'r ommehenne praoten. Ik heb d'r mar een betien ommehenne praot, ik wol heur niet raeken* (Ld), *Hi'j praot honderd uut zeer veel* (Wol), *Die praot overal ommehenne, mar et rechte woj' niet gewaer* (Pe-Db), *Om bi'j de boer te gaon daor moej' hielendal niet van praoten, da's vanzels vusen te min* (b), *We konnen praoten en doen wat we wollen, mar hi'j dee et pertinent niet* (Op), *helderop praoten* zo praten dat de anderen je goed kunnen verstaan (Nbk), (onpers.) 't *Praot me in de boek het rommelt in m'n buik* (Ol-Nl), zo ook *Ze praoten bi'j mi'j in de boek* id. (Ma), *Et duurde ok niet lange en hi'j begon over de tonge te praoten en wodde ofgrieselik slaoperig* lodderig te praten (j), *Hi'j zol him d'r ok nog uut praoten* z'n figuur proberen te redden (Np), *Hi'j praot goed, mar hi'j vret beter* hij heeft een hoop praatjes maar er komt niets van terecht (Db), ook: je heb weinig aan z'n praatjes (Sz), hij kan beter eten dan praten (El) en hij voert een groot woord, doet weinig en eet veel (Obk), *Hi'j praot d'r zo overhenne* praat gewoon door zonder bij de eigenlijke kwestie stil te staan (Nt), *Praot mi'j d'r niet van ik moet er niks van hebben* (Nbk, b), *Hi'j praot d'r mar wat henne* hij kletst maar raak (Diz), ...van 't *iene in 't aandere* id. (Diz), *Hi'j praot naor dat hi'j verstaand het* nogal dom (Diz), *Hi'j kan beter praoten as warken* (Ld), *Ik heb liever dat ze over me praoten as van me eten* (Dho), *praoten as een kiepe zonder kop, praoten (kunnen) as Brugman, Hi'j kan praoten as een advekaot, praoten as een metwost* saai, droog (Bdie), *Hi'j praot krek as een aentien metwost waor et vet uut lopen is* id. (Op), ook: als een kip zonder kop (Ste), ...*dat et vet ontlopen is* id. (Ste), ...*as een entien wost* (d) 2. een gesprek voeren, konverseren *Blief nog mar even, praot mar een piepvol* (Nw), *Praot nog mar even je, ie hebben de tied nog wel* (Bu, Dhau), *We hebben gezellig even praot* (Np), *D'r is gien wies woord mit 'm te praoten* er valt niet met hem te praten (Bdie), *Mit hem is in goed fatsoen niet te*

praotendeweg - praoterig

praoten (Ol-Nl), *niet weer mit mekeer praoten* nl. door onenigheid (Ste, Ow), zo ook *Die praoten nooit weer* (Spa), *bij huus staon te praoten* (ba), *uut praoten* op visite gaan: *We moen vot jong, we moe'n vanaovend uut praoten* (Spa), *We zullen vanaovend nog uut praoten* (Np), *We gaon een aovend uut praoten* (Bu), *te praoten* id. (Db, Nbk): *Wij gongen die dag naor Henderk-om te praoten* (Nbk) 3. (on-overg.) zeggen, zich uitdrukken (Mun, Obk, Op, Spa, Sz, bo: Nw) *Wij praoten van: 'Et is me daor een drokte'* drukken ons als volgt uit (Spa, Obk), *Zo men praot, het hij 'm zels vergeven* naar men zegt (Mun), *Vroeger praotten ze hier van een maotien en ok wel van een dikkop* (Sz), *Bi'j hooft praoten we niet van lassen* (Op), (in een gesprek:) *praot ie van dingen (...)* om verder te gaan (...) (bo: Nw) 4. (overg.) zo praten dat de ander in een andere toestand geraakt *iene wat uut et heufd praoten, iene van de stoel praoten* door welbespraakt-hed, argumenteren of vleien geheel onder de indruk doen zijn (Dho, Np), zo ook *Hi'j praot je van de stoel en gaot d'r zels op zitten* (Bu, Dfo, El, Nbk, Np, Nw, Wol), zo ook *Hi'j kan zo lekker kletsen, hij praot een ander van de stoel en gaot d'r zelf lekker op zitten* (Sz), *iene de gatten in de hozen praoten* zo praten, dat de ander er geen woord tussen kan krijgen, al zijn overredingskracht aanwenden, zeer veel vertellen, praten (Dhau, Mun, Nw, Op, Wol, b): *Ik hoeve jow gien gatten in de hozen te praoten* (b), ook *...in de kousen praoten* (Nw, Op), *...in de sokken praoten* id. (Ol-Nl, Nw), *iene van de sokken praoten* door druk of overtuigend praten geheel onder de indruk doen zijn (El, Spa), *Hi'j praot je de gatten in de sokken* hij praat zeer druk (Op, Pe-Dbl, Wol), *...de oren van de kop* (Bdie, Wol) * *Jow praot is gien praot/Aj' praoten van praot/Mar mien praot/Dat is praot/Aj' praoten van praot* (Dho), *Ik had 'n motte mit zeuven biggen/De oolde dood in 't hokke liggen/Och man, och man/Praot d'r mi'j niet van* (Diz), *Die kerel die prat, al het hij' gien hemd om 't gat* wat hij zegt stelt niet veel voor, heeft niets om het lijf (Bu) **praotendeweg** (Nbk, Obk, vo) bw. [pro:ətɔdɔwɛx; aks. wisselt] 1. al pratend

Op 'e hoeke van de straote of bij' een brogge staon vaeke, al praotendeweg, een koppeltien manluden te krinkienspijen (Obk), *Zo praotendeweg kwammen zij' op 'e Fochtel* (vo)

praotendewieze (vo) bw. [pro:ətɔdɔwɛx; aks. wisselt] 1. al pratend *Zo praotendewieze kwammen ze in de schure* (vo)

praoter de; -s; -tien [ˈpro:ətɔ] 1. iemand die praat *'t Is een lompe praoter, hij is roeg in de mond* (Diz, Ste), *Dat was mi'j een praoter, daor kuj' gien woord tussen kriegen* (Dfo), *Et is een goeie praoter, hij kan zien woorden wel vienen* (Ste), *Et is een praoter van stront, hij kletst d'r mar wat henne, een echte andikker* (Nw), *Da's ok een aorige praoter* iemand die eigenaardig praat (Nbk, Ol-Nl, Ste), ook: iemand die veel, eigenaardig, druk of gezellig praat (Nbk, Ol-Nl, Ste), (van kleine kinderen:) *Dat bin aorige praoterties* (Nbk), *Et is een drokke praoter* (Nbk), *N. is een gezellige praoter, die bij' iederiene welkom is* (Np, Op), *een minne praoter* iemand die slecht spreekt (Ow) 2. iemand die op visite komt (eerder vaak voor een hele zondag, met name inzake een echtpaar en evt. hun kinderen) *We zullen morgen praoters hebben, en now moet de boel wat veur mekeer* (Dfo), *Vroeger, as d'r praoters kwammen, nammen ze nog wel es een poede mit aepeneuten mit* (Obk), *Now de praoters vot binnen, gaon we mit mekeer even toepakken om alles op te rumen* (Db), *De praoters hebben ofzegd* (Nbk), *We kriegen vanaovend praoters* (El, Np, Ste)

praoteri'je de [pro:ətɔr'tjə, ...sjə; z. -i'je] 1. het (veel) praten *Daor is altied praoteri'je mit die maegies in huus* (Dfo), *Mit al disse praoteri'je schieten we niks op* (Op), *D'r is praoteri'je in huus* ik hoor praten (Spa), *Heur, d'r is nog praoteri'je op 'e weg* (Bu, El) 2. visite *Die praoteri'je he'k mar ofkitst* visite (El) 3. geroddel, geklets *D'r is praoteri'je van kommen* (Nbk), *...van west* (Nw), *Praoteri'je hej' altied* (Diz), *D'r komt (vast) praoteri'je van* (Ste, Dho), *Dat is niks as praoteri'je, daor moej' je niks van antrekken* (Np), *In een dörp is d'r vaeke een hieleboel praoteri'je* (Obk)

praoterig [ˈpro:ətɔrɛx] - praterig (bijv. van een kind dat op het punt staat ziek te

worden:) *Hi'j was toch zo praoterig; dan is et niet in odder, dan is d'r wat* (Nbk, Ste), *Die kerel is niet slimme praoterig* (Nbk, Nw, Op, Np), ook met de bijgedachte: hij heeft ze achter de ellebogen (Nw), *Ze weren niet zo praoterig* (El), *N. is aorig praoterig* (Bu), *Wat was hi'j toch praoterig, hi'j het misschien een praotslokkien op* (Ol-Nl), *Pas mar op, hi'j is nogal wat praoterig* iemand die door veel te praten zaken doorvertelt die je liever voor je had willen houden (Nbk)

praothille (Dho) de; -n ['prɔ:əthilə] 1. iemand die veel praat *Dat is toch zo'e'n praothille!* (Dho)

praotien et; praoties ['prɔ:ətin] 1. praatje, klein, onbelangrijk gesprekje *een praotien maeken, om een praotien verlegen wezen, ...zitten, Die man kuj' nog wel es een gezellig praotien mit hebben* (Sz), *Dan had hi'j altied een praotien tegen mi'j* (j) 2. wat iemand zegt, het gesprokene *Hi'j het altied zien praotien (wel) klaor* weet wel wat te zeggen in wat voor situatie dan ook (Bu, Nbk, Spa, Ste, Ow), *Hi'j kan zien praoties goed kwietwodden* hij is goed van de tongriem gesneden (Dho, Ste), *De zieke knapt op, hi'j krigt weer aorig praoties* praat al weer opgewekt, reageert snedig, maakt grapjes enz. (Db, Nbk), *Altieten mooie praoties en je dan zo beschieten* en je dan zo belazeren (b), *Mooie praoties he'k niks an* (Ow), *'t Bin allemaol verleuren praoties* het zijn praatjes van niks (El), zo ook *Die verleuren praoties kopen we niks veur* (Ol-Nl), *Foj, wat heb ie drekt weer rere praoties* (b), *praoties hebben* zich met woorden verzetten, zich betweterig opstellen (Db, Nbk): *Hej' nog praoties? Aanders kuj' wel ophoepelen* (Nbk), *Dat past je niet om praoties te hebben tegen je meerdere* (Db), *praoties van komso* blufferige praatjes (v), *Veur zien praoties kuj' weinig kopen* je kunt niet bouwen op wat hij zegt (Op), *Zien praoties en vieftchhalve cent is nog gien stuver middenneer* z'n praatjes stellen echt niks voor (b), zo ook *Jow bin een lulmeier, jow praoties en vier duiten bin krek (geliek) een halve stuver* (Op) 3. verzinsel, gerucht *Et praotien dee de ronde* (Ol-Nl), *D'r gong al een praotien over* (Nbk), *D'r gongen ok al praoties, dat ze hier in Appelsche (...)*

(b), *Die rere praoties die deur dörp gaon, moe'k nog zien as 't waor is* (Db), *De praoties gaon d'r* (Dho), *D'r gongen vremde praoties van him* (b), *Praoties bin d'r gauw genoeg in de wereld* (p), *Douk he'k de praoties nog aachter et gat an* straks wordt er nog over mij geroddeld (Nbk), *Jim moe'n wel weten wie die praoties in de wereld brengt* (Op), *Et bin praoties in de wiend* het is helemaal niet waar (Np), *praoties veur de vaak* (Op) 4. causerie (spor.) *een praotien holen veur de plattelaansvrouwen* (Nbk)

praotiesmaeker ['p...] - praatjesmaker
praotiesmaekeri'je (Np) de ['prɔ:ətsime:kr'eje] 1. het maken van praatjes: gebluf, ook: het doen ontstaan van geruchten *Dat is allemaol praotiesmaekeri'je* (Np)

praotiesmejoor z. *praotmejoor*

praotiesverkoper (verspr.) ['p...] - praatjesmaker (ook wel van een kind)

praotmajoor z. *praotmejoor*

praotmejoor (Wol) Ook *praotmajoor* (Db), *praotiesmejoor* (Wol) de; ...mejooren; -tien ['p...] 1. (vooral van een kind) iemand die veel praat

praotmesiene (b: lm, p) de; -n, -s; -gien ['p...] 1. iemand die erg veel praat

praotmiddag (spor.) ['p...] - praatmiddag *De Schrieversronte hul in et begin ok wel es een praotmiddag* (Nbk)

praotmusse de; -n; ...mussien ['prɔ:ətməsə] 1. iemand die veel praat, babbelmuts; van kinderen: *Et bin van die praotmussies* (Nbk), *Et is verentig Jouk S., die praotmusse* (b), *een aorige praotmusse* iemand die veel praat maar op wie je niet erg kunt bouwen (Nbk)

praotpaol (l) ['p...] - praatpaal

praotpergramme (spor.) ['p...] - praatprogramma

praots I (Op, vo) ['prɔ:əts], in *praots hebben* praats hebben (Op): *Hi'j hadde soms wel weinig praots, mar as hi'j wat zee, dan luusterde iederiene wel naor him* (Op), en in *praots kriegien* weer praats hebben (v): *Ze kreeg weer praots en belangstelling veur de dingen (...)* (v)

praots II bn.; pred. 1. geneigd tot praten *Hi'j is aorig praots, vanaovend* (Db, Nbk, Spa, Sz), *Hi'j was goed praots* (Ow), *Die kerel is niet slimme praots* (vo, Np)

praotschieter (Ol-Nl) de; -s; -tien

praotslokkien - preek

[ˈprɔ:ətskitʃ] 1. praatziek iemand
praotslokkien (Nbk, Obk, Ol-Nl, j) et
[ˈprɔ:ətslokin] 1. bep. hoeveelheid drank
die men heeft gebruikt en die maakt dat
men spraakzamer is geworden *Een gezellig
praotslokkien is goed, mar ie moe'n niet te
vule van dat spul bruken* (Obk), *Wat was
hi'j toch praoterig, hi'j het misschien een
praotslokkien op* (Ol-Nl), *Zo in een
praotslokkien leut hi'j wel es een
geheimpien los an de veldwaachter, die hi'j
slimme vertrouwde* (j)

praotstoel [**p...**] - praatstoel op 'e praot-
stoel zitten: *As mien man op 'e praotstoel
zit, dan kuj' him mar et beste an de koffie
en de koeke zetten, dan bekomt hi'j in de
regel wel weer* (Ow, vo), *Hi'j zit aorig op
'e praotstoel vanaovend* (Nbk, Pe-Dbl,
Spa), *As die ienkeer op 'e praotstoel zit
(...)* (Ste), *de manluden op 'e praotstoel bi'j
de barbier* (ba)

praotstok (spor.) [**p...**] - praatstuk, dis-
kussiestuk

praotvolk (Pe-Dbl, Ste) et [**p...**] 1.
mensen die op visite komen, zijn *We
hebben praotvolk* (Ste), *We kriegen
vanaovend praotvolk, et zal wel weer laete
wodden* (Pe-Dbl)

praotzak (Dhau, Dho, El, Ld, Np, Obk,
Pe-Dbl) de; -ken [**p...**] 1. (vooral van een
man) iemand die veel praat

praotziek (Dfo, Nw, Obk, Pe-Dbl, Sz)
[**pr...**] - praatziek een praatziek meenske
(Dfo)

prat [prat], in *d'r prat op gaon* er trots op
zijn (verspr.): *We gongen toch wel prat op
zokke dingen* (Obk), zo ook *d'r prat op
wezen* (Dhau, Obk), ook in *Hi'j is prat op
zien ni'je auto trots* (Bdie) en *Zi'j is zo prat
mit heur ni'je kleren an* (Obk); verder in
*Die ston d'r mar prat op gaf niet toe, hiield
voet bij stuk* (Op, Ow), zo ook *Ze weren
d'r nogal prat op, dus hebben ze et zo
regeld* (Dho)

pratten (Ste, Op en oost.) Ook **protten**
(Bu, Db, Dfo, Ld, Ma, Nbk, Nt, Obk, Ow)
[**pratn/protn**] - pratten, prullen, mokken,
ook: ineen gedoken zitten *Hi'j zat in een
hoekien te pratten* (Bu), *Hi'j zit thuus te
pratten* moet thuis blijven zitten (veelal: en
kan dat niet goed zetten) (Ld, Nbk), *Wat
zit hi'j daar toch te pratten! Zol hi'j niet te
lekker wezen?* (Ste), *As een kiepe of ere*

voegel zit te pratten, dan bin ze niet goed
(Ste, Bu), *Hi'j zit d'r mar henne te protten*
(Obk, Ow), *As pattie heur zin niet kriegen,
dan gaon ze zitten te protten* (Ste, Obk), *Et
winterkeuninkien zat wat in de hede te
protten* (Nbk, Ld)

pratter z. **pratterd**

pratterd (Bu, Dhau, Nbk, Nw, Obk, Op)
Ook **pratter** (Np) de; -s; prattertien
[**ˈpratʃ(t)**] 1. iemand die veel zit te prullen,
in zichzelf gekeerd is *Wat een pratterd, die
zit altied in een hoekien te pratten* (Bu), *Et
is een stille pratterd* (Obk), *een oolde
pratterd pruilier* (Nbk), *Die vent is een
nuvere pratter* (Np)

preadvies (l) [**ˈpru:atfis**] - preadvies

preberen z. **perberen**

prebleem z. **perbleem**

percent z. **percent**

preces z. **perces**

precies z. **percies**

Pred. - afkorting van *Prediker*, bijbelboek
predikaant (Dfo) Ook **predikant** (Dhau)
de; -en [**pru:diˈkã:nt/...**] 1. predikant,
dominee een *aandere predikant bevestigen*
(Dhau)

predikant z. **predikaant**

predikaosie z. **prekaosie**

Prediker [**ˈpru:dakʃ**] - Prediker (bijbel-
boek)

prednison (spor.) - prednison

perdukt z. **perdukt**

perduktie z. **perduktie**

pree (Nbk, Obk) [pru:], in *een pree* een
voordeel, iets bijzonders *Dat is een pree aj'
wat biezuunders hebben bi'j et eten, wat
lekkerder as gewoon* (Nbk), *Vroeger was
een broggien mit sjerp een pree, en dat is
now hiel gewoon* (Obk)

preek de; preken; preken [**ˈpru:k**] 1. preek
(door een dominee) *Dominee hadde zundag
een mooie preek* (El, Wol), *Hi'j het zundag
een mooie preek houwen* (Spa), *Et was een
goeie preek vanmorgen* (Nw), *Et gaot d'r
in as een preek in een oolderling* er wordt
goed geluisterd, men neemt het maar al te
graag in zich op (Obk, Wol, Nw), *veur de
preek de karke uutgaon* voor het zingen de
kerk uitgaan (Op) 2. kerkdienst met de
preek (bet.1) als voornaamste onderdeel
Morgenvroeg is et preek (b), *We gaon naor
de preek van tien ure* (Wol), *D'r was
weinig volk in de preek* (Ma) 3. uitvoering

vermaning, lang verhaal dat iemand afsteekt, vooral: ter waarschuwing, ter voorbereiding enz. (veelal: en dat als overdreven of vervelend wordt beschouwd) *Die kleine jonge het al een hiele preek anheuren moeten van zien mem eer hi'j et ies opging* (Db), *Hi'j hul een hiele preek* (Bu, Ow, Ma), *...tegen mi'j* (Nw), *Ik hebbe toch een preek had van de meester* (Wol), *Now hebben we wel weer een hele preek had, hi'j altied mit zien gezwets!* (Nbk, Ol-Nl), *Hi'j kreeg me daor een preek* hem werd flink de waarheid gezegd (Bu), zo ook *Hi'j het 'm de preek mar goed oplezen laoten* hij heeft zich flink de waarheid laten zeggen (Ste), *Aj' dat prekien alle dagen anhoren moeten, daor zoj' ok misselik van wodden* (Sz), *Ik was te laete thuus, ik heb een hele preek te heuren kregen* (Diz), *Hi'j het een hele preek ofsteuken, mar ik kon 'm niet volgen* (Diz, Sz), *N. gaf een hiele preek weg* (Ste), *Hi'j het nogal op 'e preek west heft nogal een verhaal afgestoken* (Dho) * *Regent et veur de preek, dan regent et de hiele week* (Db), *As et 's morgens regent veur de preek, dan regent et de hiele week* (El)

preekbessem (Ste) de; -s; -pien ['pr...] 1. ratelkoud, iemand die voortdurend aan het woord is zonder dat hij inhoudelijk veel te melden heeft; ook gezegd tegen een klein jongetje dat graag, veel praat (Ste) *Wat een preekbessem* (Ste)

preekmajoor (Bdie, Diz, Ma, Nbk, Op, Pe-Dbl) ['prɪ:k...] - kletsmajoor *Ie bin mi'j ok een mooie preekmajoor* (Nbk), *Die preekmajoor kan 't wel roer holen* (Diz)

preekstoel ['prɪ:kstu:l] - preekstoel, kansel *Hi'j zat aorig op 'e preekstoel* praatte maar door, praatte heel veel (Np, Nw, Ow, Ste), *Oe, aj' die op 'e preekstoel kriegien (...)* als hij eenmaal aan het praten is (dan houdt hij nooi weer op), *Et liekt wel of zit ie op 'e preekstoel* d.i.: zo druk ben je aan het kletsen (Nw)

preekvolk (Nt) et ['prɪ:k...] 1. kerkgangers die naar een preek gaan

preens Ook **prins** (spor.) de; preenzen; -ien [prɪ:s/prɪns] 1. landsheer, heerser, in verb.: *van de preens gien kwaod weten* (Bu, Nbk, Nw), *Bij de oolde man had ze een leven as een preens* (j) 2. heerser van een prinsdom *de Preens van Oranje* (l) 3.

echtgenoot van een koningin die zelf niet de titel van koning draagt 4. koningszoon

preensdom (l) ['p...] - prinsdom et *preensdom Monaco* (l)

preensepaol (Obk) Ook **principaal** (Bu) de; -en [prɪ:sə'pɔ:əl/...] 1. opdrachtgever, vooral: bouwheer *De preensepaol het besleuten dat et zo gebeuren moet* (Obk)

preenses(se) (Np, l) Ook **prinses** (alg., l) de; preensessen; preensessien [prɪ:'ses(ə)/prɪ(n)'ses] - prinses: vrouw van een prins, vrouwelijk lid van een vorstenhuis dat regeert *prinses Margriet*

preensessebone (Np, l) Ook **prinsessebone** (alg., l) [...'ses...] - prinsessenboon

preensgezind (l) [...'sɪnt] - prinsgezind

preensheerlik (Nw, vo) Ook **prinsgeerlik** (Nbk, Nw) [prɪ:shɪ:ərɫək; aks. wisselt] - prinsheerlijk *Dr kwam een ledikaant in van et Grune Kruus en de eredaegs kwam Maatien daor preensheerlik in te liggen* (vo), *We hebben prinsheerlik eten* (Nw)

Preenzebaank (Obk) de ['prɪ:nzə...] 1. herenbank in de kerk speciaal voor leden van de familie Willinge Prins

prefeet z. *profeet*

prefekt z. *perfekt*

professer z. *perfester*

profester z. *perfester*

prefiet z. *perfiet*

prefietlik z. *perfietlik*

prefijtelik z. *perfietlik*

prefoost (Bdie) bn. [prə'fo:əst] 1. steeds net gekleed, ordentelijk *Hi'j is een prefoost man* (Bdie)

programme z. *pergramme*

prehistorie (l) ['prɪ:histori] - prehistorie

prehistorisch (l) [aks. wisselt] - prehistorisch: uit de prehistorie *prehistorische voonsten bij Oosterwoolde* (l); *ouderwets* (l)

prei de ['prej] 1. bep. groente: prei *Prei is lekker en dat hebben we in de tuun* (Nbk)

preibedde (l) ['p...] - preibed

preiplaante (Nbk) ['p...] - preiplant

prejekt z. *projekt*

prekaosie (Bu, Dho, Nbk, Obk, Ol-Nl, Op) Ook **predikaosie** (Ste) de; -s [prə'kɔ:əsi; ook wel prɪ:~/prɪ:di'k...] 1. preek *De dominee hul een hiele prekaosie mit de begraffenis* (Obk), echter vooral fig.: lang, uitvoerig, saai verhaal *Hi'j het nogal een hiele prekaosie hullen* (Nbk),

prekario - premiespeerplan

Hi'j hul een hele prekaosie (Dho, Ste, Ol-Nl), Je kun wel een mooie prekaosie hollen, mar de daoden, daor komt et op an (Op)

prekario (Ld, Ow) de [prəkɑ:rijom, pri:...] 1. precariobelasting, voor o.m. het tijdelijk opslaan van bouwafval e.d. in berm(en) enz., z. ook *prekariorechten*

prekariorechten (Obk) [...'k...] - precario-rechten, in de volgende toepassing: *Bi'j et tiedelik opslaan van ofval van opschonon van sloten of van bouwmaterial in de baarm, kun ze jow van gemeentewege prekariorechten betaelen laoten* (Obk)

preken zw. ww.; overg., onoverg.; preekte, het preekt ['pri:ktj] 1. (onoverg.) prediken *Onze dominee mos in De Blesse preken* (Wol), *De dominee is uut preken (Bdie), De iene dominee preekt beter as de aandere* (Ld) 2. lange verhalen afsteken *Ie preken mar wat onder 't eten, mar ik zol mien bod mar es leegmaeken* (Db), *Die hul niet op te preken, hi'j praotte mar deur* (Nw), *Hi'j preekt alles bi'j mekaer kletst*, vertelt aan één stuk door (Ste), *Hi'j preekte, mar hi'j zee ok wel es wat hij had ook echt wel eens iets te zeggen* (Ste), *Al dat preken van him is allieendig mar omdat hi'j d'r zels veurdeel van hebben kan* (Op), (gezegd wanneer de anderen niet luisterren:) *Hi'j preekt veur stoelen en baanken* (Nw), *Hi'j preekte an twee ure toe aan één stuk door* (s), *Ik preek ien keer veur mien geld ik zeg het niet nog eens* (Nw), *Hi'j preekte veur et oolde gat weg* hij hield niet weer op, bleef maar praten (Dfo), zo ook *...veur et vaderlaand weg* (Dfo) en *...van et ien in et aander id.* (Dfo), *Heur him now es preken opscheppen; zwetsen* (Ow), *Now moej' ophollen van preken, zo kan 't wel toe* (Ol-Nl)

preker z. *prekerd*

prekerd (Bu, Nbk, Ste) Ook *preker* (Dhau, Nw, Pe-Dbl, Sz) de; -s ['pri:kt(t)] 1. enigszins betweterige praatjesmaker, zwetser, iemand die nooit weer ophoudt met het afsteken van een verhaal *Zoe'n preker maggen de mcensen niet graeg heuren* (Pe-Dbl), *Dat is een oolde preker, die hoolt nooit weer op* (Nw), *Dat is ok een rare preker, hi'j zegt mar wat* (Sz), *een mooie preker* man die grappig praat (Dhau) 2. dominee die predikt (Dhau) *Een goeie*

preker is die dominee (Dhau)

prekeri'je (Obk, Ow, Ste) de; -n; ...ri'jgien [pru:kə'rija] 1. het afsteken van lange verhalen, veelal: van waarschuwend of vermanende aard *Wat een prekeri'je* (Ow, Ste), *Die prekeri'je moet niet al te lange duren* (Obk)

premie de; -s ['prī:mi] 1. geldelijke beloning ter aansporing *Vroeger zat d'r premie op greidescheuren* (Ow), *D'r wodt nog premie op geven* (Ow), *een premie uutloven* met name op het pakken van een dader of op doorslaggevend inlichtingen over diens verblijfplaats enz. zodat de dader gepakt kan worden (Op, Bu), *een huus bouwen mit premie* (Ld), vandaar *premie A-woningen* premiewoningen met subsidie uit de categorie A (Bu) 2. korting op de aanschaf van artikelen; ook wel: iets dat men gratis extra krijgt bij een koop *De smid gaf nogal wat premie op 'e fiets* (Ol-Nl, El), *Hi'j gaf mi'j nog een betien premie* nogal flink wat korting (Ow), *Hi'j het d'r nogal wat premie op kregen* (Nbk, Dho), *D'r is premie op, d'r komt wat gratis bi'j* (Nw) 3. (bij schaatswedstrijden) tweede prijs (soms de derde (Bu)) *Hi'j het mit hadrieden de premie wunnen* (Db, Dhau, El), *Doe et om pries en premie gong bi'j et hadrieden, wodde et slimme spannend* (Obk), *As ze mit et hadrieden kamp weren, dus as de keurmeesters gien verschil zien konnen wie et eerste over de streep kommen was, dan mossen ze om pries en premie lotten* (Nbk, Ol-Nl, Ow) 4. vaste bijdrage die men betaalt voor een verzekering of voor de belasting *We moe'n de premie van de verzekering nog betaelen* (Ol-Nl), *premie betaelen veur de belasting* (Nbk)

premiebedrag (l) ['p...] - premiebedrag

premieheffing ['p...] - premieheffing

premiehuurwoning (spor.) ['p...] - premiehuurwoning

premiekoopwoning (spor.) ['p...] - premiekoopwoning

premier (spor.) - premier, eerste minister

première (spor.) - première, eerste opvoering

premiereregeling (spor.) ['p...] - premiereregeling

premiespeerplan (l) ['p...] - premiespaarplan

premiestelsel (l) ['p...] - premiestelsel
premieverhoging ['p...] - premieverhoging
premieverleging ['p...] - premieverlaging
premiëwoning (Nw) ['p...] - premie-
woning

premissie z. *permissie*

premotor z. *permotor*

prent z. *prente*

prentbriefkaarte ['p...] - prentbriefkaart
prente Ook *prent* (bet. 2: Obk, bet. 3: Ma, Nbk, Nt) de; -n; prentien ['prent(ə)] 1. afdruksel van een afbeelding, plaat, foto, schilderijtje e.d. *een mooie prente* (Nbk, Ste), *prenties kieken, een boek mit prenten, Jan Prentien gezegd van een kleine persoon* (Nbk) 2. afdruksel van een voet of poot op de grond, vaak: van wild (verspr.) *In de snij kuj' mooi de prenten van hazen zien* (Spa), *D'r stonnen allemaol prenten in de vasse snij* (Wol), *Vossen laoten prenten nao in de snij* (Ol-Nl), *Je konnen 'm mooi volgen, want zien prenten stonnen zo mooi in et zaand* (Ol-Nl), *Is de hond d'r in west? D'r staon allegere prenten op et zwilk* (Obk, Nbk), *Daor hej' ok een aorige prente op 't zeil maekt* (Np), *Et bin allemaole prenten op 't klieid* (Nw), (verz.) *D'r was nogal wat prent op 'e snij van 't winter, ok nog van een vos* (Obk) 3. vreemde, eigenaardige, ook wel grappige persoon, iemand met vreemde praatjes *Je bin me ok een mooie prente* (Np, Nt, Nw, Nbk) *Now, da's mi' ok een prente!* (Bu), *Daor lop me toch een prente op 'e straote* een vreemd opgetakeld iemand (Ste) 4. bekeuring (bo: Op) *Toen had hij al weer een prente te pakken* (bo: Op) 5. in: een gele prente bankbiljet van vijfentwintig gulden (bo: Nw) 6. kaart van het kaartspel (Ste) *Now, now, ik heb me wel weer een prente gezegd om de andere kaartspelers te laten vermoeden dat men een goeie kaart heeft* (Ste) 7. poep in een poepluier (Nw) *Die het d'r ok een prente in* (Nw)

prenteboek et; -en; -ien ['prentəbʊk] 1. boek met prenten *Ik heb een mooi prenteboek kocht* (Nbk) 2. eigenaardige persoon (Np, v) *Groter prenteboek as S. moet ik nog tegenkommen* (v), *Wat een nuver prenteboek* (Np)

prenten (Nbk, Ow, Sz) zw. ww.; overg.; prentte, het prent ['prentŋ] 1. het spoor volgen (van een persoon, dier) (lett.) (Ow,

Sz) *Hier het iene west, ik kan 'm wel prenten* (Ow), *D'r het vannacht een mudde op et ies west, ik kan 'm helemaole prenten* (Sz) 2. inprenten (fig.) (Nbk) *Dat moej' je mar goed in je geheugen prenten* (Nbk)

prepeller [prə'pɛlɚ] - propeller

pres. - afkorting van *president*

preseensieliest (l) [...'s...] - presentielijst

present z. *persent* I, II

presenteerblad z. *prissenteerblad*

presenteren z. *prissentieren*

presentexemplaar (spor.) - presentexemplaar

presentien z. *persentien*

president (spor.) [pri:'si'dent, ook wel pri:zi...] - president (van een republiek)

president-karkvoogd (verspr.) Ook *president-kerkvoogd* (Spa) - president-kerkvoogd

president-kerkvoogd z. *president-karkvoogd*

president-kommesaores (l) - president-kommissaris

presidentsverkiezing (l) [...'d...] - presidentsverkiezing

pressen (Nbk, b) ['presŋ] - pressen, iemand tot iets dwingen *Die har mit zien wilde haoren zien zin deurdreven en zien heit prest om him al bij zien heiten leven zien kiendspat te geven* (b), *Je moe'n him d'r niet toe pressen* (Nbk)

pressiegroep (spor.) ['presi...] - pressiegroep

prestaosie (QS, verspr. WS) Ook *prestasie* (WH, Ol-Nl, Wol) de; -s [prə'sta:əsi, pre's.../'sta:si] 1. verrichting, inspanning waardoor iets tot stand komt *Dat was een geweldige prestaosie, onder et oge van de Duutsers* (vo), *Et was een hiele prestaosie, zoe'n hoog ciefer op schoele* (Nbk)

prestasie z. *prestaosie*

presteren zw. ww.; overg.; presteerde, het presteerd [prə'sti:rŋ, pre'st...] 1. presteren, door inspanning verrichten *Hij het hiel wat presteerd* (Nbk), *Hij presteert niet zo verschrikkelijk vule doet niet zoveel, voert niet zoveel uit* (Nbk)

pret (Nbk, Nw, Obk, Ste) de [pret] 1. plezier, genoegen in iets, voornamelijk in verb.: *Schaetsrieden gaot de pret ok of; as d'r ies is moej' d'r bij wezen* (Ste), *Et is uut mit de pret* het plezier is nu voorbij, het is afgelopen (Nbk), *Dat mag de pret*

preteensie - prieme

niet drokken dat doet er niet toe, is geen bezwaar (Nbk, Nw)

preteensie (l) de; -s [prə'ti:si] 1. pretentie, eigenwaan *Hi'j hoeft gien preteensies te hebben* (l)

prettien (b: lm, p) et; pretties ['pretin] 1. feestje

preufien z. *prufien*

preuts (verspr.) bn.; -er [pra:ts] 1. trots, verwaand (Nbk, Ow) *Hi'j was nogal wat preuts* trots, verwaand (Nbk, Ow) 2. preuts, kuis, ingetogen *Die is nogal preuts, die is niet zo vri'j* (Nw)

preuven z. *pruven*

preuver z. *pruver*

perveensie z. *perveensie*

preveensiehuus z. *perveensiehuus*

prevel (Nw) de ['pr:ɔw], ...v] 1. hetz. als *prevelement*, bet. 2, z. aldaar *Hi'j het d'r henne west, mar hi'j het een hiele prevel had* ze hebben hem flink de waarheid gezegd (Nw)

prevelement et [pr:ɔw]ə'ment, ook pr:ɔw]ə'ment] 1. praatje, verhaal dat iemand afsteekt *Hi'j het zien prevelementien weer daon z'n zegje weer gedaan* (Obk, Spa), *Hi'j dee zien prevelement en daor was 't mit of* (Bdie, Pe-Dbl), *Hi'j kan aorig zien prevelementien doen* (Wol), *Hi'j het een hiel prevelement hullen* hij heeft tot vervelens toe een lang verhaal gehouden (Dhau, Ow, Sz, Nbk), *Hi'j mos et hele prevelement anheuren* (Dho), *De advekaot hul nog een lang prevelement* (Op), *Hi'j het zien prevelement daon z'n lesje opgezegd* (Bu) 2. les die men iemand leest, flinke, uitvoerige berisping *Hi'j het een hiel prevelement had* standje (Nt, Ow, Pe-Dbl, Nbk), *Iedere keer kreeg ik een prevelement van him as ik mien fiets tegen et raem zette* (Dho, Op), *...waorum a'k nooit es ankwan* (Ste), *Hi'j kreeg een prevelementien omdat hi'j te laete was* (Wol), *Et is goed dat die now en dan een prevelement krigt* (Spa)

prevelen ['pr:ɔw]n, ...v]n] - prevelen, mompelen, onduidelijk spreken *Hi'j prevelt d'r mar wat henne* (Ow), *Hi'j prevelt mar wat veur him henne* praat voortdurend in zichzelf (Op, Np), *Prevel niet zo, ik verstao d'r niks van* (Nw), *Hool toch op van prevelen* (Nt), *Hi'j zit wat in him zels te prevelen* (Obk, Ma), *Dat oolde wiefien*

zit de hele dag bi'j de taofel te prevelen in zichzelf te praten (Wol)

prevelzak (Ow) de; -ken; -kien ['p...] 1. iemand die steeds onduidelijk spreekt

provincie z. *perveensie*

prevoost (Nbk) de; -en [prə'fo:əst] 1. oppasser in een gevangenis

prevoostig (Dho) bn.; -er, -st [prə'fo:əstəx] 1. kranig, flink *Wat een prevoostig kereltien* (Dho)

prieel [pri:'ju:l] - prieel *In de wandelbos hier achteruut ston vroeger een prieeltien* (Nbk), *Een prieel staot los van 't huus* (Nw)

priegel I (Bdie, Dhau, Dho, Ow, Sz), z. ook *prugel* de; -s; -tien ['prig] 1. (meestal verkl.) klein kereltje, klein kind *Wat een klein priegeltien!* (Ow)

priegel II (Ld) bn.; attr. 1. (van personen) klein van stuk *Wat een klein, priegel kereltien* (Ld)

priegelen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; priegelde, het priegeld ['prig]n] 1. met fijn teuterwerk bezig zijn, vaak met als gevolg dat het werk niet erg opschiet *Hi'j zit mar wat te priegelen, mar et is ok dreeg wark* maar het is ook werk dat niet erg opschiet (Dho)

priegelig (verspr.) bn.; -er, -st ['prig]əx] 1. priegelig *Dat wark is mi'j te fien en te priegelige* (Nbk), *Ik snap niet daj' dat priegelige wark doen kunnen* (Nw), *Ie moe'n niet zo priegelig schrieven* (Sz), *een priegelig haandschrift* (Nw), *een priegelig ding* (Op) 2. geprikkeld, geïrriteerd (Bu) *Daor wo'k zo priegelig van* (Bu)

priegelkont (Wol) de; -en; -ien ['p...] 1. knutselaar, prutser

priegelsteek (Nbk) de; ...steken; ...stekien ['pr...] 1. erg kleine brei- of naaisteek

priegelwaark z. *priegelwark*

priegelwark (verspr.) Ook *priegelwaark* (Dho, Pe-Dbl), *priegelwerk* (WH), *prigelwark* (Sun-Ot) [.../'prij]n] - priegelwerk *Da's wel zoe'n priegelwerk!* (Spa)

priegelwerk z. *priegelwark*

priem z. *prieme*

prieme (WS, El, Ld, Obk) Ook *priem* (Db, Dhau, Ld, Ma, Nw, Op, Ow) - priem (om gaten mee te steken) *Mit een priem macken ze gatties in et leer* (Ld, Pe-Dbl), *Ie macken eerst mit een priem of elze een*

gattien en dan doeje' d'r een schroeve in (Nw), As et je deur de huid prikt, zej' wel es: 'Och wat dee me dat zeer, al stakken ze mit een prieme' (Bu); breinaald (Db) Veur 't breien van sokken hej' vier priemen neudig (Db)

priemela de; -'s ['primja, ...mɛla] 1. primula *mooie priemela's (Nbk), Van een priemela kuj' soms uitslag kriegen (Op)*

priemelig (Obk) bn.; -er, -st ['priməx] 1. priegelig *priemelig warkpriegelwerk (Obk)*

priemelwaark z. *priemelwark*

priemelwark (Db) Ook **priemelwaark** (Obk) et ['prim...] 1. priegelwerk *Dat is hiel wat priemelwark, dat berduurwarkien (Db)*

priemen (Db, Ma, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Sz, Wol) zw. ww.; overg., onoverg.; priemde, het priemd ['prim:] 1. met een priem bewerken (nl. een gat maken) *Bij ripperaasie an leerwark moe'n ze eerst priemen veurdat ze de pluggen d'r in doen (Obk), Ik zal even een gattien in mien riem priemen (Db, Op, Wol), Hij priemt daor wat in (Nw) 2. (onoverg.: van honden) de geslachtsdaad verrichten (Nw)*

pries de; priesen; -ien ['pris] 1. dat wat men voor iets moet betalen *Wat is de pries? wat kost het (Bu), De mollevellen kosten mar een knappe pries zijn niet bep. goedkoop (Ow), Dat is bij de pries inbegrepen (Nbk), De pries is aorig zakt (Spa), Dat is goedkoop, dat is gien pries, dat moej' kopen (Op), Ik heb een goeie pries betaelen moeten een flinke prijs (Ste), zo ook We moesten een beste pries betaelen (Nw), Hij kon een goeie pries kriegen, mar hi'j het et niet daon (Ste), een dikke pries vraogen veel geld voor iets vragen (Sz), wat van de pries ofdoen iets van de prijs laten vallen (Nbk), Die is scharp an de pries die persoon is goedkoop (met zijn waar, z'n diensten), en kan dus goed konkurreren (Nbk), Die winkel is beheurlik an de pries id. (Op), 't Is nogal an de pries nogal duur (Nbk, Ste), Hij is wel an de pries id., ook: hij vraagt hoge prijzen, De pries is an de hoge kaante (Ow), onder de pries beneden de prijs, zo ook Et is beneden de pries (Nw), wat op pries stellen iets op prijs stellen, zo ook d'r pries op stellen (Nbk, Np), Dat peerd had zoveule mankement, dat et was hielemaole*

van de pries was nog weinig waard (Obk), De pries is d'r aorig of: gezegd van iemand die heeft gestolen of anderszins iets verkeerd heeft gedaan (Ste) 2. prijskaartje Mit oonze verkoop moe'n we overal priesies op doen! (Sz), De pries zat d'r nog an, doe ze de jurk antrok (Nbk) 3. elk der beloningen in een rangorde bij wedstrijden, spelletjes e.d. de eerste pries, de tweede pries enz., Ik heb de pries wunnen! d.i. de eerste of evt. enige prijs (Nbk), Ze wun nog wel gauw es een priesien (j), Hij was de jongste in de baene, mar hi'j gong mit de pries strieken d.i. hier: verwierf de eerste prijs (Obk), Ankem jaor zit ie bijglieks wel weer in de priesen win je misschien weer een prijs (v), D'r weren mooie priesen te winnen in de verlotting (Nbk), Dat is altied pries dat is steevast het geval, dat lukt altijd (spor.), As ze mit et hadrieden kamp weren, dus as de keurmeesters gien verschil zien konnen wie et eerste over de streep konnen was, dan mossen ze om pries en premie lotten d.i. om de eerste en tweede prijs (Nbk, Ol-Nl, Ow), z. ook onder premie 4. beloning die men uitlooft (b), in argens een pries op zetten een prijs op iets stellen (b): Hij zette een pries op heur heufd en beloofde me vieventwintig gulden as 't mi'j lokte (b) priesbewust (spor.) [prizbɔwast; aks. wisselt] - prijsbewust

priesdaansen (Diz) onbep. w. ['priz...] 1. stijldansen om prijzen

prieskaortien ['p...] - prijskaartje (lett.) *De prieskaorties hangen d'r nog an d.i. met name aan pas gekochte kleding (Nbk), Et is wel een mooi ding, mar d'r hangt wel een prieskaortien an (Nbk)*

priesklasse (spor.) ['p...] - prijsklasse *In wat veur priesklasse zit die auto? (Nbk)*

prieskompesaasie (l) ['p...] - prijskompensatie

prieslieste (spor.) ['p...] - prijslijst

priesofspraake (l) ['p...] - prijsafpraak

priespaol z. *prinspaol*

priesschatten (Ow) onbep. w. ['priskatɔ]

1. schatten van één of meer prijzen *mit priesschatten d'r vlak bij wezen (Ow)*

priesschieten ['p...] - prijschieten

priester de; -s; -tien ['pristɔ] 1. priester (in godsdienstige, d.i. voornamelijk: in r.k. zin) *Hij leert veur priester (Wol), Hij*

priesterig - prik

stapt as een priester enigszins eigenwijs (Ow) 2. z. *priestig*

priesterig bn., bw.; -er, -st ['prɪstɹəx] 1. kwiek, bijdehand, pittig, veelal: en een beetje eigenwijs, parmantig *Och, wat een priesterig ding gezegd met name van een kleutertje dat mooi loopt en fraaie kleren draagt* (Bu), *Die meid is mar een priesterig ding, daor zoj' wel mit uut willen* (Ow), *Die jonge kan zo priesterig uut de hoek kommen* (Sz)

priesterkoor Ste) ['p...] - priesterkoor *Et priesterkoor mochten vroeger alliend de pestoor en de misdienaar in kommen* (Ste)

priesterlik (Dho) bn.; -er, -st ['prɪstɹlək] 1. wijsneuzig, parmantig *Die het zoe'n priesterlike praot hij/zij praat zo wijsneuzig* (Dho)

priestertien (El) et; ...ties ['prɪstɹtɪn] 1. wijsneus *een wies priestertien* (El)

priesterwijding (spor.) ['p...] - priesterwijding

priestig Ook **priester** (Ld) bn., bw.; -er, -st ['prɪstɹx/'prɪstɹ] 1. kwiek, bijdehand en tegelijk een beetje trots, eigenwijs, parmantig *N. stapt d'r zo priester henne* (Np, Spa, Ld), *priestig lopen* (Ol-Nl), *Ze zatten daor mar wat priestig* (s: Op), *een priestig mannegien* (Nbk, Nt, Obk, Sz, Wol), *Die kleine N. is mar een priestig ventien; altied een goed zin, en hi'j kan et ok priestig vertellen* (Ma, Op), *een priestig dinkien een parmantig meisje* (El, Obk), *Dat is een priestig man!* (Ow)

prijsuitdeling (Ma, Nbk) ['p...] - prijsuitdeling

prijsvergelieking (spor.) ['p...] - prijsvergelijking

prijsverhoging ['p...] - prijsverhoging

prijsverlaging (spor.) ['p...] - prijsverlaging

prijsverschil ['p...] - prijsverschil

prijsvraag z. *prijsvraoge*

prijsvraoge (verspr.) Ook **prijsvraag** (Nbk) ['p...] - prijsvraag *an een prijsvraoge mitdoen* (Nbk), *een prijsvraoge winnen* (Nbk)

prijswaardig (Nt) bn.; -er, -st [prɪs'wɪ:ərdəx] 1. voor een prijs in aanmerking komend *De keurmeester keurt de knienen, of ze prijswaardig binnen* (Nt)

prijswinner ['p...] - prijswinnaar

prietpraot (spor.) ['prɪt...] - prietpraat

prieuwker z. *pjieuwker*

prieze-oorlog (l) ['pri:zə:ɔrlɔx] - prijzenoorlog

priezegeld (spor.) ['pri:zəgɛlt] - prijzen-geld

priezekaaste (spor.) ['pri:zəkɑ:stə] - prijzenkast

priezen st. ww., in bet. 2 vaak zwak; overg.; prees/priesde (bet. 2), het prezen/priesd (bet. 2) ['pri:zɛn] 1. loven, hoog opgeven *Ik prieze jow, omdaj' zo flink binnen* (Nw), *As hi'j et wark goed daon het, moej' 'm es priezen!* (Ol-Nl), *Hi'j mag d'r wel over as ze hum wat priezen* (Dho), *Hi'j het zo goed op zien ouwe moeder past, daor kuj' hum omme priezen* (Spa), *Ze priezen 'm van alle kaanten* (Diz), *Aj' wat verkopen zullen, moej' loven en priezen* (Sz), *le moe'n him mar niet te vule priezen, want dan wodt hi'j ok nog eigenwies* (Np), (enigszins schertsend:) *Ik pries je naeme in stilte* ik ben je dankbaar (Nw), *Et staot heur te priezen dat ze die oolde meensken zo hulpen het* (El, Nbk, Obk) 2. voorzien van een prijskaartje e.d. *De artikels moe'n priesd wodden* (Wol), *Alles moet opni'j prezen wodden* (Nbk) 3. eren (van God) (b) *Wi'j daanken en priezen Jow God, dat le altied mar deur in oonze hatten deurdringen willen mit Jow troost en Jow hulpe* (b) * *Pries de dag niet veur et avond is* (Bu, Np), *Een hond wil wel es prezen wodden, laot staon van een meenske en een mens al helemaal* (Nbk)

priezig ['pri:zɛx] - prijzig *De boel was daor nogal priezig* (Ma), *Et is priezig genoeg, we zullen mar niet vertellen wat et kost het* (Ste), *Now de eier van 't jaor niet botte priezig binnen, komt et juist op 'e mennigte an* (b)

priggelwark z. *priegelwark*

prijken (Nbk, Sz) ['prejkɛn] - prijken: zich in z'n fraaiheid voordoen (Sz): *De kerstboom prijkt in volle glorie* (Sz); zich bevinden en daarbij opvallen (Nbk): *En ja heur, de bloemen die de kiender bij de buren plokt hadden, prijkten op 'e taofel* (Nbk)

prik de; -ken; -kien ['prɪk] 1. lichte steek met een naald, angel enz. *iene een prik geven mit een stopnaalde of een penne* (Nbk), *Ik kreeg een prik van een wapse* (Wol), *een prik in je bien kriegen mit een*

hooivorke (Spa), *Aj' niet opholen te zeuren, za'k je een prik tussen de ribben geven* een por, stoot (Ol-Nl), *'k Bin naor de dokter west veur een prik* voor een injectie (Diz), zo ook *een prik van de dokter kriegen* (Bu, Dfo), *een prik haelen bij de dokter* (Nbk), *In een ziekenhuus wodt nogal gauw es een prik geven veur bloedonderzuuk en zo wordt een bloedprik gegeven* (waarbij men bloed afneemt t.b.v. medisch onderzoek) (Op), *Dat liekt wel Prik en Stik* een eigenaardig tweetal, gezegd met name van een paar waarvan de man lang is en de vrouw nogal klein (Nw) 2. in *uit de prik* op de prik, zeer goed, nauwkeurig (Sz), in *Dat peerd kent de baos uut de prik, as die 't laand in komp begint hi'j al te hinniken* (Sz) 3. (vaak verkl.) gering bedrag, vooral in *veur een prik(kien)*. *Hi'j kocht die peer stoelen veur een prik* (Ld), *Dat he'k veur een prik* daar kom ik voor weinig geld aan (Nbk), *Dat he'k veur een prikkien kocht* (b, Nbk), *'t veur een prikkien kriegen* voor erg weinig geld (verspr.), *Daor bi'j goedkoop ankommen, et is mar een prikkien* (Ste), *Et kostte mar een prikkien* (Ste), *Die pries is spotgoedkoop, dat is mar een prik veur zoe'n mooi ding* (Op) 4. in *boven de prik* te duur (s: Obk): *Dat gaot me boven de prik* is me te duur (s: Obk) 5. priklimonade een *glassien prik* 6. prikelend effect in priklimonade en bep. andere frisdranken, nl. door de aanwezigheid van koolzuur *Zit d'r ok prik in?* (Ste), *Ik lus gien fris waar prik in zit* (Sz) 7. in *vaaste prik* vaste prik, regelmatig terugkerend iets 8. prikstok (Op, Ow) *een prik om oold pepier nao ofloop van een feest op te prikken* (Op, Ow)

prikaktie (l) ['p...] - prikaktie
prikbod ['p...] - prikbord (waarop men mededelingen enz. prikt) 't Hong op een prikbod (v)
prikhaege z. *stiekelhede*
prikhake z. *prikhaoke*
prikhaoke (verspr. WS, Db, El, Ld) Ook **prikhake** (Spa) de; -n; ...haokien ['prk hɔ:kə/...ha:kə] 1. prikstok, pikhaak e.d. *Mit de prikhaoke mackten we vroeger de schoeleraemen eupen en dichte* (Diz), *...kieken ze tegenwoordig hoe dikke et ies is* (Bdie, Nt, Spa, Sz, Pe-Db), *een prik-*

haoke veur een prikslee (Ld), *De schipper van dat jachien verleur zien prikhaoke* (Ol-Nl), *Bi'j de brogge is in et reddinghokkien ok een prikhaoke* (Db)
prikke (Bu, Dhau, Nbk, Nw, Obk, b, bo: Np, Nw) Ook **sprikke** (bet. 1: Bdie, Dhau, Nbk, Nw, Obk, Ow, Ste, bo: Np, Nw) de; -n; prikkien ['prkə/'sprkə] 1. (vaak mv. van het verkl.) gekapte of afgebroken twijg, dood takje (geschikt voor brandstof), sprokkel *De sprikken kwammen in takkebossen; die wodden wel an de bakker verkocht, of ze kwammen thuus in de bult* (Ste), *prikken uut de bos, veur om de kachel an te maeken* (Bu), *Even branige inhaelen (turf, hooft, prikkies), dat was aovendwark* (Nbk), vandaar *Za'k gauw even wat prikkies veur je kappen* tot stukjes hakken (Nbk), *Een dreuge sprikke onder de bri'jpot, dat was de bri'j zo an de kook* (Ste), *even (s)prikkies haelen veur de kachel* (Nw, Ste), *Die woont in de prikken* erg afgelegen (Bu)
prikkebien (Np) de; -en; -tien ['prkəbɪ:n] 1. dun meisje of dunne jongen *Et is mar een prikkebien* (Np)
prikkeblok z. *hooltblok*
prikkeboel (Nbk, v) de ['prkəbul] 1. een geheel aan dode takken, twijgen *Misschien dat d'r nog wel wat prikkeboel in de schostien zat* (v) 2. huis dat erg slecht is gebouwd, niet stevig in elkaar zit (Nbk) *Et is een prikkeboel daore* (Nbk)
prikkebult (Nbk, Np) de; -en; -ien ['prkəbult] 1. berg takken (vooral: bij het huis, nl. van waaruit de takken tot kleinere stukjes worden gehakt om als brandhout te gebruiken)
prikkedille (Nbk, Obk, Ow, bl, j) Ook **pikkedril** (Dhau) de; -n; -gien ['prkə 'dɪlə/'pɪkə'drɪl] 1. kleinigheid, klein, nietig iets *Ze vertikten et om et zwaore wark veur een prikkedille te doen veur die rieke veenbaos* (j), *Wat hi'j mi'j geven het, is mar een prikkedille* (Obk), (voornamelijk gezegd van een stoel gemaakt in Noordwoolde, van rotan of riet:) *Moe'k op dat prikkedillegien zitten?* (Ow)
prikkehakken (Bdie, Ma, Np, Nw) Ook **sprikkehakken** (Ste, Nw) onbep. w. ['prkə hakŋ/'sprkə...] 1. in stukjes hakken van droge takken, sprokkels (nl. als brandstof) *Ze was an 't prikkehakken mit et snumes*

prikkehuus - prikker

(Np)

prikkehuus (Nbk) et; ...huzen; ...husien ['prikəhys] 1. slecht getimmerd huis

prikkel (Nbk) ['prik] - prikkel: prikkeling, tinteling; ook: priklimonade

prikkelbaar z. *prikkelber*

prikkelbaor z. *prikkelber*

prikkelber (Bu, Nbk, Ste) Ook *prikkelbaor* (Bu, Dhau, Dho, El, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Spa), *prikkelbaar* (Bdie, Diz, Sz) ['prik|bj/...bɔ:ər/...bɑ:r] - prikkelbaar, snel geïrriteerd *Oonze N. het gien goed zin vandaegē, hi'j is zo prikkelbaor as wat, kom him mar niet verkeerd an* (Op)

prikkeldraod (Bu, Ld, Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Spa, Sz) ['prik|...] - prikkeldraad (*stiekeldraad* is doorgaans de gewone aanduiding) *Een bos prikkeldraad zit soms wel vuuftig meter an* (Obk)

prikkelēn zw. ww.; overg., onoverg.; prikkelde, het prikkeld ['prik|n] 1. een prikkelend gevoel veroorzaken *Die trui prikkelt* (Nbk) 2. (onoverg.) een prikkelend gevoel ervaren *De hanen en de vingers kun je wel es wat prikkelen, dan bin ze wat doof* (Bu), *Aj' an de braandnettels kommen, prikkelen je de hanen* (Nw), *De vingers kun je prikkelen van de koolde* (El, Ste), *Aj' koolde hanen hebben, kieperen ze je; koj' dan in waarm waeter, dan gaon ze prikkelen* (Nbk), *De bienen kun je soms zo prikkelen* (Nbk), *Ik stootte mien armtakke, dat de vingers prikkelden d'r van* (Sz), *Wollen kleren zo op je blote vel kon toch zo prikkelen* (Spa) 3. (overg.) zich gehinderd, geïrriteerd voelen, dwars zitten (bij iemand) (Ow) *Dat prikkelt him wel* (Ow) 4. (overg.) aansporen (Op) *N. is een wat stieve man, die moej' eerst wel goed prikkelen om him los te kriegēn* (Op)

prikkelhoest (verspr.) ['p...] - prikkelhoest, kriebelhoest *Ik roke niet meer, want ik hadde altied last van prikkelhoest* (Op), *Hi'j het een vervelende prikkelhoest* (Dho)

prikkelig (Ld, Nbk, Ste) bn., bw.; -er, -st ['prik|əx] 1. prikkelbaar, snel geïrriteerd *Dat maegien kan niks uutstaon, ze is zo prikkelig* (Ste, Ld)

prikkelimonade (Ld, Ma, Nbk, Obk, Ow) Ook *prikkelimonade* (Op), *priklimonade* (Db, Dhau, Dho, Diz, El, Ld, Pe-Dbl, Sz) ['prik|imona:də/.../'prik|...] - priklimonade **prikkelimonade** z. *prikkelimonade*

prikkelopen (Bu) onbep. w. ['prikə...] 1. het spel spelen waarbij één van de kinderen tikker is, waarbij in het speelveld vier vakken zijn getekend en een hoek van het veld een vijfde is: de kinderen mogen alleen om de vakken heen en tussen de getekende vakken door lopen; kinderen die getikt zijn moeten in het vijfde vak blijven. Ook wie door een vak loopt is af; degene die als eerste af was, wordt tikker zodra alle kinderen in het vijfde vak zijn

prikken zw. ww.; overg., onoverg.; prikte, het prikt ['prikp] 1. (overg.) een prik, een puntige steek in, op, tegen iets of iemand geven *Ze prikte me mit de naalde* (Nbk, Ste), *iene mit de hujvörke prikken* (Bu), *mit de elze een gat in een rieme prikken* (Spa), *D'r kwam in de oorlog een kerel bi'j de boeren langes om de eerpels te prikken om ze veur konsumptie ongeschikt te maeken, om veur veevoer te dienen; ze zeden dan: 'Daor komt de prikker ok weer an'* (Obk), *Ie kun je lekker prikken an die stiekels* (Pe-Dbl), *N. is een kuteprikker, hi'j mag as hi'j de kaans krigt graeg es een maegien in de bienen prikken* (Op) 2. (overg.) een injectie toedienen, ook: bloed afnemen m.b.v. een injectienaald (Sz, Wol) *Ik moet naor de dokter om me te laoten prikken* (Wol) 3. (overg.) vastprikken, vastmaken door te prikken (bet. 1) *een peer foto's op et prikbod prikken* (Nbk), *een houten prikker om een borrelhappien an te prikken* (Spa) 4. (onoverg.) een prikkend, prikkelend gevoel veroorzaken *In meert kan de zonne soms al aorig prikken* (Op), *Die trui prikt* (Nbk) 5. (onoverg.) breien, breiwerk uitvoeren (Db, Nbk) *Ze zit mar te prikken* (Nbk), *Die iene kan beter prikken as een aander* (Db) 6. in een daotum prikken * *Pieter prik vot, de bureen waachten niet gezegd van breien met dik garen, waarbij men immers flink opschiet* (Nw)

prikkenust (Bu, Nbk, Nw, bo: Dho) Ook *sprikkenust* (Bu) et; -en; ...nussien ['prikənast/'sprikə...] 1. oud, slecht getimmerd huis 2. cirkel van in de grond gestoken stokjes benodigd bij het spel *prikkestelen*, z. aldaar (Bu)

prikker de; -s; -tien ['prikɾ] 1. iemand die prikt *D'r kwam in de oorlog een kerel bi'j de boeren langes om de eerpels te prikken*

om ze veur konsumptie ongeschikt te maeken, om veur veevoer te dienen; ze zeden dan: 'Daor komt de prikker ok weer an' (Obk) 2. dun houtje waaraan men versnaperingen prikt zoals stukjes worst en kaas een prikker veur in gestoofde witlof mit ham d'r ommehenne (Bu) 3. voorwerp anderszins waarmee men prikt, één of meer prikken toedient, vgl. *Een prikneusien het paorse bloempies, mit prikkers d'r midden in* (Dhau), *In 't ziekenhuus kommen ze langes mit een prikker om bloed te prikken* (Pe-Dbl), *een elektrische prikker veur de koenen die niet in de auto stappen willen* (Dfo), *Ze jaegen de varkens op 'e waegen mit een elektrische prikker* (Np) 4. prikstok (om papier enz. mee op te prikken) (Np) *Ze hebben de pepiereboel op et feestterrein opzocht mit een prikker* (Np)

prikkerig (Obk) bn.; -er, -st ['prikʁəx] 1. prikkend, tintelend *een prikkerig gevuul* (Obk)

prikkestelen (Bu) onbep. w. ['p...] 1. spelen van het spel waarbij twee partijen van bijv. tien kinderen elkaars in de grond gestoken stokjes probeerden te roven (die stonden in de vorm van een cirkel, het *prikkenust*, aan elk der zijanten van met name een plein; wie getikt werd was af en moest blijven staan tot men werd verlost; in het midden van het plein was een lijn; stond men op die lijn, dan kon men niet worden getikt)

prikkien et; prikkies ['prikɪn] 1. kleine prik, kleine prikke, z. aldaar 2. lucifers-houtje (verspr.) 3. dunne, tengere vrouw of meisje (Nbk) *Dat maegien is een prikkien* (Nbk)

prikklukke (spor.) ['p...] - prikklok

priklimenade z. *prikkelimenade*

prikneusien (Dhau, El, h) et; ...neusies ['prikna:sɪn] 1. bep. plant: bernagie

prikslee (Op) ['p...] - prikslee

priktole (Pe-Dbl) ['p...] - priktol

pril (Nbk) bn.; -ler, -st [prɪl] 1. (van zaken uit de natuur) nog erg jong *Et is nog zo pril, morgens vroeg of in et vroege veurjaor* (Nbk), *een pril blattien* een pas ontloken blaadje (Nbk)

priken (Ow) onbep. w. ['prikɛŋ] 1. zodanig staan dat het lastig is, onhandig is *Dat ding staot mar te priken in 't pad* staat in de weg (Ow), *Hej' die vaas mit*

uitgebluude bloemen d'r nog staon te priken (Ow), *een vaas argens op zetten te priken* d.i. met name: op een plaats waar hij gemakkelijk omvalt, naar beneden kan vallen (Ow)

priker (Ow) de; -s ['prikʁ] 1. grote vrouw, in *een grote priker* (Ow)

prima bn., bw. ['prima] 1. prima, zeer goed *'t Gong prima en de dominee was bliede, dat (...)* (j), *We hadden in die tied prima buren* (Nbk), *een prima auto* (Nbk), *Now, dat liekt me prima* dat lijkt me heel goed (Nbk), *Ze hadden d'r de boel prima in odder* (Nbk), *...veur mekeer* (Nbk)

primeur - primeur: gelegenheid om als eerste iets in het nieuws te brengen, iets te kunnen of te mogen *Die het de primeur* (Nw)

primitief - primitief: eenvoudig in ontwikkeling *Ik zie in mien droom weer oonze oolden, hoe primitief ze leven, en ik heur in de morgen de voegels weer zingen in de grote koren* (j); gebrekkig, stuntelig *Et gong d'r mar primitief toe op die bi'jienkomst* (Nbk)

principaal z. *preensepaol*

principe [prɪ'sipə] - principe: beginsel, eigen opvatting, uitgangspunt *Wat ie over Duutslaand zegd hebben, gaot recht tegen jow principes in* (vo), *Uut principe zeg ik zokke dingen nooit* (Nbk), *In principe zol hi'j hier kommen, het hi'j zegd* (Nbk)

principeel (spor.) [prɪ'si'pjɛ:l] - principieel *Mar aj' mi'j vraogen: is jow holing principieel juist, dan moe'k zeggen: nee!* (vo)

prins z. *preens*

prinses z. *preenses(se)*

prinsessebone z. *preensesbone*

prinsheerlik z. *preensheerlik*

prinsjesdag ['p...] - prinsjesdag (de dag waarop de zitting van de Staten-Generaal wordt geopend)

prinspaol (k: Ste, b: lm, p) Ook *priespaol* (Bu) bw. [prɪns'pɔ:əl/prɪs...] 1. bepaald, zeker, beslist *Ik kun me van alles vertellen, mar ik zeg je priespaol: zo is et!* (Bu), *Ik daenke da'k et doe prinspaol kregen hebbe* (p), *Hi'j het et prinspaol daon* hij was de hoofdschuldige (k: Ste)

print (l) [prɪnt] - print, komputeruitdraai

printen (verspr.) ['prɪntɛŋ] - printen *Wil ie dit even veur mi'j printen?* (Ow)

printer - proef

printer (verspr.) de; -s; -tien ['prɪntɪ] 1. printer (bij een computer)

prior (l) de; -s ['prijɔr] 1. prior

prip (Np) de; -pen; -pien [prɪp] 1. prik, prikkende steek *Die het een prip had* (Np)

pripneuze (verspr.) de; -n; ...neusien ['prɪpnɑ:zə] 1. (meestal verkl.) prikneus, bep. sierplant *We hebben pripneusies in de tuun* (Nbk, Np) * (kinderrijmpje) *Kinnegien/mondinnegien/pripneusien/traonogien/veurheufien/toef, toef* (Np)

rippen (Nbk, Np, Ow) zw. ww.; overg., onoverg.; pripte, het pript ['prɪpm] 1. prikken (aan, op, in iets) (Np, Ow) *Die piesappels pripten wi'j dan wel op een stokkien mit een punt d'r op* (Ow), *Dat wief he'k even pript* ik heb gemeenschap met haar gehad (Np) 2. breien (Nbk) *Moej' heur es zitten zien te rippen an die trui* (Nbk)

ripperaot (bs) [prɪp'ɔ:ət] - preparaat, bep. stof door prepareren verkregen et *ripperaot Woodtreat* (bs)

prisma (spor.) et; -s ['prɪsmɑ] 1. prismatische figuur of voorwerp

prissentaosie [prɪsn'to:əsi] - presentatie: van een voorstelling, van een radio- of t.v.-programma, ook: het zich presenteren, het zich (weten) voor (te) doen, ook in de *prissentaosie van ni'j lesmateriaol* (Nbk)

prissentaoter (spor.) [prɪsn'to:ətɪ] - presentator

prissenteerblad Ook *presenteerblad* (bet. 2: Nbk) et; ...blaeden; ...blattien [prɪsn'tu:əɾblat/prɪ:sn't...] 1. presenteerblad *een prissenteerblad veur de koppies en de paanties* (Nbk), *even mit et prissenteeerblattien rondgaon* (Nw), *'t Wodt 'm op een prissenteerblattien angeven* hij kan het heel gemakkelijk verkrijgen (Dho), *...anbeuden* id. (Bdie), *Et is him op een prissenteerblattien geven* hij kwam er heel gemakkelijk aan (Nbk) 2. klep, *flappe* van een *flapbroek* (Bu, Dfo, Diz, El, Ma, Nbk, Np, Nw, Op, Ste, Sz, Wol), z. aldaar *Vroeger hadden de mannen een broek mit een flappe, een 'prissenteerblad'*; *as ze dan hoge nood hadden, mossen ze de knopen losdoen* (Dfo), *Die het et prissenteerblad eupen* (Nw) 3. hetz. als *flapbroek* (Dfo, Ma, Ste), z. aldaar

prissenteren (verspr.) Ook *presenteren* (Nw, Ol-Nl, Ow, Sz) [prɪsn'ti:əɾn/

prɪ:sn't...] - presenteren: aanbieden ter versnapering: *Ie moe'n hom wat prissenteren* (k: Ste), *Ik zal je een segare prissenteren* (Np), *een koekien prissenteren* (Nw), *Prissenteer dan mar es* d.i. vaak vooral: koekjes e.d. bij de koffie of thee (Bu, Ma, Ol-Nl, b), *Wil ie even prissenteren* (Nbk); zich (weten te) vertonen, laten zien hoe men is, bijv. bij of n.a.v. een sollicitatie *Ie moe'n je wel even prissenteren, aj' baankdirekteur wodden willen* (Ste), *Die kan 'm goed prissenteren, dat het hi'j al veur!* (Dho), *Ik mos mi'j al gauw prissenteren doe 'k solliciteerd hadde* (Nbk, Nw, Op), zo ook *Hi'j moet kommen te prissenteren* (Bu); vertonen, aan het publiek laten zien *Ze kon dat mar netties presenteren, donkt mi'j* (Ol-Nl); verder in *et geweer prissenteren: Ze prissenteren de geweren* (Nbk)

privé (spor.) bn.; pred. [pri'fɪ:] 1. privé *Daor wo'k et hier mar niet over hebben, dat is privé* (Ow)

privé-adres (spor.) [pri'fɪ:adres] - privé-adres

privé-angelegenhied (spor.) [pri'fɪ:əŋ...] - privé-aangelegenheid

privé-bezit (spor.) [...'f...] - privé-bezit

privé-detective (l) [pri'f...] - privé-detective

privé-gesprek (spor.) [pri'f...] - privé-gesprek

privé-les (spor.) [...'f...] - privé-les

privé-leven (spor.) [...'f...] - privé-leven

pro deo (Nw) [pro:ə'di:jo:, ...'dɪjow] - pro deo, gratis *Hi'j dee dat pro deo* (Nw)

proberen z. *perberen*

proces z. *perces*

prodeceren (vo) zw. ww.; overg., onoverg.; prodeceerde, het prodeceerd [pro:ədə'si:əɾn] 1. produceren, produkten voortbrengen *Boeren prodeceerden zo hadde as ze konnen* (vo)

producer (l) [pro:(ə)'dju:msɪ] - producer

producer (spor.) [pro:(ə)'dju:msɪ] - producer

produkt z. *perdukt*

proef de; proeven; -ien [pruf] 1. toetsing, test (om proefondervindelijk achter de werking te komen) *Veurdawwe et ding bruken gaon, moe'n we d'r eerst een proef mit nemen* (Np, Wol), *proeven nemen* (Nbk), *As d'r wat anders in de verkoop*

komt, moet d'r eerst een proef op daon wodden (Sz), *proeven mit atoombommen* (l) 2. het proberen *Je kun ok wat op proef hebben, kieken of et je goed bevaalt* (Ste, Nbk), *Ze was eerst op proef* (Np, Ma) 3. proeve van bekwaamheid of onderdeel daarvan (vooral: inzake het rijexamen) *de proef goed ofleggen* (Ow), *Aj' autorteden willen, moej' eerst een proef van bekwaomhied ofleggen* (Obk) 4. in de proef op de som nemen. *Aj' et zeker weten willen, moej' de proef op de som nemen* (Op) 5. drukproef (spor.) *Hej' de proeven al?* (Ow)

proefabonnement (l) ['p...] - proefabonnement

proefbelon (spor.) ['p...] - (fig.) proefballon, vooral verkl. en in verb.: *een proefbelonnegien oploaten* (spor.)

proefboerderi'je (vo) ['p...] - proefboerderij *Doe vunnen ze op ien of aandere proefboerderi'je uut (...)* (vo)

proefboren (Diz) ['pruvbo:əp] - proefboren *Ze waeren an 't proefboren, dat gaf me toch een plof* (Diz)

proefdri'jen (Nbk) ['p...] - proefdraaien, uittesten (vooral: met machines)

proefdruk (spor.) ['p...] - proefdruk

proefexamen (Diz) et; -s; -tien ['pruf eksā:m:] 1. rijexamen (voor automobilisten) *Ik heb proefexamen daon* (Diz)

proefhuwlik (l) ['p...] - proefhuwelijk

proefknien z. *proefknien*

proefknien (Nt) Ook *proefknien* (Nbk) ['p.../...kənin] - proefkonijn (fig.)

proefles (spor.) ['p...] - proefles (om z'n bekwaamheid als onderwijzer enz. te demonstreren) *een proefles geven* (Nbk)

proefmedel (l) ['p...] - proefmodel

proefmoonster (Nbk, Nt) ['p...] - proefmoonster *We zullen een proefmoonster nemen* (Nt)

proefnummer (spor., l) ['p...] - proefnummer

proefoplevering (l) ['p...] - proefaflevering

proefopstelling (l) ['p...] - proefopstelling

proefperces (l) ['p...] - proefproces

proefpersoon (spor.) ['p...] - proefpersoon

proefproject (l) ['p...] - proefproject

proefrieden ['p...] - proefrijden, ook: het rijexamen afleggen *Hi'j mos gister proefrieden* (Dho)

proefrit ['p...] - proefrit *even een proefrit*

maeken (Spa)

proefschrift ['p...] - proefschrift

proefstation (l) ['p...] - proefstation

proeftied (l) ['p...] - proeftijd (in het strafrecht)

proeftuun (Sz) ['p...] - proeftuin *Ik had vanmiddag op een proeftuun een paar vioelezaoties plukt, en daor kreeg ik me toch een rampelement over* (Sz)

proefuitzending (spor.) ['p...] - proefuitzending

proefveld (Nt, Ow, Wol) ['p...] - proefveld (vooral: om op te kweken) *Bij'j proefvelties hej' nummerpaolties* (Wol)

proefverlof (l) ['p...] - proefverlof

proefvertaeling (l) ['p...] - proefvertaling

proefveurstelling (l) ['p...] - proefvoorstelling

proefvlucht (l) ['p...] - proefvlucht

proefwaark z. *proefwark*

proefwark Ook *proefwaark* (ZW, Wol) ['p...] - proefwerk (op scholen) *een proefwark maeken* (Nbk)

proefzending (l) ['p...] - proefzending

proel bn., bw.; -er, -st [prul] 1. (van de manier van kijken, van de gelaatsuitdrukking) pruilend *proel kieken* 2. z. *proele*

proelder (Ste) de; -s ['pruldɛ] 1. iemand die pruilt, makt (Ste)

proele (Dho, Nbk) Ook *proel* (bet. 1: Obk, bet. 3: bo: Op) de; -n ['prul(ə)] 1. iemand die pruilt, makt (Dho, Obk) 2. pruilend gezicht (Nbk) *Hi'j zet een malle proele* trekt een mal, boos, pruilend gezicht 3. in *zwatte proel* gezegd als scheldwoord (bo: Op)

proelen Ook *prulen* (Ol-Nl, Spa) ['prulɛ/ 'prylɛ] - pruilen, mistroostig zijn *Die zit wat veur 'm henne te proelen* (Bu), *Wat zitten jow te proelen, ik zal je es wat opmonteren* (Ol-Nl), *Hi'j staot daor te proelen* hij staat daar een beetje verdrietig te zijn (Ste), *Hi'j loopt een boel te prulen* (Spa)

proeler (Db, Obk) Ook *proelerd* (Spa) de; -s ['prulɛ(t)] 1. pruil(er), iemand die voortdurend zit te pruil(en), zit te mokken *Die zet bij'j et minste of geringste een reer gezicht, dat is een proeler* (Obk)

proelerd z. *proeler*

proelkiek z. *proelkieker*

proelkieker (Bdie, Ld, Np, Obk, Ow, Spa)

proellippe - proemedant

Ook **proelkiek** (Nw) de; -s; -tien [ˈprukik/...kik] 1. iemand met een pruillend gezicht *Wat een proelkiek is dat* (Nw) **proellippe** (verspr.) de; -n; ...lippien [ˈprultpə] 1. pruillip *een proellippe trekken sip, huilerig (gaan) kijken* (Op, Ow, Bdie), *Ze trok een aorige proellippe!* (Ma), *Wat trek ie an de proellippe* (Db) 2. iemand die sip, pruilerig kijkt (Bu, Dho, El, Nbk, Np, Sz)

proelsnute (Bdie, Dfo, El, Np, Ow) de; -n; ...snutien [ˈprulsnytə] 1. pruillend gezicht *Die het ok een aorige proelsnute* (Np)

proembolle z. *proemebolle*

proeme Ook **prume** (WH, fp) de; -n; -gien (bet. 1, 3, 4), -pien (bet. 2) [ˈprümə/ˈprymə] 1. bep. vrucht: pruim *De proemen bin vot nog niet riepe* (Ol-Nl), *D'r hangen hiel wat proemen an die boom* (Nbk), *D'r zitten aorig prumen an de boom* (Spa), *De proemen vullen oons haost in de mond, zoe'n best proemejaor was et* (Obk), *Vroeger kreej' vaeke, as d'r vesite kwam, waarme proemen op een bottien bij' et eten* (Nbk), *blauwe, rooie en gele proemen* (verspr.): *Tegenworrig he'k een grote blauwe proeme, as die goed riepe is, liever as een gele proeme, want daor zit soms niet vule smaek an* (Op), *bonte proemen blauwe pruimen* (Np), *grune proemen* (Nw), *dreuge proemen* gedroogde pruimen (Np), *wilde proeme* in het wild voorkomende pruimesoort (van erg zure smaak) (Db, El), (negatief, bij vergelijking:) *van die blauwe proemen van oolde eerpels* (Op), *Daor bin de proemen riepe* daar is het feest (Ow), *De dikste proemen bin schudded* de beste exemplaren zijn al weg, het mooiste is al verkocht enz. (Pe-Dbl), zo ook *De beste proemen bin schudded* (Bu), *Hi'j wet van gien appels of proemen hij weet werkelijk van niets, hij is erg dom* (Pe-Dbl), *'t Is zo zoer as een proeme* (Dhau, Nw), *een gezicht as een zoere proeme* een erg zuur gezicht (Diz) 2. tabakspruim *een proeme tabak* (Nbk), *een proempien tebak* (Diz), *Iene die wat riekelik tebak in de deuze het, gefit nog wel es een proempien weg* (Obk), *D. kauwt graeg tebak, je zien him vaeke mit een dikke proeme achter de koezen* (Op), *Hi'j had een dikke proeme achter de koezen*

(Db, Dfo, Ma, Np), *Hi'j het altied een pruumpien achter de kiezen* (Spa) 3. geslachtsorgaan van een vrouw *Ze zal wel een grote proeme hebben* (Bdie), *Hi'j pakte ze bij de proeme* (Ma), (gezegd door jongens:) *Wat zal die meid een lekkere proeme hebben* (Nt, Pe-Dbl), *Ze het jokte an de proeme* (Wol), *...last van de proeme* (Dho), *Dat oolde wief mit heur opgedreugde proeme moet heur mar niet meer mit aandere manluden bemujjen* (Obk), (schertsend:) *Die vrouw het een grote winkel in grunten en fruit; toch is ze mit iene proeme begonnen* (Op); ook in toepassing op vrouwelijke varkens (Ow): *Die zal wel roezig wezen, die het zoe'n dikke proeme* (Ow) 4. vrouw, (ouder) meisje (verspr.) *Hi'j het mooie proemebomen, mar de mooiste proemen lopen om huus nl. zijn dochters* (Nbk), *een opgedreugde proeme oude zuurpruim (van een meid)* (Nbk), *Wat is dat een dreuge proeme saaije, niet bep. vrolijke meid* (Nw, Nt), *Wat een proemen op 'e weg!* (Ol-Nl), *een oolde proeme* (El, Nw), *Wat een lekkere proeme is dat* (Ol-Nl) 5. man of vrouw (Nbk, Nw), in verb.: *Wat een dreuge proeme* wat is dat een saaije, droge persoon (Nbk), *een oolde proeme* een oude man (bo: Nw) * *Vroeger zatten de brommers op 'e proemen, now zitten de proemen op 'e brommers* (Ow), *Hoe laete is 't?* [met als mogelijk, schertsend antwoord:] *Kwat veur de proeme; aj' hadde lopen kuj' de pitten nog kriegen* (bo: Nw)

proemebolle (Nt, Obk) Ook **proembolle** (Sz), **proemebrood** (Obk) de; -n [ˈprüm(ə)bolə/p...] 1. warm gerecht met gedroogde blauwe pruimen, met sago of maizena:.. gekookt op een snee (oud) brood (Obk) 2. gerecht bestaande uit wittebrood, melk en gedroogde pruimen (Nt) of uit wittebrood, pruimen, kaneel, suiker en een stukje boter (vroeger door de burens naar de kraamvrouw gebracht) (Sz)

proemeboemhoolt (spor.) [ˈp...] - pruimeboemhout

proemeboom [ˈprüməbõ:m] - pruimeboom *De oolde pook kwam in een holle proemeboom (...)* (b)

proemebrood z. *proemebolle*

proemedant (Obk) de; -en [ˈprüməˈdant] 1. eigenwijze persoon *Dat is toch een*

eigenwize proemedant (Obk)

proemejaor (Obk) et ['pr...] 1. jaar waarin men flink pruimen kan oogsten *De proemen vullen oons haost in de mond, zoe'n best proemejaor was et* (Obk)

proemekreuze (El) de ['prüməkra:zə] 1. nagerecht bestaande uit pruimen, rozijnen, bessesap, stroop en kaneel

proememaark (Nw) de ['pr...] 1. de periode van eind augustus, nl. waarin de pruimen rijp zijn en verkocht kunnen worden

proememoes (Db) de ['prüməmus] 1. moes van pruimen of van pruimen met rabarber (Db)

proemen Ook *prumen* (WH), *proemken* (Nbk, Ow), *pruimen* (bet. 2: Sz) zw. ww.; overg., onoverg.; proemde, het proemd ['prüm:/'prÿm:/'prümkn/'prøejm:] 1. tabak kauwen *Aj' vroeger niet proemen konnen, waj' niet groot* (Ow), *Pake proemde altied, en dan leup d'r ok wel es een straoltien bij de mondhoeke daele* (Dhau), *Vader pruimde ok altied tebak, mar toch zag ik 'm niet veule kauwen* (Spa), (schertsend, van een oude man:) *pake proem* (Ma, Nbk) 2. met smaak eten (Bu, Nbk, Sz) *Hi'j proemt mar aorig, hi'j schoft et mar mooi naor binnen* (Nbk), *Hi'j zit zo lekker te proemen* (Bu, Nbk), *Och, dat ventien kan zo lekker pruimen* (Sz) 3. eten en daarbij niet erg opschieten, met lange tanden eten *Hi'j kan 't eten niet kwietwodden, hi'j zit mar wat te proemen* (Diz, Obk, Nbk), *Et smaekt jow zeker niet, ie zitten aorig te proemen* (Db), *Dat kiend zit mar wat in heur eten te proemen* (Dfo), *N. is gien drokke eter, hi'j proemt wat* (Op), *De wisselveerze gaot de melktanen kwiet; dan proemkt hi'j, want et weerkauwen wil niet zo goed* (Ow) 4. niet pikken, niet aksepteren, niet kunnen verwerken (Bu, El, Ld, Wol), in ontkenningen: *Dat proem ik niet* (Wol), *Dit is niet te proemen* (Wol), *Hi'j kon 't niet proemen* hij kon niet goed verwerken wat er tegen hem werd gezegd (Bu), *Dat kon hi'j mar proemen* had hij maar te slikken (Bu) 5. zuur, pruilend kijken, in *zitten te proemen* (Bu, Nw, Obk, Ow, Pe-Dbl): *Zit niet zo te proemen* zuur te kijken (Nw, Ow, Pe-Dbl), *Hi'j zit daor mar te proemen* (Nw), *Hi'j zit wat in him zelf te proemen* (Bu)

proemenat (Ste) et ['p...] 1. sap van pruimen

proemenbolle (Ol-Nl) de ['prum:bələ, ...'b...] 1. gerecht van pruimen en stukjes brood in melk, z. ook *proembolle*, bet. 1 *Vroeger gavven de buren bij een kraomvrouw wel es proemenbolle* (Ol-Nl)

proemepitte ['p...] - pruimepit, pit van een pruim

proemer (verspr.) Ook *pruimer* (bet. 2: in verb: Bdie, Bu, El, Ld, Np, Nt, Nw, Obk, Spa), *prumer* (Spa) de; -s; -tien ['prümɪ/'prøejmɪ/'prÿmɪ] 1. tabakskauwer 2. iemand die flink, graag, lekker eet, vooral in *een gezonde proemer* (verspr.): *Dat kiend kan lekker eten, et is een gezonde proemer* (Dho), *Da's ok een aorige proemer* een flinke of eigenaardige eter (Bu), *een lekkerere pruimer* iemand die lekker kan eten (Nbk) 3. in *Oolde zoere proemers bin 't zuurpruimen* (ba)

proemesap (Nbk) et ['p...] 1. sap van pruimen

proemesjem ['p...] - pruimenjam

proemetied Ook *prumetied* (Sz) de ['prümətɪt/'prÿmə...] 1. pruimentijd *De proemetied komt an* (Ow), *Ik zal bliede wezen as we weer in de proemetied binnen, die gelen en blauwen bin best lekker* (Pe-Dbl), *Et was in de proemetied* nl. gelijk met de tijd van het oogsten van de rogge en van de *Sint-Jouksappels* (Db, Ste), *tot de proemetied tot over een onbep., lange periode* (Ma, Nbk, Sz, Nw)

proemken z. *proemen*

proempieskauwer (Ste) de; -s; -tien ['prümpis...] 1. paard met *haoken*, nl. aanwassen, soort knobbels op kiezen en/of tanden (waardoor het dier niet goed kan bijten, kauwen; hetz. als *proppekauwer*, z. aldaar)

proemtebak z. *kauwtebak*

proesien et; proesies ['prusin (Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow), ook 'pru:...] (Bdie, Db, Dho, El, Ld, Ma, Nw, Obk, Op, Pe-Dbl, Spa, Wol)] 1. hoeveelheid door elkaar of fijn geprakt eten, kliekje *Ik hebbe een lekker proesien in 't bod* (bl, Np), *We kriegen vanmiddag een opgewaarmd proesien* (Obk), *een proesien eerpels* (Np), *een proesien klaormaeken* (Nbk), *...maeken veur een kiend* (Nbk, Ste), *D'r is nog een proesien overbleven* (Np)

proesten - profect

proesten zw. ww.; onoverg.; proestte, het proest ['pru:stɪ] 1. proesten, niezen *A'k ien keer begin te proesten...* (Nbk), *Ik daenke da'k verkolen wodde, want ik moet iederkeer proesten* (Nbk, Op), *Daor staot hi'j te proesten en te blaozen* nl. van vermoedheid (Ste), *As jow proesten, dan vliegen de dakpannen van 't huus* (Obk), *Daor zal hi'j wel raer van proesten* er flink van balen, er nogal over mopperen (Nt), *d'r flink/aorig tegenan proesten* zich flink inspannen (Np, Ow), *Hi'j proestte d'r nogal wat tegenan* zag er nogal tegenop, had er geen aardigheid in (El, Ow, b, Nbk), zo ook *Hi'j zit d'r nogal tegenan te proesten* ziet er nogal tegenop (Spa), *Weeromme mossen we d'r aorig tegenop proesten* moesten we ons flink inspannen om tegen de wind in te komen (El), *Daor kon hi'j niet tegenop proesten* kon hij niet tegenop (Sz), zo ook *Tegen de vorm waor N. in reed, kan gien enkele rieder tegenop proesten* (Op), *Daor zal hi'j nog tegenop proesten* over mopperen (Sz) 2. met één of meer uitbarstingen lachen *Now kreeg meester een kaom en de hiele klasse proestte* (b), *Hi'j proestte et uut van et lachen* (Nbk) * *Drie keer proesten is drie daegen mooi weer* (Dhau)

proesterd (Bu, El, Wol) de; -s (bet. 1) ['pru:stɪ] 1. meisje met nogal wat verbeelding (Bu) *Dat maegien is wat een proesterd* (Bu) 2. harde wind waarvan men last heeft, de volle tegenwind (El, Wol) *Aj' tegen de wiend in moeten, kriej' de proesterd in 't gezicht* (Wol), *Et was een hiele proesterd tegen de wiend in* (El)

proesterig z. *proestig*

proestig (verspr.) Ook **proesterig** (Ow), **pruustig** (Obk) bn., bw.; -er, -st ['pru:stɪx/'pru:stɪx/'pru:stɪx] 1. kwiek, bijdehand, vaak ook: enigszins parmantig *een proestig kereltien* (Bu), *Wat stapt die daor proestig henne* (Ol-Nl), *Et is een helder, proesterig maegien* (Ow), *een proesterig, oold mannegien of wiefien die over alle kaanten nog goed mitdoen kan* (Ow)

proeze de; -n; proesien ['pru:zə] 1. hoeveelheid door elkaar of fijn geprakt eten, prak (z. ook *proesien*; verspr.) *We maeken d'r een proeze van* (Dhau), *Et liekt me wel een lekkere proeze toe* (El, Dho),

een hiele proeze klaormaeken (Dfo), *Een dikke proeze is niet zo smaekelik* (Np) 2. brijmassa, slap, nat en evt. vies geheel *De eerpels koken of, et wodt een proeze* (Pe-Dbl), *Et is iene proeze wodden* (Nbk), *Die laene was iene vieze natte proeze* (Ld, Spa, Np), *Wat een vieze, natte proeze daor in die menning* (Dho), *Wat een natte proeze een geheel aan natte kleren* (Nbk), *Doe 't vleden haast zo regende, was 't bi'j de hekkepaol een grote proeze* (Nt) 3. flinke hoeveelheid (Nbk) ...*waor een proeze bente staon het* (Nbk)

proezeboel (Nbk) de ['pru:zəbul] 1. vies, nat geheel *Wat een vieze proezeboel* (Nbk) **proezen** zw. ww.; overg., onoverg.; proesde, het proesd ['pru:zɪ] 1. fijn prakken, dooreen mengen en prakken (van eten, met een vork) *eerpels proezen* (Wol), *'t eten proezen* (Pe-Dbl, Spa), *Aj' stampot maeken moej' proezen* (Ste), *Hi'j zit mar wat te proezen en te kieskauwen* hij schiet maar niet op met het eten (Bu, Np), *de eerpels en grunten deur mekeer proezen* (Nbk), *Veurdat de botterkeuring d'r was, proesden ze d'r soms van alles deurhonne om an wat meer ponties te kómmen* (Ow), *De memmen proezen et eten vaeke veur de kleinties* (Obk) 2. (onoverg.) prutsen, erg onhandig werken *Hi'j zit mar wat te proezen, mar et schöt niet op* (Nbk) 3. (onoverg.) morsen (Nbk, b: lm), er een smeerbeel van maken (Bdie)

proezer z. *proezerd*

proezerd (Db, Dho, Nw, Ste, bo) Ook **proezer** (Dfo, Dho, Nbk) de; -s; proezertien ['pru:zɪ(t)] 1. iemand die niet opschiet met het eten, die met lange tanden eet 2. iemand die voortdurend prutst, knoeit, z'n werk niet goed doet (Nbk) **proezurig** (Nbk, bo) bn., bw.; -er, -st ['pru:zɪrɪx] 1. prak, klikjesachtig, week en door elkaar gemengd (Nbk) *De eerpels bin nogal proezurig* (Nbk), *Et is daor proezurig in de reed* modderig (Nbk) 2. onhandig werkend, prutsend

prof (spor.) de; -s [prɒf] 1. profvoetballer **profect** Ook **perfeet** (Bdie), **prefeet** (Op, Spa) de; ook et (in verb.: Bdie, Op, Ste, Ow); profeten [pro:(ə)'fɪ:t/pə'fɪ:t, pr'f.../prə...] 1. profet, voorspeller (in godsdienstige zin) *Pas op veur valse profeten* (Nt), *N. dot wieze uitspraoken as een profect*

(Obk), *een broodetende perfect* iemand die maar wat filosofeert, die ook maar wat zegt, zonder dat men er al te veel waarde aan hoeft te hechten (verspr.): *Ja, ik wete wel Maatien dat ik ok mar een broodetende profeet bin* (vo), *een profeet die brood eet* iemand die ook niet meer zegt dan hij kan weten, die ook maar wat zegt (Spa, Nw), *Dat is een aorige profeet* iemand die eigenwijs is (Bu), zo ook *Mar dat is ok een profeet, die vuult him wat!* (Wol), *een wieze profeet* een eigenwijze persoon, betweter (Ow), *een wies profeet* id. (Ste), *een eigenwies profeet* id. (Bdie, Op, Ow), waarnaast *een eigenwieze prefeet* (Bu, Obk, Spa), *Dat is toch zoe'n profeet* eigenwijze persoon (Dho), *Hi'j dee 'm veur of was hi'j de profeet zelf* (El), *N. is zo wies as een profeet* erg eigenwijs (Nw), *Hi'j keek as een profeet, die snotneuze* zeer eigenwijs (Ol-Nl) 2. in *de Profeten* de Profeten in het O.T. (l) 3. iemand die veel weet, erg verstandig is (Bu) *Dat is een profeet, die wet hiel wat* (Bu) * *Een profeet wodt in zien eigen laand niet eerd* (Bu, Nbk, Ol-Nl), *...in zien eigen tied niet ...* (Ow), *...in zien eigen dorp niet...* (Op), *Gien profeet wodt in zien eigen laand eerd* (Nw)

professor z. *perfester*

professie (Ol-Nl, Op) [pro(:)'fesi] - professie, beroep *Wat kon die man praoten, et is haost een spreker van professie* (Op), *Hi'j is van professie sportlerer* (Ol-Nl)

professioneel (spor.) [pro(:)'fesjõ(:)ã'nɪ:l] - professioneel, (als) door een vakman gedaan, gemaakt

profetig (Sz) bn., bw.; -er, -st [pro(:)'fɪ:təx] 1. eigenwijs, alsof men profeet is *Hi'j kan zo profetig praoten* eigenwijs (Sz)

profiel (spor.) [pro(:)'fil] - profiel (van een band: slijtlaag), ook in fig. zin: schets van eigenschappen waaraan iemand in een bep. positie, in een bep. ambt zou moeten voldoen

profielschaeve (Nw) [...'f...] - profiel-schaaft

profielschets (l) [...'f...] - profielschets

profiet z. *perfiet*

profijst z. *perfiet*

profiteren [pro(:)'fi'ti:əŋ] - profiteren, het

voordeel van iets benutten *We moe'n nog mar even van et mooie weer profiteren* (Obk, Nbk), *Veule melk is d'r niet minder deur kommen, mar de t.b.c.-bestrieding het d'r van profiteerd* (vo), *van iene zien kennis profiteren* (b)

profklub (spor.) ['p...] - profclub

profkontrakt (spor.) ['p...] - profkontrakt

profvoetbal (spor.) ['p...] - profvoetbal

profvoetballer (spor.) ['p...] - profvoetballer

progressief (spor.) [pro(:)grɛ'sif] - progressief, vooruitstrevend

projekt (verspr.) Ook *prejekt* (spor.),

perjekt (spor.) et; -en [pro(:)jɛkt/prɛ'jɛkt/pr'jɛkt] 1. projekt, activiteit die men denkt uit te voeren volgens een bep. plan et *Projekt Stellingwarfs Woordeboek*

projektie (Nbk) [pro(:)jɛksi] - projectie: het projekteren (van dia's), ook als onderdeel van het lesgeven: *We kriegen een mooie middag op schoele, we hebben projektie* we krijgen een serie dia's te zien (Nbk)

projektieapperaot (Nbk) [...'j...] - dia-projector

projektiel (b) et; -en [pro(:)jɛk'ti:l] - projektiel *In 't vuur van 't gevecht rackte ien van mien projektielen wat uut de koers* (b)

projektiescharm (spor.) [...'j...] - projektiescherm

projektietaofel (spor.) [...'j...] - projektietafel

projektleider (spor.) [...'j...] - projekt-leider

projektonderwies (spor.) [...'j...] - projektonderwijs

projektontwikkelder (l) [pro(:)jɛkt ontwik|dɛr] - projektontwikkelaar

projektor (spor.) de; -s [pro(:)jɛktɔr, ...tɔr] 1. projektietoestel

prok. - afkorting van *prokkereur*

prokkereur z. *prokkereur*

prokkereursspek z. *prokkereursspek*

prokkereur (Bu, Np, Nt, Nw, Op, Pe- Dbl, Spa, Ste) Ook *prokkereur* (Dhao, Ma, Obk, Ow, Ste), *prokkereur* (Bu, Dho, El, Nbk, Sz) de; -s [prokə'ta:ət/pro.../pro:ky...] 1. procureur *Hi'j is prokkereur in dat feliesement* (Spa), *De prokkereur hadde een vies zaekien op te knappen* (Np), *een prokkereur van de waeterrotten* een verwaande persoon (Nw) 2. deftig iemand,

prokkereur-generaal - pronken

iemand van stand (Op) *Die N. is mar goed trouwd, dat kuj' an 'm zien, et is now mar een hiele prokkereur wodden as hi'j veur de dag komt* (Op) 3. eigenwijs iemand, iemand met verbeelding (Bu, El, Ma, Nt, Nw, Ow) *Wat (toch) een prokkereur!* (Ste, Nw), *Dat is me ok een aorige prokkereur* (Np) *Wat een oolde prokureur* (Nbk)

prokkereur-generaal (Nbk, l) [...'rɔ:əi] - prokureur-generaal

prokkereursspek (Bu, Diz, Nw, Ol-Nl, Op, Spa, Wol) Ook **prokureursspek** (Bu, Ma, Obk, Ow, Sz), **prokureursspek** (El, Nbk) [prokə'ra:ərspek/pro:kə'r.../...] - prokureursspek *Prokureursspek is appat kruded, deurgeregen spek is et, dat kookt is* (Bu)

prokureur z. **prokkereur**

prokureursspek z. **prokkereursspek**

proloog (l) de; ...logen [pro:(ə)'lo:x] 1. proloog (van een boek, film enz.)

promosie (b, l) de; -s [prɔ:(ə)'mo:əsi] 1. het opklimmen in rang, de bevordering van het aanzien (b, l) *promosie maeken* (l) 2. het promoveren (in academische zin), ook: promotieplechtigheid (l)

promosie-onderzoek (l) [...'m...] - promotieonderzoek

promosiefeest (l) [...'m...] - promotiefeest

promosiefilm (l) [...'m...] - promotiefilm

promoter (l) de; -s [prɔ:(ə)'mo:ətɪ] 1. hoogleraar bij wie men promoveert 2. z. **promoter**

promoveren (b, l) [prɔ:(ə)'mo:(ə)'fi:əŋ] - promoveren: de doktorstitel behalen, ook bij vergelijking: *Dat ok die Drent uut vroeger tied deur jow nog promoveert* (b); in een hogere klasse komen, met name inzake sport *naor de eerste divisie promoveren* (l)

prompt bw. [prompt] 1. meteen, vlot *Et lurkien dat klimt prompt naor die blauwe lochten van de ni'je dag* (ba), *Ik hebbe an N. een goeie huurder, hi'j betaelt de hure altied prompt op tied* (Op) 2. (versterkend) geheel en al, beslist (Dho, Nw) *Zo is 't, 't is prompt waor* (Dho) *Dat is prompt in odder keurig, op nette wijze verzorgd* (Nw), *Ik stao d'r veur in, dat komt prompt veur mekeer* (Nw)

pronk de; -ien (bet. 2) [pronk] 1. praal, fraaiheid, sier *Dat hej' louter veur de pronk* (Ste, Nbk), *Die het alles veur de pronk*

(Nw), *Zij het alles veur de pronk over* (Ma), *Et komt bi'j de boer meer op 'e degelikhied an as op 'e pronk* (Mun), *Dat stao te pronk* id. (Ste), (ook verb.:) *...te pronke* (Np, Nw, d), *H. was duvels wodden, omdat hi'j mit zien aarmoede te pronk zet wodde veur de aandere kiender te kijk werd gezet* (vo), *in de volle pronk* in volle pracht, in de gehele pracht en praal (Nbk) 2. prachtig, pralend iets *Kiek daor die bloeme es mooi blujjen, et is een pronk* (Op), *Hoevule keer zol de juttepereboom bluud hebben? Wit van de blossems! Wat waj' een pronkien dan!* (l), *De pronk hangt 'm de kont uut* hij pronkt overdadig (Ow), *...tot et gat uut* (Dho), zo ook *Zie him de pronk es uuthangen* (Obk), *te vule an de pronk uitgeven* (Nbk), *Dat is een floddermadam, heur, van boven pronk en van onderen stront* ze lijkt veel meer dan ze is (Ste), *Et is allemaol pronk en pracht daor* pracht en praal (Obk, Nbk, Np, Spa), *pronk en praal* id. (Np), *Et is daor allemaol pronk en stao* pracht en praal, opschik (Dho), zo ook *Et koninklik huus het lange de pronk en stao niet meer as vroeger* (Op) 3. fraaie kleding, de mooiste, beste kleding die men heeft *Hij het de pronk (aorig) an* is nogal in fraaie kleding gestoken (Ma, Nbk, Ol-Nl, Op, Ste, Sz, bo: Nw, Op), *Die N. het alle pronk op en an, et is allemaol goold wat d'r blinkt* (Db), *Nee, ze lopen liever alle daegen in de pronk* (b), *De kiender bin aorig in de pronk mit de zundagse kleren* (Nbk, Dfo), *de pronk andoen* (b), *de zundagse pronk* de zondagskleren (Nbk)

pronkappel (Bu, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Ste, Wol) ['pronkap] - pronkappel, (sier)kalebas *Pronkappels bin echte appels, mar die koj' niet eten* (Nbk)

pronkate (Nbk, Obk, Op, Ow, Pe-Dbi, Ste, Wol, fp) Ook **pronkette** (Sz) de; -n; ...atien ['pronk...] 1. (vaak mv.) pronkerwt

pronkbedde (Op) [p...] - pronkbed (met planten, bloemen)

pronkbone (verspr.) Ook **pronkebone** (Ma, Ow, Wol, fp), **pronkersbone** (Ste) ['pronk(ə)bō:əns/'pronkɪz...] - pronkboon

pronkdoeve (Obk) - sierduif

pronkebone z. **pronkbone**

pronken ['pronkɪ] - pronken: schitteren door fraaiheid *Ja, daor pronken de pettens,*

et bugende riet (ba); pralen (met iets) *Dat maegien het de pronk ok al weer an, ze het zeker niks beter te doen as mar wat pronken* (Pe-Dbl), *Ze pronkte mit de mooiste kleren* (Ol-Nl), *Die is altied an et pronken* (Nbk, Nw), *Op die buurt pronken de vrouwluden tegen mekeer op* (Obk), *Mit dat kiend kuj' wel pronken!* wat is het een mooi kind (Wol, Ste), zo ook *Mit dat maegien kun ze wel pronken* (Pe-Dbl, Sz, Ste), *De pauw pronkt altied mit de stat* (Np, Bdie), *Hi'j pronkt mit aandermaans veren* strijkt de eer op terwijl een ander zich juist verdienstelijk(er) heeft gemaakt (Bdie, b), zo ook *Die pronkt mit een aanderman zien veren* (Nw), *Et liekt wel een pauw te pronken* (Ste)

pronker (bet. 1; bet. 3: ZW, WH, Bu, Nbk, Np, Ol-Nl, Ow, Ste) Ook **pronkerd** (bet. 1: verspr., bet. 2: Spa) de; -s; -tien ['pronkɾ(t)] 1. iemand die pronkt, indruk maakt met fraaie kleding, sieraden en evt. anderszins, ijdeluit *Da's ok een pronkerd* (Nbk), *Et was een echte pronkerd, heur* (Ol-Nl) 2. stampwerktuigje met figuurtjes om de boter te versieren, te merken (Spa) 3. pronkboon (ZW, WH, Bu, Nbk, Np, Ol-Nl, Ow, Ste) ook wel pronkerwt (spor.) * *Een slonter kan meer vermotten, as een pronker verpronkt* men kan maar beter pronken, letten op fraaiheid, dan morsen, knoeien, slordig zijn enz. (Ste), zo ook *Een pronker verpronkt niet zo gauw wat een slonter verslontert* (Sz), *...zovule niet as...* (bl), *Een slonter verslontert meer as een pronker verpronkt* (El, Nbk), *Mit 'n pronker koj' wieder as (mit) 'n slonter* (n: Np), *Een pronker kan niet zovule verpronken as een sloons kan verslonteren* (Op), *Een slonter verslontert meer as een pronker verpronkt* (Ste) en *Een slonter verliest meer as dat een pronker verpronkt* (Obk)

pronkerd z. **pronker**

pronkeri'je ['pronkɾ'jə, ...ɛjə; z. -i'je] - pronkerij: het pronken, ook: zaken die pronken, pracht en praal (Obk), vgl. *Et is daor allemaole pronkeri'je waj' zien* (Obk)

pronkerig (verspr.) ['pronkɾəx] - pronkerig *Ze bin daor wat pronkerig* (Nbk), *een pronkerig meisien* (Spa)

pronkersbone z. **pronkbone**

pronkette z. **pronkate**

pronkgerie (Op) et ['pronkxəɾɛj] 1. paardetuig voor zon- en feestdagen

pronkjeweel (Diz, Spa) ['p...] - pronkjuweel (lett.)

pronkjuffer (Spa) de; -s ['p...] 1. jonge vrouw die pronkt

pronkkaaste (Bu, Np, Obk, Op, Ow, Ste) Ook **pronkkaste** (WH) ['p...] - pronkkast *De pronkkaaste daor staot et mooie spul in* (Ste)

pronkkaemer (verspr.) Ook **pronkkamer** (WH) de; -s; -tien ['p...] 1. pronkkamer, fraaiste kamer van een huis, veelal alleen zondags in gebruik en/of wanneer men visite kreeg

pronkkamer z. **pronkkaemer**

pronkkaste z. **pronkkaaste**

pronkkiend (Db, Obk) et; -er; ...kientien ['p...] 1. pracht van een kind, kind waarmee men kan pronken *Dat maegien is echt een pronkkiend* (Db), *Et is een pronkkiend, dat maegien, zo knap is ze* (Obk)

pronkkleren (Obk) de ['pr...] 1. fraaie kleding (die men op zon- en feestdagen, bij speciale gelegenheden draagt)

pronkmedam (Db) de; -s, -men; -megien ['pronkmədɑm] 1. vrouw die voortdurend pronkt, kakmadam

pronkmeloen (fp) ['p...] - sierpompoe

pronkperre (Bu) ['p...] - pronkpeer

pronks (verspr.) bn., bw.; -er ['pronks] 1. pronkerig *De buurvrouw is zo pronks, ze stiet heur altied te opbeffen* (Dfo), *Een klein boertien komt niet zo veer mit een vrouw die pronks is* (Op)

pronkstat (verspr.) de; -ten; -tien ['pronkstat]] 1. iemand die graag pronkt (met kleding, sieraden, en die daarbij eigenwijs is; vooral van een vrouw gezegd (Np)) *Die pronkstat het al weer wat ni'js an* (Np), *Soms bin de jongkerels ok al beginnende pronkstatten* (Nt)

pronkstatvlinder (Db, Obk, Ow) de; -s; -tien ['p...] 1. fraai gekleurde dagvlinder: koninginnepage (?)

pronkster (Nw) de; -s ['pronkstɾ] 1. vrouw die pronkt *Dat is een pronkster, die dot niks as pronken* (Nw)

pronkstok (verspr.) Ook **pronkstuk** (Spa) ['p...] - pronkstuk (vooral fig.) *Eerlik waor, et was een pronkstok, mit zien mooie, spitse snutien en van die lange oor-*

pronkstuk - proppe

ties (b), *Oonze piano is een pronkstok in huus* (Nbk), *Dat kiend is een pronkstok-kien* (Dhau)

pronkstuk z. *pronkstok*

pronktuig (Db, Dhau, Nw, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, Ste) et; ...tugen [*pronktyx*] 1. paardetuig: voor feestelijke gelegenheden en voor de zondag

pronkziek (Dfo, Nbk) [*p...*] - pronkziek
pronkzucht (Dfo, Op) [*p...*] - pronkzucht
pronkzuchtig (Diz, Nt, Pe-Dbl) bn., bw.; -er, -st [*pronk'saxtəx*] 1. pronkziek

pront bn., bw.; -er, -st [*pront*] 1. keurig, net (vooral: wat de uiterlijke verzorging, de kleding betreft) *een pront wiefien* (Dhau, El, Nbk, Sz, Db), *Dat vrommes zicht d'r altied lieke pront uut* (Obk), *Die kerel staot d'r pront op* (Np), *Die lop d'r pront bij* (Ste), *Et was een pront persoon* (Pe-Dbl)

prooi de; -en [*pro:əj*] 1. prooi (lett.) *De katte beraomt eerst de ofstaand, veurd at hi'j zien prooi bespringt* (Nw, Ld), *Aj' een prooi schieten willen, moe'jt geweer wel in de goeie holing hebben* (Db)

prooidier (l) [*p...*] - prooidier

proost tw. [*pro:əst*] 1. proost, prosit *Now, proost dan mar!* (Nbk)

proosten [*pro:əstn*] - proosten *We moe'n even proosten* (Np), *op iene proosten* (Nt)

propaangas (spor.) [*pro(:)pā:ngas*] - propaangas

proper [*pro:pr*] - proper: zindelijk *Et is mar goed dat N. een proper vrouwgien trouwd het, anders zol et niet best veur 'm lieken, want et is een roegerd* (Op), *Die vrouw het et altied lieke proper en netties in huus* (Obk), *een proper vrommes* (Nbk); net verzorgd, keurig *Dat ventien zicht d'r altied proper uut* (Nbk, Np), *Die kwam proper veur de dag* (Bu)

propolis (bs) [*prop[ə]s*] - propolis *Bij de winter maeken de bijen zels heur ielgat al wat kleinder om de koolde uut de kōrf te haelen; ze doen dat mit was of propolis* (bs), *Et dichtekitten gebeurt meerstal mit et al eerder nuumde propolis* (bs: Op)

proppe de; -n; proppien [*prop[ə]*] 1. prop, eenheid van samengedrukt materiaal *As de tandarts een koeze trokken het, stopt hi'j d'r een proppe watten in* (Obk), *een proppe stopvarve* (Np), *D'r zat een proppe blad in de geute, et waeter kon d'r niet deur* (Obk),

Zoe'n peerd dat haffelt vaeke wat mit 't kauwen, dan kauwt hi'j et voer in proppen (Ld), *Wij' kauwden van pepier een proppe en die stampen we mit de stempel in de vleebusse, waor we eerst even in poestten, dan koj' schieten* (Ow, Ld), *een proppe pepier. Oonze mem dee altied een proppe pepier in de tute van de koffieketel die we mit naor et laand nammen, en ok een pepier onder et deksel* (Ld), *Douw even een proppe pepier in et gat, dan kan d'r niks meer deur* (Wol), *As de geustien verstoppt is, zit d'r vaeke een proppe in* (Op, Bu), *We doen even een proppe in dat moezegat* (Dhau), *een proppe in de keel hebben* (Ow), *een proppe in 't oor oorprop*, die men nl. door uit te spuiten weg kon laten nemen (Nbk, Ow), (ook bij vergelijking:) *D'r zit een proppe in mien oor, ik bin zo doof as wat* (Nw), *Ik bin zo doof, d'r kon wel een proppe in zitten* (Nw, Dho) 2. patroon (in een geweer) (Bu) *Ik had krek een proppe in et geweer daon* (Bu) 3. portie pruimtabak die men in z'n mond heeft (Dho) *Die doet niks as proemen, die het altied een proppe aachter de koezen* (Dho) 4. elzeprop *Dat was een mooie elzenboom, d'r zatten altied een protte proppen an* (Np) 5. (vaak verkl.) kleine en veelal dikke persoon (Bu, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Pe-Dbl, Spa, Ste) (vooral van een vrouw:) *een dik proppien* (Ow, Ste, Wol), *Dat kiend is niet volgruud, et is een dik proppien bleven* (Obk), *een klein proppien* een klein kereltje (Ol-Nl) 6. schijf, plug e.d. ter dichtung (Ol-Nl, Op, Ow, Spa) *De jarrebak was lek, dan mos d'r een proppe in* (Ol-Nl), *Die tobbe is lek, mar aj' d'r een goeie proppe in stoppen, kuj' 'm nog wel es bruen* (Spa, Op) 7. kalkoen in een hoefijzer (als winterbeslag) (verspr.) *As et glad was op 'e weg, mossen de peerden proppen onder hebben* (Op), *een peerd op proppen zetten in de winter* (Bdie, Dhau, Db), *Ie hadden vierkaante staolen proppen, scharpe en stompe* (Nbk), *Bi'j de winter kriegden de peerden proppen; dan kwammen de platte proppen d'r uut en de scharpen d'r in* (Nbk), zo ook *Ie hebben scharpe proppen veur as et glad is, en stompen veur as et niet glad is* (Bu), *De scharpe proppen kwammen veur an et iezer, de*

stompe achteran (Bu), *In november, december kwam et schaarpe onder, dat bin de proppen; schaarpe proppen, stompe proppen en proppen mit een korkien d'r onder* (Nw), ook in speciale toepassing: *Aj' twee (stompe) kalkoenen an de hoefiezers deden, gleden de peerden niet weg; 'proppen' bin scharp* (Ste) 8. soort spijker-tje met driehoekje aan de onderkant dat in klompen werd geslagen tegen het slijten, echter vooral bij gladheid (Np, Nt, Nw, Ow) *Ze slegen iezeren proppen onder de klompen veur de gladde* (Ow), *klompen mit proppen d'r onder (vanwege de gladhied)* (Nt) 9. aanwas, soort knobbel op kiezen en/of tanden van een paard (El, Wol) *Dat peerd moet naor de veearts, et het proppen op 'e koezen* (Wol), *Et peerd het een verkeerde bek, hi'j het proppen achter de koezen* (El) 10. uitsteeksel in de vorm van een pen waarop de bovenste boom van een bep. soort hek draait (Bu, Db) 11. in *op 'e proppen kommen* voor de dag komen (verspr.): *Moej' mar es zien as hi'j op 'e proppen komt, hoe proper as hi'j is* (Bu), *Ze kwammen daor te laete op 'e proppen, want de halve veurstelling was al oflopen* (Obk), *Een dorpskermis is een echt volksfeest; iederiene, van jong tot oold, komt dan op 'e proppen* (Op); ook: in een betere situatie geraken, in goeden doen geraken (Ld, Ma, Np): *Et leek soms mit dat gezin niet zo best, mar ze bin weer aorig op 'e proppen kommen* (Ld), *Deur die arfenis bin ze aorig op 'e proppen kommen* (Np), *Hi'j is d'r hielemaol van op 'e proppen kommen* (Ma) 12. in *d'r mit op 'e proppen kommen. Hi'j kwam mit een aorig veurstel op 'e proppen* (Bu)

proppebusse (Bu, Diz) de; -n; ...bussien [ˈprɔpɛbasə] 1. proppeschieter, klapbus

proppegat (Bu) et; -ten [ˈprɔpɛgat] 1. gat dat met een prop afgesloten kan worden (Bu) *Een proppe die doe' in et proppegat; op 'e stal mit een waetergeute an et aende trok ie de proppe uut et gat en dan leup et waeter vot en dan kwam de proppe weer in et gat* (Bu) 2. gat waarin de proppe van een bep. type hek past, vgl. *proppe*, bet. 10 (Bu)

proppekauwer (Bdie, Bu, Op, Spa, Sz) de; -s [ˈprɔpə...] 1. paard dat het voedsel moeilijk tot zich neemt (en het daarbij tot

proppen kauwt), d.i. veelal wanneer het paard *haoken* (ook *proppen* geheten) op tanden en/of kiezen heeft (z. *haoke*, bet. 6), vgl. *Een proppekauwer is een peerd mit haoken op 'e koezen, die kan et vreten niet kwiet wodden; et komt vaeke veur bij een peerd mit een varkenbek, dat is een bek mit een onderkaak die te nauw is* (Bu), *Dit peerd kan mit et huj niet over de weg, dat kan hi'j niet kwietwodden, et is een proppekauwer, mar in 't laand fleurit hi'j gauw op* (Op)

proppen [ˈprɔpɪ] - proppen: ineendrukken, dicht op elkaar, naar binnen duwen *Hi'j propte et eten zo hadde as hi'j kon in de mond* (Nbk)

proppendevol z. *propvol*

proppendvol z. *propvol*

propperig bn.; -er, -st [ˈprɔpɪx] 1. klein en veelal enigszins dik, gedrongen (verspr.) *een klein, propperig biggien* (Pe-Db), *een propperig persoontien* (Wol), *Die kiender bin allemaole wat propperig, krek as d'r gien wasdom in zit* (Obk), *Die roore bieten wodt niks, et is allemaol van dat kleine, propperige goed* (Ld) 2. opgepropt, klein en vol (Dhau, El, Op) *D'r zit niet zovule ruimte in dat huus, et is allemaole zo propperig* (Op), *Et is allemaol zo propperig en klein* (El)

proppeschieten onbep. w. [ˈprɔpə...] 1. schieten met een proppeschieter, klapbus *We gingen vroeger vaeke proppeschieten* (Np)

proppeschieter de; -s; -tien [ˈprɔpɛski:tɪ] 1. klapbus, proppeschieter (bep. speelgoed) *Mit de proppeschieter gongen we op musken en protters pikken* (Pe-Db)

proptevol z. *propvol*

propvol Ook **proptevol** (Dfo, Np, Obk, Ow), **proppendevol** (Dhau, Np, Ol-Nl), **proppendvol** (Ld) [ˈprɔpɔl/ˈprɔptɔl/ˈprɔpɪ də.../ˈprɔpɪt...; aks. wisselt] - propvol *De zael van 'De Zon' leup propvol, een peer riegels stoelen kwammen bij de kaant langes te staon* (vo), *Dat winkeltien zit propvol goed!* (Obk), *Die zak is proppendevol* (Np)

prospektus (spor.) de; -sen [ˈprɔˈspɛktəs, ook wel ˈprɔ...] 1. prospektus

prostaat (spor.) [ˈprɔˈsta:t, ook wel ˈprɔˈs...] - prostaat

prostaatanker (spor.) [...'s...] -

prostitutie - protswark

prostaatkanker

prostitutie (spor.) [prosti'tysi, ook wel pro...] - prostitutie *een dikke smotse die in de prostitutie gaon is* (v)

prot. - afkorting van *protestaans*

protest [pro:(ə)'test] - protest: protestaktie, uiting van protest *onder protest* (l)

protestaans (l) [pro:(ə)tə'stā:s] - protestants

protestaant (l) [...'stā:nt] - protestant

protestaktie [...'test...] - protestaktie

protestbi'jienkomst [...'test...] - protestbijeenkomst *'t Was een roerige tied mit protestbi'jienkomsten, mit sprekers uut Hollaand en Jubbege* (vo)

protestbrief (l) [pro:(ə)'t...] - protestbrief

protestdemonstraosie (verspr.) [pro:(ə)'t...] - protestdemonstratie

protesteren [pro:(ə)tə'stɪ:əpɪ] - protesteren, tegen iets in verzet komen *argens tegen protesteren*

protestholling (spor.) [pro:(ə)'t...] - protesthouding

protestlied (spor.) [pro:(ə)'t...] - protestlied

protestmannefaosie (spor.) [pro:(ə)'t...] - protestmanifestatie

protestmars (spor.) [pro:(ə)'t...] - protestmars

protestsong (spor.) [pro:(ə)'t...] - protestsong

protestzanger (spor.) [pro:(ə)'t...] - protestzanger

protts (Dfo, Nbk, Obk, b; lm) bn., bw.; -er [protts] 1. (vooral gezegd van de wijze waarop iemand kijkt) een beetje kwaad, pruilend *Hi'j zegt om de iene of ere reden niks, wat is hi'j protts* (Obk), *Dat meenske kikt altied lieke protts* (Dfo)

protse Ook *prutse* (bet. 2: Np) de; -n; protsien ['protse] 1. ineen geprakt voedsel, door elkaar gesopt eten, kliekje, prak *Ik hebbe een lekker protsien in 't bod* (Np), *Die maekt d'r een protsien van door elkaar gesopt eten* (Ste), *Maek even een protsien veur de hond en de katte klaor* (Ste), *een protsien benaan* (Np), *een natte protse* d.i. met name: een geheel van natte, bijna geheel tot moes gekookte aardappelen (Nw), *We hebben nog een protsien overhullen vanmiddag* (Np) 2. natte, weke, brijachtige substantie (anders dan in bet. 1) *Oonze menninge is deur de regen zo nat*

wodden, dat et now iene protse wodden is (Np, Op), *Wat is me dat daar een protsien een vieze troep* (El), *Et is iene vieze protse modder* (Nbk), *De varkens liggen in de prutse te schobberen* in de modder, troep (Np), *D'r is een dikke protse sni'j valen* (Nw), *een beste protse sni'j* een flinke hoeveelheid vieze, natte sneeuw (Ste), *een raere protse* een natte prut (Ste), *een dikke protse stront* (Nw) 3. dikke, vette vrouw *een vette protse* dikke vrouw (Np), *een dikke protse* (Nw), *N. is mar zoe'n protsien van een vrouw, mar et wark wil wel veur heur roemen* een klein, dik vrouwtje (Sz, Op), *Wat is dat een klein protsien* (Bdie)

prutsen (verspr.) Ook *prutsen* (verspr.) zw. ww.; overg., onoverg.; protste, het protst ['protsn/'pratsn] 1. niet erg degelijk maken, niet erg deugdelijk in elkaar zetten *wat in mekeer prutsen* (Nbk), *Ik zat d'r mar mit te prutsen, mar et moet wel gebeuren* (Nbk) 2. knoeien, knoeiend door elkaar heen doen *Wat prots ie daor deur mekeer* (Dho, Nbk), *Zi'j protst van alles deur mekaer* d.i. bijv. bij het klaarmaken van eten (Dho, Nbk, Ste, Diz), *We zullen es even een maoltien in mekaar prutsen* (Spa), *Kiender meugen graeg mit zaand en waeter prutsen* (Obk) 3. (onoverg.) knutselen *Hi'j is altied an et prutsen* is bezig met kleine dingen (Nbk), *Ik mag wel graeg wat prutsen* (Np)

prutseri'je (Nbk) Ook *prutseri'je* (Dhau, Dho, El, Np, WH) [protts'ri'jə/prats...; z. -'i'je] - prutserij, slecht werk, geknoei *'t Is een prutseri'je mit dat kleine goed* (Dhau)

prutserig (Dho, Nbk, Nw, Obk) bn.; -er, -st ['prottsəx] 1. te sterk gekookt, papperig, overrijp (Dho, Nbk, Obk) *De peren bin prutserig* (Dho), *prutserige eerpels* (Obk) 2. modderig (Nbk) *Et pad is zo prutserig* (Nbk) 3. moddervet (Nw) **prutsig** (Np, Nw, bl) bn.; -er, -st ['prottsəx] 1. modderig, drassig *'t Is bi'j de hekke altied lieke prutsig* (bl)

protswark (Dfo, Np), z. ook *prutswark*; et ['protts...] 1. werk waarbij men nogal moet prutsen, priegelen (Dfo) *Om die oolde letterlappe weer netties veur mekeer te kriegen, was een protswark* (Dfo) 2. werk met een slecht resultaat, broddelwerk (Np) *Ik hebbe d'r al mit an de gang west, mar et wodde protswark* (Np)

protte de; -n; prottien ['protə] 1. flinke hoop, stapel van iets, flinke hoeveelheid *We moe'n mar een flinke protte peerdegrōs in de waegenbak doen, want we bliieven vandaege de hiele dag op 'e utterdieken te hujjen* (Op), *Bi'j protten he'k de dong d'r of haokt* d.i. hier: met een mesthaak van de wagen getrokken (Np), *Et zaod zat dit jaor dik op et laand, grote protten* (Dfo), *D'r konnen protten volk wark kriegen* (v), *Protten geld het hi'j verdiend* (Nbk), *Ie hebben ok een mooie protte overhullen* een flinke hoeveelheid (Nt), *D'r kan wel een beste protte sni'j kommen* (Ste), *een protte* (heel) veel: *Hi'j het een protte verdiend, heur* (Nbk), *Ze hebben een protte geld* (El), *Hej' een protte vunnen mit eierzuken?* (Obk), *Wat bin d'r een protte appels van de boom wi'jd* (Spa), *Hi'j het een protte lof veur zien optreden had* (Wol), *een protte krassen, en wat deuken* d.i. hier: door een aanrijding (ba), *D'r lag een protte goed veur de ruten* (Diz), *Deur et wark het dat volk een protte mit mekaander te maeken* veel, ook: vaak (Np), zo ook *As jonge was ik een protte bi'j de buren* vaak (b), *We hebben een protte mit him ommegeaon* (Nbk) en *De stille man zee niet veule en was een protte in himzels* (j), *een hiele protte* een heleboel (OS, Np, Wol): *Zo zo'k je nog een hiele protte vertellen kunnen* (...) (b), *een hiele protte bos* (j), *een geweldigen protte heel veel* (Nbk) 2. dikke, ronde vrouw (Bu, Nt, Spa) *Dat is ok een aorige protte* een dikke en evt. grote vrouw (Bu), *een dikke protte* d.i. vaak: vrouw die dik is en niet zo groot (Nt, Spa)

prottelen z. *pruttelen*

protten (Nbk) zw. ww.; onoverg.; protte, het prot ['protɪ] 1. maken van *hujopperties*, ook *protties* genoemd (Nbk) 2. z. *pratten*, *pruttelen*

protter de; -s; -tien ['protɪ] 1. spreekw (z. ook *sprao*) *Et is zo waarm dat de protters van 't dak valen* (Nbk), *Et was zo hiete, de protters vullen dood van et dak* (Dho, Db), (gezegd door oude mensen tegen kleine kinderen:) *Och mien klein doefien, prottertien toch* (Ld), *een klein prottertien van een kiend* een erg klein kind (Dfo), *een protter in et nachtjak* iemand die zich vreemd heeft opgetakeld (Dfo), *een hiese protter* iemand die erg hees is (Nbk), *een*

dikke protter een dik iemand (Nbk), zo ook *zo hies as een protter* (Nbk), *zo bliiede...* (OS, Op), *hiemen as een protter* (Ol-Nl), *gaepen...* (Ol-Nl, Ow), *zo wies as een protter* gezegd van een erg parmantige, eigenwijze persoon (Nw)

protterd (Bu) de; -s ['protɪ] 1. iemand die altijd thuis zit, die er nooit eens uit komt **protterei** (Nbk, ko) et; -er; -gien ['protɪ...] 1. ei van een spreekw *Hi'j kwam van et dak mit een pette vol prottereier; die kookten we dan op de turfinkel in de keuken. Ze smaekten vanzels ok naor protters* (ko)

protterig (Nt) bn.; -er, -st ['protɪx] 1. dik en vet in het gezicht *Hi'j is wat protterig* (Nt)

prottermelken (Np, bo: Nw) onbep. w. ['protɪ...] 1. (als verwensing:) naar de pomp lopen, in verb. als *Gao op 't dak zitten te prottermelken* (Np, bo: Nw)

protternust et; -en; ...nussien ['protɪ...] 1. nest van een spreekw 2. (bij runderen) elk der kuilen ter weerszijden van het staartbeen (Ol-Nl) *Die gatten naost de stat noemden wi'j de protternusten* (Ol-Nl)

prottien (verspr.) et; protties ['protin] 1. kleine (telbare) hoeveelheid van iets, kleine *protte*, bet. 1 (Dfo, Diz, El, Nbk, Np, Obk, vo) *Doe mar een klein prottien* (Nbk, Diz), *een prottien eerpels* (Nbk), *een prottien eier* (vo), *Hi'j het d'r een mooi prottien centen van overholen* (Dfo), *Hi'j het wel een mooi prottien geld om dat te verrenten* (Wol), *We zatten op een prottien in de bus* erg dicht op elkaar (Obk) 2. kleine hooiopper (Nbk) *protties maeken* (Nbk) 3. klein, dik vrouwtje (Dhau, Dho, El, Nbk, Np, Nt, Spa, Ste, Obk, Ow) *een dik prottien* (Nbk, Ste) 4. klein dier: met name van een varken en een klein hondje gezegd (Nbk) *Och, wat is 't een prottien* (Nbk)

prouwsel z. *brouwsel*

proveensie z. *perveensie*

proviand (Obk) de [pro:fi'jant] 1. proviand

provincie z. *perveensie*

provinciehooft z. *perveensiehooft*

provisie (l) [pro(:)'fisi] - provisie (die men ontvangt als bep. loon) *provisie kriegen* (l)

provisiekelder (Ow) [pro(:)'f...] - provisie-kelder

provo (l) de; -'s ['pro:wo:, ...vo:] 1. provo

provobeweging - prullebak

provobeweging (l) ['p...] - provobeweging
provoost (Bu) de [pro'fo:əst], in *Die was provoost op 'e degen!* hij was een vechtersbaas (Bu), ook: hij durfde heel veel (Bu)

proza (l) ['pro:əza, ...sa] - proza

prozabewerking (l) ['p...] - proza-bewerking

prufien (verspr.) Ook *preufien* (WH) et; prufies [pry:fin/prɑ:fin] 1. kleine hoeveelheid die men tot zich neemt, vooral: om te proeven *Ik neem even een prufien proef even* (van iets) (Ld, Nbk, Bu), ook: nip even aan een glaasje sterkedrank e.d. (Bdie, Nbk, Spa), *Hi'j nam een prufien van de witte wien, mar hi'j spi'jde et net zo gauw weer uut* (Op), *Wij' een prufien hebben?* (Np), *Doe me d'r even een prufien van* (Wol), *As iene wat lekkers eet, dan kuj' die vragen of ie een klein preufien maggen* (Sz)

prugel (Bu, Obk), z. ook *priegel* de, et; -s; -tien [pryg] 1. klein kereltje, jongen die nog niet zo groot is (Bu, Obk), vaak: bijdehante jongen die veel wil maar nog niet kan (Bu) *Och, wat bij'j toch een prugel* (Bu), *Hi'j is aorig ankommen sund de laeste keer, doe was et mar zoe'n prugel* (Bu), *Dat kleine prugel kan haost niet bij'j de trapper kommen* (Obk)

pruimedant (Nbk) [...'d...] - pruimedant

pruimen z. *proemen*

pruimer z. *proemer*

Pruis z. *Pruus*

pruke Ook *pruuk* (Nbk, Ste, WH) de; -n; prukien [prykə/pryk] 1. pruik, vals haar *Zie het een pruke draagt een pruik* (Bu), *Hi'j het een pruuk op van echt haor* (Spa), *Ze het 'n valse pruke op draagt een pruik* (Nt, Sz, Dhau), *Hi'j het de pruke op is boos* (Bu, Nw), *...de verkeerde pruuk op id.* (Ste) 2. iemands hoofdhaar *Dat maegien het een mooie pruke haor* (Np, Spa, Diz), *...een dikke pruke haor* (Dhau, Ma, Nbk, Ow), *een dichte pruke haor* (Diz), waartegenover *een dunne pruke* gezegd van iemand met dun geplaat haar (Nbk, Nt), *Ie kun haost mit gien kam deur die dikke pruke haor kommen* (Obk), *Wat het hi'j toch een pruuk haor heel veel hoofdhaar* (Ste), ook gezegd van een wilde haardos (Nbk), *een raere pruuk haor op 'e kop* (Ste), *Hi'j het nog een pruke haor as*

een jongkerel (Ol-Nl) 3. in *iene een pruke zetten* iets beter doen dan de ander (Np, Ste), gezegd bijv. van het slootjespringen: *Ik zal jow een pruke zetten* d.i.: doen wat jij niet kunt (Ste)

prukemaeker (verspr.) Ook *prukemaker* (Spa) de; -s; -tien [prykə...] 1. pruikenmaker *Die man is prukemaeker van zien vak* (Np) 2. grappige persoon (Dho, Op, Ow) *Wat is dat toch een mooie prukemaeker, wat kan die d'r toch raer bij'j kommen* (Op)

prukemaker z. *prukemaeker*

prukenust (Bu, Db, Dfo, Ma, Nbk, Np, Obk, Op, Ow, bo: Nw) et; -en; ...nussien [prykənast] 1. zieke, slechte misvormde stengel van een aardappel, met vele kleine aardappeltjes *Et is een prukenust, et is allemaol klein en miswassen goed* (Bu), *Wat bin de ecrappels klein bleven, et bin allemaol prukenusten* (Db)

pruketied (l) [prykətit] - pruikentijd

prul z. *prulle*

prulding z. *prulleding*

prullen z. *proelen*

prullaria [prɑ'la:rija] - prullaria, dingen van zeer weinig waarde *Ze hebben in die winkel aliend mar prullaria* (Nbk), *Ik hebbe hier een grote bak mit allerhande prullaria; je kun et wel even naokieken, mar d'r zal wel niet veul weerdevols bij'j zitten* (Op), *Daor hebben ze een boel prullaria in huus* (Spa)

prulle (Bu, Nbk, Nw, Ow, Ste) Ook *prul* (verspr.) de, ook wel et (bij *prul*); -n; -gien [prələ/prɑ] 1. ding van weinig waarde of kwaliteit *Dat ding het gien enkele weerde, et is een prul* (Op), *Dat ouwe hokke staot vol prullen* vol oude rommel, rotzooi (Spa), *Hi'j is me daor mit een prul thuuskommen* (Np), *Ik heb niks kocht, want et weren allien mar prullen* (El), *Dat hi'j maekt bin prullen, et is prulwark* (Bu), *prullegies* prulletjes (Nw) 2. kleine vrouw of man (Ma, Ld, Nbk, Nw, Ste) *'t Is een prulle, een aemel ventien* (Nbk) 3. klein kind (Db, Diz, Ld, Nbk, Nw, Sz) *Dekselkaeterse prulle, wat hej' now weer daon* (Nw), *Da's een klein prul* (Diz), *Daenk om die kleine prul!* (Sz), *Wat is dat kiend nog een klein prullegien* (Ld, Db)

prullebak ['p...] - prullenbak *Wil ie de*

prullebak even legen (Nbk), *Die rommel moet in de prullebak* (Ow)

prulleboel (Nbk, Nt) de ['prələ...] 1. rommel, nietswaardig spul *Weg mit die prulleboel!* (Nt)

prulleding (Wol) Ook *prulding* (Dhau) ['prəl(ə)...] - prulding *Zoe'n prulding hoej' ok niet te kopen* (Dhau), *Dat is een prulleding daj' now kocht hebben* (Wol)

prullegoed (Ld, Np) et ['prələ...] 1. prullaria, pruldingen *Van 't boelgoed kwammen ze mit allerhaande prullegoed thuu* (Np)

prullemaand(e) (Nbk, Obk) ['p...] - prullenmand

prullerommel (Np) ['prələrom] - prullegoed, zaken van weinig waarde *Van 't boelgoed kwammen ze mit allerhaande prullerommel thuu* (Np)

prullewaark z. prulwark

prullewark z. prulwark

prulwark (Bu, El, Nw) Ook *prullewark* (Op), *prullewaark* (Obk) ['p...] - prulwerk *Hi'j mient zels wel dat hi'j knutselen kan, mar et is mar prullewark* (Op)

prume z. proeme

prumen z. proemen

prumer z. proemer

prumetied z. proemetied

prunus (Ld) de; -sen; -sien ['prynəs] 1. vogelkers

Prusisch (Nbk) bn. ['prysis] 1. Pruisisch, op Pruisen betrekking hebbend *een Prusische koe geit* (Nbk)

prut Ook *prutte* (bet. 1: Bdie, Ste, bet. 5: Nbk, Ste) de; -ten; -tien [prət/pratə] 1. papvormige, vieze rommel, dikke pap, één groot geheel aan modder (verspr.) *In een puttien van de riolering zit vaeke een laoge prut* (Spa, Obk), *D'r lag me toch een flutte prut om huus* (Spa), *Wat een vieze prut* (Dho), *Och, wat een prut daore* (Bu), *een natte prutte* (Dhau, Ste), *Die reed kuj' niet op fietsen; aj' et al doen, koj' in de prut terechte* (Op), *Gao daor niet langes, ie zakken tot de kni'jen in de prut* (Pe-Dbl), *Et is iene vieze prut* (Nbk), *Hi'j zakte in de sloot tot an de kont toe in de prut* (Np, Wol) 2. geslachtsdeel van een vrouw (Np, Obk, Ol-Nl) 3. flinke hoeveelheid spullen (veelal: die opgeruimd moeten worden), rommel *Ie moe'n die prut es een keer oprumen* (Nbk), *Ik weet niet waor ik mit*

die prut henne moet d.i. bijv. met die rommel om me heen (Dfo), *Ik heb een hiele prut op et aanrecht staon* (Bu), *Daor kwammen ze mit de hiele prut an de hele familie* (Nw) 4. waardeloze zaken, rotzooi (Nbk, Ol-Nl, Pe-Dbl) *Et is me gien cent weerd, et is allemaol prut* (Ol-Nl) 5. geheel aan kleding (vooral: die smerig, nat, vies is), ook: het geheel aan lakens, kleding enz. dat in de was moet, wasgoed *Doe die natte prut mar gauw uut* (Bu, Nw, Nbk), *Hi'j is mit de smerige prut thuu-kommen* (Ld), *D'r lag een smerige prut, want de manluden bin an 't slakke-maelzi'jen west* (Np), *Ik heb nog een hiele prut wasgoed* (Nw, Bu), *Ik moet die hiele prut nog wasken* (Sun-Ot), *As 't niet dreugen wil, zit i'j mit de prut* (Ow)

prutkoffie (Db) de ['prətɔfi] 1. slechte koffie 2. z. *pruttekoffie*

prutrommel (Ow) de ['prətom] 1. vieze rommel, rotzooi *Daor ligt een protte prutrommel* (Ow)

prutsding ['p...] - prutsding

prutsen z. protsen

prutser Ook *prutserd* (Ste) ['prətsɛ(t)] - prutser, knoeier: *Et is een grote prutser* (Np); knutselaar *Et is een prutser, hi'j kan wel wat knutselen* (Ste)

prutserd z. prutser

prutseri'je z. protseri'je

prutskerweigien (Diz) et; ...gies ['p...] 1. karweitje waarbij men moet prutsen, ook: karweitje van niets

prutswaark z. prutswark

prutswark Ook *prutswaark* (Dfo, Dho, Ld, Pe-Dbl, Wol), *prutswerk* (WH); z. ook *protswark*; et ['prəts...] 1. prutswerk, knoeiwerk *Hoe kuj' now mit zoe'n ding ankommen, dit is toch prutswark* (Op), *Wat het die vent een prutswerk leverd* (Spa) 2. priegelwerk, fijn werk (Bu, Ld), *Dat berduren is fien prutswark, dat is niks veur mij* (Ld) 3. klein, snel uit te voeren klusje (verspr.) *Och, et is mar zoe'n prutswarkien, ik kan 't vanmorgen nog wel doen* (Bdie, Np), *Dat prutswarkien doen ze d'r wel even tussendeur* (Dhau, El, Spa, Obk)

prutswerk z. prutswark

prutte z. prut

pruttelen (WS, verspr. OS) Ook *prottelen* (Dfo, Diz, Nbk, Np, Obk, Ow, j), *proppen* (bet. 1: Nbk) zw. ww.; onoverg.; pruttelde,

pruttelig - pruwen

het prutteld ['prat]n, ...t]n (Nbk)/prot..., ...t]n (Nbk)/protn] 1. mopperen, z'n misnoegen uiten *Mem pruttelde dan laeter dat oonze klompen zo vol modder zatten* (Ma), *Ze pruttelen thuus altied* (Np), *Hi'j pruttelt alles bi'j mekaer* (Diz), *Hi'j was krek weer vot te protten* (Nbk), *Hi'j lopt altied te pruttelen* (Diz), *Daor he'k pruttelen over had* er is over gemopperd tegen me (Ste), zo ook *Hi'j het pruttelen had* (Diz, Np), *Ik kreeg vroeger wel es pruttelen as ik te late thuuskwam* (Sz) en *Dan kriej' pruttelen, mien jonge* (bo: Np, Nw, Op) 2. een pruttelend geluid maken, vooral: pruttelen van koffie en bep. eten op het vuur, sudderen *As de koffie zolange staot te pruttelen, wodt ze d'r niet lekkerder op* (Obk), *De koffiepote begint te pruttelen* (Bu, Db, Dfo, Ld, Pe-Db), *Een pannegien ston te pruttelen op 't vuur, mit grif een entvoegel d'r in* (j), *Et eten staot zachies op et vuur, et staot te pruttelen* (Nbk), *As een moter in de vrijloop staot, wodt d'r zegd dat hi'j te pruttelen staot* (Dfo)

pruttelig (Dfo, Ol-Nl) bn., bw.; -er, -st ['prat]x] 1. brommerig, ontevreden
pruttelkanne (Bu, Nbk, Obk) de; -n; -gien ['prat]kanə] 1. koffiekan waarin het water voortdurend door een buisje omhoogkomt, tegen het deksel slaat en vervolgens verspreid door de gemalen koffie zakt *Pruttelkoffie wodt zet mit een pruttelkanne* (Nbk)

pruttelkoffie (verspr.) Ook *prutkoffie* (bet. 1: Wol) de ['prat]kofi/'prat...] 1. koffie verkregen door langdurig pruttelen, nl. in een *pruttelkanne*, z. aldaar *Pruttelkoffie maeken is een oolderwetse meniere van koffiezetten, zokke koffie is juist hiel lekker* (Op, Nbk), *Ik vien pruttelkoffie nog altied de lekkerste koffie* (Nbk, Np) 2. slechte koffie (Bdie)

pruttelkont (Dho, Diz, Wol en verspr. oost.) Ook *pruttelkonte* (verspr. WS, Ld, Obk, Ow) de; -en; -ien ['prat]kont(ə)] 1. pruttelaar, mopperaar

pruttelkonte z. *pruttelkont*

pruttelpot (Dfo, Dhau, Nt, Ol-Nl, Op) de; -ten ['prat]pot] 1. pruttelaar (Dhau, Nt, Ol-Nl, Op) *Dat oolde meenske is een pruttelpot* (Dhau), *Die oolde N. leup de hiele dag te pruttelen, dat was een lopende pruttelpot* (Op) 2. koffiepote (Dfo)

pruttels mv. ['prat]s] 1. berispende opmerkingen, in verb.: *Hi'j het pruttels had* (Bu, Dfo, Dhau, Dho, Diz, Nbk, Nt, Ow), *Daor he'k pruttels over had* (Ste), *Ik heb vroeger een protte pruttels had* (Ol-Nl), *pruttels kriegien* berispt worden, een standje krijgen (verspr.): *Hi'j kreeg pruttels* (Nbk, Np, Obk, Spa, Pe-Db), zo ook *Doe hi'j zo laete thuuskwam, kreeg hi'j goed pruttels van zien heit* (Pe-Db, Db), *iene pruttels geven* (b)

prutten zw. ww.; overg., onoverg.; prutte, het prut ['prat]n] 1. (onoverg.) pruttelen (van koffie en bep. eten, op het vuur) *As de koffie zundagsmorgens op et pietereuliestellegien ston te prutten, was dat echt gezellig* (Op), *De koffie staot mooi te prutten* (Dhau, Ma, Spa, Wol), *De koffie is gauw klaor, ze prut al* (Diz), *As de koffie zo lange prut, is et niet lekker meer* (Nw), *'t Hoefde mar even te prutten, dan was 't geer* (bl), *De bri'j staot gezellig te prutten* (Dho) 2. (overg.) bij elkaar brouwen (van eten) (Bdie, Op) *Ik hebbe niet op eters rekend en ik hebbe ok niet vule in huus, mar ik kan nog wel wat bi'j mekaer prutten* (Op), *eten bi'j elkaander prutten* (Bdie) 3. (onoverg.) zich in een groep ophouden (Bdie) *De kiender prutten bi'j elkaander* (Bdie)

prutterd (Obk) de ['prat]t] 1. iemand die overal iets over op te merken heeft *Et is een oolde prutterd* (Obk)

pruttertien (Obk) et; ...ties ['prat]tin] 1. klein kind *Wat is dat een klein pruttertien, dat kiend* (Obk)

pruiven z. *pruwen*

pruiver z. *pruver*

pruuk z. *pruke*

Pruus Ook *Pruis* (bet. 2: Ste) de; Prusen (bet. 2) [prys/...] 1. Pruisen (Op) *In et begin van disse ieuw en ok nog wel laeter warkten een boel meensken as stalknecht in de Pruus* (Op) 2. inwoner van Pruisen, ook wel (en veelal): Duitser *De Prusen hadden vroeger een beroemd leger* (Spa), *De Prusen kommen d'r an de Duitsers* (d.i.: het Duitse leger) (El)

pruustig z. *proestig*

pruwen Ook *pruiven* (Nbk, Obk), *pruiven* (WH, Nt) zw. ww.; overg., onoverg.; pruufde, het pruufd ['pry:bm/'pry:bjm/'pra:bm] 1. door in de mond te

nemen en evt. verder op te eten of te drinken de smaak ervaren *Ik wil et eerst pruver veur ik et eet* (Ste), *Wij' even wat pruver?* (Np), *Even pruveren of et wel lekker is!* (Nt), *Moej' es pruveren, zo lekker* (Spa), *Zit toch niet zo te pruveren, eet es deur* (Ei), *We pruveren even an een borrel-tien* (Ste), *Die het ok wat van Jan de knecht pruufd ze is in verwachting* (Diz), *Die hebben al even pruufd ze moeten trouwen doordat er een kind is verwekt* (Nw), *Die pruufd ze lekker lust graag een borreltje* (Bu), ook: vertelt graag een leuke mop (en heeft daar plezier van) (Bu), zo ook *Hij pruufd ze nog wel lust nog wel graag een borreltje* (Ste), (van iemand die in bedekte termen iets wordt gezegd en die dat blijkbaar verstaat:) *Now, mar hij pruufde 'm wel* (Bu), ook: *Hij het et wel goed pruufd* (Bu)

pruver Ook **pruuviver** (Nbk, Obk), **preuver** (Nt) de; -s; -tien ['pru:wɪ, ...vɪ/'prɪ:j... /'prɑ:wɪ, ...vɪ] 1. iemand die door te proeven de smaak ervaart *Et is een echte pruver* iemand die geniet van wat hij lekker vindt, een fijnproever (Dho, Nw) 2. iemand die met lange tanden eet (Dhau), (als verkl.:) kind dat niet opschiet bij het eten (Dhau) 3. iemand die aan een borrel nipt (Ei), die een borrel langzaam drinkt (Sz) 4. iemand die graag sterkedrank gebruikt; ook: die heimelijk sterkedrank gebruikt (Diz) *Die man is een goeie pruver* lust graag een borrel (Oï-Ni), *Dat is een aorige pruver* hij drinkt nogal veel (Wol, Np), *Dat is een lekkere pruver* iemand die graag een borrel drinkt (maar zonder misbruik) (Bu), ook: iemand die met flinke teugen een borrel drinkt (Spa), *een oolde preuver* iemand die genoeglijk zit te drinken (Nt), *De man is beslist gien drinker, mar wel een stille pruver* iemand die stiekem drinkt (Op, Pe-Dbi), *...een stiekeme pruver* id. (Obk, Ste)

pruwelen (Bdie) zw. ww.; onoverg.; pruwelde, het pruweld ['prɪwɛlɪŋ] 1. kieskeurig zijn, met lange tanden eten *Ie moe'n niet zo zitten te pruwelen* (Bdie)

pruwelkonte (Bdie) de; -n; ...kontien ['prɪwɛl'kontɛ] 1. iemand die met lange tanden eet, die niet opschiet met het eten

pruwelzak (Bdie) de; -ken; -kien ['p...] 1. hetz. als *pruwelkonte*, z. aldaar

ps. - afkorting van *psalm*, *pseudoniem*, met hoofdletter: *Psalmen* (bijbelboek)

psalm de; -en, -s; -pien [psalɪm, 'psalɔ̃m] - psalm (in godsdienstige zin) *psalmen en gezangen* (Nbk), *snot psalm 88* gezegd als iemand zeurt, zielig doet, nl. om iets voor elkaar te krijgen (Ste), *psalm 119* een lange persoon (Ei), ook: een ellenlang verhaal (Bu), vgl. ook *Hij het daor ok een lang verhael verteld, et leek wel psalm 119* (Bu), zo ook *psalm 119 van veuren naor achteren en van achteren naor veuren zingen* een ellenlang verhaal houden (Bdie), *Dat kanaal komp gien aende van, et is krek psalm 119* het lijkt zonder einde (Sz)

psalmboek (verspr.) ['p...] - psalmboek, psalmbundel (gezegd van boeren enz. die wel naar de kerk gaan maar hun paarden slecht behandelen:) *Hij is zuniger op zien psalmboek as op zien peerden* (Oï-Ni) * *Mit et psalmboek in de haand, kom te deur et hele laand* (Nt)

psalmbundel ['p...] - psalmbundel

psalmdichter (b) ['p...] - psalmdichter *En dan zegt die vrome psalmdichter zo hiel kalm en hiel zeker: 'Wat zol een meenske mi'j andoen!'* (b)

psalmist (b) [psal'must] - psalmist *Dat eerste diel van de tekst zal ok veur oons krek lieke waor wodden moeten as veur de psalmist* (b)

psalmtekst (i) ['p...] - psalmtekst

psalmvertaeling (i) ['p...] - psalmvertaling

psalmzingen (Ma) onbep. w. ['p...] 1. psalmzingen, zingen van psalmen *Ze zatten te psalmzingen* (Ma)

pst tw. [pst] 1. pst, gezegd om stilletjes iemands aandacht te trekken *Pst! Moej' es kieken! Wat zol die daor uutheven?* (Nbk)

psychiater [psixi'ja:tɪ] - psychiater

psychiatrie (spor.) de [...'t...] 1. psychiatrie

psychiatrisch (i) [psixi'ja:tris] - psychiatrisch *een psychiatrische pesjent* (i), *een psychiatrisch onderzuuk* (i), *een psychiatrisch repot* (i)

psychisch ['psixis] - psychisch: betrekking hebbend op de psyche, i.t.t. tot lichamenlijk *Dat is louter psychisch bij him, d'r mekeert him veerder niks* (Nbk)

psycholinguïst (i) ['psixɔ(:ə)...] - psycholinguïst

psycholinguïstiek (i) ['ps...] - psycho-

psychologie - puïel

linguïstiek

psychologie [psixo(:ə)lo:'gi] - psychologie (de bekende wetenschap) *psychologie studeren*

psychologisch (spor.) [psixo(:ə)lo:xis] - psychologisch: m.b.t. de psychologie *een psychologische roman* (l)

psycholoog [psixo(:ə)lo:x] - psycholoog

psychotherapeut (spor.) ['ps...] - psychotherapeut

psychotherapie (spor.) ['ps...] - psychotherapie

Pt. - afkorting van *Petrus* (bijbelboek)

puber ['pybɹ] - puber

puberaal bn., bw.; puberaler, puberaalst [pybɹ'a:l] 1. puberaal *Doe niet zo puberaal* (Nbk)

puberteit (spor.) Ook *puperteit* (Nbk) [pybɹ'tejt/pypr't...] 1. puberteit *Hi'j zit in de puperteit* (Nbk), *Och, dat zi'j zo dot, dat is de puperteit* (Nbk)

puberteitsjaoren [...'t...] - puberteitsjaren

publiceren (spor.) [pybli'su:əɹŋ] - publiceren (vooral van artikelen, boeken)

publiciteit [...'t...] - publiciteit: openbaarmaking, berichtgeving *Et verschiene van dat boek het een protte publiciteit kregen* (Nbk)

publiciteitsgeil (spor.) [...'t...] - publiciteitsgeil

publiciteitsman (l) [...'t...] - publiciteitsman

publiek z. *pebliek* I, II

publikaosie [pybli'ko:əsi] - publikatie (het uitgeven, een uitgave van een boek, tijdschrift enz.) *Alweer een nije publikaosie van de Schrieversronte!* (l)

publikaosiebod (spor.) [pybli'ko:əsi...] - publikatiebord

publikaosieverbod (spor.) [...'k...] - publikatieverbod

pudding de; puddinkien ['padɪŋ] 1. (veelal verz.) pudding (bekend gerecht: vooral als nagerecht) *Kuj' niet even wat pudding koken?* (Nbk)

puddingbri'j (Bu, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ow, Ste) de ['p...] 1. als pap gegeten dunne, vla-achtige pudding, vgl. *Puddingbri'j is niet gebunnen, niet zo dikke en stevig en in vorm as een pudding, mar wel mit de zelde saemenstelling, mar dan wieke* (Op), *Vroeger kookten we puddingbri'j* (Nbk), *Pudding eet ie koold, pudding-*

bri'j waarm (Nw)

puddingbrotien (spor.) ['p...] - puddingbroodje

puddingpanne (Diz) de; -n ['padɪŋ...] 1. pan waarin men pudding heeft gekookt *de puddingpanne uutredden* schoonmaken, ook: het laatste eruit schrapen (Diz)

puddingpoeier (Nbk) ['p...] - puddingpoeder *even een deusien puddingpoeier kopen, en dan anmingen mit melk* (Nbk)

puddingsaus (Nbk) ['p...] - puddingsaus
puddingvorm (Nbk) ['p...] - puddingvorm (waarin men een pudding z'n vorm laat krijgen en stijf laat worden)

pude z. *poede*

puf de; -fen; -fien [paf] 1. het geluid 'puf' 2. fut, lust *Daor he'k weinig puf in* (Nbk), *Ik heb d'r helemaole niet zoveule puf op* (Sz), *Ik moet nog strieken, mar ik hebbe d'r niet vule puf an* (Nw)

puffen zw. ww.; onoverg.; pufte, het puft ['pafɪŋ] 1. blazen doordat men het warm heeft of kortademig is *puffen van de hitte* (Ste, Bu), *N. puft d'r over* (Nt), *Hi'j loopt te puffen en te blaazen* (Spa), *Hi'j zit mit dat waarme weer te hiemen en te puffen* (El), *Hi'j puft nogal, hi'j is kotaodemig* (Bdie, Db, Dhau, Nw) 2. winden laten (Nbk) *Wie zit daor zo te puffen?* (Nbk) 3. roken (van sigaretten enz.) (Bu, Nbk) *Hi'j zat daor mar te puffen* (Nbk), *Hi'j zit ok aorig te puffen* (Bu) 3. puffende geluiden maken *Die trekker puft d'r ok aorig langes* (Np), *De trekker puft over de bouw* (Dhau), *Zet de trekker toch uut, hi'j staot mar te puffen* (Obk, Nbk, Np, Ste), zo ook *Die auto loopt niet mooi, hi'j staot mar wat te puffen* (Wol), *De moter komt d'r an tuffen en puffen* (Ow), *De moter loopt zo mooi te puffen* (Spa)

puffer (Diz) de; -s; -tien ['pafɪ] 1. iets of iemand die puffende bewegingen of geluiden maakt *Hi'j het 'n oolde puffer van 'n moter* (Diz)

puffien (Nbk) et; puffies ['pafɪn] 1. keer dat men een trekje doet (bij het roken, waarbij men de rook met een puf wegblaast)

puï (Dho, Ow) [pœj] - puï: gevel

puïel (bo: Bu) de; -s; -tien ['pœj] 1. hoeveelheid die men in bijv. een doek kan dragen, bundel *Ie moe'n d'r een puïeltien van maeken* bijv. van bep. groente 2. baby

Wat een klein pueltien! (bo: Bu)

puik (Nbk, b) bn. [pœjk] 1. puik, van zeer goede kwaliteit *Wij verbouwen hier beste vruchten, wij fokken puik stamboekvee* (b), *Die het een puike sanenbok, die schaaft zoas gien aander* (b)

puil z. *buul*

puin z. *puun*

puinhoop [pœjnhø:p] - puinhoop (fig.) *'t Is wat mit die lui heur wark, iene grote puinhoop!* (Ow)

puipschoft z. *piepschoft*

putaol (Nw, Sz) de; -en; -tien [pœjtø:əl] 1. hetz. als *aolpieper*, z. aldaar; z. ook *poetaol*

puttien (Nbk) et; putties [pœjtin] 1. een klein beetje, in *een puttien rogge* e.d.

puk de; -ken; -kien [pʌk] 1. kleine persoon, klein dier *Ach, kleine puk* (Nw), *De kleine puk komt ok mit het kleine kind* (Nw), *Wat een klein pukkien komt daar an* (Nbk), *Kom kleine puk, we gaon mooi een aentien kuieren* (Sz), *Oonze hond is nog mar zoe'n pukkien* (Nbk), *een lieve, kleine puk* een lief, klein kind (Spa) * (als benaming in een rijmpje voor kleine kinderen op schoot gezegd, waarbij elk der vingers om beurten wordt vastgepakt:) *Doempien/Fiedelpoempien/Klaos Hampien/Pieter Dampien/Kleine Puk* d.i. de kleinste vinger, het pinkje (Ma)

pukel z. *poekel*

pukelig z. *poekelig*

puken z. *pjieuwken*

puker(d) z. *pjieuwker*

pukkel (Bu, Nbk) de; -s; -tien [pʌk] 1. rugzak (Bu, Nbk) 2. in *iene wat op 'e pukkel geven* op z'n donder geven (Bu) 3. z. *poekel*

pukkien (verspr.) et; pukkie [pʌkin] 1. klein kind, klein mensje *Wat nog een klein pukkien, moej' es kieken!* (Bdie, Ste), *Wat is 't toch een pukkien!* (Spa), *Die jonge vrouw is mar een klein pukkien* (Ld), *Wat is dat een klein pukkien* (Np, Obk, Ma)

pul z. *pulle*

pulen Ook *poelen* (Db, Ow) zw. ww.; onoverg.; pulde, het puuld [pʏln/pʏln] 1. peuteren (Bu, Ma, b: lm) *in de neuze pulen* (Bu) 2. uitpuilen *Hi'j puult uut de jasse* (Bdie, El), (...) *jonge protters die haost uut de nusten puulden* (ko), *Hi'j is zo dikke, de boek puult 'm over de broek* (Wol), *De*

maege... (Sz), *Hi'j is zo kwaod, de ogen pulen 'm uut de kop* (Ol-Nl, Ow, Wol), *I'J moe'n niet te dikke wodden, i'j poelen gewoon uut je kleren* (Db), *Die jasse zit niet goed, hi'j puult wat over de rogge* (Dho, Dhau), *De voering puult onder de jasse weg* (Nw), *De jasse wodt oold, hi'j begint helemaole te pulen* (Ol-Nl), *Et puult uut mekaander* (Nw)

pulken (verspr.) Ook **puulken** (Ld), **poelken** (Obk) zw. ww.; overg., onoverg.; pulkte, het pulkt [pʌlkɛ/pʏl.../pʏl...] 1. peuteren, pluizend aan iets trekken *in een gat pulken* (Ow), *in de neuze zitten te pulken* (Db, Ow, Pe-Db, Spa), zo ook *Zit niet zo in de neuze te pulken* (Nbk, Ol-Nl), *Schei toch uut te pulken* (Diz), *kleverkwastezaod uut de sokken puulken* (Ld), *As vrouwluden an 't handwerken binnen, zeggen ze wel es: 'Ik bin an 't pulken', mar vaeker nog zeden ze et veur et steken maeken veur een lang koord om een soort klossien mit spiekers mit koppen, et kurkebreien* (Obk)

pulle (WS, verspr. OS) Ook **pul** (bet. 4: El, Sz) de; -n; -gien [pʌl(ə)] 1. gewone melkbus (ZW, Dho), kleiner type melkbus of soortgelijk busje voor karnemelk, pap e.d. (Diz, Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl, Sz) *De pulle staot bi'j de weg melkbus* (Dho), *de pulle mit melk melkbus* (Pe-Db), *Daor he'k weer een mooie pulle mit melk* (Sz), *Een melkpulle kon mar een peer liter in, in elk geval minder as in een gewone busse (30 liter); bi'j nog minder gong et om een pulle: die was blauw gimmeldeerd, of van tin, of gruun of bruun en in sommige gevallen zat d'r een haansel an* (Nbk), *Ik moet even een grotere pulle hebben* (Ste), *een pulle melk* een busje met melk (Sz), *We haelen altied melk in 't pullegien bi'j de boer* (Diz), *'t blauwe (gimmeleren) pullegien* kleine, aan een ouderwetse melkbus doen denkende bus, waarin men pap liet komen van de zuivelfabriek (Obk, Ol-Nl) 2. flinke hoeveelheid: die in een *pulle*, bet. 1 gaat (Spa) *D'r zit een hele pulle melk in de melkbusse* (Spa) 3. bierpul (spor.), in *een pulle bier* 4. vaas (vooral voor bloemen) (verspr. WS, Db, Ld, Obk, Ow) *Ie hebben daor een mooie pulle op 'e kaaste staon* (Np), *een mooi pullegien op 'e schoorsteenmantel* vaasje

pullebossel - punt

(Nw, Op, Spa), *Haal ie dat pullegien even op veur die bloemen* (Ow, Ste), *een mooie pul mit bloemen d'r in* (Db, Pe-Dbl, Sz), *Die grote bloemen moe'n in een wiede pulle wijde vaas* (Obk), *M. het kleine pullegies op 'e schostienmaantel en groten op 'e kaaste* (Ld), *Ie hebben een mooi pullegien op 'e taofel* (Np) 5. ouderwets soort veldfles met tuit waarin men koffie, thee, karnemelk meenam naar het land (WS, El, Nbk, Obk) *Et was een platte ovalen, aluminium pulle mit een stoppe, krek as bij een gazeuseflesse; de pulle gong mit naor et wark, d'r kwam koolde thee of waarme koffie in* (Nbk), *een pulle kouwe thee mit naor 't hooiland* (Obk, Spa), *een pulle koffie mit naor 't laand* (El), *Ik kan niet genoeg drinken in de blauwe pulle hebben* (Np, Sz), *We moe'n d'r omme daenken dat de pulle mitgaot naor 't laand* (Ol-Nl)

pullebossel (Bdie) de; -s; -tien ['palə...] 1. ovale, tamelijk harde borstel, vooral gebruikt voor het schoonmaken van melkbussen

pullemelk (Dho, Pe-Dbl, Ste) de ['palə...] 1. afgeroomde melk *Vroeger kregen we wel es pullemelk van de febriek om brij van te koken* (Pe-Dbl)

pullerak (Bdie) Ook *pullerek* (Pe-Dbl, Ste) et; -ken; -kien ['palərak...] 1. rek waarop melkbussen e.d. stonden te drogen na het schoonmaken

pullerek z. *pullerak*

pulp ['pal(ə)p] - pulp (uit bieten) *Dat schip het een laeding pulp an boord* (Op)

pulpzak de; -ken ['p...] 1. zak speciaal om pulp (uit bieten) in te bewaren, vervoeren *een rits mit een mes in de pulpzak macken* (El)

puls z. *polse*

pulsen z. *polsen*

pulsteren z. *polsteren*

pultrom z. *pultrum*

pultrum Ook *pultrom* (Db, Nbk, k: Ste, bo: Nw) de; -s; -pien ['paltram/...trom] 1. pulpitum, bep. kleine, eenvoudige, ouderwets kast met laden (met soms een klep erop die als lessenaar kan worden gebruikt en waarop men dus kan schrijven) *De pultrom was een oolderwets kassien mit een schieve kleppe, van boven veuruutlopend, en vaeks zat d'r spul in veur 't*

daegeliks gebruik (Ld, Obk, Nbk), *Vroeger hadden ze allemaole pultrums, meest rood opvarfd* (Np)

pulver (Nbk, Np) et ['pʌlʷɪ, ...vɪ] 1. pulver, fijne stof, gruis, vooral in *an pulver* geheel kapot, tot gruis: *Et is an pulver valen* (Nbk, Np)

pummel (verspr.) Ook *poemel* (bet. 2: Db, Ma) de; -s; -tien ['pʌm/...'pʊm!] 1. pummel, lompe vent *Wat bij' toch een onverschillige pummel, ie durven mar van alles te zeggen* (Bdie, Dhau, Ol-Nl, Pe-Dbl, Wol) *Die pummel kan 't niks schelen hoe as hi' d'r mit ankomt* (Obk) 2. dikke manspersoon *een dikke pummel* (verspr.), *Dat is een vremd bestek, een echte pummel* dikke persoon (Obk) 3. (verkl., inzake kleine kinderen) penis (Np) *Zuwwe pummeltien even kriegen?* even pakken, gezegd tegen kleine jongens, om hen te doen urineren (Np)

pump (Nw, Spa) [pʌmp] - pump

pumpelen z. *pimpelen*

punaesie(n) z. *pinaesie*

punaise z. *penaesie*

punk (spr.) [pʌŋk] - punk (bekende protestbeweging, ook: punkmuziek)

punkgroep (spor.) ['p...] - punkgroep

punkhaor (spor.) ['p...] - punkhaar

punkie (spor.) de; -s ['pʌŋki] 1. punkie *Die punkies hebben et haor ok daonig in pieken* (Db)

punkmeziek (spor.) ['p...] - punkmuziek

punne (Sun) de ['pʌnə], in *Hi' is aorig in de punne* is goed, fraai gekleed (Sun)

punt I et; -en; -ien ['pʌnt] 1. cijfer, getal waarmee men een bep. waardering tot uitdrukking brengt, rapportcijfer e.d. *Die meester gaf zien leerling hoge punten veur zien opstel* (Pe-Dbl), *Hi' had goeie punten op et rappot* (Bu, El, Np, Spa, Ste), zo ook *Hi' had mooie punten op 't rappot* (Ow), *Hi' is zovule punten veuruutgaon op et rappot* (Nw), *Hi' het goeie punten haeld nl. die koe of dat paard (bij een keuring)* (Ma, Nbk), *Die koe het hoge punten d.i. bij een keuring* (Ma), *Hi' had een goeie liest mit punten kregen* (Ol-Nl), *Mit de ruilverkaveling wodde et laand takseerd op punten* (Dfo) 2. eenheid ter aanduiding van een waarde, waardepunt *op punten winnen* met name bij boksen, *Tegen zovule punten kuj' een mooie haandoek bij de bezine-*

pompe kriegten (Nbk) 3. plek, plaats *Hi'j woonde daor op een mooi punt* (Nbk), *De zunne ston op et hoogste punt* (Nbk), *Hi'j staot op zien punt* houdt zich op z'n punt, staat op z'n stuk (Bu) 4. ogenblik, in verb.: *op et punt staon* 5. onderdeel van een reeks of indeling e.d. *Hi'j het dat punt goed behaandeld* (Nbk), *De agenda bestaot uut zovule punten* (Bu), *Dat is een veurnaem punt op 'e agenda* (Diz), *Op dat punt konnen ze 't niet iens wodden* (Spa, Np), *Ik was et op dat punt van zaeken hielemaole niet mit him iens* (Dfo, Db), *Op dit punt bin we et wel iens* (Nbk), *Hi'j het zien goeie punten ok hij doet ook z'n goeie dingen*, heeft ook goeie karaktereigenschappen (alg., Ste), *Hi'j het zien goeie punten, mar ok zien verkeerde punten!* (Nw), *Ze kun me wel van alles opleggen, mar of ik et doe is punt twee is nog de vraag, zal ik zelf wel uitmaken* (Sz), *Et was wel een zwak punt in et verhael* (Nbk) 6. kwestie *Laoten we d'r mar gien punt van maeken* (Bdie, Nbk, Obk, Wol), *Oh, dat is gien punt, dat lossen we wel op* (Ste), *een bepaold punt te spraoke brengen* (Nbk) punt II Ook *punte* (bet. 2-7: verspr. WS, spor. OS) de; -en; -ien ['pant(ə)] 1. punt, stip (als leesteken: ter afsluiting van een zin, ook: op of onder een letter en bekend verlengingsteken in muziekschrift) *argens een punt achter zetten: Ik zet d'r now even een punt achter, maendag gao ik wieder!* (Nbk), *En now hebben we et d'r niet meer over, punt!* zo is er genoeg over gepraat, zo gebeurt het, verder geen gezeur (Nbk), zo ook: *Punt uut!* (Nbk, Np, Wol) en *Punt, uut, oflopen!* (Nbk), *Veuruit jonges, een punt d'r achter!* stop ermee, we houden ermee op (Nw), *Hi'j het een punt zet is er nu mee gestopt* (Ma), *de punties op de i zetten, ook de punt...* (Nbk) en *et puntien op 'e i zetten* (Nw), *dubbele punt* 2. puntig uiteinde (*'t grös*) *mit de punt van de zende mi'jen* nl. om palen, bij hoekjes e.d.: daar waar men de zeis niet voluit kan gebruiken; ook gezegd indien men aldus moet maaien wanneer de rogge of haver plat ligt (El), *de punte van een mes* (Bu), *Een mes mit een punte d'r an was een puntmes, die koj' niet dichtedoen* (Nw), *de punte van de stat* (Op), *een punte an een paol maeken* (Ste, Spa), *Et lop op*

een punte toe (Ste), *...uut* (Wol), *et puntien van de neuze, Ie konnen in de veerte nog een puntien zien* bijv. van een kerktoeren, een huis (Ma), *d'r een puntien an zoegen* (*kunnen*) er een voorbeeld aan moeten nemen, kunnen nemen (verspr.), zo ook *'n punt d'r an zoegen* (Db, Dho), *D'r zit een punt op 'e kouse* [nl. op de *laampepitte*], *dan is de punte te lange en walmt de laampe; de punte wodt gladmaekt mit een lucifesdeusien, daor streek ie et zwatte d'r mit of tot et glad was, et ronde d'r ommehenne mos ok goed schonemaekt wodden, eers zat d'r zo weer een punte op* (Nw), *Die laampe braant mit een punte* met een punt aan de *laampepitte* (Bu, Ma, Np, Obk), *...mit punten* (Bu), *Die laampe braant op een punte, hi'j moet even gladstrecken wodden* (Spa, Db), (van mensen die ouder worden en niet meer alles onthouden:) *De scharpste punties bin d'r of* (Bu, Nbk), *Et komt in de punties* het wordt zeer goed uitgevoerd, het komt heel goed voor elkaar (Dho), *'t in de punties hebben z'n zaakjes zeer goed voor elkaar hebben* (Ste), *Hi'j is in de punties* ziet er zeer verzorgd uit, is goed gekleed (Nbk), *de punte d'r of bieten* het spits afbijten (Ld, Dho), *Om blieken te laoten da'k et miende, beet ik punt d'r of en kocht et blauwe pakkien* besliste ik, zette door (b), *As puntien bij paoltien komt, het hi'j wel geliek in wezen*, op de keper beschouwd (Np), *We moe'n d'r mar een punt an dri'jen ermee stoppen, de zaak afronden* (Ma) 3. hetz. als *proppe*, bet. 7, z. aldaar (Nbk) *Bij de winter kriegten de peerden proppen, punten; dan kwammen de platte proppen d'r uut en de scharpen d'r in* (Nbk) 4. potloodpunt *De punte van et potlood is d'r of* (Nbk), *D'r zit nog een goeie punte op et potlood* (Wol), *D'r moet een ni'je punte an 't potlood slepen wodden* (Nbk, Spa, Ol-Nl) 5. taartpunt 6. hoek van een vierkant, driehoek enz., ook: van een voorwerp met een dergelijke vorm *de punt van de taofel* (Nbk), *een kneupe dri'jen in de punt van de buusdoek* d.i.: om eraan herinnerd te worden dat men iets moest onthouden om het uit te voeren (Nbk) 7. rand, uiteinde *Hi'j zat op et puntien van de stoel te wippen* (Nbk) **puntbaard** (Op, Spa) ['p...] - puntbaard

puntbedek - punteren

puntbedek Ook *puntbedekt* (Diz), *puntebedek* (Wol), *puntiesbedek* (Dfo), *puntjebedek* (Ow), *puntjebedek* (Nbk), *puntmes* (Bdie, Pe-Db1) et; ...kien ['pandbædek/...t/'pantə.../'pantizbædek/'pantim.../'pantjəbædek/'p...] 1. stukje appel, peer e.d. op de punt van een mes (zodat de punt niet zichtbaar was; vooral gegeven als men een mes geleend had voor het schillen) *Aj' een mes liend hadden, kreej' een puntbedek mit et mes weer* (Nbk), *Mag ik je mes even?* [met als mogelijk antwoord:] *Ja, mar ik moet wel puntbedek hebben* (Nbk, Bu), *Ik kreeg et mes terogge mit een stokkien puntebedek d'r op* (Wol), *As we vroeger bij schoele veur et ofschellen van een appel of pere een mes lienden, dan gavven we et weeromme mit puntbedek* (El, Obk), *D'r kon gien puntbedekkien of, doe hi'j et mes weerommegaf* (Op), *A'k gien puntbedek kriege, kriej' mien mes ok niet* (Sz), *Ik krieg nog puntbedek!* d.i.: dat moet ik nog van je hebben (Ma), *Ik wil je et mes wel lienen, mar dan moet ik een puntbedek* (Pe-Db1, Ste)

puntbedekt z. *puntbedek*

puntboek (Op) ['p...] - puntboek

puntbuse (Nbk, Sz) de; -n; ...busien ['pandbysə] 1. zak (in kleding) die op een punt uitloopt

puntdak ['pandak] - puntdak *D'r zit een mooi puntdakkiën op dat huus* (Ol-Nl), *Et is wel een mooi huus, mar et het wat een puntdak* (Nbk)

puntdraod (Bdie, Np, Obk, Op, Ste) et, de ['pandɾə:t] 1. prikkeldraad, puntdraod *Bij et vredigen brukten we paolen en puntdraod* (Bdie, Obk), *We gongen vroeger over de puntdraod mit een klimmegien* (Ste)

punte z. *punt II*

puntebedek z. *puntbedek*

puntelieste (Bu, Wol) ['pantəlistə] - puntenlijst

punten zw. ww.; overg., onoverg.; puntte, het punt ['pantɿ] 1. (onoverg.) met een puntig voorwerp stoten of steken (bijv. met een puntijzer) *even punten om te zien hoe diepe as de vaaste grond zat* (Ow), *De onderbaos kwam te punten om te zien of de arbeiders de grond wel diepe genoeg spit hadden* (Obk) 2. (overg.) aanpunten *paolties punten* (Nbk), *We moe'n die*

paolen nog punten (Op, Spa, Np) 3. (overg.) puntjes van bonen afnemen (met het mes) (Dhau, Nbk, Ste) *bonen punten* (Ste), *Aj' bonen ofhaelen hael ie ze van de pollen, en dan moej' ze punten en breken* (Nbk) 4. (onoverg.; inzake de pit van een lamp, z. onder *punt II*, bet. 2:) bij het branden een punt gaan vormen (Op, Ste) *Aj' de pieterelie vroeger opstakken, kon hi'j beginnen te punten of te walmen; dan waeren de punten te lange, dan mos ie even mit een glundige pook d'r bij en dan braande et bovenstokkien d'r of, et tevule dus* (Op, Ste) 5. (overg.) de punt van de pit van een lamp wegnemen, z. ook onder bet. 4 (Ol-Nl) *Vroeger moesten ze de laampepit punten* (Ol-Nl)

puntenklassement (spor.) ['pantɿ...] - puntenklassement

punter de; -s; -tien ['pantɿ] 1. bekend vaarttuig: punter *Bij oons kwam wel de potschipper, zoas wij dan zeden, die hadde van alles: potten en pannen en huushouderlike dingen; hi'j kwam mit de punter, en dat was een paar keer in 't jaor* (Sz), *Ze haelen et huj mit de punter binnen* (Wol), *We gongen vroeger mit een punter henn' melken* (Spa), *En keken we naor de schippiës op zee, de botters van De Lemmer en de Kuunderse punters* d.i. met als thuishaven *De Kuunder, de Gieterse punter* van het Gieterse type (Nbk) 2. harde schop, harde stoot *Hi'j gaf die balle toch een punter* (Bu, Db, Spa), *Ik gaf de balle zo'e'n punter, dat de klompe vleug d'r aachter an* (Ld), *Die vent gaf him een punter dat hi'j haost van de bienen raekte* (Obk), *Ik zal je een punter onder de kont geven* (Ma, Nbk, Nt, Wol), *Ik gaf hum een beste punter in de ribben stoot* (Ld), *Za'k je een punter geven?* (Ow, Bu), *iene een punter verkopen* (Db, Dhau) * (schertsend:) *(Wel) hier en gunter, kom in mien punter* (Op, Bdie)

punteren zw. ww.; overg., onoverg.; punterde, het punterd ['pantɿ] 1. (onoverg.) punteren, varen met een punter *We gaon naor Gieteren te punteren* (Obk, Wol, Ste) 2. (overg.) vervoeren met een punter (Ste) *huj punteren* hooi met een punter vervoeren (Ste) 3. hard wegtrappen *Bij et voetballen dee hi'j niks eers as punteren* (Wol), *de balle de goal in punteren* (Nt,

Ow), *Hi'j punterde de balle in 't doel* (Np)
puntesliepen Ook *puntiensliepen* (Nbk)
 onbep. w. ['pantəslipm/'panti...] 1. slijpen
 van punten (aan potloden) *Ik moet even
 puntesliepen* (Nbk)

punteslieper Ook *puntiesslieper* (Bu, Db,
 Nbk) ['pantəslipr/'pantislipr] - punteslijper
 (voor potloden e.d.) *Heb ie mien punte-
 slieper ok zien* (Nbk)

puntesysteem (spor.) ['pantə...] - punten-
 systeem

puntetal (spor.) ['pantətəl] - puntental

puntetelling (spor.) ['p...] - puntetelling

puntgaaf (Bdie) Ook *puntgaof* (Nt) [aks.
 wisselt] - puntgaaf

puntgaof z. *puntgaaf*

puntgevel (Ma, Np, Obk, Ol-Nl, Wol, j) -
 puntgevel *Een schare vleermoezen vleug
 op-en-daele veur de grote puntgevel lan-
 ges* (j)

punthaemer (verspr.) de; -s; -tien
 ['pant...] 1. hamer die op een punt uitloopt
*De punthaemer het op 'e veurkaante een
 punte om de spiekers mit an te drieven*
 (Ste), *Een punthaemer bruuk ie veur hoe-
 kies waor aj' slecht bi'j kunnen* (Nw)

punthakken (Ste) onbep. w. ['panthakŋ] 1.
 hakken van punten aan palen (met name
 voor de afrastering)

puntheufd (Bu, Db, Mun, Nbk, Nw, Wol)
 ['p...], in *argens een puntheufd van krieg-
 ergens een punthoofd van krijgen*

puntien et; punties ['pantiŋ] 1. kleine *punt*,
 in diverse bet., z. *punt* I, II 2. bep. puntig
 broodje, puntje (Np) *We haelden acht
 punties bi'j de bakker* (Np) 3. (mv.) in
in de punties zeer verzorgd, keurig gekleed
 e.d. *Hi'j is in de punties* (Nbk, Spa, El),
*Daor hebben ze de boel wel zo in de
 punties* alles goed voor elkaar (Ste), *Ze
 hadden et mar wat in de punties* (Dfo),
Alles was in de punties zeer verzorgd (Bu),
't Is tot in de punties verzorgd (Np, Wol),
...regeld (Ma) 4. in (Nbk, Np, Spa) *as
 puntien bi'j paoltien* komt op de keper
 beschouwd, als het eropaan komt: *As
 puntien bi'j paoltien komt, het hi'j geliek*
 (Np), ook: *as 't puntien bi'j paoltien komt*
 (Nbk, Spa)

puntienbedek z. *puntbedek*

puntiensliepen z. *puntesliepen*

puntiesbedek z. *puntbedek*

puntiesslieper z. *punteslieper*

puntiezer (Diz, El, Ste) ['panti:zr] -
 puntijzer *Et puntiezer bruken we veur et
 opziken van buizen, stienen en zo* (Diz),
mit een puntiezer in de grond stikken
 (Ste), *...ziken of d'r stienen in zitten* (El)
puntig bn.; -er, -st ['pantəx] 1. met een
 scherpe punt, in een punt uitlopend *een
 mooi, puntig mes* (Np), *Dat lopt nogal wat
 puntig toe* (Bu), *lange, puntige schoenen*
 (ba)

puntjebedek z. *puntbedek*

puntkaante (Bu) de ['pantkã:ntə] 1. kant
 met een punt, nl. van het ei, vgl. *de dikke
 en de puntkaante van 't ei* (Bu)

puntkladde (Bdie, Bu, El, Ma, Np, Nw,
 Ow, Wol) Ook *puntskladde* (Bu, Np, Nw,
 Ol-Nl, Ste) de; -n; -gien ['pantklada/
 'pantš...] 1. puntzak (van papier) *pepi-
 eren puntskladdegies veur de thee of veur
 zoerties* (Ste), *een puntkladde veur de
 thee* (Bu)

puntklompe (Obk) de; -n; ...klompie
 ['p...] 1. klomp met spitse punt

puntkomma [...'k...] - puntkomma

puntkölf (j) de; ...kölfen; -ien ['pant...] 1.
 spitse bijenkorf (die vaak met versierselen
 als mantel, staf e.d. de *Ambrosiuskölf*
 vormt) *De puntkölf zat ok meerstal nog
 een volk in; mit de behaneling koj' de
 maantel en de mijter en de staf even
 ofleggen en zodoende koj' d'r as een
 gewoon bi'jevolk mit ommeaon* (j)

puntlassen (Ma, Nw) ['pantlasŋ] - punt-
 lassen

puntmes (Dho, Diz, Nw, Obk, Ow) et;
 -sen; -sien ['pantmes] 1. mes met een
 scherpe punt eraan *Een mes mit een punte
 d'r an was een puntmes, die koj' niet
 dichtdoen* (Nw) 2. z. *puntbedek*

puntmusse ['p...] - puntmuts

puntneuze (Obk, Ste) ['p...] - puntneus

punts (verspr. OS, Bdie, Ste, Np, Nw) bn.,
 bw.; -er [pantš] 1. puntig, in een punt
 uitlopend *Dat stok laand lopt punts toe*
 (Bdie, Ow), *een punts toelopende bles*
 (Ste), *Die schoenen lopen punts toe* (Db,
 Dhau)

puntschoe (Obk) de; -nen; -gien
 ['pantšku] 1. op een punt uitlopende
 schoen

puntschoppe (Spa) de; -n; ...schoppie
 ['p...] 1. op een punt uitlopende schop

puntsgewieze (Db, Nbk) ['pantšxəwi:zə,

puntskladde - puthaoke

...w... - puntsgewijs: punt voor punt
*Zuwwe et puntsgewieze even bijlanges
lopen?* (Nbk); verder in *puntsgewieze
toelopen* op een punt uitlopen (Db)

puntskladde z. *puntkladde*

puntstat (Ow) de; -ten; -tien ['pantstat] 1.
kale, puntige staart

punttroefel (verspr.) Ook *punttroffel* (Db,
Dhau, Dho, Obk) ['pantruf/...] -
punttroffel *Een punttroefel die lopt op een
punte toe* (Nw)

punttroffel z. *punttroefel*

puntvormig (l) [aks. wisselt] - puntvormig

puntzak (verspr.) ['p...] - puntzak,
papieren zak die in een punt uitloopt

pupe z. *piepe*

pupe-uuftpluzer (Ste) de; -s; -tien ['pypəyt
ply:zɪ] 1. hetzelfde als *haezesprong*, z. al-
daar (Ste)

pupeurstikker z. *piepeurstikker*

pupegat z. *piepegat*

pupekop z. *piepekop*

pupekrabber z. *piepekrabber*

pupekrul(le) z. *piepekrulle*

pupeblaampe z. *piepeblaampe*

puperaeger z. *pieperaeger*

puperager z. *pieperaeger*

puperek z. *pieperek*

puperment z. *pepermunt*

puperoker z. *pieperoker*

puperteit z. *puberteit*

pupeschoonmaker z. *piepeschoonmaeker*

pupestaander z. *piepestaander*

pupestael(e) z. *piepestaele*

pupestaelegooien (Np) onbep. w.
['pypəstə:lə...] 1. hetz. als *streepgooien*, z.
aldaar, echter met pijpestelen (Np)

pupestander z. *piepestaander*

pupestele z. *piepestaele*

pupil (spor.) [py'pɪl] - pupil (van het oog)

puppelieren z. *pompelieren*

puppy (spor.) de; -'s ['papi] 1. puppy

puree (Nbk) [py:ə'ri:] - puree; d.i. vooral
van aardappelen; verder in: *in de puree*
(zitten) in moeilijkheden (zitten) (Nbk)

purisme (l) [py:(ə)'rismə] - purisme,
taalzuivering

purist (l) [py:(ə)'rist] - purist

puristisch (l) [...'r...] - puristisch

purken z. *porken*

purper et ['pɜ:pɜ] 1. purper (bep. kleur)

purperachtig (Obk) ['p...] - purperachtig
Een pripnusien het zulvergries blad en

een purperachtig bloempien (Obk)

purperen (l) bn.; attr. ['pɜ:pɜ] 1.
purperen, met purperkleur

purperreiger (spor.) ['p...] - purperreiger
put z. *putte*

putaeker (Bdie, Wol) de; -s; -tien
['pɑ:tə:kɪ] 1. aker, emmertje waarmee het
water uit de regenbak werd geput

putbaos (Bu, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ow,
Pe-Dbl, Ste, Sz) Ook *puttebaos* (Dho) de;
...baozen ['pɑdbo:əs/'pɑtə...] 1. putbaas *De
putbaos is de ploegbaos van et koppeltien
warkvolk, ok bij et greven van een kenaal
bijglicks* (Nbk), *De putbaos neemt de put
an; mit laandanmaeken, in et veen en
nuum mar op* (Bu), *As d'r een stok
uutmeten wodde, gebeurde dat deur de
putbaos* (Nw)

putdeksel z. *puttedeksel*

putemmer (Bu, Dhau, Nbk, Np, Obk,
Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Ste) Ook *putsemmer*
(Dho, Diz, Nt, Obk, Ow, Wol, b),
putsaecker (Diz) de; -s; -tien ['pɑt...] 1.
putemmer *Et putemmertien vul in de putte*
(Np)

puthaak z. *puthaoke*

puthake z. *puthaoke*

puthaoke (verspr.) Ook *putshaoke* (Db,
Nbk), *puthake* (WH), *puthaak* (Sz),
puttehaoke (bet. 2: Nw) de; -n; ...haokien
['p...] 1. puthaak (met een emmer eraan om
water te putten) *As et emmertien in de
putte valen was, dan mossen je him d'r mit
de puthaoke weer uut visken* (Wol), *As d'r
op 't werk op de vene of in de turf een
paar waren die trouwen wollen, ston d'r
twee man mit de puthaak klaor en daor
mossen ze over springen en dan waren ze
trouwd* (Db, Sz), vgl. ook *Over de
puthaoke trouwen deden ze in Jubbege en
die kaanten op; twie mannen hullen de
puthaoke op en daor mossen de jonge en et
maegien over springen en dan weren ze
trouwd* (Nbk), *Om gien verdienste te
missen, trouwden ze vroeger over de
putshaoke* (Db), *over de puthaoke trouwen
als man en vrouw gaan samenleven maar
niet voor de wet getrouwd zijn* (Pe-Dbl),
ook: een gedwongen huwelijk aangaan
(Db, Dfo, Dhau, b), *over de puthaoke in
overspel* (b: lm), *Aarme maensken mossen
doe soms lieden as een puthaoke* d.i.: die
immers in weer en wind lag (Ow), *de*

puthaoke boven de waeterbak hangen geslachtsgemeenschap hebben bij het vrijen (I) 2. varkensstaartvormige haak aan een puthaak, vgl. bet. 1 (Nw, Obk) *Een puthaoke is een varkenstat van iezer* (Obk)

putjuk z. *puttejok*

putring z. *puttering*

putrolle (El, Np) de; -n ['patrolə] 1. rol waar de putketting of het puttouw om draait 't was nogal een zwaore putrolle (Np)

puts(e) (Spa) de; -en; -ien ['pats] 1. puts, soort puttemmer waarmee men vanuit een schip water schept

putsaecker z. *puttemmer*

putse (Dho, Nt, Obk, Ol-Nl, Spa, Sz) Ook **puts** (Db, Nt) de; -n ['patsə/pats] 1. flinke hoeveelheid vloeistof, guts *Za'k een putse waeter over je henne gooien?* (Ol-Nl), *Hi'j kreeg een putse waeter over de huid* (Dho, Wol), *...over hem henne* (Nt, Spa), *...in de klompen* (Sz)

putsemmer z. *puttemmer*

putshaoke z. *puthaoke*

putstoel z. *puttestoel*

putstok (Bu, Dhau, Nw) de; -ken ['patstok] 1. stok met behulp waarvan men water putte *De puthaoke zit an de putstok* (Nw), *over de putstok geboren wezen* een onwettig kind zijn (Dhau, Bu), *over de putstok vrouwen gehuwd zijn* maar niet voor de wet (Dhau)

putte (alg., echter bet. 2: spor., bet. 6: spor.) Ook **put** (bet. 2 en 6: verspr., bet. 4: Dhau) de; -n; puttien ['patə/pat] 1. waterput *een putte greven, ...metselen* (Nbk), *Wij hadden een pompe op 'e putte* (Wol), *Hier wodden putten wel mit turf opmaekt* (Np), *D'r komt regen, de putte stinkt* (Wol) 2. figuur van een put op het ganzenbord *in de put zitten* geen uitweg meer zien, erg depressief zijn: *Et is een pieperd; as 'm een scheet dwas zit, zit hi'j in de put* (Sz), *Die zit altied in de put* is altijd zwaarmoedig (Spa, Np), *Ze zit nogal gauw in de put* wordt snel zwaarmoedig (Dfo), *in de put raeken* (Nbk, Np) 3. beerput (lett.), mestput e.d. *Veur elk dubbeld huus is daor iene putte, waor 'het' van beide huusholings in lopt* (b) 4. uit te graven deel van het veen, deel van de bodem met veen, eerst te ontginnen deel van een stuk heide e.d. (Db, Dhau, Ow,

vo) *We zullen de putte even uitbaakenen* nl. het uit te venen deel van het veen (Ow), *Mit et anmaeken van de heide wodde eerst een put uutzet* (Dhau), *Vroeger kregen de veenarbeiders per putte uutbetaeld* per deel dat ze moesten uitvenen (Db), *Op de verkoping van de putten leup et storm* van de uit te venen gedeelten (vo) 5. veenput (Op, vo) *Et gat wat deur de baggellu greven wodde bij'j et spitten van et veen naor de baggelbak, wodde de putte nuumd* (Op), *Mar et kwam toch zoveer dat N. en M. et veld es bekeken; dat lag d'r nuver bi'j, hulterig en bulterig en hier en daor putten vene* (vo) 6. grote hoeveelheid werk, zware klus *Ik had zoe'n zwaore put had, ik had de breuken d'r uut hangen* (Ma), *De kaemer behangen was een hiele put waark* (Wol), *De timmerman moet bij' oons et dak maeken, dat wodt nog een hele put* (Ol-Nl), *Ik vien et een hiele put, heur geen geringe klus* (Np, Ste), *Da's een hele put, wat hej' een putte anhaeld* (Ste), *Dat is een drege put wark* een zware, moeizame klus (Nbk, Np), *een flinke put wark* (Bu), *Et is een minne put* een lastig, zwaar karwei (Spa), *Daor ha'k een hiele put an* een groot en evt. lastig karwei (Bu, Diz, Np, Ste, Nbk), *Ze hebben daor een hiele put wark* ze hebben daar heel veel werk te verrichten, een niet geringe hoeveelheid werk uit te voeren (Nbk, Np, Spa, Nw), *Ze hebben d'r gelokkig een mooie put wark bi'j kregen* een flinke (betaalde) opdracht die uitgevoerd moet worden (Dho, Nw, Obk, Sz, Db), *een mooie put wark hebben* nogal veel werk, een omvangrijke opdracht om uit te voeren (Bu, Dfo, Nbk), *Wij hadden een goeie put en mit flink warken verdienden wij zowat drienendattig centen* (vo), *Now hej' oons hier een put op 'e oren drokt veur een tarief waor we zowat een kwattien mit haelen kunnen* (vo), *Ze hebben d'r een mooie put uut* al een flink deel van het werk gedaan (Dfo, Nbk), *de put d'r uut hebben* de klus, het werk gedaan hebben (Bu, Nbk, Op, Ste), (van een kleiner karwei:) *een mooi puttien* (Bu, Nbk), *Daor hadden ze een mooi puttien an* door dat karwei, die klus uit te voeren hebben ze goed verdiend (Nw), *Ik hebbe een puttien veur je te doen* een klus, enig

puttebaos - putzode

werk (Wol), *een puttien wark annemen* (Nw), *Ik had wat putties vandaeghe klusjes, karweitjes* (Diz, Ma) * *As et kalf verdronken is, wodt de putte dempt* (Sz), (raadsel:) *Aj' een rood ding in de putte gooien en et komt d'r zwat weer uut, wat is dat?* d.i.: een kooltje vuur (Np)

puttebaos z. *putbaos*

puttebuis (Bdic) de; ...buizen ['p...] 1. buis die de eigenlijke put vormt

puttedeksel (Nw) Ook *putdeksel* (Np, Nw) et; -s; -tien ['p...] 1. deksel op een put

puttegraver z. *puttegrever*

puttegrever (Bu, Nbk) Ook *puttegraver* (WH) de; -s ['pʌtəgrɪ:vɛr, ...vɛr/...a:...] 1. iemand die een put graaft *De puttegraver nam een houten ring mit naor beneden as hij' een welputte graven mos* (Spa)

puttehaoke z. *puthaoke*

puttehusien (Ld) et; ...husies ['pʌtʃysin] 1. puthuisje

puttejok (Nw, Obk, Ste) Ook *puttejuk* (Bu), *putjuk* (Bu) et; -ken; -kien [...jok (Nw, Ste), ...ɔ... (Obk)/...jʌk] 1. houten raamwerk van palen, plat om en op de bovenkant van een put aangebracht om inzakking te voorkomen (met een luik, om daarmee de put af te sluiten) (Nw, Obk, Ste) 2. rol met ketting of touw boven een put, waarmee men de puttemmer omhoog of naar beneden doet gaan (Bu) *Bi'j' de putstoel drijt et touw om et puttejuk* (Bu)

puttejuk z. *puttejok*

puttelit (Ste) et; -ten; -tien ['pʌtʃit, 'pʌtʃit] 1. deksel waarmee men een put afsluit (Ste)

putten I zw. ww.; overg.; putte, het put ['pʌtɪ] 1. omhooghalen uit een put e.d.: van water of evt. een andere vloeistof *waeter putten: Aj' waeter putten mossen, dan mos ie d'r veur zorgen dat et putemmertien op 'e kop in 't waeter daelekwam* (Obk), *even een emmer waeter putten* (Wol), (hier inzake de inhoud van een beerput:) *Mar dat putten vul ok tegen, heur! De iene haelde op en de aander smect him leeg in de bak* (b) 2. een emmer in een put e.d. doen om water of een andere substantie eruit te nemen (Obk) *een emmertien putten om de emmer vol te kriegen* (Obk) 3. ontlenen aan (Db, Nbk) *argens troost uut putten* (Db), *hoop putten* (Nbk)

Putten II (verspr.) familienaam, in *Van Putten* [fām'pʌtɪ] * in toepassing binnen de volgende verb.: *Akkoord, Van Putten* vooral gezegd wanneer de ander iets vraagt en men wil uitdrukken het ermee eens te zijn (Bu, Ld, Ma, Nbk, Np, Op, Pe-Db), ook gevolgd door (*zee N.*), *ha'k now de kwatties mar!* (Nbk), ook in *Akkoord, zee Van Putten* (Dho), verder in bevestigende, versterkende verb.: *Dat staot, zee Van Putten* (Bu), *Et komt in odder, Van Putten* (Sz, Ow), (schertsend gezegd als het werk gereed is:) *'t Is klaor, zee Van Putten* (Nw) en in *Da's een heel werk, Van Putten* (Spa)

putter de; -s; -tien ['pʌtɪ] 1. (vaak verkl.) putter, distelvink (verspr.) *D'r zit een puttertien in de rozepolle* (Wol) 2. putbaas (Bu, Ste)

puttering (Np) Ook *putring* (Obk) de; -en ['pʌt(ə)riŋ] 1. houten ring die onder in de put kwam bij het maken van een put (z. ook *puttegrever*), ook: elk der ringvormige delen waaruit een put is opgebouwd

puttestoel (Pe-Db, Ste) Ook *putstoel* (Nw) de; -en; -tien ['pʌtə...] 1. houten gestel op een put (waarin de putrol is bevestigd) *De putstoel haj' et puttejuk in, daor drijde et touw omme; om et hiele geval henne kwammen plaanken mit een deksel d'r op* (Bu)

putteturf (Ow) de ['pʌtə...] 1. (verz.) turf in zodanige vorm dat men er de kanten van putten mee kan opzetten, stutten *Welputten, ok veur drinkwaeter, wodden vaeke mit grauwe turf opzet; zokke turf wodde vaeke as putteturf greuven: et iene aende smal en op et aandere aende bried, om an te sluten in een ronde putte* (Ow)

puttewaeter (Nbk) Ook *putwaeter* (Bu) ['p...] - putwater

puttien et; putties ['pʌtin] 1. kleine *putte*, z. aldaar 2. afvoerputje (van regenwater, vuil water enz.) (spor.) 3. litteken van waterpokken *Aj' pokdalig binnen dan hej' waeterpokken had, dan hej' allegere groeten in et gezicht, putties* (Nbk)

puttouw (Db) et; -en ['pʌtəu] 1. touw waarmee men opput *Et puttouw was van de rolle lopen, et was een hiel kerwei om et weer klaor te kriegen* (Db)

putwaeter z. *puttewaeter*

putzode (Bu) de; -n ['pʌtso:ədə] 1. elk der zoden, plaggen waarmee men de kant van

een put opzet *Putzoden wodden d'r steuken om de putte mit op te zetten* (Bu)

puud z. *poede*

puulken z. *pulken*

puultien (Dho) et; ...ties ['pyltin] 1. kleine zak

puun Ook *puin* (Bdie) et, de [p̄yn/...] 1. puin: vergruizelde steen, kapotte dakpannen enz. *We hebben een vracht puun kregen* (Np), *We zullen ni'je puun in de reed achter huus hebben* (Ol-Nl), *Ik moet zien da'k wat puun in de mennige krieg* (Ste), *puun op de reed gooien* (Nbk), *We kun wel een protte puun in de hekkedam bruken* (Wol), *Ze hebben dat huus ofbreuken, mar d'r is nogal wat puun loskommen* (Bu), *Wi'j hadden allegeer puun van de pannen* (Nbk), *stienen an puin slaon* (Bdie), *Alles lag in puun* geheel kapot, in gruzelementen (Ma)

puunhoop (Nbk, p) de ['p̄ynho:p] 1. puinhoop (lett.), ruïne *Et huus is hielemaol in mekeer zakt, et is een puunhoop wodden* (Nbk)

puunrieden (Nbk, Np) zw. ww.; onoverg.; onbep. w. en het puunreden ['p...] 1. vervoeren van puin, vaak: voor de verharding van zandwegen e.d. *Ze waeren an 't puunrieden* (Np)

puupkeneel z. *piepkeneel*

puupkneel z. *piepkeneel*

puuproker z. *pieperoker*

puupschoft z. *piepschoft*

puur bn. ['py:ər] 1. puur, onvermengd, vooral in *pure sukelao* (Op) 2. z. *poer*

puuste z. *poeste*

puusterig z. *poesterig*

puzel (verspr.) Ook *puzzel* (Bdie, Np, Obk, Ol-Nl, Sz) de; -s; -tien ['pyz|/'paz] 1. puzzel, legpuzzel, kruiswoordraadsel in een krant e.d. *In de kraante staot een puzel* (Wol), *een puzel oplossen* (El), *Die puzel he'k al uut* heb ik al opgelost (Np), *Ik heb een hiele mooie puzel kocht* nl. een legpuzzel (Nbk) 2. probleem dat opgelost moet worden, moeilijk op te lossen kwestie *Soms is 't een hiele puzel om d'r uut te kommen* (Ow), *...om et veur mekaer te kriegen* (Ste)

puzelboekien (Nbk) Ook *puzzelboekien* (Np) et; ...boekies ['p...] 1. boekje met kruiswoordraadsels e.d.

puzelen (Bdie, Bu, Db, Dfo, Dhau, Ma,

Nbk, Nt, Nw, Spa) Ook *puzzelen* (Bdie, Np, Ol-Nl, Pe-Db) ['pyz|n/'paz|n] -puzzelen: puzzels oplossen *Ze puzelt meer as ze kraantelest* (Nbk)

puzelhoekien (spor.) ['p...] -puzelhoekje

puzelrit (l) ['p...] -puzelrit

puzelwoede (Ow) de ['p...] 1. sterke neiging bezig te zijn met kruiswoordraadsels e.d. *Sommigen hebben puzelwoede* (Ow)

puzelwoordeboek (l) ['p...] -puzelwoordenboek

puzzel z. *puzel*

puzzelboekien z. *puzelboekien*

puzzelen z. *puzelen*

pyjamabroek de; -en; -ien [...]'...] 1. pyjamabroek

pyjamajak (Nbk) et; -ken; -kien

['pyjā:majak] 1. pyjamajasje

pyjamajasse (Nbk, Wol) de; -n; ...jassien

['pi]'...] 1. pyjamajasje

pyromaan (l) de; ...manen; -tien

['pirō(:)'mä:n] 1. pyromaan

python (l) ['piton] -python

Q

q - q: bekende letter/medeklinker q, ook: alfabetisch geordende reeks woorden of namen die met een q beginnen. In het geschreven Stellingwerfs doet de q zich maar zelden voor; zo wordt *kwantumkoting* met een k gespeld en zo ook *kiet*, d.i. Ned. *quittel kiet*

q.q. (l) - q.q.

qua (spor.), meestal als *kwa* geschreven - qua: wat betreft *Qua grootte verschillen ze een betien, anders niet* (Nbk)

quarantaine (spor.) - quarantaine, in *in quarantaine* in quarantaine: ter voorkoming van besmetting

quiz, meestal als *kwis* geschreven - quiz
quizleider (spor.), meestal als *kwisleider* geschreven - quizleider

quotiënt (l) - quotiënt

R

r I de; r's, r-en; r-egien [r] 1. de letter, de klank r *Kan dat kiend de r al zeggen?* (Nbk), *De r is in de maand, ie moe'n levertraon hebben* de letter r maakt deel uit van de naam van de maand, hier: en dus is het de periode dat het gebruik van levertraan nuttig is (Bu), *de brouw-r* (spor.), *de tongpunt-r* tong-r (l) 2. de alfabetisch geordende reeks woorden, namen die met een r beginnen 3. (bij muziekschrift) met de rechterhand
R II de; R's, R-en; R-egien [r] - hoofdlettervariant van de letter r, Romeins symbool voor het getal 80, of, indien met streep erboven, voor 80.000, verder *in vitamine R*

'r [r] - (zelden geschreven) 'r, gereduceerde vorm van het pers. vn. *heur* I, bet. 2 (3e pers. enk.) *Hij het 'r stikken laoten* nl. bij een ongewenste zwangerschap: terwijl er nog niet van een huwelijk sprake was (Spa), *D'r mekeert 'r niks* (Diz), *Hij daenkt nooit meer an 'r* (Pe-Dbl)

r. - afkorting van rechts

r.-k. - afkorting van rooms-katteliek

R.H.B.S. - afkorting van riekshogereburgerschoele

R.I.A.G.G. - R.I.A.G.G.

R.M.S. - R.M.S. (bekende afkorting van de Molukse naam voor de Republiek van de Zuid-Molukken)

R.S.G. - afkorting van *Rieksschoelengemienschap*

R.U. - afkorting van *Rieksuniversiteit*

R.U.G. - afkorting van *Rieksuniversiteit Gronningen*

R.v.A. - afkorting van *Raod van Arbeid*

R.v.S. - afkorting van *Raod van Staote*

ra I (l) de; -'s, raas; ragien ['ra:] 1. ra (van een schip)

ra II Ook *rao* (spor.) tw. [ra:/rɔ:] 1. ra, d.i. raad eens, gezegd ter inleiding van raadseltjes, spelletjes *Ra, ra wat is dat?*, voor var. z. ook onder *raoden* * (aftelrijmpje:) *Oesten/Knoesten/Zeuven knoesten/Rie, ra roesten* (Ol-Nl)

raaf z. *raeven*

raai I (verspr.) Ook *raoi* (Obk) de; -en; -gien [ra:/rɔ:] 1. greppel, sloot (b: lm, p), waterlossing (grote afwateringssloot waarop andere sloten lozen) (Dfo) *Mit sloot-schouwen mossen wij de raai uutmijen en de bojem uutplaggen* (Dfo) 2. lange harde spriet van de grassoort pijpestrootje, halm, spriet van raaigrassen e.d. (verspr.) *De koeenen vreten et lekkerste d'r uut, en dan gaon de raaien laeter dood* (Ol-Nl), *In de lege dielen van een heidegebied stonnen de raaien of piepestrogies* (Obk), *Een piepe kuj' mit een raaigien schonemaeken* (Ma), *een raaigien plokken om de pupe te raegen*, (Obk, Spa), *Die raaien waren vroeger makkelik, want op 't werk hadden ze altied gien pupeschoonmaker bij' heur* (Sz)

raai II (Nbk, Nw, Spa) Ook *raoi* (Obk) et 1. (verz.) raaigras *Engels raai* Engels raaigras (Nbk, Spa), *Italiaans raai* Italiaans raaigras (Nbk) 2. (verz.) pijpestrootje (Nw, Obk)

raaiemi'jen - raansel

raaiemi'jen (Ol-Nl) onbep. w. ['ra:jə...] 1. maaien van *raaien*, z. *raai* I, bet. 2 *De koeven vreten en lekkerste d'r uut en dan gaon de raaien laeter dood; dan gongen wi'j wel es raaiemi'jen* (Ol-Nl)

raagrös I (Bu, Db, Nbk, Nw, Obk, fp) Ook *raagrüs* (Dho, Diz, Np, Nt, Obk, Spa, Sz, Wol) et ['ra:j...] 1. (verz.) raagräs, ook pijpestrootje en andere raaien, z. *raai* I, II *Engels raagrös* (Nbk), *Hi'j maekte mit raagrüs de piepe schone* (Dho)

raagrös II (El) de; -sen; -sien ['r...] 1. spriet, halm van *raagrös* I *We nammen een raagrössien om de piepe schone te maeken* (El)

raagrüs z. *raagrös* I

raaisloot (Obk) de; ...sloden; ...slotien ['ra:jslo:ət] 1. sloot die als scheiding fungeert *Die raaisloot tussen die beide percelen moet neudig opschoond wodden* (Obk)

raak z. *raek*

raam z. *raem*

raamkezien z. *raemkezien*

raamstok z. *raemstok* I

raamwerk z. *raemwerk*

raand Ook *rane* (Dhau), *rand* (WH) de; ranen; raantien [rä:nt/'rä:nə/rant] 1. uiterste zijde van een gebied, een voorwerp *an de raand van et laand* (Nbk), *Oons huus staot op 'e raand van de bos* (Nbk), *de raand van et pepier* 2. smal gedeelte aan de uiterste zijde *de ranen van de hoed, de witte ranen van een foto, een enveloppe mit een zwatte raand* met een rouwrand 3. strookvormige versiering of omlijsting, vaak aan een zij- of bovenkant *D'r zit een mooie raand in die gediene* (Nbk), *een biesien of raantien an de bloeze* (Bu), *de ranen van et behang* speciaal geplakte stroken aan boven- en onderkant, ter afsluiting en versiering (Nbk), *een zwat melkkannegien mit een gooldkleurig raantien* (v), *de ranen van de spiegel, ...van een schilderij* (Nbk) 4. lange, smalle strook, streep: van planten, stenen, door verkleuring enz. *raanties van 't behang knippen* nl. om het passend te maken (Dhau), *Een witte raand lag in de lijte van et riet* nl. van sneeuw (ba), *D'r zit een hiele raand van smerigte onder in de emmer* (Nbk), *Ze het een peer naachten vast niet best slaopen, want ze het zokke*

dikke ranen onder de ogen (Nbk, Dhau) 5. bovenrand: van een put, een hol, van vaatwerk e.d. *De beker is (tot) an de raand toe vol* (Bu, Nbk), *de raand van de putte* (Nbk), *op/an de raand van de sloot* (Nbk), *Et is op 't raantien* het kan er nog net mee door, het kan nog net door de beugel (Nbk, Ow), *Et was op et raantien* het ging, kwam nog net goed (Dhau), ...of id. (Nbk)

raanderig z. *raanzig*

raandfiguur (l) ['r...] - randfiguur

raandkeze (verspr.) Ook *raantieskeze* (Pe-Dbl) [rä:nt...'rä:ntis...] - randkaas *Ik hebbe vroeger vaeke raandkeze kocht* (Wol), *De raandkeze wodde maekt van de wegsneden ressiens van keze die maekt wodde in de kezevatties en wodde weer past, 't was dus zo 't hiette wat minderweerdige keze* (Obk)

raandmeer (spor.) ['r...] - randmeer (aan de rand van een groot meer)

raandrok (Dfo, Dho, Obk, Op, Ow) de; -ken; -kien [rä:ntrok] 1. bep. type onderrok met opgenaaide randen en/of gekleurde banen erin *Zoe'n raandrok was wied, d'r zat wel pluus onderan, hi'j was van wollen stof mit een bloeme onderin en ok wel in 't bruun mit tresbloemen d'r op* (Ow)

raandschrift (l) ['r...] - randschrift

raandstad ['r...] - randstad

raandstofjurk (Ste) de; -en; -ien ['r...] 1. jurk van stof met een mooie rand

raandverschiensel (spor.) ['r...] - randverschijnsel

raandversiering (spor.) ['r...] - randversiering

raandveurwerde (spor.) ['r...] - randvoorwaarde: noodzakelijkevoorwaarde waaraan moet zijn voldaan

raandzee (l) ['r...] - randzee

raank (Bu, ba) bn.; -er, -st [rä:ŋk] 1. slank, ook: fijn *Hi'j was vroeger vule dikker, hi'j is vule raanker wodden* (Bu), *Wat is d'r mooier as et raanke riet (...)* (ba)

2. z. *range*, *rank*

raankekaaste (Db, Obk) Ook *rankekaaste* (Ow) [rä:ŋkə...'raŋ...] - rankenkast

raanken z. *ranken*

raankplaante (Obk) de; -n [rä:ŋk...] 1. klimplant *De kamperfoelie is ok een raankplaante* (Obk)

raansel de; -s; -tien [rä:s] 1. rugtas (van

soldaten), bij uitbreiding: rugzak of flinke bepakkung anderszins die men op z'n rug draagt *De soldaoten hadden een raansel op 'e rogge* (Ste, Wol, Nbk), *De raansel was de poede die de soldaoten op 'e rogge hadden, daor zat al heur spul in, de hiele uutrusting* (Nbk), *De soldaoten gongen mit de raansel op stap* (Ow), *De raansel is aorig zwaor aj' d'r lange mit lopen moeten* (Spa), *Hi'j het de raansel op 'e rogge* een flink gevulde rugzak, ook gezegd van een flinke vracht anderszins, zoals een zak aardappelen (Bdie, Pe-Db, Nw), zo ook, gezegd bijv. tegen een schilder met een glaskist op z'n rug: *Now, ie hebben ok een hiele raansel op 'e rogge* (Nw), *een pak raansel* een pak slaag (Ol-Nl, Pe-Db, Spa), vandaar *As schoelejongen an et vechten binnen, kun ze mekeer soms een ommerack pak raansel geven* (Obk), *Hi'j kreeg een pak raansel* (verspr., Wol), *Hi'j het een pak raansel had* (Nw), *een jonge een flinke raansel geven* een flink pak slaag (El) **2.** lichaam (Bdie, Db, Nbk, Ste), in verb.: *een pak op 'e raansel* een pak slaag (Sz), vandaar *Za'k je wat op 'e raansel geven* (Nbk), *een pak op je raansel kriegen* (Bdie) en *Geef 'm wat op 'e raansel* (Ste), *Hi'j zorgt wel dat hi'j wat in de raansel krijgt* dat hij genoeg te eten krijgt (Nbk), zo ook *Dat peerd krijgt wel wat in de raansel* (Db) en *Hi'j het al heel wat in de raansel* (Ste)

raanselen (Bdie, Bu, Dho, El, Obk, Ol-Nl, Ste) zw. ww.; overg.; raanselde, het raanseld ['rã:s|n] **1.** door elkaar schudden, van iets af schudden, door elkaar rammelen (van personen: om ze af te straffen) *Hi'j raanselt die boel deur elkaere* (Bdie), *We raanselen de eerpels even in een zak veur et schellen* schudden (om het zand eraf te krijgen) (Obk, El), zo ook *de eerpels even raanselen om ze schone te kriegen* (Bu), *Ik zal de rogge es goed deur mekeer raanselen* (Obk), *Een kiend dat vervelend is pak ie wel es even beet, en dan zej: 'Ik zal je es even deur mekeer raanselen'* (Bu, Ste), (dreigend, verwensend:) *Ie zollen je deur mekeer raanselen* (Dho), *We hebben de appels van de bomen raanseld* d.i. van de boom doen vallen door te schudden en evt. met een stok te slaan (Ol-Nl)

raantien et; raanties ['rã:ntin] **1.** kleine

raand, z. aldaar **2.** strookje vitrage (vaak met rondingen) op ongeveer tweederde van de hoogte van het raam (Nbk) **3.** in een Gelders raantien het smalste zilveren oorijzer dat in de omgeving werd gedragen (Ow)

raantienknippen z. *raantiesknippen*

raantieshaanske (Dho, El, Obk, Wol) Ook *rantieswante* (Spa) de; -n; ...haanskien ['rã:ntis.../'rantis...] **1.** handschoen gebreid met randjes van restjes wollen garen *raantieshaansken breien veur de kiender* (El)

raantieskeze z. *raandkeze*

raantiesknippen (Wol, bet. 2: Nbk) Ook *raantienknippen* (Diz), *rantiesknippen* (Spa) zw. ww.; onoverg.; onbep. w. en het raantiesknijpt ['rã:ntis.../'...tin.../'...tis...] **1.** hetz. als *ofranen*, z. aldaar *As mien moeder behangplakken wou, mossen we de aovend van teveuren allemaole rantiesknippen* (Wol, Spa) **2.** knippen van randjes gras (Nbk) *Ik heb al mi'jd, mar ik moet nog raantiesknippen* (Nbk)

raantieslappe (Obk) de; -n; ...lappien ['rã:ntis...] **1.** lap waarop men borduurt om te oefenen *Op 't haandwarken maekten wi'j vroeger een raantieslappe mit allemaole verschillende raanties d'r op berduurd* (Obk)

raantiestrui (Nbk) de; -en; -gien ['rã:ntis...] **1.** trui gebreid met randjes

raanzerig z. *raanzig*

raanzig (verspr.) Ook *raanderig* (Obk, Ow), *raonderig* (Wol), *raanzerig* (Nw), *reenzig* (Bu), *ranzig* bn.; -er, -st ['rã:zøx/'rã:ndrøx/'rõ:ëndrøx/'rã:zrøx/'rã:zøx/'ranzøx] **1.** rans, ranzig *Et vet is raanzig, dan is et niet lekker meer* (Nbk), *As de botter stark is of et is vet, dan is et raanzig, dan is ze niet te eten* (Nw, Ld), *As spek oolder wodt, wodt et raanzig* (Obk)

raanzighied (Dhau), voor ...heid z. -hied de ['r...] **1.** ranzigheid *Et spek is niet lekker meer, et is geel van raanzighied* (Dhau)

raap Ook *rape* (Ol-Nl, Op), *raop* (El, Ld, Np, Obk, bet. 1, 2: fp, bet. 6: Nw), *raep* (Pe-Db, l) de; rapen; rapien [ra:p(ə)/rø:p/rø:p] **1.** bep. plantesoort: raap **2.** gele knol, knolvormige wortel van de raap (bet. 1), vooral: zandraap *Ik heb de rapen gaer* (Diz), (fig.:) *Now bin de rapen geer* nu is het mooi geweest, is m'n geduld op, nu is

raapeulie - rabbelement

de boot aan (verspr., Bu), *Ze hadde de raopen goed geert* toen was bij haar de boot goed aan (Obk), *Hi'j het de rapen gaer* hij heeft haar zwanger gemaakt (en moet dus met haar trouwen) (Bu, Ow, Sz, Ol-Nl), *Hauler rapen* vroeger gezegd door jongens uit *Haulerwiek* tegen die uit *De Haule*, die op hun beurt *Haulerwiekster bruuntsjes* konden zeggen (Dhau) 3. (vooral in verb.) kop, hoofd *Die het een dikke neuze veur de raap* (Nbk, Wol), zo ook *Die het een dikke kokkerd veur zien raop* (Obk), *Ze hebben 'm veur de raap scheuten* voor z'n kop (Nw), *Hi'j kreeg toch een slag liek veur de raap* (Dho), *Za'k je es een klap veur de raap geven* (Sz), *een klap veur de raap kriegen* (Ow, Wol), zo ook *Hi'j het een goeie klap veur zien raap kregen* (Obk), *Hi'j zee et 'm liek veur de raap* zonder omwegen, recht in z'n gezicht (verspr., Wol), *...liek veur de raop weg* id. (El), *...recht veur zien raap* id. (Bu, Nbk), *...recht veur de raap* id. (verspr., Nw), zo ook *We hebben et him goed veur de raop zegd, wat we op him tegen hadden* (Obk), *N. is moeilik te peilen, hi'j is nooit es recht veur de raap uut* houdt altijd slagen om de arm, zegt nooit wat hij werkelijk vindt (Op) 4. dikke neus (Obk, Ow) *Hi'j het een goeie raap veur et heufd* een beste dikke neus (Obk, Ow) 5. in *Hi'j het een goeie raap veur et heufd kregen* een flinke tegenvaller te verwerken gekregen (Ow) 6. (mv.) hetz. als *korappe*, z. aldaar (Nw)

raapeulie (verspr.) Ook **rape-eulie** (Np) [r.../ra:pə:li] - raapolie *Van raapzaod wodde in de oorlog raapeulie maekt, dat deej' zels* (Ste), *Raapeulie wodde vroeger bruukt as bakeulie en veur verlochting* (Nbk, Db)

raapkoeke (Bu, Nbk) [r...] - raapkoek

raapstelen (Nbk) [ra:pst:ln] - raapstelen *Wi'j eten vandaege raapstelen* (Nbk)

raapzaod (Ste) [r...] - raapzaad, zaad van raap- of koolzaad *Van raapzaod wodde in de oorlog raapeulie maekt, dat deej' zels* (Ste)

raar z. reer

raaf z. raot I

raathunnig z. raothunning

rabarber z. rebarber

rabauw (Bdie, Dhau, Nt, Nw, Op, Ow, Ste, Wol) de; -en [ra'bəʊ] 1. ruwe, wilde,

lompe persoon *Die knaop is een echte rabauw* (Wol), *Dat is ok een rere rabauw!* (Ow), *Die jongen bin wel zokke rabauwen* (Ow), *Wat is dat een rabauw van een man!* (Bdie) 2. bedelaar (Op) *Now het hi'j weer zoe'n oolde jasse an, et liekt wel wat op een rabauw* (Op)

rabauwen (Dhau, Sz, Wol) zw. ww.; overg., onoverg.; rabauwde, het rabauwd [ra'bəʊm, ...m] 1. stoeien, ravotten, wild tekeergaan *Wat bin die jongen an 't rabauwen* (Dhau), *Die jongen meugen graeg rabauwen* (Wol), *De jongen rabauwen de boel ondersteboven* (Sz)

rabbat Ook **rebat** (Bu, Db, Ld, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, Spa, Ste, Sz) et; -ten; -tien [ra'bat/rə'bat] 1. rabat, valletje (vooral: voor bedsteden, aan gordijnen) *Vroeger hadden ze in sommige bedsteden lange gediene hangen en dan hadden ze d'r ok nog een kot vallegien veur, dat nuumden ze een rebattien* (Sz), *Een rebat(tien) is een smal wit ketoenen beddegedienegien mit een gehaokt raantien, van beddedeure tot beddedeure bij de bedstee* (Nbk), *De rebatten hangen veur de beddestee* (Obk, Spa), *Et eerste van de schoonmaek is et wasken van de rebatten* (Nbk), *een rebattien veur et raem* (Bu) 2. in op 't rabbat brengen aan de orde stellen, vaak gezegd als iets gevoelig kan liggen (Obk), *Hi'j mos even op 't rebat kommen* verantwoording afleggen, op het matje komen (Bu), *iene op et rebat brengen* voor het voetlicht brengen (Bu) 3. korting op een prijs, in een percentage uitgedrukt (Ow) 2% rabbat (Ow) 4. slaag (Dho) *Aj' niet luusteren kriej' rabbat* (Dho)

rabbel (Ma) de; -s; -tien [rab] 1. babbelzieke vrouw *Et is een oolde rabbel* (Ma)

rabbelbek (verspr.) de; -ken; -kien [rab] bek] 1. iemand die snel spreekt, die veel kletst *Et is krek as d'r een wekker oflopt, zoe'n rabbelbek is et* (Op)

rabelleuze (El, Ow) de; -n; ...deusien [r...] 1. iemand die veel en snel praat

rabbelement (El, Nbk, Obk, Ow) Ook **rappelment** (s) et [rab's'ment/rapl'ment] 1. uitbrander, vermanende woorden *Ik heb wel es een rabbelement van de meester had as we bij een aander in de appels zeten hadden* (Obk), *Ik kreeg dan een hiel rabbelement te heuren* (Obk), *Ik kreeg een*

hiel rabbelement mit, ik moech niet laete thuus wezen, niet dit en niet dat doen (Nbk)

rabbelen (verspr.) zw. ww.; onoverg.; rabbelde, het rabbeld ['rab|ŋ] 1. druk praten, kwebbelen (vooral van vrouwen) *Och, och, wat kan dat meenske rabbelen* (Nt), *Die vrouw die rabbelt wat bi'j mekaar* (Sz), *Et rabbelt 'm van de mond* (Dho), ...*van de bek* (El)

rabbelkont (Bu, Db, Dhau, Np, Obk) Ook **rabbelkonte** (Bu, Dfo, El, Spa) de; -en; -ien ['rab|...] 1. iemand die snel spreekt, die veel kletst *Buurvrouw is een oolde rabbelkont, i'j kun d'r haost gien woord tussen kriegen* (Db), *Wat is dat een rabbelkonte* (Spa)

rabbelkonte z. **rabbelkont**

rabbelschute (verspr.) de; -n; ...schutien ['rab|skytə] 1. ratelkous 't *Is een echte rabbelschute!* (Sz), *Zi'j is een oolde rabbelschute!* (Ma), *Die rabbelschute brengt oonze huusholing over de streek* (Obk)

rabbelsnute (Dfo, El) Ook **rabbelsnuut** (Ol-Nl) ['r...] - ratelkous

rabbelsnuut z. **rabbelsnute**

rabbi (spor.) ['rabi] - rabbi (joodse godsdienstleraar)

rabbijn (spor.) de; -en [ra'bējn] 1. rabbijn

rabboer (verspr. OS, Nw) de; -en; -tien ['ra:boʷ..., ...bo:...] 1. boer die met een fikse hypotheek op z'n bedrijf zit

rabkoe (Dhau, Nw) de; -nen; -gien ['ra:boʷku, ...bo:...] 1. koe van een boer die met een fikse hypotheek op z'n bedrijf zit

rachel de; -s; -tien ['rax] 1. stuk slijm dat men ophoest, opgeeft *Ik heb last van rachels* (Nw, Ste, Nbk), *Ik was eerst wat neusverkolen, dat is now over, mar as ik now hoeste komt d'r iedere keer een dikke rachel los* (Op), *dikke rachels ophoesten* (Spa), *Hè jakkes, daor krieg ik zo mar weer een dikke greune rachel in de mond* (Sz), *As et los begint te kommen* [nl. de verkoudheid], *krieff' rachels* (Nw), *een (dikke) rachel uutspi'jen* (Ma, Ow), *De rachels wodden in de kwispeldore spi'jd* (Op)

rachelen (Bdie, Wol en oost.) zw. ww.; overg., onoverg.; rachelde, het racheld ['rax|ŋ] 1. slijm opgeven (en evt. uit-

spugen, ook als gevolg van hoesten) (Bdie, Dhau, Dho, Ma, Nbk, Nw, Obk, Ow, Ste) *Et zit heur zo vol, ze zit zo te rachelen* (Dhau), *Et is een oolde rachelpot, die rachelt en rochelt altied an* (Ste), *Hi'j rachelt et hiele pad langes* (Ma) 2. lasterpraatjes verspreiden, ook: en daarbij stoken, ophitsen (Bu, Db, Dfo, Dhau, Dho, Np, Op, Ow, Wol) *over iene rachelen* (Db, Op, Ow): *Ie moe'n niet altied zo over een aander lopen te rachelen* (Db), *Die rachelt de hiele buurt over* (Np), *Wat het die weer te rachelen!* (Dhau), *Die man die rachelde d'r alles uut* (Dfo), *Hi'j zit overal tussen te rachelen* (Dfo, Dhau, Dho, Np, Wol), *Deur heur komt d'r ruzie in de buurt, omdat ze altied zit te rachelen* (Obk) 3. (onoverg.) razen en tieren, tegen iemand tekeergaan (Bu, Db) *Hool toch op tegen him te rachelen!* (Db), *Ze staon altied mar te rachelen* (Bu)

rachelkonte (Ste) de; -n; ...kontien ['rax|...] 1. iemand die altijd rachelt, z. *rachelen*, bet. 1

rachelpot (verspr.) de; -ten; -tien ['rax|pət] 1. iemand die voortdurend rachelt, z. *rachelen*, bet. 1 *Et is morgens van bedde een hiel gekochel mit die rachelpot* (Obk), *Wat een rachelpot, hi'j smoegt en rachelt altied* (Nbk), *Et is een oolde rachelpot, die moet altied rachelen en rochelen* (Ma, Ste), *Dat is een smerige rachelpot* (Dho)

rachen Ook **rakken** (Diz, Nt, Op, Spa, Ste, Sz, Wol) zw. ww.; onoverg.; rachte, het racht ['raxp/'rakp] 1. rachen, schimpen, foeteren, tekeergaan *Et is 'm nooit naor 't zin, hi'j het altied wat te rachen* (Diz), *In die huusholing zitten ze altied te rachen op mekeer* (Obk), *Dat meenske staot altied te rachen* (Diz), *De hond ston bi'j de weg te rachen* (Ma), *De vrouwluden van de buurt staon tegen mekeer te rachen om de kiender* (Db), *Ze deden niks as schellen en rachen* (Bu, Nbk, Np, Nt, Obk, b, Ow), ...*as schellen en rakken* (Nt, Op, Spa, Ste, Sz, Wol), *Ze konnen mar min mit mekaer overweg, et was vaeke schellen en rakken* (Op), *Dat meenske stiet altied te rachen en te schellen* (Dho, El, Dhau), ...*te schellen en te rakken* (Ste), *Hi'j ston daor te schellen en te rachen, et was net een viswief* (Nw), *Rachen en schellen, dat kun*

racher - raddraaier

ze (Nt), *Die zit overal tussen te rachen te stoken* (Pe-Dbl, Nt)

racher (El, Ow) de; -s [ˈraxɪ] 1. iemand die voortdurend lasterpraatjes uit

rachien z. **rakkien**

rachites (Ow) [raˈxɪtəs] - rachitis, Engelse ziekte *Loopvarkens konnen de hiele dag in- en uutlopen; die vratten grös in et varkenkaampien. Ze hoefden mar een betien voer en mochten niet vet wodden. Hokkevarkens hadden haost altied rachites* (Ow)

racisme [raˈsɪsmə] - racisme

racist [raˈsɪst] - racist

racistisch [raˈsɪstɪs] - racistisch

rad I et; raeden (Bu, Dho, El, Np, Nw, Ow, Ste), raederen (Bdie, El, Ld, Nbk, Nt, Obk, Ol-Nl), raoden (Obk), raders (Sz); rattien (Dho, Nbk, Np, Obk, Ow, Ste), in bet. 2: raedertien (Bdie, Dfo, Obk), radertien (Sz), raodertien (Dfo, Obk) [rat] 1. (*viel* of *wiel* is thans meestal gebruikelijker) elk der wielen waarop een voertuig rijdt *et rad van de kroje* (Ste), *Et rad van de fiets is hielemaole in een achte vleugen deur dat ongelok* (Obk), *De spaeken weren uut 't rad weg* (Ma), *De iezeren hoepe leup me van et rad* (Wol), *Dat rad lopt niet goed, et begint te schoeren* (Dfo), *Et rad zakte in mekaer* (Nt), *De stelploeg had een groot en een klein rad, et grote rad leup in de vore en et kleine op de bouw* (Pe-Dbl), *Et rad is van de waegen lopen* (El), *D'r moet een ni'j rad an de waegen zet wodden* (Nbk, Ol-Nl), (van personen) *et vuufde rad an de waegen wezen* overbodig, ongewenst zijn, niet meetellen (Bu, Ld, Ma, Nbk, Sz, Wol Nw), zo ook *...van de waegen...* (Nbk), *Hi'j lopt d'r bi'j as et viefde rad an de waegen* (El), *Hi'j hangt d'r as 't vuufde rad bi'j* (Dfo) en *Aj' d'r over en te vule binnen, vuul i'j jow as et viefde rad an de waegen* (Dho, Op, Ste, Ow), (van voorwerpen) *Dat staot as vuufde rad an de waegen* dat mag er dan wel bij passen, maar het is totaal overbodig (Np, bl) 2. wiel als onderdeel van een mechanisme of werktuig *Dat rad is wat loslopen in de döskkaaste* (Bu), *In een klokke zitten ratties mit nakkies (taanties) die in mekeer griepen* (Nbk, Obk), *Et rad van de kaarnmeule is ok kepot* (Np), *et rad in de koffiemeule* (Ow), *iene een rad veur*

de ogen dri'jen (Bu, Nbk, Np), *et rad van aeventuur bekende kermis- of spelattractie waarbij men kan winnen doordat het lot dat men heeft overeenkomt met het cijfer dat aangewezen wordt door een rad dat na ronddraaien stilhoudt* (Diz, Nbk, Np), (bij vergelijking:) *We bin ok een hiel klein rattien in dat grote raederwark* we vormen een zeer klein schakeltje in het grote geheel van de wereld, van het bestaan (Op), *Hi'j vlogt as een rad in 't ronte zeer snel* (Dfo), *zo gek as een rad idioot, mal, doend* (Nw, Pe-Dbl, Wol) 3. fiets (Dho, Ma, Nw, Ow, Pe-Dbl; vooral schertsend, ten tijde van W.O. II: Ste) *Ik pak even et oolde rad* (Ma), *Ik bin op et oolde rad* (Nw), *Et wodt een oold rad* (Dho), verder in *et stalen rad* de fiets (Op) 4. kring, krans, in verb. als: *een rad om de zunne* (Db), *...om de maone* (Ld) 5. bekend historisch strafwerktuig: rad, in verb.: *opgruuien veur galg en rad* (Np, Nbk), *Die is altied wat bi'j et rad of haalt dingen uit die eigenlijk niet kunnen, die ontoelaatbaar zijn* (Ow) 6. rijksdaalder (Ow), in *et grote rad d'r overhenne bieden* een rijksdaalder extra bieden (bij een koop) (Ow) * *Dat krojen, dat krojen, dat is toch wat/tussen twee arms en een rad/Mar wie mit mi'j de spot wil drieven/zal iewig in de kroje blieven* (Nw), *Hoe groter et rad, hoe vlakker et pad* (Ld), *Een rad om de maone zal wel gaon voorspelt redelijk weer, nl. in tegenstelling tot een rad om de zunne* (Dhau)

rad II bn.; -der, -st [rat] 1. snel, vlug, vooral: in het praten, vandaar ook: gewiekst *Ze was zo rad in 't praoten, ie konnen heur haost niet volgen* (El), *De oproeper is rad mit zien woorden* (Nt), *Ze zeggen dat ik zo rad praot* (verspr., Nbk), *een radde praoter* (Dhau, Ow), *Hi'j is rad van de tonge* (Diz, Nt, Nw, Ow, Wol), *...rad van tonge* (Nbk, Nw), *Wat is die rad mit de tonge* (Ol-Nl), *Hi'j is slim rad mit de bek* (Dfo, Sz), *Hi'j is rad van de tongriem sneden* (Ow), (zelfst.) *Die is an de radde heeft last van diarree* (Ste), *Hi'j is zo rad as de duvel* (Pe-Dbl), *...as de weerlocht* (Ld), *...as een aol* (Obk), *...as een snippe* (Sz), *...as een aep* (Dfo), *...as een haeze* (Obk)

raddraaier z. **raddri'jer**

raddri'jer (verspr.) Ook *raddraaier* (Bu) [ˈradr.../...dra:ɣɪ] 1. raddraaier *Dat bin van die raddri'jers* (Nbk), *Dat is ok een aorige raddraaier! 't Is iene van twaelf ambachten en dattien ongelokken!* (Bu), *Dat is ok een mooie raddri'jer* (Sz)
rader (spor.) [ˈra:dɪ] - radar *Ze hadden et vliegtuug niet op 'e rader zien* (Nbk)
raderinstelaoisic (l) [ˈr...] - radarinstallatie
raderkontrole (spor.) [ˈr...] - radar-kontrolle
raderpost (l) [ˈr...] - radarpost
raderwerk z. *raederwark*
radiater [radiˈja:tɪ] - radiator
radiaterkachel (Nbk) [...ˈja:...] - radiator-kachel
radiaterkraene (spor.) [...ˈja:...] - radiatorkraan
radiateur [...ˈt...] - radiateur
radies z. *redies*
radikaal z. *radikaol*
radikaol (Dhau, Obk) Ook *radikaal* (Nbk, Np, Nw, Ow) bn., bw.; -er, -st [radiˈko:əl/...ˈka:l] 1. (bw.) geheel en al *Dat ding is radikaal of, et is hielendal an aende* (Nw), *As ze zo doen blieven, stop ik d'r mit; dan is et mi'j radikaal over* (Nbk) 2. erg ver gaand, tot in het uiterste konsekvent (qua opvatting, uiting) *Die man is wel slim radikaal* (Nbk), *Dat is radikaal zegd* zonder omwegen, scherp (Nw)
radio [ˈra:dijom, ...jo:] - radio: omroep d.m.v. radio *Ze hebben et op 'e radio heurd* (Nbk), *radio-Oranje* (spor.), *Die warkt bij de radio* (Nbk), *Iederiene hadde vanzels al lange radio* de mogelijkheid radio-uitzendingen te ontvangen (v); radiotoestel *de radio anzetten, ...uuzetten*; radiouitzending *naor de radio luusteren*
radio-omroep [ˈr...] - radio-omroep
radio-omroeper [ˈr...] - radio-omroeper
radio-orkest [ˈr...] - radio-orkest
radio-paster (Ste) [ˈr...] - radio-pastor
radio-pasteraot (l) [ˈr...] - radio-pastoraat
radio-symfonie-orkest (spor.) [...ˈni...] - radio-symfonie-orkest
radioaktief [aks. wisselt] - radioaktief
radioaktief ofval (spor.), *radioaktieve stoffen* (spor.)
radioaktiviteit [...ˈtejt] - radioaktiviteit
radioammeteur [ˈr...] - radioamateur
radioantenne [ˈr...] - radioantenne
radiobericht [ˈr...] - radiobericht

radiobode (verspr.) [ˈr...] - radiobode
radiobuize (spor.) [ˈr...] - radiobuis
radiocentraole (spor.) [ˈr...] - radio-centrale
radiogids [ˈr...] - radiogids
radiojournaal (spor.) [ˈr...] - radiojournaal
radiojournalist [ˈr...] - radiojournalist
radiokontakt (spor.) [ˈr...] - radiokontakt
radiokursus (spor.) [ˈr...] - radiokursus
radiolaampe (l) [ˈr...] - radiolamp
radiomeubel (spor.) [ˈr...] - radiomeubel
radiomeziek [ˈr...] - radiomuziek
radioni'js (spor.) [ˈr...] - radionieus
radioni'jsdienst [ra:dijomˈn... , ...joˈn...] - radionieuwsdienst
radiopergramme [ˈr...] - radioprogramma
radiopiraot (l) [ˈr...] - radiopiraat
radiopraotien (spor.) [ˈr...] - radiopraatje
radiorebriek [ˈr...] - radiatorbriek
radiorede [ˈr...] - radiorede
radioreklame [ˈr...] - radioreklame
radioserie [ˈr...] - radioserie
radiosignaal (spor.) [ˈr...] - radiosignaal
radioskoop (spor.) [ra:dij(ə)ˈsko:p] - radioscoop
radiospullegien (l) [ˈr...] - radiospelletje
radiostesjon (verspr.) [ˈr...] - radiostation
radiostudio [ˈr...] - radiostudio
radiotoestel [ˈr...] - radiotoestel
radiouitzending [ˈr...] - radiouitzending
radioverbiening (spor.) [ˈr...] - radio-verbinding
radioveriening (l, spor.) [ˈr...] - radio-vereniging
radioverslag [ˈr...] - radioverslag
radioverslaggever (spor.) [ˈr...] - radio-verslaggever
radiowekker (spor.) [ˈr...] - radiowekker
radiowinkel (verspr.) [ˈr...] - radiozaak, radiohandel
radiozender [ˈr...] - radiozender
radium (spor.) [ˈra:dijam, ...jɛm] - radium
radon (l) - radon
radploeg (Bu, Pe-Db) [ˈr...] - radploeg
De radploeg was een ploeg mit ien rad, mar vroeger hadden ze eerst een schuvel an de ploeg in plak van een wieltien (Bu)
radslag (verspr.) [ˈr...] - radslag (bep. gymnastische oefening)
raederwaark z. *raederwark*
raederwark (Dho) Ook *raederwaark* (Bdie), *raderwerk* (Sz), *raoderwaark* (Dfo) [ˈre:dɪ.../...] - raderwerk (lett.: van

raef - raek

machines, werktuigen, met name van uur-werken)

raef z. *raeven*

raegebol (OS, Bu, Diz, Nt, Nw, Ol-Nl, Ste) Ook *raegebolle* (verspr. WS, Obk), **ragebol** (WH) de; -len; -legien ['re:ge bol(ə)'/ra:γə...] 1. ragebol (lett.) *Mien raegebol is zo zachiesan onbruukber wodden, ik mot neudig een ni'je hebben* (Db), *Een raegebol bruken we om et spinrag te raegen* (Nbk), *Ik haele et spinrag mit de raegebolle vot* (Wol), *mit de raegebol de ruten schonemaeken* (Spa, Nbk), *De glaezen wodden wel mit de raegebolle daon* (Obk), *Die het et haor as een raegebolle op 'e kop steil* (Nw), *Hi'j het et haor om de kop, et liekt wel een raegebolle* (Np), zo ook *Mien haor is krek een raegebol* (Ow) en *Die mag ok wel es naor de kapper, hi'j het een kop mit haor as een raegebolle* (Obk) 2. wilde hardos, een geheel van lang krullend hoofdhaar, ook wel: hardos met extra fijne krulletjes *Sommigen hebben me toch een raegebol* (Nbk), *Wat het die een ragebol!* (Obk, Sz, Spa), *Hi'j streek me even deur de raegebol* (Ld)

raegebolle z. *raegebol*

raegen Ook *ragen* (WH) zw. ww., ook st. (Dmi); overg.; raegde, het raegd ['re:gn/'ra:gn] 1. reinigen van spinrag met een ragebol *De raegebolle moej' bruken om spinnwebben te raegen* (Ste), *We gaon alle weken mit de raegebol deur 't huus veur 't spinrag te raegen* (Dhau), *spinrag (uut de schure) raegen* 2. ontdoen van spinrag door te ragen *We moe'n de schure raegen* (Diz, Np, Ma), *Mit schoonmaeken gaoj' vaack eerst alles even raegen* (Obk) 3. reinigen door uit te vegen, uit te borstelen, uit te krabben, uit te schrobben e.d. *De piepen van de kachel mos ie regelmaotig raegen* (Obk), *de lampeglazen even ragen* (Spa), *Ik moet nodig de piepe raegen* d.i. de pijp waaruit men rookt schoonmaken (Bu, Wol), *We raegen de schostien mit een hulzebos* (Wol), *de (koe)stal raegen* schoonmaken (Ste), *N. is mit de stal an 't raegen, we willen him vandeweke nog schonebunen* (Ld), *Wat bij'm toch an et raegen* wat halen jullie de spullen toch overhoop (Ste) 4. uitdunnen, snoeien van bos (Nbk, Wol, bo: Np) *Hi'j*

zat in de bos te raegen (bo: Np) 5. zich nadrukkelijk bemoeien (met zaken die tussen anderen spelen) (verspr. WS, Nbk) *Hi'j zat d'r tussen te raegen* (Ste), *Die man zit overal tussen te raegen, gien wonder dat d'r ruzie komt* (Diz, Ld) 6. hardhandig naar buiten werken (Nbk, Obk), in *d'r uut raegen*: *Die jongen wo'n zo balsturig, ie zollen ze d'r uut raegen* (Obk) 7. woest lopen, banjeren (Nw) *Hi'j raegt overal deurhenne* (Nw) 8. hetz. als *heren*, bet. 2, z. aldaar (Sz) *Et raagt je deur de hals* (Sz) 9. uiteenvallen van houten vaatwerk door droogte, in *uut mekeer raegen* (verspr. OS) *De tonne raegt uut mekeer* (Dhau, Obk, Ow), *...is uut mekaander raegd deur de dreugte en de zonne* (Dfo, Ld)

raeger (Dfo, Dhau) de; -s; -tien ['re:gr] 1. borstel om mee te ragen (Dfo), ook ragebol (Dhau) *Et glas mos mit de raeger schoonmaekt wodden* (Dfo)

raegertien (Ste) et; ...ties ['re:grtin] 1. kind dat de boel vaak op z'n kop zet, dat vaak alles overhoop haalt

raek Ook *raak* (WH) bn., bw.; -er, -st ['re:k/ra:k] 1. het doel rakend of geraakt hebbend *Was et raek of niet?* (Nbk), *raek gooien*, *Hi'j scheut altied raek* (Nw, Ma), *Dan mos H. de haezen in 't locht perberen te kriegen, en dan scheut hi'j mit grote zekerhied zomar raek* (j), *De jaeger glimde! Et schot was raek!* (b), *raek slaon* (Nbk), *Et is in ien keer raek* zonder dat er nóg eens moet worden geschoten, geworpen enz. (Nbk, Ste), *Hi'j gooide een steen en 't was goed raak, de rute in diggels* (Sz), [toen] *nam de vos een sprong, en disse keer was 't raek* (b), *weer raek wezen* weer gebeuren, weer toeslaan, nog eens misgaan, in toepassingen als de volgende: *Et is weer raek daore* ze hebben weer eens ruzie (Nbk), zo ook: *Et was weer raek tussen Amerike en Libië* id. (Op), *Et is weer raek* het regent weer, het is opnieuw slecht weer (Nbk), ook: er is weer ingebroken (spor.), echter vooral: ze is al weer (vlot) in verwachting (Bu, Nbk, Nw, Ste), *Now, dat was vot raek* gezegd van iemand die bij de eerste omgang met een ander in verwachting raakt/een kind verwekt (Bu, Nw), verder in *Et was weer raek mit et onweer* het onweer was weer hevig (Bdie), zo ook *Hi'j kreeg d'r van*

raek van langes hevig (Ol-Nl) 2. (bn.) pijnlijk doel treffend, aankomend *D'r wodden raeke klappen uitdiel* (j, Nw), *Hij gaf N. links en rechts raeke klappen om de huid* (j) 3. goed, scherp uitgedrukt, handig uitgedacht *Dat was goed raek, wat hij daar zee* (Nbk), *Aj' raeke grappen vertellen moe'n de meensken d'r aenlik niet kwaod omme wodden* (Ste), *Die snedige opmarking van jow was beslist raek* (Op), *een raek gezegde* een opmerking, uitdrukking die scherp was, op z'n plaats was (Sz), *Kiender kun wel vaeker raeke zetten doen* (b) 4. (bw.) zonder op te houden, zonder beperkingen, vooral in *mar raek*, vgl. *Ze kaekelen* [kletsen] *raek, moej' es heuren* zonder zich in te houden (Dho), *Hij roekt mar weer raek, asof d'r gien dokter him waorschouwd het* (Nbk), *In et veurjaor kwetteren de protters raek op et dak* (Db), *Praot mar raek, et doet me niks* (Diz), *Eet mar raek* (Nbk, Diz), *Et rommelt mar raek* het gaat daar maar door (op onbekommerde wijze) (Np)

raekelder (spor.) Ook **rokkelder** (Bu) [ˈrɛ:kɫɪ/ˈrɔk...] - ophitser, iemand die voortdurend aanzet *Och, wat een rokkelder!* (Bu)

raekelen (verspr.) Ook **raokelen** (Obk), **rokkelen** (bet. 2: Bu, Nbk, Spa, b: lm, bet. 3: Obk), **reukelen** (Nbk, Nw), **reutelen** (Ma) zw. ww.; overg., onoverg.; raekelde, het raekeld [ˈrɛ:kɫɪ/ˈrɔ:k.../ˈrɔk.../ˈrɑ:k.../ˈrɑ:tɪ...] 1. rakelen, porren in het vuur *et vuur raekelen* (Bdie), *in et vuur reukelen* (Nw, Nbk), *Mit et stoken van antreciet moej' zo now en dan es evenpies raekelen om de aske van et reuster te kriegen* (Obk) 2. (onoverg.) ophitsen, aanzetten, zich erme bemoeien zodat de irritatie toeneemt *Hij zit altied te rokkelen* (Spa), *N. zit overal tussen te raekelen* (Bu, Ma, Np, Obk, Ol-Nl, Spa, Ow), *Hij zit overal tussen te rokkelen* (Spa), *Hij zat d'r altied onder te rokkelen* (b: lm, Nbk) 3. (onoverg.) lasterpraatjes verspreiden (Obk) *Ie moe'n van iene niet rokkelen* (Obk)

raekelings Ook **rakelings** (WH) [ˈrɛ:kɫɪŋs/ˈrɑ:...] - rakelings *Et triepelstokkien gieselde mij raekelings langs de oren* (Ld), *Hij ging raekelings an mij langes* (Ste), *De jonge vleug dwas over de weg, raekelings veur een auto langes* (Op), *Hij*

kwam me raekelings veurbij, et is mar net goed gaon (Nw), *Et gong mar raekelings goed* (Nbk)

raeken Ook **raken** (WH) zw. ww.; overg., onoverg.; raekte, het raekt [ˈrɛ:kɫ/ˈrɑ:kɫ] 1. (overg.) treffen door een slag, schot enz. *Hij het mit de auto krek dat paoltien raekt* (Nbk), *De jaegers hebben de haeze krek niet raekt* (Np, Nbk), *Hij raekte 'm krek niet mit et pielkebogeschieten* (Ste), *Hij hef de roze raekt (mit schieten)* (Ow, Bdie), *Hij gaot wel op jacht, mar hij kan niks raeken* (Obk), (van een slechte jager:) *Hij het wel iene raekt, mar et haor vleug d'r of* (Nw) 2. (overg.) veel werk verzetten, in 'm raeken (Bdie, Bu, Ma, Np, Nt, Sz): *We bin goed opscheuten, we hebben hum goed raekt* (Np, Bdie), ... 'm even best raekt (Ma), *Hij het 'm goed raekt, vandaegge heeft hard gewerkt* (Bu), *We hebben 'm ommeraeck raekt* d.i. hier: we hebben veel hooi geoogst (Nt), zo ook *We hebben oons nog even goed raekt mit hooien veurdat de donderbuie d'r was* (Sz) 3. (overg.) veel plezier maken, in 'm raeken (Bu): *We hebben 'm even goed raekt vanmiddag* (Bu) 4. (overg.) veel en lekker eten, drinken, in 'm raeken (verspr.) (van mensen, dieren:) *Hij raekt 'm nog even goed eet stevig door* (Bu), *We zullen 'm (even) goed raeken* (verspr., Nbk), *Et smaekte me best, ik heb 'm flink raekt, vanmiddag* (Diz), *Die het 'm ok raekt* heeft zich goed vermaakt met eten en drinken (Bu), *Hij het 'm goed raekt* heeft veel gegeten (Ste), ook: heeft teveel alcohol genuttigd (Ste), *As et mar gien geld kost, dan raeken ze 'm goed* ze zijn erg inhalig, nl. om veel te krijgen zolang het niks kost (Ste) 5. (overg.) ontroeren, zich aantrekken, deren *Ik heb in de kraante lezen dat hij overleden is, mar och, 't is vere of, en dan raekt et je zo niet* (Sz), *De burenen gingen verhuzen, mar et raekt me niet, we hadden gien omgang* (Pe-Db), *Dat raekt me (hielendal) niet* ik trek me er niets van aan (Bu, Nw, Ste, Nbk), *Et raekt me niet wat ze d'r van zeggen* (Bu), waartegenover *Et raekte him wel een betien, dat koj' wel zien, et dee 'm wel een betien zeer* (Nbk), *Et raekt me niet zo, je kun mit de hiele wereld niet tillen* (Wol), *Now, daar raek ie 'm wel mit* (Bu, Db, Ste), *Ik wil giene*

raekt - raem

raeken mit mien vassiesschrieverijje (Dhau), *Sommige meensken bin zomar raekt* (Ste) 6. (overg.) net tegen iets of iemand aan komen *Ze raeken mekaander* (Nbk), *Was et de zunne of wiend of een toverfee die raekte an al die knoppen?* (ba), *Wij danken Jow, dat ie oons geweten raeken willen om oons de rechte weg te wiesen* (b), *Dat raekt kaant noch wal dat slaat nergens op* (Nbk, Np), *Et raekt mij de koolde kleren niet* het kan me niets schelen, het deert me niet (Bu), *Ik raekte d'r mar even an of et was weer zoveer* d.i.: ze raakte weer in verwachting (Nw), zo ook *Ik kan d'r mar even an raeken of et is weer mis* (Nw), (bij vergelijking:) *Die kleine jonge is drie jaor, mar aj' dat zien wat veur gekke meneuvels as hij maakt, hij raekt de grond soms niet* (Sz) 7. (onoverg.) belanden, komen *Et is nog krek goed gaon, of ik was te waeter raekt* (Dfo), *As de vrouwluden brij kookten, mossen ze uut en gedurig ruren, eers raekte et an de bojem* (Obk), *Hij raekt d'r steeds dieper in* komt steeds verder in de problemen, in de schulden (Nt), *argens deurhenne raeken* in de situatie komen dat een voorraad op is (Nbk), zo ook *Zo bin wij toch nog vlogge deur oonze kochte knieperties raekt* (b), *As et weer niet gauw ommeslaot, raeken we deur alle wintervoer henne* (Ol-Nl), *Ik raeke d'r wel deur* nl. door mijn voorraad (Ste) 8. in een toestand geraken *d'r of raeken* kwijt raken (Ste), *Van erebejen raek ik onder de jokpoeden* (Np), *Ik raekte d'r van achter de poest raakte buiten adem* (Nbk), *In 't vuur van 't gevecht raekte ien van mien projektielen wat uut de koers* (b), *(mit iene) an de praot raeken, an de draank raeken, buten westen raeken, an de bedelstaf raeken* (j), *Eers was d'r haost niet an de slag te raeken* kon je haast niet aan de slag komen (v), *in kriegsgevangenschap raeken* (j), *Mar ok die daegen raekten weer op 't aende* (j), *in gevecht raeken* (j), *in de kunde raeken* (v) 9. (hulpww.) in de combinatie van *an et plus een onbep. w., nl. om het begin van een handeling uit te drukken: an et vechten raeken, an et vertellen raeken* (j); ook met een verl. deelw. om de voltooiing uit te drukken: *Hij raekt d'r niet over uutpraot* (Bdie, Bu, Nbk), *Ie raeken niet uutpraot*

(Ste, Ma), *argens an wend raeken* 10. (hulpww.) in de combinatie met *te*: in een bep. toestand geraken (j) *Doe ze op 'e grote vaort kwammen, raekte N. zien maot te valen* (j) 11. (koppelww.) worden *Die man is daor mal verzeild raekt* (Nbk, Np), *Hij het zo lange leden dat hij het 'm hielemaol deurlegen, hij is eupen raekt an de schoolderblaeden* (Nbk), (...) *mar ze bin zo vertrouwd, veur et volk dat d'r eigen mit raekte* (ba), *et pad/spoor biester raeken* kwijt raken (b), *d'r gewoon an raeken* (Bu, Dfo, Dhau, Ma, Nbk, Nw, Ow, Ste): *Ie raeken d'r an gewoon, tot an hangen toe, mar ie moe'n et niet te lange doen* (Nw), *De koffie raekt op* (Nbk), *Et voer raekt hadde op* (Np), *Die hooftbult begint al aorig op te raeken; d'r giet hiel wat deur mit de winter* (Dhau), *Et liekt tegenwoordig wel of de centen nooit op raeken* (Ow), *Et raekt een keer op* (Ma), *Dat zwaore wark daor kuj' van op raeken* doodmoe (Dfo)

raekt z. geraekt

raekvlak (l) [r...] - raekvlak (fig.)

raem Ook **raam** (WH) et; -en; -pien [rē:m/rā:m] 1. glasruit (veelal: met omlijsting) *As et onweert, moej' niet bij de raemen staon gaon* (Nbk), *Wat hej' mooie bloemen veur de raemen staon* (Obk), *De schilder het een nij raem inzet* (Db), *Et raem is aorig vies* (Nbk), *De raemen moe'n neudig wasken wodden* (Nbk), *et raem eupenzetten, ...dichtdoen, slaopen mit de raemen eupen* (Nbk), *Ze hongen mit de bienen tot de raemen uut*: gezegd wanneer in een ruimte erg veel mensen tegelijk waren (Dfo), *je eigen raemen inslaon* (Nbk) 2. raampje, vierkant of rechthoekig latwerk e.d. dat voor stevigheid van een een konstruktie zorg moet dragen *de raempies van een bijekaaste* (bs) 3. hooiraam (op een boerenwagen) (OS, Np, Ol-Nl, Op, Ste, Wol): *Et raem* [op een boerenwagen] *bestiet uut raemkoppen en ziedbalkies* (Dfo), *Jonges, zetten jim de raemen even op 'e waegens!* nl. één per wagen (Nw), *Wij gooien et raem op 'e waegen* (Ma); ook in toepassing bij het vervoer van turf (Ld): *Et raem kwam op 'e waegen mit hujlaeden en turfmennen* (Ld) en bij het vervoer van personen, met name in geval van gasten (Ste), vgl. *Et raem*

kwam d'r eerst op en daor kwam de zittersplaanke overhenne, van raemscheutel tot raemscheutel (Ste); ook: soortgelijk rek op een kruitwagen (Pe-Dbl, Ol-Nl, en verspr. oost.), d.i. hetz. als *krojerek, krojestek*, z. aldaar, vgl. *Op 'e kroje zetten ze ok wel een raem om huj te vervoeren, aj' gien peerd en waegen hadden; dat raem paste percies in de bakkroje en was van latten maekt* (Nw), *Aj' een raem op 'e kroje maeken dan maek ie die groter, dan kuj' bij' et stalvoeren meer op 'e kroje kwiet* (Db, Np), *In et vene hadden ze ok een raem op 'e kroje, dan konnen d'r meer korven mit turf op staon* (Np) 4. hetz. als *grafram*, z. aldaar (Db, Dho, Ma, Op, Ste, Sz) *Et raem van een graf was om de maot van een graf an te geven, dan stak ie bij' et raem langes* (Ste), *Et raem ligt op 't graf* (Dho), *As et graf dichte komt, wodt et raem weghaold* (Sz) 5. bep. raamwerk waarop matten worden gevlochten (Ow) *Bij' et vlechten van een matte veur over de vloer, mossen de steken op een raem vaastezet wodden* (Ow)

raembiljet ['r...] - raembiljet *raembiljetten ophangen*

raemdeel (Obk) et; ...delen ['r...] 1. elk der onderdelen van een kozijn (en raamroede) *Wij mossen vroeger bij' de timmerman schulpen; veurnaemelik raemdelen, waor as wij de stielen, roeden, onder- en boven- drumpels uut zaegen mossen mit de schulpzaege* (Obk)

raemelappen (Nbk, Op) onbep. w. en het raemelapt ['rē:məlapm] 1. wassen van ramen

raemen z. *raomen*

raemewasken (Nbk) Ook *raemewassen* (Diz, Nw) onbep. w. en het raemewasken ['rē:məwaskj/...wasn] 1. wassen van de ramen

raemewassen z. *raemewasken*

raemhooft (Obk) et ['r...] 1. hout waaruit men de delen van het kozijn en raamroeden zaagt, hetz. als *kezienehooft*

raemhor (Ste) ['r...] - raamhor

raemkezien (Bdie, Bu, Ma, Nbk, Nt, Nw, Pe-Dbl, Ste) Ook *raemskezien* (Np), *raamkezien* (Spa) ['r...] - raamkozijn *Et raemkezien staot op zien plak* (bij het bouwen) (Bdie), *Et raemkezien is hielemaole verrot* (Nbk), *et raemkezien*

maeken d.i. in elkaar zetten of herstellen (Nw)

raemkop (verspr.) Ook *raemskop* (Np, Ol-Nl) de; -pen; -pien ['rē:mkop/rē:ms...] 1. (vaak mv.) elk van de voor- of achterstukken van een hooiraam (op een boerenwagen), d.i. de voorste of achterste dwarsbalk daarin *De raemkop is et veurste stok van et hujraem, mar ok et achterste; de raemkoppen hej' et dus meerstentieds over* (Nw), *De raemkoppen bin de beide dwasbalken, de aachterste koj' verschoeven, dan koj' d'r veur zitten* (Nbk), *De raemkoppen liggen dwas over de waegen en die in de lengte liggen bin de raemscheutels* (Ste)

raemlaoge (Bu, Db, El, Ld, Nbk, Op) de; -n ['r...] 1. eerste laag hooi, koren op een wagen, op het raam van een wagen (zodat de wagenbak vol is) *de raemlaoge mit et zaod op 'e waegen zetten* (Nbk)

raemlatte (Ld, Ol-Nl) de; -n; ...lattien ['r...] 1. elk der latten die het glas vastklemmen in een kozijn (hetz. als *glaslatte*) *D'r moe'n ni'je raemlatten op 'e keziene* (Ol-Nl)

raempienkitsen (Ste) onbep. w. ['rē:mpin kitsn] 1. met een *rutetikker* (bet. 1) stiekem, om te plagen, tegen ramen ketsen **raemroe** (Diz) de; -den; -gien ['rē:mru] 1. raamroede: elk der stijlen en dwarshouten in een raam *De raemroeden moe'n varfd wodden* (Diz)

raemscheutel (Ste) de; -s ['rē:mskʌ:t] 1. elk der beide zijstukken van het hooiraam op een boerenwagen *Ie hadden raemkoppen, die dwas over de waegen laggen, en die in de lengte liggen bin de raemscheutels* (Ste), *Et raem kwam d'r eerst op en daor kwam de zittersplaanke overhenne, van raemscheutel tot raemscheutel* nl. bij het vervoer van personen, met name gasten (Ste)

raemskezien z. *raemkezien*

raemskop z. *raemkop*

raemslatte (Np, Ol-Nl) de; -n ['rē:mslat] 1. elk der latten die de zijkant van een hooiraam vormen *De boerewaegens hadden briede raemslatten* (Np)

raemspanning (spor.) ['r...] - raemspanning

raemstok I (verspr.) Ook *raamstok* (Sz) de; -ken ['rē:mstok/rā:m...] 1. onderdeel

raemstok - raethunnig

van het hooiraam: elk der stokken, balken in de lengterichting, ook: stok of elk der stokken die ter versterking in de lengterichting onder het hooiraam zijn aangebracht *De zieddelen, de raemstokken weren recht, mar de veur- en de achterkaant weren naor beneden beugen in de midden* (Obk), *Et veurraem en et aachterraem, daor kwam de stok in* (Bu), *In de stok was véúr een V sneden en aachter een A, om an te tonen wat de veur- en aachterkaante was* (Bu), *De raemstokken die knapten* (El), *Iene raemstok was stokken* (Ma), *De raemstok bruukten ze altied onder de zieddelen van et raem, veural de inkelde* (Ow), *De raemstok was een stok uut de bos en wodde midden onder et raam legd veur de stevighied* (Sz)

raemstok II (Dho) et; -ken; -kien [rē:mstok] 1. hooiraam *Doe et raemstok mar op 'e waegen, dan kun we wat meer grös holen* (Dho)

raemventilator (spor.) [r...] - raemventilator

raemverbiening (Obk) de; -s, en; ...verbieningkien [r...] 1. verbinding in het houtwerk van een raam *Vroeger wodde mit een plugge de raemverbiening vaastemaekt, laeter mit hoolschroeven* (Obk)

raemwaark z. *raemwark*

raemwark (verspr.) Ook *raemwaark* (Wol), *raemwark* (Spa), *raamwark* (WH) et [rē:m...] 1. af te stellen of afgestelde kozijnen in een in aanbouw zijnd gebouw (verspr.) *As d'r een huus bouwd wodt, wodt et raemwark d'r in zet tussen et metselen* (Dfo), *Et raemwark is ok klaor veur et ni'je huus* (Bdie, Bu) 2. het geheel aan ramen in een gebouw *As et raemwark van et huus klaor is, glasdichte, dan kan mit et binnenwark begonnen wodden* (Op) 3. smeedwerk op een deur (Nw) 4. hetz. als *krojerek*, z. aldaar (Bu, Db, Ma, Sz) *We hadden hier wel kleine boerties die een raamwark op 'e kroje hadden om hooi en grus te vervoeren* (Sz), *Et raemwark op een kroje lopt schuin naor bovenen toe, et is van bovenen wieder as van onderen* (Bu)

raemwark z. *raemwark*

raep z. *raap*

raepen (Nbk, Obk) Ook *rapen* (Sz) zw. ww.; overg.; *raepte*, het *raept* [rē:pm/

ra:pm] 1. oprapen, bijeenrapen, verzamelen *ekfels rapen* (Sz), *Hi'j wet niet hoe hi'j alles bij mekeer raepen zal om d'r een mooi verhael van te maeken* (Obk), *tal-hoolties raepen* bep. kinderspel spelen waarbij plm. tien talhoutjes op een rij liggen, die de kinderen één voor één in een korf brengen (als wedstrijd, met twee kinderen tegen elkaar) (Nbk)

raer z. *reer*

raeren z. *rerer*

raerteschellig z. *rattelschellig*

raet z. *raot* I

raetel z. *rattel*, *ratelaar*

raetelaar z. *ratelaar*

raetelbek (Pe-Db) de; -ken; -kien [rē:tj...] 1. hetz. als *rabbelbek*, z. aldaar

raetelboom (Dho) de; ...bomen; -pien [r...] 1. ratelpopulier

raetelen z. *rattelen*

raeteler z. *ratelaar*

raetelkont(e) z. *rattelkont*

raetellaand (Bu) et [rē:tjā:nt] 1. weiland met veel ratelaars (bekende plant) *Aj' raetels in et laand hebben is dat niet een best teken, want raetellaand is aarmoedig laand* (Bu)

raetelmesiene (Nbk) de; -n, -s; -gien [r...] 1. vrouw die voortdurend snel praat

raetelmusse (Ste) de; -n; ...mussien [rē:tjmasə] 1. iemand die heel veel praat

raetelschelf z. *rattelschellig*

raetelschellegien (Obk) et; ...schellegies [rē:tjskeləxin] 1. twee exemplaren die bij elkaar horen en toch niet goed bij elkaar passen, vooral inzake een kop en schotel

raetelschellig z. *rattelschellig*

raetelschute z. *rattelschute*

raetelslag (Np, Op) Ook *rattelslag* (Ow, WH) [r...] - ratelslag, ratelende donderslag *D'r kwam nog een raere raetelslag, mar gevaer was d'r naor mien donken niet bi'j* (Op), *Et was wel een beste rattelslag* (Sz)

raetelslange (Nw, Pe-Db) [rē:tjslan(g)ə] - ratelslang

raetelsnute (Np) de; -n; ...snutien [rē:tjlsnytə] 1. hetz. als *rattelschute*, z. aldaar

raetelwilg (Bu) de; -en; -ien [r...] 1. wilgsoort met bladeren die een ratelend geluid maken (verz.) of exemplaar van die soort

raethunnig z. *raothunning*

raeve z. *raeven*

raeven (Obk) Ook *raeve* (Bu), *raef* (Np), *raaf* de; -s, ook *raeven* (Bu, Ld, Np), *raven* ['rɛ:bm/'rɛ:wə, ...və/'rɛ:f/ra:f] 1. raaf, bekende kraaiachtige vogel *Een raeven was een grote krije die een boel jonge voegels roofde* (Obk), *As de raeven kommen (...)* dan nl. zou er iets ernstigs gebeuren (Bu), *een witte raaf* een uitzondering (Obk, Op): *Dat is now ienmaal een witte raaf, dat gebeurt haost nooit* (Op), *Ze kommen toch wel achter jow leugens, of zullen de raven et ok uutbrengen* hoe dan ook komt de waarheid aan het licht (Op), *Wees mar veurzichtig, want de raven brengen et over het zal heel gemakkelijk in de bekendheid komen* (Sz), *Dat is veur de raven gooien onbegonnen werk* (Dho, Op), *Hi'j vret as een raef* (Np), *Jim vreten as raeven* (Np), *Zie stelen as raven* (verspr., Spa), *Hi'j steelt as de raven* (Ow, Spa, Wol), *...as een raaf* (Bdie), *Hi'j liegt as een raaf* (Diz), *zwat as een raaf* (Dhau, Dho, Ow)

raevennust (l) Ook *raevenust* (l) ['rɛ:bm nɑst/...] - ravenest

Raevenswoold (Dho, Ow, l) Ook *Ravenswoold* (verspr. OS) et ['rɛ:bm's'wo:lt] 1. naam van een der dertien dorpen in *Oost-Stellingwarf*, Ned. Ravenswoud

Raevenswooldiger I (Obk) de; -s [...'wo:l dægʃ, ...gər] 1. inwoner van *Raevenswoold*

Raevenswooldiger II (l) bn.; niet tegelijk voor een onzijdig zn. én na een onbep. lidw. [...'w...] 1. van, m.b.t. *Raevenswoold*, vgl. *de Raevenswooldiger bossen* (l)

raevenust z. *raevennust*

rafel z. *raffel*

rafelen z. *raffelen*

raffel Ook *rafel* (Ld, Spa, Sz) de; -s; -tien ['rafɫ/'ra:fɫ] 1. rafel, losgeraakt weefsel *D'r zitten raffels an de rok* (Dho, Ma, Nbk), *De raffels kommen heur onder de jurk uut* (Dhau), *...onder de rok weg* (Obk), *Et is zo roeg ofwarkt, de raffels hangen d'r bij* (Spa, Diz), *D'r hangen raffels bij daele* (Nbk), *De raffels hongen 'm onder an de broekspiepen* (Op, Ol-Nl), *een raffel an de trui hangen hebben* (Nw, Spa Wol), *een raffel in de kouse ladder* (Nbk) 2. grote mond (fig.) (Nbk) *Hool je grote raffel es* (Nbk)

raffelbek (Dfo) de; -ken; -kien ['rafɫ...] 1. iemand die veel en druk praat

raffelen Ook *rafelen* (Ld, Spa, Sz) zw. ww.; overg.; onoverg.; raffelde, het raffeld ['rafɫn/'ra:fɫn] 1. (onoverg.) rafelen (van stof, garen) *Die hiele rok raffelt* (Np), *Dat touw raffelt* (Ste), *Die mouwe is kepot bi'j de polse, die begint zo te raffelen* (El, Ste), *Dat begint helemaal te raffelen* (Ol-Nl), *Die steek moet ik evenpiets vaastezetten, eers gaot hi'j raffelen* (Obk), *Kiek die jasse es rafelen* (Spa), *Aj' een steek valen laoten* (mit breien) *begint et te raffelen* (Nbk) 2. (onoverg.) raffelen, druk kletsen, aan één stuk door praten *De snaevel staot him nooit stille, en dat raffelt mar!* (Dfo), *Die dot niks as raffelen* (Spa, Ow), *As die goed an 't raffelen is (...)* (Obk), *Wat praot die man, et raffelt 'm uut de bek!* (Spa), *...uut de mond* (Ow), *...van de mond* (Bu, Nbk), *...van de bek* (Diz, Np), *...van de tonge* (Ld), *Hi'j raffelt an ien stok deur* (Ol-Nl, Nbk), *Hi'j zit an ien stuk deur te raffelen* (Spa), *Hi'j raffelt d'r mar wat henne kletst maar wat raak* (Bdie), *Ze hul niet op te raffelen* (Op) 3. (overg.) snel en weinig zorgvuldig uitvoeren (van werk) (Sz) *Ik heb et druk, dat ik gao et werk veur vandage mar vlug an kant rafelen* (Sz)

raffelig (Bu, Nbk) bn.; -er, -st ['rafɫəx] 1. rafelig *Et is raffelig heur, et raffelt hielemaole uut* (Bu)

raffelkont (Dhau, Wol) de; -en; -ien ['rafɫkont] 1. iemand die voortdurend druk, veel kletst

raffelkouse (Sz) de; -n; ...kousien ['r...] 1. iemand die voortdurend druk, veel kletst

raffelschute (Db, Diz, Obk, Spa) de; -n; ..schutien ['rafɫskytə] 1. iemand die druk en veel praat

raffelwol (Nbk) de ['rafɫwol] 1. eerder gebruikt wollen garen, vgl. *'t Is raffelwol, ofraffeld gaoren daor ik mit breie* (Nbk)

raffia (spor.) ['rafija] - raffia

raffinaderi'je (spor.) [...dʀ'ʲjə, ...ejə; z. -'ijje] - raffinaderij (van olie)

rag (Bu, Nbk) et [rax] 1. (ook verz.) rag, spinrag *D'r hangt ok weer een rag an de zoolder* (Bu, Nbk)

rage (spor.) ['ra:zjə] - rage

ragebol z. *raegebol*

ragen z. *raegen*

ragfien (Diz, Obk, Ol-Nl) ['raxfin] - ragfijn (lett.) *Dat is een ragfien warkien, dan maj' wel goeie ogen hebben* (Diz),

rail - rakkien

ragfien gaoren (Ol-Nl), *Dat is mi'j te ragfien* (Obk)

rail z. *reel*

rak Ook *rek* (Diz, Op, Sz) et; -ken; -kien [rak/rek] 1. rek voor potten, pannen, melkbussen, emmers enz., hetz. als *busserak* en *potrak*, vgl. *Veur potten en pannen hadden ze een rak an de mure om an op te hangen of in te zetten* (Obk), *As de melkbussen schonebuund waeren, wodden ze op 'e kop op 't rek zet, om uut te lekken* (Op), *De pannen leg ie mar op 't rak* (Ste), *De melkbussen laggen op 't rak* (Ma, Spa), *...staon op 't rak* (Ol-Nl), *We zetten de bussen op 't rek* (Sz), *De bussen liggen weer schone op 't rek* (Diz) 2. het geheel van de vier blaeden van een hooimachine (Ow) 3. hetz. als *linnenrak*, z. aldaar *Ik heb de was op 't rak daon* (Np) *De was hangen wi'j op 't rak* (Dhau, Pe-Dbl, Ol-Nl), *Zet et rak even buten* (Ste) 4. fietsrek (j) *N. zol krek heur fiets uut 't rak haelen, doe 't begon te sni'jen* (j) 5. (vaak verkl.) eierrek (Ol-Nl) *Zet de eier mar op 't rakkien* (Ol-Nl) 6. oud paard (El) *Dat peerd is een oold rak* oud paard (El)

rakelings z. *raekelings*

raken z. *raeken*

raket Ook *reket* (spor.) de; -ten; -tien [ra'ket/ra'ket] 1. vuurpijl (spor.) 2. raket (die bommen naar hun doel brengt of voor de ruimtevaart)

raketanval (spor.) [ra'k...] - raketaanval

raketbasis (spor.) [ra'k...] - raketbasis

raketinstelaoisie (spor.) [ra'k...] - raketinstallatie

raketmoter (spor.) [ra'k...] - raketmotor

raketofweer (spor.) [ra'k...] - raketafweer

rakken zw. ww.; overg., onoverg.; rakte, het rakt [rakp] 1. opruimen en/of schoonmaken, wegnemen van viezigheid (vaak: bij wijze van hulp) *Ik heb de boel weer rakt, want et was me wel een troep* (Diz), *Ze mossen him hielemaole rakken hem in alles verzorgen* (Np), *Wi'j hebben daor de rommel rakt* (Ow), *De bureen hebben et daor allemaole even rakt* (El), *D'r is daor iene ziek, en zi'j rakt d'r de boel wat op* (Ste), *kattestront rakken* (Nw, Ol-Nl, Spa), *Dat beest is niet zindelik, ik heb heel wat van 'm te rakken* (Pe-Dbl), *As iene overgeven het, dan moe'j et rakken* (Wol), *Et is daor een grote troep, d'r is veule te rakken*

(El), *Die meensken hebben daor hiel wat rakt* (Obk, Np), vandaar *Ze hebben him uut de nood rakt* (Np), *Hi'j is weer rakt, mar now lat hi'j niks meer van 'm heuren* hoewel hij door anderen geholpen is, vergeet hij dat gemakkelijk (Nbk), *Ik heb 'm uut de stront rakt* ik heb ervoor gezorgd dat hij bep. moeilijkheden te boven kwam, ik heb hem geholpen met werk dat hij alleen niet aankon (Bdie), *Ie moe'n je eigen kont mar rakken* je moet je zelf maar zien te redden (Nw), *Och, wat wil hi'j, hi'j kan zien eigen kont nog niet rakken* (Bu) 2. (overg.; in het bijzonder) een baby verschonon, een schone luijer geven (Dfo, Obk, Spa) *De poppe moet nog even rakt wodden* (Obk), *De kleine jonge had een vieze broek, die he'k eerst mar es rakt* (Spa) 3. z. *rachen*

rakker z. *rakkerd*

rakkerd (Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Ste, b) Ook *rakker* (verspr.) de; -s; rakkertien [rakr(t)] 1. zeer bijdehand, gewiekst, bedreven iemand: bijv. in werk, in schaatsen *Hi'j is goed uutsloopen, et is een kwaoie rakker* (Bu, Diz), *Hi'j kan hadde warken, et is een kwaoie rakker* (Bu), *N. is een rakker op et ies* (Op), *Daenk d'r goed omme, et is een rakker, heur* bijv. inzake handel, kaarten (Op, Ste), *Et was (...) een vos! Een oolde rakkerd, die al hiel wat opvreten har* (b), *een sloege rakker* sloom iemand die ze toch achter de ellebogen heeft (El) 2. deugniet, kwajongen *Die jonge is een grote rakkerd* (Nbk, Np), *...een echte rakker* (Ow), *...een dikke rakker* (Ma), *...een ondeugend rakkertien* (Obk) 3. moeilijke of schelmachtige persoon, iemand die het niet zo nauw neemt (Np, Ol-Nl) *een kwaoie rakkerd* een niet zo gemakkelijke vrouw (Np), *N. is een aorige rakkerd* neemt het niet zo nauw (Np)

rakkien (Ma, v) Ook *rachien* (Op) et; rakkies [rakin/raxin] 1. rak (in de wind), in fig. gebruik, nl. kleine tegenslag (v), vgl. *D'r hoeft in feite mar een klein rakkien in de wiend te kommen en de boel ligt d'r henne* (v), ook: kleine vooruitgang, vgl. *En dan kommen d'r dus kleine rakkies in de wiend* stukje bij beetje gaat het vooruit, bijv. bij het uitvoeren van een projekt (v) 2. klein type hooiopper (van

vroeger) (Ma, Op)

ral bn., bw.; ralder, ralst [ral] 1. druk, overdreven, snel en zenuwachtig in het praten *ie moe'n eerst goed luisteren, ie bin me te ral in et praoten* (Db), *Die is wel wat te ral in de praot* (Spa, Dfo), *ie moe'n niet zo ral wezen* (Bdie), *Dat is een ralle praoter* (Dho, Spa), *Hi'j is ral in de mond* (Diz, Ma, Ste), *Hi'j praot zo ral, ie kun 'm haost niet volgen* (El), *Et is wat een overdreven man, hi'j praot zo ral as wat* (Ld), *Och, da's wel een aorig meenske, mar zie is nogal wat ral* vertelt eigenlijk teveel (Bu), *Ik kriege d'r piene in 't heufd van, hi'j is mi'j veul te luud en te ral* (Op) 2. grof, ruw in de wijze van uitdrukken (Ste) *Hi'j is raer ral in de mond* (Ste) 3. (van sluitwerk) te ruim (verspr.) *Die krappe van de deure is ral, d'r moet een pennegien tussen* (Bdie, Sz, Nbk, Np), *De klinke van de achterdeure is ral, die sluit niet al te goed meer* (Op), *We meugen wel een ni'je krukke an de deure hebben, disse zit d'r wat ral in* (Ld) 4. (bw.; van een koe) schuw, zenuwachtig (Ste) *'k Vertrouw et niks, hi'j kik zo ral toe* (Ste)

raldal (Nw) de; -len; -legien ['raldal] 1. iemand die voortdurend druk praat *Et is een raldal, die praot altied an* (Nw)

rallie z. reel

rally (spor.) ['reli] - autorally de rally van Monte Carlo (spor.)

ram de; -men; -megien [ram] 1. mannelijk schaap *Oktober is zowat de tied dat de schaopen onder de ram en de geiten onder de bok moeten* (Pe-Dbl, Op), *Een ram wodt vaeke in 't laest van september bi'j de schaopen laoten* (Nt, Ol-Nl, Ld), *In de haast hebben de schaopehoolders vaeke een ram bi'j de schaopen lopen om heur schaopen drachtig te kriegen* (Db), *Et schaop het onder de ram west* (Ste, El), *een ram holen* hebben en ter dekking aanbieden (b), *de ram ofbiennen* kastreren door af te binden (Bdie, Ma, Nbk, Nt, Ow, Wol), vandaar *een ofbunnen ram* (Nbk) 2. mannelijk konijn *Hi'j moet mit de knien naor de ram* (Ma, Obk, Ow) 3. (met hoofdletter) het sterrenbeeld Ram 4. in *rammen en u'jjen* blauwe gentiaan (Ld)

ramadan (l) ['ramadan] - ramadan

ramlam z. ramlaom

ramlaom (Dho, El, Np, Obk, Op, Ow)

Ook **ramlam** (ZW, Ol-Nl, Spa, Sz) et; -er; -pien [r...] 1. mannelijk lam *Ujlaomer bin vaeke meer weerd as een ramlaom* (Obk), *D'r bin nogal wat ramlaomer bi'j* (El), *We hebben een ramlam an de flesse* (Spa)

rammaaien (Bdie, Wol en verspr. oost.)

Ook **rammeien** (Dfo, Diz, Obk, Sz, Wol), **remaaien** (Dho, Nbk, Np, Ste, b: lm, bet. l: bo: Bu) zw. ww.; overg., onoverg.; rammaaide, het rammaaid [ra'ma:jp/ra'mej(d)ŋ/rø'm...] 1. met geweld slaan, rammeien, met de armen om zich heen slaan *Ze rammaaide om heur toe* (Np), *Daor rammaait hi'j de boel van boven* (Nbk), *Ik heurde je al rammaaien* (Ste), *Die kwaojongen zitten in de neutepollen te rammeien* (Obk), *Ze rammeide me zo an de kaante duwde me opzij* (Wol), *Hi'j rammeide de koffie van de taofel* (Nbk, Np, Diz), *Slao niet zo mit je hanen, ie kun die vase wel ondersteboven rammeien* (Obk) 2. (onoverg.) een behoorlijke opruiming houden (Wol) *Ik hebbe es goed in de schure an 't rammaaien west* (Wol) 3. (onoverg.) woest, wild lopen (Nw) *Hi'j rammaait overal deur loopt lomp en woest overal doorheen, over planten enz.* (Nw) 4. (onoverg.) stoeien, wild ravotten (Dfo, Dho, Obk, Ste) *Hool toch op te remaaien* (Dho), *Die jongen bin zo an 't rammaaien, dat dri'jt op ruzie uut* (Dfo, Ste, Obk)

rammaaiet (Ste) Ook **remaaiet** (Ste) de; -s; -tien [ra'ma:jp/rø'm...] 1. iemand die stoeit, woest ravot

rammeheufd (Ste) Ook **ramsheufd** (Bu, Pe-Dbl) et; -en ['ramø.../rams...] 1. ramshoofd, het enigszins bolle hoofd dat sommige paarden hebben *Dat peerd het een rammeheufd* (Ste), *As een peerd een ramsheufd het, dan het hi'j een bochel op 'e neuze* (Bu)

rammeien z. rammaaien

rammekop (Dho, Diz, El, Ma, Nbk, Spa)

Ook **ramskop** (Db, Np, Nt, Nw, Obk) de; -pen ['ramøkop/rams...] 1. kop van een ram (El, Ma, Nbk) 2. hetz. als **rammeheufd**, z. aldaar *'t is wel een mooi peerd, mar et is spietig dat hi'j een ramskop het* (Obk), *Dat peerd het wat een rammekop* (Dho)

rammel de ['raml] 1. in *een pak rammel* een pak slaag: *Aj' dat nog een keer doen, kriej' van mi'j een best pak rammel* (Db),

iene een pak rammel geven (Nbk) 2. in an de rammel wezen veel en druk praten (Nw): *Ie bin al tied an de rammel* (Nw) 3.

z. rammelbelle

rammelaar (Bdie, Bu, Dhau, Dho, El, Op, Spa) de; -s; -tien [ram|a:r] 1. mannelijke haas (Bdie, Bu, Dhau, El, Op, Spa) 2. hetz. als rammelbelle, z. aldaar (Dho, Spa) *De kleine jonge hadde een rammelaar in de wiege* (Spa)

rammelbelle (verspr.) Ook **rammel** (Dho, Op) de; -n; -gien [ram|.../...] 1. bekend speeltuig: rammelaar *Ik weet nog dat ze d'r weren, een rammelbelle van pitriet of Spaans (spleten) riet* (Nbk) 2. iemand die veel, druk kletst (Nbk) *Dat is wel zo'e'n rammelbelle* (Nbk)

rammelder z. rammeler

rammelderi'je (Ste) de [ram|dr'ijə] 1. gerammel, het rammelen *Hè, wat een rammelderi'je over die hobbelige weg!* (Ste)

rammeldeuze (Dfo, Ld, Ma, Np, Nw, Obk, Op) de; -n; ...deusien [r...] 1. doos met steentjes die men laat rammelen wanneer men achter een paard loopt op een keuring, nl. waardoor het paard harder gaat lopen (Nw) *D'r gaot iene mit de rammeldeuze achteran* (Nw) 2. rammelgat, kletskaus *Die oolde rammeldeuze gaot mar nooit weer vot* (Obk), *'t Is wat een rammeldeuze* (Ma)

rammelen zw. ww.; overg., onoverg.; rammelde, het rammeld [ram|n] 1. (onoverg.) rammelen, een rammelend geluid voortbrengen *De wekker rammelt, we moe'n d'r uut* (Nbk), *Wat rammelt jow fiets toch* (Bu), *Et stormt zo hadde, de deuren en raemen rammelen d'r van* (Obk), *Et huus rammelde d'r over, doe die zwaore auto d'r langes gong* (Wol), *Ik mag de uitlaot van mien auto wel es naokieken laoten, die rammelt d'r over* (Db), *Hi'j ridt nogal harre mit die karre achter de auto, alles rammelt d'r over* (Ld), *Die deure staot te rammelen* (Ste), *Et deksel rammelt op 'e panne* (Nbk, Nw, Ld), *D'r ging een zwaore auto langes, dat de koppies en de paanties rammelden* (Diz), (bij vergelijking, onpers.:) *'t Rammelt mi'j zo in 't lief, de brune bonen beginnen te warken* (Nbk, Ol-Nl, Obk), *...in de huid* (Nbk), *...in de boek* (Nbk, Nt), *De boek rammelt me* nl.

doordat men last van winden heeft (Nbk), (onpers.) *'t Is haost eterstied, et begint me in 't lief te rammelen* nl. doordat men trek krijgt (Ol-Nl), zo ook *As et je rammelt is et van de honger* (Ste), *De maege rammelt me* (Np) en *Ik rammel van de honger* (verspr.), *We konnen de eerpels rammelen heuren over de straote, doe de zak leegleup* (Obk), *Mar dat dekselse geld! Dat mag zo graeg rammelen, en dan sleug K. bij'tieden 't zwiet uut wil graeg uitgegeven worden* (b), *Zuwwe even centen rammelen?* nl. de holle vuisten op elkaar doen en op de knieën slaan, zodat de indruk ontstaat dat je centen in je handen verbergt (Nbk) 2. (onoverg.) met een rammelend geluid gaan *De auto rammelde over de weg* (Nbk) 3. (onoverg.) morrelen of anderszins met iets bezig zijn zodanig dat er een rammelend geluid ontstaat *Ze zatten an de deure te rammelen* (Db), *D'r wodt an de deure rammeld* (Bu), *Ik heb an de deure rammeld, mar d'r was gieniene thuus* (Nw), *As d'r aovens iene an de deure zit te rammelen, doe ik niet eupen* (Obk), *mit sleutels rammelen, De visboer rammelt mit zien geld* (ba), *Zit toch niet zo op die piano te rammelen* (Nbk) 4. (onoverg.; van een betoog, een verhaal:) niet sluitend zijn, niet kloppen op diverse punten (Nbk, Op) *Dat verhael van him rammelde hielemoale, d'r zat niks gien vaastigheid in* (Op), *Dat verhael rammelde an alle kaanten* (Nbk), (met betekenisvermenging:) *Op zien verhaelen kuj' gien staot maeken, ze rammelen soms as een oolde fiets* (Op) 5. (onoverg.) uitvallen van rijpe, droge korrels (uit korenaren), ook: overrijp zijn van die korrels (verspr.) *Dan rammelt et zaod d'r ofvalt in flinke hoeveelheden, nl. wanneer de graankorrels overrijp zijn* (Dhau, El, Ma, Nbk, Np, Nw, Op, Ste), zo ook *Et zaod rammelt d'r uut* (Sz, Bdie), *As et zaod slim riepe is, zej' wel: et rammelt in de aoren* (Ste), *...in 't stro* (Diz, Obk, Np), *Nao et dösken mos et zaod over de wiene en dan rammelde et in de bak* (Ld) 6. (overg.) ranselen, door elkaar schudden en slaan, in *iene deur mekeer rammelen*: *Ik zal je deur mekaere rammelen* (Ste, Bdie), *Ie zollen je deur mekeer rammelen!* (Dho, Diz, Nbk, Nw, Ma) 7. (onoverg.) aanhoudend druk kletsen *Dat meenske zit mar*

weer te rammelen (Obk)

rammeler Ook **rammelder** (bet. 2: Nbk) de; -s ['ram]t/...dɪ] 1. iemand die *rammelt* in divers. bet., z. *rammelen* 2. ratelkous, iemand die voortdurend praat, babbelt (Nbk, Nw) *Ie bin me ok een oolde rammelder, heur* (Nbk)

rammelfiets (Db, Nbk) de; -en; -ien ['r...] 1. fiets die voortdurend rammelt *een oolde rammelfiets* (Db)

rammelig (Nbk) bn.; -er, -st ['ram]ɔx] 1. niet goed vast in bep. onderdelen, rammelend *Jow fiets wodt ok aorig rammelig!* (Nbk); ook fig.: van een betoog, verhaal

rammelkaaste Ook **rammelkast** (Wol), **rammelkaste** (WH, Ol-Nl) de; -n ['r...] 1. oude kast die rammelt (Nw) 2. oude fiets, auto, wagen of kruiwagen (veelal: die rammelt) *een oolde rammelkaaste van een fiets* (Dfo, Diz, Ma, Ow), *Wat ried ie op een ouwe rammelkaste, jong* (Spa), (van een auto:) *Die oolde rammelkaaste komt niet deur de keuring* (Obk), *Hi'j reed in een oolde rammelkaaste, hi'j was neudig an een ni'je waegen toe* (Wol)

rammelkarre (Np) de; -n; -gien ['r...] 1. oude fiets (veelal: die rammelt)

rammelkast(e) z. *rammelkaaste*

rammelkont (Nbk) de; -en; -ien ['r...] 1. rammelgat, kletskaus

rammelmaande (Obk) de ['ram]mä:ndə] 1. rammelaar, *rammelbelle* van pitriet *Een rammelmaande wodde vlochten van pitriet, d'r zatten een peer kattebellegies in* (Obk) **rammelschute** (Dho, Diz, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, b: lm) de; -n; ...schutien ['ram]skytə] 1. ratelkous, babbelkous *Da's een echte rammelschute!* (Diz)

rammelzak (Np) de; -ken; -kien ['r...] 1. rammelgat, kletskaus

rammen zw. ww.; overg.; ramde, het ramd ['rap:] 1. dekken: door een mannelijk schaap (Bu) *Dat schaop wodt ramd* (Bu) 2. z. *raomen*

rammenas (fp) ['ramənas] - rammenas **rammepiest** (Nbk) de; -en ['raməpist] 1. penis van een mannelijk schaap

rammestroep z. *rammestrupe*

rammestroppe z. *rammestrupe*

rammestrupe (Bu, Diz, Ld, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Wol) Ook **rammestruup** (verspr. OS, Bu, Nw, Op, Pe-Dbl, Sz),

rammestroep (Nt), **rammestroppe** (Sz), **ramsstroppe** (Sz) de; ...strupen; ...strupien ['raməstryp(ə)/...strup/...ströpə/...] 1. mastworp, o.m. gebruikt om rammen af te binden, ook toegepast in geval van ossen en voor het afbinden van *bi'jutters*, vgl. *Hi'j zet d'r een rammestruup op* (Ma), *Doe even een rammestrupe in et touw* (Wol), *Et mos een stark touw wezen aj' een bokkien de zak ofbunnen: een rammestruup mit een knope d'r op* (Sz), *De bokken moe'n ofbunnen wodden; dan komt d'r een rammestrupe op, dan rot et wel vot en vaalt et d'r of* (Nw), *Mit de rammestrupe bunnen ze ok wel utters of* (Np), *De rammestrupe brukten we om de wiezeboom op 'e hujwaegen vaaste te bienen* (Np), *As ramsstroppe brukten ze hier fietseventiel* (Sz), *De rammestrupe wodt ok bi'j de meule bruukt om de zakken dichte te doen* (Nbk)

rammestruup z. *rammestrupe*

rammig (Nw) bn. ['raməx] 1. tochtig: van een vrouwelijk konijn

ramp de; -en; -ien [ramp] 1. ramp, onheil *D'r is een ramp gebeurd* (Ma), *Mit de ramp van Borculo was et hier ok noodweer* (Obk), *Mit storm kan d'r een grote ramp kommen* (Dhau), *As dat gebeurd was, was 't een ramp wodden* (Spa), *Wat hebben die al wat rampen mitmaekt onheil, geweldige tegenslagen ondervonden* (Dho), *Die meensen hebben zovule tegenslaegen, et is gewoon een ramp het is heel erg, geweldig vervelend* (Diz), zo ook *Et was een ramp, heur, veur die lui* (Ste, Bu), (enigszins schertsend:) *Veul heil en zegen in et ni'je jaor en mar zien wat veur rampen d'r over je kommen* (Nt), *gien ramp wezen* niet zo erg zijn: *'t Is wel jammer, mar et is nog gien ramp* (Dho), ook: gunstig zijn, prettig zijn (Ol-Nl): *'t Zol niks gien ramp wezen as 't woordeboek klaor was* (Ol-Nl), *Dat bin rampen an disse kaant De Kuunder* dat probleem, die moeilijkheden zijn nog niet zo groot, het kon nog erger (Np), *...an disse kaant Gieteren* id. (Np, Ste), *...an disse kaant et graf* id. (Ste) 2. flinke tegenslag, afknapper *'t Is een beste ramp, aj' de kalver van de buren in de bloemtuun kriegen* (Db), *As et tegenzit en alles lop tegen, dan kuj' de rampen niet ontlopen* (Sz), *Hi'j het een ramp ondervindt een*

rampfoons - rang

ellendige situatie (Ste)
rampfoons (I) Ook *rampenfoons* (Pe-Dbl) ['rampə.../'ramprə...] - rampen-fonds
rampelement z. *rappelement*
rampesant z. *ramplesant* I
rampelsant z. *ramplesant* I
rampenfoons z. *rampfoons*
rampeplan (I) ['rampə...] - rampenplan
rampetoerisme (I) ['rampə...] - rampen-toerisme
rampetoerist (I) ['rampə...] - rampen-toerist
rampgebied (I) ['r...] - rampgebied
rampjaar (spor.) ['r...] - rampjaar
ramplasant z. *ramplesant* I
ramplesaant z. *ramplesant* I
ramplesant I Ook *ramplesaant* (Bu, Np), *rampelesant* (Op, Wol), *rampelsant* (Dfo, Dhau, Nbk, Nt, Op), *ramplasant* (Db, Dho, Diz), *remplasant* (Db, Obk) de; -en [ram plə'sant, ook wel ...zant (Nbk)/...'sā:nt/ ramp]ə'sant/ramp]ə'sant/ramplə'sant/emplə'sant] 1. remplaçant, plaatsvervanger voor het vervullen van de dienstplicht *Pake het vroeger wel es verteld hoe jonges vroeger vrijkocht wodden; dat tegen een flinke somme geld een aander veur heur dienst dee, een remplasant* (Db), *Ramplesanten kochten ze op om bij'veurbeeld naor Indië te gaon; d'r wodde niet zo arg tegen op-keken want et waeren niet de alderbesten; et is wel zoe'n 100 jaor leden en et wodde laeter verbeuden* (Nw, Ste), *Iene die wel geld hadde en niet graag in dienst wou, die nam een ramplesant; hi'j betaalde 'm dan 80 of 100 gulden en was zelf vrij* (Db, Obk, k: Ste, Sz); ook in bijzondere toepassing, vgl. *Ie hadden een ramplesant en een nommerwisselder; een ramplesant gong een keer zo lang in dienst en gong dus veur twee in et plak; een nommerwisselder was iene die veur iene in dienst gong, dus ien keer de gewone diensttied* (Bu) 2. dier dat niets voorstelt, dat erg ziekelijk, gebrekkig is, ook: persoon die zwak of gebrekkig is of waar een steekje aan los is *Koenen die mond- en klauwzeer had hadden, daor bleven een boel rample-saanten van over* (Bu), *Ie hebben daor ok een aorige ramplesant lopen een erg slechte, ziekelijke, gebrekkige koe* (Ste), van-daar *De ramplesant moet mar naor de mark*

(Spa), *Hi'j kan ok niet best meer lopen! Wat een rampelsant!* (Nbk), *Helemaol goed is hi'j niet, et is een ramplesant* (Dho)
ramplesant II (Ma, Nbk) bn. 1. (van personen) nogal gebrekkig (in lichamelijk opzicht), enigszins ziek *Hi'j was aorig ramplesant* (Ma), (gezegd bijv. wanneer men nogal last heeft van z'n verkoudheid) *Hè, ik bin zo ramplesant* (Nbk)
ramptied (j) de; -en ['ramptit] 1. periode vol rampspoed *Et was now ienkeer een ramptied* (j)
rampzalig (Ma) [ramp'sa:ləx] - rampzalig: met rampspoed, ellende, geweldige tegen-slag
rams (El) bn. [rams] 1. tochtig: van een schaap *Et schaop is rams* (El)
ramsheufd z. *rammeheufd*
ramsig (Obk) bn.; -er, -st ['ramzəx] 1. tochtig (van een konijn)
ramsij (spor.) - ramsij: inzake boeken, in *in de ramsij* (spor.)
ramskop z. *rammekop*
ramsstroppe z. *rammestrupe*
rand z. *raand*
rane z. *raand*
ranen (Nbk, b: lm, ln) Ook *raonen* (Bu) zw. ww.; overg., onoverg.; raande, is raand ['rā:ŋ:/'rō:ŋ:] 1. smelten *Ie raanden daor haost van de zonne; d'r ston ja ok gien zuchien wiend* (Nbk), *vet raonen* (Bu)
rang I de; -en [ran] 1. elk der soorten plaatsen bij een voorstelling: in de schouwburg, een filmtheater e.d. *Zitten jim vanaovend (op de) eerste rang?* (Nbk), (bij vergelijking gezegd van iemand die een goeie positie inneemt, eer krijgt enz. terwijl hij er weinig of niets voor heeft gedaan, er nauwelijk voor heeft betaald:) *Wel op 'e eerste rang zitten, veur een kwattien as 't kan!* (Ol-Nl), zo ook *veur een dubbeltien op 'e eerste rang zitten* (Nbk, Ow) 2. maatschappelijke klasse, vooral in verb. als *Et komt op rang en stand niet an* (Nbk), *We vunnen dat d'r in Berkoop vroeger altied rangen en standen weren* dat men zich daarin meer of minder bewust indeelde en zich daar naar gedroeg (Bu, Nbk) 3. positie in organisatorische hiërarchieën als in het leger *Die mán het een hoge rang* (Nt), *...in et leger* (v)
rang II (Db) zn., g. lidw. 1. aardappelloof *As d'r tevule rang an de eerpels zit, gaot*

dat ten koste van de deugd (Db)

rang III tw. 1. rang *En... rang was et, hij vul* (Bu), *Rang, daor gaot de waegen de sloot in* (ba)

range (Bu, Db, Dho, El, Nbk, Ow, Pe-Dbl) Ook **rank** (Ste) de; -n ['ranə/rank] 1. (veelal mv.) stengel van de aardappelplant (boven de grond) *de rangen van de eerpels* (Nbk), *De rangen van et eerpellof branen we op* (El), *We hadden mooie, rechtopstaonde rangen op 'e eerappels* (Pe-Dbl) 2. z. **rank**

rangerder (spor.) [rã'zju:ə(r)dɾ, ...rã...] - **rangerder**: persoon die rangeert (inzake tre nen)

rangen z. **ranken**

rangeren (spor.) [rã'zju:ərn] - **rangeren** (inzake treinen)

rangerig (Ste) bn.; -er; -st ['ran(g)ərɔx] 1. licht gebouwd, dun *Hij zicht d'r rangerig uut* (Ste), *...kik d'r rangerig uut* (Ste)

ranglieste (verspr.) ['r...] - **ranglijst**

rangnummer (spor.) ['r...] - **rangnummer**

rangodder (l) ['r...] - **rangorde**

-rangs - -rangs, in samenstellende afleidingen als *eersterangs*, *dadderangs* enz.

rangtelwoord (l) ['r...] - **rangtelwoord**

rangverschil (l) ['r...] - **rangverschil**, verschil in maatschappelijke rang

ranja (verspr.) Ook **ranje** (spor.) ['rãnja/'rãnjə] - **ranja**, limonadesiroop *een glas-sien ranja* (Bu)

ranje z. **ranja**

rank (verspr.) Ook **ranke** (Op), **raank** (Dho, Nbk, Obk, Op), **range** (Bu, Nw, Ow, Pe-Dbl) de; -en; -ien [rank/rã:nk/'ranə] 1. (vaak mv., ook verz.) **rank**: uitloper, dunne, slappe stengel, nl. vooral waar planten zich mee vasthechten, boonrank, rank van de erwt (Bu, Ow), vgl. *D'r kommen al mooie rangen an d.i. bijv. aan de klimop, de kamperfoelie* (Bu), *'de raanken van aten en bonen, om klimmen te kunnen d.i. hetz. als wiensel* (Op, Nbk), *ranken an stok-bonen* (Ma), *Pronkebonen hebben bloemtrossen buten de rangen* (Ow), *An de rangen gruuien de peulen* (Bu), *D'r zitten al aorige ranken an nl. aan de erwten en bonen* (Ow, Ste), *Die raanken slingeren mooi om de stokken* boonranken (Dho), zo ook *De ranken gruuien boven de stokken uut* (Sz), (verz.) *De raank van de bonen*

klimt al aorig in de hoogte (Obk) 2. z. **range**

rankekaste z. **raankekaaste**

ranken Ook **raanken** (Bu, Db, Diz, Np, Obk), **rangen** (Nw, Pe-Dbl, Ste) zw. ww.; onoverg.; **rankte**, het **rankt** ['rankɥ/'rã:nkɥ/'raq:] 1. **ranken**, uitlopers gaan vormen, vaak: waarmee een plant klimt *De aten en bonen beginnen al aorig te rangen, d'r zitten al aorige ranken an* (Bu, Nbk, Nw, Obk, Ow, Ste), *De bonen beginnen al mooi te ranken* (Spa, Wol), *De stokbonen rangen om de stokken* (Dhau, Pe-Dbl), *In de wandelbos raanken de papzoegers zo keunstig om de boomstammen hinne* (Db), (onpers.) *Et begint al te rangen* er gaan zich al **ranken** vormen (Ste), *De bonen en de aten beginnen te wienselen, de erebeien raanken* (Np)

rantiesknippen z. **raantiesknippen**

rantieswante z. **raantieshaanske**

rantsoen (spor.) - **rantsoen**: afgemeten, per persoon vastgestelde voorraad levensmiddelen *'t Is op rantsoen* op beperkte, vastgestelde voorraad te verkrijgen/toegedeeld (spor.)

rantsoenbeweiding (Op) de [rant'sümb..., rã's...] - **rantsoenbeweiding** *Veur rantsoenbeweiding wodt schrikdraod bruukt* (Op)

ranzig z. **raanzig**

rao - verb. en vervolgens verkorte vorm van **raod**, tevens verkorte werkwoordsvorm van **raoden**, z. aldaar, ook var. van **ra** II, z. aldaar

raod de; -en [rɔ:ət] 1. (g. mv.; vooral in vaste verb.) wat men bedenkt, weet om uit problemen enz. te komen (*je*) **gien raod weten**: *Doe ik dat heurde, wus ik gien raod meer* (Op), *N. wus 'm gien raod van de piene* (Diz), *Ik wus me haost gien raod, ik had zoe'n piene in et lief* (Pe-Dbl), *Ik wol me gien raod weten as me dat overkwal* (Ld), *argens raod op weten* (Nbk, Spa, b): *Sommige meensen weten overal raod op* (Spa), *d'r raod op weten* (b), *argens gien raod mit weten* (spor.): *Hij wus d'r gien raod meer mit* was radeloos (Dfo), *d'r is gien raod toe* niets helpt, er valt niets op te bedenken zo erg is het (OS, verspr. WS): *Hij was zo verkeerd as een varken, d'r was gien raod toe* (Bu, Ow), *We konnen niet uut de perblemen kommen, d'r was gien raod toe* (Ld), *D'r was gien raod toe, hij*

mos mit zien zere haand naor de dokter (Obk), Hier mos vot-en-daolik hulpen wodden, eers was d'r gien raod an toe anders ging het beslist mis, viel er niets meer te redden (b), zo ook *D'r is gien raod an toe* (Dhau, Nbk, Spa, Ste, Wol): *Wat gong et raer, d'r was gien raod an toe* (Wol), *D'r is gien raod an toe, man ze zijn absoluut niet voor rede vatbaar, ze luisteren nergens naar* (Ste), *Misschien dat hij raod schaffen kan ons kan helpen met goede raad* (Nbk), *Kuj' mij' ok raod verschaffen?* (Wol), *Hier moet raod schaft wodden* (Nbk), *We zullen heur wel raod schaffen* (Dho), *In veul gevallen schaft de tied wel raod dient zich na verloop van tijd wel een oplossing aan, wordt er wel iets op gevonden* (Op), *niet (best) uut de raod kommen kunnen niet (vlot) kunnen besluiten, tot een oplossing kunnen komen* (Dhau, Ow), zo ook *Et is een moeilik geval, ze kun niet uut de raod kommen* (Dhau, Dho), *Jouk kwam mar niet uut de raod* (vo), *Die vrouw kan in de winkel niet gauw uut de raod kommen, ze is een lastig pestuur* (Ol-Nl) en *Zo kwammen ze mittertied toch uut de raod werden het tenslotte toch eens over een oplossing, een aanpak enz.* (Dfo, Nbk), *Ik geef je te rao wie ik tegenkwam* noem je om je te beraden over, di.: raad eens (Dho), *ten aende raod ten einde raad* (Nt, Op, Spa, Ow), zo ook *te aende raod* (Db), *te aende rao* (Ma), *Ze bin heur raod ten ende* (Diz, Nbk, Np, Obk, Spa, El), *Ze weren op 't einde mit de raod* (Dfo), *Ik was mien aende te raod* (Ma), *...mit de raod op 't aende* (Bu), *...was mien raod ten aende* (Np, vo, Nw) en *De eerpels moe'n d'r nodig uut, as 't deurregent is d'r gien raod an 't ende* zijn we tenslotte ten einde raad (Dho) 2. (g. mv.) advies, raad die men een ander geeft *Bij' heur kuj' altied terechte, aj' raod hebben moeten* (Obk), *Doe zochten wij' om hulp en raod (...)* (b), *iene raod geven* (verspr.): *Ze konnen heur gien raod meer geven* (Dfo), *Ik weet et niet meer hoor, kun ie mij' gien raod geven?* (Spa), *Ik wil je nog wel een raod geven, aj' niet weten hoe aj' moeten* (Dfo), *Ze hebben me de raod geven om dat te doen* (Obk), *Ik zal je een goeie raod geven: doe et now mar zo, dan komt et altied goed* (verspr., Nbk),

Ik kan je wel een goeie raod geven! (Nw), *Za'k je raod geven?* (Nw), *Ik zol mien raod mar annemen* (Nbk), *mit raod en daod bij'staon* (Nbk), *iene om raod vraogen* (Ow), *We gaon naor een deskundige om raod te schaffen* (Obk), *Aj' mien raod in de wiend slaon, kan ik d'r niks meer an doen als je m'n advies negeert* (Op), (verb.) *Ie kun bij' him nog wel es te rao gaon* (Nbk), *Ie moe'n naor je hatte en inhoalten te rao gaon* je moet luisteren naar hoe je geweten oordeelt, hoe je er diep in je hart over denkt (Np), *Aj' naor je verstaand te rao gaon (...)* als je goed nadenkt, doet wat je verstand je ingeeft (d), *mit raod en daod iene mit raod en daod bij'staon* (verspr.), *Hij' staot d'r mit raod en daod bij' is behulpzaam: met raad en daad* (Nbk) 3. in *mit veurbedochte raode* met voorbedachten rade (Np, Op) 4. gemeenteraad *Lestdaegs is de nije raod insteleerd* (Wol), *Het et al in de raod west?* heeft de gemeenteraad het al behandeld, besproken (Nbk), *De raod het nog niks besleuten* (Nbk), *...moet uiteindelik uitsluutsel geven* (Spa), *N. schient toch mar blinders goed mit ien en aander op de hoogte te wezen, 'k zie 'm nog es lid van de raod wodden* 'k zie hem nog eens gemeenteraadslid worden (d), *Jan en alleman komt vandaegge-de-dag ok mar in de raod!* (Np) 5. advieskollege, bestuurskollege e.d., in benamingen als *de Raod van Advies van de Stellingwarver Schrieversronte, de Raod van Staote, de Raod van Europa, de Raod van Arbeid* (l), *de Hoge Raod van Aodel* (l) * *Komt tied, komt raod* (Nbk, Np, Spa), *Goeie raod is duur* (Np, Ol-Nl, Ste), *...is vaeke duur* (Op), *Goeie raod hoeft ok nog niet zo duur te wezen* (Ste)

raodeloos bn. [rɔ:əd]o:əs] 1. radeloos *Die meensken weren raodeloos* (El), *raodeloos wodden* (Nbk, Ste)

raoden zw./st. ww.; overg., onoverg.; raodde, het raoden [rɔ:ədɔ] 1. adviseren *Daor kan 'k je niet in raoden* (Np, Nbk), *A'k jim now wat raoden mag: hool dan mar op mit vuren* (b), *Kuj' me raoden wa'k doen moet?* (Nw), *Ie moe'n et veurstel van de boer annemen, dat raode ik jow, H.* (vo), *Je moe'n je niet in alles raoden laoten, mar ok es zels beslissen* (Op), *'k Hebbe him uut goederbeste raoden* (Np), *Ik*

heb 'm goed raoden goede raad gegeven, een dringend, goed advies gegeven (Bu) 2. doorgronden, begrijpen hoe iets is *Ze raodde mien gedachten* (ba), *Kun ie raoden wat dat is?* (Bu), *Hoe radt hi'j et, hen?* (Nbk), *Dat lat him wel raoden* dat is wel duidelijk, hoeft nauwelijks te worden gezegd, uitgelegd (Nbk), *Ien keer raoden wie dat daon het!* (Nbk) 3. gissen, veronderstellen hoe iets zit, hoe het antwoord is op een vraag, een raodsel enz. *Wij moe'n d'r mar naor raoden, want wij weten niet beter* (Obk), *Ie raodden d'r mar wat naor* (El, Spa), *Ie kun nooit raoden wie hier vandaege west binnen* je raadt nooit (...) (Nbk, Obk), zo ook *Dat kuj' nooit raoden!* (Np), *Ze zegt nooit wat, i'j moe'n d'r mar naor raoden* (Dhau), *Now moej' es raoden wat as ik vandaege mitmaekt heb* (Nbk), *Ie mossen d'r mar naor raoden wat dat kiend bedoelde, ie konnen d'r niks van begriepen* (Db, Ow, Pe-Dbl), *Hi'j raodde d'r mar wat naor* (Ma), *Moej' es raoden wie ik tegenkwam* (Wol, Dho), *...wa'k hier hebbe* (Nw), *Hi'j reud d'r naor* (Dmi), *Zuwwe ze dielen of moe'n we d'r omme raoden* d.i. in wedstrijdvorm naar een getal of een woord raden (om te bepalen wie het mag hebben, als eerste mag beginnen enz.) (b), (gezegd wanneer men graag een goedkeurende reactie wenst maar zich toch al voorgenomen heeft te doen wat men wil:) *Raad mij goed, mar raode mij niet of* (Ste), (raodsel:) *Ik heb een hoelten husien/Mit een hoelten krusien/Mit een slinger in 't gat/Rao, rao wat is dat?* met als antwoord: een klok met een slinger (Diz)

raadertien (bs: Dfo) et; ...ties ['rɔ:dr̥t̥in] 1. klein rad I, z. aldaar, bet. 2, in het bijzonder: tandwielletje aan een handvat met behulp waarvan men kunstraat in een bijenkast plaatst

raoderwaark z. *raoderwark*

raodgever (spor.) de; -s; -tien ['rɔ:ət̥x̥t̥:w̥r̥, ...v̥r̥] 1. iemand die raad geeft

raodgeving (Obk) de; -s, -en ['rɔ:ət̥xt̥:w̥iŋ, ...v̥iŋ] - raadgeving: advies, het adviseren

raodhuus (spor.) ['r...] - raadhuis (all. in geval van sommige steden gezegd, *gimentehuus* is de gewone aanduiding)

raodplegen (spor.) zw. ww.; overg., onoverg.; raodpleegde, het raodpleegd

['r...] 1. (onoverg.) overleggen (Obk) *We mossen eerst raodplegen hoe we die zaake anpakken mossen* overleggen (Obk) 2. om advies vragen, ook: geschriften e.d. benutten om achter iets te komen (spor.)

raodsbesluit ['r...] - raodsbesluit (inzake een gemeenteraad)

raodsel et; -s; -tien ['rɔ:əts] 1. opzettelijke, in vraagvorm gestelde puzzel, bedoeld om iemands vindingrijkheid te testen (van het type *Wie gaot op 'e kop de karke binnen?* [met als antwoord:] *de spiekers van de schoenen* (Bu), *Et het ien oge en et kan niet zien* d.i. een naald (Diz)) *een raodsel oplossen* (Nbk), *raodselties opgeven* (Bu), *Kennen jim dat raodsel?* (Nw), *We kennen een heel mooi raodsel, mar we vertellen et mar niet* (Sz) 2. ingewikkelde zaak, moeilijk oplosbaar probleem *Et is een raodsel hoe die inbrekers d'r in kommen binnen* (Dfo, Ste, Obk), *Et is me een raodsel, ie kun d'r niet bi'j* het valt niet te begrijpen (Nbk), *Et blijft een raodsel hoe ze d'r achter kommen binnen* (b, Dfo), *Et zal wel iewig een raodsel blieven* (Np), *Et is mij een raodsel hoe dat kan* (Ld, Nbk, Op, Ste, Nw), *Waorum ik dat daon heb, is me nog altied een raodsel* (Nbk, Op), *Ik stao veur een raodsel* ik begrijp er niets van, zou niet weten hoe het komt (Bu, Nbk, Nw), *De raodsels moe'n eerst nog wat beter oplost wodden, veurdat we ende van zaeken hebben* (Pe-Dbl)

raodselachtig ['rɔ:əts|ax̥t̥əx̥] - raodselachtig *Ik snap et niet, et is raodselachtig* (Ste), *een raodselachtig persoon* (Ste), *Dat is daor wat raodselachtig* (Bu), *Dat is een raodselachtig spul* (Ste), *...een raodselachtig geval* (Nbk), *We vunnen et mar een raodselachtig gedoe* (Ol-Nl)

raodsfraktie ['rɔ:əts...] - raodsfraktie

raodskemmissie ['r...] - raodskommissie

raodslid ['r...] - raadslid

raodslidmaotschop (l) ['r...] - raadslidmaatschap

raodsman (vo) ['r...] - raodsman: persoon die adviseert *Daor hadde hi'j ok een goeie raodsman an* (vo)

raodsnetulen z. *raodsnotelen*

raodsnotelen (l) Ook *raodsnetulen* (l) ['r...] - raodsnotulen

raodsvergadering z. *raodsvergeerdering*

raodsvergeerdering (l) Ook *raodsverga-*

raodsverkiezing - raom

dering (d) ['r...] - raodsvergadering
raodsverkiezing (l) de; -s, -en ['r...] 1. raodsverkiezing
raodsverslag (spor.) ['r...] - raodsverslag
raodszael (Nbk, Obk, l) ['r...] - raodszaal
raodszetel (l) ['r...] - raodszetel
raodszitting (spor.) de; -s, -en ['r...] 1. raodszitting (van de gemeenteraad)
raodzem bn.; -er, -st ['rɔ:ətsm, ...səm] 1. wenselijk, verstandig *Dat liekt me wel raodzem* (Nw)
raoi z. *raai* I, II
raokelen z. *raekelen*
raom de; -en; -pien [rō:m] 1. krachtige stoot, klap, stevige ruk *iene een raom geven: Ik zal je een beste raom geven een flinke klap* (Np, Ste), *Za'k jow een raom veur de hasses geven!* (Wol), *Nog een raom, dan ligt et wel plat* (El), *Hi'j het him een raom verkocht* een flinke klap gegeven (Np), *De geit gaf mien bruurtien een raom onder 't gat, dat hi'j vleug over de kop* (Ld), *Die deure klemde zo, ik mos 'm een goeie raom geven om los te kriegen* (Db, Dfo), *Mit een raom dee hi'j de deure eupen* (Ste), *Hi'j dee een goeie raom, en doe vleug de deure los* (Ol-Nl, Obk), *mit een raom was et los* (Bu), *Doe hi'j nog een raom an 't touw dee, brak et en hi'j vul achterover* (Op), *Mit een beste raom vleug hi'j tegen et stek op* met een harde stoot (Bu) 2. snelle greep, graai, snelle uitval of beweging anderszins naar, in enz. *Hi'j dee een raom in de kassa een greep in de kassa* (Ma, Ow, Nw), *...op 'e kassa id.* (Nbk), *...in de geldlae* (Wol), *De dief dee een flinke raom in de winkellae en gong d'r rap vandeur* (Db), *Ik dee een raom in een bak mit appels* (Sz), *De knien zol 'm ont-kommen, mar hi'j dee een raom, doe had hi'j 'm* (Dhau, Diz, El, Nbk, Pe-Db), *Doe dee hi'j nog een raom naor mi'j, mar hi'j greep mis* (Ld), *Hi'j dee een raom d.i. onder meer ook: greep en trok aan een kar die in het pad stond* (Spa), *In iene raom ha'k et schaop te pakken in één snelle greep* (Np), *een raom nemen om vot te kommen een flinke sprong* (Ow), *Hi'j gong mit een raom an de kaante met een snelle beweging, d.i. snel wegspringend* (Bu), *Hi'j kwam d'r mit een raom an, dat ik moest an de kaante springen* (Nw), *Mit iene raom ston hi'j stille* (Bu) 3. flinke maar kort

durende inspanning *Et gaot ok allemaole mit een raom* (Bu), *de tuun in een raom doen* (Nbk), *Gauw nog even een raompien in de tuun!* een poosje in de tuin (werken) (Nbk), *Veur een raom kan hi'j him wel hebben, mar hi'j kan 't niet volholen* voor een flink lichamenlijk maar kort durend karwei kan hij die persoon wel gebruiken (Dfo), *Veur een raom kan ik dat wel doen* ik kan me wel even zeer krachtig inspannen (maar houd het niet lang vol) (Ste), *Ze doen et mit een raom heel vlug* (Nbk), *bi'j raomen af en toe hard werkend* (verspr.): *Bi'j raomen kun ze hiel wat verzetten, mar dan gebeurt d'r in tieden weer niks* (Obk), *Ze kriegen dat daor bi'j raomen klaor* (Dho), *Dat moej' bi'j raomen doen, eers hool ie et niet vol* (Nbk), *Wi'j doen dit mar bi'j raomen* (Ol-Nl), *Hi'j warkt bi'j raomen* (Nt), *...mar bi'j raompies* (Ol-Nl), *Zo now en dan een raom, want an ien stok kuj' et nooit doen* (Nbk), *Ie hebben nogal wat daon!* [met als mogelijk antwoord:] *Ja, mar ik heb et bi'j raompies daon, aovens nao et warkt!* (Bu) 4. flinke hoeveelheid werk die men verricht een (hie) raom doen verrichten: *Ze hebben een hele raom daon in et hui vanmiddag* (verspr., Diz), *Ze hebben een hiele raom daon mit et schoonmaeken, et halve huus is schone* (Obk), *Zuj' nog een raom doen?* (Np), *Dan kun we nog even een raom in 't huj doen* (Op), *Ik bin haost deur et hemmelen henne, ik hebben vandaege een flinke raom daon* (Db), *Ik doe nog even een raom, dan bin ik d'r deur* (Sz), *As we mit mekeer nog een raompien doen, dan hewwe 't kerwei klaor* (Bu, Dfo, El, Np, Obk), *Nog een klein raompien en et is daon* (Dhau, Ld, Sz), *Ik docht da'k et vandeweke daon hebben zol, mar ik hebbe tegenslag had, ik bin op nog gien raom nao klaor nog lang niet* (Bu), *We hebben al een grote raom daon, now nog een klein raompien, dan bin we klaor* (Pe-Db) 5. poos (Db, Ma, Nbk, Nw, Spa) *Ik heb een beste raom slaopen, daor bin 'k zuver van opknapt heb een flinke poos geslaopen* (Db), *Ik heb een klein raompien slaopen* (Ma), *een raompien leden een poosje* (Nw), *We zullen nog een raompien an de gang* (Spa), *bi'j raompies soms* (Ma) 6. in *Hi'j staot 'm (wel) een raom hij staat z'n*

manneltje wel (tegenover de ander) (verspr.): *Hij durfde die kerel wel an te pakken, hij ston him wel een raom* (Obk), ook in toepassingen als de volgende: *De boer bun de kwaoie bolle an een dikke boom en zee: 'Die staot 'm wel een raom'* (Sz) 7. gok, schatting (Db)

raomen Ook **rammen** (bet. 1: verspr.), **raemen** (Bu: bet. 7) zw. ww.; overg., onoverg.; raomde, het raomd ['rõ:m:/'ram:/'rē:m:] 1. rammen, stoten, beuken *Ze raomen alles mar over de kop* (Dho), ...*ondersteboven* (Obk), *Hij raomde de paol in de grond* (Ol-Nl), *argens tegenan raomen* (Bu, Nbk, Nw): *Hij raomde tegen de deure an, mar kreeg him niet eupen* (Nbk), zo ook *Hij raomde de deure beukte er met geweld en met het hele lichaam tegen* (Nbk), *Hij raomde d'r tegenop nl. met z'n schoulers, lichaam* (Nbk), *Aj' de koenen meitieds uutlaoten, kun ze mekeer reer raomen* (Db), *Bij et schutten raomde et schip mit geweld de kaanten in de sluus* (Db), *Hij ramde mit de auto tegen een tillefoonpaol* (Ow, Diz), *De vrachtauto ramde de dikke mure ondersteboven* (Op), *Wat wil ie toch te rammen, moet de boel soms kepot!* (Pe-Db), *Die koe ramde de hiele deure d'r uut* (El), *Aj' niet gauw die deure eupendoen, dan ram ik 'm in mekaar* (Sz), *Hij het dat stek kepot ramd* (Ste), *Hij raomde om 'm henne sloeg woest om zich heen* (Nbk, Wol), *Mit voetballen ramden ze d'r flink in* gingen ze er stevig tegenaan (Wol), (bij vergelijking:) *Ze zitten op 'e achterdeure te raomen, 'k moet maeken da'k d'r henne kom* ik moet nodig m'n behoeften doen (Ste), zo ook *Bliksem, ik moet henne, want ze beginnen op 'e achterdeure te raomen* (Ste) 2. stevig, woest trekken, rukken *Hij kon meraokels eerappels rooien, hij raomde d'r per dag een hiele hoeke uut* (Db), *Et haesten raomde as eer'gek an 't touw* (b) 3. stevig grijpen, pakken, graaien (Bu, Diz, Obk, Sz) *Ik raomde mar gauw wat spullen bij mekaar greep* (Sz), *Hij is zo graoperig, hij raomt alles naor 'm toe* (Bu), *Hij raomde et mi'j veur de neuze weg* (Diz), *Hij raomde in de winkellae en doe naaide hij d'r uut* (Obk) 4. hard werken (vooral: lichamelijk) *Hij moet aorig raomen* (Bu), *Raomen! De peinse d'r op* (Ste), *As ik him*

zie raomen, dan schut hij d'r niet naor op (Obk), *Hij het altied hadde warkt, hij het zien huud kepot raomd* (Np) 5. (onoverg.) woest gaan (door, in) *De jongen hebben bij oons deur de rogge raomd, de hiele boel ligt plat* (Db), *Bij et uutlaoten raomen de koenen et laand in* (Op), *Hij raomde deur de meensken henne om vot te kommen* (Diz), *Hij raomde dwas deur de bos henne* (Nt), *De lochtbelon raomde midden deur de tarwe henne* (Ol-Nl), *De koenen raomden deur de draod* (verspr., Pe-Db), ...*deur et stek henne* (Ow, Ste), ...*dwas deur et stek* (Bu) 6. (onoverg.) ondoordacht, onvoorzichtig doen (Nbk) *Hij raomde d'r mar in* (Nbk) 7. (overg.) schatten, taxeren *'t Is muuilik te raomen wat dat kosten moet* (Dhau, Obk), *Zokke putties wark kuj' nooit raomen: et kan mit-mar ok tegenvalen* (Op), *Raem et es even* (Bu)

raomer z: **raomerd**

raomerd Ook **raomer** (verspr.) de; -s; raomertien ['rõ:mr(t)] 1. zeer harde werker, echter doorzetter in z'n werk *Et was een echte raomerd, hij het zien huud kepot raomd* (Db, Dho, El, Np, Spa), *Dat is een hadde raomer* (Nw), *Die raomerd zal et niet lange volholen, as hij zo deurdot* (Obk), *Ik daenke dat N. vandaege nog wel klaor komt, want et is een raomer, daor stao ik je veur in* (Op)

raomig (Sz) bn. ['rõ:mæx] 1. (van de wind) onstuimig, rukkend *De wiend is slim raomig* (Sz)

raoming de; -s, -en; raominkien ['rõ:miŋ] 1. schatting *een raoming doen* (Bu, Nbk, Nw), *Doe es een raoming* maak eens een schatting (Ste) 2. begroting *De timmerman hadde een sekure raoming maekt* (Dhau, Ol-Nl, Np), *Ze zatten mit die raoming wel wat an de hoge kaant* (Obk), *As ze et mar binnen de raoming holen* (Nbk), *Aww e et mar eerst binnen de raoming hebben binnen de begroting* (Bu) 3. grijpafstand (Dho, El, Pe-Db) *As ze kot bij de raoming binnen, dan griep ik ze wel* (El), *Hij hadde heur in de raoming* (Dho), *We kun d'r haost niet bij, as we et eerst mar binnen de raoming hebben* (Pe-Db) 4. voornemen, in *in de raoming* (Nw): *Ze hebben dat in de raoming zijn het voornemens* (Nw)

raonderig - raozen

raonderig z. *raanzig*

raonen z. *ranen*

raop z. *raap*

raope (Ste) de; -n; raopien ['rɔ:pə] 1. iemand die niet bep. knap van uiterlijk is (Ste)

raosbek Ook *beulbek* (bet. 1: bo: Bu, Nw, Op) de; -ken; -kien ['rɔ:əzbek] 1. iemand die schreeuwt, die de gewoonte heeft hard te roepen (Diz, Nbk, Np, bo: Bu, Nw, Op), *Wat is dat een allemachtige raosbek* (Np, Nbk) 2. iemand die een groot woord voert in een overlegsituatie, vergadering (Nbk, Np) *Die kerel is een grote raosbek* (Np) 3. opschepper (Dfo)

raot I (OS, verspr. WS) Ook *raote* (Ow), *raet* (Obk, j), *raat* (Ma, Nbk, bs: El) de; ook et (Dho) -en; -ien ['rɔ:ət(ə)/re:t/ra:t] 1. honingraat *ni'je raoten* nieuwe raten in een bijenkast of -korf (bs: Op), *maegdelike raeten* id. (bs), ook: zonder kunstraat (bs: Obk), *We doen even een ni'je raot in de bi'jekorf* (Wol), *Hunning uut de raot is verschrikkelijk zute* (Bu), *Die raot zat vol hunning* (Np)

raot II (Ow) et ['rɔ:ət] 1. (stofn.) bouwswel waaruit honingraat bestaat *oolde en ni'je raot*, z. *raot* I (Ow)

raote z. *raot*

raotespiegel (bs: Dfo) de; -s; -tien ['rɔ:ətə...] 1. klein spiegeltje haaks aan een lange steel dat tussen de raten van de bijen gestoken kan worden (bs: Dfo)

raothunnig z. *raothunning*

raothunning (Db, Ld, Obk, bs: Dfo, Op) Ook *raothunnig* (Ow, Pe-Dbl, bs: Dfo, El, Ow), *raathunnig* (spor.), *raethunnig* (bs: Obk) ['r...] - raathoning

raotmes z. *korfmes*

raozen zw. ww.; overg., onoverg.; raosde, het raosd ['rɔ:əzn] 1. hard schreeuwen *Raos ie even an 'm om 'm binnen te kriegen* (Bu), *Raos ie es even, want ik kan 'm niet beraozen* (Nw), *Ik hebbe de hieltied an je raosd, mar je heurden mi'j niet* (Wol), *Ik heb toch zo raosd, hej' me niet heurd?* (Nbk), *De vrouwlu raosden de manlu van 't laand* (Ow), *Hadde raozen en tieren, dat is jongesmode* (Ow), *Die dronkelappe zat daor te raozen en te tieren* (Obk), *Moej' de schoeljongen es heuren raozen* (Nbk), *Et gaot daor op een raozen en aंगाon ze razen en tieren daor, ze gaan daar vreselijk*

tekeer (Np, Nbk), *Et gong op een vluken en raozen ze waren aan het vloeken en tieren* (Nbk, Np), *Hi'j raosde moord en braand* (Dfo, Ma) 2. schreeuwerig spreken *Ie hoeven niet zo te raozen, ik heur je wel* (Db, Nbk), *Hi'j raost altied zo as hi'j praot* (Nbk), *Hi'j raosde mar wat pochte luidkeels* (Nbk), *Hi'j raosde boven alles uut id.* (Nbk) 3. (onoverg.) luide, gillende geluiden voortbrengen (ook van diverse dieren) *Dan nemt hi'j een kikker mit en lat him bij een peer maegies los, die dan hadde raozende de baank uutstoeven* (j), *Wat veur heest raost daore toch* (Ste), *D'r raost wat in de bos* (Nbk), *Et varken raost* (Diz, Ow), *...van de honger* (Dfo, Dhau, Nbk), *D'r raost een oele in de bos krast, schreeuwt* (Np), *Een kalkoen kan mal raozen* (Np), *Pauwen krijsen, raozen* (Nbk), *Et schaop blaert of raost* (Nbk), *Een peerd hinnikt, of as et vol d'r pas bij weg is, raost hi'j* (Diz), vandaar *Et peerd raost naor et vol toe roept met een verlangend geluid* (Ste), *Et peerd kan ok wel es willig wodden, et raost now en dan* (Ste), *Heur et peerd es raozen* (Nbk), *De meertse katten hebben raosd vannaacht* d.i. het karakteristieke brongseluid maken (Np, Obk), *Hi'j raost as een maeger varken* (Bu, Dhau, Np) 4. (onoverg.) hard huilen *De kleine jonge het de hiele naacht niks daon as raozen* (Ld), *De poppe raost* (Nbk), zo ook *Dat kiend dat raost toch* (Ste), *Kiend, raos toch niet zo heiselik* (Nbk) 5. (onoverg.; van harde wind, buien) tekeergaan, gierend gaan *De wiend raost deur de schostien* (Obk), *In een half jaor tied raosden d'r twee storms over et dörp* (v) 6. (onoverg.) een hard, brommend en/of suizend geluid voortbrengen, vaak: mede doordat iets zich snel voortbeweegt, ook: snel gaan met een motorvoertuig *De auto's raosden over de diek* (Nbk), *Wat raost die vent hieltied mit zien moter langs de diek!* (Ol-Nl), *Wat staot daor toch zo te raozen, een moter of zo?* (Ste), (onpers.) *Et raost me in de oren suist* (Nw) 7. (onoverg.; van water) zingen *Et waeter begint al te raozen* (Op), *Et waeter raost, et is an et koken toe* (Bu), *Ik zal theezetten, et waeter raost al* (Nbk, Ste, Ol-Nl), verder in een glassien raozend *waeter* een glaasje prik (Wol) 8. (onoverg.) een licht knappend, knisterend of min of

meer scheurend geluid maken (vooral: bij het vallen) (Bu, Ma, Ol-Nl) *Et huj is goed dreuge, et raost d'r over* (Ol-Nl), *Aj' rooie aol* [magere paling] *strupen dan raost et d'r of, et is et zelde geluud as daj' een kladde scheuren* (Bu) 9. (onpers..) een licht knorrend, rommelend geluid maken (Wol), in *Et raost me in de boek* (Wol) 10. in *d'r deur raozen* zich snel door het werk, z'n activiteiten werken (Bu, Np, Nw) *Hi'j raosde deur et wark* (Nw), *Daor is hi'j hadde deur raosd* (Np) 11. (onoverg.) zeer noodzakelijk zijn, roepen om (Bu, Ol-Nl, vo) *Dat huus moet neudig varfd wodden, et raost om (een kwassien) varve* (Bu), *Et raost om verbetering* (Bu), *We meugen wel es een buigien waeter hebben, et laand is goed dreuge, et raost d'r over* (Ol-Nl), *De boer was bliede mit et waeter, want et gröslaand raosde d'r omme, zee hi'j* (vo)

raozend bn., bw.; -er, -st ['rõ:zõt] 1. razend, woedend *Ie kun je wel raozend maeken, mar et helpt toch niks* (El, Obk), *Hi'j was raozend, doe hi'j dat heurde* (Np, Ste, Nbk), *Zoj' niet raozend wodden op die vent?* (Ol-Nl), *Et maekt je raozend* (Np), *Hi'j is raozend op die vent* (Diz) (van iemand die erg kwaad is:) *Et is net een raozende kaeter* (Bu) 2. erg happig, gebrand op (verspr.) *Hi'j wil raozend op 't wark an* (Dfo), *Die man wil raozend warken* (El, Dho), *Ik bin d'r now niet meer zo raozend op niet meer zo happig* (v) 3. (bw.) in zeer hoge mate *Et is raozend aorig van jow daj' zoe'n reize maekt hebben om vandaege oons feest mit te vieren* (Op), *We bin naor et bloemkorso west, et was raozend mooi* (Ol-Nl), *Et zag d'r raozend mooi uut* (Nt), *Et is raozend(e) duur* (Wol, Np), *Et gong raozend hadde mit die auto's* (Obk), *Daor wodde ik raozend lelck omme* (Db, Wol), *raozend knap* (Wol), *We hebben et raozend drok* (Nbk, Ste), *'t Was raozend drok op e' weg* (Ma), ...op 'e mark (Diz), (van koren:) *Et was zo riepe en dreuge, et was raozende riepe* (Ld) 4. wild, als het ware buiten zinnen, voornamelijk zelfst.: *Hi'j het as een raozende in de tuun werkt* (Spa), *Ik hebbe d'r tegen vochten, as een raozende* (Np) 5. tomeloos *Hi'j kwam d'r mit raozend geweld anvliegen* (Nt) * *'k Bin raozend op 't wark, zee mien kammeraod de smid altied, en dan lag hi'j*

nao 't eten op 'e vielbaank (s: Db)

raozer Ook **raozerd** (verspr.) de; -s; -tien ['rõ:zõt(t)] 1. (van mensen, dieren, ook van een hard huilend kind) *Wat een grote raozer is dat, hi'j raost boven alles uut* (Nbk), *Wat een aorige raozerd is dat* (Np), *Die raozerd kuj' altied boven alles uut heuren* (Obk) 2. iemand die luidkeels pocht, opschept, zich steeds als eerste meldt, als eerste het woord voert enz. *Die kerel is een grote raozer* (Np), *Wat is dat een raozerd, hi'j mient altied dat hi'j de eerste wezen moet* (Dhau), *Dat is zoe'n grote raozer, die zweert altied* (Nw), *Die N. daor moej' niet alles van annemen, dat is een raozerd* (Op), *Een raozerd is dat, een pochebule* (Wol), *Die vent liekt heel wat, mar hi'j is niks, 't is een echte raozerd* iemand die bluft en graag op de voorgrond treedt (Ol-Nl)

raozerd z. raozer

raozerig (Nbk, Np, b) ['rõ:zõtək] -schreeuwerig, tot schreeuwen en evt. pochen geneigd *een raozerig wief* (Np), *Et was hielendal de oolde, raozerige Berend niet meer* (b)

rap bn., bw.; -per, -st [rap] 1. vlug, snel, gauw *Hi'j was rap bij' oons* (Bu, Ol-Nl), *Wat bij' vlogge weeromme, dat ging rap* (Ol-Nl), *Hi'j is d'r rap bij'* (Nt, Wol), *argens rap deurhene gaon* (Dfo), *Dat he'k rap daon* (Nw), *Ie moe'n rap maeken daj' votkommen* (Dho), *Maek daj' votkommen, en rap!* (Nbk), *Die is ommeraeck rap mit de pook, dat za'k je zeggen staat snel klaar met z'n geweer, schiet snel* (b), *Hi'j was d'r rap veur weg sprong snel weg* (Ste), *Ik zal d'r rap even hene gaon* (Np, Bu), *Hi'j kon et tempo niet meer holen, hi'j speulde veul te rap* (j), *Zuwwe d'r rap mit votrieden?* (b), *Hi'j is rap van beraod* (Diz), *Hi'j het rap zien bosschop daon* (Diz), *Hi'j was al rap uut bedde* (j), *Spoel je wat of en schiet rap in de kleren* (ba), *N. is rap uut 't ende* (El), *Die gaat rap uut aende, et is een vinnige rieder* (Np), *rappe besluten* (j), *Naodat zien vrouw weg was, was hi'j rap weer trouwd* (Ma), *De pelisie kon de zaek rap ophelderen* (Pe-DbI), (zelfst.) *Hi'j is an de rappe* heeft last van diarree (Bu, Ld, Obk, Ste), *rap van achteren last hebbend van diarree* (Obk) 2. kwiek, behendig, snel en handig *Ik bin niet meer zo rap as vijf*

rapalje - raprut

jaar leden (Sz), *D'r bin meensken die rap in et wark binnen* (Ste), *Oe, wat is die kerel rap* wat kan hij snel werken (Ste), *Ze wiede de slaod, zo behendig en rap* (ba), *Hij is mi'j rap genoeg* of hij is mij te vlug (Np), *Die is rap mit de tonge* (Bu, Dfo, Diz, Ld, Ol-Nl), ...*van de tonge* (Diz, Nw), ...*van tonge* (Ste), ...*mit de mond* (Db, Ste, Diz, Ow), ...*in de mond* (Ste), ...*mit de bek* (Dfo, Np, Spa), ...*zo rap mit zien bekkien* (Obk), *Die is rap van de tongeriem sneden* (Ow) 3. met speling, met slijtage en daardoor enigszins ruim, zonder stevig verband (in sluitingen) (verspr.) *Dat vleugelmoertien is wat rap en daoromme gaot et zo now en dan los* (Obk), *Dat krappien op 'e deure is wat rap, dat moet evenpies antikt wodden* (Spa, Ste, Op, Obk), *Die krokke van de deure is rap* zit te ruim (Bdie, Ste), *Dat buusmes is wat rap, et heft zit los* (Np, Ow, Spa, Ste, Sz, Nbk), ...*et klapt zomar dichte* (El), *De klinke van de koestaldeure wodt wat rap en sluit niet goed* (Dhau), *Mien ritssluting is wat rap* (Dho), *Die oolde stoel is ok wat rap, et beslot is d'r uut, dan komp d'r ruimte in* (Ste) 4. in *Jan Rap en zien maot schorremorrie*, z. onder *Jan*, zo ook *Daor bemuui ie je toch niet mit, mit Jan Rap en zien maoten?* (Nbk) 5. in *rap en ruut afval*, bijv. van fruit (b: lm), ook: *schorremorrie*, hetz. als *raprut* (Dhau, Nt, Sz, Op): *Mit allerhande rap en ruut kuj' niet anpappen* (Nt), zo ook *rap en rut* *schorremorrie* (El, Obk, Nw, Op, Spa, Ste, Sz): *Alderhaande rap en rut is d'r ok* (Ste), *Daor komt ok alleen mar rap en rut* (Spa), zo ook *Rap en Rut en zien maot* (Nw), *rap en roet* *schorremorrie* (Ow)

rapalje z. *repalje*
rape z. *raap*
rape-eulie z. *raapeulie*
rapen z. *raepen*
rapallie z. *repalje*
rappelement (verspr.) Ook **rappelement** (Db, Nt, Ol-Nl), **rabbelement** (Bu, Dhau, El, Ma, Obk, Wol), **rampelement** (Sz) et [raplə'ment/rapl'ment/rablə'ment/rample'ment] 1. rappelement, berisping, uitbrander *Toen kreeg ik een hiel rappelement te heuren* (bo: Nw, Op), *Ik had vanmiddag op een proeftuun een paar vioelezaotjes plukt, en daor kreeg ik me toch een rampelement*

over (Sz), *Geef 'm een rappelement* zeg hem eens flink de waarheid (Ow, Ste), *De baos gaf 'm een best rappelement, doe hij zo laete op zien wark kwam* (Op), *Hij kreeg een rappelement van zien baos* (Ol-Nl, Nt), *Hij het een flink rappelement had* (Spa), *Die kreeg me toch een rappelement, za'k je vertellen* (Spa), *Ik kreeg een hiel rabbelement* (Ma) 2. preek, uitvoerige les, waarschuwendende woorden *Ik kreeg een hiel rabbelement mit doe ik op vekaansie gong een hele preek* (Db, Np, El, Spa, Ste, Sz, Wol), *een hiele rappelement kriegen* (Ow), *Hij zee een hiel rabbelement op* (Dhau), *De veurzitter hul eerst een lang rappelement over de geschiedenis en 't doel van de vereniging* (Op)

rappelig z. *rapperig*

rappelment z. *rappelement*

rapperig (Ld, Ol-Nl) Ook **rappelig** (Ste) bn.; -er, -st ['raprəx/rapləx] 1. niet stevig in elkaar zittend, nogal geschonden, aangestast *Dat taofeltien is zo rappelig* (Ste), *Et servies is rapperig, d'r missen allemaole hoekies of* (Ld), *Die klompe wodt ok aorig rapperig* d.i.: heeft een barst (Ol-Nl)

rapperteren (Dfo) [rapr'ti:ərən] - rapporteren, rapportage uitbrengen *Ze bin d'r niet best of kommen, mit dat rapperteren* (Dfo) **rappies** (verspr.) bw. ['rapi:s] 1. snel, vlot, gauw *Mit de hanen is 't ok rappies gebeurd* (Dfo), *Dat hej' rappies daon* (Db, Dho), *Hij was d'r rappies bij' om dat maegien naor huus te brengen* (El, Ld)

rappighied (verspr.), voor -heid z. -hied de ['rapəxhit] 1. rappigheid, vlugheid *Hij had et an zien rappighied te daanken dat hij et huj veur de bujje binnen had* (Dh), *Vanmorgen heb ik in de rappighied wat bosschoppen haold* (Obk, Sz), *Ik wol gauw mien mes pakken, mar in de rappighied leut ik alles uut de buse valen* (Op), *Dat heb ik in de rappighied gauw veur mekeer kregen* (Dfo), *Hij nam et in de rappighied mit* (Np), *Bij'tieden kuj' last hebben van rappighied van achteren* van diarree (Obk) **rappot** z. *repat*

raprut (Db, Ma, Nbk, Np, Obk, Ow) Ook **rapruut** (Db, Dhau, El) et ['raprat/...ryt] 1. *Jan Rap en z'n maat, schorremorrie Och, dat is ja raprut!* (Nbk) 2. waardeloze spullen, troep (Obk) *In de taofellae zit allerhaande raprut* (Obk)

rapruut z. *raprut*

hapsodie (spor.) de; -nen; -gien [rap so(:ə)'di, ook 'r...] 1. bep. muziekstuk: rapsodie

rapzem (Db, Dfo, Ol-Nl, Ow) bn., bw.; -er, -st ['rapsm, ...səm] 1. vlug, ook: snel en handig, druk *Meeester greep rapzem de jonge bij de kraege* (Db), *Hij is een drok mannegien, hij is arg rapzem* (Ol-Nl), *een rapzeme vent* een vlotte en handige vent (Ow)

ras et; -sen [ras] 1. ondersoort van mensen, dieren, planten *Die knien is van een goed ras* (Nw, Np), *Die koe is van een best ras* (Spa), *Die hond is een appat ras* hoort tot een bijzonder ras (Ma), *Wat veur ras is dat?* met name inzake vee, aardappelen, honden (Nw, Ste), zo ook *Dat is een goed ras* van met name groentezaden, vee gezegd (Nbk), *Dat ras eerpels mag niet meer verbouwd wodden* (Ld), *een ni'j ras eerpels* (El), (enigszins schertsend:) *Jim bin altied gezond, jim bin zeker van een goed ras* (Nbk) 2. (g. lidw.) zuiver ras, rasechte aard (Diz, Nbk, Nw) *een hond zonder ras* (Nbk, Nw), *Dat peerd is nog zuver ras* (Diz); bij uitbreiding: oorspronkelijkheid van ras, afkomst (Ow), met name van vee, gewassen: *Et is onsoortig; d'r zit te weinig soort in, te veule ofwielking, d'r zit gien ras in, d'r zit gien adel in* (Ow)

ras- - ras-: eerste lid in samenstellingen van het type *rashond*, *rasknien* en van het type *rasvoetballer*, ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

rasartiest (spor.) ['r...] - rasartiest

rasecht [aks. wisselt] - rasecht, raszuiver *Die kiepe is rasecht* (Nt)

rashond ['ras...] - rashond

raskiepe ['raskipə] - raskip

rasknien ['r...] - raskonijn

rasloos (spor.) bn. ['raslo:əs] 1. niet van een bep. ras, niet raszuiver *rasloze kiepen* (spor.)

rasp z. *raspe*

raspe (verspr.) Ook *rasp* (Sz), *rasper* (Dhau, Nbk) de; -n; raspien ['raspə/rasp/ 'raspr] 1. bep. keukengereedschap: rasp **raspen** ['raspm] - raspen: met een *raspe* fijnmaken *keze raspen*, (bij vergelijking:) *As mem oons vroeger mit de luzekam over et heufd raspte, dan kon dat wel es knap*

zeer doen pijnlijk schraapte (Obk)

rasper z. *raspe*

rasploert (Bu) de; -en ['r...] 1. echte krimineel

rassediskriminaosie (spor.) ['rasə...] - rassendiskriminatie

rasseler (l) ['rasə...] - rassener

rasserellen (spor.) ['rasəreln] - rassenuilust

rassescheiding (spor.) ['rasə...] - rassenscheiding, apartheid

rassetried (l) ['rasə...] - rassensrijd

rassetheorie (l) ['rasə...] - rassentheorie

rassewetten (l) ['rasəwɛtn] - rassenswetten

raster (spor.) ['rastɹ] - raster (bij fotoclichés)

rasteren (spor.) ['rastɹn] - rasteren

rasvoetballer ['r...] - rasvoetballer

raszuiver (Sz) [aks. wisselt] - raszuiver *Een raszuiver Fries peerd mag beslist gien kol of snep hebben, veur andere peerderassen is et soms een vereiste as d'r wat oftekeningen in zitten* (Sz)

ratel z. *rattel*, *ratelaar*

ratelaar (verspr., bet. 1: fp) Ook *raetel* (bet. 1: Bu, Pe-Dbl, fp, bet. 3: Ste), *raetelaar* (Dho, bet. 2: Obk), *raeteler* (bet. 1: fp), *ratel* (bet. 1: fp, bet. 3: El) de; -s; -tien ['rat:ɹa:r'ɛ:tɹ/'rɛ:tɹ.../...] 1. (ook verz.) bep. plant: ratelaar *In de polder ston een hoop ratelaar* (Ma), *De zaoden van de ratelaar rammelen d'r uut* (Ow), *Aj' raetels in et laand hebben, is dat niet een best teken, want raetellaand is aarmoedig laand* (Bu) 2. ratelpopulier (verspr.) 3. gele dovenetel, in gele *ratel* (El), d.i. ook: moeraswederik (Ste): *Et bin allemaole raetels* (Ste) 4. z. *rattel*

ratelen z. *rattelen*

ratificeren (l) [ratifi'si:əp] - ratificeren

ratifikaosie (l) [ratifi'ko:əsi] - ratificatie, officiële bekrachtiging

ratjetoe (Bu, Nbk) ['ratjɛtu] - ratjetoe: prak eten van verschillende bestanddelen (Bu); ook fig.: *Et was me een ratjetoe wat ze daor bij meeker kocht hebben* (Nbk)

rats I de [rats] 1. bekend voedsel van soldaten, ratjetoe, bij uitbreiding: stampot, brouwsel van diverse bestanddelen *rats, kuch en bonen*, *Vroeger kregen de soldaoten vaeke rats in plaets van hiele eerappels* (Db), *Zullen we vandaege rats eten?* (Diz) 2. in in de rats zitten: *Ik zitte*

rats - rattelmeziene

d'r toch over in de rats! (Np), *Wat hej' in de rats zeten niet H., lachte ze* (vo)

rats II tw. [rats] 1. rats, ter uitdrukking van het geluid een snelle rukkende, trekkende, snijdende, of scheidende beweging anderszins *Ze sneden de kiepe rats, rats de kop of* (Pe-Dbl), *Ze sneden hum rats de kop of* (Spa), *Rats, de rotte was vot* (Nbk)

ratsen (Obk) zw. ww.; overg.; ratste, het ratst [ratsn] 1. met een snelle, rukkende beweging gappen *Ze perbeerden heur de tasse uut de hanen te ratsen* (Obk)

rattaplan (Bu, Nbk) Ook **ratteplan** (Bu, Nbk) de [rataplan/ratə...] 1. (negatief) de hele boel, alles bij elkaar, met name: wat men overhandigt of boos voor de ander neergooit, vooral in *de hiele rattaplan: Daor hej' de hiele rattaplan* (Bu, Nbk)

rattel (bet. 1: Dhau, Nbk, Obk, Ol-Nl, Op, Wol, bet. 2: WH, Ma, Ol-Nl, Wol) Ook **raetel** (Bu, Dho, El, Np, Nw, Obk, Pe-Dbl, Ste, bet. 2: Wol), **ratel** (bet. 1: Ma, El, Nbk, Ow, WH) de; -s; -tien [rat]/[re:t]/[ra:t] 1. ratel: bep. houten instrument om een ratelend geluid mee te maken (Dho, El, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl Spa, Wol) *De stadsnaachtwacht en de dörpsomroeper hadden vroeger een raetel* (Obk), *De dörpsomroeper gong mit de ratel rond* (Ow), *Vroeger leup de nachtwaker mit een ratel en reup de uren op* (Spa), *De optocht wodde eupend mit twee jongen, ieder mit een grote rattel in de haand* (Op), *de rattel van de vroegere naachtwaacht* (Obk), *Je zien kiender tegenworig niet vule meer mit een rattel speulen* (Ol-Nl), *Een raetel wodde vroeger in de karke bruukt in de Paosen; van witte donderdag tot zaoterdag, dus aanderhalve dag; de klokken en de schellen mochten doe niet bruukt wodden, dat was dan aenlik de boetetied omdat Christus sturf op Goeie Vrijdag, een soort rouwtied, dan zwegen de klokken dus* (Ste) 2. persoon (vooral vrouw) die veel en druk praat (WH, Ma, Nbk, Nw, Ol-Nl, Wol) *Dat is wel zoe'n oolde raetel* (Wol), *Die vrouw mag graeg praoten, et is een echte rattel* (Ol-Nl), *Dat is een rattel, die rattelt mar wat!* (Nbk)

rattelbek (Bu, Obk, Ol-Nl, Op) de; -ken; -kien [rat|bek] 1. iemand die veel en druk praat (van een man gezegd) (Obk)

rattelder (verspr.) Ook **ratteler** (verspr.) de; -s [rat|dr/...l] 1. iets waarmee men rattelt, iemand die rattelt, z. rattelen 2. praatziek iemand, ratelkous (Nbk) *Ie bin een oolde rattelder* (Nbk)

rattelen Ook **raetelen** (Bu, Dfo, Nw, Obk, Ste), **rottelen** (Db, Ol-Nl), **ratelen** (bet. 1: Spa) zw. ww.; onoverg.; rattelde, het ratteld [rat|n, ook wel ...rat|ən (Nbk)/[re:t.../rot.../ra:...] 1. hard kleppen, ram-melen *Mien spatbod van de fiets rattelt d'r over* (Db), *Van die oolde waegen begonnen de wielen aorig te rattelen* (Obk), *De waegen rattelde over de balstiender* (Np), *De waegens rattelen over de weg* (Bu, Ma, Ste), *As ze mit de bussen op 'e waegen naor et laand gongen te melken, koj' ze wietwaor heuren rattelen* (Wol, Obk), *De pannen rattelen op 't dak* (Diz), *Et lid rattelt op 'e panne* (Nbk, Spa), *an de deure raetelen* (Nw), *Aj' vroeger een draod over een kepotte klompe hadden, begon hi' later wel te rattelen* (Sz), *Et haegelt zo, et rattelt d'r over* (Dhau), *Sommige donderslaegen rattelen* (Nt), zo ook *De donder rattelde langs de locht* (Ol-Nl) 2. aanhoudend druk praten *Hi' rattelt alles bij mekaander* (Nw), *Niet zo rattelen, meenske* (Obk), *Die rattelt d'r wat uut!* (Spa), *Et rattelt 'm van de bek* (Diz), *...van de mond of* (Ow), *Die rattelt Aeken en Keulen an mekeer praat snel en bij voortduring* (El), *We hebben now genoeg raeteld* (Nw)

ratteler z. rattelder

rattelig (Bu) Ook **rottelig** (Ol-Nl) bn.; -er, -st [rat|əx/rot...] 1. tot ratelen geneigd een rattelige klompe d.i. een klomp waarvan de kap er opnieuw op is gezet, wat gemakkelijk te horen is door het geratel bij het lopen (Bu)

rattelkont (Bu, Dhau, Ld, Nbk, Nw, Ow, Ste, Wol, bl) Ook **rattelkonte** (Diz, El, Ld, Ol-Nl, Op, Ste), **raetelkonte** (Bu, Nw), **raetelkont** (Bu), **rottelkonte** (Ol-Nl) de; -en; -ien [rat|kont(ə)/re:t|kont(ə)/rot|...] 1. praatziek iemand, ratelkous

rattelkonte z. rattelkont

rattelmeseine (Nbk) de; -n; -gien [rat|...] 1. oude naaimachine die het niet meer zo goed doet (Nbk) 2. iemand die voortdurend druk praat *Dat is wel zoe'n oolde rattelmeseine, die het de bek nooit stille staon* (Nbk)

rattelschelf z. *rattelschellig*

rattelschellig (verspr., p) Ook *raetelschellig* (Bu, Nw, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, Ste, bl, p), *raerteschellig* (Op), *rattelschelf* (b: lm), *raetelschelf* (Op) bn.; -er, -st [rat|'skeləx/'rɛ:t.../rɛ:ɔrɔ.../...skelf, ...ləf/...] 1. door gebruik beschadigd, geschonden, niet meer fraai ogend *Et servies is wat rattelschellig* (Dhau, El, Spa, Sz, Np), *Et koppien is wat raetelschellig* heeft een geringe beschadiging (Nbk, Nw, Ow, Ste), *Et is rattelschellig* het past niet goed bij elkaar, met name gezegd van een kopje en een schotelkje die niet bijeenhoren (Ow), *Et is daor een rattelschellige boel* een verwaarloosde toestand (Dho) 2. (van kleding, de wijze waarop men gekleed is) haveloos, onverzorgd (Dho, Op, Ow, Ste) *Alle kien der uut die huusholing lopen d'r raerteschellig henne, et bin ok echte slonterboksen* (Op), *Die meensken lopen d'r wat raetelschellig bij* sjofel, met afgedragen kleding (Ste, Ow), *Hi'j keek d'r raetelschellig uut* (Ste), *Die maantel wodt wat rattelschellig* (Dho) 3. (van wagens, kasten e.d.) niet meer met een stevig verband, niet meer goed sluitend, scheef zittend, niet meer goed lopend *As de boel te roem wodde* [nl. de naaf met daarin een bus en de as van de wagen] *wodde de waegen rattelschellig en dan mos hi'j an-bust wodden* d.i. de bussen waarin de assen zich bevonden, moesten aangevuld worden met ijzer (Bu), *Die waegen is rattelschelfratelt* en is scheef (b: lm), *Die oolde kroje is wat raetelschellig* (Bu, Ste), *Die oolde fiets van me wodt ok rattelschellig* (Dfo), *Et hekke wodt wat rattelschellig* (Obk, Np), *Et oolde kammenet wodt rattelschellig* (Obk, El), *Wat is dat raetelschellig en min zillegerei en ark* (Obk) 4. (van personen) slecht ter been, niet meer zo gezond (Ste) *Die wodt ok aorig raetelschellig wezen, die is d'r niet meer zo best an toe* (Ste)

raerteschellig z. *rattelschellig*

rattelschute (verspr.) Ook *rattelschuut* (Sz), *raetelschute* (Bu, Nbk, Nw, Obk, Ste), *reutelschute* (Ste), *rottelschute* (Db, Ol-Nl) de; -n; ...schutien ['rat|skyt(ə)/'rɛ:t|.../'rɔ:t|...] 1. vrouw die veel en vlug praat *Die vrouw is wel zoe'n grote rattelschute, ie kun ze haost niet volgen*

(Dfo), *N. is wel zoe'n rattelschute, daor krieg' gien woord tussen* (Db)

rattelschuut z. *rattelschute*

rattelslag z. *raetelslag*

rattelsnute (Nw, Ol-Nl, Op) de; -n; ...snutien ['rat|...] 1. iemand die veel en snel praat

rattelwacht (s: west.) ['rat|waxt] - ratelwacht

ratteplan z. *rattaplan*

rausen ['rɔmsɔ] - rauzen: snel en wild gaan, rijden *Ze rausten bij oons dwas deur de hede* (Nbk), *Hi'j raust de weg langes* (Bu), *Die brommers rausen mar hennen-weer deur et dörp* (Obk); snel, vaak: wild, woest, werken *deur et wark rausen* (Bu), *Die raust d'r raer deurhenne* (Diz, Ste), *We rausen d'r deurhenne* (Nbk), *Oe wat raust hi'j d'r wild deur* (Ste); woest spelen in een sportwedstrijd *Je moe'n niet zo rausen, speul toch es wat rustiger over* (Nbk)

rauser Ook *rauserd* (El, Ma, Nbk, Np, Op, Spa) de; -s; -tien ['rɔmsɔ(t)] 1. iemand die wild speelt, erg hard rijdt met een motor, auto enz. of die anderszins woest tekeergaat *Et is wat een rauser, een woesteling* (Bu), *Hi'j jacht dwas overal deur, wat een rauser!* (Nbk)

rauserd z. *rauser*

rauw bn.; -er, -st ['rɔm] 1. (van vlees) rauw, ook: onvoldoende gekookt of gebraden *Et vleis moej' nooit rauw eten* (Ld), *Et vleis is nog half rauw* (Sz), *Biefstuk moej' half rauw eten* (Obk) 2. (van groenten, bep. vruchten; ook wel van al het eten dat men op z'n bord krijgt) niet gekookt *De wottels weren nog half rauw vanmiddag* (Dhau), *Bepaalde grunten kuj' rauw eten* (Obk), *Rauwe grunten bin goed* (El), *De eerpels bin niet gaer, ze bin nog haost rauw* (Diz), *De eerappels vulen nog rauw an* (Ol-Nl), *Et eten is nog rauw* (Nbk) 3. (van lichaamsdelen, wonden) geschonden, deels ontveld, open *Hi'j was valen, en doe had hi'j de hiele aarm rauw* (Wol), *Hi'j is mit de fiets valen, zien hanen weren hielemaol rauw* (Ld), *Et buurmaegien is op 'e hanen valen, ze had de kn'jen hielemaole rauw* (Dhau), *Aj' in de stienen zitten bin je de hanen zomar rauw* (Obk, Ste), *Ze konnen om die ziekte (mond- en klauwzeer) wel weer vreten,*

rauwachtig - rebarberstaele

mar disse iene hadde de utters zuver rauw, d'r zat haost gien vel meer omme (vo), De wonde wil niet hielen, et blift mar rauw en eupen (El), zo ook Et is nog niet klaor, et kikt rauw toe (Dho), Dat kiend hadde allegeer rauwe plakken om et gezicht (Dfo), Hi'j het rauwe, basterige hanen (Diz, Dhau), In de winter heb ik rauwe hanen, dan bin ze eupen; dat kreej' vaeks bi'j de strontbak of mit natte hanen buten, bi'j de waske. D'r wodde wel es een wollen draod deutrokken en om de vinger henne, dat was om et weer dichte te kriegen, dan kwammen de 'wallen' niet tegen mekeer, en genas et van binnenuut, mien heit dee d'r hiet keerzevet in (Nbk), Ik doe d'r alles an, mar die wonde blift lieke rauw (Obk), rauw om de mond wezen bi'j koortsuutslag (Db), Hi'j was reer valen, ie keken zo tegen et rauwe vleis, et vel was d'r of (Bu), Ze kreeg een jaap in de duum van de zende, now, dat lag d'r rauw bi'j (Sz) 4. (van de keel) pijnlijk, ontstoken (Obk) Deur die verkolenhied weren wi'j nog lange rauw in de hals (Obk) 5. (van stemgeluid) hard en onaangenaam een rauwe kreet (verspr.)

rauwachtig (Nbk) ['rɔmæxtəx] - rauwachtig, enigszins rauw in diverse bet., z. aldaar

rauwig (Nbk, Op) ['rɔmæx] - rauwachtig, enigszins rauw in diverse bet., vgl. *Dat brood is niet goed deurbakken, et is van binnen nog wat rauwig* (Op)

rauwighied Voor -heid z. -hied ['rɔmæx hit] - rauwigheid, het enigszins rauw zijn in diverse bet., z. aldaar

rauwkost ['r...] - rauwkost

rauwvoer (verspr.) Ook *ruwvoer* (spor.) ['r...] - ruwvoeder

ravage z. *revage*

ravaozje z. *revage*

ravijn (spor.) [ra'vɛjn, ...'wɛjn, ...'fɛjn] - ravijn, bergkloof

ravotten z. *revotten*

rayon (verspr.) et; -s, -nen; -negien [ra'jon] - rayon: bep. stadsdeel, regio die als werkgebied geldt

razzia [razija] - razzia: drijfjacht door politie, militairen *een razzia holen*

reader (l) ['ri:dɾ] - reader

reageerder de; -s [ri:ja'gɔ:ərdɾ] - reageerder *We hadden een reageerder* (Nbk), *Doe*

hebben hiel wat boeren heur reageerders opruumd (vo)

reageren [ri:ja'gɔ:ərn, ri:ja...] - reageren: op een bep. prikkel *Die koe die reageert op de t.b.c.-prik* d.i. is een reageerder (Np), waartegenover *Die koe reageert niet op de t.b.c.-prikken* (Bdie); door woorden, gebaren een reactie tonen *Hij reageert ok nog!* d.i. bijv. op een pesterijtje (Ste), *Daor reageer ik niet op dat is me te min, is misplaatst enz., en dus ga ik er niet op in* (Nbk), *Niet op reageren, Lena!* (Nbk)

reactie [rə'jaksi, ri:'jaksi] - reactie: tegenbeweging *Et is een reactie op 'e jaoren zestig* (Nbk); veranderingen van één of meer stoffen in scheikundige zin; wijze van, uiting waarmee men op iets reageert *Hej'm al een reactie van ze had?* (Nbk); wijze waarop het lichaam of de geest op iets reageert, met name inzake injecties *een positieve of negatieve reactie* (bij t.b.c.)

reaktietied (spor.) [...'j...] - reaktietijd

reaktor (spor.) [rə'jaktɔr, ...tɾ, ri:'j...] - reaktor

realisme (spor.) [ri:ja'li:smə, ri:ja'l...] - realisme, werkelijkheidszin *Dat getuugt van realisme* (spor.)

realistisch (spor.) [ri:ja'listis, ri:ja'l...] - realistisch, getuigend van zin voor de realiteit *We moe'n wel even realistisch blieven* (spor.)

realiteit [ri:jali'tɛjt, ri:ja...] - realiteit: werkelijkheid *Dat is now ienkeer de realiteit* (Nbk); iets dat werkelijkheid is *Dat is now ienkeer een realiteit* (Nbk)

rebarber Ook *rabarber* (Nbk, fp) de [rə'barbɾ/ra'b...] 1. (verz.) rabarberplanten *De rebarber komt d'r haost deur de rabarberplanten komen op* (El), *wilde rebarber* hoefblad (Nbk) 2. (verz.) rabarberbladen en -stelen *rebarber plokken* 3. rabarbermoes *Ik zal de rebarber even anmengen mit sago* (Dhau)

rebarberblad [rə'b...] - rabarberblad

rebarberpulle (Nbk, Np) [rə'b...] - rabarberplant *Doe even een spit dong om de rebarberpulle* (Nbk, Np)

rebarbersnieden (Np) onbep. w. [rə'b...] 1. tot moes snijden van rabarberstelen *Mit rebarbersnieden kree'k een beste glipse in de vinger* (Np)

rebarberstaele (Nbk, v) [rə'b...] - rabar-

bersteel

rebat z. *rabbat*

rebberig (Ow) bn.; -er, -st [rɛbrɔx] 1. niet in orde, ziekelijk *Die koe is lang niet goed, hi'j is zo rebberig* (Ow)

rebekken (Nw) mv. [rɛ'bekɔ] 1. handige, vlugge kinderen *Dan haj' nog twie van die rebekken d'r achter an* (Nw)

rebel de; -len [rɛ'bel] - rebel, rebels iemand, opstandig persoon, ook: kwajongen *De rebellen willen graeg de hiele wereld vernielen* (Ow), *Die rebel gooit altied de bongel d'r in* (Obk), *Die rebellen vienen mekaere wel* (Dho), *Dat is wel zoe'n rebel* dwarsligger, oproerkraaier (Bu, Wol)

rebellie z. *reboelie*

rebels [rɛ'bels] - rebels: opstandig, lastig *De jeugd wil graeg rebels wezen* (Ow), *Hi'j is wel zo rebels vandaeg* (Wol), *As et stormt bin de kiender rebels* (Bu); boos, woest van boosheid *De kop wodt d'r mi'j rebels van* (Ld), *Hi'j was wel zo rebels in de kop* (Dho)

rebiendertien (Nbk) et; ...ties [rɛ'b...] 1. hetz. als *heiderebientien*, z. aldaar *Die rebienderties zatten in de heide, ze hadden een nussien een aentien van de grond* (Nbk)

rebientien z. *heiderebientien*

reboelie (Bu, Dfo, Diz, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, Spa) Ook **rebulie** (Db, Dfo, Diz, Ma, Np, Obk, Pe-Dbl, Ste, bo), **reboelje** (Diz, Ohw), **rebullie** (Dho, El), **rebellie** (bet. 2: Bu, Wol) [rɛ'buli/rɛ'byli/rɛ'buljɛ/rɛ'bali/rɛ'beli] (Wol), rɛbɛ'li (Bu) 1. lawaai en drukte *Wat maeken ze daor een reboelie* (Np) 2. grote ruzie, oproer *'t Was een hiele rebulie* (bo), *Et feest leup uut op een grote reboelie* (Diz), *Et volk is d'r niet tevreden mit, d'r zal wel reboelie van kommen* (Nbk) 3. rotzooi, troep die men maakt (Diz) *Daor bin Jan Rap en zien maot an de gang west, ze hebben d'r een grote reboelje van maekt* (Diz)

reboelje z. *reboelie*

rebriek (Nbk, Obk, v, l) Ook **rubriek** (Spa) de; -en; -ien [rɛ'briek/ry'briek] 1. rubriek: in een dagblad e.d. *'Uut de Pultrum', de Stellingwarver rebriek van de Liwwadder kraante* (v) 2. elk der categorieën waarin is gerubriceerd *in een rebriek onderbrengen* (l)

rebulie z. *reboelie*

rebullie z. *reboelie*

rebus de; -sen ['rɪ:bəs, ...bas] 1. rebus

rebuust (Diz, Np, Obk, Ow, Spa) Ook **robuust** (Dfo, Dho, Ma, Nw) [rɛ'byst/ro:...]

- robuust *een rebuuste kerel* (Nw, Np)

receensie (spor.) [rɛ'si:si] - recensie, bespreking

recept et; -en; receptien (Ste) [rɛ'sept] - recept, voorschrift tot het gebruik van een geneesmiddel: *een recept uitschrijven* (spor.), *een recept mitkriegen van de dokter* (spor.), *Et zelde recept mar weer!* gezegd als antwoord op de vraag naar wat men wil drinken (Nbk); voorschrift, aanwijzing tot het bereiden van een gerecht of drank

receptie [rɛ'sepsi] - receptie: dienst die de ontvangst in een hotel, een grote firma e.d. regelt *We moe'n oons nog inschrijven laoten bi'j de receptie* (Nbk), *je sleutel inleveren bi'j de receptie* (Nbk), *op 'e receptie warken*; het ontvangen van gasten op een speciale gelegenheid *We holen wel een receptie as we viefstig jaor trouwd binnen* (Nbk), *Et was staonde receptie* (vo), (gezegd als men niet gaat zitten:) *Et liekt wel (een) staonde receptie* (Nbk)

recherche de [rɛ'sjɛrɔjɛ] 1. recherche, opsporingsdienst

rechercheur [rɛ'sjɛrɔjɛ:r] - rechercheur (bij de politie)

recht l et; -en [rɛxt] 1. (g. mv.) gerechtigheid, rechtvaardigheid *genaode veur recht gellen laoten* (Dhau, Nbk, Spa, Pe-Dbl), *recht laoten gellen* gerechtigheid doen gelden (Ste), *Gien recht, mar macht, et recht* [in bet. 7] *van de sterkste* (vo), *Mar ik begin staorigan in te zien daj' gien recht kriegen, as d'r gien macht achter staot* (vo), *D'r is nog recht in Nederland* (b), *Et recht zal zegeviere* (Ni), *Et recht zegeviert altied* (Dfo), *Heur dan in de hemel naor heur bidden en smeken en doe heur recht* (b), zo ook *Ootmoedigen dot Hi'j in et recht lopen, ootmoedigen leert Hi'j zien weg* (b) 2. het geheel van rechtsgewoonten, rechtsregels *et Nederlaanse recht, et Friese recht* (l), *burgerlik recht* (l), *meester in de rechten, (in de) rechten studeren* (spor.), *student in de rechten* (l) 3. (g. mv.) rechtspleging, rechtvaardigheid door rechtspraak *Ik vien, et recht moet*

zien beloop wel hebben één en ander moet geheel worden afgehandeld volgens de regels van de rechtspraak (Bu, Ld, Np, Ol-Nl), ...zien loop hebben (Bu, Dho, Ld, Ste), *Et recht zal zien beloop hebben* (Ma, Nt), *Hij het zien recht zocht* nl. door een rechtsgeding aan te spannen (Nbk), *Ie moe'n je recht mar zuken* (Bu), *Ik zuke mien recht zels zal mezelf recht verschaffen* (Ste), *zelf et recht in hanen nemen* zichzelf recht verschaffen, voor eigen rechter gaan spelen (Sz), zo ook *et recht in eigen haand nemen* (Dho), ...in eigen hanen nemen (Nbk), *Daor doe' him gien recht mit daarmee* beoordeel je hem verkeerd, niet rechtvaardig (spor.) 4. rechtshandeling (Op), in (verb.:) *Aj' over een maond nog niet betaeld hebben, zullen we jow in rechten anspreken* (Op) 5. (g. mv.) rechtskollege, gerecht *Hij moet veur et recht (kommen)* (Ma, Nbk, Nw, Ol-Nl, Op, Ow, Spa), *Dan komt et in Meppel veur 't recht die zaak, kwestie (b), Die het veur et recht west* (Nt), *iene veur 't recht slepen* (spor.) 6. (g. mv.) het gelijk, in *et recht an je kaant hebben: Ik hebbe et recht an mien kaant* (Ol-Nl, Wol) 7. rechtsbevoegdheid, het mogen naar wettelijke of zedelijke normen *veur je rechten opkommen, in je recht staon* volgens wet, recht gelijk hebben, mogen (verspr., b): *Aj' goed in je recht staon (...)* (Nbk), *Ie kun wel mienen in je recht te staon, mar om dat recht [in bet. 3] te kriegien vaalt niet altied mit* (Op), *Daor hej' et recht niet toe* (Nbk, Ma), *tot zien recht kommen: Et komt hielernaol niet tot zien recht* (Ma), *De stikstof is niet goed tot zien recht kommen, et weer warkte tegen* (Ld), *et recht hebben, ...kriegien, ...geven, Hij staot ok op zien recht* houdt vast aan wat hem rechtens toekomt, wat hij volgens recht mag (El, Nbk), zo ook *Ik stao op mien rechten en as we niet goedschiks tot mekaere kommen kunnen, dan doe 'k jow een perces an* (Op), zo ook *op je rechten staon* (Spa), *Wie gefit jow et recht om (...)* (Nbk), *Ze hebben niet et recht om op oons laand te jaegen* (Nbk), *Et is je goed recht om d'r wat van te zegen* (Nbk), *Hij het et recht niet dat te doen* (Nw), zo ook *et recht argens toe hebben* (Nbk, Spa), *et recht van de sterkste, Dat is je goed recht, rechten en*

plichten, recht van spreken hebben, ...van praoten hebben (Nbk), *et recht vanoolds* zoals dat van vroeger is, naar de traditie, naar de gewoonte (Bu, Nw), *recht van reed* recht van overpad (alg.): *Wij hadden vroeger ok recht van reed naor de Grentweg* (Nbk), zo ook *Hij het daor recht van reed langes* (Ld, Nbk, Ste, Np), *De naostligger het d'r recht langes* (Dho, Np, Ste, Nw), *Hij het daor et recht langes* (Bu), *Hij het recht over oons laand* (Dhau), *recht van pad van overpad* (Wol), ...van weg id. (Bu, Ste, Sz), *Wij hebben ok recht op 't pad langs buurmaans laand* (Db), *D'r wodde wel zegd dat as meensen een liek bi'jv. over een stok laand naor de diek dreugen, dan hadde de femilie van dat mement of altied recht op dat pad* recht van overpad (Ste), *Dat laand het recht van overweg bij de buurman* om bij/van dat land te komen, is er recht van overpad over het land/het pad van de buurman (El), zo ook *Mien buurman het wel een grote reed bij zien huus, mar et is gien vri'je reed, want twie percelen laand hebben d'r recht van reed over* (Op) en *Dat laand het recht over die reed* (Ld), *Dat huus het daor recht van reed, et staot beschreven in de koopakte* (Sz), *Et laand het daor et recht over men heeft het recht daar langs te gaan om van/naar dat stuk land te komen* (Nw), zo ook *Dat perceel laand het recht van overgang* (Op), *Alle laand moet zien recht hebben* bij elk stuk land hoort - zonodig - recht van overpad (Ste), *Ze hebben et recht over oons laand, daor meugen ze langes* recht van overpad over ons land (Ste, Nw), zo ook *recht op et laand* id. (Nbk, Ste), *Aachterliggende percelen hebben vaeke een recht van uutrit* (Ste, Obk), *recht van reed en drift* over bijv. een perceel land: het recht om er over te rijden en vee langs te drijven (Ow), *Die boer het recht over die overweg te rieden* (Dfo), *Et waeren wel gemeenschappelijke weiden, mar niet ieder hadde recht van weiden, en die et wel hadden, hadden ok nog niet dezelve rechten, mienen we* (Op), *recht van opstal* (1), *Volgens recht komt et heur toe* (Dho), *de rechten van de vrouw, mit recht en reden praoten* naar recht en met goede argumenten (Op) 8. aanspraak *Hij kreeg de ere wel, mar die kwam him volgens*

recht niet toe (Ld), *je recht gellen laoten* (Ste, Nbk), *Hi'j laot zien recht goed gelden* (Obk), *Ik laot mien recht niet schieten mijn* (terechte) *aanspraak* (Nw), *Dat recht is mij toebedeeld* verleend, *toegekend* (Dfo, Dhau), *de ooldste rechten hebben, recht hebben op*. *Waor 'k recht op hebbe, neem ik* (Nw) 9. (mv.) auteursrechten 10. dat wat iemand rechtens toekomt, waarop men aanspraak kan maken *Hi'j maekte mit et rie-examen gien iene fout, dat ze mossen him zien recht geven, et riebewies* (Ld), *Je moeten hem zien recht geven, daor het hi'j recht* [bet. 6] *op* (Ol-Nl) 11. bep. belastingen, bep. vergoedingen *rechten betaelen moeten, vast recht* nl. bij levering van gas, elektriciteit enz. * *Macht gaot boven recht* (Ste), *Vrouwen hebben mar ien recht, et aanrecht* (Dho), *Gelieke rechten, gelieke plichten* (Db), *Recht is soms et grootste onrecht* (Ste), *Waor niet is verliest de keizer zien rechten* (Nt), *...zien recht* (Dho)

recht II Ook **richt** (bet. 5: Ste) bn., bw.; -er, -st [rɛxt/rɪxt] 1. niet krom, niet bochtig *Een meetlatte moet sekuur recht wezen* (Ld), *een rechte paol* (Bu), *...lijn* (Bu), *...weg* (Nbk), *een recht aende weg* (Nbk), *een aende rechte weg* (Np), *Die man het de bloemperkies mooi recht ofsteuken in een rechte lijn* (Ld), *Hi'j reed veul te hadde en hul daorbij niet te goed recht, dat hi'j kreeg in een lichte knik van de weg een beste anrieding* (Op), (van iemand die dun en recht gebouwd is:) *Die is recht en slicht* (Nw), *recht en slecht* rechtuit, eenvoudig en rondborstig (Spa), *Die maekt recht wat kroem is* probeert dingen goed te praten (Nw), *een eide mit rechte tanen* (Ma), *een rechte neuze, recht veuruut, ...achteruut, ...omhogens, iene recht in de ogen kieken, ...kunnen, iene recht ankieken, recht veur je uut kieken, recht lopen* in een rechte lijn (Nw), *et pattien recht op-en-daele lopen* (Nw), *Hi'j gaot recht op-en-daele* erheen en direkt terug (Bu, Ste), *iene recht op-en-daele* een borrel in één keer (opdrinken) (Nw), *Hi'j har zeker niks in de gaten, en zette recht op 't hekke of* (b), *Die komt d'r recht veur uut* zegt alles zonder omwegen, is zeer openhartig (Np, Bu), *Hi'j zee et 'm recht veur de raap* (Nbk, Nw), zo ook *Ik zal et je recht in et gezicht zeggen*

(Nw, Wol, Ste), *Hi'j wol et je niet recht in et gezichte zeggen* (Bu), *Mooipraoteri'je hebben we niet veule an, kom d'r mar recht veur uut* zonder omwegen (Np, Db), *Ze is recht veur de sloffe uut* recht door zee (Sb, Spa), *recht deur zee gaon* (Nw), *...wezen* (verspr.), *Hi'j kwam nooit recht veur de draod uut, mar hi'j was altied wat gnieperig* (Op), *recht veur de sloffe uut* er geen doekjes om windend (b), *Ik gao recht op et doel of* (Nbk), *Wat ie over Duutslaand zegd hebben, gaot recht tegen jow principes in* (vo), *zo recht as een fluite* (Dho, Nw, Sz): *voren zo recht as een fluite, een pracht om te zien* (Sz, Nw), *Hi'j lopt recht as een keerze* (Np), *...zo recht as een keerze* (alg., Op), *De dennebomen bin zo recht as een keerze* (Diz), *Die lop zo recht, hi'j kon wel een paol deurslokt hebben* (Sz), *Hi'j is zo recht as een paol* (Dho) 2. haaks, een rechte hoek vormend op *Die paol staot niet hielendal recht, die moet even een tik naor links hebben* (Obk), *een rechte hoeke* d.i. van 90 graden 3. rechtop, overeind *Hi'j is zo kwaod, dat de nekhaoren staon 'm recht overeinde* (Sz), *een rechte holing* (Nbk), *een rechte kerel* met een houding, bouw die rechtop is (Bu), *recht op 'e bienen staon: Hi'j staot recht op zien bienen* staat goed, recht op z'n benen, ook: heeft kennelijk toch niet teveel gedronken, omdat hij nog stevig staat (Nbk) 4. zoals het normaal beschouwd kan worden, niet verkeerd, niet omgekeerd *wat recht hangen, wat recht zetten*, (bij het breien:) *ien' recht, ien averecht* (Nbk), *recht en averecht mit breien* (Ste), *twie recht twie averecht breiden* (Obk), (zelfst.) *de boel weer wat in 't rechte zetten* bemiddelend, sussend praten, zodanig dat het konflikt uit de wereld is (Nbk), *recht evenredig wezen* (l) 5. goed, juist, vereist, feitelijk (zelfst.) *argens et rechte niet van geweer wodden* (kunnen), *argens et rechte niet van weten, zo ook* *le kun een meens niet veroordelen, aj' 't rechte niet weten* (Sz), *Ze vertelde et rechte niet, ze drijde d'r wat in omme* (Dhau, Np, Dfo), *Hi'j wus niet recht hoe hi'j d'r mit an mos* (Wol), *Niet iene wol recht vertellen* (...) (Obk), *Ze hebben et rechte oordiel d'r niet over kunnen* het niet zo goed, gaan nogal eens onbesuisd te

werk (Dfo), *Ze hadden de rechte weg niet te pakken* de juiste weg (lett.) (Np), *Altied mossen ze him wat op 'e rechte weg holen* op het rechte pad (fig.) (ba), *op et rechte pad blieven* (verspr.), *et rechte pad holen* (spor.), *Wij daanken Jow dat Ie oons geweten raeken willen om oons de rechte weg te wiezen* de juiste weg (fig.) (b), *Et hatte dreug hi'j toch op 't rechte stee* (b), *et bi'j et rechte aende hebben*, 't *Is niet helemaole bi'j de richte slietige* het is niet helemaal zoals het hoort te zijn, gezegd bijv. wanneer men iemand heeft bedrogen (Ste), 't *Was niet de rechte persoon* de juiste, geschikte persoon (Ste, Ow), zo ook *Ze zollen heur al annemen, mar et dee blieken dat ze niet de rechte warker was* (Ol-Nl), *Dat iene kalf doet et niet zo goed, et zit donkt mi'j niet in de rechte huid* (Op), (verb.) *Et gaot d'r niet te rechten toe* niet eerlijk (Np), ...*niet recht toe* id. (Bu, Nbk), zo ook *Et is d'r lange niet recht toegaon* (Op), (zelfst.) *Die het de rechte wel troffen* is net als z'n tegenspeler (Nw), 't *Was nog een loslopend maegien, ze kon de rechte Jozef nog niet vienen* (Pe-Db), *De rechte tied om dat te doen hewwe al had* de juiste, werkelijk goede tijd (Bu), zo ook *De rechte hooierstied is veurbij, mar we hebben toch nog een mooi toppien wonnen* (Spa) en *De rechte zommertied hewwe had* de werkelijke, eigenlijke (Bu), *De rechte daoder is nooit vunnen* de echte dader (Bu, Obk, Dho), (verb.) *van rechten* helemaal juist, helemaal precies, geheel en al (verspr.): *Gien iene wus van rechten wat d'r mit bedoeld wodde* (Ow), *Hi'j komt d'r nooit van rechten mit op 'e lappen, mar dot et altied op een gnierperige maniere* (Obk), *Ik kan vanmorgen niet van rechten opschieten* niet goed, niet helemaal (Obk), *Dat kiend wol van rechten niet goed di'jen, zat niet in een goeie huid* niet helemaal (Dfo), *Et wil niet van rechten* het wil niet echt vloten, lukken, het gaat niet (helemaal) goed met hem/haar, met name m.b.t. de gezondheid (verspr.), *Van rechten het de man nooit veur zien vak deugd* in wezen, op de keper beschouwd, eigenlijk (Op), *Ik mag 'm niet van rechten* id. (d), *Die is van rechten niet in odder* is ziekelijk (Obk), *Hi'j het et niet van rechten veur mekaar* id., ook: is een beetje 'malende

(Spa), *Die man was zomar uut de tied en hi'j was van rechten nooit ziek* eigenlijk (Sz), *Hi'j is van rechten niet ziek* eigenlijk niet, niet echt (Nw), ...*niet van rechten ziek* id. (Nbk), *Ik lusse van rechten gien eten, ik weet van rechten niet hoe dat komt* eigenlijk (Bu), *Et het van rechten aenlik gien waeter angeven* het heeft eigenlijk nauwelijks geregend (Np), *Et wil van rechten niet regenen* eigenlijk niet, nauwelijks (Ma), zo ook *Et het van rechten niet regend, de bujje is om oons toegaon* (Obk, Dhau), *Et hef van rechten niet regend, et motregende mar wat* (Nw, Ste, Pe-Db), *Mit die verdeling gong et altied niet van rechten eerlik toe* niet helemaal (Bdie, Pe-Db, Ld), zo ook *Ik gelove niet dat et d'r mit die wedderije die ze hullen van rechten an toe gaon het* (Ol-Nl), *Hi'j wol et van rechten niet zeggen* hij wou er niet precies voor uitkomen, wilde het eigenlijk niet zeggen (Ol-Nl, Nt), zo ook *Ze wol et je niet van rechte zeggen* id. (Nw), *Dat wil van rechte niet* niet zo goed (Ste) 6. (bw.) precies, geheel en al *De buurman was niet recht goed, hi'j keek flauw uut de ogen* (Nt, Mun), *Gieniene wol je recht vertellen hoe de vorke in de staele zit* (Ol-Nl), ...*kan je recht vertellen hoe et zit* (Ma), *Ik bin niet recht in orde* (Ol-Nl), *Ze wollen je niet recht vertellen wat d'r gaonde was* (Spa, Np), *We weten niet recht waor et wegkomt* (Dho) 7. (bw.) pal, juist *Die kerel sleege recht achterover op et ies* (Np), *Zien kaemer ligt an de veurkaant en kikt recht op 'e viever uut* (v) * (raadsel) *Ie gooien 't recht over 't huus en 't komt kruuslings naor beneden* oplossing: een schaar (Np), (gezegd wanneer iemands neus aan de linker- of aan de rechterkant jeukt:) *Hoe linker hoe flinker/Hoe rechter hoe slechter* (Nbk), (van tuitende oren, waarbij het rechteroor tuit:) *Et linker wodt flinker, et rechter wodt slechter* (Db), zo ook *Hoe rechter hoe slechter, hoe linker hoe flinker* (Dhau, Ste), *Recht deur zee is de kotste weg* men kan het meestal maar beter zonder omwegen zeggen (Op), *Et geld dat stom is, maekt recht wat krom is* (Obk, Op), *De rechte man op et rechte plan* de juiste man op het juiste plan, in het juiste werk (Dho), ...*op et rechte plak* (El, Dho), *Doe wat recht is, laot wat slecht is*

(Nw)

recht-op-en-daele I (Bu, Dfo, El, Obk, Ow, Sz, vo) Ook **recht-op-en-neer** (Spa) de [rɛxtɔpm'de:lə/...nɪ:ər] 1. glaasje (jonge) jenever (Bu)

recht-op-en-daele II (vo) Ook **recht-op-en-neer** (Spa) bw. [rɛxtɔpm'de:lə/...] 1. rechtop *Daor stonnen ze dan recht-op-en-daele wat onwennig bij mekeer* (vo), in *iene recht-op-en-neer glaasje jenever* (Spa)

recht-op-en-neer z. **recht-op-en-daele** I, II

rechtan [rɛx'tan] - rechtaan: regelrecht, in verb.: *De weg lopt rechthoe, rechtan* (Ow), *Hij schrift de boel rechthoe, rechtan* (Np), *Ze gongen rechthoe, rechtan naor Amsterdam* (Spa, Wol), *Doe toch rechthoe, rechtan* zonder omwegen, zonder omhaal, rondborstig (Nw)

rechtbaank de; -en [rɛydbā:ŋk] 1. rechtbank: rechtsprekend kollege *De rechtbaank vun him schuldig* (Np) 2. gebouw van de rechtbank in bet. 1

rechtbreiden z. **rechtbreien**

rechtbreien (spor.) Ook **rechtbreiden** (spor.) [r...] - rechtbreien

rechtbugen [r...] - rechtbuigen

rechtdag de; ...daegen [rɛyɔdax] 1. rechtdag *rechtdag holen* de boel opruimen (Ste), *Mit de kiender moen wê ok es even rechtdag holen* de zaken eens op een rijtje zetten, de kinderen eens even aanpakken (Ste)

rechtdeur [aks. wisselt] - rechtdoor: rechthoe *Et is hier drekt de hoeke omme en dan al mar rechtdeur* (v)

rechtdeurzee [...s...] - rechtdoorzee

rechtdouwen zw. ww.; overg.; douwde recht, het rechtdouwd [r...] 1. in een rechte stand duwen

rechtdraoderig (Bu, El, Obk, Ol-Nl, Ow, Spa, Ste) [aks. wisselt] - rechtdradig *Rechtdraoderig hooft kuj' mooi kleuven* (Ste), *Schoppestelen wo'n maakt van rechtdraoderig hooft* (Spa), *Bonen bin altied rechtdraoderig* (Bu)

rechtdrokken zw. ww.; onoverg.; drokte recht, het rechtdrokt [r...] 1. in een rechte stand duwen

rechteloos (spor.) [r...] - rechteloos: zonder rechten *rechteloze meensken* (l)

rechten (Dhau) zw. ww.; overg.; rechtte,

het recht [rɛxtɔ] 1. rechten, in *de rogge rechten* een fiere houding aannemen (Dhau), ook: de rug strekken (Nbk) **rechtenstudie** (l) [rɛxtɔnstydi] - rechtenstudie

rechter I de; -s; -tien [rɛxtɔ] 1. rechter, iemand die officieel recht spreekt *Aj' iene belasteren kuj' wel bij de rechter te lane kommen* (Obk), *We hebben nog nooit mit de rechter in anraeking west* (Obk), *Hij het veur de rechter west* (Np), *Die vent leert veur rechter* (Dho), *Ie meugen niet je eigen rechter wezen eigen rechter spelen* (Nbk), *veur eigen rechter speulen* (spor.)

rechter II bn. [rɛxtɔ] - rechter, het tegenovergestelde van *linker*. *Welke aarm hej' een prikkien in had, de rechter of de linker?* (Nbk); ter rechterzijde: *de rechterdeure* e.d.: zulke samenstellingen worden ook aaneen geschreven

rechter- - rechter-: eerste lid in samenstellingen als *rechterkaante, rechterhaanske*, ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

rechter-kommesaores [...sɔ:ərɔs] - rechter-kommissaris

rechterdolle (Np) de; -n [rɛxtɔdɔlə, ...'d...] 1. rechts zittend handvat aan een zeis

rechterhaand Ook **rechterhand** (WH) - rechterhand *iene de rechterhaand geven, iene mit twee rechterhanen* iemand die zeer handig en bijdehand is (Nbk); (fig.) iemand die vaak helpt, tot steun is *Zij is oonze rechterhaand* (Bu, Nbk, Np)

rechterhand z. **rechterhaand**

rechterhoze (Nbk) [r..., ...'h...] - rechterkous

rechterkaante (b) Ook **rechterkant** (Sz) [r..., ...'k...] - rechterkant

rechterkant z. **rechterkaante**

rechterleide (Dfo, Nw, Ol-Nl) et; -n [r..., ...'l...] 1. leidseel aan de rechterkant van een paard of ander trekdier *Dan trek ie an et rechterleide, en aj' naor links moeten trek ie an et linkse* (Nw)

rechterlijk [r...] - rechterlijk, in *de rechterlike macht*

rechteroge [r..., ...'o:gə] - rechteroog *Hij is zo scheel, hij kik hemzelf mit et rechteroge in de linkerbuse* (Sz)

rechteroor (Dhau, Nbk) [r..., ...'o:ər] - rechteroor

rechterteugel (Dhau) de; -s; -tien [r...,

rechtervleugel - rechtsgeldig

...t...] 1. teugel aan de rechterkant van paard of ander trekdiër

rechtervleugel [...'fl..., 'r...] - rechtervleugel

rechterwiesvinger (Nbk, Op, ba) ['r..., ...'w...] - rechterwijsvinger *As we de rechterwiesvinger niet rechtuut op de griffel hadden, gaf ze [nl. de schooljuffrouw] oons mit een liniaal een tikkiën op 'e knokkel* (Op), *Dan wees hij mit de rechterwiesvinger naor zien veurheufd* (ba)

rechterzied (Nbk, Op) Ook **rechterziede** (Nbk) ['r..., ...'z...] - rechterzij *Ik hebbe wat piene in mien rechterzied, krek onder de oksel* (Op)

rechterziede z. **rechterzied**

rechtgeaord (verspr.) [rɛxtxə:ɔrt; aks. wisselt] - rechtgeaard

rechthebbende (spor.) [rɛxt'hebmɔdɔ] - rechthebbende

rechthoek z. **rechthoeke**

rechthoeke Ook **rechthoek** (verspr.) de; -n; ...hoekien ['r...] 1. rechthoek

rechthoekig (spor.) [rɛxt'hukɔx] - rechthoekig

rechtholen (Obk, Op) st. ww.; onoverg.; het rechthullen (Op) ['r...] 1. in een rechte richting blijven gaan, iets houden in een rechte richting *Hij reed veul te hadde en hul daorbij niet te goed recht, dat hij kreeg in een lichte knik van de weg een beste anrieding* (Op), *Hij schoffelt d'r in duuster nog langes, hij kan et pad kwaolik rechtholen* (Obk)

rechtghied (Ld) de ['rɛxtɔxhit] 1. hetz. als **recht** I, bet. 7, z. aldaar *Mit de ruilverkaveling heb ik rechtghied op dat laand kregen* (Ld)

rechtlijnig [akw. wisselt] - rechtlijnig, ook fig.: **rechtlijnig** daenken (spor.), *N. is nogal rechtlijnig* (Nbk)

rechtmaeken ['r...] - rechtmaken

rechtmaotig [rɛxt'mo:ɔtɔx] - rechtmatig, vooral van eigendommen: *Et is je rechtmaotig eigendom* (Nbk)

rechtop [rɛxtop; aks. wisselt] - rechtop *rechtop in bedde zitten, Gao toch rechtop staon* (Nbk), *Jonge, ie moe'n rechtop lopen, aers grui ie schieve* (Np), *'t Mes moch niet ommevalen, mar mos rechtop in de grond staon bliieven* (I), *rechtop schriieven steil*

rechtoppien (Bu) et; rechtoppies

[rɛx'topin] 1. klein kereltje

rechtopstaond [rɛxtop...; aks. wisselt] - rechtopstaand *mit rechtopstaonde oren* (Np)

rechtopstaonde z. **opstaonder**

rechtopte (Ow) de [rɛx'toptɔ] 1. elk der vertikale balken van een hek (d.i. van een hek dat een afgerasterd stuk weiland afsluit) *De pennegatten zatten in de achterste rechtopte, die was ok veule brieder en zwaorder* (Ow)

rechts I et [rɛks, ook wel rɛxts] 1. rechts, de rechterkant *Wij kommen van rechts, dus wij hebben veurrang* (Nbk), vandaar *Rechts het veurrang* het van de rechterkant komend verkeer (Nbk) 2. (verz.) de partijen en personen die rechts zijn in politiek opzicht *Rechts het zeker niet vule wunnen* (Nbk)

rechts II bn., bw.; rechtser (bet. 3) [rɛks, ook wel rɛxts] 1. ter rechterzijde *Dat husien staot rechts van de weg* (Nbk), *Ie moe'n an et aende naor rechts* (Bu), *Ie moe'n rechts holen* (Ma, Np), (zelfst.) *een linkse of een rechtse* nl. een rechtse stoot (Bu) 2. (bn.) rechtshandig *Bij' rechts of bij' links?* (Nbk) 3. konservatief *een rechtse pertij, klein rechts* (spor.), *Ze bin daor nog rechtser as rechts* zijn daar zeer konservatief (Nbk)

rechtsbi'jstaand (I) ['r...] - rechtsbijstand

rechtsbi'jstaandsverzekering [...'b..., 'r...] - rechtsbijstandsverzekering

rechtsbinnen I de; -s [rɛgz'b..., ook wel rɛydz'b...] 1. de voorhoedespeler die ter linkerzijde van de rechtsbuiten speelt

rechtsbinnen II bw. 1. de positie die de voorhoedespeler inneemt die **rechtsbinnen** wordt genoemd (bij bep. balsporten, met name voetbal) *Hij staot rechtsbinnen* (Ow), *...speult rechtsbinnen* (Nbk)

rechtsbuten I de; -s [rɛgz'b..., ook wel rɛydz'b...] 1. uiterst rechts spelende voorhoedespeler

rechtsbuten II bw. 1. de positie die de **rechtsbuten** (I) inneemt bij sporten als voetbal *Hij staot rechtsbuten* (Ow), *...speult rechtsbuten* (Ow)

rechtschaopen (Nbk, Ste) [rɛxt'skɔ:pm] - rechtschappen: eerlijk en oprecht *Daenk d't omme dat et een rechtschaopen meenske is* (Ste)

rechtsgeldig (Sz) [rɛxt'sxeldɔx] - rechts-

geldig

rechtsgeldigheid (l) Voor -heid z. -hied [rets'x...] - rechtsgeldigheid

rechtsgeleerde ['r...] - rechtsgeleerde

rechtsgeliekhied (l) Voor -heid z. -hied [aks. wisselt] - rechtsgelijkheid

rechtsgevuul ['r...] - rechtsgevoel

rechtshalf I de; ...halven; -ien [...'hal(ə)f] 1. degene die de functie van rechtshalf vervult (bij voetbal)

rechtshalf II bw. 1. de verbinding vormend tussen aanval en verdediging ter rechterzijde (bij voetbal) *Hij staot rechtshalf* (Ow), *...speult rechtshalf* (Ow)

rechtshulp ['r...] - rechtshulp, rechtsbijstand

rechtskennis (l) ['r...] - rechtskennis

rechtskollege (l) ['rekskolt:zjə] - rechtskollege

rechtskracht (l) ['r...] - rechtskracht

rechtskundig - rechtskundig

rechtskundige (l) [...'kandəgə] - rechtskundige

rechtslaon - rechtslaan

rechtsof [rek'sɔf, ook wel rext'sɔf] - rechtsaf *Dan moej' over de grote weg en dan rechtsof* (Db), *Op 't ende van de weg slaon we rechtsof* (Wol), *rechtsof gaon* (Db, Ld)

rechtsomkeert [reksom'kt:ərt] - rechtsomkeert *rechtsomkeert maeken* (ba)

rechtsomme bw. [rek'somə, ook wel rext'somə] 1. naar de rechterkant, naar rechts *Hij dri'jde et rechtsomme* (Nbk), *An et aende van de straote moej' rechtsomme* naar rechts (Ste)

rechtspersoon de; ...personen ['r...] 1. rechtspersoon *Een stichting is ok een rechtspersoon* (Nbk)

rechtspesisie ['rexts...] - rechtspositie

rechtspraak z. *rechtspraake*

rechtspraake (l) Ook *rechtspraak* (Sz) - ['r...] - rechtspraak: zoals uitgeoefend door de rechterlijke macht, ook: rechtspleging

rechtspreken ['r...] - rechtspreken

rechtsregel (l) ['r...] - rechtsregel

rechtsstaot ['r...] - rechtsstaat *We moe'n now weer naor de gewone rechtsstaot en daor passen zokke dingen a'k hier zie niet in* (vo)

rechtstaon ['r...] - rechtstaan: rechtop staan

rechtstreeks ['rekstru:ks, ook wel

rexstru:ks] - rechtstreeks: zonder omwegen, direkt *Die weg gong rechtstreeks op et doorp an* (Pe-Dbl), *Daor gaon we rechtstreeks op an* (Ste); zonder tussenpersoon, direkt *je rechtstreeks mit iene in verbiening stellen* (l), *rechtstreekse verkiezings* (l)

rechtstrieken (Nbk) ['r...] - gladstrijken (lett.) *Een kop aten of bonen wodde mit de striekstok rechtstrecken* (Nbk)

rechtsverkeer (l) ['r...] - rechtsverkeer

rechtsvervolging (spor.) ['r...] - rechtsvervolging

rechtsveur (Nbk, Ow) bw. [...'f...] 1. de positie die de rechtsbuiten of de rechtsbinnen inneemt in het voetbalspel *Hij staot rechtsveur* (Ow)

rechtswinkel ['r...] - rechtswinkel

rechtszaeke ['r...] - rechtszaak, proces

rechtszekerhied [rext's...] - rechtszekerheid

rechtszitting ['r...] - rechtszitting

rechttaand (Ld, Np, Op) bn.; attr. ['rextā:nt] 1. met rechte tanden *Een kroemtaande eide is beter as een rechttaande* (Ld)

rechttanig (Db, El) bn. [rextā:nəx; aks. wisselt] 1. met rechte tanden *een rechttanige eide* (Db, El)

rechttoe [rext'u] - rechttoe: rechtstreeks, langs de kortste weg, in *rechttoe, rechtan*: *De weg lopt rechttoe, rechtan* (Ow), *We gingen vroeger, as we naor Else gingen, rechttoe, rechtan dwas over de heide* (Ld), *We fietsen rechttoe, rechtan naor Wolvege* (Sz), *Now liggen de uitgangen op 'e es rechttoe, rechtan* (b); ook fig.: zonder luxe, zonder overbodige versiering *Hij schrift de boel rechttoe, rechtan* (Np), *De kleren bin tegenwoddig rechttoe, rechtan* (Ste)

rechttrekken ['rextrekŋ] - rechttrekken (lett.) *Veur zien eigen baos wil dat peerd him wel haost doodtrekken, mar zo gauw hij vernemt dat een vrenden iene et leide in hanen het, legt hij de oren in de nekke en wil gien string rechttrekken of slat mit de aachterbienen alles kot en klein* (Ow), *Et Diep en de Kuunder wo'n zoveule meugelik rechtrokken, kanaliseerd numen ze dat, en d'r wo'n nog veule meer warken uitvoerd, diepe sloden en stuwen in et Diep* (vo)

rechtuut [rextyt] - rechtuit: recht naar

rechtuut- - redde

voren *rechtuut op 'e karke an* (Obk), *We moe'n rechtuut* (Sz), *Hij ging d'r rechtuut, rechtan henne* geheel en al, recht naar voren (Wol, Spa), *...op et rickswegenplan staot een weg rechtuut, rechtan van Oosterwoolde of naor Assen toe* (vo); ronduit, open en eerlijk *Die is rechtuut* (Ma, Ow), *Ze zee et rechtuut* (El, Spa, Pe-Dbl), *Rechtuut en eerlik koj' et veerste mit* (Ld), *Die man was altied rechtuut en eerlik* (Np, Pe-Dbl), *Ie kun et rustig rechtuut vertellen* (Nbk), *Doe toch rechtuut, rechtan* praat er niet om heen, zeg het toch open en eerlijk (Nw), *Ze wint d'r gien doekies omme, rechtuut, rechtan* (Ow)

rechtuut- - rechtuit-: eerste deel in samenstellingen van het type *rechtuut-lopen, rechtuutrieden* enz.; ze zijn niet alle in dit woordenboek opgesomd

rechtuutgaon [rex'tyt...] - rechtuitgaan *Aj rechtuutgaon, koj' d'r vanzels wel* (Nbk)

rechtuutlopen [rex'tyt...] - rechtuitlopen

rechtuutrieden [rex'tyt...] - rechtuitrijden *We reden altied rechtuut* (El)

rechtvaardig z. *rechtveerdig*

rechtveerdig (OS, Np, b, l) Ook *rechtvaardig* (Spa) [rext'fɪ:ərdəx/...fa:rdəx] - rechtvaardig: volgens het recht, volgens wat billijk, redelijk is *Op et eerste gezicht is zien oordiel rechtveerdig* (b), (zelfst.) (...) *en spreek de rechtveerdige vrij en rechtveerdig him* (b), *Oordiel rechtveerdig, jim meenskekiender* vertaling uit het Latijn van het oude devies van de Stellingwerwers (l), *een rechtveerdige oorlog* (l)

rechtveerdigen [rext'fɪ:ərdəgn] - rechtvaardigen: recht doen aan, van schuld vrij spreken (...) *en spreek de rechtveerdige vrij en rechtveerdig him* (b)

rechtveerdighied Voor -heid z. -hied [rext'f...] - rechtvaardigheid: het rechtvaardig, billijk, redelijk zijn *Hij het gevuul veur rechtveerdighied* (Nbk)

rechtzaak z. *rechtzaeke*

rechtzaeke (Db, Dhau, El, Ld, Np, Op, Ow) Ook *rechtzaak* (WH) [r...] - rechtszaak, proces

rechtzetten [r...] - rechtzetten, lett. en fig. (van zaken) *Dat za'k es even rechtzetten* (Nw), *Dat staot scheve, dat moet rechtzet woden* (Spa)

rechtzinnig [rex's...] - rechtzinnig, orthodox (zelfst.) *de rechtzinnigen* (spor.)

rechtzinnighied (l) Voor -heid z. -hied [...'s...] - rechtzinnigheid, orthodoxie

red-an (Ste), in *red-an maeken* [re'dāme:kɲ], iets melden, alarmeren, gezegd bijv. in geval van onraad 's nachts, ook: iets rondvertellen, gezegd bijv. van een ziektegeval (Ste), verder in *red-an schoppen* ergens met veel ophef melding van maken (Ste)

red. - afkorting van *redaktie, redakteur*

redakteur de; -en [n(:)dak'ta:ər] 1. redakteur

redaktie [rə'daksi] - redaktie: de gezamenlijke redacteuren *in de redaktie zitten, Doe de redaktie mij dan ok vreug* (...) (b)

redaktieburo (l) [rə'd...] - redaktieburo

redaktiechef (l) [rə'd...] - redaktiechef

redaktiekemmissie (spor.) [rə'd...] - redaktiekommissie

redaktielid (spor.) [rə'd...] - redaktielid

redaktieraod (spor.) [rə'd...] - redaktieraad

redaktiesiktaoris (l) [rə'd...] - redaktiesekretaris

redaktiesikteresse (l) [rə'd...] - redaktiesekretaresse

redaktietaofel (l) [rə'd...] - redaktietafel

redaktiewark (spor.) [rə'd...] - redaktiewerk

redau (Ste, n) [rə'dəu], in *redau maeken* lawaai (n, Ste): *Die jongen kun aorig redau maeken* (Ste), *Meensken, wat maeken jim toch een redau* (Ste) *om niks redau maeken* om kleinigheden stampij, herrie maken (Ste)

redcel(le) z. *nooddoppe*

reddag (Dho, Np, bo: Bu, b: ln) de [redag] 1. in *reddag holen* opruimen, schoon schip maken: *We zullen es even reddag holen* (Np, b: ln), *Ze hebben daor reddag holen* de zaak opgeruimd (Dho).

redde I (Db, Np, Ow) de [redə] 1. goederen, spullen *Die meensken hebben een protte redde* hebben veel goed, goederen (Ow), *Ze het aorig redde in de kaaste* (Db), *Ze hebben wel redde* (Np)

redde II (Bu, Ow, Pe-Dbl) bn.; pred. [redə] 1. netjes, opgeruimd *Is altied redde om huus en heer en in huus ok* (Ow), *Iene is niet zo redde op 'e huud, die nemt et niet zo nauw* (Ow), *et huus redde hebben mooi opgeruimd en schoongemaakt* (Pe-Dbl, Bu) 2. (in ontkenning) niet in

orde, niet pluis (Bu) *Ik hebbe daor west, mar et is d'r niet redde* (Bu), *Hi'j is om de donder niet redde* niet eerlijk (Bu) zo ook *Et peerd is niet redde* (Bu) 3. (in ontk.) niet bang (Bu) *Dat mannegien is niet redde* (Bu)

reddelik (Bu) bn.; -er, -st ['redlɔk] 1. net, opgeruimd *Et is reddelik om huus henne* (Bu)

reddeloos (spor.) bn., bw. ['redlɔ:əs] - reddeloos: verloren zijn, niet meer te redden zijn *reddeloos verleuren* (spor.)

redden zw. ww.; overg.; redde/reddede, het red/redded ['redn] 1. iemand of iets uit een groot gevaar helpen *Deur daodelik in 't waeter te springen, kon hi'j et kiend nog net op tied redden* (Op), *Ze hebben him van de dood redded* (Nbk), *N. het verleden jaor nog een liester van een ekster redded* (Bu), *iene et leven redden, redden wat d'r te redden vaalt* (Nbk), *En et splinterni'je stadsbestuur dat mos zien gat mar redden* moest zichzelf maar weten te redden (Nbk, b), zo ook *Ik heb genoeg van die man, hi'j moet zien kont mar redden* (Nbk, Dfo), *Red je kont mar!* zie maar dat je het alleen redt, ik help je niet langer (Nbk, bo: Np) en *Ie moe'n je eigen kont mar redden* (Nw) 2. uit een moeilijke situatie helpen *Hi'j het 'm d'r uut redded* (Bdie, Db, Np, Nbk), *Hi'j het 'm d'r aorig uut redded* (Bu, Nt), *Et geval dat ligt d'r en et kiend moet red wodden* gezegd van een ongewenst kind of weeskind (Sz, Nbk), ook van andere onomkeerbare zaken waar men verder mee moet (Sz, Nbk) 3. opknappen, nog in orde brengen, klaarspelen *Ik kon et nog klaor kriegen, ik kon et nog krek redden* (Nbk), *Hi'j reddet et wel weet het wel te klaren* (Ste), *Et moet even redded wodden* (Ste), *Dat he'k krek redded, mar ik mos wel hadde* (Nw), *Ze hebben et disse keer redded om op tied thus te wezen* (Wol), *Hi'j het et goed perbeerd, mar kon et niet redden* (Dhau), *A'k et effen redden kon, hul ik meester veur et lappien* (b), (gezegd wanneer het ergens één grote troep is:) *Daor hoej' niet henne te gaon, d'r is gien redden an* (Nw) 4. in te redden: te doen zijn, te stellen zijn *Et is toch niet aandere, now het hi'j et mit de aandere buren te redden* heeft problemen met, heeft het te stellen met (Db), *Wat is hier toch te*

redden? (b), *Hi'j vreug wat d'r te redden was* (b), *Et is daor ok altied te redden* (Np), *D'r is ja nooit ien keer wat mit heur te redden* (v), *D'r is niks te redden* er is niets te doen, ook: er is niets aan de hand (Nbk, Nw, bo: Bu, Dho, Nw, Op), *Daor is wat te redden* er is iets aan de hand, er vindt een gebeurtenis plaats: ook gezegd van een geboorte (Dhau, Dho, El, Ma, Nw, Obk), zo ook *Et is d'r te redden, want ik hebbe de dokter zien* de bevalling is begonnen (Dho), *Dan is d'r wat mit de vrouw te redden* dan zal zijn vrouw weldra een kind krijgen (Np), *et mit de vrouw te redden hebben* in de situatie zijn dat je vrouw moet bevallen (Bu, Nw, Sz, Ste, b), *'t Is mit heur te redden* ze brengt een kind ter wereld (b), *Hi'j het et mit de koenen te redden* te stellen, hij heeft problemen met (met name inzake ziekte) (Bu, Nw), zo ook *De boeren heb- ben et mit de dreugte te redden* (Nw), *Hi'j het et mit zien gezondheid te redden* (Nt), *'t Is in die huusholding nogal es te redden* er is nogal eens trammelant, geruzie (Obk), *Hi'j het et mit de galblaoze te redden* heeft last van, problemen met (Np), zo ook *Hi'j het et mit de nieren te redden* (Nw, Ow, Spa, Ste), *Hi'j het et mit et waeter te redden* d.i. met de urine of met het urineren (Dho) en *Hi'j het et mit de maege te redden* (Ma, Ow) 5. (wederk.) zich erdoor slaan *Die red 'm wel, die wet wat hi'j wil* (Db), *Die man allienig kan 'm best redden mit koken* (Dfo), *Hi'j kan 'm goed redden om poteten klaor te kriegen* (Db), *Hoe zol hi'j him redden moeten, as zien oolden d'r niet meer binnen!* (Nbk), *Ze kun heur goed redden* zijn in goeden doen (Ma, Ow, Nbk), zo ook *Kun ze heur wat redden?* kunnen ze een beetje fatsoenlijk rondkomen? (Nbk), *Die lui kun heur wel redden* zijn in goeden doen, zijn niet onbemiddeld (Ste), *Et pensioen konnen we oons niet van redden* (v), *Nao 't schoffelen moej' de eerpels aneerden en dan kun ze heur redden* (Obk), *Hi'j reddet him altied* weet zich altijd te redden (Nbk), *Ze reddet et niet lange meer, ze gaot d'r an, heur* (Nw), *'t Kalf het 't red* is niet doodgegaan, heeft het gehaald (Diz), *Ze hadden 't d'r of red* het was hen gelukt (b), *Hi'j kan et niet meer redden* kan het niet langer bolwerken, vooral: van een

redder - reddinghokkien

onderneming (Obk) 6. (ook wederk.) zorgen voor, verzorgen *De oolties wo'n minder, ze kun heur niet zo goed meer reddden* (Spa, Ste, Ld), *Ze reddet heur nog best* kan zichzelf nog goed verzorgen (Db, Ste), *Hi'j kan 'm knap reddden in huus* (Ow), *Buurvrouw kan heur niet meer reddden, ze is now op 'e kiender anwezen* (Ma, Ow, Db), *Ik heb et daore red* de huishouding verzorgd e.d. (Nw) * *Gelokkig is de man/ Die 'm zels reddden kan* (Nbk)

redder de; -s ['redr̥] 1. redder (ook wel min of meer schertsend) *de redder in nood* hij/zij die helpt, een oplossing weet aan te dragen (Ol-Nl), zo ook *Ie bin mien redder in nood* (Nw)

redderen zw. ww.; onoverg.; redderde, het redderd ['redr̥] 1. opruimen, schoonmaken *Ik mag wel es an 't redderen in de kaaste* (Dho), *Zie lopt wat deur huus te redderen* wat op te ruimen (Ma, Bu), *Ik hebbe de hiele morgen wat lopen te redderen* kleine karweitjes lopen doen (Wol), *D'r is in huus een boel te doen, moeder loopt altied mar te redderen* (Np, Sz), *Dat meenske is altied an 't redderen* (Np) 2. (wederk.) zich reddden, klaarspelen (Dho) *'t Is me een janhen, hi'j reddert 'm overal mit in huus* (Dho) 3. verzorgen, uit een moeilijke situatie reddden *'t Geval is d'r, en 't kiend moet redderd wodden* gezegd van een ongewenst kind of een weeskind (Ma, Dho), *Hi'j het 'm d'r uut redderd* (Nbk, Nw, Pe-Dbl)

redderig bn.; -er, -st ['redr̥x] 1. redderig, geneigd tot opruimen *Hi'j is aorig redderig* bezig met opruimen, geneigd tot opruimen (Nbk)

reddig (Dho, El) bn.; -er, -st ['redəx] 1. zich kennende reddden *Die is wel reddig, die het gien hulpe nodig* (Dho), *Hi'j is goed reddig, hi'j wet wel wat hi'j wil* (El) **reddige** z. *reddinge*

reddigen (Pe-Dbl, b) zw. ww.; overg.; reddigde, het reddigd ['redəŋ] 1. opruimen, schoonmaken (b) *Ik reddig de potstal en gao aachter 't peerd* (b) 2. (wederk.) zich reddden, klaarspelen (Pe-Dbl) *Die man reddigt hum wel, hi'j wet net hoe hi'j et hebben wil* (Pe-Dbl)

redding de; -s, -en ['redɪŋ] 1. redding, behoud *Et het zien redding west dat hi'j de helm op had, aandere was hi'j mischien d'r*

niet meer west mit dat ongelok (Ld), *Dat was zien ienigste redding* de enige mogelijkheid om zich te reddden (Dho), *Dat kan je redding wezen* (Sz) 2. tegenhouden van een doelpunt (spor.) *Dat was een mooie redding van de kieper* (Nbk) 3. z. *reddinge* * *As de nood et hoogste is, is de redding naobi'j* (Bu, Nw, Ow, Sz)

reddingboei (spor.) ['r...] - reddingboei

reddingboot Ook **reddingsboot** ['r...] - redding(s)boot

reddingbrigade (spor.) ['r...] Ook **reddingsbrigade** (spor.) - redding(s)brigade

reddinge (Db, Dhau, Ma, Nbk, Np, Nt, Obk, Ow, Pe-Dbl) Ook **redding** (verspr.), **reddige** (Bu, Dho, Nbk, Np, Nw, Wol; Ste: bet. 1) de ['redɪŋ(g)ə/'redəgə] 1. dat wat men nodig heeft, moet gebruiken om zich te reddden, het benodigde materiaal, gereedschap *Hi'j was van huus votlopen, mar hi'j had haost gien reddinge bi'j him* geen benodigdheden voor het huishouden, kleren e.d. (Nbk), *De vakman hadde zien reddinge goed, hi'j had ark genoeg mitneumen* (Obk), *Ze het aorig reddinge in de kaaste* (Db), *Hi'j het redding genoeg in de kaaste liggen* (Diz), *We zaten altied nogal roem in de redding* (Ol-Nl), *Hi'j had een protte redding* (Spa, Ol-Nl), *Aj' werken moej' wel overal goed je redding van hebben* (Sz), *Aj' gien redding hebben, kuj' ok niet warken* (Diz), *Die het de reddige wel in odder z'n gereedschap, ook: haar jurken, lakens, slopen* (voor de huishouding) (Nw), *Die zit roem in de reddige* heeft ruim voldoende gereedschap, lakens, slopen enz. (Ste), *Die man het zovule reddinge, hi'j kan alle kerweigies wel opknappen* (Obk), *een protte reddinge hebben* goed in de spullen zitten (Ow), *Hi'j het een goeie reddinge mitkregen* hebben en houden waarmee men zich kan reddden (Nbk), *Hi'j het genoeg reddige* (Wol), *Hi'j had flink wat reddinge in de timmerkiste* (Nt), *Ze hadden wel reddinge* (Pe-Dbl), *reddinge veur veestallen* strooisel (Ow) 2. hulp ter verzorging (Ste) *Daor moet redding kommen* (Ste) 3. in *reddige holen* de zaak opruimen (Dho)

reddinggoddel z. *reddingsgoddel*

reddinghaoke (spor.) ['r...] - reddinghaak

reddinghokkien (Db) et; ...hokkies ['redɪŋ...] 1. hokje met reddingboei en

andere hulpmiddelen om drenkelingen te helpen *Bij de brogge is et reddinghokkien* (Db)

reddingsaktie ['r...] - reddingsaktie

reddingsboot z. *reddingboot*

reddingsbrigade z. *reddingbrigade*

reddingsgoddel Ook *reddinggoddel* (Nbk)

['r...] - reddingsgordel

reddingsmaatschopp'je (spor.) ['r...] -

reddingsmaatschappij

reddingsploeg (spor.) ['r...] - reddingsploeg

reddingstocht ['r...] - reddingstocht

reddingswark (spor.) ['r...] - reddingswerk

reddingswarker (spor.) ['r...] - reddingswerker

reddoppe z. *nooddoppe*

rede de; -s, -voerings (bet. 3), -voeringen (bet. 3) ['r:de] 1. verstandig oordeel, redelijkheid, in verb.: *Hi'j is niet veur rede vatber* (Ld, Ma, Op, Ow), *Die is wel...* (Nt, Ol-Nl), *...veur gien rede vatber* (Bu, Nw), *iene tot rede brengen* (Obk), zo ook *N. is niet tot rede te brengen* (Bu), *Die wil niet naor rede luusteren* (Dho), *...die wil gien rede verstaan* (Dho) 2. in iene in de rede *valen* 3. redevoering *een rede ofstikken* (Np), *...holen* (Ma, Nbk), *Hi'j hul een hiele rede* (Bu), *...een mooie rede* (Db, Dhau), *Hi'j had een mooie rede* (El)

redkundig (l) [...'k...] - redkundig

redelik bn., bw.; -er, -st ['r:dlək] 1. verstandig, billijk *Die is al tied lieke redelik* (Obk), *Mit dat meenske kuj' redelik praoten* (Ld), *een redelik veurstel* (Nt), *Wees now es redelik! Vien ie aenlik ok niet (...)* (Nbk), *Hi'j is een redelike vent* (Ma), *een redelik man* (Ow), *Ieder redelik meens moet dat toch begriepen* (Op) 2. behoorlijk, vrij goed (van bijenvolken) *een redelike oogst winnen* (j), *Et was redelik weer vandaeg* (El), *We hebben van 't zoemer redelik goed weer had* (Nt, Op), *redelik gauw* (v, b), *Die weg is redelik te begaon* (Dho), *Die weg is redelik* (Ma), *Et was redelik koold vandaeg* (Wol), *Et is redelik weer* (Spa), *...mooi weer* (Ste), *Et laand is redelik vlak* (Spa), *Hi'j het et aorig redelik maakt, mar et kan beter* (Ste), *Die het een redelik goed rappot* (Nw)

redelikhied Voor -heid z. -hied ['r...] - redelijkheid *In redelikhied kuj' dat niet van me vraogen* (Nbk), *Hi'j was ien en al*

redelikhied (Nbk), *Dank je de redelikhied dank je de koekoek* (Np), *Dat kuwwe toch wel in alle redelikhied mit mekeer bepraoten!* (Nbk)

reden de; -s; -tien ['r:dn] 1. schaats (verspr.) op 'e *redens, henn' te rieden* (Bu), *As et ies wodt, moe'n we de redens sliepen* (Obk), *op redens gaon* (Nw), *Hej' al op 'e redens west?* (Ste), *...staon?* (Nbk), *Doedertied gingen we de Lende nog uut op 'e redens* (Op), *We gaon op 'e redens vot* (Np), *Van iene reden is et hakleer kepot* (Op), *de redens onderbienen* (Nbk, Obk, Wol), *Ze was d'r ok west te kicken, ok op 'e redens* (j), *de redens uut et vet haelen te voorschijn halen* (omdat de periode van het schaatsen aanbreekt) (Pe-Dbl) 2. beweegreden *Hi'j dronk, en d'r was gieniene die de reden wus* (ba), *Hi'j ging niet mit, mit de buurte te fietsen, mar de reden weten we niet* (Ld), *een reden om thuus te blieven* (Ow), *Hi'j had een goeie reden* (Nbk), *een geldige reden* (l), *De reden is dat hi'j heur liever niet tegenkomt, daoromme wil hi'j d'r niet henne* (Nbk), *D'r was dan ok hielemaal gien reden om et die jongste zeune zo te vergunnen* (b), *En daorveur hewwe reden!* (b), *D'r was vandemiddag eers wel reden veur N. om zo te praoten* (b), *Now moe'k d'r drekt bi'j zeggen dat hi'j daor ok een reden veur had* (b), *Hi'j zal d'r wel een reden veur had hebben* (El, Nbk, Ste), *Daor het hi'j gien reden veur om dat te zeggen* (Dho, Wol, Nw), *D'r is reden veur om je ongerust te maeken* (Dfo), *Daor hej' gien reden toe* (Ma), *gien reden tot klaegen hebben, Beschaemd wodden zij, die zonder reden et vertrouwen schennen* (b), *zonder reden, mit recht van reden terecht, met een goede beweegreden* (Nbk) 3. het zich uiten, uiting (Np) in *niet best van de reden kunnen* steeds haperen bij het spreken, in z'n woorden blijven steken (Np) *Awwde de redens te stief onder hadden, kreej' schiet-hakken* (Np)

redenaar z. *redener*

redenaar z. *redener*

redenaosie z. *rissenaosie*

redenderpolle z. *redenderumpolle*

redenderum (Bdie, Bu, Dhau, Nbk, Nw, Pe-Dbl, fp) Ook *redendrum* (Nbk, fp), *redinderum* (fp), *rodenderom* (fp), *roden-*

redenderumblad - ree

drum (fp), *rodedenderum* (Dhau, Nw), *rododendrom* (Ow), *rodendron* (Ma), *rodedendrum* (Diz), *rododenderum* (Dhau), *rododendrum* (Dfo), *rodedendrom* (Spa), *rododendron* (Db, Dho, El, Obk, Op) [rə'dendʀɑm, ...ə̃m/rə'dendʀɑm..., ...drə̃m.../rə'dindʀ.../ro:(ə)'dendʀom/ro:(ə)'den.../ro:(ə) də'd.../ro:(ə)do:(ə)'dendrom/ro:(ə)'dendron /...] - rododendron

redenderumblad (Nbk) [rə'd...] - rododendronblad

redenderumbloeme (Nbk) [rə'd...] - rododendronbloem

redenderumknoppe (Nbk) [rə'd...] - rododendronknop

redenderumpolle (Nbk) Ook *redendrumpolle* (Nbk), *redenderpolle* (Nbk), *redinderpolle* (Nbk), *redinderumpolle* (fp) [rə'dendʀɑmpələ, ...ə̃m.../rə'dendʀɑm..., ...drə̃m.../rə'dendʀ.../rə'dɪn.../...] - rododendronstruik

redendrum z. *redenderum*

redendrumpolle z. *redenderumpolle*

redener (spor.) Ook *redenaar* (Diz, Nt, Wol), *redenaar* (Ste, Wol) de; -s [ˈrɪ:dənər/ˈrɪ:dənər/...a:r] 1. redenaar *Hi'j is een geboren redener en schrikt nargens veur terogge* (vo), *Oonze veurzitter is gien redenaar* (Wol)

redeneren z. *rijseneren*

redenriek (Dmi, Nt, Ste, Wol en verspr. oost.) Ook *rederiek* (Bu) bn.; -er, -st [ˈrɪ:dərɪk/ˈrɪ:də...] 1. rederijk, woordenrijk, veel woorden gebruikend *We weren beide niet zo redenriek* (Dmi, Nbk), *Die is zo redenriek, die kan zo goed praoten!* (Nw), *Die man zegt aanders niet zovule, mar as hi'j een borreltien op het dan is hi'j goed redenriek* (Ld), *Draank maekt redenriek* (Nt), *Die kerel was slimme redenriek* (Ste, Np), *Mit draank wodt hi'j redenriek* (Ma), *Ik hebbe 'm wel heurd, hi'j wodde de hieltied rederieker* (Bu)

rederi'je de; -n [rɪ:də'ɪjə, ook ...ejə; z. -i'je] 1. rederij

rederiek z. *redenriek*

rederieker (Nw, Obk) [rɪ:dərɪk] - rederijker *de rederiekers* leden van de *rederiekerskaemer* (Obk)

rederiekerskaemer (Dho, Np, Nw, Obk) [r...] - rederijkerskamer *In Noordwoolde was dr bij Vrouw P. een 'rederiekerskaemer* (Nw)

redevoering de; -s, -en; ...voerinkien [r...] 1. redevoering *Mansholt hul et hiele laand deur redevoerings waor hi'j de boeren in opreup om zo veule te verbouwen as et kon* (vo), *Hi'j het een knappe redevoering hullen* (Dho), *Hi'j hul een hiele redevoering* d.i. ook bij wijze van spreken: hij was uitvoerig aan het woord maar zei eigenlijk niets (Ste), *De veurzitter steuk een redevoering of dat ik ston d'r versted van* (Sz)

rediekule (Dho, Nbk, Pe-Dbl) de; -n; -gien [rɪ:di'kylə] 1. boodschappentas van stof, met een koord dichtgetrokken *De rediekule was van flewiël, mit een koorde* (Nbk)

redies (verspr.) Ook *radies* (Ma, fp) de; rediezen; -ien [rə'dis/ra'dis] 1. radijs *Bi'j' dan niet een betien wies op 'e eerste haand redies?* (ba), *Wat breken me de rediezen op* (Dla)

rediesbedde (spor.) [rə'd...] - radijsbed

rediesplaante [rə'dis...] - radijsplant

redieszaad (spor.) et [rə'd...] 1. radijszaad

redinderpolle z. *redenderumpolle*

redinderum z. *redenderum*

redinderumpolle z. *redenderumpolle*

redoer (Op, Ste) et [rə'du:ər] 1. ijzeroer, hetz. als oer I, z. aldaar *Dit waeter zit te vule redoer in* (Op)

redoerig z. *oerig*

reduktie [rə'd...] - prijsvermindering *Hej' ok reduktie kregen?* (Nbk)

reduktiebon (spor.) [rə'd...] - reduktiebon

reduktiepries (l) [rə'd...] - reduktieprijs

redzem Ook *ridzem* (Bu) bn., bw.; -er, -st [ˈrɛt.../rɪt...] 1. redzaam, handig in het zich kunnen redden *Hi'j was wel redzem* (Nbk), *Die krigt alles altied veur mekeer, hi'j is altied lieke redzem* (Obk), *'t Is een redzem meenske, ze krigt alles altied veur mekeer* (Ld), *Hi'j is bliksems redzem* (Ol-Nl), *een redzeme vrouw* (Ste), *De iene is redzemer as de aander* (Np), *Bi'j' daor al henne west? Nee? Aj' dan mar niet ridzem maeken daj' d'r kommen rap, snel* (Bu)

ree I de, ook et (gezegd door jagers: Bu, j); renen; regien [rɪ:] 1. ree (bep. soort hert; *hatte* is gebruikelijker) *De reestaand moe'n ze bescharmien, aanders blift d'r gien ree meer over* (Op), *D'r lopen renen op 'e heide* (Ma), *We hebben een ree in de mais* (Diz), *een smal ree* een ree van een jaar

oud (Bu)

ree II (Bu, Dmi, Ld, Np, Ol-Nl, Op) Ook **rie** (Bu) bn.; pred. [rɪ:/ri:] 1. klaar, gereed *Mit dit kerweigien bin ik gauw ree* (Op), *Aanst kommen ze en dan bi'j' nog niet ree* (Bu), *Ik bin d'r ree veur* (Np), *Hi'j had de boel ree om naor et laand hujjen te gaon* (Dmi, Ld), *As et stro mooi ree/rie is, is et makkelik uut te sloeken, dan zit d'r weinig ontuug en hujchtig spul in* (Bu) 2. z. **ri'j reebien** (verspr.) [rɪ:...] - reebeen (paard met een bep. verdikking aan het spronggewricht) *Een peerd mit een reebien is goed van de weerde met sterk verminderde waarde* (Ow)

reebok [rɪ...] - reebok

reebout [rɪ...] - reebout

reebrunst (Bu) de [rɪ:...] 1. bronsttijd van de ree

reebruun (spor.) [rɪ:...] - reebruin *twie reebrune ogen* n.a.v. een bekend Nederlandstalig liedje (spor.)

reed de; reden; retien [rɪ:t] 1. (z. ook *menninge*) zandweg (OS, verspr. WS), ook als oprit naar huis (El) *De waegens die rattelen over de reed* (bl), *Die reed lopt midden over et laand* (Np), *mit mekeer de reed (in)slichten egaliseren* (Nbk), *puun in de reed brengen* d.i. storten, ter versterking (El), *Die rotterige boer het 't wel wunnen, mit 't pleiten over de reed* d.i. over het recht van overpad over een bep. **reed** (Mun) 2. deel (in een schuur) (Nw) 3. het rijden, in *recht van reed* recht van overpad, z. ook onder *recht* I, bet. 7 *Hi'j het daor recht van reed* (Bdie, Ol-Nl, Diz) **reedopmaeken** (Ow) onbep. w. [rɪ:...] 1. verbeteren van de *reed*, zoals egaliseren, ophogen, water uit kuilen laten lopen *Mit reedopmaeken warkten ze wel in de maande* (Ow)

reedrieden (Sz) onbep. w. [rɪ:tridɲ] 1. schaatsen *We gaon reedrieden* (Sz)

reedgebiente z. *delēgebiente*

reeëprente (Bu) de; -n; ...prentien [rɪ:jæ...] 1. afdruksel van de poot van een ree op de grond of in de sneeuw *Ik heb nog wel een peer reeëprenten zien* (Bu)

reeëspoor (Nbk, Wol) Ook **reespoor** (Bu) et; ...sporen; -tien [rɪ:jæ.../rɪ:...] 1. spoor van een ree

reeëstrik (Nbk) [rɪ:jæ...] - reestrik

reeëvleis (spor.) [rɪ:jæ...] - reeëvlees

reegaffel (Bu) de; -s; -tien [rɪ:...] 1. gaffel in het gewei van een ree *Bi'j een reegaffel het et reestek al een uutsplitsing* (Bu)

reegeit z. *reegeite*

reegeite (Bu, Nt, Obk, Ow) Ook **reegeit** (spor.) [rɪ:...] - reegeit

reegewei (Db) [rɪ:...] - reegewei

reejong (Db) et; -en; ...jonkien [rɪ:...] 1. jong van een ree

reekalf (Bu, Nbk, Obk, Ow) [rɪ:...] - reekalf

reel (verspr.) Ook **rail** (l), **rallie** (Dfo, Ld, Mun, Nbk, Nw, Op, Ow), **rellie** (Db), rail (l) de; -s; -tien [rɪ:l'/rali'/reli:/rɪ:l] 1. rail, spoorstaaf, nl. zoals bij treinen, trams e.d. *Treinen lopen op rallies* (Op), *De trein leup uut de reel* (Wol), *Doe de weg hier anlegd wodde, bruukten ze kipkarren, en die leupen op rallies* (Nbk, Dfo), *...over rallies* (Mun), *De melkkarre leup op ('e) rallies* (Db, Ow, Ld), *Soms hadden ze die lorries wel maekt dat ze op reels lopen konnen* (Ow), *We gongen de rallies langes* (Nbk) 2. gordijnrail (Dhau, Nbk, Nw) *D'r moet nog een rallie langes (veur et gedien)* (Nw) 3. schuifdeurrail (Bu, Diz, Ld, Nbk, Spa) *De reels boven de hujdeure weren hielemaole verroest* (Ld), *De schuufdeure loopt op een reel* (Bu, Spa), *De deure is uut de reel lopen* (Diz)

reeleger (Bu, Op) et; -s [rɪ:...] 1. slaappleats van een ree

reemaeken (Bu) [rɪ:...] - (wederk.) gereedmaken *Ik zal me reemaeken* (Bu)

reenfel (bet. 1, 2: Bu, Db, Dfo, Dhau, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl, Ste, Wol) Ook **rimpel** (verspr.) de; -s; -tien [rɪ:f/rimpl] 1. groef in de huid, huidplooi *een diepe reenfel in 't veurheufd* (Nbk, Np, Wol), *reenfels in et veurheufd* (Dhau, Nbk), *Hi'j had de reenfels op 't veurheufd, zo diepe docht hi'j nao* (Nbk), *De eerste reenfel in 't veurheufd is veur pattie vrouwlu een malle ontdekking* (Obk), *Wat hej' een reenfels in 't gezicht, ie bin net een oolde proeme* (Nw), *rimpels van maegerte in et gezicht* (Dfo), *Die het de smerige reenfels in de kop zitten* (Np) 2. plooi, vouw, kreukel in kledingstof, papier *Ze had een grote reenfel in de jurk* (Dhau, Obk), *In heur jurk zat nooit iene rimpel, ze was altied keurig* (Op), *rimpels in de rok* (Nw), *reenfels in de kouse hebben* (Dhau),

reenfelig - reer

De hopen hongen heur in rimpels om de biene (Dfo), *De kousen zakten mit rimpels onder om de biene* (Pe-Db), *As de jurk te wied is, moet d'r hier en daor een reenfel in de bore* (Obk), *Die vrouw had verkeerd op 'e rok zeten, et weren allemaol rimpels* (Ld), *een raere rimpel in de rok* (Nw, Bdie), *Trek dat even strak, d'r zitten allemaol reenfels in* (Bu), *We hebben krek behangplakt, mar d'r zitten een peer reenfels in* (Op, Obk) 3. rimpeling in het water (Diz, Nw) *Deur de wiend zat et meertien vol rimpels* (Diz), *rimpels in et waeter* (Nw)

reenfelig (Dhau, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow) Ook **rimpelig** (verspr.) ['ri:fəx/'rimpəx] - rimpelig *Dat vel van die oolde man is aorig reenfelig* (Bu, Nbk, Np), *Die wodt ok al wat reenfelig in et gezicht* (Dfo, Ol-Nl, Nbk), *Die het een aorig reenfelig koppien kregen, nao heur ziekte* (Obk), *Hi'j wodt zo rimpelig d.i. in het gezicht* (Sz), *een rimpelig gezicht* (Diz, Obk), *De eerappels of appels beginnen bi'j de meitied reenfelig te wodden* (Obk), *Die appels bin niet meer te eten, zo rimpelig wodden ze* (Sz), *reenfelige appels* (Bu, Dho, Ma, Pe-Db, Ow), *...eerpels* (Dhau), *...proemen* (Nw, Op), *Daor bi'j de mouwe zit et wat rimpelig* (Sz), *De zee was een betien rimpelig, d'r was haost gien wiend* (Pe-Db)

reens z. reenze

reenze (ZW, Np, Spa) Ook **reens** (Ste) de; -n; ...reensien [rī:za/rī:s] 1. zijplank op een boerenwagen *De reenze is van een stok ieperen- of essenhoolt* (Ste), *Om reenzen te verhogen kwammen d'r steekreenzen of steekplaanken op, mar ze wodden ok opzetter s nuumd* (Ste), (bij vervoer van mest:) *De reenzen kwammen d'r of en daor kwammen de mesplaanken veur in et plak* (Np)

reenzig z. raanzig

reep Ook **repe** (Bu, Db, Np, Pe-Db) de; repen; repien [rī:p/'rī:pə] 1. smalle strook *De iene koe kreeg wel es een repien koeke meer as de ere* (Dhau), *Ik gao even naor de bakker om een repe koeke* (Db), *een repien spek* (Nbk), *pepier in repen knippen* (Np), *een reep van 't laecken scheuren* (Wol), *een reep stof* (Ol-Nl), *Scheur mar een reep van die lappe of* (Diz), *oolde laekens an repen*

scheuren (Db), *D'r vaalt een repien locht naor buten* (Bu), (dreigend:) *Ik zal jow in repen snieden!* (Ow) 2. chocoladereep *een reep sukelao* 3. plakje van een appel (Bu) *Ma'k een repien?* (Bu) 4. aalreep (Wol) *Een reep wodt ok bruukt veur et vissen op aol* (Wol)

reepkoeke (Dfo) de ['rī:p...] 1. (verz.) hetz. als *lienkoeke*, z. aldaar

reer (OS, Bu, Nw, Dho, Np, ba, b, v) Ook **raer** (ZW, Np en west. daarvan, niet WH), **raar** (verspr.) bn., bw.; -der, -st [rī:ər/ rē:r/ra:r] 1. merkwaardig, eigenaardig, erg vreemd *Ie hebben dat bestien wel kocht, mar ik vien et mar een raar scharmin-keltien* (Sz), *Wie hadde et ooit reerder mitmaekt?* (ba), *Hi'j slingert raer de diek langes* (Np), *Wat is dat een reer bestek, die vrouw die hier krek kommen is te wonen* (Obk), (zelfst.) *Hier is grif wat reers gebeurd* (b), *Pattie meensken doen 't raer* (Np), *Et moet raer kommen as we dat niet redder het zou al gek zijn als (...)* (Np), zo ook 't *Moet reer kommen, a'k S. vanaovend 't ni'jjaor niet ofwin* (b), *d'r reer van opheuren ervan opkijken* (in negatieve zin) (Nbk, ba), (verb.) *Dat is een reeren iene eigenaardige of grappige persoon* (Np, Nbk), *...een rere eigenaardige of grappige persoon* (Np, El, Spa, Obk), *Dat is ok een raer stok goed!* eigenaardige, vervelende persoon (Ste), *'t Is een raere grapjas* een vreemde grapjes (Ste) 2. onpasselijk, misselijk (Nbk, Obk) *Daor woj' toch reer van, aj' zoks heuren* (Nbk) 3. bep. niet wenselijk, slecht, be-roerd *Et wodt raer weer* (Nbk, Ste), *Daor zit een rare naod* (Spa), *Hoe kon 't zo reer treffen* (b), 't *Veurstel leek me nog niet zo reer* (b), zo ook *Dat leek him niet reer niet zo gek* (b), *Ie hebben 't nog nooit zo raer vreten* zo raar, beroerd meegemaakt (Np), *Dat is niet een raere pries* dat is een geschikte prijs (Ste), (zelfst.) *Ien pakkien in de weke, dat is toch niet in 't rere* zo gek is dat toch niet (v) 4. erg vervelend, ernstig *Dat is een rare klap veur die meensken* een ernstige tegenslag, bijv. inzake het verlies van een dierbare (Nbk, Spa), *Hi'j kwam daor reer te valen* (Dfo) 5. in hoge mate, aanzienlijk, uitzonderlijk *Ik moet me reer verzinnen of et gaot jow krek as mi'j* (b), *Ze is reer dikke, die vrouw* (Obk), *D'r wodde reer*

over beerd, zo mooi was 't (Dfo), Daor reupen ze doe reer van maakten er nogal ophef over (b), A'k dat zo heure, het die man jow raer ofzet (Ol-Nl), reer wat heel wat (Np, b): *Ie kun iene reer wat andoen* (Np), (verb.) *'t Is rare koud vanmorgen* (Spa), zo ook *Et is raere mal gaon* (Np), *Et is reer zo et regent* (El), *Et was reer, zoveule volk as d'r was* (El), *'t Gaot d'r reer om weg ze maken nogal wat lawaai, veel ruzie* (Nbk, Nw), *Een kop as een almenak, hi'j kan ontholen dat et raer is* (Ste), *Ik houw mit de grote biele dat 't raer is!* (Ste)

reerogge (verspr.) Ook *reerug* (Sz) de; -n ['r:...'/'r...'] 1. rug van een ree 2. (verz.) vlees uit de rug van de ree

reerug z. *reerogge*

rees (spor.) de; rezes ['r:s] 1. race

reesauto (spor.) ['r...] - raceauto

reesdiak (bl) de; -en; -ien ['r:zdik] 1. weg waarover men kan racen *Weer een ni'je reesdiak veur oons klaor* (bl)

reesfiets ['r...] - racefiets

reeskak (Bdie, El, Ld, Wol) ['r...] - racekak, diarree, in *an de reeskak wezen* (El, Ld, Wol)

reesmoter de; -s ['r...] 1. racemotor

reespiegel (Bu) de; -s; -tien ['r:spi:gl] 1. witte achterkant van een ree (Bu)

reespoor z. *reeëspoor*

reesstuur (spor.) ['r...] - racestuur

reestaand (Op) de ['r...] 1. populatie van reeën *De reestaand moe'n ze bescharmen, aandens blift d'r gien ree meer over* (Op)

reestek (Bu) et ['r:stek] 1. hoorntje van een ree *Bij een reegaffel het et reestek al een uutsplitsing* (Bu)

reeszadel (spor.) ['r...] - racezadel

reet de; reten; retien ['r:t] 1. kier, spleet, smalle opening *In de plaanke zit een reet* (Nw), *D'r zit een reet tussen de plaanken* (Dhau), *een reet in de schutting* (Wol), *D'r komt een hiele reet tussen dat hoolt, dat wiekt deur de dreugte* (Bu), *D'r zit een brede reet in de deure* (Sz), *Wi'j kunnen deur een reet van de deure henne kieken* (Diz, Op), *Dat oolde hokke zit vol reten* (Dfo, Np), *Die reet in de deure trok aorig* (Np), *een reet tussen de gediene* (Bu), *D'r kommen reten in de broek* (Np), *Hi'j kreeg een flinke reet in de jasse* (Diz, Ow, Dfo)

2. (ruw) gat, achterwerk *De reet smat mi'j*

van 't zwieten (Np, Dhau), *Gao mar op je reet zitten* (Nt), *Hi'j zit weer op zien reet* d.i. veelal: en voert niks uit (Dfo), (dreigend, ter afstraffing:) *een schop onder je luie reet* (Nbk), *een schop onder de reet. Ie zollen die bliksemse jonge een schop onder de reet geven* (Obk), *iene een trap onder zien reet geven* (Db), *Wil ij een schop onder de reet hebben?* (Ow), *Now moej' opdonderen, of ie kriegen een schop in de reet* (Ow), *Et kan me gien reet schelen* niets (Sz), (schertsend van een wind die men laat, met een woordspeling op reed:) *Daor gaot nog iene laete de reet uut* (Ol-Nl) * *Peper in de reet is heet* (Sz), *Kool is kost, warm is eten/Lik me de reet, ik heb kool eten* (Sz)

reetketelstien (Wol) de ['r:t...] 1. (schertsend) aambeien

reets z. *rits* II

reeweg (Bu) ['r:wex] - reeweg *De reeweg lopt naor de botterfebriek* (Bu)

reewild (spor.) ['r...] - reewild

reewissel (Bu, Ow) de; -s; -tien ['r:wisl] 1. paadje dat reeën steeds volgen

referendum (spor.) [...'r...] - referendum, volksraadpleging

refien (Nw) et; refies ['r:fin] 1. roostertje in een petroleumkooktoestel

reflektor (verspr.) [rə'flektor, ...tʃ] - reflektor: ter terugkaatsing van licht

Reformaosie (spor.) [r:fr'mo:əsi] - (de) Reformatie

reformknope Ook *formknope* (Bdie, Np, Obk), *formkneupe* (Ste) de; -n; ...knopien

[rə'fɔrm.../'fɔrm.../...] 1. bep. rōnde, donkergele, witte, geel-witte of zwarte, enigszins holle knoop van plm. 1 1/2 cm doorsnee met vier gaatjes, van bot (Bdie) of ijzer (Nbk), voor kielien (Bdie, Nw, Ste), voor sluiting van broek, gulp, voor het vastzetten van bretels (Nbk), gedragen op een jurk (Np), ook met stof eromheen (Bu) *Meensken die in rieksdienst binnen, hebben formknopen op 'e jasse* (Obk), *Soldaoten hebben ok reformknopen op 'e jasse* (Mun), *Reformkneupen weren zo mooi an de kiele* (Nw), *Formkneupen wodden ok bruukt bij et negenstikken* d.i. bij het molenspel (Ste)

reformwinkel (spor.) [rə'f...] - reformwinkel

refrein [rə'frējn] - refrein (van een lied)

regeerakkoord - regelen

Mit een man of viere verzorgden ze dan de avond en meestal was d'r ok nog iene bi'j die de refrainen mitzong (j)

regeerakkoord (verspr.) [rə'g...] - regeerakkoord

regeerder de; -s [rə'g:u:ə(r)dɪ] 1. regeerder ...regeerders van ere lanen... (vo)

regel de; -s; -tien ['ri:g|'ri:g|] 1. vastgestelde wijze van handelen, gewoonte *De regel moet d'r bi'j alles in hullen wodden, aers komt d'r niks van terechte (Op), Et is regel dat ze ien keer in de maond bi'j mekaer kommen* vaste gewoonte (Nt), *tegen de regel(s), Regels bin regels, ie moe'n je d'r now ienkeer an hollen (Nbk), Ze hebben vaaste regel (Diz), Zij hebben vramde gewoonten as regel (Nbk), Die het helemaole gien regel* werkt, handelt niet in een vast ritme, niet systematisch, leeft niet volgens een vast patroon (Nbk, Spa), zo ook *Hi'j het niks gien regel (Ma), Hi'j kan gien regel hollen (Bu) en Hi'j kan daor gien regel in hollen (Dhau), Ze hebben daor niks gien regel* alles gaat er wanordelijk toe (Ste, Np), zo ook *Ze hebben nargens gien regel van (Diz) en Daor is hielemaol gien regel (Dho), in de regel* gewoonlijk: *'t Is in de regel niet vule weerd (Ma), In de regel schrieven we deensdags de kaorten (El), Zo gaot dat in de regel (Nw), (van aktiviteiten) op 'e regel* systematisch, volgens een vast patroon en ritme: *Ze moe'n de boel ok op 'e regel hebben (Pe-Dbl, Wol, Nbk), Ik heb 't liefst alles een betien op 'e regel, dan wartt et wat plezieriger (Dhau), Et gaot hier op 'e regel of, jow bin nog niet an de beurt (Op), op regel* id.: *We hebben et now weer aorig op regel (El), de boel op regel hollen (Bu), Et komt wel weer op regel (Nt), van de regel* met een gemis aan de eerdere ordening, systematiek van werken, uit z'n gewone doen, ontregeld (verspr.): *Aj' uutvanhuzers hebben, is alles van de regel (Obk), Hi'j het de huud wel es van de regel* is wel eens ziek, voelt zich wel eens niet goed (v), *'k Was gister helemaol van de regel nao de Sunterklaos* voelde me niet zo goed, ook: was uit m'n gewone doen, m'n vaste ritme (Nt), *Aj' je verslaopen, dan bin ie de hiele morgen van de regel (Diz, El), Hi'j is van de regel* van de wijs (Bu), *De boel is van de regel* ontregeld (Bu), *Hi'j is van de regel* of mist

z'n vaste regelmaat van doen (Wol), *Wat was zij van de kook, ze was hielemaol van de regel (Dhau), uut de regel* zonder de vaste regelmaat, ontregeld (Op, Ow): *Deur dat starfgeval was alles een betien uut de regel (Op), (soms als netter ervaren dan die boel:) de regels* menstruatie (verspr.): *Ien keer in de maond hej' et te stellen mit de regels (El), Ze het de regels* menstrueert (verspr.), *Heb ie de regels al* menstrueer je al (Nw), ...*die regels al* id. (Nbk), *De regels bin ik al lang of ik* menstrueer al lang niet meer (Sz), *De iene vrouw het de regels geregelder as de aander (Obk), Et is mit de regels niet op orde* met de menstruatie (Ow), *Ze had al jong de regels* id. (Ma), *Hi'j het as regel (...)* als vaste gewoonte (Ma), zo ook *Ze gongen as regel aaltied om twaelf ure eten* naar gewoonte (vo, Pe-Dbl), *deur de regel* gewoonlijk (verspr.): *Ze wil dat deur de regel niet in huus hebben (Nbk), Hi'j is deur de regel niet vroeg (Ste)* 2. richtlijn, voorschrift *Ie moe'n jow an de regel hollen (Ow), ...an de regels* houwen (Spa), *de regels* van et verkeer (Nw), ...*veur de spelling (Nbk)* 3. orde, tucht *orde en regel moet d'r wezen (Nbk), Die meester kon helemaol gien regel hollen onder de kiender (Ol-Nl, Pe-Dbl), ...onder kiender (Ld, Sz), ...over die ondeugende jongen (Obk), Aj' een goeie regel in je huusholing hebben, komt dat et gezin ten goede (Db), Hi'j het d'r hielemaol gien regel onder (Ste)* 4. lat, rib, balk in een houtkonstruktie (Bu, El, Obk) *De pannelatten bin regels (Bu), D'r moet nog een regel bi'j langes (El)* 5. lijn waarop men schrijft *Ie moe'n goed op 'e regel schrieven (Nbk, Bu), ...niet boven de regel schrieven (Nbk), ...onder... (Nbk), ...deur de regel henne... (Nbk)* 6. z. riegel * *Waor gien regel is, is ok gien orde (Dfo)*

regelateur z. regeleteur

regelement z. riegelment

regelen ['ri:g|n] - regelen: voor elkaar brengen, organiseren, leiden *Dat zal ik wel even regelen (Diz, El), Ik zal de boel regelen (Dho, Nw), De veurzitter moet dat vanaovend mar regelen (Dfo), As et niet goed regeld is, komt d'r niks van terechte (Dfo), Ze moe'n de boel daor beter regelen (Bu), Hoe regelen jim dat? (Np), Hi'j mag et graeg regelen (Ma), de boel regelen en*

besturen (Ow), *Ik wil dat wel even veur je regelen* voor je in orde brengen (Dhau)

regeleren (Db) zw. ww.; onoverg.; regeleerde, is regeleerd [r:ɣl'ɪ:ərn] 1. rondgaan, cirkuleren *De presentieliest regeleert deur de zaal* (Db)

regeleteur (Db, Ld, Ma, Np, Obk, Ow) Ook **regeleteur** (Bu, Diz, Dho, Nbk, Nw, Ol-Nl, Spa), **riggeleteur** (Ste) [r:ɣl'ə'ta:ər/r:ɣl'a't.../rɣl'a't...] - reguleurklok, bep. hangklok

regeleteurklokke (verspr.) Ook **riggeleteurklokke** (Bu) [...t...] - reguleurklok, bep. hangklok *een peerd as sieraod op 'e regeleteurklokke* (Ld, Dfo)

regelgeving (l) [r:ɣl'ɣt:wɪŋ, ...vɪŋ] - regelgeving

regeling de; -s, -en; regelinkien [r:ɣl'ɪŋ] 1. het geregeld worden 2. afspraak, geheel van regels waarnaar gehandeld moet worden *Daor is wel een regeling veur* (Spa), *een regeling treffen* (Nw, Ol-Nl, Wol)

regelkamer (l) [r'...] - regelkamer

regelknoppe (l) [r'...] - regelknop

regelmaot [r:ɣl'mo:t] - regelmaat, vast patroon in tijd *Daor is regelmaot in die huusholige* (Dho), *Daor hebben ze niks gien regelmaot* (Np), *Wij doen alles mit regelmaot* (Diz), *D'r zat wel regelmaot in* (Ma), *mit de regelmaot van de klokke* (Nt, Nw, Obk), zo ook *Hi'j wart op regelmaot van de klokke* (Dfo), *Regelmaot moet d'r wezen* (Ow), zo ook *D'r moet wat regelmaot wezen* (Bu) en *Je moeten wat meer regelmaot hebben in je doen en laoten* (Wol), *Alles bij regelmaot!* regelmaat is gewenst (El), *Een goeie levenswieze bestaot veural deur bij' alles regelmaot te holen* (Op)

regelneve (l) [r'...] - regelneef

regelofstaand (l) [r'...] - regelafstand

regelrecht Ook **riegelrecht** (Ste) bn., bw. [.../ri:...] aks. wisselt] - rechtstreeks, direkt *N. ging regelrecht naor huus* (Ma), *Ze gaon d'r riegelrecht op of* (El, Ste), *Regelrecht d'r op an!* (Nt), *Ik gaf 'm een klap, regelrecht veur de raap* (Bu), *Hi'j zee et him regelrecht in et gezicht* (El)

regement (verspr.) Ook **regiment** (verspr.), **rezement** (Bu), **resiment** (Nt, Ol-Nl, Wol) [r:zjə'ment/r:zji.../r:zə.../r:si...] 1. bep. militaire eenheid, regiment 2. grote groep,

grote hoeveelheid *D'r gong een hiel regiment vrouwluden langes* (Nw), *een regiment sokken stoppen* (Nbk)

regen de; -s; -tien [r:ɣn] 1. neerslag in de vorm van regendruppels, het regenen, het neerkomen van regendruppels *We kiekten al lange uut naor regen* (El), *D'r komt regen* (Nbk, Ste), *Uut die buije kwam hiel wat regen* (Ld), *We kun nog wel wat regen bruken* (Ste), *We hebben van 't zoemer wat te min regen had* (Pe-Dbl), *We bin wel wat an regen toe* (Np), *De regen is vandaege niet van de locht* het regent steeds maar door (Dho), *As de kiepen vroeger in de regen leupen, dan regende et de hiele dag* (Dhau), *D'r is een mooi bujgien regen valen* (Nw), *een mooie, staorige regen* (El), *Et is een mooie, egaole regen* (Dho), *een anholende regen* (Dhau), *De boeren hebben soms wel belang bij regen, mar in de oogst liever niet* (Ld), *De locht staot naor regen* wijst op komende regenval (Db), *Tegen de regen willen de moggen slim stikken* tegen de tijd dat het wil gaan regenen (Nt), *Et is aorig an de regen* (Ste), *Et liekt op regen, heur* het lijkt te gaan regenen (Ste), *van de regen in de drup* (Dho, Nw, Np, Ma), *...drop* (Dhau, Nt, Obk), *van de regen in de drup raeken* (Ste, Np), *...kommen* (Diz), *As de kiepen mit de regen buten blieren, dan blif et regen* (Ste), *As de liester fluit, kan d'r wel es regen kommen* (Ste), *Awwwe de klokke van Ni'jberkoop heuren, kriegen we vast regen* (Bu), *As et regent en d'r lopt iene staorig en die wodt vraogd waaromme as hi'j zo staorig lopt, dan is et antwoord: waaromme niet, daorginder regent et ok* (Nw), *D'r komt vast weer regen, want de bochels bin weer buten er lopen weer gebochelden* (Nw) 2. regenbui *een lichte regen, mit regen en wiend*, *Wat een mooi regentien* een prettig, geschikt regenbuitje (Nbk), (bij vergelijking:) *een regen van koegels* (l) 3. in *goolden regen* gouden regen (Nbk, h) en zo ook *blauwe regen* (Nbk) * *Nao regen komt zunneshien*, *Regen in de morgen, middag zonder zorgen* (n), *Noordenwiend en regen/Duurt drie, zes of negen* (Np), *De koekoek roept om regen* (Spa), *Regen uut et oosten duurt drie ure of drie daegen* (bo: Nw), *As et van de bomen lekt* [nl. door de dauw]

regenachtig - regenen

dan komp d'r regen binnen drie daegen (Ste), *Regen in de gaaste, geld in de kaaste* werd een bui gevolgd door mooi weer, dan kon men de rogge goed binnenhalen en was het goed dorsen (Obk), *As de slakken kroepen, komt d'r regen* (Obk), *Oosten-wiend en regen duurt drie, zess' of negen* (Np), *De koekoek ropt tegen regen* (Nt)

regenachtig ['rɪ:gnaxtəx] - regenachtig
een regenachtige dag (b)

regenbak ['rɪ:gnbak] - regenbak
waeter uut een regenbak putten (Ma), *Perberen jim now zels mar es om mit een schepemmer de regenbak leeg te scheppen, dat lokt jim liekemin* (b)

regenbakemmer (Db, Nw, Obk) Ook **regenbaksemmer** (Dfo, Mun) de; -s; -tien ['r...baks...] 1. emmertje waarmee water uit de regenbak werd geput

regenbakgat (b) et; -ten ['r...] 1. opening van de regenbak *Hij wrong him mit kop en schoolders deur et regenbakgat* (b)

regenbaksemmer z. *regenbakemmer*

regenbloem (fp) ['rɪ:gn...] - koekoeksbloem

regenboge ['rɪ:gnbo:gə] - regenboog (aan de hemel) *As d'r een regenboge is, dan bin de oolde wieven an et pannekoekbakken* (Nw) * *Regenboge in et oosten, kan de hujboer troosten* (n), *Regenboge in de morgen, zeeman in de zorgen* (n), *Regenboge, feest in de hel* (Ste)

regenboogkleuren (Obk) mv. ['rɪ:gnbo:x kla:ɛŋ] 1. kleuren als in een regenboog *Een regenpiere het prachtige regenboogkleuren* (Obk)

regenbroek ['r...] - regenbroek *Ik trok mien regenbroek an* (v)

regenbui z. *regenbuije*

regenbuije (Bu, Dhau, Ma, Nbk, Np) Ook **regenbui** (Pe-Dbl) ['rɪ:gn...] - regenbui *We hebben zopas een beste regenbuije had* (Nbk, Np)

regendag (Obk, ba) ['r...] - regendag: dag waarop het veel regent

regendrup (Bu, Np, Obk, Ow) ['r...] - regendrup

regendruppel ['r...] - regendruppel

regenen ['rɪ:gnən, ook 'rɪ:gn (Bdie, Sz)] - regenen: vallen van regen *Aj' de koekoek heuren dan komt d'r waeter, dan is et tegen regenen an* (Nbk), *As 't regenen wil, begint de liester te zingen* (Obk), *Et gaot regenen*

(Sz, Nbk), (zelfst.) *Hej' de plu wel bij je? Et kan wel op een regenen gaon* (Nbk), *Et begint te regenen* (Ow), *Et begon te regenen en te onweren* (j), *Et wol van de zoemer niet regenen* er kwam maar geen regen (Ste), *Et doet niks anders as regenen* (Nt), *Et het mooi regend* (Ste), *'t Wodt neudig tied dat et es ophooft te regenen* (Db), *As et een slechte zoemer was en et regende een hoop dan kwam et hooi op de ruters, dan was et van de grond* (Sz), *Daor regent et weer henne het is weer raak, het regent weer* (Nbk, Ste), *Et liekt wel of regent et* (Bu), *Al dat regenen verveelt gauw* (Spa), *Ik wou dat et warm water regende* (Sz), *Et regende van belang* (Sz), *Et regende zo hadde, et waeter gutste over de dakgeute* (Diz), *Et regende verkeerde dikke intensief en met dikke druppels* (Ld), *Ik bin de laeste weken mennigmaol uut et wark regend* moest door regen m'n werkzaamheden buiten staken (Nbk, Ld), *As et bi'j oons regent, kriegen jim ok een drup maken wij winst, dan krijgen jullie ook wel wat* (Ste), *Al regende et ok stiender zo dikke as kienderheufies* (s: oost.), *Et regende dat et meeg* (Ld, Dfo), *Et regent dat 't schit* (Diz, Ma, Nbk, Sz, Db), *...dat 't zowat dee* (Ma), *'t Regent as de zee* (Nbk), *...as de ziekte* (Nbk), *'t Regent piepestaelen* (Bu, Dhau, Wol, Nbk), *...piepestaelties* (Op), *Ik keek naor de lucht en ik dochte: et kan wel honnen en katten regenen* (Sz), *'t Regent dat et göt* (Bu, Nbk), *'t Regende dat de peerdeogen stonnen op 't water* (Sz), *Et regende peerdeogen* (Wol), *Et regende kwatties* met erg dikke druppels (Bu); in grote aantallen neerkomen, ook bij vergelijking *De appelboom zit zo vol, as d'r wat wiend komt regent et appels* (Spa), *Et regende klachten* (Ma), *...doelpunten* (Nbk) * *As et niet regent mit Pissende Griet/Dan regent et zes weken niet* (Bu), *Regent et op Sint-Margriet, Zes weken regen dat et giet* (Bdie), *As Sint-Margriet an het regenen is/Regent het zes weken gewis* (Bdie), *Regent et niet niet mit pissende Griet/Dan regent et veertig dagen niet* (Sz), *As et bi'j een eer regent, ligt mien schottel ok niet ommekeerd* als het een ander voor de wind gaat, gaat het ook mij niet slecht (b), zo ook *As et bi'j de bureen regent, dan drupt et*

bij oons (El), *As et bij iene regent, dan drupt et bij een aander* (Obk), *As et de eerste hoonsdaegen regent, dan regent et alle hoonsdaegen* (Db), *As de zonne schient en 't regent, dan regent et morgen weer* (Bu), *As et zundagmorgens regent veur de preek, dan regent et de hiele week* (Dho, Bu), *De liester zingt 'Et wil regenen'* als de lijster zingt gaat het regenen (Obk), *As et regent, dan pissen de engelties* (Db), *Al regent et ok varkens, jandoedel krigt d'r niks van* (Ld)

regenerig (Bu, Db, Nbk) bn.; -er ['r:ggjəɾəx] 1. (van het weer) met enige regen, met af en toe regen 't *Is regenerig* (Db)

regenfluit (Nw) de ['r:ggj...] 1. elk der vogels waarvan het fluiten wordt opgevat als teken voor naderende regen

regenhoek (Np) de ['r:ggjhuk] 1. zuidwestelijke windrichting *De wiend zit in de regenhoek* (Np)

regenhoze de ['r...] 1. regenbroek

regenjas de; -n; -sien ['r...] 1. regenjas: bep. overjas tegen regen *As et begint te regenen, doen wij de regenjas an* (Obk) 2. (verkl.) kondoom (Wol)

regenkap ['r...] - (vaak verkl.) regenkap
regenkeep (Dhau, Diz, Nt, Obk, Op, Sz) de; ...kepen; ...kepien ['r:ggjkt:p] 1. cape speciaal tegen de regen *Mien regenkeep giet gien waeter deur* (Dhau)

regenkleiding ['r...] - regenkleiding

regenklere (Dfo, v) ['r...] - regenklere
regenklid (k; Ste) et; -en ['r...] 1. grote zwarte doek die was ingepakt in blauwe of zwartbonte zakdoek en die werd omgehangen wanneer de vrouwen het sterfhuis verlieten om de lijkwagen te volgen; dit 'kleed' reikte ver naar beneden

regenlocht (Bu, Dfo, Dhau) ['r...] - regenlocht

regenmaantel Ook **regenmantel** (WH) ['r...] - regenmantel

regenmantel z. *regenmaantel*

regenmeter ['r...] - regenmeter

regennust (Bdie) et ['r:ggjnast] 1. enige bewolking waarin/waarachter de zon (deels) schuilgaat, vgl. *De zonne krop in een nust: dan gaot de zonne niet helder onder, mar in wat bewolking, een regennust* (Bdie)

regenpak ['r...] - regenpak

regenperiode (spor.) ['r...] - regenperiode

regenpiepe (Bu, Db, Dfo, El, Ld, Ma, Nbk, Np, Nw, Op, Wol, ba) Ook **regenpupe** (Ol-Nl, Spa, Ste) ['r...] - regenpijp *De regenpiepe zat los, et waeter spuulde overal overhenne* (Nbk), ook in de bekende bet. van regenkleiding over een broekspijp, vgl. *De postbode hadde regenpiepen an* (Np)

regenpiere (Ma) de; -n; ...piertien ['r:ggjpi:əɾə] 1. regenworm (die na regen uit de grond kruipt) *een dikke regenpiere* (Ma), *Regenpieren bin dikker as gewone pieren* (Ma)

regenpupe z. *regenpiepe*

regenputte (Nbk, Sz, b) ['r...] - regenput *En dan zit ie vanzels krek lieke veer onder de grond as een regenputte d'r boven* (b)

regenschaede (spor.) ['r...] - regenschade

regenscharm (Dho) ['r...] - regenscherm: scherm, schut, tegen regen

regenschoe (Dhau) de; -nen; -gien ['r...] 1. schoen tegen regen

regenspatter (Nbk, v) de; -s; -tien ['r:ggjstəɾ] 1. spetter regen *Ik trekke mien jasse uut, schudde de regenspatters d'r wat of* (v)

regent de; -en [rə'gent] - regent: voor een aanstaande vorst, lid van een bep. stedelijke magistratuur

regentied (spor.) ['r...] - regentijd

regenton (verspr.) de; -n; ...gien ['r...] 1. regenton *Moeder vangt waeter op veur de bloemen in de regenton* (Ol-Nl)

regenval (Spa) de ['r...] 1. het vallen van regen

regenverlet (Np) ['r...] - regenverlet

regenverzekering (spor.) ['r...] - regenverzekering

regenvissien (Bu, Dhau) et; ...vissies ['r:ggjvisin] 1. elk der kleine visjes die aan de oppervlakte van het water zwemmen, met name: klein stekelbaarsje (Bu)

regenwaeter Ook **regenwater** (WH) ['r...] - regenwater *Et wodt regenwaeter, want de locht wodt wel zo dikke* (Wol), *Om een miete of te dekken wodde d'r vaak bladriet op legd, mit de stengels omhoog en et blad naor beneden, dan leup et regenwater d'r of en bleef et hooi droog; dan haj' een mietedak* (Spa)

regenwaeterbak (Nbk, Obk, b) Ook **regenwaterbak** (WH) ['r...] - regen-

regenwater - regiokotting

waterbak *Jim moe'n weten dat die putte krek een regenwaeterbak is...* (b), *De koperslager maakte de keuperen pompen die we vroeger op de regenwaterbak hadden* (Sz)

regenwater z. *regenwaeter*

regenwaterbak z. *regenwaeterbak*

regenweer (spor.) ['r...] - regenweer

regewilpe (l) Ook *regenwulpe* (Dfo, Np, Nw, Obk, Op) ['r...] - regenwulp

regenwolke (Nbk, Nw, Obk, Wol) ['r...] - regenwolk

regenwoold (l) ['r...] - regenwoud

regeworm (Bu, Dhau, Np, Obk, Wol) ['r...] - regenworm *Ik hebbe vandemorgen in de tuun een dikke regenworm opdaon* (Np)

regenwulpe z. *regewilpe*

regeren [rə'gʷ:ərn] - regeren: het landsgezag uitoefenen, als heerser leiden 't *Is tegenwoordig moeilik regeren om 't iederiene naor 't zin te doen* (Ld); het gezag uitoefenen over, ook zwakker: leiding geven aan, de dienst uitmaken over, bepalen hoe het gaat: *Die man het daor niks in te brengen, zij regert et* (Ld), *Mem regeert de huusholing en heit et bedrief* (Db), *Ik mag van de baos regeren van mijn man de huishouding regelen e.d.* (Dfo), *Ze regeert daor alles* (Ma), *Pattie meensken hebben et in de vingers om de huusholing of et bedrief te regeren* (Obk), *de boerkeri'je regeren* (Nbk), *Die maggen graeg regeren* (Dho), *Laot die mar regeren, dan komt et wel klaor* (Dho), *Die zal de boel daor wel es even regeren* (Bu), *Wie regeert de boel daore* heeft er de feitelijke leiding, maakt er de dienst uit (Nw), *Et bestuur van de klup kan wel aorig over oons regeren* (Ol-Nl), *Zij kan de boerderij en de huusholing goed regeren* (Ol-Nl), *Hij regert zien bedrief mit vaste hand* (Spa), *D'r moet in de huusholing mit strakke haand regeerd wodden* (Np), *Et is mar goed dat zij daor de boel regeert, dan komt d'r nog wat van terechte* (Np, Nw, Bu), *Hij hadde d'r wel an om alles een betien goed te regeren* (Op); doen gehoorzamen (Nw): *Dat bin zokke moeilike kiender, die bin niet te regeren* (Nw) * *Goed regeren is een keunst* (Ow), *De vrouw moet veur regeren en de boer moet de boerkeri'je regelen* (Dfo), *Strenghe heren*

regeren niet lange d.i. ook: een strenge winter duurt meestal niet zo lang (Nbk)

regerige z. *regering*

regering Ook *regerige* (Ste) de; -s, -en; *regerinkien* [rə'gʷ:ərn/...əʷə] 1. landsregering, macht over een land *an de regering kommen* (l) 2. manier waarop bestuurd wordt *een democratische regering* (l) 3. overheid *een besluit van de regering* (l) 4. kabinet *in de regering zitten* (Ow) 5. het besturen, het regelen *Hij het de regerige goed in de haand* regelt de zaken goed, bijv. z'n boerderij (Ste), (vaak schertsend) *et hoofd van de regering* de vrouw des huizes (Ol-Nl) 6. (vaak schertsend) vrouw des huizes (Db, El, Obk, Op, Wol) *Bij een grote huusholing moet de regering de touwgies goed in de hanen hebben* (Obk), *Mien regering het niet zo graeg da'k naor een vergadering toe gao* (Db), *'k Moet d'r eerst mit de regering over praoten* (El), *Ik moch niet van de regering* (Op), *Vraag dat mar an de regering* (Wol)

regeringsadviseur [rə'gʷ:...] - regeringsadviseur

regeringsbeleid (spor.) [rə'gʷ:...] - regeringsbeleid

regeringsbesluit (spor.) [rə'gʷ:...] - regeringsbesluit

regeringsfraktie [rə'gʷ:...] - regeringsfraktie

regeringsgebouw [rə'gʷ:...] - regeringsgebouw

regeringsinstaanse (spor.) [rə'gʷ:...] - regeringsinstantie

regeringsleider (spor.) [rə'gʷ:...] - regeringsleider

regeringsstaandpunt (l) [rə'gʷ:...] - regeringsstandpunt

regeringsuutzending (spor.) [rə'gʷ:...] - regeringsuutzending

regeringsverklaoring (l) [rə'gʷ:...] - regeringsverklaring

regestraosie z. *riggestraosie*

regestrasie z. *riggestraosie*

regge (Dho) de; -n [rə'gə] 1. diep gat, poel

regie [rə'gi, ook wel ...'xi] - regie (bij toneel e.d.)

regie-anwiezing [rə'gʷ:..., ...'x:...] - regieaanwijzing

regiment z. *regement*

regio (spor.) ['rʷ:giʷo:, ...jʷoʷ] - regio: streek, gebied

regiokotting (spor.) ['r...] - regiokotting

regionaal z. *regionaal*

regionaal (Obk) Ook **regionaal** (spor.) bn. [r:gijo:'nə:əl, ...jəʌ.../'...na:l] 1. regionaal, streekgebonden *een ring, as regionaal karkebestuur* (Obk)

regisseren [r:gi'si:əp] - regisseren

regisseur [r:gi'sa:ər, r:gi's...] - regisseur

register [rə'gistr] - register: bijgehouden lijst *een register bijhouden*; bladwijzer; hoofd, denkvermogen (Nw), in *Die is mit et register in de warre* is niet goed bij z'n hoofd (Nw); orgelregister *alle registers epenzetten* al de registers opentrekken (Nbk), *...lostrekken* id. (Nbk)

registerkoe (Dfo, Dho, Ld, Ma, Nt, Obk, Ol-Nl) de; -nen; -gien [rə'g...] 1. koe opgenomen in een bep. voorloper van het rundveestamboek

registernummer (l) [rə'g...] - registernummer

registraosie z. *riggestraosie*

registratie z. *riggestraosie*

reglement z. *riegelment*

rei z. *rije*

reie z. *rije*

reiger de; -s; -tien [r'ejgr] 1. bep. vogel: reiger *D'r ston een reiger bij de sloot* (Ma), *de blauwe reiger*, *Hij het spi'jd as een reiger*, *braoken as een reiger* (Nt), *schieten as een reiger* diarree hebben (Np), *zo gek as een reiger* (Nw) 2. iemand met lange benen (Nw)

reigerbos (spor.) ['r...] - reigerbos, bos waarin reigers nestelen

reigerkolonie z. *reigerklonie*

reigerklonie (Obk) Ook **reigerkelonie** (Np), **reigerkolonie** (Ol-Nl), **reigerskolonie** (Ld, Op) ['r...] - reigerkolonie

reigerkolonie z. *reigerklonie*

reigernust (Nbk) ['r...] - reigernest

reigerskolonie z. *reigerklonie*

reikhalzen z. *riekhalzen*

reilatte (Dho) ['r:jlata] - reilat *Dan moet de reilatte d'r even bij langes* (Dho)

reilen (Bu, Nbk) zw. ww.; onoverg.; reilde, het reild [r'ejln] 1. reilen, in verb.: *Hoe et reilt en zeilt* zoals het gaat, met de positieve en negatieve dingen (Bu), *et reilen en zeilen* (Bu, Nbk)

reine [r'ejnə], in *in et reine* in orde, in een aanvaardbare situatie, tot een bevredigende oplossing, veelal: zodat men weer zonder rancune met elkaar omgaat *Et is weer in et*

reine (Ma), *Ie kun wel ruzie maeken, mar ie hebben de boel vot niet weer in 't reine* (Ste), *Ze hadden heur zwatmaekt, mar we zullen zien dawwe et weer in 't reine brengen* (Bu, Nw, Ow, Ld), *Et was daor niet hielemaol in 't reine* (Np), *We mossen eerst mar es mit mekeer in 't reine kommen, over die verkoperi'je* (Dfo), *Nao die ruzie is alles toch weer in 't reine kommen* (Op), *Hij het gien zuver geweten, hij moet weer mit him zels in et reine kommen* (Wol)

reine-claude (verspr.) [r'ejnə'kləʌdə] - reine-claude *Reine-claude is een kleine, grune proemesoort* (Ld)

reine-victoria (Db, El, Obk, Pe-Dbl, Sz) de [r'ejnə'fiktə:ərija] 1. bep. soort pruim (enigszins blauw, vaak gebruikt om te wecken)

reinigingsdienst (b) de ['r...] 1. gemeentereiniging

reinigingsvlucht (bs: Dfo, Obk, Op, Ow) de; -en ['r...] 1. bep. vlucht van bijen waarbij ze zich ontdoen van de in de winter in het achterlichaam gebleven behoeften, vgl. *De eerste keer dat de bijen in et vroege veurjaor (in feberwaori, et moet wel zoe'n tien graoden wezen) uut de kōrf of kaaste kommen, is dat om de reinigingsvlucht te maeken* (bs: Dfo, Obk, Op, Ow)

reinste (Ma, Nbk) bn. [r'ejstə], in *je reinste* pure, klinkklare: *Dat is je reinste onzin* (Ma)

reis z. *reize*

reis- en kredietbrief (spor.) [...'d...] - reis- en kredietbrief

reisaeventuur (l) ['r...] - reisavontuur

reisapteek (l) et ['r...] - reisapotheek

reisbegeleider (l) ['r...] - reisbegeleider

reisber bn.; -der, -st [r'ejzbr] 1. graag of veel op reis *Die is reisber* wil graag veel weg, op reis (Nbk), *Die is ten alle tiede reisber* (Np), *Et is aorig reisber* volk ze zijn veel op reis (Np, Pe-Dbl), *Pattie meensken bin aorig reisber, die zitten liest tussen de wielen* (Obk)

reisbeschrijving ['r...] - reisbeschrijving

reisbeurs (l) ['r...] - reisbeurs

reisbiljet (spor.) ['r...] - reisbiljet

reisburo ['r...] - reisburo

reisbus ['r...] - reisbus

reisdag ['r...] - reisdag: dag waarop men

reisdekleraoisie - reize

reist
reisdekleraoisie (spor.) ['r...] - reisdeklaratie
reisdoel (spor.) ['r...] - reisdoel
reisgeld ['r...] - reisgeld, ook in bijzondere toepassing: *reisgeld mitgeven* de tuin flink mest geven (Bu): *Ze staon goed, mar da's niks gien wonder, ik heb ze flink wat reisgeld mitgeven* (Bu)
reisgelegenheid ['r...] - reisgelegenheid: mogelijkheid om te reizen
reisgezel (spor.) ['r...] - reisgezel
reisgezelschap (spor.) ['r...] - reisgezelschap
reisgids ['r...] - reisgids: speciaal voor vakantie-reizen, toeristische reizen; ook: persoon die bij zulke reizen tot gids dient
reisjournaal ['r...] - reisjournaal
reiskoffer (spor.) ['r...] - reiskoffer
reiskosten ['rejskosten] - reiskosten *Hi'j zol heur dan wel ophaelen, dan hadde ze gien reiskosten* (vo), *reiskosten uutbetaelen* nl. bijv. door een werkgever (Ow)
reiskostenforfait (l) ['r...] - reiskostenforfait
reiskostenvergoeding ['r...] - reiskostenvergoeding
reisleider ['r...] - reisleider
reislektuur (spor.) ['r...] - reislektuur
reisliteratuur (l) ['r...] - reisliteratuur
reismaantien (s: oost.) ['rejsmā:ntin] - reismandje: rieten koffertje
reisnetisie (l) ['r...] - reisnotitie
reisorganisaasie (spor.) ['r...] - reisorganisatie
reisplan ['r...] - reisplan
reisraem (bs: Dfo, El, Obk, Op) et; -en; -pien ['r...] 1. raampje gebruikt in een bijenkast, met fijn gaas voor het vlieggat geplaatst, nl. zodat de bijen wel frisse lucht kunnen krijgen maar niet weg kunnen vliegen tijdens het vervoer
reisroute ['r...] - reisroute
reisschema ['r...] - reisschema
reisschoefien z. *ofsluutschoefien*
reistasse (spor.) ['r...] - reistas: voor reisbenodigdheden
reistied ['r...] - reistijd
reisveerdig z. *risveerdig*
reisvergoeding ['r...] - reisvergoeding
reisverhael ['r...] - reisverhaal
reisverieninge (l), voor var. z. *verieninge* ['r...] - reisvereniging

reisverkeer (spor.) ['r...] - reisverkeer
reisverslag ['r...] - reisverslag
reisverzekering ['r...] - reisverzekering
reiswaegen (Dho) de; -s; -tien ['r...] 1. iemand die altijd onderweg is (Dho)
reiswekker ['r...] - reiswekker
reit z. *riet*
reitdak z. *rietdak*
reitdekker z. *rietdekker*
reiten z. *rieten* I
reithennegien (b: lm) ['rejthenəxin] - waterhoentje
reitpoele z. *rietpoele*
reize Ook *reis* (Bu, Nbk, Nw, Sz) de; -n; reisien ['rejsə/...] 1. tocht, reis *We gaon op 'e reize* (Spa, Ste), *op reize gaon* (Ow, b), *een reize maeken* (b), *een reize mitmaeken* (Spa, Nbk), *Ankem weke zuwwe op 'e reize* (Np), *Morgen hiel op 'e tied moe'k weer op 'e reize* (p), *De kleine jonges wodden om een hooischere op 'e reize stuurd* nl. als middel om te foppen (Sz), *Aj' daor henne gaon, neem ie dat dan even mit? Dan bespeer ie mij' een reize* (Nw), *Ze konnen de reize ok niet meer doen de reis was hen inmiddels te zwaar* (b), *Sommigen bin altied een bult op reize* (Ld), *Ze willen de reize wat bekotten* (Ld), *We hadden van 't jaor een mooie reize mit oons vrouwekluppiend* i. een jaarlijkse reis met elkaar voor ontspanning (Pe-Dbl), *De tocht mit de bijen was een zwaore reize veur de peerden* (j), *Doe ze al een mooi aende op reize weren* (...) onderweg waren (j), *N. brocht me nog een aentien op reize* (j), *Ik zal je op 'e reize helpen* aan de gang helpen (Bu), *Ze hebben him mooi op reize hulpen mit lezen* op weg geholpen (Ld), *Ok an de reize? ook op reis?* (b), *Waar gaot de reis henne?* (Nbk), *Een goeie reize had?* (v), *Wat reize hej' maekt?* (Ma), *Jim hebben zeker al een reize had een flinke reis gemaakt* (p), *As iene vere reizen dot, dan kan hi'j een protte vertellen* (Db), *Ze weren krek weeromme van de reize* (Nbk), *Ie kun om mij' wel op 'e reize gaon ga maar weg* (Ste), *Die is al een mooi einde op reize* is bijna dronken (Wol), *Ik was zo slaoperig, ik was mooi op 'e reize om in slaop te valen bezig* om (Pe-Dbl), *Dat was de reize niet* daarom kwam ik niet, dat was niet het doel van m'n komst (b), *Hi'j is veer op 'e reize* in diepe slaap (El, Nbk),

Doe ik me daelegaf, was ik zomar een ende op reize flink in slaap (Ma, Db), Ik was zo sloeg, ik was een hiel ende op reize (Diz), Die slapt zo, die is goed op reize (Nw, Bu), ...aorig veer op 'e reize, die wet van de wereld niks of (Obk), Aj' een aende reizen op 'e fiets tegen de wiend in, kuj' wel es lillik van de reize kommen, dan hej' aorig je bekomst (Nw, Ld), Hij' het een raere reize maekt heeft een beroerde ervaring, zware tegenslag gehad en heeft nu z'n bekomst wel (El), zo ook Hij' zal zien bekomst wel hebben, want hij' het een lillike reize maekt (Sz), Hij' het een malle reize maekt is slecht te pas gekomen (Np), Hij' het een reize had is van de koude kermis thuisgekomen, heeft z'n bekomst nu wel (Nbk), zo ook Die is aorig van de reize bekommen (Obk), ...van de reize kommen id. (Pe-Db), Die is al een aende op 'e reize schiet flink op met z'n werk (Ste), ook: is er inmiddels slecht aan toe (Ste), Hij' is al een mooi ende op reize een flink eind gevorderd (Nw, Ow), zo ook Hij' is al mooi op reize (Ow) en ...op 'e reize (Spa, Ma), De zoemer is al mooi op 'e reize flink gevorderd (Pe-Db), Die is aorig op reize om een zoelappte te wodden bezig om (Obk), Hij' is al mooi op 'e reize flink gevorderd (Spa, Ma), Die is al een mooi aende op reize al een tijd in verwachting (Nw), Dat huus is al mooi op 'e reize, et kan van de winter wel onder de pannen is al voor een flink deel klaar (Obk), Ae now je, je reis is gien doktersgang zo zwaar, moeilijk is het nu ook weer niet om daar naar toe te gaan (Nbk), een ofscheid mit de leste reize begrafenis (Sz), een inkelde reis (l) 2. stoot, zware klap, ongeluk waarbij men zich bezeert, gewond raakt, flinke val Die gaf me een reize een klap, een schop onder m'n achterste enz. (Np, Ste), iene een reize verkopen (Np), zo ook Ik heb 'm een goeie reize verkocht (Dfo), Misschien dat hij' daor op 'e ien of aandere meniere een reize tegenan kregen hadde (v), Die het een reize had een lelijk ongeluk (Bu), Aj' van de trappe valen, dan kuj' een hiele reize maeken (Nw), Hij' het een malle reize maekt is zeer onfortuinlijk gevallen (Ma), een reize maeken een val maken (Np, Spa, Nbk), zo ook een rare reize maken een

ernstige val (Obk, Np, Spa) 3. verzwaking doordat men een erg ziek is *Die het een beste reize had, hij' is d'r niet beter op wodden (Ste, Sz), ...een hiele reize had (Nbk), een rare reize maken (Spa), Doe de dokter om een ure of viere vtogong en Haarm vreug hoe et d'r now bij' ston, vertelde hij' dat alles goed leek, mar dat ze een slimme reize maekt hadde (vo), Die kikt pips toe, die het een reize had (Np), (met de nadruk op an:) Die het een hiele reize an had (Nw, Bu) 4. keer (verspr.), voornamelijk in disse reize deze keer: *Daor wo'k et disse reize now es niet over hebben (b), Disse reize is 't him goed ofgaon (Nw, Pe-Db), Disse reize za'k je nog helpen (Np, Ol-Nl)**

reizen zw. ww.; onoverg.; reisde, het reisd [ˈreɪzɪ] 1. reizen: een reis ondernemen, uitvoeren, ook gezegd van enigszins heen en weer lopen, rondlopen *Hij' reisde daor op goed gelok naor toe (Np), Hij' mos d'r mit de trein henne reizen (j), Doe reisde d'r een zieleraanselder deur 't laand (j), Die het een beroep, hij' moet alle daegen reizen* waarbij hij elke dag moet reizen (Ow), (gezegd met name als gezinsleden naar iemand gaan die in het ziekenhuis ligt:) *Die bin ok weer an 't reizen (Bu), Vroeger koj' bij' pattie kiender de pieties wel zien reizen (Obk), De motte reisde al wat in et hokke op-en-daele en toogde al gauw mit een toppien haksel om een nust te maeken (vo) 2. bijenvolken naar elders brengen teneinde daar honing te winnen (bs: Obk) reizerig (Nbk, Ste) bn.; -er, -st [ˈreɪzəɾɪx] 1. reislustig, geneigd tot reizen *Ik bin niet zo reizerig (Nbk)**

reiziger de; -s [ˈreɪzəɾɪ] 1. iemand die reist *Hij' is een echte reiziger* iemand die veel, graag reist (Ma), *Dat is ok een reiziger!* iemand die veel weg is (Bu) 2. toerist 3. passagier *De reizigers stroffelden deur et middenpad* d.i. van de trein (b) 4. handelsreiziger *D'r kwam een reiziger an de deure (Ma), Die reiziger kan goed praoten, hij' verkocht een heleboel (Pe-Db), Hij' is reiziger in schoenen (Wol), ...segaren (Ol-Nl), Dat is de reiziger veur de C.A.V. (Wol), (gezegd wanneer de handel niet veel voorstelde:) Et is een reiziger in mooie daegen (Nw), zo ook ...in mooi weer (Nw), ...in waarm scheerwaeter hij is*

reizigersvervoer - rekber

enigszins malende (Wol)

reizigersvervoer (l) ['r...] - reizigersvervoer

rejaal z. **rejaol**

rejaol (Ma, Nbk, Np, Obk, j, b, vo) Ook **rejaal** (verspr.), **riejaal** (Dhau, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Spa), **rojaal** (Ma, Nbk, Op, Sz) [rə'jɑ:əl/...ja:l/ri'ja:l/ro:ə'ja:l] - royaal: gemakkelijk uitgevend, vrijgevig, in ruime mate gebruikend, kwistig *Niet zo rejaal mit de suker!* (Dho), *Een peer daegen is d'r mar rejaal mit de sukerpot ommegaon* (Db), *Ze bin daor rejaal mit de borrel* (Obk), *We bin d'r op vesite west, mar et was d'r nog wel rejaal* (Bu), *Die springt d'r riejaal mit omme* (Nw), *Ze gooien rejaol mit et geld omme tegenwoordig* (Obk), (gezegd van boeren die de koeien veel voer gaven, met name veel met krachtvoer:) *Ze bin aorig rejaal daor mit de maelpoede* (Ste), *Dat kost niks heur (...), was et kot, rejaol bescheid* (b), *rejaal uut de hoeke kommen* royaal doen, gul zijn (Db), *N. maekte een rejaol gebaor en zee (...)* (b), *Ze bin daor an de rejale kaant* geven nogal makkelijk veel geld uit (Ow), *Ze hebben wat te rejaol leefd* (Nbk), *Hi'j het een riejaale bujje* (Nbk); ruim van opvattingen, niet bep. bekrompen *Ze is wat te rejaal* zit achter de mannen aan (Ste); van ruime afmetingen: *een rejaol huus* (Nbk), *We hebben daor rejaol de ruimte* (Nbk)

rek I Ook **rik**: bet. 1 (Pe-Dbl), z. ook **rak** et; -ken; -kien [rek] 1. rek: om in te plaatsen, aan op te hangen *Aj' mooie koppies hadden, dan mossen ze in 't rek hangen, dan koj' ze bekieken* (Dfo), *Een rik om wosten op te hangen hadden de meensen an de zoolder hangen* (Pe-Dbl), *Ik kan 't niet van 't rek pakken, et staot me te hoge* (Op), *Ze lopt bij de rekken mit kienderjassies langes* (v), *Schoffels en zo hangen we an een rek* (Ol-Nl), *een rek mit geweren* (v) 2. droogrek, ook in vergelijkbare toepassing: *Nepiesmussen bin witketoenen mussen daor fien geploide raanties op zatten; en de nekke ok, de stroken wodden d'r mit wasken of haeld en mit dunne stokkies op een rekkien op-plood; die musse wodde veur uutlopen dreugen, dat was as et oorierzer niet op hoefde* (Dfo) 3. plankje met. gaten om

eieren, pijpen, glazen e.d. op/in te zetten *een rekkien eier* (Nw) 4. verplaatsbaar hekwerk om af te schermen *Om de klomkachel ston een rek om kiender tegen de kachel te bescharm* (Ste) 5. los hekwerk op een wagen, kruiwagen: om te laden *Ze hebben et rek op 'e waegen staon* (Dho), *Wi'j zaten vroeger wel op et rek, as we op een wagen mitreden* (Sz), *et rek op 'e kroje* hetz. als *krojerek* (Ld) 6. fietsenrek *Fietsen zetten we in 't rek* (Ol-Nl) 7. periode (verspr.) *Waar is de tied bleven, wat een rek is et al* (Dho), *Et is een hiele rek leden* (verspr.), *Dat was een hele rek* duurde een lange periode (Db, Ol-Nl, Wol, Spa), *Hi'j het d'r een hiele rek henne west* (Np, Nbk), *Et duurde een lange rek veurdat hi'j op kwam daegen* (Op), *Wat duurde dat een rek* (Wol) 8. afstand 't *Was een hiele rek, op 'e fiets naor Grunningen* (Db), *Et is nog een hele rek om daor henne te fietsen* (Ol-Nl) 9. leng (in bep. voedsel, vooral in brood) *Dat brood is bedörven, daor zit teveule rek in* (Dfo), *De rek zit in 't brood* (Nt, Ow), *Daor zit rek in in brood* (Ld, Dho), *De rek kan ok wel in de koffiemelk zitten, aj't lang laoten staon* (Sz)

rek II de, ook et (bet. 2); -ken; -kien [rek] 1. rekstok *Dat was een moeilike oefening an de rek* (Ld) 2. rekbaarheid, elasticiteit, veerkracht *Et/de rek is uut de broek weg, et illestiek is kepot* (Obk), *D'r zit goed rek in* (Spa), *De rek is d'r helemaal uut* (Dho), *...is aorig uut de broek* (Ld), *Ik heb de rek uut de broek* (Bu), *D'r zat gien rek meer in* (Ma, Sz), (van mensen die ouder worden, fig.:) *De rek is d'r aorig uut* (Np), *de rek uut de longen hebben* (Nbk) 3. elastiek (Nw) *Ik moet ni'j rek in de broek hebben* (Nw) 4. geringe speelruimte om te veranderen *In disse begroting zit nog wel wat rek in* (Op)

rek. - afkorting van *rekinge* (en var.)

rekapitulaosie (spor.) [r:kapitu'lo:əsi] - rekapitulatie (vooral: van een rekening)

rekbaand (Nbk, Obk) ['r...] - rekband *Vroeger had iene die een breuk hadde een rekbaand of gummibaand omme* (Obk)

rekber ['regbr] - rekbaar: met elasticiteit, uit te rekken *Die lange broeken bin rekber* (Nw), *Stof dat rekber is, kuj' muuilik op 'e mesiene ni'jen* (Obk); voor meerdere uitleg

vatbaar, ruim uit te leggen *Dat is rekber wat ie daor zeggen* (Ste), *Dat bericht is nogal rekber* (Ow), *een rekber begrip* (Dhau)

rekel de; -s; -tien ['r:uk] 1. vlegel, deugniet *Die jonge is me ok een rekel!* (Nbk, Np), *Bliksemse rekel!* (Bu), *N. is een rekel van een jonge* (Op) 2. mannelijke vos (Bu, Db, Dhau, Ld, Nbk, Np, Nt, Obk, Ol-Nl) 3. mannelijke hond (Bu, Nw, Ow, Pe-Dbl, Ste, Sz, Wol)

reken z. *rekinge*

rekenbod (spor.) ['r...] - rekenbord

rekenboek ['r...] - rekenboek

rekenderi'je (verspr.) Ook *rekeneri'je* (Db, Diz, Nbk, Np, Nw, Op, Wol, Sz) de ['r:ukjɔr'tjə, ...ejə, z. -i'je] 1. gereken, rekenwerk *Et was een hiele rekenderi'je om uut mekeer te kommen* (Bu, Nbk)

rekenen Ook *rekeren* (Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; rekende, het rekend ['r:ukjən, ook wel 'r:ukənən, 'r:ukj (Bdie, Db, Op)] 1. (onoverg.) cijferen *We zatten in schoele te rekenen* (Nbk), *Hi'j kan goed rekenen* (Nbk), *Hi'j het muute mit rekenen* (Nbk), *Tegenworig kun ze niet meer uut 't heufd rekenen, daor hebben ze een komputer veur* (Obk), *Ik heb even zeten te rekenen, mar et wodt toch nog een hiel bedrag!* (Nbk), *deur mekeer rekend gemiddeld genomen* (Nbk), (schertsend gezegd wanneer men kaal is:) *Ie kun op mi'j rekenen, ik bin d'r glad bovenop* (Ma, Nbk) 2. (onoverg.) uitrekenen hoeveel iets kost, wat men moet ontvangen *We hebben niet goed rekend* (Ste), *Ze hadden de boel al verdeeld, mar ze hadden buten de waard rekend; d'r was nog iene* (Bu), *Die rekent wel op heur an, heur!* rekent zoveel mogelijk in haar eigen voordeel (Np, Nw), *je riek rekenen* (Bu, Nbk, Np): *Ie kun jezels wel riek rekenen, mar daor hej' niks mit* (Np), zo ook *Ie kun je zelf wel een boel in de buse rekenen, mar daor hej' niet vule an* denken dat je veel hebt, krijgt (Ste) 3. (onoverg.) verrekenen, afwerken met hetgeen men elkaar verschuldigd is *We moe'n ok nog es een keer rekenen, mien jonge!* (Nbk) 4. (overg.) in rekening brengen, berekenen *Wat zol hi'j d'r veur rekenen?* (Nbk), *Aj' mit dubbel kriet schrieven dan reken ie tevule* (Bdie) 5. (overg.) in aanmerking nemen, bedenken

We hebben wunnen, en dan moej' rekenen dawwe him d'r nog niet iens bi'j hadden (Wol), *Ie moe'n mar zo rekenen, et kan je in de ni'je dienst nog wel es ofvalen* (Pe-Dbl), *Ie moe'n mar zo rekenen, ze bin te zunig om te stoken* (Ma), *Ik bin alle dagen onderweg, mar now moej' rekenen dat 'k d'r niks an vien* (Sz), *Dat is zwaor wark, moej' (mar) rekenen* (Nbk, Bu), (gezegd wanneer men ernstige tegenslag ondervindt:) *Ie moe'n mar ziezo rekenen, et wodt je van gien meenske andaon* (b), *Him kuj' niet rekenen* moet je buiten beschouwing laten (Nbk), *Hi'j hadde een praotslokkien op, moej' rekenen* moet je maar denken, moet je weten (j), *Ie moe'n niet rekenen dat daor melk en suker in kwam* denk maar niet (j) 6. (overg.) beschouwen, achten (Dfo, Nbk, Spa, b) *Hi'j rekent dat et zien eigen is* (Spa), *Ik reken 't me een ere, dat ik jow fielseeter beschouw* (b), *Laand kuj' optreden; aj' grote stappen doen, wodt dat een meter rekend* (Dfo), *Die dingen moej' gelijk rekenen* als evenwaardig beschouwen (Nbk) 7. vertrouwen op, ervan uitgaan *Reken mar dat et morgen regent* (Nbk), *We kunnen niet om heur rekenen* we kunnen haar niet vertrouwen (Nw), *rekenen op*: *We rekenen d'r op* (Ste), *Ze had d'r al een betien op rekend, dat ze mitatten* (j), *Reken d'r mar op dawwe mit 14 daegen kommen* (Nbk), *Daor moej' niet op rekeren, heur* (Nbk), *Reken niet tevule op him, want et wodt toch niks* (Bu), *Daor moej' wel op rekenen* ga er maar van uit, dat is beslist zo, dat gaat zeker gebeuren (Nbk, Ste), *Op die meensken kuj' hielendal niet rekenen, daor kuj' niet op an* (Nbk), *Daor kuj' goed op rekenen* die persoon is eerlijk, oprecht, betrouwbaar (Ste), *Zoks overkomt mi'j niet weer, daor kuj' op rekenen* daar kun je zeker van zijn (b), *Daor ha'k niet op rekend* dat had ik niet verwacht (Nbk), zo ook *Doomnie nokkerde wat; op zoe'n striekerd har hi'j niet rekend* (b), *Daor maj' wel op rekenen* daar mag je wel van uit gaan (Nbk), *Op zovule volk hadden ze niet rekend* (Nbk) 8. (overg.) meetellen, ook belangrijk worden gevonden, rekening houden met *Wi'j worren niet rekend, zee mien buurman altied* (Nt), zo ook *Hi'j wodt niet rekend, hi'j is niet in tel* (Ow), 't Is

reken - rekinge

rek as rekenen ze die meensken d'r nooit bij, as d'r wat is (Obk), Ze rekenen 'm niet (Spa), Je moe'n d'r goed omme daenken daj' him wel rekenen kunnen (Ol-Nl), Ie moe'n him wel rekenen (Np) * Ie kun je wel riek rekenen en aarm tellen (Bu)

reken de; -s ['rɪ:kjɔr, 'rɪ:kənɔr] 1. iemand die rekt, goed kan rekenen *de planners en rekeners (v), Ik bin gien reken*er niet goed, niet snel in rekenen (Nbk)

rekeneri'je z. *rekenderi'je*

rekenhoolder (l) ['r...] - rekeninghouder

rekening(e) z. *rekinge*

rekeningloper (Nbk) Ook *rekentiesloper* (Obk) de; -s ['r...] 1. inkasseerder, hetz. als *kwitaansieloper*, z. aldaar *Daor komt een rekentiesloper an* (Obk)

Rekenkaemer (l) ['r...] - Rekenkamer
rekenkeunsien (b) ['rɪ:kjɔkɑ:sin] - rekenkunstje *Hij' het me in vief minuten 't hiele rekenkeunsien leerd* (b)

rekenkunst (spor.) ['r...] - rekenkunst

rekenles ['r...] - rekenles

rekenliniaal (spor.) ['r...] - rekenlineaal

rekenmesiene (spor.) ['r...] - rekenmachine

rekenschap z. *rekenschop*

rekenschop (OS, Bu, Np, Nt, Nw, Ste, Op, b) Ook *rekenschap* (verspr. WS, spor. OS), voor -schap z. -schop de ['rɪ:kjɔskɔp, ...skap] 1. rekenschap, verantwoording *Daor moej' mar es even rekenschap van geven, hoe aj' dat daon hebben* verantwoording van afleggen, verklaren, uitleggen (Nbk), *Je kun niet an iederiene rekenschap geven van je doen en laoten* verantwoording afleggen (Ste, Op), *Ik hoef jow gien rekenschap of te leggen* waor as ik *henne gao* (Db), *Daor moej' jezels wel goed rekenschap van geven* dat moet je goed in je om laten gaan, daar moet je je goed bewust van zijn (Nw, Nt), zo ook *Ie moe'n je d'r rekenschap van geven dat et nog een duur ding wodt* (Obk, Np) 2. in *d'r rekenschap mit holen* er rekening mee houden: *Bij' et knippen van maantels mos ie d'r rekenschap mit holen daj' d'r een flinke overslag bij' an knipten* (Obk), *Ie moe'n d'r now mar rekenschap mit holen dat we volgende weke wel kommen* (Db), *Daor he'k gien rekenschap mit holen* (Nbk)

rekenschrift ['r...] - rekenschrift

rekensom z. *rekensomme*

rekensomme (Nw) Ook *rekensom* (Nbk) ['r...] - rekenschom *een rekensomme maeken* (Nw)

rekentiesloper z. *rekeningloper*

rekenwonder (spor.) ['r...] - rekenwonder

rekeren z. *rekenen*

rekest Ook *rekwest* (App) et; -en [rə'kest/...'kwest] 1. rekest, verzoekschrift *As wij' now mit mekeer es een rekest opstelden en dat in de kraante zetten* (b), vooral in: *nul op et rekest* een afwijzing op een verzoek, *nul op et rekest krieg*en in-zake een verzoek afgewezen worden
reket z. *raket*

rekinge (Bu, Diz, Nbk, Np, Obk, Ste, b: lm, bl, p) Ook *rekening, rekinge* (Obk), **reken** de; rekens, rekenings; rekentien ['rɪ:kjɔgə (Bu, Nbk, Np, Obk, b, bl), 'rɪ:kjɔxə (Diz, Ste) / 'rɪ:kənɪŋ / ...nɪŋ(g)ə / 'rɪ:kj] 1. reking, schriftelijke opgave van een te betalen bedrag *Hej' de rekinge al klaor?* (Op, Ste), *Ik verwaachte ok nog een rekentien van de schilder* (Ol-Nl), *We hebben de rekinge ok kregen* (Np), *...een rekentien kregen* (Np), *Geef me de reken mar even over* overhandig me de rekening maar even (Nbk), *mit rekens lopen* op diverse adressen aanbieden (Nbk, Np), *Ik zal die rekenties nog even naolopen veurdat ik ze betaele* (Obk), *een rekening indienen* (Nbk), *een hoge rekening* bedrag van een rekening dat hoog uitvalt (Nbk) 2. berekening, becijfering, in verb.: *per slot van rekening* uiteindelijk, ook: goed beschouwd: *Per slot van reken is ze toch nog mitgaon* (Dfo), *Per slot van rekening komt et daor op daele* (Ma, Ol-Nl, Wol, Nbk), *bij' slot van rekening* tenslotte, uiteindelijk, goed beschouwd (Bu, El, Nw, Obk, Op, Pe-Db): *Bij' slot van rekening kwam alles nog goed en gongen wij' mit vrede uut mekere* (Obk), *bij' 't slot van reken* id. (Db), *op slot van reken* tenslotte (Nbk, Ste), *...van rekening* id. (Nbk, Obk, Nt) 3. in *veur mien/jow* [enz.] *rekening* door mij/jouw [enz.] te betalen, verder in *veur rekening van* op kosten van, ook fig.: de verantwoordelijkheid van, *veur eigen rekening* zelf te betalen 4. lopende rekening, spaarrekening e.d. *Moe'k et op jow rekening overmaeken of op die van jow heit?* (Nbk), *Ik zal een bedrag van mien rekening haelen* (Nbk), *op rekening*

van: *Is d'r wel iene tegenslag die niet op rekening van eigen schuld schreven wodden kan?* (b) 5. in *rekening holen mit Daor moej' wel rekinge mit holen* (Ste), *Mit him moej' rekening holen* (Bu), *Holen ze d'r nog een betien rekinge mit daor daj' Hollaner binnen?* (Nbk) 6. periode van de zwangerschap (Nt, Sz) *Dan he'k de reken omme* ben ik aan het eind van m'n zwangerschap (Nt, Sz) 7. in *in de rekinge hebben* verdacht zijn op, in de peiling hebben, in de gaten hebben (verspr.): *Ik had 'm op 'e tied in de rekinge* (Ste), *W. he'k in de rekinge!* (p), *Die koopman moej' een betien in de rekinge hebben*, want dat is een gloeperd (Obk), *Dat ha'k niet in de rekinge* (Ma), *Daor ha'k niks van in de rekinge had* (Np), *Dat had ik wel in de reken* had ik wel door, in de gaten (Diz, El), *Ze het jow in de rekening* houd je in de gaten (Bu, Nw); zo ook in *in de reken holen* in de gaten houden (verspr.): *Ie moe'n him goed in de rekinge holen* in de gaten houden (Dho, bl), *Even in de reken holen dat we nog grōsmi'jen moeten!* (Ow), *Dat hool ik in de reken!* (Nbk), *Je moe'n wel in de reken holen dat we vot moeten vanaovend* (Nt, Obk, Ol-Nl), *Die moej' wel in de reken holen* (Ld, El) 8. inschatting, verwachting, in *in de reken hebben* (verspr.) *Ie moe'n in de reken hebben dat et perbleem rond de bejaorden nog groter wodt* (Obk), *We hadden d'r hiel wat van in de rekening* we verwachtten er veel van (Obk), *Ik heb niet veule in de reken dat wi'j dat nog kriegen* ik verwacht nauwelijks dat (...) (Dhau), *Ze hadden 'm niet vule in de rekinge, mar et vul niet of ze verwachtten niet veel van hem* (Bu), *Ik heb et niks in de rekening* verwacht er niet veel van (Ow), *Ik hebbe d'r niet veule van in de rekening* id. (Nt), *Van al die mooie beloften hebbe ik weinig in de rekening* verwacht ik niet veel (Op), *Ik heb niet hoog in de reken dat daor wat van terechte komt* ik verwacht niet bepaald (Db), *Ik heb 't niet zo slim in de reken* ik sla de kans niet zo hoog aan (bo: Np, Op), *Ik heb et niks in de reken* verwacht het nauwelijks (Ow), *Et wodt as dat ik in de reken hadde* zoals ik verwachtte (Ow); verder in *Ie kun d'r mar reken op hebben dat ze nog een keer langes kommen van 't jaor* erop

rekenen (Obk) 9. in *iene niet in de rekening hebben* hem niet meetellen, hem links laten liggen (Nw): *Ze hebben 'm hielemaole niet in de rekening* (Nw) **rekkelik** (Op, Ow) bn.; -er, -st ['rek|lək] 1. rekbaar, betrekkelijk *Hij is riek, mar et is rekkelik hoe riek* (Ow), *Dat besluit is nogal rekkelik, je kun d'r alle kaanten mit uut* (Op) **rekken** zw. ww.; overg., onoverg.; rekte, het/is (bet. 3) rekt ['rək] 1. reiken, met de hand, arm, uiterste punt anderszins bereiken *Zo wied kuj' niet rekken, daor kuj' niet bij kommen* (Ste, Nbk), *Dat krieg ik niet te plak, ik kan niet zo wied rekken* (Ol-Nl), *Et vee zit onder de draod deur te rekken* (Ow), *Hij perbeerde wat veerder te rekken* (b), *Dat rek ik niet, heur* ik kan er niet bij (Ste), *As de ofstikker, de man die et voer leegvörkte, et mit een lange vörke niet meer rekken kon* (...) (Ow), *Ik kan 't krek niet rekken* (Ma, Spa), *Die pot staot op et bovenste rim, ik kan et niet rekken* (Dho, El, Ma), *Ik mos slim rekken, mar ik kon d'r bij* (Sz), *Ik kon zo veer niet rekken om de hoogste proemen te plokken* (Db), *De plaanke over de sloot is te kot, hij kan de kaant niet rekken* (Ol-Nl), *Ik kan je niet rekken* tot aan je reiken (El), *Zien verstaand rekt niet veerder* bevattelijker is hij nu eenmaal niet (Nw), *Zoveer rekt mien pottemenee niet* daarvoor heb ik niet genoeg geld, dat kan ik niet betalen (Ste), *Zoveer kan 'k niet rekken* id. (Bu) 2. (ook wederk.) strekken van ledematen, vooral: zich uitrekken *As een koe 'm rekt, is dat een gezond teken* (Bu), *Koenen die goed in odder binnen en peerden ok, die rekken heur juist goed* (Ste), *As de koenen heur beginnen te rekken dan wodt d'r zegd: et vaalt wat mit, want ze rekken heur al wat* (Ste), *Die koe rekt 'm zo mooi* (Bu), *'s Morgens ma'k me graeg even rekken* (Ol-Nl), *de aarms rekken* (Nbk), *de bienen rekken* (Nbk), *Hij rekt him as een aol* (Np) 3. uittrekken, langer en/of breder maken of worden door te rekken *Een gebreide trui die wassen en dreugd is, moej' weer wat in medel rekken, die moej' wat oprekken* (Ste), *Dat goed mos wat beter rekken willen* die stof moest wat beter langer/wijder kunnen worden (Nbk) 4. een tijdsbestek langer doen worden, later doen

rekker - rekordomzet

worden *Et komt wat krap omme mit de eerpels, mar we kun et nog een peer daegen rekken* (Ow), *Aj' et mar rekken konnen waj' al bliede* (vo), *Dat zol et aende wezen; ze zal et rekken zo lange et gaot* (v), *Et duurt een hele tied, ze rekken et mar* (Sz), *de tied rekken. Zo konnen we mooi de tied rekken mit sjoelen* (Dfo), *De kiender rekken de tied om nog niet naor bedde te gaon* (Dhau), *Hij is d'r een posien west, en hij het de tied aorig rekt* (Nw), *Die rekening die nog betaeld wodden moet, dat kan nog wel even rekken* dat kan nog wel even langer duren (Dfo), *We moe'n 't mar zien te rekken* er tijd voor proberen te winnen (Nbk), *et leven nog een betien perberen te rekken* (Nbk)

rekker de; -s; -tien ['rekʃ] 1. iemand die rekt 2. elastiekje (verspr.) *Et rekkertien is stokken* (Ow), *Hej' ok een peer rekkerties om om mien pakkien te doen?* (Ol-Nl, Db) 3. katapult (Ow) *Die jonge had een rekker mit een stientien* (Ow) 4. bagagespin (Dhau, Dfo) 6. racket (bij tennis e.d.) (Nw) **rekkerig** (verspr.) Ook **rekkiġ** (El, Nw, Ow bn.; -er, -st ['rekʃəx/'rekəx] 1. geneigd zich te rekken, zich vaak rekkend (vaak: en hangerig daarbij) *Die koe is rekkiġ, hij deugt niet rekt zich vaak* (Nw, Ow, El), *een schaop dat rekkiġ is* (Ow), *Bij' niet goed, ie bin zo rekkerig* (Bu, Dho), *Hej' et niet goed veur mekaere? Ik viene je zo rekkerig* (Ol-Nl) 2. (van stof) geneigd langer, wijder te worden (Diz) *rekkerig ondergoed* (Diz)

rekkiġ z. *rekkerig*

reklame [rə'klā:mə] - reklame (die men maakt) *'t Is weer allemaole reklame in de kraante* (Nbk), *reklame maeken*

reklameadvertensie [...'k...] - reklameadvertentie

reklameaanbieding (spor.) [...'k...] - reklameaanbieding

reklamebiljet (spor.) [...'k...] - reklamebiljet

reklameblad [...'k...] - (vooral verkl.) reklameblad

reklameblok (spor.) [rə'kl...] - reklameblok

reklameboekien (spor.) [rə'k...] - reklameboekje

reklamebosschop (l) [rə'k...] - reklameboodschap

reklameburo [rə'k...] - reklameburo
reklameding (Pe-Db) et; -en [...'k...] 1. affiche *Overal plakken ze reklamedingen an, veural tegen de verkiezingen* (Pe-Db)
reklamedrokwark (verspr.) - reklamedrukwerk

reklamefolder [rə'k...] - reklamefolder
reklamekampagne (spor.) [rə'k...] - reklamecampagne

reklamemaekeri'je [...'tjə, ...ejə, z. i'je] - reklamemakerij

reklameman (spor.) [rə'k...] - reklameman

reklamemateriaol (spor.) [rə'k...] - reklamemateriaal

reklameofdieling (spor.) [...'k...] - reklameafdeling

reklamepagina (spor.) [rə'k...] - reklamepagina

reklameplaete (Np) [rə'kl...] - reklameplaat

reklameren (spor.) [rə'kla'mu:ərɪŋ] - reklameren: bezwaren indienen

reklamestunt (spor.) [rə'k...] - reklamestunt

reklametael (l) [rə'k...] - reklametaal

reklametied (l) [rə'k...] - reklametijd

reklameuutgifte (l) [rə'k...] - reklameuitgave

reklamevak (l) [rə'k...] - reklamevak

reklameverbod [rə'k...] - reklameverbod

reklamevliegtuug [rə'k...] - reklamevliegtuig

reklamezendtied (l) [rə'k...] - reklamezendtijd

reklassering (spor.) [ri:kla'su:ərɪŋ] - reklassering

reklasseringsambtener (l) - reklasseringsambtenaar

reklasseringsrepot (l) - reklasseringsrapport

reklasseringswark (l) [...'s...] - reklasseringswerk

rekonstruktie (spor.) [ri:kɔ'straksi] - rekonstruktie (van een gebouw, een weg e.d.)

rekord [rə'kɔ:ər] - rekord: *et rekord op 'e duzend meters, Wat hij daor presteerd het slat alle rekords* (Nbk)

rekordbedrag (spor.) [rə'k...] - rekordbedrag

rekordhouder (spor.) [rə'k...] - rekordhouder

rekordomzet (spor.) [...'k...] - rekord-

omzet

rekreaant (l) Ook *rekreant* (verspr.) [rɪ(:)kru:jã:nt, rə.../...'jant] - rekreant *De kleine boerderijgjes bin hier in de jaoren zestig en zeuventig een boel opkocht deur rekreaanten* (Nbk)

rekreant z. *rekreaant*

rekreaosie (verspr.) Ook *rekreatie* (verspr.) [rɪ(:)kri(:)'jɔ:əsi/...a:(t)si] - rekreatie: verpozing *De ouwe helling bestaot nog en is now as rekreatie an de Scheene nog te zien, in de wandelroute van Staatsbos voor de ontspanning, ter verpozing* (Sz)

rekreaosiebedrief (spor.) [...'jɔ:əsi...] - rekreatiebedrijf

rekreaosiebos (spor.) [...'jɔ:əsi...] - rekreatiebos

rekreaosiebungalow (verspr.) [...'jɔ:əsi...] - rekreatiebungalow

rekreaosiecentrum (verspr.) [...'jɔ:əsi...] - rekreatiecentrum

rekreaosiedörp (verspr.) [...'jɔ:əsi...] - kreatiedorp

rekreaosiedrok (spor.) [...'jɔ:əsi...] - kreatiedruk

rekreaosiegebied (verspr.) [...'jɔ:əsi...] - rekreatiegebied

rekreaosiehuus (verspr.) [...'j...] - kreatiewoning

rekreaosiepark (spor.) [...'jɔ:əsi...] - kreatiepark

rekreaosieterrein (spor.) [...'jɔ:əsi...] - kreatieterrein

rekreaosievezieningen z. *rekreaosievezienings*

rekreaosievezienings (spor.) Ook *rekreaosievezieningen* (spor.) [...'jɔ:əsi...] - rekreatievoorzieningen

rekreaosiewoning (verspr.) [...'jɔ:əsi...] - rekreatiewoning

rekreaosiezael (spor.) [...'jɔ:əsi...] - kreatiezaal

rekreatie z. *rekreaosie*

rekruut [rə'kryt] - rekrut

rekstok ['r...] - rekstok (gymtoestel)

rekstokoefening ['r...] - rekstokoefening

rekte (Ste, Dho, Np en oost., bl, bo: Bu) de; -n ['rektə] 1. periode, tijdsduur *'n hiele rekte leden een hele poos (bl), Aj' et veuruut bekieken, is et een hiele rekte (Dho), De winter kan je van te veuren een hiele rekte toelieken (Obk), Et duurde een*

hiele rekte (Bu, Nbk, Ste, Dfo), 't Was een hiele rekte zo lange te zitten (Ma, Np, El), Hij is lange ziek west, et het een hiele rekte west (Nw), 'n lange rekte (bo: Bu) 2. flinke afstand (Bu, Dhau, Dho, Nbk, Ow) Et is een hiele rekte, tussen de paolen van de vredinge (Ow), Et is een hiele rekte, om daor henne te gaon (Nbk), Wat een lang aende laand, wat een rekte (Dhau), Et is een hiele rekte, wat wonen ze toch een ende vot (Dho) Die woont een hiele rekte vot (Ow, Bu)

rektificeren (l) [rektifi'su:ərn] - rektificeren

rektifikaosie (spor.) [rektifi'kɔ:əsi] - rektifikatie *D'r mag wel een rektifikaosie in de kraante* (spor.)

rektor ['rektɔr] - rektor (van een school, een universiteit)

rekverbaand (spor.) ['r...] - rekverband

rekwest z. *rekest*

rel de; -len; -legien [rel] 1. rel, opstoot *Ze waeren bange dat die optocht op rellegies uutlopen zol (Op) 2. opschudding (spor.) Et is een hiele rel wodden, alles kwam in de kraante (Ow)*

relaosie (spor.) de; -s [rə'lɔ:əsi] 1. verband tussen gebeurtenissen *Is d'r een relaosie tussen die dingen? (spor.), in relaosie mit (spor.) 2. betrekking met een andere persoon nogal wat relaosies hebben (l), ook en vooral: een verhouding (spor.)*

relaosiekedo (v) et; -nen; -gien [rə'l...] 1. relatiegeschenk

relaosienotagebied (v) et; -en; ...gebietien [rə'l...] 1. gebied dat een rol speelt in een landelijke nota betreffende behoud, verbetering en uitbreiding van natuurgebied

rellie z. *reel*

relschopper ['r...] - relschopper

rem de; -men; -megien [rem] 1. rem (lett.) *De auto wol niet achteruut, hi'j ston nog op 'e (haand)rem (Nbk), op 'e rem zetten (Nbk), De rem d'r op! zet 'm op de rem (Ow), an de rem trekken (Nbk), ...scheuren trekken (Nbk), op 'e rem trappen, in de remmen kniepen (Nbk), Hij gooide de rem d'r op (Ma), (schertsend van de echtgenote van de spreker:) As ik een auto kope dan gaot et in onderdielen, daor zit de rem al! (b) 2. rem (fig.), belemmerende werking *As et niet goed akke-**

remaaien - rendierjaeger

deert, dan geeft dat wel wat een rem op et wark (Bu), *de remmen losgooien* zich niet langer inhouden, zich laten gaan, zich zonder reserves jolig, ontspannen gedragen (Bu), *Hi'j wil vusen te hadde en te vule, de rem moet d'r mar es op* (Nbk)

remaaien z. *rammaaien*

remaaier z. *rammaaier*

rembevrachting (spor.) ['r...] - rembevrachting

remblok ['r...] - remblok

remedie (spor.) [rə'mi:di] - remedie: geneesmiddel, ook fig.: oplossing *Dat was nog de beste remedie* (spor.)

rementen (Nbk) onbep. w. [rə'mentɔ] 1. stoeien, druk doen en lawaai maken *Ze bin aorig an 't rementen* stoeien, angaon (Nbk)

remes z. *onremers*

remigraant (l) [rī:mi'grā:nt] - remigrant

remigraosie (l) [rī:mi'grō:əsi] - remigratie

remigreren (l) [rī:mi'grī:əŋ] - remigreren

remise (spor.) [rə'mi:zə] - remise (bij schaken)

remkabel ['r...] - remkabel

remleiding (spor.) ['r...] - remleiding

remlocht ['r...] - remlicht

remmen zw. ww.; overg., onoverg.; remde, het remd ['rem:] 1. remmen: tot stilstand brengen, komen, ook: afremmen *Ie moe'n remmen aj' bi'j de diek kommen* (Nbk), *Mit rieden moe'j ok remmen, aj' de bocht omme moeten* (Nbk)

remmer de; -s; -tien ['remf] 1. iemand die remt *remmer op 'e liekwaegen* gezegd tegen (of van) iemand die kennelijk niet veel te doen heeft, die niet veel werk heeft (Ld)

remoer [rə'mu:ər] - rumoer: lawaai *Wat een remoer daor in dat huus* (Nbk)

remoerig [rə'm...] - rumoerig, druk, lawaaiërig *Et was slim remoerig in de zaal* (Diz), *Et volk wodt aorig remoerig* (Nbk)

remofstaand (spor.) ['r...] - remafstand

remonstraans (l) [ri(:)mō(:)'strā:s] - remonstrants

remonstraant (l) [...'strā:nt] - remonstrant

rempe z. *rempend*

rempedaal ['r...] - rempedaal

rempen z. *rempend*

rempend (verspr.) Ook *rempen* (verspr.),

rempe (Dho), **rempens** (Dho), **rimpend** (Dfo, Nbk, Op, vo), **rimpen** (Dhau, Nbk,

Obk, b, bo: Op) bw. [rēmpm̩t/ 'rēmp(m)'/rēmpms/'rūmpm̩(t)] 1. nogal plotseling en krachtig, hard, ruw *Ik vleug haost bovenop je mit de fiets, ie moe'n niet zo rempend ofstappen!* (Sz), *Et gaot ok allegeer lieke rimpen, gien wonder dat de boel kepot gaot* (Nbk), *Die is altied lieke rimpen as hi'j an 't wark is* (Obk), *Ie moe'n niet zo rempe wezen* (Dho), *Hi'j hul rimpen op mit zingen* (b), (...) *et rimpende verstarf van heur schoonolden* (...) (vo), *N. is gien man die rempend uut et aende zet, mar hi'j blieft altied wel deurpeuteren* (Op), *Hi'j was d'r rempend veur weg* met een snelle sprong (Ste), *rimpend van bedde kommen* (Nbk), *Now moe'j even geduld doen, want dat komp mi'j te rempen op* (Bu)

rempens z. *rempend*

remplasant z. *ramplesant* 1

remraket (spor.) ['r...] - remraket

remschieve (spor.) ['r...] - remschijf

remspoor ['r...] - remspoor

remtouw (Nt, Spa, Ste) et; -en ['rem...] 1. touw aangebracht om één van de achterpoten van het paard en tussen de voorpoten door gedaan om de hals, zodat de merrie bij het dekken de hengst niet kon schoppen *Et remtouw wodde bruukt veur de veiligheid van de hingst* (Spa)

remvloeistof (spor.) ['r...] - remvloeistof

remvoering (spor.) ['r...] - remvoering

remweg (spor.) ['r...] - remweg

renaissance (l) - renaissance: vernieuwing, opleving, wedergeboorte: in kunst, levensstijl, cultuur anderszins *de renaissance van et Stellingwarfs* (l)

rendabel z. *rendaobel*

rendaobel (Db, Dfo, Dhau, Np, Nt, Obk, Ow, Wol) Ook **rendabel** (Bu, Dho, Nw, Obk, Ow, Spa) [rendo:bl/...a:...] - rendabel: zonder dat men met verlies draait *Is die onderneming nog wel rendaobel?* (Ow)

rendement (spor.) [rendə'ment] - rendement: opbrengst, ook ruimer: nut *Hej' d'r wel genoeg rendement van?* (l), *weinig rendement* (l)

rendier ['rendi:ər] - rendier

rendiereziekte (Ol-Nl) de ['rendi:əresiktə] 1. (schertsend) diarree *de rendiereziekte hebben* (Ol-Nl)

rendierjaeger (spor.) ['r...] - rendierjager *Hier bi'j omme zatten rendierjaegers* (Nbk)

rendiermos (spor.) ['ren...] - rendiermos
reneren (Obk) zw. ww.; overg.; reneerde, het reneerd [rə'nɪ:əp] 1. voor iemand aan kant leggen, bestemmen *Dat he'k veur jow reneerd* (Obk)
renet(te) z. *ringenette*
rennen (Nw, Ol-Nl, Pe-Dbl, Sz) [rɛp:] - (weinig gebruikt) rennen: hard lopen *Wat rennen die kiender toch* (Nw), *Hi'j rent as een peerd* (Ol-Nl)
renovaasie (spor.) [rī:no:'fo:əsi] - renovatie: van gebouwen *Hi'j zit in de renovaasie* is bezig met renovatiewerkzaamheden (t.b.v. vernieuwbouw)
renovaasiebuurt (spor.) [...'f...] - renovatiebuurt
renovaasiewarkzaamheden (spor.) [...'f...] - renovatiewerkzaamheden
renovaasiewiek (spor.) [...'f...] - renovatiewijk
renovaasiewoning (spor.) [...'f...] - renovatiewoning
renoveren (spor.) [...'fɪ:əp] - renoveren (van woningen, in een renovatiebuurt)
rente de; -n, -s ['rentə] 1. rente: die over een lening wordt betaald of over een geldsom die men bezit *Ik lien dat dan even van je, mar ie kriegen et mit rente terogge* (Nw), *rente opbrengen, geld op rente staon hebben* (Ow), *Geld op rente gefit inkomsten!* (Dfo), *De iene baank gefit meer rente as de aandere* (Obk), *Dat geld op 'e baank dot rente op rente, en dat lopt mooi an samengestelde interest* (Np), zo ook *Aj' maondeliks een vaast bedrag naor de baank brengen en je laoten dat een jaor of wat staon mit rente op rente, dan gaot dat aorig anpotten* (Op), *In vroegere tieden wodde d'r wel botter, zaod of schinke geven veur een geldliening, dat was in 't plak van rente* (Obk), *We beuren een mooie rente ontvangen* (Ma), *rente betaelen* (Obk), ...*ontvangen* (Nw) 2. opbrengst van vaste goederen of geld dat men heeft vastgezet, belegd *Hi'j kan wel van de renten leven* (Nbk)
rentebedrag (spor.) ['r...] - rentebedrag
renteberekening (spor.) ['r...] - renteberekening
rentebi'schrijving (spor.) ['r...] - rentebijbeschrijving
rentedaeling (l) ['r...] - rentedaling
rentedregend (spor.) [rentədrɛ:ɣt; aks.

wisselt] - rentedragend
rentegevend (spor.) [rentə'gɛ:bmɛt] - rentegevend
rentekoers (l) ['r...] - rentekoers
renteloos [rentəlo:əs] - renteloos (lett.) *een renteloos veurschot. Van de gemiente kriegen jim et geld as een renteloos veurschot, daj'm ofbetaelen meugen as et jim past* (vo)
rentenier - rentenier (lett.)
rentenierboer (vo) de; -en; -tien [...'n...] 1. boer die renteniert *Et beste bleef him et bezuuk in 't heufd hangen, bij aovend vanzels, bij een rentenierboer die d'r, naor zegd wodde, waarm bij zat mar wel slim zunig was* (vo)
rentenieren (verspr., b) Ook **rentnieren** (Ma) [rentə'ni:əp/rent'n...] - rentenieren *Aj' d'r wat an hebben zullen, moej' now rentnieren* als je nog wat van je leven wilt genieten (Ma)
renteniershuus (vo) et; ...husies [...'n...] 1. huis van iemand die renteniert *Ik zie mi'j zels al zitten in een renteniershusien in Oosterwoolde!* (vo)
renteniersleven (spor.) [...'n...] - renteniersleven
renteoftrek (spor.) ['r...] - renteaftrek
renteopbrengst (spor.) ['r...] - renteopbrengst
rentepeil (spor.) ['r...] - rentepeil
rentepercentage (spor.) ['r...] - rentepercentage
renterekening z. **renterekinge**
renterekinge (spor.) Ook **renterekening** ['r...] - renterekening
rentestaand (spor.) ['r...] - rentestand
rentestijging (spor.) ['r...] - rentestijging
rentetarief (spor.) ['r...] - rentetarief
rentetermijn (spor.) ['r...] - rentetermijn
rentevergoeding (spor.) ['r...] - rentevergoeding
renteverhoging (spor.) ['r...] - renteverhoging
renteverleging (spor.) ['r...] - renteverlaging
renteverlōs (l) ['r...] - renteverlies
rentevoet (l) ['r...] - rentevoet
rentevri'jstelling (spor.) ['r...] - rentevrijstelling
rentmeester ['r...] - rentmeester: over de goederen, eigendommen van een ander *De rentmeester die beheert een aander zien*

rentnieren - reppen

eigendommen (Ow), *Hij was daor rent-meester* (Ma)

rentnieren z. *rentnieren*

reorganisaosie (spor.) de; -s [rɪ:ɔrgəni 'so:əsi] 1. reorganisatie (van een bedrijf, een instelling e.d.)

rep [rɛp], in *in rep en roer* in opschudding
repalje (Db, Dho, Obk, Op, Ow, Pe-Dbl)
Ook *rapalje* (verspr.), *rappallie* (Wol),
repallie (Wol) et [rə'paljə/ra'p.../ra'pali/
rə'pali] - rapaille, schorem *Dat rapalje is niet te vertrouwen* (Nbk)

repallie z. *repalje*

repe z. *riepe* I, *reep*

repeblik z. *rippedblik*

repel (Dfo, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl, Ste, Sz) de; -s ['rɪ:p] 1. vlasrepel, vlaskam *Een bossien vlas wodt deur een repel haeld* (Op) 2. rekel, lastige, ondeugende jongen (Np) *Dat is ok een repel van een jonge* (Np)

repelder (Np) de; -s ['rɪ:p]dɛr 1. iemand die stoeit

repelderi'je (Bu, Ste) de [rɪ:p]dɛr'jə 1. het voortdurend *repelen*, bet. 1, z. aldaar *Wat een repelderi'je in et laand, et bin allegere bollige koeenen* (Ste)

repelen Ook *riepelen* (Ste) zw. ww.; overg., onoverg.; repelde, het repeld ['rɪ:p]lɛn/'riplɛn 1. (onoverg.) als gevolg van het bronstig zijn half op de rug van een ander dier gaan staan: van koeien (alg.), ook wel van hazen, konijnen (Nw) en honden (Pe-Dbl, Wol) *De koeenen bin an 't bollejaegen, ze repelen* (Bu, Ma), zo ook *Die iene koe repelt op de aandere* (Dhau), *De koeenen weren an 't repelen* (Dho, Nbk, Np, Obk), *As koeenen bollig binnen, rie-pelen ze* (Ste), *De haezen en knienen repelen ok, dan bin ze bols* (Nw), *Die honnen zitten altied te repelen* (Wol) 2. springend en stoeiend tekeergaan (vaak: op, in iets), druk, lomp heen en weer gaan (op iets) *De jongen zitten op 'e eerpel-bulten te repelen* (El), *Die jonge zit overal in te repelen* klimt overal op (b: lm), (tegen wild klauterende kinderen:) *Hool es op te repelen* (Dho), *De kiender konnen mit hiele kloften tegen de Bosbarge op repelen* (Obk), *Gao van mien rogge of, ie zitten altied te repelen* (Db), *Zit toch niet zo op die stoel te repelen* (Bu), *henn-en-weer zitten te repelen of te rieden* (Bu),

Hij repelde me et hiele bedde onder-steboven (Bu) 3. (overg.) bewerken met een vlasrepel (verspr.) *Et vlas wodt van et zaod ontdaon deur et te repelen* (Op), *vlas repelen* (Bu, Nbk, Np, Ol-Nl, Spa, Ste) 4. (onoverg.) stoeien (Dho, Nw, Obk) *Wat bin die kiender toch an 't repelen en an 't angaon stoeien* (Obk), *Repel toch niet zo, jongen d.i. stoeien en daarbij elkaar voortdurend vastgrijpen, aan elkaar trekken* (Nw), *Gao vot te repelen* (Nw), *Hool op te repelen* (Dho) 5. (onoverg.) spelen (in het zand) (Nw) *De kiender bin in et zaand an et repelen* (Nw)

repelhekke (Dfo) ['r...] - vlasrepel *Et vlas wodt bewarkt mit een repelhekke* (Dfo)

repelhokke (Ol-Nl) et; -n ['r...] 1. ruimte waar men vlas bewerkt met de vlasrepel *Et vlas moet repeld wodden in et repelhokke* (Ol-Nl)

repelkont (Diz) Ook *repelkonte* (Dho) de; -en; -ien ['r...] 1. man die veel met één of meer vrouwen naar bed gaat 2. wilde persoon (Dho)

repelkonte z. *repelkont*

reperatie z. *riperaosie*

reperatierekening (Sz) [...'ra:...] - reparatierekening

replik (spor.) [rə'plik], in *iene van repliek dienen* (spor.)

repot Ook *rappot* (spor.) et; -ten; -tien [rə'pɔt, ook wel ...pɔt/ra'p...] 1. verslag dat men over iets uitbrengt *een repot argens van maeken* (Nw), *argens repot van maeken* rapporteren (Bu, Ste), *...van opmaeken* (Ol-Nl) 2. schoolrapport *Hij had een goed repot* (Db, Op, Nbk), *Ik had vroeger nooit een goed repot* (Bu), *Hej' wel es een onvoldoende had op je rappot?* (Nbk), *Ik moet de repotten van de kiender vandaegte tekenen* (Ow), *'t Kiend kwam mit een mooi repot uut schoele* (Nbk, Ol-Nl), *De kiender hebben allemaole et repot weer mitkregen* (Spa)

repotboekien (spor.) [rə'p...] - rapport-boekje

repotciefer [rə'p...] - rapportcijfer

repottetied (Nbk, Ste) de [rə'p...] 1. tijd, periode waarin men z'n schoolrapport uitgereikt krijgt *Et is repottetied* (Ste)

reppen zw. ww.; onoverg., ook wederk.: bet. 1; repte, het rept ['rɛpm] 1. (vaak wederk.) zich reppen, zich haasten *Ie*

moe'n je wat reppen, want aandere koj' te laete (Nbk), *Aj' nog een koppien haelen willen, moej' je reppen, aandere is alles vot* (Obk), *Die reptu him even goed bij' de eterstaofel, want hij hadde een hiele tocht achter de rogge* (Obk), *We moe'n oons even goed reppen, want d'r komt een bujje* (Np), *Ik mos d'r tegen reppen om klaor te kommen me haasten* (Ow) 2. (onoverg.) gewagen (van iets) *D'r wodde mit gien woord van rept* (b), *We hebben d'r mit gien woord over rept* (Bu, Wol, Db), *Daor moej' niet over reppen* (Diz, Ma), *Daenk d'r omme daj' d'r tegen gieniene over reppen* (Obk), *Niet meer over reppen, et is al zo lange leden, et is achter de rogge* (Dhau, Obk), *Rep daor mar niet over, d'r wodt al te vule over zegd* (Dhau, Ste)

reproduktie [rɪ:pro:'daksi] - reproductie: van een schilderij, een grafisch kunstwerk
ren (Bdie) Ook **raeren** (Bdie, Ste) zw. ww.; onoverg.; reerde, het reerd [rɪ:əɾɲ/'re:əɾɲ] 1. hard huilen (Bdie, Ste) 2. hard schreeuwen (Bdie)

reseloot z. *risseloot*

reselveren z. *risseneren*

reserve de; -s [rə'serwə, ...və] 1. invaller, dier dat in kan vallen *Veur elke waegen leupen d'r twie, en ze hadden nog een peerd as reserve mit* (j) 2. reservespeler *Zij was die keer reserve* (Nbk) 3. reservevoorraad *We gooien dat spul nog mar niet vot, dan hewwe nog wat veur reserve* (Nbk)

reserve- - reserve-: eerste lid in samenstellingen als *reservebaand*, *reservesleutel*; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

reservebaank [...'s...] - reservebank op 'e *reservebaank zitten* (spor.)

reservegetal (spor.) [...'s...] - reservegetal
reservekaptein (spor.) [...'s...] - reservekapitein

reservekas (Ow) [...'s...] - reservekas

reservevolkien (bs: Obk) et; ...volkies [rə's...] 1. klein bijenvolk, aantal van enkele honderden bijen die bij een nieuwe koningin wordt geplaatst in een *moerkörf* of *moerkassien*, ook geplaatst bij een moerloos bijenvolk

resida (fp) ['rɪ:sida] - tuinreseda

resiment z. *regement*

respekt [rə'spekt] - respekt: waardering,

eerbied voor iemand, voor wat gedaan wordt, voor een houding *respekt veur iene kriegen* (Nbk, b), ...*hebben: Hij het een protte respekt veur de meester* (Nbk), *De kiender hadden weinig respekt veur de meester* (Nbk), *Daor he'k respekt veur* (Nbk), *Daor moej' respekt veur hebben* (Np), *respekt opbrengen (veur iene) respektieren* (Nbk), *uut respekt veur him* (Nbk), *Daor kan 'k now helemaol gien respekt veur houwen dat ze dat arme kiend zo an zien lot overlaoten* (Sz)

respekieren [respek'ti:əɾɲ, ...pək...] - respektieren: van iets, iemand, bep. opvattingen *iene respekieren* (Nbk), *Hij daenkt d'r now ienkeer zo over deur zien geleuf, dat moej' respekieren* (Nbk)

ressien et; *ressien* ['resin] 1. kleine rest, z. ook aldaar, vooral: overschotje van materiaal *de ressiens wol* (Bu), vandaar *Ik heb ze breid van ressiens* (Ste); in het bijzonder: kliekje: *een overgebleven ressiens* (Ste), *eerappels mit een ressiens greunte deur mekaar* (Spa), *We hadden gister een ressiens over* (Nw)

ressiesdag (Ste) ['resizdax] - kliekjesdag

rest Ook *reste* (Ste) de; -en; *ressien* ['rest(ə)] 1. restant, dat wat over is gebleven *een rest eten* (Sz, Ow), *Mem had nog een hiele rest bonen overhullen* (Obk), *De ressiens doe 'k in de schaole* (Wol) 2. dat wat overblijft bij een cijfermatige bewerking *Komt die som op een rest uut? Is dat wel goed?* (Nbk) 3. laatste deel, slot

De rest van et verhael beweert ie mar veur morgen, ie moe'n now op bedde, mien jonge (Nbk), *veur de rest van zien leven* (Nbk) 4. het overige, verdere *D'r is al veule daon en de rest komt wel* (Ow), *Dat haj' docht: ...en de rest!* en wat er nog bij komt aan werk, en wat je nog meer moet betalen, en waar je nog meer mee te maken krijgt (Ma), *Ik zal de reste wel opredde*

het overige wel opruimen (Ste), *Veerder van de rest kennen we et niet* voor het overige (Nt), *veerder veur de rest id.* (Nbk) 5. groep mensen (Dho, El, Ma, Nw, Obk)

D'r was nog een hiele rest groepje dat overbleef (Ma), *Een ressiens meensken ston daor te praoten* (Obk), *D'r lopt een ressiens kiender* (Nw), *een hiele rest jongen* (El), *Ze weren mit een hele rest meiden* (Dho)

restaant (Np) [re'stā:nt] - restant: het nog

reste - reumertien

te betalen deel, vgl. (inzake de vervening) *Wij kregen een bepaald bedrag per roede en we hadden al veurschot had, mar we konnen in de regel nogal een mooi restaant beuren* (Np)

reste z. *rest*

resten (Bu, Nbk) ['restɲ] - resteren, resten (om nog te doen) *Dat restte mi'j nog* (Nbk), *Et was allemaol al gebeurd, mar dat restte mi'j nog, dat moest ik nog opknappen* (Bu)

resteraosie (Nbk, Np) Ook *risteraosie* (Obk), *resterasie* (Wol) [rest'pɔ:əsi, res.../rts.../...a:si] - restauratie (van bouwwerken)

resterasie z. *resteraosie*

restweerde (l) ['r...] - restwaarde

restzetel (spor.) ['r...] - restzetel

resultaat z. *risseltaot*

resusfaktor (l) ['r:səs...] - resusfaktor

retirade (b) [r:ti'ra:də] - retirade: openbaar toilet *Op 't geheur of was 't de kaante van de retirade uut* te oordelen aan hetgeen men hoort (b)

Retisch (l) ['r:tis] - Raetisch

retonde [rə'tondə] - rotonde: rond verkeersplein *Op 'e retonde bij 't Vene is een ongelok gebeurd* (Nbk)

Retoromaans (l) [r:to:rō(:)'mā:s, ...rom...] - Retoromaans

retour I de [rə'tu:ər] 1. (vaak verkl.) retourbiljet *Ik heb een retour kocht* (Nbk), *een retourtien Rotterdam*

retour II bw. [rə'tu:ər] 1. retour, terug *Stuur et mar retour* (Ow), *Dat gaot retour ofzender* (Nbk)

retourbiljet (spor.) [rə't...] - retourbiljet

retourenveloppe (l) [rə't...] - retour-enveloppe

retourkaortien (spor.) [rə't...] - retourkaartje

retourkevoet (l) [rə't...] - retourenveloppe

retourvlucht (l) [rə't...] - retourvlucht

retrograde (l) [r:tro(:)'gra:də, ...trom...] - retrograde: omgekeerd *een retrograde woordeboek* (l), *een retrograde woorde- lieste* (l)

reu (Obk) de; -nen; -gien ['rɑ:] 1. mannetjeshond

reugeltien (Nbk, Np) et ['rɑ:g|tin] 1. rijmwoord in een bekend volksliedje, z. onder *Sunte-Matten*

reuk de; -en; -ien [rɑ:k] 1. geur, lucht *D'r*

zit een appatte reuk an die bloeme (Bu), *Da's een lekkere reuk* (Spa), *D'r zit gien reuk an dat ding* (Wol, Ste), *D'r zit een lekkere reuk an* (Ow, Sz, Nw), *...een vremde reuk an*, (van eten:) *D'r zat reuk noch smaek an* het was niet lekker, bij uitbreiding ook gezegd van een verhaal, voorstelling e.d., ook van personen: er was niets aan, het/die persoon boeide absoluut niet (Nbk), zo ook *D'r zat gien reuk of smaek an id.* (verspr., Obk), *...gien reuk noch smaek...* id. (Nw), *...an die kerel* hij was buitengewoon saai (Bu), *D'r was ja gien reuk of smaek meer an* het was beslist niet leuk, niet boeiend meer (b) 2. bekendheid, indruk die men van één of meer personen heeft, in verb. als *Die familie staot in een kwaoie reuk* (verspr., Ow), *Ie moe'n een betien oppassen mit heur, want ze staot niet in zoe'n beste reuk* (Op, Dhau)

reukelen z. *rackelen*

reukwaeter (Ld, Nw, Op, Pe- Dbl) - reukwater *Bij een begraffenis hebben ze vaeke reukwaeter op de taofelties staon* (Ld)

reumel z. *reumeltien*

reumeltien (OS, Bu, Np, Nw, Op, Pe- Dbl, Wol), **reumel** (Dfo, Ld, Ma, Nbk, Np, Obk, Op), **reumer** (verspr.), **reumertien** (verspr. WS, Db, Ld, Ow), **romer** (Spa, Sz), **romertien** (WH), **roemer** (Ol-Nl) et; ...ties ['rā:m|tin/rā:m|'rā:m|.../'rō:.../...tin/'rūm] 1. borrelglaasje, drinkglaasje; indien niet het verkleinwoord wordt gebruikt ook wel groter glas, dan vaak: wijnglas *Ik heb et reumeltien leeg* (Np), *...vol* (Np), *Dat is mar een klein reumeltien, jow moe'n een grote reumer hebben* (Op), *De ruten en de reumers gongen kepot, deur al dat geraos* (Dfo), *Doe de reumer nog mar es vol* (Diz), *Doe me nog mar een reumel vol* (Np), *Een wienglas is eigelik een wat grotere reumer* (Op), *de reumers ofdreugen* (Wol), *een reumertien zonder voete* o.m. gebruikt bij het drinken van jenever, 's middags ter onderbreking van het dorsen van boekweit (k: Ste) 2. de hoeveelheid drank etc. in, van een glas als bedoeld in bet. 1 *Ik kreeg me daor een reumer wien, ik kon d'r mit de beide ogen in kicken* (Pe- Dbl) 3. klokjesgentiaan (Nbk)

reumer z. *reumeltien*

reumertien z. *reumeltien*

reune (Ste) de ['r̥l̥:nə] 1. bep. afwateringssloot (gezegd nabij de Overijsselse grens)

reünie [r̥:y'ni] - reünie

reunster z. *reuster*

reur (Ste) bw. [r̥:əɾ] 1. vlak (langs), rakelings (langs) *Die auto gong me reur an 't gat veurbij* (Ste), *Hij gaot d'r reur an langes vlak langs* (Ste) 2. z. roer I, III

reuren (Bu, Nbk en west.) Ook **ruren** (Bu, Obk en oost.), **roeren** (bet. 1: Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; het reurd ['r̥:əɾn̥/'r̥y:əɾn̥/'ru:əɾn̥] 1. (ook wederk.) zich roeren, in beweging brengen *Hij kwam aorig in 't geweer en kon him wel ruren* (Dfo), *Die brengt de boel an 't reuren in beweging, aan de gang* (Np) 2. licht raken, maar net aanraken (Ld, Sz) *Och man, hij springt nog over die sloot, en hij reurt gien kaant of wal* (Sz), *Hij kwam me lestaovens zo dichte bijlanges dat hij ruurde mij an 't gat langes, en hij zag mij nog niet* (Ld) 3. (overg.) dooreenroeren *Mem schepte mit een grote slief de bodden vol, we reurden en blaosden* (v), *beslag veur euliebollen reuren* (Spa), *We reuren de boel wel deur mekaer* (Np), *Soms mos de boerinne bij et slachten bloed reuren om te veurkommen dat et begon te klonteren* (Obk), *Ik zal eerst de kiepen een pannevol ochtendvoer reuren* bereiden door dooreen te roeren (Sz) 4. (onoverg.) dooreenroerende bewegingen maken (in) *Ie moe'n wel in de brij reuren, anders gaot et zangeren* (Sz), *in et vuur reuren* (Nw), *Hij ruurde d'r wat ommehenne draaide er wat omheen* (Ma) 5. (overg.) dat wat in een pan, vat e.d. zit, dooreenroeren de brijpanne reuren (Bdie) 6. (onoverg., ook wel wederk.) zich bemoeien (met aangelegenheden van een ander), zich mengen *Hij zat vaeke in aandermans zaeken te reuren* (Op, Ow, Obk), *Je moeten niet in een aander zien zaeken zitten te reuren* (Ol-Nl, Wol), zo ook *Hij zit altied in een aander zienend te ruren* d.i. in de aangelegenheden van een ander (El), *Ie moe'n je niet in aandermaans zaeken reuren, want dan krieg' in de regel ruzie* (Bdie, Pe-Dbl, Dhau), zo ook *niet in een aander zien gedoente ruren* (Bu), *Ik viene daj' daor niet in reuren moeten, ie weten niet wat d'r allemaole boven komt! je weet niet wat er aan*

vervelende dingen boven water komt (Spa), *Daor zat hij ok tussen te ruren* zich ermee in te laten, zich ermee te bemoeien (Nbk), *Daor moej' niet in zitten te reuren, dat moej' op zien beloop laoten* (Ste) * *Aj' in de stront (beginnen te) ruren, (dan) stinkt et je moet je niet bemoeien met zaken die je niet aangaan, er kunnen steeds meer vervelende, onfrisse dingen voor het licht komen en die kunnen problemen met zich meebrengen* (Op, Sz, Nbk), zo ook *Hoe meer aj' d'r in reuren, hoe meer et stinkt* (Nt) en *Hoe hadder aj' in de stront ruren, hoe meer as et begint te stinken* (Ow)

reuriezer (Dho, Diz, Np, Obk, Pe-Dbl, Sz, Wol) Ook **ruuriezer** (El), **roeriezer** (Ma, Ow) et; -s; -tien ['r̥:əɾi:zɾ/'r̥y:əɾ.../'ru:əɾ...] 1. theelepel (Diz, Ma, Np, Ow, Wol) *Ik heb vergeten je een reuriezer te geven* (Diz), *Geef mij dat ruuriezer ok even* (El) 2. bep. gereedschap om asresten mee uit de oven te verwijderen (Dho, Obk, Pe-Dbl) *De bakker maekte mit et reuriezer de ovend schone en scheuf doe et brooddeeg d'r in* (Obk), *Ik heb dat reuriezer tegen de oven zet* (Dho) 3. pook bij een kachel (Sz) *et reuriezer, om de kachel 'op te reuren'* (Sz)

reurig z. *roerig*

reurighied z. *roerighied*

reuring (Spa, n) de ['r̥:əɾɯ] 1. opschudding, drukte *reuring op 'e buurt* (n), *even wat reuring maken* iets losmaken, de zaak aan de gang brengen (Spa)

reurlings (Nt) bw. ['r̥:əɾlɯŋ] 1. rakelings *'t Ging reurlings bij mij langes* (Nt)

reuromme (verspr. WS, Obk) Ook **ruuromme** (verspr. OS, Bu), **ruurom** (Dfo), **roerom** (Ma), **roeromme** (Wol) de; ...gien [r̥:ə'romə/'r̥y:əɾ.../...] 1. meelgerecht van verschillende samenstellingen, vgl. *Vroeger maekten we wel es een reurommegien; eulie in de panne, daor kwam de dreuge mael in, en dan mar reuren op et vuur; in 't bod kwam d'r een dulegion in en daor kwam vet en sjerp in* (Dho, Np), *Om een reurommegien te kriegien leut ie pannekoekebeslag in een pannegien stollen; mit mael, melk en misschien een ei* (Ste), *Iene die te laete was wodde nog wel es een reurommegien veur maekt, et is aenlik een soort pannekoekien* (Ste), *Postro of reur-*

reurstok - reutelkont

omme is melk, waeter [Bdie, Diz, El, Ol-Nl] *of soepe mit bloem* (Diz), *Aj' wat haostig binnen, maek ie gauw een ruurom klaor, mael mit melk en een ei; goed deur mekeer ruren, een betien vet in de panne en d'r een lekker bruun kossien an bakken laoten* (Ma, Dfo), *Ruuromme was gauw klaor in de hujjinge, gauwer as bofferd* (Ow), *...was half boekweitmael en half witte bloem, melk of half om half waeter en melk* (Dhau), *...wodde maekt van melk mit ries en dan anmaekt mit mael, ze atten et mit spekvet en stroop* (Obk), *...was pankoeckmael in melk of waeter opbakt in de koekepanne mit reuzel d'r onder* (Obk), *Roeromme was stieve maelenbrij van tarwebloem, melk en reziene* (Wol) 2. bep. voeder voor vee, door roeren aangemaakt (Nw), vgl. *D'r kwam van alles deur de haksel, haever, waeter, misschien ok nog wel wat mael, en dat maekten we dan an, daor maekten we een reur-ommegien van* (Nw) 3. (verkl.) roerei (Bu) 4. stampot of restje eten (eigenlijk: eten dat gemakkelijk klaar te maken is) (Bu), mengselkje (eten), prak (Bu): *Wat veur ruurommegien maek ie daor* (Bu) **reurstok** (Pe-Dbl) ['r...] - roerstok, roerspaan, met name voor het roerend bereiden van veevoeder **reurte** z. *roerte* **reus** de; reuzen; -ien [rɑ:s] 1. reus 2. (vooral van personen) groot exemplaar *Et is een reus van een kerel* (verspr.), *een reus van een kachel* (j) **reusachtig** [rɑ:'zaxtəx] - reusachtig: zeer groot *een reusachtige kerel* (Dhau, Nbk); buitengewoon goed, mooi: *Wat hej' dat mooi daon, et is reusachtig!* (Nbk) **reuster** Ook **reunster** (Ste), **rooster** (Bu) et, ook de; -s; -tien [rɑ:stɪ'rɑ:stɪ'rɑ:stɪ] 1. voetenrooster *een reuster van iezer veur de deure hebben om klompen op of te vegen* (Ste) 2. kachelrooster, braadrooster *de reuster van de kachel* (Obk), *As et vuur wat beter branen moet, dan kriej' de pook om wat ruimte op 'e reuster te kriegen* (Dfo) 3. hetz. als *keuninginnereuster* z. aldaar (bs) 4. hetz. als *stalreuster* z. aldaar *reusters op 'e veestallen* (Db), *reusters in een ligboxestal* (Dhau), *De koenen staon allemaol op reusters* (Bu), *De bolle staot op 't reuster* (Ow) 5. hetz. als *sorteerreuster*

z. aldaar (Bu, Nbk, Obk): *Bi'j et eerappelsorteren haj' de sjouwe, en daor zatten wel reusters in* (Bu), *De eerappels mossen over et reuster om de kleinen d'r uut te zeven* (Obk) 6. ventilatierooster (in een muur) (Nbk) 7. roosterwerk ter afsluiting van een putje e.d. *We moe'n een reuster op et puttien hebben* (Wol), *reusters op waeterputties, vandaar De reuster is zeker verstoppt, want et waeter blift staon* (Dho), *reusters in de zeediek* (Nt) 8. wildrooster (Db) 9. traliewerk (Bu) 10. overzicht, schema volgens hetwelk men bep. activiteiten verricht, lesrooster e.d. *et reuster van oftreden* (spor.), *neffens et reuster* **reusteren** Ook **roosteren** (Dho, El, Obk) [rɑ:stɪn'rɑ:stɪn] - roosteren: *We gaon et vleis reusteren* (Db, Nbk), roosten: *As 't brood oold is, dan kuj't mar beter roosteren* (Obk), (bij vergelijking:) *Sommige meensken laoten heur an 't strand reusteren deur de zonne* (Ld) **reusterstal** (Bdie) de; -len [r...] 1. stal met *stalreusters* **reustervloer** (Spa) [r...] - roostervloer **reustervrij** (l) [aks. wisselt] - roostervrij **reutel** (Bu, Dho, Nbk, Sz) de; -s; -tien [rɑ:tɪ] 1. iemand die veel en druk praat (Nbk) 2. in *an de reutel wezen* druk praten (Nbk): *Ze bin aorig an de reutel* (Nbk), ook: *uithuizig zijn, onderweg zijn* (Bu, Dho, Sz): *Die is ok weer an de reutel* (Bu), zo ook *Die is altied op de reutel* (Sz) en *Dat meeske is geregeld op 'e reutel* (Dho) **reutelen** zw. ww.; onoverg.; reutelde, het reutelde [rɑ:tɪn] 1. druk praten *Niet zo reutelen, man, praot toch wat rustiger zodat ik jow begriepen kan* (Nbk, Obk), *Ze bin aorig an et reutelen* druk aan het kletsen (Nbk) 2. rammelen, morrelen (Obk) *D'r reutelde nog iene an de deure* (Obk) 3. een pruttelend of rochelend geluid maken (Bu, Ld, Nbk, Obk, Sz) *Die oolde puuproker kon zo reutelen mit de pupe* (Obk), *Die man kan zo lekker an zien piepien reutelen* (Sz), *De piepe die reutelt* (Bu), *As de piepe reutelt, dan rookt et niet zo lekker* (Ld), *De koffiepote staot te reutelen* (Nbk), *De klokke reutelt* zo d.i. bij het slaan, met name door weersinvloeden (Bu) 4. z. *raekelen* **reutelkont** (verspr.) Ook **reutelkonte** (Op,

Pe-Dbl) de; -en; -ien ['rɑ:t]kont(ə)] 1. iemand die aan één stuk door druk praat, kletskous *Die vrouw praot an ien stok deur, dat is me toch zoe'n reutelkonte* (Op), *Dat is een reutelkont, ie verstaon d'r niks van* (Db)

reutelkonte z. *reutelkont*

reutelmesiene (Nbk, Ste, bl) de; -n, -s ['rɑ:t]məsinə] 1. ratelkous *J. is ok zoe'n oolde reutelmesiene* (bl), *Da's ok een aorige reutelmesiene* (Nbk)

reutelmusse (Ste) de; -n; ...mussien ['rɑ:t]masə] 1. iemand die druk en ongedurig is

reutelschute z. *rattelschute*

reutemeteut (verspr.) Ook *ruttemetut* (Bu, Diz) ['rɑ:təmɛtɑ:t/'rɑ:təmɛtɑ:t] - reutemeteut *Doe ze verhuzen gongen, nammen ze de hiele reutemeteut mit* (Obk), *'t Was me daor wel een ruttemetut* (Diz)

reuze (verspr.) ['rɑ:zə] - reuze *Hoe gaot et?* [met als antwoord:] *Now, reuze, heur* (Nbk), *Eerst vunnen de kiender 'm reuze* (ba), *We hebben et daor reuze naor oons zin had* (El)

reuze- ['rɑ:zə] - reuze-, eerste lid in samenstellingen als *reuzebest*, *reuzeplan*; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

reuzebest bn. [rɑ:zəbest; aks. wisselt] 1. zeer goed *Dat was reuzebest* (Bu, Spa), *Et is een reuzebeste kerel* (Nbk), *Et bin reuzebeste meensken* (Diz)

reuzegoed (Db, Obk) [rɑ:zəgut; aks. wisselt] - reuzegoed *Bij die meensken hadden we et reuzegoed* (Db), *reuzegoed spul* (Obk)

reuzeklaover (Obk, Op) ['rɑ:zə...] - reuzenklaver *Ze zijen now reuzeklaover, die is groter en het dikke bloemen* (Obk)

reuzekniën (Op) de; -en ['rɑ:zə...] 1. in de *Vlaamse reuzekniën* de Vlaamse reus (Op)

reuzel Ook *ruzel* (Ow) ['rɑ:z]/'ry:z] - reuzel: bladvet of reuzelvet, varkensvet *Dat varken daor zat aorig plokvet in; dat was lang zok goed vet niet as de reuzel, de reuzel ligt onder de ribben* (Np), *De reuzel van 't varken wodde braoden* (Obk), *Vroeger wodde een stokkien ongezoelten rouwe reuzel wel bruukt veur kloven en basten in de hanen; dan bleef et wel wat zaachter, en veur winterhakken en -ti'jen bruukten wij et ok wel* (Dfo), *Aj' reuzel smulten, wodt*

et vet (Nbk), *Ie kregen wel es reuzel op 'e eerpels* (Nbk), *Oolde reuzel op een pienlik plak, en de piene gong over!* (Ow), *gebasten hannen invetten mit reuzel* (Spa)

reuzelblaeden (verspr.) mv. ['rɑ:z]ble:dn] 1. reuzel (in bladen) *de reuzelblaeden uut et varken snieden* (Ma), *Aj' je bij ongelok in de vinger sneden en et blodde, trok mem een vellegien reuzelblad d'r of en dee dat om de vinger, et was bloedstelpend* (Dfo), *Kaonen blieven over aj' reuzelblaeden smulten* (Bu), *De reuzelblaeden wodden in stokkies sneden en dan uutbakt; dan bleven d'r kaonties van over en die dee ie dan op een roggebroggiën* (Dhau)

reuzelbroggiën (Nbk) et; ...broggiën ['rɑ:z]broxin] 1. boterham, stuk roggebrood met reuzel *Een reuzelbroggiën was lekker, vroeger* (Nbk)

reuzelkaon (Nt) de; -en; -tien ['r...] 1. hetz. als *kaon*, z. aldaar *Reuzelkaonen bin hatstikke lekker* (Nt)

reuzelsnieden (Ste) onbep. w. ['r...] 1. snijden van reuzel, d.i. bladvet uit het varken, voor kaantjes

reuzelvet (Nbk) ['r...] - reuzelvet

reuzeplan (b) ['r...] - reuzeplan, geweldig goed plan

reuzezwaai (l) ['r...] - reuzenzwaai

revage (verspr.) Ook *ravage* (spor.), *ravaozje* (Obk) [rə'fɑ:zjə/rə'f.../'fɑ:zjə] - *ravage Oh, wat een revage* (Ste), *Achter zien huus is iene grote revage* (Op), *Hij het me daor een revage anricht* (Spa), *Bij dat treinongelok haj' een enorme ravage* (Bu)

revalidaasie (spor.) de [rɪ:fali'dɔ:əsi] 1. revalidatie

revellie (Sz) de [rə'feli] 1. reveille *Tiedens de revellie lag de soldaot al op zien brits* (Sz)

revelusie (spor.) Ook *revolusie* (spor.) [rɪ:wə'lysi, ...və'l...] - revolutie: politiek-bestuurlijke omwenteling *D'r is now al revolusie en as C. zien zin krigt, kon et in Duitsland wel es krek gaon as in Rusland* (vo), *D'r het zuver een revolusie west sund wij over de zee gaon binnen* (vo)

revelusietied (spor.) [...'l...] - revolutietijd

revelusiewark (Obk) et [rɪ:wə'lysi..., rɪ:və...'l...] 1. snel en slordig afgemaakt werk *Dat wark hebben ze mar wat ofzien,*

revier - ri'je

et is mar wat revelusiewark (Obk)
revier [rə'wi:ər] - rivier *de grote revieren, een eupen revier* (l)

revierbedding (l) de; -s, -en; ..beddinkien [rə'w...] 1. rivierbedding

revierdal (l) [rə'w...] - rivierdal

revierdiek (l) [rə'w...] - rivierdijk

revierklei (spor.) [rə'w...] - rivierklei

revierloop (l) [rə'w...] - rivierloop

reviertunnel (spor.) [rə'w...] - riviertunnel

revierwaeter (spor.) [rə'w...] - rivierwater

revolusie z. *revelusie*

revolver [rə'wolvɹ] - revolver (bep. vuurwapen)

revotten (Ol-Nl, Spa) Ook *ravotten* (Bu) [rə'fɔtɹ/ra'fɔtɹ] - ravotten, stoeien *De jongen bin an et ravotten* (Bu), *Ze bin aorig an 't revotten* (Ol-Nl, Spa)

revue de; -s; -gien [rə'fy] 1. revue (met toneel, voordracht, zang en muziek)

rezement z. *regement*

rezen (spor.) zw. ww.; onoverg.; reesde, is/het reesd [rɹ:zɹ] 1. racen *Zie him es de diek langes rezen!* (Nbk), *Hi'j het me dat laeste stok roch reesd* (Nbk)

rezeneren z. *risseneren*

reziene Ook *roziene* (Dhau), *roziene* (Nw) de; -n; -gien [rə'sinə, ook wel rə'z.../rɹ'sinə/ro's...] 1. rozijn, gedroogde druif *reziene op branewien bin lekker* (Nbk) * *Et is niet alle daegen ries mit reziene* niet alles gaat altijd even goed, niet altijd kun je maar alles krijgen (Dho)

rezienebri'j (Nbk, Np, Nw, Ol-Nl, Wol) de [rə's...] 1. karnemelkse meelpap met rozijnen

rezienebrood (Spa) [rə's...] - rozijnenbrood

rezienekoeme (Nw, Ow) Ook *rezienepot* (Nw) de; -n; -gien [rə'sinəkumə/...pɔt] 1. brandewijnkom (deze kom ging vaak rond; ieder nam met dezelfde glazen of zilveren lepel zijn deel van de brandewijn op rozijnen tot zich, waarna de kom werd doorgegeven)

rezienepitte (spor.) [rə's...] - rozijnepit

rezienepot (Obk) de; -ten; -tien [rə'sinəpɔt] 1. pot met rozijnen *As mem vroeger de rezienepot op 'e taofel zette, zatten we allemaole te glunderen* (Obk) 2. z. *rezienekoeme*

rezienepudding (spor.) [rə'z...] - rozijnenpudding

ri'j Ook *ree* (Nw) bn., bw.; -er, -st [rɹj] (OS, WS zuidelijk van de *Lende*, rej WS noord. van de *Lende*:rɹ:] 1. te royaal met geld of goederen omgaand, verkwistend, spilziek *Hi'j is aorig ri'j* (Ma), *Daor bi'j' ri'j mit* (Bu), *Ze gooien d'r ri'j mit omme* (Np), *Aj' argens wat te ri'j mit binnen dan koj' in 't laest van de weke krap omme* (Nbk), *Die is zo ri'j, die kocht alles te hope* (Ste, Obk), *Die is ri'j of, die het een gat in de haand* (Bu), *Hi'j is wat ri'j in de haand* (Nbk), *Ze is nogal ri'j mit de koffie* (Ste), *...mit de centen* (Db, Ld, Sun), *...over et geld* (Obk), *ri'j op 'e buse wezen royaal zijn* (n), *Hi'j is te ri'j mit geld* (Wol), *wat ri'j deur de centen gaon* een gat in de hand hebben (Ste), *Die het een ri'je haand van opscheppen* (Spa), *een ri'je huusholing* (Db), *een ri'je boel een te royale situatie, een kwistig gebruik* (Ste) 2. zodanig in het gebruik dat het snel op raakt, snel verdwijnend (Nbk, Nt, Obk, Ste, bo: Bu) *Et huj gaot ri'j vot* er wordt nogal royaal mee omgesprongen en het raakt snel op (Ste), *Et is me te ri'j alles gaat me te snel op* (Ste), *De sni'j kan ri'j votgaon* (Ste), *Een w.c. is ri'j in 't gebruik mit waeter* (Nbk), *Die koeke is wat ri'j is gauw op* (omdat ze lekker is of omdat men er alleen maar dikke plakken van kan snijden) (Ste), *Die scheppe is vuus te ri'j* bijv. in een suikerpot, nl. zodanig groot dat de suiker te snel opraakt (Ste), *Dat goed is slim ri'j, et raekt gauw op* (bo: Bu), *Vasse keze snidt ri'j weg* (Nt)

ri'j-an (Ste) bw. [rɹ'jan] 1. op vlotte of kwistige wijze *Et wart nogal ri'j-an* (Ste), *Ik loop daor langes, dat lopt ri'j-an* is de kortste weg, loopt het vlotst (Bu)

ri'j-op (Ste) bw. [rɹ'jɔp] 1. nogal vlot, vlug *Dat wart nogal ri'j-op* werkt nogal vlot (Ste), *Et gaot nogal ri'j-op* vlug (Ste)

ri'jbewies z. *riebewies*

ri'jbroek z. *riebroek*

ri'jdraod z. *riegdraod*

ri'je (Nw, Obk, Ow, b: ln) Ook *reie* (Db, b: ln), *rei* (Ol-Nl, Wol) de; -n [rɹjə/rej(ə)] 1. rei, lat om mee op te meten, om mee glad te strijken (van verschillende lengte; soms een gewoon stuk hout) (Nw, Obk, b: ln) *De ri'je d'r even bi'j langes, dan kan 'k een streep trekken* (Nw), *Hi'j met mit de ri'je et laand op* (Obk), *De varver bruukte*

de reie om et glas of te meten en of te snieden (Db), verder in de toepassing *Een rei bruken je bij et tegelleggen, om et zaand te slichten* (Wol), ook: balk waar men nat beton vlak mee strijkt (Ol-Nl) 2. balk waaraan de stalpalen zitten (aan de bovenkant) (Nw, Ow, Obk)

ri'jen z. *riegen*

ri'jgaoren (Nw, Pe-Dbl, Ste) Ook *rijgaoren* (Np, n) ['rij.../'rej...] - rijggaren *Mit ri'jgaoren moej' eerst de naoden ri'jen, veurdaj' et onder de mesiene doen* (Pe-Dbl), *Ik hebbe een ni'j klossien rijgaoren kocht* (Np)

ri'jgen z. *riegen*

ri'jgrös (Ow, Ste) Ook *ri'jgrus* (Obk) et ['rij.../...] 1. bep. gezaaide grassoort

ri'jgrus z. *ri'jgrös*

ri'jleerze z. *rieleerze*

ri'jles z. *rieles*

ri'jproef z. *rieproef*

ri'jschaaf z. *rijschaeve*

ri'jschaeve (verspr.) Ook *ri'jschaaf* (Spa) ['rij... (verspr. OS, WS zuid. van de Lende), elders rej.../'rej...] 1. reeschaaf, zeer grote, lange schAAF *De ri'jschaeve is lang om et vlak te kriegen* (Ste)

ri'jschottel (Bu, Ma, Np, Op, bl) Ook *ri'jschutel* (Ma) de; -s; -tien ['r...] 1. iemand die veel nodig heeft, veel gebruikt, vooral: die veel geld uitgeeft

ri'jschutel z. *ri'jschottel*

ri'jslief (Obk, Ow) de; ...slieven; -ien ['rijsli:f] 1. (vooral van een vrouw) iemand die veel te gemakkelijk geld uitgeeft

ri'jweg z. *rieweg*

riant bn., bw.; -er, -st ['rijant] 1. met luxe aanzien, fraai gelegen *een riant huus* (Nbk), *Ze wonen daar riant* (Nbk) 2. gunstig, heel behoorlijk *een riant salaris* (alg.), *Ze kun d'r riant van leven* (Nbk)

ribbe de; -n; -gien ['ribə] 1. rib: onderdeel van het geraamte *Ik bin van de fiets valen, ik heb geloof ik een ribbe breuken* (Ma, Nbk, Pe-Dbl), *een gekneusde ribbe* (Bdie), *Hi'j het een ribbe kneusd* (Spa), *Aj' een ribbe kneuzen (...)* (Obk), *Ik heb et in de ribben, dat wark is ok ongewoonte veur mi'j ik heb last van, pijn in* (Nbk), *le moe'n zorgen daj' goed wat tussen de ribben kriegen* dat je flink wat eet wanneer je honger hebt (Nbk), *iene een pak op 'e ribben geven* (El, Ow), *Geef*

'm mar goed wat op 'e ribben (Spa, Nbk), *een pak op je ribben kriegen* een pak slaag (Db), *Ik heb him wat op 'e ribben geven* (Ma), *Aj' je bek niet hollen, dan drok ik jow een knieft tussen de ribben* (Wol), *iene een mes tussen de ribben stikken* (Nbk), *goed wat om de ribben hebben flink wat kleren aan hebben* (bij kou) (Nbk), *ribbe an had hebben* zwaar werk gehad hebben (Dho), *een brogge mit smoolt, om de ribben te smeren* (Ol-Nl), *deur de ribben schieten* diarree hebben (Dho), *een riem onder de ribben stikken* een hart onder de riem steken (Bu), *et gat uutlienen en zels deur de ribben schieten* gezegd wanneer iemand veel zou moeten uitlenen of zelfs weggeven en voor zichzelf niets over zou houden (Bdie, Dho, Ma, Obk, Op, Ow, Nbk), zo ook *de kont...* (Dfo, El, Ld, Nt, Wol), *een aander de kont lienen en zelf deur de ribben schieten* (Ol-Nl), *et gat weggeven en deur de ribben schieten* (Dhau) en *le kun je gat niet best verhuren en zelf deur de ribben schieten* (Sz), *Hi'j het gien vleis op 'e ribben* is erg mager (Dfo, Bu), *Die lat de ribben aorig zien* is nogal mager (Spa), *Hi'j is kael op 'e ribben* erg mager (Ol-Nl), *...schone op 'e ribben* id. (Ol-Nl), *Hi'j is niet schone op 'e ribben* is niet helemaal eerlijk, haalt wel eens iets uit dat niet door de beugel kan (Sz), (van mensen, dieren:) *le kun 'm de ribben wel tellen* d.i.: zo mager is hij (Dfo, Dhau, El, Ld, Nbk, Pe-Dbl), zo ook *le kun zien ribben wel tellen!* (Spa) en *Die kuj' de ribben wel tellen, die is ribbeschier* (Ol-Nl), *Hi'j is zo maeger, hi'j kan him wel deur de ribben schieten* (Ld), *Die is zo maeger, die kan wel deur de ribben schieten* (Dho, Bu), *Die is zo maeger op 'e ribben, zo kuj' wel vioelespeulen* (Ld), *le kun him wel vioelespeulen op 'e ribben, zo maeger is hi'j* (Np) 2. zijde, lendenen *le vraogen om een por in de ribben* (Diz, Db), *Hi'j krigt een stoot/por tussen de ribben* (Np), *Van poere wille doeste hi'j L., zien vrouw, in de ribben* (b), *Die oolde dorpspelisie maekte niet gauw perces verbaol, mar gaf ze wel es mit et plat van de saobel over de ribben* (Obk) 3. ribstuk *in ribbegies zit knas* (Ld), *Die ribbegies zit een hele hoop knas an* (Dho) 4. smalle strook grond tussen twee delen van een

ribbebonke - ribbeschier

veenplas *Bij et turfgreven ontstaon d'r ribben* (Db), *De turf lag op de ribbe te dreugen* (Bdie), *Turf wodde op ribben zet* (Nbk), *de ribben of wallen in et veurjaor ofbranen* (Nt), *Et is uut de tied van de veenmesiene; de veenbrij wodde dan op de ribbe spuiten* (Spa), *een ribbe vene* (Ow, Ma), *even een ribbe daeletzten* (Spa) 5. smal stuk koek, vooral: stuk dan men af kan breken langs een gleufje in een grote veekoek (Bu, Ma, Pe-Dbl) *een ribbe (vee)koeke* (Bu, Ma), *Vroeger hadden we van die grote veekoeken, daor zatten ook mooie ribben in, zesse an mekaander* (Pe-Dbl) 6. ruif (Nw) *Et peerd kreeg eten uut de peerderibbe, de knienen hadden ok een ribbe* (Nw)

ribbebonke (Dho) de; -n; ...bonkien [ˈribəbɔŋkə] 1. magere persoon of dun dier, dan met name van een koe gezegd *Wat een maegere ribbebonke* (Dho)

ribbegiesbrood (Db, El, Ol-Nl, Ow) et [ˈribəxizbroːət] 1. brood met ribbels aan de buitenkant *Ribbegiesbrood is dat brood dat we vroeger wel hadden, mit allemaol plakkies an mekeer* (El)

ribbeheide (fp) [ˈribə...] - dopheide

ribbehooi z. *ribbehui*

ribbehui (Pe-Dbl) Ook *ribbehooi* (Spa) et [ˈribə...] 1. hooi van de *ribben*, z. *ribbe*, bet. 4 *Ribbehooi is onbemest hooi* (Spa), ook gezegd van slecht hooi (van blauwgrasland) (Pe-Dbl)

ribbekaaste Ook *ribbekast* (Diz, Ld, Ma, Nbk, Ow, Wol), *ribbekaste* (WH) de; -n; ...kassien [ˈribəkɑːstə/...kast(ə)] 1. ribbenkast, lichaam *Hi'j het ok goed wat om zien ribbekaaste heeft flink wat kleren aan* (Nbk), *Maek je ribbekaaste mar es bloot, zee de dokter* (Pe-Dbl), *De hiele ribbekaaste dee me zeer* (Bdie, Diz, Nbk, Nt, Spa), *Za'k je wat op 'e ribbekaaste geven?* een pak slaag (Bdie, Ol-Nl, Nbk), *Die het een pak slaon op zien ribbekaaste had* (Dfo), *Ik sleug him op 'e ribbekast* (Ma), *Aj' dat waogen, krieg ie van mi'j op 'e ribbekaaste* (Op), *Hi'j kreeg wat op zien ribbekaaste* (k: Ste), *...goed wat op zien ribbekaaste* (El), *'k Heb 't aorig in de ribbekaaste heb pijn in m'n lichaam* (Nbk), *Hi'j had piene in de ribbekaaste van al dat zwaore wark* (Obk), *Ik heb et in de ribbekaaste ben enigszins verkouden* (Nbk), *Die*

het een magere ribbekaaste (Sz) 2. zeer mager mens of dier (Nbk, Ste) *Et peerd wodt wat maeger, et wodt een oude ribbekaaste* (Nbk), *Die koe is klaore vel en bot, 't is een (maegere) ribbekaaste* (Ste), *Wat een maegere ribbekaaste lopt daor henne* (Nbk)

ribbekast(e) z. *ribbekaaste*

ribbel de; -s; -tien [ˈribl] 1. ribbel, smalle verhoging *De ribbelties waeren van de dynamo of d.i. door slijtage* (Ol-Nl), *Et was gien mooi ies, d'r zat hier en daor een dikke ribbel op* (Obk), *D'r zatten wat ribbelties op et ies, daor wodde et robberig van* (Wol), *Et bin allegeer ribbels op et ies* (Db), *...in et ies* (Diz), *D'r zatten ribbels in et fietspad* (Diz, Ow), *...op de weg* (Ow), *...in et wegdek* (Op), *...in de weg* (El), *argens een ribbel in breien* (Spa, Nbk), *Aj' altied rechte steken breien, krieg' ribbels* (Nbk), *D'r zit een hele ribbel langs de kaaste* (Bdie), *D'r zit een ribbel in et zeil van de vloer* (Dho) 2. verkeersdrempel (Obk) *ribbels in de straote maeken* (Obk) 3. deel van een veekoek (Sz) 4. in op 'e ribbel wezen uithuizig zijn, onderweg zijn (Dhau, Ol-Nl, Op, Bu): *Hi'j is altied op 'e ribbel* (Ol-Nl, Bu), zo ook *Hi'j het de ribbel in et gat* is veel onderweg (Db)

ribbeld (Nbk) Ook *geribbeld* (Nbk) bn. [ˈribl|t/gəˈribl|t] 1. met ribbels, geribd *ribbeld kerton* geribd karton (Nbk)

ribbelig bn., bw.; -er, -st [ˈribləx] 1. ribbelig *ribbelig glas* (v), *een ribbelige stof* (Bu, Ol-Nl), *Dat behang is ribbelig* (Bu), *Et hemd zit ok een richel in, et is ribbelig* (Nw), *D'r zitten rillen in et behang, et zit ribbelig* (Nw)

ribbelkachel z. *ribkachel*

ribbelketoen (Dho) et [ˈr...] 1. manchester **ribbeschier** (verspr.) Ook *ribschier* (Nt) bn. [ˈribaskiːər/ripskiːr] 1. (van dieren, personen) nogal mager (Db, Dhau, El, Ma, Nbk, Obk, Ol-Nl, Wol) *Die geit is ribbeschier* (Obk), *Die kuj' de ribben wel tellen, die is ribbeschier* (Ol-Nl), *Ribbeschier-peerden dat weren de echte wark-peerden* (El), (zelfst.:) *een ribbeschier mager paard* (Nbk, Wol) of mager dier anderszins (Wol), ook: magere man (Nt) 2. (van een paard) zodanig dat men de ribben niet kan zien, zonder dat het te dik, te vet is (Obk, Spa) *Dat peerd is mooi ribbe-*

schier (Obk)

ribbeschoer (Nbk) de ['rɪbəsku:ər] 1. in *mit ribbeschoer* door flink lichaamskracht te gebruiken, vgl. *Aj' de kachel goed en mooi hebben wollen, mos ie dat mit ribbeschoer doen* (Nbk)

ribbeschoering (Nbk) de ['rɪbəsku:ərɪŋ] 1. aframmeling *Hi'j het een ribbeschoering had* (Nbk)

ribbesmeer de, et ['rɪbə...] 1. pak slaag *Ik heb vroeger heel wat ribbesmeer had, dat het bij' mij nooit op 'e bon west* (El, Ol-Nl), *ribbesmeer kriegen* (Np), *Die jongkerel mit zien grote bek kreeg even goed ribbesmeer* (Obk), *Die het ribbesmeer had* (Np) 2. voedsel (Ow, Pe-Db) *Even wat ribbesmeer, en dan weer an 't wark* (Ow) 3. vlees met een randje vet (Spa)

ribbestoot (Ow) de; ...stoten ['rɪbɛstɔ:ət] 1. por in de lendenen *Za'k jow een ribbestoot geven?* (Ow)

ribbroek (Dho, Nbk) ['r...] - ribbroek

ribes ['rɪbəs] - ribes *rooie ribes* (fp), *De ribes bluuit dommiet weer* (Nbk), *As de ribes bluit, kriegen we steevast hadde wiend en bin de bloempies weer zwat* (Spa)

ribespolle (Nbk, Wol) de; -n; -gien ['r...] 1. ribesstruik *D'r zat een wapsenust in de ribespolle* (Wol)

ribfleweel z. *ribflewiel*

ribflewiel (Nbk) Ook *ribfleweel* (Dho, Nbk) ['r...] - ribfluweel

ribhooft (Ow) ['r...] - ribhout

ribkachel (Diz, Op) Ook *ribbelkachel* (Sz) de; -s ['rɪpkaxl/'rɪb...] 1. ribbenkachel *De ribkachel was wit, hi'j moet norig poetst wodden* (Diz), *Een ribkachel kon arg hiete wodden, soms ston hi'j roodgloeïend* (Op)

ribkarbonade ['r...] - ribkarbonade

ribmes (Ld) et; -sen; -sien ['rɪpmɛs] 1. ribmes, bep. mes gebruikt om de onderkant van het vlas goed recht te snijden

ribschier z. *ribbeschier*

ribschone (El) bn. [rɪp...; aks. wisselt] 1. mager *Dat peerd is ribschone* (El)

richel de; -s; -tien ['rɪx] 1. richel, smalle rand, smalle rij *een dikke richel* (Ste), *We maeken een richel stienen bij' et pad langes* (Diz, Dhau), *D'r moet mar een richel grond omhenne* (Spa), *richels in et laand* smalle verhogingen (Bu), *Aj' beginnen te bouwen krief' de eerste voren op mekeer, dan krief'*

een richel op 'e bouw (Ld), *In et hokke mossen we de turf oploegen, mooi op richelties zetten* (Dhau), *...op richels zetten* (Spa), *et huj in de richel brengen* in wiersen (El), zo ook *op richels brengen* (Spa), *De bieten kwammen op 'e richel* (Ste), *Et blad kwam ok op een richel* (Ste) 2. uitstekende rand, bovenste rand *Op 'e richel boven de deure ligt altied stof* (El), *Pak mi'j de lucifers even van de richel in de gang* (Db), *De sleutel ligt op 'e richel* d.i. met name: boven de deur (Ma), *D'r ligt een boel stof op 'e richelties* (Spa), *Dat kuj' wel even op 'e richel leggen* (Dhau, Spa), (gezegd bij beginnende keelpijn:) *Ik heb een richeltien in de keel* (Nbk) 3. bep. soort lat: richel (Np), balkje waarop bijv. planken zijn bevestigd (b: lm) *Plaanken, latten, richels, balkens is allemaole in de lengte zaegd hooft* (Np), *een richeltien over de deure* (Nbk) 4. verkeersdrempel (Nt) 5. muurplaat, balk over een muur in geval van een rieten dak (Ste) 6. dikke plooi in kousen e.d. (Nbk, Nw) *De kousen hangen je in richels om te bienen* (Nbk), *Et hemd zit een richel in* (Nw)

richeltiesbaole (Obk) de; -n; ...baoltien ['rɪx|tɪzɔ:ələ] 1. hetz. als *riegelwegge*, z. aldaar

richelwark (Nw) et ['rɪx|...] 1. latwerk *Ie moe'n ok eerst argens et richelwark van maeken veurdaj' veerder timmeren kunnen* (Nw)

richt z. *recht* II

Richt. - afkorting van *Richteren*

richten zw. ww.; overg., onoverg.; richtte, het richt ['rɪxtɪŋ] 1. doen gaan in de richting van iets anders, uitzetten volgens de gewenste lijn *Aj' een geute in et laand hebben willen, moej' een vast punt hebben waor aj' op richten kunnen* (Spa), *Je moeten et richten, om et percies in de rooilijn te kriegen* (Wol), *Die sloot mossen ze eerst weer hielemaole richten, doe ze de ni'je weg anlegden* (Db), *Ze hebben die liende wel goed richt* (Nw), *Aj' niet goed richten, dan komt de balle niet in de körf* (Db), *Ie moe'n wel even goed richten of alles goed staot* (Sz) 2. in een bep. richting plaatsen, stellen et *huus richten naor de zonne* bouwen met de voorkant naar de zon (Ld), *Je moeten et richten, om et percies in de rooilijn te kriegen* (Wol), *Pas*

richter - richting

op, ie moe'n die buks niet op mi'j richten (Sz), *Ik richt op jow* (Nbk), *Ie moe'n wat beter richten mit de verrekieker* (Nbk) 3. (overg.) in een vaste, veelal: rechte lijn plaatsen *Ik zal es kieken aj' de paolties goed richt hebben* (Ol-Nl), *Ie mossen de gaasten mit zetten sekuur richten, om ze mooi op 'e bouw in de rij te kriegen* (Obk), *Je moe'n even kieken of de stoeken wel goed richt binnen* (Op), *We moe'n even de gaasten richten* (Ma), (bijv. van schoven op het land:) *Ze richten ze allemaol in iene lijn* (Spa), *As ik goed richt hebbe, staot et d'r netties bi'j* (Dho) 4. zich schikken naar iets of iemand, zich laten leiden door wat een ander doet, wil *We moe'n oons d'r mar (wat) naor richten* (Bu, Ma), *Ik richt me mar naor jow, dan zal et wel goed kommen* (Dhau), *Richt onnze aandacht op aandere meensken* (b) 5. in je tot iene richten zich tot iemand richten (l)

richter (Bdie, Pe-Dbl) de; -s ['rɪxtɹ] 1. kouter, ploegijzer

richtig bn., bw.; -er, -st ['rɪxtəx] 1. zoals het hoort, in orde, juist *Dat is richtig, percies zoas ik zegge dat is juist* (Ow, El), *Et was richtig dat ze op heur fout wezen wodden* (Obk), *Is dat now wel goed richtig, zoaj' dat vertellen?* is het wel juist, klopt het wel? (Sz), *Ik gelove wel dat et richtig is* juist (Dho), *Dat is het richtigst* het best, het zekerst (Wol), *Dat is de richtigste weg* de kortste, zekerste weg (Wol), *Et is de richtige boer* niet hij is er niet geheel en al geschikt voor om boer te zijn (Ste), *Die is lang niet richtig* hij is niet bep. een gemakkelijk iemand (Dho) 2. klaar, van te voren gereed (verspr.) *Zo, dat waark is weer richtig, we kun weer wat aander waark zuken* (Pe-Dbl), *Ik zal de boel even richtig maeken* (Ow), *Bi'j' haost richtig?* (Spa), *Ik bin richtig* gereed, klaar (Ow, Sz, El), *Ik bin d'r richtig veur* ben er klaar voor (Dho, Obk), *We moe'n van-aovend et eten mar richtig maeken; dan hoej' niks aanders meer te doen as et vuur an te zetten* (Ste), *Ik heb et eten al wat richtig* (Ste), *Ze weren al lange richtig om vot te gaon* (Obk), *Bin jim richtig?* klaar om weg te gaan (Ol-Nl, Wol) 3. (bn.) betrouwbaar, in de haak *Een eerlik meens is richtig, iene die liegt niet* (Bdie), *Hi'j is wel goed richtig, i'j kun him wel ver-*

trouwen (Dfo), *Mit die vent moej' oppassen, die is lang niet richtig* (Dho, Ol-Nl, Wol), *...die is niet al te richtig* (Ow), *Die man is niet goed richtig, daor kuj' gien zaeken mit doen* (Bu, Ld), *Hi'j is niet zo richtig* hij is niet zo eerlijk, niet van onbesproken gedrag (bo: Nw, Op), *Dat is niet goed richtig* dat zaakje is niet te vertrouwen (Nbk), *Hi'j gong sloegstattend weer vot, dan weej' wel dat 't niet richtig is; dan het hi'j wat uitvoerd en dan weej' niet wat 't is, mar daor koj' laeter wel aachter* (Nbk), *Hi'j is niet zo richtig, hi'j durft alles an* (El) 4. (bn.; in ontkenning) een beetje ziek, niet helemaal in orde (verspr.) *Hi'j is niet goed richtig* (Dhau) **richting** de; -s, -en ['rɪxtɪŋ] 1. punt, kant, plek enz. waarop men richt, waarnaar men gaat of waar men vandaan komt *Wat richting zullen we nemen?* (Dfo), *Die paolties staon niet in de richting* zijn bij het plaatsen niet goed gericht (Wol), *Et is in de richting van Buil* (Bu), *Je moeten in die richting fietsen* (Wol), *Ik kwam him krek tegen, hi'j reed richting Heerenveen* (Ol-Nl), *Mit bogeschieten wodde een reit bruukt, mit een bussien van vleeerhoolt d'r op veur de richting* om de goede richting te doen volgen (Dfo), *De beide stuurmannen an de sule hadden de hanen vol om de goeie richting te holen* (ba), *Et onweer had krek de richting van de zuvelfebriek* ging in de richting van, zat in de richting van (Bu), *Dan bin i'j uut de goeie richting* dan volg je niet meer de goede weg, ga je niet meer de goede kant op (Ow), *We weren aorig uut de richting* waren niet bep. de goede richting uit gegaan (Nbk, Obk), *Jim bin hielemaol uut de richting* een geheel verkeerde kant op (Ow, Spa, Bu), *Et was zo donker, ik raekte hielemaol uut de richting* raakte uit de koers (Dhau), *Et peerd was uut de richting, hi'j was uut et spoor* (Ld), *Dat ligt hielemaol uut de richting* geheel ergens anders (Dho), *We bin een hiel einde uut de richting* uit de koers (Ma), *Pas op, we rieden hielemaol uut de richting* (Ol-Nl), *Ik ging mit die hadde wiend op 'e fiets weg, mar ik was zomar uut de richting* waaide zo ongeveer van de weg (Sz), *Aj' die kaant uut gaon, kom je in de richting* kom je in de buurt, op de goeie weg

(Dho), *Ie lopen aorig in de goeie richting, aj' zo deurgaon* (Pe-DbI), *Daenk d'r omme daj' goed in de richting lopen* (Ol-NI), *'t Ligt in de richting* het is gelegen in de richting die je gaat (Spa), *Ie zitten goed in de richting* je volgt de goede richting, ook: je hebt het bijna geraden, je hebt de oplossing bijna gevonden (Ow), *Zo kommen we mooi in de richting* in de buurt van waar we willen zijn, ook fig.: halen we, bereiken we ongeveer wat we nastreven (Ma), *Schiet ie al op mit je wark?* [met als antwoord:] *Ja, ik kom al aorig in de richting* het vordert flink (Nbk), *Ie zitten wel in de richting* je volgt wel de goede richting, ook: je zoekt op de goede plek, zit in de buurt van de oplossing (Ow), *Dat was zo ongeveer de richting uut naor zien oolderhuus* (j), *We weren aorig in de goeie richting naor Assen toe* (Dfo), *Ie bin op 'e goeie richting* je volgt de goede richting (Dho), *De wiend zat in de goeie richting* (Ld), *We gingen elk een richting uut* we gingen elk een kant uit (Ld), *We gaon richting huus* in de richting van ons huis, ook: we gaan naar huis (Ow), *richting angeven* in het verkeer aangeven in welke richting men gaat afslaan: *Hi'j gaf vanzels gien richting an, en belde liekemin* (b), *Ie moe'n richting bepaolen* d.i. bij het zaaien richten, met name op een zak die op een draad of een paal is gehangen (Nbk) 2. lijn, ontwikkeling die men volgt *Hi'j het de goeie richting* deed een goeie keuze op school (Nbk), *Hi'j is in zien leven een hiel aandere richting uut gaon as zien twielingbruur* (Nbk) 3. politieke of levensbeschouwelijke gezindheid *zonder kribberij'e van richting en pertij'* (b)

richtingaanwijzer ['r...] - richtingaanwijzer (van een auto) *Hej' de richtingaanwijzer al uut?* (Ste), *De sjefeur had vergeten de richtingaanwijzer uut te zetten* (Pe-DbI), *de richtingaanwijzer uutdoen* (Obk)

richtingaanwijzersbod (Nbk) ['r...] - handwijzer

richtingbod (Sz) et; -den; ...bottien ['r...] 1. handwijzer

richtinggevuul (spor.) ['r...] - richtinggevoel

richtingpijl (Ol-NI) de; -en; -tien ['r...] 1. richtingaanwijzer in de vorm van een pijl

richtingwijzer (Ste) ['r...] - handwijzer

richtlijn ['r...] - richtlijn (volgens welke men moet werken, handelen)

richtpaol (Ld, Ol-NI) de; -en; -tien ['rxtt pø:əl] 1. paal waarop men zich richt bij het zaaien

richtpries (spor.) ['r...] - adviesprijs

riddelgat (Dfo) et; -ten; -tien ['ridl...] 1. iemand die niet stil kan zitten

riddelkonte (Dfo) de; -n; ...kontien ['r...] 1. iemand die niet stil kan zitten

riddenaosie z. *rissenaosie*

riddeneren z. *risseneren*

riddenering z. *rissenering*

ridder ['ridr] - ridder: iemand die tot de ridderstand behoort, bep. adellijke rang, lid van een ridderorde

ridderen ['ridrɲ] - ridderen: een ridderorde toekennen

ridderkruus (l) ['ridr...] - ridderkruis

ridderorde (spor.) ['r...] - ridderorde

ridderroman (l) ['r...] - ridderroman

ridderslag (l) ['r...] - ridderslag

ridderspoor ['r...] - ridderspoor *De riddersporen hebben van 't jaor oe zo mooi bluuid, in lochtige en donkerder blauwe tinten* (Obk), *Dr bin ok gekleurde riddersporen* (Dfo), *We hadden disse zoemer mooie riddersporen in de tuun* (Diz, Ol-NI)

riddertied (l) ['r...] - riddertijd

ridderwereld (l) ['r...] - ridderwereld

ridderzael (l) ['r...] - ridderzaal

ridderzuring (Spa) ['r...] - ridderzuring

ridzem z. *redzem*

rie I (Bu, Np) bw. [ri (Bu), ri: (Bu, Np)] 1. vlot, snel (Bu), in *Et ridt rie an* (Bu), vgl. *Aj' daor henne rieden dan moej' die weg nemen, want dan ridt et rie an* (Bu) 2. (in ontkenning) spoedig (Np), in *Daor loop ie niet zo rie henne* (Np) 3. z. *ree* II

rie II tw. [ri], in * (aftelrijmpje:) *Oesten/Knoesten/Zeuven knoesten/Rie, ra roesten* (Ol-NI)

rie-examen (Ld) Ook *rijexamen* (spor.) ['r...] - rijexamen

rie-examinator (l) Ook *rijexaminator* (spor.) ['r...] - rijexaminator

rie-instrukteur (l) ['r...] - rijinstrukteur

riebaene (Nbk) ['r...] - rijbaan

riegel de ['ribl] 1. in *in de riegel* klaar, gereed, met name gezegd van werk dat goed gelukt is *Dit komt allemaol wel in de*

riebeles - rieden

riebel, *heur* (Op), *Dat is in de riebel* dat is klaar, gereed (Pe-Dbl); ook: in orde, zoals het hoort *Ze hadden et mooi in de riebel* (Ma), *Et huus is in de riebel* keurig opgeruimd, verzorgd, zoals het hoort (Bdie, Ow), *Dat is weer helemaal in de riebel kommen* (Dho), *et zaekien in de riebel hebben* voor elkaar, zoals het hoort (Ow), *Et was aorig in de riebel mit dat verloofde peertien* in orde, voor elkaar (Obk); verder in *We bin wat in de riebel* hebben een beetje ruzie (Ste), *Alles is in de riebel* alles gaat mis, er is steeds onenigheid, bijv. bij een vereniging (Bu) 2. in *van de riebel* van slag, uit z'n gewone doen (Bdie): *Ik bin hielemaole van de riebel* (Bdie) 3. in *op 'e riebel* weg, er vandoor (Op, Ow): *Hi'j is altied op 'e riebel* weg (Op)

riebeles (Ste) ['ribləs, ...bələs], in *De hele boel is in de riebeles* in de war, op z'n kop, in het honderd gelopen (Ste)

riebewies (verspr.) Ook *rijbewies*, *ri'jbewies* (Db) ['ribəwis/'rej.../'rj...] - rijbewijs

riebroek (OS, Diz, Np, Nt, Nw) Ook *rijbroek* (Bdie, Ma, Nbk, Ol-Nl, Wol), *ri'jbroek* (Bu) ['ri.../'rej.../'rj...] - rijbroek
riedel (Nbk) de; -s; -tien ['ridl] 1. deuntje, wijsje, met name op een piano gespeeld 2. z. *rittel*

riedelen (Nbk) zw. ww.; onoverg.; riedelde, het riedeld ['ridlɛ] 1. deuntjes, wijsje spelen, met name op een piano *Hool es op te riedelen* (Nbk) 2. z. *rieden* I

riedelkont(e) z. *rittelkont*

riedelworm z. *rittelkont*

rieden I Ook *riedelen* (Db: bet. 9) st. ww.; overg., onoverg.; is (bet. 1, 3-6, 8, 10-11)/het reden ['ridɛ/'ridlɛ] 1. (onoverg.) zich voortbewegen met behulp van een dier waarop men zit *Hej' wel es op een peerd reden?* (Nbk), *Ik bin op et peerd naor Oosterwoolde reden* (Nbk), *op mekeer in rieden, op een hobbelpoord rieden* (Nbk) 2. (overg.) een rijdier besturen terwijl men erop zit *Een peerd kuj' rieden mit of zonder oogkleppen* (Wol) 3. (onoverg.) zich voortbewegen m.b.v. een voertuig *Hi'j ridt in de auto* (Ma), *Ik moet mar gien borrel, want ik moet nog rieden* d.i. met de auto (Pe-Dbl), *Rie mar zo hadde aj' kunnen* (v), *mekeer in de vielen rieden*

(spor.), *staorig rieden, hadde rieden, Dat mes is zo stomp, ie kun d'r wel op gaon zitten en rieden d'r op naor Keulen* (Sz), *We gaon mit peerd en waegen uut rieden naor De Hauwel* d.i. voor ons plezier, voor ontspanning (Db), *We gaon vandemiddag uut rieden* (Diz) 4. (overg.) door tegen iets of iemand aan te rijden om doen vallen, beschadigen, verwonden, kapot doen zijn enz., door ruw te berijden beschadigen enz. *iene van de sokken rieden* (Nbk, Np), *iene ondersteboven rieden* (Np), *Ze reden mien fiets kepot, ik hebbe d'r een hoop onkosten an had* (Sz) 5. (onoverg.; van voertuigen) zich voortbewegen *Die auto ridt niet hadde* (Nbk), *De buurtbus ridt hier niet op zundag* (Nbk) 6. (overg.) in een voertuig vervoeren *Inkoelen is 't an de hoop rieden van grös; dat wodt bestopt mit grond* (Dhau), *et huj naor huus rieden* (v), *We gongen vroeger alle morns naor (...) om slootsgoed te rieden* (Wol) 7. (onoverg.) geschikt zijn om zich erop, erover voort te bewegen *Die weg ridt niet best* (Nbk) 8. (overg.) berijden, rijdend zich over iets voortbewegen *Ze hebben onnze reed kepot reden mit die zwaore trekker* (Nbk) 9. heen en weer schikkend, wippend, ongedurig zitten *Zit niet zo op die stoel te rieden, hi'j wil wel kepot!* (Bu, Nbk), *N. zat wat op 'e stoel te rieden* (vo), *Riede niet zo!* d.i. zit niet zo op die stoel, die bank te wippen enz. (Nw) 10. schaatsenrijden *Et dienstvolk op 'e boerderi'je had een vri'je middag te rieden, want et ies was stark in de sloten* (Mun), *op 'e sloot rieden* (Nbk, Ste), *We gaon naor de iesbaene te rieden* (Nbk, Np), *We gaon henn' te rieden, heur!* (Nw), *We gaon vanmiddag even rieden op 'e baene* (Op), *rieden veur peren* wedstrijdschaatsen voor paren (Nbk), *iene d'r of rieden* van hem winnen met schaatsen (vooral: in een kortebaanwedstrijd) (Db, Nbk, Obk, Ow) *Ik heb de eerste keer de prieswinner d'r of reden* (Db), *'t Was een had gelag dat die hadrieder d'r op 't leste nog of reden wodde* (Obk), *Hi'j ree d'r mit gemak twieje of* d.i. in een competitie op de kortebaan, waarbij de verliezer steeds afvalt (vo) 11. (overg.) paren, dekken (door viervoetige dieren) (Np, Ste), vooral door honden (Ste) en paarden (Np): *Hi'j ridt him* d.i. de hengst dekt de merrie (Np) 12. in 'm

rieden, him rieden: boos worden *Doe hi'j dat heurde, begon hi'j 'm te rieden* (Op), *Hi'j reed 'm* was erg boos (El, Ma, Pe- Dbl, Spa, Ol-Nl, Wol), ...*ridt him* is erg boos (Diz, Ld, Np), *Hi'j ridt 'm om 't meenste of geringste* wordt al om een kleinigheid boos (Obk), *Hi'j kan gien gekhied velen, hi'j ridt 'm zomar* wordt zomaar boos (Dho), *Hi'j riedt 'm now al* wordt nu al boos (Nt), *Et ridt him van de duvel* hij wordt erg kwaad (Dhau), *Hi'j ried hem as een oolde dief* hij is erg boos geworden (doordat ze hem op de kast hebben gekregen) (Wol), ...*as een oold peerd* id. (Wol)

rieden II (Obk) onbep. w. ['ridn] 1. zelf klaarmaken, vastmaken *De vrouw mos de zeum d'r nog even an rieden en dan was de rok klaor* (Obk), *We mossen oons hielemaole weer kleden en rieden doe we niks meer hadden nao de braand* (Obk)

riedendeweg (Nbk, vo) [ridndəwex; aks. wisselt] - rijdend *En doe vunnen ze al gauw dongwaegens uut, die de dong riedendeweg naor aachteren scheuven* (vo)

riedepeerd z. *riepeerd*

rieder de; -s; -tien ['ridr] 1. schaatser *Die gaot rap uut aende, et is een vinnige rieder* (Np), *Bi'j een Elfstedentocht kommen vaeke een boel rieders van verens* (Op), *Bin jim gien rieders?* vinden jullie schaatsen niet leuk om te doen, zijn jullie niet gewend om te schaatsen (Nbk) 2. in *goolden rieder* bep. munt: gouden rijder (k: Ste) * *Een goeie rieder vaalt niet* (Nbk)

riederi'je de; -n; riederij'gien [ridr'tjə, ook ...ejə, z. -'ije] 1. schaatswedstrijd *een riederi'je van vrouwluden* (j) 2. het rijden met paard en wagen (Ma) *De peerden mossen d'r wel an wennen, mar as et ien keer goed gong, was et een mooie riederi'je* (Ma) 3. rijtuig met toebehoren, paard en wagen (Obk, Ow, Sz, b, bo: Bu) *We hebben mit de riederi'je vot west, et peerd hadde et mooie tuug op* (Sz), *Om zeuven ure stonnen we mit de riederi'je veur oons huus* (b), *Elke boer had een riederi'je* (Obk), *Vroeger konnen die oolde boeren d'r zo mooi henne hobbelen mit heur riederi'je, as ze et peerd op een sjokkedraffien lopen leuten* (Obk), *As ze al een jaor of wat bi'j zoe'n boer diend hadden wol zoe'n boer ze ok nog wel wat an de gang helpen en mochten ze de*

riederi'je wel lienen (Ow)

riederig (Ol-Nl) bn.; -er, -st ['ri:drəx] 1. met riet, rietachtig *Et hui was dan riederig* met riet en evt. rietachtige grassen erdoor (Ol-Nl)

riederschoe (Spa) de; -nen; -gien ['r...] 1. elk der beide schoenen waarmee men op z'n schaatsen staat

riedewaegen (Nw) de; -s; -tien ['ridə...] 1. wagen als rijtuig gebruikt *De iene beschouwde him [nl. de brikke] as een mooi riedewaegentien, mit zoe'n mooi klein kappien op* (Nw)

riedeworm z. *rittelkont*

riegdraod (Db, Dfo, Ld, Ma, Obk, Op, Ow, Pe- Dbl, Spa) Ook *rijgdraod* (Diz, Ma, Nbk, Nt, Nw, Ow, Sz, Wol), *ri'jdraod* (Bu, El, Nw), *rijdraod* (Bu) ['riydrə:ət/'reij.../'rij.../'reij...] - rijgdraad *Mit een riegdraod wodde de jurk eerst in mekere zet* (Obk), *Ik moet even rijen mit een ri'jdraod* (Bu), *Ik heb de jurk pasklaor, hi'j zit in de ri'jdraoden* (Bu), *De rijgdraoden kun d'r uut* (Diz), *Ze hadde vergeten de riegdraod uut de zeum te haelen* (Obk), *D'r zat nog een rijgdraod* d.i.: die nog moest worden weggenomen (Ma), *Sommigen poten de eerpels langs een riegdraod* (Ld)

riege z. *riegel*

riegedrag (spor.) ['r...] - rijgedrag

riegeide z. *riegeleide*

riegeiden (Dhau) onbep. w. ['rix...] 1. met de *riegeleide* bewerken

riegel Ook *riege* (Db, Dfo, Obk, Ol-Nl, Ste; vooral in verb., z. na *), *regel* (Ow, Spa, Sz, bet. 5: verspr.) de; -s; -tien ['rigl, ook 'ri:... (Bu, Ste, Ow) /'ri:gə/'ru:g]

1. rij, recht achter elkaar staande, liggende reeks *D'r staot een lange riegel volk* (Np), *Ze leupen in de riegel* (Dhau, Ste, Bu), ...*in een lange regel* (Nt, Spa), *in de riegel* in de volgorde van een rij (Dhau), *Ze staon al (mooi) in de riegel* (Dfo, Nw), *op een riegeltien* op een rijtje: *Ze leupen mooi op een riegeltien* (Dfo), ...*zatten op een riegeltien* (Nbk), *De dokter gong eerst de riegel langes de rij patiënten* (b), *Ze wodden op 'e riegel of ofreupen* (Ste, Nt, Diz), *een riegel stoelen, Ze zatten op 'e dadde riegel* op de derde rij stoelen (Spa, Nbk), *De koenen stonnen in de riegel* (Wol), *een hiele riegel koenen* d.i. met name op de stal of bij het melken op het

riegeleide - riegeleiden

land (Obk), *De gaasten stonnen mooi in de riegel* (Ma), *D'r ston een riegel gaasten op 'e bouw* (Np), *riegels roggegaasten* (Dfo), *De garven weren twee bij twee tegen mekeer zet en twintig in de rieve* (Dfo), *De gaasten zaod wodden op een riegel zet* (Dfo), *An de linkerkaant van 't huus staot een riegel popelieren* (Obk), *De bonen staon al mooi in de riegel* (Nt), *Die het de bonen mooi op 'e riegel* (Dho), *Je hebben de eerpels knap in de riegel* (Wol), *De eerpels wo'n in de riegel zet* (Dfo), *We poten eerpels in de riegel* (Np), *De eerpels kommen al mooi in de riegel* komen al goed op (in een rij) (Ste), zo ook *De eerpels staon al mooi in de riegel* (Diz, El), *Wat konnen die strontbulties mooi an een lange rieve in et laand liggen* (Ol-Nl), *Et huj wodt as et dreuge is in riegels of zwillen brocht, en dan moet et tiemd wodden* (Db), *Ze gaon in de riegel om te zwillen* gaan in een rij aan de slag (Ow), vgl. *mit mekaander en achter mekaander an et huj in de riegel brengen* (Ow), *Ze het een bult eerappelrooid bij de riegel* per rij aardappelen (Ow), *Hi'j had de pakkies stro netties in de riegel liggen* d.i. op het land (Ld), *boekweit op riegels zetten* (k: Ste), *een hiele rieve boeken* (Db), *hiele riegels dikke boeken* (j), *Zo begon de eerste dag in et ni'je laand wat hotterig en stoterig, mar een peer daegen laeter hadden ze alles al wat op riegel* op orde (vo), *Hi'j het ze nog goed op 'e riegel* hij is nog goed pienter, is nog goed bij (El), waar-tegenover *Hi'j het ze niet op 'e riegel* (Np, Ste) 2. (bij uitbreiding) lange reeks, serie, flink aantal, vooral in de verb. *een hiele riegel*, vgl. *Hi'j het een hiele riegel vee* (Bu), *...kiepen* (Bu), *Daor hebben we nog een hele rieve van* (Ol-Nl), *In Drenthe, en veur in Weper in op et oost van Oosterwoolde kwammen soms een hiele riegel bouwakkers veur van allemaol weer aandere eigeners* (Ow), *een hiele riegel aktiviteiten* (bl) 3. in *de kotte riegel* rechte stal dwars op de belangrijkste, d.i. die in de lengterichting van de boerderij (Sz): *De pinken die staon op 'e kotte riegel* (Sz), verder in *de lange riegel* de belangrijkste stal, in de lengterichting van de boerderij lopend (Ma), verder in *zeuven koenen op 'e riegel* [d.i. hetz. als de *lange riegel*] en

de geite achterdwas (bo: Nw), zo ook *We hadden vroeger twintig op 'e riegel en vieve achterlanges* (Db) 4. (van een bijenkorf of -kast) in *uit de riegel* zetten een meter voor de bijenstal plaatsen zodat de meeste haalbijen bij andere volken terecht komen en het volk dat sterk geneigd is te zwermen eerst nieuwe haalbijen moet zien te krijgen (bs: Dfo, Ow) 5. regel in een boek, schrift enz., vandaar vooral: *zin een peer regels lezen* (Bu), *Die regels/riegels kan 'k niet zo best lezen* (Nw), *Soms hej' veul levenswieshied in een peer riegels* (Ow), *Ik snappe d'r zels ok gien riegel van niets* (ba), *Bij et schrieven van een brief begin ie elke ni'je riegel mit een heufd-letter* (Obk), *Ik zal es even een riegeltien schrieven* een klein stukje, een verhaaltje, een briefje (Dhau), zo ook *Schrief mar even een riegel* (El) en *Ik zal d'r nog even een regel bij schrieven* (Spa) * (door schoolkinderen gezongen, terwijl ze elkaar bij de hand vasthielden, ook bij het paasvuur:) *Lange, lange rieve/Twintig in de rieve(l)/Dattig in de ommegang/Veertig is de riegel lang* (Dfo, Dhau, Obk, Ste), *Lange, lange riegel/twintig in de spiegel/Dattig in de ommegang/Veertig is de riegel lang* (Dfo, Nw, Ste), *...is de ommegang...* (Nbk)

riegeleide (Bu, Db, Dfo, El, Ma, Nbk, Nw, Obk, Ow) Ook *riegeide* (Dhau, Obk, Ow) de; -n; -gien ['ri:glejdə/'rix...] 1. smalle eg, door een paard getrokken en met twee handvaten (waarmee men met name tussen de rijen aardappels egde om ze vrij te houden van onkruid; plm. 1 1/2 tot 2 m lang en van voren uit een punt tot zo'n halve meter breedte uitlopend aan de achterkant, met drie tanden naast elkaar; afhankelijk van de tussenruimte tussen de rijen en de grootte van de aardappelplanten zette men de balkjes waarin de tanden zaten wijder of nauwer) *De riegeleide gong deur de eerpels as ze d'r krek boven weren* (Db); ook in de volgende toepassing: *De riegeide moet nog even over et laand hullen wodden, dan is alles d'r of* d.i. om de laatste aren bijeen te garen (Obk)

riegeleiden (Ma) onbep. w. ['ri:gl...] 1. land bewerken met een *riegeleide* (z. aldaar), met name een aardappelveld

riegelement z. *riegelment*

riegelen zw.ww.; overg., onoverg.; riegelde, is/het riegeld ['ri:gl̥n, ook ri:... (Bu, Ste)] 1. (onoverg.) toenemen in aantal komenden, in gevallen die zich voordoen, in snel tempo gaan *Et begint al mooi te riegelen* er beginnen in snel tempo steeds meer mensen te komen (Ste), *Et was drok op 'e brulloft, d'r kwammen van alle kaanten meensken weg riegelen* (Obk), *Et volk riegelde binnen* (Ow), *As de dattien-dörpentocht hullen wodt, kommen d'r hieltied weer koppels fietsen an riegelen* (Obk), *Et riegelt advertensies* (b), *De rotten riegelen je over de hilde gaan in snel tempo* (Ste), *Ze kwammen mooi achter mekaer an riegelen* (Wol) 2. (onoverg.; peulen, bonen, wortels, spinazie enz.) flink groeien, zodanig dat zich een duidelijke rij manifesteert (verspr. WS, Ma, Nbk) *De eerpels riegelen al mooi* (Bu, Nbk, Ste, Sz, Ma), *Ie kun de eerpels al riegelen zien* (Op), *De bonen beginnen al te riegelen en kommen d'r al mooi uut* (Obk) 3. (overg.; van aardappelen, bonen enz.) in een rij planten (Ma, Obk) *We kun de eerpels riegelen in rijen planten* (Ma), *Ik moet de eerappels riegelen en ok de gruunte op riegels zijen, dat is makkelijker mit schoffelen en schonehollen* (Obk) 4. (onoverg.; van rillingen, een gevoel van kou) over het lichaam trekken, met name over de rug (Bu) *De koolde riegelt me over de rogge, ik kon wel koortsig wezen* (Bu), *De koolde rillings riegelen me bi'j de rogge langes* (Bu)

riegeleweg z. *riegelewegge*

riegelewegge (Obk) Ook *riegeleweg* (Obk), *riegelwitte* (Dhau), *riegelwigge* (Db), *riegelwegge* (Db) de; ...n; ...weggten [ri:gl̥ə 'wəgə/...'wex/...'wt̥ə/ri:gl̥'wigə/...'wəgə] 1. bep. fijn wittebrood bestaande uit min of meer losse plakken, knipbrood, vloerbrood *Bi'j een riegelewitte koj' de plakken zo van mekeer trekken* (Dhau), *Onder knipbrood verstonnen wi'j vroeger de platte, wat ronde bolle en die nuumden wi'j riegeleweg* (Obk), *In de daegen van de bollesjouwers nuumden ze et vloerbrood van now riegeleweg* (Obk)

riegelwitte z. *riegelewegge*

riegelmaotig (verspr.) Ook *regelmaotig* (verspr.) [...'m...] - regelmatig: geregeld

Hi'j kwam daor riegelmaotig over de heerd (Np), *Hi'j komt regelmaotig even an* (Ste); zonder afwijkingen *een riegelmaotige hatslag* (spor.), *riegelmaotige warkwoorden* (l)

riegelment (l) Ook *riegelement* (Obk), *reglement* (Dfo, Dhau, Diz, El, Nw, Op, Ow), *regelement* (Bu, Db, Obk, Nbk, Nw, Spa, Ste, Sz) [ri:gl̥'ment/ri:gl̥ə'ment/ri:gl̥ə'ment/ri:gl̥ə'ment] - regelement: geheel van afspraken, regels, voorschriften *De buurt had vroeger ok een regelement* (Nbk)

riegelrecht z. *regelrecht*

riegelwegge z. *riegelewegge*

riegelwigge z. *riegelewegge*

riegen (verspr.) Ook *ri'jen* (OS, Bu, Dho, Np, Nw, Ste), *rijen* (Db, El, Ld, Ma, Np, Ol-Nl, Op, Ste, Sz, Wol), *ri'jgen* (Np, Nw), *rijgen* (Dfo, Dla, Ma, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Sz) st. ww. (var. zonder g. zwak); overg.; het regen ['ri:gg/'rij(d)ŋ:'rej(d)ŋ:/'rijgg/'rejjg] 1. rijgen (aan een snoer) *Rieg es wat aepeneuten an een touwgien* (Ld, b), *kralen riegen* (Np, Ol-Nl), *kraalties...* (Dfo, Nbk, Ow), *Dit is een geschikt koo-tien om die kralen in te riegen* (Op), *An de kralekoorde zit een dun iezerachtig drao-tien om goed ri'jen te kunnen; waj' niet neudig hebben, wodt ofknipt* (Ste) 2. door de gaatjes halen van een schoenveter *veters rijgen* (Dfo), *As et bussien d'r of was, wol de veter niet riegen* (Obk), *Bi'j hoge schoenen kost et tied om de veters d'r in te riegen* (Op), *Bi'j de hoge leersies van vroeger mos ie hiel wat gatties ri'jen om ze vaaste te kriegien* (Obk) 3. elastiek door een zoom halen (Dhau) *illestiek deur die broek ri'jen* d.i. door de zoom (Dhau) 4. met rijgdraden in elkaar zetten (alvorens te naaien) *Ik ri'j et eerst wel* (Ste), *Ik zal die jurk eerst ri'jen* (Bu), *mit ni'jwark eerst ri'jen, dan kuj' de plooiën leggen* (Dfo), *Veur et passen moet de ni'jster et bloesien eerst in mekeer rijen, om te kiekien as hi'j wel past* (Db, Obk, Ol-Nl), *een jurk in mekaander riegen* (Ma, Pe-Db), *de jurk ri'jen mit een ri'jsteek* (Ste), *een rok in mekeer rijgen* (Ol-Nl, Ma), *Dan wodden de petronen in mekeer regien* (Dfo)

riegerolder (Np, Obk) de; -s; -tien ['ri:geroldr] 1. iemand die niet stil kan zitten, beweeglijk iemand

riegerollen (Bu, Dhau, Nbk, Np, Obk,

riegheide - riek

Spa, bl, b, b: lm) zw. ww.; onoverg.; riegerolde, het riegerold [ˈri:ɣerolɔ] 1. heen en weer bewegen, onvast op de benen staan, wiebelen *Hij trapte deur en belde es, mar riegerolde wat, hi'j raekte de pelisie en die vul plat op 't gat* (b), *Now is 't vaeke riegerollen op een hoge, dunne hakk'* (b), *De koe staot te riegerollen* (Bu), *Zit niet zo te riegerollen op 'e stoel, jong!* (Dhau, Spa) 2. woelen (onder de dekens) (Np) *Ik hebbe vannaacht wat henne-en-weer legen te riegerollen, want ik kon niet slaopen* (Np)

riegheide (Bu, Dfo, El, Ld, Nbk, Ow, Ste, fp) de [ˈrixhejdə] 1. struikheide *Riegheide wodde vroeger ok an de koenen voerd* (Ste), *riegheide veur de heidebuunders* (Ow), *Heiderebienties hadden een nussien boven in de riegheide; vroeger hullen ze ze ok wel in een kooigien, krek as een kenarie* (Bu)

riegleerze (Obk) Ook **rijgleerze** (Ol-Nl) de; -n [ˈri(:)x.../ˈreɣx...] 1. rijglaars

riegschoe (Obk) Ook **rieschoe** (Obk) [ˈri(:)xsku/ˈri(:)sku] - rijgschoen

riejaal z. **rejaol**

riek I et; -en, -ien [rik] 1. hoogste gezag van een land, vooral: rijksoverheid, ook: soevereine staat (met hoofdletter, nl. het Nederlandse of Belgische Rijk:) *Et Riek het altied te min heeft altied tekorten, veelal: en wil steeds maar belasting innen* (Diz), *Et riek moet altied mar geld hebben* (Nw), zo ook *Et Riek daor kuj' je blauw an betaalen* (Nbk), *Hi'j het een baene bi'j et Riek* (El), *...warkt bi'j et Riek* (Spa, Nbk), *Deur de warkeloosheid het et Riek verscheiden kostgangers* nogal veel uitkeringsgerechtigden (Ol-Nl), *Sommige meensken kommen mit heur hele riek op 'e diek* met hun hele hebben en houden (Db, Dfo, Dho, Pe-Db), *et riek allienig hebben* alleen zijn, zonder hinder te kunnen hebben van anderen (Dho, Nbk, Spa, Obk) 2. gebied van het rijksgezag, de rijksoverheid *et Heilige Roomse Riek* (l) * *In et riek van de blienen is ienoog keuning* (Obk)

riek II Ook **rieke** (Obk) bn.; -er, -st [rik/'rikə] 1. rijk, veel geld en goed bezittend *Zok wark woj' niet riek van* (Nbk), *riek trouwen* (spor.), *slaopende riek wodden* door weinig of niets uit te voeren,

door er weinig voor te doen (Nbk), *Ze kwammen in alle opzichten riek veur de dag* straalden in alle opzichten uit dat ze welgesteld waren (Obk), *Ze hadden een riek bestaon* (Ma), *de rieke man* de welgestelde (bl), *een rieke bliksem* een rijke man (Ste), *Zwitserlaand is een riek laand* (Nbk), *Woj' ok wel mit naor de wintersport?* [met als mogelijk antwoord:] *Ik wol da'k zo riek was dat ik het geld ervoor bezat* (Nbk), *Dat is vanoolds riek volk* (Dho), *Ik zing veur de meensken, veur aarm en veur riek* voor arme en rijke mensen (bl), *En wol ie daor riek van wodden?* denk je dat je daar rijk van zou kunnen worden? (bl), *Et gelok bestaot niet uut riek te wezen, mar aj' wat geld hebben is dat wel gemakkelijk* (Op), *Hi'j wet zelf niet hoe riek hi'j is* hij is zeer vermogend (Bu), *De meensken weren doe niet zo riek* hadden weinig geld, bezit (j), *stinkend riek* (Bu, Np, Nw, Nbk), *stinkende...* (Db, Diz), *een rieke stinkerd* (Spa, Nbk), *le kun jezels wel riek rekenen, mar daor hej' niks mit denken dat je veel hebt, nog wel veel geld zult verdienen* (Np), *le kun je wel briek warken mar niet riek* (Op), zo ook *le moe'n niet zo hadde warken, daor hej' niks an, want ie warken je niet riek, mar wel briek* (Obk), *Ik vuul me zo riek as Jan op 'e diek* (Mun), *Aj' van die man riek wodden, blief ie riek* d.i.: dat gebeurt toch niet omdat hij erg arm is (Bu), *Hi'j was riek in woorden, mar aarm in daoden* (Ld) 2. overvloedig, in grote hoeveelheden opleverend *Et gewas beloofd dit jaor riek te wodden* (Op), *een riek maol* (Dho, Ma): *Ze kregen een riek maol op taofel* (Ma) 3. gelukkig, in de keuning te riek wezen (Spa, Nbk), *...te riek of wezen* (Obk), ook in *N. was heur de keuning te riek* (j) en in *Disse dag blief ie de keuning te riek* (ba) * *Riek rekenen en aarm tellen* zich veel verbeelden maar niets voorstellen, niets bezitten (Ld, Nbk), *...je aarm tellen* id. (Ow), ook *Riek daenken en aarm tellen* id. (Nbk), *Beter riek te leven as riek te starven* (Ld), *Riek leven en aarm starven* (Dfo), *Op 'e Lendiek, daor bin ze riek/ Daor eten ze bofferd mit krenten/En waarom zollen ze dat niet doen/Want ze leven toch van de renten* (Nt), *.../Want et kost mar zeuven centen* (Nt), *Riek wodden*

is gien keunst, as et gelok je mit zit (Obk), *De Friezen leven aarm en starven riek/De Limburgers leven riek en starven aarm* (Db), *Een liek man is een riek man* iemand die geen schulden heeft is rijk (Bu, Dfo, Dho, El, Ma, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ow, Ste, bo: Nw), zo ook *Een liek meenske is een riek meenske* (Wol, Dhau), *Beter riek as bried* (Bu, Nbk), *Beter een aarme boeremeid as een rieke boeredochter* (Dho), *I'j warken je eerder bried as riek* (Diz, Obk, Ow), zo ook *Ie bin eerder bried as riek* (Diz, Nbk, Ste, Pe-Dbl) en *Ie warken je wel bried, mar niet riek* (Db, Nt), *Riek op 'e diek en aarm in de pong* (Ma), *Je bin nooit riever, as wanneer je gezond binnen* (Ol-Nl), *Aj' (goed) gezond binnen, dan bij' riek* (Diz, Ld, Nbk, Ste, Pe-Dbl), *Een gezond meens is een riek meens* (Nt)

riekeans (Ste) bw. ['rikä:s, ook wel ...'k...] 1. waarschijnlijk wel, met een grote kans *Kom ie morgen nog even? Riekaans ziej' me wel* (Ste)

riedom de; -men ['rigdom] 1. het welgesteld, rijk zijn *Aj' in een mooi husien wonen, is dat een riedom* (Ste), *deur hadde warken tot riedom kommen* (Op), *de vredige meensken, die niet veule riedom kennen* (j), *mit je riedom te koop lopen* laten merken in presentatie, doen en laten dat je rijk bent (Db), waartegenover *Hij' lat de riedom niet bliken* laat niet bliken, zien dat hij veel geld heeft (Ow), *Et is daor allemaole riedom pracht en praal* (Spa), *Et is daor gien riedom* ze hebben er moeite mee rond te komen (Nbk), zo ook: *Dat bedrief lopt niet zo goed, et is gien riedom* (Dfo) 2. vermogen, kostbaar bezit *Hij' doet net of is 't hele riedom van hem* alsof alles hem toebehoort (Diz), *Een gezin mit wat kiender die allemaole goed gezond binnen, daor wodt nogal es van zegd: 'Et is een hiele riedom, jonges!'* (Bu) * *Gezondhied is de grootste riedom* (El, Nbk), *...je...* (Ow), *...is een riedom* (Ste), *...is een hiele riedom* (Wol), *Alle riedom is gien deugd* (Diz), *Et is een hele riedom aj' gezond binnen* (Nt)

rieke de; -n ['rikə] 1. rijke 2. z. riek II

riekelik Ook *rieklik* (p, b, vo) bn., bw.; -er ['riklək/riklək] 1. royaal, kwistig, in

flinke hoeveelheden 't *Bin riekelike meensken* mensen met geld, maar die ook weten te geven (Ste), *Ie kun tegenwoordig wel wat riekelik leven, dat gaot now beter as vroeger* (Pe-Dbl), (met name van een te hoge belasting:) *Dat liekt me slim riekelik* (Ste), *Die mossen d'r wel es wat rieklik veur betaelen...* (vo), *Ze zitten riekelik bij' kas* (Nbk), *Hij' zit riekelik in de centen* (Np), *Et was riekelik genoeg dat we kregen te eten bij' die meensken* (Obk), *We kriegen volk, 'k heb mar wat rieklik in huus haeld* (Diz), *Die het een gat in de haand, die gaot riekelik d'r mit omme* (Nw), *Ie kun wel miteten, want ik heb riekelik* (Dho), *Ze leven d'r riekelik van* (Dfo), *Aj' wat riekelik eten hebben, kuj' blosterig wezen* (Obk), *As maensken roggenbrood wat riekelik eten, vulen ze heur d'r niet zo lekker bij'* (Ow), *Ik heb wat riekelik had, ik bin niet zo lekker* (Bu), *De vrouw har daor nocht an en scheuf him daorom nogal wat riekelik toe nogal royaal* (b), 't *Is makkelik aj' riekelik gruunvoer hebben, aj' naost et huj ok nog een peer bunder knollen hebben* (Nbk), *Iene die wat riekelik tebak in de deuze het, gefit nog wel es een proempien weg* (Obk), *De bloemen bluuien riekelik* (Nbk), *Hij' is ok riekelik bedeed* is tamelijk welgesteld, ook: heeft nogal vaak iets onaangenaams te verduren, gezegd bijv. wanneer men nogal wat operaties heeft moeten ondergaan (Ste) 2. (bw.) tamelijk, in flinke mate *Ik markte al riekelik gauw: mit een fiets kom ie d'r ok niet* (v, b), *Hij' drijde him omme en was riekelik gauw in de rust* (b), *Ze hebben et nog riekelik an tied* (Dho), *Hij' kwam die aovend wel riekelik laete* (Nbk) 3. al te, veel te, in te ruime mate *Hij' het wel, daorvan niet, mar hij' blaost d'r wel wat riekelik over* (Nw), *Ie vraogen vuus te vule veur die koe, dat is riekelik vule* (El), *We hebben nog riekelik oolde eerpels, die moe'n aanst mar op* (Obk), 't *Glas is riekelik vol* (Bdie), *Ik kreeg riekelik melk in de koffie* (El, Ma), *We hebben wel wat riekelik waeter kregen* (Diz), 't *Is riekelik overdreven* (Wol)

riekelu Ook *riekelui* (Bu, Mun) ['riks'ly, in verb. ook 'r...lœj] - rijkelui * *Riekelui's ziekten en armelu's pannekoeken die rieken 't veerst* van rijke mensen weet men snel

riekelui - riekskemmissie

dat er iets aan de hand is, en wanneer arme mensen pannekoeken eten (of op vergelijkbare wijze het kennelijk niet slecht hebben) wordt er ook over gepraat, in de trant van: waar doen ze het van? (Mun), zo ook *Riekeluis lieken en armelu's pannekoeken kuj' veer roeken* (Bu), z. ook onder *rieken*

riekelui z. *riekelu*

riekeluikientien (Nw) [...'l...] - rijkeluis-kind

riekeluisweens (Bu, Dhau) [...'l...] - rijkeluiswens, d.i. veelal: een jonge en een meisje als kinderen binnen een gezin (Dhau, Bu)

riekeluuw z. *riekluuw*

riekeman (Dfo, Ld, Nbk, Np, Obk, Ow, b: lm, bo: Bu, Nw) de; -nen; -negien ['rike man] 1. (bij, naar aanleiding van het slachten; vooral verkl.) nier van varken, haas of konijn *'t Gaot him krek as de riekemannegies: hi'j zit in 't vet en krigt d'r niks van* de nieren zitten in het vet maar zijn zelf niet vet, vandaar: wie veel geld heeft gebruikt het vaak niet en heeft er dus ook geen plezier van (b: lm), zo ook **De riekeman zit in 't vet en krigt d'r niet van id.* (Nbk)

rieken (Mun, Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; riekte, het riekt ['rikɲ] 1. reiken (z. ook *rekken*, bet. 1) *Ik kon niet tot de zolder reiken* (Nbk), *iene de haand reiken* (Nbk), *mekeer de haand reiken* (Nbk) 2. reiken, geuren (Mun), in verb., z. hierna **Riekeluis ziekten en armelu's pannekoeken die reiken 't veerst* van rijke mensen weet men snel dat er iets aan de hand is, en wanneer arme mensen pannekoeken eten (of op vergelijkbare wijze het kennelijk niet slecht hebben) wordt er ook over gepraat, in de trant van: waar doen ze het van? (Mun), z. ook onder *riekelu*

riekhalzen (Nw, Ol-Nl) Ook *reikhalzen* (Sz) zw. ww.; onoverg.; riekhalsde, het riekhalsd ['riekhalzɲ/'ɛjk...] 1. reikhalzen *We zien riekhalzend naor dat reisien uut* (Ol-Nl)

riekleren (l) mv. ['ri...] 1. rijkleding

rieklik z. *riekelik*

riekluuw I (Obk) Ook *riekeluuw* (Obk), *rikluuw* (Obk) de; riekluwen; -gien [ri'klyɲ/riek'lyɲ/rik...] 1. wiewaal **riekluuw** II (Obk) tw. [ri'klyɲ] 1.

naboetsing van de roep van de wiewaal **Rieks-H.B.S.** (Db) ['r..., ...'es] - afkorting van rijkshogereburgerschool

rieksambtener [rik's..., 'r...] - rijkssambtenaar

rieksarchief (spor.) ['r...] - rijkssarchief

rieksarchivaris (spor.) ['r...] - rijkssarchivaris

rieksbaene (Dfo, Obk) de; -n ['r...] 1. rijkssbetrekking

rieksbegroting (Obk) de; -en, -s ['r...] 1. algemene begroting van de landelijke overheid, met name die van het Koninkrijk der Nederlanden

rieksbelasting (Ol-Nl, Op) de; -en, -s ['r...] 1. belasting rechtstreeks opgelegd door een landelijke overheid, het rijk

rieksbetrekking (verspr.) ['r...] - rijkssbetrekking

rieksbezoldigd (Bu) bn. ['r...] 1. bezoldigd, van salaris voorzien door de landelijke overheid, het rijk (zelfst.) *Rieksbezoldigden, zoas pelisies, kregen heur geld van et riek* (Bu)

rieksbijdrage (l) ['r...] - rijkssbijdrage

rieksdaelder [rigz'de:ldɛr] - rijkssdaelder *Hi'j dingt om de laeste rieksdaelder* (Diz), *Een dikke meid kostte vroeger een rieksdaelder, en veur een gulden haj' een schraole* (Bu)

rieksdaelderplakken z. *daelderplakken*
rieksdaelderreuster (Db, Diz, Ma, Obk) Ook *rieksdaelderrooster* (Dfo, El, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl) et; -s [rikz'd...] 1. sorteerrooster met openingen ter grootte van een rijkssdaelder

rieksdag (spor.) ['r...] - rijkssdag (in Duitsland)

rieksdienst (spor.) ['r...] - rijkssdienst: *Hi'j is in rieksdienst* (l), *de rieksdienst veur et wegverkeer* (spor.)

rieksgebouw (Obk) ['r...] - rijkssgebouw

rieksgebouwendienst (spor.) [...'b...] - rijkssgebouwendienst

rieksgenoot (l) ['r...] - rijkssgenoot

rieksgesticht (l) ['r...] - rijkssgesticht

rieksgreens (l) ['r...] - rijkssgrens

riekshogereburgerschoele (l) [...'b...] - rijkshogereburgerschool

rieksinkoopburo (l) [rik'sɪŋko:byro:, ...roɲ] - rijkssinkoopbureau

riekskemmissie (spor.) ['r...] - rijksskommissie

riekskommesaores (spor.) ['r...] - rijkskommissaris
riekslaandbouwconsulent (spor.) [...'l...] - rijkslandbouwconsulent
riekslaandbouwwinterschoele (Nbk) Ook **riekslaandbouwwinterschoele** (Spa) [...'w...] - rijkslandbouwwinterschool
riekslaandbouwwinterschoele z. *riekslaandbouwwinterschoele*
riekslochtveertdienst (l) [...'l...] - rijksluchtvaartdienst
rieksmonement (spor.) ['r...] - rijksmonument
Rieksmunt (spor.) ['r...] - Rijksmunt
rieksontvanger (Db, Ld, Obk, Ow) ['r...] - rijksontvanger, ambtenaar van 's rijksbelastingen
rieksopsporingsdienst (spor.) [rik'sop...] - rijksopsporingsdienst
rieksoverhied (Ld, Nbk, Ol-Nl) [rik'so:...] - rijkssoeverheid
riekspelisie ['r...] - rijkspolitie
riekspostspeerbaank (l) [...'pɔst...] - rijkspostspaarbank
rieksrecherche (spor.) [...rə'sj..., 'r...] - rijksrecherche
rieksrechercheur ['r...] - rijksrechercheur
rieksregeling (spor.) ['r...] - rijksregeling
rieksregering ['r...] - rijksregering
rieksschatter (Bdie, Db, Ld, Ma, Nt, Obk, Ow) Ook **rijksschatter** (Sz) ['rikskatɾ/'rɛjk skatɾ] - schatter, taxateur (voor het Rijk)
rieksschoele (El) de; -n ['r...] 1. school die onder het beheer en bestuur van de rijks-overheid valt
rieksschuld (l) ['r...] - rijksschuld
rieksstraatweg [rik'str...] (Wol) - bep. rijksweg: straatweg van het Rijk
rieksstudietoelaoge (l) [rik'stydi...] - rijksstudietoelaoge
riekstaal (spor.) ['r...] - rijkstaal
riekstaxateur (Ow) ['r...] - taxateur: van het Rijk
riekstoelaoge (l) ['r...] - rijkstoelaoge
riekstoezicht (l) ['r...] - rijkstoezicht
riekstroke (Ste) de; -n ['riksstro:kə] 1. strook waar de gasten, hokken hadden gestaan (en waar het laatst knolzaad werd gezaaid) *De riekstroken moe'n nog even bouwd wodden* (Ste)
rieksuutgaoven ['riksytɔ:bɔm] - rijksuitgaven
rieksveldwaachter (b) Ook **rieksveld-**

wachter (Spa) - rijksveldwachter
rieksverbaand (l) ['r...] - rijksverband
rieksverkeersinspektie (l) [...'kt:ə(r)z...] - rijksverkeersinspektie
rieksveurlichtingsdienst (l) [...'f...] - rijksvoorlichtingsdienst
rieksveurschrift ['r...] - rijksvoorschrift
riekswacht(er) (l) ['r...] - rijksnacht(er)
riekswaeterstaot (l) [...'w...] - rijkswaterstaat
riekswarkinrichting (l) [...'w...] - rijks-werkinrichting
rieksweg ['r...] - rijksweg *D'r wodt de laeste tied nog al es tunteled over een peer riekswegen die deur disse kontreinen anlegd wodden zullen* (vo)
riekswege (Nbk, Spa) ['rikswi:gə, ook ...'w...], in *van riekswege* van rijkswege
riekswegenplan (vo) [riks'w...] - rijks-wegenplan *Op et riekswegenplan staot een weg rechtuut, rechtan van Oosterwoolde of naor Assen toe* (vo)
riekswet (l) ['r...] - rijkswet
rieleerze (Db, Bdie, Obk, Ol-Nl) Ook **rij-leerze** (Dfo, Diz, Wol), **ri'jleerze** (Bu, Db) ['ril.../'rej.../'rj...] - rijlaars
rieles (Dhau, Nw, Ow, Spa) Ook **rijles** (Nbk, Obk), **ri'jles** (Bu) ['riles/'rɛjləs/'rj ləs] - rijles *Nao een protte rielessen het hi'j et mar overgeven* heeft hij er verder maar vanaf gezien (Ow)
riem I Ook **rieme** (Mun, Nt, Spa, Sz) de; -en; -egien ['rim/'rimə] 1. riem, smalle strook leer (gezegd wanneer men erg kwaad is op één of meer anderen:) *Men zol ze an riemen snieden* (Dfo), *mit de elze een gat in een rieme prikken* (Spa), *riemen an de schaatsen* d.i. het leerwerk (Ste), *een kof-fer mit riemen d'r omme* (Nbk), *H. had vanaovend een hiel gedonder om in de riemen te kommen* het was een heel karwei, veel drukte (Bu, Ld), het kostte nogal wat inspanning om stevig aan het werk, vlot door de arbeid te komen (Obk, Ow), om goed met het werk te beginnen (Ste), *zo dunne as een rieme* (Sz, Spa) 2. gordel, broekriem *Ie moe'n je de riem even om de broek doen* (Nbk), *een rieme om de broek* (Nt), *Hi'j het gien riem om de broek* (Wol), *Hi'j mos de riem anhaelen, anders zakte de broek of* (Pe-Db), *Maek die riem om de broek mar een gattien nauwer, eers slompt hi'j jow of* (Obk), *iene een hatte*

riem - riemen

onder de riem stikken (Obk, Op, Spa, Ste), zo ook *iene een riem onder et hatte stikken* (Bu, Nw) en *een riem onder de ribben stikken* id. (Bu) 3. *roeiriem niet hadder roeien as de riemen lang binnen* niet sneller, harder gaan, meer doen dan de mogelijkheden toelaten (Db) 4. bep. hoeveelheid papier: *riem* (van verschillende omvang) (Nbk, Obk, Op, Wol), ook in de volgende toepassing: *Scheervloei kocht de scheerbaos bij de riem* nl. plm. 100 stuks (Wol) * *Uut aandermans leer is 't makkelijk riemen snieden* (Diz), *Van een aandermaans leer...* (Ld, El), *Et is mooi riemen snieden van aandermaans leer* (Dfo), *Van aandermaans leer is et goed riemen snieden* (Pe-Db), (Nbk), *Ie moe'n roeien mit de riemen die aj' hebben* (verspr., Spa), *Men moet roeien mit de riemen die men het* (Op)

riem II de, ook et [rim] 1. rijm, rijp *Wat liekt et mooi as de bomen vol riem zitten en de zonne d'r op schient* (Ld), *As et riem an de bomen zit (...)* (Ste, Obk, Bdie), *riem op 'e takkies* (Pe-Db), *'t Is allemaol riem an de bomen* (Ld, El), *...op 'e bomen* (Dhau, Np, Nw), *De riem hong dikke an de bomen* (O-Nl), *D'r hangt riem in de bomen* (Np), *Riem zit nooit langer as drie daegen op 'e bomen* (Ow), *As de riem uut de bomen begint te lekken, kriegen we aander weer* (Dfo), *As de riem d'r mit drie daegen niet of is, gaot de winter vot* (Ol-Nl), *As de riem van de bomen lekt, dan regent et binnen drie daegen* (Ste) * *Mit drie daegen vaalt de riem* d.i. als het van de bomen lekt, regent het binnen drie dagen (Bu), *Riem en mist brengt vost in de kist* (Np), *As de riem vaalt in 't sliek, binnen drie daegen een hadde diek* (Pe-Db), *Riem an de bomen, mit drie daegen duj* (Dho)

riem III et, ook wel de; -en; -pien, ook wel *riemegien* [rim(ə)] 1. (bijna steeds als verkl.) rijmstuk, eenvoudig gedicht dat rijmt *D'r stonnen hiel wat riempies in die laeste Ovend* (l), *Jim kennen et oolde riempien toch wel?* (b), *Dat kiend kon hiel goed riemen in mekeer zetten* (Dfo), *riempies schrieven, ...maeken, ...opzeggen* 2. de toestand waarbij woorden rijmen *Hoe vienen jow de riem in dit gedicht?* (Wol), verder in op *riem* rijmend, op rijm:

Gedichten maeken ze vaeke op riem, ok wel es om de aandere riegel (Pe-Db), *De mederne gedichten hoeven niet meer op riem* (Obk), *N. had 't weer mooi op riem* (Nbk, Ol-Nl), *Hi'j had et netties op riem zet* (Nbk, Ste, Diz), *een vessien op riem* (Nbk), *een brief op riem schrieven* (Bu, Nw, Ste), *een veurdracht op riem* (Bu)

riemandrijving (spor.) ['r...] - riemaandrijving

riembiebel (l) ['r...] - rijmbiebel

riemdwang (l) ['r...] - rijmdwang

rieme z. *riem* I

riemelder (spor.) ['rim|dr] - rijmelaar

riemelderi'je (verspr.) Ook *riemeleri'je* (Obk) [rim|dr'tjə, ook ejə, z. -i'je/...jə'r...] - rijmelarij *Et was een hiele riemelderi'je mit Sunterklaosaovend* (Obk), *Ik maeke soms overal riemelderi'je van zet soms van alles en nog wat op rijm* (Pe-Db), *Et is gien gedicht, je, et is mar wat riemelderi'je* (Spa)

riemelen (Nbk) ['rim|n] - rijmelen *nog even wat riemelen* (Nbk)

riemeleri'je z. *riemelderi'je*

riemeltien (Nbk) et; ...ties ['rim|tin] 1. gedichtje op rijm, beoordeeld als probeersel

riemen zw. ww.; overg., onoverg.; *riemde*, het *riemd* ['rim:] 1. dichten, rijmen, rijmpjes schrijven *Et riemen zit him in et bloed* (Ld), *Die vent kan goed riemen* (Np), *Die man riemt alles an mekaere* (Bdie), *wat zinnegies an mekeer riemen* (Nw), *Aj' een vassien maeken dan moet et wel riemen* (Wol), *Goed riemen is ok een keunst* (Sun-Ot), *Die vrouw kan Aeken en Keulen an mekeer riemen* (El) 2. (overg.) schrijven, opstellen (van brieven) (Ow) *Ik moet nog een brief riemen* (Ow) 3. (onoverg.; van teksten) rijm hebben, vormen *Dat riemt ok nog, waj' zeden* (Nw) 4. (overg.) het logisch verband begrijpen, plaatsen, juist interpreteren *Ik kan dat niet goed riemen, hoe dat geval now in mekeer zit* (Dfo), *Soms is een brief schrieven moeilijk, et moet een betien riemen mit wat ze bedoelen* (Pe-Db), *Ik kan dit niet riemen niet goed plaatsen, niet goed begrijpen* (Nt, Nw), *Now kan ik et niet meer riemen* nu volg ik het niet meer (Ol-Nl), *Dat vaalt niet mit de waorhied te riemen* kan niet overeenkomstig de

waarheid zijn (Ow), *Ik kan et niet goed riemen dat ze him overal de schuld van geven* ik kan niet goed begrijpen, vindt het niet juist (Db), *Zopas hej' zegd dat d'r hielemaole gien wetten wezen moeten. Hoe riem ie dat?* hoe kun je dat nu logisch, goed vinden (d) 5. (onoverg., ook onpers.) rijmen, rijp vertonen (verspr. WS) *As et riemd het, dan bin de bomen wit, nao mist* (Sz, Bu), *As de bomen slim riemen, is et wel es een teken van duj* (Bdie), *Et het (wat) riemd vannaacht* (Ol-Nl, Ste, Nw, Bu) * *(Hi'j kan) Riemen en dichten, ie zollen t gat d'r van oplichten* (El, Ma, Np, Nw, Ow), *...d'r van lichten* (Nbk), *...et hemd d'r van lichten* (Nbk), *...d'r veur lichten* (Dhau, Nbk, Ld), *...oplichten* (Bu), *...et gat d'r bij oplichten* (Dho, Ld), *...de pette d'r veur lichten* (Db, Diz, Wol), *Mit riemen en dichten kuj' t gat oplichten* (Dfo), *...kuj' de poeperd veur oplichten* (Dhau), *Hi'j kan riemen en dichten, ie zollen t hemd d'r veur lichten* (bo: Nw, Wol), *Riemen en dichten, daj' de kont d'r van oplichten!* (Ma), *Hi'j kan riemen as Pieter Siemen* (Diz), ook gevolgd door *...en dichten, je zollen et gat d'r bij oplichten* (Ol-Nl), *Die kan riemen en dichten, ie zollen et gat d'r veur oplichten* (El, Np, Ow, Spa), *Hi'j kan dichten en riemen as gekke Siemen* (Op), *Hi'j kan riemen as dikke Siemen* (Spa), *...as gekke Siemen* (Sz), *...Tiemen* (Sz), *...as oolde Tiemen* (Sz), *...as oolde Siemen en dichten daor zoj' de pette veur lichten* (Nt), *Hi'j kan riemen as gekke Siemen, en dichten, daor zoj' et deksel van de plee veur oplichten* (Op), *Riemen as ouwe Siemen en dichten, ie zouwen de pette d'r veur lichten* (Spa), *Hi'j kan riemen en dichten, zonder de pette te lichten* (Mun, Nt), *...ie zollen de pette d'r veur lichten* (Sz, Nt), *...oplichten* (Ol-Nl, Sun-Ot), *Hi'j kan dichten, daor kuj' de pette veur lichten* (Diz), *Hi'j zegt gien woord, of t riemt mar voort* (Sz), *Riemen, dichten, vessies maeken/Bin dat zokke slimme zaeken* (Db) **riemeri'je** (Dho, Diz, Ma, Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl, Op) de [rimə'rijə, ...eje; z. -i'je] 1. het rijmen, de rijmen die men maakt *Mit Sunderklaos doen de meensken nogal wat an riemeri'je* (Obk), *Wat was t weer een riemeri'je mit Sunterklaos* (Ol-Nl)

riemerig (Dfo) bn.; -er, -st ['rimfəx] 1. met rijm op de grond, de bomen enz. *Et wodt morgens al wat riemerig over de grond, now et wat begint te vriezen* (Dfo) **riemesnieden** (Sz) onbep. w. ['riməsniðŋ] 1. snijden van riemen, in * *Van andermans leer is et best riemesnieden* (Sz), z. onder *riem* I

riemig (Dfo) bn.; -er, -st ['riməx] 1. met enige rijm, rijp *Et grös is wat riemig* (Dfo)

riemklaank (l) ['r...] - rijmklank

riemprente (l) ['r...] - rijmprent

riemschema (l) ['r...] - rijmschema

riemseltien (Nbk, Obk) et; ...ties ['rimstɪn] 1. klein rijmpje dat niet veel voorstelt *Mit een riemseltien d'r bij is et Sunterklaoskedo veul mooier en is d'r veul meer an as zomar overgeven* (Obk)

riemstok (Nbk) et; -ken; -kien ['rimstok]

1. op rijm gesteld verhaal, groter gedicht op rijm *een groot riemstok* (Nbk)

riemwoord (spor.) ['r...] - rijmwoord

riep Ook **riepe** (Nbk) de ['rip(ə)] 1. rijp, rijm *D'r zit riep an de bomen* (Nw), *D'r zit allegeer riepe op 'e toeken* (Nbk) 2. z. **riepe** I, II

riepe I (OS) Ook **riep** (Db: bet.1), **repe**

(Bu: bet. 2) de; riepen [ri:p(ə)'/ri:pə] 1. (ook verz.) bep. stroachtige twijg met behulp waarvan men het riet van een rieten dak goed vastmaakt (Db, El) *Veur et ni'jen van et dak bruukten ze vroeger riep, stro-touw of ok wel teertouw* (Db) 2. ruif voor paarden, geiten, schapen, konijnen (OS, Bu, s: Db; soms all. inzake paarden) *Wi'j hadden mooie, ronde riepen in de peerdestal* (Ow), *Het et peerd wel huj in de repe?*

(Bu), *iene deur de riepe voeren* te weinig eten geven (Ow), *Die wodt zeker deur de riepe voerd* d.i.: want hij is nogal mager (Ow) 3. smalle strook (grond, land) (Bu) *een riepe laand* (Bu), *Dat is wel zoen smalle riepe* (Bu) 4. z. **riep**, **repe**

riepe II Ook **riep** (WH) bn.; -er, -st ['rip(ə)] 1. rijp (om geoogst, genuttigd te kunnen worden: van vruchten, gewassen, honing) *De rogge is riepe, die moet d'r of: we moe'n te mi'jen en te wellen mit de welhaoke* (Nw), *We moe'n de rogge nodig mi'jen, want et zaod rammelt d'r al of zo riepe is et* (Op), *Die appel is nog niet goed riepe* (Nbk), *Die appels bin vroeg riepe*

(Bu), *De prumen bin riep* (Spa), *As de*

riepoord - Riesberkaampen

hunnig riepe is, wo'n de raoten deur de bijen lochtdichte ofsleuten mit een dekseltien van was, de (was)zegel (bs) 2. (van zaken, personen, dieren) tot volle ontwikkeling gekomen *D'r wodt zegd dat vrouwluden eerder riepe binnen as manluden* volwassen, geslachtsrijp (Ol-Nl), *een riepe koe* een koe die binnen enkele weken of dagen kalft, hoogdrachtig is (Bdie, Ma, Ol-Nl, Op, Ow, Sz, Wol), ...*pinke* id. (Ste), zo ook: *Die kalkoe die is haost riepe* (Ol-Nl), *Die koe staot haost riepe* gaat nu bijna kalven (Nbk), *As een koe kalven moet en hij is hoogdrachtig, dan staot hij riepe* (Bu, Wol), *Die koe is riepe veur de slaacht* (Dfo), (m.b.t. veeziekte:) *En dat was ok wel es een strop, aj' krek een riepe koe of varkens of biggen verkopen wollen* (vo), *Die pinke is d'r riepe veur om onder de bolle te zetten* (Obk), *De zegels wo'n deurbeten as de jonge bijen d'r uut willen* [nl. uit de moerdoppen], *dan hej' riep bruud* d.i. dan zijn de jonge bijen ver genoeg ontwikkeld (bs: Dfo, Op), zo ook *Ze bin riepe* id. (bs: Dfo) en *Et bruud is riepe* (bs: Dfo, Ow) 3. hftz. als *zwaarmriepe*, z. aldaar (bs: Dfo, Obk, Op) 4. (van puistjes e.d.) op doorbreken, tot volledige ontwikkeling gekomen *Ic moe'n et zo lange pappen tot et riepe is* (Dho), *Die zwulle is nog niet riepe* (Np), *Een negenoge is niet zo noffelik, die kan je lange plaogen veurdad hij riepe is* (Obk), *Ic moe'n mit zwulderijjen et zo lange pappen tot et riepe is* (Dho) 5. gereed zijnd voor een nieuwe ontwikkeling, voor nieuwe situaties *Doe et goedschiks niet wol, was et volk riepe om achter een volksmenner an te lopen* (vo) 6. wijs, ervaren *nao riep beraod* (Pe-Dbl) 7. z. *riep*

riepoord Ook *riedepeerd* (Diz, Obk, Ste), *rijpeerd* (Dho) ['ri.../'ridæ.../'rej...] - rijpaard

riepelen z. *repelen*

riepen zw. ww.; onoverg.; riepde, is/het (in onpers. gebruik) riepde ['ripm] 1. rijp worden (onpers. :) *As et mooi weer is, wil et wel riepen* (Bdie), *In oktober begint et soms al te riepen* (Op), *Et zaod riepde mooi* (Ma), ...*begint te riepen* (Ol-Nl, Nbk), (van hooi, koren:) *Et riepde niks!* het rijpt niet of nauwelijks (Ste), *Mit de laete*

haastzonne riepen de appels nog mooi (Obk), *Et riepde te gauw* nl. gezegd van koren (Diz), (in speciaal, overg. gebruik:) *En dan komt de zomer, die riepde al et zaod doet het koren rijpen* (bl) 2. (onpers.) rijmen, ontstaan van rijp *Et riepde wat* (Nbk, Np, Nw, Ste), *'t Het vannaacht aorig riepde* (Obk, Nbk), *As et mistig is en vriede, begint et te riepen* (Pe-Dbl)

rieplaete (Ld) ['r...] - rijplaat *De rieplaeten bin soms verrekke makkelik om de zwaore auto's over te rieden* (Ld)

rieproef (verspr.) Ook *rijproef* (Bdie, Ma, Obk, Wo), *ri'jproef* (Bu, Db) ['ri.../'rej.../'rij...] - rijproef

rier (Db, Nbk) et; -en [ri:ər] 1. (weinig gebruikt) vaars

rierichting (spor.) ['r...] - rijrichting

ries de, ook et (bet. 1); -ien (bet. 2); riezen (bet. 2) [ris] 1. rijshout *ries om bessems te maeken* bezemrijs: vooral van dunne berketakken (Bdie), *Bij de vaort bruken ze ries om te verstevigen* (Nw), *D'r moet soms ries bij de aten veur tegenop te klimmen* (Obk), *Ze zetten ries bij de atepoelegies* (Ma, Nt, Obk, Ste, Nbk) 2. rijs, twijg, met name van wilgehout (Nw), z. ook *riesien*, vgl. *riezen om de bokkens an te riegen* (Nw) 3. (verz.) rijst, rijstkorrels (vooral als gerecht) *witte ries* (Nbk), *brune ries* (Nbk), *Ries mit proemen is slim lekker* (Obk), *Sommigen vienen ries mit botter en brune suker lekker* (Pe-Dbl), *We hebben dikke ries had gekookte rijst* (Obk, Ow, Wol), *We kriegen vanmiddag dikke ries* gekookte rijst met boter, suiker en veelal rozijnen, kaneel, krenten en/of pruimen (Dfo, Nw, Bu), zo ook *We hebben dikke ries had* (Obk, Ow, Wol), *zo dreuge as ries* (Db, Nbk, Np, Spa) * *Et is alle daegen gien ries mit rezienen* het leven is niet altijd even prettig, gemakkelijk (Dho, Np), zo ook *Et leven is niet altied ries mit rezienen* (Obk, Op) en *Et is niet altied ries mit rezienen* (Dho)

Riesberkaampe z. *Riesberkaampen*

Riesberkaampen (Dho, El, Nbk, Obk, Ste) Ook *Riesberkaampe* (Bu, El, Nbk, Ste) et [ri:zbr'kã:mpm/...'kã:mpə] 1. naam van een bekend gehucht noord. van *Buil*. *Vroeger zeden ze op Riesberkaampen: 'Die het heur over de tramrails zet'* heeft haar zwanger

gemaakt en heeft haar vervolgens in de steek gelaten (terwijl ze niet waren getrouwd) (Bu), *Die woont op Riesberkaampen* (Ste) * *Makkinge is een elite-stad/Tronde is een moddergat/Else is een lange streek/Buil is een hoge bult/In Riesberkaampe is nooit gien preek* (Nbk)

Riesberkaamper I (Bdie, Bu, Dho, Nbk) Ook *Riesberkaampster* (Ma) de; -s; -tien [ri:zbɾ'kã:mpr/...stɾ] 1. iemand uit *Riesberkaampen*

Riesberkaamper II bn. (Bdie, Dho, Nbk) Ook *Riesberkaampster* (Ma) 1. van, met betrekking tot *Riesberkaampen*: *Riesberkaamper boeren* (Dho)

Riesberkaampster z. *Riesberkaamper I, II*
riesbessem (El, Ma, Ol-Nl, Pe-Dbl) ['r...]
- rijsbezem

riesboek (l) ['rizbuk] - rijstboek

riesbokken (El, Nw, Ow, Ste) Ook *riesiesbokken* (Nw), *riesienbokken* (Bu) de; -s; -tien ['rizbokkɿ/'risiz.../'risim...] 1. bokking in een reeks aan een rijs, twijg (vaak twaalf in getal) *Riesbokken bin lekker, mar ze zitten vol mit graot* (El), *Riesbokkens mos ij zelf opbakken* (Ow)

rieschoe (Dhau, Diz, Ld, Nbk, Nt, Nw, Ow) Ook *rijschoe* (Ma, Nw, Ol-Nl, Op, Wol) ['risku/'rej...] - rijschoen

rieschoele (Db Ld, Nbk) Ook *rijschoele* (Bdie) ['r...] - rijschool

rieschoelehouder (spor.) ['r...] - rijschoolhouder

riesdreuge (Obk) bn. [rizd...; aks. wisselt] 1. droog als rijst *De riesdreuge rogge wodde dust en ie konnen et zaod heuren risselen in et stro* (Obk)

riesen z. *rissen*

rieshoolt (Ma, Nbk, Nw, Obk, Ow, Pe-Dbl, bs: Dfo) Ook *rieshout* (Sz) ['r...] - rijshout *Bi'j de vaort bruken ze rieshoolt om te verstevigen* (Nw)

rieshout z. *rieshoolt*

riesien (verspr. WS, Obk) et; riesies ['risin] 1. in een *riesien bokkens* een aantal bokkingen gebonden aan een rijs (meestal twaalf, z. ook *rissien*) *Hij vent mit riesies bokkens* (Sun-Ot), *We kochten een riesien bokkings van een man die daor mit utelde* (Obk), vgl. *'Een riesien bokking, vas van De Lemmer, veur een schelling!' reup R.* (Op), *Mit een riesien bokkens dan hadden de bokkens een bessemriesien deur de bek*

(Nw)

riesienbokken z. *riesbokken*

riesiesbokken z. *riesbokken*

rieskoeke (l) ['r...] - rijstekoeke

rieskoekien (l) ['r...] - rijstekoekje

rieskorrel ['r...] - rijstkorrel

riesnat (Nw, Nt) et ['risnat] 1. rijstenat *We hebben wat riesnat had* (Nw), *Riesnat is soms best veur de ingewanden* (Nt)

riespikker (Sz) de; -s; -tien ['rispɿkɿ] 1. (schertsend) iemand van een donker ras

riesplaante (l) ['r...] - rijstplant

riesnieden (Sz) onbep. w. ['risnidɿ] 1. snijden van rijshout, vooral: bezemrijs *Vroeger deden ze dat allemaol zels, riesnieden en bessembienen* (Sz)

riestaofel (l) ['r...] - rijsttafel

riestemael (Dho) ['ristã...] - rijstemeel

riesteren (Bu) zw. ww.; onoverg.; riesterde, het riesterd ['ri:stɾɿ] 1. enigszins staan trappelen: van koeien die bijna aan het kalven toe zijn 2. de zaken opruimen, oppakken (Bu) *Ik zal mar even beginnen te riesteren* (Bu)

riestroke Ook *riestrook* (Nbk), *rijstrook* (Nbk) ['ri.../'rej...] - rijstrook

riestrook z. *riestroke*

riet Ook *reit* (Bu, Dfo, Dhau, El, Ld, Ma, Nbk, Np, Nt, Ow, p) et [ri:t, ook wel rit/rejt] 1. bekende plantesoort: riet *Oonze mannen werken bi'j 't winter veule in 't riet nl. om het te maaien, binden* (Sz), *iene mit een klutien in et riet sturen, Et riet staot in bulten d.i. het gemaaide riet* (Ow), *D'r zat reit onder de pannen* (Ma), *Et reit moet anbunnen wodden nl. op het dak* (Ma), *Daor lag toch een daoke riet op!* een flinke laag (op het dak, als bedekking) (Nw) 2. (ook verz.) rietstengel *dikke reiten* dikke, lange rietstengels (Np), *Mit bogeschieten wodde een reit bruukt, mit een bussien van vleethoolt d'r op* (Dfo), zo ook *We zochten altied dikke reiten in 't riet veur schieten mit pielke en boge* (Ld), *De pielken van de spanboge maekten we vroeger van een stevige riet mit een stukkien vleur d'r an* (Spa), *de reiten van de schure gebruiken veur pijlen* nl. uit de dakbedekking genomen (El), *Mit de roffelopot* [d.i. het muziekinstrument de rommelpot] *haj' de vinger een betien nat en dan bi'j et rietien langes, dan kreej' een roffelend geluud; et rietien kwam deur de blaoze henne, veur-*

rietachtig - rietkragge

dat die blaoze op et bussien kwam (Ste), (verz.) *Een jong rietien zat d'r deur* d.i. jong riet door het gemaaide en vervolgens gehooide gras, waardoor dat glad was en moeilijk bijeen te slepen door te *tiemen* (Ol-Nl), *beven as een rietien* (Dho, Ld), *...as een riet* (Ow) 3. in *Spaans riet* z. bij *Spaans*

rietachtig z. *rietachtig*

rietachtig Ook *rietachtig* (Obk) ['r...] - rietachtig, op riet gelijkend *Kropaore is lang, rietachtig grös dat nog grujt op laand daor gien stikstof op komt* (Obk)

rietanplaant (spor.) ['r...] - rietaanplant

rietbos (spor.) ['r...] - rietbos, schoof riet
rietbraand (Sz) ['r...] - rietbrand *Veurig jaor was hier een rietbraand* (Sz)

rietbrommel (Mun, fp) de; -s; -tien ['r...] 1. dikke, zwarte braambes

rietbulte (verspr.) ['r...] - rietmijt *D'r zat een bouwmannegien veur de rietbulte* (Wol), *Aj' in Overjessel kommen, bin d'r op verscheiden plakken allemaol rietbulten* (Ld)

rietdak (spor.) Ook *reitdak* (Db) ['r...] - rietdak *Iene die reitdakken legde, wodde dekker nuumd* (Db), *De dezkode was langwerpig veur de naalde van 't rietdak* (Nbk)

rietdekken (Bu, Nbk, Diz, Np, Ol-Nl, Op) onbep. w. ['r...] 1. daken met riet dekken
rietdekker Ook *reitdekker* (Dhau, Ma, Ow) ['r...] - rietdekker *De rietdekker bruukte kramdraod bij' t rietdekken* (Pe-Dbl, Sz), *De rietdekkers waeren an et overdekken mit de schure* (Mun)

rietdekkersnaalde (Ld) de; -n ['r...] 1. naald gebruikt voor het binden van rieten daken

rietdompe (Np, n) ['ri:dompə] - roerdomp
riete (verspr.) de; -n ['ritə] 1. korte periode, poos *Bi'j rieten heurde heit altied mar treinen soms, af en toe* (Nbk, v), *'t Gaot bij rieten* met korte perioden, met plotselinge opwellingen (Ste, Op), zo ook *Hij het et bij rieten* met korte perioden, af en toe (Diz, Spa), *We kun nog wel een koolde riete kriegen* een periode met koud weer (Np), *een dreuge en een natte riete* een droge en een nattige periode (Op), *We hebben een riete had dat iederiene kotte rokken dreug* periode, tijdperk (Nw), *...dat ze nooit goed was* (Nw), *...dat et nooit*

regende (Nw) 2. smalle, gescheurde strook (Db) *een oold laeken an rieten scheuren veur poetslappen* (Db)

Riete II (Bu, El, Nbk) de ['ritə] 1. bep. wetering aan de oostkant van *Buil*, uitmondend in de *Lende*
riettel z. *rittelt*

riettelkonte z. *ritteltkont*

rieten I Ook *reiten* (Db, Dfo, Nbk, Ow) ['ri:tp/'rejtɪp] - rieten, van riet *We hadden vroeger een rieten dak op 'e schure* (Ld, Sz), *We hadden vroeger vostzoden op oons reiten dak* (Db), *een reiten dak* (Dfo, Ow), *een rieten stoel* nl. van Spaans riet, zo ook *rieten meubels*

rieten II (Bu, Ol-Nl) st. ww.; overg., onoverg.; het retēn ['ritp] 1. uiteen scheuren, rukken, uiteen rijten *Wi'jm es opholen an et gedien te trekken, jim rieten me de hiele boel uut elkaere* (Ol-Nl), *Et riet hielemaol uut mekeer* (Bu) 2. heen en weer zitten schuiven, wippen, met name op een stoel (zodat die kapot kan gaan) (Ol-Nl) *op 'e stoel henne-en-weer rieten* (Ol-Nl)

rietgaanze (l) ['r...] - rietgans

rietgrond (spor.) ['r...] - rietgrond

rietied (spor.) ['r...] - rijtijd: van beroepschauffeurs, ook: duur van een rit

rietiedenbesluit (l) ['ritidɛnbəslyt] - rijtjedenbesluit

rietien ['ri:tin] - rietje: klein *riet*, bet. 2, z. *riet*; ook: buisje van papier of kunststof waardoor men drinkt door te zuigen *een rietien in de ranja* (Nw), *Mag ik d'r even een rietien bij, ober?* (Nbk)

rietieslaand (Nt) et ['ri:tis...] 1. slecht soort weiland, weiland met lichte en weinig vruchtbare ondergrond

rietkamme (Nt) de; -n ['r...] 1. steel van zo'n halve meter met aan het ene eind, op een rij, grote spijkers erdoor, vgl. *Ie pakken een bossien riet in de haand en kammen et mit de rietkamme uut* nl. om het te ontdoen van ongerechtigheden (Nt)
rietklopper (Dfo) de; -s ['r...] 1. gereedschap waarmee de rietdekker het riet op het dak vlak klopt

rietkraege (verspr.) ['r...] - rietkraag

rietkragge (Bdie, El, Mun, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Spa) de; -n ['r...] 1. hetz. als *kragge*, z. aldaar *Bi'j 't veurjaor gaon ze de rietkragge ofbranen* (Spa), *D'r zat een*

zwan in die rietkragge te bruden (Np)
rietladen (WH) onbep. w. ['r...] 1. laden van riet op een wagen *Mit rietladen moej' d'r ok om denken dat d'r een scheerlage in komt* (Spa)
rietmi'jer (l) de; -s; -tien ['r...] 1. iemand die riet maait
rietmiete (Spa) ['r...] - rietmijt *Bouwman-negies maken et nussien in rietmieten* (Spa)
rietmuske (n) de; -n; ...muskien ['r...] 1. rietgors
rietnaalde (Np) de; -n ['r...] 1. hetz. als *rietdekkersnaalde*
rietoer (spor.) ['ri...] - rijtoer
rietorchis (l) ['r...] - rietorchis
rietplagge (Spa) de; -n ['r...] 1. plag, zode begroeid met riet
rietploeme Ook *rietplume* (Ow, Spa) ['ri:tp̥l̥m̥ə/...pl̥m̥ə] - rietpluim
rietplume z. *rietploeme*
rietpluuster (Nt) ['r...] - pluister: van riet *Ik zit wel es onder de rietpluusters* (Nt)
rietpoele (Nbk) Ook *reitpoele* (Ow) ['r...] - rietplas
rietpolder (Sz) de; -s ['r...] 1. polder met veel riet
rietpolle (Mun, Nt, Ol-Nl, Spa, Ste, j) de; -n; -gien ['r...] 1. stuk laag, nat land met riet, hetz. als *kragge*. *D'r kwam een raer geluud uut de rietpolle* (Mun), *We zullen de rietpolle mar verhuren* nl. om te maaien (Nt), *Et lijschuul wodde bruukt in de rietpolle, in de winter; 't was een van stokken opzet geraemte, mit bossen riet d'r aachter; ie konnen dan 'in de lijte' et riet in bossen bienen* (Spa)
rietrosien (fp) et; ...rosies ['ri:tro:əsin] 1. wilgeroosje
rietschut (Sz, j) ['r...] - rietschutting *Ik wil even een rietschut zetten, om wat lijte te kriegen* (Sz)
rietsegare (Pe-Dbl, Sz) de; -n; ...segaartien ['r...] 1. lisdodde (de bloeiwijze)
rietschure (Nt) de; -n; ...schuurtien ['r...] 1. schuur waarin men riet bewaart
rietsnieden (Dho) onbep. w. ['r...] 1. snijden van riet *Ze bin daor an 't rietsnieden* (Dho)
rietsnit (Bdie, Obk, Pe-Dbl, Ste, b) de; -ten; -tien ['ri:tsntt] 1. soort zeis met sikkelvormig blad, voor het opmaken,

uitmaaien van sloten en greppels
rietstengel (Dho, j) Ook *rietstingel* (Ow) ['r...] - rietstengel *Wilde wrange bin wien-sels, die zitten om de rietstingels drijd* (Ow), *An die rietstengels zit 'n poesien* nl. de bloeiwijze (Dho)
rietstingel z. *rietstengel*
rietsuker (spor.) ['r...] - rietsuiker, suiker uit suikerriet
rietuug (Bdie, Db, Dfo, Dhau, Nbk, Np, Nw, Obk, Op, Ste) ['ri:yx] - rijtuig, koets *ringrieden mit peerd en rietuug, soms ok wel es op 'e fiets* (Ste) **Ie wo'n van strontkarren overreden, een rietuug gaat om je henne een onedel iemand roddelt over een ander, nobele mensen doen zoiets niet* (Ste)
rietuughokke (Obk) et; -n; ...hokkien ['ri...] 1. hok waarin één of meer rijtuigen zijn gestald
rietveld (ba) ['r...] - rietveld *Enten en benten en rietveld en roegte* (ba)
rietvlechten (Nw) onbep. w. ['r...] 1. de werkzaamheden van de *rietvlechter* uitvoeren, met name: rotan vlechten, d.i. vooral: voor het vervaardigen van meubelen
rietvlechter ['r...] - rietvlechter (met name inzake rotan)
rietvlechtersdōrp (spor.) et; -en; -ien ['r...] 1. dorp waar de *rietvlechters* wonen, met name: *Noordwoolde*
rietvlechtindustrie (spor.) de ['r...] 1. bedrijfstak waarin men rotan verwerkt met name tot meubelen
rietvlechtschoele de ['r...] 1. school waar men *rietvlechters* vormt, om met name rotanmeubelen te kunnen vervaardigen *In Noordwoolde hej' de rietvlechtschoele* (Nbk)
rietvoorn (Bdie, Dfo, El, Ma, Obk, j) Ook *rudevoorn* (Sz) ['ri:t.../rydə...] - rietvoorn *D'r zit een boel rietvoorn in dat petgat* (Obk)
rietworm z. *ritworm*
riew z. *riw*
riewen z. *ruwen*
riewerig z. *ruwerig*
riewgien z. *ruwgien*
rieven (Bu, Dho, Np, Nw) Ook *ruwen* (Bu) zw. ww.; overg.; riefde, het riefd ['ri:bm/rymm, ...mɿ] 1. raspen (met name van kaas) (Dho, Np, Nw) *keze rieven*

rieverbod - rijshoe

(Dho, Nw) 2. gerieven, helpen (Bu) *Kuj' mij even rieven!* helpen, gerieven (Bu)
rieverbod (spor.) ['r...] - rijverbod
rieweg (Nw) Ook *rijweg* (Bdie, Nbk, Obk, Ol-Nl, Op), *rijweg* (Bu, Db, Dfo, Nbk) ['ri.../rej.../rj...] - rijweg (weg om op te rijden)
riezen I (verspr.) st. ww.; onoverg.; is rezen ['ri:zɪ] 1. rijzen, opzwellen, uitzetten: vooral van deeg, beslag *D'r zit een laogien in de bolle die niet goed rezen is* (Np), *Et deeg moet riezen* (Nbk, Ste), *...begint te riezen* (Bu), *Et dieg staot te riezen* (El), *...is goed rezen* (Obk), *Ik moet de stoete nog even laoten riezen* (Ste), *Et deeg riest uut de panne* (Ld), *...moet eerst wat riezen veurdat et in de panne komt* (Obk), *Et mael riest* (Nbk, Ow), *...moet riezen veur de euliebollen* (Nbk), *Aj' 't gist vergeten, riezen de euliebollen niet* (Spa), (gezegd van mooi, droog hooi:) *We hebben et huj zo mooi, et riest in de hoogte* (Bu), (fig.) *De priezen riezen de panne uut, zo stiegen ze* (Spa, Sz), *Et riest de panne uut* wordt buitensporig duur, het wordt veel te veel enz. (Np)
riezen II (Nbk, Spa) bn.; attr. ['ri:zɪ] 1. van rijshout *riezen bessems* (Spa)
riezenbri'j [ri:zɪ'b...] - rijstepap, pap van rijst gekookt in melk *riezenbri'j mit brune suker* (Dhau), *De riezenbri'j wodde in een grote koeme schept en die kwam middel op de taofel te staon* nl. bij het foaien, wanneer het dorsen van boekweit voltooid was (k: Ste)
riezig (Bdie, Nbk, Obk, Ol-Nl, Op, Wol) ['ri:zɪx] - rijzig: *een riezige vrommes* (Obk), *...persoon* (Bdie, Nbk), *een riezige vent* (Nbk, Ol-Nl, Wol), *...een riezige gestalte* (Obk), *een riezige gebouw* (Ol-Nl), *...huus* (Op)
rif (l) et; -fen [rif] 1. rif (in zee) 2. z. *rip*
riffen (Dho) onbep. w. ['rifɪ], in *Et is niet te riffen* haast te zwaar om te tillen (Dho)
rift z. *ruff*
riggeleateur z. *regeleateur*
riggeleateurklokke z. *regeleateurklokke*
riggestraosie (Bu, Nw, Ste) Ook *regestraosie* (verspr.), *registraosie* (Dhau, Np), *regestrasie* (Db, Spa), *registratie* (Dfo, El) [ri:gə'stro:asi/rɪ:gə.../rɪ:gi.../rɪ:gə'stra:si/...tsi] 1. registratie, het registreren
riggestreren (spor.) zw. ww.; overg.;

riggestreerde, het riggestreerd [ri:gə'stru:ɔpɪ] 1. registreren
rij de; -en; -gien [rej] 1. in een rechte lijn bewegende, staande of liggende personen, dieren, voorwerpen enz. *een rij huzen, in de rij (staon), op een rij, As de brogge op is, staot d'r zo een hiele rij auto's veur* (Obk), (inzake een bijenkorf of -kast:) *uut de rij zetten* een meter voor de bijenstal plaatsen zodat de meeste haalbijen bij andere volken terecht komen en het volk dat sterk geneigd is tot zwermen eerst nieuwe haalbijen moet zien te krijgen (bs: Obk), *Hi'j het ze niet op een rijgien* is een beetje getikt (Ste)
rijbalke (Spa) de; -n ['r...] 1. balk waaraan de stalpalen aan de bovenkant zijn vastgemaakt (Spa) *De rijbalke geeft ok nog een boel steun an de zoolder* (Spa)
rijbewies z. *riebewies*
rijbroek z. *riebroek*
rijdraod z. *riegdraod*
rijen z. *riegen*
rijexamen z. *rie-examen*
rijexaminator z. *rie-examinator*
rijgaoren z. *rijgaoren*
rijgdraod z. *riegdraod*
rijgen z. *riegen*
rijggaoren z. *rijgaoren*
rijgieshuus (v) et; ...huzen; ...husien ['rejsis...] 1. rijtjeshuis *Wat hej' hier now in zo'e'n rijgieshuus* (v)
rijgleerze z. *riegleerze*
rijgsel (Nw) ['rejsɪ] - rijgsel, bijv. een snoer kralen
rijgsnoer (Sz) ['r...] - rijgsnoer
rijgsteek (Bu, Nbk) Ook *rijsteek* (Spa) ['r...] - rijgsteek
rijkskansellier (Np, l) de; -s ['r...] 1. rijkskanselier (l) 2. bep. soort aardappel (Np)
rijks-schatter z. *rieks-schatter*
rijleerze z. *rieleerze*
rijles z. *rieles*
Rijn - Rijn
rijnaak (spor.) ['r...] - rijnaak
Rijnbrogge ['r...] - Rijnbrug
Rijndal (spor.) ['r...] - Rijndal
Rijnwaeter (spor.) ['r...] - Rijnwater
Rijnwien (spor.) ['r...] - Rijnwijn
rijpeerd z. *riepeerd*
rijproef z. *rieproef*
rijshoe z. *rieschoe*

rij schoele z. *rieschoele*

rij steek z. *rijgsteek*

rij strook z. *riestroke*

rij weg z. *rieweg*

rik z. *rek* 1, *rikke*

rikke Ook *rik* (Nbk, Nt, Ol-Nl, Spa, Sz, s: Db) et; -n; ...rikkien ['rik(ə)] 1. hekwerk, slaapstok voor kippen *Ik vien dit rikke veur de kiepen wel wat hoge* (Op), *De kiepen bin op 't rikke* (Bu), ...*zitten op 't rikke* (Dhau, Diz, Nw, Spa, Nbk), ...*zatten vroeger op 't rikke boven de potstal* (Obk), *Mit die kotte daegen gaon de kiepen al gauw naor et rikke toe* (Pe-Db1), *De kiepen gaon vroeg naor 't rikke* (Dfo), ...*op et rikke* (Dhau, Ld), *D't bin nog mar een peer kiepen in de loop, de aandere bin al op et rikke* (Op), *Wif gaon op 't rikke* naar bed (verspr.), zo ook *We moe'n nodig op 't rikke* (Ste), *mit de kiepen op 't rikke gaon vroeg naar bed gaan* (verspr.), *Ze bin al op 't rikke* ze zijn al naar bed (Dho), *De kiepen bin van 't rikke* de steken zijn van de breinaalden (n), zo ook *Ik heb een kiepe van et rikke* lett.: een steek laten vallen bij het breien (Nbk), zo ook *Ik heb een steek van et rikke* id. (Nbk)

rikkemedaosie (verspr.) ['rikəmə'do:əsi] - rekommandatie, aanbeveling *Hi'j had dat wark kregen, mar hi'j had ok een goeie rikkemedaosie* (Db, Np, Nw), *Ik zal wel rikkemedaosie veur jow maeken, aj' op dat baentien doen willen!* voorspreken (Ol-Nl), *Dat was gien rikkemedaosie veur heur* (El), *We kriegen op et heden vuus te vule pepierrommel van winkels mit rikkemedaosie angaonde alderhaande weren* (Obk), *Dat ze je die geleverde spullen weerom mesturen is gien rikkemedaosie veur jow* (Op)

rikkemederen z. *anrikkemederen*

rikken zw. ww.; onoverg.; rikte, het rikt ['rikp] 1. rekken, op stok gaan zitten *De meeste voegels rikken, behalven weidvoegels en waertervoegels* (Bu), *Jonge kiepen moe'n eerst et rikken leren* (Obk), *De kiepen rikken in de bomen* (El), *Ik zal eerst de kiepen voeren, anders rikken ze al!* (Sz), *De aovend schiet al mooi weer op, de kiepen gaon al rikken* (Op), *Op 'e leuning van et hekke meuj' niet op zitten te rikken* daar mag je niet op zitten (Bu), *Niet zo rikken!* zit niet zo op twee poten van je

stoel te balanceren (Bu) 2. gaan slapen (Obk, Op) *As de kiender vroeg rikken, dan wodt et de ere dag mooi weer* (Obk), *Ik wodde al slaoperig, ik stel veur dat we mar rikken gaon* (Op) 3. repareren van de afrastering (b: lm)

rikketik I de ['rikətik] 1. (schertsend) hart *Hi'j het zien rikketik niet in odder* (Nw), *De rikketik moet wel in odder wezen* (Nt), *Ie moe'n goed om de rikketik daenken* (Bdie), *Hi'j was bange veur zien rikketik* was bang dat hij het aan het hart had (Nw), *et an de rikketik hebben*, zo ook *et mit de rikketik hebben* (Pe-Db1), *Hi'j had et aorig an de rikketik* (Obk)

rikketik II (Nbk) g. lidw. ['rikətik] 1. herhaald tikken, gezegd bij tikspel, in *Rikketik verbiede ik jow* je moet met één tik volstaan (Nbk)

rikkig (Wol) bn.; -er, -st ['rikəx] 1. niet in orde, enigszins ziek *Die koe is niet rikkig* (Wol)

rikkige z. *rikkinge*

rikkinge (Np) Ook *rikkige* (Bdie) de; -s ['rikŋgə/rikəŋə] 1. riking, hekwerk (vooral: als afrastering) *De peerden hadden ze vroeger an de rikkinge staon, of ze stonnen op 'e deurreed* d.i. bij een uitspanning (Np), *een rikkige bi'j de tuun langs hekwerk* (Bdie)

rikluuw z. *riekluuw*

rikrak (Bu) de ['rikrak] 1. (bij het molenspel) hetz. als *lopende pie*, z. bij *lopend* 2. z. *riprap*

riks (El, Np) - riks, rijksdaalder

ril (Pe-Db1, Ste) Ook *rillig* (Bu, El) bn. ['ril/riləx] 1. schuw (van wild, vee) *De haezen bin rillig, ze willen niet zitten* (El), *De haezen en petriezen weren ril vandaege vlug zodanig dat ze weg waren voor ze onder schot kwamen* (Pe-Db1), (van een koe die zich wild gedraagt:) *Hi'j keek aorig ril toe* (Ste) 2. z. *rille*

rilderig z. *rillerig*

rille Ook *ril* (Bu: bet. 3) de; -n; -gien ['ril(ə)] 1. smal, verhoogd gedeelte in een terrein, hoge rug *Daor zit een (hoge) rille in 't laand, daor moej' omme daenken* (Wol, Obk), *een rille over et laand* (Ow), *D'r lop een hoge rille deur 't laand* (Bdie), *Die rille zuwwe ofgraven* (Spa) 2. opgeworpen, op- of bijeengeperste rand omhoogstekende aarde, graszode e.d., ribbel

rillen - rilling

(ook wel: in het ijs) *een rille om de eerappelkule* (Spa), *An de iene kaant van de menninge is deur de trekkers een rille ontstaen* d.i. vanuit het spoor geperst (Op), *De rillen moe'n inslicht wodden* nl. die naast de wagensporen in het pad (Np), *Hi'j leut mit ploegen een hiele rille zitten* een flinke strook (Bu), *een rille onder et stiekeldraad* verhoogde grond met hoog gras enz. (Ow), *Ze hebben mit schaatsen wel es last van die rille snij' op et ies* (Sz) 3. lange hoop, rij, stapel, zweel e.d. *Die wottels gao'k allemaol in rillen leggen, a'k ze uut de grond doe* (Sz), *De eerappels wodden op rillen legd* (Spa), *Et laand het heel wat opleverd van 't jaor, we hebben hele rillen eerpels liggen* (Ol-Nl), *Voerbieten wo'n in rillen legd* (Nt, Dfo), *De bieten liggen al in rillen op 'e bouw* (Obk, Dfo), *De bieten liggen in de rille* (El), *een rille bieten* langwerpige hoop (Nw, Sz, Spa), *een lange rille bieten* id. (Db), *een rille huj* een zweel, wiers, ook wel: een kleine, smalle wiers: *We hebben et huj op rillen staon in zwelen* (El), zo ook *et huj in rillen hujjen* (Obk), *Et huj leggen ze in rillen; as ze tiemen mossen vroeger, mos dat gebeuren* (Dhau, Nbk, Nw, Bu), *Et huj lag in rillen in et laand* (Ow, Ol-Nl), *Et huj ligt in de ril* (Bu), *D'r laggen nog wat rillegies huj in et laand* slierten, kleine wiersen, veelal: van het overgebleven hooi (bi, bo: Bu, Nw), *et huj in rillegies harken* (Ste), *As et huj dreuge genoeg is, doen we et op rillen* (Ld), *Et grös kon ok in rillen liggen* (Nt), *Dat grös gaon we in rillen leggen* (Nbk, Ow, Db), *et grös op rillegies leggen* (Nw), *'t Grös ligt op rillen* (Nbk), *...op rillegies* (Nbk), *...in rillen* (Ma, Nbk, Nt), *De turf staot in de rille te dreugen* (Nbk, Bu), *de turf in rillen zetten* (Nt), *...in de rille zetten* (El), *De turf wodde op een lange rille zet te dreugen* (El, Obk) 4. mollerit (verspr. OS, Nt) *De mollen maeken soms hiele rillen in de tuun* (Dhau), *Daenk d'r omme en stroffel niet over die rille* (Nt) 5. plooi, vouw (in buigbare stof), ook: huidplooi *D'r zitten rillen in et behang, et zit ribbelig* (Bu, Nw), *As et taofelkied niet slicht ligt zit d'r een rille in of d'r zit een rille onder, dan wil et niet slicht liggen* (Ste), *Et vloerkied is wat opscheuven, d'r zit een rille in* (Bu),

Ik heb de kleren te haostig anrokken, ze zitten niet recht, d'r zit me een rille op 'e rogge (Bu), *Je moe'n jow hozen optrekken, want d'r zit een dikke rille in* (Obk), *Ie hebben een rille in de kousen* (Dhau, Dho), *De kousen hangen d'r in rillen omme* (Sz), *...hangen heur in rillen om de benen* (Spa), *De kousen zakten mit rillen onder om de bienen* (Pe-Db1), *Ze had de kousen in rillen om de bienen* (Nw, Ma), *Moej' zien, hi'j het de kousen op 'e rillen* (Ste), *Je trui zit hielemaol op rillen* geplooid, gerimpeld, niet mooi strak (bo: Bu, Nw), *Ze had een rille om et kuut van et bien zitten; de kouse zakte heur of* (Obk), *Ik heb de kousen op een rille om de bienen* (Obk), *Hi'j het de kousen an rillen om de bienen* (Wol), *...in rillen om de benen* (Spa, Db), *De kousen hangen d'r an rillen omme* (Sz), *Die vent is zo vet, hi'j het hele rillen in et lief zitten* (Ol-Nl), zo ook *De rillen vet zitten heur boven de rok* (bo: Bu, Nw) 6. min of meer uitstekende rand (El, Ol-Nl) *een rille an de hoed rand* (El), (als verz.) *Wat zit d'r rille an de keze, ie moe'n op 'e tied de koste d'r of snieden!* (Ol-Nl)

rillen zw. ww.; onoverg.; rilde, het rild [ˈrɪlŋ] 1. rillen, beven *Et was veurige weke zo koold, dat aj' mar even buten waeren begonnen je al te rillen* (Op), *Hi'j rilt van de koolde* (Db, Ow), *We stonnen te rillen van de koolde* (Obk), *Ik zit te rillen van de koolde* (El), *De koolde rilt me over de rogge* (Bu) 2. (van kleding) in plooiën, vouwen zakken, gaan zitten (Ste) *Ik heb lange sokken an, en die rillen ok nog wel es* (Ste)

rillerig Ook **rilderig** (Dhau, Dho, Nbk, Np, Obk, Ow, Spa, Ste) [ˈrɪləɾəx/'rɪldəɾəx] - rillerig *Hi'j was rillerig van de koolde* (Obk), *Daor woj' rillerig van* (Diz), *Dan deugt et vaeks niet, aj' rillerig wodden* (Nbk), *Aj' last hebben van koolde koorsen dan bi'j' rilderig en trilderig* (Np)

rillig z. ril

rilling de; -s, -en; rillinkien [ˈrɪlŋ] 1. rilling *D'r gaot me een rilling over de rogge* (Bu, Nw, Obk, Wol), *...over de huud* (Ow), *Ik krieg een rilling over de huud* (Ow), *De rillings gaon mi'j over de rogge* (Dho, Nbk, Dhau), *Ik vuulde me niks niet lekker, de koolde rillings gongen me over de rogge* rillingen door koortsigheid

(Ol-Nl, Ld), vandaar *As je de koolde rillings over de rogge gaon, dat numen we de koolde koorts* (Dfo), zo ook *De koolde rillings riegelen me bij de rogge langes* (Bu), *De kouwe rillings gaon me bij de rugge langes* (Spa), *D'r gaot me een koolde rilling over de rogge* (Ma, Diz), *De rillings leupen me over de rogge langes* (Ma), *Doek ik dat ongelok gebeuren zag, leup me een rilling over de rogge* (Op)

riloren (El, Nbk, en verspr. west.) zw. ww.; overg., onoverg.; riloorde, het riloord ['rilo:ərn] 1. met z'n handen over z'n koud geworden oren wrijven teneinde die warm te krijgen (Obk, Wol) 2. (overg.) met de handen iemand hard over z'n oren wrijven (om af te straffen, om ontzag in te boezemen, om te plagen; vooral gedaan door een grote jongen bij een kleinere), ook ruimer: mores leren *Za'k je even riloren!* (Nw), *Ik moest je aenlik es even riloren* (Bu), *Moe'k je es even riloren?* (Op), *Aj' wat gevulige oren hadden as ikke kuj' je wille wel op mit dat riloren* (Ol-Nl), *Ze mossen 'm mar es goed riloren de les lezen* (Nbk), *Kom hier, dan za'k je riloren* (El, Spa, Wol)

rim Ook *kaasterim* (bet. 1: Bdie, Dfo, Dho, Nbk, Np, Obk), *kaastrim* (bet. 1: Ma) et; -men; rimmegien [rim/'k...] 1. schap, kastplank, plank langs een muur om stoffen, voorwerpen op te plaatsen *Ik heb de rinnen uut de kaaste haeld* (Ma), *een pak mael op een rim* (Ow), *In de kaaste of kelder zitten rinnen* (Ste), *De broodtromme staot op 't rim in de kelder* (Diz), *Hej' de bolle op 't rimmegien legd?* (Obk), *Ik zette de bodden op et rim* (Np), *een rim vol boeken* (Obk), *Wat hej' mooie rinnen in de kelder* (Wol), *We hebben in de schure een rim an de mure veur bussies varve, spiekers en gao mar deur* (Db), *De deuzen veur de poetseri'je staon allemaole op 't rim in 't schuurtien* (Obk), *Dat rim staot zo vol, et kan wel naor beneden kommen* (Sz) 2. in een langwerpige hoop gestapelde hoeveelheid turf of zoder: afgestoken heideplagen met veen eraan, eerder veel als brandstof gebruikt (Bu, El, Ol-Nl, Ste, Sz, s: Np), vgl. *De turf kwam eerst op et rim, van et rim op 'e stoeke of kaarn en dan in de bult, of drekt naor huus op 'e waegen, dat hong of van hoe drok aj' et hadden*

(Bu), *Turf wodde op een rim zet, dan mos ie 'de turf oprimmen'* (Bu), *Turf kwam eerst op et rim; dan loegden ze ze op, dan kwammen ze in stoeken* (Ste), *Die turven bin now op rinnen zet; de onderste turven van et te maeken rim wo'n op de ziedkaante zet, de ere turven kwammen daor plat bovenop. De iene helte van een turf kwam half op de iene kaante van de op de zied liggende turf en de ere helte half op een ere op de zied liggende turf, de wiend en de zonne kun d'r zo mooi deur henne* (s: Np), *Eerst zoden op et rim stikken, dan kwammen ze op 'e stoeke, dan kwammen ze in de zodering; die zoden wodden opstookt in et fornuis* (Bu), *We hebben de turf in de rim* (El), *De turf staot netties an 't rim* (Sz), *De baggelaarturf wodde op rinnen zet* (Sz), *Wat stonnen d'r vroeger een rinnen turf op 't laand, en wat waeren ze mooi loegd* (Ol-Nl), *zoden op et rim stikken steken en tot een rim maken* (Bu)

3. rand aarde om een uitgegraven aardappelkuil (Db) 4. hooiraam (Dhau)

rimboe ['rimbu] - rimboe *Die woont in de rimboe* in Nergenshuizen, zeer afgelegen (Db, Dfo, Nbk, Nw, Ste, Obk)

rimmekaaeste (Dho) de; -n; ...kassien ['r...] 1. kast met schappen

rimmen (Bdie) onbep. w. ['rup:] 1. in rinnen plaatsen, z. rim, bet. 2 *De turfmakers gingen an 't rinnen* (Bdie)

rimmetiek de [rimə'tik] 1. reuma, reumatiek *Ik heb last van mien arm, ik kon wel rimmetiek hebben* (Bu), *'k Heb zoe'n last van rimmetiek* (b), *Aj' rimmetiek hebben kuj' d'r et beste gewone vette schaopewolle op doen* (Spa)

rimmetiekerig z. *rimmetiekgig*

rimmetiekgig (Nbk, Op, Ow, Wol) Ook

rimmetiekerig (Nbk) bn.; -er, -st [rimə'tikəx/...'tikrəx] 1. met reumatiek, reumatisch *Ik bin wat rimmetiekerig* (Nbk), *Ik bin zo rimmetiekgig, ik kan mi'j niet meer bugen* (Op), *Hi'j raekte wat op zien rimmetiekige H. uitkeken* (Ow)

rimpel z. *reenfel*

rimpelen (verspr.) ['rimpɫn] - rimpelen: rimpels, plooiën aanbrenge*n Rimpelen van plooiën in oolderwetse mussen was een sekuur warkien* (Ld, Nt, Db), *mussen rimpelen* (Ow), *een rok rimpelen plooiën aanbrenge* (Ste, Ma), *De rok is an de jurk*

rimpelig - ring

rimpeld (Spa), *De kop van de mouwe moe'k nog even rimpelen* (Bu), *Ie moe'n et eerst mar even rimpelen* (Dho); flinke plooiën gaan vormen, met name in afzakkende kousen (Diz): *De kousen rimpelen heur om de bieten* (Diz)

rimpelig z. *reenfelig*

rimpelloos (v) bn. ['r...] 1. zonder rimpels
rimpelrok (Bu, Nbk, Nw) de; -ken; -kien ['r...] 1. fijn gerimpelde rok *Een rimpelrok wodt rimpeld, die is hiel fien* (Bu)

rimpen z. *rempend*

rimpend z. *rempend*

rin din din (bo) tw. [rɪndɪn'dɪn], in gezongen babyversje (op de wijs van Suze nane), vgl. * *Rin din din, rin din din/Wat vleden jaor een pickien was/Is now een grote hin* (bo: Bu, Nw), zo ook *Rin din din din dosien/Jannegien* [bijv.!] *pist in et hosien/ Rin din din din dosien/Jannegien pist in et hemd* (bo: Bu, Nw)

ring de; -en; rinkien (alg.), reengien (Np, Nw), ringegien (Bdie, Dhau, Np), ringien (Ld, Ol-Nl, Ow, Sz, Wol) [rɪŋ; verkl.: 'rɪŋkin/'rɪxin/'rɪŋəxin/'rɪxin] 1. vingerring *Ik heb een ring an de vinger* (Nw), *Ze het een ring omme* (Obk), *Doe him een ring an de vinger* (b), *Ze had een mooie ring an* (Dho), *mekaander een ring andoen mit verloven of trouwen* (Pe-Db) 2. vingerhoed die aan het eind juist open is, zodat de zijkant de relevante functie heeft, ook door kleermakers gebruikt, hetz. als *vingerring* (Nbk) 3. oorring *een ring in de oren* (Nw) 4. naar buiten gebogen flens aan de as van het wiel (Dfo, Nbk) *De ring is losgaon van de toete van et wiel* (Dfo) 5. ringvormig stuk metaal, hout of ander materiaal: om aan vast te maken, aan te hangen, aan vast te grijpen enz. *ringen an 't peerdetuug* (Dfo, Np), *Mit een knippe zit et leide an et rinkien van de gebitstange* (Dhau), *Op 'e zillen, waor et leide deur kwam, op 'e rogge, daor haj' ringen* (Bu, Nw, Ste), *ringen an de laeden van een kammene* d.i. om open te trekken (Np), *In et bakemertien zat in et haol een ring dri'jd, daor kon de ketten an* (Ste), *Et klinkstel is de klinke, de lichter, de kramme, de ring en de neuze; de neuze zit in et kezien* (Obk), *ringen om de stalpaolen* nl. om de koeien aan vast te maken (Ste), *een ring op 't aende van een koekepanne*

nl. om op te hangen (Dhau), *De ring an et achterstel van een waegen was d'r veur om et touw deur te doen, om de wezeboom an te trekken* (Dfo), *As et horloge los zat, mos ie de ring even anknepen* (Nbk), *de kiepen ringen ommadoen* d.i. om hun poten, om te merken (Ste), *...andoen* (Pe-Db), *As de tonne verraegd is, vaalt de ring d'r of die* nl. de ton bijeenhoudt (Nw), *Van een siepel kuj' ok ringen snieden* (Dhau), *Ie kun 'm deur een rinkien haelen, zo dunne is hi'j* (Ste), *Die vrouw is zo slank, die kuj' wel deur een ring haelen* (Obk), *Die lange dunne kerel kuj' wel deur een ring haolen* (Spa) 6. elk der beide houten ringen waaraan men gymnastische oefeningen kan doen *een oefening an de ringen, in de ringen hangen, an de ringen zwaaien* 7. gordijnring (Dho) 8. met een keg vastgedreven ring om het eind van de zeisboom en de daaraan bevestigde arend (Bdie, Dfo, Nbk, Obk, Ste), hetz. als *zendering: De kiele komt in de ring* (Ste) 9. hetz. als *vlechtring* (bs: El, Obk), z. *aldaar Komt d'r ruimte tussen de bos stro en de vlechtring, dan moet d'r nij stro bij in* (bs) 10. hetz. als *bollering*, z. *aldaar* (Dfo) *de bolle een ring deur de neuze doen* (Dfo) 11. hetz. als *varkenramme* (Db, Wol), z. *aldaar De ring van dat varken moej' wel goed anknepen, want anders gaot hi'j weer los* (Db) 12. elastische ring onder de rand van het deksel van een weckfles (voor het luchtdicht maken) (Nbk, Pe-Db) 13. hetz. als *kachelring*, z. *aldaar* (Nw), ook ring van een kooktoestel (Nw) 14. baarmoederring (Nt), nl. aangebracht om het uitzakken van de baarmoeder bij een koe te voorkomen 15. jaarring (verspr.), met name in de vorm van een verdikking op de hoorn van een koe, waarmee de ouderdom bepaald kan worden *D'r zitten ringen op een hoorn, daor kuj' an zien hoe oold as een koe is* (Dfo, Pe-Db, Np), *ringen in een boom* (Np) 16. elk der ringvormige gedeelten waaruit een put, een regenwaterbak e.d. zijn opgebouwd (Dfo, Nw, Ste) *De putte wodde in ringen opzet, van zoden of zo* (Nw, Ste), *Bij de regenbak wo'n betonnen ringen bruukt; soms twie, soms drie, zoe'n aanderhalve meter in deursnee, ongeveer ien meter hoge* (Ste) 17. één ronding, de

éénmaal rond gelegde bundel stro (die nl. in z'n geheel de bijenkorf vormt) (bs: El) **18.** op bep. wijze gestapelde turf (verspr.), vgl. *As ze nao een weke stevig wodden* [nl. de turven], *dan zette ie de ring*, d.i.: de turven kwamen uit de *slag* in een nieuwe stapel; de eerste laag turf (genomen uit de eerste rij van de slag) bestond uit een in de lengterichting gelegde reeks turven (*kopturven*; met geringe tussenruimte), met daarachter turven tegen elkaar gelegd in de breedterichting; de tweede laag werd pas gelegd als de eerste goed had kunnen drogen (na enkele dagen); de *kopturven* kwamen nu aan de achterkant in de lengterichting van de stapel, de in de breedterichting te stapelen turven kwamen met de kop op de onderliggende laag *kopturven*; na enkele dagen kwam er weer een laag bovenop net als de eerste enz., tot er twaalf lagen vol waren; door inkrimping waren er holle stapels ontstaan (Ow), *D'r mos nog iene loege op, dan was de ring vol* (Obk), *een ring turf* (Np), *De turf wodde eerst in stoekies zet, en dan kwammen ze laeter in de ring* (Nw), *De halfdreuge turf wodt in ringen zet* (Nw, Obk), *turf in de ring zetten* (verspr.), *We hebben de (lange) turven in de ring* (El), *De baggelaarturf wodde in ringen opzet* (Sz), *De turf wodde in de ring loegd* (Dfo) **19.** monsterbaan (Dho), ook: een soortgelijke ruimte voor koeien (Dfo), vgl. *Op 'e veekuring kommen ze per groep in de ring, en dan wo'n de besten d'r uut zocht* (Dfo) **20.** kring, cirkel die men afgetekend ziet *een ring om de maone* (Wol) **21.** regionaal kerkbestuur (Obk) **22.** z. *op-zetring* * *Een ring om de maone kan wel gaon, een ring om de zonne daor goelen vrouwen en kienders omme* (Nt), *...brengt water in de ton* (Sz), *Ring om de maon kan vergaon* (Db), (kinderrijmpje op de vingers van een hand) *Pinkien/Goolden rinkien/Lange liereboom/De potslikker/De luze-knikker* (Ste)

ringbaand ['r..] - ringband: voor een losbladig boek e.d.

ringbaard ['r...] - ringbaard

ringdoeve (Dho, Nw, Obk) de; -n ['rɪŋ] **1.** duif met een ring om een poot *D'r is een ringdoeve anvleugen* (Dho)

ringel z. *rinkel*

ringeldoeve (Bu, Db, Dfo, Dhau, Nbk, Np, Ow, Ste, Wol, b, bo: Nw, n) de; -n; ...doefien ['rɪŋ(g)]du:wə, ...du:və] **1.** houtduif *De ringeldoeve zat morgens in de pereboom te koeren* (Obk), *De ringeldoeven gaon in de wal op 'e ekkels* (Np)

ringelig (Bu) bn.; -er, -st ['rɪŋ(g)əlɛx] **1.** (van dieren) lang en dun *Hij het et wel goed daon, mar hij is nog wat ringelig* (Bu)

ringeloge (Ow) de; -n; ...ogien ['rɪŋ(g)]...] **1.** paard of koe waarbij de bles a.h.w. door het oog loopt

ringeloor (Dfo, Obk, Ow) de; ringeloren ['rɪŋ|o:ər] **1.** ringeloor (Obk) **2.** mager varken (Dfo, Ow) *Wat een ringeloor* (Dfo)

ringeloren ['rɪŋ(g)əlɔ:ərŋ] - ringeloren: mores leren, in het bijzonder: door de ander hard over de oren te rossen, die hard met sneeuw in te wrijven, een draai om de oren te geven *Hool mar op mit jow pesterije, aanst gaon ze jow ringeloren mores leren* (Obk), zo ook *Ik zal 'm even ringeloren mores leren* (verspr., Wol), *Zuj' now gehoorzamen of moet ik je eerst es ringeloren!* (Sz), *Ie moe'n je niet ringeloren laoten* (Db), *Za'k je even ringeloren!* d.i. met de handen je oren wrijven tot ze gloeien (Nw, Dho); ook: wrijven om de oren warm te krijgen (Nw)

ringeltoppe (Bdie) de; -n; ...toppien ['r...] **1.** het scherpe, ronde puntje van een koe-hoorn *Om et hadde stoten te veurkommen, zaegde de boer et ringeltoppien d'r vroeger of* (Bdie)

ringen zw. ww.; overg.; ringde, het ringd ['rɪŋ:] **1.** een ring om de poot van een vogel doen, voor diverse doeleinden: *Ze ringen de kiepen ok, dan weej' hoe oold ze binnen* (Ma, Nw), *postdoeven ringen* (Diz, Nw, Nbk, Ol-Nl), *Meensken van de voegelwaacht gaon de voegels vaeke ringen* (Dhau, Obk) **2.** turven tot een ring stapelen, z. *ring*, bet. 18 (Obk, Ow) **3.** een ring door de neus doen, ringelen (Bdie, Db, Diz, Obk) *Ze moe'n die bolle wel ringen, aandere is hij niet te hopen* (Bdie, Diz, Obk), *De varkens moe'n neudig ringd wodden, ze zetten alles op 'e kop* (Db)

ringenet z. *ringenette*

ringenette (Bdie, Bu, Dhau, Dho, El, Ma, Nbk, Op, Obk, Op, Ow) Ook *ringenet* (Db,

ringenetteappel - riool

Dfo, Dhau, Ld, Nbk, Nw, Ol-Nl, Ow, Ste, Wol, b), **renette** (Diz, Ol-Nl, Pe-Dbl), **renet** (Dfo, Nt) de; -n; ringenettien [rɪŋ(g)ə'net(ə)/rə'net(ə)] 1. renet (bep. soort appel) ...*stiekem een dikke ringenet in de buse glieden laoten* (b), *Grune ringenetten konnen langer duren as gooldringenetten* (Ste)

ringenetteappel (Obk) [rɪŋ(g)ə'netəpəl] - renetappel *Veur appelflappen moej' ringenettecappels hebben* (Obk)

ringmure (Nbk) Ook **rinkmure** (Obk) de; -n [rɪŋmy:ərə/rɪŋk...] 1. ringmuur: om een kerk, stad

ringoge (El, Nw, Ow) et; -n; ...ogien ['r...] 1. (bij paarden) oog met een witte ring om de oogappel *Dat peerd het een ringoge* (El)

ringrieden (Pe-Dbl, Ste, Wol) Ook **rinkienrieden** (Ste) [rɪŋrɪdn/rɪŋkɪrɪdn] - ringrijden *ringrieden mit peerd en rietuug, soms ok wel es op 'e fiets* (Ste)

ringriederij (Bdie) de; -n [...'tjə] 1. ringrijderij

ringlange ['r...] - ringslang

ringsloot (Bu, Np, Obk) ['r...] - ringsloot *D'r lag een losse batte over de ringsloot, en 't was makkelik as wij d'r over mossen om te visken in de Tjonger* (Obk)

ringstikken (verspr.) [rɪŋ...] - ringrijden *Ringstikken is mit de fiets of mit et peerd en sjees* (Op, Nbk), *Aj' mit ringstikken misstakken kreeg ie een hele putse waeter over 't heufd* (Pe-Dbl), *Mit Jouster mark is 't ringstikken* (Ma)

ringstikwedstried (Spa) de; -en ['r...] 1. ringrijderij *Op dorpsfeesten wodden d'r ringstikwedstrieden hullen* (Spa)

ringvalk (Obk, Sz) de; -en; -ien ['r...] 1. sperwer (Obk) 2. valk met een ring aan de poot waaraan hij met een lijn vastzat (bij de valkenjacht) (Sz)

ringvaart (Bdie, Spa) ['r...] - ringvaart
ringvormig - ringvormig

ringvuur ['r...] - ringvuur *Ringvuur is een slimme ziekte onder et vee; meensken konnen et ok kriegien* (Nbk), *Ringvuur bin krinkies, et is wat vurig, mit poekelties en wat roodachtig, dat zat een boel om de kop en ogen; ie mossen mit et melken niet mit et heufd tegen zoe'n koe an gaon* (Ste), *Hi' had ringvuur van de koenen opgelopen bij, door* (Ma), *Bi' ringvuur deden we d'r sap van de huusloek op* (Np, Obk), *Mit ring-*

vuur wodde d'r wel es een blad huusloek op smeerd (Bdie), *Wat had dat kiend een ringvuur om 't gezicht; ze kreeg d'r zalve veur van de dokter, zwaovelzalve* (Ol-Nl), *Ringvuur kuj' van de koenen kriegien; 's morgens drekt van bedde of d'r over pissen!* (Spa),

ringweg (spor.) ['r...] - ringweg

rinkel (Dfo, El, Ld, Op) Ook **ringel** (Bu, Ow) de, ook et; -s [rɪŋk|'rɪŋ(g)] 1. lang, dun dier of persoon *Die koe is mar een grote, smalle rinkel, mar hij gefit een hiele slompel melk* (Ld), *Dat is ok een lang ringel!* (Ow), *Wat een lange rinkel wat een lange man* (Dfo), *Wat een dunne ringel is dat!* *De lengte is d'r wel, mar de brette niet* (Bu), *Die man is een dunne rinkel* (El)

rinkelen zw. ww.; onoverg.; rinkelde, het (bet. 1)/is (bet. 2) rinkelde [rɪŋk|ɪŋ] 1. rinkelen *Ze leut een bod valen in de keuken, we heurden de scharven rinkelen* (Op), *Wi' hadden vroeger wel es een hoepel waor wat an zat dat rinkelde* (Ste), *Et glas rinkelde over de grond* (El), *De glaezen rinkelden d'r uut* vielen er met een rinkelend geluid uit (Diz, Ma, Ow), *De deurbelle rinkelt* (Np), *D'r zit iene an de deure te rinkelen te morrelen, rammelen* (El), *De centen rinkelen over de vloer* (Ma), *Hi' wol et geld ok wel es rinkelen laoten* benutten, het op een plezierige manier besteden (j) 2. rollend vallen (Op) *In de haast rinkelden de kestanjes van de bomen* (Op)

rinkelhoepel (verspr.) Ook **rinkeltieshoepel** (El) de; -s; -tien [rɪŋk|hup|'...tis...] 1. bep. hoepel met belletjes in de spaken, die bij het hoepelen een rinkelend geluid geven *Et kiend kreeg een rinkelhoepel* (Ma), *Zoe'n rinkelhoepel had bellegies in de spicken en een haandvat* (Pe-Dbl, Bu), *As de kiender dan hoepelden mit de rinkelhoepel, dan rinkelden die bollegies mit die blikkies d'r tussen* (Ol-Nl)

rinkeltieshoepel z. **rinkelhoepel**

rinket (Obk) - rinkel (in een sluisdeur)

rinkienrieden z. **ringrieden**

rinkmure z. **ringmure**

riolering [rijo'l:ərɪŋ] - riolering

riool et; riolen [ri'jo:əl] 1. riool, vooral: onderdeel van het buizenstelsel in een dorp, stad voor de afvoer van vuil water *Et*

vee is vot en de kikkers bin dood, want riolen bin smeriger as een sloot (ba)
rioolbuize (spor.) [ri'j...] - rioolbuis
rioolputte (spor.) [ri'j...] - rioolkolk
rip (verspr.) Ook **rippe** (Db, Obk, b: ln), **voerrip** (Ow), **rif** (Nw) et, ook de (bij **rippe**) [rip/'ripə/rif] 1. ruif *De knienen zitten an 't rip te knaegen* (Ow), *De knienen hebben 't rip ok al weer leeg* (Diz), *In een peerdestal is naost een rip, waor et huj deur voerd wodt, ok een kribbe veur et kotvoer, zoas haever, wottels en zo* (Op), *As de peerden op 'e stal stonnen, kregen ze et huj deur de rippe* (Obk), *et rip veur de schaopen* (Wol), (gezegd van een boer die de koeien kennelijk niet genoeg voer geeft:) *Hi'j kon de koeinen wel deur et rip voeren* (Ste), (van personen:) *iene deur et rip voeren* te weinig eten geven, bijna laten verhongeren (verspr.), zo ook *Die wodt deur et rip voerd* is mager en krijgt kennelijk te weinig eten (Db, El, Obk, Wol), zo ook *Hi'j is zo maeger, hi'j kon wel deur et rip voerd wodden* (Nw, Ste), *... uut et rip voerd wodden* (Np), *... hi'j kon wel mit de knienen uut et rip vreten* (Nw, Ste), zo ook *Ze maggen 'm wel deur 't rip voeren* (Dho), *Hi'j kan wel bi'j de knienen deur et rip* (Nw) en *Ze is zo maeger, ze kan wel mit de knienen uut 't rif eten* (Nw)
ripiezer (Obk) et; -s [ˈripi:zɛ] 1. elk der ijzeren staven die een ruif vormen
rippe z. **rip**
rippeblik (Nbk, l) Ook **repeblik** (l) [ripə'blik/ri:pə'blik] - republiek (lett.) *Zol et now zoe'n stok beter wezen as we in een rippeblik woonden?* (Nbk)
ripperaosie (OS, verspr. WS) Ook **reperatie** (Ol-Nl, Sz), **ripperasie** (Wol) de; -s [rip'ɔ:əs/ri:pɔ:əsi/rip'ɔ:əsi] 1. reparatie, herstelling *Nao een grondige ripperaosie is et orgel hier in de kärke weer goed in odder* (Obk), *De grusmesiene is in de ripperaosie* (Db, Spa), *Hi'j moet in ripperaosie* (Ste), *... in de ripperaosie* (Np), *Dat schuurtien is nodig an ripperaosie toe* (Op), *Et was een hiele ripperaosie om de oolde schure weer in gebruik te nemen* (El), *D'r kwam (hiel wat) ripperaosie an* (Bu, Nw) 2. karwei, flinke klus (Bu, Dhau, Np, Nw) *Et was een hiele ripperaosie om dat veur mekker te kriegen* een heel karwei

(Nw)

ripperaosieofdieling (l) [rip'ɔ:əsiɔv...] - reparatieafdeling

ripperasie z. **ripperaosie**

ripperd de [ˈripɪt] 1. mager iemand, mager dier (vooral van een koe gezegd) *een maegere ripperd* een magere persoon, koe (verspr., Wol): *Die maegere ripperd gruuit nooit, al et hi'j ok nog zovule* (Obk), (van een persoon:) *een lichte ripperd* (Nbk) 2. ribbekast, lichaam (Dhau, Obk, Op, Spa) *Hi'j het gien vleis op 'e ripperd* is nogal mager (Dhau), *Die het ok niet veul vleis...* (Spa), *Doe toch wat an, ie staon daor mar mit je naekende ripperd* (Obk), *Die vent moet es een keer een best pak op zien ripperd hebben* (Op) 3. op seks beluste man (Obk) *Die kerel is een ripperd bi'j de vrouwluden, gien wonder dat ze zovuel kiender kriegen* (Obk)

rippereren (verspr.) [rip'ɪ:ɛɪŋ] - repareren, herstellen *et dak rippereren* (Ol-Nl), *Ie kun op 't heden soms beter ni'j kopen as da'j de boel rippereren laoten* (Obk), *een oolde jasse even rippereren* (Nbk), *Ie kun et zelf wel rippereren* (Dho)

rippertage [rip'ɪ:zjə] - reportage

rippertoire (l) [rip'ɪ:twɑ:r] - repertoire

(van een artiest, een gezelschap)
rippertorium (l) et; -s [rip'ɪ:to:ərijəm, ...jam] - repertorium: naslagwerk, zaakregister e.d.

rippetaosie (l) de; -s [rip'ɔ:əsi] 1. faam, goede naam *je rippetaosie op et spel zetten* (l)

rippeteren (Nbk) [rip'ɪ:ɛɪŋ] - repeteren: oefenen *We moe'n nog wel een peer keer rippeteren* (Nbk)

rippetisie [rip'ɪ:tisi] - repetitie: gelegenheid waarbij men nog een keer repeteert (voor een optreden, een zang- of toneeluitvoering e.d.) (*de*) *generaole rippetisie* de laatste repetitie, oefening, voor een uitvoering (Ld, Nw, Ol-Nl, Dfo): *Gister hadden ze generale rippetisie* (Ol-Nl); proefwerk *Wat haj' op die rippetisie?* (Nbk)

riprap l (WS, El, Nbk, Obk, bl) Ook **rik-rak** (Bu, El, Ma, Nbk, Ow, Pe-Dbl: bet. l) de; -pen; -pien [ˈripɪɾap/ˈrikɾak] 1. oud, versleten, slecht in elkaar zittend exemplaar (Bu, Dho, El, Ma, Nbk, Nw, Ol-Nl, Op, Ow, Spa, bl), in toepassingen als de

riprap - rissen

volgende: 't Is al een oolde rirap, die kiele van jow (bl), Die oolde waegen is ok een aorige rirap (Bu), Die ouwe rirap dondert zowat in mekaar (Spa), Die fiets van jow wodt ok een oolde rirap, heur! (Nw, Ol-Nl, Op), Hael et oolde rikrak mar uut de schure (bijv.:) die oude fiets (Ow) 2. rommelige toestand, troep, samenraapsel, zootje (Bu, bl) *Wat een rommelige huusholing! Et is me daor een rirap* (Bu), *Hi'j het et hiele rirappien bij' mekeer pakt en is doe votgaon* (bl) 3. term bij het molenspel (WS, El, Obk): hetz. als de lopende pie, z. aldaar *Aj' een dubbele rirap hadden, was et zo goed as wunnen* (Diz, Nw, Sz, Obk), (bij vergelijking:) *Die vent het een rirap* gaat met meerdere meisjes op dezelfde avond (Np)

riprap II (Bu, Nbk) bw. ['riprap] 1. snel, zeer vlug *Dat hebben ze rirap daon* snel afgedaan, nogal vlug en niet nauwkeurig (Bu), *Dat moet mar even rirap* (Nbk)

riprap III (l) [riprəpə'tif] - representatief: een goede indruk vestigend; kundende vertegenwoordigen door een goede afspiegeling te vormen

riprap IV (El, Obk, Pe-Dbl) de; -ken ['riprək] 1. elk der lange houten stokken of latten die een ruif vormen *ni'je rirapstokken in et rirap zetten* (Pe-Dbl)

ris z. *rist*

risiko et ['risiko; ...kom] - risico *Dat moej' now mar zels weten, et is je eigen risiko* (Nbk), *Ie moe'n vanzels niet et risiko lopen willen dat et hielemaal verkeerd gaot* (Nbk), *Nee, ik wil gien risiko lopen* (Nbk), *eigen risiko* eigen risico: bij een verzekering

riskaant (Bu, Dfo, Ma, Obk, v, b) Ook **riskant** (Db, Dho, Ma, Nw, Op, Ow, Spa, vo) [ri'skɑ:nt/...'skant, ook ris... (Db, Obk)] - riskant *Ik vien dit mar een riskante onderneming* (Op), *een riskante opgave* (Nw)

riskant z. *riskaant*

riskeren (verspr.), **rissekeren** (b: lm, p) [ri'skɛ:əp/ris... (Db, Obk)/risə'k...] - riskeren, wagen *Ik zal et mar riskeren* (k: Ste), *Ik zol 't mar niet riskeren* (Bu)

rispen z. *rispen*

rissekeren z. *riskeren*

risseken z. *risseken*

risselevaasien z. *risselevaasies*

risselevaasies z. *risselevaasies*

risseleveren z. *risseleveren*

risselevaasie Ook **risselevaasie** (spor.) et; -en [ris]'tə:ət/ri:s]'tə:t] 1. dat wat wordt voortgebracht, produkt *Et risselevaasie was d'r ok naor* was naar gelang de inspanning, de deskundigheid enz. (Nbk), *...mag bekieken lieden* ziet er goed uit (Np), *Ik potse soms van alles deur elkaar om een goed resultaat te kriegen* (Sz) 2. gevolg, effekt *Et risselevaasie is, dat (...)* (b) 3. uitslag van een wedstrijd 4. winst, verdienste, prestatie *Zo bij' de neuze langes vreugen ze him naor de risselevaasies van et venten* (j)

risselevaasie (Dhau) et; ...ties [ri'sti] 1. roesje, ruche *'t Zundagse jurkien van rose ketoen mit risselevaasies en witte kaanties* (Dhau)

risselevaasie (l) [risə'lysi] - resolutie (die men in een vergadering aanneemt c.q. verwerpt)

risselevaasie (Bu, Nw, Ow) Ook **risselevaasie** (Np, ba) [risə'lyt/ri:sə'lyt] - resoluut, vastberaden

risselevaasie z. *risselevaasies*

risselevaasies (Bdie, Bu, Nbk, Np, bl, j, v, vo, s: oost.) Ook **risselevaasie** (b: lm, s: oost., p), **risselevaasien** (Dho), **risselevaasie** (s: Obk), **risselevaasies** (Nbk) mv. [ris]'fə:ə si(s)/ris]'fə:əsin/ris]'fə:əsi/ris]'fə:əsis] 1. voorbereidingen, aanstalten *Ie meugen wel es wat risselevaasies maeken* (s: oost., Nbk), *En hi'j maekte risselevaasies om op te stappen* (j, v, vo), *Doe 'k een jonge was, kowwe een dag of wat veur ni'jjaor al zien dat d'r risselevaasie maekt wodge* (s: oost.), *Ie moe'n es risselevaasie maeken* opschieten (s: Obk), **risselevaasien** nemen opschieten (Dho)

risseleveren (Obk, Ow) Ook **risseleveren** (Bu), **risseleveren** (Bu) zw. ww.; onoverg.; risseleveerde, het risseleveerd [ris]'f.../ris]'f.../risə'f...] 1. niet dralen, opschieten *Risseleveerde es een betien* (Ow), *We moe'n risseleveren* (Obk), *Ik moet risse(r)veren, want ik moet dommiet vot* (Bu)

rispen Ook **rispen** (s: Obk), **rispen** (Ld, Nbk, b: lm) zw. ww.; overg.; riste, het rist [ri'sp] 1. opbeuren, optillen *Dat is zwaor te rispen* (Diz, s: Obk), *Za'k je rispen?* (Np), *Kuj' et wel rispen!* (Dho), *Hi'j kon et niet meer rispen, et wodge him te zwaor* (Ld), *Dat is muilik te rispen* zwaar om te

dragen, moeilijk om voort te bewegen, te verplaatsen (Ow), *Hi'j kan et niet meer rissen* opbeuren, optillen (Ste), *'k Bin nogal min te riesen; veur een jaor of wat was dat anders, doe stak et mi'j niet zo nauw, mar ik kan d'r now zo goed niet meer tegen* ben moeilijk in iets mee te krijgen, ben moeilijk tot iets over te halen (s: oost.), *Die is muilik te rissen* is zwaar-moedig, melancholiek, toberig (Np), *Die is zwaor te rissen* hij is moeilijk in iets mee te krijgen, moeilijk tot iets over te halen (Ow, s: Obk, bo: Op), zwaarmoedig (Np, Ol-Nl, Ow, bo: Op), ook (bijv. van een zieke): hij vraagt veel verzorging (Ow), *Die is nauw te rissen* hij is snel uit z'n humeur (Spa), *M. is niet zo zwaor te rissen* is niet zo zwaar (lett.) 2. gereed maken, afmaken, zich inspannen om klaar te krijgen (Nbk, Nw, Obk, b: lm) *Dat za'k gauw even rissen* (Nw), *Die beide oolde meensken kun et zonder hulpe niet meer rissen* (Obk), *We moe'n nogal wat rispen om klaor te kommen* (Nbk)

rissenaobel (Bu) bn.; -er, -st [rɪsə'nɔ:bɪ] 1. vriendelijk, prettig, redelijk (in het omgaan met anderen) *Hi'j is altied even rissenaobel* (Bu), *'t Is een rissenaobele man* er valt goed met hem te praten (Bu), *rissenaobele meensken* (Bu), *Die man het wel een rissenaobel oordiel* een goed oordeel (Bu)

rissenaosie (Bu, El, Nbk, b) Ook **rid-denaosie** (Bu, App, Nbk, Np, Nw, ba, p, Wol), **redenaosie** (verspr.) [rɪsə'nɔ:əsi/rɪdə'n.../rɪ:də'n...] - redenering: relaas, betoog *Die stikt soms een hele redenaosie of* (Sz), *Ok een vremde rissenaosie!* (Nbk), *...een aorige redenaosie id.* (Wol), *De spreker hul een hiele rissenaosie* (Bu), *Wat is dat now veur een redenaosie!* een rare, slechte redenering (Wol), *Dat is me een redenaosie van niks* (Spa); het redeneren (Sz), vgl. *Hou now es op mit die redenaosie, ik heb d'r genoeg van* (Sz)

risseneren (Bu, Dhau, Dho, Diz, Nbk, Np, Obk, Op, Ow, Wol b, b: lm) Ook **rid-deneren** (verspr.), **rezeneren** (Obk), **redeneren** (verspr.), **rezelveren** (Dho) [rɪsə'nɔ:əri/rɪdə'n.../rɪ:zə'n.../rɪ:də'n.../rɪsɪ'fɪ:əri] - redeneren, een geprek voeren, keuvelen *Iedere morgen staot daor een koppeltien manluden te rezeneren* (Obk), *Ze hebben*

daor een heel schoft staon te risseneren praten (Dho, Np), *Die beide oolde wiefies zatten zo drok te risseneren dat ze oons niet iens vernammen* (Obk), *Ze zatten gezellig even te riddeneren* (Nbk, Nw, Wol), *Ze bin aorig an et risseneren* zijn maar aan het praten (Ste, Bu), *Die meensken bin drok an 't praoten, ze riddeneren veur 't vaderlaand weg* (Ld, Np); betogen, argumenteren *Ie moe'n aorig risseneren om him van zien ongeliek te overtugen* (Dhau), *Hi'j kan wel goed risseneren* (Nbk), *Wat bin ze weer an 't riddeneren* (Spa), *Hi'j kan goed riddeneren* hij kan praten als Brugman (Dfo), *Dat mannegien kan zo redeneren, hi'j praot ze allemaol van de stoel* (Ld), *Hi'j riddeneert as een aentien metwost dat et vet ontlopen is* het stelt niets voor wat hij betoogt (Ste), *Hi'j riddeneert as een kiepe zonder kop* (Wol), *Ze kun riddeneren as een domenee* (Sz)

rissenering (vo) Ook **riddenering** (Nbk) de; -s, -en; rissenerinkien [rɪsə'n.../...] 1. redenering, logische gedachtengang, betoog *Die rissenering van jow liekt wel aorig goed in mekeer te zitten* (vo), *Een vremde riddenering vien 'k dat!* (Nbk)

risservaosie z. **risselvaosies**

risservaoet (l) [rɪsɪ'fɔ:ət] - reserlaat: voor de oorspronkelijke bevolking, zoals Indianen, ook: natuurreserlaat

risserveeren (Bu, Dfo, Nbk, Nw, Ol-Nl, Ow, Wol) Ook **risselerveeren** (Wol) zw. ww.; overg.; risserveerde, het risserveerd [rɪsɪ'fɪ:əri/rɪsɪ'fɪ:] 1. reserveren: bewaren om later zo nodig te gebruiken, ook: (plaats) bespreken *Is d'r ok plak veur oons risserveerd?* (Nbk)

risservering (spor.) [rɪsɪ'fɪ:əriŋ] - reservering: het risserveren

risservist (l) [rɪsɪ'fɪst] - reservist

risserveeren z. **risselveren**

rissien (Bu, Nbk, Obk, b: lm) et; rissies [rɪsɪn] 1. in *een rissien bokkens*: een aantal bokkingen gebonden in een rijse (bij de kieuwen) (b: lm), nl. twaalf (Nbk) of dertien (Obk), ook *een rissien bokking* (b: lm) 2. overgebleven restje eten, met name aardappelen (Bu) *As d'r nog een rissien eten over is, moe'j' et even toemaeken* (Bu), *een rissien eerpels* (Bu) 3. z. onder **rist**

rist - rits

rist Ook *ris* (Bdie, Dho) (z. ook onder *rissien*) de; -en; rissien [rist/ris] 1. rist, rij, flinke hoeveelheid van dezelfde exemplaren *Die bouwen daor een hiele rist ni'je huzen* (Obk), *een rissien huzen* (Wol), *een hiele rist jongen* een lange rij (Bu), een grote groep (Ma): *Hij het een hiele rist jongen* een flink aantal kinderen (Ma), *een rist vissen* (Ow), *D'r lopen een hele rist schaopen in et laand* (Diz), *D'r gaon hier elke morgen een hiele rist fietsers langes naor de verschillende schoelen* (Obk), *D'r gong een hele ris volk henne* (Dho), *Een hiele rist meensken kwam d'r op of* (Db)

rist et; -s; -tien [rist] 1. rister (deel van de ploeg) *Mit et rister wodt de grond ommeflapt* (Nw, Nbk), *Et rister zorgt d'r veur dat de grond wat ommeslat* (Nw), *...dri'jt de vore omme* (Ste), *De risters ommeruilen hoefde bij sommige ploegen niet, die blieden scharp* (Ste), *...omme-zetten* (Ste), *Et rister van de ploeg daor zit et mes an en dat rister maekt de vorm* (Bu), *Om de risters scharp te kriegen, mossen ze naor de smid om ze omme of dunne te slaon* (Ste), *Et rister wodde weld, om et weer scharp te kriegen; 't is hiete maeken en dan wodde et plat sleugen, zo wodde d'r vroeger ok last* (Nbk)

risteraosie z. *resteraosie*

risveerdig (Bu, El, b: lm, bet. 2: Bdie) Ook *reisveerdig* (Ste) [ris'f.../rejs'f...] 1. klaar om weg te gaan *Bij' risveerdig?* (Bu), *Now bin 'k risveerdig* (El) 2. (van gewassen als bonen, uien) geschikt om aan een draad te rijgen (ter droging) (Bdie)

rit de, ook et (bet. 5, 6); -ten; -tien [rit] 1. tocht: per fiets, auto, schaats enz. *Et was een hiele rit daor naor toe* een lange of moeilijke tocht (Nbk), *Dat was een lange rit* (Nw), *Waor gaot de rit henne?* (Nbk), *een wilde rit* (Op), *We hebben een mooi rittien maekt* (Nw), *Ze bin haost altied op 'e rit weg, ervandoor* (Op) 2. het rijden, in verb. (El, Nw, Ol-Nl, Op, Ow): *Hij het de rit in et gat* hij kan niet op z'n plaats blijven zitten, hij kan niet niets doen: hij gaat steeds weg (Nw), *Die het de rit in de broek* heeft haast (Op), zo ook *Dat kiend het altied rit in et gat* is steeds ongedurig, heeft altijd haast (Ol-Nl, El), *rit op 'e stat* leuk bij een paard (waarvan men de oorzaak niet kan zien) (Ow) 3. één keer

rijden met een paard, paard en wagen, auto enz. *een rittien in de mallemeule* keer dat men - betaald - een aantal malen rondgaat in de draaimolen (b), *Hoevule ritten zollen we maeken moeten om al et zaand d'r weg te rieden?* (Nbk), *Hoevule ritten hej' now mit zoe'n buurtbus op een dag?* (Nbk), *M. kon et bij' de verhuizing van de Schrievers-ronte in twee ritten doen, mit zien grote verhuuswaegen* (Nbk), *iene een rit veur wezen vóór zijn* (Ma) 4. één maal rijden bij een schaatswedstrijd *Wie zal de rit wunnen hebben?* (Np) 5. etappe de volgende rit in de Tour de France 6. mollerit (Dhau, El, Obk, Op, Sz, b: lm) *De mollen hebben op verscheiden plakken in de tuun een rit maekt* (Obk), *Een molle het een vast rit, waor ze naor de sloot gaot te drinken* (Sz), *Aj' last van mollen hebben in de tuun kuj' et beste hier en daor een klem in de rit zetten* (Op) 7. vast spoor, vooral: wildpaadje, holletje met name van hazen en konijnen (verspr. WS, Dfo, Ow) *Die knien had een hele rit maekt* holletje (Dho), *Wij lopen deur et rit* d.i. ook: het wagenspoor in een zandpad (Dho) 8. in *Rit en drift is onbruukber* alles is onbruikbaar: nl. wat bij een boerderij hoort, d.i.: je kunt nergens wat mee (Bu)

ritme [ritmè] - ritme: in de muziek, inzake beweging *in et (goeie) ritme kommen* (spor.), *Ik bin hielemaole uut mien ritme uit m'n gewone doen, uit m'n vaste regelmaat van werken enz.* (Nbk)

ritmebox (spor.) ['r...] - ritmebox

ritmisch ['r...] - ritmisch: met ritme *ritmische meziek* waarvan het ritme opvalt (spor.), *ritmische gimmestiek* (spor.)

ritnaald z. *ritnaalde*

ritnaalde (Bu, Nbk, Nw) Ook *ritnaald* (Nbk) de; -n [rit...] 1. ritnaald *een ritnaalde in de tuun* (Nbk), *ritnaalden in de eerpels* (Nbk, Nw), *Et liekt wel of hij een ritnaalde in de kont het* hij kan geen moment stil zitten, hij gaat steeds weg (Nw) 2. (vooral van een kind) iemand die voortdurend druk is (Bu)

rits I de; -en; -ien [rits] 1. ritssluiting *Ik moet een ni'je rits in die broek zetten* (Nbk) 2. inkerfing, insnijding *Ik heb d'r een hiele rits in sneden snede* met een mes (Nbk), *Ik heb d'r een beste rits in zet mit et mes* (Ste), *een rits in de pulpzak maeken*

mit een mes (El) 3. inkerving in de grond, v-vormig greppeltje e.d., veelal vooral als markering (verspr.) *Veurdāt ze een scheidingssloot maeken, gaon ze even een ritsien maeken* (Ol-Nl), *De rits ligt d'r langes een sleuf(je) als scheiding* (Bu), *een rits maeken tussen twee stokken laand grens d.m.v. een v-vormig slootje* (Spa, El), *een rits in et laand trekken* (Sz), *D'r zit een raere rits in et laand een rare inkerving, 'sneede'* (Ol-Nl) 4. snelle, snijdende beweging *Ze sneden de kiepe mit een rits de kop of* (Obk), *Hi'j gaf mi'j opiens mit een mes een rits over de haand* (Op) 5. zeer kort ogenblik (Diz) *Hi'j was in een rits vot ineens* (Diz) 6. bep. soort krom mes, gebruikt door de klompemaker *Een klompmaeker snidt mit een rits de feguren op 'e klompen; et is een omgebeugen messien mit een hoolden haandvat* (Obk) 7. rist, rij, flinke hoeveelheid van dezelfde exemplaren *D'r gaon een hele rits kiender naor schoele* (El, Diz), *Aj' in de ni'je anleg kommen in Wolvege kriej' zo een rits enten om je henne* (Op), *een hiele rits vissen* (Ow), *D'r gong een rits fietsen langes* (Diz), *een hiele rits huzen* (Nbk), *D'r komt een hiele rits jongen an zetten* (Nw, Nbk), *D'r kwam een hiele rits meensken op of* (Dhau, Db, Dfo), *Ze het de hiele rits weer bi'j d'r al haar kinderen* (Nw), *een ritse jongen d'r omhenne* (Ste), *een hiele rits ansichtkaorten* (Nw)

rits II (WS, El, Ma, Nbk, Obk, bet. 2: b: lm) Ook *reets* (OS, Nt, b: lm), *ritsig* (Dho, Op, Ste) bn. [rits/ri:ts/'ritsəx] 1. bronstig: van geiten, schapen; ook van konijnen (Bdie, Nbk, Ol-Nl, Ste), reeën (Ste) *De geite begon aorig mit zien stattien te tillen, ie konnen wel zien dat hi'j rits was* (Obk), *Die geit is reets, hi'j wiemelt zo mit de stat* (Nbk, Dfo), *Een geit is rits as de r in de maond is!* (El), *Et schaop is reets* (Ma) 2. kapot (b: lm), in *et rits trekken* (b: lm) * (schertsend) *Alles is kits en de bok is rits* alles is o.k. (Wol)

rits III tw. [rits] 1. rits, ter uitdrukking van het geluid van een vlugge, snijdende beweging of van een snelle beweging anderszins *Ze kregen dat hontien te pakken en rits, de kop d'r in ien keer of* (Dfo), *Ze sneden die kiepe zo rits de kop of* (El), *Ze sneden de kiepe rits, rats de kop of*

(Pe-Dbl), *Ze sneden dat schaop rits de strotte uut* (Wol), *Dat was rits jong, en doe was de hele haege d'r of* (Ol-Nl), *Die knien was zo rits vot* (El), *Doe de veearst op 'e stal kwam, gongen de koenen rits in de bienen* (Ow), *Ze slikte et snoepien rits deur snel, met een ruk* (Dho)

ritselen (verspr.) Ook *risselen* (Dhau, Dho, Np, Nw, Obk, Ow, b, j), *russelen* (Dhau, Nbk, Nw, Obk) zw. ww.; onoverg.; ritselde, het/is (bet. 2) ritseld [ritsɛlɔn/'ritsɛlɔn/'rasɛlɔn] 1. ritselen: een ritselend, ritselig geluid voortbrengen *Et riet kan zo ritselen* (Nbk), *Et is roezig weer, de blaeden ritselen zo mooi* (Ste), *De blatties risselen tegen de raemen* (Dho), *De bomen ritselen* (Nw), (onpers.) *Et ritselt in et riet* (Nt) 2. gaan, zich voortbewegen en daarbij een ritselend geluid voortbrengen *D'r ritselt zeker een adder deur de wal!* (Nbk), *D'r risselt een knien deur de bos* (Np), *D'r ritselt wat in et grös* (Nw), *D'r zat een moes aachter et behang te russelen* heen en weer te gaan en daarbij een ritselend geluid maken (Obk), *As et zaod goed druge is mit vlegeldöskan, dan ritselt et uut et stro* (Dfo) 3. versieren, op informele wijze organiseren *In de haandel kuj' ok wel es wat ritselen* (Nbk), *D'r is wat te ritselen* (Ma)

ritsen zw. ww.; overg., onoverg.; ritste, het (bet. 1-4, 6)/is ritst [ritsɛn] 1. ritsen: met een snijdende beweging inkerven, een inkeping e.d. maken, ook gezegd van het maken van een v-vormig greppeltje waarmee men uitzet, afgrenst *Hi'j is d'r over ritst mit et mes* (Bu), *Ze ritsten hum zo deur de jasse sneden met een snelle beweging* (Dho), *Hi'j ritst et mes d'r deur* (Bdie), *Ik bin d'r mar vlug mit et mes deurhenne ritst* (Sz), *Bi'j et uutzetten van een greppel of een sloot moej' eerst ritsen, angeven waor aj' langes moeten; dat ritsen ze d'r uut* (Ste), *Bi'j et uutzetten moej' ritsen* (Nbk), vandaar *de sloot ritsen* aldus uutzetten (Ma), zo ook *een gröppien ritsen* (Ma), *een sleuve ritsen* (Nbk), *Ze bin mit die bomen an et ritsen inkervingen maken* (Dho) 2. (overg.) met een snijdende, scheurende, afstropende beweging van iets trekken, uit elkaar trekken *le moe'n niet zo wild doen, ie ritsen me de knopen van de jasse* (Db), *De ni'jster was mit de oolde*

ritsig - rittelkonte

maantel an et uut mekeer ritsen om d'r nog wat van te maeken veur de kiender (Obk), *bessen van de steelties ritsen* (Ste, Ow), *Rooie beigies ritsten we mit de vorke van et staeltien of* (Bu, Nw, Wol), *de bonen van de stange ritsen* (Nbk), *de tuunbonen ritsen* (Spa), *in ien keer d'r of ritsen* (Nbk)

3. (overg.) met een snelle beweging aan elkaar zetten, vastzetten (Dfo) *Een ritssluting is makkelik: die ritst de boedel zo an mekeer* (Dfo) 4. (overg.) met een grissende beweging ontnemen, afhandig maken *iene wat uut de hanen ritsen: Ze ritsten hum zo de pottemence uut de hanen* (Nw, Dho) 5. (onoverg.) met een snelle, glijdende, vaak schurende beweging ontschieten, door de handen gaan *Et leidseel ritste me uut de hanen* (Spa, Obk), *Aj' een pinke an et touw hebben en die ontschöt je, dan ritst et touw je deur de hanen* (Nw, Ow, Pe-Dbf, Nbk), *...uut de hanen* (El, Obk, Op, Ma) 6. (onoverg.) met een snelle, evt. glijdende beweging gaan (Dhau, Dho, Nbk, Ow) *Ze ritsten zo van die bulte of* (Dho), *De knien ritste mij veur de bienen weg* (Ow), *We ritsten in de kleren, we mossen neudig vot* (Dhau) 7. bolwerken, het volhouden in financieel opzicht (Dho, Pe-Dbf) *Hi'j zat tot de oren in de schuld, hi'j kon et niet meer ritsen* (Dho, Pe-Dbf) **ritsig** z. **rits** II

ritssluting ['r...] - ritssluiting *Ik moet een n'je ritssluting in de broek zetten* (Nbk, Np), *As een ritssluting niet meer in de hoogte wil, is dat soms slim lastig* (Op), *...niet meer los wil...* (Nbk)

rittel Ook **riedel** (Nw, Spa), **rietal** (Nbk) de ['rit|/rid|/'rit] 1. iemand die voortdurend druk praat (Ste) *Oe, wat een rittel* (Ste) 2. druk, ongedurig kind *Wat een rittel is dat kiend* (Sz) 3. in verb.: op 'e rittel (*gaon*) op hol (slaan), nl. van paarden (verspr., b: lm): *De peerden gingen op 'e rittel* (Obk, Wol, Pe-Dbf), zo ook *mit et peerd op 'e rittel gaon* op hol raken (Ste), *Die peerden bin op 'e rittel* zijn op hol geslagen (El, Nt, Ow, Bdie), (in vergelijkbare zin:) *De klokke is mal op 'e rittel* loopt erg onregelmatig, te hard (Db), (van personen:) *op 'e rittel wezen* er tussenuit zijn, op pad zijn (verspr.), ook: veel vertellen in korte tijd (Obk): *Hi'j is aorig op 'e rittel* (Nbk, Obk), ongedurig

zijn, druk doen (en druk praten) (Ma, Nbk): *Ze bin op 'e rittel* (Nbk), *Die is hielemaal op 'e rittel* over z'n toeren, overstuur (Bu, Dhau), *...finaal...* id. (Ld), zo ook *Die is mit et heufd op 'e rittel* (Dhau), *Ze is (vaeke) op 'e rittel* zit (vaak) achter de mannen aan (Nw), *Die is mit et gat op 'e rittel* gezegd wanneer een oudere vrouw een relatie zoekt met een jongere man, of wanneer een jong meisje met een oudere man aanpapt (Bu), *Hi'j het de rittel in de kont* gaat steeds weg, kan geen moment stil zitten, is erg ongedurig (Nw), *...in et gat* id. (Db, Dfo, Diz, Nbk, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Sz, Wol), *...de riedel in et gat* id. (Nw, Spa), *...de rietel...* (Nbk), verder in *an de rittel wezen* diarree hebben (Ol-Nl), *Die man is aaltied an de rittel, de straotstienen slieten gewoon* hij is op pad, zelden thuis (Pe-Dbf), *Hi'j gaot an de rittel* gaat weg, ervandoor (Wol), *Ie bin aorig an de rittel vandeweke* veel onderweg (Spa) **rittelen** (Dho, Obk, Op, Ow, Pe-Dbf, Ste, Sz) zw. ww.; onoverg.; rittelde, is (bet. 1, 2)/het ritteld ['ritlɛ] 1. ritten, druk en beweeglijk gaan, zich heen en weer bewegen, heen en weer schuiven (Dho, Ow, Pe-Dbf, Sz) *Die rittelt mar wat henne-en-weer* (Dho), *D'r rittelt een muus over de vloere* (Sz), *Dat kiend zit mar henneweer te rittelen* heen en weer te schuiven (Obk), (gezegd tegen iemand die niet stil kan zitten:) *Hool es op te rittelen* (Dho, Pe-Dbf) 2. rammelen, ratelen (bij het gaan) (Obk, Op) *Heur die oolde waegen es rittelen, alles zit los en is raetelschellig* (Obk), *Hi'j kwam d'r op 't lest nog hadde an rittelen op zien oolde fiets* (Op) 3. ratelend, aan één stuk door druk praten (Ste) *Die rittelt, die het altied et woord* (Ste)

rittelig (Obk, Ow, Sz, Pe-Dbf) bn.; -er, -st ['ritlɛx] 1. druk en ongedurig *Veur et reets wodden van een geit is die eerst rittelig* (Ow), *Die is altied lieke rittelig in 't gat, ze het nooit tied om es een posien rustig te zitten* (Obk), *Dat meens is zo ongedurig, die het nooit gien rust, ze is zo rittelig* (Sz), *Wees toch niet zo rittelig* (Pe-Dbf)

rittelkonte (Dfo, Pe-Dbf, Spa) Ook **riedelkont** (Obk, Wol), **rietalkonte** (Spa), **riedelworm** (Wol), **riedeworm** (Wol) de;

-n; ...kontien ['rit].../'rid].../'rit].../'rid].../'ridə...] 1. iemand die niet stil kan zitten, vaak ook: druk, ongedurig kind *Die riedelkont het nooit gien zit in 't gat* kan niet stil blijven zitten (Obk)

rittelmesiene (Ste) de; -n ['rit]... 1. iemand die druk en ongedurig is

ritueel (v) ['rity'm:t:l, ...'wt:l] - ritueel, in verb. *Twie keer daegs etzelde ritueel* dezelfde, gewoon geworden handeling (v)

rituutslag (spor.) ['r...] - rituitslag

ritvliege (Db, Dhau) ['rit...] - springtor, kniptor

ritworm (Nbk, Spa) Ook *rietworm* (bet. 1: Nbk) de; -s, -en; -pien ['rit.../'rit...] 1. erg bewegelijk kind, ongedurig kind *Wat een ritworm, de hieltied mar henne-en-weer* (Nbk) 2. in een ritworm in de kont hebben niet stil kunnen zitten (Spa): *Ie hebben een ritworm in de kont!* (Spa)

ritzege (spor.) ['r...] - ritzege

riw (Dho, El, Ld, Np, Ow, Ste, Wol) Ook *geriw* (Ow), *rieuw* (Ow, Pe-Dbl, bo: Np, Nw), *ruw* (Bu) et [ri:m/gə'ri:m/ri:m/ry:m] 1. boerengereedschap *Hij zit krap in et riw* (Ste), *Et riw het nogal wat opbrocht op et boelgoed* (El), *Zetten jow et riw even klaor?* (Wol), *De boeren hebben tegenwoordig groot rieuw* (Ow), *Jonges, et ruw binnen, want as et morgen vot is, is et eigen schuld* (Bu)

riws z. ruws

riwwen z. ruwen

riwwerig z. ruwerig

Rizziger I (verspr. WS) de; -s ['rɪzəgɪ, ...gər] 1. iemand geboortig uit, woonachtig in *Der Izzerd*

Rizziger II bn.; niet tegelijk voor een onzijdig zn. én na een onbep. lidw. ['r...] 1. van, m.b.t. *Der Izzerd*, vgl. *Rizziger karkien* (Ste), *de Rizziger stelbrugge* bep. brug over de oude *Stellesfoot* in Hooftwoolde (s: Diz)

Rizzigerstel (s: Diz) et [...'s...] 1. bep. brug, z. onder *Rizziger* II

robbedoes (Db, Dfo, Obk, Ste) de; ...doezen; -ien ['robədu:s] 1. druk, onstuimig kind (Db, Dfo, Obk) 2. ruig behaarde hond (Ste)

robbegien (Bu, Obk, Pe-Dbl) et; ...gies ['robəxin] 1. ruwe plek op de huid (Obk) *Ik had een robbegien op 'e haand, ik had mi'j al es sneden op dat plak* (Obk) 2.

partijtje, robbertje (Bu), in *een robbegien frosselen* (Bu) 3. ondeugend kereltje (Pe-Dbl) *Wat bi'j' toch een klein robbegien!* (Pe-Dbl)

robbel (Ld, Nbk) de; -s; -tien ['rob] 1. oneffen plek van een robbelig oppervlak *Dat pakkien touw zitten allemaol robbels in* (Ld)

robbelen (Db, El, Ld, Obk, Op, Spa, Sz) [rob]n] - robbelend gaan, gaan en daarbij een roffelend geluid maken *As de plaanken wat uut mekeer liggen op een broggien en ie rieden d'r mit de fiets over, dan robbelt et reer* (Ld), *D'r robbelt een auto over de brugge* (Spa), *Aj' bi'j Kontermaans over de broggies fietsen, dan robbelen de banen d'r over* (Obk), *In de oorlog heurden je de fietsen wel robbelen in de veerte, deur et gebrek an fietsbanen* (Op), *Aj' mit de fiets over de veeroosters gaon, dan robbelt et zo* (Db), *over de reusters robbelen* d.i. inzake de banden, wielen (El)

robbelig (verspr.) Ook *robberig* (Bdie, Bu, Dho, Nbk, Np, Nw, Obk, Ste, Sz, Wol) bn.; -er, -st ['rob]əx/'rob]əx] 1. hobbelig, oneffen, ruw (ook van de huid) *De huid is me zo robberig* (Ste), 'n *robberige* huid (Nw, Wol, bo: Bu), *Deur al dat zwaore butenwark het hij robberig vel* (Obk), *Wat is zien gezicht robberig, allemaole bulties en poekelties* (Ste), *Hij is wat robbelig om 't gezicht* (Dho), *Mien hanen bin robberig* (Dho), *As de varkens pokkens hebben, moe'n ze inent wodden, dan kun ze wel weer beter, mar ze kriegen een rare, robberige* huid (Sz), *Een schelpe is glad en een nuunder is robbelig* (Bu), *De mouwe van de jasse wodt van onderen hielemaol robbelig* (Db), *De eerpels bin robberig* met oneffen oppervlak, met aardappelschurft (Np), *Et ies is robberig* (Dho, Diz, Nw, Nbk), *D'r zatten ribbelties op et ies, daor wodde et robberig van* (Ste, Wol), *Deur de hadde wiend is et ies robbelig wodden* (Db), *Et ies was robbelig deur bevreuren regen en hagel* (Spa), *Wat is dat hooft robbelig* (Bu, Nw), *een robbelig pattien* (Dfo), *Et vloerkleed ligt niet vlak, et is zo robbelig* (Op)

robberig z. robbelig

robberleerze z. rubberleerze

robien (s, b: ln) de; -en; -tien [ro(:)'bin] 1. tureluur

robieten - roddelschute

robieten (Ma) mv. [ro(:)'bitɲ] 1. rooie bieten *We kriegen vanmiddag robieten* (Ma)

robol z. *roegebol*

robont z. *roodbont*

robonte (Bu, Db, Dfo, Nbk) Ook **roodbonte** (Bu, Dho, Diz, Nt, Spa, Sz) de; -n; robontien [ro(:)'bontə/...] 1. roodbonte koe

robot (I) ['ro:bət] - robot *as een pergrammeerde robot* (v)

robuust z. *rebuust*

rochel (Nbk, Nt) de; -s; -tien ['rox] 1. hetz. als *rachel*, z. *aldaar Ik bin nog de hieltied verkolen, mar de rochels beginnen now los te kommen* (Nbk)

rocheldobbe (App, Bdie) de; -n ['rox|...] 1. hetz. als *dobbe*, echter met welput (App) 2. petgat e.d. waarin men steeds afval werpt (Bdie)

rochelen zw. ww.; onoverg.; rochelde, het rocheld ['rox|ɲ] 1. rochelen (vaak: en daarbij fluimen opgeven) *Aj' et op 'e bost hebben, dan rochel ie* (Nw), *Hi'j rochelt nogal wat, et zit 'm aorig vaaste* (Nbk, El), *Hi'j rochelt aorig* (Nw), *Ik heurde et rochelen, et zit wel los* (Dho), (onpers.) *Et rochelt me wat in de bost* (Np), zo ook *Hi'j het 't niet veur mekaar, want 't rochelt 'm aorig* (Sz), *Hi'j ligt mar te rochelen, et is niet vule meer* (Pe-Db), *Hi'j dot niks as rochelen en kochelen* (Ow) 2. een rauw, reutelend, rochelend geluid maken, 'prutten', met name van een pijp *As de piepe rochelt dan moej' 'm schonemaeken mit de pieperaeger* (Bu), *As d'r vocht in de piepe zit, begint hi'j te rochelen* (Dfo), *et rochelen van de piepe* (Nt, Diz), *Oonze klokke rochelde vroeger as et aander weer wodde, dan luudde hi'j dof* (Nbk) 3. (door varkens, bij het zogen:) een knorrend geluid maken (Obk) *De motte rochelt tevreden as hi'j an 't voeren is mit de biggen* (Obk)

rochelig (Nbk) bn.; -er, -st ['rox|əx] 1. veel rochelend, hoestend *Hi'j is aorig rochelig* hij moet veel hoesten, rochelen (Nbk), *Hi'j is rochelig wodden* (Nbk)

rochelkonte (Bdie) de; -n; ...kontien ['rox|...] 1. hetz. als *rochelpot*, z. *aldaar*

rochelpot ['rox|pət] - rochelpot *Ie bin me ok een oolde rochelpot, niet!* jij rochelt nogal veel, zeg! (Nbk)

rochelzak (Dho) de; -ken; -kien ['r...] 1. iemand die altijd *rochelt*, hetz. als *rochel-pot*, z. *aldaar*

rock (spor.) [rək] - rock

rock en roll (verspr.) [rəkē'rəl] - rock en roll

rock en rollmeziek (spor.) [rəkē'rəl...] - rock en rollmuziek

rockband (spor.) ['rəgbənt] - rockband

rockmeziek (spor.) ['r...] - rockmuziek

rockzanger (spor.) ['r...] - rockzanger

roddel (Nbk) de; -s; -tien ['rəd] 1. roddelarij *'t Is allemaole roddel, je!* (Nbk) 2. iemand die veel roddelt 3. lasterpraatje *Wi'j' ok nog even een klein roddeltien heuren?* (Nbk)

roddelblad ['r...] - roddelblad

roddelder (Obk) Ook **roddeler** (El, Nbk) ['rəd|dr/...lɪ] 1. roddelaar *Ze moe'n wat oppassen mit die kerel, want et is een roddelder* (Obk), *Dat is wel zoe'n oolde roddeler!* (Nbk)

roddelen ['rəd|ɲ] - roddelen, lasterpraatjes verkopen *De meensken roddelen een boel over een aander* (Nbk, Ste), *Die man roddelt van de hele buurte* over iedereen in z'n woonomgeving (Bdie), *Hi'j mag graeg roddelen* (Bu), *Van roddelen komt nooit veule goeds van* (Ow)

roddeler z. *roddelder*

roddelkont (Diz, Nbk) Ook **roddelkonte** (El) de; -en; -ien ['rəd|...] 1. iemand die voortdurend roddelt *Dat is wel zoe'n roddelkont!* (Diz, Nbk)

roddelkonte z. *roddelkont*

roddelkraante (spor.) de; -n; ...kraantien ['r...] 1. krant, dag- of weekblad e.d. met veel roddels

roddelpasse (I) ['r...] - roddelpers

roddelpot (El, Nbk, Obk) de; -ten; -tien ['rəd|pət] 1. iemand die voortdurend roddelt

roddelpraot ['rəd|...] - roddelpraot, als verkl. ook: lasterpraatje *een roddelpraotien op gang brengen* (Bu)

roddelpraotien (Db) ['r...] - roddeltje, lasterpraatje

roddelrebriek (spor.) ['r...] - roddelrubriek

roddelschute (Db, Ld, Nbk, Np, Obk, Ol-Nl, Op, Ow) de; -n; ...schutien ['rəd|skytə] 1. vrouw die vaak roddelend kletst

roddeltien ['rod|tin] - roddeltje
roddelzak (Bdie) de; -ken; -kien ['r...] 1. iemand die voortdurend roddelt
rodedenderum z. *redenderum*
rodedendrom z. *redenderum*
rodedendrum z. *redenderum*
rodelbaene (spor.) ['r...] - rodelbaan (waarlangs men rodelt)
rodelen (spor.) ['ro:əd|n] - rodelen
roden z. *rooien*
rodederom z. *redenderum*
rodendron z. *redenderum*
rodendrum z. *redenderum*
rodens (Dfo, Np, Sz, s) Ook *rooiens* (Db, Dfo, Np, Nt), *rooien* (Dhau, Dho, Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow, Spa) de ['ro:ə dɪs/'ro:əjns/'ro:əjɪn] 1. roodheid, het van rode kleur zijn, in uut 'n *rodens schienen* [en var.] roodachtig, met rossige weer-schijn, van rode kleur: *Mien zwatte rok vien ik niet mooi, hij schient zo uut zien rooiens* (Db), *'t Is mooi fien theegoed dat uut een rodens schient en oorties an de koppies* (Dfo), *'t Schient uut een rooien* gezegd bijv. van een jurk (Dhau, Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl, Ow)
roder z. *rooier*
rododenderum z. *redenderum*
rododendrom z. *redenderum*
rododendron z. *redenderum*
rododendrum z. *redenderum*
rodolm|g (Bu) bn.; -er, -st ['ro:(ə)'dɔlməx] 1. ijzeroer bevattend (z. ook *oerig*), op de aanwezigheid van ijzeroer wijzend i.v.m. de kleur van de grond, het water *Et waeter is rodolmig* (Bu)
roe Ook *roede* (bet. 3: Db, Dhau, Ma, Obk, bet. 4: Np, bet. 5: Np, bet. 6: s: Np) de; -den, ook wel -nen; -gien [ru, ru: (vooral west.)/'rudə, ook ru:də (vooral west.)] 1. roe, bosje van meestal meerdere twijgen, om iemand voor straf mee te slaan of om mee te dreigen *de roe van Zwatte Piet, Hij kreeg mit de roe* nl. voor z'n achterste (Ld) 2. raamroede (verspr.) *een roe in de glassies* (Ow), *...in een groot raem* (Ow), *D'r is een roe kepot* (Diz), *Ze hebben de roe uut 't raem daon* (Dho), *smalle roegies tussen de glaezen* (El, Dfo), *Van iene roe van dit raem is de stokvarve of gaon* (Op), *De staonde roe is meerstal van iekenhooft* (Obk), *Now vienen ze roegies weer mooi in de ruten* (Sz) 3.

gordijnroe *We moe'n niije roeden in de overgedienen hebben* (Ma), *de roede van 't gedien is naor beneden kommen* (Obk), *We hebben een keuperen roede in de gedienen* (Db, Dhau) 4. meetroede, maatstok (Bu, Np, Obk, Ste, b): van vier (Np) of vijf meter (Ste) *Een roede van vier meter, die wodde op et vene legd; ien keer in de lengte en ien keer in de brette was percies een roe (zestien vierkaante meter)* (Np), *een roe om de turf op te meten* (Obk), *De roe daor mat ie et laand mit op* (Ste), *De halve roe kwam d'r bij de meetroede van twee meter* (b) 5. bep. lengtemaat (verspr.): vier meter (OS, Np), vijf meter (Ste), *een vuufmeterse latte, ok wel roe* d.i. bij het opmeten van land (Ste), echter bij de turfwinning: twee tot drie meter (Nw, Ste), *de lange roe* nl. 16 voet (één voet = 30 cm) (Np), zo ook *de kotte roe* 12 voet (Np), *de volle roe* vier meter (Ld), *de halve roe* twee meter (Ld), vandaar *twie halve roeden* (Ld), *de strekkende roe* de roe als lengtemaat (El), *Vroeger wodden alle uutgangen uutmeten in roeden* (Ol-Nl) 6. oppervlaktemaat, van verschillende grootte, vgl.: *De gewone roe is een are, de 'kleine roe' verschilt nog wel es, van plak tot plak* (Bu), d.i. echter vooral: 16 m² (OS, Bu, Np, Pe-Dbl, Sz), *Heit had vroeger een stok, daor mat hij mit, een stok mit keuperen knoppen, daor koj' de kleine en de grote roe mit meten* (Bu), eerder ook wel van grotere afmeting (Sz), *een roe laand: 6 1/4 roe is een are, een are is dus 6 1/4 x 16 m²* (Bu), waarnaast ook: honderdste deel van een are (Bu, Ste, bo: Dho), *de kleine roe* 16 m², nl. in *Tronde* bij *Else*, dit in tegenstelling met *roe* = are (Bu, Obk, Ste), vandaar *6 1/4 kleine roe is een roe* (Bu), waarnaast de aanduiding *grote roe* are (Bu), vgl. *Heit had vroeger een stok daor mat hij mit, een stok mit keuperen knoppen, daor koj' de kleine en de grote roe mit meten* d.i. afmeten (Bu), zo ook *een roe eerpels* een are (Ste), *een roe laand* een are (s), *Een bunder is honderd roe* d.i. een hektare is honderd are (Obk), *De eerpels wodden bij de roe rooid* per are (Pe-Dbl, Ste), *Wij hebben vief bunder en veertig roe grus* en 40 x 16m² (Db), *Een bunder is goed 600 roe* d.i. 600 x 16m² (Ld), vgl. ook *Een bunder is 625*

roebel - roeg

roe, de eerpelrooier vraagt dus 625 keer et overienkommen bedrag per roe (Ow), zo ook: *vier gulden de roe* nl. bij het rooien van aardappelen: per 16 m² (Ow, El), *Daor was de boer mit akkoord veur zestig centen de roe* (vo), *vierkaante roe de roe* als oppervlaktemaat (El), *Et gong om vier roe turf, 4 x 16 m² turf van acht klim, dat bin acht laogen mit de dikte van een turf; et gong dan om zoe'n 13000 turven en daor kreeg de veeneigener f 5,- veur* (Ow), *De turfmaeker had anneumen wark per roede (16 m²); as de zoemer nat was, dee hi'j d'r trouwens wel vier weken langer over as in een dreuge zoemer* (s: Np), (bij het meten van eenheden veen:) *de lange roe 20 m²* (Np), *de kotte roe 16 m²* (Np), *Et baggelen wodde vroeger per roe turf betaeld* (Op), *De veenbaos wol minder geven veur de roe* (j), *De turfmaeker hadde anneumen wark, per roede* (s: Np), *As ze in 't veen waren moesten ze vast zes roe doen, anders hadden ze gien daghure, mar d'r waren ok wel die tien roe deden* (Sz) * *As de roe van 't gat is, bin de stokslaegen vergeten* als de pijn en de narigheid voorbij zijn, vergeet men zulk ongemak, met name gezegd bij een bevalling die zo zwaar is dat men geen kinderen meer zou willen, terwijl men die later weer wel wil (Nbk)

roebel (spor.) ['rubl] - roebel

roede (bet. 1: verspr., bet. 2: Bdie, Spa, bet. 3: Diz, Obk, Wol, bet. 4: Bu, Ld, Spa) Ook **roe** (bet. 1: verspr., bet. 2: Obk, Pe-Dbl, bet. 3: Dho, Ow, bet. 4: Bu, Obk, Ow) de; -n; -gien ['rudə, ook 'ru:də (vooral west.)/ru, ru: (vooral west.)] 1. molenroede, hoofdbalk van een molenwiek, bij uitbreiding: molenwiek *De roeden van de meule bi'j de Lende bin d'r of* (Pe-Dbl), *In de meule is een nije roe kommen* (Bdie, Dhau) 2. elk der stijlen waarlangs een kap van een hooiberg omhoog of naar beneden wordt geschoven (Bdie, Obk, Pe-Dbl, Spa) *De roe van de hujbarg was bi'j de grond ofknapt* (Pe-Dbl), *vier roeden onder een hujkappe* (Bdie), *le hadden vroeger hooibergen mit drie of mit vier roeden* (Spa) 3. hooiroede (Dho, Diz, Obk, Ow, Wol) *Et huj is aorig warm, de roede moet d'r mar in* (Diz), *Ze hebben daor hujbruj, want ik hebbe iene mit de roe zien fietsen* (Dho) 4. penis van een hengst (Bu, Dho, Ld, Obk,

Ow, Spa) *De roe van een hingst kan lang en kot wezen* (Obk), *As een hingst een klap van de merrie tegen de roe krigt, kuj' et dekken wel vergeten* (Ow), *Hi'j lat de roede aorig hangen* (Spa), *De roede van de hingst wol niet in aktie kommen* (Ld), *De hingst had mankement an de roe* (Dho)

roedekruus (Nw) et; ...kruzen, ...krusen; ...krusien ['ru(:)də...] 1. vensterkruis

roedel (Np) et; -s; -tien ['rudl] 1. roedel, nl. groep, kudde reeën, herten

roeden (Bdie, Db, Spa) zw. ww.; overg.; roedde, het roeded ['rudn (Db), 'ru:dŋ] 1. hetz. als *hujroeden*, z. aldaar et *huj roeden op temperetuur* (Bdie), *Hui roeden we altied* (Spa)

roedenties (Sz) mv. ['rudntis] 1. benaming voor stukjes land op de *Lendiek*, de dijk langs de *Lende*

roeder z. *hujroeder*

roef I (Bu, Dfo, El, Ld, Nt, Nw, Op, Ow, Sz, j) de; roeven; -ien [ruf] 1. overdekte plaats in een vrachtschuit e.d. (Nt, j) 2. kap van een klomp (Bu) *Hej' now al weer de roef van de klomp?* (Bu) 3. ruif (Nw) 4. ommezien, kort ogenblik, in *in een roef* (Dfo, El, Ld, Op, Ow, Sz): *Die is in een roef klaor* (Sz, Ow), *Ze vleug in een roef deur alle wark henne* (Ld), *In een roef was de kaemer schone* (Dfo)

roef II tw. [ruf] 1. roef, ter uitdrukking van het geluid van een snelle beweging *Roef! Klaor was et* (Bu), *Roef, en vot is hi'j* (Dho, Spa)

roefsie (Nw) Ook *roeftie* (Pe-Dbl) tw. ['rufsi/...'ti] 1. roef, ter uitdrukking van een snelle beweging *Doe wol de vrouw de pannekoeke keren mit 't mes... en roefsie, daor lag hi'j op 'e grond* (Nw), *Foetsie, daor gaot hi'j, en roefsie, weg is hi'j* (Nw), *Die man had roeftie et waark daon, mar et was d'r dan ok wel naor* (Pe-Dbl)

roeftie (Nw) de ['rufti] 1. korte tijd, oogwenk 't *Is mar een roeftie* het duurt maar eventjes (Nw) 2. z. *roefsie*

roeg Ook **ruug** (WH) bn., bw.; -er, -st [rux/ryx] 1. (bn.) behaard, zeer harig *Wat een roege kop mit haor* (El), *Die het et haor roeg om de kop* (Bu), *Wat het die et haor roeg* (Nbk), *le moe'n je scheren, ie bin zo roeg om de kin* (Db), *een roege hond* (Obk), *le zien tegenwoordig niet zo-veule van die roege roepen kroepen harige*

rupsen (Np, Ld), *Die zit d'r aorig roeg in is nogal behaard (Np), Hij het grote, grauwe hanen mit haor, zo roeg as een beer (Ld) 2. in roege mest e.d.: mest met stro vermengd (Bu, Np, Nw, Op, Sz, Ste), roege dong id. (Dhau, Np, Ow, Pe-Dbl), zo ook Ruge messe, daor zit houvast in samenhang (Spa), ruge stront id. (Sz) 3. slordig gekleed, onverzorgd, haveloos De kleren hangen him roeg om de huid (Dfo), Ze is nooit netties, et hangt d'r allemaole wat ruug omme (Sz), Die is aorig roeg in de kleren (Dhau, El, Nbk), N. zat wel es wat roeg in de kleren (Diz, Op), Ie moe'n niet zo roeg op je kleren wezen (Ste, Dho), Die meensken hebben de tuun d'r mar roeg bij' liggen (El), Die kiender lopen d'r altied mar wat roeg henne, ze kun tieden mit een knope van de kleren lopen (Obk), Dat maegiën lopt d'r bij', altied lieke roeg in de kleren (Db) 4. rommelig, slordig of grof in de wijze van doen, maken, niet, slecht of maar ten dele bewerkt een roege huusholing (Diz, Nbk), In die huusholing gaat et allemaole lieke roeg toe (El), ...roeg en rouw toe (Obk), Hij pakt nooit wat op, hij is wel zo roeg (Nbk), Die is een betien an de roege kaant (Ste), Ik heb hulp veur et roege wark voor het niet-fijne werk (Db), roeg veur de kont slordig van aard (bo: Np), Et is daor roeg over de taofel, et komt daor niet zo krek (Obk), roeg verstellen op slordige wijze (Ma), Hij werkt hadde, mar wel an de ruge kaant maar wel enigszins slordig (Sz), Hij maekte dat roeg en rouw (Nw), Om huus ligt et d'r roeg bij' slordig, rommelig (Db, Ld, Dho), een roege bende (Ste), (zelfst.) een roegen iene slordige persoon (Nbk, Ol-Nl, Ste), Et is daor hielemaole niet smerig of vies, mar wel wat roeg (Op), Dat is mar roeg wark van je (Np, Nbk), Ze hebben roeg wark maekt (Nbk), zo ook Ze hebben dat mar wat roeg ofzien (Ol-Nl, Np), Et is wat roeg ofmaekt (Bdie), Wat hebben ze dat kassien roeg ofwarkt (Sz, Nbk), As et hujjen roeg gebeurd is, ligt dat laand d'r roeg bij' (Ste), Et is mar wat roeg eten, wat bij' mekaander proesd (Nbk), Et was daor in dat kosthuus wel een goeie kost, mar de pot was soms wel es wat roeg (Op), Et is mar roeg klaormaekt, allemaol dikke stokken kool in de panne (Nw), Hij*

nemt et niet zo nauw wat et eten en drinken betreft, hij is d'r goed roeg in (Ol-Nl), Hij is slim roeg op et eten en drinken, ik zal niet graeg bij' 'm eten willen (Nt), Dat eten giet d'r mar roeg toe (Dfo), Et is wat een roege eteri'je (Pe-Dbl, Bdie), een roege eter iemand die onge-manierd eet (Ow), ook: iemand die het niet veel schelen kan wat hij te eten krijgt (Nw), een roege vreter id. (Bu), Et roege voer komt bij' een koe eerder in de pens hetz. als roegvoer, z. aldaar (Op), Hij was roeg in al zien doen en laoten (Dfo), Polderjongen bin hadde warkers en roeg op heur zels zijn nogal slordig qua eigen verzorging (El), zo roeg as een varken zeer slordig zijnd (Ma, Nbk), ...as een bos touw id. (Ma), ...as touw (Nt) 5. ruw in manieren en/of woordgebruik Die vent is roeg in de mond (verspr.), ...in de bek (verspr.), ...in de praot (Np), ...op 'e tonge (Obk), ...mit de bek (Ol-Nl), Hij het een roege praot! (El, Nbk), Hij het altied zoe'n roege bek, beschaefd praoten kan hij niet (Op), Aj' je wat roeger utdrokken, zeg ie 'miege' in plaets van 'pisse' (Obk), Hij is zo roeg en rouw (Bu, Nw), ...roeger en rouwer kan et niet (Ste), Et komt d'r mit die kerel lieke roeg en rouw uut (Np), Die is altied lieke roeg en rouw (Ow), N. doet soms wel es wat roeg en rouw, mar d'r zit een goed hatte in (Op), De tael die ze schopte kwam d'r roeg en rouw uut (Nw, Dfo), Wat het die kerel roeg praot (Op), een roege praoter (Ma, Nw), roege tael (Ma, Sz, Pe-Dbl), Die lomperd komt d'r altied lieke roeg mit an (Obk) 6. (bn.; van een oppervlak) niet glad, niet geschaafd, niet gemaaid of anderszins bewerkt In de winter kuj' (last van) roege hanen hebben (Dfo, Diz, Np, Ste), Ik heb zokke roege hanen! (Spa), De hanen bin me wel zo ruug (Spa), De koffiemeule was roeg d.i. de gemalen koffie bleef aan het mechaniek kleven (Np), Dat is een roege plaanke, daor moet de schaeve nog even over hullen wodden (Nbk, Np), Die jurk wodt zo roeg (Ste), Die stof is me wat te roeg veur een rok, alle honnehaor blift d'r an hangen (Nbk), Dat laand is slim roeg liggen bleven, et is niet goed ofweided deur de koenen (Obk), 't Laand ligt nog slim roeg, we moe'n nog pollemi'jen (Diz), Dat stok

roegachtig - roegelen

laand ligt d'r mar wat roeg henne, d'r wodt niet vule an daon verwaarloosd, niet verzorgd (Nbk, Op, Ld), *Daor ligt een roege hoeke grond* (Nbk), *Die hoeke grond ligt d'r roeg en verweerloosd bij* (Dhau, Diz, Pe-Dbl, Np), *...ligt d'r roeg en rouw henne* (Np), *een roege hoeke onlaand* (Bu), *een roeg stokkien laand* (Ol-Nl), *Dat laoten we roeg liggen* (Ste) 7. (bn.) nog niet tot een produkt gemaakt, in *roege was* nog niet omgesmolten honingraten (bs: Dfo) 8. (bn.; van het weer) onstuimig *roeg weer* (Bu, Op) *Pattietieden kan et roeg vriezen* (Obk) 9. (inzake personen) woest, wild, onstuimig *Daor he'k een ofkeer van, as et zo roeg en wild toegaot* (Nbk), *Hi'j ridt hadde en roeg* (Ste), *Hi'j het een roeg leven leid* (Nw), *Et manvolk in dat plak was vroeger roeg volk* (Db) 10. behoorlijk kwaad, in verb.: *Hi'j het de roege musse op is gauw kwaad*, is kort aangebonden (Dfo), *De kop wodt 'm roeg* hij wordt boos (Ma, Np, Nw, Ste), *Hi'j is roeg in de kop* is boos (Bu), *Ze hebben him de kop roeg maekt* ze hebben hem flink kwaad gemaakt (Ow), *Aj' niet op joe donder hebben willen, moej' uut zien vaerwaeter blieven want de kop staot 'm ruug* (Sz) 11. globaal, ongeveer, niet helemaal precies *Ze hebben et mar wat roeg berekend* (Dfo), *et roeg bekieken* globaal bekijken, inschatten (Wol), *Naor een roege berekening zal dit wark al gauw twee tonne kosten* (Op), *in roege trekken* (v), *ten roegste even uutrekken* bij benadering, globaal (Ste), *Die hekke is kepot west en is ten roegste weer oplapt* (Spa), *et wark ten roegste an kaante hebben* (Ow), *De netaoris rekende heur te roegste veur wat et boelgoed opleverd hadde* (vo), *schone en roeg netto en bruto* (Bu) * *De wereld is roeg en die him niet redden kan is sloeg* (Nbk, bl), (schertsend van een behaard iemand, vooral van iemand met een baard:) *Roeg is waarm*, ook gezegd wanneer iemand nogal slordig gekleed gaat (Nbk)

roegachtig (Nbk) bn.; -er ['ruxaxtəx] 1. enigszins *roeg* in diverse bet., z. aldaar *Et is wel een goeie warker, mar hi'j is toch wat roegachtig* (Nbk)

roegaor (b: lm, p) de; -en ['rugɔ:ər] 1. slordige werker

roegaorend (Dho) de ['ruɔ:ərnt] 1.

slordige werker

roegbaord (Nbk, ba) de; -en; ..baortien ['ruy...] 1. hond met flinke haargroei rond de bek, hetz. als *voelbaord* (Nbk), ook: persoon met grote baard, in *Keuning Roegbaord* de winter (ba, Nbk)

roegbek (Db) de; -ken; -kien ['ruybek] 1. iemand die steeds ruwe taal gebruikt *Wat is die vent een roegbek, i'j kun d'r niet fesoenlik mit praoten* (Db)

roegbekt (Ste) bn.; pred. ['ruybekt] 1. ruw in het taalgebruik

roegbiender (Pe-Dbl, Np, Nw) Ook *ruugbiender* (Sz) de; -s ['ruybindr/'ryy...] 1. ruwe klant *Ik vien die kere! mar een roegbiender* (Np)

roegboks (Dfo) de; -en; -ien ['ruyboks] 1. slordig iemand *Et is een roegboks in zien wark* (Dfo)

roegbroek z. *roegebroek*

roegebol (verspr. OS, Op, b: lm, p) Ook *robol* (Bdie, Bu, Obk, Ow, Nt, Pe-Dbl, fp, b: lm) de ['rugəbəl/'rɔ:bəl] 1. heermoes, vgl. *Huj waor peers in zit, wodt ok robol tegen zegd; dat wol een koe niet, mar een peerd kon et nog wel hebben* (Bu); ook wel: lidrus of hooi met heermoes

roegebolhuj (Dhau) et ['r...] 1. hooi met daarin veel heermoes *Roegebolhuj is slecht mar veur een peerd is et wel goed* (Dhau)

roegebroek (bo: Bu, Nw) Ook *roegbroek* (Np) de; -en; -ien ['rugəbruk/'ruybruk] 1. slordige persoon

roegedongbult (Bu, Ow) de ['rugəd...] 1. mesthoop van *roege dong*, d.i. mest met stro vermengd

roegelen Ook *rugelen* (Nt, Spa, ko) zw. ww.; onoverg.; roegelde, het roegeld ['ru gɫn/'ryg...] 1. verspreid en/of min of meer rollend neervallen of laten neervallen van droge stoffen, van kleine, ronde voorwerpen enz. *Et zaand kan je zo mooi deur de vingers roegelen* (Obk), *Et zaod is zo riepe, dat et roegelt d'r uut* (Diz), *Et zaod rugelt in et stro* (Spa), *Et wi'jt zo hadde, de appels roegelen van de boom* (Nw, Nbk), *De appels bin zo riepe, as d'r een betien wiend is, roegelen ze d'r of* (Obk), *De appels roegelen op 'e grond* (Bu, Dhau), *De rogge moet d'r neudig of, et begint al te roegelen* de droge korrels beginnen al uit te vallen (Nbk), *'t Blad roegelt van de bomen* (Diz, Nbk), *Deur de*

wiend roegelt et zaod uut de afrikaanties (Wol), *Et roegelt d'r bij' daele* (Nbk), *Et roet roegelt uut de schostien* (Bu), *Et ies roegelt van de pannen* (Bu), *D'r is nogal wat huj van de waegen roegeld* (Nbk), *We moe'n et voer huj ofharken, aanders roegelt et et hiele pad langes* (Ow), *Dan haj' een gröshekke op 'e kroje; dat was dan om grös mit van 't laand te haelen veur de koenen mit et stalvoeren, dan kon d'r vule meer grös in, mit een zak d'r over veur et roegelen* d.i. tegen het afvallen van gras (Ow), *De turf was niet goed loegd, de hiele bult roegelde naor beneden* (Db), *Zo bleef et laand ok haost allemaol in de familie, al rugelde die op de duur wel wat uut mekaer* (ko), *'t Geld roegelt je deur de vingers raakt veel sneller op dan je zou willen* (Nbk), *Hij' leut et geld goed roegelen, hij' stelde d'r gien weerde op gaf het op nogal verkwistende wijze uit* (Obk), *Daor kwammen de biggies an roegelen* d.i. tijdens het werpen van de zeug (bo: Bu, Nw), *Hij' roegelde d'r zo henne viel zomaar ineens* (Nbk), *Daor roegelde een dikke haeze over de bol, zoas dat in jaegerstael hiet* (b), *Et roegelt him zo van de mond hij kan vlot praten* (Nbk), *Jim meugen niet zo roegelen, want ik heb krek stofzeugen* d.i. bijv. hooi laten vallen dat men aan z'n kleren heeft (Obk), *Niet zo roegelen* gezegd bijv. wanneer iemand een koekje eet en kruimels, brokjes laat vallen (Nw), *Hij' roegelde et hiele pad langes* liet voortdurend hooi, zand enz. vallen (Nbk, Ma)

roegerd ['rugrt] - ruigerd: zeer slordig iemand *Hij' is in zien wark een dikke roegerd* (Db)

roeges z. *roeghouwer*

roeghannes z. *roeghouwer*

roeghaorig (Spa, Obk) Ook *ruughaorig* (Spa) [aks. wisselt] - ruigharig, met veel en/of ruig groeiend haar bedekt *Oonze geiten bin slim roeghaorig, ze zitten nog in et oolde haor* (Obk), *een roeghaorige hond* (Np), *Die kerel het een roeghaorige bost* (Np)

roeghied (spor.), voor -heid z. -hied de ['ruxhit] 1. het slordig zijn

roeghoolten (v) bn.; attr. ['ruxho:ltq] 1. van ruw hout *roeghoolten baanken en taofels* (v)

roeghouwer (Diz, Nbk, Np, Nw, Ol-Nl, Ste, Wol, b: lm) Ook *roeghannes* (b: lm), **roeges** (b: ln), **ruughouwer** (Spa) de; -s; -tien ['ruxhɔmɪ/'ruxhanəs/'rugəs/'ryx...] 1. iemand die erg slordig is *Wat is dat een roeghouwer, die man!* (Diz)

roegig (Nbk, Ste) bn.; -er ['rugəx] 1. enigszins *roeg*, in diverse bet., z. aldaar *'t Is een betien roegig goed, wat scharp, haorig* (Nbk), *De huid is me roegig* (Ste)

roegighied (Nbk) de ['r...] 1. het enigszins *roeg* zijn in diverse bet., z. aldaar, vooral: het slordig zijn *Dat is gien kwaoie wil, dat komt deur zien roegighied* (Nbk)

roegschaeve (Obk) ['rux...] - ruigschaaf, roffelschaaf

roegschottel (Ste) de; -s; -tien ['rux...] 1. slordig iemand *Dat is een roegschottel, hij gaot d'r wat makkelijk deur neemt het niet zo nauw, bijv. met de huishouding* (Ste)

roegstat (b) de; -ten; -tien ['ruxstat] 1. ruigstaartig schaap, in *Drentse roegstat* bep. soort schaap (b)

roegte Ook *ruugte* (Bdie, Nw, Spa, Ste, Sz) de ['ruxtə/'ryxtə] 1. wild, door elkaar groeiend onkruid, verdord gras, bentgras e.d. *tussen riet en roegte* (ba), *D'r zit een protte roegte in de slootswal* (Diz), *Uut de iene sloot komt meer roegte of sliak as uut de aandere* (Db), *De roegte gefst een protte schoel veur klein gedierte en voegels* (Ow), *Et is allemaol roegte op 't laand* (El), *De ruugte van de ribben bruukten wij vroeger as struiving veur de koenen* (Sz), *De nekke he'k mit een toppe roegte uutveegd* (Nbk, b), *Et is huj van niks, et liekt wel roegte* (Np), *Huj dat slecht wunnen is, wodt ok roegte nuumd, krek as bente* (Bu), *Et laand waor as kalver en zo leupen wodde bij' de haast mi'jd, dat was ok roegte* (Nw) 2. strooisel in de vorm van dor gras, oud hooi, bentgras, stro e.d. *D'r moet nog een toppe ruugte in 't hokke van de motte* (Sz), *Aovens kreeg de bult nog de musse op, een peer krojen vol roegte op de kop tegen de regen* (vo), *De roegte deden we vroeger onder in 't hooivak* (Spa), *Over de eerbeieplanten moet in de winter roegte* (Nw), *De eerpel- en bietegatten wodden vroeger bestopt mit zaand, stro en roegte* (Db), *Bij' strenge vost is et goed dat d'r wat roegte op 'e vaaste planten komt* (Obk)

roegtebulte - roeke

roegtebulte (Ol-Nl) de; -n; ...bultien ['r...]
1. berg roegte, z. aldaar *Wij zullen vandeweke die oude roegtebulte even opbrannen* (Ol-Nl)

roegtemi'jen (Wol) onbep. w. ['r...] 1. maaien van bentgras, verdord gras e.d. *Ze bin an de Lende an 't roegtemi'jen* (Wol)

roegtepolle (Nbk) de; -n ['r...] 1. pol roegte. bentgras e.d. 2. wilde, slordige haardos (Nbk) *Now, die het ok een roegtepolle op 't heufd* (Nbk)

roegtig (Obk) de; -er; -st ['ruxtəx] 1. met ruigte: zoals bentgras, verdord gras e.d. *Een roegtige sloot kuj' bij de haast mooi uutbrannen* (Obk)

roegvoer Ook *ruugvoer* (WH) et ['rux.../'ryx...] 1. hooi, stro, bieten, knollen en soortgelijk veevoer, rauwvoer *De koenen kriegen krachtvoer en roegvoer* (Nw), *...roegvoer en kotvoer* (Ste, Wol), *De koenen bin an 't roegvoer* (Bdie), *Die koenen moe'n wat roegvoer hebben om te weerkauwen, dat kriegen ze tegenwoordig wel es wat te min* (Pe-Dbl)

roegweg Ook *ruugweg* (WH) bw. ['ruxwex/'ryx...] 1. globaal, niet precies berekend, schattenderwijs *Zo roegweg bekeken komt d'r een voer of zesse huj weg van dat laand* (Ste, Obk), *We zullen et even roegweg berekenen* (Nbk), *Naor De Lemmer is roegweg vuventwintig kilemeter* (Wol), *Roegweg beziën klopt et niet* (Nt), *Ruugweg kom ik disse maand best rond* (Sz) 2. niet al te nauwkeurig, enigszins slordig (Nbk, Obk, Sz) *roegweg et wark even doen* (Nbk), *Die kiender kriegen wel goed eten, mar et gaot wel ruugweg* (Sz), *Die eten niet zokke fijne kost, mar altied mar wat roegweg henne* (Obk)

roeibaank (spor.) ['r...] - roeibank *De flesse ha'k op et roeibaankien zet* (j)

roeibaene (spor.) ['r...] - roeibaan

roeiboot Ook *ruiboot* (Sb) ['r.../'rœj...] - roeiboot *Doe we de roeiboot nog hadden, gingen we vaak de Scheene langes roeien* (Sz), bij vergelijking: grote klomp (Np)

roeien (OS, verspr. WS) Ook *ruien* (verspr. WS, Obk) ['rujn:/rœj...] - roeien (met riemen) *In de stroom op roeien gaot nogal zwaor* (Obk), *Hi'j is naor de aandere kaante ruid* (Spa); rooien en verdelgen, uitroeien (Nbk, Sz): *We hebben de hele boel d'r uut ruid* (Sz), *Ik roei dat onkruid*

d'r hielemaol uut (Nbk) * *Ie moe'n roeien mit de riemen die aj' hebben* men moet zich nu eenmaal (kunnen) redden met dat waarover men beschikt (verspr., Nbk)

roeier (spor.) ['rujr] - roeier

roeiken (Nbk, Np) Ook *ruien* (Spa), *rujjen* (bo: Op) zw. ww.; onoverg.; roeikte, het roeikt ['rujkp/'rœjn/'rɔjn] 1. heen en weer bewegen met het lichaam, met name met het bovenlichaam wanneer men op een stoel zit (Nbk, Np) *Zit niet zo te roeiken op 'e stoel* (Nbk), *As kiender in de waegen henne-en-weer liggen te gaon, liggen ze te roeiken* (Nbk), vandaar: *Hé, lig niet zo te roeiken, de waegen kan wel ommevalen!* (Nbk), in bijzondere toepassing: *Die koe wil gauw kalven, hi'j staot zo te ruien* (Spa); ook: roeiende bewegingen maken anderszins, zoals stoten met een stok in een boom om de vruchten te doen vallen (zoals appels, kersen) (bo: Op)

roeiverieninge (l) de; ...verieninkien; ...verienings ['r...] 1. roeiverieniging

roeiwedstried (l) ['r...] - roeiwedstrijd

roek (verspr. OS, Dho, Np, Nw) g. lidw. [ruk] 1. ruikgoed *Moej' wat roek op 'e doek hebben?* (El, Nw), zo ook *Wij' wat roek op 'e doek?* (Np), *Hej' soms roek op 'e doek?* (Dho), *wat roek achter de oren* (Ow), *Ze het wel wat riekelik roek bij heur* (Dhau) 2. z. roeke I

roekblad (Dho) et; ...blaeden; ...blattien ['rugblat] 1. lekker ruikend blad *Die pepermuntplaante het lekker roekblad* (Dho)

roekdeuze (Dho, Obk, Ol-Nl, Ow) Ook *roekerdeuze* (Dfo, Op), *roekersdeusien* (verspr. OS, Wol), *rukergoeddeusien* (Sz) ['r...] - reukdoosje, parfumdoosje *Beppe had vroeger een roekersdeusien in de tasse; een klein deusien mit een klein spoonsien d'r in waor aj' et op doen konnen* (Db), *Vroeger hadden de meersten wel een roekdeusien* (Ow, Ol-Nl)

roeke I (verspr.) Ook *roek* (Bu, Obk, Nw) de; -n; roekien ['ruk(ə)] 1. roek, bep. kraaiachtige *D'r zat een dikke roeke in de boom* (Ol-Nl), *Een roeke kan wel honderd jaar wodden!* (Obk), *De roeken gaon op et nust* (Nbk), *...vreten de kiewietseier op* (Wol), *een oolde roeke* een grote, dikke roek (Nbk), ook: ouder iemand die wel wat kan, aandurft, niet met zich laat spotten

(Ma, Bu), (gezegd van een ondeugend kind:) *Dat is een ondeugende roeke* (Dho), zo ook *een ondeugend roekien* (Nbk) 2. zwarte kraai (Nbk, Nw): *Roeken bin groter as kri'jen; toch wo'n zwatte kri'jen wel vaeke zo nuumd* (Nbk) 3. in *zwatte roeke raaf* (Dho)

roeke II z. *roekoe*

roekekolonie ['rukə...] - roekenkolonie

roekeloos ['rukəlo:əs, ...k]... - roekeloos *een roekeloze vent* (Diz), *Hij gaot d'r roekeloos mit omme* (Bdie)

roeken Ook *ruken* (WH, Nt) st. ww.; overg., onoverg.; het reuken ['rukp/'rykp] 1. (onoverg.) geuren *Die fluitehooltboom kon zo lekker roeken* (Db), *Et rokt braanderig, rokerig buten* (Nw), *Et reuk mar vies* (Nbk), *De bijen roeken* geuren door de vele nektar die ze haalden (bs: Obk), *Wat rokt die polle lekker* (Nbk), *Wat reuk dat vrommes lekker, een ure veur de wiend* (Dfo), (onpers.) *Et roekt buten al weer veurjaorsachtig* (Nw), *Hij reuk niet lekker* hij stonk (Op) 2. (onoverg.) stinken *Die jasse roekt wat naor de stal, die moet mar een poze an de liende hangen, dan kan hij wat uutlochten* (Op), (onpers.) *As de boeren an 't jarren binnen, roekt et ok altied nogal* (Ol-Nl), *Hij rokt uut de aozem* (Wol, Nbk), *Hij reuk naor draank* (Nbk), *Hij rok helemaol van de kuil* (Ste) 3. door te snuiven de geur gewaarworden, signaleren door de geur *le moen es even roeken of dat vleis wel deugt, d'r kon wel es een lochien an zitten* (Obk), *Aj' verkolen binnen kuj' niet best roeken* (Nbk), *Een sinesappel was een grote weelde; ieder kreeg dan een vierde pattien en de schelle hadden we in de buusdoek, dan mochten de aandere kiender d'r an roeken hoe lekker as ze reuken* (Ow), *As de boer an 't jarren is, kuj' dat vaeke wietwaor roeken* (Obk), *de stal roeken* de stal ruiken: van paarden of andere dieren die kennelijk naar huis, naar de stal willen (spor.), *Of had hij et reuken* alsof hij er lucht van had gekregen (Nbk, j), zo ook *le konnen et wel reuken hebben* (b), *onraod roeken* signaleren (v), *Hoe zal ik dat now roeken* hoe zou ik het kunnen weten (Nbk), zo ook *Dat kan ik (ja) toch niet roeken* (Nbk)

roekerdeuze z. *roekdeuze*

roekeri'je Ook *rukeri'je* (Sz) de [rukʔ'tja, ook ...ejə, z. -i'je/ryk...] 1. het ruiken 2. ruikgoed (Diz, El, Nw, Obk, Ol-Nl, Pe-Dbl, Sz) *Die vrouw het lekkere roekeri'je an heur* (Obk), *As vrouwluden vroeger wat roekeri'je an heur hadden, wodde d'r zegd: jim stinken naor muskes* (Obk), *Wil ie ok wat roekeri'je hebben?* (Np, Pe-Dbl), *Mit een begraffenis ston d'r vroeger altied roekeri'je op 'e taofel* (El) **roekersblad** (Nbk, Nw) et ['rukʔz...] 1. kruizemuntplant of blad daarvan *Roekersblad trok ie in de midden deur, dan koj' et beter roeken* (Nbk)

roekersdeusien z. *roekdeuze*

roekersflessien (Bu) ['rukʔs...] - ruikflesje **roekersgoed** (verspr.) Ook *rukersgoed* (WH) ['rukʔsxut/'rykʔs...] - ruikgoed *Lekker roekersgoed op 'e buusdoek* (Ma, Spa), *Die vrouw had roekersgoed in 't haor* (Obk), *Moej' wat roekersgoed hebben?* (Np), *Aj' mar rustig binnen en gien roekersgoed of ere lochies an je hebben, vaalt et stikken wel wat mit nl. van de bijen* (bs)

roekerspolle (Bu, Nbk) de; -n; -gien ['r...] 1. sterk geurende, veelal bloeiende plant (buiten)

roekie z. *roekoe*

roekoe (Db, Dho, Diz, El) Ook *roekie* (Ld), *roeke* (Nw) tw. ['ruku:, ...'ku:/'ruki/'rukə] 1. lokroep voor duiven (herhaald geroepen), ook geuit om een duif na te bootsen

roekoenen (Nbk) Ook *roekoeren* (Mun) [ru'ku:(d)ŋ, ...'ku:n:/...'k...] - roekoeën

roekoeren z. *roekoenen*

roelaosie (spor.) Ook *roelasie* (Wol) [ru 'lɔ:əsi/ru'la:si] - roulatie, omloop *De keuperlappen gaon uut de roelasie* (Wol)

roelasie z. *roelaosie*

roelen z. *rollen*

Roelf de; -en; -ien [rulf, 'ruləf] 1. mansnaam (naast Ned. 'Roelof'), als verkl.: vrouwennaam

roem I Ook *ruum* (bet. 1: Nt, WH) et; -en [rum/rym] 1. ruim van een schip *As de vrachtschippers es veur plezier votgongen mit een groepien volk dan zatten de meensken in 't roem, waor losse baanken in zet weren* (Obk), *Et ruum van et schip zit vol bladriet* (Spa)

roem II de [rum] 1. glorie, eer die iets of

iemand toekomt, wordt toegekend *roem verwarven* (Obk), *Hij behaolt een boel roem mit zien teneelspel* (Sz), (in het gezongen lied over, op Sint-Maarten; 11 nov.): *roem van alle lanen* (Nbk, Np), *Die het d'r niet vule roem mit behaeld* (Nbk), *D'r gaot niet vule roem van uut* het is niet zulk voornaam volk (Nbk), ook: ze hebben weinig ondernemingsgeest (Nbk), *D'r gaot nogal wat roem van uut* die persoon/die zaak staat nogal gunstig, als positief bekend (Nbk), *De roem ging him niet veuruut* hij had niet zo'n beste naam (Np), zo ook *D'r gaot gien roem over 'm uut* (Bu), *De roem is him naor 't heufd stegen* hij is verwaand geworden door de lof, eer die hij behaalde (Ol-Nl, Obk), *Daor gaot wel roem van uut* (Ow), *Hij maekt een hiele roem* behaalde nogal wat lof en eer (Ow), *D'r is gien roem an te behaelen* er is geen eer aan te behalen (Ma) 2. roem bij het kaartspel (Nw, Ste) * *Eigen roem stinkt eigen lof* (Obk), *Roem is vergaankelik* (Nt) roem III Ook *ruum* (Np, WH) bn.; -er, -st [rum/rym] 1. met, van een flinke oppervlakte *een roeme kaemer, een roem huus, Doe die bujje kwam, waeren ze op 't roeme veld en hadden zo gien enkele beschutting* (Op), *'t Was d'r gien roem laansdouw* het was er armoedig (Dfo), *Zie wonen roem* (Bu), *roemer wonen gaon* (Nw), *De inrit veur de baanzedure is niks te roem* (Dho), *Een peerd het een roeme bost* een brede borst (El), *Aj' et mit zij'en wat zunig doen dan hool ie et wat roem an, dan gaon ze roem lopen* d.i. in banen lopend flink ver uit elkaar (Np), zo ook *Aj' bij et zij'en van de wiend of lopen moej' roemer lopen, omdaj' de wiend mit hebben* (Bu), *Aj' even te roem lopen mit zij'en, kriej' strepen in et laand* (El), zo ook *Ie moe'n d'r mar wat roem over gaon, wodde wel zegd, mar mit zij'en moej' dat aenlik niet doen, mit keunstmest kan et nog wel es* (Nbk), *ruum lopen mit eierzuken* in banen met flinke afstand van elkaar (Np), *Ie moe'n de bollen mar wat roem van mekeer zetten, we hebben niet zo vule de bloembollen met flinke tussenruimte* (Nbk), *Et peerd lopt roem* nogal wijdbeens (Bu), *...staot roem* id. (Dfo), (bij het schaatsen:) *Die nemt et wat roem mit* schaatst met z'n benen ver uit elkaar, schaatst nogal wijduit (Bu), ook

wel gezegd bij bep. bewerkingen van het land, zoals het zaaien (z. hiervóór) (Bu) 2. niet versperd, open, onbelemmerd *een roem uutzicht hebben* (Nbk, Op), zo ook *roem zicht hebben* (Obk), (fig.) *de hanen roem hebben* z'n handen vrij hebben, gezegd bijv. wanneer de kinderen naar school zijn en men z'n gang kan gaan met het werk enz. (Op), *Eerst mar es ruum baan maken* ruim baan maken (Spa) 3. wijd, niet nauw, met flinke ruimte *De kleren hangen d'r roem omme* (Np), *Die trui zit (me) wel roem* (Nt, Nbk), *Die kleren zitten d'r wat roem omme* (Nbk, Bdie), *Aj' wat slanker wodden, zit et spul je ok wat te roem* (Nbk), *Die jurk zit me op 't ogenblik veul te ruum* (Sz), *Die trui zit wat roem om de hals* (Nbk), *De kleren moe'n tegenwoordig ruum wezen* ruim zitten (Spa), *de jurk roemer maeken* (Nbk), *Die is dunner wodden, die zit aorig roem in 't vel* (Obk), *Oons heit zee wel daj' bij et eiden in de bochten roem anholen moeten, dat was mit alle peerdewark haost zo een ruime bocht maken* (Nw), zo ook *Bij et eiden moej' de bochten roem holen* (El), *roem deur de bocht vliegen* (Ol-Nl), *Et peerd staot roem in de stal, et het wel ruumte* (Nbk), *We moe'n et even roemer maeken, dan kriej' aorig ruumte* (Ste), *We holen de maote mar wat roem an* (Dhau), *Die nijster nemt de maoten an de roeme kaant* (Ol-Nl), *de peerdestal even ruum maken* alle mest, stro, attributen enz. eruit halen (Spa), *plak roem maeken veur ni'je dingen* (Ow), *Et wodt je roem om 't hatte je krijgt een opgelucht gevoel* (Db), *De Heer het me antwoord geven en het et me roem maekt* met ontspannen, blij gemoed (b), zo ook *Doe wodde 't weer roem in zien binnenste* (b), *We gingen de sloot wat roemer maeken, aandens kon et waeter d'r niet meer deur* (Pe-Dbl), *Et krappien van de deure is roem* zit niet erg vast, nogal losjes (Diz), *Die is uut een roem gat scheten* die persoon heeft veel nodig (Dho) 4. niet benauwd *Et wodt me weer wat roemer op 'e bost* (Ste, Nbk), *weer roem aodemhaelen kunnen* d.i. ook fig.: opgelucht (Op) 5. niet belemmerd, gehinderd door ziekte, pijn, verdriet of ander ongemak, niet benard *A'k zoe'n spuitien neme, daor wodt et me even wat roemer van* (Bu), *Et wodt me wat*

roemer ik heb minder last van de pijn, bijv. in de rug (Nw), *Et is aorig roemer* (Nw), ook *Ik bin wat roemer* (Nw), *Hi'j het et niks te roem* heeft veel last van z'n ziekte, heeft nogal veel pijn (Dho, Nbk), *Die het et ok niet zo botte roem* is nogal ziek (Nbk), ook: heeft het moeilijk doordat iemand in z'n familie ziek is e.d. (Nbk), *Et wodt me al wat roemer* gezegd bijv. nadat men z'n gevoeg heeft gedaan (Ste), *We hadden et daor niks te roem doe we daor bi'j duustermaone in de modder vaastezatten* (Ow), *Aj' een nachtmerrie hebben, hej't niet te ruum* (Spa) 6. niet schaars, niet armoedig, meer royaal, in een flink aantal, in ruime mate *We hebben weer wark kregen, et wodt weer wat roemer* (Nw), *Mar N. had niet veule te kiezen of te dielen, want et wark was ok niet roem* was er maar in geringe mate (v), *Dat stuk land is ruum an de maot* is flink groot (Sz), *d'r roem in zitten* veel hebben: inzake kleding, geld enz. (Ste), zo ook *Wij' nog een bakkien koffie? We zitten d'r roem in* hebben genoeg (Ste), *roem in et grus zitten* over veel gras beschikken (als boer) (Nt), *roem in de kleren zitten* veel kleren hebben (Nt), *roem een weke laeter* (Bdie, Ma), *een roeme weke leden* (Nw), *Allienig al uut Nederland roem honderdduzend doden* (b), *N. kwam uut een groot gezin waor et niet zo roem ommekwam* waar men het niet breed had (Np, j), zo ook *Et komt d'r niet te roem omme* (Np), *Now wij' d'r een hoekien laand bij huur hebben en drie koenen melken komt et al een betien roemer omme* zitten we niet meer zo krap (vo), *Die hebben et niks te roem* hebben het bep. niet breed, lijden armoede (Nw), *Die het et ok niet zo botte roem* (Nbk) en *We hadden 't niet te roem* (b), *Ze kun d'r roem van leven* (Nw), *Hi'j het een roem leven* hij leeft royaal, niet bekrompen (Ma), *et roem en bried hebben* er goed van kunnen leven (Obk), zo ook *et roem en bried hangen laoten* royaal leven (Obk), *Ze hadden et wel roem in die huusholing* beslist niet krap (Nw), *Je moeten niet zo klaegen, je hebben et roem genoeg* (Wol), *Hi'j kan d'r ruum van kommen* hij kan er royaal van leven, kan heel goed rondkomen (Spa), *roem in de centen zitten* (Nt, Ow), *...in 't geld zitten* (Op), *d'r roem in*

zitten veel geld hebben (Nbk), *Ze zitten d'r roem bi'j hebben* flink geld (El), zo ook *d'r roem van leven* (kunnen) (Nbk), *een roem bestaon hebben* (Op), *Et geld was niet roem* (b), *roem deur et leven gaon* royaal leven (Ow), *Ze nemen et d'r roem van id.* (Ste), *Now now, die is roem behangen* draagt veel sieraden (Ste), *Aj' wat winnen, dan wodt et je daor wat roemer van* (Bu), *Heur heit hadde heur roem geld mitgeven* (Ow), *Et sopt oons niks te roem* we hebben het bep. niet breed (Ow, b), *...heur niet te roem* (d), zo ook *niet roem soppen* (b), *Doc de tieden wat roemer wodden* (...) minder krap, met minder schaarste (b), *Snippen bin d'r niet zo roem* (Nbk), *We hebben d'r roem van* (Nw), *We hebben roem de tied* (Nbk), *Et vul nog mit, we kwammen nog roem omme mit de tied* we hadden nog genoeg tijd (Dfo) 7. niet bekrompen, gemakkelijk, ruimhartig, met begrip voor anderen *de wereld roem bekieken* niet gauw met een negatief oordeel klaarstaan (Ow), *Ie bin je zels et naoste, mar een roem hatte waor as ok nog ruimte is veur een aander, heurt d'r bi'j* (Ow), *roem van inzicht, ...opvatting* (Bu), *We moe'n et leven mar wat roem opvatten, ondaanks tegenvalers* (Pe-Dbi), *Hi'j het een roem geweten* hij neemt het niet zo nauw, zo ongeveer alles kan bij hem door de beugel (Bdie, Spa, Ste, Wol, Nbk) * *Wie et roem het, lat et bried hangen* wie wel geld heeft, kan er royaal van leven (Obk)

roemdaenkend (b) [rum'd...] - ruimdenkend *Roemdaenkend was hij absluut niet* (b)

Roemeen [rũ'mi:n] - Roemeen

Roemeens [rũ'mi:s] - Roemeens

roemen (bet. 1: alg., bet. 2-5: verspr.) Ook **rumen** (bet. 1: El, bet. 2-5: verspr.) zw. ww.; overg., onoverg.; roemde, het (bet. 1-4)/is roemd ['rũm:/rũmp:] 1. roem, lof, eer over iets of anderen uiten *We meugen die man wel es wat roemen, hi'j dot zoveule veur een aander* (Obk), *D'r wodde nogal over roemd* (Ste, Nbk), *De mannen zitten daor an de taofel te pochen en te rumen* (El), *Iederiene zee dat et een mooi huus was, mar ik kon d'r niet over roemen* (Op), *N. roemt zien buurman nogal wat* (Nbk, Ol-Nl), *Hi'j roemde nogal wat*

Roemenië - roepen

(Ma), *Over die auto wodt niet zo arg roemd* wordt weinig waardering geuit, is men niet erg tevreden (Ste) 2. (onoverg.) aan kant gaan, ruimte maken, ruim baan geven *Die hond wil niet roemen/rumen* aan de kant gaan, achteruit gaan (El, Obk, Spa, Np), *le moe'n die hond eerst een schop geven, veur hi'j et pad gaot rumen* (Sz), *De fietsers willen op et fietspad soms niet veur je rumen* aan kant, opzij gaan (Obk), *Hi'j wil niet rumen* id. (Spa, Nw), ook: het werk nog niet aan een jonger iemand overlaten (Nw), *Ze zatten mar te plakken en wollen mar niet roemen* weggaan (Op), *Et wark wol wel roemen bij Jannes* werd vlot verricht (vo), *Et wil wel veur heur roemen* ze kan goed, vlot werken (Nbk), zo ook *Et wark wol wel rumen* ging vlot, goed (Nbk), ... *veur him wel roemen* (Nbk, Op), *Daor ruumt et aorig* van daar wordt het een stuk ruimer van, ook min of meer verzuchtend gezegd van mensen die weggegaan zijn, ook sterker: opgeruimd staat netjes (Nbk) 3. schoon (doen) worden, ondoen van rommel, resten enz., ruim(er) maken *In de haast moe'n ze de schouwsloden roemen* van resten planten enz. ondoen (Obk), *Mit de zende ruumt de sloot nog hadde* (Sz), *Ik zal et gat wat roemen, dan kan de penne d'r beter in, zee de waegenmaeker* (Obk) 4. in *et veld rumen* het veld ruimen 5. (van de wind) ruimen, door het westen naar het noorden gaan *Een rumende wiend gaot naor et noorden* (Bdie, Ow, Nbk), *Een rumende wiend gaot mit de zunne* (Nbk), *De wiend ruumt* (Nbk, Ow), *As de wiend mar es roemt, dan klaort et weer wel op* (Ol-Nl), *De wiend is vanmiddag ruumd* (Spa) * *Ie moe'n de dag niet roemen veur et avoend is prijs de dag niet voor het avond is* (Ste)

Roemenië [ru'mi:nijə] - Roemenië

roemer z. *reumeltien*

roemschoots (verspr.) Ook **ruumschoots** (El, WH) ['rumsko:əts/'rym...] - ruimschoots *We hadden et roemschoots an tied* (j), *We weren d'r roemschoots op 'e tied* (Nw), *Ik had roemschoots genoeg geld bij me* (Pe-Dbl)

roemte z. *ruumte*

roep de; -pen (bet. 1) [rup] 1. (weinig gebruikt) keer dat er geroepen wordt, echter vooral: huwelijksafkondiging (r.k.),

vgl. *Veurdaj' trouwen moe'j drie keer ofreupen wodden, dat hiet: de 1e, 2e en 3e roep, of: de 1e, 2e en 3e ofkondiging* nl. op drie achtereenvolgende zon- of feestdagen (Ste) 2. (verz.) wormen, wormsteken (El) *De appels zitten vol roep* (El) 3. z. *roepe*

roepe Ook **roep** (Ma: bet. 2) de; -n; roepien ['rupə/rup] 1. rups, worm (ook in het dierlijk lichaam, ook in fruit) *As een koolwittien op 'e boeremoes daelestrikt, kommen d'r roepen van de eigies* (Obk), *De roepen vreten de boeremoes op* (Bdie, Ow), *D'r kreup een dikke roepe over de grond en de liester pikte him gauw op* (Obk), (bijv. bij runderhorzel:) *Ze hebben roepen in de huid* (Nbk), *Hi'j is zo maeger as een roepe* (Nw) 2. (soms vooral of all. van kinderen) penis *De roepe moet binnen de broek blieven* (Ow), *Die broek zit je vuus te nauw, ie kun je roepe zien* (Nbk), *Hi'j had de roepe uut de broek hangen* (Obk), *Die kleinjonge leup altied mit de roepe tot de broek uut* (Dfo), *Hi'j ston mit de roepe in de hanen bij de weg, dat was een potloodventer* (Pe-Dbl), *Et kleine joongien haelde de roepe uut de broek* (bo: Nw), *As de jongies vroeger pissen mossen, dan zee mem: 'Eerst de roepe opzuchen!'* (Dfo), zo ook *Pak 't roepien mar even* (Np), *Dat jongien kon zien roepien niet vienen* (Ol-Nl), *Gauw et roepien in de broek doen, N.* (Dhau) 3. (verkl.) klein kind *Wat is dat een klein roepien* (Db, Dhau, Ld, Ow, Wol, Sz), *Dat kiend is veur zien leeftied mar een klein roepien* (Ld), *'t Is een ondeugend roepien, dat kleine jongien* (Obk, Ow)

roepen st. ww.; overg., onoverg.; het reupen ['rupm] 1. roepen, schreeuwen, kreten slaken e.d.; van bep. vogels: de karakteristieke roep, het kenmerkende geluid laten horen *De oele ropt* (Nbk), *De kiewiet ropt: 'Ik bin d'r weer, heur'* (b), *De koe-koek ropt* (verspr., Nbk): *As meitieds de koe-koek ropt, meugen jim de schoenen an hebben* (Ow) 2. (onoverg.) door te schreeuwen meedelen, verkondigen *Ik heur iene roepen* (Nbk), *Hej' me niet heur roepen?* (Nbk, Np) 3. met stemverheffing iemand vragen, bevelen te komen, ontbieden, dringend vragen, verzoeken *Ik zal de kiender even in huus roepen* (Dhau),

Hij reup om zien heit (Nbk), *de kiepen roepen* lokken met lokroepen e.d. (Nbk, Bdie), *Ie moe'n 'm d'r mar es uut roepen* hem roepen dat hij uit z'n bed moet komen (Spa), *Om twelf ure in de naacht ston ik nog an de katte te roepen* (Nbk), *de hond roepen, een dokter roepen* 4. luidkeels uiten *Hij reup van vollek en de vrouwe leut him d'r in* (j), *Daor reupen ze doe reer van uitten op luide wijze* hun misnoegen (b) 5. (onoverg.) bep. geluid produceren door jonge bijenkoninginnen als ze nog in de cel zitten (bs: Op) 6. (overg.) wekken *Hoe laete moe'k je morgen roepen?* (Nbk) **roepende** (l) ['rupmə] - roepende, vooral in *een roepende in de woestijn* (l) **roepeplaoe** (Bu) ['rupə...] - rupsenplaaeg **roeper** z. **roeperd** **roeperd** (bet. 1: spor., bet. 2: alg.) Ook **roeper** (bet. 1) de ['rupr(t)] 1. iemand die roept, die hard, veel roept 2. roeperd: mond, keel, vooral in verb. *Aj' dat zo graeg wild hadden, haj' de roeperd mar eupendoen moeten* (Op), *Hij ston altied mit de roeperd veuran en had altied et grootste woord* (Sz, Obk), *Hool je roeperd ok es een keer hou je toch eens stil* (Obk), *de roeperd en de poeperd* de mond/keel en de aarsopening, vaak in verb., z. hierna (verspr.), *Hij is goed gezond, want hij het de roeperd en de poeperd eupenstaon* hij eet goed en heeft een goede stoelgang (Wol), *De roeperd en de poeperd moe'n altied-an gaon* moeten steeds doorgaan (Obk), *'t Is nog goed mit de roeperd en de poeperd* met eetlust en stoelgang (en in wezen is dan alles goed) (Nt), *As de roeperd en de poeperd beide goed binnen, is et goed in odder* (Ow) * *Ie kun 't beter mit een roeperd te doen hebben as mit een vreterd* d.i. met iemand die veel, hard roept (Np), *Zolange as de roeperd en de poeperd mar gaon, blief ie wel gezond* zolang je goed blijft eten en een goede stoelgang hebt, zit het wel goed (Obk), zo ook *De roeperd en de poeperd moe'n eupen blieven* (Nw), *As de roeperd en de poeperd nog mar gaon, dan starf ie nooit* (Np), *Aj' de roeperd en de poeperd mar eupenholen, dan komt et wel goed* (Bu), zo ook *Ie moe'n zorgen daj' de roeperd en de poeperd eupenholen* (Spa, Dhau), *Aj' de roeperd en de poeperd losholen, kuj' wel*

oold wodden (El), z. voor soortgelijke verb. onder **poeperd**

roeperig (Nw) ['ruprəx] - wormstekig, met wormsteken

roepeschieter (Nbk) de; -s; -tien ['rupəskitʃ] 1. koolwitje, koolvlinder

roepestik z. **roepstik**

roepstikkerig z. **roepstikkerig**

ropestront (Sz) de ['rupə...] 1. uitwerpselen van wormen *D'r zit allemaol ropestront in die appel* (Sz)

roepetrekker (Dhau) Ook **roepezuker** (Dfo) de; -s ['rupə.../...] 1. bestrijder van runderhorzel, vgl. *De roepetrekker die knipt de bulten uut* (Dhau)

ropevlinder (Bu) de; -s; -tien ['rupə...] 1. koolwitje (Bu)

roepezuker z. **roepetrekker**

roepia (l) ['r...] - roepia

roeping de ['rupɪŋ] 1. roeping, het zich innerlijk geroepen voelen *Alleman mos dan even zeggen waor hij roeping veur vuulde* (d), *Et is/het altied zien roeping west om dokter te wodden* (Obk), *Hij het et altied as zien roeping veuld om dokter te wodden* (Sz), *Hij vuult et as een roeping om dat wark te doen* (El), *Hij is van zien roeping domenee wodden* (Bdie), *Zien roeping was om domenee te wodden* (Ol-Nl), *Ik bin mien roeping misloopen* (El, Dhau), *Oonze dochter is verpleegster, dat is een roeping veur heur* (Ol-Nl)

roepnaeme (Db, Nbk, Obk) ['r...] - roepnaam

roepsk (bo: Op) bn., bw. [rupsk] 1. zich niet lekker voelend, rillerig zijnd

roepstik (Dfo, Ma, Nbk, Spa, Sz, Wol) Ook **roepestik** (Nbk, Ol-Nl) de ['rupstik/ 'rupə...] 1. (verz.) wormsteken (in appels, wortels e.d.) *D'r zit roepstik in de wottels* (Wol), *...in de appels* (Ol-Nl)

roepstikkerig (verspr.) Ook **roepstikkerig** (Dhau, Ol-Nl) bn.; -er, -st ['rupstikərəx, ...kr.../rupə...] 1. wormstekig

roepziekte (Dho) de ['rup...] 1. aangetaste staat door wormsteken *In dat fruit zit een hoop roepziekte* (Dho)

roer I Ook **reur** (bet. 3: Dho, bet. 4: Pe-Dbl) et, ook de (bet. 3: Dho, bet. 4: Db, Pe-Dbl); -en (bet. 1, 2); -tien (bet. 1, 2) [ru:ər/ra:ər] 1. roer: van een vaartuig (aan de achterkant), ook: stuurrad op een schip *De schipper ston zels an et roer*

roer - roerei

(Obk), *De vrouw van de schipper zat bij 't roer, en de schipper zels leup in de liende* (Obk), *Schipper hool je roer recht val niet, zwaai niet zo bij het lopen, ook: wees standvastig, ga door op de ingeslagen weg* (Nbk, Nt), *et roer ommegooien* een andere strategie gaan volgen, een andere koers gaan volgen (fig.), iets anders gaan doen, een ander beroep kiezen enz. (verspr., Wol) 2. lange loop van een geweer, jachtgeweer (Bu, Db, Ow, Op) *Een jachtgeweer het meerstal een vrij lang roer* (Op), *et roer even kriegen, om te schieten* (Ow) 3. ruchtbaarheid, bekendheid (verspr.) *Now is et zo zachiesan wel in et roer brocht* is het voldoende ruchtbaar gemaakt (Bu), *Ik hadde et niet zeggen wild, mar 't is toch in 't roer brocht* (verspr., Op), *Pas op heur, breng et niet in 't roer pas op*, vertel het niet verder, geef er geen ruchtbaarheid aan (Ste), *in 't roer kommen* bekend worden (vaak: van iets waar beter geen ruchtbaarheid aan gegeven had kunnen worden) (verspr.): *Et komt middertied toch in 't roer* (Ma, Obk, Ow), *Et begon in 't roer te kommen* (Dfo, Obk), *'t Is al lange in de reur, mar ze mienen zels dat gieniene et wet het is al lang bekend* (geworden) (Dho) 4. beweging, levendigheid, in *in 't roer* (Db, Ma, Nw, Sz): *Hi'j het et in 't roer brocht* aan de gang gemaakt (Nw, Ma), *Deur et praoten en praoten is et an de reur kommen* in beweging geraakt, tot onrust en verandering gekomen (Pe-Db), *Die is al tied veur een ander in 't roer* aan de gang, aan het werk (Sz), *Ik heb min slaopen, ik bin iederkeer in de roer west deur koeze-piene* ben voortdurend onrustig geweest (Db)

roer II de [ru:ər] 1. (g. lidw.) in *in rep en roer* 2. (lidw. niet gebruikt) roerziekte (bs: Dfo, Obk, Op) *Aj' de bi'jen allienig op heidehunnig overwinteren laoten, hej' kaans op roer* (bs)

roer III Ook *reur* (Dho) bw., bn.: pred. [ru:ər/ra:ər] 1. druk, beweeglijk, levendig, ook sterker: rumoerig, lawaaierig *Et was aorig roer* er werd veel, druk gepraat (Bu), *Ze bin daor aorig roer, daor gebeurt wel wat an 't wark!* druk in de weer (Ld), *Et water is aorig roer!* in beweging (Spa), *Ze bin weer aorig roer!* druk, lawaaierig (Ste), *De meensken bin slim roer onder de veur-*

stelling praten nogal veel, zijn lawaaierig (Obk), *De naachtvlinder is 's aovens roer* druk in actie (Obk), *De kleine is al wakker, ze is al een betien roer* (Ld), *Ze begint al wat roer te wodden* gaat al een beetje praten (Spa, El), *Et kiend is slim roer* (Obk, Ma), *Wat bin die kiender toch roer vandaage, d'r zit zeker aander weer in de locht* druk en lawaaierig (Bu, Nbk), vandaar *Ze bin zo roer as de pest* (Diz), *De voegels bin roer boven de bos, d'r is zeker wat druk roepend, onrustig* (Nbk), *Die is aorig roer, heur praat door de koorts* (Nbk), *Et kleine kiend was roer in de slaop* nogal onrustig (bo: Bu, Nw), *Et kan je roer in de boek wezen* onrustig, met gerommel (bo: Bu, Nw), *Et ofgezonderde kalf is nogal roer* (Spa), *Een katte is om disse tied van 't jaor aorig roer* (Obk), *As koenen staon te grienen dan raozen ze nog niet, mar ze bin toch wat roer, zoas tegen melkerstied* (Np), *De koenen bin roer, ze kriegen honger* (Nbk), *As de varkens roer binnen is 't voerderstied* (Op, Spa), *De varkens knorren, ze bin roer* (Ste), *De koenen stotten mit de horens tegen de stalhekken (...)* en op 'e kiepehilde wode 't ok al roer (b), *De kiepen weren zo roer, d'r kon wel wat bij zitten* gingen nogal tekeer (Nw), *Wat is 't hier een roere boel* een rumoerige toestand (Spa), *Die kan et wel roer holen, die rattelt al tied an* kan het gesprek, de situatie levendig houden door veel, druk te praten (Diz, Nbk, Ste, Dho), zo ook *Die kan de boel wel roer holen* (Nbk, Np), *Et volk wodt aorig roer* rumoerig, bijv. bij een bruiloft: doordat er nogal flink gedronken is (Nbk), *Doe die zaeke roer wodde, kwam d'r hiel wat an 't locht* in beweging kwam, tot een uitbarsting leidde (Db), (zelfst.) *Mar de laeste tied hewwe de boel bij' oons toch een betien mal in 't roere* in beroering (Np), *Hoe is dat now in 't roere kommen* in de ruchtbaarheid (Spa), *Ze moe'n die plannen eerst mar es wat roer macken, dan kun de meensken heur d'r vast op klaor-macken* ruchtbaarheid geven aan (Obk)

roerdomp z. *roerdompe*

roerdomp (Pe-Db, Nt, Obk) Ook **roerdomp** (verspr.) ['ru:ərdomp(ə), ook ...'dompə (Obk)] - roerdomp

roerei (Nw) ['r...] - roerei

roeren z. *reuren*

roerend ['ru:ərɪŋt] - roerend: ontroerend, in verb. als *Now, dat wodde vanzels een slim roerend ofscheid in Assen* (vo); geheel en al, in verb.: *et d'r roerend mit iens wezen, et roerend iens wezen* (Nbk)

roerierzer z. *reurierzer*

roerig Ook *reurig* (Ol-Nl, Spa) ['ru:ərɪx] - roerig: rumoerig, lawaaiig *De kiender bin zo roerig, et wodt aander weer* (Dhau, Sz, Nbk), *Ze bin aorig roerig op 'e straote* (Nw), *Et is hiernaost aorig roerig rumoerig*, bijv. door vertier (Ol-Nl), *Ze wodt al een betien roerig* gaat al een beetje praten (Nt); oproerig, wanordelijk *'t Was een roerige tied mit grote protestbi'jienkomsten, mit sprekers uut Hollaand en Jubbege* (vo), *Ze bin aorig roerig* zijn opstandig, oproerig (Nt), *een roerige vergeerdering* (Bu); druk, in beweging (Ol-Nl, Spa, Sz) *Die is altied even roerig* druk, in beweging (Sz), *Bij de stuw is et waeter aorig reurig* (Spa), *Aj' blosterig binnen bij' reurig in 't lief* d.i. nl.: heb je last van darmgassen (Ol-Nl)

roerighied (verspr.) Ook *reurighied* (Dho, Op, Pe-Dbl), *ruurighied* (Ow), voor -heid z. -hied de ['r...]. 1. vertier, drukte, het roerig zijn, het rumoerig zijn (Dhau, El, Nbk, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Ow, Sz) *D'r was al even wat roerighied, mar we heuren now niks meer* (El), *D'r was op 'e kermis niet zo veul reurighied as vleden jaor* (Op), *Laot ze mar kommen, dan hebben we weer wat reurighied* (Dho), *Daor an de overkant bij' oons hebben ze altied wel roerighied* (Sz), *Et is d'r ien en al roerighied in de pauze bij' et volksdaansen* (Nbk), *D'r was nogal wat roerighied op 'e mark* (Dhau), *D'r was even wat roerighied in de bos hoorbare bewegingen, geroep enz.* (Nt) 2. beweging, het in beweging zijn (Obk, Pe-Dbl) *As et hadde wijft, kan d'r op 'e Friese meren aorig roerighied wezen* (Pe-Dbl, Obk), *De optocht komt d'r an, in de veerte komt d'r roerighied* (Ow) 3. opstandigheid (vo) *En hij vertelde van de roerighied onder et volk* (vo)

roermaeker (Db) de; -s; -tien ['r...]. 1. gangmaker, degene die de zaak tot verlevendiging, aktie brengt *Hi'j was in 't jongvolk de roermaeker* (Db)

roerom(me) z. *reuromme*

roerte (Pe-Dbl, Op en verspr. oost.) Ook *reurte* (Pe-Dbl) de ['ru:ərɪtə/'rɑ:ərɪtə] 1. enige beweging, tekens van leven, levendigheid, gerucht(en) *D'r was een betien roerte in de bos* beweging en/of enig lawaai (Bu, Dfo, Ma, Obk, Pe-Dbl), zo ook *D'r was even wat roerte in de bos* (Nbk), *In die poele zit grif een dikke snoek, want d'r is aorig roerte in 't waeter* (Obk), *Ik heurde wat roerte om huus* (Op), *Et is vanaovend zo stille op 'e weg, d'r is niet vule roerte* (Dhau), *D'r was wel roerte in de harbarge* (Dho) 2. ruchtbaarheid (Bu) *Dat is in de roerte kommen* er wordt over gepraat (Bu), *in de roerte brengen* publiekelijk maken (Bu)

roerziekte (bs: Dfo) ['r...] - roerziekte **roerzinnig** (Nw) bn.; -er, -st ['ru:ər'sɪnɪx] 1. wild, voortdurend stoeiend en nauwelijks gezeglijk

roes I Ook *roeze* (bet. 1: Nw, Obk, Op, Sz, Wol) de [ru:s/'ru:zə] 1. in *in de roeze/roes* geschat, naar aangenomen gewicht, grootte enz. (maar dus niet gemeten, gewogen): *Ik heb 'm in de roes verkocht* op grond van het geschatte gewicht, zonder feitelijk te wegen, gezegd bijv. van een slachtvarken, een mijt hooi (verspr.), zo ook *Et is mar in de roeze gaon* id., d.i. bij koop of verkoop (Nw), zo ook *op 'e roeze/roes kopen* (Diz, Np, Obk, Spa), ...*verkopen* (Obk), *Je kun haost op 'e roeze wel zeggen hoe duur dat land wodt* globaal geschat (Sz), *We gaon daor op 'e roes op of, hopelik is d'r iene thuus* op de gok (Obk), *in de roes kopen* (Nbk, Spa, Ste, Ow, Wol), ...*verkopen* (Ow, Spa, Ste, Wol), *De koopman kocht alle schaopen in de roes* in één keer, zonder verdere bezinning en voor een totaalbedrag (Obk), *Hi'j het in de roes mar een begroting opmaekt* globaal taxerend (Ld), *Dat doen we in de roes weg eventies* vlot, vlug, zonder al te precies te zijn (Nbk), *een bult eerpels kopen uut de roes* niet afgemeten (Ow), zo ook *de varkens uut de roes verkopen* (Nt), *De varkens wodden vroeger verkocht bij' de roes of bij' et pond* geschat of gewogen in ponden (Obk), *We hebben appels bij' de roes* bij de vleet, in overvloed (Np), *De appels vullen bij' de roes van de boom* in grote hoeveelheden (Ow) 2. z. *roesien*

roes II Ook *roeze* (bet. 1: Sz) de

roesel(tien) - roesten

[rus/'ru:zə] 1. roes, lichte bedwelming (door drankgebruik e.d.) *Hij had te vule draank op, hi'j was hielemaol in de roes* (Ld), *Hi'j is diepe in de roes* (Diz), *Hi'j was dronken, hi'j was in de roeze* (Sz), *de roes uutsloopen* (Bdie, Nbk), *Hej' de roes uut?* d.i. door uit te slapen (Bu), *Morgenvroeg zol hi'j wel veerder zien, as de roes d'r uut was* (ba), *in de roes wezen* nl. als men om medische redenen verdoofd is (Ste) 2. toestand van onbezonnenheid, driestheid, in *op 'e dollle roes* (verspr.): *'t mar op 'e dollle roes doen, zonder nao te daenken* (Nbk), *op 'e dollle roes kopen* (verspr.), *We bin daor mar op 'e dollle roes henne gaon* (Ste, El) 3. het geheel aan kinderen (Ste) *de hele roes an moeders rok* (Ste) 4. z. *roesien*

roesel(tien) z. roesien

roesien (OS, ZW, Np, Nw, Spa, Sz) Ook **roeseltien** (Dfo, Dhau, Diz, Nbk, Np, Nt, Obk, Ol-Nl, Wol), **roes** (Dho, El), **roesel** (Bdie), **troeseltien** (Np), **stroeseltien** (Spa, Sz) et; ...sies ['rusin/'rus|tin/'rus/'rus|'trus|.../'strus|...] 1. roesje, ruche: bep. versiering aan dameskleren, gordijnen, rabatten enz. *Dat jurkien zit een mooi roeseltien omme* (Nbk, Obk), *Die jurk zat vol roesies an de mouwen en om de hals* (Dfo), *Gerimpeld kaant nuumden ze ok wel roesies* (Dfo), *De wiegies zatten ok roesies ommetoe* (Ld), *Ik zette nog een roesien om de hals, dat staot altied wel mooi* (Sz), *Ze hoolt nogal van een roes om de hals* (Dho), *D'r zat een roesien om de hals* (Spa), *een roeseltien an de jurk* (Diz), *...langs de jurk* (Nw), *...an 't bloesien* (El), *A. het een roeseltien boven de kachel* (Wol), *een mooie roes an de gedienen* (El), *An et rabbat van de bedstede zit vaeke een roesien* (El)

roesmotte (Ld) de; -n; ...mottien ['ru:s motə] 1. geslachtsrijpe zeug van zo'n zes tot negen maanden

roest I de; -en (bet. 2) [rust] 1. roest (op ijzer, staal, bij uitbreiding ook in vergelijkbare zin) *D'r kommen al plakkies roest op 'e auto* (Obk), *Et zit onder de roest* (Nbk), *D'r zit een laoge roest op* (Nbk), *een oold stok roest* een oud stuk roest (Nbk), *Et ligt d'r veur oold roest* voor oud roest, verwaarloosd (s: oost., Nbk), *Aj' bloed in de kleren hebben moej' et d'r uut*

doen, anders wodt et roest (Sz), *Et bloed gaot over in roest, as et zitten blift* (Sz) 2. slaapstok (voor kippen) (Sz) *De kiepen zitten allemaole op 'e roest* (Sz) 3. bep. planteziekte: roest, vooral: de vlekken, schurftachtige oppervlakte van blad, stengel, vruchten waardoor deze aantasting zich manifesteert *rooie roest* id. (Dfo, Ld, Obk, Spa): *Rooie roest zit wel op 'e kruulorens* (Ld), *D'r zit rooie roest op et grus* (Spa), *roest op 'e kruzebeien* (Pe-Dbl), *As d'r roest op 'e vruchten zit, bin ze veur de verkoop minderweerdig* (Obk), *Oonze proemen zatten van 't zommer onder de roest* (Dhau), *D'r zat roest op 'e bonen; dat komt van nat weer en te min zonne* (El, Ld, Obk), *Die bonen is allemaol roest, 't is jammer is één en al* (Sz), *Disse appels bin niet mooi glad, mar d'r zit wat roest op* (Op), *Roest op eerappels bin roege plakken op 'e schellen* (Bdie, Db), *Roest op 'e eerpels, appels, haever of tarwe bin brune, roege bobbeltiesachtige plakken* (Nbk), *Bi'j tarwe komt veul rooie roest veur* (Dfo), *roest in de haever* (Ste)

roest II et, ook wel de; -en; roesien [rust] 1. erg bijdehand, fel, of venijnig iemand, ook wel van dieren gezegd *Wat een kwaod roest* venijnig, fel iemand: vooral van een kind, kleine vrouw, kleine kerel (OS, verspr. WS), *Dat maegien lat heur de botter niet van 't brood eten, et is een kwaod roest* (Ld), *een kwaod roest van een jonge* (Dfo), *Dat kwaod roest staot overal driest op of pittig*, fel meisje of vrouw (Obk), *Dat kiend is een kwaod roesien* (Db), *Oonze krielhaene is een kwaod roest* (Dhau), *Et is wel een lief maegien, mar soms ok een klein roest* een kleine ondeugd (El, Np, Op), *een ondeugend roest van een kereltien* (Obk), (tegen een klein kind:) *Smerige roest daj' binnen* (Ste), *Wat een roest* (Ste), *een roest van een kerel* een harde werker (Ow)

roestbruun I et ['r...] 1. roestbruin

roestbruun II bn. [aks. wisselt] 1. roestbruin *Aj' smerige koppies staon hebben komt d'r een roestbrune kofffielaoge in de raand* (Dfo)

roesten ['rustə] - roesten: met roest bedekken, vast gaan zitten door roest *Die* [nl. het geweer] *staot sund die aovend mar in de proemeboom te roesten* (b), *Ie kun je*

d'r wel zorgen over maeken, mar et zal mi'j an 't gat roesten het raakt me niet, het kan me niks schelen (Ol-Nl, Ow Ste), zo ook *'t Zal mi'j de kont roesten* (Ma, Nt, Wol) en *Et roest him niet an 't gat* (Dfo) * *Rust roest* levert niets op (Nt, Ste)

roesterig (verspr.) ['rustɔx] - roestig: roestend, met roest (van staal, ijzer): *Aj' je an een roesterige spieker bezeren, dan kan dat geveerlik wezen* (Nbk, Np, Pe-Dbl), *Alles wodt me even roesterig mit dat natte weer* gezegd bijv. van bep. ijzeren, stalen gereedschappen (Pe-Dbl); aangetast door de planteziekte *roest*, vgl. *roest* I, bet. 3 (Dhau, Obk) *Die eerpels bin roesterig* (Dhau, Np, Obk); roestkleurig, roodachtig: van haar (Nw), van een gezicht met zomersproeten (Np): *Die is roesterig* (Np) **roesterighied** (Ol-Nl), voor -heid z. -hied de ['rustɔxhi:] 1. geheel aan roestplekken (op ijzer, staal) *Die roesterighied moet d'r eerst wel even of* (Ol-Nl)

roestig ['rustɔx] - roestig: van ijzer, staal: *De vellings van mien fiets bin roestig* (El, Wol), *Et rister van de ploeg was roestig, et ploegde niet best* (Pe-Dbl); van planten: aangetast door roest, z. *roest* I, bet. 3 *De eerpels bin roestig* (Dho, El, Nbk), *Roestige eerpels bin niet vri'j van schurft* (Dfo), *As eerpels roestig binnen, zien ze d'r wat schurftig uut* (Ste), *Deur et natte weer bin de eerpels in de grond al wat roestig wodden* (Op), *Grôs en bonen wodden in de haast roestig* (Nt)

roestkleur ['r...] - roestkleur

roestkleurig [aks. wisselt] - roestkleurig **roestlaoge** de; -n; ...laogien ['r...] 1. roestlaag 2. harde roestbruine, ijzerhoudende aardlaag die geen water doorlaat, zodat het land snel verdroogt of te nat wordt (Spa)

roestplakke de; -n; ...plakkien ['rustplakə] 1. (op ijzer, staal) roestvlek, roestplek *D'r zitten roestplakken op et mes* (Nbk) 2. (mv.) plek gevormd door uitwerpselen van bijen op wasgoed e.d., na de winterslaap geloosd (bs: Op) 3. plek, vlek door het optreden van roest, vgl. *roest* II bet. 3 (Dho, Wol) *D'r zitten roestplakken op 'e blaeden van de begonia* (Wol), *...op die appels* (Dho)

roestvri'j bn. [rust...; aks. wisselt] 1. roestvrij *een roestvri'j staolen geutstien*

(Ol-Nl)

roestzaand (Spa) et ['rustsã:nt] 1. roestbruin, ijzerhoudend zand

roet et [ru:t, ook rut (Spa)] 1. roet (vooral: in, uit, rond een schoorsteen) *De gevels weren soms hielemaol deutrokken mit roet* (Ow), *Tegen nat weer kon de schostien nog wel es roet lekken* (Obk), (onpers.) *Et lekt roet* (Nbk, Spa), ook *Et roet lekt* (Np), *Et roet drift uut de schostien lekt nogal* (langs de wanden van de schoorsteen) (Ow), *Waorum moej' now altied roet in 't eten gooien, kan et ok een betien anders? de boel bederven* (Db), *zo koold as roet* (Ma, Sz, Nbk), *zo zwat as roet* (Diz, Nw, Ste), *Et is d'r zo smerig as roet* (Nw) 2. z. *ruut*

roetachtig [r...] - roetachtig

roetdonker (Bu, Ld, Nbk, Nw, Obk, Ol-Nl) [ru:d...; aks. wisselt] - stikdonker *Et is buten roetdonker* (Nbk), *De locht was roetdonker* (Obk)

roetduuster (Diz, Np, d) [ru:d...; aks. wisselt] - stikdonker *Et is roetduuster* (Np)

roethokke (Nw, Obk) et; -n ['ru:t...] 1. hetz. als *wieme, rookhokke*, z. aldaar *Et roethokke zat onder in de bozem en daor hongen vroeger de schinken en wosten van de slaachterij'e in* (Obk)

roetkoold (Bu, Db, Ld, Nbk, Ste) bn. [ru:t...; aks. wisselt] 1. (gezegd van de temperatuur van de lucht) zeer koud *Kom mar niet buten, 't is roetkoold* (Bu, Nbk), *roetkoold weer* (Nbk), *Gao daor mar niet in die kaemer zitten, et is d'r roetkoold* (Nbk)

roetlaoge (spor.) ['r...] - roetlaag

roetlekken (Bdie, Nbk, Nt) zw. ww.; onoverg.; roetlekte, het roetlekt ['ru:t...] 1. (van roet) lekken uit, langs de schoorsteen *Verscheiden huzen hadden vroeger last van roetlekken* (Nt)

roetlocht (spor.) [r...] - roetlucht

roets I de; -en [ruts] 1. korte, snelle beweging, vandaar ook: in zeer korte tijd *In een roets had hi'j et wark daon* (Nbk), *Mit een roets snee hi'j de kiepe de kop of* (Dhau)

roets II Ook **roetsie** (Nw) tw. ['ruts/'rutsi] 1. gezegd ter uitdrukking van iets dat snel wegschiet, snel door iets schiet enz. *Schoef de gedienegies, roets an de kaante* (ba), *De moes was roets, vot* (Dho), *Roets, vot was*

roetsen - roezen

hi'j (Nbk), *Roetsie, vot was hi'j* (Nw), *Ik zol die moes pakken, mar doe ik naor him greep, was hi'j mit een roets vot* (Obk), *Roets, vot weren de voegels doe de katte d'r an kwam* (Ol-Nl), *Roets en hi'j was weg* (Ow), *...en weg was hi'j* (Sz), *Ze sneden 'm roets, in ien slag de kop d'r of* (Dhau)

roetsen zw. ww.; overg., onoverg.; roetste, is roetst ['rutsɲ] 1. met een snelle glijdende, rukkende beweging weghalen, gaan, door iets gaan enz. *Mar ze scheut toch haostig in de klompen, een roeie buusdoek roetste ze in de gang weg mit* (vo), *Hi'j roetste d'r zo langes* (Nw, Ste), *Daor roets ie even bi'j langes* dat doe je even snel, maak je even snel schoon (Ste), *Hi'j roetste de weg langes* (Dhau), *Wat roetste me daor veurbij* (Diz)

roetsie z. *roets* II

roetvanger (El, Obk, Sz) ['r...] - roetvanger, d.i. hetz. als *laampeschelle*, z. aldaar

roetzwat (Nbk, Obk, Ol-Nl, Op, Ste, Spa, Sz, Wol) bn. [aks. wisselt] 1. roetzwart, pikzwart *Die baggelturf is roetzwat en et is de beste vene waor die van maekt is* (Obk), *Die meid het roetzwat haor* (Ol-Nl), *As d'r onweer op til is, kan de locht roetzwat wezen* (Wol, Obk), *Ie moe'n je even wasken, want ie bin roetzwat om de kop* (Nbk)

roeve (Nbk) de; -n; roefien ['ru:wə, ...v...]

1. hetz. als *peerderib*, z. aldaar

roeze z. *roes* I, II

roezeboel (Np) ['ru:zə...] - roezemoes, warboel *Wat is 't me daor een roezeboel* (Np)

roezebroek (Np, b: ln, p) de; -en; -ien ['ru:zəbruk] 1. iemand die slordig doet, slordig of wild werkt 2. druk kind (b: lm)

roezebroekerig (Np, Obk) Ook **roezebroekig** (Np), **roezebroezerig** (Nbk, Ow) bn.; -er; -st ['ru:zəbrukʔəx/...brukəx/ 'ru:zəbru:zʔəx] 1. gezegd van het weer: onstuimig, stormachtig, wild *Et is roezebroekerig weer!* (Np), *Et is zo roezebroezerig, et liekt wel haast* (Ow)

roezebroekig z. **roezebroekerig**

roezebroekerig z. **roezebroekerig**

roezemoezeri'je (d) de ['ru:zəmu:zə'rɪjə] 1. druk gedoe *Weg mit al die roezemoezeri'je* (d)

roezemoezig (Op, Db) ['ru:zəmu:zəx] - (van het weer) onstuimig, stormachtig 't *Is roezemoezig weer* (Db)

roezen Ook **rusen** (bet. 5: Spa) zw. ww.; overg., onoverg. ['ru:zə'n'rysɲ] 1. schatten, taxeren (vaak: i.t.t. het juiste gewicht, de juiste hoeveelheid bepalen bij koop, verkoop) *Ie moe'n roezen hoeveule hoolt d'r ongeveer uut komt uut die wal die ie kopen zullen* (Obk), *Wat moej' daor veur hebben? Zuwwe roezen?* (Diz), *Aj' 't niet percies weten, moej' mar wat roezen* (Op), *Hi'j het mar een betien roesd naor de pries* (Bdie), *Dat moe'n we mar roezen* (Ste), *Ik moet de weerde mar wat roezen* (Sz), *Ik roeze dat et varken 200 pond schone is* (Db), *We zullen mar roezen, zee de koopman* (Pe-Db), *De netaoris had et roesd* (Ow), *Dat roes ik mar wat schat ik maar zo'n beetje* (Ol-Nl, Nbk), *Et wodt mar wat roesd* (Nbk), (bij het koken:) *Och, dat roes ik mar een betien* schat ik maar zo'n beetje (Ste) 2. (onoverg.) tochtig worden, zijn (van varkens) (Dfo, El, Ow) *As et varken niet tochtig wodden wil, dan wil hi'j niet roezen* (Ow), *De varkens willen tegenwoordig min roezen* (Dfo), *Een jonge motte roest mit ongeveer een half jaor* (El) 3. (onoverg.) zich hard voortbewegen, snel verplaatsen, (voort)razen (Nbk, Obk, Op, Ste, Wol) *We mossen hadde deur dat bossien roezen, om niet in de stiekels hangen te blieven* (Obk), *Die auto roest nogal wat* (Wol), *De hele dag roezen de auto's over de rieksweg* (Op), *Och, die roest d'r wel deur, die nemp et gemakkelijk op slaat zich gemakkelijk door het werk heen* (Ste) 4. (onoverg.) in grote hoeveelheden vallen (Obk, Sz) *De appels roezen bi'j een boel toegelieke van de boom, mit schudden* (Obk), *Et wi'jt zo, de appels roezen van de bomen* (Sz) 5. ruisen (onoverg.) *Et waeter roest zo mooi deur et bekien* (Nbk), *Die wiend die roest zo, de winter gaot weer vot* (El), *De wiend roest om huus* (Diz), *...in de schostien* (Ol-Nl), *...deur de bomen* (Bu), (onpers.) *Et wodt duj weer, want et roest zo in de bomen* (Ma, Wol), zo ook *Et roest deur de bos de wind ruist* (Nw, Nbk), *Achter de diek kuj' de zee heuren rusen* (Spa), *De popelieren rusen altied zo as 't hadde wi'jt!* (Spa), (onpers.) *Et roesde Haarm wat vreemd in de*

kop bij disse woorden van Maatien (vo)
roezerig (Ld, Np, Obk, Ow, Spa) bn., bw.;
 -er; -st ['ru:zrɛx] 1. met voortdurend
 onstuimige, ruisende wind 't *Is aorig
 roezerig weer, et is echt haastweer* (Spa,
 Obk), *As et gien roezerig weer wodt, gaot
 et niet dujjen* (Ow)

roezie (Nbk, Np, Obk, Op, Ow, b: lm, p)
 de ['ru:zi] 1. drukte, rumoer *Wat een
 roezie dan inienend as de buurvrouw d'r in
 komt, de kiender an 't vechten binnen en
 de tillefoon ok nog gaot* (Nbk), *Et was een
 hiele roezie daor op die drokke mark*
 (Obk), *een hiele roezie om je henne* (Ow),
*Et was d'r zoe'n roezie, dat we niet mit
 mekaer praoten konnen* (Op) 2. z. *ruzie
 roeziene* z. *reziene*

roezig Ook **ruzig** (bet. 2: Spa, bet. 3: Wol)
 bn.; -er, -st ['ru:zɛx/'ryzɛx] 1. (van een
 varken) bronstig, tochtigheidsverschijnse-
 len vertonend (te zien aan het trekken met
 de oren bij bep. aanraking, het rood
 worden bij het uitwendige van het
 geslachtsdeel) (Bu, Dfo, Dhau, Ld, Ma,
 Nbk, Obk, Ol-Nl, Ow, b: lm) *As de biggen
 bij de motte weg weren, wodde die mit
 zoe'n weke weer roezig en kon weer dekt
 wodden* (Ow) 2. (van het weer, vooral van
 de wind) roezemoezig, onstuimig *roezig
 weer* (verspr.): *As de zomer votgaon zal,
 moet et eerst goed roezig weer wodden*
 (Obk), *Mit roezig weer was et gezellig te
 aovendpraoten, zo mit mekere in de warme
 kaemer* (Obk), *Et is roezig weer, et is
 sneekeweer* (Wol), *D'r komt vast duj, want
 et is zo roezig* (Nbk), *Et is roezig in de
 locht* (bo), *een roezige wiend* (Dfo), *Et
 weer wodt roezig* (Ol-Nl) 3. druk en
 lawaaiërig, rumoerig *Et is d'r altied zo
 roezig* er is daar altijd zoveel drukte (bo),
*'t Is mi'j hier te roezig, heur, ik gao wel
 argens anders zitten* (Nbk), *'t Was
 allemaole anloop vandaeg, et was zo
 roezig!* (Nbk), *Ik kon mien gedachten d'r
 niet bij houden, et was zo roezig* (Sz), *een
 roezige drokte* (Ld), ...*boel* een drukke,
 lawaaiërige toestand (verspr.), *Et was slim
 roezig op mien jaordag* (Db), zo ook *Gister
 hadden we een roezige dag* (Ow), *een
 roezige naacht* een nogal onrustige nacht
 (Nbk), *De kiender bin roezig, we kriegen
 hadde wiend* (Sz, Wol), ...*d'r zal wel
 aander weer kommen* (Obk), *'t Is een*

roezige huusholing een drukke, wel érg
 levendige huishouding, ook gezegd wan-
 neer er in een gezin veel herrie, ruzie is
 (verspr.), *Hi'j is roezig in de kop wild,
 balsturig* (Diz), *Et is ruzig bij de weg*
 (Wol) 4. huiverend, bijv. na schaatsen
 (Op), z. ook *rozig*, bet. 1 *Ik bin zo roezig!*
 (Op) 5. wild gekruld (Sz), vgl. *Die jonge
 het toch een roezige kop mit haor* (Sz) 6.
 (van water) troebel, vies (Op) *Dat waeter
 is zo roezig, gooi dat mar vot* (Op) *
Roezig weer is mollevangersweer (Ld)

roezighied (Ma, Nbk, Nt), voor -heid z.
 -hied de ['ru:zɛx...] 1. geroezemoes,
 drukke en tamelijk lawaaiërige sfeer 2. het
 tochtig zijn van een varken (Ma) *Et varken
 bluuide nog nao, een teken van roezighied*
 (Ma)

roffel de; -s; -tien ['roffl] 1. roffel: op een
 trom *Hi'j gaf een roffel op 'e tromme*
 (Nbk), *In 't cirkus slat de drummer een
 roffel* (Spa), *Ze sleugen een roffel* (Ld),
 (bij vergelijking:) trommelende beweging
 met de vingers: *Hi'j gaf een roffel op 'e
 taofel* (Nbk) 2. flinke lichamelijke in-
 spanning *Et was een hiele roffel om dat
 huus schone te kriegen* (Pe-Dbl, Db), *Hi'j
 het d'r een hiele roffel an had om de tuun
 omme te spitten* (Nw), *Hi'j het een hiele
 roffel had een heel karwei* (Dho, El), *Daor
 hadden we een hiele roffel wark mit, om
 die boom kot te kriegen* (Dfo), *Daor
 hewwe hiel wat roffel an had een flink
 karwei* (Bu), zo ook *Hi'j het d'r roffel an
 had id.* (Bu), *Nog een klein roffeltien, dan
 heb ik de schoonmaek daon inspanning die
 kort duurt* (Db, Dho, Ld), zo ook *Nog een
 klein roffeltien, dan he'k et schone* (Db), *Ik
 wil nog even een roffeltien doen* (Bu), *Nog
 een roffeltien an de slag* een inspanning
 die kort duurt (Dfo), *Niet altied, mar bi'j
 roffels kan hi'j hadden warken* met korte
 pozen van flinke inspanning (Dfo), zo ook
Bi'j roffels kan hi'j hiel wat doen (Ow) 3.
 flinke lichamelijke verzwakking (verspr.)
Hi'j het een hiele roffel had is erg ziek
 geweest en is daardoor sterk verzwakt
 (verspr. OS, Dho, Nt, Nw, Op, bo: Bu,
 Nw), *Die het goed roffel had mit zien
 ziekte* is ernstig verzwakt (Ow, bl), *Hi'j zal
 et wel niet zo lange meer maeken, want
 hi'j krigt de iene roffel nao de ere de ene
 ziekteaanval die hem verzwakt na de*

roffelen - rogge

andere (Ld), zo ook *Nao die roffel is hij d'r niet beter op wodden* (Nw), *Hij het weer een roffel had* (Ow), zo ook *Hij kreeg weer een roffel* (Nw) 4. lelijke val (Np) *Aj' valen, kuj' een mooie roffel maeken* (Np) 5. uitbrander (Wol) *Ik zal him een beste roffel geven een flinke uitbrander* (Wol) 6. (verkl.) kort tijdsbestek (Dhau, Ow, Pe-Dbl) *Et het een roffeltien slim hiete west* een poosje, tijdje (Ow), *Ik moet nog een roffeltien an 't waark* (Pe-Dbl), *Ze het in een roffel dat wark daon* in een ommezien (Dhau)

roffelen zw. ww.; overg., onoverg.; roffelde, het roffeld ['rofɪn] 1. (onoverg.) een roffel slaan, maken op 'e tromme roffelen (Ma), op 'e taofel roffelen mit de vingers (Nbk), *Hij zat op 'e ruten te roffelen* (Wol), op een wasbod roffelen (mit vingerhoeden) (Nbk, Bu) 2. (onoverg.; van trommels) een roffelend geluid maken *Ie konnen in de veerte de trommen heuren roffelen* (Obk), *roffellende trommels* 3. (onoverg.) een rommelend, ratelend geluid geven *Et roffelt d'r over mit de schaesen over et ies, veural as dat robbelig is* (Ste), *En as de spreker et heur echt naor et zin zee, klaptent ze in de hanen en roffelden mit de klompen op 'e vloer, dat et klonk deur in Oosterwoolde* (vo), *De klompen roffelden achter hum an* d.i. bij het lopen op klompen (Bdie), *De vinger maekte ie een betien nat en dan streek ie bij et rietien van de roffelpot langes, dan kreej' een roffelend geluud; et rietien kwam deur de blaoze henne veurdat die op et bussien kwam* (Ste), *D'r roffelt een specht in de bos* (Obk, Nbk) 4. (overg.) zodanig doen bewegen dat er een rommelend geluid onstaat (Db) *ceerpels roffelen over de souwe* (Db) 5. (overg.) dooreenschudden of flink wrijven zodat het vuil e.d. eraf gaat (Bu, Dfo, Dhau, El, Obk, Pe-Dbl) *Ie moe'n de aargste smerigte d'r mar wat of roffelen* (Pe-Dbl), *We zullen de ceerpels even roffelen; dan doeje ze in een holle zak en dan wo'n ze schudded, zodat et zaand d'r of gaot* (Dfo, Dhau, Bu), *de hanen even goed roffelen* het ergste vuil eraf halen (met vlugge wassende of wrijvende bewegingen) (El), ook in de volgende toepassing: *De kachel braant niet al te best, ie moe'n even et schudreuster henneweer*

roffelen (Obk), verder in (bij vergelijking) *iene even roffelen* hem stevig vastpakken, in de greep houden en daarmee klein houden (voor de grap) (Bu) 6. (onoverg.) lopen, fietsen enz. met een roffelend, rommelend geluid (Bu) *Die roffelt d'r ok aorig langes* loopt met een roffelend, rommelend geluid (Bu), ook gezegd wanneer een rommelend geluid ontstaat als men over een bruggetje fietst (Bu) 7. (onoverg.) hard lopen (Obk) *De haeze roffelde uut et leger* (Obk) 8. (onoverg.) erg hard werken (Obk)

roffelpot (Ste) de; -ten; -tien ['rofɪpɔt] 1. rommelpot *De vinger maekte ie een betien nat en dan streek ie bij et rietien van de roffelpot langes, dan kreej' een roffelend geluud* (Ste)

rofien z. rove

rogge I de; -n (bet. 3) pron. verw.: ze ['rɔgə] 1. bekende graansoort: rogge *De rogge stiet hol, dan het ze niet zo goed stoeld* (Nbk), *Et waeren allemaole krijen op 'e rogge* (Np), *Om rogge te dreugen komp ze op 'e gaaste* (Ste), *de rogge opzetten, opgaasten* in gasten, hokken plaatsen (Ma), *De rogge moet an de bult* in een mijt bijeengebracht (Ste), *de rogge loegen* id.: tot een mijt stapelen (Nbk), *de rogge bargaen* oogsten, opslaan (Bu) 2. koren van de rogge in bet. 1 *De rogge moet eerst deur de wiene en de sjouwe veur ze ofleverd wodden kan* (Op), *Vroeger mossen we roggewienen, dan kwam de rogge in de wiene* (Np), *naor de meule gaon om rogge te maelen* (Nw) 3. roggebrood *Ik lus graeg rogge* (Nbk), *Ik moet nog even een rogge van de bakker hollen* (Nbk) * (gezegd i.v.m. het zaaien en eggen:) *Rogge zegt: 'Ondiepe d'r onder, ik kom d'r wel in'* [d.i.: bij rogge moet men ondiep eggen], *haever zegt: 'Stop mij d'r mar onder, ik kom d'r wel uut'* (Ow)

rogge II Ook *rugge* (WH) de; -n; roggien ['rɔgə'ɾɑgə] 1. rug, bekend lichaamsdeel *Ie moe'n me de rogge even rossen, die jokt me zo* (Nbk), *een eupen roggien* open rug bij sommige pas geboren baby's (Nbk), *Dat jassien wodt je krap over de rogge* (Ol-Nl), *Doe smeet N. mij de haeze op 'e rogge* gooide over m'n rug (b), *Hij het een hoge rogge* (Bu, Dho, Nbk, Nw, Ste, Wol), ... *is wat hoge in de rogge* (Ma), *De katte*

zet een hoge rogge op (verspr., Wol), zo ook ...zet de hoge rogge as hi'j een hond tegenkomt (Ste), *De oolde boer was rond in de rogge van et zwaore wark* (Obk), *Een koe die niet te lekker is, stiet vaeke mit een ronde rogge* (Dfo), *Wat kroem in de rogge, de hanen op 't gat* d.i. bij het schaatsen (ba), zo ook *Iene die schaetst mit een ronde rogge die het een katterogge* (Bu), *Mar F. gong doe niet naor huus, hi'j tufte drekt naor meester, die trok zien rogge in een bocht, en zee (...)* (b), *Dat peerd het een lege rogge* (Bdie), *Hi'j het et haor op 'e rogge staon, zo lelk is hi'j* (Bu), *Zak je de rogge even jokken?* d.i. krabben (Nbk), echter vooral: een pak slaag geven (Bu), *We hadden de wiend in de rogge, doe we naor huus fietsten* d.i.: we hadden het voor de wind (Obk), *iene de rogge toekeren* lett. en fig.: zich van hem/haar afwenden, zich niks meer aan hem/haar gelegen laten liggen, *mit de rogge naor iene toe, ...staon, ...zitten, ...liggen, mit de rogge tegen de mure staon* ook fig.: *Hi'j vulde 'm mit de rogge tegen de mure en liekem allienig* (b), *Gao mar mit de rogge tegen mekeer an staon* (Nbk), *de rogge rechten* (Dhau), *Hi'j parreert mit een rechte rogge deur de straote* (Diz), *Op et aende van de vore kon hi'j de rogge wel effen strekken* (vo), *En hi'j gaf zien vrouw een klap op et plak daor de rogge ophooft!* voor haar achterste (vo), *Dan keert hi'j him omme en mit de rogge naor me toe trekt hi'j de dekens over 'm henne* met de rugzijde (v), *een briede rogge hebben* veel kunnen verdragen, kunnen uitstaan, zo ook *Hi'j het een brede rogge, d'r kan hiel wat op* (Dho), *Dat zit mi'j niet op 'e rogge* dat raakt me niet, daar trek ik me niks van aan (Nbk), *Die zet de rogge d'r onder* biedt hulp (Nw), *De rogge moet d'r even onder* we moeten er even tegenaan (Dho), *De rillings lopen me over de rogge* er trekken huiveringen door me heen (Nbk), *Hi'j is over de rogge gaon* is gevallen (Nw), *De koe moet over de rogge* moet liggen (Bu), *over de rogge gaon* hetz. als welteren (van paarden) (Ow), zo ook *De peerden kwammen van de stal in de weide en dan gingen ze lekker over de rogge rollen* (Pe-Db1), (gezegd wanneer iemand mooi met de zeis maait:) *Et lopt zo mooi over*

de rogge (Bu), *over de roggen* van anderen geheel voor zichzelf, zonder de anderen erin te betrekken, d.i. veelal: ten nadele van hen (Nt), zo ook *Dat hebben ze over mien rogge henne daon* ten onrechte zonder mij, veelal: en mij daarbij benadelend (Nw, Bu), *iene in de rogge anvalen* in de rug aanvallen (Np), *Oonze buurman kon niks meer, hi'j had et toch zo in de rogge last van, pijn in z'n rug* (Ol-Nl), zo ook *Hi'j had et zo bliksems in de rugge, dat wi'j wel loven dat hi'j niet meer overeinde kommen kon?* (Sz), *piene in de rogge hebben* (Wol), *iene mit een beste rogge* met een goeie, sterke rug (Ow), waartegenover ...*mit een minne rogge* (Ow), *We kregen even een knik in de rogge doe we mit de waegen deur die doele in de weg reden* een knikkend gevoel in de rug (Obk), *Hi'j het et vandaegge an de rogge* heeft vandaag kennelijk niet zoveel zin aan z'n werk (Ow), (van iemand die veel plezier heeft:) *Die het et aorig an de rogge* (Obk), *Ik kan niet zo goed opbeuren, want et komt mi'j teveule op 'e rugge an* het vraagt teveel van m'n rug (Sz), zo ook *Et komt goed op 'e rogge an* (Nbk), (dreigend:) *Ik zal je de rugge laoten veulen* ik zal je slaag geven (Sz), *Hi'j leit et liefst op 'e rogge* ligt het liefst te luieren (Np), *Kuj' de rogge niet bruken?* ben je daar te lui voor? (Ste), *Aj' een akker bouwd hebben, dan ligt hi'j op 'e rogge omgekeerd* (Bu), *op 'e rogge staon* (gaon) op de rug (gaan) liggen slapen (Bu), *even op 'e rogge staon* even naar bed (Ste), ...*liggen* id. (Ste), *Daor ligt de boel op 'e rugge* plat, d.i.: er gebeurt niets (Spa), *Et geld gruuit me niet op 'e rogge* ik heb niet zoveel geld, ik kan maar niet blijven uitgeven (Nbk), zo ook *De centen gruien me niet op 'e rogge* (Np), *et bedde niet op 'e rogge hebben* niet lui zijn (Ohw), *Luie Evert op 'e rogge hebben* gezegd wanneer de zon ongenadig op je schijnt bij het werken op het land (Pe-Db1), *Evert...* id. (Pe-Db1), d.i. ook: lui zijn, niet hard genoeg werken (Bu, Ma, Nbk, Np, Ow, Spa, Sz, Wol, b), zo ook *Luie Evert...* id. (Nbk, Nw), *Ik heb et wark niet op 'e rogge* het werk blijft er wel, ik zit er niet mee als ik er eens uit ga (Bu), *aachter de rogge* klaar, voorbij: *Wat had hi'j een leven aachter de rogge* (j), *Et feest*

rogge-an-rogge - roggebloeme

was weer achter de rogge (Obk), *een hiele tocht achter de rogge hebben* (Obk), *Ze hadden de grote waeters al weer achter de rogge hadden genomen, waren gepasseerd* (j), *Dat maegien het nog niks achter de rogge had heeft nog geen verkering/ seksuele omgang gehad* (Nbk); ook gezegd wanneer de bevalling plaats heeft gevonden (Bu, Diz), *achter iene zien rogge omme wat doen stiekem, zonder het hem te laten weten* (alg.), zo ook *iene achter zien rugge bekletsen* en *Vaeke wodden de meensken achter de rogge nog wel even bepraot* (Obk), *Die kan et wel op 'e rogge verdienen* ze is hoer (Nw), *Die gaot veur iederiene op 'e rogge liggen* bedrijft seks met iedere man (Nw), (gezegd als iemand z'n behoeften moet doen:) *Ik moet even naor de w.c., want ik heb een stiekem in de rogge* (Bu), *Ik mag wel over meensken mit wat geleerdheid an de rogge met flink wat kennis* (Mun), *As de rogge jokt kriegen we sni'j* (Bu, Db), (gezegd van een dikke, brede vrouw:) *Die ligt makkeliker op 'e rogge as een hering* (Wol), *Die meid ligt beter op 'e rogge as een pekelhering* (Bdie, Sz) 2. de rug bedekkend deel van een kledingstuk *De rogge he'k al klaor* (Nbk) 3. deel van een stoel waar men met z'n rug tegen zit *Je moe'n niet tegen de rogge van de stoel zitten gaon* (Np) 4. langwerpige, hoog gedeelte in een terrein, al dan niet door natuurlijke oorzaak aanwezig *D'r zit een hoge rogge in de bouw* (Bdie, Nw), *D'r leit een rogge in et laand een zandrug* (Np), *D'r zat een rogge in de bouw, et mos deur et eiden weer slicht wodden* (Obk) 5. verhoogd deel in een akker tussen twee voren *Aj' twee voren naor mekeer toe bouwen, kriej' een hoge rogge op 't laand* (Ld), *de eerpels op roggen zetten* (El), *De eerappels staon op ruggen* (Spa) 6. stompe achterkant van een zeisblad, een enz. *De rogge van de zende was slim verroest* (bl, Obk), *Dat mes het een briede rogge* (Np), *Een schoppe zonder rogge is niks* (Ol-Nl), *De rugge van de strontschoppe is deursleten* (Spa) 7. achterkant van diverse gereedschappen, voorwerpen anderszins, ook van de hand (...) *dan streek hi'j daor mit de rogge van de jutte overhenne, zodat et trek mooi slicht lag veur de turfmaeker* (Np), *De opstikker was een jutte waor de kappe*

of was, zodat allieend de rogge nog over was (Np), *Een gek op 'e schostien keert mit de rogge naor de wiend, dan vaalt de rook niet daele* (Dfo) 8. boekrug *De rogge van et boek is kepot* (Np) 9. uiterst dwars iemand, iemand die op zeer onaangename wijze op z'n stuk kan blijven staan *Et is een rogge heur* (Nbk), *Wat is dat kiend een kwaod roggien* (Db) * *Mit warken kuj' een bult verdienen, mar dan kriej' him op 'e rogge* (b)

rogge-an-rogge [rogæ̃rogæ; aks. wisselt] - rug-aan-rug *Ze stonnen rogge-an-rogge* (Dho)

roggeakker ['rogækr] - roggeakker *Kiender konnen in de roggeakker van vroeger verdwaelen en daaromme wodden ze bange maekt veur alderhaande wezens die niet bestaon, zoas et roggewiefien en een vol mit de bri'jpot om de hals* (Obk)

roggeaore (Bdie) Ook **roggeore** (Nbk) ['rogæ:əɔə/...o:əɔə] - roggeaar

roggebaand (Ld) de; ...banen; ...baantien ['rogæ...] 1. band van strohalmen om een roggegarve

roggebaand II (Ow) de; ...banen ['rogæ...] 1. band over de rug van het paard; als onderdeel van het paardetuij *We hadden twee kussens onder de roggebaand van de zille, dan raekte de zille de roggegraot niet* (Ow)

roggebaarg z. **roggebarg**

roggebarg (Bu, Dhau, El, Ld) Ook **roggebaarg** (Dfo) ['rogæ...] - roggebult *De roggebargen staon op et laand* (El)

roggebeugel de; -s ['rogæ...] 1. grote variant van de *zendebeugel*: voor het maaien van graan, z. aldaar

roggebiender (Ld, Np, Obk, Ste) Ook **roggebiener** (Nbk) de; -s; -tien ['rogæ...] 1. iemand die de rogge tot garven bindt

roggebiendster z. **roggebienster**

roggebienen (Nbk, Np) onbep. w. en het roggebunnen ['rogæ...] 1. binden van rogge tot garven

roggebiener z. **roggebiender**

roggebienster (Dfo, Dho, Ld, Np, Obk) Ook **roggebiendster** (Dho) de; -s; -tien ['rogæbi(n)stɪr/...tstɪr] 1. vrouw die de gemaaide rogge tot garven bindt

roggebloeme (Dfo, Nbk, Nw, Ste, bet. 2: fp) de; -n; -gien, ...bloempien ['rogæ...] 1. korenbloem *een tamme roggebloeme* (Dfo)

2. klaproos (fp)

roggebos (Ste) de; -sen; -sien ['rɔgəbos]

1. garf rogge *roggebossen opgooien* omhooggooien voor verdere plaatsing (Ste) **roggebossel** (Diz, Np) de; -s; -tien ['rɔgə...] 1. borstel die men in bad gebruikt (voor de rug)

roggebri'j z. *roggenbri'j*

roggebrood z. *roggenbrood*

roggebult z. *roggebulte*

roggebulte (Bu, El, Ld) Ook **roggebult** (Dhau, El, Nbk, Np, Pe-Dbl) ['rɔgə...] -roggebult *De boer brukte een dekklied om over de roggebulten te doen* (Pe-Dbl)

roggebultzetten (Nbk) onbep. w. ['rɔgə...] 1. plaatsen van een mijt rogge, maken van een roggebult

roggedoef z. *roggedoefte*

roggedoeft z. *roggedoefte*

roggedoefte (Bdie, Bu, Np, Nw, Ste) Ook **roggedoeft** (Np), **roggedoeve** (Np), **roggedoef** (Bu) de; -n ['rɔgɔduftə/...duft/...du:wə, ...və/...duf (mv.: du:... (Bu))] 1. ronde roggebult, ronde mijt rogge (die aan de bovenkant op een punt uitloopt (Bu)) *De roggedoef was deur et toppien vaeks wat hoger as de bult* (Bu)

roggedoeve z. *roggedoefte*

roggedösken (Bu) onbep. w. en het roggedöskt ['rɔgə...] 1. dorsen van rogge

roggegarve z. *roggegarve*

roggegaast z. *roggegaaste*

roggegaaste (El, Ld, Nbk, bo: Nw) Ook **roggegaast** (Obk) de; -n ['rɔgə...] 1. op het veld bijeengeplaatste garven rogge (z. ook *garve*) *De kwaojongen mieterden oons de roggegaasten ondersteboven* (Ld)

roggegarve (Nbk, Np) Ook **roggegarve** (bo: Dho) de; -n; ...garfien ['rɔgə...] 1. garve van roggehalmen

roggegraot Ook **roggegraot** (WH) de; -en ['rɔgəgrɔ:ə/ɪgə...] 1. wervelkolom *We hadden twee kussens onder de roggebaand van de zille, dan raekte de zille de roggegraot niet* (Ow), *Mit dat ongelok het hi'j zien roggegraot schendeleseerd* (Obk), *Hi'j het een hernia, dat zit in de roggegraot* (Nbk), *Hi'j had ommeraek hinder van de roggegraot* (Np), *Aj' een baos [baars] de roggegraot uthaelen, bin alle graoten d'r uut* (El), *Haarm wees op et onderaende van zien roggegraot* op z'n achterste (vo) 2. standvastigheid, doorzettingsvermogen

Toe, wor es wat flinker, toon es wat roggegraot (Db), *Da's een kerel zonder roggegraot* een slappe vent (Ste), *Dat is een man mit een roggegraot, die staot veur wat hi'j zegt* (Ld), *D'r zit niks gien roggegraot in* (Nbk), *...niet vule roggegraot in* (Ste, Wol), *'t Is iene zonder roggegraot* (Mun, Ow), *niet vule roggegraot hebben* niet erg standvastig zijn (Nbk, Dfo), *gien roggegraot hebben id.* (Bu, Diz, Nt, Nw)

roggegrond (l) ['r...] -roggegrond

roggeïnmennen (Ow) onbep. w. ['rɔgə ïmən:] 1. rogge naar binnen rijden (bij het oogsten) *Mem het wel es verteld dat zij wel es in et val staon mos, mit et roggeïnmennen* (Ow)

roggejaor (Bdie, Obk, Ol-Nl) et; -en ['r...] 1. jaar waarin de graansoort rogge het goed dan wel slecht doet *een goed roggejaor* (Obk)

roggekiste (Bdie, Pe-Dbl, Obk, Ow, Wol) de; -n ['rɔgəkɪstə] 1. kist waarin men rogge bewaart

roggeklachten (verspr.) Ook **rogklachten** (verspr.) ['rɔgəkɫaxtɪn/rox...] -rugklachten

roggekorrel (Bdie, Nbk) ['rɔgə...] -roggekorrel *Iene roggekorrel daor kommen een stok of vuuf aoren uut* (Nbk)

roggekrabber ['rɔgə...] -rugkrabber: nl. om zich de rug te kunnen krabben

roggekwaol (l) ['rɔgə...] -rugkwaal

roggelaand (Db, Dfo, Np, Ste) et ['rɔgə...] 1. land waarop rogge wordt verbouwd *een akker roggelaand* (Dfo), *Ik bin an 't roggelaand bouwen* (Np)

roggelaeder (Ld, Np) de; -s ['rɔgələ:ɔr] 1. degene die bij het laden van rogge zich op de wagen bevindt en de garven op de juiste plaats legt *'t Bin allemaole gien roggelaeders* niet iedereen is geschikt als **roggelaeder** (Ld)

roggelaoge (Bdie) de; -n ['rɔgələ:gə] 1. laag garven van rogge, in **roggelaogen** leggen (Bdie)

roggeleer (Dfo, Dhau, Op) et; ...leren ['rɔgə...] 1. deel van het paardetuig over de rug, waaraan de buikriem vastzit *Et roggeleer ligt wel goed recht, je kun de boekriem wel anhaelen* (Op)

roggeleuning (Nt, Obk, Wol) Ook **rugleuning** (Spa) ['rɔgə.../ɪx...] -rugleuning

roggelings bw. ['rɔgɪŋs, 'rɔgəl...] 1. op de

roggemaarg - roggenmael

rug, achterover *De monteur lag roggelings onder de auto om him te maeken* (Obk), *Hi'j vul roggelings van et peerd* (Wol), *Hi'j kwam mit de fiets in de sloot en lag d'r roggelings in* (Ol-Nl), *Ik kwam roggelings terechte* (Nt) 2. met de rug naar iets gewend, achterstevoren *Ie moe'n d'r roggelings bi'j daele gaon* (Bu, Nw, Ow, Nbk), *Ie moe'n d'r roggelings naor toe gaon* (Nbk), *Ze praoten nooit, ze gaon mekaere roggelings veurbi'j* (Diz), *Dik Trom zat roggelings op 'e ezel achterstevoren* (Obk), *Ik lope vaeke roggelings van de trappe achterstevoren* (Pe-Db)

roggemaarg z. *roggemarg*

roggemael z. *roggenmael*

roggemaelen onbep. w. en het roggemaeld ['rɔgə:ln] 1. malen van rogge, d.i. ook: zelf maken met een *roggemeule*, naar de molen gaan om z'n rogge te laten malen enz. *We gaon vandaege roggemaelen* (Nw) **roggemarg** (Bdie, Nbk, Nt, Obk, Ol-Nl, Ow) Ook **roggemaarg** (Pe-Db), **roggemerg** (Ol-Nl, Sz), **ruggemerg** (WH) ['rɔgə...] - ruggemerg

roggemeel z. *roggenmael*

roggemennen (El, Ma, Np, Obk, Ste, Wol) onbep. w. en het roggemend ['rɔgə...] 1. de rogge met wagens van het land halen *We gaon morgen roggemennen* (El), *In 't lest van augustus mossen we roggemennen en nog wat laeter de turf thuusmennen en plaggemennen veur de potstal* (Obk)

roggemerg z. *roggemarg*

roggemeule (Ma, Nbk, Np, Obk, Ste) de; -n; ...meultien ['rɔgə:lə] 1. molentje waarmee men handmatig rogge maalt (Nbk, Np, Obk, Ste) *We hadden in de oorlog een roggemeule, die bunnen we an de taofel of zo en daor maelden we rogge in om bri'j van te koken; wi'j atten wel vaeke roggembri'j!* (Ste) 2. korenmolen (Ma, Nbk)

roggemi'jen (Bu, Dfo, Nbk, Np, Ste) onbep. w. en het roggemi'jd ['rɔgə...] 1. maaien van rogge *Aj' roggemi'jen gingen kwam d'r een grotere beugel op 'e zende* (Nbk, Ste)

roggemiete (Bdie, Dho, Diz, Nbk, Nt, Op, Ste, Sz) ['rɔgə...] - korenmi'jt (van rogge; rechthoekig (Ste))

roggemieten (Dho) onbep. w. ['rɔgə...] 1. rogge in een roggebult zetten *Ze bin an 't*

roggemieten (Dho)

roggemik (Bdie, Pe-Db) de; -ken; -kien ['rɔgə...] 1. bep. brood van roggemeel (aan de onderzijde plat en aan de bovenzijde bol)

roggenaalde (Ste) de; -n; ...naaltien ['rɔgə...] 1. stekel die uit een roggear steekt *Roggenaalden die stiekelen verschrikkelik in de klompen* (Ste)

roggenbloem (Db, Ma) de ['rɔgə...] 1. roggebloem, fijn gezift roggemeel *De echte Drentse stoeten bakten ze vroeger van roggengbloem* (Ma), *roggenbloem veur et bakken van zwaore koeke en stoete* (Db) **roggenbri'j** Ook **roggebri'j** (Ld, Ma, Pe-Db, Sz) [rɔgə'b.../'rɔgə...] - roggepap *Ze zette een panne mit roggembri'j op 'e kachel* (vo)

roggenbrogge (Db, Diz, Np, Ol-Nl, Ow) Ook **roggenbrokkien** (Np) de; -n; ...broggien ['rɔgəbrɔgə/...brɔkin] 1. stuk gesneden roggebroom (dat men eet, evt. met beleg) *Een roggengbroggien mit kaonties is hiel lekker* (Db), *Een roggengbrogge mit een flinke plakke spek d'r op is slim driege* (Ow)

roggenbrokkien z. *roggenbrogge*

roggebroom Ook **roggebroom** (verspr.) et; ...broom; ...broomien ['rɔgəbrɔgə...] 1. roggebroom *As maensken roggengbroom wat riekelik eten, vulen ze heur d'r niet zo lekker bi'j* (Ow), *Een bollebrogge is een plakken bolle op een plakken roggengbroom* (Np), *Dat roggengbroom is te los om te snieden* (Np), *een hoempe roggengbroom om et peerd op te haelen* (Ste), *beschuit mit roggengbroom* (Bu), *een snee roggengbroom* (Op), *een stokkien roggengbroom mit een beschuit d'r op* (Op) 2. z. *koekoeksbroom*

roggenbroomies z. *koekoeksbroom*

roggenmael (Db, Dhau, El, Ma, Nbk, Np, Nt, Obk, Ow, Ste, Wol) Ook **roggemael** (Bdie, Bu, Dhau, Diz, Op, Ow, Spa, Ste), **roggemeel** (Spa) [rɔgə'me:l/'rɔgə.../...] - roggemeel *Bloem van roggemael plakten ze vroeger behang mit* (Np), *As vee wat riekelik mit roggemael voerd wodde, wodden ze wel es wat braanderig in de huid* (Ow), *Een zak die naor de meule mos te maelen, mos mar veur driekwat vol mit rogge; zo'e'n 'pong' mit rogge veur driekwat vol maelde uut tot een zak vol roggemael* (Ow)

roggenpannekoek (Bu) de; -n; ...koekien [rɔŋŋ'p...] 1. pannekoek van rogge
roggenprip (Db, Dhau, Nt, Pe-Db, Sz) Ook **roggeprip** (Dhau) de [rɔŋŋprip, ook ...'prip/'rɔŋə...] 1. pap van roggemeel, in water of melk gekookt, vooral nog bekend van de periode '40-'45 *We lusten liever bri'j van gerstemeel as roggennprip* (Sz)
roggenprut (verspr.) Ook **roggeprut** (Bdie, Db, Dfo) de; -n; ...stoetien [rɔŋŋstutə/'rɔŋə...] - roggebrood
roggenstro z. **roggestro**
roggeore z. **roggeaore**
roggepaand (ZW, Db, Nbk, Nt, Nw, Obk, Ow, Wol) Ook **rugpaand** (Sz), **rugpand** (Spa) ['rɔŋə.../'rɔŋə...] - rugpand *I'J hebben die jurk verkeerd knipt, et roggepaand zit niet goed* (Db)
roggepaere z. **roggepere**
roggepere (OS, Bu, Np, Ol-Nl, Op, Ste) Ook **roggepaere** (Np, Op, Ste) de; -n; ...peertien [rɔŋə.../'pɛ:əre] 1. bep. lekkere, dikke peer die rijp is ten tijde van het oogsten van de rogge *Roggeperen weren geel en kleinder as jutteperen, en ze weren gauw boekziek* (Ma)
roggepiene (Nbk, Pe-Db) Ook **ruggepiene** (Sz) [rɔŋə.../'rɔŋə...] - rugpijn
roggepittien (Nw) et; ...pitties [rɔŋə...] 1. roggekorrel *Awwe naor schoele gongen pluusden we de aoren uut en aiten de roggepitties op* (Nw)
roggeprik (Db, Nw, Obk) ['rɔŋə...] - rugprik
roggeprip z. **roggenprip**
roggeproeme (Bdie, Bu, Dfo, Dhau, Obk, Ol-Nl) Ook **roggeprume** (Sz) de; -n; -gien [rɔŋə...] 1. bep. soort kleine, gele pruim *Roggeproemen bin van die hatstikke lekkere, gele proemen, et bin van de eerste proemen die ripe binnen* (Bu)
roggeprume z. **roggeproeme**
roggeprut z. **roggenprut**
roggerieden (Np) onbep. w. ['rɔŋəridɪ] 1. vervoeren van rogge (met een wagen, bij

het oogsten) *We moe'n et raem op 'e waegen hebben, we moe'n roggerieden* (Np)

roggeriem (Ste) ['rɔŋə...] - rugriem
roggeroest (n: Np) de, et ['rɔŋərust] 1. moederkoren *Ie moe'n de rogge ankem jaor mar niet weer op disse hoeke z'jen, want d'r komt zachiesan wel wat riekelik roggeroest in* (n: Np), *Bij roggeroest wodden de korrels vule dikker as gewoon en zwatbruun van kleur; vroeger slegen ze d'r niet zo vule acht op en dan wodden die zieke korrels wel mit maeld en wie dan dat mael bruukte in de bri'j of in et brood die wodde ziek, die kreeg de jokte, daor koj' wel dood an gaon* (n: Np), vgl. in dit verband: *Ik weenske je de jokte en gien naegels om te klauwen* (n: Np)

roggeschoonmaeken (Bdie) onbep. w. en het roggeschoonmaekt [rɔŋə...] 1. schoonmaken van de rogge, dat is vooral door te schudden, z. ook onder *sloeken*

roggeschure (Ste) de; -n [rɔŋə...] 1. schuur waarin men roggestro bewaart
roggesjouwe (Op) de; -n; -gien [rɔŋə...] 1. zeef om de roggekorrels van het kaf te scheiden

roggesjouwen (Nbk) Ook **roggesouwen** (Nbk) zw. ww.; onoverg.; roggesjouwde, het roggesjouwd [rɔŋə...] 1. zeven van roggekorrels: met een *sjouwe*

roggesouwen z. **roggesjouwen**
roggespiere (spor.) [rɔŋə...] - rugspier
roggespraok (Ma) de [r...] 1. ruggespraak *roggespraok holen* (1)

roggestael z. **roggestaele**
roggestaele (Bu, Dho, Diz, Np, Ol-Nl) Ook **roggestael** (Bu, Dhau) [rɔŋə...] - roggestengel *Een hupperd kuj' ok van et aende van een roggestaele maeken* (Bu)

roggestange (z. **roggestengel**)
roggestengel (verspr.) Ook **roggestingel** (Dfo, Nbk), **roggestange** (Nt) de; -s; -tien [rɔŋə.../'stɔŋ(g)ə] 1. stengel van de graansoort rogge

roggesteun (verspr.) Ook **ruggesteun** (WH) - ruggesteun (lett.), ook fig.: hulp die men verleent: *Ik bin wat roggesteun neudig* (Ste)

roggestingel z. **roggestengel**
roggestoete z. **roggenstoete**

roggestok (Bu, El, Ste) Ook **roggestuk** (Sz) et; -ken [rɔŋəstɔk/...] 1. deel van het

roggestreng - rok

paardetuig op de rug (waar het leidseel overheen loopt) *Pak ie et roggestok even? D'r zitten keuperen ronde ringen an veur de leidseels, in de midden, et middelste vaeke mit een koppjen; onder et roggestok zitten ronde kussenties (Ste), et nekleer en et roggestok van de zille (Ste), Et roggestok gaot langer mit as et boststok (El)*

roggestreng (Bu) Ook **roggestring** (Dhau) ['rogə...] - ruggestreng (bij dieren) *Karbonade komt van de roggestreng van et varken (Bu)*

roggestring z. **roggestreng**
roggestro (verspr.) Ook **roggenstro** (Ma, Nbk, Diz, Wol) et ['rogə.../roggn's..., ...'r...] 1. **roggestro een bossien roggestro** (Db), *De bijekörf wodde maekt van roggestro (bs), Hej' tarwe- of roggestro? (Diz)*

roggestuk z. **roggestok**
roggetied (Np, Ow) de ['rogə...] 1. de tijd van de rogge oogst *Roggeperen bin kleine, gele peerties, ze bin in de roggetied riepe (Ow)*

roggetitel (l) ['rogə...] - rugtitel
roggeveld (Obk, Ol-Nl, ba) ['rogə...] - roggeveld, roggeakker *Je zien tegenwoordig niet vule klaprozen meer in 't roggeveld (Ol-Nl), Deur de hadde wiend is d'r hier en daar op 't roggeveld een schoeve ommewijd (Obk)*

roggewaark z. **roggewark**
roggewark (verspr.) Ook **roggewaark** (Pe-Dbl), **roggewerk** (Spa) et ['rogə...] 1. zwaar werk dat veel van de rug vergt *Et is roggewark aj' d'r kroem bij staon moeten mit et wieden of zo (Ol-Nl, Nbk), Dongstrijen is roggewark (El), Dat opbreken [door een turfmaker] was echt roggewark (s: Np), Mael sjouwen uut de schippen weg was roggewark en een hiel sterke kerel kon dat doen (Obk)*

roggewarvel (verspr.) Ook **rugwervel** (Spa) ['rogə.../rɔx...] - rugwervel *Hi'j het een schieve roggewarvel (Bdie)*

roggewellen (Nw) onbep. w. en het roggeweld ['rogə...] 1. wellen, met de welhaak nog losse bossen maken van de pas gemaaide rogge

roggewiefien (Obk) et; ...wiefies ['rogəwifin] 1. bep. kinderschrik: gefingeerd vrouwtje dat in de rogge zou huizen en waarvoor de kinderen bang werden

gemaakt, vgl. *Kiender konnen in de rogge-akker van vroeger verdwaelen en daaromme wodden ze bange maekt veur alderhaande wezens die niet bestaon, zoas et roggewiefien en een vol mit de bri'jpot om de hals (Obk)*

roggewiene (Nw) de; -n ['rogəwinə] 1. kafmolen *De roggewiene maelde et koren schone (Nw)*

roggewienen (Np) onbep. w. ['rogəwin:] 1. rogge bewerken met de **roggewiene**. *Vroeger mossen we roggewienen (Np)*

roggezak (Np, Obk), **rogzak** (verspr.), **rugzak** (Spa), **ruggezak** (Sz) ['rogəsək/'roxsək/'rɔx...] - rugzak

roggezeel (Ma) et; ...zelen ['rogə...] 1. hetz. als **roggebaand** II, z. aldaar

roggezeerte (Dfo) ['rogə...] - rugpijn
roggezi'jen onbep. w. ['rogə...] 1. zaaien van rogge *Mit roggezi'jen wodt een baoke zet in de grond hier en daar, in de lengte en over de brette van de bouw; et bin latties om recht en evenwiedig te bouwen (Obk), Mit roggezi'jen gongen ze mit een peer krojen vol kiepeveren over et laand; die smeten ze dan mit de wiend mit om heur henne, dat was om de kri'jen bange te maeken (Ow), Ok is mit et roggezi'jen in de eerste helte van november d'r een weke daj' nooit gien zi'rogge onder de grond holen; dan is et een springweke en dan komt de rogge d'r altied weer bovenop te liggen (Ow)*

roggezi'jaod (Ow) et ['rogə...] 1. roggekorrels, zaad van de rogge om te zaaien

roggezille (Op) de; -n ['rogə...] 1. band over de schouders aan hetgeen men draagt, nl. om het dragen lichter te maken

rogklachten z. **roggeklachten**

rogkussen (Nbk) ['rɔx...] - rugkussen
rognummer (Op) Ook **rognummer** (Op) ['rɔx.../rɔx...] - rugnummer

rognummer z. **rognummer**

rogpiene (El, Obk) ['rɔx...] - rugpijn

rogzak z. **roggezak**

rogzwemmen (spor.) ['rɔx...] - rugzwemmen

rojaal z. **rejaal**

rok I de; -ken; -kjen [rɔk] 1. rok (bekend kledingstuk van vrouwen) *kotte rokken, lange rokken, een buse op 'e rok (Nbk, El), ...in de rok (El, Nbk, Ld), Dat kiend is slim verlegen, die hangt zien mem altied*

an de rokken blijft steeds in, zoekt steeds de nabijheid van z'n moeder (Dfo, Np, Ld), ...an de rok (Obk), ...an moekes rokken (Wol), zo ook *Die hong aaltied an moeders rokken* (Pe-Dbl), ...*altied bij moeke an de rok* kon niet zonder z'n moeder, was niet zelfstandig (Nw), *Kleinjongen meugen je graeg an de rokken hangen* blijven graeg zo dicht mogelijk bij je (Dfo), zo ook *Die kiender hangen je altied an de rokken* (Bdie, Nbk) en *Dat kiend is zo bleu, ze hangt altied bij heur moeder an de rokken* (Sz), *Die het te vule an mem heur rokken hongen* blijft wat kinderlijk (Bu), *Dat vrommes het wat onder de rok* is in verwachting (Obk), *Vroeger hadden de vrouwluden een liefien op 'e rok* (Np), *iene onder de rokken kroepen* bescherming/steun zoeken bij iemand door aan te pappen (Db), *iene an de rokken kommen* tasten aan de rok van het meisje door de jongen om uit haar reactie gewaar te worden in hoeverre ze een langdurige verkering wil (Nbk), (gezegd door vrouwen) in de betrekking met andere vrouwen: *Ik trekke E. ok wel es even an de rok om wat gedaon te kriegen* (Nbk), *Die jongen lopen achter de rokken an* lopen achter de meisjes aan om verkering te krijgen (Np), zo ook *Hi'j zat nogal es achter de rokken an* (Dfo), *een lappe op 'e rok hebben* als ongetrouwde vrouw een kind hebben (Dhau, Nw, Wol, Ste), ook: in verwachting zijn (Ma), *Die het een lappe op 'e rok hem/haar mankeert iets, er is iets mee* (Bu), *Die vrouw het een scheure in de rok* een onwettig kind (Dho, Ld), *Die maekt mi'j een rok* het zal me een zorg zijn wat hij/zij vindt, wil (Sz), *iene op 'e rok trappen* iemand hinderen, lastig zijn voor iemand (Diz) 2. in *Et hemd is (me) naoder as de rok* (verspr., Diz) 3. rok van een rokkostuum (spor.) 4. lange kap (vaak met franje) over, om een lamp (Ow, Spa) *Een rokkien veur de hanglaampe hong an de pietereulielaampe, et scharmde et felle locht wat of; om de mooie kaemerlaampe was hi'j luxer as om de keukenlaampe, 't was ok wel om de gaslaampe* (Ow) 5. (verkl.) uithangende bloemkroon van de fuchsia (Db, Mun, Nbk) *Een belsjebloeme mit een blauw rokkien, een wit rokkien of een rood rokkien* (Db), *Beppe het zoen*

grote belsjebloeme, hi'j staot in een emmer; 't is een mooie, een rooie mit paorse rokkies (Mun) * *As ze klein binnen trappen ze tegen de rok, as ze groot binnen trappen ze op 't hatte* wanneer kinderen klein zijn heb je er niet zoveel last van, maar zijn ze eenmaal groot dan kunnen ze je echt pijn doen (Dho), *Zo de wiend wi'jt wi'jt et rokkien* die persoon praat, handelt naar het hem uitkomt, vooral: doet, praat zoals degene van wie hij een gunst enz. zou kunnen verwachten (Dfo, Nt) **rok** II (Bdie, Wol en oost.) Ook **ruk** (verspr., WH) de; -ken; -kien [rok/rak] 1. ruk, rukkende beweging *Ik dee een rok an et touw van de geite en doe scheut hi'j mit vaort veuruut* (Obk), *Mit een ruk het hi'j 'm los scheurd* (Nbk), *Hi'j trok de deure mit een rok dichte* (Ld), *Nog een klein rokkien en dan is et d'r* (Nbk), *Hi'j ston mit een rok op* (Obk), *Hi'j kon et in bedde niet langer uutholen en ston in ien rok bij Heit en Mem bij de taofel* (vo), *Hi'j was in ien rok vot mit de auto* in één snelle beweging (Dhau), *We lopen in iene ruk deur in één doorgaande loop* (Diz), zo ook 'k *Bin in iene rok deurgaon* zonder te stoppen (Np) 2. flinke inspanning (door te werken) (verspr.) *We zullen nog even een ruk doen* een flinke portie werk (Dho, Nbk), *een hiele rok wark* (Dfo), *Nog een klein rokkien, en dat is et wark klaor* (Obk), *Nog een rokkien en dan bin we klaor* (Dhau), *Ie moe'n nog even een rokkien doen* (Np, Bdie) 3. afstand die men moeizaam aflegt *Et was een hiele rok in de wiend op* (Ma), ...*tegen de wiend in* (Dfo), *Et was een hiele rok, zo bij de Lende langes van Kontermaans tot Wolvege* (Spa, Obk), *Ie bin d'r nog niet, et is nog een hele rok* (Dho) 4. (verkl.) poos *een rokkien laeter* (Obk), *Ik bin d'r een ruk laeter nog weer henne west* (Nbk), 'n *Rok laeter kwam hi'j nog anzetten* (El), *De grote vekaansie is een hiele ruk!* (Nbk), *een hele ruk later* (Spa), *Et is een hiele rok leden, dat we naor N. en M. west hebben* (Dho, Obk, Db) **rokbusse** (Diz, Np, Obk, Ol-Nl) Ook **roksbusse** (s) de; -n; ...busien ['rɔgbysə/'rɔgz...] 1. zak op of in een rok *Ik hebbe gien rokbusse* (Np), *Ik vien een rokbusse makkelik* (Diz)

roken - rokershoest

roken zw. ww.; overg., onoverg.; rookte, het rookt ['ro:kɔ] 1. (onoverg.) rook afgeven *Gooi d'r mar wat waeter op, want et vuurtien rookt nog een betien* (Nbk), *Zie dat vuur es roken en walmen* (Obk), *Ze hebben de eupen heerd ok weer an, ie kun de schostien van verens zien roken* (Obk), *De gek kan wel es vaastezitten, dan begint et te roken* d.i.: in het huis, in de woonkamer (Nt), *Die turf braant slecht, ze [nl. de turven] roken mar wat* (Sz), (onpers.): *Et rookte me om 't heufd* (Ol-Nl), *Et rookt dat et damp* (Nbk), *Et rookt daorginder, d'r kon wel braand wezen* (Ste), *Et vuur smeult; et rookt wel mar et braant niet best* (Obk), (bij vergelijking:) *Et walmde zo, et rookte d'r of* (Nw), *Hij liegt dat et d'r of rookt, en 't rookt d'r of dat hij bast hij liegt enorm* (Nw), zo ook *Ie kun zien dat hij staot te liegen, et rookt him boven de kop uut* (bo: Np), *Et wijde dat 't rookte enorm* (s: Wol: 1903), *De schostien van de bureen rookte as een gek* (Nbk, Ol-Nl) 2. (onoverg.) hinder van de rook ondervinden (Diz) *As de gek niet op 'e schostien ston, rookten we in huus as de ziekte* (Diz) 3. roken: van een pijp, sigaretten, sigaren *Hij rookt al mar kan nog mar kwaolik buten de broek pissen* hij is nog jong voor iemand die rookt (Ow), *Hij zit zo noflik een sigare te roken* (Nbk), *We roken een goeie segare as et feest is* (Obk), *In de pauze staot L. altied even buten te roken* (Nbk), *Ik vien et altied zo gezellig staon as mien man de piepe rookt* (Db), *L. moch stomme graeg een piepien roken* (b), een zwaore piepe roken en soortgelijke verb.: z. onder *piepe*, *D'r wodde zo rookt op die vergadering, dat et wodde d'r mistig van* (Mun), *Woj' ok roken? wilt u/wil je roken?* (Nbk), *passief roken* (l), *Rook ie niet? ben je geen roker?* (Nbk), *Ik rook niet ik rook nooit, ben geen roker* (Nbk), *Een iemker perbeert et stikken te veurkommen deur te roken* door rook van de imkerspijp uit te blazen, de bijen van zich houden (bs: Dfo, El, Op, Ow), *roken as een kenon erg veel roken* (Np), *...as een ovend* (Np), *...as een schostien* (Nbk, Np, Ste), *...as een kalkoven* (Bdie) 4. in rook (laten) hangen (voor de smaak, om duurzaam te (doen) worden) *De metwost wodde even rookt, en*

dan haj' rookwost (Np), *As de metwost klaor was, wodde ze rookt in 't rookhokke en dan te dreuggen hongen in de hoeke van de kaemer* (Dhau), *Ze gongen vroeger eerst de wosten een schoffien roken en dan kwammen ze an de latties in de keuken an de zoolder te hangen* (Obk), *Et spek hong vroeger te roken* (Dfo), *Bij de slaachter roken ze nog regelmaotig wost* (Ol-Nl), *Vleis en wost moet mit turf of hoolt rookt wodden* (Ste, Pe-Dbl), *aol roken* (Spa), *spek...* (Dho, Ste), *een wost roken* (Wol) * *Waor 't rookt moet vuur wezen* waar rook is is vuur (Bdie)

roker de; -s; -tien ['ro:kɔ] 1. roker (van sigaretten enz.) *Bij' gien roker?* rook je niet, niet zoveel? (Nbk), *Ik bin gien roker, waor is de ruimte veur niet-rokers hiere aenlik?* (Nbk)

rokeri'je de; rokə'r..., ...kɔ...; z. 'i'je] 1. het roken (in diverse bet.) *Ik heb niet vule aorigheid an rokeri'je in de kaemer* (El), *Mit al die manluden om de taofel was et een hele rokeri'je in huus* (Ol-Nl), *Et was me daor een rokeri'je, ie konnen mekere haost niet meer zien van de walm* (Obk), *Et is niet makkelik om die man de rokeri'je te ontholen* van het roken af te houden (Obk), *Ze hebben et eerpellof in de braand steuken, d'r is zoe'n rokeri'je over 't veld* (Obk) 2. rookartikelen *Hej' nog wel wat rokeri'je in huus* (Wol, Bdie), *Manluden moe'n zelf mar veur de rokeri'je zorgen as d'r vesite komt* (Ol-Nl), *In dat winkeltien is ok rokeri'je te koop* (Obk), *Ze hebben een winkel in rokeri'je* (Dho), *Wil ie wat rokeri'je ophaelen?* (Nw), *We moe'n al zorgen dat d'r wat rokeri'je in huus is, as de Brouwers kommen* (Nbk), *Hej' ok rokeri'je bij' je?* (Nt)

rokerig bn.; -er, -st ['ro:kɔx] 1. rokerig: met veel rook *Doe buurman et eerpellof verbrande, wodde et rokerig over et veld* (Ol-Nl), *Wat is et rokerig in die kaemer* (Bdie, Nbk), *...in de zaal* (Ol-Nl) 2. naar rook ruikend, smakend *Et rokt rokerig buten* (Nw) 3. enigszins nevelig, enigszins donker, heilig (Nbk, Nw, Obk, Op, Ste) *Et is wat rokerig om de bos* (Nw, Op, Ste), *As et zo rokerig is, komt d'r duj* (Nbk), *Et wodt rokerig om de bossen, et wodt aander weer* (Ste, Obk)

rokershoest (Ma) ['r...] - rokershoest *Hij*

knicht wat, hij het een rokershoesien (Ma)
rokerspiepe (Ld, Op, Ow) de; -n ['r...] 1. pijp waaruit men rookt

rokkachel (Pe-Dbl) ['røk...] - mantelkachel *Die rokkachels konnen de kiender heur niet zo gauw an branen* (Pe-Dbl)

rokkehanger (Nbk) ['røk...] - rokhangar
rokkejaeger ['røk...] - rokkenjager, vrouwenjager *Hij zit slim achter de vrouwluden an, et is een rokkejaeger* (Obk), *Die man is een aorige rokkejaeger* (Dhau)

rokkelder z. *raekelder*

rokkelen z. *raekelen*

rokkeloper (Np) ['røk...] - rokkenjager
rokken (Bdie, Wol en verspr. oost.) Ook *rukken* (verspr.) zw. ww.; overg., onoverg.; rokte, het rokt ['røk]/'rak] 1. rukken, trekken *Ie moe'n d'r niet zo an rokken* (Dho), *We mossen aorig rokken en trekken om et kalf van de koe te kriegen* (Obk), *Hij rokte an et ketten* (Nbk), *Ie moe'n niet zo an mi'j rokken* (Ei)

rokkerig (Dfo) bw. [røkɾɔx] 1. op rukkende wijze *'t Peerd trok wat rokkerig an en doe de boel an sladden vanzels* (Dfo)

rokkestof (Nbk) ['røk...] - rokstof
rokketrekker (verspr.) de; -s; -tien ['røk...] 1. klein kind *Ik weet niet of ik wel mit jim kan, want ik hebbe nog en rokketrektertien thuis* (Ol-Nl), *Ze had een kleine in de waegen, en nog een paer rokketrekters d'r bi'j* (Pe-Dbl), *Jow waeren nog mar zoe'n rokketrekker, doe de oorlog uutbrak* (Op) 2. kind dat steeds aan moeders rokken hangt (Dho) *Dat is wel zoe'n rokketrekker* (Dho)

rokkevoering (Bu) de; -s, -en ['røk...] 1. voering in een rok (ook verz.)

rokkie-tip (Diz) tw. ['røkittip, ...t...] 1. gezegd wanneer kinderen elkaar de rok optillen (als vermaak bij school) (Diz)

rokkostuum (spor.) ['røkɔstym] - rok-kostuum

roksbuse z. *rokbuse*

rokschölk (Ld, Ow) Ook *rokschulk* (Op, Pe-Dbl, Spa, Sz, Wol) de; -en; -ien ['r...] 1. halve schort (alleen voor de rok) *Ze het een rokschulk an* (Wol), *...veur* (Pe-Dbl)

rokschulk z. *rokschölk*

rokstange (Bu, Ste) de; -n ['røk...] 1. stok, stang waarmee men de eg enigszins op kan lichten (aan de achterkant) *In de iene*

haand haj' et leide van et peerd vaaste, in de aandere de rokstange om 'm wat op te tillen; et was veural veur bouw, om d'r een protte kwiek uut te kriegen (Ste)

rokkstreept (Dfo, Dhau, Np, Ol-Nl, Sz) et ['røkstri:pt] 1. (stofn.) wollen stof met strepen (blauwe en zwarte strepen (Dhau); voor schorten (Np), rokken (Sz), onderrokken (Ol-Nl))

rokwiend (Bdie, Wol en oost.) Ook *rukwiend* (Ol-Nl, WH en verspr. oost.) de; ...wienen; -tien ['røkwiend/'rak...] 1. rukwind *D'r staot een rokwiend* (Ste), *Mit die rokwiend klapte de baanzerdeure haost uut de boolten* (Pe-Dbl), *Op 'e eupen vlakten kuj' van die rokwiennen hebben* (Ste), *D'r zaten me toch een rukwiennen in die buie* (Spa), *De pette wijde me van de kop mit die rokwiennen* (Obk), *D'r kwam me toch een rokwiend opzetten, alles vleug ondersteboven* (Pe-Dbl)

rol de [rol] 1. in *an de rol* aan de zwier, flink aan het feesten *Ze weren an de rol op die brulloft; et was ien en al plezier* (Obk), *Ze bin aorig an de rol* (Nbk), *We gaon mit mekaer an de rol* (Wol), *...vanaovend lekker an de rol* (Spa), *Ze bin best an de rol west* (Dhau, Ma), *Hij het weer goed an de rol west* (Sz, Nt), *Wat hadden die daor een plezier! Ja, die hadden et daor aorig an de rol* (Bu), *Mit karneval bin de meensken goed an de rol* (Sz, Obk), *De katte het an de rol west vannaacht* (Np, Ow) 2. het rollen, all. fig., in *an de rol* aan de gang, aan het lopen (van een aktiviteit, onder-neming), z'n zaken goed voor elkaar *Die het et goed an de rol* zijn zaken lopen goed (Bu), *...mooi an de rol* (Ma), *Ajax* [d.i. het bekende eredivisieteam] *had et weer aorig an de rol* (Ste, Ol-Nl) 3. z. *rolle*

rolberoerte (Nbk, Ow) ['rol...] - in verb. als *Ie kun om mi'j een rolberoerte kriegen* krijg het lazerus (Nbk, Ow)

rolbevestigend (l) [rolbø'festəgnt] - rolbevestigend

rolblok (Bu) ['rol...] - rolblok, *laandrolle* van hout *Et rolblok was een ieken stamme, mit an weerskaanten twee boolten waor iezet an kwam om 'm te trekken* (Bu)

roldeure (spor.) ['r...] - roldeur

rolfilm (l) ['r...] - rolfilm

rolgedien (Db) ['r...] - rolgordijn

rolgedrag (l) ['rol...] - rolgedrag

rolhekke - rollegien

rolhekke (l) ['r...] - rolhek
rolklaover (verspr.) ['rol...] - rolklaver
rolkraege (spor.) ['rol...] - rolkraag
rollade de; -s, -n [ro'la:da, ook rɔ'l...] 1. rollade *Hi'j lop as een rollade gezegd van de wijze van lopen van een klein, dik mannetje* (Ste) 2. scheldnaam voor een klein, dik mannetje (Ste)
rollaoge (verspr.) de; -n; ...laogien ['rol...] 1. rollaag, gemetselde laag stenen: *De rollaoge mos d'r nog op en dan was de veurgevel op 'e hoogte, mit metselen* (Obk), *de rollaoge boven een kezien* (Ow), *De rollaoge zit onder et kezien* (Sz), *Boven een rollaoge wodt vaeke een slabbe lood legd* (Obk); echter vaak: de laag, rij gemetselde stenen waarop de koeien met hun achterpoten staan (op stal), evt. ook van beton of hout (Ste)
rolle Ook **rol** (Nbk: bet. 2), **rule** (bet. 1, 3: Bu, Dho, Nbk, Nt, Op) de; -n; -gien ['rol(ə)/rylə] 1. rol papier, perkament enz. of op gelijksoortige wijze opgerolde hoeveelheid materiaal, ook: wat verpakt is tot een rolvormig geheel *Vroeger laggen op 'e rimmen van de winkels rollen stof en linnen veur de verkoop om zelf kleren en beddegoed van te maeken* (Obk), vandaar *Die lappe komt van de rule* (Dho), *een rolle baai veur hemden* (Obk), *een rolle gaoren om te breien* (Op), *'k Gao even naor de smid om een rolle krammedraad* (Dho), *We moe'n een ni'je rolle schaopegaas hebben* (Spa), *Dat opruuld is zit op een rolle* (Nw), *een rolle pepier, ...behang, ...waeterslange* (Ld), *een rolle tapijt* (Ld), *een rule kriepegaas* (Obk, Nt), *Die rolle vloerbedekking is allieand niet te tillen* (Obk), *een rolle baankbiljetten* (Wol), *een rolle(gien) drop, ...pepermunt, ...maelkoekies* (Nbk), *...beschuuvt* (Sz) 2. toneelrol e.d. *de rollen verdielen* (Nbk), *Wat rolle heb ie?* (Ste), *Ie moe'n je rolle kennen!* d.i. vooral de tekst (Ste), *Hi'j het een prachtige rol(le) in dat ni'je stok* (Nt, Nbk), *de rolle overheuren* de tekst van de rol die men moet spelen (Bu), *je rolle leren, uut de rolle valen* zich plotseling geheel anders voordoen (b): *Doe vul de baron uut zien rolle en bulderde* (b), *Wat het zien rolle d'r in now aenlik west?* functie, bijdrage in het geheel (Nbk), *argens een (grote) rolle in speulen* 3. landrol *Bi'j de meitied gaot*

de boer mit de rolle over et kaele laand (Obk), *Et laand rol ie mit een zwaore rolle* (Bdie), *De rule moet nodig es over die kaampe laand* (Op) 4. hetz. als *putrolle*, z. aldaar (ZW) *mit een rolle waeter uut de dri'jputte haelen* (Bdie), *de rolle in de putstoel* (Pe-Dbl) 5. gerolde toestand van het haar op krulpenen (Nbk, Np) *We hebben et haor op 'e rolle* (Np), *Ik zal de rollen even in et haor dri'jen* (Nbk) 6. cilindervormige eenheid van materiaal *As de koenen vreten komt d'r zoe'n rollegien in de bek, van de balle vreten die in de veurmaege zit* (Ste), echter vooral in (fig.) *op rollegies gesmeerd lopend: Hi'j het et altied mooi veur mekeer, et lopt mooi op rollegies* (Ld), *De zaeke lopt op rollegies, et gaot daor hiel goed* (Bdie, Obk), *Et leven gaot now ienmaol niet altied op rollegies* (Op) 7. bijeengerolde hoeveelheid, aan een *rol* (bet. 1) doen denkende laag (Nbk) *As et bi'j mekeer zwiold is, is et een dikke rolle een flinke wiers* (Nbk) 8. (vgl. bet. 7, vandaar:) dikke laag (verspr.), in de volgende toepassingen: *D'r zit een rolle grös op dat laand* (Dfo, Obk, Ow, Spa, El), *D'r staot een dikke rolle grus op* (Op), *D'r komt een beste rolle grös of d.i. bij het maaien* (Nbk), *een dikke rolle hooi* (Sz), *Die kerel het een rolle vet boven de maege* (Np)
rollebollen zw. ww.; overg., onoverg.; rollebolde, het rollebold ['roləbolɔ] 1. (onoverg.) rollebollen: om de lengteas van het lichaam rollen, heen en weer rollen *De peerden rollebollen* (Nbk), *in et grös rollebollen* (Nbk), *De hond ligt te rollebollen* (Nbk), *Hi'j ligt te rollebollen van et lachen* (Diz) 2. rollend (doen) vallen *Ze rollebollen over de vloer* (Ste), *De knickers bin me over de vloer rollebold* (Nbk), *Ik heb ze over de vloer rollebold* (Nbk)
rollegien et; rollegies ['roləxin] 1. kleine rolle in diverse bet., z. aldaar 2. gerold knijpkoekje, opgerold wafeltje, gebakken meestal i.v.m. de jaarwisseling (Dhau, Nbk, Nw, Op, Ste) *Tegenwoordig kuj' wel rollegies kopen, mar vroeger zeden ze hier knieperties, die wodden in et kniepertiesiezer bakt* (Ste), *Rollegies bin platte koekies, ze wo'n nao et bakken drekt op een stokkien ruuld* (Dhau)

rollegiesiezer (Db, Dhau, Nbk, Np) et; -s [ˈroləxis...] 1. wafelijzer (om *rollegies* te bakken, z. *rollegien*, bet. 2) *Et rollegiesiezer koj' huren bi'j de huushooldschoele* (Np)

rollen Ook *rulen* (verspr.), *roelen* (Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; rolde, is/het rold [ˈroln/ˈryln/ˈruln] 1. rondwentelend gaan of doen gaan *De knickers rolden krek bi'j et koelegien langes* (Nbk), *Ruul de balle es naor mi'j toe!* (Nbk), *Et rolt me tot de buse uut uit m'n broekzak, jaszak e.d.* (Nbk, Wol), *Hi'j zal d'r wel deur(henne) rollen* de moeilijkheden overwinnen: met name gezegd inzake een examen dat men wel zal halen (Nbk), *'t Kan vremd gaon, maot, et ruult mar krek zo 't ruult* (Np), *Ik bin zo dikke, ik kan wel rollen* ik voel me zo vol, verzadigd (Wol), *Daor is hi'j mar mooi in rold* die baan heeft hij als vanzelf gekregen (Bu) 2. op wielen, rollen gaan of doen gaan *We kwammen d'r zachies an rollen doe we mit mooi weer een tochien maekten* d.i. op de fiets (Obk), zo ook *Hi'j kwam d'r mooi rustig an rollen* (Spa), *...d'r zachies an rulen* (Nt), *...d'r zo mooi an rollen* (Sz) 3. (onoverg.) rond-draaien van ogen *Zie N. weer es mit zien ogen rollen, hi'j liegt weer de helte* (Nbk) 4. (onoverg.) buitelen, rollebollen *Hi'j lag op de vloer te rollen van de piene* (Ste), *De jongen hadden zoeh'n wille dat ze haost over de vloer kwammen rollen* (Op) 5. (onoverg.) vallen of wentelend, rond-draaiend vallen *Ie kun d'r zels ok henne rollen* (Nbk), *Beppe rolde d'r zomar henne* (Dhau), *Straks rollen jim uut de boom weg* (El), *Hi'j rolde van de fiets* (Ow), *Ik zag 'm van de fiets rollen, hi'j was zo dronken as wat* (Obk), *Hi'j rolde van de stoel* (Spa), (fig.) *Ik rolde van de iene alderaosie in de ere viel van de ene verbazing in de andere* (b), *van de trappe rold wezen z'n haar kort hebben laten knippen* (Nbk) 6. (onoverg.) vloeien, in verb.: *uut de mond rulen: Et ruult je zo uut de mond* (Nt), zo ook in *Et rolt 'm zomar uut de penne* hij schrijft zoiets met het grootste gemak (Nbk) 7. (overg.) wikkelen et *taofelzwlk op een stok rollen* (Nbk) 8. (overg.) rollend iets een vorm geven *De vrouw was mit gehakballegies an 't rollen* (Obk) 9. (overg.) met een *laandrolle*, rolblok bewerken *Om*

et laand slicht te kriegen as et vertrap is, moet et rold wodden mit een laandrolle (Wol, Nbk), *We moe'n dit laand mar es rollen, want et is allegaere mollebulten waj' zien* (Op), *Dat kepotte laand moet opni'j rold wodden* (Ol-Nl) 10. (onoverg.) kwabben, lillen, kwabberend bewegen, golvend bewegen of vallen (Nbk, Sz) *Die vent is zo dikke, et rolt d'r omme* (Sz), *D'r rolt nogal wat of nl. een flinke hoeveelheid gras* (van het land, bij het maaien) (Nbk), *Dit brood is nog zo vas, dat et je onder et mes begint te rollen* (Op), *Dat brood rolt je onder 't mes, et is nog te vas* (Obk), zo ook *Et brood rolde veur 't mes* (Ol-Nl) * *Knollen die de boek langes rollen* *Bi'j iedere beet een scheidt knollen* maken je nogal winderig (Dho), *Knollen, die in de broek rollen* veroorzaken winden (Nbk), *Et geld moet rollen* (Nbk), *De centen moe'n rollen* (b)

rollepetroon (l) [ˈrolə...] - rolpatroon

rollespul (l) [ˈroləspul] - rollenspel

rollezen (Nbk) onbep. w. [ˈrolːzən] 1. de oefening bij het toneelspel waarbij men eerst samen de tekst van de te spelen rollen hardop leest en behandelt

rolloek (l) Ook *rolluuk* (Obk) [ˈrol...] - rolluik

rolluuk z. *rolloek*

rolmes (Bu, El, Ld, Ma, Nbk, Obk, Ste) et; -sen; -sien [ˈrolmes] 1. rond mes aan een ploeg, iets groter dan een schotel, dat, draaiend, recht in de grond sneed (tussen het wiel en de eigenlijke ploeg), nl. om de zode te scheuren, vgl. *Et rolmes zat an de ploeg veur greidescheuren* (Ld), *Et rolmes komt veur et ploegiezer, veur et rister, aachter et wiel, et scheurde de vore of* (Nbk), *Et ploegmes zit mit twee boolten an et rister; et rolmes zit tussen et wiel en et ploegmes in, die scheidede de vore; et rolmes wodde ok wel de hakkebieter nuumd* (Ste)

rolmops (Diz, Nbk) de; -en [ˈrolmɔps] 1. rolmops (augurk met een stukje haring)

rolpens (verspr.) [ˈrolpens, ˈrol...] - rolpens *rolpens in 't zoer* d.i. in azijn (Nbk, Nt)

rolputte (Dfo, Obk, Ste) de; -n; ...puttlien [ˈrol...] 1. put waarvan men de ketting van de emmer omhoog of naar beneden kan bewegen door het draaien van een rol *Aj' veerderop kommen hebben ze wel es een*

rolschaatse - rommel

rolputte, mit een kappien d'r op (Dfo)
rolschaatse (spor.) ['rolska:tsə] - rolschaats
rolschaatsen (spor.) ['rolska:tsɛ] - rolschaatsen
rolscheuvel (Db) ['rol...] - rolschaats
rolschieve (Ste) de; -n ['rolski:wə, ...və] 1. hetz. als *rolmes* (aan een ploeg), z. aldaar
rolspek (Sz) et ['rolspek] 1. spek uit de pens *Rolspek is lekker op 't brood* (Sz)
rolsprong (spor.) ['rol...] - rolsprong
rolstoel ['rol...] - rolstoel: invalidenwagentje, ook wel: burestoel op wielen (spor.)
roltrappe ['rol...] - roltrap
rolveger (Db) ['rol...] - rolveger
rolverdeling z. *rolverdielinge*
rolverdieling z. *rolverdielinge*
rolverdielinge (spor. oost.) Ook *rolverdieling* (spor. oost.), *rolverdeling* (spor.) ['rol...] - rolverdeling (fig.)
rolvleis (Sz) et ['rol...] 1. vlees uit de pens (ook in *rolpens*)
Rom. - afkorting van *Romeinen* (bijbelboek)
Romaans I et [rõ:'mä:s] 1. de Romaanse taal (waaruit Frans, Spaans, Italiaans enz. zijn voortgekomen)
Romaans II bn. 1. tot de Romaanse talen behorend *een Romaanse tael* (l)
roman de; -s, -nen; -negien [rõ:'man] 1. roman: bekende verhaalvorm, ook: bekende dichtvorm uit de Middeleeuwen *Ze het in die jaeren hiel wat romannegies lezen* d.i. enigszins afkeurend: doktersromans e.d. (Nbk), *de historische roman* (l), *de psychologische roman* (l), *Et lest as een roman* het is vlot leesbaar (veelal: ondanks het feit dat er een moeilijk onderwerp in behandeld wordt) (l)
romanfiguur (l) [...'m...] - romanfiguur
romantiek de [rõ:'man'tik] 1. romantiek: wat op het gevoel werkt, wat iemand raakt in z'n gemoed *D'r is een stokkien romantiek verleuren gaon* (ba)
romanvorm (l) [rõ:'mäf...] - romanvorm *in romanvorm* (l)
Rome et [rõ:(:)mə] 1. Rome (bekende hoofdstad, thans van Italië) *We bin in Rome, we willen de paus ok zien* gezegd bijv. wanneer men bij familie is in een bep. dorp en van de gelegenheid gebruik wil maken om ook oude kennissen en

andere familie te bezoeken (Dho, El), zo ook *Aj' naor Rome gaon, moej' de paus ok zien* (Obk), *zo oold as de weg naor Rome* (Wol) * *Rome is niet in iene dag bouwd* alles heeft z'n tijd nodig (verspr.), *...op iene dag bouwd* id. (El), *D'r bin veule wegen die naor Rome leiden* men kan op meerdere wijzen z'n doel bereiken (Bdie), zo ook *D'r leiden verscheiden wegen naor Rome* (Ste, Pe-Db) en *D'r gaon een heleboel wegen naor Rome* (Spa), *D'r lopen veul wegen naor Rome* (Ow, Nt), *D'r bin meer wegen die naor Rome leiden* (Ol-Nl), *...verscheidenen wegen die...* (Op), *D'r leiden meer wegen naor Rome* (Nw), waartegenover *Alle wegen leiden niet naor Rome* niet alles leidt tot het gewenste doel, tot een oplossing (Dho), *Eerst Rome zien en dan starven* (Dho, Nw, Sz, Ow)
Romein I [rõ:'mējn] - Romein *De Romeinen bin ok bij Hooltpae langes kommen* (Nbk)
romein II (spor.) de 1. het lettertype romein *in romein* (spor.)
Romeins [rõ:'mējs] - Romeins: van, m.b.t. de Romeinen *oalde Romeinse munten* (Nbk), *et Romeinse Riek* (l), *Romeinse ciefers. Vroeger maekten we op 't handwerken op schoele een letterdoek, mit verschillende ranen, Romeinse ciefers en zo* (Obk)
romen [rõ:'m:] - romen: ontstaan van room (op melk) *De melk staot te romen* (Nw), *Je moe'n de melk een naacht staon laoten om te romen* (Bdie, Obk), *Vroeger wodde de melk in de melkkaemer brocht, in grote tobben, om te romen* (Ol-Nl)
romer(tien) z. *reumeltien*
rommel de; -tien ['roml] 1. prullaria *een boel rommel, Rommel hewwe bij de vleet* (Nbk), *Je moe'n die oolde rommel es een keer oprumen* (Nbk), *Kiek mar niet naor de rommel* let maar niet (...) (Nbk), *In de rommelties kan nog wel es mooi spul tussen zitten* (Dhau) 2. rotzooi, waardeloos spul *Asjebliet! Daor hej' de hiele rommel* (Nbk) 3. dat was nog moet worden opgeruimd *'t Is beddegaonstied, jim moe'n de rommel opraeppen* (Obk), *de rommel nog opredde* wat is blijven liggen bij het hooien bijeenharken en meenemen (Nbk), *de rommel oprumen* (Spa) 4. rommelige

toestand, bende *Ze zatten aaltied in de rommel, et was d'r niet netties* (Pe-Db), *Et was daor een rommel op die zoolder; d'r lag van alles deur mekere* (Obk), *De meensken sprakken d'r schaande van, zoe'n rommel as et daor altied om huus was* (Ld) 5. (soms met negatieve bijgedachte) flinke hoeveelheid (verspr. OS, Bu, Diz, Op) *De imkers hadden vroeger een hiele rommel kōrven op 'e riegel staon in et hokke, soms wel tachtig* (Obk), *Ik heb d'r een hiele rommel van* (Nbk), *Ik heb een hiele rommel kaasten* (Nbk), *...jurken* (Nbk), *D'r stōnnen een grote rommel tonnen en emmers in de schure* een grote hoeveelheid (Op), *een rommel eerpels* (Ma), *Die het een hiele rommel opkocht* een grote hoeveelheid (Bu), *D'r lag een hiele rommel ofbraok, doe ze mit dat huus begonnen op te knappen* (Obk), *D'r ligt een hiele rommel goed, van alles wat* (Diz), *Dat rommeltien volk dee niks as rachen en schellen* (Obk), *Hi'j het een armoedig rommeltien ark* (Diz) 6. troep, viezigheid *Bij et opshonen komt de grune rommel uut de sloden* (Bu) 7. onweer, donder (Db, Ld, Nbk, Np) *De rommel is inslegen* het onweer, nl. de bliksem is ingeslagen (Np), vandaar *De rommel dondert* (Ld), *Et is vandaage aorig onwerig, de rommel is niet van de locht* (Db), *We kun wel es rommel kriegen* onweer (Np, Nbk) 8. ongesteldheid, menstruatie (Diz, Nbk, Np, Obk) *Dat maegien het die rommel* is ongesteld (Diz, Nbk, Np, Obk), *Kree'k ok nog krek die rommel* ging ik me daar ook nog net menstrueren (Np) * *Rommel in dood hooft, negen weken koold* (Np), *...zes weken koold* (Np)

rommelbakkien (Dfo) et; ...bakkies ['r...] 1. bakje waarin men rommel, niet zulke goeie spulletjes bewaart *Eerst mar es in 't rommelbakkien kieken* (Dfo)

rommelbuie z. *rommelbujje*

rommelbujje (OS, Bdie, Dho, Np, Nw, Ste) Ook **rommelbuie** (Diz, Nt, Sz) de; -n; ...bujgien ['rom|...] 1. onweersbui *Et is zo mats buten, we zullen wel een rommelbujje kriegen* (Obk)

rommelder'je (Nbk, Nw, Ow) de [rom|dr'jə, rom|dər...] 1. viezigheid, troep (Nbk, Ow) *Dat waeter is zo grommig, d'r zit rommelder'je in* (Ow) 2. gepruts (Nw)

3. lichte verkering (Nbk) *Ze hebben wat rommelder'je mit mekeer* (Nbk)

rommelen zw. ww.; overg., onoverg.; rommelde, het rommeld [rom|ŋ] 1. (onpers.) donker, rollend geluid maken, ook donderen (door onweer) 't *Rommelt me zo in de boek* (verspr., Wol), (schertsend:) *Wat rommelt et in de boek! Ze bin 't niet iens!* gezegd als woordspeling op *rommelen* in bet. 4 (Ow), *As et je in de boek rommelt wodt wel zegd: 'De podden beginnen ok weer mit modder te krojen'* (Obk), *Et rommelt in de maege* (Ow), (gezegd n.a.v. een wind die men laat:) *Et rommelt in Broekhuizen* (Nbk), (inzake onweer:) *Et begint te rommelen* (Nbk, Nw), zo ook 't *Rommelt uut de veerte* (Ste, Spa), *...in de veerte* (Nbk) en 't *Het de hele nacht rommeld* (Spa) 2. (onoverg.) niet erg systematisch zoeken (tussen, in allerlei spullen) op 'e *zoolder rommelen* (Bdie), *Ik zit lekker in de oolde pepieren te rommelen* (Wol) 3. niet erg systematisch bezig zijn met op te ruimen, nu eens weer zus, dan weer zo inpakken, neerzetten enz., provisorisch opruimen en schoonmaken *Ik bin wat an 't rommelen, mit de lappedeuzen* (Nbk), 't *Is et begin van de schoonmaek, ik bin al wat an 't rommelen* (Diz), *Jim bin ok aorig an et rommelen* (Ste), *Die jongen rommelen heur speulgoed deur mekeer hene* (Np) 4. (onoverg.) voortekenen van een flink konflikt vertonen *Et rommelde daor al de hele tied er was daar al voortdurend onenigheid* (Wol), *Et gaot nooit goed tussen die beide, et rommelt daor nogal es* (Sz), *Et rommelt wat in de femilie* (Bu), *Et rommelt in die vereniging* (Diz), *Daor rommelt et nogal es onder mekaar* (Spa)

rommelhoeke (spor.) ['r...] - rommelhoek

rommelhokke (spor.) ['r...] - rommelhok

rommelig bn., bw.; -er, -st ['rom|əx] 1. onordelijk, door elkaar liggend *Wat een rommelige boel, daor bi'j die meensken!* (Nbk)

rommelinslag (Np) de; ...inslaegen

['rom|ɪslax] 1. blikseminslag *De rommelinslag spleet de boom deurdemidden* (Np)

rommelkaaste (spor.) ['r...] - rommelkast

rommelkaemer (spor.) ['rom|...] - rommelkamer

rommelkölfien (Bu) et; ...kölfies ['r...] 1.

rommellaand - rompslomp

korfje waarin men van alles en nog wat bewaart

rommellaand (Bdie) et ['rom|ã:nt] 1. verwaarloosd land

rommelmaark z. *rommelmark*

rommelmaat z. *rommelmark*

rommelmark (verspr.), *rommelmaark* (El, Pe-Dbl), *rommelmaat* (Dfo) ['r...] - rommelmarkt

rommelpot (verspr.) de; -ten; -tien ['rom|pɔt] 1. bep. muziekinstrument:

rommelpot (verspr.) *Vroeger leupen ze mit Suntermatten mit de rommelpot* (Spa) 2. rommel, groot geheel aan rotzooi, troep (Ld, Obk, Ol-Nl, Op) *Et is daor iene rommelpot in dat achterhuus, van alles en nog wat staot daor* (Ol-Nl), *Ik dochte daj' et opruumd hadden, mar et is nog een rommelpot* (Op) 3. iemand die rommelig is (Dho, Ma) *Wat bij' een rommelpot* (Ma)

rommelpotteri'j (Db, Dhau, Nt, Sz) de ['rom|pɔt'r'i] (Db, Dhau), ...ej (Nt, Sz) 1. hetzelfde als *foddelpotteri'j*, z. aldaar * *Rommelpotteri'j, geef me een centien dan gao ik joe veurbij* tekst van een liedje gezongen bij het lopen met de *rommelpot* of *foddelpot*, z. ook onder *foddelpot* (Dhau, Sz), *...geef me een appel en dan gao ik weer veurbij* (Db)

rommelschete (Obk) de; -n ['rom|skɛ:tə] 1. iemand die veel rommel maakt (Obk)

rommelschoere z. *rommelschore*

rommelschore (Bu, Dfo, Dhau, Nbk, Np, Obk, Wol) Ook *rommelschoere* (Dfo) de; -n; ...schoortien ['rom|sko:ərə/...sku:ərə] 1. onweersbui (vooral gezegd indien vergezeld van veel wind (Np)) *Inienend kwam d'r een rommelschore opzetten* (Obk), *Die rommelschore kwam hadde opzetten* (Np), *D'r is een rommelschore over Wolvege gaon* (Np), *D'r hangt een rommelschore* (Wol)

rommelschure (Wol) de; -n; ...schuurtien ['r...] 1. schuur waarin rommel is opgeslagen

rommelslag (Dfo, Dhau, Nbk, Np, Obk) de; ...slaegen; ...slaggen ['r...] 1. donderslag *Dat was een zwaore rommelslag* (Obk), *een knetterende rommelslag* (Dhau), *D'r kwam opiens een hadde rommelslag* (Obk)

rommelvolk (Ste) et ['rom|...] 1. schorremorrie

rommelzoolder (spor.) ['r...] - rommelzoolder

romp z. *rompe*

rompe (verspr.) Ook *romp* (Ld, Nbk, Nt, Obk, Op, Ow, Sz) de; -n; rompien ['rompə/romp] - romp: lichaam zonder armen, benen, hoofd: *De hiele romp dot me zeer van et mi'jen* (Obk), *Deur et hadde werken is zien hele rompe krom trokken* (Sz), *de rompe even uutrekken* zich uutrekken (Nbk), *Ik moet wat om de rompe hebben, want et is koold* (Nbk), *Ze zullen je de kop mar dwas op 'e rompe zetten* nl.: zoiets raars zal je maar overkomen (Ld), *Ik zal je es goed mit de stok over de rompe geven* (Obk), *Ie zollen je de kop van de rompe slaon* je zwaar lichamelijk straffen (Nw), *iene wat op 'e rompe geven slaag geven* (Ld, Nbk), *Hi'j kreeg een trap in de rompe* (Dho), *Die het ok een hiele rompe!* een zwaar, groot lichaam (Bu), *...hooit d'r ok een hiele rompe op nao* (Bu), *Die het een dikke huud! Een dikke rompe!* (Ste), *Hi'j hadde een rompe vol koolde* had kou over z'n hele lichaam (Dfo), (inzake het passen van kledingstukken:) *As et mar om de rompe kan* (Ste), *Dat jassien sluit je mooi over de romp* (Op); van kleding: het gedeelte zonder mouwen, pijpen, kraag en andere onderdelen (Dhau): *de rompe van de jurk* (Dhau); van een gebouw: grootste, zwaarste gedeelte of het geraamte daarvan *De rest is al ofbreuken, mar de rompe van de boereplaats staot d'r nog* (Nbk), *Et biewark is de rompe* (El), *De rompe van et huus is klaor* (Dhau), *We bin mit een hokke an 't bouwen, de rompe staot d'r* (Bu), zo ook van een schip, vliegmaschine (Ol-Nl, Wol): *De rompe van et schip ligt op 'e warf* (Ol-Nl) en boomstam zonder top en takken (Nw): *Et bovenste van de boom is d'r of, mar de rompe staot d'r nog* (Nw)

romperd (Dfo) de ['rompɛr] 1. romp, lichaam, in *Za'k je effen bij de romperd kriegien?* (Dfo)

rompkammenet (l) ['r...] - rompkahinet

rompslomp ['rompslomp] - rompslomp, omslachtige drukte, extra papierwinkel door allerlei onnodige formaliteiten *De jaorlikse schoonmaek is altied een hele rompslomp* (Ol-Nl), *Et is me daor een rompslomp bij die meensken* (Nbk), *Die*

meensken hebben een protte rompslomp (Nbk, Np), *een hiele rompslomp van pe-pier* (Dfo), *Et is daor een hiele rompslomp in huus* (Ow), *Ze hebben een groot bedrief, ze hebben een grote rompslomp* (Wol)

rond I (verspr.) et [ront] 1. in *in et rond* in het rond, in een kringvormige beweging *De kiender daansten in 't rond* (Obk), *We bin een klokke in 't rond vot west* (Dhau); ook: her en der: *in 't rond springen* (Nbk, Op)

rond II bn., bw.; -er, -st [ront] 1. (bn.) rond, in de vorm van een bol *Wat een mooie, dikke, ronde balle* (Nbk), *Hi'j het et koppien zo rond as een kujje* (Nw), *...as een balle* (Nw), *zo rond as een neut* (Bdie) 2. (bn.) rolrond *Die kachelpiepe past niet hielemaole in et gat, hi'j is niet hielemaole rond* (Nbk) 3. (bn.) ringvormig, cirkelvormig *een mooie, ronde dobbe* (Nbk), *De kiender speulden in een ronde kring* (Bdie), *in de ronde kring* (Bu) 4. (bn.) gebogen, gerond: in de rug, schou-ders, enigszins gebocheld (als vergroeiing of als toevallige houding) *De koenen heb-ben et koold en staon mit de ronde rogge* (Dhau), *een ronde rogge* (Bdie Db, El, Nbk, Obk, Op), *Wat het die katte een ronde rogge, die is goed lelk!* (Nbk) *Hi'j is aorig rond in de rogge* (Spa, Wol, Nbk), *Wat is die man rond in de rogge* (Obk), *Die het de rogge ok aorig rond* (Sz), *rond in de schoolders* (Nbk, Ol-Nl, Ow, ba), *zo rond as een kroje* met erg ronde schou-ders (Ow) 5. (bn.) vol, gevuld, dik *A. het zokke mooie, ronde wangen!* (Ow), *Ik bin zo rond as een tonnegien* voel me zo dik, zo gevuld (Nbk) 6. geheel gereed, in orde *Hej'm de boel now haost een keer rond?* (Nbk), *We hebben et ok mar net rond kregen* (Wol, Sz), *Kun jim et rond kriegen?* (Ste), *Now, dat hewwe rond* (Nw, Ste) 7. een totale kringvormige beweging makend of gemaakt hebbend *De Scheene rond is aanderhalf ure gaons* (Nt), *Hi'j gong et hiele dörp rond* d.i. bijv.: om het te vertellen (Nw), *et klokkien rond slaopen* (spor.), *Bi'j et eiden moej' roem rond gaon, aandere gaot de eide over de kop* moet je steeds een ruime bocht maken (Ow) 8. her en der bekend wordend *De zaeke was gauw rond* snel bij iedereen bekend (Ow), zo ook *Slecht ni'js is gauw rond* (Bdie), *Et*

was gauw rond, dat dokter N. votgaot (Nbk), *Dat is gauw genoeg rond* (Nw), *Dat praotien is al lange rond, zo over et dörp* (Obk), *Dat gaot zomar rond* (Nw), *Et ni'jgien was gauw (de buurt) rond* (Np, Nt, Ol-Nl) 9. (van een bep. tijdseenheid) ge-heel, totaal, ruim *een ronde weke laeter* een gehele week later (Bu, Ste, Sz), *Dat hebben ze de hiele weke rond daon* de gehele week (Bu), *D'r gaot een ronde weke over henne* (Ow), *een rond ure laeter* (Op) * (gezegd als antwoord op de vraag hoe het met iemand gaat:) *Goed, rond en gezond!* (Ma)

rond III vz. 1. (van een tijdstip, getal) ongeveer, rondom *Rond de paoskedaegen wo'n d'r een protte eier verkocht* (Obk), *zo rond middernaacht* (Bu), *rond vier ure* (Nbk), *De rente zit now zo rond de vier percent* (Nbk)

rond- [ront] - rond-: eerste lid van scheidb. samengestelde ww., van de vol-gende, niet erg produktieve typen, meestal ook bekend uit het Nederlands: *rond-dri'jen, rondgieselen, rondkrieken, rond-lopen, rondbrengen*. Opvallend minder produktief dan in het Nederlands is het type *ronddopen*, waarin *rond-* nogal doelloos, voordurend her en der betekent; het Stellingwerfs vormt vele tegenhangers met het zeer produktieve *omme-*, zoals in *ommehangen*, enz.

rondachtig ['r...] - rondachtig

rondbongelen (Np) zw. ww.; onoverg.; bongelde rond, het rondbongeld ['r...] 1. rondslechteren, rondhangen, hetz. als *ommebongelen*, z. ook aldaar *Hij bongelt wat op et hiem rond* (Np)

rondbostig (Db, Np, Ol-Nl) [rond'b...] - rondborstig *een rondbostig persoon* (Db)

rondbrengen ['r...] - rondbrengen: bezorgen op de adressen waar iets naar toe moet *Huus an huus hebben ze pepierties rondbrocht* (ba)

ronddolen (spor.) zw. ww.; onoverg.; doolde rond, het ronddoold ['rondo:əln] 1. ronddolen, hetz. als *ommedolen*

ronddri'jen (Nbk, vo) ['rondr...] - ronddraaien: in de rondte draaien *Daor strij'de een hadde ronddri'jende iezeren asse mit schoepen de dong dan over et laand* (vo)

ronde de; -n, -s ['rondə] 1. rondgang, in

ronde-taafelkonferensie - rondkommen

de ronde doen: De dokter dot de ronde maakt z'n rondgang langs de patiënten (Ol-Nl, Nbk), *Hi'j het de ronde daon* z'n rondgang, hij heeft z'n rondje gelopen (Nbk), *Et dee al gauw de ronde* het nieuwtje ging al gauw rond (Nbk, Wol), verder in *even een ronde fietsen* een route volgend die in de rondte loopt (Wol) 2. wielerronde *de ronde van Frankriek*, *de ronde van Appelsche* (Ow) 3. begrensd deel van een wedstrijd of van een reeks wedstrijden (bij boksen:) *Hi'j gong in de twiede ronde knock-out* (Nbk), (bij voetbal:) *Oonze ploeg het de twiede ronde niet haeld* (Ow), zo ook *Bin jim niet deur de twiede ronde kommen?* (Ow) 2. z. **ronte** **ronde-taafelkonferensie** (spor.) [...'t...] - ronde-tafelkonferentie
rondedaans (Nw, j) ['r...] - rondedans (door personen) *een rondedaans maeken* (Nw, j)
rondeteller (spor.) ['r...] - rondeteller
rondetied (spor.) ['r...] - rondetijd
rondgaer z. *rondgeer*
rondgang (spor.) ['r...] - rondgang, ronde (die men doet) *een rondgang maeken* (Nbk)
rondgaon ['rontx̃:ãn] - rondgaan: in een kring gaan (*in de ronte gaon* is gebruikelijker): *De rondgaonde ploeg gaot in de ronte: de iene kaante henne en de aandere kaante weeromme* (El); het en der gaan: *De griep gaot rond, et is zoe'n smoege* (Dhau, Ste), *Dat gaot gauw genoeg rond* is gauw genoeg overal bekend (Nw), *'t Giet as een lopend vuurtien rond* (Dfo); op de rij af gaan: *We zullen de preseensieliest even rondgaon laoten* (Nbk), *Trakteer iederiene mar es even, gao mar even rond* (Nbk), *Blikken van verstaandholing tussen beide maoten gongen even rond* (j)
rondgeer (Obk, bo: Op, vo) Ook **rondgaer** (Np, Sun-Ot) bn., bw. ['rontx̃:ər/ ...ε:...] 1. rondgebogen, voorovergebogen, krom *Hi'j ston d'r rondgeer bi'j, dat mannegien rond en gebogen* (Obk), *Maatien hadde de taofel wel klaor, mar zels ston ze d'r rondgeer veur en kreunde zaachies* (vo), *Die is wel wat rondgeer in de rogge* (Obk), *Hi'j ston rondgaer van et lachen* (Np)
rondgieselen (Bdie, Spa) zw. ww.; overg., onoverg.; gieselde rond, het rondgieseld ['rontx̃:...] 1. zeer snel ronddraaien *rond-*

gieselen in de zweefmeule (Bdie), *De dri'jmeule gieselde rond* (Spa)
rondhangen (Dhau, El, Ld) ['r...] - rondhangen: doelloos aanwezig zijn *Ie moe'n niet zo in huus rondhangen* (Dhau)
rondhooft (Np, Obk, Ol-Nl, Ow) Ook **rondhout** (WH) et; -en (bet. 2); -ien (bet. 2) ['ront...] 1. (verz.) bomen, stammetjes waaruit nog recht, kant hout gezaagd moet worden *De spanten wodden maekt van goed sparren rondhooft* (Ow), *et bientwark van zwaor rondhooft* (Obk), ook hetz. als *stekpaolen*, z. *stekpaol* (Ol-Nl) 2. rond hout op, als onderdeel van een boot (Np) *Dat rondhooftien in de boot is ok kepot* (Np)
rondhout z. *rondhooft*
ronding de; -s, -en; rondinkien ['rondɪŋ] 1. ronde of zeer gebogen vorm in iets, wikkell, rond gelegde slag in iets *Mit de eerste rondings van de strobundel bij' de kōrf an et opzetten* (bs)
rondkieken ['r...] - rondkijken: om zich heen kijken, kijken binnen de genoemde ruimte *J. keek eventies et kringegien rond en zag G. staon* (j)
rondkletsen (spor.) ['r...] - rondleuteren
rondkoemen z. *rondkommen*
rondkommen Ook **rondkoemen** (Bdie, Sz) ['ront...] - rondkomen: bij ieder langes komen *Zal ik nog rondkommen mit de koffiepot?* (Dho), *Ie hoeven et oold pepier zels niet henne te brengen, ze kommen wel rond* (Nbk); voldoende hebben, genoeg hebben: *Ik bin et huus an 't varven, ik kan krek rondkommen* heb net genoeg verf (Bu), zo ook *Ik kan krek rondkommen mit breien* heb voldoende garen (Bu), *Mit dat proesien kuwwe rondkommen* aan dat prakje (eten) hebben we genoeg (Obk), vooral: voldoende verdienen voor het levensonderhoud, vgl. *Et is mar een gering loontien waor dat gezin van rond moet zien te koemen* (Sz), *Ze kan d'r niet van rondkommen* (Ow), *Ze hebben d'r wel an om rond te kommen* kunnen nauwelijks rondkomen (Np), *Et is wat om rond te kommen* het valt bepaald niet mee (Ste), *Ze moe'n rondkommen van een klein traktementien* (Ol-Nl), *Ze kun van heur inkommen goed rondkommen* (Dfo), *...niet rondkoemen* (Nbk, Bdie); in orde, gereed, tot een situatie met overeenstemming ko-

men *Uiteindelijk is et toch nog rond-*
kommen (Ow), *We bin rondkommen mit*
him tot overeenstemming gekomen (Ol-
NI), *We bin mooi rondkommen mit him*
zijn prima met hem tot overeenstemming
gekomen, hebben het voor elkaar gekregen
met hem (Bu), *Bi'j die verkoping bin we*
toch nog rondkommen tot overeen-
stemming gekomen (Db), *We bin samen*
rondkommen dat we niet meer bi'j mekaar
zullen kommen zijn overeengekomen (Sz)
rondkraanten (Bu, Nbk) zw. ww.; overg.;
kraante rond, het rondkraant ['r...] 1.
overal vertellen, tegen iedereen zeggen *Hi'j*
het et rondkraant, wat ik je brom (Nbk)
rondkraomen (Bu, bl) ['r...] - rondkraaien
rondkrossen (Ma) zw. ww.; onoverg.;
kroste rond, het rondkrost ['rontkrɔsp] 1.
her en der wild rijden *De jongen krossen*
op 'e fietsen rond (Ma)
rondkuieren (spor.) ['ront...] - rond-
kuieren: om iets kuieren: *Zuwwe even de*
bos rondkuieren? (Nbk); her en der kuieren
Doe hebben ze daor even wat rondkuierd
(spor.)
rondleggen (spor.) ['ront...] - rondleggen:
zo leggen dat het rond is, bijv. in de vorm
van een lus; ook: zo leggen van het hooi
dat de hoop van de juiste, ronde vorm
wordt (vo): *Hi'j pakte de tiempaol mit*
beide hanen goed vaaste, reup 'Vot!' en
dan was et de keunst om zoveule meugelik
huj op de bult te kriegen, want dan haj'
minder wark mit et rondleggen van de bult,
et opperen (vo)
rondleiden (spor.) ['r...] - rondleiden (om
personen iets te laten zien)
rondleiding ['r...] - rondleiding *rond-*
leidings holen
rondlopen (Bu, El, Nbk, Obk, Ol-Nl, Op,
Pe-Dbl) st. ww.; scheidb.; het rondlopen
['ront...] 1. goed lopen, kunnen draaien, uit
kunnen: van een bedrijf, een onderneming
(Bu, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl) *Dat bedrijf*
kan zo niet rondlopen, dan moet et wel
aanders inpikt wodden (Pe-Dbl, Obk), *Et*
loopt niet rond mit dat bedrief (Ol-Nl), *Et*
vargt nogal hoge onkosten, dat kan niet
rondlopen (Op), *Dat kan net rondlopen*
(Bu), *As dat rondlopen zal, dan moe'n ze*
et aanders anpakken (El) 2. met een ronde
rug, met ronde schouders lopen (Nbk)
Mien mem lopt aorig rond (Nbk) 3. her en

der lopen (Bu) *Die lopt mar wat rond* (Bu)
rondneuzen ['ront...] - rondneuzen *Hi'j wil*
eerst even rondneuzen (Nbk)
rondom vz. ['rondom] 1. rondom, om
(iets) heen *Rondom dat huus is et*
allemaole plantsoen (Obk), *S. het al*
rondom et huus west (Nbk), *rondom oons*
huus (Ol-Nl), (zonder lidw.): *Daor kuj'*
niet iens rondom huus kommen (Nbk, Nw),
Et onweer was rondom oons henne (Wol),
Et was duuster bi'j huus van de plagge-
bulten, rondom huus toe (Ow), *Jim maggen*
et rondom huus wel es opredde (Ste),
rondom de meiboom (Sz), *We moe'n nog*
rondom 't laand henne te stekken (Diz), *Et*
onweer was rondom oons henne (Wol, b)
2. z. *rondomme*
rondom-de-Kuinder (Sz) de; -s [ron
domdɛ'kœjndɛ] 1. snee van een ouderwets
roggebrood (van tien pond)
rondomhenne z. *rondommehenne*
rondomme Ook **rondom** (verspr.) bw.
[rondom(ə); aks. wisselt] 1. eromheen, aan
alle zijden *We hebben d'r rondomme wat*
gruun in stopt (Ste), *De polkemusse was*
mit een kot kepien, mit an de onderkaante
rondom wollen ballegies (Obk), *'t Is*
rondomme draod (Bdie), *rondomme lillik*
aan alle kanten een lelijk gezicht (Dho), zo
ook *Die is rondomme lillik* (Bu) 2. her en
der, overal *de zoemerse dag, die*
rondomme blonk (ba), *'t Is daor rondomme*
bloemen (Dho), *Hi'j kon et rondomme*
vertellen her en der, overal (Db), *Et was*
rondomme al bekend dat hi'j steulen had
(El)
rondommehenne (bet. 1: Np, Ol-Nl) Ook
rondomhenne (bet. 2: Obk) bw. ['rondomə
henə, ook ...'h...J...] 1. om (iets) heen,
rondom *Ik kon d'r rondommehenne lopen*
(Ol-Nl), *Gao d'r mar es rondommehenne*
(Np) 2. her en der (Obk) *Ze keken*
rondommehenne om een husien, mar ze
konnen niet slaegen (Obk)
rondomtoe (Nbk, b, j) bw. [rondom'tu,
ook 'ron...] 1. om (iets) heen, her en der
(om iets of iemand heen) *even rondomtoe*
lopen (Nbk), *'t Is rondomtoe weer ni',*
jong leven (b)
rondreise ['r...] - rondreis
rondribbig (Np) bn.; -er, -st [ront'ribɔx]
1. (van een koe) met ronde buik
rondrit ['r...] - rondrit

rondschoolderig - ronge

rondschoolderig (Nbk) bn.; -er; -st [ront'sko:ldrəx] 1. met ronde schouders *Die is wat rondschoolderig* (Nbk)

rondschumen (Sz) ['rontskÿm:] - schuimen: steeds schuimend rondhangen, rondloeren *Die man kan 's aovens zo laat nog rondschumen, dat vertrouw ik niks* (Sz)

rondsjacheren (Sz, Wol) ['r...] - rondlopen, her en der lopen, zonder duidelijk doel *Die sjachert daor wat rond, wat zol hij daor moeten!* (Wol), *Wij sjachere wat rond* (Sz)

rondslingeren (Nbk, Np) ['r...] - rondslingeren, in *rondslingeren laoten* laten rondslingeren *Hij lat alles rondslingeren* (Nbk, Np)

rondsnuien (b: ln) ['ront...] - rondzoeken, her en der zoeken

rondstappen (Bu) zw. ww.; onoverg.; stapte rond, het rondstapt ['rontstapm] 1. her en der, heen en weer stappen *Hij stapte rond as een haene die mit smerige poten van de mestbulte komt* parmantig (Bu)

rondstruien (Spa) ['r...] - rondstrooien: rondvertellen, in verb. als (*laster*)*praoties rondstruien* (Spa)

rondsturen ['r...] - rondsturen: iemand naar andere personen doen gaan om iets door te geven, te bezorgen enz. *iene de buurt rondsturen* (spor.); ook: rondzenden van post e.d. *brieven rondsturen*

rondteuten (spor.) ['ront...] - rondteuten
rondduut bw. [rondyt, rontyt] 1. ronduit *Zeg et now mar rondduut, praot d'r mar niet ommehenne* (Spa, Np), *...en now wo'k graeg rondduut van je heuren waj' d'r van daenken* (vo), *Rondduut praoten is et beste* (Ow), *Rondduut! D'r niet ommehenne praoten!* (Ste)

rondvaart z. *rondveert*

rondvaartboot z. *rondveertboot*

rondveert (l) Ook *rondvaart* (spor.) ['r...] - rondvaart

rondveertboot (l) Ook *rondvaartboot* (Obk) ['r...] - rondvaartboot *Disse ofrit voert naor de ofvaart van de rondvaartboot* (Obk)

rondveertdienst (l) ['r...] - rondvaartdienst

rondvertellen (spor.) ['r...] - rondvertellen
rondvol (Np, Nw) bn. [rontfol; aks. wisselt] 1. vol zodanig dat het oppervlak van de inhoud min of meer rond staat, i.t.t.

slichtvol, vgl. *De korf mit eerpels was rondvol* (Np), *Aj' dat vat slichtvol deden haj' 20 liter, mar we deden d'r wel een kop op, dan haj' een kwat, rondvol was dat dan* (Nw)

rondvraoge ['r...] - rondvraag (op een vergadering)

rondweg I de; ...wegen; -gien ['r...] 1. rondweg, weg die om een plaats heen leidt

rondweg (Nbk) II bw. ['r...] 1. ronduit, zonder omwegen *Ik zal et je mar rondweg zeggen* (Nbk)

rondzeggen (Bu, Np) ['ronts...] - rondzeggen: vooral: iedereen mondeling mededeling doen van een sterfgeval (in de eigen plaats) *J. de V. die ging uut rondzeggen* (Np)

rondzegger (Nbk) ['rontsegɔ] - leed-aanzegger, aanspreker

rondzi'jen (Bu) onbep. w. ['rontstjɛ] 1. zaaien waarbij men niet op en neer loopt, maar in het rond

rondzingen (spor.) ['r...] - rondzingen, ook: overslaan van een grammofoonplaat, d.i. op de zelfde plaats blijven staan van de naald, zodat men steeds hetzelfde stukje hoort (Nw): *De plaete zingt rond* (Nw)

rondzwaarmen (El) ['r...] - rondzwermen
rongblok (El, Obk, Spa) et; -ken ['ron...] 1. onderdeel van de boerenwagen: dat waarin de rongstukken steken *Et rongblok is kepot* (Spa)

ronge de; -n; rongien ['ron(g)ə] 1. elk der staanders waartegen een wagenladder steunt (van hout of ijzer) *De rongen daor staon de ziedledders schuin tegenan* (Nbk), *Boven op 'e drijschammel zitten twee rongen, an elke kaant iene* (Np), *De rongen bin de delen waor et huiraam in paste* (Sz), *Aj' mit de waegen deur de knipslag gingen en bovenlast hadden, dan haj' een boel kaans dat d'r een ronge knapte* (Np), *D'r zit hier een raere knipslag in de zaandreed, daor moej' wel omme daenken aj' d'r mit een voer huj over gaon, aers hej' zomar een kapotte ronge* (Op), *De houten rongen wouen nogal es breken* (Spa), *De rongen weren vaeks onder brieder as ze van hooft weren, mar ok as ze van iezer weren; dan weren ze wat starker* (Nbk), *Ok op 'e rongen wodde wel es een versiering anbrocht deur de fijne waegenmaeker, een mooi koppien of zo* (Op), *Om de ronge te*

verhogen deej' dat mit een buize (Nw) 2. lange, zware spijker *Slao d'r mar een ronge deur, dan zit et temeensen vaaste* (Nbk), *In et kapwark van de ni'je schure bruukten we vierdoems rongen; d'r bin ok viefdoems, zes-doems, zeuvendoems en achtdoems rongen* (Obk), *Hi'j sleug een ronge deur de voete van de spante* (Obk), *Vroeger maekten ze wel een eidegien van dikke rongen* (Np)

ronge-eide (Bu, Db) Ook *rongeide* (El, Obk) de; -n; -gien ['ron(g)əjdə/'ron...] 1. lichte, houten eg met rongen erin geslagen als pennen (door de bewerker van het land zelf getrokken) *Nao et ploegen mos vroeger de ronge-eide d'r nog even achteran* (Db)

rongeide z. *ronge-eide*

rongen (Nw) zw. ww.; overg.; ronge, het rondg ['ron:] 1. met lange zware spijkers de karbeel vastspijkeren aan de andere delen van het gebint (z. *ronge* bet. 2) *De korbeel wodde d'r op rondg* (Nw)

rongklaampe (Ma) de; -n ['r...] 1. hetz. als *klaampe*, bet. 5, z. aldaar

ronte (verspr.) Ook *ronde* (Bu, Dla, j) de, ook wel et; -s (zelden); rontien ['rontə/'rondə] 1. in *in de ronte* kringvormig, in een cirkelvorm: *We hebben in de ronte fietst* (Np), (...) *om niet dwiel te wodden van 't in 't ronde lopen* (j), *De kiender sprongen in 't ronde* (Bu), *in de ronte dri'jen ronddraaien: Hi'j dri'jde in de ronte* (Nbk, Spa), *Hi'j vlogt as een rad in 't ronte* (Dfo), *Hi'j tolt as een gek in de ronte* (Diz); ook: her en der (van bewegingen), vgl. *in de ronte springen* (Nbk), *Hi'j diedelde as een toppe in de ronde* (Dla)

röntgenapparaot (l) ['rɑntxjə'n...] - röntgenapparaat

röntgenfoto ['r...] - röntgenfoto

röntgenstraolen (spor.) ['r...] - röntgenstralen

rontien et; ronties ['rontin] 1. klein rond figuurtje, klein rond voorwerp, cirkeltje *Bi'j ogiesvet drieven d'r ronties vet op, ogies* (Nbk), *Mit pijl en boog schieten moej' op et rontien mikken dat op 'e baanderdeure tekend staot* (Nbk) 2. cirkelvormige of anderszins rondgaande beweging die men uitvoert, maakt, ondergaat *Wi'j kuieren een rontien* (Nbk), *een rontien uut fietsen gaon* (Bdie), *een rontien lopen*

(Ol-Nl, Ow), *We hebben et rontien weer had hebben het rondje weer gelopen* (dat we gewend zijn te lopen) (Nbk), *Hi'j dot niks as ronties lopen* (Nbk), *'k Moet nog ien rontien breiden, dan kan 'k beginnen te minderen* (Db), *Hoevule ronties moe'n ze nog d.i. de baan rond, bij schaatsen* (Nbk), *Hi'j vleug mit zien vliegtuug op zundag altied even een peer ronties boven zien woonplak Oosterwoolde* (Ow), *We hebben et rontien weer had zijn weer bij ieder langs geweest* (Nbk) 3. keer dat men de anderen in een kafé e.d. trakteert (op alcoholische drank of frisdrank) *een rontien geven, ...weggeven* (Spa), *Die kerel is niks niet scheutig, hi'j geft nooit een rontien* (Np) 4. partijtje kaarten (Nbk, Np) *een rontien kaorten* (Nbk), *We doen nog een rontien* (Np)

roo (Ste) et ['ro:] 1. het optreden van morgenrood (in zomer of winter): *Et roo gaot over de locht, d'r komp aander weer d.i. vaak: wanneer er 's ochtends heel vroeg roodachtige wolkjes zijn terwijl de lucht zwart is* (Ste)

rood I et ['ro:ət] 1. rood, rode kleur 2. rode kaart die de scheidsrechter aan de speler toont ten teken dat hij het veld moet verlaten (spor.) *Hi'j kreeg rood* een rode kaart (Nbk) 3. aalbessenjenever, rode wijn of rode, alcoholvrije likeur *Doe mi'j mar een glassien rood* aalbessenjenever (Bu, Nw, Ste, Op), *Moet N. een glassien rood hebben?* rode wijn (Nw, Wol), *De kiender kriegen een glassien rood* (Bu, Dhau) 4. nadelig saldo, vooral: bij een lopende rekening (Nbk, Nw) *in et rood kommen bi'j een baank* (Nbk, Np), *...staon...* (Nbk, Np) 5. in (Np) *Et schient uut een rood roodachtig* (Np) 6. in *et rood-wit-blauw* Allemachtig, wat een bouw! 't Is allemaol rood, wit en blauw* nl. klaproos, korenbloem en akkerwinde (n)

rood II bn., bw.; verb.: rooie; rooier (zelden roder), rooist (ook wel roodst) ['ro:ət] 1. van, met rode of roodachtige kleur *Die koe is zwatbont, mar hi'j het een rood kalf brocht* (Op), (zelfst.) *een rooie* een roodbonte koe (El, Op), *Baoi is rood of blauw* (Bu), *rooie wangen*, *A. het een mooie, rooie kleur op 'e wangen* (Nbk), *rooie rozen, rooie dakpannen, rooie menie, rooie naegels* rood gelakte nagels, *rooie aol*

roodachtig - roodbaaien

magere paling (Bu), (zelfst., verkl.:) *Neem mar een rooigien* een glaasje rode wijn of aalbessenjenever (Dho), *Vrouw luden meugen nog wel graeg es een rood slokkien drinken* id. (Ol-Nl, Obk), *Wat het die een rood gezicht* (Nbk), *Ze leup rood an van kwaadhied* (Db), *Hij wodde rood van lelkens* (Ste), *Hij is slim rood om et gezicht, hij het een kop as een bolle* (Bu), *Et laand wodt rood, as et slim dreuge is* (Bu), *D'r zit zoe'n hoge kop in dat laand, 't is daor zomar rood* nl. van de droogte (Dho), *In de veerte is de locht rood van de ondergaonde zonne* (Db), *De zonne gaot mooi rood onder* (Spa), *Et veld is rood van koekoeksbloemen* (Nbk, Np), *Et schient wat rood deur* (Bu), *Een karkboek was goold op snee, d'r waeren d'r ok die waeren rood op snee, dat was goedkoper* d.i. met goud aan de rand van de bladen, i.t.t. een rood gekleurde rand (Ste), *in de rooie ciefers kommen* een negatief saldo krijgen (Nw), zo ook *rood staon* een negatief saldo hebben (Nbk), waarnaast *Hoe die meensken ooit weer uut de rooie ciefers kommen moeten, ik weet et niet* (Nbk), (zelfst.) *Dat maegien is een echte rooie* een roodharig meisje (Np), *...een echt rooigien* id. (Np), zo ook *Et jongste kiend is een rooigien wodden* werd een kind met rood haar (Sz), *Wat is dat een rooie, die ni'je buurman* (Ol-Nl) en *Dat is een goeie rooie* (Ow), *een rooie wiekel torenvalk* (n), *et Rooie Kruus, et Rooie Plein* nl. in Moskou, *rooie hond, Et locht staot op rood* het verkeerslicht (Nbk), *een rooie laampe* infrarode lamp (spor.), (bij de voetbalsport:) *de rooie kaorte, et rooie dörp* benaming voor een bep. buurtschap bij Noordwoolde (Nbk), *Hij het gien halve rooie cent meer, alles het hij vermot* hij bezit werkelijk niets meer (Db), *De kachel staot rood is roodgloeiend* (Nw), (gezegd om te schelden:) *een rooie duvel* iemand met rood haar (Nw, Bu), *een rooie bliksem* id. (Bu), *een rooie cerpel* d.i. met rode schil (Nbk), *rooie star* bep. aardappeloort: rode star (Bu, Db, Diz, Nbk, Np, Obk, Op), *rooie ster* id. (Bu), (zelfst.) *We hebben rooien en witten* nl. aardappels met rode en witte schil (Np), *rood keuper* (Pe-Dbl), *Dat varken moe'n we mit naor de beer, want et is al zo rood van achteren*

d.i. aan het uitwendig geslachtsdeel als gevolg van tochtigheid (Ld, Pe-Dbl, Sz), zo ook *De motte is rood, hij moet naor de beer* (Spa, Obk), *...wodt al (wat) rood* (El, Bu), vgl. ook *Die blift (wat lange) rood* gezegd van een varken dat bij de beer is geweest en nog tochtigheidsverschijnselen vertoont door het rood gekleurde uitwendige geslachtsdeel (Bdie, Ld, Pe-Dbl), *Dat varken is an 't naoblujen, 't zegel is rood* (Bdie), *Dat varken is aorig rood om de kont, hij kon wel weerommekommen* kon wel eens niet drachtig worden (en moet dan dus opnieuw gedekt worden) (Np), (zelfst.) *Die jonge het rood haor, mar ze schellen him uut veur rooie* (Ld), vandaar *Daor hej' die rooie ok weer!* (Obk), *zo rood as een kreeft* (Bu, Dho, Diz, Nbk, Obk, Op, Pe-Dbl, Wol), *...as een pioen* (Op), *...as bloed* (Bdie, Dhau, Dho, Ld, Ma, Nt, Nw, Ol-Nl), *...as vuur* (Bu, Nbk, Np, El, Ma, Nw, Ow), *...as een koeltien vuur* (Np), *...as een biete* (Bu, Ld, Ma, Nw, Ol-Nl, Spa, Wol): *Et vleug 'm an, hij wodde zo rood as een biete* (Nw), *zo rood as een kraal* (Ow), *Hij is zo rood as een vos* (Ow, Np) 2. links in politiek opzicht *Socialisten bin rood* (Nt), *N. stemt altied rood* (Np), *een rooie rakker* (Bu, Nw), (zelfst.) *een rooie* (Bu, Nw), vaak in het mv.: *de rooien* (Bu, Nw) * (raadsel:) *Ie gooien et rood in et waeter en et komt d'r zwat weer uut* nl. een kooltje vuur (Bu), zo ook *Ie gooien 't rood over 't dak en 't komt zwat naor beneden* id. (Ste), *Rood, wit, blauw, de koning mit zien kinderen, rood, wit, blauw* (Sz), *Piet schiet wit, Piet schiet rood/Piet schiet alle voegelties dood* (Wol), (zelfst., van iemand met rood haar:) *Een mooie rooie is niet lillik* (Spa, Ste, Wol), zo ook *Mooi rood is niet lillik* (Sz), waarnaast *Een rooie is een kwaoie* (Obk) en *Rooien bin de mooisten niet* (Nt) **roodachtig** [r...] - roodachtig *Hij het roodachtig haor* (Wol), (van mensen, dieren) *Ze hebben d'r ok iene bij die is wat roodachtig* (Nbk, Np), *Morgens hiel betied, as d'r roodachtige wolkies binnen en de locht zwat is (...)* (Ste) **roodbaaien** (Dfo, Nbk) bn.; attr. [ro:adbə:jɲ] 1. van rode baai: bep. stof voor kleding *een roodbaaien hemd* (Nbk)

roodblaor (Sz) bn. ['r...], in *een roodblaore koe* roodblaor (Sz)
roodblaore (verspr.) ['r...] - roodblaar
roodblujjend z. *roodbluijend*
roodbluijend (Nbk) Ook *roodbluijend* (Ste) [aks. wisselt] - roodbloeiend *roodbluijende stokbonen* (Ste)
roodbont (Nbk, Obk, Op, Spa, Ste) Ook *robont* (Bu, Dfo, Db, Nbk, Nw) [ro:əd bont/ro:bont; aks. wisselt] - roodbont *een robonte koe* (Nw, Nbk), *...buusdoek* (Nbk), *...schölk* (Ste), *...jurk* (Bu), *...katte* (Nw)
roodbonte (Np, Ste, Wol) Ook *robonte* (Bu, Dfo) de; -n; ...bontien [ro:əd'bontə] 1. roodbonte koe
roodbossien et; ...bossies ['r...] 1. bep. vogeltje: roodborstje 2. iemand met rood haar (Np)
roodgeel (spor.) - roodgeel
roodgestreept z. *roodstreept*
roodgloeijend (verspr.) Ook *roodgluijend* (Db), *roodgluijend* (Wol) bn. ['ro:ət.../...; aks. wisselt] 1. zó sterk gloeiend dat het rood is *Een ribkachel kon arg hiete wodden, soms ston hij roodgloeijend* (Op), (bij vergelijking, nl. wanneer men veel gebeld wordt:) *De tillefoon ston roodgloeijend* (Nbk)
roodgluijend z. *roodgloeijend*
roodglundig (Obk) [aks. wisselt] - roodgloeijend *De hoepels kwammen roodglundig om de vielen* nl. bij het maken van wagenwielen (Obk)
roodgluijend z. *roodgloeijend*
roodhaarig (Nbk, Ste) - roodharig
roodhied Voor -heid z. -hied ['r...] - roodheid
roodhoolten (v) bn.; attr. ['ro:ətho:ltɔ] 1. van roodhout *et roodhoolten petretliesien* (v)
Roodkappien (l) ['r...] - Roodkapje
roodkeuper (Bdie, Obk, Pe-Dbl) ['r...] - roodkoper (i.t.t. *geelkeuper*)
roodkeuperen (Bu, Nbk) bn.; attr. ['ro:ət...] 1. roodkoperen *'t Gong d'r omme dat de melk ofroomd wodde en in platte roodkeuperen schaolen kwam, en dan wodde ze kaarnd* (Nbk), *een roodkeuperen doofpot* (Bu)
roodkoken (Bu, Nbk) zw. ww.; overg., onoverg.; scheidb.; het/is roodkookt ['r...] 1. bij het koken rood (doen) worden, vgl. *Die peerties bin mooi roodkookt* (Bu)

roodkoker (Bu) de; -s; -tien ['ro:ətko:kɔ] 1. peer die een rode kleur krijgt bij het koken *Et moe'n roodkokers wezen* (Bu)
roodoerig z. *oerig*
roodrozig (Nt) bn. [ro:ətro:əzəx; aks. wisselt] 1. roodachtig roze *Koekoeksbloemen bin roodrozige bloemen* (Nt)
roodschimmel (verspr.) ['r...] - roodschimmel *Hij het een roodschimmel in 't laand, dat is veural onder de belgen* (Ste)
roodstar (Wol) de ['ro:ətstar] 1. (verz.) bep. aardappelsoort: rode star *Kuj' nog wel roodstar kriegen?* (Wol)
roodstreept (Nbk, Ol-Nl, Op, Wol, Spa, Ste) Ook *rooiestreept* (Nbk), *roodgestreept* (El, Obk, Op) ['ro:ətstri:pt/'ro:əjə.../...] - roodgestreept *een roodstreepte rok* (Nbk, Ow), *een rooiestreepte...* (Nbk), *roodstreepte hemden* (Ste)
roodvallig (Nbk, Np) Ook *rovallig* (Nbk, Np, bo) bn., bw.; -er, -st [ro:ət 'faləx/ro:'f...] 1. rood aandoend, rood getint *een rovallig gezicht* een gelaat, gezicht met een frisse rode kleur (Nbk), zo ook *Hij is wat rovallig in et gezichte* (bo)
roodvarven (El) onbep. w. ['r...] 1. roodverven *Meekrap kuj' gaoren of stof mit roodvarven* (El)
roodvleugel (Dhau, El, Ma, Obk, Wol, n) et; ...ties ['ro:ətfla:gɪ] 1. (meestal verkl.) bep. vogel: koperwiek *De liestervanger vangt eerst de schatliesters, dan de geelvleugelties en dan de roodvleugelties* (Obk)
roodvonk de ['ro:ətfoŋk] 1. roodvonk, scarlatina *As d'r vroeger roodvonk in huus was, dan kreef' een plakkaot op 'e deure* (Np)
roodvos (Ste) de; -sen; -sien ['r...] 1. (vaak verkl.) roodvos
roodvuur (Ste) de ['r...] 1. (scheldwoord) iemand met rood haar
roodwangig (Nbk) [ro:ət'wɑŋ(g)əx] - roodwangig
roof de, ook et (bet. 2); roven; rofien (bet. 2) [ro:f] 1. roof, het roven *Et was de tied van roof en moord, van laandverraad en leugen* (b), *As de iemker de bijen tot rover'je prikkelt, uutlokt as et waore, dan voert hij ze draank of oolde gistische hunning, om ze op roof te sturen* (bs: Dfo, Op), *...tot roof te lokken* (bs: Ow), *Kwaoie tongen beweerden dat die bijker zien bijen*

roofbi'je - rooi

op roof uut stuurde (j), op roof uitgaon (Spa, j): *De bi'jen wodden dan lelk en gongen op roof uut* (j) 2. streng garen (OS, Bu, Dho, Np) *As et gaoren van de haspel komt dan hej' een roffien* (Np), *'k Moet d'r nog een roof gaoren bi'j kopen* (Bu, Nbk, Dho), *As et gaoren spunnen was, dan kwam et om de haspel om een roof te kriegen* (Obk) 3. z. rove

roofbi'je (bs: Dfo, Op) de ['ro:əv...] 1. roofbij *De waachters holen de waacht bi'j et ielgat om rovers tegen te holen* nl. roofbijen uit andere volken (bs: Dfo, Op) **roofbouw** (verspr.) - roofbouw *Ze plegen roofbouw, ze margelen et laand uut* (Ol-Nl, Nbk), *Greidescheuren is roofbouw; ie moe'n laeter weer opni'j inzi'jen* (Obk), bij vergelijking: *Hi'j pleegt roofbouw op zien eigen lichem* vergt veel te veel inspanning van zichzelf (Op, Wol)

roofdier (spor.) ['r...] - roofdier, predator **roofgoed** ['r...] - roofgoed: zeer schaarse goederen, artikelen waar veel vraag naar is *In de oorlog 1914-1918 was et slim krap mit de branige, doe weren stobben roofgoed* (Ow), *Botter en spek weren ok roofgoed en daor wodde in et laest hiel wat veur betaeld* (vo), *De oolde koffiemeule is now weer roofgoed* (Ow), *Et was roofgoed, die mooie oolderwetse vazen op et boelgoed* (Obk)

roofmoord (spor.) ['r...] - roofmoord

roofmoordener (spor.) ['r...] - roofmoordenaar

roofoverval (spor.) ['r...] - roofoverval

roofridder (l) ['r...] - roofridder

roofvoegel ['r...] - roofvoegel (lett.)

roofvoegelnest (spor.) ['r...] - roofvoegelnest

roofzuchtig (bs: Obk) [...'s...] - roofzuchtig *As de iemker de bi'jen tot roveri'je prikkelt, uutlokt as et waore, dan voert hi'j ze draank of oolde gistige hunning, dan wo'n ze roofzuchtig* (bs: Obk)

rooi de [ro:əj] 1. scheiding tussen percelen: in de vorm van een greppel, sloot, al dan niet denkbeeldige grenslijn (Db, Dho, Diz, Nw, Obk) *Daor ligt de rooi langes* (Dho), *Et laand ligt an de rooi toe* (Nw), *Die grappe is zowat de rooi, de scheiding van de percelen gruslaand* (Obk), *An die sloot toe, da's de rooi* (Diz) 2. recht verloop, rechte lijn die men moet volgen, de

juiste richting die men moet aanhouden *He'k zo de goeie rooi te pakken?* richting (Wol), *bi'j donker de rooi kwiet wezen* (Ow), *We moe'n wel de rooi holen de rechte, te volgen lijn* (Ol-Nl), *Aj' bi'j et tunieren gien touwlientien bruken raek ie de rooi gauw kwiet* (Op), *Ik was hielemaol de rooi kwiet de rechte, te volgen richting* (Nbk), *Le hebben gien goeie rooi aj' dat niet recht kriegen kunnen* (Ste), *Die scheiding zit gien slag of rooi an, d'r moet mar es iene van 't kedaster bi'j kommen* (El, Db), *D'r zit gien slag of rooi an de rooilijn* d.i.: die is krom (Ow), *zo ongeveer in zudelijke rooi richting* (Obk), (fig.) *Op die man kuj' gien rooi maeken* op hem kun je beslist niet aan, op hem kun je zeker niet bouwen (Op) 3. gevoel voor de juiste richting, de rechte lijn (Dho, Nbk, Pe-Db1, Nt, Sz, Wol) *Le moe'n wel even rooi hebben* (Nbk), *Die had helemaole gien rooi bi'j et wark, et was allemaole schots en schieve* (Pe-Db1), *Ik was de rooi kwiet* (Dho), *Le hebben niet veule rooi zo je kunt moe'lijk volgens een rechte lijn werken, de goede richting vinden* (Spa), *Iene die dronkend is, die is de rooi kwiet* (Wol), *Hi'j had de goeie rooi wel mit et kegelen* (Pe-Db1), *Le bin helemaol uut de rooi van slag* (Nt, Sz) 4. gissing, gok *Le kun op 'e rooi nog wel wat doen* (Ma, Nbk), *op 'e rooi een grappe maeken* (Nt), *Dat doen we op 'e rooi of op de gok* (Bu), *We gongen zoe'n betien op 'e rooi of waor de kiewiet opkwam, en we vunen et nussien mit viere* (Obk), *Dat doen we op 'e rooi rooiend, schattend* (Ste), *Die liende hebben we op 'e rooi legd veur 't bonepoten* (Dhau), *Die man dee alles mar op 'e rooi, mar et kwam nooit goed* (Pe-Db1), *Hi'j was wat op 'e rooi an 't metselen* (Ma), *op 'e rooi wat breien* (Dhau, Nbk), *Dat he'k op 'e rooi maekt* (Spa, Nw), *Ze fietsen mar wat op 'e rooi* (Dho), *We gaon op 'e dolle rooi* (Bdie, Sz), *Ik heb hielemaol gien rooi waor we now binnen geen idee,* (El), zo ook *Ik heb d'r gien rooi van welke kaant we uut moeten* (Diz), *Ik heb et op de rooi kocht* globaal taxerend, op de gok (Np, Op, Ow, Sz, Wol), *Mi'j donkt, dat doen we mar op 'e rooi* (Ol-Nl), *een flutte huj op 'e rooi kopen* (Ste) 5. plaats, omgeving bij benadering, in verb.: *Dat vere stok laand*

ligt niet in de rooi niet erg dichtbij (nl. de plaats die men in gedachten heeft) (Nw, Ow), *Daor gaon we vandaeg niet henne, dat ligt niet in de rooi* (Bu), *Et ligt niet in mien rooi om daor langes te gaon, dan moet ik ommeffetsen* in de omgeving, richting waar ik heen wil (Obk), *Dat pad uut, dan zit ie wel in de rooi* (Ow), *in de rooi van Langweer* in de buurt van, zo ongeveer bij, in de richting van (Obk), *Kiek nog es beter op die kaorte! Et is wel in die rooi, daor moej' zuken* (Ste), *Et lag niet in de rooi* niet erg dichtbij (Nw), *...uut de rooi* (Bu, Dho, Ste), *Et dorp ligt een hiel aende uut de rooi* (Sz, Wol, Op), *Dat is een aende uut de rooi, heur, aj' daor henne zullen* (Diz, Np), *Dat laand ligt wel zo veer...* (Spa), *Dat laand lag veur die boer te veer of, helemaole uut de rooi* (Pe-Dbl), *We weren hielemaol uut de rooi* weg verwijderd van de desbetreffende plaats, omgeving (Obk), zo ook *Ie bin aorig uut de rooi* (Ma) 6. tijdstip, bedrag, getal, oplossing, antwoord bij benadering, in verb.: *Et was om drie ure, half viere om die rooi* (Op), *Et is in de rooi van tien gulden* ongeveer (Nw), *Vuufstig gulden, in die rooi zit et* (Wol), *Mit de pries zit i'j aorig in de rooi* (Ow), *Ie zitten wel in de rooi zowat, mar et is niet hielemaol goed* (Ste), *Om die rooi zit et* zowat om dat bedrag, getal gaat het zo ongeveer (Dho, Nbk, Ol-Nl), zo ook *Om die rooi zal 't wel ongeveer zitten* (El), *Om die rooi henne hopen we weer thuis te kommen* rond die tijd (Obk), zo ook *Ja, om die rooi was et* ongeveer rond die tijd (Bu)

rooibaaken (Bu) et; -s ['r...] 1. een perceelgrens markerende steen, hoopje plaggen of grond

rooibulte (App, Bu, El, Ld, Ow, Sz) de; -n; ...bultien ['r...] 1. bult plaggen of zand in het heideveld of land: het markeerde de scheiding tussen twee eigenaren, tussen uit te graven percelen veen e.d. (Bu, El, Ld, Ow, Sz) *Vroeger stonnen de rooibulten op de scheiding van 't laand* (El) 2. berg gerooide aardappelen (App, Ow) (...) *dat ze hasems mit et febriekseerpelrooien en sukerbieten rooien rooibulten op een scheiding maekten, zo kot meugelik an de wicken, om die eerappels en bieten zo maklik meugelik in et schip te krojen* (App,

Ow), *Soms brochten ze de eerappels zo kot meugelik bij et wark an rooibulten* (App, Ow)

rooidoppe (Np) de; -n; ...doppien ['r...] 1. elk der doppen die men op z'n vingers heeft bij het handmatig rooien van aardappelen *Bij et eerpelrooien hadden we rooidoppen om de vingers* (Np)

rooie de ['ro:əjə] 1. in verb.: *over de rooie* wezen zich niet langer kunnende beheersen (Nw): *Die was over de rooie, hi'j kon van kwaadhied niet praoten* (Nw), ook: in rood staan bij een bank (Nw) 2. z. *onder rood* II

Rooie Kruus [ro:əjə'kry:s] - Rode Kruis **rooiebietenat** (Bdie, Op, Ow, Pe-Dbl) et [...'b...] 1. groentenat van rode bieten

rooiebietesap (verspr.) et [...'b...] 1. groentenat van rode bieten

rooiehond (Nbk, Np) de [ro:əjə'hont] 1. bekende ziekte: rodehond, rubeola *Die het de rooiehond* (Nbk)

rooiekool [...'k...] - rodekool

rooiekruusauto [...'k...] - rodekruisauto

rooiekruusboot (Wol) de; ...boten [...'k...] 1. boot bij het Rode Kruis in gebruik als pleziervaartuig (voor patiënten) *De ofvaort van de rooiekruusboot is morgen* (Wol)

rooiekruuspost (spor.) [...'k...] - rodekruispost

rooien Ook *roden* (Op, Ste) zw. ww.; overg., onoverg.; rooide, het rooid ['ro:əjn/'ro:ədp] 1. (overg.) rooien (van aardappelen, bieten, bomen) *eerpels rooien*: *Et is now wel zo veer, dat we van oons eigen eerpels roden kunnen* (Op), *de eerpels d'r uut rooien* (El), *bieten rooien* (El, Ow), *De rooie bieten moe'n rooid wodden* (Obk), *bomen...* (Sz), *Hi'j wol de boom d'r uut rooien* (Dhau), *de stobben rooien* (El) 2. (overg.) een stuk grond afwerken door aardappelen e.d. eruit te halen *We rooien de hoeken eerst* nl. de stukken in de hoeken van het akkerland (Nbk) 3. mikken, richten op (lett.) *Daor moej' op rooien* (Op, Np), *ergens een vast punt anhouwen en dan daor op rooien* (Spa), *Daor kuj' niet op rooien, jong* (Ol-Nl), *Ie moe'n altied op et middelpunt rooien om hoge punten te schieten in de schiettentente* (Obk), *Aj' schieten moej' op 'e roze rooien* (Wol), *Daor rooide hi'j op mikte* (Bu), *Ik kan 't nooit rooien om die balle d'r deur te gooien* (Sz), *Dat kuj' goed*

rooiens - rooilijn

rooien om de paolen zo recht bij de sloot langes te zetten (El), *Die dronken is kan et pad niet meer rooien* (Ow), *Zo'k et zo rooien?* zou het zo goed komen met wat ik doe, vooral: zou ik op deze manier de rechte lijn houden (Bu), *Ie moe'n goed rooien aj' de knikker raeken willen* (Dhau), *Mit bosteren moej' wel goed rooien kunnen* (Db) 4. taxeren, schatten, schattenderwijs goed uitvoeren *Et is niet zo makkelik om de kosten te rooien* (Wol), *Dat rooi ik taxeer, schat ik* (Ste), *Ie moe'n dat mar een betien rooien* (Nw), *Now, daor rooi ik et mar op daor taxeer ik het maar op* (Nw), *Ik rooi et mar even mit de koffie, want ik kan et scheppien niet vienen* (Nbk), *Dat rooi ie nooit om de tuun recht of te stikken* (Ste), *Et vaalt niet mit om percies te rooien dat et goed komt* (Bu), *Dat heb ik goed rooid goed geschat, globaal gemeten enz.* (Nw), *Ie moe'n 't wat goed rooien* bijv. de rechte lijn houden (Ma), *Hi'j rooide et percies* (Nt), *Aj' een flinke borrel op hebben, is et min rooien om rechtuut te lopen* (Sz), *Hoe kun ze 't zo rooien, percies toegelieke* (El), *Ik weet et niet, mar lao'we mar rooien dat we die kaant uut moeten* (Diz), *We zullen de richting mar een betien rooien* (Dhau), *Hoe veer is die bos hier weg?* [met als mogelijk antwoord:] *Now, a'k et rooien zal (...)* als ik het schattenderwijs moet zeggen (Bu), *Dat he'k aorig rooid* dat heb ik goed geschat, vooral: ik ben er precies op tijd mee klaar gekomen (Nbk, Bu), *We rooien d'r op dat we d'r mit uut kunnen* (Ma) 5. (overg.) klaarspelen *Hi'j kan 't moeilik rooien om et pad recht te holen* (Diz), *Dat het hi'j niet rooid* niet klaargespeeld (Ste), *Hi'j kan et hier niet rooien, hi'j het et boeltien ofbreuken* hij redt het niet (in financieel opzicht) (Ma), *Ze kun et wel aorig mit mekeer rooien* het met elkaar vinden, evt.: met elkaar samenwerken (Nbk), zo ook: *We konnen et wel aorig rooien mit de ni'je buren* (El, Obk), *Ze konnen et best rooien, de hele tied* (Ol-Nl), *Die twee kun 't aorig rooien* (Ma), *Oonze groep kan et goed mit elkaer rooien* (Ow, Nt), *We zullen et wel rooien mit mekaar* (Sz), *Die buren kun et niet mit mekaander rooien* (Nw, Pe-Dbl), *Kuj't nog wat mit de buurman rooien?* (Bdie, Spa), *Dat rooien we wel!* komen we wel

overeen, zullen we samen wel redden (Bu, Nw) en *We zullen et wel rooien, tegaere* (Ste) 6. (onoverg.) juist zijn, lijken *Et moet argens op lieken, et moet argens op rooien* (Nbk), waartegenover *Et rooit niet* (Dho), *Et rooit nargens naor* het lijkt nergens naar, lijkt naar niets (verspr.): *Et rooit nargens naor mit dat wark, et is allemaol schieve en briek* (Obk), *Die kleren passen niet bij' mekeer, et rooit nargens naor* (Nbk), *Et rooit naargens naor hoe ze op 't heden mit seks ommegeon* (Obk), zo ook *Et rooit d'r niet op* (Spa), *Et rooit kaant noch wal* (Ma, Np, Op, Ow), *Hier rooit niks van* het raakt kant noch wal (Bdie), *Waor rooit dat now op* (Ste), *Et rooit op gien stokken nao* lijkt nergens op (Bu), *...op gien stokken of patten nao* id. (Bu) 6. z. *rodens*

rooiens z. rodens

rooier (verspr.) Ook *roder* (Ol-Nl, Op, Ste) de; -s; -tien ['ro:əjɪ/'ro:əɔɪ] 1. iemand die aardappelen rooit *De rooiers bin morgens al vroeg op et laand* (El)

rooiestreept z. roodstreept

rooigrens (Obk) de; ...greenzen ['ro:əj...] 1. afscheiding, grens in de vorm van een sloot, greppel *De rooigrens is die oolde slegge, dat het altied de scheiding west van de percelen* (Obk)

rooiing (Ol-Nl) de; -s, -en ['ro:əjɪŋ] 1. rooilijn *Die mure ston helemaole buten de rooiing* (Ol-Nl)

rooilatte (Db, Dfo, El, Np, Obk, Ol-Nl, Sz, Wol) ['ro:əjlatə] - rooilat, in diverse toepassingen, vgl. *een rooilatte bruken bij' het zi'jen* nl. om zich op te richten (Dfo), *We hadden de rooilatten uutzet en now kon de sloot greuven wodden* (Ol-Nl, Obk), *rooilatten bruken om een huus uut te zetten* (El)

rooiliende (verspr.) de; -n; -gien ['ro:əjlɪndə] 1. lijn die men spant, uitzet om in een rechte lijn uit te graven, af te steken, poten enz. *een rooiliende in de tuun bruken om alles recht te kriegen* (Dmi, Obk), *een rooiliende spannen om bonen te poten* (Nw), *...d'r bij' langes doen om een sloot recht te kriegen* (Diz, El), vandaar: *De rooiliende moet d'r even langes* (Ow)

rooilijn de; -en ['ro:ə...] 1. rooilijn (voor het uitzetten van huizen of andere

gebouwen) *Ze moe'n de rooilijn nog uutmeten* (Ste), *As d'r een huus bouwd wodt, wo'n eerst de rooilijnen uutzet* (Op), *Die gruppe dat is de rooilijn* (Wol), *De huzen staon in de rooilijn, op een bepaolde ofstaand van de weg* (Np, Nbk), *Bi'j et bouwen moej' de veurgevel in de rooilijn plaetsen* (Obk), *Dat huus mag daor niet bouwd wodden, want dan staot et buten de rooilijn* (Obk), *Ze maggen niet buten de rooilijn gaon* (Op), *Die huzen staon veur de rooilijn* (Bu) 2. lijn als afscheiding van percelen (Dho, Nw) *De rooilijn lopt daor bi'j et huus* (Nw)

rooimesiene (verspr.) ['r...] - rooimachine
rooipaol (Np) ['r...] - rooipaal *Ze zetten een rooipaol in et laand, daor ze percies op an warkten* (Np)

rooipenne (Dfo, El, Obk, Sz, Wol) de; -n; -gien ['ro:əjpenə] 1. elk der stokken, pennen aan het uiteinde van een *rooiliende* (Obk, Sz, Wol) 2. stok, lat, paaltje ter markering van de grens van percelen (Dfo, El), voor het uitzetten van wegen

rooisloot (Bu) de; ...slogen; ...slotien ['ro:əj...] 1. grenssloot, greppel

rooistien (Bu, El, Op, Ow, Wol) de; -en, ...der (Ow) ['ro:əjsti:n] 1. elk der flinke keistenen tussen percelen gelegd die de grens tussen rechthebbenden, eigenaren aangeven (z. ook *balstien*) *Op meenten wodden veur de hujwinning rooistienen uutzet, om ieders pat te bepaolen* (Op)

rooitied (spor.) ['r...] - rooitiid

rooiwilg (fp) Ook *leemwilg* (fp) de ['ro:ə...] 1. (verz.) duizendknoop

rook [ro:k] - rook (lett.) *D'r komt rook uut de schostien* (Nbk), *Vroeger zat d'r vaeke een loekien in de zoolder om de rook d'r uut te kriegen* (Ste), *We kriegen mooi weer, want de rook gaot steil in de hoogte* (Obk), *We hebben de kaemer vol rook zitten* (Sz), *'t Is hier blauw van de rook* d.i. veelal: doordat er veel sigaretten enz. worden gerookt, zo ook *'t Ziet blauw van de rook* (Sz), *Et stinkt hier van de rook* (Bdie), *Wat is daorginder een rook, daor kon de boel wel in braand staon* (Db), *De rook sleug mi'j om de kop de flarden rook* (Ma, Ow), (fig.) *in rook opgaon* (Nbk, Ste, Sz), *Et ligt in de rook van Oosterwoolde* in de naaste omgeving van (Bu), zo ook *Et ligt onder de rook van Noordwoolde* (Bdie,

Nw) en *Hij woont onder de rook van de karke* (Ste), *Da's een hiel aende uut de rook* ver uit de buurt, ver verwijderd (Nbk, Sz, bo: Np, Op), *Ze woonden nogal een ende uut de rook* (Nbk, Nt, Obk, Wol), zo ook *'t Is aorig uut de rook* (Ma), *Ze wonen (...)* (Ow), *Die woont een hiel aentien uut de rook* (Spa, Nbk), *We gaon aorig uut de rook* ver weg (Obk, Ol-Nl), *We zitten veer uut de rook* wonen, verblijven ver verwijderd (van de plaats waaraan men refereert, al dan niet stilzwijgend) (El, Obk), *Et ligt uut de rook* ligt ver verwijderd (Bu, Nbk, Ste) en *Et dorp lag heel ver uut de rook, wel een ure op 'e fiets* (Pe-Db) * *Waor rook is, is (ok) vuur* geen rook zonder vuur (verspr. OS, Np, Nw, Wol)

rookachtig (spor.) ['r...] - rookachtig

rookanslag (spor.) ['r...] - rookaanslag

rookartikel (spor.) et; -s ['r...] 1. elk der rookwaren

rookbom (spor.) ['r...] - bep. bom: rookbom

rookcoupé (spor.) ['ro:kupi:] - rookcoupé

rookhokke (verspr.) Ook *rookhutte* (Sz), *spekhokke* (Diz, Nbk, Nt, Nw, Ol-Nl, Op, Ow, Spa) et; -n; ...hokkien ['ro:khøkə] 1. rookhok: speciale ruimte in verbinding met de schoorsteen, waar vlees, spek enz. in werd gerookt *D'r is een rookhokke op 'e zoolder tegen de bozem an bouwd, daor ze vroeger et vleis, spek en wost in rookten* (Obk), *In et rookhokke hangt et spek te roken, tot et goed deurtrokken was en dan wodde et dreugd in deuzen mit haksel* (Obk), *Aol deden ze bi'j oons in 't rookhokke* (Ste), *As de metwost klaor was, wodde ze rookt in 't rookhokke en dan te dreugen hongen in de hoeke van de kaemer* (Dhau) 2. kamer of ruimte anderszins waarin mensen veel roken (Nw)

rookhol (Dho, Nw, Wol) ['r...] - rookhol: ruimte waar mensen veel roken *De kaemer is een rookhol* (Dho)

rookhutte z. *rookhokke*

rookkaaste (Dho, El, Pe-Db) Ook *rookkaste* (Sz) de; -n ['r...] 1. hetz. als *rookhokke*, z. aldaar, bet. 1 *In de rookkaaste kwam vroeger de wost en et spek te hangen* (El)

rookkanaal (Dfo) ['r...] - rookkanaal: schoorsteenkanaal *de wieme, op 'e zoolder*

rookkappe - roombotter

tegen et rookkanaal (Dfo)

rookkappe (Wol) de; -n; ...kappien ['r...]

1. bijenkap, bijensluiser

rookkaste z. *rookkaaste*

rookleiding (Obk, Spa) de; -s, -en ['r...]

1. (veelal mv.) schoorsteenkanaal, het stenen deel van de schoorsteen waardoor de rook gaat, tot het eind aan de bovenkant *Et spek hangt in 't rookhokke, op 'e zoolder, boven de schoorsteen, et was gewoon een onderdeel van de rookleiding, mar dan wel zo dat de rook eerst deur 't rookhokke ging veurdat et deur de schoorsteen naor buten ging* (Spa)

rooklocht ['r...] - rooklucht

rooknust et; -en ['r...] 1. ruimte met veel

rook: door slecht brandend vuur, doordat men veel rookt *De kachel trekt daor niet, et is daor een rooknust, allemaol rook in de kaemer* (Bu, Wol, Nbk), *Bij een slechte trek van de schostien kriej' een rooknust* (Db), *Wij as oolden bin bliede mit oons aardgas, dan bin we van die rooknusten of* (Obk), (gezegd van bijv. een kafee waarin veel gerookt wordt:) *Et was daor een rooknust* (Obk), *Aj' daor in huus kommen is et krek een rooknust* nl.: zoveel wordt er gerookt (Wol, Nbk), zo ook *De kaemer was een rooknust* (Bu, Op, Ow), *Wat zitten jim hier in een rooknust* (Ma, Np, Obk, Spa) 2. slecht brandend, rokerig vuur

(Dho, Np, Op, Ow) *Ie moe'n dat rooknust es even opporken* (Dho, Np), *'t Is een rooknust in de kachel* (Ow), *Een rooknust had i'j as de eerpelstookpot niet branen wol* (Ow), *Et paosvuur was gauw uutbraand en veraanderde al gauw in een rooknust* (Op)

rookofvoer (Diz, Nbk) ['r...] - rookafvoer

rookpiepe (bet. 1: Np, Obk, bet. 2: spor.)

Ook **rookpupe** (bet. 1: Spa, Ste) de; -n; ...piepien ['r...] 1. pijp waardoor men rook naar buiten doet gaan, eerder wel van hout (Np, Obk, Spa, Ste) *In oons oolde huus in Peperge hawwe vroeger ok een rookpiepe, mar die was niet van hooft, mar van stut* (Np), *Een rookpiepe die ok nog in oolde boerderijen zit is van hooft en daordeur niet zonder geveer* (Obk), *We hebben een rookpiepe deur et dak om de rook kwiet te wodden van de ketel van de centrale verwarming* (Obk) 2. pijp waaruit men rookt (spor.)

rookpupe z. *rookpiepe*

rookpape (bet. 1: Np, Obk, bet. 2: spor.)

Ook **rookpupe** (bet. 1: Spa, Ste) de; -n; ...piepien ['r...] 1. pijp waardoor men rook naar buiten doet gaan, eerder wel van hout (Np, Obk, Spa, Ste) *In oons oolde huus in Peperge hawwe vroeger ok een rookpiepe, mar die was niet van hooft, mar van stut* (Np), *Een rookpiepe die ok nog in oolde boerderijen zit is van hooft en daordeur niet zonder geveer* (Obk), *We hebben een rookpiepe deur et dak om de rook kwiet te wodden van de ketel van de centrale verwarming* (Obk) 2. pijp waaruit men rookt (spor.)

rookpupe z. *rookpiepe*

rookpupe (bet. 1: Np, Obk, bet. 2: spor.)

Ook **rookpupe** (bet. 1: Spa, Ste) de; -n; ...piepien ['r...] 1. pijp waardoor men rook naar buiten doet gaan, eerder wel van hout (Np, Obk, Spa, Ste) *In oons oolde huus in Peperge hawwe vroeger ok een rookpiepe, mar die was niet van hooft, mar van stut* (Np), *Een rookpiepe die ok nog in oolde boerderijen zit is van hooft en daordeur niet zonder geveer* (Obk), *We hebben een rookpiepe deur et dak om de rook kwiet te wodden van de ketel van de centrale verwarming* (Obk) 2. pijp waaruit men rookt (spor.)

rookpupe z. *rookpiepe*

rookpupe z. *rookpiepe*

rooksignaal (l) ['r...] - rooksignaal

rookspek (Ste) ['r...] - rookspek

rookspul (Nbk, Nw) et; -len ['ro:kspal] 1.

rookwaren en bijbehorende benodigdheden

rookstoel (Bdie, Bu, Nbk, Np, Obk, Spa, Wol) ['r...] - rookstoel: bep. lage leunstoel

De oolde man zat aovens in zien rookstoel en had dan nog een gezellig uurtien (Obk), *Een rookstoel kuj' de roggeleuning van verstellen* (Bdie, Wol)

rooktaofel (Nw) ['r...] - rooktafeltje *De rooktaofel daor staot et rookspul, de rokeri'je op* (Nw)

rooktebak (Db) ['r...] - rooktabak

rookvanger (Obk, Op, Spa, Sz) de; -s

['r...] 1. hetz. als *rookverdriever*, z. aldaar (Obk) *Een keerze moet ok een goeie rookvanger wezen as hij braant* (Obk) 2.

rookvang (Op, Spa, Sz) *Boven de smidse is een rookvanger* (Spa), *Disse schostien is een beste rookvanger* (Op)

rookverdriever (Ld, Nbk) de ['r...] 1.

middel waarmee men tabaksrook verdrijft, vaak in de vorm van een kaars *een keerze as rookverdriever* (Ld)

rookvertrek (l) ['r...] - rookvertrek

rookvleis ['ro:kflejs] - rookvlees *Mag ik een oons rookvleis?* (Wol), *Rookvleis duurt et langst* (Nw)

rookvri'j (spor.) [aks. wisselt] - rookvrij

rookwagon (spor.) ['r...] - rookwagon

rookwieme z. *wieme*

rookwolke de; -n, -ns (z. *wolke*); ...wolkien ['r...] 1. rookwolk *Et is hier iene rookwolke* er is hier veel rook, d.i. ook:

doordat men sigaretten enz. rookt (Nbk), *Mit dat hij de eerste rookwolken de kaemer in dampte* (...) nl. door te roken (vo)

rookwost ['r...] - rookworst *De metwost wodde even rookt, en dan haj' rookwost* (Np)

rookwume z. *wieme*

room [rõ:m] - room (op melk) *De katte zeup de room van de melk en slikte him om de bek* (Obk), *Et roompien is d'r of de beste room is er al af gehaald, ook fig.: het mooiste, beste is weg, gezegd bijv. als men ergens te laat zal arriveren: *Et roompien zal d'r wel of wezen* (Ste)*

roomachtig (spor.) ['r...] - roomachtig

roombotter (verspr.) ['r...] - roomboter *Een stok wigge mit roombotter is arg*

lekker (Db)

roomhoorn [r...] - roomhoorn (lett.)

roomies (Nbk) [r...] - roomijs

roomkannegien [r...] - roomkannetje

roomkleur (Bu, Nw) [r...] - roomkleur

roomkleurig (Bu, Nw) bn. [r...] 1. met de kleur van room

roomlepel (Bu, Ste) [r...] - roomlepel

rooms [rõ:ms] - rooms, rooms-katholiek

In een roomse kerkdienst knielen de meensen nogal es (Spa), *de roomse Karke* (Np), (zelfst.) *De roomsen moe'n naor de karke te biechten* (Obk), *De roomsen hadden een protte bijzundaegen, zoas Allerheiligen en Hemelvaort, Keuninginndag* (Np) * (schertsend of scheldend:)

Roomse paepen/Kun niet gaepen/Om heur dikke kin/Daor zit de duvel in (Np), (gezegd tegen katholieke kinderen door kinderen van de niet-katholieke school:)

Roomse paepen/Kun van de honger niet gaepen/En hebben een bakkiën onder de kin/Daor pist de duvel in (Ste), (drie maal achter elkaar te zeggen zonder zich te verspreken:)

Achter de Roomse kerk/Hongen drie droge doeken (Bu)

rooms-katteliek (spor.) bn. [...kat'lik, kat'ik] 1. rooms-katholiek

rooms-rood (spor.) - rooms-rood

roomschepe (Ste) [r...] - roomlepel, vgl. *Et roomscheppien hong vaeke in et kannegien, d'r zat een haokien an et scheppien* (Ste)

roomsoes (Nw) [r...] - roomsoes

roomstel (Ste) [r...] - roomstel: *Een roomstelligien was bij oons et roomkannegien mit een sukerpottien* (Ste)

roomfelig (vo) bn.; -er, -st [rõ:fɛx] 1. (van de huid van het gezicht, handen)

rimpelig *Et weren twie hiel bejaorde meensken, klein van stok en mit koppies die hielemaol verweerd, uitdreugd en roonfelig weren* (vo)

roonselder (Dfo, El, Np, Nw, Sz) Ook **roonseler** (Dfo, Ma, Nt, Obk, Ol-Nl, Op, Pe-Dbl) de; -s [rõ:sjdɾ/...lɪ] 1. iemand die *roonselt* (bet. 1), hetz. als *kwaanselder*, z. aldaar 2. ronselaar: van personen *D'r hadden roonselers doende west om vrouwen te roonselen veur bordelen* (Ol-Nl), *roonselers van soldaoten* (Dfo)

roonselen zw. ww.; overg., onoverg.; roonselde, het roonseld [rõ:sɪp] 1.

(onoverg.) een beetje handel drijven, kwanselen (verspr.) *Hi'j roonselt in peerden* (Wol), *...in kalver en zo* (Ste), *Die peerdekoopluden roonselden op 'e mark* (Wo), *Da's ok wel zoe'n roonselder, hi'j roonselt overal in* (Nw), *Die roonselt ok altied nog wat* (Bu), *Hi'j is altied mit et veebeslag an 't roonselen* (El) 2. (overg.) werven: van personen *roonselen veur et vreemdelingenlegioen* (Ste), *soldaoten roonselen* (Dfo), *D'r hadden roonselers doende west om vrouwen te roonselen veur bordelen* (Ol-Nl) 3. (overg.) dooreenschudden, hetz. als *roffelen*, bet. 5, z. aldaar (El, Obk, Op) *de eerpels in de zak even roonselen* (El), *Et roonselen in de wanne wodde daon om de kli'jen uut et zaod te kriegen* (Obk), *De rogge moet in de sjouwe goed roonseld wodden* (Op)

roonseler z. **roonselder**

roos (verspr.) Ook **roze** (Np, Obk) de [ro:əs/ro:əzə] 1. hoofdros *Roos in et haor is mar lastig* (Nt, Pe-Dbl), *D'r is een ni'j middel veur de roze in 't haor* (Obk)

rooskleurig (spor.) [aks. wisselt] - rooskleurig (fig.), hoopgevend *Dat zag d'r niet al te rooskleurig uut* (Nbk)

rooster z. **reuster**

roosteren z. **reusteren**

roppe z. **ropper**

roppe (El) bn.; pred. ['rɔp] 1. slecht, slap in elkaar zittend *Vroeger haj' wel dat de keerbeugels van hooft weren (...); ze bin d'r veur om de bloktonne goed op zien plak te holen, zodat die goed dri'jen kan; haj' ze niet dan wodde de boel gauw roppe* (El)

roppen zw. ww.; overg., onoverg.; ropte, het ropt ['rɔpɪ] 1. rukken, scheuren, (hard) trekken, hard plukken *Hi'j is d'r mit an 't roppen en an 't scheuren* (Ol-Nl), *Hi'j zat an et touw te roppen* (Pe-Dbl, Wol), *Laest har F. [nl. een bep. hond] een winkelhaoke in zien blauwe kiele ropt* (b), *Die jonge zit overal in te roppen zit overal met z'n handen in* (b: lm), *Zit d'r toch niet mit je vingers in te roppen* d.i. peuterend trekken, in kleding bijv. (bo: Bu, Nw), *Hi'j was an 't roppen en trekken om de knollen veur de winter uut de grond te kriegen* (Obk), *de matte de stoel uut roppen* (Ow), *De jongen hebben et eksternust d'r uut ropt; ze weren d'r mit an 't verroppen* (Obk), *een gaanze*

ropperd - ropperi'je

roppen plukken (Obk, Ol-Nl, Np), zo ook *de veren d'r uut roppen* d.i. bij ganzen, kippen (Nt) en *Vroeger was et gebruik om de gaanzen te roppen, dat was de ploem d'r uut trekken om te verkopen veur beddevulling; et gebeurde tegen et ruden an, dan zat de ploem d'r los in en dan dee et de voegels niet zo zeer* (Obk), *De gaanzen wo'n ropt om doons te kriegen; ze laoten ze gewoon in leven, want d'r komt weer nij doons op* (Bu), *Moeke moch graeg even roppen* stiekem kijken hoever de aardappelen zijn door aan het loof te trekken (Nbk), ook: een klein gat maken met hetz. doel (bo: Bu, Nw), *Dat mes is zo stomp, ie kun d'r niet mit snieden, et ropt d'r deur* (Db, Dhau, El, Sz, Wol, Diz), *Tegenworig kun een hieleboel niet meer mit de zende ommegaon, et is vaeke meer roppen as snieden* (Obk) 2. slecht maaien (verspr.) *'t Grös is d'r of ropt* (Bu, Wol, Ma), *Et is d'r reer of ropt* erg slecht gemaaid (Nbk), *...mal of ropt* (Np), *'t Is d'r aorig of ropt* (Sz), *Wie het daor in staon te roppen!* (Ste) 3. hard werken (vooral lichamelijk) *Ze hebben altied ropt wat ze konnen en now hebben ze d'r niks an* (Sz), *Buurman is ok weer an 't roppen hard werken* (Ol-Nl), *Die man is daor de hiele dag an 't roppen, die zal vanaovend de piépe ok wel uut hebben* (Obk), *Die kerel ropt en scheurt alles bij mekaander werkt zeer hard* (Np), zo ook *Die man is een hadde warker, hi'j ropt en scheurt van alles te hope* (El), *Mit vrotten en roppen het hi'j altied warkt; et was niet een gestaodige warker* (Obk), *Ze moe'n d'r tegen roppen om et daon te kriegen* (Np) 4. bijeenschrappen (van geld enz.) *Ze roppen alles bij mekaander, ze bin nooit tevreden schrapen* (El, Spa, Pe-Db), *Ze hebben hiel wat bij mekeer ropt* (Ma), *geld bij elkaer roppen* (Nt), *Ie kun wel van alles bij mekeer roppen, mar et leste hemd zit gien buse op* (Obk) 5. zich wild, lomp gedragen, wild tekeergaan (en daardoor vernielen) *Zit toch es stille, je roppen me de hiele bende uut mekaer* (Wol), *Zit niet zo op die stoel te roppen* (Nw), *Zit toch niet zo te roppen op die mooie stoel, jonge, want dan gaot et pluus kepot* (Spa, Obk), *Rop mi'j die stoel niet kepot* (Ma) **ropperd** Ook *roppe* (bet. 1: Ste) de; -s

[ˈrɔpɪt/'rɔpə] 1. maag *Ik heb niks in de ropperd* heb niks gegeten en heb trek (Dhau), *Ik bin flauw, ik moet wat in de ropperd hebben* iets gaan eten (Wol), *We moe'n wat vet in de ropperd hebben* we moeten gaan eten (Nbk), zo ook *We moe'n eerst mar wat in de roppe hebben* (Ste), *Die kan eten veur twie, die moet wel wat in zien ropperd hebben* (Dfo), *Aj' lang en zwaor wark doen moeten is et wel nodig om genoeg in je ropperd te kriegen* (Op), *Ie moe'n goed eten in de ropperd hebben* in voldoende mate eten (Nt), *Die krijgt wel wat in de ropperd zo te zien, want hi'j is dikke en vet* (Bu, Nbk, Nw, Obk), *Hi'j krijgt genoeg in de ropperd* (verspr., Ow), *...niet genoeg in de ropperd* (Dhau, Ow), *Aj' mar wat in de ropperd kriegen* als je maar wat te eten krijgt (El), *Ik bin wat hol in de ropperd* heb trek, heb een hongerig gevoel (Obk) 2. (bij uitbreiding) romp, lichaam *Die het de ropperd ok aorig kepot* z'n lichaam, met name: door te zwaor werk (Np), *Ik heb et slim in de ropperd, alles doet me slim zeer* (Db), *Ie moe'n flink wat in de ropperd* [bet. 1] *hebben, dan kriej' ok wel wat vet om de ropperd* (Bdie, Ma, Nbk), *Hi'j het gien vet op 'e ropperd* (Bu), *Ik bin vandage niks lekker in de ropperd* (Sz), *Dat zit me lang niet lekker in de ropperd* het zit me niet lekker (Np), *Hi'j is de laeste tied slim oold wodden, hi'j hadde vrogger ok een sterke ropperd* (Np, Db), *Die het wat op 'e ropperd had* een pak slaag (Bu), *Die het hiel wat in zien ropperd* is sterk, taai (Dfo) 3. sterk iemand, iemand die veel lichamelijke arbeid kan verzetten (verspr.) *een sterke ropperd* een sterke man (Diz, Ma, Np), *Zwaor wark moej' een ropperd veur hebben* (Bdie), *'t Is een ropperd van een kerel, d'r is him niks te zwaor* (Ma, Np, Obk), *Dat is een kwaoie ropperd* een zeer flinke, harde werker (Dfo) 4. (vooral inzake lichamelijke arbeid) hard werkend iemand *Hi'j is een grote ropperd, hi'j kan warken as een peerd* (Dfo), *Dat bin echte ropperds* (Dho) 5. wilde, ruige man (Spa) 6. paling met grijze buik, i.t.t. schieraal (met bruine onderbuik) (b: lm)

ropperi'je de [ˈrɔpɪ'tje, ook ...ejə, z. -i'je] 1. het *roppen* in diverse bet., z. aldaar 2. het *beroppen*, *bereppen*, z. aldaar (Ste)

ropperig (verspr.) bn., bw.; -er, -st ['rɔppəx] 1. versleten, met gaten, rafels of anderszins aangetast (Bu, Dhau, Dho, Np, Nw, Obk, Op, Spa, Wol) *Die oolde broek wodt aorig ropperig* (Np), *Winterjassen wo'n ropperig van et dregen slordig, haveloos* (Spa, Wol), *Die appels bin wat ropperig met barsten e.d.* (Dho), *Die eerappels...* met ziekelijke uitwassen (Nbk), *De jasse van die man zicht d'r ropperig uut, hi'j is an een ni'je toe* (Bu, Nw, Obk) 2. uitgesleten en daardoor te ruim zittend, zoals van sluitwerk (Bu) 3. haveloos, slordig, slecht gekleed (Bu, Dho, El, Ld, Obk, Ol-Nl) *Hij zicht d'r aorig ropperig uut in die kleren* (Ol-Nl, Bu), *Hij lopt d'r ropperig bi'j* haveloos (El, Obk, Dho) 4. trek hebbend, met een hongerig gevoel (Dhau, Dho, Obk, vo) *Ik moet neudig wat hebben, ik bin zo ropperig in de huid* (Dhau, Obk), *Ze kregen een toppe huj veur om wat te doen te hebben en daor beten ze ropperig in; ze hadden wel verlet van wat dreug voer* (vo), *Hi'j lust wel wat, hi'j is altied ropperig* (Dho) 5. zich niet goed voelend (Wol) *ropperig in de huid* (Wol) 6. kwaad (Ow) *Hi'j is ropperig in de kop* (Ow)

roppig (Dfo, Dhau, Nbk, Nt, Ow, Sz) bn.; -er; -st ['rɔpəx] 1. (inzake kleding) slordig, haveloos (Dfo, Ow) *De kleren hangen d'r roppig omme* (Dfo), *Die is roppig in de kleren* (Ow) 2. met een gevoel van trek, hongerig (Dhau, Nbk) *roppig in de huid wezen* (Dhau, Nbk) 3. boos (Nt, Sz) *Et liekt niet best daor, aorig roppig!* d.i.: nogal boos zijn ze (Nt), *Et zit me aorig roppig in de huid* het zit me niet lekker, ik ben boos (Sz)

rops (Bu, Db, Dho, Diz, Nbk, Np, Obk, b: lm, bl) bw., bn.; -er ['rɔps] 1. enigszins hongerig (Db, Dho), alles willende eten (Obk) *Die varkens die bin rops* (Obk), *Ik bin rops in de huid* (Dho) 2. dun, versleten, evt. met gaten (van kleding, dekens, schoeisel enz.) (Db, Diz, Np, bl: Nbk) *Et begint te slieten, et wodt rops en dunne* (Diz, Np), *Et ziet d'r rops uut* (Diz), *'t Beddetiek wodt hier en daor wat rops* (bl: Nbk), *Mien klompen wo'n rops* (Db) 3. met oude versleten kleren aan, haveloos (Db, Diz, Nbk, Np) *Wat is die rops in de kleren, de vodden hangen d'r bi'j* (Db,

Nbk), *Aj' rops binnen hej' de kleren vaeke stokkend, dan bi'j' slimme slets* (Np), *d'r rops bi'j lopen* (Db) 4. niet meer goed ineen sluitend, slap in elkaar zittend (Db, Nbk) *Dat haandvat van 't mes is rops* (Db), *De krappe van de deure is rops* (Nbk) 5. (van dieren, planten) enigszins ziekelijk, aangetast (Db, Nbk) *Die eerpel is rops* met plekken, aantastingen (Nbk) 6. vernielzuchtig (b: lm) 7. slecht gemaaid, door kerven, snijden e.d. aangetast (Bu) *Dat laand is aorig rops slecht, niet egaal gemaaid* (Bu), *Dat hoolt is rops, 't is hielemaole verkarfd* (Bu) 8. boos (Dho) *Hi'j is aorig rops in de kop* (Dho)

rorzig (b: ln) bn.; -er, -st ['rɔrzəx] 1. druk (wat het werk betreft) *'t Is slim rorzig vanmorgen* er is veel werk te doen (b: ln) 2. (van het weer) onstuimig *'t Is rorzig weer* (b: ln)

ros (Np) et [rɔs] 1. in *et staolen ros* fiets *Ik zal mien staolen ros mar es weer thuusbrengen* ik zal maar eens weer naar huis fietsen (Np)

rosachtig (Bu, Obk, Ol-Nl, Op) ['rɔsəxtəx] - rosachtig, rossig *Ze had wat rosachtig haor, mar was een goed maegien* (Obk), *Hi'j is wat rosachtig* (Bu)

rosbeier (Np, Obk, bo: Dho) de; -s ['rɔzbejr] 1. wild, echt levendig kind, schelm, kwajongen (Obk, bo: Dho) *een smerige rosbeier* kwajongen die smerig thuiskomt (bo: Dho) 2. ruwe man, ook: harde maar niet zo nauwkeurige werker (Np)

rosbief ['r...] - rosbief

rosé (spor.) [rɔ:ə'st:, ...stj] - rosé

rosies mv. ['rɔ:əsis] 1. kleine rozen in diverse bet., z. roze 2. benaming van bep. soort aardappelen, roosjes (Dmi)

rosiesspelde (Diz) de; -n ['rɔ:əsis...] 1. bep. speld als versiering op het oorijzer *D'r zat wel verschil in de rosiesspelden op de ooriezers* (Diz)

roskam z. *roskamme*

roskamme (verspr.) Ook *roskam* (Nbk, Ma, Nt, Nw) ['rɔs.../...] - roskam, paardekam *Et vee mag d'r wel over, as ze de roskamme even over de huid kriegen* (Diz), *de roskam op 'e peerden zetten de paarden gaan roskammen* (Ma)

roskammen (Spa) ['rɔskɑm:] - roskammen (lett.) *De koenen roskammen deden we*

roskammer - rot

vroeger elke zaoterdag (Spa)

roskammer (Ow) de; -s ['roskamr̥] 1. smeerlap, achterbakse, gemene vent

rosmeule (OS, Bu, Nw, Ste) de; -n; ...meultien ['ros...] 1. rosmolen: draaiend wiel met boom, nl. ter aandrijving van de dorsmachine *Dat rad hiette de rosmeule, et ston buten en de dösmesiene ston op 'e dele; et peerd dreef et dus van buten an* (Nbk), *De rosmeule daor kon et peerd veur, et kwam op 'e kaarnmeule, mit de touwen d'r van wodde de rosmeule andreven, et eerste 'mechanisme' om te dösken* (Ste)

rosselen (Bu, Ld) zw. ww.; overg.; rosselde, het rosseld ['ros|n̥] 1. dooreenschudden van aardappelen om zand en andere ongerechtigheden eraf te doen gaan, veelal in een grofmazige zak *de eerpels even rosselen in een holle zak* (Bu), *We rosselen de eerpels in de zak om ze schone te maeken* (Ld)

rossen I zw. ww.; overg., onoverg.; roste, het rost ['rosn̥] 1. maken van harde, wrijvende bewegingen (op iets) *Aj' last van jokte op 'e rogge hebben, is et wel noffelik as iene jow evenpies goed rossen wil* (Obk), *even de rogge rossen tegen et kezien van de deure* nl. tegen de jeuk (Ma, Nw, Ste), *Ros me de rogge even!* (Ow), *Willen jow mi'j de voeten even waarm rossen?* d.i. door er hard over te wrijven (Wol), *Van de koolde mossen wi'j de hanen rössen om ze waarm te holen* (Obk), *Mit beide hanen de oren rossen, dat dot goed zeer* (Obk), vandaar *Za'k je even over de oren rossen? Dat kan knap zeer doen!* (Nw) 2. (overg.) door slaande, borstelende bewegingen reinigen, ontdoen (van) *et hujzaod van de sokken of rossen* (Bu), *potten en pannen rossen* d.i. veelal: boenen, schuren (Nw), zo ook *Potten die anbraand binnen, moe'n rost wodden* (Dfo) *de pannen mit een buunder goed rossen* (El), (bij vergelijking:) *et laand rossen* het onkruid van het land verwijderen met een *kriebeleide* (El) 3. (overg.) dooreenschudden, vaak: om schoon te maken, vgl. *de eerpels rossen in de zak om ze schone te kriegen* (Dho, Ste), *De vrouw mos de gere eerappels nao et ofgieten nog even rossen en dan weren ze mooi dreuge en bloemerig* (Ow, Obk), (bij vergelijking:)

Za'k je even deur mekeer rossen door elkaar schudden (Nw)

rossen II ['rosn̥] - rossen: woest rijden *Et is hier veul drokker as bi'j oons en et rost mar raek ze rossen maar raak* (vo)

rosserspaol (bl) de; -en; -tien ['rosrs...] 1. paal die enigszins is afgesleten doordat het vee er zich aan schuurt

rossig ['rosəx] - rossig, rosachtig *Die man het rossig haor* (Wol, Bdie), *Pake har vroeger een mooie ringbaord, en an de rossige kaant* (Db), *Et maegien was wat rossig, mar ze kreeg d'r wel een man omme had rossig haar* (Obk)

roster (Dfo) de; -s; -tien ['rɔstr̥] 1. kleine stok (plm. 25 cm) gebruikt bij het spel *tiepelen*

rosteren (Dfo) onbep. w. ['rɔstr̥n̥] 1. uitvoeren van de fase in het *tiepelen* waarbij men met de ene hand de korte stok opgooit en die met de lange stok weglaat

rostertien z. *rosterties*
rosterties (Dfo) Ook *rostertien* (Dfo) g. lidw. ['rɔstr̥tis/...] 1. tweede fase in het *tiepelen*, waarbij nl. de korte stok met de ene hand werd opgegooid en met de lange stok werd weggeslagen

rot I et [rɔt] 1. (verz.) rottend deel *'t rot van de appel* (Nbk), *D'r komt ok rot in de appels* (Ste), *D'r zat nogal wat rot in de appels* (Ol-Nl), *...aorig...* (Ste), *rot in de eerpels* (Bu), *In de peren zat nogal wat rot in* (Ol-Nl)

rot II (Obk) de [rɔt] 1. in *kalk in de rot* in de week (Obk)

rot III bn., bw; -ter, -st [rɔt] 1. (bn.) rottend, verrot *Die appel is rot* (Ste), *een rotte appel* (Nw, Pe-Dbl), *rotte plakken an de eerpels* (Db), (verb.) *D'r zit een rotten iene tussen een rotte appel, peer enz.* (Db, Ste), zo ook *De eerpels wo'n minder, d'r kommen rotten in* (Nw), *'t Is rot as een mispel* (Bdie, Nt, Op, Ow, Spa, Ste, Sz, Obk), *...as de pest* (Wol) 2. beroerd, ellendig, slecht *Et is rot dat 'm dat overkommen is* (Np), *Et was een rotte tied, doe in die minne jaoren* (Sz, Nbk), *Die meensken hebben een rotte tied mitmaekt* (Pe-Dbl, Wol, Ow), *Ik heb een peer rotte daegen had* (Ste), *Die nachtschade is rot ontuug, as d'r beigien an koemen hej' zo de tuun vol* (Sz), *Et treft rot dat jim now kommen, want we zollen krek vot* (Op),

Hi'j het 'm rot behandeld (Spa), *Et weer is zo rot as de pest* (Nbk), *'t Is zo rot as wat* (Nw) **3.** (bw.) enorm, verschrikkelijk *Ie zollen je rot schrikken van die leegvliegende vliegtugen* (Np), *Ik kan me wel rot prakkeseren, mar ik weet niet waar ik 't laoten heb* (Diz), *Ik schrok me rot* (Nw)

rot- [rɔt] - rot-: eerste lid in samenstellingen als *rotvent*, *rotzak*; ze zijn in dit woordenboek niet uitputtend opgesomd

rotan I de ['ro:ətan] - rotan (bep. plant)

rotan II et ['ro:ətan] **1.** (verz.) rotan *Die meubels bin van rotan maekt* (Nbk)

rotan III bn. ['ro:ətan] **1.** rotan *rotan meubels* (ook aaneen)

rotanmeubel ['r...] - rotanmeubel

rotanstoel ['r...] - rotanstoel: stoel van rotan gefabriceerd

rotanstok (spor.) ['r...] - rotanstok

Rotary ['ro:ətari, ...tʁi, 'rom...] - Rotary *Bergveld was ok bi'j de Rotary* (Nbk)

rotauto ['r...] - rotauto

rotbaene ['r...] - rotbaan

rotbeest ['r...] - rotbeest

rotbende ['r...] - rotbende

rotboel de ['rɔdbul] **1.** rotboel **2.** rottende materie (Ow) (in geval van abortus:) *Wel bleef zoe'n pinke dan mit de voelsken staan en dat wodde dan iene grote rotboel mit ok nog witte vloeï d'r achteran; en vanzels gien kalf en gien melk!* (Ow)

rotboer ['r...] - rotboer

rotboom ['r...] - rotboom

rotbrommer ['r...] - rotbrommer, rotbromfiets *Die rotbrommers, et mos onmogelik wezen om die dingen op te voeren* (Sz)

rotbuul (Diz) de; ...bulen; -tien ['rɔdbyl] **1.** rotzak, smeerlap, ellendeling *A jong, smerige rotbuul!* (Diz)

rotdiek de; -en; -ien ['rɔdik] **1.** rotweg, slecht te berijden weg

rotding ['rɔdɪŋ] - rotting, beroerd, ellendig ding *Dat rotding zoj' an iederiene geven die veurbij komt* (Ste), (ook tegen vrouwen, kinderen:) *Smerig rotding!* (Ol-Nl), (bijv. van een gereedschap:) *Dat rotding wil ik niet* (Nbk), *Popperige eerpels bin rotdingen om te schellen* (Ma, Obk, Nbk)

rotten (Db, Obk) ['ro:ətn] - rotten: van vlas

rotfiets ['r...] - rotfiets

rotgaank z. *rotgang*

rotgang Ook *rotgaank* (Np) ['r...] - rotgang, zeer snelle vaart: *Hi'j kwam d'r mit een rotgang an* (Nbk), *...an pezen* (Diz), *Mit een rotgang gaon de auto's hier soms langes* (Obk)

rotgat et; -ten; -tien ['rɔtxat] **1.** niets voorstellende plaats, ellendig oord *Ze vuulde heur bi'jtieden levendig begreven in dit rotgat* (v) **2.** gat waarin het rot (Mun) *Een rotgat in een hujbulte, dat komt deur 't inregen* (Mun)

rotgoed ['rɔtxut] - rotgoed: waardeloos, slecht, ellendig, lastig, gevaarlijk spul *een protte rotgoed* (Dfo), *Zok ontuug is rotgoed* (Nbk), *Vuurwark vien ik rotgoed veur de kiender* (Nbk)

rotgrond ['rɔtx...] - rotgrond, slechte, moeilijk te bewerken grond

rothoef z. *rothoeve*

rothoeve (Obk) Ook *rofhoef* (Nw, Ste, Sz, Ow) de; -n ['rɔt.../...huf] **1.** rotstraal: bij paarden, ook bij koeien: soort likdoorn (Ste) **2.** hoef met rotstraal (bij paarden) *Et peerd had een rothoeve en kon haost niet besleugen wodden deur de smid* (Obk)

rothond ['r...] - rothond *Lillike rothond daj' binnen!* (Nbk)

rothuus ['r...] - rothuis *Wie kocht zoe'n oold rothuus now* (Nw)

rotjochien (Obk) et; ...jochies ['r...] **1.** vervelend jongetje

rotjonge ['r...] - rotjongen

rotjonk ['r...] - rotmeid

rotkachel ['r...] - rotkachel

rotkerel ['r...] - rotkerel

rotkever (Np, Wol) de; -s ['rɔt...] **1.** onuitstaanbare vent, ook: erg lastig dier, bijv. een koe

rotkoe ['r...] - rotkoe

rotkreupel (verspr.) ['rɔt...] - rotkreupel *As de Drentse schaopen rotkreupel hadden, bruukte de scheper brune teer om de klauwgies zuver te kriegen* (Ow), *Schaopen hebben nogal es last van rotkreupel, dan liggen ze op 'e kni'jen te grōseten* (Db)

rotlaand ['r...] - rotland

rotleven ['r...] - rotleven: uiterst onaangenaam, beroerd leven *Ze het mit die kerel een rotleven had* (Nbk), *In die tied hadden de meeste meensken een rotleven* (Nbk)

rotlocht ['r...] - rotlucht: vreselijke stank, ook: erg dreigende hemel

rotmeens ['r...] - rotmens

rotmeid - rottebestrieding

rotmeid ['r...] - rotmeid
rotmeziek ['r...] - rotmuziek
rotmin bn. [rɔtmɪn; aks. wisselt] 1. erg beroerd, erg slecht *Buunderlaand is rotmin laand, d'r zitten allemaol rusken in* (Np), *Ze het een rotmin leven had mit die man* (Nbk)
rotmof ['r...] - rotmof
rotpad ['r...] - rotpad
rotpeinse (v) ['r...] - rotlichaam
rotplak ['r...] - rotplaats, beroerde plaats
rotplakke ['r...] - (vaak verkl.) rotplek: rottende plek *De appel is verrot, d'r zitten rotplakkies an* (Nbk)
rotradio ['r...] - rotradio *Zet die rotradio es uut, altied dat lewaai an de kop!* (Nbk)
rotreed (Nbk) de; ...reden ['r...] 1. zeer slechte zandweg
rotrommel ['r...] - rotrommel: vervelende rotzooi, vleucht, beroerd, gevaarlijk spul *Vot mit dat vuurwark, die rotrommel* (Nbk)
rots de; -en; -ien [rots] 1. rots, bekende steenmassa *Vaal dommiet mar niet van de rotsen, aj'm mit vekaansie naor Zwitserlaand gaon* (Nbk), *Ok wodde de vogelmest in Zuud-Amerike daor wel van de rotsen ofschrabbed* (Ow)
rotsachtig ['r...] - rotsachtig
rotsblok ['r...] - rotsblok
rotsbrok (l) ['r...] - rotsbrok
rotsgebergte (l) ['r...] - rotsgebergte
rotsgraf (l) ['r...] - rotsgraf
rotsgrond (l) ['r...] - rotsgrond
rotslecht (Np, Ol-Nl) bn. [aks. wisselt] 1. zeer slecht *De hoge dieke is rotslecht op 't heden* (Ol-Nl)
rotsliester (Ol-Nl) [rɔtslistɛr] - rotslijster
rotsmoes (spor.) ['r...] - rotsmoes
rotspad (l) ['r...] - rotspad
rotstekening (l) ['r...] - rotstekening
rotstraal Ook *rotstraol* (Obk, bet. 2: Dhau, bet. 4: Bdie), *rotstraole* (bet. 3: Np), *rotstralen* (bet. 2: Ste) de; ...stralen (bet. 1, 2, 4); -tien (bet. 1) ['rɔtstra:l/...] 1. gemene beroerling, lamstraal *Wat is dat een rotstraal, die vaalt je goed tegen* (Wol), *een rotstraal van een jonge* (Diz), *Wat bin jow een rotstraal, om zokke dingen te doen* (Op), *Et is een vervelende rotstraal dat ventien, hi'j hangt je de keel uut, zo vervelend kan hi'j wezen* (Obk) 2. rotstraal (bij paarden) *rotstraol onder de hoeven* (Dhau), *Rotstraal bij peerden zit onder de*

voete van et peerd bij de straal of zole; as de zole een keer schendiseerd is en d'r komt smeerlapperi'je tussen, dan komt d'r een nije straal onder en lat de oolde los, krek as een blauwe naegel (Bu) 3. paardehoef met rotstraal (Np) *Dat peerd het een rotstraole, die het in een ronge trapt* (Np) 4. zeer snelle, gaande beweging (Bdie) *Hi'j vleug mit een rotstraol de weg langes* (Bdie)

rotstralen z. rotstraal

rotstraal(e) z. rotstraal

rotstreek ['r...] - rotstreek *Wat een rotstreek!* (Nbk)

rotstuun ['r...] - rotstuin *Van balstenen kuj' mooie rotstuunties maken* (Sz)

rotswaand (l) ['r...] - rotswand

rotsweg (spor.) ['r...] - rotsweg

rotte de; -n; rottien [rɔtə] 1. bekend knaagdier: rat *D'r zitten wel een protte rotten in de wiek* (Nbk), *Wi'j zitten onder de rotten* hebben veel last van ratten (Ste), *Bij varkenhokken haj' altied een protte rotten* (Np), *D'r zit een rotte in de schure* (Wol), *Wat een liepe rotte* lett., ook: wat een gehaaide, doortrapte vent (Bdie), (zelfst.) *Die vang ie niet, dat is iene van de rotten* die laat zich zomaar niet te pakken nemen (Dfo), *zo liep as een rotte* (Bdie, Nw, Spa, Dho), *Die kiender klimmen as rotten in een boom* zeer snel en behendig (Dhau, Nw), *Die zit as een rotte in de valle* (Nw), *Ie stinken as een rotte* d.i. door een wind (Ste), *De meensken in Hollaand sturven as rotten* (v), *Die zwemt as een rotte* (Nbk) 2. root: d.i. waarin men vlas root (Bu), in *in de rotte zetten*: *Vlas in de rotte zetten is om et bladmoes vot te kriegen, zodat de nerven en stengels overblijven, waar as de (linnen) draoden uut maekt wodden* (Bu), ook: kalk met een bep. stof aanmengen en even laten staan zodat het de volgende dag gebruikt kan worden (Bu): *Vroeger, doe d'r nog gien specie was, wodde d'r kalk klaor zet mit wat d'r deur en dan kon et de volgende dag bruukt wodden, dan was et 'in de rotte zet'* (Bu) 3. (van geweren) rot, vier geweren tegen elkaar, met de kolven op de grond (Db, Nt) *geweren in de rotte zetten* (Nt)
rottebeet (Nbk) Ook *rottebiet* (Nbk) ['r...] - rattebeet
rottebestrieding (Ow) [rɔta...] - ratten-

bestrijding

rottebiet z. *rottebeet*

rottekeutel ['r...] - rattekeutel, keutel van een rat

rotteklauwe (El) ['rɔtɛklɔmə] - ratteklem

rotteklem z. *rotteklemme*

rotteklemme (Nbk, Np) Ook *rotteklem* (Dfo, Np) ['r...] - ratteklem *Ik moet de rotteklemme ok nog zetten* (Np)

rotteklooster (verspr.) et; -s; -tien ['rɔtɛklɔ:ɛstɹ] 1. oud, bouwvallig huis (waarin zich gemakkelijk ratten voordoen) *Dat ouwe rotteklooster moet mar tegen de vlakke* (Sz)

rotteknippe (Bu, El, Ste) ['r...] - ratteknip

rottekruut ['rɔtɛkryt] - rattenkruit *Ik heb rottekruut zet* (Nw, Np, Sz, Wol), ...*uutzet* (Ma), ...*struid* (Pe-Dbl), *We hebben de rotten an et rottekruut* proberen de ratten bij ons met rattenkruit te vergiftigen (Dfo), *zo duur as rottekruut* (Ste)

rottekruutduur (Ste) bn. ['rɔtɛkry'dy:ɛr] 1. zeer duur *Dat goed is rottekruutduur* (Ste)

rottelen z. *rattelen*

rottelig z. *rattelig*

rottelkonte z. *rattelkont*

rottelschute z. *rattelschute*

rotten zw. ww.; onoverg.; rotte, het rot ['rɔtn] 1. rotten: aan bederf onderhevig zijn *Dat spul moej' eerst goed rotten laoten* (Ol-Nl), *Een kneusappel kan niet lange duren, die gaot gauw rotten* (Dho, Dhau), *De appels liggen onder de bomen te rotten* (Ste), *Et grös ligt te rotten op et laand* (Np, Spa, Nbk), *Et huj ligt...* (Nw, Obk), *We hebben de stoppel ommebouwd en now kan 't mooi rotten* (Np), ...*verteren* (Np), *De schutting begint te rotten!* (Wol) 2. winden laten *Wat zit hier iene te rotten* (Nt), *Zit niet zo te rotten, et wodt je zute op 'e tonge* (Wol), *Now, ie bin aorig an 't rotten* (El) 3. in verb. als *Laot mar rotten* laat het maar voor wat het is (Np), zo ook *Laot de boel mar rotten, 't zal mi' een zorg wezen* (Ld)

rottenust et; -ten ['rɔtɛnast] 1. nest van een rat 2. oud huis (Ow)

rotter (Ow) de; -s ['rɔtɹ] 1. exemplaar dat rot *Daor zat een rotter tussen* (Ow)

rotterd (verspr.) ['rɔtɹd] - rotterd *Wat een gemiene rotterd, ie kommen mit him op 'e koffie* (Obk), *'t Is een dikke rotterd* (Ow), ...*een grote rotterd* (Np); ook wel gezegd

van iemand die een schalkse grap uithaalt (Bu): *Wat is dat kiend een klein rottertien* (Db)

rotterdammertien (Bu, Nw) ['rɔtɹ'damɹtin] - rotterdammer: bep. drank *Een rotterdammertien was om de volgende morgen wat op te knappen aj' tevule had hadden, een oppepper dus, et hulp mar best* (Bu)

rotteri'je de ['rɔtɹ'tjə, ook ...ɛjə; z. -i'je] 1. het rotten, het aan bederf onderhevig zijn, delen die aan bederf onderhevig zijn *Om rotteri'je tegen te gaon komt d'r tussen et hooft en de stien een bescharmloage* nl. bij de klokkestoel (bs), *De rogge wodt d'r onder bouwd, da's een mooie rotteri'je in de grond* (Dfo), *D'r zit rotteri'je in de eerpels* (Bu, Nbk, Nt, Ol-Nl, Ow, Wol), *D'r komt rotteri'je in de eerappels* (Spa)

rotterig Ook *rottig* (bet. 1: Pe-Dbl, bet. 3: Nw, Pe-Dbl, Sz, v) bn., bw.; -er, -st ['rɔtɹɛx/'rɔtɛx] 1. met rot, rottend of op soortgelijke wijze aangetast *rotterige peren* (Np), *een rotterige appel* (Ste, Nt), (zelfst., mv.:)

En as d'r rotterigen [nl. appels] *bi'j kommen, dan geven we die vandewinter an de liesters* (v), *De eerpels bin rotterig* (Ste), *rotterig hooft* (Nbk), *een oold, rotterig huus* met rottende delen (Nbk), *Die paol is aorig rotterig van onderen* (Spa), *De veurbaand van mien fiets is goed rotterig* (Ol-Nl), (zelfst.)

D'r zit een rotterige tussen een rottend exemplaar (Nbk, Np, Ow, Spa), (zelfst., mv.) *D'r zitten rotterigen tussen* (Wol) 2. met weke, moerassige bodem (Nt) *Et laand is rotterig* (Nt) 3. vervelend, akelig, beroerd *Et is een rotterig kereltien* (Bu, Nbk), *Dat rotterige weer, ie zollen d'r piene in 't lief van kriegen* (Np), ...*dat rotterige Hitlerdom...* (vo), *Doe toch niet zo rotterig tegen me* (Wol), *Die rotterige boer het 't wel wunnen, mit 't pleiten over de reed* (Mun), *Ik vien et zo rotterig dat die meensen niks zeggen, mar ik kan d'r oek niks an doen* (Pe-Dbl), *Et is rottig koold* (Nw), *'t Is zoe'n rottig kereltien, hi'j bedondert je waor aj' bi'j staon* (Pe-Dbl), *rottige streken* (Sz)

rotterighied (Bu, Obk), voor -heid z. -hied ['r...] - rottigheid: bederf, rot *D'r zit een boel rotterighied in de eerpels, ze kun niet duren* (Obk)

rottestap (Ma, Nbk, Np) de; -pen ['rɔtɛstap] 1. bep. ratteklem, vgl. *Een*

rottestat - routine

rottestap is een valle veur rotten; as de rotte d'r op stapt, dan gaot d'r een klemme mit pennen over him, hi'j is dan meerst in ien keer dood, mar et is wel geveerlik veur honnen en katten (Nbk), Ik heb een rottestap staon (Np), ...zef (Np)

rottestat de; -ten; -tien ['rɔtə...] 1. staart van een rat *As de weegbree bluit, liekt et krek een rottestat* (Ol-Nl) 2. ronde, spits toelopende vijl, rattestaartvijl (Ma, Np, Obk, Ow, Ste, b: ln) *De smid bruukt een rottestat om een rond gat in 't iezer wat groter te maeken* (Obk), *Dat goed moet wat roemer maekt wodden, daar moet de rottestat deur* (Ste) 3. grote weegbree (fp) of bloeistengel daarvan (Nw, Spa), vooral gezegd als de weegbree in de knop zit (Bu) vgl. *Rottestatten ziej' nogal gauw es op een ouwe menning mit wat stevige ondergrond* (Spa) 4. bep. plant: grote vossestaart (fp)

rottevalle (verspr.) de; -n; -gien ['rɔtəfalə] 1. toestel, val om ratten mee te vangen *een rotte vangen in een rottevalle* (Obk), *een rottevalle zetten* (Pe-Dbl, Ste)

rottevanger ['rɔtəfan(g)ɾ] - rattenvanger, vooral bekend in de verg. *de rottevanger van Hameln*

rottevergif (Nbk, Spa) ['r...] - rattengif

rotteziekte (l) ['r...] - ratteziekte

rottied ['r...] - rottijd (...) *en dat d'r eerst een aende an disse rottied kommen zal* (vo)

rottien et; rotties ['rɔtin] 1. kleine rotte, z. aldaar 2. rotje, bep. soort vuurwerk *De jongen gooin mit rotties op ooldejaars-aovend* (Np) 3. lief, klein kind (Bu) *Wat een lekker rottien* (Bu)

rottig z. rotterig

rottighied (verspr.), voor -heid z. -hied de ['rɔtəxhit] 1. bederf, rot (Pe-Dbl, Wol) *rottighied in de eerpels* (Pe-Dbl, Wol) 2. narigheid, ellende *Wat hadden we nog een rottighied beleven kund mit die ontploffing* (Obk), *Die hebben wel zoe'n rottighied de leste tied* (Spa), *Et was ien en al rottighied* (Nbk), *Die zitten in de rottighied* (Ow), *D'r is rottighied in de familie* (Ste), *De wereld zit vol rottighied* (Ow)

rottilevisie ['r...] - rottevisie *Die kien-der zitten now altied mar naor die rottilevisie te kieken, zol et now nooit es anders wodden!* (Nbk)

rottweiler (spor.) ['rɔtwejlɾ] - rottweiler

rotvent ['r...] - rotvent, smeerlap, rotzak

Wat een aekelike rotvent, zien heit had him indertied in de hede miegen moeten (Np), *Da's een grote rotvent* (Diz)

rotvolk (Nbk, Np) et ['rɔt...] 1. beroerde lui, slechte mensen

rotwark ['r...] - rotwerk *Dat schureraegen was rotwark* (El)

rotweer ['rɔt...] - rotweer, ellendig weer *Et is rotweer* (Nbk, Wol), *roezig rotweer* (Op), *goor rotweer* (Ol-Nl)

rotweg ['rɔt...] - rotweg: slechte, onhandige route, slecht begaanbare weg

rotwereld ['rɔt...] - rotwereld (waarin we leven)

rotwief ['rɔt...] - rotwif *Die goeie sul van een man het een rotwief* (Obk)

rotwinder ['rɔt...] - rotwinder

rotwint ['r...] - rotwint

rotzak de; -ken; -kien ['rɔtsak] 1. rotvent, smeerlap *Wat bi'j' een lillike rotzak* (Nbk), *Grote rotzak!* (Ol-Nl) 2. zelf te trekken *onkruudeide*, z. aldaar (Bu)

rotziekte (Dho) de ['rɔtsiktə] 1. hetz. als *rothoeve*, z. aldaar *Dat peerd het rotziekte* (Dho)

rotzin ['rɔtsin] - rothumeur *Ik heb vandaeg zoe'n rotzin* (Nw), *Ze het de hiele dag al een rotzin* (Obk)

rotzoemer (Np) Ook **rotzommer** (Nbk) de; -s; -tien ['rɔt...] 1. slechte, beroerde zomer

rotzommer z. rotzoemer

rotzooi de ['rɔtso:əj] 1. rotzooi, rommel *'t Was een grote rotzooi* (Ol-Nl), *Ie moe'n die rotzooi es een betien oprumen* (Ol-Nl), *Maek toch niet zoe'n rotzooi zo'n rommel* (Nbk), *de hiele rotzooi* de hele boel (spor.), (negatief van een onbekend goedje:) *Wat veur rotzooi het hi'j aenlik in de tank daon* (Nbk) 2. in die rotzooi menstruatie (Np), vgl. *Kreek ok nog krek die rotzoo!* (Np)

route de; -s ['rutə] 1. weg, koers die men volgt of kan volgen *de route doen* de dagelijkse rondgang langs de huizen, zoals een postbode, *bodeloper* e.d. afleggen (Ow)

route-anwizing (spor.) ['r...] - routeaanwizing

routekaorte ['r...] - routekaart: waarop de belangrijkste routes staan die men kan volgen

routine [ru'tinə] - routine *routine kriegen, uut routine*

rouw I Ook **rouwe** (Np, Ste) de [rɔM(ə)]
1. rouw, droefheid door dood *Deur dat ongelok zit de hele familie in de rouw* (Wol) **2.** periode waarin men rouwt (en waarin men dat formeel tot uitdrukking brengt, met name in kleding) *Vroeger leupen ze wel een jaor in de rouw(e)* (Ste, Np), *Ze bin in de rouw* (Ma, Nw, Ow), *Vroeger weren ze een jaor in de rouw en soms nog langer; dat koj' zien an de donkere kleren en bij die donkere kleren kreej' ok een blauwe buusdoek; of ze hadden een rouwbaand om de aarm, zwat van kleur; een lint of een vierkaantien mit de punten naor boven en onder op 'e mouwe ni'jd* (Nbk), *In de rouw zatten d'r gien bloemen in de floddermussen* (Nt), *Vroeger weren ze een jaor in de rouw, en soms nog langer* (Nbk), *zwatte kleren dregen as teken van rouw* (Op), *Naor een jaor in de rouwe koj' in de lichte rouwe* (Ste), *Vroeger waeren ze een schoft in volle rouw, en dan nog een half jaor in halve rouw* (Db, Ol-Nl), zo ook *Ze bin an de halve rouw toe* (Dho), *Halve rouw haj' as et een takke veerder of was* (Ow), *Vroeger weren ze een jaor in diepe rouw, daornao lichte rouw* (Dhau), *Een zwaore rouw was een jaor; ongeveer vuuftig jaor leden deden ze dat nog* (Nbk) **3.** tekenen van droefheid door dood, vooral tot uitdrukking komend in aangepaste kleding *Ze leupen vroeger in de rouw bij een starfgeval* (Dho), *Ie hadden floddermussen veur de lichte rouw en veur de zwaore rouw kaantmussen* (Dhau)

rouw II (alg., b: lm) Ook **ruw** (bet. 2: Sz, bet. 1: bs: Dfo, Op) bn.; -er, -st [rɔM/ryM]
1. ruw, onbewerkt *D'r ligt een hele hoeke rouwe vene op 'e turfmaekers te waachten; dan moe'n de turfmaekers de turf anbreken, en dan spoortrappen en dan oftrappen z. ook rouwveen* (Np), *De bouw ligt d'r roeg en rouw henne* (Obk), *rouwe mest* verse mest (Obk), *ruwe was* nog niet omgesmolten honingraten (bs: Dfo, Op), *rouwe was* id. (bs: Obk) **2.** ruw, onbeleefd, onwelvoeglijk *Ie hoeven niet zo rouw te wezen* (Np), *Wat spi'jde die d'r rouwe tael uut* (Sz, Dhau), *De mannen hadden aorige rouwe tael bij et waark* (Pe-Dbl), *Die man is wat rouw in de mond* (verspr., Ste), *...in de bek* (Ste), *...in de praot* (Np, Ol-Nl),

rouwe praot (Ol-Nl): *Hi'j had altied zoe'n rouwe praot over 'm* (Ol-Nl), *Hi'j zegt et wel wat rouw, mar hi'j mient et goed* (Op), *Dat komt wat rouw mit him over hij uit zich op enigszins ruwe wijze* (Ld), *Die bofferd komt altied op zoe'n rouwe meniere mit de klompen in 't spul* (Obk) **3.** (van het weer) ruig, onstuimig (Obk) *Wat is et rouw weer, ik bin d'r mal van* (Obk)

rouwadvertentie (verspr.) [r...] - rouwadvertentie

rouwanzegger (Nbk) [r...] - leedaanzegger, aanspreker

rouwbaand (verspr.) de; ...banen; ...baantien [rɔMbā:nt] **1.** rouwband *Vroeger weren ze een jaor in de rouw en soms nog langer; dat koj' zien an de donkere kleren en bij die donkere kleren kreej' ok een blauwe buusdoek; of ze hadden een rouwbaand om de aarm, zwat van kleur; een lint of een vierkaantien mit de punten naor boven en onder op 'e mouwe ni'jd* (Nbk), *Ie hadden iene rouwbaand om de linkeraarm* (Nbk), *Zo lange as ze hier een rouwbaand dreugen, gongen ze niet naor een feestaovend* (Bu)

rouwbezuuk (Op) [r...] - rouwbezoek

rouwboksem (bo: Bu) de; -s; -pien [r...] **1.** slordige persoon **2.** iemand met ruwe manieren

rouwbrief [r...] - rouwbrief (lett.)

rouwbroche (Sz) de; -n, -s [rɔMbrɔsj] **1.** bep. broche gedragen als rouwdracht *Iene van mien rouwbrochen is van een soort hout en de andere is van een soort metaal* (Sz)

rouwcentrum (l) [r...] - rouwcentrum

rouwdienst (verspr.) - rouwdienst

rouwdoek (verspr.) [r...] - rouwdoek: omslagdoek van een vrouw in de rouw

rouwdouw (Spa, Ste) [rɔMɔw] - rouwdouw: drukke, onbesuisde jongen, lelijke, lompe schreeuwer

rouwdracht (l) [r...] - rouwdracht

rouwe (Wol) de; -n [rɔMə] **1.** vinnige persoon *Dat is een rouwe* (Wol) **2.** z. rouw I

rouwen zw. ww.; onoverg.; rouwde, het rouwd [rɔMɪn, ...ɛn] **1.** droefheid ondervinden *om et verlies van een kiend rouwen* (spor.), *'t Is now ienmaol zo, daor kuj' niet omme rouwen* daar kun je niet mee zitten (Pe-Dbl), *Ze rouwen d'r niet zo*

rouwenveloppe - rouwplechtighied

arg omme het kan hen eigenlijk niet eens zoveel schelen (Dho), zo ook *Daor zuwwe niet omme rouwen* (Ow) 2. in de rouw zijn *As de meensken zwatte kleren dregen, is dat een teken dat ze rouwen* (Op), *D'r wodt rouwd bij eigen, naoste familie* (Dfo), *Zie rouwen nog, zie bin nog in de rouwtied* (Bu), *De tied van rouwen is tegenwoordig niet zo lang meer as vroeger* (Spa), *Vroeger wodde d'r vule langer rouwd as tegenworrig* (Sz) 3. bedroeven, spijten (Dhau) *Et zal 'm nog wel es rouwen, want ik krieg 'm wel weer* (Dhau)

rouwenveloppe (l) ['r...] - rouwenveloppe
rouwfloddermusse (Dhau) de; -n ['r...] 1. floddermuts als onderdeel van rouwkleding
rouwhaanske (Obk) ['r...] - rouwhandschoen

rouwhoed (verspr.) ['r...] - rouwhoed
rouwiezel (Spa) de ['rɔm...] 1. onderkoelde regen 2. ijslaagje gevormd door onderkoelde regen *Deur rouwiezel kun de rietstengels knakken* (Spa)

rouwiezelen (Pe-Dbl, Spa) zw. ww.; onoverg.; rouwiezelde, het rouwiezeld ['r...] 1. ijzelen, nl. vallen van onderkoelde regen zodat er zich een ijslaag vormt op bomen, wegen etc. *Veurzichtig mit de auto bij de diek, heur, want et rouwiezelt* (Spa)

rouwig ['rɔmɔx] - (vaak in ontkenning) rouwig: bedroefd, ook wel: berouw hebbend *Daor bin 'k (niks) niet rouwig omme dat dat niet deurgong* dat vind ik bep. niet jammer (alg., Wol), zo ook *Daor bin ze niks rouwig omme, dat hij verdwenen is* (Nbk), *Ik bin d'r echt rouwig omme dat et zo lopen is* (Ol-Nl)

rouwjurk (l) ['r...] - rouwjapon

rouwkaemer Ook **rouwkamer** (WH) ['r...] - rouwkamer *Et liek ston in de rouwkaemer* (Ma)

rouwkamer z. **rouwkaemer**

rouwkaorte de; -n; ...kaortien ['r...] 1. rouwkaart

rouwkevoet (l) ['r...] - rouwenveloppe

rouwkleren (verspr.) mv. ['r...] 1. rouwkleding

rouwkleur (spor.) ['r...] - rouwkleur

rouwklied (Bu, Dfo, Obk) et; -en ['rɔm kli:t] 1. zwart kleed met zilverschakel bies over een doodskist

rouwklokke (Ste) de; -n; ...klokkien ['r...] 1. grootste, zwaarste klok van meerdere

luidklokken (indien alleen geluid is dat i.v.m. rouw of vasten)

rouwkoetse (Op) ['r...] - rouwkoets, lijkkoes

rouwkoop de ['r...] 1. geld dat een koper (of verkoper (Dhau, Sz)) geeft om een koop ongedaan te maken, rouwgeld (verspr.), ook: geld dat men terugbetaalt als het verkochte minder waard blijkt te zijn dan aangenomen mocht worden (Np) *Hij mos nogal wat rouwkoop betaelen op dat huus* (Diz), *Hoevule rouwkoop moe'k je geven?* (Bu), *Ik wil je wel wat rouwkoop geven, ik wil d'r graeg veur weg* (Dhau, Nbk), *Ik wil dat wel weer van je overnemen, mar dan moe' rouwkoop geven* (Nw), *Hij het rouwkoop kregen* (Spa), *As iene wat kocht had en hi' kon et mit de centeraosie niet veur mekeer kriegien, dan mos hi' rouwkoop betaelen* (Obk), *Deurda'k een slokkien op had he'k een haandeltien daon dat mis was, zoda'k laeter rouwkoop daon heb* (Db), *In dat geval moe' 10% rouwkoop betaelen* (Diz), *Et bleek een minne koe te wezen; ik hul him wel, mar de verkoper gaf rouwkoop* (Np) 2. koop waarvan men al snel na de koop spijt krijgt (Bu, Mun, Np, Ol-Nl, Op, Sz), ook wel gezegd van een verkoop (Bu), *Daor he'k rouwkoop had, et is min uutpakt mit mien ni'je jurk* (Ol-Nl), *Doe ik dat oolde huus kocht hadde, hadde ik nao een weke al rouwkoop* (Op), *Dat peerd was een goeie rouwkoop een flinke misser* (Np), *Ik heb wel es rouwkoop as ik een jurk kocht hebbe, mar later went et wel weer* (Sz) * **Rouwkoop is miskoop** (Bdie), **Rouwkoop kost meest geld** (Obk)

rouwkraanze ['r...] - rouwkranen

rouwkralen (verspr.) mv. ['r...] 1. kralen gedragen ten teken van rouw

rouwmusse (Dfo, Nw, Obk, Ste) de; -n; ...mussien ['r...] 1. bep. floddermuts gedragen als onderdeel van de rouwkleding *Ie hadden de gewone musse en de rouwmusse, die was zonder warkien* (Obk), *De iene floddermusse was bloemd en de aandere soorte, de rouwmusse, was effen* (Dfo), *De kaemerdoekse musse was een diepe rouwmusse van de Friese kappe* (Ste) **rouwmussespelde** (Dhau) de; -n ['r...] 1. **mussespelde** gedragen bij rouw

rouwplechtighied (l) ['r...] - rouwplech-

tigheid

rouwproces (Nw) ['r...] - rouwproces

rouwraand Ook **rouwrand** (WH) ['r...] - rouwrand *de rouwraand op een brief* (Nbk), *Hi'j het ok aorige rouwranen* (Np), *Aj' smerige naegels hebben hej' ok rouwranen* (Nbk, Bu)

rouwrand z. **rouwraand**

rouwriem (Dho, Pe-Dbl, Spa) de ['r...] 1. bevroren mist, rijp *Moej'es kieken hoevule rouwriem d'r an de draoden zit* (Spa), *Aj' rouwriem an de bomen hebben, is 't mit drie daegen duj* (Dho)

rouwrosien (Dfo) ['rɔmɔ:ɔsin] 1. roosje op een rouwhoed ten teken van rouw *Appatte rouwhoeties veur et oorierzer zatten vroeger rouwrosies op van tule of aandere mooie stof* (Dfo)

rouwsluier (Bu, Dhau, Np, Obk) ['r...] - rouwsluier *Vroeger hadden de vrouwen wel een rouwsluier veur* (Bu)

rouwspelde (Dhau) de; -n ['r...] 1. speld gedragen als rouwversiering

rouwstoet (Bu, Diz, Ld, Np, Obk) ['r...] - rouwstoet

rouwstrikkien (Obk) ['r...] - rouwstrik

rouwtied ['r...] - rouwtijd *De rouwtied duurde vroeger een jaor bij de naoste familie* (Nbk)

rouwveen (Ow) et, de ['rɔm...] 1. veen waar de plag, zode af is, maar die verder nog gewonnen moet worden (Ow)

rouwzael (l) ['r...] - rouwzaal

rovallig z. **roodvallig**

rove Ook **roof** (Db, Op) de; -n; rofien ['rɔ:wə, ...və/...] 1. (vaak verkl. of verkl. van het mv.) roof, korst op een wond, zweertje e.d. *D'r zat een rove op 'e wonde* (Pe-Dbl), *Op die smatlappe komt now een dikke rove* (Obk), *D'r komt een hele rove op 'e wonde* (Ol-Nl), *roven op et gezichte* (Nw), *Hi'j het een rove an de mond* (Ow), *De wonde begint al wat te helen, en d'r zit al wat een roof op* (Op), *Aj' een krabbe kriegen, zit d'r morgen een rofien op* (Ste), *et rofien d'r of pluzen* (Spa), *Ie moe'n niet an dat rofien beginnen te klauwen, want dan gaot et weer eupen* (Nbk), *roven op 'e hanen hebben* (Nbk), *An dat rofien op de haand daor moej' altied niet an zitten* (Np), *Moek bin roven vlak boven de hoeven; tussen de vetlokke en de hoeven begon de moek* (Ste), *Dat kiend zit altied onder de*

roven en steden roven, littekens, plekjes enz. (Ste, Obk)

roven ['rɔ:ɔp] - roven: stelen, vaak: openlijk en met geweld *Ze stelen en roven alles bij mekeer* (Nw, Ste, Ow), *Ze doen niks anders as stelen en roven* (El, Obk), *...as roven en stelen* (verspr. OS), *As de hunning deur bijen van een eer volk roofd wodt, is d'r spraoke van roveri'je* (bs), *Aj' de kôrf of kaaste hol zetten dan zet ie de kôrf wat omhogens en bij de kaaste doe' et deksel d'r of, dan leg ie et deksel hol; de bijen moe'n dan meer bewaeken en kommen an roven niet meer toe* (bs), *De eksters roven de eier uut de nussies* (Wol)

rover ['rɔ:wɪ, ...vɪ] - rover: persoon, dier dat rooft *De waachters holen de waacht bij et ielgat om rovers tegen te holen* nl. roofblijen uit andere volken (bs), *Een schofferd is een allemachtige rover* (Np)

roveri'je ['rɔ:wɪ'jə, ...vɪjə; z. -i'je] - roverij, het roven *As de hunning deur bijen van een eer volk roofd wodt, is d'r spraoke van roveri'je; et gaot om bijen die gien nektar vienen kunnen en op 'e locht van de hunning van ere volken ofgaon; ze hebben dan de haeldrift in de kop* (bs)

roverig (Np) bn.; -er, -st ['rɔ:wɪɔx, ...vɪ...] 1. met roven, korsten (vooral bij de aandoening *moek*)

roverkapitein (l) ['r...] - roverkapitein

roversbende (Bu) ['r...] - roversbende

rovershol (spor.) et; -len ['r...] 1. rovershol (lett.) 2. kamer waar veel rook hangt doordat men veel rookt (Bu)

roversnust (Ow) ['r...] - roversnest, rovershol *Et is daor ien groot roversnust* (Ow)

rovertien (Wol) et; roverties ['rɔ:wɪtin, ...vɪtin] 1. roofvogel

royeren (spor.) ['rɔ:(ə)'jɪ:ɾɪ, rə'j...] - royeren (als lid)

roze I Ook **roos** (spor., fp) de; -n; rosien ['rɔ:zə/rɔ:ɔs] 1. rozestruik (van diverse soorten) of bloem daarvan *de wilde roze wilde roos, hondsroos* (fp, Dho), *Kanne-gies bin van de wilde rosies rozebottels van de wilde roos* (Dho), *roote rozen, witte...*, *Op sommige grafstienen staot wel es een geknakte roze* d.i. als afbeelding (Wol), *'t Levenspad lopt niet altied over rozen kent ook problematische kanten* (Db), *op rozen zitten* (l), *Hi'j kikt toe as*

roze - rozekraanze

een roze hij heeft blosjes op de wangen (Np), *'t Kiend slapt as een roze* (Dhau, Nbk, vo) 2. in *Gelderse roze* Gelderse roos (verspr., fp) 3. (vaak verkl.) rozet een rosien van pepier (spor.), een roze op 'e bost (Ma) 4. midden van een schietschijf *Aj' schieten moej' op 'e roze rooien* (Wol), *Hi'j hef de roze raekt (mit schieten)* (Ow, Bdie) 5. (g. mv.) pijnlijk en/of koortsig gevoel in de huid, pijnlijke huidontsteking, pijnlijke verdikking door ontsteking (in de mond, op het hoofd, ook wel op de rug; vaak met koortsverschijnselen, vaak door kou), ook: koortsuitslag *Alles doet me zeer an et heufd en in de mond, ik daenk dat et roze is, ik hebbe zeker wat koolde vat* (Op), *Ik heb last van roze, de huid en et haor doen me zeer* (Nw, Ste), *Ik had de roze in 't gezichte van de koolde wiend* (Obk), *As d'r (...) iene was die wat koolde bi'j him hadde of de roze gong him of heur wat over de huid, zoas vrouwluden soms maendagsmiddags as ze de hiele morgen boven de wastobbe mit hiet ziepsop staon hadden, dan kregen ze wat van dat spul in een koppien, een peer leepvol, zeg mar* (Ow), *Ik heb roze in de mond; dan dot je et vleis d'r ommehenne zeer en/of de kaak* (Dfo, Db, Diz, Ow, Sz, Bu), *Mit roze in de mond spoelden ze vroeger mit aluunwaeter* (Bu); *Ik hadde de roze in de mond; dan was et tandvleis rood en opzet, dan moej' spoelen mit kamelle* (Ste), *roze in et haor* (Nbk, Ow): *Ik heb (de) roos in et haor, et haor doet me zeer op 'e kop* (Spa, Wol), *roze op et heufd* (El), *Aj' de roos in et heufd hadden en et haor beweugen dee et zeer, dan haj' wat koolde opdaon* (Bu, Nbk), *roos in de kop* (Spa, Sz), *roze op 'e rogge id.* (Dho), *Iene die hiel arg verkolen is, kan soms wat roze op 'e lippen kriegen* koortsuitslag (Op), *Ik har laest de roze op 'e huid* koortsgevoel, koortsuitslag (Dfo) 6. elk der zichtbare aanhechtingsplaatsen van vruchtvlies aan de baarmoederwand (op druiven gelijkend) *As d'r een kiend geboren is en de rozen bin d'r, dan bliekt et dat alles goed is* (Sz), *As de naogeboorde lange weg blif, bin de rosies ontsteuken* (Bdie), *Mit de rozen zit de naogeboorde an de baarmoeder vaaste, zo groot as de palm van de haand, et wodden ok wel es droeven nuumd* (Ste), *As een*

koe mit de naogeboorde staon blift, kuj' de rozen d'r in wel zien (Op), *Op et voels zatten rozen, ok wel droeven nuumd* (Spa, Ma), *rozen an 't voels* (Np), *rosies op naogeboorde* (Ol-Nl) 7. z. roos
roze II et ['rɔ:əzə] 1. de kleur roze *Dat roze d'r in vien ik niet mooi* (Nbk)
roze III bn. ['rɔ:əzə] 1. roze van kleur, ro-zerood *roze bloemen, roze driehoek*: bekend herkenningsteken van homoseksuelen in Duitse concentratiekampen in W.O. II
roze-eulie (verspr.) ['rɔ:əzə:li] - rozenolie *Roze-eulie op 'e buusdoek doen* (s), *Roze-eulie om et gezicht, daor kriej' een mooie huud van* (Dho)
rozeblad ['r...] - rozeblad: blad van een rozestruik
rozeblossom (l) ['r...] - rozebloesem
rozebottel ['r...] - rozebottel
rozebuie z. *rozebuije*
rozebuije (Dfo, Db, Dho, Nbk, Np, Ow) Ook *rozebuie* (Nt, Sz) de; -n ['rɔ:əzə...] 1. aanval van koorts *Een rozebuije had hi'j* (Nbk), *Hi'j krigt iederkeer van die rozebuijen* (Dho)
rozegeur de ['rɔ:əzə...] 1. rozegeur *'t Is niet allemaol rozegeur en maoneschien* (Db, Dfo, Dho, Nbk)
rozehede (Nbk) ['r...] - rozenheg
rozehoedje (Ste) ['rɔ:əzəhʊtjə] - rozenhoedje (bep. gebed)
rozekam(me) z. *rozeakaom*
rozeakaom (Dfo, Np) Ook *rozekam* (Nbk), *rozekamme* (Sz) ['r...] - rozekam
rozeknop(pe) (Bu, Nbk) ['r...] - rozeknop (lett.)
rozekraans z. *rozekraanze*
rozekraanze (Np, Ol-Nl, Ste) Ook *rozekraans* (Op, Ste, Wol), *rozekrans* de; -n; ...kraansien ['rɔ:əzəkɾā:zə/...krā:s/'rɔ:əzəkrans] 1. rozenkrans, nl. bep. gebedenreeks in de r.k. kerk *Vroeger wodde de rozekraans bidded tussen et melken en et voeren in, onder schiemer- aovend, dan hoefde de laampe nog niet op* (Ste), *In boeregezinnen wodde toegelieke de rozekraanze bidded en daor mos ie wel bi'j wezen, aers was et niet best en mos ie et allieend doen; hoe lange et duurde hong of van die oplas* (Ste), *Ze bidden een rozekraans* (Wol) 2. kralensnoer behorend bij bekende gebedenreeks in de r.k. kerk (spor.)

rozekraanzebieden (Dho) onbep. w. ['r...]
1. bidden van de *rozekraanze*, z. aldaar *De nonnen bin an 't rozekraanzebieden* (Dho)
rozekrans z. *rozekraanze*
rozekweker ['r...] - rozenkweker
rozekwekeri'je [...kwɪ:kɪ'tjə, ook ...ɛjə; z. -i'je] - rozenkwekerij
rozelocht de ['r...] **1.** rozegeur
rozemaond (Op, j) ['r...] - rozenmaand, juni
rozepark (spor.) ['r...] - (vaak verkl.)
rozenperk
rozepepier (Ste) et ['ro:əz...] **1.** bep. glad papier, geleverd in alle kleuren, gebruikt voor het maken van rozen en aan het water toegevoegd bij het koken van eieren voor het *eierkrulen*, z. aldaar *De palmboom wodde bekubbed; vader maekte van iezerdraad een bogien, daor vlochten we palm om henne, mit touw, en daor kwammen witte bloempies en rozepepier* op nl. bij het maken van een krans die op de kist kwam van een kind dat werd begraven (Ste)
rozepolle ['ro:əzə...] - rozestruik
rozestruke ['ro:əzə...] - rozestruik
rozetakke z. *rozetoeke*
rozetanker (Nw) et; -s ['ro:ə'zət...] **1.** bep. sieranker met roosachtige versiering (aan de voorkant van een gebouw), vgl. *Rozet-ankers bin mooi bewarkte ovaalvormige sierankers* (Nw)
rozethee (l) ['r...] - rozethee
rozetoeke (Nbk) Ook *rozetakke* (ba) ['ro:əzə...] - rozetak
rozette (Bdie, Nt) ['ro:ə'zətə] - (vaak verkl. in het mv.) rozette: bep. versiering op kleding
rozetuun ['ro:əzə...] - rozentuun
rozewaeter (Ste, Wol) ['ro:əzə...] - rozenwater *Dat maegien bruukt rozewaeter veur heur gezicht schone te maeken* (Wol)
roziene z. *reziene*
rozig I bn.; -er, -st ['ro:əzəx] **1.** een tintelend gevoel hebbend in de huid, vaak met slaperigheid *Ik bin zo rozig, ik heb ok de hele dag in de wiend west* (Wol, Ol-Nl), *Aj' van de iesbaene kommen, kuj' echt rozig wodden* (Db), *rozig van 't schaserieden* (Spa), *Ik bin d'r wat rozig op* (Dho) **2.** koortsig, roodachtig en evt. warm in het gezicht door koorts *Hi'j was zo rozig koortsig* (Dho, Np, Spa, b: lm, p), *Ik bin*

wat rozig enigszins warm door koorts (Op, Ste), *Ik vule me rozig koortsig* (Nt), *Ie vulen wat rozig an id.* (Ow), *Dat kiend is zo rozig, die kon wel es koorts hebben* (Pe-Dbl), *...kikt zo rozig toe* (Dho), *Ie konnen wel koorse hebben, ie bin zo rozig* (Spa), *Aj' wat onder de leden hebben, dan kuj' zo rozig om 't heufd wodden* (Obk), *Wat had die toch een rozige buije koortsaanval* (Dho) **3.** last hebbend van winden (Nbk) *Aorig rozig is hi'j* (Nbk)
rozig II bn.; -er, -st ['ro:əzəx] **1.** enigszins roze van kleur, rozeachtig *Koekoeksbloemen bin rozige bloemen* (Nt), *De heide begint al wat rozig te wodden* (Pe-Dbl), *Varkensvleis is rozig, zeggen ze wel es* (Spa)
rozinnig (Bu, bo: Nw) bn.; -er, -st ['ro:ə'zɪnəx] **1.** opgewonden, drukte makend, geneigd tot ruziën, vooral gezegd van kinderen, kippen of andere dieren die uitgelaten doen (Bu, bo: Nw) *As d'r nogal wat wiend is bin de kiepen vaeks drok en dan wodt d'r zegd: 'De kiepen bin zo rozinnig'* (Bu), *Die kiender bin zo rozinnig in de kop* (Bu)
rrt (spor.) - rrt
rrts z. *rts*
Rt. - afkorting van *Ruth* (bijbelboek)
rts (Bdie, El, Nbk, Np) Ook lang aangehouden: *rrts* tw. [rts, r:ts] **1.** rrt, gezegd ter uitdrukking van het geluid van een zeer snelle, lichte beweging en om kippen enz. te verjagen *Awwe een kiepe votjaegen dan zeggen we wel van rts, rrts* (Np), *Vot katte! Rts!* (El)
ru z. *rude*
rubber I de, et ['rʌbɪ] **1.** bep. elastisch materiaal: rubber
rubber II bn.; attr. ['rʌbɪ] **1.** van rubber *De inmelker dee de rubber tepelhoolders om de utters, N. zien vrouw mulk nao* (vo), *rubber haansken* (Nbk), *rubber tepelhoolders* (vo)
rubberbaand (Nbk, Obk) ['r...] - rubberband *Ie kun beter krojen mit een kroje mit rubberbaand as iene mit een wiel mit iezeren hoepen* (Obk)
rubberballe (spor.) ['r...] - rubberbal
rubberboom (l) ['r...] - rubberboom
rubberboot ['r...] - rubberboot
rubberdoppe (El) de; -n; ...doppien ['rʌbɪ...] **1.** elk der rubberen doppen die

rubberen - ruden

men bij het aardappelrooien om z'n vingertoppen heeft (eerder had men *blikken doppen*)

rubberen [ˈrɑbr̥n] - rubberen

rubberfabriek (spor.) [ˈr...] - rubberfabriek

rubberhamer (Nbk, Nw, Pe-Dbl, Wol)

Ook **rubberhamer** (WH) de; -s; -tien [ˈrɑbr̥...] 1. hamer met een kop van rubber

rubberhamer z. *rubberhaemer*

rubberkogel [ˈr...] - rubberkogel

rubberleerze (Diz, El, Ow, Wol) Ook

robberleerze (s) [ˈr.../ˈrobr̥...] - rubberlaars

rubbermatte [ˈr...] - rubbermat

rubberslange (spor.) [ˈr...] - rubberslang

rubberstel (vo) et; -len; -legien [ˈrɑbr̥stɛl]

1. eenheid van tepelhouders *En een peer [nl. een paar koeien] die dat hiele rubberstel d'r in ien keer of schopten* (vo)

rubbervinger z. *vingersloefien*

ruben (Np) de [ˈrybr̥n] 1. iemand die erg slordig is *Wat een ruben!* (Np)

rubriceren (l) [rybr̥iːst̥:ɔr̥n] - rubriceren: in rubrieken plaatsen, onderbrengen

rubriek z. *rebriek*

ruchtber [ˈrɑɣdr̥] - ruchtbaar, wereldkundig *Ie snappen niet hoe zoks zo hadde ruchtber wodden kan* (Spa), *Dat moet mar niet ruchtber wodden* (Nbk), *Vertel 't mar niet veerder, 't is nog niet ruchtber* (Diz), *Ze zollen et stilleholen, mar et is al ruchtber* (Np), *We willen et niet ruchtber hebben* (Dho), *'t Is al gauw ruchtber, et nijgien is d'r al gauw of* (Pe-Dbl), *Et was al gauw ruchtber dat de bureen verhuzen zollen* (Ol-Nl, Obk)

ruchtberhied (verspr.), voor -heid z. -hied de [ˈr...] 1. ruchtbaarheid *argens ruchtberhied an geven* (Ol-Nl, Spa, Nbk), *...an maeken* (Bu, El): *Ze hebben daor al gauw ruchtberhied an maekt* (El), *D'r is gien ruchtberhied an geven* (Ow), *D'r kwam ruchtberhied an de zaeke doe een getuge op kwam daegen en meer wus van ien en aander* (Obk), *Aj' et niet in de ruchtberhied hebben willen, dan moej' et niet an dat vrommes vertellen* (Obk)

rude (OS, Diz, Mun, Np, Nw, Ol-Nl, Ste, Wol) Ook **ru** (bet. 1: Bu, El, Ma, Np, Ol-Nl, Ow, Ste), **ruui** (bet. 1: Dhau, Ow), **ruj** (bet. 1: El, Nw, Op), **rui** (bet. 1: WH, Dho, Wol), **ruie** (bet. 1: Dho), **ruud** (bet. 2: Bdie, Bu, Dfo, Dhau, Dho, El, Nbk, Np,

Op, Ste, Sz) [ˈryd̥ə/ry/ryj/raɣ/rœj/ryt] 1. in *in de rude* aan het ruien, in de ruitijd: *De kiepen valen in de haast vaeke in de rude* (Obk), *De kiepen bin in de rude* ruien (Dhau, Spa, Mun), *...zitten in de rude* (Np, Wol), *Kaelkonten bin vaeke oolden, die hebben dan in de rude zeten, daor moej' mar niet zo vule van verwaachten* (Nbk), *De hond verhaort, die is in de ru* (Bu), *De katte is in de ruie* (Dho), (schertsend en bij vergelijking:) *Now, ie bin aorig in de rude* je hebt nogal wat haaruitval (Nbk), *Et haor vaalt uut, ze kon wel in de rui zitten* (Dho)

2. schurft (bij mensen, dieren), uitslag bij schurft, schurftachtige uitslag *rude bij een koe* (Np), *De koenen hebben rude op 'e huud* (Wol), *Et vee het rude* (Ol-Nl), *De koe het rude an de kont* (Np), *Die koe het wat ruud op 't gier* (El), *zalve veur rude* tegen schurft (Ow), *Dat peerd het moekpoten, dan het et uitslag of rude vlak boven de hoeven* (Np), *De hond het ruud* heeft schurft (Ste), *rude onder de schaopen* (Dfo), *Ruud kuj' ok van et vee kriegien, daor krief' rere plakken van* (Bu), *Et was niet best veur de wolle as de schaopen rude kregen* (Obk), *De schaopen zitten onder de rude* (Ma), *...hebben ruud an de poten* (Dho), *As de schaopeu in 't stiekeldraad begonnen te rossen, hebben ze vaeke ok rude* (Ol-Nl), *Doe we kiender in huus kregen in de oorlog, zatten ze onder de rude* (Obk), *ruud bij peerden* (Nbk), *Hij zit onder 't ruud* uitslag bij schurft (Np), *aarme rude* schurft aan iemands achterste (Ow)

ruden Ook **rujien** (Dho) zw. ww.; onoverg.; ruudde/rudedede; het ruded [ˈrydn̥, ook ry:... (Pe-Dbl)/ˈraɣn̥ (Dho)] 1. ruien (van vogels, honden, katten e.d.) *As de kiepe ruded het (...)* (Nbk), *De kiepen begonnen te ruden en raekten van de leg* (Bdie, Ma, Spa, Obk), *Vroeger was et gebruik om de gaanzen te roppen, dat was de ploem d'r uut trekken om te verkopen veur beddevulling; et gebeurde tegen et ruden an, dan zat de ploem d'r los in en dee et de voegels niet zo zeer* (Obk), *De kiepen zitten in 't ruden* (Nt), *De honnen ruden op 't ogenblik* d.i.: verliezen hun haar van de winter in het voorjaar (en dat van de zomer in de herfst) (Nbk, Np, Nw), *De kiepe het al een weke ruded* (Np, Spa),

De schaopen beginnen te ruden krijgen schurft (Np)

ruderig (verspr.) bn.; -er, -st ['rydʁəx] 1. schurftig, met schurft *De koe is ruderig, hi'j het ruud aachter op et gier* (Diz, Ste), *De schaopen beginnen weer ruderig te wodden* (Sz, Ol-Nl), ...*bin wat ruderig* (El) 2. (van de huid, van stoffen) enigszins ruw aan de oppervlakte, harig, schrijnend *De stof is wat ruderig* (Bu), *De zitting van de stoel wodt ruderig* (Nbk), *ruderige hanen* (Ste), *De huid is me zo ruderig* (Ste), *Hi'j is ruderig op 'e huud* (Dho) 3. met haaruitval, verharend, in de rui *Ik bin aorig ruderig, d'r vaalt nogal wat haor uut* (Nbk), *een ruderige hond* (Np, Nw), *De kiepen bin ruderig* (Np, Ow) 4. enigszins aangestast, verformfaaid (Np, Obk) *Van buten zicht et oolde schrift van oonze mem d'r wat ruderig uut; de rogge wat stokkend en de tippen wat verrinneweerd* (Obk), *Ik vun him mar schodderig in de kleren, wat ruderig en zo* (Np) 5. (van aardappelen) met droge rot aan de oppervlakte, met aardappelschurft *As eerpels ziek binnen, kun ze ruderig wezen* (Obk), *een ruderige eerpel* (Ld, Nbk, Ol-Nl, Dfo) 6. met veel onkruid (Bu, Obk, Sz) *De bouw ligt d'r ruderig bi'j* (Obk), *Die tuun ziet d'r aorig ruderig uut* (Sz)

ruderighied (Diz, Np) de ['rydʁəxhit] 1. schurft of begin daarvan *Die koe het ruderighied an hem* (Np), *De zalve veur de ruderighied is op* (Diz)

ruderzalve z. *rudezalve*

rudetied (Nbk) de; -en ['rydæ...] 1. ruitijd **rudevoorn** z. *rietvoorn*

rudezalve (Dfo) Ook *ruudzalve* (Bu, Dho, Np), *ruderzalve* (Sz) de ['rydʒəsalwə, ...və/ 'ryt.../'rydʁ...] 1. schurftzalf *Aj' een koe hadden mit schurft dan mos ie mar oppassen, dan was ruderzalve makkelijk* (Sz)

ruft (Bu, Dfo, Nbk, Obk) Ook *rift* (Dfo) et; -en [ʀʌft/ʀift] 1. vierkante flanellen doek, over de andere kleertjes van een baby geslagen (van de middel tot en met de voetjes) (Bu, Dfo, Nbk) *Ik doe de poppe et ruft even omme* (Bu) 2. onderste kussen in een wieg (Obk) *Poppies in de wiege hadden een ruft onder* (Obk)

rugby (spor.) ['ʀʌɣbi, 'ʀʌgbi] - rugby (bep. spel)

rugbyballe (spor.) ['r...] - rugbybal

rugbyklub (l) ['r...] - rugbyclub

rugbyploeg (spor.) ['r...] - rugbyploeg

rugbyspeulder (l) ['r...] - rugbyspeler

rugbywedstried (spor.) ['r...] - rugbywedstrijd

rugelen z. *roegelen*

rugge z. *rogge* II

ruggegraot z. *roggegraot*

ruggemerg z. *roggemarg*

ruggepiene z. *roggepiene*

ruggesteun z. *roggesteun*

ruggewerk z. *roggewark*

ruggezak z. *roggezak*

rugles (Sz) mv. ['ryxis], in *rugies zuken* klein aanleidingen zoeken om ruzie te maken (Sz)

rugleuning z. *roggeleuning*

rugpaand z. *roggepaand*

rugpand z. *roggepaand*

rugslag ['r...] - rugslag

rugwervel z. *roggewarvel*

rugzak z. *roggezak*

rui(e) z. *rude*

ruiboot z. *roeiboot*

ruien (Wol) zw. ww.; onoverg.; ruide, het ruid ['rœjn:] 1. opruien, stoken *Hi'j zit altied te ruien* (Wol) 2. z. *roeien, roeiken* **ruier** (Bu, Dho) de; -s ['rœjʀ] 1. opruier (Dho) *Dat is wel zoe'n ruier* (Dho) 2. koe die niet drachtig wordt en daardoor steeds weer naar de stier moet (Bu) *Die koe kan dommiet wel vot, daor bin 'k al verscheiden keer mit naor de bolle west, mar et is een ruier; zokken gaon heur as een bolle gedregen, ze brullen en klauwen gatten in et laand* (Bu)

ruil de; -en [rœjl] 1. het ruilen, uitwisseling *Gooi de boel mar in de ruil* ruil die zaken maar (Dho) 2. keer dat men ruilt *Dit het een goeie ruil west* (Ol-Nl), *Et was gien goeie ruil* (Nt), *Ik hebbe een goeie ruil daon* (Ow, Spa, Ste, Wol), *Hi'j het een verkeerde ruil daon* (Diz), ...*d'r een verkeerde ruil an daon* (Bu, Nw)

ruilabonnement (l) ['r...] - ruilabonnement

ruilbeurs (spor.) ['r...] - ruilbeurs

ruilen ['rœjln] - ruilen: verwisselen *postzegels ruilen, knickers ruilen, We moe'n mar es ruilen mit haenen om weer vas bloed te kriegen onder de kiepen* (Obk), *Ze ruilen de boel onder mekeer* (Np), *A'k ruile wi'k d'r beter van wodden* (Sz), *Zuw-*

ruilhandel - rupsvoertuug

we ruilen van stoel? d.i. vooral: van plaats verwisselen (Nbk), *We kun et nog ruilen* d.i. veelal: wat men gekocht heeft bij afspraak inwisselen in de winkel, bij de verkoper (Nbk, Ste), zo ook *Kuj't ruilen?* (Nbk), (bijv. tegen een winkelbediende:) *Kan et ruild wodden?* (Nbk), *Mag...* (Nbk)

ruilhandel (Nw) ['r...] - ruilhandel

ruilverkaveling ['r...] - ruilverkaveling

ruilverkavelingsgebied (spor.) ['r...] - ruilverkavelingsgebied

ruilverkavelingscommissie (El, Nbk) de; -s ['r...] 1. commissie ter voorbereiding en begeleiding van de uitvoering van een ruilverkaveling

ruilverkavelingslasten (Nbk) mv. ['r...] 1. geldelijke lasten als gevolg van een ruilverkaveling

ruilverkavelingsplan (spor.) ['r...] - ruilverkavelingsplan

ruilverkavelingsregel (vo) de; -s ['r...] 1. bepaling, regel ingesteld bij een ruilverkaveling *Mit disse ruilverkavelingsregeling en mit die lege rente en oflossing bij' in dattig jaor tields eigener* (vo)

ruilverkavelingsveurweerde (vo) de; -n ['r...] 1. voorwaarde behorend bij een ruilverkaveling *Aj' et kriegen konnen op ruilverkavelingsveurweerden, woj' dangien meer laand hebben?* (vo)

ruilverkavelingsweg de; -en; -gien ['r...] 1. weg aangelegd in het kader van een ruilverkaveling

ruilverkavelingswet (spor.) ['r...] - ruilverkavelingswet

ruïne de; -s ['ry'winə] 1. ruïne, bouwval

ruiter z. *ruter*

ruiterhooi z. *ruterhuj*

ruj z. *rude*

rujjen z. *roeiken, ruden*

ruk z. *rok II*

ruken z. *roeken*

rukeri'je z. *roekeri'je*

rukersgoed z. *roekersgoed*

rukersgoeddeusien z. *roekdeuze*

rukken z. *rokken*

rukwiend z. *rokwiend*

rul (Db, Nbk, Obk) [rʌl] - (van grond) rul, mul, los *rulle grond* (Nbk) *Deur et spitten wodde de grond mooi rul* (Obk)

rule z. *rolle*

ruilen z. *rollen*

rulewaegen (Dhau) ['rulə...] - rolwagen:

'loophek' op wielen waarmee kinderen kunnen leren lopen (Dhau)

rullerig (Dho) bn.; -er, -st [ʀʌlʀəx] 1. (van brood) droog, kruimelig

rumbone (verspr.) [ʀʌm...] - rumboon

rumen z. *roemen*

rumpot (spor.) [ʀʌmpot] - rumpot

rumsmak (spor.) [ʀʌ...] - rumsmak

run (spor.) de [ʀʌn] 1. run, stormloop op gewilde artikelen e.d. *een run op oude gebruiksartikelen* (Ow)

rund (spor.) et [ʀʌnt] 1. uiterst dom iemand *Wat bij' toch een rund* (Dho)

runderhorzel (spor.) [ʀʌndʀ...] - runderhorzel

runderlappe (verspr.) de; -n; ...lappien [ʀʌ...] 1. runderlap

runderleer (spor.) [ʀʌ...] - runderleer

runderleren (spor.) [ʀʌ...] - runderleren

runderzalve (Obk) de [ʀʌ...] 1. bep. zelf ter bestrijding van de runderhorzel

runemiege (verspr.) de [ʀʏnəmi:gə] 1. urine van een ruïn *Et smaekt as runemiege gezegd van slechte koffie* (Nt), zo ook *Et liekt wel runemiege* (Op, Spa), *Et is krek runemiege* (Diz, Ma, Np, Ol-Nl), *Dat volk kreeg koffie in 't laand as runemiege* (Obk) 2. slechte koffie *Et was runemiege van koffie dat we daor kregen* (Obk), *Die runemiege hoef ik niet* (El, Ld, Wol)

Runen I et [ʀʏn:] 1. plaatsnaam: Ruinen (Dr.) *Hi' had et waopen van Runen in et gezichte een snee met een mes in z'n gezicht* (Bu, Obk)

runen II (spor.) mv. [ʀʏn:] 1. runetekens

Runer bn.; attr. [ʀʏn:] 1. van, m.b.t. *Runen* (in Drenthe) *et Runer waopen* een mes (Bu, Dfo), z. ook onder *Runen*

runeschrift (l) [ʀʌ...] - runeschrift

runestreek (Spa) de; ...streken [ʀʏnə...] 1. onverwachte gril, streek (zoals een ruïn die kan hebben, uithalen)

runeteken (l) [ʀʌ...] - runeteken

runniken (El, Nt, Obk, Ow, Spa) zw. ww.; onoverg.; runnikte, het runnikt [ʀʌnəkɪ] 1. (van paarden) aanhoudend een verlangend, hinnikend geluid maken, met name om het veulen te lokken of wanneer het paard dorst heeft en bijv. de emmer hoort rammen (lager van toon en zachter dan het gewone hinniken)

rupsbaand (spor.) [ʀʌ...] - rupsband

rupsvoertuug (l) [ʀʌ...] - rupsvoertuig

ruren z. *reuren*

rurighied z. *roerighied*

Rus de; -sen ['RAS] 1. Rus, inwoner van Rusland, eerder ook: van de voormalige Sovjet-Unie *De Rus het een groot leger* de Russen (Np) 2. hetz. als *Russische kedde*, z. onder *Russisch* (Np, Spa) *Dit is een Rus, we bruken 'm as hooipeerd* (Spa) 3. auto, tractor e.d. van Russisch fabrikaat

rusen z. *roezen*

ruske de; -n, -ns (Dhau) ['RASKə] 1. bep. wilde plant: rus *Buunderlaand is bij' oons min laand mit ruskens* (Dhau), *D'r zatten een boel rusken in et laand* (Obk), *Et was meer rusken as grus* (Obk), *In de sloot stonnen hiele pollen rusken; daor breidden wij een brille of musse of aarmbaand van* (Dhau), *Een fiene ruske is wel et mooiste om mit te warken* (Sz)

ruskebreiden (Bu, Nbk, Np, Nw, Ste) onbep. w. en het ruskebreid ['r...] 1. vlechten, 'breien' met biezen van de rus **ruskegoed** (Nbk) et ['RASKə...] 1. (verz.) biezen van de rus

ruskematten (Bu) ['RASKəmatŋ] 1. met russen matten, z. matten III

ruskepolle (Diz, Nbk, Nw, Ow, Spa) de; -n; -gien ['RASKəpələ] 1. pol russen *de ruskepollen d'r of mi'jen* (Diz)

Ruslaand ['r...] - Rusland

russelen (Bu, Nbk, Np, Obk) zw. ww.; overg.; russelde, het russeld ['RASŋ] 1. dooreenschudden, door elkaar gooien (Nbk, Np) *Aj' een protte spruten an de eerpels hebben, moej' ze ofspruten: dan russel ie ze deur mekeer, en dan trek ie de spruten d'r wat of; aj' ze deur mekeer russelen moej' dat wel veurzichtig doen, eers hej' zomar blauwe plakken in de eerpels* (Nbk), *We russelen de boel deur mekaander* (Np), *de kachel even russelen oppoken* (Nw, Bu) 2. ongedurig heen en weer bewegen (Obk) *Ie moe'n niet zo russelen, man, zit toch es stille op 'e stoel* (Obk) z. *ritselen* 3. z. *ritselen*

Russisch bn. ['RASIS] 1. van, m.b.t. *Ruslaand. een Russisch schip, een Russisch ei* (spor.), *een Russische braandneuze* bep. soort konijn (d), *een Russische kedde* een bep. brede, gedrongen, zware ket (ZW, Dfo, Db, El, Nt, Ol-Nl, Ow, Sz), zo ook *een Russisch peerd* id. (El), *Russische kedden* z. onder *kedde* (Ste)

rust Ook *ruste* (Bu, Np, Obk, Op) de; -en ['RAsT(ə)] 1. toestand van uitrusten *We bin an rust toe* (Nbk), *Hi'j is nodig an rust toe* (Ste), *Ie moe'n straks mar een posien rust nemen* (Np), *We nammen daor even rust* (Ma) 2. het slapen *Hi'j is even in de rust, hi'j slapt even* (Ma, b, Nbk), *Ze bin al in de rust slapen al* (Bu), *We gaon even in de rust nao et eten* (Ste), (verb.) *As ze te ruste gongen (...)* (j) 3. pauze in een sportwedstrijd (spor.) 4. het gestorven zijn *Hi'j is de eeuwige rust ingaon* (Pe-Dbl), zo ook *Hi'j het de eeuwige rust* (Ow), *N. is in de rust is overleden* (El), *...is in ruste gaon* id. (Np), *...te ruste gaon* id. (Np), *Mien vader is now al haost tien jaor in ruste* id. (Op), *in rust* id. (Dho, Ol-Nl) 5. situatie zonder hinderlijke drukte, lawaai *Hè, even in de rust* even zonder de drukte, het lawaai enz. (Nbk), *Pattie meensken hebben d'r behoefte an om zo now en dan aargens de rust op te zuken* (Obk), *Ze bin vot, eindelijk rust* (Nbk, Dho), *Et is daor ien stok rust* (Ste), *...ien en al rust* (Bu), (als positieve verzuchting:) *Wat een rust!* (Ste) 6. toestand waarin men vrij is van hinder, zorgen, stress, ongenoegen, ruzie enz. *Doe hadde hi'j gien rust of duur had* (vo), zo ook *rust noch duur hebben* (Nbk), *tot rust kommen, Hi'j het gien ruste* (Bu), *iene mit rust laoten* niet lastig vallen, *Hi'j is onverwaachts, in alle rust, overleden* (Dfo), *Nao jaorenlange stried het dat meenske eindelijk ruste vunnen* is overleden (Obk), *Hi'j het now rust, hi'j het toch zoe'n piene had* id. (Nw), zo ook *Now het hi'j ruste* (Np) 7. rustgevende uitstraling, invloed *Wat gaot d'r van die man een rust uut* (Ol-Nl), *Zoe'n omgeving, daor gaot rust vanuut* (Dho) 8. pauze in een muziekstuk * *Rust roest* (Bu, Nbk, Nt), *Rust roest, arbeid adelt* (Nbk)

rustbaanke (Op) ['r...] - rustbank

rustdag (spor.) ['r...] - rustdag

ruste z. *rust*

rusteloos ['RAsT|o:əs] - rusteloos: voortdurend in actie, ook: zonder innerlijke rust *een rusteloos leven*

rusten zw. ww.; onoverg.; rustte, het rust ['RASŋ] 1. uitrusten, ook: door een uiltje te knappen *We gaon strakkies even rusten* (Ste), *Nao et eten moe'n we even rusten, even bekommen* (Nw), *Ik mag wel even*

rustend - rut

rusten nao et eten (Nbk), *Oolde peerden staon nog wel es op drie poten te rusten* (Dfo) 2. overliden, in *Hi'j is rust* hij is overleden (Dhau, Nbk, Ol-Nl, Nw), zo ook *Nao een lange ziekte is hi'j gaon rusten* (Op) 3. rust hebben door de dood *Oons omke het slim leden, hi'j rust now* (Db), *Die rust veur aaltied* (Pe-Db), *Op dat karkhof rusten al een hieleboel meensken die we kend hebben* (Obk), *Hi'j rust in vrede nao een lang ziekbedde en is van de wereld verscheiden* (Obk), *Laot ze rusten in vrede* (Dho), *Rust in vrede, dat staot vaeke op 'e stien* (Ste) 4. in *Daor rust ok gien zegen op* daar is het voortdurend mis mee (Nbk) * *Nao hadde warken is 't zeute rusten* (Nt), *Nao gedaone arbeid is et goed rusten* (Op)

rustend ['rastnt] - rustend, gepensioneerd een rustende arbeider (Nw), ...onderwiezer (Nw)

rustgevend (spor.) ['rast'xt:bmpt] - rustgevend

rusthuus (Wol, v) ['r...] - rusthuus

rustig bn., bw.; -er, -st ['rastx] 1. rustig; rust hebbend *een rustig leven* 2. niet of nauwelijks in beweging, niet beweeglijk, bedaard *Gao now toch es even rustig zitten, hond!* (Nbk), *Ie moe'n je now mar rustig holen* maak je niet druk (El), *Hi'j had koorts, mar hi'j het now wel een rustige naacht had* (Nbk) 3. niet haastig, niet gejaagd, niet zenuwachtig *Ze dot altied lieke rustig* (Nbk), *Ze nemt altied rustig de tied* (Nbk), *Die het et nooit es rustig an tied, die het altied de rittel in 't gat* (Obk), *Hi'j het et an 't hatte, hi'j moet rustiger an* (Nbk), *even rustig naodaenken* (Nbk), *rustig je gang gaon, et rustig of-waachten* 4. niet ongerust, met gemoedsrust, met innerlijke zekerheid *Inwendig was hi'j d'r toch niet hielemaol rustig* op was hij er niet zo zeker van dat het goed zat, goed zou gaan (b), *Daor kuj' wel rustig over wezen, d'r overkomt je niks van* (Ma, Obk), *Ik kan d'r rustig over wezen, ik heb me niks te verwieten* (Dho, El, Ma, Pe-Db), *Ie kun d'r rustig van wezen dat et waor is* (Ste), ...*dat et niet een beste is* (Ste), *Over de uitslag kuj' wel rustig wezen* (Ste), *Daor kuj' wel rustig op wezen* (Dfo, Ma), *Ik heb heur niks in de wege legd, daor kan 'k mien heufd rustig om*

daeleleggen (Dhau) 5. niet onregelmatig, gestaag, stabiel *een rustig regentien* (Nbk), *Et is mooi, rustig weer* (Ste), *rustig haastweer* (Ol-Nl) 6. ongestoord, zonder hinderlijke drukte *Ie kun niet rustig zitten koffiedrinken, et bin allemaol wespen* (Sz), *Et is daor een mooi rustig hoekien* (Ste), *een rustig stegien* (Bu), *een mooie, rustige weg* (Bu), *Gao daor mar zitten, daor kuj' even rustig je huuswark maeken* (Nbk), *rustig slaopen* 7. zich niet uitend over iets, niet reagerend *Ik wol dat hi'j daor now mar rustig over was zich stilhield* (Ste), *Hool je mar es wat rustig* (Dho), ...*mar even rustig* (Np), *Hool je d'r mar rustig over* (Ow), *Zol et ooit wel weer rustig wodden in Bosnië?* zonder oorlog (Nbk) 8. (van een bijenvolk) niet snel stekend (bs: Dfo) 9. met stilte *De kiender mossen aenlik al slaopen; zollen ze al rustig wezen?* (Nbk), *Willen jim jim now es een keer rustig holen, jim moe'n slaopen, A.!* (Nbk) 10. (van muziek, beelden) niet erg lawaaiërig, niet zo beweeglijk, niet druk, niet met veel contrast *mooie, rustige meziek, Ie moe'n aenlik wat rustige kleuren in je behang hebben* (Nbk) **rustigiesan** (Nbk, Np) bw. ['rastxi'zan] 1. rustigjes, op rustige wijze *Ie moe'n dat peerd rustigiesan mennen* (Np) **rustkuur** (spor.) ['r...] - rustkuur **rustpauze** (spor.) ['r...] - rustpauze **rustplak** Ook **rustplek** (Sz) ['rastplak/...] - rustplaats: *We hebben daor even zeten, we hadden daor een mooi rustplakken* (Bu, Ol-Nl, Nw, Nbk), ook: kerkhof, in verb. als *Hi'j wodt naor zien leste plak rustplak brocht* (Ste) **rustplek** z. **rustplak** **rustteken** (spor.) ['r...] - rustteken (in een muziekstuk) **rusttied** (spor.) ['r...] - rusttijd **rustverstoorder** (spor.) ['rastfəsto:ə(r)dʒ] - rustverstoorder **rut** I (Dho, Diz, Np, Nw, Ste) et [rat] 1. schorremorrie (Diz, Nw) *Daor woont alderhaande rut* (Diz), *Jan Rut en zien maot* hetz. als Jan Rap en z'n maat (Nw) 2. flinke groep, meute (Diz, Np, Ste) *D'r gaon een hele rut kiender naor schoele* (Diz), *De hiele rut komt d'r an* (Ste), *Zollen we de hiele rut kriegen?* (Ste), *Ze hadden daor nogal een hiele rut jongen*

(Np) 3. fijn afval, fijne resten (met name van planten) (Nw) *Dat gooi ik vot, et is allemaole rut* (Nw), *Onder in die bak zit alliend nog rut* d.i. bijv. afval van peterselie of selderij (Nw) 3. z. ruut

rut II (Bdie, Wol en oost.) bn.; pred. [rat] 1. blut, niets meer over hebbend *Aj' gien knickers meer over hebben bij' rut* (Obk, Ow)

rute de; -n; ruten ['rytə] 1. glas in een raam, vensterruit *Die voegel het een kwatse op 'e ruten scheten* (Obk), *Et weren kleine ruties in dat kleine husien* (Dfo), *Die rute is d'r uut* (El), *D'r moet een nije rute in* (Nbk), *As vroeger de dorpsvaarver een rute zette, dan maecke hi' mit een rits et glas op maote* (Obk), *Ie moe'n je eigen ruten niet ingooien* je moet je eigen kansen niet verknallen, je eigen belangen niet schaden (Pe-Dbl, Spa), *je eigen ruten inslaon* id. (Nbk), *Die is ok aorig deur de ruten gooid* draagt een kledingstuk met ruitjesmotief (Nbk, bl), *Hi'j het een kop as een stokkende rute* een chagrijnig gezicht (Ol-Nl), zo ook *Hi'j het een gezicht as een stokkende rute* id. (Ol-Nl, Np), *...as een kepotte rute* id. (Np) 2. ruitvormige figuur, o.m. op speelkaarten, ook als motief op kledingstof *Een schotteldoek is haost aaltied mit ruten* (Pe-Dbl), *Ie kun stof tegenkommen mit een hiele mooie rute* (Obk), *de Schotse rute* (Dfo)

rutegeer (El, Nbk, Ow) Ook **rutergeer** (bo: Bu) bn. ['rytəgɛ:ər/rytɹ...] 1. (van aardappelen) nog niet helemaal gaar *De cerpels bin rutegeer; dan bin ze van binnen nog een betien had, de vörke kon d'r deur, mar dan haj't ok had* (El)

ruten I de; ruten, ook rutens (bet. 1) ['rytɹ] 1. kaart met één of meer ruiten in het kaartspel *Ik bin ok in de ruten vertiesd* ik heb alleen nog kaarten van het soort ruiten in m'n hand (Nbk), *Ik heb nog iene ruten en dat is mien leste troefkaorte* (Obk), *Hi'j had twee rutens mit 't kaorten* (Bdie), *In een vol kaartspul bin dattien rutens* (Op) 2. (mv.) alle kaarten met één of meer ruiten in het kaartspel *Wat is et, ruten of klaover* (Nbk), *Ruten is troef*

ruten II bn.; attr. ['rytɹ] 1. ruiten, van geruite stof *een ruten bloesien, een ruten(e) jurk* (Dhau, Nbk), *een ruten rok* (El, Ld, Mun), *een rutene...* (Nbk), *een*

ruten theedock (Ste), (zelfst.) *een rooie ruten doek*, rok van rode geruite stof (Ste), zo ook *een blauwe ruten* (Ste)

ruten- ['rytɹ] - ruiten-: eerste lid in samenstellingen van het type *rutenvrouw*, *rutenaos* enz.; ze zijn in dit woordenboek niet alle opgesomd

rutenaos [rytɹ'ɔ:əs] - ruitenaas

rutenboer [...'b...] - ruitenboer

rutend bn.; attr. ['rytɹt] 1. geruit *Die winkel het mooi rutend goed te koop* (Nbk)

rutenheer [...'h...] - ruitenheer

rutenkaorte (Ste) de; -n; ...kaortien ['r...] 1. speelkaart van de soort ruiten

rutenkeuning (spor.) [...'k...] - ruiten-koning

rutens bn. ['rytɹns] 1. (van stoffen voor kleding enz.) geruit *een rutense jurk, een rutens bloesien, een rutense pette, een rutens pak, een rutense broek* (Np)

rutenvrouw [...'fr...] - ruitenvrouw *Ik had nog een rutenvrouw in de hanen, en dat was krek ok nog troef* (Obk), *Heb ie rutenvrouw in hannen?* (Spa)

ruter Ook **ruiter** (Spa: bet. 3) de; -s; -tien ['rytɹ/'rœj...] 1. paardrijder *Een koppeltien ruters te peerd is altied mooi om naor te kieken* (Db), *een ruter te peerd* (Nbk), *...op peerd* (Ma), *een stieve ruter* iemand die niet bep. vlug is (Nbk), ook: iemand die niet bep. vlot is in de omgang (Nbk), *zo stief as een ruter* (Wol) 2. elk der balken van het dak waarop de vorstpannen komen (Nw, Obk) *De nokke is de ruter waor de vrostpannen op spiekerd binnen* (Obk) 3. hooiruiter *rutens opzetten veur 't drugen van huj* overeind zetten, plaatsen (Dhau), *Ze hebben et huj op ruters* (Dho), *Et huj ligt op ruters* (Bu, Nbk), *...moet op 'e ruters* (Nbk), *...staot op ruiters* (Spa), *et huj op ruters zetten* (Dfo, Dhau, El) 4. ruiter, bep. rek om bonen op te drogen (Nw) * (gezegd bij een spelletje waarbij de één een aantal knickers of steentjes schudt, en die de ander in z'n gesloten hand voorhoudt, waarbij hij op diens rug zit) *Ruter te peerde, hoeveul de man?* nl.: wie het goede getal weet te raden, krijgt de knickers (Sz, Obk), ook: het verkeerd geraden aantal knickers moet men aan de ander geven (Np), ook met andere var.

ruteraosie (Dhau, Np) de [rytɹ'ɔ:əsi] 1. drukte *Et was een hele ruteraosie om dat*

ruteren - rutje

veur mekaer te kriegen (Np)

ruteren (Nbk, Obk) zw. ww.; overg., onoverg.; ruterde, het ruterd ['rytʁ̥n] 1. hooi op ruiters plaatsen (Nbk) *Oons huj is ruterd* (Nbk) 2. (onoverg.) snel weg (moeten) gaan, zich terugtrekken (Obk) *Hij mos ruteren en hadde maeken dat hij votkwam* (Obk)

rutereren (El, Ma, Nbk, Ol-Nl, Op, Spa, Sz) zw. ww.; onoverg.; rutereerde, is rutereerd ['rytʁ̥t:əʁ̥n] 1. zich terugtrekken, ook sterker: maken dat men wegkomt *Hij rutereert, hij kan de drokte niet an* (Sz), *Hij wou niet rutereren opzij gaan* (Spa), *We moe'n rutereren!* maken dat we wegkomen (Ma)

rutergeer z. *rutegeer*

ruterhui z. *ruterhuj*

ruterhuj (OS, Bdie, Dho, Op) Ook **ruterhui** (Ol-Nl, Wol), **ruiterhooi** (Spa) ['r...] - ruiterhooi *Ruterhuj kan beter tegen et weer, want et ligt niet op 'e grond en 't is hoge optast; et mos wel wat langer op et laand staon* (Obk), *Ruterhui mos een paer weken op de stokken staon, dan haj' over 't algemeen wel een mooie kwaliteit hui* (Ol-Nl)

ruterig (Bu, Op) bn., bw. ['rytʁ̥x] 1. begroeid met onkruid (Op) *Die tuun ligt d'r ruterig bij* (Op) 2. bijna geheel kapot, versleten (Bu) *Et is ruterig* (Bu)

ruterpad (spor.) ['r...] - ruterpad

ruterstok (Nbk, Ol-Nl) de; -ken ['rytʁ̥stɔk] 1. elk der stokken tussen hooiruiters waarop men hooi plaatst en waaruit een hooiruter is opgebouwd *Enkele jaoren leden hadden verschillende boeren et hui op ruterstokken* (Ol-Nl)

ruterweg (spor.) ['r...] - ruterweg

rutespringer (Obk, Op, Pe-Dbl, Wol) de; -s; -tien ['rytə...] 1. hetz. als *glaezewipper*, z. aldaar: *Een gieseltoppe kon soms een echte rutespringer wezen* (Op), ook wel: bep. klein tolletje dat met de hand op gang werd gebracht (Obk)

rutespruier (spor. oost.) ['r...] - rutesproeier

rutetikker (Dhau, Ma, Ow, Ste) Ook **glastikker** (Ste) de; -s; -tien ['rytətɪkʁ̥/...] 1. instrumentje van een stuk stopverf met een speld; daaraan zat een draad met aan het uiteinde bijv. een knoop, waarmee men stiekem tegen ramen ketste (Ma, Ste)

raempienkitsen mit een rutetikker (Ste) 2. glazen knikker (Dhau, Ow)

rutewasken (Nbk) zw. ww.; onoverg.; rutewaskte, het rutewaskt ['rytə...] 1. wassen van de ramen

rutewipper (Bdie, Db, Ste) de; -s; -tien ['rytəwɪpʁ̥] 1. soort tol, hetz. als *glaezewipper*, z. aldaar

rutewisser ['rytə...] - ruitewisser (op auto's enz.)

rutienkitsen (Ste) onbep. w. ['rytiŋ...] 1. met een *rutetikker* stiekem, om te plagen, tegen ramen ketsen

rutientikken (verspr.) Ook **rutiestikken** (Ld) onbep. w. en het rutientikt ['rytin.../rytis...] 1. stiekem bij anderen op het raam tikken (als spelletje, om te plagen)

ruties I (Dfo) et ['rytis] 1. bep. geruite stof, in *Brabants ruties* (Dfo)

ruties II bn.; attr. ['ryties] 1. (van kleding, stof voor kleding e.d.) ruiten, geruit *Geef me dat rutiese boezeroen even* (Obk), *mooi ruties goed* nl. geruite stof (Nbk), *een rutiese pette* (Dhau), *Ik hool niet zo van een ruties pak, ik mag graeg een effen kleurtien* (Op), (zelfst.) *een rooie rutiese* nl. een zodanige theedoek (Ste)

rutiesbovist (l) ['rytizbo:fɪst] - ruitjesbovist

rutiesbroek (Np) de; -en ['rytizbrʉk] 1. broek van geruite stof

rutiesdoek (Diz) de; -en; ...ien ['rytizdʉk] 1. doek van geruite stof

rutiesdrop (verspr.) Ook **rutiesdrup** (WH) et, de ['rytizdrɔp/...] 1. kleine, ruitvormige, zoute dropjes *Rutiesdrup is nogal slim zout* (Spa)

rutiesdrup z. *rutiesdrop*

rutiesgoed (Nbk) et ['rytisxut] 1. geruite stof

rutieshaandoek (Obk) de; -en; -ien ['rytis...] 1. geruite handdoek

rutiesjurk (Ste) de; -en; -ien ['rytis...] 1. jurk van geruite stof

rutiespapier (l) ['rytis...] - ruitjespapier

rutieschrift (Diz) ['rytis...] - ruitjesschrift

rutiesstof (Nbk) ['rytis...] - ruitjesgoed

rutiestikken z. *rutientikken*

rutje (Nw) ['ratjə] 1. nonsenswoord, in een raadsel: * *Ra, ra, rutje/Met een koperen tutje/En een slinger an 't gat/Ra, ra wat is dat?* d.i. een ouderwetse koffiemolen (Nw)

rutteleut (Sz) ['rat|ətat], in *an de rutteleut wezen* diarree hebben (Sz)
ruttemetut z. *reutemetut*
ruud z. *rude*
ruudzalve z. *rudezalve*
ruuf (Np, Ol-Nl, Spa) de; ruven; -ien [ryf] 1. ruif *Nog even wat hooi in de ruuf doen* (Spa), *De schaopen vreten et huj uut een ruuf* (Np)
ruug z. *roeg*
ruugbiender z. *roegbiender*
ruughaorig z. *roeghaorig*
ruughouwer z. *roeghouwer*
ruugte z. *roegte*
ruugvoer z. *roegvoer*
ruugweg z. *roegweg*
ruui z. *rude*
ruum z. *roem* I, III
ruumschoots z. *roemschoots*
ruimte Ook *roemte* (Diz, b) de; -s, -n ['r̥ymtə/'r̥um...] 1. waar iets of iemand zich bevindt, voortbeweegt *Kun we daor nog zitten? Is d'r nog genoeg ruimte?* (Nbk), *Wij' een betien ruimte geven?* een beetje opzij gaan (Nbk), *Hi'j gaf niks gien ruimte* ging niet opzij (Bu), *Hi'j wol gien ruimte geven* wou niet aan kant gaan (Nw, Ste), *D'r is ruimte zat* (j), *Gao es an de kaante, maak es wat ruimte* (Ol-Nl), *Daor hej' de ruimte wel* daar heb je genoeg ruimte (Nw), *Dat nemt nogal wat ruimte in* (Nbk), *Ruimte veur zoe'n man of wat!* ga even opzij, maak ruimte (Nbk), *We hebben et wel an de ruimte* hebben genoeg ruimte (Np), *Now hebben we meer roemte* (Diz), *As et vuur wat beter branen moet, dan kriej' de pook om wat ruimte op 'e reuster te kriegien, dan braant et vuur beter* (Dfo) 2. tussenruimte, afstand die zich ver uitstrekt, open deel *D'r zit gien ruimte tussen* (Nbk), *Bi'j een oolde boerewaegen hadden ze et over ruimte tussen de assen* tussenruimte, speling (Obk), zo ook *Et mes is rap: mit ruimte* (Ow) 3. het vrije veld, uitgestrektheid, weinig beschutte plek op een vlakte *Jim zitten hier aorig op 'e ruimte* met weinig beschutting, in het vrije veld (Nbk), *Dan moej' d'r naachs zeker ok vaeke uut en dan bin ik hier liekem allienig op 'e ruimte* (b), *Zo op 'e ruimten in de veenderijjen (...)* (j), *Haarm en Maatien weren et aenlik wel mit de bureniens, mar ze hullen heur veureerst nog mar*

wat op 'e ruimte op de vlakte, zonder positie te kiezen (vo), *Doe ze krek op 'e grote vaort kwammen, op 'e ruimte* (j), *Gao d'r es uut, gao de ruimte toch es op* (Bu) 4. vertrek, plaats omgeven door wanden en een zolder *de grote ruimte van de karke* (ba), *De meeste onderdukens mossen mit een bekrompen ruimte genoegen nemen* (Op), *In die ruimte wodt niet stookt* (Nbk) 5. luchtruim, hemel, in *in de ruimte kletsen* onzin uitkramen, dingen zeggen waar men niets aan heeft (Bdie) 6. opheffing van benauwdheid op de borst (Nbk, Ste) *Aj' et wat op 'e bost hebben en ie kriegien daor wat veur geft dat aorig ruimte* (Ste), *Et wodt wat beter, d'r komt weer ruimte* (Nbk) 7. verlossing van een gevoel van beklemming (b) (tot God:) *Geef oons locht, geef oons ruimte* (b)
ruimte-ofval (l) ['r...] - ruimte-afval
ruimte-onderzoek (l) ['r...] - ruimteonderzoek
ruimtebesparing (spor.) ['r...] - ruimtebesparing
ruimtegebrek ['r...] - ruimtegebrek
ruimtepak (spor.) ['r...] - ruimtepak
ruimtereize (l) ['r...] - ruimtereis
ruimteschild (l) ['r...] - ruimteschild
ruimteschip (l) ['r...] - ruimteschip
ruimtestesjon (l) ['r...] - ruimtestation
ruimteveert (l) ['r...] - ruimtevaart
ruimtevlucht (l) - ruimtevlucht
ruimtewaopen (Op) ['r...] - ruimtewapen *Pattie tieden daenk ik wel es dat de wereld de ondergang tegemoet gaot, mit al die kern- en ruimtewaopens* (Op)
ruun (verspr.) de; runen; runegien, ruuntien [ryn] 1. ruïn *As een hingstevoold sneden is, wodt et een ruun nuumd, dan bin ze beter te bruken* (Obk), *Oons heit miende een ruun te kopen, doe bleek et laeter een hingst te wezen!* (Db), *een ienjaorige ruun* (El), *Die vrouw was zo stark as een ruun* (Pe-Db), ... *is krek een ruun* nl.: zo sterk is ze (Sz) 2. vrouw die erg sterk is (Bu, Dho, Nbk, Np, Nw, Obk, Ow, Wol), erg groot is (Bu) *Die ruun verzet meer as twie kerels* (Obk) * *Och Here, och Here/Wat schit oonze mere/Wat pist oonze ruun toch bruun* (Nbk), ... *wat pist oonze mere/Wat schit...* (Nw)
ruunenter (Obk, Ow, Spa, Ste, Sz, Pe-Db) de; -s; ...tien ['r...] 1. éénjarige

ruurder - ruzie

ruin *Een ruunenter kan nog niet beleerd wodden, hi'j is nog te jong* (Obk)

ruurder (Bu, Db, Ma, Obk, Ow) de; -s; -tien ['ry:ərdʒ] 1. iemand die roert 2. (vaak verkl.) lepel om mee te roeren, d.i. vooral: theelepeltje *Geef me even een ruurdertien veur de thee* (Ma)

ruurei (Dhau) ['r...] - roerei

ruuriezzer z. *reuriezzer*

ruurlepel (Dhau) ['ry:ər...] - theelepeltje *Mit et ruurlepel tien gaon we de thee ommeruren* (Dhau)

ruurom z. *reuromme*

ruuromme z. *reuromme*

ruut (ZW, Ld, Obk, Op, Sz) Ook *rute* (Ste), *roet* (verspr. OS, Ste), *rut* (Nw) et [ryt/rytə/rut/rat] 1. bep. onkruid: knopkruid (verspr. OS), vooral in *Smildiger roet* (Dhau, Ld, Ow), *Smilder...* (El), zo ook *Smildiger ruut* (Ld), *Et stro wodde van De Smilde haeld en dan zat et roet daor in, dan was d'r hier laeter allemaol onkruid* (Ld) 2. onkruid in het algemeen (Bdie, Obk, Op, Ow, Ste): *Die eerpels zitten vol roet* (Ow), *Wat zit d'r toch een ruut in veel onkruid* (Ste), *In dat bedde wottels zit heel wat ruut* (Op), *Et is allemaole ruut in de tuun* (Obk, Ste), *...rut in de tuun* (Nw), *Die eerappels zatten onder et ruut, d'r was gien wieden tegen* (Pe-Dbl), *D'r zat een boel ruut in de eerappels* (Sz) 3. z. *geruut*, z. ook onder *rap*

ruuteide (Ste) de; -n ['rytejdə] 1. hetz. als *onkruudeide*, z. aldaar

ruutrap (Bu) et ['rytrap] 1. schorremorrie, hetz. als *raprup*, vgl. *Dat was zok ruutrap* (Bu)

ruw z. *rouw* II, *riw*

ruwen (Bu, Dhau, Dfo, Dho, El, Ma, Np, Nw, Obk, Ol-Nl, Op, Ow) Ook *rieuwen* (Bu, Dho, Ld, Nbk, Nw, Op, Ow, Ste), *riwwen* (Db, Ow) zw. ww.; onoverg.; ruwde, het ruwd ['rym̩, 'rym̩n/riam.../riam...] 1. enigszins staan trappelen: van koeien die bijna aan het kalven toe zijn, weeen krijgen (bij vee) *Hi'j is wat onrustig, dan begint hi'j te rieuwen, dan beginnen de wenen* (Nbk, Ste), *...hi'j staot te rieuwen* (Ld), *De koe rieuwt al* (Bu), *...begint te ruwen* (Obk, Ma), *Die koe is al an 't ruwen* (Np), *De koe ruwt* (Nw) 2. heen en weer bewegen, woelen (Obk, Ow) *Hi'j lag in 't bedde te ruwen van de koortse*

(Obk), *De haeze lag wat in et leger te ruwen, hi'j kon niet stille meer zitten doe de hond dichtebij was en gong d'r vandeur* (Obk) 3. (schertsend; van een zwangere vrouw) tekenen vertonen die op het begin van een bevalling wijzen (Dfo) 4. aanstalten maken (met iets) *Et wodt aanst beddegaonstied, we beginnen mar wat te ruwen aanstalten maken om naar bed te gaan* (Dhau, Np, Dfo), *We weren al an 't ruwen om naor bedde te gaon* (Obk), *We zitten nogal wat te praoten, mar we moe'n haost op bedde, we beginnen haost te rieuwen* (El, Ld, Nbk, Ste), *Ik bin wat an 't ruwen veur de reize* (Dhau), *Veurdat et volkien de deure uut is, is d'r hiel wat te ruwen* (Obk), *We bin al drok an 't ruwen om vot te kommen* (El) 5. snel, haastig bijeenbrengen (Bu, Dho) *Ze bin drok an 't ruwen, ze zitten in een verhuizing* (Dho), *Die is aorig an 't rieuwen, die brengt et spul gauw bij mekeer* (Bu) 6. ruw maken (van garen) (Nw) *et gaoren ruwen* (Nw) 7. z. *rieven*

ruwerig (Dho, Obk) Ook *rieuwerig* (Bu, Dho, Op, Pe-Dbl, Ste), *riwwerig* (Bdie) ['rym̩əx/riam.../riam...] 1. rillerig (door kou, koorts) *Ik was wat ruwerig over de huud, ik was wat koorsig* (Obk), *Bin jim ok rieuwerig?* (Pe-Dbl), *Ik bin zo rieuwerig, ik kon wel es verkolen wodden* (Ste), *Ik vuul mij vandaege zo rieuwerig, ik kan et niet hadden* (Op)

ruwgien (Np) Ook *rieuwgien* (Ste) et ['rym̩xin/riam...] 1. gezegd van iets dat bij elkaar hoort en toch niet bij elkaar past, met name inzake een kopje en een schoteltje (Np), ook in *een attermaans rieuwgien* id. (Ste)

ruwinge (Obk) de ['rym̩ə(η)gə] 1. boerengereedschap, wagens, ploegen e.d.

ruws (Wol) Ook *riws* (Wol) bn.; -er ['ryms/riams] 1. huiverig, rillerig *Ik bin riws over de rogge* (Wol)

ruwvoer z. *rauwvoer*

ruzel z. *ruzel*

ruzie Ook *roezie* (Np, Ste) de; -s ['ryzi/'ruzi] 1. ruzie, onenigheid *Die wieven kackelden dat 't leek wel of ze de hoogste ruzie hadden* (Pe-Dbl), *Ze hadden hooglopende roezie* (Np), *Et lopt op ruzie uut* (Nw), *Meensken kun om kleinigheden wel ruzie kriegen* (Obk), *Ze kregen d'r*

haost ruzie omme wie et dregen zol (ba),
Die man zit overal tussen te raegen, gien wonder dat d'r ruzie komt (Ld), *Ze hebben d'r veerder mar gien ruzie over maekt* (ba),
ruzie zuken ruzie maken (Nbk, Ol-Nl, Ow): *Ik pest wel es iene om ruzie te zuken* (Nbk), *Et moet gewoon eerst ruzie wezen, eerder is et niet goed* ze willen kennelijk graag ruzie maken (Sz) * *Slechte schrijvers hebben altied ruzie mit de penne* het gereedschap krijgt de schuld wanneer iets niet goed lukt (Nbk)

ruziemaeken (Nbk) onbep. w. ['r...] - ruziën, ruzie maken *Hool toch es op te ruziemaeken* (Nbk), *Die beide bin ok weer es an 't ruziemaeken* (Nbk)

ruziemaeker Ook *ruziemaker* (WH) ['r...]
 - ruziemaker

ruziemaker z. *ruziemaeker*

ruzieschoppen (Ste) ['r...] - ruziën, ruzie maken

ruziezeuker z. *ruziezucker*

ruziezuken (verspr.) onbep. w. ['r...] - herriën, ruzie zoeken *Die jonge lopt altied mar te ruziezuken* (Ld), *Ze bin an et ruziezuken* (Np, vo, Bu)

ruziezucker (Nbk, Spa, Ste, Sz, Wol) Ook *ruziezeuker* (Nt, WH) de; -s; -tien ['r...] 1. iemand die voortdurend ruzie zoekt *Et bin van die ruziezukers* (Nbk)

ruzig z. *roezig*

Lijst van intekenaren

Karst en Saakje Berkenbosch <i>Berkoop</i>	Wiebe Nijboer <i>Liwvadden</i>
Grietje en Fokke Blaauwbroek <i>Liwvadden</i>	Johan Veenstra <i>Ni'jhooltpae</i>
Ybe D. Duursma <i>Der Izzerd</i>	Gijs de Vries <i>Liwvadden</i>
Bruno de Greeve <i>Berkoop</i>	Karel Weber <i>Ni'jberkoop</i>
Remco Heite <i>Wolvege</i>	Hero Werkman <i>Zaandhuzen</i>
Benny Holtrop <i>Ooldehoorn</i>	Carel C. Zuil <i>Oosterwoolde</i>
Lodewiek Hooghiemstra <i>Appelsche</i>	
Pieter Jonker <i>De Haule</i>	
Jouk <i>Westervelde</i>	
Jan Koops <i>Oosterwoolde</i>	
Boele Land <i>Jelsum</i>	
Piet van der Linden <i>Raalte</i>	
Theodorus Eelco van der Linden <i>Schoorl</i>	
Anne Brugt van der Meulen <i>Donkerbroek</i>	
Anne Jan van der Meulen <i>Sneek</i>	
Martin en Lineke van Nieuwenhoven <i>Noordwoolde</i>	

HOOFDSPONSOR

Coöperatieve Voorschotbank b.a.
Oldeberkoop

CO-SPONSORS

STICHTING LANDBOUWSCHOOLFONDS OLDEBERKOOOP

RABOBANKEN BOYL-NOORDWOLDE EN WOLVEGA E.O

DIDDENS TRANSLATIONS

Engels-Frans-Duits
De vertalers voor het bedrijfsleven

Scheeneweg 25, 8488 BG Nijeholtwolde
Tel. (0561) 614136 - Fax (0561) 614172

RABOBANKEN IN DE GEMEENTE OOSTSTELLINGWERF

PLUSFOOD BV - KIP- EN KALKOENSPECIALITEITEN
Oosterwolde

Van Harenstraat 32, Wolvega

ROTARY-CLUB OOSTERWOLDE (Fr.) - District 159 - Club 144
Mit respekt veur heur vroggere lid Henderk Jehannes Bergveld

STELLINGWERF - NIEUWSBLAD VOOR ZUID-OOST FRIESLAND

Postbus 9, 8470 AA Wolvega

LEEUWARDER COURANT

Uitgeverij Van Nieuwenhoven b.v.
(Nieuwe Ooststellingwerver/Aanpakken)

1001 01 01
error 01

